CL. V. IOANNIS VVAMESIJ ... RESPONSORUM SIVE CONSILIORUM...

Joannes 1524-1590 Wamesius

CL. V. IOANNIS VV AMESII,

I. C. CELEBERRIMI, IN ACADEMIA LOVANIENSI ANTECESSORIS PRIMARII,

RESPONSORVM SIVE CONSILIORVM DE IVRE PONTIFICIO

TOMVS I.

Ordine Titulorum, qui in Decretalibus, digestus.

Opus ut diu multumque expetitum, sic tam in foro quàm in Scholis versantibus utilissimum, nec minùs Clientibus ipsis, quàm causarum Patronis pernecessarium.

Argumentis ac Summariis unicuique Responso præmissis, Indice item Rerum & Verborum locupletissimo adjecto.

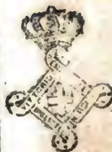

LOVANII,
Typis IACOBI ZEGERS, Anno cIↄ. Iↄc. XLIII.

Cum Gratia & Privilegio.

ILLVSTRI ET AMPLISSIMO VIRO

D. PETRO WEYMS I. C.

EQVITI,

PROVINCIÆ LVXEMBVRGENSIS.

PRÆSIDI,

REGIS CATHOLICI

AD COMITIA IMPERIALIA

DELEGATO.

AMPLISSIME DOMINE,

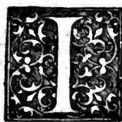

IOANNEM WAMESIVM Iuriſconſultum, dum vixit, celeberrimum ac præſtantiſſimũ, proavum A. V. pro parte iterum repræſento; CONSILIA ſcilicet ſive RESPONSA de jure Pontificio, quæ ille moriens plura reliquit, & beneficio ac ſtudio CL. V. *Stephani VVeymſij*, primarij Legum Anteceſſoris, parentis Tui piæ mem. primùm ordine Titulorum, qui in Decretalibus, digeſta diſpoſitaque lucem viderunt. Videbam & experiebar quotidie, plurimùm ea expeti, divenditis ac diſtractis prioris editionis exemplaribus omnibus, ac proinde nova editione opus eſſe. Mihique id muneris atque oneris incumbere exiſtimabam, quippe cui iam pridem animus fuit, Scripta aliquot Lucubrationeſque virorum doctrinâ illuſtrium in hac noſtra Vniverſitate prælo ſubijcere & publici uſus juriſque facere; ut etiam hocce volumen, maioris licet operis atque impendij, denuò publicarem, præſertim oblato exemplari ab A. V. pleriſque locis emendato ac ſuppleto. Meum non eſt utilitatem hujus Operis extollere aut commendare, eique ut vendibilius fiat, hederam aliquam appendere. Ipſum ſe auctoremque ſuum ſatis ſuperque commendat. Inſpicere hîc licet ac ſuſpicere *in tanta quæſtionum varietate miram perpetuamq́ Reſponſorum ſubtilitatem, exuberantẽ*

Iuris utriusque, id est rerum divinarum atque humanarum peritiam cum sermonis elegantia ac facilitate coniunctam: quod summi viri Ant. Fabri de *VVamesio* elogium est. Adeoque quod de Crasso & Scævola, duobus ætatis suæ luminibus, scripsit Tullius, eloquentium Iurisperitissimum Crassum, Iurisperitorum eloquentissimum Scævolam fuisse habitum, de uno *VVamesio* dicere liceat, eum inter Iurisconsultos maximè pragmaticum, inter Pragmaticos Iurisconsultissimum extitisse. Sed & *VVamesiæ* gentis surculus est præclarũ Academiæ huius ornamentum, atque amplissimæ dignitatis Vir GERARDVS CORSELIVS, è *Maria VVamesii* nostri sorore natus, avunculus A. V. qui dum in Scholis docuit Legum Antecessor primicerius, & dum in Foro versatus fuit, primùm magni Concilii Belgici apud Mechlinienses, tum secretioris apud Bruxellenses Assessor ac Libellorum supplicum Magister, ubique ingenio atque auctoritate eminuit. In Scholis sanè numquam maiori auctoritate visa fuit incedere Iurisprudentia, à *Corselio* splendorem quendam velut mutuata. Vtinam verò quæ tunc ille prælegit ac docuit, quæque ad Codicem in primis Iustinianeum toto decennio, & quod excurrit, meditatus est, luce aliquando publicâ donentur. Tui id muneris erit, Illustris atque Amplissime Domine, si hanc lucubrationibus illis non invidebis. Ego sanè si operas meas typosque non dedignaberis, operam qualemcumque meam libens offero: atque in antecessum WAMESIANA hæc Responsa, à typis meis prodeuntia, affero, rogoque, ut munus hocce æqui boniique consulere digneris. LOVANII VII. Idus Iunii. CIↃ. IↃC. XLIII.

ILLVSTRI ATQVE AMPLISS. D. V.
deditissimus
IACOBVS ZEGERS.

SERENISSIMO PRINCIPI
FERDINANDO,
DEI GRATIA ELECTO
ET
CONFIRMATO COADIVTORI

Ecclesiarum Coloniensis, Leodiensis, & Bergtesgadensis, &c. Principi in Stabelo, Comiti Palatino Rheni, Superioris & Inferioris Bavariæ Duci, Domino suo clementissimo.

VLTA SVNT, SERENISSIME PRINCEPS, quæ me impellunt, ut RESPONSA IVRIS, quæ inter suas lucubrationes peculiariter mihi reliquit Clarissimus Vir D. IOANNES VVAMESIVS V. I. Doctor, & in hac nostra Academia Antecessor, in publicum evulgare adnitar, eaque in parte rempublicam ipsam mihi quodammodo coheredem facere cogitem Primum quidem, ne intra privatos parietes diutius hærerent, quæ alijs ad capessendam Iurisprudentiam maximo commodo futura credo, non meo tantùm, sed & aliorum, qui eadem vel obiter inspexerunt, judicio. Ita enim lex ipsa naturæ nos docet, & politicæ disciplidæ institutum, ut omne nostrum studium debeamus ad commodum reipublicæ referre, sive id ex proprio labore nostrum sit, sive ex alieno habeamus. Deinde ne officio meo viderer defuisse, si gloriam illam nominis & famæ, quam sibi meritis suis virtutum ac laborum paravit VVAMESIVS, paterer perire, vel ætate delabi. Fit enim ita plerumque lege quadā naturæ, ut etiam summorum virorum fama cum vita depereat, si fortasse per modestiam nihil ipsi suum evulgarint. Quod alienum tamen à meritis eorum & ipsa virtute est, cujus præmium aliquod est gloria, & quæ non aliter gaudet agnosci, quàm sol ipse lucere. Quare ne virum tantum viderer ingratè sua gloria fraudasse, RESPONSA ista, C. Flavij Ædilis Curulis exemplo, posteritati dare, eademque quasi in albo circa forum proponere statui, ut quisque æstimet, quid, quantumque mereantur, & inde credat auctorem jurisprudentiam omni tempore excoluisse, nec forensium controversiarum fuisse ignarum: palam insuper videat, magni cujusque viri munus esse Iuris disciplinam ad usum forensem deducere, & ad civilium controversiarum terminationem; cùm eo fine ipsa juris disciplina inventa sit, & tot leges scriptæ. Ita enim se res habet, ut quicquid in scholis nostris docetur aut discitur, huc tendat, ut in foro tum Ecclesiastico, tum seculari exerceatur, & quod cuique debetur, tribuatur. Quamobrem illi ferè qui in scholis primas tenuêre partes docendi, magnū etiam hoc munus de jure

respondendi plerumque conjunxerunt, existimantes mancam & quodammodo inutilem Iuris scientiam, si ab usu forensi disiungeretur. Inde factum, ut tam multa, & tam magna RESPONSORUM volumina manibus terantur,& in judicijs præclaro auctoritatis testimonio passim producantur. Adhæc movit me & illa ratio, ut dicacibus quibusdam hominibus obtrectandi ansa eriperetur, qui VVAMESII istas lucubrationes ideo diutius supprimi suggillabant, quia fortè cogitarem ipse ex illis rem facere & privatum fructum carpere, etiam non absque nota & periculo prævaricationis. Denique præter omnes istas rationes, valde me impulit multorum magnæ auctoritatis Iureconsultorum judicium ac desiderium, qui id sæpenumerò & unicè à me contenderunt, ut publicationem istam accelerarem, ne illius expectatio diutius ipsos torqueret: quorum sanè auctoritati atque suasioni acquiscendum omnino fuit. Neque verò ab isto proposito planè deterruerunt, licet fortè retardaverint, quorundam declamationes, qui oppidò improbare solent hujusmodi Responsorum editiones; quasi illis corruptela insit veræ Iurisprudentiæ, dum consultores nonnumque novas suas opiniones etiam contra receptissimas juris conclusiones astruere conantur, ut clientibus suis proficiant, subinde amore vel odio permoti, subinde prece vel pretio inducti. Nam damnationes istæ referri dumtaxat debent ad eas scriptiones, quæ vel ab ignaris quibusdam vel improbis sciolis pro consilijs componuntur, contra veras & apertas Iuris nostri constitutiones, ut novas suas inventiones tueantur, & inde sibi longam parent post funera famam, nullâ singulari eruditione, aut morum integritate commendabiles; non etiam ad hæc Responsa, quæ ex æquo & bono scripta, ipsam continent veritatis indaginem, ut Iudicum labores allevient, eorumque mentes & judicia in rectam viam ducant. Hæc enim cur damnentur, nulla potest esse justa causa; cum publicè intersit ejus generis multa elaborari, quo rectiùs ac sanctius orbis Christianus dirigatur & regatur RESPONSA hæc, quæ nunc in publicum proferuntur, qualia sint, omnium non erit censere, sed eorum tantùm, qui justa trutina æstimare possunt, quantam fidem ipsa de seipsis faciant, qui non aliter, quàm quasi ex tripode Delphico illa promanasse dicent. Nostrum de illis non est aliud arbitrium, quàm quod non videbatur convenire, ut cujus nomen & studium in his Belgicis ditionibus pridem florentissimis optimè audiebat, eorum, qui abessent longiùs, notionem effugeret. Hoc unicum affirmare possum, quæ ex judicialium actorum meritis composita inveniuntur, plerumque ita profuisse clientibus, ut exitus litium felices & ex votis retulerint (quod ex notis ipsius auctoris audeo certò asserere) quæ idcirco ad instar Senatusconsultorum, seu rerum judicatarum, quæ Arresta vocant, esse, & pro decretis, seu oraculis Curiæ haberi possunt. Exspatiatus fuit nonnumquam, & rem latius prosecutus, quando id postulabat: sed in plerisque miram observavit brevitatem, dum nil aliud videbat materiam mereri: in quo peculiare ostendit viri sagacis judicium, ut nec plura scripserit, quàm status negotij cujusque requirebat, nec pauciora quàm sufficere potuerunt. Talem brevitatis mixturam observarunt plerique veterũ, qui de Iure responderunt, Dynus, Oldradus, Fredericus de Senis, Domini-

cus

cus Geminianus, Baldus, Angelus, Ioannes Calderinus, Petrus Ancharanus, Antonius de Butrio, Ludovícus Romanus, & alij penè omnes; qui in ſuis reſponſis contenti fuerunt paucis, vel quia exiſtimaverunt veritatem cujuſque articuli in multis non conſiſtere, vel quia ſic putarunt, & clienti factum, & Iudici conſultum ſatis, ſi controverſiæ totius nodum ſolviſſent, & cauſæ (quod dicitur) jugulum petijſſent, neglecto alio illo rerum ac verborum apparatu. Parcus ergo & rarus fuit auctor noſter in accumulandis citationibus, quod ſciret ſatis eſſe ſedem cujuſque argumenti ex ipſo jure communi indicaſſe, & viros doctos rationum firmamenta, quæ ipſe de induſtria omiſit, ſupplere facilè poſſe; potiſſimùm quando qui eum conſulebant ſæpè longiorem confirmationem non requirebant, ſed ab ipſius unius auctoritate ſatis magnam ſe referre exiſtimabant. Quem reſpondendi de jure morem rarus ille vir Iacobus Cuiacius, & neotericorum quidam alij, òbſervaſſe & probaſſe videntur, quorum aliqui in univerſum omnes citationes & auctoritates penitus omiſerunt. Vt ergo RESPONSA iſta meliore modo, ac majore ſingulorum commodo prodirent, ſtudio ac labore magno illa diſpoſuimus, quantum id fieri potuit, eundem in ordinem, quo ſuis libris & titulis, tamquam proprijs ſedibus, compilatæ ſunt in Iure Canonico Eccleſiaſticæ conſtitutiones, quas Decretales epiſtolas vulgò vocarunt, imitati ea in parte exempla veterum, Ioannis Calderini, ac deciſionum Rotæ Romanæ: item neotericorum, Ioannis Franciſci Ripæ & Martini Azpilcuetæ Navarri, qui ſua Conſilia ac deciſiones, juxta quinque libros, atque titulos Decretalium diſtinxerunt, ut ſic commodiora eſſent omnibus, & cuique obvia materia, de qua ſingulæ moverentur quæſtiones. Nemo enim ignorat, quantopere proſit juſtus rerum quarumlibet ordo ſeu collocatio: quod & Pandectarum compoſitio probat, & Codicis Iuſtiniani, & omnium penè librorum, qui non niſi per certa capita diſtingui ſolent. Imò & in acie belli exactiſſimè obſervatur, ut hinc pedites, illinc alæ, ceteraque omnia ſuo quæque ordine collocentur. Qua in parte quid effecerim, vel ſaltem quid efficere voluerim, commune erit omnium judicium. In ea ſane re, ſi quid erratum vel peccatum invenietur, non auctori, quem de iſta ordinatione in vita nihil umquam cogitaſſe credo, ſed diſpoſitoribus aſſcribendum erit; quibus & perfacile ignoſcendum, cùm & nos quotidiano publicè in jure profitendi muneri obſtricti, & de jure reſpondendi labore ſubinde impediti, omnia ſimul & æquè exactè exequi non poſſimus. Quantus interim fuerit iſte labor noſter non modò in ſingulis Reſponſis aptè diſponendis, ſed & in ſingularum clauſularum, imò & quandoque vocum, vero intellectu eruendo, ipſe neque dico, neque dicere cogito, ſed æquis arbitris æſtimandum relinquo; qui non minus illi tribuent, quàm ſolertiæ ducis militaris, qui fortiſſimos milites in aciem bona ſerie diſponendo, glorioſam ab hoſte refert victoriam. Cæterum poſtquam mihi tandem ſic ſemel ſtatutum fuit RESPONSA iſta publicare, primaque illorum pars, quæ ad Ius Canonicum potiſſimum ſpectat, per trecenta hæc Conſilia, ad juſtum volumen videretur excreviſſe (quorum aliquam partem, quæ ſubſequentibus Contractuum & Obligationum etiam criminalium titulis ac libris reſpondet, in aliud

volu-

volumen separatim destinavi) haud diu hæsitavi cuinam illam ex more primùm offerre & consecrare deberem. Nam mox quasi ultrò affulsit Serenitas Tua, per singularem animi propensionem, qua ut delectari doctis, ita & amplecti doctos assuevit, nec diligere minùs studiorum amatores, quàm studia ipsa amare. Agnosco enim & palam profiteor me pridem sensisse propensionem istam Serenitatis Tuæ, tum in me tum in meos, & reipsa sæpius in germanum meum fratrem D. Danielem, Canonicum Aquensem, ut proinde qua parte grati alicujus animi notam edere possum omninò eam Serenitati Tuæ debeam, per devotam horum RESPONSORVM præsentationem. Mea quidem non sunt illa, sed auctoris mei, viri magni & perrari; per me interim offeruntur & dedicantur; offeruntur, inquam, ut auctoritate Principali protegantur, ne quis morsu invido proscindat; dedicantur, ut Serenissimo parenti vestro probetur, immemorem planè me non esse beneficiorum, quæ & mihi gratiosè ostendit, & in meos contulit; constet quoque Serenissimo Electori Coloniensi patruo tuo conari me grati alicujus animi significationem facere in nepote, pro acceptis varijs beneficijs, quam ex voto edere patruo nec possum, nec audeo. Reperiet Serenitas Tua in his RESPONSIS quæ oblectabunt, imò & quæ in multis docebunt, atque erudient: nam & præsentium planè sunt temporum, & præteritorum subinde seriem quasi historicam ex rebus gestis referunt, quæ licet ut plurimùm respiciant, & proximè attingant incolas, cives, urbes, ditiones, & diœceses, quibus iam certò destinata est Serenissima Tua Celsitudo, ut per canonicam surrogationem præsit & regat, ad omnes tamen ex æquo & ad omnium commoda pertinent, ut omnino fuerint Serenitati Tuæ consecranda. Maximè quod & Ecclesiastica sint & sacra, atque proderunt in utraque jurisdictione, cùm & secularem habeat Celsitudo Tua, & ecclesiasticâ potiatur. Videbit inde, quam ex usu & moribus, de rebus & personis ecclesiasticis jurisdictionem subinde exerceant Magistratus atque Iudices sæculares, quæ & prævidisse, atque nosse plurimùm refert. Videbit in illis etiam quodammodo coniunctas religionem & iustitiam, quas veteres existimaverunt duo esse firmissima reipublicæ omnis feliciter regendæ & stabiliendæ fundamenta, & ob id, ex doctrina Platonis, juxta Deorum templa construi passim voluerunt Iudicum & Magistratuum tribunalia, ut tamquam judicantium Deorum ibidem essent delubra, ac semper recordarentur homines se Deos habere suarum actionum speculatores & censores. Rogo itaque atque obtestor, ut quæ ex officio grati animi offero Serenitati Tuæ RESPONSA, sereno vultu suscipere, & me inter suos habere dignetur. Ego interea magnum Deum devotè orabo, ut Serenitatis tuæ pios conatus secundare velit. Lovanij Calendis Augusti, 1605.

Serenissimæ Celsitudinis Tuæ

obsequentissimus cliens

Stephanus Weyms.

VV AMESI *vultus similem manus æmula formam*
Effinxit, sed non ingenium potuit.
Non tamen hoc latuit; nam tantæ mentis imago
Tot Responsorum per monumenta patet.
Et mentem forma insinuat; meritò inde solebant,
CORPVS IVRIS HIC EST, *dicere discipuli.*

I. VVEYMS.

DE VITA AC SCRIPTIS
CL. V. IOANNIS WAMESII I. C.
EX BIBLIOTH. BELGICA.
CL. V. VALERII ANDREÆ DESSELII I.C.

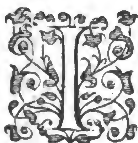
OANNES VVAMESIVS, Leodici Eburonum anno Dom. cIↄ. Iↄ. XXIV. natus est. Lovanij à Philosophia optimè efformatus, litteraturæ melioris, & linguæ ac Iuris utriusque notitiam singularem assecutus est, usus lare & familiaritate Rutgeri Rescij, viri doctissimi: quo etiam elato, in *VVamesij* postea manum vidua convenit. Doctor Iuris utriusque renuntiatus est an. cIↄ. Iↄ. LIII ad diem XXIX. Augusti, cum Ioachimo Hoppero, Ioan. Venduillio, & Petro Pecquio, viris præstantissimis & ad summa natis. Solus *VVamesius* se totum Academiæ vovit, licet vocatus quoque ad summa. Biennio itaque pòst in Professorum numerum cooptatus fuit, quos Ordinarios vocant, & Ius Civile annos sedecim interpretatus est. Inde primarius Canonum Antecessor an cIↄ. Iↄ. lxx designatus, munus illud annos viginti cum laude & fructu obijt. *Primoribus gratus, vulgo venerabilis, omnibus carus: breviter Doctrinâ, Prudentiâ, Auctoritate inter ævi sui primos.* Obijt divinâ invaletudine, an. Dom. cIↄ. Iↄ. XC. XI. Kalen. Sextileis: sepultus in D. Petri basilica, ubi insigne monumentum ab hæredibus eidem positum, cum elogio; quod hîc ex parte descriptum. Et certè in *VVamesio* summa erant omnia, quæ in vero Iurisconsulto effigiando desideres: Ingenium promptum & facile, judicium acre, memoria rerum summa, & verè qualis Iurisconsulto in primis necessaria, labor indefessus, nulla à studijs, à legendo ac scribendo requies, ne istâ quidem ætate graviore, ac grandiore, & fracto corpore ab acutissimis podagræ doloribus pænè continuis. Ad hæc par in utroque jure doctrinæ eminentia, quod perquàm rarum ne dicam insolens in plerisque ætatis nostræ Iurisconsultis: rerum forensium usus singularis, mira in actionibus facilitas & promptitudo, & cum his non morosè aut durè fluens eloquentia; ut unus esset & eloquentium Iurisperitissimus & Iurisperitorum eloquentissimus, quorum alterum de Crasso, alterum de Scævola dictum olim fuit. Dubites meritò, scholæ an Reip. idoneus magis esset. Vt verbo dicam, ad unicum ferè *VVamesium*, non tantùm cùm de jure respondendum esset, sed & in ista rerum perplexitate ac nutantis Belgij statu velut ad oraculum itum est. Quò factum, ut nomine Philippi II. Regis Catholici, à Serenss. Ioanne Austriaco Pro-Rege ad secretioris consilij Senatum evocatus fuerit; *VVamesio* interim maximè laborante, ut ab illo honoris onere eximeretur; mirum quantâ verecundiâ, quantaque modestiâ. Moriens Stephano VVeymsio & Gerardo Corselio, I. V. Doctoribus, affini & nepoti, reliquit scripta sua atque ingenij monumenta: in quibus *Responsa* eminent, docta profectò & è plena Iuris scientia deprompta, quorum pleraque, præ-

sertim

ſertim quæ ex judicialium actorum meritis compoſuit, eſſe poſſint ad inſtar Senatuſconſultorum, quæ Arreſta vocant: quæ & finis litium plurimùm approbavit, & id ipſum præfando atteſtarur VVeymſius. Lucem viderunt, ſtudio & curâ ejuſdem,

Recitationes ad Tit. Decretalium *De Appellationibus*. Lovanij 1604. 4. apud Ger. Rivium.

Reſponſorum, ſive *Conſiliorum de Iure Pontificio*, Tomi II. ordine librorum & Titulorum, qui in Decretalibus. Ibid. & apud Iac. Zegers.

Reſponſorum ſive Conſiliorum, ad Ius Forumque Civile pertinentium, Centuriæ VI. Ibid. typis Henr. Haſtenij & Antver. apud Henr. Aertſſens. Prima ordine Iudiciario digeſta eſt, reliquæ continent ea, quæ pertinent ad contractus inter vivos, ad contractus antenuptiales, & ad ultimas voluntates.

MEMORIÆ SACRVM.

IOANNES VVAMESIVS H. S. E.

QVEM BREVITER LECTOR NOSCE.
NATVS EST LEODICI EBVRONVM ANNO ∞. IↃ. XXIV.
AD STVDIA LITERARVM, ET INDE IVRIS TRANSIIT,
IN IIS QVOQVE FAMAM ADEPTVS, ETIAM GRÆCIS,
NATVRA ET INDVSTRIA DVCE.
AT IN IVRE AD CVLMEN IPSVM CONSCENDIT.
DOCTOR RENVNTIATVS ANNO ∞.IↃ. LIII.
PVBLICE PROFESSOR IN HAC SCHOLA A. ∞.IↃ. LVI.
DENIQVE PRIMARIVS ANTECESSOR A. ∞.IↃ. LXX.
HOC MVNVS CVM LAVDE ANNOS XX. OBIIT.
PRIMORIB. GRATVS, VVLGO VENERABILIS, OMNIB. CHARVS.
BREVITER, DOCTRINA, PRVDENTIA, AVCTORITATE,
INTER ÆVI SVI PRIMOS.
OBIIT DIVTINA INVALETVDINE A. ∞ IↃ. XC. XI. KAL. SEXTIL.

ISTE VIR FVIT, LECTOR, SED FVIT,
TV QVOQVE QVOD ES NON ERIS,
ALIVS ALIAS, SED OMNES HVC IMVS.
COGITA, ET HVIC BENE APPRECARE,
ITA POSTERI TIBI:
MAGNE DEVS
IPSI ET NOBIS
MISERERE.

HERR. PP.

ELOGIVM

CLARISS. QVATVOR I. V. DOCTORVM,

IN ACADEMIA LOVANIENSI

Anno CIↃ. IↃ LIII. ad diem 29. Augusti una renuntiatione creatorum,

IOAN. VVAMESII, IOACHIMI HOPPERI, IOAN. VENDVILLII, PETRI PECKII.

VADRIGA felix, vecta quâ terras Themis
Revisit, ates & propulsavit mala.
Omnes docendo claruerunt in schola;
Vnus sed isti muneri est immortuus,
Lustro Antecessor septimo VVAMESIVS.
Eiusce rexit civium res dictio,
Simulque publicas, tametsi publico
Ipse abstinere certus, * *ad clavum quoque*
Pridem vocatus turbidæ tum Belgicæ.
Æternitati consecrant nomen viri
Responsa luce quæ fruuntur postuma.

HOPPERVS *artis* * *conditor veri & boni,*
Primùm Senator judicandis stlitibus
Machliniæ, pòst sanctiorem in Curiam
Integritatis nomine meruit legi.
Ad se vocavit Rex PHILIPPVS *denique,*
Rerumque statuit Belgicarum Præsidem.
Negotiorum tanta moles non tamen
Sapientiæ studijs facere quivit modum.
Testantur opera publicæ luci data.

Primus Duacena Antecessor in schola,
In sanctius deinde βελευτήριον
Regis PHILIPPI *adscitus est* VENDVILLIVS.
Prudentia, & rei juvandæ publicæ
Ardens voluntas, muneri fecit parem.
Tum & ἐυσέβεια Nervijs hunc Præsulem,
Vita referret qui Patres priscos, dedit.

* Evocatus ad secretum R. M. consilium à Ioan. Austriaco Prorege. ROLANDVS ONATINVS MIRTEVS, id est, MART. ANT. DELRIO. in histor. rer. Belgicarum sub Ioan. Austriaco.

* Scripsit de Iuris arte lib. III.

In

In PECKIO *pietas & eruditio*
Certare visæ, earum utra antecelleret.
Id scripta produnt facta juris publici,
Quæ maximo sunt usui & scholæ & foro.
Postquam Antecessor jura Pontificum sacra
Interpretatus pluribus lustris fuit,
Magnum in Senatum est publico accitus bono.
Felix relicto filio cognomine,
Cui cernere ejus ingenI datum bona,
Virtute cuius fulta res stat Belgica.

GER. CORSELIVS I. C.

APPROBATIO.

HÆC D. IOANNIS VVAMESII, Iuris Canonici in Academia Lovaniensi dum viveret Professoris celeberrimi, ad libros Decretalium accommodata CONSILIA, nihil continent, quod sanæ fidei adversetur, insuper & solida eruditione referta dignissima judico, quæ ad publicam utilitatem evulgentur.

GVILIELMVS FABRICIVS
Noviomagus, Apostolicus & Archid. lib. censor.

TENOR PRIVILEGII

PHILIPPVS *D. G. Rex Hispaniarum, Dux Burgundiæ, Brabantiæ &c. Privilegio suo sancivit, ne quis citra voluntatem* IACOBI ZEGERS, *Typographi jurati Lovaniensis, CL. V.* IOANNIS VVAMESII I. C. celeberrimi, in Academia Lovaniensi Antecessoris Primarij, Responsa seu Consilia de Iure Pontificio *intra novennium proximum imprimat aut alibi impressa in ditiones suas importet, venaliave habeat. Qui secus faxit comfiscatione librorum & gravi pœnâ mulctabitur, ut latius patet ex litteris datis Bruxellæ an.* CIↃ.IↃC.XL. *Iulij* 4. *Sig.* STEENHVYSE.

MONITIO AD LECTOREM

Benevole Lector, Per incogitantiam typothetæ factum est, ut post Consil. CCCC. XII. *omissus sit hic titulus:*

De Testamentis.

Legatum Ecclesiæ.

CONSILIVM CCCC. XIII.

Consilium hoc quia suprà repetitum CCC. LXXXIII. ideo hîc omittitur. *Item Consil.* DXLIII. *pro* lunge Consl. CVII. *lege* XCVII. *Reliqua quæ pauciora, ut spero, occurrent, grave nisi sit tu ipse inter legendum observabis & corriges.*

IOAN-

IOANNIS WAMESII I. C. CELEBERRIMI, ET IN ACADEMIA LOVANIENSI ANTECESSORIS PRIMARII, CONSILIORVM TOMVS PRIMVS, Qui ad Ius Pontificium; Ordine Decretalium digestus.

De Constitutionibus.

SVMMARIVM.

Constitutio prohibens usum literarum Apostolicarum sine Placito Principis.

1. *Constitutiones novæ pœnales restringendæ.*
2. *Casus omissus in statutis pro omisso habetur.*
3. *Signatura nuda literarum Apostolicarum appellatione non continetur.*
4. *Regula Cancellariæ* de non judicando juxta formam supplicationis.
5. *Signatura nuda ius adjicit, non illius exercitium.*
6. *Signatura nuda quem habeat effectum.* *Signaturam nudam in Iudicio exhibens non committit in Constitutionem de non exequendis literis Apostolicis sine Placito.*
7. *Statutum adversus homicidium non habet locum occiso partu.*
8. *Statutorum verba cum effectu accipienda.*
9. *Statuta loquentia de executioni mandandis literis aut instrumentis non habent locum in his, quæ nulla sunt vel inefficacia.*
10. *Ratio finalis constitutionis limitat constitutionem.*
11. *Executio à petitione multùm differt.*
12. *Mora purgatio & pœnitentia etiam in pœnalibus admittitur usque ad sententiam.*

CONSILIVM I.

ER PHILIPPVM Archiducem Austriæ repetitis vicibus, annis Domini 1485. & 1493. & 1497. constitutum & ordinatum fuit, *ne quis, cuiuscumque ille status aut conditionis foret, exequeretur, vel executioni mandari pateretur aliquas literas exspectativas, reservationes, processus, sententias, executoriales, nec alias Bullas vel provisiones Apostolicas super beneficiis in suis ditionibus constitutis, sub pœna amissionis utilitatis & effectus earundem, nec non banni extra easdem suas ditiones, punitionis, & correctionis ad exemplum aliorum; additâ hac declaratione, quòd contraveniens foret inhabilis ad umquam tenendum, percipiendum, aut possidendum fructus aliquorum beneficiorum in iisdem ditionibus; Idq, donec dicta provisiones & Bulla essent in suo magno Concilio visa, & pro facienda illarum executione concessa literæ patentes consensus in forma debita &c.* Ex hac Constitutione oritur quæstio, num in has pœnas inciderit, qui obtentam à sacrosancta Sede Apostolica nudam signaturam concessionis alicujus beneficij intra limites dictarum ditionum in judicio constitutus, ante expeditas super hujusmodi signatura in forma requisita ac consueta Bullas, exhibet, beneficij adjudicatione ante exhibitionem petita, non prius obtento Regiæ Catholicæ Majestatis præfati Philippi constituentis legitimi successoris, ac Domini prædictarum ditionum Placito; inter moras scilicet quàm Romæ ipsa Bulla Papalis expediebatur; quâ paulò pôst acceptâ, nullo alio progressu in judicio facto, Impetrans ad Placiti à Regiæ Catholicæ Majestatis Concilio petitionem pro usu dictæ Bullæ & potestate exequendi illam confugit?

Et sanè cum novarum constitutionum, statutorumque præsertim pœnalium, *l. Interpretatione pénult. De pœnis,* * potissimùm quæ à jure communi recedunt & exorbitant, *l. Quod verò cum l. seq. De legib.* omniumque maximè, quæ Ecclesiasticæ libertati etiam rationabiliter contrariantur, *Auth. Cassa C. De sacros. Eccles.* non facilis sit extensio, sed stricta & angusta secundùm corticem verborum facienda interpretatio, quę verborum, quibus concepta sunt, tenorem ac rigorem excedere non potest, *l. 3. §. hac verba De negot. gest. Bald. in l. Non sine C. De bonis quælib.* fit, ut quod verba novæ constitutionis ac statuti hujusmodi in fronte verborum non significant, nec complecti intelligantur, nec de persona ad personam, *l. Si verò 64. §. de viro, & ibi Bart. Solut. matrim. l. fin. C. De interdict. matrim. c. Cum dilectus & ibi Doct. De consuet.* nec de loco ad locum, *c. Vt animarum De constit. lib. 6. c. Ex tuarum De author. & usu pally.* nec de tempore ad tempus, *Bald. in l. Observare §. proficisci, n. 4. De offic. proconsul. & legati*; nec de re ad rem, neque de causa ad causam, neque de similibus ad similia extendantur, 1

dantur, *Bart. in l. Omnes populi n. 62. De iustit. & iure*; ut quibus non conveniunt verba novę legis, constitutionis, seu statuti non conveniat, nec eis adaptari possit illius dispositio *l. 4. §. ait Prætor, & ibi Bart. De damn. infecto*, *Decius cons. 553. In civitate Lucana, n. 7.* tunc cùm contra formam juris communis est hujusmodi dispositio:
2 † quia casus qui omissus est pro omisso haberi debet, & regulari ac definiri secundùm terminos juris communis, *d. §. de viro, c. Susceptum De rescriptis lib. 6.* eamque legem ac juris observationem etiam Imperatores, legum & juris communis conditores, sibi præscripserunt, *l. Præcipimus in fine C. De appellat.* ut quidquid novâ lege ab ipsis prolatâ expressum non conspicitur, id veterum legum, constitutionumque regulis relictum intelligatur.

Proinde cùm dicta pœnalis, & à terminis juris communis recedens constitutio tantùm sit concepta de exequentibus seu executioni mandari facientibus literas, bullas, & provisiones Apostolicas super beneficijs, non est legis pœna trahenda ad eum, qui tantùm utitur nudâ signaturâ, quę literarum, bullarum, seu provisionum Apostolicarum appellatione non continetur.
3 † Cùm inter nudam signaturam, seu antecedentis supplicis libelli annotationem & literas Apostolicas tantum intersit, quantum inter rudem materiam & speciem formatam; ita quod nuda signatura tantùm contineat futuræ gratiæ præparamenta, non absolutam perfectionem, hoc est consensum Papæ vel Principis, ut quod libello supplice petitum est, obtineatur, & ad usum effectumque perducatur tunc cùm literæ ex hac concessione seu annotatione expeditæ erunt. Vnde refert Lud. Gomesius, *ad reg. Cancellariæ Apostolicæ De non iud. iuxta for. supplic. q. 1. n. 3.* Baldũ nudam signaturam seu supplicationem annotatam & apostillatam comparare embryoni seu partui imperfecto, & in utero matris adhuc existenti; quasi interea quàm literæ expeditæ adhuc non sunt, perfectionem nullam habeant: non magis quàm contractus, quem in scriptis fieri convenit, perfectus dici potest, quamdiu in mundum redactus, & omnibus suis partibus absolutus non est, *l. Contractus 17. C. De fide instrum.* etiam si consensus partium intervenerit, *Bald. in c. 1. Per quos fiat investit.* Hujusmodi namque signatura seu apostillata supplicatio in metu ac periculo inductionis, incisionis, cancellationis & reformationis adhuc est, quamdiu sigillata aut bullata non est.
4 † Ex quo fonte manavit vulgaris illa Cancellariæ Apostolicæ regula *De non iudicando secundùm formam supplicationis, sed literarum expeditarum*; quę regula juri cõmuni est conformis, *Lud. Gomes. d. q. 1. in princ. Ioan. Staphilæus in tract. de signat. literarum iustitiæ c. 1. n. 2.* ut sæpiùs consultus respondit Oldradus vetus juris nostri Interpres, *Consil. 324. 325. 326. & 328.* Cuiconsonat, quod ex facto consultus respondit Socinus, *cons. 41. Viso indulto n. 4. vol. 3.* quamvis essentia ac substantia gratiæ in nuda signatura seu apostillata supplicatione contineatur, exercitium tamen gratiæ non permitti, nisi expeditis literis.

5 Ius quidem per signaturam quæritur, imò per vivæ tantùm vocis Papalis aut Principalis oraculum, *Bald. in l. Humanum num. 6. C. De legib. Paulus Paris. consil. 12. In isto iudicio possess. vol. 4.* Ideoque etiam literæ seu bullæ desuper postea expeditæ retroaguntur, & vim à tẽpore signatæ supplicationis habere intelliguntur quasi anima & corpore coalescentibus, *Castr. in l. 1. C. Vt lite pendente &c.* sed tamen nudæ signaturæ ante expeditas literas usus nullus est: usque adeò ut nec probationis vim aut effectum continere dicatur, *Clem. 1. De prabend. Felin. & alij ad rubric. De constitut. Rebuff. ad concordata Regni Galliæ, in rubric. de mandat. Apostol. §. 1. ad verb. literas*; & ex illa in judicio nihil obtineri possit: quia continet tantùm assensum, ut literæ ad gratiæ extremam consummatamque perfectionem expediantur: † & sic respectu Papæ aut Principis concedentis, effectus aliquis est in nuda signatura, 6
Math. de Afflict. decis. Neapolit. 253. ne scilicet signaturâ seu apostillatâ supplicatione per verbum *fiat*, seu, ut in consistorio Papæ moris est, *Concessum ut petitur*, alij idem beneficium per similem supplicationem concedi possit, nec jus quæsitum habenti priorem signaturam auferri, *Felin. in c. capitulum De rescriptis*: sed respectu ejus, qui impetrat, & quoad usum obtentæ gratiæ nuda signatura vires nullas habet. Qua consideratione eleganter scribit Baldus, *in l. Falsus n. 21. versic. privilegia etiam &c. C. De furtis*, quòd initium gratiæ quoad tempus consistat in hujusmodi nuda concessione, sed quoad ejus executionem requiritur, quod literę exiverint de Cancellaria.

Cùm igitur nuda signatura appellatione literarum Apostolicarum non contineatur, consequens est, pœnalem illam Principis sæcularis constitutionem adversus exequentes seu executioni mandari procurantes latam, non porrigi adversus eum, qui nudam tantùm signaturam in judicio profert & exhibet; quia res imperfecta ac sine effectu est.

† Quemadmodum pœna homicidij per pœnale statutum constituta locum non habet, nec extenditur adversus eum, qui partum seu hominem, qui in utero matris abhuc est, occidit, *Bald. in l. Cum inter veteres C. De fideicommiss. libert. Decius cons. 535. Requisitus n. 2.* (cui partui superiùs diximus nudam signaturam comparari) quia manet ille casus occisi partus sub dispositione Iuris communis. Et sic in proposito cùm nulla pœna statuta sit vel Iure communi, vel speciali aliquo statuto seu constitutione adversus utentem nudâ signaturâ, pœna nulla affici debet hic Impetrans. Pœnam enim non meretur, qui jure permittente aut saltem non prohibente aliquid facit, *l. Gracchus 4. C. Ad l. Iul. de adult.* Præterea cùm dispositio de facto non habeat locum in re destinata ad factum, *l. Cætera 41. §. ult. & ibi Doct. De legat. 1.* & pœna statuta efferenti frumentum extra territorium non infligatur deprehenso in via, quamvis tendenti ad fines territorij, *Bald. in l. 3. n. 5. C. De servis fugit.* meritò quoque hæc dispositio pœnalis adversus exequentes literas Apostolicas extendi non debet adversus eum, qui utitur nudâ signaturâ, seu supplicatione apostillata, quæ tantum destinatur ad expeditionem futurarum literarum, & sic pro perfectis literis accipi nequit. 7

Ita enim verba pœnalis constitutionis accipi debent, ut rem perfectam & consummatam, non cœptam tantùm significent, *l. 1. §. hac autem verba D. Quod quisque iuris &c.* Cur enim alicui fraudi, aut 8

damna

damno sit, cuius nullus est effectus in ipso usu? *d. §.* 9 *hac autem verba in fine.* † Ex qua ratione illud quoque fundatur, quòd statuta loquentia de instrumentis seu literis executioni mandandis, etiam in favorabilibus, non obtineant locum in literis seu instrumentis, quæ vel nulla, vel inefficacia sunt, *Ang. in l. 3. §. testamentum n. 2. D. Quemad. testam. aper.* Quod enim nullum est instrumentum, neque substantialiter, neque intellectualiter, ut inquit Baldus *in l Scimus §. in computatione n. 17. C. De iure delib.* est instrumentum; cùm nec probandi vim habeat: & quod in aspectu seu forma ac figura instrumentum esse videtur, si effectu careat, pro instrumento non habetur; & quia effectu caret, nomine quoque carere censetur, *l. Cum precibus 18. C. De probat.* Ideoque cùm de insinuatione & executione rescriptorum indultorumque Principalium agitur, originalia & authentica, non imperfecta proferenda sunt, *l. Sancimus C. De diver. rescript.*

10 Quod in proposito etiam exposcere videtur ratio finalis dictæ constitutiois, à qua regulari debent statuti seu novæ constitutionis verba, *Socin. cons. 89. Circa præmissum, n. 19. & 20. volum. 4.* non enim continet hæc (de qua hîc agitur) constitutio simplicem absolutamque prohibitionem vel impetrationis vel usus literarum Apostolicarum, sed executionem tantùm, non obtento Principali placito: ita quod locum sibi vindicare non possit in litteris non executabilibus, *Bald. in d. §. in computatione*, qualis est nuda signatura Apostolica, quam diximus ne probationis quidem vim obtinere. Et ut idem foret judicium, ac par juris potestas in nuda signatura, & in expeditis literis; adhuc tamen dictæ novæ constitutionis pœna ad casum propositum applicari non posset: ob id, quòd dictus Impetrans executionem aliquam virtute huiusmodi signaturę non fecerit, sed illam tantùm in judicio exhibuerit, factâ dumtaxat petitione adiudicationis beneficij.

11 † Plurimùm enim interest inter petitionem & executionem: executio respicit id, quod in jurisdictione extremum est, *l. 1. §. 1. ff. Si quis ius dicenti non obtemp.* continetque rei apprehensionem ac ablationem vel in possessionem illius missionem, *l. Qui restituere 68. De rei vind. glos. in V. extremum in d. §. 1.* In petitione autem imploratio judicis & prima judicialis conventio tantùm consistit, per quam solam petitionem Impetrans numquam pervenire potuisset ad petiti beneficij adjudicationem, ob id, quòd per constitutiones Cancellariæ Apostolicæ, *Reg. de non iudican. iuxta formam &c.* manus omnium judicum claudantur, iisque præcipiatur, ne super nuda signatura, non expeditis literis in forma debita, judicent. Ita quod in dupluci hoc concursu & verborum dictæ constitutionis, quæ nudam signaturam non complectuntur, & simplicis exhibitionis, in qua contraventio adversus dictam constitutionem constitui nequit, certum sit, pœnam dictæ constitutionis locum habere non posse.

Quibus & illud quoque adjungi potest, quòd si non ad omnimodam aversionem, & exclusionem dictæ pœnalis constitutionis, saltem ad excusationem Impetrantis, & evitationem pœnæ sufficere debet (præsupposito etiam, quòd litterarum Apostolicarum appellatione nuda signatura contineatur) quod idem Impetrans exhibitam in judicio nudam signaturam ad se receperit, & ante accusationem seu querelam tam Opponentis, quàm ei se adjungentis Procuratoris Generalis, imò ante litem in dicto judicio contestatam, receptâ ex urbe Roma authenticâ & originali bullâ, ex dicta nuda signatura in forma solemni expedita, sese conformando ordinationi dictæ pœnalis constitutionis, ad hoc amplissimum Regiæ Catholicæ majestatis Concilium confugerit, & pro obtinendo Placito supplex factus sit. † Cùm & in pœnalibus moræ contumaciçque purgatio & excusatio, 12 rebus adhuc integris, admittatur, *Doct. in l. Insulam 24. De verb. oblig.* & pœnitentiæ desistentięque potestas sit ad evitandam pœnam usque ad litiscontestationem, plerumque etiam usque ad sententiam. Unde pœna ejus, qui de inofficioso testamento egit nec obtinuit, locum non habet in eo, qui in judicio usque ad sententiam in hujusmodi improba lite non perseveravit; nam desistendo pœnitentia delictum nondum perfectum abolet etiam in præjudicium fisci, *l. Papinianus §. meminisse 14. De inoff. testam.* & publicano dupli pœna remittitur, si quod injustè ademit, etiam post acceptum judicium ante sententiam restituit, *l. Hoc edicto 5. De public. & vectig.* Patrono ad evitandam pœnam amissionis bonorum liberti, propter accusationem criminalem adversus libertum institutam, prodest quòd ante sententiam, vel accusationem deserat, vel abolitionem petat, *l. Qui cùm maior 14. §. accusasse, l. In servitutem 16. §. petysse De bonis libert. l. Cùm patronum in fin. De iure patron.* utenti falso instrumento, ad subterfugiendum pœnam falsi, prodest instrumenti usu ultrò abstinere, *l. Si falsos C. Ad legem Corn. De fals.* Rursus, quod huc proximè pertinet, statutum imponens pœnam petenti debitum semel solutum, locum non habet, cum à petitione putativus creditor desistit, *Bart. in l. Amplius 15. Ratam rem hab.* & pœna statuta proponenti exceptionem aliquam, non incurritur, cùm excipiens ab illius objectione abstinet, *Bart in d. l. Cum patronum.* Requiritur namque in hujusmodi delictis consummatio & ad effectum perductio: cur enim obsit conatus, cùm injuria nullum habuit effectum? *l. 1. in fin. ff. Quod quisque iur. &c.* Sic ut non tantùm non accusandus sed etiam collaudandus sit Impetrans, qui bullâ Apostolicâ uti noluit, neque aliquam illius executionem facere, nisi præmissâ petitione requisiti Placiti.

Quare cùm nihil aliud proponatur nec objiciatur Impetranti, quàm usus dictæ nudæ signaturæ, à quo tempestivè destitit, quique nec in verbis nec in mente dictæ pœnalis constitutionis continetur, & quem Impetrans non executivè, sed per simplicem tantùm petitionem fecit, existimamus nihil esse, cur eidem Impetranti literæ Placiti denegari debeant, nec ullam esse occasionem declarandi eundem Impetrantem in tam graves pœnas dictæ pœnalis constitutionis incidisse.

De Constitutionibus.

SUMMARIUM.

Constitutio prohibens relinqui immobilia manui mortuæ.

1. *Pauperibus bona immobilia relinqui posse.*
1. *Relicta immobilia manui mortua, eâ lege, ut vendantur an sint prorsus inutilia?*
2. *Fraudem legi non facit, qui se illi conformat.*
3. *Legati incapaci alicuius rei sine suo delicto relicti æstimatio præstanda.*
4. *Momentaneum dominium considerabile non est.*

CONSILIUM II.

APERTAM calumniam continet oppositio Ioannis vander Haghen suorumque consortium Reorum, adversus intentionem Provisorum pauperum Parochiæ S. Gaugerici Bruxellensis, Actorum. Nam generalis illa exceptio, quòd cum pauperibus non sit testamenti factio, quodque pauperes ex testamento acquirere non possint, saltem titulo universali, imperitiam juris in patrono Reorum redarguit: cùm aperta sit juris constitutio, permittens non tantùm legata vel fideicommissa relinqui pauperibus, *l. Id quod pauperibus* 24. *C. De Episc. & cleric.* * verùm etiam universales institutiones tam ex asse, quàm ex parte illis adscribi, *l. Si quis ad declinandam* 49. *C. de Episc. & cleric. & ibi Bald.* Vt & in eo aberrat idem patronus, quòd objicit Leges jucundi Adventus, & constitutionem secundùm illas promulgatam, *de non relinquendis bonis immobilibus manui mortuæ*, in qua dicuntur esse pauperes in genere, seu pauperum administratores. Nam licet illa constitutio vetet acquisitionem & retentionem bonorum immobilium; non tamen vult inutilia esse legata vel donationes, quæ sic fiunt, ut vendantur, ne impingant in dictam prohibitionem; sicuti testator iste suam voluntatem accommodando ac conformando ad dictam prohibitionem, prudenti consilio in substitutione pauperum, de qua in hac causâ quæritur, facta mentione dictę prohibitionis, apertè declaravit, *quod quoniam Collegium seu universitas pauperum non possit acquirere bona immobilia, sub dicta substitutione comprehensa, velit illa per Provisores pauperum distrahi, & ex pretio inde confecto reditus annuos comparari ad sustentationem pauperũ*, quorũ redituũ acquisitio his personis seu Collegijs prohibita non est.

2 Neque admittendum est, quod objicitur, hanc testatoris cautionem esse fraudulentam, in fraudem dictæ prohibitionis adscriptam: nam in fraudem legis nihil facit, qui se legi conformat; & ne in illam impingat laborat, id faciendo, quod jus permittit. Permittit autem in genere jus legata quæcumque & institutiones pauperibus adscribi, *d. l. Si quis ad declinandam*; & per dictam constitutionem particulariter prohibetur tantùm acquisitio immobilium: quam testator hoc provido consilio omnino impedivit. *

3 Cum alioqui etiam simpliciter relicta hujusmodi legata personis, aut collegijs, quæ certorum bonorum incapaces sunt sine suo delicto, aut vitio, ex externa aliqua alia causâ, velut ex statuto, cùm scilicet prohibetur alienatio in non subditum; ex professione, ut in fratre Minore, *Clement. Exivi De verbor. signif.* ex conditione personæ, ut in servo, valeant & efficacia sint; si non ad plenam acquisitionem & retentionem ipsarum rerum, saltem ad hoc, ut eis debeatur pretium seu æstimatio earum, *gl. & DD. in l. Apud Iulianum al. l. Cum servus* 39. §. *ult. De legat.* 1. *glos. in verb. dominium c.* 1. §. 1. *De relig. dom. lib.* 6. *Card. Zabarel. cons.* 102. *n.* 2. *Ioannes Maria de Pimmal. cons.* 449. *Circa statutum n.* 4 *vol.* 5. præsertim quia per hanc dicti testatoris cautionem nulla dictæ prohibitioni fraus fieri possit, propter simplex & absolutum testatoris præceptum dictis Provisoribus datum *de vendendis bonis immobilibus, sub dicta substitutione comprehensis*, eâ intentione, ut prohibitioni non contraveniretur, & pauperibus adscripta substitutio per pretij surrogationem plenum effectũ haberet.

Neque enim finalis, & præcipua causa prohibitionis in eo consistit (quod patronus Reorum sibi persuadet) quòd Ecclesiasticis Collegijs satis sit provisum: nam si ea esset causa constitutionis, generaliter fuisset interdicta quorumvis bonorum etiam mobilium & redituum acquisitio; quam tamen dicta constitutio non prohibet, imò sequens ejus declaratio apertè permittit: sed [illegible]tio impulsiva tantum est pro parte, à qua concludens argumentum non rectè deducitur. Sed præcipua & finalis causa in eo consistit, ne crebra & perpetua facultate acquirendi immobilia bona, Principes & Domini temporales patiantur diminutionem jurisdictionis suæ super hujusmodi bonis, quæ sic manum mutantia ad alterius generis jurisdictionem, Ecclesiasticam scilicet, transeunt, *Bald. in c. Clerici. n.* 2. *De iudic.*

Qua in parte nihil curanda est patroni Reorum illa subtilis, seu potiùs cavillosa consideratio, quod per hujusmodi relictum saltem aliquo tempore dici debeant hujusmodi immobilia bona virtute dictæ substitutionis pauperibus esse acquisita; & quòd alioqui Provisores illa vendere non possent, nec in alios transferre, *l. Si filius tuus C. De donat.* sic ut pauperibus legata videatur proprietas; quemadmodum proprietas ijsdem pauperibus legata videtur, cùm testator mandat bona sua distribui inter pauperes, *Bald. in l. Et in epistola* 22 *n.* 6. *C. De fideicom.* Nam quamvis subtili ratione id verum videri posset; in vero tamen rei effectu prorsus impertinens est, & minùs relevans; propter momentum hujusmodi acquisitionis, cujus effectum tollit adjunctum in eadem oratione ac clausula mandatum de vendendo seu alienando. * 4

Quod præceptum cohærens ipsi relicto, efficit, ut non proprietas rerum, sed illarum æstimatio relicta videatur, quod nulla lex aut statutum prohibet; ideoque hujusmodi momentanea acquisitio in considerationem venire non debeat, *Andr. Tiraq. in tract. De iudic. in reb. exiguis vers.* 18.

Quod novissimè objicitur, de non adita hæreditate nomine filiæ, cui hæc substitutio facta est, & de acquisitione bonorum ex contractu, non ex successione, prorsus improbabile & absurdum est, satisque diluitur per Actorum scripturam: cui adjungimus, quòd hujusmodi anticipatio futuræ successionis speciem voluntatis ultimæ habeat; & mortuo parente pro successione accipiatur, *l. ut C. Famil. ercisc.* Item quòd dicta filia ipso jure sine aditione etiam facta fuerit patri hæres, propter patriam potestatem ac jus suitatis, *l. In suis De lib. & posthumis.* Atque ita paucis concludo, Reos per omnia condemnandos esse, secundùm conclusionem præfatorum Actorum.

De

De Rescriptis.

SVMMARIVM.

Rescripti delegatorij nullitas ex suppressa utriusque litigantium dioecesi.

1. 3. *Intellectus* cap. Statutum De rescrip. lib. 6.
2. 4. *Clericus ratione beneficij forum sortitur.*
5. *Paria sunt non appellasse, & appellationem non fuisse legitimè prosecutum.*
6. *Appellatio quando & quomodo in absentia iudicis interponenda.*

CONSILIVM III.

NVLLVM est fundamentum jurisdictionis competentis, quam Petrus van Oorbeeck Appellans Venerabili D. Officiali Antverpiensi asserere, seu adijcere conatur, ex rescripto Apostolico dicto D. Officiali præsentato, adversus Ioannem Hertzich Promotorem Curiæ Officialatus Episcopi Ruremondensis Appellatum. Est etenim hoc rescriptum surreptitium & obreptitium, aliasque contra Iuris dispositionem impetratum; suppressâ scilicet utriusque litigantium diœcesi: cujus identitas & diversitas in impetratione delegati judicis tam in prima, quam in secunda aut ulteriore ex appellatione instantijs, variam inspectionem habet.

1 Etenim cùm ejusdem diœcesis sunt Actor & Reus, appellans & appellatus, causa ex delegatione Apostolica committi non debet extra eandem diœcesin, paucis casibus exceptis: cùm verò diversæ diœcesis sunt Actor & Reus, appellans & appellatus, causæ judex à Pontifice impetrandus est in diœcesi, in qua Reus vel appellatus residet, vel in alia seu tertia diœcesi; minimè verò in diœcesi Actoris vel appellantis seu impetrantis, *c. Statutum §. cùm verò & §. cùm autem De rescriptis lib. 6.* Nam, ut Petrus Ancharanus, *in d. §. cum verò in fine*, ex sententia Ioannis Andreæ tradit, in causa appellationis semper dari debet judex, ubi prima instantia acta est; hoc est, in eadem diœcesi, cujus est Reus seu provocatus. Iam verò utrumcumque dicatur (utrumque enim in re præsenti dici potest) semper in alteram partem dictæ dispositionis impinget hoc rescriptum. Sive ejusdem diœcesis sint; quod quidem ratione domicilij in casu proposito non est, cùm ex actis hujus instantiæ constet, appellantem tempore prioris instantiæ Antverpiæ resedisse, & adhuc residere; sed ratione beneficij, quod appellans in diœcesi Ruremundensi possidet. †

2 Ibi enim residere & forum sortiri censetur Clericus, ubi beneficium habet, *Archidiac. in d. §. cum verò*, etiamsi ibi realiter non resideat; *Marian. Socin. in cap. Postulasti n. 3. & in c. Sanè De foro compet.* quia quamvis ratione loci seu domicilij, ubi realiter residet, subijciatur Episcopo, intra cujus diœcesis limites locus seu domicilium consistit, *Socin. locis suprà tactis, & in c. Quod Clericis n. 2. De foro competenti*, identitas tamen diœcesis, quam beneficium inducit, *c. Cùm nullus De temp. ordinat. in 6.* non patitur causam deferri extra diœcesin ipsius beneficiati Rei seu appellati. Sive diversæ diœcesis sint appellans & appellatus; sicuti ratione domicilij & residentiæ diversæ diœcesis verè sunt partes hujus causæ: cùm appellatus sit diœcesis Ruremundensis, & appellans Antverpiensis. Quia appellans seu impetrans per dictam juris dispositionem, *in d. §. cùm verò*, non potest causam introducere ex delegatione Apostolica coram suo proprio diœcesano, postea quam coram diœcesano appellati ex probabili causa juri stare recusavit, sed debet impetrare judicem intra limites alterius tertij diœcesani.

Neque Reo suffragari potest allegata authoritas Geminiani, quasi ea juris prohibitio *in d. §. cum verò*, ex cortice verborum sic accipienda sit, ut præcisè tantùm loquatur de Actore & Reo, non autem de appellante & appellato, & quod Reus in prima instantia illam qualitatem non mutet, etiamsi postmodum fiat appellans. † Nam communis omnium traditio est, sic accipiendam esse Bonifacianam constitutionem, *d. c. Statutum §. cum autem*, ut generaliter referatur ad quemcumque impetrantem litteras Apostolicas delegatorias: eo enim respectu quodammodò Actor esse dicitur; & is, adversus quem impetratur, Reus. Ideoque tradunt omnes uno ore, eandem juris dispositionem obtinere tam in appellationis, quàm primæ instantiæ causa, *Anchar. Geminian. & alij in d. §. cum vero & d. §. cum autem*: neque aliud usquam tradit aut sentit idem Geminianus. 3

Nec rursum suffragari potest appellanti, quod appellatus in prima instantia, quasi iniquum jus impetrando, eoque utendo per hoc, quòd appellantem extra fines diœcesis Antverpiensis (intra quos realiter tunc residebat) pertraxerit ad aliam diœcesin, Ruremundensem videlicet, & sic viam appellanti aperuerit, simili iniquo jure adversus eum utendi, hoc est, impetrato judice Apostolico appellatum evocandi extra fines Episcopatus Ruremundensis ad Apostolicum judicem Antverpiensem, *l. 1. Quod quisque iuris in alium &c.* quia superius satis deductum est, uno respectu Reum & Actorem conjunctim esse ejusdem diœcesis Ruremundensis, *Socin. locis suprà citatis, alij in c. Dilecti De foro compet. alij in c. ult. eod. tit.* ratione scilicet beneficij, quod in eadem diœcesi habet & possidet appellans, *d. c. Cùm nullus*, qui idcircò dici nequit iniquum aut exorbitans jus secutus, evocando appellantem extra diœcesin Antverpiensem: potissimùm non ob aliam causam, quàm quæ proximè contingit ipsum beneficium, quod Reus possidet, quia scilicet agitur de illius privatione ob depravatam vitam & mores ipsius appellantis beneficiati, *Socin. in d. c. Sanè n. 3.* † Neque enim in eo casu habenda est ratio domicilij beneficiati, nec curandum, si in eo loco domicilij aliud beneficium possideat: quia beneficiatus in diversis locis seu diœcesibus, in omnibus & singulis sortitur forum, & conveniri potest, quatenus quæstio seu materia litis versatur circa unumquodque beneficium. Et dum sic pluribus locis forum sortitur Clericus, etiam ex alia causa, non est in opinione vel electione Clerici, quo loco conveniatur, sed Actoris, quo velit illum convenire, *Ioan. Andr. in c. 1. De privil. Mar. Socin. in d. c. Cùm sit generale, n. 8.* 4

Novissimè ad sustinendum hoc rescriptum nihil prodest objectio appellantis, quòd dictæ constitutioni Bonifacianæ, *in d. §. cum verò* sit per suum rescriptum derogatum per hæc verba: *Nonobstantibus præmissis*

præmissu, ac fel. rec. Bonifacij Octavi &c. quia non est hujusmodi derogatio universalis, quoad singulos articulos dictæ constitutionis, sed limitata ac restricta ad dispositionem de dietis, ultra quas nemo virtute rescripti delegatorij Apostolici à fine suæ diœcesis in jus trahi potest, *d. c. Statutum. in princ.* Eoque pertinent hæc limitativè expressa verba, *De una, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres vigore præsentium ad iudicium trahatur.* Ita quòd limitata derogatio limitatè intelligi debeat, & limitatum producere effectum *l. In agris. 16. De acquir. rer. dom.* hoc est, à derogatione quoad dietas extendi non debeat ad derogationem cæterorum capitum vel articulorum, qui dicta Bonifaciana constitutione continentur. Sublato namque uno legis prohibitivæ impedimento, manet vis impediendi ex altero, *l. Si non lex 83. De hæred. instit.* Atque ita indubitatum relinquitur, hoc delegatorium rescriptum nullius prorsus esse momenti, neque Venerabili Domino Officiali ex illo aliquam jurisdictionem in hac causa posse competere.

QVO vitio seu causa nullitatis dicti rescripti ex constitutione Bonifaciana cessante, nihilo magis dicto Domino Officiali Antverpiensi competit inter has partes & in hac causa utilis aliqua jurisdictio, ob id, quòd minimè constet, hanc causam devolutam fuisse ad Sedem Apostolicam, sine qua devolutione rescriptum delegatorium est nullum; tunc præsertim, cùm appellans falsò narrat se debitè & ritè appellasse: quia falsa narratio rescriptum vitiat, *c. Super literis De rescript.* * Qui enim
5 non appellat in tempore; qui à judice intra tempora præscripta apostolos non petit, *Clement. quamvis De appellat.* qui interpositam appellationem debito tempore non prosequitur, *Clement. Sicut d. tit. l. ult. § ult. C. De appellat. d. Clem. quamvis §. similiter & ibi Cardin. Imol. Anchar. & alij,* non videtur appellasse, sed latæ sententiæ acquievisse. Cùm ergò hæc omnia prætermiserit Appellans, certum est, præfatum Dominum Officialem Antverpiensem omni jurisdictionis potestate destitui.

Adversus quæ nihil facit, quòd Appellans dicit se vicesima nona mensis Iunij anno 1570. coram Antonio Pistore Notario appellasse, quodque eandem assertam appellationem deinde octava Iulij tunc sequentis Domino Officiali Ruremundensi intimaverit; dicens id constare per attestationem Liberti Roberts asserti Notarij: nam de hujusmodi instrumentis dictorum duorum Notariorum non constat; Percurrendo enim terminos in hac instantia servatos, qui tantùm sunt octo vel novem, nusquam invenitur annotata exhibitio hujusmodi assertorum instrumentorum de interposita & intimata aliqua appellatione, vel de petitis & obtentis apostolis; sed tantùm de præsentato rescripto decima tertia Martij, & ex termino vicesima octava Aprilis servato de reproductis literis citatorialibus & inhibitorialibus, & de mandato seu procuratorio appellantis. Ex quibus solis petijt appellans, quòd Dominus Officialis Antverpiensis declaret, se hujus causæ judicem competentem. Ita quòd nimis confidens & temeraria sit dicti appellantis assertio, de hujusmodi assertis instrumentis, quæ non exhibuit; etiam postquam hujusmodi defectum pars appellata formaliter ei objecit. Sic quod, cùm non proferatur instrumentum de ijs, quæ operantur devolutionem appellationis ad Sedem Apostolicam, apertum & manifestum sit, nullum esse fundamentum asserendæ jurisdictionis.

Quibus hoc insuper adijcimus, quòd hujusmodi allegatio appellantis sit tantùm de appellatione extrajudiciali, non coram judice interposita, *c. Ut debitus De appel. Specul. tit. de appellat. §. qualiter versic. item cautus:* quam jus duobus dumtaxat casibus permittit, videlicet si judicis præsentia haberi non possit, vel ex justo metu appellans judicem adire non ausit, *c. final. De appell. & ibi Decius.* Quibus etiam casibus hoc præterea requiritur in sic appellante, ut extrajudicialiter coram Notario & testibus protestetur, & expressim declaret se judicem metuere, aut ejus præsentiam habere non posse: alioqui hac protestatione omissa, ipsa appellatio est omninò nulla, ex defectu formæ, neque devolvit causam ad superiorem judicem, *Panormit. Imol. & alij, in d. c. fin. Guil. Cassadorus dec. 8. de appel. Socin. consil. 45. Visa appellatione:* præsertim si cùm extrajudicialiter interposita est, postea judici à quo, durante adhuc decendio ad appellandum dato, intimata non sit, *Cassador. d. decis. 8.* prout in præsenti causa allegata per Appellantem intimatio hujusmodi Officiali Ruremundensi durante illo decendio facta non est. Nam & ipse appellans dicit (sed non probat) se assertam suam appellationem Officiali Ruremundensi intimasse octava Iulij, & sic octo diebus post dictum decendium ad appellandum datum; cum asseratur, sententiam à qua latam fuisse vicesima Iulij, non interveniente aliquo defectu præsentiæ judicis, neque occasione justi metus appellandi coram eo: imò proponatur etiam, quòd appellans coram Notario & testibus appellaverit vicesima nona dicti Iunij, postquam satis temporis habuit intimandi hujusmodi appellationem, durante scilicet adhuc prædicto decendio. 6

Per quæ omnia manifestissimum sit, Venerabili Domino Officiali Antverpiensi in hac causa nullam competere jurisdictionem, ideoque justam esse partis appellatæ oppositionem contra contrariam appellantis assertionem; officiumque & partes Domini Officialis, ut declaret se judicem hujus causæ non esse; remittendo partes ad judicem prioris instantiæ, & condemnando appellantem in expensis.

De Rescriptis.

SVMMARIVM.

Rescriptum delegatorium.

1. 2. *Intellectus* c. Statutum. De rescript. lib. 6.
3. *Extra propriam diœcesin committi potest causa, quando Capitulum Cathedrale litigare intendit, vel alius contra illud.*
4. *Canonicus iudex recusari potest in causa concanonicorum.*
5. *Scientia certa vim habet expressæ derogationis, & pro motu proprio est.*
6. *Legati Apostolici causas omnes suæ provinciæ audire & committere possunt etiam per viam querelæ.*

CON-

CONSILIVM IV.

QVOD per eximium Dominum Assessorem pro dubio proponitur ex his, quæ Dominus Præses Everardus de Middelburgo tradit, *in loco à stilo curiæ vers. incip. Et per præmissa dixi pridem &c.* terminos actorum, & allegationem partis citatæ excedere videtur. Nam cum in rescripto delegatorio Illustriss. Episcopi Vercellensis Nuntij Apostolici cum potestate Legati de latere in hac causa Reverendorum Domin. Decani & Capituli Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis Impetrantium exhibito, nulla omninò conspiciatur Bonifacianæ constitutionis, *in c. Statutum §. cum verò De rescript. lib. 6.* derogatio specialis, aut universalis, nulla videtur esse occasio quærendi aut disputandi, an specialis derogatio *de una*, ex dicta constitutione, & ex Concilio generali, *de duabus dietis, c. Nonnulli De rescript.* subjecta generali derogatione, *de quibuscunque alys constitutionibus Apostolicis,* deroget omnibus clausulis dictæ Bonifacianæ constitutionis: præsertim quoad hoc, quòd cùm Actor & Reus ejusdem civitatis seu diœcesis sunt, caussa extra suam diœcesin seu civitatem committi non possit: quod dicta Bonifaciana constitutione specialiter exprimitur, *in d. §. cum verò*. Qui est articulus, quem Dominus Præses loco designato tractat & decidit, & huic causæ in articulo impugnandæ jurisdictionis applicari aut dubium facere non potest; quem ob id consultò præterimus, ne supervacaneum laborem suscipiamus: præsertim quòd Advocatus partis citatæ ex dicta constitutione de restrictiore speciali derogatione nihil proponat.

1 Quoniam verò ex dicta constitutione illud contra jurisdictionem delegati judicis proponitur, quòd causa extra patriam & diœcesin Leodiensem commissa sit, quod eadem constitutio prohibet (quò magis pertinere, & justiorem dubitationem habere credo dubium per D. Assessorem propositum) de eo dubio resolvendo agemus. Aperta sanè ea in parte est dictæ Bonifacianæ constitutionis dispositio, *quod cùm Actor & Reus eiusdem sunt civitatis seu diœcesis, extra ipsas causa rescripto Apostolico non committatur, nec aliquis eorundem conveniatur*: eaque ex caussa videtur hoc Episcopi Vercellensis, quamvis Nuntij Apostolici, rescriptum à dictis Dominis Decano & Capitulo in civitate Leodiensi residentibus, Actorisque partes sustinentibus, contra totum Clerum sæcularem & regularem patriæ & diœcesis Leodiensis, pro maxima parte in civitate Leodiensi, omnes sanè in eadem diœcesi Leodiensi residentes, impetratum, esse nullum & irritum: ex eo, quòd hic Nuntius per hoc rescriptum cognitionem hujus causę mandaverit & commiserit tribus Prælatis Lovaniensibus, sub diœcesi Mechliniensi, & sic extra civitatem & diœcesin Leodiensem residentibus; directè & formaliter contra dictam Bonifacianam constitutionem, quæ adjectione clausulæ decreti irritantis est munita & obfirmata, *in d. c. Statutum §. fin.* Sic quod hæc Citatorum exceptio, & quod ex ea moveri posset dubium, in aspectu multum probabilitatis habere videatur.

2 Cæterùm tam præcisa & firma non est hæc Bonifacij constitutio, ut nullam patiatur aut admittat exceptionem. Nam eadem ipsa constitutio expressim conceptisque verbis quosdam casus excipit, *in d. §. cum verò versic. nisi ab Episcopo*, & inter alios primo loco illum, *quo Episcopus litem intendere vult illi, qui de sua diœcesi est, aut e contrà, quo subditus suæ diœcesis Episcopum ipsum ex commissione seu delegatione convenire vult*: ut eo casu id fieri possit extra communem civitatem & diœcesin; vitandæ scilicet suspicionis gratiâ, de qua facilè argui posset datus judex, qui Episcopo subest, *c. Causam quæ 17. De off. & potest. iudic. deleg. c. Accedens 2. Vt lite non contest.* prout subsunt omnes, qui sunt & resident in ejus diœcesi, *c. Omnes Principes, De maiorit. & obed.*

Quamvis autem de solo Episcopo & ejus subditis hæc exceptio loquatur, idem tamen jus statuendum & recipiendum est quoad ipsius Capitulum Cathedrale; tum propter connexitatem, qua Episcopus fingitur unum corpus cum suo Capitulo, *c. Si quis cum 23. vi. q. 1. c. Novit De his quæ fiunt à Prælat.* & sic par & æqualis subest suspicionis evitandæ causa, *Ant. de Butrio in d. §. cum verò*, tum quòd regulariter in personis seu casibus eandem rationem habentibus (ut generaliter ex similitudine, & multò magis ex identitate rationis) legum atque Canonum facilè admittatur productio & extensio, *l. Non possunt, cum l. seq. De legib. Decim in l. 1. in fin. De reg. iur.* 3

Cùm itaque suspicionis evidentis ratio in propositæ litis casu non ex una tantùm parte obversetur, sed utrimque; dictis Dominis Decano & Capitulo nolentibus, imò non valentibus hoc efficere, ut in civitate Leodiensi alicui Prælato residenti per rescriptum Apostolicum committatur; non potest nec debet redargui nullitas hujusmodi commissionis extra fines diœcesis Leodiensis factæ. Attento præsertim, quòd ex eadem Bonifacij constitutione per rescriptum Apostolicum causa nisi Prælato in Ecclesiastica dignitate constituto possit committi, *d. c. Statutum §. sanè cuivis*; & nemo eorundem Prælatorum sit, qui non possit non dictis Dominis Decano & Capitulo hujus causæ Actoribus esse suspectissimus: cùm hi omnes in hac eadem causa partes Reorum sustineant; nemo autem in eadem caussa possit esse pars litigans & judex, cùm hæ personæ numero debeant esse distinctæ, *c. Forus vers. in omni De verb. signif.* nemoque possit sibi jus dicere, *l. 1. C. Ne quis in sua causa iudic. &c.* Quæ eadem ratio movit, cur minùs ijdem Actores potuerint impetrare rescriptum ad aliquem ex gremio suæ Cathedralis Ecclesiæ; cùm omnes sint hujus litis consortes, & commune sit omnibus hoc negotium, *l. 2. C. De consort. eiusdem litis.* * Cùm alioqui ex eo solo judex recusari possit, quod Actor sit Concanonicus, *c. Cum R. Canonicus 35. De off. iudic. delegat*, prout aliàs contra D. Officialem Leodiensem, cui hæc causa per prius rescriptum Gregorij Papæ XIII. mandata & commissa erat, oppositum fuit: & non tantùm ipse D. Officialis, allegatus suspectus, sed & omnes in civitate Leodiensi advocati; etiamsi aliquot ex consensu partium, ad diluendam & removendam omnem suspicionem, in definitione causæ idem D. Officialis assumere obtulisset. Sed nec hos tamquam dicto Officiali subditos & favore affectos admittere, vel suam illam exceptionem & recusationem 4

sationem remittere voluerunt Rei: prout constat ex fine actorum coram dicto Domino Officiali, inter has partes & in eadem hac causa Leodij habitorum, & in hac instantia exhibitorum, ac per Citatos agnitorum. Ita quod DD. Actoribus manus quodammodò clausæ fuerint, quoad impetrationem commissionis in civitate Leodiensi: eoque respectu, quod ex dicta Bonifaciana constitutione erat, seu videbatur illicitum vel non permissum, id necessitas fecit licitum, *c. Quod non est, De reg. iur.* Aut quod rectiùs veriusque dici potest, ob inevitabilem utrimque obversantem probabilem suspicionem, quod hoc casu commissio causæ extra communem civitatem seu diœcesin sit permissa, & à regula dictæ constitutionis excepta, ex similitudine, imò ex identitate rationis, quæ est in exceptione de Episcopo: hoc est propter inevitabilem suspicionem adversus omnes, qui Episcopo subsunt in eadem civitate seu diœcesi. Et hoc est, quod in hoc juris articulo scribit Dominicus Geminianus *in d. §. cum verò, num.* 5. quod quamvis in constitutione iste casus de Episcopo specialiter proponatur, nec alius simili modo excipiatur; extensa tamen ratio, *propter suspicionem*, ad aliam similem speciem propter omnimodam similitudinem, rectè fiat extensio hujus exceptionis. Proinde ad inficiendum dicti Vercellensis Episcopi rescriptum, quo hæc causa extra communem civitatem seu diœcesin Leodiensem commissa fuit, nihil facit dicta constitutio; cùm eadem hoc expressè permittat eo casu, quo in communi civitate seu diœcesi Actor personam invenire non potest, quæ, vel ipsi, vel adversario non sit suspecta, aut idoneus judex.

Nec ad rem facit, quòd in hoc rescripto hujus Apostolici Nuntij nulla sit derogatio aut dispensatio adversus dictam Bonifacij constitutionem: quia illa nullo modo est necessaria; cùm nihil per hoc rescriptum contrà factum sit, sed omnimodò secundùm illam, nimirum juxta exceptionem à generalitate dictæ constitutioni per Bonifacianam adjectam. Tam enim facit jus exceptio, ut ipsa dispositio, cui exceptio subnectitur, *Dynus ad proœmium De reg. iuris lib. 6. Decius ad l. 1. D. De R. I. n.* 20. sic quod hominis derogatio nec requiratur nec admittatur; saltem necessaria non est, cùm extat legis seu canonis derogatio, *Zasius cons.* 8. *Poteram n.* 16. *vol.* 1. Ideoque ne quidem necessaria supplicanti pro rescripto, ut mentionem illam faciat Bonifacianæ constitutionis. Quod enim jure conceditur, precibus implorandum non est, nec illis inserendum, *l. 1. C. De thesauris lib. 10. c. Inter dilectos vers. cæterum De fide instrum. l. 1. D. Ad municipal.* Cùm igitur dicta constitutio permittat causam extra communem civitatem & diœcesin committi in casu talis suspicionis; nulla ratione astringendus est actor, ut illam petat per modum dispensationis vel derogationis adversus constitutionem Bonifacij in ea parte, quâ prohibitiva est; cùm ipsa constitutio hujusmodi prohibitioni nolit locum esse in casibus ab eadem constitutione exceptis.

Sed etsi specialis hujusmodi hominis derogatio ad sustinendam hanc commissionem extra communem patriam in casu proposito necessaria esset, ex eo, quòd hic casus in specie non inveniatur expressus in parte exceptivæ dictæ constitutionis, & similitudinis ratio inter expressum casum de Episcopo tanta non sit, ut inde concludenter fieri debeat vel possit extensio ad hujusmodi propositum casum, à ratione legis stricta, *Præses in loco a ratione legis stricta*: nihilo magis vitio aliquo surreptionis vel obreptionis dici posset laborare hoc Nuntij Apostolici rescriptum, quo nullâ factâ formali & formalibus verbis derogatione dictæ Bonifacianæ constitutionis, causa commissa est extra communem civitatem seu diœcesin; quod eadem constitutio prohibet. Idque ex ea ratione & consideratione, quod in supplicatione Nuntij Apostolici pro obtinendo hoc rescripto Actores expressè narraverint dictæ partis suę adversę contradictionem & recusationem coram Officiali Leodiensi adversus ejus jurisdictionem factam ex causa suspicionis, eodem suspicionis liquore etiam perfundendo omnes Advocatos & Iurisperitos in civitate Leodiensi (ob quam rationem idem Officialis hanc causam ad S. D. N. Papam ejus committentem, sive ejus Legatum, seu Nuntium remisit) petendo causam committi in oppido Lovaniensi; cùm dilucida expressione, quòd Lovanium non Leodiensis, sed Mechliniensis esset diœcesis: ita quod non possit dici dicto Nuntio surreptum vel obreptum, cui tam exactè omnia narrata sunt ad excludendum omne vitium, *l. Cùm pater* 77. *§. filia in fin. De legat. 2. Ias. in §. bonæ fidei in fin. Institut. De actionib.* † Sic quod manifestum sit, dictum Nuntium 5
ex certa scientia sic extra communem civitatem ac diœcesin causam hanc Lovanij in alia, sed vicinissima diœcesi commisisse. Quæ certa scientia pro derogatione est, & expressæ derogationis potestatem habet, ex communi Interpretum sententia, & dictæ Bonifacianæ constitutionis interpretatione, *Panor. & alij in c. Nonnulli. de rescrip. Phil. Franc. in d. §. cum verò, n. 6. Præses in d. vers. & per præmissa, Benedict. Capra in suis regul. conclus.* 58. *n.* 23. *in fine.* Nam hæc certa scientia satis pro *motu proprio* est, *Bellamera decis.* 81. & omne vitium surreptionis & obreptionis discutit: dispensationis quoque & specialis derogationis effectum habet. Vnde est, quod collatio beneficij facta filio presbyteri à Papa vel Episcopo, scientibus illis talem qualitatem & incapacitatem, jure licitæ derogationis & dispensationis valeat, quæ sine hac scientia non valeret, *c. Veniens. & ibi glos. & DD. De filio presbyt.*

Cùm igitur hic Reverendissimus Nuntius Apostolicus tempore concessi hujus rescripti in his partibus, imò in ipsa civitate Leodiensi fuerit; & non tantùm ex capitulis facultatum ei per S. D. N. Papam mittentem concessarum; * sed etiam ex 6
dispositione juris communis, *c. 1. De off. legati*, quo Legatis de latere seu Nuntijs cum potestate Legati de latere, non tantùm per viam appellationis, sed etiam querimoniæ (ut est in proposito casu hujus litis) audire potuerit causas provinciæ, in qua est legatus vel Nuntius, aut illas alij cognoscendas mandare & committere: dubium esse non potest, quin hæc commissio per omnia sit utilis & valida. Vt multum aberret advocatus Citatorum in eo, quod allegat, Episcopo Vercellensi id non licuisse. Vt etiam errat in eo, quod putat,

hanc

hanc causam per dictum Nuntium avocatam fuisse à dicto Officiali; cùm nec id verum sit: quia ex decreto D. Officialis constat, ipsum D. Officialem contradictionibus & recusationibus Reorum commotum, causam à se abdicasse, & ad committentem Papam, seu ejus Nuntium remisisse. Ita quod idem Nuntius hoc rescriptum concesserit, non per modum avocationis, sed per modum querimoniæ; ut jure expeditè facere potuit, *d. c.* 1. *De off. legati*: idque sine vitio aut periculo indebitæ, & à jure prohibitæ, *c.* 2. *De off. legati*, immixtionis seu admotionis manus ad causam per Papam alij delegatam: cùm alius delegatus ad hanc causam nullus fuerit, nisi præfatus Officialis, qui, ut dictum est, causam ad committentem remisit; & sic causa sine judice vacua, fuit devoluta etiam ad Nuntium, ut per viam querimoniæ ejus commissio sic impetrari potuerit, *d. c.* 1. *De off. iud. deleg.* in quo etiam erravit dictus Advocatus. Et postremò etiam in illo, dum allegat citatos, subjectos esse immediatè Sedi Apostolicæ, & exemptos ab ordinaria jurisdictione; ideoque Nuntium non potuisse adversus illos causam committere. Nam quo quis ab ordinaria jurisdictione plus est exemptus, eo magis adversus illos Papa & ejus Legati, ac Nuntij adiri possunt; etiam per viam querimoniæ, ut tantò expeditius adversus eos juris dicendi & justitiæ administrandæ sit potestas.

Per quæ sufficienter existimamus proposita, & quæ ampliùs proponi possent dubia, in hoc articulo de competente jurisdictione resoluta esse: & hoc rescriptum omni jure subsistere.

De Rescriptis.

SVMMARIVM.

Literarum Apostolicarum executio non fulminata.

1. *Literæ Apostolicæ an non fulminatæ executioni mandari possint.*
2. *Præscriptio adversus Ecclesiam quadragenaria esse debet.*

CONSILIVM V.

AVCTORITATE Pontificia facta est duarum Capellaniarum in certa collegiata Ecclesia (ad quam Capellaniarum collatio ordinaria pertinet) unio & incorporatio ad mensam Capitularem, ad sustentationem fabricæ ejusdem Ecclesiæ, impetratis & expeditis desuper Bullis; quarum alia executio facta non est, nullo processu per aliquem in dignitate constitutum desuper fulminato, nisi quod Capitulum ejusdem Ecclesiæ, vigore illarum bullarum, realiter & de facto hujusmodi duas Capellanias suppresserit, unierit, & incorporaverit dictæ mensæ Capitulari; easdemque duas Capellanias sic suppressas, unitas, & incorporatas ultra 30. annos in eo statu retinuerit. Quæritur, an incorporatio & unio, propter omissam fulminationem processus super dictis bullis, aliquo vitio nullitatis laboret?

Certa resolutio dari non potest, non visis literis seu bullis Apostolicis, ex quarum verbis propositæ
1 quæstionis decisio dependet. † Nam si in bulla unionis seu incorporationis hoc non continetur, ut propria auctoritate Capitulum hoc facere possit, verendum est, ne nulla dici possit, & effectum minimè sortita hujusmodi unio & annexio: quia nemo propria auctoritate possessionem concessi beneficij aut privilegij apprehendere potest, sed adhibere debet auctoritatem & interventum superioris, *Doct. in c. Cum venisset De restit. spoliat.* Sed si ea clausula continetur in dictis literis, dubitatio nulla est, quin (si aliud, quod non proponitur, impedimentum non subest) Capitulum sine processu fulminato, & sine executore id facere potuerit, ut expresso jure decisum est, *c. Pastoralis* 19. *De privil. Ioan. Franc. Rip. consil.* 6. *Nihil proponitur in fin. sub tit. de rescrip. in alijs impression. est cons.* 18. *respons.* 2. *Nic. Boerius dec. f.* 346. *n.* 2. Executoris etenim adjectio ex superabundanti plerumque fit, ut adversus resistentes procedi, & gratia Apostolica executioni mandari possit; cujus auxilio opus non est, nemine resistente. Quo præsupposito, quòd scilicet ritè ac debitè executioni mandata, & sic effectum sortita sit hæc unio, cessant sequentes quæstiones de restitutione fructuum ac jure devoluto.

Præsupposito sanè, quod in dictis literis potestas apprehendendæ possessionis propria auctoritate non sit concessa, videtur quod XXX. annorum possessio non sufficiat ad convalidationem unionis, & expugnationem vitij contracti, atque indebiti modi executionis, † quia cum præscriptio, quæ 2
hinc causari potest, tendat adversus Ecclesiam & Ecclesiasticas personas, requireretur ad illam perficiendam tempus XL. annorum, *c. De quarta.* 4. *De præscrip. c. Cum de beneficio & ibi glos. & DD. De præbend. lib.* 6. ex cujus temporis diuturnitate omnia præsumuntur circa titulum unionis solemniter acta, *Rota dec.* 375. *Nota quod ubi, in antiq. Boer. d. decis.* 346. *n.* 5. Videatur igitur, an hæc vnio quadraginta annis steterit. Quod si verum est, præsuppositâ veritate deficientis legitimæ executionis, nihil amplius quærendum est; neque etiam metuendum Concilium Tridentinum, quod omnes uniones à XL. annis citra factas & effectum sortitas examinari vult, an sint legitimæ; & non sortitas effectum revocat, *Sess.* 7. *c.* 6. *de reformat.* Sanè si hæc Ecclesia à jurisdictione ordinarij exempta est, facilior erit progressus & expeditior effectus dictæ unionis; cùm nemo sit, cujus intersit hanc unionem non fieri; nisi ipsius Capituli, quod immediatè superioritatem habet super Capellanijs. Ita quod quamvis aliàs uniones fieri debeant *vocatis vocandis*, & præsertim ordinario, *Clem. ult. De reb. Ecclesiæ non alienan.* hic nemo vocari debuerit: quia vacantibus his duabus Capellanijs nemo fuit, cujus interesset illam non fieri, nisi summi Pontificis, qui unionem concessit.

Proinde diligenter videantur literæ, quibus ea, quæ præscripta sunt, ad resolutionem dubij propositi applicentur.

De Rescriptis.

SVMMARIVM.

Error in nomine judicis in rescripto.

1. *Rescriptum ex falsa narratione quando non vitietur.*

2. Index

2. *Iudex delegatus post annum exequi non potest.*
3. *Error in diœcesi, loco, vel nomine quando in rescriptis noceat.*
4. *Error qualitatis demonstrativa non nocet.*

CONSILIVM VI.

CAPTIOSA est allegatio, quam captatis verbis rescripti, pro parte pauperculæ mulieris Mariæ Boba à Sede Apostolica impetrati, & Venerabili Domino Præposito B. Mariæ Walcuriensis præsentati, M. Ioannes Vogelsanck Opponens dicto rescripto ad imminuendam potestatem jurisdictionis ejusdem Domini Præpositi objicit; ex captatione unius tantùm voculæ seu dictionis, quæ per errorem notorium scriptoris in supplice libello ejusdem Mariæ irrepsit: videlicet quòd uno loco facta sit mentio Præpositi B. Mariæ Namurcensis Lovanij residentis, cùm oportuisset pro dictione *Namurcensis* poni *VValcuriensis.* Existimat Opponens, ex eo Venerabili D. Præposito non esse permissum procedere in causa taxationis expensarum, propter falsam in dicto supplice libello contentam narrationem: attento quòd nemo Præpositus B. Mariæ Namurcensis in causa, quæ inter dictam Mariam, ejusque quondam maritum, ac dictum Ioannem ejusque filium defunctum fuit, umquam judicaverit. † 1 Vti generaliter falsa narratio rescriptum vitiare solet, *l. Etsi legibus C. Si contra ius vel util publ.* uti etiã solus error in nomine diœcesis, *c. Significante* 34. *De rescrip.* Verum cum falsa narratio non noceat, si per simplicitatem, ignorantiam, vel errorem, citra ullam fraudem, malignitatem, aut machinationem supplicantis in ejus supplicem libellum irrepserit aliquid, quod veritatem aliquo modo immutare videatur, sed hujusmodi est, ut etiam narratâ veritate precator perinde obtenturus fuerit rescriptum, *c. Super literis* 20. *De rescript.* consequens est, hoc vitiolum ac levem errorem, tamquam notoriæ veritati contrarium, nihil facere ad vitiandum aut inefficax aliqua ex parte faciendum hoc rescriptum. De simplicitate & errore scripturæ (qui generaliter non solet obesse, *l. Errore C. De testam.*) inde constat, quòd paulò post hunc errorem, quo Præpositus B. Mariæ in dicta supplicatione nuncupatur Namurcensis, subjiciatur apertè mentio Præpositi Walcuriensis; quæ antecedentis narrationis errorem demonstrat & corrigit. Et ex malitia aut malignitate id non esse factum inde constat, quòd aliquis Præpositus Beatæ Mariæ Namurcensis Lovanij tunc non residebat, nec nunc residet. Quod autem aliter secundùm veritatem concepta & proposita narratione (hoc est, si expuncta dictione *Namurcensis* scriptum fuisset *VValcuriensis*) major non futura fuerit difficultas impetrandi hujus rescripti, ipsa rei veritas, ac subjecta materia demonstrat. Cùm enim intentio dictæ Mariæ fuerit obtinere rescriptum delegatorium, quo alicui in dignitate constituto, committeretur sententiarum, quas obtinuerat adversus dictum Opponentem, ejusque filium & consortes, quoad expensarum condemnationem executio; † quam 2 ijdem delegati facere non poterant, propter lapsum anni à die latarum per eos sententiarum, *c. Quærenti* 26. *De off. & potest. iud. deleg.* intentioni ejus, illiusque effectui, hoc est impetrationi rescripti obstare, impedimentum aut difficultatem facere non potuit, vera ac minimè erronea narratio, quod Præpositus B. Mariæ Walcuriensis sententiam per Decanum S. Iacobi Lovaniensis latam retractaverit, & Opponentem in expensis condemnaverit; cùm perinde illius, ut alterius cujusque exequendi potestatem D. N. Papa ad petitionem Mariæ in communi saltem forma (prout hoc rescriptum expeditum est) delegaturus fuerit, *d. c. Super literis vers. nam si talis, & ibi Felin.* Neque sanè potest dici, falsitate aliqua infectum esse dictum supplicem libellum, ex qua vitium nullitatis ad ipsam delegationem seu rescriptum serpere possit; sed simplicem errorem in eo commissum esse, nihil alterantem rei propositæ naturam aut conditionem: præsertim quod notorius error sit, & qui sine adminiculo externo ultrò detegitur ex tenore ejusdem supplicis libelli; ex eo videlicet, quod paulo pòst apertè exponat Maria se à Decano S. Petri Lovaniensis, & Præposito Walcuriensi non posse obtinere expensarum taxationem & executionem (nimirum propter dictum anni à latis eorum sententijs lapsum. *d. c. Quærenti*) ideo petat ac supplicet, ut suæ Sanctitati placeat alicui in dignitate Ecclesiastica constituto mandare, ut *constito de re iudicata*, illam debitæ executioni demandet, literasque executoriales in forma solita decernat ac relaxet, prævia taxatione expensarum. In qua petitione cùm consistat substantia ipsius supplicis libelli, & ejus dispositiva pars; satis est in ea nullum esse errorem, sed impersonaliter commissam esse rei judicatæ, quam Maria adversus Opponentem, ejusque consortes obtinuit, executionem: cùm verba dispositiva magis quàm narrativa ubique attendenda sint, *Clemen.* 1. *& ibi Card. Zabarella De probat.* Sed & hoc ad dicti erroris excusationem proferri potest, quod error in adjecta qualitate illa *Namurcensis* obesse non debeat; ob id, quod ex rei evidentia, quam faciunt acta in hac causa exhibita, constet de corpore ac persona illius, de quo ipsa Maria supplicando sensit: cùm ex prolatis & exhibitis actis constet in hac causa judicasse Præpositum B. Mariæ Walcuriensis, & minimè Præpositum B. Mariæ Namurcensis. † Quo casu communiter resolvunt Doctores, *Hostiens. Imol. Felin. & alij in d. c. Significante,* errorem in diœcesi aut loco, vel nomine, aut cognomine illius, ad quem vel contra quem commissio seu rescriptum impetratur, commissum non nocere: & ita in Rotæ Romanæ auditorio servari ac practicari, *Rota decis.* 133. *Error nominis in antiq. Ægidius Bellamera decis.* 643. *Error nominis.* † Est enim hujusmodi error tantùm respectu qualitatis demonstrativæ, quæ generaliter nocere aut vitiare dispositionem non solet, si aliàs constet de corpore, vel persona, cum qua vel in quam disponitur, *l. Falsa* 33. *De cond. & demonst. c. Tua De sponsal. Ioan. Staphil. Tract. de liter. gratiæ, tit. de modo & for. impetran. n.* 4. Potissimùm quando ex eadem scriptura, in qua error commissus est, error detegi ac deprehendi potest; ut hic accidit, per id, quod post adjectam falsam illam demonstrativam qualitatem, Maria apertè narret, se non posse consequi executionem condemnationis expensarum à prædictis Decano S. Petri, & Præposito Walcuriensi. 3 4

Quare

Quare existimo, articulos Opponentis, quatenus oppugnant jurisdictionem Domini Præpositi, & dictum rescriptum de nullitate redarguunt, rejiciendos, & ad cœptam executionem procedendum esse secundùm acta: idque eo magis, quòd per decretum 27. Februarij 1567. articulus jurisdictionis sit discussus, ac definitus; & initium executionis per decretum literarum citatorialium ad videndum expensas taxari factum: ita quod adversus idem decretum, cùm in rem transierit judicatam, refricatio decisi articuli admitti non debeat.

De Rescriptis.

SVMMARIVM.

Obreptio Rescripti.

1. *Obrepens mendax est.*
2. *Obreptio maius vitium continet, quàm surreptio.* *In surreptione probare debet qui eam objicit; in obreptione probatio eius quod suggestum est incumbit impetranti.*
3. *Mendacium an sine dolo esse possit.*
4. *Error in facto proprio improbabilis.*
5. *Papa laicu perinde, ut clericu, ius suum auferre non potest.*

CONSILIVM VII.

AD dubia, quæ proponuntur in causa M. Antonij Zoy Actoris, & Iacobi du Boys Rei, in qua nuper latè scripsimus, nec perplexa nec difficilis est responsio. Nam quod primo loco proponitur, an ex actis constet de aliquibus conjecturis, ex quibus detegi aut probari possit, quod Actor in impetratione literarum Apostolicarum sive narrando, sive tacendo, fraudem, dolum, vel malitiam admisit, ex ipsarum literarum Apostolicarum & actorum lectione deprehenditur; quod scilicet in illis contineatur, Actorem suæ Sanctitati asseruisse, quod ipse à suis agnatis proximioribus obtinuerit cessionem jurium eis competentium: in his verò conspiciatur formalis & positiva allegatio Actoris, quod à proximioribus agnatis & consanguineis obtinuerit remissionem hujus fideicommissi; in nulla autem parte actorum, nec in exhibitis instrumentis, inveniatur aliqua hujusmodi assertionis probatio; cùm tamen ad illam probandam Actor se adstrinxerit, & terminos probandi sibi concedi obtinuerit. Ita ut, cùm non appareat hujusmodi assertionis aliqua probatio, nec esse credatur, *l. In lege 77. De contrah. empt. l. Si bina 11. & ibi Castrens. De iniusto rupto, irrito facto testam.* Et cùm non est, manifestum fit, hujusmodi assertionem esse falsam, eaque in
1 parte Actorem esse mendacem precatorem. † Ita enim & civilia, *l. Præscriptione l. Etsi legibus C. Si contra ius vel util. publ. l. ult. C. De divers. rescrip.* & Canonica jura, *c. Sedes c. Super literis 20. De rescript.* appellant eum, qui supplicando Papæ, aut Principi, quodcumque rescriptum ab his obtineat, narrat quod verum non est, aut verum esse non probatur.
2 † Etsi enim in surreptione, hoc est in taciturnitate ejus, quod narratum esse oportuit, probare debeat, qui surreptionem objicit; in obreptione tamen seu falsi suggestione, onus probandi id, quod pro vero suggestum est, incumbit impetranti tamquam assertori, *l. 2. De probation. Ioan. Andrea in c. 1. n. 2. De litis contest. Panor. in c fin. n. 8. De præsumpt. Rebuff. ad constitut. Regias tit. de rescriptis, in præfat. n. 56. tomo 2.* In quo qui deficit, falsum per mendacium suggessisse deprehenditur: in mendacio autem non potest non esse dolus & fraus, *c. Is autem XXII. q. 2.*

Verum quidem est, sine mendacio, & sine intentione fallendi, quem posse pro vero asserere, quod verè falsum sit, si id putet verum esse; ideoque mendacem in dolo & fraude non esse, eumque magis falli, quam fallere, *d. c. Is autem vers. nemo mentiens*; cùm ex ignorantia & simplicitate interdum falsum asseratur: inter cujus generis falsum, & id quod per fraudem ac malitiam fit, discrimen ponitur etiam in hoc articulo, de impugnando rescripto toto, ob falsum suggestum in una illius parte, *d. c. Super literis & ibi Panor. n. 3.* sed non potest id applicari ad hanc dicti Actoris assertionem, quæ nec ex simplicitate, nec ex ignorantia est; ob id, quod sit de facto proprio, quòd scilicet ipse obtinuerit à proximioribus agnatis hanc cessionem seu remissionem. † In facto autem proprio non est 4 probabilis error vel ignorantia, quæ ob id etiam non præsumitur, *l. fin. ff. Pro suo, c. Ab excommunicato 41. De rescriptis*: quia quilibet de suo facto certus esse debet, *l. Cùm falsum 46. De acquir. hæred.* præsertim in re, cujus memoria recens, non de longinquo est, *c. Cum illorum 32. De sent. excom. Romanus conf. 481. Præsentis dubitationis n. 6.* & maximè ubi non de damno evitando, sed indebito lucro captando agitur. Vt est in proposito, in quo Actor ad movendum suam Sanctitatem ad hujus fideicommissi commutationem, hanc assertionem fecit, quâ sua Sanctitas expressè declarat se maximè motam fuisse ad concedendam hanc gratiosam commutationem; quam nulla ratione erat concessura, si id assertum non fuisset. Nulla enim talis est præsumptio; potissimum quia in potestate Papæ non sit, dictis agnatis hominibus laicis, ejus jurisdictioni & potestati in temporalibus minimè subjectis, spem hujus fideicommissi per exorbitantem hanc commutationem eripere. † Etsi enim Papa 5 Clericis possit liberiùs auferre beneficia; quia scilicet jus ac potestatem in Clericos & beneficia habet, *c. 2. De præbend. lib. 6. Clem. 1. in fin. Vt lite penden.* laicis tamen nihil ita ex absolutâ etiam potestate auferre potest, *Doct. in l. Barbarius Philippus, & ibi Iason n. 42. Ioan. Rubeus conf. 155. Dubitatur, in fine.* Sic igitur exclusâ ignorantiâ, includitur necessariò scientia Actoris, quòd hæc narratio seu suggestio de cessione seu remissione agnatorum fuerit falsa; & ex consequenti dolosa & fraudulenta. Vnde etiam est, quod qui à Papa beneficium assecutus est, narrando se nondum aliquod beneficium assecutum esse, quod tamen in rei veritate, quamvis exiguum assecutus erat, nullum emolumentum consequatur ex rescripto hujusmodi collationis; ideo scilicet (ut dicit Pontifex, *in c. Si proponente 42. in fin. De rescrip.*) *quod fraudulenter sit obtentum.* Et generaliter ideo leges & Canones dicunt, mendacem precatorem carere impetratis, quia fraus & dolus nemini patrocinari debeant, *d. c. Sedes d. c. Super literis, d. l. Etsi, d. l. Præscriptione:* quia

quia scilicet præsumptio juris est, falsum in proprio facto narrantem nullius ignorantiæ prætextu juvari posse; cùm hæc non admittatur in facto proprio; & in literis gratiosis falsitas in dubio præsumatur semper expressa cum dolo, *Innoc. in c. Accedens De crim. falsi, & in c. Dilectus 26. De rescrip. Præses cons. 59. Magnifici, in fin. & cons. 101. Reverende Domine.*

De Rescriptis.

SVMMARIVM.

Rescripti executivi potestas.

1. *Rescriptum executivum iurisdictionale propriè non est.*
2. *Executio à Pontifice mandata ad illius instructionem semper fieri potest.*

CONSILIVM VIII.

DILIGENTER inspecto tenore Brevis, seu rescripti Apostolici, Reverendissimis Dominis Episcopis Tagastensi & Namurcensi directi; quo eis committitur & mandatur, *ut de statu & qualitate omnium & quorumcumque bonorum, proprietatum, & iurium, nec non vero annuo valore omnium & quorumcumque censuum, fructuum, redituum, proventuum, iurium, obventionum, & emolumentorum monasterij B. Mariæ Alnensis, Cisterciensis ordinis, Leodiensis Diœcesis, illiusque mensæ Abbatialis & Conventualis, ac membrorum, & annexorum ubicumque existentium, ac etiam de impensis, oneribus ordinarijs & extraordinarijs, nec non eleemosynis, & alijs præstationibus Abbatis, & Conventus prædictorum, tam coniunctim, quam divisim per se, vel alium seu alios fideles & peritos, diligenter inquirant, deq; omnibus sigillatim suæ Sanctitati processum de more in scriptis conficiant, & confectum, clausum, ac eorum sigillis obsignatum, primo quoque tempore transmittant; testes, si se gratia, odio, vel amore subtraxerint, ad perhibendum veritatis testimonium per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescant:* dicimus, hujusmodi mandatum jurisdictionale ac contentiosum non esse; sed continere tantùm nudi ministerij, unius certi & specialis actus commissionem & executionem. † Id quod ex ipsa materia, hoc est, eo quod mandatur, & modo seu forma, quibus mandatur, apertè convincitur. Nam unicus tantùm articulus, seu unum tantùm negotium continetur in hoc mandato; indagatio scilicet & inquisitio veritatis de quantitate proventuum dicti monasterij. Idque formâ executivâ, sine ulla necessitate citandi seu vocandi quemcumque ad illius executionem: ita ut nulla jurisdictio seu jurisdictionis species in eo contineatur, sed nudum tantùm officium & ministerium, *c. ult. in fine & ibi gl. ult. De off. & potest. iudicis deleg.* † Et quidem non ad judicij alicujus pendentis inter alios instructionem, sed ad instructionem suæ Sanctitatis, in & super eo, quod motu proprio primùm concessit, & pòst deinde suspendit ad effectum improbandæ seu revocandæ, vel probandæ seu confirmandæ concessionis. In quo ut nulla est partis contradictio, ita nec hujusmodi mandatæ inquisitionis seu examinis oppositio. Ita quod dicti Reverendissimi Domini Episcopi non debuerint, vel assertum Abbatem, vel Conventuales dicti monasterij, aut Reverendissimum Dominum Episcopum Leodiensem, ad hujusmodi mandati executionem citare. Id enim cùm vult Pontifex, solet adijcere clausulam, *vocatis vocandis &c. Card. Zabarel. in Clement. 1. n. 17. sub fin. De præben.* Sic quod sine strepitu aut forma judicij, ac extrajudicialiter, quolibet etiam tempore, sive feriato sive non feriato, hujusmodi mandati executio fieri possit, *Innoc in c. ult. De translat. Zabarel. in d. Clemen. 1. n. 2.* cùm res ista abstracta sit ab omni jurisdictione; præterquam in cogendo & compescendo contradictores seu impedientes, nec non testes in executione hujus rei necessarios. Quorum hoc posterius verbis dicti Brevis Apostolici exprimitur; illud juris potestate, propter necessarium antecedens, continetur in mandato merè & nudè executivo, exequendo in externa provincia longiùs à Romana Curia sita, *Panorm. in c. final. §. fin. n. 6. De offi. & potest. iud. deleg.* Quamobrem existimo, horum Reverendissimorum Dominorum Episcoporum Commissariorum officium esse, ut ad injunctum sibi mandatum rectâ viâ procedant, illudque exequantur, sicuti S. D. N. ipsis mandavit.

De Rescriptis.

SVMMARIVM.

Avocatio causæ.

1. *Legatus à latere an causas avocare possit.*
2. *Papa Legatum mittendo potestatem suam à se non abdicat.*
3. *Rescripta duo impetrans quando utroque cadat.*
4. *Matrimoniales causæ Episcopis deleganda sunt.*

CONSILIVM IX.

QVOD rescriptum avocatorium pro parte Annæ Schuermans ab Illustrissimo Domino Carolo Caraffa Cardinale Legato de latere impetratum, nihil efficiat quò minùs Reverendo D. Abbati S. Gertrudis Lovaniensis competat jurisdictio, virtute antecedentis rescripti, pro parte Domicelli Wernheri ab Amstenraedt à sancta Sede Apostolica obtenti; quodque dicto Wernhero nullum juris sui detrimentum, aut prosequendi suam appellationem coram dicto Domino Abbate pendentem, impedimentum adferre possit rescriptum pro parte ejusdem Wernheri Decano S. Petri præsentatum, velut commonitorij loco, subsequentibus rationibus demonstratur. Nam inprimis quod objicitur, appellanti causam per Cardinalem Caraffam avocatam esse à Decano S. Petri Lovaniensis, nihil facit in proposito: sive quia hujusmodi avocatio ex falsa suggestione impetrata est, *c. Super literis 20. De rescript.* quasi scilicet hîc Lovanij intelligi non posset lingua Germanica oppidi Aquisgranensis, quâ acta primæ instantiæ conscripta dicuntur; nam neque illa lingua tantopere à nostra dissidet, ut à dicto Decano intelligi non potuerit; neque deest hîc Lovanij copia eorum, quibus assessores in causa adhibiti etiam superiorem linguam intelligere possent: sive quod dicti Cardinalis potestas in avocanda causa, quam ipse mandaverat, major fuerit, *l. Iudicium solvitur 58. De iud.* & non tanta in avocanda causa, quæ per Sedem Apostolicam specialiter mandata

1 mandata fuit, *c. Studuisti De off. legati.* * Et ut ex mandatis seu facultatibus Sedis Apostolicæ licuerit dicto Cardinali quascumque causas, etiam per Sanctissimum Dominum Papam delegatas, ad se avocare & alijs mandare; tamen quia id non voluit dictus Cardinalis, *l. In ambiguo De rebus dub. l. Si genero C. De iure dot. l. Multum interest. C. Si quis alteri vel sibi &c.* potior erit à Sede, quàm Legato
2 Sedis datus judex. * Non enim abdicat à se potestatem Pontifex in ea provincia, ad quam Legatum cum amplissimis mandatis mittit; sed majorem semper, quàm concedat Legato, apud se retinet, *c. Dudum vers. nos igitur De preb. lib. 6.* sic ut in contentione vel in ambiguo, omnis dispositio & concessio Papæ prævaleat. Vnde quia data rescripti Reverendo Domino Abbati præsentati, prior est rescripto Domini Cardinalis; potior quoque erit prioris rescripti causa, quod Dominus Cardinalis revocare non intendit, præsertim quòd rescriptum Domino Decano præsentatum fuerit nullius momenti; impetratum scilicet nullâ factâ mentione prioris, *c. Cæterum & ibi gloss. & Doct. De rescript.*

3 † Neque obstat, quod utrumque per dictum Domicellum Wernherum sit impetratum: quasi sic non sit audiendus, propriam culpam prætexens, & quòd utendo posteriore, priori renuntiasse videatur. Nam nulla hîc argui potest culpa; quia in impetratione posterioris à Cardinale impetrati, nullo dolo aut malitiâ usus est, sed necessitate urgente, labentibus jam fatalibus appellationis, cùm longior mora fieret in remissione rescripti ex urbe Romana, posterius hoc à Cardinale impetravit: quo impetrato & præsentato, prius demùm ex urbe accepit: quo tamquam præjudicium posteriori, non à Papa, sed inferiore impetrato, faciente, utendum sibi putavit.

Quæ consideratio cessantis doli & malitiæ facit, etiam ut dici non possit Domic. Wernherus excidisse ab usu & utilitate utriusque rescripti: nam id tantùm obtinet, cùm dolo malo unus idemque plura contra eundem ad diversos Iudices impetrat rescripta, distrahendi adversarij causâ, *c. Ex tenore & ibi Ant. De Butrio n. 8. & alij De rescrip.* quod secundùm prædicta hîc in appellante constitui nequit, qui neque scivit impetratum prius rescriptum, cùm posterius impetraret, sic ut in posteriore prioris non potuerit facere mentionem, neque eodem tempore utroque usus est: sed dimisso posteriore ad prius confugit, præsertim quòd pars adversa suo avocatorio rescripto inutile fecerit posterius dicti Wernheri rescriptum. Vnde meritò cessat dispositio *c. Ex tenore, De rescrip.* ut ibi in simili notat Panormitanus. Neque etiam distrahendi adversarij ad diversa loca aut judices propositum habuit, tribunali solius Reverendi Domini Abbatis contentus. Hoc quoque metuens, ne stilus Curiæ Apostolicæ ei aliquando objiceretur: & parum profutura esset sententia, si secundùm se judicari obtineret, vel à Decano S. Petri Lovaniensis, vel à D. Decano B. Mariæ Coloniensis; * quod cau-
4 sæ matrimoniales Episcopis seu eorum Officialibus committi debeant, *c. Causam matrimonij, & ibi Ant. De Butrio, & alij De off. & potest. iudic. deleg. c. 1. in fin. De consanguin. & affin. c. Perlectis 25 dist. in. c. 1. De off. Archidia. c. Specul. tit. De rescript. § ratione forma. vers. nunc ad instruct. & tit. De compet. iud. adit.* §. 1. *in princ. Felin. in rubric. De sponsal. & in c. 1. vers. bis solis, Vt lite non contestata &c.* quod ex priore rescripto metuere non debuit, quia Episcopo Leodiensi seu ejus Officiali subdeleganti directum est. Ita ut nihil obesse videatur, cur minùs in hac causa Reverendus Dominus Abbas decernat se hujus causæ judicem competentem.

De Consuetudine.

SVMMARIVM.

Præcedentia.

1. *Præcedentiæ quæstiones plerumque difficiles.*
2. *Iniuria non est, facere, ut alij honores non decernantur.*
3. *Canonici Cathedralis Ecclesiæ Abbates & Monachos processionaliter præcedere debent.*
4. *Erectio Ecclesiarum fieri debet sine damno aliarum.*
5. *Privilegium sic acceptandum, ut ius commune quàm minimum lædatur.*
6. *Præcedentia fundatur ex antiquitate & prioritate temporis.*
7. *Historiæ probant.*
8. *Abbas Canonicos Cathedrales in consessu præcedit.*

CONSILIVM X.

GRAVES plerumque & implacabili contentione plenissimæ esse solent, quæ 1
de præcedentia & prærogativa in consessu & incessu nascuntur controversiæ: quæ, ut & omnis ambitio honorum, tametsi ex Ciceronis sententia *lib. 1. Offic.* miserrimæ sint, ad juris tamen rationes referuntur, & ex jure definiuntur, *l. 4. §. ingressurum De offic. proconsf. & legati, l. 1. & 2. C. Vt dignita. ordo servetur lib. 12. l. Vnicuique. C. De proximis sacr. scrinior l. 1. & 2. D. De albo scribendo, l. Spurij §. privilegijs De decurion.* ut nullâ ratione ad probrum aliquod referri debeat Reverendo Domino Abbati ac Conventui Monasterij S. Bertini ordinis S. Benedicti in civitate Audomarensi, hujus causæ Reis, quòd se coram judice Apostolico ad hoc specialiter delegato opponant intentioni Reverendorum Dominorum Decani & Capituli, olim Collegiatæ nunc Cathedralis Ecclesiæ S. Audomari, hujus causæ Actorum, contendentium ad hoc, ut Rei ad processiones & Litanias publicas vocati, ad dictam Cathedralem Ecclesiam compareant, & ipsis Actoribus honoratiorem locum in consessu & incessu permittant.

Et sanè Reorum causa tanto probabilior est, quòd petitores non sint, sed contradictores. Si quid enim in hac re probri est, id semper majus est ex parte illius, qui majores honores sibi decerni & attribui petit: quia ambitionis id est. † Injuriam 2
autem nullam facit, qui facit quo minùs alij honores decernantur vel deferantur, *l. Iniuriarum 13. §. si quis de honoribus De iniuriis.* Consultissimum sanè erat, si hæc controversia in fumo, quod aiunt, suppressa fuisset per Reverendiss. D. Episcopum Audomarensem in cujus arbitrio & potestate est, ex decreto sacri œcumenici Concilij Tridentini, *Sess. 25. tit. De Regul. & Monial. c. 13.* omnes de præcedentia quæstiones in sua diœcesi ex æquo & bono componere, omni appellatione amotâ. Sed quoniam duplicem personam sustinet, utpote tam

Reorum, quàm agentium caput: horum scilicet Episcopus, illorum Abbas; hujus rei arbitrium à se amovit, causa ex delegatione Apostolica Eximio viro Domino & Magistro Matthæo Rukenbosch V.I. Licentiato, Metropolitanæ Ecclesiæ tunc Canonico, nunc verò Decano commissa, illius hac in re exspectanda est definitio. Ad cujus religionem, & animi motum instruendum, pauca quædam in medium adferemus, in quibus litis controversæ & decisionis præcipua fundamenta consistere putamus. Nam omnia quæ in quæstionem & disceptationem deducta, & pro maxima parte superflua sunt, singulatim excutere, non tantùm non necessarium, sed etiam inutile est; & benè per dominos Advocatos causæ tractata & decisa dumtaxat repetere molesti esset tædij.

Habet sanè in primo aspectu Actorum intentio magnam probabilitatem in utroque capite petitionis, seu intentionis, dum petunt Reos compelli accedere ad publicas processiones, & Actoribus loco cedere in concessu & incessu. Prius enim, non obstante exemptionis privilegio, apertè permittit
3 dicti Sacri Concilij decretum, *Seß.* 25. *c.* 13. * Posterius velut præjudicat a Doctorum communiore & frequentiore opinione receptum est, quòd scilicet Cathedralium Ecclesiarum non tantùm Episcopus, sed etiam Canonici in præcedentia & prioritate loci præferri debeant, non tantùm Monachis, sed etiam Abbati monasterij, tunc cùm processionaliter incedunt, *Panormit. in c. Decernimus, De iudic. & ibi Dec. n.* 4. *Bald. in c. Pastoralis* 28. *De off. & potest. iud. deleg.* Cujus opinionis rationes latissimè recenset Bartholomæus Chassan. *in Catal. gloriæ mundi consideratione* 32. Ita ut Actores fundatam in jure habere videantur intentionem; potissimùm quia in erectione dictæ Ecclesiæ Audomarensis ex Collegiata in Cathedralem, expressè ei per Bullam Pontificiam concessa & attributa sint omnia privilegia præeminentiæ, & prærogativæ Ecclesiæ Cathedralis: ita ut majoris dignitatis accessione, æqualitas, quæ olim inter hanc Ecclesiam, & hoc monasterium stare videbatur, sublata sit: & ex majore titulo Ecclesia monasterio, ut in alijs, ita quoque in præcedendo præcellere debeat.

Verùm actis causæ, quæ magna & latè diffusa sunt, diligenter & maturè excussis, videtur Reorum oppositio & contradictio meliore jure niti; idque ex paucis, ijsque efficacissimis rationibus. Et in primis quidem, quòd ex hac nova Episcopatus Audomarensis per extinctionem, suppressionem, dismembrationemque Episcopatus Morinensis erectione, Reis hujus causæ, seu eorum monasterio, aliud nihil ademptum sit, quàm quod directis & apertis, seu dispositivis verbis in Bulla erectionis continetur. * Ita enim Ioannes XXII. Pont.
4 *in c. ad Apostolatus De concess. præb. in Extravag.* interpretatur suam erectionem & transmutationem Ecclesiæ Tholosanæ in Metropolitanam, & aliarum Ecclesiarum in Cathedrales, *c. Salvator De præb. in Extravag. commun.* ut per eam aliarum dignitatibus, honoribus, & præeminentijs detractum, aut ex ijs aliquid immutatum esse nolit; nisi quatenus tenor verborum Bullæ erectionis id continet. Sic enim convenit locorum & dignitatum dispositiones fieri, ut jura sua alijs singulis non detrahantur, sed inviolata serventur, *c. Quia monasterium De relig. domib.* prout civili modo omnes hujusmodi gratiarum, & prærogativarum concessiones accipiendæ sunt; ut scilicet non redundent in alterius incommodum, *l. Sicut, De servit. l. Prætor ait §. si quis à Principe Ne quid in loco publ.* quia id solùm concessum intelligitur, quod ad substantiam gratiæ & præeminentiæ esse potest; & id minimè, quod ad alterius vexationem vel juris diminutionem tendit, *Lucas De Penna in l.* 1. *C. De metropoli Beryto.* Ex quo rationis fonte procedit, quod Theodosius Imperator, *d. l.* 1. exornando Berytum civitatem dignitate Metropolitanâ, nihil voluerit detrahi Tyro de suo jure; sed quòd utràque dignitate simili perfrueretur. * Gneralitas quippe privilegij, & ipsum 5
privilegium, sic semper restringitur, ne jus commune lædatur, si privilegium totaliter potest habere effectum, *c. Pastoralis* 19. *De privil.*

Cùm ergò jus commune sit, ut jus alteri quæsitum non tollatur, *d. §. Si quis à Principe, c. Cum nostris* 6. *De concess. præben. c. Dudum* 31. *De decimis c. Ex tuarum De auctorit. & usu pallij;* nec Papa aut Imperator præsumatur in dubio velle tollere jus quæsitum etiam Iudæo, *Panor. in c. Quæ in Ecclesiarum* 7. *De constitut.* consequens est, nec sublatum videri: quia aliter dicendo oporteret fateri privilegium esse iniquum; quod cùm supervenit vel detegitur, etiamsi ab initio æquum fuit, revocari & cassari debet, *l. Ex facto De vulg. & pupil. c. Suggestum* 9. *De decimis*: quanto magis in dubio saltem sic interpretari, ut iniquitatem nullam contineat. Et sic in proposito sublimatio seu erectio collegiatæ Ecclesiæ S. Audomari in Cathedralem, nullâ factâ mentione aut derogatione privilegiorum, seu juris monasterij S. Bertini, non debet in aliquo diminuere ejusdem monasterij jura aut privilegia, hoc est in proposito, alternativam illam & vicissitudinariam præcedentiam, ab antiquo inter hanc Ecclesiam & monasterium servari solitam. Quæ antiqua consuetudo & observatio in omnibus, & potissimùm in dubio, retinêda & servanda est, in constituendo & servando ordine vel paritate graduum inter homines. Ita ut quemadmodum Ecclesia S. Audomari adversus monasterium S. Bertini priùs nullam prærogativam prætendere solebat, sed illi loco cedere, cùm ad illam processionum causa ventum erat; & è diverso monasterium Ecclesiæ priorem locum deferebat in suo patronatu: ita quoque nunc utrumque & respectivè deferre debeat, non jure alicujus præeminentiæ seu prærogativæ, sed jure velut honoris, familiaritatis, hospitalitatis & amicitiæ, in qua quisque advenientem honorificentiùs excipere, & honoris prærogativâ sine contentione dignari solet; in quo juris aut consequentiæ aliquod vinculum nullum est, *l. Qui iure familiaritatis* 41. *De acquiren. possess.*

Nec ulla est occasio necessaria, quæ hanc prærogativam ex erectione in Cathedralem omnino requirat, vel sine qua jus Cathedralis Ecclesiæ subsistere non posset. Neq; enim nulla erit Cathedralis Ecclesia, si hoc quoq; non habeat, ut etiam Episcopali seu ordinariâ jurisdictione omnimodò exemptis, in omnibus concessibus & incessibus loco honoratiore præferatur: quia hujusmodi præcedentia non est substantifica qualitas Ecclesię Cathedralis. Quod exemplo pervetusto monasterij S. Genovevæ ejusdem Benedictini ordinis, & Canonicorum

Cathe-

Cathedralis Ecclesiæ Parisiensis satis ex parte Reorum demonstratur: in quo servatur paritas illa, ad quam Rei se dimittere parati sunt, per observationem illius vicissitudinariæ præcedentiæ. Nec dura aut violenta dici potest hæc interpretatio, propter specialis exemptionis per longissimas successiones amplitudinem; eousque etiam porrectam (ut constat per exhibitas Bullas Pontificias) ut nec devotionis, precum, aut processionum causâ, statio aliqua Episcopo in Reorum monasterio, & monasterij patronatu permittatur; & sic nullum supersit argumentum, vel indicium subjectionis, unde plerumque præeminentiæ & præcedentiæ fundamentum constitui solet. Ideoque quamvis per decretum generalis Concilij Tridentini exemptis imponi videatur necessitas comparendi ad processiones generales, *d. cap.* 13. *Sess.* 25. nihil tamen quoad jus consessus & incessus immutatum reperitur: ita ut meritò antiqua observatio adhuc in observatione & imitatione esse debeat, *l. Sancimus* 27. *C. De testam.* & eâ pro parte Actorum negatâ, dictum monasterium compelli non debeat ad comparendum in processionibus generalibus; quasi per Agentes, debitum honorem comparentibus & accedentibus negantes, stet, quo minùs venire possint: neque enim posse quis creditur, qui non potest salvo suo honore & existimatione, *l. Nepos Proculo* 125. *De verb. signif.* Quæ observatio efficit, ut parum tribuendum sit testimonijs illorum, qui per Actores producti de Tornacensis, Atrebatensis & Morinensis Cathedralium Ecclesiarum prærogativa & præcedentia deponunt. Nam diversitas observationis diversitatem juris constituit; cùm in his & similibus rebus non tam certa sit juris definitio, quàm consuetudinis & observationis antiquæ consideratio, *d. § ingressurum*.

Accedit, quòd hic pro asserenda & retinenda hac paritate, & in paritatis executione, dicta vicissitudinaria præcedentia, plurima & inter illa duo præcipua (quæ sola referemus) concurrant, quæ sublimationem Ecclesiæ S. Audomari non patiuntur tam latè evagari, ut exempti hujus monasterij sic se illi subjicere, & à gradu atque ordine suo decedere debeant. Et inprimis quidem dicti monasterij summa antiquitas, quæ multis annorum centenarijs Ecclesiam S. Audomari superat: ut Rei tum per instrumenta, tum per historiarum extantium indicia apertissimè probaverunt. * Quæ
6 sanè temporis prioritas & antiquitas in definiendis quæstionibus & controversijs, quæ de præcedentia suboriuntur, plurimùm valet ad hoc, ut pro illis decidatur, qui ex origine & fundatione antiquiores sunt: ut qui tempore prior est, jure quoque potior sit, *c. Is qui auctoritate De præben. libr. 6. l. 1. D. De albo scriben.* aut si non potior, saltem non posterior.

Deinde concurrit hîc dictæ Ecclesiæ prima origo, eaque talis, quæ hoc videtur exigere, ut Ecclesia monasterio, non monasterium Ecclesiæ ubique cedat: ex eo scilicet, quòd hæc Ecclesia velut colonia derivata & deducta sit ex dicto monasterio, per quendam Fridigosum Abbatem, modo satis improbabili; ut de hac re extantia instrumenta, & historiæ plenissimè docent, parte quadam Monachorum tunc ad sæcularem Canonicorum statum in dicta Ecclesia, cum bonis plurimis translatâ; idque adhuc ita, ut superioritas hujus monasterij in eandem Ecclesiam aliqua retineretur; & in illius signum Conventuales dicti monasterij quatuor distinctis anni partibus seu diebus in eadem divinum officium peragere, & oblationes fidelium recipere possent. Quæ sanè originis & subjectionis consideratio hoc efficit, ut quemadmodum colonia Metropoli non tantùm non præferri, sed nec adæquari debet, propter originis & majoritatis disparitatem; & tunc tantùm adæquari, cùm Metropolis dignitas ei ex privilegio Papæ vel Principis adijcitur, *d. l. 1. C. De metr. Beryto*: ita quoque hæc Ecclesia, quacumque etiam dignitate in successu temporis exornari eam contingat, huic monasterio tamquam suæ matri seu matrici non præferri, sed ad summum tantùm adæquari debeat; quam constat successu temporum semper retentam fuisse, si non in omnimoda, saltem in aliqua, eaque magna subjectione; ad meliorem aliquem statum reductâ minùs piâ illâ Fridigosi divisione & separatione, ut constat ex annalibus dicti monasterij. Ex quibus id quoque constat, hanc Ecclesiam olim ex prima Sancti Audomari institutione fuisse tantùm Capellam, & locum ad sepeliendos Monachos constitutum & dedicatum: quam sanè sic crescere & dignitatibus sic augeri, ut sit monasterij, cui subserviebat, caput cum omnimoda prærogativa prorsus absurdum & iniquum esset. † Quibus sanè an- 7
nalibus, veteribus historijs, & antiquis libris hujus monasterij fides probationis adhiberi debet, *c. Cùm causam* 13. *& ibi Decius n.* 7. *De probat.* præsertim repertis in archivis publicis hujus monasterij; in quibus authentica instrumenta asservari, & cùm usus postulat, deponi solent, *c. Ad audientiā* 13. *De præscript.*

Quamobrem minùs curandum est, quòd in Bulla Calisti Secundi Papæ, confirmantis privilegia dicti monasterij, excipiatur reverentia Episcopi Canonica: nam illa ex sequenti Gregorij Noni simili Bulla restringitur ad Ecclesias & Capellas Episcopo lege diœcesanâ subjectas; qualem constat tunc non fuisse Ecclesiam Sancti Audomari in subjectione dicti monasterij S. Bertini, & inde dependentium Ecclesiarum seu Capellarum: ut proinde ex hujusmodi exceptione nihil assumi in proposito possit ad dictæ Ecclesiæ S. Audomari aliquam prærogativam asserendam; ne quod ad augmentum dicti monasterij à Pontifice impetratum fuit, ad illius diminutionem convertatur; quod à juris ratione alienum est, *l. Legata inutiliter* 14. *De adim. leg.* Cùm alioquin exceptio hujusmodi reverentiæ Episcopalis simpliciter accepta, etiam dicti Gregorij Noni constitutione cessante, nihil in proposito facere possit ad constituendam prærogativam, quam Actores in hac causa solicitè aucupantur: nam ea exceptio solum Episcopum respicit, non etiam Cathedralis Ecclesiæ Canonicos; quorum nulla reperitur facta mentio in dicta exceptione; ita ut virtute exceptionis exemptio & prærogativa dicti monasterij stet inconcussa contra cæteros, nec possit illa per consequentiam ad Canonicos ejusdem Ecclesiæ trahi, *Decius & alij in l. 1. De regul. iur.* * Vnde etiam est, quod passim tradi- 8
tur, Abbatem in consessu præferri Canonicis Cathedralibus, etiamsi Episcopo loco cedere debeat,

beat, *Dominic. in c. final. De offic. & potest. Iud. del. lib. 6. Decius in cap. Decernimus 2. n. 4. De iudicijs.*

Quamobrem, præmissis, alijsque, quæ per scripturas Dominorum Advocatorum in hac causa exhibitas latissimè deducta sunt, & à quorum repetitione, ut benè & exactè collocatorum, abstinemus, attentis; attento quoque, quòd monasterium Rei partes sustineat, ideoque favorabilius sit, *l. Favorabiliores 125. De R. I.* in re præsertim obscura, *c. Cum sint 11. De reg. iur. in 6.* & in ea, quæ sine verecundia, pudore, imò sine probro & ambitionis nota non peti, sed honestè retineri potest; & quòd accessionem hujusmodi novæ dignitatis, ex erectione simplicis collegiatæ in Cathedralem, Actores reputare debeant pro adventitio lucro, cui minùs, sed magis repetitioni & maximè retentioni fauendum est, *l. In eo quod 33. De R. I.* attento denique, quòd non facilè recedendum sit ab his, quæ semper certam formam & interpretationem habuerunt, *l. Minimè 23. De legib.* nec hæc antiqua observatio sine scandalo facilè immutari, facillimè retineri possit; existimo Venerabilis Domini judicis officium esse, ut sententiam ferat secundùm conclusionem pro parte Reorum propositam.

De Consuetudine.

SVMMARIVM.

Consuetudine sustineri holographum testamentum.

1. *Testamenta holographa abrogata.*
2. *Holographa testamenta ex consuetudine valere posse.*
3. 5. *Militis holographum testamentum valere: ut & Clericorum ex consuetudine.*
4. *Testamentum secundùm loci consuetudinem factum ubique valet.*

CONSILIVM XI.

QVÆ pro sustinenda ultima voluntate eximij D. Caroli Nicquet magno opere & labore congessit Consultissimus D. Petrus Oranus, non hoc tantùm merentur, ut quam ille in eam rem adversus alios illius ex sanguine hæredes impendit operam, per nos subscriptione nostrâ approbari debeant; sed id quoque efficiunt, ut à nemine perlegi possint sine evidente nota & reprehensione pudoris & verecundiæ eorum, quibus liberali animo per eandem ultimam voluntatem reliquit ea, quæ in fundis & reditibus habuit in comitatu Namurcensi; quatenus eadem illa bona beneficio consuetudinis seu juris municipalis Comitatus Namurcensis, omissâ causâ testamenti, sibi asserere, quàm dictæ testatoris liberalitati adscribere, & ex testata illius successione accepto ferre malunt: eo solo prætextu, quòd inter patrias leges dicti Comitatus Namurcensis ad probationem & approbationem testamenti requiri videantur vel duo testes, vel unus Notarius cum uno teste, aut, loco Notarij præter unum testem Curatus seu Pastor loci; & quòd coram curia, cui bona Namurcensia subjacent, non approbatum testamentum sit nullum & nullius valoris, quodque in eo periculo nullitatis & invaliditatis versetur hæc Venerandi Domini testatoris ultima voluntas, quæ nullo Notario, nulloque teste adhibito, holographa dicti testatoris manu dumtaxat inveniatur descripta: ut hâc ratione à se excutiant onus legati seu fideicommissi, quod propter illa bona ijsdem hæredibus eâdem testatâ voluntate imposuit, studiorum, quæ illum ad tantam dignitatem evexerunt, favore. Sed ut hæc ex liberali, parumque grato animo proficiscuntur, ita quoque facillimè discuti & averti possunt. * Tametsi enim Iustinianus in compositione Codicis, 1
sub auspicijs nominis sui, ex Gregoriano, Hermogeniano, & Theodosiano Codicibus, non satis probasse videatur ejusdem Theodosij Valentinianique filij novellam Constitutionem, *lib. 2. Novell. Theodosij & Valentiniani tit. 2. de testam.* quâ velut abrogata antecedente sua constitutione de tam solemni testamentorum conficiendorum solemnitate, (quam Iustinianus in suum Codicem transtulit, *l. Hac consultissima 21. C. De testam.*) cuique permiserit, ut nullis adhibitis testibus, testiumque subscriptionibus & signis, confecto testamento, ultima cujusque voluntas effectum sortiretur (cujus juris, ut totius Codicis Theodosiani, usum etiam post editum Iustiniani Codicem constat, in Occidente præsertim, diu retentum esse, ex notis cujusdam Papiani & Aniani sub Gothorum Imperio:) hoc tamen apertum & manifestum est, per Iustinianum apertâ aliquâ constitutione dictam novellam constitutionem, ut irrationabilem, improbatam aut abrogatam non esse, * ut in holographo testamento usus & consuetudo, quibus locis ita re- 2
tenta est, improbari non possit, *l. 1. & 2. C. Quæ sit longa consuet.* Prout etiam nova constitutio, quæ in usum non tantùm non recepta, sed contrario usu rejecta est, vires nullas habet adversus sic in usu retentam aut postea superinductam contrariam vel detrahentem juri novo consuetudinem aut legem municipalem, *Gloss. in d. l. 1. C. Quæ sit longa consuet. Alex. consil. 132. Visa facti narratione vol. 1.* ita ut specialis lex vel consuetudo patriæ in generali constitutione pro exceptione non ratò ponatur, *l. Si non speciali 9. C. De testam.*

Vnde etiam est, quòd militum testamenta holographa, etiam nullis testibus adhibitis, nullâ aliâ 3
publicatione, quàm testatione manus propriæ, sustineantur, *d. l. Hac consultissima §. ex imperfecto, Iason. consil. 195. Præsuppositis vol. 2.* & ex communiore Doctorum opinione, quę inter liberos vel ad piam causam scripta sunt testamenta, *l. ult. C. Famil. ercisc. c. Cum tibi De testam.* Ad quorum exemplum cùm obtinuerit & invaluerit consuetudo in Clero Leodiensi, ut holographa testamenta omni jure valeant, & ad effectum perducantur; meritò quoque probari debet hęc hujus Venerandi Domini testatoris sic propriâ manu scripta, quamvis aliter non publicata, ultima voluntas: potissimùm ad sustinendum hoc pium legatum pauperibus scholasticis relictum, *Bald. consil. 184. Municipali lege vol. 5. Paul. Paris. consil. 46. Primum testamentum n. 23. vol. 3.* Quod tam multis vivis, & concludentibus rationibus per Dominum Oranum in præcedente consultatione deductum, alijs pluribus deducere aut demonstrare ut non possumus, ita quoque superfluum esse putamus, satisque in proposito esse, quòd de scriptura hujus testatoris nulla sit controversia; & illam illius esse, etiam hi, qui illi vires detrahere conantur, satis confiteantur;

& omni-

& omnibus numeris sit absoluta; & actus consummati, atque extremæ perfectionis omnia signa & argumenta habeat; & sic de voluntatis imperfectione nihil objici possit; & imperfectio in defectu solemnitatum, quæ vel ex Iure communi, vel aliſuo alio statuto requiruntur, nullo modo ei nocere possit.

4 Et cùm in suo genere ex dicta consuetudine Ecclesiastica Cleri Leodiensis pro perfecto testamento haberi debeat hæc holographa scriptura, hoc quoque consequens est, ut secundùm sic obtinentem consuetudinem declarata hæc voluntas non tantùm Leodij, & ad bona Leodiensia; sed per totum orbem terrarum quoque obtinere & vires suas exercere debeat, *DD. in l. 1. Cod. De sacros. Eccles.* ex rationibus, quas ad id probandum diligentissimè & exactissimè in medium adduxit præfatus Dominus Oranus. Cùm & inter Barbaros, & barbaro ritu conditum testamentum apud nostros obtinere debeat, ut de testamento in Damasco condito respondit Baldus *cons. 165. In Damasio vol. 4.*

De consuetudine.

SVMMARIVM.

Statutum ut in Ecclesias non nisi Nobiles recipiantur.

1.3. *Statutum quod nisi nobiles ad Ecclesiam recipiantur an valeat.*
2. *Laicus de beneficiis disponere non debet.*
4. *Copula inter personas post qualitatem immediatè subiectas repetit qualitatem in singulis.*
5. *Copula æqualiter dividit.*
6. *Iuramentum loco probationis succedit.*
7. *Consuetudo legis & statuti optima interpres.*
8. *Media ab extremis regulantur.*
9. *Nobilis non est qui patre plebeio nascitur.*
10. *Radix infecta nocet.*
11. *Iuramentum non admittendum, ubi est probatio.*
12. *Iuramento ubi aliquid decidi permittitur, semper admittitur probatio in contrarium.*

CONSILIVM XII.

VIsis verbis fundationis Ecclesiæ & Collegij Andanensis, quæ narrativè repetuntur in literis confirmatorijs fundadationis & privilegiorum ejusdem Ecclesiæ per Philippum Ducem Austriæ concessis, quæ sunt, *Selon laquelle fondation nulle Damoiselle ne peult estre receve en icelle Eglise, s'elle n'est tenue & reputée noble femme de quatre costez, de pere & de mere, procreée en leal mariage, & à la reception d'icelle le convient ainsi certifier & iurer par ses parens & amys, que soient nobles.* Hoc est, *secundùm quam fundationem nulla Domicella potest recipi in ista Ecclesia, nisi sit habita & reputata fœmina nobilis, ex quatuor lateribus à patre & à matre, procreata in legitimo matrimonio; & in receptione illius convenit ita certificari & iurari per suos parentes & amicos, qui sint nobiles.* Visâ item formulâ juramenti, secundùm quam testes super hujusmodi nobilitate recipiendarum Domicellarum ad dictum Collegium producti jurare consueverunt ultra annos 400. & plures, quæ ita habet, *Ie N. iure sur les saincts Euangiles ceste presente Damoiselle N. estre gentille femme de pere, de mere, d'ave & tresave, & de tous loyaulx mariages*, hoc est, *Ego N. iuro ad sancta Euangelia, istam præsentem Domicellam N. esse fœminam nobilem à patre, à matre, avo, abavo, & omnibus matrimonijs legitimis.* Expensâ quoque diligenter consuetudine, usu, & observatione, quibus ultra hominum memoriam in singularum Domicellarum ad dictum Collegium receptione, dicta Ecclesia usa est, videlicet quòd singulæ admittendæ seu recipiendæ necesse habuerint probare & probaverint nobilitatem ex quatuor partibus pro parte matris, & quod aliquando, quæ intra eos gradus aliquem natalium defectum patiebantur, repulsam passæ sint; videtur nobis subscriptis Dominam Præpositam, Decanam, & Capitulum non teneri ad receptionem Domicellæ A. de cujus receptione & admissione nunc agitur.

Nam in primis quamvis reprobari videatur statutum & consuetudo alicujus Ecclesiæ de non recipiendis nisi nobilibus, *c. penult. De præbend. & ibi Panor. & alij*; nullo tamen jure prohibetur ita primùm fundari Collegium, ut non nisi nobiles in eo recipiantur. † Sic enim licet juri repugnare videatur, quòd laicus habeat aliquod jus disponendi de beneficijs, *c. 1. & per totam causam XVI. quæst. 7.* propter fundationem tamen jus patronatus reservari laico, *extra De iure patron. per tot.* jus providendi, consulendi, & sacerdotem inveniendi ei relinqui potest, *c. Quicumque fidelium XVI. q. 7.* Ita etiam nihil vetat, propter voluntatem & desiderium fundatoris, sic fundari Ecclesiam, ut non nisi nobiles in ea recipiantur. † Sic ut non à statuto Capituli aut consuetudine dependeat observatio hæc, sed à fundatione, quæ non nisi Papæ vel Episcopi authoritate fieri solet, *c. Consultationib. De donat. c. Illud De iure patron.* ideoque improbanda non est, neque per aliquem ei derogandum, *Clem. Quia contingit De Relig. domib. Rebuffus in praxi benefic. tit. tertia pars signaturæ n. 44. ad verb. nec non iure patronatus.* Licet interim sint non pauci, qui existiment hujusmodi statutum & consuetudinem non valere, quos alibi refert Andreas Tyraquellus, *de Nobilitate cap. 20. n. 19.* 1 2 3

Constitutâ itaque validitate hujusmodi statuti in prima fundatione (ut patet ex dictis literis confirmatorijs) facti, videamus, quid sibi velint illa verba, *Noble femme de quatre costez, de pere & de mere, procreée en leal mariage*, hoc est, *Nobilis fœmina ex quatuor lateribus à patre, & à matre procreata in legitimo matrimonio*; hoc ne, quod consanguinei dictæ Domicellæ prætendunt, ut duo gradus nobilitatis ex parte patris; & item alij duo (qui cum alijs duobus quatuor partes efficient) ex parte matris sufficiant; an verò utrimque quatuor? * Et magis est, ut utrimque quatuor requirantur. Cùm 4
enim requiratur qualitas ista nobilitatis quatuor partium, eaque ex parte matris & patris; vis copulæ, quæ est inter personas post qualitatem immediatè subjectas, efficit, ut in singulis solida & integra qualitas repetita videatur, *l. Seia 20. §. Caio De fundo instructo leg.* quemadmodum intelligeretur, si post nominatas personas qualitas aut conditio subjiceretur, *l. Mulieri & Titio 74. De cond. & demonst.*

Cæterùm cùm sine ambiguitate non sint ea verba-

verba propter naturam copulæ, quæ æqualiter dividit, *l. Reos* 11. §. *cum tabulis De duob. reu*; ex his, quæ extrinsecus sunt, facilius illorum intellectus apparebit. Cùm ergo prædicta formula juramenti, quæ executionem dicti statuti à prima fundatione introducti continet, & illius usum repræsentat, requirat nobilitatem à patre & matre, avo & teravo, evidentissimum est, duos gradus nobilitatis utrimque non sufficere: frustrà enim alioqui jurare oporteret de nobilitate tertij avi, si illa non requireretur; non requireretur autem si ex utro-
6 que latere duo nobilitatis gradus sufficerent. * Proinde ut probari non debet, nisi quod ad intentionem agentis satis est, *Bar. & alij in l. Divus* 35. *De re iudic.* nec etiam jurari loco probationis, cùm juramentum in locum probationis succedat, *l. Sed si* 11. § *si cum de hæreditate De iureiur.* ita omne id probandum vel asserendum est, sine quo obtineri non posset. Ideoque cùm juramentum sub illa forma deferatur ex dicto statuto, ut non de avo tantùm, sed tertio avo etiam juretur; ita omninò præstandum est, alioqui non relevaret, *l.* 3 §. *fin. De iureiur.*

7 Cessante quoque illâ formulâ, per quam usus & intellectus statuti alioqui satis percipi posset, omnium apertissima simul & verissima eorum verborum interpretatio colligitur ex superiùs relata consuetudine & usu dicti statuti, qui ultra hominum memoriam fuisse proponitur. Est enim consuetudo, usus, & observatio, ut legis, ita quoque statuti optima interpres, cùm de illius interpretatione agitur, *l. Si de interpretatione*, *cum l. seq. & ibi Bal. De legib. c. Cùm dilectus* 8. *De consuet. Dec. cons.* 538. *Viso puncto, num.* 3. & cùm secundum eam consuetudinem perpetuò ac continuè observata fuerit, dicti statuti hæc interpretatio observari & minimè mutari debet, *l. Minimè De legib* Tantoque magis id sequendum est, quòd similium Collegiorum, veluti Nivellensis & Malbodiensis similis sit observatio, *l. De quibus in princ. d. tit.* eaque interpretatio per consuetudinem introducta, nullâ ratione verbis statuti repugnet, sed tantùm dubium casum declaret.

Qua ratione satis etiam demonstratur, quid intelligi debeat per vocem *tresave*. Nam quamvis ex ordine & numero personarum tertio gradu in dicta formula videatur is poni, quia scilicet proximè post avum ponitur, ut avus immediatè post patrem subijcitur; sic ut quemadmodum avus patri, cui subijcitur, proximus est, ita *tresave* avo sit proximus: tamen, quia usu ita fuit receptum, ut non tantùm de proavo, qui tertio tantùm gradu esset, sed etiam abavo, qui tertius est avus ejus, de quo quæritur, jurare oporteat; fit, ut proprietatem compositæ vocis sequentes, per *tresave* tertium avum seu abavum intelligere debeamus. Alioqui enim supervacaneus & superfluus is esset; videlicet si ex singulorum parentum parte duo nobilitatis gradus sufficerent: aut alioqui juramentum defectuosum esset, quia requisitâ ulterioris gradus idoneâ conditione, de media nihil dictum videretur, sine qua tamen ad superiorem ab inferiore, aut ab eadem superiore ad inferiorem non posset fieri transitio. Nobilitas enim abavi quid prodest, si succedens proavus est naturalis? Ne igitur alterum illorum duorum admittatur, dictionem *tresave* de tertio avo seu abavo accipi convenit: neque sic censebitur omissa, aut non desiderari proavi nobilis conditio. * Nam extremis requisitis, media 8
virtute extremorum facilè subintelliguntur aut præsumuntur etiam requiri, sub eadem qualitate & conditione, quia media extremorum naturam & conditionem sequuntur, *l. Sicut* 8. §. *non videtur* 15. *Quib. mod. pign vel hypoth. sol. Præses in loco ab extremis.*

Cùm igitur proponatur proavum maternum Domicellæ A. hominem vulgarem, nullius nobilitatis, & illius proaviam illegitimam fuisse; nulla ratione potest conditio dictæ Domicellæ A. idonea esse, ut recipi debeat ad dictum Collegium: * 9
nam ex homine plebeio nati, etiamsi mater nobilis fuerit, nobiles esse non possunt, *Bald in l. ult. in fin. C. De servis fugitivis*, *& in l.* 2. *C. De iure emphyt.* Nati item ex bastardo seu illegitimo, etiamsi eorum parens nobilis fuerit, non transfusam ad parentem suum bastardum seu nothum nobilitatem, accipere non intelliguntur, *Bald. in l. Cùm legitimè. De statu hom. Bar. in l.* 1. *C. De dignit. lib.* 12. *latè And. Tyraquel. de Nobilit. cap.* 15. *n.* 10. * Ex infe- 10
cta enim radice fructus integri non proferuntur, *Tiraq. d. c.* 15. *n.* 24. Ita ut in casu præsenti admodum laborandum non sit, an per dictionem *tresave* abavus aut proavus significetur: quia semper verum manet, non posse dictæ Domicellæ A. nobilitatem ex parte matris ultra secundum gradum demonstrari, cùm in tertio gradu inveniatur proavus non nobilis, & proavia ex nobili quidem patre, sed illegitimè nata.

Quod novissimè quæritur, an Domina Præposita, Decana, & Capitulum debeant admittere consanguineos dictæ Domicellæ A. ad dictorum statutorum juramentum, dubitationem nullam habet. * Cùm enim in contrarium extet probatio, 11
non est permittendum hoc anceps & periculosum juramentum, ut perjurium vitetur, *Bald. in l.* 1. *n.* 4. *C. Si advers. libert. & in l. Contrà negantem n.* 7. *C. De lege Aquil.* & ne perjurium adversus statuta dicti collegij à prima fundatione recepta fiat. * Vt in 12
simili, ex causa contrariæ probationis vel veritatis, de qua aliunde constat, aut ob metum verisimilis perjurij, judex potest recusare delationem juramenti in litem, *l. Videamus* 4. §. *iurare De in lit. iurando*, aut declarationis damnorum, quæ quis ex alieno delicto passus est, *Ias. in l. Si quando C. Vnde vi.* Generale quoque est, ut in his, quæ non vera probatione, sed juramento partis decidi jubentur lege vel statuto, admittantur probationes in contrarium, *Ias. in d. l. Si quando n.* 28. quæ offeruntur ab eo, cujus aliquo modo interest.

Atque ita nobis subscriptis utriusque Iuris Doctoribus pro parte dictarum Dominarum Præpositæ, Decanæ, & Capituli requisitis secundùm ea, quæ proposita sunt, de jure respondendum & tenendum videtur.

De

De Consuetudine.

SVMMARIVM.

Statutum optandi præbendas vel domos.

1.4. *Optio præbendarum ex statuto & consuetudine valet.*
2. *Canonicus senior non ex ætate, sed receptione reputatur.*
3. *Ius ad rem infirmius est iure in re.*
5. *Optandi ius unde competat.*
6. *Optandi ius in fructu beneficij est.*
7. *Possessor beneficij habet pro se præsumptionem.*
8. *In beneficijs status præsens inspicitur.*
9. *Vacante Prælaturâ, ad Capitulum non devolvitur ius collationis.*
10. *Capitulum sede vacante compermutationes beneficiorum potest admittere.*
11. *Capitulum qui & quot constituant.*
12. *Pacis capitula perinde ad clericos ut laicos pertinent.*
13. *Clerici an ab hæreticis fugere debent.*

CONSILIVM XIII.

IN contentione, quæ est coram Capitulo Cathedralis Ecclesiæ Antverpiensis inter Dominos Antonium de Compostella & Guilielmum Vuesels, dictæ Ecclesiæ Canonicos, super optione seu optatione domus canonicalis jam vacantis ex vacatione canonicatus & præbendæ per mortem Domini Thomæ Tourlant, potius jus nobis habere videtur præfatus D. Antonius. Quippe in usu sive statuti sive consuetudinis, quæ est in dicta Ecclesia, de facultate optionis seu optationis domus canonicalis, vacantis per mortem alicujus Canonici, qui jure canonicatus & præbendæ illam possedit, permittitur illius optatio gradatim antiquiori Canonico superstiti, tamquàm æqua & rationi consentanea. † Vt enim præben-
1 darum optio in usu consuetudinis vel statuti, expresso jure probatur, & pro rationabili reputatur, *c. Cum in tua De consuet. lib. 6.* (de quo tamen justiùs dubitari poterat, propter considerationem variationis & inconstantiæ, quæ inter Clericos & Ecclesiasticos magis, quam laicos improbatur, *Calderin. cons. 7. Consuetudo de optando sub tit. de consuet. Ioan. And. & alij in d. c. Cum in tua. Oldrad. cons.* 285.) ita multò magis probari debet hæc consuetudo de optanda domo, camerâ, aut alio temporali commodo; quæ separationem ab ipsis canonicatibus recipiunt, & nulli certo annexa sunt aut cohærent, ut ex auctoritate Glossæ, *in d. c. Cùm in tua, in V. consuetudo*, de tali consuetudine seu statuto in Ecclesia Mediolanensi obtinente, communiter probatur, *DD. in d. c. Cum in tua, Franc. Marc. decis. Delphin.* 1258. *part.* 1. † In usu autem hujus consuetudinis
2 antiquior Canonicus non accipitur ex ætate, sed ex canonicatus diuturniore possessione, *Glossa in V. antiquiores, in d. c. Cùm in tua.* & prioritas tituli ac possessionis, etiam prioritatem atque potioritatem in hoc jure optandi constituit, *l. potior.* 11. *ff. Qui potio. in pign. hab.*

Cùm igitur præfatus D. Antonius nontantùm ætate, sed etiam tempore in adeptione sui canonicatus præfatum D. Guilielmū præcedat, ex ratione temporis cum tam evidente intervallo, nulla potest esse antiquioris requisitæ qualitatis dubitatio. Quod verū agnoscens idem D. Guilielmus, prioritatem temporis sibi adscribit, proponendo quòd ab anno quinquagesimo octavo jus ad suum hunc canonicatum habuerit, Dominus autem Antonius suum primùm mense martio anno octuagesimo obtinuerit; ita ut ex prioritate acquisiti tituli sibi persuadeat, se illo antiquiorem in hac re esse. Sed qua ratione hanc tituli seu juris ad hunc suum canonicatum prioritatem ab illo anno quinquagesimo octavo constituat, an ratione alicujus exspectativæ gratiæ, aut coadjutoriæ, cùm nihil nobis proponatur, non satis intelligimus; nec ut intelligamus ad rem propositam definiendam magnopere refert, † cùm in hoc juris articulo, jus ad rem non operetur jus in re; quod solum in casu proposito in consideratione habendum est. Non enim inspiciendum est, quo tempore quis in Ecclesia militare potuit, sed quo militaverit, *d. Glossa in V. antiquiores in princ.* Nec per jus ad rem acquiritur jus in re, *c. fin. De concess. præben. lib. 6. Glos. in verb. vel ad ipsum Clemen. 1. De sequest. possess. & fructuum*; cùm illud in spe, quæ sæpè fallit, istud verò in rei veritate, & pleno effectu consistat. Quinimò veri perfectique tituli prioritas hac in re non sufficit; sed requiritur actualis canonicatus possessio. Vsque adeò, ut in concursu duorum, paritatem tituli habentium non is reputetur potior, qui titulum ex tempore priorem habet, sed qui post acquisitum titulum prior ad possessionem venit, & sic ubique ferè potior est possessor cum titulo, quàm titularius sine possessione, *gloss. in d. Clement. 1. in V. super beneficio*; modò possessoris titulus sit canonicus, aut saltem coloratus, *Franc. Marcus decis.* 982. *parte* 1. qualem esse Domini Antonij titulum mox demonstrabitur. Vbique enim melior est possidentis conditio, *c. Si à sede, De præben. lib. 6.* & ex præsenti possessione hæc res expenditur. 3

Proinde cùm ex hac parte se à D. Antonio superari vidit D. Guilielmus, convertit se ad convellendum D. Antonij jus & titulum in suo canonicatu; ut ex defectu seu nullitate tituli, quem D. Antonius suæ possessioni prætexit, jus possessionis inutile faciat: cùm in beneficijs possessio sine titulo rectè non acquiratur, *c. 1. De R. I. in 6.* ut sic ex defectu justi tituli, & consequenter ex inutilitate possessionis, D. Antonius hac in re non possit Domino Guilielmo optare volenti, aliquod impedimentum facere; ex regula generali, quâ non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, *c. Non præstat De R. I. in 6.* Datâ enim seu constitutâ nullitate antecedentis, necessariò videtur constitui nullitas & inutilitas consequentis.

Vnde in hoc juris articulo, ut quis optare possit, 4
requiritur, ut ipso actu sit Canonicus; qualis dici non potest, qui justo titulo ad canonicatum caret, *Zabarella cons. 26. Vacarunt Canonicatus*: quippe paria sunt, non esse, & esse vitiosè, *L. Quoties Qui satisd. coguntur.* Sed frustra in eo laborat. † Cùm 5
enim hoc jus optandi competat ratione præsentis possessionis, ut diximus; & in justa beneficij possessione constituenda, non semper requiratur antecedens tituli veritas & justitia, sed satis sit sine in-

trusione illam esse acquisitam ex titulo, si non omninò vero & legitimo, saltem colorato, *c. Cum nostris, & ibi Panorm. De concess. preb.* hoc est, auctoritate & cooperatione superioris, *d. c. Cum nostris, Steph. Bertr. consil.* 173. *Ex processu, vol.* 8. à qua adversus vitium intrusionis præsens est remedium, *Dec. cons.* 220. *In causa, Felin. in c. In nostro n.* 10. & 12. *De rescript.* ne auctoritate superioris, quantumvis illa aliquo vitio laboret, decipiatur, *l.* 1. *in fine C. De his qui ven. ætat. impet.* consequens est, ex defectu veri tituli, quia coloratus saltem adest, jus Domini Antonij hac in re nec convelli, multò minùs everti posse. Præsertim ex eo, quòd tempore hujus optationis, atque adeò etiam adhuc in præsenti fuit & est in vera, quieta, ac pacifica hujus sui canonicatus possessione; quæ judiciali aliqua lite nec litigiosa nec controversia hactenus, & ne quidem per dictum D. Guilielmum effecta est. Nam & idem D. Antonius in hoc canonicatu nullum adhuc vel competitorem, vel formalem adversarium habet. Vnde quâ ratione præfatus D. Antonius ratione suæ sic titulatæ possessionis, etiam dicto D. Guilielmo permittente & consentiente, saltem non contradicente, percipit omnes & singulos dicti sui canonicatus fructus & emolumenta, & in illis, alijs, adeoq; etiam dicto D. Guilielmo per omnia adæquatur, salva prioritate, ubi illius ratio haberi debet, ita quoque hac in re perinde to-
6 lerari debet; † quia hæc optatio in fructu & emolumentis canonicatus est, ut in genere ipsa præbenda, & quidquid præbendæ etiam consecutivè adhæret; ideoque sine contradictione permitti debet. Vsque adeò, ut ad hæc obtinenda sive retinenda, nihil illi necessum sit titulum suum exhibere vel ostendere, multò minùs justificare, † quia
7 pro possessore præsumitur, *l. penult. C. De eviction. Alciat. De præsumpt. reg.* 3. *cap.* 5. eo præsertim, qui tanto tempore, hoc est, per continuos quinque annos sine controversia possessor, & pro legitimo possessore reputatus fuit, etiam ab ipso D. Guilielmo, quique propter diuturnam possessionem molestari non posset, *Reg. Cancell. Apostol. De triennali*
8 *possess.* * cùm in beneficijs præsens status inspiciatur, & ex illo jus in hujusmodi fructibus & accidentijs metiri oporteat, tam quoad qualitatem beneficij, quàm jus possessoris, quamdiu id evictum vel sententiâ judicis aliter definitum non est, *L. Consultationibus, De iure patron. Decius cons.* 125. *In causa.* Ita ut, propter putativum saltem hunc coloratum titulum, & ex illo præsentem possessionem, D. Antonius in omni jure canonicatus sui, hoc est, fructibus & emolumentis retineri & manuteneri debeat. Et quidem tam diu saltem, quàm evicto ejus jure per sententiam judicialem, jus possessionis resolutum non est. Ita ut huic incidenti & magis per viam exceptionis, quàm directæ actionis & contradictionis propositæ oppugnationi tituli & juris, quod D. Antonius ad hunc canonicatum habet, nihil sit tribuendum, stante prædictâ possessione; nemine existente, qui ad hunc canonicatum jus prætendat, ut vel judicialiter vel extrajudicialiter ullo modo dici possit litigiosus. Ideoque nihil tribui debeat huic exceptioni, quæ est de jure tertij, *l. His consequenter D. Fam. ercisc.* Quæ præsentis indubitatæ possessionis consideratio, planè subvertit & perimit quæcumque ex parte D. Guilelmi D. Antonio objiciuntur de injustitia sui, quem prætendit, tituli: ut nihil sit necesse de illorum efficacia vel pondere in re proposita disputare.

Quamvis interim illa per se, seposito dicto præsentis possessionis præsidio, parum, imò nihil momenti habeant. Nam quod objicit, in potestate Capituli non fuisse auctoritatem suam accommodare permutationi, quam D. Antonius conceperat, cum D. Andrea Manriquez de sua Capellania, quam in eadem Ecclesia possidebat, cum hoc canonicatu; multò minùs ex ea permutatione vacantem canonicatum illi conferre, vacante tunc Sede Episcopali: ex eo, quòd (ut proponitur) hic canonicatus, ex speciali reservatione Pontificis, pertinuerit eâ vice ad solum Episcopum; * quia licet 9
Sede vacante ad Capitulum devolvatur jurisdictionis potestas, non tamen defertur beneficiorum interea vacantium collatio; ob id, quòd illa in fructu Episcopatus sit, *c. Cum vos, & ibi gloss. & DD. De offic. iud. ordin.* quæ autem in fructu sunt, per Capitulum arripi aut consumi non debent, sed futuro Episcopo reservari, ex Honorij Tertij constitutionibus, *in c.* 1. & 2. *Ne Sede vacante &c.* Et quod ut canonicatus alteri debitus, alij conferri non debet, & aliter de illo facta collatio sit planè nulla, *c. Quoniam De concess. praben. lib.* 6. *Gemin. cons.* 21. *Præmitto n.* 3. quodque permutatio beneficiorum non possit fieri sine consensu Episcopi, *c. Quæsitum De rer. permut.* Hæc inquam, sic objecta facilè removentur.

Cùm enim collatio, quæ fit ex compermutatione beneficiorum, non tàm sit voluntaria, quàm necessaria; teneaturque omninò beneficij collator compermutantibus compermutata beneficia conferre, nec ex compermutatione vacantia beneficia possit alijs extra compermutantes conferre, etiamsi in manibus Papæ fiat resignatio ex causa permutationis, *Clem.* 1. *De rerum permut.* eoque respectu non tam in fructu, quàm in authorisabili jurisdictione consistat ex ea causa hæc necessaria beneficij collatio; * sequitur, quòd cùm ad Capitulum 10
Sede vacante devolvantur ea, quæ jurisdictionis sunt, *cap. His quæ De maior. & obed. & ibi gloss. in V. pro bono pacis*, hæc quoque admittendi & authorisandi ex permutatione resignationes, & ex permutatione vacantia beneficia necessaria conferendi potestas, censeri debeat fuisse devoluta, *gloss. in d. Clem.* 1. *in V. conferantur vers. quid de Capitulo.*

Et quamvis Glossa *in d. V. conferantur vers. si verò una*, hanc hujus potestatis devolutionem restringat ad beneficia, quæ ad solius Episcopi collationem non pertinent, sed conjunctim & alternativè etiam ad Capitulum, ut non obtineat, si ad Episcopum solum pertineat collatio: id tamen ita ex sententia Frederici de Senis, *in Tract. De permutat. quæst.* 36. accipiendum est, ut per Capitulum quidem id ita fieri, sed per sequentem seu successorem Episcopum perfici possit. Quod etiam probat & sequitur Cardinalis Zabarella, *Cons.* 46. *Venio, in fine.* Et si ex hac parte ullum posset esse periculum, id ex alia consideratione facilè discutitur: quòd scilicet hujus canonicatus collatio ad solum Episcopum eo vivo non pertineat; ad id, quòd reservatio seu

gratia

gratia Apostolica, quæ per bullam erectionis Cathedralis Ecclesiæ Antverpiensis soli Episcopo de decem ex tunc primò vacaturis Canonicatibus facta est, tempore hujus compermutationis consumpta fuerit; quia ex illo die decem canonicatus vacaverint, & hujus canonicatus vacatio ex dicta compermutatione fuerit, ut proponitur, undecima; & sic jure dictæ reservationis ad solum Episcopum non pertinuerit, sed magis ad Capitulum ex antiquo (ut puto) jure. Ita ut consumptâ hac Episcopi speciali reservatione, Capituli manus priùs constrictæ, relaxatæ & dissolutæ fuerint; idcoque meritò hanc ex hac permutationis causa occurrentem permutationem admittere, & ex illa vacantem Canonicatum D. Antonio conferre potuerit. Sublatâ enim causâ impedimenti, necesse est impedimentum tolli, *l. Etsi contra Cod. De nupt. c. Post translationem De renunciat.*

Nec ad rem pertinet, quod hos decem primos vacantes canonicatus omnes Episcopus non contulerit. Nam satis est, quod conferre potuerit, & per illum steterit, quo minùs id fecerit, *l. In iure civili* 161. *de R. I. l. Iure civili* 24. *De cond. & demonstr.* Præsertim quia hæc reservatio non sit de decem, quos Episcopus voluerit aut elegerit, sed simpliciter de decem primis vacaturis. Ita ut ex limitata causa hujusmodi concessionis, illius quoque potestas fuerit limitata, *l. In agris De acquir. rer. dom. l. Cancellaverat De his quæ in test. delent.* Mandati namque fines & gratiæ diligenter observandi sunt, *c. Si clericus, c. Cum de non sacerdotali De praben. lib. 6.* Ad constituendam enim hanc collationum decem primò vacaturorum canonicatuum consumptionem, etiam quovis modo reservata beneficia, & ad quæ jus exspectativæ alicujus gratiæ alicui competebat, non comprehenduntur: ob id, quod Papa per dictam bullam omnibus reservationibus & exspectativis per prægnantissimas clausulas derogaverit, & quin derogare potuerit, dubitatio nulla est, *d. c. Cum in tuis vers. in prabendis c. Si postquam, c. Si is cui, c. Quodam De praben. lib. 6.* Vnde vacatio canonicatus, quem possedit D. Thomas Deterne, numerum facere debet, etiamsi illum vigore coadjutoriæ acceptaverit M. Carolus Deterne, cùm per dictas prætactæ bullæ reservationis prægnantissimas derogatorias clausulas, illi quoque coadjutoriæ, nondum effectum sortitæ, derogatum esse censeri debeat.

Nullus itaque est juris, quod D. Guilielmus prætexit, ex hac consideratione defectus. Sed nec
11 ex eo, quod à paucis hæc res sit expedita. † Nam cùm Capitulum constituatur non ex absentibus, sed præsentibus & residentibus in loco Ecclesiæ, ita ut vel unus Capitulum, & Capituli potestatem retinere & conservare possit, *l. Sicut §. ult. ff. Quod cuiusque univers. nomine &c. gloss. in c. Gratum De postul. Prelat. & ibi Panor. n. 9. & 12.* absentium nulla, sed præsentium dumtaxat haberi debet ratio. Nimis sanè invidiosum est, quod ex ratione præteriti infelicis hujus temporis ad jus D. Antonij infringendum, & suum stabiliendum arripit D. Guilielmus: quasi quæ tempore tyrannidis, & in subtracta obedientia tam Sedi Apostolicæ, quàm Regiæ Majestati in civitate Antverpiensi acta sunt, infirmari debeant, *l. Decernimus* 16. *C. De sacros. Eccles.* Quippe hujusmodi objectio continet apertissimam contradictionem adversus capitula reconciliationis & pacis civitati Antverpiensi ex nomine Regiæ Majestatis redditæ: per quam (præterquam quòd illo tempore acta, rata habentur) perpetua quoque inducta est amnestia & oblivio præteritorum, quæcumque etiam improbato more acta fuerunt; pœnâ quoque rebellionis & infractæ pacis constitutâ adversus eos, qui vel obijcerent vel refricarent.

† Quæ dictæ reconciliationis & pacis indulgentia non minùs Clericis & Ecclesiasticis personis prodesse debet, quàm laicis. Quod enim laicis sic vel simili modo conceditur, Clericis quoque communicatum censetur, *c. Maximum* 1. *q.* 7. *& ibi Glos. in V. dignitate, Panor. in c. Quia diligentia, sub fin. De election. latè Roland. à Valle cons.* 63. *Requisitus n.* 24. *vol.* 3. 12

Neque his Canonicis, qui tunc, licet numero pauci, repræsentabant Capitulum, rectè obijci potest, quòd non, ut alij, in fugam quoque se conjecerint, sed apud & inter hæreticos permanserint: nam nulla est lex, nullus canon, qui ad fugiendum eos constrinxerit. * Vnde est, quod Bartolus, *in l. Si ob turpem n.* 5. *De condict. ob turp. caus.* & ex Bartolo 13
tradit Baldus, *in l.* 1. *in fin. C. eod. tit. Thomas Grammat. Decis.* 18. *n.* 10. quòd alleganti metum ex tyrannide non possit obijci, quòd à rebellante civitate vel tyranno non recesserit, fugiendo ad aliam civitatem: quia fugæ potestas sine periculo semper non est; & ut sit, nulla tamen est necessitas, *l. Sepè De off. Præsid.* Multa enim sunt, cur quis non fugiat. Vnde est, quòd Baldus *cons.* 96. *Proponitur sub fin. vol.* 3. manentes inter rebelles sine cooperatione in rebellione, dicat, quòd pro rebellibus accipi non debeant; & non activè, sed passivè rebelles reputentur. Quinimò his, qui hîc substiterunt salvâ fide, ad laudem refertur, etiam Ecclesiasticis personis, ex judicio quoque Divi Augustini, in Epistola ad Honoratum Episcopum, *qua est inter eius Epistolas* 180. ad quam brevitatis causa remittimus.

His itaque, & alijs, quæ in scedula pro parte D. Antonij Capitulo exhibita continentur, existimo, optionem seu optationem D. Antonij progressum habere, & effectum obtinere debere: considerationibus quibuscumque, per D. Guilielmum propositis, non obstantibus.

De consuetudine.

SVMMARIVM.

Statuendi potestas.

1. { *Appellari potest à conceptione & publicatione statutorum.*
   Statuti validitas dependet à statuentis potestate.
2. *Statuta facere quis possit.*
3. *Canonici Collegiatarum Ecclesiarum an statuere possint.*
4. 6. *Approbari debet ab omnibus, quod omnes tangit.*
5. *Superiori obediendum quando sit.*
7. *Capellanorum officium.*

CONSILIVM XIV.

Cvm jure permissum sit cuicumque provocare & appellare à statuto, quod in speciale alicujus

alicujus odium vel gravamen fit, *Bart. in l. Omnes populi n. 53. De iust. & iure*; imò, ut vult Panormit. *in cap. Cum omnes, & ibi late Felin. De constitut.* hujus-
1 modi statutum sit ipso jure nullum: † justa & probabilis omninò est provocatio, quam Capellani Ecclesiæ S. Petri Lovaniensis à conceptione & publicatione statutorum, latiùs in scedula appellationis ac libello appellatorio designatorum, interposuerunt. Quod ut demonstretur ex juris ratione, illud priùs, quod de angustia facultatis statuendi plerique tradunt, hic proponemus; ut ex angustia & restrictiore potestate statuta condendi gravaminis inferendi latiora spatia, & procliviorem occasionem comprobemus.

Et præsupposito, quòd Domini de Capitulo superioritatem quandam in dictos Capellanos haberent, quod Appellantes per privilegia exemptionis & abdicationem jurisdictionis Capituli, per testes etiam pro parte Appellatorum productos, minimè verum esse deduxerunt, ita ut ex hoc solo capite deficientis potestatis, nullitas & iniquitas hujusmodi statutorum redargui possit, quia statuti validitas dependet à statuentis seu statuentium potestate, & superioritate, *Felin. in c. Ecclesia. S. Maria in 11. quest. num. 96. De constitut.* nihilo tamen magis in proposito juris firmitatem habent
2 hujusmodi statuta, * ob id, quòd frequenti opinione receptum sit, quòd, ut villarum, universitatum, seu communitatum Rectoribus, superioribus seu capitibus, atque etiam civitatum Magistratibus, qui superiori subsunt, non est permissum facere statuta sine privilegio vel approbatione speciali Principis superioris, *Bart. in d. l. Omnes populi n. 3. vers. aut quæris*, *Bald. in l. 1. Si quis ius dicenti non obtemp. Imol. in cap. Cum accessissent De constit. Bald. in tit. De pace Constantiæ §. hoc quod nos n. 21. & Consil. 292. Verba pactorum vol. 2.* ita nec Capitulis seu Collegijs, vel Episcopo seu Archiepiscopo, vel etiam Papæ immediatè subjectis, quia debent statuta accipere vel à proprio Episcopo, vel à Papa: speciale enim est, quòd Capitulum Sede vacante statuere possit, *Fred. De Senis consil. 16. Capitulum Ecclesiæ.*

De quo in proposito minus dubitandum est, quod per exhibita Appellatorum constet, Capitulum sancti Petri non tam dedisse leges statutarias quàm accepisse ex communi ordinatione omnium secundariarum Ecclesiarum: quæ velut propria statuta, & à se seu suis prædecessoribus edita, asserere nituntur Appellati; cùm evidenter demonstratum sit, id fieri non posse. Quod evidentius deprehenditur ex testimonijs aliquot testium pro parte Appellatorum productorum; qui Capellanos S. Petri eximunt ab illa necessitate patiendi correctionem Decani & Capituli, ex statutis secundariarum Ecclesiarum, eorumdem statutorum potestatem in reliquo affirmantes.

Sed quoniam plerique statuendi potestatem
3 permittunt Decano & Canonicis Collegiatarum, non Cathedralium Ecclesiarum, *Bald. in d. c. Cum omnes in princ. Glos. in c. 2. in V. statutum De verb. signif. lib. 6.* aliâ ratione statuendi potestatem hic coangustamus, ex communi juris dispositione, quæ non permittit novorum statutorum editionem, aut veterum ampliationem vel restrictionem, nisi consentientibus omnibus, quos statutis ligari statuen-
tes volunt. * Ab omnibus enim approbari debet, 4
quod omnes tangit vel concernit, *c. Quod omnes & ibi Ioan. Andr. De reg. iuris lib. 6.* omnibus, inquam, aut saltem majore parte eorum, qui de Collegio sunt, *Glos. in d. c. quod omnes Bart. in l. Quod maior ff. Ad municip.* Cùm igitur Canonicorum exiguus sit numerus, triplicato major numerus Capellanorum; non debet in eorum præjudicium valere à Canonicis, paucis numero existentibus, factum statutum, ut multis & elegantibus rationibus, in specie huic nostræ omnino simili, deducit & respondit Paul. Parisius, *Consil. 90. Circa primum dubium vol. 4.* de statuto Collegiatæ cujusdam Ecclesiæ adversus portionarios & subportionarios ejusdem Ecclesiæ: quo statuto ait conturbari pacem & quietem servientium; permittens, quòd unius contradictio etiam posset impedire hujusmodi Canonicorum statuta adversus veteres & consuetas ejusdem Ecclesiæ consuetudines & observationes: ad cujus consilium & responsum brevitatis studio remittimus. Vt meritò hic dici possit, Capellanis ad hujusmodi statutorum confectionem minimè vocatis aut requisitis, licere obedientiæ jugum
hac ex parte recusare. * Superiori enim non est 5
obediendum, quando officium & potestatem suam egreditur. *Glos. l. Non videntur 167. §. qui iussu De reg. iur. Decius in casu non absimili cons. 72. Viso puncto num. 2.*

Nec ad rem facit, quod Capellani vocem in Capitulo non habeant: inde enim constitui non potest, quod ad hæc statuta ipsos concernentia vocari non debuerunt: quoniam verum est, quod ad actus capitulares & negotia, solum Capitulum vel Canonicos concernentia, vocandi non sint, qui vocem in Capitulo non habent, cùm super illis solum
Capitulum statuere possit. * Sed hæc statuta, de 6
quibus nunc agitur, hos fines excedunt, quia continent actum concernentem etiam ipsos Capellanos; & magis Capellanos, quàm Canonicos, *Steph. Bertrand. conf. 118. Super casu n. 8. vol. 6.* ex eo quòd Capellani præter solitum arctiùs obstringantur ad chori visitationem; ad quam ex prima eorum fundatione & antiquis statutis sic non obligabantur,
† repugnante etiam eorum nomine, cùm Capel- 7
lani à Capellis, quæ extra chorum sunt, nomen habeant; & in ijs, non in choro debeant esse assidui. Deinde quia gravioribus pœnis subijciantur; quòd corrigendi potestas Decano adijciatur, & Magistris Capellanorum, quibus animadversio & emolumentorum subtractio ultra immemoriale tempus semper permissa fuit, eripiatur: magno & nimis ambitioso latiùs imperandi studio. Vt meritò hæc omnia statuta tamquam ambitiosa, tamquam inæqualitatem nimiam inter Canonicos & Capellanos constituentia, rescindi, *l. Ambitiosa De decret. ab ordin. facien.* & tamquam antiquam consuetudinem Ecclesiæ transgredientia, *c. In his, 11. distinct.* retractari debeant: sicut de similibus statutis Canonicorum Ecclesiæ Valentinensis, adversus eorum chorarios factis, eleganter consulendo respondit Stephanus Bertrandus, *d. Consilio 118.* ad quem rursus, quia in terminis adhuc dubitabilioribus hanc litem decidere videtur, remittimus.

Meminisse debebant Domini Canonici formæ veteris,

veteris, quæ olim observata fuit, incidente materiâ controversiæ & occasione statuendi propter abusus aut defectus, communi calculo concordibusque votis conclusa & statuta, imò formali stipulatione observationis corroborata fuisse, quæ pro statutis observari necessum erat; ut apertè indicat instrumentum similis concordiæ per Appellatos exhibitum. Cui nihil adversantur farragines & centones statutorum, per Appellatos semel atque iterum in hac causa exhibitorum: nam quàm parum fidei illis partim volantibus, partim laceris & punctis ac dispunctis chartis tribuendum sit, per Appellantes sufficienter deductum est. Et ne exempla seu extracta in hac causa exhibita fallant, repetito originali libro, in calculo ferendæ sententiæ, evidentius Domino Assessori ad oculum liquebit.

Cùm itaque hæc nova statuta nimium innovent, observationis majoris laqueos injiciant, ad frequentationem assiduamque interessentiam in choro, qui (uti ex testimonijs constat) satis capax non est, præter solitum obstringant; Magistris Capellanorum ab antiquo constitutis, & semper retentis, ferè omnem auctoritatem & potestatem detrahant; & cum incertitudine correctionis, & occasione exercendæ avaritiæ cupiditatis, & vindictæ ad Decani arbitrium, correctionem, ac distributionis privationem transferant; & denique accusationem ac pœnam graviorem Capitulo reservent; nimiâ duritie, magnâ inæqualitate ac injustitiâ laborent: existimamus secundùm conclusionem Appellantium in hac causa pronunciandum esse. Quemadmodum in simili causa inter Canonicos & Capellanos Sancti Albani Namurcensis Dominus & Magister Rythovius, Decanus pridem Ecclesiæ S. Petri Lovaniensis, nunc Episcopus Iprensis, ex delegatione Apostolica aliquando judicavit.

De Consuetudine.

SUMMARIUM,

Statutum Capituli.

1. *Capitulo seu Collegio permittuntur statuta honesta & rationabilia.*
2. *Statutis Collegij derogare potest Papa, dum id expressè declarat.*
3. *Derogatio Papæ restringenda.*

CONSILIUM XV.

Statuto & consuetudine Collegiatæ Ecclesiæ S. Petri Insulensis is, qui ad possessionem Canonicatus, quem ex ordinaria vel Apostolica auctoritate obtinuit, admitti vult, tenetur inter alia jurare, quòd præbendam suam non permiserit, nec permittet pensione onerari. Hoc juramentum D. Gregorius de Lens Apostolicâ auctoritate de Canonicatu & præbenda per obitum D. Georgij Imelot novissimi illius rectoris & possessoris vacantibus, provisus præstare recusat, & nihilominus, ut à Capitulo ad possessionem dicti Canonicatus per Dominos Decanum, & Capitulum admittatur, contendit ex eo, quòd in bulla suæ provisionis inserta sit hæc clausula: *Non obstantibus fel. rec. Bonifacij Papæ Octavi & alijs Apostolicis constitutionibus, nec non prædictæ Ecclesiæ juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus; privilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis prædictæ Ecclesiæ, ac dictis filijs illius Capituli Superioribus, & personis sub quibuscumque tenoribus, ac aliàs quomodolibet concessis, approbatis & innovatis; quibus omnibus, illis aliàs in suo robore permansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus contrarijs quibuscumque.* Quæritur, an prætextu dictæ clausulæ necessitatem præstandi hujus juramenti præfatus D. Gregorius declinare & subterfugere poterit, & nihilominus Capitulum urgere ad sui receptionem?

De validitate & utilitate hujus statuti in primis nulla videtur esse dubitatio. * Iure enim permittitur cuicumque Capitulo licita, honesta, & rationabilia statuta facere, & laudabiles consuetudines recipere, *c. 1. De constit. lib. 6. c. Cùm in Ecclesia De præb. & dignit. lib. 6. Glos. in V. statutum in c. Constitutionem §. cæterum De verb. signif. lib. 6.* quatenus non tendunt in præjudicium auctoritatis superioris, & præsertim Papæ, nec sunt directè ex conjuratione aut conspiratione, *d. c. Constitutionem §. statutum*; aut aliter in damnum aliquorum ambitiosa, *c. Cùm omnes De constit. l. Ambitiosa ff. De decret. ab ord. facien.* & maximè quæ juris communis regulis sunt conformia, aut saltem non contraria: quale omninò judicari debet hoc de præstando juramento Capituli statutum, Iuri communi satis conforme; quo Clericis beneficiatis non permittitur, sed apertè interdicitur Ecclesias seu præbendas suas facere censuales, *c. Præterea in fin. c. Cùm Clerici De censib.* Iure autem permittitur à beneficiato Clerico exigi juramentum de statutis Ecclesiæ servandis, quod in administratione & receptione beneficiati exigi potest, & omnimodò præstandum; nec sine reatu perjurij illi contraveniri potest, *c. Clericus De jureiur.* cùm directè non tendat in damnum tertij, neque contineat conjurationem aut conspirationem contra libertatem aut auctoritatem Sedis Apostolicæ, aut alterius superioris; cujus auctoritas salva manet, & excepta semper videtur, *c. Venientes De jureiur.* † Sed ita ut non censeatur Papa hujusmodi statuto derogasse aut derogare velle, nisi expressè id in dispositione Apostolica caveatur, *d. cap. 1. De constit. lib. 6.* 1 2

Quo præsupposito expedita videtur propositæ quæstionis resolutio; quòd, cùm in dicta bulla non conspiciatur expressa & specialis aliqua dicti statuti derogatio aut relaxatio, illius necessitatem declinare non possit dictus D. Gregorius: neque Capitulum constringi ad ipsius receptionem sine præstatione hujus juramenti, in hac reciproca tam Capituli, quàm dicti D. Gregorij obligatione; in qua initium complementi ab ipso D. Gregorio admissionem petente, fieri omninò debet; nec ante illud Capitulum ad admissionem cogi, *l. Iulianus §. offerri De act. empti, l. Quæro. §. inter locatorem in fin. D. Locati.* Quod in proposito minorem habet dubitationem, imò extra omnem dubitationem est; ex eo, quòd in dicta bulla non obscurè persupponatur necessitas præstandi soliti juramenti, de observandis statutis, & consuetudinibus prædictæ Ecclesiæ; eatenus tantùm factâ relaxatione, ut quòd aliàs corporaliter per ipsum beneficiatum præstandum fort esset juramentum, per procuratorem

torem præstari possit: hæc enim strictior relaxatio in reliquis observationibus dictorum statutorum necessitatem relinquit, *l. Cum Prætor. D. De iudiciis*, *l. Quod verò*, *cum l. seq. De legib.* Ita ut ex hac S. D. N. Papæ præsupposita voluntate de præstando juramento, de servandis statutis & consuetudinibus, & angustiore relaxatione, manifestè deprehendatur, suam Sanctitatem noluisse derogare dictis statutis: quippe contrarium studium, contrariaque cautio, consilium & voluntatem derogationis ea in parte omnino avertunt, *l. Cumpater 77. §. Titio in fin. De leg. 2.*

3 Et quamvis superiùs per D. Gregorium arrepta derogatoria clausula, effusis admodum & latè patentibus verbis videatur esse concepta; ideoque vim specialis derogationis continere videatur, *Felin. in c. Nonnulli n. 10. De rescr.* tamen limitari debet, ut scilicet per illam censeatur derogatum juri & potestati cujuscumque alterius collationis; item statutis & consuetudinibus, per quæ impediri quovis modo posset hæc Apostolica provisio dicto D. Gregorio de hoc Canonicatu facta. Quo nullà ratione tendit hoc, de quo quæritur, statutum; quod non ad impediendam hanc Apostolicam provisionem, aut arcendum provisum; sed magis ad eam juvandam & confirmandam pertinet: cùm contineat expressam præsumptionem utilis & validæ provisionis; sed cujus virtute ac vigore provisus cogi possit ad præstandum hoc juramentum, si ad illius possessionem admitti desiderat: quod recusando, aut quo minùs possit culpam præstando, ipse, non alius effectum suæ provisionis impedit, & damnum inde consurgens sibi imputare debet, *c. Damnum De R. I. lib. 6.* Quæ est vera & genuina dictæ derogatoriæ clausulæ ea in parte potestas: ut rectè & accuratè has clausulas interpretatur & expendit Petrus Rebuffus, *in praxi benefic. part. 1. tit. De forma nova provis. in verb. non obstantib. & seqq. aliquot clausulis.*

Quod proclivius certiusque dici potest ex eo, quòd hæc Apostolica provisio non sit de beneficio reservatione corpori juris inclusâ reservato; hoc est apud Sedem Apostolicam in curia Romana vacante ex morte beneficiati in eadem curia, aut ex incompatibilitate, *c. 2. c. Statutum cap. Præsenti De preben. lib. 6.* cujus generis beneficia, ut specialem notam habent, ita propter Pontificiæ potestatis & auctoritatis præeminentiam in genere hujusmodi reservationis difficilius Capituli statutis subjiciuntur, faciliusque etiam statutis quibuscumque Capituli derogant. Vt videre est in consuetudine Capituli de optione præbendarum; cui derogatum censetur per collationem seu provisionem Apostolicam de beneficio sic reservato vacante apud Sedem Apostolicam, *c. ult. vers. in præbendis De consuet lib. 6.* Sed in proposito est quæstio de provisione Apostolica vulgari, communi, & ordinaria per concursum & præventionem, sine specie dictæ reservationis corpori juris inclusæ: per cujus generis provisionem, non censetur statutis Capituli in dubio derogatum, *d. cap. ult. in princ.*

Quæ igitur tam ampla derogatoria clausula inseritur in ea parte dictæ bullæ, quâ alterius cujuscumque de hoc Canonicatu provisioni & potestati detrahitur, ut D. Gregorio in alio quocumque jure impedimentum non præstetur, nullâ ratione debet aut potest trahi ad alia, quæ provisioni impedimentum facere non possunt; sed ritè proviso incumbunt, & omninò incumbere ex finali clausula dictæ bullæ præsupponitur; imò evidenter satis injungitur, sola relaxatione corporalis juramenti de servandis statutis factâ, permissa facultate illius præstandi per procuratorem. Quæ finalis clausula sic extensa, & restricta ad statuta & consuetudines Capituli, vel in primis referri debet ad necessitatem præstandi juramenti, quod solitum est exigi in receptione & admissione ad possessionem: ita ut quod pro cautione & augmento observationis statuti cautum invenitur, non debeat trahi ad illius restrictionem aut diminutionem, *l. Legata inutiliter De adimen. leg.* Posset in hac D. Gregorij contradictione aliquid probabilitatis constitui, si in hac bulla constitutæ, aut reservatæ alicui alicujus pensionis mentio facta esset, respectu cujus probabiliter videri posset tam generalis derogationis clausula adjecta, & ex illa derogatum statuto, quatenus exigitur juramentum de non permissa nec permittenda oneratione præbendæ per pensionem aliquam: cui per clausulam tam indeterminatè adjectam in vna parte bullæ, quâ de provisione beneficij agitur, non potest censeri derogatum statuto: præsertim ea clausula, quæ præsupponit necessitatem servandorum aliorum statutorum, nec illorum relaxationem permittit, nisi quoad formam præstationis, ut per alium præstari possit, etiam eo casu, quo ex statuto contrarium cavetur: ut planè absurda & distorta nobis videatur quæcumque alia dictæ bullæ interpretatio. *Rebuff. in praxi benef. part. 1. tit. de clausulis mandatorum nu. 51.*

His itaque & alijs per D. Advocatum Miroul satis exactè & acutè prolatis rationibus (quas benè collocatas brevitatis studio non repetimus) adducimur, ut existimemus Venerabiles Dominos Decanum & Capitulum dictæ Ecclesiæ bono jure à D. Gregorio exigere hoc, de quo quæritur, juramentum; & ei id subire recusanti, vel ex suo temerario facto præstari non volenti, rectè denegari receptionem & admissionem ad possessionem hujus canonicatus & præbendæ. Ita tamen, ut si impedimentum, quod sibi temerè D. Gregorius injecit consentiendo in reservationem pensionis sustulerit, hoc est pensionis extinctionem obtinuerit, sublato impedimento, admissionis & receptionis potestatem recuperare possit, *l. Etsi contra C. De nuptijs l. si ob turpem, & ibi Baldus De condict. ob turp. caus. c. post translationem De renuntiat.* præstando hoc juramentum.

De Electionibus.

SVMMARIVM.

Coadjutoria

1. *Sacerdotium obtineri non potest ante initium vicesimi quinti ætatis anni.*
2. *Coadiutoria in beneficio requirit eundem ordinem, quem ipsum beneficium.*
3. *Suppressio illegitima ætatis vitiat gratiam beneficialem.*
4. *Ætas idonea probanda est per eam allegantem.*
5. *Coadiutoria sine consensu Capituli obtineri non potest.*

6. Expressio

6. *Expressio nominum capitulantium omnium requiritur in actibus Capitularibus praeiudicialibus.*
7. *Coadiutoria simplex habet dumtaxat effectum in vita coadiuti.*
8. *Verba ubique spectanda & non ultra illorum significationem trahenda.*
9. 25. *Gratia exspectativa renuntiare censetur, qui incompatibile beneficium postea acquirit.*
10. 18. *Intellectus* Clem. Gratiae, De rescriptis.
11. *Liti super gratia vel beneficio renuntiare censetur qui eâ pendente aliud incompatibile acquirit.*
12. *Coadiutor quid possit vivente coadiuto.*
13. *Coadiutoria cum futura successione odiosissima.*
14. *Creatio Canonicatus cum mandato de providendo de prima prabenda vacatura, est exspectativa gratia.*
15. *Coadiutoria cum successione futura est exspectativa gratia.*
16. *Clausula*, ex nunc prout ex tunc, *pro subiecta materia accipienda est.*
17. *Medium inhabile impedit coniunctionem extremorum.*
19. *Confessio revocari non potest, nisi errore probato.*
20. *Confessio geminata revocari non potest.*
21. *Litigiosum beneficium facit lis petitoria non possessoria.*
22. *Pacifica possessio qua dicatur ad amissionem beneficiorum ex incompatibilitate,*
Transigi potest etiam lite super appellatione pendente etiam sine licentia Principis.
23. 26. 28. *Pacificè obtinere beneficium quis dicatur in materia incompatibilitatis.*
24. *Pacifica possessio unde constituatur.*
27. *Beneficiorum incompatibilitas in momento inducit vacationem prioris.*
29. *Clausula*, absolutionis à censuris, *in rescriptis gratia non continet dispensationem super incompatibilitate, aut alterius surreptionis vel obreptionis.*
30. *Incompatibilitatis vitium execrabile.*
31. *Argumentum à maiore ad minus non semper valet.*
32. *Legatorum Apostolicorum mandata & facultates probari debent.*
33. *Gratia exspectativa quando in impetratione alterius beneficij exprimi debeat.*
34. *Verba futuri temporis ex sua natura non continent praesens aut praeteritum.*
35. *Gratia consumitur per transactionem super illa.*
36. *Dispensatio de obtinendis duobus incompatibilibus consumitur in duobus prioribus incompatibilibus.*
37. *Gratia beneficialis est surreptitia, nisi in ea specifica mentio fiat aliorum beneficiorum, & gratiarum exspectativarum.*
38. *Clausula*, necnon omnia & singula beneficia &c. *an in gratia beneficiali sufficiat.*
39. *Vacatio de iure tantum sufficit ad electionem & collationem.*
40. *Manus pontificia appositio per reservationem in beneficijs quid operetur, & quando nihil.*
41. *Reputatio communis super sacerdotio iustificat illius possessionem.*
42. *Electio quando vitietur propter absentes non vocatos.*
43. *Electio quas solemnitates requirat.*
44. *Electio in discordia facta ut confirmetur, requirit citationem adversarij, non quae in concordia.*
45. *Electionis confirmatio interdum fieri potest ab uno eligentium.*
46. *Confidentia in beneficijs probanda, & quomodo.*

CONSILIUM XVI.

VT quae confusè, & ad offundendum tenebras sine ordine proposita & disputata sunt in causa beneficiali, quam Dominus Ioannes Molinaeus Actor, coram Reverendo Domino Abbate S. Gertrudis Lovaniensis, adversus Dominum Marcum Sterck Reum, de & super Decanatu Ecclesiae olim Collegiatae, nunc Cathedralis Sancti Bavonis Gandavensis, instituit, separentur, & iusto ordine componantur, faciliusque rei veritas sic percipiatur; commodissimum erit ea omnia in quatuor capita diffundere: quorum duo priora ius Actoris; duo alia ius Rei Opponentis continebunt: ad quae quicquid in tanta scripturarum congerie conspicitur commodissimè referri potest. Ea autem haec constituimus. Primum, an Actori ex Apostolica bulla Coadjutoriae iuris aliquid superfuerit tempore mortis Domini Maij novissimi Decani? Secundum, an deficiente Coadjutoriâ, ex nova provisione, quam Actor protulit, ius aliquod idem Actor praetexere possit? Tertium, an electioni Domini Marci aliquid rectè obijciatur, quod illius nullitatem operari possit? Quartum, an ex externa aliqua causa praecedente, ius ex electione etiam ritè facta, acquiri non potuerit; aut rectè acquisitum ex sequenti aliqua causa resolutum vel sublatum fuerit? Quibus articulis & capitibus discussis, manifestè se offeret veritas iuris, quam in praesenti causa stare existimamus ex parte Opponentis contra Actorem impetrantem.

In primo articulo duplex est consideratio; altera, an unquam substiterit dicta Coadjutoria: altera, an utiliter semel constituta, per supervenientem aliquam causam resoluta non sit? In priore consideratione hoc occurrit primò, quòd Dominus Actor Coadjutoriae hujus incapax fuerit tempore concessionis illius: ideo quòd non erat legitimae aetatis. Nam initium nativitatis suae constituit idem Actor ad vicesimam septimam Ianuarij, anno 1527. stilo Gallicano; qui stilo Romano initium anni faciendo à nativitate Domini, est vicesimus octavus: sic quod ex recta supputatione annorum & dierum, idem Actor nonis Decembris anno 1551. (quae est data obtentae Coadjutoriae) fuerit natus annos viginti tres & circiter decem menses: sic quòd tunc nondum attigerit vicesimum quintum annum, * cujus initium & ingressus requiritur ad hoc, ut quis possit ad sacerdotium promoveri, aut dignitatem Ecclesiasticam, quae curam animarum annexam habet, obtinere, c. *Cum in cunctis* §. *inferiora De elect.* c. *Licet canons. De elect. lib. 6. Conc. Trident. sess. 23. De reform. c. 12.* 1

* Iam verò manifesti juris est, quòd eadem aetas & conditio, idemque ordo requiratur in Coadjutoria beneficij, quae requiritur in principali administratore seu rectore, cui auxiliator seu coadjutor, & suc- 2

& succedaneus constituitur, *cap. Nemo deinceps De elect. lib. 6. Ioan. And. & Panor. in c. fin. De clerico egrot. Ioan. Selva in tract. De benefic. parte 2. q. 4. n. 4. in princ. Thom. Campens. in tract. De Coadiutore: vers. Coadiutore opus est. &c. Ioan. Staphil. in tract. De literis*
3 *grat. tit. De modis provisivis. n. 23.* * ita quòd cùm hæc minor & nondum qualificata ætas Actoris in impetranda Coadjutoria sit suppressa, surreptitiam faciat hanc concessionem; cùm non sit verosimile Pontificem id fuisse, saltem non sine majore difficultate concessurum, si inidoneæ ætatis & conditionis, seu status, & ordinis qualitas fuisset expressa; quod sufficit ad literarum Apostolicarum in forma tàm justitiæ, quàm gratiæ concessarum nullitatem & inutilitatem constituendam, *c. Postulasti c. Super literis 20. De rescrip. Felin. in c. Dudum. in princ. De præsumpt.* Quod vitium ex ætatis defectu augetur per accessionem deficientis ordinis requisiti ad Decanatus administrationem, hoc est sacerdotij, tempore constitutæ Coadjutoriæ. Et intenditur hic defectus, quòd Actor nec intra annum à constituta Coadjutoria sacerdos effectus sit; sed primùm in Augusto anno 1556. ut apertè demonstrant Actoris instrumenta cum libello exhibita. Quæ serior accessio sacerdotij satis etiam arguit, quod Actor tempore constitutæ Coadjutoriæ non fuerit in ea ætate quæ ad sacerdotium requi-
4 ritur. † Cùm alioqui Actoris officium sit probare idoneam ætatem, præsertim posteaquam id illi per Reum formaliter objectum fuit: qui enim in certa ætate seu fundat seu fundare debet, eum ætatem quoque & allegare & probare oportet, *l. Si minorem C. De in integ. restit. l. Cum te C. De probat.* quia ætatis defectus maximus est & insanabilis, *cap. Si eo tempore De rescrip. lib. 6. Ioan. Staph. in d. tract. De formis exspectativarum §. nova forma*; ideoque cùm pars sit fundamentalis ipsius gratiæ, & sic illius verificationem requirat, magis est, ut is probet, qui stat pro ætate majore, quàm adversarius, qui illam negat, *Barbat. in c. In præsentia. De probat. Alciat. in tractat. præsumpt. c. 14. versic. fallit secundo.* Neque hoc casu standum est illi probationi, quam Actor ex annotatione sui avunculi in Breviario suo scriptam profert, cùm sit privata scriptura, *l. Exemplo l. Instrumenta C. De probat.* de re, quæ non perinde ad illius, ut ad curam parentum, pertinebat; ita ut nec de ætatis suæ principio satis constet, eaque scriptura contra Actorem tamquam eâ utentem, non etiam contra Reum, vim probandi habeat, *l. Publia §. ult. Depositi. l. Cum tabernam §. idem quæsiit De pignorib.*

5 Secundò occurrit Actori, unde etiam numquam substitisse videtur eadem Coadjutoria, quòd obtenta sit sine consensu Capituli, sine quo præcedente consensu eorum, quorum interest, Coadjutoria obtineri non debet, & aliter obtenta surreptitia & obreptitia censetur, *DD. in d. c. fin. De cler. ægrot. Oldrad. cons. 44. Quæritur si Episcopus.* Cujus quidem requisiti consensus necessitatem agnoscens Actor, ad sustinendam dictæ Coadjutoriæ gratiam, impetrati à Præposito & Capitulo consensus, tam ante, quàm post expeditam bullam, articulos proposuit; sed negativâ responsione Opponentis rejecti sunt. Exhibuit quidem Actor duo notarialia instrumenta, quorum alterum continere videtur, quod Capitulum capitulariter consensum & assensum in futuram hanc Coadjutoriam præstiterit: alterum, quod idem etiam fecerit Abbas, qui tunc loco Præpositi erat; quorum etiam instrumentorum subscriptiones Reus quoad manus & signa Notariorum agnoscit, sed tamen contenta illorum negata sunt, factâ allegatione contrariorum factorum, per duorum probationem constabit illis duobus instrumentis veritatem non contineri; & D. Arnoldo de Palude alterius instrumenti Notario, propter ejus cum dicto Actore familiaritatem, & erga illum obsequium & observantiam, credendum non esse: potissimùm quòd non sit verosimile, eum fuisse adhibitum ad annotandum acta Capitularia; qui quòd Capituli Notarius non fuerit, non tantùm allegatur, sed etiam per Actoris confessionem satis probatur.

Et cùm hæc ex adverso objecta facta magni momenti sint, & duorum illorum instrumentorum fidem & effectum enervent, contrariamque veritatem detegant, quia scilicet hujusmodi consensus in absentia & contradictione plurimorum sit impetratus, secundum Domini judicis interlocutoriam latam, meritò ad probandum admitti debebant, in eum eventum, quo eximij Domini Assessores in animum inducere poterunt, quòd hujusmodi Coadjutoria ab initio substiterit, & per sequentia non sit resoluta: quod quia futurum non putamus, latiùs non insistimus in deductione vel deficientis, vel imperfecti, seu non sufficientis consensus; illud tamen non prætermittentes, quod, præsuppositâ veritate dictorum duorum instrumentorum, in illis conspiciatur quod hujusmodi consensum Actori inutilem faciat. Et primò quidem illud, quòd ad tegendum vitium & imperfectionem Dominorum capitulantium nulla nomina expressa inveniantur; † quorum tamen ex- 6
pressio ex necessitate requiritur in omnibus & singulis actibus Capitularibus, quæ magnum momentum habent, & grave præjudicium continent, *Alex. cons. 1. n. 3. vol. 4.* Refertur enim id ad actus solemnitatem, cujus omissio, quia substantialis est illius requisitio, actum, qui geritur, vitiat & annullat, *Præses in loco à defectu formæ*: quod vitium ex aspectu dictorum instrumentorum apparet; quia scilicet non continet dictorum nominum expressionem, ideoque alia illius probatio non requiritur, *l. Si bina. De iniust. rupt. irrito &c.* † Secundò, 7
quòd hic consensus, quem continent dicta instrumenta, simplex sit, ad casum solius Coadjutoriæ restrictus; cujus explicatio & usus tantùm est in vita coadjuti; sic quod morte coadjuti exspiret quoque ipsa Coadjutoria, *c. Grandi in fin. De supplen. negl. Prælat. lib. 6. & ibi gloss. fin. Panor. & alij in d. fin. De cler. ægrot.* Vnde ex consensu in Coadjutoriam non potest inferri consensus in successionem, seu in Coadjutoriã sic qualificatã cum successione; quia illa à simplici diversa est, & à terminis juris exorbitat, nec cõtinetur in generali & simplici consensu in Coadjutoriam, ut generali mandato non continentur regulariter illa quæ majoris ponderis sunt, & quæ quisque in specie non esset concessurus, *l. Obligatione generali De pignorib.* † In omnibus 8
enim verba spectanda sunt, nec ultrà ea dispositio trahi potest; maximè in beneficialibus, & quæ juris

juris nostri alienationem & præjudicium Ecclesiæ respiciunt; in quibus verba subtiliter & eleganter considerantur, & ad literam seu corticem verborum accipiuntur, *cap. Inter corporalia De translat. Episcop. Tiraquel. ad l. Si unquam in V. libertis in princ. C. De revocan. donat.* adeò ut nihil inquiri debeat, nisi quod in instrumento descriptum invenitur, *Bal. & Angel. in l. Ad probationem* C. *De probat. & in l. ult. C. Falsa causa adiecta*; & actus potiùs pereat maneatque inutilis, quàm à verbis discedatur, *l. Tutores. 39. §. 1. & ibi Bart. De administr. tut. Ias. in l. Quoties in stipulationib. 80. De verb. obligat.* Ad quod in specie proposita proclivius inclinandum est, ob id, quod successio, quæ nunc urgetur, nullam dependentiam vel connexionem cum Coadjutoria habeat; cùm Coadjutoria, quæ pro utilitate Ecclesiæ, propter infirmitatem vel senectutem Prælati indulgetur, eo moriente (ut dictum est) extinguatur, præscissâ omni spe succedendi coadjutori; nisi ex nova electione Capituli assumatur: ut meritò hic dicatur, quòd, si Capitulum consensum suum etiam de successione intellexisset, æquè id expressisset, ut de ipsa Coadiutoria. Sicuti in simili Pontifex alibi, *in d. c. Inter corporalia*, arguendo dicit; si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione expresserat, & de translatione exprimere poterat, expressisset. *Et sanè præsumptionem huiusmodi tam latè patentis consensus sub pronuntiatione simplici, avertunt ea, quæ sequuta sunt diu post impetratam Coadjutoriam. Nam Actor vel diffidentiâ, vel metu non satis confidens antecedenti huic consensui, (nimirum quia restrictior & limitatior erat; restrictus ad simplicem Coadjutoriam, quæ fines vitæ coadjuti non excedit) iterùm sollicitare cœperat Dominos Capitulares per intimationem & insinuationem bullæ dictæ Coadjutoriæ: sed ex eorum responsis evidenter apparet contradicendi potiùs quàm assentiendi studium & propensio: ita quòd manifestum sit hanc Coadjutoriam, eâ saltem amplitudine, quâ extensa est, nudam esse & destitui consensu & assensu eorum, quorum interest.

Alteram hujus primi articuli considerationem in eo consistere diximus, an utiliter semel constituta dicti Actoris Coadjutoria, per supervenientem aliquam causam resoluta sit, vel non sit? In qua dicimus, jus apertum esse, quod neque dissimulari, neque quâcumque interpretatione averti potest: videlicet, prætactam Coadjutoriam, etiamsi nullo interno vel externo vitio ex sua prima origine laboraret, resolutam tamen & extinctam fuisse ante diem, quo illius plenum effectum Actor consequi potuit, in vita scilicet Domini Maij.

9 * Idque ex eo, quod per Clementinam constitutionem, *in Clemen. Gratia De rescrip.* constitutum sit, cum renuntiare videri gratiæ, ut de dignitate vel beneficio curato ei provideatur, qui ante ejusdem adeptionem aliud consequitur beneficium, quod simul de jure cum dignitate vel beneficio, virtute dictæ gratiæ ei debito, retinere non posset. Quæ quidem dictæ constitutionis verba manifesta sunt, nec patiuntur aut admittunt distortas illas, quibus Actor ejus sententiam avertere conatur, interpretationes. Cùm itaque constet (quod paulò pòst exactiùs deducetur) Actorem post datam dictæ Coadjutoriæ, eâque adhuc pendente, & ante vacantem hunc Decanatum acceptasse, & obtinuisse plura curata, & dignitate honorata beneficia; consequens est, quòd ex illa eadem gratia postea nihil juris prætexere potuerit, nec possit.

Et quoniam Actor singula dictæ constitutionis verba vellicando elabendi conservandique suam Coadjutoriam studio incumbit, ordinem dictorum verborum sequentes, demonstrabimus, nihil esse, quo in proposito casu dictæ constitutionis potestas averti possit. Et primùm quidem, quoniam dictæ constitutionis primum verbum de gratia loquitur; idque adhuc non simpliciter, sed cum qualificata restrictione de gratia, ut provideatur de dignitate vel beneficio curato: existimat Actor eandem constitutionem tantùm pertinere ad merè exspectativas gratias, quæ non præsentem provisionem, sed tantùm mandatum de providendo continent: inter quæ magna proculdubio est differentia, cùm præsens provisio jus in re tribuat; mandatum vero de providendo jus tantùm ad rem, *c. final. De concess. preben. lib 6.* ideoque hoc illâ sit imperfectius, faciliusque ob id extinguatur ex superveniente causa. Cæterùm sententia dictæ constitutionis longè alia est: continet enim abolitionem & extinctionem omnium & quarumcumque gratiarum Apostolicarum, in quibus latet aliqua exspectatio ad beneficia; ita ut exemplum de providendo in ea expressum, constitutionis regulam non restringat, *l. Damni infecti De damno infecto*; sed illa obtineat sive agatur de gratijs provisionalibus, sive de mandatis de providendo; ob constitutionis uniformem in omnibus rationem; hanc scilicet, ut tollatur incompatibilium beneficiorum accumulatio ac pluralitas, quæ odiosa est. Rationi quippe ac juri repugnat nimia cupiditas illorum, qui plurium stipendia occupare conantur, *c. Execrabilis De prebend. in Extravag. communib.* * Atque hinc est, quod ad unum Interpretes omnes dictæ constitutionis verba sic accipiant, ut sub ea comprehendatur quælibet gratia, quæ plenum nondum sortita est effectum, & in suspenso adhuc hæret: nam Ioannes Andreæ Glossator dictæ constitutionis sic contrahit illius sententiam, ut velit etiam pertinere ad omnem, qui beneficium exspectat, qualis proculdubio censeri debet, qui solâ Coadjutoriâ nititur, etiamsi præsentem habeat provisionem, ut mox dicetur latiùs. Quò etiam pertinet quod Guilielmus de Monte Lauduno ad eandem constitutionem notat, quem in eo sequuntur Cardinalis Zabarella; Ioannes Imolensis, Bonifacius de Vitalinis, Petrus Anchoranus, & novissimè Andreas Barbatia, *in d. Clem. Gratia vers. & sic nota quod ius in re*, quòd quamvis in alijs discrimen sit inter jus in re, & jus ad rem, in definitione tamen illius constitutionis non sit, ideoque eandem constitutionem non indigere casu generali vel speciali; cùm facta sit ex æquitate illa, quæ beneficiorum incompatibilium accumulationem prohibet, *c. De multa De preben. & dignitat.* quam ampliat ad excludendum omnes modos & machinationes pluralitatis, ambitionis, & incompatibilitatis. † Nec consideratio juris in re tam potens hic est, cum etiam litigans super beneficio, quod virtute ordinariæ collationis vel gratiæ alicujus Apostolicæ, 11

acceptavit(quo ipso jus in re acquiritur)si pendente lite aliud beneficium cum illo,super quo litigat, incompatibile acceptat, censeatur illi liti & per consequens sit acceptato beneficio renuntiare, ut ex Innocentio, *in c. In nostra sub fin. De rescript.* notavit Ioannes Andreæ, *in d. Clem. Gratia in V. renuntiare*; & probat Panormitanus in interpretatione dictæ Clementinæ constitutionis, *Anchor. Consil.* 214. *Franc. Ioan. Staphil. in d. tractat. quibus mod. exspir. litera ad benefic.* §. I. *Quarto modo n.* 3. Dubium autem non est, quin per acceptationem & provisionem beneficij ex quacumque gratia jus in beneficio, non tantum ad illud, acquiratur, *c. Si tibi. De preb. lib.* 6. Quo fit, ut etiam in dictæ Clementinę constitutionis interpretatione non admittatur distinctio, an sit gratia exspectativa de incerto corpore, ut plerumque fit, an verò de certo corpore facta, *Bonif. De Vital. in d. Clemen. Gratia. n.* 1. cujus generis est gratia Coadjutoriæ, potissimùm quæ est cum successione; illa enim cum in exspectatione sit, exspectativæ nomen effugere non
12 potest. † Quod rei evidentia demonstrat, ex eo, quòd vivente coadjuto, qui integrâ mente est, coadjutor manum beneficio non apponit, nec se pro rectore aut possessore beneficij gerere potest,neque beneficia vacantia conferre, *Ioan. Selva in tract. benefic. part.* 2. *quæst.* 4. quia nihil nisi paulò magis affulgentem spem habet, *Cassador. decis.* I. *De pactis.* Quod etiam Actor in hac causa in judicio possessorio apertè confessus est; quam confessionem per repetitam exhibitionem illius scripturæ, in qua id in eo judicio confessus fuit, in hac causa factam, satis reiterasse videtur. Ita ut planè absurdum sit, quod prioris hujusmodi allegationis & confessionis immemor dictus Actor in hac lite sustineat, per gratiam Coadjutoriæ plenum jus in re, vel ad rem dari; nec esse revocabilem, propter jus quæsitum: cùm hujusmodi gratia omninò imperfecta, hoc est, conditionalis sit quoad futuram successionem, non tantùm ex virtute verborum, & per rerum consequentias,sed etiam ex verborum,quibus dictæ Coadjutoriæ gratia concepta est, formâ & tenore. Ita enim scriptum est: *Nihilominus Decanatum prædictum cùm primùm ille per cessum vel decessum præfati I. de Maio vacare contigerit, tibi conferimus &c.* Quæ verba non tantùm potestatem, sed & figuram conditionis habent, *l. Quodcumque* 45 §. *ult. De verbo oblig. l.* 1. *De condit. & demonst.* ut hæc eleganter tradit Paulus Paris. *consil.* 82. *Pensio octo ducatorum. vol.* 4. in articulo de conditione, quæ hujusmodi Coadjutorijs cum successione inest. Ita ut non possit dici Coadjutori plenè esse acquisitum jus in beneficio, propter suspensionem, quam facit adjecta & cohærens conditio: sic quod idem Paulus Parisius responderit ex consensu coadjuti, etiamsi non accedat consensus Coadjutoris,per Pontificem posse alteri reservari pensionem super fructibus beneficij in coadjutoria positi, propter suspensum effectum ipsius Coadjutoriæ: quod fieri non potest, si perfectum & plenum jus in eo haberet Coadjutor. Vt meritò huic gratiæ Coadjutorię quoque applicari possit, quod Actor alio loco ingenuè fatetur, quòd gratiæ conditionales nudam spem tribuant, & facillimè revocabiles sint. Neque ob id jus in ipsa re hoc casu tam sit considerabile, propter vim illam suspensivam, quæ oritur tam ex forma concessionis, quę in figura verborum prorsus conditionalis est, quàm ex vi & potestate juris ac tituli remanentis penes coadjutum, quæ impedit omnem effectum acquisitionis in Coadjutore, cui per Coadjutoriam, quamvis cum successione, in vita coadjuti nisi imperfectum, hoc est conditionale, jus acquiri non potest; ne sint eodem tempore ejusdem beneficij duo in solidum possessores & Rectores;quod juris ratio non patitur. Ad quod absurdum & inconveniens avertendum, Actor in possessorio judicio sustinuit, & per repetitionem illius in hac causa adhuc satis sustinere videtur, quòd Coadjutoria cum futura successione non sit beneficium Ecclesiasticum,sed tantùm spes beneficij Ecclesiastici aliquando obventuri; ne dicatur ejusdem Ecclesiæ eodem tempore duos esse Decanos. Quæ quid in spes abdicari, & illi renuntiari videtur, ex dicta constitutione Clementina, per adeptionem alterius beneficij incompatibilis: generaliterque canon ille illaqueat & constringit omnes, qui cupidè prosiliunt ad incompatibilia cum alijs beneficijs prius speratis vel acquisitis, vigore cujuscumque gratiæ Apostolicæ, & sic perinde obtinet in mandatis seu gratijs præsentem provisionem habentibus, ut futuris. * Et quidem 13
magis in illis, quàm in his: nam gratia, reservatio, vel affectio de beneficio certo viventis alicujus, est longe odiosior & detestabilior alijs, propter votum captandæ mortis, quod in illa latet, *c. Ne captandæ De concess. præben. lib.* 6. & omnium exspectativarum odiosissima Coadjutoria cum successione, quæ ideo irrationabilis gratia dicitur; & in pluribus Concilijs œcumenicis, 8. *q.* 1. *per totum, Tho. Campeg. in tract. De Coadiut. Episcoporum*; & nuper etiam in Concilio Tridentino, *Sess.* 25. *c.* 7. *De reformat.* prohibita fuit. Vt ex alijs etiam ejusdem Concilij Tridentini locis, *Sess.* 24. *c.* 29. apertissimè percipitur, exspectativarum gratiarum appellationem non restringi ad mandata de providendo, sed latiùs patere ad quascumque exspectationes, *Quintil. Mandos. ad regul. cancel. de annali poss. q.* 55. * Eâque ratione fit etiam, ut qui per Papam in aliqua Ecclesia Canonicus creatur, ejusque hujusmodi creationi adjungitur gratia, seu mandatum de providendo de præbenda, cùm primùm illam per mortem alicujus ex Canonicis vacare contigerit, ex ipsa gratia statim efficiatur verus Canonicus, & sic consequatur non tantùm jus ad rem, sed etiam in re, *c. Si postquam De præben. lib.* 6. *latè Ioan. Staphil. in d. tract. tit. De formis exspectativarum*: & tamen hujus generis gratia exspectativa dicitur ac reputatur, *c. fin. De concess. præb. lib.* 6. subjacetque resolutionibus & revocationibus, quibus aliæ absolutæ exspectativæ subjacent. * Cui creationi in Canonicum proximè accedit Coadjutoria, quæ respectu coadjuvationis præsentem provisionem habet; at respectu acquirendi beneficij seu tituli illius, exspectativa & conditionalis gratia est, *Paul. Paris. cons.* 83. *Electus & receptus vol.* 4. quia titulus vel jus dignitatis manet penes coadjutum, *c.* 1. *De cler. ægrot. lib.* 6. cujus tituli & juris remanentis potestas impedit affectum acquisitionis tituli in coadjutore, qui ob id non antecessor, sed futurus successor vocatur,

Paulus

Paulus Parisius d. consil. 83. Et ut Canonicus creatus sine præbenda, dicitur Canonicus in herbis, *Panor. & alij in c. Cùm M. Ferrariensis De constitut. Lud. Gomes. in tract. de grat. exspectat. n.* 37. ita quoque coadjutor Decani, Decanus est in herbis, & in exspectatione, ut ex morte veri Decani, Decanatus verum & plenum jus, & emolumenta consequatur. Vt non mirum sit, si hoc jus facilius, quàm ipsum beneficium perfectè acquisitum amittatur, tollatur, & aboleatur; si medium inhabile, vel inidonea qualitas, medio tempore superveniat, vel ex parte ipsius beneficij, vel ex parte concedentis, vel ex parte accipientis, seu ejus, cui gratia facta est.

16 Nec hac in parte ad magis stabiliendum jus, quod Actor ex coadjutoria sibi acquisitum esse prætendit, quicquam facit illa clausula, *ex nunc prout ex tunc*: quia illa, & decretum, quod in illa latet, accipienda sunt secundùm subjectam materiam, & secundùm naturam gratiæ, cui applicatur, semperque referuntur ad conditionem, quæ gratiæ inest: sic ut nec irritans ei adjunctum decretum retrotrahatur, cùm apponitur super gratia, quæ ex se conditionalis est, & futurum eventum adhuc exspectat; ita quòd non considerentur ea verba, *ex nunc, prout ex tunc*, à tempore datæ seu concessionis, sed à tempore purificatæ conditionis, *eleganter Paul. Paris. d. consil* 83. *n.* 17. Quod maximè locum habet in proposito, ratione subjectæ materiæ & futuræ successionis, cui prædicta clausula, *ex nunc, prout ex tunc*, adjicitur. Nam inde fit, quod & ratione subjectæ materiæ, & ex natura dictæ clausulæ, dicta gratia censeatur conditionalis, & effectus illius suspensus, nullumque jus de præsenti tribuat in Decanatu; sed tantùm ad Decanatum, idque conditionale, quod etiam existente conditione retrotrahi non potest; si pendente scilicet conditione superveniat medium inhabile: quale hîc supervenit ex propria temeritate & avaritia Actoris, per aliorum incompatibilium beneficiorum acceptationem, & sui ipsius inhabilitatem; etiam in vita sui avunculi, cui non verus, sed imaginarius & phantasticus coadjutor sine coadjutorio datus est; & sic antequam successio Decanatus Actori obveniret, conditioq; coadjutoriæ in altera parte, quoad successionem scilicet, *ex nunc, prout ex*

17 *tunc*, existeret. † Est enim perpetuò verum, quòd medium inhabile impediat retrotractionem & conjunctionem extremorum, *Bart. & alij in lege Si is qui pro emptore De usucap. Socin. iunior cons.* 31. *Themate prædicto, n.* 41. *vol.* 2. Extremum enim à quo debet esse tale, quod actus ille, qui retrotrahitur, possit tunc inchoari; aliàs non procedit fictio, nec admittitur retrotractio, *l. Necessario & ibi Bart. De periculo & com. rei vend* ita ut si pendente conditione actus, qui inchoatus est, superveniat impedimentum reddens extremum à quo inhabile, cesset fictio & retrotractatio: quia tale impedimentum impedit conjunctionem extremorum, *Paul. Paris. cons.* 11. *Castrum istud n.* 30. *vol.* 1. Ideoque etiam huc referri potest illud, quod in bulla dictæ Coadjutoriæ conspicitur & legitur, videlicet, quòd distinctis orationibus, & formâ verborum, alioque modo & formâ providendi Coadjutoria separetur à successione. Coadjutoria enim simpliciter & absolutè creatur his verbis, *Te præfato Ioanni quoad vixerit* &c. at successio in Decanatum novâ orationis periodo & intervallo, verbis exspectativis & verbis conditionalibus constituitur, hoc modo: *Et nihilominus Decanatum prædictum cum primum illum per cessum vel decessum* &c. posita sic in exspectatione futurâ vocatione ejusdem Decanatus.

Atque ideo prorsus frivola sunt quæcumque ab Actore proferuntur de jure & tempore præsenti, ex quo ne ipse quidem audet asserere jus sibi quæsitum esse; sed ex vacatione per mortem Domini Maij, propter præcedentem provisionem: quo ipso deprehenditur gratiam tanquam exspectativam seu mandatum de providendo fuisse hanc provisionem, non præsentem nec provisionalem absolutè: extant enim Actoris de hoc vacationis modo per mortem Domini Maij, plurimæ in actis hujus causæ confessiones. Cùm itaque nulla sit dubitatio, quin gratia futuræ successionis Decanatus in suspenso fuerit, donec Dominus Maijus moreretur, ac penes eum plenum jus & titulus Decanatus remanserit, per certissimam illationem dici potest, nullum jus in re Actori fuisse quæsitum: cum, uti prædictum est, Domino Maijo usque ad obitum ejus inclusivè jus in hoc Decanatu competierit, & sic nullatenus ipsi Actori: cùm duo ejusdem rei in solidum domini & possessores esse nequeant; *l. Si ut certo §. si duobus vehiculum ff. Commodati*; eodemque Domino de Maijo superstite, omnia (quoad jus & titulum in Decanatu) constiterint in terminis futuræ provisionis seu mandati de providendo: in quo dictam Clementinam constitutionem etiam Actor ipse confitetur locum habere.

Sed ut Actori hac in parte credamus, & quod anxiè adstruere laborat, præsupponamus, gratiam Actoris non futuram, sed præsentem provisionem continere, & per illam jam ex eo tempore Actori jus acquisitum fuisse, ita ut eodem etiam tempore duo fuerint Decani; nihilo tamen tutior erit Actor, adversus dictæ Clementinæ constitutionis dispositionem, * cùm ea constitutio locum habeat non 18
solùm in gratijs futuram dumtaxat, sed etiam præsentem provisionem habentibus; cùm longè major sit ratio incompatibilitatis & provisionis in jure adepto in re, quàm in jure acquirendo, *DD. in d. Clem. Gratia.* Nam Canon generaliter illaqueat omnes, qui cupidè prosiliunt ad incompatibilia, cùm alijs priùs acquisitis vel speratis virtute gratiæ Apostolicæ: ita ut prohibitio non solùm locum habeat in mandatis seu gratijs futuris, sed etiam provisionem præsentem habentibus. Et ut gratia conditionalis, & quæ in exspectatione adhuc hæret, & ex qua speratur jus futurum in re, debilior & infirmior est, ita major & fortior est ratio incompatibilitatis & prohibitionis in beneficio quæsito, seu jure adepto in re, quàm jure acquirendo, *Anchoran. cons.* 214. *Franc. Antiquus num.* 4. *DD. in d. Clem. Gratiæ*: quia consideratio impotentiæ tenendi utrumque beneficium ubique subest; & Canones pluralitatem abhorrentes eo ipso, quo habens jus in vel ad beneficium, convolat ad aliud incompatibile, præsumunt, imò disponunt, eum renuntiare juri priori, sive illud jus quæsitum fuerit, sive quærendum: ideoque uno ore omnes con-

trusione illam esse acquisitam ex titulo, si non omninò vero & legitimo, saltem colorato, *c. Cum nostris, & ibi Panorm. De concess. preb.* hoc est, auctoritate & cooperatione superioris, *d. c. Cum nostris, Steph. Bertr. consil.* 173. *Ex processu, vol.* 8. à qua adversus vitium intrusionis præsens est remedium, *Dec. cons.* 220. *In causa, Felin. in c. In nostro n.* 10. & 12. *De rescript.* ne auctoritate superioris, quantumvis illa aliquo vitio laboret, decipiatur, *l.* 1. *in fine C. De his qui ven. ætat. impet.* consequens est, ex defectu veri tituli, quia coloratus saltem adest, jus Domini Antonij hac in re nec convelli, multò minùs everti posse. Præsertim ex eo, quòd tempore hujus optationis, atque adeò etiam adhuc in præsenti fuit & est in vera, quieta, ac pacifica hujus sui canonicatus possessione; quæ judiciali aliqua lite nec litigiosa nec controversia hactenus, & ne quidem per dictum D. Guilielmum effecta est. Nam & idem D. Antonius in hoc canonicatu nullum adhuc vel competitorem, vel formalem adversarium habet. Vnde quâ ratione præfatus D. Antonius ratione suæ sic titulatæ possessionis, etiam dicto D. Guilielmo permittente & consentiente, saltem non contradicente, percipit omnes & singulos dicti sui canonicatus fructus & emolumenta, & in illis, alijs, adeoq; etiam dicto D. Guilielmo per omnia adæquatur, salva prioritate, ubi illius ratio haberi debet, ita quoque hac in re perinde to-
6 lerari debet; † quia hæc optatio in fructu & emolumentis canonicatus est, ut in genere ipsa præbenda, & quidquid præbendæ etiam consecutivè adhæret; ideoque sine contradictione permitti debet. Vsque adeò, ut ad hæc obtinenda sive retinenda, nihil illi necessum sit titulum suum exhi-
7 bere vel ostendere, multò minùs justificare, † quia pro possessore præsumitur, *l. penult. C. De eviction. Alciat. De præsumpt. reg.* 3. *cap.* 5. eo præsertim, qui tanto tempore, hoc est, per continuos quinque annos sine controversia possessor, & pro legitimo possessore reputatus fuit, etiam ab ipso D. Guilielmo, quique propter diuturnam possessionem molestari non posset, *Reg. Cancell. Apostol. De triennali*
8 *possess.* * cùm in beneficijs præsens status inspiciatur, & ex illo jus in hujusmodi fructibus & accidentijs metiri oporteat, tam quoad qualitatem beneficij, quàm jus possessoris, quamdiu id evictum vel sententiâ judicis aliter definitum non est, *L. Consultationibus, De iure patron. Decius cons.* 125. *In causa.* Ita ut, propter putativum saltem hunc coloratum titulum, & ex illo præsentem possessionem, D. Antonius in omni jure canonicatus sui, hoc est, fructibus & emolumentis retineri & manuteneri debeat. Et quidem tam diu saltem, quàm evicto ejus jure per sententiam judicialem, jus possessionis resolutum non est. Ita ut huic incidenti & magis per viam exceptionis, quàm directæ actionis & contradictionis propositæ oppugnationi tituli & juris, quod D. Antonius ad hunc canonicatum habet, nihil sit tribuendum, stante prædictâ possessione; nemine existente, qui ad hunc canonicatum jus prætendat, ut vel judicialiter vel extrajudicialiter ullo modo dici possit litigiosus. Ideoque nihil tribui debeat huic exceptioni, quæ est de jure tertij, *l. His consequenter D. Fam. ercisc.* Quæ præsentis indubitatæ possessionis consideratio, planè subvertit & perimit quæcumque ex parte D. Guilielmi D. Antonio objiciuntur de injustitia sui, quem prætendit, tituli: ut nihil sit necesse de illorum efficacia vel pondere in re proposita disputare.

Quamvis interim illa per se, seposito dicto præsentis possessionis præsidio, parum, imò nihil momenti habeant. Nam quod objicit, in potestate Capituli non fuisse auctoritatem suam accommodare permutationi, quam D. Antonius conceperat, cum D. Andrea Manriquez de sua Capellania, quam in eadem Ecclesia possidebat, cum hoc canonicatu; multò minùs ex ea permutatione vacantem canonicatum illi conferre, vacante tunc Sede Episcopali: ex eo, quòd (ut proponitur) hic canonicatus, ex speciali reservatione Pontificis, pertinuerit eâ vice ad solum Episcopum; * quia licet 9
Sede vacante ad Capitulum devolvatur jurisdictionis potestas, non tamen defertur beneficiorum interea vacantium collatio; ob id, quòd illa in fructu Episcopatus sit, *c. Cum vos, & ibi gloss. & DD. De offic. iud. ordin.* quæ autem in fructu sunt, per Capitulum arripi aut consumi non debent, sed futuro Episcopo reservari, ex Honorij Tertij constitutionibus, *inc.* 1. & 2. *Ne Sede vacante &c.* Et quod ut canonicatus alteri debitus, alij conferri non debet, & aliter de illo facta collatio sit planè nulla, *c. Quoniam De concess. præben. lib.* 6. *Gemin. cons.* 21. *Præmitto n.* 3. quodque permutatio beneficiorum non possit fieri sine consensu Episcopi, *c. Quæsitum De rer. permut.* Hæc inquam, sic objecta facilè removentur.

Cùm enim collatio, quæ fit ex compermutatione beneficiorum, non tàm sit voluntaria, quàm necessaria; teneaturque omninò beneficij collator compermutantibus compermutata beneficia conferre, nec ex compermutatione vacantia beneficia possit alijs extra compermutantes conferre, etiamsi in manibus Papæ fiat resignatio ex causa permutationis, *Clem.* 1. *De rerum permut.* eoque respectu non tam in fructu, quàm in authorisabili jurisdictione consistat ex ea causa hæc necessaria benefi-
cij collatio; * sequitur, quòd cùm ad Capitulum 10
Sede vacante devolvantur ea, quæ jurisdictionis sunt, *cap. His quæ De maior. & obed. & ibi gloss. in V. pro bono pacis*, hæc quoque admittendi & authorisandi ex permutatione resignationes, & ex permutatione vacantia beneficia necessaria conferendi potestas, censeri debeat fuisse devoluta, *gloss. in d. Clem.* 1. *in V. conferantur vers. quid de Capitulo.*

Et quamvis Glossa *in d. V. conferantur vers. si verò una*, hanc hujus potestatis devolutionem restringat ad beneficia, quæ ad solius Episcopi collationem non pertinent, sed conjunctim & alternativè etiam ad Capitulum, ut non obtineat, si ad Episcopum solum pertineat collatio: id tamen ita ex sententia Frederici de Senis, *in Tract. De permutat. quæst.* 36. accipiendum est, ut per Capitulum quidem id ita fieri, sed per sequentem seu successorem Episcopum perfici possit. Quod etiam probat & sequitur Cardinalis Zabarella, *Cons.* 46. *Venio, in fine.* Et si ex hac parte ullum posset esse periculum, id ex alia consideratione facilè discutitur: quòd scilicèt hujus canonicatus collatio ad solum Episcopum eo vivo non pertineat; ad id, quòd reservatio seu

gratia

gratia Apostolica, quæ per bullam erectionis Cathedralis Ecclesiæ Antverpiensis soli Episcopo de decem ex tunc primò vacaturis Canonicatibus facta est, tempore hujus compermutationis consumpta fuerit; quia ex illo die decem canonicatus vacaverint, & hujus canonicatus vacatio ex dicta compermutatione fuerit, ut proponitur, undecima; & sic jure dictæ reservationis ad solum Episcopum non pertinuerit, sed magis ad Capitulum ex antiquo (ut puto) jure. Ita ut consumptâ hac Episcopi speciali reservatione, Capituli manus priùs constrictæ, relaxatæ & dissolutæ fuerint; idcoque meritò hanc ex hac permutationis causa occurrentem permutationem admittere, & ex illa vacantem Canonicatum D. Antonio conferre potuerit. Sublatâ enim causâ impedimenti, necesse est impedimentum tolli, *l. Etsi contra Cod. De nupt. c. Post translationem De renunciat.*

Nec ad rem pertinet, quod hos decem primos vacantes canonicatus omnes Episcopus non contulerit. Nam satis est, quod conferre potuerit, & per illum steterit, quo minùs id fecerit, *l. In iure civili* 161. *de R. I. l. Iure civili* 24. *De cond. & demonstr.* Præsertim quia hæc reservatio non sit de decem, quos Episcopus voluerit aut elegerit, sed simpliciter de decem primis vacaturis. Ita ut ex limitata causa hujusmodi concessionis, illius quoque potestas fuerit limitata, *l. In agris De acquir. rer. dom. l. Cancellaverat De his quæ in test. delent.* Mandati namque fines & gratiæ diligenter observandi sunt, *c. Si clericus, c. Cui de non sacerdotali De praben. lib. 6.* Ad constituendam enim hanc collationum decem primò vacaturorum canonicatuum consumptionem, etiam quovis modo reservata beneficia, & ad quæ jus exspectativæ alicujus gratiæ alicui competebat, non comprehenduntur: ob id, quod Papa per dictam bullam omnibus reservationibus & exspectativis per prægnantissimas clausulas derogaverit, & quin derogare potuerit, dubitatio nulla est, *d. c. Cum in tuis vers. in prabendis c. Si postquam, c. Si is cui, c. Quodam De praben. lib. 6.* Unde vacatio canonicatus, quem possedit D. Thomas Deterne, numerum facere debet, etiamsi illum vigore coadjutoriæ acceptaverit M. Carolus Deterne, cùm per dictas prætactæ bullæ reservationis prægnantissimas derogatorias clausulas, illi quoque coadjutoriæ, nondum effectum sortitæ, derogatum esse censeri debeat.

Nullus itaque est juris, quod D. Guilielmus prætexit, ex hac consideratione defectus. Sed nec
11 ex eo, quod à paucis hæc res sit expedita. † Nam cùm Capitulum constituatur non ex absentibus, sed præsentibus & residentibus in loco Ecclesiæ, ita ut vel unus Capitulum, & Capituli potestatem retinere & conservare possit, *l. Sicut §. ult. ff. Quod cuiusque univers. nomine &c. gloss. in c. Gratum De postul. Prælat. & ibi Panor. n.* 9. & 12. absentium nulla, sed præsentium dumtaxat haberi debet ratio. Nimis sanè invidiosum est, quod ex ratione præteriti infelicis hujus temporis ad jus D. Antonij infringendum, & suum stabiliendum arripit D. Guilielmus: quasi quæ tempore tyrannidis, & in subtracta obedientia tam Sedi Apostolicæ, quàm Regiæ Majestati in civitate Antverpiensi acta sunt, infirmari debeant, *l. Decernimus* 16. *C. De sacros. Eccles.* Quippe hujusmodi objectio continet apertissimam contradictionem adversus capitula reconciliationis & pacis civitati Antverpiensi ex nomine Regiæ Majestatis redditæ: per quam (præterquam quòd illo tempore acta, rata habentur) perpetua quoque inducta est amnestia & oblivio præteritorum, quæcumque etiam improbato more acta fuerunt; pœnâ quoque rebellionis & infractæ pacis constitutâ adversus eos, qui vel obijcerent vel refricarent.

† Quæ dictæ reconciliationis & pacis indulgentia non minùs Clericis & Ecclesiasticis personis 12
prodesse debet, quàm laicis. Quod enim laicis sic vel simili modo conceditur, Clericis quoque communicatum censetur, *c. Maximum* 1. *q.* 7. *& ibi Gloss. in V. dignitate, Panor. in c. Quia diligentia, sub fin. De election. latè Roland. à Valle cons.* 63. *Requisitus n.* 24. *vol.* 3.

Neque his Canonicis, qui tunc, licet numero pauci, repræsentabant Capitulum, rectè obijci potest, quòd non, ut alij, in fugam quoque se conjecerint, sed apud & inter hæreticos permanserint: nam nulla est lex, nullus canon, qui ad fugiendum eos constrinxerit. * Unde est, quod Bartolus, *in l. Si* 13
ob turpem n. 5. *De condict. ob turp. caus.* & ex Bartolo tradit Baldus, *in l.* 1. *in fin. C. eod. tit. Thomas Grammat. Decis.* 18. *n.* 10. quòd alleganti metum ex tyrannide non possit obijci, quòd à rebellante civitate vel tyranno non recesserit, fugiendo ad aliam civitatem: quia fugæ potestas sine periculo semper non est; & ut sit, nulla tamen est necessitas, *l. Sæpè De off. Præsid.* Multa enim sunt, cur quis non fugiat. Unde est, quòd Baldus *cons.* 96. *Proponitur sub fin. vol.* 3. manentes inter rebelles sine cooperatione in rebellione, dicat, quòd pro rebellibus accipi non debeant; & non activè, sed passivè rebelles reputentur. Quinimò his, qui hîc substiterunt salvâ fide, ad laudem refertur, etiam Ecclesiasticis personis, ex judicio quoque Divi Augustini, in Epistola ad Honoratum Episcopum, *quæ est inter eius Epistolas* 180. ad quam brevitatis causa remittimus.

His itaque, & alijs, quæ in scedula pro parte D. Antonij Capitulo exhibita continentur, existimo, optionem seu optationem D. Antonij progressum habere, & effectum obtinere debere: considerationibus quibuscumque, per D. Guilielmum propositis, non obstantibus.

De consuetudine.

SUMMARIUM.

Statuendi potestas.

1. *Appellari potest à conceptione & publicatione statutorum.*
Statuti validitas dependet à statuentis potestate.
2. *Statuta facere quis possit.*
3. *Canonici Collegiatarum Ecclesiarum an statuere possint.*
4. 6. *Approbari debet ab omnibus, quod omnes tangit.*
5. *Superiori obediendum quando sit.*
7. *Capellanorum officium.*

CONSILIUM XIV.

Cum jure permissum sit cuicumque provocare & appellare à statuto, quod in speciale alicujus

alicujus odium vel gravamen fit, *Bart. in l. Omnes populi n. 53. De iust. & iure*; imò, ut vult Panormit. *in cap. Cùm omnes, & ibi late Felin. De constitut.* hujusmodi statutum sit ipso jure nullum: † justa & 1 probabilis omninò est provocatio, quam Capellani Ecclesiæ S. Petri Lovaniensis à conceptione & publicatione statutorum, latiùs in schedula appellationis ac libello appellatorio designatorum, interposuerunt. Quod ut demonstretur ex juris ratione, illud priùs, quod de angustia facultatis statuendi plerique tradunt, hìc proponemus; ut ex angustia & restrictiore potestate statuta condendi gravaminis inferendi latiora spatia, & procliviorem occasionem comprobemus.

Et præsupposito, quòd Domini de Capitulo superioritatem quandam in dictos Capellanos haberent, quod Appellantes per privilegia exemptionis & abdicationem jurisdictionis Capituli, per testes etiam pro parte Appellatorum productos, minimè verum esse deduxerunt, ita ut ex hoc solo capite deficientis potestatis, nullitas & iniquitas hujusmodi statutorum redargui possit, quia statuti validitas dependet à statuentis seu statuentium potestate, & superioritate, *Felin. in c. Ecclesia. S. Maria in 11. quæst. num. 96. De constitut.* nihilo tamen magis in proposito juris firmitatem habent 2 hujusmodi statuta, * ob id, quòd frequenti opinione receptum sit, quòd, ut villarum, universitatum, seu communitatum Rectoribus, superioribus seu capitibus, atque etiam civitatum Magistratibus, qui superiori subsunt, non est permissum facere statuta sine privilegio vel approbatione speciali Principis superioris, *Bart. in d. l. Omnes populi n. 3. vers. aut quæris, Bald. in l. 1. Si quis ius dicenti non obtemp. Imol. in cap. Cum accessissent De constit. Bald. in tit. De pace Constantiæ §. hoc quod nos n. 21. & Consil. 292. Verba pactorum vol. 2.* ita nec Capitulis seu Collegijs, vel Episcopo seu Archiepiscopo, vel etiam Papæ immediatè subjectis, quia debent statuta accipere vel à proprio Episcopo, vel à Papa: speciale enim est, quòd Capitulum Sede vacante statuere possit, *Fred. De Senis consil. 16. Capitulum Ecclesiæ.*

De quo in proposito minus dubitandum est, quod per exhibita Appellatorum constet; Capitulum sancti Petri non tam dedisse leges statutarias quàm accepisse ex communi ordinatione omnium secundariarum Ecclesiarum: quæ velut propria statuta, & à se seu suis prædecessoribus edita, asserere nituntur Appellati; cùm evidenter demonstratum sit, id fieri non posse. Quod evidentius deprehenditur ex testimonijs aliquot testium pro parte Appellatorum productorum; qui Capellanos S. Petri eximunt ab illa necessitate patiendi correctionem Decani & Capituli, ex statutis secundariarum Ecclesiarum, eorumdem statutorum potestatem in reliquo affirmantes.

Sed quoniam plerique statuendi potestatem 3 permittunt Decano & Canonicis Collegiatarum, non Cathedralium Ecclesiarum, *Bald. in d. c. Cum omnes in princ. Glos. in c. 2. in V. statutum De verb. signif. lib. 6.* aliâ ratione statuendi potestatem hìc coangustamus, ex communi juris dispositione, quæ non permittit novorum statutorum editionem, aut veterum ampliationem vel restrictionem, nisi consentientibus omnibus, quos statutis ligari statuentes volunt. * Ab omnibus enim approbari debet, 4 quod omnes tangit vel concernit, *c. Quod omnes & ibi Ioan. Andr. De reg. iuris lib. 6.* omnibus, inquam, aut saltem majore parte eorum, qui de Collegio sunt, *Glos. in d. c. quod omnes Bart. in l. Quod maior ff. Ad municip.* Cùm igitur Canonicorum exiguus sit numerus, triplicato major numerus Capellanorum; non debet in eorum præjudicium valere à Canonicis, paucis numero existentibus, factum statutum, ut multis & elegantibus rationibus, in specie huic nostræ omnino simili, deducit & respondit Paul. Parisius, *Consil. 90. Circa primum dubium vol. 4.* de statuto Collegiatæ cujusdam Ecclesiæ adversus portionarios & subportionarios ejusdem Ecclesiæ: quo statuto ait conturbari pacem & quietem servientium; permittens, quòd unius contradictio etiam posset impedire hujusmodi Canonicorum statuta adversus veteres & consuetas ejusdem Ecclesiæ consuetudines & observationes e ad cujus consilium & responsum brevitatis studio remittimus. Vt meritò hìc dici possit, Capellanis ad hujusmodi statutorum confectionem minimè vocatis aut requisitis, licere obedientiæ jugum hac ex parte recusare. * Superiori enim non est 5 obediendum, quando officium & potestatem suam egreditur. *Glos. l. Non videntur 167. §. qui iussu De reg. iur. Decius in casu non absimili cons. 72. Viso puncto num. 2.*

Nec ad rem facit, quod Capellani vocem in Capitulo non habeant: inde enim constitui non potest, quod ad hæc statuta ipsos concernentia vocari non debuerunt: quoniam verum est, quod ad actus capitulares & negotia, solum Capitulum vel Canonicos concernentia, vocandi non sint, qui vocem in Capitulo non habent, cùm super illis solum Capitulum statuere possit. * Sed hæc statuta, de 6 quibus nunc agitur, hos fines excedunt, quia continent actum concernentem etiam ipsos Capellanos; & magis Capellanos, quàm Canonicos, *Steph. Bertrand. conf. 118. Super casu n. 3. vol. 6.* ex eo quòd Capellani præter solitum arctiùs obstringantur ad chori visitationem; ad quam ex prima eorum fundatione & antiquis statutis sic non obligabantur, † repugnante etiam eorum nomine, cùm Capel- 7 lani à Capellis, quæ extra chorum sunt, nomen habeant; & in ijs, non in choro debeant esse assidui. Deinde quia gravioribus pænis subijciantur; quòd corrigendi potestas Decano adijciatur, & Magistris Capellanorum, quibus animadversio & emolumentorum subtractio ultra immemoriale tempus semper permissa fuit, eripiatur: magno & nimis ambitioso latiùs imperandi studio. Vt meritò hæc omnia statuta tamquam ambitiosa, tamquam inæqualitatem nimiam inter Canonicos & Capellanos constituentia, rescindi, *l. Ambitiosa De decret. ab ordin. facien.* & tamquam antiquam consuetudinem Ecclesiæ transgredientia, *c. In his, 11. distinct.* retractari debeant: sicut de similibus statutis Canonicorum Ecclesiæ Valentinensis, adversus eorum chorarios factis, eleganter consulendo respondit Stephanus Bertrandus, *d. Consilio 118.* ad quem rursus, quia in terminis adhuc dubitabilioribus hanc litem decidere videtur, remittimus.

Meminisse debebant Domini Canonici formæ veteris,

veteris, quæ olim observata fuit, incidente materiâ controversiæ & occasione statuendi propter abusus aut defectus, communi calculo concordibusque votis conclusa & statuta, imò formali stipulatione observationis corroborata fuisse, quæ pro statutis observari necessum erat; ut apertè indicat instrumentum similis concordiæ per Appellatos exhibitum. Cui nihil adversantur farragines & centones statutorum, per Appellatos semel atque iterum in hac causa exhibitorum: nam quàm parum fidei illis partim volantibus, partim laceris & punctis ac dispunctis chartis tribuendum sit, per Appellantes sufficienter deductum est. Et ne exempla seu extracta in hac causa exhibita fallant, repetito originali libro, in calculo ferendæ sententiæ, evidentius Domino Assessori ad oculum liquebit.

Cùm itaque hęc nova statuta nimium innovent, observationis majoris laqueos injiciant, ad frequentationem assiduamque interessentiam in choro, qui (uti ex testimonijs constat) satis capax non est, præter solitum obstringant; Magistris Capellanorum ab antiquo constitutis, & semper retentis, ferè omnem auctoritatem & potestatem detrahant; & cum incertitudine correctionis, & occasione exercendæ avaritiæ cupiditatis, & vindictæ ad Decani arbitrium, correctionem, ac distributionis privationem transferant; & denique accusationem ac pœnam graviorem Capitulo reservent; nimiâ duritie, magnâ inæqualitate ac injustitiâ laborent: existimamus secundùm conclusionem Appellantium in hac causa pronunciandum esse. Quemadmodum in simili causa inter Canonicos & Capellanos Sancti Albani Namurcensis Dominus & Magister Rythovius, Decanus pridem Ecclesiæ S. Petri Lovaniensis, nunc Episcopus Iprensis, ex delegatione Apostolica aliquando judicavit.

De Consuetudine.

SVMMARIVM.

Statutum Capituli.

1. *Capitulo seu Collegio permittuntur statuta honesta & rationabilia.*
2. *Statutis Collegij derogare potest Papa, dum id expresse declarat.*
3. *Derogatio Papæ restringenda.*

CONSILIVM XV.

STATVTO & consuetudine Collegiatæ Ecclesiæ S. Petri Insulensis is, qui ad possessionem Canonicatus, quem ex ordinaria vel Apostolica auctoritate obtinuit, admitti vult, tenetur inter alia jurare, quòd præbendam suam non permiserit, nec permittet pensione onerari. Hoc juramentum D. Gregorius de Lens Apostolicâ auctoritate de Canonicatu & præbenda per obitum D. Georgij Imelot novissimi illius rectoris & possessoris vacantibus, provisus præstare recusat, & nihilominus, ut à Capitulo ad possessionem dicti Canonicatus per Dominos Decanum, & Capitulum admittatur, contendit ex eo, quòd in bulla suæ provisionis inserta sit hæc clausula: *Non obstantibus fel. rec. Bonifacij Papa Octavi & alijs Apostolicis constitutionibus, nec non prædictæ Ecclesiæ iuramento, confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus; privilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis prædictæ Ecclesiæ, ac dictis filijs illius Capituli Superioribus, & personis sub quibuscumque tenoribus, ac aliàs quomodolibet concessis, approbatis & innovatis; quibus omnibus, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus contrarijs quibuscumque.* Quæritur, an prætextu dictæ clausulæ necessitatem præstandi hujus juramenti præfatus D. Gregorius declinare & subterfugere poterit, & nihilominus Capitulum urgere ad sui receptionem?

De validitate & utilitate hujus statuti in primis nulla videtur esse dubitatio. * Iure enim permittitur cuicumque Capitulo licita, honesta, & rationabilia statuta facere, & laudabiles consuetudines recipere, *c. 1. De constit. lib. 6. c. Cùm in Ecclesia De præb. & dignit. lib. 6. Glos. in V. statutum in c. Constitutionem §. cæterum De verb. signif. lib. 6.* quatenus non tendunt in præjudicium auctoritatis superioris, & præsertim Papæ, nec sunt directè ex conjuratione aut conspiratione, *d. c. Constitutionem §. statutum*; aut aliter in damnum aliquorum ambitiosa, *c. Cùm omnes De constit. l. Ambitiosa ff. De decret. ab ord. facien.* & maximè quæ juris communis regulis sunt conformia, aut saltem non contraria: quale omninò judicari debet hoc de pręstando juramento Capituli statutum, Iuri communi satis conforme; quo Clericis beneficiatis non permittitur, sed apertè interdicitur Ecclesias seu præbendas suas facere censuales, *c. Præterea in fin. c. Cùm Clerici De censib.* Iure autem permittitur à beneficiato Clerico exigi juramentun de statutis Ecclesiæ servandis, quod in administratione & receptione beneficiati exigi potest, & omnimodò præstandum; nec sine reatu perjurij illi contraveniri potest, *c. Clericus De iureiur.* cùm directè non tendat in damnum tertij, neque contineat conjurationem aut conspirationem contra libertatem aut auctoritatem Sedis Apostolicæ, aut alterius superioris; cujus auctoritas salva manet, & excepta semper videtur, *c. Venientes De iureiur.* † Sed ita ut non censeatur Papa hujusmodi statuto derogasse aut derogare velle, nisi expresse id in dispositione Apostolica caveatur, *d. cap. 1. De constit. lib. 6.*

Quo præsupposito expedita videtur propositæ quæstionis resolutio; quòd, cùm in dicta bulla non conspiciatur expressa & specialis aliqua dicti statuti derogatio aut relaxatio, illius necessitatem declinare non possit dictus D. Gregorius: neque Capitulum constringi ad ipsius receptionem sine præstatione hujus juramenti, in hac reciproca tam Capituli, quàm dicti D. Gregorij obligatione; in qua initium complementi ab ipso D. Gregorio admissionem petente, fieri omninò debet; nec ante illud Capitulum ad admissionem cogi, *l. Iulianus §. offerri De act. empti, l. Quæro. §. inter locatorem in fin. D. Locati.* Quod in proposito minorem habet dubitationem, imò extra omnem dubitationem est; ex eo, quòd in dicta bulla non obscurè persupponatur necessitas præstandi soliti juramenti, de observandis statutis, & consuetudinibus prædictæ Ecclesiæ; eatenus tantùm factâ relaxatione, ut quòd aliàs corporaliter per ipsum beneficiatum præstandum fort essetè juramentum, per procuratorem

tarem præstari possit: hæc enim strictior relaxatio in reliquis observationibus dictorum statutorum necessitatem relinquit, *l. Cum Prætor. D. De iudiciis, l. Quod verò, cum l. seq. De legib.* Ita ut ex hac S. D. N. Papæ præsupposita voluntate de præstando juramento, de servandis statutis & consuetudinibus, & angustiore relaxatione, manifestè deprehendatur, suam Sanctitatem noluisse derogare dictis statutis: quippe contrarium studium, contrariaque cautio, consilium & voluntatem derogationis ea in parte omnino avertunt, *l. Cum pater 77. §. Titio in fin. De leg. 2.*

3 Et quamvis superiùs per D. Gregorium arrepta derogatoria clausula, effusis admodum & latè patentibus verbis videatur esse concepta; ideoque vim specialis derogationis continere videatur, *Felin. in c. Nonnulli n. 10. De rescr.* tamen limitari debet, ut scilicet per illam censeatur derogatum juri & potestati cujuscumque alterius collationis; item statutis & consuetudinibus, per quæ impediri quovis modo posset hæc Apostolica provisio dicto D. Gregorio de hoc Canonicatu facta. Quo nullâ ratione tendit hoc, de quo quæritur, statutum; quod non ad impediendam hanc Apostolicam provisionem, aut arcendum provisum; sed magis ad eam juvandam & confirmandam pertinet: cùm contineat expressam præsumptionem utilis & validæ provisionis; sed cujus virtute ac vigore provisus cogi possit ad præstandum hoc juramentum, si ad illius possessionem admitti desiderat: quod recusando, aut quo minùs possit culpam præstando, ipse, non alius effectum suæ provisionis impedit, & damnum inde consurgens sibi imputare debet, *c. Damnum De R. I. lib. 6.* Quæ est vera & genuina dictæ derogatoriæ clausulæ ea in parte potestas: ut rectè & accuratè has clausulas interpretatur & expendit Petrus Rebuffus, *in praxi benefic. part. 1. tit. De forma nova provis. in verb. non obstantib. & seqq. aliquot clausulis.*

Quod proclivius certiusque dici potest ex eo, quòd hæc Apostolica provisio non sit de beneficio reservatione corpori juris inclusâ reservato; hoc est apud Sedem Apostolicam in curia Romana vacante ex morte beneficiati in eadem curia, aut ex incompatibilitate, *c. 2. c. Statutum cap. Præsenti De præben. lib. 6.* cujus generis beneficia, ut specialem notam habent, ita propter Pontificiæ potestatis & auctoritatis præeminentiam in genere hujusmodi reservationis difficilius Capituli statutis subjiciuntur, faciliusque etiam statutis quibuscumque Capituli derogant. Vt videre est in consuetudine Capituli de optione præbendarum; cui derogatum censetur per collationem seu provisionem Apostolicam de beneficio sic reservato vacante apud Sedem Apostolicam, *c. ult. vers. in præbendis De consuet lib. 6.* Sed in proposito est quæstio de provisione Apostolica vulgari, communi, & ordinaria per concursum & præventionem, sine specie dictæ reservationis corpori juris inclusæ: per cujus generis provisionem, non censetur statutis Capituli in dubio derogatum, *d. cap. ult. in princ.*

Quæ igitur tam ampla derogatoria clausula inseritur in ea parte dictæ bullæ, quâ alterius cujuscumque de hoc Canonicatu provisioni & potestati detrahitur, ut D. Gregorio in alio quocumque jure impedimentum non præstetur, nullâ ratione debet aut potest trahi ad alia, quæ provisioni impedimentum facere non possunt; sed ritè proviso incumbunt, & omninò incumbere ex finali clausula dictæ bullæ præsupponitur; imò evidenter satis injungitur, sola relaxatione corporalis juramenti de servandis statutis factâ, permissa facultate illius præstandi per procuratorem. Quæ finalis clausula sic extensa, & restricta ad statuta & consuetudines Capituli, vel in primis referri debet ad necessitatem præstandi juramenti, quod solitum est exigi in receptione & admissione ad possessionem: ita ut quod pro cautione & augmento observationis statuti cautum invenitur, non debeat trahi ad illius restrictionem aut diminutionem, *l. Legata inutiliter De adimen. leg.* Posset in hac D. Gregorij contradictione aliquid probabilitatis constitui, si in hac bulla constitutæ, aut reservatæ alicui alicujus pensionis mentio facta esset, respectu cujus probabiliter videri posset tam generalis derogationis clausula adjecta, & ex illa derogatum statuto, quatenus exigitur juramentum de non permissa nec permittenda oneratione præbendæ per pensionem aliquam: cui per clausulam tam indeterminatè adjectam in vna parte bullæ, quâ de provisione beneficij agitur, non potest censeri derogatum statuto: præsertim ea clausula, quæ præsupponit necessitatem servandorum aliorum statutorum, nec illorum relaxationem permittit, nisi quoad formam præstationis, ut per alium præstari possit, etiam eo casu, quo ex statuto contrarium cavetur: ut planè absurda & distorta nobis videatur quæcumque alia dictæ bullæ interpretatio. *Rebuff. in praxi benef. part. 1. tit. de clausulis mandatorum nu. 51.*

His itaque & alijs per D. Advocatum Miroul satis exactè & acutè prolatis rationibus (quas bene collocatas brevitatis studio non repetimus) adducimur, ut existimemus Venerabiles Dominos Decanum & Capitulum dictæ Ecclesiæ bono jure à D. Gregorio exigere hoc, de quo quæritur, juramentum; & ei id subire recusanti, vel ex suo temerario facto præstari non volenti, rectè denegari receptionem & admissionem ad possessionem hujus canonicatus & præbendæ. Ita tamen, ut si impedimentum, quod sibi temerè D. Gregorius injecit consentiendo in reservationem pensionis sustulerit, hoc est pensionis extinctionem obtinuerit, sublato impedimento, admissionis & receptionis potestatem recuperare possit, *l. Etsi contra C. De nuptijs l. si ob turpem, & ibi Baldus De condict. ob turp. caus. c. post translationem De renuntiat.* præstando hoc juramentum.

De Electionibus.

SVMMARIVM.

Coadjutoria

1. *Sacerdotium obtineri non potest ante initium vicesimi quinti ætatis anni.*
2. *Coadiutoria in beneficio requirit eundem ordinem, quem ipsum beneficium.*
3. *Suppressio illegitimæ ætatis vitiat gratiam beneficialem.*
4. *Ætas idonea probanda est per eam allegantem.*
5. *Coadiutoria sine consensu Capituli obtineri non potest.*

6. Expressio

6. *Expreßio nominum capitulantium omnium requiritur in actibus Capitularibus praiudicialibus.*
7. *Coadiutoria simplex habet dumtaxat effectum in vita coadiuti.*
8. *Verba ubique spectanda & non ultra illorum significationem trahenda.*
9. 25. *Gratia exspectativa renuntiare censetur, qui incompatibile beneficium postea acquirit.*
10. 18. *Intellectus* Clem. Gratiæ, De rescriptis.
11. *Liti super gratia vel beneficio renuntiare censetur qui eâ pendente aliud incompatibile acquirit.*
12. *Coadiutor quid poßit vivente coadiuto.*
13. *Coadiutoria cum futura succeßione odiosißima.*
14. *Creatio Canonicatus cum mandato de providendo de prima prabenda vacatura, est exspectativa gratia.*
15. *Coadiutoria cum succeßione futura est exspectativa gratia.*
16. *Clausula*, ex nunc prout ex tunc, *pro subiecta materia accipienda est.*
17. *Medium inhabile impedit coniunctionem extremorum.*
19. *Confeßio revocari non potest, nisi errore probato.*
20. *Confeßio geminata revocari non potest.*
21. *Litigiosum beneficium facit lis petitoria, non possessoria.*
22. *Pacifica posseßio qua dicatur ad amißionem beneficiorum ex incompatibilitate, Transigi potest etiam lite super appellatione pendente etiam sine licentia Principis.*
23. 26. 28. *Pacificè obtinere beneficium quis dicatur in materia incompatibilitatis.*
24. *Pacifica poßeßio unde constituatur.*
27. *Beneficiorum incompatibilitas in momento inducit vacationem prioris.*
29. *Clausula*, absolutionis à censuris, *in rescriptis gratia non continet dispensationem super incompatibilitate, aut alterius surreptionis vel obreptionis.*
30. *Incompatibilitatis vitium execrabile.*
31. *Argumentum à maiore ad minus non semper valet.*
32. *Legatorum Apostolicorum mandata & facultates probari debent.*
33. *Gratia exspectativa quando in impetratione alterius beneficij exprimi debeat.*
34. *Verba futuri temporis ex sua natura non continent presens aut prateritum.*
35. *Gratia consumitur per transactionem super illa.*
36. *Dispensatio de obtinendis duobus incompatibilibus consumitur in duobus prioribus incompatibilibus.*
37. *Gratia beneficialis est surreptitia, nisi in ea specifica mentio fiat aliorum beneficiorum, & gratiarum exspectativarum.*
38. *Clausula*, necnon omnia & singula beneficia &c. *an in gratia beneficiali sufficiat.*
39. *Vacatio de iure tantum sufficit ad electionem & collationem.*
40. *Manus pontificia appositio per reservationem in beneficijs quid operetur, & quando nihil.*
41. *Reputatio communis super sacerdotio iustificat illius possessionem.*
42. *Electio quando vitietur propter absentes non vocatos.*
43. *Electio quas solemnitates requirat.*
44. *Electio in discordia facta ut confirmetur, requirit citationem adversarij, non qua in concordia.*
45. *Electionis confirmatio interdum fieri potest ab uno eligentium.*
46. *Confidentia in beneficijs probanda, & quomodo.*

CONSILIVM XVI.

VT quæ confusè, & ad offundendum tenebras sine ordine proposita & disputata sunt in causa beneficiali, quam Dominus Ioannes Molinæus Actor, coram Reverendo Domino Abbate S. Gertrudis Lovaniensis, adversus Dominum Marcum Sterck Reum, de & super Decanatu Ecclesiæ olim Collegiatæ, nunc Cathedralis Sancti Bavonis Gandavensis, instituit, separentur, & iusto ordine componantur, faciliusque rei veritas sic percipiatur; commodissimum erit ea omnia in quatuor capita diffundere: quorum duo priora ius Actoris; duo alia ius Rei Opponentis continebunt: ad quæ quicquid in tanta scripturarum congerie conspicitur commodissimè referri potest. Ea autem hæc constituimus. Primum, an Actori ex Apostolica bulla Coadjutoriæ juris aliquid superfuerit tempore mortis Domini Maij novissimi Decani? Secundum, an deficiente Coadjutoriâ, ex nova provisione, quam Actor protulit, jus aliquod idem Actor prætexere possit? Tertium, an electioni Domini Marci aliquid rectè obijciatur, quod illius nullitatem operari possit? Quartum, an ex externa aliqua causa præcedente, jus ex electione etiam ritè facta, acquiri non potuerit; aut rectè acquisitum ex sequenti aliqua causa resolutum vel sublatum fuerit? Quibus articulis & capitibus discussis, manifestè se offeret veritas juris, quam in præsenti causa stare existimamus ex parte Opponentis contra Actorem impetrantem.

In primo articulo duplex est consideratio; altera, an unquam subsisterit dicta Coadjutoria: altera, an utiliter semel constituta, per supervenientem aliquam causam resoluta non sit? In priore consideratione hoc occurrit primò, quòd Dominus Actor Coadjutoriæ hujus incapax fuerit tempore concessionis illius: ideo quòd non erat legitimæ ætatis. Nam initium nativitatis suæ constituit idem Actor ad vicesimam septimam Ianuarij, anno 1527. stilo Gallicano; qui stilo Romano initium anni faciendo à nativitate Domini, est vicesimus octavus: sic quod ex recta supputatione annorum & dierum, idem Actor nonis Decembris anno 1551. (quæ est data obtentæ Coadjutoriæ) fuerit natus annos viginti tres & circiter decem menses: sic quòd tunc nondum attigerit vicesimum quintum annum, * cujus initium & ingressus requiritur ad hoc, ut quis possit ad sacerdotium promoveri, aut dignitatem Ecclesiasticam, quæ curam animarum annexam habet, obtinere, 1
c. Cum in cunctis §. inferiora De elect. c. Licet canonf. De elect. lib. 6. Conc. Trident. seß. 23. de reform. c. 12.

* Iam verò manifesti juris est, quòd eadem ætas & conditio, idemque ordo requiratur in Coadjutoria beneficij, quæ requiritur in principali administratore seu rectore, cui auxiliator seu coadjutor, & suc- 2

& succedaneus constituitur, *cap. Nemo deinceps De elect. lib. 6. Ioan. Andr. & Panor. in c. fin. De clerico agrot. Ioan. Selva in tract. De benefic. parte 2. q. 4. n. 4. in princ. Thom. Campens. in tract. De Coadiutore: vers. Coadiutore opus est. &c. Ioan. Staphil. in tract. De literis*
3 *grat. tit. De modis provisivis. n. 23.* * ita quòd cùm hæc minor & nondum qualificata ætas Actoris in impetranda Coadjutoria sit suppressa, surreptitiam faciat hanc concessionem; cùm non sit verosimile Pontificem id fuisse, saltem non sine majore difficultate concessurum, si inidoneæ ætatis & conditionis, seu status, & ordinis qualitas fuisset expressa; quod sufficit ad literarum Apostolicarum in forma tàm justitiæ, quàm gratiæ concessarum nullitatem & inutilitatem constituendam, *c. Postulasti c. Super literis 20. De rescrip. Felin. in c. Dudum. in princ. De præsumpt.* Quod vitium ex ætatis defectu augetur per accessionem deficientis ordinis requisiti ad Decanatus administrationem, hoc est sacerdotij, tempore constitutæ Coadjutoriæ. Et intenditur hic defectus, quòd Actor nec intra annum à constituta Coadjutoria sacerdos effectus sit; sed primùm in Augusto anno 1556. ut apertè demonstrant Actoris instrumenta cum libello exhibita. Quæ serior accessio sacerdotij satis etiam arguit, quod Actor tempore constitutæ Coadjutoriæ non fuerit in ea ætate quæ ad sacerdotium requi-
4 ritur. † Cùm alioqui Actoris officium sit probare idoneam ætatem, præsertim posteaquam id illi per Reum formaliter objectum fuit: qui enim in certa ætate seu fundat seu fundare debet, eum ætatem quoque & allegare & probare oportet, *l. Si minorem C. De in integ. restit. l. Cum te C. De probat.* quia ætatis defectus maximus est & insanabilis, *cap. Si eo tempore De rescrip. lib. 6. Ioan. Staph. in d. tract. De formis exspectativarum §. nova forma*; ideoque cùm pars sit fundamentalis ipsius gratiæ, & sic illius verificationem requirat, magis est, ut is probet, qui stat pro ætate majore, quàm adversarius, qui illam negat, *Barbat. in c. In præsentia. De probat. Alciat. in tractat. præsumpt. c. 14. versic. fallit secundo.* Neque hoc casu standum est illi probationi, quam Actor ex annotatione sui avunculi in Breviario suo scriptam profert, cùm sit privata scriptura, *l. Exemplo l. Instrumenta C. De probat.* de re, quæ non perinde ad illius, ut ad curam parentum, pertinebat; ita ut nec de ætatis suæ principio satis constet, eaque scriptura contra Actorem tamquam eâ utentem, non etiam contra Reum, vim probandi habeat, *l. Publia §. ult. Depositi. l. Cum tabernam §. idem quæsiit De pignorib.*

5 Secundò occurrit Actori, unde etiam numquam substitisse videtur eadem Coadjutoria, quòd obtenta sit sine consensu Capituli, sine quo præcedente consensu eorum, quorum interest, Coadjutoria obtineri non debet, & aliter obtenta surreptitia & obreptitia censetur, *DD. in d. c. fin. De cler. agrot. Oldrad. cons. 44. Quæritur si Episcopus.* Cujus quidem requisiti consensus necessitatem agnoscens Actor, ad sustinendam dictæ Coadjutoriæ gratiam, impetrati à Præposito & Capitulo consensus, tam ante, quàm post expeditam bullam, articulos proposuit; sed negativâ responsione Opponentis rejecti sunt. Exhibuit quidem Actor duo notarialia instrumenta, quorum alterum continere videtur, quod Capitulum capitulariter consensum & assensum in futuram hanc Coadjutoriam præstiterit: alterum, quod idem etiam fecerit Abbas, qui tunc loco Præpositi erat; quorum etiam instrumentorum subscriptiones Reus quoad manus & signa Notariorum agnoscit, sed tamen contenta illorum negata sunt, factâ allegatione contrariorum factorum, per duorum probationem constabit illis duobus instrumentis veritatem non contineri; & D. Arnoldo de Palude alterius instrumenti Notario, propter ejus cum dicto Actore familiaritatem, & erga illum obsequium & observantiam, credendum non esse: potissimùm quòd non sit verosimile, eum fuisse adhibitum ad annotandum acta Capitularia; qui quòd Capituli Notarius non fuerit, non tantùm allegatur, sed etiam per Actoris confessionem satis probatur.

Et cùm hæc ex adverso objecta facta magni momenti sint, & duorum illorum instrumentorum fidem & effectum enervent, contrariamque veritatem detegant, quia scilicet hujusmodi consensus in absentia & contradictione plurimorum sit impetratus, secundum Domini judicis interlocutoriam latam, meritò ad probandum admitti debebant, in eum eventum, quo eximij Domini Assessores in animum inducere poterunt, quòd hujusmodi Coadjutoria ab initio substiterit, & per sequentia non sit resoluta: quod quia futurum non putamus, latiùs non insistimus in deductione vel deficientis, vel imperfecti, seu non sufficientis consensus; illud tamen non prætermittentes, quod, præsuppositâ veritate dictorum duorum instrumentorum, in illis conspiciatur quod hujusmodi consensum Actori inutilem faciat. Et primò quidem illud, quòd ad tegendum vitium & imperfectionem Dominorum capitulantium nulla nomina expressa inveniantur; † quorum tamen ex- 6
pressio ex necessitate requiritur in omnibus & singulis actibus Capitularibus, quæ magnum momentum habent, & grave præjudicium continent, *Alex. cons. 1. n. 3. vol. 4.* Refertur enim id ad actus solemnitatem, cujus omissio, quia substantialis est illius requisitio, actum, qui geritur, vitiat & annullat, *Præses in loco à defectu formæ*: quod vitium ex aspectu dictorum instrumentorum apparet; quia scilicet non continet dictorum nominum expressionem, ideoque alia illius probatio non requiritur, *l. Si bina. De iniust. rupt. irrito &c.* † Secundò, 7
quòd hic consensus, quem continent dicta instrumenta, simplex sit, ad casum solius Coadjutoriæ restrictus; cujus explicatio & usus tantùm est in vita coadjuti; sic quod morte coadjuti exspiret quoque ipsa Coadjutoria, *c. Grandi in fin. De supplen. negl. Prælat. lib. 6. & ibi gloss. fin. Panor. & alij in d. fin. De cler. agrot.* Vnde ex consensu in Coadjutoriam non potest inferri consensus in successionem, seu in Coadjutoriâ sic qualificatâ cum successione; quia illa à simplici diversa est, & à terminis juris exorbitat, nec cõtinetur in generali & simplici consensu in Coadjutoriam, ut generali mandato non continentur regulariter illa quæ majoris ponderis sunt, & quæ quisque in specie non esset concessurus, *l. Obligatione generali De pignorib.* † In omnibus 8
enim verba spectanda sunt, nec ultrà ea dispositio trahi potest; maximè in beneficialibus, & quæ juris

juris nostri alienationem & præjudicium Ecclesiæ respiciunt; in quibus verba subtiliter & eleganter considerantur, & ad literam seu corticem verborum accipiuntur, *cap. Inter corporalia De translat. Episcop. Tiraquel. ad l. Si umquam in V. libertis in princ. C. De revocan. donat.* adeò ut nihil inquiri debeat, nisi quod in instrumento descriptum invenitur, *Bal. & Angel. in l. Ad probationem C. De probat. & in l. ult. C. Falsa causa adiecta*; & actus potiùs pereat maneatque inutilis, quàm à verbis discedatur, *l. Tutores. 39. §. 1. & ibi Bart. De administr. tut. Ias. in l. Quoties in stipulationib. 80. De verb. obligat.* Ad quod in specie proposita proclivius inclinandum est, ob id, quod successio, quæ nunc urgetur, nullam dependentiam vel connexionem cum Coadjutoria habeat; cùm Coadjutoria, quæ pro utilitate Ecclesiæ, propter infirmitatem vel senectutem Prælati indulgetur, eo moriente (ut dictum est) extinguatur, præscissâ omni spe succedendi coadjutori; nisi ex nova electione Capituli assumatur: ut meritò hic dicatur, quòd, si Capitulum consensum suum etiam de successione intellexisset, æquè id expressisset, ut de ipsa Coadjutoria. Sicuti in simili Pontifex alibi, *in d. c. Inter corporalia*, arguendo dicit; si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione expresserat, & de translatione exprimere poterat, expressisset. Et sane præsumptionem huiusmodi tam latè patentis consensus sub pronuntiatione simplici, avertunt ea, quæ sequuta sunt diu post impetratam Coadjutoriam. Nam Actor vel diffidentiâ, vel metu non satis confidens antecedenti huic consensui, (nimirum quia restrictior & limitatior erat; restrictus ad simplicem Coadjutoriam, quæ fines vitæ coadjuti non excedit) iterùm sollicitare cœperat Dominos Capitulares per intimationem & insinuationem bullæ dictæ Coadjutoriæ: sed ex eorum responsis evidenter apparet contradicendi potiùs quàm assentiendi studium & propensio: ita quòd manifestum sit hanc Coadjutoriam, eâ saltem amplitudine, quâ extensa est, nudam esse & destitui consensu & assensu eorum, quorum interest.

Alteram hujus primi articuli considerationem in eo consistere diximus, an utiliter semel constituta dicti Actoris Coadjutoria, per supervenientem aliquam causam resoluta sit, vel non sit? In qua dicimus, jus apertum esse, quod neque dissimulari, neque quâcumque interpretatione averti potest: videlicet, prætactam Coadjutoriam, etiamsi nullo interno vel externo vitio ex sua prima origine laboraret, resolutam tamen & extinctam fuisse ante diem, quo illius plenum effectum Actor consequi potuit, in vita scilicet Domini Maij. * Idque ex
9 eo, quod per Clementinam constitutionem, *in Clemen. Gratia De rescrip.* constitutum sit, eum renuntiare videri gratiæ, ut de dignitate vel beneficio curato ei provideatur, qui ante ejusdem adeptionem aliud consequitur beneficium, quod simul de jure cum dignitate vel beneficio, virtute dictæ gratiæ ei debito, retinere non posset. Quæ quidem dictæ constitutionis verba manifesta sunt, nec patiuntur aut admittunt distortas illas, quibus Actor ejus sententiam avertere conatur, interpretationes. Cùm itaque constet (quod paulò pòst exactiùs deducetur) Actorem post datam dictæ Coadjutoriæ, eâque adhuc pendente, & ante vacantem hunc Decanatum acceptasse, & obtinuisse plura curata, & dignitate honorata beneficia; consequens est, quòd ex illa eadem gratia postea nihil juris prætexere potuerit, nec possit.

Et quoniam Actor singula dictæ constitutionis verba vellicando elabendi conservandique suam Coadjutoriam studio incumbit, ordinem dictorum verborum sequentes, demonstrabimus, nihil esse, quo in proposito casu dictæ constitutionis potestas averti possit. Et primùm quidem, quoniam dictæ constitutionis primum verbum de gratia loquitur; idque adhuc non simpliciter, sed cum qualificata restrictione de gratia; ut provideatur de dignitate vel beneficio curato: existimat Actor eandem constitutionem tantùm pertinere ad merè exspectativas gratias, quæ non præsentem provisionem, sed tantùm mandatum de providendo continent: inter quæ magna proculdubio est differentia, cùm præsens provisio jus in re tribuat; mandatum vero de providendo jus tantùm ad rem, *c. final. De conces. præben. lib 6.* ideoque hoc illâ sit imperfectius, faciliusque ob id extinguatur ex superveniente causa. Cæterùm sententia dictæ constitutionis longè alia est: continet enim abolitionem & extinctionem omnium & quarumcumque gratiarum Apostolicarum, in quibus latet aliqua exspectatio ad beneficia; ita ut exemplum de providendo in ea expressum, constitutionis regulam non restringat, *l. Damni infecti De damno infecto*; sed illa obtineat sive agatur de gratijs provisionalibus, sive de mandatis de providendo; ob constitutionis uniformem in omnibus rationem; hanc scilicet, ut tollatur incompatibilium beneficiorum accumulatio ac pluralitas, quæ odiosa est. Rationi quippe ac juri repugnat nimia cupiditas illorum, qui plurium stipendia occupare conantur, *c. Execrabilis De præbend. in Extravag. communib.* * Atque hinc est, quod ad 10
unum Interpretes omnes dictæ constitutionis verba sic accipiant, ut sub ea comprehendatur quælibet gratia, quæ plenum nondum sortita est effectum, & in suspenso adhuc hæret: nam Ioannes Andreæ Glossator dictæ constitutionis sic contrahit illius sententiam, ut velit etiam pertinere ad omnem, qui beneficium exspectat, qualis procul dubio censeri debet, qui solâ Coadjutoriâ nititur, etiamsi præsentem habeat provisionem, ut mox dicetur latiùs. Quò etiam pertinet quod Guilielmus de Monte Lauduno ad eandem constitutionem notat, quem in eo sequuntur Cardinalis Zabarella; Ioannes Imolensis, Bonifacius de Vitalinis, Petrus Anchoranus, & novissimè Andreas Barbatia, *in d. Clem. Gratia vers. & sic nota quod ius in re*, quòd quamvis in alijs discrimen sit inter jus in re, & jus ad rem, in definitione tamen illius constitutionis non sit, ideoque eandem constitutionem non indigere casu generali vel speciali; cùm facta sit ex æquitate illa, quæ beneficiorum incompatibilium accumulationem prohibet, *c. De multa De præben. & dignitat.* quam ampliat ad excludendum omnes modos & machinationes pluralitatis, ambitionis, & incompatibilitatis. † Nec 11
consideratio juris in re tam potens hic est, cum etiam litigans super beneficio, quod virtute ordinariæ collationis vel gratiæ alicujus Apostolicæ, accepta-

Paulus Parisius d. consil. 83. Et ut Canonicus creatus sine præbenda, dicitur Canonicus in herbis, *Panor. & alij in c. Cùm M. Ferrariensis De constitut. Lud. Gomes. in tract. de grat. exspectat. n.* 37. ita quoque coadjutor Decani, Decanus est in herbis, & in exspectatione, ut ex morte veri Decani, Decanatus verum & plenum jus, & emolumenta consequatur. Vt non mirum sit, si hoc jus facilius, quàm ipsum beneficium perfectè acquisitum amittatur, tollatur, & aboleatur; si medium inhabile, vel inidonea qualitas, medio tempore superveniat, vel ex parte ipsius beneficij, vel ex parte concedentis, vel ex parte accipientis, seu ejus, cui gratia facta est.

16 Nec hac in parte ad magis stabiliendum jus, quod Actor ex coadjutoria sibi acquisitum esse prætendit, quicquam facit illa clausula, *ex nunc prout ex tunc*: quia illa, & decretum, quod in illa latet, accipienda sunt secundùm subjectam materiam, & secundùm naturam gratiæ, cui applicatur, semperque referuntur ad conditionem, quæ gratiæ inest: sic ut nec irritans ei adjunctum decretum retrotrahatur, cùm apponitur super gratia, quæ ex se conditionalis est, & futurum eventum adhuc exspectat; ita quòd non considerentur ea verba, *ex nunc, prout ex tunc*, à tempore datæ seu concessionis, sed à tempore purificatæ conditionis, *eleganter Paul. Parif. d. consil* 83. *n.* 17. Quod maxime locum habet in proposito, ratione subjectæ materiæ & futuræ successionis, cui prędicta clausula, *ex nunc, prout ex tunc*, adjicitur. Nam inde fit, quod & ratione subjectæ materiæ, & ex natura dictæ clausulæ, dicta gratia censeatur conditionalis, & effectus illius suspensus, nullumque jus de præsenti tribuat in Decanatu; sed tantùm ad Decanatum, idque conditionale, quod etiam existente conditione retrotrahi non potest; si pendente scilicet conditione superveniat medium inhabile: quale hic supervenit ex propria temeritate & avaritia Actoris, per aliorum incompatibilium beneficiorum acceptationem, & sui ipsius inhabilitatem; etiam in vita sui avunculi, cui non verus, sed imaginarius & phantasticus coadjutor sine coadjutorio datus est; & sic antequam successio Decanatus Actori obveniret, conditioq; coadjutoriæ in altera parte, quoad successionem scilicet, *ex nunc, prout ex*

17 *tunc*, existeret. † Est enim perpetuò verum, quòd medium inhabile impediat retrotractionem & conjunctionem extremorum, *Bart. & alij in lege Si is qui pro emptore De usucap. Socin. iunior consil.* 31. *Themate prædicto, n.* 41. *vol.* 2. Extremum enim à quo debet esse tale, quod actus ille, qui retrotrahitur, possit tunc inchoari; aliàs non procedit fictio, nec admittitur retrotractio, *l. Necessario & ibi Bart. De periculo & com. rei vend* ita ut si pendente conditione actus, qui inchoatus est, superveniat impedimentum reddens extremum à quo inhabile, cesset fictio & retrotractaio: quia tale impedimentum impedit conjunctionem extremorum, *Paul. Parif. consil.* 11. *Castrum istud n.* 30. *vol.* 1. Ideoque etiam huc referri potest illud, quod in bulla dictæ Coadjutoriæ conspicitur & legitur, videlicet, quòd distinctis orationibus, & formâ verborum, alioque modo & formâ providendi Coadjutoria separetur à successione. Coadjutoria enim simpliciter & absolutè creatur his verbis, *Te præfato Ioanni quoad vixerit* &c. at successio in Decanatum novâ orationis periodo & intervallo, verbis exspectativis & verbis conditionalibus constituitur, hoc modo: *Et nihilominus Decanatum prædictum cum primum illum per cessum vel decessum* &c. posita sic in exspectatione futurâ vocatione ejusdem Decanatus.

Atque ideo prorsus frivola sunt quæcumque ab Actore proferuntur de jure & tempore præsenti, ex quo ne ipse quidem audet asserere jus sibi quæsitum esse; sed ex vacatione per mortem Domini Maij, propter præcedentem provisionem: quo ipso deprehenditur gratiam tanquam exspectativam seu mandatum de providendo fuisse hanc provisionem, non præsentem nec provisionalem absolutè: extant enim Actoris de hoc vacationis modo per mortem Domini Maij, plurimæ in actis hujus causæ confessiones. Cùm itaque nulla sit dubitatio, quin gratia futuræ successionis Decanatus in suspenso fuerit, donec Dominus Majus moreretur, ac penes eum plenum jus & titulus Decanatus remanserit, per certissimam illationem dici potest, nullum ius in re Actori fuisse quæsitum: cum, uti prædictum est, Domino Maijo usque ad obitum ejus inclusivè jus in hoc Decanatu competierit, & sic nullatenus ipsi Actori: cùm duo ejusdem rei in solidum domini & possessores esse nequeant; *l. Si ut certo §. si duobus vehiculum ff. Commodati*; eodemque Domino de Maijo superstite, omnia (quoad jus & titulum in Decanatu) constiterint in terminis futuræ provisionis seu mandati de providendo: in quo dictam Clementinam constitutionem etiam Actor ipse confitetur locum habere.

Sed ut Actori hac in parte credamus, & quod anxiè adstruere laborat, præsupponamus, gratiam Actoris non futuram, sed præsentem provisionem continere, & per illam jam ex eo tempore Actori jus acquisitum fuisse, ita ut eodem etiam tempore duo fuerint Decani; nihilo tamen tutior erit Actor, adversus dictæ Clementinæ constitutionis dispositionem, * cùm ea constitutio locum habeat non 18
solùm in gratijs futuram dumtaxat, sed etiam præsentem provisionem habentibus; cùm longè major sit ratio incompatibilitatis & provisionis in jure adepto in re, quàm in jure acquirendo, *DD. in d. Clem. Gratiæ.* Nam Canon generaliter illaqueat omnes, qui cupidè prosiliunt ad incompatibilia, cùm alijs priùs acquisitis vel speratis virtute gratiæ Apostolicæ: ita ut prohibitio non solùm locum habeat in mandatis seu gratijs futuris, sed etiam provisionem præsentem habentibus. Et ut gratia conditionalis, & quæ in exspectatione adhuc hæret, & ex qua speratur jus futurum in re, debilior & infirmior est, ità major & fortior est ratio incompatibilitatis & prohibitionis in beneficio quæsito, seu jure adepto in re, quàm jure acquirendo, *Anchoran. consil.* 214. *Franc. Antiquus num.* 4. *DD. in d. Clem. Gratiæ*: quia consideratio impotentiæ tenendi utrumque beneficium ubique subest; & Canones pluralitatem abhorrentes eo ipso, quo habens jus in vel ad beneficium, convolat ad aliud incompatibile, præsumunt, imò disponunt, eum renuntiare juri priori, sive illud jus quæsitum fuerit, sive quærendum: ideoque uno ore omnes con-

consentiunt, quod Clementina constitutio non sit simpliciter novi juris dispositiva, sed veteris juris ampliativa: sic quod omnes Canones, qui adversus pluralitatem & incompatibilitatem beneficiorum exurgunt, velut in unam massam conjuncti ad invicem veniant, declarativè, suppletivè, & ampliativè, non restrictivè aut limitativè, *And. Barbat. in d. Clem. Gratia post princ.* Vnde officium dictæ Clementinæ constitutionis in extensione consistit, quia id quod priùs in Lateranensi Concilio constitutum fuit, *in d. c. De multa De prabend.* ut per adeptionem secundi beneficij curam animarum, vel dignitatem habentis, vacet ipso jure consimile prius obtentum; id Clemens extendit ad gratiam Apostolicam ad hujusmodi beneficium, cujus executio nondum facta est, *Ioan. de Imola in d. Clem. Gratia, in princ. & ibi And. Barbat. in princ.* ut per adeptionem secundi incompatibilis beneficij perinde nuda gratia amittatur, ut amittitur perfectè priùs acquisitum beneficium. Ita ut non sit dubium, quin ex conjunctione trium canonum, videlicet Concilij Lateranensis, *in d. c. De multa*, Clementinæ constitutionis, *d. Clemen. Gratia*, ac Ioannis vicesimi secundi, *c. Execrabilis De prabend. in Extravag. communib.* execrantis omnem beneficiorum hujus generis pluralitatem, velut triplici funiculo Actor ita illaquetur, ut quoquò se vertat, per adeptionem sequentium dignitatum seu curatorum beneficiorum, manifestè videat sibi ereptam hanc sive gratiam, sive provisionem hujus Decanatus. Et hoc est, quod aperto ore tradit Cardinalis Zabarella, *in d. Clemen. Gratia n. 1.* quòd quamvis in alijs juris articulis plurimùm intersit inter jus in re, & inter jus ad rem, illa tamen comparari, quoad dictæ Clementinę constitutionis dispositionem: ut perinde acquisitum, ut acquirendum amittatur per adeptionem secundi incompatibilis. Proinde calumniam & cavillationem continet, quod Actor existimat dicti Zabarellæ aliam fuisse sententiam; ex eo, quod in dictæ Clementinæ constitutionis interpretatione dicat, Clementinam constitutionem locum non habere, si post adeptionem beneficij aliud incompatibile acquiratur: nam id eò pertinet, ut demonstret cujusque Canonis proprium officium, ita scilicet, ut Lateranensis Concilij canon pertineat ad priùs perfectè acquisitum beneficium, Clementina verò constitutio proprie ad acquirendum virtute gratiæ; utriusque tamen constitutionis eadem sit ratio, & idem scopus: sic ut in ea parte Cardinalis Zabarella alijs omnibus consentiat, quòd sententia & mens, ipsaque ratio Clementinæ constitutionis perinde pertineat ad acquisita, ut acquirenda beneficia virtute cujuscumque gratiæ. Et sic in proposito sufficit ad demonstrationem deficientis juris in dicta Coadjutoria, quod Actor medio tempore, dum gratia coadjutoriæ suæ pendebat, ad alia incompatibilia beneficia convolaverit, *d. cap. De multa, d. Clemen. Gratia, d. c. execrabilis § quia verò*, eorumque pacificam possessionem consequutus sit: quia per hoc tota coadjutoriæ concessio, & successionis reservatio, etiamsi ab initio utilis fuisset, resoluta & penitus extincta judicatur, ex triplici illa dictorum canonum dispositione; quorum certa, & omnibus (præsertim Iuris Canonici Doctori & professori) cognita obviaque est potestas & auctoritas. Sic ut quemadmodum factum ipsum admissorum incompatibilium beneficiorum manifestum & clarum est; ita quoque juris decisio dispositioque, quâ reservatio illa coadjutoriæ perimitur, certa, firma, & indubitata censeri debeat; non solùm quia omnia in jure disposita certa sunt, nullamque dubitationem vel ignorantiam admittunt, *l. 2. De iur. & facti ignor. Bart. in l. Ornamentorum 37. De auro & arg. legato*; verum etiam quia usus dictorum canonum quotidie incidit, & in assidua observatione versatur; tum propter favorem Ecclesiæ; tum ut singula beneficia proprium rectorem habeant, qui Ecclesiæ ministerio diligenter intendere, eique sine ulla intermissione assidere, commissumque sibi gregem attentissimè pascere possit: quo fine generaliter omnem incompatibilitatem excludunt & aversantur: sive agatur de gratijs provisionalibus, sive de mandatis de providendo; sive de illis, quæ ad certum beneficium limitantur; sive de ijs, quæ sunt incerta & indeterminata, propter rationis, ut diximus, identitatem.

Quam juris potentiam metuens Actor, modò negatione, modò excusatione conatus est à se avertere accumulationem incompatibilium beneficiorum: in quibus removendis nunc laborandum est per demonstrationem veritatis acquisitorum postea hujusmodi incompatibilium beneficiorum. Ex superiùs deductis constat, datam Coadjutoriæ, quâ Actor nititur, esse de anno 1551. Nonis Decembris: post quam datam Actor ex gratia Apostolica acceptavit & consequutus est Personatum Ecclesiæ Parochialis Sancti Eligij loci de Eyne, quæ quidem acceptatio multis modis probatur. Primùm per Actoris confessionem, quâ respondendo ad decimum quartum articulum Rei, apertè confitetur sibi fuisse provisum de hoc Personatu, & quod illi incumbat cura animarum. Constat idem quoque per instrumentum notariale apprehensæ per Actorem realis possessionis dicti Personatus quarto Februarij anno 1556. Idem quoque probatur per sententiam in causa possessoria in Concilio Flandriæ pro Actore, contra Magistrum Petrum Bigottum ejus adversarium, quoad dictum Personatum latam anno 1557. decima nona Iulij. Et denique constat per notulam permutationis, & ex ea factæ collationis, de eodem Personatu ex resignatione Actoris ad opus Magistri Ioannis vanden Zavele in anno 1560. 23. Maij. Cui consonat propria Actoris scriptura, in qua apertè declarat & confitetur se dictum Personatum dimisisse sub finem Maij anno 1560. In qua & hoc quoque fatetur, quod in Augusto anni 1569. pendente adhuc causâ possessoriâ in judicio appellationis in Concilio Mechliniensi, concordaverit & composuerit cum Magistro Petro Bigotto super dicto Personatu. Quod etiam sufficienter probatur per actam Concilij Mechliniensis, quam ipse Actor in hac causa exhibuit. Ita ut cavillatio illa, qua Actor adversus prædictam propriam scripturam utitur, adjecta ejusdem confessionis tamquam erroneæ revocatione, nullam probabilitatem habeat; tum ex eo, quod recognitio ejusdem scripturæ facta fuerit in prædicto judicio possessorio super hoc Decanatu; tum quod de errore & contraria veritate non doceat Actor.

Con-

19 Confessio enim semel facta tenet, nec potest prætextu erroris revocari, nisi probato errore per contrariæ probationis assertionem, *DD. in l. 2. C. De error. calculi.* probando scilicet rem aliter se habere, *Gloss. in l. Cùm De indebito, in verb. ignorantia, & ibi Bartol. De prol. at. & in l. Non fatetur n. 10. De confessis*; cujus sanè contrariæ veritatis probatio, quoad dictum Personatum, quòd illum scilicet pacificè non obtinuerit Actor, nulla extat in hujus causæ
20 actis. † Quinimò ultra prædicta omnia extat in actis hujus causæ alia Actoris tam clara & liquida, ut non possit animo concipi aut excogitari clarior aut liquidior confessio, quòd fuerit pacificus & securus in Personatu de Eyne: quæ per Reum solemniter acceptata, revocationem nullam admittit, propter vim & effectum geminationis, *l. 1. in verbo, & secundis confessionibus C. D. plus pet. Bart. & alij in d. l. Non fatetur.* Vt supra modum mirum sit, cur post toties repetitam hanc confessionem, Actor rursus ad prædictam negationem relapsus sit, negando se unquam fuisse pacificum possessorem hujus Personatus, cùm non doceat, sibi in eo fuisse aliquem adversarium in judicio petitorio, ex quo beneficium propriè dicitur litigiosum, *Ant. de Butrio, Panorm. & alij in c. 1. De confir. utili & inut. Lud. Gomes. ad reg. cancell. de triennali possess. q. 53. n. 8.*

21 * Et quamvis in judicio possessorio adversarium habuerit quendam Petrum Bigottum; cum tamen in prima instantia judicij manutenentiæ seu possessorij superavit, & cum eo pendente judicio appellationis transegit, ut constat tam ex notula per Actorem, quàm per Reum exhibita: ita ut de plenissimè obtenta pacifica possessione hujus Personatus dubitandum non sit. In hoc enim articulo amissionis beneficiorum ex incompatibilitate, is dicitur omninò pacificè obtinere beneficium, cui nulla vel inter vel extra judicium movetur controversia, *DD. in d. Clem. Gratiæ & ibi Barbat. vers. in gloss. ibi pacificè, Lud. Gomes. in q d. 53. num. 2.* cùm tamen plerique, *Anchor. & alij in d Clement. Gratiæ*, ad pacificam possessionem in hoc articulo constituendam, paucioribus sint contenti. Relinquitur ergo quod Actor verè & pacificè acquisiverit plenum perfectumque jus in hoc Personatu, & quod illius possessionem perfectam obtinuerit, & de illa per viam permutationis, ut de re sua, liberè disposuerit.

Nihil in contrarium urgente, quòd prædicta transactio sit facta lite pendente: nam natura transactionis est, ut plerumque non fiat, nisi lite vel institutâ vel imminente, *l. 1. C. De transact.* * Et
22 quod Actor ad offundendum tenebras allegat, lite in causa appellationis pendente, non posse transigi, nisi Licentiâ, quam vocant *Congedium* Principis seu curiæ obtentâ, per se simpliciter verum non est, sed tantùm respectu amendæ seu pœnæ, quæ frivolè appellanti infligi solet; quia quoad ipsas partes seu collitigantes, dubium non est, quin transactio teneat, ut neuter illi contravenire possit: efficit enim id eorum consensus, *l. ult. §. fin. C. De tempor. appell. l. Tale pactum 40. §. qui provocavit De pactis*; manente tantùm periculo pœnæ, quæ non ipsos litigantes, sed curiam respicit. Vnde est quod Rebuffus, *ad constit. regias tomo 2. tract. de liter. impetr. ad renunciand. provoc. art. 15. gloss. 1. nu. 3.* (quem tamen parum integrâ fide Actor ad patrocinium suum trahit) ex Ioanne Gallo, *q. 127. Vide pronunciari per arest. reg. Galliæ*, notaverit, quòd pars non possit contravenire ex solo capite pœnitentię, nisi per curiam expressè improbetur transactio. Vt prorsus absurdum sit, quod Actor nullitatem & periculum ponat in eo, unde dicti Personatus pacificam possessionem, remotâ omni facti & juris controversiâ, adeptus est; & à die hujusmodi transactionis (quæ fuit 22. Ianuarij 1557. stilo scilicet Brabantiæ) retinuit, usque ad 24. Maij anno 1560. quo die illum non simpliciter, sed ex causa permutationis alterius beneficij dimisit, ut constat ex notula exhibita, & propria Actoris confessione.

Post hunc Personatum sic acquisitum, in illius plenissimè pacificâ possessione adhuc existens Actor, obtinuit quoque Decanatum S. Iacobi Lovaniensis in Octobri anno 1559. quem retinuit usque ad Aprilem in anno 1562. quorum probatio in his actis clara est, tum per instrumenta, tum per Actoris propriam scripturam, tum denique per ejus propriam confessionem. Quam tamen postea constringere & circumcidere laborat per adjectionem, quòd neget se umquam illum Decanatum pacificè possedisse, aut aliquos fructus inde percepisse; dissimulando etiam illud, sub prætextu ignorantiæ, quod officium Decanatus in dicta Ecclesia S. Iacobi exercuerit. † Sed rei evidentia, 23
adeoque etiam prætacta instrumenta evidenter contrarium redarguunt; cùm etiam de pacifico initio constet ex literis institutionis, & confirmationis in dicto Decanatu; nec per Actorem allegetur vel declaretur, quòd aliquem vel quoad possessionem vel quoad proprietatem seu petitorium habuerit contradictorem in judicio vel extra: unde præsumenda est continuatio pacificæ possessionis, quæ in proposito sufficit; lis enim cùm facti sit non præsumi, sed probari debet, *Dominic. Geminianus cons. 82. Bonifacius Nonus, Bellamera decis. 83.* * Cùm præterea per testes, quos Reus in 24
hac causa produxit, evidenter constet de hujusmodi possessionis pacificæ continuatione, atque etiam fructuum perceptione; ita ut plenissima hîc sit pacifica possessio, quæ instruitur non tantùm ex pacificè obtento exercitio curæ animarum seu administrationis hujusmodi beneficij, verùm etiam ex perceptione fructuum, *Glossa in c. Commissa in V. pacificum De elect. in 6. Hostien. in c. Constitutis 46. De appel. Panorm. in d. c. De multa, Rota decis. 63. in novis, Castrens. cons. 365. In primo articulo super quo vol. 2.* vel omnium vel majoris partis illorum. Hoc quidem verum est, inter Capitulum S. Iacobi, & Actorem fuisse litem super perceptione fructuum; sed non ex defectu juris Actoris, sed propter illius illaudabilem residentiam, quòd duabus sellis sedere volens, in Sancto Petro fecerit residentiam, tamquam etiam ibi Decanus, omissâ residentiâ in S. Iacobo: quæ lis, neque jus neque possessionem Decanatus S. Iacobi contingit, sed tantùm culpam seu negligentiam ac factum Actoris, propter quod meritò non debuit illi permitti perceptio fructuum, qui illaudabiliter residentibus, etiamsi nihil de eorum titulo & jure dubitetur, eripi possint, *c. Quia nonnulli; c. Cùm ad hoc 16. De cleric. non resident.* præsertim illis, qui de personaliter residendo juramentum

mentum præstiterunt, *c. Ex parte eod. tit.* Ita ut si quod impedimentum in fructibus ex parte Capituli Actor senserit, suæ culpæ imputare debeat, quia per illum stetit, quo minus perciperet; ex quo facto non potest dici non pacificè obtinere, *Gloss. in V. pacificè in d. Clem. Gratiæ & ibi DD.* Evidentissimum igitur est etiam per sequentem hujus Decanatus adeptionem, iterum consumptam esse gratiam dictæ coadjutoriæ: imò per retentionem illius cum dicto Personatu de Eyne, præfatum Actorem in gravius periculum incidisse, inhabilitatis scilicet retinendi vel obtinendi quodcumque beneficium, *Extravag. execrabilis De præbend.* de quo inhabilitatis vitio postea plura dicentur.

Accedit, & consumptioni dictæ gratiæ coadjutoriæ incrementum addit, Decanatus S. Petri Lovaniensis, quem per viam electionis adeptus est Actor 26. Ianuarij anno 1562. pendente adhuc prædictâ gratiâ coadjutoriæ, hoc est vivente adhuc D. Maijo, qui primùm decessit in Iunio Anni 1563. cujus quoque canonicam institutionem & pacificam possessionem per omnia obtinuit, & inde huc usque sine ulla interpellatione vel turbatione retinuit; ut Actor aperto ore & simpliciter confitetur. * Ita quod vel hujus solius dignitatis ac-
25 ceptatio & retentio, sufficiat ad prætactæ gratiæ subversionem, ex triplici illa canonum prohibitione & indignatione adversus hujusmodi incompatibilium beneficiorum admissionem, *d. cap. De multa*, *d. Clement. Gratiæ. d. c. Execrabilis.* Ita ut etiamsi habenti ex legitima dispensatione duo incompatibilia beneficia (qualia Actorē ante illum Decanatum S. Petri duo obtinuisse & retinuisse demonstravimus) aliud incompatibile conferatur, hujusmodi collatio sit inutilis & invalida, *c. Ordinarij §. in conferendis. De iud. ordin. in 6.* ut multò magis effectum habeat perimendi pendentes gratias.

Neque sanè hac in parte Actori proderit, quòd ante mortem Domini Maij; pendente adhuc exspectatione successionis in dicto Decanatu per mortem ejusdem Domini Maij, prætacta priora duo incompatibilia beneficia, videlicet Personatum de Eyne, & Decanatum S. Iacobi, deseruerit.
26 * Nam in proposito ad inducendam extinctionem tacitamque renuntiationem concessæ gratiæ ad incompatibile beneficium, atque item ad inducendam vacationem prioris, per assecutionem & adeptionem secundi incompatibilis, sufficit secundi acquisiti beneficij semel pacificè acquisita possessio, *c. Licet Episcopus, De præb. lib. 6. c. Commissa §. 1. De elect. lib. 6.* ut eleganter respondit Paulus Castrensis, *consil. 265. In primo articulo super quo vol. 2.* Vsque adeò, ut in hoc articulo non requiratur annalis vel minoris alicujus temporis possessio, *Lud. Gomes. ad reg. Cancell. De trien. possess. q. 53.* sed sufficiat in adeptione acquirenti nullam moveri controversiam juris vel facti, aut motam postea sopiri; itaquod acquirens liberam nactus sit vel ab initio, vel postea acceptati beneficij administrationem & possessionem, saltem majoris partis bonorum, sic quòd in hujusmodi articulo etiam futurus eventus inspiciatur, *Castrens. in d. consil. 257.* Adeò ut Castrensis, *d. consil. 265.* Lapum reprehendat in eo, quòd existimaverit requiri pacificam possessionem, saltem duorum mensium, ut per secundi incompatibilis assecutionem vacet prius; dicens nullum esse textum juris civilis vel canonici, qui hoc dicat. Vt meritò nec Petri Rebuffi *in praxi benef. tit. De non promotis intra annum*, (cujus patrocinio in hoc articulo utitur Actor) traditio de annali possessione huc transferenda sit, cùm loquatur de alio vitio, & periculo amissionis beneficij ob defectum promotionis intra annum adeptæ pacificæ possessionis. Regula enim illa continet expressè hanc temporis præfinitionem, *Gomes. d. quæst. 53.* sed nulla est temporis præfinitio in caducitate seu amissione hac, quæ inducitur per adeptionem secundi incompatibilis. Cum alioqui ex superiùs deductis constet, Actorem tam Personatum de Eyne, quàm Decanatum S. Iacobi, pendente adhuc Coadjutoriâ, ultra annum pacificè possedisse; ac de altero per viam permutationis, de altero per liberam resignationem disposuisse, & ulteriùs Decanatum S. Petri Lovaniensis obtinuisse, & in hunc usque diem sine ulla controversia juris & facti possedisse. * In hoc enim articulo in momento res considerari potest, ut eodem instanti 27
(ut dicit Geminianus, *d. cons. 82. n. 3.*) quo accedit incompatibile, inducatur extinctio prioris, & posterioris ingressus contineat exclusionem prioris. Sic quod in hoc juris articulo pœnitentiæ locus non sit, *Pet. Anchor. in c. Si tibi num. 1. & ibi Phil. Franc. n. 2. De præbend. lib. 6.* ob id, quòd adeptio posterioris executionem juris secum trahat: usque adeò, ut in optione adipiscentis non sit, utri beneficio cedat; cùm posterius tantùm retinere possit, *Clemen. Si plures, De præbend.* & retinendò primum cum posteriore, indignum & inhabilem se faciat, si absque moræ dispendio infrà mensis spatium in manibus Ordinariorum ultrò non resignaverit prius: idque non tantùm ad illud, verùm etiam ad quodcumque aliud beneficium obtinendum, imò etiam ad sacros ordines suscipiendos, *d. Extravag. Execrabilis §. quia verò deinceps.*

Sed nec hoc hac in re patrocinatur Actori, quod 28
fructus Decanatus controversi non perceperit, sed D. Maius. Nam quamvis verum sit, quòd per adeptionem secundi incompatibilis, cujus fructus adipiscens porcipere non potest, quia scilicet alij reservati sunt ad tempus, non vacare primum ipsò jure, sed demùm ex tempore, quo, finitâ reservatione fructuum, ex secundo potest recipere fructus, *d. c. Si tibi concesso De præbend. lib. 6.* idem tamen non obtinet in casu converso, cùm ex primo fructus non possunt percipi; possunt autem ex secundo, ut ex verbis Canonis apertè deprehenditur: quia posterioris acquisitio plenior est, quàm prioris, quæ fructuum perceptione destituitur; faciliusque amittitur, quod imbecillius est, per accessionem ejus, quod plenum jus habet, quàm è diverso per imperfectum actum sequentem tollatur antecedens, qui pleno jure constat, *DD. in d. c. Si tibi concesso.* Cùm alioqui posterioris beneficij incompatibilis (cujus fructuum perceptio ad tempus est impedita) acceptatio tam potens sit, ut saltem inducat amissionem prioris; quamvis illius amissionis effectus suspendatur, donec posteriori beneficio accedant ipsi fructus; in quo momento amissio illa plenum effectum habet: & ita quidem, ut non permittatur acceptanti ex pœnitentia, relicto posteriore,

fteriore, retinere prius, *Anchor. in d. cap. Si tibi concesso.* Et hoc est, quòd eleganter docet Philippus Francus *in d. cap. Si tibi concesso n.* 2. quod officium dicti canonis non sit tollere vacationem inductam ex decreto Concilij Lateranensis, *d. cap. De multa*, sed tantùm suspendere ejus effectum. Quamvis hæc consideratio sit hîc supervacanea; ob id, quòd præsens quæstio non tam versetur in decreto Lateranensis Concilij, quàm in Clementinæ constitutionis dispositione, *d. Clem. Gratia*, inducente peremptionem gratiæ ad futurum beneficium incompatibile: sub qua gratia superiùs deduximus etiam contineri Coadjutorias cum futura successione; prout etiam in ipsa Coadjutoriæ bulla hæc concessio specialiter appellatur gratia, *in V. effectus hujusmodi gratia &c.*

Quæ omnia metuens Actor confugit ad verba dictæ bullæ Coadjutoriæ, & præterea præsidium quærit ex dispensatione quadam, quâ sibi permissum esse putat plura incompatibilia beneficia retinere, sine periculo vacationis priorum. Sed in neutro satis præsidij est. Nam quod ad prius attinet, ideo adversus incompatibilitatem secum dispensatum putat, quia bullæ coadjutoriæ inserta est hæc clausula, *Nec non omnia & singula beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura* &c. & præterea quod in eadem bulla contineatur absolutio *à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure vel ab homine quâvis occasione vel causâ latis*: quasi derogatio hujus majoris vitij, quod omnem acquisitionem impedire solet, *c.* 1. *De rescript. lib. 6. c. Postulastis De cleric. excommun. vel deposito*, proclivius continere videatur incompatibilitatis vitium, quod ex sequenti acceptatione seu adeptione beneficij primùm induceretur.

29 Cæterùm manifesta est juris decisio, *in cap. Non potest, in fin. De prabend. lib. 6.* quòd per hujusmodi clausulam non inducatur dispensatio super incompatibilitate; sed tantùm tollatur vitium surreptionis, quod exoriri posset, ob omissam individualem expressionem omnium beneficiorum, quæ impetrans tempore impetrationis obtinebat; nec ullo modo pertinet ad dispensationem beneficiorum postea acquirendorum; neque etiam priùs acquisitorum, quatenus incompatibilia sunt. Ita ut hujus clausulæ peculiaris & propria operatio sit, quod operetur, effectum tantùm individuæ expressionis, *d. cap. Non potest in fin. DD. in l.* 1. *ff. De legat.* 1. *Paul. Paris. cons.* 1. *n.* 105. *&* 130. *vol.* 3. Quò etiam pertinet clausula *absolutionis à censuris*, ut scilicet tollatur vitium surreptionis & incapacitatis, quod ob censuras suppressas exoriretur, *d. c.* 1. *De rescrip. lib. 6. Cardin. in Clement.* 1. §. 1. *quæst.* 5. *De relig. dom.* Vnde etiam est, quòd dicta clausula sit restricta per adjectionem horum verborum, *ad effectum præmissorum*; hoc est ad excusandam præservandamque concessionem ab initio à vitio surreptionis; & minimè adversus futuram incompatibilitatem & inhabilitatem, quam Actor suâ sponte incurreret: sic ut nihil operetur adversus ambitionem, & acceptationem, aliaque impedimenta, quæ postea culpâ & præcipiti cupiditate subsecuta sunt. Neque quia per hujusmodi clausulam vitium surreptionis sublatum, & per consequens cum excommunicato dispensatum est, ut valeat impetratio, censebitur quoque in sequenti clausula contineri dispensatio ad incompatibilia, quasi id minus sit: † nam longè majus est vitium incompatibilitatis, pluribusque canonibus continetur illius execratio & detestatio, *d. cap. De multa, d. c. Quia nonnulli, d. Extravag. Execrabilis.* Et ut majus sit vitium excommunicationis, ex dispensatione tamen super illa, non potest inferri dispensatio super altero vitio incompatibilitatis. † Cùm alioqui à majore ad minus non rectè semper ducatur argumentum affirmativè, *præses in loco à maiore*; & in odiosis atque exorbitantibus non admittatur extensio: atque ita, sublato uno vitio in concursu plurium, semper manet vis impediendi in altero, quod sublatum non est, *l. Si non lex.* 83. *De hæred. instit.* 30 31

Dispensatio altera ab Actore constituitur in bulla, quam ab illustrissimo Carolo Caraffa Cardinale obtinuisse dicitur, in anno 1557. septimo Calendas Februarij; & quidem tam latè, ut Actor sibi persuadeat, sine ulla restrictione secum dispensatum esse, ut duo quæcumque incompatibilia beneficia obtinere & retinere possit. † Verùm in 32 primis dubitatur de dicti Cardinalis potestate, an scilicet hoc jus dispensandi habuerit: neque enim præsumitur hujusmodi mandatum seu facultas, nisi per literas Apostolicas probetur, *l.* 1. *C. De mandatis Principum.* Exhibuit Actor impressum quemdam libellum, qui bullæ Apostolicæ, in qua hæc potestas continetur, tenorem seu copiam refert, sed cùm autenthicum non proferatur, fidem mereri non potest, *l.* 1. *De fide instrum.* Et ut fidem mereatur, constetque de facultate & potestate hac Cardinalis, nihilo tutior erit Actor. Primùm ex eo, quòd ea dispensatio planè sit surreptitia, ob omissam expressionem gratię Coadjutorię, & dicti Personatus de Eyne, quæ tempore hujus assertæ dispensationis procul dubio habebat, *d. c. Non potest, c. Is cui De præben. lib. 6.* * Et quamvis gratia, 33 quæ jus ad rem tantùm tribuit, regulariter necessariò exprimi non debeat; debet tamen, quando gratia competit ad beneficium electivum, *Paul. Paris. d. consil.* 82. *Pensio octo ducatorum n.* 30. *&* 31. *vol.* 4. qualis est hic Decanatus. Secundò hujusmodi dispensatio respicit tantùm futura, non præterita, hoc est, refertur ad beneficia incompatibilia, acquisita post datam dispensationis, & minimè ad ea, quæ eo tempore obtinebat. † Ita enim acci- 34 pienda sunt hæc dictæ bullæ verba, *Si tibi alias canonicè conferentur, aut eligeris, præsentaberis, vel assumeris ad illa*: quæ sunt verba merè futuri temporis, nec præteritum aut præsens ex sua natura comprehendunt, *DD. in l. Si stipulatus fuerim* §. 1. *l. Si à colono* 89. *De verb. obl.* Sic quòd Personatus de Eyne, & dicta Coadjutoria neque ex verbis, neque ex sententia dictæ bullæ dispensatoriæ, contineantur sub hac dispensatione, *Panor. in c. Ad aures De rescript. Oldrad. consil.* 325. *Thema quæstionis, Rebuffus in praxi benef. in tit. De dispensatione ad duo, in verb. conferantur*; ideoque dictæ Coadjutoriæ plenè renuntiatum sit, per acceptationem & retentionem Personatus de Eyne, quæ hanc assertam dispensationem longo tempore antecessit: nam hæc dispensatio ad hanc combinationem gratiæ Coadjutoriæ & Personatus de Eyne

Eyne retroferri non potest; sed per acceptationem Personatus de Eyne, qui notoriè incompatibilis est cum Decanatu controverso, censetur renuntiatum gratiæ dictæ Coadjutoriæ, *d. Clemen. Gratiæ*.

Et præsupposito, quod hæc dispensatio fuerit valida, effectumque suum ad dictum Personatum de Eyne retrò extendere possit; perinde tamen consumptus esset effectus hujusmodi gratiæ, per acquisitionem tertij incompatibilis, hoc est, Decanatûs S. Iacobi, quem longiore tempore cum Personatu de Eyne, post datam Coadjutoriæ, pacificè possedit, eumque, ut superiùs deductum est, non nisi voluntariâ resignatione, eâque non purâ ac simplici, sed ex causa permutationis, dimisit; obtenta ex hujusmodi resignatione non tantùm Capellaniâ in Schornaco, sed etiam bona & pingui pensione ex eodem Personatu: ita quod adhuc in effectu censeatur obtinere personatum de Eyne, in cujus vicem obtinuit & diu retinuit dictam Capellaniam & pensionem. * Qui enim
35 cum adversario suo concordat, aut aliter de beneficio, ad quod gratiam habuit, disponit, gratiam suam consumit, *Lud. Roman. cons. 329. Præsens consultatio, Ioan. Bapt. Ferret. cons. 26. Super mansionaria n. 2.* quod enim in locum ejus surrogatur, pro eo est, cui surrogatur, & pensiones assignatæ ex causa beneficij dimissi loco beneficij sunt, *Innoc. & alij in c. Postulasti & in c. Ad audientiam 31. De rescript. Gigas de pensionib. q. 67. n. 4.* Et omnem dubitationem discutit sequens, sed mortem D. Maij antecedens, Decanatus S. Petri Lovaniensis acceptatio, & illius perpetua ac continua possessio pacifica: quia hic Decanatus procul dubio aliud beneficium est etiam incompatibile: & sic notoriè fines bullæ suæ dispensatoriæ excessit, illamque consumpsit. *
36 Neque enim ea est dictæ dispensationis potestas, ut nundinationem etiam beneficiorum admittat, & duorum incompatibilium occupationem quamcumque permittat; sed tantùm duorum primorum sequentium, non etiam quorumcumque, quæ priorum renuntiatione, resignatione, compermutatione, vel aliâ ratione accederent. Aperta enim est juris dispositio, hujusmodi dispensationem consumi in prioribus duobus, quæ post eam obtentam acquiruntur, *d. cap. Non potest De præben. lib. 6.* nisi hoc quoque in dispensatione sit expressum, ut dispensatus utrumque vel alterum incompatibilium dimittere, & in locum dimissi vel dimissorum, aliud recipere possit, *Rebuff. in d. tit. De dispens. ad duo, ad V. & loco dimissi.* Eâ enim clausula omissâ, dispensationis effectus concluditur & constringitur intra duo priora, & impedit progressum ad alia, cum eo juris effectu, ut posterioris incompatibilis acceptatio perimat jus priorum, illaque ipso jure vacare faciat. Proinde toto cœlo errat Actor, cùm primum incompatibile constituit in Decanatu S. Petri Lovaniensis, nec oculos conjicit ad duo intermedia, Personatum scilicet de Eyne, & Decanatum S. Iacobi; quæ illum pacificè obtinuisse superiùs apertissimè demonstravimus.

Pariformiter non minor juris error in eo consistit, quòd Actor omnium horum incompatibilium beneficiorum existimat postremum fuisse Decanatum controversum, & sic priorum, non illius, vacationem ex vitio incompatibilitatis inductam fuisse: nam alterum horum fateri oportet, vel ex tempore nullæ Coadjutoriæ Actori jus acquisitum fuisse in re, illiusque temporis rationem habendam, ut per adeptionem posteriorum beneficiorum, sic acquisiti juris vacatio ipso jure inducta dicatur, *d. Clem. Si plures, d. c. De multa*; vel tunc nihil acquisitum fuisse præter exspectationem seu exspectativam gratiam; quæ ipsa non minùs, quàm acquisitum beneficium, ipso jure resolvitur & extinguitur per sequentem incompatibilis beneficij acquisitionem. Atque ita fit, ut Actor modò initium, modò finem temporis, prout sibi commodum esse putat, arripiat; modò hanc Coadjutoriam pro absolutè acquisito beneficio, modò pro gratia exspectativa reputet, sed utrumcumq; facit, semper impingit in juris prohibitionem & pœnam, *d. Clemen. Gratiæ, d. c. De multa.* Finem itaque in hoc primo capite seu articulo facientes, in eo persistimus, tempore mortis D. Maij Actori nihil juris competiisse ex Apostolica bulla Coadjutoriæ.

Quod etiam agnoscens Actor, dum sic videt se undique premi, confugit ad novum remedium, hoc est, novam provisionem, quam se obtinuisse dicit à Pio Papa, Kalen. Augusti anno 1563. in quo consistit secundum consultationis propositæ caput. Sed hac ex parte nihilo tutior aut melior efficitur Actoris conditio: nam conditionalis est hæc provisio, si scilicet tempore datæ hujusmodi novæ provisionis nemini specialiter jus in dicto Decanatu acquisitum esset. Iam verò ex his, quæ postea in tertio capite dicentur, manifestissimè constabit, Reo hujus causæ antea jus in dicto Decanatu acquisitum fuisse, per justam & validam electionem, illique subsecutam canonicam institutionem, [illegible] quod nihil necesse sit in hoc articulo diu [illegible]. Quamvis tamen & hoc verum sit, hanc novam provisionem prorsus esse inutilem, propter vitium surreptionis & obreptionis non uno, sed multis modis. Et primò quidem, ob commissam, atque ut ex juris præsumptione assumi potest, callidè ad circumveniendum suppressam mentionem quorumdam beneficiorum, quæ ultra expressa tempore novæ provisionis Actor obtinebat; prout partim ex actis constat, partim per Reum ampliùs probari oblatum extitit de Capella nostræ Dominæ dictæ Ter Piete, impetrata & obtenta in mense Iunio anno 1563. de Personatu de Cruyshaulte, item de annua pensione viginti librarum grossorum Flandriæ super Ecclesia S. Bavonis Gandavensis, cùm in dicta nova provisione tantùm exprimatur Personatus de Eyne, Decanatus S. Iacobi, & Decanatus S. Petri Lovaniensis; idque adhuc cum ea significatione, quasi hujusmodi expressorum nulla simul, & præsertim incompatibiliter tempore novæ provisionis, sed successivè possederit: cùm evidentissimè ex superiùs deductis constet, quod post impetratam gratiam Coadjutoriæ, pacificè possederit eodem tempore Personatum de Eyne, & Decanatum S. Iacobi. * Vsque
adeò enim necessaria est in nova provisione ac quacumque gratia beneficiali expressio omnium beneficiorum obtentorum, ut etiam requiratur expressio quarumcumque gratiarum, quæ effectum sortitæ non sunt; & eâ omissâ inducitur novæ impetrationis 37

petrationis omnimoda nullitas & invaliditas, *d. c. Non potest, De preb. lib. 6. c. Super literis De rescript.* Et hoc est quod Nicolaus alias dicit *in suo Repertorio aureo. in gratia*, gratiam in beneficialibus esse surreptitiam, nisi in ea fiat specialis & expressa mentio de beneficio, vel literis ad beneficia obtentis; sic quod generalis mentio non sufficiat, ut latiùs & elegantiùs deducit Paul. Parisius, *consil. 74. Gratia super dicta vol. 4.* Quod potentius obtinet in sequenti gratia seu provisione, quæ prioris provisionis seu gratiæ, potissimùm extinctæ (ut est in proposito ad dictam Coadjutoriam) est revalidatoria, & quæ non motu proprio, sed ad preces obtinentis conceditur, *Lud. Roman. consil. 362. Quoad primum nu. 4. Paul. Paris. d. nu & seq.*

Deinde intenditur dicta surreptio & obreptio ex diversis dictæ novæ provisionis clausulis, & verbis falsam narrationem continentibus; veluti quòd Reus se in hunc Decanatum intruserit, suppressâ legitimâ ejusdem Rei electione & confirmatione: narratione præsentis vacationis ejusdem Decanatus, narrando Reum simplicem esse clericũ, suppresso ejus ordine sacerdotali, in quo sciebat eum esse constitutum, narrando quoque se obtinuisse dispensationem ad duo quæcumque incompatibilia beneficia; supprimendo ejusdem dispensationis nullitatem, ob omissam mentionem beneficiorum, quæ tunc obtinebat & exspectabat, præsertim gratiæ dictæ Coadjutoriæ, ut superiùs dictum est, *c. Cùm adeo & ibi glos. in V. si dignus existeret De rescript. cum alys superius allegatis.*

Adversus quæ surreptionis & obreptionis vitia
38 nihil patrocinatur hæc clausula, in principio dictæ novæ provisionis posita, *Nec non omnia & singula &c.* quia, ut superiùs diximus, circa bullam Coadjutoriæ, illius potestas non operatur effectum individualis expressionis, sed tantùm præservat à vitio surreptionis & obreptionis, *c. Non potest. De prebend. lib. 6.* ad finem impetrationis, non etiam ad impetrationis indubitatam validitatem, si aliunde illa ex accessione alterius vitij possit dici esse nulla: ut in proposito, ex præmissis, id rectè dici potest; concurrente præsertim inhabilitate & incapacitate Actoris, quam contraxit ex retentione plurium incompatibilium beneficiorum (ut superiùs latè deductum est) & per superveniens augmentum hujuscemodi incompatibilitatis & indignitatis, atque adeò etiam irregularitatis, propter excommunicationes adversus eum latas, & per eum contemptas, factâ etiam celebratione Missarum, adversus quas non constat eum umquam legitimè restitutum fuisse: ut meritò, vel ob hanc solam causam, omne jus novæ provisionis resolutum sit, *c. Eos, c. Solet, & ibi DD. De sent. excommun. lib. 6.* quæ quidem acquisiti juris resolutio, Reo in hac causa ad effectum acquirendæ exceptionis prodesse debet, licet aliàs ex superveniente causa de novo intentio Actoris non justificetur.

Progrediendo ad tertium hujus consultationis articulum, à cujus tractatione abstineri poterat, propterea quòd Dominus Marcus non Actoris vicem, sed Rei partes in hac causa obtineat, nihilque ei ob id necesse sit de jure suo docere, sed ex communi juris regula, *l. ult. ff. De rei vindi. l. Qui accusare. C. De edendo*, quæ perinde in beneficialibus, *Purpurat. in d. l. Qui accusare 17.* ut alijs quibuscumque causis locum habet, absolvi debeat Reus, Actore non probante, eaque ex causa ad aliud quoque non concluserit Reus, quàm ad absolutionem ex commodo possessionis, in qua per duas sententias conformes Concilij provincialis ac Parlamenti Mechliniensis manutentus est, ut animi consultissimorum Dominorum Assessorum ad partes Rei sint inclinatiores, & aversiores ab allegationibus, quibus Actor jus, quod Reus asserit, oppugnat, paucis, quo jure Reus nitatur, perstringemus; remotis his, quæ ad illius subversionem Actor in medium profert. Est autem id ex justa & canonica electione eorum, penes quos erat jus eligendi, subsecutâ debitâ institutione seu confirmatione, ut constat ex horum liquida & clara deductione, unà cum exhibitione instrumentorum id probantium. Adversus quæ Actor plurima in contrarium adfert, partim ex re, partim ex persona eligentium, partim ex persona electi, partim ex non observata juris forma; sed nihil est quod stringat.

Nam ex re quod objicitur, hunc Decanatum tunc non vacasse, continet refricationem potestatis & effectus assertæ Coadjutoriæ, quasi ex illa, propter insertam clausulam, *Ex nunc prout ex tunc*, Actor etiam ante mortem D. de Maio effectus fuerit Decanus Ecclesiæ, de qua hic quæstio; ideoque ad alterius electionem procedi non potuerit, *c. 1. & seq. De concess. prebend.* Cæterùm profluit hæc objectio ex pertinaci Actoris contentione, quod dicta Coadjutoria non fuerit subjecta Clementinæ constitutioni, *d. Clemen. Gratia*: proinde cùm latissimè in primo articulo sit deductum, hanc Coadjutoriam includi & subijci limitibus & terminis ejusdem Clementinæ constitutionis, Actoremque in diversis locis hujus processus confiteri ex morte Domini Maij vacasse hunc Decanatum, manifestissimum evadit, non rectè hic objici defectum vacationis: cùm verissimum sit, per acceptationem sequentium aliorum incompatibilium beneficiorum, renuntiatum fuisse dictæ Coadjutoriæ, & per eam sequentis vacationis ex morte D. Maij libertatem nullo modo constrictam fuisse: ita ut hîc occurrat vacatio de jure & facto; * cùm etiam 39
sola vacatio de jure faciat locum tam electioni quàm provisioni quarumcumque dignitatum & beneficiorum, *cap. Si tibi absenti, De preben. lib. 6. Rebuff. in praxi benef. lib. 1. tit. De requisit. ad collat.*

Secundò objicitur, quòd sic vacantis Decanatus potestas ea fuit, ut quoad ipsos eligentes non censeatur tunc vacasse: quasi scilicet Ordinarius non possit admovere manum beneficio reservato per Sedem Apostolicam, propter reservationis hujusmodi potestatem; quasi semel affectum beneficium ex reservatione Papali perpetuò maneat affectum, donec per eandem vel aliam Papæ provisionem de ea fuerit plenè dispositum, *cap. Si eo tempore, De elect. lib. 6. c. ad Romani in extravag. communib. De preben.* † Verùm veritas juris aliter se habet: nam 40
quamvis id verum sit eo casu, quo Papa hujusmodi aliquam reservationem facit motu proprio in favorem Ecclesiæ, ut scilicet de sic affecto vacante beneficio illâ vice nemo se intromittere possit præter Papam; cùm tamen hujusmodi reservatio fit ad instan-

instantiam & preces certæ personæ, deficiente jure hujusmodi reservationis vel ex morte provisi; vel ex superveniente ejus inhabilitate, vel ex aperta renuntiatione, vel tacita renuntiatione ex acceptatione alterius incompatibilis, hoc casu appositio manus Papæ nihil efficit, quo minùs Ordinarius de vacante beneficio disponere possit, &, si electivum est, ad eligentes libera redeat eligendi potestas: quia nimirum cessat ratio reservationis respectu personæ, vel quia mortua est, vel quia concessæ gratiæ tacitè vel expresè renuntiavit, ut eleganter hæc tradit Cosmas Guymier Glossator Pragmaticæ sanctionis, *in titul. De elect. in pragmat. sanct. ad V. causa*. Cùm itaque tenor dictæ bullæ Coadjutoriæ nullum motum proprium contineat, sed tantùm preces & petitionem dicti Domini Maij & Actoris hujus causæ; evidenterque constet eundem Actorem per acceptationem sequentium incompatibilium renuntiasse dictæ Coadjutoriæ, & per retentionem plurium incompatibilium indignum se fecisse; dubitatio nulla est, quin vacatio ex morte Maij inciderit in liberam potestatem ordinariorum eligentium.

Ex persona eligentium objicitur, quòd excommunicatione gravati, & in mala fide versati fuerunt; ob id, quòd præcepto Decani S. Pharaildis Iudicis & executoris dictæ assertæ bullæ non paruerint: sed non advertit Actor, quòd jus dictæ Coadjutoriæ tunc erat resolutum, & extinctum ex potestate dictæ Clementinæ constitutionis, per quam extinctionem resolvitur quoque deputati executoris potestas, & impunè non paretur, cui jurisdictionis vel executionis nullum est jus, *l. final. ff. De iurisd. om. iudic.* corruente quippe principali dispositione, corruunt omnes clausulæ accessoriæ, *c. Accessorium. De R. I. in 6. Decius cons. 60. Viso themate, Castrens. & alij in l. 1. ff. Si maior. fact. ratum habuerit.* Ex qua ratione etiam dissolvitur, quod Reo objicitur, de simili indignatione ex resistentia adversus Decani S. Pharaildis executionem; tam ex bulla dictæ Coadjutoriæ tamquam extincta & resoluta, quàm ex nova provisione, ob quam Actor veritus non est etiam clarissimis Dominis judicibus primæ & secundæ instantiæ impingere notam excommunicationis, de quo in actis satis dictum est.

Ex persona Electi multa comminiscitur Actor, quò illum ineligibilem faciat, ultra prædictam indignitatem & inhabilitatem. Et primò quidem, quòd non constet de ordinibus, & præsertim de sacerdotio Rei: sed nimis evidens est hæc Actoris calumnia; cùm in actis extet ejusdem Actoris clara confessio, per quam confitetur apertè instrumenta omnia per Reum de singulis suis ordinibus, tam minoribus, quàm majoribus exhibita, esse vera & authentica; exceptâ solâ signaturâ ac manu Episcopi Sareptani, qua sacerdotium Rei probatur: in cujus quidem scripturæ negatione non perstitit, sed per geminationem horum verborum, *ignosco, fateor, fateor, inquam, Sarreptani*, &c. ab ea re-
41 cessit. * Vltra quam confessionem accedit quoque positiva Actoris confessio, quòd Reus existat in sacris ordinibus etiam presbyteratus. Accedunt quoque diversorum testium clara testimonia, non de eo tantùm, quod Reus pro sacerdote, verùm etiam pro diacono, subdiacono & inferioribus ordinibus ordinato, ante & post electionem reputatus fuerit: quæ reputatio præsertim confratrum, jus facit super quasi possessione & usu sacerdotij, ut eleganter tradit Baldus, *in l. Ea quam n. 8. C. De fideicomm.* Ita ut supervacuum sit in hac improbabili exceptione consistere; potissimùm quòd inter prædictos testes non pauci sint, qui dicant se interfuisse primitijs Rei.

Secundò objicitur Reo, quòd tempore electionis non fuerit Canonicus vel Thesaurarius dictæ Ecclesiæ, & sic ineligibilis; ob id, quod tempore requisito, post acquisitam Thesaurariam ejusdem Ecclesiæ, non fuisset promotus ad sacerdotalem ordinem, quem expresè requirit dicta Thesauraria, quodque ob id eàdem Thesaurariâ exciderit, & sequenti Decanatu se indignum fecerit. Verùm nec huic exceptioni quicquam tribuendum est, cùm & ipse Actor Reum semper recognoverit esse Thesaurarium & ante tempus dictæ vacationis, post adeptum sacerdotium plusquam sexennium, eandem Thesaurariam pacificè possederit; eique ob id quæstio Dominij refricari non possit: cùm nec possit triennali pacifico possessori, *Reg. Cancel. De trien. possess.* Et vim hujusmodi exceptionis retundit privilegium Vniversitatis Lovaniensis, quo permittitur in dicta Vniversitate studentibus, ut possint septennio differre sacerdotium insistendo studijs: quo quidem septennio currente, & ante illius exitum Reus legitimè ad sacerdotium promotus fuit; ut de his, & studio Rei satis probatum est, tam per testimonia Rei, quàm publica & legitima documenta.

Ex forma electionis oppugnationis causas varias congerit Actor. † Primò ex eo, quòd ad eam 42
non sint vocati omnes absentes: sed ex adverso replicatur absentium vocationem de jure non semper esse necessariam, præsertim eorum, qui tempore hujusmodi absentiæ in Ecclesia ordinariam residentiam non faciunt, *c. Cum inter universas & ibi gloss. D. De elect.* Et quamvis ordinariè residens, si in remoto absens non est, contemni dicatur, si non vocetur, & propter ejus contemptum electio infirmari possit, *cap. Quod sicut in fine princip. De elect.* ad hoc tamen præterea requiritur, ut contemptus de suo contemptu conqueratur; sic quod ex hoc capite inducatur nullitas non ipso jure, sed per declaratoriam sententiam, contempto injuriam suam prosequente, *Gloss. prag. sanctionis. tit. De elect. vers. & cum humana, in V. adveniente die.* Et cùm electionum directiones ubique uniformes non sint, sed per loca varient, attendenda est obtinens consuetudo, *c. Cum Ecclesia in fin. c. In Genesi. De elect.* quæ in hac Ecclesia non astringit ad omnium absentium necessariam vocationem: quinimo communiùs receptum est, quod ex generali juris interpretatione absentes vocandi non sint, ubi non extat specialis consuetudo, absentes vocandos esse, *c. Cum in Ecclesiis, iuncta ibi gloss. De prebend. lib. 6.* cujus probationem in hoc casu Actor facere debuisset: ita quod sufficiat majoris & sanioris partis electio, *cap. Licet vers. ex hoc tamen De election.* nec noceat prætermissio aliquorum non residentium, aut extra provinciam existentium, *c. Coram De election.*

Qua

43 Quâ ratione curandum quoque non est, quod objicitur huic electioni vitium clandestinitatis, omissio bannorum, omissio Missæ de S. Spiritu, publicationis factæ electionis, & decantationis hymni, *Te Deum laudamus*: nam ut uno complexu omnes has objectionum causas diluamus, dicimus, omnes hujusmodi solemnitates substantiales non esse, & earum prætermissionem non semper vitiare, ut ex Nic. Boetio *in glos. sua ad Mandagotum, in Tract. De elect. c. 19. in princ.* Cosma Guymier, *in glossa Prag. sanct. tit. De elect. d. vers. & cum humana, in verb. suscipiant.* ac Petro à Biaxio *in Directorio elect. c. 13. n. 2. & c. 27. n. 4.* latius est deprehendere, ad quos sufficiat facta remissio: cùm alioqui ex his actis & instrumentis in ea exhibitis, satis constet, illa, quæ de omissa publicatione & vitio clandestinitatis proponuntur, non esse vera. Quibus addimus, præscriptam illam plurium solemnitatum observationem non perinde obtinere nec requiri in minoribus dignitatibus, qualis est hic Decanatus, qui quamvis dignitatem habeat, jurisdictionem tamen nullam, nec curam animarum habet, quæ reservata est Præposito, *Cos. Guymier in d. §. & cum humana,* Nic. *Boerius loco supra citato.*

44 Objicitur quoque Reo, quòd non citato seu vocato Actore hæc electio facta sit, cum jus id require videatur, *c. ult. De elect. in 6.* Sed licet id obtineat in eo casu, ubi electio in discordia facta est; non obtinet tamen, ubi illa in concordia facta est, nec apparet contradictor, qui justam contradicendi causam habeat. Atque ita ea juris dispositio non est trahenda ad nullitatem confirmationis ipso jure, sed ad eam, quæ facienda est adhibitâ cognitione justitiæ & injustitiæ, & ex deprehensa contradictionis justitia, DD. *in c. Quoniam De fil. presbyt. Cosm. Guymier ad Prag. sanct. tit. De elect. vers. c. facta autem, in verb. præsentata.* Cum ergò plusquam manifestum sit, & Actor ignorare non potuerit, oppositionis vel contradictionis nullam sibi fuisse justam causam, propter renuntiationem gratiæ coadjutoriæ ex Clementina constitutione *d. Clem. Gratiæ*, consequens est, nullam non esse, quæ non vocato aut exspectato Actore, secuta est electionis confirmatio.

45 Quæ confirmatio quamvis etiam oppugnetur ex eo capite, quòd Præpositus illam fecerit; facere autem non potuerit, ex eo, quòd unus eligentium quoque sit: valida tamen hic censeri debet; ideo quòd jus tam confirmationis, quàm electionis per literas Apostolicas erectionis hujus Ecclesiæ, apertè concessum sit Abbati seu Præposito: qua in parte voluntati atque auctoritati Summi Pontificis deferendum est.

Minùs itaque nocet, quod traditur, *in c. Licet Episcopus De praben. & dignit. lib. 6.* de non inducendo aliquem in corporalem possessionem beneficij, quod per accessionem incompatibilis amittitur, non vocato priore possessore: quia loquitur de eo, qui sic amissi beneficij per illam tacitam re-
2 signationem realis possessor fuit, cui major fieret injuria propter possessionem; quæ non fit illi, qui possessor numquam fuit, ut est in casu proposito, *d. c. Licet Episcopus. & ibi* DD. Ex his itaque omnibus alijsque pluribus, quæ adhuc adduci possent, Clarissimis Dominis Assessoribus existimamus satis liquere de bono jure præfati Rei.

Restat ergò quartus propositæ consultationis articulus; num scilicet ex præcedente aliqua externa causa, vel sequente, jus prætactæ electionis resolutum sit? Constituere sanè ita laborat Actor ex nova constitutione Pij Quarti; propter collusionem & tacitæ fidei accommodationem, quam contendit Reum fecisse & inivisse cum Domino Petro Gielis super prætacta Thesauraria. Sed hic hærendum non est, quòd tota hæc res in facto magis, quàm in jure consistat; neque per Actorem probata sint, quæ ad hujusmodi collusionis vel confidentiæ probationem sufficiant.

† Etsi enim dicta constitutio contenta sit argumentis & indicijs; argumentorum tamen & indiciorum exacta extare debet probatio: ut fit in doli probatione, *l. Dolum ff & C. De dolo.* Neque ex sola affinitate aut familiaritate inter Reum, & Dominum Petrum Gielis argumentum sufficiens desumitur; neque etiam ex eo, quod Reus procuraverit eidem Domino Petro provideri de hac Thesauraria: nam quilibet etiam extraneus, multò magis cognatus, affinis, vel amicus potest alij etiam sine mandato impetrare literas seu gratias ad beneficia, *c. Ex ore & ibi Panor. De his quæ fiunt à maior parte Capituli.* Cum alioqui etiam plena probatio hujusmodi confidentiæ Actori nihil prodesset: propterea quòd id accidisset diu post impetratam per ipsum novam provisionem, quæ justificari non posset ex sequente vel superveniente defectu juris Rei; sed ex præcedente tantùm, propter clausulam conditionalem assertæ novæ provisioni insertam, *si alteri jus quæsitum non sit, c. Abbate, & ibi* DD. *De sent. & re iud. lib. 6.* Vnde etiam percipitur improbitas Actoris, exhibentis priorem quamdam nostram consultationem, quam importunè instante Actore scripsimus, ex præsupposito in alia causa, & inter alias partes: de cujus præsuppositi veritate nihil in hac causa constat; & falsum fuisse præsuppositum, indicat exitus illius causæ in materia possessoria nuper definitæ. Sic quod manifestissimum evadat, nihil occurrere, per quod dici possit jus Domino Reo ex electione & confirmatione acquisitum, ullo modo resolutum & extinctum esse. Proinde finem faciendo (sub correctione Clarissimorum Dominorum assessorum) concludimus, partes Reverendi Domini judicis esse, ut sententiam in hac causa ferat secundùm conclusionem & petitionem Rei, non tantùm quoad principale, hoc est, absolutionem ab impetitione Actoris; verùm etiam quoad condemnationem omnium expensarum litis, quam idem quoque Actor passus est in utroque judicio possessorio, ob hujusmodi litis persecutionem nimis improbabilem.

De Electionibus.

SVMMARIVM.

Electio vitiosa.

1. *Electio per commistionem scrutinij & compromissi valet.*
2. 6. *Ab electione ad postulationem rectè duci argumentum.*
3. *Electionis vitium non nocet ante præsentationem.*
4. *Electi præsentatio superiori, an electo fiat interest.*
5. *Electus citari debet ad reiectionem electionis.*
7. *Electionis & postulationis quando commistio est, id sumendum quod utilius.*
8. *Postulationis nullitas impedit devolutionem.*

CONSILIVM XVII.

CONFIRMANDO ea, quæ nuper super collation. Præpositura S. Petri Leodiensis per Reverendissimum Dominum Episcopum Leodiensem jure devoluto, Generoso Domino Lamberto à Bliterswyck facta, scripsimus, ac demonstrando nihil esse, vnde nullitas postulationis per Capitulum S. Petri de persona dicti Domini Lamberti celebratæ constitui possit, dicimus in forma huiusmodi postulationis per Dominos dicti Capituli minimè aberratum fuisse. Nam quamvis videantur scrutinium & compromissum commiscuisse, minimè tamen aberrarunt:
1 * cum ea forma in electionibus non tantùm non sit reprobata, sed etiam aperto jure permissa, *c. Cum dilectus De elect. c. Cum expediat, De elect. lib. 6.* eumque modum electionis testatur Glossa, *in d. c. Cum expediat in V. inquisitio*, optimum expeditissimumque esse, neque hodie meliorem expeditioremque inveniri.
2 * Quod in electione traditum, ad postulationem quoque transferri debet: quemadmodum dispositio *cap. Quia propter De elect.* præscribens formas eligendi, minimeque excludens mixtam viam scrutinij & compromissi, *d. c. Cum expediat*, perinde etiam locum habet in postulatione, ut apertè decidit Panormit. *in d. cap. Quia propter.* Ita ut rectè ducatur argumentum ab electione ad postulationem, etiamsi per electionem electo quæratur jus, non postulato per postulationem, de quo hîc non quæritur.

Dicimus perinde ex peccato in materia, si qui postulatus est, eligi debuisset (quod tamen expeditum non est) perfectè & absolutè devolutionis
3 nullum esse periculum. † Nam ante præsentationem postulati, sive erratum sit in forma, sive in materia, quia res omninò integra est, nulla est dubitatio: neque dubitant, qui pro collatione Reverendissimi Domini Episcopi responderunt, quin nihil noceat; quodque ex integro vel ad electionem, vel postulationem redire possint, qui sic aberrarunt, *c. Bona 3. & ibi Panor. De postul. Prælat.* Sed & præsentatione per modum postulationis factâ, si tempora eligendi vel postulandi præterlapsa non sunt, perinde de novo eligendi est potestas: & in eo distat electio à postulatione, ut testatur Panormitanus, *in d. c. Bona De postulat. Prælat.* Quâ distinctione attentâ, cùm separationem electionis & postulationis inducat, non videmus, qua in parte hoc respectu conjunctionem constituat: neque enim vult jus providendi quæsitum esse superiori, cui facta est præsentatio; neque etiam postulantes post hujusmodi præsentationem perdidisse jus suum; sed hoc tantùm, ut præsentatione factâ, postulantium voluntas constringatur & suspendatur; & ei, cui præsentatio facta est, hoc acquiratur, ut præsentatione factâ, & necdum rejectâ, non liceat Capitulo in illusionem superioris, non exspectato ejus judicio, variare & alium postulare.

* Eoque sensu accipiendus est Baldus, *in l. 1. n. 37. C. De servitut. & aqua*, qui discrimen facit 4
inter præsentationem postulato, & superiori factam. Est itaque præsentatæ postulationis ea conditio, ut si legitima inveniatur, per superiorem, cui præsentatio facta est, admittatur, & utrisque manus claudantur, tam præsentantibus, quàm superiori; sin legitima non erit, reijciatur, * sed ita, ut ad rejectionem pars, si certa & præsens sit, ci- 5
tetur; alioqui citatione per edictum ad versus omnes, qui se opponere, vel sua interesse putabant, præmissâ: quâ citatione omissâ, admissio & rejectio est nulla, ut evenit in electione, *c. fin. De elect. lib. 6.* * à qua in eo articulo ad postulationem 6
omnes extensionem faciunt, *Glossa & DD. in d. c. finali.* Tanta quippe vicinitas est electionis & postulationis, ut mandatum de eligendo extendatur ad postulandum, *c. In causis & ibi glossa De elect.* cùm tamen mandatum strictè, & in forma sit adimplendum, *c. Cum dilecta De rescript l. Diligenter ff. Mandati*: & qui præscripsit jus eligendi in certa Ecclesia, præscripsisse quoque censeatur jus postulandi in eadem, *Panor. in d. cap. Bona n. 4.* Pronuntiare itaque debebat Reverendissimus Dominus, postulationem non esse admittendam; quia postulatus erat, qui debebat eligi, & se non miscere provisioni Præposituræ, durante tempore electionis, *Gloss. c. fin. De postulat. Prælat. in fin.* eamque ad exemplum Summi Pontificis, *in d. c. Bona 2. De postul. Prælat.* relinquere Capitulo, quod propter tam leve erratum jus suum perdere non de-
buit, † in eo præsertim articulo, qui in jure con- 7
troversus est, quique Capitulum in dubitationem trahere potuit; & propter dubitationem permittere commixtionem electionis & postulationis; ut sic id assumatur, quod negotio & personæ maximè congruit, ut Glossa & Panormit. *in d. c. fin. in fine*, aliique *in c. 1. De postul. Prælat. lib. 6.* tradunt. Sed etsi ob hujusmodi levem errorem, qui juris tamen probabilitate non destituitur, Capitulum meruisset jure suo eligendi privari; non tamen potuit Reverendissimus Dominus, nullâ præcedente citatione, declaratione, ac privatione ex eo capite hanc postulationem improbare, quasi scienter indignum postularint; cùm qui vel postulant vel eligunt scienter indignum, ipso jure priventur potestate eligendi, *c. Cum Vintoniensis, c. Cum in cunctis sub fin. De elect. notabilis Glos. in verb. privare in c. 1. De postulationib. Prælat.* nam indignus hic postulatus non est, sed levissimè tantum, tolerabilique errore, ob dubitatam qualitatem, erratum est in eo, quod postulatus sit, qui ex multorum opinione

opinione eligi poterat; qui error, etiamsi per omnia probabilis non sit, scientiam tamen excludit.

8 † Ideoque rectè dici potest, propter nullitatem actus postulationis, præsertim in casu dubio & controverso, non devolui potestatem providendi ad superiorem, quia id jure cautum non invenitur, *d. c. Cum in cunctis*: sed vel tolerandus fuit error, & postulatio ex commistione duarum formarum pro electione accipienda: quia per postulationem pervenitur ad electionem, *Glos. in d. V. privare*; ut confirmatio accommodetur ei, quod confirmabile fuit, propter personæ sic postulatæ idoneam qualitatem, exceptâ solâ dubitatione de ordinibus nondum susceptis: vel si tolerandus non fuit, remittenda fuit potestas eligendi ad Capitulum, cujus nulla argui potuit mala fides, aut negligentia; non enim præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. Atque ita eleganter decidit Boerius, *decis.* 70. & consulendo respondit Ludovicus Romanus, *cons.* 483. *Dubitatur*; faciendo præsuppositum, quasi in nudis finibus postulationis res ibi constitisset, & præsentatio non intervenisset. Sed nec eò respeximus, quasi hîc fuerit per unam partem Canonicorum delecta via electionis, per aliam postulationis, in quo inter cætera fundamentum sui responsi fundat Romanus; id enim magis adversatur Domino Lamberto: sed quasi sola postulatio mixto illo modo facta & jure comprobata, ab omnibus etiam facta fuerit, ad impediendam præcisam devolutionem ad Dominum Reverendissimum. Sanè quod de exemptione prius respondimus, facti magis, quàm juris quæstionem habere videtur; quando nunc nobis proponitur eam non esse, veremur tamen ob veterem possessionem secundariarum Ecclesiarum patriæ Leodiensis, ne id satis tutum non sit.

De Electionibus.

SUMMARIUM.

Electio non qualificati.

1. 4. *Personæ habilitas & capacitas requiritur tempore actus.*
2. *Impuberis testamentum non valet.*
3. *Qualitas beneficij observanda.*
5. *Licentiatus non usurpat privilegia Doctoris.*
6. *Regulare beneficium obtineri non potest ab eo, qui actu non est regularis.*
7. *Consuetudo mala observanda non est.*
8. *Beneficij fundatio per inferiorem alterari non potest.*
9. 11. *Electio conditionalis & incerta non valet.*
10. Dummodò *particula an modum an conditionem faciat.*
12. *Eligens scienter indignum privatur ea vice potestate eligendi.*
13. *Electio unius quando sufficiat.*

CONSILIUM XVIII.

IN erectione Episcopatus Namurcensis Sanctissimus Dominus noster Papa in Cathedrali ejusdem Episcopatus Ecclesia, tres inter alias erexit & instituit dignitates; Archidiaconatum videlicet, Archipresbyteratum & Pœnitentiariatum: *voluitq; quod ex omnibus Canonicatibus & præbendis ejusdem Ecclesiæ Namurcensis novem, cum illas vacare contingeret, tribus Magistris aut Licentiatis Decretorum, & tribus alijs nobilibus dictæ diœcesis, etiam in Iure vel Theologia saltem gradu Licentiatura in famosa quapiam Universitate studij generalis promotis, ordine præmisso servato, in perpetuum concedi & assignari debeant; quodq; ad sex priores tam nobiles, quam alij non nobiles, ut præfertur tamen qualificati; ad reliquas verò tres nulli nisi nobiles & graduati, ut præfertur, assumi possint: & Archidiaconus ad Archidiaconatum, Archipresbyter ad Archipresbyteratum, & Pœnitentiarius ad Pœnitentiariam ad nominationem solius Episcopi ex dictis novem graduatis assumi possint: & deinde futuris temporibus, quoties aliquem ex dictis novem reservatis Canonicatibus vacare contingeret, ad electionem Episcopi & aliorum graduatorum superstitum conferrentur; Ita ut in hujusmodi electione, Episcopi suffragium non plus iuris aut momenti habeat, quam cuiusvis graduatorum, nisi vocum paritate occurrente; in quo iteratum Episcopi suffragium hanc vocum paritatem dirimet.* Contigit autem, quòd ultimâ mensis Martij proximè præcedentis anni octuagesimi quinti ex hoc sæculo decesserit Dominus & Magister Ioannes Galotus, unus ex dictis Canonicis in Theologia graduatis, & in dicta Ecclesia Pœnitentiarius, & sic ejus Canonicatu & præbendâ vacantibus, constituto prius die electionis ad secundam mensis Augusti, eoque die ad sextam diem proximè sequentis Augusti prorogato, præfati Reverendissimus Episcopus & reliqui octo graduati superstites, sextâ mensis Septembris procedentes ad electionem novi Canonici, in locum dicti Magistri Ioannis per viam scrutinij, sua vota secretò singuli tunc deputatis scrutatoribus retulerunt, & publicato scrutinio compertum est, quod præfatus Reverendissimus Episcopus & cum eo duo alij elegerint Dominum & Magistrum Nicolaum Cousin, Sacræ Theologiæ Licentiatum; duo verò alij elegerint Magistrum Thomam Loups; reliqui quatuor graduati elegerint & postularint Dominum & Magistrum Ægidium Bosman, Curatum de Iamoda, dummodò se qualificatum reddat infra terminum juris per Canones præfixum, habeatque qualitates juxta præscriptum bullæ erectionis dicti Episcopatus Namurcensis requisitas pro hujusmodi Canonicatu obtinendo. Quâ electione sic secretò factâ, & nondum publicatâ, præfati scrutatores videntes eligentium hanc discordiam, interrogaverunt eligentes, an vellent minorem eligentium numerum accedere majori: qui omnes unanimiter responderunt, quòd sic: excepto solo Reverendissimo Domino Episcopo, qui dixit se in hoc consentire, dummodò is, qui excedet in votis, habeat qualitates, juxta præscriptum bullæ erectionis Episcopatus Namurcensis requisitas. Publicatione autem factâ, scrutatores, votis singulorum recollectis, & addito minore numero majori, per organum Notarij declaraverunt, in Canonicum dictæ Ecclesiæ, in locum dicti defuncti Domini & Magistri Ioannis electum & postulatum esse Dominum & Magistrum Ægidium. Quo facto, dictus Reverendissimus Episcopus declaravit, se non velle nec

nec intendere, illam electionem approbare, tamquam factam contra tenorem bullæ prætactæ. Ob quam causam idem præfatus Reverendissimus Dominus Episcopus, existimans unius etiam electionem factam de persona idonea, prævalere electioni aliorum in votis excedentium; de persona non qualificata, suo & aliorum, qui præfatum Dominum Nicolaum elegerunt, nominibus, eidem Domino Nicolao de dictis Canonicatu & præbenda cum Pœnitentiaria prætacta providit, eosdemque illi contulit; literis hujusmodi provisionis, & collationis, nec non requisitionis ad Dominos Præpositum, Decanum, & Canonicos dictæ Ecclesiæ expeditis: ad quas tamen requisitionis literas præfatus Decanus recusavit dictum Magistrum Nicolaum ad possessionem hujusmodi Canonicatus & præbendæ admittere: cujus recusatione attentâ, idem præfatus Dominus Nicolaus, per suum ad hoc constitutum procuratorem, curavit sibi per Notarium tradi prædictorum Canonicatus & præbendæ possessionem juris: alij verò graduati decreverunt præfato Domino Ægidio literas provisionis, cum insertione clausulæ, *dummodò se qualificatum reddat, juxta præscriptum bullæ & Canonum.* Occasione hujus contentionis ortâ lite & controversiæ materiâ inter præfatos Dominos Præpositum, Archidiaconum, & alios graduatos Canonicos ex una; & Reverendissimum Dominum Episcopum partibus ex altera; illis præfato Domino Ægidio, isto dicto Domino Nicolao accedentibus, re ad assumptos arbitros ex compromisso delata, & coram illis causâ instructa, ad calculum ferendæ sententiæ perducta: Quæritur, utrius electio hic prævalere & confirmari debeat; an Domini Ægidij ex majore eligentium numero; an vero Domini Nicolai à paucioribus, & in effectu à solo Reverendissimo Domino Episcopo electi?

Visis his, quæ proponuntur, excussis quoque actis hujus compromissi, nobis videtur, quòd causa Domini & Magistri Nicolai longè potior sit. Et primùm quidem ex eo, quod Dominus Nicolaus tempore hujus electionis capax fuerit hujus Canonicatus; ob id, quod tempore hujus electionis, & ante illam requisitam, ad obtinendum hunc Canonicatum, qualitatem perfectam habuerit, hoc est, Licentiatus in S. Theologia formaliter & legitimè creatus, ideoque idoneus & dignus ad illud obtinendum fuerit; neque ejus personæ ad constituendam in ea incapacitatem hujus Canonicatus, quicquam ex adverso objicitur: at verò tempore ejusdem hujus electionis, præfatus Dominus Ægidius hanc requisitam qualitatem Doctoratus vel Licentiaturæ in Theologia minimè habuit; & ne quidem adhuc alios inferiores promotionum gradus, sine quibus ad dictum Licentiaturæ gradum promoveri non poterat: quippe Baccalaureus Theologiæ creatus est Lovanij primùm in fine Octobris tunc sequentis, Licentiæ gradum postea sub finem Ianuarij Duaci adeptus: unde manifestum fit, dictum Dominum Ægidium tempore electionis non fuisse qualificatum, secundùm qualitatem in erectione & constitutione horum Canonicatuum requisitam; & sic ad eundem vacantem Canonicatum eligi vel postulari non potuisse; tamquam inidoneum & nondum dignum.

* Vbi enim certa qualitas in quocumque actu aut circa quamcumque personam ad illam habilitandam requiritur, illa nisi adsit & concurrat, impedit actus explicationem, & personæ capacitatem seu habilitatem, *l. Non ignorat & ibi Bart. & Bald. C. Qui accus. non poss. l. Si quæramus De testam.* & quidem nisi adsit tempore, quo actus explicatur: ut nihil sufficiat in tempore actus deficientem qualitatem postea supervenire. Annexio enim seu requisitio certæ qualitatis, ad actus perfectionem, non vero illius aptitudinem pertinet, *Panor. in c. Cum in cunctis §. fin. num. 6. De elect.* † Vndè est, quòd cùm ad testamenti factionem requiratur in testante idonea qualitas ætatis quatuordecim annorum seu qualitas pubertatis, *l. Qua ætate De testamen.* ad hoc, ut testamentum à testatore conditum valeat, non sufficiat illum pubertati esse proximum, nisi etiam impuberis ætatis ultimum diem attigerit; & sic decimum quartum annum complêverit; *d. l. Qua ætate, in fine*: Vsque adeò, ut in illud tempus, quo pubes erit, per impuberem testantem rejecta testamenti conditio, nihilò magis valeat, *l. Ad testium §. 1. ff. De testam.* quia lex qualitatem idoneam personæ testantis requirit, & inspici vult tempus, quo testamentum scribitur, non aliud sequens: sic quod ab impubere conditum testamentum superveniente pubertate, non convalescat propter initium inutile, *§. Præterea vers. nec ad rem Instit. Quibus non est permiss. facere testam.* Ideoque nec militis sine solemnitate juris conditum testamentum, jure militari valet, nisi etiam à militante confectum sit, *l. Titius De milit. testam.* etiam si tunc id fecit, cùm ad militiam electus erat, & in proximo erat, ut in numeris referretur, *l. Ex eo tempore ff. De milit. testam.* Vnde est, quòd cùm ad obtinendum quodcumque Ecclesiasticum beneficium, requiritur certa & definita in eo, cui providendum est, ætas, eam tunc adesse oporteat, nec sufficiat illam in propinquo esse, aut paulò pòst supervenire, *c. Si eo tempore De rescript. lib. 6. Panor. in c. Dudum n. 8. De elect.* † Et cum Canon, Papa, vel fundatio beneficij, sacerdoti aut presbytero aliquid defert, ut res effectum habeat, requiritur sacerdotium seu presbyterium eo tempore, *Dec. consil. 129. Pro tenui n. 5.* ex regula generali, quod qualitas adjuncta verbo debeat adesse tempore verbi, *l. In delictis §. si damnum ff. De nox. action.* † Cùm enim qualitas dispositioni aut actui est annexa, non sufficit adesse aptitudinem, *Panorm. in c. Cum in cunctis §. inferiora De election. & in c. Cum accessissent De constit. Barbat. in c. Dilectus De off. leg. n. 19. Calder. consil. 1. De elect.* Vt nec æquum est, ut idem statuatur de eo, qui in via vel accessu seu progressu alicujus rei est, quod de eo statutum est, qui est in illius termino & perfectione, *Alberic. in d. l. Ex eo tempore in fine.* Vnde etiam est, quòd huc proximè pertinet, quòd quæ Licentiato vel Doctori specialiter in dispositione juris vel hominis attribuuntur, non possint his accommodari, qui Baccalaurei dumtaxat sunt: ut rectè ex Baldo docet Angelus, *in d. l. Ex eo tempore*; & illum sequitur Ioannes Imolensis: Baccalaureus enim viam tantùm ingressus censetur ad Licentiam & Doctoratum, *Ioan. de Imola in d. l. Ex eo tempore.*

Et ita

5 Et ita quidem, ut quamvis aliàs cingendus propter vicinitatem & propinquitatem actus sequentis in plerisque pro cincto habeatur, DD. *in l. Filiusfam. ff. De milit. test.* Licentiandus tamen aut Doctorandus, quamvis intra breve tempus pro Licentiato, aut Doctore nullo modo habeatur, nec illorum privilegia usurpare possit: potissimùm quòd sola temporis ratio hîc in consideratione non habeatur, neque illius brevitas sufficiat, sed quod propter cinguli, hoc est, promotionis & tituli collationem, requirantur præcedentes actus examinationum & disputationum, sine quibus Baccalaureus cingendus dici non potest: possunt enim multa intervenire ne admittatur ad ulteriorem gradum, qui ad inferiorem dumtaxat admissus est, *Angel. in d. l. filiusfam.*

Cùm igitur præfatus Dominus Ægidius tempore huius electionis ne quidem perfectè Baccalaureus Sacræ Theologiæ fuerit, nondum ad hoc formatus, sed primùm adhuc formandus, & de facto post electionem primùm in mense Octobri post hanc electionem formatus, non potest dici fuisse in proxima potentia, ut Licentiatus quoque fieret, nondum in inferiore gradu approbatus; cùm alioqui solus etiam formalis Baccalaureatus hanc proximam potentiam non faciat, sed ex statutis & observationibus scholarum, requiratur adhuc ulterioris studij definitum tempus, quod hic Dominus Ægidius non peregit; sed illud antevertendo, & sic in effectu per saltum, si non gradus, saltem temporis, Licentiæ gradum mense Ianuario deinde sequente obtinuerit; non Lovanij, ubi studijs operam dedit, & Baccalaureatum obtinuit, sed Duaci, ubi numquam studuerat, & in cursu promotionis non fuerat; certus quod in anticipatione temporis Lovanij, propter defectum requisiti temporis per illius saltum, hunc gradum obtinere non posset: ita quod proxima potentia adipiscendi requisitum Licentiaturæ gradum in dicto Domino Ægidio non fuerit tempore hujus electionis, nec tunc pro cincto haberi potuerit, qui necdum cingendus erat, nec de eo decretum ut cingeretur, *d. l. Filiusfam.* ad quod etiamsi tunc perfectè pervenisset, nihilo magis capax fuisset, propter vicinam & verosimilem potentiam: non enim sufficit aptitudo ad actum, ubi actus ipse requiritur, *Decius d. consil.* 129, *n.* 5. *Panor. in d. §. inferiora.*

Quod satis agnoscens Dominus Ægidius, incapacitatem ex defectu actus seu præsentis requisitæ qualitatis in tempore electionis, illi ex tenore bullæ Apostolicæ obstare, ad consuetudinis & observationis contrariæ præsidium confugit, allegando & proferendo aliquot exempla, non tantùm ex vicinis Cathedralibus Ecclesijs, ut Leodiensi, & Ruremundensi, sed etiam in hac eadem Ecclesia Namurcensi, de electionibus illorum, qui requisitam qualitatem hanc gradus Doctoratus & Licentiaturæ non habebant, sed factæ fuerunt sub conditione idoneæ hujus qualitatis comparandæ tempore congruo. Verùm quod ad Ruremundensis & hujus Namurcensis Ecclesiarum exempla attinet, ad aliud in proposito non prosunt, quàm ad detegendum abusum & contraventionem illorum, qui terminos bullæ Apostolicæ notoriè excedentes, ex defectu per illam requisitæ qualitatis, inidoneos contra tenorem dictæ bullæ eligere, & in sic affectis beneficijs retinere præsumpserunt: ita ut hæc res ad exemplum trahi non possit, non magis quàm judicis iniqua & injusta sententia vel decretum, *l. Nemo C. De sentent. & interloc.* cujus effectum habere solet electio, *c. Vt circa De election. lib.* 6. Non enim debet attendi quod fortè non rectè factum est, sed potiùs quod fieri debuit, *l. Sed licet De off. præsid.* † Vnde est, quòd per Pontificem cassetur 6
& irrita declaretur electio ad regularem Ecclesiam seu Prioratum de persona non regulari, *c. Nullus De election. lib.* 6. etiamsi regularis facilè tempore electionis possit fieri: imò etiamsi in habitu Monachali tunc fuerit, & professionem statim expressam facere possit: non obstante præcedenti observatione, quod sæpiùs vacante eodem Prioratu ad illum etiam sæculares clerici electi fuerint, *expressus text. in c. Cum causam De elect.* † Ita quod 7
in hujusmodi tam expressâ contraventione, consuetudo aliqua constitui non debeat vel possit; non enim sequi, sed penitùs eradicare oportet malam consuetudinem, *c. Consuetudo 8. dist. Panor. in d. c. Cum causam n.* 4. & quod contra rationem aliquando receptum est, non debet produci ad consequentiam, *l. Quod verò ff. De legi.* Et quod ab Ecclesia Leodiensi profertur exemplum, rei propositæ non potest applicari: quia non probatur, quòd in Ecclesia Leodiensi ad obtinendum Canonicatum requiratur gradus Doctoratus vel Licentiæ tempore collationis seu provisionis, sed ex adverso per certificationem ab eadem Ecclesia acceptam, & in hac lite exhibitam, constat hujusmodi qualitatem gradus requiri dumtaxat ad hoc, ut quis possit venire & admitti ad residentiam: at in proposito requiritur hæc gradualis seu promotionalis qualitas ad obtinendum aliquem ex his affectis seu qualificatis præbendis. Vnde etiam impertinenter hoc allegatur, quòd per bullam erectionis Episcopatus Namurcensis transferantur privilegia, quæ Ecclesia Leodiensis obtinet: cùm enim hac in parte nullum sit aut saltem esse non probetur in Ecclesia Leodiensi privilegium, quòd beneficia ex certa qualitate qualificata, & qualificatis personis affecta, possint conferri actu non qualificatis, sed in proxima potentia obtinendæ qualitatis constitutis, frustra ab Ecclesia Leodiensi exemplum petitur, aut consuetudinis usurpatio prætexitur: cùm alioqui generalis privilegiorum hujuscemodi concessio non porrigeretur ad casum specialiter notatum, *L. Si servus communis De stipul. servor. l. Cohæredi 41. §. qui patrem De vulgar. & pupil. l. Doli clausula 119. De verb. oblig.*

Quia igitur in fundatione horum novem affectorum Canonicatuum specialiter per Papam illorum fundatorem ordinatum est, ut illa non nisi graduatis conferri debeant, non potest dictæ Ecclesiæ Leodiensis generalis observatio de aptitudine ad gradum etiam non propinqua, sed remotissima tranferri ad hos Canonicatus sic specialiter qualificatos, sed debet illorum electio regulari secundùm conditionem temporis, quo electio celebratur, *l. Plenum §. equitij De usu & habit.* ut qui tunc sic qualificatus existit, eligi possit; non etiam qui tunc nondum qualificatus est, etiamsi paulò pòst qualificari possit.

8 Et sanè tam constringuntur eligentes ad hujus requisitæ qualitatis observationem, ut non sit in potestate Episcopi, multò minùs eorum, qui illo inferiores sunt, primam beneficij fundationem alterare, aut contra illam vel apertè vel obliquè dispensare, *DD. in d. c. Cum accessissent*; nec hoc efficere, ut presbytero, aut aliter qualificatæ personæ affectum beneficium, ei, qui tempore collationis seu provisionis talis non est, conferri aut de illo ei provideri possit, *Felinus in d. c. Cum accessissent versic. & per hoc dictum, Steph. Bertrand. consil.* 329. *Illud certissimum n.* 2. *vol.* 4. *Cravet. cons.* 63. *Primum dubium n.* 5. *vol.* 1. Ita quòd contra formam fundationis facta electio seu collatio ipso jure sit nulla, *Rochus de Curte tract. de iure patronat. in verb. pro eo quod diœcesani, quæst.* 15. *Cravet. d. n.* 5. potissimùm quia hæc forma & lex per dictam bullam sit data & præscripta à Papa; à qua recedere aut illam dissolvere non potest quicumque illo est inferior, *Clem. Ne Romani. De elect. l. Formam. C. De offic. præf præt. orientis, Cravet. cons.* 170. *Proponitur in facto n.* 7. *vol.* 1.

Relinquitur ergò, quod cùm præfatus D. Ægidius tempore electionis fuerit omninò inidoneus, de eo facta nominatio, & subsecuta electio à scientibus illum talem esse, sit omnino nulla; etiamsi à majore parte Capituli dicatur esse facta, *c. Perpetuo De election. lib.* 6. *Rochus de Curte in d. tract. De iure patron. in verb. honorificum n.* 19. *Panorm. in d. c. Cum in cunctis §. ult. n.* 6. præsertim ex eo, quòd sit facta in discordia, *d. c. Dudum d. cap. Cum in cunctis §. clerici c. bona De elect. Franc. Marcus dec.* 1037. *part.* 1. De qua dictorum eligentium inidoneæ qualitatis in præfato Domino Ægidio scientia, manifestè hic constat, ob conditionem & modum, quem hi eligentes suæ nominationi & electioni adjecerunt, *si seu modò idem Ægidius se idoneum & qualificatum faceret intra tempus per Canones præfixum iuxta præscriptum dictæ Bullæ.* Plurimùm sane in hujuscemodi adjectione aberrantes: cùm neque per Canones, neque per dictam Bullam, ullum tempus præscriptum sit, in quo seu intra quod electus post nominationem & electionem, requisitas qualitates sibi comparare possit; cùm illas præexistentes, & ex anteriore, non sequente tempore requirat: ita ut quod ex antecedente tempore requiritur, non sufficiat ex sequente supervenire.

Et sanè tantùm abest, ut hæc dicti D. Ægidij nominatio & electio sustineri ullo modo possit ex hac conditionali adjectione, ut etiam ex illa sola tota electio de ipsius persona subverti debeat. †
9 Est enim apertissimo jure constitutum, *in c.* 2. *De elect. lib.* 6. quòd in electionibus, postulationibus, ac scrutinijs vota conditionalia, alternativa, vel incerta admitti non debeant, sed omninò reprobari & rejci, & sic haberi quasi non data; jure suffragiorum apud alios, qui purè nominaverunt seu elegerunt, residente, hoc est, ut rectè interpretatur Antonius de Butrio, *in d. c.* 2. *in princ.* potestate eligendi ad alios devolutâ; ita quod ex conditionalibus votis electio non possit sortiri effectum. Non autem sic, quasi rejectâ conditione tamquam nulliter adjectâ, electio ipsa non reddatur nulla; & si conditionaliter eligentium vota adnumerentur illorum votis, qui purè elegerunt, ut erroneè putat Guido Papæ, *consil.* 72. *Pro decisione n.* 6. cùm verba constitutionis, *in d. c.* 2. aperta sint, quòd adjecta conditio non tantùm vitietur, sed etiam vitiet ipsam electionem de illo, qui ita sub conditione electus est, *Glos. Ioan. Monach. Geminian. Anchor. Phil. Francus in d. c.* 2. *Lud. Romanus cons.* 483. *Dubitatur primo. num.* 10.

Cùm igitur hi quatuor eligentes in scrutinio, qui dictum D. Ægidium elegerunt, non purè eum elegerint seu nominaverint, sed sub hac verborum forma, *Dummodò intra terminum Canonis reddat se qualificatum*; & sub eadem forma verborum ex hac nominatione per scrutantes facta sit electio & illius publicatio: certum & manifestum est, hanc ex his quatuor nominationibus factam electionem, omnimodò esse conditionalem. † Nam dictio seu particula, *Dummodo*, conditionem potiùs, quàm mo- 10
dum facit; quando refertur ad aliquam qualitatem requisitam in persona pro ejus habilitate; quia habilitas necessario debet præcedere actum, *c. fin. De translat. Episc. c. Quia diligentia De election. cap. Quod sedem De off. iudic. ord.* 10. *Andrea in c. Ex tuarum De author. & usu pallij.* Vt etiam generaliter dictio, *Dummodo*, importat conditionem, quando mens loquentis talis est; ut est, quando constat eum aliquid priùs velle impleri, quàm dispositio ejus locum habeat, *l. Cum mota C. De transact. Castrens. in l. Huiusmodi. in princ. De legat.* 1. Vt est in proposito, in quo constat neminem horum quatuor eligentium fuisse, qui non sub conditione, & in eventum secuturæ qualificationis hunc D. Ægidium elegerit; & qui aliter quàm eâ purificatâ illius electionem ratam esse voluerit. Ita quod indubitatum sit, quod per hujus conditionis adjectionem hic actus electionis horum quatuor fuerit omnino ab initio nullus, *d. c.* 2. *c. Actus legitimi De reg. iur. lib.* 6.

Ex qua consideratione quoque efficitur, ut non possit sustineri electio Dicti D. Ægidij per hoc, quòd nominatione omnium factâ, ad interrogationem scrutatorum omnes eligentes, excepto Episcopo, dixerint se consentire quòd eligentium minor numerus accedat majori, & quod sic ex tribus illis, qui elegerunt D. Nicolaum, duo videantur per hunc consensum à sua electione recessisse, & suum votum sic tacitè in D. Ægidium contulisse: * nam & hujus generis votum velut conditiona-
le, saltem ab initio omninò incertum est: quæ in- 11
certitudo perinde vitiat votum, ut adjecta conditio, *d. c.* 2. propter indicij incertitudinem, quæ adhiberi non debet in electionibus. Vnde tradunt omnes, quòd si inter plures eligentes unus dicat se eligere, in quem major pars consentit, non facere numerum inter eligentes: sic quod ipsi non possit prodesse proprium hoc votum, si illo connumerato, aliorum aliquot votis dici possit à majori parte electus, *Anchor. in d. c.* 2. *n.* 1. *Everard. Præses. cons.* 100. *in princ.* In quo certè conspicitur evidens scrutatorum, sive gratia, sive abusus, qui hanc interrogationem non fecerunt ab initio, cùm omnia adhuc incerta erant; sed post omnium nominationem, quando ex illis scrutinium publicandum, & electio finalis facienda seu declaranda erat, & jam jam certò illis constabat dictum D. Ægidium numero votorum superasse; ut sic aliorum accessione eidem D. Ægidio jus indubitatum parerent.

Et

Et quamvis, his omnibus suffragijs semotis propter dictam incertitudinem, & electionem in forma & materia peccantem, solius Episcopi maneat electio, ideoque Dominus Nicolaus in omnem eventum non posset dici electus à maiore parte Capituli, quocumque respectu, sive in comparatione numeri minoris ad maiorem, sive maioris respectu totius Capituli, *c. Ecclesia* 48. *De elect.* rectè tamen, & quidem à toto Capitulo electus censeri debet, † ob id, quòd quatuor, qui D. Ægidium
12 elegerunt, preterquam quod male & reprobato more vota sua conditionaliter, & sic nulliter contulerint, *Panor. in d. §. cleric. nu. 6. vers. unde credo.* scienter quoq; in idoneum & indignum, hoc est, non habentem requisitam Doctoratus vel Licentiaturæ qualitatem, elegerint seu nominaverint, & per hoc non tantum nihil præfato D. Ægidio prodesse possint, sed præterea se illâ vice indignos fecerint, & in illa electione jus voti & suffragij amiserint, *c. Cum in cunctis* 7. *§. clerici. c. Cum Vintoniensis* 25. *De elect.* præsertim quia post hanc suam nominationem in illa persistiterint & publicationem in illa scrutatores fieri permiserint, & ex illa D. Ægidium electū esse declaraverint *c. Perpetuo De elect. lib.* 6. Atque ita jus electionis Canonicæ resedit apud illos, qui hunc indignū non elegerunt; hoc est, apud præfatum Episcopū, & duos alios cum eo eligentes, qui in hanc indignitatē non impegerunt; quia quē illi nominaverunt, præfatum videl. D. Nicolaum, omnimodò dignus & idoneus fuit. Et quamvis si non dolo saltem per abusum scrutatorum, à sua prima nominatione aliquo modo recesserit, consentiendò in illum, in quem major pars consentiret, non tamen per id sunt effecti inhabiles ad electionem: sed vel standum est eorum primæ nominationi, in qua nullum conspicitur vitium; vel si ratio habenda posterioris, non ad alium finem id faciendum est, quàm ut propter incertitudinem, illorum quoque sequentia hæc vota reputentur nulla, & ob id nullum D. Nicolao præstiterint impedimentum,
13 *c. Non præstat* 54. *De reg. iur. lib.* 6. * Ita ut quia nullum vitium conspicitur in voto Reverendissimi Domini Episcopi, sed constans in eo illius perseveratio, ex illo, quamvis unico & solo, potior dici & sustineri debeat nominatio & electio D. Nicolai; cùm etiam unius solius electio, nullo vitio laborans, sufficiat, si omnes alij eligentes indignum scienter elegerint, *Panor. in d. cap. Cum Vuintoniensis n.* 2. quasi totius Capituli potestate ad eundem Episcopum delatâ seu relictâ, non jure devolutionis, sed jure primario: quia Episcopus hanc electionem fecit non ut Episcopus, sed ut Canonicus, *c. Postulasti De concess. præb.* Cùm alioqui potius jus semper stet ex ea parte pro qua stat Episcopus, *Lud. Romanus cons.* 366. *Quæritur nunquid n.* 7.

Nec excusare debet dictos quatuor eligentes, aut ab eis hanc activam indignitatem seu privationem vocis & suffragij, in hac electione avertere, quòd fortè bonâ fide putaverant id ita sibi licere, & præfatum D. Ægidium usquequaque non fuisse indignum, propter potentiam adipiscendæ requisitæ qualitatis; nam hic error non est facti, sed juris, cujus ignorantiâ nemo regulariter excusatur, *l. In omni. l. Iuris ignorantia De iur. & facti ignor.* & maximè in electionibus, *c. Innotuit & ibi glos. in V. ignorantiam De elect. Barthol. Brixien. Venerial. q.* 23. Cùm igitur sic validè & utiliter facta sit nominatio de persona D. Nicolai, tamquam tunc benè qualificati, quæ etiam ex sola nominatione Episcopi potuit & debuit à scrutatoribus publicari sine ullo alio novo scrutinio ex hoc primo actu, ut rectè tradit Panorm. *in c. Congregato n. 6. De elect.* existimamus ex horum diligenti comparatione causam & electionem D. Nicolai per omnia potiorem, & nominationem seu electionem de persona D. Ægidij ex omni parte nullam & inutilem.

De Electionibus.

SVMMARIVM.

Electio ad Decanatum.

1. *Electus ad sæculare officium quomodo cogi possit.*
2. *Electus ad dignitatem Ecclesiasticam, invitus non cogitur electioni consentire.*
3. *Electus non cogitur electionis suæ confirmationem petere, in quam semel consensit.*
4. *Electus an tuta conscientia recusare possit electionem.*

CONSILIVM XIX.

ALIA est ratio munerum civilium, ad quorum administrationem suscipiendam & peragendam quilibet electus per captionem pignorum, & alia juris remedia cogi potest, *tit. ff. De vacat. & excusat. muner.* si non habet vel ex jure, vel ex privilegio immunitatem, vel aliam excusationis causam jure probatam; ideo quòd temporalia, non perpetua sint: * alia dignitatum & beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ qui suscipit, spirituale matrimonium cum ijs contrahit, *c. Cum inter Canonicos* 21. *De elect.* Ita ut quemadmodum ad carnale matrimonium nemo invitus compellitur, *l. Non cogitur, De ritu nuptiar.* ita nec ad spirituale, *Nic. Everardi in loco à matrim. carn. ad spirituale.* Proinde ut libertas electionis est in eligentibus ad Prælaturam vacantem, ita quoque liber consensus in electo, qui per quamcumque viam jure probatam electus, præsentatâ sibi electione, potestatem habet ad mensem usque deliberandi, an oblatam dignitatem acceptare velit, an potiùs illam recusare, *c. Quamvis De elect. lib.* 6. Ideoque in assumendo electo ad dignitatem, ad quam electus est, in conditione ponitur, dummodo electioni de se factæ consentiat, *c. Cum in iure peritus* 33. *De elect.* * Imò quod magis est, electus non cogitur invitus ad administrationem seu petitionem confirmationis, etiam postquam semel electioni de se factæ consensit, quasi re adhuc integrâ, dissentiendi seu renuntiandi juri ex electione ac consensu quæsito sit facultas, *c. Si electio De elect. in* 6. † Quod ex eo manifestum fit, quòd à jure Canonico constitutum sit, jus novæ electionis celebrandæ redire ad ipsum Capitulum, si electus recuset electionem, vel acceptatæ renuntiet, vel debito modo acceptatam non prosequitur petendo illius confirmationem, *d. cap. Si electio.* Vnde est quòd juris Canonici interpretes ad unum omnes in articulo quæstionis, an electus possit compelli ad consentiendum electioni de se factæ, ex sententia

(Margin: 1 beside "ALIA est ratio"; 2 beside "sint: *"; 3 beside "electus non cogitur"; 4 beside "in 6. †")

Archidiaconi, *in d. c. Si electio*, resolvant causativè quidem, sed non præcisè quemquam cogi posse ad hujusmodi consensum: hoc est, libertatem dissentiendi esse, sed cum periculo peccati mortalis, si electus temerè, hoc est, cùm in propria conscientia se agnoscit idoneum ad hujusmodi dignitatem, & scit alios in Capitulo idoneos non esse, recuset, *Gemınian. phil. Francus, Ant. de Butrio & alij in d. cap. Si electio.* Ita quod hac in re post requisitionem tantùm sit locus admonitioni, ne temere recusando peccatum mortale incurrat, sed præcisæ coactioni locus non est: ut sic ad extremum conscientiæ suæ relinquendus sit, non omninò cogendus.

Ex quibus facilè colligent Venerabiles Domini Decanus & Capitulum collegiatæ Ecclesiæ Sancti Petri Lovaniensis, quid respondendum sit ad consultationem & requisitionem Capituli Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Sulpitij Diestensis, super recusatione Domini Francisci Wiggers ad Decanatum dictæ Ecclesiæ electi: nimirum quòd, cùm sic pertinaciter in proposita recusatione perseveret, aliter quàm ad prædictam admonitionem cogi non possit, ut electioni de se factæ consentiat, ideoque nec per suspensionem à perceptione fructuum, aut distributionum quotidianarum, nec per coactionem ad abdicandum suum Canonicatum aut Cantoriam (licet id fortè semel inconsultè se potiùs facturum, quàm consensurum declaraverit, *L. 2. C. Qui bonis cedere poss.*) ad id cogi possit, sed perseverante eo in hac recusatione, per Capitulum procedendum esse ad alteram alterius alicujus de gremio Capituli, si idoneus seu dignus aliquis est, electionem, vel ex alio gremio alicujus alterius postulationem.

De Electionibus.

SVMMARIVM.

Electio ad Decanatum.

1. *Electionis forma ex* c. Quia propter 42. De elect. *in quibus dignitatibus locum habeat.*
2. *Electio in dignitatib. sexus muliebris quomodo facienda.*
3. *Mixtus casus an comprehendatur sub simplici.*
4.8.10 *Electus sine confirmatione, an quando & qua administret.*
5. *Electus sine vitio intrusionis potest consentire in electionem.*
6. *Electus in intronisationem condescendere potest.*
7.9. *Electus ante confirmationem benedicere & iurare potest.*
11. *Electio quid iuris tribuat electo.*

CONSILIVM XX.

VACANTE Decanatu Ecclesiç Collegiatç & sçcularis vtriusque sexus personarum S. Gertrudis Oppidi Nivellensis, per mortem Domini & Magistri Gisberti Gisseni illius vltimi possessoris, Prçposita, Canonicç & Canonici constituentes Capitulum ejusdem Ecclesiæ, cupientes ad novi Decani electionem procedere, electâ viâ scrutinij, communiter decreverunt, vt is, in quem plures consentirent, ab omnibus haberetur pro electo; scrutatores ipsos solemni juramento adstringentes, ne vota singulorum alicui revelarent, consuetudini suç Ecclesiæ etiam in electione Præpositç novissimè observatç insistentes, ut omnis discordiç materia tolleretur. Cùm autem facto huiusmodi scrutinio constaret D. & Magistrum Adrianum Basset ejusdem Ecclesiç Canonicum à pluribus fuisse nominatum, eiusque assensus à Capitulo per organum vivç vocis Præpositç requireretur, concesso ei super hoc deliberandi termino, die undecimâ sequente in electionem de se factam consensit, eamque acceptavit. Vnde tunc Capitulum, ab electo minimè requisitum, eundem ad choros S. Getrudis & D. Pauli respectivè Ecclesiarum deduci, ibidemque installari seu intronisari, & locum Decani in Capitulo ipsi assignari, ac forsan etiam in possessionem hujusmodi Decanatus (prout de prædecessore ejus factũ fuerat) eundem poni & induci fecit & mandavit, per organum vivæ vocis Præpositç prælibatæ: cujus mandatum Scholasticus dictæ Ecclesiç suscepit, & mox executus est: quo facto; Capitulo adhuc congregato in loco Capitulari, juramentum in libro suorum statutorum præscriptum, & à novo Decano prçstari consuetum, idem Capitulum ab electo præstari fecit & recepit. Queritur an electio sit valida & Canonica? An electus dici possit intrusus? An sedere loco Decani in choro vel Capitulo sit administrare, & proinde electus inciderit in pœnam administrantis ante obtentam confirmationem? Et an ad novam electionem procedi poterit antequam ista sit infirmata?

Ad primam quæstionem respondendo dicimus, quòd primo aspectu non videatur hæc electio esse valida; ideo quòd, electâ viâ scrutinij, forma à jure illi per decretum Generalis Concilij præscriptâ, *cap. Quia propter 42, De electio.* non sit observata, sed in pluribus ab ea sit recessum. & potissimùm per hoc, quod ante scrutinium per Capitulares convenerit & ordinatum sit, ut is electus ab omnibus censeretur, in quem plures consentirent, & quòd suffragia seu vota non publicarentur, cùm publicationem illorum dicta Conciliaris constitutio omninò exigat, nec maiore numero suffragantium respectu & comparatione minorum contenta est, sed requirit maiorem & saniorem partem Capituli, quam faciunt duæ partes totius Capituli: ita quod non tantùm non sit servata forma dictæ Conciliaris constitutionis, sed etiam directè subversa.

Verùm in proposito aliud nobis dicendum videtur, ex eo, quòd dicta Conciliaris constitutio suis finibus concludatur, nec extra illos extendatur. 1

† Etsi enim vno ore ferè omnes juris Interpretes hunc juris articulum tractantes hoc admittant, constitutionem illam non tantùm obtinere in Cathedralibus & Regularibus Ecclesijs, quod quosdam voluisse refert Glossa, *in d. cap. Quia propter*, verùm etiã in alijs Collegiatis tam sçcularibus, quàm Regularibus; quasi hæ Ecclesiæ, suo proprio Prçlato mortuo, non minùs rectè dici possint viduatæ (ad quas viduatas solas restricta sunt verba dictç Conciliaris constitutionis, *in d. cap. Quia propter in fine*) quàm Cathedrales; ita tamen hanc extensionem restringunt, *gloss. Abbas, Ant. De Butrio. Panor. & alij, in d. c. Quia propter; Petr. Ancharan. cons.* 51. Con-

51. *Consuetudo quæ habet*, ut obtineat tantùm in ijs aliarum Ecclesiarum Prælatis, qui dignitatem seu Prælationem generalem, hoc est, curam totius Ecclesiæ seu universalem jurisdictionem habent in civilibus & criminalibus, spiritualibus & temporalibus; hoc est in primarijs seu principalibus dumtaxat dignitatibus seu Prælatis: ut qua ratione sic ab omnibus accipitur dicta Conciliaris constitutio in Cathedralibus, ut dumtaxat referatur & restringatur ad Episcopum, minimeque obtineat in ejusdem Cathedralis Ecclesiæ alijs Prælaturis, ut sunt Præpositure, Decanatus, Archidiaconatus, Cantoria, & aliæ similes inferiores, *gloss. in d. c. Quia propter*, *Mandagot. in tract. De elect. pat. 1. nu. 21.* eadem quoque dictæ constitutionis per justam interpretationem ad alias inferiores Ecclesias facta intentio, limitari & restringi debeat ad solam principalem Prælaturam, & minimè extendi ad alias principali Prælatura inferiores, *Ioan. De Imola in d. c Quia propter*, quæque supra se majorem Prælaturam habent, *Celsus Hugo cons. 27. Decidenda est controversia num. 1.* etiamsi aliquam in certis articulis prælationem & jurisdictionem habeant, *Petrus à Biaxo Navaren. in suo Directorio facien. elect. c. 39. tertiæ partis*, *Bellamer. in d. c. Quia propter n. 3. Franc. Marc. decis. 921. 922. & 926. part. 1.* ita quod remota necessitate observandæ dictæ formæ per generale Concilium præscriptæ, laxior quoque liberiorque sit electionis potestas quoad formam & modum illius; ut omnis censeatur idonea, quam vel consuetudo Ecclesiæ habet, vel Ecclesiæ statuta, aut eligentium conventio seu decretum antecedens præscribunt, quæ non sit juri contraria.

Cùm igitur in utriusque sexus Collegiata illa Ecclesia Sanctæ Gertrudis Nivellensis principalis & primaria dignitas sit ipsa Abbatialis dignitas, & ad Abbatissam pertineat universalis, & generalis prælatio & jurisdictio tam in civilibus quàm criminalibus; in cujus electione ob id etiam observari solet forma dictæ Conciliaris constitutionis; Decanatus verò inferior, quem etiam in eadem Ecclesia præcedere dicitur Præpositura: sequitur, quòd electio, de qua proponitur, non possit dici vitio formæ laborare, cùm formæ certæ ex juris dispositione non fuerit adstricta, sufficiatque illam ritè factam esse secundùm præscriptam à Capitulo & eligentibus formam, quæ reprehensionem non meretur, nec illiciti aliquid habet. Eoque minùs reprehendi aut oppugnari potest, quòd in facto quoque proponatur, consuetudinem & observationem prætactæ Ecclesiæ Nivellensis talem semper fuisse, ut in inferioribus ejusdem Ecclesiæ dignitatibus seu Prælaturis hæc forma electionis, diversa à forma electionis ad Abbatialem dignitatem, servetur; à qua etiam, cùm non sit irrationabilis, nec juri contraria, recedi non posset. Quâ ratione etiam in Cathedralium Ecclesiarum inferioribus Prælaturis electio quoad formam est libera, secundùm ea, quæ prædiximus; quæ tamen cessat, si libertatem consuetudo non habeat, ut in illis observari debeat forma per Conciliarem constitu-
2 tionem præscripta, *Mandagot. d. parte 1. n. 21.* † Quæ interpretatio & restrictio in proposito eo proclivius admittenda est, quòd casus propositus exorbitet à terminis Conciliaris constitutionis, quæ restricta est ad Ecclesias virorum, ideoque non obtineat in Ecclesijs mulierum, in quibus alia forma à jure præscripta est, *c. Indemnitatibus De elect. lib. 6.* cujus alterius formæ observatio nihilo magis in proposito necessaria fuit; ideo quòd hæc Ecclesia ex utroque sexu constet, atque ita mixtam naturam habeat, ut nec simpliciter mulierum, nec simpliciter virorum dici possit; * eaque ratione 3
rectè dici possit, ad neutrius prædictarum formarum observationem teneri. Cùm enim extet juris dispositio & præscriptum in utroque casu simplici, idque diversimodè; de hoc verò composito seu mixto nihil cautum inveniatur, nec sub alterutro simplicium absolutè comprehendi possit hæc mixtura: magis est, ut hic casus velut omissus relinquatur in priore juris libertate, quæ fuit ante prædictas duas formas, *DD. in l. 2. ff. De verb. oblig.* potissimùm quòd in hac Ecclesia potior sit sexus muliebris, apud quem residet principalis seu primaria dignitas, & proxima post eam, Abbatia scilicet, & Præpositura: ut de monasterijs utriusque sexus B. Brigittæ respondit Panormitanus, *consil. 8. primò videtur vol. 1.*

Neque hic admittenda est separatio, & in separatione cujusque consideratio; ut cùm de electione Abbatissæ aut Præpositæ agitur, quod fœminino sexui præscriptum est servetur, *d. cap. Indemnitatib.* & vice versâ, cùm agitur de electione Decani, forma Conciliaris constitutionis sit servanda: nam cùm promiscua & communis sit electio, hoc est, ad electionem Decani non tantùm Canonici, sed etiam Canonicæ admittantur, separationis & diversæ considerationis nulla est potestas. Vt nec illud in considerationem venit, quòd Decanus Canonicorum sit caput, & curam animarum cum prælatione & jurisdictione habeat: nam hoc semper verum manet, quòd illa sit inferior, Abbatiali dignitati subjecta, & illi subserviens; minimeque generalis, sed ad certos tantùm articulos restrictæ: in cujus generis dignitatibus diximus necessitatem nullam esse observandæ dictæ Conciliaris formæ. Concludimus igitur hanc electionem esse validam & canonicam, nec vitio formæ laborare, nec ex ea parte oppugnari posse.

Ad secundam quæstionem respondemus, eam 4
locum habere posse etiam in electione ritè celebrata, & quæ nulla ex parte oppugnari potest, ideo quòd sola electio plenum jus non tribuat, sed sequens superioris confirmatio; quâ non obtentâ, non potest electus manum administrationi dignitatis apponere & illi se immiscere, *c. Nosti. c. Nihil est De elect.* cùm adversus se ingerentem aut immiscentem ante obtentam confirmationem, pœna sit constituta, *c. Avaritiæ. De elect. lib. 6.* non ea tantùm, quòd privetur commodo electionis, sed quòd per hoc habeatur pro intruso, *c. 2. & ibi Abbas De restit. in integ. d. c. Avaritiæ*, *Felin. in cap. Veniens vers. quarto electus De accusat.* & sic indignum inhabilemque se faciat ad sequentem confirmationem, nisi eo vitio per superiorem, auctoritatem habentem, dispensatione aliqua purgato & sublato, *c. Cum iam dudum De praeben.* Sed in proposito non proponitur, per quod electus, de quo agitur, possit dici aliquid administrasse, quod ad Decanalis dignitatis executionem pertineat. † Et sanè quod primò pro- 5
ponitur

ponitur de consensu in hanc electionem & illius acceptationem, ad administrationem nullâ ratione referri potest; quia hæc duo ipsam administrationem necessariò præcedere debent, priusquam de confirmatione agi, aut ad illam contendi possit: imò in conditione conferendæ confirmationis hoc ponitur, si electus in electionem consentiat, *c. Cum in iure peritus* 33. *De elect.* cùm etiam privetur electione, qui in illam intra præscriptum à jure tempus consentire & acceptare differt, *c. Quam sit eod. tit. lib. 6.* Vt nec in eo administrationis aliqua species constitui potest, quòd hic electus post electionem, consensum, & acceptationem, passus sit se in choro intronizari & installari, & sibi lo-
6 cum Decani in Capitulo assignari: * nam & hæc plerumque confirmationem antecedunt, continentque dumtaxat consensus & acceptationis evidentiorem declarationem, ideoque etiam in usu & consuetudine statim explicari solent in die electionis, & in momento declarati consensus. Vnde Guilielmus Mandagotus vetus juris interpres scribit, *in tract. De elect. parte* 1. *n.* 35. quòd quamvis non sit jure cautum, quia tamen sic extitit hactenus observatum, debeat electione factâ, *Te Deum laudamus* solemniter decantari, & installari seu intronizari electus, & si præsens fuerit in cathedra collocari: sic quod in proposito sedile in loco Decani ad intrusionis speciem aliquam referri non
7 possit. * Quinimò quod majus est, si installatus seu intronizatus benedictionem populo dederit, dici non posset administrasse, aut vitium intrusionis incurrisse, *Oldrad. consil.* 246. *Quæstio est*, *Phil. Francus in d. cap. Avaritia n.* 8. *ex sententia Ioan Andreæ ad Specul. tit. De elect. §. consequenter.* Quo etiam fit, quòd verbalis quæcumque possessionis apprehensio, quæ per præmissa constituitur, ad administrationem & ingestionem referri non pos-
8 sit, * quia administratio non consistit propriè in verbo, scriptura, vel signo; sed in reali actu illius, quod nemo sine jure & titulo Prælaturæ post confirmationem agere seu facere potest, disponendo de rebus ad dignitatem & Ecclesiam spectantibus, *d. c. Nosti De elect.* Ideoque constitutio, *in d. c. Avaritiæ*, pœnalis contra administrationi se ante confirmationem ingerentes, non reprobat aliquem actum, nisi qui jure alioqui priùs reprobatus est: qualis constitui non potest in dicta verbali possessionis approbatione, quæ abusiva est juris magis, quàm facti, *Oldrad. d. cons.* 246. *Hieron. Gabrielius*
9 *cons.* 199. *Vacante Canonicatu n.* 4. * Quamobrem nec in eo, quod progrediendo ulterius hic electus, requirente & exigente Capitulo, juramentum eidem Capitulo præstiterit, administrationis actus constitui potest: nam nihil vetat, quin & hoc confirmationem, tamquam certius præparatorium ad illam, procedere possit; sine quo Capitulum illi etiam confirmato administrationem rerum spiritualium & temporalium Prælaturæ non permitteret: ita ut evidenter inde percipiatur partem administrationis in hoc juramento non consistere, sed velut necessarium aut saltem usitatum antecedens; sic quod satis sit, nullo jure hunc actum ante
10 confirmationem prohibitum esse. * Vnde inter actus administrationis collocatur receptio juramenti à subditis clericis, quam facit electus, *c. Qualiter De elect.* non etiam hæc præstatio juramenti: & ob id expresso jure cautum est, *in can.* 1. *& ult.* VIII. *q.* 3. quod hujusmodi juramentum tam ante, quàm post confirmationem præstari possit, & præstitum nullum faciat impedimentum confirmationi; potissimùm quòd proponatur ita in hac Ecclesia observatum semper fuisse. Quæ observatio etiamsi alioqui hic actus jure improbatus esset, omninò excusaret à vitio, & à pœna intrusionis ex dicta constitutione: idque indubitatè, cùm is, qui prædicta præparatoria consensus, acceptationem, intronizationem, possessionis acceptationem & juramenti præstationem fecit, ulteriùs non progreditur; sed desistit, nec aliter administrat, nec fructus percipit, *Gabriel. d. cons.* 199. *num.* 4. ut in proposito factum esse credimus. Per quę satis etiam expedita est quæstio, quæ tertio loco proponitur.

Quartæ quæstioni insistendum non est: cùm enim in discussione primæ deductum sit, hanc, de qua agitur, electionem validam & Canonicam esse, frustrà quæritur de alia electione facienda; cùm illa fieri non possit, quamdiu prima subsistit, * 11
quia per eam, & illi accommodatum consensum, quæritur electo jus non tantum ad rem, sed etiam in re, ut plerique existimant, *Ioan. Selva in tract. De ben. p.* 3. *q.* 1. revocabile quidem ex causa per superiorem, non etiam per ipsos eligentes, qui jus acquisitum electo per novam electionem tollere non possunt. Hoc tamen obiter addimus, præsupposito, quòd electio esset vitiosa, ad novam electionem trãsitum fieri posse sine præcedenti prioris electionis cassatione judiciali; ideò quod ipso jure nulla sit electio, quæ non observatâ præscriptâ à jure forma facta est, *d. c. Quia propter §. aliter.* Quod latius non prosequimur, cùm hîc sit Canonica & valida electio, quam Capitulum omnibus modis tueri debet, & minimè scrupulosè affectare occasiones illam subvertendi & variandi.

De Electionibus.

SVMMARIVM.

Electio Ecclesiastica.

1. *Hæreticus vel rebellis semper non est, qui apud hæreticos vel rebelles manet.*
2. *Electionem non vitiat occulta eligentis excommunicatio.*
3. *Electio est pars fructuum beneficij.*
4. *Nobilitas non vitiatur ex ignobilitate matris.*
5. *Nobilitas an & quando amittatur per sordidas artes.*
6. *Mercator quis sit.*
7. *Nobilitas nativitate acquisita filio non perit, si pater postea amittat nobilitatem.*
8. *Ordo ad beneficium requisitus quando adesse debeat.*
9. *Clericus non gestans habitum clericalem quando privetur beneficio.*
10. *Advocationem exercere quomodo possit Clericus.*
11. *Electio Ecclesiastica quo loco fieri possit.*
12. *Electio vitiatur ex defectu citationis omnium, qui eligere debent, & quando non.*
13. *Dismembratio Ecclesiarum & provinciarum privilegia non tollit.*
14. *Instrumenta in actis reperta, si non constat de illorum exhibitione, non probant.*

15. Electio-

15. *Electionis & collationis votum datum ante vacationem est nullum.*
16. *Clandestinitas vitiat electionem.*
17. *Vicarius Episcopi an interesse debeat electioni cui Episcopus absens vel mortuus interesse deberet.*

CONSILIVM XXI.

MVLTA in medium ultrò citròque adducuntur tam pro oppugnanda, quàm sustinenda electione, quæ de persona Domini Nicolai Daman V. I. Licentiati tertiâ mensis Septembris hoc currente anno 1585. facta est ad Canonicatum & præbendam in Cathedrali Ecclesia Gandavensi, per erectionem ejusdem Ecclesiæ appropriatam personæ nobili diœcesis illius, in jure Canonico vel Theologia Doctori aut Licentiato; ad eum finem, ut dicta electio per illustrissimum Dominum Archiepiscopum vel irritetur, vel cassetur, vel confirmetur, ut meritò singulæ oppugnationis seu objectionis causæ sint examinandæ & expendendæ, quas vires illæ in hac contentione habeant.

Et ut initium faciamus ab ijs causis, quas putamus vel nihil, vel parum momenti habere, ad infirmandam hanc electionem, in primis objicitur duobus ex his eligentibus, defectus idoneæ qualitatis. Et quidem Domino Guilielmo Valerio dictæ diœcesis Officiali inhabilitas, ex eo, quòd his turbidis temporibus apud hæreticos permanserit, & sic favendo hæreticis in excommunicationem inciderit, *c. Excommunicamus 13. De hæreticis*, ideoque nec activum, nec passivum electionis jus habuerit, *cap. Illa 39. De elect.* Sed ea objectio in re præsenti non sufficit; eo quòd de causâ hujus excommunicationis, hoc est, quod hic D. Guilielmus apud & inter hæreticos resederit, nullo modo constet, & si constaret, cùm nihil proponatur nisi de sola residentia seu commoratione in loco, ubi hæresis viget, & hæretici rerum potiuntur, nihilo magis id sufficeret ad constituendam hujus eligentis inhabilitatem ex vitio excommunicationis; † ob id, quòd sola commoratio Ecclesiasticorum apud hæreticos, si favor & cooperatio cessat, ut plerumque contingit his, qui ob metum amissionis bonorum suorum, aut qui quo se alerent in alia regione non haberent, eos non involvat vel crimini vel contagioni. Vt nec rebellis adversus Principem sæcularem dici potest, qui per tyrannidem vel rebellionem occupatâ republicâ, inter rebelles metu amittendorum bonorum suorum manet, *Thomas Grammat. decis. 18. n. 10. Decius cons. 604. In causa illustris, Hieron. Gratus consil. 5. Thema tale est vol. 1.* Involuntarius enim magis est, quàm voluntarius, qui sic manet; quem ob id Baldus, *consil. 96. Proponitur. vol. 3.* vult dici invitum, seu passivè, non activè rebellem, si non accedat quoque cooperatio in malo, de quo in specie nihil in hac objectione proponitur. Et sæpè magni etiam meriti, & minimè reprehendenda, sed plurimum collaudanda est hujusmodi residentia seu commoratio Catholici sacerdotis apud hæreticos: de qua re extat apud D. August. Epistola ad Honoratum Episcopum *Epist. 180.* Quemadmodum etiam hic D. Guilielmus pro excommunicato numquam per suos confratres habitus, aut reputatus fuit; sed ex adverso pro homine integræ conditionis, cum eo, ut tali, conversando: † 2
ita ut hujusmodi occultæ excommunicationis vitium, si vel hoc subesset, non posset vitiare hanc electionem, *Panor. in c. Veritatis. versic. nunc venio ad secundum membrum De dolo & contum. Felinus in c. Si vero De sent. excommun. Steph. Bertran. cons. 74. Si dominus Petrus vol. 1. parte 2.*

D. & Magistro Carolo vander Varent objicitur defectus juris in Canonicatu, quem in dicta Ecclesia obtinuit, ex defectu requisitæ ad illum qualitatis; quod scilicet non existat Doctor aut Licentiatus Decretorum, sed dumtaxat in Iure civili. Cæterùm nec de hac objectione extat aliqua probatio, & verosimilitudinem nullam habet; ob id, quòd sit, diuque fuerit in hujusmodi Canonicatus possessione, scientibus & patientibus alijs collegis, alios simili modo appropriatos Canonicatus possidentibus; quos non est verosimile illum electuros fuisse, si requisitam qualitatem non habuisset. Et consideratio dictæ indubitatæ possessionis hoc efficit, ut quemadmodum propter illam jus & facultatem percipiendi fructus præbendæ seu Canonicatus habet, ita quoque jus electionis & collationis, quod illi annexum est: electio enim & collatio inter fructus prælaturæ ac beneficij computantur. † Ideoque, ut vacante prælaturâ 3
seu beneficio fructus durante vacatione percepti servari debent futuro successori, ita quoque collationes beneficiorum, quia fructuum loco habentur, *cap. Illa Ne sede vacan. c. Quia sæpe De election. lib. 6. Clem. penult. eod. tit. glos. in cap. Cum olim De maior. & obed. & in c. Sicut nostris De iureiur.*

Personæ electi objicitur, quòd requisitam qualitatem nobilitatis non habeat; utpote natus ex patre mercatore & naviculario, & matre plebeia. Sed contraria probatio, quam electus sufficienter fecit, de Nobilitate nominis & familiæ de Daman per arma & usum armorum ejusdem familiæ, per connubia cum nobilibus, per exercita officia publica per solos nobiles exerceri solita, facilè discutit hanc objectionem, accedente præsertim confessione illius, qui hanc objectionem fecit, per quam confitetur M. Nicolaum gerere nomen patris nobilis familiæ. † Quam ex patre acceptam 4
nobilitatem non contaminat plebeia conditio matris dicti M. Nicolai: nam nobilitas etiamsi augeatur & illustrior reddatur ex nobili conditione matris, ex eadem tamen matris ignobilitate non efficitur ejus filius ex nobili patre natus ignobilis; quia ex legitimis nuptijs natus, quoad familiam, dignitatem, & nobilitatem personæ sequitur patrem, non ventrem seu matrem, *l. Cum legitimæ ff. De statu hom. & ibi elegans glossa, l. Liberis in fine ff. De Senatoribus.*

Sed nec illud in consideratione habendum est, 5
quòd pater dicti M. Nicolai dicatur fuisse Mercator & navicularius de collegio seu ministerio naviculariorum; & quòd naviculariorum & mercatorum munus sordidæ artis sit, *l. 2. C. De prædijs & omnib. reb. navicul. lib. 11.* & per exercitium sordidarum artium amittatur semel ex origine, vel ex privilegio acquisita nobilitas, *l. Ne quis C. De dignit. lib. 12. l. Nobiliores C. De commer. & mercat.* ob id, quòd non constet, neque etiam satis allegetur,

gerur, quòd pater D. Nicolai naves aut mercaturā exercuerit; sed hoc tantùm, quòd in sua vita usus sit privilegio sui ministerij, ut francus nauta in civitate Gandavensi, sicut videre licet ex injuratis testimonijs seu certificatione & subscriptione sex personarum sic de statu & conditione quondam Nicolai Daman Patris dicti M. Nicolai attestantium: sordidarum enim artium reale exercitium, non jus collegij aut immunitatis, vel privilegium illius, tollit seu contaminat nobilitatem, *Iacobus Mandellus cons.* 43. Vsque adeò, ut si quis verè aliquando exercuerit artes sordidas, interea quàm exercuit amittat quidem privilegia nobilitatis, quæ tamen recuperat, si ab ijs desistat, *l. 2. in princ. ff. De Decurion. Guido Papa decis.* 196. *Tiraq. De nobilit. c.* 27. *nu.* 5. *Chassan. ad consuet. Burg. Rub. bric.* 4. *des droicts & appartenances à gens mariez* § 1. *ad V. entre gens nobles, nu.* 31. Ad exemplū clerici mercatoris seu negotiationē exercentis qui propter hujusmodi exercitiū tantisper privatur privilegio clericali quàm illi insistit, sed desistendo illud recuperat *c. fin. De vi-*
6 *ta & honest. Cleric.* † Cùm etiam mercator seu negotiator non dicatur, nec mercatorum aut naviculariorum privilegijs gaudeat, qui tantùm matriculæ seu albo illorum adscriptus est sed, qui re ipsa actus mercantiles seu nauticos exercet; ut expresso jure cautum est & in mercatoribus & in navicularijs. *l. Qui sub prætextu* 9. *C. De sacros. Eccles. l. Semper* §. *quibusdam ff. De iure immunit.* Eoque pertinet Divorum fratrum Græcum rescriptum, *in d. l. Semper* § *divimus*, quo responderunt, quod *licet in corpore seu collegio naviculariorum quis sit, navem tamen vel naves non habeat, nec omnia huiusmodi corpori seu collegio congruentia habeat seu faciat, non poterit uti privilegio naviculariis indulto.* Oportebat itaque ad contaminandam vel obfuscandam dicti M. Nicolai nobilitatem ex actu paterno specialiter allegare & probare, quòd idem pater tota sua vita usque ad mortem perseveraverit in exercitio mercantili aut nautico. * Imò & hoc præterea, quòd idem pa-
7 ter in hujusmodi actu seu exercitio fuerit tempore nativitatis eiusdem M. Nicolai. Si enim eo tempore talis non fuit, statim in momento nativitatis ipsius in eum transfusa fuit patris nobilitas, non ex privilegio, sed ex genere obtenta, & per stemmata de gradu in gradum derivata, *l. Senator C. De. dignit. lib.* 12. *l. Senatoris filius ff. De Senatorib.* quę semel illi acquisita, ob quamcumque postea supervenientem patri calamitatem, sive ex casu, sive ex eius delicto, nec tolli nec labefactari debet vel potest, §. *sed etsi quis versic. quia non debet calamitas Instit. De ingenuis. l. Crimen.* 26 *ff. De pœnis.* Præsertim quoad honores & dignitates, *l.* 2. §. *nullum ff. De Decurion.* Quinimò amplius dicimus, quòd quamvis pater ad liberos suos, ante obtentum privilegium natos, non transmittat nobilitatem per eum ex privilegio acquisitam, si semel illam ex quacumque causa amiserit; transmittatur tamen, & filio non adimatur illa quæ per patrem primùm acquisita non est, sed quæ illi à genere seu gentilitio jure tributa fuit, ut eleganter rescriptum est ab Alpheno Iureconsulto, *in l. Eum qui vers. quæ verò non à patre. ff. De interdict. & relegat,* & ab Andrea Tiraquello diligentissimo omnium eorum, quæ ad nobilitatem vel sustinendam, vel tollen-
dam quoquo modo pertinent examinatore, comprobatum, *in tract. De nobilitate c.* 35. *nu.* 3. Cùm igitur hæc nobilitas familiæ Daman, & eius arma gentilitia sint antiquissima, illiusque initia superent omnem hominum memoriam, & exstitisse vltra ducentos annos satis probatum sit, frustrà obijcitur hæc patris sui qualitas ex mercantili aut navicularia conditione, ad vitiandam seu impugnandam hanc electionem.

Prout etiam, frustrà impugnatur ex eo, quòd M. Nicolaus, post factam hanc de sua persona electionem habitum laicalem non deseruerit, sed in solito laicali habitu perseveraverit, & præterea in Concilio Flandriæ Advocatum gesserit; quasi ex eo inferri possit, quòd animum ad ecclesiasticum statum progrediendi non habuerit, & se hâc electione dignum non fecerit: † nam cùm constet eum esse clericum tonsuratum, ex literis suæ 8
tonsurę clericalis exhibitis, capax fuit huius Canonicatus, *Cum adeò & ibi gloss. penul. De rescrip. cap. Ex literis De transact.* etiamsi is in Cathedrali Ecclesia sit constitutus. Vsque adeò, ut nec talem adeptus, cogatur majores aliquos ordines suscipere, nisi aliquis eorum hujusmodi Canonicatui, vel ex fūdatione vel incūbentis divinij officij necessitate, sit omninò annexus: ut etiā decretis sacri œcumenici Concilij Tridentini est constitutum, *Sess.* 12 *c.* 4 *De reform. & Sess.* 24. *c.* 11. *De reformat.* Imò etiam tunc, cùm aliquis ex maioribus ordinibus ad retinendum hujusmodi Canonicatum requiritur, non est necesse, in eo ordine esse eo tempore, quo talis Canonicatus acquiritur; sed sufficit eum in ea ætate esse, ut possit talem ordinem intra annum, seu intra tempus à jure constitutum acquirere, *d. Sess.* 24 *cap.* 12. * Et quamvis clericus in clericali habitu sese gerere debeat, non gerenti tamen non 9
est imposita pœna privationis beneficij vel officij Ecclesiastici; multò minùs incapacitatis ad obtinendum beneficium Ecclesiasticum: sed dumtaxat pro prima pœna suspensionis à clericali officio, & beneficio Ecclesiastico, illiusque fructibus, non ipso jure, nec statim, sed post reprehensionem, admonitionem & mandatum Ordinarij, *clement.* 1. *De vita & honest. Cleric. Conc. Trident. Sess.* 14. *cap.* 9. *De reformat.* Cùm alioqui nec proponatur, nec constet, quod laicali habitu M. Nicolaus utatur, qui clerico non conjugato minus congruat secundùm sacros canones, *c. Clerici officia De vita & honest Cler.* sed magis præsumptio sit, ipsum in decenti & togato habitu incedere, cùm proponatur esse inter Advocatos in Concilio Flandrię, qui ex consuetudine & statutis Curiarum semper seu plerumque solent esse togati, & togatorum nomine honorari, *l. vlt. C. De postul. l. Ne quis l. Si quis De togatis C. De advocat. divers. Iudic.* * Quod quidem officium & functio Advocationis ipsum M. Nico- 10
laum per se inhabilem aut incapacem ad obtinendū hoc officium non facit; quia advocationis officium exercere etiam coram judice sæculari, non est clericis simpliciter dumtaxat tonsuratis, in nullo majore ordine constitutis, prohibitum, nisi etiam Ecclesiasticis stipendijs sustententur, *c.* 1. *& ibi gloss. in V. stipendijs. De postulan.* Cùm ergo non allegetur, quòd M. Nicolaus stipendia aliqua ab Ecclesia habeat, nullam irregularitatem aut inhabilitatem

litatem contraxisse dici potest ex solo exercitio advocationis; quod per se tam laudabile est, & maximis præconijs extollitur & commendatur, *l. Advocati C. De advoc. divers. iudic.* Quod quidem advocationis officium ante susceptum, ob id deserere non debuit, nec se omninò ad statum Ecclesiasticum, & vitam Canonicam convertere, ob solam hanc electionem, per quam etsi jus ad rem, non tamen plenum in re adhuc acquisivisse dici potest, ante illius confirmationem, nec ante lapsa tempora, quibus electio adhuc impugnari potest, *c. Transmissam De elect. gloss. in c. Quanto 63. distinct.* Vt meritò ante confirmationem, seu lapsa tempora impugnandi electionem, non cogatur priorem vitæ statum mutare, & se in totum Ecclesiasticæ seu Canonicæ vitæ conformare.

Objicitur quoque huic electioni, ex vitio formæ, quòd sit celebrata in privata domo præfati Officialis, non in Capitulo aut alio decenti loco prætactæ Ecclesiæ: sed nec hæc objectio ad illam
11 irritandam sufficit. * Etsi enim plerisque locis mentio fiat de electione; modò in Ecclesia, modò in Capitulo, modò in Choro facta seu facienda, *c. Cum terra 14. c. Consideravimus 10. De elect. gloss. 2. in cap. Qua fronte. De appell. Lud. Roman. consil. 351. Quæritur primo. n. 19.* nullus tamen extat locus, in quo pro formâ necessaria seu substantiali præscribatur, quòd in Ecclesia, aut alio illius loco fieri debeat, vel quòd alio loco facta electio, nullius sit momenti vel irritanda: ita ut quocumque loco honesto facta, si aliud non adsit vitium, ratione congrui loci impugnari aut cassari non possit, *Mandagotus in tract. De elect. cap. 20. Petrus de Biaxo in suo Directorio elect. part. 3. cap. 13.* præsertim si ex consuetudine extra Ecclesiam celebrari aut fieri soleat, *Panor. in c. Quod sicut n. 2. De elect. Franc. Marcus q. 97. n. 2. parte 1.* Quod in electione horum novem appropriatorum Canonicatuum faciliùs admittendum est; ob id, quòd hæc electio non pertineat ad omnes dictæ Ecclesiæ Canonicos Capitulares, sed dumtaxat ad Episcopum & reliquos novem hujusmodi appropriatos Canonicatus possidentes: ita ut tantò facilius quemcumque locum honestum ad eligendum sibi constituere possint, cùm ad illos solos in ea qualitate pertineat; & in ipsa Ecclesia, vel illius Choro aut Capitulo, ad quæ omnibus alijs de gremio ejusdem Ecclesiæ patere debet accessus, facilè turbari aut interpellari posset actus electionis. Satis igitur est, quòd hæc electio sit facta in honesto, aperto, minimeque abstruso aut clandestino loco, ut excusetur à vitio clandestinitatis, quam jus in electionibus improbat, *cap. Quia propter §. fin. De elect.*

Restat impugnatio hujus electionis ex omissa citatione seu requisitione Domini Petri Laræi qui unus quoque est inter hos sic qualificatos Canonicos: quæ sanè potens admodùm est ad subvertendam totam hanc electionem, etiamsi cætera om-
12 nia vitio careant. † Nam ad electionem Canonicam vocandi sunt solemniter omnes, ad quos electio quoquo modo de jure vel consuetudine spectat seu spectare potest: non tantùm in loco vacantis Ecclesiæ seu beneficij præsentes, sed etiam absentes in eadem provincia, *c. Coram 35. De elect.* nisi consuetudo extet in contrarium, *c. Cum in Ecclesijs & ibi gloss. De præben. lib. 6.* quippe omissa hæc citatio seu vocatio absentium, etiamsi unus tantùm sit absens, inducit absentium seu absentis evidentem contemptum: unius autem contemptus plus obest factæ electioni, quàm multorum contradictio; *d. c. Quod sicut c. Venerabilem 34. cap. Bonæ 36. De elect.* Cùm igitur evidenter constet, hunc Dominum Petrum absentem non fuisse citatum, & si non apertè constaret, non citatum esse præsumeretur, *gloss. in d. c. Quod sicut 28. in V. vocatos.* infirmanda omninò est hæc sic facta electio, *in d. c. Quod sicut*: Et sic nihil solidi nobis occurrit ex quo à vitio in forma commisso, hanc electionem excusare possimus; præsertim cùm de contraria aliqua consuetudine non constet: sed ex adverso constet generalem illius provinciæ, sicuti & totius Regni Franciæ consuetudinem esse, quòd absentes vocari debeant ad electionem, ut testatur Pontifex, *in cap. in Genesi 55. De elect.*

Et quamvis eadem provincia per transactionem 13
inter Carolum Quintum Imperatorem & Franciscum Primum Regem Franciæ pridem fuerit dismembrata à Regno Franciæ, & ab illius superioritate & obedientia subtracta, jura tamen, privilegia, & consuetudines, quas priùs ante dismembrationem habuit, non amisit, sed retinuit. Vt in illa celebri divisione & dismembratione Archiepiscopatus Tholosani, & erectione plurium novorum Episcopatuum constituit Ioannes vicesimus secundus Papa, *c. Salvator. De præben. in Extravag. communib.* ut scilicet decisæ seu dismembratæ Ecclesiæ ab alia retineant privilegia & jura, quæ ante decisionem & dismembrationem habebant. Vnde etiam est, quod quæ Regi Galliæ in suo Regno ex privilegio competunt jura regaliorum, Regi quoque Catholico nunc competant in Ecclesijs provinciarum à superioritate Regis Galliæ dismembratarum, & Regi Catholico appropriatarum, *Arnulph. Rusæus in tract. De iure Regal. in 5. parte præfat. Carolus de Grassalijs lib. 2. De Regalibus Franciæ. cap. 1.* Quod extra dubitationem est in privilegijs & juribus realibus, quæ Ecclesijs ipsis, non personis certis adhærent, ut latè in similibus terminis respondit Oldraidus, *cons. 267.* Divisio enim & dismembratio hæc, ut inquit Guilielmus de Monte Lauduno, *in c. Sedes Apostolica De concess. prabend. in Extravag. Ioan. XXII. in V. remansissent,* operatur tantùm effectum pro quo facta est; nec ad alia se extendit, nec in alijs casibus præbet præjudicium alicui, sed juvamen: ita enim fieri intelligitur locorum ordinatio, ut singulis sua jura serventur inviolata, *c. Quia monasterium, in fine De relig. domib. Rebuff. in praxi benef. parte 1. tit. De erect. in collegiat.* Proinde ut ante dismembrationem Episcopatus Tornacensis & erectionem hujus Episcopatus Gandavensis hæc consuetudo vocandi absentes ad electionem vigebat, ita quoque nunc adhuc vigere censetur. Quod vitium contempti seu non specialiter vocati illius D. Petri non removetur nec excusatur per hoc, quòd inter instrumenta Reverendissimo Domino Archiepiscopo transmissa, reperiatur notariale instrumentum sub data decimæ septimæ mensis Iulij anno 1580. quo continetur procuratorium seu mandatum D. Cornelio vander Haghe, uni ex

electionis, & collationis ex hac tali electione per eos factæ; prout hi testes interrogati asserere testificantur. Ex his enim & similibus causis inducitur vitium clandestinitatis, imò nullitatis factæ electionis, *Mandagot. in tract. De elect. c. 3. & multis alijs. Pet. De Biaxo in Directorio elect. c. 4. & 6. tertia partis.* Quæ latius demonstrare necesse non est; cùm absit unicum vitium contemptus, quod per se solum sufficit, etiamsi alia plura objecta facilè discutiantur: in concursu enim plurium vitiorum seu impedimentorum, vis vitiandi & impediendi actum manet, quamdiu omnia sublata non sunt, vel unum dumtaxat superest, *cap. 2. De filijs presbyt. lib. 6. l. Si non lex 83. De hæred. instit. l. Si domus De servit. urban. præd.* Quotquot enim sunt impedimenta seu vitia, tot debent illorum esse sublationes, ut actus valeat & effectum consequatur, *l. De pupillo 5. §. si in pluribus 16. De novi oper. nuntiat. glos. in c. Cum pro causa. in verbo, tamquam excommunicatum De sent. excommun.*

Vnde etiam scrupulosius discutiendum non est, anne hanc electionem etiam vitiet contemptus Domini Decani dictæ Ecclesiæ & Vicarij vacantis Episcopatus, qui præsens ad hanc electionem citatus non fuit; sufficit enim, ut diximus, vel unum præfatum D. Petrum solum esse contem-
17 ptum, *d. c. Bona.* * Quamvis alioquin hic articulus, an Vicarius Episcopi eo vivente, vel eo mortuo, per Capitulum continuatus, aut pro administratore constitutus, electionibus, quibus Episcopus interesse debet vel potest, absente vel mortuo Episcopo, adhiberi seu admitti debeat, per omnia non sit expeditus; & facilius sustineri fortè posset cum hoc temperamento, ut si alij eligentes velint admitti possit, sed ijs invitis se electionibus ingerere non debeat; ob id, quòd ut collationes, ita quoque electiones sint inter fructus ipsius Episcopatus, uti superiùs dictum est: ideoque ut vacantium beneficiorum collatio ad Vicarium non pertinet sive vivo, *c. ult. De offic. Vicarij lib. 6.* sive mortuo Episcopo & Ecclesiâ vacante *c. Illa, Ne sede vacante*; ita nec electio, cujus jus personæ cohæret, nec generali mandato mandatum intelligitur, *d. c. ult.* Quod tamen pro certo & indubitato non statuimus, cùm hæc quæstio sit extra necessitatem propositæ rei, & resolutionis ejusdem.

Concludendo itaque existimamus, hanc electionem esse ex forma, non ex inidoneitate aut indignitate personæ, vitiosam; & ob id ad aliam ritè, & legitimo modo de novo faciendam, per eosdem etiam eligentes, vocatis omnibus absentibus, progrediendum esse: priùs tamen per Reverendissimum Dominum Archiepiscopum cassatâ & irritatâ hâc priore electione per declaratoriam sententiam, quòd hæc electio sit & fuerit vitiosa, & ob id irritanda ac cassanda, illâque sic irritâ & cassatâ, permittendum electoribus, ut ad novam seu aliam faciendam ritè, debitè, & legitimè procedant: nam sine præcedente hac declaratoria sententia, cassatione, seu irritatione hujus prioris electionis, non posset sine nullitatis vitio procedi ad aliam seu novam, *c. Auditis 29. c. Super eo 12. c. Consideravimus 10. De elect. Petrus de Biaxio in d. Directorio cap. 5. Partis primæ.*

In qua nova electione iterum haberi poterit ratio præfati M. Nicolai in priore electi; ob id, quòd illa prior cassata & irritata non ex vitio personæ ipsius, cùm, ut superiùs diximus, per omnia integram & idoneam habeat qualitatem; sed ex vitioso modo seu forma sic factæ electionis, ut aperto jure decisum est, *d. c. Super eo. De elect.* Poterit etiam in eadem haberi ratio D. Ioannis Martini; quia electio nova, cassatâ hâc priore, omnimodò quoad quosvis idoneos & qualificatos libera erit, nec ullo modo frenum aut vinculum injectum habebit ex priore electione quoad personam M. Nicolai inutiliter facta. Cui D. Ioanni hac in parte obstare non poterit quòd in eadem Ecclesia jam sit Canonicus: quia licet nemo in eadem Ecclesia & sub eodem tecto retinere possit plura beneficia etiam simplicia; obtinere tamen & acquirere successivè potest diversa, sic tamen ut uno obtento, si alterum ei conferatur, ipso jure vacet prius, possitque posterius tantùm retinere, *cap. Literas De concess. præb. Clem. fin. eod. tit. c. 1. De consuetud. lib. 6. Frederic. de senis consil. 120. Quæsitum est in fine.*

De Electionibus.

SVMMARIVM.

Electio Religiosi ex alio Monasterio.

1. *Religiosus quomodo possit eligi & transire ad alterius monasterij Prælaturam.*
2. *Religioso ad aliud monasterium electo necessaria est superioris sui licentia.*
3. *Religioso ad alterius monasterij Prælaturam electo quando superior denegare possit licentiam.*
4. *Religioso electo, ut superior præstet transeundi licentiam, per quem cogi possit.*
5. *Religiosus electus petere potest superiorem cogi ad præstandum licentiam.*
6. *Religioso electo transeundi licentiam præstare potest Prælatus electus nondum confirmatus.*

CONSILIVM XXII.

CERTVM est Religiosum unius monasterij posse eligi in Abbatem alterius monasterij quod est ejusdem religionis & habitus, *c. Constitutis 47. De electio. Clemen. 1. De elect. c. Si religiosus. De election. lib. 6.* * sed non
potest hujusmodi electio effectum sortiri, nisi sic 1
ex altero monasterio electus Religiosus, vel ipso, vel electoribus instantibus, priùs petat & obtineat licentiam, quòd possit hujusmodi electioni consentire, & intra tempus à jure definitum consentiat, *d. c. Si religiosus*: quâ præcedente licentiâ opus non habet, si ad proprij sui monasterij prælationem eligatur, *Archidiac. in d. c. Si religiosus in princ.* Et ita quidem hæc præcedens licentia requiritur, ut si sine ea electus Religiosus electioni propriâ auctoritate consentiat, electio evacuetur, & electoribus ipso jure competat potestas aliam electionem faciendi, *cap. Si religiosus in Extravag. commun. De electionib.* Sic ut plerique existiment sequentem licentiam superioris, non expurgare vitium consensus ante licentiam per Religiosum præstiti; cùm sic illicitè præstando, ipso

ipso jure privetur jure electionis; quo sublato confirmatio nulla ex sequente licentia sequi potest, *Dominic. in d. c. Si religiosus n.* 8. *De elect. lib.* 6. Proinde sequitur quòd sic ex altero monasterio electus non possit in realem possessionem Abbatiæ, ad quam electus est, induci sine licentia Prælati sui
2 monasterij. * Quam in proposito petere dumtaxat non sufficit, etiamsi in multis juris articulis sufficiat petita, licet non obtenta licentia superioris; ut est in transitu religiosi à suo monasterio ad aliud, quod arctiorem habet religionem, *l. Licet De regul. & transeunt. ad relig.* sed oportet illam quoque esse obtentam: ita quòd denegatio superioris inutilem faciat electionem, *d. c. Si religiosus, c. Quam sit De elect. lib.* 6. † Quam denegationem superior
3 Religioso facere potest, non ex æmulatione, quæ permissa non est, *l. Opus ff. De operib. publ.* sed ex justa causa, si scilicet Religiosum putet necessarium & utilem esse suo monasterio, & alios esse in monasterio, ad quod electus est, qui ad hujusmodi prælationem sunt idonei, *Dominic. in d. c. Si religiosus*: quo casu ad dandum licentiam compelli non
4 posset per quemquam, † nisi per summum Pontificem, qui hac in re ex plenitudine potestatis arbitrio suo uti posset. Si verò non est justa causa denegationis, etiam per suum immediatum superiorem cogi posset, veluti per generalem Ordinis, vel per Episcopum loci, *Dominic. in d. c. Si religiosus n.* 9. nisi monasterium sit exemptum, & immediatè Sedi Apostolicæ subjectum: nam eo casu solius Pontificis erit in cogendo, aut dando licentiam potestas, quia Episcopus in exemptos nullam speciem jurisdictionis exercere potest, *Paul. Castrens. consil.* 187. *Super primo in fin. vol.* 1. * Hanc porrò
5 petitionem, sive apud Pontificem omni casu, vel apud Episcopum cessante exemptione, facere poterit, vel ipse Religiosus sic electus per se, idque citra ullam notam ambitionis, *d. c. Quam sit, Boer. in addit. ad Mandagotum De elect. parte* 1. *cap.* 37. vel (quod melius est) per ipsos electores: idque per supplicem libellum Romam missum, si à Pontifice id petetur, vel in præsentia testium apud superiorem Prælatum, vel Episcopum.

Sed quoniam proponitur, Prælatum Monasterij, ex quo hic Religiosus electus est, electum tantùm esse, sed nondum confirmatum; rectè quæritur, an is licentiam dare possit? Difficultatem facit, quòd electus ante confirmationem non possit se ingerere in administrationem, nec in temporalibus, nec in spiritualibus, *c. Avaritiæ De elect. lib.* 6. † Sed restringitur illa juris prohibitio, ut
6 non obtineat, si monasterium exemptum valdè remotè situm sit à Curia Romana, hoc est, extra Italiam: eo enim casu dispensativè permittitur in concordia electo, propter necessitatem, & utilitatem Ecclesiarum, in temporalibus & spiritualibus administrare, *c. Nihil est. De elect.* Et licet excipiatur potestas alienandi, *d. c. Nihil est, in fin.* & per hujusmodi licentiam alienari videatur Religiosus à suo monasterio, tamen illa exceptio & restrictio pertinet tantùm ad alienationem rerum, non personarum, quarum alienatio, propter majorem utilitatem, faciliùs permittitur, ut decidit Archidiaconus, *in d. cap. Si religiosus n.* 2.

De Electionibus.

SVMMARIVM.

Electio ad Prælaturam regularem.

1. *Electio ad Prælaturam regularem requirit eligentium professionem.*
2. *Professio ante finitum annum probationis in Ordine Carthusiensi nulla est, etsi accedat gestatio habitus post annum.*

CONSILIVM XXIII.

IN electione, quæ fit de prælatura regulari
1 necesse est eligentes ritè & legitimè esse professos, vel expressâ vel tacitâ professione; cùm non professi, aut, quod pro eodem est, malè professi ad eligendum idoneam qualitatem non habeant, *c. Ex eo §. in Ecclesijs, c. Indemnitatibus De elect. libr.* 6. *Gloss. in cap. Nullus in V. eligatur eod. tit. lib.* 6. † Cùm itaque ad consultationem pro parte
2 Carthusianorum responderimus, ex decreto Concilij Tridentini *Sess.* 25. *De regul. & monialib. c.* 15. & particularibus statutis ordinis Carthusiensis, Religiosi cujuscumque ordinis professionem, ante plenè finitum annum probationis factam, nullius esse momenti, nullosque operari juris effectus, etiam accedente gestatione habitus post annum probationis, *Navar. consil.* 33. *sub. tit. De regul.* evidenter consequitur, sic nulliter professos Religiosos, nullâ ratione debere necessariò ad electionem Prælati vocari; sic quod ijs præteritis, seu non adhibitis, facta electio annullari nequeat, cùm sic constitutis Religiosis jus non sit conquerendi de aliquo contemptu, aut factam per alios electionem impugnandi: de contemptu enim conqueri nequit, qui jure permittente contemni potest, *d. c. Ex eo post princ.* Proinde sine metu nullitatis progressus fieri poterit ad electionem novi Prioris, non adhibitis aut vocatis his, qui ante tempus probationis professi vel ab ordine recedere cupiunt, vel de suo statu dubitantes, sibi ipsis controversiam faciunt.

De Renuntiatione.

SVMMARIVM.

Renuntiatio Episcopatus.

1. *Procurator ad renuntiandum constitutus revocari potest re integra.*
2. *Cedendi Licentiam qui à Papa obtinuit, invitus cogi potest.*
3. *Coadiutoris constituendi causa quæ.*

CONSILIVM XXIV.

DVPLEX causa est, ob quam Reverendissimus ac Illustrissimus D. Robertus à Bergis renuntiationem & cessionem Episcopatus Leodiensis diutiùs differre non possit. Altera, quòd eò res sic deducta, quod cedendi ac renuntiandi facultas per S.D.N. Papam sit obtenta sub conditione justæ pensionis, seu, ut ait Innocentius, *in c. Nisi cum pridem n.* 4. *vers. nos dicimus. De renunt.* boni concambij: propter præcedentem tractatum Episcopi cum Capitulo, & cessionis conditiones conceptas, & per Sedem Apostolicam approbatas. Etsi

Etsi enim abstinendi, & procuratoris ad cedendum constituti revocandi potestas integra maneat, quamdiu ad realem cessionem perventum non est, *cap. fin.* De *procurator. lib.* 6. honestati tamen non convenit, cùm res omnibus modis etiam quoad
2 præparamenta integra non est, retrogredi. * Quamvis interim specialiter constitutum sit, eum, qui licentiam cedendi à Pontifice obtinuit, invitum etiam cogi ut cedat, *c. Quidam* De *renuntiat.* quià variatio & illusio in Ecclesiasticis personis improbatur *Clemen.* 1. *De renunt.* Altera causa præcisam
3 necessitatem habet. * Qui enim in talem corporis infirmitatem incidit, per quam impeditur Episcopale munus exercere; & qui in spiritualibus & temporalibus superesse, quique sine graviore Reipublicæ detrimento, tantæ dignitati præesse non potest, sic ut periculum sit destructionis Ecclesiæ ac regionis, cogitur etiam invitus cedere, *d. c. Nisi cum pridem, & ibi Innocent.* præferenda enim est publica utilitas privato commodo, *Lud. Romanus cons.* 523. *Quæstio discutienda.* Rectè itaque S. D. N. Papa, motu suo proprio, per speciale rescriptum mandat insigni Capitulo & Canonicis Cathedralis Ecclesiæ Leodiensis, ut Dominum Robertum requirant ad faciendam cessionem realem secundùm conditiones superioribus suis literis approbatas (hoc est, sub onere solvendi conventam pensionem) cum adhortatione procedendi, si requisitus distulerit: hujusmodi enim dilatio & recusatio ejus, quod quisque facere debet, pro facto habetur ad commodum ejus, cujus interest factum esse: uti aliquot exemplis eleganter deducit Ludovicus Romanus *d. cons.* 523. de urgenda cessione & renuntiatione Pontificatus. Quid autem significetur his ultimis verbis dicti rescripti: *Hortamur vos, ut ad ea iuris remedia, quæ competent & quibus provideatur indemnitati Ecclesiæ & quieti ac tranquillitati illius patriæ providentis*, primo conspectu satis perspicuum non est: obscura enim videntur, & perinde pertinere ad Coadjutoris constitutionem, ut ad electionem; cujus Coadjutoris constituendi causam plerumque exhibere solet Prælati infirmitas, *c. Ex parte* De *cler. ægrot.* Sed manifestum est solam electionem Canonicam, & post eam absolutam, progressum ad confirmationem, aliaque in cujuscumque alterius Præsulis præsulatu per mortem vel liberam resignationem vacante requisita & solita significari: ob id, quod præcedentibus verbis non obscurè indicetur, negligentiam aut dilationem pro cessione reali haberi, secundùm prædictam juris dispositionem, *in d. c. Nisi cum pridem*; & quod adijciatur admonitio de persistendo in nominatione per Dominum Robertum facta: ea autem facta est, non ad Coadjutoriam, sed ad successionem in Episcopatu; uti ex formula nominationis, ac præcedentibus literis, atque etiam ex hoc rescripto constat.

De Translatione Episcopi.

SVMMARIVM.

Consistorij Ecclesiastici translatio.

1. *Retinendi, quàm acquirendi occasio favorabilior.*
2. *Revocandi ad beneplacitum facultas restringitur ad limites rationis.*
3. *Civitatibus sua prærogativa servanda.*
4. *Privilegium ex contractu irrevocabile.*
5. *Translatio privilegij rei restrictæ non admittit.*
6. *Transferendi Episcopatus aut consistorij causa.*
7. *Qualitas durare debet, ut duret dispositio.*
8. *Iucundus ingressus more solito fieri debet.*
9. *Tempestas maris excusat à comparendo in iudicio.*
10. *Nemo sibi cum alterius incommodo prodesse debet.*

CONSILIVM XXV.

PERQVAM incommodè infelici oppido Rommerswalensi, undis & procellis maris nunc undique cincto, & à continenti separato, ad alias fortunæ injurias, accedit oppidi Goessani, in secretiore auditorio Serenissimæ Regiæ Catholicæ Majestatis nuper exhibita supplicatio; quæ ad solitudinem inducendam, & frequentiam vicinorum avertandam, incolisque & inhabitatoribus evacuandum hoc oppidum, prorsus tendit, ut translato inde in dictum oppidum Goessanum consistorio ac tribunali Ecclesiastico, quod ibi ultra hominum memoriam ex concessione Episcoporum Trajectensium atque indulgentia Comitum Zelandiæ exerceri solebat, frequentiæ ac lucri ex litigantium conflictu non contemnendæ occasio præripiatur. Sed tamen, quando ex benignitate illustrissimæ Dominæ Gubernatricis, ac prudentià amplissimi Concilij ad cognitionem atque disquisitionem ea postulatio rejecta, & Rommerswalensium contradictio admissa est; animum, quem in adversis ex usu constantem fecerunt, deijcere noluerunt, nec postulationi Goessanorum temerè cedere: quippe quibus ad manum sunt justissimæ ac prægnantes deprecandi causæ. * Hoc etenim in primis solatij ad spem 1
concipiendam habent, quod Goessanorum postulatio proprio nullo jure nitatur, sed pro adeptione rei alijs concessæ, tota precaria sit, & ex sperata Regiæ Majestatis liberalitate dependeat: ipsorum autem conatus in retinendo tantùm, quod diu obtinuerit, versetur; ideoque tantò sit favorabilior, quantò in omnibus rebus retinendi, quàm acquirendi occasio ac potestas est facilior, *l. Invitus* §. 1. *l. Non debet* §. 1. *De regul. iur. l.* 3. §. *in admittenda De acquir. possess.* Quamvis itaque Rommerswalenses facilè agnoscant, proprio aliquo jure se hîc non niti, neque respectu Regiæ Majestatis ullo firmo irrevocabilique obligationis vinculo sibi deberi, quod adversus Goessanos retinere contendunt; præsertim propter revocandi facultatem in literis privilegij per Wilhelmum de Bavaria Comitem Zelandiæ anno 1355. ultimâ Maij, concessi expressis verbis reservatam, ac per Albertum Zelandiæ Comitem, anno 1390. 13. Aprilis, atque novissime per Carolum Quintum Imperatorem, anno 1515. 19. Maij, ac modernam Regiam Majestatem in confirmationibus ejusdem privilegij minimè relaxatam, quæ acquisitionis imbecillitatem instabilitatemque arguit, *l. Omnes actiones* 139. §. *non videtur expressè. De reg. iur. c. Si gratiosè & ibi Gemin.* De *rescrip. lib.* 6. *Bald. in c.* 1. De *feud. guardia & in l. Solent* §. *Sicut* De *offic. proconsul.* * quia ta- 2
men revocandi arbitrium & facultas, ad beneplacitum etiam expressum excepta, ad limites rationis ac justitiæ, æqui ac boni, etiam in Principe restrin-

restringitur; quasi hujusmodi clausula non meram, & quæ temerè moverit contineat voluntatem, sed justificatam; cùm bene placere nequeat quod absque ratione placeat, *Ph. Conneus conf.* 92. *Placet mihi nu.* 12. *vol.* 2. *Bald. in l.* 3. *§. sed & si quis n.* 3. *C. commun, De legat. per l. Thais §.* 1. *De fideicom. libertat.* meritò suggerere possint RomersWalenses causas, quibus supplicantium postulatio avertatur.

Et sanè cogitare principiò debent Goessani,
3 jure ita constitutum esse * ut omnium provinciarum singulis civitatibus sua privilegia & prærogativæ, sarta tecta conserventur, etiam in his, quę ambitionis & honoris tantùm, non per omnia emolumenti sunt: ideoque tam Proconsulibus provinciarum, quàm Rectoribus graviter imperatum est, *l. Observare. § ingressurum. De off. proconf.* ut in epidemijs, seu, ut vocant, jucundo adventu atque introitu per eam partem provinciam ingrediatur, per quam ingredi moris est, eamque civitatem ingrediantur, in quam primùm ex antiqua observatione venire solent. Magni quippe faciunt provinciales hujusmodi consuetudines & prærogativas sibi servari, *d. §. ingressurum & ibi Bald nu.* 2. Vt nihil mirum sit si ambitiosa Opponentibus videatur Goessanorum postulatio; quâ non tantùm RomersWalensi oppido eripitur honoris, sed etiam pecuniarij emolumenti (sine quo sustineri non potest) prærogatiua: eaque non usu & consuetudine usurpata, sed specialiter concessa, alijsque denegata: concessa, inquam, tam ab Episcopis Trajectensibus, quorum fuit jurisdictio, quàm à Comitibus Zelandiæ, in quorum territorio eadem jurisdictio exerceri debet. Et Episcoporum quidem concessio liberalis per omnia, & ad nutum revocabilis non est; sed per viam contractus ac concordiæ profuturis temporibus perpetua facta. * Vnde cùm constitutiones, statuta,
4 ac privilegia naturam contractus assumant, irrevocabilitatem induant, & perinde Principem, ut quemvis alium, ligent ac devinciant, *cap.* 1. *De probat. Bald. in l. Princeps C. De legib. Roman. conf.* 352. *Quæritur, And. Barbat. consil.* 2. *n.* 5. *vol.* 4. sive sit Papa, sive Imperator, *c. Quodam & ibi Dominic. De præben. lib.* 5. *Rebuf. ad concord. in Rubr. De collat.* fit, ut respectu Episcopi, qui arbitrium revocandi non excepit, sed potiùs exclusit, nulla cadat cogitatio transferendi consistorij à Rommerswalensibus ad Goessanos. Quod animadvertentes dicti supplicantes, respectu Episcopi, non revocandi facultatem, sed potestatis defectum, prætexunt: quasi scilicet dismembrato nunc Episcopatu Trajectensi, eoque in Archiepiscopatum erecto, atque eâ parte, quæ Comitatui Zelandiæ subest, ab ejus obedientia ac regimine Episcopali exempto, & in novum Episcopatum Middelburgensem erecto, resoluta sit potestas Episcopi Trajectensis; & per consequens peremptum hoc privilegium Rommerswalensium, ab Episcopis Trajectensibus olim datum, ut resoluto jure dantis, resolutum intelligatur jus accipientis, *l. Lex vectigali* 31. *De pign. & hypoth.* Verùm ea cogitatio ac consideratio progressum non habet; tum quòd ea resolutio solùm novum Episcopum Middelburgensem, in quem facta est translatio partis antiquæ diœcesis, concernat; & is adhuc nihil laboret de hac translatione: & præterea supplicantes solius Principis auctoritatem invocent; ita quod in controversiam hic minimè trahi possit Episcoporum Trajectensium concessio. † Tum secundò, quòd respectu Rommers- 5
walensium nulla sit resolutio, sed tantùm translatio locorum ad novum Episcopum: cujus translationis potestas tanta non est, ut rei seu loci translati privilegia adimat, sed rem & locum eodem loco apud translatarium relinquat, *l.* 2. *§.* 1. *De privil. cred. l. Tempus in fin. De re iudic.* sicut translatio bonorum intelligitur fieri cum oneribus suis, *l.* 1. *§. pro secundo. C. De cad. tollen. c. fin. §. Porro De offic. ordin. libr.* 6. *Decius conf.* 157. *Quæritur De expensis n.* 3. Respectu igitur Episcopi nihil est, unde hujus translationis occasio arripiatur: ob id potissimùm, quòd nec Goessani paterentur eumdem Episcopum pro suo lubito alibi, quàm intra Australem partem Zelandiæ (cujus partes sunt Rommerswalenses & Goessani) constituere.

Liberiùs itaque postulata sua amplificant & ornant Goessani apud Serenissimam Regiam Majestatem. † propter dictæ reservativæ clausulæ effe-
ctum, ex inundationibus, quibus miserè jam plus 6
quàm tot triginta annis affligitur Rommerswalensium oppidum; quasi inde justa sit transferendi occasio, non tantùm Consistorium aliquod, sed etiam Episcopatum & Ecclesiam, *c. Tribus De consecrat. distinct.* 1. quodque loci commoditate, quæ fortè olim privilegio causam dedit, ex inundationis calamitate sublatâ, privilegium quoque eâ occasione datum, sublatum etiam ipso jure videatur: ob id, quòd privilegium quodcumque ab initio concessum ęquitatis ratione non destituitur, etiamsi utile & efficax principium habuerit; si tamen in progressu iniquitatis colore inficiatur, si iniquum esse incipiat, si adversus publicam & communem utilitatem tendere deprehendatur, ipso jure revocatum censeatur, *l. Ex facto* 43. *in princ. vers. etenim iniquum. De vulg. & pupill. c. pen. De Clericis non residen. And. Barbat. conf.* 13. *Ex facto contingenti num.* 4. *vol.* 2. † quasi non satis sit qualitatem adjunctam
verbis dispositivis adesse tempore dispositionis, sed 7
etiam perdurare debeat ultra tempus dispositionis: alioqui propter voluntatem disponentis, & vitandæ absurditatis causa; cessabit dispositio, *Ioannes de Imol in d. l. Ex facto. n.* 4. cùm nullum privilegium quantumcumque generale, præjudicare debeat publicæ utilitati, *l. In provinciali §. fin. cum l. seq. De novi op. nunt. l.* 2. *§. Si quis à principe. Ne quid in loco pub.* Atque ita varia pericula ac incommoda commemorantes, & persuasorio genere scibendi utentes, calamitatemque Opponentium oppugnantes, prædictam translationem ex parte Principis instanter urgent.

Cæterùm hujusmodi persuasionibus conturbari per omnia non debent Opponentes * nam quod
mari undique cingatur, & quod maris pericula 8
imminere interdum possint, auferendi privilegij justam omninò occasionem habere non videtur. Neque inde excusationem Proconsul, aut Gubernator provinciæ arripere posset, quo minùs per mare provinciam ingrediatur, si consuetudo ingrediendi id habeat, *d. l. Observare §. ingressurum.* Ideoque ad desideria Asianorum, Antoninus Imperator

perator Proconsuli necessitatem imposuit per mare Asiam, & in ea primùm Ephesum Metropolim ingrediendi, *d. §. ingressurum* quam sine periculis maris terra ingredi poterat. Et alibi voluerunt Imperatores vicissim in urbibus hyemare Iudices, quando tempore hyemis navigatio est periculosa, ne cuiquam illorum peculiare fiat incommodum,
9 *l. Civitas. C. De off. Rector. provinciæ.* * Et tempestatis in mari pericula, quia in tam brevi & exiguo aquæ trajectu semper prævideri & caveri possunt, non magis quàm aëris cœlique inclementia ac tempestas, commovere non debent; multò minùs ejusdem tempestatis impedimenta: nam jure communi satis prospectum est, ne qui ob tempestatem maris judicio die constitutâ adesse non potest, in contumaciam aut juris sui periculum aliquod incidat, *l. 2. §. Si quis iudicio. §. quod diximus cumseq. ff. Si quis cautionib. &c.* Et sanè jam triginta annis eadem fuit oppidi Rommerswalensis facies ac situs; neque tamen ullum proferri potest exemplum vel naufragij, vel singularis alicujus incommodi ex hoc trajectu.

Quibus duabus difficultatibus, quæ inter cæteras maximè premere videntur, remotis, minimum negotij est in refellendis alijs causis, ex quibus translatio hæc urgetur: in quo propterea, ne prolixiores simus, nullam operam collocamus; præsertim quod in responsione Opponentium satis di-
10 scutiantur. * Illud certè desiderio Goessanorum plurimùm adversari debet, quod in eadem omnia pericula & incommoda conjiciant Rommerswalenses, eosque, qui in ulteriore littore habitant, qui ad oppidum Goessanum sine eodem trajectu, quandocumque causas in judicio Ecclesiastico acturi vel defensuri pervenire non possent; ita ut sibi prodesse cum aliorum incommodo laborent, quod improbari solet, *l. 1. §. ijdem aiunt De aqua plu. arcen.* potissimùm in splendidiore luculentioreque Goessanorum fortuna; quæ infelicitati Rommerswalensium hoc extremum, & pęnè ad sustinendam rempublicam solùm relictum præsidium, invidere non debet; cùm etiam totius Zelandiæ, imò omnium circumjacentium maritimarum regionum, ex causis per scripturam Opponentium latiùs deductis intersit, salvum extare hoc Rommerswalense oppidum; quod ademptis privilegijs ac prærogativis, ademptâ obventionum, quibus adversus injurias maris sumptum faciat, occasione, diu stare non poterit.

His itaque alijsque plurimis ex causis, quas faciunt & excitant partim Rommerswalenses in magna adversitatum calamitate commiseratio; partim Goessanorum in præsenti felix ac luculenta conditio; partim denique rationum, quibus hæc supplicatio urgetur, improbabilitas optima spes affulget ex amplissimorum Dominorum discretione ac judicio, per Serenissimam Regiam Majestatem rejectum iri postulata ac desideria Goessanorum.

De translatione Episcopi.

SVMMARIVM.

Erectio novorum Episcopatuum.

1. *Transactio contra libertatem Ecclesiasticã non valet.*
2. *Erectio Episcopatuum non debet alijs nocere.*
3. *Provincia in duas divisa retinet in singulis antiqua iura.*
4. *Iurisdictio mandata perpetua non est, sed revocabilis.*

CONSILIVM XXVII.

QVAMVIS admodùm multa in medium proferri possint ad subversionem & improbationem concordiæ & tractatus, quem Carolus Dux Geldriæ, super usu & cursu jurisdictionis Ecclesiasticæ in civitate & circumjacente regione ac territorio Groeningensi in anno 1530. 13. Maij inijt & conclusit, inter Officialem Illustrissimi ac Reverendissimi Episcopi Monasteriensis, ac dictam civitatem & regionem seu earum incolas; eò quod plurima ejus capita, majorque pars libertatem Ecclesiasticam, ac illius jurisdictionem nimiùm constringant & circumcidant, * ideoque non tantùm ex juris Pon- 1
tificij, *c. Qua in Ecclesiarum, c. Ecclesia S. Mariæ De constitut.* sed etiam civilis auctoritate & sanctione effectu carere, nec in usu retineri debeant, *l. Privilegia, Authent. Cassa C. De sacros. Eccles.* ut pluribus argumentis deduci possent improbationis hujus argumenta & rationes, quæ etiam ultrò se satis offerunt: tamen residet difficultas in eo, num quod per concordiam seu tractatum personis Ecclesiasticis, hoc est, Officiali ac Commissarijs reservatum est, per eosdem retineri possit, invito ac contradicente Reverendissimo Episcopo Groeningensi, cui per erectionem novi Episcopatus Groeningensis, ac per dismembrationem adjecta & unita est ea pars Episcopatus Monasteriensis, quæ jurisdictioni & imperio sæculari Serenissimi Regis Catholici subjecta est, non tantùm in regione seu ditione Groeningensi, verùm etiam in locis vicinis dictæ sæculari potestati subjectis: ut quæstio sit non inter Principem sæcularem & Reverendissimum Episcopum, sed inter dictos Commissarios, ac Reverendissimum Episcopum Groeningensem.

Causæ difficultatum in his potissimùm consi- 2
stunt, quòd erectio, dismembratio, incorporatio, divisio, & unio, quæ in novis Episcopatibus, & erectionibus inferiorum Ecclesiarum in Cathedrales fiunt, ita fieri intelligantur, ut non adferant præjudicium aliquod vel diminutionem in dignitatibus & officijs, quæ in loco diviso, dismembrato, & novæ erectæ Ecclesiæ Cathedrali seu Episcopatui incorporato & unito, ante divisionem ac dismembrationem fuerunt; præsertim quoad ea, quæ jurisdictionalia sunt, ut constitutione Ioannis vicesimi secundi in hujusmodi articulo apertè definitum est, *c. Ad Apostolatus De concess. prabend. in Extravag. Ioannis XXII.* Neque enim præsumitur Pontifex in obscuro, aut in generalitate verborum cujusquam quæsito juri derogare, *c. Cum olim De consuet. l. 2. §. Si quis à principe ff. Ne quid in loco pub.* sed ex adverso cùm translationem, appropriationem, incorporationem, aut unionem aliquorum locorum ad aliam Ecclesiam facit, id præsumitur facere sine præjudicio eorum, qui priùs in eo loco Ecclesiasticam aliquam jurisdictionem habuerunt; si non id quoque (ut scilicet nulla deinceps sit

prioris Prælati Ecclesiastici in eo loco post separationem & incorporationem, jurisdictio vel superioritas) in literis hujusmodi dismembrationis & unionis fuerit expressum, *c. Quia monasterium De re-*
3 *lig. domib.* * Quemadmodum etiam unâ eâdemque provinciâ, sub duobus Præsidibus divisâ, singulis provincialibus jura integra manent, *l. Si eadem ff. De offic. assess.* Quæ rationes hoc postulare videntur, ut quamvis jurisdictio Officialis Monasteriensis in his divisis & unitis regionibus sit penitus suppressa & extincta, dictoque Episcopo Monasteriensi, & ejus Officiali nulla ampliùs ea in parte competat jurisdictio vel superioritas; quia scilicet bulla erectionis Episcopatus Groeningensis hujusmodi suppressionem apertè & dispositivè continet; neque ulla sit dubitatio, quin Pontifex id facere possit, *c. 1. Ne sede vacante &c.* hoc tamen non convincunt, quòd Ecclesiasticis personis aliquid sit ereptum aut ablatum ex jurisdictione, in ijs dismembratis & unitis locis, ubi degunt.

4 Cæterùm quamvis hæc urgere & premere videantur; vera tamen juris definitio in hoc articulo residet in eo, quòd dictorum Commissariorum contradictio sit prorsus frivola & injusta: ex hac potissimùm ratione, quòd dictorum Commissariorum jurisdictio ab origine & in progressu ad Commissarios proprio suo jure non pertinuerit, ratione alicujus ordinariæ dignitatis, ideoque perpetua esse non potuerit, sed tantùm sit mandata; quam qui suscipit, nihil proprium in jurisdictione habet, *l. 1. §. Qui mandatum ff. De off. eius cui mandata est iurisd.* sic quòd illa eis possit eripi per mandantem; hoc est, olim, ante hanc unionem, per Episcopum Monasteriensem seu ejus Officialem; nunc verò per Reverendissimum Episcopum Groeningensem, in illius locum etiam quoad jurisdictionem surrogatum. Solvitur enim judicium, & judicandi potestas, vetante eo, qui judicare jussit, *l. Iudicium solvitur De iudicijs*; & aliud dicendo vel sustinendo, prorsus contraveniretur intentioni & voluntati Pontificis, in facienda hac erectione, divisione, & unione, per quam singulis provincijs succurri voluit curâ novi Episcopi; exclusis ijs, qui in loco unito, non proprio suo jure, sed ex commissione prioris Episcopi (qui solus tam latè provinciæ suæ, sine adjunctione Commissariorum, sufficere non poterat) jurisdictionem Episcopalem exercebant: cui curæ & sollicitudini in parte unita novus Episcopus Groeningensis solus per se in exercenda jurisdictione sufficere potest; saltem non cogitur invitus, quos non vult, retinere in mandata jurisdictione, quæ per hanc unionem & in ea contentam translationem, amplius Episcopi Monasteriensis, aut ejus Officialis non est, sed Episcopi Groeningensis, *c. Salvator De preben. & dignit. Extravag. communib.*

Neque rursus hic in consideratioe habendum est interesse, quod provinciales, præsertim Drenthij prætexunt, quòd extra patriam evocari non debeant: nam ea & Serenissimæ Regiæ Majestatis impetrantis, & summi Pontificis concedentis intentio fuit, ut constat ex præfatione Bullæ erectionis; ne id quoque, & multò minùs quàm antea, post erectionem fieret; hoc est Groeningenses, Drenthij, & aliarum vicinarum regionum, sub principatu sæculari Regiæ Catholicæ Majestatis constitutarum, incolæ, judicij causâ in causis ad jurisdictionem Ecclesiasticam pertinentibus, extra patriam, hoc est, extra limites jurisdictionis & superioritatis Regiæ Majestatis ad civitatem Monasteriensem non evocarentur. Quæ ratio & consideratio, atque ex ea consurgens interesse, penitùs cessat quoad jurisdictionem Episcopi Groeningensis; qui Drenthios & alios vicinos intra limites jurisdictionis Regiæ Majestatis ad civitatem Groeningensem evocando, aut dictos Commissarios revocando, non censetur illos evocare judicij causâ extra patriam seu patrias; præsertim in tanta loci vicinitate. Ita ut, cessante consideratione interesse provincialium, contradictio & contentio retinendorum veterum Commissariorum, ad veterem formam & observantiam in hoc articulo reijcienda & contemnenda sit; & dicto Reverendissimo Episcopo Groeningensi permittenda facultas suam jurisdictionem in omnibus istis regionibus suo Episcopatui unitis, secundùm Canones Ecclesiasticos, secundùm terminos juris, ac pro tenore bullæ dictæ erectionis exercendi per se vel alios, *cap. Inter cætera De offic. iud. ordin. tit. De off. Vicarij per tot.*

Sane quod attinet ad jus temporalis jurisdictionis, quæ per dictum tractatum & concordiam ampliata videtur in multis articulis, contra juris dispositionem & Ecclesiasticam libertatem; licet ita se res habeat, ut propter graves contentiones, quæ in omnibus penè regionibus jam multis sæculis exortæ sunt, passim vel ubique ferè inter Episcopos & Principes initi sint tractatus & concordata, quoad usum jurisdictionis, præsertim in constituendis causis mixti fori; quæ impugnare & expugnare foret difficile, propter probabilitatem rationum utrimque pro hujusmodi concordatis stantium: quià tamen in hoc Cœvordiensi tractatu & concordia pleraque sunt, quæ à jure communi nimis exorbitant; consultum est, ut Reverendissimus Episcopus ea in unum colligat & Regiæ Catholicæ Majestatis Concilio, pro mutatione & emendatione illorum, exhibeat; præsertim quâ parte per ejusmodi concordata impediri potest sanctissima intentio suæ Regiæ Majestatis quam habuit in impetratione & constitutione horum novorum Episcopatuum; nec dubium est, quin justo desiderio Reverendissimi Domini Episcopi faciliter & feliciter succurretur.

De Translatione Episcopi.

SVMMARIVM.

Vocatione beneficiorum ex majore promotione.

1. *Beneficia curata vacant per adeptionem aliorum incompatibilium.*
2. *Beneficia promoti ad Episcopatum quando vacent.*
3. *Possessio pacifica Episcopatus quando censeatur acquisita.*

CONSILIVM XXVII.

ERECTO Episcopatui Ruremundensi per Sedem Apostolicam assignata sunt diversa Ecclesiastica bona: ad quem ex auctoritate Apostu-

Apostolica per nominationem Regiæ Catholicæ Maiestatis, primus assumptus est Reverendissimus Dominus Guilielmus Lindanus, tempore eiusdem assumptionis Decanus collegiatæ Ecclesiæ Hageiusis; qui deinde consecratus, inductus est in possessionem eiusdem Episcopatus: quem, quamvis quoad ius & iurisdictionem Episcopalem, & potissimùm quoad curam animarum pacificè aliquot annis possederit; possessionem tamen & administrationem bonorum pro dote eiusdem Episcopatus assignatorum pro media parte adhuc non obtinet; & pro ijs, quæ obtinet, magna ex parte lites in Romana Curia sustinere cogitur: inde oritur quæstio, an dictus Decanatus per hujusmodi assumptionem seu adeptionem Episcopalis dignitatis vacare censeatur, aut eodem dictus Reverendissimus Dominus privari possit?

1 Ad quam quæstionem respondendo dicimus, quòd, ut per adeptionem aliarum dignitatum curam animarum habentium ipso jure vacant beneficia similiter curam animarum habentia, quæ novum hujusmodi beneficium adeptus antea possidebat. *cap. Quia nonnulli De Cler. non residen. cap. De*
2 *multa De præben. c. Licet eod. tit. lib. 6.* † ita quoque ad Episcopatum translatus alia, quæ priùs obtinebat beneficia amittat; non ex die adeptionis seu translationis, sed consecrationis, vel post decursum temporis, quod consecrationi obtinendæ præscriptum est, *c. Cum in cunctis §. 1. De election.* sic quòd sine decreto privationis collator seu patronus sic vacantium beneficiorum, illa conferre possit. *Panor. in d. c. Cum in cunctis §. 1. nu. 3.*

3 Sed hoc controversum est, an præter adeptionem seu translationem, confirmationem & consecrationem, requiratur etiam omnium bonorum Ecclesiasticorum pacifica administratio? Vno sanè loco *in d. c. Cum in cunctis* §. 1. indefinitâ oratione (quæ plerumque æquipollere solet universali, *l. Si plurib. 44. De legat. 2.*) in conditione vacationis ponitur quoque Ecclesiasticorum bonorum administratio; quasi & illa conjunctim cum alijs requiratur, *Innoc. in d. §. 1. nu. 4.* sed Doctorum opiniones sunt in hoc articulo dissidentes. Sunt enim, qui pacificam possessionem & administrationem constituerunt in possessione, & libero exercitio curæ animarum; quasi hæc sit administrationis Episcopalis pars potissima, *glos. in c. Commissa in V. pacificam De elect. lib. 6.* Alij in possessione & administratione vel omnium vel majoris partis bonorum, *Panor. in d. c. Cum in cunctis §. 1. nu. 4.* Sed communiùs recepta & comprobata Doctorum opinio est, ut quamvis ad hoc, ut translatus vel electus ad Episcopatum, intra tempus à jure statutum, debeat promoveri ad ordines, sufficiat possessio & exercitium curæ animarum, *d. c. commissa §. 1. & ibi glossa*: ad hoc tamen, ut inducatur vacatio priùs obtentorum beneficiorum, requiratur vel omnium, vel maioris partis bonorum Ecclesiæ pacifica possessio & administratio. In qua sententia est Archidiaconus, *in c. nomine Domini 23. dist.* Geminianus *in d. c. Commissa & cons. 125. Super primo dubio nu. 8. & cons. 82. Circa thema nu. 1.* Ancharanus, Philippus Francus, Philippus Probus & alij, *in d. c. Commissa n. 3. & in c. De multa De præben.* quos in eo imitatur & sequitur Rota Curiæ Romanæ *decis. 61 incip. Sufficit impetranti, aliàs est 3. sub tit. De præben. in novis.*

Vnde verius est, quòd præfatus Reverendissimus Dominus Episcopus neque privatus censeri, neque privari debeat prędicto suo Decanatu, quâdiu maior pars assignatæ seu constitutæ dotis non est in ipsius pacifica & libera possessione atque administratione, potissimùm quod & de illis bonis, quorum in minori parte administrationem habet, lites & controversias patiatur. Interim tamen ad præscindendas omnes juris & facti controversias consultum erit, ut impetret dispensationem super retentione dicti Decanatus, quam propter multas concurrentes in suæ Reverendissimę gratię persona prægnantes qualitates & circumstantias, Sanctissimus Dominus Papa facilè erit concessurus, cùm id etiam Iure communi, ex huiusmodi potissimùm causis permittatur, *d. cap. De multa in fin. c. Dudum 54. De elect.*

De translatione Episcopi.

SVMMARIVM.

Vacantium beneficiorum per promotionem ad Episcopatum fructus.

1. *Beneficiorum vacatio per promotionem ad Episcopatũ.*
2. *Beneficiorum vacantium ex promotione ad Episcopatum fructus quamdiu percipiat Episcopus.*

CONSILIVM XXVIII.

QVANDOQVIDEM nec per adeptionem Episcopatus, nec per illius confirmationem, nec per consecrationem vacant beneficia, quæ ad Episcopatum translatus prius possidebat, * nisi ex eo tempore, quo 1
maioris partis bonorum ad Episcopatum pertinentium administrationem obtinet, *gloss. in c. Commissa De elect. lib. 6. & ibi DD. Gemin. cons. 82. Circa thema, & cons. 125. Super primo,* consequens quoque est, priorum beneficiorum fructus ad sic promotum adhuc pertinere. † Et cùm id fiat 2
velut ex generali iuris dispositione, non aliter quàm si cum eo per Papam (ut ex conditione & qualitate personæ fieri potest, *c. De multa in fine De præben.*) dispensatum esset super retentione priorum beneficiorum; consequens est ut fructus quoque illorum percipere possit, etiamsi sit in exercitio curæ animarum in suo Episcopatu: alioqui iuris dispensatio hæc inutilis foret; cùm sola beneficij titulo tenus retentio Iuris concessionem, & illius finem inutilem faceret: quasi priorum retentio permissa sit, ut interea quàm administrationem bonorum nondum adeptus est ex fructibus priorum beneficiorum sustineatur. Atque ita cùm absentia hæc à prioribus beneficiis licita & iure probata sit debebuntur eorumdem beneficiorum omnes fructus tanquam beneficij accessio, *c. Dilecto in fine De præben.* exceptis quotidianis distributionibus, *arg. c. Cum dilect. De. cat. De Cler. non resid. c. Licet De preb. lib. 6.* ita tamen, ut eadem priora beneficia debito non fraudentur obsequio & servitio; quòd expensis sic absentis per vicarium exhiberi debet, *c. Cum ex eo De elect. libr. 6. cap. 3. Sess. 6. Conc. Trident. & c. 5. Sess. 7.* Cæterùm quoniam Concilium Tridentinum iuris communis

nis dispensationem, licet obscurè, abrogare videtur, permissis tantùm temporalibus dispensationibus ex veris & rationalibus causis, *d. c.3 sess.6. in fin.* consultissimum est, ad omnem dubitationem tollendam impetrare specialem & temporalem dispensationem super hujusmodi prioribus beneficijs duraturam, donec majoris partis bonorum administratio pacifica obtenta erit. Ex quibus satis percipiet Reverendissimus D. Episcopus Ruremundensis, quid juris habeat in & ad fructus Decanatus Hagiensis.

De supplenda negligentia Prælatorum.

SVMMARIVM.

Devolutio beneficij.

1. *Beneficia sæcularia sæcularibus, & regularia regularibus conferenda.*
2. *Beneficia in dubio præsumi sæcularia.*
3. *Beneficium regulare quod sit.*
4. *Institutiones beneficiorum eorum qualitates ostendunt.*
5. *Vitio beneficij non nocet eius possessori.*
6. *Devolutio fit ab inferiore ad proximè superiorem.*

CONSILIVM XXIX.

VNo labore resolvemus merita duarum causarum, quæ per venerabilem Dominum Officialem Namurcensem nunc terminandæ sunt inter D. Antonium Hanosium, & fratrem Franciscum Gosleau super Capellania ad altare S. Ioannis Baptistæ in Parochiali Ecclesia Montis super Sombreffiam; item inter Promotorem seu Curatorem Seminarij Namurcensis, & fratrem Iacobum Gauret super Capellania ad altare S. Martini in eadem prætacta Parochiali Ecclesia; est enim utriusque causæ eadem conditio. Status quæstionis in duobus consistit: primum in eo, an dicti fratres Franciscus & Iacobus sint aut fuerint inhabiles ad obtinendum hæc beneficia? Secundum in eo, an præsuppositá utriusque inhabilitate, Reverendissimus Episcopus Namurcensis illud conferre potuerit dicto Antonio; hoc vero unire suo Seminario?

1 Quod ad prius attinet, manifesta est juris dispositio, *in c. Cum De beneficio. De praben. lib. 6.* quòd beneficia sæcularia sæcularibus Clericis, regularia regularibus sint conferenda, & minimè sæcularia regularibus, nec regularia sæcularibus: quæ juris communis dispositio decretis Concilij Tridentini renovata & comprobata est, *Sess. 14. c. 10. & Sess. 25. c. 21. De regularib.* Existimant itaque harum causarum Actores, intentionem suam fundatam esse ex eo, quòd hæc beneficia sint in sæculari Parochiali Ecclesia, & sic sæcularia; quorum ob id dicti Rei censeri debeant esse incapaces * præ-

2 sertim quia in dubio beneficia præsumantur potiùs esse sæcularia, quàm regularia ex primordiali illorum statu, *Gemin. in d. c. Cum De beneficio. & ibi Phil. Probus n. 5. Rota decis. 32. Fuit dubitatum, alias est 2. sub tit. De praben. in novis.* Sed quoniam omnis præsumptio cedit comperte veritati, *l. Optimam C. De contrahend. & committenda stipula.* & in proposito nulla sit dubitatio de qualitate & conditione horum beneficiorum; extra omnem dubitationem quoque est jus dictorum Reorum: ut mirum sit, cur in tanta luce boni juris sui, hi Rei pacifici dictorum beneficiorum possessores, alter per sedecim, alter per quindecim annos, prætextu Episcopalis collationis ex prætexta inhabilitate seu incapacitate Reorum, inquietentur.

Quippe indubitatum est, hæc beneficia esse regularia, non sæcularia: regulare enim beneficium est, quod regularibus conferri consuevit, vel ex ipsa fundatione, si illa lex per fundatorem data est; vel si de origine fundationis non constat, ex longæva possessione, & inde causatâ præscriptione quadraginta vel plurium annorum, *Rota decis. 487. Nota quod impetranti, quæ est 22. sub tit. De probat. in antiquis*; quod latissimè à Felino *in c. In nostra n. 42. & 46. De rescript.* & Philippo Probo *in d. c. Cum De beneficio*, tractatum & decisum, latiùs non persequimur: est enim id extra omnem dubitationem. Nam cùm beneficium per tot annos obtentum, possessum, & rectum est per regulares, impressio regularitatis cohæret inseparabiliter ipsi beneficio. 3

* Cùm itaque per extracta, tum ex registris Archidiaconi Hannoniæ in Ecclesia Leodiensi, cui ante erectionem hujus novi Episcopatus hæc Ecclesia & beneficia suberant, constet, quòd ante centum & viginti annos continuè sine ulla interpellatione hæc beneficia sint per Reverendum Dominum Abbatem Bonæ Spei continuâ serie collata sui Monasterij fratribus; constet quoque, quòd illi per dictum Archidiaconum, ad quem tunc spectabat, in ijs sint instituti; non est dubitandum, quin hæc beneficia sint & reputari debeant, ut verè regularia. Quæ institutiones impressionem hujusmodi regularitatis admodùm ampliant & corroborant, *AEgid. Bellamera cons. 41. vers. Secundo quia si ultra, Phil. Probus in d. c. Cum De beneficio. n. 20.* Vt meritò status beneficij hic sit attendendus, non tantùm quia ultimus est (qui regulariter in beneficijs cùm de possessorio adipiscendæ, hoc est, de Canonica institutione acquirenda agitur, ut fit in proposito, attendendus est, etiamsi illi evinci posset, *c. Consultationibus De iure patron. Rota decis. 557. Quidam impetrante, quæ est 46. sub. tit. De rescrip. in antiquis, & d. decis. 487.*) sed quia etiam tam antiquus, & continui immemorialis temporis beneficio munitus, quod pro titulo eoque indubitato accipiendum est, *l. Hoc iure §. ductus aquæ De aqua quotid. & æstiva.* 4

His accedit indultum Pontificium Cælestini Papæ, quo in anno 1194. apertè permissum est dicto Abbati in Ecclesijs Parochialibus ad ejus Monasterium pertinentibus ponere tres aut quatuor ex suis Monachis: id enim cùm permissum sit, permissum quoque esse censetur ijsdem beneficia in ijsdem Ecclesijs consistentia conferre. Cujus indulti hanc fuisse sententiam & intellectum, comprobavit sequentis temporis usus; quæ autem certam interpretationem seu intellectum habuerunt, minimè mutanda aut aliter intelligenda sunt, *l. Minimè De legib.* Hanc autem Ecclesiam Montis super Sombreffiam ad dictum Reverendum Dominum Abbatem pertinere, constat ex dicti indulti Apostolici tenore, in quo recitantur Ecclesiæ, quæ in eo altaria nuncupantur, quæ ad dictum monasterium

rium

rium cum suis appendicijs pertinent; cùm etiam id satis confiteantur Actores. Et sic pro indubitato habendum est, Reos hujus causæ habiles esse ad obtinendum hæc beneficia, eosque ob id vigore suæ institutionis, quam Canonicam obtinuerunt (prout ex literis institutionis in his causis exhibitis constat) illa rectè possidere & obtinere: quæ dictus Reverendissimus Dominus Episcopus cum summa injuria eis arripere, & alterum fratris sui filio, alterum suo Seminario conferre loborat; cùm neutrum vacet aliquo modo, & Rei utriusque respectivè sint capaces; & unio, quæ vigore Concilij Tridentini, *Sess.* 23. *c.* 18. pro Seminario invitis etiam possessoribus fieri potest etiam ante vacationem, effectum consequi non possit, cum præjudicio possessoris; ut illius cessus vel decessus omninò exspectandus sit; ut expressis verbis hujusmodi decreti expressum est; sic scilicet, *Sine cultus divini, & illa obtinentium præjudicio.*
5 * Sicuti etiam ex juris communis dispositione unio beneficij facta in vita possessoris illius, non habet effectum, nisi occurrente illius vacatione, *c. Consultationibus De donat. Clement. ult. De rebus Eccles. non alienan. Rebuffus in praxi benef parte* 2. *tit. De reprob. benefic. vivén. impet. glos.* 7. *n.* 56. & 57.

Alterum, in quo diximus harum litium statum consistere est, an videlicet præsupposità inhabilitate seu incapacitate horum Reorum, Reverendissimus Dominus Episcopus potuerit illa conferre? In quo res expedita est, quod non: cùm enim idem Episcopus hoc se facere testetur, propter diutinam hujusmodi beneficiorum vacationem jure devoluto, certum est sic factam collationem dictis Actoribus non prodesse; quia Episcopus illius faciendi jus non habuit, *l. Si filius tuus C. De donat.* Quippe hoc indubitatum est, & ex prædictis præsertim per extracta ex registris Archidiaconi constat, ordinarium collatorem horum beneficiorum esse præfatum Dominum Abbatem, & ex dicto indulto Apostolico constat, eumdem Abbatem ejusque monasterium exemptum esse ab ordinaria jurisdictione, ut notoriè est totus Ordo Præmonstratensis.
6 † Iam verò ex jure hoc quoque indubitatum est, quòd devolutio collationis beneficiorum fiat semper ab eo, qui jus conferendi priore loco habet, ad immediatum superiorem, *c. Nulla c. Ex parte, cap. postulasti De conces. præb. Rebuffus in praxi benefic. parte* 1. *tit. De devolut. glos.* 9. *n.* 36. Cùm ergò immediatus superior dicti Abbatis sit ipse summus Pontifex, non potest ab Abbate ad Episcopum fieri devolutio: & generaliter ab exemptis devolutio fit ad Papam, non ad Episcopum, *c. Cum singula De prabend. libr.* 6. *Lud. Roman. consil.* 361. *in casu proposita n.* 6. Et quamvis in exemptis regularibus hoc specialiter sit statutum, *in Clemen.* 1. *De supplen. neglig. prælat.* ut Episcopus jure devoluto ex illorum negligentia uti possit; id tamen non potest ex sua ordinaria potestate, sed debet hoc facere auctoritate Apostolicâ, & faciendo eam qualitatem exprimere, *d. Clemen.* 1. & *ibi DD.* Id autem cùm non fecerit dictus Episcopus, non potest ejus collatio jure devoluto facta subsistere. Nam etsi in parte narrativa literarum collationis dicto Antonio factæ, fiat mentiò auctoritatis ordinariæ vel Apostolicæ, in dispositivâ tamen parte, nulla est mentio auctoritatis Apostolicæ; & in collatione Seminario facta, in nulla literarum parte fit illius mentio; sic quod in omnem eventum vitiosæ reputari debeant hæ collationes ex defectu potestatis conferentis: Et sic existimamus extra omnem dubitationem esse causam dictorum Reorum; ideoque venerabilis Domini Officialis officium esse, ut Reos ab impetitione Agentium absolvat; Actoribus in expensis litis condemnatis.

De supplenda negligentia Prælatorum.

SVMMARIVM.

Devolutio in beneficio.

1. { *Collatio quæ fit iure devoluto extraordinaria est.* *Capitulum conferre potest Sede vacante beneficia vacantia ex devolutione ab inferioribus collatoribus.* }
2. *Devolutio fit ab inferiore ad superiorem.*
3. *Devolutio ab exemptis fit ad Papam.*
4. *Modica non considerantur.*
5. *Cautela nimia suspecta sunt de fraude.*
6. *Devolutio pro illa vice tantùm nocet collatori.*
7. *Intrusus quis dicatur.*
8. *Filius presbyteri spurius, non naturalis est.*
9. *Possessio præcessoris coniungenda cum possessione successoris.*
10. *Beneficialis causa possessoria quomodo instruenda.*

CONSILIVM XXX.

Iunge huic CONS. XXXIV. infrà.

NON potest D. Ioannes Pamele Opponens contra D. Godefridum Hombeke Impetrantem ad obtinendum Canonicatum S. Germani Thenensis idoneam habere qualitatem, vel aliquem prætexere colorem in hoc possessorio judicio, vel ad defensionem vel ad duplicandum interdictum ex collatione Turnarij vel Capituli ejusdem Ecclesiæ Thenensis; cùm hoc compertum sit, ad Decanum & Capitulum S. Ioannis Leodiensis non tantùm in præsenti, sed etiam retropræterito tempore ultra hominum memoriam, ratione unionis & incorporationis utriusque investituræ & Personatus in Ecclesia S. Germani pertinuisse & pertinere jus ordinariæ collationis, provisionis, & præsentationis, non tantùm Canonicatuum, & inter hos nominatim illius, de quo in hac causa litigatur, sed etiam plurimorum aliorum beneficiorum, tam in dicta Ecclesia, quàm alijs capellis in oppido Thenensi: & quod Opponens ex personis Decani & Capituli S. Germani Thenensis, ad illum non prætendat nisi jus institutionis & admissionis; ejusque occasione ex negligentia dictorum ordinariorum collatorum per devolutionem jus extraordinariæ seu subsidiariæ & succedaneæ collationis: * ut re 1
vera non ordinaria, sed tantùm extraordinaria & accidentaria est collatio, quæ fit ex jure devoluto, ut sunt omnia quæ jure supplementi fiunt, *extra De supplen. neglig. prælat. per totum.* Vnde est, quòd, quamvis sede vacante Capitulum, ad quod devolvitur jurisdictio Episcopalis, non possit conferre beneficia, quæ pertinent ad ordinariam collationem Episcopi; quia scilicet sunt in fructu Episcopatus, *c.* 2. *Ne sede vacan. gloss. in c. Cum olim* De ma-

De maior. & obed. in V. Capitulo: ea tamen quæ vel sede vacante, vel etiam ante, ex negligentia inferiorum ordinariorum collatorum & patronorum ad Episcopum devoluta sunt, quia id extra ordinem & ex accidenti est, rectè à Capitulo conferri posse tradit Panormitanus, in d c.2. Ne sede vacante nu. 3. Iam verò hoc manifestum est, ordinaria extraordinarijs, l. In causa 2. ff. De minorib. naturalia accidentarijs ubique præferri & potiora esse, l. Qui habet, & ibi Bartol. De tutelis. In quo juris devoluti articulo duo potenter Opponenti obstant, primum illud quòd non nudum jus præsentationis, quod vel ex iure patronatus est, vel per se solum subsistit; sed ordinariæ & plenæ collationis seu provisionis dicto Decano & Capitulo Sancti Ioannis Leodiensis in his beneficijs competat, ratione dignitatis & præeminentiæ, quam in Ecclesia S. Germani & oppido Thenensi habent: cui consequens est idem ius dictis Decano & Capitulo Thenensi non competere; cùm eadem res in solidum ad plures pertinere non possit l. Si ut certo §. si duob. Commodati: ideoque siquid iuris dicti Decanus & Capitulum S. Germani ad benefici a collationi dictorum Decani & Capituli S. Ioannis ordinariorum collatorum subiecta habent, id debet necessariò aliud & discretum esse ab eo, quod ijdem Collatores habent, cùm igitur plenum id sit apud eosdem collatores, non consistens in nuda collatione, sed in Canonici iuris ac tituli collatione, & plena perfectaque de eisdem beneficijs provisione, secum ob id trahente effectum Canonicæ institutionis Bellamera decis. 716. vers, intelligitur tamen, sic quòd aliâ aliquâ authorizabili institutione superioris ampliùs non indigeat, ad ius in beneficio consequendum, Bellamera cons. 10. colum. 6. vers. nam si collatio, fit ut institutio, quam dicti Decanus & Capitulum S. Germani ad se pertinere dicunt, non iuris, sed facti institutio sit, ad effectum solius corporalis possessionis, quatenùs illa facti est; ut iure communi est Archidiaconi,
2 cap. ad hæc vers. in quadam De offi. Archidiac. † Atque ita cùm dicti collatores sint ratione prætactæ dignitatis & præeminentiæ superiores, eoque respectu Decanus & Capitulum S. Germani inferiores, & dicta inductio in possessionem seu admissio & receptio ad illam, ius spirituale aut authorizabile iuris collativū non cōtineat; cōsequitur, quòd à dictis collatoribus nulla ex quacumque negligentia ad dictos Decanum & Capitulum S. Germani fieri potuerit juris conferendi devolutio, quę numquam fit à superiore ad inferiorem, sed ab inferiore ad superiorem, quia non superior non potest supplere negligentiā alterius, Panormit. in c. 2.
3 nu. 7. De concess. præben. * qui superior respectu dictorum collatorum alius non est, nisi Papa, propter dictorum collatorum, ut omnium secundariarum diœcesis Leodiensis Ecclesiarum notoriam ab ordinaria Episcopali iurisdictione & superioritate exemptionem; quæ facit, ut in hoc articulo devolutionis non ad ordinarium superiorem, sed ad Papam illa fieri debeat, c. Sicut, c. licet De supplen. neg. Prælat. Panor d. nu. 7. Lud. Rom. consil. 361. in casu proposita num. 6.

Vrget Opponens admodùm, quòd Decanus & Capitulum S. Germani sint & pluribus retropræteritis annis fuerint in possessione conferendi iure devoluto; proferendo quatuordecim aut quindecim illius exempla sic factæ collationis partim recentia, partim antiqua; & duo tempus centum annorum excedentia: sed ea refellit Impetrans ex eo quòd sint de parvis & minutilis beneficijs, & minimè de Canonicatibus aut alijs maioribus: * nam ut quæ exigua & modica sunt plerumque contemni vel negligi solent, l. Si oleum §. ult. De dolo malo, & iustâ rei appellatione non continentur quæ diminutiva sunt, l. Senatus 43. §. 1. ult. De leg. 1. c. Tertulus XII. q. 2. sic non rectè ab his parvis & nullius propè momenti beneficijs, quæ conniventiâ quâdam Decano & Capitulo Thenensi relicta sunt ducitur argumentum affirmativè ad maiora l. Tam is §. fin. De mort. causa donat. ut sunt canonicatus, qui ut separatam naturam & rationem habent à minimis Capellanijs seu altaribus, ita ab ijs ad Canonicatus illatio aliqua fieri non potest l. Naturaliter §. nihil commune & ibi Iason nu. 22. De acquir. Poss. l. Papinianus exuli De minorib. Ideoque effectus huius possessionis sive ad præscriptionem, sive ad præsentem rei statum constituendum, latiùs produci non potest, quàm quatenùs possessio exercita est; & ne quidem ad similia, multò minùs ad majora, latè Felin. in c. Auditis n. 1. & seq. De præscript. Est quidem inter prædicta exempla unum de collatione, quæ hoc prætenso jure devoluto per Turnarium Capituli S. Germani in anno 1550. facta dicitur Dionysio Lams; sed ut de facto & sine juris colore illa facta fuit, ita quoque successum non habuit: nam per sententiam definitivam dicto Dionysio postea abjudicatus fuit hic Canonicatus, & adjudicatus Ioanni de puteo, qui eumdem obtinuerat ex ordinaria collatione dictorum Dominorum Decani, & Capituli S. Ioannis Leodiensis; de cujus sententiæ aliqua per remedium appellationis revocatione, cùm nihil per Opponentem allegatum, nihil probatum sit, pro eadem stat præsumptio juris quoad justitiam & solemnitatem; & ut dicit Alexander, consil. 30. ponderatis. n. 7. vol. 5. non tantùm quoad rectitudinem, sed etiam rititudinem, pro re judicata & veritate haberi debet, l. Res iudicata. De reg. iuris. Et quàm improbabiliter hujusmodi collatio dicto Dionysio facta fuerit, & quanta cum usurpatione juris alieni, clarissimè percipitur ex modo & forma illius; quòd scilicet non sit facta purè & absolutè, sed sub certis conditionibus & cautelis, apertam significationem facientibus, quod certo jure devoluto non pertinebat ad dicti Capituli S. Germani Turnarium: † ex hujusmodi enim nimis anxijs & conquisitis cautionibus seu cautelis, & insolitis 5
clausulis, solet fraus & dolus deprehendi & detegi, l. Si quis sub conditione, & ibi Bald. in fin. De condit. instit. & in c. Quia verisimile De præsumpt. Cur enim hujusmodi cautione & indemnitate sibi Turnarius seu Capitulum prospicere debuit, si hoc indubitatum erat, ad ipsum tunc jure devoluto pertinuisse collationem Canonicatus, quam tam trepidâ manu tunc conferebat homini audaci, & casum fortunamque experiri volenti, adversus eum, cui tunc jure ordinario per dictos Collatores de eodem Canonicatu provisum erat, sed non tam audaci, ut auderet etiam solutis juribus receptionis, realem possessio-

possessionem, nisi post aliquot menses, accipere? Vlteriùs ut verum esse concedatur, quod ad Decanum & Capitulum S. Germani perinde quoad Canonicatus, ut ad modici valoris beneficia, jus devolutionis ex negligentia dictorum collatorum pertineat; non potest tamen illius in proposito casu aliqua esse consideratio: tum ex eo quod nulla fuerit Collatorum negligentia, per hoc, quòd hunc Canonicatum diu ante lapsum semestris ipsis ad eum conferendum competentis, contulerint Antonio van Houthem; ita quod cessante causâ devolutionis, hoc est, Collatorum negligentiâ, effectus illius cessare debeat, *c. Cum cessante De appellat.* tum ex eo, quod satis constet, & si res postulabit latiùs constare poterit, quod hic idem Canonicatus per dictum Capitulum S. Germani, seu ejus Turnarium semel ex hoc prætenso jure devoluto in mense Augusto anno 1579. (quo semestre dictis collatoribus competens lapsum dici poterat) collatus fuerit cuidam Domino Petro Capellano Episcopi Buscoducensis, qui illius quoque possessionem saltem de facto obtinuit, ut constat ex attestatione Domini Ioannis Pay-tout & Francisci Eyken: nam per hujusmodi prætensam collationem jus devolutionis, si quod illi tunc delatum fuit & competijt, ut minimùm consumptum fuit; nec potuit vigore illius amplius ex parte dicti Decani & Capituli Thenensis, aut eorum Turnarij idem Canonicatus alij conferri. 6 † Ius enim devolutionis non eripit ordinario collatori negligenti in perpetuum jus collationis, sive in eodem, sive in alijs beneficijs; sed dumtaxat pro illa vice: ita ut postea recurrente ejusdem vel alterius Canonicatus seu beneficicij vacatione, ordinarius jure suo pristino iterum conferre possit intra tempus à jure præscriptum, *c. 2. in fine. De supplen. neglig. prælat. c. Cum propter in fin. De iure patron.* ut regulariter cum quis ob aliquam culpam amittit jus eligendi seu conferendi, pro ea dumtaxat vice, non etiam quoad sequentes occurrentes vacationes illud amittit, *cap. Cum in cunctis §. fin. & ibi glos. in verb. Tunc c. Cum Vintoniensis in V. hac vice De elect. c. Inter dilectos in fine. De excess. prælat.* Quinimò si idem beneficium bis, seu per distinctas vices, diversis conferatur ab eo, cui hæc devolutio obtigit, saltem non cassatâ priore donatione seu collatione, in pœnam inconstantiæ & variationis (quæ etsi patronis laicis, non tamen Clericis seu Ecclesiasticis collatoribus permissa est, *c. Cum autem in fin. & ibi Panor. De iure patron.*) hoc adversus illum statutum est, quod pro ea vice conferendi nullam habeat potestatem, *per expressum text. in d. c. Inter dilectos in fine.* Vnde manifestum est Opponenti hujus causæ ex secunda hac jure devoluto de hoc eodem Canonicatu ipsi facta collatione, nihil juris potuisse competere; sive quia nullâ existente dictorum ordinariorum Collatorum negligentiâ, id non potuit Turnarius ex casu mortis D. Hectoris Lamijns; sive quia si competijt, eo semel usus dictus Turnarius, amplius uti non potuit ex novo casu alterius fortè vacationis contingentis, vel ex obitu, vel resignatione dicti Domini Petri; quam idem Turnarius non bonâ fide per hanc secundam supprimere conatus est.

7 Ex qua consideratione constituitur in Opponente secunda species intrusionis; quod scilicet ab eo titulum hujus Canonicatus prætendat, qui illius conferendi potestatem non habuit. Paria enim sunt; non habere titulum, & habere ab eo, qui illum dare non potest, *cap. fin. De excess. prælat. cap. Quia diversitatem, & ibi Panor. nu. 2. De concess. præben. Decian cons. 120. In causa nu. 3.* & in specie intrusus dicitur, qui beneficium jure devoluto accipit ab eo, quem scit aut scire debet eo jure conferre non posse, *Rebuff. in praxi benef. part. 2. ad regul. De surrog. litigant. gloss. 4. nu. 12. per c. fin. De excess. prælat.* Quæ intrusio cùm faciat vitiosum ingressum in beneficium, *cap. 1. De eo qui mittitur in poss. causa rei ser.* hoc inter alia operatur, quòd admitti aut audiri non debeat intrusus; non tantùm agendo, sed etiam excipiendo: ita quod objectus (ut aiunt) dari non possit adversus eum, qui ex colorato titulo adversus illum sive petitorio sive possessorio agit: non enim habet fundamentum colorati tituli, vel coloratæ possessionis; cùm intrusio utrumque inficiat & vitiet: potissimùm quando causam & originem trahit tam ex parte collatoris, quàm collatarij, hoc est, tam ex defectu potestatis conferentis, quàm ex inhabilitate seu incapacitate collatarij; quorum duorum concursus hic manifestissimè conspicitur. Ex parte Collatorum quidem, hoc est dictorum Decani & Capituli S. Germani, quod extraordinarium jus temerè usurpando, hanc collationem fecerint, cùm illis id vel absolutè, & in universum non competat, nec competere possit ad Canonicatus dictæ Ecclesiæ S. Germani; vel si umquam competere potuit aut possit, non competierit saltem occurrente vel perdurante vacatione hujus Canonicatus ex morte Dom. Hectoris Lamijns, ob id, quòd de illo præfati Collatores ordinarij ea in parte potiores, tempestivè disposuerint, conferendo id Antonio van Houthem, ita ut nullo modo argui, aut per dictos Decanum & Capitulum S. Germani suppleri potuerit vel debuerit Collatorum ordinariorum negligentia: ut mera usurpatio alieni consistat in hac eorum incompetente collatione, ex prætenso jure devoluto. Ex parte verò Opponentis Collatarij, ob id, quòd sit persona inhabilis & incapax ad obtinendum hunc Canonicatum; propter tam manifestum & reprobrosum, quem patitur defectum natalium ex patre sacerdote natus, ut ipse fatetur exhibendo extractum de asserta sua dispensatione super eo, quod ex patre sacerdote natus fuerit; qui enim instrumentum seu scripturam exhibet, censetur confiteri contenta in illo, *l. Cum precium C. De lib. causa. l. Publia §. fin. ff. Depositi, Oldrad. cons. 198. Circa primum nu. 7.* † Qui 8 quidem natalium defectus in proposito tantus est, ut Opponens non tantùm in genere sit illegitimus, sed in specie etiam spurius & incestuosus: qui naturalis filij appellationem ob id non meretur, *Authen. Ex complexu C. De incest. & inutil. nupt. Ioan. Andreæ in c. Sine culpa. De reg. iuris lib. 6. Bart. in l. Etsi contra C. De nuptijs & ibi Salic.* sed ut turpis & infamis persona in Ecclesia seu Ecclesiastico ordine stationem habere non debet, *Goffredus in summa tit. De filijs presbyt. in princ.* nisi ex legitima & sufficiente dispensatione, qualem Opponens nullam profert, per quam potuerit

vel ad majores sacros ordines promoveri, vel ultra unicum simplex & minimè Canonicatum in illa Ecclesia, in qua pater ejus similem Canonicatum in vita sua habuit & resedit, obtinere. Ita quod nihil in proposito sit unde Opponens prætexere possit coloratum aliquem titulum ad sustinendum possessionem; cujus solius prætextu & fiduciâ existimat se in hoc possessorio judicio esse Impetrante potiorem; quasi tempore priorem: in quo etiam aberrat. Nam etsi hoc verum sit, Impetrantem ad possessionem hujus beneficij venisse primùm in mense Februario anno 1582. quam per intrusionem & de facto Opponens ex cooperatione sui Collatoris Turnarij ingressus est in Novembri anno 1579. & sic plus quàm toto biennio antè, verum tamen non est, eumdem Opponentem ea in parte superare, propter possessionem Antonij van Houthem antè acquisitam in Iunio dicto anno 1579. & sic ferè quinque mensibus anteriorem:
9 † cujus Antonij possessio, ut & sequuta D. Germani van Mulck conjuncta cum possessione Impetrantis, uti ex juris ratione & virtute surrogationis oportet, *l. Id tempus. De usucap. l. De accessionibus De diver. tempor. præscrip. c. Is qui in jus. De reg. juris. lib. 6.* facit, ut Impetrans indubitate in possessione sit prior ac potior.

Proinde cùm tam apertè vacillet & jus & possessio Opponentis, & in beneficiali causa etiam possessoria permissum sit Actori de defectu juris, & coloratæ possessionis sui adversarij, ad intendendum justificationem coloratæ suæ possessionis, ex qua agit, opponere, *Lud. Roman. cons.* 347. *Quoad articulum*: in eo consistimus, pro Impetrante in hac causa in pleno possessorio judicandum esse. Et si amplissimis DD. Iudicibus videbuntur aliqua in facto consistere, quæ causam & partes ad ulteriores probationes reijcere debeant, eidem Impetranti tamquam in aspectu apparentiora jura habenti, fiduciariam possessionem seu recredentiam adjudicandam esse; & nullâ ratione ad petitorium judicium reijcienda, quæ Impetrans non tantùm pro assertione possessionis suæ suorumque præcessorum, sed etiam juris ac tituli sui justificatione; & ulteriùs pro impugnatione tituli & possessionis, quibus Opponens nititur tam patenter & potenter in medium adduxit. † Nam quamvis in profanis
10 causis justitia possessionis non dependeat à justitia tituli, ideoque in interdicto etiam retinendæ de titulo seu jure proprietatis quæstio seu disputatio non admittatur; in beneficijs tamen Ecclesiasticis ipsa nuda possessio per se non subsistit, nisi ex causa proprietatis adjuvetur; ne ex nudæ possessionis prætextu vitiosus ingressus ad beneficium detur, *c. 1. De eo qui mitt. in possess. causa rei ser. lib. 6.* Ob cujus occasionem vitandam, judici non permittitur etiam ob contumaciam possessoris seu adversarij Actorem in possessionem beneficij mittere, *d. c. 1.* ut fit in alijs rebus profanis, *c. fin. eod. tit.* De quo minor hîc debet esse dubitatio, ob id, quòd Opponens notoriè sit inhabilis & incapax tam juris, quàm possessionis hujus litigiosi beneficij in ea Ecclesia, in qua priùs similem Canonicatum obtinuit & resedit pater ejus, ex quo in sacro sacerdotij ordine constituto ipse spurius filius progenitus est; maculâ hujusmodi genituræ adhuc, saltem quoad obtinendum hoc beneficium, fixè ei inhærente, remedio alicujus validæ dispensationis etjam de præsenti minimè detersâ vel abolitâ. Quæ omnia sic ad oculum patent, ut majorem vel altiorem disquisitionis indaginem minimè requirant; & ob id nec dissimulari, nec ad ulterioris judicij cognitionem vel dispensationem reijci possunt aut debent.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum

SVMMARIVM.

De Clericorum ordinatione.

1. *Episcopus alterius diœcesis hominem ordinare non debet, nisi in certis casibus.*
2. *Scholaris à suo Episcopo ordinari debet.*
3. *Episcopus quando possit alienigenam ordinare.*

CONSILIVM XXXI.

IVSTAM dubitationem non habet, quod proponitur, in tam evidente sacrorum Canonum definitione, * artè prohibente, ne Archiepiscopus aut Episcopus alienæ diœcesis 1
sive laicum, sive clericum ordinet; neve sive clericus sive laicus ordines ab alio quàm à proprio Episcopo petat & accipiat, *c. Clericos, 71. distin. per totum c. Eos. c. ult. De temporib. ordinat. lib. 6. Conc. Trident. Sess. 6. De reformat. cap. 5. & Sess. 14. De refor. c. 2.* sed artæ huic prohibitioni subjuncta est exceptio de illis, qui proprium Episcopum non habent, aut proprias civitates perdiderunt, vel necessitate ad alias Ecclesias migraverunt, *d. c. Clericos 71. distin.* sive ex hostilitate, *c. Fraternitatem, distinct. 71.* sive ex alia necessaria causa, etiam famis, aut pestis; ut quamdiu illa durat, *Præpositus d. 71. distinct. in princ.* tamdiu prædictę prohibitionis effectus sit relaxatus, & petendorum ac conferendorum ordinum à vicino quocumque Catholico Episcopo potestas, *Archid. in d. c. Eos, nu. 2. & eum secuti ibidem Gemin. Ant. Butrius, & Ioan. de Turrecremata, & novissimè Phil. Francus.* * Quod etiam 2
scholaribus ab interpretibus accommodatum est; ut quamvis scholares propter scholaritatem hoc privilegium non habent, nec possint ab alio, quàm suo originario Episcopo ordinari, & perinde in eis, ut in alijs locum habeat dicta prohibitio, *gl. in d. c. Eos. in V. figmento*; exceptionis tamen beneficio gaudere quoque debeant, si proprium Episcopum, cui obsecundet, Ecclesia non habeat; aut propriam Ecclesiam seu diœcesim perdiderint per oppressionem aut occupationem hæreticorum aut hostium.

Cùm igitur hi, de quibus proponitur, ex eis sint 3
diœcesibus, quæ vel Episcopum non habent; vel is, quem habent, inde pulsus in exilio etiam voluntario agit; perdiderint quoque propriam patriam seu civitatem, quos à suo proprio Episcopo consequi nequeunt ordines; meritò petere possunt à vicino alterius diœcesis Catholico Antistite, præsertim quia nec ullum sit in propria diœcesi Capitu-

Capitulum, à quo literæ dimissoriæ peti possent, *c. Cum nullus, verf. Episcopo, De temp. ordin. in li. 6.* Et sanè si ex ea sola causa quis ab alterius diœcesis Episcopo ordines petere & accipere licitè potest, quòd proprius Episcopus à collatione ordinum suspensus est, *d. c. Eos. versic. clericis*, quod impedimentum in brevi momento tolli potest; multò magis id permissum censeri debet his, qui proprium Episcopum non habet, & propriam Ecclesiam sic perdiderunt: ita ut hâc ratione ex justa causa illis succurri debeat, non afflictio addi, nec tam pio strenuoque conatui impedimentum injici vel præstari, *c. Ex parte, De cleric. ægrot.* In re itaque tam manifesta latiùs insistendum non est.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.

SVMMARIVM.

Dignitatum capacitas.

1. *Literæ gratiæ ex surreptione vitiantur.*
2. *Præposituram minor obtinere non potest.*
3. *Beneficia idoneis & capacibus conferenda.*
4. *Dispensandi potestas non competit ex data potestate conferendi.*
5. *Dispensatio posterior non factâ mentione prioris nulla est.*
6. *Præbendæ an inter simplicia beneficia censeantur.*

CONSILIVM XXXII.

1 INDVBITATVM est, literas gratiæ, & præsertim ad beneficia, vitiari & ipso jure esse nullas ex defectu veritatis narratorum in supplici libello pro obtinenda gratia porrecto, si ex certa scientia hujusmodi narratio facta sit *c. Super literis De rescrip.* Proinde cùm ostensa nobis bulla dicatur ex assertione supplicantis, eundem supplicantem obtinere ex dispensatione Apostolica aliam Præposituram, cùm in veritate sine dispensatione illam obtineat, non videmus, quâ ratione posterior gratia seu dispensatio super defectu ætatis Abbatiam secularem obtinendam, & cum dicta Præpositura retinendam sustineri possit.

2 Eo enim præsupposito quòd non potuerit dicta Præpositura sine dispensatione Apostolica obtineri ab eo, qui annis minor est, uti de jure cõmuni non potuit. *c. Cum in cunctis §. inferiora De elect. c. 1. De ætate & qualit. & ordin. præf. c. lib. 6.* consequitur, concessionis causam pro magna parte consistere in dicta dispensationis narratione; non quasi ex una dispensatione ad aliam fiat transitus, sed quòd eo narrato, quòd dicta Præpositura sine dispensatione fuerit obtenta & retenta, contemptus Sedis ac reverentiæ Apostolicæ argui possit, qui concedentem propterea verosimiliter à concessione retraxisset. †

3 Deinde quamvis proponatur, dictam Præposituram, sive jure patronatus, sive alio jure privilegiario per Pontificem conferenti permissio, sine confirmatione aut approbatione Sedis Apostolicæ conferri potuisse; hoc tamen ex adverso quoque certum est, potuisse non conferentem eandem Præposituram conferre, nisi capaci & idoneo, *C. cum vos & ibi glos. in V. minus idonea De off. iud. ordin.* quæ capacitas ex solo Iure communi, vel per Apostolicam Sedem, & certis casibus per Episcopum, ac minimè per patronum laicum dispensativè concedi potest, *d. c. Cum in cunctis, glos. in c. Cum dilectus, De elect. d. c. 1. De ætate & qualitate præfic. lib. 6.* * Neque ex concessione potestatis conferendi, concessa videri debet potestas dispensandi, aut conferendi defectum ætatis patientibus: hæc enim potestas specialem concessionem requirit, *c. Auctoritate De privileg. lib. 6. Calder. cons. 3. De off. Vicarij, Felin. in c. At si Clerici §. De adulterijs De iudic.* 4

Cùm ergo sine dispensatione, saltem super defectu ætatis non potuerit à majore obtineri dicta Præpositura, mentio dispensationis omninò necessaria fuit, ut secunda dispensatio sustineri aut valere posset, *c. 2. De filijs presbyt. lib. 6. Iason in L. Nec damnosa C. De precib. Imp. offeren.* & quatenus mentio prioris dispensationis fide veri destituitur, non videmus, quâ ratione in periculo non sit secunda hæc dispensatio. Consultum itaque est, ut hujusmodi vitium, per novam gratiam Apostolicam tollatur; alioquin in periculo versabitur impetrans per dictæ Abbatiæ assecutionem quoad alia quæ possidet beneficia, si non simplicia omnia, saltem ea, quæ sunt incompatibilia; puta dignitates & alia curata beneficia. * Inter simplicia reputari consueverunt Canonicatus & præbendæ nedum Collegiatarum, sed & Cathedralium Ecclesiarum, *c. Execrabilis & ibi glos. in verb. Quæ aliis De præben. in extravag. communibus. Ioan. Calder. cons. 1. sub. tit. De filijs presbyt.* qui sacramentorum administrationem, aut curam animarum, vel præeminentiam cum jurisdictione non habent, *Reb. ff. in praxi benefic. parte 1. tit. Quotuplex sit beneficium. n. 12.* ad quos etiam illi, qui septimum ætatis annum compleverunt, habiti sunt idonei, *c. Si eo tempore De rescript. lib. 6. gloss. in c. Ex eo in V. in tua De elect. lib. 6.* Quamvis ea in parte Concilium Tridentinum videatur mutationem induxisse, quæ non immeritò attendenda. *sess. 24. De reform. c. 17.* 5 6

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.

SVMMARIVM.

Minor dignitates habere vel Coadjutor dari nequit.

1. *Surreptio & obreptio vitiant gratias Apostolicas.*
2. *Concessionis causa falsa existente non valet concessio.*
3. *Coadiutoriarum usus non est in beneficiis administrationem non habentibus.*
4. *Minor Coadiutor dari non potest.*
5. *Valoris falsi expressio vitiat gratiam.*
6. *Familiaritatis vel Notariatus falsa expressio vitiat gratiam & punitur.*
7. *Minor dignitatem obtinere non potest sine dispensatione.*
8. *Beneficia & dignitates non nisi qualificatis conferri debent.*

9. *Signatura nuda ius non tribuit, nisi literis expeditis.*
10. *Regula Cancellariæ* De non judicando secundum formam supplicationis.
11. *Gratia*, perinde valere, *effectus.*
12. *Clausula irritantis effectus.*
13. 19. *Concordatorum nationis Germanicæ potestas.*
14. *Importunitate extorta non valent.*
15. *Nota speciali quæ indigent specialiter notari debent.*
16. *Concessio generalis non continet illicita.*
17. *Sententijs licet iudicandum non sit, movere tamen possunt.*
18. *Paria sunt, tempore prohibito fieri, & in tempus prohibitum conferri.*
20. *Præpositura carens administratione, an simplex sit beneficium.*

CONSILIVM XXXIII.

VISIS his, quæ in contentione obtinendi denegandique placiti hincinde in Amplissimo Concilio Brabantiæ, inter Balduinum d'Oingnies Supplicantem ex una, & Nobiles ac Religiosas Dominas, Abbatissam, & Capitulum Ecclesiæ Nivellensis, adjungentemque se illis Generosum D. Ioannem à Berlaymont Protonotarium Apostolicum, dictæ Ecclesiæ Præpositum Opponentes, partibus ex altera, allegata, proposita & exhibita sunt; deprehendimus causas oppositionis dictorum Opponentium esse justas ac rationi consentaneas.

1 Nam in primis, ut ordinem eorum quæ ab Opponentibus proposita sunt sequamur, ita detegunt illa objectum vitium surreptionis & obreptonis, ut planè annullent gratiam Apostolicam super Coadjutoria D. Balduino concessam, *c. Super literis* De rescript. *l. Etsi legibus C. Si contra ius*, *c. 2. & ibi glos. & Doct. De filijs presbyt.* cùm ejus generis sint pleraque omnia, ut vel falsò suggesta Pontificem ad concedendum hujusmodi gratiam proculdubio permoverint: vel suppressa & subticita, denegandi aut difficiliùs concedendi, occasionem subtraxerint. * Et sanè inter falsò narrata præcipuum

2 illud est, quòd causa administrationis commodioris petita dicatur hujusmodi Coadjutoria in Præpositura Nivellensi; cui per ætatem, impotentiam, & Episcopalem curam satisfacere ampliùs non poterat Reverendissimus Episcopus Cameracensis, tunc illius possessor: latet enim in ea narrationis parte causa concessæ seu concedendæ Coadjutoriæ, *cap. De rectorib. c. Ex parte* De Cler. *ægrot.* sic ut ex falsitate seu defectu hujusmodi causæ concessionis concessio ipsa vel cessare, vel nulla reputari debeat, *c. Relinquis & ibi Panor. in 3. notab. De custod. euchar.*

3 Nunc itaque cùm proponatur ab Opponentibus, Præposituram Nivellensem in dicta Ecclesia Nivellensi; neque in temporalibus, neque in spiritualibus ullam habere administrationem; sed titulo tenus tantùm dignitatem esse, alioqui per omnia simplex beneficium, quod sub simplici tonsura obtineri possit, nullam requirens personalem residentiam, deficiente materiá administrationis, quæ Coadjutoriarum unica & sola est causa, *Rebuff. in praxi benef. sub tit. De reprob. benefic. viven. impetr. Gloss. 7. n. 59 & 60.* obtinendi Coadjutoriam nullus potest esse color: tantoque minùs hîc, quod ex eventu compertum sit, Balduinum administrationi dictæ Præpositura vivente Reverendiss. Cameracensi numquam manus admovisse, sed administrationis prioris (qualiscumque illa fuit, & ferè nonnisi fructuum & emolumentorum) curam & operam semper apud eumdem Reverendiss. Cameracensem permansisse, & usque ad illius mortem continuatam fuisse: non enim præsumitur alienatum aut abdicatum, in cujus usu, exercitio, aut possessione perseveratur, *l. Et qui sub imagine C. De distract. pignor.* cujusque transferendi ex persona, in quam facta dicitur translatio, justa deest occasio; * ex eo videlicet, quòd Balduinus, qui admi- 4
nistrationis causa datus dicitur Coadjutor, administrationis ex imperfecta ætate sit incapax, ut absurdum & incivile sit, eum, qui ex suæ personæ conditione rebus suis gerendis & administrandis superesse non potest, & ipse administratore seu curatore eget, alienis rebus administrandis præfici, *§ minores autem instit. De excusat. tutor.* Quod facto suo proprio satis manifestè declaravit dictus Balduinus per exhibitionem supplicationis pro obtinenda gratia, *perinde valere*: nimirum suæ Coadjutoriæ priùs obstitisse ætatis imperfectionem, uti mox dicemus.

Inter falsò narrata illud quoque magnam ha- 5
bet considerationem, & in vitiando titulo seu gratia dicti Balduini maximum effectum, quòd dicta Coadjutoria sit expedita expresso longè minore valore, quàm verè quotannis valeat Præpositura: impetratà scilicet Coadjutoriâ sub valore viginti quatuor ducatorum auri de Camera; cùm, ut per Opponentes propositum est, singulis annis valeat ultra quadringentos ducatos: nam veri valoris suppressio, minore scilicet valore expresso, facit, ut gratia impetrationis ipso jure sit nulla, *Rota decis. 336. nota secundum opinionem De rescript. in antiq. Felin. in c. Ad aures in 2. concl. & ibi Decium in 3. conclus.* De rescript. quam alioqui nullo valore expresso sustineri posset, *glos. in Clement. 1.* De praben. *Rota decis. 290. Licet impetrans in novis, aliàs est 20. De prabend.* Quod vitium nullitatis ex obreptione hîc tanto majus est, quòd non motu proprio, sed ad ipsius Balduini preces & instantiam dicta Coadjutoria sit expedita, ut patet ex dictæ bullæ seu gratiæ parte narrativa. Et sanè quod ex hac parte oritur surreptionis & obreptionis vitium, longè maximum est; specialibus etiam & perpetuis singulorum Pontificum regulis Cancellariæ semper damnatum, *Lud. Gomesius ad regul. Cancell. De valore exprimen. in princ.* quod etiam per nudam signaturam gratiæ, *perinde valere*, nullâ ratione expurgatum invenitur: cùm in eo non nisi de alijs vitijs, de quibus postea agemus, facta fuerit mentio.

Huic accedit falsa suggestio Notariatus & fa- 6
miliaritatis in principio dictæ bullæ mentionata: nam præterqam quòd hujusmodi qualitates plurimùm movent Pontificem ad ijs, qui hujusmodi qualitatibus prediti sunt largiùs liberaliusque concedendum, propter familiarium Papæ, & Cardinalium, & Notariorum Apostolicorum prerogativas,

Paul.

Paul Parif. conf. 77 In causa, vol. 4. Rebuff. in d. sua praxi parte 1. tit. De rescripto etiam & perinde valere, n. 47. ipso etiam jure excommunicationem incurrit dictus Balduinus hujusmodi falsas qualitates sibi arrogando, *Parif. d. conf. 77. nu. 10.* Quod vitium obreptionis similiter censeri nequit expurgatum per gratiam *perinde valere*, propter rationes infrà dicendas. Quibus etiam cessantibus, adhuc inutilis hac in parte foret eadem gratia, *perinde valere*: quia quamvis expurgata inveniatur in dicta gratia falsa narratio Notariatus, non invenitur tamen in eadem expurgata falsa narratio familiaritatis; quæ non minùs movit Pontificem, quam Notariatus: sic ut ex unius falsæ narrationis expurgatione, argui non possit ad aliam, cujus nominatim nulla facta fuit mentio, ut paulò post dicemus.

Sed nunc veniamus ad ea, quæ suppressa sunt, inter quæ illa primò occurrunt, quæ ipsius Balduini propria conscientia & judicio, bullæ seu gratiæ super dicta Coadjutoria concessæ, omninò obstant, videlicet minor ætas Balduini, & statuta Ecclesiæ Nivellensis, de non promovendo ad Præposituram, qui actu non sit dictæ Ecclesiæ Canonicus. * Primum enim tantæ efficaciæ est, ut initio dictæ Coadjutoriæ aut Præposituræ acquirendæ omninò obstet: non potest enim ulla dignitas obtineri ab eo, qui viginti quinque annis minor est, *c. Cum in cunctis §. inferiora De elect. Card. in c. Generali De elect. lib. 6.* saltem sine dispensatione Apostolica *Rebuf. in praxi parte 2. tit. De dispen. rat. ætat. n. 4.* sic ut illegitimæ ætatis omissa expressio impetrationem omninò vitiet, *c. Si eo tempore De rescrip. lib. 6.*

7

8 Secundum quoque parem ferè potestatem habet; cum enim certa requiratur qualitas, ut obtineatur Præpositura; & Iuri conformè sit, ut quemadmodum electio ex gremio & ordine eligentium fieri debet, *c. Cum causam De elect.* ita quoque quæ electioni ex voluntate Pontificis subrogatur Apostolica provisio, *c. Ecclesia. Vt lite pend.* qualitatis alterius seu contrariæ prætermissa narratio, gratiam vitiare solet, *Clem. 1. De præben. Cassadorus decis. 12. De præb.* cùm beneficia non nisi qualitates à Iure, consuetudine, vel statuto præscriptas habentibus, conferri debeant, *c. Cum singula §. prohibemus*

9 *De præben. lib. 6.* † Quæ quidem vitia per dictam nudam signaturam, *perinde valere*, expurgata videri non possunt, saltem non sic, ut hujusmodi signaturæ nunc ulla habenda sit ratio: nuda enim signatura nihil aliud est, quàm quod ipsum nomen etiam significat; nuda videlicet ab omni juris effectu, cùm signatura sola jus non tribuat, & sine expeditione literarum seu bullarum ex signatura, gratia formam & perfectionem non accipiat *Lud. Gomes. ad Reg. Cancell. De non iud. secund. for. sup. quæst. 1. in prin.* cùm aliter quàm per literas expeditas gratia probari non possit, *Rota decis. 332. Licet. Romana Curia, aliàs est 27. De rescrip. in novis*; & vigore nudæ supplicationis possessio beneficij capi nequeat, *Felin. in c. Veniens De accusat.* neque secundùm eam, aut super ea per quemquam jus dici possit, * editâ etiam ad hoc per singulos Pontifices speciali regula Cancellariæ, *De non iudicando secundùm formam supplicationis, sed literarum expeditarum*; quam tradit Lud. Gomesius, *in d. q. 1.* à jure non esse exorbi-

10

tantem, sed Iuri communi omninò consentaneam. Cùm itaque Papæ annuentis dictæ supplicationi, seu dictam nudam signaturam concedentis, voluntas sit, ut nullę vires vel fides eidem signaturæ antè literas expeditas attribuantur; nihil est, quod Amplissimos Dominos movere debeat hujusmodi signaturæ exhibitio. Nec quicquam facit, quòd dicta signatura videatur tantùm esse accessio ad principalem bullam, quodque ideo propter illam sustineri etiam sine expeditione literarum debeat: nam ex contrario dicimus; dictæ signaturæ materiam, principalis causæ magis, quàm accessionis locum obtinere; † gratia enim *perinde valere*, sustinet antecedentem gratiam aliquo defectu laborantem, cui accommodatur: qui enim gratiâ *perinde valere* utitur, manifestè indicat, quod sine illa antecedens gratia seu bulla sustineri non potuisset, nec virtute illius agi sine hac gratia revalidatoria, ut eleganter disputando decidit Lud. Gomesius, *in d. reg. De non iudic. quæst. 7.* quòd videlicet dicta regula Cancellariæ etiam locum habeat in gratia revalidatoria, seu *perinde valere*, ut in ea expeditio literarum seu bullarum requiratur, sicut in principali antecedente gratia. Quâ tamen regulâ cessante, ex dicta signatura vitia dictæ bullæ satis expurgata dici non possent. Vt enim gratia *perinde valere* effectum & utilitatem habeat, necesse est omnes defectus in ea exprimi; sic ut unius vitij, erroris, vel defectus expressio, non suppleat alios non expressos, *l. 1. §. Si plura 5. d. c. Turpl. Gemin. conf. 15. Reverende pater n. 16. Rebuffus in sua praxi sub tit. De rescripto etiam & perinde valere nu. 37.* sublato enim uno malo, remanent cætera, *c. Ex tuarum De auth. & usu pall.* Quæ singula vitiandi & annullandi vim sufficientem ex se habent, qualia sunt illa, quæ superiùs inter falsò narrata recensuimus.

11

Quibus adjicitur etiam aliud longè potentissimum vitium, quod postea supervenit, videlicet quòd hæc Præpositura vacaverit in mense Augusto, qui ex concordatis nationis Germanicæ pertinet ad Ordinariorum collationes, electiones, & alias quascumque beneficiorum Ecclesiasticorum dispositiones: sic ut ex summi Pontificis quibuscumque gratijs exspectativis vel præventivis, Ordinariorum jus, collatio, electio, seu dispositio turbari non possit, & irritum prorsus atque inane sit, quodcumque per quemcumque etiam summum Pontificem in contrarium fit. * Clausula enim irritans d[illegible] concordatis per Pontificem inserta, ipsum etiam Pontificem ligat, *l. Quodam & ibi Gemin. De præbend. lib. 6.* Ita ut prætacta gratia Coadjutoriæ, vel conditionem in se ab initio continuisse dici debeat, quoad successionem in Præpositura, si videlicet vacationis tempore occurrente ad collationem seu provisionem Papæ dicta Præpositura aliquâ ratione spectaret, quæ nunc defecisse invenitur; vel si pura & simplex est, valere non potuerit, dictis concordatis obstantibus, † quæ electionum integritatem, & ordinariorum menses nullis Papalibus præventionibus impediri patiuntur: sic quòd quia in mensem Augustum incidit dictæ Præposituræ vacatio, dictæ futuræ successionis gratia aberrasse seu defecisse dici debeat, præsupposito scilicet, quòd dicta concordata locum obtineant, & alternativæ collatio-

12

13

collationis seu provisionis usus, vigore dictorum concordatorum, in Ecclesia Nivellensi vigeat. Quod etiam satis probabile fit non tantùm ex declaratione Cæsareæ Majestatis Caroli Quinti *de anno* 1554. *nona Februarij*, quâ propter Cameracum totius Cameracensis diœcesis caput, Germanicæ nationis Imperio subjectum, dicta concordata per totam Cameracensem diœcesim observari mandavit: ut eâdem ratione propter Leodium, Leodiensis etiam diœcesis caput, eidem Imperio notoriè subjectum, per totam diœcesim Leodiensem, & sic etiam Nivellæ in eadem Leodiensi diœcesi sitæ servanda sint: verùm etiam quod per Iulium Papam Tertium dictæ Coadjutoriæ auctorem, motu proprio, & ex certa scientia declaratum sit, hujusmodi corcordata observata esse in civitate & diœcesi Leodiensi nationis Germaniæ. Quorum quidem concordatorum tantam volunt esse vim atque vinculum, ut ne summi Pontificis ordinariâ vel absolutâ potestate, sine dictæ Nationis consensu, revocari possint; quasi talis constitutio, quæ naturam assumit contractus, liget etiam ipsum Papam seu Principem; non aliter, quàm privatum quemque quilibet contractus: etiam si alioqui Princeps legibus solutus sit, *cap.* 1. *De probat. Bald. in l. Princeps De legib. eleganter Lud. Rom. cons.* 352. *Quæritur primo, nu.* 16. Quod ipsum manifestè prædictâ Iulij declaratione expressum est, videlicet, quòd prædicta concordata vim pacti inter partes habere debeant, & quæ ex pacto constant, absque partium
14 consensu abrogari non consueverint. † Sic ut parùm operetur clausula derogatoria dictæ Coadjutoriæ inserta, sub his generalibus verbis, *ac gratia ipsa inter eos & sedem præfatam vim initi contractus habere debeant* &c. quòd ea vel importunitate Balduini adjecta sit, sicuti frequenter in nonnullis causis Papa aut Princeps inverecundiâ petentium inhiatione constringitur, ut non concedenda tribuat, quæ tamen sic extorta nihilo plus firmitatis aut roboris habere debent, *l.* 1. *C. De petit. bon. subl. lib.* 10. vel sine Balduini machinatione adjecta, per se resolvatur, propter prætactam clausulam decreti irritantis; quâ diximus etiam Papæ manus sic ligari, ut in contrarium per eum acta nihil valeant, *d. c. Quodam, & ibi Gemin.* vel denique quod per generalia hujusmodi verba non comprehendantur concordata tam notabilia, non cum uno aut altero, sed tota Natione Germanica, quæ la-
15 tissimè patet, inita. * Quæ enim notabiliter facta sunt, nisi specialiter notentur, quasi neglecta vel prætermissa, vel non cogitata videntur, *l. Item apud Labeonem §. ait prætor. De iniur. l. Cum Aquiliana De*
16 *transact.* * Cùm etiam in generali concessione non veniant illicita, *l. Quod servus De acquir. poss. l. Si pater Quæ in fraudem cred. l. Si procurator De condict. indeb.* illicitum autem esse diximus, alterutrâ parte invitâ, à concordatis & pactis recedere *l. Sicut. C. De oblig. & act.* à quibus etiam præfatus Iulius Papa dictæ Coadjutoriæ auctor, in prætacta declaratione omnibus & quibuscumque Iudicibus recedendi, aut illa aliter judicandi, vel interpretandi
17 facultatem ademit. * Et quamvis exemplis judicandum non sit *l. Nemo C. De senten.* sententiæ tamen à viris magnæ auctoritatis vel in summis tribunalibus latæ, præsertim in dubio, & juris obscuritate, si non exemplum judicandi, saltem vim & effectum instruendi ac commovendi in simili per omnia negotio, adferre debent, *Bald. in d. l. Nemo n.* 3. Proinde cùm exemplum sententiæ super Archidiaconatu Campiniæ latæ per Opponentes exhibitum, huic proposito casui per omnia satis sit simile (per quam sententiam, non obstante Coadjutoriâ, cum futura successione, peranteà legitimè expeditâ, pro ordinaria collatione judicatum fuit, quia Archidiaconatus in ordinarijs collatoribus reservato mense vacaverat, idque virtute dictorum concordatorum) existimamus, hoc exemplum in hac causa ex rationum & terminorum paritate, observandum & sequendum esse.

Adversus quæ nihil facit Supplicantis allegatio, quod dicta Præpositura in dicto mense Augusto non debeat videri vacasse, imò simpliciter non vacasse, quia vivo etiam Reverendissimo Cameracensi de eadem Præpositura sibi fuerit provisum, virtute clausulæ, *Ex nunc, prout ex tunc* &c. Nam id rationem non habet; tum quòd vivente Reverendissimo Cameracensi id dici non potuerit, quia à duobus id possideri aut obtineri non potuit, *l. Si ut certo §. duobus vehiculum D. commodati*; & ut viventis non est hæreditas, *l. Opinione C. De usucap. pro hærede*; ita nec successio in beneficio, nisi inde recedente eo, qui priùs ib obtinuit; tum quòd dicta clausula non trahat vacationem ad tempus datæ literarum, sed è diverso tempus datæ literarum ad tempus vacationis; sic ut sine nova collatione aut provisione, virtute earumdem literarum, acceptari potuisset, si nullum aliud impedimentum obstitisset. * Quâ itaque ratione non valuisset Papæ 18
provisio, si quo tempore facta fuit hæc gratia, ad ejus collationem vel provisionem non pertinuisset hæc Præpositura, eadem nec valebit collata vel incidens in id tempus, quo non Pontificis, sed alterius ex jure dictorum concordatorum fuit collatio: paria enim sunt aliquid facere tempore prohibito seu inidoneo, & dispositionem in illud tempus vel conferri vel incidere, *l. Oratio De spons. l. Quod sponsæ C. De Donat. ante nupt.* & rursus aliquid ab initio esse inidoneum, vel ex post facto devenire ad inidoneitatem, *l. Nec interest Ad leg. Falcid. l. pen. De act. empti.* Vacationis autem tempus considerandum esse ipsa bulla apertè exprimit; quæ expressè vacationis omnes modos expressit. Quemadmodùm etiam ipse Balduinus in sua supplicatione signaturæ, *perinde valere*, petijt sibi concedi, ut Præposituram prædictam illius occurrente vacatione, assequi & obtinere possit & valeat: sic ut quâ ratione sine vacatione ad eamdem pervenire non potuisset, *c. Ne captandæ De concess. præbend. lib.* 6. eadem vacationis incidentis seu occurrentis considerationem omninò admittere debeat.

Postremò illud quoque in re præsenti momenti aliquid habere videtur, quòd ad obviandum abusibus, qui circa viventium beneficiorum impetrationem committuntur, constitutione seu ordinatione Caroli Quinti Imp. *anno* 1541. 21. *Octob.* cautum sit, ne literæ Placiti concedantur super Coadiutorijs in præbendis aut alijs simplicibus beneficijs: nam quamvis Præpositura, de qua agitur, sit dignitas; quia tamen, vt proponitur, nullam administrationem in temporalibus & spiritualibus 19

libus

libus habet, simplicium beneficiorum naturæ magis accedit. *c. Præsenti & ibi gloss. De off. ordin lib. 6.* matteriâ potiùs quàm nomine inspectis; & cùm mens dictæ ordinationis sit, excludere Coadiutorias, vbi coadiuvandi propter defectum administrationis nulla est necessitas aut probabilis occasio, manifestè videtur hæc Coadiutoria ad prohibitionem dictæ ordinationis pertinere: mens enim & ratio legis magis, quàm verba inspicienda sunt. *l. Cum ratio De portio. quæ lib. damnatorum conced. Nicol. Everard. in loco à ratione legis stricta.* Et cùm eâdem ordinatione indistinctè prohibeantur Coadiutoriæ in omnibus præbendis, nullâ distinctione inter Cathedrales aut alias Collegiatas præbendas factâ; Cathedrales autem Canonicatus & præbendæ dignitates sint, *c. Statutum & ibi gloss. De rescript. lib. 6.* videtur rectè dici posse, prohibitam esse concessionem Placiti super quocumque beneficio, vbi Coadiutoriæ concedendæ vera ratio non subest, hoc est, ubi nulla est in spiritualibus vel temporalibus, præterquam percipiendi proventus ratione beneficij, administratio.

His itaque rationibus, quibus omnia fundamenta iuris quod præfatus Balduinus virtute dictę Coadiutoriæ ad Prætactam præposituram prętendit, adversa videntur; & per quas velut in primo aditu ac limine defectus iuris ipsius detegitur, credimus Amplissimos Dominos animi sui motum informare posse ad denegandum Balduino Placitum Regium super dicta bulla, & præscindendum occasionem & materiam multarum longarumque litium, quæ concesso Placito inter dictas partes esse, & durare poterunt sine spe obtinendi quoad præfatum Balduinum. *Sic iudicatum in Concilio Brabantiæ 12. Martij 1588.*

De filijs presbyterorum.

SVMMARIVM.

Spurius non potest esse beneficiatus.

1. *Spurius irregularis est, & incapax ordinum ac beneficiorum, nisi ex dispensatione.*
2. *Filius presbyteri dispensatus ad ordines; an censetur dispensatus ad beneficia.*
3. *Dispensatio illegitimi ad maiores ordines vel ad beneficium curatum vel ad plura reservata est Sedi Apostolicæ.*
4. *Potestatis defectus in actu quovis omnium maximus.*
5. *Dispensatus ad unum beneficium, an eo dimisso aliud acceptare possit.*
6. *Dispensatio indefinita ad beneficia, quæ & quot contineat.*
7. *Impedimentis pluribus concurrentibus unum tolli non sufficit.*
8. *Spurius non potest esse beneficiatus in Ecclesia, in qua eius pater ministravit.*
9. *Constitutio nova quando extendat effectum suum ad præterita & pendentia.*
10. *Intrusus quis dicatur.*

CONSILIVM XXXIIII.

Vide in eadem causa sub CONS. XXX.

CONCEDENDO D. Ioanni Pamele Opponenti, quod D. Godefridus Hombeke impetrans in lite possessoria pro Canonicatu & præbenda in Ecclesia Collegiata S. Germani Thenensis sibi concedi postulat, propter allegatam per Opponentem originalium literarum de sibi collata tonsura clericali amissionem, & præsupponendo, rem ita se habere, aliud occurrit, quod potentius Opponenti ad constituendam idoneam qualitatem, pro obtinendo & retinendo illo Canonicatu, ex iuris communis dispositione resistit, hoc videlicet, quòd Opponens non tantùm non negavit, sed satis manifestâ confessione etiam recognovit, se esse filium presbyteri; & quidem illius, qui in dicta Ecclesia Thenensi Canonicatum & præbendam temporibus vitæ & mortis suæ obtinuit, * quæ macula & vitium dictum Opponentem irregularem ab initio fecit & incapacem, non tantùm clericaturæ, atque aliorum ordinum, sed etiam cuiuscumque beneficij ecclesiastici, *cap. 1. De filijs presbyter. lib. 6.* 1

Verum quidem est per Episcopi, non tantùm per Papæ dispensationem, sic illegitimè natum posse promoveri etiã ad omnes successivè minores ordines, *d. cap. 1.* & per extensionem dispensationis posse fieri capacem simplicium beneficiorum; sed destituitur Opponens ea in parte iustâ & sufficiente probatione: ob id, quòd de hac dispensatione Opponentis, ut, non obstante maculâ originis seu geniture, cùm possit ad ordines promoveri, & ultra hoc etiam obtinere beneficia, neque Pontificię, neque Episcopales literæ proferantur. Quod etiam ex eo, quod paulò antè concessimus, prefatum Opponentem esse clericum tonsuratum aut saltem pro eo reputatum, inferri minimè potest: nam separata sunt hæc, clericatura & beneficiorum capacitas: * sic quòd dispensatus ad ordines, non censeatur eo ipso quoque dispensatus ad capacitatem beneficiorum; nisi id ipsum quoque in dispensatione ad ordines specialiter fuerit expressum: nihil enim prohibet, quò minus quis ordines habeat sine beneficio, *c. Literas De filijs presbyt. Ant. Butrius in c. At si clerici §. De adulterijs nu. 14. vers. numquid autem dispensatio, De iudicijs.* Et quamvis sint *Ant. Butrius in d. c. 1. De filijs presbyt. lib. 6. in princ.* qui dispensatum ad omnes ordines eo ipso quoque putent habilitatum ad capacitatem beneficij; quasi indignum sit, eum, qui ad maiores ordines promotus est, carere omninò Ecclesiastici beneficij provisione, *c. Proposuit eod. tit.* in sola tamen clericatura (qui an ordo Ecclesiasticus sit variè disputatur, *c. Cum contingat, & ibi Panormit. & alij De ætate & qualit. ordin* & indubitatè sacri ordinis appellatione non continetur, *c. De eo De temp. ordinan.*) certum est in illius concessionis consequentiam non venire habilitatem ad beneficia obtinenda, quia diversa sunt *Rebuf. in praxi benef. p. 2. tit. De dispensat. super defect. nat. nu. 48.* 2

Præsumptio itaque, quæ hic pro clericatura Opponentis assumi posset, ex illius quasi possessione & communi reputatione, Præsertim accedente allegatione amissionis literarum Episcopalium, de ipsa primæ tonsuræ collatione, non potest extendi ad dispensationem super capacitate beneficij; ne quidem unius, multò minus plurium, ut mox dicetur. Exhibuit quidem Opponens quoddam extractum ex registro Collectorum, quos Episco-

Episcopus Leodiensis eo tempore Lovanij habebat, de solutis juribus dispensationis, non tantùm ad minores, sed etiam ad majores ordines, & ultra illos ad obtinendum tria beneficia, quorum unum etiam posset esse curatum, sed non satis in forma probante: cùm huiusmodi extractum descriptum sit sine aliqua competentis Iudicis commissione, & sine citatione partis adversæ cujus interfuit. Nam concesso, quòd hujusmodi registris seu protocollis originalibus aliqua fides adhiberi possit, quod multis rationibus negat Ægidius Ballamera, *consil. 10. post princ.* inde tamen descriptis exemplis seu copijs, sine præcedentis Iudicis commissione, parteque ad id non citatâ fides adhiberi non debet, *l. 2. & ibi Odofred. n. 2. De fide instrum. c. Cum P. Tabellio & ibi Doct. De fide instr. Castren. cons. 202. In causa confinium, nu. 1. vol. 1.* præsertim in re seu actu, qui absurditatem aliquam continet, ut esset in hac dispensatione, si illa sic obtenta fuisset.

Nam ut præsupponamus, rem ita se habere, ut scilicet Opponens tam latè patentem dispensationem ab Episcopo Leodiensi obtinuisset (quamvis ex illo extracto satis deprehendatur Episcopi factum id non esse, sed Collectorum seu Commissariorum in oppido Lovaniensi deputatorum, ad colligenda Episcopi emolumenta, in ea parte diœcesis Leodiensis, quæ sub Ducatu Brabantiæ tunc erat) præsupposito etiam, quòd Opponens de ea literas sub sigillo Episcopi expeditas haberet, non possent tamen illa Opponenti suffragari ad demonstrationem, & probationem, quòd ipse hujus Canonicatus, de quo hic quæritur, capax umquam fuerit, aut sine alia nova non Episcopali, sed Papali dispensatione, illius aut alterius capax effici possit; est enim hcâ formâ facta dispensatio planè monstrosa ex-
3 cedens omnes fines Episcopalis potestatis. † Et primò quidem ex eo, quòd in illa contineatur dispensatio illegitimè nati, non tantùm ad minores, quod ius illi permittit, *d. c. 1. in princ. De filijs presbyt. lib. 6.* verùm etiam ad majores Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyterij ordines, quòd expressa Iuris constitutio Episcopo interdicit & prohibet; eâ potestate soli Sedi Apostolicæ reservatâ *d. c. 1. vers. ad ordines*: usque adeo ut nec Legato Apostolico id permissum censeatur, *gloss. in d. c. 1. in V. Sedis Apostolicæ.* Secundò ex eo quòd cùm Episcopo à jure hoc tantùm permissum sit, ut cum illegitimè nato dispensare possit, ut unicum dumtaxat beneficium simplex cui scilicet cura animarum non imminet, obtinere possit, *d. c. 1. & ibi glossa, in V. beneficium, & §. ille verò*, ulteriore potestate soli Pontifici reservatâ; per hanc tamen dispensationem, de qua hic quæstio, ad pluralitatem, & plusquam pluralitatem, hoc est, ad tria beneficia, Opponens contra tam apertam juris dispositionem dispensatur; & quidem ad unum ex illis, cui incumbit cura animarum, cujus potestas ad solum summum Pontificem, non ad Episcopum aliquo modo, pertinet, *d. c. 1. §. 1. & d. § ille verò, & glos. in V. Sede præfata in c. fin. De filijs presbyt. lib. 6.* Cujus dispensationis tam prodigiosæ, & à juris communis dispositione nimis notoriè exorbitantis, concessio ob id ad culpam & imperitiam, vel avaritiam præfatorum Collectorum potiùs, quàm ad imprudentiam Episcopi, sub cujus plerumque ignorantis nomine hæc & similia exorbitantia per Officiatos committi solent, referenda est; & in omnem eventum vitio nullitatis infectam esse dicendum est. * Nulla enim ad nullitatem cujus-
cumque actus inducendam major & evidentior est 4
causa, quàm quæ desumitur ex causa efficiente, hoc est, ex defectu potestatis ejus, qui actum agit, *l. 1. §. final. Ad Tertull. l. 1. §. hac autem verba Quod quisque iuris*; & præsertim illius, qui aliquid dat vel concedit, quod dare vel concedere non potest, *l. Si filius C. De donat. l. Nemo plus. De reg. iuris*: & omnium maximè in expediendo id, quod à jurisdictione dependet, *Bal. in rubric. C. Si à non compet. iud. n. 4.* Atque ita fit, ut in proposito eo loco sit hæc allegata dispensatio, quasi numquam concessa fuisset, quia scilicet nulliter & inutiliter impetrata & concessa est: paria enim sunt superioris auctoritatem non intervenisse, & intervenisse illius, qui potestatem non habet, *l. 1. C. Si à non compet. iud.*

Cùm igitur hæc dispensatio, quatenus est ultra unum simplex beneficium, sit ipso jure nulla, non potuit virtute illius, hujus causæ Opponens manus suas extendere ad hunc Canonicatum; ob id, quòd ex conformi trium fide dignorum testium attestatione constet, præfatum Opponentem antè prætensam suam provisionem de hoc Canonicatu, obtinuisse & adhuc de præsenti pacificè obtinere & possidere, non tantùm unum, sed etiam quinque alia simplicia beneficia, & quidem unum in dicta Ecclesia Thenensi: sic quòd evidentissimum sit gratiam dictæ dispensationis, quatenus illa jure aliquo modo subsistit, diu consumptam fuisse, & vigore illius hunc Canonicatum litigiosum nec acceptari nec obtineri potuisse: limitata enim concessio, & præsertim adversus jus commune dispensatio ad unum, limitatum quoque effectum ad unum dumtaxat habere debet, *l. Cancellaverat De his quæ in testam del. Tiraq. in tract. cessante causa p. 1. n. 147.* & dispensationis causâ cessante, cessare debet ipsa dispensatio, *Tiraquel. in d. p. 1. n. 91.*

Quinimò ampliùs dici potest, etiamsi constaret tempore hujus assertæ provisionis Opponenti factæ, eumdem Opponentem nullum beneficium Ecclesiasticum habuisse, sed illa, quæ priùs habuit vel resignasse, vel ijs renuntiasse, nihilo magis qualificatus censeri posset ad obtinendum hunc litigiosum Canonicatum vigore dictæ dispensationis, ob id, quòd, ut jam dictum est, effectus dictæ dispensationis non tantùm quoad unum simplex, ad quod validè dispensari pôtuit per Episcopum, sed etiam quoad tria, ad quæ de facto, non de jure per Episcopum dispensatus dicitur, ante assertam hanc provisionem fuerit omninò consumptus, eoque loco constitutus Opponens, quoad alia quæcumque etiam simplicia beneficia, quasi minimè
dispensatus. * Etsi enim ex sententia Ioannis 5
Monachi, *d. cap. 1. De filijs presbyt. lib. 6.* Ioannes Andreæ *in d. c. 1. in novella*, ubique illegitimè natis (inter quos se quoque fuisse testatur, *in addit. ad Speculat. tit. De filijs presbyt. Panor. in c. Inter cæteras nu. 1. De rescript. Gabr. Paleotus de nothis & spurijs cap. 66.*) plus æquo favens, existimet, unius beneficij simplicis adeptionem non impedire, quò minùs dimisso illo aliud à sic dispensato obtineri possit;

possit; crebrior tamen & in jure magis fundata est, ac decisione auditorij Rotæ Romanæ *decis.* 339. *aliàs* 1. *De filijs presbyt. in novis*, approbata, Archidiaconi sententia *in d. c.* 1 *in fine*, quòd primo loco obtentum beneficium consumat gratiam & effectum dispensationis, ubi simplex & indeterminata est dispensatio ad beneficium, vel determinata ad unum beneficium; ex generali juris ratione, quòd sermo simpliciter prolatus, de primo intelligi, & primo actu consumi, perfici, & finiri debeat, *l. Bo-res. §. hoc sermone De verb. sign.* in hoc præsertim articulo, ubi cum illegitima persona sic restrictè dispensatur. Hujus enim generis dispensatio, contra id, quod de natura sua semper inducit inhabilitatem (ut est defectus natalium,) plurimùm odiosa est, nec favorabilem interpretationem aut extensionem meretur; quod satis etiam agnoscunt, qui sententiæ Ioannis Andreæ adhærent, *Phil. Francus in d. c.* 1. *in fine. Anchar. cons.* 404 *Tria dubia nu.* 5. illam sic limitando, ut non obtineat in odiosa dispensatione cum illegitimo, præsertim filio presbyteri; quasi perinde prohibita sit successiva pluralitas beneficiorum, ut accumulata, *Becamera cons.* 32. *Pro introductione, in princ. & versic. sed in opinione*; & in dubio non magis illa, quàm hæc etiam à Papa concessa intelligatur.

6 † Et cùm à Papa dispensatio fit plurali locutione ad beneficia, effectus illius dumtaxat ad duo priora porrigitur; & cùm nominatim ad duo vel tria conceditur, restringenda est ad duo, vel tria, quæ dispensatus prima obtinebit, *c. Non potest §* 1. *De præb. lib.* 6. non etiam ut obtentis tribus, dimisso uno aut altero, ex his quartum aut quintum virtute hujusmodi dispensationis obtineri possit, *Phil. Francus in d. c. Non potest §. illud n.* 2. *And. Tiraquel. in d. §. hoc sermone n.* 38. *Decius cons.* 169. *Diligenter.* Unde extra omnem dubitationem est, quòd etiam stante dictâ dispensatione, & præsuppositâ illius validitate Opponens vigore illius non potuerit nunc Canonicatum obtinere tunc & postquam virtute ejusdem dispensationis numerum ternarium in ea comprehensum, & ampliùs, implevit, atque in ternario, imò majore numero pacificus beneficiorum plurium possessor factus fuit.

Imò amplius huic dispensationi hoc obijcitur, quod si constaret dictum Opponentem vel nullum, vel nisi unum aut duo beneficia vigore dictæ dispensationis obtinuisse aut obtinere, nihilo magis qualificatus aut habilis esset ad obtinendum hunc Canonicatum, qui est in dicta Ecclesia S Germani, ob id, quod ex propria etiam Opponentis confessione satis constet, patrem suum, dum vixit fuisse in eadem Ecclesia Canonicum præbendatum; quæ res facit, ut ipse Opponens ejus spurius filius, non possit etiam virtute Papalis dispensationis, si id quoque in ea expressè non contineatur, non tantùm eumdem, quem pater mediatè vel immediatè habuit, *c. Præsentium c. Cum decorem c. Ad abolendam. De filijs presbyt.* sed nec quemcumque alium Canonicatum, aut aliud beneficium in eadem Ecclesia obtinere, *c. Ad præsentiam, cap. Conquerente eod. tit.* Ita quòd hujuscemodi dispensationis ad duo simplicia, & unum curatum, beneficia vires suas non extendat ad illa, quæ sunt in illa Ecclesia, in qua pater dispensati intitulatus seu beneficiatus fuit; sive sit simile, sive dissimile. Unde etiam est quod surreptitia dicatur esse dispensatio à Papa obtenta, quâ alicui sic illegitimè nato conceditur, ut in Ecclesia, in quâ pater ejus ministravit, Capellanus esse possit, si hoc quoque, quòd sit in sacerdotio patris sui genitus, non expresserit, *d. c. Ad præsentiam.* Sunt enim duo distincta & separata hæc vitia seu impedimenta, natum esse ex presbytero, & patrem presbyterum in eadem Ecclesia administrasse seu beneficiatum fuisse, *Panor. in d. c. Ad præsentiam n.* 1. * quorum altero sublato per dispensationem, manet vis impediendi ex reliquo, cujus in dispensatione nulla mentio facta fuit, *l. Si non lex* 83. *De hered. instituen.* quot enim sunt seu occurrunt impedimenta, ut res quæ agitur, progressum & effectum habeat, tot debent illorum esse speciales, saltem per accumulationem, sublationes seu dispensationes, *l. De pupillo § Si in pluribus De novi op. nunciat. gloss. in cap. Cum pro causa in verb. tamquam excommunicatum De sent. excommun.* Indeque est, quòd in dispensationibus, præsertim odiosis, qualis est omnis dispensatio cum omni illegitimo, præsertim ex presbytero nato, *cap.* 2. *De filijs presbyt. lib.* 6. casus omissus habeatur pro omisso, & relinquatur dispositioni juris communis, *c. Susceptum De rescrip. lib.* 6. *d cap.* 1. *§. ult. De filijs presbyt. lib.* 6. *l. Commodissimè* 10. *De liberis & posthum.* 7

† quæ est, ut diximus, quod filius ex presbytero natus non possit assequi beneficium in Ecclesia, in qua pater administravit. 8

Nec quicquam facit ad tollendum hoc impedimentum, nec effectum hujus dispensationis, si per se valida esset, ampliat aut extendit ad hunc Canonicatum, illud, quod Opponens ulteriùs allegat, patrem suum ante plures annos obijsse, & sic se cum suo patre in eadem Ecclesia in beneficijs non concurrere, nec Concanonicos esse: nam juris communis prohibitio non concluditur, in ejusdem temporis simultaneo concursu, neque ad incapacitatem seu inhabilitatem filij hoc requiritur, quòd pater adhuc superstes sit, cùm filius in eadem Ecclesia, vel simile vel dissimile beneficium ambit; seu illam quoque constituit & perdurare vult, cùm pater desijt in eadem Ecclesia esse beneficiatus: ita ut juris hæc prohibitio stet, & locum habeat, potissimùm in filio presbyteri beneficium ambiente, seu impetrante, post patris obitum aut resignationem, *c.* 2. 3. *&* 4. *De filijs presbyter.* Quamvis in filio legitimè ante sacerdotium nato, tanta non sit juris prohibitio, *Panor. in d. c. Ad præsentiam n.* 1. *vers. oppono quod repellatur*; ex una nimirum & eadem ratione, quòd probrum versetur in filio presbyteri, qui ob id inter infames & turpes personas refertur: cujus probri vestigia propter honestatem non debent in eadem Ecclesia per successionem inter patrem & filium continuatam extare, vel continuari ex persona filij, *Panor. in d. c. Præsentium in fine.* sed ejusdem probri & incontinentiæ paternæ memoria longissimè à locis Deo consecratis arceri debet.

Ex qua consideratione, per decretum sacri œcumenici Concilij Tridentini, juris communis hæc antecedens constitutio renovata & ampliata est, *Sess.* 25. *c.* 15. *De reformatione*; ut non liceat filijs clericorum, qui ex legitimo matrimonio nati non sunt,

sunt, in Ecclesijs, ubi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesijs quoquo modo ministrare; & sic quidem, ut super eo impetrata dispensatio censeatur

9 surreptitia. * Aperta sanè est hæc conciliaris constitutio, quæ post publicationem dicti Concilij pro communi jure observanda est. Et sic quidem, ut cùm hoc Concilium ex bulla Pij Papæ Quarti, sub data decimo quinto Calendas Augusti anno 1564. vim novarum constitutionum acceperit, & omnes Christifideles ligare inceperit ex Calendis Maij eodem anno 1564. *ut constat ex hac bulla subjecta impressioni dicti Concilij Tridentini*; dubium non sit, quin effectum suum prohibitivum ad casum, de quo hîc quæritur, & diu post dicti Concilij publicationem in anno 1579. accidit porrigat & extendat. Etsi enim nova constitutio non extendat effectum suum & operationem nisi ad futura, *c. 2. in fin. De constitut.* præterquam si hoc in nova constitutione cautum sit; ut ad præterita quoque & pendentia negotia pertinere debeat, *l. Leges & constitutiones De legib.* extendit tamen, & retrofertur ad præterita, & potissimùm adhuc pendentia, nec omninò consummata, quando in illa continetur juris veteris declaratio aut confirmatio magis, quàm novi juris introductio, *c. Cùm tu De usuris, in Auth. De fil. ante dot. instrum. natis, Bart. in l. Omnes populi De just. & jure*; ut est in proposito articulo, ne filius presbyteri consequi possit beneficium in Ecclesia, in qua pater, ex quo illegitimè natus est, priùs intitulatus seu beneficiatus fuit vel adhuc est; quod jure veteri satis quoque prohibitum fuit, *d. c. 2. 3. & 4. De filijs presbyt.* licet non tam apertè & distinctè. Cùm alioqui in dicta asserta Episcopali dispensatione non contineatur hujus juris prohibitivi relaxatio, seu adversus illud dispensatio, ut virtute illius Opponens quoque consequi posset vel paternum beneficium, vel aliud in ea Ecclesia, ubi pater antea beneficiatus fuit, aut tunc adhuc erat, vel esse non desierat.

Ex quibus omnibus manifestissimè constat, hujus causæ Opponentem prorsus incapacem & inhabilem fuisse & esse ad obtinendum & retinendum hunc, de quo in causa litigatur, Canonicatum; propter maculam genituræ, quam ex patre sacerdote patitur: adversus quam nullam proferre potuit efficacem seu validam Papæ, multò minùs Episcopi sui eum ad ordines promoventis, sufficientem dispensationem, per quam habilitatus vel qualificatus fuerit, ad obtinendum hunc Canonicatum in illa Ecclesia, in qua ejus pater similem in vita & morte sua habuit & possedit: sic quod Opponens verè intrusus sit in hoc beneficium, & pro intruso in illud omninò reputari, omnesque pœnas adversus intrusos à jure constitutas pati de-

10 beat. † Intrusus enim extra omnem dubitationem est, qui se ingerit beneficio, cujus capax non est ex conditione seu qualitate suæ personæ, sive quia Clericus non est, *c. 2. De institut.* cum in laicum non cadat jus Canonicæ, aut alterius Ecclesiastici beneficij, *gloss. in V. tales in d. c. 2. De institut. & in c. Cum M. Ferrariensi. in V. receperunt De constit. Franc. Marcus decis. 1355 parte 1.* sive quia etiam stante clericatura, ex aliqua juris prohibitione beneficij incapax est: vel in genere, ut est cùm illegitimus clericaturam ex dispensatione Papæ vel Episcopi consequutus, sed non perinde dispensatus est etiam ad beneficium obtinendum, *d. c. 1. De filijs presbyt.* ita ubi ob delictum incapax factus est, ob simoniam videlicet, *Card. in cap. Nisi cum pridem De renunciat. Felin. in c. In nostra nu. 30. De rescrip.* hæresim, aut aliud delictum, ob quod Clericus ipso jure privari posset beneficio, quod tempore delicti commissi obtinebat, *Felin. in d. c. In nostra*; item cùm Clericus ex constitutione Ioannis XXII. Papæ, *in extravaganti Execrabilis De præben.* ad quæcumque etiam simplicia beneficia inhabilis factus est, ob simul eodem tempore contra juris prohibitionem, *in c. De multa §. 1. De præben.* retenta incompatibilia beneficia, *d. Extravaganti Execrabilis §. porro, versic. & inhabilis penitus, Gemin. an. cons. 86 In causa Traiectensi in fine & in c. Licet Episcopus De præb. lib. 6.* vel etiam in specie, ut est in beneficio regularibus conferri consueto, quod prohibetur Clericis sæcularibus conferri, *c. Cum de beneficio De præb. lib. 6.* item quod huc spectat, in beneficio patris sacerdotis filio ejus immediatè, & interdum etiam mediatè non conferendo, *c. Veniens. in princ. in V. intrusus De accusat. cap. Ex transmissa, cap. Ad extirpandas De filijs presbyter.* item in omnibus beneficijs Ecclesiæ, in qua filij spurij pater aliquando ministravit seu beneficiatus vel est vel fuit, *d. Concil. Triden. c. 15. Sess. 25.* Et generaliter intrusus est, qui laborat aliquo vitio, propter quod deberet privari beneficio, cùm illud de facto obtinet, etiamsi auctoritate superioris in illo positus sit, *Felin. in d. c. In nostra nu. 11.* Cùm ergò jus præcipiat, ut ab Ecclesia seu beneficijs amoveantur, qui ex patre sacerdote nati sunt, etiamsi sint Clerici, si super hoc debitè dispensati non sunt, *c. 2. & 3. c. fin. De filijs presbyt.* dubitandum non est, quin pro intrusis haberi debeant, qui sic illegitimè nati, sine sufficiente dispensatione ab eo, qui dispensandi potestatem habet, in beneficium & præsertim paternum, vel quod est in Ecclesia in qua pater vel est vel fuit beneficiatus, se ingerunt; etiam ex collatione seu provisione illius, qui alioqui conferendi seu providendi personæ minùs qualificatæ potestatem habet. *

De filijs presbyterorum.

SVMMARIVM.

De filijs presbyterorum ad ordines non promovendis.

1. *Religionis professio tollit spurietatis maculam quoad promotionem ad ordines.*
2. *Ordinatus a non suo Episcopo quando non habeat suscepti ordinis executionem.*
3. *Irregularis non efficitur qui in ordine vitiosè suscepto ministrat, nisi suspensus sit ab ordine.*
4. *Promotus vitiosè ad ordines, an per Episcopum rehabilitari possit.*
5. *Filius presbyteri per solum Papam dispensatur ad ordines maiores.*

CONSILIVM XXXV.

IN proposito casu varia est & multiplex juris consideratio: quippe in primis video non satis expensum esse, quod in casu seu themate proponi-

proponitur, quòd Dominus Cornelius sit Religiosus domus Fratrum civitatis Buscoducensis: id enim si ita est, ut Fratres dictæ domus professionem religionis absolutè faciant, & Monachi seu Religiosi habeantur ex emissione votorum, quæ monasticam seu regularem vitam inducunt, *toto tit. De regul. & transf. ad religionem*; consequitur, quòd idem Frater Cornelius dispensatione Apostolicâ ad hoc, ut ad majores ordines promoveri
1 possit, minimè indiguerit. * Nam filij presbyterorum, qui monasticam vitam confessi sunt, nullâ ratione indigent dispensatione vel Pontificiâ vel Episcopali ad hoc, ut ad hujusmodi ordines promoveri possint; quasi scilicet ingressus & professio monasterij omnem natalium maculam tollat, *Gemin. cons.* 15. *Reverende pater*: ita enim in Concilio Pictaviensi constitutum est, *c.* 1. *De filijs presbyt. c.* 1. *c. Nisi* 56. *dist.* Proinde si id dictus Cornelius ex Iuris communis dispositione habet, non est in consideratione habenda bulla Apostolica obtentæ dispensationis, quoad ipsos ordines; superabundans quippe cautela non nocet, *l. Testamentum C. De testam.* si vitiosè aut nulliter sit adhibita, aut in illius usu sit peccatum, *l. Si tabula De bonor. possess. secun. tabulas*: ita quod quoad susceptos ordines majores, si aliud vitium non obstet, nihil noceat, quòd literæ dispensationis dicantur vitiosæ ex defectu diei, qui cum bulla omissus invenitur; sed effectus hujusmodi vitij, si nihil aliud obstaret,
2 tantùm esset quoad obtinendum beneficia. * Interim tamen manet semper vitium suscepti ordinis à non suo Episcopo; quod generaliter prohibitum est, *cap. Quod translationem De temp. ordin. c. Eos eod. tit. lib.* 6. Verùm non est illud tam efficax, ut inducat nullitatem suscepti ordinis, sed inducit tantùm impedimentum, quod ita promotus non possit habere executionem suscepti ordinis: character quippe suscipitur, & susceptus indelebilis
3 est, *Guid. Papa decis.* 449. * Cujus impedimenti effectus non hic est, quòd irregularis efficiatur; qui in sic vitiosè suscepto ordine ministrat, nisi quoque accedat Episcopi formaliter decreta suspensio: quâ factâ efficeretur irregularis, qui sic vitiosè promotus in suscepto ordine ministraret, ut aperto jure cautum, *can. ult.* IX. *q.* 1. & non tantùm à Doctoribus juris Canonici, *Ioan. Monach. & Archidiac. in d. c. Eos. Ioan. de Turrecrem. in d. can. ult. Gemin. consil.* 133. *Istud dubium.* verùm etiam à Scholasticis Theologis, *Summa Angelica in V. Irregularitas*, *nu.* 13. *Silvestrina in V. Irregularitas q.* 9. *Dominicus Soto ad* 4. *Sent. dist.* 25. *q.* 1. *artic.* 4. com-
4 probatum est, † & sic quidem ut sit in potestate Episcopi proprij sic vitiosè promotum, ad exercitium & executionem ordinis admittere, & cum eo dispensare; ita ut non sit necesse propterea ad Papam confugere. Quæ sententia pluribus decretis sacri Concilij Tridentini comprobata est, quòd scilicet ab alio Episcopo promotus à susceptorum ordinum executione suspensus sit, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, *Sess.* 7. *c.* 10. *Sess.* 10. *c.* 1. *Sess.* 13. *c.* 8.

Nec obstat, quòd alio quodam loco *in can. ult.* IX. *q.* 1. Episcopo permittatur hæc dispensatio sub conditione, si canonicè & sine pravitate aliqua Clerici ordinati sunt: nam id referendum est ad alias causas, quæ ordinationem etiam proprij Episcopi facerent vel nullam vel vitiosam, ut sunt conditio & status personæ, quæ ordinem omnimodò prohibent; item Simoniaca pravitas: non etiam hoc, quòd quis scienter alienum Episcopum adeat. Si ergò dictus Frater Cornelius verè Religiosus est, sufficiet Reverendissimi Domini Episcopi Buscoducensis dispensatio, ad hoc, ut possit pergere in executione ordinis presbyteralis, *gloss. in c. ult. in V. presbyterorum dist.* 55. non etiam ad hoc, ut possit obtinere Ecclesiam parochialem: & si Religiosus seu Monachus non est ad neutrum sufficiet. * Solius enim Papæ est dispensare cum 5
filio presbyteri, ut possit ad majores ordines promoveri, *c.* 1. *De filijs presbyt.* non ob hoc tantùm, quòd mensis in bulla sit omissus, *glos. in l. Generali C. De tabular. lib.* 10. sed quòd mandatum dispensationis non sit ad executionem perductum per eum, cui id per dictam bullam delegatum fuit: fuit autem delegatum restrictè illi Episcopo, cujus dictus Cornelius diœcesanus fuit; fines enim mandati diligenter observandi sunt, *l. Diligenter ff. Mandati.* Et sic cùm Cornelius indubitatè fuerit Diœcesanus Episcopi Buscoducensis, executio dictæ dispensationis per Episcopum Leodiensem facta nullius momenti est; non obstante illâ incorporatione in conventum Fratrum civitatis Leodiensis: quia illa ficta & simulata, & per consequens nulla est, nec rei veritatem mutare potest, *l. Acta simulata C. Plus valere quod agitur.* Proinde omninò necessarium est, si Cornelius Religiosus professus non est, ut Sanctissimo Domino Papæ iterum supplicet, & hunc defectum & abusum apertè narret, pro obtinenda abolitione commissi vitij, & approbatione susceptorum majorum ordinum, cum dispensatione ad obtinendum beneficium etiam curatum: si verò Religiosus est, poterit pergere in executione hujusmodi majorum ordinum sine dispensatione Episcopi; sed ut etiam obtinere possit curatum beneficium, necessaria erit nova dispensatio, factâ expressâ narratione, quòd sit Religiosus, quæ in dicta bulla non invenitur.

De corpore vitiatis.

SVMMARIVM.

Oculi defectus.

1. *Vitium in oculo quando impediat promotionem ad sacerdotium.*
2. *Oculus Canonis quis sit.*
3. *Oculi defectum in Clerico quis dispenset.*
4. *Episcopus absolvere potest à levi manus in Clericum iniectione.*

CONSILIVM XXXVI.

AB ordine sacerdotij arceri non debet Religiosus ordinis Præmonstratensis, cujus dextro oculo ex accidenti supernata est macula, quæ ipsi videndi ex eo facultatem ademit, integro manente sinistro oculo, cum facultate expeditè videndi, † præsertim quia hoc 1
vitium corporis deformitatem aliquam notabilem non inducat, hujusmodique vitium sine ulla culpa Religiosi supervenerit, non tantùm post ingressum & pro-

& professionem Religionis, sed etiam post collatos ei ordines Subdiaconatus & Diaconatus: ne sic afflicto afflictio addatur, & debito ordine ac loco in suo ordine defraudetur, *c. 2. De corpore vitiatis, c. vlt. vers. verum De Cler. agrot. vel debilit.* cùm sine scandalo solemnia Missarum possit celebrare,
2 † potissimùm sano & integro existente sinistro oculo (quem oculum Canonis vocant *Rebuff. in praxi benefic. parte 2. tit. De dispens. cum corp. vitiat. nu. 11.*) ut in eo nec defectus alicujus propter debilitatem, nec scandali propter deformitatem, ullum in officio divino sit periculum, *Navarr. in manual. confess. c. 27. De irregul. nu. 199.*

3 Sed an id fieri debeat mediante dispensatione, controversum est. Sunt enim qui Alexandri Tertij Papæ de hac re rescriptum, *in d. c. 2.* accipiunt & intelligunt de dispensatione canonis; quasi adversus hoc modicum vitium Canon ipse dispenset, *Panorm. in d. c. 2.* Alij ad dispensationem hominis id referunt; sed disceptant, à quo homine hujusmodi dispensatio peti & obtineri debeat. Quidam à solo Papa super hoc vitio dispensari posse, *Innoc. in c. 2. De corp. vitiatis*, alij etiam Episcopis ejus rei potestatem attribuunt, *Ioan. Andrea in d. cap. 2. in princ.* si deformitas corporis ex hujusceemodi vitio non sit magna, unde non possit generari magnum scandalum, quia nusquam invenitur hujusmodi casus specialiter reservatus dispensationi Apostolicæ. Atque ita se, consultis pluribus notabilibus viris, conclusisse & observasse tradit Ægidius Bellamera Episcopus Avenionensis, *in can. De gradibus n. 3. xxxv. q. 8.* Quod etiam majorem rationem habet, ne ob leve vitium cum gravibus sumptibus necesse sit adire Sedem Apostolicam ex provincijs præsertim ultramontanis. † Vt nec pro levi ma-
4 nuum in Clericos injectione quis ad Sedem Apostolicam pro absolutione mitti debet; ejus rei potestate proprio Episcopo relictâ, *c. Pervenit De sent. excommunic. & ibi glos.* quam Episcopus non habet, si manifesta & violenta est manuum injectio.

Cùm igitur in hoc Religioso omnia hæc concurrant, hoc est, modicum vitium, tolerabilis seu non horrida deformitas, & scandali nullus metus; meritò debet saltem dispensativè ex auctoritate Episcopali etiam ad ordinem sacerdotalem promoveri.

De corpore vitiatis.

SVMMARIVM.

De claudo vel lusco.

1. *Claudus morbosus est, item & luscus morbosus.*
2. *Claudus ad ordines promoveri potest.*
3. *Luscus an ad ordines promoveri possit.*

CONSILIVM XXXVII.

STATVTVM Ecclesiæ Collegiatæ requirit, ut quatuor Canonici ex ordine receptionis seniores ad gradum presbyterij promoveantur, sub certis pœnis. Horum unus allegat, quòd alterum crus mancum, mutilum, & claudum gestet; quodque defectum patiatur oculorum, sic quòd difficillimè possit legere, & vix hostiam super albo jacentem nisi investigando conspicere. Quæritur an justum sit impedimentum quod excuset à pœna statuti?

Dubium non est quin omnis claudus est morbosus seu vitiosus sit, *l. Item claudum De ædil. edicto*; & qui luscitione laborat, seu myops est, hoc est, qui nisi admota oculis continere nequit, vitiosus quoque sit, *l. Idem Offilius §. pen. vers. De myope eod. tit.* Ideoque videri posset, inde justi impedimenti causam desumi posse, quia corpore vitiati non facilè ad sacerdotalem ordinem admitti, quanto magis ab illo excusari debent, *extra De corp. vitiat. per tot.* Sed quoniam omnia vitia corporis non impediunt promotionem hanc, sed ea tantùm, quæ deformia nimis sunt; non facilè est admittenda ea excusatio in eo, qui jam Ecclesiasticus est, & in statu illo, ac retentione beneficij manere contendit. * Prius 2
vitium de claudo nullum impedimentum præstat; cùm ex generali consuetudine totius mundi claudus ad ordinem etiam sacerdotalem admittatur, *Archid. in c. 2. 49. distinct. Hostien. in Summa tit. De corp. vitiatis §. fin. Henr. Bohic. in c. ult. eod. tit. Rebuff. in praxi benefic. parte 2. tit. De dispens. cum corp. vitiatis num. 6.* * Vitium oculorum certam definitionem 3
non habet, sed ut pleraque alia vitia corporis dubia, in hoc articulo arbitrarium est, *Doct. in c. Cum De tua. De corp. vitiat. Henric. Bohic. in d. c. ult. in princ.* hoc est, dependet à discretione illius, ad quem cognitio ejus rei spectat *d. c. Cum de tua*: ita ut si tanta sit luscitio, ut dedecori ac deformis futura sit tanta capitis inclinatio & oculorum admotio, excusatio ejus tamquam ob legitimum impedimentum admitti debeat; aliàs verò statutis se conformare compellatur.

De officio Vicarij.

SVMMARIVM.

Vicarij collatio.

1. *Vicarius beneficia non confert.*
2. *Collatio post devolutionem facta est nulla.*
3. *Prælaturâ vacante jus collationis non devolvitur.*
4. *Approbatio malè facta collationis reddit possessionem coloratam.*
5. *Provisio nova sub forma* Perinde valere *per simplicem signaturam.*

CONSILIVM XXXVIII.

CERTVM est, collationem D. Adriano Valen de Canonicatu & præbenda Cathedralis Ecclesiæ Gandavensis vacantibus per mortem D. Lucæ Baert factam per D. Vicarium Generalem Episcopatus Gandavensis, ejus initio & origine inspectis, fuisse nullam & inutilem, * non tantùm quòd Vicario Generali
non competat jus conferendi beneficia, nisi illius potestas specialiter illi concessa fuerit, *cap. fin. De offic. Vicarij lib. 6.* verùm etiam ex eo, & quidem potissimùm, quòd collatio beneficiorum computetur inter fructus Prælaturæ, seu beneficij, cui jus collationis cohæret; & quòd vacante Sede Prælaturæ omnes fructus illius reservari debeant futuro successori, *c. Cum vos De offic. iud. ordinarij*; usque adeò, ut nec totum Capitulum Sede vacante beneficia conferre possit, *cap. Illa Ne sede vacante*: Ita quòd ex vitiosa collatione D. Adrianus nihil juris prætendere possit ex hac Domini Vicarij collatione

tione; & ne quidem ex illa gaudere privilegio triennalis possessionis, *Glos. pragmat. sanct. in V. collatum §. 1. tit. De pacif. possess. Rebuff. in praxi benefic.*
2 *parte 1. tit. de forma Vicariat. nu. 6.* * Quod potentius respectu dicti Vicarij dici debet; ex eo quòd hæc collatio per eum sit facta, postquam pluribus annis dictus Canonicatus per prætactam mortem vacasset: quæ diuturna vacatio in omnem eventum induxisset devolutionem collationis ad superiorem, *c. Literas, De suppl. neglig. Prælat. c. Nulla De concess. preben.* quæ devolutio cuicumque ordinario Collatori eripit potestatem, quandocumque conferendi post tempus hujusmodi devolutionis, *c. vlt. De suppl. neglig. Prælat. Rebuff. in d. praxi parte 1. tit. de*
3 *de devolut. nu. 27.* * Quamvis in juris veritate nulla fuerit aut esse potuerit hujus sic vacantis Canonicatus devolutio, si mors dicti D. Lucæ contigit vacante dicto Episcopatu; quia vacante Ecclesiâ, futuri Prælati negligentia nulla argui potest; sine qua nulla fit devolutio, *d. c. Nulla*: ut nec illa fit in præjudicium illius qui quoquo modo justè impeditus est, & minimè qui de facto vel de jure conferre non potest, *c. Quia diversitatem de con-*
4 *cess. præben. d. c. Illa in fine.* † Cæterùm hanc hujus collationis nullitatem & inutilitatem sustulisse videtur sequens Reverendissimi Domini Episcopi tacita approbatio & ratificatio; per quam hanc Vicarij collationem D. Adriano factam, non tantùm non improbavit; sed literis etiam ad Ducem Parmensem scriptis confirmasse dicitur: quæ approbatio sufficiens esse videtur ad diluendum hoc vitium malè factæ collationis per dictum Vicarium, *Rebuff. in d. praxi p. 1. tit. De forma Vicariat. nu. 11.* cùm sola patientia pacifico possessori accommodata hoc casu sufficiat, *d. c. Literas De suppl. neglig. Prælat.* & ex inutili titulo acquisita possessio beneficij, ex superveniente justo titulo colorari & roborari possit, saltem ex die factæ approbationis, seu adhibitæ patientiæ, *Glossa in V. patientia. in d. cap. Literas. Bart. Ang. Alex. & alij in l. 3. in princ. De acquir. possess. Decius cons. 191. In causa quæ agitur in fin. Ioan. Bapt. Ferret. consil. 1. nu. 8.* per quam priùs discolorata possessio efficitur colorata: ita ut nobis videatur, Dominum Adrianum tutâ conscientiâ suam possessionem continuare posse, nec debere cujusquam alterius impetrationem metuere.

5 Interim tamen pro extrema & indubitata certitudine, & ad eximendum omnem scrupulum, potest D. Adrianus à S. D. N. Papa impetrare novam provisionem, cum clausula *perinde valere*, *Rebuf. in d. praxi p. 1. tit. De nova provisione*: impetrando illius solam nudam signaturam, quæ ipsi omnem scrupulum conscientiæ eximet, etiam non expeditis bullis super hujusmodi nova provisione; quam expediri facere poterit, si vel quandocumque ei ab aliquo controversia movebitur: quod non facilè futurum speramus post tam longam Domini Adriani pacificam possessionem, & dicti Reverendissimi Domini supratactam approbationem & patientiam.

De officio judicis delegati.

SVMMARIVM.

Iurisdictio delegati prorogabilis.

1. *Tertius ad causam beneficialem comparens admitti debet.*
2. *Delegati ad universitatem causarum jurisdictio prorogabilis est.*

CONSILIVM XXXIX.

NON rectè D. Ioannes Stabulonius recusat ad hanc beneficialem causam, de & super Capellania Sanctissimæ Trinitatis in parochiali Ecclesia de Gesto S. Ioannis admittere Gerardum Mossis, ex prætenso defectu jurisdictionis D. Conservatoris, quòd dictus Gerardus non sit suppositum Vniversitatis Lovaniensis. Neque enim in hac causa constituitur jus jurisdictionis ex persona Gerardi, sed ex persona M. Gisberti Danielis; qui ut suppositum dictæ Vniversitatis, ex conservatoriali jurisdictione ad judicium evocavit Robertum Miste colonum dicti D. Ioannis, pro quo idem D. Ioannes interveniendo dictum M. Gisbertum compulit ad deductionem juris, quod prætendit ad dictam Capellaniam; & præterea ad eum excludendum ex adverso ab asserto suo potiore jure ad eamdem Capellaniam: sic non tantùm agnoscendo dicti D. Conservatoris jurisdictionem contra se, sed illam fundando, & asserendo adversus dictum M. Gisbertum; ut dubitandum non sit, quin saltem ex prorogatione dicti D. Ioannis præfatus D. Conservator sit competens Iudex in hac causa, *l. 1. & 2. De judic. c. Significasti De foro compet.* * Et quam- 1
vis neque dictus M. Gisbertus, neque M. Ioannes hunc Gerardum ad hanc litem vocari fecerint; nil tamen prohibet, quò minùs pro assertione & defensione juris sui, quod ipse potentius ac dictam Capellaniam prætendit, ad hanc litem comparere, & triangularem processum facere potuerit: ex elegante & aperta traditione Glossæ, *in c. Constitutus. in V. produxisse De testib. & ibi Panorm. nu. 1.* quâ docet duobus super aliqua re litigantibus, tertium ad eamdem litem pro suo interesse comparere, adeoque se admitti petere posse, eumque audiendum & admittendum esse, quia illius interest. Quam traditionem latiùs assumens Innocentius, *in cap. Veniens 1. De sponsal.* dicit id non tantùm in prima, sed & in secunda instantia seu judicio appellationis fieri posse, *l. Is à quo fundus ff. De rei vindicat.* imò etiam post sententiam latam, in executione judicati, *c. Cum super De sent. & re judic.* † Id- 2
que perinde coram judice delegato, ut coram ordinario, etiamsi alioqui delegatus judex tertio sic comparenti, nec adversus illum videatur datus esse judex, *l. à Divo Pio §. Si super rebus De re judic.* Et hunc esse notabilem casum, quo delegati judicis jurisdictio etiam prorogari & extendi potest, licet aliàs regulariter delegati jurisdictio ita prorogabilis non sit, *c. P. & G. De off. judic. deleg.* Permittitur enim id ratione connexitatis causarum,

ne de eadem re apud plures judices, aut pluribus judicijs agere necesse sit; & commodiùs sit inter omnes, quos causa contingit uno judicio, unâque cognitione causam peragi, *l. 1. & 2. ff. De quib. reb. ad eund. iud. eatur Panor. c. Veniens nu. 8. & ibi Felin. nu. 16. De testib.* De quo in proposita lite dubitandum non videtur, ob id, quòd D. Ioannes Sabulonius procuratorem constituerit indeterminatè ad hanc causam, & non specialiter aut restrictè adversus M. Gisbertum dumtaxat: & sic perinde adversus tertium vel tunc vel postea comparentem, ut adversus M. Gisbertum citari procurantem. Ita ut hîc cesset illa dubitatio, quam Collector decisionum auditorij Rotæ Romanæ movet, *decis. 456. Si causa committatur, aliàs est 40. sub tit. De procurat.* an procurator Rei ad causam citati specialiter constitutus contra Actorem citari procurantem, tertium ad causam admittere debeat, propter defectum mandati adversus tertium postea Reo absente comparentem? Quia defectus iste hîc argui non potest, propter generalitatem dicti mandati ad totam causam; cui ut hic Gerardus adversus M. Gisbertum citari procurantem, ita quoque adversus D. Ioannem Opponentem se potest adjungere, non tantùm alteri litigantium se adjungendo, verùm etiam per se & pro suo speciali titulo, & interesse adversus utrumque conjunctim & divisim jus suum asserendo vel defendendo. Potissimùm in duplicibus judicijs beneficialibus, ubi plures jus ad idem beneficium prætendunt, & Actoris & Reorum partes omnes ex æquo sustinent: ut est in familiæ erscicundæ, & alijs similibus duplicibus judicijs, *d. l. 1. ff. De quib. reb. ad eund. Iudic. eat.* Vt mirum & absurdum videri non debeat, si non tantùm adversus M. Gisbertum, cujus nulla hac in re est contradictio, sed & adversus D. Ioannem Sabulonium hic tertius comparens admitti debeat; ex quo perinde hic, ut ille, de titulo & jure ad hanc Capellaniam contendendo Actoris loco sit: potissimùm eo etiam considerato, quòd hic tertius in exordijs causæ compareat; & tam citò de suo bono jure ac illi de prætensis suis titulis promptè per exhibitionem Articulorum & instrumentorum doceat; & sic per ejus comparitionem causa non retardetur, sed paribus passibus triangulariter decurrere possit, *d. decis. 456. & ibi Ant. Maria Papazo in addit. Cassadorus decis. 1. De except. Felin. in d. cap. Veniens.*

Officium itaque Reverendi D. Conservatoris erit, ut hunc tertium comparentem pro suo interesse admittendum esse decernat, tam adversus D. Ioannem Sabulonium contradicentem, quàm adversus magistrum Gisbertum non contradicentem.

De officio judicis delegati.

SVMMARIVM.

Iurisdictio delegata.

1. *Delegatio iudicis quomodo probanda sit.*
2. *Conservatorum iurisdictio quomodo sit restricta.*
3. *Exempti qui subsunt quando exemptionis privilegio gaudeant.*
4. *Subreptio unde arguatur.*
5. *Privilegium unius consortis alteri non prodest.*

CONSILIVM XL.

Qvod nulla Reverendo D. Abbati S. Gertrudis in hac causa, quam Paulus Keysermans, & Nicolaus Lenaerts, assistente eis D. Liberto Bollen, ut & tanquam magistri fabricæ, & mensæ S. Spiritus loci de Beets, adversus Gerardum T'sroyen citatum, competat jurisdictio, ex eo primùm liquet, quod de literis Apostolicis Conservatoriæ ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, Domino Abbati non constet; & non constitisse probetur per decretum quintâ Iulij in hac causa latum; quo postquam in hac causa ultra annum litigatum esset, citra tamen litis contestationem, dilatorijs & declinatorijs exceptionibus adhuc locum habentibus, *l. ult. C. De except.* etiam post editum, desiderante Reo, libellum, *l. Non videtur De iud.* ordinatum fuit, ut Actores literas conservatoriales exhiberent; nihil facientibus quibusdam literis citatorijs, seu fulminato processu à Reverendo Domino Petro Was præfati Domini Abbatis prædecessore olim omissis, & in hac causa ex alio processu veriùs repetitis, quàm exhibitis: istæ enim literæ cùm ad hanc causam, aut ad partes hujus causæ, non pertineant, morte dicti Domini Petri inefficaces effectæ sunt, *c. Si delegatus c. Si super, & utrobique gloss. De off. iud. delegati*; sic quòd sine nova præsentatione originalium bullarum, aut sumpti seu transumpti ex originalibus bullis facti, Reverendo Domino Abbati moderno nulla possit competere jurisdictio:

† mandatum enim delegatorium jurisdictionis regulariter probandum est, vel per ipsum originale, vel per exemplum legitimè ac solemniter scriptum ex originali, *Panor. in c. Cum in iure peritus. nu. 6. De offic. & potest. iud. deleg. Lud. Roman. cons. 336 Circa propositum num. 7.* De quo minus hic dubitandum est, quòd per copiam bullæ, quam procurator Actorum in hac causa exhibet, id expressè exigatur, ut scilicet exhibeatur originalis bulla, vel transumptum ex ea. Quod cùm in hac causa dici non possit, quid mirum si Reus contra regulas juris, *l. Iuris ordinem C. De iurisd. om. iud.* ex foro domicilij sui ad eum, qui nulli dictorum agentium judex est, evocatus, de defectu jurisdictionis objicere possit ex defectu præsentationis originalis bullæ, dicto D. Abbati tactæ, aut legitimi transumpti ex illa? Ad cujus transumpti solemnitatem cùm plura requirantur, *c. penult. & ult. & ibi Doct. de fide instrum.* quæ in copia per procuratorem Actorum exhibita, seu repetita non conspiciuntur; nihil hujusmodi copia ad fundandam Reverendi Domini Abbatis jurisdictionem efficere potest. 1

Deinde etiam si originalis bulla, aut solemne transsumptum ex illa Domino Abbati debitè exhibitum esset, eaque omnia, quæ per decreta Concilij Tridentini circa abrogationem Conservatoriarum statuta sunt, *Sess. 14. De refor. c. 5.* cessarent; & dictæ bullæ tenor latiùs pateret, quàm communis

nis Iuris dispositio permittit, quę potestatem Conservatorum peculiariter restrinxit ad avertendas manifestas injurias & violentias; nec extendi patitur ad civilia negotia, quæ indaginem & causæ cognitionem requirunt, *in cap. 1. & ult. De off. & potest. iud. deleg. lib. 6.* adhuc tamen pro parte Rei rectè proposita esset hæc declinatoria exceptio,
3 * ob id, quòd hæc causa non contingat Ordinem aut personas Ordinis fratrum S. Ioannis Hierosolymitani; sed tantùm magistros fabricæ, & mensæ S. Spiritus dictæ Ecclesiæ de Beets: qui magistri, & eorum magisterio subjecta bona, neutro jure, multò minùs utroque jure dicto Ordini subjecta sunt, hoc est neque in spiritualibus, neque in temporalibus. In spiritualibus subjectos non esse dictos magistros, seu dictæ Ecclesiæ fabricam, vel pauperum mensam, ex eo facilè percipitur, quòd non constat magistrum dicti Ordinis, aut Pastorem dictæ Ecclesiæ, habere institutionem aut destitutionem dictorum magistrorum, unde solet causari spiritualis & obedientiaria jurisdictio, *Clem. Quia regulares De suppl. neglig. Prælat. Bonif. De Vitalinis in Clemen. 1. n. 1. De rescript.* In temporalibus neque ipsos magistros, neque dictam fabricam aut mensam, neque eorum bona dicto Ordini esse subjecta, sed ab illis omninò separata, articulatim posuit Reus, & Actores confessi sunt: præsertim quoad reditum ob quem hæc causa proponitur, quem sine cooperatione vel Pastoris, vel alicujus alterius de dicto Ordine, laica persona (videlicet Georgius de Heere dictæ fabricæ magister) acquisivit ad opus fabricæ ejusdem; ideoque falsum sit, quod Actores declaraverunt hæc bona dicto Ordini esse subjecta. Vnde cùm dictæ fabricæ, aut mensæ S. Spiritus bona, non sint de mensa dicti Ordinis, aut personarum ejusdem Ordinis, neque etiam prætactæ parochialis Ecclesiæ, quatenus illius fructus ad Religiosum prædicti Ordinis pertinent; non potest dici membrum hoc fabricæ, aut mensæ S. Spiritus subjectum dicto Ordini, *Bonifacius De Vitalinis d. nu. 1.*
4 † Vt enim Ecclesia aliqua, aut aliud aliquod corpus, vel membrum dicatur alteri Ecclesiæ, corpori, aut ordini subjectum, ad hoc præsertim, ut illius privilegijs gaudeat, debet utroque & pleno jure illi esse subjectum, *Gloss. cap. 3. § in Ecclesijs in verb. pleno iure De privileg.* Atque ita cùm neque dicta fabrica, neque dicta mensa, neque bona illarum, nec denique magistri seu mamburni illarum, pleno jure subjaceant dicto Ordini; consequens est, eosdem virtute alicujus privilegij dicto Ordini concessi ad privilegiarium ejusdem Ordinis forum, contra regulas juris, trahi non posse: privilegium enim uni seu certo corpori concessum, ad aliud non debet porrigi, *c. Sanè De privig.* Nihil faciente in hac re adjunctione Domini Liberti Bollen Fratris Religiosi ejusdem Ordinis & Parochi dictæ Ecclesiæ de Beets; quia per evidentem collusionem facta est illius adjunctio, ut sub obtentu personæ ipsius, evocatio Rei colorari posset, quam certò sciebat sustineri non posse ex personis dictorum Pauli & Nicolai, qui sunt homines prorsus laici, dicto Ordini nullâ specie subjectionis in spiritualibus aut tēporalibus subjecti, & ejusdem fori cum
5 Reo. † Cùm alioqui generaliter verum sit, etiam inter consortes, unius privilegium alteri non prodesse, *l. 1. C. Si in com. ead. caus. &c. & l. Ex pluribus De admin. tutor.* & in hac causa Dominus Libertus consors dici non possit, quòd hæc causa fabricæ, & dictæ mensæ ad eum nullo modo pertineat; cùm neque in numero Magistrorum dictæ fabricæ, aut mensæ, Pastor loci esse soleat; neque talem se esse D. Libertus, post formalem negationem Rei, probaverit. Sic quod manifesta calumnia & abusus lateat in hac adjunctione D. Liberti, & usurpatione Conservatorialis hujus jurisdictionis, ad causas & personas sub eadem Conservatoria minimè comprehensas: cùm delegata jurisdictio de persona ad personam prorogabilis non sit, *c. P. & G. De off. iud. deleg.* Cui abusui proinde occurrendum censemus & per Reverendum D. Abbatem decernendum, se non esse causæ vel partium judicem competentem; dictis Actoribus in expensis temerariæ evocationis condemnatis.

De officio Iudicis delegati.

SVMMARIVM.

Iudex delegatus.

1. *Intellectus* c. Quærenti De off. & potest. jud. deleg.
2. *Iudex delegatus quando post annum exequatur suam sententiam.*

CONSILIVM XLI.

ALLEGATVR ex Stephano Aufrerio decisio quædam, *quæ est 84. Capellæ Tholosanæ incip. Iam fuit quæsitum*, per quam restringi existimatur dispositio *c. Quærenti De off. & potest. iud. delegati:* * quæ judici delegato permittit potestatem exsequendi suam sententiam 1
intra annum à die latæ sententiæ: ut scilicet ea locum non obtineat, si à sententia judicis delegati appellatum sit; sed tunc hic annus primùm currere incipiat à die finitæ appellationis. Sed errorem continet ea allegatio; neque enim id tradit Aufrerius; sed hoc tantùm dicit, ex sententia Innocentij, *in d. c. Quærenti V. annum*, quòd si fuit appellatum à sententia judicis delegati, & appellatio hæc post annum invenitur deserta, quòd tunc Iudex etiam post annum, suam sententiam exsequi possit. Qui non est casus præsentis litis: * nam nihil hic 2
proponitur de deserta appellatione à sententia per Reverendum D. Abbatem pronunciata, sed tantùm de illa per Iudicem tertiæ instantiæ confirmata: & sic apertis verbis dictam sententiam Innocentij interpretatur Ægidius de Bellamera, *in d. c. Quærenti nu. 2.* ut scilicet non indistinctè locum non habeat, quando est appellatum, sed tunc tantùm fallat, si, cùm appellatum est, appellatio sit deserta, non etiam, si sententia confirmata est per judicem ad quem provocatum est: hâc assignatâ discriminis seu differentiæ causâ, quòd desertâ appellatione judex ad quem executionem non habeat; at verò confirmatâ sententiâ judex confirmans illam possit executioni mandare, *c. Pastoralis §. præterea De offic. & potest. iudic. deleg.* & sic non

sic non sit necesse confugere ad judicem à quo. Vnde etiam est, quòd ad unum omnes interpretes scribant, *d. c. Querenti*, *præsertim Panorm. nu.* 3. hujus anni terminum non esse utilem, sed continuum; & numerari de die in diem; nec inde deduci quæcumque impedimenta: ideoque admonet Panormitanus, his verbis, *Cave ne decipiaris*; quia ista Decretalis habet locum etiam quando est appellatum; additâ tantùm supra tactâ limitatione, nisi appellatio fiat deserta. Quæ cum apertissima sint, facilè perspicitur non rectè, nec ex bona fide allegari, prætactam Aufrerij ex Innocentio decisionem, ad sustinendam jurisdictionem Reverendi D. Abbatis, non tantùm ad executionem, sed etiam ad cognitionem, hoc est, ad taxationem expensarum, quæ cognitione judicis expeditur; cujus cognitionis nulla est potestas lapso prætacto anno.

De officio Legati

SVMMARIVM.

Legati Apostolici potestas.

1. *Concordata Germanica nationis reservant Papæ alterno: menses.*
2. *Legatus vel Nuntius Apostolicus quando conferat beneficia.*
3. *Nuntij Papæ cum potestate Legati de latere potestas.*
4. *Legati vel Nuntij potestas non exspirat morte Papæ.*
5. *Beneficia in dubio non sunt sacerdotalia.*
6. *Monocularia beneficia confert Papa, ejusque Legatus.*
7. *Monocularis Collator quis sit.*
8. *Assertioni Imperatoris quando credatur.*
9. *Monocularia beneficia non cadunt sub exspectativis.*
10. *Mandatum de conferendo uni directum alium non perstringit.*
11. *Gratia exspectativa non fulminata, an habeat effectum.*

CONSILIVM XLII.

IN beneficiali hac causa, quæ coram Reverendo D. Conservatore privilegiorum Almæ Vniversitatis studij generalis Oppidi Lovaniensis agitur, inter M. Guilielmum Rameyum ex una, & D. Ioannem Staffin partibus ex altera, de & super jure Capellaniæ ad altare SS. Andreæ & Martini in Collegiata Ecclesia S. Pauli Leodiensis, longè potior est conditio dicti M. Guilielmi, jus suum metientis & fundantis ex collatione illi facta per Reverendissimum D. Ioannem Franciscum Episcopum Vercellensem, tempore hujusmodi collationis Sedis Apostolicæ Nuntium, cum potestate Legati de latere in partibus tunc agentem. † Cùm enim perinde M. Ioannes,
1 ut dictus M. Guilielmus allegent hanc Capellaniam in dicta Collegiata Ecclesia S. Pauli, & sic intra terminos Germanicæ nationis; ex morte D. Ioannis Voronx ultimi illius possessoris vacavisse in mense Martio; & M. Ioannes apertè confessus sit, & alioqui per se notorijssimum sit *Domin. Gemin. cons.* 56. *In casu prædicto*, *Iacob. Puteus decis.* 345. *lib.* 2. quòd mensis Martius sit unus ex alternatis mensibus Sedi Apostolicæ, ejusque Legatis seu Nuntijs per Concordata nationis Germanicæ reservatis; idemque M. Ioannes satis confiteatur, præfatum Reverendissimum D. Episc. Vercellensem in dicto mense Martio ante & post fuisse Nuntium Sedis Apostolicæ, eoque tempore intra terminos suæ legationis præsentem; & quòd literæ ejusdem Reverendissimi D. Nuntij, quoad illarum sigillum, scripturam ac signaturas per decreta ult. Ianuarij, 18. Februarij, & 8. Aprilis sint decretæ pro recognitis & confessatis: dubitatio nulla ampliùs superest, de sic utiliter facta per dictum Nuntium Apostolicum præfato M. Guilielmo collatione hujus Capellaniæ, * manente solâ quæstione, an 2
dictus Nuntius vigore suæ legationis habuerit facultatem conferendi beneficia intra dictos terminos suæ legationis, ob id, quòd etiamsi Legato de latere, hoc est Cardinali, propter honoris prærogativam, ipso jure ex solo injunctæ legationis munere competat facultas conferendi beneficia ad Sedem Apostolicam devoluta; alijs tamen dictæ Sedis Apostolicæ Legatis seu Nuntijs idem juris attributum non sit, nisi hoc specialiter per mandata Apostolica (quæ facultates appellantur) eis sit indultum, *c.* 1. *De off. leg. lib.* 6. *Franc. Marcus decis.* 135. *parte* 1. Ita ut, cùm hic Reverendiss. Nuntius Cardinalatus dignitatem non habeat, sed Episcopalem tantùm, meritò dubitari possit de validitate hujus collationis.

Cæterùm hæc quæstio seu difficultas sine magno 3
negotio resolvitur: nam quod deest ipsi Cardinalatus dignitati, hoc supplet S. D. N. Papæ voluntas; ob id, quòd sit datus seu missus Nuntius cum potestate Legati de latere, ut habent literæ facultatum in illarum fronte; quod perinde accipi debet, ac si ut Cardinalis de latere missus fuisset. Quid enim interest, an quis sit Proconsul, an proconsultari potestate, *l.* 1. *ff. De tutor. & curat. dat. ab his*? Legatus à latere, aut simplex legatus cum illa potestate, *Iac. Philipp. Porrius cons.* 28. *Reverendiss. Apostolica Sedis nu.* 6. cùm voluntas Papæ & initium & finem huic rei faciat. Hoc ergò solum, quòd hic Nuntius sit datus cum potestate Legati de latere, continet quoque beneficiorum conferendorum potestatem, *d. c.* 1. *Paulus Paris. cons.* 17. *De bono iure vol.* 4. Quæ tamen potestas etiam specialiter est dicto Nuntio concessa, in codicillis seu literis dictarum facultatum, per hæc verba: *Ad hæc quæcumque beneficia Ecclesiastica cum cura vel sine cura sæcularia, & quorumvis ordinum regularia intra limites suæ legationis consistentia, etiamsi Plebania, Vicaria, aut Capellania perpetua &c. conferendi & de illis providendi.* Quas facultates hujus Reverendiss. Nuntij, quamvis notorijssimas, præfatus M. Ioannes bonâ fide agnoscere noluit, conijciendo M. Guilielmum in necessitatem magnis sumptibus ex commissione D. Iu- 8
dicis extrahendi authenticum exemplum ex authentico extracto registrato de publicatione & insinuatione dictarum facultatum in civitate Leodiensi in anno 1585. solemniter facta; ut nulla possit esse dubitatio de his facultatibus, quas fel. rec. Gregorius Papa Decimus tertius huic Reverendissimo dedit, *Franc. Marcus decis.* 14. *parte* 2. Potissimùm quòd hæc descriptio & extractio legitimè sit facta & exemplata, non tantùm ex dicti D. Iudicis commissione, sed etiam parte adversa ad hoc legitimè citata & præsente, nec legitimè contradicente; *c. fin. & ibi DD. De fide instrum.*

Quod satis agnoscens præfati M. Ioannis Advocatus, ut dictis facultatibus omnem effectum 4
& pote-

& potestatem detraheret, dicti S. D. N. Gregorij XIII. Papæ supervenientem obitum, ante datam dictæ collationis, in jure aberrando, allegavit; quasi superveniens illius obitus, revocationem legationis induxerit, & post hanc revocationem facta hæc collatio, ex defectu potestatis censeri debeat nulla. Sed hanc erroneam allegationem feliciter removit & rejecit D. Iudicis super hac objectione latum decretum, per processum ad ulteriora; propter manifestam & notoriam juris dispositionem, quòd Legatorum Pontificiorum potestas non exspiret superveniente morte Pontificis, qui illos delegavit, *d. c. 2. De off. legat. lib. 6. Franc. Marcus decis.* 308. *parte* 2. Est enim Sedis Apostolicæ magis, quàm personæ delegatio; ita ut cùm Sedes perduret, perdurare quoque censeatur à Sede data potestas; quamdiu specialiter vel per successorem, vel per cœtum Cardinalium revocata non probatur, *glos. in V. declaramus in d. c.* 2. Proinde post obitum Gregorij XIII. facta hæc collatio, durante adhuc legatione, censeri debet legitima, etiamsi facta sit non sub nomine Gregorij Decimi tertij tunc defuncti, sed Sixti Quinti ejus in Pontificatu successoris; à quo dictus Reverendiss. Nuntius non tantùm non est revocatus, sed etiam specialiter confirmatus, & in eo munere continuatus, prout si res (alioqui per se notorijssima) postularet facilè probari posset; sed probatione non eget in tam aperta juris dispositione.

Et ut secundùm præmissa nullus defectus est ex parte ipsius Collatoris, ita nec ipsius Collatarij: quippe per literas tonsuræ, quas M. Ioannes recognovit, constat M. Guilielmum tempore collationis fuisse Clericum legitimè tonsuratum, & sic habilem ad hoc simplex Capellaniæ beneficium obtinendum, *c. Ex literis De transact. c. 2. De instituт.* * non obstante, quòd ex parte M. Ioannis fuerit propositum & objectum, quòd hæc Capellania sit sacerdotale beneficium, & illius præfatus M. Guilielmus ex sua qualitate, hoc est, ex defectu sacerdotalis ordinis incapax, *Doct. in c. Cum in cunctis §. inferiora. De elect. And. Barbat. cons.* 33. *Quoad primum n.* 23. *vol.* 2. *Phil. Decius cons.* 128. *Licet in casu n.* 5. *sub fin. Phil. Franc. in c. Ei cui De preben. lib.* 6. Nam sic qualificatam esse hanc Capellaniam, quòd scilicet ex fundatione, dotatione, statuto, vel consuetudine, non posset obtineri, nisi ab eo, qui vel actu est sacerdos, vel in ea ætate, ut intra annum talis fieri possit, probatum non est, *c. Licet Canon De elect. lib.* 6. Iam verò beneficia simplicia non curata (qualis est hæc Capellania) in dubio censentur esse liberæ conditionis & minimè conditionata aut qualificata alicui servituti vel speciali oneri; saltem non alij, quàm simplicis clericaturæ obnoxia, *Innoc. in c. Cum venerabilis in fine De exception. Bellamera decis.* 676. *Cassad. decis.* 1. *in fine De dilat. & decis.* 4. *nu.* 7. *De probat.* ideoque per simplicem Clericum obtineri & retineri possunt, etiamsi illis incumberet aliquod onus sacerdotale, seu alterius Ecclesiastici ordinis, quod per alium explicari potest, *Doct. in c. Super inordinata De prebend.* Vnde etiam est, quòd Advocatus M. Ioannis deducendo principaliter jus suum in hac causa, nullam ampliùs fecerit mentionem hujus sacerdotalis qualitatis; non obscurè ab hujusmodi allegatione præcedente recedendo.

Illud satis percipi non potest, quid eumdem Advocatum moverit ad allegandum, quòd hæc Capellania sit monoculare beneficium; ex eo, quod Cantor dictæ Collegiatæ Ecclesiæ S. Pauli, ordinarius hujus Capellaniæ Collator, solus vel conjunctim cum Decano non habeat conferre aliquod aliud beneficium, nisi hanc unicam Capellaniam: neque enim explicat, ad quem finem hoc allegat; an ad illum, ut inde arguat defectum potestatis Nuntij conferentis, an ad inducendam M. Guilielmi incapacitatem. Si enim eo fine id facit, ut Reverendiss. Nuntio Apostolico detrahat facultatem illius conferendi; quasi monocularia beneficia non comprehendantur sub prædictis Concordatis Nationis Germanicæ, aut quòd Papa ejusque Legati nullam habeant potestatem in monocularibus beneficijs, à vero aberrat: quippe leges & conditiones dictorum Concordatorum in alternis mensibus tribuunt Sedi Apostolicæ jus ordinarium conferendi omnia beneficia, in illis mensibus vacantia; quibus mensibus ordinarij Collatores nihil juris prætendere possunt in beneficia tunc vacantia: quamdiu enim durat potestas Papæ, nulla est Ordinarij potestas, *c. Statutum De prebend. lib.* 6. Vsque adeò ut durante potestate Papæ, Ordinarius manum beneficio apponere non possit, *c. Licet Ecclesiarum eod. tit. lib.* 6. Neque enim Papæ collatio in illis mensibus fit per præventionem, aut per speciem exspectativæ, cum gravamine ordinarij Collatoris; neque per modum mandati, gravando Ordinarios, sed per viam ordinariæ collationis sine gravamine Ordinarij, cui in mense Apostolico nihil juris competit in quocumque beneficio etiam monoculari. Sic quod manifestum sit, hoc beneficium, non obstante monocularitate, per dictum Reverendissimum Nuntium conferri potuisse ex illius vacatione contingente in mense Papali. * 7 Cùm alioqui certiore ratione dici & sustineri possit, hoc beneficium minimè monoculare esse, sive dicti Decani, sive dicti Cantoris persona spectetur: ob id, quòd quamvis hi duo conjunctim specialiter sint hujus Capellaniæ ordinarij Collatores, inde tamen non sequatur, quòd hi duo conjunctim vel divisim non habeant aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum collationem seu dispositionem; cùm uterque jure Canonicali, in dicta Collegiata Ecclesia vel conjunctim, vel quisque saltem in suo turno, vice & ex parte Capituli, habeant jus conferendi plura & diversa beneficia: satis enim est quocumque modo plurium beneficiorum dispositionem habeant, actu vel potentiâ. Vnde decidit Rota *decis.* 241. *Nota quod ubi aliquis, aliàs est* 40. *sub tit. De rescript. in antiqq.* & sequitur Felinus, *in c. Nostra n.* 23. *De rescript.* quod habens unicum beneficium conferre per se, sed cum Capitulo plura, monocularis in collatione non sit, sed pluralis: ita ut etiam illud unicum cadat & comprehendatur sub mandato seu exspectativa gratia. Ex quibus omnibus manifestè constat de bono & liquido jure M. Guilielmi.

Ex adverso quoque facilè est ad oculum demonstrare, dicto M. Ioanni ex collatione seu acceptatione, quam ille prætendit, nihil juris competere ad hanc Capellaniam. Etsi enim jus suum fundet in nominatione Imperatoriæ Majestatis, exhibito de illo

de illo formali instrumento; inde tamen non constat, dicto Imperatori jus fuisse nominandi, cùm id laicæ personæ sine speciali Pontificis concessione, nullo modo competere possit, *c. Decernimus De*
8 *iudicijs.* † Vnde etiam est, quòd in dictis literis nominationis Imperator asserat hoc nominandi jus sibi competere ex indulto fel. record. Gregorij Decimi tertij Papæ, de quo tamen induito præfatus M. Ioannes in hac lite non docuit: ut sic dictæ relativæ narrationi stari non debeat. *Authent. Si quis in aliquo. C. De edendo:* præsertim cùm non de suo, sed de alterius facto sit hujusmodi assertio; & in proposito non quæratur de facto proprio Imperatoris, quo casu illi faciliùs credi posset, & illius assertioni standum esset, *Clem. 1. De probat. Steph. Bertran. cons. 109. Visa sunt n. 1. vol. 3. par. 2. Quod denuò repetitum vol 6 cons. 99.* sed de facto Gregorij Papæ; de quo sanè aliter, quàm ex nuda assertione Imperatoris, constare debet. Non caret sanè magnâ suspicione, quòd dictus M. Ioannes duntaxat exhibuerit literas nominationis, & minimè processum super illa, vel per Archiepiscopum Moguntinum, vel alium executorem in dictis literis nominationis deputatum, fulminatum: in quo proculdubio, ex obtinente jure, fuisset insertum dictum Gregorij XIII. indultum. Et mirum est, quòd Advocatus M. Guilielmi, illius processus fulminati exhibitionem non urserit: quo processu fulminato exhibito, ad oculum constaret, dictum Gregorij XIII. indultum Rudolpho Secundo Imperatori côcessum, sic esse limitatum & restrictum, ut vigore illius non potuerit acceptari hæc Capellania, quam dictus M. Ioannes tam formaliter allegat esse monoculare beneficium; ob id, quòd dictum indultum patiatur tantùm gravari Collatores habentes saltem quatuor beneficia conferre. Ita quòd præsuppositâ dictâ monocularitate, ex dictis limitantibus & restringentibus verbis dicti indulti, non potuerit acceptari hæc unica Capel-
9 lania, † ut regulariter etiam receptum est sub quibuscumque præventivis seu exspectativis gratijs, atque etiam nominationibus, non comprehendi beneficia monocularia, nisi ad illa quoque indultum sit specialiter extensum, *Glos. in verb. in certa in Clement. 1. De prabend. Rota d. decis. 241. Ioan. Selva in tractat. De benef. part. 3. q. 11. nu. 71.* cùm verosimile non sit, Papam voluisse Collatorem privare illo unico lumine, quod ei vix semel in vita contingit, *Felin. in d. c. In nostra, nu. 23. Petrus Rebuffus in tract. nominat. quæst. 15. nu. 41.* Sic quòd etiam ex hac propria Advocati allegatione omnimodò enervetur jus dicti M. Ioannis, præsuppositâ illa monocularitate. Quâ monocularitatis consideratione cessante (prout secundùm superiùs dicta verè cessat) nihilo magis potuit virtute nominationis Imperatoriæ acceptari hæc Capellania; ob id, quòd dictæ literæ nominationis sint decretæ duntaxat Decano dictæ Collegiatæ Ecclesiæ S. Pauli, idque ei soli, nullâ factâ mentione conjunctim vel disiunctim, Cantoris ejusdem Ecclesiæ. Sic & usque adeò, quòd virtute hujus nominationis ad solum Decanum factæ, non potuit acceptari beneficium spectans conjunctim ad dictum Decanum & Cantorem; quia gratia nominationis ita non loquitur, nec extra suos terminos proferri potest, *c. Cum in illis §. ult. De praben. lib. 6.* † Vnde 10
expresso jure definitum est, quòd mandatum Papæ de providendo alicui factum, ad collationem Capituli, non pertineat ad beneficium, quod ad aliquem de Capitulo pertinet specialiter ratione alicujus dignitatis, personatus, vel officij, *c. fin. De praben. lib. 6. Bald. c. ns. 242. Factum tale est, vol. 3. Rebuff. in tract. De nominat. q. 15. nu. 37.* Ideoque mandatum de beneficio spectante ad collationem unius, impleri non potest in beneficio, cujus collatio ad eum simul cum alio pertinet, *d. c. Cum in illis § fin.* Et concessum ratione rei vel loci, effectum sortiri non potest, aut extendi ad aliam rem vel locum, *c. Sanè c. Cum capella De privileg. c. Cum De non sacerdotali De praben. lib. 6.* Sunt enim hujusmodi indulta & literæ Apostolicæ stricti juris & ambitiosa; & ob id omninò restringenda intra limites verborum, quibus concepta sunt, *d. c. Cum in illis. versic. cum autem.* Cùm igitur ex propria etjam allegatione præfati M. Ioannis constet, hujus Capellaniæ collationem pertinere conjunctim ad dictos DD. Decanum & Cantorem, prorsus censeri debet nulla & inefficax acceptatio, quam idem M. Ioannes fecit virtute hujusmodi indulti Imperialis, ad solius Decani collationem directi. * Ad 11
cujus acceptationis inutilitatem quoque facit, quòd non constet dictas nominationis literas præfato D. Decano, imò nec alicui ex Executoribus in illis deputatis fuisse præsentatas, aut processum aliquem desuper per executorem fulminatum; quod omninò fuit necessarium, ad effectum obtinendi ex hujusmodi nominationis indulto, aut etiam constringendi seu ligandi manus illius, ad quem diriguntur, *c. Super eo 12. in fin. c. Vt debitum in V. priusquam De legato De appellat. Lapus decis. 84. Rota decis. 459 Circa tertium, aliàs est 21. sub tit. De concess. praben. in novis.* Nam in suis terminis sine effectu stare dicuntur literæ, quæ Executoris operam non habent, *Glos. in Clement. 1. V. in volumus De magistris.* Ita quòd ex defectu debitæ executionis præfatus M. Ioannes nihil juris prætexere possit ex hujusmodi nominationis indulto, super quo neminem ex deputatis Executoribus adijt vel requisivit: ideoque nihil momenti constituendum sit in illa notula, quæ in dorso literarum nominationis paucis verbis ascripta invenitur, de his literis dicto Decano insinuatis 24. Martij anno 1586. pridie scilicet, quàm idem M. Ioannes hanc Capellaniam acceptavit, totis ferè quinque annis post datam ipsius nominationis; ut ex collatione datarum deprehenditur. De quo scrupulosiùs disputandum non est, cùm dicto M. Guilielmo sufficere debeat, quòd ipsius collatio jure per omnia subsistat.

Quare tametsi tempore præcedat M. Ioannis acceptatio, quia tamen facta est extra & ultra terminos Imperialium literarum nominationis, de beneficio, quod ad solum Decanum non pertinet, sed conjunctim ad ejus socium seu consortem, hoc est ad Cantorem ejusdem Ecclesiæ, ad cujus collationes nulla facta fuit nominatio; existimamus secundùm conclusionem dicti M. Guilielmi, contra dictum M. Ioannem in hac causa judicandum, tam quoad expensas litis, quàm ad judicationem dictæ Capellaniæ.

De offi-

De officio judicis Ordinarij.

SUMMARIUM.

Foraneus Officialis quis sit.

1. *Intellect.* Clement. Etsi principalis, De rescrip.
2. *Officiales plures habere potest Episcopus.*
3. *Foraneus Officialis quis sit.*

CONSILIUM XLIII.

INTOLERABILIS est error, in quo versatur Advocatus Augustini Wevers mariti
1 Annæ Schuermans, * dum pro applicanda, & ad usum partis suæ accommodanda Clementina constitutione, *Clem. Etsi principalis, De rescrip. de non delegandis causis ad Sedem Apostolicam devolutis Episcoporum Officialibus foraneis*, audentiùs allegat Venerabilem D. Officialem Reverendissimi Episcopi Leodiens. in Brabantia constitutum, non esse principalem, sed foraneum Officialem: cùm ex usu & observatione constet de contrario. * Potest enim
2 Episcopus plures habere officiales æquè principales, *Doct. in d. Clement. Etsi Principalis, c. Romana De off. ordin. lib. 6.* & singulis his causæ Apostolicæ
3 committi possunt. * Foraneum autem non esse præfatum D. Officialem per Brabantiam constitutum, ex duobus manifestissimum fit, primùm ex eo, quòd non certo alicui loco, sed toti provinciæ, hoc est per totam Brabantiam sit constitutus; & fines non multò angustiores habeat, quàm Officialis Leodij constitutus: cùm foraneus sit, qui certo dumtaxat alicui loco in Diœcesi est deputatus; & nunc ex moribus ac observatione magis ad deferendum delicta, causasque subitaneas audiendas, quàm terminandas plerumque constituitur. Secundò ex eo, quod à præfato D. Officiali Leodiensi Lovanij in Brabantia residenti non appelletur vel ad Episcopum, vel ad ejus Officialem Leodij residentem, uti ex usu indubitatissimum est: à foraneo autem Officiali appellare liceat vel ad Episcopum, vel ad ejus Officialem principalem, *d. c. Romana. Steph. Bertran. cons. 131. Ex processu vol. 8.* Deinde in præcedente instantia judicatum est secundùm subdelegationem per eumdem D. Officialem Reverendo Domino Abbati S. Gertrudis factam; atque etiam in hac causa, in qua Venerabilis Dom. Præpositus ex ejusdem Domini Officialis subdelegatione decrevit, se hujus causæ judicem competentem; à quo decreto appellatum non est, sed ulteriùs ad terminorum substantialium observationem processum: ita quod evidenter constet, partem adversam vel calumniari, vel cavillari, & calumniando temporis lucrum captare; ut interea ex urbe Romana rescriptum avocatorium causæ accipiat. Existimo itaque articulos partis adversus jurisdictionem Venerabilis Domini Præpositi exhibitos reijciendos esse, & ulteriùs in causa procedendum.

De officio judicis ordinarij.

SUMMARIUM.

Vicarius aut Officialis Episcopi laicum sibi non substituit, nec per advocatum sententiam recitat.

1. *Matrimonialis causa ardua.*
2. *Matrimonialis causa per iudicem laicum ne incidenter quidem cognosci potest.*
3. *Clericus contrahendo matrimonium an amittat Clericatum.*
4. *Officialis Officialem constituere non potest, sed bene singulas causas delegare.*
5. *Officialis substitutus principali præsente nihil potest.*
6. 8. *Substituendi potestatem habens debet idoneum substituere.*
7. 10. *Laicus non potest esse Vicarius vel officialis Episcopi.*
9. *Assessor Iudicis an sententiam pronuntiare possit.*
11. *Irregularis non potest esse Ecclesiasticus iudex.*
12. *Consuetudo quando iurisdictionem tribuat.*
13. *Iurisdictionem spiritualium laicus nulla præscriptione acquirit.*

CONSILIUM XLIIII.

NULLITAS sententiæ in causa matrimoniali inter Iosinam van Antwerpen actricem Appellantem, & Ioannē Bryenberch Reum Appellatum latæ, in conspicuo est & inexcusabilis. † Est enim indubita- 1
tum, causam matrimonialem nedum esse gravem & arduam, cujus decisio ob id non quibusvis sed Ecclesiasticis dumtaxat personis, *c. 1. in fine De consang. & affinit.* & ferè Episcopis, tantùm committi debeat, *c. Accedentibus De excess. Prælat.* sicut ex stilo Romanæ Curiæ Episcopis tantùm committitur, *Specul. tit. De rescriptis in præf. vers. nunc ad instructionem. Panor. in c. Causam De off. iud. deleg. Maria. Socin. in c. Ad hæc n. 1. Vt lite non contest.* verùm etiam merè specialem esse, *Clem. Dispendiosam De iud. & ibi Glos. in V. Matrimonijs*: * ita quòd 2
laicus de illa, cùm non de facto, sed de vinculo juris quæritur, an sit & teneat matrimonium, nullatenus cognoscere possit; & ne incidenter quidem, *c. Lator. c. Causam quæ, Qui filij sint legit. c. Tuam. De ord. cognit. Bart. in l. 2. nu. 4. De iurisdiction. omn. iud.* Quibus consequens est, nec laico alicui hujusmodi causæ spiritualis definitionem committi seu delegari posse, quia illius laicus prorsus incapax est, *c. Decernimus & ibi Glos. De iudic.* & sic judicando, judicatum nullum facit, non magis quàm quod judicatur ab eo, qui jurisdictionem aut notionem non habet, *l. 4. §. condemnatum De re iudic. l. 1. §. fin. Ad 5. C. Tertull.* cùm major nullitatis species esse non possit, quàm quæ exurgit ex jurisdictionis incompetentia, *l. 1. & ibi Bal. ad rubr. C. Si à non compet. iud.* Et quamvis causæ civiles etiam Clericorum committi possint laicis; spirituales tamen & criminales non possunt, *d. Glos. in d. c. Decernimus, & ibi Panorm. nu. 15. Dec. nu. 15. Ioan. Franc. Ripa n. 34. And. Barbat. cons. 45. Mandato & iussu nu. 8. vol. 2.* Proinde cùm sententia hæc non ab Officiali Cameracensi, sed à Magistro Dionysio Sgroets lata sit (ut appellatus fatetur; licet exhibitæ sententiæ instrumentum mentionem dicti M. Dionysij non contineat, sed Officialis tantùm) constet quoque eumdem M. Dionysium tunc fuisse virum conjugatum; de nullitate sententiæ dubitandum non est: præsertim quòd non constet de speciali aliqua hujus causæ delegatione eidem M. Dionysio facta, nec etiam de illius clericatura: de qua tamen si constaret nihilo solidior esset hæc sententia, * ob 3
id, quod

id, quod conjugium Clericum ad laici conditionem redigat; quia contrahendo matrimonium explicat actum clericatui contrarium, & privilegijs clericatus renuntiare censetur, *Ioan. And. in cap. 1. §. in caeteris De Cler. conjug. lib. 6. & in c. Diversis fallacijs. De clericis conjug.* Exceptis tantùm duobus casibus, fori scilicet, ne per judicem saecularem puniri possit, & injectionis manuum violentarum, *c. 1. De cler. conjug. lib. 6.*

4 Nec ad sustinendam sententiam facit quod M. Dionysius, ut Officialis seu ut substitutus Officialis, hanc sententiam protulisse dicatur: nam in primis non exigua dubitatio est, an Officialis seu Vicarius Episcopi suo loco alium Officialem seu Vicarium substituere possit, licet possit singulas seu speciales aliquot causas idoneis personis committere, *DD. in c. Clericos. De offic. Vicarij, c. 1. eod. tit. lib. 6. Rota decis. 350. Licet Officialis, aliàs est 3. sub tit. De offic. Vicarij in novis*: plerique id permittentibus, cùm speciale ad hoc mandatum habet, *Rota decis. 379. Fuit dubitatum, aliàs est 4. sub tit. De off. Vicarij in novis*; prout in mandato Officialis Cameracensis apertè continetur potestas substituendi alium Officialem: hujusmodi tamen mandatum seu potestas duplicem ex jure restrictionem habet.

5 Primò ut scilicet hujus substitutionis usus aut effectus nullus sit, nisi absente, hoc est, foras profecto Officiali principali; prout etiam habet statutum Curiae Cameracensis per appellatum exhibitum, secundùm cujus tenorem haec substitutio accipienda est, *arg. l. Quero §. inter locatorem. ff. Locati. praesumpt. vicem alicujus &c.* Qui enim ex necessitate aliquid facit, aut ad executionem alicujus rei seu causae praecedentis, secundùm necessitatis & praecedentis rei fines ac limites id facere censetur, *Hippol. De Marsil. in l. Statu liber nu. 8. De quaest. Ioan. Alciat. De reg. 2. cap. 24.* ut regulariter servatur in omnibus officijs eorum, qui vicem alicujus Iudicis vel Officialis obtinent, *Gloss. in l. Suggerente C. De off. eius qui.* Iam verò non constat, Dominum Officialem Cameracensem absentem fuisse tunc, cùm haec sententia ferretur: cùm alioqui hujusmodi substitutio ex usu fere pertineat & restringatur ad decisionem causarum, quae fieri solet de plano, judice pro tribunali sedente; non etiam ut virtute hujusmodi generalis commissionis liceat substituto causas viâ ordinariâ, & per formalem processum peractas, sine alia speciali commissione, arripere & terminare: quod satis indicant exempla sententiarum, quae appellatus exhibuit; in quibus semper exprimitur nomen & cognomen Advocati, cui
6 causae specialiter commissae fuerunt. † Secundò ut virtute hujus potestatis non possit Dominus Officialis nisi idoneas personas, & hujusmodi jurisdictionis, notionis, & cognitionis capaces substituere; quia in concessione generali, non veniunt illicita, *l. Quod servus De acq. possess. l. Si pater De his quae in fraud. cred. l. Si procurator De condict. indeb.* nec ea quae in specie verosimiliter non fuissent comprehensa. *l. Obligatione generali De pignorib.*

Iam verò indubitatum est, quòd laicus non pos-
7 sit esse Vicarius vel Officialis Episcopi in spiritualibus, *Panorm. in d. c. Decernimus nu. 13. & ibi Dec. nu. 15. Rota. d. decis. 378.* multo minùs Vicarij seu Officialis primarij vicarius & substitutus. Qui enim principalem locum obtinere nequit, propter status conditionem, personae incapacitatem, aut aliam causam, ad vicariam operam assumi non potest, nec debet, *l. Parabolam, & ibi Bald. C. De Episc. & Cler. l. 1. in fine C. De praepos. agen. in rebus sub fin. lib. 12.* Surrogatus namque ejusdem juris & conditionis esse debet, cujus est ille, in cujus locum surrogatur; & talis esse debet, qui ab initio principaliter assumi potuisset, *Bald. in d. l. Parabolani.*

* Vnde insurgit & clamat Baldus, *in d. l. Parabolani*, adversus judices & Officiales, qui ad tempus 8
recedentes de loco suae jurisdictionis, curiae suae Advocatos, ex jure vel statuto principalis officij incapaces, substituunt: † & adversus Assessores 9
hujusmodi Officialium Panormitanus. *in d. c. Decernimus nu. 13.* dicit eos excedere, dum ore proprio sententias, quae per Officiales & Iudices Ecclesiasticos proferri deberent, ipsi proferunt. † Vt rectè 10
ex sententia Ioannis Andreae *in c. Ioannes De Cler. conjug.* dixerit Ioan. de Imola, *in d. c. Ioannes nu. 18. Paulus Paris. cons. 40. Quamvis Ioannes nu. 25. vol. 4.* sententias per hujusmodi laicos homines etiam non bigamos; sive ut Vicarij seu Officiales principales, sive ut eorum substituti seu subdelegati id faciant; esse omninò & ipso jure nullas, tamquam latas & pronunciatas à judicibus non competentibus, *l. 1. & 2. C. Si a non compet. iud.* † potissi- 11
mùm (quòd omnem dubitationem removet) cùm hujusmodi substitutus non tantùm laicus, seu ad instar laici, sed praeterea etiam irregularis est, *Decius in d. c. Decernimus n. 15. vers. & maximè hoc procedit*: quia fortè fuerit judex vel executor causarum criminalium, *c. Sententiam sanguinis Ne Clerici vel Monachi &c.* In qua conditione dictum M. Dionysium Sgroets, tempore latae praetactae sententiae, fuisse constat ex propria ejusdem M. Dionysij testificatione: nam respondendo ad interrogatorium, quod circa octavum articulum articulorum pro parte appellata exhibitorum, pars appellans proposuit; an ne, scilicet, idem M. Dionysius ante multos annos fuerit vir laicus & conjugatus, & quod in causis criminalibus seu sanguinis consilium dederit, sententias tulerit, & in suo Dominio de Wommersem executioni praesens mandari fecerit; apertè confitetur hujusmodi interrogatorium verum esse: cui ea in parte quamvis soli deponenti de facto & statu suo proprio, omninò credendum est, *Gloss. in c. Dudum in V. reprobare De elect.*

Quae cùm ita sint, nihil facit ad sustinendam hanc sententiam, eamque adversus objectam nullitatem excusandam, allegata consuetudo Curiae Cameracensis: nam consuetudinis hujusmodi probatio, qualem jus exigit, hic non extat. * Et 12
quamvis aliàs consuetudo jurisdictionem tribuat, ut praescriptio, *c. Cum contingat De foro compet.* non tamen admittenda est consuetudo, quae juri divino nimiùm repugnat, & Ecclesiae nimium gravamen, jurisdictionumque confusionem adfert, & potissimùm quae Ecclesiasticae ac spiritualis jurisdictionis ac cognitionis translationem ad laicos invehit, *cap. 1. c. Ad audientiam c. Quanto De consuet. & ibi Panor.* * Vt nec praescriptio etiam vetustissi- 13
ma efficere potest, ut qui incapax est actus spiritualis, ut est laicus praesertim irregularis, illius capax

capax efficiatur; quia repugnat juri & rationi, *Panorm. in d. c. Quanto num.* 2. non enim benè concordat Psalterium cum Cithara, *Glos. in d. c. Diversis fallacijs, in V. cithara, & ibi Archidiac. de clericis conjug.*

Concludo itaque per Venerabilem Dominum Decanum hujus causæ Iudicem pronuntiandum esse, hanc sententiam esse nullam, partemque appellatam pro hac nullitate stantem, dictamque sententiam defendentem, in expensis litis condemnandam.

De officio judicis delegati.

SVMMARIVM.

Iudex an per alium possit sententiam pronuntiare.

1. *Assessor iudicis quando sententiam pronuntiare possit.*
2. *Redintegrationis spolij sententia est interlocutoria.*
3. *Sententiæ pronuntiatio ex consuetudine per alium, quàm per iudicem fieri potest.*

CONSILIVM XLV.

QVÆ per Reverendum D. Abbatem primæ instantiæ judicem, pro Maria Beys Begina, lata est restitutionis seu redintegrationis spolij sententia, adversus Magistras Beginagij Lovaniensis de nullitatis vitio argui non potest, ex eo, quòd dicta sententia pronuntiata sit per os M. Gregorij Wytfliet præfati D. Abbatis Assessoris, hominis laici & conjugati, † quasi læsâ seu non observatâ juris formâ, quæ
1 præscribit, ut judex pro tribunali sedens ore proprio sententiam, ex scripti recitatione, non per alium pronuntiet, *l. 1. C. De sent. ex brevic. recitan. c. fin. De sent. & re iudic. lib. 6.* & Episcopis, propter dignitatis prærogativam, hoc concessum sit, quòd per alium sententias suas pronuntiare possit. *d. c. ult.* Nam etsi hoc regulariter verum sit in sententijs definitivis; in interlocutorijs tamen sententijs non obtinet, *glos. in l. Statutis in V. proferant, & ibi Bart. & Bald. C. De sent. ex brevic. recitan.* * qualis censeri
2 debet hæc sententia redintegrationis spolij, quæ tantùm provisionalis est, & ultimam causæ definitionem non continet, *d. l. Statutis in verb. ultimas definitiones, & ibi Bart. & alij*: quia per eandem parti adversæ reservatur potestas probandi, & sic ulteriùs in principali negotio procedendi; post quam adhuc alia exspectatur sententia definitiva super causis, quas Appellantes se habere prætendunt ad privationem & rejectionem dictæ appellatæ, *Glos. & DD. in Clem. 1. De sequestrat. possess. Ioannes de Anania cons. 93. Viso processu nu. 10.* * Quinimò etiamsi
3 dici posset, quòd sententia esset definitiva, aut quòd saltem habeat vim definitivæ, nihilo magis posset in eo constitui nullitas; ob id, quòd hæc pronuntiatio per organum vocis dicti Assessoris sit facta ex consensu procuratorum utriusque partis, idque ex causa debilitatis & impotentiæ præfati Reverendi Domini Iudicis id mandantis: hic enim procuratorũ consensus nullitatem diluit; cùm hæc juris communis solemnitas non sic præscripta sit, nec tam strictè servanda, quin consuetudine aliter observari possit, ut numquam judex ipse per se, semper verò vel ejus Notarius vel alius, eo mandante, sententiam recitare seu pronuntiare possit, *Bald. in l. 2. nu. 15. C. De sent. ex brevic. recit. Phil. Francus in d. c. ult. nu. 6. Felinus in c. Super quæstionum nu. 7. De off. iud. deleg. Ioan. de Anania d. cons. 93. n. 3.* Vnde cùm consuetudo possit, poterit quoque partium litigantium consensus remittere hujusmodi juris solemnitates in ferendis sententijs præscriptas; ut sunt quòd in scriptis feratur, & à judice pro tribunali sedente ore proprio pronuntietur: ut expresso jure satis decisum est, *l. Quoties in fine, & ibi gloss. final. & Bartol. C. De privileg. schola. lib. 12. Angel. in Authentic. Nisi breves. C. De sent. ex brevic. recit. Afflictus decis. 191. nu. 7.*

De majoritate & obedientia.

SVMMARIVM.

Concilij provincialis convocatio, & definitio.

1. 3. 11. *Concilium provinciale quis indicat & celebret.*
2. 6. *Concilio provinciali qui interesse, & qui ad illud vocari debeant.*
4. *Abbates an ad Concilia provincialia vocari debeant.*
5. *Cathedralium Ecclesiarum Capitula ad Concilia provincialia vocari debent.*
7. *Mendicantes & exempti non debent ad Concilia vocari.*
8. *Concilio in provinciali quis vocem habeat.*
9. *Cathedralium Ecclesiarum Capitula in Concilio provinciali vocem consultivam, non decisivam habent.*
10. *Episcopus consilium Capituli sequi non debet in Concilio provinciali.*
12. *Formula concludendi Concilia provincialia.*
13. *Episcopi ad Concilia provincialia personaliter comparere debent.*

CONSILIVM XLVI.

QVÆRITVR, qui ad Concilium provinciale, quod Metropolitanus seu Archiepiscopus indicit, *c. Si Episcopus. c. Si quis Episcoporum 18. distinct.* vocari possint, 1
& vocati ire debeant? Ad quod respondetur, omnium, qui sunt de Ecclesiastico ordine, non esse eamdem rationem. * Episcopi enim Metropoli- 2
tano subjecti, quos Suffraganeos vocant, quin vocari debeant ac possint, & vocati cessante legitimo impedimento, venire debeant, nulla est dubitatio, *d. c. Si quis Episcoporum Ant. de Rosell. in tract. De concilijs artic. 5. Qui sint vocandi ad concil. nu. 3. Henric. Botteus in tract. De Synodo Episcoporum p. 2.* Nec mirum; quia Episcopi Suffraganei sunt in ea Synodo in cognoscendo ut conjudices, *can. Scitote VI. q. 3.* & in definiendo ut assessores, *c. ult. 15. q. 8. Ant. De Butrio & Imola in c. Grave. De praben.* † Vnde Me- 3
tropolitanus dicitur Concilia provincialia cum suis Suffraganeis celebrare, *cap. Sicut olim De accusation.* † Abbates, quamvis generaliter cum alijs
Clericis vocari possint, vocari tamen necessariò 4
non debent; nec vocati ire ad provinciale Concilium coguntur, si in diœcesi alicujus Suffraganei Episcopi sunt; quia sufficit eos interesse Concilio Synodali seu Episcopali, in quo ijs intimantur, quæ in provinciali Concilio definita sunt, *c. Episcopus non debet, 18. distinct. c. Decernimus ead. distinct.*

Felin.

Felin. in cap. Quod super his De maior. & obed. ne frequentatione duplicis Concilij, Provincialis & Episcopalis, graventur, *Henr. Bobic. in d. cap. Sicut olim. Glos. Pragm. sanct. tit.* De *auctoritate sacri Concilij, in princ. ad V. Conciliorum.* Vnde consequitur, Abbates Metropolitano immediatè subjectos, eâdem ratione vocari posse, si post provinciale Concilium Metropolitanus in sua tantùm diœcesi Synodale
5 quoque celebrare consuevit. * Cathedralium Ecclesiarum Capitula necessariò vocari debent, *c. ult. De his quæ fiunt à Prælat.* non etiam aliarum Collegiatarum Ecclesiarum, *Ioan. Andr. Imola & alij, in d. c. ult.* Quamvis sint, qui dubitent, num omitti possint, & tantùm si ultrò veniant admitti, *Innocent. in d. c. Grave.* cùm eorum intersit; quod verius improbatur, *Panor. in d. c. ult. Henr. Botteus d. parte 2. nu. 22. & 30.* cuique Tridentini Concilij definitio, licet obscuriùs, accedere videtur, *Sess. 24. c. 2. De reform.* dum Episcopos omnes & alios, qui de jure vel consuetudine interesse debent, ad provinciale Concilium convenire præcipit: post Episcopum enim proximum locum obtinent Capitula Cathedralia.

6 Ex quo infertur, alios inferiores Clericos cujuscumque ordinis vel generis vocandos non esse, nec generaliter vocatos ad veniendum urgeri; cùm sufficiat eos vocari & comparere, dum in Synodali seu Episcopali Concilio statuta Concilij provincialis publicantur, *Cardin. De Turrecrem. in d. c. De-*
7 *cernimus 18. distinct.* † Multò minùs, etiam vocati, venire debent Fratres Mendicantes, qui nec ad Synodale Concilium vocati venire coguntur *c. Nimis 17. De exces. Prælat. Felin. in d. c. Quod super his nu. 1. De maiorit. & obed.* In pari causa sunt omnes exempti, & per exemptionem Sedi Apostolicæ immediatè subjecti. Cùm enim convocare Concilium sit de lege diœcesana, & jurisdictione Episcopali, *d. c. Episcopus. DD. in c. 1. De maiorit. & obed. Hostien. in d. c. Quod super his.* non coguntur exempti ab hujusmodi jurisdictione parere, *Mar. Socin. tract. De visitat. n. 16. Henr. Botteus in d. tract. parte 2.* præsertim quia per Concilium Tridentinum hac in parte nihil sit immutatum, sed tantùm quoad Synodale seu Diœcesanum Concilium, ad quod etjam exempti ire jubentur, *d. Sess. 24. De reformat. c. 2.* quò eundo decretis Synodalibus se conformare debent, cùm Synodalibus Concilijs decreta Concilij provincialis publicentur ac notificentur, *Henr. Botteus d. parte 2. nu. 21.* Qui Capitulis generalibus subjiciuntur Religiosi, ex definitione etjam Concilij Tridentini, *d. c. 2. Sess. 24.* nec vocari, nec comparere debent.

8 Quod secundo loco quæritur, qui in provinciali Concilio vocem definitivam, seu jus definiendi, concludendi, ac judicandi habeant? Expeditum est quoad eos, qui necessariò vocari non debent ad Concilium provinciale, quos paulò antè enumeravimus, hoc est omnes inferiores ab Episcopis. Cùm enim neque vocari, neque vocati omninò comparere debeant, nullæ sunt eorum in tractatu aut definitione provincialis Concilij partes; sed audire tantùm debent, proponere, & consulere, opinionemque suam solùm declarare; sed non concludere, judicare, aut statuere, *Ant. De Rosellis, d. tract. De Concilijs, q. 6. nu. 4. & 15.* sic quòd vocem consultivam, non definitivam habeant.

Sed non perinde expeditum est de Capitulis 9
Cathedralibus, quæ ad provinciale Concilium vocanda esse diximus; an videlicet consultivam, an verò etiam decisivam vocem in eo habeant? Et quamvis necessitati vocationis, ac præsentiæ conjuncta videri posset facultas ac potestas concludendi, judicandi, definiendi, ac statuendi, ut in Episcopis, veriùs tamen & receptiùs est, vocem consultivam hujusmodi Capitulis tantùm permitti, *Panorm. in d. c. ult. & in q. 1. incip. Episcopus, nu. 20. Ant. de Rosell. in d. tract. De Concil. art. 6. nu. 4. & art. 5. nu. 4.* ob id, quod etiam aperto jure, *in c. ult. De his quæ fiunt à Prælatis,* hujusmodi Capitula invitentur & admittantur ad Concilij provincialis tractatum; quo verbo rei definitio, absolutio, & perfectio minimè continetur, *can. Sine exceptione XII. q. 2.* † Cùm alioqui etiam generaliter Epi- 10
scopus expediat negotia non propriè cum consensu, sed cum consilio Capituli sui, *c. Novit, & ibi DD. De his quæ fiunt à Prælatis*: quod quidem consilium, sibi à Capitulo datum, potest Episcopus, non etiam cogitur semper sequi, *c. Cum olim, De arbitr.* Et quamvis in alijs rebus arduis Episcopus consensum Capituli sui habere debeat, *Innoc. & Panor. in d. c. Novit. Lud. Roman. cons. 369. Circa primum, nu. 21.* illum tamen habere non debet in Concilio provinciali; quod Concilium non Clericorum, sed Episcoporum vocatur, *c. De Concilijs, 18. distinct. d. cap. Sicut olim De accusat.* quia in hac provinciali Synodo Episcopi velut novum ac separatum Collegium constituunt, *Petrus de Anchar. in d. c. Sicut olim.* De quo minùs in hoc provinciali Concilio, de quo nunc agitur, dubitandum est; quòd in eo solùm ferè agatur de executione eorum, quæ per Concilium Tridentinum definita sunt; de quorum validitate dubitare non oportet, & in quo de reverenter recipiendis decretis ferè tantùm agitur ut eodem Tridentino Concilio definitum est, *Sess. 25. c. 2. De reformat. & c. De recipien. & observan. decretis Concilij, & in confirmatione Concilij per Dominum Papam facta.* Quæ ad Metropolitanum quoque Capitulum transferenda sunt: cùm nullo jure hac in re discrimen inter Cathedralia & Metropolitana Capitula constitutum legatur; & generaliter dictum sit de Cathedralibus Capitulis ad Conciliorum provincialium tractatum invitandis & admittendis. Et ut in comparatione Metropolitanarum ad Cathedrales, & Cathedralium ad Collegiatas, quoad dignitatis prærogativam, aliqua in alijs constitui possit differentia, *c. Quamvis. De præben. lib. 6. Felin. in c. Postulasti De rescrip. Pet. Rebuffus in praxi benefic. tit. De dispens. ratione ætat. n. 14. in V. Cathedralib.* in re tamen proposita, nulla constitui debet, propter juris, quod in subjecto articulo versatur, angustias, *d. c. fin. De his quæ fiunt à Prælat.*

Quæ ita constringuntur, ut in definiendo, judi- 11
cando, ac statuendo solus Metropolitanus & Episcopi comprovinciales sint judices, definitores, ac statuentes, *Panor. in d. c. fin.* & quòd in provinciali Concilio definitur per Archiepiscopum, cum consilio & assensu aliorum Episcoporum omnium vel majoris partis definiri dicatur, *Hostien. & Innoc. in d. c. Grave.* * Eòque etiam pertinet formula con- 12
clusionis, cujus usus in provincialibus Concilijs, hæc

hæc videlicet, *Henr. Bohic. in d. c. Grave. Nos Archiepiscopus cum consensu Suffraganeorum nostrorum in Concilio congregatorum statuimus. &c.* Atque item verba Concilij Tridentini hæc *Sess. 25. decreto De invocatione, veneratione, & reliquijs in fin. Episcopus, antequam controversiam dirimat, Metropolitani & comprovincialium Episcoporum in Concilio provinciali sententiam exspectet.* Sic quod manifestum sit, quòd cum de voce seu suffragio judicandi vel statuendi quæritur in provincialibus Concilijs, solis Episcopis id attribuendum sit; quasi in eis magis electa sit industria personæ: quod perinde in Capitulo, quod diversis personis constat, dici non potest *Ant. de Rosel. d. n. 15.*

13 † Quæ etiam ratio est, cur Episcopi ad hoc Concilium vocati, cessante legitimo impedimento, personaliter comparere debeant, *d. c. Si Episcopus*; alij autem omnes Prælati inferiores, atque etiam Capitula Cathedralia, per nuntium, seu procuratorem, *d. c. fin. De his quæ fiunt à prælat.* Sic quod hinc manifestum fiat, necessitatem vocationis & comparitionis, non habere conjunctam facultatem judicandi, definiendi, aut statuendi: & Episcopos quidem necessariò vocari ut consulant, judicent, & statuant; alios autem ut consulant, audiant, & opinionem suam tantùm proferant *Ioan. And. & Panor. in d. c. fin. Petr. de Monte Venetus in Monarchia Conciliorum tit. De Concilij generalis congregatione q. 7. versic. si autem dubitaretur.*

De majoritate & obedientia.

SVMMARIVM.

Calendarij correctio.

1. *Intercalationis effectus in reformatione Calendarij.*
2. *Papa in rebus spiritualibus & Ecclesiæ omnem potestatem habet.*
3. *Annus completur illucescente ultimo die.*
4. *Annus inchoatus pro completo habetur.*

CONSILIVM XLVII.

GREGORIVS XIII. Papa in anno Domini 1581. & sequente publicavit restitutionem Calendarij, operâ & studio Aloysij Lilij Mathematici compositam; non per intercalationem vel embolimæorum dierum insertionem seu additionem, ut ex Iulij Cæsaris instituto fieri solet; sed ad exemplum veterum Græcorum & Siculorum, per subtractionem exhæresimorum, hoc est, exemptitiorum dierum decem: Romæ quidem in mense Octobri anno 1582. in alijs vero provincijs, ad quas novi hujus Calendarij notitia seriùs pervenit, in mense Februario aut Octobri sequente faciendam: ita ut vel October illo anno viginti & uno, Februarius octodecim diebus dumtaxat constaret. Per indultum Apostolicum nominandi Facultati Artium in Vniversitate Lovaniensi concessum, inter alia cavetur, ut qui novem annis in eadem Facultate promotus fuerit, nominari possit ad beneficia valorem annuum sexaginta florenorum auri de Camera non excedentia: item per concordata Sedis Apostolicæ cum Natione Germanica statutum est, ut nullis præventivis aut exspectativis gratijs Apostolicis gravari possint ordinarij beneficiorum collatores in alternis totius anni mensibus, Februario, Aprili, Iunio, Augusto, Octobri & Decembri. Virtute hujus indulti per dictam Facultatem ad collationes beneficiorum Abbatis S. Iacobi Leodiensis primâ mensis Martij anno 1583. post dictorum decem dierum exemptionem factam in Februario nominatus est M. Henricus Freisne; qui vigore ejusdem nominationis acceptavit Capellaniam ad dicti Domini Abbatis collationem, vacantem sextâ dicti mensis Martij; quam idem Abbas, non obstante dictâ nominatione, suo familiari contulit.

M. Henrico nominato objicitur quòd tempore nominationis nonum annum à die promotionis non compleverit; utpotè primâ Martij anno 1574. promotus. Objicitur quoque, quòd beneficium hoc vacaverit in mense Ordinarij, hoc est, in Februario; ratione habitâ ad vetus Calendarium, licet secundùm novum hæc vacatio incidisse videatur in Martio, intra primos decem illius dies, qui in numeratione dierum totius anni (qui 365. constat *l. Cum hæres §. Stichus De statu liberis, l. Ita vulneratus Ad Leg. Aquil. l. Anniculus non statim 132. De verb. signif.*) non factâ hâc exemptione, futuri erant mensis Februarij.

Quæritur, an hæc duplex objectio nominato efficaciter obstet? In constitutione Pontificia, super hac restitutione, unica legitur exceptio; ut scilicet hæc subtractio decem dierum non faciat præjudicium annuis vel menstruis præstationibus. Ordinatio Regiæ Catholicæ Majestatis in permissione usus illius, latiorem facit exceptionem, per extensionem ad præscriptiones, actiones, exceptiones, dilationes, & alia similia; ita ut primo aspectu videri posset hic casus contineri sub adjecta hujusmodi exceptione. Sed quoniam exceptio regulam confirmat in casibus non exceptis, *l. Ob quæ vitia §. 1. De edil. edicto*; nobis veriùs videtur neutrum vel nominationi vel acceptationi prædictæ obstare; beneficiumque hujus restitutionis Calendarij nominato prodesse, non obesse debere. † Primùm 1
obid, quòd prædictum novennium complevisse intelligatur, qui pervenit ad primum, & multò magis si ad secundum diem dicti mensis Martij: nam quâ ratione in usu intercalationis per bissextum duo dies pro uno habentur, per legis auctoritatem, *l. Cum bissextum 98. De verb. signif. c. Quæsivit §. ult. extra De verb. signif.* eadem quoque exemptis decem diebus, in acceleratione sequentium factum dici debet; & civiliter ac commentitiè factum censeri deberet, si in rei veritate exemptio seu subtractio facta non esset: quia favor reipublicæ id postulat, ut certa temporum ratio constet, quod in necessitate hujus exemptionis fieri non posset, si, propter privatum aliquorum commodum, in privatis actionibus per numerum non mensium, sed dierum temporis dinumeratio fiat. Sic enim omnes menses præcedentes cum sequentibus concurrerent, & nullus suo numero per se staret: ita quòd in observatione hujus alternationis seu alternatorum mensium ex dictis Concordatis, ordinarius Collator æquo animo ferre debeat, quod ei unicus mensis Februarius, unâ tantùm vice, numquam intra hominum memoriam reditura, sic decisus & abbreviatus fuerit ab eo, † qui in illis principa- 2
tum obtinet ex plenitudine potestatis *c. Antiqua De privileg.*

Privil. Clem. 1. *in fine Vt lite pendente &c.* ex qua & beneficia & quodcumq; aliud jus cuiq; clerico auferre potest, *c. Proposuit De concess. praben.* Vt & Imperator de suis subditis statuere potest, præsertim ex justa & omnium maximè reipublicæ vel necessaria vel utili causa, *DD. in l. Item si verberatum* §. 1. *De rei vindic. Iason. in l. fin. C. Si contra ius vel utilit. publ.* qualis est hæc festorum & Calendarij reformatio; quam consultum erat facere in intercalari mense, hoc est, Februario, sine confusione & perturbatione aliorum sequentium; quod fieri deberet, si qui ex Februario detracti sunt, ex Martio suppleri deberent: ita enim consequenter faciendum esset & in alijs mensibus, sed cum nimis magna absurditate.

3 Verum itaque est hunc nominatum, exacto mense Februario, quamvis sic deciso & abbreuiato, illucescente vltimâ illius die, etiamsi plenè exacta seu completa non fuerit, complesse nonum promotionis suæ annum: regulariter enim in favorabilibus tempus pro completo habetur, cùm ad novissimum diem perventum est, etiamsi is nondum totus prætcrijt, *d. l. Anniculus, l. si ita fuerit De manumiss. testam l.* 3. §. *minorem De minorib.* † Quinimò certiorem rationem juris sequendo, ad constituendum dictum novennium videri posset sufficere initium novi anni attigisse, & ingressum esse, etiamsi nondum adimpletus fuerit: nam cùm de honoribus & promotionibus agitur, quæ certæ ætati debentur vel deferuntur, inchoati anni pro plenis habentur, *l. Ad rempublicam* §. *annus De mun. & honor. l. Qui filium*, §. *Sabinus Ad S. C. Trebell.* Quo respectu nihil necesse est scrupulosiùs insistere in hac ambiguitate, an exempti hi dies suppleri debeant ex sequente Martio, ut novi anni integrum implementum per decursum trecentorum sexaginta quinque dierum constitui possit, ad constituendam habilitatem nominati ad majorem taxam dicti indulti Apostolici. Et quoad prædicta Concordata, quia vacatio illius Capellaniæ in Martium incidit, Pontifici, non Ordinario cedere debet; & per consequens indubitatè comprehensa sub prædicta nominatione: cùm alioqui per dictum indultum Apostolicum, præsertim quod Hadrianus Papa ad augmentum confirmando concessit, dictis concordatis sit derogatum. Atque ita ius nominati putamus esse justum & validum, illique dictas objectiones, quas facit hoc nouum Calendarium, nulla ex parte resistere.

4 (margin number beside "*num. test. l.* 3.")

De Pactis.

SVMMARIVM.

Pactum incertum de salario

1. *Salarium incertum promissum an peti possit.*
2. *Clericus quas causas agere possit.*
3. *Salarium quando quis petere possit.*
4. *Consanguineus consanguineo gratis operam impendere præsumitur.*
5. *Obligatio remuneratoria actionem non dat, licet retentionem permittat.*

CONSILIVM XLVIII.

QVAMQVAM abundè satis scriptum, & ex jure deductum sit per D. Advocatum hujus causæ in prima instantia, quòd ad obtinendum victoriam Domicello Guidoni de Roze Appellato, contra Dominum Ludovicum à Mathys Appellantem, sufficiat; ad illustrandam tamen causam paucula adijciemus. Et illud inprimis quòd clavum totius causæ continet, quòd in actis nusquam extet probata aliqua promissio certi vel incerti salarij per quandam Ioannam Psalmier, materteram Appellati ipsi Appellanti facta. * Quo casu dubitari posset, num etjam incertum salarium, per stipulationem solemnem promissum, peti posset; quod à plerisque negatum, *Glos. in l. Salarium & in l.* 1. *C. Mandati*, plerique alij admittunt, *Salic. in l. Adversus nu.* 2. *C. Mandati*: sed tantùm nuda pollicitatio, ex sola voluntate dictæ Ioannæ, incertæ remunerationis. Nam percurrendo testimonia, D. Ioannes Charle de promissione aut pollicitatione d. Ioannæ nihil deponit; sed hoc tantùm, quòd ipsa testi confessa sit, quòd Appellanti *pro servitio suo in testamento providisset*; quod & verum fuit, uti ex testamento ejus exhibito constat. Franciscus Genique secundus testis de nuda pollicitatione incertæ remunerationis testificatur, quòd scilicet dixerit *se gratissimam fore, & liberaliter remuneraturam.* Cui per omnia est similis (quamvis tamen minimè contemporanea, sed ex loco & tempore singularis (depositio Martini de Renerse quarti testis, atque item testimonium Balduini Massyn, quòd d. Ioanna Actori dixerit, *ego recompensabo sic, quod tibi gratulaberis*: in quo nihil adhuc est pręter nudam pollicitationem hoc est, offerentis nudam promissionem, interrogatione aut stipulatione nullâ præcedente, *l. Pactum De pollicitat.* Alij testes Actoris de promissione, aut pollicitatione, vel recognitione nihil deponunt: ita ut neque ex prædictis tribus singularibus testibus, pollicitationis probatio constitui queat, multò minùs promissionis alicujus, *l. Iurisiurandi C. De testib. c. Licet ex quadam eod. tit.* neque ex probata pollicitatione actio aliqua dari: cum expresso jure, *d. l. Salarium C. Mandati & l. Qui mutuam.* §. *Salarium D. eod. tit.* quod in proposito dissimulari aut circumveniri non potest, constitutum sit, ex incerti salarij vel remunerationis pollicitatione, nec actionem, nec Iudicis officium dari; neque illud petendi ordinariè, vel extra ordinem, ullam esse facultatem: * præsertim quia Appellans in ea functione & conditione non fuerit, imò nec esse potuerit, ut causas alienas agere aut sollicitare potuerit; quia scilicet Clericus fuerit beneficiatus, & Canonicus, *c.* 1. *Ne Clerici vel monachi &c.* cui coram judicibus sæcularibus postulare, aut procuratorem seu sollicitatorem agere, non permittitur, nisi pro conjuncta aut miserabili persona; idque adhuc eo casu gratis, *c.* 1. *De postulan. & ibi Innoc. Hostien. Bohic. & Panorm. Specul. tit. De advocatis* §. 1. *versic. Coniunctas autem.* † Nam qui implorationem officij judicis permittunt ei, qui citra ullam conventionem, hoc est, solemnem promissionem operas suas alicui exhibuit, *Salic. in d. l. Adversus. C. Mandati*, hoc requirunt, ut is, qui remunerationem laboris petit, in ea conditione fuerit, quòd soleat suas operas locare, & ex hujusmodi operis se sustentare: ut est in eo, qui

qui officium procuratoris, Advocati, vel sollicitatoris publicè exercet, & se petentibus exhibet, *Bart in l.* 1. §. *Iudi. De var. & extraor. cognit. Freder. de Senis consilio* 218. *Alex. cons.* 109. *Super eo quo quaritur vol.* 6. Iam verò ex his actis non tantùm non constat, Actorem in ea qualitate, aut ejus professionis fuisse, sed ex adverso constat præsumptione juris, non potuisse eum tale officium exercere, aut sub mercede operas suas sic locare; & ex propria confessione Actorem cognatione propinquâ d. Ioannam contingere: † ideoque inspiciendo initium exhibitorum laborum, præsumptionem esse, quòd affectione domesticâ & sanguinis id fecerit; atque ita vix esse ut sumptuum factorum vlla debeat haberi ratio, multò minùs salarij ac remunerationis, jure alicujus obligationis, aut officio judicis *l.* 1. *in fine. in verb. pro affectione domestica*, *l. Alimenta §. Quod in vxorem l. Si paterno.* C. *De neg. gestis.* Ita ut manifestum sit, Actorem ex morte d. Ioannæ induisse audaciam & inverecundiam petendi id, quod eâ vivâ numquam cogitaturus erat; quod plerisque familiare est; qui animo & cogitatione officij, & amicitiæ amico operas suas exhibent, ut postmodum depravatâ primâ intentione, hæredes amici vexent. In summa in nuda d. Ioannæ declaratione nihil constitui potest, nisi fortè nuda naturalis obligatio antidotalis seu remuneratoria, † ex qua numquam potest competere actio ad exigendum, sed tantùm potestas datum retinendi, *l. Sed etsi lege §. consuluit De petit. hæred. Ioan. de Amicis consilio* 41. *Quamvis probatum.* Et cùm liberalitati ac remunerationi finem & modum faciat propria remunerantis ac liberalitatem exercētis voluntas, & in aliquo consuluisse ac providisse amico sufficiat; inquirendum esset in primis, an d. Ioanna suam pollicitationem insequendo, (quâ contentus in genere fuisse dici debet Actor, qui alio modo sibi caveri aut modum salarij sibi præscribi non curavit) aliquam remunerationem fecerit; quod in proposito accidit: nam constat ex depositione supradicti primi testis, quod d. Ioanna ei declaraverit, quod remunerationem hujus sollicitationis fecisset per legata in suo testamento, de quo etiam hic constat: & quod Actor dicit sibi inutile esse legatum, quasi ei abjudicatum, nihil est, quia de eo non constat in his actis.

4 (margin note beside "do initium exhibitorum laborum")

Sic ergò ex his, quæ diximus, & præfati D. Advocati consilio luculenter deducta sunt, indubitatissimum esse putamus jus partis appellatæ & pro eo stare victoriam causæ: ideoque partes Reverendi D. Iudicis esse, ut absolutoriam sententiam D. Officialis Leodiensis confirmet; Appellante in omnibus expensis condemnato.

De Pactis.

SVMMARIVM.

Pactum ex turpi causa.

1. *Promissum turpiter exigi nequit.*
2. *Iudex ex officio potest partem ex turpi causa petentem repellere.*
3. *Possidentis conditio melior in paritate turpitudinis.*
4. *Dos ad iustum matrimonium tantum pertinet.*
5. 7. 11. *Stuprans virginem debet eam ducere aut dotare.*
6. *Stuprator præsumitur seduxisse*
8. *Administrandi potestate concessâ non est libertas dissipandi.*
9. *Statuto vel consuetudine induci non potest, ut Clerici immodicè donent de bonis Ecclesiæ.*
10. *Prælati debita ex fructibus beneficij solvenda.*
12. *Dos illicitè promissa, vel matrimonio non sequuto soluta, condici potest.*
13. *Lucrum nup tale vigore statuti vel consuetudinis non debetur ex clandestino matrimonio.*

CONSILIVM XLIX.

Certa & analytica responsio dari non potest ad casum propositum; propter facti propositi incertitudinem, & ex utraque parte contrarietatem ac diversitatem. Ceterùm quia sic res proponitur, ut ad utrumque responsio ac decisio postuletur; præsuppositâ veritate facti propositi, ut in utramque partem proponitur; separatim ad utramque quæstionem respondebimus. Et primò quidem, præsupponentes facti contingentiam talem esse, qualis pro parte Boatini regularis Prælati proponitur, nulla est dubitatio, † quin Seia ejusque modernus maritus nullam prorsus actionem habeat ad tria millia coronatorum Caiæ matri ipsius promissa; ob id, quod Caia mercalem habens filiam Seiam dicto Boatino stuprandam educare vicissim promiserit usque ad pubertatis annos; ita quòd turpitudo matris stipulantis hujusmodi pecuniæ exactionem impediat, *l. Mercalem* C. *De condict. ob turp. caus.* imò actionem nasci non permittat: * sic quòd iudex adversario etiam non postulante, aut de tali turpitudine non opponente, ex officio repellere possit ex ea causa agentem, *Bal. in d. l. Mercalem*; satis enim se excludit agendo, & intentionem ex tali turpitudine proponendo: cùm etiam pro hoc stupro pœnâ legis Iuliæ affici debuerit, *l. Et si amicis cum l. seq. Ad l. Iul. de adult.* Et quâ ratione Caiæ matri inde nulla obligatio aut actio saltem efficax competere potuit Seiæ filiæ, quia eadem est causa hæredis & defuncti; nec debet ex delicto ac turpitudine defuncti hæres captare lucrum. † Nihil obstante quod par sit turpitudo Boatini super stupro & lenocinio hoc promittentis; quia in pari turpitudinis causa melior est possidentis conditio, *l.* 1. C. *de condict. ob turp. caus. l. In pari. De reg. iuris*: quæ certiùs dicentur, si, quod pro parte Boatini proponitur, nulla alia promissio intervenit, quàm liberalis tractationis.

1 (margin, beside "quin Seia ejusque modernus maritus")
2 (margin, beside "Nihil obstante quod par")

Quod ad alteram summam decem millium coronatorum attinet, propter inficiationem Boatini nihil dubitandum, quin ad illam nulla quoque actio competat; ex hac nimirum causa, quòd, uti proponitur, promissa non fuerit: non etiam ex ista objectione, quòd Seia ad suum concubitum Edmundum ministrum Boatini admiserit, durante concubinatu ipsius Boatini. * Etsi enim propter adulterium uxor donationem propter nuptias seu illius spem amittat, *l. Consensu* C. *De repud.* in ea tamen, quæ adulterium non committit, hoc est, quæ verè uxor non est, ut nec donatio propter nuptias, sic nec illius amissio constitui potest, *l. Propter violatam*

latam l. Si ea. l. Servi cum l. seq. C. Ad L. Iul. De adult. Dotis enim & donationis propter nuptias appellatio referri non potest, nisi ad matrimonia, quæ jure subsistere possunt, *l. 3. De iure dot. l. ult. C. De donat. propter nupt.*

Verum tamen est, quod saltem propter stuprum & deflorationem hoc casu Boatinus obligatus sit dictæ Seiæ, etiamsi nihil ei aut matri ipsius pro-
5 miserit. † Est enim claro jure constitutum, quòd qui virginem stupro corrumpit, cogatur eamdem vel uxorem ducere, vel dotare, *cap. 1. De adult.* præsertim si is sit Clericus, qui stuprum intulit. Is enim cùm injuriam per stuprum illatam, contracto matrimonio emendare nequeat, præcisè cogitur dotem stupratæ dare, *c. 2. & ibi Panor. & aly eod. tit. Henr. Bohic. in d. cap. 1.* non ex naturali obligatione, neque ex liberalitate, sed involuntariè pro pœna delicti. Idque in proposito casu tanto magis quòd Boatinus dissimulatâ conditione sui status atque ordinis Ecclesiastici, & regularis, in quo tempore stupri seu deflorationis fuit, simulato libero statu, non sub simplici specie concubitus, sed prætextu matrimonij (uti Seia allegat) stuprum intulerit. Cui etiam ad excusationem prodesse non poterit, si fortè alleget, atque etiam probet, quòd Seia voluntaria se ad concubitum admiserit,
6 * quia in hac juris materia, principium delicti in stupratore, ejusque persuasionibus & illecebris quibus virginem ad concubitum etiam volentem pertrahit, constituitur; cùm virgo semper præsumatur à stupratore seducta, & invita ad lapsum carnis perducta, *l. 1. C. De raptu virgin. Glos. & Dyn. in c. Scienti De reg. iuris lib. 6. Panor. in d. c. 1.* habeaturque hujusmodi persuasio plusquam pro violenta coactione, *Dynus loco supra citato nu. 4. Pet. Anchar. in d. c. 1. n. 1.* Ita ut etiam non credatur stupratori, si ante suum concubitum puellam compressam seu devirginatam ab alio fuisse dicat: stat enim juris præsumptio pro puella asseverante, se à stupratore fuisse devirginatam.

7 Cæterùm quanta futura sit hæc dos, incertam habet definitionem; ob id, quòd non satis liqueat de conditione Seiæ, quæ se patricio patre natam dicit: quam Boatinus probare intendit natam esse ex stupro Caiæ matris suæ, & cujusdam Nobilis Veneti. Cùm enim dos, quæ propter stuprum à stupratore præstanda est, præstari debeat pro conditione puellæ stupratæ, *Panor. in d. c. 1. & ibi Henr. Bohic.* plurimùm interest, qualiter & quo patre nata sit, ut plus præstetur legitimæ, quàm naturali. In quo tamen judicis arbitrium exspectandum est; qui in definienda hac dotis quantitate rationem habere debet, primùm conditionis, ipsius Boatini,
8 * qui quamvis suorum fructuum ac proventuum, qui supra onera suæ Prælaturæ supersunt, liberiorem aliquam potestatem habere videatur, ex speciali etiam, ut proponitur Sedis Apostolicæ licentia; dissipandi tamen prodigendique, ac luxu perdendi, nullis finibus constrictam, non habet potestatem, sed erogandi tantùm in honestas causas: quemadmodum contingit in servo aut filiofamilias, qui obtentâ liberâ peculij administratione liberè quidem donare potest, sed tamen donando perdere non debet, *l. Filiusfam. De donat.* Et sic in Prælatis donandi facultas angusta est, dependens à justitia atque honestate causæ, ob quam donatur, *c. 2. De donat.* & à consuetudine terræ seu loci, ubi monasterium situm est *c. Caterum eod. tit.* Ita ut quandoque toleranda sit Prælati donatio, tolerari tamen non debeat, quæ Ecclesiæ nimis gravis esset futura, *d. c. Caterum*: * Vsque adeò, 9
ut nec consuetudine induci possit, ut tales immodicè & effrenatè de bonis Ecclesiasticis disponere, *Panorm. in c. Cum in officijs De testam. stat. c. Relatum 2. §. licet autem mobilia De testam.* & omnium minimè, ut etiam ob hujusmodi turpes causas, & ex dissolutiore vita donare possint. † Et quamvis 10
de fructibus Prælaturæ vel beneficij, creditoribus Prælati, non tantùm ex contractu seu quasi, sed etiam ex delicto satisfieri possit) ut quidam volunt, *Doct. in c. Pervenit De fideiuss. Ant. de Butrio, & Ioan. de Imola, in c. Olim 16. De restitut. spoliat.*) in proposito tamen, quia ex conditione stupratoris, dotis quantitas constituenda ac definienda est, strictior debet esse illius modus; ut propter restrictionem potestatem donandi, à jure ei permissam, tenuiorem quoque dotem judex assignare debeat.

Secundò tenuioris hujusmodi dotis assignandæ 11
occasionem præbent jam de facto cum ministerio dicti Boatini contractæ nuptiæ; cùm scrupulosam strictamque juris rationem, & subtilitatem sequendo, probabiliter defendi posset, nullam prorsus dotem dictæ Seiæ deberi: nam causa hujus dotationis propter antecedens stuprum est, ut stuprata faciliùs maritum inveniat, quem non benè dotata se dignum non inveniet amissâ virginitate, quæ velut secunda dos est, *Panorm. in d. cap. 2. De adult. nu. 15. & ibi Ioan. de Anania nu. 2. in fine. Paris de Puteo tract. De Syndic. in dict. compositio. versic. quia plures nu. 2. & 3.* Invento autem marito, eique sine exactione hujus dotis muliere nuptâ, nulla similis occasio est petendæ hujusmodi dotis, velut cessante illius causâ finali. Sed rigidiore hâc consideratione omissâ, hoc saltem verum est, minorem dotem esse assignandam propter jam contractas nuptias; talem scilicet, qualem postulat conditio mariti, & quâ ille ab initio, si ante contractum matrimonium ultrò oblata fuisset, contentus futurus erat. Consultum igitur est, ut Boatinus æquis moderatisque conditionibus cum dicta Seia, ejusque marito paciscatur, pro evitando scandalo; aut si hujusmodi conditiones admittere nolint, arbitrio judicis res permittenda erit.

Ex contrario præsupponentes factum, ut pro parte Seiæ ejusque mariti propositum est, videlicet mentito & simulato statu regulari, sub specie & spe futuri matrimonij, tam Caiæ matri, quàm Seiæ filiæ factas respectivè fuisse promissiones trium millium, & decem milliũ coronatorũ, quantumvis eo respectu majore commiseratione digna videri posset Seia, non eò tamẽ magis sustineri poterit conclusio ac petitio pro parte dictę Seię ejusque mariti adversus Boatinum proposita. † Id- 12
que primùm ex ea ratione, quòd soluta etiam hujusmodi summa, causâ de jure aut facto non secutâ, repeti posset, *l. Avunculo De condict. sine caus. l. 1. C. De condict. ob caus. datorum:* multò ergò magis promissa retineri; etiamsi in promittente turpitudo versetur, & stipulantes in ignorantia fuerint impedimenti, *DD. in d. l. Avunculo & in d. l. 1.*

Nam

Nam agendo ex hujusmodi promissione, sine actione litem instruere dicendi sunt. Deinde quòd rem exactè perpendendo, in executione hujus rei deprehendatur par delictum stipulantium & promittentis; ex hac nimirum consideratione, quòd non proponatur inter Boatinum & Seiam matrimonium saltem clandestinè & de facto contractum fuisse. Inde enim consequitur, nec de facto qui dem impletam fuisse causam, ob quam promissio facta dicitur: ita ut hoc casu sit, quod Caiæ & Seiæ imputetur, cur omisso matrimonio per stuprum Beatino adhæserint; idque maximè, si detectus priùs fuerit status dicti Boatini, ex quo jam tunc intelligere poterant & debebant cum ipso jus connubij esse non posse, & inter ipsos legem seu conventionem dici non potuisse, ex qua promissa propter nuptias exigi possent, *c. Et si necesse De donat. inter vir. & uxorem.* Sin verò de facto fortè contractum fuerit matrimonium, vel per interpositionem Sacerdotis, vel ex secuta copula, propter antecedentem aliquam promissionem futuri matrimonij, *cap. Is qui fidem De spons. & matrim.* nihilo justior erit petitionis causa, propter vitium clandestinitatis, quod quoad sic conjunctos inducit præsumptionem malæ fidei. & scientiæ impedimenti, *c. Cum inhibitio De clandest. despons.*
13 † quemadmodum etiam lucrum statutarium seu consuetudinarium non debetur alterutri conjugum, qui clandestinè matrimonium contraxerunt, *Augustin. Beroius q. 107. Hostien. in Summa tit. Qui filij sint legitimi §. 2. & tit. De clandest. despons. §. fin.* Ita ut quoquò res vertatur, certissimum sit, præfatam Seiam non esse fundatam, ut ex proposita actione quicquam obtinere possit; multoque minùs ratione interesse, quod prætendit, de amissa successione trium millium ducatorum propter hoc stuprum ad simulatum matrimonium: ob id, quod suâ culpâ in id se conjecerit; quæ rebus adhuc integris, detectâ conditione Boatini, pedem referre potuisset, & minimè debuisset clandestinè peccando in ea ætate (quâ ad concubitum viri idonea, ignorare non potuit se peccare, *c. 1. De delictu puer.*) se corream delicti facere: ita quod sibi imputare debeat damnum, in quod suâ culpâ incidit, *l. Qui occidit §. in hac Ad Legem Aquil.* cùm nemo ex improbitate sua actionem sibi pariat, *l. Itaque fallo De furtis* vel ex suo delicto conditionem suam meliorem faciat, *l. Non fraudantur. §. nemo De reg. iuris.* Cùm alioqui exorbitantia hujusmodi promissionis in ipsum Boatinum non cadat, ut superiùs dictum est: quæ in omnem eventum restringenda esset ad fines & limites, de quibus paulò antè diximus; quia ad summum & extremum, quod Seia cum suo marito obtinere poterit, erit tantùm moderata quædam summa loco dotis, propter illatum stuprum.

De Pactis.

SVMMARIVM.

Pactum super fructibus in absentia percipiendis.

1. *Dietarum dinumeratio in delegationibus quomodo facienda.*
2. *Delegatio causæ in qua diœcesi fieri debeat.*
3. *Fructus beneficij vendi possunt.*

4. *Simoniacum non est pro remuneratione aliquid dare.*
5. *Concessio perpetua de percipiendis fructibus in absentia est illicita.*
6. *Intellectus c. ult. De rescript. lib. 6.*
7. *Beneficia personalem residentiam non requirentia possessoribus in absentia concedunt fructus.*
8. *Remunerationis loco fructus beneficij absenti permitti possunt.*
6. *Concessioni gratiosæ Capitulum non cogitur perpetuo stare.*

CONSILIVM L.

AD quæstiones. quæ pro parte D. Ioannis van Vergelwegen super controversia, quam habet cum Decano & Capitulo Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Walburgis oppidi Furnensis, proponuntur, ordine respondendo, & primò ad illam quâ quæritur, an citatio per Reverendissimum Episcopum Iprensem delegatum Iudicem Apostolicum adversus dictum D. Ioannem Bruxellis in alia diœcesi residentem, decreta & executioni mandata, jure subsistat, dictumque D. Ioannem ad comparendum, & juri sistendum, constringat, non obstante, quod oppidum Bruxellense ab Iprensi civitate ultra tres dietas distare videatur, ultra quas virtute rescripti Apostolici, multò minùs ejus Legatorum, quis coram delegato judice citari & conveniri nequit, *c. Nonnulli De rescript. c. Statutum §. Cùm verò sub finem De rescript. lib. 6.* † paucis respondetur in constituendis dietis, ad illarum debitum concursum vel excessum, non inspiciendum esse locum, ad quem quis citatur, seu unde evocatur, sed extremos fines utriusque diœcesis tam evocantis quàm evocati *d. §. Cum verò. in verbis, à fine sua diœcesis.* ita ut, si illa, seu extrema pars diœcesis Iprensis ab extremo fine diœcesis Mechliniensis (sub qua est Bruxella) non distat ultra tres dietas, rectè ex diœcesi Mechliniensi vigore rescripti Apostolici fieri possit citatio & evocatio in diœcesi Mechliniensi commorantis. 1

Verùm alio respectu, certioreque ratione potest hæc citatio oppugnari, & nullitatis argui ex nullitate & inutilitate rescripti Nuntij Apostolici: quę in eo constituitur; quòd per constitutionem Bonifacij Papæ VIII. *in d. c. Statutum §. Cùm autem Actor,* constitutum sit, quòd, cùm Actor & Reus sunt diversarum diœcesium, Actor debeat adversus suum Reum impetrare rescriptum, non in sua diœcesi vel civitate, sed vel in diœcesi Rei, vel in alia tertia. Cùm igitur dictus D. Ioannes Reus in oppido Bruxellensi, & diœcesi Mechliniensi resideat; Furnense verò Capitulum sit sub diœcesi Iprensi, non potest valere aut subsistere hoc Nuntij Apostolici rescriptum, quo D. Ioannes Reus ex sua diœcesi Mechliniensi trahitur ad alienam diœcesin Iprensem: inde enim resultat manifesta dicti rescripti nullitas; propter clausulam *decreti irritantis* dictæ Bonifacianæ Constitutioni subjectam, *in d. c. Statutum §. ult.* quâ ipso jure irritum & inane decernitur, quicquid contra dictam constitutionem attentari contigerit. Ex qua consideratione præfatus D. Ioannes jurisdictionem dicti D. Episcopi Iprensis certiùs declinare poterit. 2

Plus perplexæ difficultatis est in ea quæstione, an simoniaca vel illicita sit concessio, per dictum Capitulum præfato D. Ioanni facta, de percipiendis viginti quinque libris grossorum Flandriæ in absentia, de suis Canonicatu & præbenda in dicta Ecclesia, ratione fructuum, & proventuum eorundem quoad vixerit, eosdemque suos Canonicatum & præbendam retinuerit? Et simoniacum quidem non esse expeditè sustineri potest; ideo quòd hæc pactio seu conventio nullà ratione versetur aut conspiciatur circa acquisitionem aut præstationem alicujus juris spiritualis, seu spirituali juri annexi pro re temporali; quod ut simoniæ crimen seu vitium contrahatur, omnimodè necessarium est; ex simoniæ vulgò recepta definitione. *in rub. extr. De Simonia.* Neque enim mediante hâc pactione seu conventione, vel præfato D. Ioanni, vel Capitulo prædicto juris aliquid in dictis Canonicatu & præbenda acquisitum, aut acquiri adlaboratum est: sed versatur hæc conventio dumtaxat circa jam stabiliter acquisiti beneficij fructus; qui juris spiritualis nihil habent, & in nuda temporalitate consistunt. Vnde est, quòd beneficij cujuscumque fructus per ejus possessionem non tantùm ad certum & præfinitum tempus (quod nullam habet dubitationem, *Clem. 1. De reb. Eccl. non alienan. c. Querelam Ne prælati vices suas &c.*) verùm etiam pro toto tempore vitæ suæ concedi vel vendi possint, *Præpositum c. 1. 1. q. 3* multò magis pro illis aliquid certum constitui ab his, qui præstandorum fructuum obligatione tenentur.

4 Neque simoniacæ pactionis aut vitij aliquid in hunc contractum irrepit, per hoc, quòd pro impulsiva saltem causa hujus tam liberalis & amplæ promissionis prætexitur, quòd dictus D. Ioannes Cantoriam dictæ Ecclesiæ ad manus Capituli resignavit. Nam inde non potest argui simoniaca pravitas: ob id, quòd hujusmodi resignatio non sit facta sub præcedente hujusmodi promissione, nec dicta promissio sub conditione faciendæ resignationis; id enim directè simoniacum esset: sed post liberè, sine ulla pravitate factam hanc resignationem, ex intervallo temporis: nihil enim prohibet post resignationem aut collationem alicujus beneficij, munus dare, & oblatum licite accipere, non tantùm modicum, sed etiam, quod magni pretij est, si modo nulla præcesserit pactio aut conventio. *c. Sicut Episcopum 1. q. 3. c. Etsi quæstiones & ibi Hostien. & Ioan. de Anania num. 5. De simonia.*

5 Iustior est dubitatio, anne saltem illicita censeri debeat hæc conventio, & omni jure prohibita, ex eo, quòd per Bonifacij Octavi constitutionem *in c. fin. De rescrip. lib. 6.* ambitiosa vocetur indulgentia perpetua de percipiendis beneficiorum fructibus in absentia? quam ob id idem Bonifacius etiam revocavit, tamquam materiam insolentiæ, vagationis, & dissolutionis præparantem; præsertim cùm eamdem Bonifacij revocationem (quæ quibusdam non jus commune sed temporalem prohibitionem dumtaxat continere videbatur) ad perpetuam & ad terminos juris communis reduxerit Concilium Tridentinum, à quo expressè cautum *Sess. 6. c. 2 De reformat.* quòd *nulla privilegia seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur; nemoque ob id tutâ conscientiâ fructus in absentia percipere possit, nec illos facere suos, Sess. 13. c. 1. De reformat. & Sess. 24. c. 12. De reformat.* Cùm itaque hæc assignatio viginti quinque librarum grossorum sit perpetua, hoc est sine ulla temporis præfinitione, *Ioan. Monachi in d. c. fin. De rescript. lib. 6.* & sic concepta, quòd illius effectus durare potuerit, quoad idem D. Ioannes in vivis esset, *Glos. in V. perpetuas in d. cap. fin. & ibi Ioan. Monachi nu. 4.* neque restricta ad certum numerum annorum, sed ad numerum incertum, *Phil. Franc. in d. c. fin. nu. 6.* justâ ratione videtur in tam manifesta juris definitione, oppugnari & de nullitate seu inutilitate redargui posse. Potenter sanè hæc tam aperta juris dispositio præfato D. Ioanni resistit, & Capituli intentionem in evertenda hac indulgentia, probabilem omninò facit.

Sed penitiùs inspiciendo occurrunt pleraque, quæ hanc Capituli intentionem retundunt, & præfati D. Ioannis, si non per omnia, saltem pro magna parte oppositionem, & hujus conventionis promissionisque nedum probabilitatem, sed etiam justitiam detegunt. * Et in primis quidem, quia 6
illud, quod ex Bonifaciana constitutione *d. c. fin. De rescript. lib. 6.* & decretis sacri Concilij Tridentini ad impugnationem & subversionem hujus perpetuæ assignationis & promissionis adfertur, limitatam causam contineat, non jus seu dispositionem universalem: quippe quo sensu, & quàm restrictè accipi debeat hæc ambitiosæ pactionis seu indulgentiæ prohibitio, manifestè indicant & exprimunt dicti decreti Conciliaris verba, *d. c. 2. De reformat. Sess. 6.* quibus hæc prohibitio restringitur ad ea beneficia, *quæ personalem residentiam de jure vel consuetudine exigunt*; in cujus generis beneficijs ratio dictæ prohibitionis manifestè locum & effectum habere potest: sed ut idem quoque constitutum censeatur in beneficijs necessariam personalem residentiam non habentibus aut requirentibus, ex consideratione cessantis rationis in lege seu Canone prohibente, expressa juris ratio non patitur, *l. Quod actum 32. De pactis Adigere §. Quamvis De jure patron.*

Cùm igitur in hac Collegiata Ecclesia Furnensi 7
præcisè (ut præsupponitur) non requiratur personalis residentia, sed usu & consuetudine obtinuerit, Canonicos à residentia absentes esse posse, saltem cum perditione non tantùm quotidianarum distributionum, sed etiam alicujus partis seu portionis in grossis fructibus; non potest improbari statutum, consuetudo, aut conventio de præstandis & percipiendis grossis fructibus, seu eorum certa aliqua portione in absentia; si modò non idem permittatur de quotidianis distributionibus, *c. Cùm omnes in fin. & ibi Doct. De constitut. Gloss. 1. in cap. Ad audientiam, De Cler. non resident. Gloss. penult. in cap. Dudum 2. De elect.* potissimùm tunc, cùm Ecclesia non patitur defectum in necessarijs ministris; aut cùm per Capellanos aut alios substitutos beneficijs ex consuetudine deserviri potest, *d. cap. 1. De Cler. non residen. lib. 6.* Si igitur in hac Ecclesia hactenus semper observatum fuit, Canonicos ad personalem residentiam necessariò non teneri, sed absentiam cum diminutione alicujus

alicujus partis fructuum hactenus semper, saltem de licentia Decani & Capituli, toleratam fuisse (ut regulariter de licentia Prælatorum vel gratiosè, vel ex justa seu probabili causa residentiæ necessitas relaxari, & absenti fructuum aliqua etjam justa portio assignari, & præstari potest, *c. Relatum c. Inter quatuor De Cler. non residen.*) iniqua vel illicita reputari non poterit dicta conventio seu absentiæ indulgentia. Iustæ enim causæ consideratio non ex futuro tantùm tempore inspicienda est, sed & ex præterito assumi potest; velut pro remuneratione. Idcoque in proposito casu non hoc tantùm inspiciendum, an D. Ioanni hæc gratia facta sit pro futura ejus opera & industria in dirigendis & sollicitandis Capituli negotijs in aula seu Regijs Concilijs; verùm etiam, quòd facta sit pro tunc in præteritum impenso tali labore & præstita opera; velut pro remuneratione & mercede eximij laboris, *l. Quid quod §. fin. ff. De donat.*

8 * quæ etiam jure Ecclesiastico non improbatur, *d. cap. Etsi quæstiones*; cùm qui in negotijs Ecclesiæ occupatus est, juris interpretatione pro præsenti reputetur, *c. Ex parte 1. De Cler. non resid.* Ita ut in proposito satis sit, ad sustinendam hanc indulgentiam, quod à Decano, & Capitulo non sit concessa ex injusta aut improbabili causa, *d. c. Relatum, & ibi Glos.* Cùm alioqui propius inspiciendo ad verba hujus indulgentiæ, satis deprehendatur per illam D. Ioanni concessam non esse perpetuam absentiæ indulgentiam, cujus tam libera semper non est potestas; sed in obtinente ex consuetudine hujus Capituli, absentiæ & non residentiæ facultate, cum periculo minoris perceptionis fructuum, factam dumtaxat esse pactionem super portione seu quantitate, quam loco fructuum D. Ioannes perciperet: ita ut hoc certo convento pretio viginti quinque librarum D. Ioannes in effectu videatur vendidisse fructus; quod jure permissum esse diximus etiam ad totam vitam beneficiati, *Præpositus. in d. cap. 1. quæst. 3.*

9 Cæterùm ut hæc probabiliter ex parte D. Ioannis sustineri possint ad eum effectum, ut pro præterito tempore usque ad contradictionem Capituli has viginti quinque libras singulis annis exigere jure possit; vehementer tamen veremur, ne idem dici non possit de futuro, & pro tempore post dictam contradictionem secuto: ob id, quòd hujusmodi gratiosa per Decanum & Canonicos, qui tempore hujus concessionis superstites fuerunt facta concessio, non ita obliget successores, quin ab ea recedere possint, & illam revocare seu illi renuntiare, *c. ult. De Cler. non resident. & ibi Doct.* Quæ quidem revocatio & renuntiatio in præteritũ non trahetur, sed in futurum tantùm effectum suum operabitur; ita ut D. Ioanni gratiam hanc obtinenti non sit nocitura ante factæ revocationis notificationem, *Phil. Franc. in d. c. ult. De rescript. lib. 6. nu. 5.*

Ex his facilè intelligere poterit D. Ioannes, quid in hac causa metuere, quid sperare debeat, & secundùm illa decursum hujus litis dirigere: in progressu & disceptatione causæ forsan quædam incurrent vel occurrent, quæ illius faciem in unam vel alteram partem fortè alterabunt: sed hæc pro causæ præsenti statu, & secundùm proposita.

De Transactionibus.

SUMMARIUM.

Transactio super instrumento non viso.

1. *Instrumento publico qui nititur fundatam & probatam habet intentionem.*
2. *Iuramentum remitti non potest post commissum perjurium.*
3. *Perjurus repellitur à limine judicij.*
4. *Persuasio falsa plerumque dolum habet, ob quem contractus rescinditur.*
5. *Transactio non visis instrumentis quando non valeat.*
5. *Intellectus l. De his D. De Transactionib.*
6. *Transactio jurata non visis verbis instrumenti valet.*
7. *Transactio valet ubi timor litis subest.*
8. *Transactionis finis est ut à lite recedatur.*
9. *Pensionis promissio sub beneplacito Papæ valet etiam super beneficio curato non valente plus centum ducatis annuis.*
10. *Interesse deberi in facti obligationibus.*

CONSILIUM LI.

EX claro, liquido, eoque indubitato instrumento publico fundata est intentio Domini Ioannis Valerij V. I. Licentiati hujus causæ Actoris, adversus Dom. Davidem Metsium Rectorem Ecclesiæ parochialis de Kerckhove Reum: cujus instrumenti contenta, hoc est, transactionem & conventionem inter Actorem & Reum de procuranda reservatione, constitutione, & assignatione annuæ pensionis quadraginta octo florenorum super fructibus beneficij Ecclesiastici, seu beneficiorum Ecclesiasticorum sub beneplacito & interveniente auctoritate S. D. N. Papæ, aut alterius ad hoc potentiam habentis, idem Reus quoque apertè confessus est; & eo non confitente, per testimonia ex parte ipsius Rei in hac causa recepta, sufficienter probata sunt: ut etiam Reus adversus hujusmodi instrumentum aut illius contenta, de re vel omninò non, vel non eo modo, quo in eo continetur actã nihil proponit, nec ipsum instrumentum oppugnat; sed externis quibusdam exceptionibus utitur, de quibus solis discutiendis labor suscipiendus est. * Nam qui ex publico in publicam formam redacto instrumento agit, non tantùm fundatam, sed etiam probatam, non probandam intentionem habere dicitur: cùm hujusmodi instrumentum apparentem veritatem contineat, nec fori discussione seu disceptatione indigeat, *Bald. in l. imperator post princ. De statu hom. & in l. 2. C. Quando fisc. vel privat.* quia rem claram & manifestam facit, *l. fin. & ibi gloss. 1. C. De reb. credit. c. Cum olim De verb. signif. Bartol. in l. 1. versic. venio ad quæstiones De op. novi nunc.* Et tantùm abest ut Reus fidem instrumenti oppugnet, ut etiam plura quàm in eo continentur, inter eum & dictum Actorem acta esse confiteatur, per exhibitum pro ipsius parte instrumentum Episcopalis absolutionis à juramento ad effectum agendi & defendendi; quod juramentum idem Reus supplicando suo Episcopo Tornacensi pro impetranda ea absolutione narravit, & narrando confessus est, *l. cum precum C. De liber. causa*, se 1

præstitisse pro recognitione & corroboratione dictæ transactionis. Cujus Rei confessioni quoque accedit testimonium Domini Iacobi Bauters; & Petri van Hasselt, testium instrumentariorum, dictæ transactioni adhibitorum, & per Reum in hac causa in testes productorum; qui apertè deponunt Reum in dicta transactione manu dexterâ pectori admotâ in verbo sacerdotis illam observare & adimplere promisisse. Quæ sanè absolutio Reo hac in re neque ad actionem pro rescindenda dicta transactione, neque ad defensionem seu exceptionem adversus intentionem Actoris patrocinari potest; ideo quòd illa primùm sit impetrata ultimâ mensis Februarij anno septuagesimo sexto, tunc & postquam idem Reus dictæ transactioni & juratæ suæ promissioni diu contravenerat: primùm per revocationem dictæ transactionis aliquot diebus post illam initam: deinde per oppositiones & exceptiones contra dictam transactionem in hac lite propositas, usque ad datam dictæ absolutionis, & sic plusquam toto biennio, cum pervicace perseveratione continuatas; ita quòd seriùs impetrata fuerit hæc absolutio, tunc & postquam dictus Reus per supratactas contraventiones & oppositiones in perjurium semel, imò sæpiùs inciderat.

2 Nam ut in potestate contrahentium non est, remittere juramentum ad effectum tollendi perjurij; cùm illud alter contrahentium contraveniendo contractui incurrit, *Bart. in l. Labeo De iureiur. Bal. in Authen.* Quod *is C. De nupt.* etiamsi alioqui ante commissum perjurium utrique potestas sit relaxandi seu remittendi juramentum, *c. 1. De iureiur. c. 2. De sponsal. l. fin. ff. Qui & à quib. manum liberi &c.* ita nec in potestate Episcopi aut alterius superioris est, post incursum perjurium, beneficio absolutionis à juramento, perjuro succurrere; quia frustra legis invocat auxilium, qui in legem committit seu peccat, *c. Quia frustra De usur. Fred. De Senis cons. 300. Factum tale.*

3 * Quod sanè perjurium, hoc facit, ut quemadmodum perjurus Actor à limine judicij repelli potest, quia contravenit juramento; ita quoque Reus ab exceptionibus & defensionibus juratum contractum contingentibus, *Specul. tit. De act. versic. item quod est periurus, Ant. de Butr. in c. Intelleximus in fin. De iud. Alex. cons. 17. Ponderatis vol. 3.* Ita ut hæc præstiti juramenti, & periculi perjurij ex contraventione consideratio, causam Actoris longè probabiliorem fundatioremque faciat; & ex adverso Rei quascumque exceptiones & oppositiones magis improbabiles.

Obijcit sanè Reus admodum multa, per quę existimat se posse evadere necessitatem præstationis & implementi eorum, quæ promisit in dicta transactione, de procuranda reservatione & assignatione dictæ pensionis ex auctoritate Apostolica, seu alterius potestatem habentis; deque ea, cùm reservata erit, sine ulla contradictione aut exceptione de anno in annum solvenda, visâ etiam solâ reservationis nudâ signaturâ, & præstatione interesse, si minus faciat.

4 Et in primis quidem objicitur, quòd Reus falsis persuasionibus Actoris inductus ad hanc transactionem descenderit; in falsa autem persuasione alterius, in contractu aut alio negotio dolum latere, *l. Servum tuum §. si persuaserit l. Cum quis persuaserit De dolo malo*; & ex dolo, etiam adversus transactionem, non tantùm exceptionem, si ex ea, qui dolo malo fecit agat, sed etiam actionem ad rescindendam transactionem dari, *l. Interpositas & ibi glos. & DD. C. De transact.* ne dolus ipsi doloso prosit; cùm & ex falsa causa, cessante etiam alterius persuasione, transactio facilè vitiari possit, *And. Barbatius cons. 16. Illud in medium nu. 29. vol. 3.* Persuasiones autem falsas Actoris, in hac lite plures, quàm in supplicatione pro impetranda dicta absolutione à juramento, proposuit: in hac enim unicam tantùm proposuit, & ex illa sola dictam absolutionem obtinuit; quòd scilicet Actor tempore transactionis Reo persuaserit seu asseruerit, quòd ultra nominationem, quam ab Vniversitate Lovaniensi obtinuerat, certum quoque rescriptum Apostolicum collationis Ecclesiæ parochialis de Kerckhove obtinuisset; & id se habere, quo collationem ordinariam per dictum Reum de eadem Ecclesia obtentam, invalidare & penitus evertere posset; comminando dicto Reo litem, Reumque ex hujusmodi comminatione, metu litis perductum esse ad dictam translationem. Cæterùm hanc assertionem & persuasionem in hac causa Actori objectam, idem Actor apertè negavit, & negatam Reus sufficienter non probavit; quod percurrendo testimonia ejusdem Rei facilè deprehenditur.

Quamobrem ad aliam objectionem transit Reus, objiciendo Actori, quòd hæc transactio sit facta & inita non visis per ipsum instrumentis, seu documentis nominationis, acceptationis, provisionis, inductionis, aut prætensi novi indulti; & quòd de tenore privilegij nominationis informatus non fuerit; quasi scilicet ob hanc causam transactio sit nulla: † ut ex communi Doctorum opinione nulla est transactio super ijs controversijs, quæ ex testamento proficiscuntur, & quæ facta est verbis testamenti non inspectis cognitisque, *l. De ijs, l. Non est ferendus De transact. l. 1. §. 1. Quemadm. testam. aperiantur.* Nam in primis sustineri posset, illam vulgarem Doctorum traditionem falsam esse, nihilque impedire, quò minùs etiam non visis, aut cognitis testamenti verbis facta transactio, de his, quæ ex testamento dependent, valeat; & verba Iureconsulti, unde hæc Doctorum traditio deducitur, non ad jus, sed ad factum referenda esse: quasi scilicet vix fieri possit, ut super hujusmodi controversijs veritas exquiri aut transigi possit, nisi inspectis verbis testamenti; quia vix est, ut antè controversia vel intelligi vel moveri possit super his, quæ ex testamento dependent. Ideoque Iacobus Cujacius *in l. 1. De transact.* ex sententia Æmilij Ferreti, *in l. Imperatores §. cum transactio nu. 6. & in d. l. De ijs De transact.* existimat verbum *transigi*, in Iureconsulti responso, *in d. l. 1. §. 1. Quemad. testam. aper.* per translationem accipi, & non ad compositionem, quæ genere ad speciem redacto propriè transactio est, sed ad judicatum, seu judicem referri. Sed hac in re immorari, aut communiùs receptam Interpretum sententiam convellere, in re subjecta non est necessarium: nam ut id quoad controversias, quæ ex testamento dependent, sit verissimum, & jure singulari admittatur favore ultimæ voluntatis & publicæ utilitatis,

(quia

(quia publicè interest suprema hominum judicia exitum habere, *l. Vel negare ff. quemad. testam. aper.* & ab ijs non recedi,nisi in plena cognitione eorum, quæ testamento scripta sunt; idque in odium eorum, qui testamenta occultant, *Bart. in d. l. De ijs in princ.*) non est tamen id extra fines seu causam testamenti seu ultimæ voluntatis extendendum ad alia hominum negotia, *l. Quod verò, l. In ijs ff. De legibus.* Vnde generaliter traditur, quòd transactio ex repertis postea instrumentis rescindi non possit, *l. Sub prætextu* 19. *C. De transact. l. Imperatores De re iudic.* ut nec eo prætextu res judicata rescinditur, *l. Sub specie C. De re iud.* Ita ut certissimum sit,ad substantiam & validitatem transactionis minimè necessarium esse, visa & inspecta esse debere à transigentibus instrumenta alterutrius, partis, ex quibus controversiam seu litem moveri posse prætenditur.

Cùm alioqui etiam in interpretatione, & sen-
6 tentia illa communi, quòd transactio super dependentibus ex testamento fieri non possit, nisi visis verbis testamenti, inspectis, & cognitis, sic accipiatur res & restringatur, ut non obtineat, si interposito (ut hîc accidit,) juramento transactio sit inita, *Aemyl. Ferret. in d. l. De ijs in fine*: & præterea ita vulgò accipitur vulgaris hæc traditio, quòd sufficiat scire, immò etiam audisse tantùm, testamentum extare, etiamsi oculis corporeis non inspiciatur, *Bart. in d. l. De ijs n. 6. DD. in l. Qui Romæ, §. duo fratres ff. De verb. oblig. Paulus de Castro in d. l. De ijs in fine, Marc. Ant. Natta cons.* 145. *Vertente n.* 2. *&* 3. *vol.* 1 Et sic in proposito sufficere debet, quòd Reus etiam ab Actore intellexerit, eum ex nominatione Lovaniensi acceptasse hanc Ecclesiam, & ex ea in timorem litis eum incidisse, etiamsi ipsa nominatio verè esset nulla aut inutilis. * Nam expresso jure decisum est, *in l. 2. C. De transact.* quòd timor litis etiam de facto, & non de jure, sit sufficiens causa ad transigendum,& transactionem sustinendum, satisque sit si vel dolus, vel calumnia partis verè non possit argui; prout in proposito argui non potest, cùm assertio Actoris de nominatione Lovaniensi vera fuerit, ut constat etiam ex probationibus Actoris, qui ex registris Vniversitatis exhibuit instrumenta seu extracta, non tantùm de sua nominatione, verùm etiam acceptatione, virtute hujusmodi nominationis de prætacta Ecclesia facta. Vnde sufficienter constat Actorem non falsò persuasisse, nec mentitum esse de sua nominatione; sed verum asseruisse; quod satis est ad faciendam & sustinendam transactionem, etiamsi fortasse jus Actoris ex dicta nominatione competens, posset vel de vitio aut nullitate, vel aliquo alio defectu redargui: * in transactione enim
8 non requiritur veritas & justitia materiæ, unde lis & controversia moveri posset, sed qualiscumque prætextus, cùm per transactionem veritas non verè detegatur, sed obumbretur & occultetur: qui enim transigit, id agit, ut discedat à lite, de veritate nullo modo sollicitus, *d. l. 1. d. §. Cum transactio De transact.*

Quæ consideratio facit, ut supervacaneus sit omnis labor, quem Reus suscepit in allegatione & probatione eorum, ex quibus jus nominationis Lovaniensis, quod Actor huic transactoni prætexuit, existimat infringi, vel enervari potuisse, partim ex persona ipsius Actoris nominati, quasi propter divitias & excessum taxæ in bulla nominationis præscriptæ nominari aut vigore nominationis hanc Ecclesiam acceptare non potuerit; quòd in bonis tam Ecclesiasticis quàm temporalibus vltra quadraginta aureos florenos annuos in bonis habuerit: item quòd nominatio tantùm competet ijs, qui post nominationem & acceptationem vno anno in Vniversitate resederint; & si quæ sunt similia. Ea enim,imò nec aliquod eorum hîc propter virtutem transactionis, ad rescindendam transactionem in quæstionem venire non debent, *l. 2. C. De transact.* alloqui enim si propter defectum vel vitium juris alterutrius partis transigentis, transactio postea rescindi posset, transactionis nullus esset vsus, nec litium aliquis finis, *l. Fratris C. De transact.* Quamvis hæc omnia, quæ ex his & similibus capitibus Reus objicit facilè, si res postularet, discuti possent: ita ut admodum ineptum & frivolum sit, quòd Reus proponit se tempore transactionis de conditione & viribus privilegij nominationis informatum non fuisse; sibi enim & suæ facilitati id imputare debet, cur eo aliter non discusso ad transigendum se dimiserit.

Objicit tandem hoc quoq; Reus,quòd hæc pensio quadraginta octo florenorum sit excessiva, quodque eâ deductâ ipsi Reo non erit superfuturum vnde se exhibere & hospitalitatem intertenere possit; & quod per decreta Concilij Tridentini *Sess. 24. cap. 13. §. adhæc De reformat.* constitutum sit, *ne Ecclesiæ parochiales, quæ summam centum ducatorum secundum verum annuum valorem non excedunt, vllis pensionibus graventur.* * Sed in hujusmodi objectio-
ne nihil momenti est; ob id quòd Reus nusquam 9
positivè alleget, multò minùs probet, quis aut quantus sit valor annuus fructuum & emolumentorum dictæ Ecclesiæ de Kerckhove: ita ut eo non probato, decerni aut dici non possit, an hujusmodi pensio quadraginta octo florenorum sit futura excessiva: & si de valore annuo minore centum ducatorum constaret, idcirco Reus non liberaretur à sua promissione in dicta trāsactione contentâ: eo quòd in potestate Pontificis sit ex causa majorem etiam pensionem constituere, & beneficia centenario ducatorum minora, pensione gravare,etiamsi dictum Concilium præcipiat ordinariè id non fieri; propter Pontificis ex plenitudine potestatis majorem auctoritatem in & circa beneficia, *Clement. 1. in fin. Vt lite pendent.* quæ facit, ut nulla dici non possit hæc promissio,quæ sic facta est sub beneplacito Sedis Apostolicæ, & relata ad illius auctoritatem: ita quòd Reus propter suam promissionem de procuranda assignatione, debeat facere quantum in se est, vel saltem tentare voluntatem S. D. N. Papæ; eoque facto, quod in se est, si impetrare non poterit, extunc impossibilitatis exceptione sese defendere, *Phil. Decius cons.* 313. *Promisit, nu.* 2.

Per quam considerationem etiam avertitur quod Reus objicit de denegatione Placiti Regiæ Maiestatis quoad bullas Pontificias reservationis pensionum super Ecclesijs seu beneficijs curatis: quamvis positivè id non alleget, sed dubitanter, adiectis his verbis, *Sicut Reus intelligit.* Deinde

tota hæc impossibilitatis allegatio avertitur per hoc quòd Reus non promisit procurare reservationem pensionis super hac Ecclesia de Kerckhove, aut illius fructibus, sed (ut apertè sonant contenta dicti instrumenti) super fructibus beneficij Ecclesiastici, seu beneficiorum Ecclesiasticorum ferre valentis seu valentium hujusmodi pensionem: ideóque angustiæ ex dicto decreto Concilij Tridentini, & impetratione Regij Placiti hic formi-
8 dandæ non sint † cùm Reus omninò curare debeat, quod impossibile non est, aut in defectum illius condemnari ad id, quanti Actoris interest promissum non adimpleri. Ad quod interesse propterea etiam Actor in defectum procurationis rectè conclusit; cum in obligationibus facti seu faciendi, debitore non faciente, condemnatio ad interesse seu in pecunia fieri debeat, *l. Si quis ab alio § fin. De re iudic.* Quod sanè interesse in proposito minus esse non potest, quàm quanti erat futura ipsa pensio, si procurante Reo reservata fuisset; hoc est pro singulis annis à tempore moræ, quadraginta octo florenorum. Ex quibus omnibus concludo partes Reverendi D. Iudicis esse, ut Reum condemnet secundùm conclusionem pro parte Actoris in libello suo propositam.

De Transactionibus.

SVMMARIVM.

Transigens super crimine an sit infamis.

1. *Infamis quando efficiatur transigens super crimine.*
2. *Transigens super crimine pro confesso habetur.*
3. *Iniuriarum non tenetur qui sui defendendi causâ in iudicio probrosam exceptionem obijcit.*
4. *Infamia quando tollatur per remissionem delicti.*

CONSILIVM LII.

QVI homicidium commisit, cum liberis occisi pacem faciendo, dictumque homicidium ac delictum apertis verbis confitendo, & veniam rogando, super homicidio transegit, diversis pecuniarum quantitatibus hæredibus occisi promissis ac solutis. Quæritur, an hic infamis sit, eíque sine periculo injuriæ infamia pro commodo & utilitate illius, qui cum eo seu contra eum in judicio Ecclesiastico consistit,
1 obijci possit? * Et quidem videri posset, quòd nulla infamia ex hujusmodi transactione sit contracta; ob id, quòd super criminibus pœnam sanguinis inferentibus, ut est homicidium, *§. item lex Cornelia Inst. De pub. iud.* permissa sit potestas transigendi, *l. Transigere C. De transact.* Cujus potestatis effectum inter alios, hunc tradit Paulus Castrensis, *in d. l. Transigere nu. 7. & ibi Franc. Curtius nu. 11.* quòd quamvis aliàs qui transigit datâ pecuniâ super delicto, super quo lex transactionem non admittit, quasi accusatorem aut delatorem corruperit, infamis fiat, *l. Imperatores De iure fisci*; illo tamen respectu non contrahat infamiam transigens super eo crimine, cujus transactionem lex permittit: non enim meretur pœnam qui id agit, quod lege permittente fit, *l. Gracchus C. Ad leg. Iul. De adult.*

Sed verius est infamiam per transactionem etiam in casu permisso contrahi; non quidem respectu corruptionis alicujus, sed confessionis, quam transigendo fecit. Etsi enim simplici transactione interpositâ in casu licito Reus non habeatur pro confesso, *gloss. in d. l. Transigere & ibi Castrens. nu. 7.* in transactione tamen super pœna delicti confessati non potest non latere infamia: confessus enim & condemnatus æquiparantur, *l. 1. C. De confessis.* Ita ut multum intersit, an transactio fiat sine confessione (hæc enim quia super dubio fit, *l. 1. De transact.* vim confessionis habere non debet) an cum confessione super sola pœna; quia non sit propriè transactio super delicto aut accusatione, sed certæ pœnæ, pro reparatione & emendatione delicti, conventio. Vnde Baldus *cons. 350. Proponitur quod quidam Clericus vol. 1.* adversus Dynum, dicit damnatum per inquisitionem etiam fieri infamem; quia liqueat de crimine per confessionem; cùm alioqui hoc quoque verum sit, quòd transigens in crimine, etiamsi non pro confesso, pro condemnato tamen habeatur ad hoc, ut incurrat infamiam, *Castren. d. nu. 7. per l. 1. & l. Quoniam De his qui not. infam. l. Non damnatos C. Ex quibus caus. infamia irrog.* * Absurdum quippe & à ratione alie- 2
num esset eum, qui homicida est, & quem talem esse ex propria confessione constat, pro infami non haberi; cùm ob furtum aut injuriam pactus, infamis habeatur, quia scilicet paciscendo intelligitur, seu fingitur crimen fateri, *d. l. Quoniam*, ne plus operetur fictio in casu ficto, quàm veritas in re comperta. † Proinde injuriam huic homicidæ non faciet, qui juris sui protegendi aut adjuvandi causâ in judicio ad eum repellendum, aut ad alium probabilem finem ei objicit, quòd sit homo infamis; quia calumniæ aut injuriandi causâ id factum dici non potest, *l. Si non convitij l. Si quidem aviam C. De iniurijs*, & sine affectu, studio, ac intentione injuriandi actio injuriarum non nascitur.

Quod autem proponitur de remissione seu ab- 4
solutione delicti à Principe obtentâ, incertam facit rei propositæ definitionem: si enim generalis est indulgentia, criminis tantùm & pœnæ remissio, stabit adhuc hujus homicidæ infamia, *l. ult. C. De generali abolit. l. Generalis C. De sent. pass. & restit.* quia illa sine restitutione obtineri non potest, *l. 1. C. d. tit.* Sin verò hæc remissio plenior sit, sic ut etiam contineat restitutionem, nulla est dubitatio, quin & infamia abolita sit, *l. Cum indulgentia C. eod.* & ita quidem ut citra periculum injuriæ nota infamiæ ei objici non possit, *Cravetta consil. 168. De duobus, in princ.* Quare antequam certi hîc aliquid definire possimus, inspiciendus ac discutiendus esset tenor literarum dictæ remissionis. Quibus tamen non visis, si objiceretur dicta infamia, extra periculum injuriæ futura esset ea objectio: sed prolatis literis remissionis, si tam plenæ sint, ut etiam restitutionem contineant, ab objectione statim desistendum esset; quia ante, non post, esset justa causæ ignorantia.

De pro-

De Procuratoribus.

SVMMARIVM.

Procurator an sibi acquirat.

1. *Procurator an rei ex mandato empta efficiatur Dominus.*
2. *Procurator confitendo & paciscendo Domino non nocet.*
3. *Collusionis præsumptio inter coniunctas personas facilis.*
4. *Actus posterior censetur factus in executionem præcedentis.*
5. *Mandatarius fidem non servans fit infamis.*

CONSILIVM LIII.

IVSTA & benè fundata est actio, quam D. Thomas Ruthers, contra D. Theodoricum van Homont Reum, coram Vicedecano & Capitulo collegiatæ Ecclesiæ S. Odæ, Rodensis instituit; quâ contendit, ut Reus condemnetur sibi tradere, & per legis operas in eum transferre, fundos ex mandato & jussu Actoris, eiusdemque pecuniâ per Reum emptos, vnà cum ædificijs etiam ex pecunia Actoris ædificatis ac reparatis.

1 † Nam quamvis ex subtililate juris, procurator eius rei, quam ex mandato, atque etiam ex pecunia alterius emit, & traditam accepit, dominus efficiatur, sibi acquirendi voluntatem habuit, neque tunc priùs domino mandanti acquiratur, quàm procurator, qui comparavit & traditam accepit, vlterius ei tradiderit, *l. Res ex mandato* 59. *l. si procurator* 13. *& ibi DD. De acq. rer. dom* personali tamen actione mandati adversus procuratorem ad huiusmodi traditionem faciendam agere potest dominus mandans, *l. si procuratorem § dolo. D. Mandati*; prout in proposito casu D. Thomas apertè agit ut Reus ei legis operas & inhæredationem de emptis hujusmodi fundis faciat: dolo enim egisse dicitur procurator, si cùm domino acquirere debebat, sibi suo nomine traditionem ac legis operas facere curavit aut passus sit, nisi petenti domino statim tradat aut legis operas facit, *d. §. dolo.* Quod quidem in proposito nullam habet dubitationem; prout etiam Reus satis animadvertit: idcòque pro evitanda hac traditione atque inhæredatione, collusione cum noverca sua factâ, simulata syngraphâ recognovit hujusmodi emptionẽ, ædificationẽ & reparationẽ factas fuisse nomine & ad opus ejusdem

2 suæ novercæ ac illius pecuniâ. * Quæ quidem confessio quamvis novercæ prodesse posset in præjudicium Rei ad personalem obligationem; Actori tamen obesse non potest: quia procurator confitendo, *Bart. in l. Certum §. sed an & ipsos De confes. Bald. in l. 1. nu. 30. C. eod. tit*, aut paciscendo, præsertim post executionem mandati, Domino præjudicare non potest, *l. Contra §. fin. cum l. seq. & ibi Cast. &*

3 *Iason De pactis.* † De simulatione autem & collusione non tantùm ex eo constat, vehementissimâ juris præsumptione, quòd hæc confessio inter conjunctas personas sit facta, *Bart. in l. Post contractum De donat. & in l. Non solum De ritu nupt. Bald. in l. Si quis posthac C. De bo. proscript. Pet. Anchar. cons.* 251. *Ex his quæ superiùs*, imò etiam concurrente verolimilitudine, quòd mulier alio loco nata, alibique olim nupta & domiciliaris, in Rode fundos atque ædificia comparari & ædificari non curaverit; verùm etiam evidentius ex eo quòd ex rationibus, quas Reus Actori de administratione sibi in bonis ac pecunia Actoris permissa, reddidit, constet ex pecunia Actoris dictos fundos emptos, & impensam in ædificia factam esse: ita ut falsissima sit Rei syngraphalis confessio, fallendi circumveniendique causa facta. * Est autem juris certissima præsumptio, quòd actus posterior censeatur factus in 4
executionem præcedentis mandati, *l. 4. §. Vnde quæri De manumiss. l. Qui in aliena §. Si is qui putabat, De acq. hæred. And. Alciat. De præsumptionib. reg. 2. præsumpt.* 24. hoc est, quòd emptio & impensæ factæ sint ex pecunia ac nomine Actoris, quia faciendi mandatum ab eo habuit. † Et sanè meritò infamiâ affici debet Reus ob hujusmodi perfidiam dolosamque versationem in mandato, quod 5
uberrimè bonam fidem requirit, *l. 1. Post princ. l. Furti §. mandati De his qui not. infamia.* Vnde cùm nimis evidens sit rei calumnia ac mala versatio, qui non tantùm sibi & suo nomine inhæredationem fieri procuravit, sed præterea sibi factam sub conficta ac simulata syngrapha, alteri personæ appropriare studuit; existimo Venerabilium Dominorum esse officium, ut Reum secundum conclusionem Actoris per omnia condemnent.

De Procuratoribus.

SVMMARIVM.

Procurator an finito officio teneatur.

1. 5. *Procurator aut administrator an finito officio propriè nomine teneantur.*
2. *Procurator tenetur exhibere mandatum.*
3. *Geminatio actus enixam voluntatem indicat.*
4. *Venditor pignoris evictionem non præstat.*

CONSILIVM LIV.

VARIE admodum disputatur apud juris Interpretes in eo juris articulo, an procurator seu generalis administrator voluntarius, finito officio conveniri ac condemnari possit ex contractu ultrò citroque obligatorio; solâ contrariâ mandati actione adversus Dominum mandantem ei relictâ: † nam licet in contractu, qui ex una tantùm parte obligationem inducit, ut est mutuum, stipulatio & similes, existiment plerique, procuratorem finito officio non teneri, si expresse procuratorio nomine contraxit, *Bart. Cast. & alij in l. Procurator qui pro evictione, De procur.* in contractu tamen ultrò citroque obligatorio variant sententiæ; quas hîc referre & excutere longum est. In eo crebriùs convenire videntur, quòd etiam in contractu utrimque obligatorio non teneatur procurator finito officio, quando constat contractum contemplatione Domini mandantis, *l. Si pupilli §. 1. De neg. Socin. cons.* 154. *Consultationem n. 2. vol. 2.* expressâ qualitate procuratorij seu mandati, *Castr. in d. l. Procurator sub fin.* initum esse: hic enim, propter voluntatem contrahentium, obligatio & actio à procuratore in Dominum reijcienda est, censeturque procurator eo casu nudum ministerium exhibere, *l. Et licet* 15. *De constit. pecunia; l. ult. & ibi Castr. De instit. actione.*

& con-

& contrahens cum Domino non procuratore con-
2 trahere, *Socin. cons.* 154. *in princ. vol.* 2. † ita ut hoc casu procurator non teneatur ad aliud, quàm ad ostendendum mandatum sibi à domino datum, *Bart. in d. l. procurator. num.* 4. *& ibi Castrens. nu.* 3. *Paul. Parisius cons.* 78. *Magnificus Dominus num.* 37. *vol.* 1.

Cùm itaque M. Martinus Græcia Appellans in distractione reditus in hac causa controversi, & ejusdem transportatione quondam Franconi marito Helwigis originalis Actricis nunc Appellatæ factâ, expresserit, se ut Receptorem monasterij Vallis Ducis, & in ea qualitate transportare dicto Franconi hujusmodi reditum: in eademque qualitate eamdem transportationem Franco admiserit: dicendum est, dictum monasterium, non M. Martinum inde obligari, præsertim propter sæpiùs reiteratam prædictæ qualitatis mentionem:
3 † hujusmodi enim repetitio & geminatio enixam voluntatem exprimentis ostendit, quòd aliter quàm nomine dicti monasterij hunc actum, exercere, idemque monasterium tantùm non se obligare voluerit, *l. Ballista* 32. *& ibi Doct. Ad S. C. Trebel. Paul. Parif. d. conf.* 78. *nu.* 48. quod uti dictum est,
4 procurator facere potest. * Quod igitur aliquibus locis, *in d. l. procurator*, *& in l. Servum Titij D. Mandati*, traditum est, procuratorem venditorem, de evictione rei, per eum venditæ, emptori teneri, sic accipiendum est, ut tunc obtineat, cùm simpliciter rem vendit, & tam manifestè non ostendit se nolle obligari. Quare non rectè conventus ac condemnatus est M. Martinus evictionis nomine, justaque est illius ab ea condemnatione appellatio: præsertim cùm hæc distractio sit non rei ad dominum mandantem pertinentis, sed alienæ pignoris jure obligatæ, cujus nomine venditor evictionem generaliter non præstat, *l.* 1. *&* 2. *C. Cred evict. pig. non deb.*

5 Quibus non obstat, quod M. Martinus specialiter promiserit Franconi *satisfacere, quantominus satisfactum esse comperiretur*: nam his verbis evictionis promissionem contineri, liquidum non est; cùm videantur tantùm pertinere ad ea, ad quæ creditor, distrahens pignus, communiter & generaliter teneri solet: generalis enim sermo non includit ea, quæ specialem notam requirunt, *l. Item apud §. hoc edictum De iniur. c. Quamvis De præb. lib.* 6. Et sic in proposito sub hac generali promissione *satisfaciendi* non continetur evictionis præstatio; quia ad illam non tenetur, qui jure creditoris vendit, nisi specialiter eam promittat, *d. l.* 1. Sed & si ijs verbis contineretur evictionis promissio; nihilo magis ex illa conveniri vel condemnari posset M. Martinus: quia eam expressè promisit, in prædicta Receptoris qualitate; sic quod finito officio ob id conveniri nequeat, secundùm supradicta: potissimùm quia pro se & hæredibus suis non promiserit (quo casu difficiliùs averti posset obligatio, *Socinus d. cons.* 154. *nu.* 9.) sed nomine receptorio Franconi & hæredibus ipsius. Itaque consultum puto pergendum in causa appellationis.

De Procuratoribus.

SVMMARIVM.

Mandati ad resignandum revocatio.

1. *Mandatum speciale requiritur in matrimonio tam spirituali, quàm carnali.*
2.6. *Mandatum an irrevocabile dari possit etiam ad resignandum beneficium.*
3.10.18.19. *Mandati revocatio non impeditur per iuramentum.*
4. *Divisioni renuntiari non posse, ne quidem iuramento.*
5. *Testamentum irrevocabile fieri non potest.*
7. *Revocans mandatum iuratum an sit periurus.*
8.11.13. *Mandati revocatio an insinuari debeat.*
9.12. *Intellectus* Clement. 1. De renuntiat.
14.16. *Procuratoris revocati factum nullum est.*
15. *Procurator an quis sit ante receptum vel præsentatum mandatum.*
17. *Beneficium etiam pro ignorante impetrari potest.*
20. *Mandatum metu datum est ipso iure nullum.*

CONSILIVM LV.

AD ea, quæ ex facto pro parte D. Philippi de Wernenburg proponuntur, eorumdem in facto propositorum veritate præsuppositâ, respondendo, nobis infrascriptis de jure dicendum videtur, præfatum Dom. Philippum bono jure fundatum esse ad persequendum jus, quod ex collatione Vicarij Abbatis de Charon obtinuit in & ad Prioratum de la Breveriere; nihil obstante, nec impedimentum faciente ejusdem Vicarij sequente seu posteriore collatione factâ D. Ioanni Pommereux. Cujus boni juris demonstratio & deductio tantò est expeditior, quòd ex his, quæ proponuntur, manifestè deprehendatur nullam esse, aut dicto D. Philippo moveri difficultatem circa titulum acquisiti per eum hujus Prioratus ex priore collatione dicti Vicarij, cùm etiam D. Ioannes Pommereux adversarius; illum asserat, & inde authoramentum tituli sui petat; sustinendo, quòd dicto Prioratu novissimo vacante ex resignatione seu renuntiatione ejusdem Domini Philippi, per eumdem dictum Vicarium ei sit de eodem Prioratu provisum, eumdemque D. Philippum sui tituli & juris auctorem habeat; ideoque de defectu juris illius excipere aut proponere non possit, *l. Qui in alterius* 24. *De R. I.* Sed incumbit omnis quæstio, & difficultas in hoc, num Dominus Philippus sic acquisitum Prioratum amiserit per resignationem, quam ad manus dicti Vicarij fecit Nicolaus Gualtier, virtute mandati seu procuratorij cujusdam, à D. Philippo obtenti, ad resignandum hujusmodi Prioratum ad opus personæ sibi placentis: dubitatio enim non est, quin ut quisque resignando & renuntiando per se beneficio cuicumque, quod habet, excidit ab illo *c. Ex transmissa De renunti.* nec ad illud regressum ullum habet, *l. Quæritur. §. Si venditor De ædil. edicto*;
* ita quoque si alius id faciat ex professoris seu 1
Rectoris mandato, *c. Qui facit De reg. iur. in* 6. quod in hac re dictus Nicolaus omnino habuit speciale,
ut requiritur tam in hujusmodi negotio matrimonij spiritualis, quàm carnalis, *c. ult. & ibi DD. De procurat.*

procurat, lib. 6. Sed in eo non hæret difficultas, an id mandari potuerit; nec in eo, an de facto processerit resignatio ex hujusmodi mandato: sed an datum revocari potuerit; & an verè etiam ac sufficienter revocatum sit, & facta revocatio Nicolao intimata; ac denique, an post revocationem resignatio fieri potuerit, seu facta effectum sortiri debeat? Quibus discussis expedita erit propositæ quæstionis resolutio.

Quoad primum, difficulatem facit, quòd dictum mandatum seu procuratorium sit juratum, continens clausulam jurisiurandi *de non revocando eo:*
2 * Etsi enim omne mandatum generaliter sit revocabile; & ut scribit Accursius, *in § recte quoque in verb. evanescit Instit. De mandato*, specialiter mutandæ voluntatis potestas sit in mandato, aliter quàm in alijs contractibus, *l. Sicut C. De obl. & act.* etiamsi contineat clausulam *de illo non revocando*, *Bart. in l. Cum precario De prec.* imò etiamsi datum sit in mandatarij rem propriam, *Bald. in l. 1. nu. 11. C. De oblig. & act.* tam in spiritualibus, *d. c. fin. De procur. lib.* 6. quàm prophanis causis *l. Si remunerandi §. si tibi mandavero: D. Mandati*: cùm tamen additum quoque est juramentum de non revocando, ut omnia, quæ vinculo jurisiurandi constricta & vallata sunt fortius stringunt & obligant ad observationem juramenti, *c. Debitores c. Ad nostram* 7. *c. Cum contingat De iureiur.* ita quoque meritò dubitatur, an non obstante juramento, mandati ad resignandum revocatio fieri possit. † Sed verius est
3 revocationem mandati seu procuratorij non impediri per vinculum jurisiurandi illi adjectum: cùm enim à sola voluntate mandantis pendeat mandatum, & sic voluntatis perseverantiam usque ad plenam illius executionem requirat, nec intelligitur mandatum sine perdurante voluntate, *arg. l. Tamdiu C. Pro socio, d. §. Si tibi mandavero*; nullo vinculo constringi potest mandatum, quod impediat revocationem: † non aliter quàm in socie-
4 tate seu communione, quæ à sociorum seu cohæredum voluntate sic pendet, ut quandocumque velit quisque sociorum, possit ad divisionem provocare, etiamsi convenerit, ne id fiat, *l. In hoc iudicium §. Si conveniat D. Communi divid.* imò etiamsi juratum sit, ne ad divisionem provocare liceat, *Oldr. cons.* 241. *Factum tale, Alexan. cons.* 18. *Visis Capitulis, in princ. vol.* 2. *Socin. cons.* 278. *In quæstione vol.* 2.
* Et simili ratione testamentum, quod à sola te-
5 statoris voluntate pendet, sic scribi non potest, ut non liceat testatori id revocare aut mutare, etiamsi testator juraverit se non revocaturum, *Bart. & alij in l. Si quis in princ. testamenti* 22. *De legat.* 3. *Ioan. de Imola in c. Cum contingat De iureiur.* * Ita ut com-
6 muni opinione receptum sit, procuratorem constitutum cum juramento de non revocando, nihilominus revocari posse, *Gloss. in c. ult. De procurat. lib.* 6. *Bart. in d. l. Cum precario Felin. in c. Si diligenti De foro competente, Dec. in c. Ad nostram. De confirm. utili & inut.* Quod nominatim receptum est in procuratore constituto ad renuntiandum beneficio, seu illud resignandum, *Gloss. in d. c. fin. & ibi DD.* ut multis rationibus latè deducit Felinus, *in c. Ex parte Decani nu.* 9. *De rescriptis*, qui communi Doctorum opinione ita receptum esse tradit; & licet dicat contrariam quandam extare Rotæ Romanæ decisionem, *quæ est* 8. *incip. Nota quod ubi aliquis. tit. De procur. in antiquis, aliàs est* 104. & Alberici de Rosate traditionem, *in l. Si procuratorem nu.* 9. *De procurat.* (qui tamen indistinctè existimat, non posse revocari mandatum, quod irrevocabiliter datum est, sive cum juramento, sive sine eo; & dicta Rotæ decisio loquitur in mandato ad resignandum ex causa permutationis, in qua propter obligationem compermutanti acquisitam, id faciliùs recipi posset, *Phil. Prob. in addit. ad Ioan. Monachi in d. c. fin. nu.* 6.) hoc tamen fatetur idem Felinus, alteram illam opinionem, quæ revocationem permittit, in practica prævalere: & hoc quidem obtinet etiam sine metu & periculo perjurij.

Etsi enim plerique existiment, revocationis potestatem esse ad effectum, ut mandati nullus sit effectus, licet contraveniens suo juramento, fiat perjurus, *glos. in d. c. ult. DD. in d. c. Cum contingat. Did. Covarr. ad c. Quamvis* 2. *parte §.* 2. *nu.* 3. *De pact. lib.* 6. *Alex. cons.* 16. *ponderatis narratis nu.* 4. *vol.* 3. id tamen tunc tantùm obtinet, quando sine causa fit revocatio; secùs si revocationis justa sit causa; nam tunc effectum habet revocatio, & revocans in perjurium non incidit, ut consulendo respondit Alexander Imolensis, *cons.* 29. *Perspectis consideratisque nu.* 17. *vol.* 5. *quem sequitur Phil. Prob. in d. c. fin. n.* 5. *De procur. lib.* 6. Cùm itaque justa fuerit Domino Philippo causa revocandi hujus mandati, ad resignandum hunc Prioratum præfato Nicolao dati, (de cujus causæ justitia postea dicetur) dubitandum non est, quin illius revocatio valuerit, etiam sine metu vel periculo alicujus perjurij: & præsupposito defectu justæ causæ, stante sic periculo perjurij, nihilominus adhuc fieri potuit revocatio hujus mandati, propter libertatem voluntatis, à qua mandatum dependet. 7

Sic itaque definito primo articulo, hoc est constitutâ facultate, & potestate revocandi dicti mandati præfato Nicolao ad resignandum dati, succedit secundus, de quo quæritur, an hoc mandatum verè & sufficienter revocatum fuerit, & revocatio intimata? * neque enim præsumitur, cùm facti 8
sit; ideoque mandans, qui contendit mandatum ad resignandum vel revocandum datum, revocatum fuisse, probare debet non tantùm revocationem, sed illius quoque intimationem seu certiorationem, *Cardin. in Clem.* 1. *nu.* 2. *De renunt.* Et sanè secundùm ea, quæ proponuntur, de eo dubitandum non videtur; quippe ut mandatum nudo consensu nudâque voluntate quocumque modo verbis, literis, aut per nuntium declaratâ, datur & contrahitur, *l.* 1. *D. Mandati*; ita quoque eodem modo, & longè faciliùs, resolvi & revocari potest, *l. Nihil tam naturale* 35. *De reg. iuris.* Vnde cùm proponatur hanc revocationem factam esse coram Notario & testibus, eaque de re publicum extet instrumentum, dubitare de illa non oportet: quia instrumentum publicum continet probatam probationem, ut ait Baldus, *ad rubr. C. De fide instrum. & in l. Imperator De statu homin.*

Sed dubitatio aliqua versatur circa factæ revocationis intimationem, an illa ante factam per Nicolaum resignationem, Nicolao intimata quoque sufficienter fuerit? Dubitandi occasionem subministrat, quòd Petrus Rebuffus quodam loco hac

de re

de re agens tradat, *in prax. benefic. tit. De revocat. procur. nu. 15. parte 3.* hanc revocati procuratoris intimationem faciendam esse coram Notario, & duobus testibus, vel coram duobus Notarijs: ad exemplum appellationis interpositæ ab electione, quæ nisi sic solemniter parti adversæ intimata, non habet juris effectum, *clem. Causam, De elect.* Ecque casu existimavit Bonifacius de Vitalinis *in d. Clem. Causam §. intimatio n. 35.* non sufficere si per amicos aut Advocatos ejus, qui appellat, appellato fiat intimatio. Sed hac in re non satis sibi constat Rebuffus; quippe alio loco, *ad concordata Franciæ rub. De subst. clement. literis*, tradit, ad impediendum effectum revocati mandati ad renuntiandum, sufficere, si coram duobus testibus, & aliter, quàm per scripturam fiat, quæ de jure nusquam in hoc actu requiritur, ut nec Notarij seu Notariorum adhibitio; quod ipsum indicium est, hanc revocationis intimationem non requirere actus aliquam solemnitatem, sed sufficere quamcumque notitiam ad
9 constitutum procuratorem deductam. † Nam Clementina constitutio *Clement. 1. De renunt.* ad hoc, ut per revocationem constituti procuratoris ad resignandum impediatur mandati executio, & resignationis post revocationem factæ effectus, aliud non requirit, quàm verbis generalibus quod ad notitiam ipsius constituti, & deinde revocati procuratoris deducta sit ipsa revocatio: quæ cum aliter etiam fieri possit, quàm per specialem revocantis intimationem & certiorationem, fit, ut non possit dici certo aliquo modo illam esse faciendam. Ideoque Glossa, *in d. Clem. 1. in V. Deducta.* in genere tantùm requirit, quòd de deducta hac ad procuratorem notitia fides fiat; ita ut sufficiat etiam notitia undecumque, adeoque & per tertium aliquem ad revocatum procuratorem perlata. Vnde Bonifacius de Vitalinis in interpretatione dictæ Clementinæ constitutionis, *nu. 9* dicit sufficere, si revocatio ad procuratorem sic perlata sit, vel per amicos, vel Advocatos, ut probabiliter debuerit credere: sic ut discrimen non sit constituendum, per quem denuntiatio, seu intimatio revo-
10 cationis sit facta, *l. Item veniunt §. petitam vers. quo primum. De petit. hered.* * Vnde etiam est quod Paulus Castrensis in simili vel multùm vicina specie de procuratore constituto ad præsentandum ad beneficia, etiam cum juramento, de hujusmodi mandato non revocando, consulendo responderit, *cons. 361. Venerabilis vir nu. 5 & 6. vol. 1.* quòd forma præscripta ad faciendam intimationem appellationis interpositæ ab electione, non obtineat, nec sit servanda in intimatione revocationis procuratorij ad conferendum, præsentandum, resignandum, vel renuntiandum beneficia dati: quod etiam decisivè tradidit Nic. Boërius *decis. 347.* in
11 mandato Vicario Episcopi dato ad conferendum beneficia. † Sufficit itaque quoquo modo superinducta Procuratori factæ revocationis notitia, vel per literas revocantis, seu ejus ministri, *Roland. à Valle cons. 46. De duob. quærituri nu. 31. vol. 1.* vel si verbo ei intimetur; aut si cùm revocatio fit, præsens sit. In summa nihil refert, quocumque modo notitia, vel scientia revocationis ad procuratorem in his, & similibus juris articulis pervenerit, *Fel. n. in c. Cum contingat nu. 9. De rescrip. Boer. decis. 347.* *nu. 14.* præsertim ex mandato aut destinatione mandantis, qui revocationem fecit *Panor. in c. Mandato nu. 8. De procurat.*

Cùm ergò hæc revocatio facta coram Notario & testibus, fuerit primo loco intimata seu significata Domino Archidiacono, in cujus manibus, velut sequestri, depositum erat instrumentum hujus procuratorij ad resignandum; idque eo tempore, quo idem procuratorium erat adhuc in manibus ipsius, ut clarè apparet ex literis ejusdem Domini Archidiaconi ad Dominum de Valquoy; deinde insinuata quoque fuerit præfato Nicolao per M. Carolum de Cardevacque Advocatum, ex mandato & jussione Domini Philippi in istrumento factæ revocationis constituti procuratoris, ad intimandum eamdem revocationem; ac deinde etiam per alium Nuntium per dictum Dominum Archidiaconum ad eundem Nicolaum missum; & præterea ex literis per dictum Nicolaum ad Dominum de Valquoy scriptis, non obscure appareat hæc factæ revocationis scientia: dubitandum non videtur, quin notitia hujusmodi revocationis plenissimè sit deducta ad præfatum Nicolaum: ad quem deductam fuisse sufficit ad plenum effectum dictæ revocationis; ita ut necessarium non fuerit eandem quoque deduci ad ipsum dicti Prioratus patronum seu Collatorem, vel illius Vicarium. 12

Nam etsi intimatio revocationis facta superiori, hoc est, Collatori seu Patrono vel ejus Vicario, ad impediendum effectum mandati de resignando seu renuntiando, fieri possit; necesse tamen non est, ut ei fiat sive soli, sive conjunctim ei & procuratori; sed sufficit, si alterutri fiat, *d. Clem. 1. De renunt* ita enim alternativâ seu disiunctivâ oratione proponitur, de revocatione deducta ad notitiam *vel procuratoris, vel illius in cujus manibus facienda esset cessio seu resignatio*: ad cujus alternativæ orationis veritatem & effectum sufficit subsistentia seu eventus alterutrius, *l. Si heredi plures 5. De condit. instit. l. Si quis ita stipulatus fuerit 129. De verb. oblig.* sic ut sufficiat intimatio procuratori facta: * usque adeò ut Bonifacius de Vitalinis, *in d. Clem. 1. De renunt.* tradat, consultius esse, quòd procuratori fiat intimatio factæ revocationis, quàm Collatori seu Patrono, qui sæpè incertus est. Nullus igitur est defectus in ipsa revocatione, & factæ revocationis notitia ad Nicolaum deducta.

Restat tertium ex propositis, anpost sic factam revocationem dicta resignatio fieri potuerit, & facta effectum aliquem juris sortiatur? cujus ex- 13
pedita videtur resolutio. * Etenim ut quæ sine mandato, nomine alterius ignorantis vel inviti fiunt in illius præjudicium, rata non sunt, nec effectum habent; ne in potestate alterius sit alteri jus suum ignoranti vel invito auferre *l. Id quod nostrum De reg. iur. l. Si Stichum §. fin. De novat.* ita quoque nec quæ fiunt à revocato procuratore, *c. Ex insinuatione & ibi gloss. in V. sententia, c. In nostra De procur. l. Si mandassem, à contrario sensu, D. Mandati.* Quid enim interest inter falsum procuratorem, hoc est, eum, qui nullum umquam mandatum habuit, & eum, qui habuit quidem, sed quod revocatum est? *l. Licet. C. De procurat. Boërius decis. 274. nu. 6.* Imò minus nocent facta à revocato procuratore, quàm ab eo qui numquam mandatum habuit

habuit;& plus est revocatum esse mandatum,quàm nullum habuisse : ideò quòd omnino falsus procurator, præter voluntatem seu sine voluntate domini; sed revocatus procurator directò contra illum faciat, *d. c. Ex parte decani & ibi gl. in fin. Ioan. Staphileus in d. tit. De signat. lit. iust. §. postremò nu.* 7. Proinde quia constat hanc resignationem, quam Nicolaus vigore dicti mandati fecit, factam esse post revocationem, quam D. Philippus fecit, sequitur, quòd hujusmodi resignatio sit omnimodè nulla, nec aliquem juris effectum habeat, ut expresso jure cautum est, *d. Clem.* 1. *De renunt.* sic ut per illam nulla fuerit inducta vacatio dicti Prioratus. Verum quidem est nudam revocationem non sufficere (ut diximus) nisi quoque probetur pervenisse illius notitiam ad constitutum procuratorem, aut beneficij collatorem, ne superiori illudatur : sed quia utrumque hìc intervenit, dubitare non oportet, quin nullum sit quicquid Nicolaus vigore hujusmodi revocati mandati postea fecit;& per consequens censeri debet omninò nulla provisio, quæ ex causa hujusmodi resignationis facta est D. Ioanni Pommereux : nulla enim est provisio seu collatio, quæ fit de beneficio non vacante, *c.* 1. *c. Nulla De concess. praben.* *

15 Cujus quidem dicendi in proposito casu tantò major est occasio, ex eo, quòd potestas hujus mandati numquam fuerit in manu dicti Nicolai;sed D. Philippus illud, ejusque instrumentum voluerit esse velut sequestratum in manu dicti Domini Archidiaconi; cum expressa declaratione & conventione, ne id ex sua manu dimitteret,nisi cum expresso consensu D. Philippi: inde enim manifestum fit, Nicolao per solum actum mandati seu constituti procuratoris jus mandati acquisitum non fuisse, sed demùm acquirendum per futuram traditionem instrumenti. Quemadmodum qui ad aliquem scribit literas mandatum continentes, non priùs censetur transferre potestatem mandati, quàm literæ ad manus illius pervenerint,*l. Si procuratorem De procurat. Bald. in l. Si literas C. Mandati & in l. Si defunctus De procur.* Hac enim in re comparantur literæ privatæ,& publica instrumenta; ut ex his nemo dici vel reputari possit procurator ante mandatum sibi præsentatum, ut de eo expressi sunt in jure textus, *in c. Is qui De procurat. lib. 6. Clem.* 1. *eod. tit. Bart. cons.* 73. *Quæritur utrum procurator in princ. vol.* 1. quasi scilicet procurator non recipiat potestatem executivam ante receptum mandatum seu literas mandati. Et quamvis extent aliquot decisiones Rotæ Romanæ, *decis.* 7. *De procur. aliàs* 145. *in fin. in novis & decis.* 19. *De procurat. aliàs* 248. *in antiq.* quibus decidi videtur procuratorem constitutum ad resignandum seu renuntiandum, aut alium actum explicandum, posse resignationem seu alium actum facere ex die notæ constitutionis, seu mandati, etiam ante præsentatas literas seu instrumentum mandati; sicuti ex sententia Alexandri Imolensis, *cons.* 146. *In causa & lite nu.* 33. *vol.* 5. in beneficialibus etiam communiter servari scribunt Nic. Boërius, *decis.* 274. *nu.* 2. & Petrus Rebuffus, *in prax. benefic. tit. De procurat. ad resig. cons. nu.* 24. *par.* 3. non potest tamen (stante etiam veritate hujusmodi opinionis, quæ sine difficultate non est) nuda scientia dati mandati, antequam per instrumentum aut literas procuratori sit præsentatum, aliquem effectum habere, quando contraria aliqua extat constituentis seu mandantis voluntas, quòd videlicet nolit dati mandati ullum esse usum ante instrumenti traditionem; veluti si prohibeat ne instrumentum tradatur, nisi ex alio mandantis consensu, aut aliter quoquo modo sciat vel intelligat, mandantem, executionem mandati fieri nolle, *l. Fundi §.* 1. *in fine De acq. possess.* Voluntas enim, ut in omnibus actionibus & conventionibus humanis dominatur, & naturam cujusque contractus superat, *l. In conditionibus De cond. & demonst.* sic ut effectus quicumque contingens præter intentionem agentis, non consideretur, *l. Qui foveas Ad leg. Aquil. l.* 2. *De cond. & demonstrat.* ita quoque qui præsens quidem mandatum dat, sed illius usum (non permittit ut censetur facere, qui prohibet instrumentum dati mandati tradi)necdum verè mandasse dici potest, sed ex die,quo patitur instrumentum tradi : non aliter quàm qui sic solvit nummos, ut statim restituantur, quia solvisse non videtur, *l. Qui sic solvit De solution.* & qui sic rem alij donat, ut ipse tamen de ea disponere possit, efficaciter donasse non censetur, *l. Cum quis decedens § pater De leg.* 2. *Alex. cons.* 13. *Circa primum nu.* 17. *vol.* 3. *Natta consil.* 270. *Cum considerassem nu.* 4. *vol* 2. Vnde fit etiam, ut (quod huc propiùs pertinet) cùm vel sponsionis causâ, vel ex diffidentia, res velut sequestro apud tertium deponitur ad hoc, ut alteri in casum aliquem tradatur, re non traditâ, vel donec tradatur illius dominium traditum non censeatur, *l. Si apud te ff. De præscr. verb, l. Si soluturus De solut.* Ita ut hujusmodi mandatum neque purum omninò, neque absolutum dici possit, quod seu cujus exequendi potestas requirit adhuc alium successivum mandantis consensum, ut est in casu proposito. Quâ ratione factum, ut D. Archidiaconus dicto Nicolao non tradiderit hoc mandati instrumentum, nec sine alio consensu D. Philippi tradere potuerit; propter tacitam imò satis expressam prohibitionem : ut nec potest Notarius, qui constitutionem procuratorij excepit, post constituentis revocationem aut prohibitionem de non conficiendo, aut non tradendo instrumento, *Rebuff. in praxi benefic. tit. De revocat. procurat. nu.* 9. *parte* 3.

16 Quamobrem satis apertè deprehenditur dicti Nicolai dolus, quòd sciens hanc conditionem hujus mandati, progressus sit ad realem resignationem, cujus potestas ei facta non erat, nisi ex die,quo ei ex consensu Domini Philippi traderetur hoc instrumentum. Ad quem quidem consensum etsi videatur præfatus D. Philippus obligatus fuisse; propter promissam à D. Philippo remunerationem seu recompensationem laboris & industriæ dicti Nicolai in impetrando & obtinendo eidem Domino Philippo hunc Prioratum;ea tamen obligatio non sic stringebat D. Philippum, neque in ea conditione erat, ut si quocumque vellet modo pro sua aviditate & cupiditate, Nicolao teneretur remunerationem facere à qua idem D. Philippus abstinuit seu facere distulit, non quia nolebat promissis stare, sed quia idem Nicolaus exorbitantiorem remunerationem exigebat, & inter ipsum & dictum Nicolaum de ejus modo conveniri non poterat;

ita ut in culpa dilationis fuerit non D. Philippus, sed Nicolaus. Vt enim censetur non velle vendere qui rem immodico pretio vendere vult, *l. Non dubium §. fin. & ibi Gloss. De legat.* 3. ita quoque nec remunerationis modum statuere, nec illam admittere, qui exorbitantiùs illam ex suo subito statuit: indeterminata enim remunerationis promissio ad rationem & æqualitatem reducenda, ut in immensum non crescat, aut pro voluntate ejus, qui illam accepturus est, statuatur: ea enim est mens promittentis remunerationem, etiamsi illam reijciat ad arbitrium donatarij, seu ejus, qui promissionem hujusmodi accipit, quòd speret donatarium rectè arbitraturum; non quia immodicè obligari velit, sed vel arbitrio bonorum virorum, vel judicis hæc res est relinquenda, *elegans text. in l. Si libertus De oper. libert.* Alioqui consentiendo ab initio in exorbitanter indeterminatam remunerationem, conjicere se poterit in periculum simoniæ; quasi impetratum per dictum Nicolaum hoc beneficium, remunerationis ingentis compendio redemisset; cùm gratuitæ ac moderatæ remunerationis præstatio aut promissio, post impetrationem, nullo omninò dandi pacto antecedente (ut in proposito nullum omninò antecessisse constat, cùm ignorante D. Philippo hic Prioratus sit impetratus) ad vitium aut delictum non referatur, *c. Etsi quæstiones in fine De simonia.* Quæ ignorantia impetrati pro D. Philippo hujus Prioratus (ut hoc obiter quoque admoneamus) ad defectum juris ipsius in hoc Prioratu

17 nihil operatur † nam quilibet etiam extraneus, non tantùm cognatus, affinis, aut amicus, potest etiam sine mandato alicui, cui bene vult, impetrare beneficium, literas, vel gratias ad beneficia, *c. Ex ore & ibi Panor. De his quæ fiunt à maiore parte capit.* satisque in proposito est, quòd Dominus Philippus perlatâ ad eum notitiâ dictæ impetrationis & collationis, hujusmodi collationem acceptaverit & approbaverit; ut eum acceptasse & approbasse demonstrat mandatum seu procuratorium dictis Nicolao & Iudoco, per D. Philippum datum ad acceptandum dicti Prioratus possessionem, ad recipiendum fructus, & ad resignandum, *arg. l. Si avia C. De iure delib. & eorum quæ notantur in l. Per procura-*

18 *torem De acq. hæred.* † Respectu cujus exorbitantis petitionis, & irregularis seu insatiabilis cupiditatis, quam dictus Nicolaus ostendit per exorbitantiam petitæ remunerationis, planè justificatur dicta revocatio, & de jure licita censeri debet; quasi scilicet promissio de non revocando tacitè contineat hanc conditionem, rebus ita stantibus, & nisi justissima revocandi causa intercedat; qualis est, si procurator in fraude, dolo, vel nimia negligentia versetur; etiamsi promissio de non revocando sit jurata, ut respondit Paulus Parisius, *cons.* 8. *Ex lectura in fine vol.* 4.

19 Quâ consideratione cessante, succedit alia, quæ non minorem habet effectum impediendi, & annullandi renuntiationem ac resignationem post revocationem factam, quòd videlicet hoc mandatum seu procuratorium de renuntiando seu resignando velut metu & coactè fuerit per dictum Nicolaum à præfato D. Philippo extortum; per hoc, quòd cùm per dicti Nicolai impetrationem, & illius notitiam ad D. Philippum perlatam, ejusdemque D. Philippi acceptationem, plenum quidem jus in eodé Prioratu irrevocabiliter fuerit eidem D. Philippo acquisitum; sed ad illius possessionem & usum commodè pervenire non potuerit, nisi per traditionem literarum dictæ collationis, aut saltem per apprehensionem possessionis ejus nomine faciendæ; quæ ut sine literis collationis fieri commodè non potuit, ita facilè idem D. Philippus metu & timore, ne dictus Nicolaus non obtento hoc mandato seu procuratorio ad resignandum, literas ad Collatorem referret, aut aliter eas D. Philippo interverteret, inde permotus fuit, ut hoc mandatum ad resignandum, velut pro cautione & securitate seu incitamento remunerationis faciendæ, dederit. Qui sanè metus & timor justus, non vanus censeri debet; quia causatur ex amissione & perditione omnium bonorum, quæ dictus D. Philippus habere potuit: cui cùm priùs nihil proprium fuerit, utpote monasticæ vitæ addicto, & suo monasterio incluso, *c. Cum ad monasterium De statu monach.* hic Prioratus futurus erat quodammodò proprius, imò jam perfectè acquisitus esse cœperat, & vice omnium bonorum, quibus se deinceps sustentare posset. Quæ amissio omnium bonorum, imò etiam majoris partis eorumdem, morti solet comparari, *l. Propter litem De excus. tutor. in princ. Bart. in l. Si ob turpem De condict. ob turp. caus. nu.* 6. *Bald. in l. Interpositas. C. De transact.* Vt meritò illius metus justissimus sit censendus: prout etiam aperto jure definitum est, *in c.* 2. *De eo quod metus caus. &c.* justum metum causari ex amissione beneficij Ecclesiastici, præsertim boni seu pinguis. Iam verò hi, qui sentiunt quòd jurati mandati revocatio non habeat effectum, nisi notitia illius ad procuratorem fuerit perlata, *Rebuff. in tit. De pacif. poss. nu.* 155. *Ioan. Selva in tit. De benef. part.* 3. *q.* 16. etiam in ea sententia sunt, quòd requiratur illius notificatio aut scientia, si quis coactè procuratorem sic constituerit; quia jus requirit hoc casu mandatum ad renuntiandum, sponte datum esse, *Clem.* 1. *De renunt.* non per metum, ut interpretantur Glossa, Cardinalis, Imola, & alij, *in d. Clem.* 1. * Imò quod magis est, etsi 20
regulariter quæ per metum fiunt ipso jure teneant, & remedio restitutionis sint rescindenda, *D. & C. De eo quod metus caus.* hujus tamen generis mandatum per metum datum, est ipso jure nullum ab initio, *Card. in d. Clem.* 1. *nu.* 7. *c. Accedens De procurat. Doct. in d. c.* 2. sic ut nullâ revocatione opus esse videatur; quanto igitur magis effectum habere debet revocatio hujuscemodi mandati per metum, & non sponte dati.

Quamobrem omnibus maturè expensis, existimamus, in obtinendo, & retinendo hoc Prioratu potiorem esse dictum D. Philippum, & præfato D. Ioanni ad illum nihil juris umquam acquisitum.

De ijs

De ijs quæ vi metusve causa fiunt.

SVMMARIVM.

Metu susceptus ordo.

1. *Spiritualia omnia voluntaria esse debent.*
2. 4. *Metus justus quis sit.*
3. *Metus reverentiæ paternæ actus spirituales vitiat.*
5. *Alimenta qui negat necare videtur.*
6. *Testibus duobus affirmantibus metu aliquid esse factum magis creditur, quam mille dicentibus sponte esse factum.*
7. *Metu factum vi quoque factum dicitur.*

CONSILIVM LVI.

NON video causam aliquam, quæ Venerabilem Dominum Vicarium Illustrissimi Domini Episcopi Leodiensis remorari debeat in proferenda sententia declaratoria, secundùm tenorem Bullæ Apostolicæ M. Petro Crucio in officio Pœnitentiariæ Apostolicæ concessæ, quoad nullitatem & invaliditatem ordinum Subdiaconatus & Diaconatus, ad quos dictus M. Petrus de facto promotus est.
1 † Verè enim nullum est, quodcumque in spiritualibus liberam voluntatem requirentibus, vi ac metu fit vel suscipitur, *c. 1. De ijs quæ vi metusve causa, & ibi Ant. de Butrio nu. 9. & in c. Ad aures eod. tit. Gloss. in cap. Abbas eod. tit.* quoties nimirum metus exhiberet causam actui proximam & immediatam, *Baldus in tract. De Scismat.* Voluntariè enim sibi sacrificari vult Deus, ac voluntaria oris beneplacita fieri debent in ejus conspectu, *c. Præsens* xx. *q.* 3. metus quippe omnem voluntatem tollit.

Hoc ergò solùm videndum, num Impetrans metum & coactionem satis probaverit? Et sanè testimonio matris continentur illa, quæ aliò quàm ad vim & metum referri non possunt, *l. Nihil consensui* 116. *De reg. jur. cap. Super hoc De renunt.* Deponit enim patrem minis & terroribus induxisse & coëgisse filium ad suscipiendos hos ordines; exprimit quoque minarum modum, quòd scilicet, si non pareret voluntati patris, à paterna successione
2 exhæredaretur. * Neque verò justus tantùm est metus, qui ex comminatione mortis, vulnerum, carceris aut cruciatus corporis concipitur, *l. 3. in fine cum. ll. sequent. De eo quod metus causâ &c.* sed etiam qui ex comminatione amissionis patrimonij infligitur, sive sit omnium bonorum, sive majoris partis, *c. Abbas eod. tit. Bald. in l. Isti quidem §. 1. D. eod. Bart. in l. 1. in fin. De condict. ob turp. causam, Rota decis.* 463. *Dubitatur, aliàs est* 7. *De renunt. in novis*; quem Innocentius metui mortis comparat, *in c. Dilectus De ijs quæ vi metusve caus. Socin. Nepos*
3 *cons.* 77. *Licet nu.* 35. *vol.* 1. * Cùm alioqui etiam solus metus reverentiæ paternæ, spirituales hujusmodi actus vitiet. *Gloss. in d. c. Præsens in V. patrem*: quia nimia reverentia & metus æquiparantur, *l.* 1. *§. qui evitarda D. Quarum rer. actio non detur*; præsertim quòd deponat eadem mater, patrem hujusmodi minas ante susceptos ordines exequi cœpisse, ademptis scilicet libris & vestibus; factâ quoque interdictione matri atque alijs amicis, ne quisquam Impetrantem domo reciperet, pecuniâ juvaret aut aleret. † Ita ut jam tum videatur fuisse 4
ventum ad actum morti propinquum, unde justissimus metus causari dicitur, *Ant. De Butrio in d. c.* 1. *nu.* 4. *De his quæ vi metusve causa &c.* * Qui enim filium abjicit, alimenta ei negat, & ne ab alijs ei 5
exhibeantur, sollicitè agit, necare videtur, *l. Necare De liber. agnosc.* Ita ut extrema paupertas, & majoris periculi suspicio Impetrantem compulisse deprehendantur ad suscipiendos hos ordines; qui quamdiu per vitæ angustias potuit, refugit; & nisi desperatis rebus omnibus, propter patris sævitiam, velut impressione & majore vi adactus, manus dedit. Et quamvis hæc matris depositio ad plenam probationem suspecta videri posset, nulla tamen dici non potest: facit enim ad præsumptionem, *Archid. in d. c. Præsens. nu.* 5. *& ibi gloss. in V. patrem*; quâ cessante confirmatur per apertissimam depositionem Gasparis de Nyens, qui eadem cum matre deponit: atque item per depositionem M. Dionysij Silverro deponentis de præcedentibus patris querelis, de jactatione & gloriatione ejus post susceptos ordines, cum commemoratione prædictarum minarum, privationis dicti Impetrantis, si patris voluntati obsecutus non fuisset: ita ut ad plenissimam probationem judiciorum metus nihil desiderari videatur. Sanè de perseveratione in metu usque ad mortem patris, de inviti reluctantisque animi & voluntatis declaratione, omnes quinque testes deponunt; ut ad instruendam religionem suam, credulitatemque sibi faciendam nihil desiderare possit dictus Dominus Vicarius: cùm etiam paulò imperfectior probatio metus, spontaneæ voluntatis præsumptionem facilè excluderet: † quippe duobus testibus affirmantibus metu aliquid esse gestum 6
magis creditur, quàm mille alijs dicentibus sponte esse factum, *Innoc. in d. cap. Super hoc, Ant. Corsetus Singulari* 10. *incip. mille testes, in dict. Testes.*

Neque est quòd Dominum Vicarium conturbet quòd prædicta Bulla loquatur *de vi*, Impetrantem scilicet renitentem, vi coactum ad suscipiendos ordines: † nam vim in proposita materia 7
non tantùm accipimus, quæ corpori per vulnera & coërctionem corporis infertur, *l. Extat. De eo quod metus causa*; sed omnem necessitatem, quæ contrariæ voluntati imponitur, *l. 1. D. eod. tit.* & unde metus causari potest; in hujusmodi enim materia unum idemque & vi & metu factum dicitur; sed vis ad inferentem, metus ad patientem refertur, *Bart. in d. l.* 1. Ita ut rectè dixerit Odofredus, *in d. l.* 1. *post princ.* quicquid metu fit, vi quoque fieri; cùm intelligi nequeat metu factum, quod vi non sit factum; & nihil obsit si nominatim & formaliter de vi nihil dicant testes; cùm satis sit de actu dicere, qui pro vi accipiatur. Sed nec illud movere debet, quòd longum temporis intervallum nunc intercedat: nam nisi probato extrinsecùs libero consensu, & per exercitia actus comprobatione, *c. Veniens* 13. *De sponsal. Socinus Nepos cons.* 77. *nu.* 62. *vol.* 1. perseverabit adhuc prioris metus effectus; in hoc præsertim speciali actu, qui per solum temporis lapsum sine actione & exercitio, aut ex conditione loci vel habitus, per se non potest continere aliquod approbationis signum, quod præcedentem defectum expurget.

De ijs quæ vi metusve causa.

SVMMARIVM.

Metu ordinatus.

1. *Metus reverentialis sufficit ad rescissionem.*
2. *Metus amittendorum bonorum an sit iustus.*
3. *Ordines metu suscepti an sint nulli, an verò rescindendi.*

CONSILIVM LVII.

FACTI propositi veritate præsuppositâ, eoque etiam præsupposito, quòd Andreas Manriquez, de quo quæritur, in sic susceptis ordinibus Subdiaconatus & Diaconatus non deservivit, ex quo argui posset approbatio susceptorum ordinum; videtur quod susce-
1 ptio hujusmodi ordinum non teneat; † propter præcedentem metum, non tantùm reverentialem, qui solus per se plerisque sufficere non videtur ad inducendam invaliditatem contracti matrimonij spiritualis per susceptionem ordinum, DD. *in cap. 1. De ys quæ vi metusve causa fiunt*; sed propter præcedentes quoque matris minas de eo privando successione in suis bonis, si ad ejus
2 petitionem ordines hos non susciperet. * Hæ enim minæ non minùs quàm verbera aut timor mortis conjiciunt etiam constantem virum, multò magis adolescentem minorem, in justum metum; cùm timor amittendorum bonorum seu amittendi patrimonij, timori mortis comparetur, *cap. Abbas eod. tit. l. Propter litem De excusat. tut. Bart. in l. Si ob turpem nu. 6. De condict. ob turp. caus.* potissimùm quòd hujusmodi matris minas, & earum executionem, non vano timore metuerit; sed præsenti periculo propter illius iracundam instantiam, & conformem voluntatem defuncti pa-
3 tris sui testamento declaratam. * Verùm quoniam hæc coactio, quæ ex hoc metu oritur, non præcisa & absoluta fuit, quæ hoc operari solet, ut omninò nulla voluntas in actu constitui debeat, sed conditionalis tantùm; à qua non intelligitur abesse voluntas, *l. Si patre cogente De ritu nupt.* non potest dici hæc ordinum sic facta susceptio omninò ipso jure & facto nulla; sicuti regulariter quæ metu fiunt, quia non possunt dici fieri sine voluntate, licet coacta, *l. Si mulier §. penult. De eo quod met. caus.* ipso jure nulla non sunt, sed tenent; licet officio judicis rescindi possint. Et quamvis plerique existiment, in spiritualibus proclivius induci nullitatem actus, propter præcedentem metum etiam conditionalem, ut est in voto, in professione religionis, in electione, & similibus; id tamen non obtinere tradunt in his, ex quibus character imprimitur, qui sic etiam coactè susceptus, cùm sit indelibilis, nullitatem actus avertit: imò quod magis est, etiam rescissionem, quæ ex officio judicis procedit, impedire solet, *c. Maiores. §. Item quæritur & ibi Panorm. in fine De baptis. idem Panorm. in c. 2. in fine De his quæ vi metusve caus. Goffred. in Summa tit. De ætate & qualit. ordin. versic. circa hanc distinct.* Ita ut decisio casus propositi, quoad modum liberandi dictum Andream à sic suscepto spirituali charactere, an scilicet viâ ordinariâ absolvi possit à sic susceptis ordinibus, non satis sit expedita: ideoque tutissimum esse putemus à Summo Pontifice impetrare dispensationem adversus hos ordines; ut in simili respondisse se scribit Martinus Azpilcueta Navarrus, *in Manuali confessar. c. 22. nu. 51.* de filio maximi Principis Infantis, & patrui Regis Portugalliæ, qui ordinem Diaconatus simili reverentiâ & metu susceperat.

De in integrum restitutione.

SVMMARIVM.

Restitutio in integrum ex minore ætate.

1. *Nullitas & restitutio accumulari possunt.*
2. *Nullitas & appellatio coniungi possunt.*
3. *Prorogari potest iurisdictio delegati ad universitatem causarum.*
4. *Rescindens iudicium cum rescissorio coniungi potest.*
5. *Nullitas triginta annis proponi potest.*
6. *Tempus quadriennij ad restitutionem integri obtinendam quando incipiat currere.*
7. *Minor ætas probatur ex datione curatoris.*
8. 11. *Minoris res immobilis alienari non potest sine solemnitatibus, & quæ illa sint.*
9. *Minor curatorem habens pupillo comparatur.*
10. *Curatorem habenti alius non datur.*
12. *Alienatâ re minoris non creditur Iudici vel Notario asserenti rem ex iusta causa alienatam.*
13. *In alienatione rei minoris an pro auctoritate sit Scabinorum præsentia.*
14. *Curatoris auctoritas validat contractum, non tamen restitutionem excludit.*
15. *Consuetudo non efficit, ut à contractu minoris excludatur restitutio integri.*
16. *Restitutio integri ubi nulla est læsio non co...tur.*
17. *Minor læsus dicitur, si inconsultè res eius sit vendita.*
18. *Restitutio integri non impeditur per rei meliorationem.*
19. 21. *Restitutio minoris non impeditur per pretij receptionem.*
20. *Restitutioni obtentæ minor renuntiare potest.*
22. *Restitutio integri non amittitur, si minor rem venditam maior factus tradiderit.*

CONSILIVM LVIII.

ACCVMVLATIO nullitatis & restitu- 1
tionis integri de jure permissa est, ut disiunctivè ex altera concludi possit, *c. Constitutus De restitut. in integr. Guido Papa, decis. 143.* quamvis enim alternationis libellus propter incertitudinem plerumque ineptus sit, *l. Vbi autem 75. §. qui illud penult. & ibi Bart. De verb. oblig.* dum constare potest, utrum ex duobus præcisè peti possit; disiunctivus tamen, ut utilis, toleratur, cùm non purè & simpliciter duo contraria vel contradictoria petuntur, sed subordinatè: eligitur enim ex duobus diversis remedijs alterum, licet sub conditione, *latè Castr. cons. 65. Viso quodam libello vol. 1. Car. Ruinus cons. 58. Visis & diligenter nu. 18. vol. 3.*

Vol. 3. * Eoque exemplo sustinetur libellus appellantis, in quo concludit, ut sententia pronuntietur nulla; & si nulla non est, ut declaretur iniqua, *Bart. & alij in l.* 1. *Cod. Quando provoc. non est necesse.* Quare de utilitate libelli (quo Martinus Clerx adversus Ioannem van Gelmen conclusit ad declarationem nullitatis alienationis bonorum immobilium per suum curatorem in minore sua ætate factę, & si ea alienatio ipso jure licere inveniatur, ad restitutiònem in integrũ) nihil dubitandũ est; * ut nec de competentia jurisdi-
3 ctionis Reverendi D. Abbatis: nam reus illam confitendo expressè prorogavit, & quam (quia D. Abbas non simpliciter ad unam causam, sed ad universitatem causarum delegatus est) prorogare potuit, *l.* 1. *C. De iurisd. om. iud.* Quod etsi apud plerosque sit controversum, *Marian Socin. in c. Significasti*, *nu.* 25. *De foro compet.* tamen controversiam non patitur, quando sic sub delegatione persona prorogantis saltem in genere continetur, *Bald. in l. Si qui ex consensu, C. De Episc. aud.* prout in Conservatoria & sub jurisdictione conservatoris manifestè continetur Reus hujus causæ, qui jure scholaritatis officium Conservatoris invocando, & se paratum huic juri stare declarando, causam à tribunali Domini Officialis Leodiensis huc evocavit; & sic ad suum judicem, *l.* 2. *C. Ubi & apud quem cognitio in integ. &c.* potestatem habentem in omnibus actionibus & negotijs, scholaris quovis modo concernentibus, justitiæ complementum exhibere, *ut patet ex bullis Martiniana & Pauliana Universitati Lovaniensi concessis*; quo etiam continetur restituendi in integrum potestas, *l. ult. C. Ubi & apud quem cognit in integ.* &c.

4 Sed nec ex eo de utilitate dicti libelli dubitari potest, quòd restitutio integri, & velut vindicatio seu recuperatio rei conjunctim proponantur: nam hoc communiter receptum est, judicium rescindens cum rescissorio simul & successivè eodem libello proponi posse, DD. *in l. Si cum exceptione §. hac autem actio De eo quod metus caus. Ias. & Zas. in §. rursus. Instit. De action. Guido Papa d. decis.* 143.

Et postremò de facultate proponendi utriusque
5 actionis ex tempore nulla etiam est dubitatio † nam nullitatis causa seu actio etiam ad triginta annos durat, *gl. in l. Querela C. Ad L. Corn. De fals. Spec. in tit. De sentent §. quoniam vers. in summa Sebast. Vant. in tract. De nullit. tit. quoties & intra quod tempus &c.* Contractus autem, de cujus annullatione agitur, initus est anno 1548. 3. Septembris, & præsens lis ad effectum nullitatis, vel restitutionis instituta sextâ Octobris anno 1557. ut tempestivè inchoata inveniatur; quia scilicet contractus hujusmodi in minore dicti Actoris ætate contigit, & ante ætatis suę vicesimum nonum annum restitutio hęc petita,
6 *l. ult. C. De temp. in integ. rest.* * Quadriennium enim non à die contractus, sed à vicesimo quinto anno ætatis ejus, qui in minore ætate læsus dicitur computandum, *d. l. ult. & ibi Salic. Ioan. Mauritium in tract. De rest. in integ. cap.* 46. Minorem autem fuisse dictum Actorem non tantùm tempore contractus, sed etiam petitæ & hîc propositæ restitutionis, evidenter constat ex depositionibus testium pro parte Actoris productorum; qui concorditer omnes testificantur, Actorem tempore suæ depositionis non attigisse vicesimum octavum annum; ita ut retroacto numero annorum ad tempus contractus liquidò constet, eundem Actorem vix decimum sextum ætatis annum excessisse: * quæ minor 7
ætas etiam cessantibus dictis testium testificationibus sufficienter probata hîc censeri deberet ex datione curatoris, de qua prætactum venditionis instrumentum meminit, & pars rea objicit: satis enim probari minorem ætatem per dationem curatoris tradunt Baldus & Angelus, *l. Cum te C. De probat. Carol. Ruin. cons.* 99. *Præsupponitur quod Hannibali n.* 6. *vol.* 4. Et quamvis Alexander, *cons.* 21. *Viso processu vol.* 1. ex sententia Saliceti, *in d. l. Si minorem C. De in integr. rest.* existimet, per hujusmodi dationem curatoris minorem ætatem generaliter non probari adversus quoscumque; ex ejusdem tamen Saliceti sententia, *in d. l. Si minorem. nu.* 1. *vers. quaro quidam*, fatetur plenæ probationis potestatem in hujusmodi curatoris datione esse, adversus eum, cum quo tempore dati curatoris is, qui minor dicitur, contraxit. Et sic in proposito, quia Reus fatetur dicto Actori, tempore alienationis fundorum, de quibus nunc controvertitur, curatores deputatos fuisse; hoc quoque fateri debet, eundem Actorem tunc minorem fuisse. Et licet ex ea præsumptione non satis videatur constare, in quoto minoris ætatis anno fuerit idem Actor tempore contractus, an vicesimo secundo, an ulteriore; quo casu videri posset seriùs proposita restitutio, quæ novem annis ex post proposita est; an verò citeriore: quia tamen inde constat contractum in minore ætate celebratum, sufficere id debet, & onus probandi tempora restitutionis esse elapsa, incumbit ei, qui petitæ restitutioni se opponit, *d. l. Si minorem, & ibi Salicet.* ita ut ex prędictis omnibus evidenter constet, extrinsecùs nihil incurrere, unde impediri possit alterutra actionum propositarum.

Videndum itaque est, an intrinsecùs nihil sit, quod vel hoc, vel illud judicium actori impeditum faciat? * Et sanè conclusio ad nullitatem 8
optimè fundata est ex juris communis dispositione, *tit. ff. De rebus eor. C. De præd. minor. per tot. l. Lex qua tutores C. De admin. tut.* quâ res immobiles seu stabiles minorum, sine decreto alijsque in jure pręscriptis, & à Baldo, *in Margarita sua ad Innoc. in dict. contractus*, atque alijs, *Matth. De afflict. decis. Neap.* 249 *Paul. Paris. cons.* 98. 99. & 100. *vol.* 1. collectis solemnitatibus, alienari prohibentur; & aliter earum rerum factæ alienationes nullius sunt momenti. Et cum Mattheus de afflictis, *d. decis.* 242. octo ad validitatem alienationis rerum minoris requirat, quorum singula omissa vitium nullitatis injiciant; nullum eorum omnium hîc intervenisse dici potest. Nam requirit primò, ut interveniat urgens causa alienandi, *l. Ob æs C. De præd. minor. l. Magis puto §. non passim D. eod. tit.* de qua neque ex allegationibus rei, neque ex instrumento alienationis constat: ut neque de secundo, quòd urgens necessitas aliunde dissolvi non poturit, *d. §. non passim, l. Tutor urgentib. D. De minorib.* Nec etiam de tertio, quod requirit, ut judici, diligenti bonorum excussione factâ; constet aliunde, nisi per distractionem horum bonorum, necessitate urgente succurri non potuisse, *d. l. Magis*

puto §. in primis igitur. Et quamvis quarti ac quinti requisitio in proposito casu in considerationem non veniat; sexti tamen urgens est, & hic omninò deficit, interventus scilicet auctoritatis curatoris, *l. Neque, l. Eum qui C. De auct. præstanda*; sine qua nulla alienatio per minorem facta teneri potest, §. 1. *Instit. De auctor. tut.* † quia minor curatorem habens, furioso & pupillo comparatur, *l. Si curatorem habens C. De in integr. restit.* quem constat nullam rem sive mobilem, sive immobilem alienare posse; imò nec contractum, unde alienatio sequatur, inire sine tutoris auctoritate §. *nunc admonendi Inst. quib. alien. licet vel non.*

9

Neque ad rem facit, quòd in instrumento hujus alienationis intervenire dicatur Paulus vander Molen, dicti Actoris tunc curator: nam de legitima hujus datione non constat, sed in instrumento tantùm hoc videtur dici, quòd per Martinum Clercx assumptus fuerit hic Paulus pro curatore; ex quo non potest dici legitimè datus: judicis enim seu magistratus est dare, *l. 1. C. Vbi petantur tut.* & minoris à judice postulare, *l. 1. C. Qui petant tut. vel curat.* non pro suo lubitu assumere curatorem; præsertim quia pro parte Actoris per testes probatum sit, eidem actori jam tunc auctoritate dicti Domini Officialis Leodiensis alios datos fuisse curatores, quorum nullus huic venditioni se interposuit, aut auctoritatem præstitit: * habenti enim curatorem frustrà, saltem sine cognitione non remoto priore, & causæ cognitione non interposita, alius curator datur, *l. Curatorem habenti C. Qui dare tut. vel curat. pos.* & plerumque ambitiosæ sunt hujusmodi curatorum assumptiones, quæ in transitu & sine judicio fiunt; præsertim quod non constet de legitima assumptione curatoris per Paulum facta; interpositâ scilicet satisdatione aut juramento, *l. ult. §. omnem autem De admin. tut. l. De creationibus C. De Episc. audien.*

10

11 Neque adversus hæc facit, quòd Reus consuetudine loci, ubi bona sita sunt, receptum esse objicit, valere alienationes auctoritate hujusmodi curatoris factas: nam præterquam quòd non constet, datum esse hunc curatorem, sed per Actorem transitoriè assumptum; in primis dubitari posset de probatione hujusmodi consuetudinis: nam qui per turbam producti deposuerunt, nullum inveniuntur juramentum præstitisse, & sic nullam fidem merentur, *l. Iurisiurandi C. De testib.* Deinde quòd neque illi, neque Nicolaus Vilters, neque Philippus Clingers (qui separatim super hujusmodi consuetudine examinati sunt) aliter, quàm judicando, deponant, & exercitæ seu observatæ consuetudinis in judicio contradicto exempla nulla proferant; uti in probanda consuetudine omninò necessarium est, *l. De quib. l. Cum De consuetudine, De legib.* Denique quòd adhibito hujusmodi transeunte curatore, omnes dicant requiri causæ cognitionem, quæ hîc non intervenit, uti mox dicemus.

Sed nec septimum, quod omnium maximè necessarium, intervenit; judicis scilicet seu Scabinorum antecedens cognitio, ac subsequens, decretum; usque adeò ut neque cognitio sine decreto, neque decretum sine cognitione, utilem facere possit alienationem, *d. decis. Neap. 249.* ideoque etiam sententia interlocutoria præcedere debeat, & causæ utilis alienationis probari; sic ut in dubio non præsumantur hæ solemnitates intervenisse, * imò nec judici aut Notario eas intervenisse aut justam causam subesse asserenti credatur, *arg. Auth. De Eccles. rer. alien. coll. 5. latè Paulus Paris. d. cons. 98. & 100. Lud. Roman. cons. 321. In casu proposito*; sed requiratur, ut de tali causæ inquisitione, cognitione, & probatione fiat scriptura separata ab ipsa venditione & decreto alienationis, *Iason. in l. Sciendum. De verb. oblig. & in l. Nec quicquam §. ubi decretum De offic. procons. Paris. d. cons. 98. num. 9.* Vti etiam in usu consuetudinum oppidi Lovaniensis priùs expediri videmus actam decreti alienationis, ante transportationem, & à transportatione etiam separatam. A quo septimo requisito per objectam contrariam consuetudinem non videtur recessum: testantur enim omnes, qui de consuetudine interrogati sunt, quòd inquisitione & causæ cognitione opus sit in alienatione rei immobilis, adhibito hujusmodi curatore; de qua observatione adhibita neque Reus docuit, neque instrumentum verbū ullū continet, & sic præsumi nequit. Cùm alioqui generaliter consuetudo secundùm juris dispositionem accipi & intelligi debeat, *c. Cum dilectus & ibi gl. & DD. De consuetud. Bald. in l. 2. C. De nox. alib. action.* præsertim ut indemnitati & saluti minorum consulatur, & ne commentitia ac imaginaria curatoris fortuiti, & sine judicio ac cognitione præcedente, adhibitione, in periculum & rerum suarum jacturam deducatur.

12

Adversus quod ut exactius prospiciatur, requiritur in alienatione rerum minoris octavò & illud, ne simpliciter res vendatur, sed per subhastationem & auctionem publicam; alioqui venditio, etiam concurrentibus alijs, erit nulla, *l. Et si sine vers. & quotidie & ibi Bart. De minor. d. decis. Neap. 249. Decius cons. 403. Quamvis in casu nu. 11. P[illegible]d. cons. 98. nu. 10.* cujus octavi requisiti defec[illegible] hîc quoque invenitur. Ita ut omnibus exactè perpensis, tota hæc alienatio nihil sani habeat, quo sustineatur; interposito scilicet simulato curatore; nullâ causæ cognitione præcedente; nullo decreto interposito, nec auctione publicâ propositâ.

Quæ quidem vitia non poterunt dici emendata per adhibitionem & præsentiam Scabinorum ac Villici: nam primùm ambitione & captione res plena est; procurante nimirum Rei vitrico, M. Ioanne de Laminia, adjuuante Ioanne Gelmē cognato; quorum uterque Scabinus fuit. Deinde Scabinorum præsentia non pro auctoritate & decreto accipi potest, sed pro publico & iudiciali testimonio, *Bal. in l. Tutores De confir. tut. Catellia. Cotta in memorabilibus dict. Decretum.* cùm, ut diximus, magistratus præsentia non validet alienationem sed præcedens cognitio, & subsequens decretum; quæ hîc neque intervenerunt, neque intervenisse præsumuntur; ita ut curatoris etiam præsentia sine illis nihil faciat ad vitium nulliter contractæ alienationis diluendum, *l. 2. l. si prædium C. De prædijs minor.* & per consequens rectè ex capite nullitatis petita est restitutio. 13

Sane si ex huius capitis fundamento intentio Actoris aliquo modo vacillare videbitur (quod tamen ut ingenuè, quod est, fateamur, non videmus) extremum refugium erit restitutio in integrum,

grum, per subordinationem hîc petita. Adversus quam nihil faciet vel curatoris interpositio, vel al-
14 legatæ consuetudinis potestas: * Nam quamvis curatoris auctoritas & interventio faciat contractum ipso jure valere; non excludit tamen restitutionem in integrum, *l. 2. & ult. C. Si tutor. vel curat. interven. l. fin. C. De fideiuss. minor.* & pro parte rea nusquam allegatum aut probatum est, ex consuetudine loci sic validas esse hujusmodi venditiones, aut sic sortiri effectum, quòd adversus eas minor
15 in integrum restitui non possit: † ita ut si hujusmodi consuetudo vera & tolerabilis esset, ut citra judicium, & in transitu sic adhibitus tutor, servatis solemnitatibus alijs in alienatione rerum minoris etiam auctorisante curatore facta requisitis (quarum nulla omninò hic intervenit) faciat alienationem ipso jure valere; non plus tamen operabitur præsentia & auctoritas hujus imaginarij curatoris, quàm veri ac legitimi secundùm formam juris communis constituti, qui nullâ ratione, solâ suâ præsentiâ, etiam adhibitis solemnitatibus requisitis, irretractabilem facere potest alienationem rei immobilis; quin saltem per in integrum restitutionem rescindatur, *d. l. 2. & ult. Bart. in l. Si res pupillaris De minorib.* ut scilicet consuetudo ex jure communi interpretationem & restrictionem accipiat, *c. Cum dilectus & ibi gloss. & DD. De consuet.* & illi minimùm deroget, & quàm fieri potest minimùm ab eo recedatur; præsertim cùm disponit super eo, super quo jus commune disponit: cùm neque statutum, neque consuetudo in dubio censeatur tollere beneficium juris communis, *Bald. in l. 2. nu. 1.* Ideoque quod reus allegat, hujusmodi venditiones cum curatore factas, sortitas esse effectum, intelligendum & restringendum est ex jure communi, nisi restitutio integri adversus illas petatur.

16 Quod etiam agnoscens reus confugit ad allegationem, quòd Actor non sit læsus, sed utilis ei fuerit contractus, licet nunc melioratione & operâ rei, pluris valeant alienati fundi; ita ut nulla sit læsio, sine qua restitutio integri obtineri non solet, *l. Ait prætor in princ. l. Verum §. sciendum l. Quòd si minor De minorib.* Verùm magnum est discrimen inter res mobiles, quæ servando servari non possunt, quæque sine decreto alienari possunt; ut in harum alienatione non detur restitutio, nisi ob grande aliquod damnum, & evidentem utilitatem minoris, *l. Etsi sine. §. 1. l. Si res pupillaris De minor. & ibi gloss. & Bart.* & inter res immobiles; in quarum alienatione quælibet læsio, modò aliquod momentum habeat, ad restitutionem sufficit; quia facilitate suâ deceptus est, *d. l. Etsi sine §. quæsitum De minor. & ibi Alberic.* Quod tunc est, cùm rem, quæ pluris vendi
17 poterat, minoris vendidisse reperitur: † verum enim est, inconsultè eum vendidisse, quod ad restitutionem obtinendam satis est, *l. Minor. 25. annis §. 1. De minorib.* Cùm etiam ob affectionem restitutio concedatur, *l. Si in emptionem De minor.* veluti si res avitas aut paternas temerè vendidit; interest enim etiam supra justam æstimationem eas retineri, *l. Si cui fundus De legat. 2. Pet Anchor. in c. Constitutus De restit. in integ.* atque etiam ob majus lucrum amissum, *Panor. in d. c. Constitutus.* Sic ut lex ob id permittat minori, ut restitutione impetratâ rem iterum ad licitationem deducat, *d. c. Quæsitum:* hoc enim verum est ejus interesse, rem venditam non esse, sive ob affectionem, sive ob probabile pretij incrementum & intentionem, *Ioan. Mauritius De restit. in integ. cap. 140.*

Neque in contrarium aliquid facit, quòd reus allegat hæc bona fuisse onerata reditibus, quos pater suus dequitaverit: hujusmodi onus expressim exceptum fuit in venditione, & ex pretio defalcatum; ut proinde non possit pretium ex eo augeri, sed diminui. Et quantum ad dequitationem attinet, hîc disputandum non est; cedet enim ea commodo ipsius Rei, qui utiliter gesto negotio, in locum creditorum (hoc est, quibus reditus ex dictis bonis debebantur) succedet, reditusque illos annuè percipiet, aut si in eo se fundatum putabit, poterit retentione uti post petitam hanc concessionem restitutionis, *l. Quod si minor §. pen. De minor. l. Vnica C. De reputat.*

Quâ ratione impediri quoque non debet hæc 18
restitutio per allegationem expensarum & meliorationum: nam melioratio restitutionem non impedit, ne tunc quidem, cùm vero curatore adhibito, venditio facta est; quamvis expensæ, quas bonâ fide emptor se fecisse probaverit, ei restitui debeant, *Expres. tex. in l. Intra utile §. vendentibus De minor.* de quibus postea demùm in reputationis & liquidationis judicio specialiter agendum erit.

In eadem conditione est allegatio solutæ partis pretij, centum scilicet florenorum, pro defalcatione & diminutione viginti florenorum annuorum:
* nam solutio & receptio pretij non impedit re- 19
stitutionem, sed venit in reputationem; prout etiam Actor satis obtulit, *d. l. Quod si minor §. pen. l. Patri §. item ex diverso, l. Si iudex De minor. d. l. unic.* & in officio judicis versatur, ut hoc restitui jubeat, *d. l. Si iudex d. §. item ex diverso:* sic ut reali aliquâ oblatione, vel consignatione, vel accepti pretij, vel expensarum opus non sit; cùm ex læsione, non ex oblatione perceptorum restitutio integri com-
petat, † liberumque adhuc sit minori post obten- 20
tam sententiam restitutionis, restitutionem contemnere, & pretium retinendo contractum ratum habere, etiamsi Actor per judicem restituentem, ad restitutionem pretij condemnatus sit, *d. l. Si iu-
dex.* † Receptio sanè hujusmodi pretij nihil ar- 21
guit contractus approbationem, sic saltem, quia restitutio adhuc adversus principalem contractum competat; non tantùm quia & illa facta est in minore ætate dicti Actoris, conjunctim scilicet tempore venditionis & transportationis: verùm etiamsi facta fuisset post lapsam minorem ætatem, durante adhuc petendæ restitutionis tempore: inspiciendum enim est initium, in cujus consequentiam venit, actus posterior, *elegans tex. in l. 3. §. scio
etiam De minorib.* † Vnde dicit Bartolus, *in d. l. 3.* 22
§. Si quis cum minore sub fin. si minor vendidit, & major factus tradidit, restitutioni locum esse: nam per hujusmodi receptionem non comprobatur antecedens factum, sed ex consequentia illius, in captatione & illius continuatione perseveratur, *gl. in V. restituendum in d. §. Scio etiam.*

Pariformiter non obest Actori ad petendam restitutionem redditum esse computum de pretio, illud-

illudque conversum in solutionem æris alieni: cùm enim id contigerit durante adhuc minore ætate, non potest inde alienationis approbatio inferri, præsertim cùm in consequentiam venerit actus prioris, *d. l. Tutor urgentibus* DE *minor.* & utilis conversio pecuniæ, restitutionem non impediat, *d. l. Si iudex d. §. Item ex diverso*; quia ad restitutionem pretij accepti semper tenetur & condemnatur, qui restitutionem petit integri.

Quamobrem omnibus hujus caussæ angulis pertentatis, in ea sumus sententia, quòd Reverendus D. Abbas debeat prædictum contractum & transportum declarare nullum; & si quis fuerit, Actorem adversus eum in integrum restituere; Reo insuper condemnato, prout in conclusione libelli per eundem actorem petitum exstitit.

De in integrum restitutione.

SVMMARIVM.

Restitutio in integrum pro minore & scholari.

1. *Minor adversus confessionem restitui potest.*
2. *Minor pro maiore per statutum reputatus habet restitutionem integri.*
3. 8. *Forensis statuto alterius loci non ligatur.*
4. *Scholares statutis laicorum non ligantur.*
5. *Confessio iudicialis an & quando revocari possit.*
6. *Confessio procuratoris an noceat domino, & an revocari possit.*
7. *Confessio geminata revocari non potest.*
9. *Sequentia detegunt præcedentia.*
10. *Restitutio in integrum ubi petenda.*
11. *Restitutio in integrum exceptivè quocunque loco peti potest.*

CONSILIVM LIX.

DVBITAVI, an iterum manum adhibere deberem causæ, quam Dominus Carolus Nicquet Reus, & in hac quarta instantia Appellans defendit, adversus Ioannem Malierbo originalem Actorem, & in secunda ac tertia instantijs Appellantem: propterea quòd tribus distinctis consultationibus justitiam defensionis dicti Domini Caroli, & injustitiam intentionis præfati Ioannis ita deduxisse mihi persuadeam, ut ad pleniorem deductionem nihil desiderari possit. Sed quoniam ab homine juvene, cujus judicium & ingenium nondum satis maturuit, nec ad juris judicandi peritiam adhuc occalluit, video duas priores conformes sententias, a viris ætate, judicio, eruditione, atque integritate præstantissimis, secundùm præfatum D. Carolum latas, sic tractatas & proscissas esse, ut non satis constet, errore & imperitiâ, an gratiâ aut sordibus sic lata sit tertia, à qua postremò provocatum est, sententia, non detrectabo causam rursus ad incudem revocare. Summatim tantùm refricabo, quæ prioribus nostris responsis scripsimus; videlicet inprimis de Actoris intentione (quod scilicet Reo per Catharinam Malierbo impositum sit onus fidei commissi de dimidia parte mobilium bonorum) nullam extare directam probationem, vel per instrumenta, vel per testes, quinimò præsumptionem contrarij vehementissimam, imò certissimam facere instrumentum donationis, quam mortis causâ eadem Catharina Malierbo pridie suæ mortis fecit; quâ Reo omnia sua bona, etiam mobilia, simpliciter & absolutè donavit, nullâ alicujus fideicommissi factâ mentione. Et quamvis hujusmodi probationem Actor conficere conatus sit ex aliqua confessione ipsius Rei, ijs tamen testibus ad hoc usus est, quibus vir bonus in re tam gravi & ancipiti, meritò fidem adhibere non debet; ut qui domestici fuerunt & familiares
ipsius Actoris: † cùm alioqui adversus hujusmodi 1
confessionem Reus se in integrum, quatenus opus foret, restitui petierit, & secundùm terminos juris restitui debuit, *l. Certum §. minorem* DE *confess. Bart. & Bald. in l. Eum qui* DE *iureiur. Io. Mauritius trad. de restit. in integ. c.* 152. prout etiam per primam sententiam, in quantum opus esset (revera enim opus non erat) hujusmodi restitutionem obtinuit.

QVO factum est, quòd Actor potestatem juris circa dictam restitutionem integri perpendens, omnem conatum suum in secunda & tertia instantijs converterit ad tollendum ea omnia, quæ restitutioni locum facere possent, constituendo & faciendo inprimis ipsum Reum majorem, non per naturalem ætatem; cùm in actis extet Actoris confessio, quòd Reus minor viginti quinque annis tempore, quo hujusmodi confessio facta prætenditur, fuerit: sed per repræsentationem consuetudinis Namurcensis, ubi hæc asserta confessio facta dicitur. Quæ tamen restitutionem integri impedi-
re non potuit: * hujusmodi enim consuetudina- 2
ria vel statutaria repræsentatio hoc tantùm facit, ut contractus, cum sic per repræsentationem majore initus non sit ipso jure nullus; qui nullus seu inefficax esset, non interpositâ tutoris seu curatoris auctoritate, *Doct. in l. Puberes* DE *verb. oblig.* sed tamen non impedit restitutionem integri adversus actus hujusmodi majoris, si per eos læditur, *Gloss. & Bald. in l. un. C. Si de moment. possess. & in l. Exig...* *C. De procur. Lud. Roman. cons.* 90. *Viso themate. Barr. Decis.* 131. *nu.* 20. Cùm alioqui etiam dictæ consuetudinis plena probatio confecta non sit per demonstrationem exemplorum, aliaque, quæ ad consuetudinis, præsertim juri communi adversantis, plenam probationem requiruntur. *Doct. in l.* DE *quibus legib. & in l.* 1. *&* 2. *C. Quæ sit long. consuet.*

Quæ etiamsi plenissimè probata esset, in hoc 3
casu adversus Reum obtinere non posset, obid, quòd forensis hujusmodi statutis, quibus persona alioqui ad validè contrahendum inhabilis, contra terminos juris communis habilitatur, non subijciatur, *Alex. Cons.* 41. *Visis quæ subtiliter nu.* 5. *vol.* 5. *& Cons.* 111. *Videretur prima. nu.* 6. *vol.* 7. *Iason. cons.* 48. *Vt veritas. in fine vol.* 1. potissimùm si privilegiata persona sit vel ex ordine, ut Clerici, *Lapus allegat.* 101. *In civitate Florentiæ. Bald. in l.* 1. *C. De sum. Trin. & fide Cathol.* vel ex alia favorabili causa, ut scholares; quos laicorum statutis obnoxios fieri æquum non est, *Rebuff. de privil. scholarium. privil.* 31. 155. *&* 156. Scholarem autem Vniversitatis Lovaniensis tempore dictæ assertæ confessionis, ante ac post, atque etiam petitæ restitutionis, fuisse Reum, & in eadem Vniversitate, usque ad diem petitæ restitutionis, pro majore parte anni resedisse, Actor apertè confessus est: quam confessionem quia ad extremum sibi obstare vidit propter prædictam juris rationem

rationem (secundùm quam scholares statutis laicorum non ligantur, sed subijciuntur statutis loci studij sui) ad palinodiam confugit; revocando in prædicta tertia instantia prætactam suam confessionem, ultra triennium priùs judicialiter factam.

5 Magnâ sanè improbabilitate; tum ob id, quòd hæc confessio pro parte Rei fuerit acceptata; tum quòd ex tam longo intervallo, quæ judicialiter facta est revocari non possit, *Baldus ad Speculat. in tit.*
6 *de confess.* & quòd confessio procuratoris per viam contentiosæ jurisdictionis facta, statim domino noceat, *Doct. in l. 2. §. quod observari C. De iureiur propter calum. & in l. Certum §. sed an & ipsos De confess.* præsertim postquam effectus est per litiscontestationem dominus litis. Ex necessitate enim officij respondere tenetur ad exhibitas partis adversæ positiones; quod bonâ fide faciendo, domino omninò præjudicare debet, *elegant.ter Bald. in l. 1. nu. 3. C. De confess. Philippus Cornel us consil. 175. Videtur in*
7 *hac n. 5. vol. 4.* † Potissimùm quia hæc confessio plus quàm geminata sit, quatenus ex libello Actoris in prima instantia exhibito constat Reum positivè allegasse & allegando confessum esse, *l. Cum precum C. De liberali causa*, quòd non tantùm tempore institutæ litis, sed etiam diu ante illam institutam fuerit scholaris, & suppositum dictæ Vniversitatis; quod etiam ex immatriculatione ejusdem Rei diu antecedente probatur & per publicum instrumentum constat: ita ut propter geminationem confessionis, revocandi potestas omninò alijs etjam cessantibus, sit impedita, *l. In contractibus, & ibi Doct. C. De non num. pec.* & ab extremis argumento ducto, præsumenda sit medij temporis continua pro majore parte temporis residentia, *c. Quia 28. distinct. l. Sed etsi §. solennus De hæred. instit.* probato scilicet initio per immatriculationem seu intitula[illegible]n; probato quoque, quòd tempore institutæ [illegible] Reus in hac Vniversitate resederit.

8 Vnde non potest ad Reum, saltem ratione hujus loci forensem, laicale hoc statutum porrigi; quia ut extra territorium suum nemo jus dicit, & extra territorium jus dicenti impunè non paretur, *l. ult. De iurisd. om. iudic.* ita quoque laicalia statuta vel consuetudines extra locum statuentium, aut consuetudinem introducentium, in personas alterius jurisdictionis, vim aut effectum suum non exercent, *c. Ecclesia. S. Mariæ De constit. l. Neque C. Qui dare tut. poss. DD. in c. per venerabilem Qui fil. sint legit. & in l. Cunctos populos: C. De sum. Trinit. & fid. Cath.* Et cessante hâc consideratione, non potest videri Reus ibi forum aut domicilium contraxisse, vbi ex causa ad tempus tantùm fuit, propter necessaria negotia; veluti propter funus & exequias aviæ; propter res domus mortuariæ, quæ ad eum hæredem in effectu ex asse institutum pertinebant: sic quod non possit dici desijsse habere animum residendi Lovanij, aut eo revertendi; ad id enim demonstrandum oportuissent docere, quòd se & sua Lovanio transtulisset. Quod in proposito tanto minùs dici potest, propterea quòd constet Reum Lovanium esse reversum, & tempore litis inchoatæ ibi deprehensum, & in qualitate scholaris per
9 Actorem conventum † ex sequentibus enim detegitur & deprehenditur quis fuerit animus & intentio antecedens *l. Servus qui bona fide §. fin. in fine De acq. rer. dom. l. Naturalem §. cervos eod. tit. Ang. & Imol. in l. Qui non militabat §. 1. De hær. instit.* cùm alioqui per absentiam annalem, etiam continuam, jus aut privilegium scholaritatis non amittatur.

PROINDE quoquo res vertatur, nihil est, quod petitioni restitutionis integri in hoc articulo ex omnibus, quæ actor accumulat, obstare possit:
† & ne hoc quidem, (quod tamen Actor non allegat, sed exactè cogitanti scrupulum facere posset) quòd hæc restitutionis petitio non sit facta coram judice Actoris; uti generaliter restitutio in integrum facienda est coram judice illius, contra quem restitutio petitur, *l. 2. C. Vbi & apud quem cog. in integ. rest. agi poss.* Nam non obtinet id in scholaribus, & qui clericorum privilegio gaudent, *Rebuff. locis suprà citatis, Horat. Lucius in tract. de privileg. scholarium, privil. 2.* quos constat posse beneficium restitutionis adversus alios coram suo judice proponere, *Ant. de Butrio in c. Constitutus De in integr. rest. additio ad Bart. in l. Hæres absens §. proinde De iudicijs.* † Cùm alioqui etiam nihil vetet, quin per viam exceptionis coram suo judice restitutionem proponere possit, qui ab eo, adversus quem competit beneficium restitutionis, in judicio convenitur: cùm generaliter verum sit, incidentem articulum restitutionis in integrum definiri posse per eum, qui alioqui principaliter & directò propter restitutionem adiri non posset, *c. Causa De in integ. rest. Fulgos. in l. ult. nu. 3. C. Vbi & apud quem &c. Doct. in d. l. 2.*

QVAMOBREM concludimus, retractandam esse hanc Domini Officialis Namurcensis parum exacto judicio latam sententiam, & duas priores secundùm limites petitionis in secunda instantia propositæ confirmandas, Actoremque in expensis omnium instantiarum simpliciter condemnandum. Quò Reverendum Dominum judicem propensiorem futurum speramus, quòd Actor legitimè secundùm statuta Vniversitatis à secunda instantia non appellaverit, ideoque per Dominos Iudices appellationum declaratum sit, quòd eorum sententia transierit in rem judicatam, tamquam desertâ appellatione per defectum legitimæ & solemnis appellationis; cui statuto non constat Pontificem in suo rescripto Officiali Namurcensi præsentato derogasse; cùm neque id petitum, neque dispositivè in eodem rescripto cautum inveniatur: certum autem est quod appellans in appellando sequi debeat statuta & formam loci, ubi de causa cognitum & judicatum est, etiamsi appellans alterius fori sit. *DD. in d. l. cunctos populos Lud. Roman. consi. 8. Visis mihi.*

De in integrum restitutione.

SVMMARIVM.

Restitutio in integrum.

1. *Restitutione in integrum pendente continuanda reditus annui solutio.*
2. *Restitutionis causâ pendente quando non impediatur negotium principale.*

CONSILIVM LX.

IMPROBABILIS est oppositio Domicellæ Catharinæ Pallet, adversus Immannum Claessen, quâ propter causam restitutionis in integrum adversus

adversus aditam hæreditatem indecisè pendentem, laborat subterfugere continuationem solutionis reditus per quondam Petrum Balzam dictæ Catharinæ priorem maritum præfato Immanno pro-
1 missi * quasi causâ restitutionis pendente nihil innovandum sit, *l. 1. C. In integ. rest. postulata &c.* Nam in contrarium versâ dictâ juris regulâ, facienda omninò est dictæ solutionis continuatio; quia denegare solutionis continuationem in reditu per annos reiterabili, vere est attentare in præjudicium litis, *c. Suscitata De in integr. restit.* idque in praxi servari testatur Rebuffus, *in tract. de sent. execut. art. 7. gloss. 10. nu. 3. & in tract. de restit. art. 1.*
2 *gloss. 1. nu. 43. ad ord. Regiam.* * Quod in proposito casu certius dici potest, ob id, quòd restitutionis materia eo loco sit collocata, ut magna sit præsumptio contra illam; tum quòd ex narratione dictæ Catharinæ constet eam etiam ab initio & vivo marito suspectas habuisse mariti facultates; ex eo, quòd narret maritum facultates etiam uxoris amplissimas distraxisse. Sic quòd meritò debuisset ab initio deliberare aut per inventarium sibi consulere, & adeundo hæreditatem bonis sese non immiscere jam major annis effecta, *l. Si mulier ad S. C. Velleian. l. Si mulier De minorib.* tum quòd hæreditatem diutius retinuerit, *l. Iuris ignorantiam & ibi Ias. Roman. & alij C. Qui admitti ad bonor. possess. poss.* & Immanno duorum annorum pensiones solverit, partemque sortis seu capitalis, diminuto pro parte reditu, restituerit: & sic in effectu fidem obligationis agnoscendo hæreditarium creditum proprium effecerit: & denique quòd hæc solutio sit reiterabilis & retractabilis, ita quod cautione per Immannum præstitâ, finito restitutionis judicio dictæ Catharinæ satis provisum erit, si secundùm eam judicabitur, *Steph. Aufrerius decis. Tholos. 54. in fin. addit.* Neque prædictis obstant literæ attentatorum, tum quòd debitæ executioni mandatæ non sint; tum quòd non loquantur de sistendo cursu alicujus reditus, sed de suspendendis causis originem habentibus ex hujusmodi debito, cujus unica solutio totam obligationem perimit; tum etiam quòd partis oppositionem & contradictionem admittant: quæ ut supra dictum est in proposito casu benè de jure fundata est, ita quod nullum sit Immanni attentatum.

De Arbitris.

SVMMARIVM.

Arbitrium.

1. *Expensarum quæstio finitâ lite non est refricanda.*
2. *Compromissum solvit antecedens iudicium.*
3. *Compromissi forma servanda.*
4. *Arbitrium, compromisso insertum personam arbitri non egreditur.*
5. *Arbiter ore proprio sententiam dicere debet.*
6. *Instrumentum publicum est probata probatio.*
7. *Notarius publicus præsumptionem iuris pro se habet.*
8. *Instrumentum an testibus contrarium dicentibus credendum sit.*

CONSILIVM LXI.

NVLLITAS sententiæ D. Conservatoris decimâ octavâ Martij, anno 1562. latæ inter D. Henricum Matthæi Appellantem & Ægidium Schellekens Appellatum ex pluribus causis demonstrari potest. Et primò quidem, quòd Dominus Conservator super controversia & quæstione expensarum utriusque litis, tam conventionalis quàm reconventionalis, judex competens non fuerit. * Nam etsi utraque causa coram eo cœpta 1
fuerit inter dictas partes; transactione tamen utraque extincta fuit decimâ sextâ Aprilis anno 1561. ita ut sine nova instantia, sine novo citatorio, aut saltem sine compromisso partium, ad D. Abbatem causa reduci non potuerit; neque etiam finitâ lite de expensis generaliter queri, *l. Terminato C. De fruct. & litium expens.* † Et quamvis in dicta concordia 2
seu transactione super principali sit facta protestatio, ac reservatio quoad expensas; quo casu etiam post transactionem ad eundem judicem propter expensas iri, & condemnatio expensarum fieri potest, *Guid. Papa decis. 55. Si lite pendente in fin.* constat tamen in proposito quòd partes ad Dominum Abbatem reverti noluerint, sed super expensis in momento factæ concordiæ compromiserint in Advocatos suos; quodque certo tempore pòst, videlicet 28. Octobris tunc proximè sequentis, ab eo compromisso recessum sit, alio compromisso facto in M. Theodoricum Peelmans. Solvitur enim judicium per subsequens compromissum; liberaque est potestas, omissâ viâ ordinarij judicij, ad arbitrium seu compromissum confugere; eoque iterum omisso ad judicem redire, *l. Sed etsi in servum in fine 2. ll. sequent. De recept. arbit.* sed stante compromisso, invitâ alterâ parte, sine pœna id fieri non potest, *l. Si quis rem De recept. arbit.* Cùm igitur non constet vel utramque vel alterutram partem ab arbitrio seu compromisso in personam M. Theodorici Peelmans facto recessisse, causamque coram dicto Domino Conservatore rursus introduxisse, neque ad introducendum specialiter procuratores constituisse, consequens est, quod nullitatis vitio infecta sit appositio manus Domini Conservatoris per dictarum expensarum condemnationem, quarum definitio & arbitrium delata erant ad M. Theodoricum Peelmans.

Nec ad sustinendum eam condemnationem 3
quicquam facit, quod in ea dicatur, factam eam esse ex relatione sui Assessoris; quia in arbitrio seu laudo, forma compromissi servanda est, nec aliud licet arbitro, quàm quod ut efficere possit, compromisso cautum est, *l. Non distinguemus §. de officio. De recept. arbit.* † ita ut sententiæ sive arbitrij pro- 4
nuntiationem in alium non possit reijcere, *d. l. Non distinguemus §. quæsitum est*: in compromisso enim arbitrium personæ insertum, personam non egreditur, *l. In compromisso De recept. arbit.* † Imò nec hoc 5
permittitur arbitro, ut sententiam suam litigantibus in scriptis tradat, si non ipse priùs illam proprio ore recitaverit, *l. 1. C. De sent. ex brevi recitan.* Quinimò non valet arbitrium seu compromissum, ut quod uni placet seu justum videtur, alter pronunciet; quia sic non est libera facultas sententiæ, *l. Si unus §. inde Pomponius De recept. arbit.* Quod quidem vitium non eluitur verbis assertivis in dicta sententia Domini Abbatis insertis, quibus idem Abbas asserit partes articulum condemnationis expensarum litis sibi reliquisse decidendum ad

relatio-

relationem sui Assessoris: quia hujusmodi judicis allectioni nões veri deest; cùm ex instrumento compromissi, quod prioribus actis alligatum invenitur, & in hac instantia formaliter repetitum, conspiciantur duo compromissa, per quæ semper recessum est a persona Domini Abbatis; prius videlicet in Advocatos causæ; posterius purè & simpliciter in M. Theodoricum Peelmans, nullâ Domini Abbatis factâ mentione: quod quidem posterius compromissum idem M. Theodoricus etiam ita simpliciter in se suscepisse reperitur, cum promissione de pronuntiando laudo secundùm jus & conscientiam, secundùm qualitatem causarum; sic quod susceptum arbitrium, & promissam pronuntiationem in alium reijcere non potuerit, sed per se etiam invitus arbitrari debuerit, *l. Idem Pomponius §. recepisse De recept. arbit.*

Quæ præmissa non conturbantur ex eo, quod allegatur partes præsentes causæ communi consensu petivisse, ut Dominus Abbas ad relationem sui Assessoris sententiam de expensis diceret; quia id manifestè falsum esse ostendit tenor publici ac notarialis instrumenti compromissi, in quo nullum
6 est verbum de Domino Abbate; † ita ut cùm hoc instrumentum sit publicum, habens omnia sua solemnia ac substantialia, pro probata probatione & indubitata fide haberi debet, *Bald. in l. Imperator* 8. *De statu hom. & in l. Interest nu.* 2. *C. De solut.* eique tam diu stari ac fides adhiberi quàm contrarium liquido probatum sit; præsumptione scilicet juris pro instrumenti fide stante, *l. cum precibus & ibi DD.*
7 *C. De probat.* * Est enim pro Notario (qui bonæ famæ est, ut in proposito accidit) præsumendum, propter officium publicum, *Gurd. Pap. decis.* 540. quod præsumitur benè ac fideliter exercere *c. Ad audientiam De præsumpt. Alciat. in tract. præsumpt. reg.*
8 3. 4. * eaque est sententia Speculatoris, *in tit.* 1. ... *§. 1. vers. sed pone ecce iudex, & in tit. De fide instrum. §. restat versic. quod si dum attestationes*, & aliorum ferè omnium *Cyn. Ang. Saliceti & aliorum in l. Si quis decurio Ad L. Corn. De fals. Lud. Roman. in l.* 1. *in fine. De verb. oblig. Socin. in fallen. reg.* 421. traditio; quæ indubitatè obtinet, cùm instrumentum contradictionem non patitur ab omnibus testibus instrumentarijs, sed ab uno aut altero tantùm; dummodò tot remaneant, qui remotâ vel conjunctâ personâ Notarij, testes repugnantes, aut contradicentes numero vel superent vel adęquent: tunc enim instrumento potius, quàm contrariantibus testibus standum est, *Imola & alij in c. Cum Ioannes De fide instrum. Ph. Corn. cons.* 219. *Licet videatur dicendum nu.* 8. *vol.* 1. *Decius cons.* 101. *Pro tenui facultate sub fin.* Vnde in re subjecta, cùm non extet contraria depositio alterius testium instrumentariorum, stat pro Notario authoritas ac fides publica; quæ coadjuvata uno teste, prævalere debet duobus instrumentarijs contradicentibus, multò magis uni tantùm, *Decius d. cons.* 101. *nu.* 2. *vers. quartò considerandum*, *Cravetta cons.* 56. *n.* 7. Atque ita quia Domino Abbati nulla competijt jurisdictio super ista expensarum controversia, evidens exurgit nullitas sententiæ per eum latæ; quæ & prorsus inemendabilis, cùm nulla sit major nullitas, quàm quæ ex defectu jurisdictionis consurgit, *l. ult. C. Si à non compet. iud. Bald. ad Rub. C. eod. tit.* Vt proinde secundùm conclusionem seu petitionem dicti Appellantis omninò judicandum sit.

De judicijs & foro compet.

SVMMARIVM.

Episcopalis jurisdictio.

1. *Clausularum derogatoriarum potestas.*
2. *Privilegiorum revocatio quando assumenda.*
3. *Dispositio qualibet intelligitur rebus sic stantibus.*
4. *Translatio Ecclesiæ non tollit eius privilegia.*
5. *Erectio regularis Ecclesiæ in collegiatam sæcularem.*
6. *Intellectus Concilij Tridentini* in cap. 4. sess. 6. De reformat.
7. *Dictio etiam est augmentativa.*
8. *Prælatorum receptio & admissio sine onere fieri debet.*
9. *Decisio Sacræ Congregationis Cardinal. super c.* 6. *Sess.* 25. *De reform. Conc. Trident.*
10. *Capituli nomine In Concil. Trident. qui intelligantur.*
11. *Causa Ecclesiastica quæ?*
12. *Decisio Sacræ Congreg. Super Conc. Trident. c.* 20. *Sess.* 24. *De reform.*
13. *Delictum idem sæpiùs puniri non debet.*
14. *Recusatio iudicis ordinarij difficilis est.*
15. *Obedientiæ iuramentum cui & quando præstandum.*
16. *Iudex ordinarius quis sit.*

CONSILIVM LXII.

IN causa arbitrali pendente indecisâ coram Reverendissimo Domino Gissenot De Voerde, Episcopo Salubriensi, in Pontificalibus Suffraganeo Archiepiscopi Mechliniensis, nec non Dominis Assessoribus illi adjunctis, inter Reverendissimum Dominum Episcopum Buscoducensem ex una, & Commissarios seu procuratores Capituli sui Cathedralis Buscoducensis ex altera partibus, tam multa utrimque deducta, producta, reproducta sunt, ut nihil prætermissum videatur, quod ad sustinendam justificandamque intentionem utriusque partis pertinere possit. Cæterùm quia res magni momenti est, atque ad exemplum pertinet, pro avertenda occasione novarum controversiarum in posterum, non erit inconveniens ea, quę præcipua sunt, brevi repetitione comprehendere, atque oculis dominorum judicantium subijcere.

Ex quibus primum & principale caput esse videtur, an adversus novam erectionem Episcopatus Buscoducensis privilegia & exemptiones dicti Capituli valeant, & contra illam in præjudicium ordinariæ jurisdictionis Episcopalis, vim & firmitatem habere debeant? Quod procuratores Capituli magno molimine sustinent; quoniam proferuntur diplomata Apostolica, pridem omnibus secundarijs Ecclesijs diœcesis illius, sub qua dictum Capitulum olim fuit, indulta; quibus dictæ Ecclesiæ & earum supposita ab omni superioritate & jurisdictione Episcopi sui diœcesani, nec non quorumcumque aliorum Archiepiscoporum & Episcoporum, illorumque vicariorum & Officialium, atque aliorum ordinariorum Iudicum exempta & libera declarantur. Quæ quidem privilegia sicut alijs secun-

Distinct. c. Non debet De consang. & affinit Nec debent exemptionum illa privilegia extendi ultra suos limites, c. 1. in princ. De privil. lib. 6. nec aliter intelligi aut accipi, quàm rebus sic stantibus & in pristino statu remanentibus, l. Quod Servius & ibi
3 DD. De condict. causa data; * ut generaliter in verbis dispositivè relatis ad certam personam vel rem subintelligitur ea conditio, si res perseveret in eodem statu, l. Cum quis & ibi Castren. & l. Si cum Cornelius De solutionib. Vsque adeò, ut qualitas superveniens rei vel personæ, efficiat, quòd dispositio præcedens cesset in illa re vel persona; & concessiones Principum referantur tantùm ad statum præteriti temporis, & non ad mutationem, quæ postea inducitur, præsertim pro bono publico, & ex auctoritate Sedis Apostolicæ, c. Venientes. De iurciur. per quam manifestum est, veterum Ecclesiarum statum prorsus mutatum esse, ac novas diœceses constitutas; ita ut cesset hîc omnis successionis & surrogationis consideratio, propter noviter erectum & institutum Episcopatum datâ novâ formâ & lege, ex qua omnia hoc tempore metiri convenit. Neque enim præcedentia privilegia exemptionum adversus diœcesanos Episcopos, aliosque superiores, qui tunc erant, obtenta, videri possunt concessa etiam adversus proprium Episcopum postea creatum & institutum, atq; in Ecclesia sua residentem; ne privilegium limites suos egrediatur, vel extendatur ad personam, de qua tempore impetrati privilegij non fuit cogitatum, c. Cum personæ De privileg. in 6. l. Si unus §. ante omnia De pactis. aut illi applicetur & prosit, cui non fuit concessum: quod fieret in specie proposita, si exemptio olim Collegiatæ & secundariæ Ecclesiæ Buscoducensi data, nunc ad exclusionem proprij Episcopi, & ad impediendam ordinariam illius jurisdictionem integra esset Cathedrali Ecclesiæ, posteaquam veteri nomine & qualitate derelicta, novam prorsus formam accepit, & Cathedralis titulo decorata est, mutatâ formâ veteris status; ita quod Capitulum ab usu veteris exemptionis excludatur respectu novi Episcopi, quem Pontifex in Ecclesia illa Cathedrali jurisdictionem & omnia, quæ sunt auctoritatis Episcopalis, ex-
4 ercere voluit. † Nam quamvis (ut ad veri investigationem nihil prætermittatur) regulariter cùm Ecclesia auctoritate superioris transfertur ad alium locum, vel alij unitur, retineat propria privilegia, Innoc. in cap. 1. Ne sede vacante & in c. 2. De novi oper. nunc. sicut de ijs dicitur, quæ Regno vel provinciæ adjiciuntur, Bart. & alij in l. Si convenerit. §. si nuda. De pignor. act. Alexand. consil. 140. Circa primum vol. 5. id tamen, ut Innocentius innuit, d. cap. 1. in princ. non semper procedit, sed attendendus est tenor privilegij; quod in dubio cessat, si cum principali dispositione, & nova forma, quæ inducitur, non possit commodè consistere; aut Ecclesia simpliciter alteri subijcitur, mutato priore titulo & nomine.

Quin quod propiùs ad decisionem præsentis causæ facit apertè scribit Innocentius, in d. c. 1. Ne sede vacante, quando de uno ordine fit translatio ad alterum, illud quòd transfertur sumit naturam illius, ad quem transfertur; ita quod prioris qualitatis consideratio cesset. Quod magni faciendum est: nam cùm Ecclesia, de qua hîc agitur, non solùm novo Episcopatui per S. d. m. Apostolicam subjecta sit, derelicto priore nomine & titulo, verùm etiam mutato statu & ordine, Cathedralis effecta sit: ratio nulla permittit usum veteris exemptionis ad impediendam jurisdictionem Episcopalem, & enervandam totam dispositionem Summi Pontificis pro utilitate publica institutam.

Adversus quæ nihil urget præjudicium, quod ex sententia judicis ordinarij, pro alia Ecclesia Collegiata & exemptione illius ab ordinaria Archiepiscopi sui jurisdictione latâ objiciatur, vide infra consil. 64. nam præterquam quòd præjudicijs seu exemplis judicandum non sit, l. Nemo C. De sent. & interlocut. om. iud. evidens ratio discriminis inter inferiores Collegiatas, & eas, quæ per hujusmodi novorum Episcopatuum erectiones ex Collegiatis in Cathedrales sunt erectæ, constitui potest; quia illæ inferiores, cùm priorem statum retineant, nec mutationem aliam senserint, quàm ipsius diœcesiôs, faciliùs omnia pristina jura retinere possunt. Ita ut quemadmodum ex interpretatione & statuto Ioannis vicesimi secundi, in c. Ad Apostolatus De concess. prab. in Extravag. Ioan. XXII. qui celebris illius Episcopatus Tholosani divisionis in unam Metropolitanam & quinque Cathedrales Ecclesias & diœceses author fuit, c. Salvator. De praben. in Extravagan. communib. Prælati & subditi decisarum Ecclesiarum seu separatarum à antiquis seu primarijs Ecclesijs prohibentur impedimentum facere his, qui in antiquis seu primarijs Ecclesijs remanentes, quo minùs jura & jurisdictionem, quæ priùs in decisis diœcesibus habebant, exerceant, si modò id quoque in divisionum hujusmodi literis Apostolicis expressè non caveatur; ita quoque æquum non videatur, quòd Prælati decisarum diœcesium alijs Ecclesijs & corporibus Ecclesiasticis suas jurisdictiones, jura, vel privilegia, quæ bulla erectionis expressè non aufert, vel turbent vel auferant: nam divisio, ut inquit Guilielmus de Monte Lauduno, in c. Sedes Apostolica De concess. praben. in Extravag. Ioan. XXII. ad V. remansissent, operatur tantùm effectum, pro quo facta est, nec ad alia se extendit, nec in alijs casibus præbet præjudicium alicui, seu juvamen; ita enim fieri intelligitur locorum ordinatio, ut singulis sua jura inviolata serventur, c. Quia monasterium in fin. De relig. domib. Petr. Rebuffus in praxi benefic. part. 2. tit. De erectione in collegiatam. At verò quæ ex Collegiata in Cathedralem erecta est, non tantùm communem illam qualitatem diœcesis, sed præterea conditionem propriam mutat & alterat, illam deponendo, quæ dicitur causa exemptionis, aliorumque hujusmodi privilegiorum: ita ut cùm Ecclesia ista, de qua hîc quæstio, desierit esse Collegiata & secundaria, effectaque sit Cathedralis & primaria, non rectè ampliùs usurpare possit Collegiatis & secundarijs Ecclesijs concessa privilegia; ut privilegij causâ cessante, cesset quoque ipsum privilegium, l. Athleta §. 1. in verb. quoad in præsidatu sunt; de excus. tut. latè Tiraq. in tract. cessante causa par. 1. nu. 210. & sequent. & exutâ qualitate ac nomine Collegiatæ, exutum & ademptum quoque censeatur illi qualitati cohærens seu

5 seu per illam concessum privilegium. † Non aliter quàm usu venit in transmutatione & erectione regularis Ecclesiæ in Collegiatam sæcularem, in quâ transmutatione Collegiata sic erecta retinere non solet privilegia, quæ propter regulam seu ordinem Ecclesiæ, cùm regularis esset, obtinebat. Eâque ratione Innocentius Papa Tertius privilegium à prædecessoribus suis concessum monasterio S. Bertini in Artesia, ut ex eorum monasterio Abbas a Monachis Alciacensibus, quoties in Alciacensi monasterio Abbatis electio imminet facienda eligatur, ita interpretatur *c. Abbate. De verb. signific.* & restringit, ut obtineat tam diu donec in monasterio S. Bertini viguerit observantia regularis; alia namque qualitas aliud jus postulat in hujusmodi commutationibus, *c. Cum inferior De maior. & obed.* Atque ita quicquid dici posset de alijs Collegiatis Ecclesijs huius novi Episcopatus, quæ ab eadem diœcesi, sub qua olim fuerunt decisæ sunt, de quibus in hac causa nulla quæstio est, manifestum est non rectè adversus Episcopalem iurisdictionem ex privilegio aliarum secundariarum Ecclesiarum per huius Cathedralis Ecclesiæ Canonicos opponi privilegium exemptionis quo prius niti potuerunt, quamdiu in alia statione adhuc erant.

6 † Idque tanto minùs, quòd præter ea, quæ ex bulla erectionis pro asserenda iurisdictione & superioritate huius Episcopi, & subvertenda contraria libertatis & exemptionis assertione in medium adducta sunt, eidem Episcopo plurimùm suffragantur sacri Concilij Tridentini decreta *Sess. 6. c. 4. & Sess. 25. c. 6.* quæ quorumcumque Episcoporum jurisdictionem & potestatem sic ampliant, etiam quoad visitationes, correctiones & emendationes, ut nullæ exemptiones, consuetudines, juramenta aut concordiæ eam avertere vel impedire possint, observatâ saltem in dictis decretis præscriptâ formâ; idque non tantùm Apostolicâ,
7 sed uti videtur, etiam ordinariâ potestate. * Nam dictio *etiam* in priore decreto addita, *Sess. 6. c. 4. in fin.* est augmentativa, ampliationem & extensionem denotans, *l. Actionis, l. Alienationis De verb. signif. Rubr. C. etiam ob chirogr. pecun. Parisius cons. 144. scripseram nu. 5. vol. 4.* ac majora expressis, diversamque speciem includens etiam in materia stricta & odiosa: multò magis in materia favorabili, & per quam fit reditus ad jus commune: sic ut per hujusmodi decretum rursus resuscitari & in usum reduci, saltem aliqua ex parte videatur à jure communi concessa, *c. Tanta De simonia, Gemin. consil. 65. circa primam nu. 8.* & per exemptionem privilegia partim suppressa, partim in angustum coacta ordinaria jurisdictio, quæ favorabilis est; cùm ex adverso exemptiones, cæteraque quæ recessum à iure communi continent sint odiosa, *c. Omnes basilicæ XVI. q. 7. c. Cum persona in fin. De privileg. lib. 6.* meritoque ob id tam præfractè sub prætextu pristini privilegij adversus Episcopum agi, omnisque propè jurisdictio, & superioritatis exercitium sic ei detrahi & denegari non debeat, ut sola reverentialis obedientia per nudam honoris exhibitionem, quæ honoratis omnibus debetur, *l. Semper De iure immunitatis, c. 1. De maiorit. & obedien.* ei relicta videatur.

Quamobrem nec hoc ad sustinendum usum dictæ veteris exemptionis urgeri potest, quòd hic Episcopus in adeptione possessionis sui Episcopatus præstiterit juramentum de conservandis juribus, privilegijs, immunitatibus, & exemptionibus Ecclesiarum & Ecclesiasticorum omnium sub civitate & diœcesi Buscoducensi noviter erectis, existentium; ideò quod in formula ejusdem juramenti addita sit hæc restrictiva particula, *Quatenus illis per Concilium Tridentinum non est derogatum.* Ea namque adiectio efficit, ut iuramento suo non possit dici contravenire, si permissam per dictum posterius decretum Concilij Tridentini, *d. cap. 6. Sess. 25.* jurisdictionem & superioritatem exerceat. Cùm alioqui vis & potestas huiusmodi juramenti sit suspensa per hanc adiectionem eidem formulæ insertam, *Quatenus ad illud præstandum teneatur*; quæ conditionem facit, *l. Stichum. De leg. 1. Bart. l. 1. n. 20. De condit. & demonst.* & obligationem, quæ ex juramento exoritur auertit, si præstandi iuramenti nulla fuit obligatio aut necessitas; ut verè in ea adeptione nulla fuit: * cùm iuri permissum non 8 sit, in electionibus & admissionibus Prælatum alio onere gravare, quàm ius præscribit, aut consuetudine inductum est, *c. 1. Vt Ecclesiast. beneficia sine d. m. confer.* & si aliud exigitur, ut nec præstari, ita nec per aliquam extensionem etiam conditionalem præstitum servari debet, *c. Ad nostram 2. De iureiur.* Præstari autem non debuisse inde manifestum fit, quòd & dicto decreto Conciliari, *d. Sess. 6. c. 4. & Sess. 25. c. 6.* repugnet, aut saltem eo sensu, quo pars adversa contendit, acceptum detrahat, & ultra intentionem iurantis extendatur, quod fieri non oportet, *d. c. Ad nostram.* Ita ut iusta interpretatio adhibenda sit, ut iuramentum stet, & vel illicitum non contineat, vel ad non cogitatum non extendatur, hoc est, ut iuramentum de servandis privilegijs & immunitatibus referatur non ad ea privilegia, quæ esse desierunt, sed ad ea, quæ adhuc obtinebant, & in integro statu remanserunt, ac ad securitatem collegij seu Capituli pertinebant, quæque ex nova illa erectione aut ex iure communi Cahedrali Ecclesiæ attributa erant, *c. Cum inferior, De maiorit. & obed. c. Venerabili De verbor. sign.* Neque enim Episcopus præstando hoc iuramentum in mente seu cogitatione habuit venire contra Canonicas sanctiones, *c. Quod super De maior. & obed.* aut violare leges superioris in dicta erectione præscriptas: alioquin enim id non iuramentum, sed periurium potiùs extitisset, nec esset aliquâ ratione servandum, *d. c. Ad nostram.*

Quæ sanè omnia sic in genere pro asserenda & stabilienda Reverendissimi Domini Episcopi iurisdictione, superioritate & potestate, & pro auertenda laxa illa exemptionis ex indulto secundariarum Ecclesiarum libertate, per prædictas rationes & demonstrationes deducta; facilem reddunt resolutionem singulorum articulorum, qui in controversiam pertrahuntur, de his quæ possit, vel non possit; quæ vel rectè, vel minus rectè fecisse dicitur idem Reverendissimus Episcopus, ut non sit necesse singulos pressiùs excutere: quę res ut infiniti laboris, ita summi quoque tædij esset, cùm ex iuris communis regulis ac pręceptis constet, quid possit, quid non possit Episcopus ex Episcopali

pali dignitate & potestate, cujus summa respectu subditorum hæc est, inquirere, ulcisci, judicare, secundùm quod Canones censent absque impedimento alicujus; & cùm opus fuerit ad id etiam publicum invocare auxilium, *c. 1. c. Irrefragabili De off. iud. ordin.* Verùm quia pleraque in controversia sunt quæ ex decretis Concilij Tridentini ad avertendam vel constringendam Reverendissimi Domini Episcopi potestatem à dictis procuratoribus proferuntur, operæpretium erit in illa inquirere. Et quidem ex eo decreto, *d. c. 6. Sess 25.* quo inter alia diximus, Episcopis adversus privilegia exemptionum maxima ex parte restitutam esse jurisdictionem olim jure communi concessam, duplicem restrictionem constituunt: priorem ex genere personarum; posteriorem ex genere causarum. Ex genere personarum, quòd in eo decreto extra visitationem strictior videatur esse potestas procedendi contra eos, qui in Ecclesia Cathedrali dignitates habent, & de Capitulo illius sunt, quasi illam exercere non possit nisi adhibitis duobus Canonicis; laxior verò adversus eos, qui nec dignitates habent, nec de Capitulo sunt. Quæ dicti decreti verba tam latè extensivâ interpretatione accipiunt, ut ijs comprehendi ac contineri existiment quotquot sunt dictæ Ecclesiæ sive subditi & suppositi, sive Capellani, sive alij; quasi de Capitulo sint, quotquot Capitulo subijciuntur; ut nec adversus hos, nisi adhibitis duobus Canonicis, Episcopus procedere possit.

9 Cæterùm facilis minimeque perplexa est hujus objectionis resolutio; nunc præsertim, postquam per congregationem eorum, qui discutiendis & definiendis difficultatibus, quæ ex Concilio Tridentino suboriuntur, à Sanctissimo Domino Papa constituti sunt, ad quæstionem pro parte Archiepiscopi & Episcoporum provinciæ Mechliniensis propositam, apertè responsum est, *illos censeri de Capitulo non esse, qui in ijsdem Ecclesijs Cathedralibus officia vel beneficia Ecclesiastica simplicia obtinent, aut præfatis Ecclesijs in divinis seu alijs ministerijs famulantur, sive sub Capitulis, sive extra illa degant*: pro jure enim indubitato id accipi debet, quod ab ijs definitum est, quibus à Pontifice definiendi potestas permissa est, *c. Ne invitatis De constit. l. Non ambigitur De legibus.*

10 † Quâ interpretatione cessante, res ipsa, aliaque loca aliorum decretorum in dicto Concilio Tridentino, de Capitulo, & his, qui de Capitulo sunt loquentia, demonstrant, de Capitulo eos tantùm esse & censeri, qui Capitulum constituunt, & pars seu membrum Capituli sunt, videlicet Prælati & Canonici. Veluti quo loco statuitur, *Sess. 23. c. 18. De reform.* de Seminario constituendo per Episcopos cum consilio duorum de Capitulo, qui in eodem loco paulò antè declarantur esse Canonici, his verbis, *Episcopi singuli cum consilio duorum Canonicorum &c.* Item quibus locis *de consilio Capituli per Episcopum adhibendo* agitur *c. 1. Sess. 5. & c. 12. Sess. 24.* & sic quidem, ut manifestum sit solis in dignitate constitutis, vel Canonicis ea accommodata esse. Quinimò dum in eodem illo decreto, unde hîc quæstio oritur, *d. Sess. 25. c. 6. vers. absente verò*, decernitur, *ut absente Episcopo Capitulum convocari, vota exquiri, ac secundum ea concludi possit ab ijs de Capitulo, ad quos de iure vel consuetudine spectat*, plusquam manifestum redditur per *eos de Capitulo* solos Canonicos & in dignitate constitutos designari: nam verosimile non est, quòd Canonici hoc permitterent Capellanis aut alijs suis officiarijs aut ministris. Quæ demonstratio cùm latissimè sit facta per scripturas pro parte Reverendissimi Episcopi exhibitas, latiùs eam urgere aut ei prolixiùs insistere, necesse non est. Hoc tamen adijcimus ex communi juris ratione & moribus utentium indubitatum esse, Capellanos, aliosque minora Ecclesiæ beneficia vel officia obtinentes de Capitulo non esse: virtus enim hujus particulæ *de* ut proximam & immediatam causam continet, *l. Non distinguemus 1. De officio De arbitr. Bartol. in l. Si finita §. De cæteris De dam. infecto*; ita quoque includendi & excludendi potestatem habet. Sic ut in proposito de Capitulo censeantur, qui ex Capitulo & Capituli corpore sunt; quales non sunt nisi Canonici & Canonicorum capita, hoc est, in dignitate in eadem Ecclesia constituti; qui soli, ut inquit Panormitanus, *in c. Dilecti in princ. De maiorit. & obed. & in c. Cum ad hoc De cler. non residen.* sunt de Capitulo: non etiam Capellani, vel alij beneficiati in Ecclesijs Cathedralibus aut collegiatis; qui ob id etiam per se Capitulum aut Collegium facere non possunt, *Panor. in c. Dilecta De excess. prælat.* Et est usus hic loquendi, ut per hæc verba tantùm comprehendantur Canonici & dignitates obtinentes, qui sunt de corpore & gremio Capituli, in Pontificum decretalium epistolis frequentissimus, *c. In causis c. Quia propter. De elect.* Ita quod cùm *Capituli* significatio ad Canonicos referatur, & hæc inter se velut convertantur *Capitulum* & *Canonici*, non nisi absurda & distorta censeri debeat interpretatio, quæ per hæc verba, *Nec sunt de Capitulo*, ad alios Capituli, quàm extra Capituli corpus constitutos subditos extendit: ideoque indubitatum maneat Episcopi jurisdictionem adversus hos, quàm Canonicos liberiorem esse, hoc est, quòd non adhibitis duobus Canonicis contra Capellanos, aliosque beneficiarios & officiales minores procedere possit.

Ex genere causarum existimant Capituli Procuratores restrictiorem esse Reverendissimi Domini Episcopi potestatem adversus eos, qui nec obtinent dignitates, nec sunt de Capitulo, quod in eodem decreto, *d. cap. 6. Sess. 25.* ij Episcopo subijciantur in causis dumtaxat Ecclesiasticis; quasi verba hæc *in causis Ecclesiasticis* pro restrictione accipienda sint ad exclusionem causarum profanarum, & sub illis tantùm contineantur spirituales causæ. Verùm & in hac parte aberrat illa interpretatio: † cum enim multiplex sit Ecclesiæ significatio, & Ecclesiasticarum causarum magna multiplicatio & varietas, ambigendum non est, Ecclesiasticarum causarum appellatione omnia contineri, quorum cognitio laicis denegata, Iudici Pontificio attributa est; sive agatur de re Ecclesiæ, sive clerici persona conveniatur; sive neque de persona clerici, neque de re Ecclesiæ quæstio vertatur, sed controversia oriatur inter merè laicos de causa seu re spirituali; veluti hæresis, usurarum, matrimonij. Et ita scribit Baldus, *in l. Quoties C. De iudicijs*, quæstionem Ecclesiasticarum sive facti, sive juris, tractandam esse coram judice Ecclesiastico, idemque probat Lapus, *alleg. 55. incip. quidam coram iudice.* 11

iudice. Ita ut res seu causa Ecclesiastica accipienda sit non ea tantùm, quæ de rebus seu bonis Ecclesiæ, aut de spirituali aliquo articulo est, verùm etiam illa, quæ vel est Ecclesiasticæ personæ, vel contra personam Ecclesiasticam; sic ut perinde causa efficiens, ut materialis, genus causę Ecclesiasticæ constituat, *cap. Super quibusdam De verb. sign. c. Ecclesiarum servos* XII. *q.* 2. vel etiam causa injuriarum clerici, pro re seu causa Ecclesiastica accipiatur *c. Pervenit* 2. *& ibi glos. in V. Ecclesiasticis De testib. cogendis*, & sic sub his dicti decreti verbis manifestè contineantur non tantùm spirituales, sed etiam profanæ, civiles, & criminales causæ, De quo in præsenti minor est dubitatio, ex eo, quòd per Concilium provinciale Mechliniense declaratum sit, *sub tit. De correctione Clericorum.* id obtinere tam in criminalibus quàm civilibus causis. Quod cùm vocatis & præsentibus Commissarijs prætacti Capituli celebratum & conclusum, deinde in dicta Ecclesia Buscoducensi, atque adeò in consessu totius Capituli publicatum, & sine ullius contradictione receptum fuerit, non rectè nunc id ipsum, aliaque de jurisdictione Episcopi in con-
12 troversiam trahuntur. * Et ne quidem eo etiam prætextu, quod per dictam congregationem Interpretum Concilij Tridentini ad propositas interrogationes, inter alia responsum sit, *iurisdictionem Episcopis in causis matrimonialibus, criminalibus, alijsque ad forum Ecclesiasticum pertinentibus per decreta Concilij Tridentini concessam c.* 20. *Sess.* 24. *De reform. non se extendere ad eos, qui immemorialem consuetudinem habent de hujusmodi causis cognoscendi.* Nam cùm hæc potestas dicto Capitulo attributa fuerit non ex consuetudine, sed ex dicto indulto & privilegio secundariarum & Collegiatarum Ecclesiarum, idque jam demonstratum sit, Ecclesiæ & Capitulo Buscoducensi per hanc felicem transmutationem, transformationem & translationem in aliam stationem, ademptum esse, consequens est dictum Capitulum prætextu immemorialis consuetudinis non posse retinere aut prætendere hujusmodi jurisdictionem; sed locum esse debere priori parti interpretationis per dictam congregationem factæ, *quòd dictum decretum se etiam extendat ad Decanum & Capitulum ab ordinaria iurisdictione exemptum ex privilegio Apostolico.* Ex qua consideratione minor quoque (re etiam integrâ, ac cessante dicti Capituli saltem tacitâ approbatione decretorum & statutorum dicti Concilij Provincialis) esset dubitatio, num dictis statutis Capitulum se conformare & obtemperare debeat; cùm per decretum Concilij Tridentini ordinatum sit, *cap.* 2. *Sess.* 24. *De reform.* exemptos hujusmodi Concilijs Provincialibus subijci, & ad eorum, quæ in ijs statuta sunt, observationem teneri; & eos, qui nulli Archiepiscopo subjecti sunt, vicinum aliquem Metropolitanum eligere debere, in cujus Synodo Provinciali cum alijs interesse debeant. Vnde in proposito & ipsa necessitas comparendi ad hujusmodi Concilia, & potestas Episcoporum in statuendo, & præsentia vocatorum, ac interesse debentium, & sequuta admissio publicationis sine ulla contradictione efficiunt, ut in hac contentione satis solida non videatur dicti Capituli contradictio, & oppugnandorum hujusmodi decretorum usurpatio, *Innoc. in c. Vestra, De locato. Felin. in c.* 1. *De maior. & obed. & in c. Cum omnes. De constit.* præsertim cùm liberior soleat esse potestas, etiam singulis Episcopis statuendi in præjudicium subditorum, circa ea quæ concernunt exercitium jurisdictionis, *c.* 2. *De maiorit. & obed.*

Ex quibus satis convincitur, improbabile non esse, quod pro parte Reverendissimi Episcopi proponitur de gravioribus & atrocioribus criminibus, quæ merentur degradationem, depositionem, excommunicationem, similesque graviores pœnas, quarum potestatem Capitulum non habet, sed ad Episcopalem jurisdictionem pertinent, soli jurisdictioni Episcopali privativè quoad Capitulum relinquendis: nam cùm per decreta Concilij Tridentini, *d. c.* 20. *Sess.* 24. *& cap.* 14. *Sess.* 25. *ver. supradictorumque*, non ad Archidiaconos (qui in Cathedrali Ecclesia esse solent) nec ad Decanos aut alios inferiores, sed ad Episcopos referatur majorum criminum cognitio ac correctio, & non rectè criminis cognitio subijciatur judicio illius, qui pro modo potestatis sive jurisdictionis suæ crimini convenientem & eo dignam pœnam infligere non potest, *arg. l.* 1. *C. Qui pro sua iurisd. iud. dar. pos. l. Solemus §. fin. De iudicijs l. Scholarium Cod. De off. magist. off. l. Præfectus C. De off. præf. August. l.* 2. *§. constat, De pœnis*: non satis justè Capitulum sibi vindicat eam cognitionem & correctionem criminis, quam jus vel ex solo genere pœnæ ad majorem potestatem refert; cùm ipso jure nulla sit sententia, per quam pœna irrogatur, cujus potestatem condemnans judex non habet, *l.* 2. *Cod. De pœnis l. Non valet C. Ad L. Fl. De plagiar.* Vnde ex juris communis interpretatione ad illum referenda est hujusmodi majoris cognitionis & pœnæ potestas, cujus jurisdictio ad eum porrigitur: † alio- 13
qui de ejusdem hominis delicto bis cognoscendum, bis quoque illud pœnâ coërcendum esset, contra juris regulas, cùm de eiusdem hominis admisso seu delicto sæpiùs quæri non debeat, *l. Licet §. fin. ff. Nautæ caupones stabul.* aut si quæri posset, ut interdum fieri jure permittente potest, *c. Felicis De pœnis lib.* 6. *c. Dilecta De maiorit. & obed.* per cognitionem & punitionem Capituli, majoris pœnæ inducendæ, & sic de crimine iterum cognoscendi potestas Episcopo permissa censeri deberet, ut de correctione Abbatis exempti eleganter respondit Ludovicus Romanus, *consil.* 375. *In proposita.* Ad quod si dictum Capitulum urgere perget, in aliud (quod tamen sub prætextu interpretationis per dictam congregationem factæ omninò avertere laborat) impinget; quòd scilicet post cognitionem & correctionem Capituli, Episcopo licebit in idem crimen iterum inquirere, & si majore pęnâ, quæ in potestate Capituli non est, dignum fuerit, illam infligere, *d. c. Felicis*: nam ea interpretatio ex ratione iuris communis accipienda & restringenda esset ad crimen, cuius pœna ad iurisdictionem Capituli quoque pertinet.

Neque sanè hac in parte multùm refragari, & Reverendissimo Episcopo virtute alicuius exemptionis in faciem resistere debet Capitulum; cũ exemptionis privilegium ex iure communi sic semper restringatur, ut non excludat cognitionem & correctionem Episcopi in delictis; imò etiam in

iuris

contractibus extra locum privilegiatum commissis vel initis, *c. 1. De privil. lib. 6.* qui ut frequentius extra, quàm intra illum committuntur vel ineuntur, ita etiam frequentior esse solet usus jurisdictionis ordinariæ, non tantùm ex dicta novi hujus Episcopatus erectione, & decretis Concilij Tridentini; verùm etiam ex definitione & constitutione juris communis per Innocentium Quartum, *in Concilio generali Lugdunensi*, jam diu antea obtinentis, *d. cap. 1. De privileg. lib. 6.* & per decretum Concilij Tridentini, *Seß. 7. c. 14. De reformat.* iterùm ad usum revocatæ. Cujus constitutionis usum non impedient derogatoriæ clausulæ in dicto privilegio secundariarum Ecclesiarum etiam specialiter quoad eandem constitutionem Innocentij Quarti insertæ; ideo quòd, ut diximus, dicti privilegij quoad prætactam Ecclesiam, de qua hic agitur, usus per novam transformationem in Cathedralem prorsus sublatus sit. Sic quod omnibus his, quæ ad exemptionem vel tollendam tendunt, vel in exemptione restrictionem faciunt, ob oculos positis, eo loco constituantur Canonici, cæterique dictæ Ecclesiæ beneficiati, ut longè consultius sit Episcopi sui moderatam jurisdictionem comiter agnoscere, quàm pertinacius resistendo juris majorem rigorem sibi superinducere; & Reverendissimo Episcopo occasionem dare, ut collimando in dictam Innocentij constitutionem etiam adversus Canonicos solus sibi, non adhibitis duobus Canonicis, jurisdictionem exerceat ex delictis & contractibus extra locum exemptum commissis & initis; & præterea urgendo supratacti decreti *d. Seß. 25. cap. 6.* verba, iisque pressius insistendo, cum ratione & summa probabilitate contendat Capituli omnem jurisdictionem sublatam, & in Episcopum ac deputatos & adhibitos duos Canonicos ex præscripta forma dicti decreti transfusam esse in causis, ex quibus extra visitationem contra Capitulares procedere potest. Nam ut hoc quoque non prætermittatur, efficax admodum est dicti decreti *d. c. 6. Seß. 25.* adversus Capitulum operatio; cùm per illud præcipiatur, ut Capitulum initio cujuslibet anni eligere debeat ex Capitulo duos, de quorum consilio & assensu Episcopus & ejus Vicarius tam in formando processu, quàm in cæteris omnibus articulis, usque ad finem causæ inclusivè, coram Notario tamen Episcopi, & in ejus domo aut consueto tribunali procedere teneatur: cujus sane decreti satis manifesta est forma, quæ nullam Capitulo jurisdictionem ad formam prioris exercitij tribuit, sed moderatur & temperat jurisdictionem Episcopi, ne possit per se in casibus, quibus Capituli privilegium adhuc aliquo modo stare potest, secundùm præscriptum, & tenorem dictæ Innocentianæ constitutionis, *d. cap. 1 De privil. lib. 6.* corrigere aut procedere contra personas in eodem decreto expressas, absque adhibitione duorum Canonicorum; quorum authoritas pendet non ex jurisdictione aut reliquijs jurisdictionis Capitulo olim competentis, sed ex nova dispositione & lege novæ Conciliaris constitutionis ex qua satis manifestè apparet totius Capituli jurisdictionem, si quæ adhuc remanserit, transfusam esse in dictos duos Canonicos Episcopo adjunctos; idque ex necessitate novæ constitutionis, ut non possit dici hæc dictorum duorum Canonicorum deputatio esse merè voluntaria, sed necessaria sine potestate revocationis; relicta solâ facultate mutationis in initio cujuslibet anni. Quæ adjunctio duorum Canonicorum hoc quoque efficit, ut per eam sublata censeatur facultas recusationis adversus dictum Episcopum ex causa cujuscumque suspicionis, si quando observatâ hâc formâ, contra Canonicos seu Capitulares procedet. Neque enim ea adjunctio ob id solùm permissa censeri debet, ut veteris jurisdictionis vestigia extarent, sed ob id quoque, & quidem multò magis, ut tanto minùs querelis & reprehensionibus obnoxius sit Episcopi processus, omnem suspicionem discutiente hac adjunctione duorum Canonicorum totum Capitulum repræsentantium: † 14
ut enim difficilius judex ordinarius ex causa suspicionis recusatur, *gloß. & Doct. in l. Apertißimi De iudic.* ita omnis recusandi potestas aufertur, si vel ex juris dispositione, vel ex consensu partium ei alius adjungatur, *Authen. Si vero contigerit Cod. De iudicijs*: cùm hic sit finis adjunctionis potissimus, ut per recusationem & suspicionum occasionem debita correctio non impediatur vel differatur. Per quæ satis quoque percipitur, per tantam Episcopi, tam ex jure communi, quàm ex bullla erectionis, & decretis Concilij Tridentini concessam majoritatem, superioritatem ac potestatem, non tantùm minores dictæ Ecclesiæ Capellanos, & alios officiatos ministros, verùm etiam Canonicos & in dignitate constitutos in subjectione & obedientia Episcopi esse: majoritas enim inferiorum obedientiam inducit & exigit, cùm ut relativa inter se composita sint, majoritas & obedientia, *extra De maior. & obed.* quæ sic subditos afficit, ut cessante etiam omni juramento ac speciali promissione, ipsos constringat: nam ad inducendam illius obligationem, sufficit legis seu Canonis obligatio; ut necessaria non sit ejus rei scriptura, juramentum, aut promissio, *c. Legabatur eod. tit.*

15 * Dubium tamen non est, quin, si Episcopus velit, singulos etiam Capitulares urgere possit, non quidem ad præstandum juramentum obedientiæ (id enim potest ab his dumtaxat, qui administrationem seu dignitatem aliquam in Ecclesia habent, exigere, *c. Nullus De iureiuran. c. ult. De reg. iuris*) sed ad præstandam manualem obedientiam, hoc est, promissionem exhibendæ obedientiæ & honorificentiæ in manibus Episcopi, *c. His quæ De maior. & obedient.* In qua præstanda, qui negligens aut contumax erit, per censuras Ecclesiasticas ad officium cogi potest. *c. Quod super eod. tit.* Imò si de inobedientia aut rebellione aliquis suspectus erit, etiam ad jusjurandum cogi poterit, non sufficiente ad hoc necessitate ordinis aut loci, quem in Ecclesia clericus obtinet, *cap. cum in Ecclesijs d. tit.* Et sanè perquàm absurdum esset per dictos Capitulares dicto Reverendissimo Domino Episcopo non promitti aut præstari obedientiam, cui ex Iure communi, ex decretis Concilij Tridentini, *d. cap. 6. Seß. 25.* atque etiam per Bullam erectionis hujus novi Episcopatus & Eccles.

Cathedralis permittitur convocandi seu indicendi Capituli, vota exquirendi, ex illis concludendi potestas, & omnium rerum agendarum præcipua authoritas; quam sine obedientia exerceri non est possibile.

Illud autem satis improbabile est, quod Procuratores dicti Capituli, ut ad suum sensum pertrahant dicti Concilij Tridentini decreta, de ordinarijs & ordinariorum authoritate & potestate loquentia, existimant & contendunt, per ordinarios non semper Episcopos, sed etiam inferiores vel ex jure communi, vel ex privilegio ordinariam jurisdictionem in suos subjectos habentes significari; præsertim in eo decreto, *d. cap. 20. Sess. 24.* quo *omnes causæ ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiamsi beneficiales sint, in prima instantia coram ordinarijs locorum dumtaxat cognosci debent.* † Nam
16 quamvis recte ordinarius judex quoque dicatur, quisquis à Canone, lege, vel consuetudine jurisdictionem habet, *gloss. in c. Ordinarij in V. locorum De off. ord.n. lib. 6.* in dubio tamen ordinarij appellatio per excellentiam referenda ad Episcopum, qui per totam suam diœcesin in jurisdictione ordinaria fundatam habet intentionem & in jurisdictione universalis est, *Archid.ac. in d. c. Ordinarij, in princ.* præsertim ubi ex re subjecta deprehenditur de Episcopis magis, quàm alijs inferioribus Iudicibus agi, *Pet. Anchar. in d. c. Ordinarij*; & inferioribus ejus rei, de quâ agitur, potestas non est. Quæ cùm per dicta decreta partim sublata, partim mirum in modum restricta sit, & quibus casibus permissa censeri potest per supramentionatum Concilium provinciale, *sub tit. De correctione clericorum*, ita sit composita ut præventioni locus sit; dubium non est, quin Episcopi universalis ordinarij potestas semper & ubique sit exuberantior & major.

Quæ majoritas & immediata dicti Episcopi ad dictum Capitulum superioritas, sic uti præmittitur sublato privilegio exemptionis ex indulto secundariarum Ecclesiarum, hoc quoque postulare videtur, ut à sententijs Capituli utique ad Episcopum, ut ab inferiore ad superiorem appellare, aliaque juris subsidia, in quibus superioris authoritas necessaria est, ab eo petere liceat, non obstante quòd idem Episcopus Buscoducensis ejusdem Ecclesiæ quoque sit Canonicus, & cum deliberatur aut quid aliud agitur non ut Prælatus, sed ut Canonicus Capitulo intersit, ut aperto jure decisum est, *c. A collatione De appellat. lib. 6.* Remotâ enim exemptionis consideratione, si quæ manet aut relinquitur dicto Capitulo jurisdictio, illa non nisi ordinaria esse potest; & ob id ex inferiore gradu seu ordine subjecta est majori judici, ad quem provocandum est, *c. Dilecti d. tit.*

Cùm igitur eo loco constituta sit dicti Reverendissimi Episcopi majoritas, superioritas, & jurisdictio, ut eam non tantùm adversus Capellanos, sed etiam contra Capitulares, secundùm juris communis dictorumque decretorum præscriptum exercere possit, Reverendissimi Domini arbitri erit ex judicio prudentissimorum Assessorum, sic rem omnem æquabili ratione componere, ut salvâ manente dicti Episcopatus erectione salva quoque maneat quæ inde competit Episcopo superioritas & jurisdictio, cessentque deinceps omnes contentiones inter eundem Episcopum & suum Capitulum, quæ sine gravi scandalo & offendiculo esse nequeunt.

De judicijs & foro compet.

SVMMARIVM.

Iurisdictio Episcopalis in exemptos.

1. *Pij IV. indultum seu motu proprio, ut Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati possint procedere contra quoslibet exemptos.* *Iurisdictio consuetudine acquiritur.*
2. *Translatio fit cum oneribus rei translatæ.*
3. *Capitulum qualem iurisdictionem habere possit.*
4. *Papa vel princeps iuri quæsito non censetur derogare.*
5. *Papa exemptorum Iudex immediatus.*
6. *Superior administrationi inferioris se non facilè intromittere debet.*
7. *Præventio quando locum habeat.*

CONSILIVM LXIII.

SANCTISSIMVS Dominus noster Pius Papa Quartus motu proprio, sub data pridie nonas Septembris anno 1560. concessit & indulsit omnibus Archiepiscopis & Episcopis in Archiepiscopatu seu Episcopatu suo residentibus inter alia, ut tamquam à Sede Apostolicâ delegati in quibuscumque civilibus, criminalibus, vel mixtis causis contra quoscumque clericos sæculares particulares, atque etiam regulares extra eorum monasteria degentes, quomodolibet exemptos authoritate Apostolicâ procedere, & delinquentes juxta eorum excessus corrigere, omnemque jurisdictionem in eos exercere possint, aliaque facere, quæ ipsa Apostolica Sedes facere & exercere posset, adjectis clausulis irritantibus & derogantibus. Hujus Privilegij & concessionis authoritate Reverendissimus Dominus Episcopus Middelburgensis in suo Episcopatu residens, adversus quemdam D. Lambertum Canonicum Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Levini Ziriczeensis in suo canonicatu residentem ob stuprum violentum per eum commissum procedere, & eundem ad examen suum evocare cœpit, emisso citatorio pœnali adversus dictæ Collegiatæ Ecclesiæ Decanum & Capitulum, præfatum Dominum Lambertum ob idem delictum in carcere detinentes, & eundem Reverendissimum Dominum Middelburgensem in puniendo hoc crimine prævenientes. Quæritur itaque, an hic conatus Reverendissimi Domini Episcopi quantumvis pius & bono zelo susceptus, juri sit conformis, & cujus in cognoscendo puniendoque hoc crimine, potior sit causa?

Et quoniam veritas ubique præferenda est, arbitramur prędicti Capituli jus esse potentius, præfatumque Reverendissimum Dominum limites delegationis Apostolicę excedere. Ad quod demonstrandum dicimus, notoriam & evidentem esse dictæ Collegiatæ Ecclesiæ in capite & membris ab ordinaria jurisdictione exemptionum, tam ex fundatione per Albertum de Bavaria Hollandiæ & Zelandiæ Comitem, primaque ejus per Episcopum

Traiectensem (cuius Diœcesis per totam Zelandiam tunc extendebatur) erectione & approbatione dictæ fundationi accedente, *anno* 1378. quâ aperte eidem Ecclesiæ inter alia concessa est cognitio & correctio delictorum, reservatâ sibi solâ potestate supplendi negligentiam, si in exhibenda iustitia aut facienda correctione Decanus & Capitulum notabiliter negligentes essent; quàm ex speciali Sedis Apostolicæ per Bonifacium concesso indulto, quo confirmatis omnibus antecedentibus privilegijs ab omni iurisdictione, potestate ac dominio loci ordinarij & Metropolitani, ac aliorum quorumcumque iudicum ordinariorum & officialium totaliter ac perpetuò exempta est prętacta Ecclesia, cum omnibus membris ac suppositis suis; sic quòd ex accessione Pontificiæ exemptionis, neque de potestate, neque de iurisdictione Capituli quicquam ampliùs dubitari possit: *
1 præsertim propter longęvum visum & exercitium huiusmodi iurisdictionis criminalis per Capitulum à prima huius Collegij erectione in quibuscumque etiam delictis exercitæ: adeo ut adversus ordinariam iurisdictionem plenissimè etiam præscriptum sit, & ex adminiculo præscriptionis neque de iure, neque de facto ampliùs quæri possit de huiusmodi iurisdictionis soliditate; cùm etiam sola præscriptio ac consuetudo ad sic acquirendam iurisdictionem sufficiat, *Oldradus cons.* 251. *Nos Rheginus Archiepiscopus, & cons.* 172. *Quia omnes nu.*8. Quin autem prætacta exemptio per Episcopum Traiectensem concessa iure subsistat dubium non est *Oldrad. d. nu.* 8.

Nec quicquam ad resolutionem huiusmodi sic concessæ iurisdictionis facit, quod dismembrato nunc Episcopatu Traiectensi, eoque in Archiepiscopatum erecto, ea pars, quæ Comitatui Zelandiæ subest, ab eius obedientia ac regimine Episcopali sit exempta, & in novũ Episcopatum Middelburgensem erecta, & inde quoque resoluta videatur potestas Episcopi Traiectensis, & per consequens peremptum privilegium exemptionis seu iurisdictionis; ut resoluto iure datoris plerumque resolvi solet ius accipientis, *l. Lex vectigali*
2 *De pignor.* † Nam ea resolutio hoc privilegium non contingit, sed quoad illud aliaque, quæ in Zelandia sunt resolutio non est, sed tantùm translatio locorum ad novum Episcopum; cuius translationis potestas tanta non est, ut rei seu translati loci privilegia adimat, sed rem & locum in eadem conditione relinquat, *l.* 2. §. 1. *De privileg. credit. Tempus in fine De re iud. Felin. in c. Quia iudicante De præscript. sub fin.* sicut translatio bonorum intelligitur fieri cum oneribus suis, *l.* 1. §. *pro secundo C. De Cad. tollen. c. fin §. porro De off. iudic. ordin. lib.* 6. *Phil. Decius cons.* 157. *Queritur De expensis nu.* 3. Atque ita cùm hæc Episcopi Traiectensis concessio Episcopum Middelburgensem ut surrogatum afficiat & constringat, nihil per ipsius Reverendissimam Gratiam fieri debet, quod dicto privilegio repugnet: huiusmodi enim concessio Episcopalis mera arbitraria, & ad nutum revocabilis non est, sed perpetua; quia scilicet in contractum perpetuumque privilegium transijt, *Ant. De Butrio in c. At si clerici §. de adulterijs & in c. novit. De iudic.* ob id, quòd primæ fundationi atque erectioni huiusmodi lex dicta sit. Cùm alioqui iuri communi satis consentaneum sit, maiores Ecclesiæ Prælatos sese non immiscere iurisdictioni inferiorum etiam subditorum, nisi ob intervenientem negligentiam minorum seu inferiorum Prælatorum: quod indubitatissimè procedit, vbi ad inferiorem iurisdictio pertinet de iure communi, privilegio, vel consuetudine, *c. Irrefragabili, & ibi Filin. in princ. de off. iudic. ord.* * Quæ quidem specialis per Episcopum facta concessio illam disputationem avertit, an graviorum delictorum, quale est istud, quod de stupro proponitur, coërtio ad hoc Capitulum pertineat? 3 Nam etsi iure communi leviorum tantùm criminum & excessuum coërtio huiusmodi Capitulis permissa videatur, *DD. in d. c. Irrefragabilis*; specialis tamen in ipsa fundatione & erectione facta correctionis potestas, ad omnia extendi debet, ut aliquanto plus concessum videatur, quàm tacente fundatore, vel erectore jus adjecisset. Et quamvis hîc non de jurisdictione ordinaria ac Episcopali agatur, cui prætactum Reverendissimi Domini Episcopi citatorium minimè innititur, pro qua avertenda prædictæ considerationes tantùm facere videntur; ad rem tamen propositam definiendam plurimùm conferunt: ob id, quòd delegatio Apostolica, cui Reverendissimus Dominus innititur, respectum tantùm habeat ad exemptiones Apostolicas, non etiam ad eas, quæ jure subnixæ sunt; qualis est hujus Capituli Ziriczeensis ex fundatione & erectione per specialem Episcopi concessionem exemptio; cui, quia singularis & specialis est, neque eidem considerationi, quam tunc verosimiliter S. D. N. Papa præ oculis habuit, subjacet, non præsumitur verbis tam generalibus derogatum: † quia quæ specialem notam 4
habent, specialem quoque exceptionem aut derogationem postulant, *l. Item apud Labeonem. §. ait prætor De iniur. l. Si servus communis De stipulat. servor. l. Doli clausula* 119. *De verb. oblig.* cùm non præsumatur Papa vel Princeps juri quæsito in præjudicium obtinentis facilè derogare voluisse. *l.* 2. §. *Si quis à Principe Ne quid in loco publ. latè Lud. Gomes. in regul. De iure quæsito non tollendo.* Quinimò cùm jurisdictio, de qua nunc controversia est, non innitatur exemptioni, neque in consequentiam exemptionis Capitulo obvenerit, sed singulari concessioni, quæ eodem tenore etiam quibusvis subditis fieri possit, *l.* 1. *De off. eius cui mand. est iurisdictio*; bonâ ratione dici potest hanc delegationem, quæ tantùm respectu exemptionis & adversus exemptos concessa est, ad hanc concessionem non pertinere.

Sed ne in eo tantùm consistamus, quocumque jure censeatur hæc jus dicendi & corrigendi potestas, verissimum semper est, nihil derogatum esse per hoc privilegium seu delegationem Apostolicam. * Pontifex enim vices suas tantùm delegavit: 5
ut quemadmodum is suâ amplitudine inter cæteros exemptorum immediatus est superior, & delicta exemptorum in capite & membris coërcere ac plectere potest, ita quoque mandare, *extr. De off. & potest. iud. deleg. D. De offic. eius cui mand. est iurisd.* Sed tamen mandando nihilo amplius, nec aliud concedere unquam præsumitur, quàm habet, *d. l.* 1. §. 1. *De off. eius.*, nec mandatarius seu delegatus ampliùs

quatenus opus est novâ concessione, ut tenor ipsarũ
2 literarum demonstrat † idque additâ clausulâ, *ex certa scientia*, cujus vis & potestas tanta est, ut per se, nullâ etiam factâ mentione novæ concessionis, qui sic confirmat, non tantùm confirmare, sed etiam dare intelligatur, si dandi aut concedendi àb initio seu de novo facultatem habet *cap. pen. & ibi Panormit. num. 5. De confirm. utili vel inut.* nam inducit præsumptionem plenitudinis potestatis, & effectum derogationis omnium, quæ in contrarium militant. *And. Gail. pract. obser. lib. 2. obs. 56. nu. 14.* Usque adeò ut etiamsi confirmatum esset nullum vel invalidum, validaretur per hujusmodi potestatem habentis confirmationem, cui addita est clausula, *Ex certa scientia. Car. Molin. ad consuetu. Paris. §. 5. nu. 69. tit. 1.* multò magis cùm ultra confirmationem adjicitur nova concessio, ut in literis dicti privilegij conspicitur.

Cùm igitur dubium nullum sit, quin summus Pontifex possit concedere exemptionem ab ordinaria jurisdictione *c. 1. & ibi gloss. in V. exemptionis De privileg. libr. 6. c. Frater, versic & cum opertuisset XVI. q. 1.* nulla quoque sit dubitatio, quin tenor dicti privilegij exemptionis, continens clausulam, *Ex certa scientia*, & præterea specialem & expressam novam concessionem exemptionis, ab omnimoda jurisdictione ordinarij; planum est & apertum dicto Domino Officiali ordinariam jurisdictionem exercenti, adversus citatos nullam competere jurisdictionem in hac causa.

Nec dici potest, quod usus huius privilegij dictis citatis & eorum Ecclesiæ sit præreptus per hoc, quòd Ecclesia Sancti Germani Thenensis amplius non sit de, seu sub Diœcesi Leodiensi, sed per dismembrationem Episcopatus Leodiensis, &
3 erectionem Archiepiscopatus Mechliniensis inclusa intra terminos diœcesis Mechliniensis * nam hujusmodi dismembratio & alteratio fit, & facta intelligi debet, sine præjudicio privilegiorum antea competentium; illa enim, incecisa, dismembratâ, & alteri diœcesi subjectâ Ecclesiâ, salva manent & perdurant, ut in his terminis expresso jure decisum est, *c. Ad Apostolatus De concess. præbend. in Extravag. Ioannis XXII.* Et sunt hæc manifestiora, quàm ut longâ deductione comprobari debeant; cùm idem in usu quotidiano observare liceat, in alijs omnibus Collegiatis Ecclesijs, quæ Lovanij, Diesthemij, Leeuwis, Arschoti sunt, quæ itidem fuerunt olim Leodiensis, nunc verò Mechliniensis diœcesis limitibus inclusæ sunt.

Cui tam apertæ exemptioni nil derogat Concilij Tridentini locus, per Advocatum Actorum designatus, *Sess. 24. de reform c. 11.* Nam in illo, aut quocumque alio in eodem Concilio non conspicitur aliqua exemptionum priùs ritè concessarum revocatio aut abolitio, sed tantùm in usu quoad certas personas restrictio: quinimò pluribus locis ejusdem Concilij præsupponitur, imò etiam approbatur usus hujusmodi exemptionum, *Sess. 7. c. 8. & Sess. 14. c. 4.* ita ut quæ expressè revocatæ non inveniuntur, adhuc stare dici debeant, *l. Sancimus C. De testam.* Nec quicquam obstat, quòd per idem Concilium Tridentinum renovata, & in usum revocata sit Innocentij Quarti in Concilio Lugdunensi ædita constitutio, *d. cap. 1. De privil. lib. 6*, quâ cavetur, quod exempti, ratione delicti, sive contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, possint coram locorum Ordinarijs conveniri, si delictum commissum, aut contractus initus est extra locum exemptum. Nam ea constitutio, ejusque innovatio tam præcisa non est, quin per Sedem Apostolicam illi derogari possit; prout eidem in hoc, de quo agimus, privilegio derogatum esse reperitur; non per clausulas, sed per specialem & individuam derogationem, factâ expressâ mentione dictæ constitutionis Innocentij Quarti: cujus generis derogatio, ex sententia Ioannis Andreæ, *in d. c. 1. De privileg. lib. 6. in princ*, quam alij omnes interpretes approbant, *Anchar. in d. c. 1. n. 2. & ibid Phil. Franc. nu. 1. Domin. Gemin. nu. 9.* est omninò valida, & effectum atque usum exemptionis, latiùs porrigit, etiam ad eos casus, ubi delictum commissum, vel contractus initus, aut res, de qua agitur sita est extra locum exemptum; ut conceptis & formalibus verbis in hoc privilegio expressum est. Ita ut nihil curandum sit quod Actores allegant de non extendendo hoc privilegio ad casum præsentem, in quo agitur contra rapientes aliena, atque invasores & expilatores alienæ hæreditatis: nam indeterminata dicti privilegij concessio, mentionem faciens de delicto & contractibus, ad cujuscumque generis delicta & contractus extendi debet, ex natura indeterminati sermonis, qui æquivalet universali, *l. Si plurib. & ibi Bart. De legat. 2. & in l. Omnes populi De iustit. & iure, Io. Andrea, Archidiac. & Do. Gemin. in c. Vt circa, De elect. li. 6.* cùm nulla sit ratio cur privilegio locus non sit etiam in casu spolij aut expilationis.

Nihil etiam prodest Impetrantibus ea allegatio, quòd hoc judicium cœperit per arrestum bonorum sub laicis personis existentium: nam cùm ea bona pertineant ad citatos, nihil aliud est hujusmodi arrestum, quàm indirecta citatio eorum, quorum bona sunt; hi autem sunt in ea qualitate, ut nec directè vel indirectè conveniri possint coram ordinario Iudice virtute dicti privilegij † 5
exemptio enim hæc & personas, & eorum bona respicit; quia personæ quodammodò cohærent, ideòque eodem privilegio, quod personæ competit, frui debent, *c. Ecclesiarum servos XII. q. 2. gloss. in c. fin. De vita & honest. clericor. vet. Rebuff. ad constitut. Reg. de literis obligat. art. 2. gloss. 1. nu. 106.* † Pro- 6
inde arresta hodierna, quæ à jure communi recedunt, & regulariter prohibita sunt, nisi quatenus jure, consuetudine, vel privilegio apparet esse permissa, *Carol. Molin. ad consuet. Paris. tit. 2. §. 52. nu. 2.* nihil aliud sunt, quàm obliquæ citationes, & in jus tractiones; quæ ob id etiam relaxantur per comparitionem ejus, cujus bona sunt, & resolvuntur in simplicem citationem datâ saltem cautione de sistendo juri, *l. Si fideiussor. §. fin. Qui satisdar. cog. Nic. Everar. cons. 102. Venerabilis Domine.* prout in hac caussa factum est; in qua per satisdationem citatorum speciali decreto relaxatum est hoc arrestum bonorum, manente adversus eosdem Reos solo effectu citationis, qui propter prædictam exemptionem aliquis esse non potest; & ne quidem per satisdationem de sistendo juri * Nam 7
illa satisdatio non excludit facultatem allegandi privilegij aut declinandi forum; nisi hujusmodi pri-

privilegio expressè renunciatum sit, *d. l. Si fideiussor in fin. princ. ff. Qui satisd. cog.* cùm & judicio sistat, qui comparet, & privilegium suum allegat *l. Si quis ex aliena De iudic.* Vnde etiam est, quòd Venerabilis Dominus Officialis relaxando hoc arrestum sub hac cautione expressè adjecerit, *de stando iuri coram eo iudice, qui huius causæ iudex competens declarabitur:* per quod decretum tolluntur omnes cavillationes, quæ de seriùs proposita hac exceptione exemptionis & prorogata iurisdictione Venerabilis Domini Officialis proponuntur.

Sic concludentes, partes Venerabilis Domini Officialis esse, ut decernat se non esse causæ & partium hujusmodi judicem competentem.

De judicijs & foro compet.

SVMMARIVM.

Iurisdictio ordinaria quoad monachum exemptum.

1. *Monachus ad curatum beneficium præsentatus, an possit per Abbatem revocari sine consensu diœcesani. Iurisdictionis incompetentia continet insanabilem nullitatem.*
2. *Privilegiatus citatus comparere, & de privilegio excipere debet.*
3. *Clausula iustificatoria in præcepto omissa vitiat præceptum.*
4. *Ordinarius non supplet negligentiam exemptorum.*
5. *Ordinarius potiùs ordinariâ, quàm delegatâ potestate procedere præsumitur.*
6. *Monachus servo ac filio-fam. comparatur, & de iniuria non agit contra suum Prælatum.*
7. *Servo inhumaniter tractato etiam adversus dominum succurritur.*
8. *Monachus à suo Prælato male tractatus apud quem conqueri possit.*
9. *Ordinarius exemptorum privilegijs deferre debet.*
10. *Præsentatus à Prælato regulari ad Ecclesiam parochialem non potest per eundem sine consensu Episcopi inde removeri.*

11.16.18. *Intellectus* c. 1. De Capell. monach. lib. 6.

12. *Vicarij monachi non sunt perpetui.*
13. *Monacho beneficium perpetuò committi non debet.*
14. *Monacho facta provisio, non expresso, quòd sit Monachus non valet.*
15. *Monachorum beneficia sunt manualia.*
17. *Monachus Ecclesiæ alicui præfectus non desinit esse obedientiarius.*
19. *Exempti multis modis gravantur ab Ordinarijs.*
20. *Statutum, ut non liceat Monachum ad suum Monasterium revocare, non valet.*
21. *Verba statutorum ad intellectum iuris communis trahenda.*
22. *Arresta & sequestra iuri communi repugnant.*
23. *Brachium sæculare quando invocandum.*

CONSILIVM LXV.

RIGOROSÆ admodùm, & sine juris ac praxis intellectu compositæ, nullitatisque vitio obnoxiæ sunt literæ arrestatoriales, inhibitoriales, tacitè citatoriales, & brachij sæcularis invocatoriales, quæ sub nomine Reverendissimi D. Episcopi Namurcensis adversus Reverendum Dominum Abbatem & Monasterium Bonæ spei Ordinis Præmonstratensis duodecimâ mensis Augusti novissimè præteriti decretæ, expeditæ, & executioni mandatæ sunt; ob eam prætextam causam, quòd idem Reverendus D. Abbas fratrem Augustinum Gaurensem suum, dictique sui Monasterij Religiosum, Pastorem, seu Curatum parochialis Ecclesiæ de Corcelles Namurcensis diœcesis, ex dicta parochiali Ecclesia ad suum Monasterium revocaverit, revocatum apprehendi, & carceri cum mala tractatione includi fecerit; ex ea causa, quòd idem Frater Augustinus dicti Monasterij colonū quendam in jus coram Officiali Namurcensi ob denegatam seu dilatam solutionem cujusdam annui reditus, ei (ut prætenditur) ratione dictæ parochialis Ecclesiæ debiti, pertraxerit; quoipso eædem literæ asserunt jurisdictionem dicti D. Episcopi multipliciter lædi. Quæ dictarum literarum vitia paucis detegendo, initiumque à nullitate faciendo, hoc in primis proponitur, * 1
nullam in quocumque Iudicis seu superioris præcepto, vel alio actu judiciali, seu jurisdictionali, maiorem esse nullitatem, quàm quæ ex defectu jurisdictionis causatur: quippe impunè non paretur judici non tantùm qui extra suum territorium, sed & qui supra suam jurisdictionem jus dicit, *l. ult. De iurisd. om. iudic. l. Non videtur. De. iud. latè Sebast. Vantius de nullitat. tit. de nullit. ex defectu iurisd.* Vnde quicquid ab incompetente iudice judicialiter vel extra judicialiter statuitur, decernitur, mandatur, aut judicatur, pro non acto est, *l. 1. C. Si à. non compet. iud.* nec quemquam constringit, *l. ult. C. d. t. l. privatorum. C. De iurisd. omn. iud.* Cùm igitur per notoria privilegia Apostolica totus Ordo Canonicorum regularium Præmonstratensium in capite & membris, suisque bonis omnibus sit exemptus è jurisdictione ordinaria & immediatè subiectus Sedi Apostolicæ, sequitur, quòd ex ordinaria dicti Episcopi jurisdictione nihil adversus illum seu illa statui possit.

Et quamvis aliàs Ordinarij Iudicis citatio adversus exemptum seu privilegiatum hoc saltem 2
arctet citatum, ut comparere, & privilegium suum allegare debeat, & sic à necessitate ulteriùs comparendi judicemque agnoscendi liberetur, *l. Si quis ex aliena De iudic. c. Cum persona De privil. lib. 6.* eoque id non faciente, acta per judicem quamvis in specie incompetentem propter fundamentum generalis iurisdictionis, non sint ipso iure nulla, *Castren. in d. l. Si quis ex aliena:* non arctat tamen perinde aut constringit illum, cuius exemptio est notoria, & quam iudex nullâ probabilitate potest ignorare, *latè Ioan. Andr. in c. Scienti. De R. I. lib. 6.* Qualis proculdubio est exemptio Ordini Præmonstratensi concessa; cuius ignorantiam neque R.mus Episcopus, neque eius Officialis in magno & longo usu prætendere possunt. Cùm alioqui res hîc excedat terminos nudæ simplicisque citationis per ius iudici ordinario permissæ (in qua tantum periculi aut incommodi non consistit) sed habet longiorem in iurisdictione progressum, per sequestrationem fructuum & redituum dicti Reverendi D. Abbatis, & sui Monasterij, * idque adhuc nullâ iustificatoriâ clausulâ ijsdem 3
literis

literis inserta, cujus omissio hujusce modi pœnalia præcepta, seu executiva mandata, cùm ab illis judex litis initium facit, omninò vitiat, *Castren. in l. De pupillo. § Meminisse nu. 4. De novi oper. nunc. Ioan. de Amicis cons. 35. Magnifice Domine nu. 4 Steph. Bertrand. cons. 156. Præcepta quæ vol. 3. part. 2. repetitio cons. 155. vol. 5.* Quę clausula justificatoria si fuisset his literis inserta, & sic Domino Abbati facta potestas dicendi aut allegandi causas & rationes, cur hujusmodi arrestum fieri, aut idem Abbas Procuratori fiscali super prætensis excessibus respondere non deberet; ex comparitione & oppositione D. Abbatis res hæc pro nuda & simplici citatione haberi potuisset, *DD. in d. §. Meminisse. Bald. in l. 2. nu. 7. versic. venio ad citationem C. De Episc. audien.* Ad quam idem Abbas facillimè potuisset citantis jurisdictionem declinare ex allegatione & probatione suæ exemptionis per exhibitionem Bullarum Apostolicarum: quia exemptio ordinario judici omnem jurisdictionem in exemptum eripit, & maximè in delictis & excessibus; etiamsi exemptus delictum commisisse dicatur in rem non exemptam.
4 † Vnde est quòd Ordinarius ex ordinaria sua potestate non possit supplere negligentiam Prælati exempti, sed delegatâ seu Apostolica *Clement. 1. De supplend. negl. Prælat.* id quod Ioannes de Imola à negligentia extendit ad alia, *in d. Clem. 1. nu. 8.*

Cùm igitur hæ literæ ex ordinaria potestate sint decretæ, nullâ factâ mentione Apostolicæ seu delegatæ, ex defectu talis jurisdictionis in exemptum censeri debent nullæ: nam id omninò necesse est, cùm ex discrimine & differentia qualitatis modus
5 jurisdictionis dependeat. * Vt enim naturalis seu communis & ordinaria causa in quocumque dubio, & in plures partes propendente actu, potius quàm accidentaria seu extraordinaria præsumitur, *l. Qui habet De tutel.* præsertim ubi naturalis & accidentariæ concursus non permittitur, *gloss. in d. l. Qui habet in verb. cum magis*: ita quoque in exercitio jurisdictionis, concurrente in eundem judicem ordinariâ & delegatâ potestate, præsumitur potiùs ordinariæ exercitium, quàm delegatæ tamquam accidentariæ jurisdictionis; & Iudicem utrâque hâc qualitate præditum potiùs ut ordinarium, quàm ut delegatum actum jurisdictionalem facere per respectum ad naturalem seu ordinariam potiùs, quàm accidentalem & extraordinariam potestatem, *Andr. Barbatia consil. 88. Mihi videtur nu. 15. vol. 3.* Vnde est quod Fredericus de Senis *cons. 130. Factum est tale, quidam Dominus nu. 3.* apertè scribat, processum Episcopi seu ejus Vicarij habentis ordinariam & Apostolicam authoritatem, non tantùm ex speciali Pontificis delegatione, sed etiam ex generali Canonis dispositione (ut in multis casibus id ita constitutum est, *Clem. Quia contingit De relig. domib. Clemen. 1. De suppl. neglig. prælat.*) esse omninò nullum, si cùm illum ordinariâ potestate facere non potest, eundem faciat nullâ qualitate expressâ; ob id, quod nullâ expressione factâ censeatur actum facere suâ ordinariâ, non alienâ delegatâ potestate. Ex qua ordinaria cùm non possit in proposito R.mus Episcopus aliquid in dictum Abbatem, aut ejus bona facere, propter notoriam illorum exemptionem, & non constet, quòd ex delegata seu Apostolica voluerit, detegitur aperta pugna inter voluntatē & potestatem: quod enim vult ex ordinaria potestate, non potest; & quod potest, se velle non declarat *c. Cum super De off. & potest. iud. deleg. l. Multum interest C. Si quis alteri vel sibi &c.* Non voluisse autem R.mum Dominum Episcopum uti delegatâ potestate, verba dictarum literarum manifestius demonstrant per hoc inter alia, quòd causam hujus arresti, inhibitionis, & processus super excessibus fundet; super assertione & vindicatione suæ ordinariæ jurisdictionis, quam prętendit lędi per D. Abbatis hoc factum circa suum Religiosum ob colonum in jus coram suo Officiali vocatum; item per hoc, quòd prætendat D. Abbatem contravenisse statutis synodalibus Archiepiscopatus Cameracensis, quæ ordinariam, non Apostolicam seu delegatam jurisdictionem contingunt; cui ordinariæ jurisdictioni cùm præfatus Abbas, eiusque Monasterium ac bona subiecta non sint nihil potest contra illum authoritate ordinariâ dicti Episcopi statui aut decerni: sed si ea in parte quicquam per dictum D. Abbatem peccatum aut excessum existimari posset, deberet de ea re Abbas coram suo superiore, cui subiacet, conveniri; & minimè in causam trahi coram dicti R.mi Episcopi Officiali judice per omnia illi incompetente. Tantoque minus, quòd præfatus R.mus Episcopus per huiusmodi arrestum, & criminalem velut processum procedat ob iniuriam, quam prætendit D. Abbatem pręfato fratri Augustino suo Religioso per dictam apprehensionem, & incarcerationem fecisse; & id quidem disertis & directis his verbis: *Donec & quousque dictus D. Abbas iniurias dicto Fratri Augustino illatas realiter & cum effectu reparaverit, & cautionem dederit de ulterius ipsum non molestando aut inquietando;* in quo sanè latet magna juris imperitia. 6

Est enim indubitati juris Monachum servo, aut saltem filio-familias æquiparari, & ad illorum conditionem redactum esse, *Innoc in c. Cum olim 2. De privileg. Bart. in l. 1. De stipulat. servor. nu. 3. DD. in c. In præsentia De probat. Bald. & alij in l. Deo nobis C. De Episc. & cler. Bart. & alij in l. 1. De vulg. & pupil. subst.* ac proinde ut filius-familias, multo minus servus, nullam actionem aut querelam injuriarum adversus patrem aut dominum habet, etiamsi atrox sit injuria, *l. Prætor edixit. §. sed & si quis ex liberis. De iniur.* ita multo minùs Monachus in potestatem sui Prælati redactus, qui propter bonum obedientiæ, cujus vinculum arctiùs illi injicit professio monastica, non potest cōqueri de aliqua injuria sibi per suum superiorem illata: cùm quicquid illi per superiorem fit aut iniungitur, præsumatur pro salute factum & iniunctum, *cap. Reprehensibilis in fine De appellat.* Et adeò quidem ut nec magis ei liceat tunc, cùm aliquo modo per suum Prælatum velut manumissus est, hoc est, ad Prioratum aliquem aut curatam Ecclesiam translatus: est enim eo casu Religiosus similis liberto, cui non permittitur injuriarum actio adversus suum patronum, nisi ob atrocem injuriam, etiamsi flagris & verberibus mediocriter per eum pulsatus, imò etiam vulneratus fuerit *d. l. Prætor §. præterea vers. sed si flagris.* † Verum quidem est, etiam servum nimis inhumaniter, nimiâ intolerabilique asperitate per 7 domi-

dominum malè tractatum, adversus dominum audiri, §. *sed & maior asperitas Instit. De his qui sui vel alien. iur.* & in plerisque alijs causis servum adversus dominum in judicio consistere posse, *l. Vix certis D. De iudic.* ut idem quoque monacho adversus suum Prælatum, si pessimè ab eo tractetur, permittendum esse videatur, *Baldus & Castren. in d. l. Vix certis Ioan. Faber in §. sed hoc tempore Institut. De his, qui sui vel al. iur. sunt*; imò eo casu per Abbatem litis expensæ illi etiam ministrari debeant, sicut generaliter tradit Ioannes Faber, *in d. §. sed hoc tempore sub fin.* cuicumque subjecto permittendum id esse, ut ubi duriùs tractatur per suum Superiorem, ad sævitiam id reputari possit, adeoque eo casu subjectum eximi à subjectione & jurisdictione illius, & ea in parte per judicem ex officio sic gravato & oppresso succurrendum & providendum esse, *l. Illicitas. §. ne potentiores. De off. præsidis*: sed inde non consequitur, quòd præfatus R^mus Episcopus, aut ejus Officialis se huic rei interponere
8 debeat vel possit. † Permittitur quidem id etiam monacho, non apud quemvis judicem, sed competentem; apud eum scilicet, qui Abbatis superior & competens judex est: huic enim rectè supplicare potest Monachus, si exorbitantius à suo Prælato malè tractetur; vel si irrationabiliter à cura, cui præfectus fuit, ad monasterium revocetur, *Ioan. Andrea & Geminian. in c. Cum singula De præben. lib. 6. Ioan. de Imola in Clemen. 1. nu. 44. De supplend. neglig. prælat.*

Cùm ergo neque R^mus D. Episcopus, neque ejus Officialis ex ordinaria jurisdictione sint præfato D. Abbati notoriè exempto competentes judices, non potest hic Frater Augustinus ad eos contra proprium Abbatem recursum habere, multò minùs illi se huic rei ultrò interponere, sed debet hæc res ad superiorem Ordinis, aut saltem ad Sedem Apostolicam deferri, quibus hic Abbas, & ejus Monasterium subjacent: potissimùm quia hoc factum, quod in dictis literis pro causa excessus assumitur, non concernat exercitium curæ animarum; respectu cujus etsi Episcopus se intromittere
9 aliquo modo possit, † ultrà tamen nihil potest, sed debet Apostolicis privilegijs, quibus nituntur exemptiones ab ordinaria potestate, in cæteris reverenter deferre, & nullam in exemptos jurisdictionem usurpare, vel exercere, *d. c. Cum capella c. Ex ore De privileg. c. Per exemptionem De privileg. lib. 6.* Vt proinde etiam in dictis arrestatorialibus literis malè assumatur, quòd dictus Frater Augustinus Episcopali jurisdictioni in omnibus & per omnia sit subjectus. Cum igitur hæc apprehensio, & incarceratio hujus Monachi non respiciat aliquo modo curam, seu exercitium curæ de Corcelles, sed ejus inobedientiam, quod (ut habent dictæ literæ) præsumpserit sine consensu, imò contra prohibitionem sui Abbatis in jus trahere colonum dicti Monasterij, & id quidem contra expressa, & per Sedem Apostolicam multipliciter confirmata, imò illius auctoritate facta statuta, inter alia statuentia, ne Religiosi Ecclesijs parochialibus præfecti lites intentent contra aliquos, multò minùs contra proprios Abbates, aut eorum colonos seu decimatores, nisi de consensu Abbatis proprij & domus vel superioris, & coram Conservatore privilegiorum Apostolicorum; debuit, & potuit hæc illius contumacia, apprehensione, & incarceratione pro discretione proprij sui Prælati coërceri: cui se R^mus Episcopus quoquo modo immiscere non debuit, nec potuit, cùm id sit supra ejus jurisdictionem respectu personarum, in quas nullam potestatem habet, nisi quoad exercitium curæ animarum; ratione cujus superioritatem & jurisdictionem dumtaxat habet *c. 1. De capell. monach. lib. 6.*

Probabilior est alia causa, quæ in narrativa parte dictarum literarum proponitur, quòd Reverendus D. Abbas contra statuta diœcesis Cameracensis dictum Fratrem Augustinum ad suum Monasterium revocaverit; quasi id eidem Domino Abbati non licuerit, propter Bonifacij Octavi Papæ constitutionem *in d. cap. 1. De capel. monach. lib. 6.* quâ constitutum est, quòd *presbyteri, qui ad curam populi per Monachos in eorum Ecclesijs præsentantur Episcopis, & instituuntur ab ipsis (cum debeant esse perpetui) consuetudine, vel statuto quovis contrario non obstante, ab eisdem nequeant Ecclesijs, (nisi per Episcopos ex causa rationabili) amoveri.* Ad cujus confirmationem ultra jus commune in dictis literis adijcitur quoque Capitulum ex statutis Synodalibus Archiepiscopatus provinciæ Cameracensis (sub qua est Episcopus Namurcensis) quo statui *c. 6. De ministr. Eccles.* dicunt Abbates, qui suos Religiosos Episcopo diœcesano loci pro cura animarum in ejus diœcesi exercenda præsentarunt ad beneficia curata, non posse Religiosos hujusmodi diœcesano invito, & sine ejus consensu ad sua beneficia revocare. Probabilior quidem in aspectu, sed non perinde in recessu verior aut justior est hæc causa: 10
* nam in primis quod ad Bonifacianam constitutionem *in d. c. 1.* attinet, loquitur illa de presbyteris sæcularibus, qui ad Ecclesias Monasterio seu alijs exemptis locis incorporatas, ad curam parochialem Episcopo præsentantur; eoque sensu Ioannes Monachi dictam constitutionem accipit, *in d. c. 1.* Cujus rationem hanc adfert Ioannes Imolensis, *in d. Clem. 1. De supplen. neglig. prælat. nu. 45.* quòd presbyteri sæculares amoti à beneficio, in quo semel instituti fuerunt, quò se conferant, non habent; aliter quàm monachi presbyteri, qui ad suum claustrum seu Monasterium revocari possunt, & revocati extra provisionem non sunt, sed provisione sui Monasterij gaudent; ita ut cùm in Religioso revocatio locum habere possit, non in clerico seu presbytero sæculari, qui de claustro seu Monasterio non est, nec illius obedientiarius, major & proclivior sit potestas revocandi Monachi, quàm clerici sæcularis. Vnde non sine mysterio in dicta Bonifaciana constitutione, dicitur non de non revocandis presbyteris, sed de non amovendis, quasi facilior sit revocatio, quàm amotio. Nec sanè mirum si monachus facilius à cura domum revocari possit, cùm ut nihil proprij habere potest, ita non conveniat eum esse perpetuum; † ideoque Ægidius Bellamera scripsit *decis. 702. Supposito.* quòd quamvis Vicarij constituti in Ecclesijs incorporatis sint perpetui, propter institutionem Episcopi, id tamen ad sæculares restringendum sit Vicarios, non ad proprios Monasterij, seu Abbatis præsentantis Monachos: quippe proprius Monachus 11 12

chus sic præsentatus non liberatur, nec absolvitur à jugo & obedientia sui claustri; & ob id adhuc claustralis & obedientiarius dicitur, & habetur, *Freder. de Senis cons.* 134. *Casus talis est.* † Quæ cau-
13 sa est, quòd nulli Religioso aliquod beneficium perpetuò retinendum seu possidendum committi possit; sed sic semper, ut per suum superiorem quandocumque, saltem ex rationabili causa, revocari possit, *c. Cum ad Monasterium* §. *tales*, *c.* 2. §. *priores*, *De statu monach.* Irrevocabilitas namque aliquo modo professioni Monachi repugnare videtur. * Ex quo est, quòd confirmatio, quam
14 Monachus à Papa impetrat super administratione Prioratus, aut alterius beneficij, non expresso, quòd sit regularis seu Monachus, non valeat ut surreptitia; & si id expressit, præsumatur falsa, *c. Ad nostram*, *c. Porrecta De confirm. utili & inut.* Imò quod magis est, si ex Abbatis seu alterius regularis Prælati negligentia collatio alicujus beneficij, vel Ecclesiæ, Monacho seu regulari conferri soliti, fiat jure devoluto per Episcopum, sive suâ in non exemptis, sive Apostolicâ potestate in exemptis Monacho, dicto Abbati seu Prælato subjecto, is nihilo magis sit perpetuus, & irrevocabilis, sed possit liberè per suum Prælatum ad claustrum revocari ex Clementis Quinti constitutione, *in Clem.* 1. *De supplen. negl. prælat.* * Ad cujus constitutio-
15 nis interpretationem Cardinalis Zabarella *in d. Clemen.* 1. §. *præmissa nu.* 7. docet hujuscemodi Monachorum beneficia manualia dici, & velut ad beneplacitum conferri, *benedict. Capra d. conclus.* 73. *nu.* 4. & non tam esse beneficia, quàm obedientias, *c.* 2. *versic. prioratus. De statu monach.* ob id, quòd & in acceptando, & in dimittendo illas, obedire debeant, & obediendo revocati sine tergiversatione inde recedere. † Verum quidem est
16 Ioannem Andreæ, *in d. c.* 1. *De capell. monach.* (reprobatâ sententiâ Ioannis de Deo *quæst.* 37. existimantis, dictam Bonifacianam constitutionem dumtaxat loqui de presbyteris non monachis) putare discrimen non esse constituendum inter presbyteros sæculares & Monachos; eaque in re eum sequi Geminianum, *in d. c.* 1. *nu.* 7. & Philippum Francum, *ibid. nu.* 5. ob id, quòd dicta constitutio indistinctè, seu indefinitè loquatur de presbyteris à monachis præsentatis, & per Episcopum institutis; ideoque generaliter tam de Monachis quàm sæcularibus presbyteris accipi debeat, *benedict. Capra in regulis d. conclus.* 73. sed ratio rei subjectæ postulat, ut quamdiu Monachus quamvis presbyter manet sui claustri, seu prælati obedientiarius, tamdiu stet & cadat domino suo, & ex obedientiæ necessitate, quæ illum ut umbra corpus sequitur, possit præsertim ex justa causa revocari. * Id
17 quod indubitatum est tunc, quando Monachus presbyter per suum Prælatum præficitur Ecclesiæ parochiali subjectæ seu incorporatæ suo Monasterio, ad quam semper solet aliquis ex eodem Monasterio præsentari. Vt enim Ecclesia ipsa Monasterio subjecta est; ita quoque Monachus inde assumptus, subjectus manet, nec censetur propriè ex Monasterio translatus, nec ab obedientia Monasterij liberatus. Aliter quàm si Monachus per suum superiorem ad aliquam aliam Ecclesiam suo Monasterio minimè subjectam aut incorporatam præsentatus, & per Episcopum in illa esset institutus: hoc enim casu non tam est obedientia, quàm manumissio Monachi, per quam Monachus desinit sui monasterij esse obedientiarius, & pleno jure transit in subjectionem Episcopi. Quæ est elegans Panormitani do[ctri]na & distinctio, *in cap.* 2. *De statu Monach. nu.* 2. *& in cap. Quod Dei timorem. nu.* 9. *eod. tit.* & ante illum Frederici de Senis, *d. cons.* 134. *Casus talis, quidam Abbas*: eoque sensu accipiendum est, quod Ioannes Monachi scribit, *in d. cap.* 1. *De capell. Monach.* de pari conditione presbyteri sæcularis, & Monachi habentis intitulatam administrationem.

Et ad hunc sensum trahenda est Ioannis Andreæ interpretatio de Bonifaciana constitutione; 18
ut quoad Religiosos accipiatur de his presbyteris Religiosis, qui à Monasterio ad Ecclesias, quæ non sunt de mensa Monasterij, seu Monasterio non sunt incorporatæ, omninò transferuntur, *cap. cum & plantare* § *in Ecclesijs De privileg. in cap. Lateranensi De præben.* non etiam de illis, qui in obedientia retinentur; ut sunt qui præficiuntur Ecclesijs Monasterio incorporatis: quo casu institutio Episcopi magis accessoria, quàm principalis est, & sequitur naturam principalis, hoc est conditionem Monachi & voluntatem Abbatis *Ioan. Andr. in cap. Veniens. in verb. examinandi De verb. significat. lib.* 6. *Benedict. Capra d. conclus.* 73. *nu.* 4.

De quo minus in proposito dubitandum est, quòd per statuta dicti ordinis ita statutum & observatum fuerit, quod revocatio Monachorum ab Ecclesijs parochialibus Abbatis seu Prælati liberæ etiam potestati sit permissa *l. Si De interpretatione, De legib.* Et quamvis dicta Bonifaciana constitutio in effectu revocet, tollat, & annullet omnia & quæcumque statuta & consuetudines in contrarium facientes his verbis. *Consuetudine vel statuto quovis contrario non obstante*; non perinde tamen eâdem constitutione tolluntur privilegia contraria, præsertim per Sedem Apostolicam concessa: nam in concursu plurium, sublato uno impedimento, vis impediendi manet in eo, quod sublatum non est, *l. Si non lex De hæred. instit.* Quæ est interpretatio Glossæ ex Innocentio & Hostiensi ad dictam Bonifacianam constitutionem, *in d. cap.* 1. *in V. consuetudine.* ab omnibus approbata. Et ex ea consideratione scribit eadem Glossa, & sequitur Ioannes Andreæ, *in d. cap.* 1. *sub finem.* per illam constitutionem statuta & consuetudines, non etiam privilegia abrogari; ideoque in Fratribus humiliatis & nominatim in Præmonstratensibus locum non habere. Vt dubium non sit eum vidisse hujusmodi Præmonstratensium privilegia permittentia generalem potestatem revocandi suos Monachos à quibuscumque beneficijs, quibus eos tam in proprijs, quàm alienis Ecclesijs præfici contingit. Vt sanè multa admodum clara & manifesta hac in re is Ordo habet à Clemente Quinto, Ioanne XXII. Alexandro Quinto, Honorio quarto, Nicolao Quarto, Cælestino Quinto, Pio Secundo, Sixto Quarto, Alexandro Sexto, Iulio Secundo; quæ nuper etiam approbatione fælicis recordationis Gregorij XIII. sunt renovata & approbata, quatenus decretis sacri

sacri œcumenici Concilij Tridentini non repugnant. Vltra quæ extat quoque Guidonis Episcopi Cameracensis ab hinc trecentis ferè annis de hac revocandi Monachos parochialibus Ecclesijs præfectos libera potestate, speciale indultum.

Ad [illegible] privilegia conijciendo oculos, facilè tollitur quod ex statutis synodalibus Archiepiscopatus Cameracensis adfertur in contrarium: nam inprimis cùm inferior non possit legem superioris tollere, *c. Cum inferior De maior. & obed. Clem. ne Romani in princ De elect.* quatenus in decretis seu statutis dictæ synodi aliqua continentur, quæ adversantur privilegijs Apostolicis, rata esse non debent, nec exemptos hac in parte privilegiatos
19 complecti. † Quinimò aperto jure reprobantur huiusmodi Archiepiscoporum & Episcoporum statuta; & inter cætera damnata gravamina, quæ Ordinarij exemptis inferre solent, hoc quoque est quod ab ijs statuta fiant exemptorum privilegijs derogantia *Clem 1. §. quidam statuta. De excess. prælat.*

* Imo in genere non valet statutum, per quod
20 statuitur, ne liceat Abbati suum Religiosum alicui Ecclesiæ vel administrationi præfectum etiam cum institutione Episcopi ad suum claustrum revocare, *Freder. de Senis consil. 259. Casus talis est, posito*; quia simul stare non potest ut Monachus sit obedientiarius (qualem diximus esse eum, qui monasterio proprio incorporatæ Ecclesiæ præficitur) & non sit, saltem ex rationabili causa etiam non requisito Episcopi consensu, ad monasterium suum revocabilis, qui a per se perpetuitatis in quacumque administratione sub suo Prælato capax non est *d. c. 2. § priores. d. c. Quod Dei timorem.* Quo pertinet quod in formula reformationis Ordinibus Imperij per Carolum Quintum proposita, & in Synodo Cameracensi anno 1550. exhibita, & satis approbata inter alia continetur, quòd Monachi à suis Prælatis missi ad curam animarum, manere nihilominus debeant sub eorum obedientia, qui eos corrigere, & revocare possunt. Etsi enim illæ dictæ reformationis ordinationes per se Ecclesiasticos non ligent, quod à Principe laico propositæ sint, *c. Ecclesia S. Mariæ De constit.* quia tamen in dicta Cameracensi synodo satis receptæ & approbatæ, & unà cum dictæ synodi alijs actis, decretis, & statutis impressæ & editæ sunt, & per se alioqui sacris Canonibus maximè in hoc articulo consentaneæ, plurimùm faciunt ad detegendam improbabilitatem eorum, quæ hac in parte propter revocatum dictum Fratrem Augustinum ex parte & sub nomine dicti Reverendissimi Episcopi adversus præfatum Revdum D. Abbatem acta sunt, agûntur, & adhuc in futurum fortè ijsdem vestigijs insistendo agentur.

Ad quam improbabilitatem magis redarguendam plurimùm facit, quòd is, qui author seu dictator fuit dictarum literarum arrestatorialium, ut ad suum sensum dictum statutum seu decretum synodale trahere & accommodare posset, parum integrâ fide, & non sine reprehensione verba illius immutare seu sub immutatis verbis illa dictis literis inferere non erubuerit, *l. fin. Ad leg. Cornel. De fals.* Cùm enim vera dicti decreti verba nihil proponant aut contineant de suis seu proprijs Religiosis Abbatum, quorum monasterio curata beneficia unita sunt; neque etiam de prohibitione, ne Abbates suos Religiosos ad curata beneficia præsentatos ad sua Monasteria sine consensu Episcopi revocare possint; in dictis tamen literis, corruptis aut saltem mutatis verbis dicti decreti, & contra illorum fidem additum est, *de suis Religiosis*; item *de revocatione suorum Religiosorum ad sua monasteria*: ob id nimirum, quòd sine hujusmodi additione & mutatione, dictum decretum huic intentioni Rmi D. Episcopi inservire non posse facilè animadverterit: nam in vero suo sensu, quem verba ipsa ex eorum communi usu præ-se-ferunt (quæ in primis & ante omnia in consideratione haberi debent, *l. In usu* 158. *l. Anniculus* 132. *§. 1. De verb. signif. l. 2. §. is qui navem De exerc. act. l. 3. §. hac verb. & ibi Bart. De neg. gest. l. Labeo De supp. leg. l Non aliter. De legat.* 1. nihil aliud invenitur continere dictum synodale statutum, quàm continetur in supradicta Bonifaciana constitutione, *in d. c. 1. De capella monach.*

Prout etiam in dubio verba simpliciter pronun- 21
tiata referri debent ad sensum legis, seu canonis, *l. 1. C. De fruct. & lit. expens. & ibi Bald.* & sic potiùs accipienda, ut non inducant juris communis correctionem, sed potiùs ad illius concordantiam, & consonantiam reducantur, *l. 2. C. De nox. act. l. 1. C. De inoff. donat. cap. Cum expediat De elect. lib. 6.* & intelligantur secundùm limitationes & declarationes, quæ sunt in eodem correspondente juris communis articulo, etiamsi per eam interpretationem statuti nulla alia esset operatio, *Bart. in l. ult. §. in computatione. De iure delib. & ibi Castrens. nu. 2. Decius cons. 356. In causa D. Mariæ nu. 4.* ob id, quòd favorabilis sit interpretatio statuti, per quam illud reducitur ad terminos juris communis, *gloss. in c. Statutum in V. numerandum De præben. lib. 6. Decius cons. 444. Concurrit patruus. nu. 15.* Cùm ergo de suis seu proprijs Religiosis Ecclesijs curatis à suis Abbatibus præfectis dictum statutum in specie non loquatur, sed in genere de pastoribus ad beneficia curata Abbatiæ seu Monasterio unita præsentatis, admissis, & approbatis, ex sensu dictæ Bonifacianæ constitutionis accipiendum & restringendum venit ad presbyteros vel sæculares, vel Religiosos Abbati præsentanti minimè subjectos, nec obedientiarios; secundū distinctionem, quā ex veriore Doctorū interpretatione dictę constitutioni Bonifacianæ accommodamus.

In quo sensu accepto dicto synodali decreto seu statuto, cessabit id, quod superiùs dictum est de nullitate & invaliditate hujusmodi statuti seu decreti, tamquam ambitiosi in præjudicium Abbatum, *l. Ambitiosa. C. De decret. ab ord. fac.* cum derogatione Canonis Pontificij, quod inferioribus nullâ ratione permissum esse diximus, *d. clemen. ne Romani.* Relinquitur ergo quod dictæ literæ nihilo sint validiores ob prætextam illam causam revocati præfati Fratris Augustini ad suum monasterium sine Episcopi consensu. Et ut aliquo modo per præfatum Remum D. Episcopum adversus dictum D. Abbatem procedi potuisset ad restituendum præfatum Fratrem Augustinum dictæ Ecclesiæ contra illius revocationem (quod jure fundatum non esse satis demonstratum est) nullâ tamen ratione fundatum est arrestum bonorum seu

fructuum

22 fructum dicti Abbatis & sui monasterij, * eo quod vulgaris juris regula sit, à sequestro, cujus species est bonorum arrestum, non esse incipiendum, perinde jure Canonico, *Clement. 1. De sequestr. poss.* ut civili approbata, *l. 1. C. De prohib. seq. pecu.* Est enim hujus generis arrestum velut species seu modus executionis, *Card. Molin. ad consuetud. Paris.* §. 52. *gloss.* 1. *nu.* 2. à qua numquam faciendum est initium *l.* 1. *l. ult. C. De exec. rei iud.* & violentiæ quandam speciem habet hujusmodi arrestum, per quod possessor si non omninò propriè spoliatur suâ possessione, illi tamen eripiuntur, vel saltem impediuntur possessionis commoda, propter impeditam facultatem continuandi perceptionem fructuum: ideoque nullâ ratione secundùm terminos juris communis ferenda, *Felin. in c. Licet causam n.* ... *De probat. Petr. Ancharan. cons.* 248. *Ad prædicta dubia nu.* 3. *Steph. Bertrandus cons.* 257. *Viso processu nu.* 7. *vol.* 8. Et quamvis apud judices laicos in usu passim nunc sint hujusmodi arresta, & ab illis plerumque fiat initium litis; in foro tamen Ecclesiastico tam barbarus usus receptus non est, nec tolerari debet, propter juris communis illi repugnantes rationes. Neque enim quod in foro sæculari usitatum est inter merè laicos, statim quoque eodem exemplo rapiendum & transferendum est ad forum Ecclesiasticum; in quo non secundùm leges aut consuetudines laicorum, sed secundùm præscriptum juris tantùm procedendum, & judicandum est, *c. Quod clericis De foro compet.*

23 Absurda quoque est, quæ in dictis literis continetur, brachij sæcularis invocatio dicto arresto & executioni dictarum literarum adjuncta; ob id, quòd ab illa multò minùs fieri debeat initium litis, & ad illam judex Ecclesiasticus contra Ecclesiasticum procedere non possit, nisi propter extremam inobedientiam: potius enim quàm ad illam perveniat, debet adhibere omnia alia juris remedia, quibus contumacia non obtemperantis jus dicenti aliàs coërceri potest, *l.* 1. *D. Si quis ius dic. non obtemp.* & tunc demùm ad invocationem hanc descendere, cùm fecit quicquid potuit, & non habet ultra quod amplius faciat: ita ut hoc remedium invocationis brachij sæcularis pro supplemento tantùm sit; ut benè notat Archidiaconus, *in c. De persona* XI. *q.* 1. Quod cùm factum non sit in hac causa, consequens est hujusmodi invocationem tam impropriè factam nullius esse momenti *c. Cum non ab homine De iudic. Oldrad. consil.* 89. *Episcopus invocat brachium sæculare, nu.* 5. Quæ omnia cùm se ita habeant, consultum, imò necessarium est Redo D. Abbati, ut adversus has Remi D. Episcopi literas tot vitijs nullitatis & injustitiæ laborantes, oportuno juris remedio sibi consulat: & quidem expeditissimè & consultissimè per refugium ad D. Conservatorem privilegiorum Ordinis Præmonstratensis, cujus authoritate (quia major est ordinariâ potestate, & adversus ordinariam potestatem infringentem privilegia Ordinis constituta est) per literas inhibitoriales & hujusmodi attentatorum revocatoriales facilè cassabuntur & irritabuntur quæcumque dictus Reverendissimus Episcopus per dictas suas literas & illarum occasione hactenus fecit, & fortè adhuc, antequam illi sic occurratur, facturus erit.

De Iudicijs.

SUMMARIUM.

Iurisdictio ordinaria quoad clericum exemptum.

1. *Actor ex certa qualitate agens eam probare debet.*
2. *Residere nemo duobus locis potest in beneficio.*
3. *Iudicium ibi finiri debet ubi cœptum est.*
4. *Ordinarij iurisdictio prorogabilis.*
5. *Prorogatio iudicij quomodo fiat.*
6. *Exemptus ratione rei alibi forum sortitur.*
7. *Beneficia plura habens ratione cuiusque forum sortitur.*
8. *Exemptus ad officium aliud assumptus amittit respectu illius privilegium exemptionis.*
9. *Rectoris Ecclesiastici appellatione venit etiam is qui simplex possidet beneficium.*

CONSILIUM LXI.

MAGNA deductione aut subtili demonstratione opus non est in demonstrando, quod malo jure D. Petrus Trutius & cum eo Capitulum B. Mariæ Antverpiensis, à Reverendo Domino Abbate S. Gertrudis impetraverit literas inhibitoriales, contra Dominos Decanum & Capitulum S. Gummari Lirensis Opponentes. In primis enim certum est, D. Petrum, ex cujus persona dependet hæc causa, illas impetrasse in qualitate Capellani residentis in Collegiata Ecclesia B. Mariæ Antverpiensis, & virtute exemptionis, quæ dictæ Ecclesiæ competere dicitur; & de neutro constare ex actis. Nam etsi Impetrans positivè allegaverit D. Petrum tempore citationis ab Officiali Cameracensi decretæ, fuisse residentem in Capellania in Ecclesia B. Mariæ Antverpiensis; est tamen id ab Opponentibus manifestè negatum, nec per impetrantem probatum; ita ut defectus qualitatis, in qua intentionis seu inhibitionis suæ causam & fundamentum constituit Impetrans, necessariò arguat juris defectum: * qui enim in qualitate aliqua se fundat, præsertim si sine ea jus fundantis stare non potest, qualitatem illam ante omnia probare debet, *gloss. & DD. in l. Eum actum, De negot. gest. Alex. consil.* 24. *Animadversis nu.* 2. *vol.* 2. etiamsi alioqui in alijs facilè præsumi posset illa qualitas; veluti paupertas, quæ licet naturaliter magis præsumatur, quàm divitiæ, probanda tamen est ab eo, qui paupertatem intentionis suæ causam proponit, *gloss. Bart. & alij in l. Si verò §. qui pro rei Qui satisd. cogan. Bald. in l. Non prius in princ. C. Quando fis. vel privat.* Sanè instrumentum in hac causa exhibitum, nihil facit ad probationem residentiæ in dicta Capellania; sed hoc tantùm probat, quando Dominus Petrus factus fuerit Capellanus: at verò hoc non arguit residentiam; non magis quàm residentiam in Ecclesia Lirensi, in qua tunc etiam erat Capellanus: † nam utroque loco resedisse dici non potest, *cap. Quia nonnulli. D. cler. non residen.* & si posset, nihil obstaret, quò minùs ratione alterius domicilij coram Officiali in jus trahi possit, *cap. fin. De foro compet.* Et si præsumptione hic agendum esset, præsumi potius deberet tempore dictæ citationis in priore loco 1 2

 resedisse,

resedisse, ex prioritate beneficij; eo quòd mutatio non præsumatur, sed probanda sit *l. Eum qui De probat.* præsertim quòd tam magnum intervallum temporis intercesserit inter executionem citationis dicti Domini Officialis, & impetrationem harum
3 literarum inhibitorialium. † Quo constituto certissimum est nihil prodesse Impetranti, ad evadendum jurisdictionem Domini Officialis, quæ jam non tantùm citatione, sed etiam longo judicij progressu cœpta & præoccupata erat: ubi enim cœptum est judicium, ibi finiri debet, *l. Vbi acceptum De iud.* & mutatio fori seu domicilij subsequens, judicium præoccupatum non mutat, *l. Cum quadam puella De iurisdict. om. iud.* Idque etiamsi litis contestatio ante mutationem facta non sit, *c. penult. & ibi gloss. & DD. De foro compet.* potissimùm ubi ordinarius judex citavit; ut est in proposito. Sic ut nihil prosit Impetranti ad subterfugiendam jurisdictionem Domini Officialis (cui secundùm communem juris dispositionem ante residentiam in Ecclesia Antverpiensi Impetrans subjectus erat; est enim Episcopus & Officialis omnium clericorum ordinarius Iudex, *c. 1. De foro compet.*) quod postea alterius privilegiarij fori esse cœperit, *l. Si quis posteaquam De iudicijs*: de quo tamen privilegio nihil etiam hîc constat; nam in tota actorum lectione nusquam comperio exhibitum privilegium exemptæ Ecclesiæ Antverpiensis ab ordinaria jurisdictione; quod propterea præsumi non debet, tum quia facti est, tum quòd exemptiones odiosæ sint, *c. Cum persone, c. Authoritate §. 1. De privilegijs lib. 6.* omniumque exemptionum tenor & potestas non semper sit eadem, *c. Si Papa. De privileg. lib. 6.*

4 Sed ut concedamus impetrantem utrumque probasse, exemptionem & residentiam tempore primæ citationis, an inde melior nunc futura erit dictarum literarum inhibitorialium conditio? nequaquam; nam prorogatione Impetrantis fundatum & stabilitum fuit judicium & jurisdictio D. Officialis; ordinarij enim, seu Episcopi jurisdictio prorogabilis est, *l. 1. & 2. De iudic. l. Privatorum, De iurisdict. om. iudic. Marian. Socinus in c. Significasti. nu. 2. De foro compet. Fred. de Senis cons. 14. incip. Monachus Perusinus. Albericus in l. Si quis in conscribendo C. De pactis.* & ab exemptis prorogari potest etiam, ut plerique putant, sine licentia Papæ, cui immediatè subsunt: res enim facilè redit ad suam naturam, *l. Si unus. §. pactus De pactis*; nec prohibetur quis favori pro se introducto renuntiare, *d. l. Si quis in conscribendo.*

5 De actu etiam prorogationis satis constat per id quòd Impetrans petierit absolvi, quòd arrestum amoveri petierit, & obtinuerit, quòd cautionem eo nomine præstiterit, & appellationi ab amotione arresti pro Opponentibus interpositæ restiterit, causasque & rationes, cur hujusmodi appellationi deferri non debuerit, scripto exhibuerit; item in appellationis causa terminum collegerit ad respondendum articulis Opponentium, eundemque prorogari obtinuerit; eaque omnia sine ulla protestatione aut propositione declinatoriæ exceptionis: non enim tantum per litis contestationem solemnem, sed etiam alios actus, qui pro contestatione habentur & admixtum habent consensum prorogationis, fit judicij prorogatio, *eleganter Socin. in d. cap. Significasti nu. 47.* Sic itaque & hac ex parte ubi cœptum est judicium, finiri debet, nullâque inhibitione prætextu exemptionis turbari.

Eo quoque cessante, adhuc salva est prioris 6
judicij coram dicto D. Officiali cœpti conditio; exemptio enim aut privilegium, quod quis nisi coram certo judice valeat in jus trahi, non extendit se ad eas lites quæ ratione rei alibi sitæ oriuntur; sed quoad eas manet integra jurisdictio ordinarij Iudicis sub cujus jurisdictione res est, *cap. 1. De privileg. lib. 6.* ut generaliter ratione rei quis forum sortitur, *cap. Sanè De foro compet.*

* Proinde cùm controversia, quæ est inter Op- 7
ponentes & Impetrantem, sit de deservitura, & excessu vel delicto commisso circa deservituram beneficij, quod est sub jurisdictione Episcopi Cameracensis, debet ratione ejusdem beneficij coram eodem Episcopo seu ejus Officiali stare juri: nam sicut ille qui varijs locis plures res possidet, potest in quolibet, ratione cujuslibet rei conveniri; ita quoque qui plura habet beneficia in diversis locis, ratione cujusque beneficij ex quo controversia oritur, sortitur forum in loco beneficij, *gloss. cap. Quia in tantum in V. plures. De praben. DD. in cap. Dilectus filius 2. De rescrip.* non tantùm si agatur de ipsa re seu beneficio, verùm etiam si actio vel querela aliqua oriatur circa vel propter rem aut beneficium *Socin. in d. c. Sanè, nu. 4. versic. tertia declaratio.* * Vnde dicit Ancharanus *in d. c. 1.* 8
nu. 6. De privileg. lib. 6. si exemptus assumatur ad regimen Ecclesiæ non exemptæ, ratione non exemptæ Ecclesiæ subest ordinario illius sub quo est eadem Ecclesia: † quod autem de Ecclesia di- 9
ctum est, ad quæcumque alia beneficia transferendum; cùm appellatione Rectoris Ecclesiastici comprehendatur etiam Rector simplicis beneficij *Socin. in cap. Cum sit generale nu. 5. De foro compet.* Exemptus itaque ex causa unius beneficij seu rei vel loci, non debet censeri exemptus circa ea, quæ respiciunt aliud beneficium minimè ab ordinaria jurisdictone exemptum & ab eodem possessum, ut expresso jure cautum est, *c. Cum Capella & ibi gloss. fin. De privileg.* Hujusmodi enim privilegia personalia non sunt, sed realia, *Panor. in d. c. Cum Capella nu. 2.* ideoque intra terminos & fines rei concluduntur, neque ad alia extenduntur, *cap. Porrò De privileg.* & est bona concludensque ratio; ne sub hujusmodi privilegij prætextu beneficiatus impunè circa alia beneficia excedat, & se ab ordinaria animadversione & correctione subtrahat, *Panor. in d. c. Cum Capella. in princ.*

Quia igitur causa litis coram Domino Officiali Cameracensi contra Impetrantem instituta concernit malam deservituram Capellaniæ trium Regum, quam Impetrans habet in Ecclesia Lirensi, de qua nullum exemptionis privilegium allegatum est; sequitur, quòd exemptio, quæ competere posset ratione alterius Capellaniæ, quam Impetrans habet in Ecclesia Antverpiensi, prodesse non possit eidem Impetranti ad subterfugiendam ordinarij Episcopi jurisdictionem circa causas emergentes ex Ca-

ex Capellania Lirensi. Atque ita apparet, triplici ratione Impetrantem malo jure impetrasse literas inhibitoriales; ratione privilegij exemptionis Ecclesiæ Antverpiensis de quo non constat; & si de eo constaret, uti non potuisse tempore litis coram Officiali inchoatæ, propter defectum residentiæ, & præsupposita residentia illud prorogatione inutile sibi fecisse; & denique quòd intra suos fines constrictum ad causam Capellaniæ Lirensis extendi nequeat: sic ut officio Reverendi Domini Abbatis, falsâ Impetrantis allegatione circumventi, incumbat hujusmodi literas revocare & cassare, & Opponentes ab instantia & observatione judicij absolvere, Impetrante in expensis condemnato.

De Iudicijs.

SVMMARIVM.

Iudex Ecclesiasticus de rebus sæcularibus.

1. *Iudex affectibus moveri non debet.*
2. *Papæ subijciuntur omnes Ecclesiastici.*
3. *Appellari semper potest ad Sedem Apostolicam.*
4. *Iudex Ecclesiasticus quando de rebus profanis iudicet.*
5. *Mansionarij Ecclesiæ quamvis laici, quoad iurisdictionem rerum subsunt Ecclesiæ.*
6. *Ecclesiastici possunt sub se habere laicalia tribunalia.*
7. *Causa Ecclesiastica quæ.*
8. *Causa semel coram Ecclesiastico introducta semper manet Ecclesiastica.*
9. *Appellare à quocumque gravamine quando possit laicus.*
10. *Ecclesiastici quando ut laici censeantur quoad res profanas.*
11. *Intellectus* cap. Romana. §. debet. de appel. lib. 6.

CONSILIVM LXVII.

MVLTIS ac gravibus iisque falsis criminationibus & delationibus in summam indignationem atque odium apud Dominum Drossardum de Stockhem pertractos audimus Matthiam N. aliosque ipsius consortes litis, quam pendentem habent in appellationis causa coram D. Decano S. Iacobi Lovaniensis ex delegatione Apostolica adversus mulierculam quandam, quæ lachrymis suis & in cœlum usque sublatis clamoribus omnem hanc invidiam dictis consortibus concitavit. * Laudandum sanè Domini Drossardi propositum, si in hoc incumbit, ne 1
iniquum damnum quis sentiat, *l. Illicitas in princ. De off. præsid.* ne à potentioribus humiliores opprimantur, *d. l. Illicitas §. ne potentiores*; ut malis hominibus provincia careat, *l. Congruit. De offic. præsidis*; laudandum si hæc non cæco impetu, si non ad calumnias falsasque delationes aliorum faciat, eorum præcipuè, quos res contingit. Excandescere namque adversus eos, quos malos putat, precibus calamitosorum illachrymari, vel improbitati cedere facilè, neque constantis, neque recti Iudicis est, *l. Observandum d. tit. l. Nec quicquam §. observare De offic. procon. & leg.* Proinde ut ad hanc animi moderationem non tam vocemus, quàm retineamus Dominum Drossardum in causas tantæ invidiæ & odij, quæ dictos Appellantes in magnum metum comminati carceris & concussionis conijciunt, inquiremus; & inquirendo (ut speramus) animum D. Drossardi in diversam partem deducemus.

Intelligimus inde potissimùm omnem hanc invidiam & offensam esse exercitatam, & in eam opinionem Dominum Drossardum pertractum, ut omnibus modis id agat, quo Appellantes à persecutione suæ appellationis desistant; quod appellantes hanc causam; quæ de re mere temporali, hoc est fundo seu agro est, ad judicium Ecclesiasticum pertraxerint, & extra ditionem Leodiensem Lovanij nunc persequantur. Hinc si demonstrare poterimus, Appellantes neque ex loco seu Iudice, neque ex materia, neque in modo peccasse aut aberrasse, non videmus quâ ratione sine læsione justitiæ, sine crimine concussionis (quod gravissimum & severiore castigatione dignum est, *l. Severiter. C. De excusat. tut. l. Quod evitandi C. De condict. ob turp. caus. l. Qui officij De contrah. empt. l. 2. De concussion.* ac lege Evangelica prohibetur, *Lucæ c. 3.*) debeat vel possit Dominus Drossardus Appellantes ab appellatione (quod oppressorum in judicio unicum fere remedium est, *l. 1. D. De appellat.*) depellere.

Equidem quod ad locum seu judicem attinet, arbitramur summam injuriam Appellantibus fieri, si inde adversus eos duriùs statuendi prætextus aliquis arripiatur, aut veluti vindictæ propter læsam temporalem jurisdictionem Reverendissimi Domini Episcopi Leodiensis (in cujus territorio & jurisdictione est pagus de Dilsen, ubi bona, de quibus est controversia, sita sunt,) occasio sumatur: * vulgatissimum namque simul & notissimum est, omnes omninò Ecclesiasticas personas, sive Archiepiscopos, sive Episcopos, sive Cathedrales, sive etiam Collegiatas Ecclesias, cæteraque corpora Ecclesiastica immediatè vel mediatè subijci velut capiti & communi omnium Domino ac judici, sacrosanctæ Sedi Apostolicæ, *c. Per venerabilem Qui filij sint legit. c. Antiqua De privileg. c. cuncta 11. q. 3. c. fin. & ibi glos. & Panor. De foro compet.* 2

† Vt & illud ab iisdem personis & corporibus regulariter, omissis etiam medijs & subalternis judicibus, si quam sententiam dixerint, ad Sedem Apostolicam appellari posse, atque appellationem ab ijs interpositam, ritè & legitimè ad eam devolvi. *d. c. Cuncta c. Ad Romanam 11. q. 6. c. Si duobus c. Sollicitudinem. De appellat.* Cùm itaque evidentissimè ex actis constet, hanc appellationem, quæ præfato Domino Decano per Sedem Apostolicam est commissa, interpositam esse à decreto lato per Decanum & Capitulum S. Servatij Trajectensis, quos sine ulla probationis necessitate constat esse Ecclesiasticas personas, & jure exemptionis ab ordinarij jurisdictione immediatè subjectos Sedi Apostolicæ; inevitabili ratione infertur, appellationes ab eorum sententijs & decretis ad Sedem Apostolicam esse interponendas. 3

Quam juris constitutionem nihil turbat, nec ut officium suum perdat efficit, quod materia hujus litis sit de re merè reali, ac prorsus temporali inter personas prorsus laicas; nam potest judex Ecclesiasticus cognoscere & judicare tam in causa 4

merè reali, quàm personali; & tam super rebus sæcularibus & profanis, quàm spiritualibus; his, inquam, quæ ad suam jurisdictionem vel ex lege, vel contentione subditorum, vel ex consuetudine pertinent; idque non tantùm si clericus clericum, vel laicus clericum; verùm etiam si laicus laicum conveniat, licet alioqui regula sit in contrarium *c. Si clericus, c. Licet ex suscepto De foro compet.* Pertinent autem causæ reales civiles seu sæculares laicorum ad Iudicem Ecclesiasticum varijs ex causis; inter quas una est, si laici bona tenent ab Ecclesia in feudum *c. Verum & ibi Panor. De foro compet. c. Cæterum. De iudicijs*; quibus proxima sunt bona emphyteutica & censualia, *Nic. Everardi in locis legal. loco à feudo ad emphy. aut censum.* Cùm igitur muliercula illa per appellationem à Scabinis seu mansionarijs Curtis S. Servatij in Dilsen ad dictos Decanum & Capitulum interpositam, & per eos terminatam, atque etiam specialem frequenterque reiteratam allegationem satis demonstraverit, fundos seu agros controversos in censum à dictis Decano & Capitulo teneri, & sub prædicta eorum mansione seu Curte moveri, nihil dubitandum, quin à sententia super his fundis dicta, ad Sedem Apostolicam provocari potuerit.

5 Neque hanc considerationem impedit, quòd primæ instantiæ judices merè laici fuerint: quamvis enim id negari non possit, si eorum judicum conditionem simpliciter sine ulla relatione intueamur, aliquo tamen & diverso respectu negari potest; eò scilicet, quòd sint subditi dicti Capituli, ejusque mansionarij; sic ut bonorum seu mansionis & Curtis (unde indicandi potestatem desumunt & habent) respectu non possint dici omninò subjecti esse superiori jurisdictioni sæculari, sed spirituali seu Ecclesiasticæ; quia curia seu mansio, cujus sunt mansionarij ad Ecclesiam pertineat, ideoque ex vi & natura subrogationis & repræsentationis, eodem jure censeri debeant, quo illi, quos repræsentant ac referunt, & quorum sunt mansionarij, *l. 1. §. Hæc actio & ibi Bart. Si quis testam. lib. esse iussus fuerit.*

6 Et hoc est quod ait Baldus, *in c. 1. De eo qui cur. vendi in usibus feud.* Ecclesiasticos posse habere suppositum sibi aliquod inferius tribunal seu territorium ac jurisdictionem ratione bonorum suorum, quibus adhærere solet jurisdictio. Et sanè si in hoc peccatum dici posset (quod non admittitur) majus esset dictæ mulierculæ, quæ à dictis laicis ad Ecclesiasticos causam pertraxit, quàm Appellantium, qui non mutatâ judicij qualitate ab Ecclesiastico ad Ecclesiasticum provocarunt.

7 Adjuvantur hæc, quæ diximus, ex eo, quòd causa Ecclesiastica varijs modis consideretur; non tantùm ratione materiæ, veluti si est de rebus spiritualibus, beneficijs, matrimonijs, vel similibus, *gloss. in c. 1. & per totam XI. q. 1.* aut personæ conventæ, ut puta quòd sit clericus qui convenitur, *c. Clerici. De iudicijs*; verùm etiam solius judicis, qui de causa cognoscit, *c. Quanto De iudicijs c. Si diligenti. c. Significasti. De foro compet.* sive sit spiritualis sive profana causa; & id quomodocumque judex Ecclesiasticus de eâ cognoverit sive rectâ & ordinariâ viâ, sive per prorogationem, reconventionem, vel (ut est in proposito casu) appellationem.

Vnde semel introductâ hâc causâ in foro atque 8
auditorio Ecclesiastico, hoc est, coram dicto Capitulo S. Servatij, naturam fori immutavit, & Ecclesiastica facta est, in posterum semper per solum Ecclesiasticum judicem cognoscenda in quacumque instantia; atque ita ab inferiore ad superiorem, id est, Ecclesiasticum, secundùm naturam appellationum deferenda; non etiam ad aliquem sæcularem, qui quantumvis maximus sit, quocumque judice Ecclesiastico inferior censetur, *c. Solita De maior. & obed. c. Vt nostrum & ibi Doct. De appellat.* & causæ cui Ecclesiasticus se immiscuit manum apponere non potest, *d. c. Vt nostrum c. Statutum De rescrip. lib. 6.* † Atque hinc est, quòd Ar- 9
chidiaconus dicat, *in cap. Non ita 11. q. 6.* quòd laici possint à quocumque gravamine appellare, quia id permittit Ius Canonicum (licet jure civili, cui aliàs sunt obstricti, id non liceat, *l. Ante sententiam C. Quor. appell. non recip.*) tunc cùm coram judice Ecclesiastico litigant; sive id faciant ex natura causæ, sive extraordinaria jurisdictione; sive ex causa accidentali, ut ex prorogatione, appellatione, vel reconventione: immutat enim causa naturam suam ex foro, & pro fori consuetudine ac jure terminanda & decidenda est, *Specul. tit. De constit. §. 1. vers. & sunt hæc per c. Cuius in agendo 11. q. 8. Hostiensis in Summa. tit. De testam. §. qualiter conficiantur Panorm. in cap. Quod clericis De foro compet.*

Neque audienda erit pars adversa, si conversâ 10
rotâ dicat dictos Decanum & Capitulum censendos esse jure laicorum, propter rem; quasi in bonis feudalibus & censualibus judices Ecclesiastici pro laicis habeantur, ac persona Ecclesiastica tali casu judicetur ut laica & sæcularis, *d. c. Solita in verb. qui ab eo suscipiunt temporalia De maior. & obed.* Nam quamvis hoc verum esse possit eo casu, quo constat Ecclesiasticos hujusmodi bona habere & tenere à laicis seu sæcularibus Principibus; alijs tamen casibus censendi sunt ut Ecclesiastici, *Panor. & Felin. in d. c. Cæterum. in fin. De iudic.* sicut est in proposito; nam nec ex actis, nec aliunde constat, & multò minùs præsumi potest, *Panor. in c. Veniens. in 2. notab. De accusat. Felin. in d. c. Cæterum in fin. l. Altius. C. De servitut. & aqua*, dictos Dominos Decanum & Capitulum ista bona ab aliquo sæculari, jure feudi vel censûs tenere: sic ut de appellationis devolutione ad Sedem Apostolicam nulla possit esse dubitatio, eoque jure utendum esse tradunt omnes, *gloss. & Panor. in c. Cum Ioannes. De fide instrum. Guid. Papa decis. 436. conclus. 7. & in tract. De appellat. q. 119. Panormit. & Felin. in d. c. Cæterum in fin.*

Et ne longiore disputatione contendamus, est 11
de hac re apertissima, nullâ dissimulatione prætereunda Iuris Canonici definitio, *in c. Romana §. debet De appellat. lib. 6.* quæ apertis conceptisque verbis decidit, quòd in causis, in quibus Episcopi temporalem jurisdictionem exercent (ut Domini de Capitulo in dicta sua mansione) ab Episcopis appellari debeat ad Archiepiscopos, & sic ad superiorem Ecclesiasticum; non ad Imperatorem, aut alium sæcularem Principem: quod intelligit Speculator, *tit. De appellat. §. nunc tractemus in fin.* etiam eo casu obtinere, quo Ecclesiastici bona tenent à Principibus laicis. Vnde par, imò major erit

erit ratio appellandi à Capitulo aliquo ad superiorem Ecclesiasticum vel immediatum vel mediatum, hoc est, ad Sedem Apostolicam, quæ jure communi judex superior est quoad omnes. Sanè quòd extra ditionem & territorium Leodiensem commissa sit causa, reprehensionem non meretur; non enim territorio temporali addicta fuit, sed, uti dictum est, quia translatione à foro laico ad Ecclesiasticum, territorij laici & temporalis angustias evasit, transferibilis effecta est quocumque superioris tribunalis Ecclesiastici conditio postulavit, *d. §. debet.* Tantoque minus aliqua hîc est reprehensio, quòd intra limites Ecclesiasticæ jurisdictionis Reverendissimi Domini Episcopi Leodiensis, hoc est intra diœcesin Leodiensem, causam per Sedem Apostolicam committi procuraverint Appellantes; quod secundum terminos Iuris Canonici (cui nullâ parte jus civile derogat) satis est; quia Appellantes & dicta muliercula sub ila eadem sunt diœcesi, *c. Statutum §. cum verò. De rescript. lib. 6.* Sic itaque arbitramur Appellantes ab hâc calumnia sufficienter esse defensos; ut sibi scrupulum facere non debeat Dominus Drossardus, num ex hujus appellationis commissione & prosecutione, quasi ad vetitum examen sine consensu Principis vocata causa, *l. In criminali C. De iurisdict. omnium iudic.* Reverendissimi Domini Episcopi Leodiensis temporalis jurisdictio & superioritas læsa sit; neque Appellantes vano aliquo timore alicujus mali concuti; quia juris executio & usus, injuriam vel delictum non continet *l. Iniuriarum §. 1. De iniurijs*: infamiâ *l. Iudici De iniurijs*, *l. Illud 8. De appellat.* etenim, & gravis mulctæ dispendio *l. Quoniam 21. C. De appellat.* afficitur, qui vel convitio vel aliâ ratione appellantibus impedimento est.

De Iudicijs.

SVMMARIVM.

Episcopalis audientia.

1. *Iudex Ecclesiasticus in laicos iurisdictionem non habet.*
2. *Iurisdictio iudicis Ecclesiastici, non etiam laici, per clericum prorogari potest.*
3. *Audientia Episcopalis differt à iurisdictione.*
4. *Iurisdictio Ecclesiastica in laicos consuetudine & præscriptione acquiri potest.*

CONSILIVM LXVIII.

Ex argumentis collectis pro sustinenda jurisdictione Reverendi Domini Commendatoris, Provincialis Bailliviæ de Iuncis Ordinis Theutonicorum, & excludenda jurisdictione Ecclesiastica Officialis Leodiensis, tamquam Iudicis ordinarij in dominio temporali de Gruydtroede, non potest commodè constitui status causæ, nec certo judicio illius resolutio proferri; quòd ea argumenta inverso juris ordine, *l. Si quidem C. De except.* de viribus exceptionis seu defensionis agant, non priùs deductâ & fundatâ intentione dicti Domini Officialis in hac causa, ut videtur, Actoris. Consultius itaque fuisset plus operæ ponere in subvertenda Actoris intentione ex suo genere magis, quàm ex viribus exceptionis, & jure singulari dicti dominij de Gruydtroede quippe dicti Domini Officialis jurisdictio ex juris communis ordinaria potestate non est; † cùm secundùm regulas juris non magis judex Ecclesiasticus jurisdictionem temporalem in laicos usurpare possit, quàm laicus judex in Ecclesiasticos, seu Ecclesiasticorum causis, *XVI. q. 1. per totum*, *c. Novit De iudic.* * hoc ferè solo discrimine, quòd clerici sæcularis judicis jurisdictionem protogare, vel in illam consentire non possint; possint autem laici jurisdictioni Ecclesiastici judicis se subijcere; vel si non jurisdictioni, saltem audientiæ per speciem aliquam compromissi seu arbitrij, *l. Si qui ex consensu C. De Episcop. audientia.* * Vnde Ecclesiastici judicis in laicos propriè nulla est jurisdictio, sed tantùm audientia, *l. Episcopale C. d. tit.* ideòque *de Episcopali audientia, non de Episcopali iurisdictione* in Codice Iustiniani est inscriptus titulus. Sed hæc consideratio ad fundandam Domini Officialis jurisdictionem in subditos prætacti dominij de Gruydtroede per se sola sufficiens non est: quia audientia dumtaxat volentium, & se subijcientium est; jurisdictio verò etiam in invitos exercetur, *l. Inter stipulantem 83. §. 1. De verb. obligat.* † Quamvis interim verum sit jurisdictionem Ecclesiastici judicis in laicos, ut prærogabilem, præscriptione vel consuetudine etiam in invitos jure ordinario acquiri posse, *c. Cum contingat & ibi gloss. De foro compet.* Proinde id in primis cognoscendum, in quo Dominus Officialis hanc suam Ecclesiasticam jurisdictionem fundet, quæ illi ex ratione juris communis non competit: an id sit ex immemoriali consuetudine, an ex generali subditorum sive conventione, sive consensu: si enim neutrum horum subest, facilè poterit averti illius hæc intentio.

Supràdicta argumenta aliquo modo indicare videntur neutrum hîc subesse; potissimùm propter testimonia non tantùm subditorum prætacti dominij de Gruydtroede, sed etiam vicinorum dominiorum, non modò exercitam non fuisse jurisdictionem sed etiam intentato aliquando illius exercitio, illi contradictum fuisse, & post contradictionem per legitima tempora ab usu illius abstentum: quæ contradictio, cum tantò temporis decursu, etiam sufficere posset, non tantùm ad conservandum exemptionis seu libertatis usum, sed & ad excludendam ordinariam illius jurisdictionem in causis etiam ex jure communi ad illam pertinentibus, *l. ult. in fin. D. De usucap. l. Si quisquam De divers. tempor. prascript. & utrobique gloss. & DD.* Itaque non potest commodè resolvi, quo loco haberi debeat D. Officialis hæc intentio; nisi priùs plenius cognitio, in quo illa fundetur: potissimùm quòd nihil proponatur de aliquibus exemplis in præcedentibus temporibus in dicto dominio de Gruydtroede per D. Officialem exercitæ jurisdictionis Ecclesiasticæ indifferentur in eo, ut in alijs locis, pagis, & dominijs vicinis.

De Iudicijs & foro competenti

SVMMARIVM.

Iurisdictio laici in clericum.

1. *Expensarum condemnationem non potest iudex in sententia reservare.*
2. *Victus victori in expensis condemnandus.*
3. *Expensarum condemnationem facere potest iudex incompetens.*
4. *Scholaris coram iudice laico conveniri potest.*
5. *Iudex Laicus quomodo possit suam sententiam contra clericum exequi.*

CONSILIVM LXIX.

FVNDATA non est allegatio Impetrantis, quâ se eximere vult à necessitate vlterius standi juri coram Scabinis in eo iudicio, quod ipso agente ibi cœptum est, & cuius judicij pars & sequela est damnorum & expensarum liquidatio; quia hæc sunt in executione sententiæ, quæ continet condemnationem ad damna & expensas, reseruatâ tantùm eorum taxatione

1 * Neque enim post latam sententiam aliud est judicium damnorum & expensarum, si illorum condemnatio quoque facta non est in principalis litis decisoria sententia *l. Terminato*, C. *De fructib. & lit. expens.* Vsque adeo ut iudex ferendo sententiam in principali, non possit sibi reservare condemnationem damnorum aut expensarum, sed tantùm taxationem illorum, *Felin. in c. Significaverunt nu. 6. De except. Hippolyt.* De *Marsilijs in l. Patre, nu. 69. & 70.* D. *De quæstion.* quam cùm facit, seu cùm de illius liquidatione cognoscit, non aliud judicium instituit, sed institutum priùs continuat: ut frustrà Impetrans nouum sibi judicium coram suo judice dictari petat, iam semel factâ condemnatione & acquisitâ re iudicatâ. Et absurdum planè esset, si supposito Vniversitatis permitteretur potestas conveniendi suum adversarium coram iudice laico; iudici autem laico non permitteretur facultas suppositum temerè litigântem in damna

2 & expensas condemnare: † cùm in eo sit iuris necessitas, ut iudex requisitus hoc debeat facere, *l. Eum quem temerè* De *iudic. l. Properandum §. sive autem* C. De *iudic.* & non faciendo litem suam faciat, illaque ob id parti vincenti restituere cogatur *d. §. sive autem, vers. non ignorantes. Bart. in l. 4. §. hoc autem* De *damno. infecto.* † Actor enim etsi non sub-

3 sit ordinariæ iurisdictioni Iudicis sui adversarij, quem in illius foro convenit, agendo tamen in hoc se subijcit, ut possit coram illo reconveniri, *l. Cum Papinianus, cum Auth. & consequenter.* C. *De sentent. & interloc. omnium ind.* & per illum puniri, si aures judicis offenderit, *arg. l. Nullum* C. De *testib.* vel si in ulla litis parte contumax fuerit *c. Causam* De *dolo & contumacia*, atque etiam propter temerariam litem, in expensas & damna, litis condemnari *l. Non ignorat.* C. De *fruct. & lit. expens.* alioqui impunita relinqueretur Actoris, qui de eadem cum Reo jurisdictiône non est, temeritas; quam leges omnimodò condemnatione ad damn & expensas litis coërceri volunt, *d. l. Eum qui temerè, §. hoc autem in fi. Instit* De *pænâ temerè litig. c. 1. De dolo & contum. lib. 6.* Quod igitur Impetrans proponit se non potuisse prorogare jurisdictionem Scabinorum Lovaniensium, nec per eos condemnari, neque etiam executionem pati, perquàm ineptum est; cum virtute prorogationis non superinducatur hęc potestas condemnandi Actorem in expensas & damna litis, sed ex juris authoritate; quę Actorem alterius fori in hoc subijcit jurisdictioni & potestati judicis sui adversarij, ut possit per illum condemnari in expensas & damna litis, *d. l. Non ignorat.* etiamsi is sit clericus, qui laicum in sæculari judicio convenit; & nisi causa sit privilegiata in eo judicio laicum convenire debet *c. Si clericus. c. Cum sit de foro compet.* * Cùm alioqui verum non 4 sit, scholarem, sive privilegio scholastico gaudentem, si clericus tonsuratus quoque non est, non posse alterius laici judicis jurisdictionem, etiamsi ut Reus in iudicium trahatur, prorogare; cùm etiam secundùm terminos iuris communis scholaris rectè cõveniatur coram Magistratu loci; quamvis conventus desiderare possit, ut coram suo Rectore vel Episcopo conveniatur, *in proœmio d. §. illud verò satis vers. & hac quidem Bart. in Auth. Habita nu. 5. C. Ne filius pro patre.* Quòd si conventus non desiderat, censebitur alterius judicis jurisdictionem prorogasse, *Bald. in d. Auth. Habita. nu. 45.* licet clericus tonsuratus iudicis laici iurisdictionem prorogare non possit, *c. Si diligenti* De *foro compet.* * 5

Prorogato itaque seu priùs constituto per dictum Impetrantem coram dictis Scabinis iudicio, sequitur quoque condemnandi in damna & expensas potestas; atque etiam exequendi, si non rectâ viâ, saltem per iuris subsidium, imploratâ Magnifici Domini Rectoris licentiâ & officio, ut vel ipse exequatur, vel per dictos Scabinos, executioni mandari patiatur, ut solet observari in executionibus sententiarum, quæ per laicos adversus clericos in casibus á iure permissis feruntur *Panor. in c. Non minus nu. 15. in fin.* De *immunit Eccles. Barbat. in c. 1. rarit. nu. 26.* De *probat. Natta cons. 27. Viso processu. vol. 1* Quod hactenus factum non esse Impetrans conqueri non potest; cùm nondum agatur de executione sententiæ: ut nec executioni mandari potest dictorum Scabinorum sententia, nondum absoluto iudicio liquidationis damnorum & expensarum.

Revocanda itaque & cassanda est dicta inhibitio, velut per surreptionem & obreptionem impetrata, & Impetrans Opponentibus condemnandus in expensas huius litis.

De Iudicijs & foro competenti.

SVMMARIVM.

Iudicium diffamatorium.

1. *Diffamatus ubi agere & conveniri debeat.*
2. *Diffamatus instituto iudicio diffamatorio potest diffamatum in suo foro convenire.*
3. { *Foro privilegiato renuntiari potest,* / *Scholaris an privilegio fori possit renuntiare.* }
4. *Promissio de renuntiando in subhastationibus pro renuntiatione habetur.*

CONSILIVM LXX.

DISPVTARI solet, * an iuris illud remedium, quod ex Imperatorum constitutione 1

tione proditum est, adversus diffamationem, *in l. Diffamari C. De ingenuis manumiss.* proponi debeat in foro diffamantis tamquam Rei, an verò in proprio foro diffamati? Nam sunt qui existimant, *Panorm. in c. Si quis contra clericum. De foro compet. Ant. de Butrio in c. Cum inter De except. Alex. consil.* 103. *Considerata vol.* 5. *Andr. Gaill. pract. observat.* 9. *nu.* 7. hoc remedium proponendum esse in eo foro, ubi jactitata actio proponi debet, & sic in foro diffamati; alijs contrariam sententiam tenentibus, *Castr. Alex. & alij in l. Libertus à patrono De in ius vocando Matth. De Afflict. decis. Neap.* 268. *Decius consil.* 487. *In quæstione proposita nu.* 10. debere illud tractari in foro Rei diffamantis, ex regula generali, quòd actor sequi debeat forum Rei, *c. Cum sit De foro compet.* ex quorum opinione etiam judicatum esse testatur Matthæus de Afflictis, *d. decis.* 268. Hoc interim certum est, quòd cùm diffamans in pluribus locis seu coram diversis judicibus diffamatum suum debitorē convenire potest, ratione videlicet domicilij, loci contractus, loci destinatæ solutionis, aut consensus seu submissionis, non præripitur diffamanti hæc judiciorum optio; ita ut non obstante, quòd diffamans in uno loco sit conventus ad proponendum suam actionem, non amittat jus eligendi judicem, quem ex pluribus competentibus velit, sed eo petente caussa debeat remitti ad judicem, quem actor diffamans elegerit, *Georg. Natta in repetit. Clement. Sæpe De verb. sign. Barthol. Socin. consil.* 94. *In causa vertente. vol.* 3. † Unde judicio hoc diffamatorio instituto coram judice competente diffamantis, diffamans statim potest non exspectatâ sententiâ Iudicis super diffamatorio judicio aditi, actionem coram competente judice diffamati intentare, sine ullo periculo aut metu exceptionis litis pendentiæ *Hieron. Cagnolus in d. l. Diffamari nu.* 10. *C. De ingenu. manumiss.* Imò quod amplius est, respondit Socinus, *d. consilio* 94. *in princ.* quòd si Reus non propriè diffamatorium hoc judicium intentaverit, ad hoc ut Actor vel actionem suam proponat, vel ei silentium imponatur, sed formaliter contra creditorem exhibito libello asserat, se non esse debitorem, petatque se sic absolvi; nihilominus possit creditor, omisso eo judice, adire alium quemcumque qui Reo alioqui competens judex est; nec obstabit ei exceptio litis alibi cœptæ ac pendentis. Cum ergò D. Paulus Roelfsius Medicinæ Doctor, contra M. Henricum Ghyssens coram D. Rectore Academiæ Lovaniensis communi & ordinario utriusque judice aliam conclusionem seu petitionem non proposuerit, quàm ut, si quam actionem dictus M. Henricus contra ipsum haberet, ratione venditionis & emptionis domus, eandem institueret sub pœna seclusionis & perpetui silentij (quod secundùm juris dispositionem intelligendum est in eo foro, in quo Dominus Paulus conveniri potest) potuit utique idem M. Henricus illam instituere statim à facta citatione ad hoc judicium diffamatorium, & in illius momento, coram Scabinis Lovaniensibus, coram quibus (ut mox dicetur) dictus D. Paulus juri stare promisit, renuntiando suo privilegiato foro coram Domino Rectore: cùm idem etiam potuisset post institutum & cœptum judicium & post litem coram Domino Rectore in isto judicio diffamatorio contestatam: quia omnia judicia in quacumque parte litis sunt absolutoria, dato aut facto eo quod Actor petit, *§ ult. Instit. De perpet. tempo. act.* Quorsum enim judicium aut sententia illius, quod petitur, exspectaretur, cùm conventus id non tantùm facere paratus est, sed præterea etiam facit *l. Si debitori. De iud.*

Neque audiendus hîc est D. Paulus Actor quòd M. Henricum Reum velit cogere, ut coram D. Rectore proponat hanc suam ex vendito actionem; nam id in litis principio non petijt, neque secundùm præmissa petere potuit. † Etsi enim Dominus Rector eorum communis Iudex sit, ex conventione tamen in hac caussa alium judicem sibi assumpserunt, hoc est Scabinos Lovanienses, illis se quoad eam subijciendo cum renuntiatione privilegiati fori Domini Rectoris; quod juri consentaneum est. Nam quòd D. Paulus Actor dicit se non potuisse renuntiare suo privilegiato foro, ex juris imperitia proficiscitur: quia licet clericus tonsuratus non possit renuntiare suo ordinario foro, & ne quidem cum juramento, *c. Si diligenti De foro compet.* quin tamen laicus, & præsertim bigamus (ut notoriè est Dominus Paulus) privilegiato suo foro renuntiare possit dubium non est: aliud enim est privilegium, quod ratione ordinis clericis competit, cui renuntiare non licet, *d. c. Si diligenti c. Significasti. De foro compet.* aliud quod competit fauore studiorum, aut ex alia causa, cui utique renuntiare licet. Quod nominatim de scholaribus traditur, *glos. ult. in fin. l. Si convenerit D. De iurisd. omn. iudic. & ibi Bart. Alex. & Iason.* quibus quamvis detur optio, coram quo judice conveniantur, *Auth. Habita C. Ne filius pro patre,* an coram suo Rectore, an coram suo Episcopo, vel coram sæculari magistratu loci; si tamen consenserint in jurisdictionē magistratus, seu Scabinorum, renuntiando privilegio fori Rectoris aut Episcopi, valet renuntiatio: nec in eo est aliqua dubitatio, docetq; id quotidiana experientia, & frequentissimus usus renuntiationis privilegiorum scholaritatis.

Illud ergò solum inquirendum restat, an Dominus Paulus renuntiaverit privilegijs Universitatis & se subiecerit magistratui dicti Oppidi? Negat id D. Paulus magnâ usus subtilitate, quod tantùm promiserit seu obligatus sit renuntiare, nondum autem renuntiaverit; quasi plurimùm intersit inter renuntiationem, & promissionem de renuntiando; ut plurimùm differunt venditio, & promissio de vendendo, *gloss. in l. In bonæfidei De eo quod certo & ibi Iason.* † Sed ea est conditio & natura subhastationum ac licitationum in venditionibus, ut quodcumq; in lege venditionis præscriptum est, vel ad obligationem, vel ad factum, id censeatur quoque promissum solâ licitatione, oblatione, & superatione in illa, etiamsi alia solemnis stipulatio vel promissio inter vendentem & subhastantem non intercedat, ut eleganter tradit Bartolus, *in l. Licitatio, nu.* 4. *De publicanis & vectig. & in l. Si tempora nu.* 3. *C. De fide instrum. & iure hastæ fisc. lib.* 10. *Alex. in addit. ad Bart. in d. l. Licitatio in V. Feri.* Sic quòd ut pactum de vendendo in lege venditionis, quæ in subhastatione & licitatione præscribitur seu proponitur, accedente licitatione & oblatione emptoris, pro reali venditione habetur; ita quoque lex

lex seu conditio de promittendo aut renuntiando in realem promissionem ac renuntiationem resolvatur per licitationem & oblationem. Vnde in proposito quemadmodum prima verba dictæ legis, seu conditionum, sub quibus dicta subhastatio proposita est, *domus vendetur*, habentur pro venditione, accedente oblatione, nec requiritur alia venditio post factam oblationem: ita quoque hæc verba, *emptor renuntiabit*, pro renuntiatione accipienda sunt; sic ut alia sequens formalis renuntiatio non requiratur. Remittendus itaque est D. Paulus Actor ad dictos Scabinos, & ibidem ei permittenda suæ actionis prosecutio; ubi cætera quæ Actor in quæstionem & disputationem adducit de affectu & recessu à venditione discutientur: respiciunt enim causam principalem, non hoc diffamatorium judicium; à quo Actor statim auditâ citatione & propositione actionis coram Scabinis factâ, abstinere debebat: qui proinde etiam nunc condemnandus erit in expensis hujus litis.

De mutuis petitionibus.

SVMMARIVM.

Reconventio ubi & quando admittatur.

1. 9. *Reconventione rejectâ appellari potest.*
2. 4. 8. *Reconventio ubique & in omnibus causis admittitur.*
3. *Clericus coram laico reconveniri potest.*
5. *Reconventio etiam coram feudalibus de re non feudali proponi potest.*
6. 10. *Reconventio prorogationem continet, & simultaneum postulat processum.*
7. *Reconventio quando sistat causam conventionalem.*

CONSILIVM LXXI.

EX mera præcipitantia Dominorum Scabinorum oppidi Trajectensis rejecta est reconventio, quam Domicellus Wernerus Huyn Dominus in Amstenroede per viam arresti coram iisdem Scabinis ad instantiam Domini Ioannis sui fratris in jus tractus adversus eumdem Dominum Ioannem ex debito personali proposuit; eo solo prætextu, quasi Dominus Ioannes Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis Canonicus, Ecclesiasticæ jurisdictioni subjectus, non possit cogi coram laico judice juri stare, *c. Si Diligenti De foro compet.* * Vt meritò potuerit Domicellus Wer-
1 nerus ab hujusmodi rejectione, & declaratione reconventionis non admittendæ, ad amplissimos Dominos Commissarios appellationum provocare, uti expresso jure cautum est, *l. 1. §. fin. Quæ sent. sine appel. rescind. Ioan. de Imola in c. 1. & Marian. Socin. in c. 2. nu. 10. De mutuis petit.* vim enim definitivæ sententiæ obtinet hujusmodi rejectio, & interlocutoria mera non est, *c. Significantibus De off. deleg.* Et quamvis nulla sit juris dubitatio in hoc articulo, tamen quia præfati Scabini nimis contemptim habuisse dicuntur hujus reconventionis propositionem; sic ut eam de plano, eodem momento, quo proposita fuit; nullâ maturiore deliberatione interpositâ, non quidem omnes, sed tres tantùm, reliquis quatuor absentibus, & sic nulliter, *l. Sucu-ri. De recept. arbitr. l. Duo ex tribus D. De re judic.* rejecerint, pro sublevando clarissimorum Dominorum labore, & demonstrando nimis evidenti dictorum Scabinorum errore, paucula quædam dicemus.

2 Equidem notissimum est, conveniendi potestatem, reconventionisque usum latissimè patere, omnesque regulas, quæ circa hujus reconventionis materiam ac illius capita versantur, affirmativè conceptas esse: sive de judice quæratur; quia qualiscumque is sit, sive ordinarius, sive pedaneus, sive delegatus, sive laicus, sive Ecclesiasticus, coram eo potest proponi reconventio, *l. Cum Papinianus C. De sent. & interloc. om. jud.* etiamsi alioqui causæ per reconventionem propositæ non sit judex competens; veluti si usque ad certam summam tantùm judicare possit, & de majore summa proponatur reconventio, *l. Si idem. §. quod si mutua. De jurisd. om. jud.* sive de personis litigantium; quia quisque per quemcumque coram quocumque judice conventus & in jus tractus, potest eundem Actorem ibidem reconvenire, *d. l. Cum Papinianus*, *latè Marian. Socin. in d. c. 1. artic. 5. nu. 14.* sive quæratur de causis & mutuarum actionum generibus ac qualitatibus; nam in omnibus causis, obligationibus & actionibus, & generaliter super omnibus rebus regulariter locum habet reconventio, *d. c. 1. & 2. De mut. petit. Marian. Socin. in d. c. 1. nu. 44* ita quod semper & omni casu cuicumque Reo permissa sit potestas reconveniendi Actorem; nisi in casibus, qui aperto jure inveniuntur prohibiti, *Socinus d. nu. 44.* * Cum igitur nullo jure inveniatur prohibitum, ne laicus à clerico coram sæculari judice conventus, ibidem clericum reconvenire possit, nihil dubitandum est, quin justa fuerit præfati Domicelli Werneri reconventio coram dictis Scabinis adversus fratrem suum, quamvis Ecclesiasticum, proposita: idque ex authoritate glossæ, quæ id apertè tradit, *in d. c. 1. in verb. super suis quæstionibus. in fine*, & ab omnibus communiter approbatur, communique approbatione tam in foro, quàm in scholis pro indubitato, communi, ac recepto jure habetur, *Bartol. in Auth. Et consequenter. in fine C. De sent. Lapus allegat. 126. Decius in c. At si clerici nu. 25. & ibi Felin. nu. 8. De jud. Specul. tit. De convent. & reconvent. §. 1. vers. quid si laicus*; propter naturalem causam defensionis, quâ jus reconveniendi in genere niti traditur, *d. l. Cum Papinianus*, *latè Marian. Socin. ad rubr. De mut. petit. in 3. artic.* & ob jurisdictionem, quæ Reo reconvento necessitatem injicit eo loco reconveniendi Actorem, quo ipse conventus est, si durante conventione de aliqua re Actorem vicissim reconvenire intendit, *l. Nulli C. De judic. l. 1. & 2. C. De quib. reb. ad eundem jud. eatur*; quodque hæc prorogatio Iudicis laici non sit hominis, sed legis, *l. Bart. in d. Auth. Et consequenter. nu. 19.* Quæ communis Doctorum traditio per antiquam consuetudinē, ut ait Ioannes Andreæ *in d. c. At si clerici*, approbata, in proposito casu omninò obtinere debet, quia hæc reconventio est de re merè profana, de quâ in abstracto judex laicus judicare potest, hoc est de pecunia, de abducto equo, & ablata pecunia debita civiliter, seu civili actione petita: nam si spiritualis esset, reconventio non permitteretur, *gloss. in d. c. DD. in d. c. At si cle-*

si clerici * Nec quicquam curandum est, quod
4 ex eadem causa non oriatur utrimque conventio, & reconventio; quia id non requiritur, cùm natura conventionis & reconventionis sit diversissima, & contrarias qualitates admittat, *late Decius in*
5 *d. c. 1. & ibi Socin. nu. 45. & seq.* † Vsque adeò ut etiam coram Paribus curiæ feudalis, qui nullius alterius rei cognitionem vel consuetudinem habent, quàm de re feudali, Actori super feudo agenti possit proponi reconventio de pecunia aliunde debita, *gloss. in c. 1. De controuer. feud. apud par. cur termi. in ver. faciendum. in fine, & ibi Bald. & Matth. de afflictis nu. 35. Marian. Socin. in l. c. Ex transmiss. nu. 24. de foro compet.* Quæ quidem reconventio in proposito casu tanto magis sine vlla hęsitatione admittenda, ob id, quòd Reus ipse sit conventus coram iudice prorsus extraneo, cui neque ratione superioritatis mediatè vel immediate, neque ratione domicilij aut contractus subjectus est; idq; non per viam voluntariæ prorogationis, sed exorbitantem atque involuntariam coactionem, hoc est, per arrestum & pignorationem: ita ut mirum non sit, si eundem iudicem pati debeat Actor, quem ipse Reo invito superinduxit; cùm etiam reconventioni locus sit, quando Actor Reum sine arresto non declinantem coram non suo iudice convenit, *Marian. Socin. in d. c. 1. nu 13.* Quod eo magis in casu proposito obtinere debet, quod Actor in patria Leodiensi resideat, ac in patrimonialibus regionibus Regiæ Maiestatis conveniri commodè nequeat; sic ut in iuris subsidium non debeat Reo præscindi occasio reconveniendi Actorem in ditione Regiæ Maiestati subiecta.

Illud profectò in re proposita dici non potest, quòd Reus hanc reconventionem seriùs proposuerit, cum causa conventionali; quia tempestiuè satis reperitur Reus suas actiones seu actionum capita proposuisse, licet Actor illis respondere, & litem desuper contestari diutiùs recusaverit,

6 † Ita enim se res habet, ut in tempore propositâ reconventione, hoc est vel ante litis contestationē vel in ipsa contestatione, seu incontinenti *d. Auth & consequenter C. d. sent. & ibi DD. Clemen. Sæpe §. verum quia & ibi Card. Zabarella De verb. signif. Socin. in d. c. 1. De mut. petit. n. 97. in fine*, non tantùm habeat effectum prorogativum, si fortè sit incompetens, aut Actor sub eo forum non sortiatur *d. l. cum. Papinianus C. De sent.* sed etiā injiciat necessitatem simultanei, ut aiunt, processus, *DD. in d. c. 1. De mut. petit Lanfrancus in d. Clem Sæpe col 8. in fine versic. sequitur textus in V. exordio.* sic ut pari passu causa utrimque decurrere debeat, neque maiore diligentiâ acceleranda sit causa conventionis, quàm reconventionis, vel è contra. Vnde Actor conveniens si recuset respondere libello reconventionali aut in alia quacumque iudicij parte tergi versetur, pœnam patitur; nempe quòd causa conventionis sistatur, & in ea iudex audientiam ei non accommodet, *Spec. in d. tit. u. De conven. & reconvent. §. fin. & §. videndum vers. sed num. quid si actor* Nec citiùs accelerari aut ante terminari potest conventionalis causa, quàm reconventionalis, *Socin. in d. c. 2. De mut petit. nu. 13.* adeoque etiam vel vnâ sententiâ ex eodem breviculo recitandâ terminari debet, ut pleriqui volunt, *gloss. in d. c. 1. De mut. petit. per c. Cum dilect. De ord. cognit. Bart. in d. Auth. Et consequenter. Spec. in d. §. videndum. col. 1.* vel certè duabus sententijs distinctim & in scriptis, sed eodem tempore coniunctim pronuntiandis, *Socin. in d. c. 2 nu. 6 De mut. petit.* Idque non tantùm in ordinarijs iudicijs, sed etiam in summarijs, & in quibus velo levato proceditur, si modò reconventionis caussa summariam etiam tractationem patiatur. † Quamvis enim caussam conventionalem, quæ summariè expediri potest, non remoretur obiecta reconventio, si longius examen & cognitionem desideret, *Bart. in d. Auth. Et consequenter & in l. 1. in fin. De var. & extraord. cognit. Innoc. & Host. post gloss. in d c. 1 De mutuis pet.* non reijcitur tamen reconventio si summariè quoque pertractari potest *d. clemen. Sæpe, Socin. in pos cons. 60. Viso puncto ad me transm isso nu. 7. vol. 1.* † Vsque adeo, ut etiam debito liquido proposito, non impediatur reconventio, *Salicet. in l. Neque scriptura in fine C. De compensat.* & quod magis est, nequidem instrumentis paratam executionem habentibus, quæ 7
appellant guarentigiata; quamvis his vix quicquam possit obijci, quia habent vim sententiæ definitivę transeuntis in rem iudicatam, *Cyn. in l. 1. c. De confess.* post quam regulariter reconventio seriùs proponitur, cùm tunc cognitio non suscipiatur, sed cognitum executioni mandetur, *Socinus senior cons. 41. Antequam ad quæstionem nu. 6. vol. 1.* Admittitur, inquam, reconventio non tantùm quæ eiusdem est generis, hoc est, si petitio reconventionalis proponatur ex alio instrumento gaurentigiato; verùm etiam quæ tantùm est de debito liquido: nam compensatio eo casu admittitur. *Ang. cons 132. Quidam Nicolaus, Felinus in c. Suborta De re iud. Hipp. de Mars. sing. 208. compensatio.* quæ cum reconventione summam affinitatem, in plerisque identitatem, habet, *DD. in d. Auth. Et consequenter.* Nec mirum; habet enim vim solutionis cuius allegatio nullo casu exclusa est.

Quibus quidem omnibus casibus non admissa, vel ijsdem progressibus non tractata, & in cognitionem non recepta reconventio, etsi vitio nullitatis non inficiat processum, vel sententiam iudicis, appellandi tamen materiam & occasionem subministrat, ut expresso iure cautum est, *l. 1. §. fin. Quæ sententiæ sine appell. rescind. Specul. d. tit. De. reconven. §. videndum vers. etsi iudex. Panor. in d. c. 1. col. 3. in fine De mut petit.* Quod ipsum quidem non tantùm accipiendum est de fine iudicij, hoc est, si conuentio ante reconventionem definitivè terminetur, verùm etiam de ijs, quæ in lite incidunt, & non decisoria sed ordinatoria litis respiciunt: præscriptus enim est iuris ordo, qui perturbari non debet scilicet neque celeritate, neque tarditate alterutra causa vel præcipitetur, vel plus æquo differatur, secundùm ea, quæ superiùs dicta sunt. Vnde tradunt Doctores generaliter, *Castren. & alij in l. Si quæramus. De testam.* perversionem aut conturbationem iudicij seu processus sive in exceptionibus sive dilationibus, sive alijs quibuscumque tractandis, iudicium non statim facere nullum sed prębere iustam appellandi occasionem *c. exhibita De iudic.*

Quia igitur recovẽtio ista per dictum Reum immediatè proposita fuit post negativam responsionem factam ad proposita per Actorem actionum

num capita, nullo alio interveniente Actoris actu aut processu judiciali, satis tempestivè & incontinenti dici debet cum Actoris conventione proposita, etiam ad effectum simultanei processus *gloss. in d. c. 1. & in d. Clem. Sæpè in V. exordio. De verb. signif. Socin. in d. c. 1. nu.* 8 *Bald. in c. Cum venissent De iud. Iason in l. Non solùm. §. morte De novi operis nunciat.* ita ut quocumque res vertatur, nihil obstante conditione ac qualitate Actoris, nihil immutante statu causæ, hæc reconventio omninò admitti & simul tractari ac terminari debuerit. Ideoque in quantum id per dictos Dominos Scabinos factum non est, sententia ipsorum tamquam iniqua & erronea retractari, & in causa tam conventionali quàm reconventionali, non quidem coram dictis Scabinis, quia judicando partem læserunt, *c. Cum Appellationib. De appellat. lib.* 6. sed coram vobis amplissimis Dominis Commissarijs procedi debeat.

De Mutuis Petitionibus.

SVMMARIVM.

Reconventio ex arresto.

1. *Reconventio locum dumtaxat habet actione proposita.*
2. *Reconventio in causa spolij locum non habet nisi eâ expeditâ.*
3. *Arrestum summariè tractatur & mediante cautione amovetur.*
4. *Arrestari nequeunt res militum & Scholasticorum.*
5. *Reconventio quando habeat beneficium simultanei processus.*

CONSILIVM LXXII.

IN discussione altercationis, quæ facta est in causa Gerardi Coemans Actoris, contra Dominum Gummarum Ilias Reum; super eo, num secundùm petitionem Actoris Reverendus Dominus Abbas decernere debeat arrestum tollendum & Actori permittendum, ut fructus per Reum arrestatos tollat, & in usus sibi placentes convertat; an verò secundùm petitionem Rei hujusmodi arresti causa, & tollendi arresti necessitas suspendenda sit, donec lis, quam adversus Actorem Reus velut sub specie reconventionis instituit, decidetur & terminabitur? hoc in primis diligenter expendendum, in quo Advocatus Rei impegisse videtur, nullam propriè inter Actorem & Reum esse conventionem & reconventionem; sed ex parte Actoris simplicem querelam; ex parte verò Rei non reconventionem, sed ordinariam conventionem: ita ut frustra hîc suspiciatur disputatio, an causa conventionalis ante reconventionalem decidi & terminari possit aut debeat; an in idem tempus utriusque definitio & decisio reijcienda sit. Actor enim non tam convenit Reum, quàm ne alibi, hoc est, in loco & coram judice, cujus authoritate arrestum positum est, conveniatur, contendit; & non tam agit, quàm ut citatus actionem, ob quam ad arrestum prosilijt, coram judice Impetrantis proponat, ut patet ex illa clausula literarum dearrestatorialium, *& si quid ab eodem Actore actione personali petere velit &c.* † Non enim om-
1 nis petitio in jure proposita reconventioni locum facit, sed ea tantùm, quæ actionis faciem & formam habet, *Bald. in c. 1. De controver. apud pares curiæ in usib. feud. Marian. Socin. cons.* 167. *Non inutilis. nu.* 26. *vol.* 2. † ideoque fit, ut in causa spoliatio- 2
nis non admittatur reconventio petitorij, ante expeditam causam spolij, *c. Fin. De ord. cogn. & ibi gloss. pen. in princ.* cui causa arresti non absurdè comparari potest; quia quodammodo initium ab executione ante cognitionem facit; quod jure prohibitum est, *l. Vnica C. De prohib. sequest. pec.* ita ut petitio amotionis arresti non tam sit judicium seu actio, quàm præparatio ad judicium & demonstratio unde atque ubi, qui arrestari procuravit, intentionis suæ propositionem facere debeat. 4
Vnde etiam fit, ut causa arresti summariè tractetur; & eo etiam casu, quo ex jure vel consuetudine fieri potest, facillimè amoveatur, datâ cautione de stando juri & judicato solvendo, *Pet. Anchar. cons.* 85. *ex Theoricis Pet philip. Corneus cons.* 136. *Visis actis nu* 2. *vol.* 4. * multo magis ubi ex privilegio constat arrestum fieri non potuisse; ut est in 4
præsenti causa, propter privilegia Scholaribus Vniversitatis Lovaniensis concessa, ne eorum res & bona detineantur; ne directè vel indirectè (quod fieret, si arrestum teneret) alibi, quàm coram suo Rectore aut Conservatore extra muros Oppidi Lovaniensis in jus trahantur: cum alioquin etiam jure communi res Scholasticorum seu militum retineri vel arrestari nequeant, *gl. l. Nepos Proculo in V. dignitate De verb. signif. Ias. in §. item Serviana Inst. De action. Steph. Aufrer. decis. Tholos.* 136. † Et concedamus conventionalem ac reconventionalem hîc esse causam; nihilo tamen magis locum obtinebit, quod Advocatus Domini Gummari sustinet: nam ut propter quamcumque petitionem, sive sit ordinaria actio, sive officij imploratio, sive querela, sive interdictum, qui impetitur possit cujusuis generis actionem per reconventionem proponere, omni tamen reconventioni hoc privilegium non inest, ut conventio numquam terminari vel decidi possit ante reconventionem instructam, & ad definiendam præparatam: quia quotiescumque causa conventionalis summaria est, reconventionalis verò ordinaria *Bart. in l. Naturaliter. §. nihil commune. De acquir. possess. DD. in c. fin. De caus. poss. & propriet.* quoties in limine Iudici liquet de meritis causæ conventionalis, & causa reconventionalis altiorem indaginem ac ampliorem causæ discussionem desiderat; non debet per reconventionalem illi quidam liquidæ conventioni, quò minus decidatur atque terminetur, & executioni mandetur, mora aliqua fieri, *latè Marian. Socin in c. 1. nu.* 59. *& in c.* 2. *nu.* 17. *De mut. petit.* ita ut liquidato negotio conventionis ante propositam reconventionem, reconventioni omninò locus non sit *Baldus in Auth. Et consequenter. nu.* 10. *C. De sentent.* Et quamvis stante conventione quandocumque post litem contestatam reconveniri possit actor, simultanei tamen processus naturam & prærogativam non habet, *Panorm in d. c.* 1.

Cùm itaque ante litem in causa reconventionali contestatam satis liquidata sit petitio Actoris, per hoc quòd Reus confitetur fructus arrestatos ad Actorem pertinere; sit etiam periculum, ne fructus

fructus deteriorentur, aut bona nomina tempore deteriora fiant, *Guid. Pap. decis. 366. in addit.* & præterea Reus declaraverit contentum se esse, ut arrestum relaxetur: nihil est, cur ob causam reconventionalem effectus arresti perduret, hoc est, act rem non sequantur fructus sub manibus colonorum seu debitorum existentes: præsertim quia Actor cautionem offerat, quâ interposita semper, ut diximus, tolli debet arrestum; quodque per negationem actoris planè illiquida effecta sit Rei reconvenientis petitio, nulla illius probatione hactenus allata, *c. Si cl. r cum laicum & ibi Felin. De foro comp.*

De litis contestatione.

SVMMARIVM.

Litis contestatio.

1.3. *Litis contestatio an sit necessaria in causa appellationis.*
2. *Litis contestatio quid sit.*
4. *Litis contestatio in summariis necessaria non est.*
5. *Causa quæ in prima instantia est summaria, est quoque summaria in causa appellationis.*

CONSILIVM LXXIII.

1 QVAMVIS controversi juris articulus sit, an in causa appellationis à sententia definitiva requiratur & necessaria sit litis contestatio, & illa omissâ sententia lata sit nulla; quibusdam existimantibus illam omninò esse necessariam, & omissam vitiare sententiam, *gloss. in c. Ramaldus, in V. contestata, & ibi Panormit. De testam. Bart. in l. Cum antea orbu § illud .. De appellat. Archidiac. in c. Si autem in fine 11. q. 6. Bart. Cyn. & alii in l. 1. C. Ne liceat in ead. caus. tertiò provoc.* communius tamen receptum est, litis contestationem in appellationis causa necessariam non esse, si in prima causa seu instantia facta fuerit, *Canonistæ & præsertim Phil. Decius in c. Per tuas De appell. t. Matth. Mathesil. singulari 6. nu. 4 in addit. Bald. ad rubr. C. De usur. & fruct. legator. & in d. l. 1. C. Ne liceat &c. Rota decis. 467 Auditor in novis, alias est 7. De litis contest. & 20. Nota quod, servat, alias est 5. & 669. Quando aliqua, alias est 9. De litis contest. in antiquis. Marianus Socin. in c. Quoniam frequenter nu. 74 in 79. Fallentia Vt lite non contest.* quia in tali causa articulus de justitia appellationis non est separatus à negotio principali; ut meritò sufficiat contestatio facta in causa principali coram judice, qui de principali cognovit, sive utraque pars causam appellationis prosequatur & in ea consistat, sive altera contumaciter absit. Et sanè qui originem & verum usum litis contestationis expendit, facilè deprehendit errorem eorum, qui in appellationis causa

2 contestationem requirunt † Contestatio enim nihil aliud est, quàm expressa declaratio partium volentium litigare potiùs quàm à lite recedere; cujus animi & voluntatis declaratio post sententiam deprehenditur, cùm Reus primi Iudicis sententiâ condemnatus, manus non dat, sed pertinaciùs adhuc se litigare velle significat per interpositionem & prosecutionem appellationis. Cùm igitur in causa primæ instantiæ, quæ introducta est coram Magnifico Domino Rectore inter Ioannem Maes Actorem, & Antonium Bergaingne Reum, formalis facta fuerit litis contestatio, nihil nocere debet, si in secunda instantia appellante Antonio, eadem contestatio tam formaliter repetita non fuerit.

De quo dubitari non potest, ob id quod ex omnium, etiam illorum, qui regulariter contestationem in appellationis causa requirunt, sententia, litis contestatio omissa in appellationis causa non causet nullitatem vel Actorum vel sententiæ, si sine contradictione partium tacito velut consensu omissa fuerit, nec ab ullo litigantium petita, *Phil. Francus & Decius in d. cap. Per tuas nu. 3. Covar. in d. c. Raynaldus nu 1. in fin.* & hoc est, quod dicit Baldus, *in d. l. 1. C. Ne liceat in una &c. in fine*, quod si partes de concordia processerunt in causa appellationis lite non contestatâ, judicium valeat. Cùm ergo hæc causa appellationis per omnium decem terminorum substantialium observationem sit ad finem perducta, & utrimque jus petitum; non potest nunc sine evidente calumnia processus irritari ex defectu solemnis contestationis. Quæ tamen iterum quodammodo in effectum inducitur ipso juramento de calumnia, quod in hac causa præstitum est, quod jus nominatim præcipit præstandum etiam in appellationis causa, *c 2 in princ. De iurament. calum. lib. 6.* Deinde hoc quoque hîc ad excusationem afferri potest, quod nemo sit, qui non admittat in appellationis causa omitti posse litis contestationem tunc, cùm in prima instantia sine vitio nullitatis amitti potuit, *Decius in d. c. Per tuas num. 4.*

Est autem certum, quòd in summariis causis; 4 atque item in judiciis, ubi summariè causæ tractantur non requiratur litis contestatio, *Clem. Sæpe De verb. signif. & ibi Cardinalis Zabarella, & alii.* Iam verò certum & indubitatum est, quod omnes causæ, quæ coram D. Rectore hujus Vniversitatis Lovaniensis tractantur; summariè tractari debeant, non judiciorum solemnitate servatâ: * atque ita 5 cùm ejusdem naturæ & qualitatis sit causa appellationis, cujus fuit prima instantia, sequitur, ut si prima instantia fuit summaria, secunda quoque summaria esse debeat, *Angel in l. 1. An per alium causa appell. reddi poss.* & sic perinde in secunda, ut in prima, omitti possit litis contestatio, potissimùm cùm pars eam non urget: eâque ratione decidit Robertus Maranta, *in tr. de ord. iudiciario parte 6. tit. De litis contest. in princ.* quòd quia omnes causæ in regno Neapolitano summariæ sunt ex constitutione regni, in iis procedi possit sine litis contestatione. Quod in causa hac tanto magis locum habere debet, ex eo, quòd per reformata statuta ejusdem Vniversitatis *sub tit. De officio & iurisdict. Dominorum quinque iudicum appellat. a 4.* constitutum sit, causam appellationis ex iisdem actis primæ instantiæ decidi debere, omissa terminorum solemnium observatione, nisi appellans nova facta velit allegare, aut non probata probare, declarando id in primo aut secundo termino: quæ quidem declaratio etiamsi in proposito casu facta sit per appellantem, ex post subsecutis tamen invenitur falsa fuisse; quia neque nova facta aliqua allegata sunt, imò nec aliquis libellus appellatorius exhibitus; neque item probationes aliquæ adductæ: sic quòd evidentissimum sit Appellantem nihil aliud quàm dilationes & occasionem trahendi causam quæsivisse. Quamobrem dicimus, partes Magnifici Domini Rectoris esse, ut rejectâ hac frivolâ allegatione seu objectione nullitatis, ad taxationem expensarum & executionem latarum sententiarum procedat.

De litis contestatione.

SVMMARIVM.

Litis contestatio.

1. *Exceptiones declinatoriæ ante litem contestatam proponendæ & decidendæ.*
2. *Litis contestatio etiam in interdictis possessorijs requiritur.*
3. *Litis contestatio quomodo fiat.*
4. *Litis contestatio non est necessaria in supremis Concilijs.*

CONSILIVM LXXIV.

NVLLA spes est obtinendi ex his, quæ ad convellendam seu impugnandam Secreti Concilij sive decretum sive sententiam objiciuntur; quod scilicet hujusmodi sententia lata sit ante litem contestatam, extra petitionem partis, nullis præcedentibus probationibus, super inepta Actorum seu Impetrantium petitione. Nam in primis quod de non facta litis contestatione proponitur ad eam dicti decreti partem, quâ proposita exceptio incompetentiæ rejicitur, nullitati subjiciendam nihil facit; † quia
1 exceptionis declinatoriæ, atque etiam dilatoriæ, ut ante litem contestatam proponi, *c. Pastoralis De except. l. ult. C. eod. tit.* ita quoque per judicem decidi & definiri debent, cùm ad litis contestationem impediendam proponantur. *gl. & DD. in l. Exceptionem. C. de probat.* Quatenus verò eodem decreto ulterius dictis Impetrantibus adjudicatur usus & possessio medietatis decimarum controversarum sub idonea cautione de ijs in eventum restituendis, etsi in primo aspectu probabilis videri posset hæc deficientis litis contestationis exceptio; * idcò quòd communius receptum sit, etiam in
2 interdictis possessorijs, præsertim retinendæ possessionis, *§. Hodie. Instit. De interd. Bart. in l. Naturaliter § nihil commune D. De acq. vel amitt. poss. & dict. in l. 1. C. Si per vim aut alio modo &c.* litis contestationem requiri; illius tamen defectum [illegible] esse non deprehenditur. † Neque enim [illegible] moribus veteris juris illa forma solemnis litem contestandi per interpositas sponsiones & formulas verborum amplius in usu est; sed ad eam, seu potius ejus effectum inducendum sufficit, [illegible] quo modo declara-
3 ta per Actorem & Reum voluntas lite contendendi; quæ manifestatur per [illegible], quod Reus ad petitionem Actoris [illegible] respondet & proponit, [illegible] *contest.* & judex per narrationem [illegible] ex utraque parte causam audire incipit, [illegible] *Guido Papa de cis. 560.* Et hoc est quod dicit Petrus Rebuffus, *in tract. De materia poss. art. 3. [illegible] ad constit. [illegible] 103.* in [illegible] possessorijs judicijs contestationem fieri, quando allegantur contrariæ possessiones, & unus negat alterum possidere, multo magis si de defectu proprietatis quoque alle-
4 gatio [illegible]. † Sed in hoc scrupulosius persistendum non est, ob id, quod receptum sit, litis contestationem non esse necessariam in supremis Concilijs, quale est hoc Secretum; nec ob id ex defectu litis contestationis sententias aut processum in illis nullitati subjici posse.

De Ferijs.

SVMMARIVM.

Feriarum violatio.

1. *Dies Dominicus est omnino sacer.*
2. *Opera quæ fieri possint in die festo.*
3. *Expensas ferre debet Actor qui adversus Reum [illegible] tentem ulterius procedit.*

CONSILIVM LXXV.

DE re parva velut ad crimen postulatur & Reus fit Ioannes de Beckere, ex eo [illegible] quòd quodam die Dominico ex loco [illegible] pago de Winskele ad pagum de W[illegible] laer, uno miliari inde distantem, suo curru [illegible] instrumenta culinaria cuiusdam coci: [illegible] quòd extra peccatum sit violare diem [illegible] præsertim Dominicum, qui ex jure divino [illegible] c. 23 Ecclesiastici juris determinatione [illegible] *cap. 1. De ferijs 2.* sic sacer est, ut ab [illegible] vili eo die omnes Christianos vacare [illegible] nisi sic vacent mortale peccatum incurrant [illegible] ex præcepto decalogi sit ista observatio [illegible] opus hoc, quod Reo ad contraventionem [illegible] modi præcepti objicitur, tale sit, quod [illegible] sionem non mereatur, nec pro peccato [illegible] aut culpa aliqua objici possit. [illegible] judaicè & ad literam accipiendum [illegible] ptum de nullo omninò opere in die festo [illegible] (quod sic ob duritiem cordis in lege [illegible] ptum fuit, ideoque strictiore religione [illegible] dum, adeò ut nec cibos parare possent [illegible] 16. & 35. *Domin. a Soto De just. [illegible]* sed de eo dumtaxat, quod formaliter [illegible] servile est, ordinatum ad proprium [illegible] ad bonum corporis temporale [illegible] enim opus sub præcepto [illegible] *Angel. De Cler[illegible] in [illegible]* multa & propè infinita opera [illegible] pto non cadunt, sed exc[illegible] *[illegible] a Soto d. q. 4.* Quam [illegible] etiam facit modus ipsius operis, [illegible] cum id sit, & tam modicum, [illegible] spiritus [illegible], vel divini [illegible] ita ut operis quantitas [illegible] quæ si parva est ad peccatum [illegible] quia modica in consid[illegible] *gel. [illegible]* *in d.l. [illegible]* Cum [illegible] accusetur de transvectione [illegible] torum ad unum miliare, [illegible] meretur; præsertim [illegible] actoris confessione [illegible] non sit facta principaliter [illegible] sed tantùm incidenter [illegible] personarum, hoc est Rei & [illegible] licitè facere potuit: nullo enim [illegible] est proprio curru, proprijsque [illegible] etiam in die festo transvehi; ut nec [illegible] quo ire: imò tanto magis curru aut [illegible] vehi, quando plus laboris corpora[illegible] eundo seu ambulando. De quo in [illegible] minùs dubitandum, ob id, quod ex [illegible]

Actoris quoque constet, quod causa transvectionis principalis fuerit, ut Reus se uxoremque suam & Henricum van Hulst ejus levirum ex pago de Winselis transferret ad pagum de Wespelaer, non mercatus aut alterius profanæ rei causa, sed ex causa rei divinæ & sacræ; ut scilicet interesset celebritati & divino officio in honorem S. Huberti tunc celebrando; idque ex causa necessaria, quia scilicet Reus de confraternitate S. Huberti in Ecclesia de Wespelaer erat, & sic obstrictus ad præsentiam in illa celebritate; quod etiam testificari videntur testes per Actorem producti: est enim indubitatum, quin licita sint opera, quæ præparatoria aut destinata sunt ad divini officij cultum, *Domin. à Soto d. q.* 4. Quod autem destinatio hæc talem effectum habuerit, demonstrat ipsius Actoris confessio, quatenus respondendo ad quartum Rei articulum, credit Reum cum sua uxore & dicto suo leviro missę S. Huberti ex parte dictæ confraternitatis celebratæ interfuisse, & oblationes suas ad altare fecisse; ita ut de depravata aliqua Rei intentione non appareat, sed ex adverso de pia & timorata conscientia proficiscentis. Potissimùm quia non constet etiam Reum hanc transvectionem dictorum instrumentorum pro mercede fecisse: nam quod primus testis ab Actore productus extra articulata deponendo dicit, se intellexisse Reo de hujusmodi vectura solutum fuisse, fidem non facit; tum quòd solus id deponat, *l. Iurisiurandi De testib.* tum quòd de auditu alieno, non ex propria scientia id dicat, *c. Licet causam eod. tit.* tum etiam quod alter per Reum productus testis declaret Reum rogatum à Wilhelmo Stuckens id fecisse; idque (ut Actor respondendo ad tertium articulum Rei fatetur) tunc cùm Reus itineri se cum sua uxore & leviro accinxisset. Inde enim perspicitur, causam transvectionis fuisse dictam celebritatem, non ipsa coquinaria instrumenta; quæ & ipsa constat transvecta fuisse causâ parandorum ciborum, qui in dicta confraternitate post peractam Missam consumerentur: cur enim ut parare & coquere cibos die festo licet, *Domin. à Soto locis suprà citatis*, non liceat etiam per tam exiguum loci spatium instrumenta coquinaria de loco ad locum curru aut humeris transferre? Nec est quod Reo ad culpam referatur, quòd pridie aut prius id non fecerit: nam ex articulis Rei per Actorem confessatis, adeoque etiam ex testimonijs Actoris constat, quod instrumenta illa ad Reum eodem die Dominico fuerint per Wilhelmum Stuckens ad transvehendum delata, & sic casu ejus currui imposita; unde constat affectatam hac in re Rei nullam esse negligentiam. His accedit quod idem Wilhelmus Pastorem suum pro obtinenda licentia hujus transvectionis rogaverit, quæ nec ab illo negata, sed dumtaxat illius periculo, quasi concessa fuerit; in dubitatione scilicet, num in ea re peccatum aliquod consisteret: sic quod Reo non possit obijci affectata aliqua culpa. In summa eo loco hæc transvectio est, ut ob eam Reus in foro pœnitentiali, multo minus judiciali, puniri non debeat, cum ex causa, modo, & fine hæc res licita rectè dicatur, *l. Gracchus C. Ad L. Iuliam De adult.*

5 * Et quoniam expensæ litis rem principalem excedunt, nulla etiam causa est, cur in eas vel earum aliquam partem Reus condemnetur, qui in nulla culpa invenitur, præsertim quia idem Reus in exordio litis rem ipsam, ut acta est, confessus fuerit; idque longè amplius & latius quàm Actor allegavit vel articulavit: ita ut ad hujusmodi Rei confessionem Actor subsistere debuerit, & Reum ulterioribus expensis minimè gravare, *l. Si debitori De iudicijs*, cùm nullæ sint judicis aut judicij partes in confitentem, nisi in condemnando vel absolvendo, *l. Proinde § ult. Ad leg. Aquiliam.* Eâ itaque Rei confessione contentus debebat esse Actor, & ex ea petere sententiam; prout Reus eâ confessione factâ, & declarato, quod existimaret se per dictam transvectionem nihil peccasse, sese ordinationi Venerabilis D. Officialis submisit: usque adeò, ut etiamsi pœnam aliquam meritus fuisset Reus ex illa transvectione, damnum tamen sequentium expensarum sustinere non deberet, *Baldus in Auth. contra qui propriam in fine C. De non nu. pec. Hippolyt. De Marsil. in L. Patre, nu. 43. De quæst.* cùm illis faciendis causam non dederit, sed præsciderit. Itaque existimo officium Venerabilis Domini Officialis esse, ut Reum absolvat, & Actorem in expensis litis condemnet.

De Ferijs.

SVMMARIVM.

Exceptio dilatoria Feriarum.

1. *Ferijs messium nemo invitus in ius vocatur, etiamsi non sit agricola.*
2. 4. *Alimentorum causa ferijs quando tractari possit.*
3. *Alimentorum legatum quod dicatur.*
5. *Alimenta quando ad piam causam referantur.*
6. *Feriæ quando cessent in his quæ accelerationem requirunt.*

CONSILIVM LXXVI.

EXCEPTIO dilatoria ex præsentibus ferijs messium proposita adversus citationem pro parte Antonij Zoy Actoris, contra Iacobum du Boys Reum factam, bono jure nititur. † Quippe manifesti & indubitati juris est, messium tempore neminem posse adversarium suum invitum cogere venire ad judicium, nec rectè facere judicem, qui quemquam eo tempore ad judicium evocaverit, *l. 1. D. De ferijs*; ita ut evocatus non comparendo durantibus hujusmodi ferijs contumax reputari non possit, nec adversus eum ut contumacem procedi, & contra eum dicta sententia pro nulla & nullius momenti reputetur, *d. l. 1. post princ.* non tantum ex civilis, sed etiam ex Canonici juris dispositione, *c. fin. De ferijs*: idque sine discrimine & distinctione inter rusticos, qui potissimùm eo tempore circa rempublicam solent esse occupati, *d. l. 1. in princ.* & cives seu otiosos quoad messem homines; nam & clericis & militibus perinde, ut rusticis privilegium hujusmodi feriarum indultum est, *gloss. in d. l. 1. in V. occupati*, *Pileus quæst.* 123. ideoque præfato Reo de ferijs his excipienti obijci non possit, quòd sit civis, nec agriculturæ aut messi operam det: prout nec dictus Actor objicit, sed hoc tantùm, quòd hæc causa sit causa alimentorum

rum, quod moram non patiatur; quòd Actor ob hanc causam Bononiâ civitate Italiæ Lovanium venerit; ideoque feriis non obstantibus, non tantùm solitis & ordinarijs, sed alternis etiam diebus in hac causa procedendum esse. Verum quidem est feriarum sive indultum, sive prohibitionem tam præcisam non esse, quin multæ sint causæ, ob quas ad judicium quis evocari possit, & evocatus in causa cum evocante saltem usque ad litis contestationem, interdum etiam usque ad definitivam sententiam procedere debeat, sed quas Actor proponit, ad neu-
2 trum effectum idoneum habent. * Nam quæ primo loco proponitur, quòd hæc sit alimentorum causa, sic ab Actore proponitur, ut ex modo propositionis apertè percipiatur illam frivolam esse; ideò quòd id non assertivè proponat, nec ex literis Apostolicis, unde initium hujus causæ constituitur, appareat, sed quod suo loco clarius id deducturus sit, quàm deductum est in dictis literis Apostolicis; quod cum in facto consistat & hactenus deductum non sit, D. Iudicem ex generali, vaga, & indeterminata allegatione commovere non debet. Neque enim ex causa nec allegata, nec deducta, nec probata, judicem aliquid constituere oportet, sed causa causatum antegredi & præire, non sequi debet, *l. Huiusmodi Quando dies leg. vel fideicom. cedat*.

Sed quoniam Actor ex comminatione seu jactitatione clarioris deductionis tacitè ex virtute comparationis significare videtur in dictis literis Apostolicis contineri & Venerabili D. Iudici mandatam esse causam alimentorum, exquirendum est, num id sit verum; ob id, quod verum sit in causis alimentorum coram judice, etiam invito adversario, procedi posse in ferijs messium ac alijs similibus ob necessitatem hominum introductis? *l. Eadem C. De ferijs.* Origo hujus causæ est (ut indicant dictæ literæ Apostolicæ) testamentum Lucæ Zoy fratris dicti Actoris; in quo ei legavit mille octingentos florenos per ejus executores convertendos seu collocandos in annuos reditus hæreditarios ad dicti Actoris commodum & utilitatem, ut illis quoad viveret frueretur, cum substitutione proximorum agnatorum pro dimidia, & pro altera dimidia pauperum Oppidi Namurcensis, si eum sine liberis decedere contingeret.

3 * Quod quidem legatum præcisum, determinatum, & circumscriptum est certæ rei, honoris, & emolumenti, non verò alimentorum causa, nullâ alimentorum seu alendi mentione adjectâ: quod etsi ex voluntate legatarij magis, quàm testatoris converti possit in alimenta, ut omnia quæ habemus, quæque nobis undecumque obveniunt; ad alimenta tamen nec restrictum nec conclusum est, & perinde aleâ, aut aliâ prodigalitate ac luxu consumi potest, ut ad necessarios & familiares usus converti. Cùm alioqui nec alimentorum legatum proprie dici possit, quod certum & definitum alicui legatur, ut inde se alat & exhibeat: quia hujusmodi adjectio referenda est ad causam, quam vocant impulsivam, & ad consilium & providentiam, non ad constituendum alimenta, nec ad nudum usum, *l. Libertis libertabusque, l. Cum alimenta* §. 1. *in fin. De alim. lega. l. Donationes* § *species De donat.* Quod etiam ex effectu hujus legati percipitur, qui in eo consistit, quod morte dicti Antonij non extinguetur hoc legatum, sed vel ad ejus liberos, si cum illis decesserit ab intestato, seu, ut plerique volunt, jure fideicommissi, *l. Lucius & ibi Doct. De hæred. instit.* vel si sine liberis decesserit, jure fideicommissi ad proximos agnatos pro semisse, & pro alio semisse ad pauperes pervenire debebit; non ad finem alimentorum, sed absolutè & pleno jure: repugnat enim talis continuatio & perpetuitas naturæ alimentorum sive ex promissione, sive ex legato, sive ex jure debeantur; ut quæ unà cum personâ alimentarij, cui illa debentur, prorsus finiuntur & extinguuntur; sicuti & usus & ususfructus, *l. Cum ij* §. *modus. vers. constat. De transact. l. Mela. in princ. De alim. legat. l Hæreditatum. ff Ad l. Falcid.* Alimentorum itaque non potest dici hæc causa respectu commutationis illius, ad quam ex absoluta Pontificis potestate, *Clem.* 2. *De relig. domib.* per dictum rescriptum Actor contendit hæc enim commutatio ferè tantùm continet peremptionem fideicommissi Antonio injuncti, in casum, quo Antonius sine liberis moreretur; propter jam plures liberos illi natos, & sic propter apparentem & quasi certam spem defecturæ conditionis dicti fideicommissi, per superexistentiam liberorum; præventione quâdam detectionis hujusmodi defectæ seu certo deficiendæ conditionis, facta per hanc Pontificiam commutationem: ita quod corpus ipsum seu ejus legetum, non sit per hanc commutationem in alteram speciem alimentorum conversum, sed velut relaxato vinculo injuncti fideicommissi, dicto Antonio facta potestas dictos mille octingétos florenos, aut reditum vel fundos ex illis comparatos, levandi in suos, familiæque suæ usus & utilitatem, atque etiam in dotes filiarum convertendi, & de illis liberè disponendi: ex quo non potest constitui aliqua species alimentorum: quia hujusmodi libertas naturæ alimentorum prorsus repugnat; cùm vera alimenta non ita sint in libera facultate ejus qui illa vel data vel legata habet, *d. l. cum ij.* multo minus in illius libera dispositione; eò quod illa, ut diximus, cum vita alimentarij finiantur. Quia igitur nec testamentum, nec bulla Pontificia ullam mentionem facit alimentorum, & res ipsa ad speciem aliquam alimentorum non declinat, non rectè prætendit Actor hanc esse causam alimentorum, ut Reo beneficium feriarum subtrahat. * Cùm alioqui non omnes causæ ali- 4
mentorum hoc privilegium, ut ferijs de illis agi possit, habeant; sed illæ tantùm, ubi ex officio judicis alimenta personis necessarijs constituenda sunt; ut liberis, pupillis, & similibus personis; non etiam cùm alimenta vel ex stipulatione, vel ex donato, vel ex testamento codicillis debentur & petuntur, *Ant. De Butrio & alij in c. fin. De ferijs, alex. in l.* 1. *nu.* 13. *Soluto matrim. Castrens. Iason, & alij in l.* 1. §. *sed excipiuntur. De ferijs.* nam illo casu agitur de illis constituendis; hoc vero de constitutis exigendis, in qua exactione privilegium nullum est, nisi alimenta inopi seu pauperi, & propter inopiam seu paupertatem sint promissa aut legata, *l.* 2. *in verb. alimenta constituantur. De ferijs*; quasi eò casu hujusmodi alimenta habeant præ-

prætextum pietatis, & privilegium piæ causæ; quod inter cætera est, ut etiam ferijs de ijs agi & cognosci possit, *Alex. Ias. & alij locis citatis, Franc. Aretinus consil. 97. In causa & puncto nu. 4. And Tiraquel. De pia causa privil. 156.*
5 † Cujus generis non sunt alimenta, quæ fratri aut alij propinquo vel amico, testamento relinquuntur, paupertatis aut inopiæ nullâ factâ mentione, cùm ut alia, sic etiam hoc legatum, præsumantur esse facta ex impellente causa conjunctionis & amicitiæ, non propter paupertatem, cujus testator non meminit, nec aliud argumentum præbuit, quod respectu inopiæ ita legaverit. *And. Tiraquel. de pia causa in præfat. vers. item legatum*: prout etiam Actor non proponit sibi ut pauperi, respectu paupertatis seu inopiæ, hoc legatum relictum esse. Quinimò nec Pontifex hanc commutationem, de qua in hac causa agitur, respectu aut contemplatione paupertatis dicti Actoris fecit: etsi enim ex parte narrativa dictæ Bullæ constet, Actorem pro impetranda hac commutatione in suo supplice libello inter alia narrasse, quòd sit pauper & valetudinarius, in anno sexagesimo secundo suæ ætatis constitutus; in parte tamen dispositiva, nulla est hujusmodi qualitatum repetitio; ut proinde non possit dici Pontifex hanc commutationem fecisse respectu illarum, sed magis ex ijs causis, quæ in eadem dispositiva parte exprimuntur; nimirum quod (ut Actor exposuerat) proximiores agnati iuri suo cesserint, & pauperibus, Actore cum liberis decedente, nihil possit deberi. Quæ etiam causa est, cur Actor privilegium piæ causæ vel in genere vel in specie hîc non proponat, sed in specie de privilegio alimentorum, quorum consideratio idcirco hîc in cognitione tantùm versari debet.

Quoad secundo loco propositam causam, pro avertendo beneficio feriarum, quod videlicet hæc causa moram non patiatur, ipsius Actoris propria mora & negligentia illam quoque frivolam esse demonstrat; ideo quòd hanc Bullam impetraverit 5. Decembris anno 1577. ut ex data deprehenditur: pro cujus executione nunc primùm post duos & dimidium annos agere incipit: inde enim deprehenditur primùm, quod allegatio paupertatis in dicto supplice libello facta, omninò sit improbabilis: paupertas enim tantam dilationem & negligentiam in prosequenda executione dictæ Bullæ, & consequendo illius effectu, admissura non erat. Deinde quod post tam longam moram duorum cum dimidio annorum, Actori parum in omnem eventum nocitura sit dilatio, quam facit restans tempus jam ad finem decurrentium feriarum messium, ad quarum beneficium Reus meritò confugere potest, quando Actor eum imparatum & inexspectatum sic subitò opprimere, & super hac lite deliberandi & se instruendi occasionem præripere conatur, *l. Si quando C. De dilationib.*

6 Vltra quæ hoc etiam in consideratione habendum, quòd feriarum usus non cesset simpliciter & indeterminatè in omnibus causis, quæ ex quacumque causa, festinatione seu acceleratione indigent, nec moram patiuntur, sed tunc cùm necessitas urget, vel pietas suadet, ut inquit Pontifex, *in c. fin. De ferijs.* At in proposito necessitas nulla est; id enim convincit Actoris in utenda & exequenda hac bulla dilatio, mora, & negligentia: at nec pietas, quæ non ex cujusque majore emolumento vel commodo constituenda est, sed ex causa, quæ pietatem, vel respectu Dei immediatè, vel contemplatione hominum ex commiseratione non sine devotione in Deum, habet; qualis hic nulla est, sive testatoris testamentum, sive Pontificiam commutationem inspiciamus. Præterea necessitas, quæ ferias excludit, non ad hominis indigentiam, quòd illi fortè necesse sit habere, quod in judicio petit, sed ad illam, in qua propter moram res tempore peritura esset, hoc est, ut Iureconsultus interpretatur, *in d. l. 1. §. sed excipiuntur De ferijs*, si dilatio actionem esset perempturа; ut est in temporalibus actionibus, quæ continuè sine discrimine utilium & inutilium dierum decurrunt: de qua re hic nullum periculum est; cùm perinde post has ferias, ut nunc, Actori salua futura sit actio, si quæ ei ex dicta bulla competit. Quo tamen casu, cùm res vel necessitas sic urget, ad hoc tantùm prosunt feriæ, ut litem cum adversario Reus contestari non debeat, *d. §. Excipiuntur vers. Sanè quoties*, & sic actio tempore finitura fiat perpetua, *l. Non solet deterior & ibi gloss. De reg. iur.* non etiam ut ulteriùs in causa durantibus ferijs cogatur Reus invitus procedere, *d. §. Excipiuntur versic. denique alterutro:* ut admodum malè contendat Actor non ad hoc, ut Reus litem contestetur, sed cum eo alternis diebus in hac causa procedat.

Tertia ad avertendum usum harum feriarum causa, cæteris duabus adhuc infirmior minusque probabilis est: cùm enim Actor forum Rei sequi debeat, *l. Iuris ordinem C. De iurisd. om. iudic.* nec usquam in jure discrimen inter eandem vel diversam, proximam aut longinquam provinciã Actoris & Rei hac in parte constituatur; non potest ex ratione longioris itineris, juris ordinem invertere, vel feriarum beneficium tollere, sed hoc tantùm cum Terentiano Critone conqueri, nec facilè nec utile esse hospitem alibi lites sequi, *in Andria actu 4. scena 6.* Et debet sibi Actor imputare, quod sic seipsum arctaverit, & in angustum redegerit; quod cùm sciverit seu scire debuerit ferias messium ubique in usu esse, & in idem ferè tempus, hoc est geminis istis mensibus Iulio & Augusto incidere, non prius vel citius iter Lovanium ingressus sit, & sic se composuerit, ut adveniens præscriptione feriarum non excluderetur, *l. Non exigimus §. si quis tamen, Si quis caution. &c.*

Vltra quæ omnia hoc diligenter expendendum, quòd causa hæc non sit D. Decano commissa, ut de illa de plano & sine strepitu ac figurâ judicij cognoscere aut in ea procedere possit, (quo casu probabilius posset Actor contendere ferias istas non obstare, *Clem. sæpe De verb. signif.*) sed cum præscriptione ac mandato servandi ac habendi legitimos processus super contentis dictæ Bullæ; ut apertè expressum est in clausula executoria & delegatoria ejusdem Bullæ, ex qua Venerabilis Dominus Decanus omninò adstrictus est, solitum & ordinarium procedendi modum in hac causa servare, nec potest acceleratione extra solitum & observatum morem alijs diebus in ea pro lubitu Actoris procedere. Æquo igitur animo ferre debet Actor hanc dilatoriam præ-

præscriptionem feriarum, & non tantùm eam ferre, sed præterea condemnari in expensis inutilis citationis factæ tempore feriato in diem perinde feriatum, *l. Dies festos C. De feriis, Guido. Pap. cons. 36. citatus fuit Iacobus.*

De plus petitionibus

SVMMARIVM.

Plus petitio.

1. *Delegatio pro solutione est.*
2. *Compensatio ipso iure minuit.*
3. *Victor etiam in expensis condemnari potest.*
4. *Plus petentis pœna quæ sit.*

CONSILIVM LXXVII.

INIQVITAS sententiæ latæ in favorem Domicellæ Hewygis van Einckem, originalis Actricis contra Ioannem Laurentij nunc Appellantem, compendio deduceretur in scedula appellationis à dicta sententia interpositæ, idque ex tribus capitibus, videlicet ex majoris summæ quàm oportuit, condemnatione, obiectæ compensationis omissa ratione, & tertiò in expensarum exorbitante condemnatione.

Nam quod ad primum attinet, quatenus sententia condemnat Reum in septem halstaria tritici, non potest non esse iniqua eadem sententia: cum enim petitio Actricis sit de quinque modijs
1 & uno halstario tritici, * & Reus ex Actricis delegatione, qua pro solutione reputatur, *l. Qui debitorem De fideiuss. l. Qui libertinus 9. nihil autem De oper. liber.* solverit quinque modios, ut Actrix tandem post longam cavillationem confessa est; non potest subsistere petitio & condemnatio nisi in uno halstario, quia in eo tantùm subsistit actio, eadem quoad quinque modios extincta. Vt enim obligatio, *Instit. Quibus modis toll. oblig.* ita quoque quæ ex obligatione nascitur, actio solutione tollitur, *l. Licet §. ea obligatio De procurat.* Nam quod attinet ad alium modium seu sex halstaria tritici, quæ in condemnatione quoque continentur, extra petitionẽ in conclusione libelli positam fuerunt; sic ut in hanc condemnationem venire non potuerint; ne sententia petitionem excedat, *l. fin. C. De fideicomm. libert.* saltem non aliâ ratione quàm infrà circa articulum expensarum dicetur.

Ratio compensationis omissa non levem quoque iniquitatis & gravaminis articulum continet:
2 † cùm enim tanto minùs semper sit partis petentis debitum, quantum Reus per compensationem servare potest, quia compensatio ipso jure accedente partis objectione minuit obligationem, *l. fin. C. De compensat.* rectè quoque ob non habitam rationem compensationis appellari potuit. Nam licet salva maneat petitio. *l. Quod in diem §. fin. De compensat.* quia tamen in judicium deducta, neglecta fuit, appellari propter non habitam illius rationem potuit; præsertim ex eo, quòd admissa exceptio, & confessione Actricis liquidatâ, plenissimè in judicio discussa & cognita fuerit; sic ut eo respectu, appellatione non interpositâ, exceptione rei judicatæ à petitione illius perpetuò excludi potuerit Reus, *Bal. & alij in l. Sin autem §. si quocumque De neg. gest.*

Exorbitans expensarum condemnatio justæ appellationi causam hic dedisse, imò præcipuum iniquitatis dictæ sententiæ articulum contineri, ex eo demonstratur, quòd Reus in judicio septem halstaria tritici, & octo cum dimidio vasa siliginis, si Actrix juraret, solvere obtulerit; quam oblationem Actrix perseverans in majoris summæ petitione, apertè recusavit admittere; ità ut hâc ratione Actrix, quamvis victrix pro parte, in omnes expensas condemnari debuerit; cùm non sit novum ut in expensis condemnetur qui vincit, *l. Properandum §. & si quidem C. De iudic. eleganter Bart. in l. si rem alienam §. fin. De pign. act.* Est enim hæc oblatio in judicio facta, quamvis verbalis tantùm, tantæ efficaciæ, quanta extrajudicialis cum consignatione, *Bart. in d. §. fin. in fine,* propter partis agentis recusationem expressam, *Ias. & alij in l. Qui Romæ De verb. oblig. gloss. final. in c. Pastoralis De off. iud. ordin. Ph. Cornæus consil. 291. In præsenti nu. 2. vol. 3. arg. c. 2. De dolo & contum. lib. 6.* quæ ut pœnæ commissionem impedit, *Bald. in l. Acceptam. in 3. oppos. C. De usur.* & usurarum cursum sistit, *l. Si per te & ibi Bart. C. De usur.* ita quoque periculum expensarum, si ulteriùs in lite pergatur, admittit. Absolutoria enim sunt omnia judicia interveniente solutione, aut eo, quod pro solutione reputatur, *§. fin. Instit. De perpet. & temp. act.* * Nam post illud temerè judicium suscipitur seu in lite Reus retinetur; ideoque expensas lucre debuit Actrix, 3
l. Eum quem temere De iudicijs. Quod proclivius dici potest ex eo, quòd Actrix plus debito non tantùm petierit, sed etiam allegatam solutionem partis diu negaverit, & in negatione perseveraverit; † ita ut secundùm regulas juris scripti, propter perseverationem in ampliore petitione, & temeraria inficiatione post litem contestatam, pœnam sustinere debeat: quæ etiam ante litem contestatam, petitionem mutando, in omnem eventum expensas litis, & indebitæ fatigationis lucre debuisset, *Hostien. in c. 1. De plus petit. Iason in §. & hac quidem Instit. De action.* Quare existimamus sententiam D. Conservatoris in melius reformandam. 4

De causa possessionis & proprietatis.

SVMMARIVM.

Possessorium quando dicatur intentatum.

1. *Conclusio est libelli clavis.*
2. *Iudex extra conclusionem iudicare non debet.*
3. *Possessorium non requirit tituli seu causa allegationem.*
4. *Possessorium quando dicatur intentatum.*
5. *Registra solutionum an probent.*
6. *Spurio nisi alimenta relinqui possunt.*
7. *Relictum ad alimenta finitur morte alimentarij.*
8. *spurio donatum simpliciter an ad alimenta tantum censeatur donatum.*

CONSILIVM LXXVIII.

QVALITAS libelli detegitur ex subjecta illi conclusione, *c. Ex parte De foro compet. c. Litera De dilation. c. Ex parte 2. De rescrip. Bart. in l. Aurelius §. Sticho De liberat. leg.* 1

leg. cùm conclusio sit libelli & totius processus velut clavus: quo fit, ut verbosior vel in libelli narrativa parte, vel in processu, allegatio aut disputatio, non faciat, quo magis judicis potestas possit egredi terminos & cancellos conclusionis propo-
2 sitæ. * Usque adeò, ut si judex in litis progressu conspiciat aliquid, quod aliâ judicii facie constitutâ aliam postularet sententiam, non possit eò manus suas extendere, sed præcisè cogatur jus dicere tantùm usque & intra fines propositæ conclusionis; reservato alterius viæ remedio post peractam litem propositam, *l. Bæbius Marcellus De pact. dotal. & ibi Bald. & in Auth. Sed & si quis C. De secun. nupt.* Hinc quia ex inspectione libelli, unde hujus longæ & penè immortalis litis initium factum est, apertè deprehenditur, quòd Domina Clara de Steenvoorde Actrix contra Reverendum D. Ioannem ab Harff ejusque consortes Reos in solo judicio possessorio concluserit, non ad declarationem, reditum ei deberi, sed tantùm ad continuationem possessionis & solutionis reditus sedecim modiorum speltæ, factâ in ejusdem libelli narrativa parte mentione solius possessionis hujus reditus, quòd Actrix & ejus prædecessores fuerint pluribus annis in vera, quieta, & pacifica possessione juris vel quasi, de & ab occupatoribus & manuplicatoribus terrarum, ratione quarum Rei seu eorum coloni conveniuntur, prætactum reditum quotannis percipiendi; additâ mentione subtractionis, privationis, & spoliationis dictorum Reorum pro quatuor tunc novissimè elapsis annis; nullâ factâ mentione causæ aut tituli, unde ex & quo idem reditus debeatur: nullæ potuerunt judicantis aliæ esse partes, quàm super sola hujusmodi possessione judicare.

Nam quando agitur judicio possessorio ad præ-
3 stationem pensionis, reditus, aut cujuscumque alterius annuæ præstationis subtractæ aut denegatæ, non est necessaria allegatio & deductio causæ, unde vel quare hujusmodi pensio, reditus, aut annua præstatio debetur, sed sufficit agenti dicere, quòd erat in possessione seu quasi possessione percipiendi hujusmodi reditum, eumque sibi nunc per adversarium subtrahi & denegari; ut expressò jure definitum est, *c. Querelam §. ult. De elect. Innoc. in c. Pervenit De censib.* Et sic hîc in re sufficit facti allegatio, absque alia ulteriore allegatione: quia possessio in facto consistit, *eleganter Bald. in l. solent §. fin. in 10. quæst n. 5. De offic. proconsul.* Neque hujus judicij seu propositæ conclusionis faciem alterat, ut petitorium vel solum, vel mixtum cum possessorio propositum dici possit; quod in conclusione libelli petatur, ut Rei condemnentur dare, tradere, & exsolvere hujusmodi sedecim modios speltæ pro dictis annis debitos; quasi mentio debiti causam contineat, & terminos possessionis egrediatur: quia cùm debiti nulla exprimatur specialis causa, non potest videri petitorium propositum; sed mentio debiti ad præcedentis possessionis, subtractionis, denegationis, ac continuationis expressas causas accommodata, ad illas quoque restringenda est.

Unde in facti contingentia se obtinuisse scribit
4 Angelus, *in l. 1. nu. 10. De eden.* quod si in libello proponam me spoliatum à te possessione annui reditus mihi debiti, non censeri petitorium institutum, sed possessorium tantùm, & probatâ spoliatione, etiamsi non probetur debitum seu causa debiti, me obtenturum, *Innoc. in d. c. Querelam in fin.* Indubitatum ergo manet, solam possessoriam causam hîc institutam esse: ita ut nihil restet inquirendum, quàm an Actrix illam satis probaverit? In quo quia præconsulentium labor consumitur, multùm laborandum non est; propter partis agentis tam evidentes probationes: primùm per registra solutionum de hoc reditu tum marito Actricis, tum ipsi Actrici successivè factarum; * quæ registra saltem adminiculum probationis conferunt, *DD. in l. Instrumenta & l. Rationes C. De probat.* 5
etiamsi omninò privata sint, nullaque extet consuetudo, quæ hujusmodi registris majorem fidem attribuat. Secundò, per depositiones plurium testium per dictam Actricem productorum, qui de hac possessione partis agentis nimis quàm clarè deponunt. Quibus accedit tertiò Reorum propria confessio, quâ confitentur hujusmodi solutiones factas esse tempore quo mater Reorum, horum bonorum, super quibus hujus reditus usufructuaria possessio constituitur, vivebat. Nihil in contrarium faciente, quod Rei allegant, hujusmodi usufructuariam possessionem ipsis non debere præjudicare: nam id causam petitoriam concernit; cùm ad possessionem constituendam sufficiat nuda facti explicatio, etiamsi jus statim non demonstretur.

Cùm igitur hic sit hujus causæ status, & Dominus Iudex concludatur intra cancellos propositi libelli & conclusionis, qui nihil nisi possessorium continent; consequens est, causam hanc non aliter quàm secundum conclusionem dictæ Actricis terminari posse super sola possessione: sic quòd allegatio deficientis tituli ac juris, quam Rei putant esse notoriam, item allegatio finiti juris per mortem Domicelli Ioannis dictæ Actricis mariti, quasi tantùm ad illius vitam hujusmodi reditus jure alimentorum debitus fuerit, *l. Cum ij §. modus in fine De transact.* in proposita lite sint impertinentes, nec in consideratione habendæ: quia de solo facto possessionis continuatæ etiam in persona dictæ Actricis (ut per testes probatum est) quæritur, ideoque allegatio deficientis tituli ac juris (quod nullum in specie aut genere ab Actrice propositum aut allegatum est) admitti non debet; ut per præconsulentes benè deductum est. Et quamvis Rei certam spem defigant in allegatione deficientis juris, ex eo, quòd cessio seu donatio per D. Walterum N. de hoc reditu dicto Ioanni suo filio & Actricis marito tamquam spurio (ut Rei allegant) facta valere non possit, saltem non ultra vitam ejusdem Ioannis; * ob id, quòd notorij juris 6
sit, spurio nisi alimenta relinqui posse, *Bart. in l. Si quis à liberis §. utrum De liber. agnosc. DD. in c. Cum haberet De eo qui duxit in matrim. &c.* * & relictum 7
ad alimenta finiri morte alimentarij *d. §. modus in fin.* & redire ad hæredes donatoris seu testatoris, *Bald. cons. 448. Quæritur imprimis nu. 5. vol. 1.* quia tamen Actrix in hujusmodi donatione causam petitionis & conclusionis suæ non ponit, sed tantùm in præstatione annua & continuatione possessionis, quæ in multis causis contingere potest, etiam ex persona D. Walteri, & per immediatam personam

dicti Domicelli Ioannis ejus filij, officere Actrici non debet ista Reorum allegatio: præsertim quia iure non improbetur, si fortè modum alimentorum excedat donatio, vel sic facta sit, ut ad hæredes transmitti possit. Quid enim si appareat, quòd hic reditus non simpliciter sit donatus filio spurio, nec ejus contemplatione tantùm, sed etiam ipsi Actrici in subsidium matrimonij? an non ab initio latiùs patuisse dicetur donatio, & ad Actricem (cui alioqui etiam ex obtinente consuetudine, saltem dotarium & usufructus deberetur) transmissus reditus? quam sanè iniquum foret ea in parte decipi, *arg. l. Si fraudator §. si à socero D. Quæ in fraud. credit.* Rursus quod voluntas D. Walteri fuerit, ut hic reditus ad legitimos liberos Ioannis ex præfata Actrice perveniret: illius enim evidens argumentum facit extractum, quod Rei ipsi ex testamento dicti D. Walteri exhibuerunt; in quo apertè legitur, quod idem D. Walterus voluerit hunc reditum pertinere ad Domicellum Ioannem, & ejus liberos, ordine scilicet successivo, *l. ult. & ibi Doct. C. De verb. signif.* ita ut liberi Ioannis ipsi substituti censeri debeant: quo respectu certum est, liberos filij etiam spurij, potiores esse legitimis hæredibus ipsius donatoris seu testatoris, *Bald. d. consil.* 448. *num.* 5.

8 Accedit quod nec hoc liquidum sit, an hæc donatio ad finem alimentorum restringi debeat; cùm expressè ad alimenta non sit facta, sed simpliciter & absolutè: quo casu fieri potest, ut quod spurio donatum est, etiam jure proprietatis ad eum ejusque hæredes pertineat. Si enim quod ita donatur aut relinquitur simpliciter, nullâ factâ alimentorum mentione, tam tenue est, ut ad alimenta non sufficiat, æstimanda res est, & exquirendum, an æstimatio modum alimentorum excedat; factâ supputatione annorum, quibus spurius tunc cùm donatio fit, secundùm juris supputationem, *l. Hereditatum Ad L. Falcid.* vivere potest: ita ut si æstimatio alimentis minor inveniatur, res veluti æstimata pro alimentis pleno jure retineri possit, & eo casu morte non finiatur donationis aut legati effectus, ut eleganter consulendo respondit Baldus, *d. consil.* 448. *nu.* 5. Quæ consideratio ad propositum applicata, Reorum spem prorsùs retundit, & allegatam notorietatem deficientis juris prorsùs obfuscat; ut meritò eadem allegatio per D. Officialem recipi non debeat. De his enim omnibus pleniùs disputabitur tunc, cùm finito possessorio, & Actrice in sua possessione, unde deturbata est per denegationem ac subtractionem solutionis, repositâ, petitorium propositum fuerit. Quo consilio factum est, quòd Actrix ubique, quantum potuit, abstinuerit à juris & tituli sui extremâ allegatione. Cum præconsulentibus itaque persisto, secundùm Actricis conclusionem esse judicandum.

De causa possessionis & proprietatis.

SVMMARIVM.

Possessio temporis longissimi.

1. *Præstatio conformis præcedentem obligationem arguit.*
2. *Titulus non requiritur in tempore immemoriali.*
3. *Possessio probatur ex receptione pensionis.*
4. *Episcopus quartam decimarum ex iure communi habet.*
5. *Decimæ vagantes ad quem pertineant.*
6. *Divisio an peti possit post immemoriale tempus.*

CONSILIVM LXXIX.

REVERENDISSIMVS D. Episcopus Tornacensis cum suo Cathedrali Capitulo communes habet decimas novales in Wasia; quarum tamen administrationem, locationem, & pensionis receptionem habet Capitulum, tam ex contractu, quàm antiquissimâ temporis observatione, cum onere dimidium dictæ pensionis solvendi præfato Reverendissimo D. Episcopo. Pertinuerunt quoque ad dictum Capitulum in solidum, nullam partem in ijs habente Episcopo, tres aliæ decimæ dictis novalibus decimis Wasiæ vicinę & contiguę in parochia S. Ægidij vocata Notenes; item antiqua novalia in Kieldrecht & Verrebrouck, & decima versus Rypelmonde: quas quidem decimas proprias cum communibus illis decimis in Wasia, Capitulum circa annum Domini 1461. conjunctim ac promiscuè locavit annuè pensione 180. lib. ex qua pensione Capitulum sibi præcepit ac retinuit singulis annis triginta sex libras; reliquo pensionis inter Capitulum & Episcopum æquis portionibus diviso. Hæc divisionis forma inde usque in hunc diem semper fuit continuata & observata, etiam auctâ pensionis quantitate: ita ut quamvis paulatim pensio omnium harum decimarum aucta fuerit, tandemque ad annuam summam 1680. librarum creverit; Capitulum tamen sibi inde propter conjunctionem commistionemque prædictarum decimarum ad ipsum insolidum pertinentium, in dividenda pensione per totum hoc tempus tantum præcepit dictas triginta sex libras, reliquo pensionis æquis portionibus inter ipsum & Episcopum diviso. Quæritur itaque, num Capitulum, hoc errore nunc primùm animadverso, in quantum minus pro suis proprijs decimis præceperunt aut deduxerunt pro tempore ejus Receptores, repetere, aut per retentionem ex futuris pensionibus sibi compensare possit, & ab hac promiscua commixtaque locatione recedere, dictasque trium propriarum decimarum portiones separatim locare, totamque inde sibi pensionem habere; manente tamen communione in communibus decimis Wasiæ?

Quæstio hæc sanè anceps est, & quæ licet in re recenti nullam habitura esset difficultatem, quin utrumque facere posset dictum Capitulum; nunc tamen interventu tanti temporis, difficultate & periculo plena est: plurima etenim concurrunt, quæ Reverendissimo Domino Episcopo adversus Capituli intentionem suffragari videntur. Et in primis lapsus tanti temporis, quod annum centesimum excedit; quo omnes hæ decimæ simul, & pro una summa seu pensione annua sunt per Capitulum locatæ; factâ semper uniformi dictæ pensionis distributione, præceptionis seu deductionis illius modo numquam aucto aut alterato: hujusmodi enim uniformis, & per tantum tempus continuata divisio ac præceptio, præbet non leve argumentum

mentum communicationis seu communionis omnium harum decimarum; salvâ Capitulo hac præ-
1 ceptione triginta sex librarum; * uti aliàs ex uniformi etiam minoris temporis præstatione antecedens obligatio præsumitur, etiam si aliter non probetur, *DD. in l. Si certis annis C. De pactis. Car. Molin. De contract. usur. quæst. 20. num. 205. & seq.* Neque sanè verosimile est Capitulum hanc communem locationem, omniumque decimarum sub una locatione, unaque, non diversis pensionibus, conjunctionem facturum, ac tanto temporis decursu continuaturum fuisse, nullâ majore latioreque præceptione pro propriarum decimarum ad communes conjunctione facta, nisi observandæ hujus formæ aliqua præcessisset conventio, quam non videmus, sed ex tanto temporis cursu præsumimus, *DD. in d. l. Si certis annis.* Erroris opinionem in tanta auctæ pensionis immutensitate, inducere non possumus; quia erroris opinionem discutit per tot annos conformiter hâc forma facta divisio ac præceptio: ut satis probabilis non sit in facto proprio erroris allegatio *l. ult. in fin. D. Pro sua*, qui probabilis videri posset, si harum omnium decimarum locatio & administratio, pensionumque receptio penes Reverendissimum D. Episcopum fuisset: at cùm in Capituli manu hæc omnia fuerint, idem commodè dici non potest; potissimùm quia non tantùm locationem, sed etiam annuarum rationum potestas in manu Dominorum de Capitulo fuerit, rationesque receptorum & expensorum per deputatos Capituli de anno in annum auditæ, cognitæ, dispunctæ, conclusæ, subsignatæ, & communi decreto Capituli postea approbatæ fuerint: & sic si quis error apparere posset, is communis dici deberet, qui etiam ius facere solet *l. 3.*
2 *in fin De supel. legata l. Barbarius De offic. prætoris* †
Et cùm à manu Capituli hæc profecta sint, præscriptionis per Episcopum allegatæ consideratio intentionem Capituli prosternere videtur, propter concurrentem præsertim in illius Episcopi, qui circa annum 1461. fuit successoribus bonæ fidei opinionem, & possessionis tantam longinquitatem; ita ut de prædicta conventione, aut titulo, qui non requiritur *l. Hoc iure §. ductus aquæ De aqua quotid. & æstiva, c. Super quibusdam De verb. signif.* in immemorialis temporis decursu, quem centum anni sine dubio faciunt, *Innoc. in c. Veniens De præscript. Alex. & alij in l. Cum aliquis C. De iure deliber.* nulla exigatur probatio; sed ad Episcopi defensionem sustinendam sufficiat uniformis hujusmodi præstationis & administrationis allegatio *l. Cum de in rem verso D. De usuris.* Et cùm non proponatur, quod in harum omnium decimarum collatione distinctio aliqua facta sit communium ac propriarum decimarum, per communem utriusq; hoc est, Capituli & Episcopi locationem, inducta dici debet possessionis quoque omnium decimarum communio, & inde reputatio, quòd Episcopus in iisdem decimis alteram partem pro indiviso posse-
3 derit; † quia ex receptione pensionis probari solet possessio, *Bart. in l. Qui universas §. quod per colonum De acquir. poss. Ph. Corneus consilio 315. Videtur in hac vol. 4* Imò & ex locationibus toties iteratis, & per tantum tempus, de cuius initio nulla extat memoria, continuatis, dominij acquisitio inducitur, *Panor. in c. Cum venerabilis De relig. domib. Felin. in c. Cum Bertoldus nu. 25. De sent. & re iud. Bart. & Bald. in l. Ad probationem C. De probat.*

Nec parum ad stabiliendum jus Reverendissimi 4
Episcopi facit, quod cùm sit generalis pastor totius suæ diœcesis, concurrens cum singulis pastoribus parochiarum, potiore jure niti videatur quàm Capitulum; cùm ex jure communi quartam omnium decimarum habere debeat, *c. Conquerente De off. iud. ordin. c. De quarta De præscript.* † & ad eum solum 5
pertineant decimæ vagantes, hoc est quæ non sunt in certa diœcesi, *c. Quoniam De decimis*; ut, cùm facilè res ad suam naturam revertatur, *l. Si unus. §. pactus De pactis*, adjuvando, non coangustanda sit hac in parte Episcopi in sua defensione intentio; præsertim quia Episcopus & Capitulum unum corpus constituant, *c. Novit De his quæ fiunt à prælat.*

Quæ rationes nos impellunt, ut non audeamus dicto Capitulo authores esse movendæ litis suô Episcopo in re non satis clara, & quæ ex tanti temporis decursu contra Capitulum certam formam accepit, cujus temporis authoritas ubique maxima est: mutanda enim non sunt quæ certam semper, hoc est, per tantum tempus interpretationẽ habuerunt, *l. Minimè De legib.* & sine evidente causa nec à veteribus recedendum, nec novandi studio incumbendum, *l. In rebus De constitut. Princip.* Non dubitamus quin multa adferri possint, etiam in aspectu probabilia pro sustinenda Capituli intentione; & præsertim ex origine & certitudine antecedentis temporis, quo constat tres has portiones decimarum ad Capitulum in solidum spectasse; quam originem & certitudinem demonstrant dicti Capituli, quæ adhuc extant regesta, & sententię in Capituli favorem ante trecentos ferè annos latæ: sed insequentis temporis contraria observatio hos conjicit in suspicionem infelicis exitus litis, si illa moveatur vel ad repetitionem, aut pro compensatione retentionem, vel ad separationem earum quæ Capitulo olim propriæ fuerunt à communibus * 6
Imò facit, ut admodum probabiliter dubitare liceat, an adhuc communi dividundo Capitulum agere posset; cùm multorum opinio sit, post longissimum tempus, præsertim immemoriale, ad divisionem agi non posse, *Fulgos. & alij in l. 1. D. Famil. ercisc. Salic. in l. 1. C. Communi dividundo*: potissimùm ubi communionis qualitas aliquo modo restricta, & inter socios ex modo possidendi difformis est; ut est in proposito, ubi soli Capitulo competit tota administratio & locatio harum decimarum, ac pensionis ob illas receptio, cum onere partis pensionis solvendi Reverendissimo D. Episcopo. Et quoniam utilitas inde nulla consurgeret, nec maius emolumentum Capitulo adijceretur, si omnium harum decimarum conjunctarum facienda esset divisio, sine separatione earum, quæ olim soli Capitulo propriæ fuerunt, latius in hunc articulum non inquirimus: sed Reverendos Dominos hortamur, ut æquabili aliquâ transactione (cujus faciendi procul dubio occasio satis iusta & probabilis est) cum Reverendissimo Domino potiùs componant, quàm ancipiti lite adversus caput suum cõtendant.

De cau-

num capita, nullo alio interveniente Actoris actu aut processu judiciali, satis tempestivè & incontinenti dici debet cum Actoris conventione proposita, etiam ad effectum simultanei processus *gloss. in d. c. 1. & in d. Clem. Sapè in V. exordio. De verb. signif. Socin. in d. c. 1. nu. 8 Bald. in c. Cum venissent De iud. Iason in l. Non solùm. §. morte De novi operis nuntiat.* ita ut quocumque res vertatur, nihil obstante conditione ac qualitate Actoris, nihil immutante statu causæ, hæc reconventio omninò admitti & simul tractari ac terminari debuerit. Ideoque in quantum id per dictos Dominos Scabinos factum non est, sententia ipsorum tamquam iniqua & erronea retractari, & in causa tam conventionali quàm reconventionali, non quidem coram dictis Scabinis, quia judicando partem læserunt, *c. Cum Appellationib. De appellat. lib. 6.* sed coram vobis amplissimis Dominis Commissarijs procedi debeat.

De Mutuis Petitionibus.

SVMMARIVM.

Reconventio ex arresto.

1. *Reconventio locum dumtaxat habet actione propositâ.*
2. *Reconventio in causa spolij locum non habet nisi eâ expeditâ.*
3. *Arrestum summariè tractatur & mediante cautione amovetur.*
4. *Arrestari nequeunt res militum & Scholasticorum.*
5. *Reconventio quando habeat beneficium simultanei processus.*

CONSILIVM LXXII.

IN discussione altercationis, quæ facta est in causa Gerardi Coemans Actoris, contra Dominum Gummarum Ilias Reum; super eo, num secundùm petitionem Actoris Reverendus Dominus Abbas decernere debeat arrestum tollendum & Actori permittendum, ut fructus per Reum arrestatos tollat, & in usus sibi placentes convertat; an verò secundùm petitionem Rei hujusmodi arresti causa, & tollendi arresti necessitas suspendenda sit, donec lis, quam adversus Actorem Reus velut sub specie reconventionis instituit, decidetur & terminabitur? hoc in primis diligenter expendendum, in quo Advocatus Rei impegisse videtur, nullam propriè inter Actorem & Reum esse conventionem & reconventionem; sed ex parte Actoris simplicem querelam; ex parte verò Rei non reconventionem, sed ordinariam conventionem: ita ut frustra hîc suspiciatur disputatio, an causa conventionalis ante reconventionalem decidi, & terminari possit aut debeat; an in idem tempus utriusque definitio & decisio reijcienda sit. Actor enim non tam convenit Reum, quàm ne alibi, hoc est, in loco & coram judice, cujus authoritate arrestum positum est, conveniatur, contendit; & non tam agit, quàm ut citatus actionem, ob quam ad arrestum prosiliit, coram judice Impetrantis proponat, ut patet ex illa clausula literarum dearrestatorialium, *& si quid ab eodem Actore actione personali petere velit &c.* † Non enim om-
1 nis petitio in jure proposita reconventioni locum facit, sed ea tantùm, quæ actionis faciem & formam habet, *Bald. in c. 1. De controver. apud pares curia in usib. feud. Marian. Socin. cons. 167. Non inutiliter nu. 26. vol. 2.* † ideoque fit, ut in causa spoliatio- 2
nis non admittatur reconventio petitorij, ante expeditam causam spolij, *c. Fin. De ord. cogn. & ibi gloss. pen. in princ.* cui causa arresti non absurdè comparari potest; quia quodammodo initium ab executione ante cognitionem facit; quod jure prohibitum est, *l. Vnica C. De prohib. sequest. pec.* ita ut petitio amotionis arresti non tam sit judicium seu actio, quàm præparatio ad judicium & demonstratio unde atque ubi, qui arrestari procuravit, intentionis suæ propositionem facere debeat. 4
Vnde etiam fit, ut causa arresti summariè tractetur; & eo etiam casu, quo ex jure vel consuetudine fieri potest, facillimè amoveatur, datâ cautione de stando juri & judicato solvendo, *Pet. Anchar. cons. 85. ex Theoricis Pet Philip. Corneus cons. 136. Visis actis nu. 2. vol. 4.* * multo magis ubi ex privilegio constat arrestum fieri non potuisse; ut est in 4
præsenti causa, propter privilegia Scholaribus Vniversitatis Lovaniensis concessa, ne eorum res & bona detineantur; ne directè vel indirectè (quod fieret, si arrestum teneret) alibi, quàm coram suo Rectore aut Conservatore extra muros Oppidi Lovaniensis in jus trahantur: cum alioquin etiam jure communi res Scholasticorum seu militum retineri vel arrestari nequeant, *gl. l. Nepos Proculo in V. dignitate De verb. signif. Ias. in §. item Serviana Instit. De action. Steph. Aufrer. decis. Tholos.* 136. † Et concedamus conventionalem ac reconventionalem hîc esse causam; nihilo tamen magis locum obtinebit, quod Advocatus Domini Gummari sustinet: nam ut propter quamcumque petitionem, sive sit ordinaria actio, sive officij implotatio, sive querela, sive interdictum, qui impetitur possit cujusuis generis actionem per reconventionem proponere, omni tamen reconventioni hoc privilegium non inest, ut conventio numquam terminari vel decidi possit ante reconventionem instructam, & ad definiendam præparatam: quia quotiescumque causa conventionalis summaria est, reconventionalis verò ordinaria *Bart. in l. Naturaliter. §. nihil commune. De acquir. possess. DD. in c. fin. De caus. poss. & propriet.* quoties in limine Iudici liquet de meritis causæ conventionalis, & causa reconventionalis altiorem indaginem ac ampliorem causæ discussionem desiderat; non debet per reconventionalem illi quidam liquidæ conventioni, quò minus decidatur atque terminetur, & executioni mandetur, mora aliqua fieri, *latè Marian. Socin in c. 1. nu. 59. & in c. 2. nu. 17. De mut. petit.* ita ut liquidato negotio conventionis ante propositam reconventionem, reconventioni omninò locus non sit *Baldus in Auth. Et consequenter. nu. 10. C. De senten.* Et quamvis stante conventione quandocumque post litem contestatam reconveniri possit actor, simultanei tamen processus naturam & prærogativam non habet, *Panorm in d. c. 1.*

Cùm itaque ante litem in causa reconventionali contestatam satis liquidata sit petitio Actoris, per hoc quòd Reus confitetur fructus arrestatos ad Actorem pertinere; sit etiam periculum, ne fructus

fructus deteriorentur, aut bona n omina tempore deteriora fiant, *Guid. Pap. decis. 366. in addit.* & praeterea Reus declaraverit contentum se esse, ut arrestum relaxetur: nihil est, cur ob causam reconventionalem effectus arresti perduret, hoc est, act rem non sequantur fructus sub manibus colonorum seu debitorum existentes: praesertim quia Actor cautionem offerat, quâ interposita semper, ut diximus, tolli debet arrestum; quodque per negationem actoris planè illiquida effecta sit Rei reconventientis petitio, nulla illius probatione hactenus aliata, *c. Si clericus laicum & ibi Felin. De foro comp.*

De litis contestatione.

SVMMARIVM.

Litis contestatio.

1. 3. *Litis contestatio an sit necessaria in causa appellationis.*
2. *Litis contestatio quid sit.*
4. *Litis contestatio in summariis necessaria non est.*
5. *Causa quae in prima instantia est summaria, est quoque summaria in causa appelationis.*

CONSILIVM LXXIII.

1 QVAMVIS controversi juris articulus sit, an in causa appellationis à sententia definitiva requiratur & necessaria sit litis contestatio, & illa omissâ sententia lata sit nulla; quibusdam existimantibus illam omninò esse necessariam, & omissam vitiare sententiam, *gloss. in c. Ramaldus. in V. contestata, & ibi Panormit. De testam. Bart. in l. Cum anter oribus §. illud .. De appellat. Archidiac. in c. Si autem in fine 11. q. 6. Bart. Cynus & alij in l. 1. C. Ne si eat in ead. caus. tertiò provoc.* communius tamen receptum est, litis contestationem in appellationis causa necessariam non esse, si in prima causa seu instantia facta fuerit, *Canonistae & praesertim Phil. Decius in c. Per tuas De appell. t. h. attib. Mathesil. singular. 6. nu. 4. in addit. Bald. ad Rubr. C. De usur. & fruct. legator. & in d. l. 1. C. Ne liceat &c. Rota decis. 467. Auditor in novis, alias est 7. De litis contest. & 20. Nota quod servat, alias est 5. & 669. Quando aliqua, alias est 9. De litis contest. in antiquis. Marianus Socin. in c. Quoniam frequenter nu. 74 in 79. Fallentia Vt lite non contest.* quia in tali causa articulus de justitia appellationis non est separatus à negotio principali; ut meritò sufficiat contestatio facta in causa principali coram judice, qui de principali cognovit, sive utraque pars causam appellationis prosequatur & in ea consistat, sive altera contumaciter absit. Et sanè qui originem & verum usum litis contestationis expendit, facilè deprehendit errorem eorum, qui in appellationis causa

2 contestationem requirunt † Contestatio enim nihil aliud est, quàm expressa declaratio partium volentium litigare potiùs quàm à lite recedere; cujus animi & voluntatis declaratio postissimùm deprehenditur, cùm Reus primi Iudicis sententiâ condemnatus, manus non dat, sed pertinaciùs adhuc se litigare velle significat per interpositionem & prosecutionem appellationis: Cùm igitur in causa primae instantiae, quae introducta est coram Magnifico Domino Rectore inter Ioannem Maes Actorem, & Antonium Bergaingne Reum, formalis facta fuerit litis contestatio, nihil nocere debet, si in secunda instantia appellante Antonio, eadem contestatio tâ formaliter repetita non fuerit.

3 De quo dubitari non potest, ob id quod ex omnium, etiam illorum, qui regulariter contestationem in appellationis causa requirunt, sententia, litis contestatio omissa in appellationis causa non causet nullitatem vel Actorum vel sententiae, si sine contradictione partium tacito velut consensu omissa fuerit, nec ab ullo litigantium petita, *Phil. Francus & Decius in d. cap. Per tuas nu. 3. Covar. in d. c. Raynaldus nu. 1. in fin.* & hoc est, quod dicit Baldus, *in d. l. 1. C. Ne liceat in una &c. in fine*, quod si partes de concordia processerunt in causa appellationis lite non contestatâ, judicium valeat. Cùm ergo haec causa appellationis per omnium decem terminorum substantialium observationem sit ad finem perducta, & utrimque jus petitum; non potest nunc sine evidente calumnia processus irritari ex defectu solemnis contestationis. Quae tamen iterum jure in effectum includitur ipso juramento de calumnia, quod in hac causa praestitum est, quod jus nominatim praecipit praestandum etiam in appellationis causa, *c. 2. in princ. De jurament. calum. lib. 6.* Deinde hoc quoque hîc ad excusationem auferri potest, quod nemo sit, qui non admittat in appellationis causâ omitti posse litis contestationem tunc, cùm in prima instantia sine vitio nullitatis amitti potuit, *Decius in d. c. Per tuas num. 4.*

4 Est autem certum, quod in summariis causis; atque item in judiciis, ubi summariè causae tractantur non requiratur litis contestatio, *Clem. Saepe De verb. signif. & ibi Cardinalis Zabarella, & alij.* Iam verò certum & indubitatum est, quod omnes causae, quae coram D. Rectore hujus Vniversitatis Lovaniensis tractantur; summariè tractari debeant,

5 nul a judiciorum solemnitate servatâ: * atque ita cùm ejusdem naturae & qualitatis sit causa appellationis, cujus fuit prima instantia, sequitur, ut si prima instantia fuit summaria, secunda quoque summaria esse debeat, *Angel in l. 1. An per alium causa appell. reddi poss.* & sic perinde in secunda, ut in prima, omitti possit litis contestatio, potissimùm cùm pars eam non urget: eâque ratione decidit Robertus Maranta, *in tr. De ord. judiciario parte 6. tit. De litis contest. in princ.* quòd quia omnes causae in regno Neapolitano summariae sunt ex constitutione regni, in ijs procedi possit sine litis contestatione. Quod in causa hac tanto magis locum habere debet, ex eo, quòd per reformata statuta ejusdem Vniversitatis *sub tit. De officio & jurisdict. Dominorum quinque judicum appellat. a 4.* constitutum sit, causam appellationis ex ijsdem actis primae instantiae decidi debere, omissa terminorum solemnium observatione, nisi appellans nova facta velit allegare, aut non probata probare, declarando id in primo aut secundo termino: quae quidem declaratio etiamsi in proposito casu facta sit per appellantem, ex post subsecutis tamen invenitur falsa fuisse; quia neque nova facta aliqua allegata sunt, imò nec aliquis libellus appellatorius exhibitus; neque item probationes aliquae adductae: sic quòd evidentissimum sit Appellantem nihil aliud quàm dilationes & occasionem trahendi causam quaesivisse. Quamobrem dicimus, partes Magnifici Domini Rectoris esse, ut rejectâ hac frivolâ allegatione seu objectione nullitatis, ad taxationem expensarum & executionem latarum sententiarum procedat.

De litis contestatione.

SVMMARIVM.

Litis contestatio.

1. *Exceptiones declinatoriæ ante litem contestatam proponendæ & decidendæ.*
2. *Litis contestatio etiam in interdictis possessorijs requiritur.*
3. *Litis contestatio quomodo fiat.*
4. *Litis contestatio non est necessaria in supremis Concilijs.*

CONSILIVM LXXIV.

NVLLA spes est obtinendi ex his, quæ ad convellendam seu impugnandam Secreti Concilij sive decretum sive sententiam objiciuntur; quod scilicet hujusmodi sententia lata sit ante litem contestatam, extra petitionem partis, nullis præcedentibus probationibus, super inepta Actorum seu Impetrantium petitione. Nam in primis quod de non facta litis contestatione proponitur ad eam dicti decreti partem, quâ proposita exceptio incompetentiæ rejicitur, nullitati subjiciendam nihil facit; † quia exceptionis declinatoriæ, atque etiam dilatoriæ, ut ante litem contestatam proponi, *c. Pastoralis De except. l. ult. C. eod. tit.* ita quoque per judicem decidi & definiri debent, cùm ad litis contestationem impediendam proponantur. *gl. & DD. in l. Exceptionem. C. De probat.* Quatenus verò eodem decreto ulteriùs dictis Impetrantibus adjudicatur usus & possessio medietatis decimarum controversarum sub idonea cautione de ijs in eventum restituendis, etsi in primo aspectu probabilis videri posset hæc deficientis litis contestationis exceptio; * ideò quòd communius receptum sit, etiam in
2 interdictis possessorijs, præsertim retinendæ possessionis, *§. Hodie. Instit. De interd. Bart. in l. Naturaliter. § nihil commune D. De acquir. poss. salicet. in l. 1. C. Si per vim aut alio modo &c.* litis contestationem requiri; illius tamen defectum hic esse non deprehenditur. † Neque enim hodiernis moribus veteris juris illa forma solemnis litem contestandi per interpositas sponsiones & formulas verborum amplius in usu est; sed ad eam, seu potius ejus effectum inducendum sufficit, quoquo modo declara-
3 ta per Actorem & Reum voluntas lite contendendi; quæ manifestatur per hoc, quòd Reus ad petitionem Actoris contradicendo peremptoriè respondet & proponit, *c. 1. Vt lite non contest.* & judex per narrationem negotij ex utraque parte causam audire incipit, *l. 1. C. De litis contest. Guido papa dec. qq. 369.* Et hoc est quod dicit Petrus Rebuffus, *in tract. De materia possess. art. 3. gl. s. 1. in fin. ad constitut. regias tomo 3.* in his etiam possessorijs judicijs contestationem fieri, quando allegantur contrariæ possessiones, & unus negat alterum possidere, multò magis si de defectu proprietatis quoque alle-
4 gatio adjungatur. † Sed in hoc scrupulosius persistendum non est, ob id, quod receptum sit, litis contestationem non esse necessariam in supremis Concilijs, quale est hoc Secretum; nec ob id ex defectu litis contestationis sententias aut processum in illis nullitati subjici posse.

De Ferijs.

SVMMARIVM.

Feriarum violatio.

1. *Dies Dominicus est omninò sacer.*
2. *Operæ quæ fieri possint in die festo.*
3. *Expensas ferre debet Actor qui adversus Reum confitentem ulterius procedit.*

CONSILIVM LXXV.

DE re parva velut ad crimen postulatur & Reus fit Ioannes de Beckere, ex eo solo quòd quodam die Dominico ex loco seu pago de Winstele ad pagum de Wespelaer, uno miliari inde distantem, suo curru vexerit instrumenta culinaria cuiusdam coci: * non 1
quòd extra peccatum sit violare diem festum, præsertim Dominicum, qui ex jure divino *Levitic. c. 23* Ecclesiastici juris determinatone accedente, *cap. 1. De ferijs 2.* sic sacer est, ut ab omni opere servili eo die omnes Christianos vacare oporteat, & nisi sic vacent mortale peccatum incurrant, cùm ex præcepto decalogi sit ista observatio: sed quod opus hoc, quod Reo ad contraventionem hujusmodi præcepti objicitur, tale sit, quod reprehensionem non mereatur, nec pro peccato mortali aut culpa aliqua objici possit. * Neque enim 2
judaicè & ad literam accipiendum est hoc præceptum de nullo omninò opere in die festo faciendo (quod sic ob duritiem cordis in lege veteri scriptum fuit, ideoque strictiore religione servandum, adeò ut nec cibos parare possent, *Exod. cap. 16. & 35. Domin. à Soto De iust. & iure lib. 2. quæst. 4*) sed de eo dumtaxat, quod formaliter, & finaliter servile est, ordinatum ad proprium & proximum ad bonum corporis temporale seu ad lucrum; hoc enim opus sub præcepto prohibitiuo continetur, *Angel. De Clavasco in Summa dict. Feria nu 9.* ita ut multa & propè infinita opera sint, quæ sub præcepto non cadunt, sed excusationem merentur, *Dominic. à Soto d. q. 4.* Quam excusationem sæpè etiam facit modus ipsius operis, si scilicet modicum id sit, & tam modicum; ut non impediat vel spiritus libertatem, vel divini cultus observationẽ; ita ut operis quantitas omninò sit consideranda; quæ si parua est ad peccatum referenda non est; quia modica in consideratione non habentur *Angel. d. dict. Feria, nu. 9. Barthol. Fumus in sua Armilla, in dict. festum nu. 18.* Cùm ergo Reus dumtaxat accusetur de transvectione dictorum instrumentorum ad unum miliare, condemnationem nullam meretur; præsertim quia ex actis ipsius adeoque actoris confessione constet, quòd hæc transvectio non sit facta principaliter propter ipsa instrumenta, sed tantùm incidenter propter transvectionem personarum, hoc est Rei & uxoris, quam Reus licitè facere potuit: nullo enim jure prohibitum est proprio curru, proprijsque equis aliquò etiam in die festo transuehi; ut nec pedibus aliquo ire: imò tanto magis curru aut equo transvehi, quando plus laboris corporalis est in eundo seu ambulando. De quo in proposito minùs dubitandum, ob id, quod ex confessione Actoris

Actoris

Actoris quoque constet, quod causa transvectionis principalis fuerit, ut Reus se uxoremque suam & Henricum van Hulst ejus levirum ex pago de Winselis transferret ad pagum de Wespelaer, non mercatus aut alterius profanæ rei causa, sed ex causa rei divinæ & sacræ; ut scilicet interesset celebritati & divino officio in honorem S. Huberti tunc celebrando; idque ex causa necessaria, quia scilicet Reus de confraternitate S. Huberti in Ecclesia de Wespelaer erat, & sic obstrictus ad præsentiam in illa celebritate; quod etiam testificari videntur testes per Actorem producti: est enim indubitatum, quin licita sint opera, quæ præparatoria aut destinata sunt ad divini officij cultum, *Domin. à Soto d. q.* 4. Quod autem destinatio hæc talem effectum habuerit, demonstrat ipsius Actoris confessio, quatenus respondendo ad quartum Rei articulum, credit Reum cum sua uxore & dicto suo leviro missę S. Huberti ex parte dictæ confraternitatis celebratæ interfuisse, & oblationes suas ad altare fecisse; ita ut de depravata aliqua Rei intentione non appareat, sed ex adverso de pia & timorata conscientia proficiscentis. Potissimùm quia non constet etiam Reum hanc transvectionem dictorum instrumentorum pro mercede fecisse: nam quod primus testis ab Actore productus extra articulata deponendo dicit, se intellexisse Reo de hujusmodi vectura solutum fuisse, fidem non facit; tum quòd solus id deponat, *l. Iurisiurandi De testib.* tum quòd de auditu alieno, non ex propria scientia id dicat, *c. Licet causam eod. tit.* cum etiam quod alter per Reum productus testis declaret Reum rogatum à Wilhelmo Stuckens id fecisse; idque (ut Actor respondendo ad tertium articulum Rei fatetur) tunc cùm Reus itineri se cum sua uxore & leviro accinxisset. Inde enim perspicitur, causam transvectionis fuisse dictam celebritatem, non ipsa coquinaria instrumenta; quæ & ipsa constat transvecta fuisse causâ parandorum ciborum, qui in dicta confraternitate post peractam Missam consumerentur: cur enim ut parare & coquere cibos die festo licet, *Domin. à Soto locis suprà citatis*, non liceat etiam per tam exiguum loci spatium instrumenta coquinaria de loco ad locum curru aut humeris transferre? Nec est quod Reo ad culpam referatur, quòd pridie aut prius id non fecerit: nam ex articulis Rei per Actorem confessatis, adeoque etiam ex testimonijs Actoris constat, quod instrumenta illa ad Reum eodem die Dominico fuerint per Wilhelmum Stuckens ad transvehendum delata, & sic casu ejus currui imposita; unde constat affectatam hac in re Rei nullam esse negligentiam. His accedit quod idem Wilhelmus Pastorem suum pro obtinenda licentia hujus transvectionis rogaverit, quæ nec ab illo negata, sed dumtaxat illius periculo, quasi concessa fuerit; in dubitatione scilicet, num in ea re peccatum aliquod consisteret: sic quod Reo non possit obijci affectata aliqua culpa. In summa eo loco hæc transvectio est, ut ob eam Reus in foro pœnitentiali, multo minus judiciali, puniri non debeat, cum ex causa, modo, & fine hæc res licita rectè
3 dicatur, *l. Gracchus C. Ad l. Iuliam De adult.* * Et quoniam expensæ litis rem principalem excedunt, nulla etiam causa est, cur in eas vel earum aliquam partem Reus condemnetur, qui in nulla culpa invenitur, præsertim quia idem Reus in exordio litis rem ipsam, ut acta est, confessus fuerit; idque longè amplius & latius quàm Actor allegavit vel articulavit: ita ut ad hujusmodi Rei confessionem Actor subsistere debuerit, & Reum ulterioribus expensis minimè gravare, *l. Si debitori De iudicijs*, cùm nullæ sint judicis aut judicij partes in confitentem, nisi in condemnando vel absolvendo, *l. Proinde § ult. Ad leg. Aquiliam.* Eâ itaque Rei confessione contentus debebat esse Actor, & ex ea petere sententiam; prout Reus eâ confessione factâ, & declarato, quod existimaret se per dictam transvectionem nihil peccasse, sese ordinationi Venerabilis D. Officialis submisit: usque adeò, ut etiamsi pœnam aliquam meritus fuisset Reus ex illa transvectione, damnum tamen sequentium expensarum sustinere non deberet, *Baldus in Auth. contra qui propriam in fine C. De non nu. pec. Hippolit. De Marsil. in L. Patre, nu. 43. De quæst.* cùm illis faciendis causam non dederit, sed præsciderit. Itaque existimo officium Venerabilis Domini Officialis esse, ut Reum absolvat, & Actorem in expensis litis condemnet.

De Ferijs.

SVMMARIVM.

Exceptio dilatoria Feriarum.

1. *Ferijs messium nemo invitus in ius vocatur, etiamsi non sit agricola.*
2. 4. *Alimentorum causa ferijs quando tractari possit.*
3. *Alimentorum legatum quod dicatur.*
5. *Alimenta quando ad piam causam referantur.*
6. *Feriæ quando cessent in his quæ accelerationem requirunt.*

CONSILIVM LXXVI.

EXCEPTIO dilatoria ex præsentibus ferijs messium proposita adversus citationem pro parte Antonij Zoy Actoris, contra Iacobum du Boys Reum factam, bono jure nititur. † Quippe manifesti & indubitati 1
juris est, messium tempore neminem posse adversarium suum invitum cogere venire ad judicium, nec rectè facere judicem, qui quemquam eo tempore ad judicium evocaverit, *l. 1. D. De ferijs*; ita ut evocatus non comparendo durantibus hujusmodi ferijs contumax reputari non possit, nec adversus eum ut contumacem procedi, & contra eum dicta sententia pro nulla & nullius momenti reputetur, *d. l. 1. post princ.* non tantum ex civilis, sed etiam ex Canonici juris dispositione, *c. fin. De ferijs*: idque sine discrimine & distinctione inter rusticos, qui potissimùm eo tempore circa rempublicam solent esse occupati, *d. l. 1. in princ.* & cives seu otiosos quoad messem homines; nam & clericis & militibus perinde, ut rusticis privilegium hujusmodi feriarum indultum est, *gloss. in d. l. 1. in V. occupati, Pileus quæst. 123.* ideoque præfato Reo de ferijs his excipienti obijci non possit, quòd sit civis, nec agriculturæ aut messi operam det: prout nec dictus Actor objicit, sed hoc tantùm, quòd hæc causa sit causa alimentorum

rum, quod moram non patiatur; quòd Actor ob hanc causam Bononiâ civitate Italiæ Lovanium venerit; ideoque ferijs non obstantibus, non tantùm solitis & ordinarijs, sed alternis etiam diebus in hac causa procedendum esse. Verum quidem est feriarum sive indultum, sive prohibitionem tam præcisam non esse, quin multæ sint causæ, ob quas ad judicium quis evocari possit, & evocatus in causa cum evocante saltem usque ad litis contestationem, interdum etiam usque ad definitivam sententiam procedere debeat, sed quas Actor proponit, ad neu-
2 trum effectum idoneum habent. * Nam quæ primo loco proponitur, quòd hæc sit alimentorum causa, sic ab Actore proponitur, ut ex modo propositionis apertè percipiatur illam frivolam esse; ideò quod id non assertivè proponat, nec ex literis Apostolicis, unde initium hujus causæ constituitur, appareat, sed quod suo loco clarius id deducturus sit, quàm deductum est in dictis literis Apostolicis; quod cum in facto consistat & hactenus deductum non sit, D. Iudicem ex generali, vaga, & indeterminata allegatione commovere non debet. Neque enim ex causa nec allegata, nec deducta, nec probata, judicem aliquid constituere oportet, sed causa causatum antegredi & præire, non sequi debet, *l. Huiusmodi Quando dies leg. vel fideicom. cedat.*

Sed quoniam Actor ex comminatione seu jactitatione clarioris deductionis tacitè ex virtute comparationis significare videtur in dictis literis Apostolicis contineri & Venerabili D. Iudici mandatam esse causam alimentorum, exquirendum est, num id sit verum; ob id, quod verum sit in causis alimentorum coram judice, etiam invito adversario, procedi posse in ferijs messium ac alijs similibus ob necessitatem hominum introductis? *l. Eadem C. De ferijs.* Origo hujus causæ est (ut indicant dictæ literæ Apostolicæ) testamentum Lucæ Zoy fratris dicti Actoris; in quo ei legavit mille octingentos florenos per ejus executores convertendos seu collocandos in annuos reditus hæreditarios ad dicti Actoris commodum & utilitatem, ut illis quoad viveret frueretur, cum substitutione proximorum agnatorum pro dimidia, & pro altera dimidia pauperum Oppidi Namurcensis, si eum sine liberis decedere contingeret.

3 * Quod quidem legatum præcisum, determinatum, & circumscriptum est certæ rei, honoris, & emolumenti, non verò alimentorum causa, nullâ alimentorum seu alendi mentione adjectâ: quod etsi ex voluntate legatarij magis, quàm testatoris converti possit in alimenta, ut omnia quæ habemus, quæque nobis undecumque obveniunt; ad alimenta tamen nec restrictum nec conclusum est, & perinde aleâ, aut aliâ prodigalitate ac luxu consumi potest, ut ad necessarios & familiares usus converti. Cùm alioqui nec alimentorum legatum propriè dici possit, quod certum & definitum alicui legatur, ut inde se alat & exhibeat: quia hujusmodi adjectio referenda est ad causam, quam vocant impulsivam, & ad consilium & providentiam, non ad constituendum alimenta, nec ad nudum usum, *l. Libertis libertabusque, l. Cum alimenta* §. 1. *in fin. De alim. lega. l. Donationes* § *species De donat.* Quod etiam ex effectu hujus legati percipitur, qui in eo consistit, quod morte dicti Antonij non extinguetur hoc legatum, sed vel ad ejus liberos, si cum illis decesserit ab intestato, seu, ut plerique volunt, jure fideicommissi, *l. Lucius & ibi Doct. De hered. instit.* vel si sine liberis decesserit, jure fideicommissi ad proximos agnatos pro semisse, & pro alio semisse ad pauperes pervenire debebit; non ad finem alimentorum, sed absolutè & pleno jure: repugnat enim talis continuatio & perpetuitas naturæ alimentorum sive ex promissione, sive ex legato, sive ex jure debeantur; ut quæ unà cum personâ alimentarij, cui illa debentur, prorsus finiuntur & extinguuntur; sicuti & usus & ususfructus, *l. Cum ij* §. *modus. vers. constat. De transact. l. Mela. in princ. De alim. legat. l Hæreditatum ff Ad l. Falcid.* Alimentorum itaque non potest dici hæc causa respectu commutationis illius, ad quam ex absoluta Pontificis potestate, *Clem.* 2. *De relig. domib.* per dictum rescriptum Actor contendit hæc enim commutatio ferè tantùm continet peremptionem fideicommissi Antonio injuncti, in casum, quo Antonius sine liberis moreretur; propter jam plures liberos illi natos, & sic propter apparentem & quasi certam spem defecturæ conditionis dicti fideicommissi, per superexistentiam liberorum; præventione quâdam defectionis hujusmodi defectæ seu certo deficiendæ conditionis, facta per hanc Pontificiam commutationem: ita quod corpus ipsum seu ejus legetum, non sit per hanc commutationem in alteram speciem alimentorum conversum, sed velut relaxato vinculo injuncti fideicommissi, dicto Antonio facta potestas dictos mille octingêtos florenos, aut reditum vel fundos ex illis comparatos, levandi in suos, familiæque suæ usus & utilitatem, atque etiam in dotes filiarum convertendi, & de illis liberè disponendi: ex quo non potest constitui aliqua species alimentorum: quia hujusmodi libertas naturæ alimentorum prorsus repugnat; cùm vera alimenta non ita sint in libera facultate ejus qui illa vel data vel legata habet, *d. l. cum ij.* multo minus in illius libera dispositione; eò quod illa, ut diximus, cum vita alimentarij finiantur. Quia igitur nec testamentum, nec bulla Pontificia ullam mentionem facit alimentorum, & res ipsa ad speciem aliquam alimentorum non declinat, non rectè prætendit Actor hanc esse causam alimentorum, ut Reo beneficium feriarum subtrahat. * Cùm alioqui non omnes causæ ali- 4
mentorum hoc privilegium, ut ferijs de illis agi possit, habeant; sed illæ tantùm, ubi ex officio judicis alimenta personis necessarijs constituenda sunt; ut liberis, pupillis, & similibus personis; non etiam cùm alimenta vel ex stipulatione, vel ex donato, vel ex testamento codicillis debentur & petuntur, *Ant. De Butrio & alij in c. fin. De ferijs, alex. in l.* 1. *nu.* 13. *Soluto matrim. Castrens. Iason, & alij in l.* 1. §. *sed excipiuntur. De ferijs.* nam illo casu agitur de illis constituendis; hoc vero de constitutis exigendis, in qua exactione privilegium nullum est, nisi alimenta inopi seu pauperi, & propter inopiam seu paupertatem sint promissa aut legata, *l.* 2. *in verb. alimenta constituantur. De ferijs*; quasi eò casu hujusmodi alimenta habeant

præ-

prætextum pietatis, & privilegium piæ causæ; quod inter cætera est, ut etiam ferijs de ijs agi & cognosci possit, *Alex. Ias. & alij locis citatis, Franc. Aretinus consil. 97. In causa & puncto nu. 4. And. Tiraquel. De pia causa privil.* 156. † Cujus generis non
5 sunt alimenta, quæ fratri aut alij propinquo vel amico, testamento relinquuntur, paupertatis aut inopiæ nullâ factâ mentione, cùm ut alia, sic etiam hoc legatum, præsumantur esse facta ex impellente causa conjunctionis & amicitiæ, non propter paupertatem, cujus testator non meminit, nec aliud argumentum præbuit, quod respectu inopiæ ita legaverit. *And. Tiraquel. de pia causa in præfat. vers. item legatum*: prout etiam Actor non proponit sibi ut pauperi, respectu paupertatis seu inopiæ, hoc legatum relictum esse. Quinimò nec Pontifex hanc commutationem, de qua in hac causa agitur, respectu aut contemplatione paupertatis dicti Actoris fecit: etsi enim ex parte narrativa dictæ Bullæ constet, Actorem pro impetranda hac commutatione in suo supplice libello inter alia narrasse, quòd sit pauper & valetudinarius, in anno sexagesimo secundo suæ ætatis constitutus; in parte tamen dispositiva, nulla est hujusmodi qualitatum repetitio; ut proinde non possit dici Pontifex hanc commutationem fecisse respectu illarum, sed magis ex ijs causis, quæ in eadem dispositiva parte exprimuntur; nimirum quod (ut Actor exposuerat) proximiores agnati iuri suo cesserint, & pauperibus, Actore cum liberis decedente, nihil possit deberi. Quæ etiam causa est, cur Actor privilegium piæ causæ vel in genere vel in specie hîc non proponat, sed in specie de privilegio alimentorum, quorum consideratio idcirco hîc in cognitione tantùm versari debet.

Quoad secundo loco propositam causam, pro avertendo beneficio feriarum, quod videlicet hæc causa moram non patiatur, ipsius Actoris propria mora & negligentia illam quoque frivolam esse demonstrat; ideo quòd hanc Bullam impetraverit 5. Decembris anno 1577. ut ex data deprehenditur: pro cujus executione nunc primùm post duos & dimidium annos agere incipit: inde enim deprehenditur primùm, quod allegatio paupertatis in dicto supplice libello facta, omninò sit improbabilis: paupertas enim tantam dilationem & negligentiam in prosequenda executione dictæ Bullæ, & consequendo illius effectu, admissura non erat. Deinde quod post tam longam moram duorum cum dimidio annorum, Actori parum in omnem eventum nocitura sit dilatio, quam facit restans tempus jam ad finem decurrentium feriarum messium, ad quarum beneficium Reus meritò confugere potest, quando Actor eum imparatum & inexspectatum sic subitò opprimere, & super hac lite deliberandi & se instruendi occasionem præripere conatur, *l. Si quando C. De dilationib.*

6 Vltra quæ hoc etiam in consideratione habendum, quòd feriarum usus non cesset simpliciter & indeterminatè in omnibus causis, quæ ex quacumque causa, festinatione seu acceleratione indigent, nec moram patiuntur, sed tunc cùm necessitas urget, vel pietas suadet, ut inquit Pontifex, *in c. fin. De ferijs*. At in proposito necessitas nulla est; id enim convincit Actoris in utenda & exequenda hac bulla dilatio, mora, & negligentia: at nec pietas, quæ non ex cujusque majore emolumento vel commodo constituenda est, sed ex causa, quæ pietatem, vel respectu Dei immediatè, vel contemplatione hominum ex commiseratione non sine devotione in Deum, habet; qualis hîc nulla est, sive testatoris testamentum, sive Pontificiam commutationem inspiciamus. Præterea necessitas, quæ ferias excludit, non ad hominis indigentiam, quod illi fortè necesse sit habere, quod in judicio petit, sed ad illam, in qua propter moram res tempore peritura esset, hoc est, ut Iureconsultus interpretatur, *in d. l. 1. §. sed excipiuntur De ferijs*, si dilatio actionem esset perempturа; ut est in temporalibus actionibus, quæ continue sine discrimine utilium & inutilium dierum decurrunt: de qua re hic nullum periculum est; cùm perinde post has ferias, ut nunc, Actori salua futura sit actio, si quæ ei ex dicta bulla competit. Quo tamen casu, cùm res vel necessitas sic urget, ad hoc tantùm prosunt feriæ, ut litem cum adversario Reus contestari non debeat, *d. §. Excipiuntur vers. Sanè quoties*, & sic actio tempore finitura fiat perpetua, *l. Non solet deterior & ibi gloss. De reg. iur.* non etiam ut ulteriùs in causa durantibus ferijs cogatur Reus invitus procedere, *d. §. Excipiuntur versic. denique alterutro*: ut admodum malè contendat Actor non ad hoc, ut Reus litem contestetur, sed cum eo alternis diebus in hac causa procedat.

Tertia ad avertendum usum harum feriarum causa, cæteris duabus adhuc infirmior minusque probabilis est: cùm enim Actor forum Rei sequi debeat, *l. Iuris ordinem C. De iurisd. om. iudic.* nec usquam in jure discrimen inter eandem vel diversam, proximam aut longinquam provinciã Actoris & Rei hac in parte constituatur; non potest ex ratione longioris itineris, juris ordinem invertere, vel feriarum beneficium tollere, sed hoc tantùm cum Terentiano Critone conqueri, nec facilè nec utile esse hospitem alibi lites sequi, *in Andria actu 4. scena 6.* Et debet sibi Actor imputare, quod sic seipsum arctaverit, & in angustum redegerit; quod cùm sciverit seu scire debuerit ferias messium ubique in usu esse, & in idem ferè tempus, hoc est geminis istis mensibus Iulio & Augusto incidere, non prius vel citius iter Lovanium ingressus sit, & sic se composuerit, ut adveniens præscriptione feriarum non excluderetur, *l. Non exigimus §. si quis tamen, Si quis caution. &c.*

Vltra quæ omnia hoc diligenter expendendum, quòd causa hæc non sit D. Decano commissa, ut de illa de plano & sine strepitu ac figurâ judicij cognoscere aut in ea procedere possit, (quo casu probabilius posset Actor contendere ferias istas non obstare, *Clem. sæpe De verb. signif.*) sed cum præscriptione ac mandato servandi ac habendi legitimos processus super contentis dictæ Bullæ; ut apertè expressum est in clausula executoria & delegatoria ejusdem Bullæ, ex qua Venerabilis Dominus Decanus omninò adstrictus est, solitum & ordinarium procedendi modum in hac causa servare, nec potest acceleratione extra solitum & observatum morem alijs diebus in ea pro lubitu Actoris procedere. Æquo igitur animo ferre debet Actor hanc dilatoriam præ-

præscriptionem feriarum, & non tantùm eam ferre, sed prætereà condemnari in expensis inutilis citationis factæ tempore feriato in diem perinde feriatum, *l. Dies festos C. De ferijs, Guido. Pap. cons. 36. citatus fuit Iacobus.*

De plus petitionibus

SVMMARIVM.

Plus petitio.

1. *Delegatio pro solutione est.*
2. *Compensatio ipso iure minuit.*
3. *Victor etiam in expensis condemnari potest.*
4. *Plus petentis pœna quæ sit.*

CONSILIVM LXXVII.

INIQVITAS sententiæ latæ in favorem Domicellæ Helwygis van Einckem, originaris Actricis contra Ioannem Laurentij nunc Appellantem, compendio demonstratur in scedula appellationis à dicta sententia interpositæ, idque ex tribus capitibus, videlicet ex majoris summæ quàm oportuit, condemnatione, objectæ compensationis omissa ratione, & tertiò in expensarum exorbitante condemnatione.

Nam quod ad primum attinet, quatenus sententia condemnat Reum in septem halstaria tritici, non potest non esse iniqua eadem sententia: cum enim petitio Actricis sit de quinque modijs
1 & uno halstario tritici, * & Reus ex Actricis delegatione, quæ pro solutione reputatur, *l. Qui debitorem De fideiuss. l. Qui libertinus §. nihil autem De oper. liber.* solverit quinque modios, ut Actrix tandem post longam cavillationem confessa est; non potest subsistere petitio & condemnatio nisi in uno halstario, quia in eo tantùm subsistit actio, eadem quoad quinque modios extincta. Vt enim obligatio, *Instit. Quibus modis toll. oblig.* ita quoque quæ ex obligatione nascitur, actio solutione tollitur, *l. Licet §. ea obligatio De procurat.* Nam quod attinet ad alium modium seu sex halstaria tritici, quæ in condemnatione quoque continentur, extra petitionem in conclusione libelli positam fuerunt; sic ut in hanc condemnationem venire non potuerint; ne sententia petitionem excedat, *l. fin. C. De fideicomm. libert.* saltem non aliâ ratione quàm iniquâ circa articulum expensarum dicetur.

Ratio compensationis omissæ non levem quoque iniquitatis & gravaminis articulum continet:
2 † cùm enim tanto minùs semper sit partis petentis debitum, quantum Reus per compensationem servare potest, quia compensatio ipso jure accedente partis objectione minuit obligationem, *l. fin. C. De compensat.* rectè quoque ob non habitam rationem compensationis appellari potuit. Nam licet salva maneat petitio. *l. Quod in diem §. fin. De compensat.* quia tamen in judicium deducta, neglecta fuit, appellari propter non habitam illius rationem potuit; præsertim ex eo, quòd admissa exceptio, & confessione Actricis liquidatâ, plenissimè in judicio discussa & cognita fuerit; sic ut eo respectu, appellatione non interpositâ, exceptione rei judicatæ à petitione illius perpetuò excludi potuerit Reus, *Bal. & alij in l. Sin autem §. si quocumque De neg. gestis.*

Exorbitans expensarum condemnatio justæ appellationi causam hic dedisse, imò præcipuum iniquitatis dictæ sententiæ articulum contineri, ex eo demonstratur, quòd Reus in judicio septem halltaria tritici, & octo cum dimidio vasa siliginis, si Actrix juraret, solvere obtulerit; quam oblationem Actrix perseverans in majoris summæ petitione, apertè recusavit admittere; ità ut hâc ratione Actrix, quamvis victrix pro parte, in omnes expensas condemnari debuerit; cùm non sit novum ut in expensis condemnetur qui vincit, *l. Properandum §. & si quidem C. De iudic.* eleganter *Bart. in l. Si rem alienam §. fin. De pign. act.* Est enim hæc oblatio in judicio facta, quamvis verbalis tantùm, tantæ efficaciæ, quanta extrajudicialis cum consignatione, *Bart. in d. §. fin. in fine,* propter partis agentis recusationem expressam, *Ias. & alij in l. Qui Romæ. De verb. oblig. gloss. final. in c. Pastoralis De off. iud. ordin. Ph. Corneus consil. 291. In præsenti nu. 2. vol. 3. arg. c. 2. De dolo & contum. lib. 6.* quæ ut pœnæ commissionem impedit, *Bald. in l. Acceptam. in 3. oppos. C. De usur.* & usurarum cursum sistit, *l. Si per te & ibi Bart. C. De usur.* ita quoque periculum expensarum, si ulteriùs in lite pergatur, adimit. Absolutoria enim sunt omnia judicia interveniente solutione, aut eo, quod pro solutione reputatur, *§. fin. Instit. De perpet. & temp. act.* * Nam post 3
illud temerè judicium suscipitur seu in lite Reus retinetur; ideóque expensas luere debuit Actrix, *l. Eum quem temere De iudicijs.* Quod proclivius dici potest ex eo, quòd Actrix plus debito non tantùm petierit, sed etiam allegatam solutionem partis diu negaverit, & in negatione perseveraverit; † ita 4
ut secundùm regulas juris scripti, propter perseverationem in ampliore petitione, & temeraria infitiatione post litem contestatam, pœnam sustinere debeat: quæ etiam ante litem contestatam, petitionem mutando, in omnem eventum expensas litis, & indebitæ fatigationis luere debuisset, *Hostien. in c. 1. De plus petit. Iason in §. & hæc quidem Instit. De action.* Quare existimamus sententiam D. Conservatoris in melius reformandam.

De causa possessionis & proprietatis.

SVMMARIVM.

Possessorium quando dicatur intentatum.

1. *Conclusio est libelli clavis.*
2. *Iudex extra conclusionem iudicare non debet.*
3. *Possessorium non requirit tituli seu causa allegationem.*
4. *Possessorium quando dicatur intentatum.*
5. *Registra solutionum an probent.*
6. *Spurio nisi alimenta relinqui possunt.*
7. *Relictum ad alimenta finitur morte alimentarij.*
8. *Spurio donatum simpliciter an ad alimenta tantum censeatur donatum.*

CONSILIVM LXXVIII.

QVALITAS libelli detegitur ex subjecta 1
illi conclusione, *c. Ex parte De foro compet. c. Literæ De dilation. c. Ex parte 2. De rescrip. Bart. in l. Aurelius §. Sticho De liberat. leg.*

leg. cùm conclusio sit libelli & totius processus velut clavus: quo fit, ut verbosior vel in libelli narrativa parte, vel in processu, allegatio aut disputatio, non faciat, quo magis judicis potestas possit egredi terminos & cancellos conclusionis propositæ. * Usque adeò, ut si judex in litis progressu conspiciat aliquid, quod aliâ judicii facie constitutâ aliam postularet sententiam, non possit eò manus suas extendere, sed præcisè cogatur jus dicere tantùm usque & intra fines propositæ conclusionis; reservato alterius viæ remedio post peractam litem propositam, *l. Bebius Marcellus De pact. dotal. & ibi Bald. & in Auth. Sed & si quis* C. *De secun. nupt.* Hinc quia ex inspectione libelli, unde hujus longæ & penè immortalis litis initium factum est, apertè deprehenditur, quòd Domina Clara de Steenvoorde Actrix contra Reverendum D. Ioannem ab Harff ejusque consortes Reos in solo judicio possessorio concluserit, non ad declarationem, reditum ei deberi, sed tantùm ad continuationem possessionis & solutionis reditus sedecim modiorum speltæ, factâ in ejusdem libelli narrativa parte mentione solius possessionis hujus reditus, quòd Actrix & ejus prædecessores fuerint plurimis annis in vera, quieta, & pacifica possessione juris vel quasi, de & ab occupatoribus & manuplicatoribus terrarum, ratione quarum Rei seu eorum coloni conveniuntur, prætactum reditum quotannis percipiendi; additâ mentione subtractionis, privationis, & spoliationis dictorum Reorum pro quatuor tunc novissimè elapsis annis; nullâ factâ mentione causæ aut tituli, unde ex & quo idem reditus debeatur: nullæ potuerunt judicantis aliæ esse partes, quàm super sola hujusmodi possessione judicare.

3 Nam quando agitur judicio possessorio ad præstationem pensionis, reditus, aut cujuscumque alterius annuæ præstationis subtractæ aut denegatæ, non est necessaria allegatio & deductio causæ, unde vel quare hujusmodi pensio, reditus, aut annua præstatio debetur, sed sufficit agenti dicere, quòd erat in possessione seu quasi possessione percipiendi hujusmodi reditum, eumque sibi nunc per adversarium subtrahi & denegari; ut expressò jure definitum est, *c. Querelam* §. *ult. De elect. Innoc. in c. pervenit De censib.* Et sic hìc in re sufficit facti allegatio, absque alia ulteriore allegatione: quia possessio in facto consistit, *eleganter Bald. in l. solent* §. *fin. in* 10. *quæst n.* 5. *De off. proconsul.* Neque hujus judicij seu propositæ conclusionis faciem alterat, ut petitorium vel solum, vel mixtum cum possessorio propositum dici possit; quod in conclusione libelli petatur, ut Rei condemnentur dare, tradere, & exsolvere hujusmodi sedecim modios speltæ pro dictis annis debitos; quasi mentio debiti causam contineat, & terminos possessionis egrediatur: quia cùm debiti nulla exprimatur specialis causa, non potest videri petitorium propositum; sed mentio debiti ad præcedentis possessionis, subtractionis, denegationis, ac continuationis expressas causas accommodata, ad illas quoque restringenda est.

4 Unde in facti contingentia se obtinuisse scribit Angelus, *in l.* 1. *nu.* 10. *De eden.* quod si in libello proponam me spoliatum à te possessione annui reditus mihi debiti, non censeri petitorium institutum, sed possessorium tantùm, & probatâ spoliatione, etiamsi non probetur debitum seu causa debiti, me obtenturum, *Innoc. in d. c. Querelam in fin.* Indubitatum ergo manet, solam possessoriam causam hìc institutam esse: ita ut nihil restet inquirendum, quàm an Actrix illam satis probaverit? In quo quia præconsulentium labor consumitur, multùm laborandum non est; propter partis agentis tam evidentes probationes: primùm per registra solutionum de hoc reditu tum marito Actricis, tum ipsi Actrici successivè factarum; * quæ registra saltem adminiculum probationis conferunt, *DD. in l. Instrumenta & l. Rationes* C. *De probat.* 5
etiamsi omninò privata sint, nullaque extet consuetudo, quæ hujusmodi registris majorem fidem attribuat. Secundò, per depositiones plurium testium per dictam Actricem productorum, qui de hac possessione partis agentis nimis quàm clarè deponunt. Quibus accedit tertiò Reorum propria confessio, quâ confitentur hujusmodi solutiones factas esse tempore quo mater Reorum, horum bonorum, super quibus hujus reditus ususfructuaria possessio constituitur, vivebat. Nihil in contrarium faciente, quod Rei allegant, hujusmodi usufructuariam possessionem ipsis non debere præjudicare: nam id causam petitoriam concernit; cùm ad possessionem constituendam sufficiat nuda facti explicatio, etiamsi jus statim non demonstretur.

Cùm igitur hic sit hujus causæ status, & Dominus Iudex concludatur intra cancellos propositi libelli & conclusionis, qui nihil nisi possessorium continent; consequens est, causam hanc non aliter quàm secundùm conclusionem dictæ Actricis terminari posse super sola possessione: sic quòd allegatio deficientis tituli ac juris, quam Rei putant esse notoriam, item allegatio finiti juris per mortem Domicelli Ioannis dictæ Actricis mariti, quasi tantùm ad illius vitam hujusmodi reditus jure alimentorum debitus fuerit, *l. Cum ij* §. *modus in fine De transact.* in proposita lite sint impertinentes, nec in consideratione habendæ: quia de solo facto possessionis continuatæ etiam in persona dictæ Actricis (ut per testes probatum est) quæritur, ideoque allegatio deficientis tituli ac juris (quod nullum in specie aut genere ab Actrice propositum aut allegatum est) admitti non debet; ut per præconsulentes benè deductum est. Et quamvis Rei certam spem defigant in allegatione deficientis juris, ex eo, quòd cessio seu donatio per D. Walterum N. de hoc reditu dicto Ioanni suo filio & Actricis marito tamquam spurio (ut Rei allegant) facta valere non possit, saltem non ultra vitam ejusdem Ioannis; * ob id, quòd notorij juris sit, spurio nisi alimenta relinqui posse, *Bart. in l. Si quis à liberis* §. *utrum De liber. agnosc. DD. in c. Cum haberet De eo qui duxit in matrim. &c.* * & relictum ad alimenta finiri morte alimentarij *d.* §. *modus in fin.* & redire ad hæredes donatoris seu testatoris, *Bald. cons.* 448. *Quæritur imprimis nu.* 5. *vol.* 1. quia tamen Actrix in hujusmodi donatione causam petitionis & conclusionis suæ non ponit, sed tantùm in præstatione annua & continuatione possessionis, quæ in multis causis contingere potest, etiam ex persona D. Walteri, & per immediatam personam 6 7

mentum communicationis seu communionis omnium harum decimarum; salvâ Capitulo hâc præ-
1 ceptione triginta sex librarum; * uti aliàs ex uniformi etiam minoris temporis præstatione antecedens obligatio præsumitur, etiam si alter non probetur, DD. *in l. Si certis annis C. De pactis. Car. Molin. De contract. usur. quæst.* 20. *num.* 205. *& seq.* Neque sanè verosimile est Capitulum hanc communem locationem, omniumque decimarum sub una locatione, unaque, non diversis pensionibus, conjunctionem facturum, ac tanto temporis decursu continuaturum fuisse, nullâ majore latioreque præceptione pro propriarum decimarum ad communes conjunctione facta, nisi observandæ hujus formæ aliqua præcessisset conventio, quam non videmus, sed ex tanto temporis cursu præsumimus, *DD. in d. l. Si certis annis.* Erroris opinionem in tanta auctæ pensionis immutabilitate, inducere non possumus; quia erroris opinionem diluit per tot annos conformiter hâc forma facta divisio ac præceptio: ut satis probabilis non sit in facto proprio erroris allegatio *l. ult. in fin. D. Pro sua,* qui probabilis videri posset, si harum omnium decimarum locatio & administratio, pensionumque receptio penes Reverendissimum D. Episcopum fuisset: at cùm in Capituli manu hæc omnia fuerint, idem commodè dici non potest; potissimùm quia non tantùm locationem, sed etiam annuarum rationum potestas in manu Dominorum de Capitulo fuerit, rationesque receptorum & expensorum per deputatos Capituli de anno in annum auditæ, cognitæ, dispunctæ, conclusæ, subsignatæ, & communi decreto Capituli postea approbatæ fuerint: & sic si quis error apparere posset, is communis dici deberet, qui etiam ius facere solet: *l.* 3.
2 *in fin De supel. legata l. Barbarius De offic. Prætoris* † Et cùm à manu Capituli hæc profecta sint, præscriptionis per Episcopum allegatæ consideratio intentionem Capituli prosternere videtur, propter concurrentem præsertim in illius Episcopi, qui circa annum 1461. fuit successoribus bonæ fidei opinionem, & possessionis tantam longinquitatem; ita ut de prædicta conventione, aut titulo, qui non requiritur *l. Hoc iure §. ductus aquæ De aqua quotid. & æstiva, c. Super quibusdam De verb. signif.* in immemorialis temporis decursu, quem centum anni sine dubio faciunt, *Innoc. in c. Veniens De præscript. Alex. & alij in l. Cum aliquis C. De iure deliber.* nulla exigatur probatio; sed ad Episcopi defensionem sustinendam sufficiat uniformis hujusmodi præstationis & administrationis allegatio *l. Cum de in rem verso D. De usuris.* Et cùm non proponatur, quod in harum omnium decimarum collatione distinctio aliqua facta sit communium ac propriarum decimarum, per communem utriusq; hoc est, Capituli & Episcopi locationem, inducta dici debet possessionis quoque omnium decimarum communio, & inde reputatio, quòd Episcopus in iisdem decimis alteram partem pro indiviso posse-
3 derit; † quia ex receptione pensionis probari solet possessio, *Bart. in l. Qui universas §. quod per colonum De acquir. poss. Ph. Corneus consilio* 315. *Videtur in hac vol.* 4. Imò & ex locationibus toties iteratis, & per tantum tempus, de cuius initio nulla extat memoria, continuatis, dominij acquisitio inducitur, *Panor. in c. Cum venerabilis De relig. domib. Fel^n. in c. Cum Bertoldus nu.* 25. *De sent. & re iud. Bart. & Bald. in l. Ad probationem C. De probat.*

Nec parum ad stabiliendum jus Reverendissimi Episcopi facit, quod cùm sit generalis pastor totius suæ diœcesis, concurrens cum singulis pastoribus parochiarum, potiore jure niti videatur quàm Capitulum; cùm ex jure communi quartam omnium decimarum habere debeat, *c. Conquerente De off. iud. ordin. c. De quarta De præscript.* † & ad eum solum pertineant decimæ vagantes, hoc est quæ non sunt in certa diœcesi, *c. Quoniam De decimis*; ut, cùm facilè res ad suam naturam revertatur, *l. Si unus. §. pactus De pactis*, adjuvando, non coangustanda sit hac in parte Episcopi in sua defensione intentio; præsertim quia Episcopus & Capitulum unum corpus constituant, *c. Novit De his quæ fiunt à prælat.* 4 5

Quæ rationes nos impellunt, ut non audeamus dicto Capitulo authores esse movendæ litis suô Episcopo in re non satis clara, & quæ ex tanti temporis decursu contra Capitulum certam formam accepit, cujus temporis authoritas ubique maxima est: mutanda enim non sunt quæ certam semper, hoc est, per tantum tempus interpretationē habuerunt, *l. Minimè De legib.* & sine evidente causa nec à veteribus recedendum, nec novandi studio incumbendum, *l. In. rebus De constitut. Princip.* Non dubitamus quin multa adferri possint, etiam in aspectu probabilia pro sustinenda Capituli intentione; & præsertim ex origine & certitudine antecedentis temporis, quo constat tres has portiones decimarum ad Capitulum in solidum spectasse; quam originem & certitudinem demonstrant dicti Capituli, quæ adhuc extant regesta, & sententię in Capituli favorem ante trecentos ferè annos latæ: sed insequentis temporis contraria observatio hos conjicit in suspicionem infelicis exitus litis, si illa moveatur vel ad repetitionem, aut pro compensatione retentionem, vel ad separationem earum quæ Capitulo olim propriæ fuerunt à communibus * 6
Imò facit, ut admodum probabiliter dubitare liceat, an adhuc communi dividundo Capitulum agere posset; cùm multorum opinio sit, post longissimum tempus, præsertim immemoriale, ad divisionem agi non posse, *Fulgos. & alij in l.* 1. *D. Famil. ercisc. Salic. in l.* 1. *C. Communi dividundo:* potissimùm ubi communionis qualitas aliquo modo restricta, & inter socios ex modo possidendi difformis est; ut est in proposito, ubi soli Capitulo competit tota administratio & locatio harum decimarum, ac pensionis ob illas receptio, cum onere partis pensionis solvendi Reverendissimo D. Episcopo. Et quoniam utilitas inde nulla consurgeret, nec maius emolumentum Capitulo adijceretur, si omnium harum decimarum conjunctarum facienda esset divisio, sine separatione earum, quæ olim soli Capitulo propriæ fuerunt, latius in hunc articulum non inquirimus: sed Reverendos Dominos hortamur, ut æquabili aliquâ transactione (cujus faciendi procul dubio occasio satis iusta & probabilis est) cum Reverendissimo Domino potiùs componant, quàm ancipiti lite adversus caput suum cōtendant.

De cau-

De causa possessionis & proprietatis.

SVMMARIVM.

Possessorium & petitorium eodem tempore.

1. *Breve Apostolicum ut pendente possessorio procedatur ad petitorium.*
2. *Possessorium iudicium beneficiale ad Iudicem laicum multis locis pertinet.*
3. *Pendente possessorio coram laico in quacumque instantia non potest petitorium coram Iudice Ecclesiastico intentari.*
4. *Possessorio & petitorio uno tempore agi potest.*
5. *Placitum Principis non est necessarium super literis iustitiæ.*

CONSILIVM LXXX.

SIXTVS Quintus Pontifex Romanus dedit alicui suorum familiarium in commendam Prioratum quendam in Belgio sine conventu & cura, occupatum à clericis sæcularibus per sexaginta annos & amplius. Virtute ejusmodi commendæ à Sede Apostolica emanatæ, familiaris ille, impetrato Placito Regio, & servatis solemnitatibus debitis & requisitis, legitimè missus est in realem possessionem dicti Prioratus. Opposuit se Religiosus quidam affirmans dictum Prioratum ad se & conventum suum pertinere; itur ad judicium; judex visis titulis & auditis partibus fert sententiam pro familiari Pontificis. Appellat Religiosus; causa multùm diuque protrahitur; familiaris summi Pontificis volens viâ compendiosiore finem litibus imponere, obtinet breve Apostolicum ad Ordinarium (qui est Reverendissimus Tornacensis) ut pendente possessorio procedat ad petitorium, & parti adversæ coram sæculari iudice contendenti de possessione silentium imponat, si probari possit dictum Prioratum ab antecessoribus suis Romanis Pontificibus datũ fuisse alicui clerico sæculari in commendam. Quæritur, an Ordinarius accepto brevi Apostolico procedere possit ad petitorium pendente possessorio, & an ut procedat de necessitate requiratur Placitum Regis?

1 Si de absoluta Pōtificis potestate quæratur, dubiũ non est, quin hæc S. D. N. Papæ voluntas in observatione haberi debeat; propter summam auctoritatem, quam habet in beneficialibus, *c. 2. De præbend. lib. 6. Clement. 1. in fin. Vt lite penden. &c.* sed cùm rescripta Apostolica de surreptione & obreptione possint redargui, & surreptitia nullius sint momenti, saltem nullius efficaciæ, tamquam veritate tacitâ impetrata, nobis videtur, quód suprascriptum breve Ordinario directum nullius sit
2 momenti; † quia impetratum (uti præsumimus) nullâ factâ mentione, quod, ut in Gallia, *Guid. Pap. decis. 1. & 85. Franc. Marcus decis. 19. & 511. parte 1. & decis. 119. P. 2.* ita quoque in his Belgij regionibus, ad judicem laicum pertinet cognitio causarum super possessorijs Ecclesiasticorum beneficiorum, etiam privativè ad judices Ecclesiasticos: & ita quidem ex usu & consuetudine; * quod pendente
3 possessorio coram judice sæculari, non tantùm in prima, sed etiam secunda instantia, non possit petitorium coram judice Ecclesiastico introduci, nisi possessorio judicio penitùs & per omnia deciso, & sententia in eo lata plenissimè executioni mandata *Pet. Rebuff. in tit. de caus. poss. benefic. art. 12. gloss. 1.*
* etiamsi alioqui secundùm terminos juris communis nihil vetet uno eodemque tempore, vel per accumulationem judiciorum, vel per plura judicia agere judicio petitorio & possessorio *Bart. in l. Naturaliter §. nihil commune nu. 21. De acq. poss. DD. in c. Pastoralis De causa poss. & propriet.* difficilius tamen petitorio, quando possessorium priùs intentatum fuit; nam petitoria causa priùs intentata facilius illa suspenditur, si ea dimissa pars, possessoria agere velit, *d. c. pastoralis Rebuff. in d. tit de caus. benef. poss. artic. 7. gloss. 1. nu. 9.* In cujus juris sive recepti, sive consuetudinarij usu, judicem laicum turbari, & sic suâ jurisdictione, privari ratio non patitur; ne præjudicium fiat laicæ jurisdictioni & potestati, *c. Novit De iudic. c. per venerabilem Qui filij sint legit.* Sic quod Ordinario procedenti ex dicto Brevi Apostolico in petitoria causa, supramentionatus Religiosus qui pro possessorio stat, facilè per literas cassationis occurrere poterit, non obtentis præsertim per supradictum Commendatarium literis Placiti super usu dicti Brevis Apostolici: * Quod ipsum quidem 5
Breve etsi justitiæ magis, quàm gratiæ esse videatur, ideoque non comprehendi sub ordinatione curiæ, prohibente usum literarum Apostolicarum super quacumque dispositione beneficiali, ejusque usus esse possit sine ulla pœna, etiam non impetrato aliquo Placito; haud difficulter tamen illi per literas cassationis occurri poterit. Nec sanè verosimile est, dictum Commendatarium super huiusmodi Brevi, judice laico intercipiente seu præcipiente jurisdictionem & cognitionem illi competentem, facilè obtenturum literas Placiti, sine quibus impedimentum laicalis jurisdictionis perdurabit, & Commendatario volenti agere petitorio obstabit: ita ut Commendatarius consultiùs facturus videatur, si in causa appellationis possessorij procedat potius, quàm introducto petitorio super illius admissione velut novam litem moveat, quam prius decidi oportebit, quàm progressus fieri poterit in petitoria causa.

De causa possessionis & proprietatis.

SVMMARIVM.

possessoria causa quandoque titulo proprietatis instruenda.

1. *Advocatus in causa possessoria pro una parte potest alteri patrocinari in causa proprietatis.*
2. *Possessoria causa quando instruenda sit allegatione & probatione proprietatis.*

CONSILIVM LXXXI.

QVOD priùs veritus fui, ne non possem justo aliquo consilio seu juris resolutione patrocinium meum exhibere Illustri & Generoso Domino Adolpho Comiti in Nieuwenar, Moers &c. in causa, quæ pro parte Dominorum Decani & Capituli S. Servatij Traiectensis Impetrantium adversus suam Illustrem gratiam instituta est in secretiore Concilio Regiæ Catholicæ Maiestatis, de & super possessione decimarum villæ superioris de Weerd pro dimidia parte, nondum

nondum visis actis & actitatis eiusdem causæ, ex eo, quòd ante annos aliquot pro parte dicti Capituli requisitus, de jure responderim super proprietate ejusdem dimidiæ partis decimarum; id nunc visis & excussis his, quæ ex actis dictæ causæ possessoriæ ad me transmissa sunt, propius & certius
1 deprehēdi. * Etsi enim causa possessionis cum causa proprietatis nihil commune plerumque habeat, & ab invicem illæ separatæ sint, *l. 1. §. huius autem Uti possidet. l. Naturaliter §. nihil commune De acquir. possess.* ideoque sine vitio vel nota prævaricationis, ac periculo infamiæ, *l. Athletas §. penul. De his qui not. infamia, l. Si is De prævaric.* in causa possessoria patrocinio & consilio adesse possit Advocatus adversus eum, cui prius patrocinatus fuit in causa petitoria super proprietate ejusdem rei; ut etiam in causa possessoria testimonium dicere potest; in ò judex esse adversus eum, cui prius in petitoria Advocatus fuit, *c. fin. & ib. D.D. De testib. lib. 6 l. ult. D. De testib.* & de hac possessoria causa pro parte dicti Capituli numquam consultus vel interrogatus fuerim: sic tamen invenio causam utrimque tractatam, ut quâ ratione causa possessionis à quæstione proprietatis omninò separari & per nostram consultationem possessoriè instituta sine adminiculo proprietatis adjuvari possit non videam: utrimque nimirum injecta proprietatis quæstione; exhibitis etiam his, quæ solam proprietatis causam contingunt; idque non tam Advocatorum, qui utrimque causæ inservivierunt, studio & voluntate,
2 quàm juris necessitate. * Quamvis enim rerum corporalium possessio, & possessionis sive justificatio sive defensio ad victoriam causæ in judicio deduci & agitari possit, separato omnino, imò rejecto vel suspenso proprietatis articulo, *c. Pastoralis De causa poss. & propriet.* in his tamen, quæ incorporalia sunt, quæque rebus sacris seu spiritualibus asseriuntur, ut sunt causæ beneficiales, decimarum, & similes, interdicta possessoria causam proprietatis continet, *l. 2. §. quadam. De interdict.* quia illarum possessio sine justificatione tituli nec stare nec deduci potest, *gl. in Clem. 1. in fine. De caus. poss. & proprietat. Steph. Aufr. decis. 15.* Proinde veniam dabit Illustris & Generosus Dominus Comes, & æquo animo feret, quòd hac in causa exspectationi ejus satisfacere me non patiatur juris & honestatis ratio; potissimùm quia sic etiam constituta & collocata sit in puncto principali, ut plus sit desperationis, quàm spei de obtinenda victoria: quod facilè & sine periculo prævaricationis demonstrare possim, si necessum foret, & non arbitrarer sufficere posse sic obiter suam Illustrem Gratiam præmonuisse.

De causa possessionis & proprietatis.

SUMMARIUM.

Interdictum possessorium retinendæ.

1. *Possessionem qui non habet de turbatione vel spolio conqueri non debet.*
2. *Possessionem antiquiorem qui habet vincit in interdicto,* uti possidetis.
3. *Hæres adeundo omnium rerum hæreditariarum dominium requirit.*
4. *Tutor possessionem rerum pupillarium non habet.*
5. *Possessio morte possidentis extinguitur.*
6. *Pupilli res eius morte periculo tutoris esse desinit.*
7. *Tutelæ rationes quando exigi possint.*
8. *Vacantem possessionem qui occupat vim non admittit.*
9. *Ex interdicto possessorio obtinere debet qui in paritate possessionis titulum habet.*
10. *Hæres scriptus an per fideicommissarium impediri possit ne in possessionem mittatur.*
11. *Trebellianicam cum legitima detrahit filius.*
12. *Fideicommissarius fideicommissum propriâ authoritate occupans fideicommisso cadit.*
13. *Missio in bona authore iudice fieri debet.*
14. *Facultas propriâ authoritate occupandi quid operetur.*
15. *Possessio nemini auferri debet sine causæ cognitione.*
16. *In possessorio manutenendus qui de præsenti possidet.*
17. *Concessiones iniquæ pro nullis habentur.*

CONSILIUM LXXXII.

CONTROVERSIAM patitur Domina Ermgardis Bemmelsberch, seu ex illius capite D. Gosuinus Raesvelt ejus maritus, ratione possessionis Dominij ac Castri de Raesvelt, quam ex morte Ioannis sui filij impuberis apprehendit: controversiam, inquam, patitur ab Illustrissimo D. Episcopo Monasteriensi, tamquam Principe superiore; implorantibus ejus auxilium alijs dicti Ioannis impuberis mortui paternis cognatis & tutoribus: inde quæritur, cône loco sit illa possessio, ut in eadem manuteneri & defendi potiùs debeat dicta Domina, quàm ab ea ultrò desistere, aut alioqui illius sequestrationem vel quodvis aliud interdictum pati? Totius controversiæ causam ac molestiarum occasionem præbet, quòd Domina Ermgardis cum dicto suo marito statim post mortem Ioannis sui filij impuberis propriâ authoritate possessionem dicti Castri de Raesvelt occupaverit, non requisito judice seu superiore, aut tutoribus dicti pupilli, nec redditis per eosdem tutores rationibus administratæ tutelæ. Et sanè non videmus, cur non debeat dicta Ermgardis adversus quoscumque in hoc judicio possessorio retinendæ obtinere, & à spolio excusari: cùm de possessione ejusdem constet, quam à nemine vi, clam, vel precario possedit. Nam si respiciamus personas hic obturbantes, & Principis auxilium officiumque implorantes, nemo omnium est, qui tempore, quo Ermgardis possessionem dicti castri occupavit, in aliqua possessione ejusdem castri naturali vel civili fuerit; * sic ut respectu eorum 1
neque de possessione, neque de vi vel spolio queri possit, *l. 1. §. dejicitur De vi & vi armata:* † cùm 2
qui antiquiorem possessionem habet in interdicto *Uti possidetis* vincere debeat, quia justior præsumitur, *Bart. in l. Si duo Uti possidet. Felin. & Phil. Decius in c. Licet causam De probat.* Quod autem hi obturbatores nullam possessionem habuerint, hâc ratione deducitur. Nam quantum ad proximos pupilli paternos cognatos attinet, constat eos numquam corporaliter per se aut procuratorem suum ingressos fuisse dictum castrum de Raesvelt à morte pupilli; nec potuisse per solam illius mortem in eos transferri possessionem, etiamsi defuncto pupillo proximi

3 proximi fuissent: † hæres enim sive ex testamento, sive ab intestato adeundo hæreditatem, omnium rerum hæreditariarum dominium acquirere censetur, sed non perinde possessionem, nisi naturaliter comprehensa fuerit, *l. Cum heredes De acquir. poss.* usque adeò ut ne in suis quidem hæredibus possessio sine comprehensione acquiratur, etiamsi dominij continuatio fiat *l. In suis & ibi Doct. De lib. & posthumis.* Quod ad tutores attinet perinde quoque constat, illos possessionem nullam tunc
4 habuisse. * Nam vivente pupillo etsi rerum pupillarium administrationem habeant tutores, earumdem tamen possessionem nullam habétin ò author est Bartolus, *in l. 1. in princ. nu. 20. De tutel. & ration. distrah.* ne detentionem quidem eos suo nomine habere, sed quidquid habent, pupilli nomine
5 habent. † Quemadmodum ergò morte pupilli possessio quoque pupilli extinguitur, quia mors omnia finit, & morte pupilli tutela ipsa statim finitur, *l. Nisi finita d. tit.* ita quoque omnia finiuntur & haberi desinunt, quæ in consequentiam tutelæ ad tutorem administrationem pertinere vide-
6 bantur; * ideoque etiam post mortem pupilli res, quæ pupilli fuerunt, periculo tutoris esse desinunt, *l. Cum post mortem De administr. tut.* Atque ita terminus mortis pupilli, ut tutelam adimit, ita quoque quæ in administratione tutelæ sunt. Nec quidquam facit quod rationes nondum tunc fuerint redditæ; nam rationum redditio ex antè gesto dependet, & futura non respicit; absurdumque foret in eo constituere tutelæ seu administrationis prorogationem aut continuationem, quod nisi termina à administratione constitui nequit, *arg. §.*
7 *item is Instit. De obligat. ex quasi contract.* * non enim possunt exigi rationes nisi finita tutelâ, *d. l. Nisi finita.* Vnde etiam fit, ut si tutor finitâ tutelâ administrationem continuet, tutelæ judicio non contineantur postea administrata, *l. Si tutor post pubertatem cod. tit.* De quo minus hîc dubitandum; quia ipsi tutores in corporali dicti Castri possessione numquam fuerunt, aut per se custodiam illius exercuerunt sed per alios pupilli nomine. Atque ita cùm horum omnium adversariorum respectu nulla sit possessionis (quam non habuerunt) turbatio, inquietatio, aut expulsio, nihil quoque esse potest, cur in eorum comparatione, dicti conjuges possessione excedere juberi debeant. Conditio sanè possessionis quam habent dicti conjuges extra omnem reprehensionem est, etiamsi ad justitiam causæ petitoriæ nullus habeatur respectus: nam tempore quo dicti Castri possessionem ingressi fuerunt, vacavit, hoc est possessorem nullum habuit, præterquam illos, qui custodiæ causâ nomine pupilli ibidem erant. Iam autem diximus morte pupilli extinctam fuisse pupilli possessionem: jacens enim hæreditas quàmdiu adita non est vacare dicitur, *l. 1. De success. edicto & l. 1. §. 1. D. De rer. divis.*

8 At verò vacantem possessionem qui occupat, neque vim, neque spolium ullum committit, etiamsi ab aliquo velut custode detineatur, *gl. in verb. per ignorantiam & ibi Bald. in l. fin. C. Unde vi.* Ita ut neque interdicto *Unde vi*, neque ex regula *spoliatum ante omnia restituendum esse, c. fin. De ord. cognit. l. Si quis ad se fundum C. Ad. leg. Iul. de vi publ. toto tit. decret. De restit. spoliator.* quicquam adversus dictos conjuges statui possit, *Angel. in l. fin. C. De edicto Divi Adriani toll.* Et hoc est, quod ait Baldus, *in c. In præsentia De probat.* & nominatim in occupata hæreditate Philippus Decius, *in d. l. fin. De edicto D. Adriani toll. nu. 5.* beatos esse, qui sic præveniunt, ideoque etiam defendendos; præsertim accedente titulo, & tituli justitia, & defectu juris adversariorum, *Innoc. in c. Cum Ecclesia Sutrina De causa possess. & propr.* Quod ipsum in casu subjecto notorie & apparenter constat ex eo, quòd pupillus mortuus sit, ejusque mater in successione intestata proximum gradum tunc obtinuerit, & nemo eam obtinere ignorare potuerit: † Nam eo casu etiam 9
in paritate probationum in interdicto possessorio obtinere debet is qui titulum habet, *Bartol. & Alex. in d. l. Si duo Uti possid. Iason. in l. Is potest. De acq. hæredit.* Neque hic aliquid præjudicij adfertur ex allegato titulo adversariorum: quia tutores nullum prætexere possunt ex capite tutelæ, ut diximus; sicuti nec cognati paterni, qui in gradu consanguinitatis, ita quoque jure & titulo in successione sunt remotiores, *l. Avunculo. C. communia. De success.*

* Qui quidem cognati si titulum substitutionis 10
vel fideicommissi prætexere velint, perinde probabili ac colorato titulo destituuntur, eo quòd uterque controversus sit, neque probetur aut superficialiter ostendatur per testamentum, non viciatum, non cancellatum aut aliqua sui parte non suspectum, *d. l. fin. C. De edicto D. Adriani toll.* & fideicommissum sufficiens non sit titulus qui impediat hæredis aditionem aut immissionem in bona hæreditaria, *Bart. in d. l. fin. & in l. Filiam fratribus Ad S. C. Trebel. Phil. Decius cons. 218 in casu ad me nu. 2.* imò ad sui validitatem, vel voluntariam vel coactam hæredis aditionem (ex qua causatur possessionis apprehensio) requirit, *l. Ea quam & ibi DD. C. De fideicom.* Quod quidem in hac re animadversione dignum est, tam in petitorio, quàm possessorio; si fortè adversarij ex pacto antenuptiali jus fideicommissi constituere velint; (cujus tamen probabilitas non est major quàm pupillaris substitutionis) * quippe eo casu matri proximè hære- 11
di ex capite pupilli competeret jus detrahendi non tantùm quartam Trebellianicam, verùm etiam legitimam; ut communior habet opinio, *canonist. in c. Raynutius De testamentis:* occasione cujus detractionis & aditione & rerum hæreditariarum occupatione omninò opus est, * nam si fideicom- 12
missarius propriâ authoritate fideicommissum occupet, cadit jure suo, *l. 1. & ibi DD. C. Quorum legat. gl. in l. Paulus 1. ad S. C. Trebell.*

Neque hujus possessionis conditionem deteriorem facit illud, quod dicti conjuges propriâ authoritate illam apprehenderint: † quia licet bo- 13
norum possessio præterea magistratus interventum postulet, *§. fin. Instit. De bon. possess. l. fin. C. Qui admit. ad bonor. possess. poss.* aditio tamen hæreditatis illum nullâ ratione postulat. † Operatur enim ti- 14
tulus proximitatis, ut propriâ authoritate possessio rerum hæreditariarum vacans sine vitio vel violentiæ vel clandestinitatis occupari possit, *Decius in d. l. fin. nu. 4. & ibi alij C. De edicto D. Adriani toll. & cons. 191. In causa nu. 9. Bald. in d. c. In præsentia De probat.* quamdiu ab alio legitimè justo titulo

pro

pro hærede aut possessore occupatâ non est; quo solo casu authoritate superioris opus est, *Phil. Decius conf.* 400. *viso elegan.* Quæ quidem causa facultatis occupandæ possessionis propriâ authoritate facit, ut ingrediens possessionem non teneatur possessionem restituere ante discussam causam proprietatis, *Cepol. cons.* 60. *Omissa facti*; neque hoc casu etiam adhibita vis in refringendis fortè ostijs aut tabulis ad amissionem juris aut dominij quicquam facit; ut evenit quoque in eo, qui rem commodatam vel depositam violenter aufert, *gloss. in l. Si quis in tantam in verb. earumdem rerum. C. vnde vi.* Vt ergò rem contrahamus, quia longiore discussione non indiget, & ab alijs Doctoribus pro parte dictorum conjugum consultis, exactè satis tractata est, eò tandem recidit, ut neque in reprehensionem vocari debet, neque revocari hæc dictorum conjugum possessionis apprehensio; etiamsi de eorum jure obscurius liqueret.

Porrò cùm nulla injustitia possessionis argui possit, & ex sola tituli (quem dicti conjuges proponunt) allegatione adversariorum jus reddatur controversissimum, vltrò sese satis offert resolutio postremæ quæstionis, de injustitia præcepti Reve-
15 rendissimi Monasteriensis: † possessio enim etjam ex colorato tantùm titulo acquisita, nemini auferri debet sine caussæ cognitione; & ne quidem prædoni, *c. In literis. in fin. De restitut. spoliat. c. Licet Episcopus De preben. lib.* 6. Cùm ergo prohibito uno, prohibita censeantur omnia, per quæ ad prohibitum perveniretur, *l. Apud antiquos C. De furtis*; consequens est, ut non possit Reverendissimus vel mandare præcisam restitutionem possessionis hujus Castri, vel ea imperare, quæ ad necessitatem restitutionis posidentem impellerent, ut est commeatus, accessus vel egressus prohibitio: spectant etenim hujusmodi præcepta ad rei sequestrationem; à quâ, alterâ parte posidente & invitâ, incipiendum non est, *l. Vnica C. De prohibit. sequest.* quia altero posidente, tantum periculum non est, ne ad arma proveniatur, *l. Æquissimum D. De usufructu*, propter possessionem, cùm is possessionem suam tueri possit: & si illius metus esset, non foret magnopere curandus; quia non potest superior justè interdicere posidenti, ne armis suam possessionem tueatur, *Franc. Curtius senior cons.* 60. *Super eo sub fin. per l. Si servus C. Quod cum eo &c.* Ideoque etiam Paris de Puteo, *in tractat. Synd. in V. negligentia vers. Officialis respondens*, tradit, quòd si partes armis contendere incipiant de possessione, vel minentur; non imperandam esse statim desistentiam vel sequestrum, sed cognitionem summariam esse adhibendam, uter possideat, eoque cognito præceptum esse faciendum non posidenti, ne ingrediatur ante cognitam
16 caussam principalem. † Et est hoc generale, ut cùm constat quis posideat de præsenti, ille manuteneatur in possessione; inhibitione alteri parti factâ, ne iterum accedat, *Canonistæ in d. c. Licet causam. De probat.* Itaque hoc præceptum præfati Reverendissimi, quia nudum est, & justitiæ non consentaneum, prorsus nullum est & effectu juris caret, *tit. C. Si contra ius vel utilit. publ.* ac proinde etiam sine verecundia per dictum Reverendissimum Dominum retractandum; præsertim quia ad importunam adversariorum sollicitationem impetratum sit: fit enim plerumque ut in nonnullis caussis etiam Imperator ipse inverecundâ petentium inhiatione constringatur concedere, quæ concedenda non sunt; † sed tamen hujusmodi con- 17
cessiones mandat lex pro nullis haberi, ne rescripto Principis adversus formam legis aliquid introducatur, *l. 1. C. De petit. bon. subl. lib.* 10. Quod exemplum hac in re Reverendissimus Monasteriensis tamquam justitiæ & pacis cultor imitari non dedignabitur in hac causa; in qua sine operosiore aut ingeniosiore investigatione apparentissimum jus tam proprietatis, quàm possessionis apud dictos conjuges residere statim deprehenditur: sic ut nulla hic sit causa cur superior sese extrajudicialiter interponere debeat, & relictâ ordinariâ cognitione, ad ea remedia præcipitantius confugere, quorum nisi in rebus desperatis, & ubi dissipationis periculum imminet, nullus debet esse usus, *Bald. in d. l. fin. nu.* 3. *C. De edicto D. Adriani tollen.*

De restitut. Spoliator.

SVMMARIVM.

Interdictum *Vnde vi* seu recuperandæ.

1. *Possessor bonorum an sit testamenti executor.*
2. *Remedium possessorium an habeat testamenti executor.*
3. *Possessio rei feudalis sine relevio acquiri potest.*
4. *Possessor naturalis habet remedium redintegrandæ.*
5. *Dominij exceptio non admittitur adversus spolium.*

CONSILIVM LXXXIII.

Visis actis causæ redintegrationis institutæ in Amplissimo Concilio Brabantiæ, inter Dominum & Magistrum Engelbertum Wamesium, eique adjunctum Domicellum Adamum Bruyn tamquam maritum Domicellæ Margaretæ Roben suæ vxoris, Impetrantes; ac Domicellam Gertrudem van Leroede Opponentem, præsuppositâ probatione eorum, super quibus testes & testimonia recepta sunt, existimamus Impetrantes redintegrationem petitam obtinere debere. Nam cùm præfatus Dominus Engelbertus in testamento seu ultima voluntate Domini Theodorici de Leroede deputatus executor, assumpto onere executionis, ingressus sit domum seu castrum & villam de Mersenhoeven, in dicto testamento præfatæ Domicellæ Margaretę uxori dicti Domicelli Adami relictam, omniaque mobilia in ea inventa, unà cum pecudibus ibidem repertis descripserit, & in inventarium redigi fecerit, & imposito seu relicto ibidem inquilino, traditis illi clavibus, custodiam tam domus, quàm in ea repertorum mandaverit, ad effectum executioni mandandi dictam ultimam voluntatem, ac dictæ Domicellæ Margaretæ, illam seu eius vacuam possessionem secundùm dictam voluntatem tradendi: consequens est eandem domum cum suis pertinentijs fuisse in manu dicti Domini Engelberti Executoris; ita ut sequens dicti inquilini per præfatam Domicellam Gertrudem exturbatio, non possit pro spolio & ejectione accipi: quod idcirco in primis & ante omnia tollen-

tollendum & redintegrandum venit, evacuatâ & restitutâ sic spolio occupatâ possessione, *c. Redintegranda* 111 *q.* 1. potissimùm quia dicta Domicella Gertrudis adversus præfatum Dominum Theodoricum suum fratrem de his bonis litem possessoriam priùs, illaque postmodum desertâ, petitoriam instituerit, quæ adhuc indecisa pendet: cujus respectu eadem Domicella Gertrudis in præjudicium ejusdem litis attentavit & invocavit, & vitio spolij vitium attentatorum & innovatorum adjecit; atque adeò etiam se in periculum amittendæ actionis conjecit, propter rem, ad quam jus prætendebat, vi occupatam, *l. Si quis in tantam C. Vnde vi.*

1 Nec huic dictorum Impetrantium Actioni seu petitioni quicquam obstat, quod Executor testamenti pro possessore rerum hæreditariarum immobilium ipsojure non habeatur, nec ijs quidem locis, ubi possessio defuncti continuatur in eius hæredem, *Rebuff. ad constit. reg. tit. De sent. provis. in præfat. nu.* 72. *And. Tiraquellus in tractat. Le morte saisist le vif declar.* 5. quia licet adversus hæredem difficiliùs ei competat interdictum manutenentiæ, seu retinendæ possessionis; pro possessore tamen reputari debet, postquam ad manus ejus sine vitio pervenit rerum hæreditariarum suo executione comprehensarum possessio, aut Executor illam ingressus est, ad hoc saltem, ut inde de facto per vim ejici non possit, & si ejiciatur, rectè ei detur remedium & beneficium redintegrandæ possessionis; quod datur etiam ijs, qui nudi rerum detentores dumtaxat, non etiam veri possessores sunt; ut ex depositarius & commodatarius, qui rei tantùm custodiam pro alio, nec amplius in re deposita
2 habent, *l. Licet* §. *ult* D. *Depositi*: † his enim competere hoc remedium sive officium judicis propter ejectionem author est Speculator, & eum secutus Ioannes Andreæ, *in tit. De petit. & poss.* §. 1. *vers. sed numquid*; quorum opinionem amplexus est Marianus Socinus, *in l. Rem quæ nobis, num.* 6. *De acquir. poss. ff.* & post illum Ioannes Franciscus Ripa, *in d. l. Rem quæ nobis nu.* 21. qui dicit hanc communem esse Doctorum sententiam. Est enim Executor testamenti, præsertim cui testator sic bona executioni subjecta in manu posuit (ut contingit in præsenti casu) loco custodis & depositarij, imò quoad custodiam plusquam depositarius: unde Executores hujusmodi vulgò vocari solent manufideles, quia quæ in manu & cura sua habent fideliter distribuere debent. Sed in eo laborandum non est; cùm in omnem eventum hæc per dictum Executorem facta possessionis apprehensio, facta etiam sit ad opus dictæ Domicellæ Margaretæ, cui bona ista testamento relicta fuerunt; contingit enim facillimè, ut alteri per alterum possessio acquiritur, *l.* 1. C. *De acquir. & retin. possess.* ut meritò illa se huic causæ adjunxerit.

3 Nec patrocinari debet Domicellæ Gertudi, quòd ipsa hæc bona jure feudi relevârit: nam prćterquam quòd non constet, hanc domum, in qua vis commissa est, feudalem esse, & quòd relevium seu investitura nihil juris tribuat in præjudicium tertij; hoc quoque verum est, vasallum non posse alium, id quod feudum ejus dicitur possidentem, spoliare vel ejicere; quia id si facit, incidit in Pœnam amissionis rei seu juris, si quod in illa habet *d. l. Si quis in tantam & ibi Cynus Bart. in l. Si finita* §. *si De vectigalibus. nu.* 3. *De damno infecto & ibi Alex. nu.* 31. adeò ut nec verum dominum seu proprietas eas in re vim inferenti patrocinetur, *d. l. Si in tantam.* Proinde curandum non est, quòd nec dictus Executor nec dicta Domicella Margareta hæc bona jure feudi relevaverit: nam præsupposito (non tamen concesso) quòd hæc domus sit feudalis, nihil prohibet, quo minùs illius possessio naturalis saltem sine relevio acquiri possit. Quæ etiam per solum relevium seu investituram non acquiritur; nisi naturalis possessio non vi, non clam, non precariò accedat, *c. Per tuas & ibi gloss. in v. in possessione*, *De donat.* *c. Ex ore, & ibi gl. in mandatam De his quæ fiunt à maior. parte Capituli, Guido Pape decis.* 415. *nu.* 2. Ita ut in hoc concursu illius, qui naturaliter rem prius sine relevio possidere cæpit, & illius, qui postea præmisso relevio possessionem occupat, quoad possessionem potior sit, qui illam prior ingressus est, ad hoc, ut vi non possit ejici vel spoliari; † cum sit possessor, & in interdicto 4 *Vnde vi*, item remedio redintegratorio, tantum juris tribuatur possessori naturali, ut ei qui potiori jure illam occupat, *c. In literis De restitut. spoliat. Ioan. Franc. Ripa in c. Sæpe, nu.* 23 *De restit. spol. Io. Ant. Rubeus in l. Naturaliter*, §. *nihil commune, De acquir. poss.* cum & malæ fidei possessori competant, multò magis qui bonæ fidei est, hujusmodi possessoria remedia.

Novissimè intentioni Impetrantium non repugnant ea, quæ per Opponentem objiciuntur de testamenti nullitate vel invaliditate: † nam in 5 hoc genere judicij non admittitur exceptio dominij seu juris deficientis in spoliato; sed ea rejici debet ad judicium petitorium, cum majorem requirat indaginem, *l.* 2. & 3. C. *De edict. D. Hadr. tollen.* & spolium ante omnia redintegrari oporteat, *d. c. In literis, Socinus in d. l. Rem quæ nobis, nu.* 20. *De acq. posses.* Quamvis alioquin in aspectu dicti testamenti nihil sit, quod integritati ejus visibili detrahat; quod ad possessionem rerum hæreditariarum etiam consequendam, multo magis retinendam, satis est, *d. l.* 2. & 3. C. *De edict. D. Hadriani tollen.* Atque ita existimamus secundùm petitionem Impetrantium in primis & ante omnia redintegrationem hujus spolij faciendam esse.

De restitut. Spoliator.

SVMMARIVM.

De interdictis possessorijs.

1. *Interdicta* Vti possidetis & Vnde vi *sibi contrariantur.*
2. *Accumulatio interdictorum quando permissa.*
3. *Libelli ineptitudo quid operetur.*
4. *Clausula salutaris in libello potest ut.*
5. *Restitutorio interdicto an subiungi possit turbationis amotio.*
6. *Interdicto* Vti possidetis *solus possessor agit.*
7. *Possessio qualis requiratur in interdicto* Vti possidetis.
8. *Possessionis appellatione contineri civilem & naturalē.*
9. *Interdicto* Vti possidetiis *quomodo agatur ex sola civili possessione.*

10. *Possessio*

10. *Possessionem amittit qui vi expellitur, si non de facto statim recuperet.*
11. *Possessio clandestina pro possessione non est.*
12. *Possessio clandestina in violentam quomodo convertatur.*
13. *Possessio civilis sola an prosit ad interdictum.*
14. *Possessorem rei non esse qui actionem tantum ad illam habet.*
15. *Possessio praterita non sufficit ad interdictum* Uti possidetis.

CONSILIVM LXXXIV.

DILIGENTER & maturè excussis actis causæ possessoriæ, quæ acta & conclusa est in Amplissimo Concilio Brabantiæ inter Venerabilem D. Petrum Dubbelstem Actorem Impetrantem ex una, & Reverendum D. Godefridum Rittersback Reum Opponentem, ex altera partibus; quoad bona, de quorum possessione inter ipsos controversia est, multa occurrunt, per quæ detegitur dicti Impetrantis intentionem in hac causa nec quoad ipsius formulam sustineri posse, nec quoad merita in justitia & æquitate fundatam esse; & ob id sententiam pro Opponente contra Impetrantem ferendam.

Et inprimis quidem quoad actionis formulam hoc in consideratione habendum, Impetrantem in primo litis congressu conclusisse secundùm tenorem literarum, quas ad introductionem hujus causæ in hac Curia impetravit, & paulò pòst illâ conclusione mutatâ ad hoc, ut ipse ante omnia restituatur ad possessionem dictorum bonorum atque in illis retineatur ac manuteneatur: * ita ut
1 manifestè ad oculum pateat, eundem Impetrantem in hac causa accumulasse duo interdicta ex causa & materia sibi satis contraria & repugnantia; interdictum videlicet *Unde vi*, seu remedium redintegrationis adversus spolium; & interdictum manutenentiæ *Uti possidetis*, ad removendam turbationem, quam ab Opponente se dicit passum in possessione bonorum controversorum. Quæ sanè accumulatio jure permissa non est, ob dictam contrarietatem & repugnantiam; quæ facit, ut hæc duo remedia sint incompatibilia: nam qui ad manutenentiam & turbationis sublationem concludit, se fundat in præsenti possessione, asserendo se possidere, & in ea possessione manutenendum esse; qui verò ad restitutionem seu redintegrationem contendit, præteritæ, non præsenti possessioni innititur, & non se, sed adversarium possidere præsupponit: & sic redintegratio restituit amissam possessionem, interdictum verò manutenentiæ tuetur, ne amittatur, *l.* 1. §. *est igitur D. Uti possidetis*; & ob id spolium seu expulsio ex possessione, interdicti restitutorij est, manutenentia verò prohibitorij, §. *summa. Institut. De interdict.* Et hæc quidem inter se ita contraria & repugnantia sunt, ut in nullam communionem veniant, nullumque sit interdictum, quod ex his duobus mixtum, partim restitutorium, partim prohibitorium sit: cùm alioqui benè sint mixta interdicta in alijs speciebus interdictorum, prohibitoria scilicet, & exhibitoria simul, *l.* 1. §. *interdictorum D. De interdict. seu extraord.* Ut mirum non sit, si vitio extremæ ineptitudinis laborare dicatur hæc sic ex compositione & conjunctione eorum, quæ simul stare non possunt, proposita petitio & conclusio; idque ab unâ eâdemque parte. * Etsi enim in eodem 2
judicio horum accumulatio ex utraque parte permittatur, si agatur respectu diversæ possessionis per viam conventionis & reconventionis, Actore ad restitutionem, Reo ad retentionem contendente; vel etiam ab una parte respectu diversæ possessionis, civilis scilicet & naturalis: cujus usus expeditissimus est in conjunctione seu combinatione restituendæ & adipiscendæ possessionis, *Ioan. Faber in* §. *retinendæ nu.* 35. *Instit. De interd. Matth. de Afflictu decis.* 118. atque etiam (ut quidam putant) cùm amissâ corpore naturali possessione, retenta animo civili possessione, unus idemque petit in altera manuteneri, & alteram restitui: id tamen non magis uni eidemque respectu ejusdem possessionis licet, quàm sorbere & flare simul, in conjunctione recuperationis, seu restitutionis, & retentionis seu manutenentiæ, *Ioan. Faber d. nu.* 35. *versic. nunc veniamus. Bald. in l. Incerti quæst.* 11. *n.* 17. *C. De interdict. Lud. Roman. in l. Naturaliter* §. *nihil commune, nu.* 14. *D. De acquir. possess.* * Cum igi- 3
tur hæc duo remedia seu judicia sint contraria & repugnantia, seu saltem contradictoria, seseque invicem ob id non compatiantur, debet hæc conclusio ad restitutionem & manutenentiam sic conjunctim proposita, omninò censeri inepta, *l.* 1. *C. De furt. & ser. corrupto*, & propter ineptitudinem Impetrans cadere si non totâ causâ, saltem ab instantia; & sic per Curiam declarari modo & formâ quibus processit minimè receptibilis: nam super inepto libello, ineptáque petitione, respectu actionis & intentionis, non potest bonus formari processus, nec sententia valida ferri, *c. Cum dilecti De empt. & vendit.* Ideoque est quod de hac ineptitudine semper & in quacumque parte litis opponi possit, *Panor. Ioan. De Imola, & alij in d. c. Cum dilecti*; imò etiam post latam sententiam, *Iason in l. eleganter.* §. 1. *nu.* 7. *De condict. indeb.* quia (ut inquit Iason, *in l. Si patronus nu.* 2. *D. De iureiur.*) super libello inepto non potest sequi actus decisivus; cùm hujusmodi ineptitudo reddat judicium retrò nullum, *Castrens. consil.* 401. *Viso processu una cum sententia vol.* 1. Quare non rectè ab Advocato Impetrantis acerbiùs reprehenditur Opponens, quasi impertinenter & absurdè nullitatem seu ineptitudinem propositæ ex parte Impetrantis conclusionis contra omnem praxim in possessorio objecerit; cùm in usu veræ praxis judiciariæ ex manifesta juris dispositione à summis practicis Ioanne Fabro *in d.* §. *adipiscendæ nu.* 18. *vers. narra ergo*, & Guidone Papa *decis.* 552. *nu.* 3. admoneantur Advocati, ut diligenter caveant, ne dum in judicio manutenentiæ seu retinendæ possessionis, & ad illum finem concludere volunt, ullam faciant mentionem expulsionis seu spolij; ob id, quòd per expulsionem seu spolium possessor possessionem amittat, *l. Naturaliter De usucap.* & qui illâ excidit seu illam etiam de facto amisit, non possit contendere se possidere de præsenti; & ex consequenti non possit experiri interdicto aliquo, quod possessoribus tantùm competit, quale est interdictum *Uti possidetis* seu manutenentiæ, *gloss. in l. si quis vi in v. possideret, in fin.*

in fin. De acq. possess. l. 1. §. *hoc interdictum* D. *Vti possidetis.* Et sanè ita se res in hac lite habet, ut Impetrans fateri & agnoscere debeat vel hanc ex accumulatione incompatibilium ineptitudinem, & inde periculum absolutionis ab instantia ex rationibus supradictis: vel quòd alterutro dumtaxat remedio aut restitutionis seu redintegrationis; aut retentionis seu manutenentiæ egerit in hac causa: quorum duorum posteriorum utrumcumque dicatur, in maiore periculo constitutus deprehendetur Impetrans; hoc est, quòd si non formula cadet ex irreceptibilitate, causâ tamen cadere debebit ex non fundata intentione.

4 Ita ut operæ precium non sit scrupulosé hîc disputare, an ne saltèm hæc consideratio ineptitudinis libelli seu conclusionis averti & removeri possit per clausulam salutarem adiectam in formula conclusionis, quam Impetrans scripto proposuit in principio prædictæ suæ scripturæ factorum, *de administranda iustitia meliore quoad commodum Impetrantis fieri poterit, modo*: hujus enim clausulæ vis & operatio quamvis maxima sit, cùm libellus generaliter conceptus est, nullâ speciali causa deducta aut narrata in eo, *Alex cons.* 121. *Viso processu nu.* 11. *vol.* 1. nulla tamen est ad eum finem, ut videatur concludendo petitum quod repugnans est vel contrarium ijs, quæ per Actorem alioqui specificè seu specialiter petita sunt, *Alex cons.* 96. *Consideratis bis nu.* 7. *vol.* 5. Vt in proposito contingit ex eo, quod Impetrans specialiter petierit se constitui seu restitui in possessionem controversorum bonorum; respectu cujus sic expressè petiti, non posset effectus conclusionis ex illa clausula salutari deflecti ad retentionem seu manutenentiam ejusdem possessionis: quia illa repugnat restitutioni seu redintegrationi. Et quia simili modo specialiter per eandem conclusionem petijt se manuteneri in possessione eorundem bonorum, & removerit turbationes & molestationes per Opponentem illatas; non potest virtute ejusdem clausulæ Impetranti ex potestate prætactæ clausulæ adjudicari restitutio seu redintegratio possessionis; cùm id præjudicaret petitioni manutenentiæ, in qua restitutio locum non habet: dolo enim facit, qui petit quod intus habet, *l. si culpa* §. *ipso quoque, De rei vendicat.*

5 Sed nec in eo multùm laborandum est, an ne hæc Impetrantis conclusio in hac accumulatione restitutionis & retentionis sustineri possit, ut vel in solo possessorio redintegrandæ & restituendæ, vel in solo possessorio retinendæ possessionis conclusum dici possit: in solo quidem restitutionis possessorio, tanquam præcipuo & primo loco proposito ut subjecta mentio retentionis & manutenentiæ vel pro non adiecta haberi possit, ut in simili respondit Baldus, *cons.* 425. *visis actis nu.* 1. *in fine vol.* 3. vel saltem subservire petitioni restitutionis, ad effectum plenæ restitutionis, quæ non potest intelligi, nisi remotis & reparatis etiam molestationibus; & sic, ut respondit Angelus Perusinus, *cons.* 399. *In causa vertente inter nobilem num.* 4. violentia expulsiva trahat ad se inquietativam: in solo retinendi seu manutenentiæ possessorio ex hac consideratione, quòd non omnis expulsio semper tendat ad possessionis amissionem, sed magis ad vim inquietativam seu turbativam, si expulsio omnimodò effectum non habuit, vel possessione in continenti recuperatâ, *l. Qui possessionem, De vi & vi armata,* vel animo civiliter retentâ, amissâ sola naturali, ad finem & effectum, ut civilis possessio manuteneatur, & naturalis restituatur, & sic restitutio veniat in necessariam consequentiam retentionis, eoque casu interdictum retinendæ habeat mixtam naturam recuperandæ, *Bart. in l. clam possidere* §. *fin. num.* 7. D. *De acq. possess.* ut in huic vicina specie respondit Paulus de Castro, *cons* 234. *In causa appellationis, nu.* 1. *vol.* 2. & post eum Laurentius Calcaneus, *cons.* 76. *In prædicta causa nu.* 3. Nam in utramcunque partem res tentetur vel urgeatur, successum non habebit ad sic acceptam conclusionem sustinendam, quia utrumque nimis formaliter & æquè principaliter petitum est, ut neutrum vel pro non adiecto, vel in accessionem alterutrius venire rectè dici possit: præterea de civili possessione animo retenta ex parte Impetrantis nulla sit probabilitas, ideoque incompatibilium hæc jure improbata coacervatio nullo colore, ad evitandum ineptitudinis vitium, in proposito sustineri possit.

Præsupposito itaque quod solo interdicto manutenētiæ in hac causa actum & ex ea conclusum sit, uti etiam pro parte Impetrantis ex eo magis conclusum esse contenditur, & hæc causa ubique causa non redintegrationis, sed manutenentiæ appellatur, sepositâ inspectione ineptitudinis, videndum an Impetrans in ea aliquo modo sit fundatus. † Hoc certum & indubitatum est, in- 6
terdictum manutenentiæ seu *uti possidetis* non competere illi, qui non tantùm factæ turbationis aut impetrati interdicti, *Bart. in l.* 1. §. *ult. nu.* 18. *uti possidetis c. Licet causam, De probat.* sed & qui litis contestatæ tempore rei, de qua quæritur, possessor non est, §. *hodie tamen, Institut. De interd. & ibi practicus Ioannes Faber nu.* 21. Vsque adeò ut ad fundandam intentionem in hoc genere judicij satis non sit, quòd Actor alleget & probet, quòd intra proximum annum ante impetrationem interdicti civiliter vel naturaliter aut utroque modo possederit; at nec hoc quidem ad victoriam in hoc genere judicij obtinendum sufficiat, si dicat se tempore turbationis fuisse in possessione; si non hoc quoque proponat & capitulando seu articulando formaliter & specialiter deducat, se tempore litis contestatæ quoque possedisse, *Alex. cons.* 136. *In causa & lite nu.* 7. *vol.* 2. & *cons.* 54. *viso processu in princ. vol.* 5. *Rebuffus ad constit. reg. tomo* 3. *tit. de mater. possess. art.* 2. *glos.* 3. *nu.* 10. tunc potissimùm; cùm is, qui hoc interdicto convenitur, se medio tempore possedisse vel de præsenti seu tempore litis contestatæ possidere contendit, ut in Concilio Neapolitano judicatum fuisse testatur Afflictus, *decis.* 394. Cùm itaque in hac lite nulla omninò extet probatio, imò nec pertinens allegatio Impetrantis, quod in possessione horum bonorum naturaliter & civiliter tempore litis in hac causa contestatæ, hoc est vel porrecti libelli ad impetrationem interdicti (ut regulariter pro contestatione est porrectio supplicis libelli Principi seu ejus Concilio facta, *l.* 1. *C. Quando libel. princ. dat. facit lit. contestat.* vel saltem propositæ conclu-

conclusionis, & ad illam factæ responsionis, *l.* 1. *C. De litis contest. c.* 1. *eod. tit.* seu quo tempore litis contestatio fieri vel solet, vel debuisset, *Alex. cons.* 88. *Quoniam omne, nu.* 3. *vol.* 5. *Cacheranus decis. Pedemont.* 43. *nu.* 1. consequens est, Impetrantem ex defectu alterius necessariò in hoc genere interdicti requisitorum, in hac causa succumbere debere, *Alexand. d. cons.* 136. *nu.* 7. *Steph. Bertrandus consil.* 277. *Viso processu nu.* 1. *vol.* 2. *part.* 1. potissimùm quia Opponens econtrà probaverit, se in possessione eorundem fuisse & ante impetrationem dicti interdicti, & tempore ejusdem impetrationis, ac post etiam tempore litis in hac causa contestatæ, & deinceps. Vltra quam Opponentis probationem, id quoque satis confitetur Impetrans, dum se ab Opponente spoliatum & expulsum asserit, & possessionem sibi restitui petit: non enim censetur spoliatus, qui rem intus habet, nec restitui potest quod ademptum non est; indeque est quod spoliato seu expulso adversus spoliatorem possessorem hæc species interdicti non concedatur, *l.* 1. *&* 2. *D. uti possidetis, Rebuff. d. tit. De materia possess. art.* 1. *gloss.* 1. *nu.* 6.

7 † Qua in parte impetrantis hæc intentio non potest fundari in illa allegatione, quâ confitendo Opponentis naturalem possessionem, asserit civilem apud se semper permansisse; ut naturalis possessio corpore facilè amitti potest, civili interea in animo apud possessorem antiquiorem permanente, *l.* 3. *§. in amittenda, l. Clam possidere §. qui ad nundinas D. De acquir. possess.* quæ sufficiens est ad obtinendum in interdicto hoc retinendæ possessionis, *gloss. l.* 1. *§. ult. in V. possidet: & ibi Bart. nu.* 2. *Vti possidetis*: nam in hujusmodi genere possessionis civilis tantùm, Impetrans non fundavit suum supplicem libellum pro obtinendis literis interdicti, cùm nec in eo, nec in aliqua conclusione pro parte sua in hac causa proposita, ullã fecerit mentionem civilis possessionis dumtaxat, sed simpliciter possessionis, *

8 cujus appellatio in simplici, plena, & indeterminata pronuntiatione ad plenam significationem referenda est, hoc est ad illam, quæ plena est, & utramque speciem possessionis continet tam naturalem quàm civilem; verba enim in potiore significatu accipienda sunt & intelligi debent, *l.* 1. *§. qui in perpetuum & ibi Dd. ff. Si ager vectig. vel emphyt. petatur*: & magis quidem ac proclivius naturalem, quàm civilem; ut naturalia accidentariis, civilibus, & commentitijs potiora sunt, & in dubio magis præsumuntur, *l. Qui habet D. De tutelis.* Ita quod cùm de nuda civili possessione in partibus substantialibus hujus processus, hoc est in dicto supplice libello, in prætactis literis, & in conclusionibus successivè propositis, nulla extet formalis mentio solius civilis possessionis, nec restrictio medij concludendi ad illam; nihil Impetranti prodesse possit per Advocatum ipsius ex objectionibus & defensionibus Opponentis melius instructum, serius postea facta mentio hujus solius civilis possessionis: ed id potissimùm quòd conclusio Impetrantis in principio supratactæ scripturæ facta, non sit ob hanc civilem possessionem formaliter concepta & restricta ad restitutionem solius naturalis possessionis, ut requirit Alexander de Imola *in d. §. Qui ad nundinas, nu.* 17. sed simpliciter ad hoc, ut Impetrans restituatur & ponatur in possessione horum bonorum.

9 † Cùm alioqui melioribus rationibus Ioannes de Imola, *in d. §. qui ad nundinas, nu.* 3. & eum sequutus Augustinus Beroius, *ibid. nu.* 47. tradunt, cùm hoc genere interdicti *Vti possidetis*, propter civilem possessionem animo retentam agitur, non posse concludi formaliter ad restitutionem, sed bene ad relaxationem seu dimissionem naturalis, ad plenum effectum manutenentiæ quoad civilem possessionem; quia ea petitio excedit fines hujus interdicti, quod dumtaxat prohibitorium, non restitutorium est. Et quamvis Bartolus, *in d. l.* 1. *§. interdictum, n.* 6. *Vti possidetis* doceat Actorem in hoc judicio non constringi, ut exprimat & specificet qualitatem seu speciem possessionis; id tamen limitat & declarat verum esse, nisi adversarij intersit scire, ex qua specie possessionis Actor agat, & ad quid concludat; ut in proposito verè interest Opponentis. Si enim Impetrans solam civilem formaliter prætexuisset, & ad solius naturalis sive restitutionem, sive relaxationem conclusisset, poterat Opponens multa in facto proferre adversus hujus prætensæ civilis possessionis allegationem. Et ut expeditè verum sit, ob civilem animo retentam in hoc genere interdicti, posse formaliter agi ad restitutionem naturalis, velut in necessariam consequentiam retinendæ civilis; de hujuscemodi tamen possessionis civilis retentæ genere nihil ex parte Impetrantis probatum, imò nec concludenter, ut diximus, articulatum est, quod tamen in usu illius omnino necessarium est; & cessante Actoris probatione, non tenetur Reus probare Actorem non possidere: quia eo ipso censetur Reus id probasse, si Actor non probet allegatam possessionem, *Bart. in l.* 1. *§. quod ait prætor, nu.* 19. *D. Vti possidetis.*

Et sanè si diligenter advertatur ad Impetrantis allegationes & probationes, manifestè reprehendetur, quod neque tempore impetrati interdicti, neque litis in hac causa contestatæ, civilem aliquam possessionem, animo scilicet retentam Impetrans habuerit. Quod ex eo manifestè deducitur, quod Impetrans alleget & in facto proponat, quod Opponens partim vi, partim clam acquisiverit horum bonorum possessionem, se Impetrante absente, quodque ob id idem Impetrans possessionem eorumdem bonorum debuerit deserere.

Quibus verbis (ut sine præjudicio veritatis præsupponantur veritatem continere) apertissimè detegitur ex eo tempore, quo Impetrans contendit Opponentem horum bonorum possessionem primum ingressum esse, si quam prius ipse habuit possessionem tam civilem, quàm naturalem amisisse, & ne civilem quidem retinuisse: nam quatenus vi id factum proponitur, vera & formalis dejectio seu expulsio Impetrantis agnosci debet; qui enim vi ex possessione rei corporalis immobilis deijcitur vel expellitur, extra omnem dubitationem desinit esse possessor; amissã scilicet omni possessione quam prius habuit, *d. c. Naturaliter. D. De usucap.* Quò referendum est, quod superiùs diximus, spoliato non competere interdictum retinendę possessionis. 10

Nec rectè dici potest civilem possessionem tunc retineri animo propter voluntatem & propositum prioris possessoris de recuperanda naturali

per primam occasionem remedio juris, & per judicium (ut satis imperitè sibi persuadet Impetrans) quia licet verum sit quod dejectus seu expulsus per vim, ne à naturali quidem possessione cadat, si vel incontinenti, adeoque in ipso congressu illam etiam vi adhibitâ recuperet, *l.* 3. §. *eum igitur. l. Qui possessionem D. De vi & vi armata*; vel si in vestigio id non faciat, facere tamen ex brevi intervallo cogitet, & ad hoc præparamenta faciat, & sic animo possidere non desinat, *d. §. eum igitur. & ibi Bart. Zasius & alij*; idem tamen constitui non potest in cogitatione, animo, seu proposito de recuperanda eadem possessione per viam & remedium juris seu judicij; sed ex adverso inde magis deprehenditur quod prius possessor dejectus animum possidendi deposuerit. * Quatenùs vero
11 Impetrans proponit per Opponentem clam id factum esse, ideoque clandestinam esse illius possessionem, ex eo quòd alleget Opponentem interea quàm ipse impetrans absens fuit occupasse possessionem; per clandestinum autem ingressum non amitti possessionem civilem, quæ semper manet apud absentem possessorem, quamdiu voluntatem revertendi habet, *d. §. qui ad nundinas*; usque adeò ut clandestinus hujusmodi possessor pro possessore non intelligatur, sed dumtaxat pro detentatore, & ita quidem ut se non possit per hujusmodi facti possessionem tueri contra eum à quo sic clam possidet, *l. 1. in fine. D. Vti possidetis*: nihilo magis prodesse potest Impetranti ad stabiliendam civilem possessionem animo retentam; ob id quòd Impetrans hoc quoque in facto proposuerit, quod suus minister reversus, ad possessionem admissus non fuerit, & sic ipse ex eo tempore destitutus solatio dicta bona in manibus Opponentis reliquerit. Nam quamvis secundùm ea, quæ Impetrans (licet contra veritatem) proponit ab initio de tempore suæ absentiæ ad clandestinam possessionem Opponentis, & animum suum civiliter possidendi demonstrandum sufficere possent; quæ tamen subijcit de suo ministro non admisso, & de sua desertione, fines & terminos clandestinitatis excedunt; imò efficiunt, ut quæ ab initio clande-
12 stina videri poterat, effecta sit violenta: * cum clandestinus possessor, qui in absentia veri possessoris rem occupavit, si revertentem illû ac possessionem naturalem repetentem & exercere volentem non admittit, vim admittere & possessorem verè expellere dicatur, *d. §. qui ad nundinas, in fine d. l. 3. § si quis autem. in fine*: imò etiam tunc vi possidere & possessorem dejicere, cùm possessor animum revertendi deponit; dum vel non vult, vel non audet propter majorem vim, quia forte repelli ab invasore seu occupatore metuit reverti, *d. §. qui ad nundinas cum leg. seq. d. §. si quis autem vers. si autem, Bal. cons. 8. erant quinque nu. 2. vol. 1. Ioan. Faber in §. quod autem. Instit. de usucap.* quæ depositio animi repetendæ possessionis, & revertendi, tam potens est ad amittendam omnem possessionem, ut nihil intersit sive verus & iustus, sive vanus & falsus sit metus repulsum seu non admissum iri, si modo per alium occupata est possessio *d. l. 3. §. si quis autem.*

Cùm igitur per præmissa evidenter constet Impetrantem nec tempore impetrati hujus interdicti, nec litis in hac causa contestatæ fuisse possessorem bonorum controversorum, neque naturaliter (quod ipse satis fatetur) neque civiliter; consequens est eum nullâ ratione fundatum esse in petita manutenentia, sed quatenus ad illam conclusit manifestè in hac causa succumbere debere; aut saltem modo & formâ, quibus egit, ac ad finem, ad quem conclusit, declarandum non fuisse fundatum nec receptibilem. † Potissimùm 31 quòd in praxi & usu forensi Petrus Rebuffus *d. titulo. de materia possess. art. 2. glos. 2. nu. 24.* tradat, non sufficere quem naturaliter tantùm possidere, si quoque conjunctim non possideat naturaliter, & civiliter, ad hoc, ut possit experiri interdicto manutenentiæ ex casu novitatis seu turbationis iam factæ, & saisinæ ex edicto prætoris, seu ex impetratione literarum à Principe vel illius Concilio; etiam si sola civilis possessio sufficiat ad fundandum judicium simplicis saisinæ, ut vocant, non de facta turbatione, sed dum ne fiat metuitur.

† Nec eo respectu Impetrans in hoc manutenen- 41 tiæ remedio pro possessore haberi aut reputari debet, quòd qui actionem habet ad recuperandam possessionem, perinde habeatur ac si possideret, *l. Si quis vi D. De acquir. possess.* nam etsi id ad effectum aliquem, veluti ad fructus & alia accidentalia, per fictionem & interpretationem juris dici possit, ut quoad proprietatem rem habere videatur qui ad eam recuperandam actionem habet, *l. Rem in bonis. De acquir. rer. domin. l. Qui actionem*, verè tamen possessor non est, qui tantummodò facultatem habet ad recuperandam possessionem; præsertim, ut inquit Accursius, *in. d. l. Si quis vi glos. 1.* quoad interdicta, quæ solis possessoribus competunt; ut est interdictum *Vti possidetis* seu manutenentiæ.

Nec denique Impetranti patrocinari potest 51 allegatio antiquioris, quod scilicet ante hanc dejectionem & expulsionem Opponentis, in horum bonorum possessione fuerit: nam præterquã quòd hæc allegatio fide probationis destituatur, in hoc genere interdicti non sufficit anterior seu antiquior possessio, si (ut superius dictum est) illa quoque non perduret tempore litis cõtestatę, hoc est, si illa antiquior finita sit per alterius posteriorem etiam vi occupatam, & hanc prior possessor toleraverit, & de facto illi non restiterit, aut suam priorem incontinenti pari vi non recuperaverit. *d. §. qui ad nundinas, Alciat. cons. 440. retinenda*, Quamobrem ut hic abrumpamus, arbitramur partes esse Amplissimorum, Dominorum, ut dictum Opponentem in sua illa possessione juxta conclusionem duplicati interdicti relinquant, atque in eadem manuteneant ac defendant.

De restitut. spoliator.

SVMMARIVM.

Interdictum recuperandæ *seu* Vnde vi.

1.4 *Apellari quando possit ob reiectionem articulorum.*
2. *Interdictum recuperandæ quomodo iustificetur.*
3.10. *Spoliator non excusatur ex titulo.*
5. *Petitorio omisso iri potest ad possessorium.*
6. *Petitorio cum possessorio accumulato quis obtineat.*

7. Inter-

7. *Interdictum recuperandæ an admittat tituli deductionem.*
8. *Proprietatis deductio fieri potest in possessorio.*
9. *Feudalium rerum possessio tractari potest coram alio iudice quàm feudali.*
11. *Possessio morte possessoris extinguitur.*
12. *Coloni possessio hæredi proprietarij prodest.*
13. *Colonus quonam modo intervertat Domino possessionem.*
14. *Iudex appellationis iniustæ remittit causam ad Iudicem ad quem.*

CONSILIVM LXXXV.

IN magna multitudine chartarum seu foliorum, ad quam excrevit in prima atque hac secunda instantia processus judicij possessorij, inter Dominos Executores testamenti quondam Domini Tilmanni de Herckenroede Canonici S. Ioannis Euangelistæ Leodiensis, Impetrantes, ac Dominos Decanum & Capitulum Beatæ Mariæ Tongrensis Opponentes, unicum illud nunc in hoc appellationis judicio discutiendum est; an justa fuerit Opponentiū appellatio ab eo decreto, quo Decanus S. Martini Leodiensis subdelegatus per Dominum Præpositum Ecclesiæ Nassoniensis delegatum judicem decrevit, articulos per partem opponentem in prima instantia in termino proponendi peremptoriè exhibitos, quatenus concernunt petitorium judicium, reijciendos esse, admissis iisdem quatenus concernerent
1 judicium possessorium? † Iusta quidem est appellandi occasio à reiectione articulorum peremptorialium ac relevantium, quique ad justificandam partium intentionem vel defensionem quoquo modo faciunt, *c. Dilectio, De appellat. Clem. Cum à repulsione, Eod. tit.* sed injusta planèque frivola est appellatio, nullâque ratione per judicem admittenda, quæ interponitur ob reiectos articulos impertinentes, & ad rem, de qua agitur, nihil facientes. Articuli etenim impertinentes, & qui admissi ac probati non relevarent proponentem, admittendi non sunt, *c. Dilecti, De except.* imò judex eos admittendo gravat partem adversam, *Ioan. And. in c. Fraternitatis, De testib. & ibi plenè Mar. Socin. Bart. & Alex in l. si Duo, §. idem Iulianus, De iureiur. l. Ad probationem C. De probat.* ut proinde judex non deferendo appellationi, quæ à reiectione talium articulorum interponitur, nullâ ratione dici possit gravare; lex enim ipsa neque defert neque deferri patitur friuolis ac injustis appellationibus *c. Cum appellationibus De appellat. lib. 6.* Cùm itaque articuli pro parte Opponentium ad elidendam Impetrantium intentionem in prima instantia propositi, (quatenus continent materiam petitorij, ac deductionem tituli & juris, quod ad tria bonuaria Opponentes prætendunt) ad hanc causam sint impertinentes, nec quicquam Opponentes adversus impetrantium intentionem relevent; non potest vllâ ratione stare aut sustineri hæc appellatio, quæ à reiectione ac repulsione eorundem eatenus interposita est, sed secum trahit præsumptionem cavillandi, ac hujusmodi momentaneam causam ad multos annos extrahendi, ut sic violentam suam possessionem ac invasionem continuare possint quâqua oblatâ occasione.

Quòd autem dicti articuli quatenus continent materiam petitoriam sint in hac causa impertinentes & irrelevantes, satis deductum est per scripturam eo fine in prima instantia exhibitam, ac variis multisque juris rationibus instructam. Hoc enim manifestum est ex libello ac conclusione pro parte Impetrantium in prima instantia exhibito, actionem propositam esse de vi, spolio, & invasione Opponentium, ac de recuperanda possessione trium bonuariorum; & minimè de jure, titulo, seu proprietate eorumdem: ita ut supervacanea, & ad rem nullâ ratione pertinens sit dominij ac proprietatis exceptio, allegatio, aut disputatio. * 2
Nam ut interdictum seu possessorium recuperandi non justificatur ex parte interdicentis seu agentis ex justitia tituli, dominij seu proprietatis rei controversæ; sed ex possessione, quæ non vi, clam, aut precariò, tempore ablatæ aut invasæ possessionis apud expulsum seu spoliatum erat, eâque possessione deficiente in eo judicio obtinere non potest, *l. 1. §. interdictum autem, & §. cum qui De vi & vi armata:* * ita quoque ex adverso nulliū patrociniū 3
violentæ & invasæ possessionis desumere potest Reus ex allegatione vel obiectione dominij seu proprietatis; sic ut, ubi proponitur recuperandæ possessionis judicium, non admittatur dominij seu proprietatis disputatio, *l. Si de vi De iudic. l. Si quis ad se fundum, C. Ad leg. Iul. de vi publ.* nisi consentiente Actore, *c. 1. De restitut. spoliat.* spoliatus enim, ut habet tritissima juris regula, ante omnia restituendus est, *c. 2. c In literis eod. tit.*

4 Atque ita cùm ex solo spolio & invasione concluserint Impetrantes in primo suo libello, & de ea spoliatione ac invasione liquidò constiterit, meritò reijci debuerunt articuli, qui non causam possessoriam, sed petitoriam concernebant; cùm probati nihil prodessent: prius enim de possessione ejusque restitutione decerni debebat, quàm proprietatis quæstio admitti, *d. l. Si de vi;* * cùm 5
etiam instituto petitorio, convolari possit ad possessorium, omisso petitorio, *l. Naturaliter, §. nihil commune De acq. possess. c. Pastoralis, De causa possess. & propr:* * & accumulatione petitorij ac possessorij 6
factâ, si actor deficiat in probatione dominij vel quasi, possessionem tamen rectè probaverit, obtinere omninò debeat in pessessorio, & in eo solo judex sententiam ferre, *c. 2. eod. tit.*

Nec quiquam ad injustitiam dicti decreti facit, quòd Impetrantes ipsi quoque in suo libello deduxerint causam & originem acquisiti dominij & proprietatis per D. Tilmannum Herkenroede, quasi scilicet idem Opponentibus permittendum sit; cùm quod Actori licet, Reo multò magis permitti debeat, *l. Non debet actori, De reg. iuris:* nam verum est, quod in libello Impetrantium (qui solus attendi debet) nullius alterius, quàm possessionis facta fuerit deductio. * Et licet in articulis po- 7
stea subiectis pro illustratione causæ aliquid de origine & causa acquisitionis propositum fuerit, ex eo tamen dici nequit alterata natura vel conditio huius judicij: cùm ad justificandam possessionem etiam in interdicto recuperandæ possessionis admittatur tituli ac juris deductio; quando scilicet ad eum finem tantùm fit, & ad solam possessionis restitutionem concluditur. † Communi
enim 8

enim opinione receptum est, quòd quamvis in libello possessorio fiat narratio proprietatis, non alteretur tamen natura possessorij *Ant. de Butrio in c. fin. De iudic. Marian. Socin. & alij in c. Ex parte, n. 3. De foro compet.* sic ut nec Actor teneatur probare proprietatem, nec admitti debeat Rei exceptio concernens effectum proprietatis; siquidem libellus attendi debet non in parte narrativa, sed dispositiva, hoc est, circa ipsius conclusionem, *Bald. in l. 2. C. De petit. hered. & in l. Praescriptione C. Si contra ius vel util. publ. Cynus in d. Cum te C. De probat. Socin. in d. c. Ex parte, n. 3.* Verùm ubi ex tenore articulorum evidenter constat ad effectum probandi dominij, vel ad justificandam exceptionem dominij ac proprietatis articulos esse propositos, non est quod minùs permissum dicatur Reis, quàm Actoribus; praesertim quòd ex eorum conclusione plerumque non constet, ex qua causa petatur absolutio; an ex causa deficientis possessionis in Actoribus; an ex justiore ac potiore possessione Reorum. Ita ut praedictus Dominus Decanus admittendo tantùm hujusmodi articulos, quatenus continebant materiam possessorij, & eosdem reijciendo, quatenus concernebant materiam petitoriam, juri & justitiae sese per omnia conformaverit, & Opponentibus nullum praejudicium fecerit: hujus enim decreti potestas in hoc resolvitur, quasi decrevisset de possessione & invasione hîc tantùm disputandum esse, non de proprietate ac dominio, Opponentibus tacitè declarans, quòd ex justitia proprietatis nihil sperare debeant, sed tantùm ex potiore possessione. Quò illum etiam cogebat in primis rescripti Apostolici (ex quo jurisdictionem in hac causa habeat) angustia & restrictio, cùm ex tenore supplicationis constet tantùm de invasione & violenta occupatione Impetrantes conquestos esse; secundùm quam querelam, conclusionem quoque libello subjectam ad solam pos-
9 sessionis restitutionem temperaverunt. * Deinde juris ratio: nam cùm haec tria bonuaria sint bona feudalia, de eorum proprietate coram hoc Iudice queri ac proponi non potuit, sed coram Domino feudi agi debuisset, *c. Verum, De foro compet. c. Caeterum De iudic.* de possessione autem eorumdem bonorum feudalium quin coram ordinario spoliatoris seu invasoris rectè agi potuerit, nihil vetuit, *Gloss. & DD. in d. C. caeterum.* Qui quidem ordinarius in praesenti causa est summus Pontifex seu ejus delegatus; propter notoriam exemptionem ab ordinaria jurisdictione, quam Opponentes habent. Si quem itaque colorem Opponentes illis suis articulis, ut admitterentur, in hac causa adjicere voluissent, debebant saltem declarare, se hujusmodi allegationibus non alio fine uti velle, quam ad justificandam potiorem suam possessionem; non etiam ex adverso tam apertè contendere petitorio hîc agi; quia scilicet mentionem & deductionem juris sui fecerint Impetrantes; & quòd petitorium sic per Impetrantes semel institutum, deleri non potuerit; item quòd ad Opponentes, non ad Impetrantes mero jure pertineant haec bona.

Nec rursus ad admissionem eorumdem articulorum quicquam facit, quòd de notorio defectu
10 juris agentis objicitur: * nam in hoc genere interdicti seu judicij, propter odium violenti invasoris, non admittitur ejus generis exceptio, uti aperto jure decisum est, *d. c. In literis De restit. spoliat.* Quemadmodum & exceptio dominij, etiamsi in promptu offeratur illius probatio, aliter quàm per sententiam in petitorio judicio latam, non obstat agenti possessorio retinendae tantùm possessionis, multò minùs judicio recuperandae, propter extremum odium violenti invasoris, *Franc. Aretin. in l. Si de eo, § fin. De acquir. possess. Ioan. Franc. Ripa in d. l. Naturaliter §. nihil commune, n. 38. Barthol. Socin. in fallen. reg. 379. n. 9.* Et sanè quamvis de eo hîc quaerendum aut disputandum non sit in hoc articulo, quo de appellationis justitia dumtaxat quaeritur; ex ijs tamen, quae in prima instantia deducta sunt, longè apparentius est jus Impetrantium quàm Opponentium: nam Impetrantes de acquisitione ac emptione horum trium bonuariorum ante triginta annos, itemque de consensu domini feudi in hujusmodi alienationem & acquisitionem, eorundemque bonorum investitura ac possessione per instrumenta publica nulla ex parte impugnata docuerunt; prout etiam constat de ejusmodi possessionis continuatione usq; ad mortem Domini Tilmanni, à quo Paulus Cleen eos in conducto habuit, non tantùm usque ad mortem ipsius D. Tilmanni, verùm etiam post illius mortem: † sic quod nihil obstet Impetrantibus per mortem dicti D. Tilmanni possessionem ipsius fuisse extinctam, ac novam apprehensionem in haerede requiri, *l. Cum haeredes, De acquir. possess.* † 11
nam pro nova apprehensione est coloni in conductione nomine haeredum seu executorum continuatio, non nuda & simplex, sed nomine executorum, à quibus deponit se jussum continuare & colere: naturalis etenim coloni possessio haeredi sine apprehensione prodest, cùm colonus haeredi vel solvit pensionem, vel jubetur ab haerede conductionem continuare, *l. Qui universas, §. quod per colonum, & ibi Bart. De acquir possess.* † Sic quod nihil executoribus obsit, si fortè colonus postea ab Opponentibus conduxerit; quia id facere non potuit, cùm sic intervertat domini possessionem, *l. 3. § quod si servus, l. Peregrè §. fin. De acquir, possess. l. fin. C. eod. tit.* praesertim hîc, ubi propter violentam Opponentium invasionem antecedentem, colonus vela vertendo, se contulit ad eos, non apud quos jus, sed vis erat. † Proinde in eo stamus per 12
sententiam D. Abbatis confirmandum esse dictum decretum, & Opponentes in expensis condemnandos; ulteriusque causam ad priorem judicem remittendam, *c. Ut debitus & ibi Ph. Decius nu. 7. De appellat. c. Cum appellationib. eod. tit. lib. 6. Rota decis. 11. fuit dubitatum, aliàs est 3. de appellat. in novis.*

De dolo & contumacia.

SVMMARIVM.

Contumacia non respondentis.

1. *Contumacia non respondentis positionibus inducit paenam confessati.*
2. *Contumax ipso iure pro confesso habetur.*
3. *Executor meius cognoscere non debet de meritis.*

CONSIL.

CONSILIVM LXXXVI.

QVÆ ad inducendam nullitatem sententiæ secundùm Ceorgium van Kerrebeeke, contra Henricum Vaes latè proponuntur, diligentiùs excussa, & ad subiectam causam accommodata, nihil momenti habere inveniuntur. Nam principio quod dicitur de positionibus demùm post litem contestatam exhibendis, in his tribunalibus non obtinet, in quibus summaria est procedendi ratio, *Clem. Sæpè de verb. signif.* & in quibus vetus illa contestationis solemnitas exolevit: cùm illius potestatem nunc contineat simplex partis Reę contradictio, & in lite perseverandi, ab eaque minimè recedendi te-
1 nax propositum. * Vnde cùm dictus Henricus per se & procuratorē suū in iudicio fuerit ac diversos terminos observaverit, nec tamē positionibus ante contestationem exhibitis responderit, sed easdem pro confessis haberi passus sit, nulla subest ratio, cur à pœna contumaciæ excusari possit: quia nihil interest, positiones ante an post sint exhibitę; prout etiam nihil refert de veritate vel calumnia ante fuerit iuratum, vel non; ut apertè tradunt Philippus Francus & alij *in c. si post*
2 *nu. 5. De confess. lib. 6.*

Secundum quoque effectum sententiæ minimę impedit: nam nihil interest per se, an per procuratorem quis causam agat; satisque est procuratorem præsentem interrogari & moneri: illius enim contumacia tam ante, quàm post litem contestatam Domino nocere potest, *Ph. Franc. in d. c. Si*
3 *post nu. 6. versic. an tamen debeat.*

Tertium requisitum de sententia declaratoria, receptiore opinione nunc reiectum est, *Archidiac. in d. c. Si post. & ibi Ph. Franc. nu. 19.* & in eo comprobata Glossæ opinio, *in d. c. si post in ver. pro confesso,* quod ipso iure pro confesso habeatur, etiam si iudex non declaret pro confesso habendum seu haberi; ad hoc scilicet, ut post iussum & commineationem, lapsumque temporis præscripti, iudex sententiam definitivam, non præcedente aliâ declaratoriâ interlocutione, ferre possit: sufficit enim iudici ex actis apparere contumaciam perfectam, *Bald. in l. 1. C. De confess. Ph. Franc. in d. c. si post. nu. 19.* Si modò nulla iusta excusatio proponatur; quamvis ad hoc, ut nondum latâ sententiâ definitivâ, pœna contumaciæ transeat in hæredem contumacis, huiusmodi declaratoria requiratur, *Franc. d. nu. 19.* Proinde non video, cur dominus Iudex, cujus officium Georgius pro executione & subsidio juris improbavit, recusare vel
4 deficere debeat iustitiæ complementum, & executionis auxilium: † meri enim executoris, non cognitoris partes habet; qui ideo in quæstiones altiorem indaginem requirentes, cognitionem suam extendere non debet, *l. Si prætor De iud. Iason in l. 4. §. condemnatum, in 3. conclus. De re iudic. Bald. & alij in l. Etsi non cognitio, C. Si contra ius vel util. pub. l. Si ut proponis, l. Executorem C. De excep. rei iudic.* Quæ in proposito casu facilius admittenda sunt ob duplicem geminatamque dicti Henrici Rei contumaciam; quod non tantùm positionibus, sed & libello respondere contumaciter recusaverit, *Bal. in c. 1. De litiscontes. Ant. Corsetus in tract. de verbis geminatis, versic. 22.*

De dolo & contumacia.

SVMMARIVM.

Contumaciæ excusatio in non respondendo.

1. *Clausula,* toties quoties, *an multiplicationem in infinitum contineat.*
2. *Defensio quia naturalis est, nemini denegari debet.*
3. *Sententia non observato ordine iudicij est nulla.*
4. *Papa iudiciorum ordinem tollere non potest.*
5. *Præcipitatio in iudicijs est noverca iustitiæ.*
6. *Contumax non est, qui in contumacia non perseverat.*
7. 11. *Contumax quis reputetur.*
8. *Contumacia in criminali causa non facit Reum haberi pro confesso.*
9. *Contumax tantum in respondendo auditur appellans.*
10. *Respondere pede ligato an semper debeat Reus in criminali causa.*
12. *Citatio ab eo facta, qui in possessione citandi non fuit, non arctat.*
13. *Nuncio creditur quoad executionem citationis, non quoad datam commissionem.*
14. *Citatio invalida contumacem non facit.*
15. *Iussus iudicis excusat à dolo & culpa.*
16. *Pœna per iudicem imperium habentem alterari potest.*

CONSILIVM LXXXVII.

PRÆCIPITATA & non vnius diei, sed paucarum horarum cognitione, condemnatus est Dominus Ioannes Crabbe per sententiam Magnifici Domini Rectoris; idque tacitâ incertitudine & captiositate: ut quæ sit hujusmodi condemnationis conditio & potestas non satis percipiatur. Cùm enim duriore illa antecedente sententiâ, quâ per Magnificum D. Rectorem idem D. Ioannes ultra alias pœnas corporis afflictivas condemnatus sit ob concubinatum in exorbitantem summam sexaginta florenorum, adiectâ prohibitione, ne apud se retineat, aut ad colloquium vel societatem admittat concubinam, eiusq; sororē vel neptem; adiectâ item in præsens & in futurū tempus collatâ cōdemnatione centum florenorum, *toties quoties* contra factum fuerit: † dubitari posset, num quia eidem Do- 1
mino Ioanni à Promotore obiectum fuit, quod præfatam sororem & neptem apud se multis diebus & mensibus tenuerit, eorumque famulitio usus fuerit, ex virtute dictæ clausulæ *toties quoties* dicta condemnatio & declaratio contraventionis, pœnæ quoque multiplicationem contineat in infinitum? uti etiam ex multorum sententia putatur, *Bart. in l. Si ita stipulatus à Seio, De fideiuss. Alex. in l. Qui bona fide, De dam. infecto in fine & cons. 145. Quoniam abundè, nu. 3. vol. 2. Marian. Soncin. in l. 1. in fine, C. De sent. quæ pro eo quod interest, & ibi Dec. in prin. Lanfrancus de Oriano in tract. de. arbit. in ult. parte. quæst. 10.* ita ut si provocatione ad venerabiles Dominos Iudices appellationum Vniversitatis Louaniensis interposita effectus dictæ sententiæ suspensus non fuisset, in magno discrimine versaretur dictus Dominus Ioannes; eoque maiore quod sæpe etiam avaritia & cupiditas in trans-

in transversum trahant: qui nunc tamen dictorum Dominorum judicum industriæ, & in reous dijudicandis æquitati confisus, & ad causæ suæ defensionem, quâ præcipitata illa cognitio præripuerat, admissus meliorem in spem oritur. Demonstrando itaque dictæ sententiæ nullitatem, iustitiam, & præfati Domini Ioannis innocentiam, pauca quædam suggeremus ad venerabilium Dominorum Iudicum cogitationes excitandas, & laborē investigandi sublevandum. Et quidem de nullitate dictæ sententiæ nihil ambigendum est; multa etenim hic concurrunt quæ eandem nullitatem detegunt. Primò quidem quòd sit lata adversus indefensum præsentem, hoc est adversus eum cui defensionis potestas permissa non fuit: † defensio etenim cùm à iure naturali proveniat, *l. Vt vim De iustit. & iure l.* 1. §. *cum arietes D. Si quadrupes pauper. fecisse dicatur* nemini deneganda est, *l. Defensionis facultas, & ibi Bart. C. De iure fiscali lib* 10. *l. Vnius §. cogniturum, De quæstion. c. Cū inter de except.* & ne diabolo quidem si is in judicio compareret, *Rota decis.* 364. *cum iura, alias est* 16. *De dolo & contum in novis*; etiam in ijs causis, in quibus judici libera & absoluta potestas judicandi est concessa, *Alexand. cons.* 65. *vol* 1. quia tollere defensionem omni æquitati, iuri naturali ac divino repugnat *Bart. in extravagan. Ad reprimendum, in V. & figura*, quam idcirco iudex ipse ex officio pro absenti Reo supplere debet, potius quàm quod omittatur, *l. Si non defendantur De pœnis, l. ampliorem, C. De appellat.*

Cùm ergo præfatus Dominus Rector Reo non permiserit sui defendendi potestatem, hoc est, non concesserit ei excipiendi & se excusandi terminum sed præcipitanter eâdem hora, qua accusatus fuit,
5 eum quòque condemnaverit, necessariò sequitur, sententiam latam alterâ tantùm parte auditâ esse nullam: † ut generaliter nulla est, quoties non observato ordine judicij profertur, *Doct. in l. Prolatam, C. de sent. l.* 1. *C. de resud.* Imò, ut ait Panormitanus, *in C. cum olim de senten. & re iud.* plus vitij adfert injustitia ex ordine, quàm ex causa; quia illa reddit sententiam ipso jure nullam, non item hæc; * vsque adeò, ut nec Papa ordinem judiciorum tollere possit *gloss. Clem. Dispendiosam. in verb. vsuris, De iudic.* eaque quæ inde contrahitur nullitas tam vehemens est, ut sententia eo vitio labo-
4 rans per judicem appellationis reformari non possit, sed debeat dumtaxat pronuntiari nulla, *Panor. in c. Cum dilecti De empt. & vendit.* † Vnde non immeritò adversus huiusmodi Iudicum præcipitantes sententias insurgit Baldus *in c. Ad audientiam De consuetud.* & noverca iustitiæ appellata est huiusmodi præcipitatio, *Clem. Pastoralis §. verum De re iudic.* inducit enim ex brevitate temporis, præsumptionem, sine causæ cognitione latam esse sententiam; quæ ob id non tantùm ut injusta, sed etiam ut nulla reijcienda est, *Bart. in d. l. Prolatam Iason in l. Si is apud quem, C. De edendo Paul. Castren. cons.* 238. *Visis & ponderatis, nu.* 3. *vol.* 2. *Alex. cons.* 123. *scripsit ecclesiasticus n.* 14. *vol.* 4. Detegitur namq; ex huiusmodi præcipitatione Iudicis vel imperitia, vel gratia, vel sordes, vel inordinatus zelus.

Neque ad rem facit, quòd Reus fuerit præsens & Rectori petenti respondere noluisse videatur: nam ut hoc verum sit, semper debuit ei concedi terminus proponendi suas exceptiones, quem Dominus Rector non concessit, sed statim auditâ confessione dicti Rei ad sententiæ pronuntiationē prosilijt. Sanè ex contumacia aliqua eiusdē Rei iustificari non potest dicta præcipitata sententia: nam quamvis principio recusare visus fuerit, ex brevi & modico tamen intervallo interrogationibus Domini Rectoris respondit: † non 6
enim est contumax, quisquis in contumacia non perseverat, *l.* 1. §. 1. *& ibi Iud. Roman. Si quis ius dicen. non obtemp.* Quamvis interim si perseverasset in ea reprehendi non debuerit, etiam ipsius Domini Rectoris judicio: qui auditâ Rei excusatione, quod cuperet in scriptis sibi exhiberi quæ ei objiciebantur, speciali decreto interlocutus est per promotorem edenda esse in scriptis, ad quę peteret Reum respondere, & deinde per Reum respondendum esse. Quinimo etiamsi postea articulis per promotorē exhibitis respōdere noluerit, contumax tamen ob id reputari non debet: † is enim contumax reputatur, qui contumaciâ per adversarium accusata, per judicem iussus, respondere detrectat sine causa, *Bart. in l. De ætate §. qui tacuit De interrogation. Felinus in c. Consuluit De off. iud. delegati Bald. in l. Si filius de interrog. act.* Iam verò ex actis nō constat de aliquo antecedente D. Rectoris iussu post exhibitos articulos ante sententiam; sed is iussus tantùm insertus est sententiæ, & quidem non in capite, sed cauda post declarationem contraventionis; ita ut evidentissimum sit ob contumaciam Rei latam non esse sententiam. 7

† Cum alioqui in criminali causa contumacia non faciat Reum haberi pro confesso, *Bald. in l.* 1. *C. Quomodo & quando &c. gloss. & Bald in l.* 2. §. *divus De iure fisci.* sed magis pro negante, *Bald. in l. sicut, C. De repud. hæred.* Vnde dixit Iason, *in l.* 1. §. *fin. nu.* 19 *D. si quis ius dicen: non obtemp.* fatuum esse judicē, qui propter contumaciam Reum mulctat amissione totius causæ, seu condemnatione principalis petitionis, * Atque inde est quòd quamvis regulariter contumax non audiatur appellans, *l* 1. *C. Quorum appellat. non recip.* appellare tamen possit, qui 8
tantùm contumax fuit in respondendo libello seu positionibus *Ang. in l. si insulam, De verb. oblig. Bart. & Bald. in l. fin. De restitut. in integ.* Præterea pro contumacia reputari non potest Rei recusatio tam ante quàm post sententiam; quia iusta & probabilis fuit: ob id, quòd Reus non absolutè recusaverit respondere, sed deliberationis tempus sibi 10
indulgeri petierit. * Nam etsi ex quorundam sententia *DD. in l.* 1. *C. De edendo* in criminali causa Reus pede ligato respondere debeat; petenti tamen dilationem ad deliberandum deneganda non est, *c. Induciæ accusatis, §. offeratur.* 3. *q.* 3 *l.* 1. *De edendo*, ita ut hoc respectu si quæ sit contumacia seu potiùs recusatio, propter dictam causam excusari debeat: quemadmodum Baldus, *in d. l. fin. De restitut. in integ.* excusat illius contumaciam, qui respondere recusat, quòd advocatum non habeat. 11

* Sed nec ad contumaciam referri potest dicta præcipitata sententia, quam Promotor objicit Reo, quòd citatus comparere noluerit: nam principio, ut dixi, dicta declaratoria sententia in nulla contumacia fundatur, quia contumaciæ nullam

lam mentionem facit; sed tantùm in prædicta confessione, accusari enim & ex accusatione declarari debet contumacia aliàs non nocet in causa criminali, *Bald. in l. Properandum §. si judem C. De iudic.* Denique pro contumacia reputari non debet huiusmodi recusatio; quia non constat ex actis de aliqua legitima citatione. Nam per primam, quæ facta est per Bedellum non est Reus contumax declaratus, sed tantùm petita, non autem
12 obtenta ulterior citatio; * altera verò quæ deinde facta asseritur pro nulla reputanda est, quia facta non per aliquem Bedellum, sed ab eo, qui citandi potestatē non habuit nec in possessione citandi: cui ob id Reus credere nō potuit, *Bart. in d. extravag. Ad reprimendum in verb per nuntium. glos.*
13 *& DD. in c. Cum parati De appellat.* † Neque gravat Reum, quòd qui secundam fecit, referendo dicat se ex speciali mandato Rectoris citasse; quia de illo mandato ex actis non constat. Quò pertinet quod licet nuntio quoad citationis executionem credatur; non credatur tamen ei dicenti vel referenti, quod de commissione Iudicis citaverit, *Io. And. in addit. ad specul. in tit. de citat. §. 1. vers. sed nunquam creditur, Ioan. de Imola in l. Ex consensu § cum qui de appellat.* ut non male requirant plerique, quod hujusmodi antecedens commissio in actis per notarium scribantur, *Ioan. de Imola. & Anton. de. Butrio in c. cum parati, & ibi gloss. in verb. nuntius de appellat.* cùm ne Cardinali quidem asserenti se aliquid ex mandato alterius facere credatur, non probato mandato *l. fin. ca C. De mandat. Princip. c. Cum in iure*
14 *peritus. De off. & potest. iud. delegati.* * Quare cum ex præmissis constet de nullitate citationis, nulla quoque constitui potest adversus Reum contumacia: invalida enim citatio contumacem absentem facere non potest: & processus vigore huiusmodi citationis factus ipso iure non valet, *Bald. in. c. Quoniam contra, in 6. col. ne probat & in Auth. ent. Si omnes C. Si minor ab hæred. se abstin.* Iniquitas prædictæ sententiæ perinde in perspicuo est; tum ex causis prænarratis; tum potissimùm ex eo, quód Reus in hoc appellationis iudicio per legitimum documentum docuerit, quod septem mensibus post latam dictam exorbitantem sententiam, obtinuerit dispensationem adversus eandem, quod ei liceret uti famulitio dictæ Margaretæ ac neptis: quod quoque facturus erat in prima instantia, si non ita præcipitatus, & interea quam expectabat sententiam interlocutoriam super deliberatione per eum petita, declaratoriâ illa sententiâ oppressus fu-
15 isset: * quæ quidem Domini Rectoris permissio seu dispensatio Reo ad plenam excusationem sufficere debet: iussus enim & permissio iudicis excusat à dolo & culpa *l. Non videntur qui iussu, & ibi Dec. De reg. iur. l. Iuste possidet de acquir. poss. l. Si quis id quod § dolo. De iurisdict. omn. iud.* sine quibus ad condemnationem criminalem perveniri non potest, *l in lege Cornelia D. Ad leg. Corn. de sicar.*

Nec multum premit, quod Advocatus Promotoris dicat, iudicem non posse prædecessoris sui sententiam retractare, *l. 1. C. sent. rescind. non posse:* nam nec retractata, nec rescissa est, sed relicta in sua validitate; factâ tantum dispensatione, ut pro famulitio dictam sororem cum sua nepte apud se
16 habere posset. † Est enim judici, & præsertim ei, qui omnimodam iurisdictionem & merum imperium habet (prout Dominus Rector ex concessione Pontificia & Ducali habet) de iure permissum alterare, mutare, & minuere pœnam, *Bart. in l. Acta, De re iud.* Disputandum autem hic non est, justa an injusta fuerit dicti Domini Rectoris dispensatio; quia qualiscumque fuerit, prodesse debet Reo ad excusationem delicti, propter auctoritatem concedentis, & quod nulla subsit turpis suspicio; cùm omnis etiam fatua credulitas à delicto & delicti pœna excuset, *l. 1. §. pen. De liberali causa, l. 1. in fi. De abigeis l. 1. C. Ad leg. Flau. De plagiar.* Proinde cùm ea sit conditio actorum, & hujus causæ; arbitror prætactam Domini Rectoris sententiam, nec non totum processum declaranda nulla; & Reum ab impetitione Promotoris absolvendum, ac Promotorem in expensis utriusque instantię condemnandum.

De dolo & contumacia

SVMMARIVM.

Contumaciæ excusatio quoad citationem ad domum.

1. *sententia nulla executioni mandari non debet.*
2. 4. 5. *Contumax quando censeatur citatus ad domum.*
3. *Iudicis decretum ad iuris ordinem referri debet.*
6. *Citationis defectus ne quidem a Principe suppleri potest.*
7. *Mandati defectus annullat omnia.*

CONSILIVM LXXXVIII.

EXECVTIONI mandari non debet sententia, quæ nullitatis vitio infecta est, *Iason. in l. 4. §. condemnatum, in princ. & nu. 4. De re iudic.* quia sententiæ nomen non meretur; *d. § condemnatum*, nec rei judicatæ, aut juris auctoritatem habet, *Clem Pastoralis, De re iudic.* Vsque adeò, ut si præcipitantius, aut temerè executioni mandata sit, retractari possit, *l. si cum nulla, De re iud. l. ult. C. si ex fals. instrum. Iason d nu. 4.* Cùm ergo sententia per venerabilem Dominum Officialem Cameracensem pro Ioanne Lamberti contra Arnoldum Moneum lata ipso jure sit nulla, ob defectum legitimæ citationis & idonei mandati, uti infrà deducetur; consequens est, quod post objectam nullitatis exceptionem executioni mandari non debeat. † Quamvis enim in actis causæ contineatur relatio apparitoris, quòd citationem ad domum Arnoldi Antverpiæ fecerit; id tamen non sufficit: generaliter enim verum est, quòd citatio ad domum seu domicilium non valeat, nisi in subsidium, quando persona haberi non potest, *Gloss. in c. Causam quæ, De dolo & contum. Phil. Decius consilio 460. viso nu. 31.* si videlicet latitet, aut aliter se non permittat citari: idque cùm semel apprehensus seu citatus fuit, aut semel in judicio comparuit, & nullo relicto procuratore recessit, ac deinde ejus persona facilè reperiri nequit, *d c. Causam.* Imò priusquam citatio ad domum fieri possit, & ibi facta sufficiat, necesse est, ut cum omni diligentia, & discussione quæratur persona, si in civitate, aut continentibus est, *l. 4. §. Prætor ait, & ibi Doct. De dam. infecto, Canonist. in c. final. De eo qui mitt. in poss. Bald. in l. vetustissimam C. De iure dom. impet.* Cùm ergo Arnoldus personaliter prius

prius citatus non fuerit, neque constet de ulla diligentia inquisitionis personæ illius, vel quod ab oppido Antverpiensi absens fuerit, aut latitaverit; consequens est captiosam citationem, quam nuntius retulit se ad domum Arnoldi fecisse, in præsenti causa sufficere non posse; præsertim quod citando ad domum neque aliquem ex familiaribus admonuerit, neque breve, testatum, seu memoriam, aut copiam citationis ibi reliquerit, aut ostio affixerit, *Auth. Qui semel C. Quomodo & quando iudex sent. ferre deb. Bald. in l. Consentaneum in 2. notab. C. eod. & in l. Diffamari. C. De ingen. manumiss. Guido Pap. decis.* 445. quod tamen usus ac practica observat & requirit, *Pet. Rebuf. ad constit. reg. tit. De citationibus, art. 2. gloss.* 3.

Neque ad rem facit, quòd ex actis seu instrumento decretæ citationis appareat, nuntio seu apparitori à judice mandatum fuisse, quòd Arnoldus citaretur ad locum sui domicilij, ita ut nuntij factum & relatio reprehendi non possit, *l. Iustè l.*
3 *Pomponius, §. si iussu. De acq. possess.* † nam hoc decretum & commissio judicis ad juris intellectum referenda & reducenda sunt; hoc est sic intelligi debent, ut juris ordo semper servetur, *argum. eorum, quæ notant Doct. in l. 1. C. De his quibus ut indignis &c.* videlicet quod executor primùm personaliter
4 faciat citationē. † quia uti datum citationis mandatum sonat, non debuit executor intimationem facere ad domicilium Arnoldi, sed Arnoldo ad ejus domicilium; sic ut evidenter ordinem juris & executionis ea verba contineant; ideoque debebat nuntius diligentiam prius fecisse, ut personā apprehenderet; quā factā, nec reperto Arnoldo, potuit ad domicilium exequi, & sic referre judici, *Bart. in d. §. prætor ait phil. Decius consil* 449. *Visis duobus, nu.* 5. Vnde soli & nudæ relationi nuntij referenti se domi citasse, nisi etiam constet de prædicta diligentia, non statur nec valet citatio, *Alex. consil.* 137. *In causa & lite. vol.* 2. suspenso enim & plumbeo pede procedendum est adversus absentes, & quantum fieri potest contumaciæ præsumptio excludenda, *Bald. in l. Properandum. §. & siquidem C. De iudic.* Quibus hoc quoque pro nullitate dictæ citationis addendum, quòd idem nuntius in exequendo dictam intimationem à mandato judicis recesserit: non enim retulit se ad domicilium, sed ad domum Arnoldi fecisse intimationem; requirunt autem Doctores, *Bart. in l. Quod si dubitet, De acquir. hæred. Panor. in d. c. Causam, Alexan. cons.* 2. *nu.* 8. *vol.* 3. *Rebuf. loco supra citato, nu.* 23. quod nuntius referat se citasse ad locum solitæ habitationis seu domicilij; quid enim vetat eum, qui citari debuit, plures domos, & unicum tantùm domicilium seu habitationem habere? Atque ita multis modis invenitur esse nulla prætacta intimatio; ac verè dici potest, totam hanc litem coram dicto D. Officiali cœptam & peractam esse sine citatione: nihil enim interest, nulla intervenerit, an quæ facta est nulla sit, *l. Quoties, Qui satisd. cogantur.* sic quod prætacta sententia extremo vitio nullitatis laborans, executioni mitti non debeat etiam si formalis oppositio pro parte Ar-
6 noldi facta non fuisset: * tantum enim vitium est defectus citationis, ut nec, à Principe nec statuto suppleri possit, *Bal. in l.* 1. *C. Quomodo & quando &c.*

d. Clem. Pastoralis §. cæterum, De sent. & re iudic. Decius cons. 410. *In causa, nu.* 17. & inter alias nullitates sit potentissima, ob id, quòd naturalem defensionem quodammodò præripiat, *l. Defensionis facultas, & ibi Bart. C. De iure fisci lib.* 10. *l. Vnius §. cognitorum De quæstion.* eoque respectu etiam à judice illius objectio suppleri possit, *l. si non defendantur De Pœnis l. Ampliorem. C. De appel.* Quod nullitatis vitium non tollitur ex eo, quòd post prædictam nuntij relationem Cornelius de Vivere causam occupaverit, & petitionis copiam obtinuerit: nam de aliquo dicti Cornelij mandato seu procuratorio non constat, † de quo tamen constare ac liquere
debebat, antequam judex eum admittere aut ob 7
aliquam ejus contumaciam Arnoldum excludere, aut ad sententiæ definitivæ pronuntiationem procedere potuit, *d. c. Causam Clem. causam & ibi Doct. De electione.* Cujus quidem mandati defectus non minus vitium ad annullandum omnia acta continet, quam defectus citationis. Quinimo defectus mandati censetur in suo ventre continere defectum citationis, quoad partem principalem, ideoque insanabilis dicitur, *Ioan. Stephileus De signatura liter. iustitiæ §. postremò quoad hanc nu.* 6. *per c. In nostra, De procur. & l. Licet C. eod. tit.* sic quod pars sibi imputare debeat, quæ de mandato ante omnia non perquisivit; & similiter Iudex, qui non legitimavit personam, antequam inciperet processum, *l. Si quatenus, & ibi Castrens. De testam. gloss. l. Vt liberis, C. De collat. & in c.* 1. *in verb. absentiæ, De elect. lib.* 6. *Lud. Roman. cons.* 60. *in fine.* Qui mandati defectus ex ipsis actis satis elucet, eò quod ex ijs non constet de contrario; hoc est præfatum Cornelium mandatum ab Arnoldo in specie vel in genere habuisse *l. ult. & ibi Doct. C. De reb. credit. l. si bina & ibi DD. De iniusto rupt. irrito facto testam.* Quare suspendenda omninò erit istius sententiæ executio, & ad novum judicium seu pleniorem cognitionem res tota reijcienda.

De dolo & contumacia.

SVMMARIVM.

Contumaciæ excusatio ob citationem nulliter factam.

1. *Citatio omissa vitiat acta.*
2. *Paria sunt nulliter quid agi, & non agi.*
3. *Citationis defectus probatur ex actorum inspectione.*
4. *Citatio litis principium.*
5. *Citationis modi plures.*
6. *Citatio per edictum quæ requirat, & ubi facienda.*
7. *Citatio ad testes specialis requiritur.*
8. *Citatio ad sententiam quamlibet requiritur.*
9. *Appellari potest à decreto congruæ portionis.*
10. *Congrua portio per quos præstari debeat.*

CONSILIVM LXXXIX.

PERINDE nulla, ut manifestè iniqua est sententia, quam Dominus Officialis Mechliniensis, ex conclusione seu resolutione Vicariatus Archiepiscopatus Mechliniensis in Oppido Bruxellensi pro rectore parochialis Ecclesiæ de Meldene hujus causæ appellato, contra Reverendos Dominos Decanum & Capitulum Metropolitanæ Ecclesiæ Cameracensis appellantes pro-

tes pronunciavit: ut meritò tam ex capite nullitatis, quàm iniquitates, ea sententia in hoc appellationis judicio oppugnetur. Nullitas dictæ sententiæ sive decreti constituitur in eo, quòd in illa causa processum sit nullâ legitimâ citatione adversus appellantes præcedente, † cujus omissio inficit totum processum, ita ut in nulla sui parte teneat adversus eum, qui citatus non est, *Baldus in Auth. Si omnes, C. si minor ab hæred. se abstineat nu.* 8. idque non tantùm in causis, quæ ordinariam cognitionem requirunt, verùm etiam in summarijs & maximè favorabilibus, & in quibus ordo aut strepitus judicij non admittitur vel requiritur, *Clemen. Sæpe vers. citationem, De verb. signif.* quippe sine citatione adversus eum qui in suis defensionibus auditus non est, nihil statui, nihil pronunciari, ne quidem per Pontificem aut Imperatorem potest, *c. 1. in fine, De caus. poss. & propriet. Clem. Pastoralis,* 2 *versic. cæterum defectus, De sentent. & re iudic* * Porrò an nulla, an vero invalida citatio præcesserit nil interest; cum in omni juris parte, eodem loco sint ea, quæ acta non sunt, & ea quæ perperam seu vitiosè acta, *l. Quoties, Qui satisdic. cogan. l. Non putavit, §. non quævis, De bon. possess. contra tabulas;* ideoque nulliter citatus comparere non tenetur, *gloss. in c. De causis, in V. venire De off. iudicis deleg.* & ex citatione nulla non inducitur litispendentia, *Clem. fin. Vt lite pendente &c.* vel contumacia, *gloss. in d. V. venire* in summa citatio invalida nullum omninò producit juris effectum, *Matth. De Afflictu decis. 366. nu. 16.* Quod autem nulla adversus dictos Appellantes præcesserit legitima citatio, demonstrat actorum primæ instantiæ tenor, in quo non invenitur aut conspicitur aliqua citatio facta ad personas dicti Capituli, aut ad eorum Capitu-
3 lum: * eo enim ipso probatur, citationem non præcessisse, quod in actis illa (uti oportet *l. Quoniam contra, De probat*) scripta non sit, *l. fin. & ibi Doct. C. Si cert. pet. Bald. in l. Absentem nu. 3. De accusat.* Ita ut hanc negativam, citationem non præcessisse, non sit necesse probare; sed eo ipso, quod de contrario, hoc est eam præcessisse non constat, præsumitur non præcessisse, *d. c. Quoniam contra.* Iam verò inspiciendo dicta acta, non invenitur omninò aliqua citatio; sed fit initium processus à commissione ad informationem per alium capiendam super bonis dictæ parochialis Ecclesiæ de Meldene, tam per testes, quàm alio modo: quale causæ seu processus exordium vitiosissimum est,

4 Cùm omnium judiciorum principium sit citatio adversarij § *omnium Inst. De pœna temerè litig;* & vulgatissima regula juris vetet a testium productione initium litis fieri, *tit. vt lite non contestata &c.* nam si citati fuissent Appellantes, poterant deputatum Commissarium ex justis fortè causis non admittere, aut aliàs hujusmodi petitioni contradicere. Quod sic in primo ingressu haustum nullitatis vitium, nullâ ratione absorbetur, purgatur per sequens dicti Vicariatus decretum, de vocandis & citandis in genere per affixionem mandati ad valuas prædictæ Ecclesiæ de Meldene, & publicam denunciationem in ambone tempore divinorum officiorum, omnibus & singulis, quorum interesse posset, & qui in canonicam portionem contribuere tenerentur; neque per illius decretiâ subdelegato commissario seu apparitore subsequenter factam executionem, ad videndum jurare testes, & exhiberi instrumenta coram eodem delegato Commissario: cùm ex adverso magis intendatur & augeatur quod ea in parte evidentissimum quoque conspicitur vitium citationis; quia scilicet illegitimè, & sic nulliter facta est per edictum publicum, & minimè personaliter, neque ad Ecclesiam ipsorum appellantium.

Quamvis enim citandi modi plures sint, perso- 5
nalis scilicet ad domum, per proclama, per edictum, *c. fin. De dolo & contumacia,* omnium tamen usus non est in libero arbitrio vel Iudicis, vel executoris seu apparitoris, aut partis citari procurantis; sed semper facienda est citatio ad personam, si illius copia haberi potest; sequentes enim species priorum sunt succedaneæ seu subrogatæ; ut scilicet ad eas decurrere non liceat, nisi cum vocationis ad personam potestas nulla est, *latè Marian. socin. in tract. De citatione art. 18. n. 22.* ideoque cùm citationis ad domum, vel per edictum usus permittitur, in conditione apponitur, si Rei citandi copia non habeatur, *l. 1. § permittitur. De lib. agnoscen. l. 4. §. Prætor ait, De damno infecto l. Aut qui aliter §. 1.* 6
Quod vi aut clam. * Vsque adeò ut persona citanda cum diligentia requiri debeat, & si sine hujusmodi requisitione ad aliam speciem citationis ad domum, vel per edictum initium aut progressus fiat, nulla omninò reputari debeat citatio, *Pet. Anchoran. in Clem. causam, vers. decimo not. De elect. sebast. Vantius in tract. De nullit. tit. De defectu citat. nu. 123.* Et sanè quod attinet ad formam citationis per edictum publicum, illius est angustior usus & tantùm in casibus à jure permissis, *Clemen. 1. De iudic.* tunc scilicet, cùm vel citandus incertus est, & nescitur, ubi sit vel agat; vel quando citandus facit, quò minùs ad illum citatio perveniri possit, *latè velin. in c. Quoniam frequenter, §. porrò. nu. 14. Vt lite non contest.* aut ad illum non est tutus accessus. Quorum nullum hîc intervenit: nam incertitudo personæ nulla hic occurrit; demonstrat enim id tenor sententiæ, de cujus nullitate & iniquitate hic agitur, quæ pronunciata est adversus dictos Appellantes. Ita ut quâ ratione contra ipsos nominatim de facto pronunciatum est, adversus eosdem de jure legitima quoque fieri potuerit citatio, & minimè adversus illos, tamquam incertos, processus inchoari aut perfici sub citatione tam incerta & generali, cujus notitia ad Appellantes nec pervenit, nec commodè pervenire potuit, tamquam factæ longissimè extra locum residentiæ Appellantium in parochiali quadam Ecclesia: cùm citationes quæ fiunt per edicta, deberent fieri vel ad Ecclesiam residentiæ citandi, vel saltem ad Cathedralem Ecclesiam, unde notitia factæ citationis facilius deferri possit ad citatum; quod sanè fieri non potest ex loco unius Ecclesiæ alicujus pagi, *latè socin in d. tract. de cit art. 23. Bart. in consiit. Ad reprimendum, in verb per edictum.* Ita ut non sit dubitandum, quin affectata fuerit ista forma citationis; ut scilicet per illam notitia ad dictos Appellantes pervenire non posset, & adversus eos absentes tam ipsi Iudices, quàm Appellatus liberiùs quælibet statuere possent: nullaque sit dubitatio, quin quæcumque per dictum Commissarium sive

examinando testes, sive excipiendo instrumenta, sic acta fuerunt, acta sint ipso jure ex defectu legitimæ citationis nulla, ideoque valida aliqua sententia inde sequi non potuerit.

Quinimò etiamsi per dictum Commissarium hæc citatio omninò esset legitimè facta, illius tamen effectus non posset extendi ad istam postea latam sententiam: quippe ut citationis ejus decernendæ seu faciendæ, à dicto Vicariatu data cōmissio, omninò est restricta ac limitata ad capiendam solam informationem, & illam in scriptis redactam remittendam; ita quoque ipsum decretum citationis, ejusque executio restricta est ad videndum jurare testes, & exhiberi munimenta, ut tenor actorum demonstrat, ita ut ex limitato hujusmodi commissionis decretæ & executæ citationis tenore, limitatus effectus constitui debeat, *l. Cancellaverat, De his quæ in testam. delen. And. Tiraquel. in tract. cessante causa §. 1. num. 13.* * Atque ita, ut citatio ad totam causam non sufficit quoad productionem testium, sed quoad hanc requiritur alia specialis & nominatim facta *c. 2. De testib. sebast. Vantius d. tit. de defect. citat. nu* 45. ita ex adverso citatio ad testes vel instrumenta exhibenda multo minùs sufficit ad totam causam, sed intra cancellos suos concluditur; & effectum nullum habet extra actum productionis testium aut exhibitionis instrumentorum. Vnde consequitur, quòd non tantùm principium hujus litis sit sine capite, hoc est citatione; sed etiam illius finis, hoc est, causæ cognitio & sententiæ pronunciatio: ad quam semper pars quæ procuratorem præsentem non habet, specialiter citanda est, sive sit sententia definitiva, sive interlocutoria, quæ præjudicium aliquod grave parti inferat, *gloss. in d. Clemen. sæpe, latè sebast. Vantius. in d. tit. de defectu citat. nu.*56. qualis proculdubio est hæc quæ etiam provisionaliter Appellantibus imponit necessitatem supplendi congruam portionem. Ita ut manifestum sit, Appellantes planè indefensos, imò nec auditos, nec ad audiendum legitimè citatos condemnatos esse per dictam sententiam, & sic omninò nulliter ex defectu citationis. Neque enim minùs in sententia provisionali & præjudicali requiritur legitima citatio; cùm in his admittatur oppositio & contradictio, & sine illa nec liberis alimenta rectè decernantur, *l. Si quis a liberis De lib agnoscen.* & ne decernantur oppositio fieri potest; præsertim ex ea causâ, quod is qui alimenta, & in proposito congruam portionem seu illius supplementum petit habeat aliunde, unde se congruenter alere possit *d. l. Si quis à, liberis. §. sed si filius, & §. si vel parens.* † Vnde

9 etiam est; quod à sententia judicis decernentis congruam portionem, rectè possit appellari, quod non permitteretur si libera & per omnia laxata esset hæc judicis decernentis etiam provisionaliter potestas, *Pet. Rebuf. in tract. de congrua portione q. 8. nu.* 79. In summa eo loco est hæc sententia; ut nullo prætextu defendi possit à vitio evidentis nullitatis. Vltra quod ex actis satis quoque deprehenditur ejusdem sententiæ iniquitas; vel ex eo solo, quòd cùm constet decimas dictæ Ecclesiæ de Meldene in solidum non haberi aut possideri per Appellantes sed etiam per alios, ut Appellatus apertè fatetur, supplemento tamen hujus assertæ congruæ portionis soli Ap- 10
pellantes graventur; † cùm onus illius in defectu ex æquo & proportione & minimè in solidum pertineat ad illos, qui decimas seu bona Ecclesiæ possident, ut eleganter tradit Rebuffus, *in d. tract. De congrua portione q. 5. nu.* 50.

Nec hac in parte quicquam movere debet, quòd Appellatus dicit alias portiones decimarum ad laicos pertinere: nam, ut idem Rebuffus docet, *d. quæst. 5. in princ.* perinde ad hoc onus agnoscendum tenentur laici, si fortè vel ex privilegio, vel ex præscriptione decimas tenent, ut Ecclesiastici; quod & generalis Concilij Tridentini dispositio satis postulare videtur, *Sess. 24. De reform. cap. 13. §. in parochialibus.* Et quod Appellatus de patrono adfert, quasi is ex sententia dicti Rebuffi magis teneatur, non est accipiendum de nudo patrono, qui solùm jus collationis vel præsentationis habet, sed de eo patrono, qui Ecclesiæ bona quoque habet; & sic non tam ratione nudi patronatus, quàm possessionis bonorum; in quibus si etiam alij participes sunt, æquum est eos quoque teneri, & maximè laicos, ut idem Rebuffus tradit, *d. quæst. 5 num. 4.* Ex his satis constare arbitramur, præcipitatam hanc sententiam ex processu nullo, & sine justa cognitione latam, perinde nullam, ut iniquam esse; eandemque ob hoc esse omninò retractandam, partemque appellatam in expensis utriusque instantiæ condemnandam.

De Dilationibus.

SVMMARIVM.

Delatio deliberatoria.

1. *Contumacia Rei non comparentis quomodo convinceatur.*
2. *Præcipitatio inducit actorum nullitatem.*
3. *Præcipitatio noverca est iustitiæ.*
4. *Præcipitata sententia licet possit esse iusta, nulla tamen est.*
5. *Præcipitationem arguit temporis brevitas.*
6. *Appellari posse à sententia, quæ nulla est.*
7. *Dilatio deliberatoria Reo petenti denegari non potest.*
8. *Appellare licet à denegatione dilationis.*
9. *Procurator sine mandato comparens quando admitti debeat.*
10. *Contumax non est, qui per alium, licet sine mandato, comparet.*
11. *Personis egregijs pleraque concedi, quæ alijs non permittuntur.*
12. *Contumax nemo ex una citatione efficitur.*
13. *Pia causa quomodo summariè sine petitione expediatur.*
14. *Sententia sine probationibus an sit nulla vel iniqua.*
15. *Præceptum solvendi an pro sententia sit.*
16. *Comminatio Iudicis an sit sententia.*
17. *Sententia in absentia Rei lata an sit nulla.*
18. *Litis contestatio quando sit necessaria in causa appellationis.*
19. *Iudex bonus excandescere non debet.*
20. *Appellans à decreto non tenetur in caussa principali, omisso articulo gravaminis, procedere.*

CONSI-

CONSILIVM XC.

AD decisionem altercationis, quæ per contrarias procuratorum petitiones mota est, in causa appellationis pro parte Domini Cornelij Goudani originalis Rei, nunc Appellantis, & Promotoris fiscalis originalis Actoris nunc Appellati, de & super eo, an ad litis contestationem in hac nullitatis & appellationis causa sit progrediendum, & Appellanti concedendi termini probandi negata, quæ ex facto pro justificatione appellationis suæ proposuit, (ut Appellantis procurator contendit;) an verò omisso articulo gravaminis, sit procedendum super negotio principali (uti Appellatus sustinet) magno labore scribendi opus non est: neque eo me per Appellantem deduci passus fuissem, si non id se vereri dixisset, ne ex malè informata conscientia, qui inter Venerabiles Dominos quinque Iudices juris & praxis forensis periti non sunt, ex motu animi sui (quam conscientiam vocant, quique motus sub colore æqui & boni sæpe fallit & fallitur, *l. Si servum §. sequitur De verb. oblig.*) à vero juris tramite abducantur, sibique persuadeant, ex re & materia ipsa minus justam & probabilem esse Appellantis appellationem; quatenus per illam incumbere videatur studio vel effugiendi vel differendi redditionem rationum administratæ per ipsum curationis; ad quam suo tempore reddendam omni jure Appellans tenetur, nec ille se non teneri nunc vel umquam antea contendit: eâque persuasione imbuti de caussa Appellantis, quoad principale malè sentientes, & plus æquo æstimationi illius, qui decretum à quo appellatum est, tulit, attribuentes, aliter in hac causa appellationis statuant; licet fortè bono, non tamen discreto zelo, quem jus & ratio postulant. Licet enim credendum sit in dubio, quòd vir bonus benè judicet, & sine caussa non condemnet aliquem; non est tamen illi permittendum à juris tramite deviare; ut scribit Baldus, *cons. 278. punctus quæstionum vol. l. 3.*

In appellationis caussa non hoc principaliter quæritur, an Appellans ad rationes reddendas teneatur? Id enim in hoc statu causæ præmaturum est; nec si quæri posset, Appellans præfractè controversiam faceret: sed de eo agitur & quæritur, anne Appellans justam appellandi causam habuerit ab eo decreto, quo in primo citationis termino seu die, ad primam appellati, propositioné (quâ petijt sub pœna decem florenorum Reo mandari, ut intra primam diem juridicam rationes, computum, & calculum suæ administrationis reddederet) stante pede, velo levato, præcipitatâ, imò non adhibitâ cognitione, nec exquisito sui Assessoris consilio, decrevit inter octo dies proximos sub dicta pœna per Appellantem id faciendum esse. Qamvis autem status causæ definitionem illius nondum requirat, imò non patiatur; ad justificationem tamen & evidentem probabilitatem hujus altercationis, quatenus illa pro parte Appellantis mota est in utroque articulo; & quoad rejectionem petitionis partis Appellatæ de procedendo in causa principali, omisso articulo gravaminis; & quoad admissionem petitionis Appellantis de lite contestanda & terminis probandi concedentis; pro instructione venerabilium Dominorum Iudicum, dicti decreti evidentem nullitatem, & cessante nullitate iniquitatem, & interpositæ ab eo appellationis justitiam, ob oculos ponemus; ut eo facto evidentiùs deprehendatur probabilitas & justitia dictæ altercationis ex parte Appellantis, quòd debeat ad litis contestationem & terminos probandi fieri progressus.

Hoc autem inprimis observandum, ad hanc litem, quas in effectu factas esse ad personam Appellantis citationes, & utramque quidem informem esse, hoc est simplicem, vivâ voce Bedelli, sine literis sive breviculo seu memoriali continente causam, cur seu ad quid Appellans in jus vocabatur factam. Prioris autem huius citationis nulla ratio hic habenda, quòd non constet Appellantem ad illam comparuisse, vel post illam ulteriùs ad alias citationes processum; aut primam factam fuisse cum decreto peremptorio; uti oporteret ad effectum Reum constituendi in plena contumacia, *l. Ad peremptorium cum 5. leg. seqq. De iudic.* sed ex adverso constet primam illam citationem in effectu circumductam fuisse, per hoc, quòd causa illa ad quam (quæ autem illa fuerit ex actis non constat) Appellans tunc citatus fuerat ad vnum mensem Appellante non petente sed absente, continuaverit: eo enim ipso dicta instantia finita fuit, *l. Et post edictum §. circumducto ff. De iudicijs*, & ob id in hac causa illius consideratio haberi non debet. Prout nec appellatus ipse habuit; qui non statim a lapso dicto continuationis mense, sed tribus septimanis expost curavit Reum de novo in jus vocari, idque non pro secundo, sub commemoratione prioris, ut solet fieri Reo ad primam citationem non comparente, *d. l. Ad peremptorium*, sed pro primo seu simpliciter, non factâ mentione alicujus præcedentis citationis.

Quod refricamus ad manifestius demonstrandum, quantâ præcipitatione ad decretum illud, à quo appellatum est, in ipso relatæ citationis termino sit processum, non tantùm μονομερῶς, hoc est altera tantùm parte auditâ (quod cessante contumacia Rei, judici non permittitur, nisi propter contumaciam Rei se absentantis à judicio post litem contestatam, *l. properandum, §. sin autem reus, C. De iudicijs*, nam ante litem contestatam si Reus contumaciter non compareat, non potest procedi ad sententiam definitivam, † sed alijs juris remedijs contumacia Rei coërcetur, per primum & secundum decretum, per missionem in bonorum possessionem, per communicationem, *c. Quoniam frequenter §. si autem super personali, Vt lite non contestatâ &c. Authent. Ei qui iurat. C. De bon. auth. iud. possiden.* aut pœnam pecuniariam, *l. 1. C. Si quis im dicen. non obtemp.*) sed etiam μονοημερῶς, hoc est una die, adeoque etiam in una hora, qua hæc lis coram eo introducta, Actoris petitio proposita, & decretum condemnatorium latum fuit: † quod non tantùm justitiæ, *Stephanus Bertrandus cons. 102. Ex processu nu. 21. vol. 8.* sed etiam juris ordini repugnat, omniumque actorum nullitatem inducit, & sententiæ sic prolatæ rei judicatæ authoritatem detrahit, *l. prolatam C. De sentent. & interloc. omnium iudic.* 2

Nam nec Papa hoc sibi arrogat, ut contra non auditam partem aliquid statuere vel definire possit,
3 sit, *c. 1. de caus. poss. propriet.* * ut meritò Pontifex, *in Clemen. Pastoralis, §. verum De re indicata*, præcipitationem judicis in judicio dicat esse novercam justitiæ. Vt enim noverca privignis plerumque est injusta, & in non auditos desævit; ita quoque præcipitata voluntas judicis versatur in definiendis judicij controversijs, *Gloss. in d. §. verum, in V. noverca, & ibi Zabarella nu. 1.* ideoque hujusmodi in præcipitatione latam sententiam Dominicus Geminianus, *in c. Ponderet 50. Distinct.* vocat fulminatoriam, quasi non aliter quàm fulmen in præcipiti tonitru percellat, seu fulgur de cœlo descendens, *Bertrand. d. cons. 102. nu. 21.* * Vsque
4 adeò ut decretum judicis sic præcipitanter latum, nullo jure subsistat, sed undique sit nullum, etiamsi quoad justitiam esset benè latum, ut tradit Bartolus, *in l. Is apud quem nu. 5. C. De edendo, & in d. l. Prolatam*: adeò ut præcipitatio excludat causæ cognitionem, sine qua nemo in judicio condemnari potest, *l. Ex stipulatione, & ibi Bart. C. De senten. latè sebastian. Vantius in tract. de nullit. tit. de nullit. sent. ex defect. process. nu. 30.*

5 Præcipitationem autem hanc apertè detegit temporis brevitas, quâ non potest esse major, quàm quæ est unius, vel mediæ horæ; cùm alij præcipitationem constituant etiam in judice, qui de manè ei allato processu, de sero aut etiam altera, vel paucis aliquot diebus ex post sententiam dicit, *Bart. in d. l. Prolatam nu. 10. Felin. in c. Quoniam contra falsam nu. 33. De probat.* Vnde est quod Innocentius Papa Tertius, *in c. Cùm ex literis De integ. restit.* sententiam Eugenij Papæ prædecessoris sui reprehendat, quòd fuerit lata in primo mense sui Pontificatus, & sic intra illum non præsumatur de meritis causæ plenè instructus pronuntiasse: ut dubitare non oportet, quin verè nulla sit sententia, quæ eodem instanti seu eâdem horâ, quâ quid ab adversa parte petitur, à judice fertur super eo quod petitur, idque perinde in sententia interlocutoria projudiciali, ut in sententia definitiva: quia scilicet tunc non præsumitur processisse cum causæ cognitione, ut eleganter respondit Alexander, *cons. 33. Viso themate nu. 6. vol. 1.* Quod dubitationem non habet tunc, cùm constat judicem calore iracundiæ, excandescente animo, subitò ad sententiæ seu decreti pronuntiationem prosilijsse: neque enim constantis & recti judicis est, cujus animi motum, excandescens & in ruborem profusus vultus detegit, *l. Observandum De off. præsidis*: quod dum fit, non ratio, sed furor rem peragit, *c. Illa præpositorum, c. Ira, c. Summopere XI. & cons. 324. q. 3. Stephan. Bertrand. cons. 156. sententia quam n. 4. pro faciliore, num. 3. vol. 4.* patienter enim debet judex præsertim Reum audire; cum judicis inaudiendo & deliberatione permittenda patientia, magna pars sit justitiæ, quam ob id judex suæ religioni in cognoscendo & judicando velut sal admiscere debet, *Plinius lib. 6. epistolar. epist. 2. ad Arrianum.* Verum quidem est jurgantium controversias celeri sententiâ terminari & æquitati & rigori congruere, *cap. 2. De re judicat.* sed id omnes cum temperamento intelligunt, ne fiat nimiâ festinatione, antequam judex possit esse instructus, *Gloss. in d. c. 2.* hujuscemodi enim festinatio supplantat causæ cognitionem, &, ut est in proverbio, cæcos parit catulos; operaturque non tantum injustitiam, sed etiam evidentem nullitatem, *Ioan. de Imola in d. cap. pastoralis. num. 18.*

Cùm igitur ex lectione actorum primæ instantiæ, quæ in effectu non constant nisi ex unico actu, seu ut dicunt termino, evidenter pateat Apellantem condemnatum fuisse sententia seu decreto pœnali ad reddendum rationes intra octo dies illo eodem instanti, quo Appellatus proponendo suam actionem, ad quam fecerat Appellantem in jus vocari, petijt Appellantem ad hoc condemnari, nulla est dubitatio quin illa sententia sit nulla, atque etiam iniqua, quodque adversus illam querela nullitatis proponi, atque etiam ab ea appellatio interponi potuerit, idque vel conjunctim vel disjunctim seu subordinatè, *Gloss. 2. sub fin. C. Quando provoc. non est necesse*; ut in hac causa factum est: † cùm alioqui etiam 6
sola appellatio sufficeret ad obtinendam emendationem sententiæ, quæ de nullitate redargui potest, *l. si expressim, De appellat. l. Cornelia De iure patron. Innoc. in c. Dilecto, num. 1. De appellat.* cùm omnis nullitas contineat injustitiam, nec major sit ulla injustitia, quàm quæ ex nullitate actorum seu sententiæ consurgit, *Innoc. in d. c. Dilecto, nu. 2. Bellamera decis. 343. in fine.*

In proposito autem hanc nullitatem & injustitiam auget alia consideratio, quòd non tantùm lata sit festinanter, sed etiam denegatâ parti Reæ audientiâ, ob id, quòd procuratori appellantis ad causam comparenti, & post propositam ab Appellato prædictam petitionem petenti copiam hujuscemodi petitionis, & terminum deliberandi non longum aut frustratorium, sed brevissimum ad primam diem juridicam, judex procedendo ad ulteriora, hoc est dicti decreti pronuntiationem, eundem terminum denegaverit: † cùm 7
juris dispositio manifestissima sit, quòd Reo in jus vocato per se aut procuratorem suum comparenti non tantùm debeat porrigi seu edi libellus per exhibitionem copiæ ejusdem (prout Dominus judex dicto procuratori copiam dandam decreverat) Sed etiam dandas illi esse inducias viginti, aut saltem pro qualitate causæ, personarum, & locorum, paucorum aliquot dierum ad deliberandum, an Reus liti cedere, an judicio contendere velit, *Authent. Offeratur, C. De litis contest. cap. Induciæ 2. §. offeratur 3. q. 3.* Vsque adeò ut ulterius ad contestationem litis progredi Reus non cogatur, & si processum sit de facto, litis contestatio sit nulla, *d. Auth. Offeratur C. De lit. contest. Ioan. de Anania in cap. 2. De dilationib. num. 3.* multò magis sit nulla sententia post hanc denegationem lata: cùm regula juris notissima sit, ante litis contestationem ad sententiam diffinitivam procedi non posse, *toto tit. Vt lite non contestata &c.* Et licet in summarijs causis (quales plerique volunt esse omnes, quæ coram Domino Rectore aguntur, ob id, quòd illi sit data potestas summariè, sine magna juris solennitate jus dicendi) litis contestatio non sit necessaria,

necessaria, & in illis amputari debeat dilationum materia, *Clem. sæpè De verb. signif.* non est tamen Reo sua defensio deneganda, nec inauditâ parte ad nudam Actoris petitionem sententia ferenda, *d. Clement. sæpè §. non sic tamen.* Amputare, hoc est, circumcidere & restringere frustratorias, longas, & multiplices dilationes permissum quidem est, sed non perinde nullas concedere: saltem non licet omninò denegare illam primam, quam lex tam Canonica, *c.* 2. *De dilation. d. §. feratur* 3. *q* 3. quàm civilis, *d. Authent. Offeratur*, post editum libellum, sive in scriptis ille edatur, sive vivâ voce proponatur, omnibus Reis concedi voluit ad deliberandum, an liti cedere, an contendere velint, & ad proponendas suas exceptiones sive dilatorias sive peremptorias. Etsi enim plerique existiment, quod aliæ dilationes, quæ multiplices in causam venire possunt; veluti ad instrumenta exhibenda, ad testes producendum, & alia pleraque similia, non sint de substantia ordinis judiciarij, ideoque propter illas à judice vel omissas vel denegatas non inducatur actorum nullitas, sed duntaxat supersit remedium appellationis ab illarum vel expressa, vel tacitâ per processum ad ulteriora denegatione, aut nimis brevi illarum assignatione, sive pars dilationem petat, sive non, *c.* 1. *De dilat.* hæc tamen prima dilatio, quam jus tribuit & tempore definito circumscribit, est omninò necessaria, & de substantiali forma judicij; tunc saltem quando à parte citata formaliter petitur (ut contingit in hac causa) sic ut nec tacitè nec expressè negari, imò nimiùm restringi seu abbreviari non possit: idque non tantum in ordinarijs, sed etiam summarijs judicijs, ex aperta sententia Glossæ, *in d. Clem. sæpe, in verbo, litiscontestationem, & in c. uxor felicis* 17. *q.* 4. *in verb. imputet.* quam approbant Ioannes de Imola, *in d. c. sæpe nu.* 24. & Ioannes de Anania, *in c. Dilectus, De procuratoribus, num.* 2. qui dicit id communiter servari. Et quamvis Archidiaconus *in d. c. Vxor felicis.* de eo dubitare videatur, & cum eo quidam alij (quos refert Sebastianus Vantius *in d. tractat. De nullitat. tit. De null. sent. ex defectu processus, nu.* 42.) numero tamen pauciores, in hoc inclinent, ut nec ista deliberatoria dilatio sit de
8 forma & substantia judicij; † in eo tamen ad unum omnes conveniunt quòd judex denegando hanc dilationem, injustè agat, & petentem gravet; cui ob id ab hujusmodi rejectione tacita vel expressa permittunt ad superiorem appellare, *Vantius d. n.* 42. Atque ita in proposito cessante consideratione objectæ nullitatis, manet semper justitia appellationis, per quam talis cæca & tam præcipitanter lata sententia omninò rescindi debet. Ad quam justitiam appellationis avertendam nihil facit quod procurator appellati obliquè objicit per Appellantem non fuisse petitam hanc deliberatoriam dilationem; ex eo quod appellans ad causam citatus, ipse non comparuit, & ille qui nomine ipsius comparendo, hanc deliberatoriam dilationem petijt, non fuerit appellantis procurator, saltem tunc non constitit illum talem fuisse, aut mandatum ab appellante habuisse: nam hoc ex actis manifestum est dictum procuratorem nomine appellantis comparuisse, & hanc dilationem petijsse; constat quoque eidem procuratori sic comparenti exceptionem procuratoriam objectam non fuisse; imò ex adverso constat, quod pro tali non tantum per appellatum sed etiam per judicem admissus fuerit, per hoc quod petenti copiam summariæ petitionis, illa ei concessa sit. Cùm ergò sic in ea qualitate admissus fuerit, consequens quoque erat quod eo nomine petenti dilationem deliberatoriam, illa concedi debuerit. * Nam & procuratori etiam generali, non specialiter ad litem dato, petenti 9
hanc dilationem omninò concedenda est; & si judex illam deneget, permittitur procuratori, atque etiam domino litis, ab hujusmodi denegatione ad superiorem appellare; ut expressò jure cautum est, *in c. Dilectus de procurator.* De quo in proposito minus dubitandum, propter sequutam appellantis ratihabitionem, quam fecit statim pòstquam intellexit hoc decretum contra se latum fuisse: quæ ratihabitio supplet defectum mandati, si quis prius fuit, *l. Licet, de iudic. l.* 3. *§. fassus. ff. rem rat. hab.* etiam post latam sententiam, *gloss. in l. si mater. §. hoc iure, in verb. deducit, De except. rei iudic. & ibi Bart. Castr. & alij qui etiam in l. si tutor. C. in quib. caus. in integr. restit. non est nec, stephan. Aufrerius decis. Tholos.* 271. Quod tunc dubitationem non habet, quando procuratorio nomine cōparenti, per partē adversā non fuit objecta exceptio deficientis mandati: eo enim casu in culpa magis est pars adversa, quæ sic comparentem admittit, *Angelus in d. l. Licet, n.* 3. potissimùm in eo procuratore qui velut publicam personam sustinet, & ex decreto & constitutione Vniversitatis, officium procurationis pro quocumque ejus operam requirente exercet, & sic non improbabiliter pro alio comparet etiam sine mandato; quod plerumque primum exigere & proferre solent post propositam à parte adversa petitionem. Semel itaque admissum fuisse dictum procuratorem appellantis sufficit; eo enim ipso constitutus fuit, velut in quasi possessione procurationis, ut eleganter ex sententia Saliceti, *in l. Licet C. De procur.* deducit Marcus Antonius Natta *cons.* 142. *omisso multiloquio n.* 8. quæ quasi possessio transit in plenam & perfectam per sequentem ratihabitionem, *d. l. Licet, & ibi Gloss. & Doct.* Proinde nec attendi hîc debet quod alias adversus Reum non comparentem tanquam contumacem durius aliquid statui, imò contumax damno litis coerceri possit, *l. Contumacia, De re iud. l. Et post edictum §. fin. De iud.* † nam non potest dici contumax 10
qui per alium comparet, seu alium pro se comparentem etiam sine mandato habet, quamdiu ille exceptione non repellitur; cùm nihil intersit quis per se, an per alium facit, *c. Qui facit, De reg. iur. lib.* 6. & quod quisque per se potest, possit quoque per alium, *c. Potest quis De reg. iur. lib.* 6. Plusquam manifestum autem est in civili causa quemque & agere & defendere in judicio posse: ad voluntatem enim, non ad necessitatem pertinet, an quis per se an per alium judicio experiatur activè & passivè, *l.* 1. *§. usus, & ibi gloss ff. de procurat.*

† Quod maximè tam egregiè & notabili personæ, qualis est appellans permitti debuit: cum 11
egregijs personis multa concedantur, quæ vulgaribus denegata sunt, *l. Ad personas egregias, ff. de iureiur.* & inter alia hoc specialiter, quod quo casu ex jure propter singularem aliquam ratio-

rationem quis per procuratorem agere aut defendere non potest, possit tamen si egregia sit persona, *l. ult. C. De iniur.* Sed etsi nemo pro appellante comparuisset, aut dictus procurator pro eo comparens admissus non fuisset (prout in hac parte omninò admissus fuit) nihilo magis appellans posset
12 dici contumax: † nemo enim in contumacia constituitur per unicam citationem, sed opus est ut minimùm tribus, aut unà cum insertione peremptorij edicti pro tribus, *d. l. Et post edictum, cum quinque seq. gloss. in verb. tot scriptis in c. Honoratus* 74. *distinct.* quibus intervenientibus etsi ob contumaciam procedi possit adversus Reum per missionem in bona aut excommunicationem; non tamen ad condemnationem, *d. c. Quoniam frequenter. §. si autem super. l. Consentaneum, C. Quomodo & quando.* ut in specie cum hac de qua hîc agitur omninò simili, imò velut in individuo eadem de eo qui ad reddendas rationes administrationis judicio conventus contumax est, extat Imperatorum rescriptum, *in l. cum proponas. C. De bon. auth. iud. poss.* Quinimò adversus Reum etiam verè contumacem, in pœnam contumaciæ nihil statuere potest judex, nisi pro altera parte litigantium accusata, & per judicem declarata sit non comparentis contumacia, *Bar. in d. l. Consentaneum nu.* 18. quod in hac causa factum non esse satis constat ex lectione actorum.

13 Qua in parte nihil in contrarium facit quòd appellatus urgere videtur, in hac lite agi de pia causa; qualis est executio testamenti, præsertim quo pia legata continentur, *l. Si quis ad declinandum C. De Episc. & cleric.* quasi scilicet in eo genere causæ judici plus permittatur, & inter alia quod nemine etiam petente officium suum impertiri possit, & in causa summariè & de plano procedere, *And. Tiraquel. in tract. De pia causa privileg.* 152. *&* 157. nam ut hoc concedatur, hanc causam piam esse (quod tamen absolutè verum non est quoad obligationem quâ executor testamenti tenetur ad rationes reddendas) nihil tamen magis potuit vel debuit Dominus judex dicto appellanti seu pro eo comparenti procuratori hunc deliberandi terminum negare; multo minus contra non auditum stante pede præcipitanter sententiam condemnatoriam ferre. Etsi enim piæ causæ summariam habeant cognitionem; ita tamen summariæ non sunt, ut substantialia judicij in illis observari non debeant, *Bal. & alij in l. 1. solut. matr. Tiraq. d. privil.* 157. ut generaliter constitutum est in omnibus summarijs causis, *D. Clement. sæpè. §. non sic tamen.* inter quæ substantialia diximus esse hujus deliberatoriæ dilationis cùm petitur concessionem; & omnium judiciorum quantumvis privilegiatorum hæc est communis cum cæteris ordinarijs natura & conditio, quod nemo nisi auditus condemnari possit, *d. c. 1. De caus. poss. & propriet.* Quomodo autem Reus auditus dici potest in eo judicio, in quo inter petitionem Actoris & sententiam judicis nullum est temporis intervallum, & in quo Reo non indulgetur ut aliquid proponat, nec an proponere velit, requiritur? nimis properè processit Dominus judex, qui ad solam actionem propositam, causâ non cognitâ, sententiam dedit, *l. Nimis properè, quæ est 1. C. De exec. rei iudic.* per quam appellantem nec confessum, nec ullo genere probationis convictum condemnavit, *l. ult. C. De execut. rei iudicat.* In quo ut extrema est nullitas, ita quoque summa est iniquitas:
† sententia enim sine probationibus, etsi interdum nulla non sit, semper tamen iniqua est, *Bal. in d. l. Prælatam nu.* 5 *Philippus Decius cons.* 295. *in causa istorum, nu.* 2. quod in proposito ad justificandam dictam appellantis appellationem sufficit. Quod verum & manifestum esse animadvertens appellatus in eo tandem laborat, ut demonstret hoc decretum, à quo appellatum est, non esse sententiam, sed vel interlocutionem tantùm, à qua ut nec jure communi, *l. Ante, C. quor. appell. non recip.* ita nec per statuta appellare licet; vel solam monitionem, vim & effectum rei judicatæ non habentem, *l. 1. & 2. C. Comminat. epist. Epigram.* & quæ ex oppositione partis resolvitur in simplicem citationem. Verùm quod ad prius illud attinet, non potest pro interlocutione accipi, quod definitionem & decisionem totius causæ continet, & post quod non expectatur alia sententia definitiva, *gloss. in Clemen. 1. De sequestra poss. in verb. Definitiva. Alex. consil.* 72. *in causa & lite vertente, nu.* 1. *vol* 7. quæque condemnationem Rei vel ex forma verborum, vel in effectu continet. Iam verò res subjecta satis demonstrat, quòd in hac causa adversus Reum etiam post ordinariam & debitam ejus prosecutionem concessis inducijs deliberatorijs, lite contestatâ, & adhibitâ plena cognitione, alia sententia proferri non potuerit quàm quâ appellanti mandaretur rationes reddere administratæ executionis seu curationis: prout etiam appellatus apertè declaravit ad suum officium pertinere executores ultimarum voluntatum cogere ad redditionem rationum. Cùm itaque idem appellatus summariè proponendo suam actionem, aliud præsente dicto appellantis procuratore non petierit, nec ad aliud concluserit, quàm appellanti sub pœna præcipi, ut rationes redderet intra primam diem juridicam, & Dominus judex hujuscemodi petitioni se conformando, ita faciendum esse decreverit; non potest non dici sententiam definitivam pronuntiasse, peccantem nedum in forma, quia de scripti pronuntiatione lata non est, ut jus requirit, *l. 1. C. De sent. ex brevi. recit. c. ult. De re iudic. lib. 6.* etiam in summarijs causis, *d. Clement. sæpè, §. sententiam, Steph. Bertrand. d. consilio* 156. *sententia quam contra vol.* 4. sed & effectum condemnationis omninò continentem, post quam dictus appellatus, etiamsi decem annis litigasset aliam sententiam adversus appellantem nec petere nec expectare in hac causa debuisset aut potuisset, sed dumtaxat hujusmodi judicati seu condemnati executionem.

Et quamvis ex forma verborum præceptum 15
solvendi, quo Reo convento confitenti per judicem fit, non videatur propriè esse sententia, quia in confessum non datur judex judicandæ seu æstimandæ, sed exequendæ *l. Proinde §. Notandum ad. leg. Aquil.* cùm confessus pro judicato sit *l. 1. l. Iulianus, De confessis,* ut eo casu præceptum faciendi (quod accedit confessioni, in qua latet vis condemnationis) formam interlocutionis habere videatur, *Alex. cons.* 134. *super præmisso, nu.* 2. *vol.* 7. juris tamen potestate est sententia definitiva; quia damnationem seu damnationis declarationem continet *l. præses, C. De senten. gloss. in d. §. Notandum in verb. sed æsti-*

sed æstimanda. Petr. Anchar. cons. 234. *casus talis nu.*3. Sanè in non confessum (ut est in proposito) hujuscemodi præceptum, ut non est necessarium ad aliud; ita per se nihil aliud est nisi condemnatio & sententiæ definitivæ in aspectu plenissimam potestatem habet, quia litis decisivum est: proinde cessante hujus decreti præceptivi nullitate, rectè ab eo appellari potuit, imò appellari necessum fuit ad effectum impediendi, ne transiret in rem judicatam *l. ait prætor* §. *permittitur De minorib. Bal. cons.* 512. *factum tale est. vol.*5. ut generaliter ab omnibus etiam interlocutorijs sententijs vim sententiæ definitivæ habentibus, appellare licet, non tantùm ex juris communis dispositione *l.* 1. §. *quæsitum*, *De appellat. Bart. in l. ante. ff. De appellat. recip.* sed etiam per aperta verba dictorum statutorum *Articulo* 15. *sub tit. De off. & iurisd. Rectoris.* quæ vis rei judicatæ non tantùm est in dicto condemnatorio præcepto, sed etiam in dicta tacita denegatione petitæ dilationis deliberatoriæ per processum ad ulteriora. Quoad posterius quod hujusmodi præceptum pro monitione seu comminatione tantùm sit, & sic pro sententia non sit, nimiam habet
16 verborum & rei contorsionem. * Etsi enim judicis apud acta signata interlocutio, aut vivæ vocis extrajudicialis pronuntiatio de aliquo faciendo intra certum diem sub pœna, non sit sententia, sed dumtaxat pro comminatione, quæ rei judicatæ authoritatem non habet *l.* 1. *l. interlocutio C. commin. epist. Paulus Castr. consil.* 99. *quia per suprascriptos nu.* 1. *vol* 1. ut nihil necesse sit ab ea appellare, cùm nudâ oppositione, eius effectus vel impediatur vel suspendatur: præceptum tamen solvendi quod per judicem per modum decreti, & per causæ cognitionem judicialiter fit, etiam in summario judicio, non ante, sed post litis ingressum post propositam ab Actore actionem seu petitionem, Reo seu alio pro eo comparente, præsente, si non est inserta clausula justificatoria, *Stephanus Bertran. cons.* 28. *&* 61. *volum.* 1. *parte* 1. *& cons.* 6. *parte* 2. pro nuda monitione esse non potest, sed pro plena condemnatione, *Baldus ad Rubr. C. commina. epist. & ibi Ioann. Fabri, Castr. consil.* 113 *in causa, vol.* 1. ut etiam jussus judicis, qui per comminationem seu comminatoria verba, si fiat per formam decreti cognitionaliter in judicio, pro monitione non est, sed pro sententia *l. tutor qui repertorium* §. *si deponi D. De administra. tut.* Cùm igitur appellatus, apellante citato & pro eo procuratore in ordinario judicij die comparente & admisso, petitionem suam contra appellantem formaliter proposuerit ad finem decreti & condemnationis, præfatusque Dominus judex partibus altercantibus pro tribunali sedens dictæ petitioni se conformando, eidem petitioni per omnia conforme decretum tulerit; dubium non est quin per hoc condemnare, non monere, voluerit. Proinde nihil momenti habet quod ex parte appellati ulterius proponitur hoc decretum non fuisse appellanti insinuatum, ipsumque ob id ante illius insinuationem non fuisse eo constrictum; quasi appellans eo uti non potuerit; ut nec cogitur quamcunque impetratam citationem executioni mandare si nolit, *c. si autem. De rescrip.* & mandatam deserere possit per non comparitionem, patiendo id per judicem circumduci, *d. l. & post edictum.* §. 1. *D. De iudic.* imò etiam illius executione factâ, appellans potuerit hujuscemodi comminatorij præcepti effectum non appellando, sed comparendo & opponendo evitare, & efficere quod resolveretur in simplicem citationem: nam non potest id obtinere, ex quo, ut diximus, hoc decretum judicialiter Appellante per procuratorem suum præsente latum, vim sententiæ definitivæ habeat; quod ob id, appellatione non interpositâ, irrevocabiliter transisset in rem judicatam, etiamsi latum fuisset in plena appellantis absentia, hoc est, nec ipso nec alio ejus nomine præsente postquam personaliter ad causam citatus fuit. * Hæc enim sunt legis 17
aperta verba, *in l. Ab eo. C. Quomodo & quando iud.* quod *ab eo iudicato recedi non possit, quod absentibus & ignorantibus atque indefensis* (citatis tamen rectè interpretatur Baldus, *in d. l. Ab eo in princ.*) *prolatum est: si ubi primum cognoverunt, non ilico de statutis querelam detulerunt*; hoc est, ut interpretantur omnes, si ab eo non appellaverunt. Ita quod in proposito sufficiat hoc decretum ad notitiam Appellantis quoquo modo venisse, etiamsi pro parte Appellati ei id nuntiatum aut intimatum non sit: non enim exspectare debebat appellans donec appellatus id ei nuntiaret; qui id fortè facturus non erat, nisi post lapsum tempus, intra quod appellare oportuit: ad quod periculum evitandum, consultius fuit appellare; prout tertiâ die à lato hoc decreto per legitime constitutum procuratorem in præsentia D. Iudicis in scriptis appellauit; & judex ipse appellationem admisit, quam admissurus non fuisset, si hoc ubi vel ipse, vel ejus Assessor, quem pro admissione hujus appellationis consuluit, persuadere potuisset, hujusmodi decreti non habere vim sententię, illiusque revocandi potestatem eum habere, *Bald. cons.* 201. *Punctus vol.* 5. Poterat enim eo præsupposito, unico verbo effectum hujus appellationis eludere, declarando non esse decretum condemnatorium, sed tantùm comminationem seu monitionem resolubilem in simplicem citationem, reponendo appellantem adversus gravamen illatum per tacitam rejectionem petiti termini deliberatorij: id enim boni judicis officium est, frustratorijs frivolisque appellantium appellationibus minimè deferre, *c. Cum appelationibus De appellat. lib.* 6. & cùm justa est à decreto interlocutorio interposita appellatio, decretum potius revocare, & appellantem adversus illud reponere; cùm ejus faciendi potestatem à jure habeat, *l. Quod iussit De re iud.* Sed etsi hoc decretum pro comminatione aut monitorio præcepto resolubili in simplicem citationem per comparitionem & oppositionem partis accipi posset, prout non; nihilo magis sustineri posset; propter evidentem nullitatem aut saltem evidentem injustitiam hujusmodi asserti monitorij, sic præcisè sine clausulæ justificatoriæ adjectione factæ clausula justificatoria per hæc verba, *nisi causam &c.* vel *si senseris te gravatum compareas &c.* si in monitorio super eo quod parti aliquo modo potest esse præjudiciabile, aut eam quoquo modo gravare, non est inserta, non potest illud in citationem resolvi, nec aliquas vires habere; & ob id impunè ei non pareri, sed contemni potest, *Bart. & alij in l. De pupillo* §. *meminisse vbi eleganter distinguit Paul. De Cast. nu.* 5. *De ope. novi nunciat.*

nunciat. Bald. in l. Nec quicquam §. ubi decretum nu. 5. *verf. ista, Gloff. De offic. proconf. & ad Rubr. C. communat. epift. num.* 4. *steph. Bertrand. conf.* 156. *præcepta quæ vil.* 3. *parte.* 2. Cum igitur hoc sive decretum sive monitorium planè sit præcisum & executorium sine præcedente causæ cognitione, & sine clausula justificatoria: non potest non esse nullum, saltem non justum, ut & ab illo appellari, & de nullitate dici potuerit & possit. Per quæ sic latè deducta manifestè patet hoc decretum à quo appellatum est in primis esse nullum; ex eo quod sit latum sine debita causæ cognitione, deliberatione necessaria appellanti saltem tacitè denegatâ, eoque in suis defensionibus non audito, nullâ probatione testibus aut instrumentis superato, præpropera & præcipitatâ festinatione: & cessante hâc nullitate evidenter quoque injustum & iniquum; tum propter eandem nullitatem, tum quod Actore non probante, ut appellatus in hac causa nihil probavit, Reus absolvi debuerit; tum quod etiamsi appellatus aliquid probasset (prout non) justitia non patiebatur appellanti denegari petitam dilationem deliberatoriam; qui cur vel omnino non, vel saltem nondum ad reddendas rationes condemnari vel urgeri debuerit, allegarit, & probare poterat. Neque enim omnis dilatio culpam aut reprehensionem habet; nec omne quod differēdi causâ fit, moræ ad numerandum est, si optima ratione & non fraudandi causa simulatè fit, *l. Sciendum l. seq. D. De usuris*; ut in tantum virum quantus est appellans, nec frustrationis, nec fraudis suspicio facilè cadere potest.

Sic ergò constituta dictæ appellationis justitia ex duobus capitibus, nullitatis scilicet & injustitiæ, facilis est resolutio & decisio propositæ altercationis; an scilicet appellans rectè contendat ad litem in hac causa contestandam; & terminos probandi obtinendos? De lite contestanda dubium esse non
18 potest: † nam & in causa appellationis litis contestatio fieri debet, tunc cum utraque pars præsens est & simul causam prosequitur; potissimùm quando in prima instantia litis contestatio facta non est, *c. Per tuas & ibi DD. De appellat. Gloff. in l. ult. §. Illud & ibi Bart. C. De temp. appellat. Bellamera decif.* 697. *Guido Papæ decif.* 58. *Raphael Fulgof. conf.* 165. *In quæstione nu.* 3. prout in illa tanta actorum primæ instantiæ præcipitatione nulla facta fuit. Quod ipsum quoque observatur in causa nullitatis, tunc præsertim cum de nullitate & iniquitate sententiæ conjunctim agitur, *Baldus in d. §. illud nu.* 3. de quo in proposito minus dubitandum, ob id quod appellatus contra altercando sustineat articulum appellationis omittendum, & super principali negotio procedendum. De terminis probandi quoque non debet esse difficultas; ideo quod relevans omninò sit, quod appellans probare offert Dominum Iudicem commoto animo, prætermisso Assessoris sui judicio, hoc præcipitatum decretum tulisse:
19 † nam ad probandam judicis novercalem præcipitantiam, plurimùm facit probatio commoti, excandescentis, seu perturbati animi; neque enim constantis & recti Iudicis est, cujus animi motum vultus detegit, *l. Observandum De iudiciis*; nec reprehensione caret, si qui propter imperitiam Assessorem adjunctum habet, non exquisito illius judicio ad judicandum prorumpit; cùm Assessor consiliorum ut minimùm particeps esse debeat, *l.* 1. *Cod. De assessorib.* Vnde etiam est, quòd appellatus, animadvertens nimiam hanc D. Iudicis præcipitationem, evidentius probatum iri, si probaretur hæc consilij Assessoris omissa requisitio, positivè allegaverit, de consensu dicti Assessoris latum esse hoc decretum; ut meritò appellanti offerenti contrarium illius probare concedendi sint termini probandi.

Quod verò attinet ad altercationem quæ ex parte appellati movetur de cognitione principali causæ accommodanda, omisso articulo appellationis; ut scilicet appellans cogatur coram Dominis Iudicibus allegare causas seu rationes excusationis adversus petitionem appellati de reddendis rationibus, expedita quoque est illius decisio: nam nullo jure cogitur appellans ad lubitum aut petitionem appellati deserere articulum appellationis, nisi gravamine reparato. * Potest quidem appellans 20
hoc facere, solutis expensis appellationis; potest quoque Iudex consentiente vel etiam invito appellantem adversus illatum gravamen reponere, & sic appellantem compellere ad causæ principalis prosecutionem, cùm ab interlocutoria sententia appellatum est; sed ut appellans id facit non revocato decreto seu gravamine, per Iudicem à quo, nec per judicem ad quem, cogi potest, *c.* 1. §. *post hoc De appellat. lib.* 6. & ne quidem ad hoc, ut coram judice à quo appellatum existit, compareat ad docendum de gravamine; ut expresso jure cautum est, *in c. si à iudice De appell. lib.* 6. *c. Interposita §. ille Cum cessante De appellat. & utrobique Gloff* præsertim tunc cum causa coram superiore judice introducta est, & super ea coram appellationis judice procedi cœptum, *Gloff. in V. comminando, in d. cap. Cum cessante.* Oportet itaque gravamen, propter quod appellatum est omnibus modis revocari, & minimè suspendi, nec eo prætermisso ad causam principalem procedi tunc, cùm ab interlocutoria sententia appellatum est: de quo hîc non potest esse quæstio; quia non tantum à gravamine incidenti, hoc est, denegatione termini deliberatorij, sed conjunctim etiam à sententia definitiva seu decreto vim definitivæ habente, uti superius deduximus, appellatum est: quo casu ut Iudex à quo provocatum est non posset, etiamsi vellet, suam sententiam seu decretum revocare, *l. Iudex posteaquam De re iud.* quia officio suo functus est; ita nec appellans cogi potest ut ab appellatione ab illa interposita recedat, & causam principalem prosequatur; quia alia causa principalis non est. Non negamus quin alia instantia appellatus posset formalius & rectius procedere, & appellantem super administratione sua ad rationes reddendas convenire; sed per hoc non debet evadere necessitatem hujus judicij appellatorij, saltem non aliter, quàm consentiendo in cassationem & annullationem dicti decreti, à quo appellans appellauit, refusis expensis tam primæ, quàm hujus secundæ instantiæ. Quæ omnia latius deduximus ob id quod singula ex solo animi motu seu conscientiæ capacitate nec satis percipi nec intelligi possint; & quod plerumque quæ ex superficiali rei tractatione seu inspectione assumuntur, fallacia sint, & à vero juris

juris tramite abducant. Consultius longè fecisset Dominus Iudex si appellanti inducias deliberatorias, saltem ad primam diem, uti petebatur, indulsisset, ad dictarum rationum redditionem accelerandam; quàm ijs tacitè denegatis præcipitanter appellantem ad id pœnaliter condemnando (quod in magno viro qualis est appellans sugillationis & notæ alicujus speciem habet) appellantem conjecerit in necessitatem & querelæ ob nullitatem, & appellationis propter evidentē injustitiā, sic differendo easdem rationes ad plures menses. Finem igitur faciendo existimamus per Dominos Iudices motam hanc altercationem in utroque articulo, tam de lite contestanda & terminis probandi concedendis, quàm de articulo appellationis non suspendendo, & non procedendo in negotio seu causa principali (quæ nulla est, alia tamen per novam instantiam esse potest) decidendam esse secundùm petitionem Appellantis: nisi Domini Iudices officium suum latius extra altercationem partium porrigendo malint causam & articulum appellationis definire; judicando malè judicatum, & benè appellatum; ad hoc enim satis videtur hæc causa, etiam in statu in quo nunc est, instructa; præsertim propter subterfugia appellati, & tam evidentem præcipitationem, qua hoc decretum per Dominum Iudicem latum est, nullâ deliberatione appellanti permissâ, sibi defendendi potestate factâ; & id quidem cum condemnatione expensarum tam primæ quam hujus secundæ instantiæ.

Vt lite pendente.

SVMMARIVM.

Attentatorum judicium,

1. *Attentandum non esse lite pendente.*
2. *Attentatorum judicium suspendit causam principalem.*
3. *Spoliatus restituendus antequam respondere cogatur.*
4. *Attentatorum privilegium privilegiatum.*
5.9. *Attentata revocanda etiam pro eo qui in principali malam causam habet.*
6. *Causam amittit qui de eadem re adversarium ad plures judices trahit.*
7. *Attentatorum judicium quandocunque ante conclusionem in causa interdum etiam post illam proponi potest.*
8. *Attentatorum judicio agenti non potest objici exceptio deficientis juris.*
10. *Criminalis causa incidens suspendit civilem.*

CONSILIVM XCI

1 APERTA est juris prohibitiva regula, † lite pendente nihil attentari, nihil innovari posse in præiudicium litis pendentis, † *Vt lite pendente, per totum*: cuius prohibitionis potestas tam præcisa est, ut judex implorato ejus officio super revocatione attentatorum & innovatorum, non possit in causa principali procedere, nisi in primis & ante omnia attentata revocet & annullet; usque adeo ut injustitiam facere dicatur parti petenti revocationem attentatorum, si ante omnia illa non revocet: *

2 sic quod judicium attentatorum inceptum sit omnino suspensivum causæ principalis, *Ioan. And. in c. Non solum De appel lib. 6. Ioan. Monach. in c. Cupientes §. penult. in fine De elect. lib. 6. Matth. De Afflictis decis. 18. nu. 5.* & ita quidem ut in cujus præjudicium attentatum & innovatum est, non cogatur adversario suo attentanti & innovanti in judicio respondere, nisi attentatis & innovatis sublatis, *l. Si quis ad se fundū. C. Ad leg. Iul. De vi Rober. Maranta De ord. judic. parte 4. dist. 6. nu. 33.* * Ad exemplum & 3
imitationem exceptionis spolij, quâ objectâ spoliatus ante plenam restitutionem respondere non cogitur, *c. Super spoliatione, De ordin. cognit. c. Solicita c. Conquærente De restitut. spoliat.* * Quo quidem privi- 4
legio seu exceptione spolij, magis privilegiatum est remedium attentatorum; quorum propositioni neque exceptio excommunicationis, neque defectus tituli seu juris objici potest, sufficiente nimirum probatione status causæ seu litispendentiæ *Oldradus consilio 199. Pro fundamento, Rota decis. 2. De restitut, spol. aliàs est 14. Fuit dubitatum utrum nu. 3. in novis, Mathæus Matthesilanus sing. 29. nota quod appellans in addit. n. 10.* * Sic & usq; adeo ut etiāsi cōstaret 5
eum qui attentatorum revocationem petit in principali causa fundatum non esse, nihilominus attentata ante definitivæ sententiæ pronunciationem, revocanda essent, saltem pro forma, *Alex cons. 99. Visis processibus n. 9. & 10. vol. 5. & eo loco in addit. Carolus Molin. in verb. constat.* Cum itaq; ex actis manifestū sit D. Ioannem Molineum Actorem hujus causæ in præjudicium hujus litis attentasse, & quæ in hac causa in quæstionem deducta sunt de falsitate exhibiti cujusdam instrumenti, de perjurio & calumnijs, quæ idem Actor D. Marco Sterck Reo objicit, in alia lite coram Magnifico Domino Rectore Vniversitatis Lovaniensis ad eundem finem quoque deduxisse, & adhibitâ cognitione eidem Reo remedium hoc attentatorum & innovatorum literis oportunis desuper confectis, decretum & permissum esse; & præterea alio speciali decreto ordinatum, ut Actor articulis justificatorijs hujusmodi attentatorum respondere debeat; consequens est suspendendam cognitionem causæ principalis, nec in ea procedi posse ad sententiæ definitivæ pronunciationem; ante & priusquam de hujusmodi attentatis plenissimè cognitum & specialiter judicatum sit, *l. Quoties. & ibi DD. C. De iudic. c. Exhibita De iudic. c. Cum dilectus De ord. cognit.* Etsi enim Reus satis confidat bono suo juri in principali negotio, ideoque & illius aleam tutò subire possit; id tamen suæ existimationi & causæ consultum esse non putat, ut Actori homini injurioso permittatur libera facultas in nomen & existimationem Rei, sine ullo juris fundamento, libero quò velit pede grassari, eumdemque Reum de ijsdem delictis apud diversos Iudices Reum facere, & utrobique contendere propter illa Reum esse privatum seu privandum omnibus suis beneficijs, atque adeo etiam super controverso Decanatu perpetuum silentium ei imponendum: eo nimirùm studio ut occasionem quærat quovis modo licito aut illicito in altero judicio perveniendi ad aliquam sententiam, quæ huic liti præjudicium faciat; * quod jus non patitur, potissimùm per plura instituta judicia, plu- 6
ribus in locis, eodem tempore; imo generaliter id prohibet, *c. Ex parte 2. De rescript.* sub pœna amissionis causæ, atque adeo etiam juris, *c. Dispendia De rescript.*

rescript. lib. 6. & ibi DD. l. Nulli & ibi DD. C. De iudic. Ita ut venerabiles Domini Assessores nihil conturbari debeant ex importunitate Actoris, ficto aut suspecto ejus morbo, neque ejus ejulationibus aut lachrymis, quæ crocodoli & porcinæ sunt moveri; cùm juris rigor, imò æquitas hunc ordinem cognitionis præscribat, *Afflict. d. decis.* 18. *nu.* 3. nec eum sine evidente nullitate perturbari patiatur, *l. Prolatam C. De sent. & interloc. omnium iud.* A cujus ordinis observatione liberare non potest status causæ, quasi illa jam ad finem & ad calculum sententiæ tendat; ideoque simul & semel de attentatis &
7 principali causa jus dici possit: † nam remedium attentatorum semper salvum est, & proponi potest etiam cum privilegio suspensivo causæ principalis, quamdiu in causa non est conclusum, *Rota decis.* 6. *sub tit. ut lite pendente, aliàs* 518. *in antiq.* imo etiam post conclusionem in causa, tunc & quando in eadem causa aliquid attentatum & innovatum & post conclusionem causæ, *Matth. De Afflict. decis.* 352. *Quidam Curbuerrix nu.* 3. Ita quòd cùm in hac causa principali nondum conclusum sit, & ut per decretum in ea novissimè latum quoquo modo conclusum dici posset, prædicta attentata & innovata postea emerserint; dubitandum non sit, quin prædictus ordo juris omnino observandus sit, nec quicquam adversus Reum in principali causa pronunciandum, etiamsi per Actorum lectionem D. Iudex informari posset, quod Reus in principali destitue-
8 retur jure; * quia agenti remedio attentatorum, non potest, obijci aut obstare notorius defectus juris. *Afflict. d. decis.* 352. *nu.* 4. & 5. & quamdiu pendet causa (quod est quamdiu sententia definitiva pronunciata non est) non potest dici constare notoriè de jure etiamsi jus causæ esset contra illum, contra quem fuit attentatum, *alexan. d. consil.* 99.
9 *nu.* 9. & 10. † Et sic præsupposito quod attentans in principali victurus sit; semper saltem pro forma debent revocari attentata, priusquam perveniri possit ad sententiam definitivam: ante quam omnia attentata non tantum per judicem revocata, sed etiam per attentantem effectualiter repurgata esse debent; & hanc esse judiciorum praxim tradit Carolus Molinæus, *ad d. cons. Alex.* 99. *ad verb. constat.* Quæ omnia plurimùm adjuvantur & intenduntur per aliam considerationem, quæ in hanc quoque causam incurrit; quod scilicet Actor dicta crimina Reo in hac causa objiciendo, & pro eorum persecutione se inscribendo, hoc effecerit, ut civili huic quæstioni de decanatu, sic inciderit quæstio & causa criminali; † quâ incidente, tunc
10 potissimùm quando criminis quæstio contingit principalem, aut unum aliquem ex præcipuis articulum, suspenditur causa civilis, & imprimis & ante omnia cognoscendum est de incidente hujusmodi causa criminali, *l. penult. & ult. C. De ordin. cognit. Afflict. decis.* 229. *Sæpè & sæpius.* Et hoc est quod dicit Baldus, *in l. ult. C. De fide instrum.* quod non possit expediri causa civilis, pendente accusatione falsi vel perjurij contra testes. Ita quod rectè pro parte Rei in hac causa principali proposita sit altercatio de suspendenda cognitione causæ principalis, cum propter supradictum beneficium attentatorum, tum per incidentem quæstionem criminis per Actorem injectam.

Vt lite pendente nihil innovetur.

SVMMARIVM.

Attentatorum remedium etiam contra tertium.

1. *Citatio litispendentiam quatenus inducat.*
2. *Litigiosi vitium unde inducatur.*
3. *Attentatorum remedium etiam adversus tertium competit.*
4. 6. *Attentata quæ censeantur.*
5. *Hæres in possessionem mittendus & retinendus.*
7. *Lite pendente super beneficio, resignatio & permutatio prohibita est.*
8. *Attentatum per eum qui non pendente iudicio ius haberet, revocari potest.*
9. *Beneficia quis conferat.*
10. *Conferendi beneficij ius sine approbatione Papæ aut Episcopi reservari nequit.*
11. *Ius patronatus ad hæredes etiam extr...eos transit.*
12. *Constitutio Principis sæcularis prohibens, ne bona immobilia acquirantur Ecclesijs vel religiosis locis, an valeat.*
13. *Statuta ne religiosi succedant parentibus, an valeant.*
14. *Ius ex tempore variat.*
15. *Constitutiones novæ ex quo tempore ligent.*
16. *Princeps suis contractibus ligatur.*
17. *Suspendere & tollere differunt.*
18. *Attentata revocanda.*

CONSILIVM XCII.

IN causa attentatorum pro parte curatorum prolium Rochi vander Smissen Impetrantium, contra Petrum Andries, & Dominum Michaelem Godevaerts Opponentes proposita, sequendo doctrinam à Ioanne Imolensi traditam, *in Clem.* 2. *nu.* 2. *Vt lite pendente &c.* in materia revocationis attentatorum ex regula, *ut lite pendente nihil innovetur*, de duobus tantùm quæremus; an scilicet lis aliqua inter dictas partes pependerit; & an aliquid indebitè innovatum sit: hæc enim duo causam revocandi, quæcumque lite pendente innovata sunt, continent. De primo quoad Petrum Andries, nihil dubitandum est; quod ex actis causæ principalis apertissimè constet, adversus eum ex parte dictorum curatorum institutum fuisse judicium possessorium *retinendæ* seu manutenentiæ, non tantùm citatione interpositâ, & ad notitiam partis introductâ, † quæ in hoc articu- 1
lo sufficeret ad litispendentiam introducendam, *d. Clem.* 2. *& ibi Imola, Cardin. Zabarel. cons.* 10. *nu.* 1. *&* 2. verùm etiam litis contestatione factâ; * quo 2
casu ad quoscumque similes juris effectus lis pendere dicitur; veluti ad vitium litigiosi inducendum, & rei litigiosæ alienationem inhibendam, *l.* 1. §. *fin. De litigios. l.* 2. *C. eod. & in Authen. eo tit.* cùm factum, de quo velut attentato revocando quæritur, postea intervenerit lite illâ sic pendente. Cæterùm an idem quoad dictum Dominum Michaelem dici possit, justiorem habet dubitationem; quod adversus eum nulla prorsus lis ex parte dictorum curatorum fuerit instituta tempore quo innovatum seu attentatum dicitur. Sed hærendum in eo non est; * quia remedium revocationis attentatorum competit etiam adversus tertium, 3
qui

qui ipse propriè non attentavit aut spoliavit, sed in re attentata successit, *Phil. Decius in c. Bone memoria nu. 7. De apellat.* ac multò magis adversus eum, cum quo pars litigans & innovans attentatum exercet, & ei, qui attentat vel causam vel auxilium præbet. Docet enim Felinus, *in c. Cum super nu. 18. De sent. & re iudic.* quod quamvis attentata per tertium lite pendente non revocentur summariè per viam attentati, sed ordine juris servato, novâ lite propositâ, *Thom. Festoli dubio Rota 19.* revocantur tamen summariè per viam attentati, si tertius una cum parte quæ in lite est innovavit; quasi per solam partem fuisset intentatum. Quare cum attentatum de quo quæritur lite principali pendente exercitum sit per dictum Petrum, ejusque attentati utilitatem & commodum sibi vindicet, ac per illud dictis curatoribus molestus esse pergat Dominus Michael, nihil dubitandum quin etiam quoad eum lite pendente attentatum sit; & adversus eum attentati revocatio institui potuerit etiam summariè implorato Iudicis officio, *Rota d. decis 6. aliàs est. 518. nota quod attentata in antiq. Cassad. decis. 3. De restitut. spoliat. nu. 6.* multò magis per viam ordinariam novo judicio instituto; prout in hac causa attentatorum factum est. De secundo perinde quoquè non admodum dubitandum: est enim ejus generis factum, de quo revocando & annullando contendunt impetrantes, ut directè tendat in præjudicium litis institutæ; hoc est continet longè majorem turbationem possessionis, cujus retinendi nomine lis principalis fuit instituta, quàm factum cæsarum arborum, quod principali liti occasionem dedisse dicitur. † Contendunt
4 enim impetrantes in principali causa injustè se turbatos per dictum Petrum in possessione villæ, quam ex successione testamentaria Domini & Magistri Ioannis Versluys obtinuerunt; cujus possessionis exercitæ multa admodum exempla & modos deduxerunt, cùm sufficere potuisset deduxisse & probasse solam attentationem, non probatâ possessione, in qua attentatum fuit; præsertim cùm de jure impetrantium non tantùm apparenter (quod solet sufficere in attentati causa, *Innoc. in c. Constitutus De filijs presbyter. Rota decis. 2. aliàs est 55. ad instantiam. tit. De litiscont. stat. in novis. & decis. 7. aliàs est 505. Nota ad instantiam. tit. Vt lite pendente in antiq.*) sed & sufficienter constet per exhibitionem testamenti dicti quondam Domini & Magistri Ioannis, non vitiati, non cancellati, neque ex aliqua sui parte vitio aliquo visibili suspecti: * sic ut virtute ejusdem in possessionem illius
5 villæ quam totâ vita possedisse dicitur Dominus Ioannes, per Iudicem etiam nunc mitti deberent impetrantes, si missi non essent, *l. fin. C. De edicto Divi Hadriani tollen.* multò igitur magis in eadem retineri, quando eam pacificè nacti sunt, *l. Invitus. §. cui damus. De reg. iur. l. Per retentionem C. De usuris.* Est namque novæ constitutionis, *d. l. fin. & ibi Alberic.* beneficium, non tantùm acquirendæ possessionis, sed etiam retinendæ; ut & bonorum possessio, *l. 3. §. bonorum De bonor. poss.* facilius enim, inquit in hoc articulo Baldus, *in d. l. fin.* confirmatur & retinetur possessio, quàm de novo acquiritur; maximè cùm ex adverso ex scripturis Opponentium nihil omninò constet de eorum jure vel possessione, in cujus continuationem posset dici Petrus fecisse, quod nunc velut attentatum in præjudicium litispendentiæ revocari & annullari petitur. † Attentatum autem hoc est, quod 6
interea quàm in contentione retinendæ possessionis sunt Impetrantes adversus Petrum, idem Petrus præsumpserit donare vel conferre Domino Michaeli Capellaniam, seu jus celebrandi Missas in Ecclesia de Wilrick, quod ex testamento Henrici Paridoens originem trahere contendunt Opponentes, & virtute illius ad fundationem dictarum missarum, villam contentiosam pertinere; quod quidem directè tendit in præjudicium litis institutæ; quia alium adversarium supponit, præfatum scilicet D. Michaelem, qui sine hac Petri collatione, nullum jus adversus Impetrantes prætendere posset. † Et ideò quemadmodum lite super beneficio institutâ, non est permissum alterutri, sine 7
Papæ licentia beneficium permutare aut resignare; nec altero ex litigantibus decedente, alter ad dignitatem eligi potest lite adversus superstitem nondum finitâ, *c. 1. & 2. Vt lite pendente lib. 6.* & si de facto fiat, per viam attentati revocatur electio, permutatio, seu resignatio, *Innoc. in c. Cum M. De constit. Rota decis. 3. aliàs est 400. nota si lite, sub tit. Vt lite pendente in antiquis:* ita, quoque in re subjecta revocanda est hæc collatio; eoque magis quòd etjam judicij naturam & formam alteret; cùm alia sit causa, ex qua Petrus homo laicus beneficiorum seu jurium Ecclesiasticorum incapax cum Impetrantibus in principali causa contendit; alia, ex qua Dominus Michael. Augetur hujus præjudicij ex hoc attentato modus, quod Petro perseverante in causa principali, propter hanc collationem dictus Dominus Michael novum judicium interdicti retinendæ ex vitiosa hac possessione, dictà lite principali pendente, clam acquisita, adversus Impetrantes intentaverit, & Impetrantes eo commento in plures adversarios distringantur. Quæ quidem longè probabiliora erunt, si in conditionem & jus dictæ collationis ac Capellaniæ seu fundationis missarum, ac Collatoris qualitatem inquiratur. † Etsi enim ea indagatio ad hoc at- 8
tentatorum judicium non sit necessaria, possitque alioqui tanquam attentatum revocari quod factum est lite pendente ab eo qui non pendente judicio, faciendi jus haberet, *Imol. in d. clem. 2. Vt lite pendente,* & hæc investigatio proprietatis causam magis concernat; aperit tamen & evidentius demonstrat dicti Petri machinationem & verum attentandi studium.

Occurrunt autem causæ multæ, ex quibus manifestissimè deprehenditur Petrum jus conferendi non habuisse, ne quidam nullâ lite instituta; quas summatim percurremus. † Primò quòd nihil sit 9
quod conferatur, *per not. in c. Ad audientiam De Eccles. ædific. Cardinal. Zabarella in repet. clem. literas De rescript.* testamento enim Henrici Paridoens materia seu causa beneficij præberi potuit; sed non beneficium Ecclesiasticum erigi: quia id solius Papæ aut Episcopi est; cùm ante Episcopi approbationem non possit dici Capellania seu beneficium Ecclesiasticum, *c. Nemo c. Nullus De consecrat distinct. 1.* ita quod in hac re non sufficiat testatoris bona ad fundationem relinquentis sola voluntas & dispositio,

10 sitio, *Felin. in c. Ex parte 2. nu. 2. De rescript.* * Secundò, quia ut dici posset hujusmodi dispositio rei in perpetuum relictæ pro celebrandis missis beneficium seu pia quædam donatio, *Lud. Rom. in auth. Similiter. in princ. C. Ad legem Falcid.* ejus tamen collatio deberet esse Episcopi seu ordinarij Ecclesiastici, non hæredis testatoris aut alterius; etiamsi testator ut jus conferendi testamento suo alicui reliquerit: ad hoc enim ut jus conferendi seu patronatus acquiratur, Episcopi approbatione opus est, *c. Significatum, De præben. c. significavit. De testib.* ac demùm per Episcopi approbationem transit jus patronatus ad hæredem, *c. filys c. considerandum XVI. q. 7. Calderin. consilio 5 de iure patron.* unde cùm nulla Episcopi approbatio hîc intervenerit, nemo est, qui vel ex consanguinitate dicti Henrici, vel præfati Domini & Magistri Ioan-
11 nis, jus conferendi sibi usurpare possit. * Tertiò sublato defectu approbationis Episcopi pertineret jus conferendi ad hæredes dicti domini & Magistri Ioannis, & aliorum qui sunt de nomine Versluys; prout testamento dicti Domini Henrici expressè cavetur: ac nusquam constat Petrum inter eos esse; cùm ex adverso constet testamento dicti Domini & Magistri Ioannis, proles dicti Rochi hæredes esse institutos: jus enim patronatus etiam ad extraneos hæredes transmitti potest, *Calder. conf. 2. de iure patron. Pet. de anch. conf. 81. Prima facie nu. 1.* † Quartò, quod relictum dictę
12 villæ ad dictam capellaniam seu fundationem videatur ipso jure nullum ex constitutione illa Caroli V. Imperatoris, quâ in additione jucundi sui in Ducatum Brabantiæ introitus anno 1515. denuo specialiter confirmata in anno 1520. prohibuit bona immobilia locis religiosis acquiri, seu ad fundationes Ecclesiasticas relinqui. De cujus quidem constitutionis validitate etsi dubitent Opponentes; quasi sit contra Ecclesiasticam libertatem, ideoque nulla, *Auth. cassa C. De sacros. Eccles.* dubitationem tamen removet hodierni temporis usus & praxis. Nam præterquam quod periculo plenum sit de Principis placito disputare, *l. disputare C. De crim. sacrilegijs* receptum est hujusmodi laicorum & præsertim Principum statuta & consuetudines tamquam fundatas in bono publico pro temporis ratione esse tolerandas, & libertati Ecclesiasticæ minimè contrarias judicandas. Dissimulari quidem non potest, Bartolum, ejusque sequaces in ea sententia esse ut existiment, hujusmodi statuta, quibus in Ecclesiam prohibentur alienari bona immobilia ipso jure esse nulla *in Authen. Cassa & in l. fin. C. De sacros. Eccles. in l. Filiusfamilias §. divi De legat. 1.* sed in alia sententia sunt admodum multi; veluti Iacobus Butrigarius *in d. Auth. Cassa*, Baldus *in c. Clerici nu. 2. De iud. c. & in c. Quæ in Ecclesiarum col. De constit.* Franciscus Curtius senior, *conf. 17. nu 8.* Iason, *in d. §. divi Lectura. 1.* & ante hos Signorolus des Hemodeis, *consil 21. Statuto civitatis Mediolan.* à Baldo relatus *in d. c. Clerici*, nec non Petrus Belluga, *in speculo Principum. tit. de amortificationibus §. 1. nu. 21.* unica ferè hâc ratione, favore scilicet publici & communis boni ac subditorum, ut eis salua sint immobilia ac territoria conserventur & publicæ functiones sustineantur: sic ut Respublica, quæ Ecclesiæ comparatur, *l. fin. C. De sacros. eccles.* non minus sit defendenda in juribus suis, quàm Ecclesia, *Bald. in d. c. Clerici.* 13

Quâ etiam ratione Barth. Chassaneus, *in d. c. in consuet. Burgund. tit. de success. §. 14. in fine rubr. 7.* defendit statuta & consuetudines locorum, ne religiosi succedant parentibus aut cognatis: nihil enim (inquit) Ecclesiæ hic aufertur, sed eidem non defertur; & potest Princeps statuere super jure quærendo Ecclesiæ, non super jure quæsito; quamvis tamen in hoc articulo alibi aliter sensisse videatur, *ad consuet. Burg. tit. de. mainsmortes §. 10. nu. 50. rubr. 2.* † Et sanè cum jus 14
ex tempore, & circumstantijs emergentibus variari ac mutari possit; & iniquum esse incipiat, quod aliquando æquum fuit visum, & econtrà, *l. 2. §. seu quia divina. C. De veteri iure enucl. Auth De nuptijs post princ. collat. 4.* dici potest iniquum non esse, si constitutio de non acquirendis bonis immobilibus, quæ stante paupertate Ecclesiarum & locorum religiosorum juri aduersari Bartolo & alijs videbatur, nunc ad istum modum adauctis eorum facultatibus, in usum introducatur, ne luxuriandi lasciviendique causa detur, & laicis omnis potestas paulatim detrahatur; ut sic cessante causa acquisitionis, esset ipsa acquisitio. Vnde Hieronymus, *ad Nepotianum*, cùm suo tempore similis lex lata esset, quæ postea Constantini lege sublata fuit, *in l. 1. C. De sacros. eccles.* legem velut iniquam reprehendere noluit, sed tantum id incuruisse statum Ecclesiasticum doluit.

Iustior est alia objectio, quòd Henricus Paridoens sit testatus anno 1514. & mortuus anno 1518. quodque constitutio anni decimi quinti suspensa fuit usque ad annum vicesimum; & sic Henricus neque testando in legem, quæ nondum lata erat peccasse, neque morte suâ testamentum serius confirmasse videatur: † sed cùm constitutiones no- 15
væ statim ligent ab earum publicatione, saltem intra duos menses *in Auth. ut factæ novæ constitut. collat. 5.* dicendum videtur, virtute testamenti prædicti, quamvis conditi ante constitutionem, nulla bona immobilia ad Ecclesiam pervenire potuisse: inspicimus enim magis tempus mortis testatoris & aditionis quoad acquisitionem; quia nimirum tunc testamentum effectum nancissitur, defertur hæreditas, *l. Si alienum. §. in extraneis De hær. instit.* ac legata cedunt, *l. unica §. in novissimo C. De caduc. tollen.* Neque quicquam facit subsequens anni vicesimi confirmatio, & interveniens, atque anno 16
decimo octavo adhuc stans suspensio: * nam præter id, quod Advocatus Impetrantium adversus eam suspensionem objicit de defectu potestatis Principis in suspendendo eo statuto, quod Procerum & totius patriæ conventione juratâ constitutũ & receptũ fuit, cum Princeps suis contractibus ligetur nec eis derogare possit, *l. Digna vox C. De legib. c. 1. & ibi Decius De probat. Bald in l. Quis se patris C. Vnde liberi, Doct. in c. Novit. De iud.* ut in simili tradunt de adempta facultate Pontifici derogandi concordatis Germanicæ aut alij nationi concessis, *Cassador. decis. 1. de pact. pet. Rebuff. ad concord. in præfat. rubric. de collat § monemus in V. privilegium:* * dici etiam potest, hujusmodi suspensio- 17
nem à derogatione longè distare, cùm aliud sit suspen-

ſuſpendere, aliud tollere: ſuſpenſio enim rem ipſam relinquit; unde quemadmodum interdicto Eccleſiaſtico poſito appellatio non eſt permiſſa, ita quoque nec eo ſuſpenſo, *Bald. Ang. & Imola in l. Illa institutio §. is qui apud De hared. instit.* Quo fit, ut vis ſuſpenſionis ab eventu dependeat, ut ſi prohibitio, quæ ſuſpenſa fuit, poſtea annulletur, illius retrò judicetur nullus fuiſſe effectus, & efficacia intelligantur, quæcumque in contrarium acta ſunt; ſin confirmatio accedat, rata ſit prohibitio, irritis manentibus quæ interim in contrarium acta ſunt. Confirmatio itaque ſubſequens, cùm non poſſit operari confirmati diminutionem, utpote inducta ad illius augmentum, *l. Si quis ita legaverit. De auro & argento legato.* nihil facit, quò magis bona interim Eccleſiæ utiliter relicta dici debeant, præſertim quia ſuſpenſio illa ad Eccleſiaſticorum requiſitionem, ut de gravaminibus interea Principem & Status inſtruerent, facta fuerit, & in eorum velut contumaciam, quod medio tempore de ſuo intereſſe non docuerint, fuerit ſublata: qui proinde fructum ex ſua contumacia & negligentia facere non debuerunt, *l. Nonfraudentur § fin. l. In condemnatione § pen. l. Factum l. quod quis De R. I.* Poſtremò hæc Petri collatio arguit eum nihil juris ad villam habere, cùm non poſſit eſſe Collatoris, & ejus cui confertur, *l. Si ut certo §. Si duobus D. commodati l. Hareditate §. pater. De Caſtren. peculio*: arguit quoque malam ejuſdem Petri cauſam in principali lite, ubi de poſſeſſione juris conferendi nulla eſt diſceptatio, ſed ipſius fundi, cujus arbores exſcindere præſumpſit; quarum exſcindendarum, virtute dictæ collationis, nullam haberet facultatem.
18 † Et ſi de poſſeſſione conferendi pro parte Petri fuiſſet quæſtio, quia notoriè conſtat ex actis, illum ante hanc per viam attentati factam collationem, numquam fuiſſe in poſſeſſione præſentandi ſeu conferendi, caſſari omninò deberet tamquam attentatum, *Alex. conſ. 75. Viſis ponderatis nu. 46. alias n. 6. vol. 4.* Quare arbitramur officium Dominorum eſſe, ut hanc dicti Petri collationem ſeu donationem, tamquam attentatam in præjudicium litiſpendentiæ, ante omnia revocent & caſſent; & Opponentes juxta traditionem Hoſtienſis, *in Summa Vt lite pendente in fine*, in expenſis condemnent.

De confeſſis.

SVMMARIVM.

Confeſſionis revocatio.

1. *Confeſſio procuratoris quando revocari poſſit.*
2. *Confeſſio deliberata an revocari poſſit.*
3. *Confeſſio geminata non revocatur.*
4. *Confeſſio acceptata non poteſt revocari.*
5. *Pertinentiarum nomine quid contineatur.*
6. *Clauſulæ ſalutaris in libello poteſtas.*
7. *Conſignatio ſine oblatione nihil operatur.*
8. *Reditus annuus legatus an ſit perpetuus & irredimibilis* / *Cõſuetudo Lovã. ut omnis redimibilis reditus cẽſeatur, niſi ex literis conſtitutionis pateat eſſe irredimibilem.*
9. *Reditus ſuper fundo relictus in cauſam piam inducit hypothecam.*

CONSILIVM XCIII.

DVo ſunt, de quibus quæritur in cauſa Magiſtrorum menſæ ſancti Spiritus in Thielt S. Mariæ Actorum, contra Georgium Paſteels ejuſque conſortes Reos. Prius, an reditum unius modij ſiliginis Rei debeant? Alterum, an idem reditus ſit redimibilis? Sed ea deprehenditur Actorum & juris veritas, quod verè debeatur à Reis, nec ſit redemptioni ſubjectus. Quod attinet ad prius parum laborandum eſt: etenim extat Reorum aperta minimeque ambigua confeſſio. Etſi enim primum reſpondendo, dixerint ſe non eſſe obligatos ad hujus reditus ſolutionem, & id quod ſolverunt indebitè ſolutum eſſe; poſtea tamen ad exactioris reſponſionis petitionem reſponderunt ſe credere quintam & ſextam poſitiones articulorum partis agentis; quibus continetur, quod Rei hujus cauſæ ſint hæredes, & ſucceſſores eorum, qui in exhibitis per agentes dictæ menſæ regiſtris annotantur, ſolviſſe hunc reditum; & quod Rei eumdem reditum pluribus annis etiam diverſis partibus ſolverunt; & ſic menſa ſit in quieta poſſeſſione percipiendi eumdem reditum. Cujus quidem confeſſionis vim & effectum agnoſcentes Rei, tandem in fine cauſæ, poſt intervallum amplius quam trium annorum hujuſmodi ſuam apertam confeſſionem ſub prætextu erroris revocare conati ſunt. Cæterùm cùm id ſerius factum ſit, poſtquam ſuper negationibus & confeſſionibus partis reæ facta fuit litis conteſtatio, teſtes utrimque producti, & formaliter concluſum in cauſa, non habet hujuſmodi revocatio aliquid momenti:
† quippe revocatio confeſſionis, quæ ad Advocatum aut Procuratorem in cauſa facta eſt, in libera partis poteſtate non eſt, ſed oportet eam ex brevi intervallo fieri, *l. ult. C. De errore advocat.* non poſt tam longum, quod in propoſito eſt, trium annorum. Et cùm ex intervallo fieri poteſt, requiritur allegatio & probatio erroris; qui præſumitur in revocatione incontinenti facta, *Doct. d. l. ult. gloſſ. in c. Olim in V. non revocata, De cenſibus.* Iam verò nulla extat in actis vel probatio vel demonſtratio erroris, quod Rei ita malè ſeu erroneè contra rei veritatem reſponderint per ſuum procuratorem: nam probatio illa, quam Rei fecerunt de debito & ſolutione reditus annui unius modij ſiliginis ex fundis, quos Georgius Baptiſta poſſidet, ad errorem aliquem conſtituendum in dicta confeſſione non ſufficit; cum ſatis conſtet, utrumque debitum deberi: ita ut obligatio aliorum in alio & diverſo ſeu ſeparato & diſtincto reditu Reos nullo modo liceret. Vti etiam error aliquis non poteſt deprehendi ex annotationibus dictorum regiſtrorum; præſertim quod rei contenta dictæ quintæ poſitionis quoque ſint confeſſi, hoc eſt, ſe eſſe hæredes, ſucceſſores & apprehenſores bonorum eorum, qui ante ipſos Reos hunc reditum ſolverunt. Hanc autem confeſſionem Rei non revocaverunt, ſed præcisè & reſtrictivè dumtaxat confeſſionem factam ad ſextam poſitionem: ita ut etiam reſolutâ poteſtate confeſſionis factæ ad ſextam poſitionem prætextu erroris, maneat ſemper effectus confeſſionis ad dictam quintam poſitionem: unico enim impedimento in concurſu plurium ſublato, manet vis impediendi ex altero quod reliquum eſt, *l. Si non lex, D. De hared. inſtit.* † Deinde revocandæ hujus confeſſionis poteſtas minor hic eſt; ob id, quod hæc confeſſio ſit 2 facta

facta deliberatè, hoc est, petito, dato, & concesso termino deliberandi ad respondendum hujusmodi positionibus; idque non semel tantùm, sed sæpè repetito, etiam sub pœna: est enim multorum opinione comprobatum, confessionem factam deliberatè, seu post terminum deliberativum, vel omninò non, vel saltem difficilius revocari posse, *gloss. in c. Ex literis, in V. admonita, De divort. Lud. Roman. cons. 346. In hac causa Basiliens. nu. 10. & cons. 391. Vt proposita. nu. 2.* Accedit ad impediendam potestatem revocationis in proposito, quòd hæc confessio sit geminata; facta nimirum primo in priore ad dictos articulos responsionis scedula, in qua fatetur se indebitè solvisse hunc reditum: deinde apertiùs, dum simpliciter & absolutè confitentur contenta dictarum quartæ & sextæ depositionum.
3 * Nam ut in alijs ferè juris partibus geminata majorem potestatem & intensius robur habent, *l. Similiter. & ibi Doct. C. Ad S. C. velleian. latè Ferdinan. Vasq. De success. creat. lib. 1. §. 3. nu. 11 & seq.* ita quoque major constituitur effectus in geminata, quàm unica confessione, sive judiciali, sive extrajudiciali: id enim efficit inter alia, quod prætextu erroris, imò falsitatis revocari non possit, *l. 1. versic. transactionibus & secundu confessionibus C. De plus*
4 *petit. Lud. Roman. d. cons. 346. nu. 4.* † Et cum utraque hæc Reorum confessio post deliberationem facta per partem agentem formaliter acceptata sit, minus revocari potest: cum etiam si unica & simplex esset, revocationem factæ confessionis impediret; quasi plenius acquisito jure ex acceptata confessione, *Phil. Franc. in c. Cum causam. colum. 2. vers. & ex prædictis De appellat.* etiamsi revocatio incontinenti fieret, *Alexand. cons. 90. Ferè omnis n. 1. vol. 1.* quanto igitur minus his omnibus concurrentibus fieri poterit post conclusionem in causa? Etsi enim potestas revocationis sit, accedente probatione erroris usque ad sententiam, *d. l. ult. C. De errore advocat.* si tamen formaliter conclusum est in causa (ut hic contigit) revocandi non est potestas: quia quoad allegationes & alios actus judiciales, conclusio parem ferè cum sententia vim hac in re habet; præsertim in revocatione eorum, quæ priùs acta sunt, *Bart. in l. Si mater §. eandem in fin. De except. rei iud. Lud. Roman. d. cons. 346. nu. 8.*

Sed hîc subsistendum non est; cùm per interlocutionem venerabilis Domini Officialis & decretum de stando conclusioni prius captæ, hujusmodi revocatio sit rejecta, nec ad cognitionem admissa: & quidem meritò, ob id, quod Rei in revocatione errorem quidem prætexunt, sed in genere nullâ erroris specie, modo, aut causa expressâ, nec oblata erroris probatione, cujus revocationis potestas ex intervallo, ut diximus, numquam permissa est. Et quamvis post contradictionem Actoris, Rei probationis mentionem faciant; illam tamen non offerunt, sed in actis constare dicunt, per hoc videlicet, quasi ex actis constaret, quod Rei petitum reditum numquam solverint, sed quod alium similem solverint, dicentes id patere ex testamento Catharinæ Willems, quæ controversum reditum dictæ mensæ legavit super sua domo: quia ex registris per Actores exhibitis constat, petitum reditum deberi & solutum esse ex quodam bonuaro prati, quod Rei habent; domum autem tenent alij, qui similem quoque reditum debent, & sine difficultate solvunt dictæ mensæ, quasi scilicet extra dubitationem sit, utrumque reditum deberi, sed ab Actore in petitionis formula aberratum esse, & quidem à Reis petitum illum, quem alij debent ex domo; eum verò, qui ex bonuario debetur, à Reis petitum non esse: & sic ex inepta & non satis congruenti petitionis formula Actorem obtinere non posse, *c. Abbate sanè De sent. & re iud. lib. 6. l. Bebius Marcellus De fundo dotali.* Cæterùm non rectè hinc desumitur erroris & contrariæ veritatis ex actis relucentis prætextus: nam etsi ex testamento Catharinæ Willems Actor intentionis suæ principium ponat, non tamen inde convincitur Actorem in designandis bonis aberrasse; cum testamentum Catharinæ demonstret hunc reditum esse designatum, non præcisè super domo Catharinæ, sed etiam super illius attinentijs; inter quas potuit esse hoc pratum, quamvis illis non proximè sed ex intervallo aliquot bonuariorum adjunctum. * Attinentiæ enim & pertinentiæ non ex immediata 5
conjunctione nomen & significationem habent, sed ex destinatione patrisfamilias, quæ scilicet velit in accessionem venire etiam ex loco remotiori, *Bart. in l. Seia § Tyrana De fundo instructo leg. Socinus nepos consil. 65 Cum in præsenti nu. 28. vol. 1.* Et in vicissitudine tot annorum ex tempore dicti testamenti, videlicet centum viginti ferè annorum (est enim conditum anno 1456.) facilè potuit facies rerum immutari, & domus tolli, manentibus tamen fundis; satisque ideò hic sit, quod Rei in loco seu districtu per testamentum designato prædium habeant, ex quo agnoscant se teneri ad solutionem reditus annui unius modij siliginis, & ex quo fatentur se debere & solvisse hunc reditum; cum obligatio hypothecaria sit individua, & hypothecâ in pluribus fundis assignatâ, sufficiat vel unum ex his possedisse, *L. 2. C. Si unus ex plurib. hæred. cred.* Ita ut nihil prodesse possit Actoribus si dictam domum possideant alij, qui similem reditum unius modij siliginis etiam solvunt, uti Rei allegant, quamvis id concludenter non probent; cùm etiam ipsi Rei proponant locum seu districtum dictum *ter eeckt* magnum esse; & testes super hoc producti non hoc tantum, sed illud quoque deponant, quod in eo districtu sint multæ domus, plurima quoque prata: unde cum Rei fateantur se debere & solvisse unum medium siliginis ratione fundi, quem in districtu dicti loci *ter eeckt* possident; satis id Actori debet esse ad obtinendum in hac causa. Nihil obstante captiosâ Reorum quoad formulam intentatæ actionis, verborum captatione, ob quam Actor non debet reijci ad exordium & necessitatem alterius litis, in qua petat hunc reditum omissâ mentione testamenti Catharinæ Willems; * nam 6
clausula salutaris in fine libelli in hac causa exhibiti adjecta, *Petens in & super præmissis omnibus, &c.* omne periculum, quod ex hoc errore & captatione illius Actori imminere posset, avertit. Inter alia enim hoc efficit, ut quamvis petitione ex certa & specifica causa expressa proposita succumbat Actor, si illam causâ non probet, etiamsi aliâ probet, ex qua Reus verè debet, *l. Habeat, in princ. De instit. act. d. c. Abbate sanè De re indic. lib. 6.* ipse tamen

Rius

Reus rectè condemnari possit ex causa non allegata, seu non deducta, si modò probata sit, & ex probata constet eum debere, *Alexand. in l. Si ita stipulatus §. Chrysogonus, nu. 8. De verb oblig.* & ex eo debito Actori actionem competere: quasi scilicet hujusmodi clausula discutiat errorem causæ, & patiatur petitioni quamcumque idoneam causam etjam postea adjici & probari, *Innocent. & alij in c. 2. De ord. cog. latè Marian. Socin. in c. 2. nu. 86. & seq. De libel. oblatione.*

Atque ita quocumque res vertatur, expeditum est, Actoris intentionem ex justa & legitima causa esse fundatam & probatam. Quod etiam agnoscentes Rei, ab hac formulæ aucupatione transeunt ad exceptionem seu allegationem velut solutionis; quod scilicet depositâ & obsignatâ sorte hujus reditus ex die depositionis liberati sint, velut extincto & præscisso ulteriore ejus cursu, *l. Acceptam C. De usur. l. Obsignatione C. De solut.* Verùm nec ea ex parte periclitatur Actoris intentio. Primò, quia de hujusmodi depositione & nantizatione satis non constet; testes enim qui de ea deponunt, non satis conveniunt. sed ex loco & tempore singulares sunt: deinde ut plenè probata sit ista depositio, non tamen est probata, imò nec allegata, oblatio ipsius
7 sortis magistro mensæ facta. * Neque enim sola obsignatio seu nantizatio sufficit, nisi præcedat oblatio creditori facta, *d. l. Acceptam d. l. Obsignatione, l. Si debitor offerat, & ibi gloss. De solut.* usque adeò, ut si creditor absens est, nec ejus copiam habere potest debitor, non possit initium facere à depositione, sed debeat ut minimum adire judicem, & ibi protestari, quod paratus sit solvere, *l. Si creditrici C. De usur. l. ult. De lege commiss.* & si ad manum non est judex, debeat eam protestationem facere in præsentia honestarum personarum, adhibito Notario, *Paul. Castr. in d. l. Acceptam nu. 13. latè Andreas Tiraq. De retract. §. 9. in fine gloss. 3. n. 5. & seq.* Quo fit, ut insinuatio seu intimatio factæ depositionis & consignationis non emendet vitium contractum ex omissa oblatione; quia ad depositionem & consignationem deveniri non potest, nisi recusante creditore recipere; cum nulla intelligatur recusatio, nullâ ei factâ oblatione, *d. l. Acceptam, Iason cons. 216. Gabriel & fratres vol. 2. Tiraq d. gloss. 3. nu. 6.* Vnde consequitur per hanc depositionem & consignationem non potuisse sisti cursum hujus reditus, quin rectè debeatur & peti potuerit, non tantum pro termino, pro quo in hac causa specialiter petitus est, sed etiam pro sequentibus, ad quos etiam satis accommodata est Actoris conclusio, quâ parte petijt Reos quoque condemnari ad continuationem solutionis ejusdem reditus in futurum; ita ut Rei condemnari debeant ad solutionem ejusdem reditus pro omnibus etiam annis sequentibus.

Sed etsi in depositione & nantizatione nullus esset defectus; nihilo magis fundata esset hæc Reo-
8 rum sive exceptio, sive allegatio: * ob id, quòd hic reditus redemptioni non sit subjectus, sed irredimibilis; eo quòd constet de ejus prima origine, quæ causam perpetuam habet, & neque ex juris communis ratione, neque ex aliqua consuetudine (qualis nulla in actis probata invenitur) à facultate redimendi seu luendi pendeat: quia scilicet per testamentum dictæ Catharinæ creatus, dictæ mensæ legatus, & super domo sua cum attinentijs constitutus; qui ob id perpetuam & irredimibilem habet conditionem. Etsi enim interdum dubitetur, an vitalis an perpetuus sit reditus, qui alicui annuè seu in singulos annos legatur, *l. In singulos D. De annuis leg.* nulla tamen dubitatio est, quin perpetuus & irredimibilis sit, qui Ecclesiæ, Collegio, aut alicui simili corpori Ecclesiastico (qualis est mensa Sancti Spiritus) donatur vel legatur; ut de hac re extant elegantia Scevolæ, *l. Annua §. Attia D. d. tit.* & Modestini, *l. Annuam d. tit.* responsio. Vnde etiam est, quòd Reorum Advocatus metuens juris communis hac in parte contrariam decisionem, confugerit ad beneficium consuetudinis Lovaniensis & ejus districtus; quasi omnis reditus etiam Ecclesiæ vel piæ causæ competens censeri debeat redimibilis, nisi extent literæ constitutionis, ex quibus pateat esse irredimibilem. Cæterùm hæc sic allegata consuetudo per Actorem expressè negata, per Reos nullo genere probationis probata est; ideoque ejus hac in re contra apertam juris communis dispositionem, nulla habenda ratio, *c. 1. De constit. lib 6.* & nuda allegatio notorij, quod negatur, sufficere non potest, quoties pro notorio non est aliqua præsumptio, *Doct. in l. 2. C. De procurat. Ant. de Butrio in tract. De notorio art. 2. nu. 5.* Vt in proposito non est, ubi jus commune contrariam rationem & dispositionem habet. Quamvis re propiùs inspectâ per consuetudines Lovanienses contrarium potiùs statuatur, quòd videlicet reditus, de cujus prima origine constat, per literas constitutionis, habeatur irredimibilis, si in constitutione non sit cautum, quod redimi possit; additâ hac ratione, quia ex usu solet communiter illa facultas in literis exprimi. Cum alioqui constitutio redimibilitatis & irredimibilitatis propriè non cadat, nisi in redditibus pecuniâ constitutis; non etiam per legatum, donationem, aut alium commutativum similem aliquem contractum. Vti etiam nova constitutio Serenissimi Philippi Regis moderni de reductione frumentariorum redituum, non subjicit reductioni, sed ab ea apertè excipit reditus testamento legatos. Quæ omnia facilius recipienda sunt in reditu hoc, in piam causam, hoc est pauperibus & pro anniversario relicto: ita ut cujus finis perpetuus est, ipse quoque perpetuus sit in maxima securitate & firmitate, quæ est in irredimibilitate; † præsertim cùm reditus an- 9
nuus in piam causam relictus super aliquo fundo, non tantùm demonstrationem, unde solvi possit, contineat; sed etiam hypothecam inducat ad hoc, ut quemcumque fundi possessorem sequatur, *l. 2. De ann. legat. & ibi Bart. Lud. Roman. singula. 435. Quæritur an testator, Andr. Tiraquell. De privileg. piæ causæ c. 63.* multo magis perpetuitatem, *d. l. Annuam, d. §. Attia.* Quibus omnibus attentis existimo Venerabilis Domini Officialis officium esse, ut secundùm conclusionem Actoris per omnia sententiam ferat.

De confessis.

SVMMARIVM.

Confessionis revocatio.

1. *Responsio relativa confessionem implicat.*
2. *Instrumento publico creditur.*
3. *Errorem allegant incumbit probatio.*
4. *Errorem non habet scientia.*
5. *Confessio parte absente facta quando noceat.*

CONSILIVM XCIV.

QVAM parum subsidij in suis exceptionibus sperare debeat Henricus Martini, maritus Margaretæ Boelmans relictæ legitimæ quondam Ioannis Rommael, hujus causæ Rei originalis, adversus Reverendum Dominum Abbatem & conventum Monasterij S. Laurentij Leodiensis Actores, satis demonstrant tres novissime interlocutoriæ per Dominum Iudicem latæ, quibus exceptionibus partis reæ, tamquam frivolis & minimè relevantibus rejectis, ad conclusionem in causa processit. Et sanè si non omninò veram calumniam, speciem saltem illius aut magnum Advocati errorem habet, quòd pro parte Rei allegatum fuerit, Actores possidere hypothecas, ex quibus reditus octo modiorum speltæ petitus debeatur; cùm initio causæ excipiendo dilatoriè contenderit, actione hypothecariâ, non personali agendum fuisse Actoribus, quam Actores exercere non possent, si hypothecas possedissent: frustrà enim prosequimur possessionem, quam obtinemus, *l. 1. §. interdictum Uti possidetis.* Satis itaque est Actoribus, quod intentionem suam fundaverint adversus Reum, probatâ scilicet antiquitate hujus reditus, & solutionibus annorum ferè ducentorum, continuâ serie per dictum Ioannem Godefridum ipsius patrem, Ioannem avum, Mariam proaviam, Arnoldum abavum, Ioannem atavum, & Waltherum tritavum factis, *c. Querela, & ibi Doct. De elect.* Quibus quidem registris fidem adhiberi, atque ijs in judicio, & extra stari pars rea apertè confessa est. Et quamvis hujusmodi registra propter eorum multitudinem hîc non sint exhibita, facta tamen est inde clausularum hanc causam concernentium extractio per Gerardum de Furno Notarium publicum ex speciali Domini Iudicis commissione, ut etiam pars rea ingenuè fatetur; hoc solum his extractis objiciens, quòd sint facta se non vocato: cujus quidem objectionis aliquod esset momentum, *Bart. in Anthent. Si quis in aliquo nu. 4. C. De eden. Felin. in c. ult. nu. 6. De fide instrum.* si in contradictione pars rea perseverasset, & hujusmodi extractis in principio se objecisset. Cæterùm quando in progressu litis non tam perimit, quam à se litem avertit, tacitâ confessione quod reditus debeatur Actoribus, dum se hypothecas possidere negat; parum movere debet; tantoque minus quod cessantibus etiam registris Ioannes Rommael ante præsentis litis initium in præsentia Godefridi de Lacu Notarij puplici apertè confessus sit se hujusmodi reditum debere ratione certarum terrarum, quas Godefridus de Rommael pater ipsius dum vixit possedit, & ipse Ioannes tempore confessionis possidebat, promittens per fidem suam corporalem hujusmodi reditus tunc pro duobus annis, post mortem scilicet Godefridi cessos, Actoribus solvere & in futurum perpetuis temporibus quotannis solvere, & solutionem illorum continuare; ut apertè constat ex instrumento publico in actis reproducto. Cujus quidem instrumenti fidem pars rea agnovit, non tantum per recognitionem manus, signi, & Notariatus dicti Godefridi de Lacu; verùm etiam contentorum in eodem, * per hoc, quod respondendo ad articulos Actorum, contenta dicti instrumenti continentes dixerit, se referre ad hujusmodi instrumentum: nam talis responsio continet implicitam confessionem hujusmodi recognitionis seu instrumenti desuper confecti, *l. fin. C. De falsa causa adiect. leg. Guido Papæ decis. 334.* quia nihil interest aliquid expressè dicatur, an per relationem, cùm relatio insit referenti, *Doct. in l. Asse toto De hæred. instit. & in l. Si ita scripsero. De condit. & demonstrat.* 1

† Quamvis alioquin etiam cessante eâ confessione, juris præsumptio stet pro veritate contentorum in instrumento; quia contentis in instrumento publico in debita forma confecto, creditur & statur, quamdiu ex adverso contrarium non probatur, *l. Cum precibus & ibi Bald. C. De probat.* † Cujus quidem confessionis & recognitionis vim & effectum non diminuit allegatio partis reæ, quod illam fecerit erroneè: nam alleganti errorem incumbit probatio; cùm facti sit, & non præsumatur, *l. Si post divisionem. C. De iure & facti ignor.* præsertim in facto proprio *Bart. in l. Non fatetur. nu. 10. De confess. Iason in d. l. Si post divisionem in princ.* Vnde opus est, quod doceat, rem aliter se habere, *gloss. in l. De ætate §. qui iusto De interrog. action. Bald. in l. 3. § fin. Si quis cautionib. &c.* quod non tantum non fecit pars Rea, sed nec allegavit quidem. 2 3

† Et sanè præsumptio erroris tanto minùs hic sumi potest, ex eo, quòd ex certa scientia facta sit hæc confessio, & confessioni conjuncta promissio: hujusmodi enim clausulæ adjectio in contractibus, non hoc tantum operatur, ut non præsumatur, sed quod nec allegari possit error, *Alexand. in d. l. 3. §. fin. Bald. in l. Mater. C. De rei vindic. nu. 4.* Et præterea hîc concurrit probabilitas ac verisimilitudo rem ita esse, etiam ex eo, quod Reus hunc reditum solverit in vim dictæ confessionis & promissionis, non tantùm pro duobus illis annis, qui tunc venerant, sed etiam tribus sequentibus, ut Reus confessus est; tum ex eo, quòd Reus patri suo Godefrido (quem plurimis annis hunc reditum solvisse constat) hæres sit factus; tum quòd nulla sit præsumptio Reum soluturum fuisse, nisi quoque ex causa successionis hypothecas possedisset; uti apertè se occupare confessus est. 4

Quibus non adversatur, quod ex instrumento dictæ confessionis non constet Actores præsentes, nec à Reo promittente stipulatos fuisse: nam quamvis alias confessio parte absente facta non noceat absenti, *l. Certum. §. Si quis absente. De confess.* & ad semiplenam probationem tantum faciat, *Bart. in l. Admonendi De iureiur.* & alteri facta promissio, alij nisi stipulanti, 5

actionem

actionem non tribuat, §. *alteri. Inst. De inutil. stipul.* plenè tamen probat, si fiat ex aliqua causa, præsente aliquo, qui nomine absentis eam acceptet, & absens postea ratam habeat, *Ioan. Imola in c. Si cauto & ibi Felin. nu. 37. De fide instrum. Hippol. De Marsil. in l. Si quis ne quæstio nu. 128. De quæstionib.* prout hîc evenit: quia confessioni adjecta est causa, quod bona patris sui essent obligata pro hoc reditu, & quòd ipse eadem bona occuparet; quam sic factam confessionem Notarius acceptavit, & ratam habuisse Actores constat ex usu dicti instrumenti recognitionis & promissionis. Quæ quidem promissio, quia Notario seu tabellioni publicæ personæ stipulanti & acceptanti facta est, utilis debet esse ijs, ad quorum utilitatem facta est, quamvis absentibus etiam ad actionem inde producendam, cùm receptissimùm sit stipulationem Notarij tamquam publicæ personæ prodesse alteri ad cujus utilitatem facta est, *l. 4. & ibi Bart. D. Rem pupilli salvam fore l. eum qui § si actori. De constit. pec.* In summa tam evidenter constat de jure & intentione Actorum, ut nihil de ea sit dubitandum; & sic cùm nulla justa exceptione elidatur, consequens est, ut Reus nomine suæ uxoris (quæ ut relicta legitima Ioannis Rommael originalis Rei, ex notoria consuetudine harum regionum, marito in debitis & creditis successit, hanc causam resumpsit; cujus resumptionem dictus Henricus suâ quoque resumptione postea facta confirmavit) condemnari debeat secundùm petitionem & conclusionem dictorum Actorum.

De confessis.

SVMMARIVM.

Confessio ex contumacia.

1. *Contumax non respondens pro confesso est.*
2. *Citatio per audientiam contradictarum.*
3. *Iurare non debet qui plenè probavit.*
4. *Duobus citatis contra unum solum potest procedi.*

CONSILIVM XCV.

CVR per decretum D. Conservatoris in causa beneficiali inter M. Iacobum Blavirium Impetrantem, & D. Ioannem de Meestere citatum, super jure ac titulo Ecclesiæ parochialis de Gelicke, nuper declaratum sit, causam sic non esse instructam, ut Impetranti conclusio in hac causa capta contra citatum adjudicari possit, adhibitâ etiam disquisitionis diligentia, ut ingenuè fatear, invenire aut deprehendere non potui: quippe in actis omnia plenissimè deducta & probata invenio, quæ ad Impetrantis intentionem fundandam necessaria sunt; videlicet in primis jus nominandi Facultati artium concessum per exhibitionem processus fulminati in authentica forma deinde Impetrantis idoneam & requisitam qualitatem clericaturæ, per literas tonsuræ sigillatas, & promotionis in artibus per testimoniales literas dictæ Facultatis: tertiò nominationem per dictam Facultatem de persona Impetrantis factam ad Abbatissam & conventum de Munsterbilsen; quartò acceptationem & provisionem Impetrantis de hac parochiali Ecclesia, & subsecuta illius corporalis possessionis traditione & apprehensione per bina de his rebus notarialia instrumenta, quintò justum & legitimum mandatum per dictum Impetrantem M. Iaspari Granvillano V.I. Licentiato cum potestate substituendi datum, ad nomine Impetrantis acceptandum quæcumque beneficia dicto Impetranti quâvis authoritate conferenda vel obventura, etiam vigore nominationis, & de acceptatis provisionem seu collationem, corporalemque & actualem possessionem obtinendam; vigore cujus mandati dictus M. Iaspar M. Ioannem Staphel primùm, deinde Ioannem Hoerum substituit; quorum ille actum acceptationis & provisionis; hic corporalis & actualis possessionis apprehensionem explicuit; & hæc quidem omnia per legitima, & sufficientia documenta. Quæ verò per documenta ita commodè probari non potuerunt, veluti quòd ad dictam Abbatissam & conventum de Munsterbilsen pertineat hujus Ecclesiæ ordinaria collatio; quòd dicta parochialis Ecclesia de Gelicke sit in patria & diœcesi Leodiensi; quòd ejusdem Ecclesiæ fructus, & obventiones non excedant taxam in bulla nominationis præscriptam, sed infra illam sint; quòd illius novissimus Rector fuerit M. Ioannes Batius; quòd is decesserit in Maio novissimè præterito; quòd per ejus mortem hæc Ecclesia vacaverit; quòd nominatio, acceptatio, provisio, & apprehensio prædictæ sint debitè publicatæ: hæc omnia atque ita manus, signa, sigilla, & qualitates eorum, qui instrumenta per Impetrantem exhibita scripserunt, signaverunt aut respectivè sigillaverunt; ob contumaciam dicti M. Ioannis de Meestere ad respondendum debitè moniti, sub pœna confessati & recogniti præscripto tempore non respondentis, sunt decreta habenda esse & haberi pro confessatis & recognitis. † Cujus confessati 1
& recogniti potestas superat omne aliud genus probationis, *c. Quoniam per confessionem De privil. l. Proinde si occisus §. notandum D. Ad L. Aquil. Alexand. cons. 127. Visa inquisitione nu. 1. vol. 4.* quod est non tantùm in vera confessione, quæ fit ex responsione & viva voce confitentis, verùm & in ficta & præsumptiva, quæ constituitur ex contumacia seu ob contumaciam illius, qui respondere jussus vel tacet vel ad respondendum non comparet, *l. De ætate. §. qui tacuit. D. De interrog. action.* ut in his ijsdem terminis causæ beneficialis respondit Oldradus *cons. 320. Breves allegationes nu. 2. vers. prætera cum positiones. Hippolytus de Marsil. singulari 12.* † 2
Cùm enim in hac causa sit processum per primam citationem executioni mandatam ad propriam personam præfati M. Ioannis de Meestere, ut constat ex relatione executoris, potuit ex stylo consistorij D. Conservatoris, ab antiquo ita semper observato, ad imitationem processus Curiæ Romanæ, ad ulteriores litis actus procedi per citationes ad valvas per audientiam contradictarum; præsertim contra eum, qui non in eadem, sed alia diœcesi seu provincia degebat, & contra absentem perinde ac præsentem procedi, etiam usque ad sententiam inclusivè; potissimùm tunc, cùm per citationem adversarius citatur super tota causa & ad omnes actus,

actus, *Paulus de Castro ad l. Ad peremptorium nu. 6. in fin. De iud. Felinus in c. Quoniam frequenter nu. 20. Vt lite non contestata. Mat. Socin. in tract. De citationibus art. 20. nu. 46.* ut hic factum esse primæ literæ citatoriæ D. Conservatoris apertè demonstrant, inserta hac clausula: *Ad omnes & singulos actus & terminos substantiales necessarios incumbentes gradatim & successive etiam usque ad sententiam definitivam & eius executionem.* Sic ut ex hac consideratione præsumptæ confessionis, quam sequens judicis decretum canonizavit, omnes positiones & articuli pro parte dicti Impetrantis pro deductione tituli ac juris sui in, & ad dictam parochialem Ecclesiam positivè positi, pro confessatis & recognitis haberi debeant, etiamsi nullum omninò instrumentum publicum in hac causa pro parte Impetrãtis esset exhibitum. Vbi enim extat partis adversæ confessio sive vera & naturalis, sive ficta & præsumpta in pœnam contumaciæ, nullo instrumento opus est ad probandam Actoris seu Impetrantis intentionem: quia plenissima est probatio, quæ ex confessione partis adversæ elicitur, cui plenitudini nihil necesse est addere, *l. 1. in fine D. De dote praleg.*

3 Vnde est, quod Canon, *c. 2. De probationib.* improbet consuetudinem, quæ illi, qui plenè intentionem suam probavit, imponit necessitatem quoque præstandi juramenti. Proinde nihil Dominum Iudicem movere debet, quòd instrumentum procuratorij seu mandati per Impetrantem M. Iaspari Granuellano dati, inveniatur esse nuda copia, quam Advocatus causæ, non viso processu originali, ex copijs exhibitorum instrumentorum asseruerit esse scriptam & subsignatam manu M. Conrardi Silvij; ex quo dicti instrumenti contenta, positivè & formaliter pro parte Impetrantis allegata continentur sub prædictis confessatis & recognitis. Vt sub ijsdem etiam continentur, quæ positivè allegata fuerunt de publicatione nominationis & aliorum requisitorum ad valvas dictæ parochialis Ecclesiæ. Etsi enim de ea re confectum instrumentum non sit exhibitum; quia fortè ad manum non fuit: sufficit tamen id pro confessato & recognito decretum esse. Quæ res etiam facit, ut nihil Dominum Iudicem commovere debeat, quòd in scedula exhibitionis & designationis jurium seu instrumentorum, nulla facta sit mentio literarum tonsuræ seu clericaturæ: nam & illa positivè allegata accedit ad cumulum eorum, quæ ob contumaciam citati sunt decreta pro confessatis & recognitis. Ita ut nihil curanda esset totalis omissio exhibitionis harum literarum; quia hanc omissionem supplevisset dicta præsumpta confessio: cùm alioqui nulla sit illius in hac parte omissio, quod re ipsa omissum non invenitur, sed ipso facto inter exhibita instrumenta suo loco collatum. Factum enim ipsum verbis præponderat, & plus est facto exhibere, quam verbo id declarare; ut ubique ferè facta verbis potentiora sunt, *c. Dilecti & ibi gloss. in V. facto provocare De appellat.* Satis itaque est inter articulos articulatam esse hanc clericaturam, & apud Notarium, & in actis hujus causæ re ipsa has literas tonsuræ inveniri: præsumptio enim indubitata est, illas cum alijs velut uno fasce esse exhibitas ad probationem allegatę clericalis tonsurę, etiamsi in scedula designationis & applicationis exhibitorum instrumentorum nulla illarum specialis facta fuerit mentio: acta enim ipsa, & manifesta rei veritas satis pro advocato loquuntur, *Celsus Hugo cons. 124. Vulgaris est num. 13.* qui non tenebatur in specie hujusmodi specialem designationem facere; eo sufficiente, quòd instrumenta sint exhibita pro probatione articulorum. Minutiora hæc attingo, pertentatis omnibus angulis, si quid usquam lateat, unde argui possit defectus aliquis non competenter instructæ causæ, quo minùs Impetranti hæc Ecclesia in hac audientia adjudicari possit, præcedente speciali citatione ad videndum jus dici, quæ adhuc in causa desideratur. * Proinde 4 nec illud prætermitto, in quo existimo Dominum Assessorem non constituere defectum plenæ instructionis, quod omnes citationes sint factæ non tantùm adversus D. Ioannem de Meestere, verùm etiam adversus D. Cornelium Hoelbeke; & tamen libellus & conclusio sint contra solum M. Ioannem exhibita: quippe omissa persecutio adversus dictum D. Cornelium impedimento non est, quo minùs Impetranti sua conclusio adjudicari possit adversus dictum M. Ioannem: nam ut duobus citatis, uno comparente, altero se absentante, non prohibetur judex contra præsentem judicare, *l. Non idcirco De iud. l. Si pariter De liber. causa*; ita ut, quamvis sententia contra se absentantem ferri non possit, si ante litem contestatam se absentet, *toto tit. Vt lite non contestata &c.* teneat tamen sententia contra præsentem lata, *l. De unoquoque De re iudic.* ita quoque nihil impedimento est, quin Actor duobus citatis possit contra unum solum in causa procedere, & causam suam instruere. Tot enim videntur esse causæ, quot sunt partes; & contra unum potest procedi, & contra alium causa in suspenso retineri, *Paul. Castr. cons. 341. Circa pr. num. vol. 2. & in d. l. Non idcirco. Socin. cons. 120. Cum in præsenti nu. 8. vol. 1. Phil. Decius cons. 295. In causa.* Ex eo itaque non est dicendum, hanc causam instructam non esse, quia adversus D. Cornelium instructa non sit; cùm adversus eum non petatur aliqua sententia, ut nec adversus eum libellus est exhibitus, sed satis esse debet sic instructam esse adversus M. Ioannem, quòd quoad illum sententia pro Impetrante ferri possit. Et hæc quidem ad demonstrationem, quòd causa hæc plenè instructa sit, nobis sufficere videntur: si quid tamen sit, quod oculos effugerit, ut per judicij nostri tenuitatem pervidere aut deprehendere non potuerimus, non gravabitur D. Assessor, saltem per modum dubij communicare, quod Iudicem ex æquo bono facere posse existimamus, *Rota decis. 793. qua est sub tit. De verb. signif. in antiquis. c. Causam quæ & ibi Decius nu. 3. De iudic.*

De Probationibus.

SVMMARIVM.

Probatio semiplena.

1. *Iuramentum in supplementum delatum à iudice retractari potest, non etiam quod à parte delatum est.*
2. *Pactio obscura adversus quem sit interpretanda.*
3. *Iuramentum deferendum non est actore nihil probante.*

4. 14. *Iura-*

14. *Iuramentum deferendum ei qui semiplenè probavit.*
5. *Fideiussio ostendit qualis fuerit conventio principalis.*
6. *Mendacium onus probationis transfert.*
7. *Iuramentum super facto proprio deferendum.*
8. *Testis omni exceptione maior derogat testi minori.*
9. *Frater an possit esse testis pro fratre.*
10. *Affinis an sit testis pro affine, ubi Angeli & Iasonis sententia in eo articulo reprehensa.*
11. *Testis in causa propria nemo idoneus.*
12. *Testimonijs non credendum.*
13. *Clausula insolita suspicionem inducunt.*

CONSILIVM XCVI.

IN conflictu & pondere probationum consistere videtur causa, quæ ex provocatione nunc pendet in secunda instantia inter Gabrielem de Nayere Appellantem Reum, ac Ioannem Coppens Actorem; an videlicet standum sit scripturæ aut contentis illius, quâ continetur dictum Reum durioribus conditionibus conduxisse, quàm Reus agnoscit; in eo scilicet, quòd Reus in ultimo triennio non posset à conditione recedere, sed teneretur sex bonuaria siligine, & alia sex avena consita, atque alia secundùm morem regionis culta relinquere; quodque non posset ullas arbores in conductis fundis stantes detruncare, nisi pro sepiendis iisdem fundis? Hoc quidem verum est, Actorem uno genere probationis, & directò per omnia plenissimè non probasse hujusmodi conditiones aut prætactam scripturam, sed semiplenè, imò plusquam semiplenè; ideoque evenit, quòd ex probationibus per omnia non sit pro Actore judicatum, sed delato per judicem primæ instantiæ jurejurando in supplementum probationis: sic quòd quæstio omnis in eo nunc versetur, num rectè Actori, & non potius Reo delatum sit, & an secundi hujus judicis officium sit, non obstante juramento ex delatio-
1 ne per Actorem præstito, ad Rei probationes potius inclinare? † Nam quamvis præstatio juramenti, quæ ex dilatione partis in judicio fit, non possit retractari, quia deferens adversarium testem & judicem in sua causa fecit, *Iason in l. Admonendi nu. 41. & seq. De iureiur.* retractari tamen potest, cùm à iudice in supplementum probationis delatum præstatur; quippe errare potest judex qualemcumque probationem pro semiplena reputando, cùm fortè non sit, *Ias. in d. l. Admonendi nu. 37.*
2 Pro Reo quædam facere videntur. * Et quidem non tantùm generalis regula, quòd in obscuris Reo potiùs, quàm Actori, *c. Cum sunt partium De R. I. lib. 6.* & absolutioni potiùs, quàm condemnationi favendum sit, *l. Absentem §. 1. De pœnis:* verùm illud quoque, quòd ut obscura pactio ei qui locavit, cum potuisset apertius legem dicere, nocet, *l. Veteribus De pactis*; ita quoque obscura locationis probatio; & quod ex neutra parte hic videantur esse plenæ, sed tantùm imper-
3 fectæ, ac semiplenæ probationes: † quo casu non videtur esse locus delationi iuramenti, sed simplici absolutioni, *l. 1. & ibi Bald. C. qui & adversus quos in integ. &c.* quia imperfectio probationum ab Actore allatarum eliditur contrariarum probationum, quamvis etiam imperfectarum, pondere; eoque loco Actoris probationes constituit; quasi nullæ allatæ forent, ita quod ad juramentum decurrendum non sit, sed Reus simpliciter absolvendus, *c. fin. §. fin. De iureiur.* Verùm quia abundantiora & luculentiora testimonia ac probationes habere reperitur Actor, quæ probationes Rei superant, nihil dubitandum, quin in luce & multitudine probationum ad delationem juramenti rectiùs declinaverit Iudex, quàm si simpliciter nullo juramento imperato vel exacto Reum condemnasset. Nam ut nullo probato sine jurandi necessitate Reus absolvendus est, *d. c. fin. §. fin.* ita quoque plenè probatâ intentione Actoris, Reus condemnandus, sive nihil, sive semiplenè ex adverso probaverit, *Bart. in d. c. Admonendi nu. 50.*

* Et primò cum in casu proposito ad delationem juramenti Actori factam movere potuerit semiplena probatio per unum testem, omni exceptione majorem, *Bart. in d. l. Admonendi nu. 36. & ibi Ias. nu. 166. Alexand. cons. 32. Viso puncto nu. 1. & 2. vol. 1.* sufficere potuit Actori ac Iudici, quòd primus testis ab Actore productus neque ulla justa exceptione reprobatus, aut in suspicionem adductus, deposuerit ita convenisse, ut in projecto seu præparatoria scriptura continetur: præsertim cùm eam depositionem adjuverit Rei responsio, quâ confessus fuit sibi prælectum fuisse dictum projectum, nulla à se interpositâ reclamatione aut contradictione: † sic ut inde plusquam semiplena probatio constitui potuerit. Accedit instrumentum fidejussionis, quæ pro conductione Rei interposita fuit, factâ relatione ad dictum projectum: sic ut propter conformitatem, quæ esse debet inter Rei principalis obligationem, & accedentem fidejussionem vel expromissionem, *l. Græcè §. illud De fideiuss.* vehementissima sit præsumptio, ita quoque convenisse. Et quamvis tenor dicti projecti in fideiussionis instrumento non recitetur, aut aliter ... exprimatur; quia tamen nusquam apparet aliud projectum, proclivis est præsumptio hoc esse, de quo nunc controvertitur; multiplicitas enim non presumitur, *l. 2. & ibi DD. C. De bonor. poss. secundum tabul. c. in præsentia. de probat.* 4 5

* Cujus præsumptionis modus, circa projectum augetur, ex eo quòd Reus multis locis audentius negaverit tempore conventionis ullam scripturam confectam fuisse, sed verbis tantùm convenisse: cùm tamen alio loco nutans & simpliciter confitens, quod prius negaverat, dicat projectum ita conceptum non fuisse: ita ut mendacij atque contrarietatis ratio hic habenda sit, saltem ad probationes Actoris corroborandas *arg. auth. contra qui propriam C. de non num. pecun.* aut saltem onus probandi ab Actore in Reum transferendum *l. final. de rei vindicat.* † Vt nihil dubitandum sit, quin Actori exactissimo & æquissimo judicio delatum sit juramentum super eo, cujus veritatem per sensum corporeum scire potuit, *gloss. d. l. admonendi in verb. exacto. gloss. in l. bonæ fidei. C. de rebus credit.* hoc est super facto proprio & propria conventione; id quo errare, aut cujus ignorantiam pretendere probabiliter nemo potest *l. quanquam ff. ad S. C. Velleianum. l. final. in fin. pro suo.* præsertim quod Actori nihil objiciatur, quod ad illius con- 6 7

conditionem elevandam, aut fidem diminuendam, facere possit *Panor. in d. c. fin. §. fanè in 4. collum.* neque hæc causa sit magna aut ardua, secundùm conditionem personarum, sed tantùm de mediocri interesse & minimè de enormi aut excessiva sūma *gloss. in d. verb. exact.* & omniū maximè quod probationes Actoris siue semiplenæ, siue plusquam semiplenæ, non fuerint elisæ per contrarias probationes Rei *gloss. & Bald. in l. 1. C. quibus & adversus quos, Ludo. Roma. cons. 91. visis ac percunctatis num.* 10. Quamvis enim Reus ex adverso conatus fuerit probare per unum testem se projecto reclamasse, & contradixisse quando sibi prælectum fuit, nullum tamen pondus habuit illa probatio: * quia ut partis adversæ testimo-
8 nium deroget testi ab Actore producto, necesse est testem à Reo productum esse omni exceptione maiorem *Bartol. d. nu.* 35. quemadmodum in multitudine testium utrimque productorum & contraria deponentium, judex fidem adhibere debet sinceris & nullâ exceptione obfuscatis testimonijs *l. ob carmen §. fina. de testibus.* Iam verò constat dictum unicum testem per Reum productum duplici ex causa omni exceptione maiorem non fuisse. Primò quod fuerit Rei sororius: * nam li-
9 cet frater pro fratre testis esse possit *gloss. l. parentes. C. de testib.* non est tamen omninò idoneus, quando pro fratre ad fidem alteri testi derogandam inducitur *Ang. §. 1. num. 2. Inst. de grad. cognatio.* neque etiam cùm solus est ad faciendam semiplenam probationem: cùm generaliter nemo testis consanguineus, affinis, vel amicus locus faciat semiplenam probationem *Bart. d. nu.* 36 &
10 *ibi Iason nu.* 167. † Et quamvis Iason *d. nu.* 167. ex sententia Angeli *consi.* 193. *visis processibus. nu.* 2. existimet id tantum obtinere in affinibus descendentibus, & ascendentibus; ut non socero, genero, socru, nuru; & minimè in collateralibus, ut in sororio; vera tamen non est ea restrictio: nam Angelus, quem Iason authorem habet, suæ sententiæ fundamentum constituit in quadam Innocentij, & Ioannis Andreæ traditione *in c. nonnullis. in fine de rescrip.* quod collaterales affines sine mandato non admittuntur in causa collateralis affinis, sed tantum collaterales ascendentes; sic restringendo Vlpiani responsum *in l. sed & hæ. de procur.* quod generaliter videtur omnes affines admittere. Quæ ratio ad testimonia transferri non posset, etiamsi Innocentij traditio vera esset; ob id quod in mandato strictior sit facienda interpretatio; ne passim pro alijs alij admittantur invito adversario *d. l. sed & hæ.* & sub prætextu conjunctionis in alienis rebus, grassandi ignorante Domino non detur occasio: cùm testimonium nemo, nisi producente & sciente parte, dicat; sic ut nulla sit ratio cur a generalibus verbis legis *d. l. sed & hæ.* recedendum, sit vel tam latè extendenda affinitas aut consanguinitas ad sororios, qui fratris locum obtinent. Secundo quod etiamsi sororius generaliter testificari posset; hic tamen impediretur alia ex causa: quia ejus interest allegationem Rei veram esse, ob id quod sit fidejussor pro contractu Rei, ut patet ex instrumento de eo exhibito † Inidoneum autem est testimonium
11 de eo facto, in quo testis habet interesse; quia in propria causa testimonium dicere videtur *l. nullus de testib. l. omnib. C. eod. tit.* Et preterea ut constet de ea reclamatione Rei; quia tamen serius illa facta esset, post aliquot annos à cœpta locatione, nihil operaretur: quia à contractu semel perfecto reclamando vel contradicendo recedere non potuit *l. sicut. C. de obliga. & actionib.* sic ut Actori satis sit probasse semiplenè imò plusquam semiplenè hujusmodi pactionibus conventum fuisse ab initio. Quæ ulterius objiciuntur adversus dictum instrumentum fidejussionis, perinde futilia sunt; vel ex eo, quòd Reus aliquoties negaverit se fidejussores dedisse, aut fidejussionem factam pro contractu, sed tantum pro arrestatis granis; cùm tamen alibi dicat pro implemento conductionis, alibi veluti pro judicato, pro eo silicet quo Actor jure adversus Reum obtinere posset: sic ut inextricabili contrarietate & contradictione involvatur, & exceptioni hujusmodi fidem detrahat ipse Reus *l. 1. C. De furtis.* presertim quod probationem contrarijs obtulerit, & fidejussores audiri petierit, nec tamen produxerit aut audiri fecerit. Nec obstat certificatio Notarij per Reum exhibita, ex qua constare videtur quod Scabini qui in instrumento fidejussoris pro testibus ponuntur, testificentur aliter quàm habet ipsum instrumentum: † nam principiò hæc certificatio 12
nudum testimonium est sine auctoritate & commissione judicis receptum à Notario, idque lite pendente extra judicium; quod ad conficiendam semiplenam probationem sufficere non poteſt *Bart. in d. l. admonendi nu.* 41. quia ex inordinata hac testium productione & receptione inducitur quædam suspicio contra producentem, ideoque testes nullam fidem merentur; *Ias. in d. l. admonendi nu.* 183. potissimùm quod parte non citatâ audici sint; ex qua causa fidem non merentur testimonia, etiamsi coram Principe recepta essent *Bart. in l. filiusfam. ff. de donat. Fr. Curtius senior cons.* 21. *Tho. Grammaticus dec.* 103. *nu.* 233. & hoc est quod dicitur judicem non testimonijs, sed testibus credere debere *l. 3. §. idem Divus Hadrianus. De testibus.* Nec ad rem facit, quod hi testes postea ordinariè producti sint: nam examinati nihil deposuerunt, quam relatione ad dictam certificationē Notarij facta, de qua tunc judici non constabat, quæque tunc per Reum nondum erat exhibita: sic quod inspiciendo tempus depositionis, nihil deposuisse videantur, quia de relato non constabat *authen. si quis in aliquo. de edend.* Et quamvis postea post terminum producendorum instrumentorum cum scriptura exceptionis in testes, hoc Notarij instrumentum produxerit Reus, serius tamen productum est, etiamsi per restitutionem ad id admissus fuerit: tum quod parti adversæ tunc integrum non fuerit illud impugnare; tum quod eadem vitia adhuc habet & prædictâ suspicione nihilominus laboret; ex eo præcipuè quod præcedente illâ illegitimâ & inordinata productione, Reus testes quodammodo astrinxerit, ne contrarium dicendo in periculum adducerentur; † præsertim ob insolitas clausulas promissionis, quas in eodem instrumento dicti testes faciunt; quasi scilicet ex convento, non ex libera voluntate deposituri fuerint: solent enim insolitę

litę clausulæ reddere instrumenta suspecta *Ang. in l. si quis sub conditione. de cond. institu. Baldus in c. quia verosimile. de præsumpt. Paul. Parisius cons. 55. contractus n. 51. vol. 1.* & ubi abundatior est cautela, ibi evidentior est fraus. *Bald. in c. ex literis. de consuet. & in l. testiũ. & ibi Iason C de testib.* Quâvis interim non multũ laborandũ sit in eo ob id quod illi testes in eo Notarij illegitimo instrumẽto deponant, quod fidejussio facta sit nõn tãtum de granis, verùm etjam de eo quod Actor adversus Reum obtinere posset: quod in effectu non differt à fideiussione contractus, ex quo solo obtinendi aliquid adversus Reum Actor spem habere poterat.
14 † Cùm itaque Actoris probationes plusquam semiplenæ fuerint, imò plenæ atque etiam de probabili ac verisimili, proprioque facto nullis adversarij probationibus elisæ ac deminutæ *Bald. in l. 1. num. 5. C. quib. & adversus quem in integ.* nihil mirum est si Iudex primæ instantiæ Actori viro honesto & gravi in causa civili miniméque ardua, aut de excessiva pecuniæ quantitate juramentum detulerit, & secundùm illud sententiam in favorem Actoris protulerit: sic vt nihil quoque sit cur nunc hujus secundæ instantiæ Iudex ab ea sententia recedere debeat.

De Probationibus.

SVMMARIVM.

Cardinali afferenti an credatur.

1. *Instrumento publico statur donec contrarium probetur.*
2. *Mandatum se à Principe habere afferenti non credi tur.*
3. 6 *Cardinali afferenti se legatum creditur, an etiam quoad al a omnia?*
4. *Cardinali sibi afferenti ea quæ sunt supremæ potestatis, an credatur?*
5. *Legitimatio liberorum naturalium quibus noceat.*
7. *Argumentum à solutis valet.*
8. *Error communis ius facit.*

CONSILIVM XCVII.

Qvia dubitatio exorta est ex literis legitimationis, quibus ad instantiam quondam M. Augustini Blocquerie legitimati dicuntur liberi ejusdem Magistri Augustini per Dominum Georgium de Porta Lateranensis aulæ comitem, & militem Palatinum; quasi eam potestatem non habuerit dictus D. Georgius, sed ex defectu juris ipsius datoris, debeat quoque deficere jus accipientium; operæ prætium erit hanc quæstionem definire. Dubitandi autem causa in eo consistit, quod dictus D. Georgius in literis legitimationis pro probatione suæ potestatis inseruerit literas non Sedis Apostolicæ, sed Illustrissimi D. Antonij Cardinalis: qui Cardinalis in illis asserit se perpetuum Gubernatorem, & Sedis Apostolicæ de latere legatum in terra Gualdi, & per literas Apostolicæ Sedis sufficientem authoritatem, & facultatem habere creandi Comites Palatinos: datâ eis inter cætera facultate nothos, bastardos, naturales, spurios, incestuosos, & manzeres copulativè & disiunctivè, ex quocumque illicito & damnato coitu procreatos legitimandi, seu naturalibus restituendi: Ex eo enim primò quæritur, an Cardinali asserenti se esse legatum de latere credi debeat? Secundò admisso quod in hoc ei credatur an in illo quoque fides ejus assertioni adhibebitur, dum narrat se eas facultates habere? Quæstiones sanè sunt non parvi momenti. Nam ut omittamus illam quæstionem, an fides adhibenda sit literis seu bullis in dicta legitimatione insertis; † quæ cum publicam formam habeat, & non inveniatur in illis contra jus vel stilum curiæ scriptum, suspicione carere debent, & adeò eis tamdiu fides adhibenda, dum de falso, vel vitio arguantur, *l. Cum precibus. C. De probat. Ant. de Butrio in c. Quod super his. De fide instrum.* in illo residet dubitatio, an in his quæ enuntiativè Illustrissimus Dominus Cardinalis in ijs narravit sit credendum; 15
* propter generalem illam doctrinam, quâ traditum est non credi simplici assertioni ejus qui se dicit mandata à Papa seu Principe habere, nisi per literas mandati seu commissionis id probet, *l. Vnica. C. De mandat. princ.* quod nominatim Cardinalibus & legatis de latere à Bartolo, *in l. Vnica. C. De susceptor. lib. 10.* & alijs plurimis applicatur, *in l. Iurisiurandi. C. De testib.* Sed ut disputationem hujus articuli in utramque partem omittamus, * remittendo ad Andream Barbaciam Siculum, qui singulari tractatu eam latissimè examinavit, *in tract. De Cardinalibus legatis. 1. q.* dicimus communem opinionem in eo residere, quod Cardinali asserenti se legatum omninò credatur, etiamsi literas suæ legationis non proferat: quia quod consuetudinarium est, censetur semper esse mandatum, *l. Excepto. C. De loca. l. Generaliter De fideius.* Est autem moris ut Cardinalis, qui Domino Papæ continuò assistere & adesse debet, non recedat ab urbe sine mandato, sed ut legatus: unde aliter commissionem de officio legationis sibi factam docere non cogitur, *c. Nobilissimus 97. distinct.* extantque de ea re consilia Doctorum non pauca. *Io. Calder. cons. 2. De off. legati. Panor. cons. 18. vol. 2. & idem in c. quod super De fid. instru. Alex. consil. 105. perspectis his n. 19. & ibi in addit. Molina. vol. 2. Paulus Paris. consil. 132. prima facie. num. 19. vol. 4.* Quare quoad primum articulum non hærendum, quin scilicet dictis literis standum sit quatenus Legatus narravit se legatũm missum ad terram Gualdi. Major est perplexitas in posteriore, an ei credendum sit in eo, quod narravit se tam amplas habere potestates? Occurrit enim regula quæ unius testimonio & assertioni obijci solet *l. iurisiurandi. C. De testi.* adeò per illam Panormitanus dixerit *in c. Quod translationem. in fin. De off. lega. & notatur in c. 1. De off. lega. li. 6.* † Cardinali asserenti Papam sibi concessisse, quæ jure superioritatis ei reservata sunt, non esse credendum, ideoque eum id probare debere. Quamvis Bartolus dicat Canonistas in ea esse sententia, ut cardinali de præeminentia Papæ sibi aliquid asserenti credatur *d. c. Nobilissimus* quod de consuetudine in Cardinali legato obtinere ex sententia Ioannis Andreæ *in c. constitutus De app.* testantur Lapus, *allega. 33.* & Andreas Brabacia *loco supra cit. nu. 12. in fin.* nec ab eo abhorret Panor. *in d. c. constitutus. Nic. Everard. Præses cons. 217. nu 2.* Sed quoniam probatio ejus consuetudinis non minorem fortasse difficultatem habi-
17
18
19

habitura esset. præstat ad communiora, certioraque confugere. Communiori itaque calculo cùm receptum sit credi assertioni Cardinalis maxime legati in his, quæ non tendunt in præjudicium tertij, aut quæ non vsque adeo magni momenti sunt; in alijs verò aut alio modo non æquè *gl. in c. sicut desen. excom. Panor. cæterique locis §. nota, Feli. in c. ad eminentiam De sent. excomm. Egid. Bellame. dec. 618. Ias. cons. 71 volum. 1. Step. Aufrer. Dec. Tholos. 463. gl. pragmat. titul. De sublatione clem literis. in verb. qu. buscumque. Celsus Hugo cons. 111. omissa serie nu. 12.* rectè dici potest in causa præ-
5 senti, credendum esse. † Nam legitimatio collata in personam liberorum prædictorum nullius præjudicium concernere potuit nisi patris, ad cujus successionem sic venturi erant, quique eos propter hujusmodi legitimationem liberè excludere à sua hæreditate, ut prius, non poterat *Auth. ex complexu C. De incest. nupt.* Dici autem non potest patrem per eam legitimationem aliquo modo læsum esse aut damno affectum; quia non nisi eo requirente & instante præfatus comes legitimationis beneficium impendit; & sic nihil passus, non circumventus aut fraudatus, aut præjudicium aliquod accepisse dici potest. *l. nemo videtur fraudare l. quod quis ex culpa De reg. iur l. 1. in fine. ff. quod fals. tut. l. 1. §. usque adeo ff. De minor.* Quod vero dici posset, agnatos Domini Augustini præjudicium accepisse ex hac legitimatione, sine quâ ab intestato Domino Augustino successuri erant, nihil movere potest. Primò quod illud præjudicium, vivente adhuc Domino Augustino in considerationem venire non debeat; quia viventis nulla est hæreditas *l. qui superstitias De acquir. hæred. l. 1. De hæ. vel ac. ven.* neque alicui sic debebatur, quin liberum ei fuerit profusis largitionibus aut alijs modis eam alienare, vel testamento quibus vellet relinquere. Deinde quia tempore legitimationis vivo adhuc Domino Augustino nemo omnino fuit consanguineorum, qui huic legitimationi contradixerit: nemo qui sibi nocitum per eam allegare potuerit: ut proinde nunc audiri non debeant, si controversiam vel dubium facere nitantur dictam legitimationem: si enim vivo testatore vires suas habuit, cur morte ejusdem concidisset? Ad quæ faciunt quæ disertè admodum per Angelum, *cons. 182. incip. Mandatum*
6 *Principis,* deciduntur sub distinctione; * videlicet quòd quandocumque legatus Cardinalis asserit se habere mandatum Papæ super his, quæ directè concernunt præjudicium alienum, tunc nullo modo ei credi nisi ostensis literis legationis; quando verò asserit se habere mandatum super eo, quod principaliter non ordinatur nec tendit in præjudicium alienum, veluti (inquit) dispensare cum inhabilibus, tunc ei credetur sine literis. Quam distinctionem confirmando Andreas Barbatia, *loco suprà citato vers. circa secundum nu. 7. in fine,* dicit eam indubitate procedere in his, quæ non sunt minùs ardua, ut in dispensando (inquit) cum inhabilibus. Cùm itaque legitimatio contineat speciem dispensationis super inhabilitate natalium, eaque inter se vicina admodum sint, *Canonistæ in c. Per venerabilem Qui filij sint legit mi.* quid mirum, si secundùm eam distinctionem dicamus. assertioni Domini Cardinalis, asserentis se habere facultatem Comites Palatinos creandi, illegitimos legitimandi, beneficia vacantia conferendi, standum sine alia probatione, *Franc. Marcus decis. Delphinali 976. p. 1.* quia hujusmodi gratia directò non tendit in præjudicium alienum; neque ad hoc ordinata est legitimatio vel beneficij vacantis collatio, ut eripiatur alicui hæreditas, vel beneficium, quæ vivo testatore nulli debita erant; sed ut persona habilitetur, possitque pater liberè in eam liberalitatem conferre: quemadmodum sine contradictione agnatorum in prorsus extraneam personam posset. Deinde si verè dici posset hujusmodi gratiam aut concessionem tendere in præjudicium aliorum, benè prospectum est in casu præsenti per D. Cardinalem adversus hanc querelam per adjectionem clausulæ. *Absque tamen præiudicio illorum &c.* Ita ut meritò dicere liceat, eam potestatem seu facultatem non esse arduam, sed levem & vulgarem; utpote respicientem commodum subditorum sine alicujus præjudicio, & in se non continentem aliud, quàm quod voluntariæ jurisdictionis est, *Bart. in §. generaliter. in Auth. quibus mod. natur. effic. sui col. 7.* Quamvis alioqui manifestum sit, hujusmodi potestatem creandi Comites Palatinos nullo modo tendere in præjudicium alienum, quia id intelligi non potest. * Rursus cùm à solitis & consuetis rectè ducatur argumentum, *l. Si servus communis §. circa D. De furtis,* dicimus præsumptionem fidei esse penes dictas literas, ex eo, quòd Pontifex nullum soleat à se dimittere Legatum, cui non concedat saltem eas, de quibus hic agimus, facultates. Proinde eo concesso, quòd credi debeat Cardinali asserenti esse Legatum, illud quoque, quod ex more & consuetudine ei connexum est, concessum dici debet, ut scilicet possit Comites creare, & legitimandi facultatem concedere, *gloss. pragm. Aufrer. Franc. Marcus & alij locis suprà citatis.* † Postremò prædictis cessantibus ex communi opinione & publico exercitio dicti D. Georgij sustineri debet prædicta legitimatio seu concessio à Domino Cardinale ei facta; quod ab omnibus pro Comite Palatino propter literas dicti D. Cardinalis plurimis annis, videlicet plusquam triginta quatuor, sit habitus; quodque ad eum ut talem quotquot legitimatione opus habuerunt recurrerunt, & adhuc de præsenti recurrant; & quòd magis est gratiæ ab eo concessæ etiam in contradictorijs judicijs exitum habuerint: ut iniquum planè fuerit communem errorem (si verè error dicendus est) his literis nocere, *l. Barbarius D. De off. prætor. Innoc. in c. Nihil est De elect. Ioan. Andr. in c. Cum in iure peritus De offic. deleg. Ioan. Calderinus cons. 82. aliàs cons. 2. sub tit. De offic. leg.* Rectè itaque fecerint Domini Arbitri, si probitate & legalitate D. Georgij compertâ, quæstionem illam prætermiserint, & scrupulositate exacti juris (à cujus observatione liberi sunt, *l. Societatem §. arbitrorum D. Pro socio.*) rejecta ex æquo & bono crassiorem æquitatem sequentur, quæ hoc postulare videtur, secundum ea quæ suprà deduximus, ut de assertione D. Cardinalis nulla concipiatur sinistra suspicio. Quod si tamen velint in ea hærere, & ex eo capite legitimationem in dubium vocare; hoc saltem imprimis declarent, illius exactiorem probationem requiri: nam etsi summam difficultatem habitura erit ea proba-

probatio; impossibilis tamen non erit, cum ex regestis Romanæ curiæ aut terræ Gualdi ea adhuc haberi possit; sed tamen, ut diximus, causa verè id non postulat.

De Probationibus.

SVMMARIVM.

Pobatio per testes.

1.19. *Mutui causa est numeratio pecuniæ & probanda.*
2. *Confessio mutui infirma.*
3. *Exceptio non numeratæ pecuniæ à confesso mutuum obijci potest.*
4. *Concubinarius Sacerdos infamis, & inidoneus testis est.*
5. *Infamis est qui concubinam & uxorem habet.*
6. *Falsarius infamis est.*
7. *Probari tantum debet quod ad probandum admissum est.*
8. *Confessio unius alteri non praiudicat.*
9. *Præsentia alterius non probat eiusdem scientiam.*
10. *Singularia duo non concurrunt.*
11. *Contrarietas testium præsumptionem falsi habet.*
12. *Testis unicus quando non faciat semiplenam probationem.*
13. *Testes in mutuo quando coniungantur.*
14. *Confessio parte absente facta non probat.*
15. *Confessio per unum testem probata non facit semiplenam probationem.*
16. *Confessio extraiudicialis geminata quando non probet.*
17. *Confessio declaratoria actus præteriti requirit partis præsentiam.*
18.21. *Confessio sine causa non nocet.*
20. *Testi referenti se ad instrumentum non creditur, nisi probato instrumento.*

CONSILIVM XCVIII.

Circa probationem versatur omnis difficultas inter Dominum Stephanum Flebaer Actorem, & Domicellam Margaretam vander Ee, relictam Domicelli Wilhelmi de Bierbeke Ream; an videlicet per testes pro parte Actoris productos sufficienter probatum sit Actorem dicto quodam Wilhelmo quadringentos florenos, & præfatæ domicellæ Margaretæ centum florenos mutuo dedisse. Et sanè quatuor sunt testes, qui de eo aliud deponere videntur: nam quintus & sextus nihil omninò quod Actori prodesse possit deponunt. Videamus ergo quantum ponderis illorum quatuor testium depositiones habeant † Hoc imprimis
1 admonendum Actorem intentionis & actionis suæ fundamentum, hoc est numerationem pecuniæ, quæ est causa mutui, *l. 2 §. item mutuum l. Non omnis l. Qui pecuniam D. De reb cred. & si cert. pet.* non probasse, imo probare non potuisse: quod ipsemet satis indicavit quatenus in libello suo à numeratione in quarto articulo allegata, confugit ad confessionem mutui. † Quæ quidem mutui confessio, quàm sit infirma, & quam mutuum omnino non probet ex eo fit manifestum,
2 quod etiam tunc, cum confessioni hujusmodi nihil aliud obijci potest, semper tamen obijci rectè possit exceptio non numeratæ pecuniæ *Alex. in l. si ita stipulatus §. Chrysogonus. De verb. obligat. Bald. in l. Si ex cautione C. De non num. pecunia* Nam quamvis per confessionem numerationis in alijs apertissima resultet probatio, *l. publia in fin. D. Depositi* in his tamen quæ odiosa sunt quorum numero est mutuum, an eandem vim habet confessio *Mar. Socin. consil. 3. num. 10. vol. 1. Paul Castr. consil. 155. In causa quæ vertitur vol. 2.* Solum ergò hoc investigandum an Actor confessionem Rei de accepta aut mutuo data pecunia probaverit. Ordine igitur singulos testes percurramus.

Et certè in primo subsistendum non est, ex causa: primò quod ad deponendum inidoneus sit; utpote in ea conditione constitutus, ut ei fides adhiberi non debeat. Idque rursum ex duabus causis tum ob objectum & satis agnitum vitium concubinatus, tum etiam ob crimen falsi, ob quod si non omninò apertè condemnatus est, quia tamen super eo pactus est, & composuit cum fisco, pro condemnato haberi debet, *l. Quoniam ff. De his qui not. infamia* * Prius enim delictum, in Sacerdote præsertim cuius nulla potest esse carnalis conjunctio, citra nefas & incestum, inducit infamiam & cum infamia inhabilitatem testificandi, *c. Consanguinei III. q. 5.* Neque requiritur ad hoc judicialis sententia seu condemnatio, quia hujus generis delictum commissum velut umbram trahit secum infamiam. * Quemadmodũ eo ipso quis efficitur infamis, quòd uxorem & cõcubinam uno tempore habet. *l. 1. in fine l. Quid ergo De his qui not. infamia, l. 2. C. De incest. nupt & ibi Bald. Alex. in d. l. 1. in fine.* in qua eadem causa poni debet Sacerdos concubinarius; uxoris enim loco est illi sacerdotium, *c. Inter corporalia, c. fin. De translat. Episcop.* Vnde si concubinam adjungat, longè gravius peccat, & tantò graviùs, quantò spirituale matrimonium præstat carnali. * Posterius verò crimen tam est ordinatum, ad derogandam fidem ei, qui illo laborat, ut non possit intelligi in eo ulla esse fides, qui illam fefellit. Falsi quoque crimen publicum est, *l. 1. & ibi gl. ff. De publ. iudic. §. item lex Cornelia De falsis Instit. eod.* quo qui damnati vel pacti sunt infames fiunt, *d. l. 1. De his qui not. infam.* & sic ad testificandum inidonei *l. Quæsitum De testib. c. ex parte De testam.* Secundò in ejusdem primi testis testimonio subsistendum non est, quòd sit singularis & unicus in eo, quod deposuit: nemo enim omnium aliorum testium est, qui aliquid deponat de confessione Wilhelmi dictæ Reæ filij, de qua ipse; vnde ob singularitatem nullam fidem meretur, *l. Iurisiurandi C. De testib. c. veniens 1. & c. Licet 2. De testib.* Vt autem apertiùs hujus testis dictum elevemus, & prorsus annihilemus, saltem quoad hoc, ne prosit Actori ad intentionis suæ probationem; videamus an perfectam probationem obtineret, si quod primus deposuit, secundus aliquis testis pariformiter etiam deponeret? & dicimus quòd non. 6

Primò ex eo, quòd confessio per Actorem non sit articulata; ita quod hujusmodi depositio, etiamsi plurium esset, nisi quod allegatum & ad probandum admissum est; alioquin probatum non relevat, *Ang. cons. 169. Super puncto, Bald. cons. 457. Factum sic proponitur vol. 4.* Deinde quod hic testis super quarto articulo continente mutui dationem productus deponendo extra articulata deponat

ponat de illa dicti filij confessione,& minimè de eo
9 quod ibi articulatum erat. † Et tertiò, quod etsi articulata fuisset,nihil relevaret: nemo enim confitendo alij præjudicare potest, *l. Non debet alter De reg. iuris*; nec filius patri, nec matri. Vt enim filius patrem vel matrem obligare directò non potest. *tit. C. Ne filius pro patre*; ita nec per indirectum confitendo illis præjudicare valet: & generale est, ut mater confitendo non possit præjudicare filio, vel è contra filius matri, *Phil. Decius & alij in d. l. Non debet*. Quibus non obstat quod idem testis deponat, in præsentia matris hujusmodi confessionem esse factam; nam ex eo non sequitur, quod mater in illam confessionem consenserit, aut etiam quod eâ sciente,audiente,ac intelligente facta sit: * quia quamvis qui de sua præsentia deponit, præsumatur sciens,qui tamen de alterius præsentia deponit, non probat scientiam,nisi etiam dicat de intellectu illius, *Bart. in l. 1. De author. & cons. tutor. Alexand. consil. 10. In causa appellation. nu. 2. vol. 4.* non probat igitur adesse eam, *l. Neque natales. C. De probat.* Novissimè hoc attendi debet, hanc confessionem non congruere dicto quarto articulo seu intentioni & fundamento juris agentis: confessio enim hæc de duabus separatis mutuationibus loquitur, quadringentis scilicet florenis patri, & centum matri factis; cùm Actor dicat se conjunctim matri &
10 patri dedisse mutuo 500. florenos. † Hæc enim adversitas quamvis fortè in alijs conjungi possit; hic tamen non æquè id admittendum est, ne una confessio (cui alioqui effectus nisi violentus nullus inesse potest) duo singularia operetur, *l. 1. & ibi Bald. C. De dotis promiss.* præjudicium scilicet tertij & effectum extensionis, *contra regulam Res inter alios acta &c.* Quibus omnibus si addantur quæ paulò pòst de confessione extrajudiciali in partis absentia subjiciemus, non videmus quo colore vis aliqua collocanda sit in hujus testis dicto; quod non tantum ex conditione personæ elevatur, verùm etiam ex varijs circumstantijs jam deductis nihil operari ostenditur.

Transeamus ad secundum testem, qui simpliciter deponit, Ream sibi concessam, quòd Actori in summa articulata obligabatur: adversus quem duplici quoque impugnatione uti possumus; quarum altera penitus evertit ejus depositionem, altera solam, & sic sine effectu relinquit, *c. Licet universis De testib.* Ad prius pertinent illa, quæ tam diligenter disputata sunt; quod scilicet hic secundus per Ream productus, deponat, se numquam ad hanc causam citatum aut juratum deposuisse: operatur enim hæc depositio ex duobus, alterum scilicet, quod vel credi debeat huic posteriori depositioni, vel non credi: si credi debet, jam sine ullo scrupulo falsissimum erit, in prima depositione eum verum deposuisse; quî enim verum deposuisset, qui examinatus non fuit? sin verò credendum non erit, hoc saltem consequetur, nec priori depositioni fidem adhibendam; talem scilicet, quæ pro semiplena probatione haberi debeat, * ob illius contrarietatem, *l. Qui falso De testib.* ex ea enim falsitatis præsumptio oritur, *l. Eos & ibi Bart. D. Ad L. Corn. De falsis.* aut certè levitatis maximum argumentum. Quæ ex eo quoque augetur, quòd testes pro Actore postea producti deponant, hunc secundum testem eodem quo deposuisse dicitur die dixisse, quòd pro Actore deposuisset, sic quod speraret eum triumphaturum: ijs enim verbis in perjurium quodammodò incidit, qui testificata, contra quam prohibitus erat sub pœna perjurij prodidit & qua affectione priùs deposuisset ex testatione sperati triumphi ostendit; ita ut ex post facto jam inde ab initio credi debeat eum favorabiliter & partialiter pro Actore deposuisse; ut sic meritò ei credi contra Ream non debeat, *c. Quoties De testib. l. Eos C. eod. tit.*

Ad posterius quoad enervationem depositionis primùm referri potest illud, quod sit singularis; neque enim contestem habet: nam quamvis tertius testis videatur etiam deponere de quadam Reæ confessione, nihilominus tamen utrimque permanet singularitas; ob id, quòd in tempore varient: tertius enim de certo tempore, quo Rea confessa esset se debere, deponit; secundus verò simpliciter dicit se sæpius audivisse Ream id confitentem; diversitas enim temporum testium singularitatem inducit. Vnde etiamsi nihil esset, quod obijci posset conditioni & personæ horum testium; tamen ex hujusmodi singularibus depositionibus nihil constitui potest, *Phil. Probus in addit. ad Ioannem Monachi in c. 1. De arbitris. lib 6.* * Et quamvis alibi unicus testis faciat semiplenam probationem, qui super facto principali deponit; qui tamen super confessione partis tantùm deponit ne semiplenam quidem facit, *Panorm. in c. Cum dilecti nu. 8. De elect.* 12

† Item licet tres testes, quorum unus de facto principali hoc est mutuatione, ut est in causa præsenti, deponit; alij duo de confessione partis conjungi possint ad plenam probationem, *Panorm. in c. Cum dilectus nu. 6. & 15. De success. ab intest.* duo tamen de sola confessione deponentes nihil probant. † Idque hic tanto magis dici debet, quòd hæc confessio, de qua dicti duo testes deponunt cum varietate temporis, sit merè extrajudicialis, factâ parte absente;quo casu confessio etiam per decem testes probata, plenæ probationis effectum non continet, *Alex. cons. 24. Animadversus n. 40. vol. 2.* Et licet plerique hujusmodi confessioni potestatem præsumptionis tribuant, *Alex. cons. 152. Viso processu nu. 19. vol. 5. Phil. Corn. consil. 113. circa primum nu. 16. vol 1.* hoc tamen tunc tantùm procedit, cùm ipsa confessio per duos testes ad minus probata est: * nam probata per unum testem nec plenam nec semiplenam probationem, imò ne indicium quidem facit, *Alex. cons. 132. Perlectis nu. 16. vol. 5.* & sic ut semiplenam illam probationem inducat, necesse est, quòd ad minus duo testes in individuo de eadem depositione deponant; si enim unus testis dicat de una facta uno die, & alius de alia, non probant semiplenè; quia sunt singulares, sic ut jungi non possint, *Alex. cons. 39. Vertitur lis vol. 5.* † Et proinde cessat illud fundamentum, quo audimus D. Iudicem cœpisse moveri in concipienda sententia contra Ream; hoc scilicet, quòd geminata hic sit confessio, quæ etiamsi extrajudicialis sit, probet tamen, ob id, quod judiciali confessioni æquiparetur, *Bart. in l. Cum scimus C. De agric. & censitis lib. 10. Lud. Roman. consil. 290. Castr. in d. l. Publia.* Nam quamvis quoad juris dispositionem non velimus hic illam opinionem improbare;

(right margin, in order: 13, 14, 15, 16)

probare; tamen ad factum & causam præsentem relata, nihil operatur: ob id, quòd nulla confessio hîc inveniatur in individuo per duos testes probata; & sic quamvis mille testes deponerent de singularibus confessionibus, nihil probarent. Geminationi quidem vim lubenter concedimus; sed geminationem in præsenti causa negamus: & non tantùm geminationem, sed in universum confessionem, *Castren. d. cons.* 155. Cum ergò duo hîc concurrant, & defectus probationis singularium confessionum, & præterea confessioni hoc vitium insit,
17 quòd parte absente sit facta; † (nam confessio declaratoria actus præteriti ad sui validitatem requirit partis præsentiam tunc, cùm extra judicium fit, *Panorm. in d. c. Cum dilectus nu.* 5.) Verè dicimus, nihil momenti in his duabus depositionibus latere. Nam fundamentum actionis & intentionis est ipsa mutuatio seu numeratio, quæ per nullum testem affirmatur: id autem quod probatur imperfectè, neque pro fundamento ab Actore proponitur, neque etiam proponi potest; quia hujusmodi confessioni vis inducendæ & constituendæ obligationis inesse non potest: neque enim inter modos obligandi usquam reperitur, *Castr. d. cons.* 155. Augentur præmissa, quòd secundus testis deposuerit de indiscreta omninò confessione, quod scilicet Rea summam articulatam confessa sit se debere Actori; de causa debiti, quoad aliquid confessa
18 sit Rea, nihil dicit. † Cùm autem de jure certissimum sit, simplicem confessionem etiam in præsentia partis factam, & multò magis eâ absente, si nullam contineat causam, non habere vim & effectum obligationis, nisi causa probetur per Actorem in confessione se fundantem, *eleganter Panor. in c. Si cautio in princ. De fide instrum.* sequitur in hac causa, etiamsi secundus testis contestem haberet,
19 nihil nocituram ipsam confessionem per se: † tantoque minùs, quòd Actor se fundaverit non in confessione, sed in mutuo: quo casu ex recepta opinione, *Panor. in d. c. Si cautio nu.* 4. etiam probatâ confessione Actor obtinere non debet. Quibus satis etiam enervatur depositio prædicti tertij testis: nam obstat ei singularitas & confessionis instabilitas ac inefficacia. Imò si propiùs inspiciatur, de nulla confessione Reæ deponit; quam scilicet ipse ex ore Reæ audiverit: nam dicit se tantùm vidisse & legisse instrumentum in quo Rea confitebatur. Iam verò quàm hoc distet à vera confessione ore probata & auribus exaudita, facilè videbit D. Iudex. Apparet ergo ex hac consideratione nullâ ratione posse conjungi tertium & secundum testes: hic enim de confessione nuncupata, ille de scripta in instrumento deponit. Et cùm secundi testis depositioni nullam vim inesse ex varijs circumstantijs ostenderimus, certè minus momentum in testimonio tertij esse dicere possumus; † ob id, quòd
20 cùm testium & instrumentorum par sit vis, *l. In exercendis. C. De fide instrum.* & instrumento facienti mentionem alterius, non credatur nisi illo altero quoque probato, *Auth. Si quis in aliquo C. De edendo*, non possit huic testi referenti se ad instrumentum à se lectum credi, nisi eodem quoque instrumento probato; quòd in hac causa factum non est. Præterea non major vis vel authoritas tribui potest huic depositioni, quàm ipsi instrumento, si probatum esset. Iam verò si instrumentum probatum, & in hac causa exhibitum inveniretur id continere, quod hic testis deposuit, & sic quidem, quòd ei instrumento nihil objici posset quoad solemnitatem & fidem, adhuc tamen nihil probaret;
† quia indiscreta esset confessio, nullam continens debiti causam: quo casu ex apertissima juris dispositone, nisi intervenerit exacta causæ probatio, Rea condemnari non posset, *d. c. Si cautio, l. Cum de indebito §. fin. De probat.* Restat quartus testis, in quo hærere non est necesse, nam de confessione Reæ nihil deponit, sed de quadam epistola Reæ ad tertium scripta, de qua nemo ex alijs testibus vel verbum unum meminit: unde in primis obstat ei singularitas. Secundò, nihil prodesse potest Actori veritas hujus depositionis; quia non deponit de aliquo debito Actoris, & ne per demonstrationem indicat Actorem; cùm demonstratio vice nominis esse soleat. Denique & tertiò, quia testis hic ex instrumento, hoc est, epistola & concordia dictum suum profert, non est illi soli credendum, nisi illis ipsis instrumentis prolatis, *d. Auth. Si quis in aliquo*, juxta ea, quæ paulò ante ad invalidationem testis præcedentis diximus. Cùm ergo nulla sit certitudo, nulla soliditas in omnium horum quatuor testium dictis; & præterea eadem dicta versentur circa illa, quæ & per plures affirmata, essent ad perfectam probationem infirma; & denique quòd super principali basi & fundamento hujus actionis, hoc est mutuatione, in qua se Actor fundavit, nulla omninò reperiatur probatio, ne quidem semiplena: consequens est, ut non probatis ijs, quæ actor suæ intentionis fundamenta proposuit, Rea omninò absolvi debeat. 21

De Probationibus.

SVMMARIVM.

Probatio cognationis.

1. *Fratris filius materteræ filio vel nepoti propior est.*
2. *Præscriptio ipso iure possidentem non tuetur.*
3. *Petitio hæreditatis 30. annis perit.*
4. *Citatio sola interrumpit tricennalem præscriptionem.*
5. *Præscriptio longissimi temporis extremum momentum requirit.*
6. *Ignorantia excusat adversus præscriptionem.*
7. *Qualitas sub qua agitur probanda.*
8. *Antiquitas temporis difficultatem probationis inducit.*
9. *Cognationis probatio difficilis.*
10. *Testimonium de auditu recipitur in probanda cognatione.*
11. *Cognationis probatio unde initium capiat.*
12. *Antiquitatem faciunt centum, imò quadraginta anni.*
13. *Temporis immemorialis probatio quot annis conficiatur.*
14. *Antiquitas quando in probationibus prosit.*
15. *Diversitas nominum, personarum diversitatem arguit.*
16. *Arma & insignia aliena nemo usurpare debet.*
17. *Fama probatio quando sufficiat.*
18. *Pluralitas personarum non præsumitur.*
19. *Confessio unius ex correis non nocet alijs, nisi ad interrumpendam præscriptionem.*
20. *Probationes supprimens quomodo puniatur.*

in l. Liberorum in princ. De his qui notan. infamia, *Paul. Parisi. consi.* 115. *Ioannes adversarius vol.* 4. In demonstratione ac probatione primæ qualitatis seu cognationis, quòd Actores sint liberi ex dicto Ioanne Vreys legitimè nati, laborandum aut subsistendum non est: probatum enim id sufficientissimè est per testes Cameraci (ubi sedem sui matrimonij cum Gilletta Franckqueville habuit) productos; adversus quod Rei nihil exceperunt, sed velut tacitâ quadam confessione id agnoscentes, in exceptionibus adversus testes solam impertinentiam hujusmodi testimoniorum objecerunt, quasi in proposito nihil prosit probasse hanc qualitatem & cognationem, nisi & illud probetur, Ioannem Vreys ex Everardo Vreys patre Bernardi natum fuisse; in eo totius causæ statum constituentes.

Difficilior est alterius qualitatis seu ulterioris cognationis probatio; sed tamen non omnino
8 impossibilis: † ut pleraque omnia, quæ vetustate, antiquitate, ac longi temporis lapsu obfuscata & longiùs posita sunt, *Dict. in c. Licet ex quadam De testib. Aymo Cravet. De antiquit. temp. p.* 1. §. *Viso De fama*: in quibus sufficit probabilem seu verisimilem, & quæ ex præsumptionibus ac conjecturis constat, probationem conficere, *Bald. in Auth. Quas actiones in fin. C. De sacros. Eccles. Riminaldus cons.* 93. *Viso processu vol.* III. *Marcus Ant. Natta cons.* 378. *Non videtur, vol.* 2. Antiquitas enim temporis propter testium decedentium subtractionem, ac memoriæ labilitatem, probationis difficultatem inducit; ideoque levioribus, obliquis, indirectisque probationibus contenta est, *c. Cum causam De probat. De-*
9 *cius in c. Veniens* 1. *De testib.* * Præsertim in probanda cognatione, quæ ipsa per se semper probatu difficilis reputatur, etiam cessante magnâ antiquitate; ob id, quòd non cadat in sensum testium, *Pet. Anchor. cons.* 52. *Pro clariore nu.* 8. & sic concurrente duplici difficultate ex materia & tempore, scrupulositas probationis exigenda non sit, sed sufficiat etiam ex sola fama aut alijs propinquis conjecturis confecta probatio, *Innoc. in c. Quid per novale. & in c. Veniens De verb. signif. Ant. de Butrio in d. c. Veniens* 1. *De testib. Phil. Decius consil.* 595. *Pro resolutione nu.* 6. Nec usquam magis arbitrium & religionem suam judex ad leviores probationes componere potest, quàm in cognationis & consanguinitatis probatione, *Decius d. cons.* 595. *nu.* 8.
10 † Vnde etiam receptum est, quod in probanda consanguinitate, temporis longinquitate interveniente, testimonium de auditu recipiatur, *d. c. Licet. ex quadam*; & quidem proclivius, si ad aliam materiam inducantur probationes cognationis, quàm ad causam matrimonij, tunc cùm antiquitas ac temporis longinquitas excedit hominum memoriam, *Franc. Aretin. cons.* 37. *Sequendo ordinem nu.* 3. Cùm ergò versemur in magna temporis antiquitate, & quæstio consanguinitatis non ob aliquod matrimonium justificandum, sed ad successionem Bernardi tantùm adipiscendam proponatur, sufficere debet Actoribus, si non per omnia directò & clarissimis, inconvincibilibusque unius generis probationibus, saltem per indirectum ac per varias conjecturas, & circumstantias, ad religionem Dominorum Iudicum instruendam, probaverint dictum Ioannem Vreys Bernardi Vreys fratrem fuisse. In antiquitate autem temporis hîc nos versari per se manifestum est. † Cùm enim in 11
probanda cognatione ac proximitate initium faciendum aut saltem transeundum sit per communem parentem, *l. Iurisconsultus §. parentes De grad. affinit. Theophil Inst. eod. tit.* & ex confessione etiam Reorum, ultra probationes per Actores factas, constet Everardum Vreys & Annam BlittersWyck ejus uxorem, fuisse Bernardi patrem & matrem; constet quoque eumdem Everardum ante annum 1585. ex hac vita migrasse; nihil dubitandum est, in magna antiquitate hanc cognationis quæstionem versari; quia propè centenaria est. † Cen- 12
tum enim aut circiter annorum spatium antiquitatem ex omnium consensu inducit, *Innoc. d. c. Veniens* 1. *Alexan. & alij in l. Cum aliquis C. De iure delib.* quæ plerisque minore etiam tempore constituitur, veluti nonaginta, *Decius d. cons.* 595. imò etiam quadraginta annis, *Ant. De Butrio in d. c. Veniens* 1. *Decius. in c.* 1. *nu* 13. *De appellat.* potissimùm quia in tanta multitudine testium utrimque productorum, & magno senio gravatorum, nemo sit qui Everardum viderit aut noverit; eoque præsertim considerato, quod Ioannes Vreys ante initium hujus litis amplius quàm quinquaginta annis ex hac vita excesserit, ut constat non tantùm per testes Cameraci productos, sed etiam per extractum ex libris ac registris Ecclesiæ S. Vedasti Cameracensis, & antiqua testimonia pro parte viduæ Ioannis Vreys coram Officiali Cameracensi recepta.

Neque his adversatur, quod Rei urgent, antiquitate temporis ad inducendas recipiendasque 13
leviores probationes non intelligi, nisi quæ excesserit centesimum annum, non etiam quæ quoquo modo infra centum annos sit, *Innoc. in d. cap. Veniens. Imola in l.* 2. §. *idem labeo De aqua plu. arcen. Alexand. & Ias. in d. l. Cum aliquis*, *Alexan. cons.* 6. *Viso themate nu.* 7. *vol.* 1. *& quos refert Steph. Bertran. cons.* 151. *Vidi numerum nu.* 5. *vol.* 7. *Aymo Cravetta. De antiq. temp. p.* 1. *nu.* 4. *Molin. ad consuet. Paris. tit.* 1. §. 5. *nu.* 63. quia intelligi debet de illis quæ requirunt tempus immemoriale, quale est centum annorum, *Bald. in l.* 2. *C. De servit. & aqua. Cardinal. Zabarella & Felin. in c. Si diligenti De præscript.* Vnde ubi non requiritur probatio temporis immemorialis, sed tantùm temporis antiquitas, sufficit notabile temporis spatium quinquaginta aut quadraginta, imò triginta annorum; prout secundùm casus propositi conditionem probationes certæ non facilè reperiuntur ultra triginta, quadraginta, aut quinquaginta annos: ita ut quoties notabile tempus lapsum reddit probationes difficiles, dicatur tempus antiquum, ad effectum minùs perfectas probationes supplendi & corroborandi. Quod cùm non sit à jure determinatum, nec determinari certâ regulâ possit, dependeatque à singularibus factorum circumstantijs, omninò probanda est eorum opinio, qui existimant, id judicis arbitrio relinquendum esse, *Ant. de Butrio & alij in c. Illud De præsumpt. Molin. d. §.* 5. *nu.* 64. *Cravetta. d.* 1. *p. nu.* 5. † Multum etenim interest, quâ ra- 14
tione consideretur antiquitas; an ad inducendam probationem in totum ex cursu temporis ut est in servitutibus ex longinquitate temporis, *l. Hoc iure §. ductus aquæ. De aqua quot. & æstiva.* ubi

ubi ex tempore præterito jus in præsenti constituitur, *Corneus cons. 19. Videtur in hac nu. 10. vol. 2.* an verò ad adjuvandum vel supplendum imperfectas probationes, *Dec. cons. 36. Pro tenui nu. 7.* ut fit in hac causa, in qua non agitur, ut ex lapsu temporis Ioannes Vreys credatur fuisse frater Bernardi, sed ut Ioannes (circa quem concurrunt tot qualitates inducētes extremam probabilitatem confraternitatis ejusdem ad Bernardum) credatur Bernardi frater fuisse; cùm propter lapsum temporis per memoriam hominis probari nequeat directò Ioannem & Bernardum ex Everardo atque Anna natos esse.

Vt ergo ea, in quibus quoad hanc cognationem probationis, probabilitatisque vim constituimus, ob oculos ponimus, in duo capita illa separabimus: in quorum primo ea retractabuntur, quæ ad cognationem, consanguinitatemque Bernardi & Ioannis simpliciter in genere probandam faciunt; in altero, quæ proximitatem seu fraternitatem arguunt. Et primò quidem non leve argumentum cognationis conjunctionisque continet, nominis, familiæ, seu cognationis identitas, quòd Ioannes cognomine Vreys tanto tempore semper usus fuerit, & ejus liberi ac posteri etiam nunc utantur; uti constat primùm ex depositionibus eorum, qui Cameraci producti sub hoc nomine & cognomine eum noviste testificantur: deinde ex registro prætactorum testimoniorum pro parte viduæ Ioannis Vreys ab hinc plusquam quinquaginta annis Cameraci receptorum, constat dictorum Actorum patrem & avum respectivè cognomen Vreys habuisse. Id quoque demonstrant literæ tonsuræ filij ejusdem Ioannis inter testimonia Cameracensia exhibitæ, in quibus clericalis tonsura collata dicitur Ioanni filio Ioannis Vreys. Hæc igitur cognominis identitas in primis maximam verosimilitudinem adfert cognationis &
15 consanguinitatis. † Sicut enim ex nominum diversitate, rerum & personarum quoque diversitas colligitur, *l. Si idem & quod ibi notant* DD *C. De codicil.* ita quoque earumdem conjunctio ex nominis identitate constituitur; præsertim quia sine delicto (quod non præsumitur, *l. Verum pro socio*) neque nominis, cognominis vel agnominis mutatio, *l. 1. C. De mutat. nominis*, neque alieni sine consensu ejus cujus id est, *l. Facta §. si sub conditione. vers. nihil enim Ad S. C. Trebell.* assumptio fieri possit, *Paulus Parisi. consil. 19. Ad resolutionem nu. 36. vol. 2.* Secundò hanc vehementissimam præsumptionem adjuvat gentilitium armorum, seu insignium, quibus dictus Ioannes Vreys in sua vita usus est, ac ejus posteri adhuc utuntur, identitas. Probaverunt enim Actores per testes, atque item per antiquam picturam Cameraci suspensam, & per epitaphium seu sarcophagum Luciæ Vreys, ei in Ecclesia Antverpiensi à marito suo Gabriele Tersago positum, quod hujusmodi arma in omnibus & per omnia conveniant cum armis Everardi ac Bernardi Vreys, quæ in oppido Rhenensi tam in sepulchris, quàm tabulis ab eis positis, atque item vitreis fenestris conspiciuntur: sic quod ex cognominis atque armorum identitate proclivissima sit præsumptio identitatis conjunctionis seu sanguinis.
19 Nam cum aliena arma & insignia nemo usurpare possit, invito eo, cujus sunt, *Bartol. in tract. De insig. & armis nu. 5. Parisi. d. nu. 36.* nullà ratione præsumendum est, in ea re aliquid illiciti aut simulationis esse: præsertim quia ex eventu constet Ioannem sub prætextu ejus nominis & armorum nullius hæreditatem aut bona captasse, & illius hæredes justam habeant causam retinendi nomen & insignia paterna; etiamsi Rei postea Actoribus objiciant, quod filius Ioannis, relicto cognomine sese appellaverit *Franckqueville.* Id enim non tam illius filio imputandum est, quàm cognatis maternis, qui eum materno ac Gallico cognomine, tamquam in ea patria magis noto & pervulgato appellari maluerunt, quam exotico & Teutonico, quo alius nemo ibi utebatur. Tertiò, si quid huic præsumptioni deest, ex eo quod fieri possit, ut nomen & arma alterius quis assumat, si alteri non noceatur, *Bart. d. nu. 5* ut facilè evenit in diversis provincijs, & longè ab invicem distantibus regionibus inter eos, qui nullo sanguinis fœdere conjunguntur, id supplebitur per tertium, forte admodum argumentum; quòd scilicet satis constet Ioannem Vreys non Cameraci, ubi sedem sui matrimonij & domicilij habuit, sed in ditione Trajectensi in oppido Rhenensi natum fuisse, & Cameracum per D. Henricum Bergensem tunc Episcopum Cameracensem evocatum, ac officinæ monetariæ præfectum fuisse. Probatum namque id est per testes deponentes, partim se scivisse, quòd non Gallus, sed Teuto fuerit, partim se id ex ipso Ioanne Vreys audivisse; partim quod fama fuerit eum ex ditione Trajectensi oriundum fuisse: * cujus famæ pro- 17
batio, uti superiùs dictum est, in proposita antiquæ rei quæstione sufficit, *Franc. Aret. d. cons. 37. nu. 1.* Vt generaliter ubicumque ex communiter accidentibus, probatio est difficilis, *Decius d. cons. 595 nu. 6. & cons. 42. Pro facultate.* Quæ fam[illegible] juvatur & dilatatur per usum nominis S. C[illegible]æ, quod Cameraci & in vicinis locis inauditum, Ioannes dictæ tabulæ adpingi, & lustrali die in baptismo infanti cujusdam imponi curavit: ideò quod sui natalis soli, hoc est oppidi Rhenensis patrona ac tutelaris Dea sit, uti per testes utrimque productos apertissimè constat. Sic quod ex concursu horum trium cognominis, armorum & patriæ, seu loci nativitatis, sufficiens videatur inducta probatio cognationis & conjunctionis sanguinis Ioannis Vreys ac suæ posteritatis ad Bernardum Vreys. Quibus tribus si quartum ex adversariorum confessione ac communi fama, quæ in oppidulo Rhenensi frequentatur, adjungatur, quòd scilicet quidam ex eo nomine & sanguine illorum de Vreys, ex quibus Bernardus fuit, in extera regione derelicta patria agat, nulla amplius videtur esse dubitatio, quin is fuerit Ioannes Vreys, & ejus posteritas, cùm de alio non appareat: † Nam personarum pluralitas in du- 18
bio non præsumitur, *gloss. l. Si procurator De condict. indeb. alij in l. Si quis servus §. Si inter duos De leg. 2. Ias. consil. 114. Ad objecta nu. 6. vol. 1. Baldus in l. Neque natales col. 2. C. De probat.* Quæ adversariorum confessio satis probata est per testimonia Amati Wyon Procuratoris generalis oppidi Duacensis, Ioannis Bauldraûn, & aliorum plurium, qui testificantur cognatos Margaretæ viduæ Bernardi peten-

petentes hæreditatem, ac bona Margaretæ faciliùs depulsos ac rejectos fuisse per Reos hujus causæ, commemoratione hæredum Bernardi Vreys peregrè agentium; qui supervenientes seu reversi maximam partem hæreditatis ablaturi essent, comminantes bonorum sequestrationem donec de illis certiores efficerentur. Similem confessionem continet instrumentum divisionis ac transactionis inter eos, & Ioannem Vreys de Dolre factæ post mortem Margaretæ, in qua adversus supervenientiam verorum hæredum Bernardi, qui in exteris regionibus agere dicebantur, sibi invicem cautione prospexerunt; nullâ ratione id facturi, nisi vel certâ scientia, vel ex fama compertum habuissent, esse vel fuisse alios, qui Bernardo sanguine conjunctiores essent ipsis condividentibus. Famæ quoque prædictæ probatio sufficiens extat in testimonijs Actorum, uti mox diximus, in probatione qualitatis seu confraternitatis Ioannis Vreys ad Bernardum; ita quod omnibus benè perpensis, sufficientissima extet probatio de persona & nomine Ioannis Vreys & liberorum suorum; sufficiens quoque de cognatione seu consanguinitate eorundem ad quondam Bernardum Vreys, de cujus hæreditate agitur.

Restat igitur, ut, quod hîc præcipuum est, demonstretur, Ioannem Vreys Bernardi fratrem fuisse. Difficilior quidem est demonstratio, quàm sit generalis cognationis probatio; sed tamen arbitramur de eo per Actores probatum esse, quod ad inducendam credulitatem & religionem amplissimorum Dominorum Iudicum instruendam, sufficere possit. Et primò quidem per prædictam adversariorum confessionem, de quâ Duacenses testes deponunt, quod hæredibus Margaretæ hæreditatem petentibus, sequestrum bonorum comminati sint propter metum reditus & reversionis hæredum Bernardi in extera regione agentium. Cui proxima est illa cautio in prædicta divisione ac transactione cum Ioanne Vreys de Dolre facta, cujus paulò ante meminimus: vanus enim futurus erat ille metus, quem velut per manus traditum hauserant, ex reditu ac supervenientia propinquorum hæredum, si non arbitrati fuissent vel fratrem Bernardi, vel fratris liberos in extera regione degentes extare. Nam cum Rei dicunt se ex matertera Bernardi natos & prognatos, non debebant alicujus proximitatem vereri, nisi fratris ejusdem Bernardi, aut liberorum illius; cùm evidentissimè ex utriusque partis allegationibus constet Bernardum post fratrem suum Petrum, nullis relictis liberis decessisse: sic ut in successione nemo potior esse potuerit, nisi frater aut fratris liberi, *Authen. Cessante. C. De leg. hered.* Cui Reorum confessioni consonat & alia peculiaris confessio Gerardi van Haerlem, qui præcipuas partes inter eosdem Reos sustinet & ad agnitionem hujus fraternitatis valde facit; quod julia Luciæ filia, item Arnoldina Petri Colpyn uxor, omnino similes essent, & vultum referrent illorum *de Vreys*, cui conjunctâ depositione alterius confessionis de qua deponit Margareta vanden Kerckhoven, quæ deponit Gerardum vam Haerlem ei confessum, quòd Actores hujus causæ essent proximi hæredes Bernardi, minus videtur dubitandum, & omnium minimè si hujusmodi confessionibus adjungantur literæ dicti Gerardi per Reos recognitæ, Item quòd literis suis ad Iuliam Luciæ filiam & scriptis apertam significationem fecerit, quod ipsis consortibus deberetur hæreditas Bernardi. Quæ Gerardi confessio & declaratio tam vivâ voce, quàm literis facta omninò nocere debet Reis, etiamsi ab uno tantùm ex pluribus facta sit, † ut generaliter receptum sit, unius ex pluribus correis debendi, multò minus (ut est in casu proposito) Reis 19
tantum, confessionem sive judicialem sive extrajudicialem non nocere alijs, *Bart. & alij in l. Ex duob in princ. De duob. reis. Car. Ruinus conf. 92. Praemittendum nu. 6. vol. 1.* nisi ad effectum interrumpendæ præscriptionis, *l. Finali C. De duobus reis, Baldus conf. 43. Quidam Ser. Cecchus vol. 5.* nam cum sit facta, & in actis redacta, nullâ contradictione, aut revocatione aliorum Reorum interveniente, tacito quodam assensu ab omnibus facta videtur; in eo præsertim actu, qui omnium nomine factus est, & quem vel singuli, vel omnes simul, aut per unum facere debebant (hoc est in responsione Reorum ad facta per Actores proposita) sic quod satis sufficiens extare videatur probatio, quod etiam ex conscientia ac suspicione Reorum, Bernardi frater aut illius liberi aliquando emergere ac supervenire possent. Quò etiam tendit illa omnium actorum & scripturarum suppressio, occasione transactionis cum Ioanne Vreys de Dolre factæ: eò nimirum tendens, ne ex eorum reliquijs Actores aliquando supervenientes sese instruerent, ac probationes suas conficerent; † sic 20
quod Actorum probatio pro facta haberi debeat, propter hujusmodi suppressionem, *l. Si De possessione & ibi Baldus & alij C. De probat. DD. in l. Providendum C. De postulan. Nic. Boerius decis. 292.* Etenim si Rei proferrent instrumenta divisionis, (quæ **maeghen scheedt** appellantur) facilè constaret, quos & quot liberos Everardus reliquerit; & sic etiam de Ioanne Vreys, quem tempore mortis Everardi vixisse, & nondum patriâ excessisse, satis probatur ex eo, quòd Bernardo fratri suo bona patris transtulerit, pro recuperanda pecunia redemptionis per Bernardum pro se soluta.

Secundum, quod ad hanc fraternitatem probandam facit, est, quod per sufficientes testes probatum sit, Bernardum in vita aliquando cum gemitu doluisse absentiam fratris sui Ioannis, & quod vellet eum, seu ejus liberos hæredes esse, si sciret quo loco essent: deponunt enim plerique se id ex ipso Petro & Bernardo audivisse; alij ex famulo Bernardi; alij ex Gerardo van Haerlem, qui confessus est se id ab ipso etiam Bernardo, & Ioanne Moeck dicti Bernardi receptore sæpè audivisse; alij denique ex communi vulgi relatu: cujus generis testimonia in tanta antiquitate recipienda esse superius dictum est.

Tertiò hujus probationem adjuvat vulgi fama de Ioanne Vreys, Petri & Bernardi fratre, de ejus absentia atque admiratione multorum, quod non reverteretur, nec de eo nuncius aliquis adferretur: quam famam satis multi ex testibus probant; & plerique ex auditu seu relatu Gertrudis, quam plerique ex testibus tam Reorum quàm Acto-

Actorum dicunt esse Bernardi, alij Petri filiam illegitimam. Quorum depositioni non obstat assertio sororis Annæ religiosæ; tum quia illa negativa est; tum quod deponat de tribus Everardi prolibus, quarum una fuerit in pueritia mortua; tum quod unica & singularis inveniatur ac plurimorum testimonia contrario superetur, tum denique quod in forma probante non extet illius testimonium. Neque enim à Dominis Iudicibus hujus causæ seu eorum Commissario aliquo examinata est; & certificationibus hujusmodi seu testimonijs extrajudicialibus fides adhiberi non debet, *l. 3. §. Idem Divus De testibus*: uti etiam constat per extractum ex statutis seu consuetudinibus Trajectensibus, quæ nudis certificationibus fidem adhiberi vetant. Eâdem planè ratione non multum curanda videntur alia Reorum testimonia etiam ordinariè recepta; quatenus negativè tantùm deponunt se nihil audisse de Ioanne secundo fratre
21 Bernardi: † hujusmodi enim negantia testimonia etiam innumera cedunt semper affirmantibus quamvis numero paucioribus. *gloss. l. Dum proferre §. si plures De recept. arbit.* Et inter eadem Reorum testimonia omnium minimè credendum est Elzæ Hermans; ob id, quod de eo tempore deponat, quo per ætatem nec videre, nec intelligere poterat, quod deposuit: nam cum deponendo dicat se esse septuaginta duorum annorum, necessarium est, quod retroacto numero annorum ab anno sexagesimo secundo, quo ejus testimonium receptum est, ad annum 1486. (quem rei ultimum de vita Annæ uxoris Everardi Vreys designant) eadem Elza tantùm fuerit annorum sex aut circiter; quo tempore non est verosimile Annam uxorem dicti Everardi statum suum numerumque suorum liberorum narrare, ac exponere voluisse infanti; neque etiam eamdem Elzam in infantia id intelligere aut memoria retinere post tam multos annos po-
22 tuisse. † Licet enim testimonium puberis de eo, quod in impubere ætate pubertati proximus ac doli capax vidit, recipiatur, *gloss. l. 3. §. lege Iulian. De testib.* de eo tamen, quod in infantia aut cum infantiæ proximus fuit, vidit aut audivit fidem mereri non potest, *Bart. in d. §. lege Iulian. Lud. Roman. cons. 157. Honorabilis nu. 1. Ioan. Igneus ad l. Excipiuntur Ad S. C. Sillan. nu. 36* Habet sæpè infantia tenacem memoriam, multaque nobis ex ea ætate etiam senibus occurrunt, *Lud. Roman. d. consil. 157.* sed quia incerta omnia, plerumque præsumitur error, *Raph. Cumanus cons. 92. An productis nu. 3.* de quo hîc dubitandum non est quoad dictam Elzam; tum ex alijs multis per Advocatum satis clarè deductis; tum præcipuè ex contrarietate, quæ ex collatione valetudinariæ & ordinariæ depositionis ejusdem deprehenditur: nam in valetudinaria dicit Everardum & Annam tantùm duas proles habuisse; at in ordinaria testificatur de tri-
23 bus. † Quæ contrarietas rei, de qua agitur, & ad quam testis producitur, substantiam respicit; ideóque licet aliqualis variatio unius ejusdemque testis circa accessoria toleretur, nec fidem testi per omnia deroget, *Bart in l. Eos Ad legem Cornel. De falsi. Bald. in l. De quibus De legib.* non toleratur tamen sed fidem tollit, quæ est circa rei substantiam, *Alex. cons. 154. Viso Themate vol. 5. Hippolyt. De Marsil. sing 618. Quando variatio &c.* Et ne conciliationi alicui locus hic relictus putetur, quasi prior depositio de superstitibus liberis, posterior de defunctis accipienda sit, impedit illam, quod Elza deposuit, tertium illum defunctum natu majorem fuisse; quod constat verum non esse, quia ubique tam ab Actoribus, quam Reis constituitur Bernardus natu major.

Concludendo itaque nos subscripti V. I. Doctores (clarissimorum Dominorum ac aliorum quorumque rectius sentientium judicio semper salvo) arbitramur Actorum intentionem sufficienter probatam in magna rei antiquitate, quæ originem in personis Actorum non cepit, sed in Ioanne Vreys capta post mortem illius in liberis in pupillari ætate constitutis continuata fuit.

De testibus

SVMMARIVM.

Testium examinatio.

1. *Testimonijs non creditur.*
2. *Testes extra terminum auditi non probant.*
3. *Terminus à Iudice præfixus ad aliquid agendum continet exclusionem ulterioris temporis.*
4. *Delegatus ad testes audiendos subdelegare non potest.*
5. *Delegatus quis subdelegare possit.*
6. *Alteri per alterum non acquiritur obligatio.*
7. *Stipulationem vitiat dissensus.*

CONSILIVM C.

Tota difficultas causæ, quæ indecisa pendet coram venerabili D. Officiali inter D. Bartholomæum Isebrandi Actorem, & D. Henricum Wilhelmi [illegible], potissimùm versatur circa articulum probationis; an videlicet Reus denarios sortis, quos pro liberatione seu redemptione annui reditus, quem Aleydis Dierickx debuisse dicitur altari Beatæ Mariæ Parochialis Ecclesiæ de Heesche receperit, ac dictum reditum solvere promiserit. Et sanè existimamus nihil esse, quod ad solidam probationem Actori possit esse satis. Vsus est enim Actor ad id probandum duplici probationis genere, testimonijs & testibus: in priore genere hærendum non est; nam certificatio illa Scabinorum de Berliekem; lite nullâ instituta, parte rea non vocatâ, & in forma juris minimè expedita, motum animi Domini Officialis informare non potest, aut probandi vim ullam habere: * Testibus enim, non testimonijs, 1
quales sunt hujusmodi certificationes, credi debet, *l. 3. §. Idem Divus & ibi gloss. in V. testimonijs versic. & secundum hoc De testib.* Sanè id in universum omnibus testibus objici de jure potest, quòd prorsus sint in hac causa inutiles; quia recepti & examinati post dilationem & terminum à judice præfixum. Nam decima octava Ianuarij anno 1556. concessus est terminus ad probandum ad sex septimanas, quarum dies exierat secundâ Martij sequentis, quâ die nemo testium receptus aut examinatus fuit, sed primùm decimâ sextâ & decimâ nonâ Martij. * Quare debent omnes 2
hujusmodi testes, ut in simili decidit Nicolaus

colaus Boërius, *decis.* 352. à processu reijci: nam quamvis nullâ assignata dilatione seu termino, si res est integra, & partis non intersit, testes recepti atque examinati probent, dilatione tamen concessâ & præterlapsâ idem non est permittendum; ut eleganter tradit Angelus, *in l. fin. De ferys nu.* 11 ex sententia Speculatoris *in tit. De dilat §. fin versic. item quod si datus,* & latissimè prosequitur Fe-
3 linus *in c. Licet causam, nu.* 18. *De probat.* † Iudex enim præfigendo tempus intra quod aliquid fiat, nolle videtur, ut extra illud idem fiat; nisi ab eo aliud tempus seu nova dilatio petatur, *arg. l. Mancipiorum, & ibi Bart. De opt. leg. l. Quod Labeo. De compens.* quod in hac causa factum non invenio. Quæ quidem in re præsenti tanto magis obtinet, quod non Iudex causæ, sed per D. Iudicem deputati Commissarij hanc testium receptionem & examinationem fecerint. Cùm enim eorumdem commissio ad acta referri debeat, & ijdem Commissarij, secundùm quod permissum erat Actori testes intra terminum præfixum producere, in commissione illis facta versari debeant, dicendum omninò videtur, quod excedendo mandatum D. Officialis committentis, aliud fecerint, quam illis mandatum erat, & aliud vel post tempus faciendo nihil egisse videantur, *l. Diligenter D. mandati l. Non distinguemus §. dies & §. fin. De recept arbit.*

Sed particularius quoque inquirendo in singulos testes, facilè est demonstrare id, quod est fundamentum intentionis Actoris, & circa quod hujus causæ difficultatem versari diximus, non esse probatum. Nam quod attinet ad primum in ordine testem, hoc illius testimonio seu depositioni in primis obstat, quod ab eo sit receptus & examinatus, qui neque recipiendi, neque examinan[illegible]estatem habuit, hoc est à Notario quodam;
4 nam in commissione per D. Officialem facta solius D. Philippi de Spina facta est mentio.

Quemadmodum ergò Iudex delegatus à Papa ad totam causam, receptionem testium vlterius subdelegare non potest alteri, quàm in dignitate constituto, *c. statutum §. in nullo De rescrip. lib. 6.* qui enim surrogatur debet ejusdem esse qualitatis ac conditionis, cujus est surrogans, *Ph. Francus in*
5 *d. §. in nullo;* * Ita nec delegatus ab alio, quàm Papa vel Principe, subdelegare non possit, *c. Cum causam in fin. De appellat. Cardin. Zabarella in c. 1. nu. 4. & 5. De off. iud. delega.* Et tanto quidem minus in proposito casu quod Officialis prudenter in ea delegatione versari volens, electâ industriâ dicti D. Philippi, ac de ejus fidelitate, legalitate, & probitate confidens, receptionem atque examen testium in hac causa producendorum ei peculialiter commiserit, & sic nudum ministerium mandaverit, *Cardin. d. nu.* 4. quo casu ne quidem delegatus à Papa subdelegare posset, *c. fin. De offic. iudic. deleg.* ad hæc cùm limitata causa limitatum pariat effectum, finesque mandati diligenter sint servandi, sequitur, quòd cùm Officialis permittendo tantùm quod assumi possit Notarius, in cujus præsentia D. Philippus testium juramenta recipiat, ac eosdem examinet, nihil amplius delegasse aut permisisse videatur. Atque ita depositio hujus primi testis recepti & examinati ab eo, cui soli recipiendi atque examinandi nulla data erat potestas, omnino debet censeri inutilis. Nec movet quod in ijsdem literis commissorialibus semel inter cætera dictum sit, *coram vobis seu aliquo vestrum:* nam si ad imperitiam illius, qui literas conscripsit referri non potest, nullius nihilominus erit momenti: quia non est in parte dispositiva dictæ commissionis, in qua dicitur singulariter, *Damus etenim tibi potestatem,* nulla alternatione adjectâ. Et cùm tota commissio ita sonet, ut Notarij tantùm sit adjunctio, non potest neque ad parem commissionem seu potestatem Notario concedendam, neque ad subdelegandi arbitrium permittendum referri. Accedit, quòd clausula illa, *coram vobis, seu aliquo vestrum,* nihil de receptione vel examine testium mandet, sed tantùm de productione, non dispositiuè, sed enuntiativè, ideoque si attendatur, censenda erit hæc productio testium sine receptione & examine facta & sic nihil operabitur: debet enim ea pars mandati inspici, quæ præcipuum locum obtinet, & quæ disponit. Quinimò datâ validitate receptionis & examinis ejusdem testis, nihil hîc etiam probabit, quia vnicus est & singularis, *l. Iurisiurandi,* C. *De testib.* aut saltem illius testimonium sic accipiendum, ut Reo obesse non possit; quod apertius constabit ex his quæ iam adducemus contra sequentem testem, qui unà cùm illo velut uno ore coram Scabinis de Ber ʝ kem ante hanc litem super hac materia deposuit prout patet ex ijsdem literis certificatorialibus. Hujus enim secundi testis depositio nihilomagis Reo obesse potest; nam & ipse deponit, non Reum sed quendam Ioannem Merhem recepisse sortem seu denarios capitales dicti reditus: & quamquam addat Reum, cui ipse Ioannes ex alijs causis obligatus fuit, effecisse, ut in se susceperit onus solvendi; id tamen non aliter constat, quàm ex depositione hujus testis: ita ut singularitatis vitio laborans fidem non me- 6
reatur, & si mereretur, Reo nihil noceret.

Cum enim per liberam personam alteri non acquiratur obligatio, *Inter stipulantem §. alteri De verb. oblig. l. 1. C. per quas personas nob. acq.* neque debitor paciscendo jus creditoris immutet, *l. Debitorum C. De pactis.* & sine cessione nequidem procuratori acquisita obligatio ad alterum transferatur, nullâ ratione potest dici, dictum Ioannem propter receptionem sortis semel obligatum matriculariæ, per hujusmodi pactionem liberatum ab eo, ad quem pertinebat jus illius reditus.
Et quamvis nihil vetet Reum potuisse facere hu- 7
jusmodi promissionem, qualem fecisse dicitur; ex ea tamen Actori non potuit acquiri obligatio.

Deinde de ipsa quoque promissione, ut nec liquidò constat, ita nec liquidò deponit ipse testis: quinimò promissionis imperfectionem satis indicat, propter dissensum, qui fuit inter Reum & Magistros Fabricæ, Reo volente promittere ad opus Vicariæ, cum Magistri Fabricæ ad opus matriculariæ, seu missæ articulatæ promitti vellent; ita ut propter dissensum, qui per se alioqui stipulationis perfectioni & utilitati semper obstat, *l. 1. §. si quis simpliciter De verb. oblig.* contractus ille non fuerit absolutus, nec literæ desuper, uti convenisse videbatur, confectæ; sine quarum absolutione

solutione res perfici nequibat, *l. contractus C. De fide instrument.* Quare vel singularis manebit dicti primi testis, atque etiam secundi depositio; vel huic contraria vtrique fidem detrahet, *c. cum Ecclesia De causa poss. & propr. l. Scriptura C. De fide instr. m.* nisi prioris depositio secundùm hanc posterioris testificationem accipiatur.

Ita ut omnibus in unum coactis nulla sit solida & perfecta probatio illius, in quo fundamentum intentionis suæ Actor posuit; quæ causa est, ut Reum absolvi debere existimemus.

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testium fides.

1. *Testis unicus aut singularis quando non faciat semiplenam probationem.*
2. *Cedens pro cessionario testis idoneus non est.*
3. *Affinis an sit idoneus testis.*
4. *Testibus contrariis non statur.*
5. *Advocatus testis idoneus quando sit.*
6. *Conductor ante tempus recedens tenetur ad totam pensionem.*
7. *Confessio parte absente facta non nocet.*
8. *Confessio quando dividi possit.*
9. *Conductor finitâ locatione invitus retineri non potest*
10. *Conductor an migrationem locatori denunciare debeat.*
11. *Compensatio cessionario fieri potest de eo quod cedens debet.*
12. *Solita necessario non concludunt.*
13. *Compensatio omissa non perimit debitum.*

CONSILIVM CI.

DE duobus potissimùm quæritur in hac causa, inter Nicolaum Mertens & M. Fredericum de Hennisdaele Reum. Primum est, an Reus à quondam Michaele vander Heyden tanquam curatore Nicolai Goessens, à quo cessam actionem habet Actor, domum conduxerit ad sexenniū, ut Actor contendit: alterum, an Reus satis probaverit, se pensiones dictorum trium priorum annorum, quos agnoscit, plenè solvisse. In priore articulo nulla extat directa Actoris probatio de locutione & conductione huius domus: nam de ea Actor nullos testes produxit, nec instrumentum aliquod exhibuit; quod de ea confectū non fuisse etiam Reus apertè confitetur, & eam confessionem acceptando, ipse etiam Actor allegat. Nec ulla extat Rei de sic facta locatione ad sexennium confessio: Reus enim & respondendo & positivè allegando in eo constanter perlistit, quòd hanc domum à dicto Michaele conduxerit ad triennium, & minimè ad sexennium. & quòd dicti triennij ultimus dies exierit, in festo Bavonis anno 1578. sic quod ex defectu probationis Actor in hac causa succumbere & Reus indubitatè absolvi debeat à petitione mercedis seu pensionis prædicto asserto posteriore triennio, *l. Qui accusare & ibi Alciat. C. De edendo* Nec quicquam ad tam latè patentem Actoris petitionem fundandam seu probandam facit, quòd ex parte Actoris allegatur, Reum in præsentia Actoris, M. Petri Vekemans, & M. Nicolai Foxij sui Advocati, pendente hâc lite apertè confessum fuisse & affirmasse, quòd à dicto Michaele hanc domum in conductum acceperit ad spatium sex annorum, & quòd elapsis tribus prioribus annis sibi Reo licitum foret, præviâ renuntiatione ab hac conductione recedere, & quod huiusmodi conventioni se conformando uno medio anno ante exspirationem trium priorum annorum dicto Michaeli renuntiaverit: nam hoc sic allegatum & in facto propositum non est sufficienter per Actorem probatum. * Etsi enim id aperto ore ita factum esse testificetur M. Petrus Vekemans primus per Actorem productus testis; in eo tamen solus & singularis est, nullum habens ea in parte contestem: ita ut ejus testimonio non possit inesse fides probationis, *l. Iurisiurandi De testib. l. Maritus. D. De quæst. c. Licet ex quadam. De testib.* & quidem nec semiplenæ; quam etsi regulariter faciat vnicus testis, qui omni exceptione major est *gloss. fin. in c. fin. De iureiur. Doct. in l. Admonendo D. De iureiur.* non facit tamen is, adversus quem justa aut probabilis, imò etiam aliquo modo frivola exceptio, quæ ejus fidem elevet objicitur, cujusque fides in aliquo vacillare reperitur; vel judicem ad dubitationem aliquam pertrahere potest, *Alex. cons. 18. Viso processu vol. 1. & cons. 70. Viso consilio vol. 2 Panor. in c. At si clerici De iudic. Felin. in c. Cum Ioannes. nu. 4. De fide instrum.* Talem autem saltem in hac causa non esse dictum M. Petrum demonstratur primùm ex eo, quod idem M. Petrus notoriè sit socer supradicti Nicolai Goessens; cujus Nicolai cessionarius est hujus causæ Actor, ex cessa sibi per eundem Nicolaum actione, quam in hac causa experitur. * Quæ cessionis consideratio facit, ut hæc causa satis videatur esse causa dicti Nicolai, quâ ipse Nicolaus pro Actore testis idoneus esse non posset; quia cedens pro cessionario inidoneus & omninò suspectus testis est, *Cynus, Faber & aly in l. Omnibus C. De testibus. Steph. Aufrer. ad decis. Tholos.* 94. non tantùm cùm ex onerosa causa facta est cessio, propter periculum causæ, quòd succumbente cessionario ad cedentem velut ex evictionis causa pertineret; verùm etiam cùm donationis titulo cessio facta est propter affectionem quam cedens erga cessionarium cessamque actionem habet, *Odofred. & alij in l. Nullus D. De testib. Cynus in l. Etsi ad te C. Ad l. cornel. De falsis* Repræsentat enim is, cui actio cessa est, ipsum authorem, hoc est cedentem, ideoque cedens arcetur à testimonio, etiamsi actio cessa ejus periculo non sit, neque nomen cessum bonum præstare debeat, *Salyc. in d. l. omnibus C. De testib. Alberi. in l. vlt C. De procur sub fin. Bald. in l. Et heredi. §. nos autem nu. 3. De pact. Lud. Rom. cons. 382. Quoad primum in prin.* Propter cujus affectionis considerationem refert & sequitur Guido Papæ *cons. 74. Sequuntur rationes sub fin.* doctrinam Alberici, *in l. Nullus De testib.* generalem, quod nemo possit esse testis in causa illius, qui causam ab eo habere prætendit. Et quamvis sint, *Salic. in c. Insuper nu. 13. De testib. & quos ibi refert*, qui cessionario ex causa lucrativa permittant testimonium cedentis; nemo tamen est, qui non hoc quoq; admittat, illius testimonium omni exceptione majus non esse; & in eo distare cessionarium ex donatio-

nis

nis titulo à cessionario ex onerosa causa, quòd cedentis ex onerosa causa testimonium prohibeatur ex consideratione causæ propriæ, *d. l. Omnibus d. l. Nullus*; quod facit contemplatio damni vel emolumenti, quod ex exitu illius potest sentire cedens, *l. 1. §. in propria D. Quando appel. sit*; ita quòd in testem produci non possit, & in limine productionis ne examinetur repelli queat: cedens verò ex lucrativa causa in testimonium quidem admitti possit, sed per omnia illud non sit idoneum, nec omni exceptione majus; ita ut solum per se semiplenam probationem facere nequeat. Verùm de eo hic laborandum non est, cùm ex instrumento cessionis in hac causa exhibito non constet hanc cessionem factam esse ex causa donationis, quæ in dubio non præsumitur, *l. cum De indebito versic. qui enim solvit De probat.* verosimiliusque sit ex causa onerosa & per in solutum dationem factam esse: unde dubitatio nulla est, quin dictus Nicolaus in hac causa pro cessionario non potuisset in testem produci, si id Actor voluisset; qui si de facto productus fuisset, & testimonium dixisset, id fuisset pro nullo; & ita quidem, ut nec judicium nec suspicionem aliquam ad commodum cessionarij facere potuisset, *Panor. in c. Ex literis nu. 3. De transact.* Quo constituto sequitur quod nec dictus M. Petrus Vekemans in hac causa vel utilis vel idoneus fuerit testis; quia quodammodo in causa
3 dicti Nicolai sui generi deposuisse videtur. * Affinis enim præsertim in ascendente linea, & in primo gradu affinitatis, non est idoneus testis, saltem non omni exceptione major: ita ut quemadmodum socer invitus adversus generum testimonium dicere cogi non potest, *l. Lege Iulia D. De testib. Bart. in l. Aut affinitate De procurat.* ita nec pro eo sponte dicere ei permittendum sit, *Alexand. d. cons. 18. Viso* [illegible] *nu. 5. vol. 1.* aut saltem soli non credendum, nec in supplementum probationis ad ejus tale testimonium parti, quæ eum produxit, juramentum deferendum est, *Iason. in repet. l. Admonendi nu. 167. De iureiur. Ioan. de Amicu cons. 53. Super inquisitione.* Secundum, quod fidem huic testi derogat, est, quòd cessante consideratione hujus affinitatis, hic testis sit in hac causa director, mediator, & sollicitator, & præterea dicto Actori summâ familiaritate conjunctus. Constat id ex Actoris confessione, quâ confessus est, dictum M. Petrum dicto Nicolao Mertens hujus causæ Actori fecisse omnes computus & rationes domus mortuariæ præfati Michaelis, cujus testamentarius executor est idem Actor; quod quamvis Actor ut impertinens reijciat, per se tamen momenti satis habet ad arguendam prædictam familiaritatem; hujusmodi enim officium nemo ferè nisi amico exhibere solet. Quam familiaritatis & amicitiæ considerationem auget, quod ex actis ipsis, adeoque ex ipsius M. Petri hoc testimonio non obscurè percipiatur, quòd idem M. Petrus se rebus dicti Nicolai Mertens, adeoque etiam specialiter huic causæ interposuerit, & ante hanc litem, & eâ pendente recipiendo ex manibus Rei apochas & alia instrumenta, hanc controversiam in sua domo propria tractaverit. Quæ amicitiæ & familiaritatis directionisque hujus causæ consideratio facit, ut ejus testimonium contra Reum pro Actore non possit esse omni exceptione majus: amicitia enim & familiaritas homines plerumque in sequiorem partem pertrahit & abducit, *Alexand. d. cons. 18.* Tertium, quod huic testimonio potentius obstat est, quod M. Nicolaus Foxius super hac eadem re in testem productus, rem aliter accidisse testificetur; neque enim dicit, quòd Reus loco & tempore prædictis confessus fuerit à se Michaele domum conduxisse ad sexennium, sed hoc specialiter, quòd Reus tunc confessus fuerit, se ad triennium tantùm conduxisse, & secundum seu sequens triennium ei à Michaele oblatum fuisse, si ultra triennium in hac domo permanere vellet. Quæ confessio ut directò contraria seu contradictoria est assertæ confessioni, de quâ M. Petrus testificatur; ita planè contraria seu contradictoria facit horum duorum testium testimonia. † Quæ contrarietas vel 4
hoc facit, ut neutrius testimonio, quia uterque ab eadem parte productus est, fides adhiberi debeat, *l. Vb. repugnantia De reg. iur. arg. l. Scripturæ C. De fide instrum. Doct. in c. In nostra De testib.* quo casu sic subversa & annullatâ depositione M. Petri Vekemans, cessante quoque depositione M. Nicolai Foxij, quâ Reus non indiget, quia Actore non probante Reus absolvi debet, etiamsi nihil præstiterit, *c. fin. §. sanè De iureiur.* Actor constituitur in pleno defectu probationis de conductione ad sexennium; vel hoc saltem, ut potius credendum sit testimonio M. Nicolai Foxij; non ob id tantùm, quod ejus testimonium sit pro Reo, ut in dubio pro Reo facienda est interpretatio, *l. Arrianus De obligat. & act. l. Favorabiliores. De R. I.* & in contrarietate seu diversitate sententiarum per plures Iudices pari numero latarum illam sequi oportet, quæ pro Reo est, *l. Inter pares De re iudic.* sed ex eo etiam, quòd ejus persona sit omni exceptione major; contra quam nihil pro parte Actoris excipitur, neque etiam excipi posset; ob id, quod nemo adversus personam testis, quem ipse produxit, & sic idoneam ejus qualitatem approbavit, ad derogandam fidem illius testimonio excipere aut proponere possit, *l. si quis testibus. C. De testib.* ut nec hoc Actor propterea obijcere potuisset, quòd idem M. Nicolaus Foxius sit advocatus Rei in hac causa. * Etsi enim Advocatus, atque etiam 5
procurator causæ inidoneus testis sit pro Reo, si is eum in testem producere velit, *l. fin. De testib. c. fin. eod. tit. lib. 6.* idoneus tamen est, cùm per Actorem in testimonium producitur: ut enim invitus, alterâ parte requirente, plerumque testimonium dicere debet, *gloss. in V. præstiterint in d. l. fin. De testib. Bart. in l. Deferre nu. 2. in fine De iure fisci, latè Paulus Paris. consil. 70. Pro resolutione in princ. vol. 4.* ita quoque libere veritatem dicere potest, non præcisè pro parte producente, sed etiam pro ea, contra quam producitur, licet ejus procurator vel advocatus sit: quia in omni teste hoc receptum est, ut pro utraque parte veritatem dicere debeat, prout rei veritas testi cõstat, *gl. in d. c. fin. De testib. lib. 6. Paris. d. cons. 70. n. 9 & 10.* Deinde si comparatio personarũ fiat, præferenda est conditio & qualitas D. Nicolai Foxij; qui Reo nec affinis nec cognatus est; cum M. Petrus sit in primo ascendente gradu affinis illi ex cujus cessione hæc causa agitur. Foxius juris est Licentiatus, & sic maiore dignitate & honore

honore honoratus, quàm M. Petrus, qui actorum tantùm scriba seu Secretarius publicus est, cui ex pluribus causis superiùs deductis possunt objici suspicionum argumenta; quæ nulla Foxio, nec ex suppletione Iudicis, objici possent, ne quidem ex ea consideratione, quòd sit Aduocatus Rei: hæc enim suspicionis causa discussa ac purgata, & persona Foxij ad hoc testimonium etiam pro Reo dicendum integrata est, per vltroneam Actoris productionem, *Paris. d. cons.* 70. *nu.* 10. Deinde maior verosimilitudo stat pro confessione Rei de triennio, de quo tam aperto ore deponit M. Petrus: tum ex eo, quòd Reus deliberatè respondendo, & positiuè asserendo in judicio vbique constanter antea dixerit de triennio dumtaxat, ut nulla sit verosimilitudo quod Reus post iudiciales has confessiones & allegationes posteà extra judicium, pendente hâc lite, in domo privata dicti M. Petri variando & vacillando voluerit aut potuerit confiteri aut affirmare, quod ad integrum sexennium hanc domum à Michaele conduxerit; nemo enim præsumitur incontinenti, seu ex tam parvo temporis intervallo se corrigere, aut prioribus non conformia dicere vel facere, *l. non ad ea* De *condit. & demonstrat*, tum etiam ex illo, quòd ex vtroque testimonio Ioannis tam per Actorem, quàm Reum in testem producti, atque etiam ex testimonio Paschasiæ per Reum solum productæ, constat quòd præfatus Michael hanc domum circa festum Nativitatis Christi anno 79. seu in principio anni, 80, locaverit dicto Ioanni ad quadriennium, tunc in medio Martij dicti anni 84. inchoandum: tum denique ex testimonio Pauli, quòd præfatus Nicolaus, ad quem dicta domus pertinet, in mense Augusto 1578. affixa sceduła hanc domum conductioni exposuerit: quod neque Michael, neque Nicolaus verosimiliter fecissent, aut licitè facere potuissent, si eo tempore hæc domus fuisset in conductione dicti Rei pro altero triennio, in quod inciderunt dicti tres anni 1578. 1579. & 1580. nam non potest locator verus uni locatum, alteri durante locatione locare, nec conductorem ante finem conventi temporis expellere, *l.* 3. *l. si de fundo* C. *De locato.* Neque ad curam vel sollicitudinem suam revocare debebant Michael aut Nicolaus alteram locationem huius domus, si illa tunc pro secundo triennio adhuc
6 verè stabat; cùm illâ prætermissa eorum periculo aut damno futura non fuerit: * conductor enim ante finem conventi temporis à domo conducta sine justa & legibus approbata causa recedens, tenetur ad solutionem mercedis seu pensionis, non tantùm pro præterito tempore, quo re conductâ usus est, sed etiam pro futuro, etiamsi re eo durante non utatur, *d. l. §. si pensio. ff. d. migrand. l. si in lege §. si domus l. domus §. final. l. habitatores §. fin. ff. locati.* Sic quod ex migratione Rei finito primo triennio, & hâc sequente locatione alteri facta, evidenter, saltem præsumptivè, constet, Reũ conductioni huius domus implicatũ vel illigatum non fuisse pro sequente tempore, *arg. d. l. si in l. §. colonos, versic. nam & qui expulsus.* Quam verosimilitudinem non avertit illud, quod ex testimonio dictorum Ioannis & Paschasiæ constet, hanc sequentem locationem factam esse sciente & in effectu consentiente Reo; & quod Michael tunc dixerit se id facere nolle neque posse, nisi consentiente Reo: nam id referendum est, non ad præcisam locationem ad sexennium, de qua non constat; sed ad oblationem Michaelis Reo post locationem ad triennium factam, de alio triennio, si illo quoque habitare vellet: ut Reus tam in iudicio, quàm in domo M. Petri Vekemans ingenuè confessus est & declaravit; propter quam oblationem Michael ad sequens triennium si Reus voluisset obligatus erat patientiam vtendi fruendi præstare; non perinde Reus obligatus conductionem ad secundum triennium continuare: quæ enim ad voluntatem referuntur, juris necessitatem non habent, *l. Sub. hac* De *oblig. & action.* Illud sane vehementer suspicionem adversus M. Petrum auget, quod vti testificatur M. Nicolaus Foxius, Rei verba tunc studiosè captaverit, eaq; in alium sensum acceptaverit, quam ea à Reo prolata erant, dicto Foxio hujusmodi captiosam & insidiosam acceptationem, ut parum liberalem reprehendendo; quodque idem M. Petrus addat, quòd hanc dicti Rei sic pro suo judicio intellectam confessionem pro sua memoria in scriptum redegerit: inde enim deprehenditur, quam affectionem M. Petrus ad hanc causam pro commodo sui generi & Actoris hujus causæ eius cessionarij habuerit; & quàm se ad hoc testimonium pro Actore dicendum inidoneum fecerit, adhibendo præsertim hanc scrupulosam & insolitam cautelam redactionis in scriptum, de ea re, quæ ad illum nisi ratione corruptæ seu parum integræ affectionis minimè pertinebant, *l. Culpa est De reg. iuris:* quæ sanè non tantùm superflua, sed etiam extranea, insolita, & parum probabilis cautela suspicionem fraudis & mendacij potius, quàm integritatis & veritatis arguit, *l. si quis sub conditione De cond. instit. Bald. in l. Testamentum versic. quandoque nu.* 3. C. De *testam & cons.* 75. *Spurio nu.* 2. *vol.* 2. Vt proinde ex his satis constet in dicti M. Petri testimonio nullam fidem ad constituendam semiplenam probationem constituendam esse; atque ita nec semiplenam extare probationem de locatione ad sexennium per Reum allegata. Quinimò ampliùs dicimus, quod etiamsi de hac asserta Rei in domo M. Petri Vekemans facta confessione plenè constaret, inde tamen non posset aliquid in præjudicium Rei constitui; † ob id quòd li- 2
cet confessio præsente & intelligente parte, quam res concernit, etiam extra judicium facta Reo noceat, & pro Actore saltem ad semiplenam probationem faciat, *c. fin. vers. non tanquam sufficiente. De success. ab intest.* aut ad exonerationem Actoris ab onere probandi, *Marian. Socinus consil.* 228. *In causa Gabrielis n.* 5 *vol.* 2. quæ tamen parte absente facta est extra judicium, nullas omnino vires habet, & ne quidem ad indicium aliquod, multò minùs ad semiplenam probationem faciendam, *l. certum §. si quis absente De confessis:* confessio enim alterius etiam declaratoria actus præteriti, *Panor in d. c fin. nu.* 5. ut confitenti noceat & adversario prosit, requirit adversarij præsentiam, etiam cùm in iudicio, multò magis cùm extra judicium illa fit, non aliter quàm pactum, quod nisi inter præsentes fieri potest, *Cald. cons* 392. *Inprimis nu.* 1. *vol.* 3. & non tantùm præsentiam patris, sed etiam illius

illius interrogationem, & ad illam secutæ confessionis acceptationem requirit; usque adeo, ut etiam in judicio confessus ad interrogationem non præjudicet sibi, nisi quoad interrogantem & acceptantem, *l. fin. De interrogat. act. Salic. in l. 1. nu. 28. C. De confessu.* Iam verò diligenter examinando hanc depositionem dicti M. Petri, non satis liquidò deprehenditur, quòd Reus hujusmodi confessionis verba dixerit Actore præsente, multò minùs illo interrogante, & omnium minimè hujuscemodi confessionem acceptante; cùm M. Petrus apertè dicat, non Actorem, sed se talem assertam confessionem acceptasse: quod proculdubio ex eo contigit, quòd Actor, si verè præsens fuit verba hujus assertæ confessionis, eo sensu captioso, quo M. Petrus, non intellexerit, sed aliter factam confessionem & ad suum compendium vel utilitatem nihil facientem, dissimulaverit, & contempserit; ideoque ex illa idem Actor in hac causa nunc adjuvari non debeat, ut in simili eleganter respondit Stephanus Bertrandus, *cons. 257. Etiamsi vol. 1. p. 1. nu. 4. & cons. 83. Non puto vol. 2. p. 2.* Et quamvis sint, qui formalem præsentis aut interrogantis acceptationem, ad hoc, ut confessio confitenti noceat, necessariam non esse putent, *Panorm. in d. c. fin. nu. 5. Socin. d. cons. 228. nu. 5.* hoc tamen omnes requirunt, quod indubitatè constare debeat, partem cujus interest, non tantùm præsentem fuisse, sed præsentem hujuscemodi confessionem audisse & probè intellexisse: in hoc enim & alijs pluribus juris articulis, ubi præsentia partis requiritur, aut coram aliquo quid fieri debet, non sufficit corpore præsentem fuisse, nisi animo quoque præsens fuerit, & sic quæ in præsentia ejus geruntur audierit & intellexerit, *l. coram De verb. signif. l. 1. §. tutor De ... tb. tutor. Bertran consilio 78. Quoddam vol. 2.*

Unde est quod in probatione hujusmodi confessionis, ut confitenti noceat, necesse sit positivè allegare & probare non tantùm quòd pars præsens corpore fuerit, sed quòd præsens quoque audierit & intellexerit tunc cùm de alterius præsentia agitur, *Bart. in d. l. 1. §. tutor. Bertrand. d. cons. 257.* Cùm igitur ex hac M. Petri depositione non constet, dictum Actorem sic corpore & animo, tempore, quo hæc confessio sic facta dicitur, præsentem fuisse & eam audivisse & intellexisse, debet hujuscemodi confessio, etiamsi M. Petrus omni suspicione vacaret, & idoneum conformemque in hoc testimonio contestem haberet, Actori non prodesse, nec Reo nocere; cùm ex probatione solius præsentiæ corporis concludenter non possit argui præsentia animi; hoc est auditus, intellectus, & acceptatio saltem tacita per taciturnitatem, & in dubio etiam in judiciali confessione potius præsumatur absentia, quam præsentia partis, *decis. Tholosan. 351. & ibi Aufrer. Steph. Bertran. d. cons. 257. nu. 5.* Sed etsi probatum esset, hanc confessionem per Reum sic factam esse præsente Actore, audiente, intelligente, & tacitè saltem acceptante, nihilo magis nocere deberet Reo; ob id, quòd illa acceptatio non minùs esset captiosa, & sic minimè permissa, quàm fuit illa, quâ M. Petrus dicit se hujuscemodi confessionem Rei acceptasse pro ea parte, quâ Reus confessus fuit se ad sexennium conduxisse; sed non pro ea parte, quâ Reus confitendo dicitur adjecisse, quòd convenerit, quòd Reo liceret primo triennio à conductione recedere:

∗ hujusmodi enim confessionis separatio & divisio, etsi permissa sit in confessione, quæ diversa & non cohærentia seu connexa capitula continet; illa tamen, quæ qualificata & informata seu extensa est ad plura, quæ simul cohærent & connexa sunt, quæque uno eodemque tempore potuerunt simul contingere, nec dividi aut separari, nec pro parte acceptari, pro parte reprobari aut negari potest, ut habet elegans Bartoli doctrina & distinctio, *in l. Aurelius §. idem quæsiit De liberat. leg. & in l. Siquidem. C. De except.* quam communiter omnes Interpretes sequuntur & approbant. Quia igitur uno eodemque tempore Reus potuit conduxisse ad sexennium, & eodem etiam tempore conveniri, ut primo triennio Reo liceret ab eadem conductione recedere, ut plerùmque etiam sic fieri solent locationes & conductiones, ut vel locatori vel conductori, vel utrique liceat ad medium conventi temporis ab ulteriore locatione & conductione recedere, si Actor hâc Rei confessione, de qua solus M. Petrus deponit, velit se juvare ad hoc probandum, quòd locatio ad sexennium sit facta, hoc quoque contra se debebit admittere, quòd Reo licuerit ad finem triennij ab ea conductione recedere; prout revera non tantùm per verbalem renuntiationem, sed ipso facto migrando ex hac domo recessit. Quod satis animadvertens idem M. Petrus, hanc confessionem non reprobavit formaliter, sed hoc tantùm quod Reus ad finem triennij renuntiaverit huic conductioni: quod sanè si Reus dixisset, & ad eamdem suam confessionem non tantùm de facultate recedendi simpliciter, sed ulteriùs sub conditione, si renuntiaret, qualificasset, & præterea dixisset se renuntiasse, rectè potuisset M. Petrus reprobasse hanc adjectionem factæ renuntiationis; quia separatum fuisset capitulum continens factum, quod non potuit concurrere cum tempore factæ locationis & conductionis ad sexennium, cum facultate recedendi ad triennium, *Bart. & alij locis supra citatis, Angel. cons. 304. Visa dicta scriptura, in fine. Lud Rom. consil. 346. in hac causa*; ita ut eo casu ad Reum pertineret onus probandi se hanc renuntiationem fecisse. Sed quia idem M. Petrus referendo confessionem Rei, quam eo loco & tempore Reum fecisse testificatur, hoc non dicit, quòd Reus confessus fuerit conventionem facultatis recedendi mediante renuntiatione; seu sub conditione renuntiationis, non potuit non fuisse captiosa ejusdem M. Petri acceptatio confessionis quoad priorem partem, & reprobatio quoad posteriorem; quatenus dicit Reum dixisse, quòd hanc renuntiationem in fine primi triennij fecerit; cùm non deponat Reum confitendo hoc tunc dixisse, quòd renuntiatio facienda esset: plurimùm enim interest inter simplicem & absolutam facultatem recedendi, quæ continetur in asserta confessione Rei, de qua M. Petrus deponit; & inter conditionatam, si illi Reus ante finem primi triennij renuntiaret. Nam quamvis in hac, renuntiatio seu denuntiatio sit necessaria ad hoc, ut futuri temporis ratio non pertineat ad conductorem propter legem contractus sic expressim dictam, *l. Legem C. De locato*; in illa tamen absoluta seu simplici facul-

facultate recedendi, nullâ denuntiatione opus est; propter legem contractus, quæ hoc in facultate
9 conductoris ponit: † quemadmodum generaliter colonus seu inquilinus finitâ locatione invitus in ea locatione retineri nequit, sed migrare potest, *l. Invitos* C. *De locato*; cùm etiam interdicto succurratur migranti, si locator prohibeat, *l. 1. D. De migrando*: nec usquam jure cautum sit, locatorem per inquilinum præmonendum, aut denuntiatione seu renuntiatione instruendum esse de inquilini migratione, ut consulendo eleganter respondit Marianus Socinus nepos *consil.* 120. *In causa excellentissimi vol* 3. Scire enim debuit locator ex origine ipsius contractus id conductori permissum esse per exitum primi triennij, ad quod solum Reus ab initio obligatus fuit, in suspenso manente obligatione pro secundo triennio, si Reus id voluisset. Requiritur quidem interdum hujusmodi migrationis denuntiatio, tunc cùm conductor ex aliqua etiam probabili causa migrare vult ante finem conventi temporis; veluti propter supervenientiam hostium; propter obortam pestem, aut aliam aliquam similem, *l. Item queritur* §. *exercitu*. D. *Locati*; nimirum quia locator hujuscemodi migrationem nec prævidere, nec suspicari potuit, ut potest & debet, cùm ab initio convenit, ut finito triennio conductori migrare liceat.

10 Quinimò idem Marianus Socinus nepos existimavit etiam illo casu, quo iusta & probabilis est migrationis causa, hâc denuntiatione opus non esse, ad finem & effectum, ut conductor non teneatur ad solutionem pensionis pro tempore futuro seu sequente, sed dumtaxat ad hoc ne teneatur ad reparationem damnorum, quæ in conductis ædibus post hujusmodi migrationem per alios data sunt, quæ præcavere poterat locator, si conductor ei suam migrationem denuntiasset: quæ interpretatio satis consonat responso Vlpiani, quod hanc denuntiationem requirit *d.* §. *exercitu*. Sed scrupulosius & forte nimis minutè hæc persequimur extra veritatem hypothesis hujus causæ, in qua nullâ ratione constat de locatione ad sexennium, sed hoc dumtaxat, quòd Reus ingenuè confessus sit, & præfatus M. Nicolaus Foxius ex confessione Rei disertè deposuit, quòd Michael locando ad triennium dumtaxat, obtulit eo finito aliud triennium, ponendo id in voluntate Rei, non in necessitate obligationis. Porrò nihil ad probationem conventionis ad sexennium facit annotatio, quam præfatus Michael in libro suarum rationum asscripsisse asseritur, annotando solutionem primę pensionis pro primo & secundo semestri primi anni de sex annis: huiusmodi privata annotatio vim probationis non habet pro scribente adversus alium, *l. Instrumenta* C. *De probat.* præsertim quòd mentio sexennij in eadem annotatione non sit dispositiva sed enũtiativa dũtaxat, cui ob id pro scribente contra tertium stãdum non est, *l. publia* §. *fin.* D. *deposit.* & in omnem eventum mentio sexennij referri deberet ad oblationem Michaelis, per quam se Reo obligavit ad alterum triennium, si Reus id vellet, uti superius dictum est Per quæ omnia & singula existimamus sufficienter deductum esse Actorem, quatenus pensionem seu mercedem petit pro altero posteriore triennio, nec probatam nec fundatam habere intentionem; & sic in omnem eventum Actorem plus re in hac causa petere; ideoque quicquid etiam dicatur aut statuatur de actione & petitione quoad pensionem prioris triennij, Actorem in expensis huius litis condemnandum: ea enim est pœna temerè plus in jure petentis & minùs probantis, quàm positivè allegavit §. *& si quidem in fine Instit. de act. Guido Pap. decis.* 27.

Vnde propositæ consultationis alteram partem, quæ minus operosa est, & in calculi dumtaxat serie consistit, transeundo, paucis dicimus, nec ea in parte Actorem obtinere posse; ob id, quòd quamvis indubitatum sit, Reum obligatum fuisse ad solutionem pensionum trium priorum annorum; ex actis tamen adeoque etiam pro maxima parte ex confessione Actoris constet, Reum satisfecisse hujuscemodi pensionibus, quæ coniunctæ ascendunt ad summam centum & duorum florenorum: quorum solutio hoc modo probatur. Primùm Actor apertè confitetur, imò positivè allegat, quòd Reus solverit pensionem primi anni, hoc est triginta quatuor florenos, quæ est tertia pars dictæ totalis summæ centum & duorum florenorum. Confitetur quoque Actor, & in solutum sibi assignari patitur summam viginti sex florenorum & duarum pleccarum, ex solutione per Reum facta annui reditus, quo dicta domus onerata erat; quæ summa conjuncta priori de triginta quatuor floreniis constituit summam sexaginta florenorum, vnius medij stuferi & duodecim mitarũ. Refert ulteriùs Actor in solutum summam 9. florenorum & 14. stuferorum, ex causa pharmacorũ ex suo pharmacopolio dicto Nicolao exhibitorum: quam summam quamvis ab initio agnoscere noluit Actor, partim sub prætextu ignorantię, partim sub præsumpta solutione, postea tamen judicialiter illam quoque admisit. Quâ summulâ novem florenorum & quatuordecim stuferorum dictis sexaginta florenis & ei quòd excurrit conjunctâ, constat de solutione sexaginta novem florenorum quatuordecim stuferorum cùm dimidio & duodecim mitis: quibus si addãtur tres floreni sedecim stuferi cum medio, item alij quindecim stuferi cum dimidio, atque etiam alij viginti stuferi ex causa impensarum in conducta domo factarum, simul conficientes summam quinque florenorum & duodecim stuferorum (quas particulares summas Actor quoque recognovit & admisit) conficitur indubitata summa septuaginta quinque florenorum sex stuferorum cum medio & duodecim mitarum: quâ detracta à supramentionata summa debiti centum & duorũ florenorum, manent in reliquo dumtaxat viginti sex floreni, tredecim stuferi cũ octodenario & sex mitis; quos solos etiam Actor quoad solutionem pensionis pro dicto priore triennio in cõtroversia posuit, non admissâ cõpensatione ex maiore summa quadraginta aut circiter florenorum, quã Reus Actori objicit ex causa auctionũ venditionis prętactæ domus dicto Michaeli ad opus Nicolai Goesens, paulò ante hanc locationem, videlicet in mense Novembri 1574. venditæ: non ex eo quasi quod alius non Actor Reo convento debet, in compensationem adduci non possit, *l. In rem* §. *creditor*

§. *creditor* De *compensa.* nam id non obtinet in tertio, qui causam habet ab eo, ex cujus capite fit
11 compensatio; † ut cum cessionario objicitur exceptio ex persona cedentis, quam cessionarius etjamsi ipse non debeat, Reo admittere debet; quia compensatio est pro solutione, *l. Si constat* C. *De compensa. l. Posteaquam.* D. *eod.* idque efficit ut quod compensando servari potest, extinguat, aut saltem inefficacem faciat obligationem, præsertim cùm compensationis occasio & potestas est ante cessionem actionis, *Ang. cons.* 259. *quadam. Guido Papa decis.* 567. ut in proposito casu contingit: sed ex eo quòd Actor sibi persuadeat hoc debitum vel numeratione pecuniæ, vel subductis rationibus compensatione ante hanc cessionem sublatum fuisse. Qua sanè in parte Reo satis esse debet, quòd non tantum ex confessione Actoris, sed etiam ex scedula dictæ venditionis evidenter constet, hoc debitum verum fuisse; nullo modo autem constet de allegata solutione quoquo modo per Michaëlem aut alium Reo facta, vel per realem solutionem pecuniæ, vel per fictam seu æquivalentem compensationem aut discomputationem; sic quod cum Actori incumbit probatio allegatæ solutionis, *l.* 1. *Cod.* De *probat.* sive Reus creditor illam neget, sive de ea dubitet, *gloss. in verb. præstare in d. l.* 1. *Cod.* De *probat.* præsumptio pro debito horum quadraginta florenorum eatenus stare debeat, quatenus Actor sufficienter non probavit illud solutum esse; præsertim posteaquam Actor tam scrupulosè Reum coëgit ad declarandum sub juramento, quòd hoc debitum ex auctionibus sit verum, & adhuc insolutum; quod juramentum Reus etiam præstitit, cum restrictione solutæ aliquantæ summæ super hoc debito, juxta apochas seu quitantias per Reum Michaëli desuper datas, ad quas Reus sic respondendo se retulit; ut dubium non sit quin ex dictis quadraginta florenis ut minimùm restet prædicta reliqua summa viginti sex florenorum tredecim stuferorum cum octodenario. Cujus plenam solutionem arguere non potest annotatio Michaelis facta in scedula per Actorem de quibusdam Reo solutis, nam inde concludenter inferri non potest plenaria solutio, cùm sit dumtaxat, in solutum pro parte datio. Vnde verius & concludentius inferri potest Reo plenè solutum non fuisse, sed dumtaxat ad diminutionem majoris summæ aliquid insolutum datum fuisse. Neque etiam præsumptionem factæ solutionis arguit quòd ex obtinente more, imò etiam ex legibus & capitulis dictæ venditionis, pecunia quæ pro auctionibus seu animositate licitationis debetur, soleat & debeat statim solvi; & quod tempore legis operarum venditor à scabinis interrogari soleat, an illi de pretio & auctionibus per venditorem solutum sit:
12 † inde enim concludenter & necessariò inferri non potest, solutionem naturaliter esse factam; cùm à solitis necessaria non sit illatio, & solita sæpè omitti possint, sæpeque ex usu omittantur, & sic ab eo quod abesse possit concludens probatio non desumatur, *l. Neque natales.* C. De *probat.* Vt nec ex eo desumi potest quod Reus ex causa conductionis hujus domus debitor Actori pensionem pro primo anno solverit, quod verosimiliter facturus non videbatur, si Michael ei reliquator fuisset ex causa dictarum auctionum: *Argum. l. procula.* D. *De probat.* nam & hæc præsumptio incerta est, & fluctuat, propterea quod Reus sciebat & scire debebat causam compensandi hoc debitum sibi salvum manere in exactione seu solutione pensionum pro reliquis duobus annis dicti triennij; quæ compensandi occasio debitori non perit, si suo creditori eidemque ex alia causa debitori ultrò & sine controversia solvat quod ei debet: manet enim ut exigendi, ita quoque ad aliud debitum compensandi occasio & potestas. † Et ideò ut vel petendi vel 13
compensandi cum alio debito potestas salva manet, cùm Iudex objectæ compensationis rationem non habet, *l. Quod in diem §. Si rationem. D. De compensat.* Ita quoque cùm debitor suo creditori, eidemque ex alia causa debitori ultrò sine compensatione solvit; neque enim semper ipso jure fit compensatio, sed ita si objiciatur, *gloss. in d. l. Si constat in verb. ipso iure.* C. *De compens.* ideòque cum negligentia vel conniventia omissa est, solutionem non facit irritam, sed omittenti compensationem reservat & jus actionis & petitionis, *l. Qui invicem D.* De *condict. indeb.* & cum ipso jure fit compensatio, tribuit soluti, tanquam indebitè soluti, repetitionem, *l.* 3. D. De *compens. l. Si ambo vers. si quis igitur. De compens.* multò magis exceptionem per remedium compensationis ad aliud debitum, *l. Invitus §. cui damus* De *reg. iur.* Cum igitur compensatio ipso jure sine ministerio hominis, hoc est sine illius expressa & formali objectione & deductione non fiat, non potest illius esse præsumptio, sed necessaria est probatio, ut est omnium eorum quæ in facto consistunt, *l. In bello. §. facta,* De *capt. & postl. revers. c.* 1. De *constit. lib.* 6. Atque ita non probatâ verâ vel fictâ totali solutione dictorum quadraginta florenorum, manet illorum obligatio, & ex illa compensandi potestas ad concurrentem quantitatem dictorum restantium viginti sex florenorum tredecim stuferorum octodenarij cum sex mitis: ita quòd constet Actorem malè petere quod ei partim naturaliter, partim civiliter per compensationem solutum est. Quæ causa est cur putemus officium Magnifici D. Rectoris esse, ut Reum per omnia ab impetitione absolvat, Actore in omnibus expensis litis condemnato.

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testes variantes concordandi.

1. *Probationum pondus in arbitrio iudicis est.*
2. 6. *Testibus utrimque paribus quibus credatur.*
3. *Maiori summæ inest minor.*
4. *Testes variantes ad concordiam reduci debent.*
5. *Scripturis diversis non creditur, sed benè testibus.*
7. *Frater pro fratre testis esse potest.*
8. *Verba honoris non obligant.*
9. *Stipulatio formalia verba non desiderat.*
10. *Pœna secundò nubentium per ius Canonicum sublata.*
11. *Mulier intra annum luctus nubens, si non pariat intra undecimum mensem, non tenetur pœnis legis.*
12. *Error ex longo intervallo revocari non potest.*
13. *Notorium allegari, non probari debet.*
14. *Pensiones lite pendente cessa officio Iudicis in condemnationem venire possunt.*

15. *Clausula*, petens sibi jus dici &c. *quid operetur.*

CONSILIUM CII.

IN causa quæ agitur coram venerabili viro D. Officiali Leodiensi Lovanij residente, inter Waltherum Remigij maritum Mariæ Stevaerts, contra Ioannem Bloems dictæ Mariæ ex priore suo matrimonio socerum, tres occurrunt articuli, circa quos totius causæ status & difficultas versatur. Quorum primus facti magis, quàm juris habet quæstionem; reliqui duo in jure consistunt; quos paucis pro causæ illustratione & venerabilis D. Iudicis instructione excutiemus. Primus articulus est circa probationem allegatarum conventionum, quantum scilicet dictus Ioannes, donationis propter nuptias causâ, suo filio & dictæ Mariæ addixerit; octodecim ne florenos annuos & duos modios siliginis etiam annuos? uti Actor contendit; an verò tantum quindecim florenos annuos, cum uno modio siliginis? quod Reus tantùm confitetur. In quo articulo longa probationum, quæ hinc inde factæ sunt, collatione & examinatione non utemur: quod non tam in Iureconsulti demonstratione, quàm judicis arbitrio versetur probationum pondus & efficacia. *l. 3. § tu magis De testib. Francisc. Curtius Iunior. con-*

1 *sil. 178. in princ.* * Iudex enim motum animi sui ex argumentis ac testimonijs, prout illa rei de qua agitur vel aptiora vel vero proximiora comperit, informat, *l. Hoc carmen. §. Si testes De testib.* Hoc satis erit obiter attigisse trium testium, videlicet Arnoldi, Matthæi & Ioannis conformi testimonio probatum esse, contenta primi articuli, articulorum dicti Actoris esse vera, & ita ut ibi narratur rem contigisse; videlicet octodecim florenos esse promissos, cum duobus modijs siliginis. Quorum fides tribus testibus per Reum productis non convellitur, videlicet Imberto, Martino, & Christiano; tum quod Martinus prius ab Actore productus, suæ priori depositioni inhæreat: tum quod datâ paritate testimoniorum, ut est numeri testium, non ad Reum, sed ad Actorem hic inclinare de-

2 beat D. Iudicis animus & credulitas. † Nam quamvis ubi ambarum partium testes & numero, & ex conditione seu qualitate sunt pares, præferantur testes Rei, quia promptiora sunt jura ad absolvendum, quàm ad condemnandum, *c. Ex literis De probat.* speciali tamen jure in favorabilibus causis, ut est matrimonialis, dotis, & quæ doti exæquata est, *in auth. De æqualitat. dot.* donationis propter nuptias, ubi testium hinc inde est paritas, Actoris, qui pro dote vel donatione, seu antenuptiali contractu stant testes præferendi sunt: *c. ult. & ibi gloss. De sent. & re iud. gloss. in d. c. Ex literis & in c. In nostra. De testib. & in d. c. §. testes.* tum quod quamvis numeri sit paritas, testimoniorum tamen in proposito casu non sit paritas; quia scilicet dicti tres testes, qui pro Reo de quindecim florenis testificantur, constantis depositionis, & scientiæ certitudinis nullum habeant argumentum; ubi Actoris tres testes affirmativè & præcisè deponunt de promissione octodecim florenorum: tum quod duo priores qui pro Reo deposuerunt lapsæ seu labilis memoriæ significationem faciant; nam dixerunt promissos esse quindecim florenos, uti melius recordantur, seu quod tantùm habeant memoriam de quindecim florenis promissis; sic ut quamvis tertius deponat quindecim florenos esse promissos, & unum modium siliginis æstimatum ad tres florenos, absque pluri, solus tamen sit & unicus, ideoque tanquam indirectè contraria asseverans fide dignus non sit, *l. iurisiurandi. C. De testib. cap. Licet universis c. Veniens De testib.* præsertim adversus tres alios in eandem depositionem consonantes, nullâ contestium suorum depositione adjutus, tum denique quod horum dissonantium testium attestationes in concordiam cum tribus Actoris testibus facilè revocari possint. † Verum enim est eum 3 qui octodecim promisit, quindecim quoque promisisse; quod majori summæ insit minor: *l. 1. §. Si stipulanti De verb. obligat. in l. Qui quartam. De leg. 1.* hinc cum ex omnibus testibus hinc inde productis evidenter constet, per contentionem factas esse à Reo dictas promissiones antenuptiales, & ipso paulatim aliquid addente, illis qui pro Mariæ partibus stabant, paulatim ex his quæ petierant, remittentibus, † depositiones testium, qui de quindecim florenis attestantur accipi possunt de promissione in initio facta; 4 alij qui de octodecim deponunt de promissionis incremento, & extrema contractus absolutione, *arg. l. Si voluntate. C. De rescin. vend.* quæ cum non adversæ, sed diversæ sint ex aliqua contrarietate inter se non collidi sed componi, & officio boni judicis ad concordiam possibilem reduci debent. *c. Cum tu. & ibi gloss. De testib.* Idque sive ex una parte producti testes sic inter se diffideant, sive qui hinc inde producti sunt: nam sive ab una eademque parte, sive ab utraque vel diversa parte producti testes inter se diffideant, non nocet hujusmodi contrarietas vel diversitas, quo minus alijs si vel numero, vel dignitate, aut integritate sint potiores, rejectis his, fides adhibeatur, *d. §. Si testes d. l. Iurisiurandi.* * Non enim ea- 5 dem est ratio diversarum aut contrariarum scripturarum ab una eademque parte productarum, quibus credi non solet; *l. Scriptura diversæ. C. De fide instrum.* quia est quod imputetur ei cur ijs usus sit, in cujus potestate fuit quam vellet præferre, *c. Imputari De fide instrum.* & testium diversorum aut contrariorum; cum nihil imputari possit ei qui plures testes, licet contraria vel diversa deponentes produxit, de quibus benè sperare potuit, & cum quibus convenire, quosque instruere quid depossituri essent, sine periculo amittendæ fidei non potuit, *l. Si quis in fin. C. De test.* ideoque ei nihil nocere debet hujusmodi contrarietas seu diversitas, *gloss. in d. l. Scripturæ & in d. c. In nostra circa medium.*

* Illud sanè non modici hic est momenti, quod 7 inter Actoris tres illos consonantes testes Matthæus fide publicâ insignis, & qui propter notariatum suum frequentissimè contractibus antenuptialibus adhiberi solitus verosimiliter exactius alijs rem percepisse & intellexisse, memoriæque commendasse credi debeat, accedentibus præsertim alijs duobus contestibus idem dicentibus; sic ut hic sit, ex quo D. Iudex numeri testium omissâ consideratione, Actoris potius quàm Rei testibus credat. *d. §. Si testes, d. cap. in nostra.*

In quo

7 In quo nihil eum remorabitur Rei objectio de affinitate Arnoldi & Ioannis; nam præterquam quòd ea objectio per decretum D. Officialis de procedendo ad ulteriora rejecta sit, juris adminiculo destituitur: neque enim fraternitas obstat integritati matrimonij, *gloss. in l. parentes in verb. nec volentes. C. De test.* præsertim si non concurrat ratio domesticitatis, vel nimis intensæ familiaritatis seu amicitiæ, *Bart. in l. parentes.* ut nec alia consanguinitas ultra parentes & liberos, *Bald. cons.* 188. *Consobrinus vol.* 4. In probatione circa promissionem duorum modiorum hærendum non est; nam omnes testes ab Actore producti, excepto secundo (qui non contrarium deposuit, sed se ignorare dicit) deponunt contenta secundi articuli Actoris esse vera; quo nimirum continetur Reum in contentione augendæ donationis propter nuptias post promissionem unius modij, petente Maria alterum modium respondisse his verbis: **Het en sal op een mudde korens niet steken.** Hoc est, *non dependebit ab uno modio siliginis*: sed quæ sit vis horum verborum, obscuritatem habet. 8 * Reus in ijs, verba honoris seu jactitationis constituit; quæ verba obligare non solent, *c. Cum venissent De institut. Roman. ad Rubr. De arb.* sed non est verosimile in actu tam serio destinato ad Reum obligandum, vel Reum noluisse obligari hâc suâ ad ulteriorem Mariæ petitionem responsione, vel Mariam responsionem hujusmodi pro joco accepisse: 9 * Neque enim formali responsione opus fuit; cùm etiam obligetur firmo jure, qui interrogatus, an dabit, respondet, quid ni, *l. 1. §. Si quis ita De verb. oblig.* sufficit enim in his & similibus, consensus quocumque modo facta explicatio.

Secundus difficultatis articulus oritur ex prima Rei exceptione, quâ objicit Actori ex capite suæ uxoris agenti constitutionem juris civilis; quod scilicet intra tempus luctus à morte sui prioris mariti; propter cujus nuptias promissa fuit hæc donatio, nupserit, ideoque indigna effecta sit omni liberalitate vel lucro ex capite ejusdem prioris sui mariti, *l. 1. C. De secun. nupt.* sed in hoc articulo subsistendum non est, quòd sive communem opinionem sequamur, sive quorumdam singularem, satis ex hac parte Actoris uxor sit excusata. 10 * Communiore enim opinione receptum est, ut jure Canonico, *c. fin. De secun. nupt.* simpliciter sublatæ sint omnes pœnæ, quibus mulier ex civili legislatione afficiebatur, quia ad secundas nuptias festinasset; quamvis aliæ, quæ simpliciter propter secundas nuptias infliguntur, *ut in l. Femina C. De secun. nupt. in Authen. De non eligen. secund. nup. col. 1.* sublatæ non sint, quia scilicet respiciunt favorem liberorum prioris matrimonij, cùm pœna festinationis liberos primi matrimonij non respiciat, *Salicet. & alij in d. l. 1. C. De secun. nupt. Panor. & alij in d. cap. fin. Petrus De Anchar. cons.* 101. *Ex prædicto themate in princ. Cornens cons. 21. nu. 16. vol 1.* Sic ut in proposito casu, cum sine liberis decesserit prior Mariæ maritus, nihil sit, quod imputari possit Mariæ, si ex indulgentia & licentia legis Apostolicæ, *d. cap. fin* ad secundum matrimonium cum consilio amicorum convolaverit, non quidem statim mortuo marito, sed demùm post quatuor menses † Quo quidem casu à quibusdam existimatum est, *à Martino ut testatur Bald. in d. l. 1. C. De secun. nupt.* mulierem omni jure excusari à quacumque pœna festinationis, si intra undecimum mensem à morte prioris mariti non pariat; cum eo scilicet casu nulla sit suspicio perturbati sanguinis, hoc est, conceptionis ex priore marito, quæ finalis causa est legalis prohibitionis, *l. Consensu vers. Si vero causam C. De repud.* Cùm ergò hic sit status dictæ Mariæ, ut neque incontinentiæ nota ei impingi possit, quæ amicorum consilijs obtemperans tam citò nupsit, neque liberi sint, quibus secundis nuptijs injuriam fecerit; & denique ex eventu constet nullam esse perturbati sanguinis suspicionem; nulla probabilis est causa, cur legali pœnâ, Canonum auctoritate mitigatâ, afficiatur; etiamsi plerique legis auctoritati & severitati nimium adhærentes, Canonis benignitatem nimium restringant; quibus Bartholi verba objecisse hic satis putamus, qui ait, *in l. Liberorum in fin. De his qui not. infamia,* superiorem distinctionem inter pœnas, quæ propter festinationem imponuntur, & quæ favore liberorum prioris matrimonij infliguntur, semper fuisse observatam à mortalitate circa millies & millies. 11

Tertius articulus est, an quod per Reum in subsidium dicti matrimonij promissum fuit, perpetuum censeri debeat; an verò soluto per mortem prioris mariti matrimonio hæc promissio exstincta sit? In quo articulo non admodum quoque subsistendum est, quòd Reus ipse suâ declaratione manifestaverit conditionem dictæ promissionis, quod non fuerit restricta ad tempus stantis & perdurantis matrimonij, sed perpetua, quamdiu scilicet alteruter conjugum viveret. Cui consonant etiam testium omnium hinc inde productorum testimonia, cùm deponunt hæreditarium & perpetuum fuisse, quicquid Reus tempore dicti antenuptialis contractus promisit. † Quæ quidem declaratio posteriore revocatione Advocati obumbrari non potuit, nullo nisi erroris prætextu allegato ac probato, *Salic. in l. 2. C. De cust. reor.* præsertim quia ex longo intervallo facta sit, *l. 3. & ibi Castrens. De error. advoc.* & præterea non tam sit confessionis, quàm ex causa dictæ confessionis factæ obligationis revocatio; sic ut non revocatâ confessione ex capite erroris, qui nullus allegatur, confessionis vis maneat, *arg. l. Sancimus. Cod. De testam.* Ex qua, sublatâ etiam, vel numquam factâ Rei oblatione aut præsentatione, ex juris dispositione, obligationis efficacia resultat; ut scilicet teneatur Reus Mariæ annuam hujusmodi promissionem, quamdiu vivet, præstare. Quâ promissione etiam cessante manet notorij juris consuetudinarij & municipalis per Actorem allegati auctoritas & potestas, per quam omnium bonorum mariti prædefuncti, sive ea sint nomine donationis propter nuptias assignata, sive patrimonialia, sive acquisita uxor superstes manet usufructuaria: 12

† quod quidem tam notorium est, ut nullâ probatione egeat; notorium enim allegari sufficit, non etiam probari debet, *gloss. in clem. Appellanti, De appellationib.* Et sanè tantum abest, ut hac ex parte Reus evadere possit, ut altius cogitatione impressa attentari possit jure perpetuo & irrevo- 13

irrevocabili ad Mariam pertinere, quod per Reum addictum ac promissum est: quia eodem jure consuetudinario marito prædefuncto succedit mulier superstes in omnibus bonis mobilibus, & quæ mobilium loco sunt; veluti in reditibus personalibus, non hypothecatis aut realizatis, *Tiraquel. De retractu §. 1. gloss. 6. nu. 11.* non jure ususfructus, sed proprietatis plenæ. Cùm itaque hi annui reditus per Reum promissi solâ fide Rei promittentis nitantur, & nullam hypothecam habeant, ac tempore contractus antenuptialis Reus declaraverit se statim sortem hujusmodi reditus soluturum; tentari posset (ut dixi) hunc reditum ad Actoris uxorem pertinere jure perpetuo & irrevocabili. Sed cùm ad id non contenderit Actor, non est quod de hujus quæstionis veritate longiùs inquiramus. Neque his adversatur quod Actor concluserit tantùm ad octodecim florenos semel, & restantem ex duobus modijs siliginis, unicum modium: cum ex eo non sequatur, Actorem non existimare pro futuris annis eumdem reditum debitum non iri; nam contrariam cogitationem indicat narrativæ partis ejusdem libelli præcedens materia, videlicet de promissione Rei solvendi hujusmodi reditus singulis annis. Et quod concluserit tantum ad exsolutionem octodecim florenorum, & unius restantis modij siliginis semel, necessitate quadam factum fuit; non quidem quasi ad eum annum tantùm restricta fuerit eadem promissio, sed quia pro eo anno tantum cesserat; sic ut cum pro alijs annis, quibus non steterat matrimonium, aut qui nondum cesserant petere non potuerit, *l. cedere diem De verb. significat.* nullâ ratione abstinendo ab ulteriore petitione etiam peccare aut pro sequentibus annis sibi præjudicare potuerit.

14 † Et proinde cùm temerariâ Rei oppositione hæc lis tam diu protracta sit, ut interea dictæ annuæ præstationis alius terminus cesserit, officio D. Iudicis continebitur, ut ad eum quoque sententiam suam extendat, *Bald. in l. Cum propria C. Si quis alteri vel sibi.*

15 * Qui etiam virtute clausulæ in fine dicti libelli adjectæ *petens sibi in & super præmissis &c.* posset Actoris errorem corrigere & dirigere ex facto proposito, *Ant. de But. & alij in cap. Cum dilectus De ord. cognit. Ang. Aret. ad Rub. Inst. De exceptio. num. 30.* si ulla essent verba in eodem libello, quæ aliquam significationem facere possent petitionis unicæ tantùm præstationis, quâ factâ Reus in futurum perpetuò liberaretur.

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testes extra terminos producti.

1. *Sententia absente parte lata nulla est.*
2. *Citatio an requirat loci insertionem.*
3. *Sententia parte vel eius procuratore præsente, quamvis non citata, lata valet.*
4. *Testimonium unicum vel singulare non sufficit ad condemnationem.*
5. *Testis extra terminos productus non probat.*
6. *Præsentia nuda delicti participationem non inducit.*
7. *Testis inidoneus est filius lustricus seu spiritualis.*

CONSILIVM CIII.

NOvo scribendi labore non admodum indiget causa appellationis, quæ nunc coram R.^{do} D. Abbate S. Gertrudis Lovaniensis pendet inter Domicellum Stephanum Geloes Appellantem, ac Tilmannum Hilst Appellatum: propterea quod D. Advocati, qui in prima instantia pro Appellato scripserunt, omnia, quæ ad victoriam illi parandam necessaria videntur, diligenter & exactè sint complexi; quia tamen Advocati Appellantis in hac secunda instantia causam magnæ cavillationis assumpserunt ex ea parte actorum primæ instantiæ ad quam Advocatorum appellati labor & deductio pervenire non potuit, pauca quędam de eo simul & de causa principali, dicemus.

Ad nauseam usque persistit uterque Advocatus appellantis, quod sententia per Commissarium D. Officialis Leodiensis in prima instantia lata fuerit parte non citatâ, constituens ex eo sententiæ nullitatem. * Ita enim constitutum est, ut sententia parte absente lata, etiam in favorem absentis, sit ipso jure nulla, *Bart. & Bald. in l. Ea quæ C. Quomodo & quando iud. Alexand. & Iaf. in l. Furioso De re iud. Lud. Roman. sing. 193.* 1 Sed nimis quàm frivola est hujusmodi altercatio; quam etiam non obscurè Reverendus Dominus Abbas per suum decretum rejecit: ita ut nihil dubitem, quin Advocatis partis appellantis truncata & defectuosa acta sint exhibita; alioqui non video, quâ ratione uterque à calumnia excusari debeat. Nam ex eo, quod postremo loco in actis (quorum authenticationem Appellans apertè agnovit) partis appellatæ scriptum est, ad oculum patet, quod ex parte dicti Commissarij & coram eo procurator Appellantis specialiter fuerit citatus vicesima sexta Novembris anno 1560. ad feriam quartam hora prima post festum S. Catharinæ virginis; quæ feria q[illegible] no 1560. fuit vicesimâ septimâ Novembris; & sic facta fuit citatio specialis pridie quàm sententia ferretur ad eum diem, quo lata est. Fuit enim eo anno litera Dominicalis E.

Altera hujus cavillationis pars est, quod citationi ad audiendum sententiam ferri, locus non fuerit insertus; quodque sententia sit lata, non in domo dicti commissarij, sed in auditorio Curiæ: quasi indiscreta & indeterminata quoad locum citatio intelligi debeat facta ad locum habitationis Iudicis; sic quòd, ut citatione ad certum locum facta, & sententia alibi lata exurgit sententiæ nullitas, *l. Cum sententiam C. De sentent. Bart. in l. Aut qui aliter, & in l. fin. Quod vi aut clam:* ita quoque videatur nulla, si nullo loco expresso non fiat in loco debito ac consueto. 2 Verùm nec hic subsistendum: loci enim insertio in citatione non est necessaria; nam intelligitur citatio ad eum locum facta, in quo solet judicari, *l. Si locus, De iud. latè Sebast. Vantius in tract. De nullit. tit. De nullit. sent. ex defectu citat. nu. 62.* Cum itaque observetur, ut Advocati, quibus judex ordinarius causam definiendam committit, sententiam in auditorio Iudicis committentis pronuntient, nulla ratione poterit dici nulla hæc sententia, quæ in auditorio communis & ordinariæ Curiæ per Commissarium pronuntiata est. Quæ observatio facit, ut re in contrarium versâ, nulla futura fuerit

sententia

sententia potius, si post simplicem citationem, sine loci expressione dictus commissarius domi pro-
3 nuntiasset. † Sed scrupulosius ista discutiuntur; cum ex ipso instrumento sententiæ appellationis ac responsionis apostolorum, quo Appellans utitur constet, ipsius procuratorem etiam ad audiendum sententiam ferri, specialiter constitutũ in momento ferendæ ac latæ sententiæ præsentem fuisse, & vivâ voce appellasse, apostolosque petijsse, & obtinuisse: quod satis est etiamsi nulla præcesserit citatio: præsentia enim procuratoris pro præsentia partis accipitur, *l. 1. § ult. in fin. Quando appell. sit.* & citatio de substantia sententiæ non est, parte seu ejus procuratore præsente, *Doct. in l. De unoquoque De re iud. l. In causa 1. § causa De minorib. Bart. Bald. & Ang. in l. 3. De in ius vocando.* Citatio enim ad sententiam non fit ad deliberationem aut ulteriorem allegationem aut defensionem, sed tantùm ad comparationem & præsentiam personæ seu procuratoris habendam: sic quod sufficiat, & satisfactum sit solemnitati juris, si pars vel procurator quocumque modo præsens sit, *Baldus in l. Si accusatoribus C. De accus. Panorm. in c. Tenor in fine De sentent. & re iud.* Vana itaque & futilia sunt quæ de nullitate sententiæ ex defectu & vitio citationis proposita sunt.

In articulo principali benè observavit alter Advocatorum, quod inter testes, qui legitimè, hoc est, pendentibus dilationibus & terminis probandi producti sunt, unus tantùm sit, qui deponat, appellatum adfuisse his, qui extensis retibus, & collocatis columbis provocantibus seu allicientibus contra edictum Episcopi Leodiensis alienis co-
4 lumbis insidias posuerunt; † ita ut ex unius solius testimonio condemnari non possit appellatus, *l. iurisiurandi C. De testib.* in hac saltem causa ex delicto proposita, *l. ult. C. De probat.* & potissimùm quod in supplementum probationis Actori juramentum deferri non possit: cùm delictum propositum committi Actor non viderit, nihilque sciat, nisi ex delatione testium in hac causa productorum.

5 Neque ad rem facit quòd quintus testis idem quoque deponat; nam productus & examinatus is est post lapsos omnes probandi terminos, & eorum prorogationes, ita quòd hujus testis testimonium omninò ex actis, ut ait Nic. Boërius, *decis.* 352. rejici debeat. Quamvis enim nullâ assignata dilatione seu termino probandi, si res integra sit & partis non intersit, testes recepti & examinati probent, dilatione tamen & terminis præscriptis ac concessis, ijsdemque lapsis idem permittendum non est, *Angel. in l. fin. De ferijs, nu. 11. Felin. in cap. Licet causam nu. 18. De probat.* Iudex enim præfigendo tempus, intra quod aliquid fiat, nolle & prohibere videtur, ut extra illud idem fiat, nisi ab eo aliud tempus seu nova dilatio petatur & obtineatur, *Angel. in l. Mancipiorum & ibi Bart. De opt. legat. l. Quod Labeo De compens.* Quod in hac causa potentius obtinere debet, ob id, quod non judex causæ, sed per judicem deputatus commissarius Notarius horum testium receptionem & examinationem fecerit. Cùm enim illius commissio ad acta referri debeat, & idem commissarius secundùm quod permissum erat Actori testes intra terminos præfixos producere, in commissione sibi

facta versari & consistere debebat, dicendum omninò est, quod excedendo mandatum D. Iudicis committentis, aliud fecerit, quàm ei mandatum erat, & aliud vel post tempus faciendo nihil egisse videatur, *l. Diligenter De mandato.*

Sed & cessante hoc secundo concordantis testis vitio, nihil adhuc est, quod ad delicti objecti probationem faciat; eo quòd testes per appellatum producti; atque adeò etiam primus per appellantem productus, declarent, quomodo appellatus dictis insidiatoribus adfuerit; nimirum sola præsentiâ corporali apud eos deprehensus: quod incidenter fieri potuit, appellato illac iter faciente. † So- 6
la autem præsentia delicti participem non facit, sed si ope aut consilio adfuerit; quod probatum non est, uti D. Advocati latius deducunt; admodum benè quoque imminuentes fidem testium ex eo, quòd sint delatores propositi delicti, *l. Divus De custod. & exhib. reor. Panorm. in cap. In omni De testib.* quodque primus ille sit filius lustricus seu spiritualis appellantis ejusdemque colonus. † Ut 7
enim ex quorumdam sententia pater spiritualis pro alumno seu filio spirituali deponendo fidem non facit; ita nec filij spiritualis testimonium pro patrino recipiendum est, *Salicet. in l. Testis idoneus De test. Vdalr. Zasius in l. Generaliter, De in ius vocando.* Quibus adjungendum, quod appellans actione aliquâ ordinaria non agat, sed extraordinariâ ex speciali Episcopi Leodiensis edicto: cujus edicti nullum authenticum exemplum protulit, sed tantùm per testes illud probare conatus fuit. Quæ probatio admodum lubrica & incerta; tum propter memoriæ labilitatem, tum quod propter præconis acceleratam plerumque pronunciationem, non satis possit percipi tota edicti sententia, & multò minùs illius verba: quibus omnibus non visis, judicare non licet, *l. Incivile De legib.* Et profectò suspicionem aliquam habet, cur appellans oppidi Hasselensis Schultetus & Episcopi Leodiensis Officiarius, quo præsente & assistente hæc publicatio facta creditur, potiùs minore sumptu & labore non protulerit authenticum dicti edicti exemplum, quàm magnis sumptibus maluerit edictum & ejus proclamationem per multa testimonia probare: ita quod verosimillimum sit aliqua verba esse in edicto, quæ appellato faciliorem defensionem subministratura erant; & sic cùm appellans ex qualificato delicto & speciali edicto agat, obtinere non debet, nisi edicti verbis & instrumento exhibitis. Salvo itaque D. Assessoris & aliorum quorumcumque melius sentientium judicio existimo, nullam subesse difficultatem, quin sententia prior per omnia confirmari, & appellans pœnam temerariæ appellationis, hoc est expensarum condemnationem referre debeat.

De Testibus.

SUMMARIUM.

Testium productio in causa appellationis.

1. *Testes etiam in causa appellationis possunt produci.*
2. *Renuntiatio productionis testium ad illam instantiam restringitur.*
3. *Testibus publicatis alij produci nequeunt.*
4. *Testibus publicatis alij produci possunt in matrimoniali causa.*

 5. senten-

5. *Sententia in causa matrimonij quando transeat in rem iudicatam.*
6. *Probatio minimè coangustanda.*
7. *Qualitas mutata ius novum aperit.*

CONSILIVM CIV.

NON video causam ob quam R^dus D. Abbas S. Gertrudis Lovanien. debeat vel possit acquiescere contradictioni quam Anna Schurmans facit ad impediendum productionem testium, ad quam in hac ardua matrimoniali causa admitti petit Domicellus Wernherus Huyn ab Amstenraedt appellans. Nam sive publicata & dicicita præsupponamus prioris instantiæ testificata, sive pars nondum didicit illa (quod verum est attento quod acta clausa per judicem à quo huc sint transmissa) & sive novi sint articuli, quorum probationem Appellans conficere cupit; sive antiqui ad quorum veritatem testes in priore instantia recepti sunt; denique sive in priore instantia renuntiatum esset testibus, sive non; appellanti denegari non potest potestas in hoc appel-
1 lationis judicio alios testes producendi. * Hoc enim manifestum est, & dubitationem habere non potest, quin si nec publicata nec didicita sunt testimonia, si novi sunt articuli, & in prima instantia testibus non est renuntiatum, in judicio appellationis testes possint produci, *c. Fraternitatis. & ibi Canonistæ De testib.* Vulgaris enim est regula, quod in appellationis causa non allegata aut probata, allegare & probare, si modo ad causam faciant, liceat. *c. Cum Ioannes. De fid. instrum. l. Per hanc. C.*
2 *De temp. appell.* * Quod etiam locum habet quoad antiquos articulos; *d. c. Fraternitatis. & d. l. Per hanc.* si publicatio non intervenerit, etiamsi renuntiatum esset testibus: nam renuntiatio in prima instantia facta, non excedit limites primæ instantiæ, sed intra eos consistit *Panorm. in d. cap. Fraternitatis, post prin. & ibi Anchor. n. 4.* ut scilicet intelligatur renuntiatum productioni testium in illa causa, non etiam in futura; de qua ex incerto litis primæ instantiæ exitu verosimiliter renuntians cogitasse non
3 præsumitur. † Præterea quamvis in vulgaribus causis post publicata & didicita testimonia in eadem vel alia instantia non possint super iisdem vel directò contrarijs articulis testes amplius produci, propter periculum subornationis, *l. 2. De testim.*
4 * in causa tamen matrimoniali, *c. Sicut. c. Series. c. Ex tenore. De testib.* atque etiam monachatus, *glos. c. Præsens. in verb. patrem. 20. q. 3. Felin. in d. c. Fraternitatis. nu. 9.* hoc omninò est permittendum, etiamsi ageretur de matrimonio separando, *d. c. Series. Marian. Socin. in fallen. reg. 402. incip. testes publicatos. nu. 46.* quia hoc est generale in omnibus causis quæ judicatæ non transeunt in rem judicatam, *Ioan. Imola in d. c. Series.* (inter quas est causa matrimonialis, non tantùm cùm judicatum est contra matrimonium, *c. Later. & ibi Panorm. De sent. & re iudic.* verum est cum pro eo judicatum
5 est) † nam licet regulariter verum sit favore matrimonij sententiam pro matrimonio latam transire in rem judicatam si appellatione non suspendatur, *Hostiens. in c. Ex literis De restitut. in integ. Lud. Roman. cons. 367. circa primum. in princ.* non obtinet tamen id si adversus matrimonium allegetur perpetuum aliquod impedimentum, quod ex lege divina non possit inter hujusmodi contrahentes & litigantes constare matrimonium, propter periculum perpetui & continui peccati; quod ne quidem expresso, multò minùs tacito partium consensu sustineri potest, *Ant. De Butrio, Panor. & alij in d. c. Series.* sic ut hic tantus sit favor in dissolvendo matrimonio contra legem Dei contracto, quantus aliàs esse solet nullo impedimento interveniente in eo conservando, *Felin. in d. c. Later. nu. 3.* Cùm igitur hæc causa sit matrimonialis, agaturque de ejusdem nullitate, non tantùm ob defectum contractus, verùm etiam ob perpetuum impedimentum legis divinæ, monachismum scilicet quondam fratris Othonis, nihil dubitandum est, quin in hac appellationis causa & super antiquis & novis capitulis testes sint recipiendi, qualiscumque sit actorum conditio, hoc est, sive publicata, sive non publicata sint testimonia; & sive nova sive antiqua sint capitula. Et quamvis negare nequeam quin tam in prioribus, quàm posterioribus articulis pleraque contineantur, quæ in priore instantia allegata sunt; id tamen nullo studio vel multiplicationis vel obscurandæ vel differendæ causæ factum est, commoditatis & illustrandæ causæ gratiâ: ob id quod confusius in priore instantia linguâ germanica superiore sint allegata, & sic difficilior futura sit D. Iudici, seu ejus Assessori ac Notario examinatio, si ad eosdem articulos testes inducantur: quæ difficultas & incommoditas cessat articulis in linguam latinam meliore ordine & dilucidius congestis. Quamvis & hoc verum sit, nullum propè esse articulum, qui aliquid novi non contineat, circumstantiarum pressiore specificatione facta, vel novo omninò facto allegato & prius non cognito, non sit instructus. * Atque ita cum 6
probationum materia non sit coangustanda, *l. Quoniam & ibi Bart. C. De hereticis. Ioan. Andr. in d. c. Fraternitatis.* in hac ardua causa, (ex cujus exitu multæ familiæ turbari possent, & in quo etiam religionis articulus vertitur; ob id quod pars appellata non obscurè in prima instantia videatur voluisse sustinere matrimonia monachorum; allegatâ constitutione, *Interim* per Cæsaream majestatem ad tempus promulgata,) nihil videtur esse cur Dominus Iudex hos articulos tam ad respondendum, quàm ad probandum admittere non debeat; saltem cum clausula, *Salvo iure impertinentium & non admittendorum &c.* quæ facit ut ex admissione & subsecuta probatione nihil noceatur parti adversæ, si in calculo sententiæ, ubi exactior cognitio suscipitur, Iudex comperiat non fuisse admittendos. *Bart. in l. Si quando. D. De legat. 1. Phil. Francus in c. Sapè. De appell.* Eo etiam attento quod priores articuli jam olim decreto Domini admissi sint; satisque sit appellanti quod ante decursos omnes substantiales terminos, eos exhibuerit, * si non in qualitate 7
unius præcedentis termini, saltem sequentis seu posterioris. Exemplo successorij edicti; in quo qui tempore exclusus est ex capite *unde liberi* succedit ex capite *unde agnati*, vel *unde cognati*, & sic deinceps. *l. 2. D. De success. edict.*

De Testi-

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testium productio valetudinaria.

1. *Valetudinaria testium productio facilius Reo quàm Actori permittitur.*
2. *Valetudinaria testium productio irregularis est.*
3. *Valetudinaria productio cur Actori non permittatur.*
4. *Desertâ appellatione Iudex ad quem quid possit.*
5. *Valetudinaria testium productio non potest concedi per iudicem incompetentem.*
6. *Valetudinaria productio ut permitti possit quæ sint necessaria.*

CONSILIVM CV.

VALETVDINARIA testium productio in hoc causæ statu nullâ ratione permittenda est Domino Hieronymo Swinnen ejusque consortibus hujus causæ appellantibus; adversus Mariam Beys appellatam.

1 † Etsi enim usus hujusmodi productionis, atque item ad perpetuam rei memoriam de quibuscumque testibus etiam non valetudinarijs vel absfuturis ante litem contestatam, imò ante judicium institutum ei qui Rei partes sustinet seu sustinebit, pro sua defensione facilius permittatur quàm Actori seu agere volenti, *doct. in c. Quoniam frequenter. Vt lite non contestat. & in c. significavit. & ibi Alberic. De testib.* neutra tamen sive valetudinaria (quam appellantes solam petierunt) sive ad perpetuam rei memoriam, appellantibus permitti debet: ob id quod neutra illi permitti debeat qui ad ordinariam, statu causæ ad hoc disposito, hoc est per institutum judicium & litem contestatam,
2 admittendus non esset. † Est enim hujusmodi antecedens testium productio, examinatio extraordinaria, ut eam vocat Baldus, *consil. 20. Factum sic proponitur volum. 4.* irregularis, & ad futurum judicium præparatoria; ad quam admitti non debet, qui justâ & evidente exceptione repelli potest, *l. 3. §. ibidem D. Ad exhibend.* Cùm igitur in eo nunc versetur lis inter Appellantes & Appellatam, an appellantes ullo modo audiri debeant ante restitutionem appellatæ adversus spolium, & per Reverendum Dominum Abbatem primæ instantiæ judicem decretum sit appellatam inprimis & ante omnia sic esse restituendam, & post restitutionem pars appellans per idem decretum sit admissa ad probationem suorum propositorum, super quibus nunc petit sibi permiti valetudinariam testium productionem, non debet per hujus instantiæ judicem appellantibus id permitti, quod per prioris instantiæ judicem sic formaliter in effectu ante factam restitutionem denegatum fuit, etiam post oblationem promptæ & paratæ probationis primùm intra triduum, deinde intra unum diem vel medium; nimirum quia juris dispositio vetat audiri eum qui spoliavit ante restitutionem seu redintegrationem spolij, *c. 1. 3. q. 1.* nec patitur crimen ullum spoliato ante eam redintegrationem objici, etiamsi prætextu criminis spoliatio seu ejectio facta dicatur, *d. c. 1* quanto minus permitti debet super prætexto crimine aliqua ordinaria vel extraordinaria testium productio, ex qua, probato etiam crimine, non posset devitari spolij restitutio ante omnia. Nec sanè posset hæc valetudinaria productio admitti sine vitio attentati in præjudicium appellationis, quam appellantes à supradicto decreto, non tantùm de facienda restitutione ante omnia, sed etiam à rejectione petitæ probationis ante restitutionem, interposuerunt; si nunc nondum declarato an benè sit appellatum ab eo decreto, ei permitteretur quod per illud apertè denegatum fuit. Ita hac in re magnâ calliditate conantur Appellantes per indirectum obtinere sub prætextu valetudinariæ productionis, quod rectâ via, ne quidem ad unum diem à priore judice obtinere potuerunt: quod nullâ ratione ferendum aut permittendum est, *c. Cum quid. De regul. iur. lib. 6.* saltem non prius quàm super justitia & injustitia dicti decreti pronuntiatum erit. * Vlterius quâ ratione Actori non permittitur regulariter hæc valetudinaria testium productio ante litem contestatam; quia in ejus potestate est, quando velit viâ ordinaria judicio contendere, & sic ordinariè testes producere, *d. c. Quoniam frequenter. Vt lit. non contestat.* eadem appellantibus in proposito illius potestas deneganda est, cum possint viâ ordinaria id facere; restitutâ scilicet ipsa appellatâ adversus hoc spolium: idque eo magis quod Appellantes, etsi in causa & articulo spolij videantur reorum partes sustinere; in principali tamen causa, quatenus contendunt Appellatam propter aliqua ejus demerita jure Beginagij privandum & inde ejiciendum esse, Actoris partes sustinent; & ob id neque ad valetudinariam, neque ad eam quæ minus privilegiata est, ad perpetuam Rei memoriam admitti debet; cùm possint factâ restitutione seu redintegratione, causas privationis & ejectionis proponere, & super illis via ordinaria testes producere: nam extraordinarium juris remedium permittendum non est ei, cui ordinaria consultum esse potest, *l. In causa 2. De minorib. Bald. d. cons. 20.* Eoque minus id appellantibus permittendum, ob id quod in hac appellationis causa, propter clausulam de primò habenda legitima informatione, & recipiendis legitimis probationibus super forma, causa & modo expositionis appellatæ insertam rescripto per ipsos impetrato, formaliter coram D. Officiali Antwerpien. à quo causa propter ejus absentiam, & non tutum accessum avocata, & venerabili D. Decano commissa est, contendant se ad probandum admittendos esse; quæ est una pars altercationis, super qua in hac causa jus dici deberet, si non de desertione dictæ appellationis nova altercatio incidisset; ut meritò ante decidi id debuerit, & quo minus decisum fuerit Appellantes in causa fuerunt, per hoc quòd acta coram dicto Officiali habita, & per eumdem Officialem Lovanium ad consultandum transmissa, sub prætextu quod per Notarium subsignata non sint, recognoscere detrectaverint, & adhuc pertinaciter detrectant: Quod an sine manifesta malitia fiat, Domino Iudici expendendum relinquimus. * Quæ prætacta appellationis desertio id quoque efficit, quo minus appellantibus permitti possit hæc extraordinaria testium productio: nam desertio appellationis provocato Iudici, ad quem scilicet appellatum est,

tum est, omnem jurisdictionem adimit; eo solo ipsi relicto, ut possit pronuntiare appellationem desertam, & si velit sententiam á qua appellatum est confirmare, & appellantem in expensis condemnare, *Rota decis,* 14. *aliàs est* 98. *Licet appellatio De appel. in novis & decis.* 41.. *aliàs est* 453. *Nota licet appellatio. De appellat. in antiquis.* Vnde est quod lex, *in Authen. De appellat. in princ.* post desertam appellationem interdicat judici ne ulterius & in causa procedat, *l Nemo C. De tempor. app.* & si de facto id faciat, pro nullo habeatur tanquam à non competente, & iurisdictione carente id processerit, *Ang. cons* 194 *Visis processibus nn.* 4. *Alex. cons.* 77. *In causa vol.* 2. *Steph. Bertran. cons.* 188. *Multis &*
5 *varijs n.* 10. *vol.* 6. † Iam verò manifestum est, hanc sive valetudinariam, sive ad perpetuam rei memoriam. testium examinationé fieri non posse nisi per judicem competentem, coram quo causa in qua usus erit testimoniorum valetudinarié recipiendorum postea agetur, & quod per alium facta nullius momenti sit *Bart in l. Cum hi §. transactiones D. De transact. Alex. consil.* 103. *considératis ijs nn.* 3 *vol.* 5. *Hippolytus De Marsil. sing.* 211. Quia ergo de desertione appellationis exhibiti sunt articuli, & super illorum admissione altercatio facta, non potest ullâ ratione decerni hæc valetudinaria productío; saltem non ante discussum articulum objectæ & propositæ desertionis evidentis, quæ deprehenditur ex collatione temporis, quo decretum à quo appellatum prætenditur, latum fuit. Est enim plus quàm integrum quinquennium, cùm omnia fatalia appellationum biennio irreparabiliter consumantur, *c. ex ratione De appellat. Auth. Et qui appellat. C. eod. tit.* potissimùm quia ex actis coram D. Decano habitis evidenter constat appellantes per negationem actorum coram D. Officiali Antverpiensi habitorum, studio subterfugere appellationis persecutionem, quam coram eodem Domino Decano commodè, si tempora largirentur,
6 peragere potuissent. † Cùm igitur status causæ non patiatur hanc petitam valetudinariam productionem, & Dominus Decanus ea in parte arguatur Iudex incompetens, & de periculo perituræ probationis per valetudinem, senium, vel absentiam testium Appellantes non docuerint, quod in valetudinaria omninò necessarium est, *d. c. Quoniam frequenter & ibi Doct. Bald. & alij in l In lege Aquilia* 40 *D. ad L. aquil.* existimamus officium Domini Decani esse, ut rejectâ petitione valetudinariæ productionis in dicenda hac altercatione decernat articulos super desertione exhibitos admittendos, & super ijs juxta tenorem rescripti Apostolici avocatorij procedendum esse. Cum enim hunc ordinem & formam Pontifex præscripserit, ut constito de desertione, aut quod executioni dicti decreti locus sit, ad executionem decreti à quo provocatum est procedatur, & si locus non sit executioni in causa juxta retroacta Officiali Antverpiensi habita procedatur; non est ab hoc ordine & forma recedendum, quia recedendo nullitas committeretur, *c. Cum dilecta De rescr ptis.* Quod autem Appellantes ad id advertendum proponunt, per Appellatam ab hac præscripta forma recessum, & non super desertione, sed causa principali processum esse verũ non est: nam ex inspectione actorum constat quòd corã D. Decano hactenus processum fuerit dumtaxat super recognitione actorum coram D. Officiali Antverpiensi habitorum, nullâ aliâ propositâ petitione aut conclusione, nisi de desertione appellationis. Nec ex eo, quod D. Decanus, decernendo se in hac causa judicem competentem, & ad ulteriora procedendum juxta retroacta coram D. Officiali Antverpiensi habita, potest dici super principali causa processum; prout etiam ex die lati ejusdem decreti processum non est: nam per ea verba in dicto decreto competentis iurisdictionis non est parti appellatæ adempta potestas proponendæ aut probandæ desertionis; cujus nulla adhuc erat occasio causâ Antverpiæ pendente sed primùm orta est per lapsum temporis insecuti. Et si D. Decanus per adjectionem hujusmodi verborum id intendisset, ea in parte esset illius decretum nullum, propter non observatam prædictam formam in rescripto ipsi præsentato præscriptam, *d. c. Cum dilecta*; quod in dubio præsumendum non est. Cùm alioqui idem decretum, excepto solo articulo competentis jurisdictionis, per responsionem apostolorum ad appellationem pro parte appellante ab eo interpositam, in effectu per suspensionem revocatum sit.

De testibus

SVMMARIVM.

Téstium Publicatio.

1.3 *Testium depositiones partibus petentibus publicandæ.*
2. *Testimonijs non publicatis an processus sit nullus.*
4. *Appellari potest à denegatione publicationis testimoniorum.*
5. *Testimonijs publicatis alij testes produce... sunt.*
6. *Renuntiare productioni testium an debeat qui testimoniorum publicationem petit.*
7. *In criminalibus causis etiam publicatis & didicitis testimonijs licet alios testes producere.*

CONSILIVM CVI,

ORDINARII juris est, quòd dicta & depositiones testium non tantum produ- 1
centi, sed etiam parti, contra quam recepta sunt, quandocumque petenti publicanda & edenda sunt, *Innoc. & alij in c. cum I. & A. De sent. & re iudicata, Matth. Mathesilanus Sing.* 38. *Nota quod in causis.* * usque adeò, ut ingens & anceps sit disputatio apud Doctores, *Bart. & alios in* 2
l. prolatam C. De sent. & in l Gesta C. De re iudic. alij in c. Fraternitatis De testib. an processus sit nullus, si judex parte etiam non petente dicta testium non publicet? plerisque id putantibus; licet frequentius atque etiam verius receptum sit, propterea processum non esse nullum, *Felin. in d. c. Cum I. & A. Guido Papa decis.* 586. *Steph. Aufrer. decis.* 396. *Franc. Marcus decis.* 505. *par.* 1. Sed nemo est, qui dubitat, quin parti petenti publicanda sint testimonia, sive is petat, qui produxit, sive contra quem producti sunt testes, *Mathesil. d. sing.* 28. † ita ut si judex petenti deneget publicationem, ab hujus- 3
modi denegatione appellari possit, *Innoc. in d. c. Cum I. & A.* etiamsi aliquod grave periculum

testibus

testibus ex publicatione imminere possit, *ph. Francus in c. fin. §. vlt. De haret. lib. 6.* quia denegare hujusmodi publicationem est præripere Reo defensionis potestatem, *Felin in d. c. Cum I. & A nu. 2. Petrus Anchar. cons. 53. incip. Omissio*, eumque gravare inutilibus expensis. Cùm enim non probante Actore Reus absolvatur, *l. Qui accusare C. De edendo.* etiamsi nihil ipse præstiterit *c. fin. §. fin. De mutuo tran.* interest Rei statim videri testimonia Actoris, ut ex ijs cognoscat, an Actor nihil probaverit, eoque cognito ad absolutionem protinus contendat, & à superflua vel contrarij velexceptionis peremptoriæ probatione abstineat.

5 Nec ad rem facit, quod publicatis testimonijs pars, quæ publicationem petijt, non possit super ijsdem aut directò contrarijs articulis testes amplius producere, *Auth. at qui semel C. De probat. c. Fraternitatis & ibi Doct. De testib.* sic ut ob id à Speculatore ad obtinendam publicationem requiratur, quòd petens eam testium productioni renunciet: nam hujusmodi periculum non est sufficiens causa denegandi quoad judicem; & imputet sibi pars, cur sic sibi viam producendi testes præcludat; permissum enim est unicuique favori pro se introducto renuntiare, *l. Si quis in conscribendo, C. De pactis.*

6 † Vnde quod de renuntiatione dixit Speculator, ad effectum renuntiationis, qui resultat ex petitione publicationis, referendum est, non ad formalem renuntiationem; quasi illa formaliter ex conceptis verbis præcedere debeat publicationem, *Ioan. De Grassis in arbore iudiciorum, quarto principali nu.* 12 * Ex quo etiam consequitur quòd in
7 criminalibus causis, publicatis testimonijs, liceat adhuc testes super ijsdem vel directò contrarijs articulis producere, *l. 2. §. si quis ultro & ibi Bart. l. Vnius. §. reus De quast Doct. in d. Auth. at qui semel C. I[illegible] monista in c. Fraternitatis, De testib. Barth. Socin [illegible] fallentijs. reg. 403. n. 6.* liceat quoque, sine vllo periculo aut impedimento, publicationem testimoniorum petere non tantùm accusatori seu inquirenti, verùm etiam accusato & inquisito in accusationis vel inquisitionis causa, *Ang. in tract. De malef. ad verb qui index dictum processum publicavit c. Quoniam frequenter. §. sunt & alij Vt lite non contestat. & ibi glos. V. publicatio.* Cũ ergo præsens causa, quã Promotor Vniversitatis Lovaniensis instituit adversus Domicellum Ludovicum vander Tommen sit criminalis super homicidio seu assistentia homicidij, dubitatio nulla esse potest, quin Ludovico petenti ante omnia testium productorum depositiones sint edendæ & communicandæ. Atque ita nunc servat omnium propè judiciorum observatio, & secundùm eam nuper in quadam criminali causa judicatum fuit, consultis hîc Iurisperitis. Atque etiam in hoc consistorio nuper in alia causa criminali, quam adversus D. Wilhelmum Beka instituit Promotor, propter lusum pilæ, Reo petenti ante terminum proponendi peremptoriè, concessa est testium per Promotorem productorum publicatio & copia.

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testium recollectio.

1. *Impertinentia allegata admitti non debent.*
2. *Testium recollectio non facilè facienda est.*
3. *Notario quando credatur contra testes.*
4. *Testibus quando contra instrumentum credatur.*
5. *Testium recollectio quando fieri possit.*

CONSILIVM CVII.

IN altercatione, quæ coram Venerabili Domino Decano S. Gudulæ Bruxellensis Iudice delegato pendet inter Antonium Wyts Appellantem, ac Reverendum Dominum Abbatem Monasterij S. Gertrudis Lovaniensis Appellatum, de & super eo, an demittenda sit petitio Appellantis, petentis testes valetudinariè repeti ac reproduci; nobis infrascriptis videtur officium Venerabilis Domini Iudicis esse, ut rejectâ hujusmodi petitione ad ulteriora procedat. † Est 1
enim hoc manifestum quod quæ facta deducta aut probata in judicio non relevant per judicem admitti non debeant, *c. Cum contingat De off. jud deleg. l. Ad probationem C. De probat. Cynus in l. Quod tempore C. De restit. militum.* † Vt & illud indubitatum est, repetitionem seu recollectionem testium sive 2
instante parte, sive ex officio judicis factam sine causa, atque item eo casu, quo fieri non debet, vim probationis non conferre, *l. vlt. & ibi Doct. C. De testib. Philip. Decius cons. 175. in causa falsitatis n. 8.* & tertiò, extra ordinem valetudinariè produci non posse testes, qui ordinariè non admitterentur, & quorum etiam ordinariè recepta testimonia non probarent, ne plus tribuatur inordinatè quàm ordinatè factis. Quę ad rem subjectam applicando, dicimus in primis hanc recollectionem, seu testium repetitionem Appellanti nihil profuturam: quia etiam ordinariè producti, si adversus Appellatum quicquam deponerent, fidem non mererentur; ob id quòd semel per appellatum in prima instantia producti hi testes apertè deposuerint ad eundem appellatum pertinere duas partes decimarum sub Parochia de Halsenberghe, eandemque atque eius prædecessores eam partem decimarum etiam percepisse ex novem bonuarijs de quibus solis nunc quæstio est inter has partes; Vnde non debent audiri, si nunc contrarium velint deponere, & proprio suo testimonio priùs sub jura- 3
mento reddito resistere; repugnante eis Notarij fide, pro qua stat juris præsumptio. † Et si enim cùm omnes testes instrumentarij instrumento per Notarium confecto contradicunt in suspicionem veniat ipsum instrumentum, *Innoc. & alij in c. Cum Ioannes De fide instrum.* si tamen Notarius est vir bonæ famæ, stat juris præsumptio pro ipso Notario contra testes, *Guido Papa decis. 540* propter publicum officium, quod præsumitur benè exercere, *c. Ad audientiam De præscript. And. Alciat. De præsumpt. reg. 3. c. 14.* eaque est Speculatoris *in tit. De testibus §. 1. vers. sed pone ecce index, & De fide instrum. §. restat versic. quid si data attestationes,* & aliorum omnium, *Cyni, Ang. Salic. & aliorum in l. Si quis decurio C. ad L. Corn. De falsis, Lud. Rom. in l. 1. in fine De verb. oblig. Barth. Socin. in fallen. g. 421.* traditio; sic ut pro D. Appellato ejusque testimonijs stet juris regula; quæ ad conservationem testimoniorum primo loco sub solemni juramento receptorum, ut illa sonant in scriptura Notarij sufficit, *Bart. in l. Quoties Qui satisd. cog.* Iam verò ex actis non constat

M. Ioanni

M. Ioanni Duyffkens, qui hos testes recepit, & examinavit, eorumque dicta in scriptum redegit ex parte Appellantis aliquid de mala aut notata ejus vita vel fama objectum esse: ita ut præsumptio bonæ & integræ famæ pro eo evidenter stare comperiatur. De quo minus hic dubitandum, ob id, quòd præter quatuor productos testes, quos Appellans reperi aut recolligi vult, alij adhuc sint per D. Appellatum quoque producti qui idem deponunt, quod per prædictos quatuor testes depositum esse scriptum invenitur, adeò ut non possit dici, testimoniorum scripturam ab omnibus testibus impugnari, quod requiri videtur, ut ob contradictionem testium, instrumentum seu scriptura Notarij in suspicionem trahi possit, *Innoc. in d. c. cum Ioannes.* Accidit quod inter dictos quatuor testes, qui se seduci patiuntur, & extra judicium per appellantem producti coram Notario ad hoc commissionem non habente, aliter se deposuisse, quàm scriptum esse dicunt, vnus sit, quem antecedens aliud ipsius testimonium ita constringit, ut in revocatione ac variatione hac nullam fidem mereri possit; quia scilicet ante ordinariam depositionem, quam M. Ioannes Duyffkens recipit ac scripsit, idem ille testis coram publico Notario sub juramento declaravit illud ipsum, quod ex ordinaria eius depositione M. Ioannes Duyffkens actorum Notarius scripsisse invenitur; constringente etiam illum propriâ subscriptione, quam fecit in suo ordinario testimonio per M. Ioannem Duyffkens conscripto. Ita ut evidentissimè hic elucescat partis appellantis vel subornatio, vel dictorum testium falsitas; quæ præsumitur semper, quoties testis, quod primo loco judicialiter ac ordinariè productus declaravit, in secunda depositione revocat vel alterat; sic saltem, ut stetur primæ, non posteriori eius depositioni *DD. in c. per*
4 *tuas. de testib.* † Et quamvis propter testium exuberantem fidem & magnam qualitatem etiam adversus Notarium interdum credatur; credi tamen non debet, si omni exceptione maiores non sunt; imò ut ait Ioannes de Anania, *cons. 97. In causa ista quæ vertitur inter hæredem nu. 2.* in superlativo gradu manifestissimè maiores: sic ut vel levissima exceptio testibus in reprobatione scripturæ Notarij facillimè deroget, *Bald. in l. Optimam. C. De contrah. & commit. stipulat. & in d. c. cum Ioannes.* Neque dum Appellatus sic hos testes impugnat, eorum fidem quoque quoad testimonia prius pro se dicta impugnasse dici debet: nam satis est quod per Appellantem antecedens conditio & qualitas eorum quæ fuit tempore testimonij, non impugnetur; & quod subsequens eorum qualitas, quam sibi hi testes per hujusmodi contrarietatem superinducunt, futuris, non præteritis nocere ac obstare debeat; præsertim in hominibus rusticis, qui facilè vel minis, vel sordibus seduci aut corrumpi possunt; cujus suspicionem lex permittit post publicata ac didicita dicta testium *Auth. at qui semel. C. De probat. c. In causis De testib.* * ita ut traditum
5 sit, testium receptionem ad instantiam partis faciendam non esse, publicatis & didicitis attestationibus, *Panor. in d. c. Per tuas, & ibi Felin nu. 2.* tunc præsertim, cùm dici non potest, quod prima testiū ordinaria productio sit nulliter facta, *Socin. in c. Fraternitatis & ibi Felin. De testib.* neque item hoc, quòd hi testes quorum recollectio petitur malè sint interrogati, aut quod obscurè aut ambiguè deposuerint; ex quibus causis interdum solet permitti testium repetitio post publicata & didicita dicta testium, *d. c. Per tuas, Guido Pap. decis. 72. & decis. 124.* Publicata autem & didicita iam diu fuisse, imò etiam per appellantem tam quoad personas testium quàm impugnata horum quatuor testium testimonia ex productione Appellati recepta, ex lectione actorum primæ instantiæ constat. Quibus & hoc adjungimus, contradictioni testium adversus Notarium fidem adhiberi non posse, quoties verosimilitudine destituitur hujusmodi contradictio; quam similitudinem ac probabilitatem Iudicem semper sequi oportet *Bald. d. c. in l. In exercendis nu. 3. in fine. C. De fide instrum. Ang. in l. 2. § diem Quem ad testam. aper.* Quod autem verosimilis non sit hæc contradictio ac prioris testimonij revocatio, ipsa juris communis definitio & præsumptio primùm arguit: cùm qui jus universale decimandi in toto, vel pro certa quota in aliqua parochia habet præsumatur in omnibus & singulis partibus seu fundis sub eadem parochia constitutis, pro toto uel certa quota in aliqua parochia habet, præsumatur in omnibus & singulis partibus seu fundis sub eadem parochia constitutis, pro toto vel certa quota id habere: nam ex vi comprehensiva pars subiectiva suo toto continetur, *Everar. Præses in loco à toto ad partem.* Atque ita, cùm non tantùm per novissimè exhibitum in hac instantia instrumentum constet, sed etiam ijdem testes, ad quorum recollectionem contendit Appellans, apertè deposuerint, Appellato hoc ius decimandi sub Halsenberghe competere, eaque in parte proprio testimonio non resistant, ut conspicitur ex notariali instrumento, quod de contradictione horum testium, Appellans fieri procuravit, sed in eo tantùm, quod in priore eorum depositione scriptum sit, quòd deposuerint in his quoque bonuarijs ex parte Domini Appellati decimas esse perceptas: manifestum est, improbabilem esse hujusmodi revocationem, eamque admissam nihil operari, ob id, quòd ex juris præsumptione & juris, quod dominus Appellatus habet, universalitate constituendum sit, quod in his quoque novem bonuarijs Dominus Appellatus idem jus decimandi habeat potissimùm quia per Appellantem nusquam proponatur, aut allegetur, quod alicui alij jus decimandi in ijsdem novē bonuarijs competat, & nulla juris sit præsumptio, quod nulli decimas hujusmodi fundi debeant; sed universalis sit juris constitutio, quæ omnia omninò prædia præstationi decimarum subijcit, *cap. 1. c. Non est c. Cum in tua De decimis c. Decimæ XVI. q. 1.* Quia igitur per multa media & rationes demonstratur, quod hi quatuor testes semel per D. Appellatum producti, auditi, examinati, & publicati non possint, quicquid etiam deponant, fidem aliquam contra priorem suam juratam depositionem facere, etiamsi ordinariè audirentur seu repeterentur; quodque ordinaria repetitio seu recollectio ex prædictis causis permitti non debeat; & præterea quòd per judicem prioris instantiæ petitio repetitionis seu recollectionis formaliter per decretum ex justis

ex justis causis sit rejecta; & pars appellans in hujusmodi rejectione partem gravaminis constituat: existimamus hanc antecedentem extraordinariam testium valetudinariorum reproductionem, repetitionem, & recollectionem permittendam non esse; saltem non prius quàm Venerabilis Dominus Iudex pleniore cognitione causæ adhibitâ, lectis & examinatis actis prioris instantiæ, certius judicandi & decernendi super hac altercatione facultatem sibi comparaverit: quo facto non dubitamus, quin ei liquidò constabit, hæc ex malitia & cavillationis studio peti, cui per judicem indulgendum nihil est, *l. In fundo versic. constituimus De rei vindicat.*

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testibus an Notario credendum sit.

1. *Dissensus in pretio vel mercede impedit perfectionem emptionis & conductionis.*
2. *Testibus dicentibus se aliter deposuisse an credi debeat.*
3. *Instrumentum fidem admittit, si omnes testes instrumento contradicunt.*
4. *Notarius quando plenissimè fidem meretur.*
5. *Testes repeti & iterum examinari possunt ex officio.*
6. *Assertio extraiudicialis tertij alij nihil nocet.*
7. *Nobili potius credendum quàm plebeio.*
8. *Commiseratio iudicem movere non debet.*

CONSILIVM CVIII.

CONSVLTO fecisset,& dispendio Rei familiaris prospexisset Nicolaus Rosen hujus causæ Actor, si causæ suæ prosecutionem soli procuratori suo absque Advocati alicu[illegible] consilio, toto ferè biennio non permisisset: consultis enim Iurisperitis discere poterat contractum emptionis, venditionisque, atque item locationis & conductionis non perfici, nisi cùm de pretio vel mercede absolutè conventum est, *§. 1. Inst. De empt. & vend. l. 2. D. Locati*; & tam diu imperfectum manere, quàm diu emptor viliori comparandi, seu conductor conducendi; venditor verò cariori distrahendi, & locator pluris locandi votum gerentes, inter se contendunt; neque priùs perfici, quàm altero paulatim de eo quod petierat detrahente, altero autem huic quod obtulerat addente ad certum consentiant, *l. Si voluntate. C. De rescind. vend.* quamdiu enim dissensus sive in pretio seu mercede, sive in aliquo alio est, emptio conductioque imperfecta manet, *l. In venditionibus, De contrah. empt.* consensum autem impedit temporis diversitas seu intervallum: nisi enim simul & eodem tempore in certum idemque pretium seu mercedem consentiant contrahentes eodem loco præsentes, consensus non erit, *l. Consensu in princ. iuncta gloss. in V. consentire De oblig. & act. Fabianus de Monte S. Savini De empt. & vend. q. 22. nu. 47.* si videlicet alteruter contrahentium pretium seu mercedem semel oblatam recusaverint, & deinde ex intervallo acceptent;& tunc solum non vitiat contractum consensus ex intervallo præstitus, quando alter dedit terminum ad respondendum, vel postea accedentem responsionem & acceptationem ratam habet, *Ioan. de Imola in l. Si stipuler §. fin. De verb. oblig. Paul. Castrens. in l. Si ego De reb. cred. Si cert. petat.* Inconsultè itaque ex eo tractatu de sculpenda tabula Generosum Dominum Nicolaum Huyn convenit, quem simultaneo consensu conclusum fuisse quoad pretij seu mercedis determinationem probare debuit, nec tamen potuit. Nam quamvis Actor tribus testibus videatur clarissimè probasse, inter Actorem & Reum conclusam fuisse conventionem de sculpenda tabula pro nonaginta florenis; per repetitionem tamen & recollectionem eorumdem testium, & aliorum plurium examinationem postea ex officio Domini Iudicis factam, longè evidentius constat, nullam absolutam perfectamque conventionem inter ipsos fuisse factam; sed tractationem tantùm intervenisse, per licitationem usque ad nonaginta florenos, quam nemo dicit Actorem acceptasse; sed è contra deponitur eum acceptare noluisse, & Adamum van Vorssem velut mediatorem conatum fuisse inducere Reum, ut plus adderet. Ita ut nulla sit verisimilitudo conventionem simultaneo consensu conclusam fuisse ad nonaginta florenos; sicut duo posteriores ex prædictis recollectis testibus, primo loco auditi deposuisse asseruntur: præsertim quod Actor ipse proponat, & speciali decreto Domini Iudicis jussus medio juramento calumniæ affirmavit, conventionem esse factam & conclusam pro nonaginta quinque florenis; quod nemo testium ante vel post productorum dicit: ut nulla sit dubitatio quin Actor ex convivio incalescente vino occasionem captaverit majus pretium seu mercedem referre, quam Reus obtulerat; sed cum cane Æsopico oblatum amisit, & post est facta occasio calva.

Neque potest Reo obesse quòd testibus repetitis aliter deponentibus, quàm prius deposuerant adversus Notarium, si dicant se id non deposuisse, quod ille testimonio inscripsit, credi non debeat; præsertim si, ut hîc evenit, repetantur post publicata & didicita testium dicta, & Notarius qui testimonia recepit,sit vir bonorum nominis & famæ, quod etiam in proposito evenit, propter periculum & præsumptionem subornationis, *Guido Papæ quæst. 540. & 546.* * nam tradita est ab Innocentio *in cap. Cum Ioannes De fide instrum.* regula à multis comprobata, *Bart. Imola, Ang. & alijs in l. 1. §. fin. Quemad. testam. aper. canonistis in d. c. Cum Ioanne Fabro, & Angelo in §. item verborum, Instit. De inutil. stipul.* quod si omnes ad unum testes contradicant scripturæ Notarij, instrumentum amittat vires suas; quasi scilicet Notarius & scriptor erraverit, & non satis exactè testes intellexerit; sic ut non sit necesse illius dolum arguere: quod etiam proclivius ac mitius est, *Bart. & alij in l. Quoties §. 1. De hæred. instit. Alexand. cons. 70. Viso processu nu. 8. & cons. 74. Viso testamento nu. 4. vol. 1.* Omnium enim testium conjuncta contradictio, auctoritatem & fidem Notarij, qui solus testes audivit, vincit; quæ non vinceretur si alicujus ex ijsdem testibus prius auditis testimonium pro Notario staret, *eleganter Alexand. cons. 65. Visis processibus nu. 6. vol. 1.* Et præterea nulla est dubitatio, quin scripturæ Notarij non credatur, sed testibus contradicentibus, si alij præterea testes producantur, qui secundùm con-

dùo contradictionem testium deponant, *Felin. in*
4 *c. Cum Ioannes nu.* 30. † Quemadmodum ad Notarij attestationem sustinendam faceret, si non solus, sed assistente & præsente judice testimonium excepisset, & sic scripsisset, *Salic. in l. Si quis decurio*
5 *nu.* 5. *C. De fals.* † Neque etiam ad rem facit, quòd publicatis testimonijs super ijsdem vel directò contrarijs articulis ijdem vel alij testes non sint producendi, & examinandi. *Auth. At qui semel C. De probat.* nam id verum est jure partis petentis; sed quin judex ex officio suo sive parte petente sive non petente possit, dubium non est, *latè, & eleganter Alex. consilio* 238. *ponderatu his de quibus nu.* 6. *vol.* 6. Eaque cautela traditur à Baldo, *in l. amplioren nu.* 5. *De appel. Alex. d. cons.* 238. *nu.* 9. quod ille qui non potest producere testes super testificatis & didicitis, det judici nomina testium, qui illos poterit ex suo officio examinare. Quam cautelam etsi improbet Ludovicus Romanus, *in l. quarta* §. *hoc autem iudicium, De damno infecto*, & Antonius Corsetus, *in singularib. in dict. Testis* 22. *incip. Cautelam novam*; vera tamen & idonea est, si repetendi justa aliqua est causa; quam hic deducere non est necesse: quia super hoc articulo repetendorum, producendorumque de novo testium, inter partes altercatum fuit, & pro repetitione ac nova productione per interlocutoriã judicatũ, parte adversã hujusmodi interlocutoriam approbante, & secundùm eam terminos probandi colligente, imò etiam testes producente, non obstante publicatione testium prius productorum: ita ut improbabilis efficeretur ea objectio, si contraria, quàm ipse Actor fecit Reo objiceret, *cu. Quod quisque iuris &c.* Quia igitur ijdem tres testes per Actorem priore loco producti iterum auditi apertè deponunt se nescire de aliqua absolutione contractus & conventionis; & idem insuper testificantur alij duo testes omni exceptione majores, hoc conficitur, ut si prædictorum trium testium depositioni neque priori neque posteriori omninò credi deberet, quod plerique existimant, *Spec. in tit. De test.* §. 1. *vers. quod si testis secundò inductus*, credendũ tamen sit his duobus posterioribus; quibus neq; ex cõditione personę neq; ex depositionis tenore ad diminuendã fidẽ quicquã objicitur. Nã quod Ioãnes vã Essche novissimè per Actorẽ productus deponit, se in convivio audisse dictum Dominum Franciscum confitentem, quod interfuisset convivio Rei, in quo inter Actorem & Reum conventio quædam facta fuisset de tabula sculpenda, & quod Dominus Reus suum consilium mutasset, nihil movet: solus enim id attestatur, & contestem in eo non habet, *l. Iurisiurandi C. De test.* ut mirum non sit, si nihil possit adversus testimonium Domini Francisci quod aliorum testimonio consonante corroboratur. Deinde absurditas nulla erit, si dicamus hujusmodi verba Domini Francisci secundum suam depositionem intelligenda esse de conventione imperfecta; à quã consilio mutato propter imperfectionem Reus recesserit; alioqui enim recedendi nulla esset potestas, *l. Ad rescindendam C. De rescin. vend. l. Sunt C. De oblig. & actio.* † Et denique ut verum sit dominum Franciscum hoc dixisse, perinde nihil nocebit: extrajudicialis enim simplex, & non jurata de aliquo tertij alicujus facto alterius assertio prævalere nõ debet præcedenti aut sequenti ejusdem asserentis judiciali & juratæ depositioni *Salic. in d. l. Si quis decurio nu.* 6. depositio Ioannis Wonnen magis; imò evidentissimè arguit contractus imperfectionem; ex omnibus enim quæ Actor allegavit & deduxit nusquam constat aliam præambulam tractationem de sculpenda tabula habitam fuisse, quàm illam quæ in mensa & convivio facta fuit & de qua omnes testes deponunt: unde consequitur quòd ea tractatio imperfecta fuerit: cur enim rogavit dictum testem an ei subveniret in pecunia in eventum quo succederet negotium? cur Reus non dedit mandatum testi numerandi pecuniã Actori, si conventio absoluta fuit; Testificatio Ioannis Mertens vitio singularitatis laborat, & ob id fidem non meretur, *l. Iurisiurandi*; & præterea verosimilitudine destituitur, ex eo, quòd non deponat de propria scientia, sed de assertione Actoris, cui non creditur *l. Omnibus. C. De testib.* & de assertione Petri Willsem: qui ipse secundo loco productus apertè negavit conventionem fuisse conclusam aut perfectã. In pari causa est depositio Magistri Laurentij Egnoie; nam in eo quoque quod deponit per omnia vnicus & singularis est, tam quoad assertionem Domini Rei, quàm narrationem Petri Willsem: & diminuitur illius fides ex eo quòd præsumatur offensus ob non conductam operam ab eo; præterquam quod hujusmodi nuda assertio Domini Rei si verè intervenisset accipienda foret, non tam pro veritate quàm civili & modesta excusatione, quod operam testis non redemerit, seu conduxerit.

Novissima depositio Ioannis Bluysmans de oblatione duorum coronatorum, de qua etiam deponit Adam Vorssem nihil omnino nocere potest Reo: primò enim non est ea oblatio facta per Dominum Reum, sed per dictum Adamum, idque sine mandato Domini Rei quod præsumendum est, quia nihil de eo probatur, *l.* 1. *Cod. De mand. Princ.* Secundò quod ea oblatio confessionem veræ obligationis seu conventionis nullam contineat; imo ex adverso non obscurè continet significationem, conventionem non esse perfectam: cur enim pro nonaginta quinque florenis duos coronatos tantùm obtulisset Reus? cur quoque actor sex florenis se contentum fore declarasset? continet itaq; ea tam difformis ad prætensum debitum oblatio, deprecationem seu redemptionem iniquę litis, ad quam tenuis conditio, & commiseratio Actoris fortè pertrahebat Reum; qui quod & hic oblatam occasionem contempserit, sibi imputare debet. Quod si fortè de delatione juramenti alterutri parti facienda cognitionem suam accommodabit Dominus Iudex: velim imprimis adverti ad ea quę adversus delationem Actoris in principio litis factam Reus allegavit & deduxit; quæ brevitatis causã non repeto. * Deinde ad conditio- 6
nem Rei, qui cùm vir nobilis sit, generosus ac spiritualis, ei potius, quàm Actori plebeio & statuario credi debet, *Alciat. De præsumpt. reg.* 1. *c.* 48. Cum alioqui generaliter Reo potius propter favorem absolutionis, quàm actori deferendum sit juramentum in dubia & obscura probatione *Doct. in l. Admonendi. De iureiurando* Præterea diligenter inspicienda est conditio probationum Actoris quæ nulla

nulla ex parte sunt plenæ aut semiplenæ: nam repetitio recollectioque trium testium productorum deponentium, aliter quàm Notarius priùs scripserat, facit ut etiam conjuncta trium de perfecta conventione depositio semiplenæ probationis vim non habeat; neque ob eam deferri possit juramentum in supplementum probationis, *card. in c. Venerus 2. sub fin. De test. Felin. in c. praterea, nu. 11. De test. cogen.* præsertim quòd, ut supra dictum est, alijs integris testibus coadjuvetur posterior dictorum testium depositio, *Felin. in d. c. Cum Ioannes*; & testes ab Actore novissimo loco producti nihil deponant, quod articulum principalem conventionis perfectæ vel non perfectæ contingat: & potissimùm quòd ipse Reus proponat, & in eo ubique perseveret, conventionem conclusam non fuisse ad nonaginta quinq; florenos, & nemo testium unquā aliquid de eo dixerit. Ita ut omnibus ritè perpensis nihil hæsitandum videatur, quin etiam sine delatione juramenti Reo facienda, quia scilicet Actor nihil præstitit, *cap. fin. De iuretur.* Reus sit ab impetitione Actoris absolvendus, & Actor in expensis
8 condemnandus. † A qua quidem expensarum condemnatione averti non debet Dominus Iudex commiseratione tenuitatis ipsius Actoris; nam precibus clamitosorum illachrymari non oportet Iudicem, *l. Observandum De offic. præsid.* sed magis eum urgere evidens illius calumnia, & captatio; dum pro suo commodo non acceptatam oblationem Rei, in convivio postea ex eventu commodam sibi ratus acceptat, & inde velut ex contractu perfectè absoluto obligationem contra propriam conscientiam proponit.

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testibus instrumentarijs an contra Notarium credatur.

1. *Societas est inter virum & uxorem.*
2. *Vxor marito legare potest.*
3. *Legans rem cum alio communem, partem suam tantùm legasse præsumitur.*
4. *Instrumento publico standum.*
5. 7. *Notario pro instrumento, an testibus contra instrumentum potius credendum sit.*
6. *Testes testamentarij testimonium dicunt cùm testamento adhibentur.*
8. *Affines an sint idonei testes.*
9. *Testes inutiles pro monasterio, quando sint monachi de monasterio.*
10. *Testis vilitas fidem minuit.*
11. *Testis qui pridem domesticus fuit an sit idoneus.*
12. *Famula impensius favent dominabus.*
13. *Confessio extraiudicialis tertij non obest.*
14. *Testamentum etiam in extremis fieri potest.*
15. *Testamentum ad interrogationem factum quando valeat.*
16. *Maritus blanditijs potest uxoris supremum iudicium provocare.*
17. *Testamentum minore solemnitate fieri potest in acutis morbis.*
18. *Legato causa adiecta non restringit.*

CONSILIVM CIX.

NON pauca primo conspectu occurrere videntur, quæ probabiliorem faciant intentionem Nicolai Ruelens Actoris, adversus Franciscum Hurtebize, in vindicanda medietate domus quam quondam Franciscus Hurtebize Rei patruus, stante matrimonio cum Vrsula vander Meere, præfati Nicolai matre comparauit: * ex hujusmodi enim mariti acquisitio- 1
ne, quia in quæstu, seu conquæstu est, uxor jure societatis (quæ hodie ex moribus inter virum & uxorem est) medietatem acquisitæ domnus nacta est, *Chassan. ad consuet. Burgund. titulo, des droictz & appar. aux gens mariez. §. 14.* quæ eâdem mortua ad filium proximum unicumque hæredem statim devoluta videtur; non obstante scripturâ, quam Reus pro testamento seu codicillo dictæ Vrsulæ profert: ob id quod multis vitijs scatere videatur, aliterque in instrumentum publicum redactum sit, quàm contineat scriptura nuncupationis; tum quod adhibito notario non videatur solemniter passata; tum quod unus testium confessus dicatur testatricem Francisco marito urgenti, domum legaret, respondisse, quod usum juris consuetudinarij seu patrij ei permitteret; quod & alij ex testibus eo tempore ex ore testatricis audisse deponunt; denique quòd plerique ex Domino Gregorio Regis se audisse testificati sunt, quòd quo tēpore maritus de conficiendo testamento sollicitus erat. Vrsula adversa valetudine victa, integra mente non fuerit; ideoque potius de salute animæ ipsius tunc cogitandum fuisse, quàm de testamenti confectione; & postremò quod causa testamenti seu lagati sit falsa ex persuasione mariti, quasi magnum æs alienum contraxissent Vrsula & Franciscus, quod tamen verum non fuit: his similibus alijsque rationibus intentionis suæ fundamenta astruit, & consolidat Actor. Cęterū quāvis Reo in hac causa lucta videatur grauior; omnibus tamen pressiùs expensis probabilior videtur Rei causa, quodque hujus controversę medietatis devolutio sit extra causam intestatę successionis: ita ut pręfatę consuetudinis ratio ac consideratio in intestata tantùm successione obtinens, hîc locum habere nequeat. † Nam ut jure 2
communi, *l. ult. Si quis aliq. test. prohib. l. ult. C. eod. tit l. Vxori in princ. De leg. 3. l. Titia §. filia cum nuberet De legat. 2.* ita quoque ex obtinente consuetudine uxor potest legare marito, & è contrario maritus uxori, *Iason cons. 112. Redemptoris vol. 1.* Testatam autem devolutionem ac successionem hîc esse potiorem, ex eo constat, quòd Reus protulerit instrumentum publicum, manu publici Notarij conscriptum, subscriptum, & subsignatum, adhibitis omnibus jis, quæ ad publici instrumenti substantiam & solemnitatem requiruntur; continens nuncupationem pręfatę Vrsulę, quâ inter cætera disponendo in præsentia duorum testium & Notarij (quod ex obtinente in his Belgij regio-

nibus consuetudine sufficit, *C. cum esses c. Relatum De testam.* marito legavit domum prædictam, hoc est medietatem sibi in ea competentem.

Nam qui rem sibi cum alio communem legat suam tantùm partem legasse censeatur, *l. Servi electione* §. 1. *De leg.* 1. & utiliter marito propria sua medietas legata dici non potest, *l. proprias C. De lega. l. cætera* §. 1. *De leg.* 1. *l. cum quis decedens in princ. De leg.* 3. Atque ita cùm instrumentum publicum hic proferatur, ei potiùs standum est, quàm aliorum testium assertioni quovis modo ad sub-
4 versionem instrumenti facienti. * Instrumento enim per tabellionem publicum & approbatum in præsentia testium confecto standum est, *l. cum precibus C. De probat.* cùm contineat probatam probationem & veritatem apparentem, *Bald. in l. Imperator, De statu hominum*; faciatque rem, de qua agitur, pro manifesta haberi, *c. Cum olim De verb. signif. Bart. in l. 1. in princ. De novi oper. nunt.* trahatque secum eam præsumptionem, ut non tantùm solemne reputetur, *Bald. in cap. 1. § si instrumentum De notis feud. &*
5 *in c. Illud circa fin. De præsumpt.* sed etiam verum. *

Vnde Guido Papæ, *decis.* 540. in controversia illa quæstione, utrum testibus instrumentarijs, an Notario credi debeat, contrarietate horum interveniente, ait pro Notario potiùs præsumendum esse cōtra testes, si Notarius bonę famę est, propter officium publicum, quod præsumitur bene exercere, *c. Ad audientiam De præscript. Alciat. in tract. De præsumpt. reg.* 3. *cap.* 13. Cùm itaque Actor personæ M. Francisci Blinckvliet nihil quod ad imminuendam ejus existimationem faciat, objecerit, & ejus Notaritatum seu tabellionatum in controversiam non traxerit, nihil est, cur eidem instrumento non stetur; præsertim quòd idem Franciscus in testem productus à Reo, deponendo per omnia se hujusmodi instrumento conformet: & omnium maximè quod D. Ioannes vandem Tympele vir equestris ordinis multis & maximis magistratibus ac dignitatibus in oppido Lovaniensi functus, testis dictæ nuncupationi adhibitus etiam in testem productus idem testificetur. Neque ad rem facit quod D. Gregorius Regis quoque non sit productus super dicti testamenti recognitione; nam morte illius præmaturâ interveniente id fieri non potuit: cùm alioqui generaliter necessarium non sit, super nuncupativo testamento (quale est istud de quo agitur) post mortem testatoris testes tastamentarios coram judice producere, quando de nuncupativo testamento publicum & solemne confectum est instru-
6 mentum: * testes namque testamentarij tunc cùm adhibentur actui testandi testimonium dicunt *l. Hæredes palam* §. *pen. De testam.* et q; tempore officio suo functi dicuntur, *Salic. in l. Si non speciali C. De testam. & ibi Alber. in princ.* Vsque adeò, ut quamvis nuncupativi testamenti probatio in testium memoria & fide consistere videatur, cùm tamen de nuncupativo testamento publici tabellionis tunc adhibiti manu confectum est instrumentum publicum, testium memoria non requiritur, neque aliqua aliâ testium productione aut examine opus est, sed per se statim fidem facit, ac probat, *Bald. in l 2. n. 1. Quemad testam. aper.* Ita ut omnibus testamentarijs testibus, & multo magis aliquot tantùm ex ijs ante vel post mortem testatoris mortuis, nulla ex parte vacillare possit super testamento nuncupativo confectum instrumentum, *glos. l. 2. in V. publicum Quemad. testam. aper. Bart. Bald. Ang. Salic. in l. 1. C. De testam.* Sic, quod omninò in contrarium movere non debent aliquot testium per Actorem productorum testimonia, quibus pleraque contineri videntur, quæ contentis dicti instrumenti per omnia non conformia, imò potius difformia & repugnantia esse videntur. † Nam 7
cùm (ut obiter ante attigimus) difficulter admodum obtineat, ut credatur testibus etiam instrumentarijs, qui se actui interfuisse fatentur, contra tenorem testamenti & fidem Notarij, & plerumque non nisi omnibus hujusmodi testibus testamento inscriptis tenori instrumenti contradicentibus & omni exceptione majoribus *l. Optimā in fin. C. De contrah. stip. Bart. in l. 1. §. si quis neget, Quemad testam. aper.* imò ut ait Ioannes de Anania, *cons.* 97. *In causa ista nu.* 2. manifestissimè majoribus existentibus fit, ut vel levissima exceptio testibus reprobatorijs fidem deroget, *Bald. in d. l. Optimā & in c. Cum Ioannes De fide instru.* & omnium difficillimè, imò nullo modo credendum sit testibus non instrumentarijs, reprobatorijs instrumenti publici, cùm testes instrumentarij stant pro fide & veritate ejusdem instrumenti, *Archidiac. in c. Si testes* IV. *q.* 2. *Bar. in d. § si quis neget. nu.* 13. *Bal. in l.* 1, *nu.* 27. *C. De bon. poss. sec. tabb.* Vsque adeò ut non sufficiat testes reprobatorios in veritate idoneos & omni exceptione majores esse, nisi id quoque ipsum formaliter & positivè allegetur ab eo qui reprobatorijs testibus utitur, *Ang. in l. 2. §. diem, Quemad. testam. aper. nu.* 4. *Alex. cons.* 43. *Visis & ponderatis nu.* 24. *vol.* 4. *Ias. cons.* 155. *Difficultas huius causæ, vol.* 2. *Steph. Bertran. consil.* 248. *F[illegible] mate nu.* 5. *vol.* 3. *part.* 2. Quia igitur pro parte Actoris nusquam hoc positivè allegatum est, meritò vel ex hoc solo capite fides his testibus reprobatorijs detrahenda, & ea instrumento plenissimè adhibenda est: potissimùm ex eo, quod pro parte Rei objectum, & satis probatum sit, testes reprobatorios qui in specie Reo nocere videntur, omni exceptione majores non esse, * nam Gabrieli, Petro,
Cornelio, & Gertrudi objicitur, quod sint affines, 8
hoc est socer & sororij Actoris; quæ affinitas efficit, ut propter affectionem, quæ ex conjunctione sanguinis seu affinitatis oritur, præsumatur testimonium omni ex parte non esse indubitatum. Vnde dicit Angelus Aretinus, *in* §. 1. *Instit. de grad. cog. Ias. d. cons.* 153. *Steph. Bertran. cons.* 189 *Non est credendum nu.* 4. *vol.* 1. *parte* 1. in arduis causis (qualis est ista propter præsumptionem, quæ pro instrumento militat, & ubi per indirectum ad falsum detegendum agitur) consanguineorum & affinium testimonium omni exceptione majus non esse † Et in simili respondit Iason, *consil.* 124. *Factum sic se habet n.* 3. *vol* 1 quamvis singulorum monachorum aut canonicorum testimonium in negotio Ecclesiæ seu conventus sui generaliter non improbetur *cap. Insuper De testibus*: in articulo tamen reprobatorio, seu in reprobatione, si aliqua utilitas Ecclesiæ vel conventus consistat, non esse omni exceptione majus

majus nec ei plenè credi, *Archidiac.* XII. *q.* 2. *c. In summa*: nam omni exceptione majus est cui nihil obijci potest, *Glos. in cap.* 1. *in verb. maiores* De *consang. & affin.*

10 Henrico obijcitur paupertas & vitæ ac conditionis vilitas, quę in gravi causa fidei testis multum detrahit, *l.* 3. De *testib. in Authen.* De *testib.* §. 1. *vers. sancimus.* Quamvis interim de hujus testis testimonio ex conditione personæ subvertendo nihil laborandum sit; cùm nec deponat quicquam, quod instrumento testamenti contrarietur; & in eo quod testificatur solus ac singularis sit, *l. Iurisiurandi.* C. De *testib.* cùm nemo sit ex alijs testibus, qui de aliquibus verbis in confessionem aliquam rei malè gestæ sonantibus inter Actorem & Reum prolatis deponat. Bartholomæo obijcitur, quòd tempore, de quo deponit, fuerit Actoris puer seu minister domesticus, vix dum natus annos

11 quindecim: * nam licet domestici seu mercenarij, qui olim domesticus aut famulus fuit, tempore autem depositionis non est, testimominum recipiatur, etiam de eo, quod actum est vel gestum, tempore quo adhuc domesticus erat, *Cyn. & alij. in l.* 2. C. De *testib. Bart. in l.* 1. §. *si servus* De *quæstion.* in proposito tamen aliaque simili ardua causa non recipietur ad improbationem instrumenti publici; præsertim cùm Notarius conditione & qualitate hujusmodi testem superet; ut ex facto consultus eleganter respondit Iason, *d. consi.* 153. *nu.* 2. *vers. duodecimo.* Neque sanè verosimile est, hunc adolescentem tempore depositionis tam formaliter potuisse habere eorum memoriam, quæ antea tempopore conditi testamenti puer audierat, in actu, ad quem vocatus non erat, nec adhibitus. † Catha-

12 rinæ obijcitur, quòd fuerit famula domestica Vrsulæ: uti enim domesticæ hujusmodi ancillæ impensiùs favere solent dominabus suis, *Alex. cons.* 150. *In causa & lite, vol.* 5. *Ioan. Bapt. Ferreti cons.* 156. *In causa matrimoniali. nu.* 9. ita quoque earum liberis: sic quod non admodum magna sit horum testium integritas, quæ possit obsistere instrumento à fide digno Notario cum inscriptione integerrimorum testium confecto. Quod evidentius dicendum est, si expensis his, quæ testificantur demonstretur in eorum testimonijs nihil aut parum esse, quod vel momentum ullum habeat, vel verosimile sit: nam de duabus declarationibus, altera videlicet D. Gregorij Regis, altera D. Ioannis vanden Tympele, qui deponunt, plerique omnes singulares sunt ex loco & tempore; quia Gabriel dicit se id audisse in monasterio de Iericho; Cornelius in foro vitulino; D. Franciscus in domo Hurtebize: sic quod propter vitium singularitatis plena fides his accommodari non possit, aut debeat. Et quamvis Gabriel ex loco ac tempore consentientem (cum tamen aliqua verborum discrepantia) habeat D. Carolum; quòd ipsis audientibus D. Ioannes vanden Tympele dixerit, quòd Vrsula in extremis dixerit, quod Nicolaum filium suum relinqueret in suo patrio seu consuetudinario jure (quasi scilicet his verbis Vrsula marito instanti ut legando ei domum, filio præriperet jus municipale consuetudinarium, contradixerit, nec sic, ut instrumentum habet testari voluerit) tamen ex hujusmodi declaratione, nihil obturbatur prætactum instrumentum;

Primùm ex eo, quod hujusmodi extrajudicialis tertij confessio Reo obesse nequeat, *l. certum* §. *penult.* De *confess.* Secundò, quòd extet triplex ejusdem D. Ioannis contraria asseveratio solemnis; prima in actu testandi, qui in dictum instrumentũ publicum cõjectus & redactus fuit. Superiùs enim dictũ est, testes testamẽtarios testimoniũ dicere etiam solemniter cum actui testandi specialiter rogati & vocati adsunt, *d. l. Heredes palam* §. *fin. Salic. in d. l. Si non speciali, & ibi Alber. in princ.* C. De *testam.* Secunda cùm in hac causa testis productus contenta instrumenti vera esse deponit; quemadmodum tertio etiam medio tempore valetudinariè productus sub juramento asseveravit: sic quod triplex hujusmodi solemnis & jurata judicialis confessio omninò præponderare debeat extrajudiciali, etiam omninò antecedenti; sæpè enim fit, ut varijs ex causis nolint etiam probi extra judicium veritatem de re aliena fateri, *Felin. in c. Cum in tua. nu.* 8. De *testib.* Sed ne in aliqua etiam levi parumque curanda cõtrarietate tantum virium relinquamus, sic accipienda est hæc extrajudicialis D. Ioannis quæcumque etiam loco facta de hac re declaratio, quemadmodum ordinariè productus ipse deposuit se audisse tempore testamenti ex Vrsula, quòd Nicolaum suum filium de cætero relinqueret in suo jure municipali: ut scilicet sub his verbis lateat inclusa exceptio domus marito expressè legatæ, & in cæteris jure suo utatur filius; cui satis consonant verba dicto instrumento inserta. 13

Quâ ratione amoveri possunt testimonia eorum, qui ex testatrice se audisse dicunt, quòd filium permitteret juri patrio, exceptâ scilicet domo, de qua specialiter ad utilitatem mariti disposuerat; præsertim, quòd nemo eorum sit, qui apertè deponat testatricem de hac domo specialiter hoc dixisse: concilianda enim sunt testimonia potius quàm contrarietas admittenda. Qui de declaratione Domini Gregorij Regis testificantur ad unum omnes ex loco & tempore singulares quoque sunt, nec quisquam est, qui cum uno vel pluribus se id ex eo audisse deponat; uti ex eorundem testimoniorum lectione ad oculum patet, & D. Advocatus causæ satis deduxit in scriptura exceptionum in testes. Et cum de duabus assertionibus D. Gregorij deponant, neutra etiam bene probata quicquam momenti hîc habet: † nam prior de morbo Vrsulæ, & quod 14
non fuerit tempus testandi, sed potiùs cogitandi de salute animæ ad piam sollicitudinem boni sacerdotis pertinet; cùm parochis plerumque sit, ac esse debeat prior animæ, quàm testamenti cura, C. *cùm infirmitas* De *pænit. & remiss.* nihilque vetet etiam in extremo vitæ spiritu testamentum facere, *l.* 4. De *adimen. legat.* fierique possit, ut testator inter testandum obmutescat & vitam abrumpat *l. Si is qui testamentum* De *testam.* sic quod satis sit, testamentum esse conditum, aut codicillos factos, vel legatum esse relictum, quod quàm brevi temporis intervallo fieri possit, vel ex eo constat, nutu etiam relinqui posse legatum, *l. Nutu* De *leg.* 3. Neque ex eo, quod dixit magis idoneum esse tempus ad curandum animam significare voluit, non esse idoneum tempus ad testandum:

comparativus enim positivum includit; cùm nemo idoneus sit ad sacræ Eucharistiæ perceptionem, cui mens non constat, *c. Omnis utriusque De pœnit. & remiss.* ut nec ad testandum, *l. 2. De testam.* Ita quod ad summum hujusmodi D. Gregorij declaratio vel ad illius sollicitudinem, vel reprehensionem diligentiæ mariti referenda sit, non ad impugnationem testamenti, aut improbationem actus, cui ipse interfuerat, & cujus projecto subscripserat. Eòque pertinet, quod iidem testes deponunt eum declarasse, quòd si videre posset hoc projectum, seu, ut Actor vocat, minutam, quod facile perspiceret, an aliquid ei detractum vel adjectum foret; tendit enim id non obscurè ad agnitionem testamenti verè conditi: cur enim de adjectione aut detractione sollicitus fuisset, aut suspicionem aliquam concepisset, si nullum nuncupatum & ex nuncupatione scriptum fuisset, *l. 4. § fin. De actio. empti l. fin. De collat. bon. l. 1. De har. vel act. vend.* Altera D. Gregorij declaratio, de qua solus & sic sine effectu probationis Gabriel deponit, est, quod ex ore mariti testamentum hoc conscripserit. Quod quidem etsi plenissimè & indubitatè probatum esset, nihil ad impugnationem testamenti hujus faceret: nam jure permissum est dictantibus testamentum posse legari, *l. Dictantibus C. De testam.* si modò ipsi non scripserint quoque *l. 1. & 2. C. De his qui sibi adscrib.* satisq; in proposito est tam ex prætacto solemni instrumento, quàm ex testium instrumentariorum depositionibus constare, testatrici prælectum esse tastamentum, eamque expressis verbis ultrò, & ad interrogationem M. Fancisci Blinckvliet declarasse eam esse suam voluntatem, non monosyllabâ aliquâ responsione per dictionem, *ita*, sed producta oratione ac voluntate distin-
15 ctè declaratâ. † Quin autem valeat testamentum priùs conscriptum ac testatori prælectum & ad interrogationem præsertim Notarij per simplicem etiam responsionem affirmativam nuncupatum, dubitatio nulla est, *gl. & DD. in l. Iubemus C. De testam. Alex consil. 12. Viso instrumento lib. 1. Vdalric. Zas. cons. 3 n. 37. vol. 1. Io. Dilect. de arte testandi c. 1. tit. de hæred. inst. latissimè Laurentius Sylvan. cons. 54. vol. 1.* concurrentibus præsertim tribus illis, quæ ut ad interrogationem alterius conditum testamentum valeat ex Doctorum sententia, *Bal. & Ias. in d. l. Iubemus, Phil. Corne. cons. 73. Visis vol. 1. & 161. De duobus vol. 4. Maria. Socin. cons. 229. Primo aspectu vol. 1. Cast. in l. Hac consultissima C. De testam. Lud. Romani consil. 306. Prepofita.* requirit Vdalricus Zasius, *d. consil 3. n. 37.* Primò, quod eo tempore testatrix articulatè loqui potuit, ut ex testibus instrumentarijs constat, secundò, quod ei fuerit animus testandi, quod ex eo deprehenditur, quòd M. Franciscum specialiter vocari jusserit, & ut instrumentarij deponunt, M. Franciscum postquam advenisset interrogavit, an Notarius esset, eoque respondente, quod sic, eum jusserit absolvere quod cum D. Gregorio inceperat; & tertiò, quod metu aut illicito modo ad sic testandum inducta non fuerit. Et quamvis dissimulari omninò non possit, maritū aliquo modo institisse (hoc enim est de quo non instrumentarij testes deponunt) ut hæc domus et ab uxore legaretur, illicito tamen modo aut fraudulento id factum non est, sed per preces.

† Criminosum enim non est, neque reprehensio- 16
ne dignum, maritali sermone ac blanditijs postremum uxoris judicium provocare, *l. ult Si quis aliq. test. prohib. l. ult. & ibi Bald. C. eod.* Nec marito adversatur, quòd unâ aut alterâ horâ postea testatrix sit mortua; nā eadem vesperâ, quâ ægrotare cæpit, mortua quoque est; ita ut non possit dici maritum studiosè exspectasse augescentis morbi inclinantisque vitæ extremum momentum; cùm de testamento in bonâ valetudine rarior soleat esse cogitatio; † & in acutis minimèque chronicis mor- 17
bis, ut est pleuritis aut pestis, nihil vetet testamentum fieri posse, & plerumque cum privilegio ac remissione solemnitatum, *Bald. Salic. Ias. in l. fin. C. De testam. Alexan. in l. Scriniarios C. De militari testam.*

Nec movere potest, quod de causa debiti proponitur: nam demōstratio illa de debito, legato non cohæret, hoc est legatum propterea præcisè factum non est, sed primum purè & absolutè, adiectâ tandem post absolutam orationem finali aliqua causa, seu potius impulsiua, ad solvendum debita. † 18
Proinde quemadmodum legatum non restringitur, si testator leget Titio fundum ad utendum fruendum; censetur enim legata proprietas plena, *l. Species De auro & argen. leg. l. Donationes §. 1. De donat. & utrobique Doct. Fredric de Senis cons. 46. nu. 3.* ita quoque nec hoc casu restrictum aut limitatum aut à causa hujusmodi suspensum dici potest hoc legatum. Omnibus itaque revolutis, putamus pro testamento judicandum.

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testis prò duobus contraria dep is.

1.4. *Testis pro duobus diversa deponens quomodo puniatur.*
2. *Notarij scriptura præsumptionem veri habet.*
3.7. *Testis instrumento contrarius quando illi deroget?*
5. *Testis dicto posteriori an priori stetur?*
6. *Testis in una parte falsus an in toto falsus præsupponitur?*
8. *Testes valetudinarij à quo examinandi.*

CONSILIVM CX.

DVPLEX incidit quæstio circa testem contraria in judicio sub religione jurisiurandi deponentem, qui quòd priùs per partē agentē productus affirmavit, postea per Reum etiam productus negavit; prior, an de falso criminaliter puniri possit? Secunda an propter falsitatem, quam inducit posterior depositio, priori testimonio fides detrahatur; an vero utrique? * Prior quæstio dubitationem non habet, cùm jure aperto decisum sit, *in l. Eos qui Ad leg. Cor. De fals. l. Qui falso De testib. Bald. consil. 486. Licet assessores vol. 3.* testem pro duobus diversa seu contraria testimonia perhibentem, pænâ falsi puniendum esse: sic quòd ad inducendum falsum in hac causa matrimoniali Waltrudis Appel-

Appellantis, & Cornelij Appellati, ex duobus cõtrarijs testimonijs Ioannis hoc solùm in quæstione ac disquisitione relinquatur, an Ioanni credendum sit in eo, quod in effectu declarat aliter scriptum esse per Notarium, qui in prima instantia dicta testium excepit & descripsit, quàm per testes deposi-
2 tum sit? an verò Notario seu illius scripturæ, cùm ex commissione Iudicis testes examinat? * In quo articulo concors est omnium Doctorum sententia, *Spec. in tit. De testib. §. 1. vers. sed pone ecce iudex, & in tit. De fide instrum. §. restat vers. quid si dum attestationes, Roman. in l. 1 § ult. De verb. oblig. Felin. in c. Cum causam in fine De testib. Guidonis Papæ decis.* 540. *Ang. Cyni & aliorum l. Si quis decurio C. Ad l. Cornel. De falsis Socin. in fallen. reg.* 421. pro scriptura Notarij stare juris præsumptionem, si Notarius bonæ famæ sit; propter officium publicum, quod præsumitur benè exercere, *c. Ad audientiam De præscript. Andr. Alciat.*
3 *in tract. præsumpt. reg. 3. cap. 14.* * & præsertim si testis, qui scripturæ contradicit, tam in persona quàm dicto suo, non sit omni exceptione, *l. Optimam in fine C. De contrah. & commit. stipul. Bart. in l. 1. §. Si quis neget, Quemad. testam. aper.* imò (ut ait Ioannes de Anania, *cons. 97. In causa ista nu. 2.*) in superlativo gradu manifestissimè major; omniumque maximè, cùm qui reprobatorio contradicenteque hujusmodi teste utitur positivè non allegavit, quod tam excellenter omni exceptione maior sit, *Ang. in l. 2. §. diem D. quemad. testam. aper. Alex. cons. 42. Visis & ponderatis. nu. 24. vol. 4. Ias. cons. 153. Difficultas huius causæ vol. 2. Steph. Bertran. cons. 248. ex themate nu. quinto vol. 3. par. 2.* Cùm itaque Guilelmus Maedoets Notarius primę instãtię vir sit omni exceptione major, & cui pars appellata neque infamiam, neque conditionis seu status vilitatem vel lubricitatem objecit, credendum est Notario ita scribenti, non Ioanni postea etiam expresè dicenti, quod ita non deposuerit, multò magis vbi (ut in proposito accidit) testis expresè non contradicit instrumẽto, nec formaliter dicit aliter scriptum esse quàm deposuit. * Ita ut per posterio-
4 ris depositionis contrarietatem adversus priorem judicatur formalis & effectualis falsitas testis; falsitas, inquam, quoad ipsum testem contraria deponentem, ut ipse puniri possit, *d. l. Eos, Bald. d. cons.* 486 *Felin in c. Cum in tua n. 4. De testib.* depositá adhuc posteriore seu sequenti quæstione, an in
5 priore testimonio seu depositione sit veritas vel falsitas.

In qua posteriore quæstione quoque concors & communis est Doctorum sententia, *c. 1. §. si antẽ Domino quid sit investit. Lud. Rõ. consi.* 505. *Cum testis, Berry. cons.* 118. *Felin. in d. c. Cum in tua nu.* 4. quod in paritate qualitatis testimoniorum seu depositionis, hoc est quando vtrumque testimonium est judiciale & iurisjurandi religione constrictum, omninò standum sit priori non posteriori; ne in manu testis sit per falsi machinationem, parti, pro qua prius deposuit, præjudicare, *Felinus d. nu. 4.* Neque enim posterior commissa falsitas finem testis in priore testimonio detrahere aut derogare debet; non magis quam si multis instrumentis legitimè confectis, Notarius postea unum aliquod falsum conficiat, & conficiendo pœnæ falsi se obstringat: stant enim omnia præcedentia, non sequentia instrumenta, ne quæ in plena fide & auctoritate testis vel Notarij dicta vel scripta sunt, ex mutata qualitate perso- 6
næ retrò vitientur, *Bald. in l. 2. & in l. in exercendis C. De fide instr.* * Et quod dicitur, testem in vna parte testimonij falsum, in totum censeri falsum, obtinet in uno eodemque testimonio, propter fidei & vnius depositionis individuitatem, *Andr. Alciat in l. Si ex falsis nu. 15. C. De transact.* Vnde eò res ex vera & indubitata juris ratione in hac causa relabitur, ut quoniam Ioannes in prima instantia productus deposuit de fidei datione simpliciter & absolutè facta & de annuli immissione, hoc pro vero haberi debeat: & ex adverso pro falso, quod postea de non auditis verbis fidei dationis, nec viso annulo postquam Waltrudis duas defini- 7
tivas sententias obtinuerat deposuit. † Nec ad rem facit, quod Panormitanus & Felinus, *in d. c. Cum in tua*, per huiusmodi testis contrarietatem debilitari dicant prius testimonium; sic quòd vigore illius non possit deferri juramentum in supplementum probationis: nam ut id verum esse in genere admittatur, verum tamen non est suffragantibus & concurrentibus alijs circumstantijs, quæ faciant præsumptionem pro primo dicto; eo enim casu existimat Philippus Decius *in cap. Per tuas in fin. De probat. decis. Tholos.* 280. *Item si testis*, standum primo dicto extrajudiciali, & non jurato, multo magis jurato; ita ut ex concursu aliarum præsumptionum prius testimonium, adversus injuriam & debilitationem posterioris dicti aut sequentis falsitatis omninò sit munitum, & perinde stet ac si sequens aliqua contraria depositio non exstaret, *Covar. Variar. resolut. lib. 2. c. 13. nu. 7.* Cùm ergò in hac causa ad veritatem prioris depositionis, quam Ioannes fecit, concurrant multa, quę pręsumptionem veri illi adijciant, dubitandum non videtur, priori nullâ ex parte debilitatæ, per hanc posteriorem, ut cujuslibet alterius integræ conditionis testis testimonio, standum sit. Facit autem hanc præsumptionem inter alia iam contracti matrimonij apud plures & sæpiùs per Reum facta, repetita, ac per plures testes probatá confessio; de cujus pondere ac potestate præcedentibus aliorum præcõsulentium responsis multa eleganter in medium adducta sunt. Annuli immissio seu traditio, & diei, quo matrimonium solemnizaretur, conviviumque nuptiale exhiberetur, præcisa assignatio, magnum adjumentum rei perfectæ & veritatis dicti testimonij prioris conferunt. Adjuvatur quoque hæc præsumptio ex illo, quòd hic Ioannes super decimo articulo interrogatoriorum coram commissario in valetudinaria examinatione exhibitorum continente, quod idem Ioannes neque in principio neque postea aliquem annulum vidisset, affirmet illum articulum; at verò in repetitione seu recollectione per Iudicem tertiæ instantiæ facta, apertè confessus fuit, se vidisse annulum; confirmando ea in parte primam depositionem, in qua de annulo affirmativè deposuerat. Sic quod plurimùm metuendum, imò non dubitandum videatur de subornatione & falsi machinatione commissa tunc primùm, cùm inclinante, & ad exitum decurrente causâ, duabus conformibus sententijs pro appellante pronuntiatis

S 3 Appel-

Appellatus se videretin extremo periculo ex accessione tertiæ conformis. Cur enim idem non fecit in prima, in qua hunc Ioannem super alijs factis produxit, & producendo eatenus ejus personam comprobavit, *l. Si quis testibus* C. *De testibus* quare non in secunda? cur rursus subrependo, & obrependo Concilio Brabantiæ curavit hunc Ioãnem iterum super contrarijs factis, post publicationem omnium testimoniorum, non vocato Appellante, nec ejus vero procuratore, valetudinariè examinari auctoritate judicis competentis, & qui de causa cognoscere non poterat, cùm deberet ordinaria viâ, & coram Iudice, quem ipse ex delegatione Apostolica impetraverat, id facere? Examinatio enim illa coram commissario Cancellariæ facta est 22. Octobris; quando tertia ejusdem Octobris ab Abbate S. Michaelis post rescriptum appellatorium exhibitum, Appellatus obtinuisset
8 literas citatoriales: * cùm jus non patiatur vel valetudinariè, vel ad futuram rei memoriam testes recipi & examinari, nisi à judice suo; hoc est, ab eo qui in causa principali, si movetur Iudex futurus est, *Bart. & alij in l. Societatem* §. *arbitrorum Pro socio Doct. in c. Significavit* De *testib.* nec id quidem simpliciter, sed præcedente Iudicis decreto *gloss. In l. Aquilia si deletum & ibi* Bartol *Ad leg. Aquil. Mart. Socin. Nepos cons* 86. *Disputatur in præsenti nu* 14. *vol.* 2. & interveniente partis adversæ citatione, *Doct. in c. fin. Vt lite non contest. & in Auth. Sed etsi quis* C. *De testib.* quam citationis necessitatem ipsa commissio Cancellariæ apertè & pro fama adjecit. Arguunt nimirum hæc insidiantis malitioséque machinantis animum studium, & extremum conatum subornandi dictum Ioannem hominem quamvis in principio litis bonum & ad testificandum in genere idoneum; in ea tamen qualitate & conditionis tenuitate constitutum, qui facile corrumpi, & à veri tramite abduci posset; cùm sit tantum equorum tractator & venditor. Ita vt, quod superius dictum est de facilius retinenda veritate prioris depositionis adversus posteriorem contrariam ex tam idonea qualitate testis in superlativo gradu, planè hic obtinere debeat.

Omnibus itaque in unum coactis, quæ partim hîc, partim & fusius in præcedentibus doctissimorum primariorumque virorum consilijs deducta sunt; habitâ quoque illius ratione, quòd appellatio à secunda sententia pro Actrice lata planè fuerit deserta ex omissa petitione apostolorum *c.* 1. *De appel. lib.* 6. non obstante restitutione integri adversus eam omissionem; cùm restitutio tantùm concessa sit ad petendum apostolos, quod post obtentam restitutionem appellatos fecisse non invenitur: existimamus venerabilis D. Decani officium in eo nunc versari, ut duas illas conformes sententias secundum Actricem nunc appellantem à viris omni suspicione maioribus, adhibitis assessoribus Theologis & Iurisperitis plurimis, latas, confirmet; revocatâ sententia D. Decani Alostensis tertiæ instantiæ iudicis.

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testis an uxor contra maritum esse possit.

1. *Domestici testimonium improbatur.*
2. *Vxor est in perpetuo mariti metu.*
3. *Vxor an contra maritum cogatur testimonium dicere si aliunde veritas probari non potest.*
4. *Vxor in criminali contra maritum nunquam cogitur testificari.*
5. *L. Lege Iulia de testibus intellectus.*

CONSILIVM CXI.

MAGNIFICE D. Rector, justè recusat Elizabetha van Dort, vxor Ægidij Wavens huius causæ Rei dicere testimonium in hac causa adversus dictum Ægidium suum maritum: † est enim non 1
tantùm domestica suo viro, ratione cuius iure civili improbatur testimonij fides, *l. etiam* C *De testib.* sed etiam viro coniunctissima, & cum eo velut vna caro *c. Hac imago XXXIII. q.* 5. *c.* 1. *De coniug. lepros.* ob quam causam invita in maritum testimonium dicere non cogitur *gl. & DD. in d.l. etiam Canonistæ in c. In literis De testib.* quæ etiam coniunctio cum maritali reverentiæ vxorem obnoxiam faciat, possitque ex eius testimonio benè concordans matrimonium turbari, non est ei imponenda huiusmodi necessitas *arg. l. Cum te filia* C. *De inoff. testam. l. Reprehendenda* C. *De instit. & substit.* * nam & 2
ab innocentia *in c. Perlatum De his quæ vi met. caus.* vxor dicitur esse in perpetuo metu viri: sic ut communi opinione receptum sit, vxorem nec pro viro, nec contra eum admitti, aut ad dicendum testimonium cogi, *Mart. Socin. cons.* 17. *Supradicta nu.* 11. *vol.* 1. *Specul. in tit. De testib.* § *De testium compulsione vers. sed numquid vxor* † Et quamvis com- 3
muniter tradatur, compelli posse vxorem, ut adversus maritum dicat testimonium, si aliunde veritas probari non potest, & probationis inopia actorem urget, *Panorm. in d. c In literis in fin. & Spec. loco supra citato.* id tamen non puto indiscretè procedere, sed tantùm obtinere in causa civili

At in criminali causa existimo nullâ ratione 4
eam compelli posse; cùm lege expressim sit cautum, ne adversus socerum, generum, vitricum, & similes personas invitus quis dicat testimonium, *l. Lege Iulia De testib.* * Vnde manifestè colligi po- 5
test multò minùs vxorem compellendam esse, ut adversus maritum testificetur; cùm ei maior sit reverentia atque arctior coniunctio. Quam quidem sententiam Accursius, *in d. l. Lege Iulia,* producit etiam ad quascumque civiles causas; quem in eo probat Bartholus *in d l. Lege Iulia.* Cùm ergo ex conclusione libelli, quem Actor edidit, constet criminaliter agi injuriarum, non civiliter, nulla est causa, cur possit compelli vxor; præsertim nullâ adhuc inopiâ probationis allegatâ aut singulari aliqua ratione propositâ, cur contra communem regulam compelli debeat; & ex adverso ex magno numero testium citatorum Actor inopiâ non videatur premi.

De Testibus.

SVMMARIVM.

Testium productio post publicationem.

1. *Testibus publicatis in causa matrimonij alij adhuc produci possunt.*
2. *Sententia matrimonialis non transit in causam iudicati.*

Consan-

3. *Consanguinitas & affinitas perinde ex illicito, ut licito coitu oritur.*

CONSILIUM CXII.

INTERLOCUTORIA sententia, quæ novissimè in hac appellationis causa inter generosum Dominum Ioannem de Merode Appellantem, & Gertrudem de Cromme ejusque consortes Appellatos lata est, meritò debebat impedire hanc, quæ nunc decidenda est, altercationem, de admittendo Appellantem ad novam productionem testium, non tantùm super novis, sed etiam veteribus seu antiquis articulis in prima instantia exhibitis, & ad probandum admissis; non obstante quod pars appellans testimonia prioris instantiæ sibi publicati obtinuerit, illaq; plenè didicerit. Nam quæ ratio facit, ut in causa matrimoniali sententia vel propter omissam appellationem, vel propter eam quovis modo desertam, non transeat in rem iudicatam; eadem quoque facit ut non obstante publicatione testimoniorum præcedentium, tam super ijsdem, quàm super directò contrarijs per partem adversam exhibitis articulis, testium productio permitti possit & debeat. † Est enim communi Doctorum sen-
1 tentiâ receptum, vulgarem regulam, *in Auth. Atqui semel* C. *De probat. & in clemen.* 2. *De testib.* de non permittenda alia testium productione super ijsdem articulis post publicata & didicita dicta testium sive in eadem, sive in diversis instantijs, c. *Fraternitatis De testib.* non obtinere, sed vitiari ac fallere in causis, in quibus sententia numquam transit in rem iudicatam, *eleganter Panorm. in c. Iuravit. nu.* 4 *De probat. & Io. De Imola in c. Series De*
2 *testib.* † Inter eas autem ex communi opinione Interpretum est sententia in causa matrimoniali lata; non quidem generaliter omnis & indistinctè f[illegible]r; sed tunc cùm agitur de impedimento perpetuo, quod nullâ ratione pacto aut consensu contrahentium dissimulari aut remitti potest; ut est impedimentum consanguinitatis aut affinitatis: hoc enim casu non tantùm contra matrimonium (quod nullam dubitationem habet, *c. Lator De sent & re iudic. d. c. Series*) verùm etiam pro eo lata sententia, non transit in rem iudicatam; propter periculum & odium incestus seu peccati, quod induceretur seu sustineretur, si res iudicata in huiusmodi causa pro veritate haberetur, hoc est, in rem judicatam transiret. Tantus quippe favor est eo casu in impugnando matrimonio contracto contra legem Dei, quantus in sustinendo eo, quod legitimè contractum est. Quæ est traditio & distinctio Ioannis Calderini, *in d. c. Series* ab omnibus probata, *Ant. Butr. & Ioan. De Imola in d. c. Series. Panor, in d. cap. Iuravit, & ibi And. Barbat. sub fin. Felin. in d. c. Lator nu.* 3. Cùm ergo in hac causa agatur de impedimento asserti matrimonij inter dictam Gertrudem & D. Richaldum de Merode ex eo, quod is, priusquam hoc cum Gertrude contraxit matrimonium, carnaliter cognoverit ejusdem Gertrudis matrem, consequens est, hanc causam in eo genere impedimenti versari, quod pacto aut consensu partium remissibile non est. † Nulli enim
3 dubium, quin ut ex legitimo coitu, ita quoque ex illegitimo seu fornicario contrahatur consanguinitas & affinitas, *d. c. Iuravit & ibi Andr. Barbat. c. Ex literis De eo qui cog. consang. c. in literis & ibi Panor. De testib. Did. Covar. in epitome* 4. *decret* §. 7. p. 2. quæ & impediat contrahi, & contractum dirimat matrimonium in gradibus prohibitis; inter quos primus est, in quem dictus Richaldus impegit, carnaliter primò cognoscendo matrem Gertrudis: ita ut inter Gertrudem & Richaldum non potuerit esse matrimonium, nec coitus, nisi incestuosus, *d. c. Ex literis* Ideoque huic matrimonio, quod incestuosum arguitur, is favor attribui non debet, ut aliquâ præsumptione veritatis adiuvetur: sed ut per decretum venerabilis D. Officialis causa hujus appellationis erepta est à periculo seu vitio desertionis; ita quoque ei derogari non debet beneficium producendi adhuc testes etiam super antiquis articulis, exacto saltem ab appellante juramento de non subornatis & non subornandis testibus.

De Testibus.

SUMMARIUM.

Quarta dilatio ad testes producendos.

1. *Iuramentum malitiæ in omni dilatione indici non potest.*
2. *Testes in matrimoniali causa etiam post publicationem aliorum testimoniorum recipi.*
3. *Dilatio quarta quando sine iuramento detur.*

CONSILIUM CXIII.

CONTRARIETATEM aliquam continet decretum, quod novissimè in hac matrimoniali causa inter generosum Ioannem de Merode appellantem, ac Domicellam Gertrudem Cromme ac ejus consortes Appellatos latum est. Benè quidem latum, quâ parte continet Franciscum Cleynals & Henricum Goerts oblatos & productos testes ad testimonium recipiendos esse; sed non perinde rectè quâ parte producenti denegat currentis termini probandi sub tertia dilatione prorogationem, relictâ tantum facultate quartæ dilationis sub juris solemnitate, hoc est, sub conditione jurisjurandi, quod testium aliàs productorum super articulis per eum nunc probandis testificata non didicit, & ulteriorem dilationem per dolum aut fraudem non petat. Etsi enim justè exigatur jusjurandum quoad posterius, hoc est, quod per dolum vel fraudem ulteriorem dilationem non petat; * quippe in omnibus dilationibus potest judex etiam regulariter pro suo arbitrio, & cùm id ei æquum videtur juramentum malitiæ, hoc est nihil dolo malo 1
vel fraude peti, exigere *c. Pastoralis De except. cap.* 2. *in fine De iuramento calum. lib.* 6. non rectè tamen exigitur prioris illius, quod testificata non didicerit, juramentũ. Nã quæ causa venerabilem Dominum Officialem movit, cur Appellanti permiserit ut non tantùm dictorum duorum, sed etiam quorumcumque aliorum testium, & non tantùm novorum, sed etiam priùs productorum productionem sub tribus prioribus dilationibus facere possit (ut constat ex binis decretis successivè ad contrarias partis adversæ altercationes in hac causa latis) eadem quoque eundem D. Officialem movere debuit, ut concederet ulteriorem dilationem

nem, vel prorogando currentem, vel lapsis prioribus novem concedendo, absque ulla conditione aut necessitate jurandi, quòd priora testificata non didicerit, vel subtraxerit.

2 Causa autem concedendi priores dilationes est privilegiata causę matrimonialis conditio, quæ hoc habet privilegij, ut regula de non producendis alijs vel ijsdem testibus super antiquis vel novis articulis, per eum, qui priùs super illis recepta priorum testium testimonia didicit vel subtraxit, *Auth. Atqui semel C. De probat. c. Fraternitatis De testib.* locum non habeat in causa matrimoniali, in qua quæritur de perpetuo impedimento consanguinitatis vel affinitatis, *Panorm. in c. Iuravit, nu. 4. De probat. Io. De Imola in c. Series De testib.* ut per nostrum prius responsum adversus aliam appellatorum altercationem latiùs deduximus. Si igitur Appellans admissus est (& quidem rectè) ad primam, secundam, vel tertiam dilationem probationis, etiam super veteribus seu antiquis articulis in hac appellationis causa per testes faciendæ, tam per prius etiam productas (ut habet hæc novissima interlocutoria) quàm per novos, non obstante priorum testimoniorum, tam ex sua quàm partis adversæ productorum publicatione, exceptione, per unctatione, & plena cognitione, utique decerni ei quoque debuit ulterior prorogatio sine conditione jurisjurandi quod testificata non didicerit: quia testificata didicisse nihil nocet in matrimoniali causa, & frustra venerabilis D. Officialis ad conditionem ac necessitatem jurandi id reijcit, quod certò ei constet Appellantem sine perjurio iurare non posse. Et quâ ratione judici non obstat testificata didicisse, si velit ex officio novos testes produci, *Bart. in d. Authen. atqui semel nu. 32.* ita quoque nec parti id nocere debet novam productionem facere volenti in causa, in qua dicta regula de non producendis amplius testibus post publicationem & notitiam illorum vitiatur, & locum non habet; ut non habet pluribus casibus, qui à Bartholomæo Socino, *reg. 403. in fallentijs suis*, & alijs recensentur [in d. c. Fraternitatis Et quemadmodum etiam primâ tantùm dilatione.

Concessa regulariter non conceditur secunda, aut ulterior, si testium in prima dilatione examinatorum testimonia sint publicata & didicita, non aliter quàm si post primam dilationem testibus esset renuntiatum, *glos. in c. In causis De testib. & ibi Panor. nu. 3. vers. idem dico, & Pet. Anchar. consil. 223. Ad evidentiam*; conceditur tamen & quidem sine aliqua solemnitate ac sine juramento, tam in eadē quàm in diuersis instantijs in causa matrimoniali, in qua sententia lata non transit in eam judicatam, ut paulò antè diximus: ita quoque debet quarta dilatio sine solemnitate juramenti de non publicatis & didicitis testimonijs, & multò magis tertiæ dilationis prorogatio concedi: facilius quippe prorogatur terminus adhuc currens & durans, quàm finitus restituatur, aut post eum alius de novo constituatur; quia prorogatio non facit numerum in actu *l. Sed etsi manente De precario Doct. in c. Licet. De probat. Alex. & alij in l. fin. De ferijs*, nec requirit tantam justitiam, seu cognitionem causæ, sicut concessio novæ dilationis, *Castr. & Alex. in d. l. ult. De ferijs.* Cùm ergo dicta interlocutoria simpliciter intellecta implicet veram contradictionem, & in actis conspiciantur sufficientes causæ, cur Appellanti debeat ulterior prorogatio, imò etiam alia dilatio de novo simpliciter concedi, in casibus, in quibus regula de non producendis alijs testibus post testimoniorum priorum publicationem & notitiam fallit, quarta productio sine solemnitate concedi debeat, alioquin ea in parte deteriores essent causæ matrimoniales quàm aliæ, quibus quarta dilatio non negatur, licet in illa solemnitate, & alioqui dilationum concessio plurimùm posita sit in Iudicis arbitrio, *Doct. in l. Oration. De ferijs, latè Iacob. Menochius lib. 2. De arbitrarijs iudicum sententijs cap. 52. lib. 2. cent. 1.* existimamus Venerabilem Dominum Officialem officio boni Iudicis functurum si dictam interlocutoriam corrigendo (uti potest) *l. quod iussu De re iud.* aut potiùs declarando Reo ulteriorem dilationem, vel per prorogationis modum, vel per concessionem quartæ dilationis concedat, sub conditione saltem si juravit, quòd per fraudem aut dolum ulteriorem dilationem non petat; nam si id negabit gravabit appellantem.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Instrumentum publicum quando probet.

1. *Testis deponens per verbum, credo vel* videtur *quando probet.*
2. *Instrumentum publicum ut subsistat qua requirantur.*
3. *Notarij subscriptio in protocollo vel instrumento an sit necessaria.*
4. *Protocollo quando fides adhibeatur.*
5. *Notarij mors pro subscriptione est.*

CONSILIVM CXIIII.

AB vno articulo dependet status utriusque causæ, tam conventionalis, quàm reconventionalis, quæ instituta est vltro citroque inter Elizabetham Gielis in una & Petrum Henrici maritum Helenæ Stevart suosque consortes ex altera partibus, num scilicet legitimè constet de testamento seu ultima voluntate quondam D. Henrici Stevars? id enim si demonstrabitur, in utraque causa obtinebit dicta Elizabetha. Difficultas omnis in eo est, quòd imbreviaturæ objiciatur, quòd diversis manibus sit scripta, idque in charta volante; quodque in libro protocollorum D. Ioannis Maes Notarij descripta non sit, & denique quòd inductiones deletionesque quosdam habeat. Cæterùm nihil horum est, quod ad extremum validitati & efficaciæ dictæ ultimæ voluntatis obstet. Principiò enim constat, hanc scripturam, quæ originaliter probata est, & de qua per Guilielmum Poste Notarium confectum est publicum instrumentum, etiam in hac causa exhibitum, esse eandem illam, quam D. Henricus testator antea manu suâ scriptam & præparatam tempore suæ nuncupationis & testationis protulit, & quæ coram testibus recitata est, cuique D. Ioannes Maes adhibitus Notarius ex ulteriore nuncupatione alia quædam adjecit. Id enim constat ex depositione Petri Daens, vnius ex testibus testamentarijs

1 mentarijs. † Cujus depositio ob id minorem fidem non meretur, quod deponat per verbum *videtur*: nam dicit omninò id sibi videri & firmiter se credere; quæ duo conjuncta planè assertionem apertam & minimè dubitatam constituunt, præsertim accedente sensu corporis, quia scilicet dicit se fuisse præsentem, cùm exhiberetur & recitaretur, quodque viderit D. Ioannem additionem illam ex nuncupatione testatoris scribētem: nam ex conjunctione intellectus & sensus corporei, assertio, non dubitatio constituitur, *Bart. in l. Quid tamen §. si arbiter. De recep. arb. Felin in c. De cætero. in princ. De homic.* etiamsi testis per verbum *credo* vel *videtur* deponat, *Bald. in l. Conventicula. C. De Episc. & cler. Socin. fallen.* 407. *nu.* 5. *& 6. & fallentia* 424. *Ant. De Butrio in c. Quoties De testib.* Et si quid deest hujus depositioni, id suppletur primùm ex depositione Nicolai Blox, qui de identitate chartæ quoque deponit, quatenus illa continet ea, quæ manu testatoris scripta fuerunt. Cujus testimonio consonant testimonia Ioannis Pieters, & Iacobi Houtmaer: & de manu Ioannis Maes Notarij conformiter deponunt Petrus Daens, Petrus de Haeste, & Wilhelmus Vost: quæ sic conjuncta ad plenam probationem sufficere debent, propterea quòd alter testis testamentarius & Notarius decesserint. Et sanè probatio manus dicti Ioannis Maes, qui posteriorem partem dictæ scedulæ scripsit, & sic scripturæ extremam manum imposuit, sufficere debet, ad hoc, ut constet de ultima voluntate, & inde con-
2 ficiatur instrumentum. * Quamvis enim tria sint quæ ad perfectionem publici instrumenti requiruntur; primum, ut contineat locum & tempus actus gesti & ascriptionem testium; secundum, quòd contineat perfectionem actus; & tertium, subscriptionē Notarij: in imbreviatura tamen duo priora [illegible]ciunt. * Quod enim plerique etiam
3 Notar[illegible] [illegible]criptionem desiderant, *Bart. in l. Contractus C. De fide instrum. Angel. cons.* 220. *Ad hoc ut. Ant. Bubeus cons.* 94. *Viso & diligenter*, ab alijs in controversiam rapitur; & sunt non pauci, *Bald. in l. fideicommissa §. 1. De leg. 3. Cynus in d. l. Contractus, in fine & ibi Salic.* qui desiderari quidem, sed cùm deest, obesse non putant; quasi signum sit indifferens, si alioqui de rogatione, testium adhibitione, manu Notarij, actus interpositione & perfectione con-
4 stet. * Vnde cùm de manu Notarij constet per testes evidenter; constet quoque de testium & Notarij adhibitione, & in extremo fine adiecta sint hæc verba, *Actum* 25. *Septembris anno* 1558. plena fides protocollo adhibenda est, tam ad probationem ultimæ voluntatis, quàm ad hoc, ut inde publicum exemplum authoritate judicis conficiatur, *Panorm. in c. cum P. Tabellio nu.* 3. *& ibi Felin nu.* 5. *De fide instrum. Alex. cons.* 14. *nu.* 8. *Visis & consideratis vol.* 6. prout utrumque in causa conventionali pro parte Elizabethæ petitum est. Atque ita in specie cum huic omnino simili respondit Paulus Castrensis, *cons.* 307. *Ad primum quæsitum vol.* 1. cujus responsi materia elegans est, & velut in individuo hanc causam decidit: ideoque non gravabitur D. Assessor ad illud confugere. Respondit quoque in non absimilibus terminis Angelus Perusius, *cons.* 400. *Testator sua propria*, qui omnibus diligenter excussis, tandem resolvit, testamentum valere & imbreviaturam in folio scriptam sustineri: ita ut non possit dici esse præparatio quędam ad testandum (quo casu non valeret, ne quidem ad faciendam publicationem instrumenti, *d. l. fideicommissa §. 1. De leg. 3. l. Ex ea scriptura De testam.*) sed vera & perfecta testatio. * Quod 5
proclivius hîc dicendum, ob id, quod propter mortem Notarij statim post hanc testationem subsequentem factum sit, cur hæc imbreviatura non sit registrata in libro protocollorum dicti D. Ioannis: quæ mortis consideratio hoc quoque facit, ut nihil obstet omissio subscriptionis dicti Notarij: nam quamvis aliàs scriptura Notarij viventis carens subscriptione & signo fidem non faciat, si tamen Notarius sit mortuus, potest ex imbreviatura carente ea solemnitate instrumentum confici; & sic mors Notarij habet vim subscriptionis & signi, ut ex Alexandro, *d. cons.* 14. *vol.* 6. & Francisco Curtio juniore, *cons.* 162. *Habita nu.* 1. annotavit Aymo Cravetta, *cons.* 158. *Visis actis nu.* 7.

Quod objicitur de diversitate manuum, nihil nocet; quia ex depositionibus testium constat primam partem à testatore antea pro præparatione & faciliore expeditione scriptam; & posteriorem Notarium cum adjectione finalis particulæ (quâ extremam perfectionem & absolutionem actus contineri diximus) scripsisse; à qua posteriore scriptura prior vim & robur accepit, *Angel. d. cons.* 400 *nu.* 6. Quod item de inductionibus profertur, nihil est: nam non sunt in loco substantiali, neque substantiam rei immutant; utpote delentes nomina testium, quos testator adhibere priùs constituerat, & consulto factæ sunt, ob id, quod coram ijs testibus, quos testator in præparata scriptura adhibere constituerat, non sit facta hæc nuncupatio, sive quia testator ita non potuit ob eorum absentiam seu alias causas; sive quia noluit: cum mutandæ voluntatis eatenus liberrima sit potestas. Quæ, meliore judicio semper salvo, sufficere arbitramur ad sublevandos labores venerabilis D. Assessoris, & adjuvandum causam pauperculæ, quæ D. Henrico sacerdoti ac patrono inserviendo relictum residui optimè promerita est; ita ut nihil sit, cur pars adversa id ei invidere debeat: quæ cessante testamento nihil prorsus ex bonis Domini Henrici ablatura erat; cederent enim eo casu omnia Episcopo, ut communis habet observatio.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Instrumenta antiqua.

1. 11. *Fructus pignoris in sortem imputantur.*
2. *Præscriptio quando currat contra ius luendi vel pignoratitiam actionem.*
3. *Præsumptio de præsenti in præteritum, sed non à contra.*
4. *Locatio dominium non probat.*
5. *Exemplis instrumentorum credi non debet.*
6. *Probationes sunt arbitrariæ.*
7. *Antiquitas admittit leviores & præsumptivas probationes.*
8. *Enuntiativa verba in antiquis probant.*
9. *Antiquis instrumentis fides quomodo habeatur.*
10. *Registra collegiorum probant.*

CON;

CONSILIVM CXV.

PRobabiliter multa utrimque adferri posse videntur in controversia, quæ exorta est inter insigne Capitulum Metropolitanæ Ecclesiæ Coloniensis, ac Reverendum Dominum Abbatem S. Cornelij Indensis, super proprietate ac jure decimarum loci de Gressenich; Capitulo contendente, eas ad se pertinere, & apud dictum Reverendum Dominum Abbatem esse ab anno 1452. non jure antichresios, cum emolumento perceptionis omnium fructuum dictarum decimarum pro usu sortis 400. florenorum *l. Si is qui bona* §. 1. *De pignorib.* pro quibus dictum Capitulum dicit se in anno 1450. annuum reditum triginta duorum florenorum dicto Reverendo D. Abbati constituisse; sed jure nudi & ab-
1 soluti pignoris, * ut percepti fructus ex his decimis à tempore, quo ad dictam Abbatiam illarum possessio pervenit in solutionem reditus, & quanto illo majores fuerunt, in dimnutionem sortis cedant: ut regulariter fructus ex pignore percepti sortem diminuere solent, *l. 1. & 2. C. De pig. actione l. 2. C. De pactis pignor. Mar. Socinus consil. 20. In facto nu. 5. vol. 3.* Reverendo Domino Abbate ex adverso contendente has decimas pleno jure ad suam Abbatiam pertinere, nec hunc titulum suæ possessionis, quem Capitulum prætexit, agnoscente.

Pro assertione Capituli quinque proferuntur; primùm, admodum antiquum documentum sigillatum, quo continetur aut apocha, aut reversalis, ut dicunt, recognitio cujusdā Wilhelmi van Franckenhoven; per quam in anno Domini 1285. recognovit se à dicto Capitulo maiorem & minutam decimam in Gressenich accepisse pro annua pensione centum maldrorum avenæ. Secundò, extracta ex Registris dicti Capituli, quæ significant quòd anno 1440. & aliquot sequentibus Reverendus Dominus Abbas in conducto habuerit hanc decimam pro septuaginta maldris avenæ. Tertiò, nuda copia recognitionis seu constitutionis, quam dictum Capitulum prætactę Abbatię in anno 1451. fecit de annuo reditu triginta duorum florenorum Germanicorum annuorum pro 400. consimilibus florenis, ad rationem scilicet bessium usurarum; promittendo octo in anno pro centum, cum obligatione omnium bonorum dicti Capituli, & specialiter dictæ decimæ in Gressenich, cum facultate injiciendi manum dictæ decimæ seu apprehendendi illam cum suis emolumentis pro implemento dictæ recognitionis. Quartò, rursus extracta ex Registris dicti Capituli continentia declarationem per multos annos repetitam, ab anno scilicet 1480. usque 1513. deficientibus tantùm aliquot intermedijs annis, quod dicta Abbatia pro ijs annis jure pignoris dictam decimam possederit; repetitâ semper mentione antiquæ pensionis septuaginta duorum maldrorum avenæ. Quintò, profertur clausula ex instrumento concordiæ in anno 1483. inter Illustrissimum Dominum Hermannum Archiepiscopum Coloniensem, & Metropolitanum ejus Capitulum initæ; in qua inter cætera in catalago seu numero bonorum dicti Capituli (quæ ob precedentia bella alijs pignori data, aut relicta erant) specificatur hæc decima assignata Abbati S. Cornelij pro 400. florenis. Sic quod in concursu horum omnium existimet Capitulum Coloniense satis constare de jure proprietatis in & ad dictam decimam, nullamque præscriptionem obstare; † 2
cum pignoratitiæ actioni non præscribatur, nisi ex die, quâ res pignori esse desijt, cùm nascatur tantùm ex solutione, *glos. in l. Si rem alienam* §. *omnis. De pig. actio.* & juri luendi pignus communiter non præscribatur *latè Ioan. Igneus in l. In cognitione nu. 76. usque ad nu. 174. Ad S. C. Syllan. Bald. cons. 341. super eo quod quæritur vol. 1.*

Pro oppositione Reverendi Domini Abbatis stare videtur probationum, quæ ex adverso proponuntur imperfectio: quarum conjunctio, quia diversi generis sunt, admittenda non videtur. Recognitioni enim seu antapochę wilhelmi de Fräckenhoven nimia antiquitas, & insequentis tēporis rei, de qua controvertitur status, detrahere videtur. † Etsi enim ex præsenti rei statu in præteri- 3
tum, ex præterito tamen in præsentem, non perinde ducitur aut trahitur juris præsumptio; cùm presens rei status ab eo, qui in præterito tempore fuisse dicitur diversus est, *Salic. in l. Ex persona. C. De probat.* quodque Dominus Abbas pro suo possideat, & ultra tempora præscriptionis pro suo ipse, ejusque prædecessores possedisse dicantur. Vnde etiam adversus pignus, & jus luendi utile initium præscriptionis rectè duci solet, priore causâ possidendi mutatâ, & ipsi debitori interversa causa possessionis; quod in successu ac longitudine temporis etiam bonâ fide fieri potest, in hærede & quocumque creditoris, in quem jure pignoris res pervenit, successore, *l. ult. D. pro suo;* † cùm alioqui 4
locationes antecedentes fragile per se probandi dominij & proprietatis argumentum contineant; & nihil vetet rem alienam etiam locari, *l. Ad probationem C. De locato & cond.* fitque ea locatio, quæ dicto antiquo instrumento continetur, facta alteri tertio, non dictæ Abbatiæ, cui res inter alios acta obesse non debet, *tit. C. Res inter alios acta &c.* Nihil etiam faciente copiâ instrumenti constituti reditus & assignati pignoris harum decimarum; cùm privata sit scriptura, & minimè authentica, alteriusque quod non profertur, dumtaxat exemplum, cui fides adhiberi non solet, *l. 2. De fide instrum.* Quæ exceptio rectè etiam objicitur clausulæ extractæ ex instrumento concordiæ inter illustrissimum ArchiEpiscopum & Capitulum, cum illius originale & authenticum instrumentum non proferatur. * 5
Denique nec extractis ex Regestis Capituli quicquam tribuendum videtur, quia contineant velut domesticam ac privatam ad proprium emolumentum annotationem, cui credi exemplo pernitiosum dicitur, *l. Instrumenta, l. Exemplo. C. De probat.* Ita quod cùm Reverendus Dominus Abbas eiusque Abbatia pro suo hanc decimam possideat, suosque prædecessores ultra hominum memoriam, hoc est ultra centum annos sic possedisse bona fide existimet, *c. Ad aures De præscript.* in imperfectione aut saltem obscuritate probationis pro Reverendo Domino Abbate possessore potiùs præsumendum sit, & apud eum harum decimarum possessio, quamdiu dictum Capitulum liquidiùs non probaverit suum jus dominij, relinquenda, *l. 2. C De probat.*

Cæte-

Cæterùm probabilior nobis videtur dicti Capituli causa: etsi enim verum sit, quod possessori non incumbat necessitas probandi, rem ad se pertinere, cùm in probatione penitus cessat, qui rem vindicat *d. l. 2. C. De prob. §. commodum, Inst. De interdictis*; nec aliquid profert, unde Iudex animi sui motum ita possit componere, ut actori credat: cùm tamen ex parte Actoris ea proferuntur, quæ judicem ad credulitatem inducunt, propius est, ut ex parte rei ac possessoris si non necessarium, saltem utile sit possessionis causam dicere, ac probare; præsertim in monasterijs, collegijs, similibusque corporibus, in quibus ducentorum aut trecentorum annorum documenta facilè proferri possunt. Itaque cùm non difficile esse videatur Reverendo Domino Abbati proferre suæ Abbatiæ Registra, unde constare possit, an ante centum annos in eorum bonis saltem putativè fuerint hæ decimæ, an vero illas conducti titulo primùm, pòst deinde pignoris loco possederint, etiamsi instrumenta constituti reditus (quæ apud Reverendum Dominum Abbatem inveniri negantur) non proferantur, vel prolata nullam mentionem harum decimarum contineant; proclive erit, ut pro Capitulo contra Abbatem assumatur præsumptio; potissimùm quia probationes, quas nunc profert Capitulum per se singulæ non sint tam imperfectæ nec imbecilles, quin facilè vir bonus ex ijs ad credulitatem inducatur. † Pro-
6 bationes enim arbitrariæ sunt, *l. 3. §. 1. De testib. Iacob. Menoch. de arbitr. iud. semen. lib. 2. centur. 1. casu* 90. & ex Iudicis religione magis, quã certa definitione dependet, quid pro probato habendum sit,
7 quid non. † Et in antiquis (qualis est hæc causa, cujus origo terminum centum annorum excedit *l. fin. C. De sacros. Eccles.*) propter difficultatem probationis sufficiunt etiam præsumptæ, *Bald. in l. cum [illegible] C. De rei vindic.* concurrentibus præcipuè multis ac verosimilibus præsumptionibus ex quarum concursu pro[p]ter pluralitatem probatio induci solet, *l. Excip.[iuntur] Ad. S. C. Sylla. l. 2. §. etas De excus. tut. Lud. Rom. cons. 7. Visis necessarijs nu.* 3. Hinc cùm in re proposita proferatur harum decimarum locatio per Capitulum Wilhelmo van Franckenhoven facta; idem quoque significent annotationes in regestis Capituli de præcedentibus locationibus, atque etiam de locatione olim dictæ Abbatiæ facta; & tandem de oppignoratione earum decimarum cum commemoratione eius, in rationibus Capituli semper repetita mentione dictæ oppignorationis. eoque etiam tendat concordia inter Reverendissimum D. Archiepiscopum Coloniensem & ejus Metropolitanum Capitulum, in qua dictę oppignorationis mentio quoque refricatur; & denique proferatur copia instrumenti constituti reditus & oppignorationis prædictæ: sufficienter intentio dicti Capituli probata videtur; nullo ex adverso pro parte Reverendi Domini Abbatis allato, unde improbabilitas aliqua dictæ inventionis desumi aut constitui possit, *Molinæus ad consuet. Parisien. tit. 1. §. 5. nu.* 21. Nec sanè singulorum, quæ in hoc concursu conspiciuntur tanta est imbecillitas ut ad probationem non sufficiant: nam cũ authenticum sit instrumentum dictæ antapochæ, continentis locationem de his decimis ante ducentos annos factam, per se plenam fidem meretur, & pro probata probatione accipi debet, *l. Cum precibus C. De probat.* um publici instrumenti formam & effectum habeat. * Et quamvis 8
contineat rem non inter Capitulum ac dictam Abbatiam seu Dominum Abbatem pro tempore, sed cum alio actam; tamen propter antiquitatem temporis, etiamsi enuntiativa tantùm, non etiam dispositiva (qualis est in dicto instrumento) mentio dictarum decimarum, & locationis earumdem contineretur, in proposito Reverendo Domino Abbati obesse debet, *gl. in V. instrumentis in c. Cum olim De censibus. Ant. De Butrio in c. fin De success. ab intestato. Dominicus in c. Si Papa De privil. lib. 6.* quoad hoc, ut inde constet has decimas à Capitulo locatas fuisse. Quæ consideratio quoque efficit, ut eadem potestas tribuenda sit dictæ concordiæ; in quâ quamvis ad alium finem dicatur de oppignoratis his decimis dictæ Abbatiæ, veritas tamen narrationis in tanta antiquitate temporis præsumitur; præsertim cùm recognitio factæ hujusmodi oppignorationis fit contra Reverendum Dominum Archiepiscopum confitentem, *l. Generaliter. C. De non num. pecunia*; nullaque sit dubitatio, quin de veritate oppignorationum aliorum plurimorum bonorum, quorum mentionem facit eadem concordia, facilè doceri possit: si quod, quamvis nunc nuda tantùm copia illius concordiæ proferatur, verosimile tamen sit authenticum & originale, factâ diligentia inquisitionis, etiam proferri posse: & ut non possit, præsumptionem facere debeat non levem concordans rei veritas in alijs, etiamsi hujus oppignorationis veritas aliter demonstrari non posset; consonante præsertim & eodem tendente exemplo seu copia constituti reditus, pro sorte 400. florenorum, sub speciali harum decimarum hypotheca, additâ facultate injiciendi manum, si reditus non solueretur. Quam conventionis legem dicta Abbatia, non ita diu post constitutum reditum exercuisse videtur, ut colligere licet ex annotationibus anniversarijs seu singulis annis factis ex regestis seu libris rationum dicti Capituli. * Sic 9
quod in hac tanta consonante plurium circumstantiarum concurrentia pro veritate dicti exempli omninò præsumendum sit; præsertim cùm nulla sit præsumptio, quod tam insigne Capitulum falsis suppositijsque instrumentis in re, quam nedum probabilem, sed etiam omninò verosimilem facit antecedentium sequentiumque consonantia, causam suam asserere vellet: potissimum cùm, ut proponitur, prædicta instrumenta partim authentica, partim exemplata (quamvis sine juris solemnitate) ex archiuis ac penetralibus dicti Capituli proferantur: quibus quamvis nuda sint & subscriptionem Notarij vel testium aut sigilla non debeant, fides tamen adhiberi debet ex antiquitate temporis, *Auth. Ad hac C. De fide instrum. c. Ad audientiam De præscript. l. Moris §. solet De pœnis. Lud. Rom. cons.* 165. *Liber registri*, quæ in re, cujus origo & initium centesimum annum excedit meritò constituenda, *Alex. in l. Cum aliquis C. De iure deliber. Paulus Castr. consil. 139. Pro declaratione. nu. 5. vol. 1.* Quæ dubitationem habere non debet, ob id, quod valde suffragentur dicti Capituli Registra, seu libri rationales, qui & ipsi antiqui & ordinatâ serie conscripti sunt. † Quamvis enim privatorum hominum 10
rationa-

rationalibus libris ita non credatur *d. l. Exemplo l. Rationes C. De probat.* monasteriorum tamen, Capitulorum, aliorumque. Collegiorum libris hujusmodi continentibus redituum, bonorum, pensionum, censuum, ac solutionum annotationes solemnes continuâ præsertim serie scriptas, fides adhibenda est, *l. Census De probat d. c. Ad audientiam, Roman. d. cons.* 165. *& cons.* 127. *Posito quod*: cùm hujusmodi libri per Officiales collegij vel monasterij non ultrò vel ad proprium privatumque commodum, sed ex necessitate officij in re magis aliena conscribantur, *Bart. in l. Nuda ratio De donat. & in l. Quadam §. nummularios De edendo*: quodque de veritate hujusmodi inscriptorum in dictis libris seu Registris, quoad has decimas, aliqua ex parte liquidò constat; videlicet ex dicto reversali instrumento Wilhelmi Franckenhoven. Sic quod ex probata veritate dictarum rationum in una parte, seu, ut dicunt, partita, juris præsumptio stet pro veritate aliarum particularum, *Paul. Castren. cons.* 301. *Ad bene examinandum n.* 3. *vol.* 1. *Ias. in l. Admonendi nu.* 24. *De iureiur.*

Quando itaque Reverendus Dominus Abbas de veritate nos consulit, & litem diffugere, quàm sequi malit, consultius putamus, ut aliqua æquabili transactione hanc controversiam cum dicto Capitulo componat, etiamsi restitutâ sorte prædictarum decimarum possessio relaxanda esset, potiùs quàm in periculum se deducat, ne feruente lite ex parte Capituli duriora proponantur quoad reddendas rationes perceptorum omnium fructuum,
11 † saltem usque ad modum septuaginta maldrorum avenæ, quæ procul dubio annuam quantitatem triginta duorum florenorum annuorum excederent, & quatenus excedunt in diminutionem sortis seu capitalium denariorum imputanda essent, *l.* 1. *& ult. C. De pignor. actione*: non enim ut diximus, antichresis propriè constituta dici potest dicto monasterio, sed tantùm facultas injiciendi manum in defectum solutionis; unde causatur tantùm communis pignoris possessio, cum facultate percipiendi fructus, eosque primum in reditum, deinde pro eo quod superest in sortem imputandi: potissimùm quod pro tam exigua sorte tam magnus reditus, ne Nobilibus quidem, *l. Eos §. super usurarum C. De usur.* multò minùs Ecclesiasticis permissus videatur. Scimus multa ex parte Reverendi Domini Abbatis ex scholasticis disputationibus, ac studio contentionis proferri posse, quæ sustinendæ litis probabilitatem aliquam habere possent, sed ad boni viri arbitrium judiciumque collimando pro dicto Capitulo stare videtur rei propositæ veritas, cui omnia cedere debent.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Instrumenti subscriptio.

1. *Probationes arbitrio iudicis relinquuntur.*
2. *Error calculi semper emendari potest.*
3. 5. *Subscribens instrumento quando approbare censeatur.*
4. *Falsitas instrumenti in parte, vitiat in toto.*
6. *Subscriptio non semper habet effectum obligandi.*
7. *Iuramentum nihil probanti deferendum non est.*
8. *Iniquus in modico, in toto iniquus censetur.*
9. *Mora procuratoris quomodo Domino noceat.*
10. *Causâ permissionis cessante cessat permissio.*
11. *Impletum videtur quod per alium fiat quo minus impleatur.*
12. *Interrogationibus Iudex uti potest.*
13. *Vsura debentur ex mora.*
14. *Moram non committit, qui an debeat, ignorat.*

CONSILIVM CXVI.

FACTI magis quàm juris quæstionem habet controversia, quæ est inter Bernardum van Etten Actorem, contra Petrum Vogels Reum, si ad rationes ipsas, & earum improbationem respiciatur: ita ut non admodum opera nostra hîc desiderari videatur: * cum quid pro- 1
batum, quid non, judicis arbitrio relinquendum sit, *l.* 3 §. 1. *De testib.* & in rationum supputatione (in qua judicis error & lapsus non admodum nocet, cùm sine appellatione deprehensus error corrigatur quandocumque, *l.* 1. *in princ quæ sent. sine appel. rescind. l.* 1. *C. De errore calculi*) non tam juris ratio, quàm expensorum acceptorumque habeatur: quia tamen in ea sumus sententia, ut existimemus Actorem bono jure niti, obiter aliqua pro illius deductione adferemus. Et in primis quidem ne via ad agendum præclusa videatur Actori, propter subscriptionem ab eo rationibus à Reo semel editis ex callida Rei machinatione appositam, dicimus hujusmodi subscriptionem minimè absorbere jus & facultatem in hujusmodi rationes inquirendi. * Est enim manifesta juris regula, errorem 2
calculi, si emerserit, veritati præjudicium non adferre, *l.* 1. §. *veritas De offic. præsidis*: ideoq; rationes etiam sæpè computatis denuo tractari posse, *d. l. unica. C. De errore calculi*; nisi vel res judicata, vel transactio intercesserit, *Ioan. De Anania cons.* 6. *Viso puncto*; quæ hîc non intervenit. † Neque ad 3
rem facit quod subscribens instrumento aut rationibus videatur approbare omnia contenta, ac in superiore parte scripta, *l. Si ego. §. planè. De iure dot. l. Fideiussor §. pater De pignorib. Bar. & alij in l. Emptor §. Lucius De pact.* habuisseque ejus notitiam, quod continetur in rationibus præscriptis, *Bart. in l.* 1. §. *si quis neget Quemad. testam. aper.* nam id in dubio tantùm præsumitur, etiam si quis circumventus subscribat, *Bart. in d. §. si quis neget.* Quod ipsum apertè probavit Actor non tantùm per instrumenta, sed per Rei propriam confessionem, quæ omne genus probationis superat, *l. Generaliter C. De non num. pecunia.* Confitetur enim Reus se pleraque velut expensa Actori computasse, quæ computanda non erant; non quidem levi, sed admodum crasso errore propter summarum, circa quas versatur hujusmodi affectatus error, magnitudinem. Cujus quidem deceptionis probatio facit, ut subscriptio hîc vires suas non servet in comprobandis his, quæ in scripta charta continentur, *Alex. cons.* 147 *Ponderatis nu.* 4. *vol.* 2. *Iason & alij in l. Inter stipulantem §. Chrysogonus nu.* 14. *De verb. oblig.* † Quinimò detecta falsitate alicujus 4
particulæ pro totius instrumenti falsitate præsumendum aut saltem subspicandum est, *Specul. tit. De instrum. edit. §. instrumentum ergo, versic. quid si aliquod instrumentum*, *Alex. cons.* 113. *Viso & diligenter nu.* 8.

nu. 8. *vol.* 4. ut non sit mirum si singulorum quæ in rationibus continentur probationem petere possit Actor, qui nunquam hujusmodi rationes in manibus habuit per notabile saltem aliquod intervallum, quod illis maturè excutiendis satis fuisset, *Iason. d.* § *Chrysogonus nu.* 14. ut interea omittamus illud quod ex minoris ætatis beneficio Actor pro
6 posuit. * Cùm ergo erronea subscriptio non noceat *l. Titius Sey De rescind. vendit.* & docto de errore suspectum habeatur subscriptum instrumentum, *Bart. in d.* §. *si quis neget.* bonâ ratione quæstio calculi & rationum refricari potuit, non in eo tantum ut numeri habeatur ratio, quod Reus prætendit; verùm etiam ut veritatis & falsitatis eorum quæ Reus in rationes subscriptas contulit fiat indagatio. † Sic ut quemadmodum promissio se-
7 cundum priorem calculum facta non impedit cõditionem liberationis *d. l. unica in fin* C. *De errore calculi.* ita nec subscriptio obligandi effectum habet, sed tantum comprobandi actum, ita per Reum fuisse calculatum *d. l. fidejussor* §. *pater* In quibus si quis scrupulus restaret, is prorsus tolleretur Dominorum Iudicum (qui & in hac causa judicabunt) antecedentis sententiæ auctoritate qua Reus condemnatus est ad admittendum refricationem & recollectionem rationum semel redditarum; quæ cùm in rem judicatam transierit, retractari non debet *l.* 1. *C. De re iudic.* Hoc igitur constituto, & præsupposito de novo reddendas esse rationes, aut saltem Actori permittendum ut semel exhibitarum rationum particulas impugnare possit, ne quod longum & infiniti laboris esset, singulis particulis impugnatis insistamus; hoc in genere dicimus quod in omnibus particulis, quas negat esse veras obtinere debeat Actor, & ijs velut minimè expensis sed deletis atque expunctis, tanta summa Actori adjudicari debeat quanta fuit hujusmodi expensorum in unum collectorum. †
8 Nam quod Reus dicit earum probationem aliquando Actori fecisse, non apparet, neque verosimile est ex tam modico intervallo perijsse probandi facultatem, quæ semel ad manum fuit: & ut perijsset, quia probatione destituitur Reus, jure quoque destitui censebitur *l. Duo sunt Titij De testam. tut.* ita ut nec ad oblatum juramentum admitti possit; tum quod circa eas particulas nihil probavit *c. fin. De iureiurando*; tum quod per detectam priorum in multis particulis & per eum confessatam falsitatem hoc beneficio indignus videatur
9 *Doct. in l. Admonendi De iureiur.* † Qui enim in modico iniquus est, in toto iniquus videri debet, *Alciat in tract. præsumpt. reg.* 2. *cap.* 7. sibique gratulari debet Reus quod Actor non omnia quæ prioribus rationibus comprahensa sunt in dubium revocet, & ad earum veritatem astruendam eum oneret. Secundus articulus impugnationis pluribus communis est, de solvendis viginti stuferis pro singulis fertellis siliginis; ubi Reus in rationibus longe minus ponit; in quo actor idcirco obtinere debet. Cùm enim Reus sine ulla evidenti negatione facilè admittat, & per extractum instrumenti locationis secundo loco inter instrumenta actoris exhibitum manifestè probetur ita conventum fuisse cum colonis, ut quibus annis frumentum carius venderetur 20. stuferis, solutione viginti stuferorum liberari possent, ac consequenter ut Actor per extracta ex libro publici & jurati curatoris panis (quem Arcadius Episcopum appellat, *in l. Munerum* §. *Irenar. hac vers. item Episcopi De muner. & honorib.*) evidenter probet, ij annis, & mensibus, quibus hujusmodi frumentorum reditus solvi debuerunt, frumenti pretium semper excessisse 20. stuferos, secundùm legem conventionis, non debuit Reus minus recipere: ideoque sibi imputare debeat, si in gerendo alieno negotio seu mandato negligenter versatus sit, *c. Damnum De reg. iuris lib.* 6. Nec facit in contrarium, si fortè aliquibus mensibus pretium fuerit minus: nam de eo non constat, nec ullâ probatione Reus id probavit. Rectè ergò petit actor, ut Reus superaddat, quanto minus in priores rationes contulit.

Tertius articulus etiam subinde repetitus est, de oneribus quibusdam per Reum expensis; de quibus non admodum laborandum est, quod partim contineatur sub primo generali articulo superiùs proposito, negationis scilicet per Actorem factæ, hic ut deficiente Rei probatione pro expensis haberi non debeant; tantoque minùs, quod eorum pleraque Actor evidente probatione docuerit per se seu alios, & minimè per Reum soluta fuisse; partim verò ejus generis sint, ut eorum solutionem sibi & suæ negligentiæ imputare debeat Reus. * Nam 10
quamvis mora administratoris domino nocere possit *Bald. in l. Si per te C. De usuris*; non ita tamen nocet, quin indemnitatem præstare debeat procurator seu administrator: quia si ob moram à se commissam aliquid præstiterit, sibi imputare debet ob culpam suam, *d. c. Damnum* & minimè à domino recuperare, *l. Qui proprio* §. *procurator in fine De procurat.*

Quartus articulus etiam generalis est, an Actor pati debeat desalcationem vicesimi denarij illius quod Actor ipse per se recepit, & Reus recipiendi illius laborem nullum subijt? In quo sanè non omninò expedita est responsio; facti enim quæstionem continet, & ex conventione Rei cum Actore, aut eo à quo administrationem suscepit dependet. Si enim ita convenit, ut ejus, quod receptum esset, vicesimus denarius per Reum retineretur, conventione in rem simpliciter concepta, iniquum erit, ut ejus, quod Actor recepit, vicesimum denarium Reus imputet: * ob causam enim 11
id permissum videri debet, quâ cessante facultas desalcandi seu imputandi quoque cessare debet, *c.* 2. *De custo. eucharist. l. Qui tutelam De testam. tut. Bald. in l.* 1. *per eum textum versic. non alter, De off. eius cui mand. est iurisdict.* Sin verò ita suscepta fuit administratio, ut respectu omnium bonorum & redituum Actoris ac receptionis eorundem, ad hanc administrationem accesserit Reus cogitatione amplioris lucri, non erit æquum, ut recepta per Actorem detractioni vicesimi denarij non subijciantur: est enim velut una promissio vicesimi denarij omnium redituum ob causam receptionis; in quâ si Reus impeditus fuit per Actorem, nihil detrimenti accipere debet, † secundùm vulgarem juris regulam, qua pro facto impleto habetur, quod quò minùs fieret, per eum non stetit, cujus interfuit fieri aut impleri, *l. Iure civili De condit. & demonstr. l. In iure civili De reg.*

reg. iuris. † Cum ergò ex actis, utrum hoc convenerit, satis liquidò non appareat, consultò fecerint 12 Domini Iudices, si ex officio per interrogationes partes desuper interrogent, *l. Vbicunque De interrogat. action.* aut saltem quod in similibus receptoribus apud eos servari solet sequantur, *arg. l. De quibus, De legib.* sive id quod credibile magis est, partes voluisse, *l. cum in testamento De reb. dub.* Et hactenus quidem de debito principali.

Cæterùm quia Actor in singulis petitionibus subjicit petitionem interesse, videndum est, quidnam eo nomine & à quo tempore præstari debeat.

† Et paucis deberi usuras ex mora dubium non esse dicimus, moram constituentes ab eo tempore, 13 quo unamquamque summam in rationes referre omisit, & in suos usus convertit Reus; item quo eà quæ imputare debuit ex pecunia seu reditibus Actoris, sibi retinuit; usuras autem in his regionibus solvi solitas, hoc est ad rationem decimi sexti denarij. In quo nihil hæsitandum est, ob apertissimam juris dispositionem in hoc articulo militantem, *in l. Idemque §. si procurator D. Mandati. l. Atqui natura §. penul. De negot. gest.* sic ut Actoris conclusiones, circa ejus quod interest præstationem, rectè sint conceptæ. Quod promptius hìc admittendum dicimus, propter Rei dolum, quo in edendis his rationibus & extorquenda Actoris subscriptione usus est: † alioqui enim propter justam ignorantiam dici posset iniquum esse Reum 14 usuras præstare ante impugnationem rationum semel editarum factam, *l. Sciendum cum 2. seqq. De usur.* in mora enim (sine qua usurarum obligatio non nascitur, *l. Mora §. in bona fides De usur.*) non est, qui, an debeat, probabiliter ignorat, *l. Quod te. De reb. cred. l. Non potest videri improbus De reg. iuris.*

Ex quibus omnibus manifestum satis esse arbitramur, quæ sint futuræ partes Dominorum Iudicum in revidendis & terminandis supradictis rationibus & controversijs.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Subscriptio.

1. 3. *Instrumenti publici vis & potestas.*
2. *Instrumentum privatum quando comparetur publico.*
4. *Subscriptio & sigillatio quando noceat.*
5. *Causa donandi, donationem restringit.*
6. *sequens actus antecedentis conditionem declarat.*
7. 10. *Donatio ob merita.*
8. 11. *Donatio ex pænitentia non revocatur.*
9. *Iurare an cogatur qui plenè probavit.*

CONSILIVM CXVII.

SI ad solum instrumentū donationis, quā Illustrissimus Philippus dux Arschotensis Claudio Roussel fecisse dicitur, advertatur, parum probabilitatis habere videbuntur, quæ vel pro subvertenda, vel constringenda dicta donatione ex parte dicti Illustriss. Domini proponuntur: sin verò ad ea oculos conijciamus, quæ extra tenorem instrumenti in facto proponuntur, eorundem veritate præsupposita fides instrumenti erit infirma. Ex primo conspectu plurimùm intentioni Illustrissimi Domini repugnat dicti instrumenti tenor: † instrumento enim in publicam formam 1 redacto tamquam probatæ, ut ait Baldus, *in l. Imperator 1. nu. 2. D. de statu hom. Ias. in repet. l. Admonendi num. 145. De iureiur.* probationi standum, & fides adhibenda est; sic ut vix possit quicquam allegari in contrarium, cùm habeatur pro comperta & notoria veritate, *Ias. d. nu. 145.* faciatque rem haberi pro manifesta, *c. Cum olim De verb. signif.* ita ut qualis apparet esse contractus ex prima illius figura, quam tenor instrumenti demonstrat, talis quoque præsumatur esse in sua essentia, *Bald in c. 1. in princ. De feudo dato in vicem legis commissoriæ.*

† Quod quidem de instrumento publico per 2 Notarium confecto accommodari potest, privatis instrumentis propriæ manus subnotatione & sigilli proprij in signum testimonij appensione munitis. Scripturæ enim privatæ contra scribentem ad probationem obligationis omninò creditur & statur, *l. Publia §. fin. D. Depositi;* & sigilli appensio facit, ut scriptura dicatur omninò indubitata, *Bald. in l. In bonæ fidei num. 5. C. De reb. cred.* imò etiam publica, *c. 2. & ibi Innocent. De fide instrum.* quamvis solemnia instrumentorum publicorum non sint addita; *l. Cum tabernam §. idem quæsiit De pig. Bald. d. nu. 5.* Cum ergò tam apertus & manifestus sit dictæ donationis tenor, vix videtur esse, unde extrinsecus illius potestas vel suspendi vel restringi possit.

Cæterùm tam firma non est in suo genere 3 hujus instrumenti fides quin non tantùm contrariæ veritatis probatione (quo remedio etiam verè publicis instrumentis, quæ omnimodam juris præsumptionem pro se habent, occurri solet, *l. Optimam C. De contrah. stipul. l. Cum precibus C. De probat.*) sed etiam demonstratione imperfectionis, aut saltem fragilitatis quâ laborat, impugnari possit: ita ut magna probabilitas consistat in his, quæ adversus intentionem donatarij pro parte Illustrissimi Domini proponuntur. Principio enim quod proponitur Illustrissimum Dominum non legisse scripturam donationis, sed ei temerè subscripsisse, & sigillum appendisse, magnam vim habet ad obligationem evertendam & fidem instrumento detrahendam: † sic enim subscriptio seu 4 sigillatio demùm præjudicare solet, si vel ex subscriptione vel aliunde constare possit, scribentem sigillantemq; totam præcedentem scripturam, cui subscripsit, relegisse, vel ei prælectam esse: eoque casu paria sunt, & æquè præjudicat, quòd quis contractum aliquem à se initum totum scribat, *l. Cum antiquitas in fine & ibi Alex. & Castr. C. De testam. l. Fideiussor 26. §. De pig.* vel quòd ab alio scripto contractui ipse subscribat tantùm, *l. emptor §. Lucius & ibi Iason. De pact. l. si ego §. dotis De iure dotium.* At qui subscribit instrumento non relecto, vel chartæ vacuæ, in qua aliud, quàm voluit, postea invenitur inscriptum, nullâ ratione sibi præjudicat, *Bart. ad l. 1. in fine D. Quemad testam. aper. Imola. Felin. & alij in c. 2. De fide instrum.* Quod notant Doctores, *Imola in l. Si ita stipulatus §. chrysogonus nu. 1. & ibi*

Alex.

Alex nu. 3. *De verbor. obligat.* quoad subscriptiones, quas Domini seu Principes levi momento faciunt; potissimùm si subscripta scriptura grave præjudicium domini subscribentis contineat, ut contingit in proposito. Cùm itaque non constet Illustrissimum Dominum relegisse, aut ei prælecta esse contenta dicti instrumenti, non est quòd ex simplici subscriptione & sigillatione ejusdem pleni præjudicij materia vel occasio constituatur: præsertim quòd tam multa ex propositis in facto concurrant, quæ præsumptionem illam quasi Illustrissimus Dominus contenta subscriptæ scripturę scierit, repellunt, *Bart. in d. l.* 1. *si quis neget Quemad. testam. ap. r. Alexan. consil.* 147. *Ponderatis nu.* 8. *&* 10. *vol.*2. Cùm alioqui ex solius nominis & cognitionis subscriptione, nullâ mentione seu repetitione suprascriptorum facta, plerique, *Imola in d. § Chrysigonus*, existiment, approbationis confirmationisque plenum effectum non contineri in subscriptione, nisi probetur subscribentem instrumentum seu scripturam, cui subscripsit, diu apud se retinuisse, aut alioqui constet, subscribentem in ea conditione diligentiæ esse, quod nisi relectis & expensis scripturis subscribere non soleat: ita ut ijs cessantibus ignorantia potius, quàm scientia præsumatur, *l. Verius De probat. c. Præsumitur De R. I. lib.* 6. Et quamvis Illustrissimo Domino obijci possit quod potuerit relegere scripturam, ideoque relegisse præsumatur, *Ias. in d. §. Chrysigonus num.* 14. ex comparatione tamen personarum & materia facilis est inclinatio præsumptionis in contrarium: ob id scilicet, quod prædictus Claudius S. cretarius Illustrissimi Domini eam subsignandam subscribendamque pro suo privato emolumento obtruserit, cui Illustrissimus Dominus ex officij, quo apud eum fungebatur, conditione, sine relectione credere potuit; eo scilicet instrumento contineri, quod ipsi minimum præjudicaret; sic quod privati commodi causâ fallendi proclivis fuerit occasio, quæ meritò transferat onus probationis in donatarium.

5 Quam contrariæ præsumptionis occasionem valde adjuvat hæc consideratio, quod in procinctu facta dicatur donatio: inde enim præsentis ac puræ donationis nulla videtur fuisse causa, sed tantùm in casum mortis, *l.* 3. *&* 4. *D. De mor. causa donat.* ut sic ex causa donandi, donationis effectus restringatur, non quidem ad hoc, ut qua forma concepta invenitur in prædicto instrumento, dicatur donatio mortis causa; requiritur enim ut expressè inseratur, quod fiat mortis causâ, etiamsi vel in mortis articulo, vel periculo seu metu mortis fiat, *l. Seia §. ult. De mort. causa donation.* sed ad hoc, ut verisimile faciamus, quod diximus, nullam esse præsumptionem ita dictum esse ab Illustrissimo Domino, ut instrumentum sonat: sed magis esse, quod se minimum gravare voluerit. Eamque verosimilitudinem rursus auget, quòd socius donationis, hoc est Magister officij, cui eodem tempore similius donatio facta est, ingenuè fateatur, sub restrictione & minimè simpliciter factam fuisse donationem, licet instrumentum de simplici puraque donatione loquatur. Confirmat quoque eandem velut tacita confessione donatarius, qui tam laxis finibus, donatione hac usus non est; hoc est qui secundùm instrumentum prædictum annuum reditum donatum exigere distulerit tamdiu, donec incidente occasione dissensionis cum Illustrissimo Domino malè convenire cæpit: † sequens etenim actus & temporis lapsus, 6 antecedentis actus contracti negotij conditionem & qualitatem optimè demonstrant & explicant, *l. Quites §. Rem autem De solut. Bald. in l. Qui non militavit §.* 1. *per illum text. De hæred. instit.* † Accedit 7 quod in facto proponitur nullam esse justam comparationem meritorum & donationis, ut non tam videatur donator se gravare voluisse in vita, quam in casum mortis liberalitatem & munificentiam exercere; qui suæ donationis nullam aliam causam prætexuit, quàm merita; ut non possit dici contemplatione personæ tantùm factam esse hanc donationem, sed magis intuitu officij, *And. Tiraquell. in l. si umquam in V. donatione largitus nu.* 54. *C. De revoc. donat.* Ita ut excessus rei donatæ supra merita, velut causa proposita destitutus, remuneratoriæ donationis causam non habeat, sed alterius; quæ quidem etsi in dubio sit simplicis & puræ donationis, præsertim in Principe ac alio quocumque nobili & divite, *Tiraq. in d. V. donatione largitus nu.* 14. *Lud. Roman. singul.* 650. *Nobilitas, Marian. socin Nepos cons.* 79. *Viso puncto nu.* 77. *vol.* 3. hic tamen ex alijs circumstantijs alium scopum, finem, & effectum habet, & donatarij, qui hujusmodi scripturam signandam obtrusit calliditatem & circumventionem arguit. Omniũ autem potentissime alterius generis donationem, seu propositæ donationis aliam conditionẽ quàm scriptura continet, arguit illud quod proponitur, donatarium ante subortam dissensionẽ aliquoties declarasse se nihil petere, & paratũ esse donationis instrumentũ reddere: hujusmodi enim confessio si non plenum effectum habet pacti de non petendo; continet tamen evidens argumentũ imperfectę seu saltẽ revocabilis donationis, ut voluntatis declaratio à potestate obligationis causam trahat: * pura enim & 8 simplicis donationis nulla est ex pœnitentia revocatio, *l. Possessionẽ C. De revoc. donat.* ut est in donatione quæ mortis causa fit, *l. si alienam. §. Marcellus De mort. causa donat.* Ita ut omnibus perpensis satis videatur aliter scriptum, quàm dictum conventumque fuisse, *l. final. C. Plus valere quod agitur*; certoque constare Illustrissimum Dominum non relectæ scripturæ subscripsisse, sequendo suggestionem (ut fieri solet in tam magnis Principibus) & obiationem ipsius Secretarij.

Quâ consideratione nihil dubitandum videtur quoad secundam quæstionem; quin scilicet Secretarius, si id requirat Illustrissimus Dominus, teneatur subire juramentum, aut saltem referre, quòd nulla conditio aut restrictio donationis fuerit adjecta, quæ in instrumento omissa invenitur † Nam licet jurare non cogatur qui plenè 9 probavit, *Doct. in l. Manifesta De iureiuran. Canonista in c. fin. De iureiur.* ubi tamen allegatione & probatione adversarij probatio Actoris elevatur, aut aliquo modo suspecta redditur, etiamsi id fiat probatione contrariâ, minusque semiplenâ, sine notâ turpitudinis delatum juramentum, recusari non potest, nisi referatur, *Ias. in d. l. Manifesta nu.* 3. *Panor. in d. c. fin. De iureiur.*

Cùm ergo multa concurrant quæ pro illustrissimo Domino proposita, in suspicionem revocant contenta dictæ scripturæ, & præterea non sine præsumptione ignorantiæ;& facilitatis sit subsignatio Illustrissimi Domini, arbitramur eo deductum esse donatarium, ut si id ab eo postuletur, debeat jurare aut referre.

Ad postremam quæstionem, semotis his quæ prius diximus, non videtur juri consentaneum, ut propter excessum meritorum donatio nulla dicatur, vel rescindenda sit usque ad concursum meritorum: nam ut diximus, quatenus excessus est, pura & simplex in suo genere donatio est; quæ licet non tam sit firma, ut quatenus verè remuneratoria est, quia scilicet ob ingratitudinem aut natos liberos posset revocari, *c. Si pater. §. ult. & ibi gloss. in V. irrevocabilib. De donat. Tiraq. d. loco nu. 13. & seqq.*
11 * tamen ex capite pœnitentiæ non posset revocari, præsertim quæ à Principe facta est, nec multum excessiva dici potest, *d. l. Possessionem, Tiraq. d. nu. 84. Lud. rom. singul. 520. Donatio revocatur.* Similique ratione dicimus, ob collatum postea officium non esse potestatem extinguendæ hujus donationis, nisi ea lege & conditione probetur facta collatio officij, ut cessaret donatio redditus: augeri enim beneficia benefactis possunt, *c. 1. De donationib.* nec pro lubito revocari aut diminui, *c. Decet concessum De R. I. lib. 6.* ne quæ pro augmento adjiciuntur, diminutionem operentur, *l. Legata inutiliter De adim. legat.*

De fide instrum.

SVMMARIVM.

Syngrapha.

1. *Obligatio indiscreta quæ sit.*
2. *Exceptio non numeratæ pecuniæ quando proponenda.*
3. *Simulatio non præsumitur.*
4. *Mutuum contrahit interdum etiam qui pecuniam non accipit.*
5. *Alius pro alio obligari potest.*
6. *Simulationis exceptio quando objici possit.*
7. l. Si sub specie. C. De postulando *intellectus.*

CONSILIVM CXVIII.

CLARA & manifesta est cautio seu syngrapha, ex qua Mr Franciscus Renier junior, contra Clementiam Roelants viduam Arti de Proest tamquam ejusdem Arti mobiliarem hæredem agit, & cessione matris suæ Mariæ vander Goeten similiter hæredis mobilioris quondam Francisci Renier patris dicti
1 Actoris. * Indiscreta namque non est, *l. Cum de indebito §. fin. De probat. c. Si cautio De fide instrum.* quia continet causam debendi, ex mutuo scilicet, & recognita est per Ream dicti Arti manus seu scriptura: sic quòd de intentione Actoris nihil sit amplius quærendum, sed de viribus objectarum exceptionum.

In effectu autem objicit Rea Actori, primò exceptionem non numeratæ pecuniæ, secundò simulationis, *l. Si cum pater C. Ad SC. Velleian.* Sed prio-
2 rem exceptionem removet temporis ratio; † nam non numeratæ pecuniæ exceptio intra biennium proponenda est, *l. In contractibus C. De non num. pecunia*; quo elapso, nullâ querimonia per debitorem proposita, omnimodò ad solutionem compellendus est debitor, *l. Si intra in fine C. d. tit.* Et quamvis adversus clara & aperta legis verba plerique velint, *Iason in l. Cum quis C. De iur. & facti ignoran. Dyn. in c. Locupletari De R. I. lib. 6.* huic objectioni locum esse etiam post biennium lapsum, translato tamen onere probandi pecuniam numeratam non esse in debitorem, cùm ante biennij lapsum creditor probare debeat numeratam esse; quia tamen pars rea sufficienter hujusmodi negativam, non esse numeratam, non probavit, nihil curanda est illa quorumdam sententia; quæ alioqui frequentiore etiam numero Doctorum improbatur, *Iason in d. l. Cum quis*; præsertim quando opponitur adversus tertium, veluti creditoris hæredem aut illius cessionarium, *Angel. consil. 156. Domina Angelina*; de cujus tamen improbationis veritate nihil hîc decidimus.

Quod ad exceptionem simulationis attinet, destituitur quoque illius probatione Rea; cùm generaliter verum sit simulationem non præsumi, 3
Doct. in l. 2. & 4. C. Plus val. quod agitur. Nam quamvis probandi dilationes ad hoc collegerit Rea, nullas tamen probationes produxit, præter nudum testimonium seu nudam declarationem solius Arti de Proest junioris sine juramento extrajudicialiter, & sic nulliter factam, *l. Iurisiurandi C. De testib. l. 3. §. idem Divus eod. tit.* quæ nec legitimè facta prodesset, quia filius pro parente testis esse non potest, *l. Parentes. C. De testib.* cùm alioquin ea declaratio nihil contineat, quod ad hujusmodi simulationem probandam sufficiat. Vt nec sufficit similis declaratio Ioannis de Haen per scripturam facta, tum quod hac lite pendente facta sit, atque ita fabricata in perniciem Actoris; cùm nemo confitendo tertio præjudicare possit, aut ejus conditionem facere deteriorem, *l. Non debet De reg. iuris*; tum quòd nihil vetet ex mutuo etiam obligari eum qui pecuniam realiter non accepit.

Nam quemadmodum mutuum contrahitur alio pecuniam pro futuro creditore numerante, 4
sive is præsens sit sive absens, sive mandatum præcedat sive non, *l. Certi §. si nummos, l. Singularia De reb. cred. l. Si absentis C. Si cert. petatur*: ita quoque ratio postulat, ut efficaciter obligetur, qui pecuniam pro alio pecuniam mutuam accipienti, sese per cautionem seu syngrapham obligat creditori, *l. Si non singulis C. d. tit.* non per nudam subscriptionem, sed promissionem cautioni seu syngraphæ expressè insertam, *l. Mutua C. d. tit.* qualem continet cautio per Actorem exhibita. Sic quod (nisi majore & certiore ratione Actor tutus esset, adversus hanc simulationis exceptionem, uti mox dicemus) præsumendum esset pecuniam acceptam fuisse à Ioanne de Haen mandato & voluntate Arti; atque ita brevi manu per fictionem juris numeratam fuisse primùm Arto, & eam mox ab illo pervenisse ad Ioannem, qui in dicta declaratione uxori Arti indemnitatem promittit, cujus nulla esset occasio vel necessitas, si per omnia simulatio esset; nam totalis simulatio utrumque liberaret: eâque ratione diluitur quod Rea ex libris rationum Francisci Actoris patris profert.

Sic ut

Sic ut hîc non sit disputandum de simulatione, cùm lex patiatur, ut alius pro alio sese obliget ac debitorem constituat ex quocumque contractu, *l. Si ex pretio C. Si cert. petat. d. l. Singularia*, non tantùm per intercessionem, sed etiam per principalis obligationis assumptionem, *tit. D. De novat. & De constit. pecuniar.* Atque ita ad ista hic respi-
6 ciendum non est: * nam exceptio simulationis post lapsum biennij obijci non potest tunc, cùm agitur ad mutuum ex chirographo seu scriptura, quia, ut Baldus inquit & pro singulari notat, *in d. l. Si non singuli*, quamvis simulationis exceptio perpetua sit, & simulata numquam convalescant; *l. emptione C. plus val. quod agit.* cum tamen ex juris constitutione simulatio perpetuam causam non habet, perpetuò obijci non potest, sed tantùm intra terminum à lege præstitutum: unde quemadmodum exceptio non numeratæ pecuniæ post biennium cessat; ita quoque simulationis exceptio, quæ hic cum exceptione non numeratæ pecuniæ concurrit, & eadem reputatur, *Bart. Bald. & alij in l. Si sub specie C. De postulando*, etiam (ut inquit Baldus, *in d. l. Si non singuli in fine, & in d. l. Si sub specie*) si debitor vellet probare pecuniam sibi aut rei pro quo se obligavit, numeratam non esse; sic quod in hoc articulo omne jus excipiendi & contradicendi concludatur biennio. Quinimò præsupposito quòd nulla pecunia numerata sit, neque uni neque alteri (quod Actor non credit propter aperta verba cautionis) & quòd causa promittendi sit talis, qualem Ioannes de Haen in prætensa sua declaratione proponit; nihilo magis recipienda erit Reæ exceptio, quia tempus exci-
7 piendi lapsum est. † Vt & in simili, ubi clientulus suo patrono seu advocato sub specie honorarij seu salarij dat chirographum mutuæ pecuniæ, non permittitur clientulo post biennium à data chirographi obijcere exceptionem non numeratæ pecuniæ aut simulationis, ut expresso jure cautum est, *in d. l. Si sub specie & ibi Bald.* Illud sanè prætermittendum non est, declarationem dicti Ioannis de Haen non convenire cum allegatione Reæ: nam Rea allegat promissionem factam fuisse pro Ioanne de Haen ex causa patrocinij; at Ioannes de Haen declarat id contigisse ex causa promotionis, & quod Ioannes tantùm promereretur seu lucraretur apud quondam Franciscum Renier: ita ut in hac contrarietate seu diversitate hujusmodi allegationibus Reæ nihil tribuendum sit. Vnde existimo partes Domini judicis esse, ut partem ream Actori condemnet: cui parti reæ minus dura futura est hæc condemnatio propter promissionem indemnitatis per Ioannem de Haen ei factam.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Syngrapha an provisionalem solutionem mereatur.

1. *Syngraphis, quæ mercatoribus vel ab ijs dantur, an exceptio non numeratæ pecuniæ opponi possit.*
2. *Pellionis officium quid sit.*
3. *Mercator quis sit.*
4. *Coquus Imperatoris an dignitatem habeat.*
5. *Instrumentum non semper ad eum pertinet, de quo loquitur.*
6. *Exceptio non numeratæ pecuniæ an locum habeat, quando ex aliqua obligatione præcedente syngrapha scripta.*
7. *Confitens partem mutui non prohibetur de residuo uti exceptione non numeratæ pecuniæ.*
8. *Anatocismus iure prohibetur.*
9. *Constitutio Caroli Quinti adversus usurarios.*
10. *Præfatione comprehensa, etiam stipulatione contineri censentur.*
11. *Debitoris principalis novatione liberatur fideiussor.*
12. *Executioni paratæ instrumenti rectè obijciuntur exceptiones doli, simulationis, non numeratæ pecuniæ, novationis.*

CONSILIVM CXIX.

AD evitandam condemnationem, fiduciariæque seu promptæ solutionis ac nantizationis necessitatem, abundè sufficiunt causæ & rationes, quæ pro parte nobilis viri Godefridi de Bocholt, Domini in Wachtendonck, Greventroeck &c. Rei congestæ sunt in scriptura responsionis ad summariam petitionem pro parte Conrardi Vitz Actoris, coram Magnifico D. Rectore Vniversitatis Lovaniensis propositam.

In primis etenim quamvis dubitandum sit, 1
num exceptio non numeratæ pecuniæ obijci possit cautionibus ac syngraphis, quæ mercatoribus dantur, vel ab ijs accipiuntur; plerisque putantibus perinde illis, imò magis obijci posse, *Ben. Stracha in tract. De mercatur. tit. quomodo in caus. merc. proceden. sit §. De exceptionibus*, alijs quod propter faciliorem commerciorum expeditionem mercatoribus plenior fides adhibenda exhibendaque sit, *Iason. in l. Qui pecuniam nu. 6. De reb. cred. si cer. petat. Petrus Dueñas in tract. regularum reg. 257. incip. Exceptio non num. pec.* quorum domus, ut ait Angelus, *cons. 370. Creditor volens*, debet esse veritatis & æquitatis, tantumque apud eos faciat simplex dictorum factorumque assertio, quantum apud alios legum solemnibus adstrictæ obligationes & actiones: indubitatè tamen videtur locum obtinere in proposito casu, ob id, quòd ante lapsum biennij objecta sit adversus cautionem, mutuæque pecuniæ acceptæ confessionem factam, non ex causa alicujus negotiationis, sed simplicis mutui, non mercatori, neque à mercatore, sed pellioni ab adolescente nobili accipiendæ pecuniæ mutuæ avidissimo; ita ut pleraque omnia, quæ huic exceptioni locum facere solent, *l. 1. l. Si ex cautione, l. Adversus C. De non num pec.* concurrant, & nihil occurrat, quod exceptionem removeat. Quod autem non mercator, sed artifex & mechanicus censendus sit præfatus Conrardus, satis deprehenditur ex fictæ & simulatæ cessionis instrumento, quod in hac causa exhibuit, in quo appellatur pellio; & quidem non definitè & simpliciter, sed pellio Ducis Sabaudiæ. * Pellionis 2
autem officium & exercitium in eo consistit, ut nudas pelles & vellera comparet, aut in aliam formam mutet, & inde operandi victumque lucrandi materiam ac occasionem habeat, *Pet. Rebuf. ad constit. Regias, tit. de mercat minut. vend. a. 1. gl. 1. n. 22.*

3 † cùm mercatoris officium fine rerum emptarum transformatione, & fine artificio seu alicujus operationis exercitio, emptione & venditione specierum seu rerum diversi generis constet, *Rebuff. d. art. 1. glos. 1. in princ.* Tantoque minus mercatoribus annumerandus est dictus Conrardus, quòd Ducis Sabaudiæ pellio dicatur: nam quanto angustius exercitium omne mechanicum patet, tanto longius à mercatore recedit; neque emptoris dignitas venditoris aut mercatoris conditionem
4 ampliat, vel exercitium latius patere facit; † nisi fortè dicamus quod de coquo Imperatoris dicit Baldus, *in c. 1. §. qui dicatur Dux, Comes vel Marchio*, in dignitate eum esse, qui Principi artificia exhibet. Neque usum hujus exceptionis avertit illa allegatio, quòd confessio mutui sit facta non dicto Conrardo pellioni, sed Francisco vanden Dyck mercatori: quia præterquam quòd non constet, hunc Franciscum mercatorem esse; manifestum est, nomen dicti Francisci simulatè insertum esse instrumento dictæ confessionis, nullumque negotium cum eo gestum aut contractum fuisse: prout etiam nulla pecunia ab ipso numerata fuit, sed omnia acta & gesta fuerunt cum Conrardo, qui partem pecuniæ, extortâ majoris summæ confessione, numeravit; quique quatriduo post factam confessionem simulatâ cessione hanc cautionem seu obligationem in se transferri procuravit, ut ex prædicto instrumento constat.

5 Quamvis enim in dubio substantia gesti negotij illi personæ attribuatur, quæ in instrumento seu cautione exprimitur, *l. Ad probationem C. De probat.* detectâ tamen simulatione aut interpositione alterius personæ, præcipuè ex cujus conditione conditio quoque obligationis aut rei gestæ mutaretur, ex persona simulantis & interponentis totum negotium accipiendum est, *l. Si per impressionem C. De ijs quæ vi metusve caus. l. Multum interest cum alijs C. Si quis alteri vel sibi &c. d. l. Ad probationem, l. 4. §. si ab ignoto De manum. ff. l. Cum precibus. C. De probat.* cum alioquin etiam ex subsequente chirographi possessione satis declaretur cujus negotium fuerit, *l. Lecta. De reb. cred.* Est itaque verum, ex conditione personæ in proposito casu non excludi usum exceptionis non numeratæ pecuniæ; eamque tribuendam esse non tantùm D. de Brederode debitori principali, verùm etiam dicto D. Godefrido ejus fidejussori seu mandatori, *l. Tam mandatori C. De non num. pec. l. Ex persona De fideiuss.* Sed nec inde excludetur, quòd Reus satis confiteatur partem pecuniæ numeratam, & antiquum debitum D. de Brederode, quo partim ex mutuo, partim ex usuris ejusdem mutui eidem Conrardo obligabatur, conversum esse in hanc novam mutuæ acceptæ pecuniæ confessionem: nam verissimum semper manet tunc, cùm hæc confessio fiebat, nullam fuisse numeratam pecuniam; quæ tamen velut tunc mutuo data & numerata, promittitur; quod ut exceptioni locus sit sufficit. † Et quamvis cùm ex
6 præcedente debito in chirographum quantitas redigitur, & velut debita recognoscitur, non sit requirendum, an tunc cum cautio exponitur numerata sit, & sic exceptioni non numeratæ pecuniæ locus non sit, *l. Adversus in fine C. De non num. pec. Lud. Rom. singul. 642. Scis quod:* non obtinet tamen id, nisi hoc quoque, hoc est antiquum debitum in novam obligationem converti, expressè in instrumento seu chirographo declaretur, aut objecta exceptione non numeratæ pecuniæ, factâ replicatione præcedentis causæ jam controversæ in mutuum, Actor eam conversionem probet, *Castrens. in d. l. Adversus sub fin.* Quod amplius si hic de tali conversione, vel ex confessione Rei, vel probatione Conradi constaret; nihilo magis justior & efficacior esset Actoris obligatio & actio: nam duo millia, quæ Reus sibi numerata iri speraverat, apertè negat numerata; ita ut si respectu aliorum duorum millium, quæ D. de Brederode contingunt, vel propter veram plenamque numerationem (de qua tamen non constat) vel propter conversionem antiqui debiti in novam mutui causam, non posset opponi exceptio; opponitur tamen validè quoad alia duo millia, quæ numerata negantur, & quorum numerationis spe fidejussio promissioque interposita dicitur; nam veritas in parte non arguit nec necessariò infert veritatem in toto; non enim æquum est quemquam ultra hoc quod acceperit obligari, *l. Minorem l. Cum ultra C. De non num. pec.* † Vnde rectè 7
damnatur illorum opinio, *Gloss. Castrens. & alij in d. l. Minorem*, qui debitorem ex literarum obligatione, seu confessione mutui, partem acceptæ pecuniæ confitentem, teneri volunt ad non numeratę partis probationem; quasi partis confessio, ut partis solutio, *l. Cum fidem C. De non nu. pec.* totius obligationem & numerationem præsupponat; meritòque constituitur præsumi numeratam non esse eam partem, quæ negatur, eo ipso, quòd creditor contrarium non probat.

Quo constituto etiamsi exceptio non numeratæ pecuniæ effectum suum tantùm operaretur quoad duo millia, quæ Reo erant numeranda, non destituitur tamen Reus justâ exceptione etiam quoad alia: † nam quatenus per anatocis- 8
mum seu renovationem & per usurarum decursarum sortis augmentum ad duo usque millia aucta est D. de Berederode obligatio, & secundum illud modus usurarum quoque auctus, nulla est obligatio, propter legis prohibitionem, quæ hujusmodi renovationem fœnoris prohibet *l. fin. C. De usufructu*, etiam sub pœna infamiæ, *l. Improbum fænus C. Ex quib. caus. infamia irrog.* † Et quoad 9
pecuniam verè numeratam Domino de Brederode, usurasque cessas, obstat constitutio Cæsareæ Maiestatis, *lata anno* 1540 4. *Octobr.* quâ sub pœna nullitatis totius contractus, & confiscationis pecuniæ numeratæ, atque etiam correctionis interdictum est omnibus, qui mercatores non sunt, pecuniam mutuo dare ad usuras seu lucrum. Ita ut nullua est obligatio ex parte Rei principalis, ad quem tamen pecunia aliqua pervenit, multo magis nulla sit accedens fideiussoris promissio, qui nihil accepit, *l. stipulatus §. fin. l. postquam l. Fideiussor De fideiuss.* sic ut exceptione doli, imò intentionis & facti tutus sit præfatus Reus. Quod tantò securius hic constituitur, quod pro parte Rei proponatur sub conditione factam esse fideiussionem, si scilicet ei numerarentur duo millia, quæ etsi expressim instrumento fideiussionis inserta non sit, quia tamen in antecedente & præambulo tra-

ctatu

ctatu id verè actum dicitur, perinde haberi debet ac si nominatim in promissione & instrumento
10 repetita esset: * quæ enim in præfationibus dicuntur etiam in stipulationibus repetita creduntur, *l. Titia §. idem respondit* De *verb. obligat.* Ita ut Reus non multum indigeat exceptione non numeratæ pecuniæ, sed per omnia satis tutus sit ipso jure; quasi scilicet non purificatâ conditione sub qua interposita est fidejussio, nulla nata sit obligatio, *l. Si ita scriptum* §. 1. *De leg.* 2. perinde enim est ac si actus conditionalis non esse factus *l. Si quis fundum in fine* De *contrah. empt.* Aut si conditio dici non potest, sed causa, ob quam futuram facta sit titulo fideiussionis promissio, æque securus erit Reus exceptione doli ob causam, hoc est numerationem duorum millium, non secutam, *l.* 2. §. *circa in fin. De doli mali & met. except.* non modò respectu duorum millium, quorum numerationem sperabat, sed totius summæ quatuor millium; quia causa, ob quam facta est promissio, respicit totam obligationem. Quod novatione obligationis novoq; contractu prçfati Conradi cum Domino de Brederode proponitur, si id probatum esset indubitatam securitatem Reo fidejussori tribueret:
11 * quia novatione cum debitore factâ in momento novationis liberatur fidejussor, si in sequentem fidejussionis causam quoque non fidejusserit, *l. Novationem* C. *De fideiuss. l. Palus.* D. *De novat.* prout Reus non ampliùs quàm semel fidejussisse reperitur.

Atque ita cùm per prædicta jus Actoris obscuretur; minimèque liquidum relinquatur, non est audiendus Actor ante plenam causæ cognitionem, in limine judicij contendens ad petitæ pecuniæ
12 promptam & provisionalem nantizationem † cùm etiam liquidissimis instrumentis ad paratam executionem impediendam, rectè objiciatur exceptio simulationis, doli non numeratæ pecuniæ, & novationis, *Petr. Rebuff. ad constit. regias tit. De literis obligat. art.* 1. *gloss.* 9. *vol* 1. quæ omnia, ut diximus, hic concurrunt.

De fide Instrumentorum.

SVMMARIVM.

Syngraphæ probatio.

1. *Filius non obligat patrem.*
2. *Testimonium per verbum*, puto, videtur, credit *non probat.*
3. *Scriptura quomodo probetur.*
4. *Subsignatio quando effectum subscriptionis habeat.*
5. *Signu vel notis scribendum non est.*
6. *Signum quomodo probetur.*
7. *Hæreticus non est testis idoneus contra Catholicum.*
8. *Turpitudo semel contracta pœnitentiâ non abolетur.*

CONSILIVM CXX.

De mutuo, ad quod in hac causa agit Dominus Lambertus Honinx Actor, adversus Dionysium Gielkens Reum, & Mariam Bolgry ejus uxorem, nullam dictus Actor profert probationem, quæ sufficiat: nam de ipsa numeratione seu actu numerationis nullum profert authenticum instrumentum, nec testes aliqui super eo producti sunt. Prolata tantùm est per Actorem scriptura quædam, quæ in aspectu continere videtur recognitionem acceptæ mutuo hujus, quæ petitur, pecuniæ; at eam scripturam pars Rea non agnoscit, sed apertè negat; negatâ etiam ipsa numeratione, cum oblatione juramenti numquam eam numeratam fuisse. Cujus negandi facilis est occasio, cùm Actor ipse nusquam proponat illam syngrapham scriptam esse manu Dionysij, sed positivè allegando fateatur scriptam esse manu Ioannis filij ejusdem Dionysij, quod ipsum, manu scilicet Ioannis filij esse scriptam, perinde per Reum negatum est, & probatum Reo nihil obesset: † neque enim 1
filius potest patrem suum obligare, nec pater ex contractu aut facto filij conveniri potest, *l.* 1. C. *Ne filius pro patre*, Quemadmodum etiam non est probata subscriptio, quæ in fine exhibitæ scripturæ conspicitur, & manu dictæ Mariæ scripta asseritur: nam nec hæc subscriptio per Reum agnita, neque per Actorem probata est. Equidem primus testis apertè dicit se hujusmodi subscriptionem non nosse: tertius idemque ultimus super agnitione hujusmodi subscriptionis non est interrogatus.

† Et quamvis secundus dicat, quòd putet illam 2
esse scriptam manu uxoris Rei, hoc tamen addit, se certitudinaliter hoc non posse dicere, ex eo, quod viginti anni elapsi sint, quod illam scribere vidit: sic quod huic testi obstet tum imperfectio & defectus ex singularitate, quæ fidem testimonij semper impedit, *l. Maritus, De quæstion.* tum incertudo quæ inducitur per verbum *putat, videtur*, imo etiam per verbum *credit*; præsertim non additâ probabili & concludente ratione, cur testis ita putet, aut credat, *l. Testium.* C. *De testib. Felin. in cap. Quoties. nu.* 7. *& seq. De testib.* Sed & si dixisset hic testis se non putare, sed scire esse manum dictæ Mariæ, nihil noceret id Reo; * quia ut manus 3
seu scriptura alterius probetur, non sufficit quod testes id simpliciter dicant, sed necesse est, quòd testes deponant se præsentes fuisse cum prolata scriptura scriberetur, & quod eum qui scripsisse dicitur, viderint illam scribentem, § *si quis igitur in Authent. De instrum. cautela & fide*, *Bart. in l. Scripturas.* C. *Qui potior. in pig. Alex. cons.* 10. *Viso processu nu.* 6. *vol.* 4. *Mar. Socin. Nepos consil.* 57. *Pro resolutione nu.* 19. *vol.* 2. Ita, ut non sufficiat, quod testes qui non fuerunt præsentes in actu scribendi deponant, quod alias viderint illum scribere, & quod bonam notitiam de ejus manu seu scriptura habeant, *Alex. cons.* 181. *In causa & lite vol.* 2. quia similitudine rerum & præsertim scripturæ facillimè decipimur, *Alex. cons.* 76. *Ponderatis his vol.* 3. Vsque adeo ut nec hoc adiuvet, nec opinionem deceptionis in rerum similitudine avertat, quod testes deponant se similes scripturas seu subscriptiones à scriptore habere: cùm per hujusmodi verba non induceretur literarum, quæ à jure requiritur, solemnis comparatio; quæ multa requirit, *l. Comparationes* C. *De fide instr. Socin. Nepos d. consil.* 57. *nu.* 21. quorum nullum hîc conspicitur: nam nulla alia prolata est syngrapha, quæ manu vel dicti Dionysij vel Mariæ eius uxoris scripta probetur, & duæ illæ quitantiæ quas Actor ab Alede Peters adeptus in hac causa ad finem comparationis faciendæ, ut videtur, exhibuit, nusquam in actis ex parte Rei sunt recognitæ neque quoad principalem scripturam, neque earundem sub-

subscriptionem; imò ex parte Rei ad illas nusquam responsum existit: licet enim Actor id his petierit, in ea tamen petitione non perstitit, sed per subsequens decretum de lite contestanda ab ea petitione se deturbari passus est, nullâ amplius petitione responsionis hujusmodi postea factâ. Proinde cùm ad probationem tantùm fuerint admissa ea quæ Reus negavit, reijciendum prorsus est testimonium dictæ Aleydis, quæ sola super hujusmodi duabus quitantijs producta & examinata est; non tantùm quia sola & singularis est, (quod tamen solum ad ejus testimonium subvertendum sufficit, *d. l. Maritus l. Iurisiurandi C. De testib.*) sed quia super eo producta est, quod ad probandum admissum non est Deinde non hoc deponit, hujusmodi quitantias vel scriptas vel subscriptas aut subsignatas esse per Dionysium Gielkens, sed sibi à Dionysio traditas esse: ita quod exhibitæ syngraphæ, unde actor agit, comparatio non possit fieri ad dictas duas quitantias: quia hujusmodi duarum quitantiarum indubitata non est fides, quæ requiritur ut comparatio instrumentorum, & ex comparatione probatio fieri possit, *d. l. Comparationes.* Certum igitur, imò indubitatum est, nullam extare probationem scripturæ aut subscriptionis.

4 Restat itaque expendendum, an subsignationis, quæ Rei esse dicitur, extet probatio: subsignatio enim subscriptionis vim habet, *l. subsignatum De verb. signif.* Signum aliquod inter assertam principalem dispositivam scripturam, & subscriptionem quæ asseritur Mariæ Bolgrij esse ✠ conspicitur, quo probato existimat Actor se bono loco esse. Negauit Reus non tantùm se illud adscripsisse, seu appinxisse; sed hoc quoque quòd sit suum signum; super quo solo, quòd prædictum signum sit ipsius Rei, quodque eo uti soleat in suis mercantijs Actor testes produxit, & minimè super veritate, hoc est numeratione allegati mutui, in quo tamen consistit punctus causæ. Produxit namque Actor duos testes quorum prior dicit, quòd signum Rei bene noscit, illudque quod exhibitæ syngraphæ subscriptum conspicitur esse proprium signum Dionysij, quo ipse utitur, & ejus parentes simili signo uti consueverunt in mercatura pannorum, quam Reus exercere olim solet, & quod viderit Dionysium super suis pannis hujusmodi signum apponere; alter dicit se cognoscere hujusmodi signum, illudque esse signum Dionysij quo ipse utitur & uti consuevit, & quod viderit Reum hujusmodi signum apponere ad pannos suos quos vẽdere cõsuevit, & similiter tali signo notari boves ac pecora quæ emere & vendere solet: sed nulla fides probationis hujusmodi testimonijs hic attribuẽda: imprimis ex eo, quod neuter testiũ dicat quod Reus hujusmodi signũ propriâ suâ manu scripserit, sed tantum esse signum Rei, quo ille uti solet, comparativè scil. & similitudinariè, quod sit simile signo quod Reus scribere seu appingere solet; quod pari facilitate alius quivis, ut is, cujus ex usu est signum adscribere potest. *arg. l. 1. C. Nemi. lic. sig. salvato. l. 1. & 2. C. Vt nemini liceat sine iud. auth.* Quid enim facilius quàm ductu calami imitari ✠ simplex signum, quod nullis ductibus in semetipsis artificiosè implicatis constat, & puero imitatu difficile non esset; & quo Actor homo catus ac cautus contentus esse non debebat; cùm notarum & signorum compendia fragilia fallaciaque sint. * 5
Ideoque etiam testamentum notis seu signis scriptum pro nullo reputetur, *l. Sed cum patrono §. fin. De bonor. poss.* & pœnali constitutione, *in proemio D. § illud autem l. 2. §. penult. C. De vet. iure enuclean.* vetitum sit leges seu opus Iustinianeum signis vel notis scribi: sunt enim notarum & signorum compendia falso fabricando maximè idonea, & accommodatissima *d. §. penul.* Quod falsum an hîc sit, relinquitur Domino Iudici cogitandum; cui non potest non esse suspectum quod cum Actor videatur asserere scripturam syngraphæ manu filij Rei scriptam, post negationem Rei ne semel quidem tentaverit hoc probare. † Secundò, 6
quod idem in signo observandum sit, quod in solida scriptura, hoc est, quod oporteat testes deponere, quòd præsentes viderint Reum hoc signum scribere, seu appingere: alioqui enim ut nec scriptura (in qua, & cujus longiore productione falsi ac imitationis occasio tam expedita & proclivis non est) ita & multo minus signum alicujus aliter quàm per testes probari non potest, *Alexan. d. cons. 80. 181. & 76. Socin. Nepos d. cons. 57. nu. 21.*

Nec ad Rei causam improbabilem faciendam assumi debet, quòd Reus quoque negaverit se illo signo solere uti, quodque prædicti duo testes apertè deponant, quod Reus hujusmodi signo uti sit solitus: nam horum testium fides per objectas exceptiones subvertitur.

Alteri enim objicitur & per instrumentum pu- 7
blicum, quod actor recognovit, satis probatur registratum seu relatum eum esse in numerum eorum, qui assumpta falsâ, ac hæreticæ religionis doctrinâ, assumptis quoque armis adversus suum Principem, & exercita rebellione in generali abolitione pecunia mulctati sunt: hæreticus enim adversus orthodoxum & catholicum, idoneus testis non est *l. Credentes l. penul C. De hæret. l. Si quis sanctam C. De apostat.* Nec ad excusationem facit testimonium presbyteri de Sacramentis Catholico ritu receptis; nam ut scripto hujusmodi testimonio fides adhibeatur (quod tamen jus non patitur *l. 3. §. idem D. Hadrianus De. testib.*) non de præterita, sed præsenti tantum vita loquitur, & tantum de religione, non rebellione, aut seditione:
* unde semel contracta turpitudo, & infamia, 8
solâ pœnitentia vel melioris vitæ instituto non aboletur, ut generaliter obtinet in omnibus alijs delictis *l. Qui ea mente De furtis l. Palam. §. non solum. De ritu nupt.* Alteri objicitur familiaritas & conspiratio cum Actore, relatione factâ ad alium processum, quem Actor contra Arnoldum Squaeden in hoc eodem consistorio habuit, unde hujusmodi objectionis probatio desumi potest.

Objicitur quoque & per sufficiẽns documentum probatur hunc testem fuisse excommunicatum, quæ excommunicatio tempore dicti per eum testimonij in hac causa perdurasse præsumi debet, non probatâ, & multò magis non allegatâ absolutione; quæ excommunicatio testem ad dicendum testimonium inidoneum facit: sic quod his testimonijs in hac causa nihil tribuendum sit; præsertim

tim quia Reus obtulerit probare se non illo allegato sed alio communiter uti; quod etiam probabilius verosimiliusque est: alerum enim illud nimis operosum est in signandis per detonsionem pilorum, setarum, aut lanæ pecudum, cujus mercaturam & laniенam Reus, non pannorum mercaturam exercet; prout etiam Reus probare obtulit; sed quia Domino Iudici id visum non necessarium, admittendo tantùm ad objectionem hæreseos & rebellionis adversus alterum testem, abstinuit Reus à superflua probatione, cujus faciendæ, si res postulabit, facultatem promptissimam habet. Ad quæ omnia hoc præterea adijcimus, ipsum tenorem scripturæ prætactæ syngraphæ apertè demonstrare fabricationis ac malæ machinationis suspicionem: sunt enim verba in una parte in prima persona concepta, quasi Dionysius ita locutus sit; in altera itemque in tertia, quasi de ipso tertius ita scripsisset. Non probatâ igitur veritate mutui, hoc est numeratione pecuniæ, non probatâ scriptura principali nec illius subscriptione, non probato denique quòd Reus hoc, quod adscriptum invenitur, signum manu sua scripserit, consideratione habitâ ad fragilitatem hujusmodi signi, & facilitatem imitationis ac fabricationis ejusdem, existimo Reverendi Domini Iudicis officium esse, ut Reû ab impetitione Actoris absolvat, & Actorem in omnibus expensis litis Reo condemnet.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Apocha.

1. *Rei iudicatæ quæ exceptiones objici possint.*
2. *Iuramentum necessarium retractari potest.*
3. *Iuramentum non exigendum nisi in re dubia.*
4. *Apochæ plures quando arguant solutionis multiplicationem.*
5. *Exceptio non numeratæ pecuniæ quando solutioni objici possit.*
6. *Creditor cogitur debitori solventi apocham dare.*
7. *Apocha an liberationem inducat.*
8. *Curator à minore emere potest.*
9. *Iuramentum necessarium deferri non potest nisi in semiplena probatione.*

CONSILIVM CXXI.

VNICA tantum superest difficultas in hac causa Ioannis Sterck Appellantis, contra M. Ioannem Sterck Appellatum; ob id, quòd D. Iudex per suam interlocutoriam undecimâ Decembris novissimè præteriti latam, omnia capita litis primæ instantiæ in rem judicatam transijsse declaraverit, excepto solo articulo de solutione & apocha viginti sex librarum: * neque enim tam præcisa est rei judicatæ
1 authoritas & potestas quin adversus illam etiam in executione objici possit solutionis, & compensationis exceptio, *l. Etiam C. De compens. Spec. in tit. de exec. sent. §. postremo dicendum, nu. 7. vers. illud autem quæritur*: ut & aliæ quæcumque exceptiones, quæ latam sententiam de iniquitate & injustitia non arguunt, nec merita causæ principalis respiciunt, sed tantùm ad executionem impediendam & moderandam proponuntur, *l. Nesennius §. ult. & ibi Glos. & Doct. De re iud. l. Si fideiussores §. idem respondit De fideiuss. Bald. in l. Peremptorias C. Sentent. resc. non posse Ang. ad §. appellatur, nu. 15. Instit. De exception.* Vt meritò ea in parte inhibitio D. Iudicis adversus executionem sententiæ locû habere debeat. Hæret ergò difficultas in eo solo, num in causa executionis, objectâ solutione dictarum viginti sex librarum D. Abbas Iudex à quo provocatum est, rectè detulerit M. Ioanni Sterck Actori juramentum in supplementum probationis, & ex delato juramento in effectu declaraverit prætactam summam viginti sex librarum contineri sub sequenti apocha seu quitantia de quadraginta septem libris grossorum; & anne retractandi tam juramenti, quàm hujusmodi declarationis justa sit causa? † Neque 2
enim eas vires habet juramentum quod in supplementum probationis à judice defertur, ut in judicio appellatorio illud, aut sententia ejus prætextu lata, retractari non possit: in eo enim distat necessarium juramentum, quod retractari potest, à voluntario, quod à parte parti in judicio vel extra defertur & retractari non potest, *l. Admonendi De iureiur.*

Et paucis resolvendo dicimus quod non tantum probabilis, sed necessaria hic subsit retractationis causa. Etenim in primis hoc manifestum est ex parte Appellantis, in allegatione solutionis nullam esse obscuritatem, nullum dubium: * ita ut ex 3
ea parte nulla sit occasio recurrendi ad decisionem litis per exactum juramentum, ad quod numquam recurritur nec recurri debet, nisi in re dubia, *d. l. Admonendi in verb. in dubijs causis, l. In bonæ fidei C. De reb. cred. & iureiur.* & difficilius cum de liberatione sustinenda agitur, quia favorabilis est, *l. Arrianus De obligat. & action.* Cùm igitur Reus nunc Appellans docendo de solutione post sententiam latam (ante quam quæstio solutionis nulla fuit; sed tantùm de quantitate seu modo pretij singularum mensurarum prædiorum venditorum) exhibuerit apocham claram & liquidam, manu Appellati scriptam, & per eundem recognitam, continentem apertam & manifestam confessionem de receptis viginti sex libris Flandriæ, idque expressâ causa solutionis, nihil dubitandum, quin & in scriptura, & in ei accommodatata confessione, meræ veritatis probatio consistat; ita ut omnis cogitatio & investigatio convertenda sit ad allegationem Appellati, dicentis eam summam viginti sex librarum repetitam & annexam esse summæ, cujus meminit sequens apocha seu quitantia de quandraginta septem libris. Quæ quidem allegatio primùm videtur improbabilis ex diversitate scripturarum, quæ identitatis cogitationem avertit in summis diversis: * nam etsi plures 4
apochæ seu quitantiæ de eadem summa multiplicationem scripturæ, non solutionis arguant, *arg. l. Planè §. si eadem, De leg. 1.* si temporis vel identitas vel vicinitas concurrat, *Bald. in l. Ne casu Cod. De discussorib. lib. 10.* solutionis tamen multiplicationem arguunt, quando summæ diversæ sunt, concurrente præsertim temporis diversitate, *Alex in l. Prætor, alias est l. Veluti. §. hæc vox n. 3. De eden.* & ut hic evenit inter utrumque magno intervallo; cùm illa de viginti sex libris sit scripta ipso die Nativitatis Christi anno 1556. altera de quadraginta septem

septem libris anno 1557. Cum alioqui identitas non facilè præsumatur, *Bal. in l. Demonstratio De cond. & demonst. Felin. in c. Auditis De præscript.* & semel per liberationem vel apocham transmissa, non præsumantur iterum in calculum vel considerationem venire, *arg. l. Procula De probat.* & ex usu in supputatione multarum summarum, & conjectione earundem in unam massam, minutarum ac parvarum coacervatio fieri soleat in una quitantia: ut magnæ summæ per singulas, parvæ plures per unam quitantiam probentur. Qui usus & modus faciendi diligenter attendi debet, *l. Excepto & ibi Bald. C. Locato*; potissimum hîc Appellato in his actis bis fatente, quòd hæc summa viginti sex librarum vnicâ erogatione per Appellantem sit soluta: ita ut nisi Appellatus saltem semiplenè probaverit, quod per renovationem & coacervationem prior illa summa viginti sex librarum sit repetita, & comprehensa in sequente apocha quadraginta septem librarum, nulla omnino possit esse præsumptio pro tam absurda Appellati allegatione, neque etiam occasio deferendi illi juramentum ad hoc jurandum. Multa quidem molitur & accumulat Appellatus, sed nihil conspicimus, unde hoc probabile vel præsumptivum reddatur. Quinimò seipsum hac in parte confundit, dum desperans de probatione hujusmodi renovationis & coacervationis objicit exceptionem non numeratæ pecuniæ; quia nimis ineptè id facit.

5 * Exceptio enim non numeratæ pecuniæ, quæ objicitur, non obligationi ex scriptura, sed liberationi seu apochæ, proponi debet intra triginta dies, à die scriptæ quitantiæ, *l. contractibus §. super cæteris C. De non num. pecunia*: ita ut quoniam dicta apocha scripta est anno 1556. in die natali Christi, serius fuerit proposita in Martio anno 1563. Adversus quem tẽporis lapsum nulla extat in actis ex parte Appellati, ex beneficio ætatis petita in integrum restitutio, sed tantùm adversus quitantiæ dationem. Et ut generalitas verborum petitæ restitutionis etiam ad hanc extensionem extendatur, nihilo magis restituendus esset Appellatus (etiamsi ejus minor ætas exactè probata inveniretur) quia constat hujusmodi quitantiam justè ac debitè datam esse, tam ex veritate solutionis (quam diximus Appellatum in actis primæ instantiæ bis agnovisse) quàm necessitate obligationis:

6 † cogitur enim creditor debitori suo solventi non tantùm instrumentum debiti, si quod sit, restituere, *l. Dissoluta C. De condict. ex lege*, verùm etiam acceptæ pecuniæ apocham seu quitantiam petenti debitori post solutionem factam dare, *l. Plures apochis & ibi Doct. C. De fide instr. Bart. in l.*

7 *Cum Aquiliana De transact.* * quia apocha liberationem non inducit, sed liberationis præsertim ex vera ac naturali numeratione, probationem, *l. Inductum. C. De solut. Castr. cons. 34. Ego Paulus vol. 1.* Cùm ergo adversus solutionem non petierit restitutionem, sed adversus quitantiam priorem de viginti sex libris, vana & inefficax est adversus apocham restitutio; quia illâ sublatâ semper manet veritas solutionis: ita ut si usquam de restitutione constituenda esset cogitatio, constitui deberet adversus quitantiam de quadraginta septem libris, adversus quam Appellatus nusquam restitui petijt. Præterea restitutio formaliter petita, inutilis hîc esset; cùm apertè constet per excessum 25. anni hujusmodi triginta dies sæpiùs lapsos esse; adversus quem lapsum major restitui non debet.

Sed nec illud probabilitatem aliquam pro Appellato inducit, quòd dicat se tempore hujusmodi quitantiæ minorem, & in curatione Appellantis fuisse: nam cùm Appellatus major factus hanc venditionem ratam habuerit, omnia ei cohærentia probasse censetur, *l. 1. Cod. si melior factus rat. hab.* quamvis alioqui de curatela Appellantis non satis constet, & per acta aut instrumenta publica probata non sit; uti plerumque debent quæ actu publico vel solemnitate juris adhibitâ fieri solent; & quod ex confessione Appellati constat Ioannem Goessens ejus curatorem fuisse: ita quod testibus de curatela Appellantis deponentibus, ex contrarij veritate comperta, parum fidei adhibendum sit; nec audiendus sit Appellatus, dum prætextu curatelæ datas apochas convellere nititur; potissimùm cùm causam specialem proponit non de apocha viginti sex librarum indebitè data, sed de renovatione, repetitione, ac coacervatione prioris in posteriorem, quam nullo modo probat, nec ut ante deductum est, præsumi debet. † Et cum 8
curator non prohibeatur à minore palam ac bonâ fide emere, *l. Cum ipse C. De contrah. empt.* præsertim qui in administratione curatelæ non est, *l. Tutores quibus, De auth. tutorum*; nihil est, quod velut illicitum Appellanti ex hac emptione, quam Appellatus semper postea probavit, & adhuc probat, petendo ex illa pretium, ad culpam vel dolum objici possit; potissimùm quod harum viginti sex librarum solutio sit facta Ioanni Goessens vero curatori & administratori Appellati, ut ipsemet fatetur; cui, ut & tutori facta solutio ejus quod minori vel pupillo debetur, prodest ad plenam liberationem, *l. Quod si forte §. 1. De solut.* & in proposito tanto certius, etiamsi ei, qui non verè curator fuit, sed pro curatore negotia gessit, ex eo, quod hæ viginti sex libræ in utilitatem Appellati conversæ sint, *l. Debitores solvendo De solut.* ut ex propria ipsius allegatione constat.

Cùm ergo ex præmissis satis constet Appellatum semiplenè non probasse prætactam renovationem, coacervationem, & conversionem prioris summæ seu apochæ in posteriorem; non debuit D. Iudex, à quo appellatum est, Appellato deferre juramentum in supplemẽtum probationis; præsertim adversus favorem liberationis: * ad hoc 9
enim juramentum decurrẽdum non est nisi plumbeis pedibus & post semiplenam probationem ejus quod intenditur, *d. l. Admonendi & ibi Doct.* Vsque adeo ut quicumque etiam tenuis defectus in ipsa semiplena probatione semiplenę probationis perfectionẽ impediat, & Iudicem ne ad delationẽ juramenti decurrat, cohibeat. Et hoc est quod eleganter dixit Baldus, *cons. 369. Quidam nomine, nu. 5. vol. 1.* quod modicus defectus in semiplena probatione repellat providentiam legis, *d. l. Admonendi*, permittentis Iudici potestatẽ in dubia causa deferendi juramentum: sic quod semiplena probatio, cum non probat rectè vel necessariò, sed tantùm præsumptivè, vel quando aliqua præsumptione in contra-

contrarium militante est elisa, non patiatur deferri hoc juramentum, *Lud. Rom. cons. 91. Visis ac. percunctatis nu.* 10. sicuti contingit in proposito ex concursu duarum apocharum clarissimè loquentium, & à se invicem tam in tempore, quàm in summis distantium ac separatarum: ut meritò existimemus partes Venerabilis Domini Iudicis nunc esse, ut tam delationem juramenti, quàm sententiam, ac declarationem illius prætextu latam revocet, & Appellantem ab ulteriore impetitione absolvat, & in causa executionis malè processum esse declaret.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Cautio indiscreta.

1. *Cautio ut sit indiscreta quid requiratur.*
2. *Exceptio non numeratæ pecuniæ cessat parte debiti solutâ.*
3. *Exceptio indiscretæ causæ quando cesset.*
4. *Novata obligatio actionem non tribuit.*
5. *Novatio quomodo inducatur.*
6. *Pactum legis commissoriæ venditor invitus non exercet.*
7. *Exceptio competentiæ quando detur.*
8. *Cessione abstinere potest debitor etiam post beneficij impetrationem.*
9. *Cedere bonis qui vult, quid debeat facere.*
10. *Cedens bonis de novo contrahere potest.*
11. *Cessio bonorum nocet prioribus non sequentibus creditoribus.*
12. *Cedens pacisci potest ut in solidum conveniatur.*
13. *Lucrum consequi non debet quis ex eo quod impugnat.*
14. *Actor ante diem agens an malè agat.*
15. *Exceptio dilatoria solutionis quando objici debeat.*

CONSILIVM CXXII.

INTERLOCVTORIA sententia, quæ in hac causa inter M. Matthiam vanden Hoeve Actorem; & Marcelium vander Herpen Reum 23. Augusti anno 1564. lata est, facit, ut de intentione partis agentis dubitandum non sit: ut etiam eâ cessante dubitari non deberet. Clara enim & liquida est syngrapha per Actorem exhibita, continens liquidam summam 434. florenorum, quæ solutionibus successivè factis & in dorso syngraphæ annotatis diminuta est usque ad summam in hac causa petitam. Cui non obstat exceptio per Reum objecta de defectu causæ quod scilicet nulla causa debendi obligationi sit
1 inserta: † nam etsi inde cautio seu syngrapha efficiatur indiscreta, *l. Cùm De indebito in fin. De probat. c. Si cautio De fide instrum.* id tamen ad avertendam vel perimendam obligationem non sufficit, sed ad hoc inducendum requiruntur copulativè duo; primum, quòd sit indiscreta seu indeterminata, hoc est quòd non contineat causam debendi; & præterea quod per Reum formaliter objiciatur, quod indebitè sit exposita seu scripta: ita enim scripta est lex, *d. l. Cum De indebito vers. fin autem, Si cautio indebitè exposita dicatur & indiscretè loquatur;* ut alterum ad conditionem syngraphæ requiratur, alterum ad officium Rei conventi. Vbi autem copulativè duo requiruntur, alterum tantùm intervenire non sufficit *l. Si heredi, De condit. institut.* Vnde cùm Reus respondendo ad dictam syngrapham, eamque recognoscendo, tantùm objiciat, quòd careat causâ debendi, non excipiendo aut allegando quod indebitè sit scripta aut tradita, nihil tribuendum est hujusmodi exceptioni deficientis causæ.

Quæ exceptio alio quoque respectu hîc cessat, 2
ob id, quòd constet Reum plures per diversa temporum intervalla solutiones super debito in dicta syngrapha contento fecisse, propriaque manu in dorso annotasse. Vt enim exceptio non numeratæ pecuniæ in mutuo cessat, si pars confessati mutui soluta est; ita quoque & multo magis cessare debet exceptio deficientis causæ *l. Cum fidem cod. De non num. pec.* quia solutio præsupponit antecedentem oligationem, *l. Solutionis De solutionib.* quæ sine causa non intelligitur, *l.* 2. *§. circa De doli except.* quamdiu qui soluit, indebitum non allegat & probat, *d. l. Cum De indebito.* * Deinde cùm ex- 3
ceptio indiscretæ seu indeterminatæ syngraphæ cesset, quando promissio vel confessio debiti est geminata, quasi geminatio facit præsumi causam, *Bart. in l. Cum scimus C. De agric. & cens. lib. 11. Lud. Roman. in l. Nuda De donat. Felin in d. c. Si cautio n.* 14. consequens est, quod & in proposito, cessantibus etiam prædictis, obstare non debeat; ob id, quòd tam ex certificatione per Actorem exhibita, quàm testium pro parte Actoris productorum depositionibus constet, quòd Reus Actoris matri (ex cujus cessione agit Actor) diu post datam dictæ syngraphæ, promiserit hujus debiti solutionem.

Non obstat quoque, quod debitum in dicta 4
syngrapha contentum novatione per subsecutam dictam novam promissionem videatur sublatum, sic ut ex novata obligatione agi non possit; quasi prioris obligationis potestas sublata foret & in posteriorem confluxerit, *l. ult. in fin. De novat.* & sic videatur pristino jure peti non posse, *l. Si stipulatus in fine De usuris:* nam principio verum non est, quod Actor actionem & petitionem suam præcisè fundaverit aut restrinxerit ad dictam syngrapham; sed eam probationis tantùm causa exhibuit ante litem contestatam hac subsecutâ promissione † Deinde 5
nihil vetat, quo minùs Actor ex veteri obligatione, ad cujus probationem pertinet prædicta syngrapha, agere adhuc potuerit: neque enim per posteriorem sic fuit novata prior, ut sublata quoque dici debeat; cum jure novissimo, *l. ult. C. De novat.* novatio, quæ priorem obligationem prorsus perimat, non inducatur per posteriorem, nisi verbis expressis dicatur, quòd novandi animo posterior seu subsequens promissio fiat; quod non constat hîc factum esse: sed ex adverso constat nullam novandi voluntatem fuisse, & hoc præcipuè actum, ut stante priore obligatione dies solutionis prorogaretur ad quatuor pensiones seu terminos; in quâ prorogatione non potest non latere solutionis promissio.

Quam promissionem non enervat alia Rei objectio; quasi illa facta sit sub conditione resolutiva, ut, si Reus matri Actoris pro restante hoc debito cautionem non daret, transactio esset nulla: nam etsi verum sit, hanc cautionem non esse præstitam, respectu

respectu tamen matris stipulantis & paciscentis nulla aut resoluta dici non potest, est enim hæc conditio resolutiva adjecta fauore & contemplatione dictæ matris; ita ut nisi eâ volente, & expressim hoc declarante, quod nolit stare novissimæ conventioni, non possit exerceri, aut ad effe-
6 ctum deduci potestas adjectæ conditionis. * Sicut in pacto legis commissoriæ, quo convenit, ut nisi pecunia ad diem certum soluatur, res sit inempta, venditor paciscens legem commissoriam invitus non exercet, sed si velit potest etiam non soluto pretio ad diem conventum venditionem ratam habere, & ad pretij solutionem agere; quia ejus causâ ita cavetur, *l. 2. & 3. De leg. commiss.* Quod generaliter extenditur ad omnes conditiones quæ creditoris fauore tantùm adijciuntur, *l. 3. De servis export.* Quamvis interim de adjectione hujus conditionis non satis constet, & prædicti testes in dicta certificatione nihil de ea dicant, & in ordinaria productione unus tantùm eam asserat, alio dicente se illius non meminisse.

7 Sustinenti autem prædictam antecedentem obligationem ex prædicta syngrapha, nihil obstat beneficium cessionis, quod Reus ex inopia obtinuit; quasi inde dilatoriam habeat exceptionem competentiæ ex sententia super impetratione facultatis cedendi lata, *§. ult Inst. De leg. l. 4. De cessione bonor.* quia ea sententia tantùm continet emologationem & interinationem facultatis cedendi, non ipsam cessionem, inter quæ multùm interest,
8 † cùm obtentâ à judice facultate cedendi, imò declaratâ creditoribus voluntate faciendæ cessionis, possit debitor adhuc ex pœnitentia abstinere à reali & actuali cessione, *l. 2. C. Qui bonis ced. poss. l. Quem pœnitet De cess. bonor.* sic quòd necessariò non concludat sententia admissionis, neque ex ea sequatur concludens probatio vel præsumptio secutæ realis cessionis. Vt generaliter ex præparatorijs ad actum actus ipse, præsertim qui præparamentis non cohæret, non sequitur. Quia igitur non constat de reali cessione bonorum, nec quod illa per creditores occupata, aut distracta sint, non potest obstare beneficium competentiæ; præsertim quod prædicta sententia cessionis ipsa quoque sit conditionalis, relativa, & restrictiva per hæc verba *salvo quod sese conformabit ordinationi de his qui bonis cedunt publicatæ penultima Augusti* 1536. de quâ ordinatione Reus non docuit, *Auth. si quis in aliquo C. De edendo,* & si docuisset evidentius demonstrasset usu & effe-
9 ctu hujusmodi sententiæ eum cecidisse; † cùm prædicta constitutio, seu ordinatio Cæsareæ Majest. quæ & per aliam anno 1541. 12. Octobris renovata est, requirat (quod etiam jure communi requiritur, *Vdarl. Zas. in l. penult. n. 5. & 6. C. Qui bonis ced. poss.* ut qui cessionis beneficio gaudere vult, debeat suis creditoribus exhibere statum seu inventarium bonorum suorum, illudque inventarium juramento suo affirmare, ac sua bona realiter abdicare suis creditoribus, nullâ illorum retentâ administratione. Sic quod indubitatum sit, beneficium seu exceptionem cessionis hîc locum non habere: quia cessante causâ beneficij & exceptionis effectus cessare debet, *Tiraquel. in tract. cessante causa in 1. part nu. 47.* Quæ quidem cessio si verè ac debitè facta fuisset, nihilo magis Actori hic obesset; ob id, quòd hujus debiti solutio promissa sit diu post datam dictæ sententiæ, in qua Reus potestatem cessionis ponit; uti per prætactam certificationem & testimonia Actoris clarè probatum, & per prætactam interlocutoriam confirmatum est. * 10
Vt enim cessio non obstat, quò minùs de novo debita contrahere possit is, qui cessit; ita cessio ad sequentia de novo post cessionem contracta debita non pertinet, *Ioan. Fab. in §. fin. nu. 8. & ibi Zas. & alij Inst. De action.* * Nam licet cessio, urgente 11
uno creditore, omnibus alijs creditoribus quos tunc habebat, etiamsi eum non urserint, noceat, *l. 4. in fine De cess. bon.* non nocet tamen sequentibus, *l. 3. in princ. C. De bonis auth. iudic. possid. à contrario sensu,* Vnde si id ita obtinet in creditore omninò novo, multo magis obtinere debet in veteri creditore, qui præexistentem antiquiorem causam habet, cujusque obligatio neque civiliter, neque naturaliter perempta, sed tantùm suspensa fuit per cessionem, *glos. & alij in l. Is qui bonis 2. De cessione bon.* veluti tacito quodam pacto, de non petendo ad tempus, quod contrario pacto de petendo, seu nova promissione solutionis, sublatum & enervatum dici debet, *l. ult. De pact. §. 1. Inst. De replicat.*
† nam ut conveniri potest ne ultrà quàm quis 12
facere possit exigatur, *l. Si quis crediderit, De pactis;* ita quoque cum eo, qui beneficium hoc habet, conveniri potest, ut in solidum teneatur & conveniatur, *glos. Bart. & alij in d. l. Si quis crediderit.* Si igitur in proposito ex anterioritate temporis enervari vel suspendi posset pristina obligatio, ea vires cum effectu plenæ exactionis resumeret, ex subsecuta Rei promissione de solvendo. Sed ut diximus verius est nec pristinam nec priorem obligationem aliqua ex parte lædi per prædictam cessionem, quæ verè facta non est, aut saltem non ut oportuit, quod perinde est, *l. Quoties D. qui satis. cog.*

Sed nec illud denique Actori obstat, quod Reo non indulserit quatuor terminos solvendi, qui in subsequente transactione seu promissione Reo cõcessi dicuntur. * Cum enim Reus hujusmodi 13
transactionem apertè impugnet, ac de nullitate redarguat, non debet ex ea commodi aliquid referre, *c. ex eo De cog. iur. lib. 6.* ita ut omissa sequente promissione, quæ diem habuit, agendi jus purum & simplex sit ex pristina seu priore, quæ pura ac specificata fuit, iam tunc diu lapsis terminis, seu inducijs solvendi in festo S. Iacobi anno 1559. Quamuis interim si non esset impugnata posterior transactio seu conventio, nihil obstaret hujusmodi terminorum ad solvendum constitutorum assignatio † Licet enim qui in diem debet, si ve- 14
lit ante diem excuti non debeat; communis tamen opinio Doctorum est, *glos. in l. 1. C. Vt act. ab hared. & ibi Cynus nu. 4. Bart. in l. Ita stipulatus n. 38. & ibi Zas. nu. 22. De verb. oblig. Alciat. in l. Cedere diem nu. 7. De verb. signif.* quòd ex promissione in diem seu ex obligatione in diem adjecta, gratiâ differendæ solutionis, non tantùm statim nascatur obligatio, sed etiam actio; ita ut agens ex obligatione in diem sine actione aut malè agere non dicatur, quamvis agenti ante litem contestatam objici possit exceptio, quod tempore plus petat ad duplicandas inducias, *§. hodie. Inst. De exceptionib.* po-

nib. potissimùm si dies ex intervallo non in principali conventione, sed post contractam obligationem ponatur, *Bart. d. nu.* 38. ut est in proposito casu, in quo nunc quærimus de die adjecta pluribus annis post contractam primam seu principalem obligationem; quæ quamvis etiam diem habuerit, purificata tamen est post illius diei lapsum, videlicet in festo Iacobi anno 1559.

Cùm itaque in hac causa Reus non objecerit exceptionem, sed conventionem illam posteriorem, in qua dies seu novi termini solvendi ex intervallo adjecti sunt, de nullitate impugnaverit; nulla debet per dominum Iudicem horum terminorum seu diei solvendi haberi ratio: exceptiones enim præsertim dilatoriæ si non objiciantur, per judicem, in consideratione haberi non debent, *l.*
15 *Exceptionem C. De probat.* † Imò ea est natura exceptionis dilatoriæ solutionis, ut ante litem contestatam debeat formaliter objici, quia dilatoria est, *d. l. Exceptionem, l. ult. C. De except. c. Pastoralis eod. tit.* præsertim quando non fuit in initio ipsius obligationis, aut si fuit tempore perempta est, *Bart. in l. Eum qui ita §. qui ita nu.* 5. *De verb. oblig.* ita ut multorum sententia sit, post litem contestatam objici non posse, *Innoc. & Hostiens. in d. cap. Pastoralis.* Et qui objici posse putant, *Salic. in d. l. Exceptionem, Zas. in d. §. qui ita, Alex. consil.* 95. *In causa nu.* 3. *vol.* 1. sic ejus usum restringunt, ut judex condemnare debeat, cum hac sola restrictione, ut Reus solvat, quando terminus solvendi advenerit, & minimè possit vel Reum ab impetitione judicij absolvere, vel ei inducias duplicare, *Bart. in d. §. qui ita n.* 5. multo minùs si non objiciatur per Reum hęc exceptio etiam post litem contestatam, etiamsi judici vel ex instrumentis vel depositionibus testium constet, quòd Reo terminus & dilatio solvendi concessa fuerit, quam Actor agendo prævenit, *Bald. in d. l. Exceptionem nu.* 2. *Innoc. in d. c. Pastoralis.*

Cùm ergo in hac causa syngrapha exhibita sit pura, propterea quod ex ejus lectione constet diem solutionis illi insertum diu ante hanc litem institutam lapsum fuisse; & quod dilatio solvendi (quæ Actori hic objici posset) ex intervallo sit Reo concessa; quodque Reus hanc posteriorem promissionem seu translactionem non agnoscat, sed apertè oppugnet; & nusquam de præmaturitate aut plus petitione actoris Reus aliquid objiciat, & mordicùs in suo beneficio seu exceptione cessionis (quæ hic nulla est) persistat; nihil est quod Actori in obtinenda plena condemnatione obstare aut pro onere injici possit, vel quoad remorandam condemnationem, vel quoad expensas litis (propter improbabilem Rei oppositionem quoad vires & nervos obligationis) vel denique quoad induciarum duplicationem: potissimùm quod lite hâc pendente tres termini sint elapsi; & mense Iulio jam imminente instet ac præ foribus sit quartus atque ultimus, quem verosimile est lapsum iri antequam sententia per D. Iudicem feretur. Quem tamen nihil remorari debet illius diei exspectatio, si alioqui ad pronuntiandum in causa resolutus ac paratus erit; ob id quod (ut antè diximus) exceptio dilatoria in tota causa objecta non sit, ejusque beneficio Reus apertè uti noluerit, partim negando, partim impugnando posteriorem conventionem in qua hi dies solvendi adjecti dicuntur.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Cautio indiscreta.

1. *Cautio indiscreta oppugnari potest.*
2. *Syngrapha indebitè exposita repeti potest.*
3. *Pensio Ecclesiastica onus reale est.*
4. *Syngrapham propriam negans convictus præsumptione mala gravatur.*

CONSILIVM CXXIII.

IVRIS ratio quæ videtur in exceptione, quam D. Gerardus van Godlenhoven Reus objecit adversus syngrapham manu ipsius scriptam, per Dominum Antonium de Fontaines Actorem exhibitam, certa ac manifesta est. † Quia non 1
tantùm ex rigore juris civilis, *l. Cum De indebito in fine De probat.* sed etiam ex æquitate juris Canonici, *in c. Si cautio, & ibi Felin. nu.* 1. *De fide instrum.* permittitur ei, qui ex syngrapha convenitur, objicere quòd sit indiscreta ac indeterminata, & sic indiscretè exposita; cùm etiam agenti ex stipulatu, nisi promissionis causa edicatur seu exprimatur & probetur, objici possit doli mali exceptio. Dolo enim malo facit, qui sine causa stipulatus est, & ex stipulatione petere perseverat, *l.* 2. *§. circa De except. doli*; sic quod Reus juris beneficio & remedio utendo, ad injustam exceptionem confugere dici non possit, neque eo nomine pudore aliquo affici, ut Advocatus Actoris Reo objicit. Cujus exceptionis potestas in proposito ob id potentior est, quòd in exhibita syngrapha nulla appareat vel lateat causa conjecturalis, persuasiva, aut impulsiva, *Felin. in d. c. Si cautio. nu.* 13. *&* 21. neque etiam allegetur aut proponatur aliquod contractum negotium præambulum, ex quo præsumi posset causa sequętis confessionis, promissionis seu syngraphę. Quæ eo etiã potentior efficitur, quòd Actor postea causam debendi allegando de ea non tantum nihil probaverit, sed falsam eam esse Reus demonstraverit. Allegavit etenim Actor quod Reus ut executor testamenti Domini Henrici van Halle hoc debitum pro reliquis D. Henrici ex reservata pensione super præbenda Thenensi expromiserit & constituerit; cùm non tantùm non constet Reum fuisse executorem testamenti præfati D. Henrici, quod Reo in proposito sufficere posset, sed ex multis probatum sit Reum executorem non fuisse; primùm ex rationibus domus mortuariæ dicti D. Henrici: secundò ex sequente Actoris saltem implicita confessione: & tertiò per agnitionem apocharum seu quitantiarum ipsius Actoris, quibus fatetur se ab executoribus testamenti Domini Henrici solutionem accepisse: ita ut, cùm causa, quam Actor specialiter edixit, sit falsa, neque alia proponatur; nihil dubitandum sit, quin Reus indebitè per syngrapham sese obligaverit, * & ideo non tantum 2
agentem ex ea repellere possit, *d. l. cum De indebito in fine*, verùm etiam ipsam cautionem seu syngra-

syngrapham tamquam indebitè expositam condicere ac repetere, *l. ult. C. De condict. ex lege.* Quinimo hujus exceptionis vis in proposito tanto major est, quòd per dictas quitantias constet reliqua pen-
3 sionis ipsi Actori fuisse soluta. * Cum enim post mortem Domini Henrici van Halle hæc pensio ei, aut ejus hæredibus, ampliùs currere non potuerit, quia onus illius reale sit, *Hier. Gigas De pension. quæst.* 43. maneatque apud beneficium gravatum, & successorem in illo, ita ut pro futuro tempore per successorem, non per promissorem seu consentientem in reservationem pensionis vel ejus hæredem sustineri debeat, *Gigas De pension. q.* 39. consequens est illos terminos solutæ pensionis, de quibus loquuntur dictæ quitantiæ, esse ultimos, qui in vita D. Henrici cesserunt; cùm post mortem ejus ad onus domus mortuariæ, vel executorum cedere amplius non potuerint. Ita ut somnium sit, quòd actor ad exhibitionem suarum rationum & quitantiarum attonitus dicit, has quitantias hîc esse impertinentes, ex eo, quòd obligatio Rei sit posterioris datæ: nam etsi id verum sit de posterioritate datæ obligationis, ex qua Actor agit, & quam Reus se scripsisse non negavit; illa tamen per se non subsistit, propter allegationem causæ, quæ tempore, quo hæc obligatio scripta est, nata non est, sed ex propria Actoris allegatione retrofertur ad causam pensionis, quam debuit Dominus Henricus; eam autem debere non potuit ex aliquo termino post mortem suam cesso. Sic quod si in hac syngragha, ex qua hîc agitur, nominatim & specialiter inserta & expressa esset causa debendi, quam Actor allegat, nihilominus idem Actor exceptione doli repellendus esset, qui sibi ex falsa causa per Reum promitti curasset, & nunc peteret quod intus habet, hoc est quod prius ab Executoribus testamenti consequutus erat; dolo enim facit, qui idem bis consequi vult, quique petit quod redditurus est, *l. Dolo facit De except. doli, Alciat. cons.* 417.
4 † Cujus doli præsumptio in re præsenti proclivior est, ob id, quòd Actor apertè priùs negaverit se hujusmodi quitantias scripsisse aut emisisse, quas postea in aperta lucis veritate agnoscere debuit, & confiteri: mala enim est juris præsumptio adversus negantem propriam scripturam, si postea de illius veritate constet, *Auth. Contra qui propriam C. De non num. pec.* Sed & illius ad inconstantiam Actoris ac præsumptionem obreptionis & subreptionis apud Reum, qui bonus socius est, & inter pocula fortè hujusmodi syngrapham scripsit, referendum, quod Actor alleget Reum blandis verbis priùs apud se egisse, ut pro decem florenis debitis Actor ex promissione Rei octo florenis contentus esset, quodque sic Actori illos promiserit; cùm postea priorum & sui parum memor proponat hæc acta esse per & apud quendam Magistrum Henricum Stalpaert eo absente.

Quibus omnibus attentis, attentâ etiam delatione juramenti super facti allegationibus per Actorem Reo factâ, & præstatione ejusdem in præsentia Domini Assessoris subsecuta, quæ de veritate, & per Reum negatæ causæ debendi ampliùs quæri non patitur, *l. Nam postea §. iureiurando De iureiur.* existimamus officium Reverendi judicis esse ut Reum ab impetitione Actoris absolvat, & Actorem Reo in omnibus expensis condemnet.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Indici instrumentorum an credatur?

1. *Instrumentis igne consumptis eorum effectus non cessat accedente leviore saltem probatione.*
2. *Rubricæ ad decisionem causarum allegari possunt.*
3. *Beneficij status ultimus inspiciendus.*

CONSILIVM CXXIV.

QVOD Scholasteria Ecclesiæ Cathedralis Tornacensis sit præbenda Theologalis, profertur tantùm notula ex Indice, inventario, seu repertorio literarum privilegiorum ac bonorum dictæ Ecclesiæ, qui ita habet, *Bulla Clementis Papæ Sexti, qua constat, quod Scholasticus debet legere vel legi facere Theologiam Canonicis & alijs studentibus, & quod propter hoc habet præbendam:* Quæritur, an quia per tumultus hæreticorum dictæ Ecclesię libri, litteræ, ac privilegia pro maxima parte igne consumpta sunt, per hanc notulam sufficienter probari possit, dictæ Scholasteriæ conditionem talem fuisse, & esse debere, ad eum finem, ut secundum decretum Concilij Tridentini, *Sess* 5. *cap.* 1. *De reformat.* hujusmodi præbendam obtinens cogi possit ad talem conditionem, & officij eidem Scholasteriæ incumbêtis observationem, nec possit eo omisso aliqua alia præbenda ejusdem Ecclesiæ ad professionem Thologicam deputari? * Hoc 1
certum est, instrumentis vi ignis extinctis, aut alio casu amissis, instrumentorum effectum non cessare, si de illis alio modo constare potest, *l. Illatæ. l. Sicut iniquum C. De fide instrum.* & probata illorum amissione (cujus facultas in proposito casu expedita est) leviores probationes admitti circa probationem contentorum in ijsdem sic amissis instrumentis, *l. Testium in fine C. De testib. relin. in c. Sicut De sentent. & re iud. Alexand. Ias. Decius & alij in l.* 2. *C. De bon. poss. secun. tabul.* ita ut cum repertorium omnium privilegiorum & literarum Ecclesiæ adhuc extet, meritò sufficere debeat ad probandum id, quod index dispositivè per compendium continet; potissimùm dum agitur adversus ipsam Ecclesiam, cujus est hoc registrum. Vt enim tutori in inventario rerum pupilli inscribenti res aliquas, quę non ad pupillum sed ipsum tutorem pertinent, nocet ipsum inventarium seu repertorium, *l. ult. C. Arbit. tutelæ:* ita quoque Ecclesiæ in suis archivis habenti repertorium seu indicem literarum seu instrumentorum quorumdam. † Et cùm 2
hujusmodi indices ac repertoria, rubricarum & titulorum loco sint, meritò ut rubricis ac titulis juris perfectum sensum habentibus, juris potestas attribuitur; nam & rubricæ ad decisionem causarum allegari possunt, etiamsi in subjectis rubricæ legibus quædam non inveniantur, quorum in rubricis fit mentio; imò etiamsi rubrica tota sine legibus inveniretur, *Ias. in l.* 1. *nu.* 10. *& ibi alij D. De reb. cred.* Quia igitur rubrica seu index

index Bullæ Clementis hoc habet, quod Scholasticus debeat legere seu legi facere Theologiam, & quod propter hoc habeat præbendam, dicendum omninò est, sufficienter probatum esse ex Bulla Clementina, dictæ Scholasteriæ statum & conditionem talem esse.

3 Convincit quoque hunc dictæ Scholasteriæ statum & conditionem, anniversarium Domini Michaelis Episcopi Tornacensis constitutum in anno 1291. in quo apertè proponitur & narratur, quod Scholasticus Theologiam docere debeat. Quamobrem antecedens statutum Domini Stephani etiam Episcopi Tornacensis quo anno 1197. inter alia continetur, quod Scholasticus, nisi infirmitate aut majore ætate excusetur de divina pagina, & de majoribus saltem facultatibus aliquid legat, nihil facit ad hunc postremum statum beneficij immutandum; quia in beneficijs posterior status inspicitur, *l. Consultationibus De iure patron.* & posterior Domini Michaelis, & maximè Clementis Papæ ordinatio præcedenti statuto Stephani Episcopi derogare debet, sicuti posteriora generaliter prioribus derogant, *l. Pacta novissima C. De pactis l. divus §. licet, De iure codicill.* Quamvis alioqui rectè dici possit Domini Stephani Episcopi statutum sequentibus non contrariari; ob id, quòd non alternativè, sed conjunctim in eo dicatur de divina pagina, & de majoribus saltem facultatibus; ut conjunctio inter speciem & genus posita pro expositione magis, quàm ampliatione sit, *Doct. in l. Sæpe, De verb. signif.* & ex communi natura copulæ, quæ conjunctorum concursum desiderat, *l. si hæredi De cond. instit.* verum semper maneat, quòd Scholasticus ex conditione & statu suæ præbendæ debeat sacram paginam docere: quod in proposita quæstione satis semper est ad hoc, ut Scholasticus, juxta dictum decretum Concilij Tridentini, possit cogi ad docendum Theologiam, & in præjudicium alterius exspectantis aut nominati, non possit nova Theologalis præbenda assignari.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Literæ testimoniales studij.

1.3.5. *Literis testimonialibus studij creditur sine testibus.*
2. *Literis testimonialibus Officialis vel Capitanei quando credatur.*
4. *Testimonio magistri pro discipulo credendum.*
6. *Scholaris municeps gaudet privilegio studij.*
7. *Studium quomodo debeat esse continuum.*

CONSILIVM CXXV.

AD probationem triennalis studij, quod in alma Vniversitate Coloniensi peregit D. Wilhelmus Dobbe Canonicus Collegiatæ Ecclesiæ S. Servatij Trajectensis, sufficiunt testimonium & certificatio Rectoris dictæ Vniversitatis ac moderatoris Gymnasij Montani. † Literis enim testimonialibus Rectoris alicujus Vniversitatis sub publico sigillo ac subscriptione Notarij asserentibus aliquem studuisse, aut
1

in aliqua Facultate promotum seu graduatum esse, plena fides adhibenda est, ut eleganter deducit & usu ac moribus invaluisse scribit Petrus Rebuffus, *in Tract. nominationum quæst. 11. nu. 3. 4. & 5.* ad quem remisisse hic suffecerit. Et quidem sic statur, ut pro sustinenda fide & auctoritate hujusmodi literarum, non sit necesse iterum producere aut examinari testes, ad quorum testimonium Rector Vniversitatis de studio aut gradu certificavit. Vnde in hujusmodi literis neque testium nomina inseri solent, sed in usu apud plerosque tantùm est generalis testium mentio; quòd videlicet fide dignorum testimonio id compertum habeat. Imò apud multos nulla prorsus testium in genere vel specie fit mentio: quasi veritatis & præcedentis indaginis præsumptione stante ac militante pro assertione Rectoris sub testimonio publico; quia scilicet commodum aliquod certificantis non continet, & eâ necessitate officij proficiscitur.* Eaque 2
ratione creditur etiam literis Officialis sigillaris, in his, quæ ad suum officium pertinent, *c. Post cessionem De probat. Bald. conf. 319. super primo vol. 3.* atque item literis ducis seu Capitanei testificantis mortem alicujus militis, *Auth. Hodie C. De repudijs, c. in præsentia De sponſ. & utrobique Doct.* Ita quod necesse non sit testes iterum produci coram Dominis de Capitulo; cùm sit hujus rei probatio jam per testimoniales istas literas Rectoris confecta. Vti etiam in dicto Capitulo ab antiquo observatum est, ut literis testimonialibus Rectoris Academiæ fidem studij facientibus credatur. Alioqui enim in hoc aperta lataque esset via petentibus fructus beneficiorum suorum, aut aliud emolumentum, molestiam faciendi, eosque supervacuo probationis onere gravandi; & pro lubito eorum, quos vel odium vel avaritia excitat, & quibus cessante studij privilegio fructus & emolumenta præbendæ debita accrescerent, malignandi cavillandique; quod ferendum non est, *l. In fundo De rei vindic. c. Sedes De rescript.* † Et quamvis effectus hujus pro- 3
bationis noceat residentibus Canonicis, propter diminutum jus accrescendi; in considerationem tamen id venire non debet ad derogandum fidem dictis testimonialibus literis, authoritatem publicam habentibus; quia pecuniarium tantùm, & respectu singulorum exiguum est hoc præjudicium; quo casu traditum est fidem etiam adhibendam esse præsertim levi aliquâ alterius generis probatione accedente, *Pet. Anchar. in d. c. In præsentia in fine.* * quemadmodum hic accedit præfati Mo- 4
deratoris ac Magistri attestatio, quæ pro discipulo recipitur & sufficit, *Rebuff. in tract. De privileg. Scholari, privil. 67.* † Quæ hìc indubitata esse de- 5
bent, quòd nemo Dominorum de Capitulo sit, qui velit in se suscipere onus probandi contrarium, vel de falso has literas arguendi, *Reb. d. q. 11. n. 5. Anchar. in d. cap. in præsentia sub fin.* quo cessante præsumptio juris stat pro hujusmodi certificationibus. Hâc alijsque aliquot rationibus in hanc sententiam resolvit D. Conrardus ab Heer V. I. Licentiatus; cujus resolutioni adhærentes benè per eum deducta latius non prosequemur. Hoc tantum ex his, quæ proponuntur, addendum putamus, nihil obesse quod Dominus Wilhelmus Dobbe dicatur uno prædictorum trium annorum suam residentiam

fecisse in Ecclesia collegiata Sanctorum Apostolorum Coloniæ: † nam cùm verum sit eum continuo triennio in Vniversitate Coloniensi studuisse, intra cujus Vniversitatis limites concluditur dicta Ecclesia Sanctorum Apostolorũ, nihil obesse potest illa residentia, quæ studio non contrariatur, sed compatibilitatem cum studio admittit: cum generaliter omnis beneficiatus, quamvis in Vniversitate residens non excusetur ab horarum lectione, *arg. eorum quæ tradunt. Innoc. & Panor. in c. 1. De celebr. missar.* quemadmodum quis eodem loco potest esse studens & municeps: uti eleganter deducit Bartholomæus Bologninus, *in Auth. Habita C. Ne fil. pro patre n. 14.* * Neque repugnat, quòd plerisque horis doceatur; & lectiones audiri non possint, quibus residentia præsentiam residentis requirit: nam inprimis studium tam continuum esse non debet, quin aliquot horis intermitti possit, cùm satis sit laudabiliter studuisse, & pro magna temporis parte studijs operam impendisse. Deinde tam arcta non est residentiæ necessitas, quin si studium hoc postulet, aliquid de illa remitti possit; præsertim quando locus residentiæ & studij unus idemque est, ut eleganter deducit Petrus Rebuffus, *ad concordata §. 1. in fine.* Meliore itaque judicio salvo nos infrascripti V. I. Doctores existimamus Venerabiles Dominos Decanum & Capitulum prætactæ Ecclesiæ rem se dignam facturos, si hâc probatione contenti Domini Wilhelmi petitioni, statutis ipsorum per omnia conformi, lubentes annuent.

7 (margin, beside "rum Coloniæ")
8 (margin, beside "C. Ne fil. pro patre")

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Consultationes juris an sint parti edendæ.

1. *Decreta & scriptura in litibus linguâ usitata concipienda.*
2. *Consilia & allegationes iuris an parti edi debeant?*
3. *Iudex an ultro possit consultationes iuris communicare parti.*
4. *Actionis ius in causa positum est.*
5. *Ius certum & finitum est.*
6. *Articulo qui in iure consistit respondendum non est.*
7. *Motivum iuris quid.*
8. *Iudiciorum præparatoria cuiusque loci attendenda.*
9. *Actor an reus sit qui rationes reddit.*

CONSILIVM CXXVI.

QVOD incidenter pro parte Ioachimi Studlin & Raphaelis Lauey, adversus Hieronymum Revelasco proponitur & sustinetur, communicandum & edendum esse ipsis consilium Iuris in hac causa per dictum Hieronymum exhibitum, quodque idem Hieronymus in hac lite partes Actoris sustineat, parum probabilitatis habet. † Et principiò qui-
1 dem poterit hujusmodi petitio averti & reijci ex solo capite, quod facta sit linguâ Italica, cujus usus in tribunali Reverendi Domini Iudicis ordinarius non est; & in judicijs hisce Ecclesiasticis non tantùm decreta, sed etiam scripturæ & petitiones facienda ac proponenda sint linguâ Latina & usitata, non extranea, insolita, minimèque consuetâ, *Bart. in l. Decreta, De re iud.* Sed etsi solitâ & consueta lingua proposita esset hujusmodi petitio, nihilomagis admittenda esset: nam petitio editionis consilij seu allegationum iuris fundamento juris destituitur. † Quamvis enim Petrus de 2
Ferrarijs, *in practicâ sua sub tit. De for. peten.* & eum secuti Iason, *in §. 1. §. edenda nu. 6. De eden. & in l. 2. nu. 6. C. Eod. tit.* & Ioannes de Amicis, *consil. 103.* existiment, allegationes juris parti petenti edendas esse, ne per eas contingat judicem circumveniri vel decipi; ab ea tamen opinione recedunt ferè omnes, qui hunc articulum tractant, videlicet Lud. Romanus, *in d. §. edenda & sing. 266. Fuit interrogatus*, Alexander, *in Auth. Iubemus C. De iud. nu. 5.* Franciscus Purpuratus, *in d. l. 2. n. 94. C. De eden.* Philippus Decius *in d. l. 2. & in cap. 1. De probat.* alijque tam Canonistæ *in cap. Per tuas De testib.* quàm Legistæ, *in l. 2. C. De eden. & in d. §. edenda*; item Matthæus de Afflictis, *ad constit. Neap. lib. 1. Rubrica 27. nu. 19.* & Guido Papæ, *decis. 241.* qui de stilo ita servari dicit, *decis. 242.* & novissimè Petrus Duennas, *in tract. reg. 5. num. 6.* Paris de Puteo, *in tract. De syndic. in dictione allegationis nu. 7.* & Robertus Maranta, *De ord. iudic. parte 6. De edit. act. vers. decimus actus nu. 50.* idque ex sententia Innocentij, *in d. c. Per tuas, ubi etiam relin. nu. 3.* qui tradit judicem non compelli ad dandum parti aduersæ copiam eorum, quæ ei ad instructionem & suggestionem juris exhibentur. * Et licet idem 3
Innoc. existimet Iudicem non peccare, si ultro vel rogatus edat parti petenti hujusmodi juris allegationes, reprehenditur tamen id passim ab alijs *in d. c. Per tuas*, qui dicunt judicem id faciendo peccare, præsertim quando pars illas non præsentavit in processu in modum actorum; eoque nomine appellari posse, quia consuetudo causarum seu curiarum repugnet. Et sanè habet ea sententia evidentem juris rationem: † cùm enim hujusmodi allegationes facti non sint, sed juris, & circa 4
factum allegatum versentur, & jus in causa positum sit, *l. Si ex plagis §. in clivo Ad L. Aquil.* seu (ut ait Baldus, *in d. §. in clivo*, jus sit implicitum facto, certæ quoque censeri debent hujusmodi juris allegationes; * quia ius certum & finitum est *l. in omni 5
parte De iuris & fact. igno.* ultroque se ingerit sine partium allegatione. * Inde etiam fit, ut articu- 6
lo seu positioni iuris allegationem continenti, pars respondere non cogatur, *Bart. in l. Ornamentorum in princ. De auro & argen. leg. Bald. in l. 2. §. quod observari De iureiurando propter calum. dando*: & quantum ad ipsum judicem necessariæ quoque non sunt, quia, ut inquit Decius *in d. l. 2. nu. 20. eod. De edendo.* Iudex ex se debet esse instructus; ita ut neque respectu partis, neque contemplatione Iudicis, hujusmodi allegationes sint de actis. Neque hic quicquam immutat quòd earum obligationem copia parti sit edenda tunc, cùm in modum actorum in processu exhibentur *Ias. Duennas, & Maranta locis sup. citatis*; nam id hic non evenit.
* Etsi enim judicialiter exhibita sint, ad 7
acta aut ad instruendum processum non sunt exhibita, sed ad movendum animum Iudicis, ut constat ex tenore actorum, in quibus hujusmodi consilium appellatur *Motivum iuris*; exhibitum nimirum

nimirum ad movendum animum Iudicis, & sic minimè ad processum; ex mente enim & intentione proferentis & agentis verba & actus accipienda sunt, *l. Si quis intentione De iud. l. Non omnis De rebus cred. si cert. petat.* Et hæc quidem cùm uniformem habeant iuris rationem perinde obtinent sive Reus sive Actor exhibeat juris allegationes seu consilium; ut supervacuum sit hic inquirere, quis Actoris partes sustineat.

Verùm quia etiam contenditur de edenda copia alterius scripturæ, quam post publicam Hieronymus Revelasco exhibuit & supersolutionem appellavit, quæ magis videtur de actis esse (ut sunt responsiones & exceptiones *c. Quoniam contra De probat.*) tam improbabilis esse non videtur partis adversæ objectio, quòd Revelasco partes Actoris sustineat, ideoque ex more judiciorum ultima scriptura debeat esse Opponentium, non ipsius Revelasco, quem hujus causæ Impetrantem & Actorem vocant, à quo ob id etiam antecedentes scripturas sustinent edendas esse, cùm alioqui fieri non posset, ut ultimo loco scribant Opponentes, si quod
8 penultimò scripsit Actor, ipsi ignorent. * Cæterùm nec hac ex parte satis probabilis est Opponentium petitio, propterea quòd præparatoria judiciorum ex consuetudine dependeant, & in illis cujusque consistorij seu tribunalis obtinens consuetudo spectari & observari debeat: usque adeò ut Iason *in d. §. Edenda,* in præscripto articulo de edendis jurium allegationibus satis evidenter præsupponat, non esse edenda juris motiva, si consuetudo fori alicujus hoc habeat; qui idcirco istum juris articulum definit, circumscriptâ, hoc est cessante consuetudine. Cùm ergo posterioris partis scripturæ, ut sunt conclusiones, additiones, & similes; item juris motiva, ex generali ferè omnium tribunalium in his Belgicis regionibus obtinente consuetudine non soleant edi, aut earum copia parti adversæ tradi; non justè postulatur dictæ scripturæ, quam Revelasco vocat supersolutionem, editio seu copia: accedit etenim hujusmodi scriptura loco consilij seu motivi juris, & ad solius Iudicis instructionem pertinet; continens demonstrationem inutilitatis vel impertinentiæ antecedentium scripturarum & probationum, non etiam novi alicujus facti allegationem; eoque respectu obtulit idem Revelasco ad tollendam omnem partis adversæ contradictionem, ut si ulla novi facti allegatio contineatur in dicta supersolutionis scriptura, rejiciatur. Atque ita inutilis est in proposito disquisitio, quis in hac lite partes actoris sustineat; quamvis verius sit, Revalascum hic eas non sustinere: quia nullum ius obligationis adversus
9 Opponentes prætendit. † Neque facit in contrarium Caroli Molinæi allegata decisio, *ad consue. Paris. tit. 1. §. fin. Glossa. 6. nu. 21.* nam non hoc dicit indefinitè Actoris partes eum semper obtinere, qui ad rationes reddendas tenetur & requiritur, sed limitativè quantum ad comprobationem contentorum in rationibus: ut generaliter Reus quicumque partes actoris sustinere dicitur excipiendo, *l. 1. De excep. l. In exceptionibus De probat.* qui tamen verè actor non est; & sic ex comparatione & certo respectu, & non absolutè, hæc accipienda sunt in constituenda conditione ac qualitate personarum, ex quibus judicium fundatur, *l. Si procuratorem D. Mandati l. Clam possidere De acquir. possess.* ingressus enim & origo judicij, ac prima præcipuaque materia inspicienda est.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Consultationes juris an taxari debeant.

1.5. *Consultationum iuris usus.*
2. *Consultationes iuris an adversario edendæ.*
3. *Interrogatoria parti adversæ non eduntur & tamen taxantur.*
4. *Iudex expensis partis consulere potest peritos.*

CONSILIVM CXXVII.

INSOLITVM est, quo pro parte Mechteldis Stevens petitioni expensarum pro consilio juris objicitur; quasi scilicet consilij seu consultationis confectio & exhibitio perinde non debeat venire in condemnationem expensarum, ut aliæ per Advocatum confectæ, & exhibitæ scripturæ: sed ut inauditum id est, ita quoque à ratione & jure alienum. † Hoc etenim manifestum est consultationum usum invaluisse loco al- 1
legationum, quibus in conspectu judicis peractâ causâ Advocati utriusque partis disputare solent super his quæ in causa deducta sunt, ijsque accommodare juris rationes *Spec. in tit. de disput. & alleg. advoc. Io. De Amicis consil. 103.* quin autem pro hujusmodi allegationibus patrono causæ seu advocato salarium debeatur, dubium non est, & tanto quidem majus quanto major est illius facundia & eruditio, *l. 1. §. in honorarijs De var. & extraor. cognit.* Cum igitur allegationum & disputationum, quæ vivâ voce fieri solent, usus in desuetudinem abierit, vel propter Advocatorum fortè impetitiam, vel memoriæ labilitatem, vel ad evitandum contentiosa iurgia; quæ in contentione verborum plerumque exoriri solent, *l. Quisquis. C. De postulando,* earumque vices præbeant consultationes scripto comprehensæ, ob conditionem Iudicum, qui sæpè juris sunt imperiti & assessoribus utuntur, meritò inter litis expensas referri debet ea impensa, quæ pro hujusmodi consilio seu consultatione Doctori aut Advocato datur. Cùm enim iniqua litis propositio causam hujusmodi impensæ faciendæ præbeat, cur ad authorem seu causam præbentem non referetur? cur non perinde in numerum expensarum venire debet scriptura juris rationibus instructa; cùm sine controversia in eum veniant aliæ quæcumque scripturæ nullo ingenio, nullo labore, & plerumque dictantibus tabulis aut procuratoribus scriptæ?

Nec ad rem facit, quòd consultationes in judicio sic exhibeantur, ut adversario non sit jus inspi- 2
ciendi, nec ei debeat copia dari, *Lud. Rom. in l. 1. §. edenda nu. 6. & singul. 266. Fuit interrogatus, Alex. in Auth. Iubemus n. 5. C. De iud. Matth. De Afflict. ad consti. Neap. lib. 1. Rubrica 27. nu. 29.* † nam idem quoque fit in interrogatorijs, quæ ad informandum 3
Iudicem in productione & examine testium dantur, ut scilicet earum copia parti non detur, *Innoc. in 6.*

in c. Per tuas De testib. Philip. Decius in l. 2. num 20. C. De eden. quæ tamen interrogatoria in numerum seu taxationem expensarum venire, nulla est dubitatio; cum id demonstret usus, & procurator Mechteldis in hac causa è numero expensarum illa non reijciat. Si igitur hoc æquum bonum est in interrogatorijs, quibus allegationes & consultationes juris æquiparantur, *Decius d. nu.* 20. æquum quoque videri debet in ipsis consultationibus, ut æquiparatorum eadem sit ratio *l. 1. De leg. 1. Bart. in l. 2. §.*
4 *ult. De leg. 2.* † Atque hinc etiam est quod judex, cùm causa id postulat, aut ei consultum videtur, ipse consilium à sapientibus & jurisperitis sæpè requirat, nec tamen suo, nec illius, pro quo sententia fertur, sed illius qui in causa succumbit, onere, ac periculo, *Spec. in tit. de De requis. consilij in princ.* Prout non raro in condemnationem & taxationem expensarum veniunt etiam honoraria advocatorum, qui in exordio litis fuerunt consulti, ubi tantùm consilij, non ordinariarum scripturarum consideratio haberi potest, *l. Sancimus C. De iudic.* In summa cùm nullus debeat ius suum indiscussum relinquere, *l. Illud De petit. hæred.* damniqúe reparatio ad eum recidere debeat, qui damni causam præbuit, *l. Qui occidit §. in hac Ad L. Aquil.* postulat juris ratio, ut in expensarum judicialium numerum venire debeat quicquid ad instruendum Iudicem victor in causa erogavit, nihilque ferè sit, quod
5 justius eò redigatur; * præsertim cùm etiam ex consuetudine in auditorio Reverendi Domini Conservatoris Lovaniensis ita sit receptum, ut consultationes juris ad numerũ & taxam expensarũ admittantur. Quæ consuetudo, cessantibus prædictis rationibus, hîc spectanda esset; ut in expensarum judicialium taxatione generaliter faciendum esse tradidit Iacobus de Arena, *in tract. De expens. n. 14.* De modo seu quantitate hujus impensæ, quæ pro exhibita cõsultatione petitur, nihil objicit pars condemnata, ut nec objiciendi causa est; tum quòd in ea quantitate comprehendatur lectio & visitatio processus primæ instantiæ, qui magnus est, & sine cujus lectione hæc consultatio fieri non potuit; tum quod laborem magnum contineat, & in multitudine ac varietate articulorum, quibus constat, ingenij & industriæ exercitationem requisiverit; tum quod prolixa sit, ita ut augendi quàm diminuendi salarij major sit occasio.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Notariatus probatio.

1. *Hæres tenetur factum defuncti præstare.*
2. *Hæres non fit qui accepto pretio hæreditatem omittit.*
3. *Codicillus præteritione liberorum non annullatur.*
4. *Notariatus non præsumitur nisi probetur.*
5.7. *Instrumenta an valeant facta ab eo qui pro Notario habebatur.*
6. *Notarius ut quis præsumatur quanti temporis debeat esse ipsius exercitium.*
8. *Sententia adversus non citatum nulla est.*
9. *Colonus Domino possessionem intervertere non debet.*

CONSILIVM CXXVIII.

ELEGANTER & acutè deduxit Clarissimus Dominus Carolus à Nitzen Concilij Provincialis occidentalis Frisiæ Præses quæcumque faciunt ad obtinendam victoriam in hac appellationis causa, quam prosequitur Petrus à Nitzen, suo & suorum consortium nominibus Appellans contra Ioannem van Elsracke Appellatum; sic quod nobis scribendi occasio ferè prærepta sit: sollicitudini tamen ac diligentiæ Appellantis suffragantes in pauca contrahemus, ac conspicienda proponemus ea tantùm, quæ in majore hac actorum mole statum ac merita causæ continent. Et quamvis disputatio hujus litis à testamento per quondam Andream Cruckebeckers condito cœperit pro illius validitate sustinenda, desinit tamen in rei vindicationem seu Publicianam actionem fundi triginta trium mensurarum: ita ut testamenti causa in effectu, & extremo hujus litis scopo incidens magis videatur vindicatio. Quare hanc, velut in intentione Actoris primum & præcipuum fundamentum, priore loco consolidabimus; post deinde testamentariam quæstionem, exceptionum & replicationum loco constituemus; ita enim erit tractatio dilucidior.

Iustam autem vindicandi seu Publicianâ agendi causam Petro faciunt ex parte ipsius dominium, & ex parte Rei conventi possessio, *l. In rem, l. Qui petitorio De rei vindic.* De possessione Rei nulla est dubitatio, quia Reus illam apertè fatetur. De dominio Actoris sufficienter constat ex instrumento traditionis acquisiti hujus fundi ex causa emptionis, quam quondam Martinus Nitzen pater Actoris, (ut ex confessione partis Reæ constat) cum Gertrude Heutens vidua præfati Andreæ matre Ioannis Cnoeps, alias Cruyckenbeckers, primi Rei citati, nec non Ioannis Elsracke uterini fratris ejusdem originalis Rei, hanc causam resumentis, nunc ante quinquaginta annos seu ante hanc litem cœptam, viginti octo annis inijt: virtute cujus emptionis Actoris parentes possessionem nacti sunt, & vltra viginti annos hunc fundum possederunt, usque ad tempus mortis suæ, uti testes ab Actore producti deponunt. Cui quidem Gertrudi hic fundus per præfatum Andream, ejusdem Rei citati patrem, testamento legatus fuit: ita ut cùm titulus emptionis, Martini emptionem, & titulus legati venditricis venditionem ad extremam etiam perfectionem instificet, & ex his causis dominium fuerit acquisitum, *l. Quaratione §. nihil autem De acquir rer. domin.* aut saltem usucapiendi conditio, *l. Quæcumque De publ. in rem actione*; consequens sit, præfatum Actorem fundatum esse ad hunc fundum vindicandum, seu Publicianâ actione persequendum, *d. l. Quæcumque*, cùm præfato Martino emptori cum cohæredibus suis, quorum nomine agit, hæres sit effectus, *l. Hæreditas, l. Qui in alterius De reg. iuris*, uti Reus apertè confitetur, & testes Actoris deponunt.

Itaque relictâ Actoris intentione ad exceptiones respiciendum est: inter quas prima est, quòd hæc bona non fuerint dictæ Gertrudis venditricis jure proprietatis, licet usumfructum in ijs habuerit; ita ut in præjudicium filij proprietarij mater venden-

vendendo ac tradendo nihil egisse videatur, *l. Mater tua C. De rei vindic. l. Si fundum C. De reb. alien. non alienan.*

1 Sed ut hoc sine præjudicio veritatis admittatur, nihil tamen obstat Actori vindicanti; ob id, quòd constet Reum hujus causæ successisse eidem matri titulo hæreditario: ita quod replicatione doli mali ex capite evictionis rectè repellatur ista exceptio; quia ut hæres Actori de evictione tenetur. Factum enim defuncti hæres sive is sit filius sive extraneus præstare debet, *l. Vindicantem De evict.* & rem à defuncto venditam neque retinere neque vendicare potest, *l. cum à matre De rei vindic. d. l. Si fundum.* Hæredem autem matri factum esse Reum, quamvis id negaverit, satis constat; tum ex præsumptione juris, quâ filius præsumitur facilè parentibus esse hæres; tum quòd Reus confiteatur se matri suæ Gertrudi, atque etiam Ioanni Elsracke patri, secundo marito Gertrudis, successisse in bonis immobilibus immediatè; tum denique quòd testes Actoris apertè probent, Reum tam in bonis mobilibus, quàm immobilibus parentibus suis successisse. Quamvis enim in mobilibus immediatè non successerit eidem suæ matri, mediatè tamen per Ioannem Elsraecke suum patrem; qui conjunx superstes jure consuetudinario omnia bona Gertrudis uxoris acquisita ad Reum filium suum transmisit: quod in proposito satis est, cùm nihil intersit mediatè an immediatè quis defuncto sit hæres, *l. Hæredis l. Sciendum. De verb. sign. l. ult. C. De hæred. instit.*

Nec quicquam facit in contrarium quod Reus allegat Ioanni Elsracke patri suo superstitem fuisse Elizabetham Crutzen novercam suam, & ad eam jure consuetudinis pertinuisse omnia bona mobilia, hæredemque mobiliarem defuncti factam, aliasque personales obligationes præstare debere, non etiam immobiliarem: quia contrarium illius deduxit & demonstravit Actor; videlicet quòd dicta Elizabetha per conventionem cum Ioanne Elsracke initam (quam Elizabetha in sua depositione per imperitiam appellat testamentum) assignatâ illi particulariter titulo singulari aliquâ pecuniæ summâ, alijsque rebus paucis, exclusa fuerit à beneficio consuetudinis (secundùm quam alioquin omnia Ioannis bona mobilia ad eam cum onere æris alieni pervenire debuissent) onere debitorum in liberos Ioannis converso; uti etiam testes pro parte Actoris super hoc producti deponunt, ita ut à veritate alienum sit, quod Reus objicit se hæc bona ex transactione cum no-

2 verca, non titulo lucrativo accepisse. * Cum alioqui qui datâ pecuniâ facit, ut alius fortè cum præcedens, hæreditatem omittat, nihilominus hæres sit; & hæres non fiat, qui accepto pretio hæreditatem omittit, *l. Licet pro hærede Si quis omissa causa testam.* Quæ quidem consideratio repræsentationis seu successionis potentissima est, & Actoris causam extra omne periculum ponit; præsertim quia in venditione, quam Gertrudis Martino fecit, Ioannes Cruyckebeckers præsens ut mamburnus & authoritatem præstans interfuerit.

Et quoniam Reus satis perspexit testamenti prætacti clara verba sibi obstare, ob id, quòd in eo apertè fundum controversum & pleraque alia bona Andreas Gertrudi uxori legaverit, excipiendo objicit duplex testamenti vitium, videlicet quòd vel inofficiosum, vel injustum, vel inefficax sit. † De inofficioso parum curandum est: nam hoc testamentum propriè testamentum non est, 3 sed codicillus tantùm seu ultima voluntas in genere, quæ præteritione liberorum non vitiatur; quia relicto tacitè residuo hæreditatis & bonorum, hæc bona censentur ab intestato uxori relicta, *l. Conficiuntur in princ. De iure codicill.* Id enim operatur clausula codicillaris in dictæ ultimæ voluntatis scriptura inserta, ut per eam censeatur filius rogatus ab intestato id præstare, quod parens in ea scriptura legavit; sic quod illius præteritio ad vitium aliquod testamento inijciendum nihil operetur, *l. Ex testamento l. Ea quam C. De fideicom. Bart. in l. 1. q. 5. De iure codicill.* ut habet communis opinio, *Dec. cons. 242. In casu proposito & cons. 670. Clarissima. in fine.* De injusto major est difficultas, quasi scilicet non sit confectum secundùm obtinentem consuetudinem coram Notario & testibus;

* ob id, quòd Reus neget Henricum Franconis 4 fuisse Notarium, & per Actorem codicilli seu instrumenta notariatus ejusdem Franconis non proferantur, nec directò illius notariatus probetur: nemo enim tabellio præsumitur nisi probetur, *Innoc. in c. Veniens De verb. signif.* ita quod ad producentem instrumentum notariale pertineat probatio notariatus, *Specul. in tit. De instrum. edit. §. restat vers. & scias. & ibi Ioan. Andr. Marian. Socin. cons. 33. vol. 1.* Versatur proculdubio hic articulus in perplexa illa juris quæstione, an instrumenta confecta per eum, qui publicè pro Notario habebatur, & ad quem communiter pro conficiendis instrumentis recursus habebatur, pro authenticis ac legitimis haberi debeant; multis negativam partem sequentibus, *Alber. in l. Barbarius De off. præt. & ibi Iaf. & Ioan. Imola, Aug. in l. Ad testium: §. conditionem De testam. Bald. in l. 1. C. De testam. & ibi Alexand. qui etiam cons. 80. Examinato processu, vol. 2. & 138. Oportunè consideratis vol. 1. Steph. Bertrand. cons. 41. circa processum vol. 1. p. 1. & cons. 149. Dubia multa, nu. 30. vol. 6. Petr. Anchar. cons. 213. Pro isto patre;* multis affirmativam, *Bart. in d. l. Barbarius, Bald. in Auth. Quas actiones De sacros. Eccles. Innoc. in d. c. Veniens, Canonista c. 1. De fide instrum. & præsertim ibi Dec. Ioan. Igneus ad l. 3. §. si quis tabulas ad S. C. syllan. & quos refert Carol. Molin. ad d. Alexand. cons. 138. & ad Decium in d. c. 1. Matth. De afflictis, decis. 151. Determinatum Nicol. Boer. decis. 36. p. 1.* Sed potior est affirmativa, ut cum constat Notarium communi opinione ac reputatione pro Notario habitum fuisse, eumque plura instrumenta confecisse, *Franc. Aret. cons. 42. Viso consilio, Boer. d. decis. 36.* & in hujusmodi exercitio pluribus annis fuisse, maneat præsumptio veri; quod scilicet verè Notarius fuerit, & instrumenta ut à Notario vero confecta pro veris & legitimis habeantur, ijsque plena fides adhibeatur, *Lud. Rom. in l. 1. C. De testam. Marc. Ant. de Baneria ad §. sed cum aliquis nu. 44. Instit. De testam. And. Alciat. cons. 330. Verba testamenti nu. 18.* Cum ergò communis opinio ac reputatio, de qua testes pro parte Actoris producti deponunt, stent pro notariatu præfati Henrici Fran-

conis, neque ex adverso pro parte rea probatum sit cum Notarium non esse, aut esse non potuisse, (quo casu facilius concedendum esset aliquid negativæ opinioni, *Alex. d. cons.* 80.) nihil dubitandum est, quin hoc instrumentum sit legitimum, seu saltem pro legitimo atque authentico habendum: præsertim quod de exercitio dicti notariatus constet non tantùm per prædictas testium depositiones in prima instantia, verùm etiam in hac secunda per plura exempla aliorum instrumentorum, tam ante, quàm post datam hujus controversi testamenti seu codicilli confectorum inter alias personas, quibus etiam publicè in judicio contradicto fides fuerit adhibita. Quemadmodum etiam illud constat, quod hîc controvertitur, tastamentum tempore inhæredationis ac legisoperarum per Gertrudem Martino Nitzen de fundo hîc litigioso factarum coram iustitia fuisse exhibitum & approbatum statim post mortem præfati Andreæ testatoris vivente tunc adhuc præfato domino Henrico Notario, & de notariatu ejus nemine dubitante: quod hic valde notandum & observandum, quia ex eo augetur communis reputatio atque opinio. Sic quod ab extremis duobus annis, de quibus probationes Actor attulit, hoc est anno 1506. & anno 1620. sufficientissimè probetur totius medij temporis in hoc notariatu exercitium: ab extremis enim mediorum præsumptio induci solet, *c. Quia sunt & ibi Gloss.* 28. *dist. Nic. Everar. Præses in loco ab extremis*; potissimùm allatis medij temporis aliquot actibus, videlicet de anno 1509. & 1520. *
6 Ideoque non admodum scrupulosè sit exigendà probatio, quod illo tempore, quo hoc instrumentũ confectum est, Henricus fuerit Notarius; quia scilicet non tantùm post illud, sed etiam ante confecta ab eo inveniuntur instrumenta, & hoc exercitium non momentaneum, seu unius aut alterius sed plurimorum annorum fuerit, cùm alioqui plerique nisi decennium, alij nisi quadriennium requirant, *Boer. d. decis.* 36. *in fin.* Intenditur hæc præsumptio per exhibitum plumbeum sigillum, quo sua instrumenta dictus Notarius signare solet; quali nemo privatus uti solet prout rerum experientia
7 docet. † Hæc itaque notariatus possessio, illusque tam diuturnũ & frequens exercitium, hic sufficere debet ad sustinendum hoc instrumentum; vincente præsertim opinione affirmativà superiùs relata, & in usu quotidiano ac practica obtinente, ut ait Carolus Molinæus, *ad d. cons. Alex* 138. *& ad Decium, in d. cap.* 1. *De fide instrum.* quemadmodum latius hunc articulum & solidioribus juris rationibus deduxit præfatus dignissimus dominus Præses.

Inefficax ideò dicit Reus esse hoc testamentum, quod secundùm obtinentem consuetudinem patriæ & Comitatus Lossensis intra duodecimum annumà morte testatoris non sit apud judicem competentem insinuatum & approbatum. Sed hanc objectionem removemus primùm ex eo, quòd de contrario constet, in actu venditionis & inhæredationis, intra annum à morte testatoris hoc testamentum in loco, ubi fundus hic controversus situs est, coram justitia exhibitum & probatum fuisse, ut expressè canunt verba prætactæ inhæredationis. Deinde, testimonia, quibus ad hanc consuetudinem probandam Reus utitur, apertè continent in Curia Officialis Leodiensis, ubi hæc causa primùm acta est, illam non observari; & qui simpliciter deponunt de hac consuetudine, hoc addunt, eam obtinere quoad illos, qui ex testamento agere volunt. Cum ergò hic ex tastamento propriè non agatur ad consequendum legatum, sed tantùm per viam replicationis contendatur ad retentionem rei ex testamento per legatarium acquisitæ, & in tertium singularem successorem translatæ, impertinens est ea consuetudo, quæ testamentorum favori ac perpetuitati, aliquà ratione repugnans, meritò restringenda, non de casu in casum extendenda.

Novissimè autem objicit Reus rei judicatæ exceptionem ex processu olim contra colonum dicti controversi fundi instituto: sed hujusmodi exceptionis vis & effectus Actori obesse non potest; * primò ex eo, quòd adversus Actorem nihil judicatum sit, nec judicari potuit, quia ipse citatus non fuit, *l. De unoquoque De re iud.* deinde ex regula juris, quòd res inter alios judicata alijs non noceat, *tit. C. Res inter alios &c.* † tum quòd sententia adversus colonum lata intimatione domino facta, non noceat domino, *l. fin. C. si per vim vel alio modo &c.* etiamsi factâ executione res vel possessio rei ad Actorem sit translata, *Bart. in l.* 2. *nu.* 17. *C. Vbi in rem actio &c.* colonus enim domino suo possessionem intervertere non potest, *l. ult. C. De acq. possess.* Adhæc sententia adversus colonum lata, in contumaciam coloni tantùm lata est; seu potiùs ob negligentiam coloni in respondendo per judices laicos possessio translata in dictum Ioannem; quod ad causam dominij nihil facit: ideoque sententia hujusmodi si quæ fuit, Actori obesse non potest, *l. sæpè De re iud.* nam sententia dominij adjudicatoria non fuit, sed possessionis tantum translatoria, quod ad vindicationem impediendam non sufficit, *l. ult. De rei vindic.* Vnde etiam ex ijsdem actis laicalibus constat tam præfatum Actorem, quàm Gerardum Ians post hanc translationem admissos esse ad vindicationem horum fundorum; licet hujusmodi instantiæ Actor propter Iudicum rusticitatem & imperitiam renuntiaverit. Sic quod omnibus revolutis ac discussis in ea maneamus opinione, per Dominum Commissarium Officialis Leodiensis malè esse judicatum, sententiam absolutoriam retractandam, ac secundum Actoris couclusionem tam in hac, quàm in prima instantia captam, Reo in omnibus expensis condemnato, judicandum.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Tabellio an possit esse spurius.

1. *Stupidus testari potest.*
2. *Fatuus testari potest.*
3. *Mentis sanæ quilibet præsumitur.*
4. *Mutus quis esse censeatur.*
5. *Instrumento publico standum.*
6. *Spurius & infamis est qui nascitur ex clerico in sacris existente.*
7. *Notarius diu toleratus pro tali habetur.*
8. *Socius quilibet tastamentum facere de sua parte potest.*
9. *Notarius cogi potest ad protocolli editionem.*

CON.

CONSILIUM CXXIX.

IUSTA & secundùm acta æqua est sententia quam Venerabilis D. Officialis Antwerpiensis pronuntiavit in causa testamentaria coram ipso pro parte Matthiæ, Catharinæ, Claræ, Elizabethæ & Annæ vander Vekene agentium, contra Franciscum vander Vekene Reum introducta: ex duobus etenim dependet totius causæ status; videlicet ex probatione allegatæ amentiæ Adriani vander Vekene testatoris, & conditione Cornelij Nilis Notarij, coram quo testamentum conditum est. Et sanè in priore articulo planè deficiunt Actores; ob id, quòd non tantùm liquidò non probaverint prædictam allegatam amentiam, neque etiam illos actus, ex quibus probabiliter amentia, stultitia, vel judicij plenarij defectus deprehendi posset, *juxta notata in l. Quidam in suo De condit. institut.* sed etiam per testes ex eorum parte productos probatum videatur, eundem Adrianum simplicem, & per omnia non intelligentem tantùm fuisse; quæ res longè recedit ab amentia.

1 Simplicitas enim morum, item animi & judicij crassities seu fatuitas ac stupor aliquis non præripit testamenti factionem; cùm etiam major quatuordecim annis quandocumque testamentum facere possit, etiamsi vigor ille animi & judicij perfectio nondum emerserit, *l. si frater* C. *Qui testam.*
2 *fac. poss.* * Ideoque etiam communi opinione receptum est, fatuum hebetisque ingenij ac judicij hominem, testamentum facere posse, etiamsi propterea alicui curatori bonorum ad eum pertinentium administratio mandata esset. Ita ut non multum hîc operetur agentium allegatio, quòd Franciscus res Adriani administraverit, *Iaf. in l. Furiosum nu. 1. vers. 3. singulariter* C. *Qui testam. facere poss. Decius cons. 112. In præsenti consultatione in princ. & in c. Pastoralis nu. 3. De iudic. Castrens. in d. l. Si frater.*
3 † potissimùm quia animi hebetudine Adrianum non laborasse testes Rei numero plures, & evidentius deponentes, testificentur; ita ut in conflictu probationum illis cedere debeât testimonia agentium, propter naturalem & communem præsumptionem, quâ quilibet in ætate legitima constitutus sanæ potiùs, quàm insanæ mentis esse præsumitur, *Doct. in d. l. Furiosum*; quodque Petrus vanden Vekene harum partium contendentium frater ab Actoribus productus, apertè contra ipsos deponat. Neque quicquam facit ad inducendam aliquam præsumptionem fatuitatis aut ingenij, seu judicij hebetudinis, babulties ac linguæ impedimentum: nam ex testimonijs utrimque productis constat de causa & origine hujus impedimenti, scilicet ex
4 apoplexia: † ita ut coporis, non animi is morbus reputandus sit qui testanti obesse non debet, *l. In adversa De testam.* satisque sit mutum omninò non esse testatorem, *l. Discretis.* C. *qui testam. fac. poss.* qualis dici non potest is qui balbutit & obscurè loquitur, *l. Mutum De ædil. edic.* cuique, ut aiunt, *Iaf. & alij in l. Iubemus* C. *De testam.* lingua ingrossata est: nam sufficit, si quoquo modo verba testantis audiri aut intelligi possint; prout hîc intellecta fuisse verba testatoris ex publico instrumento in forma publica expedito atque absoluto constat; * cuique quamdiu contrarium evidenter non probatur stare etiam & fidem adhibere oportet, 5
l. Cum precibus C. *De probat.* præsertim quòd unus testium instrumentariorum productus in hac causa rem ita contigisse testificetur.

Quod ad alterum attinet de conditione & qualitate personæ Notarij, qui testamentum scripsit, 6
verum quidem est, spurium, qualis est qui ex Clerico in sacris existente nascitur, *Bart. in l. De concub.* infamen esse, ideoque eum ad notariatus seu tabellionatus officium assumendum non esse, *Alex. cons. 80. Examinato processu. nu. 2. vol. 2.* † sed 7
tamen longa tabellionatus quasi possessio ac diutinum exercitium, publicaque omnium reputatio, opinio, & tolerantia faciunt, ut actus coram eo uti idoneo, & benè qualificato expediti sustineri ac valere debeant, *Bart. in l. eadem §. fin. Ad leg. Iul. repetun. Alex. d. consil. 80. nu. 3.* Proinde inquirendum, an hic Notarius diu officium hoc exercuerit, item an frequens ad eum, ut Notarium fuerit multorum concursus. Et vehementer suspicari licet quod legitimatus fuerit à Principe, qui eum Notarium creavit.

Illud nihil ad invalidandum testamentum facit, 8
quod præterea per agentes objicitur de communione bonorum dicti testatoris: nam ut communio non obstat, quo minùs consors portionem suam alienare possit; ita nec impedimento est, quo minùs de eadem testamentum facere possit, *l. Falso* C. *De commun. rer. alien.* Vnde nullâ ratione audeo dictis agentibus consulere ut ab ea sententia provocent, nisi prædictos defectus, usus, exercitij, & publicæ reputationis in persona dicti Notarij manifestè detexerint; aut nisi ex ipso protocollo aliquid deprehenderit, quod contrarietatem aliquam inter protocollum & instrumentum in lite productum inducat * : ad cujus quidem proto- 9
colli editionem atque exhibitionem cogi poterit Notarius prædictus instantibus præfatis actoribus; quia eorum interest, *l. quis ex argentarijs §. ex hoc edicto De edendo*, quod cessante testamento cum præfato Francisco Reo ex æquo futuri sint hæredes ab intestato.

De fide instrumentorum.

SUMMARIUM.

Protocollum Notarij.

1. *Protocolli Notariorum potestas.*
2. *Protocollum ut exempletur quid requiratur.*
3. *Notariatus quomodo probetur.*
4. *Indictio an in instrumentis requiratur.*
5. *Notarij subscriptio, an sit necessaria in protocollo.*
6. *Protocollum non registratum an valeat.*
7. *Donatio irrevocabilis, non est mortis causa.*

CONSILIUM CXXX.

EXCEPTIONIBUS pluribus utuntur D. Oliverius vanden Werve, ejusque alij litis consortes hujus causæ Opponentes, adversus Henricum Laureys ac ejus consortes ejusdem causæ Actores, ad avertendum Actorum intentionem; sed diligenter expensæ & ad juris veritatem accommodatæ nulla est, quæ penetret, aut perimendi vim vel effectum habet.

Ad

Ad quod demonstrandum imprimis in diligenti observatione habenda est Actorum petitio ac conclusio, quæ non directò & rectà vià vel præcisè tendit ad declarationem validitatis testamenti, seu ultimæ voluntatis quondam Henrici van Cappendael, sed specialiter proposita est ad hoc, ut ex protocollo manu quondam D. Adriani de Pottere Notarij scripto, authoritate venerabilis D. Officialis tamquam iudicis ordinarij, per alium Notarium desumatur seu conficiatur & publicetur instrumentum in forma publica: nam ita pro parte Actorum proponitur in literis citatorialibus, atque item in termino reproductionis earundem litera-
1 rum ad eundem finem concluditur † Etsi enim soli protocollo seu imbreviaturæ Notarij non stetur, nec ex eo simpliciter & absolutè, ut ex instrumento in publicam formam redacto, agi & procedi possit, *Panor. in c. Cum P. tabellio nu. 3. De fide instrum.* eam tamen vim habet protocollum, ut non tantùm ad illud confecto inde instrumento occurrente dubio recurri, *Bartol. in l. Sempronius De leg. 2. Bald. ad Rubr. C. De fide instrum. nu. 12.* sed præterea non confecto instrumento, inde instrumentum desumi possit, non solùm ab ipso Notario qui protocollũ scripsit, quamdiu superest, verùm etiam eo mortuo, per aliũ quemcumque Notarium authoritate iudicis ordinarij. *d. c. Cum P. tabellio*; modò
2 protocollum iustum sit, & sua requisita habet. † Inter quæ requisita primùm requirunt omnes, ut constet de scriptura ipsius Notarij, qui id scripsisse dicitur; nam eà deficiente non potest ne quidem jubente judice inde confici aut exemplari aliquod instrumentum, *Nic. Boerius decis. 36. nu. 5.* quia ubi facultas & privilegium seu juris effectus ratione actus vel personæ conceditur aut constituitur, de ea persona & actu ante omnia constare debet, *l. Diuus. De mil. testam.* Quà sane in parte nulla hic occurrit difficultas, ob id, quòd per plures testes ab Actoribus productos probatum sit hanc scripturam esse scriptam manu dicti D. Adriani; prout etiam in illius negatione Rei præfractè non persistunt; & persistentibus occurri possit per comparationem literarum ad alia diversa ejusdem D. Adriani protocolla & instrumenta, *l. Contractus C. De fide instrum.*

Secundum quod requiritur est, ut constet de notariatu seu tabellionatu illius, qui scripsit; qua in parte nullus quoque hic est defectus, etiamsi
3 Rei in eo præfractius persistant. † Quippe per eosdem testes probaverunt Actores, dictum D. Adrianum fuisse Notarium publicum, & eum pro tali habitum & reputatum fuisse & ad eum tamquam talem fuisse habitum vulgò & communiter recursum; quod ad probandum notariatũ seu saltem ad sustinendum instrumenta ab eo tamquam Notario publico confecta sufficit, *l. Barbarius De off. prætorio*: cùm plerisque etiam ad probationem natariatus seu sustinendum publicam fidem instrumenti publici hoc sufficiat, quod constet aliquem confecisse in ea qualitate tria aut quatuor instrumenta, *Innoc. in c. 1. De fide instrum. Spec. in tit. De fide instr. §. restat vers. præmisso. Alexand. cons. 73. In causa appellationis vol. 6.* quanto magis, ubi constat eum tamquam Notarium habuisse librum protocollorum, & in eo scripta esse diversorum rogationes, actus, & expeditiones, tam per viam contractus, quàm per speciem ultimæ voluntatis: quod Venerabili Domino Officiali perspicuum fiet, si sibi per Notarium, qui hoc, de quo controvertitur, protocollum, exhibuit, totum librum protocollorum dicti quondam Domini Adriani, exhibere jusserit, ut ex officio potest.

Quibus accedit & adminiculum hujusmodi probationis magnum facit, quod ex eorundem prædictorum testium testimonijs constet, dictum Dominũ Adrianum fuisse etiam Viceecuratum Ecclesiæ parochialis; unde ex communi observatione faciliùs creditur quoque eundem Notarium fuisse, quia plerumque ad Curatos & Vicecuratos, præsertim in testamentorum seu ultimarum voluntatum confectionibus, ut ad Notarios recursus haberi solet, maximè postquam nunc invaluit usus, quod corã Pastore seu Curato, vel ejus Vicecurato, etiam si Notarij non sint, ex canonica dispositione tastamenta & codicilli conficiantur, & sic confecta exitum & effectum habeant, *c. Cum esses De testam.*

Tertium quod requirunt est annotatio anni, mensis, & diei quam Rei asserunt deficere; sed rei evidentia demonstrat contrarium: Protocollum enim, seu prima scheda manu Dicti D. Adriani conscripta, & in hac causa exhibita, & in actis per exemplum seu copiam registrata illiusque lectura detegit, quod hoc protocollum habeat ascriptam hanc datam anni vicesimi octavi, ipso die Gertrudis; aliquid enim scriptura quàcumque contineri, vel non contineri probatur ex ipsius scripturæ inspectione ac lectione, *Paul. Castrens. in l. si bina De inust. rupt. irrito &c.* Quod agnoscentes Rei postea, post hanc negationem ipsimet dictam datam positivè allegarunt ad suum compendium & ad alium effectum de quo postea dicetur. Verum quidem est in prætacta data non contineri majoris numeri annorum ascriptionẽ, sed minoris tantùm; at est id ad compendium & brevitatem Notarij referendum; quia solent Notarij in suis protocollis plerumque minorem numerum tantùm adijcere subintellecto ex notorietate & communi usu majore numero, qui ignorari non potest, *arg. eorum quæ tradit Felin. in c. Inter dilectos nu. 11. De fide instr.* Neq; enim hic imaginari aut probabiliter assumere licet majorem numerum alium fuisse quàm millesimi quingentesimi; quia ex propria Reorum allegatione, & ex instrumento quod Rei proferunt pro alio dicti Henrici testamento, constat Henricũ adhuc vixisse anno 1544. prout etiam constat D. Adrianum ex hac vita decessisse decẽ annis post datam anni tricesimi octavi, videlicet 1548.

Quod de defectu indictionis & nomine Imperatoris proponitur, momenti nihil habet: etsi enim 4
illa requirantur in publicatione instrumenti solemnis (quæ nec consuetudo, quæ hodie obtinet observat, *Felin. d. l. Inter dilectos*,) necessariò tamen illa non requiruntur in ipso protocollo; cum ex annotatione anni & diei facilè postea in instrumento formali illa adijci possint, *in Auth. Vt præponatur nomen Imperat. docum.*

Quartum quod plerique requirunt, quodque 5
Rei potissimùm hic urgent, est subscriptio seu subsignatio ipsius Notarij, qui protocollum scripsit; quasi illà deficiente, protocollo nulla fides attri-

buatur

buatur; ut hæc attribuitur instrumento publico, si illa in eo de fit, *l. 2. C. De conventen. fisci debit. lib. 10. castr. & alij in l. Cum antiquitas §. fin. C. De testam.* Etsi enim in scriptura privata non requiratur specialis subscriptio illius, qui totam scripturam scripsit, *d. §. fin.* in instrumento tamen publico id non sufficit, *Doct. in d. §. fin.* Cæterùm hac in re ingens est Doctorum conflictus, *Cyn. Salic. & alij in l. Contractus C. De fide instrum. Ant. Rub. conf. 14. Viso testamento*; adeò ut plerique in ea contrarijs opinionibus sese involvant, & pro consultorũ commodo modò hanc, modò aliam contrariam asserant, *Alex. conf. 153. Videtur vol. 2. & 14. visis vol. 6.* Sed in contentione, illorum sententia vicit, & cõmuniter probatur, qui existimant, *Alex d. conf. 14. Curt. lunior conf. 162. Iaf. in l. 1. De reb. cred. si cert. pet. Dec. conf. 42. Pro facult. Aymo Cravet. conf. 158. n. 7. v. 1.* soli protocollo non credi sine alijs adminiculis, cũ deest Notarij subscriptio, interim ex protocollo nõ subscripto ex commissione judicis rectè desumi seu confici posse publicum instrumentum, cui plena fides adhibeatur, *Panor. in c. Cum P. tabellio nu. 3. & ibi Felin. nu. 5. De fide instrum. Alex d. conf. 14. nu. 5.* tunc scilicet, quando is qui protocollum scripsit mortuus est; quasi mors Notarij sit loco signi & subscriptionis; prout & aliàs facilius creditur voci mortuæ, quàm vivæ, *Castr. in l. Rationes in princ. De prob. & conf. 301. Ad bene examin. nu. 4. vol. 1.* †
6 Nec ad rem facit quod protocollum hoc non sit registratum in ordinario libro protocollorum dicti D. Adriani; nam hujusmodi Notarij negligentia (etiamsi D. Adrianus pluribus annis post hujusmodi asscriptam datam scripserit) non debet nocere ipsi testatori, aut his, qui eo testamento honorantur, *arg. l. Si pariter De lib. caus. Bald. ad rub. C. De fide instr. nu. 7.* sed satis est dictam scedam seu scripturam habere suam perfectionem, eaque omnia quæ habitura esset, si in libro protocollorum registrata esset; ut ex facto consulti elegantissimè responderunt Angelus Perusinus *conf. 400. Testator sua propria*, & Paulus Castrensis *conf. 307. Ad primum quæsitum vol. 1.* ad quos, quoniam hunc articulum de protocollo non registrato, in terminis hujus causæ velut in individuo decidunt, Venerabilem D. Iudicem remittimus brevitatis studio. Ita ut cum hîc nihil ex his quæ Doctores requirunt ad hujusmodi protocolli substantiam (quorũ quædam singulatim explicuimus) in proposito desit, præter dictã subscriptionẽ, & quæ ad derogandam fidem D. Adriano ex adverso objiciuntur probata non sint, rectè contendunt Actores ad transsumptionem & publicationem publici instrumenti ex eodem protocollo ad effectum consequendi, ea quæ ipsis in eo asscripta & legata sunt.

Nec Actoribus obstat objectio Reorum, quod Henricus Cappendale cum Maria Voetz sua uxore in anno 1544. decima quarta Septembris aliud testamentum fecerit, & sic hoc qualecunque prius revocatum censeri debeat. *§. sed & si quis priore Inst. Quib. mod. testam. infi.* Nam diligenter inspiciendo instrumentum hujusmodi asserti testamenti, deprehenditur non esse testamentum, sed tantùm donationem, non de universis bonis, sed dumtaxat de uno reditu annuo triginta stuferorũ pro anniversario in salutem animarum nullâ aliâ in eodem instrumento factâ dispositione de bonis suis, nec instituto aliquo hęrede, nec relictis aliquibus legatis, sine quibus nec testamentum nec codicillus intelligi potest, *d. l. Si bina l. Non codicillum C. De testam.* Quinimo nec speciem ultimæ voluntatis habet hujusmodi dispositio, & ne quidem donationis mortis causa, licet mentio in illa facta sit, † ob id, quod formaliter in ea dicatur 7
donari irrevocabiliter; quod evidens est argumentum donationis inter vivos, excludens speciem donationis mortis causa, *l. Vbi ita donatur, De donat. caus. mort. Covar. in epit. 4. Decretal. ad rub. in 2. p. n. 11.* per quam donationem sequentem antecedens testamentum numquam censetur revocatum, & vix est, ut legatum, si de re quæ postea donata est fiat scriptura, revocetur, *l. Rem legatam De adimend. leg.* Sic concludendo existimamus officium Venerabilis Domini Officialis esse, ut secundùm conclusionem agentium in hac causa sententiam ferat condemnando Reos in expensis litis.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Notariatus & protocolli fides.

1. *Exceptio rei iudicatæ ut locum habeat quæ requiratur.*
2. *Exceptione rei iudicatæ datur etiam ex sententia super exceptione vel replicatione lata.*
3. *Exceptio rei iudicatæ nocet cohæredi contra quem iudicatum est, etiamsi postea iudicetur pro hærede.*
4. *Testamento revocato per sequens, omnia illi in scripta corruunt.*
5. *Notariatus an sustineatur ex communi reputatione.*
6. *Iuramentum non deferri in crimine.*
7. *Instrumenti notarialis authoritas mortuo notario.*
8. *Protocollum an requiratur ad subsistentiam instrumenti.*
9. Novellæ 44. de Tabellionibus *intellectus.*
10. *Instrumento publico standum etsi non appareat de protocollo.*

CONSILIVM CXXXI.

EXCEPTIO rei judicatæ quam Gertrudis Pans hujus causæ Rea, hæredibus quondam Dignæ Ruyts hujus causæ inter alios Actoribus, tam ad impediendum litis ingressum, quàm ad merita causæ peremptoriè objicit, effectum habere, dictis Dignæ hæredibus præjudicare, ac Reæ ad absolutionem saltem pro sua parte obtinendam prodesse debet; quippe ex actis causæ seu litis, quam coram Magnifico D. Rectore almæ Vniversitatis Lovaniensis præfata Digna Ruyts adversus M. Ioan. Smeyers dictæ Reæ quondam maritum instituit, (quæ acta ad instantiam Reæ illa repetentis in hac causa exhibita, & hujus causæ actis alligata sunt) evidenter constat, quod præfata Digna Ruyts agendo in effectu petitione hæreditatis, & petendo se declarari proximam hæredem ab intestato Mariæ Ruyts suæ sororis, exceptione seu allegatione causæ testati (quæ intestatã successione semper potior est *l. Quamdiu De acquir. hared.*) ex testamento præfatæ Mariæ coram M. Ioan. Veweyckens Notario condito pro parte M. Ioannis Smeyers propositã, dicti testamenti nullitatem ac falsitatem objecit, adjectã allegatione alterius antecedentis testamenti & co-

& codicilli ejusdem Mariæ coram M. Ioanne Duyfkens Notario confecto. Quâ objectione nullitatis, itemque antecedentis testamenti & codicilli non obstante, per sententiam Magnifici D. Rectoris idem M. Ioannes Smeyers Reus absolutus est ab impetitione dictæ Dignæ. Quæ absolutoria sententia ut dicto M. Ioanni Smeyers, ita quoque præfatæ hujus causæ Reæ eum repræsentantis, & quam Actores ut hæredem illius conveniunt, prodesse debet, ad hoc saltem, ut pro parte hæredum dictæ Mariæ non possit nec ab intestato ex bonis dictæ Mariæ, nec ex antecedente illo testamento & codicillo quicquam peti; neque item concludi ad hujusmodi antecedentis testamenti ac codicilli validitatem ac dicti posterioris testamenti coram M. Ioanne Veweyckens conditi nullitatem vel falsitatem: ad quæ tamen duo posteriora Actores hujus causæ hîc agunt & contendunt: ita quoad dictæ Dignæ hæredes hic omnia concurrunt quæ efficaciter ad proponendam seu objiciendam exceptionem rei judicatæ requiruntur *l. Iulianus, l. cum quæritur cum duabus sequentibus De except. rei iud.* Primò identitas personarum, & conditionis illarum saltem per repræsentationem; dictis actoribus repræsentantibus præfatam Dignam prioris litis Actricem, cuivis se hæredes allegant; Rea verò repræsentat præfatum M. Ioannem prioris illius litis Reum, cujus domum morturariam per eandem Ream apprehensam esse, & sic locum hæ-
2 redis obtinere ijdem Actores proponunt. * Quæ identitas personarum facit ut exceptio rei judicatæ non tantum prosit & noceat his inter quos judicatum est, sed etiam eorum hæredibus & successoribus *l. pro portione l. exceptio de except. rei iud.* Secundò rei quæ petitur quoque hic est identitas; nam etsi illâ lite à principio ex parte præfatæ Dignæ tanquam sororis Mariæ Ruyts petita fuerit ejusdem Mariæ tota hæreditas rerum immobilium, & earum quæ jure immobilium censentur; additâ petitione quod eadem Digna declararetur proxima hæres ab intestato ejusdem Mariæ suæ sororis; licet mutata deinde petitione ac recedendo in effectu à successione immmobilium petierit sibi adiudicari saltem bona quæ iure immobilium censentur; in hac verò lite concludatur ad declarationem quod testamentum dictæ Mariæ coram M. Ioanne Duyfkens conditum sit validum, dictaque Rea condemnetur ad præstationem legatorum Actoribus in eo asscriptorum, eoque respectu res planè videtur esse diversa: quia tamen in priore lite tam ad sustinendam petitionem hæreditatis immobilium, quàm bonorum saltem quæ iure immobilium censentur, objectâ per Ioannem Meyers allegatione seu exceptione causæ testati ex posteriore testamento coram Magistro Ioanne Veweycken Notario condito, & quod ex illo ad eum hæreditas omnium bonorum cuiusque generis sub onere præstandorum certorum legatorum pertineat, dicta Digna eidem testamento per replicationem objecit illius posterioris testamenti fabricationem, per allegationes & deductiones causarum falsitatis ad effectum removendi illius testamenti; & in hac causa ad removendum eandem exceptionem ex posteriore hoc testamento Maria petitioni Actoris in hac causa factæ pro parte Reæ obiectam, Actores replicando eandem falsitatis & fabricationis allegationem denuo ex ijsdem causis repetierunt, additâ formali conclusione; ut idem hoc posterius testamentum declaretur falsum seu fabricatum & nullum, ita ut super hujusmodi posterioris testamenti validitate & invaliditate totius causæ status vertatur; non potest non ea saltem in parte, hoc est, in exceptione & replicatione dici res & causa eadem: quia disputatur iterum de falsitate & nullitate posterioris testamenti. Et quidem (quod tertium est ad proponendam exceptionem rei judicatæ requisitum) ex ijsdem causis uti constat ex collatione causarum hujusmodi falsitatis seu fabricationis, quæ in priore & in hac lite proponuntur. Vnde consequitur quod cum in exceptione & replicatione omnia concurrant, quæ ad constituendam exceptionem rei judicatæ requiruntur; usus quoq; illius in proposito dictæ Reæ adversus hæredes præfatæ Dignæ permitti debeat, ad hoc ut adversus petitionem legatorum posterius testamentum, & adversus allegationem seu conclusionem falsitatis ejusdem posterioris testamenti exceptio rei judicatæ rectè & cum effectu objici possit ad hoc ut de falso seu fabricato amplius queri non possit ad eundem finem, ut scilicet idem posterius testamentum sit vel declaretur nullum. † Exceptio 2
enim rei judicatæ non tantùm oritur ex sententia super actione seu intentione; verùm etiam super exceptione aut replicatione lata *l. si autem §. si quodcunque, & ibi Bart. De neg. gest.* ad hoc potissimùm ut quod excipiendo vel replicando ad certum finem objectum à Iudice semel vel expressè vel tacitè rejectum vel improbatum est, in alio judicio inter easdem personas ad eundem finem amplius cum effectu obijci vel refricari non possit, *Lud. Rom. cons. 416. numero 3.* Et sic in proposito replicatio falsi seu fabricati ad finem subvertendæ exceptionis in posteriore tastamento proposita, discussa, & rejecta in priore lite, nunc iterum opposita ad eandem exceptionem ex posteriore tastamento enervandam, meritò ad cognitionem admitti non debet, quoad dictæ Dignæ hæredes & legata illis in priore testamento adscripta: etiamsi alijs hujus causæ actoribus, qui hæredes Dignæ non sunt, hoc est liberis Ioannis Ruyts videlicet Laurentio Ruyts & Annæ Nophuysen eadem exceptio judicati obijci non possit *l. sæpè De re iud.* quod in illa priore lite non fuerint: * admissa enim pro 3
illis cognitio falsi & fabricati, seu nullitatis prioris tastamenti, etiamsi pro illis judicaretur, hæredibus Dignæ prodesse non posset, quia contra illos semel judicatum fuit, nec propter victoriam cohæredum contra illos seu eorum authorem lata sententia retractare posset. *l. pro portione. C. De except. l. iudicata De except. rei iud.* Quod animadvertentes ijdem dictæ Dignæ hæredes, ut effectum hujus exceptionis rei judicatæ ex identitate personarum per repræsentationem, constitutâ personarum diversitate averterent, non sunt veriti inter alia dicere, quòd Actores hujus causæ non sint hæredes Dignæ, neque ejus proles, quod apertè falsum est quoad majorem partem actorum hujus causæ. Nam qui in utroque instrumento procurationis in hac causa exhibito nominantur Actores, excepto

dicto Lau-

dicto Laurentio Ruyts & Anna Nophuysen vidua Adriani Ruyts omnes sunt descendentes præfatæ Dignæ; & non tantùm proles, sed etiam immediatè seu mediatè illius hæredes & bonorum apprehensores: quam qualitatem in altero dictæ procurationis & cautionis instrumento apertè cognoscunt, imò etiam positivè in hac causa allegant, & expressè confitentur, & ut allegent & confiteantur necessum est; cùm sine titulo & jure hæreditatis non possint petere legata quæ dictæ Dignæ vel in priore, vel in posteriore testamento relicta inveniuntur. Sed quoniam hæc exceptio rei judicatæ videtur liberis Ioannis Ruyts, qui in hac quoque Actores sunt obesse non posse quoad legata ipsis vel Ioanni Ruyts adscripta, & quoad liberos Dignæ eadem exceptio rei judicatæ concludi & constringi videatur ad legata Dignæ in priore testamento adscripta, non etiam quoad ea quæ liberis Dignæ in eo adscripta sunt, in sola hac exceptione rei judicatæ non subsistit Rea, sed velut retricatis ac repetitis prioris causæ seu litis defensionibus, priori testamento, eique adjuncto codicillo coram Magistro Ioanne Duyffkens (uti proponitur) condito objicit posterius seu novissimum per prædictam Mariam Ruyts coram Magistro Ioanne VeWeyken conditum testamentum:

4 † quod non tantum quia posterius est, priori, seu antecedenti derogat, illudque prorsus tollit, efficitque ut in eo relicta seu scripta ipso jure non debeantur, §. *posteriore inst. quib. mod. testam. infir. l. 2. De iniust. rupt. l. Sancimus C. De testam.* verùm etiam ex eo quòd in eodem posteriore testamento & ei subjecto codicillo relicta legata expressè & specialiter sint revocata; inter quæ nominatim revocata apertè deprehenduntur omnia quæ liberis Ioannis & Dignæ Ruyts relicta erant in priore testamento ac codicillo; sic quod ad illa Actores actionem habere nequeant. Nec in contrarium ad posterioris prætacti testamenti subversionem faciunt, quæ pro parte Actorum proponuntur: primò ad nullitatem dicti testamenti inducendam ex defectu solemnitatis, ex eo capite quasi non constet hoc testamentum posterius scriptum esse manu M. Ioannis Veweyken; secundò quòd non constet eundem M. Ioannem Veweyken fuisse Notarium approbatum; tertiò quod idem testamentum sit falsum per dictum M. Ioannem Veweyken confectum & fabricatum post mortem præfatæ Mariæ Ruyts. Nam quod ad prius attinet, extat in actis illius prioris litis aperta & indubitata præfatæ Dignæ confessio: quod hoc testamentum sit scriptum, subscriptum & subsignatum manu præfati M. Ioannis Veweycken; quæ confessio hæredibus ejusdem Dignæ in hac causa præjudicare debet. Vltra quam confessionem adversus omnes hujus causæ Actores per quatuor testes sufficienter est probata manus seu scriptura M. Ioannis Veweycken.

5 Quoad secundum, Notariatum scilicet dicti M. Ioannis & illius admissionem ad exercitium, ambigendum etiam non est propter testimonia dictorum quatuor testium, qui uno ore deponunt dictum M. Ioannem Veweyken dum viveret fuisse Notarium ex communi opinione, vulgari exercitio, & frequentissimo ad eum concursu pro tali fuisse habitum, & per eum multa instrumenta publica confecta: quæ reputatio & communis opinionis (etiamsi erronea esset) authoritas ad sustinendum hoc testamentum tanquam Notariale & justum in omnem eventum sufficere deberet, *Bart. in l. Barbarius, De off. prætor.* Quæ Bartholi est traditio; quam Carolus Molinæus *in annota. ad Alexa. cons. 138. oportune, num 2. & 7. vol. 1.* dicit veritatem continere; & ita ab antiquo semper fuisse observatum; ideo quòd virtus probationis magis dependeat à fide publica, quàm à titulo vel collatione officij; ne prætextu fidei publicæ contrahentes & testantes decipiantur *Andr. Alciat. cons. 530. verba testamenti nu. 18.* Et quamvis Iason hunc articulum tractando sequutus Alexandrum *d. cons 138.* communiore opinione receptum esse tradat *in d. l. Barbarius. n. 48.* communem reputationem seu errorem non sufficere, id tamen restringit *in d. l. Barbarius nu. 43. & 56.* ut obtineat, nisi qui notarius dicitur inveniatur descriptus in matricula Notariorũ, aut nisi possessionem tabellionatus ingressus sit sciente & patiente superiore. Iam verò per notulam seu extractum ex registro admissionis Notariorum ad exercitium Notariale per Ream exhibitum constat præfatum Magistrum Ioannem Veweyken inter alios admissos Notarios annotatum esse sub data anni 1551. toto septennio ante datam hujus posterioris testamenti; ita quod vulgi hæc communis opinio, & reputatio adjuvetur ex matricula & authoritate seu scientia publica. De ejus extracti fide dubitandum non est, ideo quòd pars agens monita ad illud respondere intra septem dies sub pœna recogniti contumaciter non responderit, & sic dictum extractum pro recognito haberi debeat *DD. in l. De ætate. §. qui tacuit. De interrog. act.* Quod ad tertium de falsitate & fabricatione hujus posterioris testamenti, nulla etiam extat idonea & sufficiẽs probatio: nam etsi Catharina Calabers in testem per Actores producta multa dicat, unde suspicio aliqua falsi desumi posset; quodque hoc testamentum per M. Ioannem Veweyken sit fabricatum, ei tamen fides adhibenda non est, quòd sola & singularis sit, nec ea in parte contestem aliquem habeat *l. iurisiurandi C. De test.* Cujus sane Catharinæ testimonium ne semiplenam quidem probationem hîc facere potest; ideo quod adversus eam diversæ exceptiones fidem illi derogantes, eamque eo loco constituentes, ut non possit dici omni exceptione major, in hac causa objiciantur; præsertim ex eo quod ut M. Ioanni Smeyers, ita quoque huic Reæ semper infensa fuerit, & repetitæ hujus litis instigatrix, adeoque etiam sollicitatrix fuerit: sic quod Actoribus in supplementum probationis juramentum hac in parte deferri non possit *l. admonendi, & ibi Doct. De iureiur. Alex. cons. 32. viso puncto vol. 1.*

Tantòque minus quod allegatio frabricationis, 6
falsi crimen contineat, & in crimine præsertim in falso, etiamsi civilis sit causa, juramentum in supplementum probationis non sit deferendum *c. tam literis & ibi gl. in verb. probata De test.* sed plena & luce clarior probatio requiratur *l. ult. & ibi Doct. C. De proba. l. ubi fal. C. ad leg. Cornel. De fals.* Et ut ex genere causæ locus esse posse delationi juramenti necessarij in supplementum proba-

probationis; ex qualitate tamen personarum agentium in hac causa deferri non possit; quia quæ dicta Catharina testificando asseruit, non sunt de facto aut scientia agentium, & ob id de illis nemo actorum jurare possit, cùm nemo de facto alieno, cujus ipse ex sensu aliquo corporeo conscius non est, jurare possit, *l. Marcellus §. qui rerum D. De actione rerum amota.* Ita ut non probato falso seu fabricato, huic notariali instrumento posterioris testamenti tanquam publico & solenni plena fides adhiberi debeat *l. cum precibus C. De probat.*

7 Idque non obstante aliâ actorum allegatione, quod testes dicto instrumento inscripti non sint reperibiles, nec quisquam eorum notitiam habuerit: nam in actis prioris litis ex allegatione præfatæ Dignæ constat de persona alterius testis Ægidij scilicet Mertens, quòd is tempore conditi dicti testamenti vixerit, & plusquam dimidio anno supervixerit. Et quamvis de altero Ioanne Smunters an superfit perinde non constet, non ob id tamen debet dicti instrumenti fides vacillare: ut nec vacillat publicum instrumentum per tabellionem seu Notarium confectum per hoc quod Notarius, & omnes etiam testes mortui sint tempore quo de fide instrumenti quæritur §. *si verò moriantur & ibi Bartol. Ang. & alij in authen. De instr. cautela & fid.* quia notarialis & publici instrumenti solemniter confecti tanta est authoritas, ut pro eo stet juris præsumptio, quamdiu contrarium non probatur *d. l. cum precibus l. si quis decurio Cod. ad leg. Cor. De fals. & ibi Doct.* præsertim in testamentis *Bart. in l. 1. §. si quis neget, & ibi Alberic. quemad. testa. aper.*

8 Sed nec hoc huic instrumento quicquam detrahit (quod etiam ab actoribus sæpius objicitur & inculcatur) quòd non proferatur protocollum dicti Magistri Ioannis Vewcyken; quasi scilicet eo non probato fides instrumento publico inde confecto adhiberi non debeat, *Lud. Rom. consil. 174. amplissime Doct. nu. 7.* & protocollum tunc maximè proferendum sit cùm instrumentum de falso redarguitur, *Bart. in l. fi. C. De fid. instrum. & in d. l. ubi C. De fals.* nam nullo jure hoc cautum est, ad substantiam instrumenti publici & solennis requiri antecedentem descriptionem illorum, quæ in eo continentur, in protocollo, matrice, bastardollo, seu

9 imbreviatura, ut vocant. † Nam quod Iustinianus de instrumentis in urbe Constantinopolitana confectis *Novella 44. De tabell. & ut protocoll. relinq. in chart.* statuit, ut protocolla in chartis relinquantur, ex loco restringitur, & tantum in Constantinopolitana civitate obtinuit, aliumque quàm vulgo ignoratione vocis & veritatis Interpretes tradunt, sensum habet. Neque enim in illa constitutione pro prima nota seu annotatione aut registro notarij est protocollum, sed chartæ seu membranæ in quibus contractus vel testamentum inscribitur, signum publicum quod in chartis relinqui & minimè abscindi vult Iustinianus; ut rectè interpretantur Præses Viglius §. *nihil autem interest, instit. De testa. ord.* & Iacobus Cujacius *d. novella 44.*

10 † & in communi veterum juris Interpretum errore verius & communius receptum est, standum esse publico instrumento formaliter confecto & absoluto, licet non appareat de protocollo; hâc ratione (ut tradit Baldus *ad rubricam. Cod. De fid. instr. nu. 20. vers. secundo, Felin in cap. cum P. tabell. num. 2.*) quod ex quo per Notarium rogatum, instrumentum est redactum in mundum, est ipsum verum originale; nec de protocollo seu abbreviatura curandum, extet, an non. Alioqui sanè si instrumenti fides ex protocollo penderet, amissio protocolli, aut negligentia Notarij, qui non redegit in protocollum noceret contrahentibus & testantibus; quod absurdum foret, *Felin. in d. cap. cum P. tabellio.* Quâ objectione deficientis seu non prolati protocolli, ideo etiam minus in hac causa uti possunt Actores, quòd nec ipsi proferant protocollum M. Ioannis Duyfkens, qui dicitur fuisse Notarius prioris testamenti & codicilli; cujus protocollum Actores fatentur non posse inveniri. Quâ in parte major in Actoribus est defectus, quòd nec in prioris illius litis actis non extet authenticum aliquod instrumentum aut exemplar prioris testamenti ac codicilli, sed nudum tantum exemplum nullius Notarij manu subscriptum, & quod in actis hujus causæ exhibitum est, subsignatum per Melchiorem Berchen fidem non mereatur; tum quia de dicti Melchioris notariatu per Ream negato non constet; tum quia hæc exemplatio seu descriptio ex asserto protocollo mortui Notarij secundum formam juris facta non sit, ex authoritate scilicet vel præcepto judicis *d. cap. cum P. Tabellio. gl. & Odofred. in l. 2. De fid. instr. Socinus nepos cons. 2. vol. 2. nu. 1.* cum tamen ex adverso, de testamento posteriore tam in priore, quàm in hac secunda lite extet originale & formale instrumentum; & quidem in priore lite plenissimè recognitum. Atque ita omnibus perpensis existimo partes Magnifici D. Rectoris esse ut Ream ab impetitione agentium absolvat, & agentes ad solutionem expensarum litis Reæ codemnet.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Protocollo adiecta marginalis additio.

1. *Copiæ nudæ non stari.*
2. *Acta publica probant.*
3. *Instrumentum deletum seu cancellatum quid probet.*
4. *Excipiens quando censeatur confiteri.*
5. *Verba enuntiativa in antiquis probant.*
6. *Marginali additioni in instrumento quando stetur.*
7. 10. *Marginalis additio in protocollo de contractu revocato quam viam habeat.*
8. *Bartoli locus ad* l. in fraudem. §. Sicut D. de milita. testam.
9. *Instrumentum redditur suspectum ex diversitate atramenti.*
11. *Archivi authoritas.*
12. *Instrumenta Notariorum sine testibus non valent.*

CONSILIVM CXXXII.

QVÆ pro sustinenda intentione Domini Philippi van Serlyn Actoris in vindicatione dominij de Hansbeeke adversus Dominum Philippum van Axpoele Reum pro confutandis exceptionibus ac defensionibus ejusdem Rei, per scripturas Advocati causæ latissimè deducta sunt, abundè sufficere poterant

rant ad obtinendam condemnationem dicti Rei: sed quoniam per occasionem dictarum exceptionum tractatio latius progressa est, illam in pauca contrahendo, & in quibus causæ status ac decisio non versatur omittendo, paucis velut commonitorij loco deducemus, Actoris intentionem bené fundatam, nullisque exceptionibus ex adverso obiectis enervatam esse. Quod ut commodè fiat de viribus probationum, sine quibus Actor obtinere non potest, *c. cum Ecclesia sub fin. De caus. possess. & propriet. l. qui accusare. C. De edend. l. Actor. C. De probat.* inquiremus prius; num scilicet instrumentum ex quo Actor agit effectum probationis contineat? Etenim de eo in primo aspectu dubitari poterat; ob id quod nullum proferatur notariale solenniter confectum instrumentum; neque literæ aliquæ Scabinales manu alicujus Secretarij aut Notarij subscriptæ & subsignatæ, & sigillis Scabinorum (ut ex more fieri solet) sigillatæ; sed nudum dumtaxat exemplum seu copia cujusdam Scabinalis recognitionis continentis conventionem & contractum antenuptialem inter quondam Guidonem ejusque uxorem nomine Catharinæ suæ filiæ, & quondam Gerardum tunc dictæ Catharinæ sponsum, & futurum maritum.

1 Quod sanè nudum exemplum parte adversâ contradicente nullam mereri potest probationis fidem *c. 1. De fid. instr. l. 2. D. eodem.* Nam nec Princeps nudis hujusmodi instrumentorum exemplis fidem attribuere, *Panorm. in d. c. 1. Roma singula.* 716. nec temporis antiquitas probationis aut etiam præsumptionis alicujus robur illis adijcere potest; cum sit merè privata scriptura nullum gradum probationis, nec ullum indicium faciens *Caro. Mol. ad consuet. Paris. tit. 1. §. 5. num 48. & 59. Dida. Covarru. pract. quæst. cap. 21. num. 7.* Cæterùm cum nulla extet in actis hujus causæ formalis aliqua hujuscemodi contractus vel conventionis vel etiam dictæ privatæ scripturæ, & nudi exempli negatio, vel de veritate illius controversia, aut ex ea parte Rei aliqua objectio, sed ex adverso satis aperta ejusdem Rei confessio, quod sit descripta ex registris seu libris Scabinorum civitatis Gâdensis, quodque idem contractus etiam nunc adhuc in dictis registris seu libris extet & conspiciatur, de fide illius dubitare non oportet.

2 Gesta enim quæ translata sunt in publica monumenta, hoc est quæ apud acta & regesta publica quorumcunque Iudicum, Magistratuum, aut municipiorum descripta sunt perpetuam firmitatem & securitatem habent, *l. gesta C. De re iudic. l. omnium C. De testam.* & ut non indigent privato testimonio seu adhibitione testium, *l. In donationibus C. De donat.* ita nec alio aliquo scripto instrumento; quia publica fides hujusmodi Actorum, librorum, & registrorum publicorum, quæ ad perpetuam rerum gestarum memoriam habentur, & in Archivo, aut chartophylacio publico per Actuarios, Commentarienses, seu publicos Officiarios asservantur *Andreas Alciat. in l. 2. num. 9. C. De edend.* omnem fidem probationis superat, *Carol. Mol. d. §. 5. nu. 18. & seqq.* & descripto ex illo, cum constat inde descriptum seu sumptum esse omninò standum est, etiamsi careat subscriptione Notarij, testibus, aut solennibus alijs publici instrumenti *Auth. adhæc* *C. De fid. instrument.* Quod etiam factum est, quod Reus non neget hunc contractum; sed præsupponendo, imò non obscurè confitendo illum intercessisse & præcessisse, exceptione veluti taciti pacti, de non petendo, adversus illum utatur; objiciendo ejusdem contractus ac Scabinalis recognitionis deletionem, cassationem, seu extinctionem per hoc quod in publico dictorum Scabinorum registro, seu libro ad marginem hujus recognitionis, & contractus inveniantur adscripta hæc verba: *Deleta ex consensu partium anno* 1457. 25. *Iulij.*

Deletum enim seu cancellatum instrumentum, 3
vel apud creditorem, vel apud ejusdem instrumenti Notarium vel Scribam inventum, etsi retineat præsumptionem, debitam seu rem sic contractam præcessisse, non tamen probat eam adhuc esse seu stare; sed trahit secum præsumptionem vel solutionis, vel liberationis, vel pacti de non petendo, *Bart. in l. nullo. §. qui tabulas de furt. l. si Chirographum De probat. Bald. in l. Labeo in fin. & ib. Iason, & alij de pact. Alexand. cons. 95. viso proces. causæ n. 11. vol. 2.* * Ita ut hæc exceptio liberationis & ex- 4
tinctionis satis manifestam contineat confessionem veritatis dictæ conventionis, etiam si de illa nuda hæc scriptura tantum fuerit exhibita. Etsi enim qui excipit in dubio non censeatur confiteri de intentione agentis, *l. Non utique de except.* cùm tamen excipiendo aliquid ponit simpliciter sine formali negatione intentionis, ut est cùm excipit de solutione aut alia liberatione, veluti per pactũ de non petendo aut per aliud simile, in exceptione latet vis confessionis; ita quod de intentionis probatione quærendum non sit, sed de veritate exceptionis: *Dynus in c. exceptionem sub fin. de reg. iur. lib. 6.* ut contingit in proposito. Nusquam enim Reus negat ita inter Guidonem & Gerardum contractum fuisse; sed ab hoc contractu recessum esse allegat, & id per dictam marginalem additionem plenè probari contendit. De qua dictæ conventionis veritate minus dubitandum, quod alia prolata & per partem adversam recognita sint instrumenta de his quæ in consequentiam hujus contractus, & conventionis antenuptialis postea per diversa temporum intervalla acta fuerunt; partim per ipsum Gerardum & Catharinam ejus uxorem (ut est instrumentum liberationis de adimpleto per Guidonem hoc contractu 28. Iulij anno 1457. item processus judicialis unius ex fidejussoribus pro dicto contractu antenuptiali adversus Gerardum pro obtinenda liberatione ab hujusmodi fidejussione; item sententiæ Scabinalis desuper latæ) partim per Guidonem cum suo fidejussore, ut est transportatio quorumdam bonorum dicti Guidonis prosecuritate ejusdem fidejussoris. In quibus omnibus actibus & instrumentis aperta fit, tum enuntiativè, tum etiam dispositivè mentio dicti contractus antenuptialis super nuptijs dicti Gerardi & Catharinæ: † quæ enuntiativa commemoratio in 5
antiquis (ut est hic contractus antenuptialis centum & viginti ferè annorum tempus excedens) plenè probat; potissimùm quod facta sit non propter aliud, sed propter ipsum eundem contractum, & inter easdem partes, *Aymo Cravett. De*

antiquit. tempo. p. 1. §. propositum nostrum num. 23. & §. ampliatur.

6 Sublatâ itaque dubitatione quæ moveri posset circa probationem instrumenti seu contractus ex quo Actor agit, discutienda est difficultas, quæ oritur ex dicta marginali additione, in qua etiam Reus vel potissimum suæ defensionis præsidium constituit, quod existimet per eam annotationem dictum contractum, saltem ex die in ea adscripto, cancellatum & cassatum fuisse; & ex cancellato, abolito, seu cassato instrumento nihil peti, *l. 1. §. si linum de bon. poss. secundum tabul. l. Vlt. C. De edict. divi Adriani tollend.* nec ex ea fidem probationis fieri posse, *l. Si unus in fin. C. De testam.* fidemque hujusmodi apostillæ seu annotationis adhibendam esse, præsertim quod diem & annum adscriptos habeat. Exemplo illius quod tradit Bartolus *in l. In fraudem, §. sicut D. De milit. testam.* fidem adhibendam esse hujusmodi marginali additioni, si cancellato vel inducto instrumento in protocollo aut in instrumento formali Notarius per errorem in margine adscripserit *Per errorem cassatum esse.*

7 Verùm nec hac ex parte justa est rei defensio; nam extat Ioannis Andreæ ex Martino Silimano vetere juris interprete decisio, *in addit. ad specul. tit De instrum edend. §. Ostenso vers. Illud quoque prætereundum ad verba verior est, nu. 15.* quod si in protocollo seu imbreviatura Notarij, in quo aliquis inter aliquos initus contractus, aut aliud negotium scriptum est, in margine hujusmodi scripturæ etiam de manu illius ejusdem Notarij, multo magis cujuscumque alterius, adscripta inveniantur hæc verba *Cassum* seu *Cassatum de voluntate partium*, nulla habenda sit ratio huiusmodi marginalis additionis; sed eâ non obstante standum sit scripturæ contractus seu negotij tanquam non cassatæ, & ex illa fieri posse publicum & solemne instrumentum, & inde viâ iuridica procedi posse; ea ratione quod periculosum foret etiam ipso Notario, qui principalis scripturæ Author fuit id permitti, ob id quod corrumpi & dolo malo huiusmodi verba adscribere possit. Quam Ioannis Andreæ rationem Baldus *in d. l. Si unus & in l. Nostram C. De testam.* Angelus *consil. 346. Tutius hæres num 2.* Paulus Castrensis *in d. l. Si unus & consil. 131. dubium facit vol. 2.* Alexander *in d. l. Si unus & cons. 14. visis & considerat. nu. 13. vol. 6.* Iason *in d. l. Si unus,* Petrus Ancharanus *cons. 242. prius de viribus*, Philippus Corneus *in d. l. Si unus nu. 11.* Marianus Socinus *consil. 277. visis publico nu. 8. vol. 2.* Stephanus Bertrandi *consil. 295. quando inter protocollum nu. 5. vol. 3. parte 2.* & passim alii comprobant & sequuntur. Cui traditioni præiudicium non facit prædicta Bartoli traditio, *in d. l. In fraudem*; quippe loquitur in alio, & diverso casu, in quo agitur de sustinenda originali, seu principali scriptura in protocollo Notarij, aut regesto, seu libro publico Magistratus scripta, & postea per transversas lineas inducta aut deleta; propter verba Notarij seu scribæ illius manu ad marginem scripta, continentia quod contractus seu negotium sit cassatum per errorem: hoc enim casu, cùm facillimè fieri possit, ut incautè Notarius deleat aut inducat, *l. 1. §. 1. in fine, de his quæ in testam. delen.* ideoque idem Notarius, seu scriba huiusmodi verba adscribendo attestetur de suo proprio facto, quod in absentia partium contrahentium fieri potuit, meritò fides ei haberi debet in eo quod scripsit per errorem esse cassatum, ut scripturæ originali perinde stetur, quasi non sit inducta, deleta, aut cassata. At verò Ioannis Andreæ traditio communiter approbata, agit de casu contrario, quo marginalis annotatio seu apostilla continet attestationem seu declarationem cassati seu aboliti contractus; quæ sic non tendit ad coadiuvandam fidem scripturæ originalis, & ad subsistentiam illius, sed ad destructionem: unde huiusmodi sic apostillata scriptura in originali libro seu Registro duas, ut inquit Angelus *d. consil. 346. num. 2.* continet dispositiones; unam inductivam ac omni solennitate subnixam, contractum scilicet seu negotium in protocollo seu regesto descriptum; alterâ destructivam ipsius contractus seu negotij, hoc est cassationem seu deletionem in margine adscriptam, quæ non apparet facta solenniter nec de voluntate partium, etiamsi constet factam esse per Notarium seu scribam, qui non debet suo facto contrahentibus præiudiciū aliquod adferre, quod proculdubio adferret suâ annotatione quæ induceret cassationem seu cancellationem contractus, qui non est in manu Notarij seu scribæ. Aliter se res habet cum de facto proprio attestatur se delevisse, induxisse, seu cancellasse per errorem; quia hæc marginalia verba spectant solum Notarium, & tendunt ad convalidandam scripturam originalem, ut mirum non sit si his duobus attentis marginali additioni credatur, *Alex in d. l. si unus nu. 8. & ibi Ias.*

Qui est casus de quo agit Bartolus *in d. §. sicut.* 8 qui non rectè intellectus ob id immeritò ab ipso Baldo uno loco *in d. l. nostram post. princip.* reprehenditur, ut benè tradit Philippus Corneus *in d. l. si unus nu. 12.* Sed in proposito est Notarij de facto eorum quos negotium contingit, annotatio; quæ non est nisi mera & pura privata scriptura, debitè non solennizata; hoc est sine adhibitis testibus, sine præsentia & testificatione testium adhibitorum facta, non additâ eiusdem Notarij subscriptione seu subsignatione, quâ solennitate omissa vel falsi vel erroris est maximè procliuis præsumptio; quia, ut inquit Alexander *d. cons. 59. num. 5.* marginales hujusmodi additiones possunt fieri ad placitum non servato ordine temporis, & ex longiore temporis intervallo *Castrens. in d. l. si unus nu. 5.* hoc est, postquam ipse contractus seu negotium est perfectum, partibus publicatum, seu ut dicunt, coram scabinis passatum, & ad fidem perpetuam libro publico inscriptum: aliter quam si incontinenti post nudam descriptionem in libro ante passationem id fieret; nam eo casu cassatio seu cancellatio potior esset ipsa scriptura contractus seu negotij, *Philippus Corneus in d. l. si unus,* quia scilicet non constat de negotio perfecto & consummato. Quamvis igitur hæc marginalis additio, de qua hic quæritur diem & annum habeat, quia tamen non habet adhibitionem testium, neque est graphiarij seu Scribæ dictorum Scabinorum dictæ annotationi subiecta subscriptio vel subsignatio; & præterea eadem marginalis additio

non

non est in continenti tempore contracti negotij, quod in originali scriptura continetur asscripta, sed post extremam perfectionem & publicationem dictæ recognitionis scabinalis; idque alio tempo-
9 re, (quod apertè convincit, † non tantùm scripturæ diversitas quæ ex atramenti diversitate deprehenditur, *c. Inter dilectos de fide instrum.* sed etiam evidens intervallum novem ferè annorum qui à tertia Septemb. anno 1448. quæ est data dicti contractus antenuptialis usque ad 25. Iulij anno 1457. qua dicta cassatio seu marginalis deletio asscripta dicitur, intercesserunt) non potest dici effectum aut momentum ullum habere, nec fidem facere quod dicti contrahentes à contracto hoc negotio recesserint, aut ex eorum voluntate illius cassatio seu deletio facta sit; quia est attestatio, & declaratio de facto alieno, non ipsius scribentis, quæ sine adhibitione testium aut subscriptione contrahentium nullius est momenti. Et quidem in proposito tanto minus huic marginali additioni aliquid attribuendum est, ob id quod ut dictum est, non constet scriptam esse manu ejusdem scribæ seu graphiarij qui primam & originalem dicti contractus scripturam dicto scabinali Registro inscripsit, sed dicitur manu alterius & quidem incogniti scripta: quo casu hujus generis annotatio evidentius nullius est momenti; propter suspicionem falsi quæ facilius exoritur ex alterata seu alterius, quàm ejus, qui principalis scripturæ scriba fuit manu, *Anchor. d. cons.* 242. *nu.* 1. Sic ut in hac ignorantia, cùm scilicet ignoratur cujus manu sit asscripta marginalis additio, etiam priore casu, de quo loquitur Bartolus *in d. §. sicut*, multò magis in hoc posteriore, de quo hîc agimus, fides hujusmodi marginali additioni adhiberi non debeat; quia potuit ab alio, quàm à Notario fieri; ita ut testimonium Notarij seu publici scribæ per illius subscriptionem & subsignationem adhibita eadem solennitate, quâ originalis scriptura publicata seu passata fuit, hoc est adhibitis testibus vel Scabinis, omnino sit necessarium, ut marginali hujusmodi annotationi fides adhibeatur. *Bart in l. Acta num.* 6. *De re iud. Bald. in d. l. Nostram post princip. vers. si autem sint à latere, Castrens. d. consil.* 131. *num.* 2.

10 Cæterùm in hujus articuli tractatione unus superest scrupulus ex restrictione seu limitatione, quam Baldus *in d. l. Si unus n.* 2. circa dictam Ioannis Andreæ traditionem facit; videlicet illam obtinere si hujusmodi marginalis additio de cassato seu deleto contractu vel negotio sit asscripta vel in solenni publicato, & perfecto instrumento; vel in protocollo, regesto, seu inbreviatura ipsius Notarij; non perinde etiamsi scriptura originalis habens hujusmodi marginalem additionem reperiatur in archivo publico: quasi eo casu hujusmodi additioni indubitatè standum sit. Quam restrictionem Philippus Corneus *in d. l. si unus nu.* 14. (etsi sine dubitatione non esse putet) hâc ratione approbat, quod major, minusque dubitatè fides adhibeatur scripturis, quæ ex archivo, & loco publico proferuntur; quasi publicâ fide adjuventur ex authoritate Archivi. *l. Census De probat. Doct. in c. Ad audientiam de præscript. Ludo. Rom. cons.* 319. *in causa Ioannis*, quæ publicæ fidei authoritas perinde transfundatur ad additionem marginalem, ut ad corpus ipsius originalis seu primæ scripturæ contractum seu negotium continens; cùm utrumque ex æquo authoritatem Archivi habeat, *Corneus d. num.* 14. unde cùm in Registro publico dictorum Scabinorum inveniatur hæc annotatio marginalis, idemque Registrum in loco publico asservetur, probabilis exoritur dubitatio, annè perinde annotationi, ut principali scripturæ hujus recognitionis fides adhiberi debeat; principali quidem ut rei prius actæ, annotationi verò ut postea sequutæ? Verùm nec ex hac consideratione sustineri potest hæc non solenniter asscripta marginalis additio, quod vis, potestas, & authoritas Archivi publici illi attribui nequeat: * neque enim 11
hujusmodi, quamvis publicum Actorum seu gestorum publicorum Regestum seu liber pro Archeio, seu Archivo accipi potest, cùm sit non contentum, sed continens; hoc est locus publicus, publicâ authoritate constitutus; in quo omnis generis instrumenta & scripturæ, perpetuæ & indubitatæ fidei gratiâ asservantur; qui ob id ab ejus officio, hoc est custodia, *grammatophylacium* seu *chartophylacium* nominatur, *l. Moris §. solet D. De pæn. Molin. d. §.* 5. *tit.* 1. *num.* 26. & à Iustiniano describitur *in Auth. de defenso, civi. §. & indicare vers. præcepta verò*, quod sit domus publica in civitate, in qua Magistratus Actorum monumenta reponuntur, constituto aliquo, penes quem hujus sit custodia, quò magis tuta & incorrupta ea maneant, & celerius quæsita inveniantur: unde & Glossa vulgaris, *Clem.* 1. *in fin. in verb. Archivis de iureiur.* Archivum vocat *Armaria librorum*. Quare etiam libri, seu regesta rerum quotidianarum, quibus non custodes publici, qui ἀρχεῖαι dicuntur, *l. Munerum §. hi quoque De munerib. & honorib.* sed scribæ, quos alibi scribanos, alibi secretarios, alibi graphiarios vocant, præficiuntur, non magis Archivum constituunt aut Archivi authoritatem vel potestatem habent, quàm Notariorum primæ notæ, quas imbreviaturas, alij protocolla vocant; cùm & Notarij seu tabelliones plerumque, ut Scribæ, publicam stationem habeant *in Auth. de tabell. per totum*, & non minus contingere possit, ut falso, seu dolo malo, ad marginem alicujus notæ seu scripturæ in libro publico registratæ, per aliquem alium aliquid scribatur, quàm in protocollo Notarij seu tabellionis. Præsertim quod ex usu communi, & moribus hujusmodi publica regesta omnibus pateant, & omnibus ad illa pateat accessus; quæ & plerumque versantur in manibus amanuensium seu ministrorum, quibus Scribæ, & graphiarij in suis stationibus seu cameris utuntur. Sicuti ex eodem communi usu nihil in illis ratum, aut fide dignum habetur quod non habet asscripta nomina Scabinorum, in quorum præsentia, & quibus velut testibus adhibitis aliquid in illis velut recognitum scriptum est: † nam ut in Notariorum seu Tabellionum 12
scriptura ex jure communi nihil sine adhibitione testium ratum est, *in Authent. De instrum. cautela & fid. §. Sed etsi instr.* ita nec in regestis his publicis, quod non habet asscripta nomina Scabinorum, vel decurionum, quibus præsentibus (velut publicis testibus, qui se omnibus testari,

testari, seu testato aliquid facere volentibus præbere solent *l. curent De testib.*) hujusmodi inscriptum negotium actum est; prout apertè conspicitur in nota recognitionis dicti contractus antenuptialis, in cujus fine inveniuntur ascripta nomina Scabinorum, quibus præsentibus hic contractus initus & passatus fuit. Quod cùm non inveniatur observatum in dicta marginali additione de deleto hoc contractu ex consensu partium, & eâdem solennitate deletio, cancellatio, seu inductio fieri debuerit, qua recognitio, *Bart. in l. acta num. 6. De re iudic.* sequitur illi nullam esse adhibendam fidem, secundùm illa quæ superius latè deducta sunt, & sic exhibitum dicti contractus antenuptialis instrumentum integrum & illibatum adhuc stare ac pro vero justoque habendum.

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Transsumptum.

1. *Transsumptum utile quod sit.*
2. *Citatio non requiritur ad actum quando nullius interest.*
3. *Transsumptorum usus.*
4. *Bigamia quæ inducat irregularitatem.*

CONSILIVM CXXXIII.

NVLLA videtur justa & concludens ratio cur stari non debeat transsumpto quod N. V. I. Licentiatus Diœcesis Brugensis profert, de & super bulla dispensationis per fæ: re: Gregorium Papam decimumtertium dicto N. de promovendo ad sacros ordines non obstante bigamiâ concessæ, per S. D. N. Sixtum Papam modernum in forma, *Rationi*
1 *congruit &c.* expeditæ: † cùm in eo conspiciantur omnia & singula quæ ad authenticum ac legale transsumptum seu exemplatum de jure requiruntur, *cap. ult. De fid. instru. c. cum dilect. De confir. util. vel. inutil.* Quippe facta est hæc translumptio seu exemplatio ex præscripto non tantùm Canonis *d. c. ult. gl. in c. Abbate, in verb. fiat fides vers. sed alij dicunt De verb. signif.* verùm etiam legum *§. 1. in auth. ut fratrum filij, & ibi gl. in verb. monumenta.* authoritate Reverendi Domini Hieronymi Matthęi Prothonotarij Apostolici, S. D. N. Papæ Camerarij, curiæ causarum Cameræ apostolicæ generalis auditoris, Romanæque curiæ Iudicis Ordinarij; adhibita non tantum honestâ, sed etiam publica persona Francisci Bachelelli curiæ Apostolicæ Notarij; addito quoque dicti Ordinarij Iudicis sigillo solenni, quod ad fidem faciendam maximum robur habere solet, *DD. in c. post cessionem De probatio.* Et sanè hujus transsumpti aspectus satis illius fidem sustinet & tuetur cessante omni præsumptione falsitatis vel suppositionis. Verum quidem est hanc transsumptionem & exemplationem factam esse nullâ alicujus, seu aliquorum citatione interveniente, ob id quod in dicto transsumpto alicujus citationis ad videndum fieri transsumptionem & exemplationem nulla fiat mentio, & in dubio citationis actus non præsumatur, *Bartol. in l. sciendum De verb. oblig.* sed hic solius citationis defectus satis momenti non habet ad vitiandam hanc transsumptionem; non tantùm ex eo quod Canon *d. c. ult.* qui Iudicis Ordinarij authoritate transsumptionem fieri patitur, nullam formaliter requirat citationem; sed ex eo quoque quod occasio citationis in re proposita nulla fuerit: * nulla 2
enim in quocunque actu necessaria est citatio, nisi alicujus intersit ad illum citari *l. De unoquoque De re iud. l. Nam ita Diuus De adoptio. cap. significavit De testib.* ut ferè sunt omnes actus voluntariæ, non contentiosæ jurisdictionis. Iam verò hęc dispensatio, quam hic N. à S. D. N. Papa obtinuit non justitiæ, sed merè gratiosa est, dependens à solius Pontificis potestate & voluntate; nec fingi aut cogitari potest aliquod interesse tertij alicujus, qui huic gratiæ contradicere aut interesse aliquod prætexere possit adversus eum qui ex laica vita aspirat, & contendit ad clericalem militiam, & sacros etiam minores ordines: ita ut deficiente contradictore, nullo quoq; existente, qui interesse prætendere possit, supervacanea, saltem minimè necessaria fuisset citatio ad videndum fieri hanc exemplationem; cùm generaliter quoque verum sit citationem nullam requiri illius, non tantum cujus non interest, sed etiam illius, qui contradicendi ius non habet *DD. in d. l. Vnoquoque* † Et sanè est iste 3
notorius stylus curiæ Romanæ in faciendis transsumptis adversus pericula quæ originalibus bullis sæpe supervenire solent in transmissione illarum; præsertim ultra montes in longinquas regiones, potissimùm turbidis temporibus, quibus cursores seu veridarij frequenter deijci, spoliari, & occidi solent: prout dictus N. planè sibi persuadet de hac sua bulla contigisse, quæ quamvis Calendis Maij anno 1585. expedita, nondum ad illius manus pervenit, ut juramento asserere paratus est, & sic asserenti fides adhiberi debet *l. ult. C. De fide instrum.* Quæ causa fuit cur translationem hujus transsumpti adversus hunc futurum casum ex more Curiæ Romanæ sic expediri procurare debuerit; ut meritò scrupulosius de fide hujus trāssumpti dubitare non oporteat, in re præsertim favorabili, & ex qua, seu illius executione neque scandalum neque inconveniens oriri potest, quæque juri non repugnat; * præsertim in dispensatione non super mera 4
& formali bigamia ex duobus successivè contractis matrimonijs contracta (quæ pressius irregularitatem inducit, & impedimentum promotionis ad sacros ordines potentius facit *c. Deinde c. acutius 26. distinct. Gl. in c. super eo in bigamis De bigam. non ord.*) sed super interpretativa; qualis est illius, qui viduam uxorem duxit, ut est in proposito casu: nam quamvis in vera & propria bigamia propter constitutionem Apostoli difficilior sit dispensationis potestas ex ordinaria jurisdictione, in interpretativa tamen est facilior, *Gloss. in d. c. super eo, in verb. dispensare, eleganter Pet. Anchar. cons. 124. circa bigamos num. 2.* Quæ præmissa sufficere puto ad instructionem Venerabilis Domini Officialis, cui prætactæ bullæ executio per S. D. N. Papam mandata, & delegata est.

De

De fide instrumentorum.

SVMMARIVM.

Sigilli & sigillandi facultas.

1. *Iudex maleficiorum aut pacis violata non cognoscit de causa civili.*
2.13. *Interdictum retinenda seu* uti possidetis *requirit veram possessionem.*
3.5. *Interdicto* uti possidetis *non sufficit possessio precaria.*
4. *Interdictum* de precario.
6.10. *Sigilli usus & sigillandi facultas cuique permissa.*
7. *Facultatis qua sunt, cuique libera sunt.*
8. *Molendini, aut furni usus an & quando necessitatem continuandi inducat.*
9.12. *Servitus etiam contra naturalem libertatem induci potest per prohibitionem, cui obtemperatur.*
11. *Resortus non probat iurisdictionem.*
14. *Sigillum habere singula collegia expedit.*
15. *Sigilli potestas esse debet iudici ordinario.*

CONSILIVM CXXXIIII.

DILIGENTER perlectis & excussis actis causæ, quæ acta & peracta est coram vigintiduumviris Civitatis & patriæ Leodiensis, inter Scabinos altæ justitiæ Oppidi S. Trudonis conquerentes & impetrantes; & mansionarios Curiæ Præpositi monasterij S. Trudonis reos opponentes, hoc imprimis nobis mirum videtur quâ ratione, cùm horum Dominorum Iudicum jurisdictio, omnino sit limitata & restricta dumtaxat ad causas fractæ seu violatæ pacis publicæ, hæc civilis quæstio de usu, & potestate sigilli, deferri potuerit ad eos: *
1 quippe limitata causa jurisdictionis, ipsam jurisdictionem limitat & restringit: ut qui maleficiorum est Iudex, de civili querela seu quæstione nec cognoscere nec judicare possit *l. solemus* §. *latrunculator. D. Deiud. Bald. consil.* 203. *præsupposito, nu.* 2. *vol.* 1. *Angel. cons.* 257. *inter capitula pacis num.* 2. *Andr. Tiraq. in tit. res inter alios actas post pr. vers. cui proximè accedit,* & si fines suæ jurisdictionis excedendo judicet, judicatum sit nullum, *Raphael Fulgos. consil.* 162. *visis actis.* Civilem autem non violatæ pacis esse, aut posse esse quæstionem, quæ ex materia propositæ litis exorta est ob usum novi sigilli, & sigillandi officium à dictis Scabinis translatum, res ipsa demonstrat: ut enim actioni seu constitutioni violatæ pacis publicæ locus sit, non sufficit quæcunque querela nec quodcunque contravenientis factum, sed requiritur vel publica vel major, & atrocior violatio, armis etiam adhibitis, dolo malo illata, cui privatim resisti non potuerit, *And. Gail. De pac. publ. c.* 7. ita ut quæcunque injuria aut injustitia, quæ alicui capitulis pacis publicæ subjecto infertur, non possit mox, fractæ aut violatæ pacis dici; & ne quidem spolium quodcunque, quod directè non fit ad turbandum pacem: sed est hujusmodi vis interdicto apud ordinarium Iudicem civilem coercenda, non etiam extraordinario hujusmodi judicio vindicanda, *And. Gail. d. c.* 7. *nu.* 19. neque enim ea quæstio ratione præteritorum vel futurorum ullo modo pertinet ad capitula pacis publicæ, sed ad rem privatam, saltem ad jus commune & civile, controversiamque judicialem, *Bald. cons.* 195. *laudare num.* 3. *&* 6. *volum.* 2. etiamsi esset furtum, aut rapina, aut quæcunque alia; quæ in hoc directè & proxime non tendit, ut vel bellum, aut civiles motus excitentur, vel sopitæ inimicitiæ resuscitentur, *Bart. in l. aut facta.* §. *causa De pœnis*, *Ludovic. Roma. cons.* 183. *in casu proposito & consil.* 258. *in casu proposito.* Alioqui si ad quamcunque querelam, vel judicialem controversiam, fractæ seu ruptæ pacis consideratio accommodaretur, nulla sub ri ri posset inter subditos quæstio, quæ non ad hoc extraordinarium Auditorium ac judicium posset pertrahi. Sed ad hanc scrupulositatem de judicij competentia vel incompetentia non subsistendo, postquam pro parte Reorum hoc judicium (uti poterat) declinatum non est, & tacitè videatur prorogatum, quatennus de jure prorogationem admittit, *Castrensis in d.* §. *latrunculator.* ad merita causæ principalis progrediemur. Quæ sanè nobis ita videntur collocata ut non possit videri ullo modo justa hæc Actorum querela, & in effectu turbatæ possessionis, & manutenentiæ interdictum; quo ex eo quod præfati Mansionarij proprio sigillo uti cæperunt in suis legis actionibus seu operis, omissa veteri observatione de adhibendis ad eorum actiones, in jure cessiones, seu legis operas, sigillis dictorum Scabinorum, concluserunt ut Rei desistant ab hujusmodi turbatione, & Actores in continuatione jurium suorum & possessione pristina relinquant. † Nam etsi interdictum *uti possidetis* in honorarijs, & juribus incorporalibus detur ei qui in hujusmodi juris, honoris, & jurisdictionis possessione vel privilegio turbatur, vel eo jure privatur *c. licet causam in princ. & fin. De probat. Philipp. Franc. in c. significante, vers. secundo tene mente, De appellat.* eoque respectu dictorum Scabinorum querela videri possit justa, quatenus ijs per Mansionarios detrahitur non tantum honor, qui ijs exhiberi solet in petenda & obtinenda eorum sigillatione, verùm etiam pecuniarium commodum quod ex sigillorum appensione percipi solet velut pro opera & officij exhibitione, quod gratis, aut cum suo damno nemo facere debet *l. sed si quis ex signatoribus D. quemadm. testa. aper.* ut tamen interdicto locus sit id requiritur, ut vera, non precaria sit hujus honoris possessio: sicut generaliter in interdicto, *uti possidetis*, vitium & exceptionem fecit omnis possessio, non tantùm quæ clandestina aut violenta, verùm etiam quæ precaria est *l.* 1. *D. uti possid. l.* 1. *in fi. C. De seru. & aqua.* † precaria enim possessio numquam debet sic possidenti ad alios juris effectus 3
proficere, contra eum à quo precariò quid habet, aut tenet *l. fin. D. uti possidetis*: quippe quod precariò habetur ab alio, eatenus tantùm habetur, quatenus is à quo sic habetur ei id tribuit *l. & habet inprim. D. De precario.* nam ut mera voluntas precariò concedentis aut permittentis initium, ita quoque finem infirmæ hujus possessionis facit *l.* 2. *D. De precar.* cum ex lubito voluntatis precarium quandoq; resolvi & tolli possit, *l.* 1. *D. De precar.* * Vnde est quòd licet is qui precariò possidet interdicto *de precario* ad rem precariò concedenti restituendam teneatur *l. in rebus D. De precario.* 4
ipse tamen interdicto perinde experiri non possit,

& omnino non contra eum, à quo precariò habet
5 *l. qui precario* D. *De precario.* * Quod autem precaria sit & haberi debeat hæc qualiscunque dictorum Scabinorum possessio seu consuetudo, & sit voluntariæ non involuntariæ jurisdictionis, deprehenditur manifestè ex forma & modo sigillationis seu adhibitionis sigillorum, quam; dicti Scabini facere consueverunt ad legis operas dictorum Mansionariorum, de rebus jurisdictioni non dictorum Scabinorum, sed ipsorum Mansionariorum & curiæ ipsorum inferioris subjectis; ob id quod adhibendo sua sigilla apertè semper profiteantur se id facere ad preces ipsorum Mansionariorum, & partium de quarum re agitur, hâc verborum speciali formula: **ter beden der laeten ende elcker partie**, hoc est ad petitionem mansionariorum & cuiusque partium: quod enim à precibus dependet, nullum omnino habet juris vinculum, neque respectu ejus qui rogat, ut invitus precari debeat, neque respectu ejus qui rogatur; cùm invitus precanti annuere non debeat *l. 1. & 2. in fin.* D. *De precar.* ut nec precario oblatum assequi, seu suscipere *l. nec emere* C. *De iur. deliber.* quippe hujusmodi officij tam petitio, quàm exhibitio meræ facultatis non necessitatis est; cùm nec mansionarij, nec partes contrahentes præcisè teneantur ad petendum hanc Scabinorum sigillationem, si solius Abbatis, qui dictæ mansionariæ curiæ dominus est, sigillo contenti esse velint. Ita ut hæc Scabinorum assignatio ad superabundantem cautelam & majorem probationis certitudinem, non ad necessariam juris observationem pertineat; ideoque ommitti possit, & omissa aut vitiosè adhibita nihil noceat *l. testamentum.* C. *De testa. l. quæ dubitationis De reg.*
6 *iur.* † Quæ naturalis facultas in usu & adhibitione assignationis seu sigillationis liberior & minus constricta est ex eo quod ex juris potestate cuique sit liberum non tantùm proprium sigillum habere, proprióque suo signo, seu sigillo sigillare; verùm etiam alieno §. *possunt inst. De testa. l. ad testium* §. *si ab ipso. D. eodem.* sive proprio careat, nec ullum unquam habuerit; sive illud etiam habeat, sed ad manum non sit, aut si est, alieno uti malit; ex usu tamen magis si proprium non habet, *speculator De instr. edit.* §. *restat videre versic. item quod sigillum Alex. in l. si unus.* C. *De testam. Io. Faber in d.* §. *possunt.* si modò dum alieno utitur, idipsum testetur & declaret, *Innoc. in c. 2. nu. 2. in fin. De fid. instr. & ibi Panor. in fin. elegans Gloss. in c. dilecta De excessibus prælat.* quod etsi quidam necessarium non esse putent, tutius tamen & securius esse tradunt *Io. Fab. in d.* §. *possunt in fi. Francis. Marc. decis. 992. p. 1.* In tanta itaque sigillorum, & sigillationis libertate non potest facilè constitui aliqua adversus illam veluti servitutis alicujus possessio, ut quis vel non utatur proprio sigillo, vel alieno omnino uti, aut certi alicujus hominis, seu certorum hominum sigillum sigillatorium requirere debeat; & si aliquando, seu aliquamdiu requirere solitus fuerit, hujusmodi requisitionem in futurum velut servitutis jure continuare cogatur; cum in hujusmodi juribus incorporalibus non acquiratur possessio ex voluntario, & omnium minimè ex precario aut gratuito actu *l. 1.* C. *De seru. & aqua.* in quo ut cuique liberum est precariò, aut gratuitò petere vel concedere; ita quoq; ex lubito voluntatis propriaque authoritate potest quisque ab eo abstinere, & in effectu priorem usum confessionemque revocare *Gloss. in verb. trium Episcoporum in c. cum Ecclesia, De causa possess. & proprie. Natta cons. 107. motiuum nu. 3.* * Et hoc est quod vulgò traditur, ea 7
quæ meræ facultatis sunt naturaliter cuique licita & permissa esse; ut & in illis quæ precariò seu gratuitò conceduntur, non potest constitui, vel causari aliqua præscriptio ad hoc ut aliter in futurum fieri non possit, aut ut eodem modo semper fiat obligatio aliqua nascatur: quod enim ex naturali libertate quis facere potest ab eo etiam potest abstinere; ut vice versa, longa, seu diutina abstentio ab usu ejus quod per se permissum est, facultatem usus non tollit *l. viam & ibi gl. De via pub. Cynus in l. 8.* C. *qua sit long. consue. Innoc. & Panor in d. c. cum Ecclesia Francisc. Balbus in tit. De præscript. in 4. p. quinta q. principal. quæst. 1.* † Vt est in frequenti 8
& celebri illa quæstione, an qui ad alicuius molendinum, aut pistrinum seu furnum, molendi sui frumenti aut pinsendi seu coquendi panis gratiâ, per longissimum etiam tempus accessit seu accedere solitus est, nec intereà aliò se contulit, semper in futurum illuc & non aliò, se conferre teneatur? in quâ concors est omnium sententia ex continuato hujusmodi accessu nihil juris in seu adversus accedentem constitui, quin si velit aliò se conferre possit; & ne se alio conferat nequeat prohiberi, *Cynus in d. l. 1. De servit. & aqua. Iason. & alij in l. quo minus De flu. Cepola in tit. De servit. tit. De furto* cùm tota hæc res sit ex principio omnino voluntario, & extra omnem obligationem tam ex parte ejus qui facit, quàm illius qui inde commodi aliquid consequitur; ita ut quemadmodum initium, ita quoque finem hujus rei facit libera facientis voluntas. Quæ res in usu infinitis casibus contingit, & observatur; & plurimis Doctorum responsis illustratur in similibus quæstionibus, in usu trapeti seu molæ oleariæ, *steph. Bertrand. consil. 12. etiamsi probi viri vol. 2. p. 1.* in aratione seu trituratione per alterius jumenta, *Steph. Bertrand. consil. 25. multi sunt nu. 2. vol. 7.* in emptione, aut venditione esculentorum aut poculentorum certo loco, aut tempore *c. significante & ibi DD. De appellat.* in his enim & similibus etiam ex longissimi temporis decursu non constituitur aliqua personalis, aut realis servitus, à qua non possit se liberare, & extricare contrario quocunque actu, qui tale quid fecit seu facere solitus est, si modo vel nulla faciendi ex pacto, aut conventione est obligatio, vel legitima aliqua præscriptio; † quæ in hujusmodi 9
negativis servitutibus nullâ ratione potest causari aut initium aliquod sumere, nisi ex prohibitione aut impedimento alterius, cui faciens seu facere volens acquiescit, & acquiescendo se aliter facere non posse demonstrat: quo casu ex die prohibitionis & acquiescentiæ initium capere potest præscriptio quæ deinde legitimo, hoc est longissimo tempore completa, jus servitutis constituet prohibenti & impedienti adversus prohibitum, acquiescentem, *Cynus & alij in d. l. 1.* C. *De seru. & aqua Io. Fab. in* §. *aquæ. n. 20. instit. De act. Bald. & alij in d. c. significante, gl. & DD. in l. qui luminibus De servit. urb. prædior.* neque enim aliàs facilè liber homo servi-
tuti

tati subjici potest adversus ea quæ ei in naturali facultate sunt, *Stephan. Bert. consil. 170. etsi venerabilis nu. 3. & seq. vol. 2. p. 1. & cons. 200. circa processum vol 3. p. 2. Francisc. Mar. decis. 123. p 1. Guido papa decis.* 198. etiamsi per mille annos aliquid certo modo factum fuerit, *Natta cons. 106. in casu proposito, nu.* 9. Cum itaque, ut dictum est, in naturali facultate Mansionariorum fuerit pro assignatione seu sigillatione adire Scabinos, imò quoscunque alios; & nulla sit juris obligatio hunc vel illum pro sigillatione requirere: dictis Mansionarijs fraudi aut damno esse non debet, quod Scabinorum hac in re operam requirere soleant adhoc ut ab illa requisitione recedere non possint: cum ex adverso ad curam Magistratus pertineat, ut non tantum seipsos, sed etiam alios testes & signatores, quibuscunque etiam privatis præbeant, quò facilius negotia explicentur & probatio rerum salva sit *l. curent.* D. *De testib.* non etiam ut quis invitus eorum operam requirere & adhibere præcisè debeat.

10 * Vnde est quod in usu sigillatio magis sit privati quàm publici juris, & officium sigillandi magis privatorum quàm jurisdictionis aut juris publici *l. ad testium. §. 1. & 2.* D. *De testa. l. cum ab initio cum tribus legib. sequen.* D. *quemadm. testam. aper Andr. Alciat. cons* 175. *casus controvers. n.* 6. ideoque jure superioritatis dictis Mansionarijs indici aut imperari non possit, *Hostien. & alij in d. cap. significante, Bart. consil.* 329. *viso consultationis, nu.* 7. *vol. 2. p. 1. & cons.* 3. *vol. 2. p. 2.*

11 * Et quamvis à dictis Mansionarijs ad præfatos Scabinos appellari possit; inde tamen extra articulum appellationis & ressortus, nulla est dictorum Scabinorum in præfatos Mansionarios jurisdictio: ut generaliter ressortus, hoc est jus primarium appellationum, seu usus appellandi, non arguit neque infert jurisdictionem aliquam; *Guid. papa decis.* 518. & 551. cum magis sit ex voluntate prorogatio, quàm ex juris necessitate: *l. 1. & 2.* D. *De iud. l. episcopale* C. *De episc. audien. Barth. Chassan. ad consuet. Burg. t. des iustices & droicts.*

12 *§. 4. in verb. & sur les hommes nu.* 5. † potissimùm quod non constet, ac ne quidem allegetur quod dictis Scabinis hæc potestas sigillandi specialiter à Principe vel Imperatore sic sit concessa, ut Mansionarij illâ uti debeant inviti, ex qua hujusmodi necessitas & usus bannalis dici possit: *Franc. Marcus d. decis.* 123. Neque etiam constet quod ijdem Scabini unquam coegerint Mansionarios ad petendum ab ipsis sigillationem cum prohibitione illam petendi ab alia quacunque persona, unde aliquod initium utilis præscriptionis constitui potuerit adversus naturalem facultatem petendi sigillationem à quocunque alio. *Anto. Capytius decis.* 209. *nu.* 25. *Roland. à Valle consil.* 22. *vol.* 2. Neque ad rem facit quod consuetudo hactenus semper fuerit petendi sigillationem à dictis Scabinis, & ab antiqua consuetudine recedere non oporteat, *in extravag. De pac. constantia. §. 1. l. minimè* De *legib.* nec permittendum ut quid contra longam consuetudinem fiat: *l.* 1. C. *quæ sit long. consuet. Bald. in d. §. 1 in verb. sicut ab antiquo.* Nam etsi id verum esse possit ubi res ex consuetudine activa & passiva originem & substantiam habet; non perinde tamen ubi, id quod consuetum est fieri, causam & usum habet ex naturali facultate, & aliter quandocunque faciendi potestatem & facultatem conjunctam semper habet; *l. viam* D. *De via pub. Bald. consil.* 206. *præceptum fuit volum.* 1. ut contingit in hac naturali facultate petendi sigillationem non ex consuetudine aliqua, sed ex dicta naturali facultate, velut jure familiaritatis ex tanta loci, & personarum vicinitate, unde nulla obligatio, nulla possessio causari potest. *l. qui iure familiaritatis D. De acquir. poss.* † Proinde 13
nullam speciem turbatæ possessionis dictorum Scabinorum continet, novi hujusmodi Sigilli fabricatio & usus; cum ut dictum est, nulla sit aut fuerit dictorum Scabinorum considerabilis possessio, quæ initium vel causam habuerit ex præcedente aliqua prohibitione per dictos Scabinos Mansionarijs aliquando facta, ne vel proprio sigillo, vel alterius cuiuscunq; uterentur, sed illud à se suoque Scabinorũ collegio tenerentur petere, cum subsecuta Mansionariorum acquiescentia, quâ causari potuisset utilis aliqua possessio, & ex possessione per decursum temporis præscriptio: ita quod ex evidenti defectu possessionis quoad dictos Scabinos, nulla cadat consideratio turbatæ possessionis; & per consequens nec occasio, aut potestas proponendæ alicuius manutenentiæ seu interdicti *l. 1. §. interdictum* D. *uti possidet.* Quibus consideratis, & potissimùm tantâ sigilli, & sigillationis libertate, & quod in præiudicium superioris vel superioritatis hic nihil novi fiat, & dictorum Mansionariorum curia sit una formalis & formata per se subsistens, unumque per se corpus, & collegium constituens sub authoritate unius Prælati, constitutis Præfecto seu villico & cognitionarijs; extra omnem dubitationem est novi hujus sigilli potestas; ut forte non esset si in præjudicium sui prælati dicti Mansionarij per se seorsim non tantùm sigillũ, sed etiam corpus & collegium aliquod sibi de novo constituere vellent; ut aperto Honorij tertij rescripto decisum extat. *c. dilecta* De *excessibus prælator.* Ita ut cum ex voluntate, imò ex facto Prælati, dictæ curiæ hoc novum sigillum in usum deductum sit, non possit censeri quicquam præter juris rationem, saltem nihil ex rei veritate in præjudicium dictorum Scabinorum factum: * cum ex 14
usu rei magis sit & expediat unum aliquod cujusque Collegij, seu corporis commune extare sigillum, cuius usus sit ad omnes & singulos Collegij actus, *c. significavit* De *appellatio.* potius, quam plurium aut singulorum de Collegio, *Phil. Franc. in c. 1. in 2. notab. De off. ord. lib. 6. Nicol. Boer. decis.* 240. *num.* 3. ad quoscunque etiam sigilli seu sigillationis effectus; sive quæratur de consensu, sive de testimonio, sive de authoritate, sive de confirmatione; qui ferè sunt effectus, & symbola sigilli cuiusque: * nam & iudici ordinario habenti 15
quamcunque ordinariam iurisdictionem, sigilli quoque potestas omnino permittenda, neque ullâ ratione deneganda est. *Panorm. in cap. 2.* De *fid. instr. Chassaneus ad consuet. Burgund. in conclus. in verb. nous auons.* Quò pertinet quod eleganter ex usu, & praxi scribit Ioannes Faber, *in d. §. possunt vers. c. & cuiuslibet domini ruralis.* de sigillis Dominorum ruralium, quales sunt Mansionarii, quibus significant se suos censuales investivisse de censualibus bonis venditis, ad rei nimirum certiorem & indubitatam fidem. Atque ita omnibus diligenter expensis & exami-

examinatis existimamus eximiorum Dominorum Iudicum officium esse, ut secundùm conclusionem Opponentium in omnibus, & per omnia sententiam dicant.

De Iureiurando.

SVMMARIVM.

Iuramentum in causa matrimoniali.

1. *Iuramentum in supplementum probationis deferendum probanti per unum testem.*
2.4. *Confessio unius quando prosit vel noceat alteri.*
3. *Iuramentum non deferendum in caussa matrimoniali.*
5. *Iudex non suggerere sed interrogare debet.*
6. *Restitutio in integrum conceditur adversus confessionem.*
7. *Negationis pœna ubi locum habeat.*

CONSILIVM CXXXV.

NOVA exoritur dubitatio in caussa curatorum prolium Stanislai Vogelweyer agentium, adversus Domicellum Ioannem Baptistam de Taxis Reũ, ex singulari depositione Guilielmi Fabri, per quam inter cætera deposuit præfatum Reum, post assertionem Antonij Pensaert unius ex dictis curatoribus, quod quondam Dominus Wilhelmus Pensaert fuerit Rei patrinus seu in Baptismo susceptor & lustricus parens, interrogatum an hoc verum esset, dixisse & declarasse, *quod sic*; præfato Antonio semiplenam probationem in huiusmodi unici testis depositione constituente, ac in supplementum iuramentum suum super huiusmodi confessione offerente. * Primo etenim conspectu 1 probabilis videri posset hujusmodi oblatio, ac deferendi iuramenti per iudicem necessitas; ob id quod generaliter verum sit, etiam Actori semiplenè probanti per judicem deferendum esse juramentum pro supplenda imperfectione probationis *l. admonendi De iureiur. & ibi gloss. magna in verb. exacto versi. vel per unum testem De iureiur.* * quodque hæc 2 confessio quamvis facta absentibus dictis prolibus, quas hæc res principaliter contingit, facta tamen præsente Antonio uno ex curatoribus qui vice domini vel pro domino esse solet in administratione rerum pupillarium seu minoris *l. qui fundum. § si tutor pro emp.* præfatis prolibus prodesse debeat: quemadmodum confessio extraiudicialis præsente fideiussore facta pro principali, absenti prodest *Bald. cons. 392. imprimis videndum est volum. 3.* & coram negotiorum gestore facta, prodest domino *Salic. in l. 1. in 15. oppos. De confess. Hipolit. De* 3 *Marsil. ad Rub. C. De probation. 114.* † Cæterùm status, qualitas, & conditio hujus causæ non patiuntur eam decidi ac terminari ex compositione imperfectarum probationum, aut suppletione probationis, quæ latere solet in iuramenti præstatione; cum non sit propriè probatio sed probationis exoneratio. *Iason. in l. si quando C. unde vi.* In arduis enim causis usus & facultas deferendi iuramenti in supplementum probationis Iudici præripitur: *gl. & DD. in d. l. admonendi & ibi Iason. n. 100.* quia in his requiruntur probationes luce meridiana clariores; *l. ult. C. De probat.* ita ut qui in his causis agit, nulla parte exonerandus, sed extremo onere probationis gravandus sit. Inter magnas autem & arduas causas esse causam matrimonialem, sive de coniungendo sive de separando agatur, nemo dubitat: nam ex hoc pondere ac gravitate, causæ criminali hac in parte æquiparatur, *gloss. in c. mulieri De iureiur. canonista in c. si pro debilitate. De offic. deleg.* & ut criminalis, dilucidissimas exactissimasque requirit, *Decius consil. 163. in causa matrimoniali.* ac in defectu plenæ probationis pro supplemento juramenti delationem non admittit. *gloss. in c. 1. De consan. & affin. & ibi Abbas, Decius cons. 133. viso processu. Ioann. Selva in tract. De iurament. p. 3. quæst. 3.* Cùm ergo hæc causa planè sit matrimonialis, instituta, ad declarationem nullitatis matrimonij indubitati; hoc est de cujus contractu ac solemnitate saltem quoad factum nulla est dubitatio, non debet prædicta plenissimæ probationis per delationem juramenti exoneratio admitti, sed ex defectu plenæ probationis præsumptionem pro matrimonio retinere: *c. super eo 2. in fin. c. ex quadam in fin. De test.* Vti generaliter in dubio faciendum est, præsertim cùm agitur non de contrahendo sed de contracto & consummato matrimonio dirimendo; & potissimùm ubi causa diremptionis speciem delicti habet, ex qua criminalis accusatio vel correctio oriri posset; ut est in proposito. Probata etenim hâc cognatione spirituali, & scientia Rei, quæ per dictam confessionem detegeretur, Reus ob illicitum matrimonium per speciem incestus pœnas illiciti matrimonij subire deberet *l. si quis incesti §. ult. C. De incestis nup. l. si quis alumnam. C. De nuptijs.* * De quo in 4 proposito minor debet esse difficultas, quod semiplena probatio quæ in testimonio dicti Wilhelmi constituitur, non sit directè super ipsa cognatione spirituali, sed tantùm super confessione Rei, eaque extraiudicialiter facta, parte principali absente, quæ ob id nocere non debet etiam plenè probata; *l. fin. De interog. actio. l. certum. §. quis De confess.* potissimùm quod actus rei, de qua dicitur facta confessio, non dependeat à voluntate aut certa scienta ipsius confitentis, & ob id confessio extraiudicialis etiam parte præsente nocere non debet, *gloss. in l. Pomponius 1. De negot gest.* Quod autem in certam scientiam Rei hujus causæ non cadat, imo nec cadere possit actus, unde cognatio spiritualis ex susceptione in Baptismo contrahitur, per se manifestum est, ex eo quod Reus vix unum diem natus Baptismi gratiam adeptus fuerit, & per ætatem nec videre nec intelligere potuit se à D. Wilhelmo in Baptismo suscipi; sic quod certâ scientia id confiteri non potuerit. Cum alioqui in hujusmodi matrimoniali causa testificatio aut cõfessio ex auditu alieno parum faciat ad dirimendum matrimonium; quia in eo plerumque versatur error. *d. cap. licet ex quadam.* Quibus hoc quoque addimus, quod in re proposita magnum momentum habet, quod non constet de acceptatione hujus confessionis, quæ facta dicitur præsente curatore: ut enim confessio extrajudicialis parte præsente noceat confitenti, oportet illam acceptatam esse: *Dynus in l. 1. C. De confess. Salicet in l. iubemus Cod. De lib. caus. Alexan. consil. 19. in causa appellationis nu. 1. volum. 4.* qui enim, ut inquit Baldus *in l. 3. nu. 2. C. De repud. hæred.* non acceptat verba adversa-

5 adversarii, non potest se ex illis juvare. * Quod sanè in proposito maximè obtinere debet, cùm satis constet ex tenore depositionis dicti Wilhelmi Fabri, Antonium ex insidijs aggressum, & captiosis interrogationibus usum fuisse, ut verius suggerentis, quàm interrogantis officio (quod lex improbat *l. 1. §. qui quaestionem De quaestio.*) usus esse videatur: in quam captionem Reum suâ simplicitate tam praecipitanter deduci iniquissimum esset.
6 * Quibus omnibus si non satis videbitur detractum facultati deferendi praedicti juramenti in supplementum probationis (quod tamen omnino putamus) superest Reo remedium restitutionis integri adversus praedictam assertam confessionem ex capite minoris aetatis, quae conceditur etiamsi confessio sit judicialis, multò magis adversus extraiudicialem, *l. certum. §. minorem De confess. l. nam postea. §. si minor & ibi Bartol. & Alexand.*
7 *De iureiur.* † Non obstante quòd Reus confessionem hanc negaverit; cum nusquam traditum sit beneficium restitutionis in integrum per solam negationem amitti: Poena enim negationis tantùm locum habet in casibus à jure expressis; *Iason. in l. 2. nu. 86. C. De iur. emph.* ideoque traditur, *Bartol. in l. eum qui De iureiur. Bald. in l. contra negantem C. De leg. Aquil.* minorem ad evitandam poenam dupli ex lege Aquilia in integrum adversus negationem restitui. Cujus restitutionis petitio pro parte Rei seriùs proposita non est, propter dicti curatoris oblationem de jurejurando pro supplenda probatione factam post conclusionem in causa: ita ut cum ea oblatione non facta Reus nihil sibi metuere debuerit ex unius testis testimonio, *l. maritus De quaest. l. iurisiurandi. D. De testib.* eâ tandem facta ex adverso restitutionem quoque, quatenus opus est, petere potuerit. Sed ut dixi supervacaneum est hoc remedium propter causas superiùs recitatas, impedientes dicti juramenti dilationem.

De iureiurando.

SVMMARIVM.
Iuramenti delatio.

1. *Appellatio ab interlocutoria quando sit permissa.*
2. *Sententia ex iuramento delato lata est irretractabilis.*
3. *Sententia super iuramento lata quando sit definitiva.*
4. *Appellandùm à sententia conditionali statim intra decem dies.*
5. *Attentari non potest pendente tempore ad appellandum dato.*
6. c. Quod ad consultationem. de re judicata *intellectus.*
7. *Tacens non consentit in actibus praeiudicialibus.*
8. *Iuramentum non deferendum super contentis in instrumento publico.*
9. *Instrumentum publicum plenissimam continet probationem.*
10. *Iurare quidam proclives, quidam timidi.*
11. *Iurare nolle ex delatione quando sit manifesta turpitudinis.*
12. §. Si vero moriatur. in auth. de instru. caut. & fide collat. 6.
13. *Iuramentum quos comites habere debeat.*
14. *Mandatum habere praesumitur qui instrumenta profert.*

CONSILIVM CXXXVI.

IN defendenda hac causa appellationis, quae pro parte Capituli S. Iacobi interposita est, ab interlocutoria sententia Magnifici D. Rectoris primae instantiae Iudicis, lata 18. Aprilis novissimè praeteriti, omnium actorum primae instantiae discussio non est necessaria; cum nunc non agatur de terminanda tota causa, sed tantùm de incidente articulo, quem Dominus Ioannes Melijn Actor principalis causae post confectas ab eo probationes, & lapsos omnes terminos probandi, injecit per delationem juramenti, per quam contendit ut D. Ludovicus vanden Bruyne unus Reorum nunc appellantium praestet aut referat juramentum super eo, quod plures clausulas aut aliter quàm dictum aut conventum fuit habeat ac contineat instrumentum compromissi, virtute cujus inter partes hujus causae per assumptos arbitros lata est sententia arbitralis, quam Actor in principali causa retractandam & annullandam esse contendit. In quo sanè incidente altercatione inter Actorem & Reos, illo contendente hujusmodi delatum juramentum per Dominum Ludovicum subeundum & praestandum, aut sibi referendum esse, Magnificus Dominus Rector ex suggestione assumpti assessoris, decimâ octavâ Aprilis interloquendo delationem juramenti approbavit decernendo, ut vel Dominus Ludovicus illud praestet; vel Rei Actori id referant; idque cum comminatione quod D. Ludovicus pro confesso haberetur, hoc est, quòd aliter fuerit compromissum quàm instrumentum continet, praesertim quoad designatas per Actorem clausulas. Sed nimium à jure & justitia recedit ea interlocutio, ideoque appellandi ab ea justa fuit occasio.

Nam quod Actor, ut justitiae investigatio avertatur, dicit appellationem ab interlocutoria sententia tam per statuta hujus Vniversitatis, quàm per Concilium Tridentinum esse probatam, generaliter verum non est; cùm tam in dictis statutis, quàm praedicto Concilio Trident. *sess. 24. De reformat. cap. 20.* apertissima contineatur exceptio de interlocutorijs vim definitivae habentibus, hoc est (ut idem Concilium interpretatur, *in d. c. 20*) cujus gravamen per appellationem à definitiva reparari nequit: ut etiam in jure civili, quod appellationem ab interlocutoria non admittit, *l. Ante sententia Quorum app. non recip.* admmittuntur appellationes ob gravamina, quae interloquendo per judicem inferuntur, si illa in definitiva sententia vel per appellationem ab illa non sunt reparabilia *l. 2. D. De appellat. recipien.* imò si interlocutoria facit aliquale praeiudicium, quod perfectè non potest reparari per appellationem à definitiva, *Bart. in d. l. 2. nu. 26.* Iam verò dubitatio nulla est, quin irreparabile gravamen contineat decretum, quo decernitur D. Ludovicum pro confesso habendum esse, nisi juret aut referat: irretractabile quippe est juramentum quod ex partis delatione aut relatione praestatur, *l. 1. C. De reb. cred.* † Nam ut tunc, cùm super principali articulo causae juramentum defertur vel refertur, ex praestito juramento, rei judicatae actio oritur, *l. Actori C. d. tit.* ita etiam cùm inde probatio vel praejudicium paratur, si super incidente articulo id fiat, *l. Si quo §.*

Si quis

si quis iuraverit. D. *De iureiur. Bart. in l. Generaliter* §. *sed iuramento nu.* 3. *vers. utputa super aliqua positione* C. *d. tit.* multò magis si ob defectum aut recusationem delationis in alio articulo decernatur, quod pro confesso habebitur in & super eo, quod causa sententiæ definitivæ esse possit; prout ad hoc tendit omninò Actor, ut annullatâ aut subuersâ fide instrumenti compromissi, liberiùs possit contendere ad nullitatem arbitralis sententiæ, de quâ in causa principali principaliter quæritur. † Vnde quamvis sententia seu interlocu-
3 toria quæ continet solum præceptum de jurando aut de referendo, definitiva non sit; vim tamen diffinitivæ habet, si addatur quod ex recusatione fieri oporteat; veluti quod Reus solvat, aut habeatur pro confesso, *l. Cum iudex, & ibi Bald. Salic. & alij* C. *De sentent.* Neque enim eo casu pro argumento aut judicio interlocutoriæ sententiæ assumi potest Vlpiani responsum, *in l.* 1. §. *biduum* D. *Quando appell. sit.* quasi sententia videatur conditionalis; quod Actor non satis ex veritate juris proponit: nam dubium non est, quin etiam sub conditione ferri possit sententia definitiva, ut apertè probatur
4 ex eodem illo juris loco, *d.* §. *biduum.* † ita ut, si sic pronuntiata sit, lex velit ab illa statim, non ex die evenientis conditionis appellari; si scilicet conditio sit intrinseca, hoc est merita causæ respiciens; veluti *Condemno, si Actor iuraverit, si Reus instrumenta non produxerit*: ita quod Vdalricus Zasius dicat totius orbis consuetudinem id servare, *in l. à divo Pio* §. *in venditione nu.* 13. *De re iud.* & aperto jure probatur, *in d. l. Generaliter, in princ.* C. *De reb. cred. & ibi Phil. Corneus nu.* 3. Meritò itaque ab hujusmodi gravamine quod vim definitivæ sententię habet appellari potest.

Quare appellationem non impedit quod Actor ulterius objicit procuratorem Reorum audito hoc decreto non fuisse protestatum de appellando, & non contradixisse decreto statuenti terminum parendi eidem decreto: nam nullo jure invenitur cautum, quod ubi statim vivâ voce non appellatur oporteat protestari de futura appellatione, aut quod tacendo quis appellationi renuntiare, aut statutis in præjudicium futuræ appellationis acquiescere censeatur; sed jure cautum est, quòd latâ sententiâ, à qua appellari potest, nihil possit novi fieri aut attentari in præjudicium deliberationis, dum scilicet durante tempore appellandi, qui læsus est, deliberat an appellare velit; cujus deliberationis potestas plenissima & liberrima sine aliqua executionis aut ulterioris processus formidine ei qui per sententiam seu decretum vim definitivæ habens læditur, à jure concessa est, *in Auth. De*
5 *appell.* §. 1. † Ita ut si judex qui sententiam tulit ante appellationem interpositam durante tempore, quo appellari potest, aliquid innovaverit, si ante lapsum temporis appellandi gravatus appellet, debeant hujusmodi innovata in primis & ante omnia revocari per Iudicem ad quem provocatum est; de quo expressus in jure textus *c. Non solum De appell. lib.* 6. ad quem non advertit Actor, dum existimavit per hujusmodi taciturnitatem ad pronuntiationem decreti ac statuto termino parendi in eodem momento inductam fuisse decreti ac
6 statuti approbationem. † Cùm præterea locus ille juris *in c. Quod ad confutationem De sent. & re iudicat.* unde erroris hujus causam desumpsit Actor, apertè loquatur de Clerico, qui contra eum lato decreto post lapsos decem dies appellavit, & medio tempore statutum terminum ad parendum decreto recepit, hoc est admisit, & in illum consensit; nimirum quia per hoc fecit actum approbatorium, qui in sola taciturnitate constitui non potest; * cùm in præjudicialibus, qui tacet, con- 7
sentire non videatur, potissimùm in actibus, qui deliberationem addmittunt, & contradicendi potestatem etiam ex intervallo permittunt, *c. Is qui tacet. De reg. iur. lib.* 6. Vnde apertè dicit Glossa, *in d. cap. Is qui tacet*, quod is contra quem fertur sententia tacens nec pro consentiente, nec pro contradicente habeatur intra decem dies (idem ubi ex statuto brevius tempus appellandi, sicut in hac Vniversitate Lovaniensi statutum est) si postea intra illos appellet.

Minutiora & apertiora hæc sunt, quàm ut suggeri debeant; sed tamen non prætermittenda, cùm experimento percipiamus etiam hujusmodi argumentis plerosque à veritate facilè abduci.

Apertâ itaque viâ & facultate appellandi, & recepta per decretum Dominorum Iudicum dicta appellantium appellatione, paucis deducemus ejusdem appellationis justitiam ex gravamine, quod Magnificus D. Rector interloquendo appellantibus irreparabiliter cessante appellatione intulit. Notorium quippe & nimis manifestum est gravamen, imponere dictis Reis necessitatem vel jurandi vel referendi super eo, de quo extat publicum notariale instrumentum. * Vnde est, quòd Reus 8
qui ex instrumento, sive publico sive privato super dato mutuo conscripto post lapsum biennij convenitur, non audiatur, si Actori velit deferre, aut illo recusante sibi referri juramentum, quod pecunia, quæ dicitur mutuo data, sit vel non sit numerata, ut expresso jure decisum est, *in l. In contractibus* §. *illo* C. *De non num. pecunia.* Ex quo etiam facilè reprobavit Papa *in cap.* 2. *De probat.* consuetudinem, quâ permittebatur Reo deferri juramentum Actori, qui intentionem suam plenè probaverat per instrumenta, vel per testes; eâ ratione, quòd ad judiciale vel necessarium juramentum perveniri non debeat nisi tunc, cùm aliæ probationes deficiunt; sic quod nec statuto induci possit necessitas jurandi tunc, cum Actor plenè probavit ex sententia Bald, *in d. c.* 2. Imò nec eo quidem casu potest ab Actore exigi juramentum calumniæ; cujus tamen exigendi potestas regulariter est in omni litis parte, *c.* 1. *De iuram. calum. Ias. in l. Admonendi. n.* 79. *& duob. sequent. De iureiur.* Vt enim judex pati non debet, ut superfluis & nihil profuturis probationibus quis etiam volens oneretur, *l. Si duo patroni* §. *idem Iulianus in fine De iureiuran.* ita quoque ne quis superfluum juramentum præstare cogatur, *Decius in d. c.* 2. *nu.* 5. Et quemadmodum Reus, cùm Actor nihil probavit, non cogitur ex delatione Actoris iurare, *c. fin.* §. *fin. De iureiur.* ita nec ęquum est, ut Actor deferente Reo juret tunc, cùm intentionem suam plenissimè probavit, *Decius in d. c.* 2. *nu.* 4. † Plenissimè autem quis probare dicitur, 9
quod probat per publicum notariale instrumentum, *c. Cum olim De verb. sign. Ias. in d. l. Admonendi nu.* 2.

in 2. lectura n. 145. Est enim hujusmodi instrumentum, inquit Baldus, probata probatio, imò evidens & manifesta, *in l. Impetor. De statu hom.* sic quòd, ut alio loco dicit idem Baldus, *cons. 233. Per instrum. vol. 1.* vim definitionis habeat quoad omnia, quæ in illo conscripta conspiciuntur; censeanturque & solenniter & de voluntate partiũ, ex veritate scripta, *Bald. in c. Cum in iure peritus De off. iud. delegati;* ita ut firma & fixa præsumptio veritatis stet pro instrumento publico, quamdiu contrarium illius non probatur, *l. Cum precibus & ibi Doct. C. De probat.* & proinde malignare videatur, qui nisi allata contrariâ probatione, fidem publico instrumento detrahere aut illud per delationem juramenti in suspicionem trahere conatur, *§. Item verborum in V. Qui talibus utitur improbis allegationib. Instit. De inutil. stipul.* Quæ etiam causa est, cur jure improbetur delatio juramenti eo casu, quo plenè probatum est, ut scilicet occurratur malitijs deferentium juramentum in casu aut articulo minimè dubio, *Decius in d. c. 2. n. 5. vers. ult. notandum*: ad quod potissimùm solent confugere homines perversi & malitiosi, quibus cum personis pijs & timoratæ conscientiæ lis aliqua est, scientes hujusmodi personas non facilè perduci

10 ad iurandum. † Vt enim faciles ad jurandum sunt, qui mali, perversi, audaces, & contemptores religionis sunt; ita contra alij qui pij, modesti, timoratæ conscientiæ, aut religiosi sunt, perquam timidi sunt, interdum usque ad superstitionem, ut inquit Vlp. metu divini numinis, *l. Quæ sub condit. vers. cum enim faceres D. De cond. instit.* Et hoc est, quod dicit Bald. *in d. l. Quæ sub conditione,* quòd timentes Deum valde sunt timidi in jurando, contrà prompti ad jurandum qui Deum non timent, *c. Illud De cler. excom. ministrante* bonarum quippe mentium est metuere culpam & periculum etiam ubi non est. Viri perfecti est, in quantum fieri potest, & cùm nulla externa necessitas urget, abstinere à juramenti præstatione, *c. Etsi Christus sub fin. De iureiur.* propter periculum perjurij: nulla autem est necessitas, cùm de quo quæritur per se manifestum est, & quidem per eum modum, cujus potissimùm usus est, ad futuram rei memoriam; ut de re, de qua agitur, nulla possit esse dubitatio, puta per publicum instrumentum. Cùm enim hominum memoria labilis sit, *l. 2. §. si quid autem C. De vetere iure enuclean.* & ex consensu partium fiant instrumenta, quæ veritatẽ rei gestæ retinent & conservant, ac memoriæ defectum supplent: meritò non cogitur quis jurare super veritate contentorum in publico instrumento.

11 Nec huic adversatur, quod ad manifestam turpitudinem referatur, nolle ex delatione jurare, aut delatum referre, *l. Manifestæ De iureiur. l. Delata C. De reb. cred.* id enim non obtinet tunc, cùm ei defertur juramentum, qui id, super quo defertur juramentum, apertissimis & liquidissimis probationibus probavit, *Doct. in d. l. Manifestæ, Castrens. in l. In contractibus §. illo C. De non num. pecunia*; quia eo casu justè & licitè recusari potest sine necessitate referendi; uti multis alijs ex causis justè recusari potest tam susceptio, quàm relatio delati juramenti: usque adeò ut, si recusationem ex justa causa non admittat iudex, possit ob id ab eo appellari, *d. l. Generaliter §. sed iuramento vers. ipse autem.*

Cùm ergò in articulo veritatis eorum, quæ in publico instrumento compromissi in hac causa exhibito continentur, an scilicet illa sint vera & sic contigerint, præsumptio iuris & de iure stet pro dicto instrumento, meritò reijci debuit improbabilis illa juramenti delatio, quam Actor nunc appellatus, appellantibus fecit per scedulam suam, eo fine, ut subduceret omnes illas clausulas, quibus subsistentibus omnis eius conatus & labor, quem impendit ad annullandum sententiam arbitralem per tam egregios viros latam, fit irritus. Tantòque magis reijci, & minimè D. Ludovico necessitas iurandi sub pœna confessi imponi debet, quòd Actor eodem instrumento in hac causa sit usus, ut meritò illud impugnare aut fidẽ ei detrahere non debeat, *l. si quis iusiurandum C. De rebus cred. c. Ex eo De reg. iuris lib. 6.* præsertim quia constet illud confectum esse à Notario non tantùm publico, sed etiam authoritate huius Vniversitatis ad exercitium notariatus, & descriptionem Actorum coram Conservatore privilegiorum assumpto; & cuius operâ idem Actor in omnibus ferè suis negotijs uti solebat; cuique nusquam obiecit falsitatem, sed tantum errorem, qui non præsumitur nisi apertè probetur, *l. Si post divisionem C. De iuris & facti ignor. & ibi Bart. qui & in l. Non fatetur D. De confess.*

Nec Actori appellato quicquam patrocinari potest, quod ex Novella Iustin. 73. *certè si ad unum, & in Auth. de instrum. cautela & fide §. si vero moriantur collat. 6.* adfert; cùm tantum eo loco agatur de probanda scriptura instrumenti publici mortuo Notario & testibus; ita ut eo casu is, qui comparationem fieri desiderat, iurare debeat non de veritate contentorum in instrumento, sed tantùm de calumnia, & quod nihil perversi circa instrumentum admiserit. Iam verò nulla hic est dubitatio de scriptura huius instrumenti, quam Actor neque in hac, neque in alijs litibus negavit esse manum & scripturam Godefridi Rochi Notarij, sed ex adverso plurimis locis tam in reductionis, quàm in alia executionis causa (quam Actor huic causę adiungi petiit) utrumque confessus est, videlicet non tantùm quod coram Notario compromissum sit, verumetiam quod dictus Godefridus sit Notarius publicus, & quod is hoc instrumentum composuerit, scripserit, subscripserit, & subsignaverit: ita quod huiusmodi instrumento ex ea confessione plena fides sit imposita, & ideò ad præscriptum Iustin. *in d. §. si verò*, non sit necessariò confugiendum; potissimùm quia ipse Notarius (ut diximus) per Actorem super eo productus fidem ei imposuerit, nec constet quòd testes instrumento inscripti vel mortui sint vel instrumento contradicant; ita ut pro veritate ac solennitate eiusdem instrumenti omninò præsumendum & standum sit, *d. c. Cum Ioannes & ibi Doct. De fide instrum.* Probabilitatem aliquam habere posset Actor si à D. Ludovico postulasset iuramentum malitię aut calumniæ seu credulitatis super eo, quod (ut Iustin. præscribit, *in d. §. si verò*,) ipse Ludovicus nullius perversitatis in præfato instrumento conscius sit, nec circa illud aliquam fraudem commiserit (quod haud gravatè D. Ludovicus esset facturus) sed iurare de veritate omnium & singulorum contentorum in huiusmodi instrumento, quorum singulas dictiones, & syllabas Actor carpere,

pere, & ad ejusdem instrumenti ac compromissi perniciem & eversionem captare videtur, perquam grave est viro timenti Deum, post lapsum novem annorum. * Tres quippe comites habet
13 juramentum, veritatem, judicium, & justitiam, *d. cap. Etsi christus De iuretur.* ita ut nisi ex scientia & conscientia nemo jurare possit aut cogatur. Vnde etiam est, quod Bart. apertè tradat, *in d. l. Manifesta n. 4. vers. quanquam propter ignorantiam*, eum, qui dubitat de re aliqua, non cogi jurare aut referre; præsertim ubi de actu, de quo quæritur, publicũ instrumentũ confectum est, quod loco memoriç perpetuæ & pro cõservatione veritatis habetur.

Et profectò mirum non est, si Actor ista sic contra bonã fidem & propriam conscientiam tentet, qui non est veritus allegare, cum oblatione id juramento affirmandi, quod hoc instrumentum compromissi numquam priùs viderit, nisi quando in causa executionis per appellantes hujus causæ fuit exhibitum. Inde enim percipitur manifestè, quâ fide D. Ludovico per Actorem deferatur conditio jurisiurandi super contentis in dicto compromissi instrumento; item quâ temeritate idem Actor in eventum relationis & recusationis, offerat ipse jurare hujusmodi contenta sic concepta aut conventa non esse. Quis enim non credat pejeraturum eum super contentis dicti compromissi, qui hoc jurare offert, quod ante exhibitionem dicti instrumenti per appellãtes in causa executionis factam, idem instrumentum numquam viderit, & tamen ex actis coram Conservatore habitis (quæ ex petitione Actoris actis hujus causæ sunt allegata) constat, quod pro parte Actoris per ejus procuratorem idem instrumentum fuerit exhibitum,
14 qui proculdubio illud ab Actore accepit? * Vt enim mandatum procuratoris satis probatur per instrumenti exhibitionem, *l. ult. & ibi gloss. Bart. & alij C. De pactis conventis, Bald. in l. 1. nu. 11. C. De procurat. DD. in c. Coram dilecto De off. iud. deleg.* ita quoque præsumitur procurator instrumenta à parte sua accepisse, tunc cùm de mandato procuratoris antecedente vel subsequente cum ratificatione prius actorum constat. Cùm alioqui in dubio etiam aliter non probato mandato persona, quæ tradenti domestica non est, præsumatur illa à tradente accepisse, non subtraxisse, *Lud. Roman. singulari 643. & cons. 446. Primus proposita n. 10. And. Alciat. De præsumpt. præsumpt. 1. c. 33.* nec quisquam præsumatur in judicio per se seu suum procuratorem exhibere instrumenta prius non relecta. Vnde est, quòd qui errorem suum in hujusmodi exhibitione allegat, teneatur illam probare *gloss. in l. Diuus D. Ad. leg. corn. De fals. Castrens. in l. a. n. 3. C. De fide instrum.*

Quando igitur nihil est per quod hujusmodi instrumentum vel apparenter dici possit aliquo modo dubium, omniaque illa habeat tam ab authore seu Notario, quàm ex ejus forma, quæ instrumentum publicum requirit, & sic pro illo stet indubitata juris & veritatis præsumptio; indubitatum est, quòd delatio juramenti veritatis super ijs nullo jure subsistat, meritòque à D. Ludovico recusari potuerit sine necessitate referendi; ita ut justitia recusationis efficiat, quòd sententia Magnifici D. Rectoris, quæ necessitatem jurandi vel referendi D. Ludovico imposuit sub pœna confessi, planè sit iniqua, & ob id rectè ab ea fuerit appellatum: unde officium Venerabilium Dominorum Iudicum esse dicimus, ut hujusmodi sententiam seu decretum retractent, & Actorem in expensis hujus causæ appellationis condemnent.

De exceptionibus.

SVMMARIVM.

Excipientem non fateri.

1. *Exceptio solutionis an contineat confessionem debiti.*
2. l. Non utique de exceptio. & l. Quingenta De probat. *intellectus.*
3. *solutionis allegatio non est propriè exceptio.*
4. *Exceptionẽ suam si non probet Reus cõ emnandus est.*
5. *Iuramentum necessarium iudiciale retractari posse.*

CONSILIVM CXXXVII.

QVOD Marcellus Iureconsultus, *in l. Non utique De except.* respondit, *non utique existimatur confiteri de intentione adversary, quo cum agitur, qui exceptione utitur*, sic à 1
plerisque accipitur, ut etiam ad obiectionem solutionis id pertinere existiment; ideòque sola obiectione seu allegatione solutionis, quam Reus conventus facit, non videatur contineri confessio debiti petiti, si aliâ ratione Actor seu petitor intentionem suam non probavit: ut nec Reus ob id, si allegatam solutionem non probat ex hac qualicumque sua confessione, quam ratio seu argumentatio privationis ad habitum inducere solet, *l. Decem De verb. oblig.* condemnari potest, si Actor aliâ probatione non adjuvatur. Quæ sententia ex authoritate Glossæ juris Canonici, *in c. Exceptionẽ De reg. iuris lib. 6.* communiùs recepta est, *Bart. Imola, & alij in d. l. Decem, & in l. 1. C. De probat. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. De except. §. viso post prin. Alex. cons. 183. In causa nu. 20. vol. 6.* rejectâ etiam distinctione quam in hoc juris articulo adhibet Dynus, *in c. Nullus pluribus & in d. c. Exceptionem De R. I. lib. 6.* & apertè probarunt Speculator, *in d. §. viso*, Albericus, & Angelus *in d. l. non utique* inter simplicem & conditionatam Rei allegationem; ut in conditionata, hoc est quæ fit per præmissam negationem petiti debiti & subjectam allegationem solutionis, si de debito Actor probare possit, nulla lateat vel confessio vel præsumptio antecedentis debiti, sed requiratur actoris sufficiens probatio; in pura verò & simplici allegatione solutionis sine ulla adiectione negationis debiti petiti, consistat tacita confessio & præsumptio ipsius antecedentis debiti. * Pro qua tamen distinctione & 2
illius veritate plurimùm urget Celsi I. C. aliud responsum *in l. Quingenta D. De probat. quod quamvis aequum sit ut petitor semper probet quod intendit, à Reo tamen probationem exigi, si cum actor creditum petit, Reus respondeat solutam esse pecuniam*; quasi responsio de soluta pecunia Actorem exoneret à probatione crediti, quod Reus minimè negat, sed dissolutum asserit, & asserendo probationi se astringit. Ita ut hoc casu à Reo non ab Actore exigatur probatio, quæ à Reo regulariter non exigitur quoad quamcunque peremptoriam exceptionem, nisi tunc, cùm & postquam Actor de sua intentione probavit *l. Siquidem C. De except.* ita quòd purâ & simplici obiectione solutionis sibi plus præiudicet Reus, quàm exceptione peremptoria pacti de non petendo, doli mali, metus, rei judicatæ, jurisiurandi, vel si

vel si quæ aliæ sint similes, quæ appellatione & significatione exceptionum proprie continentur,
3 *l. 2. D. De except.* † quia sub illa perinde non continetur solutio, quæ propriè exceptio non est, nisi quoad intentionem & factum, *Bart. & alij in d. l. 2.* Hinc quamvis non videatur de intentione Actoris fateri, qui vera & propria exceptione utitur, *d. l. Non utique*; videtur tamen de ea fateri, qui solutionem simpliciter obijcit: ob naturalem præsumptionem, quod non videatur quis indebitum solvere, *l. Cum de indebito D. De probat.* Unde etiam est quod plerique, qui communi illi opinioni, quod Actor semper probare debeat etiam post allegationem solutionis adhærent, fateatur tutius esse, quòd Reus priùs neget petitum debitum, & hypotheticè subijciat obiectionem solutionis, si scilicet & casu quo Actor probabit debitum.

Cùm igitur in hac causa appellationis, quæ coram Rever. D. Abbate judice Apostolico pendet inter Guilielmum Gertruyen Actorem nunc appellantem, & Theodoricum Sevenants Reum appellatum ex actis primæ instantiæ constet, Reum proposita ex parte Actoris petitione, restitutionis viginti florenorum simpliciter & purè nulla adjuncta negatione præcedentis debiti, respondisse, se illos creditori restituisse in specie certa nummorum Philippi Dalerorum, & non constet quòd primæ instantiæ judex aliquam probationem ab actore exegerit, sed præsupponendo veritatem antecedentis crediti Reo jusjurandum detulerit super allegata solutione, & sub conditione præstandi hujuscemodi jurisiurandi Reum ab impetitione Actoris absolverit: nulla videtur in illa primæ litis instantia fuisse vel incertitudo, vel dubitatio de intentione Actoris tam quoad ipsum Reum, quàm quoad ipsum judicem, eamque primùm obortam & iniectam esse in hac secunda instantia, postquam causæ patrocinium & defensio ad manus Advocati peruenit, qui ex vulgari hac Interpretum traditione, quod in exceptione solutionis non consistat probatio vel præsumptio petiti debiti, si aliter non probetur, ad præsidium negationis petiti crediti demùm confugit: sed verè seriùs postquam causa eò deducta fuit, quando non de intentione Actoris velut tacita Rei confessione probata, sed de responsione Rei quærebatur. Unde in eo articulo dictus primus judex plurimum aberravit, quatenus ad simplicem & nudam solutionis allegationem, nulla illius vel semiplena probatione allata, nec aliqua præsumptione urgente, contra regulas & rationes juris, Reo jusiurandum detulit super allegata solutione, & sub conditione ejusdem
4 jurisiurãdi Reum Actori non teneri seu obligatum non esse pronuntiavit. † Cum enim in exceptionibus, & præsertim in allegatione & objectione solutionis Reus partibus actoris fungatur, hoc est ut Actor quoad intentionem, ita Reus quoad defensionem probationis onus subire debeat, *l. 1. C. De probat. l. 1. De except. l. In exceptionibus D. De probat.* & Actore nihil probante, Reus etiamsi nihil præstiterit absolvi debeat, *l. Qui accusare C. De eden. c. ult. De iureiur.* ita quoque Reus, si exceptionem seu defensionem propositam non probet, condemnari; consequens est, ut sicuti actori nisi in supplementum probationis tunc cùm semiplenè probavit, vel præsumptio aliqua illum adjuvat, jusiurandum deferre judex nec potest, nec debet, *l. Admonendi De iureiur.* ita nec Reo, cum causæ status & decisio consistit in illius exceptione & defensione, nisi in supplementum, minimè verò in omnimodam exonerationem probationis, *d. c. ult. Iason & alij in d. l. Admonendi*, deferre possit nec debeat jusiurandum; atque ita non debeat judex primæ instantiæ probationem allegatæ solutionis ponere in juramento & affirmatione Rei, tunc & postquam de intentione Actoris, hoc est de mutuo seu credito antecedente nullam difficultatem fecerat, nullâ propositâ ex parte Rei negatione aut dubitatione de vero antecedente credito; quæ si proposita aut iniecta fuisset, debebat judex utramque partem ad onus probationis adstringere; Actorem quidem ad probandam obligationem; Reum verò ad probandam allegatam solutionem. Quæ est Bartoli in hoc juris articulo traditio *in d. l. 1. C. De probat.* etiam tunc, cùm Reus formaliter negavit antecedens debitum, addendo conditionaliter objectionem solutionis.

Quatenus ergo judex omninò contrarium fecit, & præsupposita non obscurè veritate antecedentis debiti Reo conditionem jurisiurandi detulit, & sub eâ eundem ab impetitione Actoris absolvit, non potest non censeri Actorem plurimum gravasse, & justæ appellationis occasionem præbuisse; sic quòd per hujus secundæ instantiæ judicem sententia illa sit retractanda, & Reus ob defectum probatæ solutionis Actori nunc appellanti condemnandus in expensis. Idque evidentiore, quam in prima instantia ratione; ob id, quòd aliæ præsumptiones, in prima instantia nondum detectæ, pro Actore stent & faciant. Et primò quidem quod Reus apertè confessus sit hoc mutuum seu creditum viginti florenorum se petijsse; tametsi addiderit sibi numeratum non fuisse: ea enim non subsequutæ numerationis allegatio planè improbabilis fit ex conjunctione confessionis seu allegationis de solutione seu restitutione similis seu æqualis summæ, quæ nulla ratione præsumi potest facta, nisi ex antecedente vera obligatione, quam facit ex causa crediti antecedens naturalis numeratio, *d. l. Cum De indebito l. Cum fidem C. De non num. pec.* Deinde retorsio illa, quâ Reus non sibi, sed Henrico van Winde hos viginti florenos numeratos per ipsum tum in Philippi Daleris restitutos esse verbaliter per exhibitionem seu communicationem cujusdam memoriæ 20. Octob. 1580: anno factam, proponit, factæ realis numerationis evidens argumentum continet; quæ licèt quoad formam discordare videatur ab illa, quam Actor prætendit, quoad factum tamen facillimè conciliari cum illa potest, *l. Certi §. si nummos l. singularia De reb. cred.* Sic quod cùm ultra tacitam confessionem Rei, resultantem ex allegatione restitutionis seu solutionis, alia quoque concurrant, quæ non levem præsumptionem pro intentione Actoris faciunt, super allegata hujusmodi solutione, non Reo, quod illam fecerit; quia nihil omninò habet, unde pro eo præsumi possit; sed Actori, quod facta non fuerit, jusiurandum per priorem judicem deferri debuerit; meritóque ob id & justè pro parte Actoris ab hujusque conditionali sententia appellari potuerit.

Vnde Rever. D. Iudicis officium nunc esse putamus, ut retractatâ priore sententia Reum Actori condemnet ad solutionem dictorum viginti florenorum, simul & in expensas utriusque instantiæ. Qua in re impedimentum nullum facit, quod Reus juramentum factæ solutionis præstiterit: † etsi enim voluntarium juramentum, quod pars parti in judicio defert, semel præstitum irrevocabile sit, *l. Ait Prætor* D. *De iureiur. l. Generaliter §. fin autem* C. *De reb. cred.* quia loco solutionis cedit, *l. Iusiurandum De iureiur.* & ob id parti deferenti remedium appellationis denegatur, *d. l. Generaliter §. fin autem ii in fine* C. *De reb. cred.* quod tamen Iudex in supplementum vel exonerationem probationis judicando defert utrique, retractari potest per remedium appellationis à delatione, seu sententia, ex delatione & præstatione juramenti lata, interpositæ, si declaret non rectè à Iudice priore delatum esse juramentum alteri litigatorum, vel quia ei omninò deferri non debuit, vel quia potius alteri parti deferri debuit, *d. §. fin autem vers. sive autem illatum, Ias. in l. Admonendi nu 42. in 2. lect. D. De iureiur.*

De exceptionibus.

SVMMARIVM.

Exceptio probrosa.

1. *Advocatus tenetur, si procaciùs partem adversam scripto lædat.*
2.4. *Advocatus etiam probrosa objicere potest ex capite clientis.*
3. *Præsumendum in meliorem partem.*
5. *Advocatus non facit sed dictat articulos.*

CONSILIVM CXXXVIII.

LICET negari nequeat, quin injuriâ affectus sit Ioannes Coppens per falsi illam objectionem, de quâ nuper scripsimus; non videmus tamen, quo jure actione injuriarum eo nomine agi possit adversus M. Ioannem C. Advocatum, ex eo, quòd patrocinando hujusmodi probrosas allegationes scripturis suis inseruerit.
1 † Est quidem verum graviter peccare, & diminutionem famæ pati Advocatum, si procaciùs causæ serviens ab injurijs non temperet, & probris ac contumelijs certandum putet, *l. Quisquis* C. *De postulando*;
2 * verùm quin probrosa etiam objicere possit, cùm causæ utilitas poscit, dubium non est, *d. l. Quisquis in reb. quam litium poscit utilitas:* Veluti (inquit Accursius *in d. l. Quisquis in V. utilitas*) si objiciat, quòd testes falsos instruxerit, aut calumniatus sit; non ita quidem, ut cum convitio vel animo convitiandi id faciat, sed ut factum simpliciter proponat: quæ propositio cùm ex necessitate suscepti patrocinij fiat, præsumptionem animi injuriari volentis avertit; sine quo animo & proposito numquam nascitur injuriarum actio, *l. Illud §. 1. De iniur. l. Si non convitij* C. *De iniurijs.*
3 * & in facto ambiguo, obscuro, vel indifferenti in meliorem partem semper inclinat præsumptio, ut delictum excludatur, *l. Meritò* D. *pro socio*; sic ut quæcumque excusatio, etiam justa, si modò absit verus dolus, admittatur, *l. Igitur De lib. causa*, & ne quidē ex lata culpa inducendi delicti occasio permittatur, *Bald. cons. 277. In causa Gulielmi n. 2. vol. 5.*

4 Quia igitur Advocatus postulando non suum, sed clientis desiderium exponit, aut alterius desiderio pro cliente contradicit, *l. 1. § postulare, De postulan.* injuriandi affectum (nisi is extrinsecus probetur) habere non præsumitur.
5 † Vnde etiam est quod dixit Speculator, *in tit. De positionib. §. 3. vers. sed patronus*, Advocatos non facere, sed tantùm dictare positiones; &, ut ait Baldus, *in addit. ad Specul. d. tit. De posit. in princ. vers. advocatus*, dictat Advocatus tanquam pica in persona clientuli: sic ut, cùm profertur positio aut allegatio per Advocatum conscripta, non possit illa dici Advocati esse, sed partis seu clientis, *Specul. loco supra allegato.* Et quamvis consilium præstet, id tamen non rei sed formæ tantùm est; ut scilicet allegatio ineptè non proponatur, *Bald. loco supra citato.* Vnde etiam est, quòd dictus Advocatus limitativè scripserit quoad formulam, et, si me non fallit memoria, curaverit quod Gabriel de Nayere etiam subscripserit; quâ limitatâ subscriptione & accessione subscriptionis Gabrielis cessante, simplex Advocati subscriptio accipienda esset secundùm solitum morem & consuetudinem, & juxta officij necessitatem & qualitatem. Proinde consultiùs mihi facturus videtur Ioan. Coppens, si in solum Gabrielem injuriarum actionem conjiciat, & ab Advocato abstineat.

De exceptionibns.

SVMMARIVM.

Exceptio excommunicationis.

1. *Exceptio excommunicationis nisi probetur intra octavam diem litis progressum non impedit.*
2. c. Pia De except. lib. 6. *intellectus.*
3. *Paria sunt, non agere & non debito tempore agere.*
4. *Iudici delegato non creditur nisi ostensa commissione.*
5. *Excommunicatio non probatur per instrumentum nisi sud cui delegati commissione inserta.*
6. *Excommunicatus appellare potest, & appellationem prosequi.*
7. *Concesso aliquo, id quoque concessum censetur, sine quo illud expediri nequit.*
8. *Calusula*, &c. cum absolutione ad effectum præsentium.
9. *Solita præsumuntur.*

CONSILIVM CXXXIX.

VENERABILIS D. Præposite, cùm exceptio excommunicationis magnam malitiæ, calumniæ, cavillationisque ansam ijs præbeat, quorum studium magis versatur in protelandis differendisque causis, quàm promovendis & ad debitum finem perducendis: † rectè factum est, ut objecta à quocumque excommunicationis exceptio, litis progressum non impediat, nisi intra octavum diem, ex quo objecta & admissa est legitimè & apertè probetur; ita ut eo termino lapso Iudex in causa procedere debeat & condemnare Opponentem in expensis, ratione hujusmodi exceptionis oppositæ factis, *cap. Pia De except. lib. 6.* † Qui quidem terminus octo dierum à jure statutus sic currit ipso jure proponenti, ut absque aliqua Iudicis assignatione statim ab ipsa propositione & admissione decurrat, *Spec. in tit. De dilat. §. 1. vers. sed nunquid & ibi Ioan. Andr. in addit. Gemman. Phil. Franc. in d. c. Pia §. 1. Ant. Capyc. decis. Neapol. 83.*

Cùm

Cũ ergò pro parte D. Margaretæ de Hosden & illius consortiũ exceptio excommunicationis fuerit 15. Iunij D. Philippo proposita, & ad probandum admissa, nec tamen fuerit deinde usque ad 21 Augusti proximè sequentis, & ne nunc quidem legitimè probata, nihil dubitandum, quin partes vestræ sint, ut reiectâ hujusmodi exceptione, decernatis vos judicem causæ & partium competentem, juxta apertissimam iuris dispositionem, *in d. c. Pia.*

Adversus quæ nihil facit, quod pro parte dictæ D. Margaretæ exhibitæ sint quædam literæ, authoritate D. Foillani Decani S. Petri Leodiensis sigillatæ, continentes, uti prima facie apparet. certam quandam excommunicationis sententiam, per eundem Decanum in præfatum D. Philippum ob prætensam quandam illius in non comparendo contumaciam, latam. Nam inprimis si nihil aliud esset quod obijci posset istis literis, quàm quod non fuerint exhibitæ intra terminum à jure præfixum, hoc est, intra octavum diem à prædicta die 15. Iunij, quâ hujusmodi excommunicationis exceptio proposita fuit, nullum deberent operari effectum: * paria enim sunt aliquid non esse actum,
3 & debito tempore aut modo actum non esse, *L. 1. §. pen. D. Quorum legat.* Concesso quoq; quòd debito & justo tempore ac tempestivè exhibitę fuissent istę literę nihilomagis prodessent excipienti: cũ per eas nõ probetur objecta excommunicationis exceptio, ut quæ non nisi apertissimis documentis probari potest, *d. c. Pia. §. 1. in fin.* Id autem sic deduco. Certissimum est prædictum Dominum Foillanum non esse judicem ordinarium; nam de eo non apparet, *l. In lege De contrah. empt.* & non tantùm non apparet, sed ex adverso etiam de contrario constat, qua parte in iisdem literis narratur eum authoritate Nuntij Apostolici delegatum esse. †
4 Iam verò certissimum est non credi cuique mortalium asserenti se esse legatum Pontificis aut Imperatoris, aut illorum mandata habere, quacumque etiam pręfulgeat dignitate, nisi literas commissionis eorundem realiter & de facto ostendat, aut literis suis inserat, *c. Cum in iure peritus De offic. iud. deleg. l. Vnica C. De mand. princip.* Et ideò decidit eleganter Glossa, & eandem sequentes Doctores, *in d. c. Cum in iure peritus super V. iniungo,* pro re admodum notabili, quòd licet exhibeatur sententia delegati, ei tamen non credatur, nec præsumatur pro illius sententia, nisi ostendatur commissio; prout nec creditur si se delegatum dicat, * Et ne
5 hæreamus, in specie decisum est, quod obiectâ exceptione excommunicationis non probetur eadem excommunicatio, si exhibeatur sententia, vel instrumentum excommunicationis iudicis alicujus delegati, sine instrumento seu brevi delegatæ jurisdictionis, *d. c. Cum in iure Do. Gemin. in d. c. Pia nu. 13. Nicol. Everard. præses cons. 161.* Quæ omnia multo magis locum obtinent, dum sententia lata dicitur in absentia partis, vel ob contumaciam absentis, *ut per Innoc. & Bellameram in d. c. Cum in iure peritus* Cùm ergo non constet de potestate dicti D. Foillani, nec secundùm præscripta pro ea præsumi debeat, sequitur nullo modo probatam esse obiectam excommunicationis exceptionem. Et sanè non tantùm non concurrit aliqua pro dicta potestate seu jurisdictione præsumptio, ut etiam contraria occurat: nam perlegendo supplicationem pro parte dictæ D. Margaretæ ante hanc avocationem Reverdiss. D. Nuncio Apostolico exhibitam, licet in ea narretur tota historia rei, & per ordinem recenseantur judices, quibus hæc causa successivè fuit commissa, & qui in ea manus admoverunt; nusquam tamen in ea reperitur facta mento hujus D. Foillani Decani S. Petri Leodiensis: ita ut cùm prætensum instrumentum excommunicationis mentionem faciat de hoc eodem negotio, nunc vobis, Venerabilis D. Præposite, commisso, meritò venire debeatis in suspicionem falsi, aut saltem nullo modo fidem in parte vel toto dictis literis adhibere; quia omnia jura reclamant. Et hæc quidem tam certa sunt & indubitata, quàm certum est pro parte adversa studio malitiæ hujusmodi exceptionem obijci.

Sed omittentes articulum non probatæ exceptionis, & sine præjudicio veritatis concesso, quod verè, prefectè & legitimè probata esset; nihilo magis obstare debet hujusmodi exceptio ad effectum impediendi usum rescripti vobis præsentati, aut illum annullandi velut nulliter ab excommunicato impetrati, *iuxta c. Dilectus filius De rescrip.* idque ex tribus causis. † Quarum prima est, quod jure 6
manifestè sit decisum, excommunicato non tantum si Rei partes obtinet, verùm etiam si sit Actor, si gravatus per judicem appellet ad persecutionem appellationis suæ nullum impedimentum facere excommunicationem. Defensio enim naturalis est & nulli auferenda; cujus speciem continet persecutio appellationis, *c. Significaverunt & ibi elegans glos. in V. defensio, vers. dicas ergo. De exceptio.* Vnde cui appellare & appellationem persequi concessum est, eidem concessum quoque videri debet literas Apostolicas super appellatione impetrare: † 7
concesso enim aliquo, id quoque concessum intelligi debet, sine quo ad illud perveniri nequit, *l. 2. De iurisd. om. iud.* prout de eo extat in individuo expressus textus, *in c. fin. De rescrip.* Secunda causa est, quòd cum plena causæ cognitione, auditâ utraque parte Nuncius Apostolicus, non tam ex petitione & instantia dicti D. Philippi, quàm motu proprio has literas vobis D. Præposito miserit: quorum prius, de cognitione scilicet, etsi ex actis omninò apertè non constet, satis tamen ex eo colligi potest, quòd præter morem solitum vobis non in forma brevis Reverendissimus Dominus Nuncius commiserit hanc causam; sed per suas literas patentes: posterius sanè ex eo percipitur, quod ex literis non tantùm non constet de supplicatione Domini Philippi, sed præterea in illis dictum sit, *Ex certis causis animum nostrum moventibus.* Ita ut quod de annullanda impetratione litterarum propter excommunicationem jure cautum est, *in cap. Cum vos De offic. iud. ordin.* huc applicari non possit, cùm non inveniatur dictus Dominus Philippus literas istas impetrasse. * Tertia, quod 8
etiamsi constaret ad instantiam & supplicationem dicti D. Philippi impetratum esse hoc rescriptum, quia tamen ex solito & usitato stilo ac usu eorum, qui supplicationes conficiunt pro obtinendis hujusmodi rescriptis semper in fine supplicationis adijcitur hæc clausula, *Et cum absolutione ad effectum præsentium*, credendum esset indubitanter eandem

clausulam in tali supplicatione D. Philippi fuisse quoque adiectam, † cū assueta & solita facilè præsumantur, *l. certi §. si nummos in fine De reb. cred.* Et ideo si evidenter probata esset excommunicatio; ex eo tamē, quod Dominus Nuncius hujusmodi supplicationi annuit, desuperque rescriptū concessit, absolutus censeri deberet D. Philippus, saltem quoad ipsam impetrationem, & sic impedimentum excommunicationis sublatum; quo sublato relinquitur utilitas & efficacia eiusdē rescripti, utpote impedimenti causa sublata, *l. Etsi contra & ibi Bald. C. De nupt. cap. Post. translationem De renunciat. gl. in c. Quia diligentia in fi. De elect. Cardinal. Zabarella in c. Ab excommunicato verf. quarto deficiente causa, De rescript.*

Cùm igitur, Venerabilis Domine Præposite, tam multa concurrant pro fundamento jurisdictionis vestræ & enervationum ex adverso obiectarum, accedente præsertim tam evidenti juris dispositione superiùs allegata, ut dissimulandi vel connivendi nulla prorsus sit occasio; existimamus facile vos intelligere, quæ sint partes vestræ in interloquendo super altercatione partium circa cōpetentiam & incōpetentiam jurisdictionis mota.

De exceptionibus.

SVMMARIVM.

Exceptio excommunicationis.

1. *Excommunicatio obiecta intra dies probanda.*
2. Cle. 1. De exception. *&* c. Pia eod. tit. in 6. *intellectus.*

CONSILIVM CXL.

1 IN altercatione, quæ est inter Dominum Ioannem Pinchon Actorem reconvenientem, & D. Ioannem Moral reconventum, nulla est justa dubitandi causa in his, quæ pro parte Rei reconventi sunt proposita. † Nam quod Actor exceptionem excommunicationis pro repellendo eo à limine iudicij propositam per Reum ideo reijciendam contendit, quòd intra octo dies probata non sit juxta juris dispositionem, *in c. Pia De except. lib. 6.* satis probabile non est; ideo quòd per Actorem ne nunc quidem negatum sit factum, quo Reus Actorem in vinculum excommunicationis majoris, *ex c. Si quis suadente diabolo* XVII. *q. 4.* incidisse contendit; & ex vulgato judiciorum more non priùs decurritur ad probationes, quàm factum negatum sit; eoque respectu non possit dici in ulla mora fuisse Reus quasi à die propositionis intra octo dies exceptionem non probaverit.

2 † Terminus enim ille octo dierum non currit; nisi posteaquam à judice assignatus est, *Clem. 1. De except. in V. termino peremptorio.* quod benè tradidit Speculator *in tit. De except. §. viso quando, vers. præfixo igitur termino;* qui & praxim inducendi probationes & ferendæ sententiæ super propositione hujusmodi exceptionis ostendit. Et quamvis sint, qui hunc terminum octo dierum legalem esse putent, ideoque etiam sine assignatione judicis decurrere; nemo tamen est qui non teneat hunc terminum non priùs currere, quàm ipsa exceptionis hujusmodi obiectio, per iudicem vel partem sit admissa; sic ut si facto partis, cui objicitur, non admmittatur, aut si pars adversa replicando, aut contradicendo tempus extrahat, nihil id noceat proponenti seu objicienti hujusmodi exceptionem, *Paul. Paris. cons. 109. Omisso vol. 4. Ant. Capycius decis.* 83. quia scilicet admissa nondum sit, ut eleganter ex Ioannis Andreæ sententia, tradidit Philippus Francus, *in d. c. Pia. nu. 6.* Cùm itaque ipso die propositionis Actor ad obiectionem huius exceptionis, terminum deliberandi petierit, & sic eandem non admiserit, sed demum nono vel decimo die deliberationem suam absolverit, ac deliberando de non admittendo eandem contenderit, nullâ ratione permittendum est, Reus excludi ab huiusmodi exceptionis usu & probatione. Officium itaque magnifici Domini Rectoris erit, ut exceptionem hanc admittat, & eâ admissa Actori terminum probandi præstituat.

De exceptionibus.

SVMMARIVM.

Exceptio in crimine hæreseos.

1.4. *Heretico per Inquisitorem ad iudicem secularem misso an aliqua cognitio iudici seculari competat, an simplex executio.*
2. *Bartolus reprehensus in interpretatione.* §. si verò crimen in Auth. De sanctif. Episc:
3. *Iudex secularis causam hæreseos nec cognoscere nec scire debet.*
5. *Exceptio nullitatis an in causa hæreseos coram iudice seculari in executione proponi possit.*
6. *Sententia non valet à non iudice lata.*
7. *Exceptiones in foro Ecclesiastico acquisita possunt proponi in foro seculari.*
8. *Iudex laicus de mero facto in spiritualibus causis cognoscere potest.*
9. *sententia à non iudice lata executioni mandanda non est.*
10. *Confessio nulla est qua fit coram incompetente iudice.*
11. *Minor in criminali causa etiam Ecclesiastica non potest stare in iudicio sine curatore.*

CONSILIVM CXLI.

CONTROVERSI iuris articulus est, an inquisitione per iudicem Ecclesiasticū super hæresi facta, declarationeque hæreticæ pravitatis subsequuta, & Reo inquisito ad sæcularem iudicem misso, iudex sæcularis, ad quem Reus remissus est, merus & nudus tantum sit declarationis hujusmodi per supplicij illationem seu criminis punitionem executor, sic ut nullam notitiam vel cognitionem super eo sibi usurpare neque principaliter neque incidenter possit * Nam Bartolus, *in l. Magistratibus De iurisdict. om. iud. & in l. Divus De cust. & exhib. reor.* ulteriorem cognitio[illegible] permittit iudici laico, cui inquisitus de hæresi traditus est, *per §. si vero crimen in Auth. De sanctif. Episc. coll. 9. in verb. & tunc competens iudex &c.* Quam Bartoli sententiam *in d. l. Magistratibus,* sequitur Baldus, Paulus Castrensis, & plerique alij; sic ut Ioannes de Imola, *in cap. 1. De off. ordina.* dixerit hanc sententiā apud Legistas esse communem: pro qua etiam facere videtur illud, quod damnati ex hæresi per Ecclesiā relinquantur potestatibus sæcularibus animadversione debita puniendi, *in c. Excommunicamus.* Verùm Canonistarum opinio *in c. penult. §. damnati De hæretic.* in contrarium est, quam etiam magis sequi videntur Alexander, Iason. Franciscus Curtius & plerique ex neote-

neotericis, *in d. L. Magistratibus And. Alciat. in cap. perniciosum De off. iud. ord.* propter expressam dispositionem Bonifacii Papæ Octavi *in c. Vt inquisitionis §. Probibemus De haret. lib. 6.* perquam potestatibus sæcularibus interdixit, ne de hoc crimine, cum merè sit Ecclesiasticum, quoquo modo cognoscant vel judicent; quam inde pro indubitata habent Canonistæ, *in d. c. De off. ordin.* præsertim quòd extare dicatur extravagans Constitutio Frederici Imperatoris, quâ id expresse constitutum sit, & quam Inquisitores habent, ut ait Alexander, *in d. l. Magistratibus*, & quam non visam à Bartolo, se vidisse testatur Angelus, *in d. l. magistratibus.*

2 † sic ut Bartolo & sequacibus hac in re adversus claram iuris dispositionem, adhærendum non esse existiment, dicentes Bartolum non rectè percepisse intellectum *d. §. si verò crimen*, cùm loquatur alijs criminibus non merè Ecclesiasticis; nam & paulò post subijcitur verficulus iste, *Si autem Ecclesiastica causa est* &c. in quo dicitur nullam communionem habere Iudices civiles circa examinatio-
3 nem Ecclesiasticæ causæ. * Vnde in crimine merè civili aut mixto, veluti sacrilegio, permittunt iudici laico cognitionem post traditionem; non etiam in merè Ecclesiastico, ut est hæresis, *d. c. Vt inquisitionis.* Pro quo etiam facit quòd Iustinianus Imperator nec hoc quidem permiserit iudicibus laicis, ut talia negotia scire possint; & quod Baldus approbatam semel à se Bartoli sententiam, *in §. si verò Ecclesiasticum in Auth. ut Clerici apud. prop. Epsci. collat. 6. Auth. clericus quoque Cod. De Epis. & cleric.* improbando dixerit *in d. Auth. clericus quoque*, remissionem hæretici, quam facit iudex Ecclesiasticus ad Iudicem sæcularem, fieri à superiore ad inferiorem, & propterea nullas alias esse partes iudicis sæcularis, quàm ut exequatur non ut cognoscat.

4 Novissimè tamen has dissidentes opiniones sic conciliare nititur D. Ioannes Igneus, *ad l. 1. §. cum dominus nu. 41. Ad s. c. Syllan.* ut si præsente iudice laico, cui traditus est inquisitus, feratur iudicium, panditis corā eo inquisitionibus, ut cognoscat, quibus medijs sanguinis iudicium ferre debeat, vera & tenenda sit Canonistarum sententia: sin verò absente laico iudice omnia sint facta, æquior sit Bartoli sententia; ne Iudices laici tantùm lictores videantur sententiæ Inquisitorum, & sæpè in periculo versetur innocentia. Pro qua distinctione ac conciliandi ratione, multum facit textus iuris Canonici, *d. c. Excommunicamus 1. §. damnati in verb. damnati verò præsentibus potestatibus sæcularibus* &c. sic ut posterior illa Bonifacii VIII: constitutio, *in d. c. Vt inquisitionis* indistinctè loquens ad illam priorem in Concilio generali editam trahenda, & secundùm eam intelligenda sit, quod in iure interpretando non solet esse novum, *l. Non est novum De legib.*

Quod quidem ex forma proiectionis seu traditionis & declarationis proposita; quòd scilicet Reus coram laicis iudicibus vocari debeat, & sæculares iudices sententiam condemnatoriam proferre debeant. Id enim est argumentum, notionem aliquam ijs esse relictam, quod sine illâ, sententia nulla rectè feratur.

Cæterùm huius quæstionis & articuli scrupulosior discussio ad rem propositam parum necessaria videtur; eo enim fine quæritur, an Iudex, ad quem Reus inquisitus de hæresi proiectus est per inquisitorem nudus tantùm sit executor, ut cognoscatur, num exceptio nullitatis declaratoriæ sententiæ ex defectu personæ Inquisitoris coram eo objici possit? * Nam quicquid dixeris, sive iudicem cum 5
plena cognitione, sive mixtum executorem, sive nudum, semper & ubique patet via ac facultas proponendæ executionis, quæ ex nullitate sententiæ causatur; præsertim ex defectu jurisdictionis. Ea enim est omnium nullitatum maxima, quæ opponi potest etiā tunc cū aliæ exceptiones opponi non possunt, veluti adversus tres sententias conformes, *Castren. in l. 4 §. condemnatum De re iud. latè Sebast. Vantius in tract. De nullit. senten. sub. Rubr. De nullit. senten. ex defectu iurisdictionis*: sic ut numquam censeatur exclusa, ne tunc qnidem cum statuto vel lege exceptionis prohibentur, *gloss. fin. in Clem 2. De sequest. poss. & fruct. Felin. in c. Ex parte 2. De off. & potest. iud. deleg.* quin velut in individuo, ut ait Franc. Curtius Iunior, *in d. l. Magistratibus in fine.* iudex sæcularis, cui inquisitus per Inquisitorem traditus est ad pænæ executionē, possit cognoscere de notaria nullitate ipsius sententiæ declaratoriæ.

Cùm ergò ex Iure Canonico manifestissimè sit cautum *in Clem. nolentes De haretic.* nulli committendum esse inquisitionis officium, nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerit, sic ut si contra fiat, commissio ipsa sit nulla; idque sive à Pontifice, sive ab Episcopo constituatur Inquisitor, *gloss. d. Clem. Nolentes in V. committi.* quam sententiam sequuntur & probant ibi Zabarella & Ioan. de Imola, etiamsi clausula irritantis decreti non sit adiecta, *per l. Non dubium C. De legibus* bono jure potest dictus Reus coram præfatis judicibus laicis objicere adversus sententiam Inquisitoris quod tempore datæ sibi commissionis ac declaratoriæ sententiæ non attigerit quadragesimum ætatis suæ annum. * Non enim hîc quæritur de justitia 6
vel iniustitia sententiæ seu de iure litigatoris, sed de potestate sententiam dicentis; quâ non subsistente non potest intelligi aliqua sententia: est enim jurisdictio fundamentum sententiæ, *Bal. in Rubr. Si à non compet. iud. eleganter Guido Papa decis.* 574.

* Et generale est ut quæcunque exceptiones, quę in foro seu judicio Ecclesiastico Reo acquiruntur, 7
possint obijci & admitti debeant in foro laico, *c. fin. De excep. lib. 6.* sic ut cùm tam potens sit hujusmodi exceptionum usus, possit iudex sæcularis vel adhibitâ cognitione super hujusmodi exceptione pronuntiare, juxta notata per Franc. Curtium Iuniorem, *loco suprà citato*; vel si pronuntiare nolit, abstinere ab executione * Laicus enim iudex 8
de mero facto cognoscere potest, & ad sui instructionem ac informationem recipere aliquas probationes circa obiectæ exceptionis veritatem; ita ut si veram comperiat, aut aliquid sit quod possit eum movere, possit supersedere ab executione, *Bal. in l. Titia Soluto matri. Innoc. in c. De catero sub, fine De sent. & re iudic.* Vnde alibi dixit Innocentius *in cap. Pastoralis De off. & potest. iud. deleg. ad V. instam.* quod executoribus criminalium causarum, si sciant quemquam injustè damnatum, nolit consulere, ut in personam condemnati pœnam exequan-

9 exequantur † Quo loco etiam addidit, quòd sententiam latam à non suo iudice superior non debeat mandare executioni: quod Innocentij dictum eo loco sequitur, & notandum esse dicit Panormitanus. Cui consonat quod ait Ioannes de Imola, *in c. 1. De off. ordin.* alium judicem non teneti stare processui facto coram iudice incompetente, *per cap. At si clerici De iudic.*
10 * & quod ait Lud. Romanus, *in d. l. Magistratibus*, confessionem factam coram incompetente Iudice, cujus jurisdictio prorogati non possit (qualis est is, qui nullá omninò jurisdictionem habet, *l. Privator. C. De iurisd. om iud.*) non nocere apud competentem; ut is ex ea contra confitentem possit procedere.

Admittenda itaque est hæc ex defectu ætatis à jure requisitæ objecta deficientis jurisdictionis exceptio, eâque admissâ, & summariè atque incontinenti probatâ, vel declaranda nullitas, vel quod mavult Innocentius, supersedendum & abstinendum ab imperata executione.
11 † Ad quod præfati judices sæculares debent hîc esse procliviores, quòd hic agatur de puniendo minore viginti quinque annis, qui in universum etiam in criminali causa non potest in judicio respondere nec stare sine authoritate curatoris, *l. Clarum & ibi Doct. C. De author. præstan. Bart. in l. 2. §. quod observari C. De iureiur. propter calum. dan. Panor. in cap. pen. De iuram. calum.* Et quamvis hoc crimen merè Ecclesiasticum sit, ideoque dubitari posset num excessus decimi quarti anni eum habilitet ad judicium hoc inquisitionis, *in cap. Si annum De iudic. lib. 6.* ex ætatis tamen imperfectione admittendæ prædictæ exceptiones ex capite deficientis jurisdictionis in Inquisitore, major debet esse propensio, *Matth. De Afflictis decis. Neapolit.* 208. *Roland. à Valle consil.* 31. *vol.* 1.

De Exceptionibus.

SVMMARIVM.

Exceptio litispendentiæ.

1. *Exceptio litispendentia symbolizat cum exceptione rei iudicata.*
2. *Exceptio rei iudicata qua requirat.*
3. *Actionibus pluribus concurrentibus quando & quomodo fit actoris electio.*
4. *Concursus plurium actionum quando permittatur.*
5. *Instantia non transit ad singularem successorem.*
6. *Litigiosa res non efficitur per actionem personalem ad illam institutam.*
7. *Litigiosi vitium an per litis contestationem contrabatur.*

CONSILIVM CXLII.

1 REGVLIS juris ferè iisdem insistunt, exceptio rei iudicatæ, & exceptio litispendentiæ, *Felin. in c. Ex tenore nu. 19. vers. & generaliter De rescript.* Vnde quibus ex causis exceptio rei in aliá lite judicatæ nihil facit ad impediendum ingressum alterius novæ litis, etiam inter easdem personas, & ex eodem fonte; ex iisdem non potest novæ liti objici pendentia ejusdem litis coram eodem vel diverso Iudice in alia causa, *Phil. Decius cons.* 460. *Viso puncto nu.* 8.

* Ad hoc autem ut exceptio rei judicatæ proponi possit, necesse est easdē esse litigantium personas, eandem rem, eandem petendi causam, & eundem petitionis finem, *l. Cum quæritur cum duab. seqq. De except. rei iudic.* 2
Quorum omnium concursus ad constituendam efficacem exceptionem litispendentiæ quoque necessarius est; & debet ea esse duarum litium inter eosdem successive inchoatarum conditio, sic ut sententia absolutoria in una, pareat exceptionem rei iudicatæ in altera, *Marian. Socin. cons.* 38. *Pro decisione vol.* 1. *Decius d. nu.* 8. Quæ præ oculis habendo facilè deprehenditur, quòd exceptio litispendentiæ pro parte M. Ioannis de Curte contra jurisdictionem Magnifici Domini Rectoris proposita adversus Antonium Amerotium Actorem, locum vel effectum habere non possit. Etsi enim ex eâdem causa, hoc est ex literis Scabinalibus, & promissione quondam Petri van Hamme authoris præfati M. Ioannis actum fuirit coram Scabinis Lovaniensibus, ex quâ in hac causa agitur contra dictum M. Ioannem ut maritum suæ uxoris hæredis dicti Petri, non sunt tamen per omnia eædem personæ, quæ in priore illa lite coram Scabinis fuerunt, nec hæres est Reus eorum, qui illam priorem litem instituerunt. Mutatio igitur personarum aliam atque aliam rem seu litem facit, & usum exceptionis litis alibi pendentis excludit, *l. Si cum uno De except. rei iud.* Deinde non est idem actionis genus & finis petitionis utrobique: nam in prima causa coram dictis Scabinis Actores illius litis egerunt reali & executiva in effectu actione, per adductionem & iniectionem manus ad bona dicti Petri, in hac causa agitur personali actione ad præstandum bonum esse nomen seu reditum, quem Petrus quondam M. Hadriano Amerotio vendidit; quem M. Hadrianum dicti Actores in prima causa universali jure repræsentarunt & sic in effectu ex evictionis causa, quòd vendiderit reditum hypothecatum, quem Actor hujus causæ dicit hypothecatū non esse; quæ quā sint diversa, res ipsa apertè, demonstrat. Quæ quidem duo iuris remedia seu duæ actiones connexæ non sunt, sed ita separatæ, ut ex altera absoluto Reo, in altera non detur eidem Reo exceptio rei iudicatæ, & per consequens nec litispendentiæ.
* Et quamvis in concursu plurium actionum plerumque Actor unam eligere debeat, & unâ electâ altera consumatur, tunc scilicet, quando ad eundem omnino finem & effectum tendunt, *l. Quod in haredem §. eligere De tribut actione:* 3
Vbi tamen finis alius atque alius est, idem non obtinet: unum autem non esse finem huius, quæ hic coram Magnifico Domino Rectore nunc instituta est, & illius quæ coram Scabinis contra dictum Petrum cæpta fuit, manifestum est; quia per illam velut prætorium pignus dumtaxat, seu missionem in bona & iniectionem manus Actores illi prosequuti sunt; per hanc dictus Actor, ut certiore via incedat, Reum sibi condemnari petijt ad contractus implementum, hoc est ad præstandum reditum; ut ad hoc tenetur qui reditum seu nomen vendidit, *l. si nomen D. De hæred. vel actione vend.*

* Quæ duo remedia accumulativè sic concurrunt, ut unius electione, altera non consumatur: 4
ut est in concursu missionis in bona & personalis persecu-

persecutionis, *Bart. in l. Consentaneum D. Quomodo & quando iud.* & in iniectione manus seu facultate propriâ authoritate ingrediendi possessionem, quâ Actor sibi stipulatus est, & facultate adeundi judicem viâ ordinariâ, per propositionem præsertim personalis actionis, *Alex. cons. 105. Magnifice prator nu. 30. vol. 3.* Ita ut manifestum sit dictam litispendentiâ coram Scabinis non esse impeditivam hujus litis, & sic propositam litis alibi pendentis seu cœptæ exceptionem frivolam esse: potissimum post lapsum quatuordecim annorum, quibus illa lis coram dictis Scabinis contra dictum Petrum per præfatos alios Actores inchoata, nullum progressum habuit; imò vix cœpta fuit, & quæ anno 1566. in eo statu fuit atque etiam permansit, ut de editione actionis idem Petrus contenderit, illamque in scriptis exhiberi petierit: ad quæ, & post quam petitionem nihil amplius in illa causa actum fuit, & sic causa per ultroneam dictorum Actorum desistentiam deserta & perempta fuit, si non lapsu triennij ex juris communis dispositione, *l. Properandum C. De iudic.* quod lis in ea contestata numquam fuerit, *d. l. Properandum post princ. in V. post litem contestatam, Bald. in l. Et post edictum § circumductio D. De iudic.* saltem facto & tacita Actorum renunciatione per tot annorum taciturnitatem.

5 Quibus ad avertendam hanc litispendentiæ exceptionē hæc adjicimus, quòd hæc mutatio personarum, de quâ superiùs obiter diximus, hoc etiam efficiat, ut si idem omninò per omnia in utraque causa esset genus actionis, eadem causa petendi, & petitionis idem finis, & præterea hæ actiones sic concurrerent, quod unius electione sequuta super ea litiscontestatione altera perimeretur, adhuc non esset admittenda hæc exceptio; ob id, quòd generaliter receptum sit, instantiam non transire ad singularem successorem, sive de Actore sive de Reo agatur, *Innoc. & alij in c. Quia De iudic. Bartol. in l. Si eum hominem nu. 4. De fideiussoribus.* Iam verò Actor hujus causæ cum suo consorte non ut cohæredes aut successores universales dictorum Actorum in priore illa lite, nec ut hæredes Hadriani Amerotij hanc litem instituerunt, sed ut singulares successores ex causa transactionis, & ex cessione ipsis facta per dictos prioris litis Actores, de iure & actione ipsis tamquam Executoribus testamenti D. Hadriani, competente ex dictis Scabinali recognitione & promissione, nullâ factâ speciali cessione dictæ instantiæ, quæ omninò necessaria essent ad hoc, ut instantia ad singularem successorem transire posset, *Bart d. nu. 4. Andr. Tiraquell De retract. §. 26. gl. 3. nu. 26.*

6 † Cui considerationi non obstat vitium litigiosi, quòd scilicet actio litigiosa cedi non possit, *l. Lite pendente C. De litigiosis*; & quòd vitium litigiosi contrahatur per solam citationem, etiamsi lis contestata non sit, *Auth. Litigiosa C. De litigios.* nam etsi verum sit, rem seu actionem litigiosam fieri per solam citationem tunc, cùm de dominio seu proprietate rei quæritur, hoc est cùm reali actione, rei vindicatione vel Publiciana ad illam agitur, *d. Auth. Litigiosa*; sic tamen non efficitur litigiosa actio, quæ vel merè personalis est, etiamsi ad eam agatur, ut ex empto, donato, aut alio simili titulo, ex quo solo dominium sine traditione non transit, *l. Traditionibus C. De pactis*; vel hypothecaria seu executiva tantùm est: † 7
nam in personalibus hujusmodi actionibus, ut illæ seu res sub illis contentæ litigiosæ fiant, non sufficit sola conventio seu citatio, sed requiritur præterea litis contestatio, *glos. 2. in d. l. Lite pendente & ibi Doct. latè & eleganter Did. Covar. practic. quæst. c. 15. nu. 6.* quam in dicta priore lite coram Scabinis in actione executiva per addictionem seu manus injectionem factam fuisse Reus non probat. Satis igitur ex his constat propositam exceptionem litispendentiæ fundatam non esse.

De altera exceptione, quòd ex concordatis Rector non habeat cognitionem de validitate aut invaliditate constituti reditus, non est necesse operosiùs agere: nam concordata id eo sensu non continēt, quia hîc agitur non de jure ipsius reditus, sed de implemento promissionis dicti Petri van Hāme; & de venditione dicti reditus, quem cessante etiam omni speciali promissione ex natura venditionis cogebatur præstare, quod sit talis qualem Reo vendidit, hoc est quod sit hypothecatus, *d. l. Si nomen.*

De exceptionibus.

SUMMARIUM.

Exceptio litis finitæ.

1. *Exceptio* Tibi non competit actio, *litis ingressum impedit.*
2. *solutionis exceptio impedit litis ingressum.*
3. *Mendacium punitur.*
4. *Exceptiones peremptoriæ ante litem contestatam non proponuntur.*
5. *Litis contestatio quomodo fiat,*

CONSILIUM CXLIII.

NOTISSIMUM est, Venerabilis Domine Assessor, * omnem exceptionem, per quam concluditur agenti non competere actionem, ipso jure impedire litis ingressum contestationemque, si ad hoc proponatur, *l. Si pupilli §. videamus De neg. gest. Bar. in l. Nam postea De iureiur. & in l. Cum quærebatur De re iud.* 1
† In quarum numero est exceptio solutionis, *Bart. in l. Vir bonus Iudicatum solvi & in d. l. Cum quærebatur, Bal. in repet. l. 2. D. De iureiur. colum. 14. vers. 2. opponitur*, sive 2
facta sit solutio in judicio sive extra judiciū; si modò de ea Iudici statim sine altiore indagine cōstet, *Bal in d. l. 2. col. 15.* & ideo ea proposita facit non tantùm ad cōdemnationem definitivam, sed etiam ad absolutionem ab observatione judicij; frustra enim fit per plura quod fieri potest per pauciora, *l. Dominus testamento De condict. indeb.* Cùm itaque Generosus Dominus Wernerus à Gulpen pro finiendo hoc processu exceperit de solutione, & excipiendo apocham Actoris exhibuerit, quam Actor sua manu scriptam esse confessus est, de sola exceptionis potestate & effectu tractandum & cognoscendum est; reiecta materia actionis propositæ. Nam replicatio, quâ adversus hanc suam confessatam apocham usus est idem Actor, nullâ legitimâ probatione adjuta effectu & viribus caret. Percurrendo enim omnium & singulorum testium, quos super hac sua replicatione Actor produxit, testimonia, nemo est, qui deponat hanc ipsam apocham, quam Reus exhibuit, esse eandem in individuo

dividuo

dividuo quam Actor Matthiæ Sartorio tradidit, aut quod illam, quàm Reus exhibuit, ab alio aliquo acceperit, quàm ab ipso Act. re; in quo etiam juris præsumptione juvatur, *l. Generaliter C. De non num. pec.* Deinde qui deponunt de Matthiæ apocha data, dicunt illam non fuisse bonam, & ob id remissam; sic ut non possit hæc quæ nunc exhibita est cum illa esse eadem: quia quæ nunc exhibita est, sufficiens & idonea omnino est. Et quamquam idem Matthias dicat aliam fuisse missam Frambachio fratri Actoris, nihilo tamen magis probatum est, aut etiam præsumendum, illam fuisse eam, quæ hîc nunc exhibita est; cum fieri possit ut & tertiam scripserit, & quæ ad Frambachium missa est, ad manus Rei numquam pervenerit; ut revera numquam pervenit. Et ideo fixæ probationis nihil hinc constitui potest, *l. Neque natales C. De probat.* ne quidem accedente re judicata seu sententia, quam Actor coram Senatu Leodiensi contra Matthiam retulit: quod nec illa magis id arguat, & res inter alios acta aliis non præjudicet, & denique quod si datione alicujus apochæ læsus est Actor, ex hujusmodi sententia indemnitatem conservare possit. Et non tantùm non constat eandem esse, sed ex adverso ex testimonio Catharinæ tertiæ in ordine testis constat eandem non esse; cum deponat illam ad se missam, & à se pro Reo asservatam fuisse, & Actor dicat ad Frambachium fratrem Rei missam, & ex ejus domo mortuaria per Reum subtractam. Ita ut cum ejusdem Catharinæ testimonio Actor pro probanda sua replica usus sit, non possit eandem Catharinam reprobare, *l. Pomponius De negot. gest.*

Et ne hac in re motus animi aliorsum propendeat, ob oculos ponenda est rei verisimilitudo, quæ in hac re ad Reum propendet, & minimè ad Actorem, qui nihil veritus concipere libellum de tam magna summa 12524 florenorum, & per testes non ultra probare potuit quàm sibi debitos dumtaxat fuisse ducentos Philippicos, pro quibus ex concordia seu transactione accepturus esset ducentos Carolinos; † ita ut cum mendacium ejus
3 detegatur non debeat audiri improbâ allegatione *l. Optimam. C. De contrah. stipul. §. si scriptum Inst. De inutil. stipul.* adversus suam apocham utendo, & Reum natalibus & fide apud omnes conspicuum tam sinistra suspicione onerando. Si igitur vera est apocha, ut vera est, non debet Actor audiri antecedentis & extincti debiti causam refricare volens, & Reum ad contestandam litem provocans,

Quibus non obstat doctrina & distinctio Bartoli, *in d. l. Cum quærebatur*, de forma objiciendi hanc exceptionem, quia inspiciendo acta litis manifestè deprehenditur Reum hujusmodi exceptionem obiecisse non tantùm ad merita causæ, verùm
4 etiam ad processum: † Primò ex tempore propositæ hujusmodi exceptionis, hoc est ante litem contestatam, ante quam peremptoriæ exceptiones non proponuntur, sed tantùm dilatoriæ aut litis finitæ, *l. Exceptionem C. De probat. l. ult. C. De except.* Litem autem contestatam tunc non fuisse, & ne nunc quidem esse, ex actis satis deprehenditur.

5 * Nam quamvis per petitionem in jure propositam & responsionem sequutam fiat litis contestatio de jure communi, *cap. Vnico De litis contest.* stilo tamen Curiæ vestræ attento, non priùs intelligitur lis contestata, quàm solemniter post responsionem utriusq; partis procuratores conceptis solemnibusque verbis se dicere & negare testentur animo litem contestandi; qui stylus attendi debet, *Felin. in d. c. Vnico.* Secundò, quod verba propositionis sic sonent, quibus in termino procurator Rei usus fuit, deducendo *quod Reus ab impetitione Actoris absolvi debeat*, & alibi allegando, *nihil restare quàm procedere ad absolutionem Rei &c.* Quibus verbis non obscurè indicatur Reum hujusmodi exceptionem proposuisse ad processum magis, quàm ad merita; vel quod magis est, ad utrumque, ut fieri potest, *Bald. loco citato*: & si in ijs non satis apertè id continetur, saltem sub generali illa clausula, qua insuper usus fuit, *ad omnes fines & effectus &c.* satis contineri censetur: qui enim ad omnes fines se proponere dicit, non potest non intelligi etiam si res subjecta patiatur, ad finem præscindendi & reijciendi processus proponere; cum qui omnia dicit, nihil excludat. Quare existimo recta via ad absolutionem procedendum, & Actorem à contestanda lite repellendum; ad quam admitti non potest, nisi hoc primum constituto, apocham exhibitam nullius esse momenti, quod nulla ratione admittendum est.

De exceptionibus.

SVMMARIVM.

Exceptio rei judicatæ.

1. *Exceptio rei iudicatæ est litis finitæ.*
2. *Exceptio rei iudicatæ quando effectum suum habeat.*
3. *Qualitas agentis alterata alterat litis faciem.*
4. *Res inter alios acta alijs non nocet.*
5. *Sententia absolutoria non perinde parit effectum rei iudicatæ ut condemnatoria.*
6. *Sententia non egreditur personam.*
7. *Mercator interesse maius petere potest.*
8. *Res iudicata in dubio abesse non debet.*
9. *Minor adversus rem iudicatam restitui potest.*
10. *Restitutio minoris quando maiori socio prosit.*

CONSILIVM CXLIIII.

IN altercatione & contentione, quam facit exceptio litis finitæ, de re judicata pro parte Domini Philippi de la Croix Rei Opponentis proposita, adversus institutam actionem pro parte Ioannis Baptistæ Deliafactadi suo & societatis suæ, nomine comprehensis sub ea minorennibus prolibus quondam Domini Caroli Deliafactadi Impetran. varia est juris & facti consideratio. * Et sanè cum exceptio rei judicatæ non tan- 1
tùm peremptoria, sed etiam litis finitæ sit; quæque non tantum post litem contestatam inter peremptorias exceptiones, ad perimendam Actoris probatam intentionem objici possit, *l. Si quidem C. De except. l. peremptorias & ib. gl. C. Sen. resc. non posse, gl. in l. Exceptionem C. De probat.* sed etiam in ingressu ac limine judicij ad avertendum Actorem ne super proposita actione audiatur, *c. 1. De litis contest. lib. 6.* vel res semel judiciali sententia definita, ad initium alterius petitionis seu litis reijciatur, rationique & legibus consentanea videtur Domini Opponentis responsio in unum tantùm casum irreceptibilitatis præcisè concepta, ad avertendum

Actorem

Actorem à limine judicij ob sententiam partim absolutoriam, partim condemnatoriam nuper eodem Ioanne Baptista ad summam 12500. florenor. (quæ etiam nunc in hac causa iterum peti videtur) contendente latam; ideóque cogi non posse videatur ad respondendum ad omnes fines, litemque super proposita actione contestandam: cum proposita exceptione rei judicatæ id tantùm quærendum sit, an judicatum, non an rectè judicatum sit §. *item si in judicio Inst. De except.* §. *item si quis postulante, Inst. De action.* cum sententia etiam iniqua inter litigantes jus faciat, *Doct. in l. Qui Romæ.* §. *duo fratres. De verb. obligat.*

Verùm rei circumstantijs ac meritis penitius investigatis & excussis, justâ ratione contra niti nobis videtur Impetrans, exceptionemque rei judicatæ in limine ingressuque judicij obiectam viribus
2 destitui. † Vt enim exceptio rei judicatæ impeditivum & peremptorium effectum habeat tria conjunctim & copulativè requiruntur, sic ut uno deficiente vires & effectũ suum non retineat; videlicet eadem causa ac finis petendi, rei identitas, & personæ agentis eadem conditio & qualitas *l. Cum quæritur cum 2. ll. seq. De except. rei iud. Angel. d.* §. *item si in iudicio. nu.* 23. sic ut uno horum deficiente nihil vetet sæpius de eadem re ad eundem Iudicem ire, litemque velut ad incudem revocare, nihil obstante aut perimente, priore judicato. Cum itaq; horum trium concursus in individuo in proposita lite, comparatione ad priorem factâ desideretur, consequens est ut rei judicatæ sic propositâ exceptio ad finem irreceptibilitatis nihil impedire debeat litis ingressum, quò minus dictus Dominus Opponens litem in causa contestando ad omnes fines, juxta notorium stilum curiæ respondere & concludere debeat. Inprimis autem de diverso fine ac diversa qualitate personarum in hac & priore illa lite agentium ex eo constat, quod prioris litis Actor solus fuerit Ioannes Baptista, in hac verò Ioanni conjungantur socij, & inter eos defuncti D. Caroli filij minorennes: Ita ut ex hac personarum accessione, facies judicij alterata videatur, & quæ uni tantùm ex formula & verbis sententiæ obstat ac nocet, dum adversus plures alio judicio agentes obijcitur, ad alium finem quàm ex sua natura potest, obijci dicenda sit; maximè cum ex dictæ sententiæ lectione deprehendi non possit oriri exceptionem re judicatæ adversus socios ac liberos D. Caroli, *Alex. cons. 61. Viso processu vol.* 2. & quod ipsius etiam Ioannis Baptistæ qualitas alterata sit, ut qui priore judicio, omissa aliorum mentione, velut suum solius debitum persequutus fuerit, nunc verò communem causam agendo (uti oportebat) aliud quàm prius persequi verè & interpretativè censeatur. † Quæ agentis qualitas
3 maximè attendenda, & agendi modus diligenter observandus est, *l. Habebat in princ. De instit. actione:* fit enim ut propter alteratam qualitatem agentis, qui priore lite in una qualitate agendo succubuit in alia iterum ad idem agendo admitti debeat, *l. si mater* §. *Si quis autem De except. rei iudicatæ. And. Alciat. cons.* 378. *Huius illustris nu.* 2. quia interruptus est triplex ille funiculus, quo colligatur ac sustinetur exceptio rei judicatæ. Ecque pertinere potest quod obiecta hæc prioris litis (quam solu Ioannes Baptista suo nomine instituit) sententia planè absolutoria non sit, ut ex verbis apparet, sed fundata tantùm in aliquo propositæ actionis defectu, aut formula ritè non observata.

Quod proclivius hîc dicendum ac recipiendum est, ob id quod sententia lata contra unum non noceat alteri; ut generaliter res inter alios acta alijs non præjudicat, *l. Si unus* §. *ante omnia De pact. tit. C. Res inter alios acta, l. Sæpe De re iudic.* & 4
sententia lata contra unum ex cohæredibus alteri non nocet, cum æquè principalis sit; & absenti nec citato, nec causam agenti aliquid præjudicij adferre nequit, *l. Cum duobus C. De inoff. testam. d. l. Sæpe vers. cur autem l.* 2. *De fide instrum.* quia cohæres postea agendo ad diversum agere dicitur, *Ioannes de Amicu cons.* 121. *Viso præsenti processu nu.* 2. * potissimum cùm, uti hîc evenit, sententia est non condẽnatoria sed absolutoria; idque rursus non cum declaratione juris Rei conventi; sed simpliciter, per hanc formulam quæ nunc passim irrepsit *N'estre recevable ny fondè en ses fins & conclusions, en la forme & maniere qu'il procede*, hoc est, *modo & formâ quibus processit, non esse fundatum neque receptibilem:* ex hujusmodi enim simplici & absolutoria sententia nihil inferri potest contra tertium, qui in judicio non fuit, nec partes aliquas sustinuit *Bal. in l.* 2. *C. Quib. res iud. non noc. n.* 4. *Decius cons.* 445. *in casu ad me nu.* 38. *Marian. Socinus Iunior cons.* 181. *De duobus nu.* 99. *vol.* 2. Atque ita accipiendum est quod vulgo dicitur absolutoriam sententiam idem operari, quod condemnatoria, cum solutione operari solet; scil. quoad personas, quæ fuerunt in judicio, non quoad alios, *Bald. in l. Titio centum* §. *Titio genero, De condit. & demonst.* Alioqui sanè sententia in comparatione & respectu societatis, cujus nomine prius actum non fuit; planè esset iniqua, * quæ non solet nec debet egredi personam adversus quam lata est, *arg. l. Quod non ratione l. Quod verò contra De legib. Decius d cons.* 445. *nu.* 42. durumque planè esset litem infeliciore exitu, per unum suo nomine, sine aliorum mandato peractam, alijs obesse: præsertim iniquitate sententiæ, aut errore contingente ex parum provida ejus qui litem peregit diligentia, *socin. nepos d. consil.* 181. *nu.* 98. uti in proposito evenit, in ea potissimum parte, qua à nundinis S. Remigij anno 1548. præfatus Dominus Opponens condemnatur, in vulgares tantùm usuras seu interesse ad denarium decimum sextum; centesimarum usurarum condemnatione pro primo tantum termino facta, quia expressa conventione & stipulatione de ijs solvendis conventum erat: cum ratio ex conditione & qualitate ipsorum creditorum in prima illa lite deducta vel allegata postulet similium usurarum continuationem usque ad plenam solutionem; præsertim non intercedente anatocismo seu usurarum ac interesse in sortem conversione; eo etiam attento, quod partim similibus usuris pecuniã mutuò datã corradere, partim ea non reddita similes usuras dependere debuerit dicta societas; sic quod in eo non consistat lucri cessantis, sed damni emergentis consideratio. * Ex his enim causis dum creditor mercator est & negotiationes exercens, quia ob carentiam pecuniæ in simile vel majus damnum incidit vel passus est, interesse aliàs illicitum peti potest

(Right margin numbers: 4 beside "Quod proclivius…", 5 beside "potissimum", 6 beside "non solet", 7 beside "consideratio. * Ex his")

potest, *l. Nummis & ibi Doct. De in litem iuran. Alexan. cons.* 141. *Viso themate nu.* 3. *vol.* 5. *Alciatus cons.* 320. *Breviter causa nu.* 3. quod proculdubio in priore judicio specificè sic minimè petitum ac probatum, causam sententiæ & condemnationem actoris, atque sic erroris & iniquitatis (respectu partis, non judicis) dedit; quod non est æquum in caput & damnû eorum, qui in lite non fuerunt, recidere. Ex quibus si non satis liquidò convincitur hanc, quæ objicitur, rem judicatam huic liti non obstare (quod tamen probabiliter existimamus) hoc saltem obtinere debet in obscuro & ambiguo esse num obesse debeat, propter circunstantias concurrentes superius propositas: quod ipsum sufficit ad reijciendam repellendamque hanc exceptionem;
8 † ob id quod in dubio & obscuro potius constitui debeat rem judicatam non obesse: quasi in eo minus præjudicij, minus iniquitatis latentis lateat, oblatâ iterum occasione jus cujusque partis amplius exactiusque discutiendi. *arg. l.* 1. *in C. si quis cautionib. Dec. d. cons.* 445. *Socin. nepos cons.* 49. *Inspectis his quæ nu.* 27. *vol.* 2. Omnem sanè difficultatem discutit quod in articulo hujus exceptionis impetrata sit restitutio integri adversus rem judicatam ex capite dictarum minorennium prolium
9 D. Caroli: * quin enim adversus rem judicatam minor restitui possit, dubitationem non habet *tit. C. Si adver. rem iudic.* etiam si sententia lata sit ab eo qui vicem Principis gerit *l.* 1. *l. Adversus in fin. C. Si adver. rem iud. Matthæus De Afflict. decis.* 316. *Fuit dubitatum numero* 4. hoc præsertim casu quo etiam consideratio nullitatis dictæ sententiæ concurrit respectu minorum, quod eorum nomine expressè ac specificè causa non sit defensa; Ita ut effectus illius ad illos porrigi non debeat *l. cum & minores C. Si advers. rem iudic.* & non tam sit restitutio adversus sententiam, quàm adversus factum Ioannis Baptistæ quo litem suo solius nomine peregit, ne scilicet effectus sententiæ quæ alias adversus unum ex socijs lata consocio nocere posset, hic non no-
10 ceat minoribus, * Cujus restitutionis sic obtentæ effectus deinde etiam ad alios socios quamvis majores redundare videtur: nam licet in communi & eâdem causa restitutio minori concessa, majori consorti litis regulariter non prosit *l.* 1. *C. Si in communi ead. causa.* prodest tamen in individuis & connexis, & ubi inter consortes est conjunctio ac societas, damnaque emergentia communia sunt: ut in specie non absimili decisum fuisse in sacro Neapolitano Concilio tradidit Mathæus de afflictis *decis.* 213. *Ioan. Mauritius De restitut. c.* 188. ita ut plurimùm interesse videatur inter consortes litis tantùm, & consortes socios, inter quos damna & lucra plerumque sunt communia *Paul. Castrens. cons.* 448. *in princ. volu.* 1. Quibus attentis existimamus in hoc incidenti articulo secundùm Impetrans judicandum.

De præscriptionibus.

SVMMARIVM.

Præscriptio immemorialis temporis.

1. *Precarium semper revocabile.*
2. *Præscriptio & consuetudo immemorialis vim tituli habet.*
3. *Possessionis immemorialis effectus.*
4. *Possessio immemorialis quomodo probetur.*
5. *Registris quando credendum.*
6. *Probationes per conjecturas admittuntur in antiquis.*
7. *Solutionis uniformitas & diuturna facit causam solutionis præsumi.*
8. *Nomina rerum ex usu magis quàm appellatione accipienda.*
9. *Verba curanda non sunt quando constat de mente.*
10. *Precaria exactio unde dicta.*
11. *Testimonia inter alios quando alijs obsint.*
12. *Florencium appellatione non semper continentur minores.*
13. *Indefinita æquipollet universali.*

CONSILIVM CXLV.

IN causa quæ per reductionem à sententia arbitrorum introducta pendet coram Venerabili Domino Officiali Leod. inter Burgimagistros ac communitatem oppidi de Peer, originales Reos reducentes; & strenuum Virum Dominum Conrardum à Gaveren Equitem, Dominum de Peer Actorem, quamvis de multis disceptatum, sit pauca tamen sunt circa quæ versatur totius causæ decisio: videlicet illa tantùm, quæ reducentes pro causis gravaminum adversus sententiam arbitralem allegant. Primò quod condemnari non debuerint in precaria præstatione septennali. Secundò quod ad majorem ac graviorem monetam condemnati sunt, quàm debebant. Et tertiò quod in sententia non sint expressa & specificata privilegia ac libertates ad quorum conservationem Actor in effectu condemnatus existit. Quibus tribus capitibus discussis nulla relinquetur dubitatio aut obscuritas in hac causa. Primum igitur articulum arripientes dicimus justam esse condemnationem prædictam. * Nam licet Rei nunc 1 reducentes multum urgeant nomen hujus collectæ seu exactionis, quod præcarij nomine appelletur, ideoque in obligationem & necessitatem præstationis non cadat; cum precarium ad nutum sit revocabile, *l.* 1. *l. Interdictum cum l. seq. De precario* & ex liberalitate præstitum aliquot annis, quamvis soluti repetitionem impediat, in futurum tamen ad continuandum non astringat *Cyn. in l. Voluntariæ nu.* 7. *C. De excus. tut.* cum de præstationis titulo ac causa obligatoria non constat *Doct. in l. Solent. De off. proconf. & leg. Canonista in cap. Pervenit De censibus.* re tamen propius expensa nihil est quod in proposito Domino Actori obesse possit. * Et 2 primò quidem ex eo quod Actor sese hic fundet in præscriptione tanti temporis cujus initij nulla extat memoria: quæ tanti temporis præscriptio & consuetudo vim tituli legitimè constituti & privilegij habet *c.* 1. *De præscript. lib.* 6. *l. Hoc iure. §. ductus aquæ. De aqua quotid. & æst. c. Super quibusdam §. præterea De verbor. sign.* * tantùmque potest 3 quantum Imperator seu Princeps cum causa *Andr. De Isernia. in c.* 1. *verb. flumina publica Quæ sint regal. in usib. feud.* facitque ut quæ per se impræscriptibilia sint, præscribi possint; veluti Regalia aut Principi reservata etiamsi præscriptio Ecclesiæ onerosa esset, *Bald. in c.* 1. *vers. quæro quanto tempore Qui feud. dare pos. Rota decis.* 841. *Utrum valeat consuetudo, alias est* 11. *tit. De consuetud. in antiquis.* Eâque ratione potest Episcopus onera extraordinaria seu indicta

indicta ex tali consuetudine à suis subditis exigere ac recipere, ut ex facto consultus respondit Panormitanus, *consil. 26. Videretur primò nu. 4. vol 2.* Ita ut in hujus generis præscriptione non sit necesse quærere aut probare de actibus, à quibus originem habuit hujusmodi consuetudo, *Oldrad. consil. 254. quia tota*; satisque sit probari actus, quibus per hominum memoriam ita fuit observatum, etiamsi hæc præstatio, præsertim quia annua non est sed septennalis, discontinuam causam habere videatur, *Bart. in l. 1. C. De mulier. in quo loco. lib. 10. Doct. in l. Servitutes 4. De servit.* nam & in ijs, quæ discontinuam causam habent, tanti temporis spatium ad præscriptionem sufficit: *Doct. in d. l. Servitutes*: & præterea discontinuam causam habent jura realia, non item personalia, in quibus cadit possessio, vel quasi, quando jus aliquod debetur à persona personæ: hujusmodi enim possessio, vel quasi dicitur continua propter animum personæ, cui jus debetur, quæ persona continuè retinet possessionem animo, *Bart. in l. Iusto §. non mutat De usucap. Castr. cons. 444. In causa quæ convertitur inter communitatem n. 3. in fin. vol. 1.* Ita quòd sustineri posset, minore etiam tempore præscriptionem hujusmodi juris absolvi posse. † Cum itaque D. Actor
4 per diversos testes eosque ætate provectos probaverit, non extare memoriam, quin singulis septennijs hujusmodi exactio sit Dominis de Peer soluta, quodque numquam audiverint aut viderint, aliter fuisse factum, *Oldrad. cons. 172. Quia omnes, Alex. consil. 16. In causa & lite nu. 16. vol. 5.* nihil dubitandum est, quin intentio Domini Actoris sit fundata. Quibus testium depositionibus plena fides adhibenda est, non obstantibus exceptionibus per partem adversam, tam ex persona, quàm aliunde obiectis: potissimùm quòd testium depositiones plurimùm adjuventur per extracta librorum ex Registris monasterij, quod in oppido de Peer situm est, ex quo constat dictum monasterium ante annos septuaginta hanc septennalem exactionem
5 casu illius occurrente continuè solvisse. † Quibus registris fides accommodari debet, alijs saltem adminiculis concurrentibus, *l. Rationes & ibi Doct. C. De probat.* propterea quòd ea scriptura nihil agat de commodo, sed de præjudicio ejusdem monasterij, & satis antiqua sit, *Felin. in c. 2. De fide instrum. Ias. in l. Admonendi nu. 77. in fine De iureiur.* nec ulla suspitione falsitatis aut simulationis laboret: † ita quod inde saltem vehemens præsum-
6 ptio, & semiplena probatio confici debeat; præcipuè in re antiqua, de quâ cum agitur, admitti debent probationes per coniecturas & indicia, *Bald. in l. Cum super Cod. De rei vindic.* Potissimùm in re proposita, in qua difficultatem probationis ultra tempus per Actorem liquidè probatum faciunt incendia, quibus per bellicam hostilitatem omnia publica & privata in oppido de Peer conflagraverunt: ita ut non satis idonea sit Reorum allegatio, quòd in suis scrinijs & archivis nulla inveniant instrumenta, de perpetua concessione, initio, atque conservatione hujus exactionis. † Quâ quidem tanti temporis ratione ac
7 consideratione cessante, adhuc inconcussa stare & revocationi Reorum minimè obnoxia esse debet hæc præstatio, tam quoad præteriti temporis, de quo quæritur, pensiones, quàm quoad futuram continuationem: quia ex actis satis constat, & Rei utcumque præsupponunt, hanc præstationem initium habuisse ex causa defensionis & conservationis privilegiorum incolarum oppidi de Peer; ex qua causa & secundùm eam facta solutio informis dici non potest, sed causata & uniformis. Quæ solutionis uniformitas & continuatio facit causæ veritatem præsumi, etiamsi aliter de ea non constet; sufficitque hoc casu etiam longissimi temporis, imò, ut plerique putant, decem annorum præscriptio, *Petr. Ancharan. in d. c. Pervenit nu. 4. Salic. in l. Si certis annis sub fin. C. De pact. Molinæus in tract. De contract. usur. quæst. 20.* Neque his adversatur quod Rei proponunt, Actorem ex parte sua non satisfecisse, hoc est defensionem ac conservationem præmissam non exhibuisse: nam nullam illius adferunt sufficientem probationem per exempla alicujus oppressionis aut contraventionis. Quod verò Rei ex nomine hujus exactionis argumentantur, quasi precaria sit, & ex lubito subditorum dependeat, per se satis momenti hîc non habet:
† Primò ex, eo quòd nomen rei ex usu potiùs 8
quàm appllatione accipiendum sit; sic quod, quamvis rerum vocabula appellativa sint certa & immutabilia, *l. si quis in fundi De leg. 1.* ex usu tamen & communi modo loquendi (qui attendi debet *l. Labeo, vers. nec mirum. De suppell. legata*) à nativo sensu recedunt. *Doct. in d. l. Si quis in fundi*: & potissimum adiectiva, si de re constet: adiectiva enim se habent ad instar demonstrationis, *Ias. in d. l. Si quis in fundi in fin.* cujus falsitas rei, de qua agitur, naturam non immutat, *l. Falsa demonstratio De cond. & demonstr.* * Secundò, quod de verbis ni- 9
hil curandum sit, quando constat de re ac mente eorum, de quorum re agitur; & potiùs ubique inspiciatur id, quod in rei substantia est, quàm in nomine, *Bald. & alij in l. Testamentum C. De testam.* ne per abusionem nominis rei substantia vitietur vel confundatur, *l. Insulam & ibi Bartol. De præscript. verb.* Tertiò, quod & alium alterius generis precarium censum seu reditum ex Dominio de Peer Actor percipiat, quem constat, Reis etiam confitentibus, perpetuum & irrevocabilem esse; unde ad differentiam hujus minoris precariæ exactionis, hæc, de qua nunc controvertitur, appellatur in prætactis registris prædicti monasterij **de groote-bede**/ hoc est magna precaria; sic ut datâ instantia satis confundatur argumentum, quod ex vocis proprietate deducitur; * Quartò, quod origine 10
rei inspecta nihil vetet hanc exactionem precariam esse, quòd precibus Domini de Peer, seu ad illius preces verosimile sit eam primùm concessam fuisse, indeque nomen sequenti etiam tempore retinuisse, *Ancharan. in c. Ex parte nu. 6. De censib.* Atque ita multa hîc concurrunt, quæ nominis proprietatem confundunt, & præsertim rei veritas, substantia, & usus. Quę non parum etiam corroborantur ex ijs literis, quæ nomine communitatis distinctis temporibus ad Actorem scriptæ sunt, tunc cùm revoluto septennio instaret exactionis solutio; in quibus verba sic ad deprecationem solven-

solvendique aliquam dilationem composita sunt, ut non obscurè inde constet Reos in perpetua ac continua obligatione esse, non in arbitrij sui & beneplaciti potestate. Patet id quoque ex processu ac sententia inter juratos oppidi de Peer, ac Gerardum Meuwen pridem lata, ex qua tam de antiquitate temporis, quo hæc exactio præstita est, quàm de causa ejus satis constat: sic ut ijs attentis, nihil obstante simili exceptione dicti Arnoldi (quali etiam Rei nunc utuntur) quòd Dominus de Peer subditos in suis privilegijs conseruare teneretur, nihilominus per sententiam Scabinorum oppidi de Peer dictus Gerardus condemnatus fuerit ad contributionem in dicta exactione: ut mirum sit, cur Rei, quibus partim agentibus, partim judicantibus in dicta causa pro subsistentia hujus exactionis tunc videbatur necessaria ad hanc præstationem obligatio, jam in hac causa contrarium sustinendo, D. Actorem fatigent; præsertim quòd ex illius causæ testimonijs in hac secunda instantia exhibitis, quæ suprà diximus de antiquitate hujus præstationis, evidentiùs appa-
11 reant * Et licet Rei hæc testimonia avertant, quasi in alia causa & inter alias personas recepta sint, *Bart. in l. Cum lite D. Iud. solvi*: quia tamen de eodem genere controversiæ sunt, & in ea Rei Actoris ac Iudicis partes respectivè sustinuerunt, non satis honesta videtur ea aversio: sic quod in omnem eventum ex his testimonijs & actis semiplena probatio adversus Reos constitui, eaque cum alijs conjuncta ad plenissimam ac indubitatam fidem prodesse debeat *Bald. in L. 2. n. 17. C. De eden. & ibid. latè Iason. nu. 21. Socinus in fallen. reg 6.*

Secundi gravaminis allegatio perinde non satis
12 probabilis est: * nam quamvis in indistincta nummorum seu florenorum appellatione contineantur exiguiores, *l. Nummis De leg. 3.* & in obscuris minimum semper veniat, *l. Semper in obscuris De reg. iur.* & in obscuritate debitori potius, quàm creditori faueatur, *l. Veteribus De pact.* in re tamen proposita nulla debet esse dubitatio, cùm nulla sit obscuritas: obscuritatem enim avertit usus & mos regionis, quem si de eo constet oportet inprimis sequi, *d. l. Nummis.* Regula enim de sumendo eo, quod minimum est in re obscura, subsidiaria tantùm est, nec ex ea ius sumitur, nisi quando non constat de eo, quod actum est, neque apparet quid verosimilius sit, nec denique quid fieri soleat, *Decius in d. l. Semper in obscuris nu. 1.* Iam verò satis evidenter probatum est, in oppido Perensi in usu esse florenos & monetam Brabantiæ, & secundùm illorum valorem omnes contractus fieri, & solutiones expediri; sic quòd ad Hasselenses florenos non pateat hic recursus, *d. c. Ex parte & ibi Doct.* Apparet id quoque ex scedulis distributionis ac collectionum hujus exactionis; quæ ad Hasselenses vel alios florenos accommodatæ nulla ratione constare possent. Deinde, quod propiùs huc pertinet, ex supratactis literis ex parte Communitatis ad Actorem scriptis, clarissimè constat majores Hasselensibus deberi. Ita quod in hoc articulo justior esset Actoris querela; ob id, quòd arbitri tenorem dictarum literarum sequuti ad Brabanticos florenos præcisè non fecerint condemnationem, sed ad tertium velut quoddam genus, in quo duo cum dimidio stuferi Brabantici efficiunt tres stuferos exactionales; quod à proposito utriusque partis alienum est, inter quas tantùm contentio fuit de Hasselensibus & Brabanticis. Nam licet Actor hujusmodi literas exhibuerit, non tamen eas exhibuit, nisi quatenus pro intentione sua facerent, ad probandum scilicet necessitatem & obligationem hujus exactionis; ita ut, qua parte pro Reis faciunt, fidem non mereantur, quia ab ipsis scriptæ & missæ fuerunt, *l. Exemplo l. Rationes C. De probat.*

Tertium, quod pro gravamine Rei adducunt, levius est, quàm in quo diu hærere debeamus: nam cùm Rei specificationem nullam proposuerint, neque de ea actum fuerit, sed tantùm per Reos conservationis ac defensionis mentio per modum exceptionis sit obiecta, idque indefinitè; satis abunde, imò plus quàm conditio actorum seu processus patiebatur, Reis per eandem sententiam prospectum est. † Et cum indefinita oratione 13
Actor condemnetur ad privilegiorum conservationem, ad omnia omninò trahenda est specificatio, cum æquipolleat universali, *l. Si pluribus De leg. 2. Dynus ad Rub. De reg. iur. lib. 6.* licet affirmativè pronuntiata sit; cum necessariò insit, hoc est (uti Rei proponunt) Actor obligetur ad omnium privilegiorum conservationem & observationem, *Bart. in d. l. Si pluribus num. 6.* Ita ut hæc sententia in hac parte dici non possit incerta, obscura, aut Reis præjudicialis; sed multùm clara ac favorabilis, ut qui per eam ad omnium privilegiorum observationem obligatum habent Actorem.

De Præscriptionibus.

SVMMARIVM.

Præscriptio statutaria.

1. *Præscriptio biennij ex ordinatione Caroli V. Adversus actionem de symbolis apud œnopolas aut similes consumptis quando currere incipiat.*
2. *Præscriptio statutaria laicorum an constringat Iudicem Ecclesiasticum.*
3. *Præscriptio statutaria quibus prodesse non possit.*
4. *Negantis pœna.*

CONSILIVM CXLVI.

EX parte Danielis ab Asca Rei objicitur Guilielmo Lansheere Actori in hac lite, coram Magnifico D. Rectore, statutaria præscriptio biennij ex ordinatione Caroli V. Imperatoris, denegantis actionem de symbolis sub credito apud veditores vini vel cerevisiæ consumptis post lapsum biennij. Verùm dinumeratio temporis facilè avertit hanc exceptionem; ob id, quòd novissimum symbolum sub credito consumptum sit de 2. mensis Iunij anno 1584. lis autem inchoata sit 10. Ianuar. anno 1586. qua die ad plenum biennium ex dicta secunda Iunij deerant ferè quinque menses. * Et quamvis an- 1
notata quædam symbola excedant tempus biennij, partim anno 1581. partim 1583. in creditum annotata; inde tamẽ præscriptioni subijci non debent, propter continuationẽ consumptionis sub credito in sequentibus annis, qui infra biennium sunt: ita enim

ita enim accipienda est hæc nova ordinatio, ut biennium hoc currere incipiat ex die novissimæ consumptionis & crediti: nam quamdiu durat continuatio accipiendi sub credito, perinde proclivis non est præsumptio solutionis; quæ facilè inducitur, si post novissimum creditum totum biennium sine novo credito labatur. Nam non solent caupones, cessante continuatione diversionis & consumptionis, tam diu in credito persistere, ut faciliùs solent cùm in creditum eundi continuatio, & accumulatio creditorum durat, & medio tempore aliquid in solutum datur; quod rei experientia satis docet. Eoque sensu accipit & interpretatur similem Regni Franciæ constitutionem Petrus Rebuffus, *in tract. de mercatorib. minutat. vend. artic. 1. gloss. 18. ad constit. Reg. tom 2.* *
2 qui hoc amplius (quod ad propositum accommodatissimum est) dicit *in d. tract. artic. 1. gloss. ult. nu. 11.* ex sententia Baldi, *cons. 184. Municipali lege vol. 5.* hujusmodi ordinationem non constringere Iudicem Ecclesiasticum, quin eâ non obstante, ex veritate debiti & conscientiæ, debitorem condemnare possit, etiam post tempus hujus laicalis præscriptionis. Ecclesiastici enim judices, inter quos est proculdubio Magnificus Dominus Rector, secundùm regulas juris Canonici judicare debent, *cap. Quod clericis De foro compet.* quo jure certum est, nullam præscriptionem cum mala fide procedere, non tantùm quoad reales, verùm etiam personales actiones, *cap. fin. & ibi doct. De præscrip. Rebuff. d. gloss. ult. nu. 3. Guido Papa decis. 199. Steph. Bertrandus consil. 377. Viso casu vol. 4.* ne contingat sic improbum debitorem foveri in peccato,
3 quod jus Canonicum præcavere studet. * Et quia dicta ordinatio fundatur in præsumpta solutione, præsumptio autem solutionis esse non possit, ubi qui convenitur negat contractum de-
4 bitum, † ideoque ut exceptio non numeratæ pecuniæ non datur illi, qui scripturam ex qua convenitur negat, *Auth. contra qui propriam C. De non num. pec.* & beneficium divisionis denegatur illi, qui se fidejussisse negat, *l. Si dubitet §. ita demum D. De fideiuss.* ita quoque in proposito non debet Reo neganti hoc debitum fuisse contractum, hæc præscriptio statutaria patrocinari. Vt nec patrocinari debet, ubi de debito constat; constat quoque solutionem nullam intervenisse: hoc enim casu cessante præsupposito seu præsumptione statuti, debet quoque cessare illius dispositio, *Lud. Roman. cons. 102. Super eo, Felin. in cap. ult. nu. 7. in fine De præscript. Hieronym. Gratus cons. 101. Ex serie in fine vol. 2.* cùm nulla sit tam vehemens præsumptio, cujus effectum non resolvat contraria apparens veritas, *l. Optimam C. De contrah. & commut. stipul.* Cùm alioqui etiam non constet, quod hæc nova ordinatio sit in usum recepta, ideoque effectum juris non habeat, *Gloss. & Doct. in cap. 1. De treuga & pace*, de quo usu Reus per repetitionem seu exhibitionem Actorum in alijs causis & inter alios facta laborat, cùm similitudo causarum eadem non sit; & ideò ad exemplum sententiarum in alijs causis Iudex se componere non debet.

Remotâ igitur hac præscriptionis objectione, justa est causa condemnandi Reum, saltem delato Actori juramento in supplementum probationis, *c. ult. De iureiur.* præsertim postquam Reus ab Actore hac in parte delatum juramentum non acceptavit nec præstitit. Et cùm tam evidens sit hujus condemnationis necessitas, dubitatio nulla esse potest de condemnatione, quoad litis hujus omnes expensas; potissimùm propter Rei nimis evidentes cavillationes, & contradictionis nimiam improbabilitatem, lite ad integrum etiam annum extracta: ut quod Actor ei petenti in hoc judicio noluit indulgere ad solvendum semestre, per moras litis duplicatum extorqueret.

De Præscriptionibus.

SVMMARIVM.

Præscriptio contra Ecclesiam.

1. *Altari relictum cui debeatur.*
2. *Præscriptio quadragenaria requiritur adversus Ecclesiam.*
3. *Dies ultimus cœptus in præscriptione longissimi temporis an pro impleto habeatur.*
4. *Præscriptio longissimi temporis per citationem interrumpitur.*

CONSILIVM CXLVII.

DE qualitate Actoris nihil dubitandum est in hac causa M. Guilielmi Gregorij, contra D. Nicolaum Operbeys Reum. Nam etsi Reus allegationem Actoris, quod sit & fuerit Rector altaris SS. Antonij ac Sebastiani in parochiali Ecclesia de Limaele negaverit; est tamen ea sufficientissimè probata per literas canonicæ institutionis ac obtentæ possessionis: quarum literarum authoritatem ac veritatem Reus tandem agnovit. Ita ut benè sit stabilitum primum fundamentum intentionis partis agentis, petendi quatuor modios testamento quondam D. Georgij Deylleren relictos pro una missa hebdomadali celebranda in dicto altari: & contrà improbabilis oppositio Rei, dum ex capite Pastoris dictæ Ecclesiæ (cujus vicarium agere se dicit) contendit facultatem celebrandi hujusmodi missam, ac percipiendi dictos quatuor modios ad se pertinere; quia prædicto altari relicti sunt, hoc est intuitu dicti altaris, & nomen illius, proprium expressum, *argum. l. Si communis De stipul. servor.* quæ exceptio causam legati ostendit, & illius nuda demonstratio non est, sed altari cohæret, *l. Cum tale §. falsam De cond. & demonstr.* cùm missa ibidem pro anima testatoris celebrari jussa sit. * Quam- 1
vis enim cùm altari, quod est in Ecclesia alicujus, aliquid simpliciter legatur, emolumentum legati cedat non Rectori altaris, sed Pastori seu Curato Ecclesiæ, *Panorm. in c. 1. De succes. ab intest. Pet. De Vbaldis Perusinus in tract. De quarta cano. episc. & parochiali c. 7. vers. quid si testator*; cùm tamen altare habet bona distincta ab ipsa Ecclesia seu bonis Ecclesiæ, & cum altare in titulum perpetui beneficij erectum est, & qui altare habet in eo per Archidiaconum seu superiorem institutus est in rectorem seu curatorem perpetuum altaris, *Bald. cons. 163. Super eo quod quæritur. n. 3. vol 4.* relictum altari cedit in augmentum fructuum altaris; quasi altari cum exclusione Ecclesiæ seu rectoris Ecclesiæ relictum, *Felin. in c. Ex parte 2. n. 4. De rescrip. & in c. Dilectus nu. 3. De off. iud. ord.* Id quod voluisse testato-

testatorem deprehenditur ex eo, quòd testator paulò antè speciale legatum pro anniversario Curato Ecclesiæ adscripserit, cum verosimile non sit, quod facultatem celebrandi hanc missam, & percipiendi quatuor modios eidem Curato voluerit adscribere: potissimum quod & separatim altaris S. Antonij meminerit, & in eo hanc missam celebrari voluerit. Quod verò hoc altare proprium sit & perpetuum titulatum beneficium, constat ex instrumentis pro parte Actoris exhibitis: quodque propria ac destinata bona habeat inde probatur, quòd Reus alleget hoc altare Archidiacono singulis annis rescribi ad quinque modios: quæ fortè etiam causa fuit, cur testator alios quatuor modios adiecerit pro augméto fructuum. Quæ quidem rescriptio Actori obesse non debet: nam ea rescriptio antiquam formam retinet; quæ per novum augmentum ideo mutata seu aucta non fuit, quòd Rectores dicti altaris sua simplicitate, & juris ac etiam fortè facti, hoc est scripti testamenti ignorantiâ, hanc facultatem celebrandi & missas faciendi non exercuerint, quia Pastores seu vicarij sine titulo & contra voluntatem testatoris eam usurpando, non potuerunt Rectoribus hujus altaris saltem in futurum nocere & altari jus suum au-
2 ferre; † quia à die conditi testamenti nondum fuerunt ante institutam hanc litem lapsi 40. anni, (scriptum est enim & publicatum hoc testamentum anno 1523. undecima Maij, & lis est cœpta mense Augusto anno 1562) sic ut ad implementum quadragenariæ præscriptionis novem menses defuerint; quâ siquidem quadragenariâ præscriptione opus est ad excludendam Ecclesiam à prosecutione juris vel rei suæ; non tantùm si privatus contra Ecclesiam, verum etiam si Ecclesia contra Ecclesiam præscribat, *c. De quarta c. Ad aures De prascript. Francis. Baldus De prascript. quinta partis princip.*
3 *parte 1. in princ.* * Quam quadragenariam præscriptionem oportet usque ad ultimam diem ex toto esse completam; sic ut nec ultima dies cœpta pro completa habeatur, quia odiosa est, *glos. in l. In usucapione, De divers. & temp. prascript. & in l. 3. §.*
4 *minorem De minor.* † quam propterea sufficit etiam per solam citationem interrumpere, quoties ab initio sine titulo & mala fide cœpta est, *l. Cum notissimi in princ. & §. 1. C. De prascript. 30. vel 40. ann. Ias. in l. fin. in princ. De eo per quem fac. erit. Baldus consil. 211. Casus talis vol. 1.* Cùm alioqui in subiecto casu nec illud constet, quo tempore testator mortuus sit; vel quamdiu seu à quo tempore Pastores de Limaele hoc jus celebrandi ac percipiendi usurpare inceperint: sic ut ad sustinendam hujusmodi Rei exceptionem præscriptionis, nihil solidi in his actis inveniatur. De malâ autem fide aut saltem defectu tituli inde constat, quòd aliquis alius titulus quàm testamentum à Reo non proferatur: is autem titulus quoad Reum seu Curatum Ecclesiæ de Limaele nullus sit; quia, ut deductum est, titulus legati ex prædicto testamento ad altare S. Antonij seu ejus rectorem pertinet, & minimè ad Pastorem.

Proinde existimo partes Domini Iudicis esse, ut declaret facultatem celebrandi hanc missam, eoque nomine percipiendi quatuor modios, ad Actorem in qualitate, qua agit, pertinere; & Reum ad perceptorum modiorum saltem ab interrupta hac præscriptione restitutionem, simul & in expensis litis condemnet.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ probatio.

1. *Sententia an per testes probari possit.*
2. *Sententia ex breviculo recitanda & per scripturam probanda.*
3. *Appellans curare debet, ut ei edatur instrumentum sententia.*

CONSILIVM CXLVIII.

EX traditione Innocentij, *in cap. G. perpetuum, De fide instrum.* communiter receptum 1
est, quòd appellato negante sententiam, appellans possit illam probare per testes, ut id expresso etiam jure cautum est, *c. Sicut De sent. & re iudic. Alberic. de testib.* & decisione Rotæ Romanæ confirmatum, *decis.* 409. *Fuit dubitatum in novis, aliàs est 19. sub tit. de re iudicata*: usque adeò ut appellante probante, appellatus propter negationem videatur sententiæ & ejus effectui renunciasse. Ceterū ea opinio simpliciter accipienda non est: * cùm enim sententia ad sui substantiam, & 2
validitatem requirat scripturam, *c. fin. De re iud. lib. 6.* (est enim ex breviculo recitanda, *l. 2. & 3. C. De sent. ex brevic. recit.*) generaliter verum est, eam quoque, per scripturam esse probandam, estq; ea ordinaria forma probandi sententiam, ut & observatur in omnibus actis judicialibus, *c. Quoniam contra De probat.* A quâ tamen generali traditione certis ex causis receditur, postulante & urgente necessitate; cùm videl. sententiæ instrumentum deperditum allegatur, *Panorm. in d. c. Sicut, l. sicut iniquum C. De fide instrum. l. Testium. in fin. C. De testib.* aut Appellans allegat Iudicem vel Notarium nolle sententiæ copiam exhibere, vel si appellatus instrumentum sententiæ habeat, appellante eo carente: hujusmodi enim exemplis traditionem suam explicat, & restringit Innocentius, *in d. c. G. perpetuum.* Vnde si appellans potest vel potuit habere instrumentum sententiæ, nec curaverit, ut id habeat, quia in culpa est, ei imputabitur; & , ut ait Felinus, *in d. c. G. perpetuum in fin.* ex sententia Ioannis Andreæ, Panormitani, & Imolensis, stabitur regulæ, ut Actore non probante Reus absolvi debeat: hoc est in proposito non probata aut probata sententia, appellatus ab instantia judicij absolvetur, cùm non cõstet de devolutione causæ ad Iudicem, coram quo causa appellationis introducta est.

† Imò hoc amplius dicit Felin. *in d. c. G. perpetuum,* 3
oportere appellantem probare, quòd usus sit omni remedio ad cogendum Notarium Iudicis à quo, super editione instrumenti sententiæ, & quòd factâ possibili diligentiâ ab eo consequi non potuit; ita quod ejus assertioni simplici, quòd Notarius edere noluerit, standum non sit: cùm non præsumatur Notarius negare, quem ad editionem faciendam constringit juris dispositio, *d. c. Quoniam contra,* & incitat proprij lucri exspectatio atque aviditas.

Cùm

Cùm ergo D. Ioannes Houtmert appellans neque amissionem instrumenti sententiæ, neque recusationem Iudicis aut Notarij, vel propriam diligentiam alleget, & ad alium locum currere non debeat, pro obtinendo instrumento sententiæ, sed in oppido Lovaniensi, ubi Notarius dictæ sententiæ & primæ instantiæ habitat, imò & ex actis constet appellanti literas compulsoriales esse decretas, eúmque illis usum non esse; consequens est, quòd oblatio probationis per testes non sit hic admittenda, neque urgeri debeat appellatus ad respondendum ad hujusmodi appellantis allegationem de sententia pronunciata, de appellatione intra decem dies interposita, de apostolis petitis, & reverentialibus obtentis. Itaque cùm appellans de devolutione hujus causæ ad Romanam Curiam non docuerit, quod est fundamentum jurisdictionis Domini Delegati, rectè infertur & concluditur, quòd Reverendus Dominus Abbas debeat declarare sibi in hac causa jurisdictionem non competere; condemnando appellantem in expensis coram se factis.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ nullitas ob propositam recusationem.

1. *Invercundia petentium non concedenda impetrat.*
2. *Recusatio Iudicis proposita afficit iurisdictionem.*

CONSILIVM CXLIX.

1 VENERABILIS D. Præposite. Idem vobis accidisse arbitror, quod Valentiniano & Theodosio Imperatoribus, *in l. 1. C. De petit. bonor. subl. lib.* 10. ut invercunda ac importuna M. Petri R. inhiatione & sollicitatione constringeremini ad non concedenda tribuendum & non decernenda decernendum.

2 * Est enim de jure manifestissimum, quòd recusatione suspecti Iudicis proposita statim afficiatur ejus jurisdictio, *l. 1. C. Si quacunque præd. potest.* & sic quidem afficiatur, ut ab eo dicta aut lata sententia ipso jure sit nulla, & processus ab eo factus nullius momenti; quia Iudex debet esse certus de sua jurisdictione, *l. Quæro in fin. D. De eo qui pro tut. neg. gest. Bartol. in l. Multum interest De cond. & demonstr.* Quæ quidem recusatio usque adcò præmissa operatur, ut etiam simplex recusatio, nullâ probatione, imò nec allegatione causarum suspitionis accedente, sic afficiat jurisdictionem Iudicis, saltem ante cognitionem arbitrorum super articulo suspicionis assumptorum, *notat. per glos. & alios in l. Quia poterat & ibi Lud. Rom. D. Ad S. C. Trebel. Steph. Aufrer. decis. Tholos.* 478. quantò magis in præsenti causa id obtinebit, ubi per Guilielmum Z. recusantem tam graves & prægnantes causæ suspicionum proponuntur & probari offeruntur? quas etsi fortassis falsas esse sciat D. V. (neque enim volo ijs fidem aliquam simpliciter dare nisi accedente probatione) quia tamen ad probationem illarum contendit idem Guilielmus, non debet D. V. velut jus sibi dicens eas tamquam falsas reijcere: neque enim vobis ut Iudici constare potest de eorum falsitate aut veritate. Quam quidem sententiam, quòd per simplicem recusationem sic afficiatur jurisdictio recusati Iudicis, comprobamus authoritate Glossæ, *in c. quoties 1. q. 6* Bartoli, *in d. l. Quia poterat*, Ioan. de Imola, *in d. l. Quia poterat*, Alex. *in d. l. Quia poterat & cons.* 89. *Diligenter considerat u vol.* 1. Hostiensis, Ioannis Andreæ, Panorm. Præpositi *in cap. Cum speciali de appellat.* Geminiani, Pet. Anchorani, *in c. Iudex De off. deleg. lib.* 6. Salic. *in l. Apertissimi C. De iudic.* Baldi *in c. Suspitionis De off. deleg. & in d. c. Cum speciali*, Castrensis *consil.* 231. *Visis actu vol.* 1. Lud. Romani, *cons.* 220. *Circa primum*, Decij, *cons.* 175. *In causa falsitatis & in d. cap. Cum speciali nu.* 9. & Caroli Molinei, *in addit ad Alex. decis.* 89. *& Decium d. consil.* 175. *& in d. c. Cum speciali.*

Cùm ergò & recusatio sit proposita per M. Guilielmum, & recusationis causæ adiectæ, quæ si veræ essent, nulla ratione ferenda esset vestra jurisdictio; non video, qua ratione, salvâ juris ratione, possit eadem evadere juris tam civilis quàm Canonici dispositionem. Rectè ergò fecerit Dominatio vestra, si reponet M. Guilielmum adversus decretum, quod verè nullum est, certè plus quàm iniquum; & sequetur formam alibi traditam, *in d. c. Cum speciali De appellat.* ubi eo etiam casu, quo aliquo modo constat partem recusationem proponere vel ex malitia vel dilationis gratia, jubet canon nihilominus rem ad arbitros referri.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ revocatio & excusata nullitas.

1. *Sententiam definitivam nequit Iudex revocare.*
2. *Appellatio à definitiva devolvit causam ad superiorē.*
3. *Appellatio ab interlocutoria non impedit Iudicem quo minus procedat.*
4. *Præceptum de solvendo an sit interlocutoria.*
5. *Summaria causa non requirit terminorum substantialium observationem.*
6. *Summariè procedi quando possit ex partium consensu.*
7. *Sententia non lecta non est seu per nulla.*
8. *Sententia sine causæ cognitione lata quando sit nulla.*
9. *Sententia nulla non est, si exceptio dilatoria ordinis reijciatur.*
10. *Exceptio ordinis dilatoria est.*
11. *Compensatio reiecta non facit sententiam nullam.*
12. *Ordinis beneficium non habet, qui alienam obligationem in se recipit.*
13. *Novatio non fit nisi quando hoc agitur.*
14. *Expromissor quis & an ordinis beneficium habeat.*
15. *Promissio sine causa inefficax non est.*
16. *Sententia per suum authorem retractari potest quæ nulla est.*
17. *Conditio sententiæ intrinseca quæ nullitatem inducat.*
18. *Iudex ordinarius quomodo appellantem contra sententiam reponere possit.*
19. *Citatione opus est ad repositionem & revocationem sententiæ.*

CONSILIVM CL.

VNICVS est juris articulus, in quo consistit status causæ appellationis, Lamberti Damidde appellantis contra Hubertum Ruerich appellatum, & is quidem sine difficultate; ut mirum

denique quod hic procedendi modus, sine ulla partis adversæ contradictione sit delectus, & observatus: non enim ubique tam rigidè præscripta est ordinaria procedendi via, ut non possit partium consensu ea relicta, causa summariè agi: quod tamen à Speculatore, *in tit. De libell. concept.* §. *nunc. dicendum. vers. nono*, simpliciter admissum alij sine distinctione, non admittunt, *card. Zabarella in Clem. sæpè De verb. signif. in princ. quæst.* 12.

Quamobrem etiam nihil est, quòd ad nullitatem sententiæ dicti Domini Officialis objiciatur, quòd ejus sententia ex breviculo seu scripto non
7 fuerit lata; * nam etsi generaliter sententia sit nulla, nec nomen sententiæ mereatur, quæ dicta est cùm scripta non fuerit, *l. Statutis in fin. C. De sen. ex brevic. recitan.* id tamen non obtinet in causis, quę breviter seu summariè expediuntur; inter quas diximus esse causas viles, hoc est modici valoris, *d. Auth. nisi breves.* Vnde etiam factum, quod pro parte Huberti à sententia D. Officialis, ex capite injustitiæ & iniquitatis appellatum & minimè de
8 nullitate dictum extiterit. † Et quamvis ad nullitatem sententiæ referri possit, si judex non visis actis præcipitanter sententiam dicat, cùm sine causæ cognitione lata sententia sit ipso jure nulla, *Bart. in l. Prolatam C. De sent. cap. Deus ommpotens* 11. *q.* 1. non potest tamen id huic sententiæ objici, in qua ferenda, plena cognitio, qualem summaria causa desiderat, adhibitam fuisse, ex singulis D. Officialis decretis successivè latis & ipsius sententiæ tenore constat: & si qua D. Officialis festinatio hìc argui posset (prout non potest) ea tamen ad nullitatem, & multò minùs ad facultatem retractandi sententiam latam nihil omninò faceret. Vnde eleganter ait Vdalricus Zasius, *in d. l. Actorum nu.* 3. *in fin. De re iud.* si Iudex latâ sententiâ variaret, ideò quod parum (non dicit nihil) cognoverit de causa, sicut ait aliquando, facere Curtisanos, & variando quem priùs condemnaverat absolveret, vel è diverso absolutum condemnaret, permissum esse parti, quæ hâc mutatione seu variatione læditur aut gravatur appellare; quibus verbis velut in individuo hæc tota causa deciditur.

Sed nec hoc ad nullitatis caput referri potest, quòd D. Officialis nō habuerit rationē objectæ per Reum exceptionis ordinis seu excussionis; quasi ex
9 fidejussionis causa obligatus fuerit. † Nā principiò dicimus, non ideò sententiam esse nullam, si judex exceptionē dilatoriā ordinis non admiserit; nā ipso jure obligatus est fidejussor, non excusso Reo principali, neque malè agit creditor, si fidejussorem aut debitorem principalem conveniat; eligendi enim habet arbitrium, *l. Iure nostro, l. Reos, l. Non rectè C. De fideiuss.* sed datur fideiussori ante Reum convento exceptio ordinis, *Auth. præsente C. eod. tit.* quâ omissâ judicium ritè procedit, *Guido Pap. decis.* 570.
10 *nu* 6. † Vnde etiam communiore opinione inter dilatorias connumeratur, *l. Si mancipium D. De evi-ction. Cyn. Bald & alij in d. Auth. præsente*, & ante litem contestatam opponenda est; sic ut fidejussor litem contestando, exceptioni renunciasse videatur, *Alex. cons.* 29. *Clarissime Doctor n.* 23. *& seq. vol.* 7. & ut volunt communiter Doctores in appellationis causa opponi non possit, *Pet. Duennas reg.* 335.
11 *Gail. lib.* 2. *observat.* 27. *nu.* 4. * Quare quemadmodum si judex objectâ compensatione non habeat rationem compensationis, sententia tenet, *l. Quod in diem §. fin. De compens.* si non sit appellatum, cùm tamen compensatio ipso jure debitum minuat si objiciatur: ita quoque ex eo capite tantùm dici posset injusta hæc sententia, non nulla; quia cùm expressum juris errorem non contineat contra jus litigatoris, non contra jus constitutionis lata esset, & sic ei standum, si appellatum non sit, *l. Cum prolatis, l. Præses De re iudic.* & si appellatum est, per superiorem, non per eundem, qui illam dixit, corrigenda est. Cæterùm huius injustitiæ nulla est consideratio: non enim condemnavit Reum ut fidejussorem, sed ut principalem, seu expromissorem, quòd animo novandi pro liberatione Andreæ Borlet promiserit Actori præsenti & acceptanti quinque modios tritici; prout Domicellus Conrardus de Hennesse alter testium deposuit, secundùm cuius depositionem, in supplementum probationis D. Officialis Actori juramentum detulit: † Is autem qui alienæ obligationi accedit, ut principalis, eamque in se transfert animo 12
novandi, ut prior liberetur, beneficio excussionis seu ordinis non gaudet, *Gloss. in Auth. de fidejuss. in princ. in V. fideiussorem, Fulgos. in d. Auth. præsente.* † 13
Nam quamvis accessione alterius personæ non præsumatur novatio, cùm tamen hoc agitur & dicitur, dubium non est, novationem veram & effectualem induci, *l. fin. C. De novat. Franc. Marcus decis. Delphinal.* 1054. *parte* 1. prout hic actum & dictum fuit, ut constat ex depositione dicti Andreæ: ita quòd Reus hac via non fidejussorem se constituerit, aut constitutæ pecuniæ Reum, sed expromissorem, † hoc est alienæ obligationis vicarium 14
& susceptorem, sive alius ille efficaciter obligatus non fuerit (quo sensu vulgò expromissor accipitur, *Gloss. in d. V. fideiussorem*) sive etiam efficaciter obligatus fuerit, *l. Si quis accepto tulerit De condict. caus. dat. l. Quamvis §. si convenerit Ad S. C. Velleian. l. Eleganter §. servus pactionis De dolo malo.* In quo expromissore certò constat, novæ constitutionis beneficium de excussione rei principalis locum non habere; quia scilicet principalis vel inefficaciter obligatus non est, secundùm vulgarem opinionem, vel efficaciter antea obligatus novatione nunc liberatus est, *d. Gloss. in V. fideiussorem circa med.*

Perinde quoque ad nullitatem sententiæ non 15
facit, quòd Reus in appellatione sua proposuit, promissionem suam esse sine causa, nec constitisse, de debito rei principalis: nam id etiam tantùm respicit iniquitatem & injustitiam; promissio enim sine causa nulla non est, sed ipso jure tenet; quamvis proposita doli exceptione enervari & elidi possit, *l.* 2. §. *circa De doli mali & met. except.* unde cùm Reus hujusmodi exceptionem non objecerit, sed tantùm exceptionem ordinis, meritò nulla illius erat habenda ratio; neque injusta, multò minùs nulla dici poterat sententia D. Officialis. Et cùm exceptio Rei satis implicitè contineat confessionem debiti principalis de veritate debiti principalis, nulla proposita de illius falsitate exceptione, suscipienda non fuit cognitio, multò minùs de causa fidejussionis, seu potiùs expromissionis dubitandum; quia pro causa fuit ipsa fidejussio.

Cessat itaque in hac causa omnis occasio retra-
16 ctandi hanc sententiam ex capite nullitatis; * Ex quo alioqui fatemur relictam esse judici potestatem retractandi, & contrarium quandoque etiam ex iisdem actis reddendi; cum pronunciatum ipso jure non tenuit, *Doct. in d. l. Iudex & l. Cum quærebatur De re iudic.* Porrò nec hoc laxiorem potestatem retractandi seu reformandi dictam sententiam tribuit, quod in figura conditionis in eadem sententia, dictum sit verbis absolutè positis, *Præstito per Actorem iuramento*; quasi scilicet non perfectè absoluta fuerit sententia, nec ex ea Actori jus quæsitum; quo casu superiùs diximus judici permissum esse sententiam incontinenti mutare, *Doct. in d. l. Iudex & in d. l. Paulus*: nam verè absoluta fuit, neque ex horum adiectione, conditionalis quoad substantiam, licet quoad executionem ab implemento jurisiurandi in conditione positi pendere visa fuerit. * Vnde Baldus, *in l. Cum iudex C. De sent. & interloc. om. iud. & ibi Castrens.* vocat
17 hanc conditionem intrinsecam; cùm alioqui sententiæ conditiones extrinsecas respuat, *l. 1. § biduum, Quando appel. sit*, dicens nihilominus esse sententiam definitivam & absolutam; cum contineat non tantùm juramenti delationem, eamque puram, ut hic constat, ex verbis *Quod ei in supplementum probationis deferimus*, sed etiam condemnationem: ita ut in casu subiectio satis sit Actorem non recusasse juramenti præstationem, sed Rei oppositionibus & appellationibus impeditum fuisse.

18 Postremò quòd dici posset hic sententiam definitivè latam non tam esse mutatam, quàm Reum adversus illam restitutum in integrum, uti sonare videntur verba decreti, à quo provocatum extitit, hæc scilicet, *Appellantem in pristinum statum reponimus*, idque judici ordinario permissum esse, *Doct. in d. l. Iudex*; in casu præsenti locum habere nequit: restitutio enim in integrum officio judicis nobili tantùm expeditur, & petenti tantùm conceditur; idque tantùm majoribus ex causis à jure comprobatis & singularem rationem habentibus, *Eleganter Zasius & alij in d. l. Iudex* Vnde cùm hic numquam petita sit restitutio in integrum, & ordinariâ viâ appellationis Reo consultum fuerit, prout eadem tantùm usus est; extraordinariæ restitutioni in integrum locus esse non potest, *l. In causa 2. De minorib.* cùm ex omnibus actis non constet de aliqua justa causa, cur Reus restitui debuerit: nam sola injustitia sententiæ per se sufficiens causa non est, cùm de illa cognoscere prohibeatur is, qui eam dixit, sed cognoscenda ad superiorem remittatur; ita ut simplex repositio adversus sententiam pro restitutione integri accipi non debeat, sed pro mera & nuda mutatione seu variatione, quæ permissa non est, *d. l. Cum quærebatur, l. Non iudex De re iudic.*

19 Quare minùs etiam curandum de repositione, quæ facta est decima nona Iulij: nam illa, quatenus mutationem sententiæ continet, nulla est, facta parte non vocatâ; cum etiam ad revocationem seu mutationem interlocutoriæ, quæ alicujus momenti est, opus sit partis citatione, *Imol. in c. Sacro De sen. excomm. Ioan. And. in d. c. Cum cessante, Bal. in l. Post sententiam C. De sentent. & interloc.* Et licet Officialis jusserit illam intimari Actori, tamen per eam intimationem semel contracta nullitas dilui nequit. Adde quod illa repositio non fuerit nisi temporanea, ad effectum, ne Actor delatum juramentum præstaret, & Dominus Officialis de natura obligationis seu promissionis ulteriùs informaretur: nam postea sequuta est simplex & absoluta, à qua hæc appellatio nunc in secundo judicio agitata interposita est, quâ jussus est Actor uberiùs intentionem suam probare; ut scilicet illa repositio Iudicem, hæc partem concernat.

Omnibus igitur rectè perpensis in ea sumus sententia, ut putemus per Venerabilem Dominum, hujus tertiæ instantiæ judicem, utramque sententiam, scilicet Domini Officialis repositoriam, seu prioris sententiæ retractatoriam, & Decani S. Pauli cofirmatoriam, retractandam & priorem Domini Officialis confirmandam, adjudicatione expensarum Appellanti facta.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ nullitas excusata, quæ ob ineptitudinem libelli obiecta.

1. 6. *Sententia super inepto libello lata quando sit nulla.*
2. *Interdicta* Vti possidetis & Vnde vi *sibi vicina sunt.*
3. *Turbationis tempus in interdictorum usu exprimi an debeat.*
4. *Fructus restitui debent in interdicto & illorum condemnatio parte non petente fieri potest.*
5. *Damnorum petitio continet petitionem fructuum.*
7. *Nullitatem sententiæ quando inducat evidens iniustitia.*
8. *Incertitudo sententiæ quando nullitatem operetur.*
9. *Incertum quomodo peti & adiudicari possit.*
10. *Sententia contra mortuum lata quando sit nulla.*

CONSILIVM CLI.

In causa propositæ nullitatis, ad impediendam executionem sententiæ inter Iacobum Zibrandi ejusque sororem Actores, ac Magistrum Petrum & Ioannem Simonis, eorumque alios consortes Reos latæ, multa pro parte Reorum allegata sunt, quæ tamen nobis subscriptis sufficere non videntur ad obtinendam dictæ nullitatis declarationem.

Nam quòd attinet ad prius caput propositæ nullitatis de ineptitudine libelli, quasi super inepto libello pronunciata sententia ipso jure nulla sit, *c. Examinata De iudic.* allegatę ineptitudinis causæ non satis idoneæ nobis videntur. † Vt enim ineptitudo 1
libelli vitiet ei accōmodatam sententiam, oportet expressam esse ineptitudinem, quæ apertè resultet ex libelli prima lectione; sic ut non sufficiat, si tacitè & per subauditos intellectus, aut alioqui per subtilem & scrupulosam juris interpretationem deprehendatur, *Bald. in l. Certa ratione vers. præterea C. Quando provoc. non est neces. Marian. Socin. in cap. fin. nu. 47. & 52. De libel. oblat.* quod in proposito ita commodè dici non potest, præsertim in hoc judicio, in quo ex æquitate causæ pleruinque deciduntur, rigidiore juris observatione, potissimùm in formulis prætermissa, *Bald. in l. 2. De re iudic. Socinus in d. c. fin. nu. 51. Nic. Boërius decis. 42. nu. 19.* Nam primò quoad illam causam nullitatis, quæ ex modo concludendi desumitur, quasi allegato

&de-

& deducto spolio, ex quo in interdicto *Vnde vi* pro recuperanda possessione concludi solet, Actores malè cōcluserint in interdicto *Vti possidetis*, pro manutenentia ac retinenda possessione nihil est, unde nullitas deduci possit: ob id, quòd de vi ablativa seu expulsiva nihil in libello contineatur, sed tantùm de turbativa & iniquietativa per allegationem locatæ dimidietatis villæ contentiosæ & immissi pecoris in eandem medietatem, quo se turbatam esse contendit pars agens, ut constat ex formula libelli.
2 † Quamvis interim verùm sit, vicinitatem magnam esse inter hæc interdicta, *l. 1. §. est igitur* D. *Vti possidetis*, nihilque vetare, quò minùs ob vim expulsivam aut ablativam seu invasionem intentetur interdictum *Vti possidetis*, si possessionem non deseruit, qui interdicto utitur.

Nec hanc causam adjuvat, quod allegatur, agentes tempore litis contestatæ in possessione hujus medietatis non fuisse: id enim ad ineptitudinem libelli nihil facit, in qua allegata & proposita est præsens & ab antiquo continuata possessio totius villæ, quod sufficit: ita ut si in hac parte sit aliquis defectus in probatione, justitiam causæ, non modum procedendi respiciat.
3 † Neque ullo jure cautum invenitur, quod in ipso libello debeat exprimi tempus turbationis, sed sufficit id in causa deduci ac probari, ut factum impedimentum & turbatio amoveatur, *l. 1. in fine* De *interdict. l. 1.* D. *Vti possidetis & ibi Bart.*

4 Neque inde hæc nullitas stabiliri potest, quòd non petitis formaliter fructibus, sententia fructuum condemnationem contineat: nam satis est naturam hujus judicij seu interdicti esse, ut fructus percepti ex turbatione restitui quoque debeant, *l. In interdictis* De *interdict. seu extraordi. action.* non minùs quàm in interdicto *Vnde vi, c. Gravis* De *restit. spoliat. l. 1. §. ex die* De *vi & vi arm.* quod cum sit ex natura judicij, in officio quoque judicis positum est, ut possit eorum condemnationem, etiam parte non petente, facere: quia judici, simulatque Iudex factus est, omnium rerum officium incumbit, quæcumque in judicio versantur, *l. Aediles 1. §. item sciendum De ædil. edicto, Steph. Aufrer.* Decis. 194.
5 † Deinde ut tam latè non pateat, sufficit in proposito, quòd agentes petierint damna & interesse, sub quibus fructuum petitio satis continetur, *l. Loci corpus §. in confessoria, & ibi Bal. si servit vind. Decius in l. unica* C. De *sent. quæ pro eo quod interest. prof.* sic ut non possit dici ex hac parte, quòd sententia libello non sit conformis.

6 Sed nec ex eo difformitas libelli & sententiæ nullitas induci potest, quòd petitione ad totam villam eique adhærentia prædia facta, in quibusdam tantùm per sententiam manuteneantur Actores, in alijs autem Rei absolvantur: nam difformitatē sententiæ & libelli non inducit partis condemnatio, sed rei, materiæ, vel causæ alteratio, *Bal. in l. 1. C. Si plur. una sent. & in l. fin. C.* De *fideicomm. libert. Alex. cons.* 171. *In causa vol. 6. Boerius decis.* 42. *nu.* 18. Proinde ut sententia, quæ vel tota condemnatoria est, vel tota absolutoria, super his, quæ in petitione proposita sunt, nulla dici non potest, *l. 1. De re iud. l. Præses C.* De *sent. & interloc. om. iud.* ita nec quæ partis condemnationem & partis absolutionem continet; ut sit eadem ratio partis & totius: injusta ergò, non nulla ex parte dici potest.

† Et quamvis evidens injustitia nullitatem quoque operetur, cùm tamen ex actis apertè non reluceat, & per se manifesta non sit, non sufficit ad deductionem nullitatis, ob quam executio deferri debeat, *c. Inter cæteras & ibi Felin. & alij* De *sent. & re iud. & in Clem. 2. eod. tit. Hieron. Gratus cons.* 80. *Etsi prima facie nu.* 11. *vol.* 2. Ita enim oportet esse manifestam injustitiam, ut ex ijsdem actis, ex quibus lata est, sine scrupulosiore aut altiore indagine, velut manibus & pedibus deprehendi possit, *notatur in l. 1. De novi oper nunciat. & in c. significaverunt* De *testib.* quod in proposito propter probationes Actorum dici non potest 7
† Incertitudo sententiæ interdum quoque nullitatem operatur, *l. 1. & ibi Doct.* C. *De sen. quæ sine cert. quant.* sed ea, quæ perplexitatem inducit, & extricationem nullam habet. 8
Cum ergò sententia cōtineat partim certam certæ partis designatæ condemnationē, partim incertā in re certa; non potest dici sententia esse incerta: licet incertam partem nemò possidere possit, nec cuiq; illa adiudicari, *l. 3. §. incertam De acquir. poss.* ex loco tamen certo pars certa, pro indiviso possideri & adjudicari potest, *l. Locus* De *acquir. poss.* etiamsi ad oculum demonstrari non possit. Quod in proposito accidisse videtur, dum ex reliquis fundis ad villam pertinentibus ad certum numerum mensurarum possessio agentibus adjudicatur. 9

Novissimè nec id sufficit pro nullitatis causa constituenda, quòd sententia lata sit mortuo Petro Simonis uno Reorum: etsi enim sententia contra mortuum lata sit ipso jure nulla, *l. Paulus* D. *Quæ sent. sine appel. rescin.* in proposito tamen sufficit ante sententiæ pronunciationem causam per hæredes Petri fuisse resumptam: ita ut error scribæ tantùm sit in intitulatione & nomenclatura personarum, qui obesse non debet, *l. Errore C. De testam.* Proinde quamvis magnam allegationum silvam agentes ad demonstrandam hanc nullitatem, impediendamque executionem sententiæ collegerint, & hujusmodi allegationes omni probabilitate non destituantur: veremur tamen ne nihil prosint, propter causas prædictas in hoc judicio, ubi æqui bonique paulò laxior est potestas, minorque angustiatum juris observandarum necessitas: ita ut nec ad provocationis judicium Reos incitare aut adhortari audeamus; de petitorio, quia sufficienter de eo instructi non sumus, nihil dicentes. 10

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ nullitas excusata, quæ ob recusationem judicis proposita fuit.

1. *Recusatio iudicis proposita suspendit causam principalem.*
2. *Recusatio ut suspendat requiritur procuratoris speciale mandatum.*
3. *Recusatio iudicis iniusta iniuriam continet.*
4. L. penult. C. De except. *intellectus.*
5. *Recusatio iudicis, ut & appellatio, coram eo præsente proponi debet.*
6. *Recusatio iudicis in scriptis proponi debet, & quando, an post litem contestatam vel post conclusionem in causa.*

7. Recusa-

7. *Recusatio iudicis quando proponi possit.*
8. *Recusatione proposita an nullus sit ulterior processus.*
9. *Advocatus vel procurator in una causa non prohibetur esse clientulo suo iudex in alia.*
10. *Advocatus vel procurator an & quando pro suo clientulo possit esse testis.*
11. *Recusationem quando iudex contemnere possit.*
12. *Recusatio non potest ex alijs quàm in recusatione propositis causis iustificari.*
13. *Dilationis nimis brevis concessio quando nullitatem sententia inducat.*
14. *Prohibitio alienationis per sententiam an impediat dominij alienationem.*

CONSILIVM CLII.

QVÆ adversus sententiam per Magnificum D. Rectorem almæ Vniversitatis Studij generalis oppidi Lovaniensis secundùm quondam Dominum Ioannem Quene Reum, contra Magistros mensæ S. Spiritus dictæ Vniversitatis & Magistros Fabricæ collegiatæ Ecclesiæ S. Petri Lovaniensis originales hujus causæ actores, nunc appellantes, latam objiciuntur, partim ex capite nullitatis, partim ex capite injustitiæ, eo loco sunt, ut Venerabiles Dominos Iudices commovere non debeant, cur illam vel nullam, vel iniquam, vel annullandam & reformandam esse declarare debeant vel possint: quod factâ horum duorum capitum separatione paucis ex infrascriptis demonstratur. Et primò quidem obiectionem nullitatis in eo fundant appellantes, quod præfatus Dominus Rector per eorum procuratorem fuerit recusatus ex causa suspicionis, quia præfato Reo in hoc eodem negotio contra Actores præstitisset aliquando patrocinium in Cancellaria Brabantiæ, in processu communicatorio, qui ibidem inter Actores & Reum fuit, quodque idem procurator petierit desuper per partes hinc inde eligi arbitros juris, qui de causa suspicionis cognoscerent, protestatusque fuerit de nullitate, si quid ulterius in causa fieret, priusquam causa su-
1 spicionis esset terminata. † Per quam obiectionem sibi persuadent, in dicti Magnifici Domini Rectoris potestate non fuisse, in causa ad ullum actum ulterius procedere, multò minùs sententiam definitivam proferre; quasi obiecta seu proposita adversus judicem etiam ordinarium (ut Canonistæ volunt *cap. Si quis contra De foro compet. Gloss in c. Cum speciali in verb. cum iudice. De appellat.*) recusatio ex causa alicujus suspicionis non minùs quàm appellatio suspendat, & inficiat jurisdictionem judicis, illiusque manus tantisper liget, donec per assumptos arbitros judicatum sit suspicionis causam vel non veram vel non justam esse, *d. cap. Cum speciali, Bar. in l. Quia poterat ad Trebell.* & interea eximat ipsum recusantem à jurisdictione recusati judicis, *l. 1. C. Si quacunque prædit. potest. in fin. Innoc. & Hostien. in d. c. Cum speciali Bar. cons.*
2 *105. Inquiritur contra dominum velu. 1.* † Sed ut hic propositæ recusationis ex causa suspicionis effectus nullitatis sequentis processus & præsertim sententiæ definitivæ constitui possit plura requiruntur, quibus deficientibus, non obstante recusatione judex ad ulteriora, adeoque etiam ad calculum & pronunciationem sententiæ definitivæ validè procedere potest. Et inprimis quidem hoc requiritur, ut hanc recusationem proponat vel pars ipsa, vel illius procurator, non alius quicunque; nec etiam simpliciter & generaliter seu indefinitè ad lites constitutus, sed qui ad eam proponendam speciale mandatum habeat: ita ut generalissimum mandatum ad lites vel negotia, si hoc in specie & nominatim expressum non est, non sufficiat; *Lud. Rom. cons. 220. circa primum n. 7. Francisc. Bursat cons. 21 nu. 21.* quia nemo per procuratorem suspectus accusari potest, nisi constet à domino id ei mandatum esse, *l. Non solum §. fin. D. De procurat.* quippe probrum aliquod latet in hujusmodi obiectione, cùm perstringat verecundiam judicis, eumque improbitatis alicujus notet, quod conscius de causa obiectæ suspicionis desumptæ ex suo facto proprio, in quo ignorantiam probabilem prætendere non potest, *l. fin. D. pro suo,* manum causæ admoverit, & non ultro illam à judicatione retraxerit: unde cùm in dubio non sit verisimile, quod dominus litis ejus rei mandatum facile sit daturus, fit, ut in generali mandato contineri non censeatur, *l. Obligatione De pign. r.* * Eòque minus, quod injusta recusatio in delicto constituat recusantem; adeò ut 3
injuriarum actione conveniri per judicem possit, qui injustè eum recusavit, *Bald. in c. Super quæstionum nu. 2. in fin. De off. deleg.* In dubio autem seu in generali, imò etiam generalissimo mandato non censetur data potestas delinquendi aut mandantem in delicto, aut pœna delicti constituendi, *l. 1. §. Si procurator D. quod quisque iur. Bart. in l. Si procurator D. De cond. indeb. Ludovic. Rom. d. cons. 220. num. 7. in fin.* de qua præsumptione hic minus dubitandum, ob id, quod Actores in libello suo appellatorio allegent propositæ suspicionis causam ad eorum notitiam iam demum pervenisse; ut dubitare non oporteat, quin non dederint, nec dare voluerint mandatum illius proponendæ; atque ita arresto Parlamenti Regij judicatum esse scribit Petrus Rebuffus, *ad constit. Reg. tomo 3. tit. De recusationibus, articulo 1. Gl. 1. in princ.* Et in omnem eventum non potest esse præsumptio mandati dati ad proponendam hujusmodi exceptionem præposterè, hoc est non suo ordine & tempore à jure præscripto; ut contigit in hac de qua nunc agitur recusatione. * Vnde etiam est, quod lex *l. penult. C. De exception.* non ipsum principalem dominum 4
litis, sed ipsum Advocatum seu procuratorem præposterè seu serius proponentem hujuscemodi dilatoriam seu declinatoriam exceptionem puniat & mulctet pœna unius libræ auri, nimirum quod præsumatur id facere sine mandato, ex quo alioqui perinde ipse mandans ut mandatarius puniri deberet. *l. Non solum §. si mandato D. De iniurijs.* Cum igitur ex actis constet, quod quondam Petrus de Colonia, qui tunc causæ procurator erat, hanc recusationem proposuerit, nec de antecedente illius faciendi à dictis actoribus accepto mandato aliquo modo constet; neque item de facta aliqua ratihabitione; ac nec de promissione seu cautione de rato per eundem Petrum præstita, qua ad extremum pro sustinenda hac propositione opus omnino erat, *d. l. Non solum § fin. De procurat.* consequens est, nullum in hujusmodi recusatione nuliter proposita constitui posse effectum vel suspensivum jurisdictionis, vel impeditivum processus ad ulteriora: quod

quòd enim nullum est, nullum producere potest
5 effectum. * Secundo requiritur, quòd recusatio proponatur coram judice, hoc est in præsentia judicis pro tribunali sedentis, *d. c. Cùm speciali in verb. coram iudice.* Cùm enim recusatio ad instar appellationis sit saltem quoad effectum suspensivum *Phil. Franc. in d. c. Cum speciali vers. secunda fuit opinio*, & appellatio coram judice & in illius præsentia interponenda sit; non sufficit illam extrajudicialiter apud acta aut coram quocumque alio interponi: potissimùm quia utroque casu agatur de justitia & injustitia judicis, ideoque is honor ei meritò exhiberi debeat, ut in ejus præsentia, quamdiu illa haberi potest, recusatio & appellatio interponatur; *c. fin. c. Vt debitus. De appel. l. ult. C. Quando provoc. non est neces. Glos. in verb. coram eodem in c. Secundo requiris De appellat.* adeò etiam ut nulla sit appellatio in absentia judicis, quantumvis in loco tribunalis vel in domo Notarij causæ interposita, *Socin. cons. 39. Capio primum n. 32. vol. 4. Guido Papæ cons. 138. Attentata, Lapus alleg 38.* si ibi Iudex quoque præsens non sit, dum ejus præsentia haberi possit, quod præsumitur si non constet de contrario; & ob id necesse est eo casu partem sic appellantem extrajudicialiter protestari de absentia judicis. *d. c. fin. De appel. Socin. d. cons. 39.* Vnde consequitur hanc, de qua hic agitur, recusationem non coram Domino Rectore, sed in domo Notarij apud acta factam pro nulla reputari & haberi debere, *Carol. Ruinus cons. 6. De validitate nu. 11. vol. 4.* potissimùm quod constet procuratorem appellantium eodem illo die, quo sic proposita fuit recusatio apud acta, habuisse copiam D. Rectoris: nam & eodem illo die coram eo comparuit, & sententiam definitivam pronuntiari præsens audivit. Quam comparationem recusationis & appellationis, itemque discrimen absentis & præsentis judicis expressè tradidit Baldus, *in l. Apertissimi nu. 3. C. De iudicijs*, quam & probavit per constitutionem Iustiniani *in l. cùm specialis C. De iudicijs.* Hunc autem defectum seu vitium non tollit nec purgat sequens illa eodem die coram præfato D. Rectore facta comparitio & repetitio termini per eum eodem die apud acta servati, in quo termino continetur dicta recusationis propositio; nam hujusmodi repetitio verbalis dumtaxat fuit, non realis, quæ ad D. Rectoris (adversus cujus personam proposita fuit recusatio) notitiam non deduxit propositionem prætactæ recusationis apud acta in illius absentia factam: ubi enim facto opus est, verba non sufficiunt, *Glos. in c. 1. De causa pos. & propr. Castrens. in l. 1. §. editiones D. De eden. Natta cons. 140. In causa & lite nu. 10.* Debebat itaque procurator appellantium non tantùm repetere dictum terminum, sed etiam formaliter de verbo ad verbum illius contenta refricare; sic ut ex ea repetitione & refricatione reali D. Rector intelligere potuisset se ex aliqua causa suspectum & recusatum esse, quod ex simplici hujusmodi verbali repetione minimè intelligere potuit. Quamobrem repetitio illa verbalis inanis fuit & nulla; ut etiam nulla est repetitio appellationis extrajudicialiter in absentia judicis interpositæ, si verbaliter tantum fiat sine exhibitione instrumenti seu scripturæ appellationis in scriptis apud acta interpositæ, *socinus d. cons. 39.*

Tertiò ut recusatio suspecti judicis aliquid operetur, requiritur ut in scriptis fiat, ad instar appellationis ab interlocutoria, quæ aliter quàm in scriptis interponi non potest etiam in præsentia judicis, *c. 1. De appellat. lib. 6.* ut communiore opinione receptum est, *Gloss. in c. Quoniam contra falsam. in verb. recusationes De probationib. glos. in d. c. Secundo requiris in verb. coram eodem, Panormit. in c. Prudentiam §. 6. De off. deleg. Philip. Franc. in d. c. Cum speciali vers. quæritur primo, Aufrerius in tract. De regula n. 2. Rebuff. ad constit. reg. tom. 3. tit. De recusat. artic. 5. gloss. 1. nu. §. qui dicit hanc communem esse sententiam.* Ad quam comparationem appellationis & recusationis non satis adverterunt, qui sine certa & concludente ratione existimant, satis esse verbaliter proponi hanc recusationem; cum ad formam recusationis id referatur, quæ ad unguem observanda est & per æquipollens minimè explicanda. *Clement. appellanti & ibi Doct. De appellat.* Proinde in proposito per procuratorem sic in absentia judicis & eo ignorante verbis tantùm proposita recusatio effectum aliquem vel suspensivum vel impeditivum operari non potuit. Quartò ut recusatio suspecti judicis effectum aliquem sortiatur, hoc etiam requiritur, ut suo tempore proponatur: proponendæ autem illius ordinarium tempus est ante litem contestatam, *c. Pastoralis De except. l. Apertissimi C. De iudic.* † Quo respectu etsi nihil sit quod Actoribus imputari possit, ex eo, quod tempore litis contestatæ auctor sententiæ de cujus nullitate queritur non fuerit dictæ Vniversitatis Rector, nec hujus causæ judex, sed postea demùm ad Rectoratum pervenerit: est tamen quod ipsis imputetur, cur non statim in initio Rectoratus hanc ex suspicione recusationem adversus illum proposuerint, sed illum ultrò ut Actores adierint, & partem Ream ad proponendum peremptoriè ulteriusque in causa procedendum urserint, & coram eo totis sex mensibus processerint, & procedendo illius personam approbaverint: cujus recusandi potestatem postea non habuerunt, *Panormit. in cap. Inter monasterium. in 3. notabili De sent. & re iud.* præsertim cùm Actores fuerint, quibus ita non permittitur recusatio judicis, quem ipsi ultrò adierunt, & ad quem Reum etiam invitum pertraxerunt, & sic omni modo approbaverunt, *l. penult. in fine C. De sent. omnium iud. Gloss. & Panorm. in c. Insinuante. De off. deleg.* Vt enim adversus primò aditum judicem ab initio & ante litem contestatam per Reum proponenda est recusatio, *c. Pastoralis De excep. d. l. Apertissimi:* ita quoque adversus postea surrogatum judicem eadem recusatio statim simulatq; is manum causæ adhibet, proponi debet. Verùm quidem est, etiam postea proponi posse recusationem ex causa post litem contestatam primùm exorta aut etiam ante illam exorta, sed per proponentem ignorata, cum primum illa ad illius notitiam pervenit, qualis est hæc, de qua in hac causa agitur, quod præfatus D. Rector fuerit pridem Rei advocatus in alia causa communicationis: sed ad hoc, ut id procedat & obtinere possit, necesse est quod pars proponens recusationem per suum juramentum judicialiter affirmet, quod hujusmodi recusationis causa tunc primùm cum illa proponitur ad ipsius notitiam pervenerit: ut expresso

jure

jure cautum est, *d. c. Pastoralis. in fin.* Quod cùm itidem pro forma à jure præscriptum sit, facit ut prætermissum & ad unguem non observatum vitiet totum recusationis ex ea causa serius propositę actum, *l. Cùm hi §. si prætor. De transact.* Cùm ergò dictus procurator hanc recusationem proposuerit post litem contestatam, idque ex causa, quam dicit ortam fuisse ante litem contestatam, neque ullum præstiterit vel obtulerit juramentum de eo, quòd tunc primùm ad notitiam suam expressa causa suspicionis pervenerit, atque ita non constet de veritate illius, quod tunc primùm hujusmodi causa ad notitiam pervenerit; consequens est quod illa recusatio tamquam nulla, & non debito modo facta, nullum possit producere effectum suspensivum vel impeditivum; præsertim quod ne nunc quidem ex actis hujus causæ constet de oblatione vel præstatione hujus juramenti. Quod proclivius dicendum est ex eo, quòd hæc recusatio sit proposita non ante, sed post conclusionem in causa, per formale decretum Domini Rectoris capta; post quam conclusionem plerique existimant ne quidem ex causa post litem contestatam, multò minùs ex ante orta & postmodum ad notitiam perducta proponi posse judicis recusationem, *Glos. in V. postmodum in d. c. Pastoralis Imol. in c. Iudex, De off. deleg. lib. 6. Philip. Franc. in d. cap. Cùm speciali vers. sed primo quæritur, Felin. in cap. Insinuante n. 12. De off. deleg.* In quo articulo etsi non pauci putent de novo post litem contestatam, atque etiam post conclusionem exortam causam, & ad notitiam partis recusantis perductam, etiam post conclusionem proponi & probari posse, *Phil. Francus in d. cap. Cùm speciali vers. sexto quæritur in 2. limitatione:* idem tamen non permittunt in ea recusatione, quæ fit ex causa ante litem contestatam orta, uti primùm post conclusionem cognita; quasi per conclusionem in causa præclusa sit via omnibus allegationibus & probationibus, *Didac. Covarr. practicarum quæstionum cap. 26. nu. 3.* Et qui de eo dubitant, vel paulò laxiorem potestatem proponendæ recusationis etiam post conclusionem in lite, ex causa de præterito & ante litem contestatam orta, licet primum cognita post conclusionem faciunt, hoc saltem non permittunt, quòd recusatio proponi possit in momento ferendæ sententiæ tunc & postquam Iudex sententiam concepit, & in breviculum seu scriptum redegit; ita ut nihil restet nisi sola verbalis ex scripto pronuntiatio, *Ioan. Imbertus Instit. Forensium lib. 1. cap. 48. in verb. supersedendum, Didacus d. c. 26. nu. 3. in fin.* quippe verosimile tunc est, calumniosam & malitiosam esse hujusmodi recusationem, quæ sic in extremo momento proponitur ad differendam paratam sententiæ pronuntiationem; ut plerumque per malitiam & calumniam hujusmodi recusationes adversus Iudices proponuntur ab his, qui malas causas sustinent, vel causæ suæ non satis confidunt. Cùm igitur eodem die, quo lata est hæc sententia ante seu sub horam audientiæ, recusatio ista proposita sit apud acta, absente & ignorante Domino Rectore, & in momento pronuntiandæ sententiæ ex breviculo seu scedula, quam tunc manu tenebat idem Rector, sit facta nuda verbalis repetitio, seu potiùs designatio propositæ recusationis apud acta, & per talem repetitionem impeditus non fuerit; meritò ad ulteriora, hoc est ad pronuntiationem conceptæ & in scriptum redactæ, quam manu tenebat, sententiæ procedere sine ullo vitio nullitatis potuit idem D. Rector; potissimùm quòd eodem illo tempore hujusmodi clandestina & subdola recusationis propositio in domo Notarij apud acta facta, nondum fuerit actis inserta, ut constat ex petitione procuratoris Actorum in illo momento ferendæ sententiæ facta, quâ petijt dictum terminum (ut vocat) apud acta servatum actis hujus causæ inseri: si enim insertus tunc fuisset & oculis dicti Domini Rectoris subjectus, frustrà idem procurator tunc adhuc petijsset illud inseri; cùm factum fieri, vel ut fiat peti necesse sit, *l. Si ita fuerit De manum. testam.* Ita ut plus quam manifestum sit recusationem hanc pro non facta habendam; tum quia legitimè facta non est, *l. Quoties Qui satisd. cogan. Bald. cons. 26. Dum lis & quæstio vol. 1.* tum quia ad judicis notitiam non pervenit: quod omninò in omnem eventum necesse est tunc, cùm Iudex præsens est, & illius copia haberi potest, *d. l. fin. C. De iudic.* Per quæ etsi satis subversum sit fundamentum objectę nullitatis dictæ sententiæ ex propositione recusationis, per Magnificum Dominum Rectorem rejectæ; quod scilicet illa non tantùm malitiosè, ut per illam tempus regiminis dicti Rectoratus elaberetur, *cap. fin. in fin. De iud.* sed etiam nulliter sit proposita; quo tamen evidentius elucescat ex hac recusatione non posse constitui nullitatem dictæ sententiæ, hoc insuper addimus, quod etsi nihil esset, ex quo argui posset nullitas dictæ propositæ recusationis, hoc est, præsupposito quod vel ipsi Actores eam proposuissent, vel eorum procurator ad eam proponendam sufficiens mandatum habuisset; item quòd coram Domino Rectore & in ejus præsentia proposita fuisset formaliter & in scriptis, idque etiam tempestivè & citra ullam suspicionem malitiæ vel calumniæ, cùm formali præstatione & oblatione juramenti de notitia causæ suspicionis, ad ipsos Actores post conclusionem in causa perlata; nihilo solidius esset fundamentum ad constituendam dictæ sententiæ nullitatem: * nam in dispu- 8
tatione illa Doctorum, an processus Iudicis, qui ut suspectus ritè & legitimè recusatus est, in quacumque judicij seu litis parte, quatenus id jure permittitur, post propositam recusationem habitus, & potissimùm sententia definitiva vitio nullitatis subjaceat, communius recepta & probata est sententia Innocentij, *in d. c. Cum speciali nu. 6. vers. illud autem non memini, & ibi Imola. Ant de Butrio, & Philippus Francus sub fin.* quòd ulterior processus non sit ipso jure nullus, sed ipso jure teneat; ideoque per appellationem ab ulteriore processu vel à decreto rejectæ hujusmodi recusationis interpositam, non autem per viam nullitatis retractari debeat. Ad exemplum ulterioris processus Iudicis post appellationem interpositam à decreto seu interlocutoria sententia, quæ ipso jure tenet; ob id, quod ut hujusmodi appellatio ante sententiam definitivam non suspendit jurisdictionem & processum Iudicis, quamdiu per superiorem provocatum Iudicem illi inhibitum non est, *c. Non solum. De appellat. lib. 6.* ita nec recusatio, quæ quoad effectum suspensivum & impeditivum ulterioris pro-

cessus

cessus æquiparatur sententiæ interlocutoriæ, non definitivæ, *c. super eo 2. De appellat. Gloss. ad rub. De appellat.* Et quamvis sint, qui Innocentio ejusque sequacibus hac in parte contradicant, & ex recusatione proposita nullitatem ulterioris processus induci putent, *Bart. in l. Quia poterat ad Trebell.* id tamen ex ratione juris civilis tantum esse dicunt, & non procedere jure Canonico, *Bald consil. 437 num. 4. vol. 1. & in d. cap. cùm speciali & ibi Decius num. 9. Imola in l. Quidam consulebant De re iudic.* secundùm cujus dispositionem in consistorio Magnifici Domini Rectoris jus dicendum, *c. Quod Clericis De foro compet.* Et qui hanc distinctionem non admittunt, ita demum nullitatem sequentium actorum seu ulterioris processus constituunt, si vel probata sit objectæ suspicionis causa, vel post electos arbitros super articulo propositæ suspicionis Iudex recusatus ad ulteriora processerit; quasi tunc jurisdictione Iudicis recusati translata in ipsos arbitros, *Ludovicus Romanus d. consil. 220. nu. 7. Decius d. nu. 9. & consil. 175. In causa falsitatis num. 2.* ut generaliter nullus est omnis processus, qui fit per Iudicem à quo jurisdictio aufertur & transfertur in alium, non tantùm per appellationem ad superiorem à sententia definitiva, *l. 1. C. Si quacumque prædit. potestat.* sed ex alia quacumque causa, speciali lege vel constitutione definita, *Natta cons. 252. Viso processu nu. 8.* qualis nulla extat, quæ à Iudice simpliciter recusato transferat jurisdictionem ex sola recusatione; cum eo casu lex non adimat aut transferat jurisdictionem à suspecto, sed eum tantùm constringat ad alij mandandum seu subdelegandum ipsam causam, *l. Prætor De iurisd. omn. iudic.* saltem de recusatoris assensu, *c. Iudex De appellat. lib 6.* quod est evidens argumentum perseverantis adhuc in habitu jurisdictionis. Deinde qui nudæ recusationi hunc effectum suspensivum attribuunt, id non admittunt tunc, cum temeraria seu frivola est propositæ recusationis causa: eâ enim non obstante Iudex rectà ad ulteriora, adeoque etiam ad definitivam sententiam procedere potest; ut expresso jure definitum est, *c. 1. De off. iudic.* Imò nec tunc cum causa in suo quidem genere justa minimèque frivola est, sed per recusantem vel ante vel post recusationem, saltem coram Iudice ad quem à rejectione recusationis appellatum est, minimè probata invenitur. Ita ut ex eorum sententia in pendente sit validitas ulterioris processus, dependeatque à futuro eventu, ut, si veritas allegatæ causæ probetur, ulterior processus reputetur nullus; non etiam si recusans in probatione illius vel negligens sit vel deficiat, *Imol in d. l. Quidam consulebat, Octavian. Cacheranus decis. Pedemont. 84. nu. 5. in fin. Ludovic. Roman. d. consil. 220.* Quæ cum ita sint, facilè est deprehendere hanc sententiam post prætensam illam recusationem latam, nullitatis vitio non subjacere; sed hoc tantum inquirendum esse, an iustè vel injustè sit lata, vel ex eo solo quod hujusmodi objecta suspicionis causa notoriè fuerit frivola & temeraria: nam proposuit Actorum procurator quod M. Theodoricus Peelmans tunc Rector, Reo hujus causæ præstiterit patrocinium in Cancellaria Brabantiæ, in causa communicationis ibi inter Actores & Reum mota; in ea autem causa communicationis cum actum tantum fuerit de cassatione processus per Actores contra Reum coram Magnifico Domino Rectore intentati, & sic dumtaxat super jurisdictione, de qua coram dicto Magistro Theodorico Rectore & Iudice hujus causæ, nulla quæstio erat, non etiam de meritis causæ principalis, tendentis ad condemnationem vel absolutionem, Rei quoad fructus præbendæ ejusdem Rei, de quibus solis in hac causa quæstio & necessitas judicandi fuit, & sic super alia omnino re, diversa, & separata; consequens est, quod inde, etiamsi probata fuisset hujusmodi expressa causa, non potuerit desumi occasio M. Theodoricum in suspicionem aliquam trahendi. * Nam ut Advocatus vel procurator propter patrocinium clientulo suo in aliqua causa præstitum non prohibetur pro eo testis esse in alia causa, *DD. in l. ult. D. De testib. & in cap. ult. De testib. lib. 6.* ita quoque nec prohibetur Iudex esse in alia causa illi, cui in alia diversa patrocinium præstitit. Vnde ut Iudex suspectus recusari, vel ab eo jurisdictio ex tali causa transferri possit, necesse est, quod in eadem planè causa eodemque negotio alterutrius partis advocationem ante initum Magistratum susceperit, *d. l. Prætor & ibi Dec. cap. Postremo De appellat. & ibi Innocent. in fin.* ita ut inde tradat Panormitanus, *in d. cap. Postremo in fin.* quem alij in eo sequuntur, *Decius in d. cap. Postremo nu. 3. & Philip. Franc. in princ.* quod sine metu recusationis possit quis eum, qui ipsi in alia causa seu alio negotio fuit Advocatus, impetrare Iudicem ad aliam causam seu aliud negotium. 9

10 Quâ ratione etiam fit, ut procurator vel Advocatus in una causa, quamvis in illa eâdem pro suo clientulo testis esse nequeat, *c. fin. De testib. c. fin. De testib. lib. 6* possit tamen in alia causa ab illa diversa pro eodem suo clientulo testimonium dicere, *Bart. in l. Deserre nu. 1. De iure fisci Lanefranc. in cap. Quoniam contra falsam nu. 67. De probat.* usque adeò ut Advocatus vel procurator in causa possessionis alicujus rei non prohibeatur esse testis vel Iudex in causa proprietatis ejusdem rei, *Ioan. Andreæ ad Specul. tit. De teste §. opponitur. nu. 74. Anton. de Butrio in c. Cùm à nobis De testib. & ibi Ioan. de Imola n. 8. in fin. Albericus in tract. De testib. §. expedita tertia parte nu. 8. Decius in c. Insuper nu. 15. De testib.* Imò in una & eadem causa & inter easdem personas, si quis fuerit procurator vel advocatus specialiter constitutus ad ejusdem causæ unum articulum, eo finito non prohibetur esse testis super alio ejusdem causæ articulo, si ad illam non sit constitutus procurator vel advocatus; veluti si fuit testis vel advocatus super articulo declinatoriæ vel dilatoriæ exceptionis, non impeditur super principali ejusdem causæ articulo testimonium vel jus dicere. Et inde etiam est, quod dum propter mortem Actoris à quo quis mandatum habuit, desijt esse procurator, si hæres postea alio procuratore utatur, possit iste primus in eadem causa testimonium dicere, *Bald. cons. 152. ad evidentiam vol. 3.*

11 Cùm igitur manifestum sit, causam dicti processus communicatorij in Cancellaria Brabantiæ, in qua conclusum dumtaxat fuit ad avocationem

cationem causæ à Magnifico Domino Rectore & cassationem processus contra dictum Reum intentati, & sic super articulo jurisdictionis, de qua post dictam remissionem nulla amplius fuit quæstio, & super qua præfatus M. Theodoricus judicare non debebat, attento quod Reus illam agnoverit, & coram Domino Rectore cum Actoribus litem contestatus sit, & ad finem usque coram eo in illa perstiterit; in hac verò causa litigatum, conclusum, & judicatum sit super petitorio fructuum dictæ præbendæ; manifestum quoque est temerariam, imò malitiosam & calumniosam fuisse recusationem ex prætacta causa suspicionis inde desumptæ, quod dictus M. Theodoricus Reo patrocinium præstitisset in dicta communicatoria causa, & sic potuisse eumdem M. Theodoricum recusationem talem tamquam temerariam & irrationabilem spernere, *Panorm. in d. c. Cùm speciali nu.* 15. etiamsi coram se formaliter proposita aut ad ejus notitiam perducta fuisset, eâque contemptâ potuisse eum decernere ulterius ad expeditionem causæ procedendum, & reipsa etiam ad pronuntiationem sententiæ procedere, *d. c. 1. De off. iud. Dec. in d. cap. Cùm speciali in fin. & ibi Philip. Francus vers. tertio quæritur, Rebuff. ad d. tit. De recusat. artic. 5. gloss. 1. nu. 7. Natta consil. 167. Perspectis nu.* 14. Quod animadvertentes appellantes in ea allegatione apud acta & in absentia judicis facta de præstito patrocinio in Cancellaria Brabantiæ in causa communicationis non sunt ausi persistere, sed causam suspicionis amplificantes, hoc præterea allegaverunt, quod in hac causa Reus usus saltem fuisset consilio & auxilio præfati M. Theodorici tam ante quàm post illam institutam, ejusque sententiam & resolutionem
12 petierit: * sed hujusmodi amplificativa allegatio vires nullas habere potest; ex eo primùm, quod ut ab appellatione ab interlocutoria sententia interposita non licet alias gravaminum causas persequi aut probare, quàm quæ nominatim in appellatione in scriptis interposita continentur, *Clement. Appellanti De appellat.* ita quoque proposita certa causa recusationis coram judice, non potest recusans coram arbitris ex alia de novo allegata causa suam recusationem justificare, *Dec. in d. c. Cùm speciali nu. 2. in fin.* sed debet tantùm expressè propositam prosequi; ob id, quod recusatio quoad omissas in illius propositione causas sit informis & sic nulla; ut eleganter tradit Ioannes Imola, *in d. c. Postremo,* & sequitur Philippus Francus, *in d. c. Cùm speciali vers. secundo quæritur.* Et ut hæc omnia cessarent, deberent nihilominus appellantes sibi imputare, quod à decreto de procedendo ad ulteriora non appellaverint: ita enim non appellando sibi præjudicaverunt, ideque effecerunt quod processus ulterior, hoc est pronuntiatio dictæ sententiæ, nullitati non possit subjacere, *Ludovicus Romanus d. consil. 220. nu.* 8. sed tantum injustitiæ, si allegata justa suspicionis causa in judicio appellatorio fuisset probata, & eadem sententia definitiva inveniretur injusta, *c. Non solum De appellat. lib. 6.* licet alioqui interlocutoria super articulo non concernente materiam principalem litis, ut est dilatoria vel declinatoria, non possit retractari per retractationem sententiæ definitivæ, si à sententia interlocutoria appellatum non fuit, *cap. fin. De appellat. lib. 6.* Verùm quidem est appellantibus non fuisse permissum appellare intra tam breve tempus, inter latum dictum decretum de procedendo ad ulteriora & pronuntiationem prætactæ sententiæ; ideò quòd eodem loco & tempore utrumque factum sit; sed tamen debebant actores seu eorum procurator saltem protestari de gravamine & appellando, non etiam tacendo illi acquiescere, interpositâ tantum appellatione à sententia definitiva, & minimè à dicto decreto rejectionis; quod utique unâ operâ facere poterant, si voluntatem appellandi ab eo habuissent. Ex his igitur omnibus satis constat sententiam definitivam, de quâ agitur, non posse dici nullam ob id solum, quod post recusationem ex causa suspicionis propositam fuerit lata.

Alterâ nullitatis causa in eo constituunt appellantes, 13 quod illa sententia præmaturè & causâ non instructâ fuerit lata; ob id, quod actorum procuratori petenti non sit concessus terminus proponendi omnia & singula: sed & hæc perinde frivola & inepta est. Ideò in primis, quòd appellantes allegent; quòd hujusmodi terminus proponendi omnia & singula, partibus petentibus non sit denegandus: jam verò non constat, quòd Actores vel ipsorum procurator terminum illum sibi concedi petierint ante conclusionem in causa, quâ per speciale decretum facta, actorum procurator, verosimiliter metuens eventum jam die proximo pronuntiandæ sententiæ, de illo termino proponendi omnia & singula primùm proposuit, atque ita seriùs: conclusio enim in causa omnibus allegationibus & probationibus ulterioribus locum præcludit, *c. Pastoralis De causa possess. & propr. & ibi Innocent. & alij, Baldus consil. 50. Secundus creditor in fin. vol. 1. Panorm. in d. cap. Pastoralis nu.* 11. præsertim in proposito, in quo Actores à decreto conclusionis non appellaverunt, sed illi tacitè acquiescendo adversus illud restitutionem petierunt, cujus obtinendæ nulla erat idonea causa, ob id, quod ante illud decretum, procuratore Rei ad conclusionem causæ tendente, causam extrahi seu continuari petierit, non ad effectum proponendi omnia & singula, sed ad hoc, ut suo Advocato esset ocium visitandi acta; cujus occasionem Dominus Rector illi non substraxit, datâ dilatione octo dierum ad hujusmodi acta visitandum, & se de jure informandum. Cum alioqui ut arctatio seu brevitas temporis nullitatem inducat, oporteat illam esse nimiam, & quæ inducat impossibilitatem actus interim pendente datâ dilatione explicandi, & cessante impossibilitate non inducitur nullitas, sed tantùm occasio appellandi à nimia brevitate, *Bald. cons. 92. Quadam sententia in fine vol. 1.* quod Actores hic non fecerunt: ut dubium non sit, quin futilis tantùm sit prætextus nullitatis ex occasione non obtenti termini proponendi omnia & singula; præsertim quia non constet Actores vel coram dicto D. Rectore, vel in hac secunda instantia aliquid amplius ad causam principalem allegasse, quod priùs allegatum non fuisset. Deinde simpliciter verum quoque non est, quod Actores allegant, terminum proponendi omnia & singula substantialem esse; cùm id jure nusquam

nusquam cautum inveniatur, & notoria statuta hujus Universitatis illum non requirant, imò satis reijciant, ex ea causa, quòd judicium D. Rectoris sit summarium, & in summarijs judicijs necessariò non requirantur hujusmodi multiplicati termini, *Clement. sæpè De verbor. signif.*

Proinde nec ex hac causa potest fundari per appellantes dictæ sententiæ nullitas; quemadmodum in ea objectione certam spem constituere non audent, sed ulteriùs progredientes ac præsupponentes dictam nullitatem cessare, ad hoc tandem contendunt, eandem sententiam esse injustam & appellantibus gravem, eamque ob id ut injustam retractandam & corrigendam: quod quatenus concludunt & sustinent, ex actis primæ instantiæ res tota definienda: ex quibus constat evidenter inter alia non fuisse Domino Adriano ademptam potestatem resignandi aut dimittendi sua beneficia, quæcumque tunc obtinebat, aut in futurum obtenturus esset, sed tantùm ei inhibitum fuisse, ne fructus, obventiones, ac proventus quorumcumque beneficiorum suorum alienaret aut obligaret; ita quod ut hujusmodi fructus sub hac prohibitione contineantur, necesse quoque fuerit illos esse de beneficijs Domini Adriani eo tempore, quo fructus cesserunt. Iam verò cum D. Adrianus per legitimam renuntiationem ex causa permutationis seu liberæ resignationis à festo Andreæ anno 1573. desierit esse Canonicus collegiatæ Ecclesiatæ divi Petri L. ex illo die quoque ejusdem Canonicatus & præbendæ fructus non possunt dici esse comprehensi sub dicta sententia privationis tertiæ partis fructuum; quia ex illo tempore hic Canonicatus non pertinuit ampliùs ad eumdem D. Adrianum. Et quod ea sit vera & genuina dictæ sententiæ interpretatio apertissimè convincitur ex eodem illo capite decreti Concilij Tridentini, *Sess. 25. cap. 14. De reformat. vers. quod si*, ex quo dictus D. Rector causam privationis tertiæ partis fructuum traxit: nam in concubinarios monitos non abstinentes à concubinatu prima pœna statuitur dumtaxat privatio tertiæ partis fructuum, nihil statuendo ulteriùs de beneficijs ipsis seu illorum administratione: quâ pæna si non emendetur concubinarius secundò monitus, subijcitur pœna privationis omnium fructuum & administrationis ipsorum beneficiorum per suspensionem ab illis: & demùm tertiò pœna privationis perpetuæ ipsorum beneficiorum, si tertiò monitus non resipiscat.

Cùm ergò dicta sententia ad primum gradum dictarum pœnarum subsistat, nec secundæ locus fuerit, saltem adversus dictum D. Adrianum per sententiam decreta aut declarata non fuerit; evidentissimum est D. Adrianum retinuisse omnium suorum beneficiorum, & inter illa hujus Canonicatus plenam administrationem; in obligatione pœnæ tantùm permanente dicta privatione tertiæ partis fructuum ejusdem Canonicatus, quamdiu illum obtineret. Quæ sanè administratio cum ei per jus vel sententiam expressam adempta non fuerit, relicta intelligitur atque hoc operatur, quod ut illum retinere, ità quoque per renuntiationem vel alium legitimum modum alienare & à se abdicare potuerit, & Collatori seu patrono facultatem aperire illum conferendi Canonicatum Reo hujus causæ: in administratione enim Rei propriæ ut retinendi, ita abalienandi libera est potestas, *l. In re mandata C. Mandati.* Cùm ergo non possit dici, quòd hi fructus, de quibus in hac causa agitur, umquam pertinuerint ad D. Adrianum, nec etiam hoc, quod sint percepti ex beneficio ad D. Adrianum, tempore quo illi cesserunt vel percepti sunt, pertinente; consequens est, nec contineri illos sub prædicta Magnifici Domini Rectoris sententia, quæ Dominum Adrianum privavit tertiâ parte fructuum suorum beneficiorum, hoc est quæ sua essent tempore, quo fructus cederent: proprietatis enim & dominij seu quasi significativa est dictio *suus* seu *suum*, *l. Quintus §. argento De auro & argento leg. l. solum in fine D. De rei vindicat.* Cum alioqui etiam sustineri possit, hujusmodi sententiam, etiamsi sic accipi posset, quòd per illam Domino Adriano fuerit adempta potestas alienandi beneficia, non minùs quàm fructus perceptos seu percipiendos ex suis beneficijs, eas vires habere non posse, ut ipsorum beneficiorum atque etiam fructuum alienatio per resignationem seu renuntiationem efficaciter fieri non potuerit: † nam ut 14
prohibitio alienationis per contractum facta non impedit translationem dominij quoad tertium, in quem fit alienatio, sed prohibenti tantùm tribuit actionem ad interesse, quia prohibitioni contraventum sit, *l. Ea lege C. De condict. ob caus. dat. l. si quis ita promiserit §. ea lege De verb. obligat.* non quidem contra eum, in quem alienatio facta est, sed contra ipsum alienare prohibitum; ita quoque nec prohibitio alienationis quæ per sententiam incerta est, ex quo per nudam sententiam sine traditione dominium non soleat transferri, nisi legis quoque prohibitio concurrat, quæ magis quàm ipsa sententia attendi debet, *Alexand. in l. Filiusfam. §. divi De legat. 1. nu. 9. & ibi Alciat. nu. 39.*

Cùm ergo nulla sit Canonica lex, quæ renuntiationem seu resignationem beneficij prohibeat, imò nec alienationem ipsorum fructuum, nihil est, quòd hic ex dicta sententia adversus Reum singularem successorem in hoc Canonicatu constitui possit; Actoribus sua actione relicta adversus D. Adrianum, si propter ipsius resignationem quoad tertiam partem fructuum hujus Canonicatus sua interesse putabunt.

Proinde nec magni faciendum, quod appellantes in hac instantia velut novum factum allegaverunt, quòd Reus scientiam dictæ sententiæ Domini Rectoris habuerit: nam illius, qui rem accipit, sola scientia prohibitæ alienationis per contractum aut sententiam judicis, sufficiens causa non est ad impediendam translationem dominij, aut inducendam nullitatem alienationis, quoties prohibitio non habet effectum impeditivum translationis dominij, ut est in proposito; multò minùs, ubi prohibitio ad rem, quæ alienatur, non extenditur, ut hic manifestum est non extendi ad ipsa dicti D. Adriani beneficia, cùm conclusa dumtaxat sit & restricta ad fructus beneficiorum, quæ haberet, quamdiu perseveraret in concubinatu: & si scientia in hoc juris articulo aliquid operari posset in suo genere, hîc sane nihil operabitur, quod per

Reum negata & pernegata sit ista scientia; & in dubio præsumatur in alieno præsertim facto ignorantia, quamdiu scientia ex adverso probata non est, *l. Verum De probationb.* prout dictæ scientiæ probatio per Actores minimè facta est.

Quibus omnibus attentis manifestè deprehenditur injustitia hujus litis per appellantes indiscreto zelo & magna imprudentia institutæ, ac huc usque perductæ; liberius fortè, quòd non suis propriis, sed alienis expensis cum damno dictæ mensæ pauperum & prætactæ fabricæ id se facere posse persuaserunt; qui si de sua bursa expensas facere debuissent, circumspectiore judicio & majore maturitate verosimiliter versati fuissent, nec tam imperitè sibi persuaderi passi fuissent, Canonicatum prædictum vel illius fructuum tertiam partem obnoxiam seu obligatam esse dictis fabricæ & mensæ ex dicta Domini Rectoris contra D. Adrianum lata sententia. Vt proinde existimemus officium Venerabilium Dominorum Iudicum esse, ut dictam Domini Rectoris sententiam in prima instantia latam per omnia confirment, dictosque appellantes in expensis hujus quoque instantiæ condemnent; nec sibi melioris aut benignioris alicujus opinionis arripiendæ occasionem subministratam esse existiment, ex consideratione pietatis alicujus pro dictis mensa & fabrica, in tam evidenti propositæ actionis defectu seu injustitia; potissimum nunc cum in locum Rei ex illius testamento successerint pauperes, quibus bonorum suorum residuum reliquit, nec minus favorabiles sunt, quam potest esse dicta mensa vel fabrica.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ nullitas ob unius ex pluribus Iudicibus absentiam

1. *Nullitas cum appellatione cumulari potest.*
2. 5. *Iudicibus pluribus constitutis omnes judicare oportet.*
3. *Sententia lata uno ex pluribus iudicibus absente ratificari non potest.*
4. *Arbitrorum uno absente an alij iudicare possint?*
6. *Statutum quod plures Iudices absentibus quibusdam iudicent.*
7. *Citatio ad domum subsidiaria est.*
8. *Iudicibus pluribus existentibus an unus alteri suam sententiam mandare possit?*
9. *Donatio causa mortis caducitati subiacet.*
10. *Donatio quando sit mortis causa vel inter vivos.*
11. l. Vbi ita donatur, De donat. mort. caus. *intellectus.*
12. *Donatio inter vivos, ex pacto vel lege potest fieri revocabilis.*

CONSILIVM CLIII.

BONO jure de nullitate atque item de iniquitate sententiæ, quam in causa appellationis Iudices Appellationum Vniversitatis Lovaniensis pronuntiaverunt contra M. Ioannem Furnarium in hac tertia instantia appellantem, retractatâ sententiâ Magnifici Domini Rectoris primæ instantiæ Iudicis secundùm dictum M. Ioannem, contra Vincentium Paludanum & ejus consortes nunc appellatos lata, proponitur: utroque enim vitio eadem sententia manifestè laborat. * Vti etiam sine 1 ullo contrarietatis aut repugnantiæ vitio hæc duo juris remedia accumulari, & ex utroque saltem alternativè & per subordinationem concludi potest ut, sententia declaretur nulla, aut si aliqua est, pronuntietur injusta, *gloss. ult. in l. 1. C. Quando provoc. non est necesse, latè Ioan. de Imol. in l. Si expressim De appell. Alex. cons. 2. Consideratis his nu. 13. & 14. vol. 3.*

Quod autem nullitatis vitio laboret hæc judicum sententia ex eo deducitur, quod, cùm ex statutis dictæ Vniversitatis quinque sint velut ordinarij Appellationum, quæ à sententijs per Magnificum Dominum Rectorem interponuntur, Iudices, quatuor dumtaxat, idque adhuc in discordia, ex pluralitate hanc sententiam formaverint & pronuntiaverint, quinto judice absente nec citato, nec ad calculum sententiæ vocato; id enim ex actis & propria partis appellatæ confessione constat. Nam etsi pars appellata primùm id negaverit, postea tamen cùm pressius ad respondendum urgeretur, respondit se credere M. Franciscum Bollaerts (qui tum erat unus ex dictis Iudicibus) tempore conceptionis & pronuntiationis dictæ sententiæ, imò etiam aliquot immediatè præcedentibus & sequentibus diebus ab oppido Lovaniensi absentem fuisse. Quâ absentiâ sic evidenter probatâ, non potest præsumi ejusdem M. Francisci eodem tempore præsentia, etiamsi per Notarium causæ breviculo hujusmodi sententię subscriptum sit, eam sententiam latam esse per Dominos Iudices causarum appellationum: nam ut falsi notam avertamus, referendum id est ad eos dumtaxat, quos constat tunc præsentes fuisse, qui quatuor tantùm fuerunt; non etiam ad eum, quem ex propria partis adversæ confessione constat abfuisse, *l. Optimam C. De contrah. stipul.* * Iam verò 2 notorij & indubitati juris est, *l. Duo ex tribus D. De re iudic.* pluribus existentibus unius auditorij seu causæ Iudicibus, quosdam ex his, absente etiam uno tantùm; judicare non posse; quia omnes judicare iubentur: non enim dum plures sunt Iudices, singuli & divisim jurisdictionem habent in solidum, sed omnes simul & complexivè, *Ias. in d. l. Duo ex tribus*; & sic singulis nec jurisdictio nec exercitium illius in solidum competit, *l. cùm Magistratus C. Quando provoc. non est necesse, Sebast. Vantius in tract. De nullit. sent. ex defectu iurisd. nu. 176.* Iudicasse autem omnes dici non possunt, nisi omnes adsint, *l. Tunc autem De re iudic.* quod obtinet non tantùm in receptis arbitris seu compromissarijs Iudicibus, *l. Item si unus §. si plures, l. sicuti, l. Si in tres, l. Pedius in fine De recept. arbit.* atque item in datis seu delegatis Iudicibus vel ad singulas causas, *d. l. Duo ex tribus c. Prudentiam §. 1. c. Causa matrimonij De off. deleg. c. Vno delegatorum, De offic. delegat. lib. 6.* vel ad universitatem causarum, *l. Si uni, aliàs incipit Pomponius & ibi gloss. & Alex. De re iudic.* verùm etiam in ordinarijs Iudicibus, *d. l. cùm magistratus Ias. & alij in d. l. Duo ex tribus.* Vt enim omnes sunt Iudices, ita quoque omnes judicare oportet, & quidem præsentes; non quod in unam sententiam omnes convenire & concordare debeant, sed omnes simul eodem tempore & loco vel consentiendo

sentiendo, vel contradicendo, vel denique declarando, quod sibi non liqueat, animi sui motum verbis explicare, *d. l. Si uni, l.* Duo *ex tribus:* sic quod in hoc articulo præsentia cum taciturnitate non sufficiat, *Signorol. de Homedeis cons.* 104. *Factum sic se habet nu.* 11. *Ioan. de Imola in d. l.* Duo *ex tribus in princ. & ibi Zasius. nu* 5. Et usque adeò necessaria est hæc omnium personalis præsentia, ut nec absenti liceat vices suas animique sui motum alijs conjudicibus committere, aut ijsdem motum sui animi vel verbo vel scripto explicare, ut sic eo etiam absente certo modo iudicetur, *gloss. ult. in d. l. Sicuti, Bart. in d. l.* Duo *nu.* 4. *& ibi Castr. Ias. n.*4.*&* 7. *Zas. nu.* 1. Imò quod amplius est, sic in momento ferendæ sententiæ hæc omnium præsentia requiritur, ut non sufficiat ad excusandam, quæ ex hac absentia inducitur, nullitatem, quòd hic, qui in calculo & momento ferendæ sententiæ abest, à principio litis usque ad finem cognitioni causæ præsens interfuerit, si non fuerit quoque præsens in momento ferendæ sententiæ, dum illa ex breviculo recitatur: adeoque non sufficit, quòd is præsens fuerit tunc, cùm Iudices inter se de meritis causæ disputant, & calculum sententiæ seu illius conceptionem ducunt, etiamsi tunc quoque dixerit, quid de causa sentiat; nisi præsens etiam fuerit, dum illa priùs fortè & plurium sententiâ concepta, formaliter pronuntiatur. Neque enim illa sola est ratio, cur hæc præsentia requiratur, quòd absens præsentes in suam sententiam pertrahere potuisset, *d. l. Si in tres*, sed conjunctim hoc quoque, quòd omnes judicare debeant, *d. l. Sicuti, d. l. Duo d. l. Tunc autem*; quod non fit nisi per formalem sententiæ pronuntiationem: cùm alioqui fieri possit, ut qui subducendo sententiæ calculo tempore examinationis & disputationis alios in suam sententiam pertrahere non potuit, id possit in secundo aut tertio conventu, cùm sententia in breviculum redigitur & ex illo recitatur. Quod verissimum esse scribit Bartolus, *in d. l. Duo nu.* 4. reprobatâ Innocentij contrarium sentientis, *in c. Raynaldus nu.* 1. *De testam.* sententiâ; quam etiam omnes alij secuti Bartolum uno ferè ore damnant, *Io. And. in c.* 2. *De arbitr. lib.* 6. *Panorm. in cap. Causam* 1. *De off. deleg. Ioan. de Imola in d. l.* Duo *ex tribus & ibi Castr. Cuman. Alexan. Zas. Sebast. Vantius d. tit. nu.* 182. * Atque
3 hinc etiam est, quòd sententia per quosdam in absentia vnius Iudicum lata, non possit per illius ratihabitionem aut postea accedentem consensum validari aut cõfirmari; sive fuerit lata nomine omnium, sive nomine præsentium dumtaxat, *Alberic. d. l. Duo ex tribus, & ibi Ias. nu.* 8. *Zas. n.* 6. Est enim hujusmodi sententia ab initio nulla ipso jure, propter non observatum ordinem judiciarium, qui est de substantia judicij, *Barthol. Brixiens. vener. quæst.* 41. Ita quòd in proposito ad impediendam pronuntiationem sententiæ plus possit unius ex pluribus Iudicibus absentia, quàm aliorum omnium præsentium concordia; idque sine discrimine, an illa absentia sit justa, an improbabilis & injusta; ita ut ad sustinendam sic in absentia unius prolatam sententiam, nihil prosit, si absens citatus aut requisitus contumaciter aut in gratiâ illius, contra quem alij judicare volunt, se absentet, *Zas. in d. l. Duo ex tribus.* Quò refertur cautela, quam Iason *in d. l.* Duo, suggerit illi, qui contrariam sententiam metuit; ut procuret unius ex Iudicibus absentiam.

Verum quidem est, jure Canonico hac in re 4
aliquid innovatum esse, *c.* 2. *De arbit. lib.* 6. in compromissarijs arbitris adversus voluntariam vel malitiosam absentiam quorumdam ex arbitris; ut si aliquis ex electis arbitris ab alijs legitimè requisitus ad examinandum vel definiendum unà cum eis negotium non curaverit, cessante impedimento legitimo, convenire, alij præsentes negotium liberè examinare & definire possint, sicut possent eo præsente nec volente cum eis in unam sententiam concordare. * Sed ea juris transformatio non ex- 5
tenditur ad alios Iudices vel ordinarios vel delegatos, in quibus Pontifex apertè declaravit, *in d. c.* 2. *in fine*, antiqua jura mutare se nolle; ut etiam communi opinione apud Doctores receptum est, *Bart. in d. l. Duo & ibi Ias. nu.* 5. *Castr. Alex. Zasius.*

Ex quibus manifestum fit, hanc sententiam in tam aperta M. Francisci, præsertim minimè voluntaria nec malitiosa, sed omnium necessaria reipub. causa conceptam & pronuntiatam nullius momenti esse, & ipso jure non valere.

Ad quod vitium avertendum aut expurgandum 6
nihil facit statutum Vniversitatis in hac causa exhibitum, quo cavetur, quòd quinque Iudices Appellationum simul vel major pars ipsorum, omnibus tamen vocatis, causas appellationum à sententijs Rectoris ad ipsos interpositarum definiant; quali statuto extante, aut ad causam plurium delegatione facta communiter receptum est, sententiam non vitiari ob unius aut alterius absentiam, *d. c. Prudentiam De off. deleg. Signorol. d. consil.* 104. *Doct. in d. l. Duo ex tribus:* nam dictum statutum non simpliciter id permittit majori parti, sed conditionaliter, si omnes ad definiendum & pronuntiandum vocati erunt. Iam verò non constat, quòd dictus M. Franciscus ad dictam diem concipiendæ & pronuntiandæ sententiæ aut alium præcedentem aliquem diem vocatus fuerit: imò ex adverso ex deducta tam notoria illius eo tempore absentia constat eum vocatum non fuisse, nec vocari potuisse. Quod dum sibi plurimùm obstare sentiunt Appellantes, asserunt illum vocatum fuisse, ad ipsius domum seu domicilium; sed de ea specie citationis nihil constat ex actis, nec per appellatos ullo genere probationis probatum est. Nam relatio Bedelli apud acta facta, loquitur de convocatis judicibus, non de citatione aut vocatione ad domum facta; ideoque ut illa à falso excusetur, necessariò referenda ad eos, qui tunc præsentes fuerunt, de quibus solis etiam loquitur & intelligi debet assertio Notarij eadem illa die in actis facta, de sententia per Iudices ibidem congregatos lata.

Sed etsi constaret de citatione aut vocatione 7
dicti Magistri Francisci ad illius domum seu domicilium facta, prout non constat, nihilo validior esset hæc sententia; ob id, quod usus citationis seu vocationis ad domum sit tantùm subsidiarius in casum, quo perquisitione personæ factâ illa inveniri non potest, *l.* 4. §. *Prætor ait. & ibi Bart. De dam. infecto, Canonista in c. Causam quæ De dolo &*

dolo & contum. De hac autem perquisitione non constat; ut nec de mandato aliorum Iudicum eidem Bedello dato ad faciendam hanc vocationem ad domum; &, si datum fuisset, & secundùm illud citatio ad domum facta, adhuc non sufficeret; ex quo in omnem eventum non esset facta cum legitimo temporis intervallo, sed eodem illo die, quo alij præcipites festinando proruperunt ad hujus sententiæ pronuntiationem. Ita ut hujusmodi citatio non posset dici legitima, quæ sic facta est, ut non potuerit produci in notitiam dicti M. Francisci, qui vel se excusare, vel alios ad differendam pronuntiationem hortari poterat, *d. cap. Prudentiam & ibi gloss. De off. deleg.*

Dato etiā, quòd sic in præcipiti, & sine legitimo temporis intervallo unica vocatio ad domum, propter notoriam tunc fortè absentiam M. Francisci, fieri potuerit; illa tamen in proposito sufficere non debet: ob id, quod per ejusdem Vniversitatis statutum aliud, quod proximè & immediatè præcedit hoc, quod de vocatione loquitur, cautum sit, quòd singuli appellationum Iudices habeant substitutum in causam absentiæ vel impedimenti. Iam verò nullo modo constat vel ad personam vel ad domum citatum fuisse dictum Magistri Francisci substitutum, per cujus præsentiam vel contumacem absentiam sententia hæc ab hoc vitio nullitatis præservari poterat.

8 Nec sanè debebant dicti alij quatuor præsentes Iudices has partes sic sibi temerè vel imperitè usurpare, non exspectato reditu dicti Magistri Francisci, vel non vocato illius substituto, per hoc quod pars appellata dicit, quòd Magister Franciscus ad ipsos miserit judicium suum super hujusmodi causa scripto comprehensum, illudque exhibitum & ostensum fuisse ante sententiæ pronuntiationem: nam de hujusmodi appellatorum allegatione, & præsertim de eo, quòd hujusmodi scriptum per dictos quatuor Iudices lectum aut expensum fuerit, non satis constat, & si constaret, nihil ad sustinendam hanc sententiam faceret; ob id, quòd, ut superiùs satis dictum est, hujusmodi scripti transmissio non suppleat absentis absentiā, nec eum repræsentet. Personalis enim & realis omninò esse debet, non imaginaria, aut repræsentata, quæ in hoc articulo requiritur præsentia; cùm nec hoc sufficere dictum sit, quòd absens alijs præsentibus vices suas mandaverit, aut animi sui motum declaraverit, vel commiserit, *gloss. in d. l. Sicuti, Ias. Zas. & alij in d. l. Duo.* Plurimùm enim interest inter judicium scriptum, quod contradictioni præsentium respondere nequit, & personæ præsentiam, per quam præsens præsentem in suam sententiam discussis causis & rationibus contradictionis pertrahere potest. Quò respiciunt leges & Canones, cùm omnium Iudicum præsentiam requirunt, *d. l. Si in tres.*

Quia igitur neque juris communis, neque dicti statuti forma in hujus sententiæ pronuntiatione observata est; nulla est dubitatio, quin dicta sententia per omnia laboret vitio nullitatis. Quâ nullitate sic constitutâ consequitur, quòd sententia Magnifici D. Rectoris per lapsum temporum fatalium transierit in rem judicatam: cùm enim hi quatuor Iudices sic nulliter sententiando reputentur nihil egisse, *d. cap. Prudentiam,* non potest appellatio à sententia Domini Rectoris ad dictos Iudeces interposita non dici deserta, quæ intra fatalia juris fidem per pronuntiationem validæ alicujus sententiæ terminata non reperitur; lapsum enim iam est ex die latæ illius sententiæ plusquam totum biennium, post quod nec reparationis, nec ulterioris prosecutionis est remedium, nec ulla retractationis potestas, *Authen. ei qui appellat. C. De temp. appel. c. Cum sit Romana De appell.*

Semotâ quoque consideratione hujuscemodi nullitatis dictæ sententiæ, & præsupposito, quòd ritè quoad formam esset lata, manet & perdurat illius retractandæ necessitas ex capite iniquitatis & injustitiæ, quatenus per illam Magister Ioannes originalis Reus condemnatus est ad Actoribus restituendum bona in prima instantia petita. Ad cujus iniquitatis demonstrationem illa meritò sufficere debent, quæ latius & operosiùs in prima instantia pro fundanda absolutione Rei evidentissimis rationibus deduximus, *cons. 365. & 366. infrà:* & illud præsertim, quòd hæc donatio, de cujus revocatione agitur, fuerit donatio merè & absolutè inter vivos, & minimè mortis causa: ex cujus articuli resolutione in alterutram partem dependet hujus causæ decisio.

Actores donationem mortis causa esse volunt, 9
ut, eâ specie donationis constitutâ, dispositio de his bonis per testatorem in ultima voluntate facta, etiamsi in causam caduci venerit, & effectum sortita non sit, inducat vim & effectum perpetuæ revocationis ad utilitatem, non Magistri Ioannis donatarij, sed hæredum dicti testatoris, *l. Plane in princ. D. De leg. 1. l. Etsi transferam De adimen legat.* Contrà, qui pro Magistro Ioanne appellante stant evidentioribus, & irrefragibilibus rationibus donationem inter vivos esse contendunt; ut illa donatoris dispositio propter caducitatem illius non inducat efficacem & absolutam aliquam donatorum fundorum revocationem, sed ab initio conditionalem tantùm, si testamentum effectum sortietur, *l. Cum quis decedens §. pater De leg. 3. l. 1. §. pro secundo C. De cad. toll.* Paria quippe censenda sunt, non disposuisse, & dispositum non perdurare aut effectum non habere, *Paul. Castrens. cons. 161 Viso puncto vers. secundo allegatur vol. 1.* 10

Pro donatione inter vivos stant formalia verba, quibus donatio hæc facta est, idque geminatis verbis vernaculâ & Latinâ linguâ. Nullum enim certius indubitabiliusque discernendæ donationis, an sit inter vivos, an mortis causa est, signum vel argumentum, quàm quod indubitatè colligitur & deprehenditur ex verbis, quibus donator in donando usus est; quia ex verbis colligitur intentio loquentis, ultra quam actus agentis aliud operari non debet, *l. Labeo De suppell. legata l. Non omnis Si cert. petat.* nisi expressè de alia loquentis intentione aliundè constet. Et hoc est, quod Alexander consulendo respondit, *cons. 78. Visis quam eleganter vol. 4. nu. 1.* quòd adiectio horum verborum, *inter vivos*, tollat omnia fundamenta & jura, quæ propter adiecta alia verba ex adverso inducuntur: ita ut in proposito genus seu speciem donationis nullo modo mutet reservatio ususfructus & liberæ dispositionis, quæ cum donatione inter vivos stare

ftare poteft, nec eft planè contra naturam illius, etiamfi aliquo modo illius communem naturam & conditiones excedat, *d. §. pater.*

11 Quod autem ex adverfo tantoperè urgetur, & in quo folo Appellati fundamentum ac fpem ad conftituendam donationem mortis causâ collocant ex refponfo Martiani, *in l. Vbi ita donatur D. De mor. cauf. donat.* ad hanc fpeciem, de quâ hic agitur, applicari non poffe, in priore noftra Confultatione fatis deduximus: non enim convertibiliter in utraque fpecie donationis conftitui poteft, ut quod in donatione, quæ mortis causâ fieri dicitur, etiam fiat in donatione, quæ inter vivos expreffis verbis fieri dicitur; hoc eft, ut donatio inter vivos eft, fi donationi, quæ mortis causâ fieri dicitur, adijciatur pactum, *quòd nullo cafu revocari poßit*, *d. l. Vbi ita donatur*: ita quoque fit donatio mortis causâ, quæ verbis expreffis inter vivos fit, fi illi adijciatur pactum *liberæ difpofitionis*, aut facultas *quandocumque velit donator, illam revocandi*: † Nam etfi

12 ex fua genuina natura donatio inter vivos fit irrevocabilis, ex informante tamen non transformante pacto revocabilis effici poteft, *l. 1. & feq. C. De donat. quæ fub modo*, ut ex indubitato Scævolæ Iurifconfulti refponfo demonftratum eft, *in d. §. pater.* Quod qui aliter accipit, aut quoquo modo ad donationem mortis causâ detorquet, fenfum & intellectum juris fe non habere demonftrat: nifi enim in fpecie illius refponfi conftituatur & retineatur fpecies meræ donationis inter vivos, nec poteft illius divifio, nec tanti Iureconfulti fubtile & æquitatis plenum acumen & definitio fubfiftere; cui fine ulla hæfitatione facillimum erat refpondere in cafu ibi propofito legatum valere, fi in eo conftitui potuiffet fpecies donationis mortis causâ. Quò pertinet quod in dubitabilioribus terminis tradidit Andreas Barbatia, *in c. Relatum 1. nu. 28. De teftam.* quod fi quis in actu teftandi feu ultimæ voluntatis alicui præfenti & acceptanti donet aliquid inter vivos, *falvo & refervato quod de re donata liberè poßit teftari*, hujufmodi donatio valeat, ut donatio inter vivos, quæ per nudam pœnitentiam, aut per aliam viam revocari non poffit, nifi per teftamentariam difpofitionem fic pacto refervatam, quæ effectum fortiatur; quod dici non poffet, fi refervatio liberæ difpofitionis deflecteret aut transformaret hanc donationem in donationem mortis causâ, quæ pluribus modis per fe revocabilis eft aliter quàm per teftamentariam difpofitionem. Quod fi ita eft in donatione facta in actu teftandi, qui fine causâ & cogitatione mortis explicari non poteft, & per fe regulariter revocabilis eft, *l. Si quis in princ. D. De leg. 3.* multò magis id conftituendum in donatione, quæ fit extra actum teftandi fine ulla mortis mentione vel cogitatione, cum formali expreffione *quòd fiat inter vivos*, ut eft in propofito cafu. Et fanè qui adhibitâ diligentiâ percurrit commentarios Doctorum ad dictum Martiani refponfum, *in d. l. Vbi ita donatur*, non inveniet à quoquam è converfo hoc quoque traditum aut decifum, quòd donatio inter vivos transformetur vel convertatur in donationem mortis causâ, propter adiectam refervationem liberæ difpofitionis aut etiam poteftatis quandocumque revocandi, vt donatio mortis causâ facta transfunditur in donationem inter vivos propter adiectionem irrevocabilitatis, *d. l. Vbi ita donatur.* Quam tamen quæftionem Interpretes prætermiffuri non erant, fi Iureconfulto digna fuiffet, aut dubitationem aliquam probabilem perinde ut donatio mortis causâ habuiffet.

Perfiftendum itaque in eo dicimus, per difpofitionem teftamentariam donatoris, quæ in caufam caduci venit, propter mortem legatariorum contingentem ante mortem ejufdem donatoris, nullâ ratione revocatam, refolutam, aut extinctam effe hanc, de quâ hîc quæritur, donationem, fed adhuc firmam ftare, & ex illa hos controverfos fundos ad Magiftrum Ioannem donatarium, non ad Actores ut hæredes Guilielmi donatoris pertinere: meritoque ob id & juftè Appellantem in prima inftantia fuiffe abfolutum; injuftè verò & temerè per dictos Iudices retractata Domini Rectoris fententia ad illorum fundorum reftitutionem condemnatum; & ob id bono jure ab ea condemnatione in eventum ceffantis nullitatis appellatum; fic quod officium Venerabilis Domini Iudicis Apoftolici fit hanc fententiam dictorum Iudicum, fi quæ fit, retractare, & Domini Rectoris fententiam confirmare; parte quæ nunc appellata eft in expenfis omnium trium inftantiarum condemnata.

De fententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ nullitas ob omiffum confilium Iureconfulti.

1. *Monitorium comparente adverfario refolvitur in fimplicem citationem.*
2. *Appellationi pacto etiam in futurum renuntiare licet.*
3. *Appellandi poteftas per iudicem tolli non poteft.*
4. *Nullitas femper proponi poteft.*
5. *Nullitas fententiæ coram eodem vel fuperiore iudice proponi poteft.*
6. *Sententiam fuam quando iudex revocare poßit.*
7. *Sententia ex breviculo recitari debet.*
8. *Sententia etiam ex confilij requifitione lata recitari debet.*
9. *Confilium fapientis pro ferenda fententia quid fit.*
10. *Iudex à confilio fapientis recedere poteft.*
11. *Iniquitas manifefta operatur nullitatem fententiæ.*
12. *Sententia pofterior priori contraria non valet.*
13. *Prælationem & hypothecæ ius an habeat dos quæ verè numerata non probatur.*
14. *Exceptio non numeratæ dotis perpetua quando fit.*
15. *Feuda an obligentur pro dote aut dotalitio lucro.*

CONSILIVM CLIIII.

QVAMVIS fperemus exfpectationi Illuftriffimi ac Reverendiffimi D. Archiepifcopi Magdeburgenfis Primatis in Germania abundè nos refpondere poffe, fi ad exemplum eorum, qui in hac ardua causâ ac lite inter Nobilem Virum Levinum van Halle Actorem, & Dominam Gertrudem vanden Bofſche viduam Gafparis Crachts Ream, varijs diffidentibufque inter fe fententijs nunc aliquoties determinata, de confilio requifiti fententiam fuam fcripto transmiferunt, fententiæ noftræ quoque fimplicem nudamque pronuntiationem, nullis ratio-

rationibus & juris demonstrationibus instructam transmitteremus; ut tamen integritatis ac diligentiæ nostræ fidem faciamus, & cur judicium Scabinorum Hallensium magis, quàm Curiæ Saxonicæ in Wirtemberga, & Iuridicæ Facultatis in alma Vniversitate Lipsiensi sequamur, demonstremus, volumus sententiæ nostræ rationes brevi, sed tamen quantum fieri potest dilucidâ deductione in unum conijcere; non quidem ut hac deductione processus instruatur, aut partibus illius exemplum vel lectio permittatur, sed ut extra acta pro judicantium memoria retineatur.

Principiò itaq; priusquā ad justificationem sententiæ nostræ perveniamus; removenda sunt quædam, quæ impedimentum facere videbantur, quò minus ad priorum retractationem & hujus novissimæ sententiæ pronuntiationem perveniri possit. Et primum quidem est, quod Actori intentionis suæ obtinendæ & retinendæ materiam subministrare, & ulterioris cognitionis occasionem avertere videtur, quòd in primo totius hujus processus termino & recessu decretum fuerit, Actorem post terminum quinque mensium mittendum esse in possessionem Castri de Attensleven, datâ Reæ potestate interea docendi de potiore suo jure, & quòd ex actis non videatur apparere Ream intra illum terminum defensiones suas peregisse. Sed nihil movet ea consideratio, neque eam refricuissemus, nisi ex scripturis Actoris invenissemus, Actorem in ea allegatione perstitisse, & spem magnam collocare. Non movet autem, ob id, quòd non tam Actoris quàm Reæ gratiâ is terminus sit præscriptus; ut interea de jure suo docere posset, & taciturnitatis ac silentij pœnam, nisi lapso hoc termino, non pateretur. Cùm itaque Rea ante lapsum duorum priorum mensium, jus suum proposuerit, ac instrumenta exhibuerit, planè interrupta ac præscissa fuit missionis concessio. Neque ad rem pertinet, quod intra quintum mensem cognitio absoluta non fuerit: evenit enim id magis culpa Actoris, quàm Reæ; cùm ipse multiplicatione scripturarum judicij conflictum longiùs produxerit, & Reæ ad singula scribendi ansam dederit. Quamvis etiam nullâ culpâ Actoris interveniente, ex prima propositione & defensionis allegatione pro parte Reæ facta, effectus dicti decreti missionis fuerit sublatus aut saltem impeditus. * Habet enim dictum decretum vim & potestatem

1 monitorij, quod comparente & defensiones proponente monito, resolvitur in simplicem citationem, *Ang. Aretin. in §. curare Inst. De action. Doct. in l. Filiusfam. §. divi De leg. 1.* De quo hic nihil dubitandum est; cum in eodem recessus decreto apertè declaratum sit, quod Rea defensiones suas proponente, Illustrissimus D. Archiepiscopus pronuntiaturus sit de jure partium; atque ita vim vel exceptionem rei judicatæ non potest Actor constituere in eo monitorio decreto.

Secundum impedimentum verso velo constituit Rea in consilio reddito per Consiliarios Curiæ Saxonicæ in Wirtemberga; idque duplex. Primò, quod in dicto recessu declaratum sit, quòd partes bona fide & sine fraude acquiescent pronuntiationi Illustrissimi Domini Archiepiscopi. † Est

2 enim indubitati juris, valere pactionem utriusque vel alterutrius litigantium, quòd sententiæ stabitur, seu quod ab ea non provocabitur, *l. 1. §. si quis ante D. Quib. appell. non lic. l. ult. §. fin. C. De temp. appellat. l. Tale pactum D. De pactis.* Secundò, quòd Actor intra decendium ab eâ non provocaverit, & sic sententia transierit in rem judicatam; adversus quam posterior sententia sine vitio nullitatis nulla ferri potuerit, *l. 1. Cod. Quando provoc. non est necesse.* Sed nec hæ duæ causæ posteriori cognitioni viam præcludunt: nam nulla extat vel utriusque vel alterutrius harum partium litigantium futuræ appellationis renuntiatio, aut formalis promissio de stando ac acquiescendo sententiæ; † & quatenus 3

ea declaratio ab Illustrissimo D. Archiepiscopo seu ejus Concilio facta est, juris adminiculo destituitur; cùm per Iudicem, qui superiorem recognoscit, fieri nequeat, quò minùs ab ejus sententia provocetur, *l. Et in maioribus cum l. seq. l. Iudicibus C. De appell.* & ne rescripto quidem Principis tolli possit provocandi potestas, *l. 2. C. De appellat.* hîs præsertim, ubi nominatim & expressim non est exclusa provocandi potestas, sed tantùm declaratum, quòd partes acquiescent: quod intelligimus cum ea moderatione, si non ab ea provocetur; ut scilicet ijs verbis magis prospectum videatur adversus ea, quæ de facto attentari utrimque possent, quàm ut juris communis remedium sublatum censeatur. Et sanè si tam rigida & præcisa esset eorum verborum significatio, ut iis appellandi potestas præriperetur, nihilomagis inde impedimentum posteriori cognitioni fieri potuisset: habent enim adjunctam expressam conditionem, quòd Illustrissimus D. Archiepiscopus pronuntiaturus esset de jure partium. Iam verò ex actis non apparet, Illustrissimum D. Archiepiscopum aut ejus Concilium aliquam sententiam inter has partes pronuntiasse; sed productam & apertam tantùm esse opinionem Consiliariorum Curiæ Saxonicæ in Wirtemberga, de quâ in prætacto recessu nulla est mentio. † Posterior quoque causa de non interposita provocatione 4

seu appellatione intra decendium pro parte Actoris, uti de jure oportet, *in auth. De appel. & intra qua tempora coll. 4.* locum hîc non habet: non enim per viam appellationis sed nullitatis ad novam & reiteratam cognitionem coram eodem Iudice ordinario jus suum deduxit Actor, quod jure permissum est, non tantùm intra decendium, sed perpetuò usque ad triginta annos, *Glos. l. Querela C. Ad leg. Corn. De fals. Spec. in tit. De sent. §. quoniam vers. in summa, Bald. in l. scire oportet §. fin. De excusat. tut.* nam nullitas non habet aliquod tempus præfixum à jure, nisi quod omnibus personalibus actionibus præscriptum est, *salic. in l. Præses vers. alterius C. Quomodo & quando, Alex. cons. 59. Viso titulo nu. 15. vol. 4.*

* & perinde proponi potest coram eodem Iudice 5

ac coram superiore, ad quem alioqui appellatio vel nullitatis propositio devolveretur, *Ioan. Imola in l. Si iudex De re iud. Felin in c. Per tuas De sent. excommunic. & in c. In literis De off. deleg.* Potest namque ordinarius reformare sententiam suam definitivam nulliter prolatam, ex quo per pronuntiationem sententiæ, quæ nulla est, ejus officium & jurisdictio non exspiraverint, *l. Si ut proponis 11. & ibi glos. & Bald. C. Quomodo & quando iud. &c.* Quare autem nulla dici debeat sententia Wirtembergensium

gensium paulò post dicemus ad justificationis capita.

6 Tertiò impedimentum facere videtur postrema Doctorum Lipsiensium sententia, quæ etiam nullâ provocatione suspensa effectum rei judicatæ obtinuisse videtur; & sic quidem ut posteriore aliquâ contrariâ revocari aut mutari nequeat, cùm id Iudici, postquam officio suo functus est, non permittatur, *l. Iudex posteaquam* D. *De re iudic.* Sed eadem consideratio, quæ secundum impedimentum tollit, propositio scilicet nullitatis, removebit quoque hoc tertium; ob id, quòd hæc Lipsiensium sententia vitio nullitatis laboret, ut jam mox dicemus.

Progredientes itaque ad opinionis & sententiæ nostræ justificationem, & singula capita illius obiter perstringentes, rectè in primis arbitramur, sententiam Consiliariorum Curiæ Saxonicæ in Wirtemberga nullitatis vitio subjici, duabus ex causis: † Alterâ, quæ manifesta est & ultrò sese offert,

7 quòd ea sententia numquam publicata, pronuntiata, seu lecta fuerit per Illustrissimum Dominum Archiepiscopum, aut aliquem ex Consiliarijs, sed opinionis dictorum Consilariorum exemplum seu documentum tantùm in judicio fuerit apertum. Est autem juris manifesti, quòd sententia definitiva ex breviculo seu scripti recitatione per Iudicem pro tribunali sedentem vivâ voce pronuntiari debeat, nec satis sit, ad nullitatis vitium effugiendum, eam scriptam esse, si ex scripto non pronuntietur; vel pronuntiatam, si antè scripta non sit, *l. 1. 2. & 3. C. De sent. ex brevic. recit.* sic ut per Iudicem, qui hanc formam omisit, ex integro ju-

8 dicandum sit, *l. 1. C. d. tit.* † Quod non tantùm obtinet in sententia, quam suo judicio & prudentia Iudex conscripsit; verùm etiam in consilij requisitione, ubi consultis peritioribus sententia profertur: debet enim eo etiam casu non tantùm aperiri consilium à Iudice, sed etiam vivâ voce pronuntiari & legi, *Bald. in l. 1. nu. 17. C. d. tit.* aut saltem aliquod verbum per Iudicem, qui consuluit, proferri, per quod constet, quod secundùm consilium jus dixerit, hoc est absolverit vel condemnaverit, *Alex. cons.* 185. *Viso titulo nu.* 28. *vol.* 2. Ita ut quamvis non sit necesse legere totum consilium, relatio tamen fieri debeat aliquibus verbis ad consilium, ex quibus constet Iudicem secundùm illud sententiam voluisse pronuntiare, *Bald. d. nu.* 17. *latè Ias. in l. Nec quicquam* § *ubi decretum De off. procons. Felin. in C. cum venerabilis De except. & in cap. Si pro debilitate De off. deleg.* Et hoc est, quod eleganter respondit Angelus, *cons.* 250. *Domina Libertina nu.* 3. *in fine*, quòd, licet consilium aperiatur tantùm, nec recitetur formaliter vel implicitè per relationem, non mereatur nomen sententiæ, sed ab ea, nomine, sub-

9 stantiâ, & naturâ differat: * est enim consilium nil aliud quàm concepta & in scriptis redacta velut rudis, inanimata, & informis materia, cui demùm ex pronuntiatione Iudicis velut spiritus &

10 anima inspiratur. * Quod ex eo perspici potest, quòd liberum sit Iudici consulenti recedere à consilio, & aliter quàm in eo continetur pronuntiare, *Bart. in l. 1. D. Nil novari &c. Alex. & Ias. in l. Si convenerit De re iudic.* Quod cùm fieri nequeat, nisi aperto, & saltem extra formam judicij & sententiæ lecto consilio, sequitur aperturam consilij non habere auctoritatem & vim sententiæ, sed usque ad pronuntiationem esse consulentis opinionem & sententiam, qui causæ Iudex competens non est, *l. 1. C. Si à non competen. iud.* Vnde etiam factum, quòd hoc errore animadverso, sequentes sententiæ non sola apertura consilij, sed illius apertura & publicatione latæ fuerint. Quod tantò potentius hîc dici potest, quòd opinio Wirtembergensium in forma sententiæ, ut alia sequentia consilia, redacta non fuerit, sed tantùm per eos suggestum quid pronuntiari deberet; quod factum non est.

Alteram nullitatis causam adfert hujusmodi 11 sententiæ nimis evidens iniquitas, quæ perinde nullitatem, ut defectus formæ vel error juris, parere solet, etiamsi non tam sit contra jus constitutionis quàm partis; quia manifesta iniquitas seu injustitia reddit sententiam nullam, *not. in c. Inter ceteras De sent. & re iudic. in l. Si pars & ibi Ang. De inoff. test. Bald. in l. 1. in fin. C. Sent. rescin. non posse, Decius cons.* 8. *Viso puncto nu.* 5. & obstat quo minùs sententia transeat in rem judicatam, *Franc. Curtius Iunior consil.* 124. *Sacratissima nu.* 14. *parte* 2. evidens autem & manifesta iniquitas est, quæ elucescit vel apparet ex actorum inspectione, *Ang. in d. l. Si pars, Curtius iunior cons.* 170. *Sacratissima nu.* 8. Cùm igitur ex collatione duorum instrumentorum, hoc est contractus antenuptialis, quem Rea exhibuit, & numeratione quinque millium florenorum, quo Actor utitur, constet evidenter iniquum esse, Actorem declarari majoris summæ debitorem, quàm continet instrumentum; & præterea ratio non patiatur (ut mox dicemus) jus prælationis ei simpliciter adjudicari, quæ non ex numeratione seu confessione sed promissione dotis in futurum numerandæ tantùm agit, existimamus bonâ ratione per posteriorem cognitionem exactiùs adhibitam tantam nullitatem ex notoria iniquitate exurgentem, meritò & jure per eundem etiam Iudicem emendari posse.

In pari causa dublicis nullitatis constituimus sententiam Doctorum Lipsiensium: nam etsi non sit simplex illius facta apertura, ut in sententia Wirtembergensium, sed fortè exactior observatio, eodem tamen evidentis & manifestæ iniquitatis vitio laborat, quo consilium Wirtembergensium; quia ijsdem finibus & medijs consistit, † & in 12 illa alterum sese prodit nullitatis vitium; quòd præcedenti sententiæ ex consilio Scabinorum Hallensium latæ, & à qua ad superiorem aliquem provocatum non reperitur, ex diametro repugnet; cùm, ut diximus, sententia posterior contraria priori, quæ in rem transivit judicatam, sit ipso jure nulla, *l. 1. C. Quæ sent. sine appel. rescin.* & non sit permissum Iudici sententiam propriam, quæ ipso jure nulla non est, mutare vel emendare, *l. Iudex posteaquam D. De re iudic.*

Alterum membrum sententiæ nostræ, quæ principalis negotij definitionē continet, manifestam justitiæ habet rationem. Nam inprimis, quod ad probationem constringendam esse Ream consuluerimus, eò nos impellit hæc consideratio, * quòd privilegium prælationis mereatur demùm 13 dotis vera numeratio, non promissio, *l. Assiduis C. Qui potiores in pignor.* cùm & plerique dubitent, *Imol. in l. Stipulatio* §. *Chrysogonus De verb. oblig. Lud. Rom. cons.*

conſ. 445. an confeſſioni de dote recepta hoc privilegium competat, & an ſecutâ etiam verâ numeratione jus tacitæ hypothecæ & prælationis incipiat ex die promiſſionis, *gloſſ. d. l. Aſſiduis.* Quamvis enim lapſis temporibus exceptionis de non numerata dote, mulier certum & irrevocabile privilegium hypothecæ habeat in bonis mariti, & eo reſpectu etiam creditoribus poſterioribus præjudicetur, *l. ſi cui C. De non num. pec. gloſſ. d. l. Aſſiduis*; non præjudicatur tamen quoad jus prælationis, ſi conſtante matrimonio confeſſio mariti de recepta dote emanavit, *latè Did. Covar. Var. reſol. lib. 1. cap. 7.* Quantò igitur minùs dubitandum, quin nullum hujuſmodi privilegium competat mulieri, quæ de dote dumtaxat cavit & promiſit? de implemento enim priùs ipſa docere debet, quàm propter implementum agere, *l. Iulianus §. offerri De act. empti*; Cùm petitio donationis propter nuptias, ſeu ſponſalitia largitas à receptione dotis dependeat; † ſic ut hac conſideratione exceptio non numeratæ dotis ſit perpetua adverſus agentem, propter promiſſionem dotis, de cujus implemento non conſtat. Neque enim ulla in actis extat ſcriptura aut documentum, unde præſumptio ſolutæ dotis duci poſſit: quinimò inſtrumentum transactionis inter Ream & fratrem prioris ſui mariti præſumptionem adfert potiùs in contrarium de dote non ſoluta: nam præter quàm quòd contineat promiſſionem de futuro, illius quoque apertam ſignificationem facit, patrem Dominæ Gertrudis eo tempore nondum ſolviſſe totam dotem, quam priori ejus marito addixerat, ut ideò perinde ac fortè magis proclive ſit, præſumere dotem potiùs non eſſe ſolutam, quàm ſolutam: quid enim vetat eaſdem moras & in hoc matrimonio fuiſſe injectas?

15 Illud porrò admonemus, in actis præſupponi conſuetudinem, quòd in Germania etiam bona feudalia inter nobiles, pro dotalitio lucro & tacitè & expreſſè obligari poſſint; ex qua etiam factum putamus, quòd communi calculo tam Hallenſes Scabini, quàm Conſiliarij Saxonici ac Doctores Lipſienſes Dominæ Gertrudi jus hypothecæ in caſtro de Attenſleven attribuerint, & omnes cum privilegio prælationis; licet hi ſimpliciter, illi cùm numeratio probata fuerit: de qua conſeutudine idcirco Illuſtriſſimus Dominus Archiepiſcopus & Clariſſimi Domini Conſiliarij religionem ſuam inſtruere debebunt. Alioqui ſanè ea ceſſante ne jus quidem hypothecæ, multò minùs cum jure prælationis, dictæ Dominæ Gertrudi tribuendum eſſe putaremus: communi enim opinione adverſus Bartolum, *in l. Si conſtante D. Soluto matrim. in 3. quæſt.* receptum eſt, neque expreſſè neque tacitè pro dotis reſtitutione, & ſic multò minus pro dotalitio lucro bona mariti feudalia eſſe obligata, *Ioan. Imola in d. l. ſi conſtante & ibi Lud. Rom. Ioan. Crotus nu. 136. & Baldus Novellus nu. 7. Iaſ. in l. fin. nu. 64. C. De iure emphyt. Ant. Neguſantius in tract. De pign. 2. parte princ. ſecundo membro nu.* 43. quia feuda ut alienari, ita quoque obligari & pignori dari prohibentur, *c. Imperialem De prohib. feud. alien. per Fred.*

Poſtremò hoc à Clariſſimis Dominis expendi cupimus, non ſine evidenti ratione nos in formula ſententię noſtrę conſuluiſſe, per ſententiã ſeu decretum Curiæ declarandum ac pronuntiandum eſſe, quòd perſiſtendum ſit in ſententia ex conſilio Scabinorum Hallenſium lata. (ita enim accipimus illa Germanica verba, Eroffnet vnd publiceert, hoc eſt, *aperta & publicata*; quaſi viva voce in Curia Dominorum, partibus ſeu eorum procuratoribus præſentibus, illa ſententia ſit pronuntiata formaliter, aut ſaltẽ paucis verbis relatione ad eam ſcripturam facta) Poteſt enim Iudex à partibus ſententiam latam obturbantibus interpellatus, decernere ſententiæ latæ acquieſcendum, & in ea perſiſtendum, nec cogitur frequenter eâdem de re etiam conformiter ſententiam formaliter pronuntiare. Proinde ſi in intellectu eorum verborum fortè aberramus, hoc eſt, ſi non niſi aperta fuit ſententia Hallenſium, & ſic partibus ſine ulla pronuntiatione exhibita, arbitramur pro his verbis, *quod perſiſtendum ſit in ſententia ex conſilio Scabinorum Iuſtitiæ Hallenſis*, ſubſtituenda eſſe hæc verba, *Quemadmodum Domini Scabini Iuſtitiæ Hallenſis etiam pronuntiandum eſſe cenſuerunt.* Conſuluimus enim eo caſu, ut ſecundùm conſilium noſtrum Domini Conſiliarij formalem ſententiam conficiant in ſcriptis, & eam vel Illuſtriſſimus Dominus Archiepiſcopus, vel aliquis de Concilio ex ipſius mandato & ſcripti recitatione pronuntiet; verendum alioqui eſt, nè perpetuò ſubminiſtretur materia & occaſio dicendi de nullitate ſententiarum. Et hæc quidem omnia ſub correctione Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi ac eius ampliſſimi Concilij.

De ſententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ nullitas ob illius præcipitationem.

1. *Præcipitatio eſt noverca iuſtitiæ.*
2. 4. *Sententia nulla eſt quæ per præcipitationem lata.*
3. *Præcipitatio ſententiæ unde præſumatur.*
5. *Concluſio in cauſa neceſſaria.*
6. *Citari non debet qui funus ducit.*
7. *Funus ducere quis dicatur.*
8. *Probrum more civitatis accipitur.*
9. *Interventio illius cuius intereſt admitti debet.*
10. *Fideiuſſor conventus poteſt Reum principalem exhibere.*
11. *Hæres fideiuſſoris defuncti ante celebratas exequias in ius trahi non debet.*

CONSILIVM CLV.

PROVERBIVM eſt, catulum feſtinantem cœcos parere catulos: id quod eveniſſe evidenter percipitur in prolatione ſententiæ, quam nuper duo ex tribus conjunctim à Sedé Apoſtolica deputatis judicibus tulerunt inter Reverendum Dominum Abbatem Echternacenſem Præpoſitum in Merſen Actorem, & Laurentium Remigij Reum, † quippe præcipitatio 1 judicij aciem perſtringit, mentiſque cæcitatem inducit; cùm ex iniquitatis fonte progrediatur omnis præcipitatio, *c. Inter hæc 1. verſ. lenta virtus De pœnit. diſt. 3.* Vnde etiam eſt, quòd in his actibus, qui ex legis præſcripto maturitatem judicij ſeu conſilij, & antecedentem deliberationem requi-

tunt

runt (qualis procul dubio est sententiæ in judicijs dictio & pronuntiatio, *l. 2. C. De sent. ex brevic. recitan.*) præcipitatio & nimia festinatio, pro dolo præsumpto & eversione justitiæ habeatur, & præcipitatio judicantis noverca justitiæ dicatur, *Clem. Pastoralu §. verum De sent. & re iudic.* Vt enim noverca in privignos plerumque sævire solet; ita præcipitantis Iudicis voluntas in justitiam, juxta illud,

Gaudet in afflictos sævire noverca potestas,

ut id latiùs prosequitur Felinus, *in c. Ecclesia S. Mariæ nu. 35 De constit.*

2 * Vnde & in jure receptum est, quòd sententia per præcipitationem lata sit ipso iure nulla; quia nimirum censetur & præsumitur sine cognitione & deliberatione lata, *Bart. in l. Prolatam in fin. Cod. De sent. & interloc. & in l. ex stipulat. C. eod. tit. Sebast. Vant. De nullitat. sent. ex defectu processus nu. 30.* Etsi enim in dubio pro sententia præsumatur & quòd cum causæ cognitione justè sit prolata, *l. Ab ea parte in fine De probat. And. Alciat. De præsumpt. regul. 3. c. 10.* cessat tamen ea præsumptio, ubi præcipitatio & cæca festinatio intercurrit, *Iason in l. 2. nu. 15. C. De edendo.*

3 Quæ præcipitatio indubitatè probatur ex brevitate temporis, quod inter peroratam seu conclusam causam, & tempus latæ sententiæ intercedit, vel lapsum est ab eo, quo acta ad manus Iudicis posita sunt; ita ut non sit verosimile intra illud Iudicem potuisse cum aliqua maturitate acta legisse aut expendisse, & cuncta, quæ in illa obversantur, rimatum ac ruminatum esse. Quæ temporis brevitas apertè deprehenditur in expeditione sententiæ, de cujus nullitate nunc agitur: quippe hoc ex actorum inspectione constat, hanc causam numquam ritè conclusam fuisse, & non conclusam delatam ad Iurisperitos pro instructione Dom. Deputatorum: quibus Iurisperitis relictum non fuit idoneum tempus ad hujusmodi acta utriusque causæ (quæ magna sunt) legenda, multò minùs excutienda, sed (ut festinanti brevissima mora longa) præcipitationem suam occultare non valentes hujus sententiæ auctores, acta dictis Iurisperitis sine ulla relatione aut instructione eripuerunt, nihilque veriti sunt (ut cæca cupiditas & festinatio verecundiam non habent) eodem die Petro Remigij, filio dicti Laurentij, jam tunc recenter mortui, diem dicere, non ad hoc tantùm, ut sequenti die veniret ad audiendum sententiam definitivam, sed ad hoc quoque, ad audiendum ab ejus parte adversa peti executionem ferendę hujusmodi sententiæ. Quid quæso hoc est aliud, quàm festinare, præcipitare, & proruere; imò adhuc plusquam præcipitare; hoc est, antè animo concipere sententiam, quàm saccus aut volumen actorum aperiatur? Neque enim potest dici dictos Deputatos antea aliquam operam impendisse legendis vel excutiendis actis; cùm post exhibitam partis adversæ ultimam scripturam dictus Laurentius in gravem morbum inciderit, & ex eo etiam septimo deinde die decesserit; ita ut ex investigatione temporis ad oculum deprehendatur, nullum idoneum tempus fuisse vel unius integri diei, quo hæc acta integra legi, multò minùs excuti potuerint. Nam dicere, illa fuisse lecta aliquo anteriore tempore, ut non est verosimile, ita & præcipitationis & pronuntiandi contra Laurentium seu eius filium subministrat argumentum, adeò ut rectè his Iudicibus applicari possit, quod Doctores, *Gemin. in c. Ponderet dist. 50. Alex. cons. 123. Scripsit Ecclesiasticus nu. 24. vol. 4 Felin in d. c. Ecclesia nu. 35. Sebast. Vant. d. tit. nu. 35.* tradunt de Iudicibus, quibus de mane mittitur processus, & de serò seu vesperi vel altero die ius ex illo dicunt. Quinimò etiam longius tempus, quod actorum magnitudini non respondet, pro brevi in hoc articulo habetur; usque adeò, ut Innocentius tertius Pontifex, *in c. Cum ex literis De test. in integ.* reprehenderit prædecessoris sui Eugenij tertij sententiam, in primo mense sui Pontificatus latam, redarguens eum, quòd de causa, de qua ibi agitur, plenè instructus non fuerit, ob brevitatē temporis;

* nam inde colligunt Interpretes etiam à Papa 4
vel Imperatore præcipitanter, hoc est in brevitate temporis latam sententiam ipso jure esse nullam, *Sebast. Vant. d. nu. 35.* Multò igitur magis id obtinere debet in inferioribus, & maximè in Iudicibus juris imperitis, qui nec juris ordinem sciunt, nec æquitatis compositas rationes habent. Vnde etiam fit, ut sæpè sententiæ annullentur, & ijs annullatis partes ad novam ordinariam causæ disceptationē remittantur, quando ex pręcipitatione nullitatis vitium elucet; † videlicet quòd causa non conclusa ad calculum sententiæ Iudices prosiluerint; conclusio etenim in causa pars judicij substantialis est, *c. Auditu De procurat. c. Pastoralu De causa poss. & propriet. c. Cum dilecti, De fide instrum.*

Itaque præcipitatio, & quæ inde resultat evi- 5
dens nullitas commissa fuit, quando non reportatis omnibus instrumentis, nec facto & signato inventario omnium in causa exhibitorum instrumentorum, dicti deputati Iudices causam calculo sententiæ subiecerunt, nec dicto Petro idoneas aut sufficientes inducias id faciendi concesserunt, sed pręcipiti festinatione ad id faciendum intra brevissimum tempus cogere voluerunt; tunc præsertim, cùm idem Petrus patri mortuo funus duceret & justa faceret, nec ex more & honestate in publico, multo minùs in foro versari aut conspici honestè, imò nec in ius vocari poterat: † in jus enim 6
vocari non potest, qui funus familiæ & multò minùs qui funus parentis ducit, hoc est exequias & justa parentalia facit, *l. 2. §. fin. De in ius vocan.*

† Id enim Iudaicè ad literam accipiendum non est, 7
de actu dumtaxat ducendi, quando scilicet funus domo effertur, in templo cōstituitur, & ibi ex more & ritu Christiano exequię celebrantur, & orationes canuntur; quasi statim ab his celebratis aut etiam inter tempus sepulturæ & exequiarum, qui funestus est, & præsertim patrem luget, in jus vocari possit; sed civiliter id accipiendum, primò pro toto illo tempore, quo justa defuncto fiunt (quæ apud Christianos duplicia sunt, altera in sepeliendo; altera in orando per celebrationes Missarum pro defuncto ex intervallo trium, septem, & triginta dierum, præsente eo, qui funus ducit & justa facit, *can. Quia alij* XIII. *q. 2.*) Nam & in usu vulgi est post celebratas primas exequias, septenarij & tricenarij observatio, sicuti exacto tempore exequiarum ex juris communis dispositione, *in auth. Vt cum De appel. cog. §. sancimus itaque coll. 8. glos. Ias. & alij*

& alij in d. l. 2. in fin. De in ius vocan. conceduntur ei, qui justa facit parenti, liberis, conjugi, agnatis vel cognatis, adhuc novem dies, quibus durantibus prohibetur judicio conveniri aut quoquo modo inquietari; ita ut nullum judicis præceptum ei fieri possit, ne quidem proprij debiti nomine, multò minùs nomine debiti, quod defunctus contraxit. Quæ juris prohibitio subiectam etiam habet clausulam decreti irritantis omnia, quæ durante tempore exequiarum & novem dierum sequentium judicialiter vel extrajudicialiter facta sunt, *d. §. sancimus vers. si quis verò:* quod & ita ex consuetudine ac laudabili more observari credimus per testes dicti Petri sufficienter esse probatum; quòd scilicet non liceat quoquo modo in ius vocare eum, qui intra tempora exequiarum adhuc est; cùm more civitatis probrosum & turpe sit ante exactum hujusmodi tempus in publicum prodire: * id enim pro probro & turpi accipiendum,
8 quod ex more civitatis & consuetudine tale reputatur, etiamsi alioqui naturaliter probrosum aut turpe non sit, *l. Probrum De verb. signific.* Ita ut, cùm propter religionem & observantiam communem Petrus se loco movere interea non potuerit, hoc est in publico vel in foro versari, vel in jus vocari, aut quodcumque præceptum Iudicis ei fieri, multò minus eo absente quamvis vocato sententia definitiva proferri, *d. l. 2. vers. nec eos qui, arg. à loco ad tempus ducto, quod in iure non infrequens est, Præses in loco à tempore ad cond.* sit & fuerit lata sententia ipso jure nulla, non aliter quàm parte non contumaciter absente lata, *l. 1. §. item D. Quæ sent. sine appel. rescin. l. Eos qui C. Quo modo & quando iudex &c.* quia contumaciter abesse dici non potest, qui vocari non potuit, aut vocatus Iudici parere non debuit, *l. 3. §. 1. D. De re iud.* qualis inter alios est, qui defuncto parenti justa facit, & in primo tempore luctus intra dictos novem ex gratia postea concessos dies adhuc est.

Nec ad rem facit, quòd formula sententiæ concepta sit magis contra Petrum Moeren tamquam fidejussorem judicij seu pro judicato, obliquè autem adversus Petrum Remigij tamquam contumacem; quasi exceptio nullitatis ex causa funeris & justorum defuncti dicto Petro fidejussori prodesse non debeat: nam inprimis inde consurgit aliud vitium nullitatis; tum quòd per hujusmodi formulam Petrus pro contumace habeatur, quem constat ex privilegio juris propter exequijs & luctui indultos dies in jus ad resumendam causam cogi vel in contumacia constitui non potuisse; tum quòd contra dictum Petrum fidejussorem sententia concepta & pronuntiata sit, qui ipse litem contestatus non fuit, & quem pars agens dereliquit admissa interventione Laurentij tamquam principalis debitoris: † prout de jure hujusmodi inter-
9 ventionem admittere debebat; quia ad dictum Laurentium defensio hujus causæ priore loco pertinebat, *l. Sæpè De re iud. l. Ita tamen §. nunc videamus*
10 *D. Iud. solvi;* * & fidejussor ex jure beneficium habeat ordinis aut saltem exhibendi Reum principalem, ut cum eo actor agit, *auth. præsente C. De fideiuss.* etiamsi se obligaverit ut principalem, *Ioan. de Ferrarijs in pract. sua in forma libelli contra plures reos in verb. beneficio novatum nu. 3. Guido Papa decis. 570. vers. sed quid si fideiussor*, expressus textus *in d. §. sancimus.* † Deinde beneficium hoc novi juris de 11
non conveniendo hærede defuncti ante lapsa tempora exequiarum & novem dierum, perinde competit fideiussori defuncti, ut illius hæredi. Quæ juris constitutio cùm sit aperta nec ullâ contrariâ consuetudine abrogata, & præterea fundetur in summa æquitatis, civilitatis, & benignitatis ratione, & quidem adversus expressam crudelitatem tam Iudicis quàm creditoris, sic quod Iustinianus apertè testetur, *in d. §. sancimus*, se ex humanitatis ratione hujusmodi crudelitatem per suam constitutionem coercere; nulla ratione dissimulari aut conniventibus oculis ex incerta & vaga aliqua æquitatis ratione præteriri possunt, sed ex aperta juris luce annullari debent, quæcumque contra illam adversus dictum Petrum acta sunt, sive per citationem ad resumendam causam, sive per sententiam definitivam tanta præcipitatione latam, ut manibus etiam palpari possit illius nullitas, & inde adversus ejus auctores verus dolus.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ tres conformes executioni mandandæ etsi objiciatur nullitas.

1. *Executionem trium sententiarum conformium qui impedit calumniari præsumitur.*
2. *Sententiæ tres in parte conformes eatenus executioni mandandæ.*
3. *Sententiæ ut conformes sint, nihil impedit una contraria interveniens.*
4. *Rescriptum ex suppressione quando vitietur.*
5. *Appellans exhibere debet acta.*
6. *Sententiarum trium conformium oppugnationem sine executione Iudex admittere non debet.*
7. *Sententiarum trium conformium executio peti potest etiam post admissam nullitatis obiectionem.*
8. *Sententiarum nullitas post executionem proponi potest.*

CONSILIVM CLVI.

APERTA est juris dispositio, *Clement. 1. De sent. & re iudic.* quòd nemo audiatur in propositione nullitatis adversus sententiam ad revocandam executionem judicati, qui tres conformes sententias contra se in quavis causa tam profana, quam Ecclesiastica in judicio sive possessorio sive petitorio reportavit; nisi hujusmodi tres conformes sententiæ sint plenariè executioni mandatæ.

† Quippe præsumitur calumniari, qui prætextu nullitatis conatur remorari illarum executio- 1
nem, *arg. c. Suscitata De restit. in integ. Bonif. De Vital. in d. Clem. 1. nu. 7. & Card. Zabarella nu. 1.* etiam tunc, cùm ante tertiam confirmatoriam de nullitate obiectum fuit; imò etiamsi ante tertiam conformem una media intercesserit, primæ vel secundæ sententiæ etiam ex causa nullitatis revocatoria, *Rota decis. 424. Nota quidam obtinuit, alias est 14. De sent. & re iud. in antiq.* Proinde Venerabilem Dominum Decanum movere non debent, quæ pro parte D. Ioannis Harve se executioni trium sententiarum successivè pro Impetrantibus hujus causæ latarum opponentis, partem contra rescriptum Apostoli-

cum, quo executio specialiter mandatur, partim contra potestatem juris objiciuntur.

Nam quod primo loco objicitur ad convincendam surreptionem ac obreptionem rescripti, falsò esse expositum, tres esse sententias conformes, quasi ex lectura earumdem contrarium appareat, & sic de tribus conformibus vobis dicto Domino Decano non constet, facilè discutitur ex eo, quòd non possit dici eidem D. Decano non constare de illis, cùm ipse sit tertiæ sententiæ auctor & Iudex, & sic non potuit non vidisse priores duas, quas confirmavit: cùm alioqui ipsa acta contrarium demonstrent, & id satis ex actis apparere dicatur, quod in illis conspicitur, *l. Si bina De injusto rupto. Doct. in c. contra falsam, & in cap. fin. De*
2 *probat.* † Et sanè non tam simile est ovum ovo, quàm inter se similes & conformes sunt hæ tres sententiæ: in quibus si quæ fortè differentia in parte, in alijs conformitas inveniretur, semper esset facienda executio, quatenus conformes sunt; nam difformitas in parte nihil operatur contra partes conformes, *Gloss. in d. Clement. 1. in V. alicuius.*

Sed nec momenti aliquid habet ad arguendam rescripti obreptionem, aut impediendam executionem, quod secundo loco proponitur de omissa mentione intercedentis sententiæ Officialis Coloniensis, per quam duæ priores sententiæ fuerunt revocatæ: nam illius expressio nullo modo erat Pontificem retractura à concessione hujus rescripti, & commissione executionis trium sententiarum conformium; * quippe, ut paulò antè
3 attigimus, sic præcisa est juris dispositio de in primis & ante omnia executioni mandandis tribus sententijs conformibus, ut nihil referat, an illæ sint solæ & continuæ, an verò (ut inquit Cardinalis Zabarella, *in d. Clement. 1. n. 15.*) interpolatæ; semper enim verum est, adversarium tribus conformibus sententijs superatum esse, indeque inducitur præcisa necessitas tolerandæ & admittendæ executionis, etiamsi tertia sententia duarum priorum revocatoria lata fuerit super nullitate illarum. Quamvis enim hoc casu permittatur post quartam sententiam duarum priorum confirmatoriarum appellatio, & appellationis seu nullitatis ulterior prosecutio super sola nullitate; differenda tamen aut impedienda non est trium conformium executio, *Bonifac. De Vital. in d. Clem. 1. nu. 111.* Quod majorem habet probabilitatem, quando tertia priorum duarum retractatoria non est lata super nullitatis articulo, sed super meritis causæ (ut contingit in proposito) nam tunc cùm adversarius bis appellaverit, à prima scilicet & secunda sententia, non est ei permittenda appellatio à quarta; quia hoc esset tertiò appellare, quod omnia jura prohibent, *c. Directæ c. Sua De appel. l. 1. C. Ne liceat in una eademq́, causa tertiò provoc.*
4 Cùm ergò media hujusmodi sententia revocatoria nec numerum faciat, nec effectum aliquem habeat, nihil necesse fuit illius mentionem facere in supplice libello, pro obtinenda hac commissione executionis: quia narrata & exposita Papam non erat commotura ad denegandum vel difficilius concedendum hoc rescriptum in forma communi; quo casu regulariter suppressio non nocet nec attendenda est, *c. super literis, vers. inter alios De rescript.* Allegat in eam rem Advocatus quandam Rotæ Romanæ decisionem, quam ut invenire non potui, ita nec esse credo; præsertim quòd juris ratio in hoc articulo planè repugnet.

Quod tertio loco objicitur de sententia Decani S. Cuniberti Coloniensis revocatoria dictæ quartæ sententiæ ex capite nullitatis ante datam rescripti hujus, quod scilicet illius in impetrando hoc rescripto facta non sit mentio, & quòd illa retundere videatur effectum trium conformium, perinde nocere non potest. Si enim intermedia revocatoria sententia antecedentium, etiam ex capite nullitatis, secutâ quartâ sententiâ duarum priorum confirmatoriâ, non impedit executionem trium conformium, ut jam diximus, multò minùs nocere vel impedire debet revocatoria ex capite nullitatis, quæ sequitur tres sententias conformiter latas; præsertim quòd Decanus S. Cuniberti illam ferre non potuerit. Nam si illi constitit de tribus conformibus antecedentibus, ut oportet (non enim potest constare de nullitate sententiarum, nisi & de ipsis quoque actis priorum instantiarum & de sententijs constet, * ad 5
quorum exhibitionem appellans tenetur, *l. Si contra l. Quoniam nonnulli, l. In offerendis, l. Ampliorem C. appellat. sebast. Vant. in tract. De nullit. tit. à quo & in quibus mod. nu. 12.*) non potuit ad cognitionem super nullitate procedere, nisi prius factâ plenariâ executione trium conformium: † quia juris 6
hoc beneficium non tantùm consistit in beneficio exceptionis, sed etiam in ultroneo & spontaneo officio Iudicis, parte victrice etiam non excipiente; constitutio siquidem juris, *d. Clem. 1.* præcipit Iudici, ut non admittatur propositio nullitatis nisi factâ prius plenariè executione, *Card. Zabarella in d. clem. 1. nu. 16 & ibi Bonifac. De Vital, nu. 26.* † Nec usquam in jure cautum invenitur, 7
quòd admissa semel cognitione nullitatis, aut semel judicato super vel etiam pro nullitate, censeatur renuntiatum beneficio executionis trium conformium: quemadmodum cognitione petitorij, aut sententia super petitorio lata, non præcluditur refugium ad interdictum seu judicium possessorium, *l. Naturaliter §. nihil commune De acq. poss.* Sed de eo hic laborandum non est, cùm de hujusmodi revocatoria sententia Opponens promptè non doceat, & sic ob ejus allegationem non debeat executio differri.

Adhæc nihil commovere debet, quòd dicitur hæc Decani S. Cuniberti sententia lata ex defectu jurisdictionis; tum quòd non exprimatur, ex cujus persona defectus iste redarguatur; tum quod alioqui verius sit ob prætextum nullitatis ex defectu jurisdictionis non posse magis impediri executionem trium conformium quàm alio quovis, propter tam intensam & universalem dictæ constitutionis prohibitionem, ut eleganter docuit Bonifacius de Vitalinis, *d. Clement. 1. nu. 99.* Nihil etiam conturbat claulula dicto rescripto inserta hæc scilicet, *firma tamen remanente causa iam coram Decano S. Cuniberti introducta.* Illa enim tantùm pertinet ad jurisdictionem & cognitionem causæ nullitatis, ne illa per hoc rescriptum censeatur revocata à dicto Decano. * Nam ut pro- 8
positio

positio nullitatis non perimitur per seu propter executionem trium conformium, sed suspenditur tantum, *in d. Clem.* 1. ita nec commissio seu mandatum judicandi super proposita nullitate. Vnde malè colligitur seu infertur, quòd ipsa sententia quoque in judicio nullitatis fortè lata, firma manere debeat, quam non constat tunc latam fuisse, & si lata fuisset, non posset censeri confirmata per verba hujus rescripti, conservantia tantùm jurisdictionem & cognitionem, non etiam judicatum aliquod; quod ob id in omnem eventum est relinquendum juris dispositioni, secundùm quam sola sententiæ pronuntiatio non sufficit, nisi & in rem judicatam transierit, cùm ab ea appellari potuerit; nec dubium est, quin si talis aliqua lata fuit, ab eâdem etiam appellatum fuerit.

Nôvissimè non obstat etiam huic inceptæ executioni, quod rescripto inserta sit clausula, *cõstito de tribus conformibus*; quasi scil. per legitimã cognitionẽ priùs super eo formaliter processus haberi debeat, & sic non fieri initium ab executione: nam, ut antè diximùs, præfato Venerabili Domino Decano etiam ante hanc commissionem constitit de veritate harum trium sententiarum conformium; quia ipse tertiæ conformis auctor fuit: constitit quoque parti adversæ, quæ ijs superata est, nec audet apertè negare; præsertim quia adhuc semel ea de re fuerit quæstio, & per decretum præfati Domini Decani obiectio difformitatis, quatenus illæ tres sententiæ sunt conformes, sit reiecta, & ulterior executio decreta; ut nunc meritò rectâ viâ sine ulla alia cognitione procedi potuerit ad meram executionem, quam pars adversa nimis apertis & manifestis calumnijs nititur impedire: quibus idcircò reiectis, Venerabilis Dominus Decanus cœptæ executioni strictè inhærere debet.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ tres conformes.

1. *Appellatio à tribus conformibus calumniam continet.*
2. *Victor exequens sententiam an teneatur victo cautionem præstare.*
3. Clement. 1. De sent. & re iudic. *intellectus.*
4. *Cautio in omnibus causis ex officio Iudicis præstanda.*
5. *Pœnitentia locus est re integra.*
6. *Oblatio quando non prosit.*

CONSILIVM CLVII.

1 CALVMNIÆ plerumque adscribitur, quod post sententiam, quæ transivit in rem judicatam, & potissimùm post tres sententias conformes in eadem causa, differendæ executionis causâ à victo seu condemnato proponitur ante plenariam executionẽ earundem sententiarum; ut meritò receptum sit, ne nullitatis quidem obiectionem ante plenariam paritionem admitti, *clem.* 1. *De sent. & re. iud. & ibi Card. & And. Barbatia.* Hinc in quantum Iacobus Humblet hujus causæ Impetrans adversus promptam paratamque executionem trium sententiarum conformium pro Wilhelmo d' Allemaigne successivè latarum obijcit cautionis defectum seu recusationem, sua calliditate extortam, dubium non est, quin eidem studio incumbat: in ò duplici ex causa calumpia ipsius detegitur; tum quod ejus calliditate factum sit, cur Opponens petitam cautionem præstare recusaverit; tum quòd oblatam & postea præstitam cautionem contempserit, & ex priore recusatione differendæ executionis ansam arripuerit. † Quod ut apertiùs percipiatur, hoc 2
principiò constituendum, nullo jure cautum esse, ut in executione sententiæ, quæ in rem transivit judicatam, aut à qua appellari non potuit, si in judicio petitorio lata est, victor cogatur victo cautionem aliquam præstare pro restitutione ipsius rei, nisi cùm victo propter eandem rem, quam in executione judicati restituere debet, à tertio ejùsdem rei nomine periculum imminet: veluti si eandem rem alius quoque judicio petierit, aut eo nomine aliud judicium metuat; ut in hæreditate à duobus petita, *l. pen. D. De pet. hæred.* item in fundo à duobus vindicato, *l. Is à quo fundus De rei vindic.* servo vindicato ab eo, cum quo noxali judicio furti agebatur, *l. Is à quo servus De rei vind. Rebuff. ad constit. Regias tit. De senten. exec. artic. ult. gl.* 1. *nu.* 22. † Ideóque neque in Clementina con- 3
stitutione, *d. Clem.* 1. neque in alicujus Interpretum ad eam Commentarijs ulla fit mentio cautionis; quamvis in sententijs provisionalibus ante executionem præstanda sit cautio, quia scilicet super principali causa cognitum non est, *Rebuff. d. tit. artic.* 1. *gloss.* 15. *in verb. en baillant.* † Et licet in 4
omnibus causis, ubi justa ratio urget, officio Iudicis præstari debeat cautio, *l. In omnibus De iudicijs*; non debet tamen illa ultro à parte offerri, neque etiam præstari nisi Iudicis officio, eo scilicet ita decernente, & partem ad id condemnante, *d. l. In omnibus in fine, d. l. pen. De pet. hered.* nec id simpliciter, sed si cautionem petens, causam petitionis proponat; veluti paupertatem, dissipationem, aut prodigalitatem adversarij, aut aliam, quam Iudex justam arbitretur, *l. si fideiussor §. fin. Qui satisd. cog. gloss. in d. l. In omnibus.* Cùm itaque Clementina constitutio, per cautionis exactionem non constituat differri executionem trium sententiarum conformium, neque Impetrans in petitione hujusmodi cautionis coram Domino Ioanne Henrici executore specialiter deputato, causam idoneam allegaverit; neque præfatus Dominus executor præstandam esse decreverit; meritò nihil obesse debet Wilhelmo recusatio seu denegatio præstandæ cautionis, ad quam secundùm terminos juris communis non tenebatur: præsertim quia, ut superiùs attigi, hæc recusatio ex Impetrantis captatione originem habeat. Cum enim Impetrans impetrasset rescriptum pro commissione causæ nullitatis, exhibito Sanctissimo Domino Papæ supplice libello, in quo inseruerat hanc clausulam, *Parito imprimis per dictum oratorem, prout parere offert prædictis tribus sententijs, mediante tamen cautione fideiussoria, vel pignoratitia sufficiente & idonea per adversarium præstanda*, &c. Item hanc, *Ac quatenus adversarius dictam cautionem præstare forsan recusaret, simpliciter absque paritione prætacta*; sciens eam esse conditionem sui rescripti nondum citato Wilhelmo, nec tenore dicti rescripti ad præfati Domini Henrici executoris aut Wilhelmi notitiam perlato, in causa

causa executionis pendente coram dicto mero executore (cujus nulla erat cognitio,nulla admittendarum exceptionum aut objectionum potestas, *c. Pastoralis §. quia vero De off. & potest. iud. deleg.*) post longa subterfugia captandi gratia petijt dictam cautionem; ita ut subsecuta recusatio, quam Guilielmus ex consilio Advocati, imò per vocem ejusdem Advocati, ad simplicem juris dispositionem respicientis fecit, nullam reprehensionem aut paratæ executionis dilationem adferre debeat. Quæ captio apertè deprehenditur ex collatione datarum, tam præsentationis rescripti Reverendo Domino Abbati factæ, & petitionis dictæ cautionis coram præfato executore, quàm subsecutæ recusationis, ac literarum citatorialium præfati Reverendi D. Abbatis executionis: ita ut antecedens scientia eorum, quæ in dicto rescripto continebantur, & post recusationem facta executio, evidentissimum doli indicium contineant, *l. dolo C. De dolo malo*; & causam ac consilium, cur ante intimationem dicti rescripti petita fuerit cautio, demonstrent. Proinde cum ex jure communi non allegata per Impetrantem, nec per judicem probata alia prægnantiore causa, ob quam præstanda erat cautio, impunè recusare potuerit Guilielmus; & necessitatem præstandi, conditionemque paratæ executionis restrictam ex dicto rescripto, dolo adversarij petentis ignoraverit; non est quod ex hoc novo rescripto aliqua ratione periclitetur, & à prompta parataque executione trium sententiarum conformium deturbetur: facti enim ignorantia in damno potissimùm vitando excusat, *l. Error C. De iuris & facti ignor. l. Error facti D. eod.* Eâ etiam consideratione, quod Impetrans vigore dicti rescripti numquam petierit cautionem, neque coram dicto executore, ut dictum est, neque coram præfato Domino Abbate, coram quo petenda videbatur, quia eâ conditione ei causa mandata fuit.

Atque ita necessariò concluditur, partes Reverendi Domini Abbatis esse, ut retundendo dicti Impetrantis calumniam, rejectâ dictæ recusationis objectione, antequam manum causæ admoveat, aut ad ulteriora procedatur, decernat in primis & ante omnia parendum esse dictis tribus sententijs; ob id, quòd Reus statim post citationem & cognitionem dicti rescripti sic conditionati, fidejussoriam cautionem præstiterit, & Impetranti intimaverit, & sic Impetrantis petitionem legitimam anteverterit; ut nulla sit occasio Reverendo Domino Abbati secundùm posteriorem supratactam clausulam decernendi absque paritione prædicta, de causa nullitatis esse cognoscendum.
5 * Qua consideratione rursus excusari posset dicti Guilielmi recusatio, etiamsi facta esset virtute dicti rescripti coram dicto Domino Abbate; quia rebus omnibus adhuc integris facta est, scilicet ante terminum citationis advenientem: quo casu pœnitentiæ & purgandæ moræ integra est potestas, *l. Si ita quis promiserit §. Scia De verb. oblig.* Sic ut posterior mora & recusatio Impetrantis in non admittenda cautione propter Opponentis priorem moram, potiùs attendenda sit & ipsi Impetranti nocere debeat, *l. Illud De periculo & com. rei vendita.*
6 * Quemadmodum oblatione pecuniæ per debitorem creditori non acceptanti factâ, non nocet creditori, si postea debitorem iterum convenerit, & is conventus ut solveret moram fecerit, *l. Debitor usurarius De usuris*; etiamsi prior recusatio seu mora non omninò sit probabilis: quanto magis cùm probabilis est: non enim omne quod differendi causâ optima ratione fit, moræ adnumerandum est, *l. Sciendum De usuris.* Vnde in proposito bona ratione simpliciter, non ostenso dicto rescripto, neque justæ alicujus causæ specificatione facta, petita cautio secundùm terminos juris communis recusari à Wilhelmo potuit.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiarum trium conformium executio.

1. *Sententijs tribus conformibus prius parendum, quàm de nullitate agi potest.*
2. *Restitutio in integrum adversus tres sententias permittenda non est nisi prius paritio rei iudicata.*
3. *Appellatio tertia an concedi possit per Nuntium Apostolicum vel Legatum.*
4. *Legatus Papa eandem potestatem non habet quam Papa.*
5. *Clausula*, ex certa scientia, *non subintelligitur.*
6. *sententia super desertione decisiva non est, sed interlocutoria.*
7. *Clausula rescriptorum intelligi debent secundum ius commune.*
8. *Clausula*, non obstantiarum, *quando & à quo inscribi possit.*
9. *Nullitas non allegata per iudicem curari non debet.*

CONSILIVM CLVIII.

EXISTIMABAM, Venerabilis Domine Præposite, non esse necessarium quicquam de jure in medium adferre in causa prætensæ appellationis, quæ coram vobis proposita est inter Henricum Ienck tribus conformibus sententijs condemnatum nunc Appellantem, & Wilhelmum Zelius ijsdem tribus sententijs victorem: eò quod non dubitabam vos pro vestra eruditione & industria facilè perspicere, quid in ea statuendum sit: tum etiam quòd in tam manifesta juris decisione, & appellantis calumnia, labor scribendi vel affectatus à nobis susceptus dici posset. Verùm improbitas adversarij, qui in tam iniqua causa & ubique se prodente calumnia, multis nunc mensibus litem coram vobis trahit & protrahit, ac suæ improbitatis & calumniæ patrocinium invenit, diligentia quoque Advocati ejusdem adversarij, qui exhibita vobis juris informatione conatur persuadere procedendum esse in negotio, rejecta petitione nostra, per quam secundùm apertissimi juris decisionem, *Clement. 1. De sent. & re iud.* petimus appellantem urgeri priùs ad paritionem trium priorum sententiarum, quàm ad agendum coram vobis ulteriùs admittatur, faciunt, ut vel inviti de aperta juris decisione scribere debeamus; ne si diligentiam advocati partis adversæ non exæquamus, aliquo modo cedere vel diffidere videamur, aut ijs quę ab eo fortè adferentur acquiescere. Alioqui sane ab hoc labore abstinere poteramus, & doctissimi Iudicis ingenio

ingenio atque industria contenti esse: quo quidem & nunc contenti, & plurimùm confidentes pro refricanda dumtaxat memoria velut commonitorium quoddam proferemus.

1 Est igitur aperto jure decisũ, quando lata est una sententia contra aliquem, quæ in rem transivit judicatam, aut cùm sunt in una eademque causa adversus aliquem latæ tres sententiæ conformes, sic ut omnis appellandi occasio sublata sit, *c. Sua nobis* DE *appel. l. unica. C. Ne liceat in una tert. provoc.* quòd si tunc Reus condemnatus velit agere de nullitate ipsarum aut alicujus ipsarum, admittatur quidem, sed non aliter, quàm cum eo temperamento, de quo in Clementina constitutione, *in d. Clement. 1. De sent. & re iud.* ut sic condemnatus patiatur hujusmodi sententias plenariè executioni mandari. Præsumit enim legislator victum per tres sententias conformes, nec tamen illis acquiescentem, mala fide versari & calumniari, proponendo nullitatem hujusmodi sententiarum vel per modum exceptionis, vel per modum actionis sive supplicationis, *ut notatur in l. si expressim* DE *re iudic.* Est namque pro Iudicis sententia præsumendum, *c. In præsentia De renunciat. c. Sicut De sent & re iud. c. Res iudicata, De R.I.lib.6* & proinde æquum bonum visum est, ut hujusmodi calumnijs & malitijs occuratur, *d. Clem. 1. l. In fundo* DE *rei vindic.* non tantùm ut partis victoris indemnitati consulatur, sed etiam Iudicis honori, *l. ult. C. Quando provoc. non est nec. c. Vt debitus De appellat.* Sunt equidem causæ gravissimæ, quæ induxerunt legislatorem, ut statuerit volentem impugnare tres sententias conformes, illarum executionem priùs pati debere, nec priùs audiri quàm judicato paruerit, *d. Clem. 1.*

Cum itaque per exhibita sententiarum documenta evidentissimè vobis Domino Præposito fides facta sit, Wilhelmum tres in sui favorem obtinuisse, & reportasse sententias conformes, & ita quidem conformes, ut per omnia velut individualem conformitatem contineant; meritò non est audiendus præfatus Henricus appellans in impugnatione prædictarum sententiarum, aut alicujus ipsarum, ex capite nullitatis, nisi prætactis sententijs paritum fuerit. Id enim, ut dixi, clara juris dispositione cavetur, *in l. Ancilla C.* DE *furtis.* Vnde cùm in hac materia textum habeamus rotundum & certum, non est, quòd vestra sententia vacillet; quoniam, ubi est textus legis, ibi nulla potest esse dubitatio, *Nicol. Everard. Præses. in præambul.* DE *Locis nu. 3.* Neque video quomodo sine periculo litem faciendi suam, aut in sententia sua expressum juris errorem complectendi, quisquam inter has partes ulteriùs procedendum esse judicare possit.

Sed ut paulò pressiùs rem attingamus, non videtur Appellans in nuda simplicique nullitatis sententiarum, aut alicujus illarum allegatione conquiescere; sed ulteriùs illarum etiam iniquitatem evidentem urgere, & exaggerare. Sed nec sic evadet faciliùs: nam viâ ordinariâ audiri nullo modo debet, propter denegatam tertiam provocationem; extraordinariâ verò, hoc est mediante beneficio restitutionis in integrum, nihilo magis perveniet ad ulteriorem prosecutionem, nisi prius tribus sententijs paruerit. † Nam beneficium re-
2 stitutionis in hoc articulo non aliter impertitur Princeps, quàm parito prius rei judicatæ, hoc est mediante restitutione non tantum fructuum sed & ejus quod interest & expensarum litis, *Auth. Quæ supplicatio C. De prec. Imper. offer.* Est enim sic jure communi statutum, ut si allegetur nullitas trium sententiarum conformium, vel alicujus illarum, ordinario remedio appellationis, vel etiam actionis super nullitate, condemnato succurratur, *ut notat. Card. Zabarella. in d. clem 1.* non quidem simpliciter, sed addito moderamine & temperamento, ut priùs executioni pareatur. Sin verò evidens, seu insignis iniquitas proponatur, solùm ad extraordinarium remedium supplicationis confugiendum erit, per quam petitur ex justa causa restitutio in integrum adversus sententiam vel sententias, quæ læsisse dicuntur, *arg. l. In causa* DE *minorib.* ex clausula generali, *si qua mihi iusta causa esse videbitur, l. 1. & per tot. D. Ex quib. caus. maior. &c.* sed non aliter rursum auditur supplicans petens restitui in integrum, quàm refusis expensis & parito judicato, *d. auth. Quæ supplicatio c. fin. & ibi not.* DE *restit. spoliat.* Sic ut quoquò res vertatur, non possit sibi aliquam viam invenire dictus Henricus, quâ per vos Dominum Iudicem admitti debeat ad ulteriorem prosecutionem hujusmodi tertiæ appellationis, antequam paruerit rei judicatæ.

Quinimò cùm res altiùs expenditur, occurrit aliud, propter quod Dominus Iudex simpliciter ab omni ulteriore prosecutione repellere debeat dictum Henricum. Cùm enim, ut dixi, duæ tantùm sint viæ, quibus juvari posset, si umquam posset, nullitatis scilicet, & restitutionis seu supplicationis, & neutram ingressus sit dictus Henricus, utriusque etiam commodo meritò carere debet, *l. fin. §. si vero C. De iure delib.* Nam quod nullitatis viam ingressus non sit apertè declaravit Advocatus dicti Henrici, dum scripsit in hac instantia nullum dubium propositum esse de nullitate sententiæ seu sententiarum; indicans Henricum viâ ordinariâ admittendum esse ad prosecutionem appellationis. Quæ eadem Advocati declaratio per supplicationem dicti Henrici Nuntio Apostolico porrectam adjuvatur: ita enim concepta est, ac si hæc tertia provocatio foret secunda super desertione. Rursus supplicationis viam illum non esse secutum constat; quia de restitutione adversus sententias priores nullum est verbum: licet fortè de fatalibus seu lapsu fatalium obiter aliquid dicatur, quod huc non pertinet. Deinde dicta restitutio tam facilè non conceditur, nisi allegata admodum justa causa, hoc est evidenti iniquitate, quam in sua supplicatione Henricus non allegavit: & si tenor supplicationis benè inspiciatur in forma communi ea concepta reperietur: unde & secundùm juris communis regulas debet illi accommodatum censeri rescriptum desuper concessum.

Quod autem Advocatus Henrici dicit Summum Pontificem seu ejus Legatum à latere ex certa scientia posse concedere tertiam appellationem 3
ex sententia Baldi & Ioannis de Imola, *in cap. sua nobis* DE *appellat.* partim veritatem non habet, partim

apprimè præsupposita veritate huic causæ adaptari non potest: nam licet verum esse non negemus Papam vel Principem ex certa scientia & ex plenitudine potestatis posse rescribere contra jus commune seu positivum, *Bald. in l. Rescripta C. De precib. Imper. offer. Doct. in l. Humanum C. De legib.* & sic etiam tertiam provocationem aut desertam appellationem admittere, *Guido Papa decis.* 185. tamen id etiam eorum legatis concessum & permissum esse verum non est. † Etsi enim Legatus Papæ magnam habeat potestatem, & majorem, quàm Archiepiscopus aut Episcopus, in cujus provincia degit; quia vices Papæ gerere dicitur, *c. Cùm venerabilis De consuetud. cap. Mandata De præsumpt.* non tamen habet eandem, quam ipse Papa, & proinde *motu proprio* aut *ex certa scientia* nihil facere potest, quod juri communi vel consuetudini repugnat, *c. Nisi De off. legati*; neque ad ea, quæ in signum privilegij singularis sunt tantùm Summo Pontifici reservata, sine speciali mandato manus extendere debet, *cap. Quod translationem De off. legat. & ibi gloss. in V. reservata*: ne sit in potestate inferioris solvere legem superioris, *c. Cùm inferior De maior. & obed.* Vnde quia concedere tertiam appellationem est contra jus, & Summo Pontifici seu Principi tantùm concessum, non debet id dici etiam Legato concessum, maximè qui non est de latere (qualis est D. Episcopus, qui hoc rescriptum concessit) nisi de hujusmodi speciali licentia seu potestate constet; prout hîc non constat, nec allegatum est, hunc Nuntium tales facultates habere; de quo etiam præsumptio est, quod eas non habeat, *c. Cùm in iure peritus De off. deleg. l. Vnica C. De mand. Princip. Steph. Aufrer. decis. Tholos.* 463. cui præsumptioni si Dominus Iudex acquiescere nolit, poterit legere exemplar ipsarum facultatum, quod est apud Notarium causæ.

5 Rursus ne de illa clausula, *ex certa scientia*, multum disputemus, quia non est inserta huic rescripto, non est existimandum illius effectum huc porrigi: debet enim illa clausula nominatim inseri semper, aut saltem ex facti narratione constare evidenter, peti id, quod apertè est contra jus commune tunc, cùm Pontifex vel Imperator rescribit, *iuxta not. per Felin. in c. Cùm inter De except. & est text. in c. cùm motu proprio De præben. lib. 6.* Nam nihil absurdius quàm semper eamdem velle subintelligere, quoties juri contrarium aliquid impetratur: quid enim prodesset jure constitutum esse, rescripta contra jus elicita ab omnibus Iudicibus refutari, *l. Rescripta C. De precib. Imp. offer.* si per subauditionem clausulæ, *ex certa scientia*, vel *motu proprio*, conservarentur? Equidem ad improbitatem & inverecundiam petentium refertur, quòd Princeps interdum non concedenda concedat, non ad concessionis validitatem, *l. 1. C. De petit. bonor. sublata lib.* 10. Et ne dubitemus, extat ea de re apertus textus, *in d. c. sua nobis*, in quo Papa concesso à se tertio rescripto simpliciter ex ordinaria potestate de eo certior factus jubet suo delegato, ut ulteriùs non procedat. Quia igitur non est inserta ea clausula, meritò cessare in hoc casu debet Baldi sententia; & tantò magis, quod Legato illa uti non licet, nisi ex speciali Sedis Apostolicæ permissu. Deinde nec ex narratione facti deprehendi potest, quod Appellans contra juris dispositionem voluerit impetrare rescriptum super tertia appellatione, aut post tres sententias conformes: quia apertè dicit tantùm esse conformes duas, scilicet postremas, quas super desertione latas narrat; quasi prima sola esset lata super jure & petitione originalis Actoris: sic quod articulus desertionis incurrens per tres conformes sententias, debeat priùs decidi instante Reo. † Est enim sententia super desertione non 6 decisiva sed interlocutoria; *Baldus in auth. si quis C. De Episc. aud. Rota decis.* 87. *incip. nota quod sententia lata, aliàs est* 125. *in antiquis sub tit. De appellat.* aut saltem ipsa desertio novus articulus à principali lite & quæstione separatus. Quod quidem ipsum videns Reverendissimus D. Nuntius restringendo & velut causam suæ concessionis assignando per apostillam sua aut sui Auditoris manu in supplicatione subscripsit, *attento quod imprimis de appellationis desertione est iudicandum*: nam eo casu habet decisio Rotæ, quòd Iudex, cui commissa est causa, possit inhibere executionem, *Rota decis.* 3. *incip. nota quod ubi tres, aliàs est* 21. *De sent. & re iudic. in antiq.* Quare cùm nec petitio sit juri repugnans, neque concessio, quæ juris communis dispositionem continet, non est præsumendum Dominum Nuntium alia potestate uti voluisse, quàm ordinaria; dato etiam, quod in hoc casu pleniorem potestatem haberet.

Atque ita omnes clausulæ rescripti hujus recipient interpretationem secundùm jus commune, 7 *c. Licet §. fin. De elect. Din. in Rubr. De rescript.* ne sine causæ cognitione, quæ apud Dominum Nuntium habita non est, dicto Guilielmo jus ex tribus sententijs acquisitum auferatur, *Innoc. in cap. Veniens De fil. presbyt. glos. in cap. fin. De hæred. lib.* 6. *l. Quoties C. De prec. Imper. offer.* * Neque est, quòd dicatur clausulas non *obstantiarum* in fine supplicationis adjectas satis derogare juri communi; quia 8 principiò hujusmodi clausulis uti non potest Legatus, nisi secundùm jus commune, & quantum ex mandato Sedis Apostolicæ ei concessum est; deinde ut hoc sit ei permissum, satis non est eas esse adjectas, nisi adsit quoque clausula, *ex certa scientia*, *Doct. in d. l. Quoties*; præsertim ubi fit concessio in alterius præjudicium; prout hîc evenit, ubi appellatus à parata executione reijcitur ad aliam instantiam sustinendam.

Vnde omnibus rectè perpensis, non video, quo pacto Dominus Iudex, qui hîc invenit tres sententias conformes, decernere non possit easdem executioni mandandas, & pro executione ad priores Iudices remittendas, antequam de nullitate audiatur præfatus Henricus; qui si nullitatem non prætexit, prout Advocatus dicere videtur, nullo modo est audiendus, propter tres sententias, quæ ulteriorem appellationem non admittunt; maximè ubi nulla est evidens & notoria iniquitas, prout hîc non est, neque etiam pro parte dicti Henrici allegatur: † nam de eadem 9 aliter Iudex inquirere non debet, quàm si allegatur, *Felin. in cap. Inter cæteras De sent. & re iud.* Vt supervacuus sit labor instantiarum formulas legere & quodammodò contra juris dispositionem de cau-

de causa cognoscere. Quibus omnibus si falsitatem narrationis dicti Henrici pro obtinendo dicto rescripto adjungamus, non video, quis scrupulus restare possit: cum enim omnes três sententiæ pro parte dicti Wilhelmi in duobus instrumentis exhibitæ sint conformes, sitq; ad omnes processum, cognitione de instantia præcedente, neque ex illis ulla sit, quæ desertionis mentionem faciat; quis non intelligit apertissimo mendacio hoc rescriptum esse extortum? Nam si narrasset veritatem contentorum illarum trium instantiarum, non est præsumendum, Dominum Nuntium contra ius commune & præter mandatum suum admissurum umquam fuisse hujusmodi tertiam appellationem. Vnde meritò dicere licet, falsum & mendacem hunc precatorem, nulla ratione rescripto sic contra ius extorto adjuvandum esse, *l. Etsi legibus C. Si contra ius vel utilit.* Quinimò justissimam fuisse dicto Wilhelmo occasionem appellandi, ab interlocutoria, quâ vos, Venerabilis Domine Præposite, decrevistis vos hujus causæ Iudicem competentem, & ex rescripto per meram falsitatē impetrato jurisdictionem fundastis. Quamquam idem Wilhelmus bono consilio id omiserit; eâ scilicet spe, quòd ab æquissimo Iudice secundùm communem juris dispositionem facilè impetraret remissionem hujus causæ ad priores Iudices pro executione: nihil veritus vel detrectans coram eodem postea non tantùm super nullitate, sed etiam super iniquitate & injustitia (quamquam rationibus prædictis attentis, ad istud postremum minimè teneatur) causam ter actam & finitam quartò agere & prosequi. Quæ præscripta sufficere arbitror pro monitorio ac desiderio dicti Wilhelmi, submittens ea correctioni perspicacissimi Domini Iudicis, qui etiam sine nostra hac admonitione, quæ statuenda hic erant facilè perspecturus erat: sed vicit nos apertissima hujus contentionis improbitas, & D. Advocati partis adversæ in causa iniquissima patrocinium.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiarum trium conformium executio.

1. *Iudex deferendo appellationi omnem iurisdictionem in ea causa abdicat.*
2. *Sententiæ tres conformes exequi debent, etiamsi tertia sit lata post appellationem ab interlocutoria.*
3. *Apostolorum dubia responsio pro delatione est.*
4. *Appellationi defert, qui dicit se non admittere nisi quatenus de iure tenetur.*
5. *Exceptionum generalis exclusio non pertinet ad eas quæ notoria sunt.*
6. *Sententiæ tres conformes executioni mandandæ nisi nullitas subsit evidens.*

CONSILIVM CLIX.

SVPER articulo altercationis novissimè in causa appellationis inter Petrum Nootstock, & Wilhelmum van Dalem incidente, an secundùm petitionem partis appellatæ procedendum priùs sit ad executionem trium sententiarum conformium, an propter easdem tres sententias D. Decanus causam à se abdicare debeat, non admodum insistendum est. Primò quòd falsa sit partis appellatæ allegatio de tribus sententijs conformibus. Nam quamvis sententia Domini Decani S. Martini conformis sit sententiæ Decani Sanctæ Crucis; non tamen conformis est sententiæ D. Officialis primo loco exhibitæ, tam in materia quàm verbis; cùm illa principale negotium magis respiciat, hæ duæ posteriores super devolutione appellationis latæ sint: quod sine operosiore demonstratione ex earum lectione deprehendere licet. Secundò, quòd datâ seu præsuppositâ earum conformitate, nihilomagis secundùm petitionem appellati decernendum sit: ob id, quòd postrema sententia Decani S. Martini lata sit post interpositam appellationem à quodam decreto ejusdem D. Decani, ut ex collatione datarum manifestè deprehenditur; cujus appellationis causa nunc hîc indecisa pendet. * Cui quidem appellationi dictus Decanus etiam detulit, & 1
deferendo omnem jurisdictionem à se abdicavit, *c. Cum appellationibus §. si verò De appel. lib. 6.* ita ut sententia postea per eum lata, & alia quæcunque per eum & coram eo acta juris firmitatem habere nequeant, *glos. in Clem. 1. in verb. non deferens De dolo & contum. Cardin. Zabarella cons. 32.* * Proinde 2
quamvis dum appellatum est in tertia instantia ante tertiæ sententiæ definitivæ pronuntiationem ac deindè non delato appellationi postea tertia sententia alijs duabus conformis pendente tali appellatione profertur, executio trium sententiarum conformium differri non debeat, *Clem 1. §. fin. De sent. & re iudic.* aliud tamen est, si appellationi à gravamine Iudex detulerit, *Lanfrancus de Oriano in c. Quoniam contra nu. 79. De probat.* quia, ut diximus, deferendo à se omnem jurisdictionem abdicasse censetur, & sic utilem aliquam sententiam proferre non potest, quæ dici queat alijs prioribus conformis. Quod autem dictæ appellationi ante pronuntiationem sententiæ definitivæ detulerit Decanus S. Martini, patet ex ipso instrumento appellationis per appellantem in hac causa exhibito, in quo continetur dictum Decanum his verbis apostolos dedisse, *Appellationi vestræ non aliter quàm ius defert deferimus.* * Quibus quidem verbis detulisse credi debet; 3
quemadmodum detulisse videri debet, qui simpliciter dedit acta pro apostolis, & generaliter dubia apostolorū responsio pro dimissione seu delatione accipi debet, *Franc. Aretin. in l. Qui in Domini nu. 3. De testam. Bal. in l. De statu sub. finem De testament.* * 4
Imò quod magis est, decidit Cardinalis Zabarella, *in Clem. 2. §. fin. nu. 4. De appell.* quòd si Iudex respondendo de apostolis dicat se non admittere, nisi quatenus de jure tenetur, haberi debeat, pro non respondente quoad apostolos. Iam verò manifestum est, Iudicem non exhibentem apostolos non posse ulteriùs procedere, &, si procedat, processum ejus esse invalidum & irritum, *c. 1 cap. Vt super, c. Ab eo De appell. lib. 6.* sic ut hoc respectu propter notoriam & ex ipso actorum primo conspectu relucescentem nullitatem, nulla concedi debeat executio.

* Vt generaliter lege vel statuto excludente exceptiones, non intelliguntur exclusæ quæ sunt notoriæ, *Bal. in l. 1. C. Ne liceat ter provoc. Doct. in cap. Inter cætera. De sent. & re iud.* 5

Vnde etiam apertè decidit Baldus, *in d. l. 1. nu. 2.* & consuluit etiam Oldradus, *consil. 106. Quod litera.* 6

Iud.

Lud. Rom. in l. Si verò §. De viro Soluto matrim nu. 62. *in* 32 *fallentia*, profitendo se ita judicasse, Clementinam constitutionem de executioni mandandis tribus sententijs conformibus, non obstante exceptione nullitatis, *Clem.* 1. *De senten. & re iudic.* locum non habere, si nullitas euidens ex actis deprehendatur.

Concludo ergò ad ulteriora procedendum esse, eo etiam attento, quòd Dominus Decanus decreverit se Iudicem competentem, & pars appellata libellum appellatorium admiserit, & eidem etiam responderit.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Expensæ litis.

1. *Actori imputandum quod de suo iure diligentius non inquisiverit.*
2. *Testis singularis quando faciat semiplenam probationem.*
3. *Iuramentum in supplementum probationis cui deferri debeat.*
4. *Expensæ compensandæ cum ex delatione iurisiurandi fit condemnatio.*
5. *Expensas effugit reus qui maturè liti cedit.*
6. *Culpa lata dolo proxima*
7. *Actor qui instrumenta in finem litis retinet, illa postea exhibendo in expensis condemnatur.*
8. *Remissio canonis quando emphyteutæ fieri debeat.*

CONSILIVM CLX.

DE expensis litis ferè nunc tantùm est quæstio in hac causa inter Conventum Albarum Dominarum Oppidi Lovaniensis agentem, & Iacobum Scharon Reum, an vel alterutra & utra pars ad illas condemnari, vel illarum compensatio fieri debeat. In qua inprimis videtur Reum hujus causæ extra dictarum expensarum parti agenti refundendarum, periculum esse. Etsi enim in actore renuntiante liti seu ab ejus prosecutione desistente, majus sit periculum quoad condemnationem seu refusionem expensarum, etiamsi ab initio justam causam litigandi habuerit, & causa cur desistat
1 postea supervenerit; * quasi scilicet actori imputari deberet, cur non diligentiùs de jure suo ante ingressum litis inquisierit, & sic firmiore fixoreque pede litem sit ingressus, cùm in ejus potestate fuerit quando litem institueret, *Paul. Castr. in l. De statisse nu.* 5. *D. De iudicijs*; in reo tamen, qui non ex sua, sed actoris voluntate etiam invitus convenitur, *l. Inter stipulantem §. si Stichum De verb. oblig.* & spatium deliberandi investigandique non habet ante litem, præsertim cùm non ex suo, sed ex alterius vel contractu, vel facto convenitur, & sic perinde instructus esse non potest, excusationis major justiorque est occasio, *l. Qui in alterius De reg. iur. l. Si quando C. De dilat. Steph. Bertrand. consil.* 146. *Iusta causa vol.* 7. Proinde cùm Reus in hac causa ex proprio contractu aut suo facto non fuerit conventus, sed alterius, ad solutionem annui reditus, quem nec ipse nec eius majores promiserunt, & de cujus veritate seu subsistentia agentes certa & indubitata instrumenta nulla exhibuerunt, & quæ exhibuerunt concludenter non convincant aut probent, quòd hic reditus debeatur ex fundo, quem Reus ab hæredibus eorum, qui hunc reditum retrò præteritis temporibus dictis agentibus solverunt, comparavit, propter cujus defructuationem Reus ad continuationem solutionis urgeri posset; cùm hic fundus nec ex magnitudine, nec ex situ, nec alijs qualitatibus respondeat fundo, cujus mentio fit in instrumentis exhibitis; quemque fundum Reus absolutè sub onere ejusdem reditus non comparavit, sed sub conditione illius præstandi, si deprehenderetur hunc reditum inde exire: meritò potuit Reus se huic agentium petitioni opponere, saltem tantisper, dum liquidò ex probationibus agentium constaret, hunc à Reo comparatum fundum, saltem pro parte eundem esse cum eo, qui in exhibitis instrumentis hoc reditu oneratur. Neque enim debebat Reus propter periculum expensarum, nisi incomperta veritate, liti cedere aut ius suum indiscussum vel indefensum relinquere, *l. Illud De petit. hæred.* quin tantisper saltem dum de agentium intentione plenè & indubitatè constaret potuerit eam sustinere: quod in proposito dici non potest ex prædictis instrumentis; neque etiam ex testimonijs ex parte agentium receptis. Nam ex duobus testibus, quos solos agentes in testimonium produxerunt, posterior nihil deponit, unde indubitatè colligi possit hunc fundum, quem Reus ab executoribus testamenti quondam Catharinæ de Rycke comparatum possidet, esse eundem, cujus instrumentum constituti hujus reditus meminit; sed magnitudine differre, eundemque per Reum emptum esse sub conditionali onere hujus reditus, si exinde inveniretur deberi. Prior verò etsi satis apertè testificetur hunc fundum, quem Reus possidet in anno 1496. suo patri addiuisum fuisse sub hujus reditus onere; tamen cùm id hic testis non deponat ex propria scientia, sed per relationem ad copiam instrumenti hujuscemodi divisionis, nec non ad libellum quendam dicti sui patris, nihil potest concludenter inferri, quamdiu hujusmodi instrumentum & [illegible] libellus in judicium non reproducuntur, *arg. Auth. Si quis in aliquo C. De edendo.* Cùm alioqui etiam exhibitâ ipsorum copiâ nihilo magis concluderet hoc testimonium; cùm nudę copię nulla sit auctoritas, nulla fides, *c.* 1. *De fide instrum. l.* 2. *D. eod. tit.* Et hac in parte in reprehensionem venit ignavia seu negligentia agentium, qui viso hoc hujus testis testimonio non hoc egerunt, ut libelli aut instrumenti divisionis istius editio fieret, vel saltem quod ex Registris Scabinorum Lovaniensium aliud describi statim non curaverint, & sic Reo causam non dederint desistendi à defensione hujus litis.

Quare nec movet ulteriùs ejusdem primi testis testimonium de alia sequenti divisione, quam mortuis suis parentibus se fecisse dicit cum dicta Catharina sua sorore. Nam & ea in parte est ipsius depositio relativa ad instrumentum divisionis, quod itidem judicialiter exhibitum non est; sic quòd hoc ipsius testimonium per se stare non possit. Et ut posset, unicum & singulare foret, atque ita sine fide & effectu plenæ probationis, *l. Iurisiurandi C. De testib.* imo etiam semiplenæ, ob id, quòd hujusmodi depositio tendat ad exonerationem testis, ne onus hujus debiti converteretur in

eum tamquam pro parte suorum saltem parentum hæredem, quos agentes prætendebant hunc reditum per longa tempora solvisse & ad illum obligatos fuisse.
2 † Vt enim ex unius testis testimonio semiplena probatio constituatur, necesse est testem omni exceptione majorem, & extra omnem suspicionem esse, *Iason in l. Admonendi nu.* 166. *De iureiurando*; qualis hoc casu non potest reputari ille primus, propter considerationem commodi, quod exspectare posset ex hoc suo testimonio, vel incommodi, quod sentiret ex illius contrario, *Innoc. in c. Quoniam nu.* 2. *De testib. Angel. cons.* 296. *Visis attestationibus nu.* 1. Ita quòd ad ejus supplementum non posset per judicem agentibus super eo, quod ille sic deposuit, deferri juramentum;
3 quia hoc numquam deferendum nisi in semiplena probatione, *c. fin. De iureiurando*; & ubi semiplena est, ei tantùm, qui veritatem ejus quod jurandum est verosimiliter scire potest, *l. Marcellus §. qui rerum D. Rer amotar. Doct. in d. l. Admonendi, Steph. Bertrand. cons.* 127. *Recordor quod alias nu.* 1. *parte* 1. Atque ita cum verosimile non sit, partem agentem aliquam habere scientiam sic factarum divisionum, propter illarum antiquitatem, & neutra sit de ipsius facto aut conscientia, sed aliorum, non debuit hoc testimonium saltem non probabiliter pro probatione aliqua, aut probationis alicujus gradu per Reum accipi; & per consequens ex eo non potuit ipsi superinduci aliqua justa occasio, cur credere debuerit hunc fundum hoc reditu esse gravatum, *Step. Bertran. cons.* 282. *Viso processu nu.* 3. *vol.* 2. *parte* 1. vel injustam litigandi causam se fovere.
4 † Est enim hæc relata inter justas causas, ob quas Iudex reum in expensas litis condemnare non debet, si actor intentionem suam per unicum dumtaxat testem, etiam omni exceptione majorem probavit, & præterea ex delatione judicis in supplementum probationis juravit, *Bald. in l. Generaliter nu.* 9. *C. De Episc. & cler.* Ex qua consideratione nihil quoque commovere debebat Reum, quod idem ille testis ulteriùs deposuit, parentes suos atque etiam illos, à quibus hunc fundum emit, reditum petitum pluribus annis dictis agentibus solvisse; non tantùm ob prætactam singularitatem, vitio suspicionis quoque infectam; sed ex eo quoque, quòd pleniùs facta illius probatio necessariò non concluderet, Reum singularem ejusdem fundi successorem ex illorum solutionibus in obligatione aliquâ venisse; ob id, quod personalis obligatio fundi possessorem non sequatur, *l.* 1. *§. si hæres præcepto Ad S.C. Trebell. l. fin. §. ult. De contrah. empt.* & præterea præcisè ex illorum solutionibus non potuerit argui ex hoc fundo illas fuisse factas: cùm dicti parentes reperiantur sub isto eodem territorio plures fundos possedisse, ex quibus quosdam etiam ipsemet testis huic fundo, quem Reus emit, conterminos etiamnum possidet, uti constat ex testibus, tam per agentes, quàm Reû productis. Quæ probabilis litigandi causa hoc tandem effecit, ut agentes ausæ non fuerint prioribus suis probationibus confidere, sed demùm in exitu causæ allegaverint supratactas divisiones, & urgente Reo de posteriore authenticum instrumentum exhibuerint: quo posteriore viso Reus statim bonam fidem agnoscendo declaravit se paratum liti cedere, atque adeò etiam in conclusionem agentium pro annis, quibus hunc fundum possedit, consensit.

Cùm igitur Reus eo usq; notoriè justam litigandi causam habuerit, propter incertam & celatam veritatem intentionis partis agentis postea per exhibitionem dicti instrumenti divisionis primùm detectam, & incontinenti deprehensâ veritate seu justitiâ actionis propositæ sine ulla mora à lite destiterit, nec ulteriùs intentioni agentium se opposuerit; nulla dubitatio est, quin ob id ab expensarum condemnatione liber esse debeat: quia, ut diximus, ob justam litigandi causam leges Reum ab expensis excusant, *l. Qui solidum §. etiam De leg.* 2. *Auth. De iudicib. §. oportet, Bart. & alij in l. Properandum §. sin autem alteruter C. De iudic. per l. Si quis infitiatus D. De positi, Bald. in l. Destitisse De iudic. Guid. Papa decis.* 137. *Felin. in c. Exceptionem nu.* 4. *De except. Lanfrancus tract. De expensis nu.* 3. potissimùm tunc, cùm Reus in bona fide, saltem non in mala fuit, & cùm agnoscendo bonam fidem ab ulteriore litis prosecutione sine mora (ut hîc contigit.) desistit, *Bald. cons.* 217. *Verba libelli nu.* 7. *vol.* 2. & omnium maximè, cùm aliquo modo per Actorem aut ejus ignaviam seu negligentiam stetit, quò minùs aut serius Reus, cùm non de ejus proprio sed auctorum suorum facto agitur, & sic nulla ejus probabilis ignorantia obversatur, *d. l. Qui in alterius & ibi Decius nu.* 7. de veritate & justitia causæ agentis instrui potuit. Quæ consideratio non hoc tantùm operari debet, ut Reus ab expensis absolvatur, sed istud præterea, ut agentes Reo ad illas omninò condemnari debeant; ut quę temerè plenis & sufficientibus probationibus non instructæ ad hanc litem adversus Reum tertiam singularem personam prosilierint, *l. Eum quem temerè De iudic.* & diligentiam faciendarum probationum, quam ante exordium seu saltem in initio litis facere debebant, primùm post longa litis certamina, duobus cum dimidio circiter annis ab hujus litis initio lapsis, facere cœperint. Nec potest hæc negligentia seu potius ignavia ullo modo excusari, quando per alterum testem demonstrata fuit via, quâ diligentiam investigationis facere possent, ex designatis annis, quibus supradictæ divisiones, per quas hic controversus reditus super hoc fundo reservatus fuit, factæ fuerunt. † Sic enim fuerunt agen- 6
tes si non in aperto dolo, saltem per nimiam negligentiam in latâ culpâ, quæ minimo gradu à dolo & malitia distat, *l. Quod Nerva D. Depositi, l. Cedere diem §. fin De verb. signif.* & doli malitiæque effectus habet, *l. Magna negligentia De verb. signif.* † Iam verò 7
docet Bal. *in c. Except. n.* 2. *De excep.* & ab alijs probatur, *Hippol. De Marsil. in tract. crimin. § diligêter n.* 203. quòd Actor, qui usque ad finem litis seu seriùs differt exhibitionem instrumentorum, ex quibus de veritate intentionis ejus Reus instrui posset, debeat in expensis litis condemnari, nec audiatur, si ulteriùs exactionem urgere velit adversus Reum, visis hujuscemodi instrumentis incontinenti desistentem ab ulteriore oppositione, nisi refectis & solutis expensis litis. Ita ut Venerabilis D. Iudicis officium esse putemus, agentes in omnibus expensis hujus litis condemnare. Idque; eò magis, quòd plus debito petierint, *§. sed hæc quidem Inst. De actionib* per hocquòd petierint pensiones seu

arriragia

arriragia illorum annorum, quibus Reus ex fundo notoriè nihil percepit, neque percipere potuit, propter impeditam illius culturam per horum
8 temporum tumultus & bellum: * ob quod impedimentum etiam emphyteutæ facienda esset remissio pensionis, ut ex sententia Iacobi de Arena tradidit Bartolus, *in l. fin. nu.* 12. *C. De iure emphyt. Alex. consil.* 112. *Videtur in præsenti vol.* 1. & communiore opinione receptum est, *latè AEgidius Bossius tract. De remisson. merced.* multò magis ei, qui ex alterius generis fundo seu propter illum ad aliquem annuum reditum tenetur, & accidentariè non nisi ex causa fructuum perceptorum obligatur tamquam ex quasi contractu, obligatione principali & ordinaria cohærente fundo, propter quam fundi possessio posset avocari, ut ex doctrina Pauli Castrens. *in l. Imperatores in princ. De public. & vectigal.* eleganter respondit D. Nicol. Euerardi Præses *consf.* 146. *præclarissimepost princ.* & apertiùs postea declaratum fuit per Carolum Molineum, *ad consuet. Parisf.* §. 11. *n.* 17. *& in tract. De divid. & individ p.* 3. *n.* 294. Vsque adeò ut qui contra sic obligati fundi possessorem personaliter agere vult, duo allegare & probare debeat; Reum conventum possidere, & pro libellatis annis defructuasse, *Præses d. consil.* 146. *post princ.* prout etiam agentes in suo libello utramq; causam tam possessionis quàm defructuationis pro libellatis annis expressim pro medio concludendi proposuerunt; licet allegatam defructuationem per tot annos ex parte Rei negatam nullo genere probationis probaverint, & probare non potuisse rei evidentia, hoc est dicta notoria bellica calamitas redarguit. Quod sanè in proposito tanto magis dicendum videtur, quòd ex literis constituti hujus reditus in actis per agentes exhibitis apertè constet eum non esse fundiarium, hoc est emphyteuticum, censualem, aut sub annuo reditu alienatum, sed impositititum tantùm per speciem pignoris seu hypothecæ super eo fundo, qui numquam ad Monasterium agentium pertinuit, sed tempore recognitionis & constitutionis illius fuit, qui illum recognovit & constituit: ut proinde cessante defructuatione, in qua quasi contractus constituitur, *Præses d. consf.* 146. aduersus possessorem fundi nulla personalis actio ad solutionem reditus competere possit, sed dumtaxat realis hypothecaria ad avocationem nudæ possessionis fundi, *l. Pignoris. C. De pignor. l. Pignoris D. eod.*

De sententia & rejudicata.

SVMMARIVM.

Expensæ litis.

1. *Conscientia nimis scrupulosa interdum periculum habet.*
2. *Iudex malè iudicans ad damnum parti læsæ restituendum tenetur.*
3. *Imperitia iuris in Iudice latam, in arbitro levem culpam habet.*
4. *Iudex & arbiter secundum allegata & probata iudicare debent.*
5. *Expensæ viaticorum & vacationum* Iudicis *arbitrio relinquuntur.*
6. *Iudici an aliquid donari possit.*
7. *Expensæ exiguæ quantitatis iuramento probantur.*
8. *Imperiti literarum ut iudices, ita sollicitatores & gestores alienorum negotiorum esse possunt.*

CONSILIVM CLXI.

HÆ, quæ primo, quæque sequentibus locis proponuntur quæstiones, ex fervore religionis ac scrupulosa, & nimis fortè scrupulosa proficiscuntur conscientia, * quæ & in difficultatem & periculum ædificationis ad gehennam, dubitantem facilè conijcere possent: quam nec evadet is, ex cujus parte proponuntur, nisi deposito errore & scrupulo, *c. Per tuas in fine De simonia, Bald. cons.* 295. *Fama vicina in fin. vol.* 1. *Angelus cons.* 181. *A fecit testamentum nu.* 3. 1
In quo deponendo ipse sibi respondere debet in primis, an tempore latæ primæ sententiæ seu arbitrij sibi malè conscius fuerit; quòd scilicet vel ex gratia, vel odio, vel sordibus, vel denique ex imperitia negotiorum gestori seu curatori, de quo proponitur aliquid vel omninò non debitum, vel plus debito ex bonis pupillorum seu minorum contra propriam conscientiam cum alijs arbitris (quos scrupulus conscientiæ non urgere dicitur) adjudicaverit. Id enim si ita esse sibi persuadere potest, se etiam judice, à restitutione damni, quod pupilli seu minores ex ea re acceperunt, excusari non potest: † qui enim sic malè judicat, litem 2
suam facere, & ad damnum inde acceptum parti læsæ resarciendum obligari dicitur, sive Iudex fuerit, *l. ult. De var. & extraord. cognit. l. Ex maleficijs* §. *si iudex De act. & oblig. l. Filiusfamilias De iudic. l.* 2. *C. De pœna Iudicis qui malè iud. c.* 1. *De sent. & re iudic. lib.* 6. sive arbiter, sive compromissarius, *glos. ult. in d. l. ult.* Evidentius quidem & indubitatè si per gratiam, odium, aut sordes, quia id apertum dolum continet, ubi imperitia & imprudentia Iudicis dolo carere potest, & latam culpam tantùm continere, quæ tamen ad restitutionem etiam obstringit, quia dolo comparatur, *l. Quod Nerua D. Depositi, l.* 1. *sub fin. D. Si mensor. fals. mod. dix.* etiamsi ex juris ignorantia sit; quia imputatur Iudici, cur cùm juris imperitus sit, functioni hujusmodi se immisceat. Dico de Iudice; * nam in arbitro etiam compromissario, multò magis in arbitratore, qui publici officij functionem non sustinent, juris ignorantia seu imperitia levem tantùm culpam habet, quam præstare coguntur, si dolosè nihil faciant, *glos.* 1. *in c. Quia iudicante & ibi Panor. De præscript.* sibique imputare debent, qui imperitum ad controversiam terminandam adhibuerunt, *l.* 1. §. *hac actio, Si mensor. fal. mod. dix.* satisque est arbitratori ad excusationem etiam in foro conscientiæ, si prout sibi videtur ex bono & æquo illæsa conscientia judicavit; tunc præsertim, quando ad arbitrandum seu concordandum partibus se non obtulit seu ingessit. Est enim arbitrator velut pacis compositor, & transactionis concinnator: in qua hoc naturale est, ut pro bono pacis conniventia quadam velut ex consensu partium aliquid alterius juri detrahatur, *Summa Silvestrina in dict. Arbiter vers.* 18. *Summa Rosella, in dict. Arbiter nu.* 6. *Summa Angelica in dict. Arbiter nu.* 6. *& in dict. Culpa nu.* 5. *Bartol. Fumus in sua Aurea Armilla in dict. Arbiter nu.* 17. *& 20. in fine*; tunc præsertim, cùm vera & exacta justitia & quid cujusque verè sit aut non sit, apertè & evidenter deprehendi nequit. 3

Itaque

Itaque in propositarum quæstionum primo capite scrupulum conscientiæ, quem post sententiam seu arbitrium latum, iniecit Procuratoris generalis declaratio, removendum omninò esse
4 puto: † quippe ut Iudex, ita quoque arbiter secundùm allegata & probata, & secundùm qualitatem causæ, quæ est tempore ferendæ sententiæ, jus dicere potest, imò debet, *l. Illicitas §. veritas & ibi Bar. & alij Doct. De off. præsidis*: & cùm semel dixit, ut mutandæ sententiæ ex his quæ postea cognoscit potestatem nullam habet, *l. Iudex posteaquam De re iud. l. Dicere, cum l. seq. De recep. arbit.* ita quoque malè latæ sententiæ opinionem sibi super inducere non debet. Vnde est, quòd sententia etiam iniqua contra jus litigatorum lata jus faciat, *l. 1. §. 1. De lib. exhiben. l. sive De lib. agnoscen.* Etsi enim dolum & culpam etiam levem Iudex & arbiter præstare debeat, dum tamen extra dolum & culpam fuit, resarciendi damni ex ea iniquitate accepti periculum nullum ei est. Quia igitur tempore lati arbitrij à Procuratore generali nulla facta fuit hujuscemodi declaratio; non potuit arbitrantis animus & religio ex ea commoveri, sed verosimiliter credere debuit assertioni saltem juratæ horum negotiorum gestoris, quoad numerum dierum, quibus asserebat se vacasse & operam dedisse in sollicitanda revocatione confiscationis. Quæ sollicitatio, ut difficilis est (sicuti omnia quæ à Principe seu ejus fisco impetranda sunt; citiùs enim Herculi clavam, quàm ab illis aliquid extorseris, ita ut propè pro impossibili habeatur quod in illorum potestate consistit, & ab illis precibus obtinendum est, *l. Idem Iulianus §. constat & ibi Castr. nu. 3. De leg. 1.*) ita quoque ex communi usu temporis longissimum sæpè tractum habet, nec paucis diebus absolvi potest, etiam tunc, cùm judicio res peragitur: multa enim ante illius ingressum circa præparatoria, multa post exitum circa executionem agenda sunt, quæ temporis & dierum cursum requirunt. Ita ut major numerus dierum quinquaginta in tanta re etiam in solo biennio improbabilis non sit, meritoque sollicitatori illum numerum sub juramento asserenti credi potuit; quia ex communi usu non solent negotiorum gestores documenta de singulorum dierum occupationibus & vacationibus à Iudice, Notario, aut actuario exi-
5 gere: † Ideoque in usu forensi etiam Iudicis arbitrio id relinquitur, qui vel pro itineris vel temporis longinquitate, vel ex consideratione qualitatis causæ viaticorum seu vacationum expensas ac salaria pro suo arbitrio etiam parte non jurante, certiùs tamen eâ jurante, taxare potest, *l. Non ignoret C. De fruct. & lit. expens. l. Sancimus cùm auth. seq. C. De iud. Bart. & alij in l. 1. D. Si quis ius dicen. nõ obtemp.* Satis ergò est ad removendum hunc scrupulũ conscientiæ, quod juris ratio exegerit, quòd negotiorum gestori ac sollicitatori hujusmodi viaticorũ & vacationum expensæ refundi debeant, *c. Cum pro causa De procurat. l. Etiam C. Mandati*; & ex communi usu florenus in singulos dies excessivus non sit (ut etiam de hoc scrupulus nullus proponitur) & quòd ex æquo & negotiorum gestori jurato affirmanti seu affirmare offerenti attenta causa & temporis qualitate credi potuerit.

Eodem modo in secundo scrupulo nihil commovere debet arbitrum seu arbitratorem alia Procuratoris generalis sequens post latum arbitrium declaratio; quæ certa & indubitata non est, sed conjecturis tantùm nititur; cum ex adverso non improbabilis sit sollicitatoris hæc alleveratio de viginti florenis Consiliario ac Receptori expeditionum dono datis: † quippe in corruptis horum temporum moribus proclivis est donorum hujusmodi & datio & receptio; reprehensibilis quidem, si ob judicandum, aut non judicandum fiat, *l. Lex Iulia D. Ad leg. Iul. repetund.* tolerabilis, si ob gratiosè impetrandum aliquid à superiore, ut est remissio seu relaxatio confiscationis bonorum, fiat; in his enim incivile, rusticum, & inhumanum foret nihil dare, nihil velle accipere, *l. Solent §. non vero D. De off. proconf.* Remunerationis igitur aut provocandæ diligentiæ & accelerationis gratiâ Consiliario datum per sollicitatorem rectè repeti, & repetenti per arbitros adjudicari potuit, *l. Cum plures §. penult. De administ. tut. l. 1. §. sed non nullis De tut. & ration. distraben.* Imò etiam, quoad quantitatem dati, juramento sollicitatoris credi potuit, cùm exigua fuerit tam respectu illius, cui, quàm causæ, pro qua data asseritur, *Franc. Aretinus conf. 24. nu. 14* † & generale sit in alienarũ 7
rerum administrationibus, fidem adhiberi administratoribus injurata eorum assertione de expensis exiguæ quantitatis; præsertim de his, quorum probatio aut apocha ex communi usu exigi aut exhiberi non solet, *Bald. in l. 1. §. officio De tutel. & ration. distr. Castr. in l. Quæ sub condit. n. 1. De cond. & demonstr.*

Quæ ratio & consideratio ad proximè præcedentem dicta discutit etiam scrupulum, qui tertio loco movetur de sex florenis Procuratori fiscali dono datis; præsertim quòd idem Procurator postea interrogatus statim non declaraverit se illos non accepisse, & valde verosimile sit ei datos esse; vel ex eo, quòd hujusmodi generi hominum vix umquam satis citò aut satis multum detur, & in causis fiscalibus sint veioves oculatasque plerumque habeant manus, & vix nisi muneribus placati causæ alicujus fiscalis expeditioni intendant. Igitur ex communiter accidentibus id verosimile omninò reputari debuit, & sollicitatori id juranti in tantilla summa credi merito & probabiliter potuit; quod ad integræ conscientiæ conservationem D. Arbitratori satis esse debet. Quem nec hoc conturbare debet, quod sollicitator hos sex florenos uno loco pro munere, alio pro expensis Procuratoris fiscalis ponat: quia satis est summam eandem esse & ex diversis his causis multiplicatam non esse: ita enim fit, ut & ad donum & ad expensas referri possit; quasi expensum pro munere, favorabilis judicij seu rescriptionis causa.

Simili ratione satis æquum videri debet hoc arbitrium, quoad tres summulas in quarti scrupuli propositione mentionatas; tum ob earum exiguitatem, tum ob sollicitatoris juramentum, & denique ex rei probabilitate & communiter accidentibus; quòd hujusmodi sollicitationes & causarum fiscalium directiones sine Advocati consilio, sine opera & interventione ministrorum seu amanuensium explicari aut ad finem perduci nequeant. Neque etiam ad Consiliarios, eosque, qui res fisci procurant, facilis, saltem non tam liber & favorabilis est ac-

est accessus, si non muneribus ministri subinde demulceantur. Ita ut procuratio seu sollicitatio exemptionis à confiscatione seu illius relaxatio hujusmodi impensas omninò requirat, & sic illarum erogatio si non omninò necessaria, saltem utilis esse soleat: quæ utilitatis ratio sufficit ad repetendum erogata seu expensa in procurationem alieni negotij, *l. Si servum alienum* C. *De neg. gest. l. Quæ utiliter D. eod. tit.* Et cùm verosimile sit, has erogationes in Advocatum & dictos ministros sic esse factas, nihil tribuendum est malignæ & incertæ declarationi Advocati; quâ post sententiam dixit se non putare, quod sibi aliquid fuerit solutum salarij nomine; se tamen inquisiturum, num aliquid receperit; per hanc enim non convellitur sollicitatoris assertio, imò magis probabilis efficitur, quàm esset, si absolutè respondisset se nihil accepisse. Licet alioqui verosimile non sit, nihil ei solutum esse; cùm Advocati plerumque & ex communi usu ament præsentem pecuniam, & operam gratis non præstent, ob quam ipsis etiam extraordinariè jus dici debet, *l. 1. §. in honorarys D. De varys & extraord. cognit.*

Quintum scrupulum facilè discutit debitorum multitudo. Executorum enim seu viatorum salaria facilè in iustam aliquam summam excurrunt; præsertim si ex longinquis locis debitores citandi, vel ob eorum contumaciam citationes sæpiùs repetendæ fuerunt. Ita ut D. Arbitri meritò hujus quantitatis definitionem juratæ assertioni sollicitatoris committere potuerint, potiùs quàm exactiorem illius probationem requirere; cùm eam non suo damno, sed periculo & expensis pupillorũ facere debuissent, & sic in exigendo probationem causam pupillarem magis gravaturi, quàm sollicitatoris labores aucturi erant; quia fructum omnem facilè absumptura fuisset impensa.

Quod ipsum quoque dici potest ad sextum scrupulum de 105. florenis sollicitatori per hoc arbitrium adjudicatis pro viaticis & vacationibus, quæ à sollicitatore petita fuerant ob prosecutionem litium adversus supradictos debitores: quippe usus communis demonstrat sine sollicitatione, sine prosecutione & instantia, vel domini, cujus sunt lites, vel alterius nomine illius, lites commodè nec institui nec ad exitum perduci posse; satisq; in proposito est, quòd non arguatur hic sollicitatoris vel calumnia vel temeritas, *l. Non est ignotum C. De administr. tut.* sic quòd utilitas, imò necessitas sic gesti negotij admittat, adeoque etiam exposcat hujusmodi salarij seu viaticorum solutionem, etiamsi Iudicis auctoritas aut præceptum nullum accesserit; quia quod sic petitur & eo nomine erogatur, potiùs justitia, quàm aliena authoritate firmatur, *l. Sumptus in fine C. De administrat. tutor.* Nec ad rem facit, quod hic sollicitator literarum fuerit imperitus: nam & qui eas nescit Iudex, *l. certi iuris C. De iud.* & accusator, *l. 3. §. item subscribere De accusat.* & rerum alienarum administrator esse potest, *l. Athleta §. ult. D. De excus. tutorum*; cùm etiam imperiti literarum ad administrationem negotiorum sufficere possint, *§. similiter Inst. De excus. tut.* Sufficit enim solers diligentia, nec requiritur literarum peritia in sollicitandis causis seu litibus; quæ judicio quidem & consilio Advocatorum instruuntur, sed instantiâ & diligentiâ ejus, cujus sunt, vel amici, vel quibus ejus rei cura mandatur, urgentur & sollicitantur.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Executio Iudicati.

1. *Executio indicati per pactum de non petendo sistitur.*
2. *Sponsiones in iure approbantur.*
3. *Expensarum condemnatio in causa appellationis quomodo fieri debeat.*

CONSILIVM CLXII.

ORIGO hujus litis, quæ nunc in secunda instantia pendet coram Venerabili Domino Decano Ecclesiæ S. Petri Lovaniensis inter Guilielmum Herion originalem Reum, nunc appellantem, & Raphaelem Sgevens appellatum, inde profluxit (confert enim illius repetitio ad causæ intelligentiam) quòd, cùm Appellans ab Appellato conductum agrum aliquot annis sub pensione quatuor florenorum possedisset, idem Appellans procurante Appellato pro septem pensionibus coram Officiali Leodiensi anno 1554. in jus pertractus, ibidemque in jure debitum sex annorum confessus fuerit; cujus confessionis ac recogniti nomine pro dictis sex annis tandem anno 1559. idem Appellans per literas Domini Officialis sub pœna excommunicationis monitus, ut recognitum debitum solveret, eòque non solvente censuris Ecclesiasticis innodatus fuit. Cæterùm quoniam post dictam confessionem inter Appellatum & Appellantem (conquerente Appellante quod Appellatus pro septem annorum pensionibus eum in jus traxisset, eaque ratione eum injuria affecisset, cum sex annorum tantùm pensionem deberet; negante id Appellato & asserente se tantùm pro sex annis Appellantem in jus vocasse) sponsio inter Appellatum & Appellantem facta fuit, accepto per Appellatum ab Appellante uno dalero, sub ea conditione & lege, ut, nisi Appellatus probaret Appellantem pro [illegible] annis, pro quibus eum in jus pertraxerat debere, ius petendi totius debiti etiam recogniti amitteret; idem Appellans sic pro dicto recognito monitus ac censuris innodatus prætactam sponsionem allegavit, & ex ea allegatione absolutionem à censuris obtinuit, & ad probandum dictam sponsionem admissus, probavit eam per Rasonem & Tilmannum; eo tantùm apertè non probato, quòd de septem annis verborum contentio exorta & sponsio facta fuerit: quò factum, ut Dominus Officialis decreto suo Appellantem gravaverit onere probandi, quòd ad instantiam Appellati pro septem annis citatus fuerit: quo onere in se assumpto Appellans per dictum Rasonem liquidò id probavit, obscurius per Tilmannũ; ex cujus probationis imperfectione (ut conijcio) D. Officialis tandem decrevit prætactam suam monitionem pro recognito sub pœna censurarum Ecclesiasticarum factam cursum habere debere; à quo decreto, cùm vim diffinitivæ habeat, Appellans provocavit, causamque coram præfato Domino Decano per Apostolicum rescriptum introduxit: cujus quidem appellationis causa omninò justa est. * Hoc enim

enim certum est, quòd quamvis in jure confessus pro judicato habeatur, *l. 1. C. De confessis*, & adversus eum non cognitionaliter, sed executivè procedendum sit, *l. Proinde §. notandum Ad leg. Aquil.* executionem tamen etiam veri judicati sisti, & illius vim elidi per pactum liberatorium de non petendo, cum sententiæ iniquitatem non redarguat, sed vim solutionis, saltem ope exceptionis habeat, præsertim quando post rem judicatam aut confessionem intercessit, *l. si unus §. pactum ne peteret & ibi Dd. De pact.*

Cùm ergò per dictam sponsionem appellanti debitum etiam recognitum omninò reperiatur remissum, Actore in sponsione succumbente, consequens est, recogniti executionem aut exactionem
2 efficacem nullam esse: * sponsiones enim ad obligationem, multò magis ad liberationem, quæ ubiq; favorabilis, *l. Arrianus De action & obligat.* inducendam efficaces sunt; non tantùm ex causa de præterito, veluti an aliquis sit mortuus, aut aliud factum sit, vel non sit, de quo nulla est dubitatio, *Ioan. Bapt. Caccialupus in tract. De ludo nu. 25 per l. Cum ad præsens Si cert. pet.* verùm etiam de futuro, ex honesta minimeque vetita causa. Conditio enim, sub qua fiunt sponsiones, illiusque eventus vel defectus in alterutram partem pro causa obligationis habetur, *l. Titio & ibi Castrens. Salyc. & alij De verb oblig Marianus socinus in c. Inter dilectos De excess. Prælat. Matth. De Afflict. decis 389* quarum usus etiam veteribus admodum frequens fuit. *Guil. Budæus ad Pandect. tit. De orig. iur. in verb. vindicias filia sua.* Qualis etiam fuit illa (quæ huc proximè pertinet & propositæ sponsionis similis est) Ciceronis *in orat pro Cecinna*, an Cecinna adversus violentam Sexti Ebutij dejectionem restitutus esset?

Cùm igitur liberationem sic sibi pacisci potuerit Reus sub ea conditione, hoc solùm quærendum, ex cujus parte sponsio commissa sit? Et indubitatum est ex parte Appellantis, & ad ejus emolumentum concessam esse; ob id, quòd in ea sponsione Appellatus actoris & asserentis partes sustinuerit; non tantùm per receptionem daleri (quam ipse quoque fatetur, licet causam hanc receptionis non agnoscat, quam tamen testes, qui sponsioni interfuerunt apertè testificando asserunt) verùm etiam propter Appellato ultroneam in dicta sponsione factam assumptionem oneris probandi, quòd Appellans deberet ei pensionem pro tot annis, pro quot illum citari priùs fecerat; cujus probationem Appellatus ne nunc quidem hactenus fecit, nec facere tentavit. Sic ut ex defectu hujusmodi probationis, quæ fuit conditio sponsionis, Appellans si non ipso jure, saltem ope exceptionis (quam corà D. Officiali proposuit) liberatus fuerit à recognito debito; cujus nomine ulterior executio peti, vel decursus literarum monitorialium pro recognito decerni non debuit. Prout etiam toto quadriennio ab interposita hac sponsione Appellatus tacendo, recognitum debitum non ursit, propter defectum promissæ probationis; resumpta tamen non sine improbitatis suspicione ac nota, causa ex intervallo quadriennij, spe & fiduciâ, quòd interpositæ sponsionis probationem nullam Appellans in labilitate memoriæ humanæ esset habiturus, Cujus significationem facit improba Appellati negatio factæ sponsionis, quam Appellans testibus probare debuit, & liquidò etiam probavit. Sic quòd meritò Officialis, vel omninò non gravare debuerit Appellantem probatione citationis pro septem annis factæ, in pœnam mendacis negationis; vel saltem eidem in supplementum probationis juramentum deferre debuerit super eo, quòd pro septem, non pro sex tantùm annis citatus fuerit: ob id, quod Appellans plus quàm semiplenè id ante decretum à quo appellatum est, probaverit; primò per liquidum testimonium præfati Rasonis, qui tam constante causa scientiæ adducta, de septennij citatione est testificatus; secundò per accessionem testimonij Tilmanni, qui quamvis dicat se numeri annorum non meminisse, apertè tamen dicit se scire, quòd contentio fuerit de excessu unius anni in citatione, quem appellatus negabat, appellans asserebat. Ita ut cùm in sexennio conveniant appellatus & appellans, necesse sit de septennij citatione contentionem verbalem fuisse. Proinde cum ad semiplenam etiã actori juramentũ Iudex deferre teneatur, in supplementum probationis, *l. Admonendi & ibi Doct. De iureiurando* multo magis ad eam, quæ semiplena major, & omnium maxime Reo, cui magis quàm actori favendum, *l. Favorabiliores De reg. iur.* inspecto statu actorum primæ instantiæ, existimem per D. Officialem malè judicatum, neque admodum opus fuisse clariore deductione aut probatione boni juris ipsius Appellantis quoad dictam exceptionem ex prætacta sponsione adversus debitum recognitum, illiusque executionem ei competentem. Quæ tamen accessio clarioris probationis cùm malam fidem Appellati detegat, hoc efficere omninò nunc debet, ut non tantùm officio Ven. D. Decani incumbat retractare præfati D. Officialis decretum, à quo provocatum est; verùm etiam condemnare Appellatum in expensis utriusque instantiæ propter dictam malam fidem, consistentem in negatione facti proprij, cujus nulla est probabilis ignorantia, *l. ult. in fine D. pro suo.* Cur enim damno aut fraudi appellanti id erit, quod magnis expensis probare debuerit dictam sponsionem per appellatum factam, & tamen mala fide negatam?

Cum alioqui hoc generaliter verum sit, quod
quotiescumque actorum prioris instantiæ ea est 3
conditio, ut * ex illis prior sententia retractari possit, succumbens in appellatorio judicio, condemnari debeat in expensis, tam prioris quàm posterioris instantiæ, *Bart. in l. Generaliter §. 1. nu. 8. C. De reb. cred. Rota decis 251. Licet sententia, alias est 10. sub tit. De dolo & contum. in novis, Ioan. Bapt. Ferret. cons. 175. Pars adversa.* Quod & tunc quoque procedit, quando ex novis probationibus mala fides actoris, quæ in prima instantia ex defectu probationis non poterat deprehendi, detegitur, & sic deprehenditur postea eum justam causam litigandi non habuisse, aliasque bonam fidem non agnovisse, *Panor. in c. Finem litibus nu. 25. De dolo & contum.* Non enim justificatur eo casu appellatio, neque causa retractandæ prioris sententiæ datur ex eo quod actor ignoraverit; quod equidem fieret, si vel ex alieno facto conveniretur, *l. Qui in alterius De reg. iur.* vel instrumentis de novo repertis, quæ justè

justè ignorare potuit priùs non confecta probatio, conficeretur. Itaque cùm præmissorum occasio, imò necessitas data fuerit ex probatione facti proprij ipsius Appellati, qui mendaci negatione factum suum tegere conatus fuit, non debet ei patrocinium esse ex iniqua sententia, cui caussam pro maxima parte dedit ejus negatio, ut ab expensis utriusque, vel alterius instantiæ excusetur.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Executio judicati malè facta.

1. *Sententia interlocutoria executioni mandanda per Iudicem, à quo appellatum est.*
2. *Executio malè facta retractari debet.*
3. *Missio in bona, non distractio facienda est in condemnatione ad factum.*
4. *Interesse liquidari debet, ante quam ad executionem procedatur.*
5. *Iudice authore quando quis iustè faciat.*
6. *Factum Iudicis est factum partis.*
7. *Executio iudicati sistitur solutione.*
8. *satisdationem non recipiens quodammodo iniuriatur.*
9. *Cautionis decretum quid contineat.*
10. *Damnum reparari non potest nisi de eo constet.*

CONSILIVM CLXIII.

SCRIPSIMVS latè in caussa petitæ rescissionis certi contractus inter Henricum Vlen & Ioannem de Platea adversus intentionem dicti Ioannis, hujusmodi rescissionem proponentis: cæterum quia ex ea lite necdum finita, statim in illius initio alterius contentionis materia incidit, propter executionem decreti sequestrationis pecuniæ localium ac argenteorum ex parte Ioannis, & sex obligationum seu cautionis eo nomine præstandæ ex parte Henrici, paucis priori nostro responso adjiciemus, an justa sit petitio Henrici in eo articulo, hoc est, an inhibenda sit ulterior dicti decreti in ea forma, quâ cœpit Ioannes, executio, & quatenus facta est, impetranda sit revocatio & redintegratio.

Et primò quoad articulum exceptionis declinatoriæ, quâ contendit Opponens recognitionem hujus articuli pertinere ad Concilium Brabantiæ, ad quod actor per modum reformationis provocavit in materia dictæ executionis, subsistendum
1 non est. * Nam constat executionem sententiæ interlocutoriæ esse faciendam à Iudice, à quo provocatum extitit, & non à Iudice provocato judicante appellationem iniquam esse, *l. Intra utile & ibi Bart. De minor. spec. in tit. de execut. sent. §. 2. vers. quid ergo*; multoque magis eo casu, quo ex statuto vel consuetudine appellatio non suspendit executionem rei judicatæ: nam eo quoque casu sententiam definitivam exequetur Iudex, qui sententiam dixit; licet alioqui Iudex appellationis exequatur sententiam definitivam, *l. A Divo Pio in princ. De re iud. l. Præcipimus §. officijs & ibi Bart. C. De appellat.* Iam verò & hoc quoque constat, quæstiones in executione emergentes per eos ipsos, qui rem judicatam executioni mandant, cognoscendas esse, *d. l. A Divo Pio §. fin. super rebus.*

Igitur ad executionem ipsam accedamus, quam Domini Advocati iam latè excusserunt, ut vix sit quod eorum laboribus addatur. Præcipua itaque capita tantum attingemus, quibusdam additis.

* Hoc autem apertissimum est, executionem 2
rei judicatæ præter ordinem juris, vel iniuriosè vel injustè factam retractari, & executionem passum adversum eam in integrum reponi, *l. 1. De excep. rei iud. l. Meminerint C. Vnde vi, l. Non est verosimile §. 1. De eo quod metus causa, Bart. in quæst. Lapus capt. Bald. in l. Observare n. 13. De off. procons. l. si pignora De evictión. Anchar cons. 292.* imò injuriarum agi posse adversus eum, qui executionem fieri procuravit, *l. si verò § qui pro rei D. Qui satisd. cogan.* Neque enim debet velo levato, non præcedente matura deliberatione, sive instante sive non instante parte, ad executionem procedere vel Iudex, vel serviens, vel apparitor, *d. l. Meminerint, Corneus consil. 159. n. 13. vol. 1. & cons. 62. nu. 3. vol. 3.* Cùm ergò in casu subiecto plurima sint, quæ & parti executionem importunius sollicitanti, & judici exequenti hîc obijci & ad turbatum juris ordinem & formam executionis injuriosam referri possint; meritò ad suspensionem ulterioris executionis contendit Actor, & ad factæ executionis redintegrationem, ulteriorisque distractionis prohibitionem, *locis sup. allegatis Afflict. decis. 358.*

Constituimus autem hujus nullitatis & injusti- 3
tiæ rationem in eo primùm, quòd cùm Actor ad factum condemnatus fuerit, (sequestrare scilicet obligationes, aut cavere Ioannem nullam molestiam inde passurum) non debuerit aut potuerit statim in executione pati bonorum distractionem, seu missionem in bona, aut pignorum capturam, *l. si fideiussor. §. fin. Qui satisd. cog.* quia non pro solutione sed cautione tantum debuit fieri executio: cùm ut ab uno genere executionis permisso ad aliud, quod diversi generis est, fiat transitus permissum non sit, *Angel. in l. Qui restituere n. 5. De rei vindic.* quemadmodũ nec executio adversus unũ decreta adversus tertiũ fieri potest, *not. in l. Minor De evict. Anchar. d. cons. 292.* Et quamvis ad cautionem dupiæ quis condemnari possit, & sententia impetratæ cautionis executioni mandari, antequam res vendita evincatur, *Bart. in l. Si dupla De evict.* æquum tamen non est, bona distrahi, antequam evincatur res, aut saltem probetur emptoris interesse, *l. fin. De prætor. stipulat.* * nam ut propter
interesse ad distractionem perveniatur, necessaria 4
est cognitio, & ejus quod interest liquidatio, *Bart. in l. 1. in fin. De leg. 2. l. 1. D. Iudicat. solvi, Castrens. cons. 79. Pro pleniore vol. 1.* quia id quanti interest plerumque illiquidum est, *d. l. fin. De prætor. stipul.* Ideoque illud præterea requiritur, ut Iudex interloquendo pro tribunali decernat res mobiles eo nomine distrahendas esse, *socin. cons. 158. vol. 2.* Ita ut cùm hæc non præcesserint non tantum iniqua judicanda sit cœpta executio per bonorum distractionem, sed etiam evidenter nulla; ut meritò ulteriùs inhiberi & quatenus facta est revocari possit, *Corneus cons. 204. In præsenti.*

Neque audiendus est Reus, si sub prætextu auctoritatis Iudicis se excusare velit; quasi eo auctore 5
omnia justè sint facta, *l. Iustè De acquir. possess.* nam hoc

hoc obtinet, & ad excusationem aliquo modo pertinere potest, quoties vel ambitio vel compactum aut aliud quod speciem fraudis habet argui
6 non potest, *l. Ordo rei C. De except rei iudic.* * Nam si argui potest, factum Iudicis est factum partis, *l. si ob causam & ibi Bart. Bald. & aly De evict.* cùm uterque jubeatur bona fide in eo versari, *Bart. in l. Creditoris De distract. pign.* Iam verò pro parte Actoris allegatum est, Reum quodammodò compulisse Iudicem etiam invitum, ut suo periculo ad executionem procederet, interpositâ promissione indemnitatis: sic ut non tam Iudex, quàm ipse Reus auctoritate sua judicatum executus sit, & bona distraxerit; quo respectu etiam in periculum furti aut bonorum raptorum, & injuriæ, ultra necessitatem præstationis ejus quanti interest, incidit, *l. Miles §. qui iudicati De re iudic.* Qui nullitatis & injustitiæ modus augetur etiam ex eo, quòd Reus cautionem ab Actore re ipsa oblatam admittere noluerit, eaque reiectâ executionem per bonorum distractionem sub hasta publica aggressus
7 sit. * Nam ut solutione ejus quod debetur judicium quisque evitat, §. *fin. Inst. De perpet. & temp. act. l. Quidam existimaverunt D. si cert. pet.* ita quoque executionem judicati solutione, præstatione, aut legitima oblatione ejus quod re judicata cōtinetur, *l. Qui condemnare §. ait prætor cum §. seq. & §. soluisse De re iud.* etiam post missionem in bona, imò etiam post proscriptam distractionem, *l. si priusquam C. De distract. pig.* auctioni enim & distractioni intercedere licet, *l. si hypothecas C. De remiss. pign.* Cum ergo Reus alternativè condemnatus fuerit, vel sequestrare obligationes, vel cavere, & alterutram partem eligere potuerit, *c. In alternativis De regul. iur. in 6.* ac iam accincto ad executionem tam Reo, quàm Iudice, Actor non tantùm cautionem obtulerit, sed se cavisse demonstraverit, judicialiter scilicet hypothecando domum & prædium suum & in universum omnia bona sua, quia nihil supererat quod executioni mandaretur, sublata obligatione sequestrandi per electionem cautionis, sine vitio nullitatis non potuit procedi ad hanc rigorosam executionem; non magis quàm cùm nulla adhuc res judicata est, *l. 1. C. De exec. rei iud.*

8 Neque obstet recusatio Rei in suspicienda cautione: nam & in eo summa est improbabilitas & injuriæ quædam species, *l. si verò §. qui pro rei Qui satisd. cog.* Ad Iudicem enim referre debuit, si minùs idoneum pignus existimasset, non protervè procedere ad distractionem, *l. 2. C. De re iud.* cùm liquidè non constiterit inidoneum fuisse; & eo casu, quo de idoneitate dubitatur, simpliciter rejici non debet, sed ad cognitionem revocari, *d. §. qui pro rej.* Quod enim Reus dicit hanc cautionem prius fuisse reiectam, cùm eam Actor offerret pro cautione pecuniæ namptizatæ, verum non est: nam oblatione facta, & audita Rei recusatione, cùm Actor videret Reum malignari, ne inde namptizandæ & tollendæ pecuniæ aliqua mora injiceretur, sine decreto Iudicis pro satisfactione satisdationem præstitit; ut sic fuerit tantùm commutatio cautionis, non prioris improbatio. Et sanè si hac ex parte scrupulus aliquis supersit, expendi & excuti potest per Dominos Iudices oblata cautio num idonea fuerit, ut ex eventu cognoscatur, an vitiosè & sic nulliter fuerit pro parte Actoris cautum, *l. Quoties Qui satisd. cog.* Quod si reperiretur vitiosè scilicet cautum fuisse (quod non putamus) nihilo justior efficietur dicta distractio, quod eam cautionem non admiserit Reus, ut dictum est. * Nec obstat, quod fideiussoribus datis, 9
non pignoribus aut hypothecis, cavere debuerit: nam cùm decretum cautionem postulet, de idonea & omni genere idoneæ cautionis loqui intelligitur, *l. Sancimus C. De verbor. signif.* Cum itaque plus cautionis sit in rem, quàm in personam, *l. Plus cautionis De regul. iur.* præferenda est satisfactio seu pignorum datio fideiussoribus: cùm etiam in prætorijs stipulationibus, in quibus cautionis exacta habetur ratio, quamvis fideiussoribus datis liberetur, qui cavere debet, *l. Prætoria satisdationes De prætor. stipul.* quin tamen audiatur, si pignus potiùs, quàm fidejussorem dare velit, dubium non est, *gloss. in d. l. Prætoria satisdationes in V. satisdationes & ibi Castren.* Cum alioqui eo quoque respectu ad cognitionem Magistratus reijcienda fuisset disceptatio, eujus generis cautio præstanda fuerit.

Sed nec hoc magis justificabit hanc præcipitatam executionem, quòd Reus iam tempore executionis molestiam & damnum ex duabus obligationibus passus erat, sic ut ea cautione restaurari non potuerit, sed damni reparatione opus fuerit. Nam inprimis quod attinet ad alteram obligationem Vincentij Smet, non est Reus condemnatus virtute obligationis alteri traditæ, sed specialis promissionis dicto Vincentio factæ, ut ex tenore sententię de facienda namptizatione liquidissimè apparet. Et quoad alteram obligationem Christiano Hulsbusch traditam, etsi de conventione constare videatur, non constat tamen de executione aut reali solutione: damnum enim reparari non potest, nisi de eo constet, nec tenetur ex indemnitatis obligatione quisquam nisi damno illato & probato, *l. 1. & 2. & ibi Bart. & Bald. C. De conven. debit. lib. 10.* * Ideoque etiam utroque 10
casu oportuit ante omnia de damno & damni quantitate doceri, & Iudicem cognoscere, & sic imperare ejus solutionem, vel recusante Actore mandare executionem per bonorum distractionem, *Afflict. decis.* 388. *Dec. cons.* 322. quod hic factum non reperitur: prout etiam hæc satis latè per Dominos Advocatos deducta sunt.

Illud quoque in hac re ad nullitatem dictæ executionis & reijciendam allegationem damni post sententiam de sequestrando vel cavendo latam accepti, plurimùm facit, quòd pro dicto damno postea emergente non fuerit permissa executio, sed tantùm executio sententiæ latæ 21. Octobris, quam etiam solam Reus Actori intimavit & per decretum 23. Decembris subsequentis prosequi iussus est: ita ut cùm in dicta sententia 21. Octobris lata de damni reparatione nihil contineatur, nulla quoque ejus nomine sine nova cognitione fieri potuerit executio; cum velut nova causa fuerit, quæ allegationibus defensionibusque Actoris repelli potuit, *Decius d. cons.* 322. Cùm ergo tam multa concurrant, partim ab Advocatis deducta (à quo-

(à quorum repetitione abstinemus) quæ Actoris intentionem justificent, & temeritatem executionis detegant; arbitramur nos subscripti V. I. Doctores pro parte Henrici Vlen justè petitam esse redintegrationem factæ executionis, & inhibitionem ulterioris.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ executio, quæ nulla fuit.

1. *Iudicis factum est factum partis.*
2. *Scholaris in loco originis conveniri nequit.*
3. *Scholaris ad laicum tribunal vocari non potest.*
4. *Sententia à Iudice incompetente prolata verba enunciativa non probant.*
5. *Citatio non præsumitur.*
6. *Citationis defectus annullat sententiam etiam pro absente latam.*

CONSILIVM CLXIV.

IN causa, quæ per Reverendum D. Conservatorem decidenda est inter M. Arnoldum de la Chapelle Actorem, & Nicasium Petit ac viduam Nicolai Leurion Reos, illud expendendum, num actione in factum teneantur Rei, quod Actori impedimentum præstiterint, quò minùs consequatur solutionem reditus controversi? Negant enim id Rei eo prætextu, quod in causam judicati per apparitorem distractus sit hic
1 reditus, quasi nihil sit quod eis imputari possit. † Cæterùm cùm factum Iudicis sit factum partis, *l. Si plus* D. *De evict. Alber. in l. Qua ratione* §. *hæ quoque* D. *De acq. rer. dom.* hoc est, is fecisse intelligatur, quo instante Iudex fecit, consequens est, ut factum ad instantiam dictæ viduæ ei quoque imputari debeat. Quemadmodum etiam in injuriarum nomine tenetur, cujus querela & petitione aliquis à magistratu cæsus est, *l. sed si unius* §. *servum meum De injur.* Quod hic potentius dici potest, ex eo, quòd sententia, virtute cujus Rei prætendunt dictum reditum in causam judicati distractum, sit ipso jure nulla; idque ea ex causa, quòd ab incompetente Iudice lata sit, *l. 1. & fin. C. Si quis à non competente*
2 *iud.* * Iudex enim originis vel incolatus in Clericum scholarem jus dicere non potest, cùm is peculiarem suum Iudicem habeat, *Auth. habita. C. Ne fil. pro patre*: præsertim in alma Vniversitate Lovaniensi, quæ ex privilegio tam notoriam habet exemptionem, ut in tota hac Belgica à nemine dissimulari possit: quod privilegium cùm habeat insertam clausulam irritantem, ultra jus commune longè potentius facit ad dictæ sententiæ nullita-
3 tem, * & hoc quoque operatur, quòd cum notorium & certum sit scholasticos non posse ad laicorum tribunalia evocari, *gloss. in l. 2. §. 1. in verb. sciatur si quis in ius vocat. non ierit*, nihil obsit Actori, quòd vocatus coram Magistratu Tornacensi non comparuerit, *l. fin. De iurisd. om. iud.* & privilegium suum non allegaverit, *d. l. 2. §. 1.* Quamvis interim de vocatione seu citatione nihil omninò constet, etiamsi sententia citationis mentionem faciat: constat enim ex tenore sententiæ, latam eam fuisse in Actorem hujus causæ absentem; * quo 4
casu comuni opinione receptum est, *Alex. cons. 42. Viso processu. vol. 4. & cons. 113. Viso processu vol. 2.* enuntiativa verba, quæ sententiæ inseruntur, non probare. * Sed nec in dubio præsumptio 5
assumenda, quòd citatio verè præcesserit, ubi sententia est recens, hoc est ultra decem annos non lata; ut est in casu proposito: citatio enim est solemnitas extrinseca, ideoque præsumi non debet, *Bart. & alij in auth. si quis in aliquo C. De eden. Canonista in c. Qui contra De probat.* Ita ut inde aliud nullitatis vitium rursus constitui possit, cùm ex eo consequatur eremodicium nullum contrahi, nec in absentem sententiam ferri potuisse; † defectus enim citationis tam po- 6
tens est & substantialis, ut sententia etiam in favorem absentis non citati lata ipso jure sit nulla, *Bart. in l. ea quæ C. Quomodo & quando &c. & in l. Si furioso & ibi Alex. & Ias. De re iudic.*

Cùm itaque ex tenore sententiæ constet dictam viduam non potuisse hujus causæ Actorem convenire ex syngraphis mense Iulio anno quinquagesimo tertio scriptis, post lapsum trium mensium, hoc est post octavam mensis Octobris tunc sequentis, intra quod tempus idem Actor matriculæ dictæ Vniversitatis inscriptus fuit, & continuò in eadem resedit, ut patet ex notula intitulationis, & attestatione non tantùm Bedelli, sed etiam testium pro Actore productorum: consequens est, omnia medio tempore in causa civili contra Actorem Tornaci coram Magistratu sæculari & illius authoritate acta, ipso jure esse nulla, & per D. Conservatorem via canonicæ sanctionis revocanda, sic ut hic sufficiat constare reditum Actoris esse, & per Reos distractum fuisse.

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Sententiæ executio quæ nulla fuit.

1. *Sententia, quæ nulla fuit, executioni mandari non debet.*
2. *Executio malè facta revocari debet.*
3. *Executor an de nullitate sententiæ cognoscat.*
4. *Monachus neque succedere neque in iudicio agere potest.*
5. *Contumacia non punitur amissione causæ, sed missione in bona.*
6. *Contumax quando censendus qui per illegitimum procuratorem comparet.*
7. *Possessor bonæ fidei an fructus perceptos & consumptos restituat.*
8. *Contumacia ficta non excedit fines veritatis.*
9. *Principis alienatio privilegiata est.*
10. *Sententia contra sententiam lata est nulla.*
11. *Sententiæ nullitas coram eo qui iudicavit proponi potest.*

CONSILIVM CLXV.

IN causa seu actione judicati, quam contra D. Goswinum van Raesfelt Reum proposuit

& instituit Gerardus Swasken tamquam maritus Adrianæ Beckom, Actor ex condemnatoria sententia, per quam Dominus Goswinus velut ex contumacia condemnatus est, inter cætera ad solutionem & restitutionem non tantùm expensarum litis, sed etiam perceptorum fructuum ex bonis, in quorum proprietatis possessionem eadem sententia positus & missus est Gerardus, quamvis Actoris intentio ex claris verbis dictæ sententiæ nulla provocatione aut appellatione suspensæ, videatur primo conspectu esse fundata; perimitur tamen & enervatur ex vitio nullitatis per præfatum Reum obiectio. Cujus quidem nullitatis obiectio potentissima est, sive viâ executivâ ex ipsa sententia procedatur, sive nova actione judicati propter sententiam agatur:
1 * executioni quippe sententia mandari non debet, quæ nullitatis vitio infecta est, *Ias. in l. 4. §. condemnatum in princ. & nu. 4. De re iud.* quia sententiæ nomen non meretur, quæ nullius momenti est, *d. §. condemnatum.* nec rei judicatæ aut juris
2 auctoritatem habet, *Clem. Pastoralis De re iud.* * Vsque adeò, ut si præcipitantius aut temere executioni mandata sit, retractari possit executio, *l. Si cum nulla De re iud. l. ult. C. Si ex fals. instrum. Ias. d. nu.* 4. sic quòd nemo Iudex siue superior sive inferior cogatur aut possit, parte saltem opponente, officium suum impartiri petenti hujusmodi sententiæ executionem; neque etiam ex
3 ea sententia condemnationem aliquam facere. * Nam etsi qui ad sententiam alterius exequendam deputatus ac requisitus est, non debeat de iniquitate sententiæ cognoscere, *l. si prætor iusserit De re iud. c. Pastoralis §. quod verò De off. deleg.* cum ejus officium in eo tantùm versari videatur, ut rei judicatæ vigorem ad effectum perducat, *l. Executorem C. De exec. rei iud. c. De cætero De sent. & re iud.* alio tamen est conditio, & causa nullitatis; quia de eâ cognoscere potest, & debet executor, præsertim qui non ex mandato Principis vel superioris, aut ejus delegati exequi debet, *d. §. quod verò*; ut fit cùm is qui jurisdictioni præest ab alterius loci Iudice requiritur, ut sententiam adversus suum subditum per requirentem latam exequatur, *Castrens. in d. l. Si prætor iusserit in princ.* multoque magis cum nulla Iudicis condemnantis requisitione interveniente pars victrix ex nova actione judicati eundem vel alium Iudicem adit; & omnium maximè cùm supremus Iudex ex inferioris Iudicis sententia aditur.

Nullitas autem dictæ sententiæ ex pluribus causis & capitibus deducitur. Et primò quidem ex conditione, atque inhabilitate personæ, cui in effectu adjudicata est possessio dictorum bonorum. Cùm enim notorium sit & sine negotio probari possit, præfatam Adrianam pridem emisisse votum Religionis, & in statu ac habitu monachali multis annis fuisse; neque ex actis constet de legitima aliqua ex Pontificis gratia & auctoritate super hujusmodi voto ac statu dispensatione seu relaxatione; neque etiam si fortè literas dispensationis impetratas haberet de illarum interimento, verificatione & Iudicis (cui cognitio super narratis in hujusmodi bulla seu literis Apostolicis ex stilo Romanæ Curiæ committi solet) declaratoria sententia; & status sua natura perpetuus semel susceptus perdurare semper præsumatur, donec plenè constet de illius legitima mutatione; non potuit dicto Gerardo ex capite Adrianæ aliquid juris adjudicari. † Religiosus enim cùm mortuus sit mundo, *Auth. Ingressi C. De sacros. Eccl. c. In præsentia De probat. Curt. in tract. feud. parte 3. q. 9. nu. 17.* 4
ipso jure est incapax non tantùm rei petitæ & per sententiam obtentæ, sed etiam judicij, *c. 1. De vasal. mil. qui arma bell. depos.* nam Monachus perinde ut seruus personam standi in judicio non habet, *l. Seruus De iud. l. penult. Qui accus. poss. c. Si quis III. q. ult.* redditurque judicium retrò nullum conditione monachali etiam postea detectâ, *Non idcirco §. sed & postea & ibi Bald. De iud.*

Secunda propositæ nullitatis causa, est evidens & manifesta quæque prima lectione deprehenditur ac palpatur dictæ sententiæ iniquitas, quæ semper operatur nullitatem, *Doct. in c. 1. & in c. Inter cæteras De re iud.* idque varijs iterum ex causis. Primò, quòd Reus ob solam contumaciam affectus sit damno totius causæ: * cùm secundum 5
terminos juris contumacia in non comparendo non debeat statim puniri tali pœna, ex qua induceretur amissio totius causæ, sed tantùm fieri missio in bona, *glos. in l. 1. §. fin. Si quis ius dicen. non obtemp. & ibi Bald. Bart. in l. Diuus De custod. reor. Francisc. Aretin. cons. 146. Visa consultatione. vol. 1.* Et dato quòd alia esset consuetudo seu statutum loci, ut damno causæ statim affici possent contumaces, prout hujusmodi statutum vaplerique volunt, *Ioan. And. in cap. Veritatis De dolo & contum. Bald. in c. 1. De pa. iura fir. n. 11. Specul. in tit. De accusat. §. sequitur videre*; sanè tamen & cum moderatione accipiendum esset de eo, qui verè ac manifestè contumax est: quod in proposito casu dici non potest; ob id, quòd ex instrumento protestationis per Reum exhibito constet, Reum ante latam sententiam per procuratorem comparvisse, & ligitimas causas, morbi scilicet ac feriarum allegasse.
* Cui nihil obstat, quod objicitur, procuratorem missum non fuisse habilem ad procuratoris officium subeundum, & quod contumax etiam reputetur, qui per illegitimum procuratorem comparet, *Bart. in l. Si finita §. Iulianus n. 13. De damno infecto, Bald. in authent. Et qui C. De temp. appellat.* nam hujusmodi defectus non sufficit ad manifestam & notoriam contumaciam inducendam, quæ tam graviter damno amissionis causæ puniri debeat, sic quòd Angelus, *in d. l. si finita §. si plures nu. 1. in fine*, existimet eo casu novam citationem decernendam esse; potissimùm quòd hæ procurator non tam procuratoris quàm excusatoris personam sustinuerit, in quo excusatore requisitæ qualitates in eo, qui alieno nomine litigat, ita non desiderantur, quin saltem sufficiat ad effectum evitandæ contumaciæ sui principalis. 6

Secunda hujus nullitatis ex evidente hac injustitia exurgentis causa est, quòd per hanc sententiam Reus condemnatus sit ad restitutionem fructuum perceptorum: repugnat enim id omni juri & rationi; cùm ex instrumento donationis constet,

constet, Reum justo titulo horum bonorum possessionem adeptum fuisse, bonâque fide illa per sedecim ferè annos possedisse; † jure autem ita constitutum sit, ut bonæ fidei possessor de perceptis & consumptis fructibus, nisi post litem contestatam non teneatur, *l. Bona fide De acquir. rer. dom. §. si quis à non domino Inst. De rer. divis. l. Qui scit §. 1. De usur.* Sic quòd si pleno ordinarioque judicio causa hæc acta fuisset, nulla ratione potuisset tam exorbitans fructuum restitutio in condemnatione poni. Ideoque vel propter hanc solam exorbitantem iniquitatem, quæ primo conspectu elucescit, & dissimulari non potest, nulla ratione sustineri potest dicta sententia, multóque minùs ad illius executionem procedi; præsertim in hoc articulo, in quo de expensarum & fructuum perperam adjudicatorum restitutione agitur. † Licet enim contumacia pœnam mereatur, & contumacem pro confesso interdum haberi faciat; non debet tamen hujusmodi pœnæ aut fictæ confessionis effectus excedere fines & limites veritatis; hoc est non debet esse major condemnatio ex ficta confessione, quàm futura esset, si in judicio Reus minimè contumax vel probationibus, vel propria confessione convictus esset, *Phil. Corneus cons. 55. Reperto n. 25. vol. 2.* Atque ita quemadmodū plenis probationibus pro parte agente de dominio ac bono jure Adrianæ in his bonis allatis, causaque ordinariè peracta, Reus propter titulum & bonam fidem non potuisset condemnari ad fructus retropræteriti temporis; ita quoque nulla ratio patitur, ut nullis probationibus pro parte agente factis, sed fictione juris Reo ob assertam contumaciam pro confesso habito, idem Reus ad ejusdem temporis fructuum restitutionem condemnari potuerit.

7

Cujus quidem iniquitatis modus augetur ex eo, quod prolato & exhibito instrumento donationis divi Caroli Quinti Imp. quâ motu proprio, & ex causa remunerationis, habitâ deliberatione cum his, qui Domanio & Finantiæ suæ præerant, hæc bona controversa Reo donavit, satis constiterit adversus Reum nullam omninò esse actionem ad
9 repetendū hæc bona. * Principis enim hujusmodi alienatio privilegiata est, & intra quadriennium tantùm (quod tempore institutæ hujus actionis amplius quàm ter lapsum erat) permittit actionem pretij nomine proponi, non adversus donatarium, sed fiscum, *l. Bene à Zenone C De quadrien. præscript.* Sic quòd Principalis donationis reverentia Iudices continere meritò debuisset & à præcipiti hujusmodi sententiâ retrahere.

Relinquitur ergò ex his causis, alijsque, quas Reus per duas scripturas latiùs deduxit, nulla ratione imperandam esse ex tam evidenter nulla sententia fructuum restitutionem: sed vel prorsus abstinendum à quacumque fructuum condemnatione, propter sententiæ sic intellectæ nullitatem; vel saltem hujusmodi sententiam moderatiore intellectu sic interpretandam, ut contineat tantùm fructuum post litem motam perceptorum restitutionem; hujusmodi enim interpretationem verba sententiæ sine distortione admittunt. Neque est, quod hujus vel rejectionis vel moderationis occasionem ac potestatem impedire possit Actoris allegatio, quasi consuetudo loci non patiatur de eâdem re sæpius judicari: * nam & hoc jure communi constitutum est, proditâ exceptione rei judicatæ, *l. singulis De except. re iud.* & constituta posterioris sententiæ nullitate, si sententia contra sententiam feratur, *l. 1. C. Quando provoc. non est necesse*; sed id ita intelligendum est, si prior sententia per se notoriè nulla non est, sed effectum rei judicatæ habet: alioquin illius nullitas repetitionem actionis non impediet, multoque minùs defensionem & actionis oppugnationem, sive principaliter sive incidenter de nullitate agatur, *Bart. & alij in d. l. 1.* Et cùm Actor novam hanc actionem instituerit coram alio Iudice, de se ipso queri debet, cur novæ sententiæ ferendæ occasionem dederit, *c. Inter monasterium & ibi gloss. De sent. & re iudic.* cùm potuisset viâ executivâ à prioribus Iudicibus hanc fructuum restitutionem petijsse, quamvis haud majore cum fructu. † Nullitas enim sententiæ coram eodem etiam Iudice qui nullitatem admisit proponi potest quandocumque, *Bart. & alij in d. l. 1. n. 15.* hoc est etiam in petita sententiæ executione. 10

11

De sententia & re judicata.

SVMMARIVM.

Executionem sententiæ an tertius impediat.

1. *Executionem sententiæ non remoratur.*
2. *Sententiâ ob contumaciam lata tertius an executionem impediat?*
3. *Citatio in alterius territorio facta quando valeat.*
4. *Executor merus nullam exceptionem admittit.*
5. *Protestatio sine causa nulla est.*

CONSILIVM CLXVI.

SERIVS & sine fructu executioni rei judicatæ, quam impetravit Generosus Dominus Hermannus Comes in Nuwenaer sese objicit Valenus van Gelre. † Etsi enim quicumque per executionem sententiæ adversus alium latæ præjudicium aliquod patitur, si incontinenti de jure suo doceat, objicere se possit executioni; frustra tamen se objicit, qui ante sententiam scivit causam & litem tractari inter victorem & victum, & jus sibi competere non ignoravit, *c. Veniens 2. De testib. & ibi Panor. Felin. in cap. Præterea De testib. cogen. l. a Divo §. si super rebus De re iud.* nec pro suo interesse comparuit, *l. Is à quo De rei vind. Felin. in d. c. Veniens. 2. nu. 10. Boer. decis. 79. p. 1.* præsertim ubi ipsa sententia tertio præjudicat ratione scientiæ, ob quam non audiretur appellans; quod evenit, si quoque citatus fuit qui postea executioni sese opponit, *Boerius d. decis. 79.* Cùm itaque ex actis causæ constet per relationem nuntij (cui in actibus suum officium concernentibus credi & stari debet, *Bart. & alij in l. Theopompus De dote prælegata.*) non tantùm Theodoricum Valeni Fratrem, sed ipsum quoque Valenum citatum fuisse, & contumaciter non comparuisse; nihil est unde opponendi post rem judicatam desumi possit occasio vel potestas; cùm etiam contra eum lata dici possit sententia. A primo namque litis exordio continuo ductu in contumaciam utriusque processum est, & sententia obtenta. † 1

2

Ita ut ea consideratione nihil obstet eorum opinio, *Lud. Rom. consil. 329. Mathesilanus sing. 26. Hippol. de Marsil. sing. 4.* qui existimant liberiorem esse potestatem sese opponendi executioni, si sententia contra victum non præsentem sed contumaciter absentem lata sit; cum in eodem luto contumaciæ & in eadem causa hæreat Valenus; cui ob contumaciam ut appellandi, *l. Properandum §. sin autem C. De iud. c. Personas De appel.* ita quoque executionem impediendi nulla est potestas.

3 Et quod vitium nullitatis Valenus citationi obijcit, ex eo capite, quòd extra territorium facta sit, non impetrata licentia Iudicis loci, ubi facta fuit citatio, nihil conturbat. Nam eodem loco, *l. 1. §. præsides De requiren. reis*, ex quo Valenus auctoritate Bartoli nititur, apertè tradit Bartolus, *ibid. nu. 3. & sequitur Iason, & alij in l. fin. D. De iurisd. om. iud.* legitimam & validam esse citationem in alieno territorio factam, si territorium citantis, & in quo fit citatio, uni superiori mediatè vel immediatè subiaceat. Cui consonat quod dicit Bald. *in l. pen. n. 34. post medium C. De except. rei iud. & in l. fin. n. 5. De iurisd. om. iud.* quòd hujusmodi citationis potestas non referatur ad territorium, in quo fit, sed ad locum, ad quem fit citatio, qui si idoneus sit, legitimat citationem. Cum ergò uterque locus, unde & in quo facta est citatio, subsit eidem judici, legitima & valida reputari debet hæc citatio. Cum alioqui etiam Cynus, Baldus, & alij plurimi, *d. l. fin. nu. 5.* in ea sint sententia, quòd generaliter extra territoriũ per nuntium seu viatorem citatio verbalis, quæ nullam executionem in rebus vel persona habet adjunctam, per literas fieri possit; quia scilicet citatio, quatenus à nuntio seu viatore explicatur, non est actus judicialis, sed est tantùm intimatio quædam, *Bald. in d. l. fin. nu. 5.* Quod in proposito casu tanto potentius obtinere debet, ob id, quod paulò antè dictum sit, scientiam sufficere ut removeatur tertij oppositio adversus executionem.

4 Hoc quoque ad avertendam Valeni oppositionem plurimùm facit, quod non perinde libera sit potestas obijciendi se executioni coram executore, cui vel per imperium seu jussum, vel implorationem subsidij à judice, qui sententiam tulit, data est potestas exequendi. Nam coram mero executore, qui nullam cognitionem eo respectu habet, non possunt proponi aut admitti exceptiones, *Bart. & alij in d. l. à Divo Pio in princ. & in c. Pastoralis §. quia verò De off. deleg.* ut meritò tertij oppositio sit reijcienda, & ad judicem eo etiam casu, quo in suo genere admissibilis esset, qui sententiam tulit, remittenda, *Glos. Panor. & alij in d. §. quia vero.* De quo in præsenti nihil dubitandum, ob id, quòd cum longo loci intervallo locus oppositionis distet à loco cognitionis seu latæ sententiæ.

Sed & illud novissimè prætermittendum non est, neque ante executionem, neque in ipsa executione factam esse aliquam pro parte Valeni oppositionem, ut ex actis & instrumento executionis ac executoris relatione constat. 5 * Neque quicquam facit, quod in ipsa executione Valenus protestatus fuerit, quòd hujusmodi executio ei non deberet præjudicare: nam ea protestatio non est oppositio, & per se inefficax omninò est; nuda enim est ab omni causa. Vt autem protestanti prosit protestatio, & impediat progressum rei seu negotij, cui protestatio opponitur, necessum est quod protestans causam protestationis alleget; alioqui, ut dicit Baldus, *in l. fin. nu. 24. C. De edicto Divi Adriani tollen.* inanis est, sicut petitio, quæ sine causa fit, *l. 1. C. De prædijs curial. lib. 10. Bald. addit. ad Spec. in tit. De testam. vers. sed planè heres.* Proinde quia executio plenariè facta est, nulla interpositâ Valeni oppositione, & per eam executionem justè nunc possidet generosus Dominus Comes, *l. Iustè l. Pomponius §. qui iussu & ibi Doct. De acquir. poss.* imò per eam officio suo functus est judex & imploratum juris remedium seu subsidium impertivit; nulla est causa, cur vel executio retractetur, vel nova cognitio introducatur.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio quando interponenda.

1. *Nullitas & articulus gravaminis simul & semel decidi possunt.*
2. *Appellatio coram Iudice interponenda.*
3. *Appellans in absentia Iudicis quid facere debeat.*
4. *Appellandi tempus quando incipiat currere.*
5. *Appellans in ultimo momento decendij horam exprimere debet.*
6. *Rescriptum partim veram partim falsam narrationem continens pro parte valet.*
7. *Iudex delegatus intra annum tantùm potest exequi sententiam.*
8. *Excommunicatio Iudicis incompetentis nulla est.*
9. *Excommunicatio sine monitione prævia est ipso iure nulla.*
10. *Appellatione desertâ extinguitur iurisdictio Iudicis delegati, ac remittendæ partes ad Iudicem à quo.*

CONSILIVM CLXVII.

BIMEMBRIS est conclusio, quæ facta est pro parte Domini Engelberti Hemstede appellati, in causa appellationis, quam Matthias Mulempeddere à decreto D. Decani Beatæ Mariæ Traiectensis se interposuisse dicit: nam altera ad nullitatis, altera ad injustitiæ, quâ appellatio dicti appellantis laborare dicitur, declarationem tendit. * Simul autem in unica conclu- 1
sione saltem per alternationem seu subordinationem conjungi potuisse dubium non est: quemadmodum etiam de nullitate, & gravamine seu iniquitate sententiæ latæ simul & semel dici potest, *Glos. l. 3. C. Quando provoc. non est neces. & ibi Bart. & alij, Alex. cons. 59. Viso titulo nu. 9. vol. 4.* Et sanè utriusque usus in hac causa evidenter incidit. Nam quod attinet ad nullitatem appellationis, virtute cujus hanc instantiam perdurare & constare putat Matthias, apertissimè demonstratur, appellationem, virtute cujus putat hanc causam esse devolutam ad Sedem Apostolicam, & ex commissione Apostolica coram vobis Reverendo Domino Abbate Vlierbacensi introductam, esse prorsus nullam. Siquidem ex ipso, quo ad fidem faciendam de sua appellatione in hac causa utitur instrumento, evidentissimè constat, eumdem Matthiam

tbiam coram eodem Domino Decano B. Mariæ non appellaſſe, ſed in præſentia Notarij & teſtium in navi Eccleſiæ S. Servatij Trajectenſis, & ſic extra locum, quo idem judex pro tribunali ſedere ſolet: conſtat enim ex citatorio & alijs plurimis locis actorum Decanum in hac cauſa pro tribunali ſedere in domo ſuæ inhabitationis ſita in clauſtro
2 Collegiatæ Eccleſiæ B. Mariæ. * Iam verò indubitati juris eſt, appellationem coram Iudice, qui ſententiam vel interlocutoriam tulit, in illius præſentia interponendam eſſe, *c. Vt debitus De appel. Spec. in tit. De appel §. qualiter verſ. item cautus*; ſic ut extrajudicialis appellatio non ſit permiſſa, niſi in duobus caſibus: quando ſcilicet juſtus metus impedit appellantem, ne Iudicem adeat, aut quando Iudicis præſentia haberi non poteſt, *c. fin. De*
3 *appel. & ibi Doct.* † Quo ipſo caſu adhuc neceſſarium eſt coram Notario & teſtibus, coram quibus extra judicium appellatio interponitur, proteſtari & expreſſiſſimè declarare, quod vel Iudicem metuat, aut ejus præſentiam habere non poſſit appellans: alioqui eâ proteſtatione omiſſâ, ipſa appellatio eſt omninò nulla ex defectu formæ, neque devolvit cauſam ad ſuperiorem, *Panor. Imola & alij in d. c. fin. Caſſad. deciſ.* 8. *De appell. socin. conſ.* 45. *Viſa appellatione vol.* 1. *Carolus Ruinus conſ.* 113. *Ex multis nu.* 9. *vol.* 4. præſertim ſi cùm extrajudicialiter interpoſita eſt, Iudici poſtea intimata non reperiatur aut apoſtoli ab eo non ſint petiti, *Caſſad. d. deciſ.* 8. Cùm ergò in ipſo appellationis inſtrumento nulla proteſtatio abſentiæ conſpiciatur, neque etjam appellans quicquam propoſuerit, cur impeditus fuerit interponere coram ipſo Iudice, neque poſtea eam Iudici intimaverit, aut ab eo apoſtolos petierit, neceſſariò ſequitur hanc appellationem ipſo jure ex defectu formæ eſſe nullam, ſic ut neque D. Iudici juriſdictionem tribuat, neque ſententiâ aliquâ confirmari aut approbari poſſit. Nec in contrarium facit, quod in capite appellationis reperiuntur hæc verba, *Coram Venerabili viro Domino Decano &c.* quia ſcripturę actus non fuit conformis. Etſi enim ſcriptura id cótinebat, re ipſa tamen non fuit coram Decano interpoſita, ſed tantùm coram Notario & teſtibus, ſicut atteſtatio Notarij de eo nihil dicit, imò contrarium indicat. Cur enim à Notario petiti fuiſſent apoſtoli, ſi Iudex fuiſſet præſens?

Cui hoc quoque ſecundo loco ad majorem nullitatis demonſtrationem addi poteſt, quòd non conſtet hanc appellationem intra decimum diem à lato decreto interpoſitam fuiſſe: dies enim decreti fuit quintus Septembris & interpoſitæ prætenſæ appellationis decimus quintus ejuſdem men-
4 ſis: * unde cùm tempus decem dierum ad appellandum ſtatim à prolatione ſententiæ incipiat currere, & currat de momento in momentum, *gloſ. & Bart. in l.* 1. *§. dies Quando appel. ſit*, incertum planè eſt, an lapſo decendio, an ante illud interpoſita fuerit appellatio, ad cujus tamen probationem appellans adſtringitur: potuit enim aliqua pars diei decimæ quintæ Septembris eſſe initium, vel bona
5 pars undecimæ diei poſt appellationem. * Quamobrem pro cautela eo caſu traditum eſt à Felino, *in c. Quod ad conſultationem nu.* 26. *De ſent. & re iud.* & alijs, *Angel. & alij in d. §. dies*, quòd appellans in decimo ſeu ultimo naturali die à prolatione ſententiæ ſeu decreti, debeat appellationis ſcedulæ inſerere horâ diei; alioqui non extare probationem appellationis tempore debito interpoſitę. Quę quidem duo nullitatis capita, & præſertim primum, tam ſunt potentia, ut Reverendo Domino Iudici omnem poteſtatem eripiant declarandi hujuſmodi appellationem eſſe juſtam.

Quod ad alterum caput attinet injuſtitiæ, operoſa admodum non eſt illius deductio. Nullum enim continet gravamen decretum præfati D. Decani, quo decrevit ſecundùm commiſſionem ſibi datam viâ regiâ eſſe procedendum in principali negotio; hoc eſt, ut omiſſâ antecedente quæſtione, quam Matthias per articulos declinatoriales coram dicto Decano introduxerat, cognoſceretur de viribus appellationum ſucceſſivè interpoſitarum. In ea enim diſcuſſione conſiſtebat illius inſtantiæ principale negotium; non in eo, unde totius controverſiæ origo profluxit; id quod idem Decanus in dicto ſuo decreto ſatis indicavit. In qua quidem diſcuſſione omnium eorum, quæ per modum declinatoriæ exceptionis propoſita erant, peremptoriæ exceptionis loco repeti poterant Cùm præterea receptum ſit, ut dum reſcripto id objicitur, in quo appellationis juſtificatio & impugnatio conſiſtit, reſcriptum non ſit ipſo jure nullum, ſed vigore illius competat juriſdictio, etiamſi poſtea in probatione deficiat Impetrans. Nunc autem omnia, quæ Matthias in longis illis articulis coram D. Decano B. Mariæ exhibitis pro repellendo appellato ab uſu ſui reſcripti congeſſit, pertinent ad juſtificationem appellationis interpoſitæ, à gravaminibus per Decanum S. Petri Lovanienſis illatis, ut meritò non ante ingreſſum judicij appellatorij, ſed jam conſtituto judicio appellatorio de ijs cognoſci debuerit. Quo etiam ceſſante, quia iam antè conſtiterat Iudici de veritate quorundam narratorum in ſupplicatione appellati, veluti de compromiſſo, de impedimento præſtito per literas Cancellariæ Brabantiæ, itemque de alijs multis, quæ ex collatione actorum coram præfato D. Decano S. Petri, & ſupplicationis dicti appellati, evidenter apparent; meritò potuit & debuit dictus Decanus B. Mariæ hujus cauſæ cognitionem intercipere, & nihil moveri ſurreptione & obreptione per Matthiam objecta. † Eſt enim com- 6
munis traditio, quòd dum plura in commiſſione obtenta narrantur, quorum aliqua ſunt falſa, aliqua vera, ſi ex veris poteſt ſequi concluſio, valeat commiſſio, *faciunt notata in c. Inter cæteras & c. Olim De reſcript. & c. Licet De probat.* ita ut ex capite ſurreptionis vel obreptionis, principalis is cauſæ ſeu articuli gravaminis cognitio differri, omitti, vel deſeri non debeat. Quorum omnium tanto major eſt in propoſito probabilitas, quòd Reverendo Domino Iudici ex inſpectione actorum coram D. Decano S. Petri Lovanienſis, & præſertim ex citatorialibus literis decretis & executioni mandatis conſtabit, prout dicto Decano B. Mariæ tunc conſtabat, eandem citationem cum omnibus inde ſecutis fuiſſe prorſus nullam; ex eo, quòd tunc omni juriſdictione exciderat, ſic ut ad ſententiæ ſuæ executionem procedere non potuerit. Sententia enim ab eo lata fuerat ſeptima Februarij anno 1539.

no 1539. sic ut ab eo die usque ad 14. Iunij
7 1540. plusquam annus intercesserit * Est autem aperto jure cautum, *c. Quaerenti de off. & potest. iud. deleg.* Iudicem delegatum non posse per excommunicationem aut aliter procedere ad suae sententiae executionem, nisi intra annum à lata sententia; cum lapsu anni exspiret omnis illius potestas.

Neque obstat, quod Matthias novum rescriptum impetraverit pro executione facienda: nam per illud fuit dicto Decano S. Petri tantùm data potestas continuandae executionis coeptae, uti ex illius tenore patet. Cùm ergò coepta executio ipso jure sit nulla, ut dixi, neque hujusmodi vitium per posterius rescriptum sit purgatum, nullâ scilicet mentione hujusmodi vitij factâ in supplicatione appellantis, non potest ulla validitas sequentium constitui, *cap. Principatus* 1. *q.* 1. *c. Non firmatur De*
8 *regul. iur. lib.* 6. * Si enim non valet excomunicatio, si illa ipso jure nulla est, ut verè nulla est, quia à judice incompetente illata (nulla enim major est nullitas, quàm quae ex defectu jurisdictionis emergit, *gloss. ult. & ibi Doct. in clem.* 1. *De sequest. poss. & fruct. Alex. consil.* 77. *In causa. n.* 8. *vol.* 2.) sequitur omnes insequentes executiones & aggravationes esse nullas, eò quod per saltum in censuris procedi non debeat, & praesertim sine legitima monitione praecedente. Vnde cùm monitio per Decanum facta 14. Iunij anno 1540. ut dixi, fuerit ipso jure nulla, necessum est, quòd nullitatis quoque vitio laborent omnes sequentes censurarum ulteriorum literae; quia canonicam mo-
9 nitionem antecedentem non habent. * Est autem certi juris, excommunicationem delegati Iudicis non praemissâ monitione canonicâ ipso jure nullam esse, *c. Sacro De sent. excommunic. Rota decis.* 559. *aliàs est* 23. *utrùm excommunicatio in antiq.* sic ut, cùm ex hac parte justificata sit appellati causa, meritò in cognitionem admitti potuerit appellationis discussio.

De desertione appellationis nihil dicendum esse arbitrati sumus, quod illa ex actis & temporis supputatione sese offerat, & nullo negotio deprehendatur: maluimus enim solliciti esse pro rejectione appellationis seu confirmatione sententiae à qua appellatum dicitur; cùm declaratio desertionis sententiae priori conjungi non possit, neque numerum sententiarum conformium faciat, *Rota decis.* 21. *Nota quod ubi tres, aliàs est* 3. *sub tit. de sent. & re*
10 *iud. in antiquis.* † Hoc tamen addo, desertâ appellatione, Iudicis appellati jurisdictionem esse extinctam, nullasque alias illius esse partes, quàm ut declaret sententiam esse desertam, remittendo illam ad Iudicem à quo, *de quo tamen vide decis. Rota.* 98. *in novis.* Vnde existimo partes Reverendi Domini Abbatis esse, ut appellationem Matthiae declaret esse nullam, aut saltem iniquam.

De appellationibus.

S V M M A R I V M.

Appellatio quando interponenda.

1. *Appellatio coram Iudice à quo interponenda.*
2. *Appellatio quando coram testibus interponi possit.*
3. *Apostoli si non petantur, fit appellatio deserta.*
4. *Apostoli quomodo & à quo petendi.*
5. *Appellationis tempus exactè observandum & probandum.*
6. *Appellans ultimo die decendij debet horam exprimere.*
7. *Absolvi petens ad cautelam quid observare debeat.*
8. *Appellatio à die notitiae quando permittatur.*
9. *Excommunicationis sententia trahit secum executionem.*
10. *Appellationis causa quando intra eandem dioecesin committi possit.*
11. *Excommunicari quomodo possint collegia.*

CONSILIVM CLXVIII.

EVENIT, venerabilis Domine Praeposite, quòd nuper me suspicari dixi, cur pro parte Reverendi Domini Abbatis Heyleshemensis tam praecipitanter & importunè petita fuerit absolutio à censuris ad cautelam, nullâ parti adversae permissâ facultate, seu termino dicendi contra litteras Apostolicas Domino Praeposito praesentatas, & illius jurisdictionem: nam ex instrumento appellationis, quod postea extrajudicialiter protulit, liquidò constat de nullitate dictae appellationis, & defectu petitionis apostolorum; quod paucis demonstrabimus: quia exactiorem demonstrationem reservamus in id tempus, quo permissa potestate dicendi, & excipiendi de defectu jurisdictionis, & literarum Apostolicarum justior erit occasio; nunc enim in hoc tantùm laborabimus, ut demonstremus petitioni pro parte Domini Mercurini de Iaillon Opponentis propositae, quâ petijt sibi annui terminum dicendi contra litteras & jurisdictionem Domini, ante omnia esse annuendum.

Quòd igitur per exhibitionem dicti instrumenti nihilomagis justificata sit petitio Appellantium, sed potiùs improbata, liquet primùm ex eo, quòd appellatio non sit interposita corā Domino Officiali Cameracensi. * Interponenda est enim 1
appellatio coram eo, qui gravamen intulit, *c. Vt debitus De appel. l.* 1. *§. si quis ipsius D. Quando appel. sit, Spec. in tit. De appel. §. qualiter vers. item cautus, Angel. cons.* 130. *Visis omnibus.* † Nam extrajudicialis 2
appellatio coram Notario & testibus duobus tantum casibus permissa; quando scilicet justus metus appellare volentem impedit, ne Iudicem adeat; aut Iudicis copia seu praesentia haberi non potest, *d. §. si quis ipsius c. fin. De appell. Clem.* 1. *De appel. Ang. d. cons.* 150. Quibus tamen casibus necessarium est coram Notario & testibus, coram quibus extrajudicialiter appellatur, protestari, & expressim declarare, quòd vel judicem metuat appellans, vel ejus praesentiam habere non possit: nam omissa hujusmodi formali protestatione, ipsa appellatio est omninò nulla ex defectu formae, neque devoluit causam ad superiorem, *Panor. Imol. & alij in c. fin. Cassador. decis.* 8. *De appel. Socinus cons.* 45. *Visa appellatione vol.* 1. Cùm ergò per exhibitum instrumentum constet coram Domino Officiali (qui sententias & decreta tulit, à quibus appellatum praetenditur) appellatum non esse, neque pro parte appellantium aliquis metus aut defectus judicis praesentiae allegetur, & in eodem instrumento nulla extet protestatio de metu vel absentia; consequens est, ut ipso jure nulla dici debeat hujusmodi appellatio; sic ut neque Domino Iudici juris-

jurisdictionem dare, aut decreto aliquo confirmari vel approbari possit.

Neque utiliorem efficatioremque facit hanc appellationem intimatio seu insinuatio ejusdem appellationis postea facta; Nam ut intimatio subsequens valeat, & appellationem corroboret, necesse est, ipsam appellationem extrajudicialem utile initium habere, hoc est interpositam esse coram honestis personis, propter Iudicis metum vel absentiam, *Cassador. d. decis.* 8. quòd hîc dici non
3 potest. * Deinde præsuppositio utili initio dictæ extrajudicialis appellationis, ultrò resoluta est dictæ appellationis potestas; ex eo, quòd non constet postea petitos esse apostolos: par enim est causa ejus, qui omninò non appellavit, & qui appellavit sed apostolos non petijt, *l. fin. §. illud C. De tempor. appel. Clem. Quamvis De appel.* Omissio namque apostolorum continet renuntiationem & desertionem appellationis, *d. Clem. Quamvis*, & desertio eo loco constituit appellantem, quo futurus erat si non appellasset, *Clem. Sicut. De appel. c. Ab eo eod. tit. lib. 6.*

4 Quod non petitorum apostolorum vitium non eluitur per eorundem petitionem coram Notario factam, ejusdemque Notarij testimonialem responsionem: nam eo casu, quo utili initio appellatio extrajudicialiter coram persona honesta interponitur, si intra tempus juris Iudicis præsentia haberi potest, adeundus est & apostoli ab eo petendi, *Ant. de Brut. in c. Ex ratione vers. ex his deciditur De appel. Felin. in c. Ex transmissa nu. 5. De prescript.* De quo tametsi dubitare videatur Cassadorus, *d. decis.* 8. in proposito tamen casu res est manifesta, ex eo, quòd insinuatio Domino Officiali postea facta sit, quæ pro appellationis renovatione haberi debet: unde sicuti ab initio oportuisset petere & repetere apostolos; ita quoque nunc post hujusmodi insinuationem, quam appellantes simpliciter fecerunt, non exhibita copia appellationis, neque petitis apostolis. Et quamvis postea ex intervallo hujusmodi copiam per servitorem Notarij misisse dicatur; fuit tamen hujusmodi missio simplex, nec adjunctam habuit aliquam petitionem apostolorum, quæ in omnem eventum cum debita instantia fieri debet, *d. c. Ab eo. d. clem. quamvis.*

5 Sed nec hic subsistendum est: nam etiamsi constaret de appellatione coram Iudice interposita, neque ullus esset defectus in petitione apostolorum; non constaret tamen, an legitimo tempore esset interposita; cujus probatio appellanti incumbit, quia de momento ad momentum currit tempus, *glos. & Bart. in l. 1. §. dies D. Quando appel. sit.*

6 † Vsque adeò, ut traditum sit, *Fulg. Ang. & alij in d. § dies, Felin. in c. Quod ad consultationem nu. 26. De sent. & re iud.* quòd appellans in ultimo die decendij debeat appellationi inserere horam diei, alioqui non extare probationem appellationis tempore debito interpositæ. Atque hinc est, quòd Appellantes consulto & callidè abstinent ab exhibitione sententiæ seu decreti, unde se appellasse
7 dicunt; † cujus tamen sententiæ seu decreti exhibitiò perinde necessaria est petenti absolutionem à censuris ad cautelam, ut exhibitio appellationis, *Innoc. & alij in c. Solet & in c. Venerabilis De sent. excom. & in c. 1. & c. Apostolica De except. Paul. Par. cons. 27. Ad resolutionem n. 45. & seq. vol. 4.* * Quam 8
considerationem non turbat, quòd hæc appellatio dicatur à die notitiæ interposita, eoque respectu nihil inter sit scire tempus latæ sententiæ seu decreti; cùm tunc etiam post decendium interposita appellatio utilis sit. Nam appellatio à die notitiæ post decendium tunc tantùm permittitur, cùm adversus absentem & qui procuratorem non habuit fertur sententia; secus si procuratorem habuit, *l. 1. in fin. D. Quando appel. sit & ibi glos. & Bart. Guido Papa in tract. De appel. quæst. 77. & 102.* Iam verò ex tenore ipsius appellationis, quam appellantes exhibent, constat eos procuratorem habuisse, & per illum coram Domino Officiali causam defendisse.

Cui proxima est alia consideratio, quæ etiam sese ultrò offert ad demonstrationem nullitatis dictæ appellationis quòd ex tempore supplicationis pro obtinendo rescripto Domino Papæ exhibitæ, constet appellantes magis ab executione præcedentis decreti, quàm ab ipso decreto appellasse; quod non est permittendum. † Sententia enim excommunicationis lata trahit secum executio- 9
nem, à qua si non est appellatum tempore congruo, appellatio à futura denuntiatione & literarum traditione inutilis & nulla est, *c. Pastoralis §. fin. in fine De appel.* nam non appellando ab eo decreto seu sententia, in cujus executionem necessariam sequentia veniunt, censetur pars ut antecedenti, ita & consequenti acquiescere, ut eleganter consulendo respondit Andreas Barbatia in specie ab hic non multùm dissimili, *cons. 7. Visis dubijs eleganter in princ. vol. 3.*

Sed videamus nunc, an præsupposita omnimoda validitate appellationis, absolutio ad cautelam statim in limine judicij impendi debeat? In qua quæstione duo potissimùm expendenda veniunt, quæ appellantes objiciunt de nullitate sententiæ Domini Officialis; quorum alterum est, quòd Officialis Cameracensis incompetens Iudex fuerit, ex eo, quòd dum actor & reus ejusdem sunt diœcesis, causa intra eandem committi debeat, *c. statutum §. cum verò De rescript. lib. 6.* Alterum, quod Abbas & conventus excommunicari non potuerint, quia universitates & collegia excommunicari non possunt, *c. Romana § fin. De sent. excommunic. lib. 6.* Sed neutrum hic prodesse debet appellantibus ad obtinendam statim hujusmodi absolutionem. * Nam quod ad illud prius attinet, obti- 10
net ea juris dispositio in literis justitiæ, vigore quarum quis ad judicium evocatur, & minimè in litteris seu executionibus literarum Apostolicarum, *Io. Monach. in d. c. statutum in princ. nu. 3.* quales sunt executiones reservatæ pensionis. In his enim cessat ratio, quæ militat in delegationibus ad causas ac lites: nam hæ cognitionem desiderant, ac sic frequentiorem partium comparitionem, in quo molestia & expensarum magnitudo propter locorum diversitatem & distantiam consistit. At literæ gratiarum executoriæ cognitionem nullam admittunt, aut postulant, sed tantùm præceptum & mandatum quod citra partium incommoditatem tam ex alio ac diverso, imò etiam longinquo, quàm eodem aut propinquo loco fieri potest.
Atque

Atque ita aliquoties in auditorio Rotæ Romanæ decisum & judicatum fuit, *decis. 392 nota quod si, in forma. & decis. 55. utrum c. statutum, aliàs est 565. sub tit. De conceß. præben. in antiquis*: mandatur enim hujusmodi litteris tantùm mera executio. Et licet vigore earundem citatio fieri possit; tamen non ad effectum cognitionis, sed monitionis seu fidei faciendæ de paritione, idque incidenter, quia pars parendo, comparitione nulla opus habet, *Rota decis. 393. nota ex hoc & d. decis. 55. utrum c.*
11 *Statutum sub fin vers. nec obstat.* * Quod ad alterum attinet, nihil definire potest D. Iudex in præsenti hujus processus statu: quia non constat adhuc de ipso decreto nec excommunicationis forma, quæ variari potest, & interdum utiliter ferri etiam in collegium seu conventum: veluti si dixerit, Excommunicamus Abbatem & omnes de conventu, qui noluerunt parere mandatis meis, *Hostien. in Summa De dolo & contum. §. fin. vers. ergo per istum, Phil. Franc. in d. c. Romana §. fin. nu. 5.* & alijs quibusdam modis, de quibus apud Doctores disputatur, *Ioan. Monach. ad d. c. Romana nu. 11. & ibi Phil. Probus nu. 9. Felin. in c. Dilectus 2. De simonia nu. 6.* Cùm etiam inquirendum sit in voluntatem & intentionem excommunicantis, an excommunicando conventum intenderit singulares personas, an conventum ipsum excommunicare. In quo articulo in dubio præsumitur singulares personas magis voluisse excommunicare, *Phil. Prob. loco supra citato*; ut res potiùs valeat quàm pereat, & excommmunicatio secundùm causam suam reguletur, hoc est in proposito ut quemadmodum & quâ forma conventus cum Abbate promisit solutionem pensionis, ità quoque ob cessationem & recusationem solutionis excommunicari credatur. Quod latiùs deduci poterit, ubi in eo articulo versabitur causæ status: cùm in præsenti ad reuocandum absolutionem ad cautelam satis sit de hujusmodi nullitate liquidò non constare Domino Iudici. Cùm ergò appellantes non satis attulerint, ex quo liquidò de jurisdictione Domini constare possit; neque etiam Dominus Iudex adhuc declaraverit se Iudicem hujus causæ: meritò contendit procurator Opponentis petitam absolutionem concedendam non esse, sed sibi concedendum terminum dicendi contra literas Apostolicas & jurisdictionem Domini; qui terminus ex stilo semper primus est, & citato petenti denegari non potest.

De appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio coram Iudice interponenda.

1. *Appellatio coram Iudice interponi debet.*
2. *Appellatio in absentia Iudicis quando valeat.*
3. *Apostoli repetendi sunt in termino iuris.*
4. *Apostolos petendi terminus quando incipiat currere.*

CONSILIVM CLXIX.

DVÆ sunt prægnantes & concludentes causæ, ob quas appellationi, quam Magister Petrus Vekemans interposuit à sententia per Dominos commissarios lata, deferri non debeat, sed per refutatorios apostolos illa reijci. Prior est dictæ appellationis nullitas; quia scilicet intra triduum per statuta Vniversitatis interponendis appellationibus præscriptum interposita est, non in præsentia Dominorum Iudicum, sed in eorum absentia: * cujus 1
generis appellatio permissa non est, quoties Iudicis, à quo provocatur, copia haberi potest, *c. Vt debitus, c. ult. De appel. l. 1. §. dies D. Quando appel. sit. l. 1. C. De his qui per met. iud. Lapus allegat. 39. latè Phil. Franc. in d. c. fin. vers. Item glossa, glos. in c. Suggestum De appell. socinus. cons. 39. nu. 9. vol. 4.* Est namque in proposito manifestum, quòd utriusque Iudicis copia commodissimè haberi potuit; cùm uterque in loco latæ sententiæ resederit, & neuter eorum latitaverit, sed in publico versando sui copiam expeditissimam fecerit; quod sufficere debet ex sententia Philippi Franci, *in d. c. fin. vers. sexto quæritur quando dicatur.* Neque verò ad sustinendam istam appellationem sufficere potest, quod M. Petrus in ultimo momento dicti tridui venerit ad domos habitationis Dominorum Iudicum animo interponendi appellationem, & quòd ijs non repertis domi de eorum absentia protestatus coram Notario appellationem interposuerit. Nam id tunc tantùm prodest, cùm copia Iudicis haberi non potest, non etiam quando copia ipsius esse potest; unde appellans non allegaverit nec protestatus sit, quòd non potuerit habere copiam horum Iudicum (prout ex rei veritate allegare non potuisset) sed hoc tantùm, quod illos in eo temporis momento domi non invenerit, non potest hæc sic interposita appellatio sustineri: ut proinde sibi imputare debeat appellans, quòd vel priùs hos Iudices non adierit, sed in extremo velut labentis tridui momento primùm ad domos eorum iverit, & sic se ipsum coangustaverit & arctaverit, *l. 2. §. si quis tamen cum posset D. Si quis caution. &c.* vel saltem nondum planè lapso triduo, quod de momento ad momentum computatur, eo momento temporis illos non adierit, quo ex communi more quisque paterfamilias domi esse solet, hoc est horâ prandij. † Deinde 2
ut coram Notario & testibus in absentia Iudicis interposita appellatio valeat, hoc saltem necesse est, ut Iudici à quo intimetur; idque durante adhuc, non etiam lapso termino appellandi, *Phil. Franc. in d. fin. vers. in gloss. 2. l. Bonorum D. Rem ratam haberi*: id quod Magister Petrus non fecit nisi seriùs post lapsum terminum à statuto præscriptum. Nulliter enim fit, quòd fit post terminum juris; cùm id quod ad illum permissum est, eo lapso denegatum censeri debeat, *l. Qui fundum De contrah. empt.*

Altera causa est, quòd appellans apostolos debitè non petierit: cùm enim per Dominos Iudices 3
appellanti, intimanti dictam suam appellationem in absentia interpositam, dictum esset, quòd de apostolis responderent in termino juris, debebat appellans hoc temporis momentum sibi præscriptum diligenter observare, & in termino juris, hoc est ultima vel penultima die temporis, quod ad dandum apostolos Iudici præscriptum est, triginta scilicet dierum, apostolos formaliter petere, *c. Ab eo & ibi glos. De appel. lib. 6. & expressim in Clem. 1. eod. tit. & ibi glos. in verb. intra dictum, vers. & nota quod licet*: & ita quidem, ut quemadmodum non posset

posset post lapsum terminum illos petere, ita neque ante illum, quando Iudex non intra terminum juris, seu ut in usu sæpè est, in termino juris & infra, sed simpliciter (ut hic factum est) in termino juris se de apostolis responsurum dixit. Debent enim litigantes tempora vel à lege, vel à canone, vel à Iudice statuta diligenter observare, *l. Nemo C. De appel. c. Personas De appel.* Quare nihil momenti habent duæ subsecutæ apostolorum petitiones factæ distinctis duobus diebus; ob id, quòd præmaturæ fuerint, utpote factæ ante terminum Iuris, & pluribus diebus ante illorum exitum, quæ pro nullis haberi debent secundùm præmissa, ut eleganter distinguendo respondit Marinus Socinus Iunior, *cons. 31. Quæritur in effectu nu. 2. & 10. vers. secundo casu vol. 3.* Cum alioqui duarum petitionum utilitati obstet hoc quoque, quòd ex actis non constet illas factas esse in præsentia dictorum Dominorum Iudicum, sed dumtaxat in judicio & auditorio Rectoris, à quo non debebant peti apostoli; cùm ipse sit Iudex superior, ad quem provocatum est, & ad quem dari debebant apostoli ab istis Iudicibus, *l. Iudicialis l. Eos §. apostolos C De appel.*

4 Et quamvis tertia apostolorum petitio dictis Iudicibus facta sit; quia tamen seriùs facta fuit, pro nulla itidem haberi debet; cum ex die latæ sententiæ tunc integri triginta & unus dies lapsi essent; à quo die latæ sententiæ numerari debent tringinta dies ad petendum & dandum apostolos, non à die interpositæ appellationis, *l. Iudicibus C. De appell d. clem. 2.* Etsi enim in hoc juris articulo plerique aliter sentiant; communius tamen receptum est, ex die latæ sententiæ initium triginta dierum constituendum esse, tunc præsertim, quando appellans ignorantiam latæ sententiæ prætexere non potest; ut in proposito non potest, tum quòd in loco latæ sententiæ residebat, tum quòd ex termino latæ sententiæ constet eundem appellantem præscivisse sententiæ pronuntiationem, & ut pronuntiaretur eâ die consensisse. Quæ communis sententia summam rationem habet, & decisione auditorij Rotæ Romanæ, *decis. 29. fuit dubitatum à quo tempore, aliàs 5. sub tit. de appell in novis,* multorumque Doctorum traditione appprobata est, *Guido Papa decis. 436. nu. 35. quæst. 26. Robertus Maranta de ord. iudiciario partis sexta p. 3. n. 209. Marian. Socinus d. cons. 31. Steph. Bertran. cons. 39. Data varietate nu. 2. vol. 3. parte 1.* & pro qua extat expressa juris constitutio, *d. l. Iudicibus*, etiam per Gratianum, ut aiunt, canonizata, *in c. Ei qui 11. quæst. 6.*

Cum igitur nulla hic sit, quæ vel vitio nullitatis non laboret appellatio, vel sublata non sit renuntiatione appellantis, quæ constituitur in eo, quòd debito tempore apostolos non petierit, *c. Ab eo De app. lib. 6.* nulla est justa causa, cur sic interpositæ appellationi deferri debeat aut possit.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis interponendæ tempus.

1. *Appellare non licet à sententia interlocutoria, quæ vim definitiva non habet.*
2. *sententia interlocutoria quando habeat vim definitivæ.*
3. *Decretum de procedendo ad ulteriora vim definitivæ non habet.*
4. *Appellans debet observare ea quæ per statutum præscripta sunt.* / *Valet statutum ut appellandum sit intra triduum.*
5. *Vicerector idem potest quod Rector.*
6. *Appellari intra decendij ultimum momentum potest.*
7. *Appellandi tempus currit de momento ad momentum.*
8. *Appellatio nulla non iustificatur per processum appellati super illa.*
9. *Attentata post appellationem à sententia definitiva differunt ab attentatu post interpositam ab interlocutoria.*
10. *Attentata, desertâ appellatione, vel quando nulla est, non retractari.*
11. *Appellatio à reiectione articulorum quomodo iustificari debeat.*
12. *Impertinentes articuli reyciendi sunt.*
13. *Litera quando noceant accipienti.*

CONSILIVM CLXX.

ADDENDO his, quæ aliàs in prima instantia latè scripsimus super causa, quæ coram Magnifico Domino Rectore acta & peracta, ac tandem ex ejusdem Magnifici Domini Rectoris delegatione per eximium virum Dominum Michaelem Herenbout V. I. Doctorem definitivâ sententiâ terminata est, & nunc in tertia instantia coram Venerabilibus Dominis Iudicibus appellationum indecisa pendet inter Iacobum le Roy cum suis consortibus Actorem, nunc appellantem, & Domicellam Mariam de Castro Ream nunc appellatam, hoc primùm in animadversione habendum est, duas esse appellationes, quas appellans interposuit; alteram à decreto per Dominum Vicerectorem octava mensis Iunij; alteram ab ejusdem Vicerectoris definitiva sententia pòst deinde sexta mensis Iulij proximè sequentis lata interpositam; qui tamen in altera tantùm, hoc est in priore, prosecutionis instantiam fecisse videtur, proposita conclusione ad retractationem illius per appellationem; retractatione alterius non viâ appellationis sed attentatorum remedio tacitè proposita. Vnde consequitur, quòd si probari possit priorem appellationem ab interlocutoria vel nullam vel iniquam esse, secundæ appellationis à definitiva effectus nullus sit; tum quia ex illa nulla est proposita petitio aut conclusio; tum quia iniquitate appellationis ab interlocutoria interpositæ declarata, rescissionis, retractationis, seu revocationis ex capite attentatorum seu innovatorum nulla sit potestas, quia transit sic lata sententia definitiva in rem judicatam.

Quod autem appellatio decima octava Iunij coram Domino & Magistro Gysberto Loyden Vicerectore interposita à dicto decreto octava Iunij lata sit nulla, deducitur & probatur ex eo, quod per statuta Vniversitatis Lovaniensis non sit permissa appellatio à sententia interlocutoria vim definitivæ sententiæ non habente, ut nec jure civili id permissum est, *l. Ante sententiam C. Quorum appel. non recip.* & olim quidem jure Canonico permis- 1

permissum, *c. super eo l e appel.* per decreta Concilij Tridentini *sess.* 24. *cap.* 20. *de reform.* novissimè prohibitum est. Quod autem dictum decretum processus ad ulteriora dumtaxat sit interlocutorium, & minimè definitivæ vim habeat, res ipsa demonstrat. Et quamvis per illud videantur articuli pro parte appellantium exhibiti reiecti, nihilomagis tamen dici potest, idem decretum
2 obtinere vim sententiæ definitivæ. † Illud enim decretum seu interlocutoria dicitur habere vim definitivæ, cujus gravamen per appellationem à definitiva reparari nequit, & post quod non exspectatur vel speratur alia sententia; non etiam hoc, per quod non finitur Iudicis officium, nec definitur aliquis articulus substantialis, & quo neque absolutio neque condemnatio ad dandum vel faciendum aliquid continetur, *Phil Franc. in c. Cum cessante De appell. Bart. in l. Quod jussit De re iud. glos. in Clem. fin. De appel. Rob. Maranta in tract. de*
3 *ord. Iud partis sexta parte 3. n.41. & sequen.* * Et nominatim quòd sententia à repulsione exceptionis etiam peremptoriæ, sive expressè hoc dicatur, sive implicitè, per decretum de procedendo ad ulteriora seu ad expeditionem causæ sit interlocutoria, nec habeat vim sententiæ definitivæ, ex traditione Glossæ, *in Clem ult. De appel.* communiter probant omnes Interpretes, *Zabarella n. 1. Bonif. De Vital n.19. Ioan de Imola n.8 in d. clem. ult. De appel.*

Cùm ergò per dictum statutum prohibeatur appellatio à sententia interlocutoria, quæ non habet vim definitivæ; & idem statutum sit conforme novo decreto Concilij Tridentini; consequens est, quòd appellatio ab illa interposita sit nullius momenti. Sed etsi vim definitivæ sententiæ aliquo modo haberet, ideoque ab illa licuisset appellare, nihilo tamen magis valuisset dicta appellatio: idcò quod non sit interposita à decreto octava mensis Iunij lato, intra tres dies ab illius pronuntiatione, quod planè necessarium fuit, ex quo per idem statutum Vniversitatis constitutum sit, quod in casibus, quibus appellare licet à sententia Rectoris, oporteat appellare intra triduum, quod mox & continuo ex die pronuntiatæ sententiæ currit, sive sit definitiva sive interlocutoria. † Cujus generis statutum validum
4 & efficax est ex communiore Doctorum interpretatione, *Panor. in c. Cum sit Romana nu.* 14. *De appel. Ant. Corsetus singul.* 4. *De appellat.* & de simili statuto Vniversitatis Bononiensis tradit Angelus, *in l. 2. nu. 3. De re iudic.* potissimùm quando appellatio est interponenda ad eos Iudices, quos ipsi statuentes constituerunt, *Felin. in d. c. Cum sit Romana nu. 4. vers. sed cavendum*; ut est in dicta Vniversitate Lovaniensi, in quâ per concilium Vniversitatis Iudices appellationum constituuntur. Cujus quidem statuti observatio omninò necessaria est: nam ut cessante statuto oportet appellantem in interponenda appellatione juris præscriptum tam quoad tempus, quàm formam appellandi observare, & eo non observato appellatio habetur pro nulla & deserta, *c. 1. De appel. l. 6.* ita quoque stante statuto, quod brevius tempus vel aliam formam appellādi præscribit, oportet hujusmodi præscriptū ad unguē servare; alioqui aliquo eorū omisso appellatio est ipso jure nulla, *Ias. consil. 191. Placet mihi n.1. vol. 2.* Cum itaque hæc appellatio à dicta interlocutoria sit interposita diu post lapsum dictum statutarium triduum, dubitandum non est, quin sit omninò nulla.

Neque hac in parte ideo quicquam immutandum est, quod sententia sit lata non à Rectore, de quo loquitur dictum statutum, sed à Vicerectore, cujus in dicto statuto nulla est mentio. * Nam 5
Vicerector cùm loco Rectoris sit, & eandem potestatem habeat, quam Rector in eo, in quo est Vicerector, eodem quoque jure censeri debet, *l. 1. & 2. C. De off. ejus qui vices alicuius iud. obtinet*; nec ulla est ratio, cur majus tempus detur appellandi ab ejus sententia, quàm à sententia Rectoris. † Quinimò amplius dico, nec secundùm termine juris communis rectè ab hac interlocutoria sententia esse appellatum. Notissimum enim est, quod à sententia quacumque ex jure communi appellare oporteat intra decē dies, *Auth. Hodie C De appel. c. Cum dilecti in fine De appel.* quando sententia in præsentia partis vel procuratoris ejus (ut in proposito factum est) lata est, qui statim à pronuntiata sententia incipiunt currere de momento ad momentum, *Bart. in l. 1. §. dies D. Quando appel. sit, Panor. in c. Quod ad consultationem De sent. & re iud.* ita ut post ultimum momentum decendij interposita appellatio sit ipso jure nulla, & sententia lata transeat in rem judicatam, *d. c. Quod ad consultationem.*

Cum ergo dicta sententia interlocutoria sit lata octava Iunij & appellatio interposita decima octava, dici nequit, quod interposita fuerit intra decimum diem & ante illius exitum. Verùm quidem est, quod decima octava dies sit decimus ab octava; sed non est verum, quòd omnis hora aut omne momentum decimæ octavæ diei sit intra decimum diem ab omni hora præcedentis diei octava, licet sit decimi diei à lapso die octavo. Nam si dicta interlocutoria lata est octava mensis Iunij mane quacūque hora fortè octava vel nona, & appellatio decima octava die sit interposita vel à prandio vel ante prandium horâ seriore, non erit verum intra decimum (quorum singuli constant viginti quatuor horis, *l. More D. De ferys*) appellatum esse. † 7
Incipit enim tempus appellandi (ut diximus) currere non à fine diei, in quo lata est sententia, ut in multis juris articulis dies termini à quo non computatur in termino, *l. Eum qui calendis De verb. oblig. And. Tiraquel. De retract. §. 11. nu. 14. & seq.* sed ab eadem hora, imò ab ipso momento, quo lata est sententia: Ita ut, si sententia lata est hora octava antemeridiana, appellandi facultas non duret nisi ad eandem horam octavam antemeridianam die 18. ejusdem mensis, *Panor. in d. c. Quod ad consultationem n.3. Tiraq. d. §. 11. n. 21. & seq.* favore nimirum rei judicatæ, & ut appellantes discant appellationum tempora non tantùm in prosequendo, sed etiam in interponendo observare: vt eleganter respondendo scripsit Ioannes de Anania, *cons. 93. Viso processu nu. 6.* Et hoc est, quod textus novæ constitutionis dicit, *in auth. De appel. & intra quæ tempora in princ. collat. 4. Phil. Cornius cons. 279. In hac consultatione nu. 2. vol. 4.* spatium horum decem dierum à recitatione sententiæ numerandum esse, & sic de momento in momentum, & in alijs multis juris articulis ab ipso actu initium temporis constituitur, *l. 3.*

l. 3. §. minorem D. De minor. l. 2. C. De temp. appel. Tiraq. d. §. 11. nu. 28. Quod autem appellatio intra hos decem dies sit interposita ante lapsum extremum momentum, probari debet ab ipso, qui se appellasse dicit: ita ut non sufficiat probatio interpositæ appellationis, sed, ut tradit Philippus Decius, *in cap. Cùm in Ecclesia nu. 2. De appel. & ibi Phil. Franc. in ult. notab. Guido Papa decis.* 436. *n.* 8. tria oporteat Appellantem probare, ut obtineat devolutionem causæ ad superiorem; primò, quòd appellaverit, (id quod perinde post ut ante finem decem dierum de facto contingere potest:) secundò, quòd ex causa legitima, (quam allegare sufficit;) & tertiò, quòd intra decem dies sit interposita, *cap. Romana §. si vero De appel. lib. 6.* Vt regulariter qui dicit se actum aliquem fecisse, quem debet facere intra certum terminum, nec potest facere nisi intra illum, debet necessariò probare intra illud tempus se eum fecisse: quia quod permissum est ad certum tempus, eo finito non censetur permissum, *l. Statu liberum §. Stichum De leg. 2. Iud. Iom. consf. 427. In proposito nu. 11. Bald. in l. 1. nu. 1. C. Qui admit. ad bonor. possess.* Et quamvis ad hoc probandum plerumque sufficiat reproducere sententiam à qua appellatum est; non sufficit tamen illius reproductio seu exhibitio ad probandum, quòd intra decendium sit appellatum, nisi ex ipsa sententia quoque deprehendi possit, non tantùm quo die, sed etiam qua hora sententia sit lata, & appellatio sit interposita, eo scilicet casu, quo ultimo die est interposita appellatio; cùm verum esse possit (ut dixi) ultimo die esse appellatum, sed tamen verum non sit, appellatum esse intra decendij extremum momentum: sic quod sibi imputare debeat, qui se sic coarctavit ad ultimum diem, quodque in hujusmodi angustijs illius ultimæ diei constitutus protestatione aut aliâ ratione sibi non providerit, ut ei salva esset probatio, ante ultimum momentum interpositam fuisse appellationem, *l. 2. §. quod diximus D. Si quis cantionib. &c.*

Est igitur hæc appellatio à dicta sententia interlocutoria lata octava Iunij tripliciter nulla: primò, quod jure communi novissimo per dictum decretum conciliare, & per dictum statutum Vniversitatis sit prohibita; secundò, quòd apertè constet intra triduum non esse interpositam, quod idem statutum in casibus, quibus appellare licet, requirit; & tertiò, quod non constet interpositam esse ante lapsum decendij, & per consequens nullum potuit effectum devolutionis causæ ad Dominos Iudices operari.
8 † Eoque pertinet quod pro parte appellata de hujusmodi appellationis à dicto decreto interpositæ nullitate, propositum & conclusum sit, quòd nullitatis vitium non potest censeri expurgatum per hoc, quòd pars appellata in hac instantia super hujusmodi asserta appellatione cum appellantibus processerit. Nam ut aperto jure definitum est, *in Clem. si appellationem De appellat.* quòd si post desertam appellationem, quæ ab initio etiam fuit ritè interposita, Appellans cum Appellato, vel Apellatus cum Appellante, aut Appellatus solus in causa assertæ appellationis processerit, & super justitia sententiæ concluserit, non expurgatur vitium desertionis, nec convalidatur jurisdictio Iudicis, ad quem provocatum est: ita quoque & multo magis (ut dicit Glossa, *in d. Clem. Si appellationem in V. desertam & ibi Bonif. de Vital. nu. 65.*) non præjudicat sibi Appellatus, nec prorogat aut stabilit jurisdictionem Iudicis ad quem, si appellatio ab initio non tenuit. Cujus unum inter alia exemplum dat eadem Glossa, *in d. V. desertam,* si appellatio sit interposita post decem dies; id enim quod nullum est consensu partium expresso vel tacito convalescere non potest, *l. si expressim De appel. c. Auditis De elect. Bonif. de Vital. in d. Clem. Si appellationem n. 7.*

Ex quibus omnibus consequitur, quòd constituta dictæ appellationis nullitate tamquam interpositæ contra formam seu præscriptum non tantùm statuti, sed etiam juris communis, dictis Appellantibus non possit per Dominos Iudices adjudicari conclusio, quam solam modò in hac causa proposuerunt ad obtinendam retractationem dicti decreti per Dominum Vicerectorem octava mensis Iunij lati, & admissionem articulorum coram eodem Vicerectore exhibitorum. Quo constituto consequitur quoque, quod etiam definitiva sententia, quæ per dictum Dominum Vicerectorem sexta Iulij immediatè sequentis lata est, transierit in rem judicatam, non tantùm ex causis & rationibus ibidem propositis, quæ si benè ad juris dispositionem expendantur, invenientur veræ, etiamsi Domini Iudices ijs non obstantibus decreverint se Iudices competentes, quod ad solam potestatem cognoscendi non approbandi appellationem accipiendum est; verum etiam ex eo, quòd non constet de aliqua hujusmodi appellationis prosecutione. Etenim inspiciendo conclusionem, quæ in hac causa capta est, nulla invenietur proposita petitio, de declaranda injustitia sententiæ definitivæ per dictum Dominum Vicerectorem pronuntiata; neque de ea ex capite vel nullitatis vel iniquitatis revocanda, aut cassanda: sed proposita est principaliter & specialiter seu restrictivè duntaxat petitio de retractanda dicta sententia interlocutoria, octava Iunij per Dominum Vicerectorem lata, eâque retractata admitti ad probandum articulos antea exhibitos: obiter tantùm adjecta petitione de retractandis alijs attentatis; sub qua adjectione si pars appellans existimat contineri petitionem retractandæ quoque dictæ sententiæ definitivæ, postea sexta Iulij latæ tamquam attentati, opinione sua fallitur.

Verum quidem est, quòd, cùm in casibus à jure 9
permissis appellatur à sententia interlocutoria, perinde adversus illam attentata retractari possint, ut attentata & innovata contra vel post appellationem à sententia definitiva interpositam, *c. Non solum De appel lib 6.* sed tamen cum hoc discrimine, quòd attentata post appellationem à sententia definitiva interpositam, in primis & ante omnia sint revocanda, non docto etiam de justitia appellationis, nec retractata adhuc sententia definitiva, qui non est casus præsentis quæstionis: sed attentata post appellationem ab interlocutoria statim revocanda non sunt, sed tunc demùm, cùm Iudex iudicando super appellatione ab interlocutoria declarat & pronuntiat illam injustè latam, & justè ab ea provocatum esse: nam id faciendo, unico labore & unicâ pronutniatione potest retra-

retractare sententiam definitivam post appellationem ab interlocutoria interpositam latam, *d. c. Non solum*, tamquam attentatum, non tanquam nulliter latam, *Phil. Corneus cons.* 305. *Circa primum vol.* 3. *in princ.* Neque enim prohibetur Iudex, à cujus interlocutoria appellatur, quamdiu ei per provocatum Iudicem inhibitum non est, ulteriùs in causa etiam ad sententiæ definitivæ pronuntiationem procedere, appellante etiamsi contumaciter non recedat ad Iudicem non citato, *c. Cum qui De dolo & contum. lib. 6. Rebuff. ad constit. Regias tit. De appel.* §. 16. *Gloss.* 2. *n.* 14. præsertim quando Iudex appellationi ab interlocutoria interpositæ non detulit, *Corneus d. cons.* 305. *in princ.* prout hic contigit. Sed cum potestas sic retractandæ sententiæ dependeat à potestate retractandæ sententiæ interlocutoriæ, à qua appellatum est, consequitur, quòd cùm non retractatur seu retractari non potest sententia interlocutoria, (ut non potest quando vel appellare non licuit, vel non est ritè seu tempestivè appellatum, quæ conjunctim hic concurrunt) nulla sit occasio vel materia allegandi attentati; quia sic quoad partem transit in rem judicatam ipsa sententia interlocutoria, quasi ab ea appellatum non esset; & per viam attentati seu innovati in consequentiam seu accessionem sententiæ retractatoriæ gravaminis per interlocutoriam illati, retractari non potest sententia definitiva post appellationem ante inhibitionem Iudicis ad quem lata; quia sublato seu deficiente principali, accessorij nulla potest esse potestas, *l. Cum principalis De R. I.*

10 Vnde etiam est, quod ut desertâ appellatione nulla est potestas retractandi seu revocandi attentata, seu innovata per remedium attentatorum, *c. Licet De sent. excommunic. lib.* 6. *And. Alciat. consil.* 406. *in princ.* quasi scilicet eo loco sit causa ac si appellatum non esset, *l. ult.* §. *illud C. De temp. appel. Ias. in l.* 1. *De bonorum possess. secund. tabb.* ita quoque nulla est potestas sic revocandi seu retractandi attentata, tunc, cùm appellatio est nulla, *Ioan. Monach. in c. Cupientes* § *quod si per viginti De elect. l. b* 6. *Phil. Franc. in c. Ex ratione quæst. ult. eodem tit.* vel quia illa jure vel statuto prohibita est, ut est quæ ab interlocutoria reparabili interponitur, tam ex dictæ Vniversitatis statuto, quàm ex decreto Tridentino; vel quia ritè & tempore debito interposita non est, ut superiùs deduximus. Atque ita cùm potestas retractandi attentata post appellationem ab interlocutoria dependeat ex victoria in causa hujusmodi appellationis, hoc est in eventum, quo Iudex judicat malè interloquutum & benè appellatum, *Rota decis.* 344. *alias est* 44. *Licet in causa, & decis.* 461. *alias est* 65. *Si appelletur, in novis*; sequitur quòd sententia illa definitiva, quæ sexta Iulij per dictum Vicerectorem lata fuit, non possit per viam attentati retractari; ad cujus generis retractationem dictus Appellans dumtaxat, idque adhuc non in specie, sed in genere conclusit. Et cùm non possit obtinere retractationem illius sententiæ per viam attentati, sequitur quòd nec possit ordinariâ viâ sub prætextu injustitiæ & iniquitatis: quia ad illam Appellans non conclusit. Atque ita eo respectu manet deserta appellatio, quæ à dicta sententia definitiva postea interposita dicitur, propter omissam ejus prosecutionem; quam si solam appellans proposuisset & prosecutus fuisset, poterat contendere primùm ad retractationem dictæ interlocutoriæ & obtinere admissionem dictorum rejectorum articulorum, & sic postea urgere retractationem sententiæ definitivæ, si justitia causæ id pateretur, *cap. fin. ne appel. lib.* 6. At cùm rotâ inversâ prosequutus sit principaliter causam gravaminis seu appellationis, statuto & jure illam non permittente, ac præterea illam debito tempore non interposuerit, sic ut de ea per Dominos Iudices nihil judicari possit, manet dicta sententia definitiva ex capite desertionis irretractabilis, tamquam ab ea interpositâ appellatione desertâ, *l. ult.* §. *illud C. De temp. appel.* Ad quæ Venerabiles Domini Iudices diligenter attendere debent, quia prorsus peremptoria & inevitabilia sunt, liberantque eosdem Dominos Iudices ab ulteriore investigatione, an prima, an item secunda per dictum Dominum Commissarium & Vicerectorem successivè latæ sententiæ sint justæ: ubi enim appellatio est deserta, nullæ sunt provocati Iudicis partes, nisi in remittendo causam ad priorem Iudicem, à quo provocatum est, pro sententiæ executione. Sed etsi dicta appellatio à prædicta interlocutoria octava Iunij lata, nullo laboraret vitio nullitatis, vel ex prohibitione juris communis seu dicti statuti, vel ob vitiosam illius interpositionem post tempus à statuto vel jure præscriptum; nihilo tamen major esset Appellanti occasio obtinendæ victoriæ seu retractationis illius. * Nam 11
qui à nuda exceptionis peremptoriæ seu articulorum exhibitorum vel expressè vel tacitè per processum ad ulteriora, repulsione seu rejectione olim appellabat (quod ex dicto Concilio Tridentino non videtur nunc ampliùs esse permissum) non poterat obtinere retractationem hujusmodi sententiæ interlocutoriæ repellentis seu reijcientis exceptionem peremptoriam, seu articulos, nisi quoque rejectarum exceptionum seu articulorum veritatem probasset. Ita quòd non sufficiebat hujusmodi exceptiones seu positiones esse in fronte & apparentia justas & legitimas, sed justificari illæ omninò debebant, *cap. Interposita in princ. & ibi DD. De appel. & in cap. Ex parte, De testib.* Vt proinde rectè & eleganter docuerit Innocentius, *in cap. Post electionem De concess. præb. nu.* 3. *vers. potest tamen dici*, quòd licet primâ facie appareat exceptionem (idem est de articulis, quibus exceptiones seu allegationes proponuntur) esse rationabilem & legitimam; si tamen Iudex inducat in animum, quòd non sit vera, aut quòd ex aliqua alia causa admitti non possit (fortè propter publicationem testimoniorum) possit hujusmodi exceptionem reijcere, & ad sententiæ definitivæ pronuntiationem procedere, non obstante appellatione à repulsione exceptionum interpositâ: nec enim (inquit) cassabitur sententia propter hoc, quòd legitimas exceptiones aut allegationes non admisit, nisi in causa appellationis probetur de veritate hujusmodi exceptionum seu allegationum. Quam traditionem commendant & sequuntur Petrus Anchoranus, *cons.* 158. *Ex narratis in facto nu.* 19. *vers. sed ex eo*, & Stepha-

Stephanus Bertrandus, *conf. 502 Quamvis Magister bertrandus vol* 4.

Iam verò diligenter expendendo testimonia, quæ pro parte dicti appellantis de facto (nam de jure non potuerunt propter nullitatem appellationis superiùs deductam) in hac asserta appellationis causa recepta sunt, non invenietur appellans probasse ea, quæ de novo in secunda instantia prætendit se proposuisse per dictos rejectos articulos: nam de articulis illis passim & satis conformiter deposuerunt testes se nihil scire; qui hoc solùm dixerunt, se non recordari, quod appellata tale quid fuerit confessa; imò ex contrario dixerunt, eandem appellatam admiratam fuisse tantum à se peti, conquerendo quod planè ignara esset rerum mariti: sic ut per ea testimonia non tam probentur quàm potiùs improbentur dictorum articulorum contenta. Cum alioquin hoc quoque verum sit, quod, etsi contenta dictorum articulorum plenè, ut ponuntur, essent probata, nihil relevarent; ex eo, quòd omnia illa veniant in consequentiam illius persuasionis, circumventionis, & erroris præfatæ appellatæ, quæ sic sibi passa fuisset persuaderi non in proprio, sed in alieno, hoc est mariti sui facto, cujus probabilem ignorantiam prætendere poterat, *l. fin.* D. *Pro socio*, *l. Qui in alterius* D. *reg. iur.* de eo, quod debere dicebatur: ut mirum non sit, si ea tunc confessa fuerit, quæ etiam eò perducta fuit, ut subscriptione suæ manus se obligârit appellantibus. Quam obligationem sic scripto factam, cùm præfatus Vicerector animadverteret appellatæ non nocere, ex causis & rationibus, quæ in articulis primæ instantiæ, & in consultatione juris in eadem prima instantia exhibita deduximus, bona ratione potuit per dictum decretum octava Iunij latum facultatem probandi hujusmodi prætactos articulos nihil profuturos reijcere, & sic ad ulteriorem causæ cognitionem procedere.

2 Boni quippe Iudicis est lites abbreviare, superflua, impertinentia, & nihil profutura resecare, dilationum dispendia avertere, *l. Ad probationem* C. *De probat. c. Cum contingat De off. deleg. l. si duo patroni §. idem Iulianus in fine* D. *De iureiur.* & præsertim cùm aliqua præsumptio vel verosimilitudo est, quòd impertinentia & inadmissibilia proponens ea non probabit, *c. Quia verosimile De præsumpt.* quemadmodum eventus docuit appellantem hujusmodi probationem quoad rejectos articulos sufficienter non probasse. Vnde consequitur, quod superiùs diximus, quod cum nullo modo dici possit justificatam esse illam appellationem à dicta interlocutoria sententia interpositam (etiamsi dici posset quod à tali interlocutoria etiam post triduum appellare licuisset) non possit retractari dicta sententia interlocutoria de procedendo ad expeditionem causæ. Ex quo iterum sequitur (est enim id sæpiùs inculcandum) quod cùm non possit retractari dicta sententia interlocutoria, non possit quoque in illius consequentiam retractari dicta sententia definitiva postea lata; neque per viam attentati, cùm respectu sententiæ quæ non retractatur attentatum dici non possit; neque per viam ordinariam appellationis à definitiva, quia illam appellantes intra tempora fatalia non sunt prosequuti; ideoque appellatio censeri debeat deserta, & sententia obtinuisse effectum rei judicatæ, *l. fin. §. illud* C. *De temp. appell.* Imò ut speciosiorem viam obtinendi appellatæ paremus, hoc amplius dicimus, quod etiamsi super appellatione à dicta sententia definitiva dumtaxat, vel subordinatè & legitimè fuisset appellatum, & quod Venerabiles Domini Iudices de utriusque sententiæ definitivæ, tam in prima, quàm in secunda instantia latæ, æquitate vel iniquitate cognoscere possent, (quod secundùm suprascripta facere non possunt) nihilo meliore loco esset appellans per novas probationes in hac tertia instantia factas: quia ostendimus eas vel imperfectas, vel ad faciendam fidem inidoneas esse; vel saltem sic accipiendas, ut de quibus testimonia loquuntur, veluti de confessione appellatæ, & de libro manuali, intelligi debeant eo modo & fine, quo accipiendam esse ipsam obligationem, cui appellata subscripsit, deduximus in priore nostra consultatione, à cujus repetitione brevitatis studio abstinemus.

Planè quod attinet ad binas literas, quas Adolphus Wolch scripsisse perhibetur; alteras ad quondam Dominum Lambertum Verhaere, alteras ad hujus causæ appellatam, non potest in illis aliquod præjudicium quoad appellatam constitui. Primò, quòd non constet illas per Dominum Lambertum vel appellatam receptas, & sic approbatas esse: cùm illas proferant ipsimet Appellantes, ad quos scriptæ non sunt, qui nec post negationem appellatæ probaverunt, quod appellata sibi eas tradiderit; & quòd non sint perlatæ ad præfatum Dominum Lambertum inde patet, quod idem Dominus Lambertus ante datam illarum ex hac vita decesserit, ut constat ex propria confessione appellantium in prima instantia facta. Quidquid igitur in illis literis continetur, quod aliquo modo adversus appellatam trahi posset, id nocere non debet: quia nemo ex alterius voce aut scripto præjudicium pati debet, *§. fin. in auth. Vt cum de appel. cognosc, l. Rationes, l. Exemplo* C. *De fide instrum.* & sic nec ex literis, quas non recepit, aut aliquo modo aliter non approbavit, *Bart. in l. Cum tabernam §. idem quæsiit in fine* D. *De pignor. & hypoth.* ut è contra nec mittenti literas præjudicium fit, quamdiu ab eo ad quem missæ sunt non sunt receptæ, *l. Qui absenti. De acquir. possess.* Quod porò attinet ad literas, quas D. Lambertus ad Adolphum scripsit, nihil est quod causam appellatæ premere possit: nam etsi in ijs videatur D. Lambertus hoc egisse, ut haberet illos mille florenos, non constat tamen id ad effectum perductum esse: ut multa sæpè tractantur, quæ non perficiuntur, *d. l. Si ex causa §. nunc videndum De minor. l. Si voluntate* C. *De rescind. vend. l. Sciendum §. dictum De aedil. edicto*; & multa petuntur, quæ non conceduntur. Et quod ad hanc petitionem Domini Lamberti nihil sequutum sit, apertè demonstrat alia ejusdem Adolphi epistola ad D. Lambertum postea ex intervallo unius anni scripta; in qua non monet D. Lambertum, ut solvat, sed optat tantùm, ut expensis Adolphi Dominus Lambertus efficere velit apud hæredes Caroli Crols (qui sunt hujus causæ appellantes) quò ei satisfaciant; 13

idque etiam cum ostentatione gratitudinis, quod facturus non erat, si Dominus Lambertus fuisset illorum debitor. In summa eo loco nunc collocata est hæc causa, ut appellantibus nihil adjudicari possit; & ne quidem retractari prædicta sententia interlocutoria, multò minùs ipsa definitiva per viam attentati aut iniquitatis, vel injustitiæ, propter causas superiùs ex ordine discussas; sed condemnandi erunt appellantes in expensis hujus instantiæ.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio alternativa.

1. *Appellatio alternativa an valeat.*
2. *Fatalibus durantibus executio sententia impediri potest.*
3. *sententia falsum continens est nulla.*
4. *Desertionem non obiectam an Iudex inspicere debeat.*
5. *Terminus hominis an ita arctet ut terminus iuris.*
6. *Articuli non relevantes admitti non debent.*

CONSILIVM CLXXI.

1 CONTROVERSI juris est, an alternativa appellatio à sententia Iudicis interposita, si appellans durante decendio, quod ad appellandum datur, non declaret aut eligat, apud quem causam appellationis introducere velit, sit nulla? Nam Ioannes Andreæ *in glos. c. Si is cui De off. deleg lib.* 6. *& in c. In alternativis De R. I. lib.* 6. & hunc sequuti Philippus Francus, *in d. c. Si is cui nu.* 4. Alexander *cons.* 101. 164. 167. *vol.* 2. Angelus Perusinus, & Ioannes de Imola, *in l.* 1. §. *si quis De appel.* existimârunt appellationem esse nullam: contrà Speculator, *in tit. De appel.* §. *nunc tractemus*, Baldus, *in l. Cum proponas n* 5. *C. De bon. auth. iud. possid. & in l. Appellatione n.* 8. *C. De appell.* Panormitanus, Felinus, *in c. Inter cætera De appel.* Condisalvus de Villadiego Auditor Rotæ Romanæ, *in tract. De legat quæst.* 8. *nu.* 34. Geminianus, *in d. c. si is cui nu.* 5. & aliquot alij, appellationem utilem esse censuerunt; & Angelus Perusinus, *in d. l. Cum proponas nu.* 2. immemor prioris sententiæ, securè attentari posse voluit, appellationem valere, etiamsi appellās intra decem dies non declaret quem Iudicem superiorem eligat; quasi declaratio etiam post terminum fieri possit, *l. Hæredes palam* §. 1. *De testam.* Quam posteriorem affirmativam sententiam auditorium Rotæ Romanæ sequutum est & comprobavit, *Rota decis.* 209. *appellatio alternativa in novis alias est* .3. *De appel.* Satis enim est, si re ipsa fiat declaratio per prosequutionem appellationis coram uno ex his Iudicibus intra terminum vel à jure, vel ab homine ad prosequendam appellationem præfixum; quia incertitudo, quæ consistit in alternatione, sic reducitur ad certitudinem, *Ioan. de Lignano in c. si duobus De appel.* Quod quidem minus dubitationis habet, quando appellatio per Iudicem semel admissa est, etiamsi tempus ad declarandum Iudicem & prosequendam appellationem præfixum sit, *Gemin. in d. c. si is cui nu.* 5. omniumque maxime, si appellatus non contradixerit.

Cùm igitur in causa appellationis Domini Caroli Nitzen post appellationem vivâ voce à sententia Commissarij D. Officialis Leodiensis primæ instantiæ Iudicis septima Februarij, ad committentem vel ad Sedem Apostolicam interpositam, apostolosque reverentiales cum præfixione terminorum consuetorum obtentos rescriptum appellatorium Romæ sit impetratum 12. Iunij tunc proximè sequentis, ejusque vigore causa coram D. Abbate S. Gertrudis introducta, & sine ulla appellati contradictione aut objectione nullitatis terminata; non est justa causa, cur dicatur Dominum Decanum S. Martini Leodiensis tertiæ instantiæ Iudicem ideo benè declarasse præfatum Dominum Abbatem malè retractasse dicti Commissarij sententiam, quasi appellatio ab eadem præfati Commissarij sententia fuerit deserta; cùm desertionis hic nulla occurrat species. Nam constat initium prosecutionis appellationis factum esse in primo bimestri à datis apostolis; quia tertia Aprilis facta est declaratio prosequendæ appellationis ad Sedem Apostolicam; quam declarationem immediatè sequuta est missio supplicationis pro obtinendo rescripto ad Romanam Curiam; quòd deprehenditur ex sequuta dicti rescripti impetratione in principio Iunij proximè sequentis, habitâ ratione intervalli, & longitudinis itineris; quæ realis prosecutio potentior est verbali declaratione, *l. Nostram & ibi Doct. C. De testam.* Neque ad desertionem quicquam facit, quod probatum non sit, appellantem ante exitum quarti mensis docuisse apud præfatum Commissarium de factis diligentijs prosecutionis: * Nam quamvis eo non 2 facto judex à quo, qui hujusmodi terminum præfixit, possit ad suæ sententiæ executionem progredi, quamdiu apud superiorem causa appellationis non est introducta, nec judici à quo inhibitum: inde tamen non inducitur appellationis desertio, quin durantibus adhuc fatalibus juris communis, appellationis prosecutio fieri, atque etiam latæ sententiæ executio impediri possit, si Iudex ad quem, aut ejus delegatus inhibendo vel cognoscendo præveniat, *Panor. Decius & alij in c. personas De appel. Lud. Rom. sing.* 163. *hoc nesciunt Legistæ, Rota decis.* 94. *&* 155. *in novis, &* 452. 358. *&* 359. *in antiq. sub tit. de appel.* † Proinde cùm appellans 3 tempestive rescriptum super appellatione sua à sententia D. Commissarij obtinuerit, & coram Abbate S. Gertrudis legitimè prosecutus sit & præterea pars appellata hujusmodi appellationi & prosecutioni acquieverit, nec desertionem objecerit: dubitandum non est, quin sententia Decani S. Martini sit non tantùm iniqua, sed etiam nulla; eò quòd falsam causam contineat, *l.* 2. *&* 3. *C. Si ex fals. instrum, l.* 1. §. *hac verba Ne vis fiat &c l. Si prætor* §. *Marcellus De iud.* quia scilicet appellatio à sententia Commissarij fuerit deserta. Sed & si pro causa retractationis sententiæ dicti Domini Abbatis dixisset, hujusmodi appellationem fuisse nullam propter dictam alternationem; nihilo magis sustineri posset: quia ex prædictis satis constat, illam propter prædictam alternationē non posse dici nullam; præsertim quia illi Iudex detulerit, atque etiam pars appellata, cujus nusquam extat

extat aliqua contradictio, nec nullitatis vel desertionis obiectio; quæ obiectio omninò necessaria
4 est. † Et hoc est, quod eleganter docet Felinus, *in c. Ex parte 2. nu 11. De rescript. & sequitur Rebuff. ad constit. Reg. in tract. De appel. artic. 5. glos. 1. nu. 47. vol. 3.* & in re proposita magnum momentum habet, quòd Iudex appellationis, si ex actis comperiat, appellationem à sententia interpositam esse desertam, & de desertione coram eo disputatum non fuisse, non debeat ad desertionem respicere, nisi talis sit desertionis species, quæ objecta excusari possit; secus si talis sit desertio, quæ nullam excusationem admittit: ut est illa, quæ inducitur per biennij lapsum, *Auth. Et qui appellat De temp. appel.*

Nec denique ad nullitatem appellationis facit, quod appellans intra quindecim dies per dictum Commissarium præfixos elegerit judicem: quia inde non inducitur nullitas appellationis, neque etiam desertio; cùm nullum hoc casu appellatus habeat interesse, qui durantibus fatalibus dictorum quatuor mensium, nullum interesse passus fuit, *Gemin. in d. c. si is cui nu. 5.* satisque sit, quòd appellans intra quatuor menses initium prosecutionis fecerit, & Iudex à quo, atque item appellatus ab executione abstinuerint, eosque appellans impetrato rescripto ac Iudice prævenerit.
5 † Non enim per omnia sic arctat terminus hominis, ut terminus juris; cùm etiam post terminum hominis prosecutio detur, *Panor. & alij in d. c. personas*: & in mora modici temporis (quod censetur, quamdiu adversarij non interest) nullum sit præjudicium, *l. Et si post tres & ibi Doct. Si quis cautionib.* tantumque, imò plus possit realis electio, seu declaratio per ipsam prosecutionem, quantum verbalis, præterquam quòd alioqui in dubio potiùs reijcienda sit desertionis cogitatio, quàm assumenda; & admittenda appellationis prosecutio potiùs, quàm reijcienda, *Castren. & Ias. in l. 1. nu. 17. si quis cautionib.*

6 Ex quibus manifestum esse putamus, articulos de desertione hujusmodi, qui nunc primùm in quarta instantia post conclusionem in causa exhibentur, cùm non sint relevantes, & admissi seu probati nihil relevarent, fore reijciendos, *l. Ad probationem 1. in fine C. De probat. l si duo patroni §. idem Iulianus & ibi Alex. & Iason. De iureiurando*, & secundùm conclusionẽ appellantis judicandum.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio malè interposita.

1. *Appellatio ex falsa causa non valet.*
2. *Appellari non potest à sententia super executione facienda.*
3. *Appellatio ab interlocutoria quomodo facienda.*
4. *Praceptum de solvendo vim sententia definitiva habet.*
5. *Appellare non licet à sententia ex confessione partis lata.*
6. *sententia etiam iniqua ius facit.*
7. *Sententia contra absentem lata quando teneat.*
8. *Praceptum de solvendo adversus absentem an fieri possit.*
9. *Pignoris amissionem culpâ creditoris contigisse debitor allegare & probare debet.*

CONSILIVM CLXXII.

ADVERTANT Venerabiles Domini Iudices diligenter ad tenorem scedulæ appellationis tertia mensis Martij coram Magnifico Domino Rectore pro parte Domicelli Ioannis Rybera mariti Domicellæ Mariæ Ellens interpositæ, & manifestè deprehendent hanc appellationem accommodari non posse ad sententiam (ut appellantes illam vocant) interlocutoriam ultima Februarij tunc proximè antecedentis latam; etiamsi procurator appellantium exhibendo scedulam, dixerit se ab ea appellare: quippe in dicta appellationis scedula aliud contra dictam sententiam ultima Februarij latam pro gravamine non allegatur, quàm quòd per illam sententiam interlocutoriam pronuntiatum & declaratum fuerit, quòd pars Actrix teneretur Reis solvere ducentos florenos Rhenenses; id quod ex lectione dictæ sententiæ interlocutoriæ ultima Februarij latæ, manifestè deprehenditur falsum esse: cùm tenor ejusdem sententiæ interlocutoriæ hoc tantùm contineat, quod Magnificus D. Rector inhæreat decreto undecima mensis Septembris lato, adjuncta condemnatione expensarum litis citra dictam diem undecimam Septembris factarum. † Proinde ex causa notoriè falsa, cujusque falsitatem demonstrat actorum 1
inspectio & lectio, interposita appellatio ipso jure nulla est, *c. Cum appellationibus De appel. lib. 6. Ioan. Andrea in c. 1. De appell lib 6 nu. 11. Alex in addit. ad Bart in l. 1. §. fin. De appellat.* ita nullum devolutivum effectum operari potest, & justificandi illam omnem spem præscindit.

Et quamvis videri posset, quòd Magnificus D. Rector declarando se inhærere decreto undecima Septembris lato, compendio verborum & effectualiter repetierit contenta decreti undecima Septembris lati; ita tamen res se non habet. Nam hujusmodi decretum inhæsionis quoad dictam sententiam undecimæ Septembris, non est repetitio aut multiplicatio sententiæ antea latæ, sed magis decretum; non quidem confirmativum, quo opus non erat, postquam illa sententia, nulla appellatione suspensa in rem transierat judicatam, sed executivum adversus ineptam dictæ partis agentis petitionem post rem judicatam propositam, tunc & postquam illa sententia transierat in rem judicatam, *Guido Papa cons. 66. In facto præsupponitur & cons. 76. Circa processum & cons. 83. Non potest.* † Iam verò manifestum est à sententia 2
super executione seu de exequendo lata appellari non posse nisi in exequendo modus excedatur, *l. Ab executore C Quorum appel. non recip.* Et si quod gravamen in dicta sententia interlocutoria constitui potuisset, id secundùm acta non poterat aliud esse, quàm quod Magnificus D. Rector per hujusmodi sententiam interlocutoriam tacitè reiecerit petitionem actoris post dictam rem judicatam propositam: ea autem petitio non fuit de revocando aut retractando dictam sententiam undecima mensis Septembris latam, aut declarando illam fuisse nulliter pronuntiatam, sed de eo tantùm, quod per partem Ream

Ream exhiberetur manualis obligatio quondam mariti dictæ Domicellæ Mariæ, & quod responderet ad quædam de novo in facto proposita; *
3 in quo quia nullum gravamen appellans ponit, saltem non exprimit (cùm tamen in appellatione & sententia interlocutoria illud formaliter & expressis verbis exprimere necesse sit, ut appellatio valeat, *d. c.* 1. *De appell. lib.* 6. & ex ea justificari in judicio appellatorio possit, *Clem. Appellanti De appell.*) manifestè consequitur, hanc appellationis causam non veram esse, nec dictæ sententiæ interlocutoriæ accommodari posse.

Prout multò minùs accomodari possunt, quæ subsequenter in dicta appellationis scedula subijciuntur gravaminis causæ; videlicet quòd dicta sententia interlocutoria sit nulla aut saltem injusta; primùm ex eo, quòd lata sit parte legitimè non citata, & ea absente: secundò; quod lata sit parte inaudita in suis legitimis defensionibus: tertiò, quòd sit lata ex falsa relatione dictorum Reorum. Nam ex his tribus ne unum quidem est, quod huic sententiæ interlocutoriæ ultima Februarij latæ obsit: lata enim fuit in præsentia procuratoris, statim à pronuntiatione illius de gravamine & de appellando protestantis; de cujus procuratoris mandato ex ipsis hujus causæ actis constat; nihilque interest in præsentia procuratoris an domini sententia feratur, *l.* 1. *in fine D. Quando appel. sit.* Deinde lata etiam fuit cum plena causæ discussione, & post omnes partis actricis allegationes, & quidem etiam ad instantissimam dicti procuratoris petitionem, ut super actis jus diceretur. Denique ex actis, quæ post undecimam mensis Septembris à die latæ prioris sententiæ definitivæ habita fuerunt, non constat de aliqua, multo minus de falsa Reorum relatione, ex quà dicta sententia interlocutoria ultima Februarij dici posset esse lata. Subijcitur quidem in dicta appellationis scedula clausula generalis, *alysque rationibus & causis in actu causa propositis & suis loco & tempore adhuc proponendis*; sed nihil facit ad sustinendam aut justificandam dictam appellationem. Nam sententia dicta die ultima Februarij lata est merè interlocutoria; ut etiam in prætacta appellationis scedula Actrix appellans eam vocat & baptizat interlocutoriam; & manifestum est, quod à sententia interlocutoria in scriptis appellandum sit, *d. c.* 1. *De appel. lib.* 6. & omnes appellationis causæ formaliter, disertis verbis, & in individuo, non per relationem ad acta aut aliud aliquod, in scriptura appellationis exprimendæ; ita quod relatio ad acta, multò minùs ad postea alleganda aut proponēda non sit permissa in hoc genere appellationis ab interlocutoria sententia, *Doct. in d. cap.* 1. *& in d. Clem. appellanti, Guido Papa cons.* 124 *& d. cons.* 76.

Vt proinde multipliciter demonstretur dictam appellationem à prædicta illa sententia interlocutoria nulla ex parte repetitioni contentorum in actis neque item expressioni causarum gravaminis congruere aut accommodari posse; ideoque illam minimè justificatam esse, minimeque ex expressis causis justificari potuisse; multò minùs ex illa dictam interlocutoriam sententiam ultima Februarij latam impugnari aut retractari posse. Congruunt & accommodari aliquo modo possunt dictæ tres expressæ causæ præcedenti definitivæ sententiæ undecima Septembris latæ, quam pars agens in eadem appellationis scedula vocavit decretum; sed ex ijs in dicta appellationis scedula non interponitur aliqua appellatio, sed tantùm à dicta interlocutoria sententia ultima Februarij lata: ita quod hìc nulla sit concordia inter assertam facultatem & voluntatem; ob id, quòd fortè rebus integris, nullo alio interueniente impedimento, ab eâ appellare potuisset, sed tamen pars noluerit. Vnde fit, ut cùm id quod potuit noluerit, & quod voluit eo modo non potuerit, in hac appellatione sic interposita nec devolvendi nec justificandi aut impugnandi aliquis effectus constitui possit, *l. Multum interest C. Si quis alteri vel sibi &c.*

Sed ut vel errori vel imperitiæ procuratoris appellantis hoc condonemus, quasi hic omnia benè congruant & concordent; & verum esse præsupponamus, quòd per dictam interlocutoriam, qua formaliter pronuntiatum & declaratum est, quòd Actrix teneretur Reis solvere ducentos florenos, imò eo ampliùs quod sic & ex prædictis causis appellatum fuerit à dicta sentētia undecima Septembris lata; nihilo validior aut justior dici poterit hujusmodi appellatio, ob quam eadem sententia vel nulla declarari, vel ut injusta per Venerabiles Dominos Iudices retractari possit: Primùm ex eo, quòd in omnem eventum quoad sententiam die undecima Septembris latam seriùs foret interposita post lapsos non tantùm tres dies, qui ex statutis Vniversitatis Lovaniensis appellationibus interponendis præscripti sunt, sed etiam post decendium jure communi præscriptum, *auth. hodie C. De appell.* Nam eâ latâ dicta die undecima Septembris, Actrix sententiæ acquiescendo nihil vel appellando vel alia ratione contradixit, sed primùm secunda die mensis Octobris proximè tunc sequentis, non tam contradicendo dictæ sententiæ, quàm occasionem litis novæ, seu repetendæ ejusdem litis captando, proposuit & continuavit petitionem exhibendæ manualis obligationis, per ejus maritum Reis traditæ; idque non directè ad finem retractandæ dictæ sententiæ, sed ad hoc tantùm, ut actrici constare posset, quibus conditionibus dictus suus quondam maritus aurea in actis mentionata oppignoraverat. Qua in parte actrici satis factum fuit per responsionem & declarationem Reorum factam ad interrogationem Magnifici D. Rectoris, quòd hujusmodi obligationem non haberent, nec ubi sit scirent. Atque ita intempestivè appellatio interposita effectum aliquem habere non potest, multò minùs dicta contradictio, non directè ad finem revocationis ejusdem senteniæ, sed alio omninò fine, videlicet vel ad moderandum vel differendum executionem dictæ sententiæ facta, si fortè in reperta & exhibita manuali obligatione aliquid contineretur, propter quod aut Actrix præcisè & statim non debuerit solvere ducentos florenos, aut Rei non possent statim prosilire ad venditionem catenæ pignori datæ. Quo etiam factum, quod Actrix, videns se per temporis lapsum excidisse remedio appellationis, adversus Reorum in

istam objectionem replicaverit, quòd dicta sententia undecima Septembris lata interlocutoria fuerit, quæ quoad judicem numquam transeat in rem judicatam, ideoque illius retractandæ quandocumque ei sit potestas, *l. Quod jussit D. De re iudic.* quòd tamen sic replicando objecit seu retorsit, ut numquam ex ea aut alia causa petierit dictæ sententiæ retractationem seu revocationem; ut sanè
4 bono jure petere non poterat: † quippe illa sententia (sive sententia appelletur, sive præceptum de solvendo) non interlocutoria, *Bart. in l. 1. D. De confess.* sed absolutè definitiva fuit, sententiæ definitivæ per omnia potestatem habens, *Bald. cons. 201. Functus petita vol. 5. Guido Papa decis.*
5 *12. & 120. Anchar. cons. 234. Casus talis nu. 3.* † Idque tantò potentius, quòd sit lata ex confessione partis agentis in judicio coram Iudice in præsentia partis Reæ facta; à cujus generis præcepto seu sententia nulla est appellatio, *l. 2. C. Quor. appell. non recip.* cùm adversus confitentem non tam judicandi & condemnandi sint Iudicis partes, *l. Proinde. D. Ad leg. Aquil.* quippe confessus in judicio pro judicato habetur, *l. 1. D. De confess.* quàm exequendi & initium executionis faciendi, & judicato præcipiendi ut solvat, *Bart. in d. l. 1. D. De confess.* Sic quòd illa sententia irretractabiliter transierit in rem judicatam; sive quia ab ea appellari non potuit; sive quia appellatum aut contradictum non fuit, aut saltem non debito tempore; ideoque nulla ratione possit per Dominos Iudices ex capite ali-
6 quo injustitiæ aut iniquitatis retractari: * quia sententia, quæ in rem judicatam transivit, inter partes jus facit, sive illa æqua sive iniqua sit, & ob id nec disputationem justitiæ vel injustitiæ; æquitatis aut iniquitatis admittit, *l. 1. §. pari modo De liber. exhiben. l. scire De lib. agnos. l. Qui Romæ §. duo fratres & ibi Bart. & alij De verb. oblig.*

Quamobrem Actrix diffidentiâ retractationis ex capite iniquitatis & injustitiæ, confugit ad objectionem & causas nullitatis: malè quidem & incongruè quoad dictam interlocutoriam sententiam ultima Februarij latam; quia causæ nullitatis allegatæ, ut superius deduximus, illi nulla ratione accommodari possunt; sed magis appositè & congruentius quoad dictam sententiam definitivam undecima Septembris latam. Cujus nullitate constitutâ, ex consequenti constituenda quoque esset dictæ sententiæ interlocutoriæ undecima Februarij tamquam de facienda executione latæ inefficacia: Non enim potest executivum decretum ferri, aut procedi ad executionem sententiæ, quę vel nulla vel nulliter lata est, *l. 4. §. condemnatum l. Si cum nulla De re iudic.* Cæterùm nec hac ex parte magis fundata est Actrix: nam quas hujusmodi nullitatis expressit & proposuit causas, momenti nihil in proposito habent.

Quod enim ad primo loco propositam attinet, quod lata fuerit parte sua non legitimè citatâ, & ea absente, partim verum non est, quoad defectum citationis scilicet, partim nullius est momenti, quoad absentiam actricis. Citatam quippe fuisse Actricem evidenter constat ex relatione nuntij seu Bedelli eadem die, qua dicta sententia lata fuit, in judicio facta, qui actricem in personam suæ ancillæ seu famulæ domesticæ citaverat specialiter ad videndum & audiendum decretum Domini Rectoris interponi; cui nuntio ea parte credendum est, *Glos. in c. Cum parati De appel.* eoque magis, quòd Actrix indirectò id non neget, sed hoc tantùm, ad avertendum effectum hujusmodi citationis, dicat, se ex sua ancilla intellexisse, se quidem ad Dominum Rectorem vocatam fuisse, sed non audivisse fieri mentionem de decreto aliquo interponendo; quod sanè probabile non est: quippe intelligebat facilè Actrix, atque etiam intelligere debebat, se ob aliam causam coram Domino Rectore tunc vocatam non fuisse per nuntium, quàm litis suæ, quam contra Reos paucis diebus ante ad repetitionem pignorum instituerat, & ex ea occasione per eosdem Reos reconventa fuerit ad solutionem ducentorum florenorum mutuo datorum; quodque hoc debito per eam confessato nihil restabat quàm pronuntiatio seu decretum Domini Rectoris super hac conventione & reconventione utrimque proposita, & unico actu satis liquidata; ideoque non debebat hanc vocationem sic contemptui aut neglectui habere, & in multam lucem stertendo delicatè lectum auctoritati & reverentiæ Rectorali præferre. Adeò ut ejus hæc absentia nulla ratione sit probabilis, sed prorsus sit ex contumacia & dolo, aut saltem ex lata culpa, quæ dolo comparatur. * Et si qua 7
ratione hæc ejus absentia probabilis dici posset, & extra omnem contumaciam in plena ignorantia constitui; nihilo magis nulla dici posset hæc sententia, seu præceptum de solvendo: cum ipso jure, etiamsi iniqua esset, valeat, & absenti necesse sit appellare ab hujusmodi sententia intra statuta tempora, aut saltem à die scientiæ, quòd lata fuerit, ut expresso jure definitum est, *l. Ab eo C. Quomodo & quando iudex &c.* si modò citatio facta sit (ut inquit Bartolus, *in d. l. Ab eo*) ad domum absentis, etiamsi ad illius notitiam non pervenerit. Iam verò hac quoque in parte sibi defuit Actrix, quæ nullo umquam tempore, & ne nunc quidem à dicta sententia seu decreto undecimæ mensis Septembris ullam appellationem voce vel scripto interposuit, nec restitutionem ad appellandum umquam petijt, sed post lapsos viginti dies à pronuntiatione dictæ sententiæ, ut superiùs diximus, proposuit dumtaxat petitionem exhibitionis manualis obligationis; sic in effectu rem ad initium alterius litis pertrahere laborans, sine directa oppugnatione prætactæ sententiæ, seu præcepti de solvendo, per remedium appellationis, statim à die scientiæ aut restitutionis ad appellandum. Sic quod hæc sententia ex defectu citationis aut propter absentiam actricis convelli aut nulla dici non possit. * Cum alioqui hujusmo- 8
di præceptum de solvendo non tam sit sententia, quàm initium executionis judicati, quod constituitur ex partis conventę vel reconventę confessione, *Bart. in l. 1. D. De confess. Lud. Rom. in l. 5. De verb. oblig. Zasius in l. Certum §. confessi nu. 4. De re iud.* ideoque etiam adversus absentem & non citatum plerumque fieri possit, *Bart. in l. Nec quicquam §. ubi decretum De off. procons.*

Quæ deinde subjicitur hujus nullitatis causa, quòd scilicet dicta sententia lata sit parte penitus inauditâ in suis legitimis defensionibus, multo magis

magis frivola est; cùm Actrix per Reos non sit in jus vocata, sed ipsa Reos ad judicium pertraxerit, & reconventioni Reorum nihil objecerit, imò debitum ducentorum florenorum apertè in jure confessa fuerit; exceptioni seu responsioni Reorum adversus Actricis conventionem propositæ, (quod pars dictorum pignorum sine ipsorum culpa per milites ablata fuerit) nihil prorsus replicando contradixerit, nec contradicendi aut desuper deliberandi dilationem petierit, sed tacita confessione verum esse cognoverit, & sic cognoscendo Domino Rectori justam occasionem dederit declarandi, quòd actrix in sua conventionali petitione non sit fundata; idque expressim adjecta hac causa, quod de culpa Reorum non constet.

9 Quam causam idem Dominus Rector meritò adjicere poterat, non tam ex narratione, seu (ut Advocatus actricis dicit) relatione Reorum, quàm ex defectu objectionis seu allegationis culpæ, quam actrix, ut minimùm objicere debebat, si periculum dictorum pignorum à se avertere, & in Reos reijcere volebat: quia ut probatio, ita quoque allegatio culpæ amissionis pignorum incumbit non creditori, qui pignori accepit, sed debitori, qui pignori dedit, *l. S. creditor & ibi glos. in verb. se perdidisse C. De pignor. actione*; nam sine culpa amissum esse, mere abnutivum est & in dubio præsumitur, *l. Merito D. Pro socio, Bart. Cepolla consil. criminali* 69. At verò in culpa esse seu culpa creditoris pignus amissum esse in facto consistit, cujus nulla est præsumptio, sed necessitas allegandi & probandi, *l. In bello §. facto D. De capt. & postlim. revers. Bald. cons.* 403. *Ioannes Simonem nu. 6 vol. 3.*

Quare frivola quoque est tertia propositæ nullitatis causa, quam actrix constituit in eo, quòd Dominus Rector attenderit ad falsam relationem seu assertionem Reorum, quod pars pignorum sine eorum culpa sit ablata. Quî enim falsa dici potest, quam deficiente contrarij probatione, jus ipsum præsumit? Et ut verè falsa fuerit hujusmodi assertio; inde tamen non potest constitui sententiæ nullitas, sed ad summum dumtaxat iniquitas, quam, ut contra jus partis admissam, actrix remedio appellationis convellere legitimo tempore & modo debuit, *l. 1. C. Si sæpius in integ. restit. postul. l. 1, §. Item cum contra, l. Quæ sent. sine appell. rescind. Bald. cons. 363. Si thema vol. 4.* ita quoque cum id non fecerit, aversa prorsus censeri debet præsumptio iniquitatis, & ex adverso ex auctoritate rei judicatæ inducta præsumptio veritatis & æquitatis; cùm, ut diximus, iniqua etiam sententia remedio appellationis non suspensa jus inter partes faciat, *l. Res iudicata De reg. iuris*. Quâ in parte hoc quoque in animadversione habendum, quod dicta Domini Rectoris sententia lata undecima Septembris duo capita habeat; alterum absolutionis Reorum in conventione; alterum condemnationis Actricis in conventione ex causa mutui; & quod Actrix in prætacta appellationis scedula dumtaxat conqueratur de posteriore illius capite, quod fuerit condemnata in ducentis florenis; & quod jus permittit ab una tantùm parte sententiæ appellare, reliquâ, qua expressim appellatum non est, in suo robore manente, *l. Etiam §. 1. D. De minor. l. 1. § ult. D. Nil novari appel. pend.* Ita ut à priore parte nulla extet appellatio aut querela, cui priori parti applicatur dicta causa (quam Actrix falsam vocat) quòd non constet de culpa Reorum; ideoque ut posteriori parti dictæ sententiæ illi applicari non potest, quia in mutuo hujusmodi culpæ consideratio non est; ita quoque iniquitatem condemnationis facere non potest, multo minus nullitatem.

Multa igitur concurrunt, ex quibus manifestè deprehenditur per Venerabiles Dominos Iudices pronuntiandum esse nulliter, aut saltem malè esse appellatum à dicta sententia interlocutoria ultimâ Februarij latâ, ideoque eandem per omnia esse confirmandam, partemque appellantem in expensis litis condemnandam.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio à subdelegato ad quem fieri debeat.

1. *Appellatio à delegato ad quem interponatur.*
2. *Clausula*, donec, *& quousque easdem subdelegans ad se iterum revocandas duxerit, in subdelegatione quid operetur.*

3. 5. *Appellatio per se nulla si à parte adversa admittatur valet.*

4. *Apostoli quales sint cùm Iudex defert, quatenus ius defert.*
6. *Appellatio alternativa valet.*

CONSILIVM CLXXIII.

AD impediendum progressum causæ appellationis, quæ coram Reverendo Domino Abbate S. Gertrudis Lovaniensis ex parte Domini Martini Bruninex, & Annæ van Releghem appellantium contra Dominum Dionysium Stronex introducta est, dictique Domini Abbatis jurisdictionem præscindendam, objicitur, quòd eorum appellatio nulla sit, nullumque operetur vel suspensionis rei judicatæ, vel devolutionis ad superiorem effectum; * ob id, quòd expresso jure cautum sit, *in c. si delegatus De off. deleg. lib. 6.* si quando à subdelegato Apostolico, cui causę per delegatum non simpliciter, sed cum clausula, *Donec & quousq; easdem subdelegans ad se iterum revocandas, & reassumendas duxerit*, delegantur, appellandum esse ad subdelegantem, & minimè, eo omisso, ad Papam; licet aliàs regulariter à quocumque inferiore, omisso medio seu immediato superiore, ad Papam appellari possit, *c. Dilecti De appel. c. Ad Romanam 2. q. 6.* Ita ut testibus Ioanne Andrea & Philippo Franco, *in d. c. si delegatus*, in Romana Curia non soleant dari literę seu rescripta delegatoria super hujusmodi appellatione à subdelegato ad Papam, prætermisso subdelegante interposita. Verùm quoniam dicta juris definitio sæpissimè vitium patitur, & ex plurimis causis restringitur, & limitatur, ex ejus generalitate in abstracto non potest argui dictæ appellationis nullitas, nec præfati Domini Abbatis jurisdictio in hac causa impugnari; etiamsi verum sit præclaræ memoriæ Dominum Robertum Episcopum Leodiensem, (cui inter has partes per rescriptum Apostolicum causa commissa primùm fuit) eandem causam Venerabili Domino Petro Boels suo Sigilli- 1

Sigillifero subdelegasse, cum prædicta clausula, *Donec & quousque &c.*

Nam in primis (ut in frontispicio ponamus, quod omnium expeditissimum & ad hanc objectionem removendam efficacissimum est) regula prædicta non obtinet, si tempore latæ sententiæ seu interponendæ appellationis à sententia subdelegati, subdelegans mortuus sit, etiamsi sub nomine dignitatis, nomine ejus proprio minimè expresso, causa ei delegata sit: tunc namque rectà via appellari potest ad Papam, *c. si is cui De off. & potest. iud. deleg. lib. 6.* Cùm ergo Præfatus D. Robertus subdelegans, tempore hujus sententiæ rebus humanis exemptus fuerit, consequens est, hanc appellationem ad Papam rectâ viâ fieri potuisse, nec rectè ex parte appellati proponi hunc casum appellationis sub exceptione dictæ regulæ non contineri.

2 Secundò, Innocentij sententia est, *in c. Si pro debilitate nu. 5. De off. & pot. iud. deleg.* quam sequitur & confirmat Speculator, *in tit. De appel §. nunc tractemus n. 7. vers. sed ad quem appellabitur*, quod effectus clausulæ illius, *Donec &c.* vires suas quoad appellationem ante sententiam definitivam per subdelegatum latam operetur, ut ante illam revocari possit subdelegatio, & ante illam si appelletur ab interlocutoria interpellandus sit subdelegans, non Papa; non autem post latam sententiam definitivam, per quam ad eum casum devenit res, ut ad subdelegatum translata videatur tota jurisdictio, & per sententiam definitivam subdelegati, perinde subdelegans ut subdelegatus officio suo functus intelligatur, & uterque judex esse desierit, *l. Iudex De re iudic.* videtur enim subdelegans judicasse per subdelegatum, *c. Dudum De præb. lib. 6. c. Qui per alium De reg. iur lib. 6.* Quia igitur Dominus Petrus Boels sententiam definitivam in hac causa protulit, devolutioni ad Sedem Apostolicam locum fecisse videtur: potissimùm quod subdelegatio non simpliciter, sed cum peculiari intentione facta sit; cum protestatione scilicet, quòd D. Robertus eam nullo umquam tempore revocaret, nisi de revocatione ipsa specialiter mentionem faceret.

3 Tertiò, non obtinet prædicta regula, quoties pars, contra quam appellatio interponitur, appellationi se non opponit, sed tacendo illi quodammodò defert, patiturque Appellantem in appellatione progredi, & appellationis commissionem obtinere: videtur enim eo ipso approbare, & approbando se coarctare, *Panor. & Felin. in c. super quæstionum §. porro De off. & pot. iud. deleg. Phil. Franc. d. c. si delegatus n. 8. vers. 2. limita.*

4 Quartò, multo magis impeditur & fallit dicta regula, quando Iudex subdelegatus, qui sententiam tulit, potissimùm parte appellata non contradicente, hujusmodi appellationi defert, *Panor. Felin. Philip. Franc. locis supra citat. Rota in decisionib. Bisgueti 21. incip. An sub executore De appell.* Quia igitur ex instrumento appellationis in hac causa exhibito constat, partem appellatam contra hanc appellationem nihil dixisse, & illi per D. Petrum Boels delatum esse; nihil dubitandum est, quin causa ad Sedem Apostolicam sit devoluta, & sic per Papam Præfato D. Abbati rectè committi potuerit.

Nec movet quicquam, quòd Dominus Petrus non absolutè detulisse, sed magis rejecisse videatur, qui hoc modo respondit, *Appellationi vestræ in quantum ius defert, deferimus.* Nam hujusmodi verborum adjectio in appellatione, quæ rationabilis est (qualis plerumque est, quæ à definitiva interponitur) non facit delationem conditionalem, nec suspendit; sed perinde est ac si simpliciter Iudex detulisset, *Lud. Rom. cons. 501. Vt declarationem nu. 3. Felin. c. Cum contingat De off. & pot. iud. deleg. Eleganter Bald. cons. 427. Delegatus Apostolicus nu. 3. vol. 2.*

Quintò, non obtinet prædicta regula, si utraque pars ad Papam appellaverit; communis enim consensus hoc efficit, ut benè appellatum dici debeat: cùm etiam invito delegante partes litigantes post sententiam à subdelegato latam Curiam Romanam ac Papæ auditorium accedere possint, *Rota d. decis. 21. vers. item quia partes*; & hoc casu parti apppellatæ objici possit, quod illo jure usa sit, hoc est, sic etiam ipsa ad Papam appellaverit, & super appellatione hujusmodi apostolos reverentiales obtinuerit, & ob id æquo animo pati debeat, *l. 1. D. Quod quisque iur.* ut appellans eodem jure utatur, etiamsi adversarius sic interpositam appellationem non prosequatur, *l. si quis iniquum in fine princ. D. Quod quisque iur.* Cùm ergò ex instrumento prædictæ appellationis constet utrumque eodem modo appellasse, & utrumque eadem forma verborum eosdem apostolos retulisse; nihil ambigendum est quin appellatio hæc rectè ad Sedem Apostolicam devoluta sit. * Ex quâ 6
etiam causa ad vitium dictæ appellationis objici non potest, quòd fuerit alternativa ad Papam vel ad Episcopum Leodiensem, cùm neuter in altero id reprehendere possit: & in contentione Doctorum in eo articulo, an alternativa appellatio valeat, electione intra decem dies non factâ, verior sit eorum sententia, qui valere putant, *Spec. in d. § nunc tractemus, Bald. in l. Cum proponas nu. 5. C. De bon. auth. iu possid. & in l. Appellatione nu. 8. C. De appel. Panor. & Felin. in c. Inter cætera De appel. Gemin. & alij in d. c. si is cui De off. & potest. iud. deleg. lib. 6.* quam & Rota Romana comprobavit, *Rota decis. 209. aliàs est 33. appellatio alternativa de appel. in novis. Vide & cons. 171.* Ita ut omnibus ritè expensis Reverendus Dominus Abbas de sua jurisdictione dubitare non debeat; quin scilicet sit omninò hujus causæ Iudex competens ob prætactam devolutionem ad S. D. N. Papam sine ullo impedimento eorum, pars appellata ex adverso objecit.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellari posse ab Ecclesiastico ad Ecclesiasticum inter laicos.

1. 12. *Clerici omnes cuiuscumque dignitatis subiecti sunt Papæ etiam quoad ius appellandi.*
2. 11. *Appellari potest ad Papam omissis medijs.*
3. *Iudex Ecclesiasticus tam in reali quàm personali causa iudicare potest.*
4. *Causæ reales, quando pertineant ad Iudicem Ecclesiasticum.*
5. *Feudalia quo iure iudicet Iudex Ecclesiasticus.*
6. *Laici ratione bonorum subijci possunt iurisdictioni Ecclesiasticæ.*

7. *Bona*

7. *Bona Ecclesiæ data, purè data præsumuntur.*
8. *Res cuiusque censetur libera.*
9. *Appellari potest ad Papam à Iudice Ecclesiastico, qui in temporalibus superiorem non agnoscit.*
10. c. Romana. §. debet De appell. lib. 6. *intellectus.*

CONSILIVM CLXXIIII.

VENERABILIS Domine Decane, ut V. D. in memoriam revocemus ea, quæ ex juris dispositione in hoc incidenti articulo, an vobis ex rescripto Apostolico jurisdictio aliqua competat, expendẽda & sequenda erunt, pauca pro rei qualitate in medium adse-
1 remus. * Et in primis quidem, quòd alioquin vulgatissimum est, omnes omninò Ecclesiasticas personas Archiepiscopos, Episcopos, tam cathedrales quàm alias quascumque Ecclesias mediatè sive immediatè, subjectas esse Sedi Apostolicæ, tamquam capiti & omnium Iudici, *c. Per venerabilem Qui filij sint legitimi, c. Ad Romanam 1. q. 6. c. Antiqua De privil. c. Cuncta 9. q. 3. c. fin. juncta glossa*
2 *& ibi Panor. De foro compet.* † Ita ut Papa regulariter omissis medijs & subalternis Iudicibus, appellari possit sententiâ latâ ab aliquo judice Ecclesiastico, *c. si duobus c. solicitudinem De appel. c. si quis vestrum 2. q. 6.* Cùm igitur ex actis secundæ instantiæ evidentissimè constet, sententiam interlocutoriam, à qua provocatum ex parte appellantium proponitur, latam esse à Commissarijs Dominorum Decani & Capituli Collegiatæ Ecclesiæ sancti Servatij Traiectensis, quos pars appellata apertè fatetur personas esse Ecclesiasticas, & res ipsa sine probatione satis docet optima ratione ab ijs rectà viâ ad Sedem Apostolicam appellari potuit; argumento à genere ad speciem ducto.

Nihil autem movet, quòd pars appellata in contrarium obiecit, quòd hæc materia, de quâ inter partes hujus causæ agitur, sit merè realis, & quod Iudices primæ instantiæ sint merè laicales, ideóque causa ad Sedem Apostolicam devolvi non po-
3 tuerit. * Nam quoad prius dicimus, Iudicem Ecclesiasticum tam posse judicare in causa reali, quàm personali, in his quæ ad suam jurisdictionem pertinent; prout Capitulum S. Servatij, necnon pars appellata asserunt, bona controversa supposita esse, saltem ratione superioritatis, jurisdictioni dictorum Dominorum, *c. 1. & multis alijs per tot. tit. De caus. possess. & propriet.* non tantùm si clericus clericum, vel laicus clericum; verum etiam si laicus laicum conveniat: licet alioqui regula sit in contrarium *c. si clericus c. Licet ex*
4 *suscepto De foro compet.* * Pertinent autem causæ reales seu civiles laicorum ad Iudicem Ecclesiasticum, varijs ex causis; inter quas una est, si laici bona teneant ab Ecclesia in feudum, *c. Verum & ibi Panor. De foro compet. c. Cæterum De iudic.* quibus proxima sunt bona emphitheutica & censualia; ut per Præsidem Nicolaum Everardi latè tractatum est, *in locis iuris legal. in loco à feudo ad emphyt. & ab emphyt. ad censum.* Quare cùm hæc omnia bona controversa (ut prætendit pars appellata) sint bona, quæ in censum teneantur à Dominis de Capitulo S. Servatij, uti patet ex allegatione partis appellatæ in libello suo appellatorio coram dictis Commissarijs exhibito; sequitur de illis ratione superioritatis saltem in præjudicium partis appellatæ (nam quoad appellantem controversia est, & respicit hic articulus totam appellationis causã) potuisse dictos Dominos de Capitulo Iudices esse. Sed non est necesse hic insistere: etsi enim nunc pro commodo & opportunitate causæ id negare videatur pars appellata; tamen quia satis ex secundo processu secundæ instantiæ constat dictam partem appellatam allegare & sic tacitè confiteri, *l. 2. C. De lib. caus.* bona controversa subiecta esse tribunali seu banco (ut ait) Curiæ Capituli S. Servatij, de eo nobis nunc non est dubitandum, aut de jure illius articuli disceptandum: satis enim nobis esse debet hanc sententiam latã esse à Iudice Ecclesiastico.

Non obstat rursus, quòd in hujusmodi feudalibus & censualibus bonis Iudices Ecclesiastici pro laicis habeantur; & quòd persona Ecclesiastica in tali casu judicetur ut laica & secularis, *c. solitæ in verb. qui ab eo De maior. & obedien.* quia hoc procedit, eo dumtaxat casu, quo constat eos hujusmodi bona habere à laicis; alioqui censendi sunt Ecclesiastici, *Panor. & Felin. in c. Cæterum in fine De iud.* 5

Quoad posterius, quòd scilicet prioris instantiæ Iudices merè sint laici, facilis est responsio: Id enim etsi negari possit aliquo respectu, eo scilicet, quòd sint subditi dicto Capitulo, ut non omnino ratione horum bonorum, jurisdictioni superiori sæculari possint dici subiecti, seu potiùs quod sint Scabini & Villici dictorum Dominorum de Capitulo; ita ut eorum naturam sequi debere videantur ex vi & natura surrogationis: tamen ut id verum esse fateamur, nihil parti appellatæ obest;

† ex eo, quòd, ut iam diximus, etiam merè laicæ personæ subjici possint jurisdictioni superiori Ecclesiasticæ ratione bonorum; ita ut ex eo rectè consequatur, quòd Ecclesiastici possint territorium seu jurisdictionem, aut judicium seu tribunal aliquod interius & sibi suppositum habere, eorum bonorum ratione, quibus adhærere solet jurisdictio, *ut per Bald. in c. 1. De eo qui cur. vend. in usib. feud.* Præterea si pars appellata ideo voluit committi non posse hanc causam Iudici Ecclesiastico, quòd à Iudicibus laicis lata sit sententia, cur ipsi iniquum ius (quale secundùm eorum opinionem hoc censeri debet) impetrando, obtinuerunt recipi seu committi appellationem à sententia dictorum Iudicum laicalium præfato Capitulo? Quo casu magis peccatum videtur per partem appellantem, quæ sententiam latam non à laico sed ab Ecclesiastico obtinuit committi Iudici ejusdem generis Ecclesiastico. Si quæ ergò subest hic iniquitas, prout tamen re vera non est, æquo animo ferat pars appellata, quia simili jure usa est, *toto tit. D. Quod quisque iuris.* Neque audienda est pars appellata, si velit Iudices secundæ instantiæ jure laicorum censeri; quia, ut dixi, id admittendum non est, nisi constaret eos hujusmodi bona in feudum aut alio titulo à Principibus laicis tenere: quod quidem pars appellata neque allegat, neque usquam in actis constat. † 6
Quare cum de contrario non constet, potiùs præsumendum est, quod temporalia data & concessa Ecclesiæ sint data purè & simpliciter, nullâ recognitione concedenti reservata, *Panor. in c.* 7
Veniens

Veniens in 2. notab. De accusat. Felin in d. c. Caterum
8 *in fine.* * Cui omninò conjungenda est naturalis illa præsumptio, quòd cujusque res censeatur libera, *l. Altius l. Si in adibus C. De servit. & aqua.* *
9 Huc pertinet quod decidunt Glossa & Panormitanus, *in c. Cum Ioannes De fi. de instrum. & in d. C. caterum*, quòd quando Iudex Ecclesiasticus, à quo appellatur, non recognoscit in temporalibus superiorem, liceat ad Sedem Apostolicam appellare. Tenent idem apertè Felinus, *in d. c. caterum*, & Guido Papæ, *decis 436. conclus. 7. & in suo tract. de appellat.*
10 *quæst. 119.* * Et ne longa disputatione Iudicis aures fatigem est de hac re apertissimus textus, *in c Romana §. debet De appel. lib. 6.* ubi apertissimè dicitur, quòd in causis, in quibus Episcopi temporalem jurisdictionẽ exercent (ut in bonis litigiosis prætendunt sibi Domini de dicto Capitulo) ab Episcopis appellari debeat ad Archiepiscopos, & sic ad Iudices spirituales; non ad Imperatorem aut alium Principem: quem textum Speculator etiam eo casu procedere intelligit, *Spec. in tit. De appel. §. nunc tractemus in fine*, cùm Ecclesiastici bona tenent à Principibus laicis. Quod si verum est (nam de veritate illius non est necesse multis hîc agere) multò magis id obtinebit, ubi ratione eorum bonorum non recognoscunt superiorem aliquem laicum; quemadmodum hic evenire ostendimus. Rursus si verum est, in temporalibus bonis appellari ab Episcopo ad Archiepiscopum, *d. § debet*, par erit, imò major ratio, ut à Capitulo appelletur hoc casu ad superiorem Ecclesiasticum, non laicum; argumento ducto à majore ad minus.

Cùm itaque dictum Capitulum sit immediatè subiectum jure exemptionis (ut sunt passim omnia in his regionibus Canonicorum Collegia) Sedi Apostolicæ, à sententia lata per Dominos dicti Capituli appellandum fuit ad dictam Sedem, prout posset etiam tunc, cùm non esset illi immediatè suppositum, per ea quæ superiùs diximus.
11 * Nam quod dicitur, *in d. §. debet*, de Archiepiscopo appellando, sententiâ latâ per Episcopum, jus commune & ordinarium continet seu ordinem appellandi communem respicit, quo gradatim appellandum est, non jus singulare, quo soli Pontifici concessum est, ut ad eum omisso medio appellari possit. Vt enim de jure communi Papa est Iudex appellationis quoad omnes, *d. c. Si duobus*; ita etiam ex jure accidẽtali, si ex accidenti jurisdictionem suam Ecclesiastici inferiores porrigant: veluti in jurisdictione temporali, quæ jure ordinario illis competit, *c. Quærenti De off. Iud. ordin. arg. eorum quæ notat Gemin, in d. §. debet in princ.* Hoc certè admittendum non est, si fortè Capitulum sibi hoc vindicare velit, ne liceat ab illo appellare, quasi scilicet in summo sit constitutum, non agnoscens aliquem superiorem: quia ut Ecclesiastici hoc sibi
12 vindicare nequeunt, † cùm omnes sint subiecti Papæ, ut diximus; neque ut laici, quia de eo non constat, at nec allegatum est, ita militat in contrarium jus commune, secundùm quod ad immediatos Iudices, excepto Papa, Imperatore, & paucissimis aliis, appellare licet, *c. Cum sit Romana De appel. c. 2. c. Ad Romanam 2. q. 6. Spec. in tit De appel §. videndum*: juxta quod omninò judicandum est, quamdiu de privilegio seu jure singulari non constat, *l. si non speciali C. De testam. c. Porro c. Cum cap. Ilæ De privileg. l. unica C. De mand. Principum.* Quibus rationibus adducor, ut putem Domini Iudicis esse partes, ut decernat se Iudicem competentem: nam de devolutione causæ satis constat per instrumentum appellationis, imò & per petitionem & responsionem apostolorum.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellandum ab Ecclesiastico ad Ecclesiasticum etiam in causa profana.

1. *Appellatio ab interlocutoria iustificanda ex iisdem actis.*
2. *Ecclesiastici omnes subsint Papæ.*
3. *Appellari potest ad Papam omissis mediis.*
4. *Iudex Ecclesiasticus etiam de rebus profanis iudicare potest.*
5. *Iudicio Ecclesiastici iurisdictioni ex quibus causis subiaceant bona laicorum.*
6. *Ecclesiastici possunt sub se habere Curiam sæcularem.*
7. *Ecclesiastica causa multis modis dici & considerari potest.*
8. *Ecclesiastica causa secundùm iura canonica definienda.*
9. *Appellandum ab inferiore ad superiorem.*
10.14. *Appellari à Iudice Ecclesiastico non potest ad laicum.*
11. *Appellari potest de iure Canonico à quocumque gravamine.*
12. *Appellari quandoque debet ad sæcularem à Iudice Ecclesiastico ratione bonorum sæcularium.*
13. *Bona Ecclesiæ data præsumuntur simpliciter data*
14. *Appellare licet ab omnibus excepto Papa & Imperatore.*
15. *Consultatio ab appellatione multum defert.*

CONSILIVM CLXXV.

VENERABILIS Domine Decane, necnon Domine Assessor eximie, diligenter excussis actis, tam coram vobis habitis, quàm coram Decano Sancti Martini Iudice, à cujus interlocutione appellatum fuit per Mariam Sbeckers, necnon Syndicum Dominorum Decani & Capituli Sancti Servatii Traiectensis, invenio partes vestras esse, ut confirmata sententia interlocutoria ejusdem Domini Decani Iudicis, remittatis hanc causam ad eundem pro ulteriore in materia principali cognitione; dicta Maria ac Syndico condemnatis in omnes expensas tam coram dicto Decano, quàm vobis factas: idque paucis, iisque manifestis & apertis rationibus deducere conabor. * Si inprimis hoc admonuero, 1
per vos non esse legenda atque excutienda alia acta, quam quæ coram dicto Domino Decano Sancti Martini ac coram vobis sunt hábita; attento articulo gravaminis in appellatione dictorum appellantium nominatim expresso, aliunde quam ex prioribus actis & minimè ex novis aut de novo probandis justificari vel etiam impugnari potest, *c. 1. vers. in quibus De appel. lib. 6. Clement. Appellanti eod. tit.* Id quod etiam iam prius per decretum vestrum latum & repetitum optimè declarastis. Quia igitur articulus gravaminis in eo tantum consistit, quòd Dominus Decanus S. Martini

S. Martini, non obstantibus exceptionibus appellantium, decreverit se Iudicem competentem in causa appellationis interpositæ per Dominum Ioannem Staffins hujus causæ appellatum, in primis consultissimum erit, si in genere proponamus, an appellatio à decreto seu sententia Dominorum Decani & Capituli S. Servatij per dictum Dominum Ioannem interposita, devoluta fuerit aut devolvi potuerit ad Sedem Apostolicam, sic ut ritè & legitimè committi potuerit dicto Domino Decano?

2 Et sanè vulgatissimum notissimumque est, omnes omninò Ecclesiasticas personas tam Archiepiscopos, & Episcopos quàm Collegiatas Ecclesias, & Cathedrales, cæteraque corpora Ecclesiastica immeditatè vel mediatè subiecta esse sacrosanctæ Sedi Apostolicæ, tamquam capiti & communi omnium Domino ac Iudici, *c. Per venerabilem Qui filij sint legitimi, c. Ad Romanam* 2. *q.* 6. *c. Cuncta*
3 9. *q.* 3. *c. fin. & ibi DD. De foro compet.* † Quemadmodum & illud, ab omnibus ijsdem personis & corporibus, omissis medijs & subalternis Iudicibus, si quam sententiam dixerint, regulariter appellari posse, atque hujusmodi appellationem ritè ac legitimè ad eandem Sedē Apostolicam devolvi, *c. si duobus, c. solicitudinem De appel. c. Si quis vestrum* 2. *q.* 6. Cùm itaque ex actis tertiæ instantiæ coram dicto Domino Decano S. Martini, & potissimùm articulis declinatorialibus appellantium atque etiam ex instrumento appellationis ibi reproducto, evidentissimè constet, sententiam à qua provocatum fuit pro parte Domini Ioannis Staffins latam esse à Dominis Decano & Capitulo S. Servatij Traiectensis, Leodiensis diœcesis, quos palam constat esse Ecclesiasticas personas & minimè sæculares, optimâ ratione infertur, ab eorum sententijs recta via ad Sedem Apostolicam appellari potuisse, argumento à genere ad speciem ducto.

Sed ut nunc ad rem propiùs accedamus, & causas, quibus adversus hanc communis juris dispositionem nituntur appellantes, expendamus; an scilicet momenti aliquid habeant, cur à communi juris regula recedere oporteat, comperimus eosdem appellantes sibi effinxisse tres causas principales. Primò, quòd materia, de quá inter partes hujus causæ agitur, sit merè realis, de re non spirituali, sed prorsus temporali & sæculari. Secundò, quòd Iudices primæ instantiæ fuerint mere laici. Tertiò, quòd vel ex consuetudine vel ex privilegio non possit appellari à sententijs Dominorum dicti Capituli; aut si possit, quòd non ad Sedem Apostolicam, sed ad urbem Aquensem, & sic ad Iudices sæculares, quæ ordine inspiciendæ sunt.

4 Prima ratio nihil omninò movet; nam potest Iudex Ecclesiasticus cognoscere & judicare tam in causa merè reali, quam personali, & tam super rebus sæcularibus & profanis, quàm spiritualibus, his inquam, quæ ad suam jurisdictionem pertinent. idque non tantùm si clericus clericum, vel laicus clericum; verumetiam si laicus laicum conveniat: licet alioqui regula sit in contrarium, *c. Si clericus c. Licet ex suscepto De foro compet.* ✱ Pertinent
5 enim causæ reales, civiles seu sæculares laicorum ad Iudicem Ecclesiasticum varijs ex causis; inter quas una est, si laici bona teneant ab Ecclesia in feudum, *c. Verum & ibi Panor. De foro compet c. Cæterū De iud.* quibus proxima sunt bona Emphytheutica & censualia, *Nicol. Everardus Præses in locis legalib. loco à feudo ad emphyteusin & ab emphyteusi ad censum.* Cùm igitur appellantes coram Decano Sancti Martini, atque etiam coram vobis in libello appellationis sæpius agnoscant cognitionem de bonis controversis in secunda instantia pertinuisse ad Capitulum prætactum, & ipsis non agnoscentibus re ipsa satis deprehendatur, ex eo, quòd confiteantur bona controversa in censum teneri à Dominis prætacti Capituli, & moveri sub Curia censuali eleemosynariæ ejusdem Capituli, mansionariosque eisdem Curiæ subesse Dominis Decano & Capitulo præmentionatis; dubitandum non videtur, Dominos de Capitulo fuisse competentes Iudices, saltem in secunda instantia super dictis controversis bonis. Et sanè articulus iste non tam pertinet ad quæstionem propositam, quàm ad illam, an Capitulum in dicta secunda instantia judicare potuerit? sic ut, cùm de eo nunc nulla sit controversia, frustrà quæratur; quia circa illum non versatur articulus gravaminis appellationis interpositæ, de quo hic potissimùm quærendum.

Secunda quoque ratio nihilo magis urget: nam quamvis negari non posset primæ instantiæ judices fuisse mere laicos, si eorum conditionem simpliciter intueamur; aliquo tamen & diverso respectu negari potest; eo scilicet, quòd sint subditi dicto Capitulo, illorumque mansionarij, sic ut horum bonorum seu Curiæ, unde judicandi potestatem desumunt & habent, respectu, non possint dici omninò subjecti esse superiori jurisdictioni sæculari, sed spirituali seu Ecclesiasticæ: cum Curia, cujus sunt mansionarij, ad Ecclesiam pertineat, sic ut ex vi & natura subrogationis eodem jure censeri debeant, quo illi, quos referunt & quorum sunt mansionarij, *l.* 1. *§. hac actio & ibi Bart. Si quis testamento liber esse iuss. fuer.* † Et hoc est quod 6
ait Baldus, *in c.* 1. *De eo qui cur. vend. in usib. feud.* quòd Ecclesiastici sibi possunt habere suppositum aliquod inferius tribunal seu territorium ac jurisdictionem bonorum suorum ratione, quibus adhærere solet jurisdictio. Deinde si Domini de Capitulo (quos hic articulus magis respicit, quàm originalem Actricem) existimant, ideo non posse committi hanc causam appellationis alicui Iudici Ecclesiastico, quòd à Iudicibus laicalibus sit lata sententia; cur quæso ipsi jus sibi (quale secundùm eorum opinionem hoc censeri deberet) dicentes permiserunt causam appellationis à dictis mansionarijs merè (ut fatentur) laicis ad se devolvi & coram se agi? Imò non tantum permiserunt, sed id etiam fieri debere contenderunt, & adhuc nunc in suo libello appellatorio contendunt.

Præmissa adiuvantur & illustrantur, quòd causa 7
Ecclesiastica varijs modis consideretur, *glos. in c.* 1. 11. *q.* 1. non tantùm ratione materiæ, quando est de rebus spiritualibus, beneficijs, matrimonijs, & similibus, *Clement. Dispendiosam De iud.* aut personæ conventæ, ut puta quòd sit clericus, qui convenitur: verum etiam intuitu solius Iudicis, qui de causa cognoscit, *c. Diligenti, c. Significasti De foro compet.* sive sit spritualis sive profana causa. Et id quidem

quidem absque distinctione quomodocumque Iudex ecclesiasticus de ea cognoverit, sive rectâ & ordinariâ viâ, sive per appellationem (ut est in
8 præsenti casu.) † imò verò cùm sic causa est ecclesiastica, decidenda est secundùm jura Canonica & Ecclesiastica, non etiam sæcularia, *Bald. & Phil. Francus in c. Si duobus § fin. De appell. Specul. in tit. De constit. §. 1. in vers. & sunt hæc, Hostien. in Summa tit. De testam. §. qualiter, Archidiac. in c. Non ita 2. q. 6. Panor. in cap. Quod clericus De foro compet.* Cùm itaque per appellationem hæc causa à dictis Iudicibus laicalibus devoluta & introducta semel fuerit coram Iudice Ecclesiastico, hoc est dicto Capitulo S. Servatij; secundùm præmissa dici debet effecta Ecclesiastica, & decidenda secundùm jus commune Canonicum; non secundùm leges
9 sæculares, *per iura prædicta.* † Iam verò cum jure communi, non tantum Canonico, sed etiam Civili sit cautum, ut ab inferiore ad superiorem appelletur, *l. Præcipimus C. De appell. l. Imperatores De appell. c. si quis putaverit & cap. Anteriorum §. illud 2. q. 6.* & quòd quælibet causa ecclesiastica ab ecclesiastico Iudice sit cognoscenda, *d. Clement. Dispendiosam, Panor. in d. c. Quod clericus*: appellandum omninò fuit ad Papam (ut mox latiùs dicemus) & non ad aliquem sæcularem Iudicem, qui semper censetur inferior quocumque Iudice ecclesiastico, *c. Solitæ De maior. & obedien. c. Vt nostrum &*
10 *ibi DD. De appel.* * Equidem ubi Iudex ecclesiasticus semel manum apposuit causæ, Iudex sæcularis sese illi deinde intromittere non potest, *d. c. Vt nostrum c. statutum De rescrip. in 6.* quia est effecta
11 ecclesiastica. * Vt de non male intulit Archidiaconus, *in d. c. Non ita 2. q. 6.* quòd laici possint à quocumque gravamine appellare; quia id permittit Ius Canonicum (licet jure civili cui sunt obstricti id non liceat) tunc cùm coram Iudice ecclesiastico litigant: sive coram eo litigent ex natura causæ, sive ex ordinaria jurisdictione, sive ex causa accidentali, puta ex prorogatione, appellatione, vel reconventione, *ut per Specul. Hostien. Pa-*
12 *nor. locis supra citatis.* † Quod si verò præfati Domini Decanus & Capitulum velint se juri laicorum & non ecclesiasticorum esse censendos, ob id, quòd in hujusmodi bonis feudalibus, seu censualibus Iudices ecclesiastici pro laicis habeantur, & persona Ecclesiastica in tali casu judicetur ut laica & sæcularis, *d. c. solitæ in verb. qui ab eo suscipiunt De maior. & obedien.* respondetur, quòd hoc verum esse possit eo casu, quo constat eos hujusmodi bona habere & tenere à laicis seu sæcularibus Principibus: quia eo cessante habendi & censendi sunt omninò ut ecclesiastici, *Panor. & Felin. in c. Cæterum in fine De iudic.* Nunc verò tam ex actis coram Domino Decano S. Martini quàm coram vobis habitis non constat, imò nec allegatum invenitur, quòd dictum Capitulum teneat dictam curiam censualem eleemosynariæ in censum aut feudum
13 ab alio aliquo laico: * sic ut præsumendum sit, quòd bona temporalia data & concessa Ecclesiæ sint data purè & simpliciter pleno jure, nulla recognitione censuali reservata, *Panor. in c. Veniens in 2. notab. De accusat. Felin. in d. c. Cæterum in fine;* cùm naturali præsumptione res cujusque censeatur libera, *l. Altius, l. Si in ædibus C. De servit. & ajunt, DD. in cap. Nimis per illum text. De iureiur.* & potiùs allodialis quàm feudalis, *Alciat. in tract. præsumpt. reg. 2. cap. 1.* Quare cùm non reperiantur Domini de Capitulo in temporalibus aut saltem ratione dictæ Curiæ recognoscere superiorem, rectè ab ijs, utpote Ecclesiasticis, appellabitur ad Sedem Apostolicam: quod communi calculo receptum est, & eo jure utimur, *glos. & Panor. in c. Cum Ioannes De fide instrum. Guido Papæ decis. 436. Panor. & Felin. d. c. Cæterum in fine & in d. c. Nimis, c. Romana §. debet De appellat. lib. 6.*

Reliquum est, ut ad tertiam ac postremam rationem descendamus, quæ bimembris est. Primò enim hoc continet, appellari non posse à sententijs dicti Capituli: secundò, etiamsi appellari posset, sic jam consuetudine obtentum, ut appelletur à sententijs dicti Capituli ad urbem Aquisgranensem: ita ut hac ratione non appellató eo tribunali, ad quod fieri debebat provocatio, nulla censeri debeat appellatio, *l. 1. §. si quis in appellatione De appell.* Quod ad prius attinet, sustinendum non est: continet enim arrogantiæ plus quàm apparentis æquitatis: quo enim jure id sibi usurpabunt præfati Domini, qui necessariò agnoscere debent superiori & majori potestati se esse subiectos? Neque enim ut Ecclesiastici tale quid sibi vindicare possent; quia Ecclesiastici ad unum omnes Papæ sunt subiecti, ut superiùs diximus: neque ut laici, quia eam qualitatẽ non probant; & ut probarent, nihilomagis prædicta obtinerent. Militat enim contra eos jus commune, secundùm quod † ab omnibus Iudicibus, excepto Papa, 14 Imperatore, & paucissimis alijs, appellare licet, *c. Cum sit Romana De appell. c. Ad Romanam 2. q. 6. Specul. tit. De appel. §. videndum*: quod sequendum est, quamdiu de privilegio seu jure singulari non constat, *l. Si non speciale C. De testam. c. Cum Capella De privileg. l. unica C. De mand. Princ.* quia privilegia non præsumuntur, prout nec consuetudo.

Quibus nihil efficit depositio Domini Gerardi Zon, nec non Domini Ioannis de Berghe sexti & septimi respectivè testium prædictorum pro parte appellantium coram Decano Sancti Martini, dum incidenter deponunt dictos Dominos de Capitulo esse Dominos temporales Curiarum, nullum superiorem agnoscentes præter Imperatorem: Nam præterquam quòd eorum fides in hac causa sit suspecta, cùm sint Capellani & Notarij Ecclesiæ Sancti Servatij & Capituli ejusdem, repugnat eorum dicto jus commune superiùs deductum. Neque etiam adferunt satis probabilem causam juris hujusmodi singularis seu privilegiati; & quam adferunt non constat esse veram: faciunt enim mentionem libri statutorum dicti Capituli, de quo cùm aliter non constet, nulla debet ejus haberi ratio, neque etiam hujusmodi depositionum ulla recipienda fides: exemplo illius, quod dicitur de instrumento faciente mentionem de altero aliquo, quod non apparet, *Authent. si quis in aliquo docum. C. De edendo.* Et novissimè assertivè non deponunt de jure, quòd non possit appellari à sententijs Dominorum de Capitulo: sed hoc tan-

tùm, quòd non viderint appellari, seu quod non sit ulteriùs appellatum: ex quo non sequitur consuetudo aut privilegium, appellari non posse; quod enim ipsi non viderunt, ab alijs videri potuit. Et quid mirum, si non viderint, cùm ex alijs quinque testibus facilè colligatur, aut numquam appellatum à Curijs censualibus ad Dominos, aut si appellatum fuit, appellantes non fuisse prosecutos appellationem? Ita scilicet, ut ex hujusmodi testium depositione privilegium, quod concedi aut dari, non usu, *c. Sanè De privileg.* (de quo hic nihil etiam omninò constat) acquiri solet, non probetur; neque etiam consuetudo, ad cujus probationem longè plura desiderantur, *Azo in summa tit. Quæ sit longa consuet. Cynus l. 2. C. eod. tit Bald. in l. De quibus De legib. Canonistæ in c. Præterea De testib.* Certè quod Ioannes Kem quartus in ordine testis deponit, Dominos esse inappellabiles, assertionem nullam continet, sed tantùm auditum alienum, qui ad probationem non sufficit, *l. Testium & ibi DD. C. De testib. Canonistæ in d. c. Præterea De testib.* Et si lubet concordare ultimos testes cum prioribus, hæc futura esset concordia, ut quod postremi dicere videntur, quòd superiorem non agnoscat Capitulum, & præterea sit inappellabile, intelligatur secundùm ea, quæ præcedentes deponunt, quòd appelletur à Dominis, cùm consultatio accepta est ab Aquisgranensibus: quod si verum esset (nam nec id probatum est) jam sequeretur, dictam consuetudinem (si quæ esset) cessare, quia neque ex allegatione, multò minùs probatione appellantium constat, quòd Domini de Capitulo acceperint aliquam consultationem ab Aquensibus: sic ut casus in statuto, privilegio, vel consuetudine omissus, manere debeat in communis juris dispositione; hoc est, ut ab eis appellari liceat tunc, cùm nulla accepta est consultatio. Et novissimè verum non esse, quod non liceat à Capituli sententijs appellare, in genere satis fatentur appellantes, dum non satis fidentes falsæ allegationi ad aliud excusationis caput confugiunt; appellari scilicet non ad Sedem Apostolicam, sed ad urbem Aquensem: sic ut propter contrarias has allegationes falsi seu mendacij præsumptionem contra se habeant, & propterea non sint audiendi, *l. 1. C. De furt. c. unico vers. omnibus Ut eccles. benef. conf. sine diminut. c. penult. De off. iud. deleg. lib. 6.*

Cujus quidem excusationis materia alterum est membrum postremæ superius adductæ rationis: sed cùm ea allegatio nulla juris præsumptione adjuvetur, imò communi juris dispositioni adversetur, non nisi ritè probata quicquam in hac causa operabitur. Non esse autem probatam vel sola lectio testium demonstrat: instrumenta enim ad eam rem nulla exhibita sunt. In quibus quidem testibus primùm contrarietas apertissima deprehenditur, dum unus se non vidisse appellari ait; alter, atque item tertius appellari quidem non Aquisgranum, sed Bruxellam; quartus, quintus, atque item sextus, consultari tantùm Aquisgranense Capitulum; sic ut fides veri inde colligi nequeat, *Gloss. in cap. In nostra De testib.* Et si quicquam colligi posset, hoc illud esset, præfatos Dominos de Capitulo hoc effecisse, ut dum suo Domino juga sua subtrahere conantur, à varijs Iudicibus modò huc modò illuc trahantur, & id tandem effecerunt, ut fluctuarit ipsorum jurisdictio & in incerto vagare incœperit.

Cæterùm, quia in eo tres convenire videntur, consultari solitos Aquenses, paulò propiùs hoc expendendùm est. Quare inprimis dicimus, quòd etsi tres illi de consultatione deponant, non tamen conveniunt. Primus enim atque secundus se ab alio id audivisse dicunt, cujus generis testimonium diximus reprobari, *per not. in d. l. Testium & d. c. Præterea*; tertius verò, etsi constantiùs id dicat, solus & unicus est, ideoque parum idoneus, *l. Iurisiurandi C. De testib.* Et præterquam quòd propter suam Capellaniam & Notariatum, ut diximus, suspectus sit, consuetudinis, qua id fieri deponit, nullas adfert causas, circumstantias, aut alia adminicula, quibus illa probari debet. Deinde ut concordi multorum testimonio probatum sit Capitulum prætactum fuisse solitum consultare Aquenses; id tamen nihil hic oberit: quia ut consilium nemo sequi tenetur, *l. Consilij De reg. iuris*, nisi velit; ita multò minùs alium consulere, & in consulendo libera est potestas quem consulas: cùm in appellatione certi sint præscripti ordines, quos non licet excedere, *l. Præcipimus De appellat.*

15 Ad hæc consultatio, quæ appellationi assimulatur, *ut in tit. C. De appel. & consult.* longè alterius est naturæ quàm appellatio, cùm illius usus sit etiam post latam sententiam, *l. Præcipimus §. in his autem, l. In offerendis C. De appellat.* hæc verò, de qua testes deponunt, uti videntur Domini de Capitulo ante prolatam sententiam; ea quidem intentione, ut prudentiores fiant in judicanda illa causa; ut evidentissimè colligitur ex sexto & septimo teste. Consultatio enim indifferens est, & ad probandam superioritatem aut necessitatem appellandi ad eosdem necessariò nihil concludit.

Quandoquidem igitur appellantes nihil adducunt aut probant, cur secundùm juris communis observationem non debeat regulari hæc præsens causa, bonâ ratione concludere licet, ac iterum, quod initio diximus asseverare, vestras partes, Venerabilis Domine Decane, alias non esse, quàm ut sententia Domini Decani Sancti Martini confirmetur & appellantes in expensas temerariæ appellationis condemnentur.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio ab interlocutoria.

1. *Officiatus nomine officij agere censetur.*
2. *Officiatus calumniosam litem instituens proprio nomine luit expensas.*
3. *Clem.* Appellanti De appellat. *intellectus.*

CONSILIVM CLXXVI.

A IVRIS ratione alienum est, quòd Michael Rutten Vniversitatis Lovaniensis Promo-

Promotor, pro rejectione libelli appellatorij Domini Petri Peeters appellantis novissimè proposuit. Nam quod ad prius attinet, quòd scilicet dictus libellus conceptus sit adversus Michaelem privato nomine, non sub qualitate Promotoris, veritate destituitur; cùm dictus libellus in consequentiam priùs actorum sit exhibitus: quæ autem priùs acta sunt constat evidenter eum Michaele tamquam Promotore esse acta; nulla scilicet dilatoria seu declinatoria exceptione ex conditione seu persona Michaelis vel in priore vel in hac posteriore instantia proposita. Imò ex adverso constat appellantem se defendisse, & hanc appellationem prosecutum esse adversus Michaelem tamquam Promotorem, ex varijs locis seu actis non tantùm primæ, sed & secundæ instantiæ, atque etiam ex termino exhibitionis eorumdem articulorum, in quibus qualitas Promotoris aliquoties exprimitur. † Et ut qui id, quod ad officium pu-
1 blicum pertinet, non expressa officij sui qualitate agit, nomine officij exercere censetur, *l. Pignori §. fin. D. De usucap. Imola, Alex. & Ias. in l. post dotem Soluto matrim. l. post mortem §. 1. Quando ex facto tut.* (præsertim sicût est in re præsenti in inquisitione criminali, quæ fisco tantùm permittitur:) ita quoque qui adversus Officialem se defendit, in qualitate officij cum eo contendere censetur.

Neque quicquam facit, quod Michael dicit concludi adversus eum suo privato nomine: nam nec id verum est. Verba enim illa, quæ ponuntur in conclusionis ea parte, quæ de expensarum condemnatione agit, hæc scilicet, *nomine suo & ad onus ipsius*, id non convincunt: nam accipienda ita sunt, *nomine suo*, hoc est eo, quo hanc litem sustinet. Et si apertè ita conclusisset Appellans, in nullo vacillaret, aut vitiosa dici posset ipsius con-
2 clusio; † quia aperti juris est, eos, qui sub prætextu officij calumniosas lites movent vel sustinent, suo nomine condemnari posse in expensis calumniosæ litis, *l. Non est ignotum C. De admin. . . l. Properandum §. fin vero C. De iud.* sic ut ex hac parte Appellans, si id adjecisset, Dominos Iudices admonuisse videretur, ut ex officio in sententia sua habeant illius rationem pro exoneranda Vniversitate, ad cujus onus redundare existimat Michael periculum expensarum, si quando judicio vincitur. Eoque etiam refertur declaratio seu protestatio Appellantis, quam in decimo nono articulo libelli fecit, ex qua facillimè colligi potest Appellantem conclusivè & directò non concludere ad condemnationem expensarum in persona appellati sub alia qualitate, quàm sub qua ille litem hanc instituit, & articulum gravaminis calumniosè sustinuit; nam de evidentia calumniæ circa articulum gravaminis nihil est dubitandum, ut patet ex actis & tenore libelli.

3 Quod verò posteriore loco objicit, ex imperitia juris proficiscitur. Nam tam stricta non est Clementinæ constitutionis, *Clem. Appellanti De appell.* prohibitio, ut non liceat refricare ea, quæ in actis apparent, ad demonstrandum gravamen illatum esse verum. Equidem verissimum est, quod appellatione ab interlocutoria interposita, non liceat alias causas gravaminis prosequi, quàm in appellatione nominatim sint expressæ, *DD. in c. 1. De appellat. lib. 6. & in d. Clem. Appellanti*; & quod p[...] ellus primi Iudicis ex novis justificari aut im[...] nari non possit. Interim ex adverso illud quoque verum est, ex illis, quæ coram Iudice à quo provocatum est, acta vel exhibita sunt, utique impugnari posse sententiam interlocutoriam, *d. clem. Appellanti in fine.* Nunc autem licet in libello appellatorio unus tantùm articulus gravaminis sit expressus, qui & per vos Venerabiles Dominos Iudices retractari petitur, nimirum juramenti indebitè per Rectorem instante Promotore exacti, qui etiam solus in appellatione ipsa expressus est, satis tamen conformasse se dictæ Clementinæ constitutioni dici debet Appellans: nam ab ea non recessit per latiorem explicationem eorum, quæ coram D. Rectore acta sunt: nova enim ista non sunt, sed ex actis prioribus apparentia, nulla probatione nouâ egentia, quæ vos ipsi, Domini Iudices, non refricante aut sic distinctim non repetente appellante, ex officio refricare & repetere deberetis. Quamvis alioqui non desint, *Carol. Ruinus cons. 69. Viso processu nu. 11. vol. 5.* qui Clementinam ipsam constitutionem sic accipiant, ut etiam causa proposita & allegata coram Iudice à quo, quæ non fuit probata coram eo, probari possit coram Iudice ad quem, *c. Interposita De appel.* Cùm ergò in libello appellatorio nihil proponatur, quàm quòd in actis clarè patet, & id quod allegatur ad unicum articulum gravaminis tantùm justificandum pertineat (qui articulus allegari, & per allegationem juris justificari posset, etiamsi in appellatione nominatim expressus non esset, *Ioan. Imola & alij in d. Clem. Appellanti*: est enim de jure notorium salvum conductum esse servandum) non est cur admissioni dicti libelli obstare debeat Clementina constitutio.

Quibus omnibus cessantibus, aliâ ratione totus libellus appellatorius, etiamsi in eo multa de novo allegata essent, admitti deberet tam ad respondendum, quàm probandum: ideò quòd præter appellationem prædictam etiam de nullitate sit dictum; quæ nullitas devolvit causam ad superiorem, sicut appellatio, *l. Si expressim & ibi Bart. De appellat. stephan. Bertrand. consil. 324. vol. 4. & cons. 15. vol. 7.* In quo nullitatis articulo dicta Clementina constitutio locum non habet; quia propriè gravamen non est. Proinde arbitror partes Dominorum Iudicum esse, ut libellum appellatorium admittant (quamvis Appellans non magnoperè curare debeat, si non admittatur) ad respondendum aut probandum: cùm ei satis sit, si admittatur simpliciter, & velut pro instructione Iudicum in actis relinquatur: nam omnia illius contenta ex actis constant, neque ampliore ullâ probatione egent. Dominorum Iudicum ac aliorum quorumcumque melius sentientium judicio semper salvo.

Ee 2 De Appel-

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio ab interlocutoria.

1. *Appellari non potest ab interlocutoria.*
2. *Interlocutoria quando non habeat vim definitiva.*
3. *Appellare à citatione non licet.*
4. *Appellare an liceat à reali citatione.*
5. *Arrestum solvitur data cautione.*
6. *Cautio non sufficit ubi solvere non oportet.* *In obligationibus guarentigiatis non est locus satisdationi aut exceptionibus altiorem indaginem habentibus.*

CONSILIVM CLXXVII.

SVPRA modum frivola & iniqua est appellatio, quam Henricus Vlemincx Appellans interposuit à decreto septima Maij anno 1563. lato, ut meritò illius appellatio rejici dictumque decretum confirmari, causa pro ulteriore cognitione ad judicem priorem remitti, & Appellans in expensas hujus causæ appellationis condemnari debeat. Quod in compendium contractis his, quæ per Advocatum causæ latissimè deducta sunt, iisque solis, quæ articulum & statum causæ appellationis proximè contingunt, ob oculos positis, paucis demonstrabimus.

Articulus gravaminis in eo solo consistit, quod Iudex primæ instantiæ decreverit Martinam Kinnarts Syndicum & Procuratorem Venerabilium Dominorum Decani & Capituli Sancti Ioannis Leodiensis, posse suo periculo in carcere seu custodia tenere Godefridum Vlemincx fidejussorem contractus dationis pro præfato Henrico; qui pro Godefrido suo fidejussore ad judicium vocatus tunc interveniebat. In quo sanè nulla potest
1 constitui appellationis potestas vel justitia. † Nam cùm hujusmodi decretum neque definitivum sit, neque sententiæ definitivæ vim aut potestatem habeat, appellare ab eodem non licuit, *c. super eo 2. c. Ut debitus De appel. l. Ante sententia C. Quor. appel. non recip.* quia circumscripta Iuris Canonici licentià, *in d. C. super eo*, juris civilis observatio in usum reducta est, ut à mera interlocutoria appellare ampliùs non liceat, *c. 20. Conc. Trident. Seß. 24. De reformat.* Pro definitiva autem sententia hujusmodi decretum accipi non posse, plus quàm manifestum est; cùm id ex verbis, quibus conceptum est, ma-
2 nifestè conspiciatur. * Et quod sententiæ definitivæ vim aut potestatem non habeat, ex eo percipitur, quod gravamen, quod per illud inferri potest, per sententiam definitivam, vel in illa, vel post illam reparari possit; neque contineat ullum præjudicium sententiæ in principali ferendæ, *gloss. & DD. in d. l. Ante sententia, Bald. in l. 2. C. De Episc.*
3 *aud. Guido Papa decis. 75.* † Vnde etiam est, quod à citatione appellare non liceat; ob id, quod comparendo, & causam dicendo possit citatus suum gravamen justificare, & sic citationis injuriam effugere, *Lanfrancus in c. Quoniam contra falsam De probat. nu. 62.* * Et quamvis Bartolus, & ex
4 ejus sententia alij, *in l. 2. D. Quorum appellat. non recip. Bald. in d. l. 2. C. De Episc. audien.* permittant appellationem à reali citatione, hoc est, à captura, quam vulgò arrestum vocamus; non obtinet tamen in ea captura seu arrestatione, quæ vigore contractus præcedentis fit: prout ex statutis seu consuetudine fieri potest, ne à contractu appellare liceat, *Bald. in l. 2. nu. 1. C. De recep. arbitris*; præsertim cùm hic modus procedendi per inscriptionem personæ seu citationem in scriptis ad finem sistendi se in captura seu arresto sit executivus, ex præcedente contractu, & Scabinali promissione; & ab executione, nisi modus excedatur, appellare non liceat, *l. Ab executione C. Quor. appel. non recip.*

Tum etiam quòd gravamen, quod ex hoc arresto seu decreto de retinendo in arresto seu captura, quatenus gravamen continere potest, ultra effectum citationis, Reus statim evadere possit, datâ cautione de sistendo se juri, & judicato solvendo: sicut & sequestrum etiam licitè factum tollitur contrario satisdationis remedio, *l. fin. C. De ordine cognit. Doct. in l. 1. C. De probib. sequest. pec.* quâ cautione data arrestum resolvitur, & in simplicem citationem convertitur, *l. Fideiussor §. fin. Qui satisd. cog. Philip. Corneus cons. 136. Visis actis nu. 3. vol. 4.* à qua, ut dictum est, appellare non licet. Ita ut in proposito satis sit constare Godefridum, quamvis ex intercessionis causa, ut principalem fuisse obligatum per Scabinalem obligationem habentem ex more & consuetudine vim & effectum promptæ & paratæ executionis; quæ per objectum appellationis differri non debet. 5

Nec quicquam urget in contrarium, quod non videatur liquidum fuisse hoc debitum, cujus nomine Godefridus inscriptus fuit, & per hoc decretum in arresto ad voluntatem arrestantis manere jussus: nam ex eo debebat Godefridus aut ejus nomine Henricus nunc appellans coram Iudice primæ instantiæ excipere, & excipiendo inscriptionis seu arresti iniquitatem vel nullitatem arguere; non verò propter hoc solum decretum de manendo in arresto, in vocem appellationis prorumpere; nulla proposita causa injustitiæ, vel nullitatis ejusdem arresti; nulla etiam facta petitione vel propositione de tollendo vel relaxando arresto; imò quod vel maximè in consideratione habendum est, nulla facta oppositione adversus petitionem arrestantis, qui post petitionem Rei de communicatione habenda, & subducendis rationibus petijt, quod in euentum, quo Reus ad communicationem & rationes admitteretur, Godefridus arrestatus teneretur in arresto & captura manere: sic quòd in effectu Reus hujusmodi petitioni detulisse videatur; ut meritò deferre debebat. Cur enim inter moras communicationis & rationum, arrestum relaxaretur, non oblata idonea cautione saltem de sistendo? *d. l. si fideiussor. § fin.*

Deinde quàm nullum hoc decretum contineat gravamen, ex eo manifestè deprehenditur, quod idem decretum hanc retinendi in arresto seu captura facultatem permittat non simpliciter & absolutè, sed periculo arrestantis; ut, si arrestum injuriâ factum inveniretur, Godefrido jus suum, quoad damna & interesse maneat salvum. Vt proinde relaxare non debuerit, sed stante arresto de causa plenissima cognitio assumi in primo illius limine. † Sic enim multò clementiùs agitur cum 6
Reo

Reo obligato, quàm observari solet in obligationibus Cameralibus, guarantigiatis, & alijs paratam executionem habentibus, in quibus, cùm solvere oporteat, non tantùm satisdationi locus non est, *l. si pecunia §. fin. & ibi Bart. D. Ut in poss. legat. & l. Consentaneum C. Quomodo & quando Iudex, Franc. Curtius in tract. De sequestris*; sed nec exceptionibus altiorem indaginem requirentibus, *Bart. in l. 1. §. & parvi refert D. Quod vi aut clam.* Ut sibi gratulari hic debeat appellans, quod ulterius in principali executione, saltem ad provisionalem solutionem non sit processum. Atque ita manifestum, est præmaturam esse hanc querelam adversus decretum continuationis arresti, quod Reus numquam petijt relaxari, nec oppositionem ullam fecit adversus petitionem dictæ continuationis pro parte arrestantis propositam.

Quare supervacuus est labor, quem Appellans impendit in latissima illa deductione damnorum & interesse, ex diversis causis, ex quibus existimat obligationem suam ex conductione fundorum ad dictum Capitulum pertinentium vel extinctam vel supra modum diminutam. Illa enim causam principalem, non ipsum arrestum contingunt; cujus causæ principalis cognitionem Reus per hanc appellationem impedivit: quâ terminatâ de justitia vel injustitia arresti constare potuisset. Sic quòd satis sit Appellantem in habitu & potentia fundatum fuisse ad procedendum per viam capturæ seu arrestationis personæ, ex literis scabinalibus principaliter obligatæ: potissimùm quod hujusmodi allegationes damnorum & interesse aliarumque causarum, ob quas Reus existimat se ab obligatione vel prorsus vel ferè liberatum, ad justificationem hujus appellationis à nudo decreto, præsertim reparabili, admitti non debeant. Appellatio enim ab interlocutoria justificari debet ex actis primæ instantiæ, & ex processu primi Iudicis; sic ut ex novis aut de novo probandis, nec justificari nec impugnari possit, sed tantùm ex illis, quæ acta & exhibita fuerunt coram ipso, *Clem. Appellante De appel.* Præsertim cùm Iudici à quo objici non possit, nec ad culpam referri, quod novæ allegationes, & earum probatio non fuerint admissæ, *Bald. in l. Arbitrio nu. 7. D. Qui satisd. cog.* ut procul dubio contingit, cùm non proponuntur: sicuti in hac causa, in qua, ut diximus, non semel quidem petita est relaxatio arresti; nec quicquam propositum de illius injustitia; nulla etiam facta contradictione vel oppositione contra petitionem continuationis illius formaliter propositam. Quamvis alioquin ex parte appellati satis deductum sit, quod hujusmodi novæ allegationes sint frivolæ, non tantùm quia obscuræ, sed etiam quia incertæ, & illiquidæ. Sed cùm isthæc in facto non in jure consistant, & per D. Advocatum causæ luculenter discussa sint, nihil necesse est in illis majorem laborem collocari.

Concludo igitur, sententiam interlocutoriam, à qua appellatum est, confirmandam, & secundùm conclusionem partis appellatæ per omnia judicandum; reservatis appellanti suis exceptionibus & allegationibus in causa principali.

De Appellationibus.

SUMMARIUM.

Apellatio ab interlocutoria.

1. *Appellandum non est ab interlocutoria.*
2. *Notarij error etiam in judicijs nocere non debet.*
3. *sententia an sit definitiva unde discernatur.*
4. *Verba impropriari debent si aliter nihil operentur.*
5. *Appellatio ab interlocutoria in scriptu non voce fieri debet.*

CONSILIUM CLXXVIII.

Venerabiles Domini Iudices, cùm officio boni Iudicis sit, calumniantium iniquitatibus occurrere, easque reprimere, *in proœm. Inst. in princ. vers calum. iniquitates*, malignantiumque votis nihil indulgere, *d. vers. calumniantium iniquitates & ibi DD.* & jus frivolis appellationibus numquam deferat nec deferri patiatur, *c. Cum appellationibus De appell. lib. 6.* dubitandum non est, quin Dominationes vestræ facile videant & intelligant, quod nullâ ratione admittenda sit appellatio, quam Procurator Domini Ioannis Molenaers vivâ voce statim latâ sententia per prædecessores vestros 28. Februarij novissimè præteriti interposuit; idque in articulo, qui nullam dubitationem juris aut facti habet, ut sine magno labore statim intelligetis, si legere lubebit ea, quæ per binas consultationes pro parte Dominorum Decani & Capituli S. Iacobi Lovaniensis in hac causa novissimè & successivè exhibitas deducta sunt. Ex ijs enim intelligent DD. VV. quàm multis & indignis modis dictus Dominus Ioannes per incidentes altercationes principalem hujus litis causam à recta sua via seduxerit & diverterit; studioque conquæsitis diversis altercationibus illam ad decennium prope sic extraxerit, ut in causa vixdum litis contestatio facta sit; interpositis pluribus & diversis appellationibus à decretis per vestros prædecessores successivè latis, per quarum appellationum impedimenta, causa hæc ad prædecessores vestros delata, per eos cognita ac definita fuit, quoad incidentes hujusmodi articulos & altercationes. Quæ quidem etsi sufficere possent ad informandos animos vestros ad apertè percipiendum & intelligendum, an huic appellationi, de qua nunc admittenda vel reijcienda agitur, deferri vel non deferri debeat; quia tamen dictus Dominus Ioannes jam olim induit habitum, etiam in nullo, vel minimo cedendi, quamdiu deluctandi, aut subterfugiendi, sive æqua sive iniqua superest occasio, causamque sic per altercationes & appellationes omni jure atque etiam per statuta Universitatis improbatas trahit, soli facem adhibendo, paucis demonstrabimus, nullam esse occasionem, imò nullam potestatem admittendi hanc, de qua nunc agitur, appellationem, aut ei deferendi; idque ultra rationes in prætactis binis consultationibus deductas.

Et in primis quidem ut jure civili sanctè & rectè constitutum est, ne appellare liceat à sententia interlocutoria, seu decreto Iudicis ante pronun- 1

tiationem sententiæ definitivæ, *l. ult.* C. *De sent. l. Ante sententia C. Quor. appel. non recip.* ita quoque in conformitate & ad imitationem tam sancti juris per statuta hujus almę Vniversitatis Lovaniensis specialiter constitutum est, *sub tit. De off. & iurisd. Rect. artic. ult. incip. Ab interlocutoria, & sub. tit. De off. & iurisdict. Dom. quinque Iud. art. 5. incip. Quod de appellationibus*, ne liceat à Magnifici Domini Rectoris aut Dominorum Iudicum sententijs interlocutorij, aut decretis vim sententiæ definitivæ non habentibus, appellare, & ut ab ijs interposita appellatio non admittatur. Quin autem hæc sententia per vestros prædecessores lata sit interlocutoria, nec habeat vim sententiæ definitivæ quoad dictum Dominum Ioannem, dubitatio nulla est. Id enim in primis demonstrat temporis ratio, quòd scilicet in hac causa, & inter has partes nulla hactenus sit lata sententia definitiva, *d. l. Ante sententia*. Deinde idem demonstrat materia ejusdem sententiæ, quæ versatur tantùm circa mandatum, & procuratorium M. Ioannis Petri, (de cujus sufficientia dictus Dominus Ioannes numquam exsaturari potuit) imò adhuc vix de ejus mandato, sed tantùm de ejus sufficientia, & insufficientia declarationis circa hujusmodi mandatum, sæpius per eundem Magistrum Ioannem plùs quàm sufficienter factæ. Sic quòd eadem sententia quoad Dominum Ioannem definitiva non sit, nec vim definitivæ habeat: ideóque ab ea appellare non liceat; potissimùm quia hæc prohibitio quoque sit Conciliaris, & per Sacrosanctum Oecumenicum Concilium Tridentinum, *Sess.* 24. *De reform. cap.* 20. aperte constitutum, ne appellationes aliquæ nisi à definitiva, vel à definitivæ vim habente per quemcumque admittantur. Neque in contrarium urget, quod breviculum seu scriptura hujus sententiæ contineat hæc verba, *per hanc nostram definitivam sententiam*; prout etiam Notarius in termino dicta 28. Februarij servato & scripto hanc sententiam definitivam appellat: *
2 nam id per errorem & inadvertentiam Notarij, qui sententiam in formulam redegit, dictumque terminum scripsit, factum est; qui error sive in omittendo necessaria, sive addendo superflua nocere non solet, *l. Errore scribentis C. De testam.* potissimùm circa rei appellationem; cùm superflua non noceant, *l. Testamenta C. eod. tit.* & satis sit constare de rei veritate, *l. si in nomine C. De testam.* quia non attenditur expressa vel præsumpta verborum qualitas, ubi constat de mente disponentis. Ita ut adjectio definitivæ vel pro superflua, & non adjecta haberi, *l.* 3. C. *De lib. prater.* vel impropriari debeat, generis nomine ad speciem redacto:
3 * ut scilicet definitiva quidem sit non totius causæ principalis, de qua Domini Iudices non cognoverunt, ideóque nec de ea pronunciasse præsumi debent, *l. De qua re D. De iudic.* cùm definitivæ sententiæ officium sit condemnare vel absolvere, quoad totum negotium, *l. Præses C. De sent. l.* 1. C. *De re iud.* sed tantùm definitiva, hoc est decisiva articuli incidentis, seu emergentis circa mandatum, seu procuratorium dicti Magistri Petri. Atque ita cùm res ipsa & materia repugnet nomini, seu appellationi in stricta significatione acceptæ, necessarium est ab ea appellatione recedere, falsum per improprietatem vocis seu nominis. * 4
Vbicumque enim dispositio retenta verborum proprietate seu rigore vitiaretur, aut effectum non operaretur, impropriè verba sunt accipienda, *l. Scævola Ad Trebel. l. Si tam angusti & ibi Ang. De servitut.* ne actus reddatur nullus vel inutilis, *l. Titia §. Lucius De leg.* 2. unde ut regulariter in omnibus alijs, ita in hoc quoque rei origo & initium inspici debet. Cùm ergo hæc sententia interlocutio tantùm sit, non definitiva, consequens est, ut ab ea interposita appellatio, contradicente juris civilis dispositione, *l. si procuratorem in princ.* D. *Mandati*, repugnantibus statutis Vniversitatis, prohibente Sacro Concilio Tridentino, nulla ratione per Venerabiles Dominos Iudices admitti debeat: † eoque minùs, quòd vivâ voce inter- 5
posita sit, & minime in scriptis. Est enim apertissima Iuris Canonici (ad cujus exactissimam observationem hæc studiorum Vniversitas adstringitur, *c. Quod clericis De foro compet.*) dispositio, *in c.* 1. *De appel. lib* 6. quòd cùm appellatio in judicio vel extra super interlocutoria vel gravamine aliquo ad Sedem Apostolicam interponitur, appellandum sit nòn vivâ voce, sed in scriptis; idque non simpliciter (ut potest fieri cum à definitiva appellatur, *l. Litigatoribus C. De appel. l. A sententia §. fin. De appel.*) sed formaliter expressis causis, ob quas appellatio interponitur; idque adhuc ijsdem causis formaliter in scriptura appellationis insertis: sic quod non sufficiat illas per relationem ad acta expressas, seu demonstratas esse, *Vdal. Zasius in l. emendi De except. DD. in d. c.* 1. *De appel. lib.* 6. Vt proinde ob non observatam formam hæc appellatio in omnem eventum nulla judicari debeat.

Nec in contrarium urget, quòd hæc sententia lata sit super appellatione, quam procurator Dominorum de S. Iacobo interposuit à contraria sententia etiam interlocutoria; & sic dicto Domino Ioanni perinde videatur permittenda appellatio ab hac retractatoria sententia, *l.* 1. D. *Quod quisque iuris*. Nam alia & diversa est causa Domini Ioannis, quàm dictorum Dominorum S. Iacobi; quia quoad hos dicta sententia mera interlocutoria non est, sed vim sententiæ definitivæ habet, ob id. quòd contineat impossibile, & prorsus irrationabile præceptum faciendæ per Magistrum Ioannem Cloetinghem declarationis, quam perantea plenè, & sæpius fecerat: sed respectu D. Ioannis mera interlocutoria est: ita ut illius respectu retractatio ejusdem sequẽs, nisi pro interlocutoria accipi non possit, ideòque ab illa appellari nequeat. Deinde ut par sit conditio utriusque in potentia & effectu, hoc est, quòd utraque vim definitivę habeat, hoc semper verum manet, appellationi huic deferendum non esse, propter peccatum in forma interpositionis appellationis. Nõ enim, per procuratorem dicti Domini Ioannis appellatum est ab hujusmodi retractatoria sententia in scriptis, sicut procurator dictorum Dominorum fecit, sed incontinenti vivâ voce, quod jus non permittit, *in d. c.* 1 *De appel. lib.* 6. sed indistinctè vult omnem appellationem ab interlocutoria seu gravamine aliter fieri non posse, quàm in scriptis; ita quod ad effectum formæ appellandi, omnis interlocutoria ejusdem sit conditionis,

Doct. in

Doct. in Clem. 1. De appel. Sicuti idem etiam obser vatur in pluribus alijs juris articulis; ut quamvis discrimen sit inter meram interlocutoriam, & eam, quæ habet vim definitivæ, quoad hoc, ut ab illa non liceat, ab hac verò liceat appellare, secundùm veteres canones, d. c. 1. nullum tamen discrimen sit quoad effectum formæ & modi appellandi ac faciendi hujus appellationis prosecutionem, Doct. in clem. Appellante De appel.

Ex quibus nimis quàm apertè constat huic appellationi per Venerabiles Dominos quinque Iudices nulla ratione deferri posse, propter juris prohibitionem, & interpositæ appellationis nullitatem; etiamsi deficeret consideratio frivolitatis, quæ hic perquàm manifesta est: nihil enim per hanc appellationem quærit appellans, quàm ut appellatos ejus præsidio quam longissimè abducat à vero juris tramite, & abductos quàm diutissimè impediat à principalis causæ prosecutione.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio ob expensarum condemnationem.

1. *Victus victori in expensis condemnandus.*
2. *Actor magis justam causam litigandi quàm reus defendendi habere debet.*
3. *Iudex ipse in causa inquisitionis reo absoluto expensas resarcire debet.*
4. *Expensarum compensatio quando fiat.* *Reus absolutus Actori nunquam condemnandus in expensis.*

CONSILIUM CLXXIX.

OPEROSIORE deductione opus non est ad justificationem appellationis, quā pro parte quondam Leonardi van Iseren à sententia Commissarij Officialis Leodiensis interpositam prosequitur Maria ejus vidua contra Dominum Reynerum Gabrielis, seu illo nunc defuncto ejusdem hæredes seu executores. Cùm enim de principali causa neutra partium conqueratur, & pars appellata ab absolutione dicti Leonardi ab impetitione Domini Reyneri non appellaverit, neque in ulla parte hujus litis de injustitia vel nullitate absolutionis conquesta sit aut proposuerit, & appellans in sua appellatione apertè declaraverit se tantùm appellare à dicta sententia in punctis & capitulis contra se facientibus, hoc est à condemnatione in quatuor partibus expensarum, quinta illarum parte compensatâ; solùm inquirendum est, justène Dominus Commissarius hanc condemnationem fecerit?

1 Et sanè cùm pro regula juris traditum sit, *l. Properandum §. sive autem alterutra C. De judic.* victum victori in expensis condemnandum esse, hoc est, reum condemnatum actori, & actorem reo absoluto; fundatissimam appellationis suæ appellans habet intentionem, *gloss. l. Omnis definitio De reg. juris*: coërcenda enim est actoris in jus vocantis temeritas damno non tantùm expensarum litis, sed etiam viaticorum, *l. Eum qui temerè De jud.* & cùm nulla actoris temeritas argui potest, si reus absolvatur secundùm prædictam regulam, actor reo saltem in expensis litis condemnandus est, *gloss. in d. l. Eum qui temerè*. 2 * Temeritatem autem arguit ignorantia eorum, quæ scire debuit actor, quæque investigando diligenter cognoscere potuit, *l. Qui solidum §. etiam in fine De leg. 2. Bart. & pecius in l. Qui in alterius De R. I.* Et hoc est quod dicit Bartolus, *in d. l. Eum qui temerè*, quòd in actore magis requiratur justa causa litigandi, quàm in reo, ut excusetur ab expensis: & rationes assignat, quia antequam litigare incipit, debet subtiliùs deliberare: qui enim agit certus esse debet; cùm sit in potestate ejus, quomodo & quando velit experiri; & antè debet rem diligenter explorare, quàm ad agendum procedere, *d. l. Qui in alterius De reg. iur.* Cùm itaque præfatus Dominus Reynerus soli fragilitati famæ confidendo, ad impetrationem citationis prosilierit, nec in ortum ac originem famæ satis inquisierit, quæ in progressu litis comperitur ab æmulis ipsius sparsa, sic ut ex ea principium agendi desumere non debuerit (sicut advocatus causæ in prima instantia bene deduxit) neque etiam investigaverit in causam sparsæ famæ de lepra dicti Leonardi, quæ in deductione & probatione utrimque facta comperitur profluxisse ex nodositate digitorum ejusdem; in quam si inquisivisset & medicos consuluisset discere poterat nodositatem articulorum lepram non causare, sed magis podagram & chiragram. Vnde illud Ovidij, 1. *de ponto eleg. 2.*

Solvere nodosam nescit medicina podagram; & Horatij *epist. 1.*

Nodosa corpus nolis prohibere chiragra; item Persij,

Sed cum lapidosa podagra fregerit articulos:

Poterat quoque cognoscere, quod testes tam pro ipso, quàm reo producti deponunt, Reum fuisse bona complexione, eumque à nemine vitatum, quem nemo non vitasset, si vel ulla suspicio lepræ in ipso fuisset. † Neque actorem excusat publici 3 officij necessitas: nam illa sola non excusat, neque negligentiæ, calumniæ, vel temeritatis ansam vel patrocinium præstat; cùm etiam Iudex in causa inquisitionis ex delicto teneatur reo absoluto reficere expensas, *Bald in l. Non ignorat C. De fruct. & & lit. expens. per l. severuer C. De excus. tut.* * Et sanè quamvis interdum fieri possit, ut propter pro- 4 babilitatem institutæ actionis absoluto reo expensæ compensari possint, *Doct. in d. §. sive autem alterutra*: nusquam tamen traditum est neque patitur æquitatis ratio, ut absolutus reus actori non obtinenti condemnetur in expensis, ubi Rei nulla argui potest contumacia extrinseca: & sanè monstro simile est absolvi à principali petitione, & condemnari in expensis.

Cùm itaque in eventu sententiæ compertum sit actorem nullo jure postulasse reum ad probrosam (uti moribus hodiernis receptum est) corporis inspectionem; magnaque temeritate reum pertraxisse in opinionem & suspicionem lepræ, sic quod actori ad negligentiam imputari possit, cur de habitu corporis Rei ac famæ origine diligentius ante judicium institutum non inquisierit; non patitur æqui bonique ratio, ut quoad expensarum pro ulla parte condemnationem sententia prædicta comprobetur; sed postulat omninò ea in parte retractationem & condemnationem expensarum, non tantùm hujus instantiæ, quæ ex iisdem actis sine ulla nova deductione vel allegatione per-

per cta est, *Bald. in d. §. sive autem, nu. 4. Imol. in c. Finem litibus De dolo & contum. Guido Papa decis.* 137. verum etiam prioris instantiæ propter absolutionem Rei, & defectum probabilitatis & exactæ diligentiæ in actore.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis effectus.

1. *Appellatione interposita executio sententiæ suspenditur.*
2. *sententiæ executio non obstante appellatione quandoque fit, ut cùm ex instrumentis guarentigiatis agitur.*

CONSILIVM CLXX.

1 REGVLA quidem est juris communis tam Canonici, quàm civilis, * quòd interpositâ appellatione nihil sit novandum, *l. 2. D. Nil. nov. appel. pend. c. Dilectis De appel.* quia per appellationem si non extinguitur, *l. 1. §. ult. Ad S. C. Turpil.* saltem suspenditur pronuntiata sententia, *l. Tale §. qui provocavit De pact.* sic ut nec Iudex, à quo provocatum est, ad executionem illius, *c. Venientes De iureiur.* nec Iudex, ad quem provocatum est, progredi possit ante eventum appellationis, *l. Si contra C. De appel. §. illa in auth. Vt nul. iud.* Integer enim debet esse causæ status, *d. l. 1.* & omnia in eodem statu manere, etiamsi contra fiscum appellatum sit, *l. 2. D. De appell. non recip.* eaque in parte vidua Hermanni Obrechts, (cui vidua Ioannis Gratiosi condemnata est ad solutionem dotis, quam & hæc & dictus Ioannes ejus maritus præfato Hermanno nomine suæ filiæ cum eo nupturæ, ante & propter nuptias promiserunt, & contractis nuptijs coram Scabinis Leodiensibus recognoverunt & constituerunt) repugnantem aut saltem non assistentem habeat juris communis dispositionem, quatenus scilicet petit etiam pendente appellatione dictæ sententiæ saltem fiduciariam seu provisionalem fieri executionem: hoc tamen etiam ex eodem jure communi æquè certum est, interdum Iudici tam à quo, quàm ad quem provocatum est, permitti, ut appellanti imponat necessitatem solvendi pecuniam, in quam condemnatus est, *l. Cùm ex causa D. De appel.* Cujus quamvis non multa exempla in jure scripto extent; moribus tamen & statutis passim pro varietate locorum vel ex causa vel ex conditione obligationis, seu ejus quod petitur, & ad quod condemnatio facta est, appellationis usus beneficium illud suspensionis non habet, sed devolutionis ad superiorem dumtaxat; ut executionem secum trahat vel ipsa obligatio, vel obligationi accommodata Iudicis sententia, *argumento l. 1. & ibi Doct. C. Si de moment. poss.* † Cujusmodi executionis usus
2 admodum frequens est apud Italos, cùm ex instrumentis publicis (quæ guarentigiata vocant) agitur; apud Francos ex instrumentis per Regios Notarios confectis; apud Belgas ex Scabinalibus recognitionibus. Hæc enim cùm judicij seu judicialis actus formam habeant, translata in publica monumenta, ut perpetuam firmitatem etiam ex jure communi, *l. Gesta C. De re iud.* ita facilè ex moribus vel statutis rei judicatæ effectum præsentem producunt & promptam executionem merentur: quasi sic in jure confessis, *l. 1. D. De confess.* sufficere debeant, & pro magno beneficio haberi quòd facultatem retineant appellandi, jure communi confessis denegatam, *l. Observare C. Quor. appel. non recip.* etiamsi hoc quoque non referant ex illa potestate, quod executio differatur: cùm etiam nondum lata sententiâ ab executione ex his instrumentis initium fieri possit, promptaq; & parata executio seu exactio his moribus vel statutis sit permissa. Quemadmodum hæc admodum multis & luculentis rationibus pro sustinenda hac præfatæ viduæ fiduciaria seu provisionali solutione consummato labore & acri judicio deducta sunt per Consultissimum Dominum Petrum Oranum V. I. Doctorem; quæ idcirco me in ejus sententiam pertrahunt, ut præsupposita veritate, notorietate consuetudinarij hujus juris, quod in civitate Leodiensi effectus & potentia promptæ & paratæ executionis consistat in Scabinalibus recognitionibus, rectè quoque putem in hac causa petitam esse hanc provisionalem & fiduciariam promissæ dotalis hujus pecuniæ executionem, nunc præsertim post latam in foro Ecclesiastico sententiam, secundùm hujusmodi Scabinale instrumentum; ex quo si ab initio executivè seu provisionaliter actum fuisset secundum sic obtinentem prædictam consuetudinem, idem obtineri potuisset in defectu plenæ probationis verè solutam fuisse hanc dotalem pecuniam.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Recusatio Iudicis.

1. *Recusatione proposita suspeditur Iudicis iurisdictio.*
2. *Iudex qui recusari potest ipso iure habet iurisdictionem.*
3. *Recusatus iudex quando subdelegare possit.*
4. *Conservator recusatus an subdelegare possit.*
5. *Canonicus Canonico suspectus iudex.*
6. *Vniversitati quod debetur singulis non debetur.*
7. *Prælatus in causa sua Ecclesiæ iudex esse potest.*
8. *Recusatio removet iudicem, non nuda suspicio.*
9 1. *Assignatio facit rem illius, cui assignatio facta est.*
10. *Cedentis post cessionem amplius non interest.*
11. *Cedens pro cessionario an idoneus sit testis aut iudex.*
12. *Litigiosum inter consortes alienari potest.*
14. *Delegatus ad universitatem causarum ad instar iudicis ordinarij est.*

CONSILIVM CLXXXI.

SOLERTER magis quàm ingenuè pro parte Reverendi Domini Abbatis Rei citati contra eximium Dominum Henricum Gravium sacræ Theologiæ Professorem oppugnatur jurisdictio Venerabilis Domini Decani S. Iacobi subdelegati, ex duplici capite: primùm erroneè ex capite suspicionis; deinde deprehenso errore ex capite deficientis jurisdictionis.

* Quamvis enim sive Advocatus sive Procurator in primo articulo priore loco exhibitorum articulorum audenter asserat se contra Dominum Decanum S. Petri Lovaniensis, nunc Conservatorem privilegiorum Vniversitatis Lovaniensis, subdelegantem proposuisse caussam suspicionis ad 1

effectum

effectum tollendæ seu præripiendæ potestatis subdelegandi, ex eo, quòd propositâ recusatione ex causa suspicionis jurisdictio Iudicis suspendatur, ideoque nullum sit quicquid post recusationem sic recusati ante cognitionem super causis suspicionum quoquo modo agitur, ut habet multorum Doctorum opinio, DD. *in c. Cum speciali De appell. decis. Tholos.* 478. *Bertrand. consil.* 131. *Ex processu nu.* 5. *vol.* 8. ex inspectione tamen actorum hujus causæ apertè deprehenditur, præfatum Dominum Conservatorem ex caussa aliquâ suspicionis recusatum non esse; sed hoc tantùm allegatum, quòd nulla ei in hac caussa competat jurisdictio, ex eo, quòd debitum in hac caussa petitum principaliter spectet ad Capitulum suæ Ecclesiæ. Id autem

2 juri consentaneum non est: * Nam quibus ex causis quis suspectus recusari potest, ex ijsdem non censetur Iudex ipso jure nullam jurisdictionem habere, sed ex adverso constituitur & præsupponitur in illo competens jurisdictio, cujus judicium ex caussa suspicionis declinari debet; ita quod non proposita recusatione ex caussa suspicionis reputetur Iudex competens, & ab eo judicatum teneat. Vnde est, quod pater filio & filius patri in privatis negotijs possit esse Iudex, *l. In privatis De Iudic.* si non ut suspectus recusetur; licet ob suspicionem recusatus debeat à judicio abstinere, *l. Qui jurisdictioni* D. *De jurisd. omn. Iud. & ibi Paul. De Castro.* Cùm igitur manifestum sit, Domino Decano ut Conservatori indubitatam competere jurisdictionem in caussis Doctorum & scholarium dictæ Vniversitatis, negari non poterat illi in hac caussa competere jurisdictionem, nec ex capite deficientis jurisdictionis declinari potuisse illius judicium: sed si ex allegata caussa Reus existimasset justam desumi potuisse causam suspicionis adversus eundem Iudicem, id formaliter proponere debebat, & super obiecta suspicione arbitros petere; ut ex admonitione seu replicatione Actoris fecit per exhibitionem posteriorum articulorum: aliud enim est suspectum seu ex suspicione recusari posse; aliud de facto ex hujusmodi aliqua caussa recusatum esse.

3 † Quare cum dictus Dominus Conservator ex caussa suspicionis non fuerit formaliter nec effectualiter recusatus, utique potuit hanc causam præfato Domino Decano S. Iacobi subdelegare; quia ita expresso jure constitutum est, *in c. Iudex De offic. & potest. Iud. deleg. lib. 6.* quòd Iudex à Sede Apostolica datus seu delegatus, etiamsi ex justa aliqua causa ut suspectus recusari possit; nihilominus tamen ante recusationem adversus eum propositam possit caussam alteri subdelegare & vices suas committere: & sic quidem ut, si in totam causam alteri committat, nihil censeatur sibi ex jurisdictione reservare, DD. *in d. c. Cum speciali, Freder. De Senis consil.* 24. ut factum est in hac subdelegatione: ideoque non possit hujuscemodi commissio seu subdelegatio impugnari ex defectu potestatis.

4 Et quidem faciliùs subdelegare potuit ex jure & potestate Conservatorialis jurisdictionis, propterea quòd Dominus Decanus datus & delegatus sit Iudex non ad unam vel alteram caussam dumtaxat; sed ad universitatem causarum infinitatum, prout variæ Doctoribus & Magistris incidere possunt: sic quod respectu hujus, latioris potestatis sit & reputari debeat Iudex ordinarius, *gloss. in V. delegatus in fine in c. Cum causam De appellat.* & omnia facere, quæ ordinarius, *d. gloss. in c. statutum §. insuper in V. moderatas De rescrip. lib. 6. Io. Nevisanus.* Iam verò receptum est, ordinarium Iudicem recusatum ex causa suspicionis subdelegare posse etiam post recusationem formaliter propositam, *c. Si quis contra De foro compet. d. c. Cum speciali in fine & ibi gloss. in v. de recusatoris. DD. in d. c. Iudex. Decis. Tholos.* 355. Ita quòd omnibus modis constet & subsistat hæc subdelegatio; post quam factam seriùs obijcitur recusatio ex antecedente etiam justa suspicionis caussa: præsertim post assumptam hanc caussam per subdelegatum, & postquam ipse jurisdictione sibi subdelegata uti cœpta assumendo subdelegationem, ac decernendo citationem contra præfatum Reum, eodemque Reo vigore hujusmodi citationis non tantùm citato, sed præterea ei statuto termino dicendi cõtra jurisdictionem; sicuti hæc omnia in hac caussa post dictam subdelegationem intervenerunt; ex quorum interventu nulla ampliùs superesse potest ex causâ suspicionis recusatio: quasi sublata omni suspicione per subdelegationem Conservatoris & omnimodam abdicationem totius jurisdictionis in hac caussa, *gloss. in d. c. Iudex in verb. nequibit & ibi Phil. Franc. nu.* 7. *vers. Item intelligi.* Ita quòd præventio ejusdem Conservatoris in subdelegando excluserit Rei citati recusationem ex causa suspicionis tamquam seriùs propositam. Malè itaque assumit Advocatus Rei, quòd Dominus Conservator validè subdelegare non potuerit post suspensam jurisdictionem ex proposita recusatione; cùm nulla extet coram præfato Domino Conservatore proposita recusatio, sed dumtaxat declinatio, seu fori declinatoria exceptio, ex causa deficientis jurisdictionis, quæ causa notoriè falsa est.

Et quamvis Advocatus Rei subtiliter deprehenso & suo & procuratoris errore post subdelegationem dicat, quod ejus seu Rei mens semper fuerit Dominum Conservatorem ut suspectum recusare, & quòd mens magis quàm verba attendi debeant: quia tamen propositum in mente retentum nihil operatur, *l. Si repetendi C. De condict. ob causam dat.* & sola voluntas non sufficit, nisi in actum erumpat, *d. c.* 1. *De eo qui mittitur in possess.* nihil tribuendum est huic sequenti ex usu pro commodo causæ sic factæ declarationi; potissimum in manifesta & speciali declaratione per Reum priùs facta, cur & ad quem finem coram Domino Conservatore ante subdelegationem proposuerit, quod Dominus Conservator esset Decanus & Canonicus dictæ Ecclesiæ, & ad illius Capitulum pertineat debitum, de quo in hac caussa agitur, nulla facta mentione alicujus suspicionis, concludendo quòd dicto Domino Conservatori in ea caussa nulla competat jurisdictio; quod notoriè verum non esse demonstravimus: ita quod ex caussâ suspicionis nunc nihil confici possit. Verum quidem est, etiam subdelegatum hunc Iudicem ex causa suspicionis recusari posse, ut disputando definit Bartholomæus Brixiensis, *in Dominicali quest.* 74. sed ex proprio suo non dicti subdelegantis capite. Prout etiam dictus Reus id agnoscendo

scendo per eosdem priores articulos dicto Domino Decano subdelegato ad suspicionem movendam objicit confraternitatem & societatem contractam ratione communis Collegij in facultate Sacræ Theologiæ; sed hac in parte non resistitur dictæ recusationi quoad illius propositionem seu objectionem ad cognitionem admittendam; cùm actor illam admittat, justitiam illius negando, cognitionemque illius permittendo arbitris, qui ex notoria juris dispositione super objectis recusationum caussis omninò assumi debent, *c. Secundò requiris §. ult. c. Cùm speciali De appell.* Quemadmodum etiam idem Reus objiciendo hanc suspicionem petijt arbitros super illis assumi; quamvis improbabiliter postea ab ea resiliendo sustineat arbitros non esse assumendos, in effectu resiliendo à propositione recusationis ex causa suspicionis ex capite præfati Domini Decani subdelegati, ob nimiam proculdubio objectæ suspicionis improbabilitatem, ex ea sola causa, quòd idem Dominus subdelegatus Decanus sit sacræ Theologiæ & in

5 una velut professione collega * Etsi enim Canonicus in caussa sui concanonici possit ut suspectus Iudex recusari, *c. Cum R. Canonicus De offic. & potest. Iud. deleg.* propter arctiorem societatem & communionem vitæ, quæ est inter Canonicos ejusdem Ecclesiæ tam in temporalibus quam spiritualibus: idem tamen non videtur statuendum in his, qui sunt ejusdem alterius Collegij, in quo tanta non est communio. Vnde est quod Cardinalis alteri Cardinali, quamvis ratione Collegij Cardinalium conjuncto, sine potestate recusandi possit esse Iudex, *Iason consil. 98. causa qua vertitur nu. 3. vol. 4.* præsertim inter tam eximias personas, & in Collegio talis professionis, quæ omnem suspicionem facilè superat; qui non tam socij quàm sodales dicuntur, *l. ult. D. De colleg. & corpor. illicitis*, & communionis jus, unde affectio depravari possit, inter se non habent. Proinde diffidens Reus ab assumendis arbitris approbari posse objectam suspicionem ex hac sola causa communis Collegij seu professionis, à recusatione transit ad declinationem ex causa deficientis jurisdictionis, per exhibitionem posteriorum articulorum, ut saltem eâ ratione declinari possit dicti Domini subdelegati jurisdictio, ex defectu potestatis subdelegantis. Nulla enim est subdelegatio, quæ fit ab illo, qui suo vel alieno jure nullam subdelegandi potestatem habet, *c. fin. in fine De offic. & potest. Iud. deleg.* cùm nemo ad alium transferre possit quod ipse non habet, *l. Si filius tuus C. De donat.*

Hanc autem jurisdictionis incompetentiam in eo primùm constituit, quod hoc sive creditum sive debitum, de quo in hac caussa agitur, sit creditum Capituli dictæ Ecclesiæ Sancti Petri Lovaniensis, atque ita in effectu ipsius etiam præfati Domini Conservatoris, qui dicti Capituli Decanus & caput est; eaque ratione sit non tantùm suspectus, sed etiam incompetens Iudex in caussa propria, in qua nemo Iudex esse debet, *l. 1. C. Ne quis in sua*

6 *causa iud.* † Cæterùm non rectè hoc assumitur. Etsi enim ab initio hoc creditum fuerit dicti Capituli, non tamen dici potuit propriè esse creditum præfati Domini Conservatoris, quamvis in alia qualitate sit unus de Capitulo: quod enim universitati debetur, singulis deberi non censetur, *l. Sicut §. 1. D. Quod cuiusque univers. nom.* Ita ut ex definitione caussæ propriæ, propria caussa illius, qui de universitate unus est, dici non possit, quæ ad ipsum proprio nomine & ad ejus emolumentum non pertinet, etiamsi ad ipsam universitatem pertineat, *l. 1. § in propria D. Quando appel. sit.* ideoque qui de universitate unus est non prohibetur esse Iudex in caussa, quæ totius universitatis est.

† Et hoc est, quod Doctores tradunt, Prælatum in caussa suæ Ecclesiæ in re, quæ propriè & directò non pertinet ad mensam prælaturæ, etiamsi in consequentiam aliquam aliquo modo ad eum pertineat, *Tiraquel. in tract. Res inter alios &c. limitat. 1. vers. & idem quæst. 33.* posse esse Iudicem & habere jurisdictionem, quamvis per objectum recusationis ex suspicione elidibilem; ita ut sententia à non recusato in causa suæ Ecclesiæ lata ipso jure teneat, *Bald. cons. 369. In causa qua vertitur nu. 3. vol. 3.* ut ex Panormitano, *in c. Cum venissent De Iud. & in c. Insinuante nu. 4. De offic. deleg.* probant Decius, *in d. c. Cum venissent & in d. c. Insinuante*, & Philippus Francus, *in d. c. Secundò requiris §. ult. vers. quintò quæritur.* * Vt generaliter etiam in caussis suspicionum in jure specialiter probatis, *d. §. ult. d. c. Ex insinuatione, d. c. cum R. Canonicus, d. c. Insinuante De offic. & potest Iud. deleg.* nulla per se ipso jure detrahit potestati Iudicis, cui illa objici potest, sed dat dumtaxat recusandi potestatem, quam Reus in jus vocatus vel contemnere vel dissimulare potest; & contemnendo seu dissimulando subsistit jurisdictionis competentia, *d. c. Insinuante in fine.* Proinde Reus negando jurisdictionem Domini Conservatoris, quæ illi ipso jure competebat, & omittendo recusationem ex caussa suspicionis, quam objicere poterat, non ademit Domino Conservatori subdelegandi potestatem. 7 8

Quamvis certiore ratione dici posset hoc creditum eo tempore, quo causa super illo coram Domino Conservatore introducta fuit, ne quidem ad dictum Capitulum, multo minùs pro ulla parte ad Dominum Conservatorem pertinuisse: ideo quòd Actor in literis citatorialibus proposuerit illud ad se pertinere ex assignatione Capituli. Hujusmodi enim rei communis assignatio per eos, inter quos est communio, uni illorum facta facit, ut assignatum ampliùs commune dici non possit, sed sit proprium & peculiare illius, cui assignatio facta est, & pro nulla parte cum alijs ampliùs commune est, *Instit. De assignat. libert. in verb. solus is patronus habeatur, cui assignatus est*; & quod in divisione societatis aut alterius cujuscumque inter plures communionis, singulis ex socijs seu consortibus assignatur, adjudicatur, aut addividitur, id efficitur illius pleno jure proprium, *l. Planè D. Famil. erciscund.* nec ampliùs cum consortibus communicatur, *l. Et puto §. Iulianus D. Famil. ercisc.* & quod unus ex socijs seu consortibus ex assignatione obtinet velut emisse censetur: cùm divisio & divisionis caussâ facta assignatio emptionis vicem obtineat, *l. 1. C. Communia utriusque iudic.* Cùm itaque commodum & periculum hujus litis dumtaxat pertineat ad Actorem hujus causæ, & nulla ex parte ad Capitulum, multò minùs ad præfatum Dominum Conservatorem, ut dicti Capituli Decanum 9

canum

canum; nulla potest in proposito esse consideratio propriæ, imò nec communis caussæ, unde constituatur vel jurisdictionis totalis defectus, aut
10 recusationis ex suspicione potestas. * Et quamvis in subtilitate juris posset videri, quòd hujus caussæ Actor partim proprio partim procuratorio nomine agat, & sic ex persona etiam dicti Decani agere intelligatur; id tamen ad constituendam propriam D. Decani caussam, aut ad diminuendum ius Actoris non sufficit; ob id, quòd quatenus procuratorio nomine agere videtur, sit procurator in rem suam, *l. Procuratore De procurat.* Iam verò procurator in rem suam domino ubique præfertur, & sic saltem quoad utiles actiones domini cedentis seu mandantis ampliùs non interest, & ob id nullo respectu nullaque ex parte dici potest rem cedentis esse propriam, quam cedendo, delegando, assignando semel alienavit & alienando in alium
11 transtulit, *§. per traditionem Instit. De rer. divis.*

Verum quidem est affectionis vestigia aliqua in cedente ad cessam causam manere, ideoque cedentem cessionario idoneum testem non esse, ut quidam, DD. *in l. Omnibus C. De testib.* (alijs reclamantibus, *Speculat. de testibus §. 1. vers. sed pone mutuam, Ioannes de Imola consil. 102. In causa vertente nu. 10.*) putant, & per consequens, nec Iudicem integrum; sed id nihil facit ad tollendam jurisdictionem, sed dumtaxat ad constituendam caussam recusationis. Sanè quatenus Reus hanc cessionem oppugnat, quasi per concordata super jurisdictione Conservatoriali eam facere non licuerit, quod per illam tantùm admittantur cessiones à parentibus in liberos, manifestam continet cavillationem. Id enim tantùm obtinet in voluntarijs cessionibus, non in illis, quæ plus necessitatis quàm voluntatis habent; quales sunt, quæ fiunt jure consortij aut communionis, in quibus pro commoditate sociorum hujusmodi assignationes & adjudicationes sunt necessariæ, propter non minima incommoda, quæ adferre solet nominum seu creditorum & actionum divisio, præsertim inter multos, si singuli
12 pro partibus suis sigillatim agere deberẽt, *d. l. Planè.*

Vnde etiam est, quòd quamvis pendente lite prohibita sit alienatio rei litigiosæ, etiam per cessionem actionis, *l. 1. & seq. C. De litig.* non sit tamen prohibita, sed aperto jure permissa alienatio seu cessio per divisionem inter consortes, *l. ult. versic. exceptis C. eod. tit.* Nam in tali alienatione ex tali caussa nulla est fraudis præsumptio, propter quam potissimùm per dicta concordata restricta est potestas faciendæ cessionis seu transportus actionum, *Guido Papa decis. 273.* Cùm alioqui hac in re non tam sit cessio ejus, quod cessionarij prius non fuit, quàm quod illius verè fuit: quod enim alicui cum alio commune est id utique & rectè illius esse dicitur, cùm nulla illius pars dici possit sua non esse, *l. Rectè §. Quintus l. pupillus §. fin. De verb. signif.*

13 Proinde nec id cavillatione caret, quod objicitur ex falsa seu erronea consideratione, quòd hæc causa seu creditum sit Capituli dictæ Ecclesiæ, ad cujus protectionem non pertinet hæc Conservatorialis jurisdictio; maleque ob id idem Dominus Conservator in hac causa sit aditus, cùm dictum Capitulum non sit de corpore Vniversitatis, nec illi subditum, & sic privilegiata Conservatoriali jurisdictione in præjudicium ordinariæ uti frui non debeat. Nam cùm per hanc assignationem hoc creditum desierit esse Capituli, & transierit in jus & dominium solius præfati Actoris, secundùm ea, quæ superiùs deducta fuerunt, non est inspicienda conditio Capituli, sed dicti Actoris, qui cùm sustineat duplicem qualitatem, Canonicalem scilicet, & Magistralem sub dicta Vniversitate, quod non potest ex altera obtinere debet ex ea, quæ huic rei idonea est; ut plerumque fit in ijs, quæ respectiva sunt, & ut respictiva diversam considerationem habent: & sic in proposito quod hic Actor ut Canonicus & in qualitate Canonici non potest, possit ut Doctor & Professor, *l. Item eorum D. Quod cuiusque universit. nomine, latè Nicolaus Everardus Præses in loco à Tamquam.* Et quamvis respectu Canonicatus hæc assignatio illi sit facta, non prohibetur tamen hoc creditum persequi in qualitate Doctoris; ex quo illius proprium effectum est, & confusum cum illius alio patrimonio seu bonis, *arg. l. Sed si plures. §. filio De vulg. & pup. l. 1. §. sciendum De separ. bonor.*

Novissimè perinde ineptum est, quod Advocatus pertentando omnes angulos ad declinandam hanc jurisdictionem profert, quod Domino Conservatori hæc subdelegandi potestas non fuerit permissa, ex eo, quod ei non constiterit de sua jurisdictione, vel per præsentationem literarum Conservatorialium, *c. super eo 2. in fine De appel. Franc. Aretinus in l. Sed etsi de sua §. 1. De acquir. hæred.* vel illarum repetitionem: Nam quoad repetitionis defectum vel erroris vel falsæ allegationis arguitur; cùm ex primo termino in hac causa coram dicto Domino Conservatore servato evidenter constet, Procuratorem Actoris fundando jurisdictionem Domini Conseruatoris repetijsse litteras conservatoriales Domino Conservatori præsentatas, imò obtinuisse etiã illas actis hujus causæ inseri; ut mirum sit, quã fronte defectus hujuscemodi præsentationis & repetitionis objiciatur, & in eo mordicus persistatur, in tam evidente & contraria actorum veritate. * Calumniã certè non caret, quod 41
defectus jurisdictionis in eo constituatur, quòd in hac caussa non fuerint specialiter exhibitæ dictæ litteræ Conservatoriales; & mirum est, quòd non etiam hanc jurisdictionem seu citationem illius vigore factam non impugnaverit Reus ex eo capite, quod litteris citatorijs non sit insertus tenor litterarum Conservatorialium, cùm in delegatorum Iudicum citationibus id regulariter requiratur, *c. Præterea De dilat. c. Prudentiam c. Cum in iure peritus De offic. & potest. iud. deleg.* Sed cum nullo jure requiratur, quòd ad singulas causas hujusmodi Conservatoriales litteræ præsententur, sufficit illas semel in genere & in abstracto præsentatas fuisse, præsertim quia, ut superius dictum est, hæc Conservatorialis jurisdictio non sit ad unam aut alteram vel ad paucas aliquot particulares causas, sed ad universitatem caussarum: ita ut ejus jurisdictio censeatur magis ordinaria & favorabilis quàm delegata, odiosa aut restringibilis, *Domin. Gemin. in c. Cum in illis §. 1. in fine De præben. lib. 6. Felin. in c. Eam te nu. 15. vers. Quarta declaratio De rescript.* eoque respectu quia ejus jurisdictio transit in notorium facti permanentis, ex diutino præser-

præsertim temporis usu, longaque & assidua exercitatione, mirum non est, si in tanta notorietate non sit necessaria illius ad singulas causas specialis repetitio; multo minùs præsentatio, quam semel factam esse sufficit, & iterum fieri necesse non est, *l. Si ita fuerit De manumis. testam.* Ideoque nec citatorijs litteris semper inseri debet, præsertim cùm ad judicium vocatur is, qui in loco residentiæ Conservatoris agit, qui facillimè potest inquirendo certiorari de veritate hujusmodi jurisdictionis, *Ant. de Butrio & alij in d. c. præterea, Iason cons.* 1. 5. *Circa duo, versic. Tertiò respondetur vol.* 4. Cum alioqui hæc Conservatorialis jurisdictio sic sit per litteras Apostolicas delegata, ut etiam sine præsentatione sit perpetua, & propterea illius insertione opus non sit in litteris citatorijs: ut in simili respondit Iason, *d. consil.* 245. *vers. Quartò accedat.* De quo tamen in proposito nulla est quæstio, propter voluntariam dicti Rei comparitionem; & quod de non inserto tenore dictæ Conservatoriæ nihil objiciatur; totaque ob id hæc declinandi judicij causa consistat in falsa allegatione non præsentatarū aut repetitarum litterarum Conservatorialium, quas ex actis & ex veritate rei constat jam olim & ante multos annos esse præsentatas, & specialiter in hac caussa non tantum repetitas, sed etiam actis hujus causæ inseri petitas & obtentas.

Cùm ergò nihil proponatur, ex quo possit argui defectus jurisdictionis in præfato Domino Conservatore, & ex juris potestate subdelegari illa potuerit, & subdelegandi facultas per formalem recusationem ex caussa suspicionis ante subdelegationem propositam non fuerit impedita, *d. c. Index*; solùm hoc restare potest in hac caussa, ut quæratur de caussa suspicionis Domino Decano subdelegato objecta ex sodalitate ipsius cum dicto Actore per electionem arbitrorum, qui de illa cognoscant. In quam etsi Actor aperte consenserat; quia tamen Reus à suo consensu in idem priùs semel præstito resilijt, & de deficiente seu elidibili Domini Conservatoris subdelegantis jurisdictione proposuit, & in illa persistit, & ex ea causa sub delegati jurisdictionem impugnando declinat, neutrum consequi debet, neque id quod vult, hoc est declarationem incompetentis jurisdictionis, quia non potest; neque id quod potest, hoc est remissionem causæ ad electionem & cognitionem arbitrorum super suspicione; quia id nunc tandem vult, *c. Cum super in fine De offic. & potest. iud. deleg.*

Vnde officium Venerabilis Domini Decani esse putamus, ut simpliciter se declaret hujus caussæ Iudicem competentem, rejectis omnibus, quæcumque nimis improbabiliter ex suggestione illius, cui Conservatorialis jurisdictio non tantùm bene nota est, sed & illam magis protegere quàm impugnare deberet, dissimulato proprio & subjecto alterius nomine ex adverso proponuntur; condemnando Reum in expensis hujus altercationis.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationum apostoli quomodo petendi.

1. *Appellatio à definitiva quando valeat sine scripto.*
2. *Apostoli quomodo peti & dari debeat.*
3. *Apostolos petendi tempus quando currere incipiat.*
4. *Appellatio interponenda coram eo, qui gravavit.*
5. *Adiecta vitiosè quando actum non vitient.*
6. *Appellans quando à denegata delatione denuo appellare debeat.*
7. *Appellatio frivola quomodo ad superiorem devolvatur.*

CONSILIUM CLXXXII.

ALTERCATIO, quæ in termino 10. hujus mensis Octobris servato coram Venerabilibus Dominis Iudicibus appellationum mota est in causa appellationis inter M. Maximilianum Dauchy appellantem, & Martinum Lievens appellatum, super petita remissione causæ ad Magnificum Dominum Rectorem pro executione sententiæ in prima instantia pro dicto Martino contra præfatum Maximilianum latæ, decidenda & terminanda est secundùm contradictionem & petitionem ejusdem Maximiliani, contendentis remissionem non esse faciendam, sed sibi permittendam prosecutionem suæ appellationis, tam viva voce ac stante pede 30. Augusti novissimè præteriti à sententia definitiva præfatorum Dominorum Iudicum, quàm in scriptis à dictorum Iudicum responsione apostolorum refutatoriorum 7. mensis Septembris interpositæ. Cum enim dicti appellati Procurator in dicto termino decimæ hujus mensis Octobis causam petitæ remissionis in eo tantùm constituat, quòd Appellans appellationem suam à non delatione debitè prosecutus non sit, & actorum lectio demonstret planè contrarium; fit, ut detectâ falsitate allegatæ causæ, ejusmodi petitioni nihil sit tribuendum: tantoque minùs, quòd nulla in specie proponatur aut allegetur indebitæ alicujus prosecutionis causa; ut ex veritate actorum allegari non poterat nec potest.

Nam quod attinet ad priorem appellationem à sententia definitiva, deprehenditur illam legitimè esse interpositam vivâ voce, incontinenti, in momento, quo illa sententia lata fuit: prout de jure sic appellare à sententia definitiva permissum est, *l. 1. §. fin. l. A sententia §. fin. D De appellat. l. Litigatorib. C. eod.* † Constat quoque eâdem illa die eodemque momento debitâ cum instantia ab ijsdem Dominis Iudicibus petitos esse apostolos, & sic juris requisitæ solemnitati satisfactum, *Clement. Quamvis De appellat.* Constat denique, eadem illa die per eosdem Dominos Iudices datos esse apostolos; ut proinde defectus vel petitionis vel dationis seu responsionis apostolorum indebitæ prosecutionis causa constitui non possit, *l. Eos §. apostolos l. Iudicibus C. De appellat.* 1 2

Et quod attinet ad posteriorem appellationem à dicta non delatione perinde legitimè interposita est, tam ex tempore, quàm ex forma; videlicet dicta die 7 Septembris quæ erat quoque septima à dicta responsione apostolorum durante adhuc decendio ad legitimè appellandum à jure concesso, *Auth. Hodie C. De appel'at* idque in scriptis (uti oportet) cùm ab interlocutoria quandocumque, aut à definitiva ex intervallo appellatur. *c. Vt debitus De appellat.* factâ etiam apud eosdem Dominos Iudices & singulos eorundem eâdem prætacta septima die debita instantia petitionis apostolorum: prout etiam à singulis illorum eadem illa septima

septima die apostolos, quamvis refutat. ios, obtinuit. Ita ut appellans inveniatur requisitæ juris solemnitati eatenus per omnia satisfecisse, *c. 1. De appel. lib. 6. d. Clement. Quamvis*. Verùm quidem est quod procurator dicti appellantis ex nimia scrupulositate nimiaque diligentia non contentus his appellationibus & responsionibus apostolorum coram ipsis Iudicibus, qui tam sententiam definitivam protulerunt quàm apostolos refutatorios dederunt, eandem appellationem à dicta non delatione iterum interposuerit, seu repetierit coram alijs Iudicibus, qui finitâ dictorum priorum Iudicum jurisdictione ex temporis lapsu, ijsdem prioribus Iudicibus surrogati sunt, quam secundam appellationem dictus Appellati procurator sibi persuadet desertam esse, ob non debito tempore debitaque cum instantia petitos apostolos, *c. Ab eo De appel. lib. 6.* id in eo constituens, quod intra triginta dies à dicta trigesima mensis Augusti hujusmodi apostoli non sunt extremè petiti & obtenti, sed primùm dicta die septima hujus mensis Octobris; & sic seriùs cum periculo desertionis, *d. c. Ab eo & d. Clem. Quamvis*: verùm in eo & juris & facti error obversatur; ob id, quod, ut dictum est, à sententia definitiva priorum Iudicum non tantùm legitimè appellatum fuerit, & apostoli petiti; verùm etiam obtenti eadem illa trigesima die in extrema & summa dictæ prioris appellationis prosecutione. Et quoad posteriorem appellationem à dicta non delatione, ut illa tempestivè interposita censeri debet dicta septima die Septembris, ut jam dictum est; ita quoque debito tempore petiti & obtenti dici debent apostoli, qui dicta die septima Octobris in extremo puncto termini juris petiti & obtenti sunt: exacta enim dinumeratio temporis hoc detegit, quod ex die interpositæ hujusmodi appellationis, quæ fuit septima Septembris, apostoli fuerint petiti & obtenti septima mensis Octobris, durante adhuc non etiam penitus lapso termino 30. dierum à Iure præscripto ad instanter petendos apostolos, *d. c. Ab eo d. Clem. Quamvis*, quod appellanti sufficere debet; ex quo post semel petitos apostolos super appellatione à dicta non delatione à dictis surrogatis Iudicibus per eosdem priùs responsum fuerit, quod de apostolis responderent in termino juris; ob quam responsionem dicto appellanti prærepta fuit potestas ulteriorem instantiam petitionis apostolorum faciendi ante extremum diem & extremum momentum dictorum triginta dierum, *d. Clem. Quamvis vers. verum si Iudex, & ibi DD.*

3 In quo appellanti obstare non potest illa quorundam opinio, quod tempus triginta dierum ad petendos apostolos ex die latæ sententiæ, seu illati gravaminis computandum sit, *d. l. Iudicibus, gloss. in d. Clem. Quamvis in V. tempore & in d. c. Ab eo in V. triginta*: ob id, quod plurium Doctorum sententia, authore & duce Hostiensi, sit, quòd dinumeratio hujus temporis facienda sit ex die interpositæ appellationis, non latæ sententiæ aut illati gravaminis, *Bald. & Salicetus in d. l. Iudicibus & in d. §. apostolos, Ioan. de Imola in d. Clement. Quamvis, Steph. Aufrerius decis. 44. Guido Papa cons. 107. Ex facto tali*: quorum sententia decisione quoque auditorij Rotæ Romanæ confirmata est, *decis. 29. fuit dubitatum quæ est quinta in tit. De appellat. in novis*; ideo meritò etiam probanda, quod generaliter receptum sit, in dubio potiùs favendum esse, quàm resistendum appellationi & ejus prosecutioni; & potiùs judicandum esse contra desertionem, quàm pro illa, *Castrensis in l. 1. D. Si quis cautionib. Felin. in c. Significaverunt De testib. Decius cons. 83. In causa accusationis in fine, Mar. Socinus Nepos cons. 31. Quæritur nu. 11. vol. 3.* Quod nullam habet dubitationem, quando sententia, à qua appellatum est, lata est in absentia illius, contra quem judicatum est; ut ingenuè fatentur, qui alterius opinionis authores sunt, *Robert. Maranta De ord. iudic. parte 6. nu. 209.* Ita ut hoc saltem casu propter absentiam dicti Maximiliani tempore dictæ responsionis apostolorum (prout adhuc absens est) dinumeratio temporis fieri omninò deberet ex die interpositæ appellationis.

Sed scrupulosiùs in eo insistendum non est: * Primùm ex eo, quòd hujusmodi secunda appellatio à non delatione priorum Iudicum coram dictis surrogatis Iudicibus secundo loco, sed eadem die interposita, minimè fuerit necessaria: nam semper appellandum est coram eo, qui sententiam tulit seu gravavit, & minimè coram alio. *c. Vt debitus in verb. coram eodem Iudice De appellat. Gloss. in c. Appellatio in V. Iudici De appellat. lib. 6. Lapus alleg. 39. An valeat appellatio*; etiamsi post latam sententiam, aut illatum gravamen Iudex esse desierit: sic quod hæc secunda appellatio & illius prosecutio sine ulla juris necessitate, & ad superabundantem dumtaxat cautelam facta, in consideratione haberi non debeat. * Etsi enim necessaria prætermissa actum vitient; ex abundanti tamen etiam vitiosè adjecta nullo modo nocent, *l. Testamentum C. De testam. l. Cum tabulæ De bonor. poss. sec. tabulas.* Vnde si quid omittendo peccatum est in repetita hac appellatione coram surrogatis Iudicibus, considerandum non est; ex quo omnia necessaria & requisita diligenter & exactè observata reperiuntur in priore appellatione à dicta non delatione interposita coram ijsdem, qui in momento interpositæ appellationis à non delatione septimo die ab illato hujusmodi gravamine refutatorios apostolos dederunt; ut constat ex terminis dicta septima Septembris servatis. * Secundò ex eo, quod nulla ratione necessum fuerit appellare à dicta non delatione. Quamvis enim cùm ab interlocutoria sententia appellatur, & Iudex appellationem hujusmodi respondendo de apostolis, illique non deferendo rejiciat, iterum appellandum sit à tali non delatione, & non appellando læsus appellans sibi præjudicet, *Innoc. in c. Pastoralis nu. 5. in fine De offic. deleg. Zabarel. cons. 32. In decisione nu. 1. vers. Secundus est, Ioan. Bapt. Ferettus consil. 104. In causa matrimoniali nu. 3. Ant. Capycius decis. 34. in fine*; cùm tamen appellatio interposita est à sententia definitiva, & responsum de apostolis refutatorijs, nihil necesse est ab hujusmodi non delatione appellare; ne res in infinitum abeat, ob id potissimùm, quòd Iudex latâ sententiâ definitivâ officio suo defungatur, & aliud facere non possit interpositâ appellatione, quàm semel respondere de apostolis, *l. Iudex posteaquam D. De appellat.* Quo sensu accipiendum est id, quod ex Innocentio, *in d. c.*

4

5

6

in d. c. Pastoralis nu. 5. Ioach. Mynsing. cent. 2. observat. 47. plerique tradunt de necessitate alterius appellationis à non delatione, *l. Iudex posteaquam D. De appellat.* constituto discrimine inter appellationem à sententia definitiva; & eam, quæ interponitur ab interlocutoria: quod & in judicijs ita practicari traditur. Cùm igitur hîc agatur de appellatione interposita à sententia definitiva dicta die trigesima Augusti per præfatos Iudices lata, sufficere omninò debet unica hæc appellatio ab eadem sententia definitiva, sine ulla necessitate appellandi à non delatione. Et cùm id necesse non fuerit, scrupulosiùs inquirendum non est, an ea secunda appellatio legitimè interposita, ejusque prosecutio per tempestivam apostolorum petitionem facta fuerit; ex prætacta ratione, quod superabundans cautela vitiosè adhibita nocere aut vitiare non debeat, *d. l. Testamentum.*

Quæ cùm ita sint, nulla videtur esse dubitatio, quin appellanti permittenda sit interpositæ appellationis prosecutio, & appellato deneganda intempestivè & præmaturè petita remissio: nec aliter sine vitio attentati & innovati in præjudicium interpositæ appellationis statui posse videmus. Quò modernì D. Iudices ob id etiam magis propendere debent, ex eo, quòd præfati priores Iudices non rectè non detulerint appellationi à sententia definitiva interpositæ; cùm jus appellationibus hujusmodi deferri omninò præcipiat etiam sub gravi pœna, *l. Quoniam Iudices C. De appellat.* * & quam-
7 vis Iudex frivolis appellationibus deferre non teneatur, *c. Cum appellationibus De appellat. lib. 6.* non deferendo tamen non potest impedire, quo minùs appellatio ad superiorem devolvatur, & illam appellans prosequatur, saltem ad finem illum, ut Iudex superior provocatus, non à quo provocatum est, judicet, an admittenda seu recipienda sit appellatio & permittenda illius prosecutio, *l. si cum D. De appellat. recip.*

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Apostoli petendi & quomodo.

1. *Appellasse non censetur qui renuntiat vel deserit.*
2. *Desertio appellationis unde censetur.*
3. *Apostoli petendi.*
4. *Appellatio sine mandato interposita est nulla.*
5. *Apostoli unico contextu sæpius peti possunt.*
6. *Apostolos petens quando sæpius venire debeat.*
7. *Clem* Quamvis De appellat. *intellectus.*

CONSILIVM CLXXXIII.

1 PAR causa est illius, qui vel omninò non appellavit; vel appellavit quidem, sed appellationi suæ renuntiavit, aut eam dese-
2 ruit, *l. fin. in fine C. De appel.* † Deseritur autem appellatio non tantùm, si nulla illius intra juris fatalia fiat prosecutio, verùm etiam si tantùm omittatur apostolorum petitio, aut hi non petantur uti oportet, *d. l. fin. §. illud*: quia ut appellationis omnimoda omissio causam non devolvit, ita & neglecta apostolorum petitio desertionem & velut renuntiationem appellationis inducit, quæ planè impedit devolutionem causæ ad superiorem.
3 Proinde cùm à sententia lata per Præpositum Walcuriensem in favorem Theodorici de Leewe, contra Ioannem Leykens, appellatum quidem sit, sed apostoli ritè & secundùm præscriptam à jure formam minimè petiti à Iudice, qui sententiam dixit, certum est, appellationem dicti Ioannis vivâ voce interpositam tanquam desertam pro nulla habendam esse, *Clem. Quamvis De appel. per totum.* Quo constituto, sequitur Venerabili D. Decano nullam competere jurisdictionem in causa appellationis, quæ non intelligitur, neque in rerum natura tempore commissionis Apostolicæ fuit.

Neque ad rem pertinet, quod in instrumento appellationis per dictum Ioannem exhibito apertè continetur, M. Ottonem Haesten procuratorem substitutum M. Walteri Remigij procuratoris dicti Ioannis ab eadem sententia appellasse ad Sedem Apostolicam & primò, secundò, tertiò, instanter, instantiùs & instantissimè petijsse sibi responderi de apostolis. † Nam in primis non con- 4
stat de dicti Ottonis substitutione ac mandato ad appellandum; quo ipso ab initio appellatio nulla censeri debuit, etiamsi postea ab ipso appellante aut Waltero Remigij ipsius vero procuratore apostoli essent petiti, *l. 1. in princ. De appell. recip. vel non l. Ab executore §. 1. De appel.* Deinde præsupposito mandato dicti Ottonis, hujusmodi petitio unico momento toties repetita & congeminata non sufficisset: * nam quamvis Iudice ultrò postea re- 5
spondente aut tacente sufficiat sic in continenti unico contextu petitos esse apostolos, *d. Clement. Quamvis in princ.* si tamen ad petitionem sic unico contextu congeminatam, Iudex dicat se responsurum de apostolis in termino juris & interim, (quemadmodum in casu proposito factum est)
† necesse est appellantem post hujusmodi respon- 6
sionem, postea durante termino juris, hoc est intra triginta dies ad judicem reverti, & congruo loco ac tempore instanter, & sæpiùs saltem unico contextu apostolos petere; alioqui suæ appellationi renuntiasse videbitur, qui id facere neglexerit, *d. Clem. Quamvis § similiter & ibi Card. Zabarella, Imola, Pet. de Ancar. & alij.* Quod cùm tam manifestè à jure sit dispositum, neque ex dictæ appellationis instrumento constet dictum appellantem aut ejus procuratorem post prædictam Præpositi responsionem, ad eundem Præpositum rediisse, & rursus apostolos petijsse; mirum est, quo colore Advocatus partis adversæ tam claræ juris dispositioni obnitatur, & dicti appellati causam auctoritate Venerabilis viri D. Michaelis Driut j Officialis Leodiensis premat: cujus auctoritati ut nihil derogatum cupimus; ita sanè juris dispositioni clarissimę indubitatò adhærendum putamus.

Rectè sentit idem D. Officialis, si, cùm uno 7
contextu sępiùs apostoli sunt petiti, existimat, non opus esse amplius eos petere; nam id aperto jure cautum est, *d. Clem. Quamvis in princ.* sed si hoc quoque casu unicam petitionem uno contextu sæpius repetitam putat sufficere, cùm post apostolorum petitionem Iudex respondit se in termino juris & interim responsurum, toto cœlo errat, *d. § similiter*; neque eo casu ipsius auctoritati legis cedet potestas. Quod igitur de gemino intellectu istius juris dispositionis somniat Advocatus, ingenij pensi nihil habet: si ad hanc causam id applicare volet.

volet. Quinimò si in universum & perpetuò existimet petitionem apostolorum uno contextu sæpiùs & instanter factam sufficere, multo magis aberrat; & juris communis intellectu destituitur, & Clementinæ constitutionis & Glossarum totum contextum vel non legisse se ostendit, quod incivile est, *l. Incivile est De legib.* vel pro parte dissimulare velle, quod calumniæ notâ non caret, *l. Regula in princ. De iuris & facti ignor. l. Leges C. De leg. l. Si prætor De iud. §. 1. in Auth. De æqual. dot.* Existimo itaque partes Venerabilis D. Decani esse, ut decernat se hujus causæ & inter partes Iudicem competentem non esse.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationum apostoli & desertio.

1. *Rescripta limites suos excedere non debent.*
2. *Rescriptum deserta appellatione impetratum est nullũ.*
3. *Apostoli non petiti inducunt appellationis desertionem.*
4. *Sententia contra sententiam non valet.*
5. *Apostoli uno contextu sæpius peti possunt.*
6. *Apostoli ab ipso Iudice petendi.*
7. *Appellatio extraiudicialis quando admittatur.*
8. *Nullitas maxima, quæ causatur ex incompetentia iurisdictionis & semper opponi potest.*
9. *Sententia a non iudice lata dupliciter nulla.*
10. *Appellationis desertio causam ipso iure ad Iudicem à quo devolvit.*
11. *Dictiones unà & cum quomodo coniungant.*
12. *Appellationis desertio quomodo extinguat iurisdictionem.*
13. *Delegatus ad rem certam de alia iudicare nequit.*
14. *Commissio causæ appellationis ab interlocutoria*, cum incidentijs, annexis, & cõnexis, *quid importet.*
15. *Desertionis effectus quis sit.*
16. *Procurator sine speciali mandato non prorogat iurisdictionem.*

CONSILIVM CLXXXIV.

ARDVA & perplexa est causa appellationis, quæ coram Venerabili D. Officiali Leodiensi Lovanij residente indecisa pendet inter Magistrum Franciscum Alardyn appellantem; & Reverendam D. Abbatissam ac conventum Monasterij Beatæ Raygenfredis de Denanio appellatam, tot articulis & incidentibus quæstionibus multiplicata, ut qua in parte status & punctus causæ constitui debeat, vix post longam disquisitionem deprehendi possit. Vt igitur æquissimi D. Iudicis laborem in illius examine & discussione aliquantulum sublevemus, relictis alijs ipsius perspicacissimo judicio, unicum hunc pertractabimus, qui præcipuam difficultatem habere videtur, demonstraturi sententiam D. Iudicis secundæ instantiæ verè fuisse nullam, & ob id illius nullam nunc fieri posse confirmationem; sed primam sententiam secundùm partẽ nunc appellantem in prima instantiâ latam vel transivisse in rem judicatam, vel saltem esse confirmandam.

Et sanè si idem nunc esset status causæ, qui erat tempore, quo judex secundæ instantiæ adversus desertionem appellationis restituit præfatam Abbatissam, multis ex causis defendi & probari posset, nulla esse omnia, quæ postea acta sunt. Cæterùm quando ab eo decreto appellatum non est, & de causa principalis appellationis cognitio suscepta, abstinebimus à refricatione illarum causarum, quas processus ad ulteriora aliqua ratione sustulisse videri potest. Equidem cùm rescriptum restitutionis in integrum pro parte dictæ Abbatissæ in secunda instantia impetratum, ad certum articulum restitutionis fuerit restrictum, & tantùm contineat restitutionem adversus rem judicatam & lapsum fatalium, ob impedimenta, quæ in Abbatissæ supplicatione specificè fuerunt expressa; non est parti nunc appellanti prærepta occasio ex alijs causis desertionem, & actorum secundæ instantiæ nullitatem proponere. † Rescripta enim cùm strictè accipiantur, *l. Eleganter §. si quis post De condict. indeb. c. sedes De rescript. c. Cum olim 1. De off deleg.* limites suos excedere non debent, neque ultra causas in ijs commemoratas extendi, *d. c. Cum olim.* 1

Omissâ igitur desertione appellationis, quæ in prosecutione appellationis post prius rescriptum per Abbatissam in secunda instantia impetratum admissa fuit, & ad eam respicientes, quæ impetrationem illius rescripti antecessit, dicimus (prout etiam in hac tertia instantia jure permittente, *l. Eos §. si quid autem C. De appel. Bart. l. 1. C. Quando provoc. non est necesse*, appellans allegavit, & ipso id allegare omittente per D. Iudicem, propter summam illius notorietatem ex actis ipsis relucentem, nullaque alia extrinsecus probatione egentem, ex officio suppleri posset, *Doct. in l. unica C. Vt quæ desunt advoc. part. Decius in c. Ex insinuatione nu. 8. De appel.*) primam sententiam diu ante impetratum rescriptum transivisse in rem judicatam; † ideoque rescriptum postea priore etiam loco pro parte dictæ Abbatissæ tunc appellantis impetratum verè fuisse nullum: punitur enim qui desertâ appellatione id impetrat, & ipso jure rescriptum est nullum. *l. pen & ult. C. Vt lite pend. l. fin. & ibi Bald. C. Sent. rescindi non posse.* * Hoc autem in eo constituimus, quod ex actis evidenter constet, pro parte Abbatissæ appellantis in prima instantia non esse petitos apostolos, quemadmodum de jure oportuit, *clem. Quamvis De appel.* intra triginta dies, computandos sive, ut quidam, *gloss. in d. clem. Quamvis*, volunt à tempore latæ sententiæ, sive, ut communiùs receptum est, *Zabarel in d. Clem. Quamvis, Rota decis. 29. Fuit dubitatum, alias est 5 De appellat. in novis*, ab interpositione appellationis. Sententia enim lata fuit 14. Maii, appellatum 21. Maij, insinuata Iudici appellatio 23. Maij, apostoli autem petiti demùm ultimâ Iunij. Quæ quidem apostolorum petitionis omissio impedit devolutionem appellationis ad superiorem, *c. Romana §. si vero De appel lib. 6.* & sententiam latam ratificat; & sic quidem, ut ipso jure annullet sententiam, in affectato appellationis judicio contra illam prius latam, *Alex. cons. 59. Viso titulo nu. 7. vol. 4.* † sententia enim contra sententiam quæ in rem judicatam transivit, non valet, *c. Inter monasterium De sent. & re iud. l. 1. & ibi Bald. C. Sent. resc. non posse, l. Post sententiam C. De sent. Alex. cons. 79. In causa & lite n. 4. vol. 7.* Cùm ergò eo respectu non fuerit devoluta appellatio Abbatissę ad superiorem, rescriptum super ea impetratum verè nullum, velut deficiente 2 3 4

materia ac causa nemo negabit: lite enim mortuâ nulla ampliùs lis intelligitur, *l. Cum lite D. Iudic. solvi.* Quam quidem desertionem Abbatissa in suo restitutorio rescripto ne verbo quidem attigit: sic ut restitutio illius vigore obtenta non possit ad hanc desertionis speciem referri, cujus nusquam meminit.

Neque ad rem facit, quòd in scedula appellationis pro parte Abbatissę petiti videantur apostoli per verborum congeminationem, *instanter, instan-*
5 *tius & instantissimè*: * Nam quamvis forma hujusmodi petendi apostolos sufficiat, si uno contextu apostoli instanter & sæpiùs petantur, *d. Clem Quamvis §. 1.* quia tamen à Iudice petiti non sunt, pro non petitis haberi debent: quid enim interest omninò non, an vitiosè seu à quo non oportuit, petā-
6 tur? *l. Quoties Qui satisd cog.* * ut enim appellatio, *l. 1. § dies D. Quando appel. sit, glos. c. Suggestum De appel. c. fin. eod. tit.* ita etiam petitio apostolorum coram Iudice, qui sententiam tulit, proponenda, *c. Ut super in verb. quod ille à quo appellatur De appellat. lib. 6.* Proinde non potest Abbatissam excusare, quod in illa appellationis suæ scedula petierit instanter, instantiùs, & instantissimè apostolos à Notario, coram quo appellavit: nam & illa ipsa appellatio per se nulla est, non interposita coram eo, qui senten-
7 tiam tulit, ex defectu formæ. * Quamvis enim extrajudicialis appellatio interdum recipiatur ex causa absentiæ vel metus, *c. fin. & ibi glos. De appel.* non tamen tenet appellatio sic interposita coram Notario vel viris probis, nisi id etiam expressim appellationi inferatur, quòd propter metum vel absentiam Iudicis coram Iudice appellare non possit, *Doct. in d. c. fin.* Sic ut Dominicus Geminianus dixerit, *in c. Cupientes §. quod si per viginti De elect. lib. 6.* vidisse se quendam in appellationis causa propterea succubuisse. Et quamvis Philippo Decio hujusmodi protestatio non videatur præcisè & omnino necessaria, requirit tamen & ipse in judicio appellatorio probationem metus vel absentiæ: quod in hac causa factum, imò nec allegatum quidem reperitur. Dissimulare quidem nolumus, aliqua ex parte videri posse expurgatum vitium non rectè interpositæ appellationis per insinuationem appellationis pro parte Abbatissæ Iudicibus primæ instantiæ postea factam; sed tamen è diverso diffiteri quoque non possumus, quin si rem strictè & ad juris rigorem expenderimus, non pauca occurrent, ob quæ forma ista appellandi censeri debeat omninò nulla. Verùm in re proposita satis est demonstrasse appellationem ante impetrationem rescripti fuisse desertam, eandem desertionem per dictam insinuationem non fuisse purgatā vel excusatam; cùm simpliciter facta fuerit sine ulla apostolorum petitione; & petitio, quæ scedulæ appellationis inserta fuit, sufficere non potuerit, eo quòd apostoli non à Iudice sed à Notario à quo peti non debebant petiti inveniantur. Quæ quidem illa ipsa petitio, sic scedulæ appellationis inserta, ipsismet appellantibus visa est non sufficere secundùm juris formam; qui idcirco postea (licet temporis ratione non servata) ab ipso Iudice apostolos petierunt, factoque suo proprio ostendarunt petitionem quam prius fecerant vitiosam fuisse ac insufficientem.

Hac igitur ratione annullata appellatione, & constituta re judicata, everso quoque rescripto (cùm generaliter Papa vel Princeps numquam præsumatur juri acquisito voluisse derogare, *l. Rescripta C. De precib. Imp. offer.*) palam consequitur, nullam habuisse jurisdictionem eum, qui in secunda instantia judicavit; ideoque sententiam postea ab illo latam aperto nullitatis vitio obnoxiam fuisse.

† Nulla enim efficacior est nullitas, quàm quæ 8
causatur ex incompetentia judicantis, *glos. & Doct. in Clem. 1. De sequest. poss. Philip. Decius cons. 38. Circa primum nu. 7.* quæ dum notoria est (prout hîc contigit, quia ex actis sine ulla alia probatione apparet, *Panor. in c. 1. De confir. utili & inutili, & in c. Cum olim De censib.*) comparatur evidenti iniquitati & injustitiæ, *l. scire oportet §. fin. l. Qui testamentum & ibi Bal. De excus. tut. Bellamer. decis. 224. post Innoc. in c. Dilecti De appel.* semperque opponi potest, etiam tunc, quando generaliter omnes exceptiones sunt prohibitæ, *Felin. in rub. De foro compet. col. 2. Decius d. cons. 38.* * Duplex enim nullitas resultat ex 9
sententia lata à non Iudice; quia adeò pro nulla habetur, ut neque re neque nomine, neque præsumptione legis (ut inquit Baldus, *cons. 332. Proponitur nu. 2. vol. 2.*) pro aliqua habeatur: ubi alioqui quæ à competente Iudice lata est, licet ex aliqua causa vitio nullitatis laboret, sententiæ tamen nomen nihilominus meretur, saltem quamdiu non est declarata nulla, *not. in l. fin. C. De ord. cognit.*

Sed ut donemus (sine præjudicio veritatis) hac ex parte propter omissionem petitionis apostolorum nullum fuisse vitium nullitatis; alio tamen ex capite adhuc dici potest ab eo latam fuisse sententiam, qui jurisdictionem non habuit. Nam negari non potest, quin appellatio fuerit deserta saltem propter omissam prosecutionem intra legitima fatalia. Quod ipsum & ipsa Abbatissa in prosecutione sui rescripti, & Iudex in sententia sua restitutionis, præsupposuerunt, & per appellantem cùm in hac tum in secunda instantia plenissimè deductum est. * Quamobrem cùm desertione 10
superveniente ipso jure desinat esse Iudex is, cui appellatio commissa fuit, redeatque causa ad Iudicem, à quo appellatum extitit, executioni mandanda, etiamsi ipse appellationi detulisset, *Glos. & Io. de Imola in Clem. si appellationem De appel. glos. & Dominicus in c. Cum appellat. in fine eod. tit. lib. 6. Rota decis. 11. alias 3. De appellat. in novis*; sequitur, virtute prioris rescripti per Abbatissam impetrati, nullam ampliùs competiisse jurisdictionem Iudici secundæ instantiæ. Quæ quidem jurisdictio sic semel extincta non revixit, neque reddita est per posterius rescriptum dictæ D. Abbatissæ; quia per hoc Iudici commissus tantùm est articulus restitutionis in integrum, & minimè negotium principale; sic ut procedendo & judicando in negotio principali inveniatur jurisdictionem usurpasse in articulo sibi non commisso, *l. 1. C. Si non à compet. iud.* Functus enim erat officio suo pronuntiando super restitutione: ideoque sententiam in principali negotio dicendo nihil egisse videri debet.

Neque ad rem facit, quod novissimo dictæ Abbatissæ rescripto inserta fuerit clausula, *Cum omnibus & singulis suis incidentijs & dependentijs, annexis & connexis*:

connexis: quia non potest sub illis verbis contineri causa principalis. Reciprocatio enim, *suis*, refertur ad verba, *causam & causas*, non quaslibet, sed *quam seu quas habet & movere vult*, nimirum de & super restitutione adversus prætensam rem judicatam & lapsum fatalium: ita ut limitata causa limitatum effectum parere debeat, *l. In agris De acq. rer. dom. l. Cancellaverat De his quæ in testam. delen. l. cum pater §. dulcissimis De leg.* 2. Iam vero plusquam manifestum est, causam principalem neque esse incidentem, neque dependentem, aut emergentem, aut annexam aut connexam quoad articulum restitutionis: absurdum enim esset dicere, id, quod principalem locum obtinet, dependere ab illius accessione, *arg. §. si quis in aliena Inst. De rer.*
11 *divis.* † Vnde in ijs, quorum natura est, ut unum alteri accedat, hæ dictiones, *una*, *cum*; & similes conjungunt accessoriè, & non principaliter, *l. 1. &*
12 *ibi Bart. cum l. seq. De pecul. leg.* † Quia igitur hîc sumus in desertione, quæ contigit per lapsum omnium fatalium juris communis, non tantùm per lapsum termini à Iudice præfixi (quo casu solum quoad appellantem, non quoad Iudicem à quo esset deserta, *DD. in clement. sicut De appel.*) dici debet omni ex parte extincta jurisdictio, *d. c. Si appellationem*; quæ deinde per dictam clausulam restituta videri non potest, quia debet intelligi secundùm puros terminos juris communis, ne in aliquo illud lædatur, *Felin & alij in c. Causam quæ De rescrip. glos. pen. & ibi Doct. in c. Vt debitus De appel.* quod fieret si Iudex ad quem adhuc permaneret Iudex, qui per desertionem desiit esse Iudex.

13 Neque his adversatur, quod restitutione concessa & obtenta, in eodem statu videatur Abbatissa reposita, quo erat tempore rescripti impetrati; quasi scilicet restitutio faciat, ut unusquisque integrum suum jus recuperet, *l. Quod si minor §. restitutio De minorib.* & sic etiam Iudex jurisdictionem suam recepisse videatur. Nam cùm diversæ sint naturæ judicium rescindens, & rescissorium, *ut per Ias. & alios in §. rursus Inst. De action.* & utrumque suos Iudices habeat, *l. fin. C. Vbi & apud quem restit. &c.* admittendum non est, ut cui sola restitutio adversus fatalia vel rem judicatam mandata est, possit de ipso principali negotio cognoscere; cum qui ad causam petitorij delegatus est de possessorio judicare non possit, *l. Si de proprietate C. si à non compet. iud.* Ita ut hic locum obtinere debeat regula *l. 1. C. eod tit.* Iudicem ad certam rem datum, si de alijs pronuntiavit, nihil egisse: restitutio enim nihil amplius operari debuit, quàm facultatem prosequendi appellationem coram Iudice compe-
14 tente. † Et quamvis appellatione ab interlocutoria interposita, causaque appellationis, *cum incidentijs, emergentibus, annexis &c.* commissa, censeatur etiam negotium principale commissum, *AEgid. Bellamera decis.* 619. ubi tamen sic deserta reperitur appellatio, Iudex ad quem sine nova commissione non cognoscet, *Rota decis.* 447. *aliàs est* 39. *nota quod maior De appellat. in antiquis, August. Beroius quæst.* 110. ne nimiùm ab interpretatione juris communis recedat rescriptum.

Nec rursus obstat appellanti, quòd passus sit Iudicem secundæ instantiæ cognoscere super prin-
15 cipali negotio: † Nam in primis ea est vis & potestas desertionis, vt non obstante utriusque partis prosecutione, nihilominus semper obstet desertio; sic ut sententia præcedens dici debeat transijsse in rem judicatam, *Clem. Si appellationem De appel.* & sententia subsequens, etiamsi fuerit confirmatoria prioris, nullo modo teneat, *Zabarella in d. clem. Si appellationem, decis. Tholos.* 244. sicut paulò antè diximus. Deinde obstat utilitas postea actorum, quod de re ad rem, sed potius de causa ad causam in Iudice delegato ita commodè non semper fit prorogatio, *Panor. in c. P. & C. De off. delegat.* Et ut fieri possit, in præsenti tamen causa inutiliter facta est per procuratorem ad hoc speciale mandatum non habentem * Est enim hoc indubitatum, pro- 16
curatorem non habentem speciale mandatum, vel cum libera, non posse prorogare jurisdictionem, *c. Cùm olim Abbas & ibi latè Doct. De off. deleg.* Vnde finem hujus articuli, qui jurisdictionem dumtaxat & facultatem procedendi respicit, facientes, concludimus, sententiam Iudicis secundæ instantiæ nullam esse: & eam, quæ lata est à judice primæ instantiæ, transivisse in rem iudicatam.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationum fatalia.

1. *Apostolorum responsio omissa pro delatione est.*
2. *Fatale secundum ut concedatur sufficit quod intra primum fatale obtentum sit rescriptum.*
3. *Fatale secundum habere debet qui in primo fuit impeditus.*
4. *Fatalia non currunt pendente attentorum quæstione.*
5. *Attentata quando in appellationu instantia revocanda.*
6. *Stylus observandus.*
7. *c. Non solum De appell. lib. 6. intellectus.*

CONSILIVM CLXXXV.

NVLLO desertionis vitio laborare prosecutionem appellationis interpositæ à decreto D. Officialis Leodiensis pro parte Reneri vander Beken, contra Philippum Fourdyn brevi demonstratione sic deducitur. Decretum à quo appellatum fuit in scriptis latum est vigesima septima Augusti, anno 1574; cujus mensis die 30. interposita est appellatio in præsentia Iudicis, apostolique petiti; & pòst deinde mensis Septembris die sexta & 18. debita cum instantia repetiti, atque appellatio eadem parti adversæ dicti mensis Setembris die 25. insinuata: * ita ut ad legitimæ appellationis for- 1
mam nihil prorsus desiderari potuerit, *c. Ab eo De appel. lib. 6. c. Vt debitus De appel. Clem. 1. cum glos. eod. tit. Clem. causam De elect.* & ipsa Iudicis intra terminum juris post debitam & instantem dicti appellantis requisitionem respondere de apostolis differentis negligentia pro delatione accipi debeat, *Clem. Quamvis §. fin. De appel.* Iam verò quòd non fuerit negligens idem appellans in ulteriore ejusdem appellationis prosecutione constat ex data rescripti super hujusmodi appellatione impetrati septima Aprilis anno 1585. & deinde 27. Maij Domino Iudici hujus instantiæ præsentati.

2 Quæ quidem sic facta intra primum fatale prosecutio per rescripti impetrationem satis esse debet ad obtinendum secundum fatale ex stylo Romanæ Curiæ, *Thomas Faxiolus Rota dubio 37. Eodem die, Cassador. decis. 6. De appel. Auth. si appellatione C. De temp. appel.* † & ex jure communi, si vel aliquo tempore impeditus fuit appellans appellationem suam prosequi ac finire, & de eo expresse protestatus fuit, *c. Ex ratione & ibi Panor. & alij De appel. Clem sicut eod. tit. Auth. Et qui appellat. C. De temp. appel* ut in præsenti causa evenit, per contradictiones partis adversæ, quæ prima Iulij contendit nullam jurisdictionem Domino competijsse, ac deinde 23. Augusti exhibito instrumento suæ appellationis & responsionis apostolorum, per quod de causæ devolutione apertè constabat, non est passa Dominum Iudicem super competentia jurisdictionis suæ pronuntiare. In secundo sanè fatali diligenter satis progressus est appellans usque ad 8. Novembris dicti anni 1585. quo die necesse habuit appellans impetrare literas super attentatis., super quibus hactenus processum est, & proceditur: sic ut secundi fatalis nulla interlligi

3

4 possit desertio aut lapsus. † Pendente enim attentatorum judicio fatalia nullo modo currunt; neque cogitur in appellationis causa procedere appellans, quia super attentatis ante omnia audiri debet, *c. Non solum De appel. lib. 6. Rota Decis. 162. Fatalia, alias est 15. De appellat. in novis, Ioan Crottus consil 101. Viso puncto nu. 3. Ioan. Bapt. Ferretus cons. 170.*

5 Neque ad rem facit, quòd appellatione ante sententiam definitivam interposita attentata non sint revocanda, nisi sint attentata post inhibitionem legitimè per Iudicem factam; hoc est factam, postquam de sua jurisdictione & causam ad se devolu-

6 tam cognovit, *d. c. Non solum.* * Nam quamvis de jure ita constitutum videatur; stylus tamen & usus, qui in his, quæ ad judiciorum ordinem pertinent, plurimùm attendendus est, *Panor. in c. Ex literis De constit. Rota decis. 16. alias 710. De consuetudinibus in antiquis, Alex. cons. 39. Visis & consideratis in fine vol. 3. Phil. Decius cons. 699. Accepi nu. 5. & 6.* omninò in contrarium est. Videmus enim passim in his regionibus per delegatos Apostolicos in prima citatione vigore rescripti Apostolici ipsis præsentati decretâ semper inseri clausulam inhibitoriam. Quam observationem sequutus appellans illâ inhibitione contentus, ulteriore sibi opus non esse existimavit: sic ut iniquum sit eum hujusmodi D. Iudicis stylo atque usu decipi & fraudari.

7 Dato interim & concesso stylo atque usus prætextu, non sustineri inhibitionem in prima citatione per D. Decanum factam: quia tamen D. Decano commissa est hæc appellationis causa cum negotio principali, incidentijs, dependentijs, & emergentibus, cum potestate citandi & inhibendi, potuit idem D. Decanus statim inhibere, & ipsius inhibitio, etiam absque partis citatione, censeri debet omninò legitima; præsertim quia tenor totius commissionis tam citationi, quam inhibitioni fuit insertus, *Rota decis. 11. alias est 3. De appelat. in novis.* Alioqui enim parum vel nihil operaretur expressa facultas inhibendi, nec esset differentia, an causa simpliciter, an adiectâ expressim potestate citandi & inhibendi esset commissa, *c. Romano §. si vero De appel. lib. 6.* quod non est dicendum, *arg. l. si quando De leg. 1. c. 1. De rescrip. Augustinus Berous q. 124.* Deinde quia hic termino præfixo ad dicendum contra commissionem appellans de devolutione causæ per exhibitionem dicti instrumenti sufficienter docuit, sic ut Iudici de sua jurisdictione nulla potuerit esse dubitatio: nihil mirum, si postea inhibere & attentatorum revocationem mandare potuerit, *Paul. Castrens. consil. 237. in fine vol. 2.* Nulla igitur ratione admittenda est appellati petitio nunc novissimè facta, quâ desertam pronuntiare cupit appellationem: sic ut Venerabilis D. Decani officium in principali causa sit pronuntiare, se causæ & partium Iudicem competentem, & partem appellantem ad suæ appellationis justificationem admittere; quæ propter attentatorum ex facto appellati causam, hactenus in suspenso fuit; & in qua appellans (ut paulò antè dictum est) invitus procedere non debuit, & nunc si velit procedere non possit, *decis. Rota 102.* Vnde in causa attentatorum, ejusdem D. Decani partes erunt, ut appellatum condemnet ad respondendum ad jura & instrumenta designata in scedula 29. Ianuarij novissimè exhibita, juxta procuratoris petitionem dicta 29. die factam & 3. Septembris novissimè repetitam; ut sic tandem finito attentatorum judicio plenis velis appellans possit procedere in negotio principali ad justificationem suæ appellationis legitimè (uti suprà dictum fuit) interpositæ ex causa gravaminis in dicta sua appellatione expressi.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationum fatalia.

1. *Apostolorum petendorum tempus quando incipiat currere.*
2. *Apostolos semel petijsse cum debita instantia sufficit.*
3. *Fatale secundum obtinetur, si in primo aliquid actũ sit.*
4. *Fatali primo lapso, in secundo fieri potest prosecutio.*
5. *Nullitatis prosecutio non inducit appellationis renuntiationem.*
6. *Appellationi renuntiare quando quis censeatur revertendo ad Iudicem à quo.*
7. *Nullitatis causa currente, conquiescit causa appellationis.*
8. *Nullitatis causa fatalia non habet.*

CONSILIVM CLXXXVI.

QVOD nullo jure subsistant exceptiones & obiectiones, quas D Advocatus M. Petri Iordani pro remoranda atque impedienda jurisdictione Venerabilis D. Præpositi obiecit, subsequentibus rationibus demonstratur. Et primò quidem quòd de defectu legitimæ petitionis apostolorum secundùm Clementiam constitutionem, *clem. Quamvis De appel.* objicitur, nullius momenti est. Etenim constat, quòd 25. Augusti latâ sententiâ per Dominos Iudices appellationum 3. Septembris ab eâ pro parte Magistri Ioannis Pels appellatio interposita fuerit in scriptis, apostolique non tantùm in scriptis, sed etiam vivâ voce tunc petiti, dictoque appel-

lanti

lanti responsum, D. Iudices in termino juris, & interim responsuros de apostolis; eoque termino pendente appellantem 11. Septembris & 2. Octobris repetijsse eosdem apostolos, cum ingeminatione repetitionis: † sic quòd cum à die interpositæ appellationis (ex quo primùm secundùm Hostiensem, non à die prolatæ sententiæ, quod alij maluerunt, incipiunt currere 30. dies ad respondendum de apostolis à jure præfixi, *Hostien in c. 1. De appel. lib. 6. Rota decis. 484. aliàs est 80. Nota quod triginta in antiq. & 29. aliàs est 5. Fuit dubitatum in novis.*) & medio tempore ac sub exitum eorundem 30. dierum pro parte dicti M. Ioannis sint petiti ac repetiti apostoli, nihil sit, quod ex parte dicti appellantis desiderari possit, aut assumi ad inducendam desertionem aut renuntiationem appellationis; quæ induci solet per indebitam apostolorum petitionem: præsertim quia in termino juris prima vice petitis apostolis alius terminus nō sit appellanti assignatus; quo etiam assignato non teneretur appellans toties redire: sufficit enim semel in termino cum debita instantia apostolos petitos esse, *Clem. Quamvis & ibi glos. Rota decis.* 2 *460 aliàs est 47. si auditor appellanti in novis.* † Ita ut hic constitui non debeat pœna desertionis, vel renuntiationis adversus appellantem, qui formam, tempora, aut momenta juris observavit; sed juris potestas converti adversus ipsos Iudices, *l. Quoniam* 2. *C. De appellat. l. Ei cuius D. De appellat. recip.* ut scilicet omni jurisdictione excidisse dicantur, & tacitè detulisse appellationi, *d. c. Ab eo.*

Quod etiam pars adversa agnoscens per scedulam coram prædictis Iudicibus appellationum exhibitam, ad impediendam ulteriorem dictorum Iudicum cognitionem seu jurisdictionem, obiecit de interposita appellatione & abdicata eorum jurisdictione; propter omissam apostolorum responsionem debito tempore non factam. Quæ obiectio & positiva allegatio pro confessione absoluta accipi debet, *l. Cum precum C. De lib. caus.* & parti adversæ, quia in jure seu judicio facta est, præjudicare, *l. 1. C. De confessis.*

Quod de alia hujus appellationis desertione per temporis seu fatalium dierum lapsum objicitur, perinde nihil momenti habet; quia constat, quòd appellans hanc appellationis causam debito tempore instituerit & prosecutus sit, supplicatione pro rescripto obtinendo Romam missa, seu cursori ac sollicitatori tradita 7. Martij novissimè præteriti. Constat quoque rescriptum delegatorum pridie Kalendas Iulij hoc est ultima Iunij sequentis obtentum, & Venerabili Domino Præposito 29. Iulij præsentatum, ac virtute illius antè 25. Augusti (quo primum lapsus est annus à die latæ sententiæ) appellantem in plena causæ prosecutione fuisse. Iam verò certum est, quòd, cum ab homine seu Iudice à quo non præfigitur appellanti terminus introducendæ aut prosequendæ appellationis, tunc appellans habeat integrum annum ad eandem appellationem prosequendam: * usque adeò, ut sufficiat primo
3 illo anno quemcumque actum prosecutionis esse factum, etiamsi cursori tantùm sit tradita supplicatio pro obtinendo rescripto ad obtinendum secundum fatale seu biennium, *Innoc. & Ant. de Butrio in c. Ex ratione De appell. Angel. in l. Si expressim D. De appellat. Nevizanus consil.* 41. & id obtinere in praxi tradit Cassadorus, *decis. 4. & 6. de appel.* ita ut quæcumque diligentia prosecutionis ad hoc sufficiat: multò ergò magis si nondum lapso primo anno rescriptum delegatorium sit obtentum, Iudici præsentatum, & vigore illius pars citata: ut in hac causa contigisse jam demonstratum est. * 4
Atque ita impedimento non est appellanti lapsus primi anni, quo durante satis diligens fuit: quin post illum finitum possit appellationis causam in secundo anno prosequi ac finire coram Iudice ad quem, *Lud. Rom. in l. 2. De re iud.*

Sed nec in prosecutione causæ nullitatis coram 5 dictis Iudicibus constitui potest prædictæ appellationis renuntiatio: cùm enim nihil vetet, quin ab eadem sententia appellari possit, & æquè principaliter illa de nullitate redargui; separatis scilicet à jure proditis adversus hujusmodi gravamina remedijs, nec unum contingat aliud, unoque finito ac peracto ad aliud recurri possit, *Bart. in l. 1. C. Quando provoc. non est nec. & in l. Si expressim nu. 16. De appel.* & cùm de nullitate coram eodem Iudice, qui sententiam tulit, dici ac proponi possit ad impugnationem sententiæ; & in optione gravati sit, utrum superiorem adeat, an coram eodem Iudice nullitatem proponat, *Felin. in c. Per tuas De sent. excom. Imol. in l. Iudex nu. 5. De re iud.* consequens est, aditum ad superiorem per viam appellationis non fuisse præclusum: potissimùm propter frequentes protestationes, quas appellans proponendo causam nullitatis apertè fecit; ita ut renuntiatio appellationis per reversionem ad dictos Iudices ex sola propositione nullitatis induci non possit †. 6
Tunc enim per reversionem censetur appellationi renuntiatum, cùm fit aliquis actus appellationi contrarius, *c. sollicitudinem De appellat.* non etiam cùm aliquid agitur, aut proponitur, quod tendit ad sententiæ majorem improbationem vel impugnationem, *Guido Papa decis. 264.* Cùm ergò obiectio nullitatis eò tendat, & ei præterea adjuncta sit expressa protestatio de conservanda appellatione, nihil dubitandum, quin appellationi per propositionem nullitatis non sit renuntiatum.

Atque inde fit, quod pendente cognitione ac 7 judicio nullitatis, conquiescat ac dormiat causa negotij principalis & appellationis, *l. Contra maiores C. De inoff. testam. Bart. in l. 1. nu. 8. C. Quando provoc. non est neces. & in d. l. Si expressim:* sic ut hujus fatalia interim non decurrant, *Sebast. Vantius in tract. de nullit. tit. Quoties & intra quod tempus nu. 12.* Vt proinde minùs dubitandum sit de ijs, quæ superiùs pro excusanda desertione appellationis in medium adduximus † Quamvis tamen de his 8 omnibus scrupulosiùs hic disputandum non sit; cùm constet per rescriptum Apostolicum etiam causam nullitatis expressim commissam esse; adversus quam nulla fatalia nisi triginta annorum currere solent, *Angel. & Bald. in l. unica C. Qui pro sua iurisdict. iud. And. Gail lib. 1. obser. 135.* quæque perinde causam ad superiorem devolvit, ut appellatio, *c. Cum contingat De off. Iud. deleg.* Ita ut non desit Venerabili Domino Præposito materia seu occasio decernendi se Iudicem competentem.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis renuntiatio.

1. *Appellandum in scriptis ab interlocutoria.*
2. *Articuli peremptory & relevantes si reijciantur appellare licet.*
3. *Appellationi renuntiatur per ulteriorem comparitionē.*
4. *Appellationi renuntiare non potest procurator.*

CONSILIVM CLXXXVII.

QVOD in causa appellationis per Henricum Beverst appellantem interposita à sententia interlocutoria lata per Dominum Decanum S. Petri Leodiensis ultimâ Augusti novissimè præteriti, contra M. Lambertum Gielkens, aliosque ejus litis consortes, per Venerabilem D. Præpositum Beatæ Mariæ Walcuriensis procedi possit, idemque D. Præpositus sibi jurisdictionem in hac causa vindicare debeat, ex sequentibus rationibus deducitur.

1 Et primò quidem de legitima forma interpositæ appellationis evidenter constat: nam interposita est per ipsum Henricum in præsentia ipsius Iudicis; idque in scriptis atque expressa gravaminis causâ, uti in appellationibus ab interlocutoria oportet, *Clem. Appellanti De appel.* & deinde debita cum instantia petiti apostoli, *Clem. Quamvis rigor eod. tit.* tam per Henricum ipsum, quàm Ioannem Motmans ad hoc specialiter constitutum procuratorem: uti hæc constant ex instrumento appellationis in hac instantia exhibito. Prout etiam ex collatione ejusdem instrumenti, & actis coram præfato D. Decano habitis constat, intra decendium hujusmodi appellationem esse interpositam: Lata enim fuit sententia ultima Augusti post meridiem hora vesperarum; appellatio autem interposita 10. Septembris ante meridiem, & sic ante lapsum decem. dierum, qui in hoc casu de momento ad momentum computantur, *Auth. Hodie C. De appel.*

2 De justitia appellationis constat, quòd jure permissum sit à repulsione seu reiectione exceptionum, allegationum, aut articulorum peremptorialium, & qui ad justificandam causam partis faciunt, appellare, *c. Dilecto De appel. Clem. Cùm à repulsione eod. tit.* Peremptorios autem & relevantes esse hujusmodi articulos, quos præfatus D. Decanus reiecit, evidenter constat ex rationibus in scedula appellationis per Henricum exhibita; quas latius non prosequimur. Hoc tantùm addentes, quòd longè justiore ratione hujusmodi reiectos articulos admittere debuisset, quàm postea admisit ejusdem ferè tenoris alios per assertum dicti Henrici procuratorem sine mandato exhibitos.

3 Quæ satis animadvertens pars adversa, aliunde præfatum Henricum à prosecutione suæ appellationis depellere conatur; quasi eidem renuntiaverit per ulteriorem processum coram eodem D. Decano, *c. Sollicitudinem De appel. c. Gratum De off. & potest. Iud. deleg.* Verum quidem est, quod Arnoldus Meldart, qui procurator Henrici usque ad diem prætacti decreti reiectorij fuit, postea ulteriùs in hujusmodi causa coram præfato Domino Decano processerit: sed tamen inde non potest inferri, quòd Henricus suæ appellationi renuntiaverit. Nam hoc receptum est, quòd procurator non possit appellationi solemniter interpositæ renuntiare in præjudicium domini sui sine expresso ac speciali mandato, *Bald. in l. ult. §. fin. nu. 14. C. De temp. appell. & in l. 1. §. si procurator nu. 5. & ibi Ias. nu. 12. Siquis ius dicen. non obtemp. Alex. cons. 115. Attentis narratis vol. 5.* Idque potissimùm ubi dominus in propria persona non adhibito eodem procuratore appellavit, & ad petendum apostolos alium procuratorem constituit; uti factum est in proposito. Id enim est expressè contravenire facto domini sui; & speciem quandam revocationis procuratoris habet comparitio & actus per dominum interpositus, ac multò magis alterius procuratoris constitutio, in eo actu potissimùm, quo prior procurator in effectu desinit esse procurator: appellatione enim interpositâ, ut non cogitur procurator illam prosequi, ita quoque finitur illius mandatum, *l. Invitus C. De procurator. & ibi Bart. Rota decis. 2. Si Dominus, aliàs est 2. De procurat. in novis.* Et quòd non fuerit Henrico ulla voluntas renuntiandi hujusmodi suæ appellationi constat evidentissimè per exactam illius diligentiam in prosecutione; ob id, quòd rescriptum Venerabili Domino Præposito præsentatum, sit Romæ impetratum secunda Novembris; & sic ante lapsum duorum mensium ab interposita appellatione; ita ut sibi imputare debeat pars adversa, quòd ad procuratoris in effectum revocati nutum & voluntatem, in causa ignorante Henrico processerit, & de mandato aut saltem facultate revocandi diligentiùs non inquisiverit. Et quamquam de justitia appellationis superiùs proposuerimus; in eo tamen articulo, in quo nunc versamur, illius ratio haberi non debet: cùm hoc tantùm quæratur, an D. Præpositus sit Iudex competens. Quo decreto, per exhibitionem actorum aliarum instantiarum, aliasque rationes, latiùs deducetur dictę appellationis justitia: sic quod in re præsenti satis sit inconvincibilibus & apertis rationibus demonstrasse, quòd caussa appellationis rectè sit ad Sedem Apostolicam devoluta, & D. Præposito commissa, perdurante adhuc potestate in eadem causa ulteriùs procedendi; cùm etiam in dubio potiùs judicandum sit recipiendam, quàm non recipiendam esse appellationem, *l. 1. & ibi Iason in 6. notabili D. si quis cautionib. Decius consil. 34. Et pretenus nu. 5.*

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis renuntiatio.

1. *Appellans qui iudicatum facere incipit, recedere intelligitur ab appellatione.*
2. *Appellans petendo terminum solvendi appellationi renuntiare censetur.*
3. *Appellans agendo actum quemcumque contrarium appellationi renuntiare intelligitur.*

CONSILIVM CLXXXVIII.

AVDIRI ampliùs non debet Dominus Nicolaus Huberlant in prosecutione appellationis, quam se interposuisse dicit à sententia Venerabilis Capituli Nivellensis ad Sedē Apostolicam; nec ullæ

nec ullæ possunt esse in hac causa Venerabilis D. Officialis Namurcensis ad hanc appellationis causam ex delegatione apostolica delegati Iudicis partes; neq; etiam alia eius jurisdictio, quàm in declarando sibi nullam competere jurisdictionem, ac cōdemnando appellantem in expensis in hac causa factis. Est enim hoc rescriptum prorsus subreptitium & obreptitium, ex omissa per dictum appellantem narratione, quòd post interpositam appellationem cœperit illi parere, adeundo scholas Lovanienses, ad quas correctionis causa remissus erat, & iniunctam pœnitentiam ibidem agendo.

1 Qui enim judicatum facere incipit, etiamsi primo actu non perficiat, interpositæ appellationi, velut ex pœnitentiâ renuntiare censetur: quippe spontanea paritio, seu executio, prosequendæ appellationis animum deponit, *c. Quod ad consultationem, De re iud.* * Sicuti & is (quod multò minùs

2 est) qui condemnatus à Iudice petit terminum seu dilationem solvendi, sententiæ acquiescere & beneficio appellationis renuntiare censetur, *l. Ad solutionem C. eod. tit.* † Imò qui coram Iudice, à

3 quo provocavit, comparendo quemcunque actum sententiæ approbatorium, vel appellationi quoquo modo contrarium, aut ab eo diversum facit & explicat, idem facere intelligitur, *c. Sollicitudinem De appel. d. c. Quod ad consultationem, c. Gratum De off. & pot. iud. deleg. c. Cum venisset De testib. latè relin. in d. c. Quod ad consultationem.*

Quod quidem in proposito tanto potentius dici potest, ex eo, quòd dictus appellans inceptâ & aliquousque perductâ suâ pœnitentiâ, per plures supplices libellos apud Capitulum institerit pro dictæ sententiæ commutatione & moderatione, hoc est ut injunctam pœnitentiam Lovanij per visitationem scholarum peragendam, Nivellę peragere posset, idque etiam obtinuerit, ut constat per supplices libellos partim suâ manu, partim alterius ex ejus mandato scriptos & Capitulo exhibitos. Quæ enim quisque supplicando narrat, narrata confiteri & petitis acquiescere censetur, *l. Cum precum C. De lib. caus.* Ita ut etiam nullo facto actu executivo, qui sententiæ latæ conformis sit, facta ab eo, qui condemnatus est, sola petitio ad obtinendum terminum seu dilationem solvendi vel parendi rei judicatæ, inducat approbationem sententiæ, & ex consequenti renuntiationem appellationis, non tantùm interpositæ, quod nullam dubitationem habet, *d. l. Ad solutionem*; sed etiam interponendæ, durante scilicet adhuc tempore interponendæ appellationis, si actus aliquis executiuus accedat, ut eleganter tradidit Felinus, *in d. c. Quod ad consultationem.* Vt proinde multò magis constituenda sit approbatio latæ sententiæ, & renuntiatio jam interpositæ appellationis per quemcumque actum executivum, latæ sententiæ conformem seu ad illius executionem tendentem; ut est in casu proposito, inchoatio pœnitentiæ per accessum ad locum designatæ pœnitentiæ, & prætera petitio & impetratio commutandæ ac moderandæ pœnitentiæ. Potissimùm quòd id sit velut quædam pactio seu transactio super lata sententia, per quam constat interpositam appellationem resolvi, & Iudicis causæ appellationis nullas esse partes in discutiendo negotio principali, *l. Tale §. qui provocavit De pact.* quia pro confesso habetur, qui sic petit & obtinet: adversus confessum autem nullæ sunt Iudicis partes, nisi in exequendo, *l. Proinde D. Ad leg. Aquil.* Et qua ratione censetur appellationi renuntiare, qui sic quoquo modo sententiæ parendo petit aut impetrat; ita quoque nullitati renuntiare censetur, quæ appellationi semper tacitè inest, & velut in ejus ventre clauditur, *Alex. in l. 4. §. condemnatum n. 11. D. De re iudic.* Sic quòd qui authoritatem rei judicatæ per voluntariam paritionem latæ sententiæ superinducit, nullo modo ampliùs conqueri possit; obstante nimirum ei exceptione rei judicatæ, quæ non tantùm perimendi potestatem habet, sed etiam repellendi à limine judicij; ut nec audiri debeat, qui rem judicatam contra se habet, *c. 1. De litiscontest. lib. 6.*

Cùm ergò dictus appellans renuntiatione ac paritione rei judicatæ appellationem interpositam deseruerit, idque S. D. N. Papæ narrare prætermiserit; consequens est, vitio surreptionis & obreptionis laborare hoc rescriptum, illiusque vigore Venerabili D. Officiali nullam competere jurisdictionem: nam si id narratum fuisset Pontifici, rescriptum hoc delegatorium causæ appellationis, quæ non erat in rerum natura (extincta scilicet & resoluta per dictam renuntiationem) concessum verosimiliter non fuisset: cùm nec Papa, nec Imperator suo rescripto facilè velint resuscitari seu restaurari rem judicatam, *l. 1. C. De re iud.*

Quæ cùm ita sint, consequitur officium & partes Venerabilis Domini Officialis esse, ut quod generaliter fit propositâ exceptione rei judicatæ in prima instantia (repellere scilicet agentem à limine judicij adversus actionem primævam, etiamsi sententia actionem ipso jure non primat) hîc quoque & multo magis fieri debeat adversus appellationem ipso jure per renuntiationem resolutam. Idque non obstante, quod pars appellata in ejus jurisdictionē consenserit. Est enim id factum cum debitis protestationibus, & extenditur hujusmodi consensus dumtaxat ad simplicem jurisdictionem, non etiam appellationis recognitionem aut approbationem; eâ in parte appellato integrâ manente suâ defensione quacumque, & inter cætera ultroneæ renuntiationis etiam ad impediendum litis ingressum: quia hujusmodi exceptiones non ipsum Iudicem, sed vel judicium ac processum, cùm in limine illius proponuntur; vel merita causæ, cùm post litem contestatam proponuntur, respiciunt, *d. c. 1. & ibi Doct.* quæ sanè omnia extra dubitationem sunt.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationum termini, & desertio.

1. 5. *Probari non debet quod probatum non relevat.*
2. *Appellationis desertio inducitur etiam ex lapsu termini per Iudicem præfixi.*
3. *Appellanti à Iudice præfixi termini quomodo accipiantur.*
4. *Mensis quot dies habeat.*
6. *Apostolorum petitio omissa inducit desertionem appellationis.*
7. *Apostoli à singulis Iudicibus, cum plures sententiam dixerunt, petendi.*

CON-

CONSILIUM CLXXXIX.

1 AD probandum admittere non debet Iudex quod probatum non relevaret, *l. Ad probationem* 1. *in fin.* C. *De probat. l. Si duo patroni* §. *idem Iulianus & ibi Alex. & Iaf De iureiur.* Proinde cùm quæ pro parte Iacobi Marotelle appellantis in facto proposita sunt, ejus generis sint, ut Iacobo nihil prodesse possint, ad excusandam desertionem appellationis; consequens est, ut rejectâ ipsius petitione Reverendus D. Abbas decernat, se non esse hujus causæ Iudicem competentem, ob notoriam prætensæ appellationis desertionem. Quod autem impertinentia & irrelevantia sint, quæ Iacobus probare offert, ita demonstratur.

2 Certum est appellationem non minùs deseri per lapsum temporis, quod Iudex à quo appellanti præfigit, quàm per lapsum dierum seu fatalium, quæ lex seu canon præscribit, *c. Cum sit Romana c. Personas De appell. Guido Papa decis.* 155. ita ut si Iudex appellanti præfigat terminum duorum aut quatuor mensium ad faciendam prosecutionem suæ appellationis, si interea initium prosecutionis non facit, censeatur appellatio deserta, *Panor. Decius & alij in d. c. Personas* 3. *Sæpe, c. Reprehensibilis De appellat.* Iam verò per responsionem apostolorum dicto Iacobo datam constat, quòd ei præfixi sint quatuor menses ad actus consuetos (qui ex notorio stylo ita divisi sunt, ut prioribus duobus mensibus initium prosecutionis appellationis per arreptionem itineris ad Iudicem ad quem, vel traditionem supplicationis cursori seu sollicitatori, & duobus posterioribus mensibus de eo Iudici
3 fides fieri debeat) * Quorum quidem duorum terminorum dispar est conditio: nam quamvis posterioris termini lapsus, si in priore peccatum non est, non inducat omnimodam desertionem, sed hoc tantùm faciat negligentia appellantis in illis duobus posterioribus mensibus; si scilicet de facto initio prosecutionis, durante priore bimestri, Iudici fidem non faciat, ut Iudex à quo possit procedere ad executionem sententiæ; quæ nihilominus retractari possit, si intra terminum juris seu legis appellans causam prosequatur, & in appellationis causa obtineat, *Panor. in d. c. Personas & ibi Decius nu.* 10. *Lud. Roman. sing.* 165. *Hoc nesciunt Legistæ. Bart. & Alex. in l. Præses C. De appel. Rota decis.* 94. *alias* 13. *Si Iudex, &* 15. *alias* 25. *Si Certus De appel. in novis, &* 538 *alias* 48 *Nota si certus De appel in antiq.* prioris tamen temporis seu bimestris lapsus, hoc est, si illo durante initium prosecutionis fiat per arreptionem itineris, vel missionem supplicationis, non inducit omnimodam desertionem; quæ per sequentem rescripti impetrationem & causæ prosecutionem dilui non potest. Et hoc casu verissimum est, & obtinet, quod vulgò dicitur, terminum hominis perinde ligare ut terminum juris, *d. c. Cum sit Romana c. Reprehensibilis De appel.* Idque præsupponunt omnes, qui appellantem excusant ob non factam intra alios duos menses fidem diligentiæ prosecutionis cœptæ in primo bimestri, *Doct. in d c. Personas & alij sup. citati.* Ita ut nemo sit, qui non apertè fateatur ex lapsu primi termini, qui pro inchoanda prosecutione à Iudice præscriptus est, induci desertionem appellationis, *Decius in d. c Personas nu.* 7. 8. *& 9. d decis. Rota* 94.

Cùm igitur ex actis primæ instantiæ non tantùm non constet de initio prosecutionis factæ in primo bimestri; sed præterea etiam constet toto illo bimestri nihil actum esse, ex eo, quòd M. Ioannes Gloetinghem sollicitator rescriptorum in Romana curia 26. Decembris anno 1566. & sic post lapsum quadrimestris à datis apostolis, triginta diebus pro singulis mensibus computatis (ut de jure computandi sunt, cùm simpliciter mensium mentio fit, *Decius in c. Vbi lex De reg. iur.*) imò (quòd plerique requirunt, *Bart. in l. Cum bis sexto De verb. significat.*) computatis etiam triginta & uno die pro illis mensibus, qui tot dies habent, in judicio declaraverit se pridie illius diei, hoc est 25. Novembris accepisse ab appellante supplicationem Romam mittendam pro obtinendo rescripto delegatorio; dubitandum non est, quin in plenissima desertione sit hæc appellatio. Ita ut nihil prosit allegare, quod intra finem anni impetratum sit rescriptum; eoque casu ex stylo & communi praxi permittenda sit prosecutio ulterior appellationis; non obstante etiam executione sententiæ plenariè facta, quodque sæpiùs ita judicatum sit. Nam id verùm esse agnovit Franc. van Gheele appellatus, si initium prosecutionis debito tempore, hoc est durante primo bimestri factum fuerit, non etiam si id omissum sit: quem casum in allegatione praxis, styli & consuetudinis non comprehendit; * & cum non prodest hujusmodi allega- 5
tio, secundùm præmissa ad probandum admitti non debet, *d. l. Ad probationem d. § Idem Iulianus, Rota decis.* 98. *alias* 14. *Licet appellatio sub tit De appel. in novis*; sed officium Domini Iudicis est, vel declarare appellationem desertam; vel (quod etiam facere potest) sententiam à qua confirmare. Ad quod faciendum pronior esse debet, quod coram Dominis Iudicibus, à quibus appellatum fuit, quæstio desertionis hujus fuerit ventilata, & cum legitima causæ cognitione pronuntiatum, appellationem esse desertam: quæ sententia nullà appellatione suspensa in rem transivit judicatam: idque adhuc postquam Iacobus ad sæcularis Iudicis auxilium confugiendo similem retulit sententiam, per quam ei permissa est executio.

Novissimè illud quoque considerandum, aliam 6
hîc adhuc obversari desertionis causam; ex eo, quòd ex actis non constet de legitima apostolorum petitione, *c. Ab eo De appel. lib.* 6 *c. ult.* §. *quandoque* 2. *q.* 6. Cùm enim sententia à qua Iacobus appellavit sit lata à quinque Iudicibus, & in præsentia omnium fuerit appellatum, & ab omnibus appellanti sit statutus terminus juris & interim &c. non invenitur appellans in illo termino ad omnes reversus, sed ad unum tantùm, qui solus etiam de apostolis respondit: * cùm in appellatione à plu- 7
rium Iudicum sententia requiratur, quod ab omnibus vel conjunctim vel separatim petantur apostoli, *Clem.* 1. *De appel.* & termino ad dandum illos per Iudices assignato oporteat appellantem ad eosdem redire, & cum debita instantia apostolos repetere: alioqui non redeundo, uti oportet, censetur appellationi suæ renuntiare, *l. Eos* §. *apostolos C. De appell. c.* 1. *eod tit. lib.* 6. *Clem.* 2. §. *verum eod. tit.*

Incon-

In concursu igitur tam multorum, quæ desertionem appellationis inducunt, existimamus officium Reverendi Domini Iudicis esse, ut rejecta petitione appellantis, petentis admitti ad probandum, in clara luce juris stantis pro appellato, pronuntiet appellationem desertam, confirmando etiam priores sententias.

De Appellationibus.

SUMMARIUM.

In appellationis causa quis acta exhibeat.

1. *sententia præsumitur juste lata.*
2. *Acta exhibere debet appellans in causa appellationis.*
3. *Exemplis judicandum non est.*

CONSILIUM CXC.

FRIVOLA est, & ex magna juris ac praxis imperitia deprompta altercatio, quam fecit procurator Hesteræ de Groote appellantis, contra Matthæum de Muntere appellatum, super exhibitione actorum primæ instantiæ; ad quam faciendam appellans præfatum Mat-
1 thæum compelli petit. † Cum enim præsumatur pro Iudicis sententia præsertim definitiva, quòd justè & ritè lata sit, *l. Ab ea parte De probat. Alciat. de præsumpt. reg.* 3. *q.* 10. meritò onerari debet probatione injustitiæ aut nullitatis, qui de ea conqueri-
2 tur. † Quod cùm fieri non possit sine exhibitione actorum primæ instantiæ; consequens est, appellantem ad illorum exhibitionem teneri, præsertim quando ipse etiam in prima instantia Actoris partes sustinuit, uti eleganti distinctione decidit Guido Papæ, *decis.* 20. *incip. nunquid appellans*; ad quem brevitatis causa remisisse in proposito sufficiat, simul & ad novissimam Concilij Tridentini reformationem; per quam hic articulus expressim est decisus, *Sess.* 24. *de refor cap.* 20. Nam ita decrevit, ut, quoties quis in casibus à jure permissis appellat, aut de aliquo gravamine conqueritur, teneatur omnia acta primæ instantiæ ad Iudicem appellationis expensis suis transferre: quamvis appellatus postea comparendo cogitur partem earundem expensarum subire, si ijsdem actis uti velit, nisi aliter ex consuetudine servetur, ut videlicet ad appellantem integrum onus pertineat. Cùm ergo ex tenore supplicationis ac rescripto Venerabilis D. Officialis Cameracensis exhibito aperte constet, præfatam Hesteram fuisse Actricem in prima instantia; consequens est, ut secundùm prædicta eadem Hestera teneatur ad exhibitionem actorum primæ instantiæ; & propter dilatam eorundem actorum exhibitionem, declarari debeat causam assertæ hujus appellationis esse desertam.

Neque in contrarium quicquam movere potest exemplum sententiæ per Dominum Præpositum Frigidimontis Bruxellensis latæ in causa appellationis Ioannis du Guy, contra Ægidium le Ioesne; atque item in causa Engelberti Boonen contra D. Petrum Curtium; quatenus in utraque decrevisse dicitur, quòd acta primæ instantiæ per pro-
3 curatorem appellati debuerint exhiberi: * nam principiò exemplis judicandum non est, *l. Nemo C. De sentent.* neque præjudicium faciunt per alium & inter alios lata sententiæ, *l. Sæpè D. De re judic.* Deinde non constat quæ fuerit ratio, cur in illis causis ita decretum fuerit: quid enim si pars appellata acta primæ instantiæ in manibus habuerit? Quid si appellatus in prima instantia non Reus, sed Actor fuerit? quibus casibus putant plerique, *Guid. Papa loco sup. cit.* justam subesse causam, cur exhibitio actorum primæ instantiæ appellato imponi debeat. Sed leviora sunt hæc, quàm quæ doctissimo Iudici latiùs explicari debeant.

De Appellationibus.

SUMMARIUM.

Appellationis desertio & illius effectus.

1. *Appellatio coram Iudice interponenda.*
2. *Appellatio extrajudicialiter interposita quando valeat.*
3. *Appellatio deseritur per secundi fatalis lapsum.*
4. *Appellatione deserta revolat jurisdictio ad Iudicem à quo.*
5. *Iudex appellationis deserta appellatione sententiam à qua approbare potest.*
6. *Appellationis desertione quando excludatur nullitas.*

CONSILIUM CXCI.

QUAMVIS abundè sufficiant ad obtinendam victoriam in hac appellationis causa, quæ est coram Venerabili D. Officiali Cameracensi, inter Hesteram de Groote appellantem, & Matthæum de Muntere appellatum, quæ eleganter, me subscribente, deduxit Advocatus causæ in hac instantia, ut tamen D. Iudicem à partibus appellantis aversiorem, & ad partes appellati inclinatiorem habeamus, id prætermittendum non esse putamus (quod ad exclusionem appellantis sine discussione justitiæ seu articuli principalis omnino facit) quòd hæc appellationis causa vel non fuerit devoluta ad Sedem Apostolicam, & sic per Venerabilem D. Officialem hujusmodi appellatio declarari debeat nulla; vel si devoluta fuit, multis modis fuerit deserta: & ob id alterum ex duobus facere debeat Dominus Iudex, vel confirmare sententias priores, deprehensa justitiâ causæ ex parte appellati; vel si eam deprehenderit stare pro appellante (quod non putamus) declarare hujusmodi appellationem esse desertam; & nulla ratione pro appellante judicare, vel priores sententias retractare, idque ex rationibus infrà deducendis.

De defectu devolutionis hac ratione docetur, quòd ex actis secundæ instantiæ coram Dominis Iudicibus appellationum Universitatis Lovaniensis constet per eosdem Dominos Iudices latam esse sententiam; & quòd ex ijsdem actis, aut aliquo alio instrumento per Notarium illius instantiæ confecto, non constet à sententia eorundem Iudicum fuisse appellatum. Equidem documentum appellationis, quod appellans in eum finem exhibuit, nihil prodest; cùm appellatio non sit facta coram Iudicibus ipsis conjunctim vel divisim: † & indubitati juris sit, quod appellatio 1
tam à sententia definitiva, quàm interlocutoria sit facienda coram Iudice, qui sententiam vel interlocutoriam tulit, & in illius præsentia interponenda, *c. Vt debitus De appel. specul. in tit. de appel. §. qualiter vers. Item cautus.* Sic ut extrajudicialis appellatio

pellatio coram Notario non sit permissa nisi duobus casibus; quando scilicet justus metus impedit appellantem, ne Iudicem adire possit, aut Iudicis præsentia haberi non potest, *c. fin. & ibi Doct. De appel.* * Quo utroque casu necesse adhuc est coram Notario & testibus, coram quibus appellatio sic extra judicium interponitur, protestari & expressissimè declarare, quòd vel Iudicem metuat, vel ejus præsentiam habere non possit: alioqui eâ protestatione omissa, ipsa appellatio est omninò nulla ex defectu formæ, nec devolvit causam ad superiorem, *Panor. Imola & alij in d. c. fin. Cassad. decis. 8. de appel. Socinus cons. 45. Visa appellatione vol. 1. Carol. Ruinus cons. 85. Pœna ad quam vol. 5.* præsertim si cùm extrajudicialiter interposita est, Iudici etiam intimata non est, & ab eo petiti apostoli, *Cassad. loco sup. cit.* ut in proposito accidit. Cùm ergò non constet de legitima & utili appellatione, non potest super ea jus dici, saltem non aliter quàm illam rejiciendo, & nullam declarando; & cum sententiæ Iudicum priorum instantiarum transierint in rem judicatam, abstinendo ab illarum retractatione, *l. 1. C. De re iudic.* quia sententia contra sententiam, quæ in rem judicatam transijt, est ipso jure nulla, *l. 1. C. Quando appel. non est necess.*

3 Seposito hoc devolutionis defectu adhuc ad desertionem relabitur causa. Nam quin multipliciter sit deserta, sive bona sive mala sit, dubitandum non est: ob id, quòd sententia Dominorum Iudicum secundæ instantiæ sit pronuntiata 27. Februarij anno 1561. ita ut inde jam lapsum sit plus quam quinquennium: & sic non tantùm ex lapsu primi vel secundi fatalis, sed triplicato eodem secundo fatali, appellatio sine ullo remedio sit deserta, *c. Cum sit Romana De appellat.* Vsque adeo enim verum est, ex lapsu secundi fatalis deseri appellationem, ut non sufficiat in causa conclusum esse, eo fatali durante; sed oporteat etiam pronuntiatum esse à Iudice, *Angel. cons. 130. Visis omnibus in fine.* Et dum fortè in secundo fatali impedimenta incidunt, plus temporis post secundum fatale concedendum non est, quàm pro rata impedimentorum, petitâ ad hoc formaliter restitutione in integrũ adversus hujusmodi impedimenta: sic quod nec prout appellanti, per Iudicem steterit, quò minùs interea sententiam tulerit, *l. vlt. §. illud C. De temp. appel. Steph. Bertran. cons. 241. Viso processu num 8. vol. 2. parte 1.* 4 † Quod usque adeò procedit, ut lapso secundo fatali ante pronuntiationem, liceat redire ad Iudicem, à quo appellatum est, pro executione sententiæ à qua appellatum fuit, *Angel. d. cons. 130. Bald. in Auth. Si quis litigantium C. De episc. aud. Nicol. Boerius decis 206. nu. 11.* efficitque ut Iudex appellationis deserta appellatione, quasi extincta ejus jurisdictione, nullas alias habeat partes, nullam quoque potestatem, quàm ut declaret appellationem desertam, remittendo illam ad Iudicem à quo: ad quem cùm appellatio apparenter per lapsum primi & secundi fatalis est deserta, vt hic evenit, ipso jure revolavit jurisdictio, *gloss. in l. Eos C. De appel. Clem Si appellationem eod. tit.* † Hoc solo excepto,
5 quòd si viderit justitiam stare pro sententia, omissa declaratione desertionis, possit confirmare priorem sententiam, à qua appellatum est, *Rota decis. 98. Licet appellatio & ibi additio in novis, & decis. 5. Nota quod ubi appellatio in antiq.* quæ alioquin ab ipso jure erat satis confirmata propter desertionem, *Steph. Aufrer. decis. Tholos. 244. in fine.* † Quod 6
etiam obtinet, si cum appellatione de nullitate mixtim dictum fuerit: tum enim cùm nullitas principaliter non proponatur, sed sit accessoria appellationi, deserta quoque judicari debet: quasi sublato principali accessorium tolli necesse sit, *Bald. in l. Tale pactum §. qui provocavit nu. 12. De pact. Ferrariensis in praxi, in forma appellationis ab interlocutoria in glos. verb. in his scriptis, Zasius in l. Cum quærebatur in fin. De re iud.* quia hujusmodi nullitas in ventre appellationis clauditur, & sic appellationis verbo simpliciter prolato, tamquam quid annexum & accessorium includitur, *Bald. in l. 2. nu. 9. C. Quando provoc. non est nec.*

Cùm ergò hæc in jure dubitationem non habeant, & desertionis factum ex cursu integri quinquennij sit apparentissimum; nihil dubitamus, Dominum Iudicem illius imprimis diligentem habiturum rationem: ut scilicet vel pronuntiet appellationem desertam; vel, quod justitia causæ postulare videtur, priores sententias confirmet, appellante in expensis condemnato.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis desertio.

1. *Appellatione deserta Iudex ad quem quid facere possit.*
2. *Appellationis desertio quando inducatur.*
3. *Fatalia iuris per Iudicem constringi possunt.*
4. *Appellatio quomodo fiat deserta.*

CONSILIVM CXCII.

Certa & indubitata est juris tam civilis, quam Canonici definitio, quòd deserta appellatione Iudex appellationis aliud 1
facere non possit, quàm vel sententiam, à qua appellatum extitit, confirmare, vel appellationem desertam pronuntiare, *Gloss. in l. Eos §. iniustum C. De appellat. Rota decis. 98. Licet appellatio, aliàs est 4. de appel. in novis & 453. Nota licet, aliàs est 41. De appellat. in antiq.* † Deserta quippe appel- 2
latione, sententia à qua provocatum est rata manet, *l. Quoniam & l. si contra maiorem C. De appellat.* quia res eodem loco constituitur, ac si appellatum non fuisset. Deseritur autem appellatio, si intra annum, aut justo impedimento interveniente, intra biennium causa appellationis non finiatur per sententiam Iudicis, *Auth. Ei qui appellat. l. fin. §. illud. C. eod. tit.* sic quòd causam appellationis intra biennium conclusam esse non sufficiat, nec possit triennium aut longius tempus ad persequẽdam appellationem dari, *d. Auth. Ei qui, c. Cum sit Romana De appellat. Clement. sicut eod. tit.* Cùm itaque sententia, per quam Venerabilis Dominus Ioannes Witten Canonicus Leodiensis ex delegatione Apostolica primæ instantiæ Iudex, D. Corbellum de Forge in hac instantia appellantem condemnavit in libellatis ac petitis pro parte Thomæ du Sart Actoris nunc appellati, lata sit 5. Decembris anno 1556. meritò ac necessariò potuit & debuit Decanus S. Petri Leodiensis secundæ instantiæ Iudex 13. Iunij. 1565. pronuntiare ac declarare, causam

causam hujusmodi appellationis esse desertam, & partem appellantem appellatio in expensis illius instantię condemnare, *Cassador. decis. 6. De appel.* nimirum quia ex die sententiæ tunc ferè novem anni effluxerunt, quod temporis intervallum tam longum inexpiabile & impurgabile est; etiamsi anno 1561. 19. Decembris in ea causa fuerit conclusum: quia & ipsa hujusmodi conclusio post lapsa omnia fatalia facta est, &, ut diximus, intra fatales dies conclusum esse in causa non sufficit; sed curæ appellantis incumbit, ut omnibus modis curet & efficiat, ut Iudex intra fatalia sententiam dicat, *Cassador. d. decis. 6.*
3 * Cujus desertionis modus intenditur, & in proposito major est, ex eo, quòd Dominus Ioannes Witten deferendo appellationi præfixerit D. Corbello appellanti terminos consuetos, prout præfigere potuit. Etsi enim appellans ex jure communi habeat annum ad prosequendam & finiendam appellationem, & ex causa biennium, *d. Auth. Ei qui appellat, d. Clement. Sicut:* Iudex tamen à quo pro celeriore appellationis expeditione potest appellanti præfigere terminum citeriorem seu breviorem; non ut intra illum causam appellationis finiat, sed initium prosecutionis faciat, vel iter ad superiorem Iudicem arripiendo, vel ad illum pro delegatione causæ obtinenda mittendo, & de factis diligentijs docendo, *d. c. Cum sit Romana,* *c. Personas De appel. Guido Papa decis.* 336. quod dum appellans non observat, inducitur perinde appellationis desertio, ut ex fatalibus temporibus à jure præscriptis.

4 Cùm ergò couluctorum terminorum specialis præfixio ex notorio stylo & observatione hoc contineat, ut primo bimestri fiat initium prosecutionis, & id hîc observatum non esse constet. Vel ex eo, quòd per instrumentum factarum diligentiarum circa prosecutionem appellationis in hac causa exhibitum comperiatur appellantem initium hujusmodi prosecutionis demùm fecisse 7. Februarij anno 1567. & sic lapso primo bimestri, à die prolatæ sententiæ & interpositæ appellationis, quæ fuit 5. Decembris antecedentis; consequens est etiam ex illo tempore, multo magis ex subsecuto decursu novennij hujusmodi appellationem omninò fuisse desertam. Nihil in contrarium faciente, quòd ante finem anni rescriptum Dominus Corbellus super hujusmodi appellatione obtinuerit, & ante exitum anni præsentaverit: nam etiamsi id possit prodesse appellanti adversus id, quod altero & sequente bimestri durante fieri debet, docere scilicet de factis diligentijs intra prius bimestre, ut id omissum non inducat omnimodam desertionem appellationis, *Bald. in l. Præses nu. 2. vers. Pone C. De appel. Lud. Rom. singul.* 163. *Hoc nesciunt Legistæ, Panor. in d. c. Personas,* si modò postea per impetrationem rescripti doceatur, quod in primo bimestri diligentia prosecutionis facta sit; non prodest tamen adversus negligentiam commissam in primo bimestri. Ita quod certum sit vitium desertionis contractum in primo bimestri non expurgari per diligentias postea factas, aut rescriptum impetratum durante primo anno, *Lud. Rom. d. sing.* 163. *Rota decis.* 94. *alias* 13. *si iudex, &* 155. *alias* 25. *si certum terminum De appel. in novis.*

Evidens igitur est, appellationem illam duplici desertionis specie seu modo fuisse desertam: & ob id per Dominum Decanum S. Petri Leodiensis aliter super illa appellatione judicari non potuisse, neque nunc posse per Reverendum D. Abbatem hujus tertiæ instantiæ Iudicem; sed quod Domini Decani S. Petri Leodiensis sententia omninò sit confirmanda, & appellans in expensis hujus quoque instantiæ condemnandus: præsertim concurrente evidente justitiâ causæ principalis (de qua tamen nunc cognosci non potest) ex eo, quòd exceptiones, quibus appellans solutionem impensarum ex causa evictionis bonorum, quam fecit Thomas, effugere conatur, prorsus sint frivolæ. Nam exceptio incompetentis Iudicis discussa & annihilata est per delegationem Apostolicam, quam per speciem avocationis Thomas obtinuit. Cum alioqui ex registris & chartabellis Capituli S. Bartholomæi exhibitis satis constet Dominum Corbellum eo tempore in Ecclesia S. Bartholomæi resedisse, ac residentium Canonicorum jura percepisse; & Leodij id quoque observari constet, ut qui in duabus Ecclesijs ejusdem loci Canonicus est, conveniri possit in altera; utra scilicet velit Actor. Exceptio quoque aversionis, per quam appellans conatus est onus & periculum impensarum reijcere in retrahentem seu purgantem evictorum bonorum apprehensionem, eliditur per aperta testimonia partis appellatæ, apertè asserentia, quòd in arbitrio & optione victoris evincentis sit, à quo repetat expensas evictionis; an ab eo, qui evictionem patitur, an ab eo, qui evictionem jure consanguinitatis aut alterius actionis retrahit seu purgat.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis desertio.

1. *Causa provisionales summariè agi debent.*
2. *Sententia & pronuntiari & executioni mandari potest contra fideiussorem iudicij.*
3. *Appellantis desertio præripit Iudici potestatem iudicandi.*
4. *Terminus hominis ligat perinde ut terminus legis.*
5. *Appellatio deseritur per biennij lapsum.*
6. *Ecclesiarum reparatio unde fieri debeat.*
7. *Ornamenta sacerdotalia quæ dicantur.*

CONSILIVM CXCIII.

QVIA Advocatus Reverendi Domini Abbatis de Tongerloe appellantis, adversus Curatum & Magistros Ecclesiæ ac Communitatis de Sittardt appellatos confidentius insistit petitioni ac conclusioni declarationis nullitatis sententiæ per D. Officialem Namurcensem latæ, illamque priori conclusioni super asserta iniquitate ejusdem sententiæ præferre videtur; prius de nullitate, quàm iniquitate agemus. Et sanè quod ad nullitatem attinet, non profertur nec designatur per appellantem aliquid, unde dictæ sententiæ aliqua nullitas constitui possit, sed consistit in nuda indeterminataque nullitatis allegatione; ita ut in suspicionem veniamus aliquid affectatè captari, vel ex modo & forma procedendi, quoad ipsum processum; vel quoad ipsius sententiæ pronuntiationem. Verùm

tùm pressiore etiam investigatione factâ, nihil invenire potuimus, quod ad perfectum vitium nul-
1 litatis faciat. † Et cur minùs aliquid subesse suspicemur, efficit hujus causæ qualitas & conditio; quòd scilicet sit causa summaria, summarium minimeque formalem aut ordinarium processum requirens, ob id, quòd agatur de sartis tectis, & reparatione Ecclesiæ, in qua causa abruptâ ordinariæ litis telâ, summariè proceditur, & plerumque ab executione fit initium per modum provisionis, *l. Ait prætor §. fin. De iure delib. Rebuff. in tract. de sent. provis. in præfat. nu. 127. ad Reg. Constit. lib. 1.* Prout etiam Papa in rescripti, quo appellans in hac causa utitur, concessione sub conditione de non retardanda dicta reparatione, appellationis cognitionem Reverendo D. Abbati commisit. Sic quòd cùm in summarijs causis neque litis contestatio neque aliæ judiciorum ordinariorum formalitates requirantur, *Clem. Sæpè & ibi Card. & alij De verb. signif.* nihil nobis occurrat, unde nullitas constitui possit ex ipso processu, in quo ex vulgari more ab arresto decimarum (quæ dictis reparationibus obnoxiæ esse dicuntur) initium factum est legitimâ intimatione ipsi decimatori seu conductori decimarum factâ. Cui arresto se obiecit & obtulit Ioannes Trullekens, & ad hanc causam procuratorem constituit: adversus quem idcirco libellus exhibitus est, quique judicati in hac causa fidejussorem se constituit: cujus procurator litem contestatus est, respondendo ad libellum appellatorium, & contrariam conclusionem capiendo, suasque defensiones & de jure Monasterij plenissimè proponendo; quod etiam de jure communi satis est ad litis contestationem inducendam, *c. 1. De litis contest.* Cùm alioqui in summarijs causis omnis actus, qui in ordinarijs post solemnem litis contestationem sequitur, habeatur pro litis contestatione, *Bart. & Bald. in l. Nulla & in l. Nihil C. De procur. Felin. in*
2 *c. Olim De accusat.* † Ita quod adversus eundem Ioannem Trullekens rectâ viâ proferri potuerit dicta sententia, tam propter prætectam oblationem, *l. Is qui se obtulit De rei vindicat.* quàm quòd adversus hujusmodi fideiussorem rectâ viâ sententia proferri imò & executioni mandari possit, *Bart. in l. 1. Iudic. solvi, Bald. in l. ult. § ult. nu. 3. C. De usur. rei iud.* Et cùm præsentibus utriusque partis procuratoribus sit lata hujusmodi sententia ex breviculo seu scripti recitatione ab Officiali Namurcensi pro tribunali sedente; non occurrit aliqua idonea causa, ex qua eadem sententia de nullitate argui possit: præsertim quia licet actis prioris instantiæ non sit insertum mandatum seu procuratorium Domini & M. Petri Belien & Petri vander Spicht actorum, nunc appellatorum, virtute cujus substitutio de persona M. Henrici Wils procuratoris Curiæ Namurcensis facta est; in veritate tamen substitutionem prædictam antecessit, & per exhibitionem illius in hac instantia factam satis probatum est. Sic ut manifestum sit, nullum hic esse nullitatis periculum, sed magis ex parte appellantis periculum desertionis, quæ causaret nullitatem sententiæ, quæ nunc ferenda est, si aliter quàm confirmatoria prioris aut declaratoria desertionis ferretur. * Ad alterutrum enim horum duorum tantùm hoc casu Iudex est, cui ex delegatione Apostolica causa commissa est, non ad alia, & minimè ad retractandam sententiam, à qua provocatum dicitur, *Rota decis. 95. Licet appellatio, aliàs est 14. De appellat. in novis.* Quinimò si appellationis desertio contingit non in manibus superioris aut delegati Iudicis, nihil aliud judicare potest, quàm se non esse Iudicem, *Clement. Si appellationem De appellat. Rota decis. 5. Nota quod ubi appellatio, alias est 2. De appellat in antiq. Ioan. Nevizanus consil. 41.*

Quod autem hæc appellatio fuerit deserta, 4
etiam antequam ad Reverendi Domini Abbatis tribunal deduceretur, ex eo demonstratur, quòd per apostolos, quos Officialis Namurcensis dicto appellanti dedit, eidem appellanti præfixi sint quatuor menses ad actus consuetos; hoc est (ut de notorijssimo stylo omnium Iudiciorum observatur) duo primi ad faciendum initium prosecutionis; & duo posteriores ad faciendam fidem Iudici à quo de hujusmodi prosecutionis initio, seu diligentijs factis durantibus illis primis mensibus: & quòd ex actorum inspectione constet, pro parte appellantis initium prosecutionis seu primum actum diligentiarum factum esse 2. Aprilis 1565. cùm instaret finis quarti mensis à prolatione dictæ sententiæ & responsionis apostolorum. Ita ut indubitatum sit in primo bimestri nihil omninò circa prosecutionem appellationis esse actum; quod omnimodam appellationis desertionem causare solet. Quamvis enim primo initio prosecutionis facto in primo termino seu bimestri, non inducatur omnimoda appellationis desertio per hoc, quod in secundo termino Iudex à quo de hujusmodi diligentijs certioratus non est, si postea certioretur, ad impediendum ulteriorem processum & executionem; inducitur tamen illa indubitatè ipso jure, sic ut nulla sequente diligentia excusari possit, si in primo assignato termino, hoc est in proposito in dictis duobus mensibus dicti quadrimestris nihil diligentiarum factum est, *Panor. in c. Personas & ibi Decius nu. 10. De appel. Rota decis. 94. Si Iudex, aliàs 13. De appellat. in novis & decis. 538. Nota si certus, aliàs 48. & decis. 539. Nunquid infra, aliàs 50. De appellat. in antiq.* Ita enim ligat & constringit terminus ab homine præfixus, ut quem lex ipsa præfixit, *c. Cum sit Romana d. c. Personas De appel.*

Ad quod diligens consideratio habenda est, ob 5
id, quòd & in alijs tribunalibus ita observetur (prout etiam, quia ex juris dispositione id est, observari debet) & non rarò contingat sententias secundùm merita & justitiam causæ etiam benè judicatas ex eo solo retractari, quòd latæ sint post desertionem appellationis, etiamsi in manibus Reverēdi D. Abbatis appellatio deserta sit; uti hæc etiam ultra supratactam desertionem in ipso limine in majorem desertionem incidit, per hoc, quòd intra biennium imò triennium non sit finita, *Auth. Ei qui appellat C. De temp. appel. d. c. Cum sit Romana.*

Superatis (uti putamus) insidijs, quæ ex capite nullitatis dictæ sententiæ struuntur, & deductâ partis appellantis appellatione in certum periculum desertionis, ex abundanti dicimus, nullam justam fuisse causam appellandi, neque dicto Ioanni Trul-

ni Trullekens (prout reipsa non appellavit) neque præfato D. Abbati de Tongerloe pro suo interesse; ob id, quod certò constet eum possidere tertiam partem decimarum loci de Sittardt; & ex consuetudine ac antiquo usu in eo loco possessores decimarum teneri ad reparationem Ecclesię & intertẽtionem ornamentorũ, aliorumque quæ in Ec-
6 clesia necessaria sunt. * Etsi enim ex juris communis dispositione dicta reparatio & intertẽtio nõ sint proprium & ordinarium onus ipsarum decimarum; cùm tamen & ubi consuetudine ita receptum est, ex decimis reparationes fieri, prævalet consuetudo, *Zabarel. Panor. Henr. Bolic Ant. de Butrio in c. 1. De Eccles. ædif. Barbatia cons. 26. Difficile est vol. 3. Steph. Bertrand. cons. 49. Visis quibusdam vol. 2. par. 2. Alciat cons. 49. Non videtur, Aufrer. decis. Tholos. 499.* ut generaliter in omnibus primùm id spectatur & servatur, quod consuetudine receptum atque obtentum est, *l. De quibus & l. Si de interpretatione De legib.*

Cùm igitur in proposito non quæratur, an tertia hæc pars decimarũ reparationi & intertentioni sit obnoxia, sed quatenus; nihil dubitandum est, actorum intentionem esse fundatam, & restrictionem seu limitationem, cui soli appellans innititur, improbabilẽ. Primò ex eo, quòd qui alias duas partes earundem decimarum possident, hac restrictione non utantur, sed simpliciter agnoscant solita onera hujusmodi reparationum & intertentionis: nec sit causa, cur qui in pari jure sunt quoad commoda, in incommodis atque oneribus sint dispares, *l. Secundùm naturam De reg. iur.* Secundò, quòd ante aliquot annos per Archidiaconum Brabantiæ adversus D. Abbatis Tongerloensis decimatores ita judicatum fuerit, & ex eo judicato dictæ Ecclesiæ accessio actionis in effectu facta, *l. ult. C. De usur. rei indicat.* Cui sententiæ, quamvis appellans multa objiciat, quasi non citato aut audito eo, sed auditis his, de quorum mandato non constat, sit lata, nec exemplis judicandum sit, *l. Nemo C. De senten.* præbet tamen hujusmodi sententia magnum momentum, & ad sequendum proclivitatem injicit; præsertim quia per illam appellati constituti sint in indubitata possessione exigendi sarta tecta ex dictis decimis, & possessores decimarum pro rata illa præstandi. Deinde de limitatione seu restrictione, quam pars appellans objicit, non aliter docetur, quàm per antiquum instrumentum acquisitionis, quà prædecessores appellantis ad hanc tertiam partem decimarum parochiæ de Sittardt pervenerunt. In quo instrumento venditores ejusdem tertiæ partis onera declarando, expresserunt solum onus conservandi, & cùm necesse fuerit reparandi duos parietes principales, & medium tectum dictæ Ecclesiæ, cum majore campana ac ornamentis sacerdotalibus: sed hujusmodi expressio dictæ Ecclesiæ, quæ in illam non consensit, præjudicare non potuit; ut generaliter ex voce & declaratione alterius alteri præjudicium fieri non debet, *§.
7 fin. in Auth. Vt cùm De appel cognosc.*

Deinde insequentis temporis usus ex recepta consuetudine & recordijs, quorum in actis fit mentio, satis ostendit, quo sensu illa verba sint accipienda, & quòd pertineat ad ea omnia, ad quæ appellati contendunt: ut scilicet ornamentorum sacerdotalium appellatione contineantur ea omnia, quibus ad sacra in dicta Ecclesia faciendum opus est. Sacerdotis enim nomen cùm sit dignitatis & honoris, *Panor. in c. si sacerdos De off. ordin.* & versetur in editione atque exhibitione sacrorum, *l. Non distinguemus §. sacerdotio De recept. arbit.* meritò sacerdotalia ornamenta reputanda sunt, sine quibus sacra sacerdos facere ex communi usu non potest. Ideoque horum ornamentorum appellatione continentur non tantùm vestes, quibus sacerdos & ei assistentes in sacrificijs ornantur; verùm etiam calices, aliaque vasa, candelabra, cortinæ, mappæ, libri, responsitoria, & alia divinis officijs deputata, *Clem. 2. post princ. De decimis, c. Minus iniqua sub fin. De excess. Prælat.* Sic quòd etiam proprio suo velut testimonio seu instrumento pars appellans convincatur, & contradictionis suæ ac hujus appellationis improbabilitatem omninò detegat; & in proposito ampliùs quærendum non sit, an defectus in sartis tectis ac dictis ornamentis tempore institutæ hujus litis fuerit: nam in eo articulo nulla potest esse dubitatio, propter visitationem, ac defectuum descriptionem per Iudicem primæ instantiæ factam. Breviter itaque concludendo existimo, sententiam Domini Officialis Namurcensis confirmandam, & partem apellantem in expensis hujus instantiæ condemnandam.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatio à desertione excusata.

1. *Appellanti ex stilo semper datur secundus annus.*
2. *Appellatio lapsu biennij omninò sit deserta.*
3. *Appellationis desertio per negligentiam Iudicis quando excusetur.*
4. *Fatalia ex consensu partium suspendi possunt.*

CONSILIVM CXCIIII.

AFFECTATA nimis est injustitia sententiæ, quam Dominus Decanus S. Martini Leodiensis adversus Magnificum Dominum Carolum Nitzen Præsidem Provincialis Concilij Frisiæ in favoren Ioannis de Elsrack ex capite desertæ appellationis pronuntiavit; eoque commento æquitatem sententiæ, quam Reverendus Dominus Abbas S. Gertrudis Lovaniensis secundùm præfatum D. Carolum, eiusque consortes in secunda justantia pronuntiavit, supprimere conatus est; deficiente occasione retractandæ illius sententiæ ex litis materia ac causæ meritis; quod solet plerumque depravatorum judicium esse, ut cùm adjuvandi amici, aut gratiæ exercendæ in negotio & articulo principali occasionem non habent, ad processum causæ sese convertant, & omnium terminorum angulos percurrendo pertentandoque quęrant nullitatem aliquam vel processus vel sententiæ aut appellationis desertionem. Sed in hac affectatione plurimùm oberravit dictus Dominus Decanus. Etenim constat primam sententiam per Commissarium D. Officialis Leodiensis primæ instantię Iudicem latam esse 7. Februarij 1562. appellationemque interpositam, & apostolos eadem die peti-

die petitos, & dimissorios obtentos. Constat item super hujusmodi appellatione 12. Iunij proximè sequentis rescriptum delegatorium obtentum, illudque dicto Domino Abbati præsentatum, & ex eo literas citatorias obtentas, illasque facta legitima in dictum Ioannem appellatum executione, 3. Octobris deinde sequentis in judicio reproductas atque ad terminorum substantialium ordinariam observationem continuá serie processum fuisse; sic quòd ultimus terminus substantialis
1 servatus sit 21. Augusti anno 1563. * Et quamvis primo anno causa non fuerit finita, tamen inde non potest constitui appellationis desertio: cùm ex stylo Romanæ Curiæ (uti attestatur Guilielmus Cassador. *decis. 6. nu.* 8. *De appel.*) factis aliquibus diligentijs, & præsertim impetratione atque exhibitione rescripti in primo fatali anno, semper detur appellanti secundus annus, etiamsi majore diligentia factâ, potuisset appellationem in primo fatali finire, *eleganter Ioannes Bapt. Ferrettus cons.* 56. *Vertitur difficultas nu.* 8. potissimùm cum aliquod etiam levissimum impedimentum, vel ex parte Iudicis, vel adversarij in toto illo primo fatali occurrit. Usque adeò ut Præpositus Alexandrinus *in c. Et qui 2. q. 6.* tradiderit, ex practica sacri Palatij hoc servari, quòd propter unius diei impedimentum in primo fatali biennium dari debeat, *Ferret. d. consil.* 56. *nu.* 9.

Iam verò ex actis instantiæ appellationis coram dicto D. Abbate constat, multas remoras & impedimenta incidisse; & inter alia quòd appellati procurator 26. Novembris anno 1562. terminum jurandi de calumnia semel statutum, & cui ex parte appellantis satisfactum erat, reiterari voluerit; prout procurator appellantis in sequenti termino longioris moræ & altercationis evitandæ causa reiteravit. Rursus cùm procurator appellati in termino 23. Ianuarij 1563. durante adhuc primo fatali ad exhibita per appellantem jura respondere debuisset, passus est se moneri; sic in alteram audientiam id extrahendo. Deinde si supputentur dies, quibus Dominus Abbas durante illo primo fatali, foras profectus vel alijs negotijs impeditus, pro tribunali non sedit, nulla erit dubitatio quin non unius diei, sed multorum dierum impedimenta in illo primo fatali incidisse comperiencur: ut meritò secundum fatale dicto appellanti indulgendum fuerit. Prout etiam appellatus id animadvertens cum ipso appellante sine ulla protestatione vel objectione desertionis in causa pro-
2 cessit. * Sic ut hoc tantum restet excusandum, cur sententia non sit lata per Dominum Abbatem durante saltem secundo anno: est enim lata 22. Martij 1564. cùm biennium finitú fuisset 7. Febr. tunc præcedentis; & in jure hujusmodi biennij tempus usque adeò sit præcisum, ut eo lapso sententia ipso jure transeat in rem judicatam, *Auth. Ei qui appellat C. De temp. appel.* nec propter incurrentia impedimenta detur triennium, *l. fin. §. illud C.*
3 *d. tit.* * Excusationem illius constituimus non in eo præcipuè, quòd multa impedimenta inciderint ex parte adversarij in secundo anno, sed magis in eo, quòd iniecta fuerint impedimenta per ipsum Iudicem, qui præparata & ordinata omninò causa ad definiendum seu judicandum in Octobri anno 1563. sententiæ pronuntiationem usque ad sequentis Martij 22. diem extraxit. Etsi enim non excusetur desertio, si per Iudicem ejusque tarditatem steterit quo minùs intra hujusmodi fatalem diem causa appellationis finiatur, *d. l. fin. §. illud in fine*; non obtinet tamen id, si copia superioris ipsius Iudicis, coram quo pendet appellatio, ad manum non sit, apud quem de traditate Iudicis inferioris querela exponi possit. Eo enim casu sufficit appellanti, si diligentiam instantiæ faciat, & Iudicem sæpiùs de ferenda sententia interpellet, & potissimùm si de eo protestetur, *Rota decis.* 65. *Si appellatus in addit. nu.* 2. *alias est* 7. *De appellat. in novis*; uti hic frequentiùs interpellatum, petitum & protestatum extitit, tam ex parte appellati quàm appellantis.

† Deinde, cessante hac consideratione, constat 4
quòd præfatus D. Abbas causam suspenderit; & suspensioni hujusmodi appellatus non tantùm non contradixerit, sed acquieverit: quæ suspensio, ut & compromissum seu pactum & conventio partium, obstat proculdubio decursui fatalium, etiási decies millies (ut hyperbolicè lex loquitur, *in Auth. Si tamen C. De temp. appel.*) biennium post suspensionem labatur, *Clem. Quamdiu De appel.* Ita quod omnibus perpensis, nulla sit justa causa declarandi prætactam appellationem, quam à Domini Officialis Leodiensis Commissarij primæ instantiæ judicis sententia appellans interposuit, esse vel fuisse desertam ex tam brevi temporis spatio, quo post lapsum biennij Dominus Abbas S. Gertrudis suam retractatoriam sententiam pronuntiavit: prout etiam in tertia instantia coram præfato Decano de desertione formaliter propositum non est.

Proinde existimamus Venerabilis D. Decani S. Petri Lovaniensis hujus quartæ instantiæ Iudicis officium esse, ut retractet sententiam prædictam desertionis declaratoriam, confirmando sententiam D. Abbatis S. Gertrudis, quam justam esse putamus ex his, quæ pro retractatione primæ sententiæ dicti D. Commissarij in secunda instantia instructivè scripsimus ac deduximus.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis desertio.

1. *Appellatione deserta quando superior Iudex confirmare non retractare possit.*
2. *Appellatio quando deseratur.*
3. *Appellatio deseritur per tempus ab homine præfixum.*
4. 7. *Appellans si aliquid faciat primo anno habet biennium.*
5. *Procurator appellatione interposita officio suo functus est.*
6. *Sententia falsam causam habens est nulla.*
8. *Appellationis desertio quando contrahatur ex facto iudicis.*
9. *Fatalia lapsa suspendi non possunt.*

CONSILIVM CXCV.

IN hanc appellationis causa, quæ nunc in quarta instantia pendet coram Venerabili viro Domino Decano S. Petri Lovaniensis, inter

inter Hugonem Bombay appellantem, & M. Franciscum Blavier appellatum, subsecuta appellationis hujusmodi desertio sublevat Venerab. Dominum Decanum à labore legendi acta trium præcedentium instantiarum; cùm desertio appellationis in cognitione præjudicium faciat, Iudicemque eò deducat, ut non possit aliud facere, quàm declarare appellationem desertam: ideo quod ad superiorem dici nequeat devoluta, si antequam ap-
1 pellatio coram eo introduceretur, fuit deserta. †
Hoc enim discrimen est inter appellationem, quæ deseritur in manibus Iudicis ad quem, postquam scilicet causa coram eo est introducta, & illam, quæ deserta est priusquam coram Iudice superiore introduceretur; quod priore casu Iudex ad quem possit vel declarare appellationem desertam, vel sententiam, à qua appellatum dicitur, confirmare, sed nullâ ratione retractare, *Rota decis. 98. aliàs 14. Licet appellatio De appellat. in novis & decis. 453. Nota licet appellatio, aliàs est 41. De appellat. in antiq.* posteriore verò casu nec retractare nec confirmare possit, sed solam desertionem declarare, vel in initio causæ, decernendo se causæ non esse Iudicem, vel peractâ causâ loco definitivæ id ipsum pronuntiare, *c. Ex parte 2. De rescript. Rota decis. 5. Nota quod ubi appellatio, aliàs est 2. De appel. in antiq.*

2 Quod autem hæc appellatio, quam Hugo à sententia Reverendi Domini Hieronymi vander Noot Archidiaconi Hannoniæ eodem die, quo eadem sententia lata fuit, interposuit, videlicet 13. Iulij 1566. fuerit deserta, antequam ad D. Papam, ad quem appellatum est, deferretur, multò magis priusquam coram dicto D. Decano S. Petri Iudice delegato introduceretur, ex eo constat, quòd rescriptum delegatorium dicto D. Decano per Hugonem præsentatum, sit impetratum 21. Martij 1567. octavo scilicet mense à die appellationis. Cùm igitur per dictum D. Archidiaconum præfato Hugoni appellanti præfixi fuerint per responsionem apostolorum termini consueti, qui ex notorio stylo omnium Curiarum spiritualium sunt quatuor menses; quorum duo priores conceduntur ad faciendum initium prosecutionis hujusmodi appellationis; posteriores ad docendum seu Iudici à quo faciendum fidem de diligentia, seu initio prosecutionis in primis duobus facto, *Rota decis. 94. aliàs est 13. Si Iudex, & 155. aliàs 25. De appellat. in novis, & 538. Nota si certus terminus eod. tit. in antiq.* consequens est, quoniam ex data dicti rescripti de longiore dilatione & appellantis negligentia longè excedente duos primos, imò etiam duos posteriores duplicatos menses evidenter & ad oculum constat, quòd deserta sit, ac judicari debeat dicta appellatio, & causa ad Iudicem à quo pro executione remitti: cùm desertâ appellatione aliud non restet, *l. ult. §. illud C. De temp. appel.*

3 Deseritur autem appellatio non tantùm per lapsum termini à jure præfixi, qui est unius anni à lata sententia, *Auth. Ei qui appellat C. eod. tit.* verùm etiam per lapsum termini ab homine, hoc est Iudice præstituti, etiamsi is termino juris brevior sit, *c. Cum sit Romana c. Personas De appel.* Porrò licet ex eo solo, quòd appellans intra quartum mensem non doceat apud Iudicem à quo de facto initio suæ prosecutionis intra priores duos menses, non censeatur deserta appellatio, quin si ante executionem per Iudicem factam, possit etiam post quartum mensem suam appellationem, durante fatali juris communis, prosequi, *Panor. in d. cap. Personas & ibi Decius nu. 10. Bart. & Alex. in l. præses C. De appel. Rota d. decis. 94. & 155. & 507. aliàs est 47. De appel. in antiq.* si scilicet in primo bimestri initium prosecutionis fecerit: eo tamen omisso, hoc est si in primo bimestri appellans nihil egit, si ipse ad iter Romam se non accinxit, si sollicitatori Romanæ Curiæ supplicem libellum Romam mittendum non tradiderit, aut informationem pro impetrando rescripto non dederit; nullum est dubium, quin appellatio omnino sit deserta. Indubitatum igitur est, ex lapsu primi termini seu primi bimestris, ex illis, quos Iudex à quo præfixit, si appellans in eo nihil facit, induci omnimodam illamque inelusibilem appellationis desertionem, *Decius in d. cap. Personas nu. 7. 8. & 9. Rota d. decis. 94.*

Cùm igitur appellans toto isto bimestri nihil egerit (quod probatur ex eo, quia id non apparet, ob id quod appellans neque intra quartum mensem, neque in anno, imò nec huc usque id docuit aut probavit, *Bald. & Castren. in l. Si bina De iniusto rupto &c.*) & nihil egisse eum ex data ipsius rescripti constet; dubitatio nulla est, quin hujusmodi appellatio censeri ac declarari debeat deserta: potissimùm quòd nec intra primum annum fatalem, qui ex juris communis dispositione indulgetur, appellationis causa sit finita; imò nec eò usque progressum, quòd sententia à qua fuerit exhibita. Est enim primùm exhibita 16. Octobris an. 1567. cum 13. Iulij proximè antecedentis annus fatalis exierat; nulla allegata causa impedimenti, ob quod secundum fatale concedi debuerat.

Et quia fundamentum obtinendi in hac causa primum collocavimus in desertione, id quoque demonstrandum nunc putamus, in pari defectu desertionis M. Franciscum non versari, quoad appellationem quam interposuit à sententia D. Abbatis S. Gertrudis secundæ instantiæ Iudicis. In eo enim si versaretur ea appellatio, tertiæ instantiæ nullitas, vel saltem par causa utique constituenda esset, ut neutri nocere possit desertio: quo enim jure quis utitur, adversarium suum eodem jure utentem prohibere non potest, *D. Quod quisque iuris &c.* Posset sanè principio videri aliquid periculi Magistro Francisco hic esse; ob id, quòd Abbas S. Gertrudis secundæ instantiæ Iudex post definitivam suam sententiam, post M. Francisci appellationem 14. Octobris 1564. interpositam, decreverit ad executionem suæ sententiæ procedendum esse, eâ additâ & expressâ causâ, quòd cùm M. Franciscus infra tempus sibi per ipsum D. Abbatem præfixum non docuerit de diligentijs factis circa prosecutionem suæ appellationis, appellatio ejus esset deserta. Cæterùm nihil est, unde dicta appellatio deserta dici possit: nam sive ad initium, sive ad exitum prosecutionis respiciatur, nihil est, in quo negligentia M. Francisci accusari aut diligentia major requiri posset. Nam quod ad initium attinet, certum est, quòd latâ per dictum Abbatem sententiâ primæ sententiæ

retractatoriâ, M. Francisci procurator incontinenti vivâ voce appellaverit, eique eodem vestigio de apostolis reverentialibus cum præfixione quatuor mensium ad actus consuetos responsum sit. Constat quoque quòd M. Franciscus 15. mensis Iulij eodem anno, & sic in principio secundi mensis, initium prosecutionis fecerit; tradito suo supplice libello pro obtinendo rescripto sollicitatori Romanæ Curiæ; factâ deinde per singulos menses diligenti instantiâ apud eundem sollicitatorem usque ad 25. Octobris, qua die acceptum ex urbe rescriptum sollicitator M. Francisco tradidit; quod sic traditum M. Franciscus altero die delegato Iudici exhibuit. Ex cujus rescripti tenore constat idem rescriptum impetratum fuisse 24. Augusti, & sic paulò post secundum primum terminum dictorum quatuor præfixorum mensium: cùm alioqui ex stylo Romanæ Curiæ factis hujusmodi diligentijs initio ad satisfaciendum termino ab homine præfixo, suffecisset quandocumque intra annum hujusmodi rescriptum impetrasse, *Cassad. decis. 6. n. 8. De appel. Ioan. Bapt. Ferret. cons. 56. Vertitur difficultas nu. 8. & 9.* Quæ proculdubio sufficiunt ad deductionem bonæ ac diligentis prosecutionis in initio, & ad satisfactionem termini ab homine præfixi. Nec M. Francisco damnum aliquod adfert, quòd alteri parti dictæ responsionis apostolorum non satisfecerit, hoc est intra duos posteriores menses de facta diligentia in primis duobus

4 mensibus non docuerit: * nam quamvis hujusmodi omissio & negligentia posterior aliquem effectum habeat, videlicet quòd Iudex à quo lapsis quatuor mensibus possit ad executionem suæ sententiæ procedere; prout idem Dominus Abbas per supratactum decretum 14. Octobris, & sic quatriduo post lapsum quadrimestre procedendum esse decrevit; non tamen ex eo censetur ipsa appellatio verè deserta, quin si durante fatali juris, hoc est primo anno, appellans rescriptum impetret, & delegato præsentet, possit appellationem suam prosequi, atque executionem præcedentis sententiæ, si illa per Iudicem à quo facta aut absoluta non est, vel impedire vel remorari; & si facta sit etiam retractare, casu quo appellationis Iudex sententiam à qua retractet. Hoc enim discriminis esse inter negligentiam factam circa initium prosecutionis in primis duobus mensibus, ut inde absoluta desertio appellationis inducatur; & inter illam, quæ priore diligentiâ factâ committitur in posterioribus mensibus, non faciendo scilicet fidem Iudici à quo de facto prosecutionis initio, ut inde non inducatur desertio, nisi toto primo juris communis fatali, hoc est anno lapso, tradunt passim omnes, *Panor. in d. c. personas, Decius, Lud Rom. Alex. & alij locis sup. citatis*; & sic etiam in sacro Rotæ Romanæ auditorio in judicando observatur, *Rota d. decis. 94. & 155. in novis & 452. aliàs est 40. & 538. Nota certius aliàs 48. & 539. Numquid infra, aliàs est 50. De appell. in antiq.* Ita ut illa quoque interlocutoria Abbatis de procedendo ad executionem nihil hic faciat; quoniam executionem illam M. Franciscus prævenit per tempestivam exhibitionem sui rescripti, & introductionem causæ coram Iudice tertiæ instantiæ; ob quam & Abbas ab exequendo, & adversarius ab urgenda executione destiterunt: * quamvis interim hujusmodi 5 decretum videatur esse nullum; tum quòd Magistro Francisco non citato latû fuerit, & procuratoris ejus præsentia ei non nocuerit, quia is appellando à sententia Abbatis officio suo functus erat, ita ut sine novo mandato M. Francisci coram eodem Domino Abbate postea comparere non debuerit, *l. Dominus l. Si actor C. De appel. l. fin. D. An per alium caus. appel. &c. Boërius decis. 185. nu. 9.* * 6 tum quòd contineat falsam causam, quòd scilicet appellatio M. Francisci per lapsum termini hominis fuerit deserta; id quod ex superioribus constat verum non esse: est autem certum, sive sit sententia definitiva sive interlocutoria, nullam esse, si contineat falsam causam in ea expressam, *Gloss. & DD. in l. Si is ad quem De acquir. hæred.*

Restat ut quoad exitum quoque appellationem M. Francisci à desertionis vitio præservemus. Et sanè quamvis sententia retractatoria præfati D. Archidiaconi lata sit 13. Iulij anno 1566 & sic uno mense & tribus diebus post lapsum biennium à sententia Domini Abbatis lata 10. Iulij 1564. non potest tamen ob id dici deserta, cùm acta tertiæ instantiæ evolvendo deprehendatur M. Franciscus diligentiæ assiduitatem numquam intermisisse, sed continuâ serie semper processisse; illique remoras multas ex parte dicti Hugonis tam in primo anno fatali, quàm secundo injectas fuisse. Quibus tamen non obstantibus idem M. Franciscus appellationem suam ad conclusionem inclusivè perduxit 14. Ianuarij 1566. & sic toto quadrimestri ante lapsum secundum fatale Francisco per D. Iudicem indultum fuit, prout omninò etiam indulgeri debuit:

† nam ex stylo Romanæ Curiæ (quem Iudicem 7 Apostolicum sequi oportet) quotiescumque appellans intra primum fatalem annum aliquid fecisse reperitur, impetrando scilicet rescriptum delegatorium, illudque Iudici præsentando, indulgeri ei omninò debet secundum fatale seu secundus annus, *Cassad. d. decis. 6. Ioan. Bapt. Ferret. d. cons. 56.* etiamsi uno tantum die toto primo anno impeditus fuisset, *Præpositus in c. Ei qui 2. q. 6.* Cùm alioquin hic non aliundè, seu ex parte ipsius Hugonis coram dicto D. Archidiacono multa impedimenta fuerint præstita in primo anno; ut evidenter apparet ex ijs, quæ coram D. Archidiacono acta sunt à 9. Ianuarij 1565. usque ad Iunium tunc proximè sequentem. Et quia cur minùs ab eo tempore, quod à prædicta 14. Ianuarij 1566. usque ad 10. Iunij sequentis lapsum est, sententia lata sit, culpa Hugonis factum est, qui acta suppressit & apud se retinuit, ac sæpius exhibere jussus per multos menses id distulit, & quidem eo usque, donec post multa decreta ob contumaciam in non exhibendis hujusmodi actis commissam, ejus procurator per excommunicationem coactus fuit; nulla est ratio, cur hujusmodi impedimentum per appellatum præstitum M. Francisco appellanti nocere debeat: potissimum quia eo etiam cessante constet ex actis, M. Franciscum continuam instantiam fecisse, ut jus diceretur; repetitis & additis semper solitis protestationibus, quod non per ipsum, sed vel per Iudicem, vel per partem staret, quo minùs per sententiam causa terminaretur; quæ diligentia & protestatio

testatio appellationem adversus lapsum fatalium præservare solet, *Iason in l. Properandum §. fin. autem C. De iud. nu. 3.* † Et quamvis desertio ap- 8
pellationis contrahatur etiam tunc, cùm per solum Iudicem stat, quo minus intra fatales dies sententia feratur, *l. ult. §. illud in fine C. De temp. appel.* non obtinet tamen id, nisi cùm copia superioris facilè haberi potest, ad quem possit esse recursus ad proponendam querelam contra tarditatem Iudicis, *d. §. illud in fine*; Ita ut dum superior, qui adeatur, ad manum non est, sufficiat appellanti, si diligentiam instantiæ fecerit & sæpiùs Iudicem adierit, deque ferenda sententia frequenter interpellaverit, ac de tarditate protestatus sit, *Rota decis. 65. aliàs est 7. si appellatus in addit. nu. 2. De appellat. in novis*; prout M. Franciscum fecisse coram D. Archidiacono jam demonstravimus. Cùm alioqui etiam ex actis constet, cursum fatalium per D. Archiadiaconum suspensum fuisse, utraque parte satis assentiente, saltem neutra contradicente: quo casu tamquam ex compromisso facto inter partes, aut ex eorum voluntate suspensis fatalibus, numquam metuenda est desertio, etiamsi decies millies fatales dies labantur, *Auth. Si tamen C. De temp. appel. clem. Quamdiu De appel.*

Atque ita extra desertionem esse putamus appellationem M. Francisci interpositam à sententia dicti D. Abbatis, eaque ex parte nullum periculum, vel nullitatis, vel injustitiæ imminere sententiæ D. Archidiaconi: sed è contra ex eadem consideratione ac retorsione paris juris non posse dilui aut purgari illam desertionem, in quam incidit appellatio, quam Hugo à sententia D. Archidiaconi interposuit; quæ sententia ob id haberi debet pro confirmata, ac si ab ea numquam appellatum fuisset. Qua sanè ex parte si quid periculi immineret appellationi M. Francisci à sententia D. Abbatis interpositæ, propter aliquam vel initio, vel in exitu factam desertionem (prout non) recursus esset ad præcedentem desertionem, quam commisit Hugo quoad appellationem primam interpositam à sententia D. Officialis Capituli Leodiensis. Lata enim hæc fuit 26. Septembris 1561, dimissorijs apostolis cum præfixione quatuor mensium consuetorum datis. Vnde cum Hugo inter primos duos menses initium prosecutionis suæ appellationis non fecerit (quod constat ex data rescripti dicto D. Abbati præsentati, quod est de 16. Februarij. 1562.) notoriè impegit in desertionem in initio prosecutionis: in quo etiamsi debitam fecisset diligentiam, succederet adhuc altera seu secunda desertio, quam contraxisset ex negligentia ulterioris prosecutionis; in qua ita cessavit, ut per dictum Abbatem sententia demùm lata fuerit. 10. Iunij. 1564 & sic in decimo mense post lapsum secundum fatalem annum; absque eo quòd in actis coram dicto Abbate habitis inveniatur, quòd durante secundo fatali in causa fuerit conclusum, vel jus dici petitum: quod appellans primum facere cœpit 9. Februarij 1564. posteaquam secundum fatale quinque ferè mensibus lapsum fuit.

Nec excusat sequens fatalium suspensio per D. Abbatem 26. Aprilis 1564. facta; neque etiam sequens diligentia instantiæ & interpellationis, ut D. Abbas jus diceret: nam illa suspensio nullius momenti est, quia facta post absolutum cursum omnium fatalium, post quem Iudex superior nihil potest, cum jurisdictione careat, *l. Cum non eo C. Quando provoc. non est necesse.* Quæ enim ei per rescriptum concessa fuit, eam sequens desertio ipso jure abstulit, *l. Si contra C. De appel. d. §. illud*; sic ut major nullitas animo concipi non possit, quàm quæ exurgit ex causa deficientis jurisdictionis; cum judicatum aut per Iudicem factum dici nequeat, quod per eum factum est, qui jus dicendi non habuit, *l. 1. §. fin. Ad S. C. Tertul. l. 2. in fin. De pœnis.*

Neque enim cursu fatalium finito, eorum suspensio aliqua fieri potuit: quia id demum suspenditur & prorogatur quod est, non quod non est, 9
aut finitum est, *l. sed & si manente De precario l. 2. §. sed si Iudex De iud.* Sic quod omnibus collatis dictus Hugo deprehendatur & primam & secundam suam appellationem deseruisse; non item M. Franciscus suam; quia etiamsi hæc deserta dici posset, maneret nihilominus vis rei judicatæ ex prima sententia, propter desertam per Hugonem ab ea interpositam appellationem; sic ut Hugoni agenti ex secunda sententia objici posset exceptio rei judicatæ ex prima, quæ in rem transivit judicatam, *d. §. illud.*

Quare finem faciendo dicimus officium Venerabilis D. Decani esse, ut vel desertam judicet postremam hanc Hugonis appellationem, vel saltem D. Archidiaconum benè judicasse declaret, ipsius sententiam confirmando, & Hugonem appellatum in expensis hujus instantiæ condemnando.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appelllationis desertio.

1. *Iniustam causam fovens quando delinquat.*
2. *Sententia quomodo præiudicet.*
3. *sententia præsumitur iusta.*
4. *Appellationem deserens pro non appellante habetur.*
5. *Apostoles petijsse satis non est ad conservandam appellationem.*
6. *Appellans curare debet ut appellatio tempestive introducatur.*
7. *Appellationi quando lex deferat.*
8. *Appellatio deseritur etiamsi Iudex prosecutioni impedimentum faciat.*
9. *Fatalium cursum quando pestis impediat.*
10. *Mors partium non excusat à lapsu fatalium.*
11. *Instrumenta non sunt necessaria in alienatione rerum immobilium.*
12. *Confessio morientis quando probet.*
13. L. 2. C. De rescind. vendit. *beneficium intra triginta annos proponendum.*

CONSILIVM CXCVI.

NVLLA est ratio, cur vel in odium vel indignationem apud Dominum Drossartum de Stochem venire aut pertrahi debeant Matthias Korvers ipsiusque consortes, sub prætextu, quod injustam appellationem prosequantur contra Mariam Zavelantz pauperculam mulierem. * Nemini enim injuriam 1
facit, & in nullo delicto est, qui jus suum prosequitur; cùm ex adverso injuriam pati dicatur, cui alius

alius impedimento est, quo minus vel re sua utatur vel jus suum prosequatur, *l. Iniuriarum §. si quis me prohibeat. l. Si quis proprium De iniur.* Negari quidem non potest, quin causæ iniquitas ad delictum trahi, & puniri etiam possit, dum evidens est, vel ex nimia temeritate, *l. Eos 1. §. ne temerè C. De appellat* aut animo injuriandi vel concutiendi fit, *d. l. Iniuriarum §. si quis per iniuriarum*; sed quæ ita evidens non est, eóque studio non fit, ad nullam speciem delicti trahi debet, *l. 1. & 2. D. De concuss.* Nemo enim tenetur jus suum indiscussum indefensumque relinquere, *l. Illud post princ. D. De petit. hæred.* præsertim defendendo & partes rei sustinendo; satisque est si hujusmodi talis qualis temeritas expensarum damno coërceatur, *Inst. De pœna temerè litig. l. Properandum §. sin autem C. De iudic.*

Iam verò in hac causa appellantium, sive externa sive interna excutiantur, nulla occurrit apparentia vel color aliquis iniquitatis: sed ex adverso ubique justitiæ & æquitatis non tantùm color, sed etiam solida & certa fundamenta; quæ singula excutiemus. Et primò de externis, quæ apparentiam saltem boni juris (quod appellantes non agendo sed defendẽdo prosequuntur) tam vehemẽtem habent, ut excludant omnem ulteriorem disquisitionem. Nam principiò ex actis apparet adversus authores prædecessoresque dictorum appellantium diversis in locis duo constituta fuisse judicia: alterum per præfatam Mariam Zavelant, seu Nicolaum Dymael ejus maritum coram Mansionarijs Curtis S. Servatij in Dilsen, ad vindicationem fundorum controversorum: alterum diu antea per Catharinam relictam viduam Ioannis Zavelantz avi dictæ Mariæ coram Magistratu oppidi Traiectensis, ad canonum ante mortem dicti Ioannis per sedecim annos cessorum solutionem, propter eorundem fundorum defructationem. In quo quidem priore judicio dicta Catherina (Ioanne Gruysen per arrestum Traiecti detento) per eadem fundamenta conata fuit ostendere Ioannem Gruysen & Dionysium Wevers (à quibus appellantes causam habent) injustè occupasse hos agros, quia numquam à Ioanne Zavelantz ejus marito aut illius liberis per legitimas legis operas fuissent abalienati: quibus tamen non obstantibus, ac auditis Schulteti & Scabinorum, qui alienationi, cessioni, & legis operis interfuerant testimonijs, asserentibus solemnitatem hujus alienationis, Magistratus Traiectensis absolvit Ioannem Gruysen ab impetitione Catharinæ, condemnatà eadem Catharina in expensis.

2 Quæ quidem sententia sic inter alios lata, tametsi non posset præcisum præjudicium adferre præfatæ Mariæ, *l. 2. C. Quib. res iud non noc.* præbet tamen appellantibus honestum prætextum existimandi justam se nunc fovere causam, quando utriusque causæ fundamenta & in petendo, & in defendendo planè sunt eadem; siquidem si inter easdem partes de utroque, hoc est de canonibus cessis & de defructuatione pignorum actum fuisset, vel ageretur, altera ad alteram proculdubio præjudicium & exceptionem rei judicatæ paritura esset, *l. Si testamento §. si fundum De except. rei iud.* Cui sententiæ accedens sententia Mansionariorum inter Mariam & Ioannem Gruysen in judicio vindicationis magno intervallo postea lata, obfirmare etiam debuit appellantium animos, ut existimare potuerint justissimam esse suam hanc causam: † quia pro sententia præsumitur etiam appellatione interposita, *Io. Imola in c. In præsentia per illum text. De renuntiat. Bald. in c. Cum super De sent. & re iud. l. Si instituta §. de inofficioso De inoff. testam.* multò magis appellatione non interpositá vel desertâ, cum tunc pro veritate habeatur, *l. Res iudicata De reg. iur. l. 1. C. De re iud.* eique standum sit: & appellatione per eum, qui succubuit, interpositá, etiamsi priorem sententiam retractari postea contingat, probabilis tamen est victoris oppositio, qui ob id in expensis rarò aut saltem difficulter condemnari solet, *glos. l. Generaliter C. De reb. cred. specul. in tit. De expensis § nunc videndum restat vers. quid de appel.* Quod indicium magnum est, temeritatem constitui non posse in victore, qui se appellationi opponit; cum temerè litigantium pœna minima sit expensarum damnum. 3

* Cum igitur sententia Mansionariorum, in Dilsen lata 2. Maij anno. 1542. ad audientiam seu auditorium Capituli S. Servatij introducta sit primũ 9. Martij 1548. & sic ex intervallo sexennij; confidenter dici potest, secundùm terminos juris perinde esse, atque si nulla appellatio interposita fuisset, etiamsi constaret legitimè interpositam fuisse: ejusdem enim conditionis est qui appellationem interpositam omninò deserit, & intra fatalia tempora, hoc est intra annum vel biennium non peragit, *l. fin. §. illud De temp. appel.* ac multò magis qui ad Iudicem superiorem non introduxit, cum eo, qui omninò non appellauit; quia desertio appellationis renuntiationem continet, *Clem. Sicut De appel.* quæ facit ut sententiæ acquiescere videatur renuntians, *d. §. illud in fine l. Quoniam 1. C. De appel.* usque adeo ut ne militibus quidem (in quorum causis legum vincula & apices sæpissimè relaxantur) remittantur appellationis interponendæ, introducendæ, & peragendæ tempora, *l. Qui suspectum §. militibus D. De appel.* 4

Neq; excusationem aut juris relaxationẽ meretur Maria, quòd per testes probasse videatur sæpè se institisse apud dictos Mansionarios, ut acta deferrent ad Iudicem ad quem provocatum erat: nam, ut abstineamus ab exceptionibus, quibus in secunda instantia adversus hujusmodi testes usi sunt appellantes, & præsupposita instantiæ hujusmodi veritate, nihil prodesse potest dictæ Mariæ talis instantia; primò, quòd de tempore hujusmodi instantiæ & diligentiæ non constet, an scilicet intra tempora fatalia, an post intervenerit; quod appellanti in omnem eventum probandum incumbit; cui etiam satis non est probare appellationem interpositam, nisi probetur intra decendium fuisse interpositam, cùm de momento in momentum hujusmodi fatales dies & tempora decurrant, *glos. & Bart. in l. 1. §. dies D. Quando appel. sit, Ioan. de Anania consil. 93. Viso processu n. 6.* † Præterea requisitio & instantia, quæ fit apud Iudicem à quo provocatur, est tantùm pro petitione apostolorum; & sola petitio apostolorum tempore legitimo facta non conservat appellanti effectum appellationis, nisi post apostolos impetratos, vel refutatorios datos, causa etiam coram Iudice, ad quem provocatum est, fuerit 5

est, fuerit introducta, *d. l. Quoniam* 1. Sola enim Iudicis à quo recusatio & tergiversatio appellationem non justificat, sed ulterior diligens prosecutio: cujus enim appellatio non recipitur à Iudice, à quo appellatur, debet is legitimo tempore adire Iudicem ad quem, & docere non esse receptam suam appellationem, aut Iudicem à quo provocatur nolle dare opinionis suæ rationem, aut recusare actorum transmissionem, aut aliter impedimentum facere; eaque de causa adversus priorem Iudicem superior, qui provocatus est, libellum supplicem pro remedio porrigere; nam si id omiserit perinde erit atque si appellatum non fuisset, ut expresso jure cautum est, *per notab. l. Ei cuius appellatio D. De appel. recip. Ant. Capycius decis. Neapol. 34. nu. 11.* sic ut ea in parte pro excusando appellante inspicieda sit tergiversatio, non Iudicis, à quo provocatũ fuit, cujus tergiversatio per superiorẽ coërceri & compesci potest; sed Iudicis ad quem, si is appellationem suscipere rogatus esset vel distulerat,
6 *Auth. Si appellatione C. De temp. appel.* quod in proposito dici non potest. † Sic ut Mariæ imputandum sit, cur appellatione interposita intra tempora constituta perinde non adierit Dominos de Capitulo S. Servatij, ut diu post ea lapsa, scilicet ex intervallo sexennij: Vigili enim diligentia & secundum juris præscriptum laborandum est, ut appel-
7 lationes introducantur & finiantur, *l. Nemo C. De temp. appel.* * Quam introductionem & absolutionem non potest impedire Iudex à quo; qui sive deferat, sive non deferat, appellationi impedimentum facere non intelligitur; idque sive deferat, sive non deferat expresse sive tacitè per lapsum termini, infra quem deferre & acta transmittere eum oportuit; quia his casibus lex defert, & deliberationem, an recipienda vel non recipienda sit appellatio, per Iudicem à quo tribuit, *l. Appellatione, l. A proconsulibus, l. Iudicibus, l. Si appellationem C. De*
8 *appel. Clem. Quamvis §. fin. De appel. Guido Papæ decis.* 213. † Et sane utroque casu sive impedimento sit Iudex à quo, sive ad quem provocatur, nihilominus tempora fatalia decurrunt, & datur parti appellanti regressus, non adversus partem, cum qua litigavit, & quæ priore judicio vicit, ad retractationem sententiæ aut litis renovationem seu provocationem, quia ei nihil imputari potest, sed adversus ipsum impedientem, *l. Quoniam l. Iudicibus C. De appel.* ita ut ob iniquam sententiam à Iudice latam per imperitiam aut gratiam, adversus Iudicem datur actio, *l. fin. D. De var. & extraord. cognit.* Negligentia itaque Mariæ, aut non apud quem oportuit facta diligentia, *l. Ei cuius vers. planè*, ei obesse debet, quæ nec potest ullo vel errore vel ignorantiâ sive juris sive Iudicis ad quem provocare debuit (non enim cogitur victor eum appellanti demonstrare) excusari, *d. vers. planè*: tantoque minùs, quod postea, sive suo sive alieno consilio adjuta (quo etiam priùs adjuvari poterat, propter magnam Iurisperitorum & Pragmaticorum in terra Leodiensi & oppido Trajectensi copiam, *l. In bonorum in fine D. De bonor. possess. iuncta l. Iuris ignorantiam & ibi glos. in V. manifestum C. Qui admitti ad bonor. possess.*) benè scivit secundùm formam juris adire Dominos de prædicto Capitulo, atque ab illis implorare citationem tam contra partem quàm judices; cùm nec eo casu, ut diximus, miles excusaretur, *l. Qui suspectum §. militibus De appellat.*

Pari modo removeri potest, quod pro excusatione Maria adfert de impedimento per bella, quæ latâ primâ sententiâ vigebant; ac per pestilentem morbum, qui annis sequẽtibus passim grassabatur. Nam principiò quod ad bellum attinet, constat id primùm in autumno adversus Geldros & Iuliacen. 1542. cœpisse, & 1543. ante finem anni finitũ ac pacatum fuisse, ita ut & ante bellum à prolatione sententiæ dictorum Mansionariorum tres ut minimùm menses habuerit, quibus commodissimè appellationem saltem introducere poterat; & eo cessante nihil vetuit, quo minùs postea annis plus quàm quatuor intercedentibus illam introduxerit (si de jure scilicet fatalia lapsa non fuissent:) cessante enim impedimento cessare quoque debet excusatio ob impedimentum, *l. Et si contra & ibi Bald. & Salicet. C. De nuptijs*, & cessante bello cessat omnis effectus ex ipso bello, *Bald. in §. hoc quod nos in V. cassentur De pace constant. Hostien. in c. Dilecti De foro cõp.*

Quod ad pestem attinet, manifestum est ex propria Mariæ allegatione, eam tantùm sævijsse anno 9
1543. & 1544. post quos adhuc integrum quadriennium intercessit, quo Mariam nihil egisse constat. Ita ut nulla sit causa, cur tacente Maria post quadriennium, & nihil prorsus agente, non censeantur omninò lapsa fatalia, & appellationi, si quæ interposita fuit, renuntiatum. Iustè enim impedito prosequi appellationem suam non datur nisi annus post impedimenta, *Paul. Castren. cons. 334. Visa appellatione nu. 8. vol. 1.* Neque impedit pestis, quo minùs fatalia decurrant, si ante pestem (prout hic evenit) currere cœperunt, *Glos. in Clem. Quamdiu in V. alias De appel. Philip. Franc. in c. Ex ratione in 5. impedimen. vers. quarto quæritur De appel.* Ideoque nisi restitutione impetrata appellanti succurri non potest, *Bart. in Auth. si appellatione C. De temp. appel.* quam restitutionem Maria neque petijt neque obtinuit. Deinde mendacium Mariæ hic in allegatione hujusmodi impedimentorum ultrò elucescit: cùm enim Trajecti habitet, semperque habitaverit, quid ei obesse potuit bellum, ob quod nemo ex oppido Trajectensi benè munito excessit? Quid item pestis, ob quam non allegat se aliquò secessisse, cur minus saltem appellationem in auditorium dicti Capituli introduxerit? sic ut in tanta mora & extrema negligentia & comperto proposito deferendæ appellationis, fatales dies triplicatò quadruplicatòque diu exierint ante introductam hanc causam coram præfato Capitulo.

Quod Maria adjungit mortem sui mariti intervenisse; itemque Ioannem Gruysen primum ad- 10
versarium decessisse post appellationem interpositam, nimis ineptum est: nam positivè non allegat, quando horum mors intervenerit, ante vel post lapsa fatalia, & nihil interest, quando decesserint: nam mariti non fuit causa, sed sua, poteratque sibi per procuratorem providere, mortuo legitimo procuratore, hoc est marito; & mors partium circa fatales dies nihil mutat; præsertim in tam longo intervallo & silentio; cùm instantia activè & passivè in hæredes transeat, *l. si constante § fin. D. sol. matrim. Marian. Socinus cons. 31. Prosequendo ordinem nu. 8.*

nu. 8. *vol.* 1. & hæredes appellantis tam debeant reddere causam provocationis, hoc est appellationem prosequi, quàm ipse defunctus, qui appellavit, aut sententiæ acquiescere; *l.* 1. *C. si pend. appel. mors interven.* ut etiam transit instantia de procuratore in dominum, *l. In causa D. De procurat.* Proinde evidenter constat, ex jure positivo appellantes optimè justissimeque esse fundatos, ac causæ suæ magnam probabilitatem & colorem habere, qui auctoritate & exceptione rei judicatæ adversus Mariam planè tuti effecti sunt; & sic quidèm, ut DD. de Capitulo suâ posteriore sententiâ non potuerint hujus rei judicatæ auctoritatem infringere per hoc, quod permiserint Mariæ appellationem suam prosequi, cùm non eo minùs censeatur prior sententia transisse in rem judicatam, ac si omninò appellatum non fuisset, *Clem. Si appellationem De appel.* quia sententia lata contra sententiam, quæ in rem transivit judicatam, ipso jure nulla est, & ob id necesse non est ab ea appellare, *l.* 1. *C. Quando provoc. non est necesse.* Atque ita hic parum curandum, quòd Domini de Capitulo declaraverint se Iudices competentes; quia vitium ex defectu jurisdictionis insanabile est, *Panor. in c. Significasti De foro compet.*

11 Sed nunc videamus interna justitiæ fundamenta, sepositâ dictæ rei judicatæ auctoritate (quam plerique non pro veritate, sed veritatis imagine & præsumptione accipiunt, *Bald. in l. Iulianus De condict. indeb. & ibi glos.*) Et sanè cùm nihil magis naturali æquitati conveniat, quàm voluntatem domini volentis rem suam in alium transferri ratam haberi, *l. Qua ratione* §. *hæ quoque De acquir. rer. dom.* & ex causa venditionis factâ traditione transferatur dominium, *l. Traditionibus C. De pactis*, sic ut ne is, qui semel alienavit, neque ejus hæres eam possit vindicare, *l. Vindicantem De eviction.* consequens est, ut quia Ioannes Zavelantz eo tempore, quo per dissolutionem matrimonij proprietas horum bonorum ex consuetudine patriæ Leodiensis liberis prioris matrimonij affecta fuit, unà cum ijsdem liberis ea vendidit, & coram justitia seu Mansionarijs de Dilsen factis legis operis transportavit, dici debet proprietatem, dominium, & possessionem à se abdicasse; sic ut Maria neque ex capite avi, neque ex capite patris aut matris, neque etiam avunculi sui, quod his omnibus successerit & hæres effecta sit (ut allegat) possit vindicationem aliquam proponere: quia eodem jure, quo illi, uti debet, *l. Qui in alterius De reg. iur.* eorumque factum comprobare, etiamsi tempore alienationis ad Mariam proprietas horum bonorum pertinuisset, *l. Cum à matre C. De rei vindic.*

De qua quidem alienatione etsi nullum extet legitimum instrumentum aut literæ Scabinales, ex quibus constare possit talem alienationem in præfatos Ioannem Gruysen, & Dionysium Wevers fuisse factam: extant tamen Sculteti & Scabinorum, qui hujusmodi alienationi & operis interfuerunt, & auctoritatem impartiti sunt, testimonia; quod satis est: neque enim ad stabiliendam bonorum immobilium alienationem, instrumentis omninò opus est, sed solemni actu; de quo si quomodocumque constet, satis est: cùm testimoniorum & testium in exercendis litibus eadem sit potestas, *l. In exercendis C. De fide instrum.* Nec ad rem facit, quod eadem testimonia alio in judicio, & inter alias partes sint recepta, videlicet coram Magistratu oppidi Trajectensis, inter Ioannem Gruysen & Catharinam Zavelantz: nam cùm de eadem re tunc fuerit litigatum ex capite Ioannis Zavelantz senioris, & à multis annis ijdem testes sint mortui, non debet eorum testimonium in hac causa rejici, *Ias. in l.* 15. *Apud quem nu* 24. *C. De eden. & in l. Admonendi D. De iure.iur.* præsertim cùm & alijs perdurantibus adminiculis adjuventur; nimirum per literas Scabinales, in quibus apertè continetur attestatio, quod prædictus Ioannes cum prolibus de his bonis per renuntiationem ususfructus se devestierit, licet non contineatur etiam ad cujus opus seu commodum id factum fuerit. Id enim adminiculariè probant dicta testimonia, & præterea possessio Ioannis Gruysen & Dionysij Wevers, qui nusquam allegantur vi, clam, vel precario hæc bona occupasse; & in dubio id præsumi non debet, cùm delicti præsumptio capienda numquam sit, *l. Merito D. Pro socio*; sed potiùs quod quisque ex præambulo contractu posséderit.

Neque præsumptionem istam in diversum trahit confessio seu declaratio Ioannis, quam in extremo vitæ articulo fecisse fertur, quod numquam cum liberis suis cessionem vel legis operas fecerit: nam privatis hujusmodi etiam morientium confessionibus in præjudicium tertij pro utilitate sua seu hæredum suorum standum non est, *l.* 1. §. *si quis moriens Ad S. C. Sillan.* etiam si susceperit Corpus Christi, *Bald. in c.* 1. *in verb. vasalli De pace Constan. Ioan. Igneus in d.* §. *si quis moriens*, si modò non deposuerit solemniter præstito & recepto juramento, *c. Exhibita De homicid.* hoc præsertim casu, ubi verosimilitudo est in contrarium, ex eo, quòd Ioannes senior, ad quem, affectâ proprietate liberis prioris tori (quos Maria non negat legis operas fecisse) pertinebat horum bonorum ususfructus, non fuisset verosimiliter passurus Ioannem Gruysen & Dionysium Wevers in horum bonorum possessione, si ad eum legitimè non pervenissent. 12

Nec postremò facit exiguitas pretij, quæ appellantibus objicitur: nam ut illam præsupponamus, hoc semper verum manet, appellatam malè vindicare hæc bona; cùm eo casu alio juris remedio agere deberet ad contractus rescissionem, relictâ appellantibus potestate vel bona ipsa restituendi, vel justum pretium supplendi, *l.* 2. *C. De rescin. vendit.* quod minimè fecit, nec facere potuit, eò quod tale remedium intra 30. annos proponendum fuisset, *Doct. in d. l.* 2. quos appellata, nullâ interruptione vel interpellatione quoad hanc rescissionem interpositâ, omnino labi, & inde se excludi passa est. 13

Quia igitur tam multa pro appellantibus concurrunt, quæ partim litis per Mariam motæ ingressum prohibent, partim ad primam instantiam illam restringunt, nec ulterius progredi patiuntur; partim justitiam causæ apertè aut saltem probabiliter demonstrant; non videmus, curà juris sui ulteriore prosecutione & defensione desistere debeant ijdem appellantes, vel ex illorum prosecutione indignari Dominus Dreffartus.

De

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis desertio.

1. *Appellatione desertâ, quæ sint provocati Iudicis partes.*
2. 10. *Appellatione desertâ Iudex procedere non potest.*
3. *Appellatione desertâ ulterior processus est nullus.*
4. *Appellationis desertio quando inducatur.*
5. *Appellatio ab interlocutoria quando permittatur.*
6. *Decretum iurisdictionis competentis continet gravamen irreparabile.*
7. *Appellari debet vivâ voce à decreto competentis iurisdictionis.*
8. *Nullitas non habet tempora fatalia.*
9. *Fatale secundum concedi propter impedimentum etiam in ultimo die.*
11. *Fatale tertium in appellationibus non est.*
12. *Protestatio adversus fatalia quando non prosit.*
13. *Appellatione desertâ potest appellatus statim confugere ad Iudicem à quo.*
14. *Sententia à qua appellatum non est transit in rem iudicatam, etiam in beneficialibus.*

CONSILIVM CXCVII.

1 CERTVM & indubitatum est, desertâ appellatione nullas esse partes Iudicis provocati, præterquam quòd declaret appellationem desertam; &, si velit, possit sententiam à qua provocatum est confirmare, non etiam quovis modo infirmare, seu retractare, *Rota decis.* 98. *aliàs est* 14. *Licet appellatio De appellat. in novis & 453. aliàs est 41. Nota licet appellatio De appellat. in antiq.* Nimirum, quia auctoritate juris confirmata est per lapsum fatalium temporum, *Steph. Bertrand. cons.* 18. *Existimo nu.* 3. *vol.* 7. quia lapsus fatalium eo loco constituit sententiam, à qua appellatum est, quasi appellatum non sit, *l. ult. §. illud C. De temp. appel.* & præterea appellans eandem sententiam volens approbaverit, *l.* 2. *in fin. C. De temp. appel.* † Vnde lex ipsa interdixit Iudici post desertam appellationem, ne ulteriùs in causa procedat, *Auth. De appellat. in princ.* & ne quidem precibus Papæ aut Principi oblatis, nec per sacrum rescriptum, *l. Nemo C. De temp. appel.* Vsque adeò ut victori nihil noceat, nec victo prosit, ad temporis prorogationem, si post desertionem appellationis appellatus vel solus vel cum appellante procedat ulterius in causa; imò etiamsi in ulteriorem processum expresè consentiat: quia tali ulteriore processu non obstante, censebitur sententia in rem judicatam transiisse, *Clem. Si appellationem De appel. & ibi glos. in V. appellatus, Steph. Aufrer. decis. Tholos.* 244.

3 Quicquid igitur Iudex provocatus seu ad causam appellationis delegatus vel decreverit, vel pronuntiaverit post desertam appellationem, id omninò pro nullo habetur, tamquam à non competente, & jurisdictione carente Iudice decretum seu pronuntiatum, *Steph. Bert. cons.* 188. *Multis & varijs nu.* 10. *vol.* 6. *& d. cons.* 18. *Philip. Franc. in c. Ex ratione vers. circa octavum membrum principale De appellat.*

4 Desertio autem appellationis indubitatissimè inducitur, si non per lapsum primi fatalis, hoc est primi anni à die interpositæ appellationis, saltem per lapsum secundi anni, si durante toto biennio in vigilanti prosecutione appellationis appellans non fuerit, *d. l. Nemo, Clem. Sicut De appel.* quia terminus biennij à lege seu canone constitutus præcisè peremptorius est & fatalis; sic ut post illum nulla sit spes alterius, *Bald. cons.* 340. *Statuto Papiæ vol.* 1. *nu.* 3. Atque ita lapso biennio dicitur liquidè constare, appellationem esse desertam, cùm tunc impedimenta subsequentia non excusent, ob quæ excusatio adversus primum fatale desumi & admitti potest, ad obtinendum secundum, *Alex. cons.* 79. *In causa nu.* 4. *vol.* 7.

Ex quibus consequitur interlocutoriam sententiam per D. Officialem Namurcensem in causa appellationis pro parte D. & Fratris Gerardi Bourgeois appellantis contra Reverendum Dominum Lambertum ab Ora appellatum interpositæ à sententia definitiva Reverendi Domini Abbatis S. Gertrudis Lovaniensis primæ instantiæ Iudicis (per quam decrevit se illius causæ appellationis Iudicem esse competentem, & parti appellanti concessit secundum fatale) nulliter, non tantùm iniquè esse latam; ideoque pro parte dicti Domini Lamberti ab hujusmodi sententia seu decreto rectè esse appellatum, & de nullitate illius dictum. 5

Etsi enim regulariter ex jure civili, *l. Ante sententiam C. Quorum appel. non recip.* atque nunc etiam ex jure Canonico per decretum Sacri Concilij Tridentini, *Sess.* 24. *cap.* 20. *De reformat.*, ab interlocutoria sententia appellare non liceat; permittitur tamen potestas appellationis ab ea interlocutoria sententia, cujus gravamen per sententiam definitivam reparari nequit, *l. Ante sententiam D. De appel. recip. d. Sess.* 24. *c.* 20. *vers. nisi à definitiva*: quale est decretum seu interlocutoria sententia, qua Iudex non obstantibus exceptionibus in contrarium propositis, decernit se causæ Iudicem competentem. † Etsi enim Salicetus, *in Auth. Habita nu.* 26. *C. Ne fil. pro patre &c.* existimaverit gravamen inde illatum per appellationem à definitiva reparabile esse, ideoque ab eo appellari non posse: ex sententia tamen Accursij, *in d. Auth. Habita in ult. glos.* & Bartoli, *in l.* 2. *nu.* 13. *D. De appel. & in l. Post sententiam C. De sentent.* communiùs receptum est, hoc gravamen per appellationem à definitiva sententia irreparabile esse; ex causis & rationibus, quas Bartolus adfert, & communiùs approbantur, *per Bald. in l.* 2. *nu.* 13. *De Episc. aud. Castren. in l. Arbitro Qui satisd. cogan. Ias. in l. Nemo potest nu.* 78. *D. De leg.* 1. *Imola in l. Quidam consulebat De re iud. Philip. Franc. in cap. si duobus vers. secundo quæritur quod si Iudex De appel.* Ideoque ab hujusmodi interlocutoria appellari etiam posse. 6

Præsupposito tamen, quòd ab hac, ut alijs interlocutorijs, appellari non possit, aut quòd Dominus Lambertus ab hujusmodi interlocutoria non ritè appellaverit, ut pars adversa prætendit, objiciendo quòd legitimè & secundùm juris ordinem appellatum non sit, vivâ scilicet voce, non in scriptis, uti oportet, tunc cùm à sententia interlocutoria appellatio permittitur, *c. Cordi De appel. lib.* 6. uti etiam ab hac interlocutione super jurisdictione in scriptis non vivâ voce appellandum esse respondit Baldus, *cons.* 44. *Ad evidentiam nu.* 6. *vol.* 3. † salvum nihilominus manet dicto Domino Lamberto adversus prætactam interlocutoriam 7 8

riam remedium nullitatis, quod perinde causam ad superiorem devoluit, ut appellatio, *l. Si ut proponis* 1. C. *Quomodo & quando & ibi Bart. c. Cum contingat De off. deleg.* Quæ nullitas constituitur, ut dictum est, in pronuntiatione illius interlocutoriæ tunc & postquam dictus Dominus Officialis desierat esse prætactæ causæ appellationis judex per supratactam desertionē: prout etiam per rescriptum Apostolicum dictæ nullitatis causa æque principaliter Domino Abbati Parcensi commissa fuit, sicut constat ex supplicatione dicto rescripto inclusa; ut necesse non sit disputarē aut inquirere, an dicta D. Lamberti à præfati D. Officialis Namurcensis sententia interposita appellatio sit legitima aut deserta: quia omissa uel nulliter interposita, seu remotâ appellatione, semper manet nullitas, quæ desertioni non subjicitur, nec fatalia tempora habet; cùm illius proponendæ & persequendæ potestas sit usque ad 30. annos, *Angel. & Bald. in l.* 1. C. *Qui pro sua iurisd.* Sic quod frustrà nunc inquireretur, anne desertioni quoque obnoxia sit hæc præfati Domini Lamberti appellatio à dicto D. Officialis Namurcensis decreto cōpetentis jurisdictionis interposita, hoc est ab 11. Februarij anni 1575. usque ad mensem Augusti anni 1577. lapsum sit integrum biennium & sex menses. Nam sublato remedio appellationis, remanet vis & effectus istius nullitatis: in concursu enim duorum pluriumve remediorum vel impedimētorum, sublato uno, manet vis remedij vel impedimenti in alio non sublato, *l. Si non lex D. De hared. instit. l. Quoties duplici De reg. iur.* Cùm alioqui vis & potestas primæ desertionis talis & tanta sit, ut ex sequente alia desertione alterius appellationis, quam victor forte committit, non possit purgari aut tolli vitium prioris desertionis, nec per eam sententia, quæ ob desertionem semel in rem judicatam transijt, infirmari, *Phil. Franc. in d. c. Ex ratione vers. circa octavum membrum principale:* sic quòd inutiliter hic quæreretur de desertione hujus appellationis, quam D. Lambertus interposuit à dicto decreto Domini Officialis Namurcensis, posteaquam palam constat decretum competentis jurisdictionis fuisse per se nullum.

Nihil igitur restat hic inquirere, quā an dicta appellatio à sententia definitiva Reverendi Domini Abbatis S. Gertrudis (per quam Prioratus Monachorum dicto D. Lamberto adjudicatus, & præfato Fratri Gerardo abjudicatus est) pro parte ejusdem D. Gerardi interposita ex lapsu biennij sit deserta? Cujus demonstratio laborem nullum requirit, cùm ex ratione temporis, & ex inspectione actorum tam primæ quàm secundæ instantiæ ultrò ea se offerat. Etenim ex actis primæ instantiæ constat, dictam sententiam definitivam latam esse 30. mensis Augusti anno 1572. & eodem die incontinenti vivâ voce appellationem ad Sedem Apostolicam pro parte dicti Fratris Lamberti interpositam fuisse, ex quo die cœpit initium primi fatalis anni, *d. Clem. Sicut*, quem constat plenissimè lapsum esse; & non tantùm eum, sed etiam totum secundum, antequam Iudex aliquis superior causæ manum admovit, hoc est antequam se causæ Iudicem competentem declararavit per dictam interlocutoriam, à qua appellatio, de qua hîc agitur interposita, & de cujus nullitate etiam principaliter dictum est. Quippe, ut ex actis Namurcensibus constat, lata est 11. Februarij 1575. quo die totum biennium, & ultra illud quinque menses & decem dies lapsi erant: ita ut desertio plenissima fuerit, & secundum præmissa ex die 20. mensis Augusti 1574. sententia D. Abbatis redierit seu transierit in rem judicatam, & incommutabiliter rata ac firma effecta sit præscisâ omni spe ulterioris potestatis prosequendæ appellationis, atque infirmandæ sententiæ dicti Domini Abbatis, *Auth. de his qui ingred. ad appel. §. si vero neuter.*

† Sic quòd quicquid post diem 30. Augusti anno 1574. coram dicto Domino Officiali Namurcensi per totum ferè semestre actum est, pro nullo haberi debeat; nec ulla sit æquitatis aut humanitatis ratio, ob quam posteriùs acta, & potissimùm dicta interlocutoria super competentia jurisdictionis, sustineri aut valere possint, etiamsi uno tantùm mense ex post eadem interlocutoria lata fuisset, *Steph. Bertrand. d. cons.* 188. *n.* 11. *qui de uno mense post fatale biennium loquitur.* 9

Nec sustinetur ea interlocutoria ex eo, quòd per illam Dominus Officialis dicto appellanti secundum fatale quoque concesserit. Nam etsi Iudex ex juris auctoritate propter impedimenta in primo fatali, secundum fatalem annum appellanti indulgere possit, lapso primo anno; nusquam tamen invenitur Iudici permissum, quòd id facere possit post lapsum secundum annum: quia id esset concedere tertium fatale, quod jus non permittit, cùm propter impedimenta in primo anno ipso jure (ut plerique putant) secundum fatale concedatur, *Alex. d. cons.* 79 *nu* 2. & semel concessum ampliùs concedi non debeat. * Cùm alioqui idem D. Officialis declarando se Iudicem competentem post lapsum biennij, extra fatalia judicaverit, & subiungendo concessionem secundi fatalis, nullitatem decreti sibi jurisdictionis purgare seu emendare non potuerit; cùm lex post lapsum illius in causa ulteriùs procedi prohibeat, *Auth. De appell. in princ. verb. non posse ulteriùs procedere.* 10

Receptum quidem est, ut lapso secundo fatali, non tertium fatale, sed restitutio in integrum adversus illius lapsum appellanti concedi possit, propter impedimentum, quod forte cursum processus in secundo fatali impedivit; sed fit id non ad totum tertium annum (sicut in concessione secundi fatalis quæ fieri debet, imò ipso jure conceditur, etiamsi uno tantùm, eoque etiam ultimo die primi anni fatalis impedimentum inciderit, *Doct. in d. c. Ex ratione, l. fin §. fin.* C. *De temp. appel. glos in c. si electio in fin. De elect. lib. 6*) sed dumtaxat ad tantum tempus, quantum fuit illud, in quo impedimentum incidit; idque non ipso jure, sed formaliter petitâ & indultâ restitutione in integrum. Etsi enim primus & secundus annus fatalis ipso jure competant; ulterius tamen tempus non datur ab ipso jure, sed à Iudice ex justa causa per restitutionem in integrum pro parte appellantis petitam, *d. c. Ex ratione & ibi glos. Angel. in Auth. Ei qui* C. *De temp. appel.* qualis nulla in actis Namurcensibus exstat in integrum restitutionis petitio pro parte Domini Gerardi proposita: quæ restitutio alioquin regulariter numquam latiùs fit, quàm pro modo læsionis 11

seu

seu impedimenti. Ita ut, si unius mensis dumtaxat impedimentum inciderit in secundo fatali, eo lapso restitutio integri ad facultatem ulterius in causa appellationis procedendi ad unum tantummodò mensem fieri possit, non etiam ad unum integrum tertium annum, *Innoc. Ioan. And. Ant. de Butrio & alij in d. c. Ex ratione, ibi latiß.mè post alios Phil. Franc. vers. Secundo casu quando impedimentum & vers. Circa tertiam dubitationem.*

Iam verò diligenter percurrendo acta coram Officiali Namurcensi habita, non invenietur aliquod impedimentum, vel per dictum Dominum Lambertum, vel per Dominum Officialem Iudicem, vel per tertium aliquem factum, seu propter quod vel uno die dictus Frater Gerardus impeditus vel turbatus fuerit in prosecutione suæ appellationis, nedum in secundo, ac nec in primo fatali anno; sed ex contrario reperientur infinita per quæ idem Frater Gerardus sibi ipsi impedimentum fecit, quæ propterea ipse sibi ad proprium damum imputare, non ad excusationem aut ad beneficium restitutionis in damnum Domini Lamberti referre debet, *l. 2. §. si non propter & §. si quis tamen D. Si quis cautionib.* Prout etiam in iisdem actis non invenitur ulla dicti Fratris Gerardi positiva allegatio de aliquibus impedimentis, vel in primo, vel in secundo anno fatali; neque etiam aliqua adversus illa petitio restitutionis in integrum pro aliquo tempore.

12 Extant quidem in dictis actis frequentes, & in singulis actibus seu expeditionibus judicialibus illius causæ reiteratæ procuratoris præfati D. Gerardi protestationes, quòd per ipsum non steterit, quo minus celeriùs in ea causa processum fuerit, & quòd ob id sibi fatalia currere nō debuerint, quodque secundum fatale sibi concedendum fuerit; sed ut nudæ fuerunt illæ protestationes ex formularibus & stylo procuratorum magis quàm ex voluntate partium factæ, sine ulla expressione, aut positiva allegatione causæ alicujus impedimenti, propter quod Frater Gerardus, seu ejus procurator, impeditus fuerit in suæ appellationis prosecutione; ita proficere aut prodesse ei non potuerunt: quia non sufficiunt duo, quæ communiter in hujusmodi & similibus protestationibus requiruntur, hoc est, quòd congruo tempore, & publicè coram Iudice facta sit protestatio, sed hoc præterea requiritur, ut protestationi adjuncta sit causa, *c. fin. & ibi Phil. Franc. vers. in eadem glossa in clausula, Tertiò requiritur, De appel.* quod à dicto Domino Gerardo seu ejus procuratore omissum inutilem reddit ipsius protestationem; præsertim quòd ne quidem in hac instantia, in qua de negligentia & desertione ipsius formaliter disputatur, nusquam allegaverit causas aliquorum impedimentorum; quas tamen allegare & evidentissimis etiam (ut lex ait, *d. §. illud*,) probationibus probare cum oporteret; generaliter in quacumque alia re, qui impedimentum allegat probare illud debet, *l. Qui commeatus De re milit. & ibi Bart.*

Quinimò ex adverso diligenter singulos actus judiciales coram dicto Domino Officiali Namurcensi habitos percurrendo, apertè deprehenditur dicti Domini Gerardi in prosecutione suæ appellationis negligentia etiam affectata. Primùm ex eo, quod rescriptum Apostolicum super sua appellatione 19. Decembris 1572. impetratum Domino Officiali Namurcensi non clausum sed apertum præsentaverit 18. Aprilis 1573. quod ex eo die usque ad 2. Iunij sequentis in causa nihil egerit; quod deinde usque ad 7. Maij 1574. de quadam correctione literarum citatorialium semper contenderit, dicto D. Lamberto non refragante, imò in illam apertè consentiente; quod rursus (ut ipse allegat, & per exhibitum instrumentum constat) hoc rescriptum Officiali Trevirensi priùs præsentaverit, & ab illo retraxerit sine causa: nam etsi in dicto instrumento pro parte Fratris Gerardi narretur, quod id factum sit ex eo, quod D. Lambertus curasset per Senatum Bruxellensem ipsi inhiberi, ne coram Officiali Trevirensi procederet; non constat tamen id verum esse, neque de eo aliter probatur, quàm ex illius nuda narratione. Nec est verosimile id factum esse vel ex eo, quòd D. Lambertus non sit subditus Catholicæ Regiæ Maiestatis, ut extra illius terras virtute literarum Apostolicarum in jus trahi non potuerit: sed verius est dictum Fratrem Gerardum id fecisse ex eo, quòd sciret commissionem dicto Officiali Trevirensi datam in hac causa esse nullam ex Bonifaciana constitutione, *in c. Statutum §. cum vero De rescript. lib. 6.* quæ vult causam committi vel in diœcesi ipsius, adversus quem Iudex impetratur, vel in tertia, non verò in diœcesi impetrantis, tunc cum litigatores diversarum Diœcesium sunt, ut sunt dicti Domini Lambertus & Frater Gerardus: ille enim in diœcesi Leodiensi residet, hic in Trevirensi; ita ut incompetentem Iudicem per errorem etiam adeundo sibi saltem in tempore nocuerit dictus Frater Gerardus, *l. 1. § si quis in appellatione De appel.*

Vlteriùs conspicitur ipsius Fratris Gerardi negligentia, quòd primo anno ad fundandam jurisdictionem D. Officialis nihil exhibuerit, & ne quidem in secundo fatali anno, nisi 7. Maij anno 1574. quo exhibuit instrumentum sententiæ prædicti Domini Abbatis, & appellationis per eum ab ea interpositę: sine quorum exhibitione de devolutione causæ ad Sedem Apostolicam constare non potuit, sine qua devolutione nec dictum rescriptum concedi, nec causa appellationis cuiquam mandari potuit, *l ult. C. Sent. rescindi non posse, Bellameta decis. 22. 28. & 100.*

In residuo quoque tempore dicti secundi anni nihil invenitur actum, quod ad probationem appellationis directè pertineat, sed tantùm frivola petitio & altercatio Fratris Gerardi super reproductione literarum citatorialium: idque adhuc post magnum silentium seu cessationem in causa à 19. Iulij usque ad 8. Octobris 1574. (quo à 30. Augusti tunc proximè præcedentis lapsus erat secundus annus fatalis. Vnde manifestum fit, dictas Fratris Gerardi protestationes fuisse vanas & inutiles: cùm contrariæ fuerint ipsi facto, hoc est quòd protestando, per eum non stare quò minus citiùs causa perageretur, nihil pro prosecutione appellationis egerit, & sic per eum stare ostenderit,

nullo externo impedimento interveniente, *c. Sollicitudine De appellat. gloſ. in verb. ſine præiudicio in c. cum M. Ferrarienſ. De conſtit.* Nec poteſt ex eo deſumi juſtum impedimentum, quod Dominus Lambertus confugerit ad Dominum Abbatem prioris inſtantiæ Iudicem pro executione ſententiæ ab eo latæ, & quod inde Frater Gerardus coram Domino Officiali querelam attentatorum proponere debuerit: Nam id contigit, poſtquam prætacta biennalis deſertio intervenillet, videlicet in menſe Ianuario anno 1575. quod utique D. Lamberto

13 permiſſum fuit. * Cum enim indubitatè tunc conſtiterit appellationem fuiſſe deſertam (quod indubitatiſſimum eſt lapſo biennio, *d. Clement. ſicut*) licuit ei refugere ad Iudicem à quo, & petere executionem ſententiæ, quæ indubitatè in rem judicatam tranſiverit & cujus exequendi poteſtas ad Iudicem, qui judicaverat, ipſo jure reverſa fuit, *Bald. in l. Eos nu. 5. C. De appel. Ioan. Andrea in c. In præſentia De renuntiat.* etiã non poſtulata à Iudice à quo declaratoria ſententia deſertionis, *l. Si contra maiorem C. De appel. gloſ in verb. pronuntiatum in l. 1. D. Nil. novan. appel. pend. Zabarella in d. Clem ſicut, Catellian. Cotta in Memorabilibus in dict. Appellatione deſerta, Phil. Franc. in d c. Ex ratione verſ. Septimo & ultimò quæritur.*

14 Manet ergò in propoſito inſanabilis deſertio præfati Fratris Gerardi, & ex tanta deſertione irretractabilis dictæ ſententiæ definitivæ pro præfato D. Lamberto per Dominum Abbatem ſuper proprietate ſeu petitorio judicio dicti Prioratus latæ firmitas. Nam hoc indubitate verum eſt, etiam in cauſis beneficialibus ſententiam latam tranſire in rem judicatam, ſi ab ea appellatum non ſit, aut appellatio ab ea interpoſita quovis modo deſerta ſit. *c. cum dilectis de elect. c. conſtitutus verſ. intellecto. & ibi Philippus Franc. in 2. notabili de appel Gloſ. in c. 1. de conceſ. præbend.*

Officium itaque Venerabilis Domini Decani hujus inſtantiæ ſubdelegati Iudicis eſſe putamus, ut retractet ſeu potiùs nullam declaret ſupratactam Domini Officialis Namurcenſis ſententiam interlocutoriam, quâ ſe Iudicem competentem in illa appellationis cauſa decrevit, eáque retractatâ, ſeu nullâ declaratâ, decernat ad executionem ſententiæ definitivæ per præfatum Dominum Abbatem primæ inſtantiæ Iudicem latæ adverſus dictum Fratrem Gerardum procedendum eſſe, condemnando eundem Fratrem Gerardum in expenſis tam coram dicto Domino Officiali Namurcenſi, quàm in hac inſtantia factis: idque eo procliviùs, quòd idem Frater Gerardus contumaciter in hoc judicio non comparaverit, & ob id adverſus eum per audientiam contradictarum ad valvas procedi neceſſarium fuerit.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis deſertio.

1. *Appellanti poteſt index ſtatuere terminum ad proſequendum appellationem.*
2. 4. *Appellans ſi intra præfixa à Iudice tempora appellationem non proſequatur, deſerta fit appellatio.*
3. 9. *Iudex prorogare non poteſt tempus, quod ipſe ad proſequendum appellationem appellanti præfixit.*
5. *Appellatio in præſentia Iudicis interponenda.*
6. *Appellare viva voce ſine ſcripto quomodo liceat.*
7. *Appellatio in ſcriptis quomodo facienda.*
8. *Apoſtoli ultrò dati non petiti an & quomodo proſint.*
10. *Reſtitutio in integrum adverſus deſertionem appellationis ipſo iure non conceditur, ſed per appellantem petenda.*
11. *Appellatione deſerta quod ſit Iudicis officium.*

CONSILIVM CXCVIII.

DESERTIO, quæ objicitur appellationi, quam adverſus Reverendum Dominum Abbatem & Conventum Monaſterij S. Michalis citatis Antwerpienſis hujus cauſæ appellatorum proſequitur Rumoldus Smets ſuo & conſortium ſuorum nominibus appellans, manifeſta eſt duplici ratione. * Prior detegitur per formale inſtrumentum hujuſmodi aſſertæ 1
appellationis, per appellantem in hac ſecunda inſtantia ſecundo loco exhibitum; quo continetur, quòd Venerabiles Domini Decani Capitulum Metropolitanæ Eccleſiæ S. Rumoldi Mechlinienſis dictæ primæ inſtantiæ Iudices, procuratori dicti appellantis quinta menſis Februarij anno 1578. à ſententia per eos 29. Auguſti tunc proximè præcedentis lata, apoſtolos dimiſſorios dando præfixerint quatuor menſes; & id quidem cum manifeſta diſtinctione, duos priores ad proſequendum hujuſmodi appellationem in Curia Romana, duos verò poſteriores ad docendum; dictoſque Dominos Iudices certiorandum de diligentijs factis circa hujuſmodi appellationis proſecutionem; idque formaliter & expreſſè ſub pœna deſertionis ejuſdem appellationis. Iam verò nec ex actis, ſive dictæ prioris, ſive hujus ſecundæ inſtantiæ, neque ex ejs, quæ in utraque exhibita ſunt, conſtat quòd appellans initium aliquod proſecutionis hujuſmodi intra illos duos priores menſes à dicta die 5. menſis Septembris proximè ſequentes fecerit. Imò ex ijſdem primæ inſtantiæ actis apertè conſtat, intra illos duos priores menſes nullum initium proſecutionis factum eſſe; ob id, quod appellans 20. menſis Februarij anno 1579. pro impedienda ſeu in ſuſpenſo retinenda executione dictæ ſententiæ, quam tunc urgebant appellati, volens docere de diligentijs circa proſecutionem ſuæ appellationis factis exhibuerit inſtrumentum arreſtationis Pauli Kerſteyns ſollicitatoris & directoris negotiorum in Romana Curia; quo ſub data octavæ diei menſis Decembris dicti anni 1578. atteſtatur ſe ad impetrandum reſcriptũ Apoſtolicum in Vrbe ſuper hujuſmodi appellatione à procuratore appellantis accepiſſe aurum & argentum atque inſtructionem & informationem. Quod quidem etſi per ſe in genere ſatis poſſet eſſe ad conſtituendum initium utilis proſecutionis appellationis ei, qui extra Romanam Curiam & præſertim ultra Alpes eſt, etiamſi ad Romanam Curiam ipſe iter non arripiat, aut in ea non compareat, *Caſſador. deciſ. 4. de appel. nu. 4.* inutile tamen & inſufficiens eſt in propoſito quia non

non suo tempore, hoc est intra dictos duos priores menses factum est, sed seriùs, postquam pœna desertionis in dictis apostolis adiecta iam plusquam toto mense commissa erat: quod enim certo præfinitoque tempore fieri debet nullit r aut saltem inutiliter fit post lapsum hoc præfinitum tempus, *l. Si unus §. si cum reo, l. Epistola §. fin. De pact. l. statuliberum §. Stichum De leg. 2. l. Qui fundum De contrah. empt.* Quam pœnam desertionis appellans perinde per hanc negligentiam incurrisset, etiamsi in dictis apostolis tam expressè & formaliter illa adiecta non fuisset: potest enim jure permittente Iudex, qui tulit sententiam, à qua ad superiorem provocatur, appellanti moderatum tempus statuere, non quo causam appellationis perfagat; nam id à jure præscriptum Iudex brevius facere aut diminuere non potest, *c. Cum sit Romana & ibi glos. & Doct. De appel.* sed quo initium prosecutionis apud superiorem provocatum Iudicem faciat, *c. Personas De appell. c. Ad hac 2. c. Pervenit eod. tit. c. Cum causa De re iudic.*

2 † Idque cum eo appellantis periculo, ut si intra illud tempus, quamvis brevius, præscriptum, non faciat prosecutionis initium, appellatio insanabiliter & irreparabiliter efficiatur deserta; & ita quidem, ut post hujusmodi desertionem impetrata causæ appellationis delegatio, & quæcumque quamtumvis diligens prosecutio sit nulla, & ex eo temporis præscripti lapsu sententia, à qua appellatum est, transeat in rem judicatam, *Bald. in c. 1. §. fin. Quo temp. miles investitur, Guido Papa decis. 435. nu 16. Steph. Bertran. cons. 18. Existimo. vol. 7.* Aliter quàm si appellans in præscripto posteriore tempore ad docendum & certiorandum de factis diligentijs prosecutionis negligens fuerit: ea enim posterior negligentia nec pœnam nec periculum desertionis habet, *Panor. & alij in d. c. Personas, Lud. Rom. sing. 163. Hoc nesciunt Legistæ, Rota decis. 13. alias 49. si Iudex De appel. in novis* (si modò fiat intra fatalia tempora appellationum à jure præscripta, *Angel cons. 194. Visis processibus nu. 4.*) sed dumtaxat permittit Iudici, à quo appellatum est, ad executionem suæ sententiæ procedere, & in ea perseverare, quamdiu per Iudicem provocatum ipsi non inhibetur, appellatione interea & ejus prosecutione in suo robore permanente, ad effectum etiam retractandi factam executionem, si appellans in causa appellationis obtineat, *Bald. in l. Præses nu. 5. C De appel. Lud. Roman. d. singul. 163. Oldradus cons. 60. Est tempus, Rota. d. decis. 94. in novis.*

3 † Quam desertionem per negligentiam facti initij prosecutionis in prætactis duobus prioribus mensibus non excusant vel emendant sequentes dictorum Dominorum Iudicum primæ instantiæ aliquot prorogationes appellanti concessæ 26. Februarij & 8. Maij anno 1579. Nam illæ non respiciunt primam illam diligentiam, quæ prioribus illis duobus mensibus præscriptis circa prosecutionem appellationis secundùm præscriptum Dominorum Iudicum faciendæ erant; ut nec in notulis hujusmodi prorogationum de illa diligentia ulla mentio fit, imò nec fieri poterat per dictos Iudices; quia fatale illud brevius tempus, quod Iudex, à quo provocatur, jure permittente appellanti ad faciendum initium prosecutionis aut ad introducendam appellationem præscribit, tam fatale & præcisum est, ac tam exactè, rigidè, & ad unguem observari debet, ut nec per Iudicem, qui id præscripsit, prorogari possit, *Innoc. in c. Ex ratione De appel. Guid. Papæ d. decis. 436. nu. 22.* sed respiciunt istæ prorogationes dumtaxat diligentias docendi seu certiorandi prædictos Iudices de factis in prioribus illis mensibus diligentijs circa initium prosecutionis; quòd videlicet hujusmodi diligentiam posteriorem appellans adhuc facere posset intra tempora dictarum prorogationum ad evitandam seu adhuc in suspenso retinendam executionem dictæ sententiæ: quemadmodum appellans etiam facere potuisset, nulla datâ prorogatione, non quidem ad desertionem per priorem negligentiam commissam, quia illa insanabilis fuit, & irretractabilis, sed ad realem executionem sententiæ à qua appellatum fuit evitandam, *Doct. in d. c. Personas.*

Altera desertio, quæ, priore per lapsum temporis ab homine, hoc est dictis Dominis Iudicibus præscripti, cessante, accessit, in eo consistit, quòd juris manifesti sit, causam appellationis non tantùm coram Iudice appellato introducendam, sed etiam omninò peragendam esse, intra annum à die interpositæ appellationis seu responsionis apostolorum, seu saltem intra biennium, si in dicto primo anno fatali appellans aliquo modo probabiliter impeditus fuit, *Auth. Ei qui appellat C De appel. c. Cum sit eod. tit.* & sic quidem quòd lapsis his duobus fatalibus annis introducatur irretractabilis desertio appellationis, & lata sententia omninò & irretractabiliter transeat in rem judicatam, *l. ult. §. illud C. De temp. appel.* quasi post biennium nulla sit vita, nullus vigor interjectarum appellationum, *l. Nemo C. d. tit.* Cùm ergò ex conjunctione actorum prioris & hujus secundæ instantiarum evidenter constet, quòd sententia, à qua appellatum dicitur, sit lata 29. Augusti anno 1578. & inde in mense Decembri anni 1580. lapsi fuerint duo integri anni, & tres menses, nulla est dubitatio, quin hæc appellatio plenissimè sit deserta per lapsa fatalia tam brevioris temporis, à dictis Iudicibus præscripti ad inchoandum, quàm longioris temporis, à jure præfiniti ad peragendum prosecutionem appellationis: præsertim quia non constet de aliquibus impedimentis in secundo fatali anno, ante cujus initium appellans rescriptum delegatorium ex Curia Romana recepit, & Venerabili Domino Decano hujus secundæ instantiæ Iudici præsentari fecit. 4

Nec ad excusandam hanc desertionem per lapsum secundi fatalis anni, aut ad justum impedimentum constituendum quicquam facit, quod pro parte appellatorum adversus jurisdictionem ejusdem Domini Decani proposita sit exceptio ex causa desertionis seu nullitatis prætactæ appellationis, eò quod tunc non constaret de appellatione legitimè interposita, neque de petitis legitimè apostolis. Nam impedimentum prosecutionis ulterioris, quod inde injectum fuit, ad culpam

appellatorum referri non debet; ob id, quod appellans primùm 23. die mensis Ianuarij anno 1580. exhibuerit instrumentum continens speciem legitimæ apppellationis, & ex actis primæ instantiæ, alijsque, quæ appellans in secunda instantia ante prætactam sextam diem Februarij exhibuit, non constiterit de aliqua legitima appellatione, aut devolutione causæ ad superiorem: quod enim pro instrumento appellationis in secunda instantia ante exhibitionem dicti instrumenti novissimè exhibitum fuit, continebat quidem appellationem quandam, sed quæ omnimodò & ex triplici causa minùs legitima imò nulla reputari debuit. *

5 Primò, ex eo, quòd contineret appellationem interpositam extra judicium coram tribus Canonicis dumtaxat, quorum unus consors litis fuit, cùm debuerit interponi coram ipsis Iudicibus, hoc est coram Dominis Decano seu Vicedecano & Capitulo aut saltem coram Capituli majore parte, *Clem. 2. De appell.* In absentia enim Iudicis, cujus copia haberi potest (ut præsumitur, si non constet de impedimento & de impedimenti protestatione) interposita appellatio nullius momenti est, *l. 1. §. si quis ipsum D. Quando appel. sit, l. 1 C. De his qui per met. iud. non appel. Lapus alleg. 39. Angel. conf. 130. Visis omnibus, Marian. Socinus conf. 45. Visa appellatione vol. 1. & conf. 39. Capio primum nu. 32. vol. 4.*

6 † Secundò ex eo, quòd eadem appellatio verbalis tantùm fuisset vivâ voce sine ullo scripto interposita. Etsi enim vivâ voce sine scripto appellare liceat à sententia definitiva in momento latæ sententiæ, eodem die, & ut communiùs receptum est, Iudice adhuc pro tribunali sedente; ex intervallo tamen id non est permissum, sed requiritur quòd in scriptis appelletur, *l. 2. l. A sententia §. fin. & ibi glos. De appel. l. Litigatoribus C. De appel.* Hæc igitur appellatiò septima die post latam sententiam verbo interposita notoriè fuit nulla.

7 Quam nullitatem non avertit, nec excusat quòd in verbali hac appellatione & ex intervallo interposita, additum fuerit, quòd procurator appellaverat ex causis in scedula eadem die in actis exhibenda expressis: nam cùm pro forma à jure præscriptum sit, ut appellatio in scriptis fieri debeat, formaliter interponenda est, non explicandus illius actus per relationẽ ad scriptũ aliud, præsertim tunc nondum exhibitum, sed postea demùm exhibendum: ut nec in appellatione ab interlocutoria, quæ etiam in scriptis facienda est, cum specifica expressione causarum gravaminis, *Clem. Appellanti De appel.* sufficit in scriptis appellare cum relatione ad aliud scriptum continens causam gravaminis; quia forma à jure præscripta ad unguem servanda est, *l. Vbi autem §. fundi & ibi Zasius. De verb. oblig.* Quare nihil facit ad expurgandum vitium hujus nullitatis, quòd appellantis procurator illa eadem die horâ meridianâ ex intervallo apud acta exhibuerit scedulam gravaminum; quia in ea exhibitione rursus duplex irrepsit vitium: tum quod illam exhibuerit non cum voce appellationis, sed tantùm ex declaratione gravaminum, ob quæ præcedens verbalis appellatio sic nulliter prius erat interposita: tum quòd illa exhibitio facta fuerit in absentia Dominorum Iudicum, in quorum præsentia; ut diximus, appellandum omninò erat: tertiò quòd ex ijsdem exhibitis actis non constiterat de aliqua pertinente & formali petitione apostolorum, in præsentia eorundem Dominorum Iudicum proposita, quam jus cum instantia fieri præcipit, *l. Eos §. apostolos & ibi glos. in V. oportet C. De appellat. l. 1. D. De libel. dimiss. Clem. Quamvis De appel. Cuiacius lib. 14. Observat cap. 29.* Etsi enim in ijsdem actis, non in ordine descriptorum actorum, sed omninò extra ordinem in epistographo instrumenti ad instructionem causæ exhibiti, per Notarium causæ inveniatur annotatum, quòd quintâ Septembris per partem appellantem fuerit interposita appellatio, & responsio apostolorum data; hoc tamen additum non reperitur, quòd appellans illos apostolos petierit. † 8

Iam verò receptum est, quòd negligentia non petentis apostolos non emendetur nec excusetur, si ad interpositam appellationem Iudex, à quo provocatur, illos alio seu diverso tempore ultrò vel sponte det, nisi illos fortè det eodem momento, quo appellatio interponitur, quasi hoc casu festinatione & acceleratione responsionis apostolorum Iudex à quo censeatur prævenisse & impedivisse petitionem partis appellantis, illiusque occasionem præripuisse, non etiam alio casu, *Rota decis. 46. Si appelletur De appel. alias [illegible] in novis, Guido Papa decis. 436. nu. 12.* Omissa igitur petitio apostolorum induxit prætactæ appellationis, etiamsi legitimè interposita fuisset nullitatem: quia hæc omissio appellantem eo loco constituit, quasi non appellasset, *c. 1. vers. Quod si appellator De appel. lib. 6.* aut saltem appellationi suæ renuntiasset, & illam deseruisset, *c. Ab eo De appel. lib. 6.*

Quæ appellationis vitia cùm tam potenter urgeant & appellationem annullent, non immeritò pro parte appellatorum objici potuerunt; quia causam dederunt justissimam in illis obiectis tamdiu perseverandi, quàm pars appellans exhibuisset aliud illud instrumentum, quo appareret contineri, quod appellantis procurator quintâ Septembris coram Domino Decano & Capitulo capitulariter congregatis in scriptis appellasset, apostolos petijsset, & eodem momento obtinuisset. Quo instrumento posteriore viso appellati exceptionibus adversus jurisdictionem Venerabilis Domini Decani diutiùs insistere noluerunt, ad effectum impediendi ingressum litis, sed mox in illam apertè consenserunt, sub protestatione, quòd ipsis salva maneret objectio nullitatis & desertionis dictæ appellationis ad merita causæ. Hoc ergò impedimentum à dicta die 16. Februarij anni 1579. usque ad sextam Februarij anni 1580. non ex appellatorum aut alterius, sed ipsius appellantis culpa est, quod ipse non priùs de aliqua appellatione, quæ saltem in aspectu & apparentia legitima videri potuisset docuerit; ideoque idem impedimentum sibi ipsi imputare, & ad damnum desertionis referre debet, *c. Damnum De reg. iuris. lib. 6.* Et quidem tanto magis, quòd æquè negligens fuerit in sequente tempore, quo & debebat & poterat reliqua prosecutionis suæ appellationis perficere, & causam ad conclusionem & sententiam inclusive perducere; quod factum non

esse

esse acta hujus instantiæ demonstrant. Quæ quidem negligentia eo major & inexcusabilior est, quòd idem appellans durante hoc fatali biennio nullam petitionem, vel conclusionem de retractanda sententia, in priore instantia lata proposuerit, sed demùm tertio mense post lapsa omnia fatalia dicti biennij.

Nec est quod fatalium cursus iste impediri vel reparari potuerit clausulâ istâ, quæ in supplicatione, rescripto delegatorio inclusa, inserta fuit sub hoc verborum tenore: *Praterea fatalia quatenus durent arbitrio suo prorogandi, & quatenus lapsa sunt adversus illorum lapsum & quemcumque terminum à iure vel ab homine prafixumin integrum constituto de bono iure oratoris seu de legitimis impedimentis vel diligentijs etiam ex clausula generali, si qua iusta est causa &c. prout iuris*
9 *fuerit, restituendi.*† Nam ad prorogandi facultatem quod attinet, usus illius esse non potest, ob id, quòd tempore porrectæ ejusdem supplicationis videlicet 10. Aprilis anno 1579. jam tunc lapsa essent fatalia termini duorum mensiũ per Dominos Iudices præscripti ad faciendum initium prosecutionis; cujus generis terminus fatalis ab homine præscriptus semel lapsus facit ut nulla haberi debeat consideratio alterius fatalis temporis unius anni, vel, impedimento prosecutionis interveniente, biennij de jure communi præscripti, *d. c. Personas*; quia terminus sic ab homine præscriptus succedit in locum termini à jure præscripti, *Innoc. in d. c. Ex ratione nu.* 2. & sic quia facultas prorogandi conditionaliter data est, *si durarent fatalia,* & prorogari generaliter non possit quod finitum est, & sic amplius non durat, l. *Sed etsi manente D. De precar.* manifestnm est, prorogationis effectum aliquem hic constitui non posse.

Perinde est de potestate restituendi in integrum adversus fatalia lapsa, (ut verè tempore porrectæ supplicationis lapsa erant, secundùm ea, quæ prædiximus) nam & illa conditionalis est sub duplici conditione, *si constaret de bono iure appellantis seu de diligentijs & impedimentis legitimis*; de quorum neutro constat. Non de bono jure, quia per appellantem nihil allegatum aut probatum est, per quod justè dici possiet cum nomine suæ uxoris hæredis Domini Rumoldi Reynarts non teneri ad implementum promissionis per eundem Dominum Rumoldum dictis Abbati & Conventui factæ, quâ inter alia hoc continetur, quòd promiserit suam promissionem & obligationem indemnitatis factam renovare coram Concilio Mechliniensi toties quoties ad hoc ex parte Abbatis & Conventus requisitus foret, & in condemnationem voluntariam consentire, ac realiter & cum effectu omnia & singula aliâ facere, & procurare, quæ pro majore securitate & indemnitate Dominorum Abbatis & Conventus forent necessaria vel opportuna. Ad quam renovationem & procurationem dumtaxat Dominus Abbas & Conventus in prima instantia concluserunt, & præfati D. Iudices partem appellantem condemnaverunt. Non constat quoque de appellantis diligentijs factis in dicto termino duorum priorum mensium, neque etiam de aliquibus impedimentis, quæ illo termino durante intervenissent; sed nec per appellantem aliqua allegata sunt, & non allegata, quia in facto consistunt, præsumi, *l. In bello §. facta de capt. & postlim. revers. c.* 1. *De constit. lib.* 6. aut per Iudicem suppleri non debent, *l.* 1. *C. Vt quæ desunt advoc. part. iud. sup.* Imo ex adverso rei evidentia manifestum facit nullum prorsus impedimentum intervenisse, & merâ appellantis negligentiâ hos duos priores menses elapsos fuisse, cùm quolibet momento dicti bimestris potuerit facere initium dictæ prosecutionis, tradendo saltem præfato Paulo Kerstynen suo concivi in eadẽ civitate commoranti informationem & mandatum sollicitandi rescriptum delegatorium, ut fecit post lapsum tertium mensem. Ita quòd restituendi adversus lapsa fatalia potestas sic restrictè Domino delegato Iudici ad hanc causam concessa nullius momenti vel efficaciæ sit; potissimùm quia concessioni hujus potestatis adiecta sit clausula, *Prout iuris fuerit*, quæ apertè indicat restituendi potestatem non esse in libera facultate Domini delegati Iudicis, nec ipsi concessum illius liberum arbitrium, sed dumtaxat regulatum & restrictum ad terminos juris: & sic hæc verba, *Prout iuris fuerit,* qualificant & restringunt præcedentem concessionem, ut nihil dispensent vel relaxent ex jure communi, sed ad illius observationem Iudicem adstringant, *c.* 2. *in fine De confes. lib* 6. *And. Alciat. cons.* 385. *Licet ordinarijs nu.* 3. quia non permittunt, ut aliter possit concedi restitutio, quàm ex causa jure probata, qualem appellans nullam omninò allegavit vel ex parte Iudicum à quibus appellatum est, vel ex parte appellatorum, vel ex inopia aut aliquo casu fortuito; & ob id restitutionis nulla potest esse potestas, præsertim quia constitutum sit, *l. Nemo C. De temp. appel.* appellationem desertam ne quidem Principis rescripto reparari, aut exerceri posse, & infamiâ notari eum, qui super appellatione deserta rescriptum impetravit, *l. fin. C. Vt lite pend. Alciat d. cons.* 385. *nu.* 3. De quo in proposito minùs dubitandum est, ob id, quod præter desertionem per negligentiam prosecutionis in dictis duobus prioribus mensibus, postea quoque accesserit plenissima desertio ex lapsu omnium fatalium temporum jure communi præscriptorum, hoc est anni, & interveniente justo impedimento biennij, *Auth. Et qui appellat. C. De temp. appel* Quia igitur præcisa non est restitutio adversus fatalia, sed tantùm mandata cognitio restitutionis, cum potestate illius concedendæ, si jus pateretur, hoc est, si justa esset causa; & jus non patiatur sic omnimodò desertam ampliùs exerceri, aut adversus eam beneficium restitutionis concedi; restituendi ut non est occasio, ita nec potestas, propter lapsa fatalia omnia tam ab homine quàm jure concessa: post quem lapsum non curatur ampliùs nec inquiritur de bono jure appellantis, nec de appellationis justitia; quia sententia, quæ vel omissa vel deserta appellatione transivit in rem judicatam, etiamsi re vera iniqua esset, inter partes litigantes pro veritate habetur & jus irretractabile facit, *l.* 1. *§. pari modo De liber. exhib. l. Sive De lib. agnosc. Bald. cons.* 363. *Si thema vol.* 4.

Sed etsi ea clausula adjecta non fuisset, sed po- 10
testas restituendi adversus lapsa fatalia purè & simpli-

simpliciter concessa, nihilo plus efficaciæ haberet hæc concessio; ob id, quòd appellans in nulla parte actorum hujus secundæ instantiæ aliquam restitutionem in integrum adversus lapsa fatalia petierit. Neque enim Pontifex ipse, ut diximus, præcise restituit, sed restituendi potestatem dumtaxat concessit; quæ ut necessitati restituendi Iudicem non subijcit, *l. Non quicquid De iudic. l. 1. C. Quomodo & quando Iudex &c.* ita quoque nullius effectus est, si per appellantem postea introducta causa appellationis coram Iudice delegato formaliter non petatur restitutio. Etsi enim nullâ formali petitione aut restitutione opus sit ad impetrationem secundi fatalis anni, propter impedimenta, quæ in primo anno intervenerunt; ob id, quòd ipso jure secundus hic fatalis annus propter impedimenta competat appellanti, *Glos. ad V indulgeatur in d. Auth Et qui appellat, Caldersnus consil. 10. An secundus annus De appel., Steph. Aufret. decis. Tholos. 445.* ad impetrationem tamen ulterioris temporis post lapsum dictum secundum fatalem annum, aut etiam post lapsum brevius tempus à jure præscriptum, si justa subest causa, cur appellans in prosecutione appellationis adhuc audiri debeat ipso jure non succurritur impetranti, sed necessarium omninò est beneficium restitutionis in integrum *Glos. in d. Auth. Et qui appellat. ad verb. manet sententia, Innoc. in d. c. Ex ratione sub fin ver. Sed per beneficium restitutionis, & ibi Panor. nu. 9. & Decius nu. 12. Paul. Paris. consil. 108. Pro solutione vol. 4.* quod nulli nisi petenti & imploranti conceditur; ut pleraque omnia quæ ab officio Iudicis dependent, *Card. in Clem. 1. nu. 2. De restit. in integr.*

Quæ cum tam evidenter vera sint, & per se appellatis sufficere debeant, non est necesse latiùs & scrupulosiùs hoc iterum asserere & deducere, quòd appellatio, quam appellans hic prosequitur, vitio nullitas sit infecta ex tribus illis causis, quas superiùs obiter attigimus. Quoquò igitur res vertatur, elucescit & manet dictæ appellationis si non omnimoda nullitas, saltem inexcusabilis & irretractabilis desertio; ob quam sententia dictorum Dominorum Iudicum prioris instantiæ plenissimè
11 in rem judicatam transijt; * nullumque ob id aliud sit Venerabilis Domini Decani officium, quàm declarare hanc desertionem, & appellante in expensis condemnato causam ad priores Iudices, à quibus provocatum est, pro executione remittere; nullo autem modo eandem sententiam retractare ex capite injustitiæ seu iniquitatis, si fortè de aliqua constare posset: deserta enim appellatione Iudex, ad quem provocatum est, potest si velit ex abundanti sententiam, à qua appellatum est, confirmare, *Rota decis. 14 alias 98. Licet appellatio De appellat. in novis, & 41. al as 453. Nota licet appellatio De appellat in antiq.* nullo autem modo retractare vel reformare, etiamsi partes consenserit; quia non habet ad hoc aliquam jurisdictionem, *Clem. Si appellationem De appel. & ibi glos. in V. appellatus, Hostien. in d. c. Ex ratione glos. in l. Eos in verb. vel. injustam & ibi Bart. C. De appel.*

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis desertio, attentatorum revocatio.

1. *Iudex à cuius sententia appellatum est, desinit esse Iudex.*
2. *Appellationis effectus quis?*
3. *Appellans non cogitur reverti ad Iudicem à quo.*
4. *Attentari nihil potest in præiudicium appellationis.*
5. 16. *Attentata ante omnia revocanda, etiamsi causa appellationis sit iniusta.*
6. *Fatalia non currere pendente iudicio attentatorum.*
7. 11. 13. *Tempus a iudice præfixum quando appellanti sit fatale.*
8. 15. *Appellans quomodo & quando initium appellationis prosequendæ facere debeat.*
9. *Appellanti annus & ex causa biennium indulgetur.*
10. *Appellatione deserta quid possit Iudex.*
12. *Terminus à lege vel iudice præscriptus quando lapsus dicatur.*
14. *Consuetudo non inducitur ex actibus voluntarijs.*
17. *Attentorum revocatio non impeditur per defectum iuris in principali.*
18. *Attentata revocanda etiam appellatione deserta.*

CONSILIVM CXCIX.

DEDVCENDO quòd pro parte M. Philippi Baw tij appellati sit vere in præjudicium appellationis seu appellationum à sententijs Dominorum Iudicum appellationum Vniversitatis Lovaniensis contra Lambertum Snoers appellantem interpositarum attentatum & innovatum, & ob id idem appellans ex beneficio juris rectè contendat, ad attentatorum revocationem in primis & ante omnia, hoc est etiam ante sententiam definitivam in negotio principali in causa appellationis ferendam; ut indubiè permittitur, cùm appellatum est à sententia definitiva, sive hujusmodi attentata sint facta ante, sive post inhibitionem Iudicis, ad quem appellatum est vel cui causa appellationis commissa est, *c. Non solum De appel. lib. 6. & ibi glossa in verb. ante omnia, Ioannes de Anan. consil. 36. In causa;* † hoc præmittendum putamus, quòd Iudex, à cujus sententia provocatum est, si ritè & legitimè tempore debito appellatio interposita fuit, & tempore à jure præscripto apostoli cum debita instantia petiti, & potissimùm si Iudex, à quo appellatum est, ob honorem & reverentiam Iudicis superioris, ad quem appellatur, appellationi interpositæ reverenter detulit, desinat esse Iudex, & nullam partem jurisdictionis retineat, tam quoad partes litigantes, quam quoad causam, in qua judicando & sententiam definitivam pronuntiando officio suo functus dicitur, *l. Iudex posteaquam De re iudic.* etiamsi executio sententiæ facta non sit, si modò à sententia sit appellatum, *c. Dilectus 2. in fin. De rescript. c. Vt debitus De appel.* * Nam appellatio causam cum omnibus suis accessorijs ad superiorem devolvit, *c. Dilectis filijs De appel. c. Nos inter De purgat. canon.* appellantem à jurisdictione Iudicis, à quo provocatur, eximit quoad illam causam, *c. Directa c. Ad hæc. c. Propositi De appel.* idque efficit, ut Iudex ab executione sententiæ & omni ulteriore 2

cogni-

cognitione supersedere debeat, suspensâ & dormitante interim ejus jurisdictione, quamdiu ejus sententia per superiorem provocatum Iudicem confirmata non est, *c. super eo, c. Pastoralis §. verum De appel l. ult. §. fin autem C. De temp. appel. c. Si à iudice De appel. lib. 6. c. Cum inter De sent. & re iud.*

3 Ideoque appellans cogi non possit, ut pendente appellatione veniat seu revertatur ad Iudicem à quo, sive ad instantiam appellati, sive ex voluntate Iudicis: ne si post appellationem ad Iudicem à quo compareat, & aliquid appellationi præjudiciabile agat, censeatur appellationi suæ renuntiare, *c. Gratum in fin. De offic. deleg. c. Sollicitudinem De appel. c. Cum venisset De testib.*

4 † Vnde consequitur ut nec Iudex à quo appellatum est, nec appellatus pendente appellatione, possint aliquid contra appellantem attentare aut innovare, & omnium minimè contendere aliquo modo ad executionem sententiæ à qua appellatum est; sed debeant omnia durantibus appellationis fatalibus in eodem statu permanere, *l. Sciendum De appel. recip. l. 1. §. propter D. Nil nova De appel. pend.* sive recepta, sive non recepta sit; ne præjudicium fiat, quoad superiorem deliberetur, an accipi debeat, *d. l. 1. D. Nil nova appel. pend.* & si quid in contrarium per Iudicem à quo vel coram eo actum erit pendente appellatione, id debet statim & sine mora per provocatum Iudicem revocari, cassari & annullari, *l. Ei cuius De appel. recip. d. c. Sollicitudinem, c. Ex conquestione De restit. spoliat. c. Venientes De iureiur. d. c. Non solum.* Cùm ergo ex actis secundæ instantiæ in hac causa constet, quod pro parte dicti Lamberti ritè & legitimè ad Sedem Apostolicam appellatum sit à sententijs definitivis per dictos Dominos Iudices 16. Februarij anno 1582. latis, quodque ijdem Iudices altera, hoc est 17. die ejusdem Februarij respondendo de apostolis his appellationibus ob honorem S. D. N. Papæ detulerint, præfigendo eidem appellanti quatuor menses ad actus consuetos, nec debuit nec potuit dictus M. Philippus, seu ejus procurator durantibus saltem, & necdum lapsis illis quatuor mensibus aliquo modo in præjudicium pendentis hujusmodi appellationis attentare aut innovare; nec præfati Iudices aut eorum Commissarius sic attentanti aut innovanti audientiam exhibere, vel cognitionem aliquam accommodare. Cujus tamen contrarium faciendo idem M. Philippus, seu ejus procurator temerè præsumpsit 24. Aprilis tunc proximè sequentis, durante adhuc illo quadrimestri, coram dictorum Iudicum Commissario judicialiter comparere, & sub prætextu desertæ ex solo lapsu duorum priorum mensium petere, ut causa & partes pro ulteriore justitię complemento (hoc est pro executione sententiarum prius latarum) ad Magnificum Dominum Rectorem prioris instantiæ Iudicem remitterentur; cui petitioni dictus Commissarius aures accommodando, & cum eodem M. Philippi procuratore pariformiter in præjudicium appellationis attentando 19 Iunij decrevit per appellantem ad proposita & allegata M. Philippi respondendum esse, non obstante protestatione per procuratorem Lamberti de pendentia suæ appellationis & attentatis; perseverante ex adverso dicti M. Philippi in hujuscemodi remissionis petitione, processumque per varios & plurimos actus Iudiciales continuare usque ad mensem Novembris tunc proximè sequentem, quo per Venerabilem D. Iudicem ex apostolico rescripto delegatum ad tertiam instantiam, dicto M. Philippo inhibitum fuit, ne quid ulterius in præjudicium hujus appellationis attentaret: magna sanè ejusdem M. Philippi pertinacia, & non in minore imperitiâ dictorum Iudicum seu Commissarij, qui dictum M. Philippum super hac remissionis petitione procedentem toleraverunt, eandemque petitionem tribus diversis decretis successive promoverunt. Ita ut dubitandum non sit quin hæc vera sint attentata, & ob id privilegiato remedio juris revocari & annullari debeant, causaque ad eum statum reduci, quo tempore interpositæ appellationis erat, *c. Bona De appel.* & præterea dictus M. Philippus in expensis coram dictis Iudicibus post præfatorum apostolorum responsionem, & in hoc attentatorum judicio factis condemnari, *Rota decis. 13. alias 1. Vt lite pendente in novis.* Idque ut diximus, imprimis & ante omnia simulatque de hujusmodi attentatis D. Iudici constat, *d. c. Non solum & ibi glos. in verb. Ante omnia,*

† ita ut cum de ijs constat, attentatorum cognitio & definitio non sit differenda, donec causa principalis sit conclusa & instructa, etiamsi appareret appellantem notoriè jus in principali non habere; ut communiore opinione, præsertim in rebus profanis receptum, & usu fori seu in praxi comprobatum est, *Alex. cons. 99. Visis processibus nu. 9. & ibi in addit. Molineus vol. 5. Didac. Covar. pract. quæst. c. 23. nu. 4.* 5

Ita enim privilegiatum est hoc juris remedium, quod eo proposito appellans non cogatur, si nolit, causam appellationis principalem prosequi, nisi prius super attentatis pronuntiatum sit, *c. Non solum & ibi Doct. Afflict. decis. 91. nu. 3.* idque propter contemptum Iudicis & partis, quæ ad beneficium appellationis confugit, *Rota decis. 57. aliàs 4. sub tit. Vt lite pendente in novis.* Vsque adeò ut pendente judicio attentatorum, fatalia causæ appellationis non currant, sed in suspenso hęreant, & fatalibus appellationis deducendum sit omne tempus quo de attentatis actum fuit, *Rota decis. 102. aliàs 15. sub tit. De appel. in novis, & decis. 448. alias 79. De appel. in antiq.* Videamus igitur quodnam illud sit in quo tam confidenter pars adversa pedem figit, ut putet se nihil injuria, sed summo jure attentasse in præjudicium harum appellationum? Poni id deprehendimus, in eo, quod præfati Iudices respondendo de apostolis præfixerint Lamberto quatuor menses ad actus consuetos; hoc autem actus esse duos. Priorem, ut appellans durantibus duobus prioribus mensibus, & ante eorum lapsum faciat initium prosecutionis suæ appellationis per missionem supplicationis ad S. D. N. Papam; posteriorem, ut in reliquis duobus mensibus Appellans coram Iudice à quo fidem faciat seu doceat de sic facta diligentia prosecutionis. Iam verò putavit M. Philippus appellantem, nec priorem nec posteriorem actum fecisse, & ob id ejus appellationes desertas, & per desertionem bene potuisse peti à dictis Iudicibus dictam remissionem ad D. Rectorem pro ulteriore justitiæ complemento; quia nihil sit quod appellato aut dictis Iudicibus seu ipsorum

ipsorum Commissario pro attentato aut innovato objici, multo minus pro tali imprimis & ante omnia retractari possit; cùm appellatio deserta pro ea sit quasi ab initio interposita non fuisset, *l. ult.* §. *illud in verb. Tanquam si ab initio* C. *De temp. appel.* vel interpositæ de facto appellans renuntiasset, *c. Directa De appel.* & sic nullum sit objectum respectu cujus attentatum dici possit.

Cæterùm per omnia non satis conveniunt ap-
7 pellatus & appellans in constitutione & discrimine horum duorum actuum, *Rota decis.* 464. *alias* 76. *sub tit. De appel. in antiq.* & separatione duorum priorum mensium, à duobus posterioribus: nam etsi in eo satis conveniant quod duo priores menses sint moroso (ut inquit Baldus, *in l. Præses in princ.* C. *De appel.*) omnino fatales, ita ut si illis durantibus debito officio non fungatur appellans, nec faciat actum qui in illis requiritur, appellatio irreparabiliter efficiatur deserta, & sententia transeat in rem judicatam, *c. Personas cum c. sequent.* & *ibi Panor.* & *Decius De appel.* In forma tamen expediendi illum priorem actum non satis conveniunt, ob id, quod appellatus sustineat illum priorem actum explicandum esse per formalem & realem missionem supplicis libelli ad Romanam Curiam pro impetratione Iudicis delegati, super appellatione, ita ut si ante lapsum horum duorum priorum mensium, supplicatio non fuerit in itinere ad urbem, non sufficiat quod prius sollicitatori tradita, post illum lapsum realiter in viam Romam destinetur; eamque ob causam dictas appellantis appellationes fuisse desertas, quod appellans non probaverit ante lapsum illorum duorum priorum mensium suum supplicem libellum realiter Romam fuisse transmissum: Appellans vero contendit sufficere solam traditionem hujusmodi supplicis libelli ad manus solicitatoris alicujus ex his ad quos in partibus istis committet pro expeditione talis actus solet haberi recursus. In qua contentione appellatus non probavit quod actus ille ita formaliter explicari debeat, ut nec jure id invenitur statutum; sed pro contraria allegatione appellantis stet major probabilitas, & juris non obscura definitio, quod sufficiat sola supplicationis ad manus sollicitatoris seu directoris in partibus traditio in quacumque parte, & quolibet etiam extremo momento dictorum duorum priorum mensium ad evitandum periculum desertionis, quod latet in fatali tempore eorundem duorum mensium.

8 Nam jure communi ei qui tempus ad prosequendum suam appellationem seu se exhibendum Iudici ad quem appellavit, sufficit vel sola itineris arreptio, & præparamentum ad illud, seu quæcumque alia diligentia ad finem inchoandæ prosecutionis destinata, *c. Cum causa De re iud. c. Cum sit, c. Ad hæc* 4. *De appel.* Et ita quidem ut nunc in usu & praxi fori obtinuerit & frequentetur, ut sufficiat vel sola diligentia dati mandati vel supplicis libelli apud solicitatorem seu directorem negotiorum in Romana Curia ad finem obtinendi rescripti apostolici; non tantùm ad finem evitandæ desertionis, verum etiam ad effectum obtinendi secundum fatale etiam post lapsum terminum prosequendæ appellationis à jure præscriptum, qui est unius integri anni, *Ludov. Roman. in l.* 2. *De re iud.* *Cassador. dec.* §. 4. & 6. *De appel.* multò magis in breviore tempore ab homine, hoc est à Iudice præfixo; prout aliquot decisionibus auditorij Rotæ Romanæ decisum est, *Rota decis.* 94. & 155. *Quæ alias sub tit. De appel. sunt* 13. & 25 *in novis*, & *decis.* 538, *alias* 48. *e. d. tit. De appel. in antiq.* Cùm igitur ex certificatione D. Petri Castillij, quam appellans coram dictis D. Iudicibus exhibuit 29. Maij dicto anno 1582. constet quòd ipse tanquam negotiorum Romanę Curię sollicitator acceperit à Lamberto non tantùm commissionem impetrandi rescriptum super appellationibus dicti Lamberti coram M. Philippum Bauwetium, sed etiam realiter & cum effectu scripserit & miserit ad urbem, eaque certificatio sit sub data 22. Martij eodē prædicto anno 1582. atque ita statim à lapso primo mense, & sic adhuc durante secundo ex dictis duobus prioribus; dubium nullum potest esse quin appellans officio suo satisfecerit, dictæ præfixioni intra primum mensem sic realiter parendo. Cui certificationi meritò fides adhiberi debet, tum propter dicti Castillij notoriam fidem, legalitatem, & communem recursum ad ipsum in hujusmodi negotijs: ut id apertè etiam pars appellata recognovit appellanti objiciendo quod dictus Castillius sit diligens in impetrandis & obtinendis in urbe expeditionibus; tum quod attestanti de facto proprio fides dari soleat, præsertim in exercitio alicujus officij, ex authoritate aut usu publici; ut est in argentarijs, nummularijs, & similibus hominibus, *l. Argentarius* §. 1. *D. De eden. l. Si quis decurio* & *ibi glos.* C. *Ad leg. Cor. De falsis.* Prout etiam pars appellata dictę certificationi fidem non detraxit ex singularitate hujuscemodi testimonij, neque etiam ex inidonea aliqua qualitate quoad illius personam, quod fide dignus non sit; sed tantùm per negationem scripturæ hujusmodi certificationis, quod manu ejusdem Castillij fuerit scripta. Cæterùm cùm hanc negationem procurator appellantis calumniosam esse diceret, eandemque per appellatum sub juramento calumniæ affirmari peteret (uti hoc tam à parte adversa quam ejus procuratore petere poterat, *c.* 2. §. *Procuratores De iuramen. calum. lib.* 6.) & in eventum hujusmodi affirmationis & perseverationis in dicta negatione offerret incontinenti probare dictæ scripturæ veritatem; pars appellata seu ejus procurator deliberando super hac appellantis petitione, & oblatione, neque petitam affirmationem fecit, neque oblatam probationem admisit; sed tacitè à negatione prædicta recedendo & veritatem manus seu scripturæ satis agnoscendo ex alia causa contra dictam certificationem excepit de deficiente verosimilitudine eorum quæ in illa narrabantur: ita quod præfatos Dominos Iudices seu eorum Commissarium commovere non poterat, ut nec commovit hæc scripturæ negatio; imò nec prædicta deficientis verosimilitudinis exceptio seu objectio: ob id, quod super hujusmodi dicti appellati negatione, & deficientis verosimilitudinis objectione, nec non allegatione consuetudinis (de qua mox dicetur) atque item super petitione & oblatione appellantis, per dictos Iudices seu ipsorum Commissarium 11. Septembris interloquendo dumtaxat decretum & ordinatum sit super allegata consuetudine

suetudine informationem esse capiendam; sic tacitè reijciendo appellati prætactam negationem & deficientis verosimilitudinis allegationem, exonerando etiam appellantem ab oblata probatione manus & scripturæ dicti Castillij, constituendo ulterius statum causæ non in eo an appellans in primis duobus mensibus diligentiam prosecutionis fecerit per veram & realem missionem suæ supplicationis ad urbem, sed in eo an statim lapsis his duobus prioribus mensibus pars appellata possit ad executionem sententiæ à qua appellatum extitit coram Iudice à quo procedere, si appellans ultrò non doceat de facta hujuscemodi requisita diligentia; ut si possit, non possint pro attentatis accipi quæcumque pro parte appellati, saltem ante exhibitionem dictæ certificationis coram Iudice à quo facta sunt, sin vero non possit, justa fuerit appellantis oppositio, & perinde justa in hac causa de attentatis querela ad effectum revocationis & cassationis illorum. Quem dicti decreti seu ordinationis intellectum apertissimè declarat appellatus in scedula articulorum, quos in hac instantia pro justificatione eorum, quæ sic egit & impugnatione querelæ attentatorum exhibuit; in quibus nulla est mentio alicujus obiectionis adversus dictam certificationem, tam quoad scripturæ, quam contentorum seu narratorum in ea deficientem veritatem seu verosimilitudinem: Ita quod hujusmodi certificationi plena fides ex omni parte merito attributa fuerit, & attribui debuerit. Et sanè quoad obiectionem deficientis verosimilitudinis probabilitas nulla est, sed ex adverso, ex re ipsa verosimilitudinis, imò absolutæ veritatis extat in proposito sufficiens vel saltem præsumtiva probatio; per hoc quod quæstione super prætacta remissione causæ coram dictis Iudicibus seu eorum Commissario indecisa pendente, Appellans ex urbe Romana receperit; & venerabili D. Decano S. Iacobi Lovaniensis delegato Iudici exhibuerit, & illius vigore parti appellatæ ne ulterius coram dictis Iudicibus in præjudicium hujus causæ appellationis procederet inhiberi fecerit. Cujus quidem rescripti in urbe impetrati data est de 22. mensis Iunij dicti anni 1582; ex qua data respectum ad tempus præteritum habendo verisimillimum fit quod supplicatio appellantis pro obtinendo dicto rescripto ante 22. Martij Romam fuerit realiter missa, quia ex die 22. Martij usque ad 22. Iunij tres duntaxat menses intercesserunt; quibus bene opus fuit non tantum quo ad transmissionem supplicationis; nunc præsertim cessante per hæc turbida tempora solita diligentia & celeritate cursus publici seu postæ; qui ex his regionibus Belgicis Romam versus nunc notorie tardior est, quod propter multas hostilitates solitum iter non teneat, sed per ambages decurrat: verum etiam propter notoriam tarditatem expeditionum in Romana Curia, & sollicitatorum, ad quos supplicationes mittuntur pro impetrandis rescriptis, vel occupationes vel moras, quibus nulla incumbit necessitas ex partibus acceptas supplicationes in momento, quo illas accipiunt, velut cum sacco paratis S. D. N. Papam adire pro obtinenda signatura, & ea obtenta in vestigio Abbreviatorem adire pro rescriptorum expeditione: habent enim hæc omnia naturalem quendam tractum temporis in his, quæ vel ex longinqua regione agenda vel petenda sunt, ut quemadmodùm nimia negligentia, aut tarditas non admittitur, ita quoque non consideretur, ad culpam more excusandam, nimia festinatio & diligentia, *l. Continuus §. cum ita stipulatus De verb. oblig.* præsertim quod hujuscemodi sollicitatores sine periculo partium quoad desertionem appellationis etiam ad menses aliquot differre possint impetrationem rescriptorum; cum, ut superiùs dictum est, sufficiat illud impetratum esse etiam in fine, imò in ultimo die anni in interposita appellatione, *Cassad. d. decis. 4. & 6. de appel.* † qui annus quia legalis est indulgetur appellanti, *Novel. 49. de his qui ingred. ad appel Novel. 93. de appel. Auth. Ei qui appellat. C. De temp. app c. cum sit Romana c. Oblata De app.* etiam tunc, cùm Iudex à quo appellanti præfigit certum aliquod tempus prosequendæ appellationis, *Panor. & alij in d. cap. Personas*; satisque est in eo tempore factum esse initium prosecutionis vel per arreptionem itineris, vel transmissionem supplicationis: quo facto succedit beneficium juris quoad ulteriorem prosecutionem non tantùm reliqui temporis dicti anni, quod superest ab interposita appellatione, sed etiam alterius insuper anni pro secundo fatali propter diligentias in priore anno factas, *Cassad. d. decis. 4. & 6. Ioan. Bapt. Ferret. cons. 56. Vertitur difficultas nu. 8. & cons. 202. Reverende pater nu. 2.* 9

Certum itaque & indubitatum est, has per appellantem à sententijs Dominorum quinque Iudicum interpositas appellationes 24. Aprilis an. 1582. (quâ appellatus hæc attentata facere cœpit, & usque ad inhibitionem per D. Iudicem hujus instantiæ ei factam continuavit) minimè fuisse desertas, propter actum illum initij diligentiarum non factum seu explicatum intra dictos duos priores menses. * Quod & appellatus ipse satis agnoscit & fatetur, per hoc, quod in causa principali dictarum appellationum in hac tertia instantia nusquam obijciat desertionem, nec ad declarationem desertionis, sed malè & injustè interpositæ appellationis, & confirmationem earundem sententiarum concludat: quo non esset opus, si eodem appellationes desertionis vitio subjacerent: imò, ex quorundam opinione, ne quidem in potestate partis appellatæ est post desertionem id petere, multò minùs in potestate Iudicis id judicando declarare; ob id, quòd desertâ appellatione ipso jure sententia à qua transeat seu revertatur in rem judicatam, & is ad quem provocatum est Iudex causæ appellationis esse desinat, *Bald. consil. 390. Punctus super qua vol. 3.* manente ei dumtaxat facultate declarandi appellationem desertam, causamque & partes remittendi ad Iudicem ad quem, & partem appellantem condemnandi in expensis, ultra quæ quicquid facit Iudex ad quem, nullum omninò est, tamquam factum à non Iudice, *l. Furti in fine princ. D. De his qui notan. infam. glos. in l. Eos iudices vers. item quid si tempora, & ibi Bald. nu. 5. C. De appel. Alex cons. 104. Circa primum & 114. Visa scripturarum vol. 5.* 10

Expedita ergò de actu, qui debebat fieri, & revera

revera factus est in prioribus duobus mensibus per dictos Iudices appellanti præfixis, transgrediamur ad actum, qui in duobus posterioribus mensibus explicari debebat; hoc est quòd appellans debuerit docere & dictis Iudicibus à quibus fidem facere de diligentia facta in prioribus duobus mensibus circa initium prosecutionis appellationum prædictarum. In quo quidem conveniunt appellatus & appellans, quòd id ita fieri debuerit; ut etiam ex juris communis dispositione & notoria judiciorum observatione requiritur, *d. c. Personas & ibi Panor. & Decius*: factum tamen esse negat appellatus per ea, quæ adversus præmentionatam D. Castillij certificationem objecta esse diximus. Sed qua ratione ad sustinendam veritatem explicati actus in prioribus duobus mensibus requisiti, dictam certificationem justificavimus, ex eadem quoque veritatem secundi actus in posterioribus duobus mensibus requisiti constituimus; videlicet quòd appellans durante hoc bimestri de facta diligentia in prioribus duobus mensibus, dictis Iudicibus fidem sufficientem fecerit per exhibitionem ejusdem certificationis, factam in primo judiciali actu, post petitam ex parte appellati remissionem causæ; licet eo non obstante appellatus attentata continuando & multiplicando per plures & diversos actus judiciales coram dictis Iudicibus seu eorum Commissario, in petitione remissionis, in præjudicium interpositarum appellationum, perseveraverit usque ad inhibitionem per venerabilem D. Iudicem hujus tertiæ instantiæ factam, idque ea falsa persuasione, quòd appellante ultrò statim à lapsu priorum duorum mensium non docente de diligentijs in ijsdem duobus prioribus mensibus realiter factis, appellatus potuerit procedere ad executionem sententiæ, atque à dictis Iudicibus, seu eorum Commissario petere, ut causam & partes pro ulteriore justitiæ complemento, hoc est pro executione sententiæ ad D. Rectorem remitterent. Idque expressa hac sola causa, quòd ex parte appellantis in duobus prioribus mensibus nullæ fuerint factæ diligentiæ. Quæ sic expressa causa ut apertè falsa & erronea est; & talem esse exhibita certificatio D. Castillij, & in conformitatem illius postea exhibitum rescriptum de egatorium re ipsa demonstrant: ita quoque falsa & erronea censeri debet persuasio facultatis sic petendi remissionem, & procedendi ad executionem, durantibus adhuc illis duobus mensibus. 11 Etsi enim veritas non factæ diligentiæ in primo bimestri, ut diximus, operetur omnimodam & irreparabilem appellationis desertionem; non tamen hoc etiam operatur, ut ante lapsum duorum posteriorum mensium appellatus possit progredi ad executionem sententiæ: neque etiam hoc, ut idem appellatus ante finem illorum duorum posteriorum mensium possit appellantem præcisè cogere ad docendum de factis diligentijs in priori bimestri, vel formaliter id petendo, vel per obliquum per petitionem remissionis seu executionis sententiæ effectualiter ad id appellantem compellendo, sine periculo attentatorum & innovatorum. Nam ut consulendo respondit Fredericus de Senis, *consl 28. Punctus quæstionis*, non invenitur hoc in jure vel Iudici vel parti appellatæ permissum, quòd durantibus adhuc his duobus mensibus posterioribus cogere vel urgere possit appellantem ad docendum de factis diligentijs; multò minùs quòd ipso appellante tacente interea progressum aliquem facere possit ad executionem sententiæ. Et sanè bona ratione: nam hi quatuor menses per Iudicem à quo præfixi in effectu sunt loco illorum quatuor mensium, qui judicatis non appellantibus ad judicatum faciendum commiserationis & humanitatis causâ concedi solent, *l. 2. C. De excep. rei iudic.* quos nec pars victrix, nec Iudex umquam prævenire potest, sed exspectare cogitur, donec omnimodò præterierint, *l. 4. §. si quis condemnatus D. De re iudic.* Vnde etiã est, quòd quatuor hi menses, quos lex condemnatis indulget, non dentur illi condemnato, qui à sententia condemnationis appellavit quidem, sed intra tempus, vel à jure vel ab homine præfixum, appellationem non prosequendo deseruit; ne duplicatas per commentum appellationis sic extorqueat, adversus executionem judicati, inducias, *l. Quoniam nonnulli 1. C. De appel. Alex. consl. 16. Etsi puto nu. 4. vol. 3.* præsumitur enim tunc malitiosè appellasse, ut vim executionis eludat, ut ait Baldus, *in d. l. Quoniam nonnulli nu. 2.* † Et ita quidem appellanti integra servari debent tempora hujus posterioris semestris sine ulla inquietatione, ut nec ultima die horum duorum posteriorum mensium appellatus aut Iudex possit appellantem inquietare, aut ad docendum de factis diligentijs cogere; 12 quia nimirum totum hoc tempus integrum ei indultum est. Vt & in alijs omnibus dilationibus, quæ vel ex juris beneficio, vel ex conventione partium alicui ad quemcumque actum explicandum conceduntur, vel præfiguntur ad hoc, ut is dici possit id non fecisse intra terminum præscriptum, exspectandum est, donec extrema hora extremumque momentum totius præscripti termini sint lapsa, *l. Hoc iure De verb. oblig. l. Obligationum ferè in princ. De oblig. & act.* totum enim hujusmodi tempus est in arbitrio & potestate ejus, cui illud præscriptum est, *§. omnis vers. at ne eo quidem Inst. De verb. oblig.* ita ut nisi præterito toto tempore & ultimâ illius horâ non possit dici intra præscriptũ terminum quid actum non esse; & ob id totus ultimus dies præscripti temporis computatur in ipso termino, *l. In omnibus De act. & oblig. l. 1. §. si intra De succes. edicto.* Idq; sive annus, sive mensis, sive dies aliquot præscripti sint ad aliquid faciendum, *l. Qui hoc anno De verb. oblig.* sive quid intra vel infra annum, mensem, vel dies præscribatur, *l. Si ita stipulatus, l. Qui Romæ §. Callimachus De verb. oblig.* imò si quid faciendum erit ante annum, mensem, vel diem, *Aulus Gellius lib. 18. cap. 13.* Hæc enim omnia etiam ex Grammaticorum judicio, juris potestate in idem recidunt; & completionem lapsumque totius temporis requirunt, ut quid præscripto tempore dicatur non esse factum, ad hoc, ut non facienti pœna à Iure vel homine statuta commissa, aut beneficium à jure indultum amissum dici possit, *l. Si ita fuerit §. ult. De manumis. testam. l. Arbiter intra certum, l. Celsus aut. De recep. arbitr.*

Quæ cùm ita sint, manifestum est in proposito pœnam desertionis appellanti superinduci non potuisse, quòd ante 29. Maij appellans coram dictis Iudi-

Iudicibus non docuerit de diligentia facta in duobus prioribus mensibus, ex quo id facere poterat quocumque die, usque ad decimam septimam mensis Iunij, illâ etiam totâ inclusâ; & sic illi fraudi esse non debeat, quòd ante 29. Maij id non fecerit, cùm ad citiùs faciendum cogi non poterat, propter indultum à jure & à dictis Iudicibus, seu eorum Commissario quatuor mensium beneficium, *c. Indultum De reg. iuris lib. 6.* & appellans id faciendo 29. Maij plusquam tempestivè fecerit; quod id etiam postea usque ad 17. Iunij faciendo abundè satisfecisset, ad præcavendum, ne appellatus citeriore die posset apud dictos Iudices, à quibus provocaverat, instare pro remissione causæ ad effectum executionis sententiæ; multò magis id efficere, ne vel tunc durante cursu dictorum duorum mensium, quod nullam habet dubitationem, vel postea lapsis illis, sibi appellanti objici posset desertio dictæ appellationis, etiamsi de facta diligentia nullo momento dictorum duorum posteriorum mensium apud dictos Iudices docuisset.

13 Nam ut hoc quoque ad illustrationem hujus materiæ addamus, magnum discrimen est inter duos priores menses ad faciendum diligentiam seu initium prosecutionis, & inter alios posteriores, ad docendum de diligentijs: quia licet illi duo priores omninò & irreparabiliter sint fatales, ut diximus, eoque loco ipso jure constituant appellantem, quasi non appellasset, si illis durantibus initium prosecutionis non fecit, *Bald. in l. Præses in princ. C. De appel.* posteriores tamen duo perinde fatales non sunt, nec à Doctoribus inter fatales terminos referuntur, ut tradit Baldus, *in d. l. Præses in princ.* nec ex eorum lapsu inducitur appellationis aliqua desertio, sed hujus negligentiæ seu omissionis effectus in eo consistit, quòd ob eam non possit dici appellatio deserta, quod est insanabile & irreparabile vitium, quantumvis pars appellata statim & incontinenti à lapsu horum duorum posteriorum mensium possit instare, & Iudex à quo irreprehensibiliter progredi ad suæ sententiæ, à qua appellatum est, executionem, saltem tamdiu & donec ei per Iudicem ad quem inhibitum fuerit; ita ut ante inhibitionem perfectè & plenè facta executio per viam attentati retractari non possit, sed in suo effectu perdurare, donec per Iudicem ad quem sententia, à qua appellatum est, retractata fuerit; quâ retractatâ, & non priùs, revocari demùm potest facta executio. Quod à Baldo, *d. l. Præses*, à Frederico de Senis, *d. cons.* 28. Panormitano, *in d. c. Personas nu.* 11. Decio, *in d. c. Personas nu.* 10. Alexandro, *in addit. ad Bart. in d. l. Præses*, & judicio auditorij Rotæ Romanæ comprobatum, *Rota decis.* 94. *aliàs* 13. *sub tit. De appellat. in antiq.* aureis literis scribendum, & ad honorem advocati inde referendum pro singulari notavit Lud. Romanus, *Sing.* 163. *Hoc nesciunt Legistæ.* Vnde cum dictus appellatus finem duorum posteriorum mensium nimiâ & præcipiti festinatione anteverterit, non potest non dici attentasse in præjudicium appellationis, petendo remissionem causæ ad effectum executionis durantibus adhuc prætactis duobus posterioribus mensibus. Et sic rectè de attentatis revocandis agit in hac causa appellans, perinde de ijs, quæ ante 29. Maij ad finem remissionis, ac de illis, quæ postea coram dictis Iudicibus seu eorum Commissario post interpositam appellationem facta sunt; in quibus postea actis evidentior & præfractior est appellati innovatio & attentatum, propterea quod ipse tunc per exhibitionem certificationis factæ diligentiæ instructus, ignorare non potuerit appellantem esse in debita & requisita suæ appellationis prosecutione, & sic abstinere debuerit, & exspectare tantisper quàm per Iudicem hujus tertiæ instantiæ vel confirmatæ essent sententiæ, à quibus appellatum erat, vel quid aliud ordinatum. Quod ipsum appellatus satis agnovisse videtur, ex eo, quòd tam coram dictis Iudicibus, quàm in hac attentatorum causa hoc solum pro justificatione & sustentatione petitæ remissionis proposuerit, quòd appellans de prosecutione suæ appellationis nullo modo docuissent ante dictam diem 29. Maij, tacitè agnoscendo, tunc saltem doctum fuisse. Et sic attento, quòd appellans intra duos priores menses de diligentijs docere non debuit, & intra duos posteriores tempestivè docuerit, nulla potest esse dubitatio, quin omnia post appellationem coram dictis Iudicibus seu eorum Commissario acta, sint mera & vera attentata, ideoque, ut sæpè diximus, ante omnia & in primis cassanda & annullanda.

Quam juris communis dispositionem & potestatē satis animadvertendo appellati procurator & advocatus ex suo cerebro excogitatam objecerunt consuetudinem in Auditorio seu Curia D. Rectoris, quinque Iudicum, & Conservatoris Academiæ Lovaniensis observatam; ad cujus probationem Commissarius dictorum quinque Iudicum, coram quo dicta attentata facta sunt, admisit partem appellatam ad producendum coram se vel per turbam, vel singulos dictæ Curiæ Practicos, ex quibus de hujusmodi stylo & consuetudine se informare posset. Admisit quoque appellantem quoad contrariam consuetudinem pro parte illius minimè allegatam; nam is dumtaxat jus commune, quod certum finitumque est, *l. In omni parte De iuris & facti ignor.* non consuetudinem aut aliquem stylum, quæ in facto consistunt & probatione indigent, *c. 1. De constit. lib. 6.* contra præcipitatam appellati petitionem de remittenda causa allegavit & proposuit. Vt, itaque ad commodum & emolumentum intentionis partis appellatæ usus, distinctio, & separatio istorum quatuor mensium ad actus consuetos detorqueri possit, ex parte appellati talis consuetudo & stylus dictarum Curiarum proponitur, quòd appellans duobus prioribus mensibus durantibus pro obtinendo rescripto Apostolico realiter mittere debuerit, & quòd illis lapsis, si appellans medio tempore ultrò non docuerit de prosecutione appellationis, appellans consueverit citari ad docendum de reali prosecutione suæ appellationis; alioqui videndum & audiendum decerni & declarari hujusmodi appellationem esset desertam & partes ac causam remitti ad Iudicem primæ instantiæ pro ulteriore justitiæ complemento. Qui stylus multùm discrepat à superius deducta juris communis veritate, tam quoad duos priores menses, quibus diximus per appellantem satisfieri, etjamsi sola commissio seu supplicatio pro obtinendo rescri-

rescripto Romam mittenda tradatur; quàm quoad posteriores, quibus durantibus, non potest appellans cogi ad docendum de diligentijs, nec ob negligentiam in ijs commissam cadit aliqua appellationis desertio, multò minùs potestas concludendi vel contendendi ad declaratione desertæ appellationis: sed ut magnâ & inconsultâ audaciâ assumpta & proposita est hujusmodi styli & consuetudinis allegatio; ita nō minore probandi diffidentia ab illius probatione per testes destitit appellatus, etiam tunc, postquam sine contradictione obtinuisset tres dilationes ad probandum, & ultra illas tertiæ prorogationem, appellante contradicente; confugiendo tandem ad exhibitionem aliquot processuum seu actorum in diversis causis & litibus actorum & peractorum in Curia seu Auditorio D. Rectoris, & ex appellatione coram dictis quinque Iudicibus: ex quibus constare dicit, quòd durantibus duobus posterioribus mensibus petita & obtenta fuerit remissio causæ, propterea quòd de initio prosecutionis appellationis in prioribus duobus mensibus doctum non fuisset.

Cæterùm illorum actorum quoad hunc propositum articulum non est in omnibus una conformitas & inde probandæ dictæ consuetudinis sufficiens potestas: nam quæ ex illis proferuntur exempla ad probandum allegtaum stylum satis idonea non sunt, nec ad aliud servire possunt, quàm ad demonstrandum, quòd pari imperitia procuratores partium appellatarum terminum juris a Iudice præscriptum præveniendo præmaturè petierint remissionem causarum pro executione, quâ procurator dicti appellati id fecit in hac causa. Et quòd in ijsdem actis ulteriùs annotatum est, quòd sic petitiæ remissiones obtentæ fuerint, non contigit ex contradicto judicio, nec ex Iudicis decreto; sed ex taciturnitate, & sic tacito consensu partis adversæ, seu ejus procuratoris, nihil dicentis contra hujusmodi petitionem, nec allegantis pendentiam appellationis, & sic in effectu consentientis in hujusmodi petitionem ex conscientia (uti verosimile est) omninò irreparabiliter desertæ appellationis, ob nullas in rei veritate factas diligentias prosequendæ appellationis. Ita ut illa exempla non sufficiant ad probationem sic allegati styli in contradicto judicio, ut ad probationem consuetudinis omninò requiritur, *l. Cum de consuetudine D. De legib.* Neque enim si probari posset etiam millies in judicio petitum & obtentum esse sine contradictione Rei id, quod eo contradicente vel excipiente averti & evitari poterat, dicendum erit, usum exceptionis stylo contrario exclusum esse inter easdem, multò minus inter alias partes, *l. Qui exceptionem De condict. indeb.* * Nam quam-
14 vis taciturnitate procedendo coram Iudice incompetente is, qui ejus jurisdictioni non subest, illius jurisdictionem prorogare censeatur, *l. 2. D. De iud.* inde tamen etiamsi per tempora mille id sic faciant, non censebitur constituta Iudicis perpetua jurisdictio adversus alios, qui illi alioqui non subsunt, si de incompetentia Iudicis excipere velint, *l. Privatorum C. De iurisdict. om. iud.* Quod & in alijs similibus infinitis usu venit, ubi in arbitrio hominis posita est contradicendi seu excipiendi aut aliud faciendi potestas, qualia multa refert alibi Alexander, *cons. 45. Visis attestationibus nu. 5. vol. 2.* quia in actibus, qui dependent ex mera facultate & voluntate hominis, contraria observantia quàm jus postulat, non implicat contrarium usum, nec inducit consuetudinem aut stylum, nec juris communis desuetudinem, *Car. Molin. ad consuet. Paris. §. 1. glos. 4. nu. 12.* * Ita ut in exemplis istis error
potiùs lateat, ex quo non potest induci consuetu- 15
dinis alicujus potestas; præsertim ubi contra rationem sit recessus Iure communi, *l. Quod non ratione De legib.* ut fieret in hac sic ut proponitur allegata consuetudine. Quid enim absurdius dici posset, quàm quod appellans deberet ultrò docere de diligentia prosecutionis factæ in priore bimestri durantibus adhuc duobus posterioribus mensibus, qui toti appellanti cedunt, & utiles sunt ad docendum de illis diligentijs? Nam sic videretur appellanti unâ manu eripi, quod alterâ priùs fuit concessum; quod rationem non habet, *l. Qui sic solvit De solutionib.* & pro consuetudine seu stylo quia irrationabilis esset, reputari non potest, *l. 2. C. Quæ sit long. consuet.*

Equidem si appellantem oporteret intra priores duos menses non tantùm facere initium prosecutionis, sed prætetea etiam docere de diligentia, supervacui omninò essent, & de vento servirent duo reliqui menses, in quibus appellanti nihil ex usu talis prætensæ consuetudinis permitteretur: quia si, ut in hac causa ponitur, lapsis duobus prioribus mensibus appellatus, durantibus adhuc duobus posterioribus, possit ad remissionem & executionem progredi, frustrà permittetur appellanti in illis docere de diligentijs factis in duobus prioribus; cùm, ut ex jure communi superiùs deductum est, id appellato nulla ratione permissum sit, nisi post lapsum totum posterius bimestre.

Favorabilis sanè fuit appellato is, qui ex camera Scriptoris Notarij Universitatis istos processus desumpsit, omissis alijs, ex quibus evidenter constare posset de alio usu dispositioni juris communis conformi: quòd videlicet per dictos Iudices sæpiùs rejecta fuerit hujusmodi remissionis petitio, quoties illa proposita fuit durantibus duobus posterioribus mensibus: sic quòd exempla illa aliò referri non possint, quàm ad procuratorum, advocatorum, & Iudicum, qui causis præfuere, imperitiam, juris ignorantiam, vel errorem detegendum. Cùm alioqui in nullo dictorum processuum inveniatur, quod appellantes durante secundo bimestri, saltem post petitionem remissionis, aliquo modo docuerint de diligentijs factis quoad priorem illum actum explicandum per appellantem in duobus prioribus mensibus; aut etiam re ipsa post lapsos priores hos duos menses coram aliquo delegato Iudice ex rescripto Apostolico causam appellationis introduxerint; uti etiam non docto de diligentijs post lapsos posteriores menses facere poterant, ad effectum impediendæ ulterioris executionis, quatenus tunc facta plenè non fuit, & retractandæ illius, si non statim & ante omnia, saltem cum sententia retractatoria, quæ fortè ferretur in principali causa appellationis; ut ex Frederici de Senis, Lud. Romani, Panormitani, & Decij sententia, ac decisionibus Rotæ Romanæ fieri posse superiùs deduximus; sed in ijsdem exemplis

exemplis suberat vera desertio, quæ postea primùm detecta fuit, non probato de aliqua appellationis prosequendæ diligentia; sic quod in illis ex posteriore eventu, seu ex post facto manifestè declaretur, appellantes ab initio habuisse animum deserendæ appellationis, *arg. l. Qui res §. rem autem De solut.* At in hac causa ante lapsum duorum posteriorum mensium pro parte appellantis coram prædictis quinque Iudicibus, seu eorum Commissario, doctum est de factis diligentijs in priore bimestri, & in hac tertia instantia de rescripto delegatorio impetrato, & Iudici delegato exhibito in hac tertia instantia; & hæc omnia in consequentiam appellationum à sententijs dictorum Iudicum interpositarum. Quæ etiam causa fuit, quòd appellatus in hac tertia instantia tandem ab ulteriore contentione super remissione causæ coram Commissario præfatorum Iudicum supersederit; sed quia id seriùs fecit, pœnam illius meritò luit: debebat enim id non inchoare, nisi post lapsum duorum posteriorum mensium, & ab eo præmaturè, durantibus adhuc illis duobus posterioribus mensibus, inchoato, statim ab exhibita supradicta certificatione desistere; & minimè, sicut fecit tam verbo quàm scripto, per plures menses persistere, non tantùm in petitione remissionis, causæ sed etiam in petitione declarationis, appellationes appellantis esse desertas; sic notoriè & multipliciter ex proposito attentando, & appellantem onerando inutilibus expensis: ut meritò pro parte appellante in hac tertia instantia petatur hujusmodi attentatorum revocatio, cum condemnatione expensarum tam coram dictis Dominis Iudicibus seu eorum Commissario à tempore responsionis apostolorum per eos decima septima Februarij anno 1582. factæ, quàm in hac causa attentatorum in hac tertia instantia factarum.

16 Et idquidem in primis & ante omnia suspensa interim causa principali, propter privilegiatum judicium revocationis attentatorum & innovatorum post & contra appellationem à sententia non interlocutoria sed definitiva interpositam: ut habet clara quæ dissimulari non potest juris dispositio, *in c. Non solum in 1. responso De appel. lib. 6.* Nam pendentia causæ attentatorum per implorationem officij Iudicis operatur effectum suspensivum causæ principalis, ut interim illa sileat in odium attentantis, quod adversus attentantem etiam longè majus est, quàm odium spolij adversus spoliatorem: ideò quòd attentans non tantùm lædat jus & partem, cum qua agit, sed etiam ex contemptu offendat Iudicem & judicium; & ob id privilegiatius est quàm interdictum redintegrandæ possessionis, per quod non auditur spoliator, nisi antè reparatum fuerit spolium, vel notoriè constet spoliatum in re jus non habere, *c. Ad decimas De restit. spoliat. lib. 6. & ibi Doct.* qui notorius defectus juris in principali non obstat, quo minùs revocatio attentatorum fiat, *Gemin. in d. c. Ad decimas nu. 9. Alex cons. 99. Visis processibus nu. 9. vol. 5.*

17 * Et quamvis sint, qui existiment notorium juris defectum in principali perinde impedire revocationem attentatorum, ac restitutionem spolij, *Afflict. decis. 98. & 352. n. 5. Didac. Covar. pract. quæst. cap. 23. nu. 4.* communiore tamen & frequentiore opinione receptum est, non obstare, maximè in rebus profanis; qualis est ea, de qua in hac causa agitur, *Franc. Vivius lib. 2. Commun. opin. cap. 30. nu. 7. Michael Graf. com. opin. lib 2. quæst. 21.* quam communiorem opinionem etiam practicari testatur Carolus Molinæus, *ad d. Alex. cons. 99.*

Atque hinc est, quod etiam desertâ appellatione de attentatis revocandis adhuc agi possit; licet eo casu dubium non sit, quin appellans notoriè jus non habeat in principali, *Phil. Franc. in d. c. Non solum nu. 8. ex sententia Lapi alleg. 1.* imò quod amplius est etiam post renuntiationem appellationis per appellantem facta, *Franc. in c. Consuluit. 2. in fine De appel. Imola & alij in c. Cum venissent. De eo qui mut. in poss. causa rei ser.* Semper enim revocanda sunt attentata, etiamsi appellatus in judicio appellatorio vincat saltem pro forma, *Molin. ad d. Alex, cons. 99.* & ad illum effectum, ut vel solas expensas solvat appellatus, quæ propter ipsius attentata appellans facere debuit: usque adeò ut Iudex injuriam & injustitiam facere dicatur, si non revocet ante omnia quæcumque attentata sunt, pendente appellatione a sententia definitiva interpositâ, *Franc. in d. c. Non solum nu. 5. Afflictus d. decis. 98. nu. 4.* quia Canon hanc necessitatem Iudici imponit, *d. c. Non solum in V. debent, & ibi Franc. nu. 5.* De qua tamen notorietate deficientis juris hîc nullum est periculum; prout appellatus illum defectum appellanti, ad impediendum attentatorum revocationem, in hac causa non objecit, & in eventu adhuc positum sit, utrum sententiæ, à quibus appellans provocavit, an verò appellatio ab ijs interposita sint justæ: & in aspectu summa sit probabilitas dictæ appellationis, vel ex eo, quòd sententiæ Iudicum non sint conformes sententiæ, quam Dominus Rector in prima instantia pronuntiavit, ut ex illarum collatione patet; & quod notoriè ne nunc quidem constet, quòd appellans nullum jus habeat vel petendi pecuniam, quam petijt in causa conventionali, vel se defendendi adversus appellatum in causa reconventionali: & non semper optimè judicet, qui novissimo loco judicat, sed sæpè in peius latam sententiam reformet, *Doct. in l. Qui Romæ §. duo fratres De verb. oblig.* unde quod ex eventu & alea judicij, quæ incerta est, dependet, pro notorio accipi non potest. Quæ pressiùs inculcamus ad hoc, ut constet partem appellatam non rectè contendere ad conclusionem in causa principali, & minùs rectè quatenus in eadem principali jus dici petit ante determinatam causam attentatorum.

Ex his sic latiùs fortè, quàm res postulabat, in tam aperta luce juris deductis, existimamus partes Venerabilis Domini Iudicis esse in revocandis & cassandis his attentatis ante omnia; hoc est etiam ante definitionem vel conclusionem in causa principali, & in condemnando appellatum in supradictis expensis, de quibus solis ferè in hoc articulo attentatorum est quæstio.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellationis desertio.

1. *Appellatione deserta Iudex ad quem non potest retractare sententiam.*
2. *Appellatione deserta Iudex appellationis iurisdictionem amittit.*
3. *Appellatione deserta Iudex à quo statim potest exequi suam sententiam.*
4. *Desertio non excusatur per conclusionem in causa ante finem biennij.*
5. *Desertio non excusatur, si appellatus cum appellante ulteriùs procedat.*
6. *Causâ conclusa, alij articuli admitti non debent.*
7. *Citatio ad sententiam necessaria non est, quando litigantes inveniuntur præsentes.*

CONSILIVM CC.

IN decisione causæ appellationis, quæ coram Venerabili Domino Officiali Mechliniensi introducta est inter Martinum Maerschalck appellantem, & Magistrum Petrum Hellewijcx appellatum, de justitia sententiæ, à qua appellatum extitit, magnopere quærendum non est: * ideo quòd ex nimis lon-
1 go insequentis temporis lapsu eadem appellatio in desertionem reciderit, & sic Venerabilis Domini Officialis hac in parte officium sit constrictum; ita videlicet, quòd nullo modo possit dictam sententiam retractare tamquam injustè latam. Est enim ita jure costitutum, & in praxi forensi observatum, quòd, cùm appellatio per lapsum fatalium temporum est deserta, Iudex appellationis alterum ex duobus facere debeat, vel confirmare sententiam, à qua provocatum est, vel appellationem declarare desertam, condemnando appellantem in expensis causæ appellationis, *Bald. in l. Eos §. apostolos* C. *De appel.* Tertium verò, hoc est improbare, retractare, aut corrigere eandem sententiam nullo modo potest, ut aperto jure constitutum est, *in Clem. Appellanti De appel.* & communi Doctorum sententia receptum, *Gloss. in Clem. Si appellationem in verb. appellatus, Hostien in c. Ex ratione in fine De appel. Bart. in d. l. Eos Calderin. cons. 9. de appel.* & votis ac sententijs auditorij Rotæ Romanæ frequentissimè decisum, *decis. 98. aliàs est 14. Licet appellato & ibi in add. t. De appel in novis, & decis. 5. alias est 2. Nota quod ubi appellatio De appel. in antiq.* † hac nimirum evidente ratione, quòd
2 lapsis temporibus fatalibus sententia, à qua appellatum est, transeat incommutabiliter in rem judicatam, & rata maneat, *Auth. Ei qui appellat* C. *De temp. appel.* desinatque provocatus seu ad quem appellatum est, judex jurisdictionem in causa appellationis habere ex momento prefectè supervenientis desertionis, *Ægid. Bellamera decis. 117.* quia quæ per appellationem in Iudice, à quo provocatum est, suspensa, *l. Tale pactum §. qui provocavit D. De pactis*, seu, ut alij volunt, durante appellationis causa extincta erat, *l. 1. §. fin. D. Ad S. C. Turpil.* iterum propter supervenientem desertionem revolat ad Iudicem à quo, *Gloss. in d. l. Eos & in d. Clem. Si appellationem.* Vsque adeo ut ne consentientibus litigatoribus jurisdictio maneat in manibus aut potestate Iudicis provocati, in cujus manibus deserta est appellatio; perinde ac si deserta esset, antequam causa appellationis ad eum est deducta, *d. Clem. si appellationem.*

Desertio enim habet effectum renuntiationis; quasi scilicet renuntiare censeatur appellationi, qui illam intra fatalia tempora non peragit: non aliter quàm appellans, qui intra præstituta tempora apostolos non petijt, per hoc appellationi renuntiare intelligitur, *c. Ab eo De appellatione.*

Vsque adeò ut desertâ appellatione, pars appellata non cogatur exspectare sententiam desertionis à Iudice provocato, sed possit, si velit, omisso illo, rectâ viâ ire ad Iudicem, à quo provocatum est, pro sententiæ executione, à qua appellatio interposita, sed nunc deserta existit; sic ut nihil sit necesse exspectare, donec Iudex ad quem declaret appellationem desertam, ut eleganter tradidit Angelus Perusinus, *in l. Si contra maiorem C. De appel. per illum tex. Felin in c. Ex parte 2 n. 5. De appellat. Guido Papa decis. 436. nu. 23.* dicens se ita infinitis vicibus practicasse, & hoc modo vitari magnum circuitum; & sic quidem, ut Iudex à quo possit executivè contra condemnatum procedere, eo etiam aliter non citato, *Io. de Imola in c. Ex ratione De appel. Petrus à Placa in epitome delict. lib. 1. cap. 11.* Nam, ut inquit Glossa, *in d. l. Eos ad verb. vel iniustam*, desertio eò rem deducit, ac si appellatum numquam fuisset, 3

Quòd autem non tantùm plena, sed etiam plenissima desertio in hanc appellationis causam incurrerit, ipsa acta demonstrant: quippe constat sententiam à qua latam esse anno 1568. 10. mensis Iulij, & ab ea incontinenti viva voce fuisse provocatum, & deinde mensis Iulij 27. ressponsum de apostolis, ac pòst satis bonâ diligentiâ illam coram Venerabili D. Officiali introductam fuisse 28. mensis Augusti tunc proximè sequentis; sed tam diu protractam fuisse hanc causam, quòd demùm per decretum D. Iudicis in causa sit conclusum 22. Ianuarij 1572. cùm jam ad eum usque diem totum triennium cum semestri à tempore interpositæ appellationis defluxisset; quo ipso tamen tempore dictæ conclusionis causa nondum terminata fuit, sed exinde in hunc diem ulteriùs aliud totum triennium effluxit: ita quod ex die interpositæ dictæ appellationis jam effluxerit totum sexennium & præter illud octo adhuc menses; sic ut de desertione nulla possit esse dubitatio, quin illa sit plenissima & inemendabilis; cùm hanc desertionem facit primi anni, aut ad summum justo impedimento interveniente biennij ex die interpositæ appellationis lapsus, non tantùm jure civili, *d. Auth. Ei qui appellat* C. *De appel.* sed etiam Canonico, *c. Cum sit Romana De appel.* * & 4
quidem ita, ut non sufficiat intra biennium in causa conclusum esse, nisi præterea pars appellans etiam prosecutionis diligentiam fecerit, ut Iudex quoque intra biennium appellationis causam definiat, ut aperto jure constitutum est, *l. ult. §. ult. in fine C. De temp. appel.* sic quòd lapso biennio non debeat ex quacumque etiam causa dari triennium, & omnium minimè quadriennium

nium aut ulterius aliquod tempus, *Angel. conf. 130. Visis omnibus in fine Cassad. decis. 6. de appel. steph. Bertran. conf. 435. Appellanti vol. 4. quod repetitum est consil. 73. vol. 5.* De qua re minor est in proposito dubitatio, propterea quòd pro parte appellantis nulla sit proposita allegatio justi alicujus impedimenti, ob quod aliud fatale, vel adversus lapsum restitutio in integrum concedi debeat.

5 Nec ad sustinendam instantiam seu perdurationem fatalium, uel aversionem desertionis quicquam facere potest, quòd appellatus in hac appellationis causa coram Venerabili D. Officiali cum appellante processerit, etiam post lapsum biennij: nam aperto jure constitutum est, *in Clem. si appellationem De appel.* non ideo minùs sententiam, à qua appellatum fuit, censeri desertam, & transire in rem judicatam, si appellatus cum appellante etiam principaliter in causa appellationis procedat; ita ut si appellato cum appellante in appellationis causa post lapsum fatalium procedente contingat Iudicem appellationis sententiam, à qua provocatum fuit, retractare, etiamsi ab ea sententia appellatum non fuerit, possit posterior sententia adversus eum, qui in prima instantia vicit, executioni mandari, *glos. in d. Clement. Si appellationem ad V. appellatus, Ioanch. Mynsiger. centur. 2. observat.* 59 tamquam lata contra rem priùs judicatam, *l. 1. C. Quando provoc. non est necesse*, & ab eo, qui jurisdictionem nullam habuit; cujus jurisdictionis defectus facit, ut nec de nullitate prioris sententiæ Iudex appellationis judicare possit, si illa fortè aliquo modo commissa esset; sed relinquenda est illius cognitio priori Iudici, *Cardin. Zabarella in d. Clem. Si appellationem.*

De quo nihil hîc dubitandum, cùm ex parte appellantis de aliqua nullitate nihil proponatur, nec in actis aliquid conspiciatur, unde nullitas dictæ primæ sententiæ aliquo modo argui possit. Intelligo Venerabilem D. Officialem difficultatem aliquam facere, quasi causa in prima instantia peracta seu conclusa non fuerit, ex eo, quòd finis actorum primæ instantiæ requirere aut etiam admittere videatur, non sententiam definitivam, sed interlocutoriam, super altercatione, quæ 8. mensis Maij anno 1568. mota fuit, quoad admissionem quarundam articulorum per partem ream nunc appellantem, tunc paulò antè exhibitorum, nulla post hujusmodi exhibitionem aut altercationem factâ conclusione in causa, sine qua ad sententiam definitivam regulariter perveniri non posse videtur; quasi conclusio sit de substantia processus, *c. Quoniam contra De probat. c. Cum dilectus & ibi glos. De fide instrum.* Nam priùs in causa fomalitèr fuisse conclusum manifestè demonstrant acta primæ instantiæ, in quibus invenitur per Iudices primæ instantiæ conclusum fuisse 29. mensis Novembris anno 1567; idque ex formali etiam consensu procuratorum utriusque partis: reperitur etiam in ijsdem actis relatio facta citationis partis reæ ad

6 audiendum sententiam ferri. * Quæ conclusio cum contineat renuntiatum fuisse omnibus & quibuscumque ulterioribus allegationibus, probationibus, & exhibitionibus, *c. Pastoralis De caus. possess. glos. in d. c. Quoniam contra ad V. renuntiationes, & in d. c. Cum dilectus in V. conclusum*, meritò non debuit haberi ratio illorum articulorum, quos pars rea in prima instantia 17. Februarij anno 1568. post tres ferè menses à tali conclusione exhibuit, & ad probandum ac respondendum admitti petijt, sed potuerunt DD. Iudices, non obstantibus illis, ad ulteriora procedere, & captæ conclusioni insistendo ad calculum & pronuntiationem sententiæ definitivæ procedere: quia jus Iudicem post conclusionem in causa ad id astringit*, non permissâ facultate, alia post conclusionem ad novam cognitionem admittendi, nisi per beneficium restitutionis in integrum, *c. Auditis De in integ. restit.* quæ à parte rea petita non reperitur; præsertim post constantem partis agentis contradictionem, de stando conclusioni captæ, & non admittendis hujusmodi articulis post illam.

Nec movet quicquam, quòd Iudices ad suam cognitionem receperint cognitionem hujusmodi altercationis, super admissione seu rejectione articulorum post conclusam causam: nam & de eo cognovisse præsumitur factâ dictorum seriùs exhibitorum rejectione, si non formali saltem effectuali; quia Iudex incidenter motâ altercatione super admissione præsertim articulorum per processum ad ulteriora, censetur hujusmodi articulos adhibitâ cognitione reijcere, *c. Ex parte 2. De appel. Bart. in l. 1. nu. 5. C. De ord. cognit. & in l. A. procedente nu. 2. C. De dilat.* Et si id injustè facit, nullitatem non committit, sed tantùm injustitiam contra jus partis; de qua injustitia, postquam sententia in rem transivit judicatam, ampliùs quæri non potest; quia rebus judicatis standum est, & sententia, quæ transivit in rem judicatam, etiamsi sit injusta, jus facit, *l. 1. §. pari modo De liber. exhib. Sive contra De lib. agnosc.* Quod autem dicta sententia in prima instantia transiverit in rem judicatam propter quadruplicatum ferè lapsum fatalium superiùs satis demonstratum est.

Nec denique quicquam facit, quòd post hujusmodi altercationem in actis primæ instantiæ non 7
inveniatur aliqua citatio ad audiendum jus dici. Nam etsi ad sententiæ prolationem omninò requiratur citatio partis, & ea omissa, sententia sit ipso jure nulla, *l. Ea quæ & ibi Bald. C. Quomodo & quando c. Quoniam frequenter §. porrò Vt lite non contestata &c.* omissionem tamen specialis hujusmodi citationis purgat litigatorum & Procuratorum eorum præsentia: quia sufficit partes, seu eorum procurratores tempore quo sententia fertur fuisse præsentes; cū citationis usus sit pro absentibus, nō præsentibus, *Bart. Bald. & alij in l. 1. De in ius vocan. l. De unoquoque in verb. præsentibus omnibus De re iud. l. Et si §. ult. D. De minorib.* atque ita ad avertendum vitium nullitatis ex omissione citationis, sufficit, quòd ex instrumento sententiæ constet utriusque partis procuratores fuisse præsentes. Sed hic anxiùs & scrupulosiùs persequimur, quæ nec pars adversa movit, nec juris subtilitatem habent.

Quamobrem in eo persistimus Venerabilis Domini Officialis officium esse, ut vel desertam pronuntiet hanc appellationem, remissa causa ad executionem sententiæ prædictæ; vel simpliciter

eandem sententiam confirmet; vel denique, quod consultius & justius erit, ut utrumque faciat, ad illum finem, ut in omnem eventum hæc secunda sententia numerum sententiarum faciat. Et sanè si res postularet, evidenter demonstrari posset justitia dictæ primæ sententiæ: sed quoniam desertio ulteriori cognitioni præjudicium facit, ab eo labore abstinebimus.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Nullitas sententiæ & Appellationis desertio.

1. *Nullitatis causa an conjunctim cum causa principali cognosci possit.*
2. *Appellationis deserta Iudex tenetur causam remittere ad Iudicem à quo, cùm ab interlocutoria est appellatum.*
3. *Clausula*, cum toto negotio principali, *in rescripto quomodo accipiatur.*
4. *Appellationis ab interlocutoria causam Papa committere potest, ita ut non fiat remissio ad Iudicem à quo.*
5. *Iurisdictio delegata semel extincta non prorogatur.*
6. *Procurator iurisdictionem prorogare non potest sine speciali mandato.*
7. *Desertio non tollit causam nullitatis.*
8. *Desertio per Papam vel Principem tolli potest.*
9. *Iniustitia sententiæ evidens operatur nullitatem.*
10. *Restitutio quando etiam post quadriennium detur.*
11. *Incertitudo vitiat sententiam.*
12. *Sententia nulla rectè etiam dicitur iniqua.*

CONSILIVM CCI.

VARIÆ incidunt quæstiones in ea instantia, quæ nunc coram Reverendo Domino Vicario Episcopi Leodiensis pendet inter Annam relictam Theodorici de Gemeppia & Balthazarem N. quæ tamen parum adjuvant veritatem pacti antenuptialis, quod Baltazar prætexit.

Primò quæritur, an separatim vel conjunctim
1 cognosci & judicari debeat tam super objecta nullitate sententiæ, à qua provocatum est, quàm super causa principali? Ad quam paucis respondemus, ex sententia Bartoli, quem in eo sequuntur omnes, *in l. 1. nu. 8. C. Quando provocare non est necesse & in l. Si expressim nu. 7. De appellationib.* conjunctionem illorum utique admitti, tam in interpositione appellationis, quàm illius prosecutione, ac sententiæ pronuntiatione, tunc cùm ex ea non consurgit conjunctorum aliqua contrarietas; ut est in proposito casu, quo sententia Decani S. Dionysij arguitur nulla & iniqua; ut priùs pro parte Baltazaris idem objectum fuit sententiæ, quam Decanus sanctæ Crucis secundum præfatum Baltazarem pronuntiavit; potissimùm cùm articulus nullitatis ex causa desertionis altiorem habeat indaginem, & disquisitionem, & ipsa injustitia causæ nullitati actorum vel præponderet, vel par sit, *Rota decis.* 434. *Nota utrum primo in fine quæ est* 29. *sub. tit. De sentent. & re iud. in antiq.* Sic quod in ipsa injustitia causæ, sententiæ quoque consistat nullitas; quod in hac causa contingere paulò pòst demonstrabimus. Ita ut quemadmodum præfatus Dominus Vicarius rectè utrumque ad cognitionem admisit, quamvis sub hac cautione, *salvo iure impertinentium, & non admittendorum*; ita quoque de utroque cognoscere possit, & ex eo quod præponderat causam definire.

Secundò quæritur, an Dominus Ioannes Wyngarden, cui Baltazar interpositâ appellatione à decreto Domini Officialis Leodiensis reijciente certos quosdam præfati Baltazaris articulos, causam per rescriptum Apostolicum committi obtinuerat, post sententiam suam, per quam declaravit appellationem Baltazaris esse injustam, confirmato præfati Domini Officialis decreto, de principali causa quoque potuerit cognoscere, vel virtute delegationis Apostolicæ, vel ex prorogatione procuratorum? Quæ difficilem quoque non habet resolutionem. † Est enim juris dispositio 2
in eo articulo clara, quòd, cùm ante sententiam à gravamine appellatur, Iudex appellationis, qui pronuntiat bene judicatum, & malè appellatum, teneatur de juris rigore causam seu principale negotium remittere ad Iudicem, à quo provocatum fuit, *c. Vt debitus De appel. c. Romana §. ult. De appellat. lib.* 6. etiam tunc cùm per rescriptum Apostolicum alicui causa appellationis à gravamine commissa est, *cum toto negotio principali*; † quia hæc adiectio tacitam in
se habet conditionem juris, ut scilicet tunc negotium principale censeatur commissum, si justa pronuntiatur appellatio, *Lud. Rom. consil.* 362. 3
Quoad primum nu. 2. *Decius ad d. c. Vt debitus nu.* 7. *Felin. in c. Causam quæ nu.* 2. *De rescript.* Idque etiamsi Auditori Rotæ Romanæ causa sic committatur, *Lud. Rom. d. nu.* 2. *Rota decis.* 237. *Voluerunt, quæ aliàs est* 23. *De rescript. in novis*, quamvis in eo quidam varient, existimantes Auditori plus tribuendum esse; ob id, quòd causa in Auditorio Papæ pendere videatur, quæ illi commissa est, & sic non facilè à Papa ad inferiorem redeat, *Rota decis.* 11. *Fuit dubitatum, quæ aliàs est* 3. *De appellat. in novis.* Sed quamvis id de stylo curiæ observari dicatur, hoc tamen fatentur omnes contra jus esse, *d. decis.* 11. *vers. & hoc habet stylus licet de iure esset contrarium, Felin. in d. c. Causam quæ nu.* 6. ideoque ipsos Auditores Rotæ excedere non debet; imò plerique existimant, non obtinere nisi tunc, cùm ab uno Auditore appellatione interposita, causa alteri Auditori committitur, *Rota decis.* 612. *De quod ubi auditor, quæ est* 63. *De appellat. in antiq.* Sic ut in proposito indubitatum sit causam omninò remittendam fuisse ad Officialem, quem credimus frivolæ appellationi à reiectione impertinentium articulorum non detulisse (non enim vidimus acta) nam eo casu remissio necessaria non est, *c. Cum appellationibus De appellat. lib.* 6. * Non negamus tamen, quin per Pontificem causa ita committi possit, ut etiam confirmata sententia, à qua provocatum est, delegatus quoque de negotio principali cognoscat; sed id dependet ex tenore rescripti, quod non vidimus. Cum itaque Dominus ab Wyngarden judicando malè appellatum functus fuerit suo officio, & Iudex esset desiens, *c. Cum super, sub finem De offic. & potest iud. deleg.* & negotij principalis notionem aut cognitionem

nem non habuit, nisi in eventum legitimæ appellationis; consequens est, sententiam postea latam tamquam ab incompetente Iudice latam, nullius momenti esse.

5 Quam non confirmat aut validam efficit prorogatio vel ulteriorem processum coram eo in negotio principali: nam quamvis jurisdictio delegati inter easdem personas de re ad rem, de tempore ad tempus, de loco ad locum, plerumque prorogari possit, *c. De causis*, *c. Cum olim De offic. Iud. deleg. c. statutum §. in nullo De rescript. in 6.* quamdiu stat delegata illius jurisdictio: non idem tamen obtinet eâ extinctâ; quod fit per pronuntiationem sententiæ super articulo ei commisso, *l. privatorum C. De iurisd. omnium iudic. l. 1. C. De iudic.* quia officio suo functus est, & privato loco constituitur, nec jurisdictionem ullam habet, ideoque nec prorogatio fieri potest, & ut fieri potuisset, facta tamen non censetur: quia de dicti Theodorici, aut Annæ ejus uxoris prorogatione aut eorum mandato ad prorogandum

6 non constat: * per principales enim personas facienda est prorogatio, aut ex eorum speciali mandato per alium, seu alios, non autem per procuratorem simpliciter constitutum, *Innocent. in d. c. De causis, Panor. in d. c Cum olim, Socinus in c. Significasti nu. 20. De foro compet.*

Neque verò pro prorogatione aut prorogationis factæ conformatione seu ratificatione accipi potest mandatum seu procuratorium, quod lite super principali coram dicto Domino Wyngarden introducta & pendente, mortuo Theodorico de Gemeppia Annæ marito, Anna dedit: id enim ex tenore verborum sic restrictum fuisse proponitur, ut vim prorogationis habere nequeat, ad resumendum scilicet causam in eo statu, quo erat tempore vitæ ac mortis Theodorici de Gemeppia sui mariti: quo sanè tempore dici non poterat per eum aut de ejus mandato prorogata jurisdictio præfati Domini Wyngarden, quoad negotium principale. Cùm alioqui prorogationem impediat error prorogantium, *l. si per errorem De iurisd. omnium iud. l. 2. in princ. D. De iudic.* qui procul dubio in hujusmodi generali mandato de resumenda causa constitui debet, in muliere id faciente. Sic itaque constituta nullitate sententiæ, per quam Dominus Wyngarden sine jurisdictione cognoscendo de principali negotio, pronuntiavit conventiones antenuptiales coram Iustitia Cynacensi probatas, esse validas, consequitur, quòd ex illa nihil commodi referre possit Baltazar, frustraque disputetur de desertione appellationis, quàm Anna ab eadem sententia interposuit. Neque enim dici potest illi robur aliquod accessisse, vel ex appellatione, vel ex declaratione desertionis ejusdem appellationis, quam Decanus Sancti Dionysij in quarta instantia fecit, revocata sententia Decani sanctæ Crucis, per quam revocata erat prætacta sententia per Dominum Wyngarden lata; cum illi quod nullum est nihil possit accedere, nihil ad robur adjici, *l. Obligationes De obligat. & action. Bald. in l. Tale pactum §. qui provocavit De pactis.*

7 Cum ergò nulla fuerit sententia per Dominum Wyngarden lata, nulla opus erat appellatione, aut provocatione ab eadem, & quatenus ex superabundanti interposita fuit, vitium nullitatis non expurgavit, & per consequens ex illius desertione conformari aut in rem judicatam transire non potuit. Desertâ quippe appellatione, remanet adhuc effectus nullitatis illius, qui non potest tolli per sequentem desertionem appellationis, *eleganter Bald. in l. 1. nu. 11. C. Quando provoc. non est necesse & in d. § qui provocavit*; præsertim si à confirmatoria primæ sententiæ, quæ nulla dicitur, est appellatum; sic quod illa non possit dici transiisse in rem judicatam, *Angel. in l. 2. nu. 7. vers. septimò fallit in fine D. si quis in ius vocat. non ierit, Paul. Paris. consil. 107. Non obstat nu. 7. vol. 4.* propter appellationem interpositam à sententia Decani Sancti Dionysij. Itaque dici non potest extare ullam dictæ sententiæ per Wyngarden latæ approbationem, quæ in desertionem superfluæ mihimeque necessariæ appellationis constitui nequit: ut meritò audiri non debeat Baltazar ad illius patrocinium confugiens, si ex desertionis causa fulcire velit sententiam per Dominum Decanum Sanctæ Crucis latam. Cujus dicendi proclivior est occasio ob Pontificias constitutiones, ac rescripta derogantia & tollentia ejusmodi desertionem, in casum justitiæ in causa & articulo negotij principali. † Etsi enim per desertionem parti appellatæ jus acquiratur, quia sic sententia transit in 8
rem judicatam, *l. ult. §. illud vers. Si per eum steterit C. De temp. appellat.* ita ut ne quidem per rescriptum Principis reparari, & causa ad cognitionem iterum trahi queat, *l. Nemo C. eod tit. l. 2. C. Ut lite pendente &c.* potest tamen id facere Papa aut Princeps, si velit, & evidens sit eorum voluntas, quòd id voluerint, non tantùm in minore, verum etiam in majore, propter Papæ & Principis majorem potestatem, *Innocent. in c. Ex literis De restitut. in integ. Guido Papa decis. 185.* potissimùm si ex causa aliqua id faciant, *Panor. in d. c. Ex literis, nu. 11.* ut est in proposito, tum propter incidentem mortem Theodorici de Gemeppia, atque Annæ de Masberch, tum ob pupillarem minoremque ætatem Catharinæ; tum denique propter notoriam incapacitatem dicti Baltazaris. Cujus quidem notoriæ incapacitatis consideratio operatur secundùm dictæ sententiæ, quam Dominus Wyngarden in principali negotio tulit, nullitatis vitium: ita ut concurrat hîc duplex nullitas, ex defectu jurisdictionis, quæ insanabilis est; & ex nimia iniquitate. † Evidens siquidem & nimia iniquitas, quæ ex actorum primo aspectu vel inspectione deprehenditur, nullitatem sententiæ operatur, *c. Inter cæteras De sent. & re iudic. Steph. Bertrand. consil. 222. Visis processu nu. 4. vol. 7.* 9
& executioni etiam trium conformium sententiarum objici potest; non tantum si iniquitatis causa in sententia expressa sit, verum etiam si expressa non sit, si modo ad oculum demonstrari possit, *Doct. in Clem. Ut calumnijs De sentent. & re iudic.* ut in proposito potest, demonstratâ Baltazaris spurietate, quam ipse Baltazar in actis sæpiùs confessus est, *Fel. n. in d. c. Inter cæteras nu. 10.* Cui confessioni accommodata juris dispositio, quæ spurium paternorum bonorum incapacem facit, hanc notorietatem & manifestam injustitiam

omninò operatur; non aliter quàm si confiteretur sententiam esse injustam, quæ omninò retractari, seu nulla declarari debet, *Felin. in d. c. Inter cæteras nu.* 11. *vers. Cum his adde.* Quare magnopere curandum non est, quòd in rescripto restitutorio seu reparatorio adversus desertionem ex causa hujus spurietatis subjecta sit hæc clausula, *Prout de iure.* Nam concesso (non enim vidimus rescriptum) quòd illa tamquam finalis ad omnia præcedentia ex æquo pertineat, ac referri debeat, ut plerumque fit, *l. Talis scriptura* §. *fin. & ibi DD.* De *legat.* 1. semper manet impedimentum, & vitium nullitatis ex notoria injustitia; cujus cognitio semper refricari potest, usque ad triginta annos, quantumvis adversus rem judicatam non soleat dari reparatio audientiæ vel nova cognitio: judicatum enim dici non potest, quod nullitatis vitio laborat, *l.* 4. §. *condemnatum De re iud.*

10 Quæ consideratio hoc quoque efficit, ut quadriennij, quod restitutioni in integrum impetrandæ præscriptum est, *l.* 1. De *restit. in integ. l. ult.* C. De *tempor. restit. in integ.* ratio hic haberi non debeat; cujus ratio habetur in vera integri restitutione, quam etiam inferior, non tantùm Princeps, concedere potest, *c. penult.* De *restit. in integ.* non perinde in reparatorio remedio, quod restitutioni in proposito conjunctum fuisse videtur; cujus solius potestatem Princeps secundùm supradicta habet, sine temporis præfinitione. Cum alioqui in articulo tam reparationis, quàm restitutionis in integrum omnem scrupulum amoveat Catharinæ interventus, quæ horum bonorum, de quibus controvertitur, ex dissoluto matrimonio parentũ suorũ secundùm communẽ patriæ consuetudinẽ Leodiensis, & locorũ vicinorũ effecta proprietaria, nullum damnum in ea pati potuit, vel debuit, ex negligentia matris; sic saltem, quin ei per restitutionem in integrum succurri potuerit intra quadriennium à completa ejus minore ætate: ante cujus quadriennij lapsum hæc restitutio petita proponitur. Atque ita uno ductu cohærentes plures quæstiones satis solutæ sunt, *l. sicut & ibi glos. in verb. servanda* C. De *præscript.* 30. *annor. l. Non est incognitum* C. *Quibus non obijc. long. temp. præscript. l.* 1. C. *si adversus usucapionem.*

11 Rectè quoque ad incertitudinem sententiæ per Dominum Wyngarden latæ obijcitur, quòd per illam confirmentur conventiones antenuptiales Cenaci probatæ; cùm & illæ probationes incertæ sint, neque in omnibus & per omnia conveniant, &, ut proponitur, pari numero inter se diffideant; ideoque inter se collidantur nec fidem mereantur, quamdiu Iudex ad alteram partem testimoniorum meorum animi sui non accommodat, specificè declarando, quibus potius stet, & fidem adhibeat, *l. Ob carmen* §. *si testes* De *testib.* & dum declarat se approbare Cenaci probatas conventiones, non aliter in effectu facit, quàm qui cum duos Titios habet, alterum se legare dicat, *l. Duo sunt Titij De testam. tutela*; certum autem est sententiam ratione incertitudinis nullam reddi, *l.* 3. *&* 4. C. *De sent. quæ sine cer. quant. in profer.* Et hoc ita quidem, si aliundè ex actis deprehendi non possit, quòd Iudex de illis senserit, quæ pro Baltazare stant, *d. l.* 2. C. De *sent. quæ sine certa quantit. prof.* quod vel ex eo præsumi ac colligi posset, si sic concepta esset sententia, ut secundum Baltazarem judicatum dicendum sit; veluti si Anna in expensis litis condemnata sit.

Quod quæritur ulterius, an non ob id nulla quoque dici possit sententia Decani Sanctæ Crucis, quòd pronuntiaverit sententiam per Dominum Wyngarden latam esse nullam, & iniquam, quasi contrarietatem implicet, *Alex. consil.* 49. *In causa & lite nu.* 3. *vol.* 7. difficultatem non habet: nam cùm nullitatis, & iniquitatis accumulatio de iure admittatur, ut ante diximus, *Bart. in l. Si expressim* De *appellat.* utriusque potestatem in judicando habet Iudex etiam conjunctim; præsertim cùm ex notoria iniquitate sententia dicitur nulla, non tantùm ex defectu jurisdictionis; ✱ quia, ut rectè dixit 12 Baldus, *in l. Eos nu.* 10. *vers. poterit etiam pronuntiare super utroque* C. De *appellat.* omnis sententia, quæ nulla est, rectè etiam dicitur iniqua. Propter quam Baldi considerationem Marcus Ant. Natta, *Consil.* 211. *Reverende Pater nu.* 1. ex cujus responso hæc difficultas movetur, non audet in eo consistere, quòd repugnantia, & nullitas sententiæ constitui possit, si Iudex conjunctim dicat sententiam nullam & iniquam. Et hæc quidem secundùm proposita.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

De nullitate vel iniquitate sententiæ an cognoscat executor.

1. *Executor vel alius Iudex non cognoscit de sententia cuius executio petitur.*
2. *Sententia ius facit inter litigantes.*
3. *Executor dubitans de sententia, causam remittit ad eum, qui iudicavit.*
4. *Qualitate quâ quis in principio litis egit, eâdem condemnatus præsumitur.*
5. *Officiarius calumniosè agens condemnatur in expensis etiam proprio nomine.*
6. *Sententia quando non sit libello conformis.*

CONSILIVM CCII.

RECTE & ordine Magnificus Dominus Rector decima quinta Septembris novissimè præteriti, statim & sine ulla cunctatione, pro juris subsidio requisitus, suo Promotori mandavit executionem, per litteras Magistratus oppidi Lovaniensis, pro parte Ioannis vander Biest, adversus Magistrum Antonium Vanney requisitam, nulla etiam abhibitâ cognitione quoad validitatem sententiæ, cujus executio petebatur: uti constat ex notariali annotatione dictis literis requisitorialibus subjecta. † Postulat enim 1 juris aperta dispositio, & civilitatis humanitatisque ratio, ut Iudex condemnati alicujus requisitus ab alio Iudice, qui condemnavit, officium suum in facienda executione sententiæ adversus condemnatum exhibere debeat: & quidem promptè & statim sine ulla alia cognitione super validitate vel invaliditate latæ sententiæ, cujus executio requiritur, *c. pastoralis* §. *quia vero* De *off. Iudic. delegati.* Potissimùm tunc, cùm requisitus Iudex in jurisdictione requirentis non est superior, *Guido Papæ decis.* 574. sed vel inferior; vel sine ulla subalternatione

tione alterius stationis: ut est cùm Iudex Ecclesiasticus laicum Iudicem, vel è contra Laicus Iudex Ecclesiasticum Iudicem per literas requisitoriales, seu, ut vocant, compassus, *Zasius in l. à Divo Pio §. sententiam De re iudic.* requirit pro executione sententiæ per eum latæ, *l. Episcopale C. De Episcopali audient. DD. in d. §. sentent.* Cognitor enim esse non debet, sed nudus & merus executor; qui post sententiam inter partes plenâ cognitione auditâ & discussâ lite prolatam, pro executione sententiæ aditur & requiritur, *l. Executorem C. De execut. rei iud. l. Si prætor insserit D. De iudicijs.* Vsque adeò, ut si sic aditus vel requisitus sibi vindicet partes Iudicis seu cognitoris, circa ipsam sententiā, vel aliquid, quod executioni sententiæ repugnet, vel illam remoretur, statuit vel decernit, id sit omninò nullum, *l. si ut proponis C. De execut. rei iud.*

2 Cùm enim sententia inter litigatores lata post legitimam & plenam causæ cognitionem, & postquam illa in rem transivit judicatam, jus faciat inter partes, etiamsi iniqua sit, *l. Sive D. De liber. agnosc. DD. in l. Qui Romæ §. duo fratres. D. De verb. obligat.* sine alia seu ulteriore cognitione executioni omninò mandari debet; non etiam ad aliam cognitionem admitti, ne litium nullus sit finis, & ut lis ex lite non feratur; ne quidem prætextu falsitatis aut nullitatis, quæ evidenter ex lectione sententiæ ultrò non apparet, ultroque sese non ingerit, *l. Satis C. Ad L. Corn. de falsis, Ioach. Mynsing. cent. 3. observat. 69.* * Et summum, quod pro exe-
3 cutione sententiæ Iudex requisitus facere potest, est, ut si quid ex antè gestis per condemnatum adversus sententiam proponitur, quod illius vel nullitatem vel iniquitatem arguat seu redarguere possit, non ipse de eo cognoscere, sed cognoscendum & determinandum ad Iudicem, qui executionem mandat, vel pro executione facienda requirit, referre & remittere debeat, ut aperto liquidoque jure decisum est, *in c. De cetero De sent. & re iud. c. Super eo De crim. falsi.* Proinde huic suæ primæ promptitudini insistere debebat Magnificus Dominus Rector, & minimè postea ad petitionem dicti M. Antonij per suum decretum vicesima Septembris requisitam, permissam, & mandatam executionem suspendere, dictoque Antonio potestatem facere proponendi causas & rationes, cur dicta sententia executioni mandari non debeat: præsertim quia pro parte M. Antonij neque in specie, neque in genere adversus dictam sententiam aliquid, unde vel nullitas vel iniquitas illius redargui vel apparere posset, dictum aut propositum hactenus fuerit.

Cæterùm cùm id quod factum est infectum fieri nequeat, & ad superandam M. Antonij tergiversationem ita decretum esse verosimile sit; hoc unum restat, ut deprehensâ calumniâ, & injustitiâ eorum, quæ dictus M. Antonius ad remorandam vel impediendam executionem objecit, demonstretur eo loco ista esse, ut ulteriùs impedimentum requisitæ & decretæ executioni facere non debeant, sed huc usque in suspenso retenta executionis potestas Promotori relaxari. Duo sunt quæ M. Antonius objicit: prius, quòd ipse per sententiam Magistratus Lovaniensis proprio nomine condemnatus sit in expensis litis; qui tamen proprio nomine non egerit, sed nomine officij & in qualitate Receptoris dicto Ioanni litem intenderit; ideoque nisi in hac qualitate condemnati non potuerit; persuadens sibi ex ea causa sententiam libello non esse coformem, ideoque nullam, *l. Vt fundus D. Communi divid.* Alterum, quòd expensæ litis, quarum executio petitur, per Secretarium Magistratus fuerint taxatæ sine præcedente commissione. Verùm in neutro horum aliqua potest constitui probabilitas, sed in utroque manifesta relucet, si non calumnia, saltem cavillatio.

Nam quòd ad prius attinet, ex parte dicti Antonij nulla ratione probatum aut ostensum invenitur, quod in alia qualitate sit codemnatus in expensis litis, quàm in & ex qua ipse egit: ita ut cessante hac demonstratione & probatione, non tantùm de rectitudine, sed etiam de rititudine dictæ sententiæ, quæ in rem transivit judicatam, omninò præsumi debeat quamdiu evidenter contrarium non probatur, *c. Bonæ memoriæ 1. vers. Nos igitur De elect. c. sicut in fine De re iudic.* Neque ulla potest esse præsumptio, quòd M. Antonius in alia qualitate fuerit condemnatus in expensis, quàm in seu ex qua contra dictum Ioannem injustè egit. 4
Qui enim in aliqua certa & præcisa qualitate in principio judicij egit aut conventus est, præsumitur in sequentibus omnibus & singulis judicij actibus & partibus in eadem qualitate egisse, conveniri, & condemnari, etiamsi in singulis actionibus hujusmodi qualitas in specie seu individuo repetita seu adjecta non fuerit, *Bartol. in l. Si ita stipulatus § .Chrysogonus col. penult. De verb. obligat, & in l. Qui servum De interrog. action.* Cujusque enim rei principium, tamquam pars potissima, *l. 1. De orig. iur.* maximè inspici debet, *l. Si procuratorem in princ. D. Mandati*; & præsertim circa qualitatem personæ, sub qua negotium geritur aut actus expeditur: cùm alioqui in dubio nemo facilè præsumatur à semel suscepta qualitate recedere, aut eodem actu variare, *l. Nam ad ea De condit. & demonstrat. Bald. in l. Procurator qui pro evictione D. De procurat.* Cùm igitur dictus Antonius apertè proponat & confiteatur, se coram dicto Magistratu contra præfatum Ioannem actionem instituisse in qualitate Receptoris, & per sententiam Scabinorum absoluto Ioanne se in expensis esse condemnatum; nulla potest esse præsumptio, quod in alia qualitate, quâ qua egit & processit, sit condemnatus, quamdiu non probat se in alia qualitate esse condemnatum: ita ut nimis frivola sit hæc oppositio, quæ executionem ob id nullo modo remorari debet. † Sed etsi ex formula 5
sententiæ constaret dictum Antonium nomine proprio seu privato condemnatum esse ad has expensas, & non in ea qualitate, quâ contra Ioannem processit; nihilo magis nulla dici posset dicti Magistratus sententia. Hoc enim jure constitutum est, quòd qui sub nomine & titulo officij seu administrationis alicujus calumniosas lites adversus alium seu alios instituunt & persequuntur; suo proprio nomine in expensis condemnari possint; ne sub prætextu nominis alieni securè alios litibus vexent, *l. Non est ignotum & ibi glos. in V. condem. C. De admin. tuto. l. Quoties §. sicut in fine D. eod. tit. l. Pollæ C. De his quib. ut indig.* Vt verè dictus Antonius præfatum Ioannem vexavit, extorquendo ab eodem

eodem provisionaliter mulctam circiter nonaginta florenorum, quam per dicti Magistratus sententiam in principali negotio latam Ioanni restituere condemnatus fuit, absoluto Ioanne ab iniqua impetitione; cui sententiæ Antonius statim acquiescendo provisionaliter solutam pecuniam restituit, & judicatum fecit: ut mirum sit cur idem non fecerit seu faciat quoad dictarum expensarum condemnationem. * Neque sanè ullo modo argui 6
posset aliqua dictæ sententiæ nullitas, vel illius à libello difformitas, si Antonius proprio nomine condemnatus fuisset: tunc enim sententia libello dicitur non esse conformis, cùm Iudex de alia re judicat, quàm actum est; non etiam cùm aliter judicatur quam petitur, *Doct. in d. l. ut fundus*, cum jus patiatur proprio nomine condemnari ad expensas eũ qui alieno nomine calumniose egit, *d. l. non est ignot.* & sibi ipse imputare deberet Antonius, quòd calũniosam litem instituendo Magistratui occasionem dederit, se etiam proprio nomine condemnandi ad expensas. Sed frustrà scrupulosius de his agitur; cum manifestum sit Antonium in eadem qualitate condemnatum esse, quâ Reus absolutus est, quaque ipse contra Ioannnem egit.

Alterum quod de defectu commissionis ad taxationem faciendam proponitur, perinde frivolum est; tum quòd ad diluẽdam hanc objectionem acta commissionis quartâ hujus mensis Novembris sit exhibita, & per procuratorem Antonij in termino novissimè servato satis recognita; tum quòd ex literis requisitorialibus dicti Magistratus satis constet ejusdemodi taxationem ex voluntate ejusdem Magistratus esse factam per hoc quod super ea hanc requisitionem fecerit.

Cùm hęc itaque ita se habeant, officium Magnifici Domini Rectoris erit requisitam executionem semel permissam & imperatam, sublatâ suspensione, iterum permittere & suo Promotori injungere, præfatumque Antonium in expensis hujus oppositionis condemnare; non obstante frivola altercatione seu petitione proposita in termino novissimè apud acta servato; quæ aliò non tendunt, quàm ad longiorem dilationem & remoram petitæ & concessæ executionis, *d. l. Satis*, & in omnem eventum nihil relevare possunt.

De Appellationibus.

SVMMARIVM.

Appellatione deserta quæ sit habenda ratio expensarum.

1. *Expensas litis luit deserens appellationem.*
2. *Expensæ litis post interlocutoriam, non etiam post definitivam sententiam peti possunt.*
3. *Expensæ iure actionis quando petantur.*
4. *Expensæ litis ob interlocutoriam non semper recuperantur per definitivam.*

CONSILIVM CCIII.

Ivsta & rationi omninò consentanea est petitio condemnationis expensarum, quæ per occasionem frivolarum, rejectarum, atque etiam desertarum appellationum in hac causa factæ sunt, citra decimam nonam mensis Septembris novissimè præteriti in hunc usque diem, tam diu per occasionem hujusmodi appellationum retardato cursu negotij principalis: * quippe appellatione per appellantem desertâ aut per Iudicem rejectâ, parti, adversus quam sic appellatum est, reficiendæ sunt expensæ, *c. Vt debitus c. sæpè c. Reprehensibilis, c. Nicolao De appel.* idque perinde per sententiam judicis, à quo appellatum est, ut illius, ad quem appellatum est, *Bald. in d. c. Sæpè per illum text. & ibi Phil. Francus vers. Tertiò quæritur.* Cum igitur per sententiam interlocutoriam venerabilis Domini Commissarij septima Octobris latam declaratum sit, priorem partis reæ appellationem fuisse nulliter, ineptè & contra juris ordinem interpositã, eaq; ex causa formaliter reiectam; & posterior appellatio, nullis petitis apostolis, *c. 1, De appellat. lib. 6. Clement. Quamdiu eod. tit.* nec ulla illius factâ prolecutione, sed per ulteriorem partis Reæ comparitionem factam nona mensis Ianuarij, manifestè sit deserta, *c. Gratum vers. in secundo De offic. & potest. iud. deleg.* nulla est dubitatio, quin expensas ea occasione factas pars Rea refundere debeat, etiam non obstante quòd supratacta interlocutoria dicta die septima Octobris condemnationem expensarum adjunctam non habeat. * Nam etsi sententi. definitiva sine condemnatione expensarum lata, de 2
expensis litis nulla ampliùs possit esse quæstio, *l. Terminato C. De fructib. & lit. expens.* idem tamen non obtinet in sententia interlocutoria: quia uti per hanc Iudicis officium non finitur, ut fit per sententiam definitivam, ita post latam interlocutoriam omissa condemnatio expensarum in quacunque parte litis ante sententiam definitivam per partem adversam peti & per judicem suppleri potest, *l. Terminato vers. Quaro extra & in l. si pignore D. De pig. actione.* * Et quidem longè potentiore 3
jure hujusmodi incidentis articuli expensæ peti possunt, quàm totius causæ principalis: ob id, quòd expensæ negotij principalis seu ex sententia definitiva, non jure actionis, sed ex officio judicis debeantur, *DD. in d. l. Terminato, properandum §. fine autem alterutra C. De iudic.* ideoque illo finito nulla persecutionis illarum sit potestas; quia judex officio suo functus est, *l. Iudex posteaquam De re iudic.* At vero expensæ quæ debentur ratione incidentis articuli seu interlocutoriæ sententiæ, & præsertim ex desertione appellationis, debentur victori jure actionis, & conditione ex canone, *c. Reprehensibilis De appel.* ut eleganter tradit Philippus Francus, *in c. Ex ratione in 7. menbro princip. vers. sed quæritur primò, & in c. sæpè vers. Octavò quæritur De appel.* Nec hac in re exaudienda est partis Reæ contradictio, per quam non tam declinare quàm differre nititur hanc condemnationem expensarum, contendendo eam esse reijciendam & reservandam usque ad pronuntiationem sententiæ diffinitivæ. * Cùm enim petitio illarum ex causis 4
prædictis in quacumque parte litis de jure sit fundata; Iudicis officio incumbit hujusmodi petitioni sese incontinenti accommodare; cùm aliæ & sæparatæ sint expensæ incidentis acticuli, aliæ principalis negotij; & justa possit esse occasio condemnandi ad expensas interlocutoriæ eum, pro quo fortè postea sententia definitiva cum condemnatione expensarum profertur; per quam nulla ratione recuperari possunt expensæ ratione incidentis

priùs

priùs solutæ, *Salicet. & alij in d. §. Sive autem alterutra, Bart. in d. l. si pignore*; tunc præsertim quando articulus incidentis negotij cum negotio principali conjunctus non est, & justitia causæ principalis injustitiam incidentis articuli purgare non potest. Nam eo casu differendæ aut ad finem causæ reijciendæ condemnationis expensarum, ratione incidentis articuli factarum, nulla est justa occasio, *Speculat. in tit. de expen. §. si autem vers. Sed numquid deficiens, Innocent. in d. c. Sapè & ibi Francus d. quæst.* 8. potissimùm quando Iudici constat per quamcumque sequentem sententiam definitivam non posse expurgari vitium, quod pars adversa incidente articulo, vel caluminando, vel tergiversando, aut ineptè procedendo semel contraxit, *Matthæus de Afflict. decis.* 42. Prout in proposito manifestissimum est eo loco esse has, de quibus quæritur, expensas, quod latâ etiam contra actores sententiâ definitiva, pars Rea in illis omninò condemnari deberet, aut saltem non ab illis excusari. Ita ut juris beneficium, hoc est prompta paratáque illarum expensarum condemnatio, parti agenti neque eripi, neque denegari, neque denique in aliud tempus reijci aut differri debeat: cum de eo in re præsenti cognoscere possit Venerabilis Dominus Commissarius, & cognoscendo ob id de eo judicare debeat, *l. De qua re D. De iudic.*

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Residentia Clericorum.

1. *Canonicus an simul & in canonicatu & in parochiali ecclesia vicina residere possit. Residere quid sit.*
2. *Stare in aliquo loco quis dicatur.*
3. *Domicilium diversis locis quis habere potest.*
4. *Beneficiorum pluralitas odiosa.*
5. *Clericus non residens admoneri potest.*
6. *Residentia clericorum nimis amarè exigenda non est.*

CONSILIVM CCIIII.

STATVTVM Collegiatæ Ecclesiæ S. Livini Zierixeensis his verbis conceptum est: *Statuimus & ordinamus quod quicumque Canonicorum nostrorum capitularium, qui censeri debeat residens, debet personaliter stare in oppido Zierixeensi per spatium viginti septem hebdomadarum in anno conjunctim vel divisim. &c.* Alio loco in statutis cavetur de forma visitationis chori ad lucrandum præsentias. Vnus ex Canonicis obtinens in vicino pago Ecclesiam parochialem, eíque personaliter deserviens, & in pago ejusdem Ecclesiæ expensas suas emens, in oppido cubiculum habet, & quotidie saltem per viginti septem hebdomadarum spacium chorum laudabiliter secundùm alia dictorum statutorum capitula frequentavit, sæpiùs in eodem oppido edendo ac bibendo, atque etiam in conducto suo cubiculo interdum dormiendo: sed quia ordinarium domicilium in oppido non habet, Domini de Capitulo eum fructibus suæ præbendæ privaverunt: Quæritur, num id jure potuerint? Tota quæstio consistit in intellectu & interpretatione horum verborum, *Debet personaliter stare in oppido,*
1 † an videlicet illa referri debeant ad domicilium, an verò ad residentiam, hoc est deservitionem cultumque divini officij in Ecclesia? Id enim verbum *Residendi* in hoc articulo significare videtur, *c. Conquerente De Cler. non residen.* Cujus residentiæ respectu posset videri præfatus D. Canonicus in statutum non impegisse, cùm ei aliquid ad illaudabilem deservituram objici non possit. * Sed 2
quoniam residentiæ modus explicatur, *stando* scilicet *personaliter in oppido*, duo requiri videntur, domiciliū seu habitatio ex præscripto statuto, & deservitura ex postea subjecto statuto de modo visitandi ac frequentandi chorum: stare enim in aliquo loco ad domicilium continuamque habitationem referri videtur, *l. 1. ibi Bart. De his qui deiec. vel effud.*

Et quamvis duobus locis quis possit habere domicilium; id tamen aliter fieri non potest, quàm si 3
utroque loco æqualis sit habitandi, & standi destinatio, *l. Labeo, l. Assumptio §. iurisprudentibus D. Ad municip.* ita quòd sola domus vel cubiculi possessio in aliquo loco domicilium non faciat, si continuè vel pro maxima parte habitandi non sit quoq; propositum, *l. Libertus §. sola domus possessio Ad municip. glos. in c. Licet canon in verb. residere De elect. Lib. 6.*

† Vt proinde in rigore juris, & attento odio, 4
quod in pluralitate beneficiorum consistit, & ex qua causatur impossibilitas residendi ac deserviendi laudabiliter in omnibus, *c. Quia nonnulli De Cler. non residen. l. Nemo ex ijs C. De assessor. c. singula & ibi glos. 89. distinct.* satis probabilis videatur causa dictæ privationis: nihil faciente in contrarium, quod alij quidam ex ejusdem Ecclesiæ Canonicis parochialium Ecclesiarum quoque Rectores in oppido residentes, suis hujusmodi Ecclesijs etiam deserviant, & tamen parem privationem non patiantur: nam quamvis adversus illos quæri possit, an eis debeantur fructus suarum Ecclesiarum, in quibus personaliter verè & propriè non resident; ob id tamen objici non potest illaudabilis deservitura quoad Canonicatus; cùm in illis resideant, personaliter in oppido Z. stantes domiciliumque habentes, & statutis quoad visitationem ac numerum hebdomadarum satis facientes; ubi in casu proposito res conversa est & justitia querelæ privationis respicit fructus præbendæ; od id, quod Canonicus principaliter in oppido non stet, sed magis in sua parochia, cui in eadem residendo, ac deserviendo plenè satisfacit: ast illo casu peccatur in ipsam parochiam, non in Ecclesiam Collegiatam, cui idcirco nulla potest esse conquerendi materia, *steph. Bertrand. consil.* 101. *Quamvis non sit vol. 1. part. 1.*

Interim quia Domini de Capitulo præfatum 5
D. Canonicum sic residentem hactenus toleraverunt, patientes illum sine contradictione aut admonitione chorum frequentare, ac statutis quoad visitationem chori satisfacere, bonaque fide ipse existimavit talem residentiam sufficere, nulla Dominorum de Capitulo admonitione interveniente, existimarem prætactam privationem quoad præteriti temporis fructus nimis fore rigidam & ab æquo bono alienam; cùm canon admonitionem ante subtractionem fructuum requirat in ipso momento ac tempore absentiæ seu illaudabilis residentiæ, *c. penult. De cler. non resid.* probabilisque fuerit opinio dicti Domini Canonici existimantis se statutis satisfacere per hujusmodi deservituram seu residentiam; * quæ nimia amarè seu rigorosè 6
exigi

exigi non debet, sed civili modo intelligenda est, *Archid. in c. Licet canon nu. 5. vers. sub residentia De elect. lib. 6.*

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Residentia in beneficio.

1. *Excipere de iure fisci tertius non potest.*
2. *Ius patronatus an ad fiscum transeat confiscatis bonis.*
3. *Beneficia simplicia an residentiam requirant.*
4. *Scholares beneficiati residere non tenentur.*

CONSILIVM CCV.

SINE magno labore eximi possunt scrupuli, quibus cõscientias suas gravare videntur Venerabiles D. Decanus & Capitulum Collegiatæ Ecclesiæ Sanctæ Barbaræ Culenburgensis, circa præsentationẽ & institutionem M. Henrici Cuyck in & ad capellaniam seu Vicariam S. Antonij in dicta Ecclesia collegiata fundatam per Dominum Gasparem Dominum in Culenburch novissimè vacantem ex simplici resignatione Antonij Cuyck fratis sui facta ad manus D. Florentij de Culenburch. Nam quod ad priorem quæstionem attinet, an Dominus Florentius eo tempore, quo contracto crimine læsæ Majestatis, fines ditionum Regiæ Majestatis excessit, jure patronatus uti, & utendo prætactam resignationem admittere, ac dictum M. Henricum præsentare potuerit; idemque M. Henricus ex hujusmodi præsentatione, per dictum Capitulum admitti & in prætacta Vicaria institui potuerit; dicimus quòd præfati Domini hunc scrupulum sibi facere non debeant, quamdiu alius potentiore jure munitus non comparet, neque dicto M. Henrico quæstionem aut controversiam super ista
1 Vicaria excitare: * cùm regula generalis sit, quòd de jure fisci tertius nec excipere nec movere quæstionem possit, *l. His consequenter D. Famil. ercisc. & ibi glos. in verb. non petinere*; dictoque Capitulo sufficere debeat, quòd apud præfatum D. Florentium ejusque majores jus patronatus ex fundatione fuerit, & illius vigore novissimus possessor hoc beneficium obtinuerit: quia in hujusmodi præsentationibus & institutionibus ultimus status beneficij
2 attenditur, *l. Consultationibus De iure patron.* * Deinde communior & frequentior est Doctorum, *Felin. Decius & alij in c. Quanto De iud. & in Pastoralis §. rursus De re iud. Marian. Socinus nep. cons. Requisitus a Magistro vol. 2. Latè Hieron. Gigas in tract. de crim. læsa Maiest. Rubr. de pæn. commit. crim. læs. Maiest. quæst. 4.* opinio, quòd confiscatis bonis alicujus, jus patronatus Ecclesiasticum ad fiscum sæcularem non transeat; cùm ad fiscum vigore universalis confiscationis non transeant ea hæredes extraneos non sunt transmissibilia; quia fiscus pro extraneo hærede est, *Bart. Bal. & alij in l. 1. C. De bon. quæ lib.* Quod in proposito indubitatum videtur, ob, id quòd jus patronatus non cohæreat dominio aut Comitatui de Culenburgh, sed sit merè personale, reservatum ipsi Gaspari fundatori & ejus successoribus. Ita enim sonant verba fundationis *Zoo sullen wy ofte onse naecomelighen, &c.* hoc est, *tunc nos vel nostri successores, &c.* Ita quòd sit separatio bonorum, & juris paronatus tunc, cùm jus patronatus bonis non cohæret; & sic bonis transeuntibus ad fiscum, jus patronatus manet apud eum, qui confiscationem passus est, vel potiùs dormit, si non extinguitur, Ecclesia manente liberâ, *Decius in d. c. Quanto, & in l. 2. nu. 2. C. De in ius vocan.* dum sic merè personale est; atque inde transit ad sequentem generationem, mortuo eo, qui confiscationem passus est, quando etiam successoribus reservatum est, *Socinus d. cons. 51. Marc. Mantua cons. 5. Visis scripturis.*

Quoad alteram quæstionem, dubitatio nulla est, quin patronus sic conferre, & conferendo super promotione ad sacerdotium, & residentia personali dispensare potuerit; quia eam potestatem sibi & suis successoribus reservavit fundator; prout reservare potuit: † cùm simplex sit benefi- 3
cium, quod personalem residentiam nisi ex fundatione non requirit de generali consuetudine totius mundi, *Felin. in c. Dictus De rescriptis Alex. cons. 1. nu. 3. vol. 7. Bernard. Diaz. in praxi crim. can. cap. 52.* Vnde cùm fundator ipse eam necessitatem residendi & promovendi imposuerit, reservata sibi potestate relaxandi, dubium non est, quin relaxare poterit, quia eam legem suæ liberalitati dixit, *l. Ea lege C. De condict. ob caus. dator.* ejus enim est solvere, cujus est ligare, *l. Eius est De reg. iur. l. Si puella De spons.* † De quo interposito minùs dubitan- 4
dum, ob id, quòd ex legitima & legibus probata causa, sit facta hæc relaxatio & dispensatio, videlicet ob continuationem studij in Vniversitate approbata: ob quam caussam relaxatur generaliter necessitas residentiæ in beneficio, etiamsi tempore institutionis is qui beneficium obtinet, juraverit residere, *c. Cum ex eo De elect. lib. 6. c. Ex parte tua De cleric. non resident. c. ult. De magistris, Fred. de Senis consil. 246. De iure communi, Oldrad. consil. 220. Supposita.* De quo hic minùs hæsitandum, quod Vniversitas Lovaniensis, in qua M. Henricus studij caussa degit, specialia habeat privilegia de non promovendo ad sacros ordines, & de fructibus percipiendis in absentia propter studium. Proinde tutâ conscientiâ possunt Venerabiles DD. hanc institutionem semel per eos legitimè factam, suo loco relinquere.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Residentia parochorum. Abbas certæ Ecclesiæ obligatus providere de Rectore, an captivum ab hoste Rectorem redimere teneatur. Abbati an rectè decimarum solutio negetur, ob non residentiã pastoris ab eo præfecti.

1. *Parochus Ecclesia an in periculo residere teneatur.*
2. *Distributiones quotidiana aliquando etiam absenti præstandæ.*
3. *Pestis caussa an Parochus Ecclesiam deserere possit.*
4. *Abbas Religiosum Ecclesia alicui preficere obligatus excusatur ex causa impossibilitatis vel periculi.*
5. *Parochiani suo Parocho defensionem debent, alioqui excusatur à residentia Parochus.*
6. *Exceptio loci non tuti.*
7. *Decima absenti ex causa Parocho an rectè denegentur.*

CON-

CONSILIVM CCVI.

PRo parte Reverendi D. Abbatis Monasterij Parcensis, ordinis Præmonstratensis, duæ sequentes proponuntur quæstiones: prior, utrum Abbas aliquis, qui de Rectoribus tenetur providere varijs Ecclesijs, teneatur illis providere suo & monasterij sui periculo, ita ut etiam Pastores cogatur liberare, si capiantur; maximè cùm ex decimis Abbas vel Conventus toto decennio nihil receperit, nec intra decennium (ultra competentiam Pastori debitam) vix aliquid sit recepturus; eo quòd fabrica Ecclesiæ reparanda sit, & campana decimalis comparanda? Posterior, utrùm subditi, quando Pastores securè residere non possunt, licitè negent decimas; cùm ex decimis Ecclesiæ suo tempore reparandæ sint & campanæ comparandæ.

Ad utriusque quæstionis resolutionem hoc imprimis præmittendum,
1 * Rectorem Ecclesiæ alicujus parochialis non cogi ad residentiam in sua Ecclesia, si residendi non sit securitas; ut non est, dum sine periculo vitæ in loco subsistere non potest: in eo enim consistit corporalis necessitas, quæ excusat à residentia, *c. 1. De Cleric. non resid. sub fin. lib. 6.* Qui igitur ob bellum residere non potest, propter periculum vel mortis vel captivitatis, quæ sæpè morte ipsa durior est, non potest moneri aut cogi, ut resideat; & si monitus non venit ad residentiam, eo nomine Ecclesia privari non potest. Esset enim, ut eleganter respondit Baldus, *consil. 357. Iniustissima vol. 2.* hujusmodi privatio non tantùm injustissima, sed etiam nullissima; cùm non cogatur quis ire ad locum notoriè non tutum, aut de periculo suspectum, *c. Ex parte De appel.* multo minùs cum præsenti & certo periculo conjunctum; ideoque nec sub pœna privationis ad residentiam in tali corporali sive impedimento sive necessitate faciendam requiri aut moneri non possit: quia talis necessitas & impedimentum excusat, *c. Relatum c. Inter quatuor De cler. non resid.* sic quòd taliter absenti seu ex causa non residenti, solvendi sint integri fructus sui beneficij, & perinde decimæ, ut aliæ obventiones;
2 * imò, ut plerique volunt, etiam quotidianæ distributiones; ob id, quòd huic beneficiato imputari non possit nec debeat, cur non resideat, dum commodè sine periculo vitæ non potest, ut eleganter & ex bonis rationibus responderunt Ioannes Calderinus, *cons. 17. An Canonicus tit. Depraben.* & Fredericus de Senis, *cons. 246. De iure communi vers. item Si infirmitas.* Habetur enim is pro residente, qui residere paratus est; sed ex probabili impedimento facti residere non potest, *Bald. d. cons.*
3 357. † Et quamvis plerique putent in periculo pestis fugam Parocho pro conservatione vitæ suæ non esse permissam, saltem non aliter, quam si vicarium temporalem pro se constituat, si modò aliquis inveniri possit, ne divinum officium fraudem patiatur; nihil tamen id in contrarium movere potest, ob id, quòd hoc pestis periculum non tantùm ipsi Parocho, sed etiam ipsis parochianis subditis sit commune & æquè periculosum: quod non est in hoc impedimento belli intestini; in quo qui hostilitatem exercent, rusticis passim parcunt, & clericis sacerdotibusque præsertim religiosis seu monachis nimis sunt infensi, utpote hæretici & omnis religionis hostes; quod (prohdolor) rei experientia docet: cùm alioqui tanta sit difficultas in inveniendis vicarijs, ut veris Pastoribus. Sic quod hoc impedimentum non tantùm à residentia personali excuset, verùm etiam à necessitate constituendi vicarium: satis enim est Parochum in utroque impediri, ut ex impedimento sic excusari omninò debeat, & nihilominus decimas & alios beneficij fructus percipere, *Pet. de Vbaldu in tit. De canonica Episcop. & Paroch. portione in sext. c. princip. quæst. 12. Ioan. Bapt. Ferret. cons. 173. Quarta Canonica nu. 4. And. Barbat. cons. 87. Visis punctis n. 2. 3. vol. 4. Paul. Parisi. cons. 32. Licet regulariter nu. 19. vol. 2.*

Quæ cùm ita se habeant, manifestum evadit, 4
quòd Abbas, ad cujus curam & sollicitudinem pertinet ex suis Monachis alicui curatæ Ecclesiæ ad curam animarum exercendam providere, possit ex hac difficultatis, imò impossibilitatis caussa excusari à provisione de personali residentia sui Monachi: cùm ex aperta juris dispositione, *clem. Ne in agro §. Sane prioratus, & ibi glos. in verb. caussa rationabili De statu monach.* permittatur Prælatis suos Religiosos alicui Ecclesiæ præfectos domi in suo monasterio retinere tunc cùm propter hostilitatem aut aliam rationabilem caussam residentia Religioso de facto vel impossibilis est, vel nimis in certissimo & instanti periculo posita; præsertim in tali hostilitate, *c. Pastoralis 7. q. 1.* quæ cum omni immanitate, truculentia, & tyrannide exercetur in Christos domini sacerdotes, maximè Religiosos seu Monachos, cum summo illorum opprobrio, *Baldus d. cons. 357.* per abductionem in captivitatem; in qua quod levissimum & tolerabilissimum exspectare possunt, est, quòd se & vitam suam pretio exorbitante redimere possint; cui cùm ipsi Religiosi pares esse non possint, utpote quibus proprij nihil est. *c. Cum ad monasterium De statu monach. c. Reprehensibilis sub finem De appel.* redemptionis necessitas recidit ad Abbatem, si suum Religiosum salvum esse velit: cui periculo ob id Abbas merito se subtrahere potest, retinendo domi suæ suum Religiosum.

Proinde si subditi suum Pastorem, non obstante 5
hostilitate, apud se residere velint, ad exhibitionem divini cultus & sacramentorum, ut milites suum ducem, *l. Omne delictum §. qui præpositum D. De re milit.* ita hi suum Pastorem adversus hujusmodi pericula protegere & tutum servare debent: si id non possunt, quia fortè vi majori resistere nequeát, quemadmodum ipsi à resistentia excusantur, ita & hic Pastor seu Vicarius perpetuus à residentia excusari debet; & quidem sine ullo suo suique Abbatis damno aut præjudicio, quoad perceptionem decimarum, & aliorum fructuum, ex causis superiùs adductis. Quare si parochiani persistere volent in petitione personalis residentiæ, debebunt in se periculum captivitatis & redemptionis ex illa suscipere, & in eum finem sese Abbati & Religioso specialiter obligare, ac per idoneam cautionem indemnitatis prospicere: cùm alioquin in juris veritate Religiosus invitus cogi non posset se credere aut committere fragilitati cujuscumque cautionis vel etiam salvi conductus seu salva guardiæ, *c. Accedens Vt lite non contest.*

Etsi

6 Etsi enim in formali bello ex jure gentium hujusmodi salvis conductibus stari & debeat & soleat, & sic mediante eâ cautione locus non tutus possit fieri tutus, ad removendam allegationem & exceptionem loci non tuti, *Ant. de Butrio in c. Ex parte De appellat.* id tamen in hoc infestissimo intestino bello, sive potiùs rebellione, dici non potest, apud hoc genus hominum, quorum in Ecclesiasticorum ordinem conspiratum & exitiale est odium, à quo nulla cautio potest Religiosum in aperto pago & hostibus exposito residentem, cautum & securum facere, ut rectè tradidit Philippus Decius, *in d. c. Ex parte nu. 6. Io. Ferretus consil. 31. In casu proposito nu. 22.* Sic quod extrema necessitas hanc rem eò redegit, ut si subditi seu parochiani suum Pastorem apud se residere & continuò præsentem habere velint, debeant defensionem, & indemnitatem ut minimùm & Domino Abbati & ejus Religioso adversus ista præsentissima vitæ pericula promittere & præstare; & Religiosum sub confidentia hujusmodi cautionis non per coactionem, sed per preces ad residentiam inducere; quia ex juris potestate nulli cautioni, cùm nulla sufficiens inveniri possit, se invitus committere non cogitur, *in d. c. Accedens.*

7 Vnde illud etiam satis percipitur, quod alteram quæstionem contingit, subditos ob temporalem hanc absentiam, quæ ex causa tam legitima & urgente contingit, non posse Domino Abbati decimas recusare, quæ jure prædij velut debitum ex jure divino omninò debentur; quas etiamsi subtrahere & denegare possent nolenti residere, aut non curanti, ut Vicarius perpetuus resideat (nam hoc facere possunt, *Paulus de Castro consil. 38. Dico dictum vol. 1.*) non tamen perinde id possunt, dum sic inevitabili aut inemendabili impedimento impeditus est, ex rationibus superiùs deductis.

Quas quidem rationes quoad Dominum Abbatem intendunt etiam aliæ circumstantiæ superiùs propositæ de onere sartorum tectorum; de contributione ad reparationem Ecclesiæ, quæ jam omninò ex incendio hostium conflagravit; item de onere campanæ per hostes ablatæ, item de intertẽtione Religiosi ex iisdem decimis: quæ omnia non tantùm præsentem & momentaneam, sed etiam futuram & successivam habent caussam; ut meritò pro illis supportandis decimæ præstari debeant: quæ pro præteritis annis, deserta omni cultura, vel nullæ vel exiguæ fuerunt, & in præsenti repetita quorundam tantùm agrorum cultura, non admodum magnæ sunt, nec multò majores aliquot annis futuræ erunt: stante semper ratione superiùs deductâ, quòd hæc sive impossibilitas, sive inextricabilis difficultas residendi, pro voluntaria aut culposa absentia reputari non possit, sed pro residentia haberi debeat, *Bald. d. consil. 357. Paul. Parisius d. cons. 82. vol. 4.*

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Distributiones quotidianæ.

1. Seu *particula potestas.*
2. *Necessitas corporalis quæ dicatur?*
3. c. 1. De cler. non resident. lib. 6. *intellectus.*
4. *Affectatio improbatur.*
5. *Iusta caussæ quæ distributionum in absentia percipiendarum?*
6. *Capituli cognitio est de caussis distributionum in absentia percipiendarum.*
7. *Statuto fieri non debet, quod consuetudine non potest.*
8. *Consuetudo ut Canonicus ex absentia reversus triduo possit adhuc à divinis officijs abesse, irrationabilis.*
9. *Distributiones quotidianæ manuales sunt.*

CONSILIVM CCVII.

Ex ordine respondendo ad quæstiones ex parte Capituli Cathedralis Audomarensis propositas, respondemus primùm ad id, quod primo loco quæritur, quo sensu accipienda sint verba Bonifacianæ constitutionis, *in c. 1. De cler. non resid. lib. 6.* per quam abolitâ, quæ multis locis tunc irrepserat, consuetudine, de quotidianis distributionibus dandis præsentibus seu residentibus in loco sui beneficij, etiamsi divinis officijs non intersint, permissa est earundem quotidianarum distributionum perceptio his residentibus, *quos infirmitas seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas* ab hac interessentiæ necessitate excusat; quid scilicet contineatur appellatione *iustæ & rationabilis corporalis necessitatis*? Quæstionis caussam nasci ex antecedente conjunctim adjectâ mentione infirmitatis, & illi subjunctâ particula *seu*: † quia hæc dubitationem facit, 1
an in proposito particula ista potestatem habeat explicandi ac declarandi, seu exponendi, ut sæpè, *Clem. 1. De vita & honest. cleric.* an verò ampliandi & augmentandi, ut interdum, præsertim in favorabilibus, *l. Si quis ita & ibi Bartol. De auro & argento leg.* Et inde dubitari contingit, an alia justa & rationabilis corporalis necessitas huic sive exceptioni, sive excusationi locum faciat, quàm quæ caussatur ex infirmitate; & an quævis infirmitas id mereatur, etiam illa, quæ corporalem necessitatem non habet?

Equidem infirmitas & languor beneficiati 2
sæpè esse potest sine rationabili necessitate corporali, hoc est quæ non impediat interessentiam in divinis officijs; cùm scilicet morbus aliquis est, qui sonticus non est, quique impedimento non est, quò minùs, qui eo laborat, superesse possit omnibus negotijs; ut est levis febricula, aut etiam inveterata quartana, *l. Quæsitum De re iud. l. Morbus sonticus De verb. significat.* Possit etiam è contra esse justa rationabilis corporalis necessitas, quæ ex nulla infirmitate vel adversa valetudine, sed in bona valetudine fit; ut est cùm tempestate, vi fluminis, captivitate apud hostes aut latrones, vel etiam metu & periculo hostilitatis quis venire aut adesse impeditur, *l. 2. §. si quis iudicio, l. Sed etsi quis §. illud sciendum D. Si quis cautionib.* Verius est non expositivam aut declarativam & sic restrictivam significationem in hoc articulo facere hanc particulam *seu*, sed amplificativam & augmentativam, *Did. Covarr. Variar. resolut. lib. 2. c. 5. nu. 10. Alex. consil. 193. Ex themate vol. 2.* ut non tantùm infirmitas, sed quæcumque alia justa & rationabilis corporalis necessitas faciat exceptionem & excusationem; præsertim quia ponitur inter speciem & genus; seu inter

inter ea, quæ augustiùs & latiùs patent; latiùs scilicet patēte posteriore loco posito: ideoque licet infirmitas præsertim quæ gravis est faciat rationabilem corporalem necessitatem, sola tamen non facit, cùm ex alijs quoque causis eadem necessitas causari possit.
3 † Vulgò omnes qui hanc Bonifacij constitutionē interpretantur, *Archid. Ioan. And. Anchor. Geminia. Phil. Francus. in d. c. 1.* corporalem necessitatem referunt etiam ad necessitatem sumendi potionem seu medicinam, vel incidendi venam; quasi eadem sit causa occurrendi morbi ad illum avertendum, quæ est in eo curando, sicut facilius malo occurritur, quam læsæ causæ remedium adhibetur. Sed cùm hæc infirmitati magis adhæreant, verius est latiùs patere hanc rationabilem corporalem necessitatem, etiam extra causas valetudinis; ut quæcumque justa rationabilis necessitas corpus beneficiati impedit, quo minus etiamsi maximè velit, divinis interesse possit, hanc excusationem tribuat: non sic quidem, quasi quæcumque justa vel probabilis est causa absentiæ ad hanc rem sufficiat; sed quæ corporis necessitatem conjunctam habeat, hoc est quæ corpus beneficiati divinis officijs interesse non patitur; ut est captivitas, hostilitas, & aliæ similes, *d. l. 2. §. si non propter, d. l. Sed etsi quis §. illud.* Non enim sine mysterio hæc tria conjunguntur, *justa, rationabilis, & corporalis*: cùm justa & rationabilis esse possit, quæ non sit corporalis; & corporalis ac necessaria, quæ non sit justa, rationabilis, aut probabilis, *Gloss. ult. in l. ult. D. De restitut. in integ.*

Proinde ad primam quæstionem respondendo existimamus, quòd quamvis ad hanc exceptionem justæ, rationabilis, & corporalis necessitatis rectè referri non possit id, quod valetudinis conservandæ aut reparandæ gratia fit, non tantùm per pharmacorum & medicamentorum sumptionem aut phlebotomiam, sed etiam per aëris & loci mutationem, quia necessitatem præcisam non interessendi per se non facit; ad infirmitatis tamen causam rectè referatur, & sic ad primam exceptionem dictæ constitutionis pertineat, & excusationem præbeat; modo id fiat dolo & fraude seclusis, hoc est sine affectatione, *And. Barbatia consil. 56. Ergo vehementer, & consil. 57. Mihi*
4 *videtur vol. 1.* * Nam in omnibus juris partibus affectata excusationem nullam tribuunt; quia in affectatione fraus & circumventio latet, *d. l. 2 §. fin. D. Si quis cantionib. §. item tria Instit. De excus. tutor. l. Et qui data D. Ex quibus caus. maiores.* Ita ut valetudo non in occasione, sed in veritate habeatur; & sic voluptatis aut recreationis causa prætexi non possit, etiamsi recreatio interdum ad valetudinem firmandam benè tendat. Vnde est quod plerique arbitrentur nudæ assertioni invaletudinem allegantis non esse credendum in re non omninò manifesta, & quam habitus & constitutio corporis in aspectu non prodit, sed insuper requirant vel medici testimonium seu judicium, *Dom. Gemin. consil. 152. Pro intellectu, Phil. Prob. ad d. c. 1. num. 14. De cleric. non resid. lib. 6.* vel prætexentis assertionem cum juramento.

Quæ porro de nuptijs consanguineorum, & amicorum, funeribus eorundem, primitijs sacerdotalibus, religionis ingressu, susceptione prolium in baptismo, visitatione propinquorum & similibus casibus, seu causis proponuntur, neque ad primam infirmitatis, neque ad postremam utilitatis Ecclesiæ, neque denique ad secundam corporalis necessitatis caussas referri possunt. * Etsi 5
enim hujusmodi caussæ sint non tantùm honestæ & probabiles; quia tamen omninò necessariæ non sunt, idoneæ & satis justæ non censentur ad hanc excusationem tribuendam. Quemadmodum & absentia, quæ studiorum causa fit, etsi jure probetur & per se honestissima sit ac probabilissima, *Gloss. fin. in d. l. fin. De in integ. restitut.* non tribuit tamen in re proposita excusationem ad percipiendum & lucrandum quotidianas distributiones, *c. Licet De præbend.* quippe voluntariæ sunt, nec conjunctam aliquam vel præcisam vel hypotheticam necessitatem habent. Verùm quidem est, quòd sine verecundia interdum prætermitti non possunt; sed, ut in proverbio est, amici fures sunt temporis: ita & hujus quoque damni causa illis ascribenda, ex qua qui officium impendunt se beneficij creditores, qui accipiunt debitores faciunt, *l. Si pignore §. 1. D. De furtis.* Nam & aliunde sæpè majoris necessitatis caussæ incurrere possunt; ut est rerum propriarum procuratio, ingentis damni in proprio patrimonio aversio, & similes: quæ licet probabilitatem habeant, necessitatem tamen nullam habent corporalem; quibus dum cedit vel obsequitur beneficiatus, lucrum distributionum contemnere seu postponere censetur. Vnde etiam est, quòd aliàs à jure inter caussas justæ absentiæ non referatur, si quis funeri seu funerationi tertij alicujus interfit; sed tunc demùm, si domesticum vel familiare funus ducat, aut illi justa faciat, *l. 2. D. De in ius vocan. d. l. Sed etsi §. illud sciendum.* In summa majoris caussæ occupatio, quæ non est vel ex valetudine, vel corporali rationabili necessitate, vel ex utilitate Ecclesiæ, non tribuit potestatem percipiendi has distributiones in absentia à divinis officijs; quia certatur de lucro captando ex corporali officio seu opera.

Per quæ satis etiam responsum videri debet ad id, quod secundo loco proponitur. Eo enim constituto, quòd posteriores illæ caussæ, quæ in officijs amicorum versantur, quæque necessitatem corporis impeditivam, aut Ecclesiæ aliquam utilitatem conjunctam non habent, non pertineant ad triplicem exceptionem seu restrictionem Bonifacianæ constitutionis, *in d. cap. 1.* non debet Capitulum sollicitum esse, an de hujusmodi singulis caussis cognoscere debeat: cùm nihil ad hanc rem intersit, ex veritate, an simulatione: bona fide, an fraude prætexantur; cùm nec ea quæ ex veritate aut bona fide intercedunt, excusationem justam præbere possint: sed ut per se certam habent juris definitionem, ita non possunt Capituli judicio subijci aut subjacere, sed debent secundùm illam regulari, *c. Sæpè vers. cum frequenter iuris quæstio De appel. l. Ordine D. Ad municipal.*

Hoc interim verum est, ad Capituli cognitionem & judicium pertinere facta, quæ contineri possent sub una trium causarum, quæ in proposito 6

exceptionem faciunt, & adversus amissionem distributionum excusationem præbent; hoc est, an infirmitas, & quæ pro ea præcavenda vel reparanda sunt, item corporalis necessitas, & Ecclesiæ utilitas ex facti veritate consistant: nam facta & facti quæstio in cognitione & potestate Iudicis posita sunt, *d. l. Ordine*. Quamvis ea in parte possit per statutum Capituli ordinari, quòd pro exoneratione probationis, quæ sæpè in hujusmodi causis difficilis est, stari possit juramento caussam aliquam exceptam allegantis, non quoad juris, sed facti quæstionem, *c. 2. in fine De probationib.* hoc est, an in facto ut allegatur vera sit: priùs tamen per Capitulum expenso seu declarato, an talis sit, quæ pro excusantis vel infirmitate, vel corporali rationabili necessitate, vel Ecclesiæ utilitate accipi debeat aut possit. Qua in parte si fortè Capitulum metuet novas distractiones, vel materiam altercationum inter confratres, poterit tempestivè per Capituli specialem declarationem provideri, & per formam statuti seu edicti perpetui aliquid certi ordinari, quæ causæ ad infirmitatem, quę ad corporalem necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ referri seu idoneæ censeri debeant, cum exclusioné aliarum, quæ modò expressis majores non sunt. Vt enim per Bonifacianam constitutionem permittitur Capitulo ordinatio circa modum ipsius distributionis, *d. c. 1. vers. iuxta Ecclesiæ cuiuslibet ordinationem*: ita quoque permittenda videtur circa declarationem causarum exceptarum adversus illarum abusum, aut nimiam extensionem: cujus generis statuta, & consuetudines, cùm non ad ampliandam occasionem subtractionis à divinis tendant, sed ad exactiorem observationem frequentationis illorum faciant, jure non improbantur, *Decius in cap. Cum omnes num. 2. De constitut.*

Ex qua consideratione sese ultrò offert resolutio ad tertiam quæstionem. Si enim ad has tres dumtaxat exceptas causas restricta est facultas percipiendi quotidianas distributiones in absentia, & virtute exceptionis reliquæ omnes causæ censentur exclusæ, *l. Nam prætor De iudic. DD. in l. 1. De reg. iur.* & quoad exclusas improbata quæcumque contraria consuetudo, *d. l. 1.* non tantùm præterita, sed etiam futura, *Ioan. de Imola & alij in Clem. statutum De elect. Steph. Bertrand. consil. 93. Viso casu nu. 6. vol. 2. parte 2. quod est repetitum consil. 118. vol 6.* meritò quoque censeri debet sublata potestas contra hanc tam apertam constitutionem statuendi, & Canonicis permittendi, ut vel ullo tempore à frequentatione divini officij abesse possint, sine amissione distributionum quotidia-
7 narum: † quod enim consuetudine fieri vel introduci non potest, statuto quorumcumquæ inferiorum fieri quoque vel introduci nequit, *Lapus alleg. 93. in fine, Phil. Franc. in d. c. 1. vers. statuimus*
8 *nu. 4. De cl. r. non resid. lib. 6.* † Vsque adeò ut ab omnibus, *Archid. & alijs in d. cap. 1.* communiter multis modis impugnetur, & tandem etiam improbetur Ioannis Monachi veteris interpretis traditio, *in d. c. 1.* de quadam consuetudine Ecclesiæ Morinensis, quæ permittebat Canonico ex profectione seu absentia domum reverso, ut triduo domi quiescere & à divinis officijs abstinere posset sine perditione distributionum: quasi scilicet rei natura & impossibilitas huic qualicumque permissioni resistat. † Hæc enim distributio cùm ma- 9
nualis dicatur, *d. c. 1 in verb. manualia*, & exporrigenti manum dari, & exporrecta manu accipi debeat, vel in rebus ipsis, vel per tesseras; fieri non potest, ut alij quàm corporaliter præsenti, & ut dicunt, interessenti dari vel possit vel debeat, *August. Beroius quæst. 113. nu. 3. Decius consil. 280. In casu proposito.* Vnde scribit Philippus Probus, *in d. c. 1. nu. 10.* dabilem non esse casum etiam per Papam, ut, cessantibus tribus istis exceptis causis, distributiones absentibus quamvis residentibus præbeantur. Et quamvis in exceptis casibus interveniat quoque naturalis corporalis absentia, & cesset manus illa exporrectio; ex juris tamen fictione & indulgentia, eis non ut absentibus, sed ut præsentibus permittuntur, *c. Relatum c. Inter quatuor De cler. non resid.* quoniam pro præsentibus habentur ex juris repræsentatione, qui infirmi sunt, *c. 1. & seq. De clericis agrot.* qui vi majore aut aliter corporaliter detinentur, *d. §. si quis iudicio, Bald. cons. 357. In iustissima vol. 2.* qui pro utilitate Ecclesiæ alijs rebus vacant, *cap. De cætero, c. Ad audientiam De cler. non resid.* Quæ juris fictio cùm non possit constitui in alijs causis quantumvis necessarijs, probabilibus, aut honestis, secundùm ea, quæ superiùs dicta sunt, à cessante legis ratione eundem juris effectum habere non possunt, nec statuto aliquo ut habeant quisquam efficere potest. Potest quidem Capitulum rationabiliter aliquid de absentia residentium statuere, quoad numerum dierum absentiæ, & quoad grossos, ut vocant, fructus, velut communi quadam indulgentia; cum continuatio residentiæ ob varios incidentes casus propè sit impossibilis; sed non perinde idem potest Capitulum quoad quotidianas distributiones; tum quòd hac in parte resistentem habeat juris manifestam prohibitionem, per quam fit, ut prorsus sit nullum quidquid in contrarium attentatur; tum quod repræsentatâ residentiâ per juris fictionem facilè induci possit; sed non perinde corporalis interessentia, *l. Non dubium C. De legib. Stephan. Bertrand. d. cons. 93. Marcus Mantua consil. 135. Consideratis verbis in fine.* Atque ita antiquum statutum Capituli, seu potestas Capitulantibus ex illo olim concessa de certis diebus pro absentia ordinandis, accommodari & restringi debet ad absentiam quoad residentiam & relaxationem illius, & minimè quoad personalem interessentiam in divinis officijs.

Nec ad rem facit, quod singuli Canonici singulos etiam habeant Vicarios: nam sive illi sint perpetui, sive temporales, suum peculiare officium habent, & sic nec suos Dominos repræsentare possunt in quotidianis distributionibus, quarum onus personale est personis adhærens, ideóque ad Vicarios non transfertur, nec per hos repræsentatur. Alioqui enim si aliud dici vel statui posset, cùm Vicarij perpetuò propter officium præsentes esse debeant, nullum foret umquam Canonicis, quantumvis etiam improbabili casu, periculum amittendi has distributiones; si eorum præsen-

præsentia repræsentari posset per præsentiam Vicariorum. Præstat itaque Canonis constitutioni quam proximè inhærere, & extra tres illas caussas necessitatem interessentiæ corporalis relinquere. Poterit tamen benè circa declarationem harum trium causarum, quàm latè, & ad quas seu quales absentias illæ patere, & quæ causæ unam ex illis constituere, aut sub una earum comprehendi debeant, aliquid certi ex æquo bono (cujus potissimum ratio haberi debet, *l. 2. §. si quis tamen Si quis cautionib.*) statui: nullo autem modo, ut ex aliqua alia quantumvis probabili, vel etiam necessaria caussa aliquis absens etiam paucis diebus percipiat distributiones quotidianas sine læsione conscientiæ; quæ per dictam Bonifacianam constitutionem gravatur, si extra has tres caussas quicquam ex hisce distributionibus percipiatur.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Distributiones quotidianæ.

1. *Distributionum quotidianarum modus quis esse debeat.*
2. *Distributiones an debeant esse æquales etiam in inæquali contributione ad illas faciendas.*
3. *Distributionem duplicem an quis accipiat.*

CONSILIVM CCVIII.

OBSCVRITAS verborum, quibus concepta est Bulla Apostolica erectionis Ecclesiæ Cathedralis Audomarensis, qua parte agit de necessitate cõtinuę residentiæ, de quotidianis distributionibus, & conditione novem Canonicatuum & præbendarum graduatis specialiter affectorum seu appropriatorum, facit, ut difficilior sit resolutio, quæ inde nunc proponuntur, quæstionum; quatenus videlicet extendatur pæna amissionis fructuum, si quis ex dictis graduatis Canonicis per duos menses ab Ecclesia abfuerit; & quæ portio ex quotidianis distributionibus his graduatis attribuenda sit; an per omnia æqualis cum alijs non sic qualificatis Canonicis; an aliqua parte major propter difformem & inæqualem contributionem, quam ad massam quotidianarum distributionum creduntur facere plus quàm alij Canonici non graduati? Equidem ex dictæ Bullæ verbis novem graduati Canonici dimidium omnium proventuum suarum præbendarum; cæteri verò non graduati ex sacri œcumenici Concilij Tridentini decretis, *sess. 21. de reformat. c. 3. & sess. 22. de reformat cap. 3.* tertiam dumtaxat partem suarum præbendarum in quotidianas distributiones conferre debere intelliguntur. Vnde inæqualis ista contributionis necessitas & modus hoc facit, ut jure quæri videatur, an ne graduati ut in onere collationis & contributionis sesquialterâ parte plus cæteris præstant, ita in distributione collatorum tanto plus percipere debeant? Ex eadem symmetria, quâ ex inæqualitate collationis ad societatem plures socij inæquales lucri, quod ex societate provenit, partes referunt, *l. Si non fuerint D. Pro socio*; sicuti & in tributoria actione contingit, *l. Procuratoris §. fin. D. De tribut. act.* & in jactu navis levandæ caussa, *l. 1. & 2. §. si navis vers. portio autem D. Ad leg. Rhod. de iactu.* Cujus nulla aut saltem exigua posset esse quæstio in contributionis æquali necessitate; si ex omnium & singularum præbendarum tam qualificatarum quàm non qualificatarum proventibus, altera dimidia pars quotidianis distributionibus ex æquo applicanda esset. Quam sanè æqualem per omnia, quoad quotam proventuum singularum præbendarum pro dimidia parte sine ullo discrimine inter graduatos & alios inducere & requirere videntur hæc dictæ Bullæ verba: *Ac omnes proventus singularum præbendarum in duas æquales partes dividantur, &c.* Vt nullum videatur constituendum esse discrimen inter affectas, & liberioris conditionis præbendas; ideoque unde irrepserit inæqualis ista contributionis sive potestas sive necessitas, ex posterioribus decretis Concilij Tridentini tertiam dumtaxat proventuum partem distributionibus applicantibus, non satis possit percipi: cùm per eadem decreta, *d. c. 3. sess. 23.* in usu jubeantur retineri veteres cujusque Ecclesiæ sive ordinationes sive consuetudines, divini officij frequentationis majorem necessitatem, & pœnæ non frequentantium majorem modum constituentes. Inde enim & potissimùm quòd generaliter in omnibus de novo erectis in Belgio tam Metropolitanis, quàm Cathedralibus Ecclesijs per Pij IV. hanc Bullam, distributiones quotidianæ ad semissem omnium proventuum sint extensæ, eaque ordinatio tempore præcedat (fuit namque de anno 1560. cum Concilij Tridentini decreta primùm vim obtinere cœperint in anno 1564.) illa retinenda, non ad hanc trientariam rationem trahenda videbatur: ut plerumque quæ specialem rationem seu dispositionem antecedentem habent, per sequentem generalem seu indeterminatam, nec abrogari, nec mutari in dubio censentur, *c. 1. De constit. lib. 6.* Vnde igitur id natum sit, quod in affectis in usu retenta sit semissaria illa ratio, in alijs in usum recepta trientaria, non satis percipitur: nisi fortè sit ex eo, quod dictæ Bullæ ista clausula, quæ modum contributionis pro dimidia fructuum præscribit, subijciatur & convertatur proximè præcedentibus, quæ de conditione & qualitate affectarum præbendarum specialiter disponunt; ut in connexione & velut continuatione subjectæ orationis & dispositionis de ijsdem affectis præbendis dumtaxat actum videri posset: & sic hæc verba, *singularum præbendarum*, accipienda sint de solis affectis præbendis.

Verum conditio rei propositæ, & ratio, quæ huic æquali contributioni & distributioni adjicitur, non obscurè aliam interpretationem exigere videntur: nimirum ut quemadmodum divini officij ratio distributionem requirit, unumque & idem illud sit, & omnibus ex æquo incumbat; ita uniformis esse debeat & distributionis ex diligentia æqualitas, & ad excitandam diligentiam, & coercendam negligentiam par & æqualis modus seu ratio, *c. Qui sentit De reg. iur. lib. 6. l. Secundum naturam D. eod.* Et quod hæc fuerit S. D. N. Papæ voluntas evidenter percipitur ex Bullis erecto-

erectionis Metropolitanæ Ecclesiæ Mechliniensis, & Cathedralis Buscoducensis, & fortè etiam aliarum, quarum Bullas nunc ad manum non habemus; in quibus duobus verbis additis in hac Audomarensi, in alijs fortè omissis, hæc difficultas discuti videtur. In illis enim ita scriptum legitur, *ac omnes proventus singularum præbendarum dictæ Ecclesiæ in duas æquales partes dividant, &c.* In hac verò omissis duobus verbis, *ac omnes proventus singularum præbendarum in duas æquales partes dividant, &c.* ut rectè in hac formula dubitari possit, an ne de solis affectis Bulla loquatur. Quam dubitationem non perinde admittunt addita hæc duo verba *dictæ Ecclesiæ*, indeterminato indefinitoque suo modo complectentia seu apta ad complectendum omnes Ecclesiæ præbendas, tam non affectas, quàm affectas. Quæ quidem hic refricamus non studio reprehendendi usum, qui in hac Cathedrali Ecclesia hactenus receptus & comprobatus est; non enim facilè recedendum ab his, quæ semel ab usu certam interpretationem receperunt sive errore, sive ratione, *l. Minime, l. Si De interpretatione* D. *De legib.* sed quod hujus rei qualiscumque demonstratio, multum conferat ad resolutionem quæstionum propositarum, evidentiusque percipiendam S. D. N. Papæ ea in parte voluntatem, ac verborum & dispositionis dictæ Bullæ potestatem. Ad quam alioqui certius percipiendam minori negotio perveniri posset, si supra ea sua Sanctitas consuleretur, in cujus potestate est vel unico verbo omnem hanc difficultatem discutere, declarando quem velit seu voluerit huiuscemodi ordinationis & erectionis ea in parte esse modum, *l. Ex facto vers. beneficia De vulgari & pupil.*

Nobis fanè verosimilem voluntatem suæ Sanctitatis inspicientibus, & in illam (quod utique sine reprehensione jure permittitur, *d. vers. beneficia, Castrensis consil. 340, Præmissis allegationibus vol. 1. Steph. Bertrand. cons. 261. Si placet nu. 3. vol 7.*) inquirentibus, reique, de qua agitur, conditionem expendentibus, ad propositas quæstiones quod sequitur respondendum putamus. Et primò quidem ad illam, quâ quæritur, an quia per dictæ erectionis Bullam his affectis Canonicatibus ultra communem præbendam ratione Canonicatus cùm omnibus alijs Canonicis ex alijs dictæ Cathedralis Ecclesiæ proventibus æqualiter percipienda, specialiter pro dote applicata & appropriata sunt bona & proventus duorum Canonicatuum & præbendarum quondam Ecclesiæ Morinensis suppressorum & extinctorum, æquis portionibus inter sic qualificatos Canonicos dividenda, sub necessitate faciendæ contributionis ad quotidianas distributiones perinde pertineant, illique subjaceant dictorum duorum suppressorum Canonicatuum bona & proventus, an verò ut illa ab alijs præbendis separata peculiariter habent, ita pleno quoque jure sibi retineant, & commisso seu amissioni fructuum & proventuum totius anni ob absentiam duorum mensium subjiciantur? Respondemus in manifesta luce verborum justæ dubitationi locum non esse. Cùm enim non definito determinatoque sermone de admittendis certæ alicujus præbendæ fructibus ob bimestrem absentiam, sed universali sermone, de amittendis integris præbendæ fructibus statuatur in dicta Bulla, nulla est occasio faciendi aliquam bonorum seu fructuum separationem vel distinctione, dum textus dictę Bullę illam non facit, *l. De precio De Publ. in rem act. l. si rem §. fin. De evict.* & generalis seu universalis sermonis potestas eam non patitur, *c. Solita De maior. & obed. l. Iulianus in princ. De leg.* 3. Neque enim rectè dicerentur hi qualificati Canonici amittere integros illius anni fructus, si ea pars, quæ ex hac dote percipitur, illis reservetur, vel præcipua habeatur: integrum enim dici non potest, cujus aliqua pars vel abest vel desideratur, *c. Licet 1 e præben. l. Sciendum De re iud.* Neque sanè ulla est ratio, cur minùs in commissum veniant hi fructus dotales, quàm communes præbendæ: cùm pro intendenda diligentia assiduitatis in frequentatione divini officij, & remuneratione majoris laboris & sollicitudinis, ea adiectio facta fuerit; ut contrariâ ratione ob negligentiam meritò quoque eadem adiectio minui seu detrahi possit & debeat. Ex qua ratione & consideratione illud quoque conficitur, quod hi dotales fructus perinde comprehendi debeant sub necessitate contributionis ad quotidianas distributiones, ut fructus communis præbendæ; propter sermonis, quo hæc res concepta est, distributivam universalitatem. Dum enim Pontifex præcepit *omnes proventus singularum præbendarum in duas æquales partes dividi*, manifestam significationem fecit, nihil inde eximendum, nihilque præcipuum retinendum; præsertim quòd ipsæ præbenda singulæ per se hic inspiciantur, & non velut in massa seu cumulo: ita ut disparitas præbendarum nihil facere videatur ad diminuendum onus contributionis.

Ad eam quæstionem, an in hac inęquali contributionis necessitate, inæqualitas quoque distributionis sit constituenda; ut quia Canonici graduati semissem suorum proventuum conferunt ad massam contributionis, & sic dimidio plus quàm alij Canonici, in distributionibus quoque cæteris dimidio plus percipere debeant? † Nobis & 2
verbis dictæ Bullæ, & menti ac voluntati Pontificis magis consonum esse videtur, inæqualitatem distributionis non esse constituendam, sed per omnia æqualitatem servandam; & sic non debere constitui disparitatem lucri, ex disparitate contributionis: ob id, quòd hujus lucri caussa eadem sit in omnibus Canonicis perinde non graduatis, ut graduatis; assiduitas scilicet & frequentia in divino officio; ideòque in pari onere diligentiæ merito par quoque debeat esse lucri seu commodi occasio, *d. l. secundum naturam, d. c. Qui sentit.* Est enim hæc frequentatio, & quæ ob illam fit distributio, personalis; & tantundem operatur in uno, quantum in altero: ideòque unius conditio ea in parte cæteris prævalere non debet, nec in uno magis quàm in altero remunerari.

† Qua de caussa à plerisque, *Ant. de Butrio in c. Cum olim & ibi Felin & Guido Papa De sent. & re iud.* 3
improbatur duplicis distributionis percipiendæ potestas ratione alicujus officij aut dignitatis in Ecclesia: ob id, quòd distributio solummodò

fiat

fiat propter exercitium in divinis; quod ut non duplicatur, ita nec duplicari distributionem æquũ est, ne (ut inquit Guido Papæ, *in d. c. cum olim,*) Ecclesia gravetur ultra impensum officium in divinis. Et quamvis plus oneris his graduatis in alijs incumbat; in divino tamen officio, pro quo distributiones potissimùm introductæ, par est ipsorum conditio. Vnde licet respectu majoris illius oneris fructus duarum præbendarum Morinensium his graduatis peculiariter sint assignati; nihil tamen peculiare ipsis est attributum in distributionum participatione: quia ea in parte par est, & esse debet omnium conditio, labor, & diligentia. Vnde etiam est, quòd quamvis graduatorum præbendæ ex accessione duarum illarum Morinensium præbendarum communibus præbendis sint majores, & sic inæquales; contributionis tamen modus respectu quotæ non sit major, sed æqualis ad omnium Canonicorum æquale emolumentum in diligentia frequentationis, ut & pœna in illius negligentia; dum singulis vel ex æquo accrescat, vel ex æquo decrescat in re, quæ omnibus ex æquo communis effecta, simulatque ad massam contributionis semel redacta est: ut nulla quidem habenda sit consideratio alicujus conjunctionis in dotalibus illis fructibus, quatenus non excedunt illorum dimidium, sed alterius tantùm medietatis, quæ per contributionis necessitatem translata est & destinata ad commune corpus seu massam quotidianarum destributionum; in qua cùm par sit omnium conditio, & accrescendi & decrescendi, debet quoque idem jus esse, *§. & quidem Instit. De societ.* Cùm igitur per hanc Bullam in contributionis necessitate nihil peculiare tributum inveniatur graduatis, sed simpliciter & indeterminatè jussi sint conferre dimidiam partem omnium proventuum singularum suarum præbendarum ad distributiones quotidianas, & ad distributionum emolumenta, ad quæ omnes promiscuè vocandi sunt, qui divinis officijs in choro deservierint; nulla est ratio, cur graduatis ea in parte plus concedatur aut permittatur, quàm alijs. Quamvis interim negare nolimus, aliquo modo duram videri posse istam contributionis inæqualitatem, quam, ut diximus, dicta Bulla non constituit, imo verò illi satis apertè repugnat; ideoque quatenus in usu recepta est, istam dubitationis caussam præbet, cur in inæqualitate contributionis, æqualitas distributionis exigatur, & uno mutato cætera quoque in illius consequentiam non sint introducta, & ad eandem conformitatem mutata. Quamobrem nobis probabile fit, si super hac re Sedes Apostolica consuleretur, æqualitatem contributionis in usum revocatum aut constitutum iri; ut omnes tam non graduati quàm graduati, vel semissem singularum præbendarum conferant, secundùm tenorem dictæ Bullæ; vel ex decretis Concilij Tridentini dumtaxat trientem: quo in æqualitate contributionis quoad quotam, æqualitas sit participationis ad eandem quotam. Quæ expeditissima & compendiosissima foret via componendarum controversiarum, quæ ex hac re subortæ sunt. Cùm alioqui res eadem etiam per Episcopum componi possit, & ad majorem rationabilitatem redigi; si non ex ordinaria jurisdictione vel potestate, saltem ex authoritate Apostolica ipsi per supramentionata decreta Concilij Tridentini delegata, *d. sess. 21. cap. 3. & d. sess. 22. cap. 3.*

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Distributiones quotidianæ. An debeant esse æquales etiam in inæquali contributione ad illas instituendas. Defectus distributionum quotidianarum quomodo distribuendi inter præsentes, cùm inæqualis fuit contributio ad eas instituendas.

1. *Societatis æqualitas in collatione & distributione.*
2. *Substitutio regulatur ab institutione.*
3. *Accrescendi ius cuique est pro parte, qua est honoratus.*
4. *Symbolum idem habentia eodem iure reguntur.*
5. *Distributiones quotidianæ nomẽ ab executione habent.*
6. *Distributiones absentium quomodo præsentibus accrescant.*

CONSILIVM CCIX.

QVOD nuper consulti ab insigni Capitulo Cathedralis Ecclesiæ Audomarensis scripsimus, durum videri posse, quod in inæqualitate contributionis, quam ad quotidianas distributiones ex fructibus suarum præbendarum sesquialterâ proportione majorem faciunt Canonici graduati, quàm cæteri dictæ Ecclesiæ Canonici non graduati; quodque hæc inæqualitas contributionis videatur repugnare verbis & menti Bullæ erectionis dictæ Ecclesiæ, quæ indistinctè omnium prębendarum dimidios fructus huic contributioni subijcere videntur; satis nunc deprehendimus comprobatum per declarationem sacræ Congregationis Illustrissimorum Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, qua dicto Capitulo consulenti responderunt, *non esse amovendam clausulam in erectione prædicta appositam: ut scilicet dimidia pars fructuum in distributiones quotidianas convertatur: Ita tamen ut qui plus conferunt pro rata etiã eius quod confertur deserviendo plus lucrentur, portionesque deficientium inservientibus accrescant.*

Cæterùm ex quæstione, quæ occasione hujus interpretationis nunc iterum, paulò tamen aliter quam priùs proponitur, animadvertimus Capitulum quoad modum contributionis eodem sensu accipere, quo priùs accepit, dictæ Bullæ erectionis verba; ut conferendæ dimidiæ partis fructuum necessitas in dicta erectione præscripta non amoveatur quoad graduatos Canonicos, quorum Canonicatibus dumtaxat hujuscemodi necessitatem per verba Bullæ ascriptam fuisse ab initio interpretatum est, necessitate contribuendi tantùm tertiam partem fructuum ex decreto Concilij Tridentini, *Sess. 21. c. 3. & Sess 22. c. 3.* aliorum non graduatorum Canonicatibus relictâ: dum hoc nunc proponit, an Canonici graduati eandem proportionem servare debeant in participatione defectuum, quam servant in ipsis distributionibus, hoc est, an quemadmodum ipsi in distributiones conferunt dimidium, hoc est primùm æqualiter cum alijs Canonicis tertiam partem fructuum, & insuper ad constituendum semissem

femissem per Bullam præscriptum, alterius tertiæ dimidiam, & secundùm hunc contributionis modum alijs Canonicis accipientibus unum stuferum, graduati accipiunt stuferum cum dimidio; ita quoque in defectibus seu commissis quotidianarum distributionum ex absentia cujusque à divinis officijs, si illa scilicet in unam massam postea quomodocumque distribuenda inter omnes redigantur, non graduatis pro sua portione accipientibus unum stuferum, graduati referre debeant stuferum cum dimidio: an verò in his aggregatis defectibus seu commissis æqualis esse debeat omnium conditio, ut nihilo plus referant graduati, quàm cæteri non graduati canonicatus non affectos obtinentes? Ad quam quidem quæstionem (præsuppositâ veritate & justitia dictæ interpretationis, quam Capitulum etiam nunc post prætactam Dominorum Cardinalium interpretationem facit de inæquali contributione, & quam iidem Domini Cardinales faciunt de inæquali perceptione ex distributionibus quotidianis pro modo contributionis ad easdem) facilis & expedita nobis videtur esse responsio. Quippe eo constituto, quòd pro modo contributionis cujusque Canonici ad massam distributionis ipsa quoque distributio cuique fieri debeat; non potest ullum esse dubium, quin graduatis ex singulorum suorum sic affectorum Canonicatuum fructibus conferentibus semissem, alijs verò Canonicis conferentibus dumtaxat trientem, graduati in erogatione distributionum debeant singuli dimidio plus referre, quàm non graduati; ut sic inter æquiparata & proportionata similis ratio & modus servetur: † sicut fit in communione & participatione lucri, ex cujuscumque alterius negotij societate; in qua nullis lucri partibus ex conventione speciali constitutis, quamvis in æqualitate collationis pecuniæ, quam quisque ad societatis communionem contulit, hoc tacitè actum videatur, ut lucri quoque sit æqualitas, etiamsi operæ vel diligentiæ in exercenda societate sit disparitas; in dispari tamen & inæquali sortis ad societatem collatione hoc itidem tacitè actum censetur, ut eadem proportione lucrum distribui debeat, si non speciali conventione actum sit, ut omnium æquale debeat esse lucrum, *Glossa 1. in l. Si non fuerint D. pro socio, & in §. 1. in V. æquales Inst. De societ.* † In substitutionibus item sive hæredum sive legatariorũ, dum inæquales eorum sunt portiones in institutione, inæquales quoque ad proportionem institutionis in substitutione indeterminatè sine partium speciali assignatione facta, singuli substituti referunt, *§. & si ex disparibus Inst. De vulgari substitut. l. Si in testamento, l. Si plures D. De vulg. & pupil. l. 1. C. De impub. & alijs substit.* * Vt & in jure accrescendi pro ea parte cuique accrescit, qua quisque à testatore in suo speciali relicto honoratus est, *l. 1. §. sed ut manifestetur C. De caducis tollen.* relatione & symmetriâ factâ ad id, quod hujus lucri & commodi causa est: ut causatum suæ causæ correspondeat, *l. Manumissiones D. De instit. & iure*, & limitata causa limitatum producat effectum, *l. Nem agris De acquir. rer. domin.* Aliter sanè quàm si, cessante hac Illustrissimorum Dominorum Cardinalium interpretatione, non tantùm distributionis sed etiam modi distributionis sive in lucrando sive in perdendo seu amittendo causa esset in divinis frequentandis vel diligentia vel negligentia: ut in alio illo nostro responso demonstravimus.

1
2
3

Quæ consideratio hoc quoque efficere videtur, ut difficultatem habere non debeat quæstio de defectibus seu commissis & caducis ex negligentia frequentationis divinorum, an in illis quoque eadem prædicta symmetria observari debeat? Cùm enim hujusmodi caduca non egrediantur stationem distributionum, nec redigantur ad aliquod aliud fructuum seu obventionum præbendarum, sive corpus sive membrum; eandem naturam & conditionem retinere debent horum caducorum emolumenta, quam ante caducitatem seu commissum in universo corpore distributionum obtinebant: ita ut perinde in illis hi graduati sescuplo plus percipere debeant, quàm cęteri non graduati Canonici: † quæ enim idem symbolum habent, juris quoque similitudine reguntur; juxta illud, quòd in habentibus symbolum facilis sit transitus, *l. Si unus §. pactus vers. quod & in specie De pact. l. An inutilis De acceptil. Petrus Anchar. cons. 422. Viso puncto num. 4.* Quamvis certiore ratione dici possit, nullum hujusmodi defectuum seu commissorum incidere posse separatim in considerationem; ob id, quòd ex aliquibus commissis aut defectibus eorum, qui à divinis absunt, nullum constitui debeat separatum corpus seu membrum, quod postea quandocumque alij novæ & separatæ distributioni subijci debeat: nam unica, eaque quotidianâ distributione commissa seu caduca confunduntur; imò nec esse veriùs constituendum est. † Cùm enim hæ quotidianæ distributiones ab actu & executione nomen & effectum habeant, & præsentibus porrectâ manu, vel in specie re ipsa per singulos dies prętari, vel singuli pręsentes datis tesseris seu plumbetis creditores illarum constitui debeant; quod in unum recidit, *Geminian. in c. 1. §. qui vero in fine De cler. non resid. lib. 6. Decius cons. 280. In casu proposito nu. 1. Paul. Paris cons. 32. Licet regulariter & cons. 33. vol. 4.* cùm parem effectum quodammodò habeant solutio & solutionis promissio, *l. fin. C. Ad leg Falcid. l. Si patronus §. 1. De donat.* singulis quoque diebus una distributione inter præsentes distribuitur seu assignatur quicquid omnibus, si omnes ex æquo præsentes essent, præstandum esset; & sic perinde portio absentium ut præsentium: † quorum præsentium concursu & numero constituitur quantitas distributionum vel major vel minor. Ad exemplum hæreditatis aut rei pluribus conjunctim testamento relictæ; ad quam si plures concursu partes faciant, pro majore numero concurrentium in quantitate minores erunt partes, pro minore verò numero majores, *§. Si eadem Instit. De legat.* Nam cùm is, qui non concurrit ad has distributiones, alijs præsentibus partem non faciat, sed extra numerum participantium sit: rectè consequitur ab initio tantam cuique præsentium quantitatem deberi, quantam patitur & exigit illorum numerus; ut ex personis absentibus non tam accrescat, quàm præsentibus non decrescat, *l. unica §. ubi autem legatarij C. De caducis tollendis.*

4
5
6

Ita ut non satis considerabilis in re proposita sit defectuum seu caducorum aliqua aggregatio

vel

vel massa, quæ postea alteri novæ distributioni subijciatur inter omnes omninò Canonicos: quæ sanè si considerabilis esset, & reverà sic fieri deberet, nulla esset ratio, cùr in ea non deberet servari idem modus, qui in prima distributionum assignatione; ob id. quòd, ut diximus, stante illa Illustrissimorum Dominorum Cardinaliũ interpretatione in distributionibus, plus deserviendo lucrari debeant, qui plus ad massam distributionum conferunt, & distributionum nomen & jus non evadant, quæ negligentibus detrahuntur. Graduati itaque in defectibus perinde obtinebunt sesquplarium illud commodum, ut in prima distributionum assignatione facta pro numero omnium & singulorum Canonicorum, divinis præsentes interesse possunt.

Iustiorem dubitationem & perplexiorem resolutionem habet, quod quæritur de conferenda etiam per hos Graduatos ultra communem prębẽdam Ecclesię Audomarensis dimidia duarum prębendarũ suppressæ Ecclesiæ Morinensis dictis graduatis specialiter in dotem assignatarum; an illa quoq; cõmuni distributioni subijciatur, sic saltem, ut ex illa graduati sesquplum accipiant; an verò illius separata sit facienda distributio inter solos graduatos, nullâ illius parte communicatâ non graduatis; quasi scilicet graduati ad has duas præbendas soli vocati pro cojunctis in illis habeantur, & cùm de jure accrescendi aut non decrescendi quæritur, sibi invicem, nullo verò modo non graduati ipsis partem faciant? *d. §. ubi autem & §. fin vero quidam in d. l. 1. C. De caduc. tollen.* Quod sanè stante dictâ interpretatione probabilitatem habet; cùm non ad quotas tantùm ipsarum præbendarum respicere videatur illa interpretatio, hoc est ad dimidiam præbendarum, sed ad rem ipsam, hoc est ad quantitatem collatorum, per hæc verba, *Qui plus conferunt etiam pro rata eius quod confertur lucrentur*: ita ut, cùm ex his duabus separatis præbendis graduati etiam ad distributiones conferant; alij verò tantùm ex præbendis tam graduatis quàm ipsis communibus, ex potestate illorum verborum graduati eo respectu plus percipere debeant. Quod fiet commodissimâ ratione, si dimidia illarum duarum præbendarum convertetur ad peculiares distributiones pro solis graduatis; minùs expedita, si aliquantò plus in certa aliqua quantitate proportionabiliter ex sic collatis contributionibus Graduatis assignabitur & relinquetur, vel ex communi omnium consensu, vel secundùm decretum Concilij Tridentini, *Sess. 21. c. 3. & sess. 22. cap. 3.* ex authoritate Episcopi. Si neutrum succedere vel obtineri poterit, consultissimum fore putamus, vel suam Sanctitatem, vel iterum dictam Illustrissimorum Dominorum Cardinalium congregationem super hac difficultate consulere; per quos expeditè resolvetur, quis sit modus per Bullam erectionis huic contributioni & distributioni præscriptus, tam quoad communes, quàm illas duas dotales præbendas.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Canonicorum portiones an æquales esse debeant.

1. *Destributio inter Canonicos an æqualis esse debeat.*
2. *Optio præbendarum.*

CONSILIVM CCX.

IN Bulla Apostolica erectionis Ecclesiæ Cathedralis Groeningẽsis hæc continentur verba, *Et ut idem Episcopus suam Ecclesiam personis, ut decet cathedralem, eruditis & ad iurisdictionem inibi exercendam, cæteraq; munera obeunda idoneis debitè instructam habeat, unum apud Esens, & in eius Dominio ordinis S. Augustini Canonicorum Regularium hæreticorum malitiâ penitus desolatum, & profanatum: & aliud S. Mariæ in VVittevvierum, prope Dam, dicti Cisterciensis vel alterius ordinis monasteria, &c. mensæ Capituli dictæ Ecclesiæ Groeningensis seu massæ communi pro decem Canonicatuum & totidem præbendarum, ut infrà dicetur, affectorum dotibus applicamus & appropriamus*: & paulò post, *Nec non decem Canonicatus & decem præbendas huiusmodi ac omnes & singulas meliores, seu pinguiores cappellanias sive vicarias in dicta Ecclesia consistentes: quas videlicet idem Episcopus ad hoc duxerit eligendas seu deputandas: salvo tamen cuique iure suo illas conferendi, vel ad illas præsentandi, ex nunc prout ex tunc, & è contrà postquam deputata fuerint in totidem Canonicatus & præbendas eiusdem Ecclesiæ auctoritate & tenore præsentium perpetuò erigimus & instituimus: nec non fructus, redditus, proventus, iura. obventiones, emolumenta, & alia bona vicariarum & capellaniarum in Canonicatus & præbendas erectarum, huiusmodi eorundem Canonicatuum & præbendarum massæ communi iuxta eiusdem Episcopi dispositionem, etiam perpetuo concedimus & assignamus.* Ex his verbis movetur quæstio, an decem Canonici, quorum Canonicatus & præbendæ ex decem melioribus seu pinguioribus cappellanijs seu vicarijs erecti sunt, partem faciant in bonis dictorum duorum Monasteriorum pro dotibus, uti præfertur, mensæ capitulari seu massæ communi appropriatis; ita ut omnium Canonicatuum & præbendarum una massa sit communis constituta ex bonis dictorum duorum Monasteriorum, & ex bonis decem meliorum seu pinguiorum capellaniarum seu vicariarum? † Æquum enim videtur, ut quemadmodum præbendâ carere non debet, qui in Canonicum est receptus, *c. Relatum in fin. De præben.* æqualis sit distributio inter eos, qui eundem nominationis, qualitatis, ac conditionis titulum habent, & unius Capituli ex æquo sunt fratres, *c. cum M. Ferrariensis De constit. & ibi Panor.* cùm inæqualitas discordiarum semina habeat, & invidiam excitet, *arg. l. Inter filios C. Fam. ercisc. c. Cum omnes De constit. Marcus Mantua consil. 31. In præsenti nu. 3.* 1

Cæterùm tenor prædictorum verborum per se manifestus, aliam sententiam & intellectum habet. Manifestum enim est, bona dictorum Monasteriorum non simpliciter & absolutè mensæ Capitulari & massæ communi, sed restrictè & limitatè *mensæ capitulari & communi massæ pro decem Canonicatuum & totidem præbendarum*, ut infrà dicetur, *affectorum dotibus esse applicata*: ita ut hæc communio & applicatio non possit omnibus, hoc est, viginti

Canonicatibus & præbendis dici ex æquo affecta; ut nec è diverso bona dictarum capellaniarum seu vicariarum simpliciter sunt assignata mensæ Capitulari, sed restrictè *hujusmodi eorundem canonicatuum & præbendarum massa commune*. Sic quod in hoc Capitulo constitutæ sunt duæ massæ: prior ex bonis dictorum Monasteriorum pro noviter erectis decem Canonicatibus & præbendis; posterior ex bonis capellaniarum & vicariarum pro alijs decem Canonicatibus & præbendis transformatis ex decem melioribus seu pinguioribus cappellanijs seu vicarijs Parochialis Ecclesiæ S. Martini Groeningensis. Vnde cùm verborum nulla sit ambiguitas in eorum clara luce, dubitationi quoque aut interpretationi circa Pontificis conjecturatam mentem nullus potest superesse locus, *l. Continuus §. cum ita in fine De verb. oblig.* Neque inconveniens est, ut in eodem Capitulo, quamvis ex æquo omnes sint Canonici, inæqualis sit præbendarum distributio seu dotatio, & uni Canonicatui plures, quàm alteri, attributi & assignati fructus, *c. Si pluribus De preben. lib. 6.* & una præbenda sit aliâ melior, *c. Statuimus & ibi gloss. De maior. & obed.* * nam & in multis Ecclesijs recepta est
2 consuetudo optandi meliores præbendas, cùm vacant, derelictis tenuioribus, *c. fin De consuet. lib. 6.* Cum alioquin in dicta Bulla non obscurè conspiciatur & deprehendatur causa, cur his primis decem pinguius provideatur: quia scilicet prima illarum Episcopo, aliæ novem tribus Theologis, tribus Canonistis, & tribus graduatis nobilibus sint affectæ, ac onere & titulo dignitatum condecoratæ; ut meritò in illis peculariter pro modo oneris, modus quoque præmij sit constitutus. Quæ consideratio per se facile potest omnem invidiam avertere, & decem alios Canonicos intra cancellos suæ massæ ex bonis dictarum capelaniarum seu vicariarum conflatæ continere.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Distributiones quotidianæ an æquales esse debeant. Episcopus an ob plures Canonicatus & præbendas mensæ Episcopali applicatos plures distributiones percipere debeat.

1. *Argumentum à minore ad maius.*
2. *Distributiones quotidianæ non computari inter fructus beneficiorum.*

CONSILIVM CCXI.

AD commodiorem resolutionem quæstionis propositæ admodum expediret scire, quænam hactenus fuerit observata forma in distributionibus quotidianis, & an in ijs percipiendis persona Reverendissimi Episcopi Iprensis in quadruplici qualitate repræsentata fuerit, & quadruplicem portionem perceperit; unam ratione Canonicatus & præbendæ, cujus respectu est Capitularis; & alias tres ratione trium suppressorum Canonicatuum & præbendarũ mensæ Episcopali applicatorum, an verò in illis hactenus alijs Canonicis adæquatus fuerit; hujusmodi enim alteruter usus & modus distributionis si jam per decem annos observatus & continuatus fuit, pro interpretatione dictæ Bullæ accipiendus esset: cum ab his, quæ ex usu certam interpretationem acceperunt, non sit facilè recedendum, *l. Minimè De leg. c. 1. in verb. Iuxta Ecclesiæ cuiusl. bet ordinationem De cler. non resid. lib. 6.* Cæterùm si hæc res nullo præjudicio hujusmodi interpretationis aut observationis premitur, omniaque adhuc integra sunt, videtur nobis Reverendissimi Episcopi conditionem in quotidianis distributionibus nihilo esse majorem aut privilegiatiorem, quàm est aliorum Canonicorum, *Felinus & Guido Papa in c. Cum olim De sent. & re iud.* ideò quòd in Bulla erectionis personæ solius Decani jus præcipuum, quod scilicet duplicem portionem in distributionibus in choro percipiat, attribuatur: id enim evidens est argumentum contrariæ voluntatis in alijs; quia quod uni specialiter attribuitur, alijs denegatum videtur, nec ad alios extendi debet, *l. Quod vero l. Ius singulare De leg. c. Quæ à iure De regul. iur. lib. 6.* ne quidem ex majoritate rationis. * ut nec à 1
minore ad majus rectè ducitur argumentum in his, quæ specialem habent concessionem, *Nicolaus Everardi Præses in loco à minori*; sed quod specialiter uni concessum invenitur, alteri negatum censetur, *c. Quod alicui gratiose De reg. iur. lib. 6.* Potissimùm quia in eadem Bulla Domino Episcopo in suffragijs seu votis electionum, nulla comperiatur attributa prærogativa; sed expressè redactus ad æqualitatem cum alijs; excepto solo casu paritatis votorum seu suffragiorum. Quod etiam evidenter percipitur ex eo, quòd per eandem Bullam omnium præbendarum proventus præcipiantur dividi in duas æquales partes; quarum altera destinari & impendi debeat pro quotidianis distributionibus his solis, qui divinis officijs in choro deservierint; ex quibus si Episcopo quadruplex portio attribueretur, magna committeretur inæqualitas, si non etiam injuria fieret alijs Canonicis; præsertim quod ex altera parte non sit verosimile Dominum Episcopum velle, ut trium suppressarum mensę Episcopali unitarum prębendarum fructus ad hanc quoque distributionem pro medietate applicentur. Quemadmodum nec hoc verosimile est, in hac translatione & unione Canonicatuum & præbendarum pridem Ecclesiæ Morinensis ad novam Ecclesiam Iprensem facta, servatam esse illam priorem observationem distributionum, quæ olim in Ecclesia Morinensi esse solebat; sed in unam massam conjectis omnibus bonis, quæ ex divisione bonorum Episcopatus & Ecclesiæ Morinensis, partim Regno Franciæ, partim inferiori Germaniæ attributa sunt, unam illorum, quatenus huic Ecclesiæ Iprensi attributa sunt, factam esse massam, omniaque illa sic debere haberi, quasi unius generis & per omnia conformia, distributionum quotidianarum pristinâ illâ formâ mutatâ in hanc novam, quam præscribit hæc Bulla; ut scilicet omnium præbendarum proventus in duas partes dividantur; & altera illorum pro grosso præbendarum sit, altera pro distributionibus quotidianis.

Nec est verosimile Pontificis dismembrantis, supprimentis, & unientis illam fuisse mentem, ut præter hanc novam distributionum ordinationem, vetus quoque illa, cujus olim usus fuerat in Ec-

in Ecclesia Moriensi, proportionabiliter servaretur: nam si verùs illa separatio distributionum à grosso præbendæ retinenda esset, jam duriore loco constitueretur Episcopus; quia ipsius mensæ unita tantum sunt bona & proventus trium illarum
2 præbendarum; * quorum bonorum & proventuum appellatione nemo dicet contineri distributiones quotidianas, si hæc consensu omnium in unam massam non admittatur: cùm quotidianæ distributiones planè manuales sint & ratione interessentiæ corporalis in divinis officijs quotidie dentur, *Cardin. Zabarella conf.* 53. *Dico quod ista*, *Io. Bap. Ferret. consil.* 182. *Quod modernus*; ideoque extra corpus bonorum, proventuum, seu fructuum beneficij sint, nec in valore ipsius computentur, *Oldrad. conf.* 118. *Ex virtute*, *Felin. in c. Ad aures nu.* 34. *De rescript. Paul. Paris. conf.* 32. *Licet regulariter nu.* 6. *& seq. & consil.* 33. *nu.* 4. *& seq. Vol.* 4. Itaque respectu dictarum trium suppressarum & mensæ Episcopali applicatarum præbendarum, nihil plus juris potest Episcopus prætendere; quia ratione illarum non est Canonicus, sed tantùm ratione hujus, quæ illi ex decem de novo erectis Canonicatibus attributa est, eo fine, ut esset Canonicus Capitularis: qui cùm sit tantùm simplex, jure plurium in distributionibus censeri non potest. Quæ ratio admodum stringit, & Episcopum plus in distributionibus prætendere posse non patitur.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Distributio fructuum inter Canonicos.

1. *Residentia fieri potest stante anno gratiæ aut domus mortuariæ.*
2. *Distributiones deficientium quibus cedant.*
3. *Accrescendi ius obtinent primò re & verbis coniuncti.*
4. *Distributio fructuum & emolumentorum quomodo fiat inter Canonicos.*
5. *Accessio non est sublato principali.*
6. *Distributiones quotidianæ præstantur absentibus in servitio Episcopi.*

CONSILIVM CCXII.

BVLLA Apostolica, per quam extrema perfectio erectioni novi Episcopatus Namurcensis imponitur, inter alia continet: quòd ut Episcopus Namurcensis Ecclesiam suam Cathedralem personis eruditis ad jurisdictionem inibi exercendam, cæteraque munera Ecclesiastica obeunda, idoneis debitè instructam jugiterque decoratam habeat, Decanatum & tredecim Canonicatus & totidem præbendas, ac omnia & singula alia dignitatis officia Ecclesiæ S. Petri arcis Namurcensis, cùm primum illa per cessum vel decessum vacare contingeret, perpetuò essent suppressa & extincta: & præterea statuit & ordinavit Pontifex, quòd ex omnibus Canonicatibus & præbendis Ecclesiæ S. Albani Namurcensis *decem, quos primò per cessum vel decessum vacare contingeret, ita perpetuò affecti remanerent, quòd Episcopus Namurcensis unum & unam omnium primò vacaturos tamquam mensæ Episcopali perpetuò unitos obtineret: reliqui verò novem Canonicatus & præbendæ prædicti, tribus Magistris vel Licentiatis in Theologia, tribus Doctoribus Decretorum, seu in eis Licentiatis, ac tribus alijs nobilibus eius diœcesis etiam in iure vel Theologia graduatis, in perpetuum concedi & assignari deberent.* Et quia fructus, reditus, & proventus dictæ mensæ Episcopalis Namurcensis, nec non novem prædictorum Canonicatuum & præbendarum S. Albani, sic ut præmittitur affectorum, tenuiores erant, quàm conveniebat pro commoda sustentatione unius Episcopi & virorum Doctorum ac gravium, qui munera illis injuncta obire commodè possent, eidem prædictæ mensæ Episcopali trium; præfatis verò novem Canonicatibus & præbendis graduatis, uti etiam præmittitur, affectis, reliquorum decem Canonicatuum & præbendarum suppressorum, fructus & emolumenta, per singulos novem Canonicos graduatos prædictos æquis portionibus dividenda, perpetuò applicavit & appropriavit. Inter alia quoque ordinavit, quòd quoniam impia hæreticorum studia viros doctos ab Ecclesijs suis abesse non patiuntur, si Canonici graduati prædicti ab Ecclesia sua, nisi ab Episcopo vel Capitulo missi, per duos menses absuerint, integros præbendæ suæ fructus illius anni amittant, & Capitulo cedant. His constitutis in progressu temporis primo vacante Canonicatu in Ecclesia Namurcensi mensæ Episcopali relicto, tres alij proximè vacantes secundùm præscriptum ordinem in Bulla tribus graduatis collati sunt; quorum unus tantùm residet: alij duo ideò non resident, quòd ex consuetudine seu statuto Capituli, aliquo ex Canonicis decedente, primi anni sic vacantis Canonicatus fructus cedant domui mortuariæ decedentis; secundi verò cedant ejusdem Ecclesiæ fabricæ.

Quæritur, an propter horum duorum absentium Canonicorum, aut etiam plurium, cùm omnes affecti Canonicatus & præbendæ per occurrentes primas vacationes collati erunt, fructus suppressorum Canonicatuum pro portione eorundem absentium alijs, & quibus, hoc est, an solis graduatis, an verò toti Capitulo accrescant? Quid item statuendum sit de fructibus dictorum suppressorum Canonicatuum in difformitate vacationis eorundem, & vacationis dictorum novem affectorum; si scilicet priùs plures suppressi quàm affecti vacent; item an cùm ex graduatis aliqua ex causa in dicta Bulla comprehensa legitimè abfuerunt, puta ab Episcopo vel Capitulo ad visitationem missi, iidem sic absentes in aliorum graduatorum absentium ex non permissa causa fructibus, qui ob eandem absentiam committuntur, cum alijs graduatis participabunt? an vero sic commissi fructus ad solos personaliter præsentes seu residentes pertinebunt?

In prima quæstione dubium non est, quin commisso, & juri accrescendi locus sit; cùm Ponti- 1
ficiæ Bullæ verba ea in parte sint aperta, hæc scilicet, *fructus illius anni amittant & Capitulo cedant.* †
Neque quicquam ad excusationem facit, quod horum duorum Canonicorum affecti Canonicatus & præbendæ nondum liberi sint, propterea quòd durante primo biennio domus mortuaria & fabrica illorum fructus auferant: namid impedimentum

tum nullum facit residentiæ, *c. Dilectus De praben. c. Cum M. Ferrariensis De constit. Panor. in c. statuimus De maior. & obed. vers. vel intelligitur iste textus*; propter cujus continuationem & assiduitatem fructus percipiuntur,& è contrà propter illius omissionem bimestrem auferuntur; ita ut ex duobus impedimentis, altero propter justam excusationem sublato, videlicet propter adhuc durans primum biennium, semper maneat vis impediendi perceptionem fructuum ex altero, propter illegitimam absentiam, *l. Si non lex D. De hared. instit.* Certum etenim est, fructus suppressorum Canonicatuum deberi & percipi propter adeptionem & possessionem affectorum, quibus per dictam Bullam suppressorum fructus, & bona applicata & appropriata fuerunt, tunc cùm primùm vacarunt, & graduatis collata fuerunt: sic quòd nec domui mortuariæ, neque etiam fabricæ inde aliquid accedere potuerit ratione prædicti biennij, quod respectum habet ad jus defuncti, non novi Canonici; neque inde etiam quicquid pertinere potuerit ad vetus Capitulum S. Petri, propter prædictam suppressionem & extinctionem. Relinquitur ergò quòd hi fructus ad affectorum Canonicatuum possessores pertineant; sed propter illicitam ipsorum absentiam, quia onus, propter quod hujusmodi applicatio & appropriatio facta est, non subeunt, amittuntur.

2 Cui autem sic amissi cedere debeant, & in posterum post omnium affectorum Canonicatuum & præbendarum collationem graduatis factam, cessuri sint, dubitabiliorem quæstionem habet. Sed paucis quamvis primo aspectu ex verbis dictæ Bullæ videri possit, quòd lucro omnium Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ Namurcensis cedere debeant, eo quod in Bulla dictum sit, *amittantur & Capitulo cedant*, cùm Capituli appellatione contineantur quotquot de Capitulo sunt, *c. Pro illorum in fine De praben.* quia tamen applicatio & appropriatio fructuum, qui ex suppressis Canonicatibus & præbendis percipiuntur, præcisè & limitatè facta est, non pro toto Capitulo, sed pro dictis mensa Episcopali, & novem graduatis; verius est, hujusmodi commissos seu amissos fructus cedere & accrescere ijs tantum Canonicis dicti Capituli seu Ecclesiæ, qui in eadem cum absentibus statione, & pariter qualificati sunt; ut limitata causa limitatum producat effectum, *l. Cancellaverat. De his qua in testam. delen. Paul. Paris. cons. 116. Circa resolutionem nu. 8. vol. 1.* & quòd rectâ viâ ad Canonicos ejusdem Ecclesiæ non graduatos, nec ex affectis aliquẽ Canonicatum aut præbendam habentes, pervenire non potest, propter prætactam applicationem & appropriationem ex causa seu consequentia negligentiæ seu ab-

3 sentiæ non perveniat. † Quemamodum civili ratione in jure accrescendi inter hæredes aut legatarios, quod in unius persona caducum fit, aut in causam caduci recidit, non omnibus alijs hæredibus aut legatarijs accrescit, sed ijs tantùm, qui verbis & re conjuncti sunt, eodemque modo non diverso succedunt, *l. Mavio in princ. De leg. 2. l. unica §. hoc autem & §. his ita C. De caduc. tollen. l. Haredes De hared. instit.* Cùm ergò graduati tantùm in hac applicatione & appropriatione re & verbis sint conjuncti; dicendum est, ad graduatos primùm, quamdiu aliquis eorum residet, deferendum esse hoc lucrum fructuum, quod propter absentiam alijs graduatis aufertur.

Nec ad rem facit, quòd in affectis præbendis omnes dici possint conjuncti: quia ut nihil vetat, quo minùs plures diversimodè conjuncti sint, ita cujusque conjunctionis consideratio per se habenda est; cum fieri possit, ut ex pluribus pariter respectu unius rei conjunctis, quidam specialem inter se conjunctionem habeant; quo casu specialis conjunctio generali præfertur, ut regulariter per speciem generi derogatur, *c. Generi De R. I. lib. 6. l. In toto D. eod.* Sic quòd respectu hujus specialis, generalis illa conjunctio verbalis tantùm sit; & semper potior sit censenda illa, quæ re & verbis constituitur: ut mirum non sit, si in præsenti casu dicamus in fructibus suppressorum præferendos esse graduatos, *l. Re conjuncti §. prafertur De leg. 3.* Itaque quod in Bulla dicitur, *quod Capitulo cedere debeãt*, vel referendum ad fructus affectorum Canonicatuum; vel sic accipiendum, ut Capitulo quidem cedant, sed tamen distributio illorum fiat in Capitulo ijs, quibus specialiter appropriati sunt. † Vt aliàs 4 quamvis absentium fructus Ecclesiæ seu Capitulo applicentur, *c. Cum ad hoc De cler. non resid.* distribuuntur tamen & applicantur modo & forma, quibus alij fructus inter residentes distribuuntur: ut duplicem portionem ex commissis seu amissis habeant; qui in alijs ex qualitate dignitatis vel officij certam vel majorem portionem constitutam habent; ut obventio hæc symmetriam & proportionem ad principale servet, *l. Si ita scriptum §. 1. l. Clemens De hared. instit. l. Qui quadringenta Ad S. C. Trebell. l. Qui quadringenta in princ. Ad leg. Falcid.* Neque enim absurdum est aut inconveniens, inæqualitatem in distributione fructuum inter Canonicos constitui, propter canonicatuum aut officiorum & dignitatum inæqualia onera, *glos. in c. Statuimus in verb. potiorem De maior. & obedien.* quæ inæqualitas faciliùs admittitur tunc cùm præbendæ sunt distinctæ, ut est in proposito; hoc est cùm vel omnes, vel singulæ, vel aliquot ex illis certa bona deputata habent. Sanè si (quod vix umquam futurum erit) omnes graduatos abesse contingeret, propter generalem illam conjunctionem sub eodem Capitulo, etiam suppressorum Canonicatuum fructus inter Canonicos possessores Canonicatuum non affectorum distribuendi essent; cùm tunc ipsis non obstaret specialior conjunctio graduatorum, *d. §. prafertur.* Et hæc ad primi articuli resolutionem sufficere putamus.

Ad secundum articulum dicendum videtur, 5 quòd cùm ex suppressis veteri Capitulo nihil accedere possit, quia & illud extinctum est; illiusque quod non est, nulla fit accessio, *l. penult. De tut. & ration. distrah.* & sublato seu extincto principali locum non habeant quæ sequuntur, *l. Cum principalis De reg. iuris*; nihil item accedere possit Canonicis Cathedralis Ecclesiæ non graduatis, propter causas ad præcedentem articulum dictas: consequens & veritati magis consentaneum esse videtur, ut graduatis Canonicis, qui jam ex affectis Canonicatibus unum obtinuerunt & possident, hi fructus accedant; quia accessionis symbolum,

lum, & utile initium in illis est; ob id, quòd sine distinctione præbendarum omnes fructus Canonicatuum S. Petri prætactis novē præbendis indivisim sint appropriati; ut qua ratione diximus ad illos pertinere absentium hos, qui jure suppressorum percipiuntur, fructus, & minimè ad non graduatos Canonicos; ita quoque percipiendi jus habeant, quamdiu eorũ consortio per ulteriorem vacationem affectorum alij eis accedent, & cum illis partem facient.

6 Tertij articuli rèsolutio non est difficilis: cùm enim qui in servitio Episcopi aut Ecclesiæ occupati sunt, pro residentibus habeantur, omniaque emolumenta beneficiorum suorum perinde percipiant, ac si præsentes essent; exceptis quotidianis distributionibus, *c. De cætero, c. Ad audientiam c. Cum ad hoc De cler. non resid.* consequens est, quod ad participationem illorum fructuum, qui propter absentiam illegitimam alijs adijciuntur seu cedunt, admitti quoq; debeant, & tam ratione affectorum cum omnibus, quàm ratione suppressorum cum graduatis Canonicis residentibus. Neque enim debet officium, quod onus personale adfert, & sine sumptu sustineri seu perfici non potest, damnum legitimæ & necessariæ absentiæ inferre, *l. Sed si quis D. Quemad testam aper l. 1. C. Quib. ex caus. maior. & toto tit. D. Ex quib. caus. maiores &c.* Nec in contrarium urget consideratio amplioris præbendæ, quæ sic affectis propter onera adijcitur: nam oneris illius consideratio, non ad compensationem absentiæ, sed ad sumptus, qui hujusmodi absentium nomine sustinendi sunt, & ad damnum quotidianarum distributionum relationem habet: ita ut absentia nullum damnum præter quotidianarum distributionum inferre debeat.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Fructus anni gratiæ & Fabricæ ex statuto.

1. 5. *Statuta ut fructus vacantis beneficij alij cedant quam successori in beneficio, an valeant.*
2. *Fructus vacantis beneficij ad quem de iure pertineant.*
3. *Constitutio nova in usum non recepta non ligat.*
4. *Constitutiones Papales an ut Imperiales in provincijs publicari debeant.*
6. *Statuta in usum non recepta non ligant*

CONSILIVM CCXIII.

QVÆSTIO est ab antiquo in utramque partem disputata, an valeant & tolerari debeant consuetudines ac statuta Ecclesiarum, per quæ vacantium beneficiorum fructus & emolumenta pro primo anno à die vacationis permittuntur hæredibus & successoribus, vel ex testamento, vel ab intestato, illius beneficiati, per cujus mortem beneficium vacat; quem annum in usu vocant annum gratiæ, & pro secundo anno fabricæ, vel saltem alteri usui Ecclesiæ attribuuntur; sic quod successor in beneficio fructibus pro toto primo biennio

1 carere debeat? † Extat ea de re elegans Ioannis Andreæ disputatio, *in novella ad c. Nemo potest De reg. iur. lib. 6.* qui re in utramque partem agitatâ in eo perlistit, hujuscemodi consuetudinem ac statutum irrationabilitatem considerabilem non continere, ideoque valere, & in usu sine peccato ac reprehensione retineri posse: præsertim quòd extent adhuc aliquot decretales constitutiones, *c. Si propter in fine De rescript. lib. 6. & in c. Præsenti §. porro De off. ordin. lib. 6.* quæ ejus generis statuta & consuetudines si non expresse & dispositivè, saltem tacitè & per rerum consequentias non obscurè approbent, ijsque in dubio per quamcumque concessionem vel gratiam Papalem non derogatum censeatur, dum non expresse & specificè hujusmodi derogatio facta invenitur. 2

Cæterùm quoniam hujusmodi statuta & consuetudines, si non manifestæ iniquitatis, saltem duritiei aliquid, respectu successoris, in beneficio continent; tum quòd hæreditariæ successionis, quæ in beneficijs Ecclesiasticis improbatur, *c. 1. De præbendis c. Ex transmissa in fin. De filijs presbyt.* aliquam speciem contineant; tum quod regulariter constitutum sit fructus beneficiorum, ac bona decedentis clerici beneficiati pertinere ad successorem in beneficio, non ad successorem ex testamento vel ab intestato, *d. c. Præsenti & ibi glos. in V. reservari c. ult. De pecul. cler. c. Cum in officijs De testam.* & absurdum videatur fructus beneficij deferri ad eos, qui beneficij possessores aut deservitores non sunt, illosque eripere ei, qui beneficio deservit, seu deservire paratus est: per extravagantē decretalem constitutionem Ioannis vicesimi secundi Papæ, *in extravaganti suscepti De elect.* ad moderationem aliquam redacta & restricta sunt hujusmodi decreta & consuetudines; ut per illā non omnes primi aut secundi anni fructus hæredi defuncti beneficiati aut fabricæ relinquantur, & nihil interea durante hoc anno vel biennio successori in beneficio ex fructibus illius attribuatur; sed aliqua saltem ex fructibus primi & secundi anni portio detrahatur, & successori in beneficio assignetur, secundùm distinctionem in dicta extravagante constitutione comprehensam.

Quâ tamen constitutione non obstante, nec passim in usu & observatione, præsertim in his ultramontanis Regionibus receptâ, & sic aliquo modo non usu seu desuetudine abrogatâ, *c. In istis 4. distinct. glos. in verb. frangere in fine in c. 1 De treuga & pace;* manserunt in usu & observatione vetus illā consuetudo, & in conformitate illius Capitulorum & Ecclesiarum composita statuta, de omnibus fructibus primi & secundi anni hæredi defuncti, & fabricæ sine aliqua detractione ad commodum successoris in beneficio explicandis; ut ipsa rei experientia manifestum facit, & ex plurium Doctorum responsis seu consilijs deprehendere licet, *Oldrad. consil. 112. statutum factum & cons. 140. In ecclesia, Freder de Senis consil. 246 De iure communi, Castren. cons. 116. In quæstione nu. 3. vol. 2. Rota decis. 269. aliàs 2. sub. tit. De priveleg. in antiq.* Sed hanc sic receptam & inveteratam consuetudinem, & ejus generis statuta, atque etiam privilegia quarumcumque majorum & minorum Ecclesiarum, etiam juramento, confirmatione Apostolicā aut alio quovis præsidio munita, etiam supra hominū memoriam & longissimo ac quantocumque tempore observata, per quæ primi vel secundi anni fructus alijs certis personis attribunutur, Pius Papa

Quin-

Quintus,(insistendo decreto Concilij Tridentini, *Sess. 24. c. 14. Sub decreto de reformat.* improbante statuta & consuetudines, quibus successor in beneficio tempore admissionis & institutionis gravari solet, idemque decretum ampliando) per suam novam constitutionem, *Incip. Durum nimis sub data pridie Calen. Iunij.* 1570. revocavit, & abolevit; & quoad annum gratiæ aut alias pias Ecclesiæ causas ita moderatus est, ut non possint excedere dimidiam partem fructuum illius anni, altera dimidia successori in beneficio attributa. Ad quam novam constitutionem oculos conijciendo, videri posset jure ampliùs non subsistere nec valere veterem illam consuetudinem in Collegiata Ecclesia S. Odæ Rodensis observari solitam, superiùs in proposito casu mentionatam; quòd scilicet hęredes testati Canonici decedentis post primas vesperas S. Ioannis Baptistę percipere possint integros fructus præbendæ defuncti, non tantùm eo anno, quo is moritur, perceptos seu percipiendos; sed fructus alterius anni immediatè subsequentis pro anno gratiæ, tertij anni fructibus demùm cedentibus fabricæ; sic ut successor in beneficio pro quarto anno primum ad fructuum perceptionem admittatur.

Sed nec valere aut subsistere aliud posterius statutum dicti Capituli novum post illam constitutionem, quod ad majorem successoris in beneficio securitatem factum dicitur, per quod velut abrogato anno mortis, pro anno gratiæ hæredi defuncti Canonici morientis post dictas primas vesperas quocumque tempore ante primam mensis Octobris tunc proximè subsequentis attribuuntur dumtaxat fructus, qui in autumno illius anni percipiuntur; ut scilicet fructus anni seu autumni sequentis pertineant ad fabricam, sic successor in beneficio tertio anno perveniat ad fructuum perceptionem: si tamen Canonicus moriatur quandocumque post ultimam mensis Septembris, statuto quodammodò ad terminos veteris consuetudinis iterum accommodato, ad hæredes defuncti pro anno mortis transmittantur fructus in præcedente autumno percepti, & præter illos quoq; pro anno gratiæ fructus anni seu autumni sequentis; quasi fructus anni mortis in vita Canonici percepti, pleniore potioreque jure defuncto Canonico acquisiti censeantur; ideoque illorum ad suos hęredes transmittendorum majus sit jus & potestas: quamvis tamen ea etiam in parte hujusmodi statutum satis adversetur dispositioni juris communis, prohibentis transmissionem etiam de fructibus in horreum beneficiati invectis & reconditis, *Doct. in c. fin. De pecul. cler. & in c. cum in officijs De testam. Bertran. cons. 21. Viso casu vers. ad secundum vol. 3. parte 1.*

Quæ si ex necessitate juris vera essent, uno eoque simplici & absoluto responso ad propositas quęstiones pro parte Venerabilis Capituli dictæ Ecclesię D. Odę respondendum esset, neque dicta veterem consuetudinem, neque prætactum reformans posterius statutum, vim aliquam ampliùs habere; nec dictum Capitulum potestatem aliquam habere vel posterius statutum in usu & observatione retinendi, vel eo abrogato veterem consuetudinem repetendi atque iterum ad usum reducendi; propter dictam abrogantem novam Constitutionem Pij Papæ Quinti, *extat in septimo Decretal. Petri Matthęi.* † Verùm res aliter nobis 3 se habere videtur: ob id, quòd dicta Constitutio in his Vltramontanis regionibus publicata & recepta non sit; & sic, ut passim observatur in constitutionibus Imperialibus, *in Auth. Vt factæ novæ constitut. &c.* vix possit earundem regionum provinciales constringere, ligare, vel ad illius observationem obligare: cùm vim abrogationis contrariæ consuetudinis seu statuti non obtineat. * Et 4 quamvis sint, qui Papalibus novis constitutionibus plus tribuant, quàm Imperialibus, easque etiam in provincijs post duos menses obtinere existiment, si Romæ seu in Curia Romana publicatæ sint. *Ioan. Andreæ super data libri sexti Decretal.* verius tamen esse videtur, & per Alexandrum de Imola multis rationibus probatur, *cons. 25. in causa & lite nu. 1. vol. 7.* solam in illis perinde ut in Imperialibus ed ctis nõ sufficere publicationẽ in Curia Romana factam; quasi id sit rationi & æquitati magis consentaneum, *Aufrer. in addit. ad decis. Tholos. 444. Felinus in c. 2. De constitut. nu. 7.* præsertim quando in nova constitutione nullum apponitur certum & specificum tempus, post quod, seu ex quo Papa velit omnes subditos ligari, *Bertran. cons. 156. Viso themate nu. 4. vol. 2. parte 2. Felin. d. nu. 7. vers. Quinto limita*; & potissimum quatenus nova constitutio non est fundata super materia peccati, nec contraria consuetudo seu statutum peccati nutritivum est; prout non est dicta consuetudo seu statutũ, per quod nõ datur simoniacus vel vitiosus ingressus ad beneficium (ut est in articulo, de quo loquitur supratactum Concilij Tridentini decretum, *d. sess. 24. cap. 14.*) sed dumtaxat ad aliquod tẽpus arcetur successor à perceptione fructuũ, qui hæredi defuncti applicatur; idque sine evidenti injuria successoris, cui in effectu nihil decedit; cum ut prædecessor, ita ipse quoque moriendo fructus anni gratiæ transmittat ad suos hæredes, eaque ratione recuperet quod primo anno amisisse videbatur. Vnde etiam est, quod in dicta nova Pij constitutione non conspiciatur evidens aliqua abrogatio hujus anni gratiæ, qui hæredibus defuncti Canonici velut pro compensatione & retributione ejus, quo ipse primo anno, quo beneficium adeptus est, carere debuit, conceditur; sed tantum illius consuetudinis ac statuti, per quod primi aut alterius anni fructus beneficij applicantur, non hæredibus prædecessoris in beneficio, sed vel mensę Episcopali, vel Capitulo, vel alijs personis, in quibus nõ cadit illa ratio & consideratio recõpensationis illius, quod prędecessori in beneficio primo anno suæ possessionis pari ratione detractum fuit. Sic quod propiùs rem expendendo satis manifestè deprehendatur dictam Pij V. constitutionem non obviare veteri consuetudini, aut novo reformanti statuto; nec impedire, quo minùs alterum illorum vel retineatur vel ad usum & observationem reducatur, cum de illo casu nova constitutio non loquatur, *l. Si Servum §. non dixit De acq. hæred.*

Sed etsi dici ac sustineri posset hanc Pij constitutionem etiam pertinere ad annum gratiæ, qui hæredibus defuncti prædecessoris ex dicta consuetudine

tudine vel statuto applicatur (quod tamen non videtur) & præterea verum esset, quod plerique putant, publicationem novæ constitutionis Papalis in Romana Curia factam, sine renovatione illius in provincijs sufficere, ut statim, vel saltem post aliquos menses liget etiam Vltramontanos nihilo magis obstabit, quo minus vel dictum novum statutum retineatur, vel vetus consuetudo ad usum revocetur ob id, quòd eadem nova Pij constitutio per subditos harũ ultramontanarum, saltem Belgicarum regionum, numquam hactenus fuerit ad usum recepta, nec observata; & quidem non tantùm nudâ desuetudine, sed etiam contrariâ sive consuetudine sive statutariâ constitutione abrogata seu potius non admissa: cùm vix ullum sit Collegium Ecclesiasticum in his Regionibus, præsertim diœcesis Leodiẽsis, & aliarum Ecclesiarũ, quæ ex eadẽ diœcesi Leodiensi per erectionem novorum Episcopatuum ad Buscoducensem diœcesim vel aliam translatę sunt, in quo non fuerit retentus usus hujus anni gratiæ. Etsi enim lex sive canon auctoritate Papali seu Imperiali nitatur; pro canone tamẽ aut lege vix habetur, quod usus ipse non comprobarit, in materia præsertim tali, qua præsens animarum periculum non concernit. *c. In istis distinct. 4. glos. in d. c. 1. De treuga & pace & ibi Ant. De Butrio & aly, Alex. cons. 39. Visis & consideratis vol. 3.* *

5 Remotis itaque his obstaculis ex novis constitutionibus Ioannis XXII. & Pij Quinti Pontificum, propiùs accedamus ad id, quod ex parte dicti Capituli quęritur, utrum vetus illa consuetudo, an sequens statutum prævalere debeat? Et quidem, pręsuppositâ veritate eorum, quæ in facto proponuntur, potior nobis videtur dicta vetus consuetudo: non quod rationabilior æquiorque sit sequente novo statuto; cum plus probabilitatis & æquitatis apparentis consistat in eodem novo statuto, eo quòd per illud minùs gravetur successor in beneficio, & citius perveniat ad perceptionem fructuum, qui illi ob officium debentur, *c. fin. sub fin. De rescript. lib. 6. c. Cum secundum De praben.* sed quod novi hujus reformantis statuti nulla sit vis ac potestas, non ex capite deficientis potestatis in ipsis statuentibus: (nam Capitula Collegiatarum Ecclesiarum, ut & aliæ quæcumque universitates, *l. 1. §. 2. De Quod cuiusque universit. nomine &c.* possunt quæcumque licita, honesta, probabilia, & rationabilia statuta facere, præsertim circa ea, quæ concernunt non totius Ecclesiæ præcipuum statum, sed minora illius negotia, inter quæ referri debent distributio & assignatio fructuum singulorum beneficiorum, *c. cum omnes & ibi Dott. De constit. Calderin. cons. 11. An permutatio De rer permutat.*) sed ex eo, quod falsò dicatur fundatum supèr anterioribus antiquis statutis dictæ consuetudini contrarijs. Nam falsa demonstratio non facilè nocere solet, vbi demonstratio præcisa & præcipua causa statuti non est, nec illi cohæret, *l. Demonstratio falsa l. Falsa demonstratio l. Cum tale §. falsam causam De cond. & demonst.* satisque ob id sit, ad sustinendum statutum, quòd sit rationabile, honestum, & utile, *c. Erit autem lex Distinct. 4.* & magis quidem, ut diximus, quam dicta vetus consuetudo. Nec denique ex eo, quod auctoritate alicujus superioris non sit confirmatum: quod enim per se alioqui validum est, superioris non requirit confirmationem; quæ ob id si ex abundanti accedat parum confert, & omissa non nocet, *glos. in V. confirmationem in fine in c. 1. De confir. utili vel inutili.* * sed ex eo magis, quòd idem novum reformans statutum non sit debitè publicatum, & maximè quòd, uti proponitur, non sit usu receptum nec observatione comprobatum: 6
Id enim per se sufficit ad removendum effectum dicti statuti & reformationis in illo contẽtę. Si enim effectum Papalis ac Imperialis constitutionis impedit defectus receptionis & usus illius apud subditos; multo magis impedire debẽt inferiorũ statuta ac reformationes; quia ex eo solo annihilata & vim suam amisisse, imò potius numquã habuisse dici, sed pro nullis vel extinctis haberi debent, quòd non fuerint in usum recepta, non tantùm per longum tempus, sed etiam in illorum prima nativitate seu originę, *Ant. De Butrio, Cardin. Imola & alij in d. c. 1. De treuga. & pace, Alex d. cons. 39.* sic quòd sepositâ consideratione huius novi non ritè publicati, nec ad usum recepti reformantis statuti, in usu & observatione manere debeat antecedens vetus consuetudo usu retenta & observatione confirmata, *Alex. d. cons. 39. Marian. Socinus Iunior cons. 30. Inspectis his num. 14. vol. 1.* quæ etsi aliquo modo durior videri possit successori in beneficio, irrationabilis tamen per omnia non est; habita ratione supradictæ recompensationis & potestatis utenti eodem iure quoad eiusdem successoris hæredes; & quòd uno tantùm casu differat à novo statuto, quo scilicet Canonicus moritur post mensem Septembrem, iam plenè perceptis, & fortè magna ex parte consumptis fructibus præcedentis autumni; qui ratione perceptionis faciliùs ad hæredem quàm ad successorem in beneficio transmittuntur, *l. Defuncta De usufr.* Sic quòd in effectu annus, qui mortis dicitur, non tam gratiæ sit, quàm juris & necessitatis; ut meritò sequentis tantùm anni fructus hæredi ad gratiam ratione dictæ recompensationis referri debeant. Frustra igitur quæritur, an hoc novum reformans statutum alio novo statuto mutari & dissolvi possit? cum ex causis supradictis non subsistat nec reformatione indigeat. Et si ad nouum statutum dictum Capitulum eà in parte animum adjicere volet, illud cavendum erit, ne nimis ambitiosum sit, & plus ęquo successori in beneficio noceat, *l. Ambitiosa D. De decret. ab ord. facien.* saltem non plus quàm factum est per dictam veterem consuetudinem, uno casu in apparentia, non tamen omninò in effectu, ut diximus duos annos gratiæ hæredi defuncti Canonici concedentem.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Fructus absentium cui cedant.

1. *Statutum de fructibus absenti subtrahendis*
2. *Absenti beneficiato fructus non deberi.*
3. *Fructus absentium cui applicandi.*
4. *Absentium portio in distributionibus quotidianis præsentibus accrescit.*

CON-

CONSILIVM CCXIIII.

1 CVM per statutum † de foraneo Canonico receptum sit, id quod ex fructibus suę prębendæ superest, ultra octo modios & viginti solidos usualis monetæ, vicario absentis assignari (cujus generis statutum tolerabile, & juri contrarium non est, *c. Omnes De constit. c. Ad audientiam De cler. non resid.*) æquum non est, ut hi octo modij & viginti solidi ipsi Canonico absenti accrescant, & sic alijs præsentibus & residentibus Canonicis per omnia adæquetur. Neque etiam quia vicarij opera propter præsentem Ecclesiæ desolationem minùs necessaria est, & quamdiu minùs necessaria erit, absenti integri fructus exhibendi sunt:
2 * cùm cessante statuto, ex juris communis constitutione, absenti nihil omninò de fructibus suæ pręebendæ pręberi, sed illis ipse penitus privari, imò etiam ad perceptorum restitutionem cogi possit, *c. Quia nonnulli c. Relatum d. c. Ad audientiam De cler. non resid.*
3 * Quod autem sic absenti subtrahitur, & in deservituram Ecclesiæ per constitutionem vicarij non convertitur, per Capitulum in ipsius potiùs Ecclesiæ communem, quàm singulorum Canonicorum residentium utilitatem convertendum est, *c. penul. De cler. non resid. Oldrad. cons.* 140. *In Ecclesia nu.* 5. Ea autem utilitas in re præsenti maximè consistet in fabricæ Ecclesiæ sic incendio deformatæ, reparatione, ut per eam divini officij exhibitio restaurari; & sic vicariorum opera iterum repeti possit. Vnde etiam est, quòd per Concilium Tridentinum hujusmodi non residentium fructus jubeantur converti vel in fabricam Ecclesiæ, vel in aliud opus pium, *Sess. 6. c. 1. Sess. 22. cap. 3. Sess. 23. cap. 1. vers. si quis autem De reformat.* Sed hæc quidem de grossis fructibus, &
4 qui singulis præbendis proprij sunt: † Nam quoad distributiones, & quæ in communi dividi solent cùm ad præsentes seu residentes tantùm pertineant, & in illis absentes præsentibus partem non faciant, præsentium portio propter absentes auctior esse debet; quia quod absentibus non datur, illis, non fabricæ, aut alij causæ accrescere æquum est, *c. 1. & ibi DD. De cler. non resid. lib. 6. Vid. cons.* 208. *&* 209.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Fructus beneficij litigiosi vel vacantis.

1. *Vacare non dicitur, in cujus possessione alius est.*
2. *Litigiosa res quæ sit.*
3. *Litis appellatione quid veniat.*
4. *Possessor pacificus quis dicatur.*
5. *Possessio pacifica esse non desinit, si possessor quoscumque citari curet.*
6. *Conductio rei propriæ nulla est.*
7. *Fructus vacantis beneficij pertinent ad successorem.*
8. L. Si aliquam rem De acquir. possess. *intellectus.*

CONSILIVM CCXV.

EX casu proposito, iisque quæ ad instructionem ejusdem pertinent, duplex oritur difficultas; prior, an beneficium, de cujus fructibus locatis agitur, vacaverit, & litigiosum fuerit, sic ut ad Episcopum seu ejus sigilliferum dispositio de fructibus ejusdem pertineat? altera, an posterior conductio seu redemptio fructuum ejusdem beneficij aliquod momentum habeat.

Pro resolutione prioris duo veniunt expendenda: primum, an tempore, quo Dominus Sigillifer locavit seu in arrendam dedit D. Gerardo de Rauwe fructus ac reditus Ecclesiæ Parochialis de Appelteren, eadem Ecclesia vacaverit, sic ut secundùm sententiam latam in Rota urbis Romanæ anno 1445. 17. mensis Decembris tempore locationis fructus dictæ Ecclesiæ pertinuerint ad dispositionē & liberam administrationem D. Episcopi seu ejusdem substituti? Et certum est, quòd 1
non. † Cùm enim non dicatur vacare, in cujus possessione aliquis est constitutus, *l. 2. § 1. D. De act. empti, glos. Cum quæratur in V. vacuam C. Vnde vi*; sequitur, quòd cum præfatus D. Gerardus ante tempus hujusmodi contractus vigore nominationis per Sedem Apostolicam Vniversitati Lovaniensi concessæ, acceptaverit, & ejusdem realem & corporalem possessionem consecutus sit, non potuisse dici vacare, ad effectum, ut ad præfatum Dominum Episcopum potuerit pertinere fructuum ejusdem beneficij omnimoda administratio: deficiente enim causâ administrationis, hoc est vacatione beneficij quid mirum, si & ipse effectus, hoc est ipsa administratio & dispositio cesset?

Alterum est, anne tempore prædicto saltem beneficium fuerit litigiosum, ad eum scilicet effectum, ut secundùm alteram partem ejusdem sententiæ (quâ cavetur administrationem & dispositionem eorundem fructuum pertinere ad Episcopum, donec is, cui de beneficio provisum erit, idem beneficium pacificè possederit) bono jure potuerit Dominus Sigillifer locare fructus dictæ Ecclesiæ parochialis? Et verius est, quòd non: * 2
Litigiosum enim qui dici potuit beneficium, super quo præfato D. Gerardo nulla umquam lis fuit mota, vel in petitorio vel in possessorio? Id enim non patitur natura conjugatorum; & in jure res litigiosa definitur, de cujus dominio causa movetur, aut per judiciariam conventionem, aut per preces Pontifici vel Principi oblatas, & Iudici insinuatas, ac per eum [illegible]ersario supplicantis cōmunicatas, *Auth. De litig.* [illegible] 8. seu, ut dicitur *in Clem. ult. Vt lite pendente* [illegible] *il. innovet.* postquàm à Iudice competente in ea citatio emanavit, & ad partem citatam pervenit. † Litis enim appellatione tantùm venit controversia judicialis, *juxta ea quæ habentur in l. Causas C. De transact. & l. Postquam liti C. De pact.* * Et rursus cui hujusmodi lis 3
4 mota non est, meritò pacificus dici debet, per ea, quæ latè notat Ludovicus Gomesius, *in Comment. ad reg. cancel. de trien. poss. q. quæst.* 53. &, ut dicit Paulus de Leazaris, *in Clem. Gravi De rescript.* pacificus possessor dicitur, qui habet possessionem sine controversia juris vel facti judicialis vel extrajudicialis, ut eum refert & sequitur Guido Papę, *decis.* 85. *nu.* 3.

Iam autem verum est D. Gerardo in judicio nusquā sive coram Ecclesiastico judice, sive laico factam esse controversiam super possessione; neque etiam extrajudicialiter, quia de eo non constat; nam quod dicitur quendam vigore gratiæ exspectativæ

spectativæ idem beneficium & illius possessionem acceptasse, nihil movet; quia illud nullam molestiam facti præfato D. Gerardo præstitit: ut enim factum extrajudiciale obsit, necesse est intervenire molestiam turbativam fructuum aut possessionis, *secundum Bald. in l. Ordinarij* C. *De rei vind. per l. Cum nemo* C. *De acquir. poss. & per ea quæ latissime scripsit Gomes. ad reg. de annali possessore quæst.* 45. Sed tantùm abest, ut id fecerit, qui vigore hujusmodi gratiæ acceptasse dicebatur incerto forte rumore; ut etiam generali citatione velut interdicto retinendæ possessionis, authoritate supremi Concilij emissa, & omnibus, quicumque se possessioni præfati D. Gerardi opponere vellent, vocatis, ille quisquis fuerit, nusquam apparuerit; sic ut in contumaciam illius, cæterorumque non comparentium continuatus & manutentus fuerit præfatus D. Gerardus. Quia igitur acceptatio præfati exspectantis quoad possessionem D. Gerardi de jure nullum sortita est effectum, meritò nunc quoque nullum præstare potest impedimentum, *c. Non*
5 *præstet De reg. iur. lib.* 6.

Illud certè satis temerè dicitur, D. Gerardum per impetrationem citationis in forma generali contra quoscumque opponere volentes à judice laico in possessorio super manutenentia, fecisse sibi controversam suam possessionem, sic ut pacificus tunc dici nequiverit: quia cùm judicium sive lis non constet sine adversario, *c. Forus de verb. signif.* neque quisquam intelligatur sibi controversiam facere, ut nec causam possidendi mutare, *l. Qui bona §. fin. De acq. possess.* nullo comparente adversario; non potuit inde res fieri litigiosa, aut pacifica possessio turbari. Cui hoc adjungam, quòd ea quæ inducta sunt ad augmentum & majorem securitatem comparandam, non debeant operari diminutionem, *l. Nemo enim De reg. iur.* nec soleat nocere abundans cautela, *l. Testamentum* C. *De testam. l. Non solent. De reg. iur.* Est autem impetrata ea citatio, & in jus vocatio, non quòd eâ egeret D. Gerardus; poterat enim possessione acceptâ sine auxilio Iudicis laici, contentus esse: sed ut tantò securior esset, & viam præcluderet alijs, qui fortassis post longa temporum intervalla, quæstionem super possessione molituri erant. Non debet itaque in caput illius verti, quod pro salute ejus permissum fuit,
6 *c. Quod ob gratiam De reg. iur. lib.* 6.

Quibus sic constitutis, pro prioris quæstionis decisione, rectè infertur, locationem per D. Sigilliferum præfato D. Gerardo factam duplici inspectione destrui vel nullam esse; Priore quòd sit facta de ijs fructibus, qui neque ex consuetudine neque ex jure præfatæ sententiæ ad Dominum Episcopum pertinebant: Non ita quidem quasi eo respectu negotium fuerit omninò nullum; nihil enim prohibet rem alienam locari, aut vendi, *l. Rem alienam De contrah. empt.* sed quòd effectu careat, quia patientiam & defensionem Sigillifer non potuerit præstare, *l. Ex conducto D. Locati*, quodque ipsi ex locato agenti obstaret exceptio, velut evictionis apparentis in limine contractus, *l. Ex his l. Si post* C. *De evict ion.* Posteriore verò, quòd D. Gerardus hîc rem suam propriam conduxerit; quo casu certissimum est, contractum non tantùm inefficacem, sed etiam nullum esse, *l. Qui rem propriam l. Ad probationum* C. *De locat. & conduct.* etiam si sciverit rem suam esse, *l. Sua rei D. De contrah. empt. gloss. in d. l. Qui rem, Bart. in l. si aliquam rem D. De acquir. poss. nu.* 4. Ita ut meritò non debeat aliquam actionem ex hujusmodi contractu D. Sigillifer habere: & tanto minùs, quod stricta interpretatio hîc potiùs sit sequenda; 7
† attento quòd de jure communi hujusmodi administratio & dispositio de vacantibus & litigiosis beneficijs, non debeat pertinere ad alium, quàm successorem, *c. Præsenti De off. ord. lib.* 6. *& in Extravag. Ioan. XXII. incip. Suscepti regiminis sub. tit. De elect.* 8

Occurrit tamen hic nodus difficilis ex Tertulliani Iurisconsulti responso, *in d. l. Si aliquam rem*, & ijs, quæ in ea parte scripserunt Glossa & Doctores; quòd qui sciens se rem habere & possidere, eandem ab alio conducit, intelligatur possessionem perdere, & in locatorem transferre: item quòd in casu proposito D. Gerardus respectu possessionis, quam existimabat esse apud Dominum Episcopum, fructus beneficij conduxerit; juxta illam speciem, quæ per Iurisconsultum sola deciditur, *in d. l. Si aliquam rem.* Sed paucis responderi potest, D. Gerardum per hujusmodi contractum noluisse aliquo modo juri suo derogare; id enim præsumendum non est: sed quòd veritus litem adversarij alicujus postea exorituri, voluerit sibi etiam in eum casum de hujusmodi fructibus prospicere, ut si non pleno jure suo eos habere posset, saltem titulo conductionis retinere ab eo, qui locandi in eum eventum haberet potestatem; & sic quodammodò sub conditione, quæ quatenus defecit, reliquit contractum inutilem; cùm nulla sit causa, cur aliquid deberetur. Neque videri debet respectu possessionis conductio sustineri; quia, ut ait Paulus Castrensis *in d. l. Si aliquam rem*, id tantùm obtinet, quoties in judicio possessionis futurus esset me potior, à quo conduco, *per l. Si in emptione §. rei sua De contrab. empt.* Iam verò comparatione Gerardi & D. Episcopi factâ, non potuisset tempore locationis D. Episcopus esse potior in possessione, quia nullam adhuc habebat aut habere poterat, lite nulla instituta, aut pacifica Gerardi possessione turbata. Et novissimè si quæ fuisset possessio aut jus apud D. Episcopum, id paulò post subsecuta sententia possessorij D. Gerardi eversum & annihilatum fuisset; sic ut per supervenientem causam dominij, quamvis ab initio rectè contracta fuisset locatio, prorsus debuerit annihilari; quia rei suæ locatio numquã consistere potest, *l. Neque pignus De reg. iur.* Annihilari, inquam, non tantùm pro futuro tempore, (quod nullam habet dubitationem, propter possessionis acquisitionem supervenientem) sic ut pensionum postea cessarum nomine conductorem nil solvere oporteat, ne pro majore tempore mercedem præstet, quam conducti titulo possedit, *l. Si fundus D. Locati*: verum etiam pro præterito, quo nondum fructus ex patientia locatoris percepti erant, & pro quo ex subsecuta sententia declaratum fuit nihil juris habuisse D. Episcopum.

His ad priorem quæstionem accommodatis descendamus ad posteriorem, in qua hærendum non est. Nam eo constituto, quòd locatio prior inter D. Si-

sequestratio fieri aut decerni possit, necessum sit saltem summariè constare de titulo & jure illam petentis. *l. Cum proponas C. De bonis auth iud. poss. l. Si is à quo D. Vt in poss. legat. &c. Rebuff. d. vers. secunda conclusio.* Præsertim quòd verosimile sit D. Lambertum in suo supplice libello proposuisse de possessione, & prætexto saltem jure D. Henrici; ob quam ad sequestrationem fructuum perveniri nō poterat nisi plumbeis pedibus, hoc est, nisi adhibitâ causæ cognitione; quæ non intelligitur adhibita, possessore non citato, & contumaciter non absente inaudito: qui si ad hoc citatus & auditus fuisset, sine negotio allegare & probare promptissime poterat de suo jure, titulo, & indubitata non anni,
6 sed plus quàm triennij possessione. † Quæ triennij continuata possessio, non tantùm hoc facit ex regulis Cancellariæ Apostolicæ, ut per alium eius beneficium, ne quidem à Papa impetrari non possit, sed nec ipse possessor in proprietate, vel possessione turbari, nec quoquo modo molestari judicialiter vel extrajudicialiter, *Reg. Cancell. de triennali poss. & ibi Lud. Gomes. quæst.* 8. ergò nec per speciem
7 sequestri: † cùm alioqui ad impediendum sequestrum sufficiat sola annalis possessio, *Rebuff d. tract de sequest. art 1. glos 2. num.* 5. Nec occurrit aliqua idonea causa, ob quam D. Henrico indubitato possessori hæc sequestratio superinduci possit; cùm ex causis, ex quibus contra supratactam regulam sequestratio involuntaria decerni iure permittente possit, subsit, non metus armorum, *l. Æquissimum De usufructu*, non dissipatio aut dilapidatio fructuum, non sententia aliqua contra ipsum in possessorio vel petitorio lata, *c. Ab eo De sequest. poss. & fruct. Clem.* 1. *eod. tit.*. nec denique hoc prætexi possit, quòd dictus D. Henricus suo beneficio legitimè nō deserviat, aut in eo non resideat; ex qua causa sequestratio, seu potiùs substitutio decerni posset, *c. Pervenit.* 2. *De appellat.* cùm ea in parte non sit defectus.

8 Et quamvis D. Henrico fortè objici possit, quòd aliquo tempore per substitutum, seu vicarium dictæ Ecclesiæ deservierit, & per literas præsentationis Regiæ constet, ipsum ad hanc Ecclesiam præsentatum esse eâ conditione, quòd dictæ Ecclesiæ actualiter deservire, & in eodem loco de Grootsundert personaliter residere teneretur, absque eo, quòd ibidem vicarium substituere posset, sub pœna privationis ejusdem curę, quodq; e in ipsius locum alius subrogaretur: nam ea conditio civiliter, non amarè accipienda. *Card. in Clem.* 1. *in* 12. *quæst. De foro compet.* si & in quantum ibidem residere posset, & per ipsum non steterit, quo minùs posset; non etiam ut cum sui corporis periculo tempore hostilitatis ibi residere & personaliter deservire teneretur, & propter hostilitatem inde recedere non posset. Quippe residentiæ necessitas ex justa causa relaxationem admittit, *c. Relatum & Inter quatuor De cler. non resid. c.* 1. *eod. tit. lib.* 6. præsertim accedente consensu & licentiâ superioris, hoc est illius, qui instituendi & destituendi potestatem habet, *Panor. in d. c. Relatum nu.* 4 *& in d. c. Inter quatuor*, *Fred. de senis cons.* 246. *De iure communi vers. item si infirmitas*; non consensu illius collatoris aut patroni præsentantis: cujusmodi excusatio non censetur ex causis per Regiam collationem seu præsentationem generaliter expressis exclusa. Absentia igitur Domini Henrici & deservitura per substitutum seu vicecuratum ad tempus, propter superioris temporis hostilitatem, approbata, eique permissa per Episcopum Antwerpiensem, ex consensu etiam parochianorum, ei fraudi esse non debet, nec nocere, quo minùs & Ecclesiam retinere, & temporis illius fructus suos facere, atque etiam in futurum, cessante præsertim dictâ absentiâ, percipere possit; cùm auctoritate aut beneficio legis, vel superioris nemo decipi debeat, *l.* 1. *in fine C. De his qui ven. ætatis impetra.* 1. *D. Quando act. de pecul. est annalis.* Nec sanè ex præterita aliqua tali causa sequestratio decerni posset; eo quòd cessante causa sequestrationis, hoc est improbabili absentia seu defectu debitæ & laudabilis deservituræ, cessare debeat potestas sequestrationem decernendi, *glos. in c. Quia diligentia in fin. De elect.* Neque etiam ex eo, quòd pœna privationis, & surrogationis alterius, dictis Regijs literis præsentatorialibus inserta fuit, censeri posset D. Henricus ipso jure privatus etiamsi dicta absentia improbabilis & sine auctoritate superioris fuisset: * nam pœna privationis bene- 9
ficij cujuscumque, sive illa sit ab homine, sive à lege vel canone comminata seu prolata, regulariter non inducit privationem ipso jure, nisi hoc quoque specialiter fuerit expressum; sed in pœna tali simpliciter statuta, requiritur Iudicis sententia, *c. Cum non ab homine & ibi Doct. De iudic. Felin. in c. Inquisitionis nu.* 4. *De accusat. Guil. Cassador. decis.* 2. *&* 3. *De sequest. poss. & fruct.* antequam nihil in præjudicium indubitatæ possessionis statuendum est, tam quoad beneficij fructus, quàm illius possessionem & proprietatem.

Sed nec prætextu publicæ pacificationis nuper initæ (quā D. Lambertus urgere videtur) quicquā 10
statuendum est in præjudicium D. Henrici. Etsi præsentatio dictæ Ecclesiæ jure confiscationis ad suam Regiam Majestatem spectaverit, & per dictæ pacificationis articulum decimum, utrimque qui in alterutras partes discesserant, bona sua, prærogativas, actiones, & credita recuperare & apprehendere possent, confiscationibus omnibus abolitis: id tamen velut restrictionis & exceptionis loco adijcitur, si & quatenus illa alienata non fuerint. Sicuti generali restitutione bonorum condemnato ex crimine vel bannito factâ, non recuperantur à possessore ea, quæ stante confiscatione vel banno alienata sunt, *Bal. in l. ult. nu.* 7. *& ibi Salic. nu.* 11. *C. De sent. passis.* Ita ut virtute hujusmodi exceptionis, non videatur contineri hujus Ecclesiæ de persona D. Henrici præsentatio; sed quòd Dominus de Breda vigore dicti articuli recuperare quidem possit jus patronatus per Regiam Majestatem confiscatum, non etiam irritam facere præsentationem ad vacantem Ecclesiam stante adhuc confiscatione factam: cum confiscatis bonis in confiscationem quoque veniat jus patronatus, quod non personæ sed rebus cohæret, *Hieron. Gigas in tract. De crimi læs. Maiest. De pœnis commit. hoc crimen quæst.* 4.

11 Vt enim in restitutione bonorum, condemnato ex crimine facta, non continentur fructus percepti, & maximè consumpti, etiam ex ijs bonis, quæ nondum alienata sunt, *Auth. Idem est vers. sed absque ratione fructuum C.* De *haret.* ita nec in hac restitutione, quæ ex capitulis pacis inducta est, ut communiore opinione receptum est, *Doct. in l. Gallus §. & quid si tantum De lib. & posth. Ægidius Bossius In tract. criminali tit de restit. quæ fiunt à Princ. finito bello ob pacem.* Quò etiā evidenter pertinent dicti decimi articuli hæc verba, *In sulcken staet, als die voorschreven goeden nu tegenwoordelyck zyn,* hoc est *in eo statu, quo dicta bona in præsentiarum sunt.* Ita ut ex hac pacificatione satis sit Dominum de Breda restitui ad dictum jus patronatus, non verò ad fructum seu fructus, quos stante confiscatione Regia Majestas ex hoc jure patronatus percepit; puta inter alios ad præsentationem ad hanc Ecclesiam interea
12 vacantem. † Vt enim collatio beneficiorum in fructu Prælaturarum est, *glos. in c. Cum olim De maior. & obedien. vers. ad illam:* ita quoque præsentatio ad beneficium est fructus juris patronatus, *c. Consultationibus c. Ex literis De iure patron. Cæsar Lambertinus tract. de iure patron. nono art. 8. quæst. princ. 1. partis lib. 1. nu. 12.* sic quòd restitutione hac ex articulis pacis facta, hæc Ecclesia manere debeat apud dictum D. Henricum præsentatum à possessore dicti juris patronatus, tempore vacationis & præsentationis; ideoque præsentatio per Dominum de Breda post dictam pacificationem facta de persona præfati D. Lamberti sit omnimodò nulla, propter jus alteri quæsitum, & plusquam triennalem ejus possessionem: tantoque magis nulla, quòd proponatur Dominum Bredensem dicti D. Henrici præsentationem & institutionem approbasse; & sic semel approbatam ampliùs reprobare, aut factum infectum facere non possit, *l. Pomponius post princ.* De *negot. gest.*

Nec obstat declaratio in literis præsentatorialibus præfati D. Lamberti contenta; quasi D. Henricus hanc approbationem & consensum surreptitiè obtinuerit: nam de aliqua surreptione non constat; nisi fortè de illa, quæ in dictis literis satis apertè significatur, quòd videlicet in anno 1566. præfato D. Lamberto datæ fuerint literæ exspectativæ ad dictam Ecclesiam, & quòd ei facta fuerit promissio illius post obitum Domini Antonij Vaillant illius possessoris tunc adhuc superstitis; quasi scilicet Dominus Bredensis illius promissionis immemor hunc consensum D. Henrico accommodaverit: quia ista subreptionem & obreptionem nullo modo operari possunt, sed magis ampliare debent causam & occasionem accommodandi dicti consensus; * cum per aper-
13 tam juris dispositionem, *c. 2. c. Ex tenore* De *concess. preben.* improbatæ sint tamquam improbæ & illicitæ, & contra bonos mores tendentes omnes promissiones & exspectativæ concessiones de beneficijs non vacantibus; eo quòd contineant apertum votum captandæ mortis etiam jure civili improbatum, *l. Stipulatio hoc modo* De *verb. oblig.* ideoque ex illis nulla consurgat obligatio, *Glos. in d. c. 2. in verb. antequam vacent.* Quod equidem obtinet non tantùm in hujusmodi promissionibus ordinariorum Collatorum; sed etiam in promissionibus patronorum, tam laicorum quam Ecclesiasticorum; & perinde Principum, ut privatorum: prout in hoc articulo extat elegans in jure textus, *c. fin. De concess. preben.* de simili promissione vacaturi beneficij olim per Comitissam Flandriæ facta, per Pontificem improbata & irritata, cum inhibitione, ne similia de cætero attentare præsumeret. Ita ut quamvis valeat promissio de præsentando aliquem cùm Ecclesia vacat, non valeat tamen ante vacationem facta, *Cæsar Lambert. d. tract. De iure patron. lib. 2. art. 15. 7. quæst. princ. 2. partis.* Vnde non potest dici obreptum vel subreptum ex omissa suggestione hujus præcedentis promissionis, quæ nulla fuit; nec movere poterat, cur minùs aut difficiliùs approbaretur, seu rata haberetur præsentatio dicti D. Henrici per Regiam Majestatem facta, *arg. c. Super literis De rescript.* à qua approbatione seu ratificatione, ob id variando recedi non potuit, *Cæsar Lambert. d. articulo. 15. num. 4.*

Cùm igitur tam evidenter pateat, nullam esse causam, cur hæc sequestratio fieri debuerit vel potuerit; aut collectio & custodia fructuum alij quàm vero dicti beneficij Rectori & plusquam triennali possessori committi; & præterea ante hanc ordinationem præfatus D. Henricus judicium manutenentiæ adversus D. Lambertum in hoc Concilio instituerit; ideoque in præjudicium illius nihil innovari aut attentari potuerit, *c. 1. & seq. Vt lite pendente &c.* manifestum esse putamus, dictam sequestrationem seu commissionem de collectione & custodia fructuum dictis Dominis Cameræ computus datam, tum veluti juris ordine prætermisso factam, *c. Conquerente* De *restit. spoliat.* tum velut attentatum, in primis & ante omnia revocandam, cassandam, & annullandam esse.

De Clericis non residentibus.

SVMMARIVM.

Canonici novi quæ onera ferre debeant.

1. *Onera collegij vel municipij vel Capituli prius contracta an novi collegæ aut municipes aut Canonici pro aliqua parte sustinere debeant.*
2. *Onera rei possessionem rei sequuntur.*
3. *Collegij bona singulorum non sunt.*
4. *Lucra collegij vel Capituli pertinent etiam ad novum collegam vel Canonicum.*
5. *Vsufructuarius facta tecta præstare debet.*

CONSILIVM CCXVII.

ADVERSVS Dominos Decanum & Capitulum Collegiatæ ac parochialis Ecclesiæ S. Petri Communitatis Bekensis in anno 1561. instituerunt litem in Cancellaria Brabantiæ Magistratus & Magistri Fabricæ dictæ Communitatis, ob impensas tam factas, quàm faciendas in ampliationem ac reparationem dictæ Ecclesiæ; in qua etiam in anno 1566. obtinuerunt: sic quod ad eas, ac præterea ad expensas litis condemnati sint præfati DD. Decanus & Capitulum. Lite hac pendente duo novi Canonici ex resignationibus permutationis causâ, Canonicatus in eadem Ecclesia obtinuerunt; & ex simili causa alius Decanatum, alius rursus aliâ viâ alium Canonicatum. Oritur contentio

tentio inter novos hos supervenientes Decanum & Canonicos adversus eos, qui toto tempore litis Canonici in eadem Ecclesia fuerunt, quoad solutionem prædictarum expensarum & collationem, seu contributionem earundem: contendunt enim novi, atque etiam aliqui ex veteribus, quòd quia tempore citationis, susceptæ litis, seu facta oppositionis vel non fuerint præsentes, vel non resederint, aut Canonici nondum facti fuerint, ad hanc contributionem non teneantur.

Queritur itaque, num justè contendant, & an defunctorum Canonicorum hæredes, aut resignantes Canonici ad hujusmodi expensas concurrere debeant?

1 * Dubitationem facit adversus veteres, & in suscipienda lite præsentes, quod grave, & non solùm legibus, verum etiam æquitati naturali contrarium sit, pro alienis debitis alios molestari, *l. 1. C. ut nullus ex vican. pro alienis vican. debitis teneat. lib. 11.* ideòque constitutum sit, *in l. providendum C. De decurion. lib.* 10. ne novi decuriones in numerum decurionum adsciti præteritis debitis per veteres decuriones contractis onerentur. Eaque ratione tradit Speculator, *in tit. De censib. §. 1. vers. sed quid si aliquis rusticus*, si rusticus aliquis habitatum veniat in aliqua villa vel municipio, quod jam debitis erat obnoxium, quòd non teneatur conferre ad hujusmodi debitorum solutionem. Et Dynus (ut referunt Bartolus, *in l. Incola nu.* 4. *D. Ad municip.* Baldus, *in l. 1. vers. super secundo puncto D: Quod cuiusque universit. nomine &c.* Ludovicus Romanus *Singul.* 490. *Qui noviter*, & Antonius Corsetus, *Singul. dict. collecta 2 incip. Qui de novo*;) quòd noviter ingrediens collegium aliquod non teneatur contribuere ad antiqua debita collegij, sed illa agnoscere, & ferre debeant, qui vel tempore, quo contracta sunt, in collegio fuerunt, vel inde contractis debitis recesserunt, *Specul. d. §. 1. vers. sed quid erit si rusticus*; non etiam qui supervenerunt vel absentes fuerunt.

2 Sed his non obstantibus dic, quòd novi supervenientes Canonici hoc onus expensarum subterfugere non possint ob id, quòd huius oneris causa profluat non ex personali aliquo debito per priores Canonicos absolutè contracto ex contractu, vel delicto; quo casu facilè obtinere posset, quod ex Dyni auctoritate pro dubitãdi causa allatũ est: sed magis ex reali debito, hoc est ex causa bonis & rebus Capituli seu collegij cohærente; propter res scilicet & bona, hoc est propter decimas, ut expresse habet dicta condemnatoria sententia, *Petrus Antibolus in tract. de muneríb. § 1 de diversi. quæst. super muneribus nu.* 44. Vnde cum hoc onus inciderit, seu supervenerit propter decimas, quas dicta sententia præsupponit, (iure an iniuriâ non dico, nam & injusta sententia jus facit, *Doct. in l. Qui Romæ §. duo fratres De verb. obliga.*) consequens est, quòd quemcunque decimarum possessorem tunc cùm exactio facienda est, teneat & sequatur: onera enim rei cohærentia rem sequuntur, *tit. C. Sine censu vel ret. fund. compar. non posse per tot.* ita quòd non tantùm re plenè legata, sed rei solo usufructu legato, hujusmodi onera agnoscere debeat legatarius, *l. Quæro De usufr. legato l. si pendent. §. si quid De usufructu.*

3 † Nã in hac contributione non spectantur singuli Canonici; sed ipsum Collegium seu Capitulum quod propter decimarum possessionem condemnatum existit: singuli enim de Capitulo non sunt Capitulum, nec gesta à Capitulo, seu Collegio dicuntur gesta ab aliquo de Capitulo; prout bona Collegij non censentur bona singulorum, *l. In tantum §. universitatis De rer. divis. l. sed etsi hoc §. qui manumittitur l. e in ius vocan.*

Cùm ergò Capitulum, non singulares personæ sint condemnatæ, tenere debet illos ipsa condemnatio, quos tunc, cùm facta fuit, invenit. Ex qua consideratione eleganter respondit Ioannes Calderinus, *cons. 21. In Ecclesia in fine tit. de praben.* & comprobavit Paulus Parisius, *cons 32. Licet regulariter nu.* 10. *vol.* 4 novum Canonicum teneri subire onus Capituli, etiam si solutio oneris facienda esset ex collatione & contributione singulorum: quia ea in parte non sunt singuli ut singuli, sed ipsum Capitulum; & singuli de capitulo ut membrum Capituli æstimantur, *c. fin. De his quæ fiunt à maior. par. capit.* * Vnde etiam in consideratione 4
lucri communis, quod ex Capitulo provenit, eadem juris symmetria vicissim servatur, ut si quæ sint obventiones Capituli, quæ non per singulos dies singulis Canonicis distribuantur, sed in fine, vel aliquo alio certo tempore anni, in ijs partem habeat novus Canonicus, etiam si sub finem anni, vel temporis superveniat; non etiam is, qui fortè pro majore parte temporis Canonicus fuit, sed cessit vel decessit ante diem distributionis: obveniunt enim hujusmodi ipsi Capitulo, & percipiuntur à Capitulo jure Capituli, & non jure particularium Canonicorum; Capitulum autem semper idem est, tam in præteritum, quàm futurum, etiamsi Canonici vel eorum Decanus mutentur, *l. Sicut municipum in fin. Quod cuiusque univers. nom.* sic quod quicumque sunt de Capitulo ad hoc lucrum admittantur. Ex qua lucri ratione, damni & oneris quoque ratio constituenda est, quia id eum plerumque sequi solet, quem sequitur commodum, *c. Qui sentit. De reg. iur. lib* 6. Et sic in his omnibus habetur respectus ad corpus Capituli, non ad singulares personas de Capitulo; licet distributio eat per singulares.

Quæ in proposito casu minorem dubitationem habere debent, ob id, quod hoc debitum seu onus ex ipsa sententia magis & ex re præsenti superveniat, quam ex præcedente causa: tum quod iudicio & opinione Capituli, usque ad ipsam sententiam, Capitulum non fuerit obligatum ad huiusmodi sarta tecta; & præsertim ad ampliationem ipsius Ecclesię; prout etiam nulla est lex, nullus canon, qui decimarum possessore propter decimas ad ædificationem ac reparationem Ecclesię absolute obliget. Ita ut hoc inexspectatum & insperatũ onus velut pro casu fortuito accipiendum sit, & merito eos tenere debeat, quos in colégio invenit & occupat. † Quemadmodum & usufructuarius, si 5
usumfructum domus retinere velit, sarta tecta præstare debet, etiamsi deteriorationis, aut reparationis causam ipse non prestiterit, *l. Cum ad quem C De usufruc. legato in fine cum l. seq. D. eod. tit.* quia hæc est conditio rei, in qua non perinde inspicitur anteacti temporis ac prædecessoris negligentia, sicut illius factum vel delictum, *And. Alciat. in l. Qui Romæ §. Callimachus nu.* 10. *De verb. oblig.* Et quem-

quemadmodum usufructuarius (cui beneficiati quoad beneficia comparantur, D D. *in c. Cum in officijs De testam.*) non præstat in sartis tectis, quod suo suorumque facto deterius factum non est, si usufructui renuntiet, *l. Hactenus l. sed cum fructuarius De usufructu*: ita quoque qui beneficium quoquo modo dimittit, si suo facto impensarum necessitas non imminet, necessitatem reparationis & futurarum expensarum successori in beneficio relinquit.

Ex quibus facilè intelligitur, quod in proposito casu perveniri non possit ad veterem Decanum, nec ad eos qui Canonicatus suos ante hanc condemnationem resignarunt, nec ad hæredes defunctorum; quia satis gravati fuerunt contributione expensarum in sustinenda lite. Quæ omnia minùs dubitationis ex eo habent, quòd novi Canonici hanc litem agi sciverint, & non contradixerint; ut meritò res judicata eis obesse debeat, *l. sæpè De re iudic.* quodque lis acta & defensa sit non ex mandato singulorum Canonicorum, sed totius Capituli. Cujus mandati consideratio facit, ut onus expensarum ad omnes recidere debeat, etiamsi in lite succubuerint, *c. Cum pro causa, & ibi Panor. De procurat.* quia Capitulum, vel mandati semel à Capitulo dati conditio non alteratur ex mutatione personarum, *d. l. sicut §. ult. in fine Quod cuiusque univers. nom. &c.* Neque dici potest hanc rem inutiliter cœptam esse, quòd novi etiam Canonici in suo cursu scienter reliquerunt, & durante processu expensas defendendæ liti subministrarunt. Paucis igitur concludo novos Canonicos cum veteribus ad æqualem contributionem vocandos esse; nisi malint ex decimis nullum fructum percipere.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Beneficij collatio.

1. *Intrusus in beneficio quis dicatur.*
2. *Collator ordinarius non confert beneficia vacantia in mensibus papalibus.*
3. *Devolutio non fit ab inferiore ad superiorem.*
4. *Intrusus non habet beneficium triennalis possessoris.*

CONSILIVM CCXVIII.

FLAGRANTIBVS inferioris Germaniæ seu Belgij Regionibus bello intestino ex rebellione subditorum, superinducto novo illarum Gubernatore externo in civitate & Ecclesia Cathedrali Brugensi vacavit Canonicatus per mortem M. Cornelij Claissenij in mense Iulio, uno ex mensibus collationi & provisioni Sedis Apostolicæ reservatis. Hunc Canonicatum Vicarius Episcopi jure ordinario contulit Sempronio, qui ex eadem collatione possessionem juris dicti Canonicatus accepit. Eundem Canonicatum Serenissimus Matthias Archidux Austriæ ad gubernationem earundem Regionum per subditos assumptus contulit Titio; qui & ex illa collatione realem possessionem Canonicatus obtinuit, & usque ad reconciliationē civitatis Brugensis pacifice continuavit. Eundem Canonicatum medio tempore à Sede Apostolica impetravit Caius, qui cum propter dicti Archiducis collationem non posset obtinere literas placiti, impetrat in urbe alium Canonicatum in Ecclesia Cathedrali Gandavensi: vacantem; sed ea lege, ut dicto Canonicatui Brugensi cederet, seu renuntiaret; quod etiam fecit. Eundem Canonicatum tamquam ex dicta cessione seu libera resignatione vacantem hoc currente anno 1587. à S. D. N. Papa impetrat Octavius

Quæritur quis ex his collatarijs in hoc Canonicatum potius ius habeat, & ad vindicandum retinendumque illum meliora potioreque iure fundatus sit? † Et paucis quoniam res scrupulosam seu justam dubitationem non habet, nobis infrascriptis videtur potius jus esse apud prænominatum Octavium: ob id, quòd proponatur hunc Canonicatum vacasse in mense Pontificio seu Apostolico, ex quo necessariò consequitur illius conferendi potestatem tempore dictæ vacationis indubitatè pertinuisse ad S. D. N. Papam, & sic ab illo per dictum Caium rectè impetratum fuisse, iterumque deinde ex cessione, liberaque dimissione ejusdem Caij in Romana Curiâ factâ vacasse, & denuò rectè per eundem Dominum Papam collatum fuisse dicto octavio: ita quòd neuter horum possit dici in illum Canonicatum intrusus, quia titulum & jus consequuti fuerunt ab eo, qui conferendi providendique jus & potestatem tunc habuit, *c. Quia diversitatem & ibi Panor. De concess. præben.* ideoque præferri debeant Sempronio & Titio, quibus prorsus nihil juris cōpetit, nec cōpetere potest, ex titulis & collationibus quas quisque ipsorum prætendit, *c. Cum qui De preben. lib. 6.* eoque minùs, quòd uterque evidenter sit in hoc Canonicatu intrusus; quia titulum prætexunt ab his, qui jus conferendi non habuerunt, *d. c. Quia diversitatem, c. fin. De excess. Prælat. Ioan. Calderinus cons. 23. de verb. signif.* Intrusus enim est in beneficio, quisquis beneficium obtinet sine auctoritate illius, ad quem spectat collatio: cùm sic viâ obliquâ per tectum, non per ostium, ad beneficium inveniatur ingressum sibi parasse, *Philip. Decius cons. 121. In causa venerabilis nu. 4. Petrus Rebuff. in praxi beneficiali parte 1. in reg. de surrog. litigan. gloss. 4. nu. 3.* 2

Quod autem talis sit præfatus Sempronius inde manifestum fit, quod ut Episcopus, ita & multo minùs ejus Vicarius, non possit manus suas extendere ad beneficia dispositioni Apostolicæ reservata, & si id faciat, irrita & inanis sit per horum alterum de beneficio sic vacante facta collatio, *c. 2. De præben. lib. 6. c. 1. De præben. in Extravag. communib.* etiamsi alioqui Episcopus hujuscemodi beneficij sit ordinarius collator: hujusmodi enim reservatio manus ordinarij ligat, ut jure ordinariæ collationis in mensibus reservatis uti non possit. Et quamvis ordinarius beneficia apud Sedem Apostolicam vacantia post mensem à die vacationis vel per se vel per suos conferre possit, si intra illum per Sedem Apostolicam non sit de ijs alicui provisum, *c. statutum De præben. lib. 6.* idem tamen non potest de beneficijs non apud Sedem Apostolicam hoc est per mortem beneficiatorum in urbe Romana aut vicinis illi locis, *c. Præsertim De præben. lib. 6.* sed alibi, & præsertim in partibus vacantibus, ex alia quacumque reservatione ad Sedem

dem

dem Apostolicam pertinentibus; ut est in reservatione, quę fit per alternationes mensium, ratione mensium Apostolicorum: † Hoc enim ca-
3 su ad Ordinarium nullo etiã temporis lapsu, quantumvis longo, fit conferendi beneficij devolutio; quia hæc regulariter non fit à superiore, & minimè à Papa ad quemcumque inferiorem, *c. Licet De supplen. neglig. Prælat. c. 2. De concess. præben.*

De Titio minor est dubitatio: cùm enim Regia Catholica Majestas, ut Comes Flandriæ in Ecclesia Brugensi jus patronatus vel præsentationis numquam (ut proponitur) habuerit aut prætenderit: nullo juris colore sustineri potest, nec dicti Archiducis ex nomine Regiæ Majestatis facta hujus Canonicatus collatio: cùm donatum censeri non possit, cujus donandi potestatem non habuit qui donasse dicitur, *l. si filium C. De donat. c. Quod autem in fin. De iure patronat.* Nec ea in parte juvare possunt Titium capitula pacis per Regiam *l. Decernimus C. De sacros. Eccles.* Majestatem postmodum cum certis provincijs vel oppidis stabilita; per quæ dicti Archiducis collationes confirmantur: nam continent illa apertam restrictionem ad eas, quas istarum Regionum Gubernatores facere priùs consueverunt, aut potuerunt: inter quas procul dubio referri nequeunt collationes beneficiorum vel officiorum, quæ ad Regem vel Comitem Flandriæ numquam pertinuerunt. Foret enim id valde absurdum, ut plus posset vicarius, quàm Dominus principalis, *l. Qui in ius de reg. iur.*

4 Neque etiam eidem Titio suffragari potest aliquot annorum continuata hujus beneficij possessio: nam illa violenta, & absque titulo fuit, per meram intrusionem obtenta; ut meritò ei prodesse non debeat. Ad exemplum ejus, quod per regulam Cancellariæ Apostolicæ de triennali possessore beneficij non molestando receptum est, ut locum non habeat in eo, qui per intrusionem factus est beneficij possessor, *Decius d. cons. 121. nu. 4. Lud. Gomes ad reg. De triennali possess. in princ. & quæst.* 47. Atque ita omnibus ritè perpensis existimamus jus Domini Octavij esse validum, ideoque eum alijs collatarijs præferendum, & ad realem possessionem admittendum; dicto Titio tamquam injusto possessore remoto, & præfato Sempronio non admisso.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Collatio Custodiæ.

1. *Vindicatio domino datur.*
2. *Collator beneficium ad suam collationem pertinens sibi retinere non potest.*
3. *Tabellionis scriptura fidem non meretur, nisi subscriptione & adiectione nominis proprij.*
4. *Interrogatorijs per examinatorem omissis, examen nullum est, ideoq; publicatis testibus alij produci possunt.*
5. *Instrumenta qui adversario subtrahit est in periculo amittendæ causæ.*
6. *Citatio ad certum actum vel tempus facta ad alium non extenditur.*
7. *Citatio ad unum locum facta ad alium non extenditur*
8. *Libris censualibus seu registris alicuius universitatis creditur.*
9. *Institutio arguit beneficium seu officium esse Ecclesiasticum.*
10. *Consensus cuius requiratur in separatione vel erectione Ecclesiarum.*

CONSILIVM CCXIX.

VT de re parva exiguæque utilitatis in hac causa adversus Ioannem Cloots contendit; ita quoque parum, imò nihil juris etiam in exiguo persequendo habet M. Leonardus de Greve, hujus causæ Actor. † 1
Et quidem principiò dum concludit, ut Reus à Custodia Ecclesię de Rythoeven manus amoveat, juris fundamentum nullum habet: similis enim est hujusmodi conclusio vindicationi, quæ non competit nisi ei, qui dominus est, *l. In rem actio De rei vindic.* Iam verò, ut res in proposito cadat, certum est ex propositione Actoris, eandem Custodiam ad Actorem non pertinere, eò quòd ipse tantùm prætendat jus quoddam præeminentiæ, seu prærogativæ, ac velut collationis dictæ Custodiæ; ex quo vindicatio beneficij vel officij competere non potest. † Non enim potest Collator beneficium 2
ad collationem suam spectans sibi retinere, sed velit nolit cogitur alteri conferre, *c. 1. Vt Eccles. benef. sine diminut. conferantur*; alioqui eo differente ultra tempus à jure præscriptum, potestas devolvitur ad superiorem, *c. 2. c. Quia diversitatem De concess. præben.* Cui consequens est, ut in proposito casu actor Custodiam ab alio possessam sic sibi vindicare non potuerit, sed debuisse (in quantum jus conferendi ad se pertinere existimabat) eam alicui conferre, atque illi vindicandi, persequendique potestatem relinquere: ita ut cùm de jure collationis hîc non controvertat actor, sed de ipsa Custodia, quam à Reo evacuari petit, notoriè non sit fundatus. Vti etiam obtinere non potest in ea parte, quâ postea in progressu causæ aliquem annuum censum petijt ex Custodia de Rythoeven: nam in primis ad id ab initio non conclusit, & sic nec de eo sententia ferri potest ad difformitatem sententiæ, & conclusionis vitandam, *l. Vt fundus D. Communi divid. c. Licet Heli & ibi Gloss. in V. formam De Simonia*: cùm alioqui de jure alicujus census Actor nihil probaverit.

Porrò ut etiam admittamus nihil peccatum esse 3
in modo & qualitate concludendi; nihilo tamen magis fundata erit Actoris intentio: ob id, quòd non probaverit dictam Custodiam appendicem esse parochialis Ecclesiæ de Bergheyck, in quo tamen Actor præcipuum intentionis suæ fundamentum collocavit. Etsi enim duo postremi testes deposuerint de hujusmodi connexione & annexione; nullum tamen probandi effectum habent ipsorum testimonia, varijs ex causis. Tum primò, quòd in actis non extet legitimum aliquod documentum hujusmodi eorum depositionis; puta publici alicujus Notarij subscriptionis aut signo notatum seu authenticatum, vel Iudicis alicujus sigillo sigillatum: nam quod in actis reperitur tale non est, sed tantùm sub manu privata descriptum, per partem ream nusquam in ulla parte actorum recognitum vel recognosci petitum.

scrip-

3 Scripturæ autem Notarij seu tabellionis nulla fides adhibenda, nisi adiectione proprij nominis & cognominis fuerit subscripta, *in Auth. de tabellionib. col. 5. l. 2. in verb. tabellarius non subnotavit De conven. fisci debit. lib. 10. Bald. in l. 3. C. Quando fisc. vel privatus debit. glos. in l. Generali C. De tabel lib. 10. Doct. in l. Contractus C. De fide instrum.* Sed ut constaret totam illam testificationis scripturam à capite usque ad finem, scriptam fuisse manu Notarij, nihilo tamen plus probaret aut utilis esset actor: quia licet in privatis personis parem vim habeat, sive quis scripturæ subscripserit, sive totam tantum scripserit, etiamsi non subscripserit, *l. Cum antiquitas C. De testament.* in Notario tamen ac publica persona seu tabellione idem receptum non est, sed requiritur omninò eius subscriptio, *Castren. Alex. Ias. & alij in d. l. Cum antiquitas*, atque etiam ex generali ac ubique obtinente consuetudine, imò & ex juris dispositione signum, *Felin. in c. 1. & in c. Cum tabellio De fide instrum. Imol. in l. Ad testium §. si quis De testam.* sic ut ob omissam hujusmodi à jure requisitam solemnitatem, instrumentum fidem
4 non faciat. * Tum secundò, quòd prædicti duo testes sint examinati non propositis per Notarium interrogatorijs, quæ pro parte Rei quinque mensibus ante erant exhibita: est enim quod inde examinatori imputetur, cur vel dolo vel negligentia secundùm interrogatoria proposita testes non fuerint examinati, *c. Per tuas De testib. c. 2. §. testes De testib. lib. 6.* Et in proposito quidem casu proficit ista omissio non tantùm ad eum finem, ut liceat Reo etiam post publicata & didicita dicta testium, petere illorum recollectionem & interrogationem super hujusmodi interrogatorijs, *Io. Andrea in d. §. testes Alex. cons. 172. Visis & opportunè nu. 9. vol. 2.* verùm etiam ad finem nullitatis productionis & examinis eorundem, maximè propter præcedentem protestationem, quam procurator Rei in capite & initio hujusmodi interrogatoriorum fecit, si interrogatoria omitterentur; quodque non tam negligentia examinatoris, quàm facto Actoris ista omissio contigerit. Cum enim deputatus examinator non fuerit Notarius causæ, debebat Actor curare, ut perinde interrogatoria illi traderentur, ut articuli: ita ut quamvis negligentia Notarij non inducat nullitatem, *Alex. d. nu. 9.* negligentia tamen & factum partis producentis id operari soleat, quasi per eam Reo ista
5 commoditas sit subtracta; † sicut receptum est de eo, qui cùm parti adversæ instrumenta subtraxisse reperitur, periculo amittendæ causæ subjicitur, *l. Sub prætextu 1. C. De transact.* Potissimum hîc, quia ex notulis seu terminis actorum nusquam comperiatur Reum ad productionem faciendam in loco, ubi dicti duo testes examinati fuerunt, citatum fuisse, ad quem tamen necessariò citari debuisset; adeò ut ea in parte sufficere non possit citatio ad comparendum in domo No-
6 tarij causæ facta: * quia citatio ad unum locum facta, ad alium non extenditur, ut nec de hora ad horam. Ideòque aureis litteris notandum dixit Bartolus, *in l. Aut qui aliter in princ. & l. fin. D. Quod vi aut clam*, quòd quando aliquis citatur ad aliquem actum certa hora vel certo tempore faciendum, & alio tempore actus expeditur, citatio resolvatur ac non valeat, & actus sine citatione præcedente factus dici debeat; * quod equidem 7
& ad locum extendendum est, ut ad unum locum facta citatio, resolvatur & pro nulla habeatur, si alio loco actus exercetur, *Felin. in c. 1. nu. 22. De iudic.* Et sic propter defectum citationis, hujusmodi duorum testium productio & examinatio censeri debet nulla, *cap. 2. & ibi Felin. nu. 3. De testib. l. si quando in fine & ibi Doct. C. De testib.* Tertiò omissis his nullitatum tendiculis, fidem non merentur isti duo testes, quòd soli adversus alios omnes numero plures ab actore productos nimis asseveranter deposuerint de hac annexione & identitate ejusdem Custodiæ: nam alij isti deposuerunt dictam Custodiam de Rythoven esse separatum officium seu beneficium; addita bona distinctione aliarum appendicum, quas tantum matriculariæ de Bergeyck tamquam matrici annexas esse testificantur: quibus ea in parte potiùs credi debet, quòd magno numero alijs sint potiores, *l. Ob carmen §. si testes De testib. c. In nostra eod. tit.* & probationibus per Reum factis eorum deposito satis sit consentanea. Probavit namque Reus per extracta ex publicis Regestis Archidiaconi in rescriptione beneficiorum, separatim relatam & rescriptam esse hanc Custodiam, non ut appendicem, sed seorsum & per se, sicut alia beneficia intra limites dictæ Ecclesiæ de Bergeijck fundata. † Quibus 8
Regestis fides adhiberi debet, tum quòd publica sint, scripta ab his, qui publico munere funguntur, uti de jure fides adhibetur libris censualibus Capitulorum & aliarum universitatum, *l. Census De probat. c. Ad audientiam 1. & ibi Felin. ac alij de rescrip.* tum quod Actor ipse ad rescriptiones Curati de Bergheyck sese retulerit in eo quod Ecclesia de Rythoven sit appendix Ecclesiæ de Bergheyck. Confirmantur præmissa ex diversis præsetationibus & institutionibus diversorũ, qui ad dictã Custodiã ab immemoriali tempore per continuam seriẽ per Pastorem seu Curatum de Bergheyck præsentati & in ea instituti sunt: * Inde enim præsumptio 9
annexionis discutitur; quia institutio arguit beneficium seu officium esse Ecclesiasticum, *c. 1. De reg. iur. lib. 6.* & specialis præsentatio Curati excludit potestatem Custodis. Ita ut cùm novissimè vacanti dictæ Ecclesiæ eo modo sit provisum per præsentationem Curati, & institutionem Archidiaconi, & antecedentes provisiones & institutiones sint illi conformes, nulla prolata provisione vel institutione majoris Custodis, nunc quoque in persona Rei id sit servandum, excluso Actore, *c. Consultationibus De iure patron.* Et sanè si stante adhuc annexione appendicis Ecclesiæ de Rythoven dicta Custodia fuit separatum beneficium à Custodia de Bergheyck; nunc quoque facta separatione multò magis eodem jure censeri debet; & si tunc jus conferendi ac providendi dictæ Custodiæ penes Custodem non fuit, multò minus nunc esse debet. Detrahit enim plerumque, non adijcit separatio divisio, ac dismembratio Ecclesiarũ. Vnde frustrà disputatur de separatione Custodiarũ & ejus nullitate; frustra item de non requisito consensu Custodis de Bergheyck in dicta separatione Ecclesiæ de Rythoven à matrice Ecclesia de Bergheyck; cùm ejus non interfuerit: & in consequentiam

consequentiam separatæ Ecclesiæ, non fuerit inducta separatio Custodiæ iam antea multo tempore separatæ, seu potiùs numquam unitæ. Neque quicquam pro interesse Custodis de Bergeyck fundando facit, quod olim cum vtriusque Ecclesiæ connexio ac unio staret, Custos matricis Ecclesiæ in administratione primi & ultimi sacramenti aliquid commodi solet percipere: nam id tantùm pro opera personali prestabatur, non iure beneficij seu officij; quod inde colligitur, quod ante dictam separationem Ecclesiæ, non comparente Custode cum Curato, nihil exigi poterat nomine Custodis; uti testes Actoris liquido deponunt. Ita ut cessante causa huius perceptionis, hoc est opera & ministerio, cessare quoque debeat emolumentum, *l. Eum qui iuravit in princ. & ibi Bart. & Ias. De iureiur.* Et quamvis operę subeundæ occasio hic sit præcepta Custodi matricis Ecclesię; id tamen ad ius eius referri non potest, sed tantum ad fortuitas ob-
10 ventiones. 4 Et toto cælo errat Actor, dum in separatione vel nova erectione Ecclesiarum, etiam Custodis consensum requiri putat; id enim jure nusquam constitutum est, satisque est, si pro honore & prærogativa Ecclesiæ matrici seu illius Curato ex nova & separata Ecclesia per Episcopum aliquid reservetur, *c. Ad audientiam 1. & ibi gloss. & Panor. in fin. De Eccles. adif. Petrus Rebuff. in praxi benef. parte 1. sub titul. De erect. in curatum.* cum alioqui Episcopus etiam citra Curati consensum, & sine ea reservatione ex justa causa separationem hanc facere possit, *Panor. in d. c. Ad audientiam nu. 16. argumento Clement. 2. De rebus Eccles. non alien.* Sed supervacuo labore de hoc disputatur, cùm, ut diximus, separatio nulla facta sit Custodiarum, quæ numquam unitæ vel conjunctę fuerunt. Eò itaque res recidit, nihil solidi esse, unde Actoris petitio sustineri aut probabilis effici possit; nihilque occurrere, cur Reus ab Actoris impetitione absolvi, & Actor Reo in omnibus expensis ambitiosæ litis condemnari non debeat.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Collatio beneficij per turnum.

1. *Collatio ad Capitulum pertinens singulorum non est.*
2. *Turnus non mutat collationis potestatem.*
3. *Exspectativa ad collationem Capituli concessa extenditur ad turnarij collationem.*
4. *Collatori Ecclesiastico variare non licet in sua collatione.*
5. *Error communis ius facit.*
6. *Error communis ubi toleretur.*
7. *Collatio vltima inspici debet.*

CONSILIVM CCXX.

FACTI species pro parte honorandi Domini Rumoldi Raynerij sacræ Theologiæ Licentiati proposita, elegantem ac subtilem habet tractationem, quoad eum articulum, num collatio parochialis Ecclesiæ beatæ Mariæ Civitatis Mechliniensis per Venerabilem D. Antonium Conthout Archiepiscopalis Ecclesiæ Mechliniensis Canonicum, dicto Domino Rumoldo facta, rata & valida sit? Nam quamvis altiorem indaginem habeat, num verè commissus sit error in nuncupando Dominum Antonium ad turnum conferendi; hoc tamen verum est, præsupposito etiam hujusmodi errore, nihilo magis injustam aut invalidam esse hujusmodi collationem, quam idem Dominus Antonius in designato, & ex totius Capituli consensu deputato sibi turno fecit. † Constat equidem quod cùm 1
ad Collegium seu Capitulum aliquod pertinet alicujus beneficij collatio, singulorum Canonicorū non sit collatio, sed omniū cōniunctim; sic quod unius collatio sine alijs non valeat, *Panor. in c. Cum Ecclesia De elect.* Sed quia facilis & proclivis est inter multos dissensio, *l. Item si unus §. principaliter De recep. arbitr.* obtinuit quòd Capitula ex statuto vel consuetudine vicarium deligant, qui vice totius Capituli conferat, *Philip. Francus in c. fin. nu. 1. De praben. lib. 6.* aut turnum constituant, quòd singuli Canonici per ordinem & singulas septimanas aut menses conferant, *d. c. fin. &* 2
ibi Francus nu. 3. in fine c. Cum in illis eod. tit. lib. 6. * quo quidem casu etiamsi vicarius vel Canonicus hebdomadarius conferat, collatio tamen non dicitur esse illius Canonici, in cujus turnum cadit vacans beneficium, sed totius Capituli; quasi turnarius seu hebdomadarius Collator vice & ex 3
mandato Capituli conferat. † Indeque est, quòd si exspectativa gratia alicui concessa sit ad collationem alicujus Capituli, vigore ejusdem acceptari possit beneficium vacans ad collationem turnarij seu hebdomadarij, quia ad turnarium pertinet non proprio nomine, sed contemplatione & vice Capituli, *d. c. fin. & ibi Domin. nu 7. & Francus, Rota decis. 119. Nota quod ubi aliquis, alias est 4. sub tit De concess. prabend. in antiquis.* Sic quod hujusmodi jus hebdomadale seu turni sit variabile ad nutum Capituli, possitque etiam per alios de mandato Capituli exerceri, *Domin. d. nu. 7.* ideoq; oporteat magis inspicere mandatum, ordinationem, seu deputationem Capituli, quam ipsius hebdomadarij.

Quo constituto, dicimus errorem, qui D. Antonio hebdomadario objicitur, quasi non ipse, sed alius hebdomadarius pronuntiari debuisset, dicto M. Rumoldo nihil obesse: obid, quòd collationem habere censeatur ipsius totius Capituli, factam & explicatam per dictum D. Antonium, velut instrumentum ex speciali mandato & jussu ipsius Capituli, per dictam pronuntiationem more solito in pleno Collegio dato & facto. Ita ut verissimum sit, Capitulum semel contulisse, & nominando alium hebdomadarium, 4
non potuisse hunc utiliter alteri conferre; * quia post collationem variare Collatori & præsentatori Ecclesiastico non licet, & ne quidem ante collationem admissam vel confirmatam per Canonicam institutionem, *c. Cum autem & ibi Panor. De iure patron. Cardin. in Clem. De supplen. neglig. pralat. Ioan. Monachi in d. c. fin. nu. 6. De praben. lib. 6.* Quod tanto potentius obtinere debet; ob id, quòd nihil curandum sit, quem Capitulum ad collationes occurrentes faciendas nominaverit, sive Canonicus fuerit, sive non, *Doct. in d. c. fin.* quia debet sibi Capitulum imputare, quod in nominando & pronuntiando turnarium seu hebdomadarium errave-

raverit; præsertim cùm per hunc idoneo facta sit collatio, & communis omnium Capitularium opinio ea in parte jus faciat, & erroris effectum detergat *l. Barbarius D. De offic prætorum*, potissimum quia error antiquiorem causam habere dicatur, hoc est non nunc primum in persona D. Antonij, sed calculo repetito retrorsum in antecedente undecimo mense, in quo dicitur error commissus, & ad hanc pronuntiationem seu ordinationem D. Antonij continuatus, ac nunc primùm ex occasione hujus litis, atque nimia Domini Decani hanc collationem subvertere studentis, diligentia ac scrupulositate detectus; ita quod error propriè dici non possit subesse in dicto novissimo D. Antonij turno, sed si quis fuerit, is constituendus sit in illo, in cujus persona ab hinc undecimo mense erratum fuit, qui huic collationi obesse non
5 debet; † quia continua aliorum hebdomadariorum constitutione per tot sequentes hebdomadas sine alio errore detersus omninò est; sic ut error communis omnium Capitulariorum nemine unquam contradicente jus fecerit, *Panor. in c. Consultationibus De iure patronat.* exercitâ potissimùm possessione virtute hujusmodi pronuntiationis non tantùm per eos, qui simili errore medio tempore nominati & pronuntiati hebdomadarij contulerunt, verum etiam per eundem hunc Dominum Antonium, qui ex tribus beneficijs vacantibus per obitum Domini Ægidij leught in dicta Ecclesia vacantibus duas Capellanias ante Collationem de dicta parochiali Ecclesia justo intervallo antea fecerat; quas collationes dictum Capitulum admisit, & institutione confirmavit: sic quod admittenda quoque sit prædicta subsequens collatio de dicta parochiali Ecclesia virtute eius-
6 dem turni facta; † non obstante dicto errore non proximo aut propinquo, sed remoto, causante (si quis fuit) non simplicem, sed communem errorem, qui in his, quæ non privato, sed publico seu alieno nomine geruntur, facilius toleratur, *Card. in d. Clem vers. ad prioratus nu.* 10.

7 Atque inde est, quòd si quis ad collationem seu præsentationem alicuius, qui credebatur patronus licet erroneè, institutus fuerit occurrēte vacatione novâ, si idem putativus patronus denuò contulerit, admittendus omnino & instituendus sit secundus collatarius, propter præcedentem juris conferendi possessionē, *d. c. consultationibus & ibi Panor. nu.* 3. *Nicol. Everardi Præses consil.* 132. Sic ut in proposito casu ex conjunctione multorum sustineri omnino debeat hæc præfati D. Antonij collatio, & ex alterius turni assignatione, post collationem facta nullatenus revocari; videlicet quia hic error, si quis sit, ab antiquo causam trahat, & per multas continuationes sit detersus & oblitteratus; quia communis sit; quia non ratione juris sui, sed nomine Capituli hanc collationem D. Antonius fecerit; quia ex hoc suo errore nullum lucrum senitat aut sentire possit; & denique quia non tantum putativus hebdomadarius seu turnarius fuerit, verum etiam in possessione virtute eiusdem turni conferendi, *Card. d. nu.* 10 *Panor. in c. Consultationibus.*

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Turni consumpti in collationibus beneficiorum.

1. *Pontifex præcedenti suæ provisioni derogare non censetur.*
2. *Vices alterius nemo occupare debet.* / *Nominatio collatoris manus ligat.*
3. *Collatio in præiudicium provisionis Papalis est nulla.*
4. *Clausula decreti irritantis etiam ignorantes ligat.*
5. *Resignatio in favorem facta in manibus Papæ, comparatur resignationi ex causa permutationis.*
6. *Collator impeditus in turno non amittit turnum.*
7. *Collatori vacare non dicitur quod liberè non vacat.*

CONSILIVM CCXXI.

CAPELLANIA quædam in fundatione, statuto, vel consuetudine pertinet ad alternativam vicissitudinariamque collationem Domini temporalis loci pro una, & Capituli pro altera vicibus, & per certa concordata Dominæ Margaretæ Comitissæ Flandriæ ante ducentos annos constitutum fuit, quòd quoties Pontifex liberè alicui confert in turno Capituli, hujusmodi collatio consumat turnum & vices Capituli. Novissima collatione occurrente turnus fuit Domini temporalis, qui de ea Capellania providit cuidam Hugoni. Hic Hugo deinde eam resignavit in manibus Papę in favorē cujusdā D. Meurchini; qui D. Meurchinus ulterius eam permutavit cum Laurentio Lotio. Inde occurrente vacatione per mortem dicti Laurentij in his partibus defuncti Capitulum contendens suas esse in conferendo vices contulit istam Capellaniam Ioanni Morellis; Dominus verò temporalis contulit eandem D. Iacobo Charlier: concurrit nominatus per Vniversitatem Lovaniensem, concurrit & alius quartus, cui Per Pontificem Capellania collata est.

Quæritur quis hic sit potior? Paucis respondetur, quartum ne colorem quidem juris alicujus habere; quia semper eum vincit vel nomina-
tus, si vices Capituli fuerunt, * ob id, quòd nomi- 1
natus etiam nitatur gratiâ Apostolicâ, & quidem anteriore, cui non præsumitur Pontifex derogare voluisse, *c. Ex tuarum De author. & vsu pallij*: vel præsentatus per temporalem Dominum, propter jus patronatus laicale, cui etiam Papa non derogavit, nec derogare voluisse præsumitur, *c.* 2. *& ibi Doct. De præben. lib.* 6. Is quoque qui à Capitulo collationem ordinariam habet jure destituitur.

Nam si vices conferendi fuerunt in turno Do- 2
mini temporalis, nulla est collatio Capituli; quia nemo in jus aut vices alterius manum mittere debet, *l. Vnicuique C. De prox. sacror. scrin. lib.* 12. *Angelus cons* 111. *Ordo consuetudinis*: sin verò Capituli fuerunt vices, semper potior est nominati conditio, propterea quòd manus Capituli, ad cuius collationem nominatio facta est, per nominationem ligatæ fuerint, & nulla alteri quàm nominato acceptanti pro ea vice, conferre potue-
rit. * Sic quod ista collatio in præiudicium re- 3
servationis Papalis omninò fuerit nulla, *c. Si beneficia*

neficia

neficia c. Si postquam De praben. lib. 6. Zabarella consil. 104 Post redditum.
4 † potissimùm propter vim & effectum decreti irritantis Bullæ nominationis inserti, quod etiam ignorantes afficit, Panor. in c. Dilecto De prebend. c. Tibi qui §. quinimo De rescript. lib. 6.

Residet ergò quæstio & controversia tantùm inter nominatum ac præsentatum per Dominum temporalem; & totius quæstionis status in eo hæret, cuius fuerint vices tempore mortis Laurentij Lorij novissimi possessoris hujus Capellaniæ? Vt paucis, quamvis multa in utramque partē dici & adferri possent, defungamur, dicimus vices fuisse dicti Capituli; ob id, quòd novissima libera vacatio & conferendi potestas fuerit dicti Domini temporalis, quam etiam consumpserit conferendo supramentionato Hugoni, postquam hucusque nulla occurrit vera vacatio, quâ Capitulum vices suas exercere potuerit. Nam duæ sequentes in eorum manus non inciderunt: quòd prima fuerit facta in manibus Pontificis in favorem D. Meurchini, sequens verò ex causa permutationis.
5 † Quæ enim in favorem alicujus ad manus Papæ fit, libera non est; cùm eam legem sibi dixerit, ac necessitatem sibi imposuerit Papa, ut ei soli, in cuius favorem facta est resignatio, conferri debeat beneficium, & alteri conferri non possit, Doct. in c. Ex parte 1. De off. deleg. Et quæ ex causa permutationis, etiam in manibus ordinarij Collatoris, occurrit vacatio, adiunctam habet necessitatem conferendi compermutanti, & minimè facultatem conferendi, cui Papa vel ordinarius vult, Clem. 1. De rerum. permutat. Vnde cùm nulla harum duarum vacationum pertinuerit ad Capitulum, necessariò hæc tertia pertinere debet; ut vicissitudo servetur, & ex impedimentis illis damnum aut præjudicium juris sui non patiatur dictum Capitulum;
6 † cùm generaliter verum, sit quòd quoties Collatori incidit vel occurrit impedimentum aliquod sine sua culpa, Collatori semper maneat jus suum salvum, c. Ne pro defectu De elect. c. Quia universitatem De concess. preb. c. Si electio De elect. lib. 6. Gloss. Pragmat. sanct. tit. de collat. §. Itē quod omnia in V. faciendi: quod authoritate Rotæ Romanæ in hujusmodi alternativa seu vicissitudinaria duorum Collatorum facultate conferendi apertè, & in individuo decisum est, Rota decis. 190. Nota quod ubi ex statuto alias 21. De preb. in antiq. Cassadorus decis. 10. nu. 3. de concess. praben. Vt enim turnus seu vicissitudo consumatur, necesse est, quòd occasio conferendi Collatori oblata sit; cùm quod ad manus Collatoris non vacat, conferri non possit, c. 2. De concess. prebend. * nec vacare dicitur Collatori propriè, nisi cùm ipsi libera conferendi est facultas. Quamobrem ex causa compermutationis ad manus Ordinarij facta resignatio propriè non inducit modum vacationis, per quem turnus consumatur: quia licet voluntaria sint omnia quoad ipsos compermutantes; nulla tamen est libertas quoad ipsum Collatorem, qui non cui ipse, sed cui velint permutantes, conferre debet, d. Clem. 1. Rota decis. 23. Fuit dubitatum utrum beneficia alias est 1. D. rer. permut. in novis. Proinde quamvis in dictis concordatis cautum sit, quòd quoties Pontifex liberè alicui confert, transeant vices Capituli; per neutram tamen prædictarum vacationum aut collationum vices Capituli consumptæ aut transijsse dici possunt, quia neutra fuit libera: altera ex resignatione in favorē; altera ex causa compermutationis: cùm utroque casu dixerimus necessariam, non voluntariam esse collationem. Nihil etiam obstante, quod Papa in collatione ex priore illa resignatione in favorem derogaverit juri Capituli: quia Capituli nullum jus fuit, in quo vices aliquas hujusmodi derogatoria verba operari possint; ob id, quod in urbe tunc illa vacatio contigerit; ex cujus generis vacatione nemo Ordinarius conferre potest, propter reservationem Papalem per suas regulas Cancellariæ factam. Et ut aliqua vis in eo constitui posset, effectum tamen non haberet ea derogatio: od id, quod proponatur procuratam esse per Dominum temporalem ad sic consumendum turnum & vices Capituli. Cùm ergo vices Domini temporalis tempore hujus vacationis, ex qua ad hanc Capellaniam contenditur, non fuerint, nihil quoque juris prætendere potest præsentatus per Dominum temporalem: & sic solus relinquitur nominatus Lovaniensis, qui in obtinenda hac Cappellania omnibus debet præferri.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Turni consumptio.

1. *Permutata beneficia compermutantibus conferenda.* *Beneficia resignata simpliciter in favorem tertij, in manibus Papæ alij quam tertio Papa conferre non potest.*
2. *Casus mixtus cui ex simplicibus accedat.*
3. *Resignatio ex causa permutationis an sit libera.*
4. *Reservata beneficia quādo ordinarius conferre possit.*
5. *Signatura nuda quando standum.*
6. *Beneficium Monoculare.*

CONSILIVM CCXXII.

SÆPIVS ad incudem redit causa beneficialis, quæ est inter D. & M. Ioannem de Ravenstein Opponentem, de & super Capellania de Rinneval; in qua non obstantibus, quæ in prima instantia pro assertione boni juris dicti Opponentis scripsimus, idem Opponens contrariam retulit sententiam: quæ quoniam appellatione interposita, retractabilis est, L. 1. D. De appellat. ad novum scribendi latiusque confutandi ea, quæ tam in prima quàm secunda hac instantia, ex adverso allata esse deprehendimus, nos incitant. Et sanè principiò adhuc in eo persistimus, Apostolicam illam provisionem, ex qua Alexander le Blancq per resignationem Hugonis Ruffoult nititur, etiamsi hæc veram vacationem beneficij momentaneam induxerit, non consumpsisse turnum seu vices ordinariæ collationis ad Capitulum Collegiatæ Ecclesiæ S. Petri Insulensis ea vice spectantis; ideoque illas adhuc stetisse, occurrente alia proxima libera collatione; & per consequens hujusmodi vacationem jure indulti nominationis pertinuisse ad dictum Opponentem, utpotè legitimè ad collationes dicti Capituli nominatum: idque ex ea quam prius etiam ad duximus ratione, quòd vacatio ex causa simplicis resigna-

nem Apostolicam consumeretur? quod quia summam captionem continet admitti non debet, *arg. l. Circa in fine De probat. à contrario sensu*, frivolumque & ineptum planè est dicere, resignationem in favorem pro simplici accipi, quasi rejecta conditione, quam jus improbat & pro rejecta habet. Id quidem verum est si resignatio fiat sic in manibus Ordinarij, apud quē alia fieri non potest, nisi pura & simplex; exceptâ solâ causâ seu conditione permutationis: sed si in manibus Papæ sic fiat resignatio inutilis non est nec rejicitur, sed inducit necessitatem sic providendi; ut jam aliquoties dictum est, *Doct. in c. Ex parte De off. deleg. Lud. Mandosius in tit. De resignat. & renunt. vers. in resignationibus.* Nec adversario hac in re patrocinatur, quod in provisione Alexandri, si non expressè, saltem tacitè facta sit mentio turni Capitulo competentis per hoc quod in ea adjecta sit declarativa clausula, quod pro ea vice non fuerit turnus patroni laici: nam quemadmodum si id etiam expressius dictum fuisset in resignatione ex causa permutationis, nihil noceret Capitulo (quod extra dubitationem est) ita quoq; ex simili ratione nocere non debet in resignatione qualificata in favorem tertij; quia æquiparatorum & quorum eadem est ratio, idem quoque jus esse debet, *d. l. Illud C. Ad leg. Aquil. l. 1. De leg. 1. Bart. in l. 2. in fine De leg. 2.* Nam hujusmodi Papæ provisio non tendit directè ad privandum ordinarium Collatorem suo turno, nec ad illum præveniendū; sed ad se accommodandum voluntati sic in favorem tertij resignantis; ita ut hujusmodi provisio non tam sit liberalis, quam necessaria: in necessitate enim nemo liberalis præsumitur, *l. Rem legatam De adimen. leg.* Et diligenter inspiciendo ac excutiendo verba hujusmodi, apertè deprehenditur Papam declarasse, quòd pro ea vice ex hac resignatione Hugonis occurrens vacatio, nullo modo spectaverit ad Capitulum, sed tantū ad Sedem Apostolicam, per hæc verba, *nullusq; de illa præter nos hac vice disponere potuerit sive possit.* At verba concordiæ hoc apertè continent, quòd provisio seu collatio Papæ Capitulo nocebit, ejusq; turnum consumet, si hæc Capellania conferatur per impetrationem Papalem eo tempore quo erit in præsentatione & turno Capituli: non etiam simpliciter dictum est de solo turno, sed conjuncta oratione, *de turno & præsentatione Capituli*; ita quòd alterius eventus non sufficiat, sed requiratur concursus utriusque, *l. Si hæredi plures De condit. instit.* At in proposito constat nullam fuisse Capituli præsentationem; ut apertè indicant dicta Bullæ declaratoria verba, & juris ratio id exposcit, *d. c. 1. De rer. permut. lib. 6. Clem. 1. eod. tit.* Quamobrem absurdum est, quod ex adverso adducitur, per hanc Hugonis resignationem ita vacasse Capellaniam, ut præsentationi ipsius Capituli potuerit esse locus: nam id minimè verū est, & reservationis ejus, quod Capituli alioqui futurum erat, nulla hic est consideratio, sed conditionis ipsius resignationis, quæ talem modum vacationis inducit, ut quisquis rei sit eventus, ad Capitulum numquam pertinere potuerit collatio, neque jure primario, quia id noluit resignans, & sic admisit Pontifex; neque secundario ex neglecta provisione seu devolutione, quæ à superiori ad inferiorem numquam fit, *Rebuff. in Praxi benef. lib. 1.*
4 *De devolut.* † Cùm alioqui in alio modo seu genere vacationis, cùm ad Ordinarium spectat jus collationis seu præsentationis, impeditum tamen aliqua Papali reservatione, fieri possit, ut Ordinarius aliquo casu adhuc conferat, si Papa in conferendo seu providendo fuerit negligens, *c. Statutum De præben. lib. 6.* quòd dici non potest in vacatione contingente ex hac causa resignationis ex permutatione, vel in favorem: alterius enim generis reservationes tantum limitantur & restringuntur ad tempus, quo elapso Ordinariorum manus ligatæ resolvuntur; hæc verò ex causa hujusmodi resignationis initio obstat, & acquisitionis seu obtinendæ vacationis occasionem præscindit; ita ut in hoc modo non sit propriè reservatio, nec ademptio, quæ non intelligitur nisi illius quod ei, cui adimitur semel datum fuit seu competijt, *l. Legata inutiliter in fine, l. Legatum nulli D. De adim. leg.* sic quod ex temporis cursu ordinariæ manus nihilo fiant liberiores.

Atque ita fit, ut quoquò res vertatur, manifestissimum esse putemus hanc vacationem ex causa resignationis in favorem, præsertim in concursu tam multarum circumstantiarum, nec fecisse vacationem aliquam, nec locum præsentationi dicti Capituli, nec denique illius turnum tunc stantem consumpsisse.

Illud prætermittendum non est, Impetrantem non sine causa vehementius & operosius oppugnare usum supramentionatæ signaturæ, quæ continet originem provisionis dicti Alexandri, in qua Impetrans fundat originem consumptionis turni Capitularis; quasi scilicet fides ei adhibenda non sit, nec secundum illam judicandum, sed tantum secundum expeditas Bullas. Quod sanè ita facit ut apertè confirmet, quod paulò ante attigimus, de fraudulenta & captiosa machinatione in præjudicium turni Capitularis per commentum hujusmodi resignationis in fraudem explicatis omnibus illius fraudis circumstantijs. Cæterùm quod ex regula Cancellariæ Apostolicæ, *De non indican. iuxta for. supplicat.* putat illi standum non esse, errorem continet: etsi enim secundum nudam signaturam judicandum non sit, nec illi standum pro commodo Impetrantis; contra tamen ipsam impetrationem, & ad alios juris effectus, & præsertim ad probandum illius impetrationem & præcedentem veram vacationem, utique fidem plenam facit. *Rota decis. 332. Licet Romana quæ est 27. sub tit. De rescript. in novis.* Et in proposito dubitationem tollit instrumentum præcedentis constitutionis, ad sic resignandum & consentiendum in reservationem omnium fructuum loco pensionis; quæ est vera cauponatio & nundinatio ipsius patroni Laici, & præfati Hugonis, nec non Alexandri eorum huic machinationi subservientis.

Novissimè (ne hæc incautos fallat) nihil curandum est, quod de monocularitate hujus beneficij objicitur; quasi scilicet illud sub nominatione non comprehendatur, *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 15. num. 41.* nam ut id verum esse possit, respectu patroni Laici, ad cujus collationem Opponens nominatus non est, cujusque collationem interturbare non laborat; verum tamen non est respectu dicti Capituli, ad cujus collationes Reus nominatus est, cujusque beneficia & collationes hic intueri oportet. Habet enim di-

ctum Capitulum plurimorum beneficiorum collationes; quod ad excludendam monocularitatem sufficit. Quamvis interim verum sit, ita conceptam esse bullam nominationum, ut etiam monoculare sub ijs comprehendatur per adjectam generalitatem clausulæ, *Quodcunque & qualiacunque &c.*

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Mandatum de conferendo.

1. *Posteriora derogant prioribus.*
2. *Mandata stricte accipienda.*
3. *Mandatum de conferendo præbendam non extenditur ad mediam præbendam.*
4. *Mandatum de conferendo beneficio pertinet ad primam vacationem.*
5. *Verba cum effectu accipienda.*
6. *Turnus non consumitur per impedimentum.*
7. *Vacare alicui beneficium quando dicatur.*
8. *Clausula decreti irritantis in beneficialibus ligat etiã ignorantes.*
9. *Gratia maculata quo modo purgari debeat.*
10. *Mandato de conferendo quando gravetur ordinarius Collator.*
11. *Prioritas tẽporis in collatione beneficiorum attendenda.*
12. *Mandatum de providendo certæ personæ de proximè vacaturo an valeat.*
13. *Procurator falsus nec dominium nec beneficium acquirit alteri.*
14. *Mandatum de providendo an post collationem mandatarij effectum habeat.*
15. *Obligatio non nascitur, quando lex resistit.*
16. *Dominus procuratorem in executione mandati prævenire potest.*
17. *Variatio non permittitur in collatione beneficij.*

CONSILIVM CCXXIII.

QVAMVIS Domino consulenti parum utilis futura erit resolutio illius quæstionis, an Collatoris mandatarij variatio circa collationem ter repetitam in persona Titij permittenda sit, sic ut saltem jus acquiri potuerit Titio in Canonicatu tertio loco collocato per dictum mandatarium; propter adversantem ei juris dispositionem circa articulum specialis mandati de conferendo primo vacaturo Canonicatu: ut tamen diligentiam nostram ei comprobemus, & dispicere possit, num ex facto aliquid adferri possit, quo articulus ille hic in tractatione posterior (nam alioqui re prior est) aliam faciem accipiat, non pigebit illius quæstionis discussionem suscipere; pòst totius facti veram (ut putamus) decisionem subiecturi.

1 Et in primis hoc indubitatum est, illud speciale mandatum, quod ab ordinario Collatore datum in instrumento nobis exhibito continetur; si intus non haberet aliud vitium (de quo postea dicemus) potentius futurum mandato generali, quod idem Collator priùs alteri dedit: & quidem non tantùm quia tempore posterius fuerit, & posteriora derogent prioribus, *l. Divus §. licet D. De iure codicil.* sed etiam quia strictius sit & specialius, cùm in toto jure per speciem generi derogetur, *c. Generi De iur. lib. 6.* etiamsi de generali mandato nulla fiat mentio, *c. Dudum, cap. Quamvis tibi De præben. lib. 6. Decius consil. 664. Viso eleganti nu. 9.* Vt proinde ea ex parte collatio, de qua queritur, vigore hujus specialis mãdati facta collabi nõ possit.

Sed nec ex illo capite labetur, quòd hoc mandatum speciale, sit tantùm de beneficio tunc proximè vacaturo; ita ut ad sequentes vacationes post primam referri non possit; quasi scilicet hujusmodi mandata strictam admodum interpretationem recipiant, *c. Cum in illis §. penult. De præben. lib. 6.* sic ut cùm injungitur provideri alicui de præbenda certi valoris, in præbenda minoris valoris mandatum non possit adimpleri; † & si de integra præbenda mandatum sit datum, dimidia præbenda conferri non possit, etiamsi ille contentus sit, pro quo mandatum est, *c. Cui de non sacerdotali De præben. lib. 6.* quia vigore mandati fieri non potest, quod expressis verbis mãdato inclusum non conspicitur, *d. §. pen.* & neglectâ vel consumptâ primâ occasione, quæ sola mandato continetur, sequentis occasionis nulla est spes, *c. Si clericus De præb. lib. 6.* * Cum alioquin eo etiam non expresso hujusmodi speciale mandatum non nisi ad primam vacationem referri possit; spe secundæ vel tertiæ vacationis exclusâ, *gloss. Clem. 1. super verb. infra mensem, & ibi Ioan. de Imola De præben. Doct. in c. Tibi qui gratiam per illum tex. De rescript. lib. 6. & ibi glos. super V. proxime.* Nam cùm nulla neque mandatarij, neque ejus, cui provideri mandatum est, hic versetur negligentia; neque illi, cur non contulerit, neque huic, cur non acceptaverit, quæ primo loco post dictum mandatum vacavit, imputari possit: mirum videri non debet, si ad secundam, deinde etiam ad tertiam, si in secunda vacatione idem quoque dici potest, facultatem conferendi, & mandati subsistentiam extendamus, Quemadmodum in eo casu decisum est, *cap. Ei cui De prabend. lib. 6.* quo mandatum est simpliciter alicui provideri de præbenda proximè vacatura, si in primam vacationem incidat sacerdotalis præbenda, cujus ille, cui mandatum est provideri, per ætatem capax non sit: eo enim casu per primam vacationem non consumetur gratia, sed exspectanda erit secunda vacatio, vel ulterior, quæ impedimentum non habet. 2 3 4

Cùm ergò proxima, itemque secunda vacatio per præventiones seu exspectativas gratias Põtificis fuerit ipsi Ordinario collatori prærepta, meritò Titio tertia denegari non debuit, cui prima vacatura conferri jussa fuit; vacatura (inquã) ipsi Collatori. Ita enim ipsius mãdati verba habẽt, *Ad collationem seu provisionẽ nostram vacare cõtigerit*: quæ etiamsi adjecta non fuissent, de jure tamen subintelligenda forent: † cum verba sint cum effectu accipienda, ut aliquid operentur, *l. Hoc legatum De legat. 3. Bart. in l. Quamvis De auro & argen. legato.* Operari porrò non possent, si sub his verbis indefinitis quæcumque vacatio contineretur, quæ cederet tam collationi Pontificis, quàm ipsis Ordinarij. 5

Quemadmodum si ad Canonicos per turnum pertineat vacantium beneficiorum collatio, non consumetur illius turnus, qui vacans beneficium in suo mense per quamcumque gratiam Apostolicam impeditur conferre, *Rota decis. 119. Nota quod ubi alteiquis, aliàs 4. De concess. præb. in antiq. Fragmat. sanctio in tit. de collat. §. item quod omnia, & ibi glos. in V. facienda*: impeditus enim impedimento facti debet manere illæsus, *c. Significante De pignorib. l. Si cum ipse, & ibi Doct. De excus. tut.* 6

Vacare

7 Vacare namque verè ac propriè beneficium Collatori non dicitur, nisi cujus conferendi libera, & pro suo arbitrio idoneæ personæ offerrur potestas, *arg. c. Decernimus* XVI. *q.* 7. *c. Quod autem De iure patron.*

Quare etiam ad rem non pertinet quod dictus mandatarius primâ vacatione occurrente, deinde etiam secundâ, contulerit Titio, & sic officio suo functus videatur, *Bart. in l.* 2. §. I. *De opt. legata*: nam ea collatio omninò fuit nulla, quia facta contra prohibitionem Papę comprehensam in indulto Germanico & privilegio nominationum Lovaniensium, continentibus clausulam decreti irritantis,
8 † cuius tanta est vis, ut etiam ignorantes liget, *c. Si postquam c. Dudum*, *De praben lib.* 6. *c. Inter cetera c. Dilecto De praben.* Quod autem vitio nullitatis laborat, neque in numero, neque in reputatione esse debet, *d. l.* 2. *De opt. leg. Ias. in l. Talis scriptura, De leg.* 1. *l. Non dubium C. De leg. c. Si diligenti De foro compet.* & collatio nulla collationis nomen non meretur, *arg. l. Paulus De verb. sig. l. Quoties Qui satisd. cogant.* ideóque cùm nulla fuerit ex prima, & ex secunda vacatione facta collatio, consumendi mandati potestatem habere non debuit: & cum tertia vacatio post dictum mandatum prima fuerit, quæ ad collationem dicti mandatoris pertinuit, vigore illius mandati (si iustum esset) adhuc conferri potuit Titio; prẹsertim quia tam mandatarius, quàm Titius intellecto jure potiore, ex dicto indulto & nominatione per specialem Papæ provisionem, ab huiusmodi sic nulliter facta provisione manum abstinuerit. † Sed enim
9 tam Collatoris, quàm provisi seu acceptantis jus illęsum in sequentibus seu alijs mansit, *c. Si beneficia De praben. lib.* 6. etiamsi manum retraxerit ultro non exspectatâ declaratoriâ Iudicis sententiâ, seu (ut aiunt) non purgata per judicem factâ collatione, *Lud. Roman. cons* 329. *Præsens consultatio, Rota decis.* 142. *alias est* 5. *Nota quod ubi est notorium De conces. prabend. in antiquis.*

10 Non obstat autem illud, quòd dicta prima vacatio videatur fuisse Collatoris ordinarij, & quòd vigore dictorum indultorum non tam ipse Pontifex contulerit, quàm ordinarius Collator jussus sit conferre; ob id, quòd Papa scribendo aut mandando, ut alicui de proximè vacaturo beneficio provideatur, intendat gravare illum, ad quem spectat collatio beneficij tempore vacationis, *cap. Mandatum*, *c. Literis*, *c. Abbatem De rescrip.* sic ut, si per vices ad duos aut plures pertineat collatio, consumatur illius vicissitudo, in quam incidit proxima vacatio, *Ioan. de Anania cons.* 43. *Instante vicissitudine nu.* 6. quia mandati de providendo variæ sunt species ac formæ, *Lud. Gomes. in tract. de gratijs exspectat.* quarum omnium non est una ratio & potestas. Nam quamvis illa forma, dum certo Collatori, pro certa persona de certo vel incerto beneficio mandatur, *c. Ex parte* 1. *De off. iud. deleg.* verè gravetur Collator, quia officium & operam suam impendere debet, *c. Mandato De praben. lib.* 6. in dictis tamen indultis diversum obtinet: quia per illa non mandatur, ut ordinarius conferat, sed nè conferat, neve pro ea vice, quæ ea gratia continetur se immisceat; dato ob id speciali ad hoc executore, & inserta clausula decreti irritantis; quo ipso manifestissimum evadit, duas illas priores vacationes, quibus occurrentibus manus Ordinarij ligatæ fuerunt, *c. Si soli De conces. praben. lib.* 6. *& ibi gloss. & I. oct.* in numerum hic non cedere, sed quoad jus primam in hoc mandato intelligi, quæ ex facto tertia esse reperitur.

Quare si aliud non obstaret Titio, jus plenissimum competeret in hoc tertio Canonicatu, excluso eo, qui per generalem Vicarium provisus est; tum quòd prædicti mandatarij potestas sit potior, ut diximus; tum quòd vigore mandati specialis facta collatio (ut in facto proponitur) sit etiam tempore prior, *l.* 4. *C. Qui pot. in pig.* sic ut datâ etiam paritate potestatis circa unius hujus beneficij collationem, ex prioritate tamen temporis hæc collatio potior judicari debeat, *gloss. & Doct. in c. Quamvis ibi De praben. lib.* 6. 11

Sed frustrà hæc scrupulosius investigamus, ex eo, quòd mandatum hoc speciale circa certam personam de proximè vacaturo beneficio, sit ipso jure omninò nullum; utpote quod in effectu incidat in promissionem proximè vacaturi beneficij, quæ etiam nulla est, *c. penult.* §. *prohibemus De off. leg. lib.* 6. *c. Constitutus & ibi Doct. De conceff. prab. Panor. in c. fin. eod. tit.* ideoque soli Pontifici (cui in signum præeminentiæ & supremæ potestatis circa beneficiorum dispositionem liberior laxiorque potestas concessa, *c. Si à sede De prab. lib.* 6. *Clem.* 1. *Ne lite pendente &c.* permissa est, *Clem. Literas De rescript.* sic ut ne Legato quidem à latere id permittatur, *Ioan. de Imola in d. Clem. Literas n.* 3. *gloss. in c. Si cum De prab. lib.* 6. *& d.* §. *prohibemus.* Admissa autem nullitate dicti mandati, consequens quoque esse videtur, ut corruat omne jus Titij; seu quod magis est ab initio nullum fuisse credatur, ex defectu juris conferentis mandatarij, qui ex suo capite nihil habere potuit, & quod ex capite seu respectu veri domini sive Collatoris prætexuit, juris fundamento destitutum sit. * 12
Vt ergo per falsum procuratorem dominium rei cujusquam transferri non potest, *l. Traditio De acquir. rer. dom. l. Mater C. De rei vindic. l. Procurator tutorum D. De procuratorib.* ita nec jus beneficij. 13

Neque quicquam facit, quòd etiam nunc post collationem mandatarij vacante beneficio factam videatur durare voluntas & consensus Collatoris mandantis; quia scilicet de mutatione voluntatis non constat, *l. Circa eum qui De probat.* & quòd hujusmodi voluntas ac consensus satis probetur ex dicto speciali procuratorio, etiamsi (uti diximus) de jure sit nullum: cùm etiam ex actu nullo voluntas declaretur, *l. fin. & ibi Bart. De reb. eor. &c. Bart. in l. Testamento De fideicom. libert.* Vacante autem beneficio, quin per speciale mandatum mandari potuerit certo alicui providere, dubium non est, *Panor. in d. cap. fin. De conceff. praben.* nam cùm hujusmodi mandato lex seu canon resistat, & illud prorsus improbet, nulla potest illius intelligi utilitas aut effectus sive juris sive facti. 14

Quemadmodum etiam cum actui seu negotio contracto lex resistit, nulla nascitur facti aut juris, id est naturalis aut civilis obligatio, *l. Cum lex & ibi Bart. De fideiuss.* quamvis in alijs, ubi lex non resistit actui, sed dantis juris adminiculo destituitur, superveniens idonea causa multum 15

multum possit, *l. Observare §. fin. De off. proconf.*

16 Alioqui sanè ludibrio, & sine effectu esset prædicta juris constitutio de non promittendo vacaturo beneficio, aut constituendo procuratore ad præsentandum certum aliquem ad proximè vacaturum beneficium, propter durantem Collatoris aut patroni antecedentem in dicto mandato voluntatem, *l. 2. in fine C. Communia de legatis.* Et hac ratione pluribusque alijs rectè consuluit Guilielmus Cassadorus Rotæ Romanæ auditor insignis, *decis. 5. de iure patron.* contra responsum quoddam Philippi Decij, *conf. 172. In causa venerabilis*, in quo levioribus quibusdam ex causis respondit vitium, quod in hujusmodi procuratorio speciali ante vacationem latet, purgari post vacationem, si contraria patroni voluntas non interveniat; quod Decij responsum improbatum etiam est per Carolum Molinæum exactum censorem Decij, *in addit. ad d. conf. 172.*

17 Non tamen repugno, quin post vacationem novo Collatoris consensu potuerit jus Titij confirmari seu potiùs de novo dari; sed ita, ut hujusmodi novus consensus probetur intervenisse ante generalis Vicarij ad conferendum collationem: nam si Dominum prævenit, & potestate sibi concessa usus est, Domino præjudicare potuit; cum per eum Dominus contulisse videatur, *d. l. Traditio l. 1. §. dejecisse D. De vi & vi arm.* semel autem collato beneficio, variandi potestas adempta est; quia collatario jus per collationem saltem quoad conferentem acquiritur, *c. Quam sit vers. alioqui De elect. lib. 6.* cùm in Ecclesiasticis personis variatio & illusio omnino improbetur, *Clem. 1. De renunciat.* Neque hoc casu scrupulosè inquirendum est, sciverit generalis Vicarius, an non sciverit datum esse hoc speciale mandatum; cùm, ut deduximus, illud semper fuerit nullum, quod ideo non potuit ei ullum impedimentum adferre, *c. Non præstat De reg. iur. lib. 6.* Eò itaque deducimur tandem, ut quamvis cætera omnia in propositam facti speciem incidentia jus Titij non infringant, ex solo tamen defectu potestatis mandatarij vires assumere nequeat titulus dicti Titij in Canonicatu, de quo quæritur; nisi extrinsecus aliquid adferatur, quo hoc vitium diluatur.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Nova provisio.

1. *Ius superveniens an in iudicium cœptum deduci possit.*
2. *Beneficium sæculare regularis clericus obtinere non potest.*
3. *Provisio nova quorum narrationem requirat.*
4. *Provisio nova cum veteri gratia coniungitur.*
5. *Appellans non probata probat.*

CONSILIVM CCXXIV.

CONTVRBARE non debet D. Iudicem inter D. Ioannem Laet appellantem, & Fratrem Ioannem vander Fycken appellatum, † quod vulgo traditur, *in c. Abbate*
1 *De sent. & re iud. lib. 6.* eum, qui rem certa causa expressa petit, si causam non probet succumbere, etiamsi aliam causam postea proferat & probet: præsertim ex causa non antiquiore, sed post petitionem ac conclusionem propositam superveniente; quasi quod post judicium acceptum accessit, in idem judicium venire non possit, sed alia interpellatione opus sit, *l. Non potest videri De iud.* *
Nam cùm in hac causa constat de defectu juris partis Opponentis, ex causis in prima instantia deductis, & potissimum quòd regularis monachus existens, sæcularis beneficij, per clericum sæcularem obtineri ac regi solitum, incapax sit, *cap. Quod Dei timorem. De statu monach.* dictusque Opponens pro absolutione obtinenda sola allegatione possessionis usus non fuerit (quam alioqui vere non habuit Archidiacono fructus occupante) sed jus ac titulum suum deduxerit, & in eo defecerit; sic quod beneficium neque Actori, neque Reo adjudicari potuerit, *Rota decis. 160. Reus & possessor alias est 4. De sent. & re iudic. in novis*, sed declarari debuerit neutri jus competere; exitum litis non initium spectare hic oportet, satisque esse debet quandocumque ante sententiam de jure ejus, qui novam provisionem obtinuit, constare. Nova enim hæc provisio allegati tituli, ex quo specialiter actum est, vitia ac defectus expurgat; & ex voluntate Pontificis non tam accumulatur, quàm adglutinatur, & velut ferruminatione priori titulo coalescit; ita ut propriè non possit dici novus titulus accedere & ex novo titulo seu nova causa agi, sed ex veteri nunc confirmato & expurgato. Vnde est, quod traditur primam gratiam, in qua est defectus, & cui adglutinatur nova provisio, esse novæ provisionis immediatam causam: sic quòd nova provisio per se non stet, sed impetretur ac concedatur ratione primæ gratiæ; atque adeò non tam sit simpliciter provisio, quam qualificata in consequentiam prioris ac præcedentis gratiæ, *Lud. Gomes. ad reg. Cancell. de surrogan. quæst. 19. nu. 5.* sic ut præcedens gratia novæ provisionis necessarium sit antecedens, *Gomes. loco sup. cit.* † Qua de causa necessarium est in impetratione novæ provisionis, quod requisita primæ gratiæ narrentur, & factum ipsum, quamvis carens adminiculo juris, verificetur, *Aegid. Bellamera decis. 116. si petens in fine* * Nam etsi illud propter aliquem defectum velut mortuum sit; afflatu tamen novæ provisionis confovetur & animam recipit. Ideòque prima gratia ac nova provisio pro uno reputantur; cum nova provisio veniat ad perficiendam priorem gratiam, *Lud. Roman. cons. 433. Quoad primum n. 8. Paul. Paris. cons. 118. Circa materiam nu. 35. vol. 4.* Vt proinde non possit hîc propriè dici ex alia causa conclusum, aliam verò probatam esse. De quo minùs dubitandum, quòd Papa mandarit non tantum Abbati S. Gertudis ejusdem provisionis Executori, verum etiam cuicumque Iudici, ad quẽ causa ex appellatione deduceretur, ut Appellantem in possessionẽ beneficij inductum manuteneãt, ac retineant: idque litis pendentis mentione facta, ex qua voluntas & mens Pontificis colligitur, quod Appellantem obtinere voluerit si Opponenti, quod manifestum est jus non competeret. Quod etiam Iudex primæ instantiæ satis apertè indicavit se facturum fuisse, si de nova provisione tunc obtenta, plena extitisset probatio per plomba-

plumbatam bullam: qua nunc expedita ex defectu probationis consurgens impedimentum cessare
5 debet; † appellatorij enim iudicij natura est, ut non probata prius probari patiatur, *l. Per hanc C. De temp. appellat.*

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Prioritas in beneficio.

1. *Aliud est facere, aliud promißio de faciendo.*
2. *Promißio de beneficio conferendo quid operetur.*
3. *Qui prior est in poßeßione beneficij, non est potior eo qui prior titulum adeptus est.*
4. *Patronus ecclesiasticus in præsentando variare non potest.*

CONSILIVM CCXXV.

DIFFICVLTATEM nullam habet beneficialis causa, quæ coram Venerabili D. Officiali Namurcensi acta est inter Dominum Guilielmum Boxij impetrantem, & Henricum Paludanum Reum, de & super Capellania ad Altare S. Ioannis Baptistæ in Parochiali Ecclesia montis S. Andreæ: nam cùm uterque juris sui, quod quisque prætendit, eundem habeat auctorem, Pastorem scilicet Parochialis Ecclesiæ; & uterque ex eodem vacationis modo agat, ex morte videlicet Antonij Bourume novissimi dicti Altaris Rectoris, restat hoc solum in quæstione, uter ex tempore in obtenta collatione seu provisione sit prior & sic etiam potior: hoc enim ut & in alijs ferè rebus ita obtinet in beneficialibus, ut qui tempore prior est jure quoque sit potior, *c. Duobus c. Tibi qui. De rescrip. lib. 6.* Contendit autem Opponens se esse priorem; quòd tamen nullo instrumento aut documento probat, sed testimonio duorum testium id astruere conatur. Cæterum neuter horum est, qui dicat, Dominum Pastorem Henrico de Palude contulisse; sed hoc tantùm dicunt, quod Dominus Pastor dixerit, quod hoc beneficium numquam poneret extra manum suam, nisi providisset D. Henrico pro eo supplicanti; & alter illorum Pastorem dixisse, quòd postquam certior factus esset de morte D. Antonij, non conferret alij quàm dicto Opponenti, donec locutus esset avunculo suo. Quod sanè adhuc longè minus est, quàm quod Opponens suum jus articulando allegavit, quòd D. Pastor addixisset coram testibus fide dignis, ubi de morte D. Antonij ipsi constaret ac certus esset, se nemini alteri de dicto beneficio quam Opponenti provisurum. Plurimum enim interest inter simplex dictum (de quo testis deponere videtur) & inter promissum: hoc enim, non item illud, in debitum cadit, *l. Sciendum §. dictum De Ædil. edicto.* Sed etsi ita ut Opponens proposuit testes prædicti testificati essent, D. Pastorem formaliter promisisse, quòd Opponenti de hoc beneficio provideret, nihilo justior esset causa seu titulus Opponentis: quippe magna est differentia inter promissionem de providendo seu conferendo vel præsentando; & inter collationem, provisio-
1 nem, ac præsentationem. † Vt generaliter aliud est aliquid dare vel facere, aliud promissio de eo dando & faciendo: & in specie aliud vendere, aliud promissio de vendendo, aliud tradere, aliud promissio de tradendo: & in proposito aliud conferre, præsentare ac providere; aliud promissio vel addictio de aliquo horum faciendo: prout hæc & his similia admodum multa coacervavit Andreas Tiraquellus, *de Retract. con vent. ad fin. tit. nu. 14. cum seq. usque ad 52.* Non ex facto vel datione statim jus acquiritur
citra id, quod fit aut datur, non etiam ex horum 2
promissione, quæ personalem tantùm obligationem parit, ad hoc, ut qui promisit faciat aut det, & interea in re nihil juris acquiritur. † Ita ut in subjecto casu pro proviso haberi non debeat, cui tantùm facta est promissio de providendo, *Tiraquel. d. loco nu. 45. per l. Qui se dicit De iudic.* cùm talis promissio nihil juris constituat in re vel ad rem; sed ad summum inducat dumtaxat obligationem ad interesse adversus eum, qui in casibus, quibus potest de futuro beneficium vacaturum vel vacans promitti, hujusmodi promissionem non facit nec adimplet, & ita quidem hoc casu, qui promisit dare seu conferre beneficium, non possit præcisè cogi ad factum, hoc est ad conferendum seu providendum, sed tantùm ad interesse, quanti scilicet ejus, cui promissio facta est intereit, quod promissio non habeat effectum: ut eleganter dixit Panormitanus, *in c. Accedens nu. 4. De concess. preben.* Vnde promissio ista non ligat manus promittentis, quin si velit possit alteri beneficium vacans conferre, saltem quamdiu illud non contulit ei, cui promisit. Indeque est quod dum is, qui ordinariã potestatem conferendi habet, ex mandato superioris tenetur alicui cõferre aliquod beneficium, & mandato non est inserta clausula irritans, si in contrarium faciat, valeat alteri contra mandatum facta collatio, *c. si soli De concess. preben. lib. 6. c. Dilectus 3. De preben.* Et hoc est quod scribit Ioannes Monachi, *in c. Detestanda*
nu. 1. De concess. preben. lib. 6. quod quamvis hu- 3
jusmodi promissio teneat & in debitum cadat; non tamen per hoc affectum sit ipsum beneficium, quin si alij conferatur teneat ipsa collatio. † Et quamvis communiter tradatur, quod in beneficijs non habeat locum regula juris civilis, quod re duobus venditâ vel promissâ potior sit, cui primùm tradita est, seu qui prior ad rei possessionem pervenit, non is, cui prius promittitur, *l. Quoties C. De rei vindicat.* ita quod in beneficijs prior in possessione, non præferatur illi, qui anterior est in collatione seu præsentatione vel promissione, *Ias. in d. l. Quoties nu. 12.* id tamen dicto Opponenti accommodari non potest, qui nullam umquam habuit collationem, provisionem, vel præsentationem, per quas jus in re seu ad rem acquiritur; sed tantùm ad summum nudam verbalem promissionem, quæ rem non afficit, nec ad illam aliquid juris tribuit. Et sic dictus Opponens ex hac prætensa promissione nihil aliud potest prætendere, quàm ut Dominus Pastor ei vel interesse non servatæ fidei promissionis præstet, *Panor. in d. c.*
Accedens nu. 4. vel aliàs cùm occasio sese offeret de 4
beneficio sibi provideat, *d. c. Accedens, glos. ult. in d. cap. Dilectus*: nam adversus Impetrantem, aut ad hoc controversum beneficium nihil omninò juris, nullamque actionem habet. † Ita, ut cum Dominus

minus Impetrans à Domino Pastore prior obtinuerit literas præsentationis, & super illis literas proclamatorias; & per hoc ipsi sit acquisitum irrevocabile jus ad hoc beneficium etiam ante institutionem; Pastori variare non licuerit, cùm patronus sit Ecclesiasticus, ut expressò jure constitutum est, *in c. Cum autem & c. Pastoralis De iure patron.* apertè deprehenditur Impetrantem in præsentatione esse priorem, imò solum: comparatio enim prioris & posterioris ex simili facto alterius desumitur, *l. Qui duos post princ. De reb. dubijs*; quia scilicet non invenitur dictum Opponentem habere aliquam collationem, provisionem, vel præsentationem: imò ne hoc quidem, quòd sit beneficij capax, quia de ejus clericatura nihil omninò constat, sine qua beneficium Ecclesiasticum obtineri non potest, *c. Cum adeo De rescript. c. Ex literis De transact.* Proinde ex solo hoc capite obtinere debet Impetrans, quòd solus habeat præsentationem à vero Collatore; & promissio, quam Opponens prætendit, titulum non præbeat: ideoque ad nudam ejus, quam prætendit promissionem, non possit accommodari aliqua Canonica institutio. Cùm alioqui si res postularet multa possent proferri pro demonstratione, quod hujusmodi asserta promissio obligationem nullam contineat: sed non decrevimus superfluæ deductioni insistere; cum extra omnem dubitationem sit causa Domini Impetrantis.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Valoris expressio.

1. *Titulus coloratus requiritur in possessorio iudicio beneficij.*
2. *Valoris falsa expressio vitiat.*
3. *Regula Cancellariæ de valore exprimendo pertinet etiam ad collationes, quas faciunt Legati sedis Apostolicæ.*
4. *Consuetudo contra Sedem Apostolicam non valet.*
5. *Quæcumque beneficia Regni Franciæ impetrantur sub valore 24. ducatorum.*
6. *Regulæ Cancellariæ ubique locum habent.*

CONSILIVM CCXXVI.

IVRIS effectum habere non potest provisio de præbenda sivè vicaria animarum Ecclesiæ S. Petri Traiectensis per Reverendissimum Dominum Hieronymum Bononiensem Sedis Apostolicæ Legatum facta Arnoldo Loetz; & nè quidem tantum tribuere, ut ad colorati tituli acquisitionem ei prodesse possit: * quia cùm omnis possessio beneficij Ecclesiastici sine præcedente probabili seu colorato titulo sit ipso jure nulla, *c. Beneficium De reg. iur. lib. 6.* & ad obtinendum in judicio possessorio non prosit, consequens est, ut dicamus in causa retinendæ possessionis seu manutenentiæ, quæ inter dictum M. Arnoldum & Theodoricum Velsdingen in Concilio provinciali Traiectensi indecisa pendet, provisionem Apostolicam nihil omninò facere ad victoriam dicto M. Arnoldo parandam. * Idque unica & indubitabili ratione; quod scilicet ad suggestionem Arnoldi expresso dicti beneficij falso & longè minore, quàm revera est valore, viginti quatuor scilicet ducatorum, facta sit dicta provisio. Veri enim valoris suppressio, & falsi expressio facit, ut gratia impetrationis, seu provisionis sit ipso jure nulla, *glos. in Clem. De praben. Felin. c. Ad aures in 2. conclus. & ib d. Decius in 3. conclus. De rescript. Rota decis. 336. aliàs 47. Nota secundum opinionem De rescript. in antiq. Steph. Bertrand. consil. 111. Etiamsi verum esset vol. 1. parte 1.* Quemadmodum etiam specialibus & perpetuis singulorum Pontificum regulis Cancellariæ, in altera assumptionis cujusque editis sèpe cavetur & ordinatur, ut falsi valoris expressione interveniente, omnes gratiæ super beneficijs sint ipso jure nullæ, *Lud Gomes ad reg. cancell. tit. de valore exprim. in princ.* Quod dubitatio nem non habet, cùm Bullæ non est inserta clausula, *pro expressis habentes*, vel beneficium motu proprio non conferatur, *Rebuff. in praxi benef. tit. declaratio novæ provisionis in verb. eorumque fructuum*; quorum neutrum in provisione prætacta deprehenditur.

† Quæ quidem regula etsi tantùm videatur pertinere ad gratias Apostolicas, hoc est Papales; ex ratione tamē perinde pertinet ad eas, quę per Sedis Apostolicæ Legatos factæ sunt, ut multis & elegantibus rationibus deduxit, & in Rotæ Auditorio pronuntiatum fuisse scripsit Lud. Gomesius, regularum Cancellariæ Apostolicæ exactissimus Interpres, *ad d. reg. de valore exprimen. quæst 2.* 3

Neque ad rem facit, quòd Pragmatici quidam existiment sub taxa viginti quatuor ducatorum impetrari posse quæcumque & cujuscunque valoris beneficia: nam id nullo jure cautum invenitur; sed ex adverso, ut diximus, verus valor exprimendus est, quia falsò expressus vitio nullitatis gratiā ipsam afficit: & è diverso aliud vel contrarium consuetudine receptum esse nec allegaverit nec probaverit præfatus Arnoldus, ideoque nullus illius usus in hac causa esse possit, *c. 1. De constit. lib. 6. l. In bello §. factæ De capt. & postlim. rever.*

Cum alioqui & de eo dubitari posset, num ejus generis consuetudo recipienda esset, quæ Romanę Ecclesiæ gravamen inferret adversus Pontificum regulas toties renovatas; cum vix sit ut triginta vel quadraginta, & ne quidem centum annorum spatium (quod requiritur in præscriptione adversus Romanam Ecclesiam, *in Auth. Vt Romana Eccl. cent. annor. gaud. præscrip.*) ac hujusmodi consuetudinem stabiliendam sufficere videatur, *c. 1. De consuetud.* † Causa erroris, cur scilicet id plerique existiment sub expressione valoris viginti quatuor ducatorum quæcumque beneficia impetrari posse est, quòd in Regno Franciæ id receptum sit consuetudine seu potiùs authoritate Regis, paulò liberiùs in quibusdam adversus Pontificias constitutiones agentis, & annatarum solutionem in Regno suo prohibentis; sic ut expressio viginti quatuor ducatorum formalis tantum sit pro observatione styli signaturæ Apostolicæ retenta, *Petrus Rebuffus in praxi benefic. tit. Tertia pars signat. in verb. Nec non verus valor.* At cum in Episcopatu isto Traiectensi nihil tale sit receptum, sed in beneficialibus causis dispositio juris communis & auctoritas Sedis Apostolicæ observetur; † & regulę Cancellarię ubique locum habeant, nisi ubi via facti excluduntur, *Latè Lud. Gomes. ad proemium regul. Cancell. quæst. 2.* dicendum est, expressionem

nem viginti quatuor ducatorum in proposito non sustinere titulum dicti Magistri Arnoldi: cùm verus & communis valor duplo major sit, & vitium nullitatis contrahatur per falsi valoris expressionem. Quod enim nullum est, nullum juris vel facti effectum habere potest.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Beneficij valor quomodo constituatur.

1. *Æstimatio rei cujusque quomodo facienda.*
2. *Valor beneficij taxandus ex decima Papali.*
3. 5. *Valor beneficij quomodo constituatur.*
4. *Fructus intelligitur deductis expensis.*
6. *Anniversaria an computentur in valore beneficij.*
7. *Taxa beneficij pars gratiæ est.*

CONSILIVM CCXXVII.

NON exigua est dubitatio in eo, quod pro parte M. Antonij Morel proponitur adversus M. Ioannem Six, quâ ratione ineunda sit æstimatio & valor fructuum ac proventuum parochialis Ecclesiæ S. Stephani in oppido Insulensi, quam M. Antonius dicit excedere summam sexaginta ducatorum de camera, (quæ secundùm nostram monetam non pertingunt ad viginti tres libras grossorum monetæ Flandriæ) ex eo, quòd hæc Ecclesia aliquando obtenta fuerit sub pensione viginti quatuor librarum Flandriæ: ita ut inde colligi possit, quòd circiter quinquaginta libras communibus annis valeat; cùm pensio medietatem excedere communiter non possit, *Gigas de pensionib. quæst.* 35. Ex eo item, quòd fructus & proventus ejusdem Ecclesiæ pluribus annis locati, seu in arrendam dati fuerint pro quinquaginta consimilibus libris

1 * Æstimandæ enim rei modus est ex antecedentibus locationibus & pensionibus, quæ ex ejus usu per plures annos præstitæ sunt, *in Auth. De non alienan. aut per-*

2 *mutan. §. quia vero in fine coll.* 2. * Quemadmodum iniri solet æstimatio valoris & taxa beneficij ex decima Papali, quæ de fructibus beneficij percipi solet, *Oldrad. cons.* 118. *Ex virtute n. 6. Ioan. Staphil. in tract. De liter. gratiæ tit. de forma exspectat. forma* 3. *nu.* 13. *Rota decis.* 277. *alias* 42. *Nota quod ubi Papa De rescript. in antiq.*

Contrà dictus M. Ioannes non excedere dicit, ob id, quòd corpus hujus beneficij exiguum sit, & in portatis; hoc est in fructibus, deductis omnibus expensis & oneribus, prædictos sexaginta ducatos annuè non habeat.

3 * Quam rationem æstimandi beneficia plerique approbant, *Oldrad. cons.* 118. *Rota decis.* 134. *alias Quando impetratur De prab. in novis*: ut valor beneficij non constituatur ex utilitate, quæ residendo & beneficio deserviendo percipi potest, sed quæ in absentia percipitur, *Rebuff. in tract. nominat. quæst.* 9. *nu.* 25. ita ut nec quotidianæ distributiones, *Rota decis.* 766. *Quæritur an quotidiana, aliàs est* 39. *De præbend. in antiq. Staphil. loco suprà cit. Boerius decis.* 340. nec mortuaria seu anniversaria, *Ioan. Andr. in addit. ad Specul. de conces. praben. sub fin. ad Rubr.* valorem augeant; sunt enim hæc incerta, & nõ ex corpore beneficij, sed propter operam personalem præstantur, & cessante præsentiâ atque operâ auferuntur. Contendens prætérea in constituendo hoc valore onera beneficij esse deducenda: * cùm enim in fructibus non sit nisi quod deductis expensis superest, *l. Subsignatum §.* 4
1. l. Venisse De verb. signif. fit ut beneficij seu potius fructuum beneficij valorem diminuant onera & expensæ, non tantùm quæ fructuum colligendorum percipiendorumque causâ fiunt, *Felin. in c. Ad nostram nu.* 5. *De iureiur. Franc. Aret. in l. Non amplius in princ. De leg.* 1. verùm etiam quæ perceptis fructibus decedunt, vel ex illis seu propter illos præstantur: ut gabellæ, *Franc. Aret. in d. l. Non amplius in princ.* reditus seu pensiones, quibus fructus gravati sunt, *Decius cons.* 156. *statutum, Gigas de pension. quæst.* 87. item aliæ expensæ necessariæ pro alendo clerico, vel alijs, si necessitas postulet, qui beneficiato inserviant, *Guliel. Cassad. decis.* 19. *de praben.* Quinimò contendit M. Ioannes deducenda quoque esse alia onera, quæ dictæ Ecclesiæ incumbunt, ratione officij; ut id deducatur, quod vicario daturus esset eo nomine, si absens per eum deserviret beneficio: deducenda item omnia, quæ residendo familiæ sustinendæ in esculentis & poculentis, in mercedibus famulorum & famularum expendere debet: sic ut valorem ipsius beneficij ad nihilũ ferè deducat.

Verùm ut probabiliter id sustinet de quotidianis distributionibus, de anniversarijs & oblationibus atque oneribus rei cohærentibus, & quibus ipsi fructus proximè gravati sunt; ita múltum & plusquam improbabiliter deductionem hanc latiùs facit ad onus ipsius officij, ad quod beneficium adstringitur, & propter quod fructus primariè percipiuntur; multoque improbabilius ad onera, quæ sustinet in se suaque familia exhibenda ac sustinenda. Fructus enim beneficij secundariò ad hoc dantur, ut qui deservit altari ex illis vivat; ita ut sit conjunctio inter ipsum beneficium, fructus, & hæc onera: & officium sit velut causa efficiens ex qua, onera verò causa finalis, ob quam percipiantur. Alioqui avaritiæ & thesaurisationi Ecclesiasticorum (quæ improbantur, *Matthæi c.6. c. Habebat* XXII. *q.2.*) nimium subserviretur, si pro fructu & valore beneficij tantùm reputaretur quod ita percipitur, ut statim reponi ac recondi, non exponi posset.

Sed nec illud permittendum est, ut ex fructibus 5
pro imminuendo valore beneficij deducatur quod vicario beneficiatus absens pro officio præstare deberet: cùm enim per se ipse deservire debeat, vicarij opera & merces deducenda non est, *c. Extirpanda §. qui vero De praben. Cassador. d. decis.* 19. Quod cùm verum sit, consequens quoque est, æstimationem operæ & officij, ad quod ratione hujus Ecclesiæ Pastor obstrictus est, nihil facere ad diminutionem valoris. Et quod de clerici expensis deducendis dictum est, *Cassador. d. decis.* 9. non ad famulos domesticos referendum, sed ad clericum in officio ipso necessarium, qui Missam vel officium facienti assistit & respondet; quem in dicta Ecclesia Pastor specialiter constituere non debet, cùm custodem seu matricularium habeat specialiter salariatum, qui hoc onus sustineret: multò minus ad famulas, quas neque singulas, neque multas sine reprehensione habere potest, *toto tit. De cohabit. Cleric. & mulier.*

De

6 De anniversarijs & mortuarijs quod dictum est, sanè accipiendum, non de fixis & stabilibus; veluti quæ vel inter vivos, vel testamento perpetuò constituta ac relicta sunt, sed de occurrentibus, quæ ex funeribus accipiuntur. Etsi enim in hac distinctione vacillare videatur Ioannes Andreæ, *in addit. ad Specul. tit.* De *concess. præben. ad* Rubr. *in fine*, melioribus tamen rationibus ea distinctio sustinetur: præsertim ubi anniversaria non in distributione plurium, sed in solida perceptione Curati seu Pastoris consistunt, *Petrus de Anchar. in clem.* 1. *nu.* 42. *De concess. præben.* Cùm enim quicquid ad certitudinem seu ad summam certam in perceptione emolumentorum ac fructuum reduci potest ex venditione vel ex locatione fructuum, pro corpore & portatis beneficij reputetur, ut bona ratione existimat Ancharanus, *d. n.* 42. nulla est dubitatio, quin certa, fixa, ac stabilia anniversaria testamento, vel donatione relicta ac constituta, corpus fructuum beneficij constituant. Quemadmodum & in usu nominationis Facultatis Artium Vniversitatis Lovaniensis (ex qua jus sui auctoris astruit M. Ioannes) constitutum est per Carolum Quintum Imperatorem, ut quicquid ad certudinem reduci potest, pro valore beneficij reputetur; multo ergò magis quod sic per se certum, & incommutabile est.

Cùm igitur certa anniversaria hujus Ecclesiæ longè excedant viginti libras grossorum; non potest fieri, ut sub limitata gratia dictæ nominationis cadat hoc de quo nunc controvertitur beneficium. * Taxa enim pars gratiæ est; quam 7 acceptans beneficium virtute gratiæ excedere non debet, *c. Cui de non sacerdotali, c. Quamvis* 1. De *præben. lib.* 6. Proinde externa hæc onera, quæ non diminutionem, sed consumptionem fructuum, quam ipse beneficiatus facit, continent, huc non pertinent, sed alia rationabilia quæ percipiendorum fructuum causa fiunt, *Bald. in l* 1. *nu.* 11. *C.* De *fruct. & lit. expen. Castren. Alex. Ias. & alij in d. l. Non amplius*. Non etiã onera ipsius officij, pro quibus fructus dantur, & in quibus beneficiatus pro alimentario seu usurario vel usufructuario habetur, *Doct. in c. Cum in officijs* De *testam.* multò minus ipsa fructuum consumptio; hoc est familiæ intertentio. Quamobrem omnibus benè perpensis, nulla ratione nobis fundatus videtur M. Ioannes ad retinendum hujusmodi beneficium virtute gratiæ sic limitatæ non includentis beneficium tanti valoris quanti est hæc parochialis Ecclesia, de qua controvertitur.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Beneficium perpetuum.

1. *Beneficij impetratio suppressa mentione prius obtenti est nulla, nisi sit temporaneum tantum & manuale.*
2. *Vicaria an sit perpetuum beneficium.*
3. *Beneficium perpetuum conferri non potest cum facultate amovendi.*
4. *Beneficio duobus collato potior est cui primum facta est collatio.*
5. *Papa an alicui beneficium auferre possit.*

CONSILIVM CCXXVIII.

VACANTE Canonicatu & præbenda in Ecclesia Cathedrali Brugensi per mortem Antonij Thyrij novissimi illorum possessoris mense Octobri anno 1586, est per S. D. N. Sixtum Papam quintum VI. Calendas Septembris expeditis Bullis provisum Domino Tossano Raymundano. Hos eosdem Canonicatum & præbendam sub nudo verbo Papæ, sine ulla signatura, 19. dicti mensis Septembris contulit idem S. D. Papa cuidam Ioanni Morelle in Romana Curia familiari Cardinalis Salviati; hoc, ut prætexit, titulo & colore, quod impetratio dicti Domini Tossani ipso jure esset nulla & inefficax ob id, quia idem Tossanus impetrando hos Canonicatum & præbendam suppresserit & subticuerit, quod tempore hujusmodi impetrationis habuerit & possederit magnam Vicariam Nostræ Dominæ Tornaci.

Quæritur, an dicti Domini Ioannis impetratio sit potior, & antecedens dicti D. Tossani impetratio nulla? † Certum est, rescriptum Apostolicum seu bullam impetratam à Sede Apostolica 1 nulla facta mentione beneficij seu beneficiorum, quæ impetrans tempore impetrationis habuit ipso jure non valere, *c.* Ad *aures c. Cum adeo De rescript.* etiamsi modicum & parvi valoris sit beneficium, *c. si motu proprio* De *præb. lib.* 6. *glos. in d. c. Cum adeo in verb. de præbenda*, non tantum dignitas, *d. c. Ad aures*, verum etiam omnino simplex: idque non solum si ad impetrationem seu supplicationem Papa contulerit, verum etiamsi motu proprio id fecerit, *d. c. Si motu proprio.* Sed ut hoc obtineat, necesse est quòd beneficium, quod subticitum & suppressum est, sit verum, spirituale, & perpetuum beneficium, & minimè temporale aut manuale: nam qui hoc obtinet ad nutum superioris amoveri potest, quod ob id in titulum non possidetur; cujus generis est inter alia Vicaria non perpetua ad aliquod officium in Ecclesia vel canendi, vel aliud officium divinum celebrãdi sub certo aliquo præstimonio. * Etsi enim Vicarij quidam sint perpetui, & Vicariæ quædam perpetuæ: beneficij 2 tamen Ecclesiastici appellatione etsi contineatur Vicaria perpetua, non continetur tamen Vicaria temporalis, *Clem* 1. *De off. vicarij.* Ideoque quæ de beneficijs passim in jure statuta sunt, rectè accommodari possunt vicarijs perpetuis, non etiam temporalibus. Et inter cætera quod huc proximè pertinet, quamvis impetratio beneficij à Papa obtenta per eum, qui vicariam perpetuam tunc habebat, non facta illius in impetratione mentione, sit ipso jure nulla: non est tamen nulla suppressio seu subticentia vicariæ temporalis, *Felin. in c. Postulasti nu.* 1. *vers. Scias autem De rescript.* quia qui vices alterius subit temporaliter, facile inde moveri potest, *C. Pervenit.* 2. De *appel.* non enim tam suo, quam alieno jure possidet.

Cùm igitur dicta Vicaria nostræ Dominæ sit simplex, non qualificata nec intitulata, sed magis temporalis à nutu & voluntate Dominorum dictæ Ecclesiæ Tornacensis dependens, non potest dicto Tossano aliquo modo fraudi esse vel præjudicare, quod in impetrando hoc Canonicatu non narraverit se esse talem in dicta Ecclesia vicarium; cum ex

cum ex hujusmodi vicariatu propriè beneficiatus dici non potuerit. Temporalem verò esse hanc vicariam satis manifestè deprehenditur ex formula juramenti, quod hic vicarius in assumendo hoc vicariatu præstare solet, in qua non obscurè significatur, quod ad nutum Dominorum amoveri possit, his verbis. *si forte vobis aliquando videat amovendus.* Nam amovibilitas in beneficio, illius perpetuitati repugnat; cum perpetuus vicarius qui vicariam in titulum habet, non possit ex sola voluntate patroni aut superioris removeri, *d. c. Adhæc de off. vicarij*; saltem non sine justa & Canonibus probata causa authoritate Iudicis, quia jus in re habet, *d. c. Adhæc & ibi glos. in verb. removere, Ant. de Butrio cons. 3.* 3 * Et sane si hæc vicaria esset perpetuum beneficiũ, & pro perpetuo reputari posset: non posset conferri retenta facultate vicarium amovendi, aut cogendi eundem ad renuntiationem: repugnant enim hæc naturæ perpetuorum beneficiorum, & collationi seu provisioni illorum adiecta, diminutionem in beneficio faciunt: Iure autem permissum non est quod Ecclesiastica beneficia cum diminutione conferantur, *c. 1. Vt Eccles. benefic. sine dimin. confer.* Atque ita cum dictæ Tossani impetrationi nihil noceat prætacta suppressio & subticentia, consequens est provisionem Tossani nullo alio vitio laborantem potiorem esse, vel ex eo solo quia tempore prior est, *c. Tibi c. Duobus De rescript. lib. 6.* etiamsi dictus Ioannes suæ collationis literas prior præsentasset, & ad possessionem pervenisset *d. c. Tibi.* Neque enim potuit per posteriorem Ioannis impetrationem, nulla facta mentione antecedentis collationis & provisionis dicto Tossano factæ, eidem Tossano acquisitum jus auferri, *l. 2. §. si quis à principe D. Ne quid in loco publico, c. 2. De decimis. lib. 6.* 4 * Et quamvis in rebus profanis eadem re duobus diversis temporibus donata, potior sit non is cui priori res donata seu donationis causa promissa tradita est, *l. Quoties C. De rei vendic.* in rebus tamen spiritualibus seu beneficijs, in quibus exuberantius bona fides exhiberi debet, & inconstantia seu variatio in personis Ecclesiasticis magis improbatur, semper potior est cui beneficium prius donatum est, non cui posteriori, licet is prior ad possessionem pervenerit, *Iason in d. l. Quoties nu. 12. d. c. Tibi d. cap. Duobus*, si modo collatio priori facta jure facta sit, *c. Illud, c. Suggestum De iure patron.* 5 * Et quamvis Papa propter plenitudinem potestatis in beneficijs, *Clem. 1. in fin. Vt lite pendente &c.* de absoluta non ordinaria potestate possit alicui collatum beneficium auferre & alij conferre, *c. Dudum sub fin. De sepult. Ias. d. nu. 12.* hoc tamen in dubio facere velle non præsumitur, *l. Ex facto in princ. & ibi Ioan. de Imola De vulg. & pupil. Innoc. in c. Dudum De decimis*, & numquam nisi cum hoc apertè exprimit. Cum ergò nihil tale sit in posteriore dicti Ioannis collatione; nihil omnino illi tribuendum est, propter ius prius & potius, quod consistit in antecedente impetratione dicti Tossani; qui ob id sine difficultate ad possessionem admittendus est, si nondum fortè admissus sit, & admissus in possessione retinendus; non obstante posteriori surreptitia & obreptitia impetratione dicti Ioannis.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Vicaria perpetua.

1. Vicaria maioris altaris in Ecclesia Tornacensi an sint perpetua beneficia
   Res qualibet dignoscitur ex sua denominatione.
2. Beneficium quodlibet censetur perpetuum non temporale.
   Ad perpetui beneficij subsistentiam requisita.
3. Potestas amovendi Capellanos perpetuos non probat Cappellanias temporales.
4. Promissio de recedendo à beneficio, non probat illud esse manuale vel temporale.

CONSILIVM CCXXIX.

Visis & diligenter examinatis his, quæ super manualitate & perpetuitate Vicariarum majoris altaris in Cathedrali Ecclesia Tornacensi hinc inde adducuntur, probabilius & verius nobis esse videtur, has Vicarias esse & semper fuisse non manualia sed perpetua formaliter spiritualizata beneficia; utpote habentia omnia symbola & notas perpetui Ecclesiastici beneficij; ut non possint censeri vel nuda officia, vel temporales seu mercenariæ vicariæ. † Quod 1 primùm pertrahit harum Vicariarum in Bulla Vrbani VI. Papæ denominatio & appellatio, qua disertis verbis appellantur *perpetua Vicaria*; ita ut ex ipsa denominatione illis inhæreat perpetuitas, *cap. fin. De off. Vicarij*: quippe natura & conditio cuiusq; rei ex illius denominatione deprehenditur; id enim quidque censetur, quod nomen illius exprimit & designat. *c. Illud De præscript. l. Labeo vers. id Tubero De supel. leg.* & in natura, qualitate, ac conditione rei id esse censetur, quod est in denominationis potestate, *Io. Calder. cons. 27. An impetrans De præben.* potissimùm in his, quæ naturaliter & communiter rei cuique insunt, & quibus nomen rei per omnia congruit, *DD. in l. Si uno D. Locati*, nec ulla necessitas est à propria denominationis significatione ad impropriam deflectere, *d. l. si uno, l. si forte De castrensi pecul. Oldrad. cons. 139. Ad habendam.*

Cùm igitur in natura & conditione cujusque 2 beneficij Ecclesiastici communiter sit, ut sit perpetuum, & in dubio perpetuum præsumatur, *Steph. Bertrand. cons. 253. Existimo quod vol. 6. Celsus Hugo cons. 38. In diœcesi Gerundensi per c. Ad hæc De off. Vicarij*; perpetuitas non temporalitas aut manualitas his Vicarijs attribuenda est; concurrentibus, præsertim alijs omnibus, quæ ad veri perfectique Ecclesiastici beneficij naturam & subsistentiam requiruntur; ut est habilitas ex parte conferentis; & ejus, cui confertur ex Ecclesiastica conditione idonea qualitas beneficio inhærens, quæ præcipua est ut in titulum conferatur, *gloss. 1. in fin. Clem. De decimis, Dominicus Gemin. in c. Si pauper in fine vers. istud dubium De præb. lib. 6.* ut sit perpetua, *c. Veniens De filiis presbyt. c. Sanctorum. 70. dist. Oldrad. cons. 146. In Ecclesia Calaguritana*; & denique Canonica institutio, per quam quis in hanc perpetuitatem velut investitur. Sunt enim hæc signa, & velut symbola veri Ecclesiastici spiritualizati & perpetui beneficij, *Ioan. de Selva tract. de benef. p. 1. q. 1. Dec. ad Rubr.*

Rubr. De rescript. sub fin. Quæ sanè omnia ad has Vicarias & earum conditionem concurrere videntur: habent enim in successu temporum à diversis pijs fundatoribus speciales suas ad unum idemque ecclesiasticum officium fundationes, & donationes, ut ex catalogo harum fundationum apertè constat: harum quoque Vicariarum formalis collatio, & ad collationem Canonica institutio, *cap.* 1. *De R.I.lib.*6.& ex autorizabili potestate corporalis institutio, & in sede beneficij collatio, *c. Adhac De off. Archidiac.* Id quod satis probatur ex diversis dictarum Vicariarum per successum temporum factis per Decanum & Capitulum collationibus, provisionibus,& institutionibus: quæ sic sunt omnes conceptæ, ut nullâ ratione possint intelligi factæ de manualibus aut temporalibus beneficijs, expressâ semper expressimeque adiecta formali perpetuitatis appellatione & denominatione,quæ non patitur has Vicarias alio jure censeri, quàm denominatio demonstrat, *d l. Labeo vers. id Tubero.* Quam perpetuitatem & inhærentem perpetui beneficij Ecclesiastici qualitatem coadiuvant quoque alia, quæ his Vicarijs cum majoribus Canonicis, & in dicta Ecclesia beneficiatis ex æquo, aut saltem cum parvo discrimine sunt communia, in fructuũ & emolumentorum perceptione, beneficiorum collatione, aliorumque communione & participatione; ad quam non vocantur, qui in eadem Ecclesia parvi vocantur Vicarij; sed hac nota ab his majoribus separantur, ut illi manuales & amovibiles seu temporales dicuntur, hi verò perpetui.

3 Quam quidem perpetuitatis naturam & conditionem nihil omnino immutat vel imminuit Innocentij Papæ Septimi Bulla, per quam Canonicis hujus Ecclesiæ indulgetur,ut hos Vicarios instituant, libertate etiam eosdem amovendi concessa: nam indiscreta & nullis finibus constricta libertas, & quæ sola sit voluntatis per hujusmodi verba dictis Canonicis concessa non est; sed cum restrictione & limitatione, ut id fieri possit, *communi Capituli assensu secundum antiquam rationabilem dictæ Ecclesiæ consuetudinẽ.* quæ verba limitationem & restrictionem faciunt,& ad limites illius effectum rei propositæ restringunt, *l. Cancellaverat De his quæ in testam. delen.* ut non nisi regulata libertas, restricta ad laudabilem consuetudinem, concessa videri debeat; ita ut hujusmodi verba non importent liberam & absolutam voluntatem, sed solum arbitrium boni viri, & sic certum & moderatum, *l. Thais §. sorori, l. fideicommissa in princ. De fideic. libert. Bart. & alij in l. Si sic in princ. De legat.* 1. meritis scilicet Vicariorum id exigentibus. Vt regulariter omnes, quantumvis perpetui Vicarij suo loco amoveri & expelli possunt, si aliquid committant, propter quod suâ Vicariâ mulctari & puniri valeant, *d.c. Adhac De off. Vicarij*: perpetuitatem enim beneficij non mutat aut alterat hæc accidentaria ex justa causa amovendi potestas; cùm accidentaria regulariter rei naturam, conditionem, & substantiam non immutent. Nam ut perpetuum sit & censeatur beneficium, satis est, quod in voluntate & potestate beneficiati sit, ut quamdiu vivit, possit esse perpetuus Rector. Perpetuum enim pro re subiecta variè accipitur; & in hoc juris articulo de perpetuitate beneficij ad differentiam manualis, perpetuus censetur, qui sine præfinitione temporis in beneficio institutus est, sufficitque ob id, quòd ex destinatione sit perpetuus, & perpetuus manere possit, *c.* 1. *De capel. monach. lib.* 6. *gl. in V. perpetuus in c. fin. De rescript. lib* 6. *Bald. in l. Ex facto sub fin. De hæred. instit. Decius cons.* 472. *Testator legavit nu.* 21. Vnde in casu hujus concessæ amotionis, non tam voluntas amoventium, quàm factum ejus, qui amovetur, in consideratione habetur: cùm in vera & propria manualitate & amovibilitate nulla sit consideratio voluntatis, seu facti ipsius beneficiati, sed ipsius superioris, qui sic suo nutu ex solo voluntatis motu constitutum in officio vel beneficio amovere & inde avocare potest, *c. Cum ad monasterium §. tales c.* 2. *§. priores De stat. monach. Clem.* 1. *De suppl. neglig. Prel.* quasi quâ manũ constituti sunt, eâdem amoveri possint, & velut ad beneplacitum superioris habeantur, *Card. in d. Clem.* 1 *§. præmissa nu.* 7. *Bened. Capra tractat. regular. reg.* 73. *nu.* 4. Cùm ergò in Innocentij ista Bulla amotionis libertas non in voluntate Capituli, sed in laudabili consuetudine ponatur; perpetuitati harum Vicariarum inde nihil detrahitur. Nam & hoc in omnium etiam perpetuorum beneficiorum conditione & natura est, ut ex rationabili causa eorum possessores ab eis removeri seu amoveri possint: ut expressò jure cautum est, *in d. c.* 1. *De capel. monach. lib.* 6.

Ex qua etiam consideratione non alteratur harum Vicariarum natura ex formula juramenti, 4
quod ab his Vicarijs cùm instituuntur exigitur: quo jurejurando promittunt suæ Vicariæ cedere & renuntiare, si Decano & Capitulo amovendi videbuntur: nam ex sensu juris, *d. c.* 1. *De capel. monach.* id quoque accipiendum est de amotione ex justa & rationabili causa; quæ amotionis facultas perpetuitati beneficij non derogat, nec facit illud absolutè manuale esse; cùm nec Papa præsumatur in dubio id velle, *Ioan. Calder. cons.* 26. *Ad in reservationibus. De præben.* & in potestate Capituli non sit beneficij substantialem & ordinariam naturam alienare; præsertim illorum collatione atque institutione: nam quâ parte alteratio beneficij conditionem strictiorem facit, illi detrahit, illudque diminuit, quod jus non patitur, constituta regula, *ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur, c.* 1. *Vt Eccles. benef. sine dimin. confer.*

Omnibus itaque exactè expensis manifestè deprehenditur has Vicarias esse & censeri perpetua & minimè manualia beneficia, & in omnibus juris partibus ut perpetua regulanda esse, & nullâ ratione confundenda, aut permiscenda cum manualibus beneficijs.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Capellania requirens residentiam.

1. *Beneficiorum qualitas ex tempore & usu mutatur.*
   In beneficijs status ultimus inspiciendus.

CONSILIVM CCXXX.

SI ad primam originem ac fundationem Capellaniarum, quas Illustris memoriæ Regina Machtildis Comitissa Flandriæ in anno 1215. mense

mense Novẽbri fundavit, respiciatur, nulla dubitatio est, quin qualificatæ conditionis sit Cadellania, de qua agitur & difficultas movetur; obligata videl. ad cõtinuam residentiam & celebrationem Missarum in Cappella seu oratorio dictæ Comitissæ, ejus palatio contiguo. Cæterùm decursu temporum status hujus Cappellaniæ multis modis mutatus est, & quidem in eum, in quo nunc pro præsenti conspicitur. Equidem prior illius status stare non potuit post sublatam dictam Capellam seu oratorium, hac Capellania translata ad aliam in cœmeterio Ecclesiæ Insulensis sitam, sic egrediendo terminos primæ fundationis, & quodammodò propositum ipsius fundatricis; quam & illius successores in successu temporis aliò unà & suam residentiam seu palatium transtulisse verosimile est. Deinde ad præsentem statum dictæ Capellaniæ respiciendo is invenitur talis, ut hoc beneficium pro puro & simplici minimèque qualificato beneficio in libera illius conditione obtineri, haberi, & possideri possit, sine necessitate perpetuæ residentiæ, & sine periculo amittendi beneficij.

In beneficijs enim & eorum statu decernendo, 1 inspiciendus est ultimus illorũ status; qualis is fuerit tunc, cùm de beneficio, & illius qualitate quæstio incidit, *Bald. in l. si mater C. Ne De statu defunct. Doct. in c. Cum de beneficio De præben. lib. 6.* Vnde est quod Ecclesia, quæ origine est curata, si multo tempore sine cura possessa fit, non pro curato, sed pro simplici habeatur, *Pet. Anchar cons. 162. In quæstione Ecclesiæ* Et ad hoc ut Ecclesia dicatur esse vel non esse juris patronatus, inspiciendum & considerandum est, quo jure illa novissimè collata & obtenta fuerit, *c. Consultationibus De iure patron. Decius cons. 126. In causa Domini Francisci.* Ita etiam facilè sursum deorsum revolvuntur beneficia Ecclesiastica, nec semper eandem stationem retinent; sed sæpè mutantur vel usu, vel statuto, vel consuetudine, *c. Cum accessissent in fine De constit. Celsus Hugo cons. 91. Duo sunt nu. 7.* Cum igitur nobis proponatur hanc Capellaniam, aliamque cum illa simul fundatam à sua prima fundatione exorbitare, & neque eodem loco consistere, neque eodem modo quo fundata est obtineri & regi, & per se sit simplex minimèque curatum aut dignitatis beneficium; non potest censeri restrictum ad necessariam continuamque residentiam, sed illius munus etiam in absentia sustineri & impleri posse per vicarium seu substitutum: cum in priore Capella, quæ jam sublata est, id fieri non possit; & ad alteram cum necessitate continuę residentię translata non inveniatur. In cujus conformitatem facit, quòd proponitur juramentum continuæ residentiæ ab his Capellanis semper exigi non solere, & sæpissimè, ut minus necessarium, omitti; Idque magis beneficio afficiendi, quam constringendi Capellani gratia: ad effectũ scilicet percipiendi distributiones in choro, non semper & ordinariè, sed certis dumtaxat diebus & horis: ita ut hæc residentia reputari non possit pro plena residere volentis residentia. Vt enim quoad quid residentia in beneficio videatur necessaria; qualiscumque tamen actus residentiæ ad illam constituendam non sufficit: quia beneficium quod residentiam personæ requirit, totam personam requirit & occupat. Vnde est, quòd cùm pluribus locis quis residere non possit; quia naturaliter fieri nequeat, ut quis pluribus locis ex æquo consistat, *cap. Quia nonnulli De Cler. non resid. l. 3. § ex contrario D. De acq. poss.* non intelligatur posse obtinere beneficia plura ex æquo personalem residentiam requirentia. Inspiciendo itaque ad præsentem hujus Capellaniæ statum, existimamus eum qui nos consulit S.D.N. Papæ non obrepsisse per hoc, quòd in impetratione Canonicatus & præbendæ Insulensis narraverit hanc Capellaniam sine cura esse, & personalem residentiam non requirere: utrumque enim verum est, & ob id impetrationem dicti Canonicatus nulla ratione facit subreptitiam vel obreptitiam; ut tamen faceret, si alterum horum in rei veritate aliter sese haberet, *c. Postulasti De rescriptis.* Atque ita arbitramur etiam ulterius nullum periculum consulenti imminere ex primæva dictæ Capellaniæ origine, quæ in successu temporis ad eam formam, quâ nunc conspicitur, transformata est.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM

Beneficiorum incompatibilitas.

1. *Terminus appellanti à iudice præfixus operatur desertionem appellationis.*
2. *Restitutio adversus desertionem an rustico detur.*
3. *Ecclesia iure minoris fungitur.*
4. *Minor ex ignorantia vel negligentia restituitur adversus desertionem iudicij vel appellationis vel huius omissionem.*
5. *Beneficium Ecclesiasticum quomodo constituatur. Legatum certarum Missarum hebdomadatim celebrandarum non est beneficim Ecclesiasticum. Ex legato certarum Missarum hebdomadatim celebrandarum, si nihil aliud sit dispositum Fructus relicti cum onere pertinent ad Pastorem loci.*
6. *Institutionis vox plura significat.*
7. *Institutio Canonica ad Episcopum pertinet.*
8. *Beneficia manualia quæ?*
9. *Beneficia manualia gratijs expectativis non subijciuntur.*
10. *Beneficia simplicia non requirunt residentiam.*
11. *Consuetudo in qualitate beneficij attendenda.*
12. *Beneficio qui deservire non potest illud habere non debet.*
13. *Spolij privilegium an habeat qui beneficio deservit vel qui manuale tantum beneficium habet.*

CONSILIVM CCXXXI.

De duobus præcipuè est quæstio in causa appellationis, quàm à sententia per Dominum Officialem Mechliniensem lata interposuerunt magistri Fabricæ & mensæ sancti Spiritus Parochialis Ecclesiæ de Esschenis, adversus D. Ioannem Dorloge originalem Actorem nunc appellatum; primum de appellationis desertione alterum de appellationis injustitia. De desertione major futura erat disceptatio, si in rescripto delegatorio, ex quo Rever. D. Abbas jurisdictionem in hac causa habet, non esset inserta clausula permissæ facultatis, *non tantùm fatalia appellationis, si lapsa non essent, proro-*

prorogandi & de novo concedendi; *sed etiam si lapsa non esset adversus lapsum hujusmodi ac quemcumq; terminum à jure seu ab homine statutum, seu quamcumque aliam desertionem in integrum restituendi*: hac enim clausula omissa periculum desertionis imminere posset; ob id, quòd dictus Dominus Officialis respondendo de apostolis præfixerit Appellantibus terminum quatuor mensium ad hujusmodi appellationem prosequendam, & ipsum de diligentijs interim factis certiorandum; quorum neutrum interea factum esse constat, cùm sententia fuerit lata & dati apostoli die 16. Ianuarij anno 1573. rescriptum verò impetratum 8. Septembris, & sic quatuor ferè mensibus post præ-
1 fixos dictos quatuor menses; * quorum lapsus operatur regulariter appellationis interpositæ desertionem, *Panor. in c. personas De appell. Lud. Rom. singul.* 163. *Hoc nesciunt Legistæ*: cùm terminus ab homine præfixus perinde stringat, ut præfixus à jure, *c. Cum sit Romana, c. Reprehensibilis De appell.*

Cæterùm dictæ clausulæ potestas, & illius usus, hoc est petitio restitutionis in integrum, adversus hujusmodi termini lapsum, formaliter in hac causa proposita, periculum desertionis seu illius effectum prorsus tollit; ita ut officio Domini Judicis incumbat, saltem in pronuntiatione sententiæ definitivæ, initium facere à declaratione restitutionis in integrum, adversus hujusmodi termini lapsum, non à jure communi statutum (nam is tempore impetrati rescripti adhuc durabat, nondum elapso anno à pronuntiata sententia. *Auth. Ei qui appellat C. De temp. appellat.*) sed ab homine, hoc est dicto Officiali de apo-
2 stolis respondente præfixum. † Et cùm restitutio in integrum sine justa causa non detur, præsertim majoribus, *l. Etsi sine* §. *fin. De minorib.* non deest in proposito causæ hujusmodi petitionis justitia: non tantùm ex allegatis impedimentis, quæ supervenerunt, sed etiam ex eo, quod evidenter constet, Reos nunc Appellantes homines esse rusticos, quibus faciliùs succurritur, præsertim in juris ignorantia, *gloss. in l.* 1. *C. De iuris & facti ignor.* ut est in proposito, in quo prætexitur, quòd Appellantes ignoraverint se cadere jure suo, per
3 lapsum hujusmodi temporis. † Deinde cum hæc causa non contingat ipsos Appellantes proprio nomine, sed nomine administrationis, idque non profanarum seu sæcularium personarum aut negotiorum, sed Ecclesiæ, sic ut non tam appellantium, quàm ipsius Ecclesię sit hæc causa, quæ jure minoris fungitur, *gloss. in l. Liberos & ibi Salyc. C. De excus. tutor. Nicol. Euerard. Præses in loco à pupillo ad Ecclesiam*; facilè ad instar minoris in integrum restitui debet, ubicumque vel ignorantia vel negligentia aliqua læsa
4 est. † Minorem autē adversùs eremodicium, hoc est desertionem judicij, & item adversus desertionem appellationis, in integrum restitui posse manifestum est, *d. l. Etsi sine* §. *fin. De minorib. l. Properandum* §. *ult. C. De iud.* cùm possit etiam restitui ad appellandum, si intra tempora non provocaverit, nullâ aliâ justâ causâ allatâ, *d. l. Etsi sine* §. *item si non provocaverit*: quia negligentia propria vel administrationis ei nocere non debet, cùm culpa tantùm sit, non dolus aut delictum, in quo cessat restitutionis remedium, *l. Si ex causa* §. *nunc videndum De minorib.* Remotâ desertione, aperienda & detegenda est appellationis justitia, quæ consistit in justitia defensionis Reorum, & injustitia petitionis partis agentis. Cujus quæstionis status in eo consistit, an justè præfato Actori denegata sit continuatio celebrandarum Missarum, pertinentium ad Cantuarium dictæ Ecclesiæ de Esschenis? Quod ut apertiùs demonstretur, in primis inquirendum, an officium, beneficium, aut quid aliud sit dictum Cantuarium? † Et sanè non potest dici formale bene- 5
ficium Ecclesiasticum, quia non constat de illius erectione & spiritualizatione per Episcopum aut alium Ecclesiasticum Prælatum potestatem habentem facta. Quippe illius originem ipse Actor constituit in testamento quondam Domicellæ Elizabethæ vanden Heetvelde, quæ ut nullam habuit potestatem creandi seu erigendi beneficium Ecclesiasticum, quod in titulum obtineri aut haberi posset; ita quoque nec id voluit: sed hoc tantùm pia sua dispositione ordinavit, ut in Ecclesia de Esschenis singulis septimanis tres Missæ celebrarentur per aliquem sacerdotem ad hoc assumendum. Quæ dispositio pro fundatione beneficij Ecclesiastici accipi non potest, sed tantùm pro legato pio, *Rebuff. in tract. nominat. quæst.* 15. *nu.* 17. quod cum beneficio Ecclesiastico non convertitur. Beneficium enim ut sit Ecclesiasticum & pro titulo Ecclesiastici beneficij conferri & haberi possit, spiritualizari debet, hoc est per Episcopum seu ordinarium diœcesanum loci in titulum Ecclesiastici beneficij creari & erigi, *c. Regenda c. Noverint x. quæst.* 1. Nec sufficit ad hoc dotantis aut bonam in eo causam relinquentis voluntas seu dispositio; cùm erectio & creatio beneficiorum sit meri imperij in Ecclesiastica jurisdictione & superioritate, *Panorm. & alij in c. Quod sedes De off. iud. ordin.* & res planè Ecclesiastica & spiritualis, cujus potestatem, tractationem, aut executionem laicus habere non potest, *c. Decernimus De iud. cap. Cum laicis De reb. Eccles. non alien.* Vt in simili facti specie eleganter respondit Cardinalis Zabarella, *consil.* 82. *Quadam domina condidit testamentum*, & eum sequutus Felinus, *consil.* 41. *Vicarius Episcopi.* Imò quod magis est nec altaria ex devotione parochianorum in Ecclesia aliqua constructa & dotata, pro beneficijs Ecclesiasticis accipi aut reputari debent, quamdiu per Episcopum non sunt spiritualizata, hoc est approbata & in titulum Ecclesiastici beneficij erecta, *Calderinus cons.* 20 *Quidam ædificavit sub tit. De iur. patron. Rebuff. in praxi benef. lib.* 1. *tit. quid sit & quot mod. dic. benef.* nam hujusmodi pia legata seu dispositiones, ante approbationem Episcopi, stant in suo nomine, & nihil aliud sunt quàm legata & donationes, non beneficia Ecclesiastica, *Rebuff. d. quæst.* 15. *nu.* 17. *& in praxi benef. lib.* 1. *tit. Quare inst. sint benef.* Et sanè tantùm abest, ut ex hujusmodi legato seu dispositione constituatur beneficium Ecclesiasticum, ut nulla facta declaratione per testatorem, per quem velit hujusmodi Missas celebrari, celebrandi & fructus

& fructus ad hoc relictos percipiendi facultas pertinat ad Pastorem seu Rectorem ipsius Ecclesiæ, *Felin. d. consf.* 41. *n.* 3. quod evidens indicium est, ex hujusmodi legato seu fundatione non resultare beneficium Ecclesiasticum, quod in titulum conferri vel haberi possit: nam sic alioqui Pastor haberet sub eodem tecto duo beneficia; quod juris ratio non patitur, *c. Literas De concess. praben. glos. & Doct. in Clem. Gratia De rescript.* Nec ideò quia testatrix cavit, ne Pastor seu Curatus illius Ecclesiæ de Eischenis ad celebrationem harum Missarum præsentaretur, magis erit separatum beneficium: quia cùm permiserit, imò (ut videtur) voluerit semper præsentari ad illam Cappellanum Ecclesiæ, si acceptare velit, evidens argumentum est, quòd noluerit hoc esse unum formale beneficium per se, sed tantùm accessionem emolumenti ad aliquem ex Capellanis ejusdem dictæ Ecclesiæ.

Neque rursus ad constituendum titulatum bene-
6 ficium hoc quicquam facit, quòd testatrix non tantùm de præsentatione presbyteri, sed de illius etiam institutione disposuerit; institutio autem propriè fit in Ecclesiasticis beneficijs, *extra De instit. per tot. c.* 1. *De R. I. lib.* 6. nam *Institutionis* verbum polysemum est, & in jure pro re subjecta variam significationem habet, *Cardin. Zabarella in c. Auctoritate De instit.* Propriam quidem & peculiarem, quæ juris & tituli magis, quàm possessionis translationem continet, totaque ob id juris non facti est, *c. Cum ex iniuncto De haret. c.* 1 *De R. I. lib.* 6. *& ibi Doct. gloss.* 2. *in d. cap. Auctoritate*, & in laicam personam non cadit, quia spiritualis est: impropriam verò, quæ inductionem in possessionem realem indicat, & facti magis quam juris est. Impropria itaque censenda est institutio, cujus potestatem in dicto testamento Rectoribus Fabricæ, & Provisoribus mensæ sancti Spiritus permisit testatrix, cùm sint personæ laicæ & sic institutionis propriè dictæ omnimodò incapaces, *d. c. Decernimus c. Adrian. & sequen.* 63. *distinct. cap. Si quis deinceps* XVI. *q.* 7. *Card. Zabarell. in c. Praterea* I. *in* 2. *quæst. De iure patron.* ideoque accipienda pro reali in possessionem inductione, quæ facti est, & in laicum etiam cadit.

Deinde quod dicti testamenti verba ad institu-
7 tionem Canonicam referri non possint, ex eo etiam deprehenditur, quòd institutionem Canonicam dicta testatrix ne quidem alicui Ecclesiasticæ personæ dare potuerit; quia illa debet esse in dispositione Episcopi seu superioris, quam tollere aut immutare non potest testator in suo testamento, donatione, vel fundatione, *l. Nemo De leg.* 1. *Imola in c. Cum dilectus De consuet. Cardin. d. consil.* 82. *Bartol. in l. Quoties De administ. tut.* Et prætereà ex illo, quòd dictis Provisoribus & Rectoribus non tantùm institutionem, sed & præsentationem testamento suo reliquerit. Iam verò manifestum est, in eodem homine, nisi per accidens, & ex consideratione diversæ qualitatis, non cadere jus præsentationis & institutionis propriè dictæ, *Rebuff. in praxi benef. lib.* 1. *tit. De forma vicariatus nu.* 149. quia non tantùm nomine, sed & re distinguuntur præsentatio & institutio; sicut diversa sunt officia præsentantis & instituentis, ideoque non rectè unus idemque utroque officio fungatur, *l. Ille à quo §. tempestivum Ad S. C. Trebell. Rebuff. d. nu* 149.

Relinquitur ergò hanc fundationem seu legatum pro beneficio Ecclesiastico accipi non posse, sed tantùm ministerium seu officium aliquod esse, quod ut originem, ita quoque omnem suam formam & substantiam habet ex dicto testamento; ideoque hujus generis beneficia cum diminutione dicuntur simplicia servitoria; ut dicere Missam, vel juvare presbyterum curatum in canendo Missam; quæ Ecclesiastica quidem fiunt, tunc cùm sunt spiritualizata, sed antè non, *c. Significatum De præb. Ioan. Staphil. in tract. De lit. gratia tit. De qualit. & statu benef. nu.* 3. *Card. Zabarel. cons.* 57. *Ad primum nu.* 2. *&* 5. Quo respectu factum etiam est, quod hæc qualiscumque dispositio non Capellania, sed in usu Cantuarium vocatum sit, quod officij & operæ magis est quàm beneficij. Quibus omnibus consequens est, hanc fundationem, seu potiùs jus obtinendæ administrationis & officij ex ea perpetuum non esse, nec jure perpetui beneficij censeri; cùm beneficia omnia sæcularia de sua natura sint perpetua, *Cardin. d. n.* 2. *&* 5.

Vnde ulteriùs, infertur, hoc beneficium 8
largo modo acceptum manuale tantùm beneficium esse, aut saltem manualium beneficiorum naturam imitari, quorum natura est, ut vel ad nutum conferentis seu superioris, vel certo modo sint revocabilia, occurrente saltem legitima causa, *c. Satis perversum* 56. *distinct. c. Veniens De fil. presb. Card. d. cons.* 57. *Nicol. de Milis in repertorio dict. Beneficia manualia*; quia scilicet ut destituuntur auctoritate & spiritualizatione Episcopi, ita quoque fragilia & instabilia sunt, ideò quòd de hujusmodi manualibus idem statui non possit, quod jure communi statuitur in veris beneficijs
natura sua perpetuis. † Neque enim mandata 9
de providendo de aliquo beneficio, item reservationes beneficiales ac nominationes ad beneficia, extendunt effectum suum ad hujusmodi manualia beneficia, *Calderin. consil.* 26. *De praben. Rebuff. d. nu* 17. *Staphil. in tract. De lit. gratia tit. De formis exspectativarum nu.* 29. *Quintil. Mandos. ad regul. cancell. De reser. q.* 10. *in princ.* & qui horum aliquod sub titulo beneficij impetrat, non expressa qualitate manualitatis, vitiosè impetrat, *Cassador. decis.* 4. *De praben.* Quæ ideò latius deduximus ad eximendam opinionem, quam Actor assumit, quasi hoc, de cujus restitutione contendit, sive officium sive beneficium sit perpetuum, & ad exemplum perpetuorũ beneficiorũ propter defectum residẽtiæ in dicta Ecclesia, ab eodem deturbari aut amoveri non possit, sub prætextu quòd simplicia beneficia residentiam non requirant, sed possint regi, ac illorum fundationi satis fieri ab eo, qui
alio loco residet, vel etiam per alium: † 10
cùm simplicia beneficia non tam ex jure, quàm ex generali ferè totius orbis consuetudine, regulariter non requirant personalem residentiam, & in ijs permittatur deservitura per vicarium, *Ant. De Butrio in Clement. Gratia De rescript. Staphil. in tract. De literis gra. tit. De qualit. & statu benef. nu.* 8. Cùm ergò hoc sive officium sive beneficium non habeat perpetuitatem, sed amovibilitatem ad nutum

ex dispositione juris communis, quia ab Episcopo creatum aut confirmatum non sit, ideoque jure Cappellaniæ non possit censeri, *Bonif. De Vital, in Clem. ult De decimis*; videndum est, an hanc qualitatem habeat vel ex sua prima origine, hoc est, ex dicto testamento, vel ex usu seu consuetudine.

Quod ad testamentum aut primam fundationem attinet, manifestè ex dicti testamenti verbis percipitur, testatricem voluisse, ut Cappellanus Ecclesiæ ad hujusmodi celebrationem assumeretur; item quod qui sic assumptus est, ipse has Missas celebrare debeat, hoc est in propria persona & non per alium, emphasis enim est in verbo, *ipse*. Quò respicit, quòd noluerit hoc munus deferri Pastori loci, sed Cappellano; nimirum propter
11 residentiam & adjutorium in Ecclesia. † Et quamquam verba testamenti non tam apertè hanc personalem residentiam, & in casum defectus illius amovibilitatem seu privationem exprimant; insequentis tamen temporis usus & consuetudo id evidenter expressit & induxit: qui usus & consuetudo in statu & qualitate beneficiorum constituenda seu superinducenda plurimùm valet: nam sic fieri potest, ut quod origine manuale fuit officium, contrario usu & præscriptâ consuetudine efficiatur perpetuum; & è contra quod origine perpetuum fuit, sic effici possit manuale, *c. Cum de beneficio De præben. lib. 6. Ant. de Butrio in c. Protecta in fine De confirmat. utili vel inut. Nicolaus Milis in repertorio dict. Religiosus non potest consentire.* Iam verò manifestum est, hanc fundationem sic semper fuisse acceptam, ut personalem residentiam requirat; & ob id ex usu Cantuarium sit nuncupatum; & in hanc usque diem Cantuarij nomine appelletur, à canendi necessitate pro adjutorio Curati, quo destitueretur, si per residentem non occuparetur hæc fundatio. Nihil enim vetat beneficio aut officio alicui in successu temporis majus aliquod onus imponi, quàm continet prima fundatio, ut expresso jure decisum est, *in d. c. Significatum De præben.* præsertim quando sic superadditum onus tendit ad divini officij, seu cultus augmentum, *Gl. 1. in d. c. Significatum*, nec planè recedit à prima fundatoris voluntate, ut contingit in proposito: cur enim testatrix noluit hanc Missarum celebrationem deferri ipsi Curato? nisi ut ex hac occasione numerus presbyterorum in Ecclesia augeretur, & sic expeditiùs in ea caneretur? Quod autem talis status fuerit & conditio hujus fundationis ultra hominum memoriam, demonstrat, testium in hac causa productorum testimonia; qui nominatis aliquot, qui hujus Cantuarij deservitores fuerunt, testificantur ita servatum fuisse, ut qui id obtinerent residerent non tantùm ex nuda facti contingentia sed etiam per exercitium juris privationis & mutationis, occurrente defectu residentiæ, seu migrationis ex loco de Eschenis. Quinimò ex depositionibus testium hoc quoque constat, quòd hujus causæ Actor ad hoc officium pervenerit per privationem D. Ioannis Meldaert, postquam ex loco de Eschenis migrasset: imò quod amplius est, continent etiam dicta testimonia, quòd in alijs præcedentibus deservitoribus Actor pati noluerit, quòd hæc deservitura seu Cantuarium ejs relinqueretur, postquam aliò migrarent seu migrare vellent. Ita ut quod jus sive æquum (ut revera æquum est) sive iniquum in alijs statuit, hac in re, hoc est potestatem privandi propter migrationem, adversus se quoque admittere debeat, *l. 1. D. Quod quisque iuris &c.* Eoque pertinent aliorum testimonia, quæ continent hoc Cantuarium sicut alijs præcedentibus, ita & dicto Actori datum esse sub conditione personalis residentiæ & adjutorij in canendo; & quod alijs sub eadem conditione collatum fuerit. Ex quo rectè infertur præsumptio, quod vel expressè ita quoque Actori facta sit illius concessio, vel saltem tacitè: officia enim ut præsumuntur conferri sub solito salario & consueto, ita quoque sub solito & consueto onere etiamsi nihil dicatur, *glos. Bald. & alij in l. Excepto C. De locato & conducto.*

Quia igitur ea est hujus Cantuarij natura, status, 12
& conditio, ut assiduitatem, hoc est residentiam & personale officium omninò requirat, quod alio loco residens exhibere non potest, nec admittat alterius substitutionem, ut est de hac re rotundus de jure textus, *in d. c. Significatum & ibi glos. in V. delegare, eleganter Ant. de Butrio cons. 3. quod duplicatur cons 51. incip. Seposita formalitate*; jure & meritò denegatur dicto Actori facultas celebrationis Missarum, qui translatâ residentiâ ad alium locum, cætera incumbentia præstare nec offert nec potest, etiamsi exiguo loci intervallo inde migraverit: cum occupatâ seu obtentâ administratione Curæ vicini loci, non possit tunc cùm canendum est huic Cantuario deservire; ideoque alterâ omninò carere debeat, ne cùm in utrumque festinat neutrum bene peragat, *l. ult. C. De assessor.*

Quæ consideratio facit, ut quamvis Actor in 13
hac causa, velut ex spolio ad restitutionem & redintegrationem concluserit, nihilo magis fundatus sit: nam cùm hæc, de qua diximus, hujus Cantuarij conditio & qualitas sit, ut velut tacitam privationem ex causa migrationis superinducat, hoc facit, ut spolium hîc intelligi non possit: ut nec spolij remedium habet, qui ultrò renuntiavit, seu abrenuntiavit beneficio, *c. 2. c. Accepta De restit. spoliat.* Vt communiter receptum est, quod nullo remedio succurratur his, qui manualia tantùm beneficia simpliciter ad nutum vel in casum certum removibilia habent, *Pet. Rebuff. in tract. De pacif. possess. nu. 272.* cùm etiam hujus generis beneficia non nisi largo modo beneficia dicantur, nec sit eorum verè aliqua vacatio propter removibilitatis facultatem, *Clem. fin. De rescrip. Felin d. cons 41. in fine.*

Proinde existimo per Dominum Officialem primæ instantiæ Iudicem malè esse judicatum, & ab eo justè appellatum, illiusque sententiam retractandam, ac judicandum, Actorem in perita restitutione fundatum non esse, eundemque Actorem condemnandum in expensis, non tantùm hujus, sed etiam primæ instantiæ; ex quo sententia illa venit retractanda ex eisdem actis, sine ulla alia nova allegatione aut probatione, *Bart. in l. Generaliter §. 1. nu. 8. C. De reb. cred. ex sententia Ioan. Andreæ in c. Ignorantia De reg. iur. lib. 6. Innoc. in c. Finem litibus De dolo & contum. Felin. conf 23. Visa petitione nu. 13. Alex. consil. 172. Visis & opportunè in princ. vol. 1.*

De

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM

Beneficiorum incompatibilitas.

1. 4. *Beneficiorum curatorum accumulatio prohibita.* *Cap.* Execrabilis De præben. in Extravag. Ioannis XXII. *intellectus.*

2. *Cap.* Super eo De præbend. lib. 6. *intellectus.*

3. *Vnionis effectus.*

CONSILIVM CCXXXII

MANIFESTA est Ioannis vicesimi secundi Papæ pluralitatem Ecclesiasticarum dignitatum, aliorumque beneficiorum curam animarum annexam habentium execrans & detestans constitutio, *c. Execrabilis De præben. & dignit. in Extravag. Ioan. XXII.* * per quam ampliata Concilij Lateranensis sub Alexandro Papa tertio constitutione, *c. De multa De præben. & dignit.* de non accumulandis pluribus dignitatibus & alijs Ecclesiasticis beneficijs curam animarum annexam habentibus, hæc pœna adversus accumulantes statuta, ut adeptione posterioris ipso jure vacet prius; & si utrumque de facto retinere tentaverit, posteriore quoque privetur: ulteriùs constitutum est, ut contraveniens non tantùm incurrat amissionem utriusque talis beneficij, dum utrumque seu plura de facto simul retinere tentat, sed præterea inhabilis fiat non tantùm ad sacros ordines suscipiendos, sed etiam ad habendum quodcumque beneficium Ecclesiasticum. Iam verò ex facto proponitur, quòd in Ecclesia Collegiata S. Germani Thenensis principalis dignitas est Decanatus; & præterea duæ Plebaniæ seu Curæ parochiales; quæ singulæ annexos habent Canonicatum & præbendam in eadem Ecclesia; quarum Plebaniarum alteram ab hic septem circiter annis obtinuit D. Henricus Capricornu; qui & paulò post in eadem Ecclesia Decanatum obtinuit, illumque cum dicta Plebania totis sex annis retinuit, & in utriusque possessione de facto permansit.

Quæritur, an ne per hanc utriusque tam diutinam retentionem Decanatum ipso jure amiserit? Si ad dictæ execrantis constitutionis verba respiciatur, nulla videtur esse dubitatio, quin cùm dictus Decanatus sit dignitas, & quidem cum evidente cura animarum, & prætacta Plebania notoriè curata, propter sacramentorum exhibitionem illi in parochia incumbentem, dictus D. Henricus per adeptionem & retentionem utriusque utrumque amiserit, & præterea inhabilis factus sit ad obtinendum quodcumque etiam simplex beneficium Ecclesiasticum. † Interim tamen in tam aperta juris decisione præfatus D. Henricus persuadet sibi neque amissionis neque inhabilitatis periculum sibi imminere, ex constitutione Bonifacij Papæ Octavi, *in c. Super eo De præben. lib. 6.* quâ statuitur, quòd qui in Ecclesia personatum seu dignitatem habet, possit sine contraventione adversus supratactum Concilium generale, *d. cap. De multa*, in eadem Ecclesia præbendam, cui parochialis Ecclesia annexa est, sine ulla etiam dispensatione obtinere: quasi scilicet annexio parochialis curæ ad præbendam non faciat ipsam præbendam seu Canonicatum curatum, sed relinquat eum in statu simplicis beneficij ex potiore denomiantione. Vt regulaliter accessio seu accessorium sequitur naturam principalis, etiamsi principali minus sit, quod accedit, *§. si tamen alienam Instit. De re divis. c. Accessorium De reg. iur. lib. 6. Pet. Anchar. in d. c. Super eo nu. 2.* * eaque plerumque sit vis unionis & annexionis, ut unitum & annexum velut extinguatur, & in naturam ejus, cui unitur, transformetur. 3

Verum vana nec juri consentanea est hæc persuasio; ob id quod, dicta Bonifacij constitutio ex decreto supradicti Concilij Lateranensis accipienda sit, non de illa Ecclesia parochiali, quæ per ipsum præbendatum Canonicum principaliter regenda est, sive in eadem sive in alia Ecclesia, sed de illa, quæ tantùm à Canonicatu seu præbenda dependet; curæ ipsius exercitio relicto Vicario perpetuo, in annexa Ecclesia parochiali, per Episcopum seu uniendi seu incorporandi potestatem habentem instituto: ut fieri solet, dum ob exiguitatem redituum præbendæ Cathedralis vel Collegiatæ Ecclesiæ illi unitur seu annectitur Ecclesia parochialis, aut aliud quodvis beneficium vel dignitatis vel Curatum, *c. Exposuisti De præben.* Eo enim casu cura animarum saltem in foro pœnitentiali magis residet apud perpetuum Vicarium, quàm apud Canonicum, cujus præbendæ non tam Ecclesia parochialis, quàm illius fructus & reditus annexi censentur, ut ex sententia Glossæ, *in d. cap. Super eo in V. annexa*, tradidit Ioannes Monachi, *in d. c. Super eo in princ. & ibi Gemmian. nu. 4. gl. 2.* Vt non mirum sit, si natura Canonicatus maneat in suo priore statu, nec propter talem accessionem Ecclesiæ parochialis ipsa præbenda efficiatur curata. Vnde est, quod si unitæ & annexæ Ecclesiæ Canonicus præbendatus personaliter per se aut saltem per vicarium temporalem deservire debeat, locus esse non possit Bonifacianæ constitutioni. Quod ipsum satis quoque deciditur per dictam Ioannis vicesimi secundi execrantem constitutionem, *in d. c. Execrabilis §. quantum autem ad modificationem*, quod scilicet Ecclesiastica beneficia dicantur curam animarum habere, quæ parochias habent, in quibus est cura animarum, non per vicarios perpetuos, sed per Rectores & ministros beneficiorum illorum temporales vicarios exercenda; quasi quæ per vicarium temporalem regitur, censeatur regi per principalem, qui in Ecclesia curata intitulatus est, *Cardin. Zabarella consil. 30. In hac dubia quæstione in princ.* Cum igitur hic curatus Canonicatus non sit in alia aliqua Ecclesia (de qua potissimùm loquitur Bonifaciana constitutio) sed in eadem, in qua quoque est prædictus Decanatus, & qui eundem Canonicatum habet, per se aut saltem per vicarium temporalem curam parochialem tam in foro pœnitentiali, quàm contentioso exercere debeat; manifestum est, hunc curatum Canonicatum cum dicto Decanatu omnimodò incompatibilem esse; ideoque ex retentione utriusque præfatum D. Henricum indubitatè incurrisse pœnas dictæ execrantis constitutionis. Et ita quidem, ut etiamsi docere posset aliquando visum fuisse, ut unus idemque in dicta Ecclesia eodem tempore habuerit & retinuerit cum Decanatu alteram ex dictis plebanijs seu curatis præbendis & dignita-

dignitatibus, nihil id ipsi prodesse posset: quia tam potens est & Concilij Lateranensis, & dictę execrātis constitutionis prohibitio incompatibilium, ut nulla quantumvis inveterata consuetudo possit illam avertere vel mitigare sine dispensatione Sedis Apostolicæ. Cum alioqui planè absurdum foret, in eadem Ecclesia, in qua tam exiguus est Canonicorum numerus, unum eundemque & Decanum & Pastorem seu Plebanum esse, sic ex accumulatione duorum principalium diminuto eorum numero; ut eleganter respondit Freder. de Senis, *cons.* 205. *Ad aures*. Illud quoque non parum huic dicti D. Henrici conatui resistit, quod non constet has duas Plebanias ipsi Canonicatui seu præbendæ accessoriè annexas esse; quod omninò requirit Bonifaciana constitutio, *d. c. Super eo*; sed potiùs Canonicatus, seu præbendas venire in accessionem harum plebaniarum, aut saltem ita hæc duo consistere, quod neutrum sit alteri accessorium; sed utrumque per se consistat; & in dubio non censeatur in accessionem venire, quod per se majus & magis ex sua natura principale est, *gloss. in Clem. Per literas in V. Ecclesias De praben. Pet. Anchar. in d. c. Super eo nu.* 2. *& cons.* 114. *Pro impetrante*; ut proculdubio est Plebania, seu curatum beneficium in comparatione Canonicatus seu præbendæ, *DD. in d. c. Super eo.* De quo minus in proposito dubitandum est, quod horum Canonicatuum & præbendarum Rectores seu possessores, etiamsi verè sint in dicta Ecclesia Canonici, principalem tamen denominationem non habeant à Canonicatu, sed potiùs à Plebania seu Pastoratu; quia in usu magis Plebani seu Curati & Pastores vocantur, quam Canonici: ex qua denominatione, & illius possessione, principale non accessorium constituendum est, *d. gloss. in V. Ecclesias, Steph. Bertran. cons.* 86. *Viso casu nu.* 12. *vol.* 8. Cujus probabilitas augetur ex eo, quòd hæ Plebaniæ originem vetustiorem in dicta Ecclesia habeant: Canonicatuum autem in eadem Ecclesia erectio, & parochialis Ecclesiæ in Collegiatam transformatio, vix centesimum vicesimum annum excedat: ut constat ex literis Apostolicis hujusmodi erectionis & transformationis, quas diligenter excutere consultum est, ad hoc potissimum demonstrandum, quòd hæ Plebaniæ accessoriè non dependeant à Canonicatu seu præbenda. Atque ita existimo D. Henricum, qui tot annis hanc Plebaniam cum Decanatu contra iuris prohibitionem obtinuit, pro Decano habendum non esse, nec haberi posse sine rehabilitatione & dispensatione Apostolica.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Beneficiorum incompatibilitas.

1. 4. 5. *Concil. Trident.* cap. 2. sess. 22. De reform. & cap. 17. sess. 24. De reform. *intellectus, & desuper Cardinalium resolutiones.*
Canonicatus an sit incompatibilis.

2. *Canonicatus in Cathedrali quando olim fuerit incompatibilis.*

3. *Constitutio quædam Pij Quinti Papæ de anno* 1568.

CONSILIVM CCXXXIII.

SI usquam in beneficialibus decretis sacri Oecumenici Concilij Tridentini est obscuritas, & percipiendi veri sensus & intellectus difficultas, est certè illa vel maxima in eo articulo, qui ex hoc tertij capitis, *De reformatione sess.* 22. & ex decimo septimo capite *sess.* 24. exoritur; * ut planè & 1
absolutè dici nō possit, an Canonicatus non tantum Cathedralis, sed etiam collegiatæ Ecclesię post dicti Concilij reformationem sit incompatibilis eâ incompatibilitate, quam execratur & detestatur Ioannis XXII. Papæ constitutio, *c. Execrabilis in Extravag. Ioan.* XXII. *tit. de prabend.* incompatibilitatem constituens plurium beneficiorum, dignitatem vel curam animarum habentium; ut nemo sine dispensatione legitima illorum similium vel dissimilium plura obtinere & retinere possit; sed qui unum obtinet adeptione alterius prius ipso jure amittat. In Canonico Cathedralis Ecclesiæ justior est dubitatio; ob id, quòd omni tali Canonicatui cohærere & inhærere videatur dignitas, & qui talem Canonicatum habet, in dignitate constitutus videatur; illique ob id, ut alijs dignitate Ecclesiastica præditis, causæ per literas seu rescripta Sedis Apostolicę vel Legatorū eiusdē, committi possint, *c. Statutum in princ. De rescrip lib.* 6. Quò oculos deflectendo videri posset, quòd Venerabilis D. Iacobus Franco Canonicus præbendatus Ecclesiæ Ruremundensis, accepta plena & pacifica possessione Parochialis Ecclesiæ Weertensis sub diœcesi Ruremundensi, in illa etiam residens, exciderit omni jure Canonicatu Cathedralis Ecclesiæ Ruremundensis, & ipso iure illo sit privatus, *d. c. Execrabilis* §. *quia vero deinceps, vers. alioquin ex tunc*; ut meritò illi videri posset à Capitulo Ruremundensi priùs denegata, & postea cum magna limitatione ad triennium concessa gratia absentiæ à dicto Canonicatu, propter residentiam in parochiali Ecclesia Weertensi, cum periculo amittendi omnes fructus Canonicatus durante hoc triennio; sed sine periculo amittendi ipsius Canonicatus; cum potestas ei data sit finito triennio revertendi ad residentiam in Canonicatu. † Cæterùm conditio 2
& qualitas huius, de quo quęritur, Canonicatus aliud postulat: nam ex eo solo, quòd sit in Cathedrali Ecclesia, dignitatem incompatibilem annexam non habet. Vt enim Cathedralis Canonicatus tali dignitate præditus dici possit, hoc præterea requiritur, ut Canonicatui annexa sit cura animarum, iurisdictio, aut administratio; quod non obscurè percipitur ex verbis supradicti tertij capitis, *d. sess.* 22. quo in pluralitate beneficiorum plus permittitur Canonicis Cathedralibus, quibus iurisdictio, administratio, vel officium non competit, si in diœcesi parochialem habentes Ecclesiam, in ea, non in Cathedrali Ecclesia resideant. Vnde etiam est, quod sub generali appellatione, *dignitatis* ex sententia Glossæ, Philippi Franci, & aliorum, non contineatur simplex Canonicatus Cathedralis, sed ut diversæ & distinctæ species coniungantur, in Bonifacij Octavi constitutione, *d. c. Statutum* §. 1. de his quibus per Papā aut eius legatos causæ cōmitti possint & debeant. Indeque etiam est, quòd Guilielmus de Monte Lauduno in interpretatione supradictæ execrantis constitutionis, *d. c. Execrabilis in glos. ad verb. qua alias vers. in contrarium patet, & verb. sunt alia simplicia*, apertè tradat, quod simplex Canonia etiam in Ca-

in Cathedrali Ecclesia, non cadat nec contineatur sub incompatibilitate prohibita, ac pœna dictæ constitutionis: ita ut habens talem Canonicatum possit Ecclesiam acceptare, & nihilominus sine periculo vacationis retinere. Ex quibus concludendum videtur, quòd præfatus Dominus Iacobus periculum & pœnam incompatibilitatis neque ex constitutione Ioannis XXII. *in d. c. Execrabilis*, neque ex decretis Concilij Tridentini metuere debeat, sed utrumque beneficium retinere possit; ita tamen ut in parochiali resideat, *Card. Zabarella consil.* 3. Neque enim abrogata est Ioannis XXII. constitutio per Concilium Tridentinum, sed potiùs confirmata cum pinguiore provisione, quoad residentiam in parochiali Ecclesia, ad quam qui parochialem Ecclesiam cum alijs Canonicatibus & beneficijs ex dispensatione legitima obtinent, sic obstringuntur, ut in altero beneficio residere possint, & residendo in parochiali alterum retinere, atque omnia illius emolumenta percipere, distributionibus quotidianis, & eis, quæ absentibus ex iusta causa præstari non solent, dumtaxat exceptis. Quod ipsum etsi per decreta dicti Consilij non tam apertè inveniatur decisum, ex interpretatione tamen Congregationis Illustrissimorum Dominorũ Cardinalium ad interpretationem difficultatum, quæ ex decretis dicti Concilij suboriuntur constitutorum, apertissimè resolutum deprehenditur, his verbis: *Obtinens Canonicatum & parochialem quocumque in loco sit, in parochiali tenetur residere: neque ob hoc privandus est Canonicatu, sed solùm perdit distributiones, & quod absentes iusta de causa non perciperent.* Circumferuntur passim plures aliæ dictæ Congregationis decisiones, quarum quædam minus, quædam plus parochialem obtinentibus, & in ea residentibus permittuntur quoad incompatibilitatem & retentionem alterius simplicis beneficij: sed tam variè, ut difficile sit earum verum intellectum percipere, & ad concordiam consonantiamque reducere.

3 Extat & Pij V. Papæ constitutio, *incip. cupientes & extat in summa constitutionum Petri Matthæi*, sub data anni 1568. VIII. Idus Iulij, per quam residentibus in parochiali permittitur retẽtio non tantum simplicis Canonicatus, sed etiam dignitatis atque alterius cuiuscumque beneficij, cum perceptione omnium & singulorum fructuum, redituum, & proventuum eiusdem; exceptis quotidianis distributionibus, & alijs, quæ ex iusta causa absentes percipere non solent: sed ea constitutio temporalis tantùm est, de illis, qui tempore promulgationis illius ex dispensatione Apostolica antecedente huiusmodi incõpatibilia beneficia obtinebant; non etiã de illis, qui post d. tã dictæ constitutionis obtenturi essent; in quibus dubium non est incompatibilitatis effectum ex veteribus canonibus, *c. De multa De praben. c. Quia nonnulli De cler. non resid.* atque adeò etiam ex constitutione Ioannis XXII. *d. c. Execrabilis*, adhuc perdurare: ut simplicis quidem beneficij adeptio & retentio permittatur parochialem habenti, non etiam alterius similis vel dissimilis, curati aut dignitatis, ex cuius accessione parochialis priùs obtenta ipso iure omninò vacat, *d. c. Execrabilis §. quo vero deinceps.* Ita quòd hæc Pij Quinti constitutio sit confor-mata ad dictam Ioannis XXII. constitutionem, & ex illius sensu accipienda, *l. Sed & posteriores D. De legib.* & ob id quatenus dicti Ioannis XXII. constitutioni expressè non est derogatum, eatenus illi standum sit, *l. Præcipimus in fine C. De appel. Raphael Fulgos. cons.* 156. *Visis nu.* 5.

Quia igitur in proposito agitur de Canonicatu simplici & de parochiali acquisitis diu post istam Pianam constitutionem, nihil commodi ex illa prætendere potest D. Iacobus: potissimum quia inter decisiones dictæ Congregationis circumferatur & alia his verbis: *Concilium prohibet, ut habens Canonicatum possit acquirere parochialem, & è contra: sed non cogit, ut dimittat alterum duorum iam acquisitorum.* Eodem loco videtur esse, quæ sub his verbis circumfertur eiusdem prædictæ Congregationis decisio: *Parochiales sunt incompatibiles cum beneficiis, quibus sunt assignata distributiones quotidianæ, quas à divinis absentes amittunt; & qui obtinent duo vel plura beneficia cum dispensatione, ante Concilium Tridentinum obtenta, requirentia personalem residentiam, debent residere in quo est maior necessitas, nec propterea possunt alterutro privari: amittunt interim distributiones quotidianas beneficij, cui non inserviunt.* Cui similis est & hæc, quæ de Canonicatu & alio beneficio ex dispensatione obtento sub hoc verborum tenore in manibus versatur: *Canonici debent in propria Ecclesia residere & personaliter deservire: qui tamen aliquod beneficium ex dispensatione obtinent, quod maiorem vel aqualem causam residendi habet, non debent privari nec alia pœna affici, nisi privatione distributionum.* Per duas alias decisiones eiusdem Congregationis paulò post indulgetur *Canonicis in eadem civitate Ecclesiam parochialem obtinentibus, & quidem illis, quorum parochialis non longè abest à Collegiata, ut possint diebus ferialibus collegiatam frequentare, & in ea divinis inservire; ita tamen, ut nihil ex servitio parochiali debito derelinquant; illis verò qui in eadem civitate, vel quocumque alio loco præter Canonicatum parochialem habent, possint utrumque beneficium obtinere, sed debeant in parochiali residere; & nihilominus possint Canonicatui deservire & percipere omnes fructus; & si deservire nequeant, amittant tantùm distributiones illorum dierum, quibus non intersunt, nec alio damno affici possunt.* Quid porrò sit de alia quadam decisione, quam subintellexisse se scripsit Navarrus, *consil.* 34. *De praben. vacare beneficium simplex illius, qui postea legitimè obtinuit Ecclesiam parochialem,* adhuc satis incertum est, & nisi in lucem prodierit, observandi necessitatem non inijcit. Quamquam in una Verdunensi in anno 1589. coram R. P. D. Pamphilo decisum dicatur, *quod si possidens Canonicatum post Concilium Tridentinum assequutus sit parochialem, ipso iure vacet Canonicatus primo loco obtentus.*

In hac itaque decretorum, constitutionum, & decisionum varietate, imò etiam ex primo aspectu, ut videtur, contrarietate, difficile est veritatem, veramque resolutionem ad propositas per D. Iacobum quæstiones invenire: ob id, quod prima constitutio non pertineat ad beneficia acquisita post datam illius; & privilegium indultum obtinentibus Canonicatum in eadem civitate, in locis coniunctis seu vicinis atque etiam remotioribus, non videtur accommodari posse parochiali in alia civitate, seu loco etiam remotioribus,

bus, non videtur accommodari posse parochiali in alia civitate, seu loco etiam in eadem diœcesi sito; hoc est in proposito in oppido Weertensi; ideoque nobis probabilius videatur hunc casum propositum, & ex illo mo as quæstiones decidendas esse ex anteriore constitutione Ioannis XXII. cui, ut superiùs diximus, non subjacent simplices Canonicatus etiam in Cathedrali Ecclesia, nec dignitatem, nec jurisdictionem aut administrationem habentes, *Navarrus d. cons.* 34. *De preben.* Quò etiam referri posse videtur suprata&æ congregationis illa interpretatio ac decisio, quæ incipit, *Obtinens Canonicatum & prabendam &c.* ut Domino Iacobo liceat, imò debeat sine periculo amittendi Canonicatus, residere in parochiali Weertensi, sed benè cum periculo amittendi distributiones quotidianas, easque omnia, quæ justa de causa absentes non perciperent. De quo minor in proposito debet esse dubitatio, quod (uti proponitur) D. Iacobus absentiam petierit, etiam cum amissione omnium fructuum. Sic quod Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Ruremundensis illam ei honestè aut probabiliter denegare non possit, aut illum ad spatium triennij sic concludere, ut non liceat ante finem triennij ad Canonicatum residentiamque in illo redire, derelictâ parochiali Weertensi.

ADDITIO

Post redditum hoc consilium supervenerunt aliæ aliquot decisiones Congregationis Illustrissimorum Dominorum Cardinalium sacri Concilij Tridentini Interpretum; quæ cùm ad illustrationem responsi istius faciant, & sub signatura ac sigillo Illust. Hieronymi Cardinalis Matthæi dicantur emissæ, hîc subijciuntur. *

5 *An duo Canonicatus de iure in vim sacri Concily Tridentini decretorum sint incompatibiles?* Congregatio respondit esse incompatibiles, *arg. cap.* 4. *sess.* 7. *de reformat. & c.* 17. *sess.* 24 *de reformat.*

An per assecutionem secundi Canonicatus ipso iure vacet primus? Congregatio censuit post adeptam pacificam possessionem secundi, primum ipso jure vacare, *d. c.* 4. *sess.* 7. *c. De multa De preben.*

An is, qui duos Canonicatus simul absque dispensatione Apostolica per triennium & ultra detinet, utraque ipso iure excidat in vim dictorum decretorum concilij Tridentini? Congregatio judicavit, si duos hujusmodi Canonicatus simul retinere perrexerit, utroque esse ipso jure privatum ex decreto Concilij Tridentini, *d. sess.* 7. *c.* 4. *& d. sess.* 24. *c.* 17.

An utriusque Canonicatus possessionem tueri & defendere valeat possessor ex regula de triennali? Congregatio respondit utrique non posse, *arg. eorum qua tradidit Lud. Gomes. ad reg. de triennali quæst.* 10.

De Præbendis & dignitatibus

SVMMARIVM

Incompatibilitas ex forma gratiæ

1. 3. *Collatio præbendæ à Papa facta cum decreto dimittendi beneficium prius obtentum.*
Cap. Si tibi concesso De præbend. lib. 6. *intellectus.*

2. 9. *Possessio beneficij pacifica quæ sit.*

4. *Incompatibilitas beneficiorum qualem vacationem inducat.*

5. *conditio ad unguem adimplenda.*

6. *Paria sunt aliquem quid obtinere, & per eum stare quo minus.*

7. *Possessio beneficij an ex nuda signatura acquiratur.*

8. *Annus gratiæ cui debeatur.*

CONSILIVM CCXXXIV.

SANCTISSIMVS Dominus noster Sixtus Papa Quintus, per suam signaturam Emanueli Trognæsio Canonico Cathedralis Ecclesiæ Antwerpiensis in urbe Romana ob hæreticorum impressionem profugo, & à dicto suo Canonicatu absenti, & sic ex eo nihil percipienti, ut commodè vivere posset, mense Majo anni 1585. contulit Canonicatum & præbendam collegiatæ Ecclesiæ S. Martini Leodiensis, sub conditione & addito decreto, quòd ipse Emanuel infra duos menses à die habitæ per eum dictorum Canonicatus & præbendæ S. Martini possessionis, aut per eum staret, quo minùs assequeretur, Canonicatum & præbendam Antwerpiensem in manibus suæ Sanctitatis, & non aliàs dimittere teneretur; alioqui ambo Canonicatus eo ipso vacarent. Hac collatione obtenta Emanuel per dictam nudam signaturam, nullis alijs literis desuper expeditis, Capitulo S. Martini intimavit: quâ intimatione factâ toto sesqui-anno Emanuel tacuit, nec literas suæ collationis in forma expediri curaverit, neque ullam diligentiam adipiscendæ possessionis apud Capitulum fecit; cùm tamen illa interea semper vacua fuerit, nullo in dictos Canonicatum & præbendam intruso. Quo intellecto Iacobus Peranus dictos Canonicatum & præbendam S. Martini tamquam per defectum dimissionis Canonicatus & præbendæ Antwerpiensis in manibus suæ Sanctitatis vacantes, sibi per Sedem Apostolicam conferri obtinuit, literasque desuper expediri fecit, ac possessionem earundem adeptus est. Emanuel huic se opponit, contendens se non fuisse obligatum ad dimittendum Canonicatum Antwerpiensem, ex eo, quod non potuerit pervenire ad perceptionem fructuum præbendæ S. Martini, ex ea causa, quòd per Sedem Apostolicam dicto Capitulo specialiter reservati fuerint certorum ex tunc proximè vacaturorum Cononicatuum fructus pro quatuor annis, ad solvenda dictæ Ecclesiæ debita; ex dispositione & ratione juris communis, *cap. Si tibi concesso De prab. lib 6.* intelligendo conditionem seu decretum de plena & utili possessione, cum emolumento omnium fructuum, qualem se assequi non potuisse dicit durante facta reservatione fructuum; ob quam etiam existimat se obligatum non fuisse ad faciendum aliquas diligentias adipiscendæ possessionis, & ne quidem expeditionis litterarum; neque præsumendum esse eam fuisse Pontificis voluntatem, quòd voluerit Emanuelem à se abdicare Canonicatum Antwerpiensem, ex quo fructus percipiebat seu percipere poterat, quamdiu in ea conditione non esset Canonicatus S. Martini, ut inde liberè fructus quoque percipere posset. Quæritur, an præfati Emanuelis hæc adversus Iacobum oppositio & contradictio sit in jure fundata? † Decisa videtur hæc quæstio ex traditione Ioannis Mo- 1

nachi,

nachi, *in c. Si tibi concesso De præben. lib. 6.* quam sequuntur & probant Ioannes Andreæ, Petrus Ancharan. & Philippus Francus, *in d. c. Si tibi concesso*, quòd collatio Canonicatus & præbendæ in certa Ecclesia à Papa facta ei, qui in alia Ecclesia alium Canonicatum obtinet, sub conditione, modo, seu dispositione, quòd acquisitâ possessione secundo loco sic collati Canonicatus, priùs obtentus ipso jure vacet, non censeatur prior vacare, nisi ex plenissima possessionis acquisitione; hoc est illa, per quam sic provisus possit statim consequi fructus hujus Canonicatus vel omninò omnes, vel majorem partem illorum; ex ratione Bonifacianæ constitutionis, *in d. c. Si tibi concesso*, quâ constitutum est, per adeptionem posterioris incompatibilis beneficij non induci vacationem prioris, quod cum posteriore obtineri & retineri non potest, *c. De multa De praben. c. Execrabilis De praben. in Extravag. Ioannis* XXII. si & quamdiu ex aliquo impedimento ex posteriore fructus percipi non possunt.

2 Cum enim fructuum perceptio sit præcipuus actus apprehensæ possessionis, *l. Quamvis* §. 1. *De acquir poss.* & is demùm verè rem possidere intelligatur, qui nactus est eam possessionem, quæ producat præsentem acquisitionem fructuum, *Archidiac. & alij in d. c. Si tibi concesso, Franc. Aret. in Rubr. D. De acquir. poss. nu.* 4. fit, ut non videatur vel intelligatur possessionem beneficij adeptus, qui fructus illius percipere non potest, *Pet. Anchar. cons.* 328. *Circa istam perceptionem, Lud. Rom. cons.* 335. *Circa primum nu.* 4. *Ioan. Staphil. De liter. gratia tit. De qualit. & statu benef.* §. *ult. nu.* 12. *Decius cons.* 312 *Licet hactenus.* Vsque adeò, ut non sufficiat aliqualis fructuum perceptio, si modò non est de majore seu potiore parte fructuum; ideóque sola potestas percipiendi quotidianas distributiones, funeralia, aliaque accidentaria, non facit, ut pacificam possessionem beneficij, qualem hic desideramus, habere dicatur, *gl. in V. pacificam in c. Commissa De elect. lib. 6. Dominic. Gemin. cons.* 78. *Formantur ista nu.* 5. *in fine*; etiamsi alioqui pacifica possessio beneficij quoad alia censeatur, quæ sine lite habetur, vel quæ per se vacua est, *Paul. Castr. cons.* 265. *In primo vol.* 2. Ita ut in rei veritate ex adeptione posterioris Canonicatus ipso jure inducta non fuerit vacatio prioris, propter accessionem incōpatibilis ad aliud incompatibile, *d. cap. De multa*; vel etiam posterioris, propter conditionem huic posteriori collationi adjectam non impletam; cùm adeptæ possessionis effectus suspendatur per impedimentum circa perceptionem fructuum, *Ioan. And. in d. cap. Si tibi concesso & ibi Phil. Franc. nu.* 2. ne si plena vacatio constituatur in alterutro, beneficiatus in opprobrium Ecclesiæ mendicare cogatur quod jus abominatur, *c. Cum secundum De praben. Anchar. in d. c. Si tibi concesso.*

Quia igitur durante anno, quem vocant gratiæ; item illo, qui passim ex statuto fabricæ deputatur; item illis, quorum fructus pro solvendis debitis Ecclesiæ reservati sunt, Emanuel non potuit pervenire ad perceptionem fructuum præbendæ Canonicatus S. Martini; non videtur inducta vacatio, nec utriusque nec alterutrius horum duorum Canonicatuum: ita ut præmatura videatur impetratio, quam Iacobus obtinuit de Canonicatu S. Martini tamquam ex defectu impletæ conditionis, sub qua Emanueli collatus erat, ipso jure vacante; præsertim quia in potestate Emanuelis non fuerit, ullo modo efficere, ut durantibus illis annis perveniret ad fructuum realem perceptionem. Perstringunt sanè istæ rationes Iacobum, & fortiter asserere ac sustinere videntur jus præfati Emanuelis, ut præmatura videatur Iacobi impetratio facta durante tempore, quo Emanuel ne quidem adhibitâ omni possibili diligentiâ potuisset pervenire ad plenam possessionem Canonicatus & præbendæ S. Martini; ideóque nec hoc dici posse videatur, quod per eum steterit quominùs pervenerit ad illius realem possessionem: nec ex altera parte evenisse conditionem vacationis utriusque Canonicatus, tam Antuerpiensis, quam S. Martini.

Cæterum propiùs advertendo ad terminos propositi casus, manifestè deprehenditur, illos longiùs 3 recedere à decisione tam dictæ Bonifacianæ constitutionis, *d. c. Si tibi concesso*, quàm traditionis, quam ex ea faciunt Ioannes Monachus & qui eum in eo sequuntur: quippe forma, quam Papa huic suæ collationi specialiter, & ultra terminos juris præscripsit, & pœna, quam illam ad unguem non observanti infligit, arctiore, & periculosiore loco constituit dictum Emanuelem. † Ius com- 4 mune necessitatem resignandi non imponit secundum beneficium incompatibile acquirenti, imò illius facultatem non permittit; sed ipso jure per assecutionem posterioris inducitur prioris vacatio, non ad commodum Papæ semper, sed etiam ad cujuscumq; ordinarij Collatoris, ad quem prioris beneficij collatio pertinet, *d. cap. De multa*. In hac præscripta abdicationis, de qua quæritur, forma, necessitas resignationis in conditione ponitur; & quidem non ad manus ordinarij Collatoris, sed ipsius Papæ: in qua præscripta forma ex omissa resignatione prioris intra præscriptos duos menses, inducitur tam posterioris quàm prioris vacatio; cùm in communi juris dispositione, ex eo accumulata incompatibilium acceptatione, inducatur dumtaxat prioris, non etiam posterioris vacatio, *d. c. De multa*; præterquam in execrata seu execrabili accumulatione, in qua utriusq; non adeptio, sed de facto retentio inducit utriusque vacationem, *d. Extravag. Execrabilis*.

Cùm itaque Papa providerit Emanueli sub conditione faciendæ intra duos menses à die habitæ possessionis, resignationis seu dimissionis Canonicatus Antuerpiensis ad manus ipsius Papæ, addito decreto vacationis utriusque Canonicatus, si id non faceret, ad unguem conditioni & præscripto parendum fuit. * Vt regulariter & generaliter in quocumque actu addita seu præscripta con- 5 ditio ad corticem verborum præcisè & ad unguem & in specifica forma, ut ajunt, observanda est, *l. Mavius l. Qui heredi* §. *fin. De condit. & demonst.* adeò ut quamvis aliàs ex æquipollentium ratione alterum pro altero substitui vel fieri possit, *l. Si mater C. De instit. & subst.* non possit tamen quando sic per modum conditionis aut formæ quid præscriptum est, *Nicol. Everard. præses in loco ab æquipollentibus.* Debebat itaque Emanuel hanc resignationem facere ad manus Papæ, & non faciendo ex dicto decreto

decreto incidit in pœnam vacationis, si non utriusque, saltem dicti posterioris Canonicatus, quasi hunc planè non assecutus, propter defectum dictæ resignationis. Quod enim sic sub conditione conceditur, non pertinet ad eum, cui conceditur, ante conditionis eventum, *l. Si ita scriptum sit §. 1. De leg. 2. l. si qui fundum in fine De contrah. emp.*

6 Et quamvis hanc resignationem seu dimissionem facere Emanuel non tenebatur, nisi intra duos menses à die habitæ possessionis Canonicatus S. Martini; hoc tamen additum quoque est, ut si per eum staret, quo minùs possessionem assequeretur, in eodem vacationis periculo esset: ut regulariter eodem loco sunt, aliquem quid obtinere, & per eum stare, quo minùs obtineat, *c. Licet Episcopus De præben lib. 6. c. Commissa vers. annus De elect. lib. 6. l. In iure civili De reg. iur. l. si cui §. tam diu D. Ex quib. caus. maiores &c.* Iam verò res ipsa demonstrat, per dictum Emanuelem stetisse, quo minùs possessionem dicti Canonicatus S. Martini habuerit, qui ad adipiscendam possessionem nihil omninò egit, & ne quidem illius præparamenta, eaque quæ non obstante dicta fructuum temporali reservatione sine ullius vel personæ vel facti impedimento facere poterat, sine quibus nullus progressus ad obtinendam possessionem quamcumque fieri poterat: hoc est, quòd nec procuraverit expeditionem Bullarum super hac provisione, sine quibus nec Capitulum S. Martini, nec quemquam alium compellere poterat ad tradendum sibi possessionem hujus Canonicatus, vel ad aperiendum viam ad illam, *per regulam Cancell. De non iudican. iux. for. supplicat.*

7 Et dato quòd ex nuda signatura, literis etiam non expeditis, possessio beneficij peti, acquiri, & apprehendi posset, ut plerique putant, *Lud. Gomes. ad d. regul. Cancell. De non iud &c. q. 5. Iacobus Puteus decis. 229. lib. 2. Carol. Ruinus consil. 63. Videndum est vol. 6.* evidenter nihilominus apparet de impedimento, quod Emanuel sibi ipsi præbuit, per hoc, quòd ne quidem ex dicta nuda signatura, seu signata supplicatione hujusmodi Apostolicæ provisionis, se ad possessionem admitti petierit, aliasque diligentias ad possessionis adeptionem fecerit, cùm facere potuerit, & se potuisse manifestaverit per hoc, quòd signatam suam supplicationem Capitulo S. Martini intimaverit. Nam quà opera hanc intimationem fecit, eâdem quoque & possessionem eodem tempore petere & adipisci poterat; quod cùm non fecerit, deprehenditur per eum stetisse, quo minùs fecerit, *c. Cum dilecti vers. sed contra De dolo & contumacia*: ita ut inde manifestè deprehendatur Emanuelem noluisse habere possessionem, & ob id ex eo tempore, quo cœpit nolle adipisci, dicti duo præscripti menses illi currere debuerint. Et quamvis statim ad plenam fructuum perceptionem pervenire non potuerit, propter dictam reservationem; hoc tamen facere debuit, quod in eo erat, acceptare scilicet possessionem, qualem sine impedimento consequi poterat, saltem ad declarationem voluntatis, quod hunc posteriorem Canonicatum sibi habere vellet, faciendo ea, quæ sine ullo impedimento licebat, & sic eo facto in suspenso retinere effectum vacationis præbendæ Antwerpiensis, saltem tantisper dum futurus esset in plena possessione posterioris hujus Canonicatus, cum percipiendi fructus potestate. Ita ut in proposito rectiùs queri posset non tam de vacatione Antwerpiensis quàm de non acquisitione S. Martini Leodiensis. † Cum alioqui Emanuel apprehendendo 8
possessionem hujus Canonicatus S. Martini (utisecuudùm præmissa poterat) fructuum quoque emolumentum satis per repræsentationem statim in primo anno acquirere poterat, per hoc quòd per eam possessionis adeptionem lucraturus erat annum gratiæ, qui ex statuto & consuetudine Capituli cujusque Canonici morientis domui mortuariæ debetur; qui non debetur nisi possessionem adepto & in residentia morienti, *c. Suscepti De elect. in Extravag. Ioannis XXII. Ægid. Bellamera decis. 465.* Ita ut in effectu novus præbendatus habeat fructus primi anni, per hoc quòd ad hæredes suos seu suam domum mortuariam transmittat jus & beneficium anni gratiæ in compensationem carentiæ fructuum primi anni, *l. Qui actionem De reg. iuris.* * Proinde cùm hoc respectu potuerit conse- 9
qui plenam possessionem cum perceptione fructuum, & non sit consecutus, quia noluit, per eum stetisse dici debet: cùm ad hoc, ut per adeptionem possessionis inducatur vacatio prioris in terminis juris communis, & in proposito ex præscripta hac forma, sufficiat aliquo tempore, imò aliquibus diebus stetisse quempiam in pacifica possessione, etiamsi postea superveniat impedimentum in perceptione fructuum, *gl. in V. pacificam in d. c. Commissa, Gemin. d cons. 78. n. 1. in fine.*

Quæ procliviùs in proposito dici & sustineri posse videntur, quòd post obtentam hanc provisionem Canonicatus S. Martini, per reductionem civitatis Antwerpiensis ad obedientiam Regiæ Catholicæ Majestatis, Emanueli iterum fuerit aperta via ad pacificam possessionem Canonicatus Antwerpiensis, & ad illam quoque ipse se contulerit, & sic in effectu cessaverit causa hujus posterioris provisionis manifestè fundatæ in dicto Emanuelis exilio & impedimento pacificæ plenæque possessionis Canonicatus Antwerpiensis; ad quem redeundo apertam fecit significationem se velle recedere à posteriore & succedanea hac provisione, & priori adhærere; saltem apertè demonstravit, quod per eum stetit, quo minùs posterioris hujus Canonicatus possessionem, qualem poterat, adipisci noluerit: ideoque si non utriusque, saltem posterioris inducta & Iacobo impetrandi illam via aperta fuerit: meritoque ob id idem Iacobus suæ provisioni tamquam validæ & efficaci insistere & præfatum Emanuelem ab hoc Canonicatu S. Martini arcere studeat.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Incompatibilitas sub eodem tecto.

1. *Beneficia duo nemo sub eodem tecto habere potest.*
2. *Episcopus non dispensat super duobus beneficijs conformibus sub eodem tecto.*
3. *Beneficio secundo sub eodem tecto impetrato vacat prius ipso iure.*
4. *Renuntiare censetur liti super priore beneficio pendenti, qui sub eodem tecto aliud acquirit.*

CON-

CONSILIVM CCXXXV.

LITE in judicio possessorio coram Iudice sæculari super Canonicatu & præbenda collegiatæ Ecclesiæ S. Petri Insulensis pendente inter D. Lucam N. Actorem & D. Iacobum du Bay Sacræ Theologiæ Licentiatum Reum, propter apparentiora jura Rei, eidem Reo adjudicata est fiduciaria possessio, quam Recredentiam vocant; eâque lite in pleno possessorio adhuc indecisa pendente idem præfatus D. Lucas Actor impetravit & obtinuit, adeoque etiam pacificè nunc possidet, in eadem Ecclesia alium Canonicatum & præbendam, & nihilominus perseverat in prosecutione ejusdem causæ possessoriæ super priore illo Canonicatu & prebẽda: quæritur, anne sine ulla ulteriore disquisitione ex hoc solo dicto D. Iacobo Recredentiario adjudicari debeat plenum possessorium, nullâ adhibitâ ulteriore disquisitione juris vel possessionis, quod vel quam dictus Actor prætendit ad illum priorem Canonicatum & præbendam?

1 Respondeo neminem posse in eadem Ecclesia & sub eodem, ut aiunt, tecto habere & retinere duo, quamvis simplicia beneficia conformia, hoc est duos Canonicatus & præbendas, aut Capellanias, *c. Literas De concess. praben. & ibi Innoc. & Ioan.*
2 *And. clem. fin. De preben.* * quorum accumulatio est usque adeò prohibita, ut ex multorum sententia Episcopo non sit permissum super ea ullo modo dispensare, *Ioan. Staphil. in tract. de liter. gratia tit. De forma exspectativarum §. secunda forma nu.* 5. unde Cardinalis Zabarella, *cons.* 3. *Circa elucidationem*, *Rebuff. in praxi benef. tit. de dispensat. ætat. ad V. incompatibilia nu.* 4. in enumeratione generum incompatibilitatis beneficiorum refert accumulationem duorum Canonicatuum ejusdem Eccle-
3 siæ. † Cujus prohibitionis & incompatibilitatis effectus primus & præcipuus est, quòd per assecutionem posterioris conformis beneficij sub eodem tecto, ipso jure vacet, quod priùs obtentum fuit, *d. c. Literas d. Clem. fin. c.* 1. *De consuet. lib.* 6. *Freder. De Senis cons.* 120. *Quæsitum est in fine*: sequentis enim acceptatio, secutâ præsertim illius pacificâ possessione, continet tacitam renuntiationem prioris, *c. De multa De preben. c. Gratia De rescript. lib.* 6 etiamsi secundi adeptio fiat cum protestatione, quòd non intendat à priore recedere, quia vitiosa est hujusmodi protestatio, ut inquit Antonius
4 de Butrio, *in c. In nostra nu.* 24. *De rescript.* † idque etiamsi super priore conformi & incompatibili beneficio lis pendeat. Nam hæc tacita ex juris dispositione inducta renuntiatio non tantùm ipsius beneficij renuntiati titulum respicit, sed etiam litem & causam; ut illi quoque renuntiasse censeatur qui posterius conforme incompatibile obtinet, *Innoc. Ioan. Andr. & alij in d. c. In nostra, Nicol. De Milis in suo repertorio in verb. Renuntiare non intelligitur*; præsertim si super possessione prioris dumtaxat lis & causa pendet, & maximè ubi adversario recredentia adjudicata est. Nam ut expressa ita quoque tacita hæc renuntiatio possessionem prioris, si quæ sit, tollit; quasi per posterioris incompatibilis acceptationem illa quoque abdicata sit. Vsque adeò ut agenti etiam remedio recuperandæ possessionis, quod interdicto retinendæ longè favorabilius est, possit objici hæc voluntaria renuntiatio, *c. Solicitè. De restit. spoliat. Rebuffus ad constitut. Regias tit. De causis benef. poss. artic.* 11. *gl.* 1. *nu.* 20. Ex quibus satis deprehenditur, hanc litem & causam possessoriam super dictis Canonicatu & præbenda pendentem dictâ tacitâ præfati Domini Lucæ Actoris renuntiatione esse extinctam; nihilque superesse, quàm ut Domino Iacobo fiduciaria possessio in absolutam & plenam adjudicationem convertatur & adjudicetur, dictusque Dominus Lucas ei in expensis litis condemnetur.

De Præbendis & dignitatibus

SVMMARIVM

Petitorium ex Apostolica & ordinaria provisione.

1. *Papa in collationibus beneficiorum ordinarium prævenire potest, non tamen iuri quæsito derogat.*
2. *Privilegiorum revocatio generalis non continet ea, quæ specialiter aliquibus personis ob specialem causam sunt concessa.*
3. *Privationis pœna, extra iuris dispositionem, per Iudicem apponi non potest.*
4. *Clausula generalis quomodo complectatur singulas species.*
5. *Clausula derogatoriarum derogatoria eiusque vis.*
6. *Papa aut Princeps non censetur in dubio revocasse privilegia.*
7. *Privilegia geminata difficiliùs revocantur.*

CONSILIVM CCXXXVI.

VNICVS tantum est difficultatis articulus in causa beneficiali, quæ coram Reverendo Domino Abbate S. Gertrudis Lovaniensis Conservatore privilegiorum Almæ Vniversitatis, Studij generalis oppidi Lovaniensis, nunc definienda pendet inter Ferdinandum Peters Actorem, & Augustinum de Boys Opponentem (quamvis uterque Actoris & Rei partes sustineat, ut fit in beneficialibus, *Rota decis.* 15. *Si in causa*, *aliàs est* 1. *sub tit. De re iudic. in novis*) de & super Cappellania ad altare SS. Petri & Pauli in Metropolitana Ecclesia Cameracensi; hic videlicet, num per regulas Cancellariæ, seu constitutionem, quam Pius Quintus Papa post assumptionem suam ad Papatum edidit, revocatum sit privilegium seu indultum, quo Fel. recor. Sixtus Papa Quartus in anno 1483. dictæ Ecclesiæ concessit, ut beneficia ad ordinariam collationem pertinentia, valorem duarum marcarum argenti non excedentia, conferre possint in alternatis mensibus, Februario, Aprili, Iunio, Augusto, Octobri, & Decembri; quod per Leonem Decimum Papam in anno 1517. sic ampliatum est, ut beneficia hujusmodi non excedentia valorem 25. ducatorum possent conferre quibuscumque mensibus; excedentia verò in dictis alternatis mensibus tantùm: cujus utriusque indulti confirmationem fecit etiam Clemens Papa Septimus anno 1515. & per signaturam Pius Quartus anno Pontificatus sui tertio. Id enim si dici non potest, dubitatio nulla est, quin Ferdinandus, ut tempore, ita quoque jure potior sit in obtinendo & retinendo hoc beneficio: ideò quòd constet ex Rei propria confessione, quòd ordinaria collatio hujus perti-

pertineat ad Præpositum, Decanum & Capitulum Cameracense, à quibus etiam Actor dicti beneficij collationem & provisionem obtinuit; quam sequuta est Actoris acceptatio, & in possessionem legitima inductio; concurrente ejusdem Actoris idonea qualitate per probationem clericaturæ; quam Reus tandem post negationem illius semel atque iterum factam, etiam confessus est: ita quod ab Ordinario & sic potestatem habente eo modo collatum Actori beneficium non potuerit postea (est enim bulla provisionis Papalis, qua Reus nititur posterioris datæ, videlicet Idibus Maij 1568. cum Actoris provisio sit de 17. Aprilis antecedentis) per Papam reo conferri: * prævenire
1 enim potest Papa quemcunque Ordinarium, *Clem. 1. Vt lite penden. in fine*, *Staphil. in tract. De liter grat. in præludio; nu.* 8. sed tamen collatum ab Ordinario beneficium, alteri non aufert, nec auferre velle præsumitur; quia ejus cōcessiones subintellectam semper habent hanc clausulam, *si modò alteri non sit prius ius in beneficio quæsitum Reg. Cancell. Apostolica De iure quæsito non tollen.* cùm generaliter numquam præsumatur Papa aut Princeps per quamcumque gratiam alteri quæsitum jus tollere velle, *c. super eo De offic. iud. deleg. l. 2. §. si quis à Principe D. Nequid in loco publico Bald. in l. Nec avus C. De emanc. liber.* Quod eo minorem dubitationem habet, quòd per dicta privilegia seu indulta Pontificia in beneficijs non excedentibus valorem viginti quatuor ducatorum (quale proculdubio est hoc controversum, cùm sub eo minore valore Reus idem beneficium impetraverit, *constat ex bulla in verb. viginti quatuor ducatorum auri decamera, ut asseris, non excedunt*, & sic impetrando ac narando id confessus fuerit) permissa sit dictæ Ecclesiæ Cameracensi potestas conferendi in omnibus mensibus, & in excedentibus taxam in alternatis mensibus tantùm; in quorum unum, Aprilem scilicet, incidit hujus beneficij vacatio.

Quod autem his privilegijs derogatum non sit per dictam novam Pij Quinti constitutionem, continentem temporalem ad quinquennium reservationem octo mensium, Ianuarij, Februarij, Aprilis, Maij, Iulij, Augusti, Octobris & Novembris, & revocationem omnium privilegiorū in contrarium
2 facientium, multis rationibus deducitur. † Et in primis quidem ex eo, quòd generalis revocatio seu derogatio privilegiorum non censeatur derogare privilegio specialiter aliquibus personis, ob certum aliquem favorem, & præsertim ob prægnantem & urgentem aliquam causam concesso: cùm illi non censeatur derogari nisi per specificam derogationem, *gl. singularis in l. Decurienibus C. De silentiar. lib. 12. Barbatia ad cap. Quoniam frequenter §. in alijs nu. 5. Vt lite non contestata &c.* quia privare aliquem jure suo pæna sit, *l. Si quis maior in V. actio-*
3 *ne C. De transact.* * Sed ubi lex vel constitutio non apponit pœnam privationis, judex minister justitiæ eam apponere, vel interpretatione, aut extensione inducere non debet, *gl. in c. fin. in verb. ex vi De iure patron. Lud. Rom. cons. 325.*

Nec urget in contrarium, quòd clausula generalis singula (quantum ad comprehensa sub ipsa) complectatur ac si specialiter enumerata essent, *l. si chorus in princ. De legat.* quia id verum non est quoad ea, quæ specialem notam habent, *c. Quia periculosum De sent. excom. in 6. glos. in c. 2. in verb. dignitatum De præben. lib. 6.* & adversus clausulæ generalis potestatem obfirmata sunt quale est hoc dictæ Ecclesiæ indultum & privilegium, quod in primis habet clausulam derogatoriam volūtatis ad futura; cujus generis privilegium non continetur sub generali revocatione, nisi adsit aliqua alia clausula, quæ si non individuam, saltem specialem mentionem faciat de tali clausula derogatoria, *Paulus de Castro cons. 3. Quoniam additione & cons. 278. Passus iste vol. 1. Decius cons. 10. Viso puncto nu. 5. & omniū eleg. Cravetta cons. 126. Inter alia privilegia vol. 1. & Paul. Paris. Aymo cons. 42. Quantū ad alternationē n. 18. vol. 4.* Ita ut generalia verba ad hoc nō sufficiāt etiamsi ageretur de revocatione, quæ fieret per modum legis perpetuæ, multò minùs quæ fit per regulas Cancellariæ, quæ perpetuitatem non habent, ut in hoc articulo eleganter respondit Petrus de Ancharano, *consil. 297. Efficacibus*, *Paul. Paris. cons. 5. Vnio istius nu. 91. & seqq. vol. 4.*

Et quamvis in derogatoria clausula hujus novæ 5
constitutionis addantur quoque hæc verba, *etiam cum clausulis derogatoriarū derogatorijs*; tam latè tamen non patet eorum potestas, ut derogationem in bullis Sixti, Leonis, & Clementis positæ quicquam detrahant: nam talis derogatio derogationis aut revocationis, quę in futurū per hujusmodi verba concessa videtur, restricta, & limitatata est ad certam formā; non tantùm hanc, quòd horum indultorum tenor in sequente derogatione exprimi, & inseri de verbo ad verbum debeat, & aliter derogari non possit, etiam per regulas Cancellariæ Apostolicæ & quascumque alias constitutiones (ut habet bulla Sixtina) quo casu plerique generalem & indeterminatam clausulam derogatoriam derogatoriarum exstimant non habere effectum aliquem adversus antecedentem derogatoriam sic clausulatam *Paul. Paris. d. consil. 42. nu. 16. & seqq.* sed præterea in dictis bullis addita & præscripta est ulteriùs alia forma sub qua sola posset fieri illorum revocatio vel derogatio; tunc scilicet, *cùm Romanus Pontifex per suas literas illarum seriem continentes, dictis Præposito Decano &c. significandum duxerit suæ mentis esse pro ea vice dumtaxat concessioni huiusmodi derogare velle.* Quæ verba benè notanda & observanda sunt; quia continent punctum & decisionem hujus controversiæ: per illa enim Pontifex apertè declaravit quòd quamvis revocandi derogandique dictis prilegijs potestatem à se non proiecerit vel abdicaverit; in futurum tamen sua voluntas non foret per quascumque generales & fortes derogationes velle derogare dictis indultis. Ita ut ea verba removeant voluntatem, mentem, & intentionem ab actu derogationis sequentis, quoad sic clausulata privilegia, *Doct. in l. Si in principio De leg. 3. Card. Zabarella cons. 52. In præmisso dubio n. 4.* quæ ob id nisi per repetitas individuales (inquit Cardinalis Zabarella) hujusmodi circumstantias numquam censebuntur revocata vel saltem ea in parte dubiam (nam certò dici non potest quoad tacitam derogationem) faciunt Pianæ constitutionis derogatoriam, etiam derogatoriarū clausulam, non servata hac præscripta forma. * In dubio autem nun- 6
quam censetur Papa, vel Princeps revocasse voluisse concessa privilegia, *Freder de Senis consil. 253. Casus talis est,*

talis est; quæ decet esse perpetua, *c. Decet De reg. iur. lib. 6.* præsertim illa, quæ ob remunerationem aut recompensam conceduntur, *Franc. Aret. in cap. Novit & ibi Felin. De iud. Franc. Ripa in l. Si umquam nu. 14. C. De revoc. donat. Lud. Rom. consil. 436. Quod indubitatum n. 21.* ut conspicitur in hoc dictæ Ecclesiæ privilegio; potissimùm etiam quia hîc concurrat favor publicæ utilitatis & pauperum ad eos alendos; qui favor etiam per se requirit specialem expressionem revocationis, *Lud. Rom. d. cons. 436. nu. 10.*

Nec sanè debent ista in proposito habere ullam difficultatem, propter hujusmodi privilegij non simplicem & unicam, sed triplicatam etiam postea cum renovatione concessionis confirmationem Leonis, Clementis, & Pij Quarti: hujusmodi enim geminata, & multo magis ter geminata privilegia, difficiliùs semper revocantur; & numquam nisi specificè demonstrata, *Felin. in c. Si cautio n. 39. De fide instrum. Dec. d. cons. 10. nu. 5. Paris. d. cons. 42. n. 17. vol. 4.* sub revocatione vel derogatione sequente continentur; ut hæc & similia ad propositum facientia, eleganter deduxit Ludovicus Romanus, *d. consil. 436.* Sic quod supervacuum foret plura addere, præsertim post latiorem deductionem alterius consultationis, quæ copiosè omnes incidentes articulos hujus causæ tractat.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM

Petitorium ex Apostolica & ordinaria provisione.

1. *Actore non probante absolvitur Reus etiam in beneficialibus.*
2. *Exceptio de non iure actoris quando in beneficialibus permissa.*
3. 4. *Devolutio vacationis ad quem fiat.*
5. *Devoluto iure qui confert ante devolutionem nihil agit.*
6. *Papa in conferendis beneficijs concurrit cum quolibet Ordinario.* / *Publicatio collationis à Papa facta infra trimestre facienda ex Concordatis Germanicæ nationis.* / *Eius publicationis omissio an reddat Papæ collationem nullam?*
7. *Signaturam nudam sequi non potest iudex in iudicando.*
8. *Resignatio beneficij tollit ius & possessionem illius.*
9. 12. *Permutans lite pendente causa cadit & condemnatur in expensis.*
10. *Permutatione non sortiente effectum, quomodo compermutantes revertantur ad sua beneficia.*
11. *Fraus in permutationibus beneficiorum quomodo probetur.*
13. *Instantia super beneficio transit ad successorem.*
14. *Error non probatus num inducat causam restitutionis.*
15. *Clericus an creari & beneficium habere possit, qui non fuit lector, exorcista, vel ostiarius.*
16. *Suspensio ipso iure non incurritur in promotione per saltum.* / *Minores ordines an necessarij & an eorum omissio inducat suspensionem.*
17. Circiter *dictio incertitudinem significat.*
18. *Mandatum speciale ad impetrandum beneficium non requiritur.*
19. *Collusio ipso iure non inducit privationem.*
20. *Marca argenti quanti valeat.*

CONSILIVM CCXXXVII.

REI & possessoris partes cùm in hac beneficiali causa super personatu parochialis & Collegiatæ Ecclesiæ Leeuwensis sustineat Dominus Ioannes Franchon Reus adversus Dominum Ioannem Molinæum I. V. Doctorem hujus causæ Actorem, certior est Rei spes de obtinenda victoria causæ; præsertim quia per sententiam in possessorio judicio inter has easdem partes latam, idem Reus sit manutentus. † Nam vulgaris illa juris regula, quòd 1 Actore non probante Reus etiamsi nihil præstiterit absolvi debeat, *c. fin. §. penult. De iureiur. c. 1. Vt ecclesiastica beneficia &c.* locum etiam habet in causa beneficiali, *c. Cum Ecclesia De causa possess. & propriet. Ioan. Franc. Purpuratus in l. Qui accusare nu. 17. C. De eden.* potissimum quando constat de non jure Rei possessoris. † De quo non jure 2 Actoris, Reus possessor obiectionem facere potest ad finem absolutionis & manendi in possessione; licet non ad finem obtinendæ adjudicationis, *Rota decis. 160. Reus & possessor in novis quæ est 4. sub. tit. De re iudic. Felin. in cap. Olim nu. 10. De rescript.* Cujus possessionis consideratio tàm potens est, ut si Actor in effectu absolvi, hoc est in possessione relinqui, sed non adjudicari ei beneficium debeat, *Rota decis. 15. Si in causa, quæ est 1. sub tit. De re iudic. in novis.* Cùm ergò hæc causa eo loco sit, quòd non tantùm non docuerit, aut probaverit de suo jure Actor, sed ex adverso evidentissimè constet jus nullum ei umquam competijsse ad hoc controversum beneficium, & si umquam competijt ab illo pendente hac lite exciderit; & præterea constet de bono jure Rei in & ad idem beneficium: nihil dubitandum est, quin utroque modo Dominus Ioannes Franchon hic obtinere debeat tam in petita absolutione ab impetitione Actoris, propter solam cosiderationem, quod idem D. Iaonnes sit Reus & possessor, quàm in petita adjudicatione beneficij propter bonum & plenum jus, quod in eodem habet.

Et primò quidem quoad absolutionem, quæ sola Reo posset sufficere, rejectâ sollicitudine & cura obtinendæ adjudicationis, cujus effectum satis supplet sententia possessionis adjudicatoria, hoc manifestum est, Actorem tituli sui originem constituere in collatione Illustrissimi ac Reverendiss. D. Episcopi Leodiensis, in collatione scil. & provisione ab eo obtenta non probato, quòd ad illum pertineat ordinaria hujus beneficij collatio seu provisio, imò etiam præsumptio, quòd non pertineat: quippe prætendit Actor jure devoluto ad dictum Dominum Episcopum tamquam Diœcesis Leodiensis Ordinarium pro ea vice pertinuisse hujus beneficij collationem: † 3 devolutio autem fit ab eo, qui jus conferendi priore loco habet, *c. 2. c. Ex parte c. Postulasti De concess. præben.* & non nisi incidente ac commissâ negligentiâ inferioris Collatoris;

toris; si scilicet intra tempora juris vacans beneficium non conferat inferior: ita ut gradatim ea devolutio fieri debeat, nec quisquam præteriri, *Rebuff. in praxi benef. p. 1. tit. De devol. nu. 7.* Cùm igitur Ordinarij hujus beneficij Collatores sint Abbas Vlierbacensis ac Decanus & Capitulum S. Dionysij Leodiensis, alternatim seu per vices, prout Actor in hac causa satis fatetur; & eâ confessione cessante per permutationem & resignationem, quam Actor hac lite pendente in alium quendam D. Ioannem Morum fecit (de qua inferiùs dicetur) facto comprobavit, utendo scilicet jure Abbatis, quod proinde contra se in hac causa admittere debet, *l. 1. D. Quod quisque iuru &c.* consequens est, quòd non potuerit ad Episcopum fieri beneficij devolutio, propter notoriam exemptionem, tam secundariarum Ecclesiarum, quàm Abbatiarum Diœcesis Leodiensis, quæ facit, ut idem Episcopus non sit horum Ordinariorũ Collatorũ superior, sed immediatè Papa, ad quem etiam immediatè juxta Concilium Lateranense, occurrente negligentiâ inferioris exempti, fieri debet ab exemptis devolutio, *clem. 1. De supplen. neglig. Prælat.* Sed etsi inferiores hi Ordinarij Collatores immediatè subessent dicto Domino Episcopo, adhuc nullus potuisset fieri locus devolutioni ad eundem Episcopum: nam decretum Lateranensis Concilij Ordinarijs beneficiorum Collatoribus, si Ecclesiastici seu Clerici sint (ut procul dubio sunt Abbas Vlierbacensis & dicti Decanus ac Capitulum S. Dionysij Leodiensis) permittit sex menses liberos ad conferenda beneficia ad eorum collationem, præsentationem seu dispositionem vacantia, *d. c. 2. cap. Quia diversitatem in fine De concess. preben. d. clem. 1.* quo durante nulla potest inferioris Ordinarij Collatoris argui negligentia: quia permissum intra certum tempus, quâlibet parte illius temporis etiam in extremo die fieri potest, *c. Oblata De appel. l. 3. §. minorem De minor. l. In usucapionibus D. De usucap.* Quia igitur Actor proponit Dominum Danielem Vranx novissimum hujus personatus possessorem mortuum esse nona mensis Ianuarij anno 1559. novo stylo Brabantiæ, qui stylo Leodiensi est sexagesimus: indubitatum est, Reverendissimum D. Episcopum Leodiensem non potuisse duodecimâ mensis Iunij tunc proximè sequentis jure devoluto hoc beneficium Actori conferre, *Doct. in d. c. 2. Felin. & alij in c. Cum ex officij De præscript.* prout ex literis collationis per Actorem exhibitis contulisse de facto invenitur, incepto tantùm sexto mense liberæ collationi dicti Abbatis Ordinarij Collatoris ex Lateranensi Concilio relicto. * De quo minus

4 dubitandum, ob id, quod nequidem ad collationem dicti Abbatis pertinuerit hujus beneficij ex morte præfati Domini Danielis vacatio; propterea quòd mensis Ianuarius & alij quinque alternativi menses ex observatione ac Concordatis cum Sede Apostolica per totam Diœcesin Leodiensem pertineant ad Sedem Apostolicam, & minimè ad Ordinarium Collatorem; cui reliqui sex alternati menses per eadem concordata relinquuntur. Atque ita rursus impeditur Episcopi collatio, etiamsi ipse vel primus & immediatus, vel mediatus hujus beneficij Collator Ordinarius esset, *c. Ad Romani in Extravag. communibus tit. De preben.*

Nec quicquam in contrarium facit, quòd Actor proponit per Concordata nationis Germaniæ, licere Ordinario Collatori conferre beneficium, quod in alternatis mensibus Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Septembri & Novembri, Sedi Apostolicæ per dicta concordata reservatis vacat, dum non apparet quòd intra tres menses à die notitiæ vacationis in loco beneficij, alicui de illo Apostolica auctoritate provisum fuerit, & quod tunc Ordinarius, vel alius, ad quem illius dispositio pertinet, de illo disponere liberè possit; ideoque ad Ordinarium in vacatione hujus beneficij recurri rectè potuerit, eo quod intra trimestre de aliqua provisione Apostolica super hoc beneficio in oppido Leeuwensi non apparuerit. Nam potestas ista conferendi permittitur non simpliciter Ordinario, hoc est Episcopo Diœcesano, sed Ordinario Collatori, ad quem beneficij, de quo quæstio incidit, dispositio pertinet (qui in proposito est non Episcopus Leodiensis, sed Abbas Vlierbacensis, ut actor fatetur) à quo, ut dictum est, nec devolvi potuit facultas supplendi negligentiam illius seu conferendi potestas ad Episcopum, nec devoluta fuit tempore quo Actori hoc beneficium jure devoluto collatum est; quia sicut diximus tempore assertæ hujus collationis sex menses, illi à jure concessi, lapsi non erant, *d. c. 2. d. Clem. 1. De supplen. neglig. Prælat.* * Qui enim jure devoluto conferre potest, 5 si ante tempus devolutionis conferat, non valet illius collatio; nimirum quia antea nullam conferendi potestatem habet, *Nic. Boerius decis. 70.* Nec prodest Actori, quod Abbatem compellaverit, ut ei post tertium mensem conferret: quia jam prius alteri, quamvis nulliter contulerat, nec Actori alioqui invitus cõferre, nec potestate sua uti cogebatur pro lubito Actoris, quàmdiu semestre ejus durabat. Cum alioqui & hoc verum sit, Papam de hoc beneficio non tantùm intra semestre, sed etiam intra primum mensem, quinto scilicet Idus, hoc est nona die Februarij, ejusdem anni Reo providesse: ideoque prætactæ assertæ dispositioni dictorum Concordatorum de trimestri locum esse non posse: supplenda quippe non est negligentia ejus, qui diligens invenitur.

Quibus nihil obstat (quod & Actor nihil intentatum relinquens objicit) quod in loco beneficij, hoc est in oppido Leeuwensi intra tres menses non apparuerit nec publicata fuerit Rei ista Apostolica provisio, sed primùm in mense Iunio, post collationem illam Reverendissimi Domini Episcopi Leodiensis; quasi culpæ illius hoc quoque adscribendum sit, quod citius scilicet intra tres menses non publicaverit: quia in eo prorsus labitur Actor. Neque enim ea est illorum verborum in dictis Concordatis sententia, quasi provisio Apostolica facta intra trimestre vacationis occurrentis in aliquo reservatorum mensium sit vel efficiatur nulla, aut resolvatur, si intra idem trimestre non publicetur; neque etiam hæc, quòd lapso trimestri non liceat

liceat Papæ de sic vacante beneficio disponere, si Ordinarius post lapsum trimestre de eo non disposuerit; sed illa, quòd qualiscumque provisio intra trimestre, & post trimestre facta, quâ Pontifex Ordinarium antevertit, effectum habere debeat, etiamsi intra trimestre in loco beneficij non appareat: quia per Concordata hujusmodi non excluditur Pontifex omninò, & absolutè per lapsum trimestris, sed constituitur in jure communi, ut in potestate conferendi seu providendi, accumulativè concurrat cum quolibet Ordinario, & hunc etiam prævenire possit, præventus tamen non possit ipse providere vel conferre, *c. Si eo tempore & ubi Ioan. Monach. De elect. lib. 6. c. Dudum De praben. in 6. Ioan. Staphil. in tract. De litt. grat. in praludio n.* 8. & in eo melior est conditio Papæ, quàm Ordinariorum, quod in mensibus Sedi Apostolicæ reservatis Ordinarius omninò excludatur, *Clem.* 1. *§ fin. De conceff. praben.* in mensibus verò Ordinariorum, quocumque casu Ordinarius vel jure ordinario vel devoluto aut aliter competente conferre potest, concurrat cum eo Pontifex, sic ut etiam Ordinarium prævenire possit, *Rebuff. d tit. De Devolut. nu.* 48. & 4. Vnde in simili videmus Ordinarijs Collatoribus jure concessum esse, *c. Licet, c. Statutū De praben. lib.* 6. ut cùm beneficia apud Sedem Apostolicam vacant, quæ specialiter reservata sunt Sedi Apostolicæ (nisi alia specialis reservatio quoque concurrat, *Phil. Franc. in d. c. Satutum nu.* 6.) si per Pontificem intra mensem à die notæ vacationis non conferantur, possint quidem per Ordinarios Collatorēs conferri post mensem, sed tamen idem possit quoque Papa, si præveniat Ordinarium. Quamobrem si post lapsum trimestre Papa possit prævenire Ordinarium in casu horum Concordatorum, etiamsi in loco beneficij non innotescat ejus provisio; multò magis effectum habebit durante trimestri facta, quamvis non in loco beneficij publicata: quia dicta verba Concordatorum loquuntur tantùm de conferendi potestate, non de excludendo Pontifice, aut ejus collationibus intra trimestre factis vel post illud faciēdis, si per Ordinarium non præveniatur. Atque hæc facultas, quæ sic per Concordata conceditur Ordinario, quoad effectum in dubio stat, & ex eventu demùm detegitur ac resolvitur, si non prodeat aliquis, qui per præventionem Papæ, Ordinarij collationem inefficacem reddat.

Ex quibus omnibus plusquàm manifestum fit jus, quod Actor prætendit ex Episcopi Leodiensis collatione, ne colorē quidē juris habere, sed prorsus esse nullum, nedum ineffic. x; uia pro non dato & non collato habetur, quod ab illo datur aut cōfertur, qui de jure dare aut conferre non potest, *c. Quod autem in fine De lure patron. l. Si filius tuus C. De donat.* Quod quidem præsentiens Actor confugit ad novam provisionem Apostolicam impetratā gratia & collatione hujus beneficij, *si neutri seu alteri* horum litigantium jus non competeret: verum ut conditionalis est hæc nova gratia, pendens à conditione, si Reo jus non competat, ita ut deficiente ea nullum jus exinde ea prætexere possit Actor. Quod autem deficiat, liquebit mox ex his, quæ
7 inferius de bono jure Rei deducentur. † Deinde ut verum esset, Reo non competere jus in hoc beneficio, non posset tamen propter illam gratiam Actori adjudicari hoc beneficium adversus Reum possessorem: ob id, quòd Actor de tali gratia secundùm formam juris non docuerit, saltem non aliter quàm per exhibitam nudam signaturam, quam Reus negavit, declarando quod illi stare nolit, & quod notoria sit regula Cancellariæ Apostolicæ, *De non iudicando secundum formam supplicationis, sed litterarum expeditarum. Lud. Gomes. ad reg. Cancell. De non iud. iuxta &c. q.* 1. quæ etiam locum habet in revalidatorijs gratijs: ita ut Domino Iudici clausæ sint manus judicandi pro Actore secundùm hujusmodi signaturam, etiam constito de illius veritate, de defectu juris Rei, *Lud. Gomes. ad d. regul. q.* 7. Nec prodesse debet Actori metuenti istam regulam oblatio de procuranda expeditione bullarum seu litterarem Apostolicarum super hujusmodi signatura: nam offerre probationem, probatio non est: tantoque minùs quod absoluta non sit Actoris oblatio, sed conditionalis, si Domino Iudici videbitur; in cujus potestate non est ea quæ facti sunt supplere, *l.* 1. *C. Vt qua desunt advoc. &c.* aut à prædicta regula, quæ jus certum non arbitrarium constituit recedere, nec illius officium est partem instruere: ita ut quod reipsa ante conclusionem in causa probatum non invenit, pro probato habere non possit, nec in consideratione in definienda causa habere.

8 Quibus omnibus hoc quoque accedit, & ad absolutionem Rei plurimum facit, quòd Actor lite hac pendente, omne jus, si quod priùs habuit, amiserit per propriam & voluntariam renuntiationem, quam per resignationem ex causa permutationis cum Ioanne Moro fecit, accepto ab hoc Ioanne beneficio de pertica, hoc est conductitio, fructibus carente, imò nomen beneficij non habente: nam per renuntiationem & resignationem amittitur nedum jus in beneficio, sed etiam illius possessio, si hæc erat apud renuntiantem seu resignantem, *c. Solicitè c. Audita De restit. spoliat. c. Admonet, & c. Quod in dubys De renuntiat.* etiam ante admissionem superioris, *Rota decis.* 352. *Si opponatur, qua est* 4. *sub. tit. De renuntiat. in novis*: quantum enim ad resignantem attinet sola renuntiatio sufficit, etiamsi fiat ex causa permutationis, *Rota decis.* 67. *Nota quod resignans qua est* 2. *sub tit. De renunt. in antiq.* Vnde cum renuntiantibus juri suo non detur regressus, *l. Quaritur §. si venditor De adil. edicto*, non potest Actor litem ad hujus beneficij adjudicationem ex prætenso jure, quod sibi competere existimavit, cœptam, ulteriùs adversus Reum prosequi, *Bernard. Resignet. in decis. Rota* 2. *De rer. permutatione*, † Vsque adeò, ut 9 detectâ fraude ejus, qui sic permutando lite pendente alienat, in expensis litis condemnari debeat, *Rebuff. in prax. benef. p.* 3. *tit. De surrogationib. nu.* 34. † Et quamvis permutatione 10 effectum non sortiente quilibet reverti possit ad suum beneficium, *gloss. Anchar. & Domin. in c.* 1. *De rer. permut. lib* 6. *Rota decis.* 23. *aliàs* 1. & 63. *alias* 3. *De rer permut. & decis.* 293 & 863. *eod. tit. in antiq. Marian. Socin. conf.* 168. Imprimis determinanda

vol. 2. Phil. Probus ad Ioannem Monach. in c. 1. De rer. permut. lib. 6. Ioan. Selva De beneficijs p. 1. q. 24. id tamen propria auctoritate fieri non debet, sed opus est vel nova collatione, ut frequentiori opinione Doctorum receptum est; quia per resignationem, etiam ex causa permutationis, inducitur vera vacatio utriusque beneficij compermutati; & permutatione expedita (ut hic factum esse constat per instrumenta) neuter permutantium habet jus in pristino suo beneficio, *Bisguet decis. Rota 3. utrum permutationes De rer. permutat.* vel, ut plerique volunt, *Io. Staph. in tract. de lit. grat. tit. de varijs modis vac. §. 1. nu. 14.* opus est auctoritate superioris in hujusmodi regressu seu reversione. Et quamvis sint, licet pauciores, non contemnendæ auctoritatis viri, *Io. And. in d. c. 1. nu. 8. Dec. in c. Cum venerabilis nu 18. De except. Nicol. Boer qui alios recensent decis. 97.* qui putent propria auctoritate regressum hunc permitti; non permittitur tamen tunc cùm permutatio fraudulenta est: nam æquitatis illam considerationem, quâ suam sententiam sustinent, dicunt non obtinere, ubi fraudulenta est machinatio; est enim quod sic renuntianti imputetur, cur temere & fraudulenter renuntiaverit, *Ioan. Imola in Clem. 1. De rer. permut. Dominicus cons. 45. Descendendo per ordinem nu. 13. & in c. Nemo deinceps nu. 11. De elect. lib. 6.* cùm æquitas illa sic evanescat, & in indignationem juris convertatur, dum culpâ vel fraude interpositâ permutatio effectum non sortitur, *Phil. Franc. in d. c. 1.* ut meritò sua auctoritate ad resignatum beneficium reverti non possit talis permutans. Et hoc est, quòd Ioannes Andreæ hujus sententiæ auctor dicit, *in d. cap. 1. n. 5.* tunc permutantes propriâ auctoritate reverti posse, cùm nulla eorum culpa in permutatione, propter quam permutatio effectum sortiri nequit, argui possit.

Cùm igitur culpa Actoris & illius fraus & collusio nimis apertè deprehendatur in hac permutatione; effectus factæ renuntiationis per-
11 durare debet, etiamsi permutatio effectum non sortiatur, saltem non alium, quàm quòd de jure & de facto Actor per eam exciderit omni jure, si quod in beneficio habuit. † Fraudem autem demonstrare non est difficile per eos gradus, quibus in hujusmodi articulis juris Interpretes & Iureconsulti fraudem detegi tradunt, *Freder. de Senis in tract. De permut. benef. quæst. ult. Rota decis. 361. Nota præsumitur, quæ est 2. sub tit. De præsumpt. in antiq. Aymo Cravet. cons. 82. vol. 1. nu. 4.* Primùm ex inæquali compermutatorum beneficiorum valore; imò etiam dispari conditione: vix enim est beneficium, saltem non nisi nomine tenus altare Beatæ Mariæ in Capella Clericorum Lovanij; licet illud & illius generis alia aliquot ad manum habere soleant mancipes & arrendatores seu Collectatores Episcopi & Archidiaconi ad tales & ejus farinæ permutationes expediendas; quæ unâ & eâdem horâ, quâ conferunt, plerumque recuperant, eademque ad similem finem alijs subministrant. Vnde vulgò equos conductitios, alij beneficia de vento, alij de pertica, alij alio non minus ridiculo nomine appellant: quæ ob id explodi satius foret, quàm in republica ad hujusmodi fraudes conficiendas tolerari, *Io. Papon in arrestis Regni Franciæ lib. 2. tit. De permutation de benefice, arrest. 2.* Secundò detegitur & demonstratur fraus ex familiaritate inter Actorem, & dictum Ioannem G. quem ille velut pro alumno & filio habet, eum erudiendo ac docendo; ut nulla sit dubitatio, quin tacito intellectu negotium hoc per collusionem tractaverit. † Tertiò 12
fraudem arguit, quòd lite pendente & jam contracto quodammodò vitio litigiosi, hoc fecerit: nam cessio & permutatio quæ fit de litigioso beneficio pœnis legitimis subiacet, & damno litis inter alia cedentem afficit, *l. ult. C. De litigios. Rebuff. d. parte 3. nu. 34. sub tit. De surrogat.* Neque ea in parte excusabit Actorem erroris aliqua allegatio, quòd falso rumore putaverit Reum fuisse mortuum, & sic litem finitam: nam erroris prætextu non magis id ei facere licuit, quàm viventis beneficium acceptare: quo ipso fit, ut qui sic temerè acceptat, illo beneficio indignus sit, nec illud obtinere possit dum verè vacat, *cap. 1. & ibi Panor. nu. 3. De conceß. præben. Ancharan. consil. 397. Apparet ex narratis.* Cùm alioqui allegatum errorem non probaverit: & ad sumendum excusationes ab errore, oportuisset probare communem famam, & probabilitatem, cur id sibi persuaserit, *Oldradus cons. 364. Infrascripta nu. 7.*

Nec Actori prodesse potest allegatio surrogationis in jus dicti Rei: nam illa non diminuit, sed auget potiùs vitium Actoris, qui sic non tantùm suum jus, quod priùs prætendit, & in hanc litem deduxit, per viam permutationis in alium transferre voluerit; sed præterea viventis jus sub commento surrogationis occupare, *d. c. 1.* & in alium transferre præsumpserit. Quamvis tamen aliter, quàm ex nuda Actoris allegatione (quæ in ejus præjudicium converti potest) de hujusmodi surrogatione non constet; † & ea deficiente 13
debebat Actor scire, quòd mortuo uno collitigantium super beneficio, lis & litis instantia non pereat vel extinguatur, sed perduret, & ad successorem in jure transferatur, *Rota decis. 3. Nota quod successor, quæ est 1. sub tit. Vt lite pendente in antiq.* Ad quæ omnia si Actor respexisset, & non tam præcipiti, cæcâ, & inconsultâ festinatione hac in re usus fuisset, necessum ipsi non fuisset confugere ad petitionem restitutionis in integrum, adversus istam permutationem & omnia inde sequuta; prout tandem inclinante hac causa ad exitum eò confugit; sed frustra & sine spe obtinendi; † ætatem enim cùm habeat, ætatis be- 14
neficio ei succurri nequit: neque etiam prætextu alicujus causæ, hoc est prædicti erroris, quia illum non probavit: in conditione enim côcedente restitutionis maiori si qua sit iusta causa, hoc positum est, si allegatam iustam causam probet, *c. Ex literis De in integr. restitut.* Cùm alioqui restitutio ista per Iudicem delegatum, si hoc ei specialiter commissum non sit, concedi non possit; sed recursus vel ad Papam, vel ad ordinarium superiorem haberi eo casu debeat, *cap. Causa De in integ. restitut.*

Ex his omnibus deprehenditur Actorem Andabatarum more clausis oculis, vel in tenebris pugnare & quocumque se convertat ubique impingere

impingere, & exitum non invenire, in asserendo jure, quod ad hoc beneficium prætendit adversus Reum justum illius, Prætore etiam authore, possessorem: ita ut nihil necesse sit ulteriùs de jure & titulo Rei docere; cum, ut prædiximus, satis sit Actori nihil juris esse aut competere. Interim quo certior & illustrior sit Rei victoria, quoniam de ejus quoque jure in causa disputatio suscepta, & admissa est, deducemus, sed minùs operosè ac obiter, justitiam tituli ac juris, quo Reus hoc beneficium obtinuit & retinet.

Et in primis de conditione ac qualitate Rei idonea ad obtinendum hoc beneficium satis doctum est, per exhibitionem instrumentorum tam clericatus, quàm aliorum superiorum ordinum usque ad presbyterium inclusivè. Non destitit tamen Actor hanc quoque Rei qualitatem oppugnare, objiciendo quòd sit per saltum promotus; ob id, quòd non constet eum creatum fuisse Lectorem aut Exorcistam, & quod sit creatus presbyter ante congruam ætatem.

Sed in neutra objectione est aliquis effectus in-
15 habilitatis, cùm nullo jure inveniatur, quod necessariò quis creari debeat Lector aut Exorcista ad assumendum clericatum vel obtinendum beneficium; non magis quam Hostiarius, Psalmista, seu Cantor: sunt enim isti ordines minores Ecclesiæ seu clericorum officia minimè necessaria ad beneficium obtinendum, *c. Exorcista cum tribus seqq.* 23. *distinct.* licet clericus sine illis ad majores pergere aut promoveri non debeat: Quò fit ut ex concessione vel collatione majorum, præsumantur isti minores legitimè collati, qui & plerumque mox post primam tonsuram conferuntur *Innoc. & Ant. de Butrio in c. 1. De cler. pereg. Felin cons. 2. nu. 29. & 32. Pet. Rebuff. in pract. benef. De forma. liter. tonsur. nu. 28.* † Quinimò existimavit Panormitanus ex
16 sententia quorundam, quos allegat, *in c. 1. nu. 4. De cler. per saltum promot.* minores istos ordines planè non esse necessarios, saltem non sic, ut ipso jure ex illorum omissione incurratur suspensio: quamvis propterea per sententiam ad suspensionem possit procedi, *Archidiac. in c. Solicitudo 52. distinct. Henric. Bobick. tit. De cler. per salt. promot. De tempor. ordinan.* ita ut nec irregularitas inde ob omissionem præsertim ex imprudentia vel ignorantia commissam quoad hujusmodi minores ordines incurratur ideoque non prohibeatur pervenire ad dignitatem sic per saltum promotus, muto minùs beneficiorum propterea incapax sit, *Archidiac. in d. c. Solicitudo, Summa Angelica in dict. Irregularitas vers. 36.* Minus certè idoneam qualitatem Rei turbat objectio de præmaturè suscepto sacerdotio, quod ex scrupulosa supputatione annorum colligit Actor; ex eo quod Reus in sua personali responsione in hac causa facta asseruerit annorum triginta quatuor aut triginta quinque, & quod circiter duodecim annis fuerit ordinatus presbyter: ita ut numero anorum retrò computato, videatur esse factus sacerdos ætatis suæ anno vicesimo quarto nondum impleto; cum nemo possit antè ad sacerdotium promoveri, *Clem. ult. De ætate & qualit. ordinan. conc. Trid. sess. 23. c. 12. de reformat.* Nam ex literis sacerdotij per Reum exhibitis constat, illud susceptum esse 17. Decembris 1558. à quo tempore usque ad prædictam diem quartam Maij anno 1568. lapsi sunt tantùm novem anni & quinque ferè menses: ita ut apertè constet Reum in præciso numero annorum errasse, & errorem per exhibitionem literarum sacerdotij correctum ac emendatum esse. * Cùm alioqui Reus ad certum & præcisum numerum duodocim annorum sese non re- 17
strinxerit, utendo dictione *circiter*, quæ incertitudinem significat, nec sermonem pronuntiantis constringit, *Angel. cons. 127. Visis petitione*: & in labilitate ac fragilitate memoriæ hominum per lapsum decem annorum temporis certa dinumeratio facillimè effluat: & præterea omnes annos à quinquagesimo octavo ad sexagesimum octavum, utrimque inclusivè enumerando, invenientur anni partim cœpti, partim integri & completi undecim, & ita circiter duodecim Sed scrupulosè in hujusmodi angustijs persistendum non est, in comperta & manifesta veritate, & in re, quæ non nocet: Nam cùm non alleget nec probet Actor Reũ indebito tẽpore ante maturã ætatẽ celebrasse, & sic irregularitatem incurrisse, non potest hujusmodi anticipatio nocere; cum illius vitium per supervenientem ætatem purgetur, *d. Clem. ult. De ætate & qual. ord.*

Qualificatâ persona Rei nihil occurrit, quod ex conditione beneficij hujus Reo obstet, quo minus illud acquirere potuerit; cùm sit sæculare beneficium, cujus sæcularis clericus ad obtinendum & regendum capax est: ut Reus proposuit, & Actor absolutè confessus est: in quâ qualitate & nihilo majore aut qualificatiore Actor quoque contendit illud obtinere.

Ex persona quoque authoris seu conferentis nulla est dubitatio: nam superiùs deduximus hoc beneficium vacasse in mense Pontificio; de cujus Pontificis potestate, cùm sit dominus omnium beneficiorum, dubitandum non est, *Clem. 1. in fine Ut lite pendente &c.* ita ut omnia hic prorsus idonea & congruentia concurrant, quæ ad sæcularis beneficij adeptionem requiruntur. Objicit tamen Actor quædam, per quæ hanc Pontificiam concessionem, ut canis Æsopicus in præsepi, laborat Reo inutilem facere: inter quæ primum illud est, quòd non Reus, sed Dominus Ioannes Brictius ignorante Reo, seu sub nomine Rei, ad suam non Rei utilitatem beneficium impetraverit; ac Reus sic tacitam fidem accommodando nomen suum in eo usurpare patiatur; quòdque idem Dominus Brictius sit hujus præcedentis litis possessoriæ sollicitator, beneficij director, & fructuum inde perceptorum dispensator; congestis adhuc quibusdam alijs minutis, per quas conatur contractam fiduciam & collusionem probare quarum quasdam putat se probasse ex confessione Rei. Sed hæc omnia ad enervationem tituli & juris, quo Reus nititur, nihil faciunt. † 18
Cùm enim Actor alleget Reum esse nepotem dicti Domini Ioannis Brictij, quid vetat, si eo etiam ignorante hoc beneficium pro eo impetrare potuerit. Etsi enim ad lites & ad impetrandum rescriptum ad lites requiratur speciale mandatum *c. Nonnulli De rescript.* ad impetrandum tamen beneficium pro alio

pro alio non requiritur speciale mandatum, *gloss. in d. c. Nomulli*; præsertim si impetrans est conjuncta persona, *Rota decis. 2. purificatio gratia qua est 9. sub tit. De concess. preb. in novis phil. franc. in c. Si motu proprio nu. 2. De preb. lib. 6.* Prout etiam conjuncta persona sine mandato amici seu conjuncti causam in judicio tam possessorio quàm petitorio agere potest, *l. Sed & hæ l. Pomponius §. ult. De procur. l. 1. C. Si per vim vel alio modo &c.* Satis itaque in proposito est, acceptionem Rei de sic impetrato hoc beneficio sequutam esse, & per ejus specialiter constitutum procuratorem obtentam primùm fulminationem bullæ Apostolicæ, deinde possessionem ejusdem beneficij: quia talis ratihabitio & procuratoris constitutio ad acceptandum & possessionem apprehendendum, omnia purgant, quæ de defectu mandati dici possent, *Rota decis. 200 Ad recipiendum, qua est 21. sub. tit. De procur. in novis.* Sanè directio dicti D. Bricti, & fructuum receptio, nihil ad collusionem detegendam faciunt: cùm enim asserat constanter ad se pertinere hunc personatum, & Actor dicat, & ex rei evidentia constet, Dominum Ioannem ejus avunculum, lites omnes quas Actor sine colore juris ei primùm Bruxellis, nunc hîc per annos ferè undecim intendit & producit sustinere, cur non quoque permittente Reo fructus percipiat ad erogationem harum expensarum
19 faciendam? † Cum alioqui collusio ipso jure non inducat amissionem beneficij, sed tantùm præbeat causam privationis, *c. Audivimus De collus. deteg.* ad quam per sententiam pervenire oportet.

Obijcit quoque Actor Reo surreptionem & obreptionem bullæ; ex eo primùm, quòd valorem viginti quatuor ducatorum in ea expressum non verificaverit: quasi taxa beneficij in gratia comprehensa, pars gratiæ sit; præsertim cùm ex assertione impetrantis in bulla ponitur. Sed non animaduertit Actor, quòd sub eadem taxa idem beneficium ipse sibi impetrare conatus fuerit apud Sedem per gratiam, *si neutri*, cujus signatura in hac causa exhibita est, per quam inter cætera laborat Reo eripere hoc beneficium; in qua signatura taxa seu valor hujus beneficij per Actorem exprimitur ad quatuor marcas argenti puri, quæ taxa cum taxa
20 viginti quatuor ducatorũ cõvenit; † marca enim argenti puri valet ducatos sex, *Lud. Gomes. ad reg. cancell. De valor. exprimen.* Ita ut per hanc Actoris assertionem & narrationem in suo supplice libello Papæ exhibito, quia pro confessione est, *l. Cum precum C. De lib. causa*, verificetur narratio Rei: & Actor ad agnoscendam veritatem narrationis Rei constringatur, ut eodem jure eum uti pati debeat, *l. 1. D. Quod quisque iuris &c.*

Obijcit præterea Actor Reo, quòd ipsius gratia intra tres menses non sit publicata: sed cùm jus ad hoc nusquam constringat Reum, qui non ex resignatione, sed ex morte vacante beneficio, suam gratiam obtinuit, curandum id non est, *Lud. Gomes. De publ. resig. q. 9. n. 7. & 8. & quæst. 11.* Alia quæ obijcit tam facilia sunt, ut non mereantur aliquam solutionem. Concludimus igitur in hac causa judicandum esse pro tenore conclusionis, quam Reus proposuit.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Petitorium ex concursu pro Prioratu inter clericum sæcularem & regularem.

1. *Instrumento utens illius contenta probare videtur.*
2. *Beneficium dependens à monasterio censetur in illius potestate esse.*
3. *Clericatura est necessaria ad obtinendum beneficium Ecclesiasticum.*
4. *Beneficia sæcularia sæcularibus, regularia regularibus conferenda.*
5. *Pontifex beneficia regularia sæcularibus conferre potest, eosque ad illa habilitare.*
6. *Clausula in rescriptis*, de pluribus beneficijs simul & successive obtinendis vel adimittendis, *quem effectum habeat.*
7. *Resignatio ex causa permutationis non dat liberam collationem.*
8. 9. *Possessor beneficij an debeat probare titulum sui auctoris.*
10. *Testimonia in possessoria causa faciunt fidem in petitoria beneficiali.*
11. *Pater non præsumitur ignorare conditionem filij nec Prælatum monachi sui.*
12. *Monachus suo Prælato magis quàm filius patri subiectus est.*
13. *Enuntiativa pronuntiatio an vim probationis habeat.*
14. *Enuntiativa verba per modum causæ prolata disponunt.*
15. *Possessio beneficij sine titulo nulla est.*
16. *Sententia in possessorio non præiudicat causæ proprietatis.* / *Placitum Principis non requisitum in ordinariorum collationibus.*
17. *Beneficium à manu laica accipi non potest.*
18. *Quæsito iuri non præsumi derogatum.*
19. *Regula de triennali possessore tuetur possessorem.*
20. *Possessio auctoris an prosit in regula de triennali possessore.*
21. *Renuntiationis voluntariæ exceptio potentissima.*
22. *Renuntiatio de litigioso beneficio coram quo fieri possit.*
23. *Renuntiatio beneficij ad opus litigantis facile procedit.*
24. *Confessio nocet confitenti & causam ab eo habenti.*
25. *Papæ assertioni statur.*
26. *Mandatum posterius revocat prius etiam non facta mentione prioris.*

CONSILIVM CCXXXVIII.

IN beneficiali causa, quæ nunc subjacet calculo ferendæ sententiæ per Reverendum Dominum Abbatem S. Gertrudis Lovaniensis ex speciali rescripto delegatum Iudicem, inter Reverendum Dominum Lambertum Ora Protonotarium Apostolicum Impetrantem seu actorem, & Fratrem Gerardum Bourgesium Reum Opponentem, de & super Prioratu Vallis Monachorum ordinis Sancti Benedicti, de solius Actoris jure ferè quæritur, cùm ex parte Rei nulla extet contraria conclusio aut petitio, ut ei adjudicetur hic Prioratus, sed nuda tantum tituli sui allegatio & aliquot instrumentorum pro illius probatione exhibitio; non tam ad deductionem & probationem

bationem juris sui, quàm ad demonstrationem deficientis, (ut putat) juris in Actore: fiducia nimirum possessionis, quæ ei per sententiam Concilij Mechliniensis adjudicata est; virtute cujus se tutum existimat, quamdiu Actor de potiore titulo & jure non docet, *c. ult. in fine De iureiur.* Proinde in titulum & jus Actoris inquirendum est; quo probato necessum erit secundùm conclusionem Actoris in hac causa propositam judicare. Procedendo itaque per eos gradus, quibus titulus, & jus in quocumque beneficio acquiri & deduci solet, in primis hoc manifestum esse dicimus, etiamsi Reus non sit veritus id aliquoties in hac causa negare, quod hujus Prioratus ordinaria collatio & omnimoda dispositio, vacationis tempore occurrente spectet & pertineat ad D. Abbatē S. Audoëni Rotomagensis ordinis S. Benedicti. Nam deprehenditur id in primis ex asserta bulla Apostolica Iulij Papæ tertij, quâ Reus in hac causa pro sua defensione, & tacitè pro affectione juris sui utitur; in qua disertis verbis ex assertione Rei dicitur, quòd hic Prioratus non sit Conventualis, & quod à monasterio S. Audoëni Rotomagensis dependeat.

1 Qui enim utitur instrumento in judicio, in sui præjudicium intelligitur confiteri omnia instrumenti contenta, *Innoc. in c. Cum venerabilis & ibi Felin. nu. 22. De except.* & narratio seu assertio supplicantis pro confessioné in sui præjudicium habetur, *l. Cum precum. C. De liberali causa*: præsertim quia Reus hujusmodi assertionem positivè quoque in
2 hac causa articulaverit. † Iam verò quod ab altero Monasterio dependet, censetur esse in potestate ejusdem Monasterij seu Prēlati quoad jus collationis seu provisionis, *c. Cum singula & ibi Phil. Franc. De prabend. lib. 6.* Quemadmodum cùm annexum est Monasterio; in potestate est retentionis; quia annexa pro uno habentur, *c. super eo De praben. lib. 6. Ioan. Monach. in d. c. Cum singula in V. annexi, Petrus Anchar. cons. 114. Pro impetrante, Lapus alleg. 36. Vtrum absque dispensatione.* Ideoque est quod sic à Monasterio dependens beneficium sine dispensatione Apostolica non possit per Prælatū illius Monasterij conferri Monacho alterius Monasterij, sed tantùm sui, *c. Cum De beneficio De praben. lib. 6. Rebuff. in praxi benef. à tit. de transit. mona. nu. 16.* quod evidens argumentum est, dependentiam efficere quoque potestatem conferendi. Quò etiam pertinet quod in eadem bulla, quâ Reus utitur, inserta sit clausula translationis à Monasterio Gemblacensi, cujus Monachus conventualis tempore hujusmodi impetrationis dictus Reus erat, ad Monasterium S. Audoëni. Convincitur quoque id per instrumentum processus fulminati super dicta bulla; per quem executio hujusmodi bullæ dirigitur ad Abbatem Sancti Andoëni Rotomagensis tamquam ordinarium collatorem dicti Prioratus. Quare calumniosa est Rei responsio, quâ negat collationem hujus Prioratus pertinere ad Abbatem S. Audoëni Rotomagensis, asserendo illum pertinere ad Romanum Pontificem; cùm ex tenore dictæ bullæ, quâ Reus utitur, constet Pontificem contulisse hoc beneficium non jure alicujus ordinariæ collationis, sed specialis reservationis; nimirum propter resignationem factam (uti asseritur) in curia Romana, *c. Licet De praben. li. 6.* Quod evidens indicium est, Pontificem ordinariam collationem seu provisionem hujus beneficij sibi non arrogasse, *Ioan. Selva in tract. De benefic. parte 2. quæst. 1. nu. 13.* Quibus accedit propria confessio Fratris Ioannis Bourgeois (à quo Reus causam sui tituli se habere dicit) quam fecit in supplicatione, quam anno 1550. quarta Iulij porrexit in Concilio, Mechliniensi: quâ confessus fuit Abbatem S. Audoëni esse protectorem & collatorem hujus beneficij. Cum itaque Actor auctoritatem sui tituli referat ad Abbatem S. Audoëni, prolato publico, authentico & per Reum recognito instrumento factæ sibi per dictum Abbatem collationis & provisionis de hoc Prioratu, nihil dubitandum est, quin non possit Actori objici defectus potestatis ipsius conferentis & providentis.

Proximum est ut demonstretur, Impetrantem in ea conditione & qualitate fuisse & esse, cui hoc be- 3
neficium conferri potuerit. In quo articulo manifestum in primis est Actorem tunc pluribusque annis antè, fuisse clericum tonsuratum Leodiensis diœcesis. Nam exhibitas de hujusmodi clericatura seu tonsura literas Reus apertè recognovit; & ultra hoc Reus positivè allegat Actorem esse clericum sæcularem; quæ prima in genere est requisita qualitas ad obtinendum quodcumque Ecclesiasticum beneficium, *c. Cum ad De rescr. c. Ex literis De transf. c. 2. De instit.*

Cæterum hac in parte est quod probabiliter admodum Reus Actori objicit, ex conditione & qualitate ipsius beneficij, quod dicit esse regulare, utpote dependens à monasterio S. Audoëni ordinis S. Benedicti solitum conferri Monachis seu Religiosis ejusdem ordinis; * Regulariter autem 4
quæcumque beneficia sæcularia clericis sæcularibus, & regularia monachis religionem professis conferri solent & debent, tam ex dispositione priorum Canonum, *c. Cum De beneficio De praben. lib. 6. c. Cum causam De elect.* quàm ex definitione sacri Oecumenici Concilij Tridentini, *sess. 14. De reformat. cap. 10. ac sess. 25. cap. 11.* non converso ordine sæcularia Religiosis, & regularia sæcularibus clericis. Verùm adversus istam objectionem est Actor munitus ex dispensatione Apostolica: nam Clemens Papa septimus, V. Kalendas Novembris anno Pontificatus sui septimo hoc est anno 1532. ex potestate Apostolica concessit & indulsit dicto Actori, ut duo incompatibilia beneficia & eorum alterum etiam regulare, conferri solitum regularibus ordinis S. Benedicti, aut alterius cujusvis ordinis, obtinere posset: de & super qua concessione & indulto Paulus tertius anno 1534. III. Nonas Novembris concessit suas bullatas literas, in forma *rationi congruit* expeditas, quas Reus quoque recognovit. Ita ut ex hac parte inhabilitas aut incapacitas personæ Actoris redargui non possit. * 5
Dubium enim non est, quin Pontifex prædictam juris communis, & Conciliaris etiam decreti dispositionem, dispensando ex auctoritate & potestate Apostolica, relaxare possit, sæcularemque clericum habilitare ad beneficium regularibus seu monachis conferri solitum, *in d. c. Cum De beneficio in fine*: non tantùm ex provisione Apostolica, verùm etiam ex collatione Ordinarij, ad quem regularis beneficij collatio pertinet; quia dispensatio eum capacem

capacem facit *Rebuff. in praxi benef. tit. De dispensatione ætatis nu. 6. & 7.*

Quod animaduertens Reus, tacitâ confessione hujusmodi dispensationis, objicit ulteriùs Actori dictæ dispensationis resolutionem, per hoc, quod (ut asserit) Actor post datam dictæ dispensationis successivè acceptaverit & retinuerit plura alia incompatibilia beneficia; quorum quinque nominatim exprimit, existimans per priorum duorum incompatibilium assecutionem, effectum dictæ dispensationis resolutum fuisse: quasi sermo simpliciter prolatus de primo intelligatur, & primo actu perficiatur, consumatur, & finiatur, *l. Boves §. hoc sermone De verb. signific.* etiam in hac Papali liberalitate, *c. Non potest §. 10. De præben. lib. 6.* Sed sine negotio resolvitur hæc obiectio per formalem negationem Actoris, & deficientem Rei de allegata hujusmodi beneficiorum pluralitate probationem. Allegare etenim & objicere non sufficit, nisi quoque id quod objicitur, quatenus in facto consistit, probetur, *l. Qui accusare C. De eden.*

6 *l. Si in emptione De contrah. emp.* † Et si probatum esset Actorem successivè plura, quàm duo incompatibilia beneficia ante acquisitionem hujus Prioratus obtinuisse; per hoc tamen non induceretur dicti Prioratus amissio; ob id, quòd dictæ dispensationis bulla contineat ampliativâ illâ clausulâ, his verbis: *Illaq; simul & successivè simpliciter vel ex causa permutationis, quoties tibi placeret dimittere & cedere, ac loco dimissi vel dimissorum aliud vel alia &c.* Quæ clausula præservativa est, efficitque ne prima acceptatione duorum incompatibilium, effectus prætactæ dispensationis resolvatur, *Rebuff. praxi benef. tit. De dispensatione ætat. ad verb. illaque simul. dimittere cum seq.* sic ut successiva plurium, quam duorum acceptatio Actori non noceat, nisi quoque probetur simultanea eorundem eodem seu uno aliquo tempore retentio. Relinquitur ergò quòd ex qualitate & conditione vel personæ ipsius Actoris, vel hujus de quo quæritur beneficij nullum sit impedimentum aut defectus, quo minus Actor illud obtinere, & in præsenti etiam retinere possit.

7 Quoniam verò Actor causam collationis constituit in collatione Abbatis S. Audoëni non merè liberali sed necessaria, quæ liberalitatem non habet, *l. Regem legatam in fine De alimen. legatis*, hoc est ex causa permutationis; ex qua facta in manibus Ordinarij Collatoris beneficij resignatio liberam conferendi potestatem, cui volet, Collatori non tribuit, sed illum constringit, ut conferat illud ei qui cum resignante compermutat, *c. 1. De rer. permut. lib. 6. & Clem. 1. eod. tit.* inspiciendum est, an ea ex parte aliquid sit quòd Actori scrupulum facere possit.

8 Objicit Reus Actori hujusmodi permutationem fuisse nullam; ob id, quòd Frater Guilielmus Marnier, qui hunc Prioratum ex causa permutationis ad opus Actoris resignavit, tempore illo nō erat dicti Prioratus verus Rector aut possessor; idcòque permutationem tamquam de re aliena factam esse nullam: cùm generaliter verum sit quòd ex causa permutationis alienare nemo, vel in alium transferre possit, quod ipse non habeat, *l. si filius tuus C. De don. l. Nemo plus D. De reg. iuris.* Sed facilè quoque rejicitur hæc objectio per hoc quòd qui ex permutatione alterius beneficium consequutus est, si ei agenti objiciatur exceptio deficientis juris in persona auctoris, hoc est compermutantis, intentionem suam satis fundet & probet, si probet auctorem suum loco domini seu veri Rectoris & possessoris beneficij habitum fuisse, ut expresso jure definitum est, *in c. Cum venerabilis in verb. vel cum domino vel eo qui habebatur loco domini De exception.* Ita ut non sit necesse probare verū dominium illius; cum dominij probatio sit difficilis; & perinde ad obtinendum in vindicatione cujusque rei sufficiat probatio quasi dominij, hoc est quod sit bonæ fidei possessor ex justa causa, ut ipsius dominij, adversus eum, qui ipse suum dominium probare non potest, *l. ult. D. De Public. in rem act. §. Alia Inst. De action.* † Quinimò in materia benefi- 9
ciali specialiter receptum est, ut is, qui agit ad beneficium, quod dicit suum esse ex causa permutationis, non teneatur probare quod suus auctor, hoc est ex permutationis causa resignans, jus in re seu in beneficio habuerit; sed sufficit probare illū habitū & reputatum fuisse pro tali, & fuisse in beneficij possessione: quod in auditorio Rotæ Romanæ decisum, *decis. 10. tit. De rer. permutat. aliàs 404. incip. Nota agenti & petenti in antiq. & decis. 4. tit. De rer. permut. aliàs 104. incip. Agenti & petenti in novis*, comprobat & sequitur Panormitanus. Iam verò per Actorem plenissimè probatum est, D. Guilielmum Marnier auctorem Actoris tempore hujusmodi permutationis & resignationis fuisse habitum & reputatum pro Priore hujus Prioratus, eumq; aliquot annis fuisse tunc in reali possessione illius, usque ad tempus, quo dicta permutatio concepta fuit in anno 1548. Deponunt namque id ad unum ferè omnes testes viginti quinque per Actorem in causa possessoria producti: quorum depositiones seu testimonia per Concilium Mechliniense clausa ad hanc petitoriam causam transmissa, & in actis hujus causæ exhibita sunt: adversus quæ Reus nihil objecit, quo minùs illa fidem probationis faciant, etiam in hac causa petitoria, licet in ea dicti testes neque producti, neque per Reverendum D. hujus causæ Iudicem, vel ex ipsius commissione examinati sint. * Est enim recep- 10
tum, quòd testimonia dicta in possessoria causa fidem faciant & plenè probent etiam in causa petitoria inter easdem partes de eadem re contendentes licet ad alium finem, *Felin. & alij in c. Causam quæ in c. Veniens 2. De testib.* ut eleganter decidit Guido Papæ *decis. 136. Si acta*; quem indicasse quoad hoc sufficit.

Vltra quæ testimonia eadem reputatio & possessio probatur per diversa instrumenta in hac etiam petitoria causa pro maxima parte originaliter exhibita. Et primò per ipsas dictæ collationis Actori per Abbatem S. Audoëni factæ literas: inde quippe constat, quòd ipse Abbas Collator hujus beneficij dictum Guilielmum pro Rectore & possessore hujus Prioratus habuerit & reputaverit; potissimum quod idem F. Guilielmus fuerit professus religiosus dicti Monasterij S. Audoëni, & sic præfati Abbatis obedientarius uti Reus apertè in hac causa confessus est, quod non tantum dictus D. Guilielmus sed etiam F. Ionathas de la Mote immediatus ejusdem D. Guilielmi in dicto Prioratu præcesso-

præcessor, fuerint Religiosi dicti monasterij: prout etiam eiusdem Monasterij Religiosus fuit F. Robertus Crochet immediatus prædecessor dicti F. Ionathæ. Quæ res habet maiorem probabilitatem, quàm illud, quod Reus proponit de jure & possessione F. Ioannis Bourgeois, ex cujus resignatione dicit se obtinuisse hunc Prioratum, nulla alia allata probatione vel iuris vel possessionis aut repræsentationis huiusmodi sui auctoris, quem constat fuisse Religiosum non monasterij S. Audoëni sed walciodorensis. Nam in literis, quas de asserta licentia sui superioris Abbatis Gemblacensis pro facultate obtinendi hunc
11 Prioratum se impetrasse dicit Reus, id apertè declaratur. † Quæ quidem dicti Abbatis assertio pro plena reputatione, quod D. Guilielmus Prior fuerit, haberi debet: quemadmodum filius talis esse præsumitur, qualis pater eum reputavit, *l. penult. in fine D. De curat. furios.* *Paul. Paris. cons.* 88. *Viso processu nu.* 5. *vol.* 3. cùm ob tantam coniunctionem non præsumatur ignorare conditionem filij sui, *l. Octavi in fine D. Vnde cognati.* Quod in eo, qui naturaliter pater est, sic constitutum, rectè transfertur & extenditur ad patrem spiritualem, hoc est ad Monachi cujuscumque superiorem seu Prælatum; ut à carnali matrimonio ad spirituale rectè ducitur argumentum, *c. Quoniam frequenter §. porrò Vt lite non contest. c. fin. De translat.*
12 *Episcop.* † potissimùm quia arctiùs subiectus sit Monachus suo Prælato, quàm filius patri; cùm Monachus sine licentia sui Abbatis à Monasterio recedere nequeat, nec cuicumque beneficio aut officio præfici nisi à suo Prælato mittatur, *c. Non est de regula, c. Cum ad Monasterium vers. alicui De statu monach.*

Probatur quoque hæc de dicto D. Guilielmo reputatio, & vera actualisque hujus Prioratus possessio, non tantùm duorum aut trium, sed circiter decem annorum ex diversis per Actorem exhibitis instumentis. Nam primò literæ per Concilium Lutzemburgense scriptæ ad Abbatem de Dorval, ad querelam Ioannis de Marion coloni præfati D. Guilielmi, apertam significationem faciunt, quod tunc idem Dominus Guilielmus fuerit Prior hujus Prioratus; quas literas Reus recognovit. Cui quoque consonat supplex libellus per dictum Ioannem Marion Concilio Lutzemburgensi adversus præfatum Dominum Guilielmū tamquam Priorem dicti Prioratus exhibitus. Secundò comprobatur per instrumentum appellationis, quæ nomine dicti D. Guilielmi tamquam Prioris dicti Prioratus aliorumque Dominorum ejusdem Ordinis interposita fuit à sententia seu decreto quorundam Decanorum, qui ipsos indebitis subsidijs gravaverant. Tertiò exhibuit cum prædictis instrumentis Actor etiam aliquot apochas seu quitantias, non tantùm receptorum per præfatum D. Guilielmum de bonis dicti Prioratus, sed etiam solutorum: item instrumentum Vicariatus, per quod idem D. Guilielmus constituit hujus causæ Actorem suum Receptorem, negotiorum gestorem, & Vicarium in dicto Prioratu: item instrumentum locationis certorum bonorum dicti Prioratus per D. Guilielmum factæ & per Abbatem dicti Monasterij S. Audoëni confirmatæ, in quo tam multorum concursu dubitandum non est de hac reputatione, quam in proposito sufficere diximus. Nihil in contrarium urgente, quòd Reus velut uno penicillo abstergendo omnia supradicta instrumenta dicat in illis non dispositivè, sed enuntiativè tantùm contineri, quod dictus F. Guilielmus talis fuerit, & id non sufficere ad probationem tituli: quia, ut paulò ante dictum, non est hoc casu necessaria veri tituli seu juris ex causa permutationis resignantis talis fuerit, *supradict. Rota decis.* quæ reputationis probatio iam abundantissimè confecta est. * Deinde enūtiativa dictæ qualitatis assertio, 13
vim & effectum perfectæ probationis continet, propterea quod instumenta prædicta sint non de rebus aut negotijs extraneis (quo casu impertinentis qualitatis assumptio, per enuntiativam orationem concludentem & necessariam probationem non conficeret) sed de rebus & negotijs ad dictum Prioratum pertinentibus & ratione illius occurrentibus, & quæ D. Guilielmus citra jus & nomen dicti Prioratus facere utiliter & cum effectu non potuisset, *arg. l. Pro herede §. Papinianus in fine D. De acquir. hered.* ut est locare bona Prioratus, ratione illorum in jus vocare, exactionibus subjici propter Prioratum: ita ut huiusmodi qualitatis enuntiativa assertio pro dispositiva accipi debeat; quia dirigitur in actum, qui dictam qualitatem requirit, *Bald. in l. Si voluntate. C. De fideicom. libert.* & sic adiecta enuntiatio hujusmodi qualitatis est & accipi debet pro causa ejus, quod agitur. † Eo autem casu, quando verba enunciativa proferuntur per modum causæ disponunt, *Bald. in l. Emptor §. ancillam De rei vind. Ias. in l. Ex his verbis nu. 2. vers. Nono limita C. De testam. militis;* quia dispositivus actus quibus hæc enuntiatio adijcitur, deficiente eâ qualitate, fieri non potuisset, saltem non cum effectu: ita ut quamvis interdum nuda demonstratio tantùm sit in adiectione qualitatis, quæ etiamsi falsa sit, actum vitiare non solet, *l. Falsa demonstratio De cond. & demonstrat.* quando scilicet qualitas remota & extranea est ab actu: pro demonstratione tamen non est, cùm causam actus continet; quia tunc ratio & causa agendi (quæ consistit in hujusmodi qualitate) cohæret actui, nec sine illa actus subsistere cum effectu potest, *l. Cum tale §. falsam De cond. & demonst.* Atque ita indubitatis rationibus perimitur exceptio seu obiectio, quam Reus captando verba facit ex consideratione enuntiativæ orationis, cui vim & effectum dispositionis frustra detrahere laborat. 14

De possessione Actoris scrupulosiùs hîc inquirendum non est, cùm in hac causa, non de illa, sed de titulo & iure quæratur, qui sine possessione stare potest, *l. Naturaliter §. nihil commune De acquir. poss.* & acquirendæ possessionis causam tribuit: cùm è diverso adversarij possessio, sine iure & titulo vero atque effectuali stare non possit, ut præiudicium faciat proprietario, *l. 1. §. huius autem D. Vti possidetis.* Interim tamen quatenus momentum aliquod ex possessione, jure, & titulo quem Actor in hoc Prioratu sibi asserit, accedere posset; dicimus ea in parte dubitationem quoque nullam esse. Nam de prima possessionis acquisitione, 15
quàm

quam Actor in propria persona paulò minus bimestri post supra mentionati Abbatis ex resignatione D. Guilielmi provisionem obtinuit, evidenter constat per instrumentum publicum ea de re confectum. Et si ea in parte foret probationis aliqua imperfectio, de apprehensa tamen & exercita multipliciter & per plures annos hujus Prioratus per Actorem possessione abundè constat per exhibita pro parte Actoris instrumenta loquentia de his, quæ Actor in qualitate Prioris hujus Prioratus egit; solvendo inprimis debita per D. Guilielmum Marnier suum auctorem, & prædecessorem ratione bonorum dicti Prioratus contracta: ut regulariter successor in beneficio tenetur solvere debita sui prædecessoris pro utilitate ac conservatione bonorum eiusdem beneficij contracta, *c.* 1. *De solut. cap. Quod quibusdam De fideiussor. & utrobique Doct.* Idem convincitur ex literis Concilij Mechliniensis, quas F. Ioannes Bourgeois (quem Reus auctorem suum prætexit) adversus Actorem tamquam possessorem impetravit; ob id, quòd sine placito Principis in hujusmodi possessione esset: in quibus sanè literis apertè continetur dicti F. Ioannis Bourgeois confessio, quòd Actor hujus Prioratus possessionem ceperit & duobus annis possederit. Probatur idem per literas manutenentiæ Concilij Lutzemburgensis, adversus Actorem tamquam possessorem dicti Prioratus ratione certarum decimarum ad eundem Prioratum pertinentium impetratas, itemque per exemplum scripturæ, quam Actor in eo judicio & in ea qualitate pro sua defensione exhibuit. Probatur etiam hæc possessio per instrumentum renuntiationis, & literas Congedij seu licentiæ impetratas, pro obtinenda facultate faciendæ huiusmodi renuntiationis. Et noivssimè per literas Reginæ Mariæ ad Actorem scriptas pro facienda contributione ad subsidium Concilij Tridentini ratione dicti Prioratus: quæ licet non contineant proprium nomen Actoris; quod tamen ad ipsum tamquam talem scriptæ fuerint demonstrant subsequutæ quitantiæ Actori tamquam Priori idem subsidium solventi datæ. Sic quod de possessione dicti Prioratus semel acquisita & pluribus annis per Actorem exercita dubitare non oporteat.

16 Quid ergo est, quòd in judicio possessorio Reus Actore potior judicatus sit? Supervacanea sanè & inutilis est hujus rei investigatio: cùm sententia in possessorio lata, non pariat exceptionem rei judicatæ in petitorio; quia in illo possessio, in hoc versatur proprietas, *l. Et an eadem §. ult. De except. rei iud.* quæ cum illa commune nihil habet, *d. §. nihil commune.* Et quantum coniecturâ assequi possumus, causa, cur in eo judicio succubuerit Actor vel hæc fuit, quòd Actor seu potiùs ejus auctor à sua possessione per bellicam calamitatem exciderit, derelicto scilicet Prioratu metu hostili; quo modo possessio facilè amitti solet, salvâ manente proprietate, *l. Idem est §. si quis autem D. De vi & vi arm. l. 3. §. si quis nuntiet l. sed etsi nolit De acq. poss.* vel hæc, quòd Actor placito Principis munitus non fuerit; quamvis hæc causa ad jus relata momenti parum habere videatur. Etsi enim sive usurpatione, sive ex privilegio irrepserit hujusmodi placitorum usus; is tamen tantùm est adversus Papales seu Romanæ Curiæ literas, & minimè adversus collationes & provisiones Ordinariorum; qualis est collatio, quâ Actor nititur: id enim deprehenditur apertè ex duabus constitutionibus, tum Maximiliani Imperatoris, tum ejus filij Philippi Archiducis Austriæ, Ducis Braban. &c. de anno 1487. quæ alioqui per se iuri adversantur, & libertatem ecclesiasticam, auctoritatemque Apostolicam tam generaliter acceptæ plus æquo diminuunt. † 17
Quid enim id aliud est quam à manu laica seu sæculari beneficium accipere, quod jura prohibent, *c. Ecclesia Sanctæ Mariæ De constit. c. Cum terra, c. Quod sicut, c. Quisquis De elect.* Ideoque per Iudices ecclesiasticos in suis judicijs in consideratione haberi non debent. Sed his insistendum non est, cùm indubitatum sit, sententiam possessoriam nullum omninò præjudicium facere causæ proprietatis.

Cùm ergò ex parte Actoris omnia consistant, & nihil desiderari amplius possit; hoc reliquum est, ut dispiciamus, num potentiore aliquo jure Actorem superet Reus ex allegato per eum titulò? Profert quidem Reus bullam Apostolicam, per quam asserit sibi Pontificiâ auctoritate provisum esse ex resignatione F. Ioannis Bourgeois in Curia Romana, & desuper fulminato processu ejusdem Prioratus possessionem accepisse contendit: quæ ad assertionem tituli, quem Reus prætendit, prima facie sufficere facilè videri possent. † Sed quoniam omnis sive Papę sive Impe- 18
ratoris concessio hanc in se habet conditionem, si alteri priùs jus quæsitum non sit, *l. 2. §. merito Ne quid in loco publ. c. Super eo De off. & potest. iud. deleg. c. Quamvis in fin. De rescript. lib. 6.* cùm non præsumantur alteri quęsito juri derogare velle; & ea conditio in dicta Bulla disertis verbis, ac formaliter sit inserta his verbis, *dummodo per resignationem huiusmodi, & non litigiosus, eius dispositio ad nos hac vice pertineat, vel si aliàs vacet, aut litigiosus existat tempore datæ præsentium non sit in eo alicui specialiter ius quæsitum &c.* parum momenti habet hæc Papalis, quam Reus prætendit, provisio: ob id inprimis, quòd evidenter ex superius deductis constet eo tempore alteri jus quæsitum fuisse in eodem Prioratu, ex resignatione D. Guilielmi & collatione Ordinarij collatoris, toto triennio antè, quo triennio elapso Reus hunc titulum primùm per surreptionem obtinuit. * Ita ut Actori 19
suffragari debeat Regula Cancellariæ Apostolicæ *de triennali possessore*; quæ non patitur triennalem pacificum possessorem per quamcumque sequentem impetrationem molestari, *Lud. Gomez ad reg. Cancell. de trien. possess.* * Præsertim quod hac in 20
re antecedens aliorum plurium antecedentium annorum pacifica possessio D. Guilielmi, quem sine titulo auctorem habet Actor, suffragari eidem Actori & accessionem temporis facere debeat, *l. De accessionibus D. De divers. & temp. præscrip.* aut saltem sequentem triennalem successoris firmiorem reddere, ut plerique existimant, *Lud. Gomez ad reg. cancell. de trien. possess. quæst. 13.*

Secundò non nocet hæc Papalis provisio Actori, ideo quòd Reus non docuerit, nec aliunde constet, quòd F. Ioannes Bourgeois jus aut titulum

in seu ad

in seu ad hunc Prioratum habuerit, aut in illius possessione umquam fuerit, aut pro Priore dicti Prioratus reputatus fuerit. Nam quamvis, ut superiùs deductum est, non sit necesse cessionarium seu resignatarium docere, quòd cedens seu resignans jus & proprietatem in beneficio habuerit; probare tamen debet, quòd cedens & resignans pro tali reputatus, & in hujusmodi beneficij possessione fuerit, *d. cap. Cum venerabilis De except. & ibi Panorm. decisiones Rota supra citat.* quale nihil Reus ne quidem allegavit, multò minus probavit: ita ut ex resignatione D. Ioannis Bourgeois, non potuerit constitui modus aliquis vacationis, sub cujus conditione, hoc est, *si vacet*, provisio Reo facta est.

Tertiò subest & concurrit hîc aliud, quod omnino prosternit, & penitus subvertit assertum jus & titulum Rei; hoc scilicet, quòd præfatus F. Ioannes Bourgeois decem diebus ante provisionem per D. Papam Reo factam omni juri & actioni, quod in & ad dictum Prioratum habebat, necnon liti & causæ occasione dicti Prioratus in præjudicium Actoris subortis, cesserit & renuntiaverit, cum aperta confessione & recognitione, quòd assertum jus suum seu actio, quam ad dictum Prioratum habere prætendebat, nullo modo esset perfectum. Probatur etenim hoc per bina instrumenta hac de re confecta, quæ posteaquam Reus periculum ex illis metuens agnoscere noluit, Actor testibus probavit illa esse confecta, subscripta, & subsignata manu Guilielmi de Soye

21 Notarij publici. * Iam verò excipiente Reo de cessione & resignatione dicti F. Ioannis Bourgeois, rectè per replicationem retorquetur objectio antecedentis voluntariæ resignationis; quæ ut ipsi F. Ioanni Bourgeois, *cap. super hoc De renuntiat.* ita quoque dicto Reo ejus successori, & causam ab eo prætendenti, rectè objici potest, *l. In omnibus §. non debeo, l. Quod ipsis De reg. iuris* præsertim quia plenissima sit renuntiatio non tantùm quoad litem, sed etiam quoad causam, jus & actionem, *Rota decis. 1. de renuntiat. alias 158. in novis.* Nec inutilem vel inefficacem facit hanc renuntiationem, quòd non sit facta coram supe-

22 riore, sed coram Notario & testibus: † nam etsi verum sit, quòd renuntiatio de beneficio, quod sine lite aut controversia possidetur, vel habetur, facta coram laico aut non superiore, quoad ipsum sit nulla, & minimè quoad ipsum renuntiantem, cui in omnem eventum nocere debet ipsa sic facta renuntiatio, *c. Quod in dubijs & ibi Doct. c. Admonet De renuntiat.* renuntiatio tamen facta de beneficio seu potiùs de lite, causa, jure & actione beneficij, quod in controversia est, & potissimùm in cujus possessione est adversarius (ut hîc contingit) tenet quoad omnes, etiamsi sit facta coram laico, seu alio quocumque, qui super beneficio, vel quoad collationem, vel quoad institutionem, auctoritatem vel potestatem aliquam habet. Quam distinctionem inter renuntiationes traditam à Ioanne Andrea, *in c. Consitutus in fine De appell.* probant Antonius de Butrio, Panormitanus & alij, *in d. cap. Quod in dubijs, gl. pragm. sanct. tit. de sublat. Clem. literis in verb. renuntiasse,* sic ut litigioso beneficio facilius renuntietur, quàm

ei, quod pacificè obtinetur. * Potissimùm ad 23
opus & utilitatem collitigantis, jus anterius seu probabiliter potentius prætendentis, & omnium maximè, quando jus renuntiantis probabiliter est dubium & incertum; quanto magis cum notoriè constat eum jus non habere, *Rebuff. in praxi benef. de resig. expres. nu. 12.* ut accidit in proposito, propter apertam & manifestam confessionem dicti F. Ioannis Bourgeois instrumento renuntiationis insertam, quòd jus, quod ipse F. Ioannes prætendebat, nullo modo erat perfectum. † Cui 24
confessioni contra confitentem causamque ab eo habentem, standum est, *l. Generaliter in fine C. De non num. pecun. cap. Ex ore De his qua fiunt à maiore parte cap.* etiam in beneficialibus, si non ad hoc, ut per illam jus aut actio totaliter acquiratur ei, cui fit hæc confessio, *gloss. in c. Duobus in verb. non apparet De rescrip. in 6.* saltem ad hoc, ut jus & titulus adversarij ex eo corroboretur & coadiuvetur, *Dominic. Gemin. in c. 1. De eo qui mitt. in poss. lib. 6. decis. Tholosana 473.* & ei paretur exceptio adversus confitentem aut causam ab eo habentem; potissimùm quando confessio hujusmodi velut pro causa objecta est renuntiationi litigiosi beneficij, nec ex adverso demonstratur vel confessionis falsitas, vel error; ut contingit in proposito, in quo Reus nihil docuit de jure vel titulo præfati F. Ioannis Bourgeois; imò nec de mandato illius, qui in Romana Curia resignationem nomine F. Ioannis fecisse in opistographio Bullæ scribitur, videlicet Guilielmi Hulst. † Nam 25
etsi stetur verbis Papæ in literis suis asserenti resignationem beneficij coram se factam esse per alicujus procuratorem, *Clem. 1. De probat.* per hoc tamen probatum non debet censeri hujusmodi procuratoris mandatum, sed extrinsecus probandum est legitimè, *Rebuff. in praxi benef. tit. Requisita in literis collationum*: quia assertio mandati non est de facto ipsius Papæ, *gloss. ult. d. Clem. Literis & ibi Bonif. Vital. nu. 31. Pragm. sanctio de sublat. Clem. literis.* De quo quidem mandato si constaret, nullus prorsus esset illius effectus; ob id, quod ante præstitum vigore illius consensum in Romana Curia, idem F. Ioannes sic ut præmittitur liti, juri, actioni, & causæ ad utilitatem Actoris renuntiaverit, & ad renovandam hujusmodi renuntiationem in Romana Curia aut alibi, ubi opus vel utile foret, procuratores constituerit; * per quam constitutionem seu 26
mandatum revocatum censeri debet prius, si quod dicto Guilielmo Hulst datum fuisset, de quo tamen non constat: nam per posterius mandatum revocatur prius, *c. Non iniustè De procurat.* Et licet expressa revocatio sic dati mandati non noceat, quo minùs sequens resignatio effectum habeat, si re integrâ mandatario seu procuratori non sit facta intimatio revocati mandati, *clem. 1. De renuntiat.* quoad ipsum mandantem & constituentem: nocet tamen quoad eum, qui ex actu revocatorio jus acquirit, antequam constitutus procurator executionem mandati facit; quia per hunc actum revocatorium, qui constituitur in sequenti reali renuntiatione, enervatur antecedens procuratoris constitutio, ad renuntiandum seu resignandum; quia tempore renun-
tiationis,

tiationis, quæ fit ex antecedente mandato, non invenitur constituens jus in re habere, *felin. in c. Ex parte Decani nu. 16. limitat. 2. De rescript.* Et sic in proposito potior est realis renuntiatio, quam F. Ioannes Bourgeois de hoc litigioso Prioratu fecit, quàm sequens resignatio ad opus Rei facta virtute alicujus prioris mandati, si tale aliquod fuisset, prout non, quia de eo non constat aut apparet, *l. Si in emptione De contrah. empt.* Concludimus ergo hunc Prioratum cum fructibus Actori adiudicandum esse secundùm conclusionem pro ipsius parte in hac causa propositam.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Petitorium in concursu ex Apostolica & turnaria provisione. Pij II. indultum, datum Episcopo Leodiensi & ejus Dioecesis ordinarijs collatoribus, ut nulla beneficia ejus dioecesis duas saltem marcas argenti non valentia sub exspectativis gratijs comprehendantur.

1. *Pontifex non planè adimit sibi potestatem, quam alteri concedit.*
2. *Prohibitio exspectativæ gratiæ non extenditur ad collationem ordinariam.*
3. *Cap.* Statutum De præbend. lib. 6. *intellectus.*
4. *Manus Papalis appositio impedit Ordinarij collationem.*
5. *Valor beneficij quomodo constituendus.*
6. *Simoniacum quando sit pro redimenda lite expensas solvere.*

CONSILIVM CCXXXIX.

PIus Secundus Pontifex in anno Domini 1448. Episcopo Leodiensi, alijsque Civitatis & Diœcesis Leodiensis Prælatis, ac quibuscumque alijs Ordinarijs quorumcumque beneficiorum Collatoribus, inter alia concessit & voluit, quòd nulli Canonicatus, præbendæ, dignitates, personatus, officia, aut alia beneficia ecclesiastica Civitatis & Diœcesis Leodiensis, cujuscumque qualitatis fuerint, quæ saltem duas marcas argenti secundùm communem æstimationem non valent annuatim; sub quibuscumque exspectativis gratijs quibuscumque personis per Sedem Apostolicam vel ejus Legatos, sub quavis verborum forma concessis quomodolibet comprehendantur; nec possint prætextu gratiarum hujusmodi acceptationes & provisiones per quemquam fieri de ijsdem, sed Ordinarij seu illi ad quos illorum spectat collatio, provisio, seu quævis alia dispositio, liberè de illis disponere valeant; etiam in quocumque mense vacaverint. Quibus Collatoribus antea tam per Eugenium Quartum, quàm per Concordata Nationis Germanicæ cum Sede Apostolica inita concessum fuit, ut cujuscumque qualitatis & valoris beneficia in sex alternatis mensibus, videlicet Februario, Aprili, Iunio, Augusto, Octobri, & Decembri liberè conferre possent, nec valerent aliter super sic vacantibus beneficijs per Papam factæ provisiones alijs sex mensibus Sedi Apostolicæ reservatis, in quibus vacantia beneficia conferre non possent dicti Ordinarij Collatores. Ex facto accidit, quòd in mense Ianuario anno 1573. per mortem D. Petri Baneldi vacaverit in Ecclesia Buscoducensi (quæ olim Leodiensi Diœcesi fuit subdita) Capellania in honorem nominis Iesu fundata, cujus reditus annui valorem viginti quatuor florenorum regionum Belgicarum non excedunt: de qua Dominus Iudocus de Clermont sibi in mense Aprili sequente provideri fecit per mandatum Apostolicum directum Reverendissimo Episcopo Leodiensi, qui ad executionem hujusmodi mandati procedendo, adhibitis omnibus requisitis dicto Domino Iudoco providit mense Septembri ejusdem anni 1573. Qui verò in dicto mense Ianuario in turno fuerat conferendi beneficia ad Capitulum Ecclesiæ Buscoducensis pertinentia (inter quæ est hæc Capellania) prima mensis Iulij contulit eandem Antonio de Lanckvelt.

Quæritur inde, quis in obtinendo & retinendo hoc beneficio sit potior? Et paucis, omissa multorum argumentorum collatione dicimus, Pontificiam collationem seu provisionem, quam D. Iudocus obtinuit, priorem esse: ideò quod vacaverit in mense Ianuario, qui alternorum mensium Sedi Apostolicæ per dicta Concordata Nationis Germaniæ Ordinarijs Collatoribus per totum Imperium, & per specialem bullam dicti Eugenij Quarti Ordinarijs Collatoribus Diœcesis Leodiensis concessum, reservatorum primus est; & sic in eo hoc vacans beneficium per alium, quàm per Sedem Apostolicam conferri non potuerit, & facta per dictum turnarium collatio censeri debeat ipso jure nulla & irrita, *cap. 2. c. Si beneficia c. Si Apostolica De praben. lib. 6.*

Nec quicquam facit dictæ Pianæ Bullæ restrictio: nam per illam Pontifex non præripit sibi potestatem conferendi, providendi, seu mandandi, ut provideatur in sibi reservatis mensibus, sed tantùm restringit & limitat incidentem illam reservationem, ut per exspectativas seu præventivas gratias Ordinarius Collator in reservatis mensibus impediri non possit, quoad beneficia tantilli valoris; non etiam hoc disponitur, ut Pontifex per simplicem provisionem seu collationem, aut mandatum de providendo seu conferendo non possit disponere, non dico de vacaturis sed vacantibus in illis alternatis mensibus beneficijs. * Neque enim cùm Pontifex 1
alicui seu aliquibus concedit facultatem conferendi beneficia, sibi illam omninò adimit saltem, ut illum seu illos prævenire possit in vacante beneficio, *c. Dudum De praben. lib. 6.* † Neque 2
etiam prohibitis exspectativis & præventivis gratijs quoad vacatura, censetur quoque prohibita præventio per ordinariam viam; cum omnium beneficiorum ecclesiasticorum dispositio in manu Pontificis sit, *Clem. 1. Vt lite pend. &c.* † Atque 3
hinc est quod Gregorij Decimi constitutionem, *in c. Statutum De praben. lib 6.* limitans & restringens Clementis Quarti statutum, *in d. c. 2. De praben. lib. 6.* quo reservavit Sedi Apostolicæ beneficia vacantia in Curia, ut scilicet reservatio non duret nisi uno mense à die vacantis in Curia beneficij, & quòd eo mense lapso Ordinarij Collatores

latores illa conferre valeant, sic interpretetur Glossa, *in d. c. Statutum in verb. per seipsos vers. Papa enim*, ut post mensem illum Papa etiam conferre possit, si velit, quamdiu res integra est, hoc est quamdiu Ordinarij intra tempus à jure præfixum non contulerunt; & sic restrictio ad mensem non hoc operatur, quasi post mensem omnimodò excludatur Pontifex, ut conferre non possit, sed hoc tantùm (inquit Petrus Ancharanus, *in d. c. Statutum in princ.*) ut post hunc mensem manus Ordinariorum ulteriùs non censeantur ligatæ: quâ restrictione non interveniente, perpetuò mansissent ligatæ. Ita ut Turnariùs sibi imputare debeat, cur hoc beneficium, si minus est duabus marcis argenti, statim non contulerit & Pontificem prævenire passus sit; non per exspectativam & præventivam in futuram gratiam, sed per præsentem provisionem, seu per mandatum de providendo, quod provisioni adæquatur; cujus generis gratia seu bulla Piana non continetur.

Nec in consideratione habendum, quod Dominus Antonius ex collatione hujusmodi Turnarij prior fuerit in possessione: * nam cùm ea
4 collatio sit notoriè nulla, tamquam ab eo facta, qui conferendi jus tunc non habuit, *l. Si filius tuus C. De donat.* propter appositionem manus Pontificiæ ad hoc beneficium (eo enim ipso, quòd Papa vel per nudam supplicationem, vel per nudam signaturam apponit manum ad aliquod beneficium, in quo alteri jus acquisitum nondum est, censetur alij cuicumque ademisse potestatem super eo, etiamsi provisio Papæ esset aliquo modo nulliter, vel vitiosè facta, *cap. Vt nostrum c. Vt debitus De appell. c. Inter dilectos & ibi Panor. De excess. Prælat. Paul. Paris. consil. 47. Videtur nu. 39. vol. 4. Aeneas De Falconibus in tract. De reservat. in præludio & quæst. 4. 16. effect.*) consequens est, quòd virtute illius apprehensa seu acquisita possessio sit ipso jure nulla; quia in beneficialibus possessio sine titulo esse nequit, *c. 2. Vt lite pend. lib. 6.* & reservatio seu appositio manus inficit & vitiat nedum titulum sed etiam possessionem beneficij aliter obtenti, *c. Si eo tempore De elect. lib. 6. d. c. Vt nostrum, Rota decis. 16. Si contra agentem, aliàs est 3. De restitut. spoliat. in novis.*

Proinde nec curandum, quod Domino Iudoco primùm provisum sit per Episcopum in mense Septembri; quia Episcopi provisio, cùm sit executio mandati de providendo, ad tempus mandati trahi debet: prout etiam communiter verba Bullæ de providendo de certo vacante beneficio sic accipi debent, ut ex eo die incipiat jus acquirere, qui hujusmodi mandatum obtinet, non tunc primùm, cum facto examine & disquisitione personæ Episcopus mandatum exequitur; sicut verba bullæ apertæ demonstrant. Et in omnem eventum dicta appositio manus Pontificiæ ante collationem Turnarij, rationem prioritatis tollit propter nullitatem hujusmodi collationis per Turnarium factæ; ut paulo antè dictum est.

5 Quamvis etiam aliquo modo dubitari posset, num hoc beneficium excedat taxam in Piana bulla præscriptam? Nam duæ marcæ argenti (non dico puri, quia bulla id non habet) conficiunt tantùm decem ducatos de Camera, qui non pertingunt ad summam viginti quatuor florenorum, *Lud. Gomez. ad reg. Cancell. Apost. de valore exprim. q. 9. nu. 6.* & pro valore beneficij id reputatur, quod beneficio proprium est, & non in manualibus seu quotidianis distributionibus, sed in grosso seu certo corpore sive fundorum sive redituum consistit; oneribus non ipsius officij, quod beneficio incumbit, & propter quod datur beneficium, sed exterius deductis, *Gomez. ad d. regul. quæst. 12.* Interim propter modicum excessum, & variationem temporum in eo non multùm insistimus. * Proinde consulimus Antonio, ut 6
propter hoc beneficium litem periculosam non sustineat; sed vel ultrò desistat, vel cum adversario pacificatur, quoad expensas quidem factas liberiùs, quas Dominus Iudocus pro redimenda vexatione sine vitio simoniæ refundere poterit, maximè ex auctoritate Iudicis, quia eo modo nihil juris acquirit: sed quoad ulteriorem aliquam compositionem non video quomodo id sine simoniaca labe fieri posset nisi accedente Pontificis auctoritate, ut eleganter tradit Panormitanus, *in c. Cum pridem De pactu nu. 8.*

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

In indulto Nominationis Facultatis Artium in Vniversitate Lovaniensi quo sensu accipienda calusula: *vitâ & Prælaturâ durante.*

Biennium, post quod posterior nominatus ad collationes Prælati, habentis jus omni mense conferendi, acceptare potest ex placito Caroli V. quando decurrere incipiat.

1. *Prælati appellatione venit Prælatura.*
2. *Prælati successor tenetur ad ea, quæ præcessor præstare tenebatur.* *Gratia exspectativa vel nominatio directa ad Prælatum transit in successorem.*
3. *Abbati legatum an ad successorem in Abbatia pertineat.*
4. *Vsus ut legum ita quoque privilegiorum optimus interpres.* *Verborum* Vita Parlatura & administratione eorum durante *sensus.*
5. *Prælatura vacante beneficiorum collati[illegible] devolvitur ad Capitulum.*
6. *Capitulum sede vacante conferre debet ben[illegible]cia, quibus Prælatus deberet.*

CONSILIUM CCXL.

BVLLA Leonis Decimi Papæ permittit Decano & alijs deputatis Facultatis Artium in Vniversitate Lovaniensi singulis Prælatis & personis Ecclesiasticis in terris temporalis dominij Regiæ Catholicæ Majestatis in inferioribus Belgij regionibus, dispositionem qualemcumque beneficiorum Ecclesiasticorum habentibus, *bis seu duabus distinctis vicibus, vitâ & Prælaturâ & administratione eorum durante nominare unum ex Magistris in Artibus.* In permissione usu Bullæ illius Carolus Quintus Imperator modificando executionem restrinxit

restrinxit illam ad unicam dumtaxat acceptationem *durante vitâ aut prælaturâ Collatoris*; præterquam si ad Collatorem jus conferendi beneficia seu de illis disponendi in omnibus mensibus pertineat, ut eo casu nominatus durante vita sive Prælatura Collatoris intra decennium semel acceptare possit unum beneficium; quo decennio finito possit vel idem vel alius ex alia seu nova nominatione nominatus adhuc aliud beneficium pro secunda vice acceptare, & sic idem Collator singulis decennijs semel in suis collationibus gravari.

Quæritur, quando primum decennium decurrere incipiat, ut inde possit fieri denumeratio secundi; an à die, quo Prælatura per mortem prædecessoris vacat; an ex quo Successor ad vacantem promotus est; an verò oporteat ab acceptatione prioris nominati decennium esse lapsum, antequam secundo loco nominatus acceptare possit? Verius nobis infrascriptis videtur primum decennium initium capere ex eo tempore, quo nominatio virtute dictæ bullæ fieri potest; hoc est, à die vacantis Prælaturæ. Cùm enim ex eo tempore juris interpretatione incipiat Prælatura sequentis Prælati & quandocumque postea sive electus, sive aliter constitutus novus Prælatus iam inde à morte præcedentis Prælati censeatur esse & fuisse Prælatus, ut tunc aperta est via & potestas nominandi ad Prælatum seu Collatorem, ita quoque ratio postulat, ut ex eo tempore hoc decennium decurrere incipiat. Quod autem vacante Prælatura nominatio fieri possit, quæ & ipsam Prælaturam, & successorem Prælatum seu Collatorem constringat, inde convincitur, quòd dicta
1 bulla permittat nominationem fieri Prælatis † Appellatione autem & nomine *Prelati* seu alterius in dignitate constituti, non tam persona venit & continetur, quàm ipsa dignitas, Prælatura, seu Ecclesia, cui Prælatus præest, *c. Scire* VII. *q.* 1. *Specul. De instrum. edit.* §. *nunc aliqua vers. Quid erit in Prælato.* † Vnde est, quod cedente
2 aut decedente aliquod Prælato successor ejus facere debeat quod suo præcessori seu prædecessori incumbebat; quia id Prælaturæ magis, quàm personæ onus fuit. Quemadmodum gratia exspectativa alicui concessa ad Abbatem alicujus monasterij, si ante vacationem acceptandi beneficij Abbas Abbatiam cum alio permutet, non extinguitur gratia, sed illius executio & affectus dirigitur in eum, qui ex permutatione successit. Quod est exemplum Cyni ab Alberico comprobatum, *in l.* 1. *C. Si communis res pign. data sit*: ipsa enim Ecclesia magis, quàm Prælatus, censetur gravata, *c. Literis De rescript.* sic ut nec morte, nec alia mutatione personæ Prælati, vis gratiæ aut nominationis exspiret, sed transeat in successorem, *Gloss. pragmat. sanct. tit. De collat.* §. *statuit autem.* Quod si ita in nominatione facta in vita alicujus Prælati, ut illa sine alia repetitione aut renovatione obstringat sequentem successorem, ut manifestè, & indubitatè est non tantùm ex evidente ratione juris, sed etiam ex verbis Bullæ nominationis, potissimùm in illius ampliatione & extensione, quam fecit Adrianus Sextus Papa; censetur enim nominatio facta ipsi dignitati, quæ non moritur neque extinguitur, *c. Quoniam Abbas De off. delegat. c. Si gratiosè De rescript. lib.* 6. quanto magis id dicendum est in nominatione facta Prælatura, ut illâ constringatur futurus successor? Quod re quoque in contrarium versâ, cùm de commodo aliquo agitur, observatur; † ut si vacante Ab- 3
batia Abbati aliquid sit legatum, expresso nomine dignitatis, quamvis, qui post diem cedentis legati Abbas primùm efficitur, primo aspectu non videatur hujus legati esse capax, qui nec tempore, quo legatum scriptum est, neque tempore, quo testator moritur, & dies legati cedit propter defectum requisitæ qualitatis capax est, *l. Si cognatis De rebus dubijs, cap. Si eo tempore De re repscript. lib.* 6. quia tamen Abbati relictum est, & sic in effectu dignitati magis, quàm certæ personæ, utile erit legatum, & per successorem exigi poterit, ut rectè respondit Ludovicus Romanus, *cons.* 259. *In casu proposito*: Quod si est in commodo, contraria quoque ratione in onere, & incommodo statui debet. † Quam in- 4
terpretationem confirmat usus dictarum Nominationum, qui ab initio obtentæ hujus Bullæ, talis semper fuit, & adhuc quotidie ita practicatur; ut statim vacante aliquâ dignitate ijsdem Nominationibus via aperiatur: sic ut hæc interpretatio sic semel usu constituto & continua observatione retenta prævalere debeat, *l. Minimè D. De legib.* Est enim ut legum, & Canonum, ita quoque hujusmodi Papalium indultorũ optima interpres ipsa consuetudo & usus retro præteriti tẽporis, *l. Si De interpretatione D. eod. tit.*

Nec in contrarium urget, quod in dicta Bulla non simpliciter & indeterminatè dicatur de nominatione Prælatis seu Collatoribus facienda, sed cum hac adjectione, & velut restrictione, *vitâ, prælaturâ, & administratione eorum durante.* Nam hæc adjectio non hoc importat, ut non possit nominatio fieri vacantę Prælatura, aut futuro Prælato; sed per illam tantùm restringitur numerus nominationum; ut Prælatus vigore nominationis vitâ, & prælaturâ suâ durante non possit gravari, nisi bis; non etiam ut non possit gravari, antequam ad Prælaturam ejusque administrationem pervenerit. Vt hic sit sensus, dignitatem non posse sic gravari, ut illiùs Prælatus in vita sua, & durante sua Prælatura amplius quàm bis gravetur; sed gravari possit quandocumque, sive per nominationem factam in vita defuncti Prælati; sive vacante Prælatura, perinde ut tunc cùm illam adeptus erit. Respiciunt igitur hæc verba vices nominationum, non nominandi facultatem; ut illæ vita & Prælatura durante non sint nisi duæ quandocumque utiliter factæ: ut perinde Prælato ad numerum cedant quæ ante, ut quæ post acquisitam dignitatem sunt factæ binæ nominationes. Cùm igitur manifestum sit vacante Prælatura nominationem fieri posse, quâ successor constringatur, & nominatum quandocumque post nominationem acceptare posse vacans beneficium, dubitatio nulla est, quin ex eo tempore, quo ad futurum Prælatum nominari potuit, primum decennium

decurrere incipiat, eoque lapſo ex fine prioris ſine offenſione limitationis, & reſtrictionis, quam Carolus Quintus Imperator extra, & præter tenorem Bullæ Apoſtolicæ iniecit, ad aliquod ſublevamen gravaminis Prælatorum ſeu Collatorum, fieri poſſit ſecunda beneficij acceptatio, virtute etiam nominationis ante, durante adhuc primo decennio, factæ. Neque enim dicta Caroli Quinti reſtrictio prohibet nominationem ſecundam fieri priore decennio adhuc durante; ſed tantùm ſecundam acceptationem, quæ alioqui virtute dictæ Bullæ etiam durante illo decennio, imò ſtatim in initio aſſumptionis novi Prælati, fieri poſſet, ex verbis & mente dictæ Bullæ Apoſtolicæ.

Neque hac in re alterius dinumerationis ratio aliqua haberi debet, ex eo quòd mortuo Prælato, hoc eſt in caſu qui nobis proponitur, Epiſcopo, ad Capitulum devolvitur omnium beneficiorum vacante Prælatura vacantium colla-
5 tio: † nam præſuppoſito id verum eſſe, ex aliqua forte obtinente præſcripta conſuetudine (contra terminos juris communis, quibus conſtitutum eſt, quòd etiamſi ab Epiſcopo vel Prælato ad Capitulum devolvatur adminiſtratio Prælaturæ vacantis, *c. penult. & ult. De ſuppl. negl. Prælat.* non tamen devoluatur etiam poteſtas conferendi beneficia interea vacantia; quia debet illorum collatio reſervari futuro Prælato, *c. Illa Ne ſede vaca. & c. prout* quicúque alij vacantis Prælaturæ fructus, inter quos proculdubio numeratur beneficiorū collatio, *c. Cū vos De off. ord gl. in c. Cum olim De maior. & obed. c. Quia ſæpe De elect. lib. 6.*) ſtante tamen ea conſuetudine, quod poteſtas quoque collationis ad Capitulum devolvatur, non poteſt illa per omnia eſſe libera, nec cenſeri ex perſona ſeu capite ipſius Capituli, ſed ex perſona & capite
6 futuri Prælati, ſeu vacantis Prælaturæ: † ideoque quibus vel ex fundatione, vel alia conditione ipſius beneficij id conferendum foret per Prælatum, ſi Prælatura non vacaret, debet quoque iiſdem per ipſum Capitulum conferri *Clem. 1. De ſuppl. negl. Prælat. Abbas antiq. & alij in c. Poſſeſsiones De rebus eccleſ. non alien. Steph. Bertran. conſ. 83. Super iſto articulo nu. 18. vol 2. p. 1.* Et id quidem ad exonerationem futuri Prælati magis, quàm ad exercitium propriæ liberalitatis, *Panor. in d. c. Cum olim & in c. Eam te De reſcrip. alij in d. c. Illa Rebuff in tract. nominat. quæſt. 8. nu. 11. & latius in praxi benefic. lib. 1 tit. de devolut. nu. 58. & ſeqq.*

Quod cum ita ſit, conſequens eſt ab initio vacantis Prælaturæ tempus ſucceſſori ea in parte cedere; ad cuius commodum, hoc eſt exonerationem neceſſarias collationes (qualis eſt hæc ex iſtis nominationibus) Capitulum facere tenetur. Ita ut rectè concludatur, & inferri poſſit decennium hoc initium capere à die vacantis Prælaturæ à quâ ſtatim nominatio, ſecundum ea quæ diximus, fieri poteſt, & nominatus primo loco vacantem, etiamſi adhuc vacet ipſa Prælaturà, poteſt acceptare, quantumvis dici poſſet ad Capitulum collationis poteſtas devoluta cùm poteſtate etiam conferendi; quia non poteſt hæc eſſe liberior apud Capitulum, quàm eſſet futura apud ſucceſſorem in Prælatura; hoc eſt cum onere conferendi neceſſarijs perſonis, inter quas numerantur hi nominati, *l. Qui in ius De reg. iuris, Bertrand. d. conſil. 83. & conſ. 166. Viſo proceſſu vol. 6.*

De Præbendis & dignitatibus

SUMMARIUM

In indulto nominationum facultatis artium in Univerſitate Lovanienſi quæ cenſeantur beneficia reſervata.

Quæ beneficia dicantur generali reſervatione reſervata.

1. *Beneficia reſervata quæ dicantur.*
2. *Beneficia reſervata non contineri ſub generali diſpoſitione.*
3. *Papa in collationibus beneficiorum concurrit cum omnibus Ordinarijs.*

CONSILIUM CCXLI.

DUBITATIO, quæ aſſumitur & proponitur ſuper intellectu & uſu Bullæ Leonis Decimi Papæ, quâ Facultati Artium in Univerſitate Lovanienſi conceſſit indultum Magiſtros in Artibus promotos ſeu graduatos nominandi quibuſcumque Collatoribus Eccleſiaſticorum beneficiorum, in inferioribus Catholicæ ſuæ Majeſtatis ditionibus conſiſtentium; quonam ſenſu accipiendum ſit, quod in eadem Bulla ſpecialiter ſeu formaliter excipiantur beneficia, *generali reſervatione non reſervata, aut ex generali reſervatione affecta*, olim juſta & probabilis eſſe potuit; nunc perinde non poteſt nec debet: quippe cùm ex ſimili præcedente indulto nominandi per felicis rec. Sixtum Quartum Papam ipſi toti Univerſitati Lovanienſi conceſſo, quænam beneficia dicerentur generaliter vel etiam ſpecialiter reſervata, & generali reſervatione affecta, in dubium revocatum fuiſſet, idem S. D. N. in hac ſua Bulla diſertis verbis ſignificat, ſe eam decidere, declarando ea dumtaxat per reſervationem excepta cenſeri beneficia, quæ diſpoſitioni Apoſtolicæ, generali reſervatione in corpore juris clauſâ reſervata ſunt: ita ut nominatus vigore hujus indulti acceptare poſſit quodcumque beneficium diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervatione generali in corpore juris clauſâ non reſervatum. Quæ dicti dubij ſic facta & aliquoties in eadem Bulla repetita & inculcata interpretatio, diſcuſſio, & deciſio verbis etiam evidentioribus ampliatur & confirmatur in Bulla Clementis Septimi ſub forma, *Rationi congruit*, ſuper confirmatione & ampliatione dicti Leonis indulti per Adrianum Sextum facta. Quod ipſum quoque fecit S. D. N. Gregorius Decimus tertius in ſua, quam ſuper hoc eodem indulto, confirmatione & ampliatione, fecit. Ita ut cum vivæ hujus vocis ac voluntatis Pontificiæ (quæ pro lege eſſe debet, *in Auth. De conſulib. in fine collat. 4.*) extet deciſio & definitio, nulla amplius ſupereſſe poſſit vel in ſpecie probabilis dubitatio, nulla juris quæſtio, *l. Ancilla. in fine C. De furtis*, quid appellatione beneficij diſpoſitioni Apoſtolicæ generali reſervatione reſervati ſeu affecti contineatur ſeu contineri cenſeatur.

1 Proinde manifestissimum, est hac exceptione tantùm contineri illa beneficia, quæ per aliquam juris scripti constitutionem corpori juris inclusam specialiter vel generaliter dispositioni Sedis Apostolicæ reservata sunt; ut specialiter quædam sic reservata inveniuntur. Vt imprimis ex constitutione Clementis Tertij, *c. 2. De preben. lib. 6.* Gregorij Decimi, *c. Statutum eod. tit. in 6.* Bonifacij Octavi, *in c. Præsenti eod. tit.* Benedicti Duodecimi, *c. Ad regimen De præb. & dig. in Extravag. communib.* Ioannis Vicesimisecundi, *c. Ex debito in Extravag. communib. De elect.* Pauli Secūdi *c. Execrabilis De præben. in Extravag. communib.* beneficia in Curia Romana vacantia, & præsertim Curialium seu aliorum eorum familiarium. Item ex constitutione Ioannis Vicesimi secundi beneficia vacantia per adeptionem, & retentionem plurium curatorum beneficiorum, & ex aliorum constitutionibus alia quædam, quæ diligenter describit Æneas à Falconibus *in tract. De reservat. benef. quæst. 2. princ.*

2 † Cujus generis beneficia ut specialem notam habent mirum non est sic peculiariter affici & reservari, propter Pontificiæ potestatis & auctoritatis præeminentiam & prærogativam; ut etiam in dubio non censeantur comprehendi sub quocumque indulto de beneficiorum dispositione agente, *Rebuff. ad concordata tit. De reservat. in princ. & in tract. nominat. q. 15. & in praxi benef. lib. 1. tit. de reservat. & tit. forma signaturæ in verb. specialiter vel generaliter.* Absurdum itaque est putare aut existimare, quod vigore hujus indulti nominationis non possit acceptari beneficium quoquo modo pertinens ad dispositionem Sedis Apostolicæ: nam ita ad corticem verborum rem captando, prorsus inutile & sine ullo effectu esset hoc indultum tam sollicitè, tantoque conatu per intercessionem Majorum suæ Catholicæ Majestatis impetratum; * cum nullum omninò sit beneficium Ecclesiasticum, cujus dispositio ad Papam non pertineat, *c. 2. De præbend. lib. 6. c. Omnes 32. dist. Clem. 2. Vt lite pend.* adeò ut Papa in beneficiorum collationibus Ordinarius Ordinariorum dicatur, & cum omnibus Ordinarijs Collatoribus concurrendo illos prævenire & disponendo de beneficio quocumque, illos excludere possit, *c. Cuncta per mundum 1x. q. 3. c. Dudum De præb. lib. 6 c. Quia tibi ibi Panorm. De concess. præb. Rebuff. in praxi benef. lib. 1. tit. De devolut. n. 47.* Sed hic modus dispositionis generalis non est de jure istius specialis reservationis seu affectionis corpori juris inclusæ, *Aeneas de Falcon. in d. q. 2. prin. n. 14.* quæ in dictis Bullis nominationis sola excipitur.

3 Vnde vis & operatio specificæ istius exceptionis, quæ est regulam in casibus non exceptis confirmare & ampliare, *l. Nam quod liquido De penul. leg.* hoc manifestè facit & postulat, ut quæcumque alia sive generalis, sive specialis potestas Pontificia sub illa exceptione non contineatur, sed maneat sub regula, seu generalitate indulti, & sic acceptari etiam possint beneficia spectantia ad dispositionem Sedis Apostolicæ. Id quod evidentioribus expressioribusque verbis exprimitur in dicta Bulla Clementina, his verbis, *Acceptare valeant beneficia etiam Apostolicæ dispositioni quomodolibet, præterquam reservatione generali in corpore iuris clausa, reservata.* Et quod non censeri debeant in hoc indulto exclusa beneficia, quorum disponendi potestatem qualemcumque habet Papa, manifestè ex illo etiam deprehenditur, quòd ipsa etiam Bulla Leonina, nedum in Clementina, & Gregoriana, apertè & disertè dicatur quòd nominati acceptare possint beneficia quovis mense, non tantùm ordinario, sed etiam Apostolico vacantia: quo ipso manifestissimè significatur etiam ad dispositionem Apostolicam pertinentia beneficia vigore hujus indulti nominationis acceptari posse: nam in Apostolico mense vacans beneficium ad alium, quam ad Papam pertinere non potest, *c. statutum De præben. lib. 6.* In tam evidente itaque & verborum, & rei serie, dubitari non convenit, an vigore hujus indulti acceptari possint beneficia ad dispositionem Sedis Apostolicæ pertinentia, si modò non sint reservata reservatione generali in corpore juris clausa; qualia dici non possunt, quæ ad ordinariam Papæ dispositionem pertinent, quæ, si ulla alia, vel maximè subjacere debent huic indulto, in quo Papa sibi extra dictam causam generalis reservationis in corpore juris causæ, parcere noluit. Equidem licet nominationes ordinarijs Collatoribus diriguntur; inde tamen non restringitur nominati potestas, ut non possit acceptare beneficium, quod non ipsi, sed Papæ vacat: satis enim est illum ordinarium illius esse Collatorem ad cognoscendum stationem, ex qua nominatus acceptare possit, & illum ad alterius collationem non evagari. Sic quod nullus sit certior, nullus frequentior usus hujus indulti, quàm in acceptandis beneficijs vacantibus in mensibus Papalibus; si modò non sint illa generali reservatione in corpore juris clausâ reservata. Et proferri possent infinita exempla rerum similiter semper iudicatarum in Parlamento Mechliniensi, Cancellaria Brabantiæ, & alijs Concilijs Provincialibus, quibus secundùm nominatos, & pro eorum nominatione iudicatum hactenus semper fuit super beneficijs in mense Pontificio & ex vacatione Papali acceptatis: ut nobis ea de re minimè dubia hæc quæstio videatur.

De præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Ex indulto nominationis Facultatis Artium facta prior acceptatio potior est posteriore provisione Apostolica.

1. *Petenti non profuturum concedi non debet.*
2. *Provisio apostolica tempore prior, iure est potior.*
3. *Vsus deficiens non arguit iuris defectum.*
4. *Nominationi non subijci beneficia post nominationem creata.*

CONSILIVM CCXLII.

OPPOSITIO, quam Dominus & Magister Ioannes Ravenstein fecit adversus petitionē seu postula-

seu postulationem literarũ Placiti suæ Regię Majestatis, pro parte Domini Ioannis de Wilde, in amplissimo Secretiore suæ Maiestatis Concilio propositam, super collatione Papali Canonicatus, & præbendæ Ecclesiæ Gandavensis, ex morte Domini Arnoldi de Bruxellis novissimè
1 vacantium, bono jure omninò nititur. * Quod enim supplicanti prodesse non potest, sed alteri negotium facessere potest, concedendum non est, l. 1. §. ijdem aiunt D. De aqua plu. arcen. ut regulariter quæ impertinentia & irrelevantia sunt, admittenda non sunt, *l. Si duo patroni De iureiur. l. Ad probationem* C. *De probat.* Cur enim quod negando sopiri potest & debet negotium vel Principalis auctoritate, vel ex Iudicis iurisdictione, potius & prius compendiosiore viâ non negabitur, quàm concessum in disceptationem & discussionem admittetur, *l. Æquissimum De usufructu?* Cum itaque in ea conditione satis manifestè sit dicta Papalis collatio, quòd ex illa Ioannis de Wilde neque in petitorio, neque in possessorio adversus Domini Ioannis ex indulto nominationis acceptationem umquam obtinere poterit; nulla est ratio, cur concedi debeant petitæ literæ Placiti, ad illius collationis Papalis quemcumque usum & exercitium. Vsum enim illius esse non posse demonstrat in hac Papali provisione tam formaliter inserta hæc conditio, *dummodò eorum* (Canonicatus scilicet & præbendæ) *dispositio ad nos hac vice pertineat*: ita ut deficiente hac conditione manifestissimum esse debeat, hujus provisionis nullas esse vires, nullumque posse esse effectum, *l. Si*
2 *ita sit scriptum* §. 1. *De leg.* 2. † Defecisse autem seu potiùs existere non potuisse dictam conditionem atque ita in ipso concessionis momento Papalem hanc provisionem fuisse nullam, *l. Cum ad præsens* D. *Si cert. pet.* inde liquidò apparet, quòd tempore hujus provisionis dicti Canonicatus & præbenda non vacabant; ut pote per dictum Dominum Ioannem Ravenstein ex alia Papali provisione, hoc est, ex dicto nominationis indulto, preoccupati in mense Novembri, sic & plusquam uno integro mense ante provisionem Domini Ioannis de Wilde: ut non potuerit dici ea vice, seu eo tempore, quo dicto de Wilde provisum fuit, ad S. D. N. Papam pertinuisse dicti Canonicatus dispositio, quæ nulla est, nullaque esse potest nisi vacantis beneficij, *c. 1. & 2. De concess. preben.* Et in duobus per Sedem Apostolicam provisis, is ut prior, ita etiam potior habetur, qui in obtinenda provisione tempore prior est, *c. Hi qui De preben. lib. 6. c. Qui prior De reg. iur. lib. 6.* Neque sanè ulla dubitatio est, quin si pro parte dicti Ioannis de Wilde suæ Sanctitati fuisset suggestum aut narratum de priore acceptatione, & provisione D. Ioannis Ravenstein, ex suæ sanctæque Sedis Apostolicæ præcedente indulto, dictus de Wilde hanc posteriorem gratiam seu provisionem non fuisset obtenturus: ut nullâ ratione ei permittendus sit usus prætensæ hujusmodi provisionis non nisi obreptitiè impetratæ, adversus indultum præcedens ad intercessionem suæ Majestatis ejusque progenitorum impetratum.

Et quod pro parte D. Ioannis de Wilde dicto nominationis indulto obijcitur, quod nominationes Lovanienses hactenus locum non habuerint, nec effectum sortitæ sint, ex manifesta contraria rei veritate convincitur in tam evidenti, notorio, & frequenti dictarum nominationum usu, in quo ut conservandæ & ampliandæ, ita afflictæ Vniversitatis reparandæ unicum & principale est præsidium. Et si Dominus Ioannes de Wilde hunc non usum, sic non in genere universaliter, sed particulariter de Ecclesia Gandavensi accipit; quasi in ea effectum hactenus sortitæ non fuerint (etiamsi id præsupponeretur verum esse, quod tamen non creditur, & diligentiâ inquisitionis adhibitâ facilè probari posset perinde in illa, ut in alijs illius usum & effectum fuisse) inde tamen adstrui non poterit usum illarum esse non posse: † nam ex nudo non usu necessariò 3
non potest inferri deficiens usus, seu utendi potestas, aut usus deficiens effectus, *l. De quibus in fine & ibi* DD. *De legib.* quæ enim facultatis sunt, ut necessitatem usus non habent, ita in neglecto aut dilato usu ex solo temporis cursu non amittuntur nec pereunt, *l. Ariani.* C. *De haret.*

Quod ne quidem ex eo quod Ioannes de Wilde 4
replicando ulterius obijcit, de nova erectione dictæ Ecclesiæ Gandavensis post concessionem dicti indulti nominationis, dici potest. Etsi enim hoc verum esset, & admitti posset, quod sub indulto nominationis non comprehendatur, nec sub eo cadat beneficium post datam indulti nominationis primùm creatum, quod ante nullum erat, *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 15. num. 32.* ut nec sub mandato de providendo tale novum beneficium comprehensum censetur, *Clem. fin.* De rescrip. & ibi Gloss. Rota decis. 545. *Quidam patronus, qua est 11. sub tit.* De iure patron. in antiq. *Geminian. cons. 69. circa primum*: id tamen non potest ad rem propositam; hoc est ad dicti Domini Ioannis Ravenstein hanc nominationem aut acceptatum ipsius Canonicatum adaptari; ideò quòd Ecclesia Gandensis, & in ea hic Canonicatus, non sit creata post hanc Domini Ioannis nominationem, sed fuerit multis annis ante illam, quod per se notissimum est; ita ut tempore hujus nominationis ut Ecclesia Gandavensis, ita quoque hic Canonicatus in sua perfectione steterint, illiusque ob id ordinariam collationem Episcopus Gandensis pro tempore habuerit; & sic in eo quoque verificari & effectum sortiri potuerint dicti indulti nominationis verba, per quæ graduati nominari possunt si non habituris, saltem in præsenti tempore nominationis habentibus qualemcumque beneficiorum dispositionem; ut quibus dicti indulti verba conveniunt, conveniat quoque illius dispositio, *l. 4. §. toties De damno infecto.* Quamvis igitur Ecclesia Gandensis, & in ea Canonicatus diu post impetratum, & Facultati Artium concessum à S. D. N. Papa nominationis indultum, ex transformatione aliarum Ecclesiarum sint erecti: non facit tamen id impedimentum, quò minus tam generale privilegium, etiam ad postea erecta, seu translata beneficia extendi & effectus suos operari possit; satisque ob id sit, quod tempore nominationis (quam

(quam non facit ipsum indultum, sed facere Nominatoribus permittit) is, ad quem fit nominatio, habuerit beneficij, de quo agitur, qualemcumque dispositionem.

Advocatus, qui pro Domino Ioanne de Wilde confecit Replicam, obiectionem istam videtur desumpsisse ex Petro Rebuffo, *d. quæst. 15. nu. 32.* sed non satis bona fide. Non enim hoc ille tradidit, quod beneficia post concessionem indulti seu privilegij nominationis creata non comprehendantur sub indulto, ut in dicta Replica assumitur; quia id verum aut juri consentaneum non est; sed hoc dumtaxat, quòd beneficia creata post datam seu factam nominationem, non debeantur nec acceptari possint ex ipsa nominatione: quod rei propositæ accōmodari non potest. Et ne ex ancipiti, aut distorta aliqua dictorum verborum interpretatione hæc illius traditio ad ipsum indultum seu gratiam nominandi trahi possit, seipsum declarando, & apertiùs interpretando subiecit postea idem Rebuffus (quod dictus Advocatus vel non legit vel dissimulat) quòd beneficium de novo creatum deberi possit illi, qui post creationem beneficij nominatus fuerit. Qui est casus nostri Domini Ioannis Ravenstein nominati in anno octuagesimo sexto, & sic multis annis post dictam erectionem Episcopatus Gandavensis. Diligens itaque, & accurata verborum tam dicti indulti in permisso illius usu interpretatio, quàm præfati Rebuffi in hoc juris articulo explicatio, evidenter demonstrant hoc nominationis indultum extendi posse, & locum obtinere in quibuscumque beneficijs ante diem factæ nominationis auctoritate superioris creatis; etiamsi ipso nominationis indulto fortè posteriora inveniantur; ut scilicet inspiciatur data nominationis, ex qua nominatus primùm incœpit jus habere, & per quam is, ad quem fit nominatio, disertè gravatur nominato conferre aliquod beneficium, cujus qualemcumque dispositionem in præsenti tunc habuit, vel etiam habiturus est. Quæ est & Clementinæ constitutionis, *d. Clemen. fin.* nova interpretatio, & ad illam accommodatum in satis simili juris articulo Geminiani responsum, *d. cons. 69. nu. 2.* Cum igitur hæc tam manifesta sint, existimamus Amplissimorum Dominorum officium in eo versari, ut offensionis lapidem removendo dicto D. Ioanni de Wilde potiùs denegent petitas literas Placiti, quam nihil in exitu profuturas, & dicto D. Ioanni Ravenstein molestiam, non periculum causæ pariturus, concedant.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM

Petitorium ex indulto nominationis Facultati Artium datum in Vniversitate Lovanien. & collatione ordinaria per surrogationem.

1. *Beneficiato cui de competente beneficio provisum est, ex delegata potestate de alio beneficio provideri non potest.*
2. 5. c. Is cui De præben. lib. 6. *intellectus.*
3. *collator ordinarius an sua an delegata potestate censeatur conferre nominato.*
4. *Collator ordinarius non prohibetur conferre habenti beneficium sufficiens.*
6. *Interpretationem certam quæ habent mutari non debent.*
7. *Incompatibilitas non impedit incompatibilium acquisitionem, sed retentionem.*
8. *Residentia necessitas ob bella & alias impossibilitates relaxatur.*

CONSILIVM CCXLIII.

DIFFICVLTAS, quæ coram Reverendo Domino Auditore in Curia Romana ex parte Matthiæ Christiani suppositi seu surrogati adversarij movetur M. Godefrido Chiney V. I. Licentiato, super Canonicatu & præbenda collegiatæ Ecclesiæ Beatæ Mariæ Tongrensis, quam idem M. Godefridus, vigore indulti nominandi à Leone Decimo Papa Facultati Artium in Vniversitate studij generalis Oppidi Lovaniensis concessi, acceptavit & obtinuit, * ex Bonifacij Papæ Octavi constitutione, *in c. Is cui De præben. lib. 6.* decretisque sacri œcumenici Concilij Tridentini, *Sess. 24. cap. 17. de reformat. & sess. 6. cap. 4. de reformat.* justam aliquam probabilitatem habere non videtur; 1 nunc præsertim post declarationem interpretationemque per Congregationem Illustrissimorum Dominorum Cardinalium, dubijs & difficultatibus ex decretis dicti Concilij Tridentini emergentibus dissolvendis per Sedem Apostolicam præpositorum, factam, de qua infra dicetur. Difficultas, quæ post longa hujus litis certamina tandem velut in illius exitu per Dominum Auditorem injicitur, desumpta est ex eo decreto Concilij Tridentini, *d. Sess. 24. cap. 17.* quo non obscurè cavetur, quod uni eidemque non possint conferri duo beneficia personalem residentiam ex æquo requirentia, permissa dumtaxat potestate habenti unum beneficium, quod personalem residentiam requirit, conferendi alterius, sed quod omninò simplex sit, & personalem residentiam non requirat. Quod per dictam Congregationem dispositivo sensu apertiùs expressum dicitur, facta declaratione, *quod omnes Canonici in propria Ecclesia residere, & personaliter deservire debeant, c. Quia nonnulli De cler. non resid.* eâque ratione nunc effectum sit, ut duo Canonicatus reputentur incompatibiles; ut olim dumtaxat plures dignitates, pluraque curata beneficia, *c. De multa De præben.* Quo constituto, in consequentiam illius hoc quoque constitutum videtur, quòd adeptio unius Canonicatus faciat possessorē illius ad alterum Canonicatum adipiscendum omninò incapacem & inhabilem: eâque ex caussa dicto M. Godefrido de Canonicatu Tongrensi ex prædicto indulto nominandi factam collationem seu provisionem fuisse vitiosam, propter antecedentem adeptionem Canonicatus in collegiata Ecclesia de Hilvarenbeeck, per dictum M. Godefridum antea ex alio nominandi indulto dictæ Vniversitati per Fel. rec. Sixtum Papam Quartum concesso, acceptati & obtenti. Idque ob id magis quòd per obiectam Bonifacij Octavi constitutionem, *in d. c. Is qui,* sancitum sit, eum, cui concessum est, ut auctoritate Apostolica possit uni personæ

personæ idoneæ in sua vel alia Ecclesia providere, non posse alicui aliud beneficium sufficiens obtinenti providere. Ad cujus constitutionis terminos Adversarius dicta nominandi indulta pertrahere conatur; ut scilicet vigore illorum Executoribus dictorum indultorum non sit permissum nominatis beneficium vel ex eodem, vel alio indulto, aut alia ex causa habentibus, conferre aliud cum illo priore incompatibile: idque non tantùm quoad retentionem, sed etiam adeptionem posterioris incompatibilis beneficij; quasi ex vitio, incapacitate, & inhabilitate ipsius nominati, & restrictiore potestate ipsius Executoris seu Collatoris, cuj per dicta indulta mandatum est nominatis acceptata beneficia conferre, & de illis providere, discrimine in hoc articulo constituto, *Gemin. in d. c. Is cui nu.* 11. inter ordinarium Collatorem, & eum, cui ex mandato Apostolico seu Apostolica delegatione alicui providere permittitur vel mandatur; ut ordinarius possit saltem ad effectum adeptionis, *c. Ordinarij §. in conferendis De officio ordin. lib.*6. non verò retentionis, *c. De multa De praben.* incompatibile beneficium conferre habenti aliud incompatibile; delegatus verò ne quidem ad effectum adeptionis seu assecutionis: & sic in delegati collatione seu provisione consistat omnimoda nullitas collationis seu provisionis secundi seu posterioris beneficij, permanente sola potestate retinendi primi; in ordinaria verò provisione nulla sit secundo loco collati beneficij nullitas, sed provisionis sequentis hic effectus, ut per posteriorem provisionem & adeptionem inducatur prioris obtenti vacatio, ademptâ potestate illius retinendi, *d. c. De multa, c. Execrabilis & ibi gloss. in ver. recipere in Extravag. communib. De praben.*

2 Cęterùm ut hęc in aspectu aliquid momenti habere videantur; in recessu tamen manifestam cavillationem retinere deprehendũtur: quippe quòd attinet ad Bonifacianam constitutionem, nulla est justa occasio illam ad casum propositæ litis applicandi; in qua non quæritur tàm de jure & potestate Collatoris seu Executoris, quàm ipsius nominati, qui beneficium acceptavit; cui per dictam constitutionem adempta non est potestas consequendi alterius beneficij, etiam cum priore incompatibilis; quam dictorum indultorum nominandi verba disertis & formalibus verbis nominato permittunt. Nam præter ea, quæ & doctè & acutè per Dominos Advocatos Consistoriales pro defensione dicti Codefridi contra has objectiones in medium adducta sunt (à quorum repetitione brevitatis studio abstinemus) hoc in animadversione diligenter habendum, in Bonifaciana constitutione, *d. c. Is cui*, ex hypothesi strictiorem esse Collatoris potestatem, ex formula de potestatis beneficio providendi personæ idoneæ gratiosè & velut extra ordinem concessæ illi, cui cessante hac gratia jus conferendi beneficij non fuisset; ut mirum non sit si strictiore interpretatione accipiatur. † At vero indultum
3 nominandi non tam gratiam facit Collatori, ut possit conferre beneficium ad ipsius collationem non pertinens, quàm ut conferre debeat, cujus conferendi potestatem suo jure habet, eâdem potestate ad certam personam nominati astrictâ: excitato quodammodò officio ordinarij Collatoris magis quàm illi mandato. Quemadmodum usu venit in mandata iurisdictione Ordinario; quæ non tam est delegato, quàm officij Ordinarij excitatio, *c. Licet c. Grave De offic. ordinar.* Ita ut in concursu delegatæ & ordinariæ potestatis potius in collationibus beneficiorum assumatur seu assumpta intelligatur qualitas ordinariæ, quàm mandatæ sive delegatæ potestatis seu jurisdictionis, *c. Cum aliquibus De rescrip. lib. 6. marian. Socin. cons.* 260. *In causa Navatensi nu.* 4. *vol.*2. Verum quidem est, Ordinarium ex hoc indulto constringi, ut conferat illi, cui alioqui cessante indulto non teneretur conferre; & quod sic non tam sit concessio quam præceptum, ideoque delegata potius, quàm ordinaria potestas subesse videatur; *Gloss. in d. c. Cum aliquibus in V. concedimus*, *Panorm. in d. c. Licet nu.* 3. negari tamen nequit, quin dum delegata seu Apostolica concurrit cum ordinaria, in earum concursu ordinariæ magis quam accidentariæ consideratio habeatur, *l. Qui habet De tutelis*: præsertim in casu nostro, quo id, quod favorabile est arripiendum & sequendum potius, quàm quod vel odiosum vel pœnale: ideòque licet in merè & absolutè delegato, propter ambitionis vitium, strictior potestas constituta sit ex Bonifaciana constitutione, *d. c. Is cui*; non debet tamen idem constitui in eo, qui etiam per se ordinariæ potestatis adminiculo fulcitur, & sic mixtam causam habet; quia sub conditione de simplici casu solius delegati loquente comprehendi non debet, *c. Statutum De elect. lib.* 6. *Felin d. c. Grave De off. ord. Panor. in c. Bonæ memoriæ De postul. Prælat.* † Proinde ut Ordinarius habenti 4
beneficium etiam sufficiens non prohibetur aliud conferre, etiam nullâ factâ mentione prius habiti beneficij, *Clement* 2. *De offic. ord* ita quoque cùm ex mandato Apostolico confert beneficia, ad suam ordinariam collationem pertinentia, inutiliter aut nulliter contulisse dici non debet, saltem non respectu suæ ordinariæ collationis, *Socinus d. cons.* 260. *nu.* 4.

Et ut in usu horum indultorum Ordinariæ potestatis consideratio propter concursum delegatæ seponatur; totaque hæc Ordinarij ad nominationem facta collatio censeatur ex Apostolica & delegata potestate procedere, nihilo-magis constricta censeri debet hujus Collatoris potestas quoad hoc, quin possit utiliter conferre nominato aliud etiam incompatibile beneficium prius 5
obtinenti: † ob id, quod in dicta Bonifaciana constitutione formula mandati restrictiorem potestatem Collatori faciat; quia scilicet illi mandatum est, ut uni idoneæ personæ de beneficio provideat; ex intentione autem mandantis (quam intueri semper oportet, *c. Præterea requisisti De appellat.*) idonea persona in casu eius constitutionis (licet aliàs aliter quis idoneus reputetur, *c. Super inordinata De praben.*) non habeatur, cui de sufficienti beneficio aliunde seu priùs provisum fuit, *Oldrad. cons.* 233. *Credo de iure nu.* 3. Sic quod duplex in hujusmodi mandato conspiciatur & deprehendatur causa, cur strictiùs accipi debeat; tum ex parte mandatarij, cui gratia illa sit, quæ

fit, quæ priùs ei non competebat; tum ex parte Personæ, cui ex illa provideri debet, sub certa scilicet qualitate idoneitatis: ita ut requiratur concursus utriusque, & maximè quoad eum, cui providetur, ut sit idoneus ex sufficientia provisionis, nec omninò inidoneus ex illius antecedente sufficientia: quippe mandati fines strictè accipiendi & obseruandi sunt, *c. Cum dilecta De rescrip. c. Bonæ 2. De postul. Prælat.* & qui mandat idoneæ personæ provideri, non censetur idem permisisse quoad inidoneam, *c. Si pauper De præb. lib. 6. l. cum prætor De iudic.* At in his indultis Nominationum idoneitas personæ nominati non definitur nec restringitur ex sufficientia vel insufficientia beneficij, sed ex alijs qualitatibus; promotionis scilicet & insufficientiæ bonorum ad certam definitamque quantitatem dictis indultis præscriptam. Quæ quidem qualitates cùm in præfato M. Godefrido tempore acceptationis concurrerint, hoc est Magister in artibus in Facultate Artium in Vniversitate Lovaniensi promotus fuerit, & eo tempore in bonis octuaginta ducatos annuos non habuerit (usque ad quam summam nominati insufficientia, & capacitatis idoneitas per dicta indulta definita & circumscripta est) nihil occurrit, unde vel acceptatio nominati, vel Collatoris gravati seu Executoris provisio de hac præbenda Tongrensi dici possit nulla aut aliquo vitio laborare.

Quinimò ad terminos dictæ Bonifacianæ constitutionis reducendo dicta Nominationum indulta, præsupponendo quòd delegatâ omnino potestate conferre habeant, quibus nominationes diriguntur, & quòd teneantur conferre constitutis in tali idoneitate, qualem requirit Bonifaciana constitutio; hoc est, ut habentibus sufficiens beneficium non possit providere, sed illis tantùm, quibus de beneficio sufficienter provisum non est; nihil adhuc occurrit, unde hæc M. Godefridi acceptatio aut illi facta provisio de nullitate vel vitio redargui possit; ob id, quòd non proponatur nec probari possit, quòd dictus M. Godefridus ad sufficientiam beneficiorum secundùm terminos & fines dictorum indultorum pervenerit; sed in vera insufficientia constiterit, quæ secundùm terminos dictæ Bonifacianæ constitutionis idonea causa est, cur etiam ex delegata potestate illi ex hoc mâdato de hoc Tongrêsi Canonicatu providerit. Quo sensu apertè hanc Bonifacij constitutionem accipit & restringit ordinaria Glossa, *in d. c. Is cui in verb. sufficiens*; quam in eo sequuntur omnes, *Anchar. in d. c. Is cui nu. 2. Philip. Franc. ibi nu. 3. Paul. Paris. cons. 40. Quamvis Ioannes nu. 15. vol. 4* & auctoritate decisionis Rotæ Romanæ satis confirmatur, *Decis. 445. Si legatus Apostolicus, aliàs est 26. in novis sub tit. De præben.*

Quod in proposito proclivius dici potest, quòd hæc indulta non recipiant gratiam aut favorem ipsius Collatoris, quem hæc res potiùs gravat; sed ipsorum nominatorum, quibus usque ad præfinitam sufficientiam, hoc est sexaginta ducatorum acceptandi quæcumque beneficia potestas permittitur per gratiam non odiosam aut restringibilem, sed summè favorabilem & latiore interpretatione dignam, ob favorem studiorum & commodorum, quæ ex illis respublica accipit ac remunerationem illorum, *Auth. Habita C. Ne filius pro patre &c Bartol. in l. 1. Soluto matrim. Paul. Paris. cons. 140. Inspectis indultis. vol. 4.*

De qua interpretatione dubitandum non est, ex veterato usu & observatione dictorum indultorum, ex quibus nominati hactenus ita consueverunt acceptare & obtinere etiam Canonicatus; non obstante alicujus alterius Canonicatus antecedente acceptatione, quamdiu ad præfinitam sufficientiam non pervenerunt. A quâ vetere interpretatione & observatione recedendum non est, *l. Minimè l. Si De interpretatione De legib. c. Cum dilectus De consuetud. Panorm. in c. Dilectus De concess. præbend.* etiamsi vel judicio rationis, vel ex verborum tenore deprehendi & demonstrari posset, eam non planè rectam esse vel à verò aberrare, *Steph. Bertran. cons. 299. Ad faciliorem nu. 12. vol 8.* 6

Nec ab eâdem observatione recedendum propter supervenieus decretum Concilij Tridentini, ex quo duo Canonicatus facti dicuntur incompatibiles, † *sess. 7. can. 4. & d. sess. 24. cap. 17. vide suprà consil 233.* nam incompatibilitas beneficij non est causa, cur habenti tale alterum conferri non possit; cùm etiam jure veteri, quo dignitatum & curatorum accumulatio cum maiore odio & præcisius prohibetur, *d. c. De multa, d. Extravag. Execrabilis*, incompatibilitas nullum faciat impedimentum in acquisitione, sed dumtaxat in retentione; ut post acquisitum incompatibile aliud eiusdem aut diversi generis incompatibile acquiri quidem possit, sed ita ut acquisito posteriore, prius ipso jure vacet, non etiam impediatur posterioris acquisitio. In proposito igitur non hoc potest constitui quasi M. Godefridus non potuerit hunc Tongrensem Canonicatum acquirere, quia tempore acceptationis habuerit Hilvarenbekensem; sed hoc dumtaxat ad summum, quia Tongrensê postea acceptavit, Hilvarenbekensê vacasse. 7

Ex quibus comprehendi potest, erroneam esse traditionem eorum, *Pet. Rebuff. ad concordata Franciæ De collat. §. volumus ad verb. tempore vacationis, vers. & per istum text. in verb. non possit*, qui non rectè intellectâ Bonifacianâ constitutione existimaverunt, nominatû vigore suæ nominationis petere aut acceptare non posse beneficium, quod cum eo, quod tempore acceptationis obtinebat, incompatibile est: cum id in potentiore incompatibilitate, quæ causatur ex pluribus dignitatibus aut curatis beneficijs, constitui nequeat; in quibus priùs obtentum non obstat acquisitioni posterioris, licet posterioris acquisitio inducat prioris vacationem. Quæ etiam causa est, quòd Pet. Rebuffus postea deprehenso errore, in altera seu posteriore suorum commentariorum ad concordata Franciæ editione, ingenuè confessus sit, & priori suæ editioni hoc addiderit, hodie illud (quod scilicet prioris incompatibilis adeptio obstet acquisitioni posterioris) non servari. Rectiùs interim & magis ingenuè facturus fuisset, si id non hodiernæ observationi & velut contrariæ consuetudini, sed veritati juris, priorem suum errorem agnoscendo, ascripsisset: cùm manifestum sit neminem ex prioris cuiuscumque beneficij acquisitione inhabilem fieri ad posterius quantumvis incompatibile ex sola beneficij

beneficij incompatibilitate, *d. cap. De multa*; *d. Extravag. Execrabilis.* Et ne quidem in dicta Bonifaciana constitutione, *d. c. Is cui*, in qua non ipsius beneficij qualitas, quæ incompatibilitatem in suo genere facit, inhabilitatem inducit, sed beneficij sufficientia, quæ ex forma gratiæ facit, ut illius possessor ad obtinendum aliud etiam simplex non sit ampliùs idoneus, quamdiu id possidet, & non priùs dimittit aut ad acquisitionem & retentionem dispensationem obtinet. Quæ sanè sufficientia præfato M. Godefrido obstitisse, si dici potuisset, quòd Canonicatus Hilvarenbekensis secundùm terminos indulti nominandi fuisset sufficiens: quòd cùm dici non possit, consequitur hunc Tongrensẽ postea acceptari, & dictũ Hilvarenbekensem retinere potuisse. † Potissimùm quia tempore acceptationis Tongrensis inutilis ei fuerit Hilvarenbekensis; ut qui per intestina bella in ea residere non potuerit, nec fructus inde percipere. Quid enim interest quis non possit residere, an possit quidem, sed non teneatur? Vnde quâ ratione in vera & præcisiore illa incompatibilitate, quæ causatur ex dignitate vel cura, quæ beneficijs incumbit, vitium incompatibilitatis nullũ operatur effectum, nisi ex die acquisitæ pacificæ possessionis & facultatis percipiendorum fructuum, *d. Extravag. Execrabilis §. qui verò, & ibi gloss. in V. possessionem & in V. habuerant*; eâdem & multo minùs operari debet in illa, quæ ex sola residentiæ necessitate causatur: ut ex dicto decreto Conciliari nunc est in pluribus canonicatibus, qui per se alioqui simplicia & non qualificata beneficia censeri consueverunt, sic saltem ut remissâ residentiæ necessitate ex causa hostilitatis, belli, vel alia simili impossibilitate, *c. Relatum c. Inter quatuor. De cler. non resid. c. 1. eod. tit. lib. 6. Calder. cons. 17. An canonicus expulsus De præbend. Bald. cons. 357. Iniustissima vol. 2.* ex consideratione requisitæ residentiæ non possit constitui incompatibilitas, aut incompatibilitatis, de qua hic quæritur, effectus.

8

His itaque & alijs pluribus per præfatos doctissimos Consistoriales Advocatos latiùs deductis attentis, existimamus, dubium, quod præfato M. Godefrido ex dicta Bonifaciana constitutione, & decreto Conciliari movetur, ad inducendam ipsius inidoneitatem, nullius esse momenti; saltem non ad impediendum effectum acquisitionis hujus Canonicatus Tongrensis, de qua nunc tantùm est quæstio; non etiam de retentione utriusque, de qua quamdiu posterior hic Tongrensis pacificè non habetur, quæstio nulla esse potest.

De Præbendis

SVMMARIVM

Petitorium ex indulto nominationis Facultatis Artium in Academia Lovaniensi contra ordinariè & Apostolicè provisum.

1. *Personæ conditio in omnibus quæstionibus priore loco discutienda.*
2. *Clericatura necessaria pro obtinendo beneficio.*
3. *Patria potestas præsumitur.*
4. *Filius familias nihil habere intelligitur.*
5. *Literis sigillatis credendum.*
6. *Beneficium monoculum acceptari non potest vigore nominationis.*
7. *Relatio conformatur relato.*
8. *Nominationis vigore acceptari potest beneficium vacans tempore nominationis.*
9. *Ex actuum duorum certi unctione si nequeat cognosci utrum prius utrum posterius actum sit id censetur primo quod prius erat agendum.*
10. *Instrumentum exhibens eius contenta fateri censetur.*
11. *Valor beneficij quomodo instituendus.*
12. *Principis sæcularis dispositio circa res Ecclesiasticas quomodo valeat.*
13. *Collatio obtenta ab eo qui ius non habet non valet.*
14. *Collatio de beneficio non vacante non valet.*
15. *Conditio in præsens tempus nulla est.*

CONSILIVM CCXLIV.

ELEGANTEM & variam inspectionem habet causa beneficialis, quæ indecisa pendet coram Reverendo Domino Conservatore privilegiorum Almæ Vniversitatis Louaniensis de & super jure ac titulo Capellaniæ ad altare beati Vincentij in parochiali Ecclesia S. Petri in suburbijs Oppidi Huensis Leodiensis diœcesis, inter Magistrum Lambertum Rotarij vigore nominationis venerandæ Facultatis Artium in eadem Vniversitate ad collationem Rectoris dictæ parochialis Ecclesiæ nominatum, Impetrantem, & Nicolaum de Wies Reum seu Opponentem. Difficultas sanè etsi non sit omnino nulla; tam magna tamen non est, quin facilis sit illius extricatio, dum accuratè separantur causæ & jura utriusque partis, Impetrantis, & Opponentis: permixta enim eorum tractatio obscuritatem parit. Separantes itaque jura Impetrantis à juribus Opponentis videamus quid in singulis sit.

Et cum de conditione personæ prima ubique sit quæstio, *l. Si quæramus De testam. l. Quidam De iure codicil.* nihil in Impetrantis persona desiderari putamus ad capacitatem hujus beneficij.* Nam prima qualitas, sine qua nullius beneficij in universum posset esse capax, *c. Cum adeò De rescr. c. Ex literis De transact. Frederic. De Senis consil. 290. Quia in præsenti n. 8.* hoc est clericatus seu tonsuræ clericalis, evidenter probata est literis tonsuræ quas Opponens ipse recognovit. Secunda Impetrantis conditio quam requirit gratia Apostolica Facultati Artium concessa, magisterium scilicet seu promotio in Artibus, ex Opponentis confessione manifestissimè etiam probata est. Tertia quòd Impetrans nõ habeat in bonis octuaginta aut quadraginta florenos auri de Camera annuatim, eo ipso satis probatum intelligitur, quod à parte adversa contrarium positivè non inveniatur obiectum aut probatum; potissimùm quod à negativa assertione dependeat, cujus per rerum naturam nulla solet esse probatio, *c. Bonæ & ibi gloss. in verb. per rerum naturam De elect.* † Cùm alioquin etiam constet ex propria Opponentis allegatione, patrem Impetrantis vivere, in cujus potestate esse præsumitur, non probatâ emancipatione; propter confessionem Opponentis eundem Impetrantem natum esse ex legitimo matrimonio, *l. si filius D. De probat l. Si emancipati C. De collat. Phil. Corneus consil. 204. Quamquam videatur nu. 7. vol. 3.* filius enim in potestate sui patris constitutus nihil habere præsumitur, quia omnia patri acquirit, *l. Placet De acq. hæred.*

1 2 3

De

De personis nominantibus illarumque potestate nihil operæpretium est hîc deducere, cùm literæ nominationis per Notarium Facultatis signatæ, & sigillo Facultatis sigillatæ apertè ac plenè probent eorum consensum, & auctoritatem, quorum in gratia Apostolica fit mentio. † Quibus
5 literis quia in forma publica & authentica sunt expeditæ, earumque subscriptionem ac sigillum Opponens agnovit, & ex adverso nihil objecit quod officere illis possit, omninò standum & credendum est, *l. Optimam* C. *De contrab. & commit. stipul. Bald. in l. Interest. C. De solut.*

Constitutâ itaque capacitate ex personâ nominati & potestate nominantium, videamus quid sit illud, quod Opponens huic juri seu titulo Impetrantis objecit. Et sanè plura in actis inveniuntur; quorum quædam respiciunt Collatorem, ad cujus collationes facta est ista nominatio; quædam beneficium ipsum, vigore dictæ nominationis acceptatum; pleraque formam.

Objicit Opponens primò, quòd vigore nominationis Facultati Artium concessæ nulla potuerit fieri nominatio ad Rectorem Parochialis Ecclesiæ S. Petri in suburbijs oppidi Huensis, ob id, quod ipsius collationi subjecta sint tantùm quinque beneficia, quod etiam testibus satis probasse videtur; & ex ipso tenore privilegij nominandi constet graduatos in Artibus nominari non posse ad collationes eorum, qui non habent conferre ultra sex beneficia, juxta bullam Sixti Quarti toti Universitati Lovaniensi concessam; quæ sic restricta est, ut tantùm pertineat ad collatores habentes conferre ultra sex beneficia. Sed errore labitur Advocatus Opponentis: nam Leonina bullâ Facultati Artium concessa apertè facit potestatem nominandi Magistros seu graduatos *in verbis, possint, per eandem Facultatem seu personas illius prædictas*; non vigore bullæ Sixtinæ, ex quâ nominandi potestas ipsi Rectori dictæ Universitatis, ex judicio & assensu quinque Decanorum concessa est, sed vigore suæ, hoc est virtute ejusdem bullæ Leoninæ, quæ indistinctè pertinet ad omnes omnino collatores qualiumcumque beneficiorum vel officiorum Ecclesiasticorum dispositionem habentes, *in verb. habentibus dispositionem etiam qualemcumque beneficiorum*: ita ut, cùm pluralis numerus duobus sit contentus, *l. Vbi numerus De testib.* & Opponens fateatur ad Rectorem dictæ Ecclesiæ S. Petri pertinere collationem seu dispositionem quinque beneficiorum, nihil de eo ambigendum sit: † cùm satis sit Impetranti beneficium vigo-
6 re suæ nominationis acceptatum non esse μονόφθαλμον, seu, ut aiunt, monoculum, *Dom. Geminian. cons. 36. Felin. in c. 1. nu. 9. & in cap. In nostra nu. 24. De rescrip.* † Adhæc cum relatio ad bullam Sixti-
7 nam non fiat in ista Leonina quoad valorem in eadem Sixtina expressum, *in verb. acceptare beneficia, valoris in dictis literis prædecess. express.* jure relationis nihilo plus debet inesse referenti, *l. Asse toto De hered. instit.* quia non est intelligenda illa relatio de beneficijs seu numero illorum, de quibus Sixtina loquitur; sed tantùm de valore, qui in Sixtina exprimitur. Sed sunt ista Consultissimo Domino Assessori plusquam nota & expedita ex longo & assiduo usu nominationum Facultatis Artium: ut proinde supervacuum fuerit longiore demonstratione iisdem hic immorari.

Circa beneficium ipsum, an scilicet nominationi de persona Impetrantis factæ, sit subjectum, duplex est Opponentis impugnatio: prior quòd beneficium tempore nominationis seu ante nominationem vacaverit; mortuo scilicet ultimo illius possessore mensis Septembris die tertia ante prandium; cùm nominatio demùm facta sit eodem die post prandium: altera, quòd valor hujus beneficij excedat taxam bullâ Sixtinâ præscriptam. Sed nec ea ex parte jus Impetrantis fluctuare putamus. Nam quod ad priorem objectionem attinet, dubium non est, quin nominationes etiam locum habeant in beneficijs, eo tempore, quo fit nominatio, vacantibus. Et est hoc generale in omnibus exspectativis, & alijs gratijs ad vacatura beneficia tendentibus, ut contineantur etiam illa, quæ actu vacant tunc cùm fit nominatio seu gratia ad collatorem ejusdem vacantis beneficij, *Gloss. in Clem. unica in V. notitia De concess. præb. Imola, Castr. Alex. Ias. in l. Titius §. Lucius De liber. & posth. Rebuff. in tract. nomination. quæst. 15. nu. 33.* Verum enim est, quod vacat tempore nominationis, vacare etiam post eam, quamdiu non est alicui de eo legitimè provisum, *l. Verbum erit, l. Verbum oportebit De verb. signif. Alex. cons. 95. Requisitus nu. 6. vol. 7.*

Nec quicquam facit quod Opponentis Advo- 8
catus adjicit, placito Principis inter alia ordinatum esse, ut vigore dictarum nominationum non liceat acceptare beneficium, quod tempore nominationis vacat: nam primò non potui id invenire in dicto Placito expressim cautum: nisi fortè ex eo id elicere velit, quòd eodem Placito mandetur insinuari nominationem: quo tamen ipso non hoc elicitur, non posse unico actu illam insinuari, & insinuando acceptari; seu potiùs acceptando insinuari, dum occasio rei natæ id fert, & patitur: * cùm eo casu ex conjunctione duo- 9
rum actuum & eorundem celeritate seu celeri absolutione, *l. 3. § sed si debitorem De donat inter vir. & uxorem*, si non possit satis deprehendi utrum prius, utrum posterius actum gestum fuerit, id prius censeatur actum quod prius erat agendum, *l. Cum in testamento §. hac verba De hered. inst. & ibi Bald. Angel. & alij* quisque enim censetur eo modo actum gerere, quo oportet. Ita ut hujusmodi insinuandi necessitas per Imperatorem imperata ad futuras vacationes tantùm referri debeat, non ad eas, quæ extant tempore nominationis aut intra mensem ad insinuandum præfixum incident, *l. Quoties De reb. dub.* Alioqui enim aliud dicendo, eveniret, ut non possit acceptari beneficium vacans post nominationem primo mense, cujus ultimus dies integer adhuc est ad insinuandum. Deinde concesso, hanc fuisse voluntatem Imperatoris, nihilo tamē magis arctabit Impetrantem, quòd ex ipso Placito evidenter constet Imperatorem tantùm voluisse hujusmodi capitula Placiti, seu Concordatorum, locum habere in beneficijs in patrimonialibus suis ditionibus existentibus; non etiam in illis, quæ sunt extra ipsius patrimonium, suo Imperio vel alijs regnis: & ut maximè aliud voluisset, vix tamen ex notorio de-

fecta

fectu jurisdictionis potuisset, *c. Quod in dubijs & ibi gloss. De renuntiat.* Quod autem Princeps sic non intenderit extra suas patrimoniales ditiones extendere suam modificationem, apertè colligitur ex primo dicti Placiti seu concordatorum articulo; in quo dispositivè cautum est, nè extraneus vigore nominationis occupet beneficium situm in hac sua patria inferiore. Cujus suæ inferioris patriæ mentio sæpiùs in ijsdem concordatis repetita fuit ac tandem in fine illorum adjectum, quòd sub ista modificatione demùm voluerit in his suis inferioribus ditionibus dictam Leoninam bullam locum habere. Sed ne laboremus in ea ipsa parte, quâ de insinuatione facienda agitur, expresse dictum est in dicta bulla Leonina de nominatione insinuanda Collatoribus, *in hac sua inferiore patria residentibus*: sic ut prorsus frivola & impertinens sit hujusmodi allegatio Opponentis, qui confitetur prædictam Ecclesiam sitam esse sub Imperio Nationis Germaniæ.

Quod ad posteriorem objectionem de excessu valoris beneficij, quæ sola inter omnes aliquem colorem habere videtur, existimamus satis momenti in ea non esse. Primùm quia ipse Opponens pro obtinendo posteriore suo titulo Pontifici narraverit fructus hujus beneficij non excedere quatuor marcas argenti puri; quæ summa minor
10 est valore in literis Sixtinis comprehenso. * Cum itaque ea instrumenta, in quibus id narravit, ipse Opponens in hac causa exhibuerit, credendus est contenta eorumdem esse confessus, *Bald. in l. Alia C. De his quib. ut indig. & in l. Cum precum C. De*
11 *liber. causa.* † Deinde licet omnes fere Opponentis testes deposuerint fructus dicti beneficij longè excedere taxam Sixtinam; id tamen ex calliditate & fraude Opponentis factum putatur: quia in articulo ad id concepto articulaverit de triginta florenis aureis, qui à simplicibus Rhenensibus sesquialtera proportione distant; cùm simplex Rhenensis sit tantùm viginti stuferorum, florenus verò aureus Rhenensis sit in usu hodierno triginta duorum stuferorum. Quâ quidem consideratione etsi videretur primâ facie beneficij contentiosi fructus dictam taxam triginta florenorum aureorum excedere: id tamen tam exiguum foret, ut in considerationem venire vix posset. Constituto enim pretio speltæ ad triginta stuferos in singulos modios, sicut videntur deponere aliquot testes Opponentis, & quòd ex proprijs Opponentis testimonijs constet dictum beneficium non habere nisi quadraginta tres modios cum quinque vasis speltæ, & ex ijs unum modium annuè pendendum Hospitali, valor speltæ detracto illo modio erit sexaginta trium florenorum octo decim stuferorum & unius blancæ: à quibus detractis quindecim florenis pro celebratione trium Missarum, quibus dictum beneficium gravatum est, restabunt pro valore beneficij quadraginta octo floreni octo decim stuferi cum blanca. Iam verò æstimatio tringinta florenorum aureorum secundùm suprascriptam æstimationem ascendit ad quadraginta octo florenos ut proinde absurdum & plusquam rigidum esset, ob tenuissimum excessum octodecim stuferorum & unius blancæ, Impetrantem excludi: cùm hæc excurrens summula; & longè amplior, Impetrante Lovanij residente, uti secundùm dictæ gratiæ tenorem potest, *l. Si oleum § fin, cum l. seq. & ibid. not. De dolo, Aymo Cravet. consil. 46. De stilo. nu. 12 & 13.* in Receptorem ac nuntios consumi & expendi debeat.

Neque audiendus Opponens, si florenorum Rhenensium aureorum extrinsecum valorem talem non semper fuisse contendat: nam eâdem ratione recutietur in eum, quod etiam frequentissimè contingat speltæ valorem longè infra intrinsecum etiam floreni aurei Rhenensis valorem esse ut constat ex Registris per testes Actoris exhibitis; ex quibus videre licet etiam intra proximos decem annos modium speltæ valuisse tantùm duobus florenis Huensibus; qui duo floreni Huenses non constituunt unum florenum Brabantiæ, cùm duo floreni, & duo cum dimidio stuferi monetæ Huensis constituant tantùm unum florenum Brabantiæ, qui plusquam tertia parte minor est floreno Rhenensi aureo. Et quamvis citra annum quinquagesimum novissimè præteritum causantibus gravissimis & diuturnis bellis, frumentorum pretium præter exemplum excreverit, & pecunia (ut fieri solet in mercium caritate & raritate, *Aristot. lib. 6. Ethic.*) viluerit; tamen ex catalogo exhibito per primum Impetrantis testem, ex fide dignis Registris extracto, constat plusquam triginta continuis annis retropræteritis pretium modij speltæ non pertigisse ad florenum Rhenensem aureum: imò frequentiùs tertiâ ferè parte minus fuisse; quemadmodum & nunc ex rei evidentia videmus post maximam caritatem sic evilui sse pretium, ut ad florenum aureum Rhenensem non pertingat modius speltæ. Sic ut cum in hac re definienda commune & usitatum pretium sequi oporteat, *l. Pretia l. In lege Falcidia D. Ad leg. Falcid. l. Ideò in arbitrium De eo quod certo loco, l. si servum Ad leg. Aquil.* commune autem & usitatum sit, quod frequentius evenit, seu evenire potest, *Nic. Everard. præses in loco à communiter accidunt.* dubitatio nulla sit quin quadraginta duo modi & quinque vasa taxam Sixtinam non excedant; præsertim quod ex confessione Opponentis constet diversos modios esse hypotecatos super domibus, & vineis; quorum æstimatio communiter minor est illis, qui super agris & pratis sunt assignati; ut constat ex testimonijs Impetrantis, & extracto proclamationum Leodij super æstimatione hujusmodi modiorum factarum.

Quibus omnibus si addatur, quod Impetrans allegavit, & per testes probavit, absentiæ nomine Capitulo decimum modium solvi; fiet, ut ex quadraginta duobus modijs, detractis quatuor vel paulo ampliùs, nullâ ratione, secundùm testimonia Impetrantis, restantes modij possint pertingere ad valorem bullæ Sixtinæ. Relinquitur ergo, neque ex capite collatoris, neque ex conditione beneficij, quæ est circa valorem, quicquam esse quod satis sit ad excludendam hanc Impetrantis nominationem.

Postremò quoad formam obijcit Opponens, post nominationem non esse servatam formam seu solemnitatem insinuationis faciendæ tum Collatori de facta nominatione, tum Notario Facultatis Artium de facta acceptatione vigore ejus-

re ejusdem nominationis infra mensem à die acceptationis. Sed in eo iterum hærendum non est: ob id, quòd vigore bullæ Leoninæ neutra insinuatio seu intimatio sit necessaria: imò apertissimis verbis in eâdem cautum sit, *in clausula incip. & quod ipse sic nominatus per dictam Facultatem*, ne cogatur nominatus hujusmodi suam nominationem insinuare Collatoribus, aut post acceptationem eosdem requirere, aut acceptationem insinuare; factâ aperta distinctione hujus gratiæ ab alijs exspectativis, quas sic oportet insinuare: ac proinde frustrà objicit Advocatus similitudinem aliarum gratiarum exspectativarum, cùm eam tam sollicitè & apertè in dicta bulla Pontifex sustulerit.

12 Nec obstat quòd in dicto placito seu concordatis illa necessitas sic per Pontificem sublata, rursus videatur imposita: quia, ut diximus superiùs, præterquam quòd dici possit Principis sæcularis statutum circa ea, quæ concernunt res Ecclesiasticas seu jurisdictionem ecclesiasticam non valere, etiamsi in utilitatem Ecclesiarum redundaret, *c. Quæ in Ecclesiarum & ibi gloss. 1. Panor. & Felin. De constit. l. Decernimus C. De Episc. & cler. Bal. in l. Cunctos populos C. De Summa trinitate & fide cathol.* propter notorium defectum potestatis, *cap. Benè quidem 96. distinct. Panor. in c. Per venerabilem Qui fil. sint legit. Fred. de Senis cons. 96. Apparet quadam*: debent illa concordata restringi tantummodò ad illa beneficia, quæ sunt in patrimonio Principis sæcularis statuentis; & sic locum habere non possunt quoad beneficium hoc controversum, quod ipsum per se extra fines patrimonij statuentis situm est, ejusque Collator itidem extra eosdem fines residens.

Sic itaque remotis omnibus, existimamus nihil esse quod jus Impetrantis convellere aut expugnare possit. Quâ tamen demonstratione nondum contenti paucis etiam libet in jus, quod Opponens prætexit, inquirere, an videlicet id aliqua ratione firmum sit. Attulit Opponens duplicem titulum; alterum ex collatione Ordinarij; alterum ex provisione Apostolica: sed uterque æquè infirmus. Collatio enim Ordinarij ex defectu potestatis Collatoris collabitur: cùm enim hoc benficium sit sub Imperio Germanico seu Concordatis nationis Germanicæ, uti Opponens ipse confessus est; & secundùm ea Concordata alterni tantùm menses ad Ordinarios, relinqui ad Pontificem pertineant, ut notorium est; & inter alternos menses Apostolicos hic mensis September referri debeat, quod etiam Opponens confitetur: non potuit Ordinarius Collator hoc beneficium, quod isto mense Septembri vacavit, utiliter conferre, quia iuxta eadem Concordata dispositioni Apostolicæ reservatum fuit.

13 * Cùm itaque paria sint non obtinere collationem; & obtinere, sed ab eo, qui concedendi facultatem non habet, *C. De reb. alien. non alien.* non potuit Opponenti aliquid juris ex dicta ordinaria collatione adijci, aut Impetranti impedimentum præstari, *c. Non præstat. De reg. iur. lib 6.* quò minus vigore suæ nominationis, etiam post illam de facto tentatam Ordinarij collationem, acceptare potuerit hoc beneficium, quando illud tunc adhuc vacare reperit, nec alicui collatum esse legitimè ab eo, cui conferendi potestas fuit. In pari causa & eodem planè loco est provisio Apostolica, ad quam Opponens ex diffidentia Ordinariæ collationis confugit. Nam etiamsi illa nulla non sit ex defectu potestatis providentis; † est tamen nulla ex eo, quòd sit facta de 14 beneficio tunc non vacante; cujus generis impetrationes seu provisiones sunt omninò prohibitæ, & ipso jure nullæ, *c. 2. & 3. De concess. præb. lib. 6. c. 1. De concess. præb.* cùm jus in re aliena dari nequeat, *l. 2. De pig. act. l. 2. C. Si res aliena pig. data fuerit.* Non vacasse autem tempore datæ dictæ provisionis Apostolicæ beneficium hoc, constat per Impetrantis acceptationem & possessionis assecutionem vigore dictæ suæ nominationis, quæ prætactam Apostolicam provisionem præcessit viginti plus minùs diebus: sic ut idem Impetrans & tempore sit prior, & jure potior; propter prægnantissimas antelationũ clausulas dictæ bullæ Leoninæ insertas. In quo sanè subsistendum non est, quòd dicta Opponentis provisio sit facta sub hac conditione, *Si tempore datæ illius in dicto beneficio alicui specialiter ius non sit quæsitum*: † ex eo enim quia in præsens tempus conditio 15 concepta fuit, & tunc non extabat, ab initio fuit hujusmodi provisio nulla, *l. Cum ad præsens D. Si cert. pet. l. Si ita stipulatus fuero hanc summam De verb. oblig.* Et hæc quidem tam manifesta sunt, ut non sit operæpretium confugere ad alia, quæ ex capite surreptionis & obreptionis dictæ provisionis per impetrantem in hac causa sunt allegata. Concludimus itaque partes domini Iudicis esse, ut secundùm Impetrantem tam quoad beneficij adiudicationem, quàm expensas pronuntiet.

De Præbendis

SVMMARIVM

Petitorium ex indulto nominationis Facultatis Artium in Academia Lovaniensi de facienda Collatoribus insinuatione.

1. *Insinuatio an in nominationibus post acceptationem sit necessaria.*
2. *Verbum possit quando necessitatem importet.*
3. *Publicatio nominationis acceptionis & provisionis an fieri debeat?*
4. *Regulæ Cancellariæ quam auctoritatem habeant.*
5. *Regulæ Cancellariæ allegandæ & probandæ.*
6. *Publicatio in quibus beneficijs requiratur.*

CONSILIVM CCXLV.

IN responso, quod nuper dedimus *sup. consil. 244.* pro M. Lamberto Rotarij super lite de Cappellania ad altare Beati Vincentij in parochiali Ecclesia S. Petri in suburbijs oppidi Huensis, inter cætera excusavimus dictum M. Lambertum, quòd suam nominationem Ordinario Collatori ante acceptationem non insinuaverit, & post acceptationem Ordinarium Collatorem non requisiverit, aut acceptationem apud Notarium Facultatis Artium non insinuârit: ideo scilicet, quòd à duobus prioribus liberet eum bulla Leonina, *in clausula incip. & quod ipse sic nominatus per dictam Facultatem Artium seu personas illius prædictam nominationem suam non teneatur insinuare &c.* atque ad posterius eadem bulla ipsum

1 ipsum non obstringat. * Cæterùm quia Advocatus partis adversæ inter cæteros defectus, quos dicti M. Lamberti juri objicit, allegat (sed tam obscurè, ut vix percipi possit quid velit) quòd M. Lambertus non insinuârit jura sua & omnia inde secuta, ad instar illorum, qui habent gratias exspectativas; ne quid ex ea parte sit, quod Reverendum Dominum Iudicem seu ejus Assessorem vel perturbet vel remoretur, libuit paucis inquirere quantum momenti id in hac causa habere possit. In Bulla Leonina continetur hæc clausula: *Sed quod vigore dictæ nominationis de persona sua factæ à dictis Executoribus in eisdem literis deputatis, seu Decano Ecclesiæ Sancti Petri Lovaniensis, pro tempore existenti, quibus ac dicto Decano & cuilibet eorum id committimus & mandamus, de beneficio vacante sibi provideri facere plenariè auctoritate Apostolica absque ulteriore requisitione ipsorum Collatorum prædictorum, ac ex post suam acceptationem ad instar exspectantium Apostolicorum, & prout in gratijs exspectativis observatur insinuare, & se in corporalem possessionem poni & induci facere possit.* Ex quibus verbis, si non est vana coniectura nostra, verosimile est Advocatum eam allegationem desumpsisse. Sed nihil movere debet ea particula: Primò, quòd ijs verbis insinuandi necessitas post acceptationem præcisè non imponatur, sed facultas tantum-
2 modò insinuandi permittatur. * Vtitur enim Pontifex in dicta clausula verbo *Possit*; quod quamvis postpositum negationi plerumque præcisam necessitatem importet, *Pet. Ancharan. consil.* 95. *In quæstione nu.* 1. *quod est etiam Bald. consil.* 334. *vol.* 3. solum tamen per se positum in rescriptis, legibus, vel contractibus non importat parem necessitatem, sed facultatem tantùm, *Bart. Bald. & aly, ac præsertim Ias. in l. Gallus in princ. De liber. & posth.* sic ut insinuatio permissa potestati nominati, juris necessitati eundem nominatum non subijciat, *l. sæpè D. De offic. præsid. l. Non quicquid De iudic.* & per consequens omissa vel prætermissa in totum non noceat, *l. Testamentum C. De testam. Bart. in l. Divus nu.* 5 *De restit. in integ.* Secundò, quòd præsuppositâ etiam insinuandi necessitate, nihil hic imputari possit M. Lamberto, qui suam acceptationem (de qua sola loquitur dicta clausula) plusquam insinuavit Rectori dictæ Ecclesiæ (quam Opponens Capellaniæ controversæ Ordinarium Collatorem allegat, & confitetur), ex eo videlicet, quòd actum captæ possessionis seu introductionis in realem & actualem possessionem, post dictam acceptationem factam, idem M. Lambertus interveniente Subexecutore exercuerit in præsentia præfati Rectoris; qui ideo etiam dictæ captæ possessionis testis rogatus, & instrumento desuper confecto inscriptus fuit; quique per M. Lambertum requisitus fuit, quatenus vigore suæ nominationis, provisionis, & acceptationis eum in possessionem realem induceret; prout etiam suam operam in tradenda possessione præstitit, templum aperiendo, ac ornamenta, quibus actus possessorius commodius explicari posset, subministrando: sic ut, cùm insinuatio ad certiorationem pertineat, *Alber. in diction. suo in V. Insinuare*, neque insinuationi certa forma præscripta sit, neque etiam decretum annullativum in casum omissæ insinuationis adiectum in dicta Bulla; abundè insinuatum dici debeat, quod sic insinuatum est, ut de re gesta certus redditus sit is, cui fieri debebat insinuatio, *c. Eum qui certus De reg. iuris lib.* 6. *l.* 1. *in fine. De actio. empti. Capel. Tholos. decis.* 407. cùm etiam eo casu, quo scilicet requisitus est Collator, nullâ insinuatione opus sit; alterutro enim satisfacit nominatus, ut ex tenore Bullæ Leoninæ constat.

Cùm itaque defectum insinuationis tantùm objiciat Opponens, & ex dicta Bulla alia non requiratur quàm acceptationis factæ, non etiam jurium seu instrumentorum, vel aliorum inde secutorum; dici nequit M. Lambertus in defectu aliquo fuisse, qui insinuationi hujusmodi satisfecit; & sic nihil est, quod effectum nominationis in obtinenda & retinenda dicta Capellania impedire queat. Cæterùm quia dictus Advocatus non objicit simpliciter defectum insinuationis, sed quod M. Lambertus non insinuaverit jura sua, videndum, an ea obiectio latentem aliquam energiam habeat. Et sanè cum ea non possint referri ad insinuationem Nominationis faciendam Collatori ante acceptationem, ob id, quòd bulla Leonina (ut diximus) eam necessitatem apertè submoverit, *in clauf. Et quod ipse nominatus per dictam Facultatem nominationem suam non teneatur insinuare*, facto discrimine inter has nominationes, & cæteras gratias exspectativas, quas ante acceptationem insinuari necessum est, neque etiam ad insinuationem factæ acceptationis, tum quòd, ut diximus, ea in parte M. Lambertus nihil prætermiserit, tum quòd de ea insinuatione loqui non videatur dictus Advocatus, dum proponit de insinuatione jurium & omnium inde secutorum: non video quò referentur nisi ad publicationem nominationis, provisionis, & acceptationis, quæ longè distat à simplici insinuatione; † cùm hujusmo- 3
di publicatio ex Panormitani, *consil.* 99. *Illud in præsentiarum parte* 1. Dominici Gemin. *consil.* 75. *In causa M. Ioannis*, & Ludovici Romani *consil.* 477. *Quoad primum*, sententia solemnitatem requirat, fereque fieri & absolvi non possit, nisi inter sacrorum seu Missarum solemnia. Sed cùm de hac publicatione facienda non loquatur bulla Leonina, & hujusmodi publicationis forma neque juri communi, neque per Regulas Cancellariæ præscribatur, non est quod inde submoveri possit M. Lambertus. † Nam quamvis ta- 4
lis regulæ Eugenij Papæ Quarti meminerit Panormitanus, *d. consil.* 99 & secundùm eam tam exactam publicationis formam exigat in specie ibi per eum proposita: non potest tamen nunc illa censeri alicujus momenti vel necessariò observanda post mortem ejusdem Eugenij, quia Regularum, quæ à singulis Pontificibus eduntur, perpetuus non est usus, sed durant dumtaxat quoad vivit is, qui illas edidit, illoque mortuo cessat earum usus. Vnde videmus, quòd in proœmio omnium pænè Regularum Cancellariæ Apostolicæ, quæ per singulos Pontifices successivè editæ sunt, passim inseratur hæc aut similis in effectu clausula, *etiam quas ex tunc suo tem-*

quas etiam ex tunc suo tempori duraturas voluit observari. Sic ut, quamvis aliarum constitutionum Apostolicarum quibus hujusmodi clausula non adjicitur, perpetuus sit: usus; harum tamen Regularum temporaneus tantùm sit, ut. eleganter respondit Dom. Geminianus, *consil.* 93. *Videtur primò nu.* 4. *Lud. Gomes. ad proœm. Regul. Cancel. quæst.* 2. *nu.* 1. *&* 12. Et sic, cùm generali aliqua constitutione, quæ vim sanctionis perpetuæ habeat, de hac formali publicatione cautũ non sit, & modernus Pontifex Paulus quartus, Iulius item secundus & Paulus tertius, itemque alij plurimi Pontifices eam Regulam omiserint, propositâ tantùm Regulâ de publicatione facienda in beneficijs resignatis, qui non est casus noster, & in alia ratione fundatur, *Lud. Gomes. & Petr. Rebuff. ad eandem regul. De publican. resignat.*
5 † denique cùm per Opponentem Regula aliqua talis nec allegetur nec probetur, uti oporteret, si eâ se juvare vellet, *Felin. in c.* 1. *nu.* 12. *sub fin. De sent. & re iud.* de scrupulositate formalis hujusmodi publicationis disputandum hîc latius non est.

Sed etsi vel à jure communi vel simili regula constitutum esset, parem publicationem requiri in gratijs exspectativis, ut in beneficijs resignatis; nihilo magis periclitaretur causa dicti M. Lamberti:
6 * nam in isto puncto communiter recepta est hæc distinctio, ut quamvis solemnior illa publicatio requiratur in dignitatibus habentibus jurisdictionem spiritualem vel temporalem, item in parochialibus Ecclesijs, quæ administrationem, & populum habent; quia scilicet interest omnium, qui de illa jurisdictione vel populo sunt, scire quem habeant Prælatum aut Rectorem; in simplicibus tamen beneficijs nullam curam vel jurisdictionem habentibus (qualis est hæc Cappellania) sufficiat nominationem seu gratiam publicari coram honestis personis & Notario; ut in hoc casu per M. Lambertum inter cætera factum est. Quam distinctionem pro dissidentium conciliatione eleganter tradidit Ludovicus Gomesius, *ad Reg. de public. resig. quæst.* 9. *nu.* 7. *&* 8 Quæ tanto magis hic recipienda, quòd coram ipso Ordinario Collatore hæc omnia fuerint per M. Lambertum facta, cujus Collatoris intuitu & favore ne per ignorantiam fraudetur, regula dici potest potissimùm prodita: quemadmodum in alia de publicatione facienda de beneficijs resignatis traditum est, *Gomes. ad princ. d. reg. & ibid. etiam Pet. Rebuffus.* Adde quod cùm post illam possessionis corporalis & realis acquisitionem præfatus M. Lambertus pro juris sui, quod sic obtinuerat, continuatione, & prosecutione, statim sine longiore, mora septima Octobris eodem anno citari procurauerit Opponentem, eo quòd falso titulo ordinariæ collationis ipsum impediebat, cur minus juris sui sic acquisiti plenum usum haberet, videri possit abundè satisfecisse Regulæ de publicanda gratia, si quæ extaret; hoc enim discrimen constituunt plerique, *ad reg. De public. resig.* inter momentaneam possessionem, cujus scilicet acquisitionem nihil amplius sequutum est, & in cujus consequentiam realiter & palam nihil ampliùs actum, ut illa scilicet non sufficiat nisi sic solemniter publicata; & inter non momentaneam, in cujus scilicet consequentiam publicè & palàm multa sint insecuta, perquæ in publicam notitiam abierit novi possessoris adventus & possessio; ut scilicet hæc publicationi formali æquipolleat. Quæ distinctio comprobatur ex his, quæ Ludovicus Gomes. in dictæ Regulæ explicatione latius examinat, *De public. facien. quæst.* 11. Proinde nihil video, quod ex obscuris illis Advocati verbis, aut defectu alicuius publicationis præfato M. Lamberto, seu bono illius juri obstare possit.

De Præbendis.

SVMMARIVM

Possessorium ex concursu Pontificiæ & Turnariæ provisionis.

1. 17. *Papa est omnium beneficiorum Dominus.*
2. *Placiti Principis litera sequentes in beneficialibus purgant acceptationem præcedentem sine illa factam.*
3. *Demonstratio falsa non vitiat etiam in beneficijs.*
4. 8. *Diœcesis falsa expressio quando noceat in literis Apostolicis.*
5. *Narratio falsa quando non noceat.*
6. *Vtile per inutile non vitiatur in re reiterabili.*
7. *Modus non facit actum conditionalem.*
9. *Civitatis appellatio pro diœcesi est.*
10. *Taxa beneficij falsa an gratiam vitiet.*
11. 18. *Possessio beneficij sine titulo non acquiritur.*
12. *Devolutio collationis non fit nisi ad superiorem.*
13. *Collatio beneficiorum vacante Prælatura non pertinet ad Capitulum.*
14. *Collator inferior à Papa non potest alternativè exprimere plures vacandi modos.*
15. *Devolutio quando fiat ad illum, qui habet instituere.*
16. *Devolutio quando & quare fiat ab Episcopo ad suum Capitulum.*

CONSILIVM CCXLVI.

IN causa possessoria seu manutenentiæ, quæ in Amplissimo Concilio Brabantiæ instituta est ex parte Eximij viri ac Domini Engelberti Boonen sacræ Theologiæ Doctoris Impetrantis, contra Dominum Henricum Gallinaceum, de & super Canonicatu S. Servatij Trajectensis per obitum quondam Domini Arnoldi Lotij vacante, longè apparentius evidentiusque jus ad stabiliendam retinendamque eorumdem Canonicatus & præbendæ possessionem habet præfatus Impetrans; quem ob id etiam per amplissimi Concilij sententiam in hujusmodi possessione adversus dictum Dominum Henricum Opponentem retinendum manutenendumque esse arbitramur: etenim in Ecclesiastici beneficij possessoria causa ei, & in adipiscendo adjudicanda, & in retinendo confirmanda est possessio, qui apparentiora jura habet, *Doct. in l. ult. C. De edicto D. Hadr. tollen.* Et quamvis initium hujus demonstrationis fieri posset à deductione notorij defectus juris in præfato D. Henrico; quia possessio in beneficijs Ecclesiasticis mixtę naturæ est, sic quòd absque titulo induci

aut concludi non possit, *Rota decis. 4. aliàs est 1. De restitut. spoliator. in novis*; tamen quo clarior expeditiorque sit causæ decisio pro præfato D. Impetrante, tractatione conversa, jus & titulum, quo idem Impetrans hujus Canonicatus & præbendæ possessionem per legitimam & consuetam installationem adeptus est, *Innoc. in c. In literis nu. 7. De restit. spoliat. Ioan. Bapt. Ferret. cons. 4. Tangendo nu. 10.* ob oculos ponemus & stabiliemus.

1 Et quidem cùm Impetrans nitatur provisione Apostolica, de qua constat per exhibitam Bullam & processum desuper fulminatum: nihil ambigendum est de providentis & conferentis potestate; cùm omnis Pontificia provisio seu collatio fundatam habeat intentionem; quòd Pontifex omnium beneficiorum Ecclesiasticorum indubitatus sit dominus & dispensator, & ad eum illorum plena & libera dispositio ex suæ potestatis plenitudine pertineat, *Clem. 1. in fine Vt lite pend. c. 2. De preben. lib. 6.* Vt proinde illud tantùm hac in re despiciendum sit, num extiterit conditio, sub qua velut sub exceptione facta est hæc provisio his verbis, *Dummodo data præsentium non sit in eis alicui specialiter ius quæsitum.* de quo postea dicetur in demonstratione, quòd præfato Opponenti in seu ad hos Canonicatum & præbendam nullum umquam jus competierit. Vt nec dubitandum est de facultate seu potestate utendi hujusmodi Apostolica Bulla, propter literas Placiti suæ Regiæ Majestatis dicto Impetranti concessas: ante quas licet procurator Impetrantis in ipsius absentia nimis festinando vigore ejusdem Bullæ, dictorum Canonicatus & præbendæ possessionem semel acceptaverit per ignorantiam, quòd hujusmodi Placitum requireretur, non potest tamen dici Impetrantis possessio inde aliquod vitium contraxisse, propter subsequentem earundem literarum Placiti impetrationem, & repetitam possessionis acceptationem; expurgato eo vitio, quod ob omissam impetrationem Placiti videri fortè potuit contractum per præcisam restitutionem in integrum adversus hujusmodi amissionem & præcipitantiorem dicti procuratoris acceptationem: nam de facultate ac potestate hujusmodi restitutionis dubitare non oportet, *l. Disputare C. De crim. sacril. Philip. Decius cons. 602. & cons. 603.* *

2 Cum alioqui quoad Principem auctorem dictæ constitutionis prohibentis usum bullarum Apostolicarum continentium provisionem de beneficijs Ecclesiasticis, nihil intersit Placitum præcedat, an sequatur usum Bullarum, præsertim quando etiam de priore usu in impetrando Placitum facta est mentio. Continet enim hic subsequens consensus sic sub expressa mentione prioris usus impetratus expurgationem omissionis seu contraventionis; non aliter quàm ad sustinendum testamentum de novo feudo conditum, sufficit subsequens domini consensus: quia de domini, non alterius interesse agitur, *Andr. De Isernia in c. 1. De alien. Feudi pat. Franc. Curtius in tract. De feud. parte 4. nu. 127. Paulus Paris. cons. 2. Decisum & discretum nu. 9. vol. 1. Ant. Capycius. decis. 115.* De quo in proposito non potest esse dubium; ob id, quod omissio Placiti ad usum gratiæ Apostolicæ nihil juris alij tribuere possit; sed tantùm nocere sic utenti, & offendere Principem, seu jus adjicere ejus fisco, de cujus jure tertius excipere non potest, *l. His consequenter, & ibi Bar. D. Fam. erciscundæ.* Ita quòd & hîc ea in parte nullus sit defectus, qui impedimentum facere potuerit, quò minus ut per Bullam & provisionem Pontificiam Impetranti jus plenum acquisitum fuit in hoc Canonicatu; ita quoque illius possessionem petere & obtinere potuerit, & sic sibi confirmare & stabilire plenissimum jus in hoc beneficio, concurrentibus ijs qualitatibus, quæ ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium eum idoneum facerent; clericaturâ scilicet seu primâ tonsura, ætate sufficiente, atque idoneitate requisita, de quibus per exhibita instrumenta constat, ac partim tenor ipsius bullæ demonstrat. Atque ita manifestum est quod in hoc quem Impetrans prætendit titulo, nihil omninò desideretur: ideoque non tantùm coloratum (qui in possessorijs causis beneficiorum Ecclesiasticorum sufficere debet, *Rota decis. 439. alias 21. si agenti De restit. spol. in novis Phil. Franc. in c. fin. De restit. spol. lib. 6. Rebuff. ad c. usi. t. Reg. tit. De caus. benef. possess. art. 1. gloss. 1 nu. 4.* auctoritate scilicet superioris, hoc est, Pontificis, quem diximus omnium Ecclesiasticorum beneficiorum dispositionem habere, acquisitum) sed etiam plenum & justum habeat titulum, qui non tantùm ad possessionem retinendam, verùm etiam ad plenissimam in petitorio securitatem obtinendam ei sufficere potest.

Enim verò ut nihil ferè est, quod non distortâ impetratione aut depravato intellectu possit convelli & in disceptationem trahi, objiciuntur quædam adversus hunc dicti Impetrantis titulum, & acquisitam ex illo possessionem, per quæ Opponens existimat utrumque posse enervari seu subverti. Et primum quidem illud, quòd in Bulla Impetrantis narratum sit, quod Ecclesia S. Servatij Traiectensis sit Ruremondensis diœcesis; cùm in rei veritate sit Leodiensis diœcesis, quasi scilicet hæc falsa expressio titulum & jus, nedum possessionem Impetrantis inficiat & inutilem reddat in hoc beneficio. †

Cæterùm juris ratio subvertit hanc objectionem: 3 nam & in literis gratiæ Papalibus servatur juris regula, *l. Falsa demonstratio De cond. & demonstr. l. Quintus §. si vero De auro & arg. leg.* quòd falsa seu erronea demonstratio, si constet de corpore, hoc est de ipso beneficio, non vitiet, neque noceat; ita ut sufficiat constare, de quo beneficio Papa senserit, vel quod in expressa diœcesi tale, quale in literis exprimitur, nullum sit: ut in hoc juris articulo eleganter docuit Felinus, *in c. Significante De rescript.* & eum secutus Petrus Rebuffus, *in praxi benef. lib. 1. tit. forma Signaturæ ad verb. eiusdem diœces.* Iam verò tam individualis facta est beneficij, de quo hic agitur, in dictis Bullis Papalibus demonstratio, ut de illius corpore dubitari non possit; tum propter expressionem Ecclesiæ, in qua illud est, Sancti scilicet Servatij Traiectensis, quæ nulla est in diœcesi Ruremundensi; tum propter specificationem novissimi illius possessoris, per cujus mortem hoc beneficium vacavit, videlicet Arnoldi Lotij

Lotij, quem etiam ex propria partis Opponentis confessione constat fuisse Canonicum præbendatū in dicta Ecclesia S. Servatij Traiectensis, nec è contrà apparet, quod idem Arnoldus id habuerit
4 vel obtinuerit in diœcesi Ruremundēsi † Sic quod per errorem adiecta mentio falsæ diœcesis, meritò nocere non debeat: potissimùm quia hoc quoque per errorem non sit in Bulla abiectum, quòd Impetrans etiam sit clericus diœcesis Ruremundensis: nam eo casu expressio falsæ diœcesis ex persona Impetrantis, faciliùs vitiaret; ideo quod hujusmodi expressio soleat movere Pontificem ad faciliùs concedendum; & unicuique in propria potiùs quàm aliena diœcesi de beneficio providendum. Quod dici non potest eâ expressione non factâ, *Lud. Rom. cons.* 327. *Iste sunt rationes in fin.* quia respectu illius non
5 censetur Pontifex providere; † & regulariter falsitas, quæ non movet Papam aut Principem ad concedendum, non vitiat gratiam, *Rota decis.* 350. *alias* 10. *De rescr. in antiquis Ægidius Bellame decis.* 4. *Cassad. decis.* 11. *nu.* 15. *de praben.* nec illa, quæ dolosa non est & sine malitia fit, *Innoc. in cap. Cum nostru nu.* 3. *De concess. præb. Cassad. decis.* 10. *de praben nu.* 2. sed per errorem, qui dolo caret, *l. si per actorem De iurisd. om. iudic.* Quem errorem quoque satis confitetur, & ejus de hac re confessio per Impetrantem acceptata est.

Proinde nihil Impetranti obstare potest, quod Opponens huic objectioni adjicit, quòd Impetrantis admissio ad possessionem hujus beneficij habeat hanc conditionem, quòd Impetrans intra sex menses docere debeat de sua clericatura, & curare, ut error in expressione diœcesis Ruremundensis emendaretur. Nam in instrumento acquisitæ & apprehensæ possessionis, quod Impetrans exhibuit, nulla conspicitur hujusmodi conditio vel modus; ut etiam Opponens ex eodem instrumento id non objecit, sed ex præcedente illa præcipitantiùs per procuratorem, nondum impetratis literis Plaiti, facta possessionis acceptatione, quam Impetrans non approbavit, nec ratam habuit; nec ex eo possessionis acquisitionem seu exercitium prætexit. * Ita ut illius in propo-
6 sito nulla haberi debeat ratio: nam utile per inutile vitiari non debet in re præsertim reiterabili, ut est possessionis acquisitio, *l.* 1. §. *sed si mihi & ibi Doct. De verb. oblig.* Cùm alioqui si id quoque insertum esset posteriori acceptationi & admissioni, non faceret conditionalem huiusmodi admissionem, sed modalem tantùm, quasi sub modo illo facta admissione; † qui
7 modus adjectus regulariter non vitiat actum, si modus non sequatur aut impleatur, *l.* 1 *&* 2. *C. De his quæ sub modo legat.* Vnde est quod si in dispensatione adjiciatur, dummodò hoc vel illud intra annum vel biennium fiat, non erit dispensatio conditionalis, sed modus tantùm illius, *glos. & Doct. in c. Non potest De praben lib.* 6. & quod proximè huc pertinet tradit Baldus, *in c. Dudum* 2. *nu.* 27. *De elect. per l. Quero inter locatorem D. Locati & l. Qui sub prætextu C. De sacros. Eccles.* quod si quis in civem fuerit receptus, dummodò solvat collectas, si non solvat nihilominus erit civis, quamvis cogi possit, ut solvat, vel privari commodis civitatis quousque solvendo moram purgaverit. Atque ita in proposito, si Impetrans sic admissus ad possessionem sub modo exhibendi literas clericaturæ, & corrigendi errorem in diœcesi commissum intra semestre, non vitiaretur aut retrò annullaretur acquisita possessio; sed hoc tantùm operaretur, quòd Domini de Capitulo dictæ Ecclesiæ ei denegare possent commoda possessionis, & illa in suspenso retinere, donec utrumque illud fecerit. Ita ut ex hac allegatione Opponentis nihil commodi aut utilitatis adjici possit; satisque sit, vel nunc constare de dicti Impetrantis clericatura diu ante hanc provisionem Apostolicam obtenta; & quòd per juris deductionem constet hujusmodi prætactum errorem in expressione falsæ diœcesis beneficij controversi non nocere; neque speciali aliqua emandatione indigere.

Nec obstat, quod Opponens objicit in bulla Impetrantis exprimi quoque falsam ipsius Impetrantis diœcesin; quasi fuerit clericus Mechliniensis diœcesis, cum ex literis tonsuræ per eum exhibitis constet eum esse diœcesis Cameracensis † Falsam autem sive errore sive dolo ex- 8
pressionem in propria diœcesi beneficium impetrantis faciliùs nocere & vitiare gratiam, *c.* 2. 70. *distinct. Felin. in d. c. Significante nu.* 2. Nam in dicta Bulla non est expressum, Impetrantem esse Mechliniensis diœcesis, sed tantùm ex civitate Mechliniensi oriundum; quo non id continetur, quòd is sit Mechliniensis diœcesis; ut etiam civitatis appellatione diœcesis regulariter non continetur, *Felin & alij in c. Rodolphus De rescrip Card. Zabarella in Clem.* 2. §. *sanè De elect.* sed quòd ex illa originem & genus ducat, *c.* 1. *De usur lib.* 6. ex qua parte Opponens non arguit dictam Bullam subreptionis & obreptionis: sic quòd ex mentione civitatis Mechliniensis nulla subreptio aut obreptio constitui possit. † Idque 9
multò minùs Opponentis interpretationem sequendo, qui pro civitate Mechliniensi intelligit diœcesin Mechliniensem, ut aliquo casu civitatis appellatione diœcesis etiam contineri potest, *Felin. in d. c. Rodulphus*: nam ea interpretatione constitutâ, verum erit, Impetrantem esse de diœcesi Mechliniensi, etiamsi à Cameracensi Archiepiscopo seu ejus Suffraganeo clericus creatus sit; ob id, quòd ex Cameracensis diœcesis parte erecta sit diœcesis Mechliniensis, in qua parte Impetrans domicilio retinetur seu residet. Ita ut non malè dicatur clericus Mechliniensis, qui dismembratâ parte diœcesis Cameracensis (cujus respectu creatus fuit clericus Cameracensis) quæ nunc Mechlinensis diœcesis effecta est, domicilium & residentiam habet: ut surrogatum sapiat naturam ejus, in cujus locum surrogatur, *l.* 1. §. *hac autem actio & ibi Bart. D. Si quis testam. liber esse iuss. fuer.* & gaudeat privilegijs & prærogativis illius, *c. Vnicuique l. In sacris* 3. *De proxim. sacror. scrin. lib.* 1.

Objicit deinde Opponens adversus Impetrantis 10
provisionem, quòd sit facta sub falsa narratione minoris taxæ valoris hujus controversi beneficij quàm id verè est; hoc est sub taxa viginti quatuor ducatorum, dicens præbendas dictæ Ecclesiæ im-

fiæ impetrari solitas sub taxa sexaginta ducatorũ; & quòd ex narratione seu expressione falsæ taxæ gratia Apostolica vitietur, *Clem.* 1. *& ibi glos. de præb. Doct. in c. Ad aures De rescrip.* quasi taxa sit pars gratiæ, *c. Cui de non sacerdotali c. Quamvis De præb. lib.* 6. Sed nec ea ex parte periclitatur possessio dicti Impetrantis, quamdiu Opponens, qui de maiore taxa vel valore sexaginta ducatorum objicit, non probat tantum excessum; cùm ejus sit probare excessum, qui illum objicit, *l. Cum De lege D. De probat.* Cùm alioqui hic atticulus causam petitorij magis respiciat, & altiorem latioremque indaginem & investigationem requirat; cujus generis quæstiones in possessorijs judicijs præsertim beneficiorum Ecclesiasticorum ad petitorium rejici debent, *l.* 3. §. *ibidem D. Ad exhiben Bart. & alij in l. fin: C. Qui legit. pers. standi in iud. hab. l. Momentanea C. Vnde vi*; & præterea ex longo usu in Amplissimo Concilio notorium sit (quod per Impetrantem allegatum esse sufficit, etiamsi aliter probatum non sit, *l. Si verò* §. 1. *Qui satisd. cogant.*) quòd taxa seu valor præbendarum Ecclesiæ S. Servatij Trajectensis viginti quatuor ducatis sit minor, potissimâ fructuum parte consistente in distributionibus quotidianis, ex quibus taxa seu valor beneficij non constituitur, *Oldrad. cons.* 118. *Ex virtute, c. Licet De præb. c.* 1. *De cler. non resid. Didac. Covarr. Variar. resol. lib.* 3. *cap.* 13. Vnde in hoc Concilio tã frequenter judicatũ est pro possessione eorum, qui ex Nominatione tum Vniversitatis Lovaniensis tum Facultatis Artium in eadem Vniversitate dictæ Ecclesiæ Canonicatus & præbendas obtinuerunt (cùm Nominationis dictæ Vniversitatis taxa sit dumtaxat triginta aureorum Germanicorum, qui sunt infra viginti quatuor ducatos) ut in causa D. Pauli Spinæ, qui nunc ejusdem Ecclesiæ Decanus est; in causis D. Simonis Plugers, D. Ioannis Laet, D. Engelberti Wamesij, D. Lamberti Plaijoul, atque adeo etiam in causa supradicti D. Arnoldi Lotij, ex cujus morte utraque pars in hac causa jus suum metitur. Quæ exempla etsi in actis causæ non sint allegata, credimus tamen adhuc hærere in recenti Amplissimorum Dominorum Consiliariorum memoria; sic quod ex parte falsæ taxæ hic nullum Impetranti possit imminere periculum.

His obiectionibus addit Opponens, quod in adipiscendo, & titulo & possessione hujus beneficij sit prior; quia titulum & possessionem hujus beneficij adeptus sit primâ mensis Iulij anno 1574. cùm provisio Impetrantis Idibus Augusti, & possessionis acquisitio die undecima Novembris eodem anno 1574. ideoque jure potior censeri debeat, *c. Duobus De rescript. lib.* 6. *l.* 4. *C. Qui pot. in pig. hab.*

11 * Sed hæc objectio nullius est momenti: cùm enim, ut diximus, in beneficialibus possessio acquiri, confirmari, & stabiliri debeat ex ipso titulo, & sine illo non acquiratur, *c. In literis De restit. spoliat. c.* 1. *De eo qui mittit. in poss. c.* 1. *De reg. iur. lib.* 6. (aliter quàm in rebus profanis, quarum possessio sine titulo præcedente acquiri potest, *l.* 3. §. *ex contrario De acq. poss.*) nullus autem sit dicti Opponentis, quem prætexit, titulus, ut jam mox dicemus; consequens est, ex prioritate sic acquisiti tituli, & inde apprehensæ possessionis jus aliquod potius constitui non posse: cùm non possit comparatio aliqua esse ejus, quod non est, ad id, quod verè est, *l. pen. ult. De tut. & ration. distrab. l. Qui duos De rebus dub.*

Quamobrem nec illud momenti aliquid habet, quod Opponens insuper objicit, Impetrantis provisionem continere aliam obreptionem per falsam suggestionem; quod tempore datæ hujusmodi provisionis alicui de his Canonicatu & præbenda ordinaria auctoritate provisum minimè extiterit; & præterea hanc formalem conditionem, *si in eis alicui specialiter ius non sit quæsitum.* Nam cùm Opponens falsitatem hujusmodi suggestionis, & defectum prætactæ conditionis constituat dumtaxat in suo asserto titulo & jure, quod ex collatione Turnarij dicti Capituli obtinuit; id autem, ut diximus, & iam nunc deducemus, nullum sit: manet dictæ suggestionis veritas, & prætactæ conditionis existentia, ac elucescit tituli, quo Impetrans nititur, omnimoda puritas & perfectio; cui accommodata possessionis acquisitio efficit, ut in hac possessoria causa nihil Impetranti ex sua parte ad obtinendam sententiam adiudicatoriam desit. Reliquum igitur est, ut demonstretur nec ordinarium Collatorem dictorum Canonicatus & præbendæ illos contulisse, nec ordinaria auctoritate alicui de illis provisum extitisse, nec tempore dictæ provisionis Papalis alicui in ijs specialiter jus quæsitum fuisse; cujus demonstratio difficultatem non habet. Nam ex propria Opponentis allegatione constat ordinarium horum Canonicâtus & præbendæ Collatorem esse Reverendum dominum Præpositum dictæ Ecclesiæ S. Servatij Trajectensis: at verò de aliqua illius de his Canonicatu & præbenda collatione aut provisione nihil pro parte Opponentis proponitur, nec aliàs probatur; unde manifestum est auctoritate ordinariâ nulli provisum, nec alicui inde jus quæsitum esse * Quinimo stabilitur inde dicta Impetrantis provisio 12
Papalis, quatenus fundata est in negligentia dicti D. Præpositi; quod is intra sex menses à die vacationis de his Canonicatu & præbenda non disposuerit, nec alicui de illis providerit: ex hujusmodi enim negligentia devoluta est ad sedem Apostolicam conferendi dictorum Canonicatus & præbendæ potestas, *c.* 1. *De iure patron. c. Nulli c. Quia diversitatem De concess. præb.* ideo quòd idem D. Præpositus alium superiorem non habeat quàm summum Pontificem, propter notoriam illius & totius dicti Capituli exemtionem ab ordinaria jurisdictione; & ab exemptis immediatè ad Sedem Apostolicam fiat devolutio, *c. Licet c. Sicut De supplen. neglig. Prælat. & Clem* 1. *eod. tit.*

Nec ferendum est, quod Opponens asserit devolutionem ex negligentia D. Præpositi fieri ad Capitulum; ideoque sibi rectè collatum esse hunc Canonicatum à Turnario Canonicô ejusdem Capituli: nam devolutio regulariter non fit nisi ab inferiore ad superiorem; non à superiore ad inferiorem aut parem, *c. Postulastis De concess. præb. Lud. Rom. cons.* 6. *In casu proposito nu.* 6. Cum itaque Præpositura sit prima,

eaque superior dignitas in Ecclesia S. Servatij; non potest ex negligentia Prępositi ad Capitulum, quod Præpositura inferius est, fieri devolutio.

Neque ad rem facit, quod Opponens asserit, vacante Præpositurâ potestatem Præpositi devolvi ad Capitulum, & ab annis triginta per Capitulum statutum esse, quod beneficia ad collationem Præpositura pertinentia, quæ continget vacare vacante Præpositura, conferantur per Canonicum Turnarium: nam imprimis hujusmodi statutum si quod esset nimis foret ambitiosum, & speciem haberet attentati, factum scilicet in præiudicium Præpositura vacantis; quod de jure non est permissum, *c. 1. Ne sede vacante & c. Gloss. in c. 1. verb. eccles. De reb. eccles. non alien. lib. 6. Henningius Goeden consil. 51. Incipien.*
13 *Casus Ecclesiæ*; cùm * in jure nusquam cautum sit, quòd vacante Prælatura potestas conferendi beneficia devolvatur ad Capitulum; quamvis bene fieri possit, ut Capitulum vice Episcopi interea fungatur quoad necessariam administrationem & custodiam tam in spiritualibus quàm temporalibus, *c. penult. & ult. De supplen. neglig. Prælat. c. Quia sæpè De elect. lib. 6. c. ult. De offic. Iud. ordin. lib. 6. Freder de Senis consil.* 17. quo respectu Capitulum interea non tam est Prælatus, quàm Prælaturæ tantùm vices sustinet, & sic non suum, sed Prælaturæ officium gerere censetur, ideoque omnes occurentes vacationes futuro Prælato conservare debet, sicuti & cæteros fructus universos, qui vacante Prælaturâ non cedunt Capitulo, sed successori conservandi sunt quoque collationes beneficiorum interim vacantium, *d. c. Quia sæpè De elect. lib. 6. Clem penult. eod. tit.* Et hoc est quod Honorius tertius Pontifex apertè rescripsit, *in c. Illa Ne sede vacante, gl. & Doct. in c. Sicut nostris De iureiur. Fred. De Senis consil* 261. nusquam in jure cautum inveniri, quòd Capitulum vacante sede fungatur vice Episcopi in collationibus præbendarum: nec in illo eodem casu dici potest potestas conferendi præbendas ad Capitulum per superioris negligentiam devoluta; cùm non fuerit ibi superior, qui eas potuisset de jure vel de facto conferre. Adhæc quamvis Capitulum vacante prælatura debeat ijs conferre beneficia, quibus vel ex mandato Apostolico, vel ex alia causa ipse Prælatus, si adhuc viveret, teneretur necessariò conferre, *c. Cum vos De off. c. ord. Panor. in c. Cum olim De maior & obedient.* inde tamen non sequitur, quòd cessante ea obligatione & necessitate, Capitulum quoque gratiosè alia cuique conferre possit. Nam hujusmodi necessaria collatio prodest futuro successori, qui sic ab ea obligatione & necessitate quodammodò liberatur, *c. Eam te De rescript. Panor. & alij in d. cap. Illa, Rebuffus in tract. nominat. quæst.* 8. *nu.* 11. *& latiùs in praxi benef. lib.* 1. *tit. De devolut. nu.* 58. *cum seq. usque* 86. Ita ut hujusmodi allegatum statutum per se omninò sit nullum. Quod si de jure sustineri posset, nihilo magis Opponenti in hac causa prodesset; in qua non agitur de devolutione ex vacatione Præpositura, sed devolutione ex negligentia Præpositi; ubi dictum statutum specialiter & restrictè loquitur dumtaxat de causa vacationis Prępositurę; sic quod Opponens in allegatione hujusmodi statuti non satis bona fide alleget statutum loqui tam de negligentia Præpositi, quàm de vacatione Præpositura; ad quam negligentiam non potest fieri extensio ex statuto, quod de sola vacatione loquitur: quia statuta, præsertim quatenus à jure exorbitant, strictam dumtaxat, & ad corticem verborum restrictam interpretationem recipiunt, nec extensionem ad similes casus admittunt, *Bald in l. 3 C. De legib. l. De quibus D. eod. Bart. in l. Omnes populi in 6. quæst. De iustit. & iure.*

Facit ad confirmationem, quòd omnia ferè exempla collationum à Capitulo vigore hujusmodi asserti statuti factarum, loquantur peculiariter vel de beneficijs collatis tempore vacantis Præpositura, ob Præpositi carentiam, factâ expressâ mentione hujusmodi vacationis & carentiæ; vel nullâ Præpositi factâ mentione, ut concludenter inde inferri posset, quod ad collationem Præpositi vacaverint. Neque enim de jure devoluto præcisè loquuntur, sed passim alternativè hoc modo, *Iure devoluto, vel aliàs*: quod licet Opponens interpretetur ob diuturnam vacationem, id tamen nimia incertitudo, quæ in alternativa oratione latet, præcisè non infert, cùm certò non constet, quo modo ad Capitulum spectaverit potestas conferendi: sic quòd asserta ista exempla magis sint pro exemplis vitiosarum, quam utilium collationum.

Equidem licet Pontifici permissum sit hujusmodi incertum modum vacationis exprimere, 14
per hanc clausulam, *sive præmisso, sive alio quovis modo*, *Lapus allegat.* 89. *nu.* 2. *Marian. Socin. cons.* 32. *Ex his nu.* 12. *vol.* 1. *Rebuff. in praxi benef. tit. De forma signatura ad verb. sive præmisso sive alio.* Idem tamen non est permissum inferioribus à Papa: ita quòd in ea ambiguitate potiùs præsumendum sit devolutiones istas contigisse ex diuturna vacatione Prępositurę, ex qua Capitulum sibi jus collationis usurpavit, quàm ex aliqua Præpositi negligentia, *c. Susceptum De rescript. lib. 6. Ioan. Crotus cons.* 92. *incip. Regula Cancellariæ.* Quamobrem cùm ab Opponente nullum proferatur idoneum exemplum, ex quo probari possit Capitulum seu Canonicos dictæ Ecclesiæ, umquam fuisse in usu conferendi beneficia, ad collationem Præpositi spectantia, ob negligentiam ejusdem Præpositi; consequitur, quòd nec occurrente casu negligentiæ dicti Præpositi in vacatione hujus contentiosi beneficij, per Canonicū Turnarium rectè id usurpari potuerit.

Nec ad stabiliendum hoc jus devolutionis ad Capitulum seu Turnarios Canonicos quicquam 15
facit, quòd Opponens diffidentiâ illius (quia regulariter à Prælato ad Capitulum non fiat ex causa negligentiæ vel vacationis Prælaturæ devolutio) allegat quòd, quamvis Præpositi sit collatio Canonicatuum dictæ Ecclesiæ, ad Capitulum tamen pertineat institutio & admissio ad hujusmodi Canonicatus, quodque ob id jure admissionis inferiori competente, etiam ad hujusmodi inferiorem fiat devolutio à superiore. Nam etsi plerique hoc admittant, *glos. in V. dispositionem in Clem.* 1. *De suppl. neglig. Prælat. & ibi Phil. Franc.* id tamen accipiendum est de vera & Canonica institutione, quæ ad inferioris præsentationes accom-

accommodatur, & pro confirmatione est, & ex qua jus in beneficio acquiritur, *c. Authoritate De instit. Decius in c.* 1. *De reg. iur. lib.* 6. *Ioan Monach. ad c.* 1 *De inst. lib.* 6. non etiam de illa institutione, quæ tota facti est, quam inductionem in possessionem seu admissionem & installationem vocant; quia hæc tantùm est executio canonicæ institutionis, *Panor. in d.c. Authoritate nu.* 4. *Ioan. Monach. in d. c.* 1. *De instit lib* 6. ideoque corporalis dicitur, *c. Adhac vers. in quadam De off. Archidiac. Panor. in c. Cum venissent nu.* 11. *De instit.* Quò respicit, quòd Præpositus Canonicatus dictæ Ecclesiæ conferat & conferendo instituat, seu plenum jus tribuat, non verò præsentet Capitulo.

16 Et quamvis ex negligentia Episcopi ad Capitulum suum Cathedrale possit pertinere jus conferendi & negligentiam supplendi, *c. Post electionem c. Postulastis De conceß. praben.* id tamen singulari ratione fit, ut eleganter tradit Panormitanus *in c.* 2. *nu.* 8 *De conceß. praben.* non intuitu superioritatis, sed propter communionem, quæ est inter Episcopum & suum Capitulum. Vnde cùm nulla sit communio saltem non æqualis inter Præpositum & Capitulum; imò Præpositus nullum habeat jus animarum in Decanum & Canonicos, & præpositura ipsa omnimodò sit separata à capitulo; non potest idē constitui in supplenda negligentia Præpositi, quod speciali jure receptum est in supplenda negligentia Episcopi. Atque ita satis convincitur, ex negligentia Præpositi jus conferendi non fuisse devolutum ad Capitulum seu ipsius Turnarium.

Quod ipsum dicendum quoque est, quoad aliud genus devolutionis, quod Opponens prætexit ex Concordatis Nationis Germanicæ, perque dicit ordinarijs Collatoribus permitti provisionē beneficiorum ad collationē Pontificiam pertinentium, si intra tres menses à die vacationis de Pontificia collatione in partibus non constiterit: nam præterquam quòd Concordata illa restricta sint intra fines Germanici Imperij, cui Ducatus Brabantiæ putatur non subesse; illud genus devolutionis accipiendum esset dumtaxat de beneficijs, quæ rectà viâ Pontifici vacaverunt in mensibus sibi reservatis; non etiam de vacantibus in mensibus Ordinariorum, & quorum collatio ad Papam non pertinet, nisi ex negligentia per lapsum dimidij anni: frustrà enim quæritur de negligentia Papæ, quamdiu ad illum non pertinet beneficij collatio. Igitur suo casu & in proprijs terminis accipienda sunt hujusmodi Concordata: ut etiam accipitur Clementis & Bonifacij Octavi constitutio, *c. Licet c. Statutum De praben. lib.* 6. de facultate conferendi beneficia apud Sedem Apostolicam vacantia Ordinarijs Collatoribus permissa, si Pontifex intra mensem de illis non providerit.

17 Quinimò præsupposito etiam jure devolutionis ad dictum Capitulum ex negligentia Præpositi, potior nihilominus adhuc erit causa dicti Impetrantis, vel hoc respectu, quòd provisio Impetrantis præcisè non fundetur in devolutione ex Concilio Lateranensi, propter negligentiam Ordinarij non conferentis, *c.* 2. *De conceß. praben.* sed in eo, quòd tunc alicui de his Canonicatu & præbenda, auctoritate ordinaria provisum minimè extiterit: ita ut Pontifex magis censeatur contulisse jure præventionis, quàm devolutionis; quia cum omni Ordinario concurrit, quamdiu Ordinarius jure suo usus nōn est, *c. Dudum De praben. lib.* 6. *d. cap. Quia diversitatem, Rebuff. d. tit de devolut. nu.* 46. *cum seq.* Cùm igitur ex his evidenter constet, quòd Capitulum seu Capituli ordinarius jure devoluto ex negligentia Præpositi non potuerit conferre; consequitur collationem Turnarij, quam Opponens prætexit, omnimodò esse nullam, ex defectu auctoritatis & potestatis; cùm maior nullitas non sit quàm quæ ex defectu potestatis causatur: † ita quod ex hujusmodi nulla collatione neque titulus neque colorata possessio constitui nec prætexi possit, *Panor. in c. Cum nostris nu.* 23. *De conceß. praben* nec inde aliquod judicium possessorium causari, *Guid. Papa decis.* 71. *&* 85. *Doct. in c. Ex literis De restit. spoliat. Ludo Rom. cons.* 483. *Dubitatur primò, Steph. Bertran. cons.* 173. *Ex processu nu.* 9. *vol.* 8. imò etiam non citatus, nec auditus possessione turbari possit, qui talem incolorantiam prætexit, *Rota decis.* 257. *alias est* 7. *Si eius dicat De conceß. in novis*; ideoque etiam in his beneficialibus agenti interdicto recuperandæ possessionis rectè objiciatur spoliato notorius defectus tituli, *Innoc. in c. Cum Ecclesi De caus. poss & propriet.* 18

Proinde sic stabilitis & confirmatis titulo, jure, ac possessione Impetrantis, & ex adverso expugnatis & enervatis omnibus, quæ pro parte Opponentis vel allegantur vel objiciuntur; existimamus in hac possessoria causa secundùm conclusionem Impetrantis iudicandum esse.

De Præbendis

SVMMARIVM

Possessorium inter duos ex ordinaria provisione concurrentes.

1. *Beneficiorum Ecclesiasticorum possessio sine titulo colorato non acquiritur vel retinetur.*
2. *Possessio praecessoru coniungenda cum possessione successoris.*
3. *Collationis & præsentationis facienda tempora ex Concordatis Germanica nationis.*
4. 10. 25 *Collatio beneficij differt à præsentatione & admissione ad illud.*
5. *Præsentatio per patronū quomodo idoneè fieri debeat.*
6. *Enuntiativa in antiquis disponunt, & quando pro dispositivis habeantur.*
7. *Disponendi facultas de beneficijs quæ importet.*
8. *Principis quomodo intelligantur esse omnia.*
9. *Papæ potestas absoluta est in beneficialibus.* / *Placitum Principis super executione litterarū Apostolicarum.*
11. *Seu particula quam vim habeat.*
12. *Collatio, præsentatio, institutio in beneficio quomodo inter se differant.*
13. *Beneficium Ecclesiasticum sine clericatura haberi nequit.*
14. 16. *Clericatura quomodo probetur.*
15. *Clericatura non est ordo, sed qualitas habilitans ad ordines.*
17. 19. *Clericaturæ quasi possessio quantum prosit.*

18. *Testis*

18. *Testis conditio tempore testificationis inspicienda.*
20. *Reservatio Pontificia ligat manus Ordinarij.*
21. *Reservatio Papalis cum clausula decreti irritantis inficit petitorium & possessorium.*
22. *Resignatio coram Notario facta an inducat beneficij vacationem.*
23. *Devolutio fit ab inferiore ad superiorem.*
24. *Devolutio impropria.*
26. *Regula* de publicandis resignationibus *ubi locum habeat.*
27. 30. *Institutio in beneficijs duplex est.*
28. *Inductio in possessionem beneficij quid iuris tribuat.*
29. *Laicum potest etiam inducere in possessionem beneficij Ecclesiastici.*
Etiam per laicum procuratorem potest possessio beneficij acquiri.
Per laicum procuratorem potest fieri beneficij resignatio & permutatio.
31. *Opera non debentur nisi indicta.*
32. *Personatus est dignitas.*
33. *Possidere prohibitus interdum pro possessore est.*
34. *Traditio rei in praesentia & conspectu facta operatur realem traditionem.*
35. *Possessio iuris in beneficijs Ecclesiasticis.*

CONSILIVM CCXLVII.

IN hac possessoria causa super Canonicatu & præbenda S. Ioannis Euangelistæ in collegiata Ecclesia S. Germani Oppidi Thenensis, inter D. Godefridum Hombeecke Impetrantem, ac D. Ioannem Pamele Opponentem, potiore jure niti videtur dictus Impetrans in contentione, utrius possessio, in qua uterque se respe-
1 ctivè manuteneri petit, justiore seu coloratiore titulo sustineatur. † Etsi enim in alijs rebus etiam incorporalibus cum vel de retinenda vel recuperanda earū possessione agitur, de titulo possessionis quæri non solcat, *c. 1. & c. In literis De restit. spoliat.* sed de sola ipsa possessione, quæ cū titulo seu proprietate rei nihil ferè commune habet, *l. Naturaliter §. nihil commune De acq. possess.* in beneficijs tamen Ecclesiasticis possessio sine allegatione & probatione tituli saltem in aspectu colorati, ut non acquiritur, ita nec retinetur vel recuperatur, nec pro ea judicatur, *gloss. & Doct. in Clem. 1. De caus. possess. & propr. & in d. c. In literis De restit. spoliat. Rebuff. tit. De caus. benefic. poss. artic. 1. gl. 1. ad constit. Reg. tomo. 3.*

Ex parte Opponentis adversus Impetrantem id maximè urgetur, quod ut titulus, quo Opponens nititur, ita quoque possessio tempore, ex longiore etiam intervallo ampliùs quàm duorum annorum, sit prior; & ex consequenti, uti putat, potior: ob id, quod Opponentis collatio & subsequens in possessionem introductio sit de data 27. & 28. Novembris 1579. collatio verò Impetrantis proponatur demum de tertiâ Februarij anno 1582.

Speciosa sanè allegatio, sed supra modum
2 captiosa. Neque enim Impetrans jus suum metitur præcisè & restrictè ex sua solius propria collatione, sed etiam ex duorum suorum immediatè præcedentium prædecessorum jure & possessione: quibus comparatus Opponens apertè deprehenditur temporis prioritatem in ejus persona & jure nullam esse; sed ex adverso esse in personâ & jure Impetrantis, qui sui tituli & possessionis jus coniungendo cum titulis & possessione suorum prædecessorum (ut hoc jure permittitur, *l. De accessionibus D. De divers. & tem. p. præscript. l. Possessio testatoris D. De usucap.*) tempore Opponentem in effectu antecedit. Vt id autem demonstretur, hoc imprimis manifestum & ex confessione etiam partis Opponentis extra omnem dubitationem est, quod Canonicatus & præbendæ, de quibus in hac lite controversia est, ordinaria collatio, provisio, & omnimoda dispositio (ut Impetrans sustinet) seu (ut Opponens existimat) præsentatio spectet & pertineat ad Decanum & Capitulum S. Ioannis Leodiensis, *vide sup. consil. 30. De supplen. negl. prælat.* De præsentatione extat geminata Opponentis confessio: de pleniore jure non tantùm præsentationis sed etiam collationis, vacatione occurrente, constat ex instrumento concordiæ olim in anno 1459. inter Decanum & Capit. S. Ioannis (apud quos tunc erat jus alterius personatus in dicta Ecclesia S. Germani) & alterum ejusdem Ecclesiæ investitum initæ, per Sedem Apostolicam approbatæ: per quam concordiam inter alia specificata beneficia, quæ collationi & præsentationi dictorum Dominorum Decani & Capituli S. Ioannis reservantur, nominatim continetur præbenda S. Ioannis Euangelistæ; quæ est hæc eadem, de qua in hac causa quæritur. Vt id etiam Opponens non obscurè confitetur, & literæ prætensæ collationis, in quibus idem Opponens fundamentum juris sui ponit, apertissimè indicant. Deinde hoc quoque in confesso est, quòd quondam D. Hector Lanyns hujus Canonicatus & præbendæ fuerit rector & possessor; quodque is 23. Novembris 1578. mortem obierit, & per illam hic Canonicatus vacaverit: hunc enim specialem vacandi modum etiam continent literæ collationis, cui Opponens innititur.

Quibus sic constitutis dispiciendum est, ad quem dictorum sic vacantium ex præfati D. Hectoris morte Canonicatus & præbendæ collatio seu provisio pertinuerit? Hoc perinde Opponens, ut Impetrans confitentur, & positivè allegant, quòd cùm in mense Apostolico, hoc est Novembri, hæc vacatio contigerit, ex speciali reservatione Pontificia, & Concordatis Nationis Germanicæ ad summum Pontificem pertinuerit; non purè & absolutè, sed conditionaliter, si Pontifex quoque intra tres menses proximos à die notæ vacationis in loco beneficij potestate collationis & provisionis usus fuerit: quasi per hanc reservationem manus ordinarij Collatoris ad finem horum trium mensium dumtaxat ligatæ fuerint, ut ijs durantibus Pontificem prævenire non possit, *c. Licet De præben. lib. 6. Nicol. Everar. Præses cons. 237. Casus, Titius,* sed tunc dumtaxat, cum constiterit, quòd in loco beneficij nemo cum aliqua Pontificia collatione seu provisione intra dictos tres menses apparuit. Ita enim formalibus verbis disponitur in dictis Concordatis; de quorum validitate & effectu licet alias disputari soleat, nulla tamen in proposito potest esse quæstio; ex quo non tantùm Impetrans, qui illorum copiam typis impressam exhibuit,

hibuit, sed etiam Opponens se fundavit in potestate & usu dictorum Concordatorum.

3 Quia igitur Pontifex sua potestate usus non est, intra illos tres menses, nec intra eosdem aliquis in loco hujus beneficij cum aliqua collatione seu provisione Apostolica apparuit, dissolutum fuit vinculum, quo constringebantur manus Ordinarij collatoris durante illo trimestri, & Ordinario aperta via utendi suâ ordinariâ collatione, *arg. c. Statutum De praben. lib. 6.* Ordinarius autem nullus alius est secundùm prædicta, quam dicti Decanus & Capitulum S. Ioannis Leodiensis; cui ad faciendum hanc collationem à die, non vacationis hujus beneficij, sed cessantis impedimenti, quod ordinariæ potestati iniectum erat per reservationem dictorum Concordatorum, hoc est, à fine trimestris, qui erat 29. Februarij anno 1579. cœpit decurrere tempus sex mensium, qui ex juris communis dispositione præscripti sunt omnibus, qui ordinariam habent potestatem conferendi beneficia vel præsentandi ad illa, *cap. 2. De conceß. praben. c. 1. §. fin. De iure patron. lib. 6.* ut id Opponens apertè quoque & ingenuè fatetur. Intra quos sex menses nondum lapso quadrimestri 21. Iunij anno 1579. per dictos Decanum & Capitulum S. Ioannis Antonio de Houthem ritè & legitimè facta est hujus beneficij collatio; ut per exhibitas hujusmodi collationis literas evidenter constat. Ita ut de bono jure & titulo dicti Antonii van Houthem, ex cujus persona Impetrans deductionem sui juris facit, liquidissimè constet.

Adversus quod aliud quod Opponens objiciat non habet, quàm quod Decano & Capitulo S. Ioannis non competat jus collationis, sed dumtaxat præsentationis, & quòd hujusmodi præsentatio non sit facta Capitulo Thenensi intra semestre à lapsu dictorum trium Apostolicorum mensium: nam qui solius patronatus Ecclesiastici seu præsentationis jus habet, debet intra semestre tempus eam præsentationem facere, *d. c. 1. §. fin. De iure patron. lib. 6.* non tantùm per traditionem literarum præsentatorialium ad manus illius, quem præsentat, sed præterea per realem præsentationem earundem literarum ad manus illius, ad quem pertinet jus canonicæ institutionis, *Cæsar Lambertinus de iure patron. lib. 2. p. 1. art. 16. quarta quæst. princ. & p. 4. art. 2. quarta quæst. princ.* † In eo enim differt

4 absoluta collatio seu provisio de beneficio à præsentatione ad illud, quòd etsi sola collatio Collatoris, & acceptatio collatarij perficiatur, & effectum suum consequatur, si fiat intra semestre, etiamsi intra illud non fiat collationis confirmatio, aut ad possessionem corporalem admissio, *d. cap. 2. De conceß. praben.* (quia scilicet collatio per se habet vim electionis, præsentationis, confirmationis & institutionis, quæ unico actu collationis expediuntur, *Panor. in cap. Causam qua nu 6. in fine De elect.*) * Nuda ta-

5 men literarum præsentatorialium expeditio, quæ nihil aliud adhuc est quàm præsentandi electio seu delectus, non sufficit, nisi durante semestri patronis ecclesiasticis concesso, superiori seu illi, cui debet præsentatio fieri, realiter & actualiter vel persona præsentati, vel vox aut literæ præsentantis præsententur: quia patronus per actum solus præsentationis non satisfacit juri & constitutioni, *Card. Zabarell. in Clem. 1. in verbo præsent. tos 1 um 1. vers. oppono in eo De exceß. prælat. Rota decis. 211. non sufficit alias 3 de iure patron. in novis. Cæsar Lambert. locis supra citat.* Cæterùm satis ponderis non habet hæc obiectio; ob id, quòd, ut paulò ante diximus, ad Decanum & Capitulum S. Ioannis spectet & pertineat non nudum jus patronatus seu præsentationis, sed perfectæ, plenæ, & absolutæ collationis ac provisionis; ut apertissimè constat ex tenore supradictæ concordiæ, in qua primùm in parte narrativa hoc assumitur, quòd à tempore memoriam hominum excedente per alternatas vices ad Decanum cum Capitulo S. Ioannis & Investitum seu Personam alterius personatus dictæ Ecclesiæ S. Germani Thenensis spectaverit omnium beneficiorum in dicta concordia specificatorum (inter quæ nominatim recensetur hic Canonicatus & præbenda S. Ioannis Evangelistæ) collatio, provisio & quævis alia dispositio, præsentationis aut juris patronatus nullâ factâ mentione. † Quibus verbis narrativis seu enuntiativis in hoc antiquo instrumento, quod iam excedit 6
spatium centum & viginti annorum, & sic indubitatè privilegia antiquitatis habet, *Aymo Cravetta de antiq. temp. cap. 1. Molin. ad consuetu. Paris. §. 5. nu. 63* omnimodò tamquam dispositivis standum est; ob id potissimùm, quòd fine assertiva, non obiter aut propter aliud, sed principaliter propter se, & per modum causæ emissa, & in eodem instrumento semel atque iterum repetita & geminata, non tantùm de re præterita, sed etiam præsenti, hoc est, de hoc jure, quod & olim & tunc de præsenti, competebat dictis Decano & Capitulo; ex quorum concursu nemo dubitat, quin verba narrativa seu enuntiativa pro dispositivis accipiantur, *Bart. in l. Si socer §. Lucius D. Soluto matrim. Bald in l. Cum aliquis nu. 4. vers. item quod dicit glossa C. De iure delib. Lud. Rom. cons. 65. Viso themate nu. 5. Alexan. cons. 190. Plura narrata nu. 26. 28. & 29. vol. 6.* Deinde in parte formaliter dispositiva dictæ concordiæ hoc expressè convenit, quòd Decanus & Capitulum S. Ioannis Leodiensis in perpetuum disponere teneantur de beneficijs tam Canonicalibus, quàm alijs ibidem specificatis. * Quod verbum *disponendi* ad pleni juris collationem referendum est, 7
non ad nudam præsentationem, quæ propriè dispositio non est, & per quam jus aliquod in re non constituitur, sed dumtaxat ad rem: ut etiam est in electione, postulatione, & præsentatione, quæ superioris confirmationem & institutionem ad acquirendum jus in re omninò requirunt, *c. Avaritia De elect. lib. 6. Steph. Bertran. cons. 2. Viso processu nu. 7. vol. 3. p. 1.* Vnde est, quòd electio, postulatio, & præsentatio ad inferiores & subditos referantur; collatio verò, provisio, & dispositio ad Prælatos, qui potestatis habent plenitudinem, quique quo jure delectû in personis conferendo faciunt, eodē confirmant & instituunt, *glos. V. in electiones in c. Vt circa De elect. lib. 6. c. 1. De instit. lib. 6.* Quam concordiam autho-

auctoritate Pij Papæ Secundi iisdem verbis sine ulla verborum mutatione confirmatam, & instrumento publico per Prælatum in dignitate constitutum fulminatam, & ab hinc annis pluribus quàm centum & viginti publicatam auctoritate quoque & literis Sixti Papę Quarti, etiam quoad prædictam collationem & provisionem approbatam, & plenissimo jure dictæ Ecclesiæ S. Ioannis incorporatam, non rectè convellit & mordet hujus causæ Opponens; quasi id non fuerit in potestate Sedis Apostolicæ, nec fieri potuerit sine speciali Ducis Brabantiæ, quem collegiatæ Ecclesiæ Thenensis fundatorem esse dicit, consensu. Cum enim de hujusmodi fundatione nihil constet, nec verosimilis sit, ex eo, quòd Dux Brabantiæ jus patronatus nullum habeat in dicta Ecclesia; ut benè habet Lovanij & Bruxellis & in incorporationibus seu unionibus alterius consensus non requiratur, quàm illius, cujus probabiliter interest, non etiam illius, cujus per remotas & longas rerum circumstantias aliquo modo videri posset interesse, *c. Sicut unire De excess. Prælat Clem. Ne in agro §. ad hæc De statu monach. Rebuff. in praxi benef. tit. de union ad verb. vocatis quorum interest*, non est quòd attendi debeat talis

8 Opponentis allegatio. † Spectant quidem ad Principem, qui superiorem non agnoscit, omnia, quæ in suo Principatu sunt, non jure proprietatis, sed superioritatis & jurisdictionis, ad finem subiectionis, protectionis & defensionis, *l. Benè à Zenone & ibi gloss. in V. omnia C. De quadrien. præscript.* eoque respectu Imperator mundi dominus est, *l. Deprecatio ff. Ad leg. Rhod. de iactu*; & inferior Princeps sui Principatus, *Bald. cons. 359. Quemadmodum Imperator vol. 3. nu. 3.* sed non singularum rerum vel jurium, quæ quoquo modo ad subditos vel ad Ecclesiam pertinent, *Oldrad. consil. 224. Ista sunt allegationes nu. 9. Matth. de Afflict decis.* 267. * in quibus summum jus

9 amplissimamque potestatem habet ipse summus Pontifex, ad quem Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plena & libera dispositio ex potestatis suæ plenitudine noscitur pertinere, *Clem. 1. in fine Vt lite pend.* & super omnes ordinariæ potestatis obtinet principatum, *c. Antiqua De privileg.* ita ut ei omnia beneficia & dignitates totius mundi illorumq́ bona sint, ut inquit Baldus, *in l. Rescripta nu. 7. vers. item omnia beneficia mundi C. De precib. Imp. offer.* obedientia & manualia.

Nec ad rem facit, quod ulteriùs Opponens objicit, quod sine literis Placiti Ducis Brabantiæ hæc incorporatio & unio impetrata seu executioni mandata sit: nam ut potestas Pontificis absoluta est, nec dependet à voluntate aut consensu Principis sæcularis, in his, quæ Ecclesiasticæ jurisdictionis ac potestatis sunt, *c. Ecclesia S. Mariæ De constit. Auth. statuimus C. de Episc. & cler.* ita nec Placiti hujus, ad substantiam & subsistentiam dispositionis Apostolicæ, interventus & auctoritas ex juris communis ratione requiritur. Allegavit quidem Opponens edictis seu ordinationibus Maximiliani primi Imperatoris, & Philippi Archiducis Austriæ ipsius filij pridem constitutum fuisse, *in anno* 1484. *& in anno* 1497. ad coërcendum abusus quosdam, ne quis sine præcedentibus literis Placiti Principalis possit in hac inferiore Germania executioni mandare literas seu Bullas Apostolicas super gratijs, provisionibus & dispositionibus de dignitatibus & beneficijs Ecclesiasticis (quod quoque constat in alijs provincijs per alios Principes factum esse, propter similes abusus, quos subinde præter voluntatem Pontificis in executionibus Papalium literarum irrepere contingit, *Bald cons.* 450. *Casus talis vol.* 1. *Angel. cons.* 23. *Nulla persona*) inde tamen non potest impugnari hæc unio & incorporatio, multo minùs dictæ concordiæ approbatio: cùm hæc sit de anno 1459. & illa de anno 1479. & sic diu ante ordinationem Maximiliani, quæ est de anno 1484. & Philippi Archiducis, quæ est de anno 1497. diu post mortem Pij secundi & Sixti quarti, ut apertè declaratur in dicta Maximiliani ordinatione; & sic utraque longè posterioris datæ, quæ ob id aliquem effectum retroagere nequeant, cùm novæ constitutiones futuris rebus formam dent, & ad facta præterita non extendantur, nisi id quoque in iis inveniatur expressè cautum, *l. Leges & constitutiones C. De legib. l. Iubemus C. De testam. Bald. cons.* 407. *quæst.* 1. *nu.* 14. *vol.* 1. *Angel. cons.* 382. *Statuto communis.* Quod in his ordinationibus, inducentibus necessitatem impetrandi literas Placiti, non tantùm cautum non est, sed expressè satis remissum, per hoc, quod in illis cautum sit de futuro dumtaxat tempore; ne scilicet in posterum sine literis Placiti ad executionem literarum Apostolicarum procedatur. Ex quo etiam est, quod Bulla eiusdem prædicti Sixti quarti, quâ Vniversitati Lovaniensi concessa est facultas nominandi ad beneficia, in libero semper fuerit usu, sine adminiculo literarum Placiti, quarum tamen necessitas superinducta est quoad aliam bullam nominandi per Leonem decimum Papam, & ejus successores, diu post datam dictarum ordinationum concessam Facultati Artium in eadem Vniversitate: ut in hoc amplissimo Concilio ex diuturnitate & frequenti usu notissimum est. Ita quod inoffenso pede ad effectum perducta fuerit prædicti Sixti quarti unio & incorporatio, quæ ex causis prædictis post tam multos annos convelli aliquo modo non debet, vel ex postea introducto usu literarum Placiti, vel ex alijs causis, quas Opponens ulteriùs adducit de collusione, de forma non observata, de fraude, de surreptione & obreptione, de inuidiosa translatione ad ditionem Leodiensem (in cujus Diœcesi tunc & tempore hujus unionis & incorporationis erat Ecclesia Thenensis) hæc enim omnia seriùs proponuntur post decursum amplius quàm centum & viginti annorum: ex quo omnia præsumi debent solemniter, ritè ac debito modo & ex iusta causa facta, *latè Ayno Cravetta de antiquit. temp. p. 3. c. 1.* tam quoad extrinsecas, quàm intrinsecas solemnitates. * Nec in contrarium urget, quod in instrumento concordiæ etiam præsentationis fiat mentio, illam attribuendo illis, qui concordiam hanc tunc inibant; ita quod cùm per illam attribuatur facultas conferendi, seu per viam præsentationis disponendi, velut per interpretationem reservata ipsis sit dumtaxat facultas 10

præsen-

præsentandi, non absolutè conferendi vel disponendi: nam subiecta mentio præsentationis per particulam, *seu*, non interpretativè sed ampliativè accipienda est, quia vim ampliandi habet, & magis coniungendi quàm disiungendi, *l. Si quis ita fin. De auro & argen. legato*: præsertim quia nusquam fiat mentio iuris patronatus, in quo proprium est præsentare dumtaxat, non etiam conferre, *Panor. in cap. Post electionem nu.* 10. *De concess. praben.* ita ut, si patronus utendo jure patronatus in literis suis utatur verbo conferendi, donandi, vel concedendi, nihil agere censeatur, *c.*
12 *Quod autem De iure patron.* † Pro re igitur subiecta, verbum *præsentandi* in eo, cui conferendi seu providendi potestas non attribuitur, strictiùs accipitur, prout præsentatio à collatione & provisione separatur: at in eo, cui conferendi & providendi potestas est, adiectio *præsentationis* ad ampliationem refertur, ut qui eam sic habet, non nudum jus præsentationis (quod jus aliquod spirituale non tribuit, sed dumtaxat jus ad rem, *Panor. in c. Auctoritate De instit.*) verùm etiam vigore potestatis conferendi habere censeatur præsentationem, non ad aliquod jus Canonicum ab eo, cui præsentatio hæc fit, obtinendum; id enim iam ante præsentationem per collationem acquisitum fuit, & ampliùs ab eo, cui præsentatio fit, acquiri nō potest, *Ægidius Bellamera cons.* 1. *Factum est tale col.* 6. *vers.* 3. *hoc probatur*, sed ad adipiscendum corporalem possessionem, *d. c. Post electionem*, *D.D. in c. Cum satis*, *c. Adhac De off. Archid.* quæ in facto, non in jure consistit, *Rota decis.* 441. *aliàs* 16 *sub tit. De concess. praben. in novis.* Alioqui etiam collatio fieri potest sine præsentatione alicujus, *Panor. in c. Post electionem nu.* 10. *Decius cons.* 224. *In casu proposito num.* 4. & cùm à collatore alicui fit, jus tribuitur, cujus executio quoad admissionem in Capitulo & ad stallum in choro exhibetur ab eo, cui præsentatio fit, *Gloss. in d. c. Post electionem in V. ordinationem*, *Cæsar Lambert. De iure patron. lib.* 2. *parte* 3. *art.* 1. *undecima quæst. princ. nu.* 4. *Geminian. consil.* 84. *Quia istud dubium nu.* 10. Quod autem verbum *præsentationis* pro re subiecta accipi debeat, apertè deprehenditur, non tantùm per exempla aliquot collationum, cum præsentatione hac per D D. Decanum & Capitulum S. Ioannis factarum, pro parte Impetrante exhibita; verum etiam per plurima extracta ex libro institutionum & admissionum Capituli S. Germani, quæ ex parte Opponentis sunt exhibita; quæ non de Canonica institutione dicti Capituli Thenensis loquuntur (quâ opus est in præsentationibus strictè & specificè acceptis ex jure patronatus, non item in collationibus & provisionibus ordinariorum Collatorum, *Panor. in d c. post electionem nu.* 10.) sed de admissione & institutione, quæ facti est, & ad installationem ac corporalem possessionem tradendam & acquirendam refertur, *Rota d. decis.* 16. Prout etiam inter illa extracta sunt quædam, quæ coniunctim faciunt formalem mentionem provisionis & præsentationis Capituli S. Ioannis; & quòd ad talem præsentationem Decanus & Capitulum S. Germani admiserint & instituerint: cujus tamen generis institutio non est illa, sine quâ beneficium Ecclesiasticum, aut ejus possessio non potest obtineri, *c. Beneficium De reg. iur. lib.* 6. sed per quam ad possessionem beneficij expeditiùs pervenitur tunc & postquam Canonica institutio obtenta est, sive per viam collationis, concessionis, & provisionis absolutè; sive per viam confirmationis post electionem; sive per modum præsentationis, accedente approbatione superioris, qui juris spiritualis concedendi facultatem habet. Ita ut pro re subiecta *institutio* aliter atque aliter accipiatur, *Doct. in d. c. Beneficium*; modò pro auctorizatione, ut est ad præsentationem patroni, qui jus spirituale conferre non habet; modò pro re obsequiali, in eo, cui superior executionem facti mandat, sive monendo & requirendo, sive exhortando, *latè Cæsar Lambert. lib.* 2. *de iure patron. p.* 1. *art.* 1. *& aliis seqq. usque ad* 12. *quæst. princ.* quod satis per Advocatum causæ in scriptura Memoriæ deductum latiùs non prosequimur.

Constituto igitur eo, quòd ad Capitulum S. Ioannis pertineat ordinaria collatio & auctorizabilis illa spiritualizans institutio Canonicatus & præbendæ, de quibus in hac causa est quæstio, manifestum fit, quòd Impetrans hujus causæ jus suæ possessionis fundando in titulo, quem obtinuit ab eo, qui conferendi potestatem habuit, nedum coloratam, sed etiam benè qualificatam adeptus fuerit possessionem; quæ illi sufficere debet, ad fundandum hoc judicium possessorium, *Guido Papa decis.* 85. Ad quod fundamentum subvertendum pro parte Opponentis multa objiciuntur, tum ex persona & inidonea qualitate non tantùm Impetrantis, sed etiam auctorum seu prædecessorum ipsius; tùm ex defectu potestatis Collatorum; tum denique ex vitio formæ in adeptione possessionis hujus Canonicatus & præbendæ commisso.

Ex persona Impetrantis hoc profert Opponens, quòd non constet de tonsura & clericatura 13
Impetrantis, ex quo defectu omnimoda consurgeret obtinendi beneficij Ecclesiastici inhabilitas & incapacitas, tam quoad possessionem, quàm quoad proprietatem: beneficij enim Ecclesiastici capax non est, qui clericus non est; cum in laicum non cadat jus spirituale, quale in se continet beneficium Ecclesiasticum, *c.* 2. *De instit. c. causam De praescript. c. Ex literis De transact.* Vnde est, quòd qui de beneficio agit, omninò etiam ultrò non objiciente adversario (ut plerique putant) probare debeat se clericum esse, alioqui in iudicio obtinere nequit, *Geminian. cons.* 91 *Præmitto quod possessori.*

Et quidem hujus rei probatio quibusdam admodum præcisa & coangustata est: nam sunt qui 14
existimant clericaturam aliter quàm per literas Episcopi ordinantis probari non posse, *per ea quæ scribit Nic Boerius decis.* 171. *nu.* 11. 15. *&* 32. alij per testes quidē probari posse, sed non alios, quàm quibus præsentibus, videntibus, & intelligentibus tonsura clericalis ei, de quo quæritur, collata sit, *Ægidius Bellamera cons.* 1. *Factum est tale*, *post princ. vers. circa secundum*, *Alex. cons.* 107. *Videretur circa vol.* 7. Hoc sanè verum est, Impetrantem neque literis sigillatis Episcopi, neque testibus, qui collationi clericalis tonsuræ interfuerunt, probasse

baile hanc clericaturæ qualitatem; ut nec ex ad-
verso de sua persona fecit Opponens, qui non mi-
nùs quàm Impetrans confiteri debuit se literas
suæ tonsuræ non habere, sed illas periisse in direp-
tione oppidi Thenensis (quæ anno 1578. in horum
temporum, hostilitate contigit) ita ut si qua in
parte in hac re est defectus, in eodem luto hæreat
uterque & quod pro evertendo & excusando hoc
defectu Opponens in medium adducit, debeat
perinde suffragari Impetranti; quo enim quisque
jure adversus alium utitur, idem adversus se sta-
tuere debet, *D. Quod quisque iuris per tot.* Sed defi-
ciente utrimque directa hac probatione, in com-
paratione eorum, quæ utrimque adducuntur po-
tentior est præsumptiva probatio, quam Impetrans
fecit: in primis per hoc, quòd Impetrans exhi-
buit originales Episcopales literas, per quas
constat Impetranti collatos esse omnes minores
ordines, Ostiarij, Lectoris, Exorcistæ, Acoly-
ti, seu Acoluthi; ad quos nemo promoveri vel ordi-
nari potest, nisi præcedente clericatura, † quæ
15 licet ordo non sit, nec in ordine aliquis gradus,
est tamen dispositiva qualitas ad Ecclesiasticos or-
dines habilitans & necessariò præcedens, *c. De
eo De temp. ordinand Magist. Sentent. 4. distinct. 24.
c. 1. & ibi Richardus*: ita ut inde ex ratione conse-
quentium & antecedentium rectè præsumi pos-
sit, quòd hos minores ordines præcesserit cleri-
calis tonsura. * Verum quidem est de facto fieri
16 posse, ut omissis præcedentibus per surreptionem
& obreptionem ad succedanea seu sequentia per-
veniatur; ut fit in eo, qui per saltum promove-
tur, *c. 1. De cler. per salt. promotis, c. 1. De cler. per-
egrin.* sed tamen illius præsumptio in dubio non
est assumenda, præsertim in concursu aliarum
circumstantiarum, ex quibus avertitur hujusce-
modi præsumptio; quales non paucæ pro Impe-
trante concurrunt. Inter quas potentissima est at-
testatio D. Gerardi de S. Trudone, & D. Ge-
rardi Vrisen; qui certificant se vidisse & legis-
se literas tonsuræ dicti Impetrantis: quod testi-
monium validum & efficax est in probandis
etiam his, quæ non nisi instrumentis desuper con-
fectis subsistere possunt, *l. Contractus C. De fide instrum.
l. Si qua per calumniam C. De Episc. & cler. l. 1.
C. De mand. Princ.* multo magis in his, quæ ad
sui substantiam & validitatem, scripturam seu
instrumentum non requirunt, *l. Sicut l. Si solemnibus
C. De fide instrum.* Inter quæ certum est collatio-
nem clericalis tonsuræ esse, quæ ob id perinde
testibus ut literis sigillatis Episcopi probari po-
test, *Boerius d. decis. 171. nu.* 13. In quibus etiam
non est omninò necessarium probare amissionem
instrumenti, *Bart. Castren. & alij in d. l. 1. Salicet.
& alij in d. l. Sicut C. De fide instrum.* perinde ut in
his, quæ non nisi instrumento confecto nec stare
nec subsistere possunt; quo tamen amisso etiam
duo dumtaxat testes sufficiunt ad probationem
instrumentum extitisse, etiamsi ad actus solemni-
tatem plures testes requirantur, si id se vidisse &
legisse deponant. Vt est in testamento in scriptis,
septem testibus adhibitis confecto, amisso, &
alijs similibus, quæ scripto ab initio confici ne-
cesse est, *l. Publicati C. De testam. gloss. in l. 2. in V.
docere C. De bon. poss. secun. tabul. & in l. Cum instru-
mentis C. De fide instrum. Ias. cons. 47. Præsenti dubi-
tatione vol. 1.* † Quorum duorum testium attesta- 17
tiones adiuvantur per hoc, quòd Impetrans ab-
hinc plusquam viginti annis fuerit in possessione
seu quasi clericaturæ, & ut talis beneficia semper
possederit, & ut possessor Ecclesiastici beneficij
ad minores inferiores ordines promotus fuerit;
ut constat ex prædictis originalibus literis de col-
latis hujusmodi inferioribus ordinibus. Et su-
pramentionati duo testes testificantur, quòd Im-
petrantem pro clerico beneficiato & postmodum
ad maiores etiam ordines promoto, semper te-
nuerint & reputaverint, ejusque primitijs Missa-
rum post susceptum ordinem Presbyteratus cum
pluribus alijs interfuerint: hujuscemodi enim
quasi possessio, & vulgaris seu communis repu-
tatio, etsi sola in re recenti non prosit, prodest
tamen etiam sine probatione tituli, hoc est ac-
ceptæ clericalis tonsuræ: imò sufficiens est in etiam
longiore decursu temporis decem vel viginti vel
pauciorum annorum; quod in auditorio Rotæ Ro-
manæ decisum, *decis. 264. aliàs 13. de caus. poss. &
propriet. & decis. 312. aliàs 12. de probat. & decis.* 865.
aliàs 7. de testam. in antiq. communiter approbatur,
*Paulus Castren. cons. 202. In causa confinium vol. 1.
Ias. in l. Barbarius Philippus nu. 47. De off. prætoris.*
Et quidem bona & concludente ratione, quòd
non sit verosimile, aliquem in hujusmodi posses-
sione tam tituli quam beneficij, præsertim habi-
tus & tonsuræ continuatione per tot annos tole-
rari à superioribus sine veritate requisitæ clerica-
turæ & aliorum requisitorum ordinum; cùm ad
eorum officium pertineat, per statuta tempora
semper inquirere de conditione & qualitate
eorum, qui pro talibus se gerunt & ut tales in
aliqua Ecclesia asscripti sunt, seu beneficium
possident, *Castren. d. cons.* 202. Vt mirum non
sit, si possessio beneficij & reputatio communis
coniuncta cum tollerantia superioris, reservet
possessorem à probatione hujuscemodi qualitatis,
Ægid. Bellamera decis. 76. & 114. præsertim quæ
sine alicuius tertij iniuria acquiri solet; ideoque,
ut plerique putant, per unum etiam testem pro-
bari possit, *Hippol. de Marsil. in l. 1. §. eodem Corne-
lio nu. 4. De quæstion. Boerius d. decis. 171. nn.* 24.
Cum igitur Impetrans in Ecclesia S. Germani
ab hinc plusquam viginti annis in habitu clerica-
li resederit, in ea Cappellaniam obtinuerit, &
adhuc ut Opponens fatetur, obtineat, eaque
continuè fecerit; quæ sine jure & titulo clerica-
turæ facere non posset; non debet nec potest in
hac causa ad demonstrandum ejus idoneam qua-
litatem, aut eum onerandum præcisa seu exactio-
re probatione idoneæ qualitatis, urgeri.

* In quo articulo Impetranti etiam obesse non
debet, quòd Opponens inter alia objicit, quòd
per Decanum & Capitulum S. Germani The-
nensis ei inhibitum sit, ne ampliùs in ipsorum
Ecclesia Missas celebret, vel officia sacerdotalia
exerceat, donec de collatis sibi ordinibus doceat:
nam hoc in verbali processu per Opponentem
nusquam allegatum fuit; ideoque in scriptura
Memoriæ ut reiectitium ab Impetrantis procu-
ratore per notam crucis ad articulum id conti-
nentem meritò notatum fuit. Et sanè si prius id
allegatum

allegatum fuisset, potuisset hujusmodi obiectio sine difficultate refutari: quo tamen opus esse non videtur, ob id, quòd de hujusmodi inhibitione nullum prolatum sit instrumentum, aut aliqua testium certificatio; & in omnem eventū extra allegata & acta seriùs id nunc allegatur in scriptura Memoriæ, quæ prius non allegatis in facto consistentibus ex stilo Curiæ infarciri non debet. Cùm alioqui hujusmodi allegatio planè improbabilis sit, ob id, quòd ex attestatione, eulogio, ac literis D. Decani dictæ Ecclesiæ per Impetrantem exhibitis evidenter constet, Impetrantem esse Cappellanum & subditum dictæ Ecclesiæ, honestæ vitæ sacerdotem; ut non sit verosimile, quòd idem Decanus vel antè vel pòst ipsi talem inhibitionem fecerit.

Et hactenus quidem satis de idonea Impetrantis ad obtinendum & retinendum hunc litigiosum Canonicatum qualitate. In auctoribus porrò seu prædecessoribus Impetrantis, qui post mortem D. Hectoris Lamyns hoc beneficium successivè obtinuerunt, satis quoque probata invenitur idonea qualitas; videlicet in persona D. Antonij van Houthem, cui collatus fuit hic Canonicatus ex vacatione per mortem dicti D. Hectoris; & in persona D. Germani van Mulek immediati Impetrantis prædecessoris, qui eundem Canonicatum paulò post iterum ex libera resignatione præfati Antonij van Houthem vacantem obtinuit. Quod nullam dubitationem habet quoad personam dicti Antonij, ob exhibitam copiam authenticam originalium literarum signatarum de clericali tonsura ei collata. Et quoad personam D. Germani van Mulck, etiamsi hujusmodi originales literæ non proferantur, res quoque difficultatem non habet, ex eo, quòd per certificationem notarialem ex parte Impetrantis exhibitam, satis constet hujuscemodi literas in hostili direptione oppidi Thenensis perijsse. Vt & Opponens suas in eadem direptione perijsse simpliciter sine ulla vel præstatione vel oblatione juramenti super hoc casu amissionis allegavit; quem tamen casum dictus Germanus in prætacto renuntiationis instrumēto affirmavit, cui ea in parte sine alia probatione credi debet, *Bart. in l. Emancipatione in fin. C. De fine instrum.* præsertim in tanta notorietate dicti càsus seu infortunij hostilis direptionis, in quâ verosimillimum est dictum D. Germanum perinde, ut Opponentem, literas suas amisisse. Quâ amissione probatâ meritò in proposito sufficere debet attestatio duorum testium, quæ ulteriùs in dicta certificatione continetur de possessione hujus clericaturæ, & de communi reputatione, quòd idem Germanus fuerit clericus & sacerdos; addito etiam eo, quòd illum viderint Missas continuè celebrantem: quam possessionem & communem reputationem paulò antè diximus sufficere ad probationem clericaturæ. Accedente etiam eo, quòd ex instrumentis per Opponentem exhibitis, ex ejusdem Opponentis allegatione evidentissimè constet, dictum Germanum fuisse possessorem diversorum beneficiorum Ecclesiasticorum; idque ex diversis collationibus Decani & Capituli Thenensis, qui si non habuissent hunc D. Germanum pro clerico tonsurato, & sic capace dictorum beneficiorum, collaturi ei non erant aliquod Ecclesiasticum beneficium.

Proinde parum momenti habet quod dictæ certificationi obijci posset (quod per Opponentem tamen minimè obiectum est) quod unus testium in dicta certificatione nominatorum sit ipse D. Godefridus hujus causæ Impetrans, & sic in re sua & in causa propria insidoneus testis, *l. Omnibus C. De testibus l. Nullus D. eod* ex quo alius testis sit omni exceptione maior, & unius testimonium hac in re sufficiat, *Boerius d. decis.* 171. *nu.* 24. ut superiùs diximus, accedente præsertim beneficij Ecclesiastici possessione. Cùm alioqui etiam dicti Impetrantis hoc testimonium idoneum & efficax judicari debeat, ob id, quòd illud dederit non tantùm ante hanc litem institutam, sed etiam ante obtentum ex collatione Decani & Capituli S. Ioannis Leodiensis hunc litigiosum Canonicatum, quem tempore dicti testimonij præfatus Dominus Germanus obtinebat ex resignatione Antonij van Houthem, & ad Impetrantem primùm pervenit in anno 1582. tertia Februarij: inde enim constat quod Impetrans in sua causa non dixerit testimonium. * Equidem in approbanda vel improbanda qualitate & conditione 18
testis, inspiciendum est tempus, quo testimonium dixit, non illud, quod vel antecessit vel sequutum est, *l. Ad testium §. conditionem & ibi gl. & Doct. De testam. l.* 3. *§. causa vers. finge enim testes & ibi gloss. in verb. non eandem D. De Carbon. edicto.* Ita ut per hæc sufficienter constet perinde de dicti D. Germani, ut Antonij idonea qualitate ad obtinendum hunc Canonicatum. Prout etiam Opponentis de inidonea eorum qualitate nulla extat formalis & dispositiva objectio. † Cùm alioquin ei, qui in causa beneficiali jus suum ex capite suorum auctorum seu prædecessorum metiri & asserere debet, quoad 19
habilitatem personæ ex illius conditione, quòd fuerit legitimus & clericus, sufficiat qualis, & minus exacta probatio, *Ægidius Bellamera decis.* 112. & ut habet decisio Rotæ Romanæ, *decis.* 136. *aliàs* 2. *de filijs presbyteror. in novis*, reputatio seu quasi possessio hujusmodi qualitatum per solum triennium. Etsi enim surrogatus seu succedens in jus alterius teneatur justificare jus illius, in cujus locum succedit, *l. Qui in alterius De regul. iur.* præsertim quâ parte illud formaliter seu specialiter in dubium revocatur & oppugnatur à parte adversa, obiter tamen id fieri sufficit: ob id, quòd super titulo auctoris principaliter non sit pronuntiandū, ideóque sufficere meritò debeat, præsertim in possessorio judicio, quòd possessor putativus beneficij litigiosi fuerit pro idoneo & qualificato reputatus: cùm enim in custodia successoris non sint instrumenta seu documenta tituli prædecessoris, absurdum esset casum periculi seu amissionis eorundem ad successorem referre, *Lud. Rom. cons.* 465. *In re præsenti, Bellamera decis.* 112. & 645. Ex personis itaque Impetrantis vel suorum auctorum seu prædecessorum quoad habilitatem & capacitatem cùm nihil sit, quod titulum, quem Impetrans prætendit discolorare aut inficere possit, progrediamur ad ea, quæ Opponens ex defectu potestatis Collatorum, hoc est Dominorū Decani & Capituli S. Ioannis Evangelistæ Leodiensis Impe-

Impetranti objicit.

Ex defectu potestatis simplicis præsentationis nihil objicitur, nam illam Opponens concedit & agnoscit, ut superiùs dictum est: neque etiam ex amissa potestate hac per lapsum temporis à jure ad præsentationem faciendam præscripti; nam, ut superiùs diximus, literæ, quas Antonius van Houthem à dictis Decano & Capitulo ex morte D. Hectoris obtinuit, demonstrant nullam in ea parte fuisse negligentiam, ob quam potestas ipsius competens possit dici amissa, ex eo, quod D. Hector Lamyns, ex cujus morte tam Opponens quàm Impetrans ex capite dicti Antonij jus ad hunc Canonicatum prætendunt, obierit 23. Novemb. 1588. & sic in mense Apostolico; propter quam vacationem ex supramentionatis Concordatis nationis Germanicæ, potestas aliquo modo disponendi de hoc sic vacante Canonicatu præfatis D. Decano & Capitulo S. Ioannis adempta, seu saltem suspensa fuit ad tres proximè & immediatè sequentes menses † nam reservatio Pontificia ad certum
20 & limitatum tempus ligat manus Ordinarij Collatoris, *c. Statutum De preben. lib. 6.* ut eo durante nullum omninò sit, quicquid Ordinarius in contrarium facit; præsertim propter clausulam decreti irritantis eisdem Concordatis formalibus verbis insertam: † cujus potestas in annullando id, quod in contrarium agitur, non tan-
21 tùm petitorium, sed etiam possessorium in beneficialibus causis sic inficit ipso jure, ut ex sic vitiata & infecta causa possidenti non detur interdictum possessorium, *c. 1. & 2. Vt lite pendente lib. 6. Clem. 1. §. secus de concess. praben. rota decis.* 475 *alias* 10. *De caus. poss. & propriet. in antiq.* Quo impedimento ex reservatione temporali per lapsum præfiniti temporis sublato, injectum hoc vinculum tollitur, & solutis manibus Ordinarij ac resoluto effectu decreti irritantis, ad suam ordinariam naturam redit potestas de beneficio disponendi, *Geminian. cons.* 93. *Videtur primo nu.* 13. *&* 14. *Card. Zabarella cons.* 117. *Super præmissis nu.* 2. *vers. item etiam præsupposito*: sic quòd durante hoc trimestri nulla possit argui negligentia vel mora ordinarij; neque hoc trimestre illi imputari in semestri, quod etiam nudo Patrono Ecclesiastico ad faciendam præsentationem datur, *c.* 1. *§. verum De iure patron. lib. 6.* eò quòd toto illo trimestri Ordinariorum potestas impediatur per dictam reservationem, *c. Quia diversitatem De concess. praben. Gemin. in d. c. Statutum nu. 6. vers. an iste mensis.* Vnde in proposito casu hoc semestre, quoad hunc, de quo quæritur, Canonicatum, cœpit primùm decurrere ex fine dicti trimestris, hoc est à 23. Februarij perduraturum ad commodum dictorum Decani & Capituli S. Ioannis usque ad 23. mensis Augusti; quo adhuc durante videlicet 21. Iunij ijdem Decanus & Capitulum in persona dicti Antonij de hoc Canonicatu disposuerunt, ut constat ex sigillatis literis dicti Capituli. Similis diligentia & exacta temporis observatio facta est in dispositione seu provisione de hoc eodem Canonicatu paulò post iterum vacante ex libera & simplici resignatione, per dictum Antonium ad manus dictorum Dominorum Decani & Capituli S. Ioannis per Dominum Henricum Danielis facta, vigore procuratorij per eundem Antonium specialiter ad hoc dati, per hoc, quòd de eodem Canonicatu sic vacante providerint D. Germano van Mulck 6. mensis Febr. anno 1580. hoc est ante lapsum quarti mensis, etiam à data dicti procuratorij ad resignandum dati; imò statim ab ipsa formali & effectuali resignatione ad manus superioris; cujus & acceptatæ resignationis eadem prætacta die sexta Februarij per eundem D. Henricum factæ datam, non dati procuratorij ad resignandum aut resignationis realis factæ coram Notario & testibus inspicere oportet, ad hoc ut vera beneficij ex ea contingat vacatio, *c. fin. De renunt. gl. 1. in c. Ad aures De his quæ vi metusve caus. fiunt Panor. in c. Quod Dei timorem nu. 4. De statu monach.* * Et licet sint, qui putent veram vacationem induci per resignationem factam coram Notario & testibus etiam ante 22
illam superiori intimatam vel per illum admissam, *Doct. in c. Quod in dubijs De renunt. Guid. Papæ consil.* 172. *Frater Hugo*: in præjudicium tamen superioris, ut illam superior invitus admittere debeat, vel illi de resignato beneficio disponendi tempus currere incipiat, talis resignatio ante acceptationem seu admissionem nullum habet effectum, *glos. in d. cap. Quod in dubijs. vers. verum est & ibi Doct.* Idem est dicendum de provisione per eosdem D. Decanum & Capitulum S. Ioannis Impetranti hujus causæ facta ex tertia ejusdem hujus beneficij vacatione, quæ deinde contigit ex morte præfati Domini Germani 28. Iulij anno 1581. qui mensis Iulius cùm fuerit Apostolicus non potuit propter reservationem ex dictis Concordatis Nationis Germanicæ per eosdem D. Decanum & Capitulum cuiquam de beneficio provideri toto proximè sequente trimestri; uti superiùs diximus in & super provisione Antonij van Houthem: quod trimestre primum lapsum est 28. Octobris proximè sequentis. Vnde manifestum fit, quod provisio Impetrantis, quæ est de data tertiæ Februarij anno 1582. sit facta diu ante finem totius illius fatalis semestris temporis, quod totum Ordinarijs Collatoribus debetur, *d. cap. 1. §. verum.*

Defectus igitur potestatis ex temporis aliquo lapsu, aut dictorũ Decani & Capituli sancti Ioannis negligentia vel mora, nullus ad discolorandum Impetrantis titulum hic constitui potest; etiamsi ad dictos Decanum & Capitulum pertineret dumtaxat jus nudæ præsentationis, uti Opponens prætendit.

Neque etiam ex ea consideratione quòd in literis provisionis dicti Impetrantis, & formaliùs 23
in provisione præfati Antonij expressus sit modus vacandi immediatus, non ex morte D. Hectoris, neque ex obitu D. Germani; sed ex jure devoluto, propter negligentiam S. D. N. Papæ non conferentis eosdem Canonicatum & præbendam à die mortis intra tres menses. Ex quo sanè vacationis modo dicti Collatores conferre non potuisse videntur, ob id quòd à superiore ad inferiorẽ, & minimè à Papa fiat aliqua devolutio: cum hæc flumina imitetur sẽper decurdevo-

rendo, nunquam verò ad fontem recurrendo ejusque natura (ut ait Baldus, *cons.* 159. *Si is ad quem vol.* 1. *Ægid. Bellamera decis.* 426.) sit potestatis devolvendæ ut ad superiorem deferatur, & semel devolutæ non revertatur. Cùm igitur jure devoluto neutro casu dictis Decano & Capitulo vacaverit hoc beneficium, sed una vacatio contigerit ex resignatione, altera ex morte: sequi videtur quòd non potuerint de illo providere ex modo seu causa devolutionis, *c. Ex parte De concess. praben.* ita quòd hic voluntatis & potestatis sit repugnantia, hoc est quòd quo modo providere potuerunt, ex jure videlicet ordinariæ collationis ex causa resignationis vel mortis, non voluerint exprimendo falsum modum; & quo contulerunt ex causa devolutæ potestatis non potuerint, & sic ut videtur sine effectu, *c. Cum super & ibi gl. De off. iudic. deleg. l. Multum Cod. si quis alteri vel sibi &c.*

24 Cæterùm hæc consideratio momenti satis non habet ad invalidandum dictas duas provisiones, quæ non sunt factæ simpliciter & determinatè jure devoluto, devolutionis modo restricto ad illam speciem, quæ ex Lateranensis Concilij decreto constituta est ob negligentiam Collatoris, quæ non fit à superiore ad inferiorem, *c. Nulla c. Quia diversitatem De concess. praben.* sed quæ restricta est ad illum casum seu reservationis relaxationem, quæ ob diutinam, hoc est trium mensium vacationem exurgit ex concordatis Nationis Germanicæ; ut disertis verbis continetur in literis dictarum provisionum, quæ species naturaliter, propriè, & strictè accipiendo verbum *devolutionis*, etsi non sit propriè devolutio; latiore tamen vocis significatione, impropriè & in apparentia, non etiam quoad effectum, species quædam devolutionis esse videtur: ob id, quòd vinculum quidem per reservationem ex Concordatis Germanicæ Nationis manibus Ordinarij iniectum resolutum sit; minimè tamen in Ordinarium Collatorem extrinsecus & privativè translata potestas, quæ apud summum Pontificem durante reservatione fuit; nam hæc nihilominus penes Pontificem manet. Atque ita pro re subiecta, hoc est pro tenore dictorum Concordatorum verbum *devolutionis* impropriè accipiendum est, pro relaxatione reservationis: impropriari enim debent verba ut naturæ actus, de quo agitur, deserviant, *l. Insulam De præscript. verb. l. Cum manu sua De contrah. empt.* & conveniant materiæ de qua agitur, & ne actus reddatur inutilis, *l. Titia* 1. *§. Lucius De leg.* 2. ut redderetur retentâ verbi scrupulosa proprietate, *l. Scævola Trebellian.* Nec sanè mirum aut omninò absurdum, si hanc reservationis relaxationem dicti Domini pro devolutione aliqua usurpaverint; cùm & Baldus, exactissimus juris Interpres, hanc speciem pro devolutione & quidem speciali, contra juris regulas accipiat & interpretetur, *d. cons.* 159. *vol.* 1. & Antonius de Butrio, *in d. c. Statutum nu.* 4. devolutionem appellet, ex ea nimirum consideratione, quòd finito reservationis Papalis vinculo res redeat & revertatur ad suam naturam, *gloss. in c. Statutum in V. numerandum vers. item per hanc reditur,* hoc est ad potestatem ordinariæ collationis; in quâ Ordinarius his tribus mensibus ex jure communi haberet jus collationis, si non obstaret hæc reservatio. Et longè probabilius potuerunt D. Decanus & Capitulum S. Ioannis sic exprimere hunc vacationis modum in his duabus suis provisionibus, quàm D. Henricus Decanus & Turnarius in sua collatione usurpare modum vacationis ex jure ad ipsos devoluto, iuxta dictum decretum Concilij Lateranensis, quasi ex negligentia Pontificis, non ex ordinaria eorum potestate.

Sed neque hoc rectè Impetranti obijcitur, quod effectus dictæ potestatis & ex ea factæ provisionis resolutus sit, per hoc, quòd neque dictus Antonius, neque dictus Germanus, neque denique Impetrans hujus causæ intra semestre, quo dictis Decano & Capitulo S. Ioannis à jure permissum erat suam præsentationem facere, sese aut literas suæ provisionis Decano & Capitulo S. Germani præsentaverint; quod superiùs diximus in præsentatione, quæ fit ex jure patronatus, omninò necessarium esse; nec sufficere, quòd intra illud literæ præsentationis præsentato tradantur, si non quoque intra idem tempus literæ hujusmodi præsententur ei, ad quem seu quos pertinet Canonica institutio in hujuscemodi juris patronatus beneficio, *Cæsar Lambert. loco supra citato.* Nam imprimis removetur ea obiectio per negationem, & contrarij probationem; quòd scilicet literæ provisionis dictorum trium Collatariorum debito tempore & legitimè non sint præsentatæ. Quod enim spectat ad provisionem Antonij, constat illam præfato D. Henrico, dictæ Ecclesiæ S. Germani Thenensis Decano, & quoad collationem beneficiorum tunc turnario, præsentatam & insinuatam fuisse altera die ab obtenta dicta provisione, eâdem iterum deinde repetita in præsentia Vicedecani per oblationem eorum quæ pro jure admissionis exsolvenda erant. Constat itidem de præsentatione & insinuatione literarum provisionis dicti D. Germani debito tempore durante adhuc semestri præfato D. Henrico Decano decimo die post datam ejusdem provisionis facta. Et novissimè de simili præsentatione atque insinuatione literarum provisionis ex parte Impetrantis dictis Decano & Capitulo etiam debito tẽpore facta manifestè quoque constat per notariale instrumẽtũ: ita quòd ex ea parte non possit constitui inefficacia sic per dictos D. Decanum & Capitulum S. Ioannis successivè his tribus personis factarum provisionum. † 25
Imò verò si ex ea parte aliquis defectus esset, nihil obesse posset Impetranti; ex eo, quòd superiùs deductum sit, quod etiam per se verissimum est, dictis D. Decano & Capitulo S. Ioannis ad hunc Canonicatum aliaque plura beneficia in Ecclesia S. Germani Thenensis non competere nudum jus præsentationis ex nudo jure patronatus; sed plenũ jus ordinarie collationis, provisionis & dispositionis: cui etsi perinde à jure præscriptũ sit tẽpus sex mensium ad illam faciendam, ut patrono quoad nudam præsentationem cum periculo devolutionis ad superiorem, si interea non fiat collatio seu provisio, *d. l. Nulla §. cum vero De concess. praben.* in eo tamen differt collatio & provisio à

visio à patronali præsentatione, quòd collationem verbo aut literis ante finem dicti semestris esse factam à Collatore sufficiat; etiamsi collationis literæ, aut persona Collatoris vel superiori, vel in loco beneficij non præsententur aut insinuentur ad effectum obtinendi jus & canonicum titulum, atque etiam institutionem canonicam: quia necessitas præsentationis illarum post collationem debito tempore factam, collationibus non est à jure præscripta: ut nec petitioni admissionis ad realem & actualem possessionem, ad effectum con-
26 sequendi jus irrevocabile in beneficio: † præterquam ad evitandum periculum, quod ex regula Cancellariæ Apostolicæ *De publicandis resignationib.* inductum est; ut si resignans non obstante resignatione in possessione beneficij resignati maneat, & sic decedat, beneficium censeatur vacasse non ex resignatione, sed ex morte, si resignatarius resignationem intra sex menses, si in Curia Romana facta sit, vel intra unum mensem, si extra Curiam, non publicaverit, & ex collatione ex ea causa facta ad resignatum beneficium admissus fuerit, *Gomes. ad Reg. Cancel. De public. resig. Rebuff. in praxi benef. tit. de public. resig.* Cujus Regulæ periculum nullum est in collatione obtenta ex modo vacationis per obitum, *Rebuff ad d. reg. glos. 2. vers. tertio*; sed hoc tantùm, quòd collatarius non offerendo se ad possessionem beneficij non faciat lucrum fructuum, *c. Cum ad hoc. De cler. non residen. Panor. in c Conquerente nu. 4. eod. tit.* & per superiorem cogi possit ad residentiã sub pœna privationis beneficij, *c. Ex parte c. Ex tua & ibi gl. & Panor. De cler. non resid.* De quo hîc non queritur, sed de eo tantùm, an hi tres collatarij successivè & per ordinem ex collatione & provisione dictorũm Collatorum tale jus acquisierint, ut non fuerit opus aliâ præsentatione, ad effectum obtinendæ Canonicæ institutionis, per quam cogi potuerint Decanus & Capitulum Thenense eos admittendi ad possessionem cum assignatione loci & stalli: ad quam admissionẽ & assignationẽ faciendã ut dicto Capitulo Thenesi nullus à jure præscriptus est terminus, *Panor. in c. 2. nu. 12. De concess. praben.* ita nec Collatarijs ad eam petendam. Satis enim est intra præscriptum à jure tempus obtentam esse collationem Ordinarij Ecclesiastici, quæ secum, ut diximus, trahit institutionem & effectum possessionis juris, nec aliâ vlteriùs indiget alicujus operâ vel gratiâ, nisi ad actum corporalis possessionis, in quo tantùm consistit executio facti, *Rota decis. 441. Fuit dubitatum, alias 16. De concess.*
27 *praben. in novis.* planè diversa ab institutione, † sive sit illa authorizabilis ad specialem præsentationem patroni, sive illa quæ potestate juris comprehenditur in ipsa collatione, *c. Cum Bartoldus in princ. & ibi Panor. nu. 3. De sent. & re iud. Cæsar Lambert. De iure patron. lib. 2. p. 3. art. 1 undecima quæst. princ. Oldrad. cons. 136. Quod ex productis nu. 10.* Super quo latiùs insistendum non est, ex quo prætereà satis constat, quòd singuli istorum trium Collatariorum durante adhuc semestri dictis Collatoribus competente, non tantùm obtinuerint ab ipsis collationem, verùm etiam realem & actualem possessionem, prout constat ex instrumentis traditarum hujusmodi possessionum

Idem satis agnovit Opponens, dum earumdem possessionum acquisitiones ex inutili & nullitatis vitio infectâ formâ oppugnat, de quo nunc dicendum. Hoc enim sibi persuadet Opponens, quasi possessionis realis & actualis hujus Canonicatus traditio non possit per alium fieri, quàm per dictos Decanum & Capitulum Ecclesiæ S. Germani, à quibus constat Impetrantem suam non obtinuisse; ideoque pro nulla reputari debeat, quam obtinuit à M. Ioanne de Putte Notario, præsertim homine laico & conjugato * Sed nec ea in parte 28
aliquo modo periclitatur causa Impetrantis: nam inprimis hoc manifestum est, realem, corporalem, & actualem possessionem beneficij ecclesiastici post obtentam Canonicam institutionem, sive illa sit ex vi collationis per Ordinarium Collatorem factæ, sive ex investitura ad præsentationem Patroni, acquiri posse non tantùm ministerio Archidiaconi, *c. Adhac De off. Archid.* aut alterius, qui in Ecclesia, in quâ beneficium situm est, in dignitate vel officio est, *c. Post electionem De concess. præb. in verb. per cuius manum*, sed etiam alterius cujuscumque, cui id Collator, vel investiens mandaverit, aut à quo Collatarius seu impetrans id requisiverit. Quod de consuetudine generali ita observari scribit Petrus Rebuff. *in praxi benef. p. 1. tit. de requisitis in literis collationum nu. 25.* † qui 29
hoc insuper tradit, *d. parte 1. tit. de miss. in poss. nu. 23.* per tabellionem seu Notarium publicum expediri ista posse & possessionem tradi, non tantùm clericum sed etiam laicum: hæc enim actualis seu corporalis possessio cum res spiritualis non sit, sed quid temporale, *gloss. in c. Literas in verb. rebus spiritualibus vers. & nota De iuram. calum. Archidiac. in cap. 1. vers. in civilibus De rest. spoliat.* facilè cadit in executionem & ministerium perinde laicæ ut ecclesiasticæ personæ. Prout etiam ex ea consideratione cognitio judicij possessorij super beneficio ecclesiastico spectare potest ad laicum Iudicem, *Guido Papa decis. 1. & cons. 149. Potest dici*, ad quem alioqui de spiritualibus causis nulla pertinere potest iurisdictio, *c. Decernimus De iudic.* Et quod huc propiùs pertinet, etiam per laicum procuratorem potest clerico beneficij Ecclesiastici possessio acquiri, & alius pro clerico absente investiri, *c. Accedens De praben.* idque perinde laicus ut clericus: quia huiusmodi possessionis acquisitio facti est. Imò non tantùm ipsius beneficij possessio sic per laicum pro clerico acquiri potest; verùm etiam ipsius beneficij ex collatione Collatoris, vel præsentatione Patroni acceptatio fieri: in quo tamen plus juris quàm facti est, *Ioan. Calder. consil. 1. de praben.* Non enim ad effectum acquisitionis consideratur persona procuratoris, qui non tam agere, quàm pati, hoc est mandatum ad quod obligatur exequi, censetur: ideoque clericus ipse, cuius nomine acceptatio fit, agere, hoc est acceptare intelligitur per suum procuratorem tamquam instrumentum, à quo velut per canalem, ut inquit Panormit, *in d. c. Accedens nu. 6.* effectus acceptationis derivatur; & sic in tali actu nec authorizat, nec sibi aliquid acquirit laicus, sed illi, cujus nomine agit seu res geritur. Quo etiam fit, ut per laicũ procuratorem possit fieri beneficij resignatio & permutatio, *Rota de-*

Rota decis. 104. *aliàs* 8. *De procur. in antiq. in fine:* nec mirum, cùm etiam per excommunicatum ista explicari possint, *Rota decis.* 290. *aliàs* 21. *De procur. in novu, per c. Procillorum. & ibi glos. in verb. in canonicum De præben.*

Et sanè ea in parte magna est differentia inter possessionem corporalem beneficij, quæ est facti, & sequitur acquisitionem beneficij ex præcedente Collatoris provisione; & illam, quæ plurimum juris habet, quæ scilicet à superiore authorizante ad alterius præsentationem tradi solet, & ob id vim collationis habet, *Dominic. Geminian. in c. Cum in ecclesijs nu.* 8. *De præben. lib.* 6. ideòque per laicum, qui juris ecclesiastici tractationem aut executionem nullam habet, explicari aut dari non potest; cùm illam quilibet etiam excommunicatus explicare possit, *Geminian. d. nu.* 8.

Non potest igitur vitiosa aut nulla dici traditio possessionis seu inductio in illam, quam M. Ioannes vanden Putte super hoc Canonicatu explicuit; primùm in persona D. Germani; deinde illo mortuo in persona hujus Impetrantis etiamsi constaret aut præsumeretur illum esse hominem laicum, *Phil. Dec. cons.* 125. *In causa spoliationis nu.* 6 *Steph. Bertran. cons.* 207. *Derelictis nu.* 7. *vol.* 2. *p.* 1. Quo juris adminiculo & consideratione non est opus quoad traditionem & acquisitionem hujus possessionis, quam facti esse dicimus, quoad personam Antonij van Houthem, ob id, quòd illa sit facta & explicata per D. Franconem Baken Notarium publicum, ad ersus cujus qualitatem Opponens nihil obiecit, nec factam ab illo in possessionem inductionem ex ea consideratione impugnavit: ut nec poterat, cùm is fuerit etiam Capituli Thenensis Notarius. Impugnavit quidem illam & coniunctim quoque prætactas inductiones in hanc possessionem in personis D. Germani & impetrantis hujus causæ, ex eo, quòd hujusmodi possessionis traditio, & in illam inductio spectet & pertineat ad Decanum & Capitulum Thenense, & ob id ab alio seu alterius ministerio illam nec petere nec obtinere potuerint; quod non tantùm per extracta diversarum admissionum ex libris Capitularibus, sed etiam ex ipsis literis collationis & provisionis præfato Antonio van Houthem factæ, ita se habere asseruit; eo quòd in illis contineatur, quòd collatio, provisio, & quævis alia dispositio ad Dominos Decanum & Capitulum S. Ioannis; ad Decanum verò & Capitulum S. Germani Thenensis admissio & inductio pleno jure pertinere dignoscatur; & ex ea causa dictæ collationis literæ ad eosdem Decanum & Capitulum S. Germani, & non ad alium pro obtinenda admissione sint directæ, ad effectum scilicet, ut Antonius per eos in corporalem, realem, & actualem possessionem ejusdem Canonicatus poneretur & induceretur: sic quod Antonius petendo & obtinendo hanc inductionem à Francone van Baken ab alio accepisse videatur, quàm à quo debebat; & sic, uti apparet, vitiosè, ob id, quòd perinde in possessione beneficij acquirenda, ut in obtinendo jure in & ad beneficiũ, juris vel consuetudinis forma sit observanda, *Innoc. in c. In literis nu.* 7. *De rest. spoliat. Panor. & alij in c.* 2. *De consuet. in fine.*

Haberet quidem ea consideratio aliquid momenti, si ad dictum Capitulum S. Germani aliquo modo pertineret receptio & admissio juris alicujus collativa, ut est in illa authorizabili institutione, quæ fit ad nudam præsentationem patroni; in hac enim plus momenti est, quàm in ea institutione & admissione obsequiali, quæ merè facti est, & obtenti juris ex collatione Collatoris executiva, in qua hujusce modi formalitatis observatio non requiritur, ideoque illa authorizabilis non posset expediri nisi Capitulariter præsentibus, aut saltem ad hoc vocatis Decano & Canonicis; hæc verò obsequialis etiam extra Capitulariter, & per unum ex Canonicis alijs non vocatis: ut ex facto consultus respondit Ioannes Baptista Ferretus, *consil.* 14. *Tangendo & cons.* 16. *Reverendus Dominus nu.* 7. Iam verò superiùs diximus, & iterum hic inculcamus, ad Capitulum Thenense non pertinere jus Canonicæ authoritabilis institutionis, neque nudam esse dictorum Dominorum Decani & Capituli S. Ioannis Leodiensis ad hoc & similia alia beneficia in Ecclesia S. Germani præsentationem, sed plenam & undequaque perfectam de ijsdem beneficijs provisionem & collationem, trahentem secum Canonicam institutionem, ex qua illis sine ullo ministerio aut adminiculo Capituli S. Germani plenum perfectumque jus Collatarijs acquiritur; ejusdemque Capituli S. Germani nullas esse partes nisi officiales seu obsequiales ad executionem facti ex requisitione Collatorum. 30

Vnde non potest dictum Capitulum S. Germani jus aliquod, nisi ex voluntate Collatorum requirentiũ, sibi usurpare, quasi Collatores ad hunc actum alium requirere nequeant. Nam & ei, cui jure conventionis, vel ex lege, operæ officiales seu obsequiales debentur, necesse non est illas indicere aut poscere, nec ad eas obligato illas præstare; nisi cùm & postquam petitæ vel indictæ sunt, *l. Interdum post pr. vers. item si operas, De verb. obligat. l. Si Quis hac §. iudicium, in fine l. Cum patronus in pr. & ibi glos. in V. poposcerit De oper. libert.* Quippe hæc Collatorum requisitio est non ex jure subiectionis quoad ipsos, neque ex jure superioritatis quoad Decanum & Capitulum S. Germani requisitos; sed conversâ ratione ac consideratione ex jure superioritatis & præeminentiæ, quam Collatores in dictos Decanũ & Capitulum Thenense habent ratione inuestituræ & Personatus in dicta Ecclesia S. Germani, quæ in eadem olim erat prima dignitas, Capitulo S. Ioannis ex Apostolica authoritate postea ab hinc plusquàm centum & viginti annis unita & incorporata. † Quemadmodum pro dignitate reputatur & habetur plerumque Personatus, qui in Ecclesia etiam sine administratione aliquam præeminentiam habet, *c. De multa De præben. Archidiac. in c.* 1. *De consuet lib.* 6. 31 32

Quæ etiam causa est, cur bono jure postea in collationibus, præfatis Germano, & hujus causæ, Impetranti factis mandatum & requisitio de inducendo ipsos in realem & actualem possessionem non sit directa ad solos prædictos Decanum & Capitulum S. Germani, sed etiam ad quos-

ad quoscumque alios desuper pro parte dictorum Collatariorum requirendos. Prout etiam in communi usu fit, cùm ex provisione Pontificia, vacante aliquo Canonicatu in mense Apostolico, quispiam inducendus est in possessionem illius; quia fieri id potest per quemcumque Notarium ad hoc requisitum.

33 Sed anxiùs in hoc puncto laborandum non est, cùm ex actis constet, dictos Decanum & Capitulum Thenense (quod tunc duobus aut tribus dumtaxat personis constabat) vigore literarum collationis Antonio factæ requisitos fuisse pro obtinenda hac admissione, & in possessionem realem inductione; sed id ei per ipsos denegatum fuisse ex ea causa, quòd jure devoluto eundem Canonicatum eodem die mane contulissent alij: inde enim patet, quòd per ipsos steterit, quò minùs Antonius ad requisitionem Collatorum inductus fuerit in hujuscemodi possessionem, & sic meritò ad alium confugere potuerit, aut potiùs confugere necesse non habuerit, qui exinde pro vero possessore haberi debuerit; per vulgatam Iuris Canonici & civilis regulam, quòd cùm non stat per eum, cujus non interest conditionem aut alium actum impleri, sed per eum, in vel ex cujus persona implementum seu actus fieri debet, seu cujus interest non impleri seu fieri, haberi debeat pro impleta, *c. Cum non stat De reg. iur. lib. 6 l In iure civili De reg. iur. l. Iure civili De condit. & demonstr.* Atque ita cùm Antonius suo officio non defuerit, requirendo hanc admissionem, & in possessionē inductionē, illique id ex parte Decani & Capituli Thenensis ad instantiam Opponentis recusatum sit ad ipsorum proprium commodum, pro stabilienda collatione, quam tunc se iure devoluto (licet in omnem eventum intempestivè, utpotè adhuc durante semestri præfatis Collatoribus Ordinarijs competente) fecisse dicebant, vel postea facere intendebant; non debet nec potest defectus ex forma hac in obtinenda reali possessione, dicto Antonio & eius successoribus nocere. Cùm alioqui is, qui auctoritate vel Iudicis vel superioris jubetur in possessionē ire, seu ad illam admitti, pro possessore vero & legitimo habeatur, si alius & præsertim is, qui ex officio ad admissionem obligatus est, eum impediat ingredi, *l. Cum unus §. fin. cum l. seq. ff De bon. auth. iud. possid.* ut ex facto consultus in simili respondit Marcus Antonius Natta, *cons. 307. Requisitiu nu. 4.*

Cùm igitur non tantùm dictus Antonius, sed etiam Germanus, atque item huius causæ Impetrans non priùs ad alterius operam vel officium recurrerint, quàm ex parte Decani & Capituli Thenensis admissionem & inductionem obtinere non potuerunt; debet pro legitima & sufficienti reputari inductio, quam à præfatis Francone Baken, & M. Ioanne vanden Putte Notarijs publicis respectivè obtinuerunt. Iusta enim & ex forma satis solemnis censeri debet acquisitio possessionis corporalis, quam ministerio dictorum Notariorum isti Collatarij sic obtinuerunt per traditionem & assignationem illius in ipsa Ecclesia S. Germani, etiam per publicationem literarum suæ provisionis ad valvas Ecclesiæ. †

34 Nam ut ad acquirendā possessionem cujuscumque rei profanæ, præsertim immobilis, sufficit, si is, qui possessionem tradit vel tradendæ illius potestatem habet, in præsentia & aspectu rei illam ei, cui traditio facienda est, assignet aut in possessionē ire aut rem apprehendere jubeat, ad effectum consequendæ realis traditionis, & effectualis rei possessionis, *l. 1. §. si iusserim. l. Quod meo § si venditorem D. De aquir. poss. Specul. in tit. de empt. & vendit. §. 1. vers. sed quid si in instrumento:* † ita 35 quoque pro assignanda & acquirenda beneficij ecclesiastici possessione, sufficit etiam nudo verbo introductionem & assignationem fieri in Ecclesia, in qua est beneficium, vel ad illius portas, imò in ipsius etiam cœmeterio, si Ecclesia clausa est, *Rota decis. 153. alias 5. De caus. poss. & propriet. in antiq. Lud. Rom. cons. 482. In casu præmisso nu. 2. & 3. latè Guido Papa cons. 71. Pro decisione.* Vt dubitare non oporteat, quin legitima, id est naturalis & civilis sit possessio, quæ primùm dicto Antonio van Houthem in ecclesia, in qua est hic Canonicatus; deinde Domino Germano van Mulck per deductionem illius ad chorum; & novissimè Impetranti hujus causæ in ipso dictæ Ecclesiæ choro, cum assignatione stalli in eodem, & loci in Capitulo, tradita & assigata est.

Proinde cum per præmissa constet de idonea & capaci qualitate Impetrantis, atque etiam eorū, à quibus juris sui & possessionis adminiculum & accessionem trahit; constet item de potestate præfatorum Dominorum Decani & Capituli S. Ioannis Leodiensis hunc, de quo controvertitur, Canonicatum pleno jure & cum effectu canonicæ institutionis conferendi, non verò ex nudo jure patronatus præsentandi dumtaxat ad illum; item quòd dictis Decano & Capitulo S. Germani nihil juris, præter nudam facti executionem, ad tradendum corporalem eiusdem Canonicatus possessionem, competat; & quòd propter difficultates & impedimenta per eos ad usurpationē amplioris juris iniecta, ministerio aliorum hæc eadem corporalis possessio Impetranti acquiri potuerit, & realiter acquisita fuerit: manifestissimum evadit, Impetrantem hujus Canonicatus verum & iustum fuisse & esse possessorem, ex titulo nedum colorato, sed etiam vero & sufficiente, ad quocumque genere interdicti possessorij ex ea experiendum, si res postularet; & præsertim retinendæ possessionis seu manutenentiæ adversus causæ Opponentem; cui ad contradicendum, & multo minùs ad interdictum duplicandum, uti temerè fecit, nihil juris competit vel competere potest. Vt interea hic non refricemus defectus personæ, quos idem Opponens patitur, & nos separatim alijs duobus responsis pleniùs deduximus, *Vide sup. cons 30. de supplen. negli. prælat. & cons. 34. de filijs presbyter.*

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Possessorium triangulare ex nominatione Regia & duplici collatione duorum Collatorum ordinariorum.

1. *Causa beneficialis possessoria decidi debet pro eo, qui habet apparentiora iura.*

2. Bene-

2 *Beneficia regularia acceptari non possunt per gratias exspectativas.*
3. *Ex nominatione uni directa non potest acceptari beneficium, cuius conferendi ius alteri commune est.*
4. *Regula de idiomate quoad curata beneficia reddit provisiones nullas.*
5. *Status novissimus in beneficijs quomodo attendatur.*

CONSILIVM CCXLIIX.

IN triangulari causa beneficiali possessoria inter Dominum Gasparem de Pape Impetrantem ex una, D. Guilielmum à fine Opponentem ex secunda,& D. Matthæum Heynsberch etiam Opponentem ex tertia partibus, de & super Parochialibus Ecclesijs de Bakel & Dorne, non admodum anceps esse videtur decisio litis, † ob id, quòd possessorium iudici-
1 um beneficij ecclesiastici decidendum sit pro eo, pro quo apparentiora jura proferuntur, *Doct. in l. fin. C. De edicto D. Hadr. toll. Rebuff. ad constitut Reg. de caus benef. poss. art.* 1. *gloss.* 1. *vol.* 3. & qui causam allegatæ possessionis iustioribus clarioribusque titulis instruit, *gloss. Clem. unica in fine De caus. poss & propriet.* Et sanè quamvis nemo horum trium litigantium sit, qui probabilem titulum non habeat; potior tamen nobis videtur is, quo Dominus Matthæus nititur, ex collatione Domini Abbatis Epternacensis, cui ex erectione & fundatione collationem & præsentationem earundem Ecclesiarum reservatam esse D. Matthæus apertissimis, liquidissimis, & ex antiquitate venerandis instrumentis docuit; ita quòd de illo nullus possit esse scrupulus.

Ex adverso verò qui pro parte Domini Guilielmi ex præsentatione Reverendi D. Commendatoris Provincialis de Iuncis profertur titulus, nihil solidi habet, unde auctoris, hoc est præsentatoris jus & potestas iustificari possit: ita ut vel resoluto vel deficiente jure auctoris seu Collatoris, resolutum esse & cessare quoque debeat jus collatarij, *l. Peto §. prædium De leg.* 2. *c. ult. Ne Prælati vices suas &c.* Profert quidem & allegat D. Guilielmus, D. Gasparem Moers novissimum dicti beneficij possessorem ex præsentatione D. Commendatoris obtinuisse, sed in illius probatione aliqua est difficultas, ob id, quòd constet eundem Dominum Gasparem istas Ecclesias obtinuisse magis ex cessione ac dimissione D. Godefridi Erp, cui per gratiam Apostolicam de eis provisum erat, quàm ex præsentatione D. Commendatoris: demonstrat etenim id pensionis magnitudo, videlicet centum florenorum, quæ eo nomine D. Godefrido assignata fuit; quam verosimile est non pro redemptione litis, sed pro redemptione beneficij assignatam fuisse. Ita ut commentum sit & quæsitus titulus, qui de præsentatione Commendatoris proponitur; cujus aliqua alia præsentatio antecedens non profertur, prolata ex adverso probatione, quod ante D. Godefridum Erp, à quo D. Gaspar Moers obtinuerat, Dominus Guilielmus Enckevoirt has Ecclesias possederit non ex præsentatione Domini Commendatoris, sed ex collatione ac provisione Apostolica. †
2 Per quam probationem detegitur improbabilitas ejus, quod D. Guilielmus allegat has Ecclesias incorporatas esse Ordini Teutonicorum, & non sæculares sed regulares esse affectas Fratribus dicti Ordinis; cùm certi juris sit per provisiones, seu gratias Apostolicas acceptari non posse regularia, vel regularibus affecta beneficia, *c. Cum de beneficio De præbend. lib.* 6. *Felin in c. In nostra De rescrip. Ioannes de Selvam tract. de benef. p.* 3. *quæst* 58.

Ex quo illud etiam consequitur, & sine ullo negotio convincitur, præfatum quoque D. Gasparem Impetrantem ex sua parte nullum, & ne coloratum quidem titulum prætendere posse. Quamvis enim justam & bonam habere videatur à Regia Catholica Maiestate nominationem, eâ tamen malè usus est, acceptando videlicet beneficium vel regulare, vel quod ad collationem illius, ad quem ejus nominatio directa fuit, hoc est D. Commendatoris, minimè pertinuit; nam ex defectu juris conferendi in Collatore hoc beneficiũ non cecidit nec cadere potuit in nominationem vel gratiam Domini Gasparis: † cùm uni alicui 3
directâ nominatione non possit virtute illius acceptari beneficium, quod nominatus Collator in sua potestate non habet; at nec illud, in quo jus conferendi cum alio commune habet, *c. Cum in illu §. fin. De præben. lib.* 6. *Rota decis.* 271. *nota glossam, aliàs est* 66. *De rescript. in antiq.* Vt proinde D. Gaspar planè aberraverit, & aberrando in periculum hujus causæ sese adduxerit, acceptando hoc beneficium, & pro eodem litigando vigore inutilis seu invalidi tituli. † Eoque magis, 4
quod etiam dicatur linguæ vernaculæ planè imperitus, & sic inhabilis sit ad hoc beneficium curatum, quod munus prædicandi annexum habet, secundùm regulam Cancellariæ Apostolicæ, quæ quascumque provisiones ex quibuscumque gratijs exspectativis quoad parochiales Ecclesias vult esse irritas & nullius momenti ob imperitiam idiomatis, *Lud. Gomes ad reg. Cancell. de idiomate.* Cui regulæ derogari præsentis temporis calamitas & infelicitas nullâ ratione patitur; præsertim in hoc D. Gaspare, qui præter canendi artem nihil habet, adeoque etiam linguæ Latinæ prorsus imperitus dicitur.

Nec adversatur D. Matthæo, quod tradi solet, 5
novissimum statum in collationibus beneficiorum spectandum & servandum esse, saltem in adipiscenda & concedenda possessione beneficij Ecclesiastici etiã juris patronatus, *d. cap. Cum de beneficio Bald. in l. si mater C. Ne de statu defunct. & c.* & quod qui novissimè præsentavit vel contulit sit in quasi possessione conferendi, sic ut ab eo præsentatus præferri debeat illi, qui se dicit à vero patrono, licet novissimè non contulerit, præsentatum, *c. Consultationibus De iurepatron. Decius cons.* 15 *. In effectu nu.* 4. *& cons.* 126. *In causa domini nu.* 2. Nam paulò antè diximus liquidò non constare de præsentatione D. Commendatoris de persona Domini Gasparis Moers facta; sed ex adverso magis quòd illam obtinuerit ex dimissione Domini Godefridi van Erp; cui ut etiam ejus immediato prædecessori D. Guilielmo Enckevoirt per exspectativam gratiam de his Ecclesijs provisum fuerat; ita quòd in Domino Commendatore non possit constitui aliqua quasi possessio conferendi; quâ sublatâ concidat necessum est utriusque tam D. Guilielmi, quàm D.

Gasparis titulus. Neque verò quod dicitur de quasi possessione conferendi conservanda & attendenda ex ultimo statu collationis seu beneficij, *d. c. Consultationibus*, planè iudaicè & ad literam tam strictè accipi debet aut potest, quin veritas proprietatis juris patronatus seu collationis præferri debeat tali quasi possessioni, quoties de illa constat. Tunc ergò statur & instituitur demùm ultimæ possessioni seu statui, quando non apparet de proprietate juris patronatus, *Panor. in d. c. Consultationibus nu.* 9. ut eleganter consulendo respondit Philippus Decius, *d. consil.* 126. *In causa Domini Francisci nu.* 3. *in fine.* Quod enim ultimæ possessioni stetur, in causa est, quòd ex præsenti seu ultima possessione præsumatur in præteritum eadem fuisse possessionis perseveratio & continuatio; quæ præsumptio compertæ veritati meritò cedere debet. Vnde etiam est, quod in hoc puncto Ludovicus Romanus, *consil.* 70. *Visis themate nu.* 13. requirat ut minimum duos actus seu duas continuas præcedentes præsentationes, quæ factæ fuerint de beneficio, de cujus ultimo statu quæritur: cuiusmodi præsentationes ex parte D. Guilielmi aut Gasparis non stant; cùm constet immediatum prædecessorem D. Gasparis Moers non obtinuisse ex præsentatione D. Commendatoris: & sic non tantùm non est præsumptio ex præcedente possessione, sed aperta probatio in contrarium tam veri juris patronatus, quàm contrariæ possessionis Domini Abbatis Epternacensis, ad quem D. Gaspar Payen nominatus non est. Cui Domino Abbati nocere non debet, quòd duabus novissimis vicibus non contulerit: id enim evenit non ex jure alterius cujuscumque Collatoris, sed quòd vel in mense Pontificio vacaverint istæ Ecclesiæ, vel quòd id contigerit per præventiones seu mandatum S. D. N. Papæ, per quas non potest dici turbata possessio Ordinarij Patroni, *Decius d. cons.* 126. *nu.* 4. *& ibi in addit.* præsertim Ecclesiastici (ut est dictus Abbas) cùm Pontifex cum quolibet inferiore Ordinario facilè concurrat; & mandando alicui provideri non tollat possessionem, sed illius exercitium ad certam personam constringat. Ita ut quoquò res vertatur nihil occurrat, quòd D. Mathæo in obtinenda victoria obesse, vel dictis D. Guilielmo & Gaspari ad eam obtinendam prodesse possit. Quod latiore deductione non prosequimur, cùm causa versetur in manibus viri doctissimi; cujus censuræ & judicio ista nostra lubenter subijcimus.

De Præbendis.

SVMMARIVM

Possessorium inter provisos, alterum apostolicè, alterum ordinariè.

1. *Possessorium iudicium in beneficialibus dependet à iustitia tituli.*
2. *Possessio beneficij quomodo acquiratur.*
3. *Beneficium in Romana Curia vacare censetur quando resignatio ibi fit, etiamsi mandatum alibi datum sit.*
4. *Beneficia in Romana Curia vacantia pertinent ad dispositionem solius Papæ.*
5. *Collatoris Ordinarij manus clauduntur beneficio reservationi Pontificia affecto.*
6. *Reservatio Papalis inficit omnem dispositionem Ordinarij.*
7. *Spoliatus beneficio ab Ordinario collato contra reservationem Pontificiam non restituitur.*
8. *In possessorio beneficij probari debet beneficium collatum esse ab habente potestatem.*
9. *Paria sunt, nullum proferre titulum & proferre inutilem.*
10. *Beneficia iuris patronatus laicalis sub reservatione pontificia non continentur.*
11. *Vnio beneficium unitum extinguit & supprimit.*
12. 16. *Derogatio expressa excusat surreptionem, & suspendit unionem.*
13. *Beneficia omnia quoad Papam sunt manualia.*
14. *Iuri patronatus laicorum non facilè derogatur per gratiam Pontificiam.*
15. *Iuri patronatus clericorum faciliùs derogatur.*
17. *Vnio plena quæ sit.*
18. *Vnio beneficij viventis est conditionalis.*
19. *Vnioni derogant collationes quæ postea fiunt.*
20. *Vnionem præsumi facit longa possessio.*
21. *Vniti beneficij permutatio non valet.*
22. *Status ultimus in beneficiorum collationibus inspiciendus. Vnita beneficia nominationibus non solent esse obnoxia.*

CONSILIVM CCXLIX.

IN causa judicij possessorij seu manutenentiæ pendentis in Amplissimo Concilio Brabantiæ inter Christianum van Ermegen Impetrantem, & Capitulum Collegiatæ Ecclesiæ utriusque sexus S. Gertrudis Nivellensis, eique adjunctum Dominum Ioannem du Mont Opponentem, super possessione Capellaniæ beatæ Mariæ dictæ Dandaville in prætacta collegiata Ecclesia, plenissimè utrimque disputatum est, non tantùm de possessione, sed etiam de jure utriusque partis; ita ut ad petitem causam amplior deductio nec desiderari nec adferri posset. Et quoniam utriusque partis allegationibus ac probationibus discussis, potior nobis videtur causa dicti Christiani Impetrantis, infirmior verò & injustior adversæ partis turbatio ac possessio, longiorem illam utriusque partis in scripturis Advocatorum factam deductionem contrahentes, resectis & omissis his, ex quibus causæ definitio non pendet, ea dumtaxat ad memoriam Clarissimorum Dominorum revocabimus, quibus justitia acquisitæ & hoc judicio justificatæ possessionis in dicta Capellania ex parte Impetrantis innitur: & rursus injustitia factæ per partem adversam turbationis & oppositionis, quæ Impetranti occasionem confugiendi ad interdictum præbuit, detegitur.

Et primò quidem quia possessio beneficij Ecclesiastici aliquantulum variat à possessionibus rerum profanarum, in quibus à justitia causæ seu tituli non dependet possessionis substantia, *l.* 3. *§. fin. De acquir. poss. l.* 2. *§. separata Pro emptore*; & possessio beneficij Ecclesiastici sine titulo in genere justo ac sufficiente obtineri, *c.* 1. *De reg. iur. l. 6. c. In literis De restit. spoliat. c.* 1. *De eo qui mitt. in poss.* vel justificari non potest, *Rota decis.* 157. *Si quis dicat, alias est* 7. *tit. de probat. in novis, Phil. Francus in c. fin. De restit. spol. lib.* 6. de possessione & iustitia ejusdem in persona Impetrantis tractabimus. 1

Primùm

Primùm ergò docuit Impetrans, *per Bullam Paulinam de data* 1558. 4. *Idus Septemb.* sibi ex gratia & auctoritate Apostolica seu literis desuper expeditis provisum esse de hoc contentioso beneficio, vacante ex libera resignatione Domini Hieronymi de Hugardis novissimi & immediati prædecessoris; sic quod titulum habeat ab eo, qui conferendi potestatem indubitatè habet: nam Papa omnium beneficiorum liberam habet dispositionem, *c.* 2 *De prabend. lib* 6 *Clem.* 1. *Vt lite pendente &c* Docuit quoque ex tonsura clericali hujusmodi simplicis beneficij se capacem esse, *c. Cum adeo De rescript. c Ex literis De transact.* & utendæ gratiæ Apostolicæ facultatem per literas Placiti Regiæ

2 Majestatis sibi permissam esse: † ac deinde vigore earundem literarum ad executionem processum fuisse per Reverendum Dominum Abbatem S. Gertrudis Lovaniensis ad Executorem in Bulla Apostolica deputatũ, qui Impetranti possessionem juris tradidit, mandatâ ulteriore traditione realis & actualis possessionis, quam Quintinus Macquet Notarius publicus virtute clausulæ. *Cæterum &c.* in personam D. Stephani Alardi specialiter ad hoc per Impetrantem constituti procuratoris fecit, per traditionem illorum, quæ ad incorporalis huiusmodi juris possessionem acquirendam de jure sufficiunt, *Imol. in d. c. In literis num.* 6. & 7. *Pet. Anchar. in c. sine possessione nu.* 11. *De reg. iur. lib.* 6. factâ etiam debitâ dictæ Bullæ ac processus fulminati publicatione; factâ quoque Dominis de prædicto Capitulo omnium præmissorum insinuatione; adiectâ requisitione de vlteriore ac reali admissione. Sic quod Impetrans non tantùm coloratam, sed veram ac justam possessionem habeat; quæ ad hoc interdictum ei sufficere debeat, adversus eos, qui nullo potiore titulo aut possessione impedimentum in pacifico usu ejusdem beneficij ei faciunt.

Cujus quidem turbationis & oppositionis injustitia ex eo apparet, quòd neque dicto Capitulo quoad jus prætensæ unionis; neque Domino Ioanni du Mont virtute assertæ collationis seu provisionis Capitularis (quæ provisionem Impetranti ampliùs quàm sesquianno secuta est, imò pendente hac lite primùm fabricata) licuerit Impetranti ullum obstaculum facere: dato etiam & concesso, quòd dicti Domini de Capitulo ordinariam contentiosi beneficij collationem ac provisionem habeant: id quod ita deducitur. Certum est ex tenore prætactæ Bul-

3 læ, † hoc beneficium vacasse apud Sedem & in Curia Romana: quotiescumque enim beneficij renuntiatio seu resignatio fit in Romana Curia, ibi quoque censetur beneficium vacare, etiamsi renuntians alio loco domicilium habeat, aut constitutio procuratoris ad faciendam renuntiationem alibi facta sit, *gloss. V. collato in clem.* 1. *Vt lite pend. Archdiac. in c.* 2. *De praben. lib.* 6. *Steph. Bertran. consil.* 139. *Dudum anno num.* 1. *vol.* 7. *Paul. Paris. consil.* 10. *Bonum ius in princ. vol.* 4.

4 Iam verò omnia beneficia, quæcumque in Romana Curia per decessum vel cessum seu spontaneam resignationem vacant, sunt reservata & affecta speciali dispositioni atque provisioni Apostolicæ; ita ut inferior, quisquis ille sit, ad quem cessante huiusmodi vacationis genere & ex ea proveniente affectione collatio vel dispositio beneficij pertineret, ea vice non possit de huiusmodi beneficio vllo modo providere.

* Clausæ enim sunt manus illius, propter prædictam affectionem & reservationem, quæ 5
munita est per clausulam decreti irritantis, *d. cap* 2. *De praben. lib* 6. Ita quòd ab Ordinario contra dictam reservationem & provisionem Apostolicam intra mensem à die vacationis factã, *d. c.* 2 *& c. Statutum De prab. lib.* 6. facta collatio vel provisio sit nullius momenti. * Nam dicta 6
reservatio inficit nedum titulum, sed etiam possessionem illius, cui contra præmissam reservationem provisum extitit, *c. Si eo tempore De elect. lib.* 6. *Rota decis.* 14. *aliàs est* 2. *Fuit dubitatum, & decis.* 16. *alias* 3. *Si contra agentem. De rest. spoliat. in novis, & decis.* 475. *alias* 10. *Nota si agenti De causa possess. & propriet. in novis.* * Vsque adeò, ut contra 7
hanc reservationem per Ordinariũ provisus, & in possessionem inductus, si spolietur, non obtineat in interdicto recuperandæ possessionis; quia exceptio reservationis Papalis inficit proprietatem ac possessionem, *Panorm. in d. c In literis. nu.* 28. *Rota d. decis.* 16. *Lapus alleg.* 24. Proinde quia ex renuntiatione D. Hieronymi de Hugardis in Romana curia facta, Impetranti statim post renuntiationem ex gratia Apostolica provisum extitit, non potuerunt præfati DD. Opponentes, contra notoriã hanc in corpore juris clausam reservationem jure suo conferendi, si quod habuerunt, uti, & vtendo dicto D. Ioanni conferre ac providere; præsertim post habitam notitiam de dicta renuntiatione & provisione, quam eos habuisse constat ex prętacta insinuatione, postquam pluribus mensibus eundem Dominum Ioannem adversarium Impetranti excitantes, eam provisionem fecerunt, quâ idem Dominus Ioannes in hac causa utitur. Sic quòd idem D. Ioannes, cùm non doceat de iusto aliquo titulo obtento ad eo, qui auctoritatem conferendi habuit, pro justo contradictore hîc haberi non debeat: † debet enim in posses- 8
sorio probari beneficium collatum esse per habentem auctoritatem ac potestatem conferendi & instituendi, *Rota decis.* 65. *alias est* 5. *Nota quod ubi quis De restit. spol. in antiq.* quod in proposito casu dicere non potest D. Ioannes, quia Domini de prętacto Capitulo pro illa saltem vice jus conferendi aut providendi non habuerunt, nec tempore hujusmodi collationis ac provisionis vacavit hoc contentiosum beneficium, adeoque conferri non potuerit. *c.* 1. *&* 3 *De concess. praben.* † nihil- 9
que interest nullum proferat D. Ioannes titulum (quo casu certissimũ est in possessorio eum obtinere non posse, *Rota d. decis.* 257.) an eum proferat, qui invalidus & inutilis sit, *l. Quoties Qui satisdare cogan.* Et hoc est quod expresè ait Lapus, *alleg.* 16. *An valet collatio*, eum non habere coloratam possessionem, qui habet ab Ordinario, cujus manus per aliquam reservationem sunt ligatæ.

Quamobrem in eo non consistunt Opponentes, sed vlteriùs progressi objiciunt vnionem, quâ hoc atque item alia novem similis conditionis beneficia per Sixtum Pontificem mensæ Capitulari dicunt

dicunt esse unita & incorporata: sic quòd neque sub generali illa reservatione contineri, neque per provisionem papæ jus unionis tolli posse videatur, *Rota decis.* 370. *Nota quod ubi beneficium De rebus eccl. non alien. in antiq.* * Quemadmodum nec

10 beneficia juris patronatus laïcalis, in Curia Romana vacanti sub illa reservatione continentur, *Cassador. decis.* 1. *sub tit. de dilat. nu.* 3. *Didac. Covar. Practic. quæst c.* 36. *nu.* 4 ita ut rotâ inversâ non videatur vacasse hoc, de quo hîc contenditur beneficium, *Freder. de Senis consil.* 200. *Quod permutatio nu.* 2. imò nec esse beneficium sub titulo Beatæ Mariæ Dandaville, quod virtute Papalis pro-

11 visionis acceptari potuerit. † Vnio enim quia annexam incorporationem habet, supprimit & extinguit vnitum beneficium, facitque ut nomen beneficij amittat, solumque in consideratione habeatur id, cui unitur & annectitur: sic quòd unitum beneficium mensæ numquam vacare censeatur, neque ut vacans conferri aut acceptari possit, *Rota d. decis.* 270. *Ioan. Calder. cons. ult. de rebus eccles. non alien. Paulus Par. s. consil.* 30. *In causa vertente nu.* 10. *vol.* 4. Quâ fiducia Opponentes apertè allegarunt hoc beneficium non esse beneficium, sed tantùm Capellaniam vicarialem incorporatam. Cæterum facilè infringi potest hæc Opponentium allegatio. Et principiò dum negant beneficium esse hanc Capellaniam suo contrario facto convincuntur ob id, quòd ut & tamquam tale apud eos habeatur ac possideatur, & ipsimet dicto Ioanni contulerint; id nulla ratione facturi, si verè unitum fuisset. Nam, ut dictum est, unio extinguit & supprimit unitum beneficium, nec patitur idem ampliùs vacare vel conferri. Ita quòd inde certius dici possit, collationem & provisionem Domini Ioannis prorsus esse nullam, quasi factam de beneficio respectu Capituli minimè vacante, & provisionem Impetrantis per omnia esse validam, non obstante etiam verâ (si quæ hic esset) unione; ob id, quòd in literis dictæ provisionis Apostolicæ hujusmodi unioni sit derogatum, illaque sit quo ad provisionem istam suspensa ad vitam dicti Impetrantis; uti verba bullæ apertè continent, *in clausula, non obstantibus &c.*

12 † Quæ expressa derogatio & suspensiô à surreptionis & obreptionis vitio excusat Apostolicam provisionem; quâ non interveniente periclitari forte potuisset, in præjudicium unionis facta, *Rota decis.* 19. *aliàs est* 4. *Nota quod reservatio De rebus eccles. non alien in antiq.* † Cùm enim quo ad Pa-

13 pam omnia beneficia sint manualia, *Bald. in l. Rescripta C. De precibus Imper. offer.* illiusque in ijs summa & libera sit potestas, *cap* 2. *De prebend. lib.* 6. *c. Cuncta per mundum* 2. *q.* 3. *Alex. cons.* 74. *Viso puncto in fine vol.* 4. possitque etiam beneficia, Religiosis alicuius monasterij affecta, alijs conferre, quæ tamen per Abbatem alijs conferri non possent, *Innoc. Imol. Panor. in c. Nisi essent De praben. Card. Zabarell. in Clem.* 1. §. *præmissa De supplen. neglig. prælat.* nihil mirum, si collatio & provisio Papalis in præiudicium vnionis non perpetuò abolendæ, sed ad vitam provisi dumtaxat eâ vice (ut habent verba Bullæ) suspendendę valeat: uti consulendo latè atque eleganter respondit Philippus Corneus, *cons.* 67. *Circa secundam quæstionem vol.* 3. & à Petro Rebuffo beneficiario practico traditum est, *in praxi benef. tit. de unione revoc. nu.* 33. Quæ sola consideratio sufficere posset ad totius hujus quæstionis decisionem. † Neque movet,

quòd ita non derogetur juri patronatus laicorum, 14 beneficio in Curia vacante: nam laicis, ut ad fundationes provocentur, multa contra regulas juris sunt concessa, *Lud. Gomes. in reg. de trien. poss. q.* 31. *nu.* 19. & inter cætera quòd sub generalibus reservationibus Papalibus non comprehendantur beneficia, quę sunt de jure patronatus laicorum; neque illis ita facilè ex ordinaria potestate Papa derogat, *c. Cum dilectus De iure patron. Io. Monach. & alij in d. c.* 2. *De praben. lib.* 6. *Didac. Covar. d num.* 4.

* Ideoque etiam fit, quòd non eadem sit ratio 15 juris patronatus clericorum seu ecclesiasticorum, quia eo non obstante eorum beneficia hujusmodi reservationibus subijciuntur, *Doct. in d. cap. Cum dilectus*: maius enim in his imperium sibi vindicat Pontifex. Atque ita quicquid juris habent præfati Opponentes ex dicta unione, id merè & per omnia tam ex personis quàm ex materia ecclesiasticum est, & quidem à sanctissimo Domino Papa, cujus ut est unionem inducere, ita quoque ei arbitrarium esse debet eandē aliquatenus suspendere; * & sic propter prædictam derogationem 16 atque suspensionem effectus vnionis, si quis fuit, sublatus est quoad hanc provisionem, *Ioan. Andreæ ad Speculat. tit. de prabendis in* 1. *addit. Rota d. decis.* 370. *Caccialupus in tract. de union. in* 9. *articulo Marian. Socin. nepos cons.* 93. *Conclusio firmata in princ. vol.* 2.

Sed ne dictæ unioni aliquid tribuere videamur, hoc certiore ratione ex rei veritate dicimus, totum commentum & prætextum unionis, cui soli innituntur Opponentes in re proposita nihil esse curandum: nam unio per Sixtum facta, per subsequentem Innocentij revocationem (quæ omnibus Pontificibus in usu est, *Nic. Boer. decis.* 346. *Sed quæritur*) effectum suum ad hoc beneficium non extendit. † Vt enim ex unione beneficium sup- 17 primatur & extinguatur, atque cum eo cui unitur identitatem faciat ac confundatur, non est satis Bullam Apostolicam impetrasse, sed oportet virtute ejusdem Bullæ suppressionem & extinctionem realem sequi per incorporationem ipsius beneficij & bonorum seu redituum ejusdem, *Boerius. d. decis.* 346. *Guido Papa consil.* 134. *Circa processum nu.* 5.

* Vnde omnis unio, quæ fit ex beneficio vi- 18 ventis vacaturo, non vacante tempore concessionis, est quodammodo conditionalis, ac saltem suspensa in casum futuræ vacationis & apprehendendæ illius possessionis: sic quod illius effectus suspendatur donec verè fiat suppressio atque extinctio, ac virtute unionis apprehensa possessione incorporatio & appropriatio, *Rota decis.* 19. *aliàs est* 4. *nota quod reservatio. de reb. eccle. non alien. in antiq. Card. Zabarell. in cle. fin. q.* 9. *de reb. eccle. non alienan. Rebuff. in d. tit. de unio. revocand. num.* 33. & sic non prius dicitur unio sortita effectum, quàm plenissime executioni mandata fuerit, *Guido Papa d. consil.* 134. *nu.* 5. Vnde etiam est quod liberior sit potestas conferendi beneficij sola tantum concessione Papali uniti, plena executione nondum sequuta *Corneus d. cons.* 67.

Quia

Quia igitur ex omnibus allegationibus Opponentium aut ex conclusionibus seu collationibus quas Domini de Capitulo citra datam impetratæ unionis fecerunt, nusquam constat ante prædictam revocationem Innocentij Dominos de Capitulo apprehendisse hujus hîc contentiosi beneficij possessionem, imò nec interea vacasse, proferantque tantum documentum de illius vacatione contingente anno 1508. nec doceant se illius possessionem jure unionis ante vel post specialiter apprehendisse & suæ mensæ incorporasse: consequens est quod virtute revocationis per Innocentium aliosque sequentes Pontifices factæ, *Boerius d. decis.* 346. sublata fuerit dicta unio, aut saltem minimè ad effectum & extremam perfectionem perducta; sic quod vacatione potissimum in Romana curia contingente, per Pontificem conferri potuerit hoc beneficium, etiam sine expressa & individuali
19 derogatione dictæ unionis.

Quam quidem impetratæ pro parte Opponente unionis imperfectionem arguit & illud, quod hoc beneficium, ut verum & proprium separatumque, nullique alij annexum, jam sæpius sit collatum non tantum ex vacatione per mortem aut liberam resignationem, sed etiam per permutationem contingente: quæ collatio, ut dixi, unioni repugnat & ad perfectionem
20 consummationemque perductam non fuisse arguit. * Vt è diverso ex possessione longiore, quâ unitum beneficium cum principali semper possessum & obtentum ac retentum fuit ab uno
21 eodemque, nulla separatione interveniente, præsumitur unionis legitima constitutio, *Oldrad. cons.* 296. *De iure Domini.* * Quam imperfectionem potissimùm arguit permutatio per dictum Capitulum in hoc beneficio admissa: nam uniti beneficij etiam ante consummatum effectum unionis facta permutatio non valet, *Rota decis.*
22 168. *aliàs* 2. *de reb. eccl. non alien. in antiq. Freder. de Senis d. cons.* 200. *nu.* 2.

His omnibus hoc addimus, quod in beneficiorum Ecclesiasticorum collationibus & provisionibus ultimus illorum status semper attendi debeat, ac hoc, ut percipiatur, an beneficia sint liberæ collationis, an verò non, *c. Cum de beneficio & ibi not. de preb. lib.* 6. *Bald. in l. Si mater. & ibi gloss. C. Ne de statu defunct. Rolandus à Valle cons.* 47. *Visis sutibus nu.* 39. *vol.* 1. ita ut si qui novissimè beneficium possedit, ex libera collatione illud obtinuit, liberæ conditionis in præteritum censeri debeat, & tamquam tale conferri iterum possit.

Atque ita cùm liquidò constet D. Hieronymum ex libera resignatione, illiusque antecessores ex permutatione obtinuisse; nihil dubitandum, quin & S. D. N. Papa ea forma ac statu attentis, vacans hoc beneficium in Curia Romana conferre potuerit. Cùm etiam præterea sit quod sibi imputet Opponentes, quòd Apostolicâ concessione neglectâ, intra fines unionis non constituerint, & formam in concessione unionis præscriptam non observaverint, sed se sic indignos concessione ac privilegio unionis fecerint; atque se potiùs in priore possessione veræ unionis (si quæ fuerint) turbaverint, imò expulerint, quàm quòd in hujusmodi jure aliquam turbationem ab Impetrante passi sint. Possent plura adferri argumenta, quæ dissolutionem hujus unionis, aut potiùs inutilitatem ex illius imperfectione arguerent: veluti fructuum separata administratio, releviorum usus, aliorum consimilium beneficiorum resignationes ac per- 23
mutationes. † atque item (quod evidentem habet rationem) de subiectione horum beneficiorum nominationibus Apostolicis studiorũ causa Vniversitati Lovaniensi concessis, probata per sententiam hujus Amplissimi Concilij in causa D. Iacobi Laurentij; quod nulla ratione permittendum esset, si hæc beneficia verè essent unita, *c. cum in Eccles. c. Cui de non sacerdotali De preben. lib.* 6.

Sed sunt hæc & pleraque alia per D. Advocatum feliciter tractata, neque longiore refricatione indigent, cùm in præmissis subvertendi tituli & juris, quo Opponentes ferociunt, satis evidentes ac potentes sint rationes, quæ vitio nullitatis ac injustitiæ planè inficiunt tàm possessionem, quàm titulum Opponentium coniunctim & divisim: nulla in contrarium militante ratione, quâ titulus & possessio Impetrantis simili morbo laborare dici possit. Ita ut Amplissimorum Dominorum meliori judicio semper salvo, existimemus sententiam in hac causa secundùm conclusionem Impetrantis per omnia ferendam.

De Præbendis.

SVMMARIVM

Possessorium post resignationem alterius collitigantium.

Collitigatore, lite beneficiali pendente moriente, aut matrimonium contrahente, an jus ejus transmittatur in collitigantem vel ei adjudicanda sit possessio beneficij contentiosi.

1. 3. *Collitigante mortuo collitiganti superstiti nullum ius acquiritur.*
2. *Regula* de surrogandis collitigantibus.
4. *Attentari non debet pendente tempore deliberandi ad appellandum.*
5. *Appellatione à sententia possessorij intra tempora non interpositâ is, cui possessio adiudicata est, pacificus redditur, si petitorium non sit intentatum.*
6. *Appellandi tempus quando currat si procurator tempore latæ sententiæ fuit præsens.*
7. *Restitutio in integrum non tollit ea quæ ante restitutionem legitime facta fuerunt.*

CONSILIVM CCL.

Lis mota fuit coram Audientia patriæ & Comitatus Hannoniæ super manutenentia seu possessorio Cappellaniæ sanctæ Catharinæ in parochiali Ecclesia de Hourbes inter D. Ioannem de Werchyn Actorem seu Impetrantem, & M. Petrum Cardon Reum Opponentem: in qua lite, post recredentiam seu fiduciariam possessionem dicto M. Petro Cardon adjudicatam, lite contestata & terminis probandi constitutis, dictus Dominus Ioannes probationes suas non fecit, ideoque ipso ab illis per decretum secluso, obtento congedio (ut vocant) adjudicatum est dicto M. Petro plenum possessorium. A qua sententia seclusionis & adjudicationis

tionis pro parte dicti Domini Ioannis non est appellatum intra septem dies & noctes; qui terminus appellandi per leges Comitatus Hannoniæ constitutus est. Lapso termino hoc appellandi præfatus M. Petrus Cardon certò sibi persuadens, quòd lis super possessorio finita & terminata, & sic in pacifica possessione constitutus esset, dictam Cappellaniam via Canonicæ permutationis circiter uno mense post dictum terminum appellandi intra septem dies & noctes, resignavit & transtulit in M. Carolum Pepin: quo sic in possessione dicti beneficij legitimè constituto, post sex aut circiter septimanas præfatus M. Ioannes Werchyn, sub prætextu, quòd dicta sententia ad ejus notitiam non pervenisset, tertio die à prima notitia ab ista sententia appellavit ad curiam Montensem: circa quod tempus prætactus M. Petrus Cardon contraxit matrimonium, ob quod dictus M. Ioannes Werchyn petit sibi adjudicari plenum possessorium, ex ea causa, quasi tam de jure quàm ex stilo omnium curiarum uno ex colliitigantibus in possessorio beneficij Ecclesiastici lite pendente vel moriente, vel matrimonium contrahente, omne illius jus transferatur in collitigantem; cui ob id sine ulteriore processu plenum possessorium adjudicari debeat. Contra quam dicti D. Ioannis petitionem præfatus M. Carolus Pepin se opponit; cujus oppositione non obstante, per varias & diversas allegationes dictus Dominus Ioannes in integrum est restitutus & illi iterum concessus terminus unius mensis ad probandum; quod tamen nec intra tres quidem menses fecit: quibus lapsis idem Magister Ioannes nihilominus petijt sibi adjudicari plenum possessorium, propter contractum matrimonium præfati M. Petri Cardon.

Quæritur, an vitium litigiosi præfato M. Petro Cardon post obtentam sententiam ademerit facultatem resignandi dictam Cappellaniam, an ex eadem resignatione dicto D. Ioanni aliquid juris sit acquisitum per contractum matrimonij præfati M. Petri, ex quo possit contendere ad adjudicationem pleni possessorij contra dictum M. Carolum.

Respondemus in primis nobis verosimile non esse, quod proponitur de jure collitigatoris lite pendente morientis, an matrimonium contrahentis transmittendo in collitigatorem, vel ex ea transmissione collitiganti adjudicandam esse possessionem beneficij contentiosi: † nam ex juris commu-
1 nis dispositione id non est. Etsi enim constitutum sit, *in c. 1. & 2. Vt lite pendente lib. 6. Clem. 1. §. si vero eodem tit.* quòd altero ex electis collitigantibus mortuo ad electionem seu collationem beneficij tamquam ex capite morientis vacantis procedi non possit, nisi sententiâ contra superstitem collatorem latâ; nullo tamen jure cautum invenitur, quòd ex morte collitigatoris aliquid
2 accedat superstiti collitigatori: † & ne quidem ex regula Cancellariæ, quæ est *de collitigatoribus surrogandis*. Hæc enim ex morte, vel ex contractu matrimonij, vel ex ingressu Religionis, aut alio casu contingente vacatione in persona unius collitigatoris, non transfert eo ipso aliquod jus sive proprietatis sive possessionis in superstitem collitigantem; sed vult quòd intra mensem à die hujusmodi casus alij provideri non possit, & impetrationes interea factæ sint nullius momenti, ad eum finem, ut faciliùs superstes collitigator defuncto suo collitigatori surrogari & inde litium finis esse possit, *Lud. Gomes ad reg. Cancell. de surrog. collit.* Vnde cùm D. Ioannes Werchyn beneficio illius regulæ usus non sit, hoc est hactenus surrogationem peculiariter non impetraverit, non est, quòd dici possit ex persona præfati Petri Cardon aliquid juris acquisivisse aut prætendere posse.

Nec scimus aliquam in contrarium extare practicam; præterquam quòd in Concilio Brabantiæ servari sciamus, ut altero collitigantium super possessorio beneficij lite pendente resignante, quasi illius possessione cum jure extinctâ, indubitatas vires obtineat possessio alterius collitigatoris; cui ob id in judicio possessorio solet possessio adjudicari, *c. Accepta & ibi D D. De restitut. spoliat. Decis. Tholos.* 492. iuxta illud, quòd agenti possessorio in beneficialibus obstet exceptio renuntiationis, *Andreas Barbat. cons.* 47. *Cardo huius nu.* 3. *vol.* 2. Sed idem in alio vacationis modo seu casu obtinere aut practicari non videmus: imò scimus in multis causis ad possessorium judicium admissos esse, qui in jus collitigatoris morientis aut aliter deficientis ex nova peculiari provisione successerunt, quasi pro suo interesse ad litem admitti debeant, *d. c. 2. Vt lite pend. lib. 6.* 3

Interim quòd ad propositum casum attinet, non in eo videtur nobis versari cardo negotij, quasi ex eo, quòd beneficium in possessorio judicio litigiosum alteri sine periculo transferendæ possessionis in adversarium, seu illi eam reliquendæ ex stilo Curiarum resignari non possit, præfatus D. Ioannes Werchyn meliore loco sit in hoc possessorio judicio constitutus quàm præfatus M. Carolus Pepin; per hoc, quòd M. Petrus Cardon beneficium suum resignaverit, & præterea etiam matrimonium contraxerit intra illud tempus, quo præfatus D. Ioannes Werchyn ad beneficium appellationis adhuc pervenire potuit: *
quodque ut interposita & pendente appellatione nihil attentare aut innovare liceat, *toto tit. D. Nihil novari appellat. interposita, Celsus Hugo cons.* 89. *duplici capite nu.* 2. ita nec liceat pendente tempore deliberationis, hoc est quo appellatio interponi potest, etiamsi nondum interposita sit, *l. Appellatione C. De appellat.* Nam ut id verissimum est, ita ad casum præsentem planè impertinens. † Ne- 4
que enim hic agitur de resignatione facta intra illos septem consuetudinarios dies & noctes, qui, ut ex jure communi decem dies, *Authen. Hodie C. eod. tit.* ad appellandum & appellationem interponendam concessi sunt, sed de ea quæ ex intervallo unius mensis & ampliùs postea facta est, tunc cum sententia possessorij transierat in rem judicatam, & M. Petrus esset quietus, pacificus, & indubitatus hujus beneficij possessor. Transit enim sententia in rem judicatam, si intra statutum tempus ab ea non est appellatum, *l. Si pecuniam C. De re iud.* ideoque post illud tempus non potuit dici illud beneficium vitio litigiosi infectum neque respectu proprietatis (quo propriè efficitur litigiosum,

ſum, *Gloſſ. in V. Litigantibus in c. 1. Vt lite pend. lib. 6. Caſſadorus deciſ. 4. Vt lite. pendente*) quia nullum petitorium judicium adverſus dictum M. Petrum inſtitutum aut inchoatum fuit; neque reſpectu poſſeſſionis, propter litem ſuper illa iuſtitutam, per ſententiam finitam, *Lud Roma. conſ. 499. nu. 5.* Ita ut in tam plena poſſeſſione conſtitutus idem M. Petrus potuerit, ut retinere, ita quoque dimittere & in alium transferre hoc ſuum beneficium.

6 Neque dicto D. Ioanni Werchyn patrocinari poteſt, quòd tempus ad appellandum præſcriptum tam ex ſtatuto vel conſuetudine, quàm ex jure communi non à momento latæ ſententiæ ſed ex die notitiæ incipiat currere, *l. ab eo & ibi Gloſſ. & Doct. C. Quomodo & quando iudex &c.* & quòd à die notitiæ intra triduum appellaverit. Nam cùm proponatur dictum D. Ioannem Werchyn habuiſſe procuratorem, tempore latæ ſententiæ præſentem, ratio aut conſideratio ſcientiæ ſeu notitiæ vel ignorantiæ non habetur; ſed currit tempus appellandi ſtatim à momento pronuntiatæ ſententia, nec auditur ſi poſtea appellare velit. ſatis enim eſt, quòd procuratorem reliquerit, & is cauſæ adfuerit; cui imputare debet quòd non tempeſtivè appellaverit, ut expreſſo jure cautum eſt, *l. 1. in fine D. Quando apellandum ſit Doct. in d. l. Ab eo, And. Tyraquellus de retractu §. 35. Gloſſ. 4 nu. 1.* Quo caſu ſi procurator ſolvendo non eſt, per reſtitutionem in integrum, non ipſo jure, domino ſuccurri poteſt, *Alexand. conſ. 95. Viſis proceſſibus nu. 7. vol. 2.*

Neque rurſus eidem D. Ioanni Werchyn prodeſſe poteſt ad iterum ſuperinducendum vitium litigioſi, ſaltem quoad poſſeſſionem, quòd obtinuerit reſtitutionem in integrum ad proſequendam hanc appellationem. Nam præſuppoſitâ hujuſmodi reſtitutionis juſtitiâ, nihilomagis in periculo vitij litigioſi fuiſſet hoc beneficium eo tempore, quo M. Petrus illud M. Carolo reſignavit, quia certum eſt eo tempore litem nullam & tempora appellationis lapſa fuiſſe & ſic M. Petro liberam poteſtatem reſignandi, *arg. d. c. 2. Vt lite*

7 *pendente lib. 6.* † Neque vero ex eo, quòd M. Carolus poſtea reſtitutus fuerit ad appellandum omnia, quæ per partem adverſam medio tempore acta fuerunt, pro nullis ſunt habenda aut reſcindenda: nam quæ ante reſtitutionem integri jure permittente facta ſunt, ſuo loco manent nec reſcinduntur: ſatiſque eſt ſi indemnitati illius qui reſtituitur ſuccurratur, *l. Si ex cauſa iudicati D. De minoribus*. Vt in propoſito ſatis ſuccurritur M. Carolo, quòd per decretum reſtitutionis ad proſecutionem appellationis & illius cognitionem iterum admittatur, etiamſi ſimul id quod M. Petrus medio tempore licitè fecit non reſcindatur: quia ex reſtitutione non debet quis lucrum conſequi, ſed ſufficit, quòd damnum reparet ſeu evitet, *l. 1. C. De reputat. qua fiunt. &c.* Proinde reſignatio per M. Petrum poſt rem judicatam ante petitam reſtitutionem facta, effectum ſuum ſortietur perinde ac ſi nulla lis fuiſſet; & ad defenſionem in hoc poſſeſſorio judicio admittendus erit M. Carolus in locum M. Petri legitimè ſurrogatus, *arg. c. fin. Vt lite pendente lib. 6.* cui nihil officiet contractus matrimonij, qui factus fuit eo tempore quo M. Petrus per reſignationem deſierat eſſe dominus ſeu poſſeſſor hujus beneficij; potiſſimum ſi ejuſdem M. Petri nulla redargui poterit fraus, dolus, aut colluſio.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Poſſeſſorium ex indulto Nominationis facultatis Artium in Vniverſitate Lovanienſi & reſignatione ex cauſa permutationis.

1. *Appellari poſſe à ſententia recredentia ſeu fiduciaria poſſeſſionis.*
2. *Recredentia ſola decerni non debet, ubi conſtat de pleno poſſeſſorio.*
3. *Iuris defectū, adverſario rectè objici in beneficialibus*
4. 6. 8. *Renuntiatio beneficij inducit iuris & poſſeſſionis amiſſionem*
5. *Protocollo an ſtandum potiùs quàm formali inſtrumento, dum contraria continent.*
7. *Permutantes beneficia quomodo ad dimiſſa beneficia revertantur, ſi permutatio effectum non habeat.*
9. *Litigioſi vitium in beneficijs an faciat lis ſuper poſſeſſione illorum.*
10. *Beneficia collitigantium, ſi alter eorum moriatur, an per tertium occupari poſſint.*
11. *Intruſus eſt qui poſt ſuam renuntiationem ſine novo titulo poſſeſſionem abdicati beneficij occupat.*

CONSILIVM CCLI.

BOno jure eſt appellatum pro parte Domini Bartholomæi Petri, à ſententia fiduciariæ poſſeſſionis ſeu Recredentia per D. Gubernatorem Inſulenſem lata, per quam prælato jure, quod in poſſeſſorio judicio Helias des Plancques originalis Actor, ad Canonicatum & præbendam Collegiatæ Eccleſiæ ſancti Petri Inſulenſis & illorum poſſeſſionem prætendit, idem Heliæ potiùs quàm dicto Bartholomæo Opponenti dictam recredentiam adiudicavit. Idque duplici ex cauſa, tum quòd Opponens in eo ſit gravatus, quòd cum cauſa ſic inſtructa fuerit, ut etiam ſecundùm Opponentem ſuper pleno poſſeſſorio judicari debuerit, ſuper ſola recredentia jus dictum ſit: tum quòd in calculo ferendæ ſententiæ ſuper recredentia jus ipſius Domini Bartholomei Opponentis longè clarius atque etiam potentius ſit. 1

Nam quòd ad prioris gravaminis articulum attinet, hoc manifeſtum eſt, quòd etſi ſuper recredentia ſeu fiduciaria poſſeſſione lata ſententia, non obſtante appellatione, executioni mandari poſſit, quia tantùm eſt momentaneæ poſſeſſionis, *l. 1. C. Si de moment. poſſ. appel. fuer.* appellatio tamen ad effectum devolutionis cauſæ ad ſuperiorem & ad facultatem ſententiæ illius, ſi juſtitia appellationis hoc poſtulat, retractandæ, jure & ex conſuetudine ac praxi forenſi permittitur, *Rebuff. ad conſtit. Reg. tit de ſent. execut. in præfat. num. 28. & art. 1. gloſ. 14. & in tract. de mater. poſſ. art. 13. gl. 1. nu. 25.* Appellandi autem à ſententia recredentiæ juſta

cauſa

ca sa non in eo tantùm consistit, si ei, cujus jura apparentiora non sunt, adjudicata sit recredentia, quæ ex juris & æquitatis ratione ei potiùs, cujus jura apparentiora, liquidiora, ac clariora sunt, adiudicari debet, *Rebuff. in d. tract. de sent.*
2 *execut. gl. 7. nu. 2.* † verùm etiam ex eo, quòd, cùm causa sic instructa esset, ut non super recredentia tantùm, sed etiam super pleno possessorio secundùm intentionem appellantis judicari debuerit, & potuerit, super sola recredentia jus dictum est. Non enim facienda sunt duo capita possessorij, quando in uno utriusque decisio fieri potest: ne quod per pauciora fieri & expediri potest, in plura & varia diffundatur capita, *l. Dominus in fine & ibi Bart. De condict. indeb* Ita quod appellatione etiam à tota recredentia uni adiudicata, interpositâ, non tantùm recredentiæ, sed pleni etiam possessorij cognitio devolvatur ad superiorem; & superior unico judicio tam super recredentia, quàm super possessorio cognoscere & judicare possit, *Rebuff. ad constit. reg. tit. de cons. poss. benef. art. 1. gloss. 1 parte 3.* Proinde cùm causa hæc possessoria sic instructa fuerit in prima instantia, quod in illa potuerit ferri sententia manutenentiæ in pleno possessorio; rectè appellatum dici debet pro parte Opponentis, vel ob hoc solum, quod plena pro eo non sit lata sententia manutenentiæ: sic quod Dominus Gubernator de ulteriore seu pleniore judicio possessorio cognoscere ampliùs non possit; totaque hæc causa possessoria devoluta sit ad provinciale hoc Concilium Gandense; cujus officium ob id erit nunc & recredentiæ & pleni possessorij judicium unicâ sententiâ terminare.

Quod autem longè apparentius, clarius, & liquidius sit jus præfati Domini Bartholomæi Opponentis ex sequentibus probatur. Et primò quidem ex penitus deficiente titulo ac jure dicti
3 Actoris. † Etsi enim aliàs in alijs causis quisque ex suo jure, quod sibi adest, non ex defectu juris sui adversarij agere & causam suam metiri debeat, *l. 1. §. 1. Si pars hered. pet. l. Vsufruct Si usus fr. petat. l. Loci corpus § competit. Si servit vindic.* in causis tamen beneficialibus etiam possessorijs utique licet præsertim Reo seu Opponenti jus suum stabilire ex defectu juris partis adversæ; cùm hujusmodi sive exceptio sive objectio, sit exclusiva partis agentis, *DD. in c. Mandatum De rescript. Gemin. cons. 91. Prætermitto quod possessori, Lud. Rom cons. 347. Quoad articulū:* quia cùm judiciū possessoriū justificari debeat ex justis causis acquirendi beneficij, *Rota decis. 7. Nota quod ubi agitur de restit. spoliat. in antiq. Decius in l. ult. C. De edicto D. Hadriani tollen.* consequens est defectum tituli & causæ in adversario prodesse ad obtinendam sententiam possessorij adjudicatoriam.

Porrò Dominum Heliam nihil juris, nullum
4 titulum habere, nec tempore impetrati interdicti habuisse in hoc contentioso Canonicatu, inde patet, quòd etsi aliquando justo titulo illum obtinuerit & possederit; ab illo tamen exciderit per propriam renuntiationem seu resignationem; quæ id efficit, ut jure & possessione illius cecide rit, nec ad illum regressum aliquem retinuerit: renuntiantibus enim juri suo non datur regressus, *l Quæritur §. si venditor D. De adil. edicto, cap. Eos VII. q. 1.* ita ut nec prætextu spolij audiri debeat, cui objici potest spontanea vel abjuratio vel renuntiatio beneficij, *c. Accepta De restit. spoliat.* Sic quod in hac causa, sive illa sit interdicti retinendæ, sive restituendæ vel redintegrandæ possessionis, Actori potentissimè obstet dicta renuntiatio seu resignatio, quam ex illius mandato & speciali procuratorio fecit Dominus Matthæus Lobet. Ex qua resignatione eundem Canonicatum obtinuit, & totis decem annis ante hanc litem institutam pacificè possedit Dominus Guilielmus de Prez in hac possessoria causa primus dicti D. Heliæ adversarius; ut proinde neque juris neque possessionis prætextus ullus in Actore constitui possit. De mandato per Actorem dicto D. Matthæo dato, nulla est dubitatio: cùm de illo constet per publicum & clarum notariale instrumentum. Sed in eo movetur contentio, quod Actor asserat D. Matthæum non fecisse hanc renuntiationem seu resignationem, sed Dominum Ioannem Baillet, de cujus mandato non constat; cujus renuntiatio seu resignatio ob id Actori nocere non debeat, cùm nemini per alterum sine ipsius facto jus suum auferri debeat, *l. Id quod nostrum De reg. iur.* * Causam contentionis subministrat, quod in re- 5
gistro Capituli inveniatur scriptum, quod D. Ioannes Baillet fecerit hanc resignationem. Cæterùm cùm de hac resignatione extet publicum & formale instrumentum sigillo Capituli sigillatum, in quo continetur, resignationem esse factam per D. Matthæum, illi potiùs quàm dicto registro standum est. Etsi enim aliàs registro, archetypo, protocollo, seu imbreviaturæ Notarij multum authoritatis tribuatur, *§. sed etsi instrumenta in Authen. de instrum. caut. & fid. Card. Zabarel. cons. 77. Redemptoris nostri nu. 7. Felin. in c. Cum P. tabellio de fide instrum.* supervacua tamen est disputatio de registro, cum ad manum est exemplar, seu authenticum & formale de actu, de quo quæritur, instrumentum in publicam formam redactum, & omnibus suis numeris absolutum, *l. 2. C. De fide instrum. l. ult. D. Quemad testam. aper.* Verum quidem est, in discordia seu repugnantia formalis instrumenti cum protocollo, cæteris paribus magis stari protocollo, quòd illud contineat rei originem & fontem, *Felin. in d. c. Cum P. tabellio:* sed cùm aliundè de veritate instrumenti formalis constare potest, præsumitur potiùs in protocollo seu registro error, & præfertur fides instrumenti formaliter absoluti.

Iam verò in proposito plura concurrunt, quæ non tantùm verosimilitudinem, sed ipsam veritatem factæ non per D. Ioannem Baillet, sed per D. Matthæum Lobet resignationis omninò adstruunt. Et imprimis quidem antecedens Actoris mandatum, quod D. Matthæo, non Ioanni Baillet datum est: actus enim sequens præsumitur factus ad executionem præcedentis dispositionis, *l. 3. verum quæri poterit D. De manumiss. l. Qui in aliena §. si is qui putabat D. De acquir. hered.* Nec præsumendum est, quòd D. Ioannes Baillet voluerit facere resignationem sine mandato; & multo minùs quod Domini de Capitulo Insulensi non prolato instrumento procuratorij voluissent

issent resignationem admittere. Secundò, non nudum notariale instrumentum hic profertur de facta & admissa hac resignatione, sed præterea etiam sigillo dicti Capituli signatum: ita ut, si quæ posset esse dubitandi causa in subscriptione Notarij, propter discordans registrum, illa omninò discutiatur per appositionem sigilli dicti Capituli, asserentis hanc resignationem esse factam per D. Matthæum Lobet: sic quod instrumentum formale, quod Notarij subscriptionem habet, & præterea sigillum Capituli, omnimodò in veritatis assertione præferri debeat protocollo seu registro originali; cùm literæ sigillatæ Episcoporum & Capitulorum plenissimam fidem faciant, *c. 2. De fide instrum. gl. & Doct. in cap. Post cessionem De probat.* Tertiò, quod non tantùm factæ & admissæ resignationis ac hujus Canonicatus sic resignati præfato D. Guilielmo collati instrumentum contineat hanc resignationem esse factam per Dominum Matthæum: sed idem quoque contineat sequens instrumentum notariale de acquisita & apprehensa possessione hujus Canonicatus. Quorum duorum instrumentorum conformis geminatio omnem dubitationem discutit; & ut in alijs plerisque, *l. Ballista D. Ad S. C. Trebellian.* hoc efficit, ut non præsumatur errorem in his instrumentis esse admissum, *Lud. Roman. in l. Si verò §. de viro D. Soluto matrim.* Quartò evidentissimè veritatem sic factæ per D. Matthæum resignationis, ultra dicta duo instrumenta, probat D. Heliæ propria confessio, quam fecit in libello supplice, quem diu ante hanc litem porrexit Capitulo Insulensi adversus D. Matthæum suum avunculum ad cogendum eum, ut possessionem & fructus beneficij, quos ex resignatione D. Guilielmi des Prez ex causa permutationis cùm hoc Canonicatu acceperat, evacuaret & restitueret: in quo supplice libello inter alia apertè narrat se dicto D. Matthæo dedisse mandatum ad resignandum, & D. Matthæum ex hoc mandato resignasse ad opus præfati D. Guilielmi des Prez. Quæ narratio pro confessione est, & vim confessionis habet, *l. Cum precum C. De liber. causa.* Quintò præsumptionem hujus veritatis adauget tam longa dicti D. Guilielmi ex hac resignatione obtenta & retenta possessio. Sextò, convincitur dictorum instrumentorum veritas & detegitur dicti registri error ex propria Notarij confessione per illius literas facta, quibus se in registro describendo errasse confessus est. Qui sanè Notarij error non debet compertæ veritati præjudicium facere, nec Domino Guilielmo seu Opponenti hujus causæ in ejus locum succedenti n[illegible], *l. Errore C. De testam. l. Si librarius De reg. iur.* Relinquitur ergo ex registro dicti Capituli non posse expugnari hæc duplicata duo instrumenta factæ per D. Matthæum resignationis.

Quæ etiam causa est, cur Actor non confidens huic allegationi ex dicto registro, prætactum instrumentum dati mandati seu procuratorij ad resignandum, velut insimulatione falsi oppugnare tentaverit, asserendo se tempore dati hujusmodi mandati alibi extra patriam in Gallijs fuisse. Sed adversus publicum notariale instrumentum præsumitur improba hæc allegatio *l. Optimam C. De contrahen. stipulat.* nisi evidentissimis probationibus probata fuerit, & magis (ut inquit Iustinianus) per alia instrumenta quàm testimonia. Instrumenta autem hac de re nulla prolata sunt; & quid contineatur in testimonijs Actoris, quia publicata non sunt, nec publicari ex consuetudine solent, quamvis certò dicere non possumus, nihil tamen contineri præsumimus: ob hoc, quòd Actor ipse in supramentionato supplice libello contra D. Matthæum exhibito, apertè & rotundo ore confessus sit, se eidem D. Matthæo dedisse mandatum seu procuratorium ad resignandum; ita quod contra tam apertam confessionem ei credendum non sit, *l. Generaliter in fine C. De non. num. pecun.* & sic verosimile fiat aliud probatum non esse.

6 Stat ergo mandatum seu procuratorium Actoris ad resignandum; stat quoque & effectum sortita est renuntiatio seu resignatio vigore illius facta: unde consurgit amissio non tantùm Canonicatus, sed etiam possessionis illius. Cum enim possessio in beneficijs non stet per se sine adminiculo tituli saltem colorati, *Rota decis. 7. alias est 2. De restit. spoliat. in antiq. Phil. Franc. in c. fin. De rest. spoliat. lib. 6. Rebuff. ad const. reg. tit. de caus. benef. poss. art. 1. gloss. 1. nu. 4. Lud. Gomes. ad regulam de public. resign. q. 3. nu. 3.* fit, ut per spontaneam abdicationem, renuntiationem, seu resignationem tituli in ipso quoque momento subintret abdicatio & amissio possessionis, *Doct. in d. c. Accepta De rest. spol. decis. Tholos. 492.* Cujus deinde renuntiationis & abdicationis effectum nihil impedit, si fortè dictus Helias non pervenerit ad possessionem compermutatæ Cappellaniæ S. Petri de Halewyne: nam si id verum est, præfato D. Guilielmo imputari non potest, qui quod in se fuit fecit, hoc est illud ad manus dicti Capituli ad opus Actoris resignavit, & resignati possessionem dimisit, virtute cujus D. Matthæus etiam nomine procuratorio ad possessionem illius pervenit & fructus percepit, uti constat ex supradicto supplice libello adversus D. Matthæum exhibito. Cum alioqui præsupposito etiam, quòd D. Helias ad illius possessionem non pervenisset nihil id ei prodesse posset ad hanc possessoriàm causam. 7

Quamvis enim in compermutatione beneficiorum, factâ permutatione, qui suum dimisit posset ad illud reverti, si ad compermutati beneficij possessionem sine sua culpa non potest pervenire, *c. unico De rer. permut. lib. 6.* id tamen non potest facere propria authoritate: nec semel sic abdicatus titulus, & cum titulo abdicata possessio ad abdicantem seu renuntiantem ipso jure revertitur, sed opus est novâ collatione aut saltem authoritate superioris vel declaratoriâ sententiâ judicis, ut communiore & frequentiore opinione, adversus paucos quosdam, *Ioan. Andrea in d. c. unico, Fred. de Senis in tract. de permutat. q. 8. & quos refert Boer. decis. 97. ac Rebuff. in praxi benef. lib. 3. sub regul. de republic. resig. gl. 18. nu. 30.* receptum est, *Gloss. in c. Cum universorum in fine De rer. permut. Rota decis. 23. aliàs est 1. & 63. aliàs est 3. de rer. permutat. in novis, Panor. in c. Cùm venerabilis n. 23. De except. Marian. Socin. cons. 168. Imprimis determinãdo v. 2.* & qui

& qui ab his latissimè referuntur. Ita ut nihil curandum sit, quod Petrus Rebuffus, *d. nu.* 30. *& tit. de permut. nu.* 12. de consuetudine & stylo Regni Franciæ & rebus in eo judicatis adfert: nam dum consuetudinem prætexit, non obscurè agnoscit, juris communis resolutionem in con-
8 trarium esse: idque non obtinere, nisi ubi talis consuetudo vigeat, ut vigere Insulis nec allegatum nec probatum est. * Cujus communis juris ratio consistit in vacatione, quæ vera, plena & perfecta inducitur per resignationem, tam quoad titulum, quàm possessionem, *Ioan. Staphil. in tract. de litteris gratia tit. de modo & forma impetran. §. quinto pro complemento nu.* 4. Quod latiùs demonstrare vel persequi non est necessarium; cùm in hoc non consistat ipse Actor. Ex quo consequitur, quod cum idem Actor sic exciderit possessione beneficij sui, non possit in hac causa intentare aliquod interdictum, sive retinendæ, sive recuperandæ possessionis: cùm nulla sit turbatio, nulla spoliatio, aut dejectio illius, qui non possidet; præsertim post tam longum temporis intervallum decem annorum, quibus Dominus Guilielmus hunc Canonicatum quietè & pacificè possedit: quo tam longo tempore etiam possessio, sine alio actu, velut ex tacita possessionis abdicatione, amitti solet, *l. Clam possidere §. fin. De acquir. possess.* Cum alioqui etiam ex regulis Cancellariæ Apostolicæ; qui triennio tantùm possedit pacificè, molestari non debeat, *Reg. de trienn. poss.* Ad quod si diligenter animadversum fuisset, proculdubio partes Rei hujus causæ judicari debebant longè potiores, quam præfati Impetrantis, tam in recredentia quàm pleno possessorio.

Sic demonstrato defectu juris tam proprietatis, quàm possessionis in Actore (quod solum sufficere posset ad removendum Actorem) paucis inquiramus in jus Opponentis; pro quo constituendo primùm in jus D. Gulielmi des Prez inquirendum est; post deinde in titulum, quem D. Bartholomæus prætexit: neque enim stare potest jus D. Bartholomæi, si jus D. Guilielmi, ex cujus morte Canonicatum vacantem obtinuisse se prætendit, non subsistit. In asserendo jure D. Guilielmi laborandum non est: si enim valida est resignatio per D. Matthæum facta, & ex illa præfato D. Guilielmo facta collatio & possessionis acquisitio, (ut undequaque hæc valida esse jam deduximus) dubitandum non est, quin ex illius morte verè quoque vacaverit idem Canonicatus; & tamquam vacans vel conferri, vel ab habente gratiam Apostolicam acceptari potuerit.

Restat ergo ut de jure D. Bartholomæi quæratur, quod est Nominationis ex indulto Apostolico Facultati Artium in Vniversitate Lovaniensi concesso. Cui Actor duo in effectu objicit: primùm, quod D. Bartholomæus in bonis ultra octuaginta ducatos annuos habeat; sed illi in-
9 sistendum non est, cum id nullo modo probetur. † Alterum, quod hoc beneficium tempore acceptationis litigiosum fuerit, ideoque per Opponentem acceptari non potuerit; saltem non sine surrogatione speciali, & quod in surrogatione semper præferri debeat collitigans, ex regula Cancellariæ Apostolicæ, *De surrogandis collitig.*

Cæterùm hæc objectio facilè removetur. Et imprimis quidem ex eo, quod hic Canonicatus numquam fuerit inter Actorem & Dominum Guilielmum litigiosus; sed dumtaxat illius possessio: idque adhuc non coram judice Ecclesiastico, qui de jure & proprietate beneficij Ecclesiastici solus judicare habet, *c. Decernimus De iud.* sed coram judice sæculari. Vt autem beneficiũ litigiosũ efficiatur, & vitio litigiosi afficiatur, & sic subjiciatur dictæ regulæ, *de surrogandis collitigantibus*, hoc omninò requiritur, ut lis sit super titulo & proprietate beneficij; non super sola possessione: ut multis rationibus id comprobat Lud. Gomesius, Regularum Cancellariæ Apostolicæ diligens Interpres, *in d. reg. de triennali possess. quæst.* 53. quem in eo sequuntur quotquot in praxi Ecclesiastica versati sunt, *Cassador. decis.* 4. *Vt lite pend. Natta consil.* 2. *Guido Papa singul.* 810. *Gloss. in c.* 1. *in verb. litigiosa De confirm. utili vel inutili*, *Paul. Paris. consil.* 94. *Beneficium litigiosum vol.* 4. Quibus solus Petrus Rebuffus repugnare videtur, existimans etiam in usu hujus regulæ beneficium litigiosum censeri illud, de cujus possessione tantùm est lis. Cæterùm unius hominis opinio jus non convellit, nec subvertit plurimorũ aliorum contrà sentientium sententias. Cum alioqui verbis, quibus Rebuffus utitur, benè perpensis, non tam hoc definire videatur, an sic beneficium litigiosum efficiatur, quàm an litis super possessione motæ mentionem facere debeat, qui ex morte unius collitigantium illud impetrat; non etiam ad illum effectum, ut impetratio fieri possit propter vitium litigiosi. Quem juris articulum quia exactissimè excussit & resolvit Advocatus causæ, latiùs non prosequimur: pro indubitato habentes, quod beneficium non efficiatur litigiosum per litem super sola illius possessione motam, ad effectum impediendæ impetrationis vel acceptationis ex dicta regula *de surrogandis collitigantibus.*

Cujus quidem regulæ usus tanto minus hîc adduci potest, quod non constet Actorem obtinuisse aliquam surrogationem virtute dictæ regulæ: quia non constat, nec quidem pro parte Actoris allegatum est, quod se curaverit in jus 10
D. Guilielmi des Prez surrogari; ideoque illius beneficio gaudere non debeat. † Præterea dicta regula loquitur de impetratione per tertium facienda intra mensem à morte collitigantis, & minimè de impetratione antecedente ex gratia sive præventiva sive exspectativa; qualis est nominatio dicti Opponentis. Ita ut, cum verba regulæ non conveniant huic acceptationi, quam hujus causæ Opponens fecit, nec illius dispositio possit vel debeat illi accommodari. Vnde est quod scribit Petrus Rebuffus, *in tract. Nomination. quæst.* 15. *nu.* 44. in usu observari, quod collitigantium beneficia per nominatos acceptari possint, ex morte alterius collitigantis. Deinde prætacta regula de collitigantibus surrogandis continet expressam exceptionẽ & limitationẽ his verbis: *Dummodo collitigans superstes in beneficio intrusus non sit.* Quo casu impetrari potest ex morte & jure

jure collitigantis, etiam intra mensem, nulla factâ mentione litis pendentis super beneficio
11 in petitorio. * Iam verò indubitatum est, eum, qui beneficio, cui semel per resignationem etiam ex causa permutationis renuntiavit, quoquo modo ingerit, aut possessionem illius sua authoritate vel ingreditur, vel retinet, vel continuat, pro intruso haberi, *c. Cum dilecti. De purgat. canon. Paul. Paris. cons.* 143. *Quod terminus nu* 18. *vol.* 4. nisi novam collationem aut Iudicis declarationem obtinuerit: cum, ut antè dictum est, per resignationem resignans amittat jus, titulum, & possessionem tam naturalem quàm civilem in resignato beneficio, *Rota decis.* 399. *aliàs est* 7. *nota quod beneficia De rer. permut. in antiq. & decis.* 67. *aliàs* 2. *nota quod resignans De renunt. in novis.*

In concursu itaque tam multarum prægnantium circumstantiarum, & præsertim quod Impetrans nullam possessionem in hoc Canonicatu post dictam resignationem habuerit, nec de spolio antecedentis possessionis (quæ per spontaneam resignationem amissa & resoluta fuit) conqueri possit; & indubitata fuerit possessio D. Guillelmi, illamque Opponens ex suo justo titulo continuaverit, & ad hanc litem admissus sit; existimamus Amplissimorum Dominorum officium esse, ut retractatâ sententiâ recredentiæ plenum possessorium Opponenti, cum condemnatione Actoris in expensis, adjudicent.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Possessorium ex indulto nominationis Vniversitatis Lovaniensis & ordinaria collatione.

1. *Nominationes ex causa studij favorabiles & extendendæ.*
2. *Beneficia qualificata non possunt haberi nisi à qualificatis.*
3. 5. 10. *Clausula* decreti irritantis *potestas.*
4. 6. *Titulum non præbet acceptatio beneficij notoriè nulla.*
7. *Spoliato objici potest defectus tituli notorius.*
8. *Clausula*, nisi de verbo ad verbum, *quæ sit vis.*
9. *Clausularum revocatoriarum coacervatio & potestas.*
11. *Nominationes an extendantur ad beneficia iuris patronatus.*
12. *Indigno scienter conferens privatur eâ vice iure conferendi.*

CONSILIVM CCLII.

PERPLEXA satis est causa possessoria, quę in Concilio Flandriæ pendet, inter M. Laurentium Pontanum Impetrantem & M. Remigium Drutium Opponentem, super Canonicatu & præbenda Collegiatæ Ecclesiæ Beatæ Mariæ Brugensis, quæ novissimè per mortem M. Ioannis Perret vacavit. Difficultatem faciunt duæ Bullæ Sixti Papæ quarti, ex quarum compositione & coniunctione exoritur dubitatio, utra earum præponderet; eò quod utraque clausulis admodum prægnantibus, & potissimùm derogatorijs instructa sit. Nam Impetrans nititur Bulla Sixtina, qua Vniversitati Lovaniensi concessum est ad quorumvis Collatorum in patrimonio Principis Belgij collationem, unum ex promotis in Vniversitate Lovaniensi nominare: Opponens verò se fundat ex ejusdem Sixti indulto, quo per suppressionem cujusdam Cappellaniæ erecto hoc Canonicatu concessit Præposito dictæ Ecclesiæ illius collationem cum privilegio, ne per quamcumque gratiam Apostolicam exspectativam impediri possit ejus collatio.

Nam quamvis Nominationes hujusmodi studiorum causa concessæ latissimè pateant; quia 1
non jure privilegij, sed gratiæ censeantur, ac propter favorem studiorum extendendæ magis quàm restringendæ sint, *c. Si super gratia De off. delegat. lib.* 6. *Ias. in l. Falsò C. De divers. rescr. & pragmat. sanct.* † tam latè tamen patere non vi- 2
dentur, ut comprehendant etiam beneficia aliis reservata, aut quæ alijs qualitatibus ex fundatione, consuetudine, aut statuto sunt affecta; debentur enim hæc illis, quibus reservata sunt, aut qui illam qualitatem habent, *c. Cum in Ecclesia De preben. lib.* 6 puta si sacerdotalis ex fundatione, aut ordinatione sit Canonicatus, non poterit per nominatum sic minimè qualificatum acceptari, *cap. Cui de non sacerdotali De prab. lib.* 6. Quod in proposito potissimùm obtinere videtur; tum quòd indultum dicti Præpositi quinque mensibus Bullâ nominationis sit posterius, *l Divus §. si et De iure codicill. l. Pacta novissima C. De pact.* * tum propter clausulam derogatoriam, 3
quæ nominatim etiam derogare videtur Nominationibus Vniversitatum & studiorum; tum denique propter clausulam *decreti irritantis*, quæ alterius gratiæ vim & potestatem resolvit, aut saltem quoad hunc Canonicatum suspendit. Decreti enim irritantis ea potestas est, ut quicquid fit in contrarium, sit nullum, afficiatque etiam ignorantes, *Rota decis.* 16. *aliàs est* 3. *si contra De restit. spoliat. in novis, Marian. Socinus cons.* 67. *Eadem die nu.* 9. *vol.* 3. adeò ut ne coloratum quidem titulum pro sustinenda possessione in contrarium acquiri patiatur: † quia acceptatio beneficij 4
notoriè nulla, possidendi nullum colorem tribuit, *Lud. Rom. consil.* 483. *Dubitatur primò nu.* 14.

Cæterum re pressiùs perpensâ, potiore jure niti nobis videtur gratia Nominationis, quæ generaliter & indistinctè omnium Collatorum manus constringit, donec nominato fuerit provisum; sic ut adversus Pontificiam hujusmodi affectionem & ligationem intra tempus in indulto nominationis præscriptum ab Ordinario facta collatio, cum illi parere debeat, sit nulla, *c. si beneficia, cap. si postquam De preb. lib.* 6. *Cardin. Zabarell. cons.* 104. *Post redditum*: præsertim propter vim *decreti irritantis*, quod itidem eidem indulto insertum est. † Illius enim potestas, 5
ut diximus eò pertingit, ut nullo juris adminiculo fulciatur Ordinarij collatio tempore præscripto in contrarium facta, *Rota decis.* 257. *aliàs est* 7. *si quis De probat. in novis*; † sic quòd 6
titulus ex ordinaria collatione, etiamsi acceptatione nominati anterior sit, prorsus sit incoloratus

& ex eo in possessorio judicio obtineri nulla ratione possit, *Petr. Rebuff. ad constit. Regias de caus. benef. possess. art. 1. gloss. unica*; sed Opponenti obstet notorius defectus tituli: † qui defectus etiam in interdicto recuperandæ possessionis spoliato potest objici, *Ioan. de Imola in cap. Cum Ecclesia Sutrina De caus. poss. & propr.*

7

Nec ad rem facit subsequens reservatio seu privilegium Præposito concessum: nam cùm illa generalis sit, extendi non debet ad ea, quæ specialem rationem habent; hoc est ad ea, quæ pro communi Reipub. utilitate disposita & concessa sunt: qualis est hæc nominatio, ut Ecclesia literatis hominibus, quibus admodum indiget, ornetur, *c. Cum ex eo De elect. lib. 6. & ibi Ioan. Monoch.* & studia amplientur, propositis hujusmodi præmijs. † Quæ etiam causa est, cur
8 Pontifex in dicta Bulla nominationum tam præcisas derogationum ad omnia præterita & futura inseri voluerit clausulas; *ut contra eam nulli possit utiliter provideri per literas Apostolicas non facientes plenam ac expressam & de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, non obstante qualibet Sedis Apostolicæ indulgentia generali vel speciali, cujuscumque tenoris existat.* Hæc enim clausula tam prægnans est, ut quia in posteriori atque contrario indulto dicti Præpositi, nominatim non est facta mentio istius prioris Bullæ aut Vniversitatis Lovaniensis, nil videri possit derogatum gratiæ nominandi. Quemadmodum in simili tradit Cynus, *in l. unica C. Quando imp. inter pupill. & viduas, & c.* si Monialibus aliquibus concessum sit, ne teneantur ad collectas, quòd etiam non teneantur ad collectas Cardinalium, etiamsi in privilegio Cardinalium sit clausula derogatoria aliarum in contrarium facientium; adiectis etiam his verbis, *etiamsi de ipso fieri deberet mentio specialis*: quia in concessionibus generalibus non veniunt ea, quæ Papa verosimiliter concessurus non erat, *cap. ult. De off. vicarij lib 6.* † Vnde traditum
9 est, quod velut ad trutinam verba privilegiorum eorumque proprietates expendenda sint; & in proposito coacervatio illa clausularum, & præcisa denegatio derogandi eò tendit, ut priori gratiæ stetur, quamdiu ei in ea forma, quâ concedens voluit, derogatum non est: ut in similibus terminis consulendo eleganter deduxit Cardinalis Zabarella, *consil 136 Redemptoris.*

10 Quamobrem nihil etiam operatur clausula *decreti irritantis* indulto Præpositi inserta: quia ejus effectus ad hanc gratiam antecedentem non pertingit, cui Pontifex derogari noluit, nisi certâ formâ verborum, *Cardin d. consil. 136. nu. 8.* Nam etsi Papa manus sibi non liget per quæcumque indulta, *c. Dudum c. Quamvis De praeben. lib. 6.* adiectio tamen hujusmodi clausulæ facit, ut Papa non præsumatur in dubio voluisse à priore voluntate recedere, nisi eum modum recedendi, quem sibi præscripsit, servet, *c. Cum ordinem De rescrip. Innoc. in c. Significantibus De off. deleg.*

Pariformiter impedimentum non facit, quod
11 in ipsa fundatione & erectione hujus Canonicatus sit reservata collatio soli Præposito: nam licet per Pontificia indulta, etiam quibus prægnantissimæ derogatoriæ & derogatoriarum derogatoriæ clausulæ insertæ sunt, non censeatur derogatum ordinationi & juri fundationis; ideoque virtute Nominationum acceptari non possint beneficia, quæ pertinent ad ius patronatus alicujus, *c. 2. De praeben. lib. 6. c. Cum dilectus De iure patron.* id tamen generaliter verum non est, sed obtinet tantùm in fundationibus, ordinationibus, & jure patronatus laicorum, non etiam Ecclesiasticorum, *d. cap. 2. Doct. in d. c. Cum dilectus*; qualis est ista fundatio, erectio, ac reservatio facta clerico sacerdoti in dicta Cappellania suppressa, & quoad jus conferendi in favorem ipsius Præpositi etiam Ecclesiasticæ personæ, *not. in c. Dilectus De offic. legat. Steph. Bertan. cons. 104. Legatus de latere vol. 8.* maius enim imperium in hos sibi vindicat Pontifex. Vnde generaliter traditum est, Nominationes Vniversitatum rectè dirigi patronis Ecclesiasticis, *Petr. Rebuff. in tract. Nominat. quaest. 8. nu. 21. & 22.*

Sed nec obstat, quod dicitur de affectione & speciali conditione hujus Canonicatus; quasi debeatur uni ex ijs, qui in dicta Ecclesia in minoribus priùs deservierunt; uti videtur ex Bulla Martini, quæ multis annis antecedens Cappellanias dictæ Ecclesiæ sacerdotibus servitoribus Ecclesiæ affecit; sic ut in locum unius Cappellaniæ per ejus suppressionem surrogatus hic Canonicatus, ejus naturam in eo saltem retinuisse videatur, *Nicol. Everardi Praeses in loco à vi surrog.* Nam sive id verè dici possit, sive non, potior semper est causa Impetrantis; tum quòd ipse sit sacerdos, & sic magis qualificatus quàm Opponens, qui clericus tantùm existens, aspirare non potest ad præbendam sacerdotalem, *d. c. Cui de non sacerdotali, Felin. in c. Cum accessisset nu. 17. De constit.* tum quòd ea consideratio ad hanc Præpositi collationem accommodari non possit; † ob id, quod ab eâ formâ recedendo jure 12
suo saltem hac vice exciderit, conferendo scienter suo consanguineo notoriè indigno, hoc est sic non qualificato, ut requirit beneficij conditio, *c. Cum in cunctis §. fin. De elect. c. Cum singula §. prohibemus De praeben. lib. 6. c. Postulastis c. Apostolicæ De cler. excommun.* ita ut vel ex hoc solo non possit ex dicta collatione prætexere coloratum titulum. Quem cùm ex dicta nominatione coloratissimum, imò iustum habeat Impetrans, meritò obtinere debet in hac possessoria causa.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Possessorium ex indulto nominationis Vniversitatis Lovaniensis.

Nominatus an acceptare possit beneficium, quod nominationis factæ tempore jam vacabat.

1. *Verba futuri temporis etiam ad praesens & praeteritum pertinere.*
2. *Vacaturum etiam dicitur quod iam vacat.*
3. *Mandatum de vacaturo beneficio extenditur ad id quod etiam prius vacavit.*
4. *Gratia de vacaturo beneficio est odiosa, secus de vacante.*

CON-

CONSILIVM CCLIII.

INDVLTO facultatis nominandi per Fel. Rec. Sixtum Quartum Papam Vniversitati Studij generalis oppidi Lovaniensis concesso inter alia continetur, *quod vigore illius nominatis Collatores ad quorũ collationes facta est nominatio, teneantur illis providere de beneficio, quod post nominationem huiusmodi ipsis factam quovis mense perpetuo futuris temporibus vacare contingeret, & ipse nominatus infra unius mensis spatiũ postquã sibi de huiusmodi vacatione constat, duxerit illud acceptandũ*. Quæ verba Advocatus D. Matthæi Mol'et hujus causæ possessoriæ Impetrantis adversus M. Simonem Simonis Opponentem ad corticem literæ sic accipit, quasi dicto M. Simoni per Rectorem & Deputatos dictæ Vniversitatis, Decano & Capitulo Collegiatæ Ecclesiæ D. Piati Seclinicnsis duodecima mensis Ianuarij hoc currente anno 1587. nominato, non licuerit acceptare Cappellaniam ad Altare S. Michaelis in dicta Ecclesia Seclinicnsi, quæ antea cœperat vacare octava ejusdem mensis Ianuarij ex morte D. Heliæ des Planeques, & sic ante non post diem nominationis dicti nominati: ita quod sub hac ejus gratia & nominatione non videatur comprehensa saltem pro ista vice seu ex ista vacatione hæc Cappellania, quam non contigit vacare post nominationem: quasi cum verba indulti non conveniant nisi vacaturis, adaptari non possint de præterito vacantibus, *l. 4. §. totus & ibi Bart. De damno infecto* Sed nimis evidenter captiosa & absurda est talis dicti indulti interpretatio, quæ vacationem post nominationem contingentem sic ad futurum tempus restringit, ut illius initium nullum possit esse ante nominationem. Neque enim ista verba indulti initium ipsius vacationis respiciunt, sed quodcumque aliud tempus, quo beneficium vacare reperitur, sive ex novo initio id contingat, sive ex perdurante continuatione præcedentis vacationis, hoc est sive beneficium vacare cœperit,
1 sive vacare perrexerit post nominationem.* Quod in proposito justam non potest habere dubitationem, quòd hæc verba, *Vacare contingeret*, non omnimodò futuri temporis præcisam habeant significationem, sed mixtam, hoc est perinde præsentis ut futuri extensivam, cum temporis aliquo tractu & spatio tam antecedente quàm sequente, si modò perdurante, *l. 2. in fine D. Ex quibus caus. in poss. eatur l. 1. D. Vnde legitimi.* Iuxta illud, quod vulgò apud Grammaticos traditur, verba temporis subjunctivi, & præsentis optativi habere significationem non tantùm futuri, sed etiam præsentis temporis, *Bart. in l. Quintus 2. §. item scribit De auro & arg. legato, Car. Ruinus consil. 89. Super his quæ proponuntur nu. 16. vol. 1.* Item quod si futurum non pertinet ad præteritum finitum, recidat ad potestatem temporis præsentis, *l. Verbum erit De verb. signif. l. si stipulatus §. cum stipulamur & ibi DD. De verb. obligat. l. Novissima D. Iud. solvi.* Nec sanè mirum in proposito casu, in quo casus seu contingentia vacationis in consideratione tantùm habetur, & perinde verificatur in præsente tempore nominationis, ut in sequente post nominationem, si modò hoc tempore perduret casus seu vacatio. Quinimò quod amplius est, si præcisioribus verbis & magis præcisè tempus futurum significantibus conceptum fuisset dictum indultum de beneficijs vacaturis post nominationem, adhuc posset nominatio effectum consequi in beneficio vacante ante nominationem, si modò adhuc vacaverit tempore acceptationis. * Quæ enim in præsenti vacant in posterum adhuc vacare rectè dici possunt, quamdiu in tali vacatione perseverant, & à Collatore facultatem conferendi habente collata non sunt: nam, ut inquit Glossa, *in clem. 1. in V. notitia De concess. præb.* quod vacans reperitur, rectè dici potest quod adhuc vacabit; aliudque est dicere *vacabit*, aliud *vacare inchoabit*. Ex quo illud quoque est, quod tradidit Cynus, *in l. cum uxori C. Quando dies legat. vel fideicom. cedat*, dum Papa confert primam vacaturam, vigore illius collationis acceptari posse beneficium etiam tempore hujusmodi collationis vacans. Quod concordi opinione sequuntur & comprobant Angelus, I. Imola, Castren. Iason, & plerique alij, *in l. Titius §. Lucius De liber. & posthumis.* † Et ex eâdem ratione responderunt Alexander *consil. 146. In causa & lite vol. 5. nu. 5. consil. 95. Requisitus super dispensatione nu. 8. vol. 7.* & Decius, *consil. 253. Viso tenore nu. 4.* quod mandatum Papæ de providendo alicui de vacaturo beneficio, possit explicari & executioni mandari per Executorem seu Commissarium in beneficio, quod vacavit ante hujusmodi mandatum, si modò adhuc vacabat tempore hujusmodi mandati, & potissimùm executionis ejusdem. Rectè enim futurum prædicatur de præterito in actu reiterabili & perdurante, *Angel & Paul. de Castro in d. §. Lucius*: qualis est beneficij vacatio, quæ quamdiu durat, per singula temporum momenta fieri & reiterari intelligitur, *Ioan. de Imola in cap. Constitutus & ibi Felin. nu. 22. De rescript.* Et sanè proclivius in gratijs exspectativis, quæ faciliùs explicari & executioni mandari possunt in vacantibus quàm in vacaturis beneficijs † quia de vacaturis beneficijs provisio odiosa est, *c. Nulla De concess. prebend.* & soli Pontifici permittitur; at gratia de vacante favorabilis, ut rectè in hoc articulo tradit Glossa, & Glossam ex Archidiacono sequutus Dominicus Germinianus, *in cap. Si postquam in verb. postmodum De præb. lib. 6.* Quod & in specie in his gratijs seu indultis Nominationum graduatis concessis probat & sequitur Petrus Rebuffus, *in tract. De nominat. quæst. 15. nu. 33. & ad Concordata Franciæ de collat. tit. De collat. §. præfatiq. ad verb. ante vacationem*, ex auctoritate Glossæ Pragmaticæ sanctionis, *sub tit. de collat. §. statuit ad V. inane*, hac solâ ratione, quòd beneficium dicatur vacare, & vacaturum, quousque legitimè sit alicui collatum. Proinde non admodum bona fide Advocatus Impetrantis in contrarium adducit ejusdem Petri Rebuffi contrariam auctoritatem, *ex Commentarijs ad Bullam Leonis X. in forma mandati Apostolici ad verb. post mensem*: nam etsi eo loco, unde illa adducitur, hoc primum tradat in dicta Bulla nominationũ mentionem beneficij vacaturi post mensẽ restringi ad illius inchoationẽ, propter verba Bullæ sic concepta; paulò post tamen dicit cessantibus hujusmodi præcisis verbis, vacaturi beneficij appellatione contineri, & proinde acceptari etiam posse quod vacavit seu vacat tempore concessæ gratiæ & acceptationis, ex authoritate

supradictarum Glossarum, *in d. cap. Si postquam & in d. Clem. 1.* Vt proinde nulla ratione nobis fiat verosimile, quod Advocatus scribit de sententia cujusdam Matthiæ Paci, *in tract. de mand. Apostolicis p. 4. vers. Sexto attenditur tempus*, quem hactenus videre numquam nobis contigit: nec aliud eum sentire arbitramur, quàm quod idem Rebuffus loco iam designato tradidit, cùm dicat illum ita sentire post præfatum Rebuffum; & non sit verosimile hunc aliter uno, quàm alio loco sentire. Minus certè bona fide hac in re idem Advocatus ad authoritatem vocat Andream Alciatum, *in l. Verbum oportebit De verb. signific.* quasi is scripserit, verbum futuri temporis ad præsens, aut ad præteritum non referri: cùm in contrarium apertè tradiderit, vi sermonis, verbo futuræ significationis contineri præsens, adeoque etiam præteritum, tunc cùm dispositio tractum futuri temporis habet, & res, de qua agitur, ad futurum durat, quod responso I. C. Pauli omnimodò consonat, *in d. l. Verbum oportebit.* Quod ergò in dicto indulto dicitur de beneficijs, *quæ perpetuis futuris temporibus vacare contigerint*, indubitatè ad vacantia tempore nominationis, perinde ut ad ea, quæ post vacare primùm incipiunt inferri & accommodari debet: & ita iam sæpiùs in superioribus tribunalibus judicatum esse facile comprobari posset, si necessum foret. Et sic dicti indulti verba hactenus semper acceptata & practicata sunt, velut certâ & indubitatâ interpretatione; à qua recedere non oportet, etiamsi aliquid absurditatis contineret, *l. Minimè D. De legib. Steph. Bertran. consil. 299. Ad faciliorem nu. 12. vol. 8.* quod in proposito dici non potest: ut plurimum mirandum sit quod Impetrans ex tam fragili fundamento jus Opponentis subvertere conetur. Proinde partes Magnificorum Dominorum Iudicum esse putamus, ut in hac causa judicent secundùm conclusionem pro parte dicti Opponentis propositam.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Possessorium triangulare inter nominatum ex indulto Vniversitatis Lovaniensis, apostolicè provisum, & ordinariam collationem habentem.

Nominationis indultum an sit per Concil. Trid. revocatum?

1. *Vniversitates studiorum favorabiles.*
2. *Nominato sufficit adesse requisitas qualitates tempore nominationis.*
3. *Promoveri potest in una Vniversitate, qui in alia studuit.*
4. *Nominatus acceptatione sequutâ potest quandocumque Vniversitatem deserere.*
5. *Studium quomodo accipiatur.*
6. *Divitias qui allegat probare debet.*
7. *Paupertas præsumitur.*
8. *Divitiæ patris an sint filij.* / *Nominatus acceptare potest etiam beneficium quod tempore nominationis facta vacabat.*
9. *Nominationis insinuatio an in scriptis fieri debeat.*
10. *Insinuatio nominationis cui facienda.*
11. *Forma non curatur ubi effectus habetur.*
12. *Notario de facta citatione an credatur.*
13. *Vacaturum quomodo dicatur beneficium.*
14. *Separatorum diversa ratio.*

CONSILIVM CCLIIII.

IN tricipite processu beneficiali, qui in causa possessoria turbatæ & retinendæ possessionis peractus est in auditorio sæculari Gubernantiæ Insulensis, inter Dominos Matthæum Mollet apostolicè provisum Impetrantem, ex una; D. Michaelem Mathieu ex ordinaria collatione, ex secunda; & M. Simonem Simonis ex nominationis Academiæ Lovaniensis indulto, ex tertia partibus, Opponentes, de & super possessione Capellæ S. Michaelis Seclinensis; videtur nobis præfati M. Simonis causa potior: eoque propensiùs, quod jam antea illi adversus dictum D. Michaelem adjudicata fuerit recredentia seu fiduciaria possessio; quæ solet ei ex litigatoribus adjudicari, qui apparentiora jura prætendit, *Petr. Rebuff. in tract. de sentent. execut. gloss. 7. nu. 2.* Et sanè diligenter in titulum & jus dicti M. Simonis inquirendo, eo loco ejus causam esse putamus, ut secundùm eum adiudicatoria sententia plenæ, non tantùm fiduciariæ seu provisionalis possessionis, per amplissimos hujus auditorij Iudices ferri debeat. Ad quod demonstrandum & deducendum plurimùm dicto M. Simoni confert ea consideratio, quod, si ipsius nominatio ritè facta est, nihilque sit quod illi intrinsecus obijci possit, alijs duobus omninò debeat & in adipiscenda & retinenda hujus Capellaniæ possessione esse potior. Neque enim potuit ordinarius Collator vigore ordinariæ collatiotionis dicto Domino Michaeli hanc Capellaniam conferre, si per dictam nominationem ordinarij Collatoris manus pro ea vice fuerunt ligatæ, *c. Si postquam, De præben. lib. 6. Panor. in c. Dilecti De præben.* Neque etiam potuit dictus D. Matthæus Romæ illam impetrare, si ante impetrationem ex dicto nominationis indulto dicto M. Simoni de ea priùs fuit legitimè provisum, *c. Eum qui, c. Hi qui De præb. lib. 6.* sic quod illis duobus ex hac nominatione impedimentum; huic vero nominato per illorum provisiones nullum fieri potuerit. Quæ causa est, cur tanto molimine illi duo, & quidem instantius diligentiusque præfatus D. Matthæus *vide i. cons. 253.* nihil non in medium protulerint, quo hanc M. Simonis nominationem convellant & expugnent: in quo versatur totus hujus causæ status.

Ad subversionem hujus Nominationis dicti adversarij, & præcipuè dictus D. Michael, ipsum Nominationis indultum primùm ex conditione personæ expugnant, ut D. Simonem illius incapacem faciant: deinde istam Capellaniam sub hac Nominatione comprehensam non fuisse autumant; denique ejusdem nominationis executionem non ritè factam esse allegant: quæ singula ordine discutienda sunt, & pro dicto D. Simone resolvenda.

Et in primis quidem dicto Nominationis indulto obijcitur (quamvis admodum obiter & uti videtur timidè & frigidè) quod Vniversitatibus

tatibus studiorum generalium concessa nominandi indulta per decreta sacri Concilij Tridentini, *c.* 19. *sess.* 24. *de reformat.* sint absolutè & generaliter revocata. Sed vana est ista allegatio, non tantùm ex eo, quod diu post absolutum & conclusum Concilium Tridentinum (quod contigit in anno 1564.) Fel. Rec. Gregorius decimus tertius Papa Vniversitati Lovaniensi per Sixtum quartum suum prædecessorem in anno 1483. concessum nominandi indultum in anno 1572. approbaverit & confirmaverit, sed etiam de novo quatenus opus fuit concesserit, omniaque & singula in eo contenta denuò indulserit, illisque perpetuæ & inviolabilis firmitatis robur adjecerit; ut evidenter constat ex instrumento processus super hujusmodi Apostolicæ approbationis indulto fulminati. Ita ut ex hac tam evidente summi Pontificis approbatione manifestissimè deprehendatur, per dictum Conciliare decretum, quo omnes exspectativæ gratiæ etiam Vniversitatibus concessæ ad vacatura beneficia revocantur, non pertinere ad hoc Vniversitati Lovaniensi concessum, quamvis etiam tendat
1 ad vacatura beneficia * Nec sanè mirum, ob id; quod derogatio in genere Vniversitatibus facta, non debeat extendi ad Vniversitates studiorum generalium, quæ cæteris vel Laicorum vel Ecclesiasticorum Vniversitatibus & corporibus propter studiorum favorem, & inde consurgentem Reipublicæ utilitatem, sunt favorabiliores, ita quoque privilegiatiores. *Conc. Trident. sess.* 25. *de reformat. cap.* 9. *vers. & quæ in favorem studiorum generalium*; ut non censeantur contineri in quacumque generali revocatione seu derogatione, & non nisi per specialem & velut in indulto factam earum mentionem, *Lud. Roman. consil.* 436. *Quod indultum nu.* 10 *Paul. Paris. cons.* 240. *Inspectis nu.* 10. *vol.* 4. *Phil. Dec. cons.* 10. *Viso puncto in* 6. Quod latius adducere aut demonstrare in re tam apertâ non est necessarium, præsertim quia dictum Nominationis indultum semper in usu fuerit, & secundùm illud etiam in hoc hujus Gubernantiæ Auditorio sæpiùs, & non ita pridem fuerint judicatum. Prout etiam secundum illud adhinc circiter biennio judicatum fuit in supremo concilio Mechliniensi super Canonicatu in Ecclesia Mechliniensi ex eodem nominationis indulto acceptato: in qua lite similiter magno molimine fuit obiecta dicta Concilij Tridentini revocatio, *d. cap.* 19. *sess.* 24. Cujus cogitationem etiam avertere debent literæ Placiti Regiæ Catholicæ Maiestatis supra dicta Gregorij decimi tertij approbatoria & confirmatoria Bulla. Proinde adversarij meritò pressè tali obiectioni non insistunt.

Progrediuntur itaque ad alia, & ex conditione præfati M. Simonis effectum hunc nominationi detrahunt; idque ex his causis, quòd M. Simon Lovanij non studuerit, nec graduatus sit; quod in Vniversitate Lovaniensi alicui Facultati seu particulari studio se non applicuerit; quod paulò post obtentam nominationem Lovanio decesserit, & Tornaci suam residentiam constituerit, & in ea adhuc perseveret; denique quod Nominationis hujus incapax fuerit, propter suas patrisque sui divitias. Sed nullum ex illis est, quod solidè bono juri M. Simonis quicquam detrahere possit. Nam quod obijcitur de defectu studij & gradus seu promotionis in Vniversitate Lovaniensi (cujus Vniversitatis, non alterius alicujus studiosis promotis hoc Sixti nominationis indultum attributum & appropriatum est) dissolvitur per literas promotionis pro parte M. Simonis exhibitas; ex quibus constat M. Simonem ante diem factæ de eo hujus nominationis per actum birridationis promotum esse ad Doctoratum in Artibus: qui gradus promotionis ad obtinendam hanc nominationē abundè sufficit. Cum etiam inferiorum ordinum seu graduum promotio sufficiat, sive is sit Licentiaturæ sive Baccalaureatus in quacumque etiam studij seu scientiæ facultate. Hæc enim sunt Bullæ Sixtinæ ea de re verba: *Vnum clericum ex studentibus seu* 2
graduatis dictæ Vniversitatis & in illa residentibus. * Cum itaque tempore hujus nominationis dictus M. Simonis fuerit clericus (quod probant literæ exhibitæ clericalis tonsuræ) & Lovanij tunc resederit ac studuerit (quod attestantur ipsæ nominationis literæ, & alioqui testimonijs amplius probari posset) & ante diem nominationis creatus fuerit Lovanij Doctor in Artibus, & in Vniversitate Lovaniensi ante diem acceptationis post suam nominationem octo ferè mensibus continuò in studio resederit; manifestum est, ei adfuisse omnes requisitas ex dicta Bulla qualitates, quas tempore factæ nominationis nominatum habere sufficiat, *cap. Si eo tempore De rescr. lib.* 6. etiamsi diu ante illas non habuerit, vel quasdam ex his etiam post factam nominationem & acceptationem habere desinat. Neque enim requirit Bulla antiquum promotionis titulum, neque diuturnum antecedens studium, neque perseverantem postea residentiam: sed sufficit hæc tria concurrere in momento temporis, quo nominatio fit, & ex nominatione beneficium acceptatur. Vt enim qualitas adiuncta verbo debet inesse tempore verbi, *l. In delictis* §. *si damnum D. De noxal. action. l. Ex facto & ibi Bartol. De vulg. & pupill.* ita sufficit tempore verbi adesse, etiam si adesse postea desierit, *l. Si quis hæredem C. De institut. & substit. Iason in l. Sciendum* §. *fin. Qui satisd. cog.* Proinde hac in parte dicto M. Simoni fraudi esse non debet, quod Duaci priùs studuerit, & ibi ad Licentiam in Artibus promotus fuerit: quia usus hujus nominationis non requirit necessariò, quod studij totius cursus Lovanij sit peractus; ut nec ad promotionis alicujus gradum in aliqua approbata studiorum Vniversitate obtinendum requiritur antecedens promovendi continuum studium in eadem; cum 3
hæc necessariò non cohæreant nec concursum requirant; * & nihil vetet, eum, qui in una Vniversitate studuit, in alia promoveri; & promotum ad unum inferiorem gradum in unâ, in aliâ ad maiorem promoveri, *Panor. in c.* 2. *nu.* 12. *De renunc.* Vsque adeo ut qui uno loco ad minorem gradum promotus iuret se majorem alibi non petiturum, obtentâ relaxatione iuramenti possit alibi promoveri, *Bald. in c. Debitores nu.* 6. *De iureiur. Franc. Marcus decis.* 503. *nu.* 6. *p.* 2.

In pro-

In proposito itaque sufficere debet dicto M. Simoni, quod in Vniversitate Lovaniensi gradum Magisterij seu Doctoratus in Artibus obtinuerit ab his, qui promovendi potestatem habuerunt; & perinde etiam, quod eo tempore cursu in studio Facultatis Artium feliciter & plenè peracto transitum fecerit ad studium sacræ Theologiæ; ut pro ejus parte allegatum facillimè probari posset.

4 Nec quicquam mutat, quod proponitur de recessu M. Simonis & translata residentia ad civitatem Tornacensem: nam dicta Bulla non constringit nominatum, ut post nominationem & acceptationem in studio perseveret, si modò, ut diximus, tempore nominationis, & acceptationis sit in Vniversitate Lovaniensi residens, graduatus, & studens, cùm antecedentis studij & promotionis, præsentisque residentiæ remuneratio sit ipsa nominatio, quam semel meritum esse nominatum sufficere debet, ut velut pro præmio peracti, & non semper pro subsidio ulterius peragendi studij, discedens Lovanio beneficium ex nominationis indulto referat. Ita ut hoc indultum attribuatur & istis, qui studia sua peregerunt, & illis (ut disertè habent verba dictæ Bullæ) qui studium inceperunt, si modo ad gradū aliquem perduxerunt; ut satis sit effectum aliquem studij consecutum esse. † Vnde est, quod

5 studij consideratio non consistat in diuturnitate temporis; sed in exacta animi intentione & applicatione, si bene & laudabiliter illud non tantum absolvatur, sed etiam inchoetur, *Gloss. in verb. superetur in l. Vn cuique C. De prox. sacror. scrinior. lib. 12. Ias. consil. 149. Circa primum nu. 1. & 2. Vol. 4.* Cum igitur post nominationem & illius effectum, discedendi sit potestas, fraudi esse non debet sic sequutus M. Simonis discessus: quod enim jure permittente fit, extra omnem pœnam esse debet, *l. Gracchus C. Ad leg. Iul de adult.* Et in proposito tantò magis, quòd duo isti adversarij si non discessus longioris, tamen absentiæ à studijs causam & culpam præstiterint, per hanc scilicet litem ipsi super hac Cappellania ex nominationis indulto acceptata intentatam, quam M. Simon temerè indefensam derelinquere non debuit, *l. Illud post princ. De petit. hæred.* Quod cùm per adversarios steterit, & adhuc stet, cur M. Simon Lovanium, (à quo animo non revertendi non discessit) ad studia non revertatur, illaque non continuet, illorum respectu pro reverso, præsente, & continuò studente haberi debet. *l. In iure civili De reg. iur. l. Iure civili De cond. & demonst.*

6 Quod autem M. Simoni ad incapacitatem hujus nominationis objicitur, quod sit dives, & in beneficijs & alijs bonis habeat ultra octuaginta ducatos annuos (debebat dicere quadraginta florenos auri de Camera, quæ est taxa in Bulla Sixtina nominando præscripta) nihil concludit: nam cùm adversarij se fundent in asserta allegatione divitiarum, requiritur ea in parte illarum probatio, *l. fin. §. licentia C. De iure deliber. gl. ult l. Cum de lege D. de probat.* & minimè ex parte M. Simonis paupertatis probatio: * cum hæc ha-

7 beat implicitam divitiarum negationem; cujus per rerum naturam nulla est probatio, *l. Actor C. De probat. l. 2. D. eod.* præsumptione etiam juris pro paupertate (in qua quisque nascitur) potius quàm pro divitijs stante, *Imola in l. Cum ex causa De re iud. Iason in d. §. licentia*: attenta præsertim juniore seu minore dicti M. Simonis ætate; & præsumptione juris, quod adhuc sit in patris potestate, *l. Si filius D. De probat.* & sic nihil proprium habeat, *Gloss. 1. in l. 2. C. Qui ætat. vel profess. se excus. lib. 12.* quia quod acquirit patri acquirit *l. Cum oportet. C. De bon. quæ lib.*

Et quod ad has divitias asserendas M. Simoni 8
objicitur de divite suo patre nihil concludit: nam ut maximè verum esse possit, eum habere patrem divitem; ob id tamen non rectè dicitur dives filius, sive in potestate sit propter rationem prætactam, sive emancipatus, qui vivo patre ne quidem juris fictione ad bona patris ullum jus habet, *l. In suis De lib. & posth. l. 1. § si impuberi De collat. bon.* Vnde scribit Iason, *in d. l. Sciendum in princ. nu. 25. D. Qui satisd. cog.* communem Doctorum conclusionem stare, quod divitiæ patris non faciant, ut filius ob hoc solum dives reputetur. Quod latissimè à Doctoribus traditum, *in d. l. Sciendum, And. Barbat. consil. 10. Animaduerso nu. 6 vol. 2.* latius persequi hîc necesse non est.

Quod insuper huic divitiarum allegationi adijcitur, quod M. Simon non juraverit se in bonis non habere octuaginta Ducatos, momenti etiam nihil habet: nam diligenter inspiciendo & excutiendo verba dictæ Bullæ Sixtinæ, nullum invenitur verbum de necessitate præstandi hujusmodi juramenti; sed hoc tantùm, quod nominari possint, qui ultra quadraginta florenos auri de Camera annuatim non habent. Est id quidem necessarium in usu Bullæ Leonis decimi non Vniversitati Lovaniensi, sed Facultati Artium in eadem Vniversitate & in illa promotis concessæ; non ex ipsa Bulla aut illius præscripto, sed ex restrictione & ordinatione Principis sæcularis, in literis Placiti super eadem Bulla Leonina expeditis comprehensa; quod nulla ratione, & ne quidē ex majoritate rationis extendendū est ad alteram Bullam Sixtinam, de quâ dictæ Placiti literæ non loquuntur. Equidem huic Sixtinæ eadem vel similis restrictio injecta non est, nec literæ Placiti desuper datæ eam continent; ut inferiùs latiùs in alio hujus consultationis articulo mox deducetur. Nihil igitur in proposito est, quod satis idoneum sit ad sustinendum, quod præfatus M. Simon sit hujus indulti nominandi ex Bulla Sixtina incapax, vel ex alia causa inhabilis aut inidoneus.

Transeamus itaque ad id, quod M. Simoni objicitur, hanc controversam Cappellaniam non fuisse pro ista vice comprehensam sub dicto nominationis indulto: ex eo primùm capite, quòd hæc nominatio sit facta ad beneficia vacatura post diem factæ nominationis: ita enim sonant Sixtinæ Bullæ hæc verba: *Beneficium quod post nominationem huiusmodi ipsis factam & præsentatam perpetuis futuris temporibus vacare contigerit.* Nam licet hujus Capellaniæ vacatio contigerit post istam nominationem, ut aliquo respectu ex eo die Cappellania vacatura rectè dici potuerit; quia tamen vacavit ante præsentationem nominationis Decano &

Capito-

Capitulo Seclinienſi ordinario Collatori illius fa-
ctam, perſuadent ſibi adverſarij, quòd hęc Cappel-
lania pro iſta ſaltem vice non potuerit cadere ſub
hac nominatione. Sed ex errore & facti & juris
proficiſcitur hæc allegatio. Facti quidem ideo,
quod non tantùm poſt diem nominationis in
menſe Majo factæ, verum etiam poſt diem præ-
ſentationis ſeu inſinuationis illius in menſe No-
vembri factæ, ex morte D. Heliæ des Planeques
noviſſimi hujus Capellaniæ Rectoris (quæ in ſe-
quente menſe Ianuario accidit) ejuſdem Capel-
laniæ vacatio contigerit: & ſic verum per omnia
ſit, hanc nominationem & præſentationem non
vacanti ſed vacaturo beneficio accommodatam
fuiſſe. Verum quidem eſt ex parte præfati M. Si-
monis duodecima menſis Januarij, & ſic quarto
die poſt mortem præfati Heliæ jam tunc verè va-
cante dicta Capellania, eandem nominationem
præſentatam ſeu inſinuatam fuiſſe Decano & Ca-
pitulo Seclinienſi, ſed eam præceſſerat & alia in
dicto menſe Novembri vivente adhuc dicto He-
lia: ita ut hæc ſecunda præſentatio fuerit loco re-
quiſitionis, quam nominatus ex Bulla Sixtina poſt
nominationis ſuæ inſinuationem ex ſupervenien-
te vacatione de facta acceptatione vacantis bene-
ficij facere tenetur apud Collatorem, ad quem
nominatio facta eſt; ut eo recuſante ad Executo-
rem refugium habeat nominatus. Quod ſatis
agnoſcens præfatus D. Michael, animadvertens
hanc priorem præſentationem menſe Novem-
bri factam huic ejus allegationi repugnare, ad
negationis præſidium confugit, negando illam
tunc fuiſſe factam: quod etiam confidentius fa-
cit ex eo, quòd de hac priore inſinuatione non
9 fuerit factum inſtrumentum publicum. † Sed
cum inſinuatio ſeu præſentatio hæc ex dicta Bul-
la aut ex juris communis ratione ad ſui ſubſiſten-
tiam non requirat, quod in ſcriptis ſeu per inſtru-
menta fieri debeat, ſed factam eſſe quoquo modo
conſtare per teſtimonia, vel partis adverſæ con-
feſſionem ſufficiat, *l. Cum res C. De probat. l. Non
idcirco C. De contrah. empt. l. Si res geſta D. De fide in-
ſtrument.* ad aſſerendam factæ hujus inſinuationis
fidem ſufficere videtur inſtrumentum notariale
per Petrum Copyn Notarium confectum de jura-
ta D. Gerardi Pangaert, & Gerardi de la Val atte-
ſtatione de ſic facta hac inſinuatione, *Steph. Ber-
tran. conſ. 166. Ex proceſſu nu. 9. verſ. niſi fortè quis
vol.* 8. Quorum teſtium teſtimonia ſic recepta ſi
fortè ad plenam probationem non ſufficere vide-
buntur, *l. 3. §. idem Divus D. De teſtib.* poterunt
iidem, & præterea alij, adeoque etiam qui ex Ca-
nonicis adhuc ſuperſtites ſunt, recoli & examinari
ſuper eadem inſinuatione. Quamvis id neceſſa-
rium non ſit, ob id, quòd adverſarij, ſatis confi-
teantur illam factam eſſe; & non tam negent fa-
ctam eſſe, quàm dicant non ſatis ſolemniter fa-
ctam: cùm tamen prædicta Bulla formam certam
nullam præſcribat, ſed nudâ præſentatione ſit
contenta: nimirum ad ſuperinducendam Collato-
ri ſcientiam & notitiam factæ nominationis, ut
illâ habitâ intelligat ſibi ex illa nominatione ma-
nus eſſe clauſas & ligatas; & durante menſe à die
notæ vacationis vacans nominationi ſubjectum
beneficium nulli conferat. Sic quod ſufficere de-
beat, Collatorem de nomina ione undecumque
certioratum eſſe; & ſemel certioratum ampliùs
certiorari non debere, *c. Eum qui certus De reg. iuris
lib. 6.*

Nec huic præſentationi quicquam detrahit,
quod ſoli Decano, non etiam Capitulo videatur 10
facta: nam cùm Decanus Capituli caput ſit, &
Capitulum ſine Decano beneficium ad Collatio-
nem Decani & Capituli pertinens conferre non
poſſit; ſufficit ſoli etiam Decano facta inſinuatio,
ex elegante doctrina Gloſſæ, *in c. Si capitulo in V.
factam verſ. ſi autem aliqui verſ ſed quid ſi De conceſſ.
praben. lib. 6. Petr. Rebuff in tract. nominat. quaſt. 14.
nu.* 80. Quod maximè obtinet, quando etiam per
Decanum ſtetit, quo minùs Capitulum fuerit con-
vocatum, & inſinuare volenti ad illud non patue-
rit acceſſus; ut in hac inſinuatione contigiſſe di-
cta atteſtatio oſtendit: hujuſmodi enim Decani
recuſatio & impedimentum pro actu, qui geri de-
bebat, legitimo & pleno complemento habetur,
*d. l. In iure civ li, c. Quoniam frequenter §. porro Vt lite
non conteſt. Gl. in d. V. factam in princ. Rebuff. loco
cit. nu.* 82. Præſuppoſito quoque quod de hac
priore inſinuatione & præſentatione non conſta-
ret, aut aliquo modo defectuoſa eſſet; ſemper
manet vis, utilitas, & effectus in ſequente ſecun-
da, quam adverſarij non negant, ſed ſatis confi-
tentur plenè factam eſſe duodecima dicti menſis
Ianuarij. Ita ut defectus debitæ inſinuationis ſeu
præſentationis adverſus M. Simonem prætexi
non poſſit.

Sed nec ex eo, quod D. Gerardo Pangaert ob-
ijcitur, ipſum duplici officio in his duabus inſi-
nuationibus faciendis functum fuiſſe; procurato-
ris ſcilicet & Notarij: inſinuando ut Procurator
M. Simonis, & atteſtando de hoc actu tamquam
Notarius; & ſic in effectu de actu proprio, de quo
nemo ſibi ipſi teſtimonium dicit, *l. Nullus D. De
teſtib.* * Cum enim de veritate utriuſque inſinua-
tionis, ſaltem de facto ſatis conſtet; fruſtrà quæ- 11
ritur, quæ ſeu qualis fides dicto D. Gerardo at-
teſtanti ſit attribuenda. Fruſtrà etiam, in qua
qualitate id fecerit, quia effectum rei ſufficit con-
ſtitui, qui cùm habetur, de forma & modo illius
fruſtrà quæritur, *l. Mulier D. Ad S. C. Trebell. l. 3. C.
De inſtit. & ſubſtit.* Vnde eſt, quòd ubi ad ſubſiſten-
tiam rei requiritur citatio partis, nihil noceat im-
perfectio vel vitium citationis, ſi citationis effe-
ctus adſit; hoc eſt præſentia citandi, *Lanfranc. De
Oriano in c. Quoniam contra falſam nu.* 4. *De probat.*

† Cùm alioqui in teſtificatione alicujus actus, 12
unde nec ſeritur nec metitur Notario, & de quo
teſtificatur, non contingit illius commodum vel
incommodum, illius etiam ſolius teſtificationi
ſtandum ſit; quaſi id ſit magis ex neceſſitate &
fide officij publici, quàm ex nudo teſtimonio,
*Innocent. in d. c. Quoniam contra falſam, Ioan. de Imola
in l. Sciendum n. 35. De verb. oblig. Steph. Bertran. con-
ſil.* 252. *Circa proceſſum nu.* 12. *vol.* 7. Quæ quidem
poſterior ſeu ſecunda inſinuatio, cùm ſit perfecta
& extra omnem dubitationem, ſufficere debet,
etiamſi prior dici poſſet omninò eſſe inutilis. Etſi
enim ſufficiat una inſinuatio, nec ſit neceſſe illam
denuò fieri: repeti tamen & ſæpiùs fieri nil vetat,
vel ad ſuperabundantiam, vel ad neceſſitatem, ſi
priùs

prius cum aliquo vi i ›facta fuerit, *Rebuff. d quest.* 14. *nu.* 116.

Cui quidem posteriori præsentationi seu insinuationi non rectè objicitur, quòd seriùs sit facta, postquam scilicet per Decanum & Capitulum sive eodem die, sive pridie præfato D. Michaeli collata fuit hæc Capellania: ob id, quòd hæc Decani & Capituli qualiscumque collatio sit & censeri debeat nulla, eò quod Capellania vacaverit in mense Ianuario, qui notariè Apostolicus & Sedi Apostolicæ reservatus est: prout ex prærogativa Sedis Apostolicæ primus anni mensis illi reservatus, non Ordinario permissus censetur, *c. Si à sede De praben. lib.* 6. Nam quod adversarij prætendunt Decano & Capitulo Seclimensi omnes menses permitti, nec probatur nec præsumitur: & cùm Sedi Apostolicæ vel mensis, vel certus vacationis casus reservatus est, Ordinarij manus sunt ligatæ & clausæ: quæ nisi lapso præfinito tempore non relaxantur, *c. statutum De praben. lib.* 6 Quod in proposito dici non potest de hac collatione per Decanum & Capitulum D. Michaeli facta tam celeriter & præcipitanter, ut etiam ante lapsum quartæ diei ab illius vacatione ex morte D. Heliæ facta fuerit. Tempestivè igitur satis facta dici debet hæc secunda insinuatio, vacante adhuc dicta Cappellania, si non de facto, saltem de jure.

Cui tunc sic vacanti Cappellaniæ rectè etiam & utiliter accommodari potuit hæc secunda insinuatio seu præsentatio, non obstante illâ ex adverso facta objectione, quod nominatio effectum habere non possit, nisi de beneficio vacaturo post nominationem & præsentationem: nam in hujusmodi objectione versatur; (ut diximus) juris si non imperitia, saltem manifestus error, si eo sensu hæc Bullæ Sixtinæ verba accipiantur, ut vigore illius dicatur acceptari non posse beneficium, quod vacare cœpit ante præsentationem sive insinuationem: quia juris veritas est, quòd sub indulto hujusmodi nominationis cadant & comprehendantur beneficia non tantùm quæ cœperunt vacare post præsentationem seu insinuationem; verùm etiam illa, quæ cœperunt vacare non tantùm ante præsentationem, verùm etiam ante nominationem. † Ita quod perinde ad vacans, ut
13 ad vacaturum extendere se possit nominatio, multo magis præsentatio; si modò tempore nominationis aut præsentationis beneficium adhuc à nemine potestatem habente collatum fuerit, idque ex unica, eaque simplici & evidente ratione, quod id quod in præsenti vacat, respectu sequentis seu futuri temporis pro vacaturo habeatur, *Gloss. in Clem.* 1. *in V. notitia De concess. praben. & in c. Si postquam in V. postmodum; & in V. vacaturam De praben. lib.* 6. Quem juris articulum quia latissimè tractavimus & inconvincibilibus rationibus (ut nobis persuademus) decidimus per antecedentem nostram consultationem, *vide s. cons.* 253. adversus præfatum D. Matthæum in hac eadem causa exhibitam, postquam recredentia etiam M. Simoni est adjudicata, latiùs prosequi supersedemus, nè actum agamus. Indubitatissimum itaque est hanc Capellaniam tempore dictæ præsentationis & acceptionis fuisse sub hac nominatione comprehensam, ideoque etiam illius vigore rectè acceptatam.

Superest ut discutiatur, quod ad subversionem nominationis adversarij proferunt adversus illius usum, & executionem, quam contendunt non ritè factam, ex eo, quod forma per Carolum Quintum Imperatorem in literis Placiti seu potiùs concordatis cum dicta Facultate Artium super usu Nominationum præscripta, per M. Simonem in prosecutione hujus suæ nominationis non fuerit observata. Idque in duobus, quorum prius in eo constituunt (quod superiùs quoque obiter discussum est) quòd M. Simon ante admissionem ad hanc nominationem non præstiterit juramentum, se in bonis temporalibus aut beneficijs non habere octuaginta Ducatos de Camera annuos alterum in eo, quòd hæc nominatio M. Simonis intra mensem à die factæ nominationis non sit Collatoribus insinuata: quæ duo inter alia pro forma in dictis Placiti literis præscripta aiunt exactè fuisse observanda, & non observata subversionem atque inutilitatem nominationis operari; ut regulariter vitium formæ rei substantiam vitiat, *c. Cum dilecta, De rescriptis, Rebuff. in tract. de nominat. quæst. ult. nu.* 19. Sed adversus hanc objectionem non ritè observatæ formæ ex his duabus sic specialiter expressis causis illud Horatianum retorqueri potest, *De arte poëtica in princ.*

Humano capiti cervicem Pictor equinam.

Dum enim id faciunt adversarij, excedunt limites dictarum literarum Placiti seu concordatorum leges, illasque applicant & accommodant alteri rei seu corpori, quàm cui conveniunt. Quippe, ut & superiùs obiter diximus, huiusmodi Placiti literæ seu concordata nullam faciunt mentionem huius Bullæ Sixtinæ, neque alicujus indulti Vniversitati Lovaniensi à Sede Apostolica concessi, sed restrictè, limitatè, & specialiter dumtaxat accommodata sunt & meminerunt indulti nominationis à Leone decimo, Adriano sexto, & Clemente septimo Facultati Artium in Vniversitate Lovaniensi concessi; in cujus usu & exercitio visum fuit Carolo Quinto Imperatori contra tenorem ipsius indulti istam formam, *præstandi iuramenti, & faciendæ insinuationis*, præscribere, ut minor esset abusuum occasio in frequentiore usu Bullæ Leoninæ quæ duplicem concedit nominationem, ubi Sixtina dumtaxat simplicem seu unicam. Quę quidē disparitas inter duo ista indulta hoc facilè operatur, ut non concludat nec locū habere possit argumentū, quod adversarii vel à fortiore seu majore ad minus, vel à minore ad maius, vel à ratione legis larga aut generali ad extensionem ex dicto Carolino Placito ducere conantur; quasi duo ista quoad præstandum iuramentū & faciendā insinuationem intra mensem observari debeant non minùs in usu, & executione indulti Sixtini, licet angustius sit & tam latè non pateat, quam in usu Bullæ Leoninæ dictæ Facultati Artium concessæ † quia cùm duo ista indulta per se & inter se planè sint diversa & omninò separata, non potest 14
de uno ad alterum rectè duci argumentum, *l. Papinianus exuli De minorib. l. Si maritus C. De donat. inter vir. & ux. l. Naturaliter §. nihil commune & ibi Gloss. De acquir. poss. l. Mutui §. cum quæritur De procur.* nè qui-

n[illegible] ex similitudine rationis: sed ex adver[illegible]dentius [illegible]fertur, id, quod de uno sepa[illegible] aut etiam [illegible]milium expressè & formaliter [illegible] est, de altero negatum videri, *l. Cum [illegible]* præsertim dum agitur de pœna [illegible] privationis inducenda,

[illegible] per ad rem facit, quod posterior [illegible] Gregorij decimitertij Papæ utrúmque indul[illegible] contextu confirmarit, & quatenus opus [illegible] de novo concesserit; quia in quantum ni[illegible], censetur unumquodque in suis [illegible] relinquisse, *l. Iubemus in quo C. De [illegible]* juxta illud vulgare, quod relatum semper [illegible] referenti, *l. [illegible] De hæred. instit.* Unde & [illegible] Principis sæcularis, quod super hac [illegible] Bulla Gregoriana supervenit, censeri [illegible] debet nihil in ista Sixtina Bulla immutasse [illegible] cum specialiter non contineat neque præ[illegible], quod nominandus ex Bulla Sixtina [illegible] illud juramentum præstare, vel insi[illegible] quàm Bulla præscribit; sed rem totam relinquit in terminis prioris placiti [illegible], quod restringit & circumscribit dumtaxat [illegible] Bullæ Leoninæ, & minime Bullæ Sixtinæ. Ex quibus omnibus satis deprehenditur jus M. Simonis in tuto collocatum esse, illudque non tantùm apparentius, sed etiam certius esse eo, quod vel D. Matthæus ex alia Apostolica provisione, vel D. Michael ex ordinaria collatione ad hanc Cappellaniam prætexerunt: cum illius provisionem præveniret hæc ex nominationis indul[illegible] *c. Si tibi clericus in fine De præben. lib. 6.* [illegible] verò collationi resistat defectus potestatis, [illegible] in mense Apostolico ordinario collatori nulla [illegible] *De concess. præben. lib. 6* Sic quod [illegible] in hoc possessorio judicio, [illegible] tantùm per [illegible], sed plenissimè [illegible] & absolutè judicandum secundùm conclusionem pro parte dicti Simonis propositam.

De Præbendis.

SUMMARIUM.

1 [illegible] inter nominatum ex indulto Facultatis Artium in Academia Lovaniensi, & ordinariam collationem habentem à Turnario.

[illegible] indultum an sit per Concil. Trident. revocatum?

Nominati an acceptare possint beneficia vacantia in [illegible] relictis Ordinarijs per Concil. Trident.

1. *[illegible] indulta sunt ad instar exspectativarum gratiarum.*

[illegible] *[illegible] potestas.*

[illegible] *Concordatis Nationis Germaniæ an Pontifex derogare possit.*

4. *[illegible] concessio deroget antecedenti generali.*

[illegible] *Concordata Nationis Germaniæ tribuunt jus ad rem, non in re.*

8. *[illegible] indulta ob favorem publicum favorabilia [illegible] mereantur.*

10 [illegible] *Concordata Nationis Germaniæ an in Ducatu Brabantiæ observanda.*

[illegible] *[illegible] qualibet regulatur secundum suam causã.*

12 *[illegible] laicus non facile præjudicat Pontifex.*

14. *[illegible] Clericorum Papa faciliùs derogat.*

15. *Præsentationis, non collationis laicus capax.*

16. *Ius fruitus pluribus alternatis vicibus concessum numerum facit.*

17. *Monocularia beneficia sub exspectativis non contineri.*

18. *Turnarius collator non suo sed Capituli iure confert.*

19. *Universalis locutionis potestas.*

20. *Clausula* decreti irritantis *potestas.*

CONSILIUM CCLV.

Status causæ possessoriæ beneficialis, quę acta & peracta est in Amplissimo Concilio Brabantiæ inter D. Petrum Esch Impetrantem, & D. ac M. Ioannem Willems sacræ Theologiæ Licentiatum Opponentem, de & super turbata ac retinenda possessione Canonicatus & præbendæ in Cathedrali Ecclesia Buscoducensi, qui novissime vacaverunt ex morte D. Guilhelmi Peregrini in fine mensis Octobris in anno octuagesimo quarto; non tam consistit in assertione juris, quod Impetrans ex ordinaria dicti Canonicatus collatione, quàm in oppugnatione juris, quod Opponens ex privilegio seu indulto nominationis Facultati Artium in Universitate Lovaniensi per Sedem Apostolicam concesso prætendit; satis expressè confitendo, infirmum adeoque sine effectu esse titulum, quem ex dicta ordinaria collatione prætendit, si Opponentis contraria intentio fundata in nominationis indulto jure subsistit, aut aliqua ex causa subverti non potest. In quo conatu Advocatus Impetrantis omnes rimas pertentando, nihil ferè prætermisit, quod vel in genere vel in specie ad subversionem dicti indulti aliquo modo spectare aut in medium adferri poterat; licet pleraque non sine magna absurditate.

Inter ea autem ut primum locum obtinet, ita alijs absurdius improbabiliúsque est, quod dicto nominationis indulto primùm objicitur, quod per Concilium Tridentinum sit revocatum, qua parte decrevit, *sess. 24. de reformat. c. 9. mandata de providendo, & gratias, quæ exspectativæ dicuntur, nemini amplius, etiam collegijs, aut Universitatibus, etiam sub nomine indulti concedi nec hactenus concessis cuiquam uti licere.* Nam improbabilitatem hujus obiectionis detegit primum aliud posterius ejusdem Concilij Tridentini decretum, *Sess. 25. c. 9. vers. & quæ in favorem De reformat.* quod peculiarem causam constituit Universitatum studiorum generalium. Deinde Gregorij Decimi tertij Pontificis dicti indulti nominandi revocatio, & confirmatio; quæ totis septem annis dicto decreto Concilij Tridentini posterior est, illíque ob id censeri debet vel derogasse, *l. Non est novum & ibi Gloss. D. De legib. l. Derogatur D. De verb. significat.* vel saltem justam interpretationem dedisse. Neque enim verosimile est, hanc sequentem confirmationem Gregorium fecisse aut facere voluisse, si prætact. decreti Concilaris ea fuisset vel intentio vel potestas, quod etiam indulto harum Nominationũ derogare, & futuræ illarũ renovationi obsistere voluisset. Tantóque minus debet nunc post talem renovationẽ & confirmationem in quæstionẽ vocari dicti indulti vigor & potestas; quod illius usũ & exercitiũ permiserit quoque & comprobaverit per literas sui placiti Regia Catholica Majestas: potissimũ in hoc possessorio judicio,

dicio, in quo de his quæ altiorem indaginem requirunt, quæri non solet tunc, cum ex instrumẽtis & titulis in aspectu claris & liquidis nullo vitio visibili laborantibus de intentione partium constare potest, *arg. l. ult. C. De edicto D. Adriani tollen.* Et mirum sane, qua fronte Advocatus Impetrantis hinc quæstionem refricare audeat, post tot sententias non tantùm ante, sed etiam post publicata decreta Concilij Tridentini in hoc Amplissimo Concilio secundum indulta nominandi tam dictę Vniversitati Lovaniensi per Sixtum Quartum, quàm per Leonem Papam Decimum & alios Facultati Artium in eadem Vniversitate concessa latas: sic quod in tam manifesta Amplissimi Concilij scientia de perdurantibus adhuc hujusmodi nominationum privilegijs, per speciosas in prima apparentia hujusmodi allegationes de illarũ revocatione, obrependi etiã his, qui forte in Concilio adhuc novitij sunt, nulla possit esse Impetrãti spes aut probabilitas, neque Opponẽti metus vel periculũ.

Quod ipsum satis præsentiens idem Impetrans, in ista revocatorum indultorum nominandi allegatione utpote fragili non consistit; sed ulterius prædictam Gregorij Decimitertij confirmationem agnoscendo in genere, sed in specie convellendo, effectum illius restringere laborat, quasi accipi seu intelligi debeat de facultate nominandi ad vacantia tantum, non etiam ad vacatura beneficia. Sed non minus hæc, quam superiora absurda est allegatio, cum eam contutet expressus tam Clementis Septimi quam ipsius Gregorij Decimitertij repetitus verborum tenor in indultis Sixti Quarti, & Leonis Decimi his verbis insertus: *Quod post nominationem hujusmodi ipsis Prælatis, Capitulis, Collegiis, Conventibus, & personis de se [illegible], perpetuis futuris temporibus vacare contigerit, ipseque nominatus infra unius mensis spatium, postquam sibi de hujusmodi beneficij vacatione constiterit, duxerit acceptandum.* Quæ proculdubio etiam fuit dictorum Pontificum indubitata mens, & voluntas; sine qua alioqui inutile [illegible] redderetur hominationum [illegible] usus in raticulo nominationis ad vacantia tantum beneficia esset restrictus; propter Ordinariorum Collatorum præventiones, qui mox ut vacarent beneficia, jure suo [illegible] utentes illa conferrent, ut nominationes has eluderent. Vnde etiam est, quod per clausulam *decreti irritantis* in horum indultorum concessione & confirmatorijs literis [illegible] Ordinariorum ligari dicuntur [illegible] nominationis, *cap. Si eo tempore De [illegible] De præbend. lib. 6. Clem. 1 De [illegible] De præben. lib. 6.* ut [illegible] de jam vacaturis beneficijs ad [illegible] collationem spectantibus [illegible] quam provisionem. Est [illegible] seu provisionum [illegible] vacatura, quæ nedum non [illegible] vel maxime ad vacatura. [illegible] & insinuari & publicari [illegible] gratiarũ expectativarũ: [illegible] litterarum verba [illegible] Advocatus Impetrantis imposuerint in [illegible] Bulla Leonis Decimi posita, & in literis cõfirmationis Gregorij Decimitertij [illegible] hæc verba, *[illegible]*; quæ [illegible] nominandi [illegible] debeat [illegible] quam vigore [illegible] fieri contingeret. [illegible] tura, acceptatio tamen [illegible] fieri posset, [illegible] *tandæ De [illegible] præben.* [illegible] nens non aberravit [illegible] tur, Canonicatum [illegible] nem qu[illegible] in die [illegible] quoque per [illegible] liter & nullo [illegible].

Vana igitur & hæc in [illegible] adversus dictam Gregorij Decimitertij confirmationem impugnatio [illegible] ad aliam, ex [illegible] Concordatorum [illegible] dem Apostolicorum [illegible] sorum, per quæ [illegible] esse dictorum [illegible] nominandi [illegible] non possint vigore illorum [illegible] in mensibus Ordinariorum Collatorum [illegible] cantia, in illis locis, [illegible] data locum habent, propter eorumdem Concordatorum expressa verba [illegible] *[illegible]* Concordatis Nationis Germanicæ [illegible] minandi indulta derogatum non esse, [illegible] rogari potuisse existimat idem Impetrans [illegible] rum & hac in parte sibi contr[illegible] torium dictorum indultorum [illegible] & secundum illa in hoc Amplissimo [illegible] latas sententias pro nominatis [illegible] ficijs vacantibus perinde in mensibus [illegible] rum ut in Apostolicis [illegible] quippe primum illud indultum [illegible] nominandi facultas dictæ Vniversitati [illegible] ensu concessa fuit) continet expressam [illegible] lem, & individualem dictorum Concordatorum *Nationis Alemaniæ* seu Germaniæ [illegible] iectis et provincijs & di[illegible] Episcopis, Prælatis, Capitulis, [illegible] Collegijs & personis [illegible] nem. * Quæ derogatio [illegible] ijsdem formalibus verbis [illegible] sione Concordatorum [illegible] non conspiciatur [illegible] nis, neque in confirmatorijs [illegible] septimi, & Gregorij Decimitertij [illegible] men & per ampl[illegible] sionem in ijsdem [illegible] prehenditur primum [illegible] nima hæc verba [illegible] *Sixti prædecessoris [illegible] tione, Executorum, ac [illegible]* per hoc, quod [illegible] subjiciantur alia [illegible] tia hæc verba *[illegible] illis, quæ idem Sixtus [illegible] luit non obstare.* [illegible] clausula, quæ literis confirmatorijs [illegible]

& Clementis Septimi inserta est his verbis: *Nec non omnibus illis, quæ Sixtus & Leo prædecessores nostri in dictis eorum literis voluerunt non obstare.* Quò etiam tendit quartò clausula literis renovatorijs & confirmatorijs Gregorij decimitertij inserta sub hoc verborum tenore: *Nec non singularum literarum prædictarum tenores præsentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, supradicta privilegia quemadmodum per præfatos prædecessores nostros concessa & confirmata fuerunt, cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis, cautelis, decretis, derogationibus, præservationibus, ac prout illa concernunt omnia & singula in eis contenta & prout iacent dicta authoritate tenore præsentium approbamus & confirmamus, eamque suos effectus sortiri volumus, & quatenus opus sit: de novo concedimus, illisque perpetuæ & inviolabilis firmitatis robur adiicimus, ac ea omnia valida & efficacia esse suosque plenarios & integros effectus sortiri, & ab omnibus, quos illa concernunt, inviolabiliter, ac ita ut contra illa quovis quæsito colore vel ingenio venire nequaquam possint, ut præfertur, ad illorum observantiam teneri, & ad id etiam sub Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis cogi & compelli posse declaramus.* Cum enim virtus relationis in eo consistat, quòd relatum censeatur inesse referenti cum omnibus suis qualitatibus & conditionibus *l. Asse toto & ibi Bart. De hæred instit. Domin. Geminian. cons. 6. in casu prædicto;* perinde haberi debent hæ priorum literarum Apostolicarum in sequentibus factæ relationes, ac si expressè & velut in individuo in ijs contineretur Concordatorum Alemaniæ derogatio tam formaliter expressa in prima Bulla Sixti quarti. Sic quod de voluntate dictorum Pontificum nulla possit esse dubitatio; quin scilicet per dictas suas Bullas voluerint successivè derogare, & reipsa etiam derogaverint prædictis Concordatis Nationis Germaniæ.

De potestate porrò quin summi Pontifices
3 sic potuerint dictis Concordatis ob bonum publicum & favorem studiorum derogare, iusta non videtur occasio dubitandi, tametsi nonnulli velint de ea dubitare & controvertere. Nam imprimis postulat eam summa & absoluta potestas, quæ in Pontifice residet de rebus, & præsertim beneficijs atque officijs Ecclesiasticis disponendi: sic ut in his plenariæ dispositionis habeat facultatem, *Clement. ult. in fine Ut lite pend. c. 2. De præben. lib. 6.* Deinde probat eam factum proprium Sixti quarti Papæ, quo in indulto nominandi Academiæ Lovaniensi concesso expressim ijsdem Concordatis derogavit, *in verb. & nationi Alemaniæ.* Tum & tertiò elicitur illa ex communi stylo, quo passim derogare solent Pontifices ijsdem Concordatis in facultatibus nominandi, quas novo Imperatori concedunt ad beneficia Ecclesiastica, quæ vulgò Preces Imperiales dicuntur: quâ derogatione non uterentur, nisi scirent ei locum esse & acceptari posse beneficia etiam in alternativis Ordinariorum Collatorum mensibus. Denique & quartò probat eam duplex ratio iuris communis, prior quidem, quod Papa numquam ita à se soleat abdicare & alteri concedere potestatem, quin maiorem semper retineat, *c. Dudum De præben. lib. 6.* † altera verò quod per secundam seu se-
4 quentem specialem concessionem plerumque tollatur prima antecedens generalis, *c. 1. De rescript.* etiamsi in specie derogante nulla mentio facta sit de genere, *c. dudum vers. nec attendentes De præben. lib. 6.* præsertim quando prima generalis concessio idem continet quod ius commune, *Hostiens. Ioan. Andr. & alij in d. c. 1.* ut contingit in hoc antecedente Concordatorum Nationis Germanicæ Apostolico indulto, quatenus per illud videri potest Ordinarijs Collatoribus non tam de novo concessum, quam ab antiquo competens restitutum seu potius relictum ius conferendi Ecclesiastica beneficia, *c. Statutum De præb. lib 6. & ibi glos. in V. numerandum vers. item per hanc reditur ad ius commune, Guliel Cassad. decis. 1. nu. 2. de pactis.* † Quod minorem 5
habet dubitationem ex eo, quòd per dicta Concordata nihil iuris in re, sed dumtaxat ad rem quæsitum sit, ut eleganter & latè respondit Philip. Decius, *cons. 147. Pro tenui facultate num. 4.*

† Si igitur sic per sequens speciale privilegi 6
um etiam tacitè censetur derogatum antecedenti generali; nulla potest esse dubitatio, quin multò magis per Papam expressè illi derogari potuerit per quæcumque verba derogatoria etiam generaliter, licet non specialiter & in individuo prolata ab eo, qui derogandi facultatem habuit: ut æquè eleganter distinguendo tradidit Phil. Francus, *in cap. 1. De excess. Prælat. lib 6. Fred. de Senis cons. 47. Hab.ta super casu, Alexand. cons. 243. Perspectis tam verbis vol. 6. Cassad. decis. 4. de privileg.* Et sane fuisse summis Pontificibus eam voluntatem ac potestatem probatur adhuc aliunde ex duobus: primò, ex declaratione illa Gregorij decimitertij Papæ, quam in anno 1576. emisit, tempus trimestre in prætactis Concordatis Germanicæ Nationis præscriptum providendi de beneficijs in mensibus Sedis Apostolicæ reservatis vacantibus, extendendo ad sex menses ipsa Natione Germanica inconsulta, *extat Bulla in summa constitutionum Petri Matthæi quem septimum decretalium inscripsit.* Secundò, ex literis Principalis Placiti seu concordatorum, quæ super usu privilegij nominationum Facultatis Artium emanarunt, quatenus permittunt collatores semel gravari, nisi ius habeant in omnibus mensibus conferendi; tunc enim patitur eos nedum semel sed singulis decem annis gravari, *in clausula, que un homme en vertu desdites Bulles &c.* quod evidens est argumentum in usu alternativarum collationum Ordinarios etiam in suis mensibus per acceptationem nominati gravari posse. Neque hanc derogandi potestatem impedit ea consideratio, quam nonnulli movent, quasi ista cum dicta Natione Alemaniæ per Sedem Apostolicam inita Concordata vim pacti & contractus habeant tam ex conditione paciscentium, quàm natura, & voce *concordiæ*; ideoque arctiùs etiam ipsum Pontificem obligent, ut invitâ alterâ parte cum qua contraxit, non possit ab ijs recedere aut ea revocare; ut generaliter Papa & Princeps legibus contractus soluti non sunt, sed obstricti manent, *c. 1. & ibi Dec. De probat. l. Digna vox C. De legib. Domin. Geminian. d. cons. 56. nu. 1. Alex. cons. 1. n. 11. vol. 2.*

Idque in proposito tanto magis, quod dictis

Concordatis etiam adjectæ inveniantur fortissimæ clausulæ derogatoriæ ad sequentia quæcumque privilegia vel concordata; quibus peculiariter cautum est, quòd revocari non possint nisi de consensu dictæ Nationis; ut in simili de Concordatis inter sedem Apostolicam & Regem Franciæ sub dicto Leone decimo initis latè tractavit & decidit Petrus Rebuffus, *ad Concord. in præfat. ad rubr. de collat. vers. insuper quæro, & in tract. de nominat. q. ult. nu. 21.* Nam diligenter expendendo verba dictorum Concordatorum apertè deprehenditur, Pontifici non esse præscissam omnem potestatem revocandi hujusmodi concordata, aut illis derogandi; sed præscriptus in effectu dumtaxat est modus & forma, quibus illorum revocatio vel derogatio fieri possit. Sic quòd aliquatenus retentâ revocationis seu derogationis potestate, facilis & proclivis fit progressus ad ipsas ex emergente peculiari causa & certa ac indubitata voluntate revocare aut derogare volentis, ut paulò antè ex Philippi Franci traditione, *in d. c. 1. De excess. Prælat. lib. 6. Alex. d. cons. 243.* diximus. Vt est in proposito, in quo dictis Concordatis ex causa studij generalis non est dumtaxat derogatum tacitè per posteriorem seu sequentem concessionem dictorum indultorum nominandi (quod regulariter in derogatione privilegiorum sufficeret, *c. 1. De rescript. c. Dudum vers. nos igitur attendentes De praben. lib. 6.*) sed formaliter, expressè, & in individuo: quæ derogatio ob id debet effectum sortiri, *Philip. Decius cons. 10. Viso puncto, & cons. 373. Viso consilio nu. 9.*

7 De quo iterum minus hìc dubitandũ ex supratacta consideratione, quod dicti Concordata non tribuant jus in re, sed ad rem tantùm; & sic contineant non jus quæsitum, sed quærendum de futuro: cui Princeps, *Decius d. cons. 147. nu. 4. Doct. in c. Super eo De off. deleg.* imò etiam privatus faciliùs derogare potest, *l. Quoties C. De rei vindic. Bart. & alij in l. Qui Romæ §. Flavius De verbor. oblig.* Cujus derogationis potestas & probabilitas in hac re inde etiam major fit & certior, quòd per illam non abrogentur vel prorsus tollantur dicta Concordata (quod aliquando minùs in nutu seu potestate Papæ esse videri potest) sed impediantur tantùm semel aut bis in vita Ordinarij cujusque Collatoris; & quoad collationes Collegiorum, Conventuum, Capitulorum & similium coporum in vicennio vel decennio semel dumtaxat fit &

8 permittatur nominationis usus; * quod equidem intolerabile aut durum videri non debet, potissimùm propter favorem, quem merentur hujusmodi nominandi indulta, concessa ad promotionem studiorum, studiosorumque, in quibus evidens & publica consistit utilitas, *Auth. Habita C. Ne fil. pro patre, Paulus Paris. cons. 140. Inspectis indultis vol. 4. Bart. in l. 1. C. De stud. liber. urb. Romæ lib. 10.* ob quam Papæ & Principi etiam à pactis & contractibus præsertim cum suis subditis initis aliquantulum recedere, illisque derogare facilè permittitur, *Doct. in c. In nostra De iniur. Marian. Socin. cons. 4. Super quæstione nu. 10. vol. 3. Alex. consil. 16. In causa & lite nu. 30. vol. 5. & cons. 101. Visis instrumentis nu. 7. vol. 1.* eoque magis & faciliùs, quod hæc indulta nominandi non sint concessa principaliter certis personis, sed toti Vniversitati studiorum, *cap. fin. De resc. lib. 6.*

Quæ tam formalis, & per individualem expressionem facta dictorum Concordatorum derogatio, extra omnem dubitationem alio quoque respectu posita censeri debet, per hoc, quod ut ipsum indultum Sixti Quarti ad instantiam Maximiliani Imperatoris & Philippi Archiducis Austriæ ejus filij; ita sequentia Leonis Decimi, & Adriani Sexti ad intercessionem Caroli quinti Imperatoris, & novissimè confirmatio Gregorij Decimi tertij per Regiam Catholicam Maiestatem sunt à sede Apostolica postulata & impetrata; ideoque ut propter authoritatem & præeminentiam impetrantium maiorem habent firmitatem, ut difficilius revocari possint, & in generali revocatione non censeantur contineri, *c. Ne alioqui, De privileg. lib. 6. c. fin. De off. & potest. iud deleg. lib. 6. Eleganter Paulus Paris. cons. 141. Ad solutionem nu. 21. vol. 4.* ita quoque in illis dictorum Concordatorum aliorumque obstantium expressa & comprehensa derogatio seu revocatio, favorabilior reputari debet, & maioris ponderis ad infringendam vel saltem aliquatenus minuendam vim, & effectum dictorum præcedentium Concordatorum. Et quidem eo magis, quòd dicta Concordata sint facta cum Frederico secundo Imperatore dicti Maximiliani Patre, & Caroli quinti Proavo, ad ipsius Nationis Germanicæ utilitatem: cui utilitati liberum fuit postea ipsius Frederici hæredibus & successoribus in Imperio & hæreditate tacitè vel expressè renuntiare, & consequenter per novum & peculiarem consensum à dictis Concordatis recedere, vel de illis aliquid retinere, aut pati illis saltem ex aliqua parte ad ipsorum intercessionem & petitionem per summum Pontificem detrahi & derogari, *l. fin. C. De pact. D D. in d. c. In nostra, Socin. d. nu. 1.* & sic illa constringi per nominandi indulta ob commune bonum & publicam utilitatem; quæ proculdubio ea in parte præponderat causæ, ob quam per sedem Apostolicam dictæ Nationi Alemaniæ ista Concordata gratiosè concessa fuerint. Vt in simili tradit Petrus Rebuffus, *in tract. nominat. quæst. ult. nu. 21.* de Concordatis inter sedem Apostolicam & Franciscum Regem Franciæ suo & Regni sui nominibus super Collationibus beneficiorum initis; dicens illa revocari, ijsque ex communi voluntate Papæ & Regis derogari posse. Sic quod in proposito propter concurrentem dictorum Imperatorum spontaneum consensum & petitionem, & Papæ concessionem, nulla justa sit dubitatio, quin ut derogari potuit, ita quoque per tam expressa verba dictorum indultorum derogatum sit dictis Concordatis; † in istis maximè parti- 10
bus seu regionibus, quæ eorundem Imperatorum temporali hæreditariæque superioritati magis, quam Imperio Alemanicæ seu Germanicæ Nationis subiectæ sunt (ut notoriè est Ducatus Brabantiæ, & quæ illi inclusa est, Civitas Buscoducensis) in quibus dictorum Concordatorum usus perinde non est nec usurpari potest; eo quod jam pridem non tantùm extra fines, sed etiam penè extra omnẽ Imperij Germanici

manici & Nationis Alemanicæ superioritatē & jurisdictionem (quod palam & notorium) esse compererint, illisque ob id nunc dictorum Concordatorum verba, & per consequens illorum dispositio, accommodari non debeant nec possint, *l. 4. §. toties & ibi Bart. De damno infecto l. Quod constitutum De milit. testam.* quantumvis indicia seu vestigia eorum aliqua videantur esse ex usu & observatione alternativorum mensium, quibus in nonnullis Ecclesijs dicti Ducatus Brabantiæ etiamnum gaudent & utuntur Ordinarij Collatores in collationibus beneficiorum ecclesiasticorum. Cum igitur Civitas Buscoducensis, prout & totus Ducatus Brabantiæ, notoriè nunc sit extra fines Nationis Alemanicæ seu Germanicæ, nec in ijs cognoscatur amplius aliqua dicti Imperij superioritas vel subjectio (idque si non ab omni ævo, saltem tolerantia & dissimulatione ejusdem Imperij, vel ex comitijs Imperialibus, ut plerique asserunt) nulla est concludens ratio per quam dicta Concordata Alemanicæ Nationi concessa collatoribus beneficiorum in illis sitorum accommodari debeant.

Quod evidenter etiam deprehenditur ex propria Impetrantis allegatione & confessione, quâ pro se opposuit, in ipsa civitate Buscoducensi ex defectu superioritatis & subjectionis locum non esse Imperialibus precibus, per quas summus Pontifex solet novo Imperatori Nationis Alemanicæ concedere facultatem nominandi ad beneficia Ecclesiastica unam personam singulis Collatoribus beneficiorum per totam Alemaniam seu Germaniam, quatenus sub Imperio sunt, *Philippus Franc. & alij in c. Is cui De praeben. lib. 6.* Id enim evidens est indicium & argumentum, civitatem Buscoducensem, & in ea residentes beneficiorum Collatores nec dictæ Nationi Alemaniæ seu Germaniæ, nec illius Imperio subjectos esse; ideoque nec Imperij privilegio frui, nec ex illis onus, aut gravamen pati posse: quia intra suos fines tam activè, quàm passivè convenit concludi omnia vel singularibus personis seu certo hominum generi, vel certæ Vniversitati, Regno, seu Nationi concessa privilegia; quæ etiam non admittunt ex paritate vel majoritate rationis ad alios quoscumque aliquam extensionem: ut enim non juvant, ita nec obstringunt, nisi hos, pro quibus fuerunt concessa, *l. 2. vers. uet generalia C. De legib. l. 1. De constit. Princ. in fin. c. Sanè c. Ex ore De privileg.* Quæcumque interim censeri possit dictorum Concordatorum conditio & potestas, hoc verum & extra omnem dubitationem manet, vel quod illis derogatum sit per indulta hæc nominandi, vel quod ad Collatores Buscoducenses transferri seu extendi non debeant, etiamsi olim Diœcesi Leodiensi aliquando subjecti fuerint, & Diœcesi Leodiensi olim concessa privilegia illis salva maneant, etiam post dismembrationem ab illa per erectionem novi Episcopatus Buscoducensis & translationem ad eandem, *c. Ad Apostolatus De concess. praeben. in extravag. Ioan. 22. Oldrad. consil. 267. Quod Domino Episcopo in princ.* Neque verò Diœcesi Leodiensi concessa sunt dicta Concordata, sed Imperio & Nationi Alemaniæ seu Germaniæ: unde quâ parte Diœcesis Leodiensis non subjicitur dicto Imperio aut Nationi, puta quatenus ante hanc dismembrationem eadem Diœcesis complectebatur loca temporali jurisdictioni Ducatus Brabantiæ subjecta; eâdem seu eatenus dicta Concordata, ut nec olim antè, ita multò minùs post istam dismembrationem locum aut vires aliquas habere possunt.

Quâ iterum in parte Impetranti nihil suffragari possunt Maximiliani, & Caroli V. Imperatorum duo diplomata; quibus specialiter mandata fuit exacta observatio dictorum Concordatorum per Diœcesim respectivè Cameracensem & Leodiensem etiam adversus nominationum indulta. Nam ex ipso tenore verborum dictorum diplomatum satis apertè constare videtur, hujusmodi mandata Imperialia restricta esse ad partem eam dictarum Diœcesium, quæ Germanico Imperio subiecta est; & minimè ad alia loca Diœcesibus quidem prædictis, sed non temporali jurisdictioni sacri Imperij subiecta. Id enim non obscurè postulare videntur hæc verba, *Necnon alijs quibuscumque etiam Principibus sacri Imperij subditis in dicta Diœcesi constitutis.* Item hæc, *in gravissimum nostrum, sacri Imperij, & Nationis Germanicæ praeiudicium.* Et denique illud, quod præfati Imperatores declarârint se ea mandata facere *pro debito Imperialis officij*; cujus ut nulla necessitas, ita quoque nulla voluntas neque potestas fuit in regionibus dicto sacro Imperio minimè subjectis: ut proinde quod ab ipsis tamquam Imperatoribus mandatum fuit Imperiali authoritate, extendi non debeat ad eos, qui eidem potestati & authoritati subditi non fuerunt; propter peculiarem & restrictiorem qualitatem, quam assumpserunt & usi fuerunt in mandando prætactam Concordatorum observationem, *arg. c. Cum capella De privileg. Nicol. Everar. praeses in loco de tamquam seu de respectivis.* Ex qua eâdem consideratione commodè quoque avertitur declaratio Iulij Tertij Papæ, quam Impetrans allegavit quidem, sed non satis probavit. Nam etsi per eam (uti obtenditur) declaretur sub dictis Concordatis comprehendi Civitatem & Diœcesim Leodiensem: latius tamen non extenditur nec patere potest, quam ipsamet Concordata & illorum tenor patet; hoc est, non ultra, quam in illis patet superioritas Imperij & Nationis Germaniæ seu Alemaniæ; quod cum dici non possit de regionibus & locis positis extra dicti Imperij & Nationis superioritatem; consequens est nec per istam Iulij Tertij, multò minùs per Clementis Septimi antecedentem declarationem, Civitatem Buscoducensem, & in ea constitutos Ecclesiasticorum beneficiorum Collatores tamquam dicto Imperio, aut Nationi minimè subditos, comprehensos esse sub dictis Concordatis, utpote destitutos qualitate in ijsdem Concordatis tam formaliter requisitâ, *d. l. 4. §. toties De damno infecto*: quælibet enim dispositio regulatur secundùm suam causam, quæ illam vel ampliat vel restringit, *l. Adigere §. quamvis De iure patron. l. Cancellaverat De his quae in testam. delent. l. Cum quaeritur De except. rei iudic.* ut limitata causa limitatum producit effectū, *l. In agris De acq. rer. dom. d. l. Cancellaverat*; & talia debent esse subjecta, qualia sunt ac per-

ac permittunt prædicata, *Gloss. ad verb. nequivissent in c. Inter dilectos De fide instrum. & gl. fin. in c.*
12 *Dudum De decimis* † Quamvis interim de literis originalibus assertarum hujusmodi declarationum vel extracto illarum authentico, quæ à Clemente Septimo & Iulio Tertio Pontificibus emanasse dicuntur, hactenus nil apparuerit; ideóque ex defectu iustæ & sufficientis probationis nihil momenti habere debeant, nec in considerationem venire. Quippe quæ de ijs per Impetrantem exhibita sunt exempla, vel nudæ sunt copiæ, vel non rectè secundùm juris formam exemplata; hoc est ex præcedente mandato competentis Iudicis, parte adversa ad exemplationem seu authenticationem faciendam, prout juris dispositio requirit, *cap. ult. De fide instrum. Odofred. in l. 2. nu. 2. D. De fide instrum. Decius consf. 36. Pro tenui facultate Car. Molin. ad consuet. Paris. §. 5. nu. 33. cum seq.* vocatâ.

Quæ cum ita sese habeant, parum momenti pro Impetrante constituendum in extractis ex Registris Actorum Capitularium Ecclesiæ Buscoducensis per Impetrantem exhibitis; quatenus per illa demonstrare nititur, dictorum Concordatorum usum in eadem Ecclesia à multis retropræteritis annis viguisse, & observatum fuisse. Nam dicta extracta nihil aliud concludenter convincunt, quàm quod Decanus & Capitulum Ecclesiæ Buscoducensis, quantum potuerunt, conati semper fuerint Nominationes Vniversitatis Lovaniensis & Facultatis Artium in eadem, quoties illæ eis insinuatæ fuerunt, sic restringere, ut effectum non sortirentur, nisi in beneficijs vacantibus in mensibus Apostolicis, prætextu dictorum Concordatorum. Sed eorum ista contradictione & protestationibus in contrarium factis non obstantibus, qui per quatuor aut quinque novissimè retropræterita decennia secundùm dictarum Nominationum Bullas ad ipsorum Collationem nominati fuerunt, sine discrimine inter menses Apostolicos, & ordinarios acceptaverunt beneficia etiam in mensibus Ordinariorum vacantia: quos deinde etiam ijdem Decanus & Capitulum, non obstante Turnarij Ordinarij collatione, ad possessionem admiserunt & receperunt. Quemadmodum usu venit in nominationibus Magistri Arnoldi Genck in anno 1543. item in nominatione M. Petri Brachelij de anno 1553. item in nominatione M. Balthazaris Bont de anno 1563. item M. Ioannis Metzij de anno 1573. & novissimè in nominatione hujus causæ Opponentis factæ anno 1583. Et quamvis non constet M. Balthazarem Bont acceptasse in mense ordinario; imò præsupposito etiam, quòd acceptaverit beneficium vacans in mense Apostolico, non potest tamen dici id contigisse ex defectu juris & potestatis, sed ex contingentia facti, offerente se scilicet vacatione in mense Apostolico; in quo etiam ex Impetrantis propria confessione dictarum nominationum usus indubitatus est. Cùm alioqui dicto M. Balthazari ea in parte obstiterit propria renuntiatio, & promissio, quòd non acceptaret in mense ordinario; quòd utique ad se solum, non etiam ad dictum indultum nominandi, aut alios nominandos quoquo modo constringendos referri debet; quisque enim suo privilegio & juri renuntiare potest, *l. Si quis in conscribendo C. De pact. l. Quæritur §. si venditor De edil. edicto*, non etiam suo facto alterius conditionem deteriorem facere, *l. Non debet alteri De reg. iur. l. De pupillo §. si plurium De novi oper. nuntiat.* Sic quod pro parte Impetrantis nullo modo sit probatus pacificus usus, aut quasi possessio dictorum Concordatorum, sed ex adverso in hoc Amplissimo Concilio antiquissimum sit multisque Arestis comprobatum, dictarum nominationum usum & frequentem & indubitatum fuisse, etiam in mensibus Ordinariorum, quoad beneficia potissimùm sita sub patrimonio Regiæ Catholicæ Maiestatis in Diœcesi Leodiensi; ut est in oppidis Traiectensi ad Mosam, Thenensi, Nivellensi, dominio de Rutten, & plerisque alijs: ut nulla sit causa, cur Ecclesia Buscoducensis ea in parte debeat esse tantò melioris conditionis.

Hoc itaque præsidio ex dictis concordatis tamquam debili & infirmo destitutus Impetrans, ex ipso Nominationis indulto Opponentis jus & titulum subvertere nititur. Ex eo primùm, quòd per literas Placiti tam Caroli Quinti Imperatoris, quàm Regiæ Catholicæ Maiestatis usus dictarum Nominationum sit restrictus, ut ex illo acceptari non possint beneficia, quæ sunt de jure patronatus suæ Maiestatis, aut suorum vasallorum. Sed nimis frigida, imò frivola est & hæc allegatio. Convincitur enim & subvertitur ex ipsis dicti Placiti verbis, quibus disertè excipiuntur beneficia & officia pertinentia ad Nominationem & jus Patronatus Regiæ Maiestatis, vel alicujus ipsius vasallorum aut subditorum sæcularium seu laicorum: cùque in parte sunt ipsæ literæ Placiti planè conformes supradictis indultis tam Sixti Quarti, quàm Leonis Decimi, Adriani Sexti, & Gregorij Decimitertij, permittentibus facultatem nominandi singulis Prælatis, Capitulis, Conventibus, Collegijs, & Personis Ecclesiasticis utriusque sexus sæcularibus, & regularibus: per quæ satis deprehenditur permissum non esse, ut nominatio fiat laicis personis, vel jus Patronatus laicum habentibus, *l. Cum prætor D. De iudic. l. Maritus C. De procurat.* † Quod ipsum alioqui 13
non minus dici posset, etiamsi tam formaliter, & restrictè non fuisset facta mentio personarum Ecclesiasticarum; ob id, quod Papa non censeatur in dubio velle præiudicare iuri patronatus laicorum, nisi utendo supremâ & absolutiore potestate id exprimat, *Gloss. & DD in cap. Cum dilectus De iure patron. Lapus alleg.* 105. *Beneficia vacantia, Ægid. Bellamera decis.* 652. † qualis expressio 14
non est necessaria, ut censeatur derogatum iuri patronatus, competenti clericis seu Ecclesiasticis personis, *Stephanus Bertran. cons.* 193. *Venerabilis vir nu.* 1. *vol.* 7. super quibus ut maior est Pontifici potestas, ita quoque in gravando illas, proclivior voluntas; ideoque nisi illorum beneficia patronata specialiter excipiantur, censentur in dubio etiam contineri sub gratijs Papalibus; sub quibus ex adverso non intelliguntur comprehendi beneficia

ficia iuris patronatus laici, nisi specialiter exprimantur; ideoque gratiæ exspectativæ censentur continere tacitam conditionem, si beneficia non sint iuris patronatus laici, *Philip. Decius consf. 126. In causa Domini Francisci nu. 4. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 15. nu. 2. & seq.* perinde ex privilegio, præscriptione, vel consuetudine, ut ex fundatione aut dotatione, *Guliel Cassador. decis 4. de iure patron.* etiamsi intentissimis, & latissime patentibus verbis literæ exspectativæ dirigantur ad quoscumque seu ad cuiuscumque dispositionem, imò etiamsi ad cuiuscumque præsentationem, *Felin. in tract. quando litera Apostolica no. pat. eccles. latè Cesar Lambert. in tract. de iure patron. lib. 2. p. 3. quæst. 9. art. 3. & quinque seq.* Etsi enim præsentatio propria sit patroni maximè laici, quia tamen perinde ad ecclesiasticum ut laicum pertinere potest, ad ecclesiastici, non etiam laici præsentationem indeterminata huiusmodi pronuntiatio restringenda erit, *Felin. d. tract. nu.* 3. Cæterùm hæc clara juris dispositio dicto Impetranti nihil prodest; ob id, quòd Capitulū Buscoducense, eiusque Turnarij Canonici ad Canonicatus & beneficia in eorum Ecclesia habeant plenum ius collationis, & dispositionis ordinariæ; & minimè restrictum ius præsentationis ex aliquo iure patronatus. Id quod apertissime deprehenditur ex literis Apostolicis Ioannis vicesimi secundi, qui Ecclesiam Buscoducensem ex parochiali in Collegiatam erigendo, expresè voluit & ordinavit, quòd Canonicatus & præbendæ, quos primò in eadem Ecclesia vacare contingeret, collatio & provisio pro prima vice pertineret ad Decanum & Capitulum; quodque ad alios Canonicatum & præbendam ex tunc immediatè vacantes Dux Brabantiæ pro tempore existens personam idoneam dictis Decano & Capitulo præsentare valeret; & quod sic de alijs postea vacantibus Canonicatibus & præbendis vicibus alternatis fieri deberet. Ita quòd inde manifestè appareat quoad Decanum & Capitulum, prædictos Canonicatus & præbendas esse in statu liberę collationis (ut inquit Decius *d. cons 126. in princ.*) & minimè in statu iuris patronatus. Prout etiam per extracta, quæ Impetrans exhibuit, constat, dictos Decanum & Capitulum non tantùm cum Capitulariter, sed etiam cum per suum Turnarium iure suo in provisionibus horum beneficiorum usi fuerunt, id fecisse jure ordinariæ collationis & provisionis, & minimè ex aliquo jure patronatus vel per modum aut formam præsentationis. Neque verò ex eo quod sic in ista transformatione Duci Brabantiæ formale laicum jus patronatus, seu præsentationis alternatis vicibus attributum & reservatum est, idem quoque censeri debet attributum Decano, & Capitulo: nam ratione subjecti ut jus variat, ita quoque pro cujusque qualitate & capacitate aliud Decano & Capitulo, aliud Duci Brabantiæ concessum videri debet.
15 † Et Decano quidem cum suo Capitulo jus liberæ collationis cum plenitudine juris canonici, quia illius capaces sunt: Duci verò strictius jus patronatus ad effectum solius præsentationis; cujus, non etiam liberæ & plenæ collationis seu dispositionis, capax est laicus, *c. Præterea c. Illud c. Cum laici De iure patron. c. Si per ordinationem 63. distinct.* Verum quidem est jus patronatus, quod laicis & clericis communiter & conjunctim competit, quoad effectum derogationis censeri magis laicum, quàm Ecclesiasticum, *Rochus De Curte in tract. De iure patron. in verb. ius q. 7. & seq. Cravett. cons. 63. Primum dubium nu. 6. cons. 68. Proponitur nu. 4. vol. 1. Cæsar Lambert. d. lib. 2. p. 3. q. 9. art. 9* sed id rei popositæ applicari non potest: ob id, quod non conjunctim neque communiter Duci & Capitulo sit reservata seu attributa potestas conferendi, aut disponendi, sed disiunctim & per alternatas vices: ita ut non una, sed plures sint reservationes pluribus personis disiunctim adscriptæ seu attributæ. 16
† Ad exemplum penè usus fructus, qui pluribus personis alternis annis vel legatur vel constituitur; qui non unus idemque, sed numero plures sunt ususfructus, *l. Cum ususfructus alternis annis D. De ususfructu leg.* & invicem non communicantur, sed in cujusque persona singuli per se considerantur, *l. Quoties duobus D. De ususfructu*; ut nec inter illos juri accrescendi locus sit, quia nulla ratione conjuncti, sed omninò separati sunt, *Gloss. in d. l. Quoties in verb. alternis.* Per se igitur stat jus patronatus Ducis, nec communionem ullam habet cum jure collationis Decani & Capituli. Et quidem eo discrimine, quod per quamcumque reservativā seu exspectativam gratiam Papalem non censeatur derogatum juri patronatus; censeatur verò derogatum juri collationis, quod Decanus & Capitulum, non ex fundatione aut dotatione, sed ex mera liberalitate Pontificia habent; ideoque facilius illi etiam per Legatum Pontificis derogari possit, etiam tacite & per rerum consequentias, *Alex. cons. 74. Viso puncto nu. 27. vol. 4. Decius cons. 117. Pro tenui nu. 3. Rochus de iure patron. q. 7. Cravet. d. consil. 63. & 68.* De qua derogatione & derogandi voluntate in proposito nulla superesse potest dubitatio; ex eo, quòd per dicta indulta specialiter graventur etiam hi Ecclesiastici, quibus beneficiorum Ecclesiasticorum sola etiam præsentatio competit, quæ propriè pertinent ad actum patroni, non ad canonicè instituentem, nec ad illum, qui beneficium cum plenitudine juris confert, *cap. Ea noscitur & ibi Panor. in 2. notab. De his quæ fiunt à Prælatis.*

Nihil itaque Impetranti in hoc articulo suffragari potest, quod tam operosè allegavit, & multis exemplis prolatis amplificavit de dictorum Decani & Capituli actuali possessione, seu quasi conferendi beneficia in mensibus ordinarijs alternatis: nam illam agnoscit quoque Opponens, & pro fundamento suæ nominationis, quo in hac causa nititur, assumit; quòd scilicet propter tam altè patentem eorum potestatem conferendi tam multa beneficia jure ordinariæ collationis, meritò per sedis Apostolicæ hæc nominationis indulta gravari possint singulis decennijs semel; sive respectus habeatur ad indultum Sixti Quarti, ex quo nominatio fieri potest ad eos, qui plura quam sex beneficia conferre habent; sive ad Indultum Leonis Decimi, quo per nominationes gravari possunt, *qui beneficiorum vel officiorum Ecclesiasticorum dispositionem qualemcunque habent.*

Per quæ verba de habentibus dispositionem 17 etiam

etiam qualemcumque beneficiorum vel officiorum, removetur alia Impetrantis impugnatio, quam novissimo loco facit aduersus hanc Opponentis nominationem, quod scilicet illa fieri non potuerit in præjudicium Turnarij, ad quem putat unici hujus Canonicatus controversi dispositionem, seu collationem dumtaxat pertinuisse, ideoque sub nominatione Impetrantis illum comprehensum non fuisse; ut generaliter traditur, monocularia beneficia non cadere sub generalibus, & indeterminatis gratijs exspectativis, *Gl. in verb. in certa in Clem. 1. De prabend. Dom. Gemin. cons. 36. Quod collatio facta, Steph. Bertran. consil. 194. Concessum est vol. 3. parte*
18 *2.* * Probabilius magisque coloratè objici poterat, ideò hunc Canonicatum cadere non potuisse sub dicta Opponentis nominatione, quòd illa fuerit directa non Domino Petro Despinia Canonico Turnario, ex cujus collatione Impetrans jus suum prætendit; sed Decano & Capitulo Buscoducensi, ad quos hujus litigiosi Canonicatus collatio non pertinuit, sed ad præfatum Turnarium, qui per dictam nominationem Opponentis in specie gravatus non est; qui licet sub prætacto Capitulo sit, Turni tamen consideratio facere videtur, ut suo speciali, non generali Capituli jure censeri debeat, ideoque vigore nominationis, Decano & Capitulo coniunctim directæ, acceptari non potuerit beneficium, quod non invenitur pertinere ad coniunctam Decani & Capituli, sed dicti Turnarij solius, collationem, *cap. ult. De praben. lib. 6. Rota decis. 111 aliàs est 4. de concess. praben. in antiq. Bald. cons. 242. Factum tale vol. 3.* Sed utrumque æquè improbabiliter & sine ullo juris colore, duabus ex causis: Prior est, quòd in hoc articulo quoad eos, quibus nominationes fieri possunt, indultum Nominationis ex Bulla Leonina Facultati Artium concessa (de quo hic agitur) latiùs pateat quàm indultum ex Bulla Sixtina Vniversitati concessum: quippe comprehendit omnes omninò Collatores qualemcumque beneficiorum dispositionem habentes; & sic perinde eos, qui unum, aut alterum dumtaxat, ut qui plura beneficia conferre habent.

19 † Id enim importat vis & potestas universalis hujus dictionis *Qualemcumque*, ut non tantùm referatur ad qualitatem dispositionis, sed etiam ad beneficiorum numerum. Hæc enim universalis distributiva dictio prægnans est, & omnia omninò complectitur, etiam eos casus, qui alioqui sine tam effuso sermone non continerentur. *cap. Solitæ De maior. & obed. Iason cons. 55. Præsens quæstio post princ. & cons. 124. Viso testamento nu. 4. vol. 4. Steph. Bertran. cons. 129. Viso & ponderato nu. 15. vol. 8.* Vt non sit dubium, quin Leo Papa ea in parte intenderit plus concedere Facultati Artium, & omissâ repetitione restrictionis, de habentibus disponere plusquam de sex beneficijs tam formaliter posita in Bulla Sixtina, voluerit ab ea recedere, eâque in parte indultum suum Facultati Artium amplificare: quæ interpretatio omninò accipienda est in hoc indulto tam gratioso & favorabili, in favorem & remunerationem studiorum, & ob utilitatem publicam concesso, *c. fin. De rescript. lib. 6.* Altera exque evidentior & certior ratio est, quòd hanc nominationem & illius effectum metiri non oportet ex persona ipsius Turnarij, seu hebdomadarij, sed ex personis Decani, & Capituli totius: cùm enim Turnarius non suo proprio, sed totius Capituli jure vel nomine collationis vices exerceat, non tam Turnarius quàm Capitulum totum per ministerium sui Turnarij conferre censetur; & ex ratione antecedentis non tam ad Turnarium, quàm ad Capitulum collatio spectare & exerceri intelligitur: ita quod virtute nominationis factæ Decano & Capitulo sine ulla hæsitatione acceptari possit beneficium, quod cessante nominatione Turnarius seu hebdomadarius nomine & ex capite Capituli alicui conferre posset; sic quod sub exspectativa gratia ad Decanum & Capitulum indubiè etiam continetur Turnarius, qui Capitulum repræsentat & vices illius sustinet. De quo extat aperta, & indubitata Bonifacij Octavi constitutio. *in c. fin. De praben. lib. 6.* & Rotæ Romanæ ad illam confirmata decisio, *Rota decis. 119. nota quod ubi aliquis est Impetrans, quæ est 4. sub tit. concess. praben. in antiq. Geminian. in d. c. ult. nu. 7. & ibi Philipp. Franc.* Vt proinde in proposito non cadat consideratio solivagi & monocularis beneficij, sive (uti non oportet) respiciatur ad dictos Decanum & Capitulum, qui plurimorum beneficiorum collationem habent, ut constat ex propria Impetrantis allegatione & exhibitis per eum extractis; sive ad Turnarium, ad quem eodem penè numero pertinent eadem beneficia, saltem in potentia, si durante ejus turno illorum plurium vacatio occurreret, ut acutè & exactè
per Dominum Advocatum causæ id animad- 20
versum & suggestum est.

Quoniam igitur nihil soliditatis deprehenditur in obiectionibus & impugnationibus Impetrantis adversus Opponentis nominationem, sed per illam ac per clausulam *decreti irritantis* dicto nominandi indulto insertam, præfati Turnarij, ut & dictorum Decani & Capituli manus fuerunt ligatæ, illosque etiam ignorantes constrinxit, *c. Si postquam De præbend. lib. 6. Panor. in c. Dilecto De praben. Lud. Rom. cons. 330. Circa primum nu. 12.* non potest dicti Turnarij collatio Impetranti facta aliquo modo subsistere, aut Impetranti coloratum titulum ad hunc litigiosum Canonicatum attribuere, *c. Si beneficia. d. c. Si postquam De præb. lib. 6. Ioann. Bapt. Ferret. cons. 15. Pro favore*; sine quo colorato titulo Ecclesiastici beneficij nulla potest esse possessio, *c. 1. de reg. iur. lib. 6.* & per consequens nullum iudicium possessorium; & nequidem redintegrandæ, multò minus retinendæ possessionis ex illa competere potest, *Guido Papa decis. 71. & 85. Marian. Socin. cons. 67. Eadem die nu. 9. vol. 3. Rebuff. ad constit. Regias de caus. benef. poss. art. 1. in princ. parte 3.* Hinc omnibus maturè excussis & discussis evidenter apparet Impetrantis intentionem nullo modo in hac causa contra Opponentem fundatam esse; ideoque Opponentem ab illius impetitione absolvendum, & ultra hanc absolutione ex duplicato per Opponentem interdicto

eundem

eundem Opponentem manutenendum adversus Impetrantem in hoc Canonicatu ex tam liquido, claro, & indubitato jure dictæ nominationis; in expensis litis eodem Impetrante condemnato.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Possessorium inter nominatum ex indulto Facultatis Artium in Vniversitate Lovaniensi, & habentem ab ordinario collationem.

1. *Possessio in Ecclesiasticu cui decernenda & cuius natura*
2. *Titulus coloratus sufficit in possessorijs beneficialibus.*
3. *Clericatura necessaria beneficium acquirere volenti.*
4. *Instrumentis publicis subscriptio necessaria.*
5. *Clericatura literæ requirunt subscriptionem.*
6. *Subscriptio & subsignatio, quo loco poni debeant.*
7. *Clericatura non præsumitur.*
8. *Clericaturam conferens de quibus inquirere debeat.*
9. *Clericatura ab alio quàm proprio diœcesano collata an valeat.* *Clericalis character an ab alterius diœcesis Episcopo imprimatur?*
10. *Nullitas maxima quæ ex defectu potestatis.*
11. *Domicilij ratione an alicui conferri possit clericatura.*
12. *Fidem accommodare in beneficialibus non licet.*
13. *Collatio in præiudicium reservationis Papalis nulla est.*
14. *Clausula* decreti irritantis vis.
15. *Collatio notoriè nulla nullum dat titulum.*
16. *Nostrum dicitur quod commune cum alio habemus.*
17. *Originarius quis dicatur.*
18. *Valor quo modo attendatur in beneficialibus.*
19. *Actus ab initio licitus potest facere transitum ad actum illicitum.*
20. *Possessorium beneficiale summarium est.*
21. *Absentia quanta requiratur, ut scholasticus privilegium suum amittat.*
22. *Medium ab extremis præsumitur.*
23. *Certificatio quando & quantum probet.*

CONSILIVM CCLVI.

IN causa possessoria, quæ in Amplissimo Concilio Brabantiæ instituta est nomine M. Engelberti Wamesij Artium Magistri & V. I. Licentiati Impetrantis, contra Matthæum Backenbusch Opponentem, de & super Canonicatu & præbenda S. Servatij Trajectensis novissimè per obitum M. Iosephi Musch vacantis, longè apparentius & evidentius ad stabiliendam, retinendamque possessionem jus habet præfatus M. Engelbertus: quem ob id etiam per Amplissimi Concilij sententiam in hujusmodi possessione, adversus dictum Matthæum retinendum manutenendumque nos infrascripti arbitramur. * Etenim in Ecclesiastici beneficij possessoria causa, ei audjudicanda est possessio,
1 & is in possessione manutenendus, qui apparentiora habet jura, *Doct. in l. fin. C. De edicto D. Hadr. tollen.* Quamvis autem initium hujus demonstrationis fieri posset à deductione notorij defectus juris in præfato Matthæo; cùm possessio in beneficijs Ecclesiasticis mixtæ naturæ sit, & absque titulo induci, aut concludi non possit, *Rota decis. 55. aliàs est 2. ad instantiam illius, Vt lite pend. & decis. 14. alias est 2. fuit dubitatum utrum De restit. spoliat. in novis:* quo tamen clarior expeditiorque decisio causæ stet pro præfato M. Engelberto, conversâ rotâ jus & titulũ, quo idẽ M. Engelbertus hujus Canonicatus ac præbendæ possessionem per legitimam & consuetam installationem adeptus est, *Innocen. in c. In literis nu. 7. De restit. spol. Ioan. Bapt. Ferret. cons. 14. Tangendo nu. 1.* ob oculos ponemus, ac stabiliemus. Et quidem de potestate ac viribus Bullæ Apostolicæ per Impetrantem exhibitæ, quæ permittit Facultati Artium Almæ Vniversitatis Lovaniensis facultatem nominandi ad collationes quorumcumque Collatorum in Diœcesi Leodiensi, alijsque vicinis existentiũ nihil hic ambigendum est; cum propter authoritatem atque potestatem sedis Apostolicæ; tum propter illius usum speciali concessione ac Placito Cæsareæ Majestatis permissum; ac denique etiam propter res in hoc Amplissimo Concilio secundùm eandem Bullam paucis abhinc annis frequentius judicatas. Cuius Bullæ vigore & authoritate M. Engelbertus tonsuratus clericus Diœcesis Leodiensis, in Artibus promotus & birredatus, de Concilio dictæ Facultatis Artium existens, & ob eminentiam doctrinæ ad docendum Logicam & Physicam Aristotelis assumptus, sexta Martij anno 1559. ad collationes Reverendi D. Præpositi S. Servatij Oppidi Traiectensis per deputatos in dicta Bulla, præcedente solemni & registrato iuramento, quòd in bonis octuaginta ducatos de camera annuatim non haberet, ritè ac legitimè nominatus, huiusmodi suam nominationem secundùm tenorem literarum dicti Placiti super usu prætactæ Bullæ concessi, per suum ad hoc legitimè constitutum Procuratorem, intra tempus per literas dicti Placiti præscriptum, videlicet 16. ejusdem mensis Martij, intimavit & insinuauit; & subsecutâ deinde vacatione prætactorum Canonicatus & præbendæ in mense Aprili anno 1560. vigore dictæ Nominationis decima octava ejusdem mensis Aprilis, & sic intra mensem in literis prætacti Placiti præscriptum acceptavit; ac de eodem per Reverendum in christo Patrem D. Abbatem S. Gertrudis Lovaniensis sibi provideri curavit; obtentâ altera die sequente legitima & solemni in possessionem dictorum Canonicatus & præbendæ per installationem iuriumque requisitorum solutionem inductione; factâ quoque huiusmodi gratiæ, acceptationis, provisionis, ac obtentæ possessionis ad valuas dictæ Ecclesiæ Sancti Servatij publicatione, & secundùm dicti Placiti tenorem vicesima secunda die eiusdem mensis Aprilis prætactarum acceptationis & provisionis apud Registrum Notarij dictæ Facultatis Artium insinuatione ac registratione. Sic quod neque ex interna dictæ Bullæ, neque ex externa prætacti Placiti forma, in hoc, quem præfatus M. Engelbertus virtute dictæ Nominationis, in contentioso Canonicatu, & præbenda prætendit titulo, nihil omninò desideretur: † 2
ideoque non tantùm coloratum, qui in possessorijs causis beneficiorum ecclesiasticorum sufficere debet, *Rota decis. 439. aliàs est 21. Si agenti possessorio De rest. spol. in novis, Rebuffus ad constit. Reg. tit. de caus. benef.*

benef. poss. art. 1. gloss. 1. nu. 4. authoritate scilicet superioris, Innoc. in c. Ex parte De rest. spoliat. hoc est Pontificis, qui omnium beneficiorum liberam dispositionem habet, c. 2. De præben. lib. 6. Clem. 1. Ut lite pendente &c. sed etiam plenum ac justum habeat titulum; qui non tantùm ad possessionem retinendam, verùm etiam ad plenissimam in petitorio securitatem obtinendam sufficere posset. At verò Opponens debilem, imò nullum (cui ideo nullus color accedere potest) prætexit titulum, ex ordinaria collatione præfati Domini Præpositi; quantumvis hic Canonicatus seu illius vacatio inciderit in mensem Ordinarij, nimirum Aprilem anni 1560. Cujus nullitatis seu inutilis collationis duplex occurrit ratio: primò ex conditione ac qualitate Opponentis; secundò ex defectu potestatis conferendi in dicto Domino Præposito Ordinario Collatore.

3 * Prior quidem ex eo causatur, quod dictus Opponens non docuerit de legitimè adepto Clericatu, sine quo nemo beneficium ecclesiasticum obtinere aut retinere potest, c. Cum adeò De rescrip. c. Ex literis De transact. Etsi enim protulerit quoddam instrumentum, quo contineri videtur, quòd anno à Nativitate Domini 1559. 20. Ianuarij Georgius Episcopus Hierapolensis, Reverendissimi Episcopi Ratisponensis in Pontificalibus vicem gerens & suffraganeus, Matthæo Backenbuch de Ingolstadio primam clericalem tonsuram ritè contulerit; laborat tamen idem instrumentum & externo visibili, & interno, quod intellectu deprehenditur, vitio; sic quod neque fidem mereatur, neque impressi clericalis characteris argumentum aut probationem adferat.

† Externum vitium est, quòd nuda & privata
4 scriptura, nullius Notarij aut authenticæ personæ subscriptionem seu subsignationem habeat: quod tamen in instrumentis, quæ publicâ fide nituntur, necessarium omninò est, Alex. consil. 166. Viso puncto nu. 3. vol. 2. in quibus non sufficit Notarium, aut eum, cui publicandi instrumenti authoritas est, totam scripturam propriâ manu scripsisse, nisi etiam subscripserit, subnotaverit, aut subsignaverit; licet id in privatis scripturis non sit æquè necessarium, l. Cum antiquitas & ibi Iason nu. 12. C. De testam. l. 2. C. De conven. fisc. debit. lib. 10. gloss. l. Generali. C. De tabular. lib. 10. † Nam & specia-
5 liter in literis tonsuræ clericalis requirit Petrus Rebuffus, in practic. benef. p. 1. tit. forma literarum tonsura nu. 2. quod vel Episcopus, vel Secretarius de ipsius mandato subscripserit & subsignaverit, ut fidem probationis faciant: sicut generale est, non credi literis Episcopi sigillatis non subsignatis, quoties alicui præjudicium inde inferri potest, Rota decis. 701. alias 17. nota quod non creditur De probat. in antiq. Bald. cons. 319. Super primo cum consil. seq. vol. 3. Et quamvis huic instrumento sigillum inveniatur appositum, id tamen præter solitum ac consuetum morem in dorso appressum est: cum ex more vel in facie instrumenti subimprimi; vel per caudas aut cordulas appendi debeat. Sic quod verè & propriè loquendo sigillum istud videatur impressum in chartâ ab eo latere, quo impressum est, vacuâ; quo casu sigillo parum fidei tribui solet, etiamsi postea chartæ aliquid inscribatur, Innoc. in c. 2. n. 3. vers. de his autem De fide instrum. † 6
Nam quemadmodum subscriptio & subsignatio nulla est, nisi in fine instrumenti ponatur, quia is est locus ei determinatus à jure & consuetudine, Bald. in l. Ad testium §. si quis ex testibus De testam. ita ex consuetudine facies sigilli debet correspondere faciei instrumenti; cum minimè mutanda sint, quæ semper ex usu communi certam interpretationem habuerunt, l. Minimè De legib. Pet. Rebuffus in tract. nominat. quæst. 10. nu. 16. * Atque 7
ita cum clericatura sit extrinseca qualitas, quæ non præsumitur nisi probetur, not. in l. Sciendum De verb. oblig. necesse est, ut statim in limine hujus possessorij judicij impingat Opponens, qui liquido de eâ qualitate non docuit, quæ primum aditum facit ad beneficia.

Sed ut fides dicto tonsuræ clericalis instrumento adhibeatur, nihilominus extra periculum non erit Opponens, ob interna vitia, quibus laborat. * Videlicet imprimis, quod in eis ut mo- 8
ris est & jus requirit, non sit facta mentio, quod Matthæus sit de legitimo matrimonio natus, & justæ ætatis: necessarium enim est, ut de istis inquirat Episcopus & cognitâ veritate literis tonsuræ eadem inserat, Rebuff. in d. tract. tit. de forma liter. tonsur. sicut in literis tonsuræ Impetrantis factum reperitur: legitimum namque matrimonium & ætas legitima necessaria sunt ad obtinendam primam clericalem tonsuram, cap. fin. De temp. ordin. & De fil. presbyt. per totum. * Secundò, quod potentius est, constat ex prima ejusdem instrumenti lectura, quòd Matthæus tonsuram à non suo 9
Episcopo acceperit, quia scilicet dicitur in eo, quod Matthæus sit Ingolstadiensis, & Eychstetensis diœcesis, ideóque non debuerit aut potuerit tonsuram accipere à vicario Episcopi Ratisponensis. Ita enim jure constitutum est, in c. 1. & c. Cum nullus De temp. ordin. lib. 6. quòd nemo Episcopus hominem alienæ diœcesis ordinet, vel clericum faciat: adeò ut nec Archiepiscopus suorum Suffraganeorum subditos ordinare possit, d. cap. 1. De temp. ordin. saltem non sine literis dimissorijs ejus Episcopi, sub quo originem & locum nativitatis ordinandi seu tonsurandi habent, d. c. 1 c. Ecclesiis 68. distinct. & ibi Gloss. verb. formatas; ne quis ex aliena plebe sibi quemquam usurpet, c. Primatus 71. distinct. & ibi Ioan. de Turre Cremata. Et quamvis Guido Papæ, decis. 446. disputando de charactere, an ille homini alienæ diœcesis per alterius diœcesis Episcopum imprimatur, existimet discrimen esse inter maiores ordines, ut illorum character non imprimatur Clerico alienæ diœcesis, d. c. 1. & d. c. Cum nullus, & primam tonsuram, ut hujus character homini laico imprimi possit per alterius diœcesis Episcopum; verissimum tamen est & aperto jure quod dissimulari non potest, constitutum, cap. fin. De tempor. ordin. lib. 6. & ibi Gl. in V. hominis, non magis validè clericalem primam tonsuram homini diœcesis alienæ, quàm alium altiorem ordinem conferri posse; & sic quidem ut de facto collata tonsura nullius sit momenti quoad illius exercitium vel executionem; propter defectum potestatis in ipso conferente, Steph. Bertran. cons. 179. Illud certum est vol. 5. † Nulla enim maior 10
nec

nec potentior est nullitas, quàm quæ causatur ex defectu potestatis, & jurisdictionis actum agentis, [illegible] C. *Tertull. l.* 1. § *hæc autem* [illegible] &c. Eaque etiam opinio communiter recepta & approbata, *Gl.* [illegible] *homini* & *ibi Domin.* [illegible] atque ita in possessorio Ecclesiastico [illegible] beneficij se vidisse judicari attestatur [illegible] Chassaneus, *ad consuet. Burg.* [illegible] 1. [illegible] *nu.* 15. Et dato, quod character imprimatur, & sic ordinatus quoad se sit [illegible] quoad executionem clericaturæ non [illegible] hujusmodi character, & ob id semper maneat inhabilis ad beneficium obtinendum, sicut prius cum adhuc laicus esset, ut consulendo respondit Dominicus Geminianus, *conf.* 133. *Istud dubium in fine*, & pro remedio tradit Petrus Rebuffus, *in d. praxi benef. tit. de literis dimiss. nu.* 5. & *in tract. de nominat. quæst.* 14. *nu.* 42. & *q.* 22 *nu.* 12. quod sic illegitimè tonsuratus per gratiam *perinde valere*, [illegible] Papa confirmari hujusmodi ordinationem [illegible] ante beneficij impetrationem, nè per [illegible] hujus, juri alteri quæsito [illegible] *Quamvis De rescript. lib.* 6. Sic quod vel ex hoc solo capite prælatus Opponens, cui non tantum Rei partes hic obtinet, *l. Si duo* § *hoc interdictum* [illegible], sed etiã Actoris, duplicato interdicto in hac causa succumbere debeat: præsertim [illegible], nec ex loco beneficij, nec ex hac [illegible] sit, cum Actor utpote in loco beneficij [illegible], cæteris etiam paribus, præferendus [illegible] *Ioan. de Selva in tract. benef. p.* 3. *q.* 26. *Regula* [illegible] 19. *Rebuff. de nominat. q.* 9. *nu.* 48.

11 Neque ad rem facit, quod pro Opponente allegatum est, quod continuè (seu ut habent verba vulgaria Bupckuast, hoc est assiduè) tempore collatæ tonsuræ habitaverit & domicilium [illegible] Ratisponæ, quasi sic respectu contracti [illegible] pertinuerit ei à S[illegible] Episcopi [illegible] tonsura conferri, *d. cap. Cum nullus.* [illegible] eò non constat, neque in literis tonsuræ [illegible] exprimitur, vel aliqua illius mentio facta reperitur, ideoque cùm facti sit in dubio præsumi non potest, imò vero contrarij præsumptio ex [illegible] instrumentis per Opponentem prolatis aperte elicitur; in qua tum idem Opponens paulo post, scilicet 21. Martij eodem anno 1559. repe[illegible] Procuratores ad acceptandum beneficia [illegible] in Civitate Augusta constituisse: [illegible] verosimile fit, cum tunc potius rele[illegible] Augustæ (quæ specialem diœcesim habet [illegible] Archiepiscopo Moguntinensi) quàm Ratisponæ, quæ est sub Episcopo Salzburgensi, præ[illegible] Opponens ex nativitatis & originis [illegible] esse diœcesis Eychstetensis tanquam [illegible] Ingolstadij. Adhæc extra omnem suspicio[illegible], quòd ex parte Impetrantis Opponenti [illegible] Matthæi [illegible] simulatum, nec [illegible] de ejus persona in actis constare: quod [illegible] præsumatur, occurrunt ta[illegible], quæ hujus credibilitatem aliquam [illegible] ad tenebras seu improbabilitatem [illegible] Opponentis [illegible] dendum, [illegible] ejus decolorandum, plurimùm [illegible]. Veluti quòd post objectionem istam pro parte Opponentis producta sit quædam attestatio Vicerectoris Universitatis Ingolstadiensis de nativitate & studio cujusdam Matthæi Patabul[illegible], quæ præterquam quòd cognominis covenientiam non habeat, reperitur multis annis ante corporis hanc litem facta, videlicet in anno 1555. quarto Calendas Octobris. * Deinde secundò, 12
quod satis evidenter constet hoc nomen Mathæi Bickenbisch suppositum esse, accommodata tacita fide in fraudem juris pro alio quodam pueto, cui D. Præpositus præbendam istam cupiverit esse collatam, qui tamen tempore collationis in personam Matthæi factæ incapax illius fuerit. Equidem ut generaliter nulla sunt, quæ in fraudem juris aguntur, *l. In fraudem, l. Heres, l. Eum qui tacitam De his quib. ut indig. l.* 3. *l. In fraudem De milit. test.*; ita quoque & potissimùm in beneficialibus, quæ per taciti nominis accommodationem vel collusionem fiunt actum vitiant, *c. Audivimus De collus. detegen. c. Cum clerici De pactis.* Sicut nulla est pensionis reservatio facta sub nomine alieno, ad commodum ejus, qui alioqui pensionis incapax est, *Panor. in c. Ad audientiam De rescript. & in c. Conquerente De cler. non residen. & in d. c. Audivimus, Hieron. Gigas de pension. quæst.* 5. & 43. Relinquitur ergò ex conditione personæ Opponentis nullum esse colorem juris aut justæ possessionis.

Ex defectu potestatis D. Præpositi conferentis 13
similis est ratio nullitatis. Nam quamvis Præpositus ordinariè conferre possit præbendas in mensibus ordinarijs vacantes; & ex collatione Ordinarij coloratus titulus ad tuendam possessionem acquiratur, etiamsi alioqui aliquod vitium lateat in collatione, cùm tamen ipsi conferendi potestas temporaliter ablata est, aut quamdiu propter nominationem seu exspectativam Apostolicam gratiam manus Collatoris ligatæ sunt, & beneficium, quod sub hujusmodi gratia Apostolica comprehenditur, affectum est; nulla omninò est collatio, quam adversus Pontificiam hujusmodi ligationem & affectationem intra tempus præscriptum Ordinarius Collator, cùm parere necesse habeat, facit, *c. Si beneficia, c. Si postquam De præbend. lib* 6. *Zabarel. consil.* 104. *Post redditum*; * pro- 14
pter vim clausulæ *decreti irritantis*, cujus potestas & effectus est, ut omne, quod in contrarium fit, sit illicitum, & nullum, *Panorm. in c. Dilecto in 4 colum. De præben. Rota decis.* 16. *si contra agentem aliàs est* 3. *De restit. spoliat. in novis*; afficitque hoc decretum etiam ipsos ignorantes, *d. c. Si postquam*, multò magis eum, cui insinuatio mandati Apostolici facta est, ut contigit in casu præsenti. Quod vitium tanti momenti est, & tam incoloratum facit titulum, qui postea ab Ordinario confertur, ut impediat etiam possessionis translationem, eamque si de facto transferatur inficiat, & ut omni effectu juris [illegible] destituatur, faciat, *Rota decis.* 429. *aliàs est* 17. *nunquid si mortuo De restit. spoliator. in antiq. Marian. Socin. cons.* 67. *Eadem die n.* 9 *vol* 3. & *Rota decis.* 19. Ex qua juris consideratione jam proximis in causis multis, pro nominatis ex dicto indulto adversus Ordinarios Collatores in hoc Amplissimo Concilio judicatum est; ut nihil prosit Opponenti, quod in adipiscenda

adipiscenda possessione per nudam receptionem
Capituli Impetrantem anteverterit: non enim
te nporis tantum est momentum, quod nullo pror-
15 sus juris adminiculo fulcitur; † cùm beneficij
collatio notoriè nulla nullum det colorem possi-
dendi, nec causet aliquod possessorium, *Guido
Pap. quæst. 71. & 85. Doct. in c. Ex literis De restit.
spol. Lud. Roman. cons. 483. Dubitatur primo nu. 14.*
ita ut privari etiam possit possessione non voca-
tus; nam & in interdicto recuperandæ posses-
sionis benefi[illegible] obstat spoliato notorius defectus
tituli, *Inno. in c. Cum Ecclesia Sutrina De causa poss.
& propr.* Quod quidem nullitatis vitium non
potest videri purgatum per allegationem Con-
cordatorum Nationis Germaniæ, cum ab ea Op-
ponens tacite destiterit, nulla illjus factâ de-
ductione, vel dictorum Concordatorum men-
tione in scriptura Memoriæ, in quam omnia
comp[illegible]ere ac congerere debuit, quibus causam
suam niti voluit. Idque non inconsultò, quando
ex multis præjudicijs ac sententijs secundùm di-
ctam Bullam Nominationis Facultati Artium,
atque etiam Sixtinam toti Vniversitati Lova-
niensi concessam (licet minoribus cum præro-
gativis ac derogationibus) in causis possesso-
rijs Canonicatuum ac præbendarum S. Servatij
Traiectensis successive latis didicisse potuit, in-
firmum fore istud fundamentum Concordato-
rum pro sustinenda ordinaria collatione adver-
sus Nominationes Lovanienses: sive quod non
pro[illegible], Traiectum, quod nunc notoriè juris
Brabantici est, Concordatis subesse; sive quod
illis in ipsis Bullis Pontificis satis apertè vide-
atur derogatum, *vide s. cons. 250 nu. 3.* sive quod
nominatis disertis verbis permissa sit facultas ac-
ceptandi ex suis nominationibus in omnibus
mensibus, etiam Ordinarijs, *in clausula, quovis
mense Apost. olico vel ordinario nuncupato.* Vt proinde
ab his, quæ ex frequenti pronuntiatione certam
formam acceperunt, minimè sit recedendum, *l.
Minime, l. Si de interpretatione D. De legib:*

Sic itaque constituto titulo non tantum co-
lorato, sed etiam justo in persona Impetrantis,
[illegible] veniamus, quæ Opponens Impetranti ad
[illegible]vandum titulum ex Nominationibus Lo-
vaniensibus [illegible] petentem obiecit, quæ præci-
puè tria sunt. Primum, quòd Impetrans hujus be-
neficij incapax sit; ob id, quod in prætactis li-
teris Placiti inter cætera pro restrictione Bullæ
Apostolicæ adiectum sit: Nec virtute Nomina-
[illegible] accepter aliquod beneficium,
[illegible] in Belgio patrimonio Regis Catholici
[illegible] sit; vel [illegible] natus fuerit in eodem pa-
[illegible] annis resederit & scholas fre-
[illegible], objiciens Impetranti, quòd origi-
[illegible] ex nativitate [illegible]ensis sit, tamquam Tra-
[illegible] natus, patre & matre in patria
[illegible] Sed in hac objectione immo-
randum [illegible] Placitum hoc tan-
[illegible] in verb.
[illegible], quod [illegible] his Principis
[illegible] vulgo Herrwertsover
[illegible] Regionibus natus sit inter
[illegible] oppidum Traiectense
[illegible] notum est, neque ullam controversi-

am habet. Vnde quia ex propria Opponentis
confessione constat, Impetrantem Traiecti na-
tum, & baptizatum esse, satis esse [illegible]
debet ea ex parte literis placiti. Et quamvis Epi-
scopus Leodiensis jus communionis pro indiviso
in eodem Oppido Traiectensi habeat [illegible]
dat, verum tamen semper manet Impetrantem
natum esse in ditione citeriore Ultramarinos, pa-
trimonio Principis Belgij, ut habet certificatio
exhibita. * Rectè enim nostrum dicitur, quod 16
commune cum alijs habemus [illegible]
pars, quæ nostra dici non possit, *l. [illegible]
l. Pupillus §. fin. De verbor. signif.* & [illegible]
diu [illegible] inter hos Principes habeatur [illegible]
pidum, & superioritas, necesse [illegible]
ad ejus substantiam ut utrique [illegible]
atque competat, *Bald. in l. [illegible]
manumiss.* † Neque ad parentes [illegible] 17
ginem tantùm habenda est ratio, [illegible]
nativitatis ipsius Impetrantis & [illegible]
rentum, quod ex confessione Opponentis [illegible]
Traiectum: sic ut ex [illegible]
ipsius Impetrantis, & [illegible]
hil dubitandum sit, quin Impetrans sit [illegible]
tivus & originarius oppidi Traiectensis [illegible]
*strens. Cuma. Alex. [illegible]
legatum De legat.* 1. cum [illegible]
habere originem, paternam ex [illegible]
propriam ex nativitate. [illegible]
etiamsi mater pertranseundo tantùm aliquo loco,
ubi domicilium non habet, pepererit, [illegible]
*& alij loco supra citato, [illegible] in cap. Rodulphus nu.
24. in fine De rescript.* Quæ si cessarent, [illegible]
tamen adversus hoc requisitum Impetranti [illegible],
quòd per præceptoris sui testimonium docuerit,
se in pueritia sua undecim annis continuo scho-
las frequentasse in schola [illegible]
iectensis, in qua est beneficium [illegible]
maximè cùm ea in parte literæ Placiti [illegible]
cola habeant eum, qui decem annis [illegible]
terioribus regionibus resederit, ac scholas [illegible]
tavit. Sic quòd, cùm nulla sit dubitatio [illegible]
etiam Opponens controversum faciat, [illegible]
Ecclesia S. Servatij [illegible]
suis (inter quæ est [illegible]
sia S. Ioannis in eodem [illegible]
connexim [illegible], in qua ut [illegible]
Impetrantem exhibita, & [illegible]
contradixit, Impetrans [illegible]
dictionis Brabanticæ, [illegible]
jurisdictionis & superioritatis [illegible]
so, nihil dubitandum sit, quin [illegible]
trais Impetrans capax sit hujus bene[illegible]
sertim accedente [illegible]
residentiâ Impetrantis in Vniversitate [illegible]
ensi, in qua studia usque ad Magisterium [illegible]
bus, inde usque ad Licentiam [illegible]
novo & altero fere decennio [illegible]
possessionem hujus beneficij [illegible]
absolvit. Nihil itaque est, quod ex [illegible]
capacitatem personæ Impetrantis [illegible]
inducat.

Alterum quod Opponens Impetranti [illegible]
80. est, quod plus [illegible]
minationis nominandis permittat, [illegible]
[illegible]

florenos auri de Camera; sed non perrumpit ea
objectio. Nam imprimis secundùm prædictas li-
teras Placiti (quorum forma per omnia observata
possessorium judicium sufficienter justificat) suf-
ficit Impetranti, quod solemni juramento affirma-
verit, se tantùm in bonis non habere. Deinde ex
propria Opponentis allegatione constat, ne nunc
quidem Impetrantem in bonis temporalibus vel
Ecclesiasticis eam taxam excedere: nam varian-
do modò allegat eum percipere ex præbenda S.
Ioannis Leodiensis centum quinquaginta florenos
Rhenenses; modo centum tantùm; quarum neu-
tra excedit octuaginta ducatos de Camera, qui
excedunt summam centum sexaginta florenorum
Rhenensium; quos tamen ipsos hactenus non per-
cepit tamquam corpus ipsius præbendæ, quod
minimum est; sed tamquam ex gratia Capituli
favore residentiæ in loco privilegiato studij Lo-
vaniensis. Neque ad rem facit, quod Opponens
dicat eam præbendam valere [illegible]s quadringen-
tos florenos Rhenenses: nam id non constat; &
ut constaret, esset id omne emolumentum, quod
Impetrans residendo in Canonicatu S. Ioannis
Leodiensis percipere posset: qui valor in hoc No-
minationis privilegio inspici non debet, *Oldradus
consil. 118. Ex virtute, c. Licet De præb. c. 1. De cler. non re-
siden. lib. 6. Didac. Covar. var. resolut. lib. 3. c. 13.* cùm
non tantum per ipsas Bullas Apostolicas, sed &
per literas prædicti Placiti apertè sic declaratum,
id censeri valorem & taxam beneficij, quod solet
præstari absentibus in loco privilegiato studij, *in
clausula incip. & quam à la taxe*; à quâ interpreta-
tione sic semel per Principem facta non est facilè
recedendum, *d. l. Minimè.*

Sed nec illud ad rem facit, si fortè Opponens
existimabit accessione hujus litigiosi beneficij
Impetrantem ultra octuaginta ducatos habitu-
rum: quia hujusmodi conjunctio facienda non est,
cùm satis sit ad observationem formæ, quam Bul-
la Apostolica & Placitum Principis præscribunt
ad obtinendam nominationem, quod concurren-
tibus alijs requisitis, tempore nominationis alia
bona nominati eam taxam non excedant; & nus-
quam id constitutum sit, quòd accessio aut valor
beneficij vigore nominationis acceptandi faciat
excessum octuaginta ducatorum. * Cum alioqui
15 ea sit juris ratio, ut in actu, qui per se illicitus
non est (ut acceptare pingue beneficium) si ex
prohibitione hominis fiat illicitus (ut in propo-
sito, ne acceptet, qui ultra octuaginta ducatos ha-
bet) inspiciatur initium; quod si licitum sit, nihil
noceat pervenire ad excessum, qui per se ab ini-
tio fuisset illicitus, *Doct. in l. clam possidere De acq.
possess.* hoc est in proposito, quod ut non habenti
octuaginta ducatos permissum est virtute no-
minationis acceptare beneficium, ita nihil noci-
turum sit, si acceptato beneficio plus in bonis sit
habiturus. Id enim præsupponit ipsa taxa faculta-
tum, quod plus per beneficium vigore nomina-
tionis acceptandum acquiri possit: ideoque etiam
cum bono discrimine duplex taxa posita videatur
in dicta Bulla, altera quæ respicit conditionem
acceptantis, ne ultra eam in bonis habeat; altera,
scilicet sexaginta ducatorum, quæ respicit bene-
ficium acceptandum, ne virtute nominationis ac-
ceptetur beneficium, quod eam taxam excedit.

Tertia objectio est de intermissa residentia in
Vniversitate Lovaniensi; ob id, quod in Bulla no-
minationis caveatur, *in clausula incip. quodque soli
residentes &c.* quòd solis residentibus in dicta Vni-
versitate Lovaniensi liceat jus nominationum
acquirere, ac servare: allegans Impetrantem mense
Decembri, Ianuario, Februario, & Martio, accep-
tationem suam immediatè præcedentibus, resedis-
se & domicilium suum in Oppido Antvverpiensi
fovisse. * Cæterum ea allegatio facti est, altio- 20
remque indaginem requirit, atque petitoriam
causam magis respicit, *Abbas in c. Consultatum De
appell. & in c. Cum olim De caus. poss. & propriet.* ideo-
que attendi non debet, cùm Impetranti in omnem
eventum satis hic esse debeat, sicut dictum est, co-
loratum proferri titulum prima facie justum, &
acquisitum illius authoritate, de quâ nulla extet
dubitatio, etiamsi fortè aliquid vitij objiciatur ex-
trinsecus: id enim in petitorio, quod ordinarium
est, nō in possessorio, cujus cognitio summaria est,
*Clem. Dispendiosā & ibi Gloss. & Doct. De judic. l. Momen-
tariæ l. Meminerint C. Vnde vi l. 1. C. Si de moment. possess.*
discutiendum venit. Interim ne hîc hæreret cau-
sæ definitio, ex superabundanti pro præscindendis
dilationibus, & moris (quibus eam nimis apertè
Opponens in tertium usque annum procrastinan-
do distraxit) per diversa documenta Impetrans
liquidò demonstravit, toto illo tempore Lovanij
se resedisse, scholasticaque exercitia fecisse, ad eas
conditiones atque officia se assumtum fuisse, illa-
que etiam eo tempore gessisse, ad quæ absentes ne-
que assumi solent, neque nisi residendo Lovanij
retinere aut exercere possunt. Ita quod inde alle-
gatio ista, quam meritò confictam arbitratur Im-
petrans, prorsus improbabilis fiat & non verosi-
milis; ideoque nec ad probandum admitti de-
beat, sed ad judicium petitorium reijci: potissi-
mùm cum id quod verosimile non est, falsi seu
mendacij imaginē habeat, *c. Quia verosimile De præ-
sumpt. Bald. in l. 1. nu. 9. C. De servis fugit.* Quæ impro-
babilitas & deficiens verosimilitudo hujusmodi
allegatæ absentiæ Amplissimos Dominos omninò
movere debet ad rejectionem ejusdem allegatio-
nis, ne per moras atque inutiles dilationes pro-
bandi illius, quod Opponens numquam probabit,
fructuum perceptio subtrahatur, & Capitulo eos 21
sibi appropriandi longior occasio detur. †
Quæ minorem dubitationem in proposito ca-
su habent, quod Opponens tantùm quinque
mensium absentiam alleget, quæ ad amit-
tendum privilegia scholasticis concessa non
sufficit; cum ut minimùm requiratur absen-
tia sex mensium, *Rebuff. de nomination. q. 10.
nu. 10.* Et sic cum Opponens nullam absen-
tiam in mense Aprili Impetranti objiciat, &
ex literis acceptationis & provisionis con-
stet, Impetrantem tunc fuisse Lovanij, rese-
disse quoque præsumi debet, eò quod præsum-
tio ejus qualitatis in proclivi sit. Præsumitur
enim quis actum in ea qualitate facere, qua-
lem actus requirit, *Andr. Alciat. de præsumpt.
reg. 2. cap. 24.* * Sic ut cum liquido constet de extre- 22
mis, hoc est de tempore nominationis, quod Op-
ponens non negat neque oppugnat; & alioqui ex

3 quàm quæ prius fuerat. † Et tantùm abest, ut inde aliqua reservatio aut inductio inducta dici possit, ut magis inde convincatur, nullà ratione hanc Thesaurariã vel affectatam vel reservatam esse; sed per se esse & officium & beneficium in dicta Ecclesia Insulensi, quodque obtineri possit per quemcumque clericum. Vt in jure communi est Sacristia, quæ nihil aliud est, quam hæc Thesauraria, *c.1. De off. sacristæ*, & obtineri potest non tantùm per Canonicum aut aliter beneficiatum in eadem Ecclesia, sed etiam per quemcumque alium clericum, *Calderin. consl. 3. An sit sacristiæ sub tit. de praben.* Ita ut meritò cadat sub nominationibus, ex quibus Impetrans titulum suum præt. xit;
4 † quibus non tantùm beneficia, sed etiam officia Ecclesiastica & administrationes per Bullam Pontificiam apertè, & disertè subjiciuntur, quæ in titulum conceduntur: eo enim casu officia & administrationes jure beneficiorum censentur, obtinentur, & reguntur, *clem. Quia conting. §. ut aute verf. nisi in illorum De religiof. domib. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 15. nu. 13.* Itaque in proposito sufficiat, hoc officium & administrationem non esse reservatam aut annexam Canonicatibus, seu præbendis, vel alijs beneficijs dictæ Ecclesiæ, *c. Quia sæpè in fine De praben. lib. 6.* sed ex ordinaria provisione per electionem ad illud assumi posse quemcumque Clericum, sive ejusdem sive alterius Ecclesiæ.

Sed nec ex eo, quòd per statutum dicti Capituli & accedentes ad illud Episcopi Tornacensis & Honorij Papæ confirmationes, certa forma electionis ad illam præscripta sit, ut scilicet eam facere debeat Capitulum, præsente seu vocato, sed non eligente D. Præposito, & quod electus Thesaurarius eidem Præposito fidelitatem & obedientiam exhibere debeat, constitui potest reservationis, aut affectionis aliqua species: nam eà ratione reservata censeri deberent omnia electiva beneficia & officia Ecclesiastica, in quorum electione, forma vel à jure communi, vel à statuto, vel à consuetudine præscripta, utique etiam observari debet; & ad eam admitti vel ab ea excludi, quos vel jus commune, vel speciale Capituli statutum seu consuetudo admittit vel excludit, *c. Cum ecclesia Vulterana, c. Quia propter c. In genesi & ibi Gloss. De electioh.* Quod perquam absurdum esset; cùm dictis Nominationibus & exspectativis gratijs etiam subjiciantur electiva beneficia, ut patet ex tenore dictæ Bullæ; quæ per prætactas literas Placiti, aut Concordatorum ea in parte non reperitur restricta. Neque rursus quia in dictis statuto & confirmationibus declaratur, quòd hæc Thesauraria sit in perpetuum personalis in Ecclesia Insulensi, reservatio aut incorporatio aliqua induci vel constitui inde potest: quia sic conditio illius declaratur, quę qualificat dumtaxat beneficium, non verò afficit aut addicit: nam alioqui omnia beneficia, quæ vel ex ordinatione fundatoris, vel ex forma ab Ordinario data qualificantur, censeri deberent affecta & reservata; quod valde foret absurdum. Proinde satis est pro usu nominationis beneficio seu officio non esse datam aliquã qualitatem, quam non habet nominatus: prout in dictis statuto & confirmationibus non est data vel præscripta certa qualitas ex parte personæ eligendæ seu assumendæ ad Thesaurariam; ut interdum præscribi solet conditio, vel qualitas Presbyteratus, nobilitatis, Canonicatus, alterius beneficij vel officij, nationis, vel familiæ, quæ facit, ut carenti eâ qualitate de huiusmodi beneficio, vel officio provideri non possit, *c. Cum in ecclesia. cap. Cui de non sacerdotali, De preben. lib 6.* Atque ita sufficit Impetrantem esse clericum, & multò magis etiã sacerdotem, nec aliquid objici, quod eum incapacem illius faciat; & nè quidẽ hoc, quòd beneficiũ sit dignitatis aut personatus, prout de jure nõ est Thesauraria, *Rota decis. 173. aliàs est 11. de thesauraria De praben. in novis*: cum alioquin ex Bullis Clementis Septimi, & Gregorij Decimi tertij Pontificum, & dictarum nominationum confirmatorijs, amplificativis, constet nominationibus illis subjici etiam dignitates, & Personatus. Et quamvis per dictas literas Placiti & Concordatorum usus harum nominationum videatur restrictus, ut vigore illarum non liceat Archidiaconatus, Præposituras, & Decanatus acceptare, *in clausula incipiente, ne pouldrat encoires*: cæterarum tamen dignitatum inferiorum, & nominatim Personatuum acceptatio prohibita dici non potest: exceptio enim certarum dignitatum nominatim in dictis Concordatis expressarum, libertatem usus dictarum nominationum in alijs evidenter permittit; ut regulariter exceptio confirmat regulam seu dispositionem in casibus non exceptis, *l. Cum prætor De iudic. Bartol. in l. Quæsitum §. denique De fide instrum. DD. l. 1. De reg. iur.* † & generalis exceptio dignitatum non rectè extenditur ad Thesaurariam vel personatum, qui quid diversum est à dignitate, *c. 1. De consuet. lib. 6.* & pro dignitate non habetur, nisi ex fundatione, statuto, vel consuetudine, talis constitutus, aut habitus sit, *Oldradus consl. 150. In Ecclesiâ, Panor. in c. De multa De praben. DD. in d. c. 1. De consuet. lib. 6. Rota d. decis. 173.* prout etiam per partem adversam non objicitur, quod hæc Thesauraria in Ecclesia Insulensi sit dignitas. 5

Nec hoc denique ad affectionem vel specialem reservationem inducendam quicquam facit, quod in statuto seu literis dicti Capituli, atque item in prætactis duabus accommodatis confirmationibus, Thesaurarius teneatur ad residentiam octo mensium singulis annis; & quod ad custodiam templi Presbyterum deservientem in sua provisione debeat tenere; quodque ea, quæ ad officium Thesaurariæ pertinent, juxta consuetudinem prædecessorum fideliter exequetur: nam ista forma respicit dumtaxat hujus beneficij & administrationis officium, unde non potest induci aliqua species affectionis vel reservationis; * cùm nullum sit beneficium, quod præscriptum vel ex fundatione, vel ex statuto, vel consuetudine non habeat aliquod officium, propter quod omne beneficium dari solet, *c. fin. verf. & officium De rescript. lib. 6* ut vix in sensum hominis cadat beneficium Ecclesiasticum esse sine officio. Atque ita manifestum est in dictis confirmationibus nihil esse, quod possit trahi ad dictæ Thesaurariæ affectionem, reservationem vel incorpo- 6

incorporationem; quæ non inducitur per quamcumque manus Papæ appositionem, sed dumtaxat per illam, ex qua constat Pontificem vetuisse collationem, electionem, aut dispositionem ipsius beneficij, vel officij, vel eam tollere, vel certis personis, aut rei obnoxiam facere voluisse, *c. Vt nostrum & ibi DD. De appell.* Quo sensu etiam accipienda sunt verba dictorum Placiti & Concordatorum, *vers. ne pardessus ces autres benefices*, loquentia *de speciali reservatione, seu incorporatione per indultum, seu provisionem Apostolicam pro aliquo servitio particulari facta*. Cum alioqui hæc Honorij Papæ confirmatio, pro indulto, & provisione Apostolica propriè accipi non possit; sed pro nuda approbatione antecedentis statuti dictæ Ecclesiæ & illi accedentis confirmationis Gosuini Episcopi Tornacensis. † Iam verò pro juris
7 regula traditur, quòd qui confirmat actum aliquem alioqui per se firmum & validum, non dicatur dare, *l. Si donare §. 1. De donat. inter vir. & uxor.* Vnde est, quòd, si Papa confirmet alicujus Collegij statuta valida, per hoc non dicantur hujusmodi statuta Papalia, sed statuta Collegij, *Bald in c. Cum contingat nu. 7. De iureiur. Ias. in l. More nu. 27. De iurisdict. om iudic.* Nam ut eleganter docet Baldus, *in l. Ex placito nu. 6. C. De rer. permut.* tunc censetur confirmans dare, & actum suum facere, quando ita rem producit in esse, ut det originem causæ: cùm verò confirmans non producit rem ab origine sua in esse, sed confirmare intendit ex gratia, tunc quia non est causa totalis, sed concurrens, non censetur dare. Atque ita in proposito cùm hæc confirmatio Honorij Papæ non sit de actu per se inutili aut imperfecto, sed omninò utili & perfecto (quod etiam evidenter indicant dictæ Bullæ Papalis hæc verba, *Prout à nobis providè ac utiliter sunt statuta*) & præterea in eadem Bulla Papa dicat se grato assensu succurrere postulationibus supplicantium; dubium non est, quin nuda hæc sit confirmatio, & minimè gratia, dispositio, reservatio, vel affectio Papalis, & sic minimè contenta sub verbis dictorum Placiti, seu Concordatorum, prohibentium usum nominationum in beneficijs per indultū aut provisionem Papalem reservatis. Cùm alioqui, cessantibus, & omissis prætactis verbis dictæ Bullæ Honorij Papæ, dubitandum non sit, quin hæc confirmatio fuerit de actu præcedente valido, & omnino perfecto; tum quòd conditio, & qualitas hujus Thesaurariæ non tantum videatur esse ex aliquo statuto tempore hujusmodi confirmationis recente & novo, quàm ex antiqua consuetudine, cujus observatio retinenda est: tum quòd sit pro lege, *c. Cum olim De consuet. l. De quibus De legib.* * tum quod Capitulis seu
8 Collegijs Collegiatis ex juris dispositione permittatur facere statuta circa Ecclesiæ beneficia, & officia, quæ respiciunt illorum utilitatem & promotionem, non diminutionem aut omnimodam alterationem seu mutationem, *c. Cum accessissent, cap. Cum M. Ferrarien. & utrobique DD. cap. Ex parte De constitut.* præsertim accedente Episcopi consensu & cooperatione seu confirmatione; quæ etiam in defectu potestatis statuendi supplet authoritatem Capituli, & ab eis statuta etiam circa mutationem beneficiorum corroborare solet: quantò magis cùm est de eo, quod mutationem nullam continet, sed est secundùm vetera statuta, & antiquas consuetudines, *c. Cum consuetudinis De consuet.* Sic quod ad Pontificis confirmationem impetrandam nulla urgeat necessitas, sed superabundans tantùm cautela, & ad benè esse prosit; unde non solet aliquod nocumentum inferri, *l. Testamen. C. De testament.* De quibus omnibus, & quòd hæc Thesauraria non sit reservatum aut affectum beneficium, sed liberæ collationis, & dispositionis quoad dictum Capitulum, sequentis temporis usus manifestum fecit, quippe illius non tantùm quoad electionem Capituli, sed etiam quoad ejusdem Thesaurariæ pro tempore rectoris, & possessoris, summa hactenus semper fuit libertas: quòd videlicet per electionem quilibet ad illam fuerit assumptus; & quòd assumptus de hoc ut de alio quovis beneficio per viam resignationis disponere potuerit; quòd procul dubio non potuisset, si unitum, incorporatum, reservatum, aut affectum fuisset beneficium, *Rota decis. 160. aliàs est 3. nota quod beneficium unitum De rer. perm. in antiq. Freder. de Senu cons. 200. Quod permutatio nu. 2.* Sic quòd Capitulum dictæ Ecclesiæ nominato invidere non debeat, quod cogatur pati in possessore hujus Thesaurariæ, ut se invito possit illam ex causa permutationis in eorum manibus, vel ex simplici in favorem alterius resignatione in manibus Papæ, resignare, & resignando jus electionis pro illa vice Capitulo eripere. Quinimò ut verè dici posset in dicta Honorij Tertij Papæ confirmatione aliquam esse speciem affectionis vel reservationis (quæ verè nulla est) illius non esset in hoc judicio possessorio, imò nec in petitorio habenda ratio; quod per sequentem contrarium usum ab ea affectione & reservatione sit recessum, *elegans text. in d. c. Cum accessissent in fin. De constit.* * & quòd in beneficiorum Ecclesia- 9
sticorum collationibus, provisionibus, & dispositionibus semper inspiciendus, attendendus, & sequendus sit ultimus eorum status, ad hoc, ut percipiatur qualitas eorum; & an beneficia sint liberæ collationis seu electionis, an non, *c. Consultat. omnibus De iure patron. c. Cum de beneficio De preben. lib 6. Bald. in l. Si maior & ibi Gloss. C. Ne de statu defunctorum &c Paul. Paris. cons. 30. In causa vertente vol. 4. Roland. à Valle consil. 47. Visis iuribus nu. 39. vol. 1.* Ita ut si quis ultimò beneficium possedit ex libera collatione, vel ex electione illud obtinuit; liberæ quoque conditionis fuisse in præteritum censeri debeat, & tamquam tale in futurum iterum conferri possit, si extrinsecus Collatori, seu eligentibus impedimentum aliquod legitimè iniectum non sit: prout per nominationem dicti Impetrantis iniectum est; propter quā & decretum irritans Bullæ nominationis insertum pro hac vice absque dubio eorum electio impedita fuit. Ex his ergo relinquitur, justam aut peremptoriam non esse objectionem, quæ Impetranti objicitur ex conditione & qualitate hujus Thesaurariæ, quam Opponens ex confirmatione Honorij Papæ falsò existimauisse incorporatam, affectam, vel reservatam.

Alterum, quod Impetranti objicitur de excessu

taxa

taxæ in indulto nominationis præscriptæ, minorem difficultatem habet; tum quòd Opponens allegatum excessum non satis probaverit; tum quòd Impetrans per justas attestationes liquidò probaverit, tantum esse onus hujus Thesaurariæ in sustinendis cereis, ac luminaribus, & in sua provisione tenendo sacerdotem deservientem, ut eo deducto parum supersit ex fructibus & emolumentis ipsius Thesaurariæ. † In consti-
10 tuendo enim valore annuo, ac taxa cuiusque beneficij, ante omnia deducenda sunt & detrahenda onera, *Guliel. Cassador. decis. 19. De præben. Rebuff. de nominat. q. 9. nu 25.* id enim in bonis esse censetur, quod deductis oneribus superest, *l. Subsignatum De verbor. signif.* Quod ipsum quoque in prætactis litteris Placiti, & Concordatorum specificè expressum est; quòd rationibilia onera deduci debeant, *vers. les charges raisonnables deduictes*; & in omnem eventum Impetranti sufficere debeat nuda allegatio minoris valoris, quamdiu Opponens non probat majorem, *Rebuff. De nominat. q. 9. nu. 43.* Sic igitur remotis his duabus objectionibus extra periculum manet Impetrantis nominatio, & acceptatio; secundùm quam etiam pro eodem Impetrante in pleno possessorio iudicari deberet: nihil obstante recredentiæ seu privisionali sententiâ, quæ ex malo intellectu literarum Placiti, & Concordatorum videtur lata: nam recredentiæ sententia ex pleniore cognitione retractabilis est. † Vsque adeò, ut recredentiarius condemnatus in
11 pleno possessorio teneatur ad restitutionem omnium fructuum, quos virtute recredentiæ percepit, *Rebuff. ad constit. Reg. tit. De causis benef. poss. art. 1. Glos. 1. nu. 18.* In quo pleno possessorio hoc Impetranti suffragari plurimùm debet, quòd Opponens nullum coloratum titulum prætexit, Nam primus, quem constituit in resignatione ex causa permutationis, nullus est: ob id, quòd eum prætexat ex collatione, & provisione Præpositi dictæ Ecclesiæ Insulensis, ad quem illius collatio nullo modo pertinuit, uti apertè constat ex supratactis literis confirmationum tam Gosuini Episcopi Tornacensis; quàm Honorij Papæ Tertij; in quibus apertè dicitur, hanc Thesaurariam esse electivam, non collativam; & Præpositum ejusdem Ecclesiæ in electione ejusdem Thesaurariæ nihil juris habere. Ita quòd ex defectu potestatis in conferente coloratus titulus non possit constitui, *c. Quod autem in fine De iure patron.* sine quo colorato titulo nec colorata possessio constitui potest, *Panor. in c. Cum nostris nu. 3. De concess. praeben. Lud. Rom. cons. 48. Dubitatur primò nu. 14.* † Qui primus quoque titulus corruit ex regula Cancellariæ Aposto-
12 licæ *de infirmis resignantibus*; ob id, quòd resignans paulò post resignationem decesserit. Quæ regula etiam obtinet in resignationibus factis ex causa permutationis in manibus Ordinarij, saltem ex multorum sententia, *Lud. Gomes. ad reg. Cancell. De infir. resig. q. 26. Philip. Probus ad c. Cum in illis De praeben. lib. 6. nu. 54 Rebuff. in tract. De nominat. q. 17. nu. 5.* Licet nonnulli contrarium putaverint, *Molineus ad d. reg. Cancell. De infirm. resig. nu. 12.* quorum opinio nunc subsistere vix potest, posteaquam posteriores Pontifices ampliando dictam regulam addere consueverunt hæc verba, *Acceptum beneficium, quavis auctoritate conferatur.* Vt non sit dubium, quin in Ordinarijs quoque locum habere censeatur, *Quintil. Mandos. ad d. regul. quæst. 12.* Sed nec secundus titulus electionis Opponenti prodesse potest; quia per Impetrantis nominationem erant dicto Capitulo clausæ & ligatæ manus, ne posset ad electionem eâ vice procedere, propter clausulam *decreti irritantis* Bullæ nominationis insertam, *cap. 2. De præb. lib. 6.* quæ vitiat, & inficit nudum titulum, sed etiam possessionem illius, cui contra dictam nominationem provisum fuit, *Lud. Roman. d. cons. 483.*

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Possessorium inter nominatũ ex indulto nominationis Facultatis Artium in Vniversitate Lovaniensi & apostolicè provisum ex jure cesso.

1. *Possessio in beneficialibus per titulos iustificanda est.*
2. *Nominatus ad collationẽ alicuius quid iuris acquirat.*
3. *Beneficia reservata quæ dicantur, & an à nominato acceptari possint?*
4. *Valor beneficij quomodo constituendus sit.*
5. *Nominatio fieri potest non tantùm ad vacatura sed etiam vacantia beneficia.*

6. 8. *Nominationis insinuatio quomodo Collatoribus facienda.* / *Collator an à nominato requirendus?*

7. *Verbum, Possit, quam vim habeat.*
9. *Publicatio gratiæ Apostolicæ in beneficialibus, quomodo requiratur.*
10. *Possessio beneficij etiam per coniugatum acquiri potest absenti.*
11. *Laicus in beneficialibus procurator esse potest.*
12. *Beneficium acceptari, & eius possessio, etiam die festo acquiri potest.*
13. *Tonsura prima non præsumitur ex maiore ordine.*
14. *Clericatura quo modo probetur.*
15. *Beneficij possessor an sui antecessoris titulum iustificare debeat*
16. *Mandatum non præsumitur*
17. *Notariatus probandus est.*

CONSILIVM CCLVIII.

IN possessoria causa retinendæ possessionis, quæ agitur inter Dominum Matthæum Boden Impetrantem, & Antonium Espariault Opponentem, de & super Canonicatu, & præbenda Collegiatæ Ecclesiæ S. Gertrudis Nivellensis, quam Impetrans ex morte Domini Ioannis de Monte; Opponens ex cessione, ac resignatione Ioannis de Prato ad se utrimque pertinere contendunt; potentius jus est apud Impetrantem: quod deducemus ex comparatione titulorum & juris, quod uterque prætendit. * In possessorijs enim causis beneficiorum non ex sola possessione, ut in rebus profanis, *l. 1. D. Vti possidetis*, sed ex jure quoque ac titulo causa terminanda est: ut ei adjudice- 1
tur possessio & is in ea manuteneatur, qui apparentiora jura habet, *Doct. in l. fin. C. De edicto D. Hadr. tollendo.* ita ut possessio in Ecclesiasticis beneficijs mixtæ naturæ sit; & sine titulo, hoc est deductione juris, induci aut concludi non possit, *Rota decis. 55. aliàs est 2. ad instantiã Vti lite pend. in novis, & decis. 14. aliàs est 2. fuit dubitatũ De rest. spoliat. in novis.* Et

Et quoniam de Actoris petitorisque intentione primùm ubique quærendum est, in conspicuo, aperto, & indubitato est jus Impetrantis; sive ad illius qualitatem & conditionem; sive ad causam,& titulum juris,quod asserit;sive ad illius executionem respiciatur. Nam in primis de prima qualitate hoc est clericatura, quæ ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium, cui non incumbit cura animarum (quale est hoc, de quo contenditur) sufficit, etiamsi sit Canonicatus, *cap. Super inordinato De preben.* evidenter constat per literas tonsuræ; & præterea etiam de sacerdotio. Constat item de altera hic requisita qualitate Magistri in Artibus per exhibitionem literarum promotionis hanc nominationem multis annis antecedentis, atque item de illius continua residentia in officio docendi ac regendi Pædagogium Standonicum, vulgò Porci appellatum. Quibus cùm ex adverso nihil objiciatur, plenæ probationis vis tribuenda est. In causa & titulo unde Impetrans hujus beneficij jus & possessionem asserit, nullus quoque est defectus: nam exhibita Bulla Leonina potestatem nominandi promotos, &, sic ut Impetrans est, qualificatos, ad collationem quorumcumque Collatorum, & Collatricum sæcularium & regularium in patrimonio quondam Divæ Memoriæ Caroli Quinti (in quo notoriè est Nivella) residentium Facultati Artium in Vniversitate Lovaniensi concessam esse liquidò demonstrat: cujus usum authoritate Principis permissum esse probat exhibitum Placitum Cæsareæ Majestatis. Quemadmodum & exhibitio literarum nominationis de persona Impetrantis per Deputatos Facultatis Artium ad Abbatissam Nivellensem factæ, potestatem acceptandi beneficium, quod ad collationem ejusdem Abbatissæ vacavit, Impetranti concessam fuisse demonstrat. * Per nominationem etenim nominato jus acquiritur non tantùm ad rem, sed in re, *c. ult. De concess. preben. Gloss. in §. item quod ad dictas in verb. nominare De collat. in pragmatica sanctione.* Quam nominationem corroborat, secundùm literas Placiti Cæsareæ Majestatis, eodem die, quo facta fuit hæc nominatio, Impetrantis iurata & registrata assertio ac declaratio, quod in bonis tunc non habuerit octuaginta Ducatos de Camera annuos; & quod hactenus Impetranti vel ijs, quæ per Impetrantem ad præmissorum probationem exhibita sunt, nihil objecerit Opponens. In executione hujus tituli nihil quoque est, quod in Impetrante desideretur. Constat etenim vigore prædictæ nominationis Impetrantem hoc beneficium ex morte Domini Ioannis du Mont anno 1564. mense Maio die 19. (quo mense, die illius 13. Dominus Ioannes decesserat) vacans acceptasse: ita ut mensis vacationis & acceptationis concurrat ac idem sit; eaque ex parte satisfactum sit tam Bullæ Leoninæ, quàm literis requirentibus acceptationem vacantis beneficij intra mensem à die vacationis; quæ acceptatio tam per instrumentum quàm per confessionem Opponentis probata est. Constat quoque de nominationis insinuatione intra mensem à die quâ facta fuit, duodecimâ scilicet dicti mensis Maij, cum triduo antè prætacta nominatio facta fuisset; quam insinuationem literæ dicti Placiti requirunt. Constat præterea de factæ acceptationis publicatione eodem mense Maio in loco beneficij die 19 facta secundùm tenorem tam Bullæ Leoninæ quàm literarum Placiti: prout etiam constat de collatione & provisione Domini Abbatis sanctæ Gertrudis Oppidi Lovaniensis Executoris Bullæ Leoninæ eodem mense Maio die 29. facta,& sequuta possessionis apprehensione seu in illam inductione tertia Iunij sequentis. Constat denique de insinuatione,declaratione, & registratione hujusmodi acceptationis factâ apud Notarium Facultatis Artium diu ante lapsum mensem à die ejusdem acceptationis, provisionis, & in possessionem inductionis, videlicet decima die dicti mensis Iunij, secundùm formam per literas Placiti præscriptam. Sic quòd omnia requisita ad executionem juris ac tituli, quo in hac causa nititur Impetrans, hîc concurrant.

Objicit tamen Opponens quædam, quæ in executione hujus juris Impetranti obesse existimat; & quidem ferè hæc. Primum, quòd hoc beneficium tempore acceptationis, ex quâ agit Impetrans, non vacaverit: secundum, quòd in Curia Romana vacaverit: tertium, quòd propter excedentem taxam, gratiæ Impetrantis non subjiciatur: quartum, quòd Impetrans non sit nominatus in vita Domini Ioannis du Mont: quintum, quòd nominatio eodem Domino Ioanne vivo non fuerit Dominæ Abbatissæ Nivellensi insinuata, sed primùm eo mortuo: sextum, quòd Domina Abbatissa ex hac nominatione non fuerit requisita: septimum, quòd Impetrans secundùm formam exspectantium publicationem suæ gratiæ & nominationis in loco beneficij non fecerit: octauum, quòd Impetrans in possessionem hujus beneficij inductus sit per hominem coniugatum, & præterea dic profano: quæ omnia ex ordine discutienda ac removenda sunt.

In primo atque in secundo obiecto hoc loco laborandum non est: continet enim implicitam assertionem juris, quod Opponens ex adverso prætendit ex prætensa resignatione D. Ioannis du Mont, quæ dicitur facta in Curia Romana ad opus Ioannis de Prato, ex cujus secunda seu ulteriore cessione ac resignatione titulum & jus suum fundat Opponens: † quasi beneficia in Curia Romana vacantia vigore hujus nominationis acceptari non possint, tamquam generaliter reservata dispositioni Apostolicæ, *c. 2. De preben. lib. 6*, ex reservatione juris communis, cujus generis beneficia inter alia sunt illa, quorum resignationes in Curia Romana expediuntur, *Archidiac. ind. c. 2. Gl. Clem. 1. Vt lite pend. Lud. Rom. cons. 342. Quoad primum nu. 2.* quæ per nullam gratiam exspectativam nisi illius quoque potestas specialiter in illa permittatur, acceptari possunt, *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 15. nu. 27.* multò minùs per hoc jus nominationis in quo hæc clausula specialiter inserta est: *sidem dispositioni Apostolicæ reservatione generali in corpore iuris clausa non reservatum.* Cæterum in discussione tituli,& juris,quod Opponens prætexit, demonstrabimus mox hoc beneficium vacasse ex morte Do-

te Domini Ioannis du Mont, & minimè ex ejus resignatione; ideoque juris reservationem generalem Impetranti non obstare; quare ad alia objecta progrediamur.

4 Tertium quod objicitur de excessu taxæ infirmum est, cuique Opponens ipse insistere ausus non fuit. Nam quamvis id objecerit in verbali duplica, allegando quòd hæc præbenda, de qua controvertitur, valeat ultra ducentos quinquaginta florenos, qui longissimè excedunt sexaginta florenos auri de Camera; in scriptura tamen memoriali, in quam ex omnibus allegationibus verbalibus conjici solent, quæ quisque Collitigantium ad proprij juris sustentationem, & juris partis adversæ oppugnationem pertinere putat, nulla est hujus objectionis mentio, quam Opponens etiam consultò omisit visâ triplicatione Impetrantis; in quâ inter alia allegavit, & probare obtulit, quod in hoc Amplissimo Concilio nominatis etiam ex parte Vniversitatis Lovaniensis (cujus nominatio longè minorem taxam habet, triginta scilicet florenorum aureorum, *ut constat ex præfatione Bulla Leonina*) Canonicatuum & præbendarum Nivellensium possessio fuerit adjudicata: ita ut cùm imbecilliori gratiæ non obstet valoris excessus, potentiori latiusque patenti obstare non debeat, *l. ult. C. Qui ætat. vel profess. se excus. lib.* 10. præsertim quòd per Opponentem objectum non sit, hujus præbendæ valorem tantum esse in absentia; & valor, qui percipi potest per residentem & beneficio personaliter deservientem, illiusque onera sustinentem, hic attendi non debeat, sed is tantùm, qui præstatur absenti in loco privilegiato studij, ut ex verbis Bullæ Apostolicæ liquet, & verbis literarum dicti Placiti apertè cautum est his verbis: *Que l'on peult recepuoir en absence aux estudes & lieu previlegié.* Hoc est *quæ quis recipere potest absens in studijs & loco privilegiato.* Et alioqui generaliter in valore beneficij constituendo, ut discernatur, an sub gratia cadat, vel non cadat beneficium, de quo quæritur, id pro valore beneficij computetur, quod ex corpore beneficij percipitur, & beneficiato etiam absenti debetur: sic quòd valor beneficij non ineatur vel æstimetur respectu utilitatis, quæ habetur in residendo; & anniversaria occurrentia, oblationes & quotidianæ distributiones, neque constituant, neque augeant valorem beneficij, *Oldradus conf.* 118. *Ex virtute gratia*, *Rota decis.* 134. *quando impetratur*, *aliàs est* 8. *De praben in novis.* Hæc igitur objectio etiam ex judicio ipsius Opponentis in aëra evanescit.

5 Quartum quod objicitur de nominatione non facta in vita Domini Ioannis du Mont, notorium errorem vel evidentem calumniam continet. Cùm enim etiam ipse Opponens alleget eundem D. Ioannem decessisse 13. Maij (uti superiùs dictum est) & ex literis nominationis, quas Impetrans protulit, quibusque Opponens nihil objecit, constet hanc nominationem de persona Impetrantis factam esse octava die ejusdem mensis Maij, nihil dubitandum, quin tempestivè facta fuerit. Si enim inutilitas ac nullitas nominationis ex sequēte tēpore constituenda esset (uti Opponens præsupponit) certè ex antecedente, ac præveniente utilitas ac validitas quoad tēporis rationē constituenda quoque est; ut contrariorum & oppositorum eadem sit in contrario jure ratio. Illud sanè admittendum non est, quod Opponens mortem D. Ioannis constituit in Majo 1563. (ita enim habet exemplum nobis exhibitum) nam id vel errore vel vitio scriptoris evenit: alioqui enim Opponens hac allegatione velut suo mucrone se conficeret; cùm resignatio, & acquisitio juris, quod Ioannes de Prato prætexit, primùm sit facta 15. Novembris dicto anno 1563. quo tempore D. Ioannes du Mont, si in præcedente Majo decessisset, alicujus beneficij resignationem facere non potuisset. Prætera præsupposito etiam, quòd hæc nominatio facta fuerit post mortem D. Ioannis du Mont, nihil tamen vetat quin hoc quoque virtute hujusmodi nominationis acceptari potuerit. Est enim generaliter verum in omnibus exspectativis, & alijs gratijs ad vacatura beneficia concessis, ut etiam contineantur illa, quæ jam tunc actù vacant, quando fit nominatio, seu gratia exspectativa ad collationem sic vacantis beneficij, *Gloss. in Clem. unica in verb. notitia De concess. præb. Castr. Imola, Alex. & Iason in l. Titius §. Lucius De liber. & posth. Rebuff. in d. q.* 16. *nu.* 33. verum siquidem est, quod hoc, quod vacat tempore nominationis, vacabit & post eam, quamdiu non erit de eo legitimè ab habente potestatem alicui provisum, *l. Verbum oportebit De verb. sign.* Atque ita cùm non constet, quòd post nominationem Impetrantis vel Papa, vel dicta Abbatissa de hoc contentioso Canonicatu alicui providerit, nihil nocere potest mors D. Ioannis du Mont antecedens hanc nominationem. Sed de eo laborandum ulterius non est, cùm certò constet, nominationem circiter quinque dies antecessisse mortem D. Ioannis du Mont, & hujus beneficij vacationem incidisse pendente nominatione, & exspectatione dicti Impetrantis.

Quò etiam fit, ut huic objectioni non insistat 6 Opponens, sed aliud in duplica verbali nominationis vitium objiciat (quod quintum est ex superiùs propositis) videlicet quòd nominatio hæc non fuerit Dominæ Abbatissæ ordinariæ Collatrici vivo D. Ioanne du Mont insinuata. Sed nec huic objectioni aliquid tribuendum est, cùm ei nihil tribuat nec in ea perseveret Opponens, qui visa triplicatione Impetrantis, & instrumento factæ insinuationis ad personam Dominæ Abbatissæ 12. Maij, uno scilicet die ante mortem D. Ioannis du Mont per Magistrum Ioannem Gilleni ad hoc nona eiusdem Maij specialiter constitutum, ab hac objectione destitit, nec illius mentionem in scriptura memoriali refricavit. Quamvis interim inde vitium aliquod, seu causa nullitatis constitui non possit, etiamsi hæc insinuatio in vita Domini Ioannis facta non fuisset; cùm eam non requirat, imò expressis verbis à necessitate illius faciendæ omninò liberet Bulla Leonina. Et quamvis literæ Placiti insinuationem requirant, & præscribant; hoc tamen non requirunt, ut illa fiat in vita illius, cujus beneficium postea vigore nominationis acceptatur, sed simpliciter quòd nominatio insinuetur Collatori intra mensem (à die scilicet nominationis) quòd utique hîc factum esse negari non posset, quandocumque etiam Dominus Ioannes mortuus fuerit; cùm nominatio & illius insinua-

insinuatio eodem mense Majo factæ reperiantur. Quâ autem ratione diximus nominationem fieri posse post mortem alicujus beneficiati, eâdem vigore ejus nominationis, ex illius morte vacans beneficium acceptari posse certum est, si de illo vel Papa, vel Ordinarius Collator non disposuit, vel alij non providit, *Rebuff. d. nu.* 33.

In pari conditione est sequens objectio, quæ sexto loco constituitur, de defectu requisitionis; quamvis ei pertinaciùs inhærere videatur Opponens. Nam neque dictæ literæ Placiti, neque Bulla Leonina hujusmodi requisitionem necessariò desiderant: in ò simplici insinuatione, quæ pro certioratione tantùm fit, *l. Item veniunt §. petitam De pet. hæredit. Rebuff. in tract. nominat. quæst.* 14 *nu.* 1. *in fine*, contentæ sunt literæ Placiti, cum plerumque hujusmodi insinuatio fiat ante mortem; & antequam vacet beneficium, quo tempore ad faciendam collationem frustrà requireretur Collator; & viventis seu non vacans beneficium conferri non possit, *c.* 2. *De concess. præben.* Bulla autem Leonina non tantùm non requirit hujusmodi requisitionem, sed à necessitate illius faciendæ omninò liberat. Licet interim requisitio etiam sufficiens ex parte Impetrantis apud Abbatissam in prima insinuatione facta fuerit, de parendo scilicet literis Apostolicis, cùm casus vacationis incideret; sic ut ad eam dicta Abbatissa etiam responderit se obedientem fore; quam suam responsionem quoque observavit & sequuta fuit, nulli conferendo hunc ex morte D. Ioannis du Mont vacantem Canonicatum. Frivola est ergò hæc deficientis requisitionis objectio.

Septimum quod. objicitur est defectus solemnis publicationis, quòd scilicet non aliter gratia & acceptatio Impetrantis sit publicata, quàm per affixionem ad valvas Ecclesiæ Nivellensis. Sed nec illa Impetranti obstat, neque ejus gratiam, præsertim in hoc possessorio judicio, impedit: nam Bulla Leonina necessariò aliquam publicationem non requirit; & literæ Placiti publicationis atque insinuationis formam hanc tantùm præscribunt, ut primùm Collatori insinuetur nominatio, & eam sequuta acceptatio atque provisio publicetur ac registretur apud Registrum Facultatis Artium; cui requisitioni (uti superiùs dictum est) Impetrans se conformavit.

7 Nec in contrarium urget quod in Bulla Leonina hæc verba inserantur: *ac ex post suam acceptationem ad instar exspectantium Apostolicorum, & prout in gratijs exspectativis observatur insinuare & se in corporalem possessionem poni & induci facere possit.* Hæc enim verba necessitatem publicandi non imponunt, imò nec præcisè insinuandi (quæ à publicatione longè distat) post acceptationem. Vtitur enim Pontifex in dicta clausula verbo, *possit*, quod quamvis postpositum negationi præcisam necessitatem importet; solum tamen positum in rescriptis, legibus, aut contractibus non importat necessitatem, sed facultatem: *Bart. Bald. & alij præsertim Iason in l. Gallus in princ. De lib. & posth.* † sic ut insinuatio permissa potestati nominati, juris necessitati eundem nomina-
8

tum non subjiciat, *l. Non quicquid De iudicijs*; & per consequens hujusmodi insinuatio omissa vel prætermissa in totum non noceat, *l. Testium c. De testam. Bart. in l. Divus* 3. *De restit. in integ.* multò minus omissa publicatio, quam dicta Bulla non requirit. † Quamobrem ea quæ ex quadam regula Eugenij Papæ ad solennitatem publicationis gratiæ exspectativæ consulendo requisiverunt 9
Panormit. *cons.* 99. *Illud in præsentiarum vol.* 1. Dominicus Gemin. *cons.* 76. *In causa Magistri*, Ludouicus Romanus *cons.* 433. *Quoad primum*, & Philippus Corneus, *cons.* 137. *Licet multas vol.* 3. huc accommodari non possunt: quia Regularum Cancellariæ usus & observatio variat, & temporaneus tantùm est pro vita cujusque Pontificis regulam facientis, *Gemin. cons.* 93. *Videtur primò*, *Francisc Marcus decis* 1183. *nu.* 6. *p.* 1. Adhæc in usu solemnis publicationis plurimùm discriminis est inter dignitates, aliaque beneficia jurisdictionem vel curam animarum habentia, quæ maiorem solemnitatem publicationis requirunt; & inter simplicia beneficia nullam curam, nullam jurisdictionem habentia (qualis est hic controversus Canonicatus) in quibus sufficit nominationem seu gratiam publicari coram honestis personis & Notario: quam distinctionem pro dissidentium opinionum conciliatione eleganter tradidit Ludovicus Gomes, *ad regul. Cancell. de public. fac. in benef. resig. q.* 9. *nu.* 7. & 8. Quæ in proposito minorem habent dubitationem, ex eo, quòd momentaneam possessionem Impetrans non obtinuerit, sed perdurantem: in consequentiam cujus statim hoc judicium possessorium instituit, & in accepta apprehensâque possessione se manuteneri contendit; publicatis prius suâ gratiâ, & acceptatatione ad valvas Ecclesiæ illius, ubi hujus beneficij jus, possessio, & exercitium est; ita ut de publicatione nulla possit esse dubitatio. Hoc enim discrimen constituunt nonnulli, *ad reg. Cancell. de public. fac. in benef. resig.* inter momentaneam possessionem, cujus scilicet acquisitionem, & velut imaginariam acquisitionem nihil ampliùs sequutum est, cujusque in consequentiam realiter & palam nihil ampliùs actum est, ut illa scilicet non sufficiat, nisi sit solemniter publicata, propter fraudes, quæ ex actus clandestinitate exurgere solent: & inter non momentaneam, in cujus scilicet consequentiam publicè ac palam acta insinuata sunt; sic ut in publicam notitiam abierit hujus novi possessoris adventus & possessio, ut scilicet illa formali publicationi æquipolleat. Quæ distinctio comprobatur ex his, quæ Lud. Gomes in dictæ regulæ explicatione latiùs examinavit, *ad regul. Cancell. de public fac. q.* 11.

Restat octavum objectum, quod duo continet; nimirum quòd inductio in possessionem dicatur facta per hominem coniugatum, die profano & tempore pomeridiano: sed nihil his tribuendum. Nam prius, quod homo coniugatus fuerit Ioannes Coquillon, qui traditionis, & inductionis huius minister, & executor fuit, in verbalibus defensionibus Opponentis, hoc est in responsione, aut duplica objectum non fuit; ita ut secundùm stylum Curiæ nunc non debeat haberi illius aliqua ratio: præsertim cùm de hujusmodi allegatione conjugij

ne conjugij præfati Ioannis Coquillon non constet, atque ita sufficiat, quòd ex propria Opponentis allegatione (quæ pro confessione accipi debet, *l. Cum precum C. De liber. causa*,) constet eum Notarium fuisse, & quòd ex processu fulminato super Bulla Leonina omnibus Clericis, & Tabellionibus hujus rei, hoc est inductionis in possessionem executio mandetur ac permittatur; quæ siquidem generalitas verborum facit, ut nullum discrimen constituendum sit inter Notarium cœlibem seu uxore carentem, & eum, qui cum legitima uxore conjugatus est; tantóque minus quòd inductio in possessionem nullum jus tribuat, sed meri facti sit, ac per quemcumque etiam laicum & sæcularem, perinde conjugatum ut cœlibem secundùm formam mandati Apostolici, seu executionis fieri possit, distetque longè à collatione beneficij, quæ jus tribuit & non nisi per Ecclesiasticum fieri potest, *Lud. Rom. cons.* 337. *Quo ad primum, Rebuff. ad concord. tit de forma mand. Apostol. in verb. inducentes.* Separata enim plurimùm est causa juris beneficij ab ejus possessione, super qua cognoscere potest Iudex quantumvis laicus, *Guido papa decis.* 1. *Panor. in c. Accedens De praben. Phil. Franc. & alij in c.* 1. *De procur. lib.* 6. sic ut etiam per excommunicatum corporalis possessio beneficij dari, & accipi possit, *c. Pro illorum & ibi gl. in verb. in Canonicum De praben. Rota decis.* 290. *ad recipiendum alias est* 21. *De procurat. in novis* †

11 Nec sanè mirum cum laicus etiam possit esse procurator, non tantùm ad agendum & defendendum in judicio causæ beneficialis, *c.* 1. *De procurat. lib* 6. *Rota decis.* 375 *fuit dubitatum aliàs est* 27. *De procurat. in novis*; verum etiam ad resignandum, permutandum; acceptandum beneficia, *Rota decis.* 104 *nota quod ubi, alias est* 8. *De procurat. in antiq. Ioan. Staphil. in tract. de literis grat. tit. de vi & effectu clausularum* §. 6 *n.* 20. multò magis ad dandum vel accipiendum possessionem beneficij.

12 Alterum quod de profano die & tempore pomeridiano objicitur, perinde inefficax est; ob id, quòd nullo jure præscriptum inveniatur discrimen dierum, & partium diei: ita ut quilibet dies & quæcumque hora ad id sit idonea, dummodò citra fraudem fiat. Cum enim à contentiosa jurisdictione non dependeat hæc possessionis datio & acceptio, sed sit voluntariæ jurisdictionis, nec exigat causæ cognitionem, quovis die exerceri potest, & magis profano quam sacro, *l. Actus publici C. De ferijs l* 2 § *dies D. Quis ordo in bonor. poss. fer. Alber. in l. Illud C. De sacros. eccles.* ita ut minùs referat, quâ parte diei sit facta: quæ enim in qualibet parte diei fiunt, suspecta non sunt. ut illa quæ noctu peraguntur, *Bald. in c.* 1. *De fide instrum.* Sed huic objecto immorandum non est; nam superiùs satis deductum est, Impetrantem publicationem suæ gratiæ, acceptationis, & provisionis sic fecisse, quòd in ea nullus sit defectus; & in proposito sufficiat sic factam fuisse publicationem, ut non possit ei objici vitium clandestinitatis. Sic itaque stabilito jure, titulo, ac possessione Impetrantis, remotis quoque quæ pro impedimentis, & vitijs Opponens objecit; facile est ex adverso per tres gradus similes demonstrare Opponenti nihil juris competere.

Imprimis de clericatura Opponentis constare non videtur, quòd inter exhibita instrumenta non inveniantur literæ tonsuræ, nec tonsura (cùm sit extrinseca, non naturalis qualitas) præsumatur, *Doct. in l. Sciendum De verb. oblig.* ne quidem in sacerdote; cùm interdum fiat, ut quis eò per saltum, omissis ac simulatis inferioribus ordinibus, promoveatur, *c.* 1. *De cler. per saltum promot.* 13

* ideoque clericatura necessariò requirit literas Episcopi, sine quibus probari vix potest, *Rebuff. in praxi benef. p.* 1. *tit. de formalner. tonsur. nu.* 21. & sine qua clericatura beneficium Ecclesiasticum obtineri aut retineri, nequit, *c. Cum adeò De rescrip. c. Ex literis De transact.* Et si fortè in facto hic erramus, præsupposito quòd legitimum instrumentum tonsuræ Opponentis sit exhibitum, hoc nihilominus verum est, nullâ ratione constare de clericatura, seu tonsura Ioannis de Prato, quem sui tituli auctorem sibi constituit idem Opponens; ita ut resoluto vel vitiato titulo auctoris, ob defectum clericaturæ, jus accipientis necessariò diffluere & collabi debeat, *l. Lex vectigali De pig.* nemo enim cedendo vel resignando transferre potest in alium quod ipse non habet, *l. Si filius C. De donat. l. Nemo plus De reg. iur.* 14

Et quamvis regulariter in causa beneficiali nemo teneatur justificare titulum sui prædecessoris, *Panor. in cap. Illud De præsumpt. Decis. Capell. Tholos.* 467. *Item fuit quæsitum*: illud tamen non obtinet, nisi ubi ex longa possessione & communi opinione prædecessor pro benè qualificato ac possessore beneficij reputatus fuit; non etiam in eo, qui cessum jus accepit ab eo, qui in possessione requisitarum qualitatum, & beneficij diu non fuit; & omnium minimè in eo, qui numquam possedit; *Nic. Boer. decis.* 205. *nu.* 2. *P. Paris. consil.* 57. *Attendatur primò vol.* 4. *Rebuffus in praxi benef. part.* 3. *tit. de permutat. nu.* 18. Vnde cùm ex jure cesso contendat Opponens, & quidem ab eo, qui in possessione hujus beneficij non fuit, & quem non constat ex longa possessione clericaturæ pro clerico habitum fuisse, & quòd sine clericatura beneficium obtineri non possit, *d. c. Cum adeò d. c. Ex literis*; consequens & indubitatum est titulum Opponentis ex defectu capacitatis, ac juris auctoris sui, omninò sic corruere, ut inde coloratus censeri aut prætexi non possit. Ad causam quoque & titulum, quem Opponens prætexit si advertatur, invenietur quoque juris defectus: quamvis enim constet de provisione, & collatione Apostolica, qua Opponenti, 1564. 19. Kal. Ianuar. hoc est 14. Decemb. eodem anno 1564. de hac præbenda provisum extitit; est tamen hujusmodi titulus nullus & invalidus: ob id, quòd eadem auctoritate vigore dictæ Bullæ Leoninæ pluśquam dimidio anno antè provisum fuerit Impetranti, acceptâ & obtenta illius possessione, in qua idem Impetrās toto ferè anno pacificus stetit; videlicet usque ad 16. Maij 1565. quo primùm Opponens hujus Canonicatus non realem & actualem, sed civilem & imaginariam tantùm (quam juris vocant) possessionem accepit: ita ut per sequentem posteriorem Papalem provisionem juri acquisito Impetrantis derogatum non sit; ut nec in dubio derogare velle præsumitur, *l.* 2. §. *si quis à Principe Ne quid in loco publ. Reg.* 15

Reg. Cancel. Apostolica De iure quæsito non tollen. nec derogare voluit Pontifex. Id enim indicant Bullæ, quâ Opponens utitur, hæc expressa verba: *Dummodo eorū dispositio ad nos hac vice pertineat.* Quam tunc non pertinuisse constat propter acceptationem, & provisionem Impetrantis. Neque titulum hunc Opponentis justificat, & provisionem acceptationemque Impetrantis impedit, quod Opponens contendat se non ex simplici vacatione post mortem D. Ioannis du Mont novissimi hujus Canonicatus possessoris (ex qua vacationis specie Impetrans jus suum fundat, ac metitur) hanc suam provisionem obtinuisse; sed ex cessione ac simplici resignatione in favorem ipsius apud Sedem Apostolicam facta per Ioannem de Prato: nam Ioannes de Prato efficere non potuit, ut beneficium, quod ad ipsum non pertinuit, sed ex antecedente morte D. Ioannis du Mont (qui verus & quietus possessor dicti Canonicatus fuit, & in illius possessione decessit) vigore Bullæ Leoninæ Impetranti acquisitum erat, per cessionē ac resignationē in Opponentem transferretur. Cedi namque aut resignari, aut in alium transferri non potest, quod cedens, resignans, aut transferens non habet, *l. Si servus, l. Traditio De acq. rer. dom.* Et quod proponitur præfatum D. Ioannem du Mont anno 1562. quinta Decemb. constituisse suum procuratorem Sebastianum Matthæi ad resignandum hunc Canonicatum ad opus Ioannis de Prato; quodque idem Sebastianus hujusmodi resignationem in manibus Domini Papæ fecerit, & expeditioni literarum ad opus dicti Ioannis de Prato consenserit decimo quinto Decembris anno 1563. & sic vno medio anno ante mortem D. Ioannis du Mont, exceptis tantū duobus diebus, qui ad plenum medium annum deerant; eaque ratione modus vacationis, ex qua Impetrans acceptavit, præventus, atque impeditus fuerit, ac hujus beneficij ex die 15. Novembris anno 1563. dominus & proprietarius effectus fuerit Ioannes de Prato, qui illud literis etiam non expeditis secundum praxin Curiæ Romanæ in Opponentem transferre potuerit, & transferendo, seu cedendo effecerit, ut jus ejusdem beneficij sit apud Opponentem; nihil adhuc facit ad jus Opponentis stabiliendum, vel Impetrantis subvertendum.

16 † Nam cùm initium horum omnium dependeat ex mandato seu procuratorio, quod Dominus Ioannes du Mont dedisse dicitur Sebastiano Matthæi, oportet de hoc mandato legitimè constare: ut enim generaliter mandatum non præsumitur, *Bald. in l. 2. C, Si ex fals. instrum.* nec ea in parte etiam honoratissimis, maximisque viris mandatum asserentibus creditur, nisi illud proferatur, *l. 1. C. De mand. Princ.* ita omnium minimè in re, quæ abdicationem, abalienationemque rei alterius respicit præsumi debet; præsertim quando ad præsumendum hujusmodi mandatum nihil omnino intrinsecus, vel extrinsecus concurrit, sed omnia præsumptioni hujusmodi resistunt, eamque improbabilem faciunt. Veluti primum, quòd tendat ad abdicationem beneficij, quod D. Ioannes du Mont solum habebat; idque veluti ex causa donationis simpliciter, & purè in favorem alterius, non ex causa permutationis: equidem ut donationis præsumtio facilis non est, *l. Cum de indebito De probat.* ita & difficilior mandati ad donandum præsumptio. Secundo, quod mandatum hoc dicatur datum quinta Decemb. 1562. quodque proponatur Ioannem de Prato illo primùm usum esse uno ferè anno pòst, scilicet in Novembri anno 1564. quo si id verè habuisset, procul dubio usus fuisset citeriore die & opportuniore tempore. Tertiò, quod D. Ioannes du Mont in possessione hujus beneficij non tantum uno anno post datam asserti hujusmodi mandati, verum etiam usque ad mortem inclusivè permanserit, & sic ferè sequi anno: non enim præsumitur quisque dimittere aut dimittere velle, in cujus possessione præsertim tam diu perseverat, *l. Et qui sub imagine, C De distract. pign.*

In executione quoque provisionis suæ defectū patitur Opponens, ob id, quòd de mandato D. Ioannis Gruet, qui possessionem beneficij accepit, & gratiam Opponentis divulgavit, non constet, quodque Impetrans apertè negaverit Notariatum illius, qui istud instrumentum confecisse dicitur. 17 Neque enim præsumitur, sed probari debet Notariatus cujusque, tunc præsertim cum pars adversa, contra quam producitur instrumentū, vltrò illum non agnoscit, sed expressè negat, *Castr. in l. Scrivarios. C. De testam. milit.* Probari itaque debet à producente, potissimum cùm sic ex longinqua regione producitur, in ea regione, ubi hujus Notarij nulla est notitia, *Card. Zabarella in Clem.* 1. *nu.* 8. *De procurat.* ut evenit in hoc instrumento, quod Romæ confectum dicitur. Ita ut Opponens non possit dici docuisse de aliqua sua possessione, de cujus prima apprehensione ritè facta non docet.

Omnium itaque comparatione facta in solido stat jus, & possessio Impetrantis, ex firmo, ac multùm favorabili titulo studiorum favore obtento: quæ nulla ratione, vel infringuntur vel impediuntur ex objecto jure, & asserta possessione Opponentis, ex titulo multùm odioso, magna jure suspicione laborante, quique vitiosum initium habet in capite auctoris, à quo Opponens jura sui principia ducit. Vnde existimamus Amplissimorum Dominorum partes esse, ut fiduciaria in possessionem, seu recredentiam Impetranti concessam in simplicem plenam & absolutam convertant; manutenendo scilicet Impetrantem in possessione; interdicendo Opponenti, ne Impetrantem amplius turbet, eodem Opponente in expensis litis condemnato.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Possessorium inter nominatum ex indulto nominationis Facultatis Artium in Vniversitate Lovaniensi, & provisum duplici titulo collationis ordinariæ & apostolicæ.

1. *Nominationes quomodo concedat Papa.*
2. *Nominationes beneficiales etiam laicis concedi.*
3. *Concordata Nationis Germaniæ an in Comitatu Namurcensi locum habeant.* *Extensio de persona ad personam de uno privilegio ad aliud non est facienda.*

4. Declara-

4. *Declaratio ius novum non tribuit.*
5. *Capituli appellatione non continetur Prælatus.*
6. *Nominatione ad prælatū facta non potest acceptari beneficium quod ad Capitulum spectat & econtra.*
23.7. *Sede vacante quid ad Capitulum devolvatur.* *Nominationis insinuatio Sede vacante facienda Capitulo.*
8. *Sede vacante Capitulum conferre debet beneficia, quibus Prælatus deberet.*
9. *Devolutione collationis facta, superior conferre debet, cui debebat is, à quo fit devolutio.*
10. *Mandato de providendo Capitulo sede vacante facto, electus postea Episcopus ei parere debet.*
11. *Sede vacante Capitulum vice Prælati tantùm est.*
12. 14. *Collatio beneficiorum pars fructuum dignitatis est.*
13. *Sede vacante debent fructus futuro Prælato reservari.*
15. *Nominatio & acceptatio an sede vacante fieri possit.*
16. *Mandatum de providendo nullum est, si non sit persona, cui mandatur.*
17. *Prælati appellatione venit ipsa prælatura.*
18. *Delegatio sub nomine dignitatis facta transit ad successorem.*
19. *Gratia exspectativâ ad Abbatem certi loci impetratâ, Abbate Abbatiam cum alio beneficio permutante, novus Abbas conferre debet.*
20. *Dignitas nulla esse non potest.*
21. *Dignitas vacans sustinet personam defuncti Prælati, non successoris.* *Nominationes fieri possunt statim mortuo Prælato & successore necdum designato.*
22. *Nominatio commendatario, vel Prælati vicario dirigi potest.*
24. *Collatio necessaria quæ sit.*
25. *Collator contra mandatum de conferendo, alij conferendo nihil agit.*
26. *Clausula* decreti irritantis *potestas.*
27. *Titulus duplex in beneficijs an accumulari possit.*
28. *Conditio in futurum est.*
29. *Clausula,* dummodò non sit jus alteri quæsitum, *quid operetur.*
30. *Possessoria causa beneficialis ex titulis iustificari debet.*

CONSILIVM CCLIX.

IN quæstione, quæ orta est inter Magistrum Ioannem Tamison, Impetrantem, & D. Carolum de Bermmicourt Opponentem, super Canonicatu & præbenda Collegiatæ Ecclesiæ B. Mariæ Oppidi Namurcensis vacante per obitum Domini Stephani de Beverie, quæ jam in judicium possessorium retinendæ possessionis, seu manutenentiæ deducta est coram insigni Concilio Namurcensi, cùm longè potiores sint partes præfati M. Ioannis, pro illius quoque parte consulti, non detrectabimus inquisitione factâ in jus, quod uterque hinc inde prætendit, secundùm eundem M. Ioannem ex jure respondere: & quidem paulò latius quàm hoc judicium possessorium postulat, ut vnico nostro labore habeat idem M. Ioannes, quo & hanc causam possessoriam tueatur, & dictato fortè aliquando petitorio iudicio, certiore ductu partes suas tueatur, & ad scopum dirigat.

In jus itaque dicti M. Ioannis primùm inquirentes dicimus, nihil dubitandum esse de viribus & potestate concessionis Apostolicæ factæ Facultati Artium Vniversitatis Lovaniensis; virtute cuius ad collationes Abbatis sæcularis dictæ Collegiatæ Ecclesiæ nominatus fuit præfatus M. Ioannes: † . cùm in potestate Papæ sit non tantùm per se nominare aliquem ad vacatura bene- 1
ficia per viam mandati de providendo, *c. Mandatum De rescrip. c. Mandato De præbend. in. 6.* (licet id hodie per decreta Concilij Tridentini rarius faciat, *Sess. 24 de reformat c. 19.*) sed eam quoque nominandi potestatem alij mandare, dato & deputato dictæ nominationis executore, qui nominato beneficium reservet; * idque non tantùm ecclesiasticis personis seu membris, ut est dicta 2
Facultas Artium (etiam ex permissione dicti Concilij Tridentini, *Sess. 25 de reformat c. 4. vers. & quæ in favorem,*) sed etiam laicis, ut ex usu quotidiano Precum Imperialium & Regiarum videmus, per quas Cæsareæ, ac Regiæ Maiestati attribuitur potestas nominandi personas idoneas Collatoribus ad vacatura beneficia. Et cum sacra Cæsarea Maiestas Placito suo permiserit Facultati Artium executionem hujusmodi gratiæ Apostolicæ in his inferioribus suis Regionibus, & nominatim etiam in Comitatu Namurcensi, in quo illius usus notoriè viget, nihil est quod DD. Iudices huiusmodi Placitorum Principis Conservatores & executores ea in parte remorari possit; observatâ præsertim formâ in eodem Placito præscripta alijsque in eo requisitis: veluti quod constet dictum M. Ioannem esse oriundum ex ijsdem inferioribus Regionibus, ac natum in Oppido Namurcensi; quòd iuraverit solemniter in reditibus annuis se non habere 80. ducatos; quod insinuatio Nominationis intra mensem à die suæ nominationis facta sit in loco dignitatis dicti Abbatis sæcularis, & intra mensem ab acceptatione illius publicationem fecerit, & acceptationem debitè registrari curaverit; observatis denique alijs omnibus, quæ Bulla Leonina requirit, veluti taxæ modo, acceptatione, provisione, in possessionem tam iuris, quàm rei inductione. Quæ siquidem omnia manifestè probant, nihil esse, quod ex parte dicti M. Ioannis desiderari possit, ad pleni, perfectique iuris, & tituli acquisitionem.

Obijcit interim dictus Opponens duo, quibus ius M. Ioannis elidi seu enervari existimat: alterum (quod minorem habet dubitationem) virtute dictæ Bullæ Leoninæ non posse acceptari beneficium vacans ad collationem Ordinarij in mense ordinario, propter Concordata Nationis Germanicæ cum sede Apostolica: alterum, quòd hic Canonicatus non vacaverit ad collationem Abbatis, sed Capituli, ad quod Capitulum M. Ioannes nominatus non fuerit. Sed ea est istarum obiectionum conditio, ut in re præsenti parum momenti habeant. † Nam quod ad dicta Con- 3
cordata attinet, ut hic non moveamus quæstionem, num Pontifex ijs derogare possit, & ut possit, an in dicta Bulla Leonina satis illis derogaverit; hoc opinamur palam constare, (quod in proposito sufficit) eadē Concordata in Comitatu Namurcensi quasi imperio Germanico notoriè

non

non subiecto, nec de Germanica natione existente, locum non habere: sunt enim stricti juris, ut omnes transactiones, quæ inter alios initæ alijs neque prosunt neque obsunt: quemadmodum nec concordata Sedis Apostolicæ cum Rege Francorum huc extendi possent, *l. 1. C. Res inter alios acta &c.* Neque in contrarium facit declaratio Iulij Papæ tertij per Opponentem proposita, per quam Opponens nititur probare, per totam diœcesin Leodiensem, sub qua comprehenditur Comitatus Namurcensis, hujusmodi Concordata locum habere: nam (præsupposito quod locum habere posset, quodque fidem probationis mereretur, de quo dubium adhuc est, *vide s. cons.* 250.) si diligenter advertatur, vel id non continet, vel tantùm continet limitativè; quia ex ejusdem declarationis præfatione (ex qua solet dispositivæ partis declaratio, interpretatio, restrictio, & ampliatio sumi, *l. 1. & ibi Bart. Ad S. C. Macedon. l. Titia. & ibi DD. De verb. oblig.*) evidenter constat, ad ipsam diœcesin restricta esse dicta Concordata; diœcesin autem Leodiensem totam de Natione Germaniæ esse ex ea declaratione non constat aliter quàm per partem narrativam ex suggestione aliorum: hoc enim indicant verba illa, *Sanè nuper accepimus.* Et ut concedatur eatenus ad diœcesin Leodiensem extendi Concordata, quatenus de Natione Germaniæ est, aut Imperio Germanico subiecta; non tamen inde mox sequitur, ea etiam ad eas partes diœcesis referri debere, quæ neque moribus, neque subiectione de Germania sunt, *vide s. cons.* 150. ut notorie est Comitatus Namurcensis, qui Gallico non Germanico idiomatè utitur, quique Imperio Germanico neque mediatè neque immediatè subiectus est: quod Dominis Iudicibus notius est, quàm ut plenius demonstrari debeat. Vnde limitata causa propter Nominationem, limitatum quoque eorundem Concordatorum effectum producit; ut scilicet extra Nationē Germanicā non extendantur, *l. cancellaverat, De his quæ in testā. del. l. Cum servo & ibi Bald. De contrah. empt.* etiamsi ex usu alternativorum mensium in collationibus vestigium illorum aliquod esse possit: quod hic eò promptius dicere licet, quod illa declaratio Iulij Tertij tantùm loqui videatur de concessione Sixti Papæ Quarti factæ Vniversitati Lovaniensi, & Impetrans virtute Bullæ Sixtinæ Vniversitati concessæ non prætendat aliquod jus: cum Sixtus non concesserit Facultati Artium hanc nominandi potestatem, sed Leo Decimus, & de hac nulla facta sit mentio in

4 dicta declaratione: * ideoque ut de persona ad personam non est facilè facienda extensio seu transitus, præsertim in his quæ strictam habent interpretationem, ut sunt sententiæ, privilegia, declarationes & similia, *Doct. & præsertim Ias. in l. Commodissimè De liber. & posth.* ita quoque de uno privilegio ad aliud eadem extensio fieri non debet; maximè quòd dclaratio jus novum non constituat aut concedat, sed obscuritatem antecedentis dispositionis tantùm illustret & explicet, *l. Hæredes palam §. si quid & ibi Imola & alij De testam.* Vnde non nisi admodum difficulter poterit ex prætensa Iulij Papæ declaratione dictorum Concordatorum usus vel potestas extendi ad Comitatum Namurcensem, quamdiu aliter non constat, quod priùs se eousque extenderint; prout revera non extenderunt, cùm Namurcenses alij potius, quàm Imperio à tempore immemoriali & subfuisse & paruisse noscantur.

Iustior itaque est altera obiectio; quòd scilicet hic Canonicatus vacaverit ad collationem Capituli, ad quod Impetrans non est nominatus, ideoque non videatur admittendus ad acceptandum beneficium, quod ad eorum collationem vacasse dicitur. † Vt enim appellatione Capi- 5
tuli non continetur Prælatus ipsius, *c. post electionem, vers. cum igitur in literis De concess. præben. Panor. in c. Eam te & in cap. ex parte Decani De rescript.* 6
& è diverso: * ita quoque nominatione ad Prælatum facta, non potest acceptari beneficium, quod spectat ad Capitulum, *Clem. 1. De concess. præbend.* Vt nec nominatione facta ad Capitulum, comprehenditur sub nominatione beneficium, quod spectat ad collationem, Episcopi, *collect. in cap. Ecclesia, versic. & si quis impetret De sortileg.* Verùm nec hæc partis adversæ obiectio iuri M. Ioannis obstare potest. Nam imprimis, ut concedamus (sine veritatis præiudicio) vacante Abbatiali dignitate ad Capitulum pertinere jus conferendi Canonicatus vacantes (quod tamen paulò post in enervatione juris Opponentis falsum esse deducemus) potuit nihilominus Impetrans vigore suæ nominationis factæ ad collationes, & provisiones dicti Abbatis sæcularis acceptare Canonicatum & præbendam vacantes, & ex vacatione Prælaturæ seu dignitatis ad Capitulum pertinentes, si alioqui citra vacationem dignitatis Abbatialis ad Abbatem, non ad Capitulum pertine- 7
re soleat eorum collatio: ut est in proposito. * Nam vacante sede sive Episcopali, sive alterius dignitatis, quæ Capitulum sub se habet, potestas Episcopi, seu dignitatis non semper rectà devoluitur ad Capitulum; sed plerumque fungitur Capitulū vice Episcopi aut Prælati, *cap. ult. & penult. De supp. neglig. prælat. lib. 6. c. Is cui De elect. lib 6.* sic ut insinuatio nominationis facienda Prælato, fieri tunc possit Capitulo tamquam Prælati vicario, *c. Eam te De rescrip.* sed ita ut Capitulum nihil ex suo capite patiatur, sed tantùm ex parte Prælati, quem ea in parte repræsentat, cum dignitas mori non dicatur, *c. Quoniam Abbas, & ibi Felin. De off. & potest iud. deleg.* † & in materia subiecta con- 8
ferre debeat Capitulū interea vacantia beneficia, quibus ipse Prælatus teneretur: † quemadmo- 9
dum cùm ad superiorem ex negligentia inferioris collatio beneficij devoluitur, tenetur superior ijsdem personis conferre, quibus inferior, *Clem. 1. De suppl. negl. prælat.* Veluti si collator debeat conferre sæcularibus, aut regularibus, aut etiam aliquibus ex certo collegio, is ad quem devolvitur conferendi potestas, eidē necessitati erit adstrictus, *Zabarell. in d. Clem. DD. in c. Ne pro defectu De elect.* Et pariformiter si Prælatus nominato per Pontificem mediatè, vel immediatè conferre debebat, eidem etiam conferre tenebitur Capitulum, *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 8. nu 11.* transit enim res cum suo onere & qualitate. *l. Alienato De contrah. empt.* & subrogatum sapit naturam ejus, cui facta

facta est subrogatio, *l. Si eum §. qui injuriarum D. Si quis cautionib. &c.* & in alterius locum succedens eodem jure utitur, *c. Is qui De regul. iuris lib. 6.*
10 * Et qua ratione si sede vacante Capitulo tamquam Vicario Episcopi mandetur, ut alicui provideat de Canonicatu, cujus collatio jure communi ad Episcopum pertinebat, cogitur Episcopus postea assumptus huic mandato parere, si vacante sede nulla vacatio alicujus Canonicatus evenerit, *per elegantem text. in d. c. Eam te De rescrip.* ita quoque mandato vel nominatione Abbati, vel Præposito, aut Episcoco facta, id exequi debebit Capitulum sede va-
11 cante. * Nec mirum, diximus enim Capitulum eo casu tantùm sustinere vices Prælaturæ, non autem esse Prælatum: sic ut non suum negotium, sed Prælaturæ gerere debeat, & de suo non alieno largiri, aut donare, *l. Si pignore § 1. De furtis.* Idque ratio naturalis demonstrat: nam qui alienas vices aut negotia gerit, in suam utilitatem convertere non debet fructus rei, ad eum, cujus vices sustinet, aut gerit, pertinentis; sed in rem & negotia
12 illius, cujus est res, seu cujus vices sustinet. † Iam verò constat collationes beneficiorum esse inter fructus dignitatis, *in c. Cum olim De maior. &*
13 *obed.* † quos oportet vel futuro successori sede vacante conservare, *c. Quia sæpè De elect. lib. 6. Clem. penult. eod. tit.* vel in eas causas impendere, quas postulat necessitas ipsius dignitatis, & quibus expensis futurus successor sublevetur & utilita-
14 tem percipiat. * Atque ita in proposito, si quid posset Capitulum sede vacante circa beneficiorum interea vacantium collationem, hoc tantùm restringeretur ad eas collationes, quibus futurus successor exoneraretur; veluti si Capitulum conferat illi, cui successor in dignitate postea ex mandato Apostolico conferre & providere teneretur, si per Capitulum ei non esset provisum: quo tamen casu dubitant plerique, an Capitulum conferre possit, dicentes, quòd oporteat tunc per Capitulum constitui Vicarium, seu administratorem, qui conferat & provideat de beneficijs interea vacantibus, *c. Cum vos De off. ordin. Panor. in d. c. Cum olim col. 3. De maior. & obed.*

15 Huic proximum est & in quo adversarius pressius pedem figit, quod etiam nominatio, non tantùm acceptatio Impetrantis sit facta vacante Abbatiali dignitate, nemine existente, qui personam Abbatis sustineret, & sic ad collationem ejus, qui tunc non erat in rerum natura, *l. Liber homo § si ita*
16 *scriptum in fin. De hered. instit.* * ita ut mandatum conferendi ex defectu personæ, quæ illud suscipiat, sit nullum, & cum personam non egrediatur ab alio non sit adimplendū, *l. Si quis alicui §. morte D. Mandati*; præsertim quia verba Bullæ Leoninę id expressè cavere videantur, dum in illis dicitur, *Prælatis verò, vel collatoribus, seu collatricibus, his, seu duabus distinctis vicibus, vita, prælatura, & administratione eorum durante.* * Cæterùm longè alia est ju-
17 ris ratio, & dictorum verborum extra corticem interpretatio: nam appellatione Prælati venit ipsa Prælatura; est enim Episcopus, & alius quivis in dignitate constitutus in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo seu Prælato, *c. scire VII. q. I.* sic ut cedente vel decedente Prælato successor perficere debeat, quod prædecessori sub nomine dignitatis mandatum est, *Specul. in tit. de instrum. edit. §. nunc verò aliq. vers. sed quid erit in prælato c. Literis in fin. De rescript.* * Quemadmodum delegatio facta alicui 18
sub nomine dignitatis, nomine proprio non expresso, ad successorem transit, *c. Quoniam Abbas De off. & potest. iud. deleg.* * Unde ait Cynus, quem 19
in eo sequitur Albericus, *in l. unica C. Si communis res pign. dat. fuerit*, si quis gratiam exspectativam impetravit ad collationem Abbatis certi loci, qui ante vacationem alicujus beneficij Abbatiam cum Episcopatu aut alio beneficio permutavit, posse exspectantem acceptare beneficium, quod vacabit post permutationem, alio Abbate constituto: nimirum quia hujusmodi nominationes & gratię non tam Prælatis, hoc est personis, quarum nomina & conditiones ignorantur, & quorum nullus est respectus, dum nomine proprio non appellantur, quàm ipsis Prælaturis fiunt, quæ non intermoriuntur, *d. c. Literis in Auth. quomodo oporteat Episcopos &c. §. fin. col. 1.* & ex personis substantiam 20
omninò non capiunt: * Non enim potest Ecclesia, aut dignitas esse nulla, *c. Liberti XII. q. 2.* quod futurum esset si in abstracto sine persona intellige- 21
retur. * Et in eo dissimilis est conditio hæreditatis jacentis, & dignitatis vacantis: illa enim personam defuncti sustinet, non successoris, *l. Non minus §. fin. De hered. instit. l. Hereditas De acq. rer. domin.* hæc verò per se stat, & intelligitur; aut si ad personam referenda est, successorem magis quàm defunctum repræsentat, quòd tota in actione consistat, quam ad defunctum nullâ ratione referre possumus; hæreditas verò in solo dominio consistit, cujus capaces sunt etiam infantes & furiosi, *l. Furiosus De action. & oblig.* qui dignitatum incapaces omninò sunt, *c. Indecorum De ætate qual. & ord. præfic.* Quod in proposito manifestum fit ex eo, quod ex Bulla Leonina non requiratur aliqua insinuatio nominationis, neque requisitio ipsius Collatoris, ad quem facta est nominatio: quod apertum est indicium, mentem Pontificis concedentis hujusmodi nominandi facultatem fuisse, ut Prælaturæ, non personæ tantùm aliquis haberetur respectus. Quò etiam spectat, quod per confirmationem Clementis, & Hadriani Pont. nominationes hujusmodi factæ, nondum effectum sortitæ in vita alicujus Prælati, eo decedente ligent successorem, sine novâ nominatione. Cui confirmationi conforme est Cesareæ Majestatis Placitum, super usu nominationis concessum, quod quidem Placitum etsi ultra Bullam Papalem requirat, ut nominatio insinuetur Collatori, &, si effectum in vita ejus sortita non est, renovetur in persona successoris; id tamen non facit, ut nominatio sit magis personalis: restrictim enim & limitativè requirit insinuationem ad personas Collatorum; si scilicet in his partibus resideant, qui si non resideant, sufficiat in loco dignitatis fieri; quod evidens iterum indicium est, dignitatis magis quàm personæ haberi rationem. Neque illæ dictiones, *vitâ & Prælaturâ durante*, rem ad individuum restringunt; quasi nominatio fieri

non possit vancante Prælatura: sed restringunt tantùm & coangustant vices nominandi; ne scilicet liceat Decano Facultatis Artium in vita seu Prælatura alicujus Prælati ultra bis nominare; & minimè quod non possit vacante Prælatura fieri nominatio: ut sit sensus, dignitas non potest gravari nisi bis durante vitâ, vel Prælaturâ & administratione præsentis vel futuri Prælati: ita ut illæ dictiones determinent vices nominandi, non personam Prælati. Et sanè usu, qui optimus est cujusque rei interpres, *l. Si de interpretatione De legib. Steph. Bertran. cons. 220. Si ex octo in fin. vol. 2. parte* 2. ita hactenus practicatum & observatum est, ut statim mortuo aliquo Prælato, nondum etiam electo, aut constituto alio, nominationes fiant: secundùm quem usum nuper etiam in Concilio Brabantiæ judicatum est super Canonicatu S. Servatij Traiectensis, vigore similis nominationis Præpositurâ vacante factæ, per Dominum Simonem Plugers acceptato. In quo articulo tantò minus hic hæsitandum est, quòd ex propria allegatione adversarij Capitulum vacantem Abbatiam repræsentet: ita ut hîc relabamur ad ea, quæ in præcedente articulo dicta sunt; neque possit objici defectus personæ, qui Abbatialem dignitatem sustineat, & repræsentet in tam amplo numero Decani, & Canonicorum viventium, & Capitulum quod dignitatem sic repræsentat constituentium; sed verè dici possit vitâ & Prælaturâ, seu administratione Collatoris durante factam esse nominationem, cùm (si vera sunt quæ adversarius allegat) Capitulum eo casu velut repræsentatâ personâ Abbatis secularis jus confe-
22 rendi habeat. * Quâ ratione Commendatario, item Prælati Vicario dirigi potest nominatio; licet propriè titulum dignitatis non habeant, *Rebuff. in tract. nominat. quæst.* 8. *nu.* 27. & 29. quia prætextu dignitatis jus conferendi habent; quod in proposito satis est.

Proinde his rationibus arbitramur, de jure & possessione Impetrantis satis constare: cui si quid ad jus petitorium deesse posset, ut reverà non deest; in ea tamen conditione est possessoria hæc causa, ut Impetrans omninò obtinere debeat; ex defectu scilicet juris partis adversæ; ob id quòd nullum juris titulum habeat, qui aliquem juris colorem præ se ferat, etiamsi duos proferat, eosque dissimiles. Nam quod ad priorem attinet, quem prætexit ex collatione Præpositi, Decani, & Capituli, vacante Abbatia sibi facta, is omninò nullus est, utpote ab ijs collatus, qui conferendi facultatem non habuerunt, *l. Si filium tuum*
23 *C. De donat.* * cùm indubitatum sit, quod, quamvis sede, vel Prælaturâ vacante, administratio ad Capitulũ in temporalibus & spiritualibus devolvatur, *c. pen. & ult. De sup. negl. Prælat.* potestas tamen conferendi beneficia numquam devolvitur ad Capitulum, præterquam in necessaria collatione, & in beneficijs, quæ ad Prælati, & Capituli collationem conjunctim pertinent; ut expresso jure cautum est, *c. Illa Ne sede vacan. & ibi Imola & alij cap. 1. eod. tit. lib. 6.* * Necessariam collationem
24 vocamus, quæ vel propter periculum animarum differri non potest; vel ubi propter mandatum Papæ Prælatus jubetur conferre: sic ut Capitulum sede vacante conferre possit nominatis ex necessitate, non alijs ex liberalitate, *Panor. & alijs in d. c. Illa,* 25
Rebuff. in praxi benef. tit. De devol. nu. 70. usque ad 87.
* Cum igitur dictum Capitulum Namurcense conferendi potestatẽ non habuerit, & liberalitatẽ sese exercere per hujusmodi collationem dicto Carolo factam in principio literarum collationis declaraverit; sequitur hujusmodi collationẽ ex defectu potestatis (quo nullus in omnibus causis potest esse major, *l. 1. §. fin. Ad Tertull. l. 1. §. hac autem verba D. Quod quisque iuris &c.*) omninò esse nullam & adversario nullum omninò titulum tribuere, præsertim propter reservationem in Bulla Leonina factam, quæ sic potestatem Collatoris affecit, ac manus illius constrinxit, & ligavit, ut nisi vel lapso tempore ad acceptandum vigore nominationis præfixo, vel nominato declarante se nolle acceptare, nulli potuerit conferre, & conferendo contra prohibitionem Apostolicam nihil egerit, *c. Mandato De præb. lib. 6. c. Tibi qui De rescr. lib. 6.* propter vim & potestatem *decreti irritantis* dictæ Bullæ inserti. Pro non collato itaque haberi debet hic Canonicatus quoad Carolum ex parte Capituli: quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de jure dare, *cap. Quod autem De iure patron.* Quòd verò ad posteriorem titulum, perinde ad juris effectum inutilis est; & si quid operantur literæ collationis, seu provisionis Illustrissimi Domini Cardinalis Caraffæ Legati de latere, quas pro hujus secundi articuli probatione producit Opponens, illud est, quod ex usu hujusmodi literarum & tituli Opponens evidenter ostendat, falsum esse, quod concordata Nationis Germaniæ locum habeant in Comitatu Namurcensi: nam cùm hic Canonicatus, cujus possessio nunc controversa est, vacaverit in mense ordinario, non potuit dictus Legatus, at nec ipse Papa sic vacantem conferre, cùm per declarationem superiùs mentionatam Iulius Papa tertius declaraverit in effectu dicta Concordata vim pactorum habere, quibus Papa derogare non posset nequidem ex absoluta potestate, *c. 1. De probat. Bald. in l. Princeps De legib. eleganter Lud. Roman. cons.* 352. *Quæritur primo nu.* 16. *Gloss. in c. Ad Apostolicæ De sent. & re iudic. lib. 6. Bart. in l. Si quis C. De excus. muner. lib* 10. multò minus Cardinalis aut 26
Legatus; † præsertim quia ijsdem Concordatis etiam inserta sit clausula *decreti irritantis*, quæ ipsum Pontificem etiam in gratiosis ligat, *c. Quodam & ibi Domin. Gemin. De præb. in 6.* ita ut propter hanc implacabilem contradictionem Opponens audiri 27
non debeat, *c. Post electionem De conceß. præb. & ibi DD.* † Operantur interim istæ literæ & aliud, ut non obscurè arguant collationem à Capitulo priùs factam pro nulla & invalida habitam fuisse: non enim obtinuit sibi Carolus provideri per modum novæ provisionis, factâ scilicet mentione de collatione Capituli, de qua dubitabat, an viribus subsisteret; quo casu utriusque tituli allegatione ut nunc posset, cùm posterior veniat non in prioris annullationem, sed confirmationem, *Rebuff. in praxi benef. tit. de nova provisione nu.* 13. *Lud. Gomes. ad reg. de annali poss. quæst.* 78. *in fine*: sed per modum simplicis provisionis, quæ præsupponit nullum

nullum alium titulum præcessisse & ex hoc nunc primum jus quæri; quod fieri non posset, si ex priori titulo jus nactus fuisset, qui provisionem petit, *l. Vbi autem in fi. De verb. oblig. Ægid. Bellamera decis.* 116. Quemadmodum in simili de surrogatione in jus collitigantis mortui tradit Ludovicus Gomesius, *in reg. De surrog. collit. q.* 19. *in fine* Sepositis interim istis nihil operantur hujusmodi provisionis literæ; nam conditionalem continent collationem, sub conditione, quæ expressim provisioni dicti Cardinalis inserta est his verbis: *Dummodo tempore datæ præsentium non sit alicui in ea ius quæsitum*: Ita ut ex defectu conditionis collabatur dicta pro-
25 visio, seu quod magis est, nulla sit. † Equidem verba ista propriè non habent conditionis vim & potestatem, eo quòd conditio in futurum, *l. Itaque Si cert. pet.* non in præsens vel præteritum tempus conferatur; quod autem sic in præsens vel præteritum tempus confertur sub figura conditionis, id statim ab initio vel purè valet, vel omninò nullum est, *l. Cum ad præsens cum l. seq. Si cert. pet. l. Conditio in præteritum De verb. oblig. l.* 2. *De hæred. instit.* prout vel verum vel falsum est quod in figura conditionis exprimi-
29 tur. † Vnde cum verbis in præsens tempus conceptis Illustrissimus D. Cardinalis dixerit negativè, *Dummodo non sit ius quæsitum*, & affirmativa illis verbis contraria fuerit tunc vera, non intelligitur Cardinalis suspendisse suam collationem in aliquem eventum, sed jam inde ab initio illam pro nulla habuisse: per rerum enim naturam certum fuit, tunc alteri jus fuisse quæsitum in dictis Canonicatu & præbenda, etiamsi Cardinalis id ignoraverit, *l. Respiciendum Si cert. petat.* Ius autem quæsitum fuisse Impetranti ex his, quæ in investigatione juris eiusdem diximus, manifestum est; eo scilicet attento, quòd acceptatio & provisio Impetrantis uno die antecesserint provisionem Cardinalis ab Opponente seriùs impetratam: illa enim est de decima Februarij, hæc de tertio Idus Februarij, hoc est de undecimo; cui non censetur Cardinalis non tantùm voluisse derogare, sed per hujusmodi conditionalia verba majus robur potiùs adiecisse, quia dicta clausula, *Dummodo non sit alteri ius quæsitum*, præservat habentes jus in re, *Ioan. And. & DD. in cap. Causam quæ De rescriptis*; quod Impetrans in hoc Canonicatu omninò perfectè obtinuit per reservationem, provisionem, seu collationem, & in possessionem inductionem virtute Bullæ Leoninæ, *c. ult. in fine De concess. preben. in 6. Clement. fin. eod. tit.* ita ut de non vacante beneficio dicto Opponenti facta collatio, ipso jure nulla reputari debeat, *c.* 1. *&* 2. *De concess. præbend.* multòque magis quæ in consequentiam & authoritatem hujus tituli per Opponentem capta est possessio, quatuor ferè mensibus post acceptam, & obtentam realem possessionem ab Impetrante, octava scilicet Iunij tunc sequentis; idque vigore prioris collationis inutiliter ac nulliter (uti superiùs deductū est) factę à Capitulo, Abbatia vacante: factâ deinde pendente hac lite, & sic nulliter, vicesima quarta Ianuarij novissimè prętériti novę possessionis acceptatione, virtute collationis ab Illustrissimo D. Cardinale obtentæ; cùm Impetrans antea possessionem juris & rei obtinuisset decima, & decima sexta Februarij anni. 1558. Atque ita multis modis Impetrans Opponente potior est, & jure, & tempore, *c. Duobus De rescript. lib. 6. l.* 4. *C. Qui potior. in pig. hab.* imò non tantùm potior, sed omissâ comparatione solus obtinet hujus beneficij jus & possessionem. * Proinde cum causa beneficialis possessoria justificari & probari 30
debeat ex titulo, *Gl. in Clem. unica in fine De caus. poss. & propriet.* tam in judicio retinendæ, quàm restituendæ, *Gloss in d. Clem unica*, & quidem titulo saltem colorato, *Rota decis.* 257. *alias est* 7. *Si quis dicat De probat. in novis*; qui scilicet obtentus sit ab habente potestatem conferendi, *Rota decis.* 393. *Si conferatur alias est* 16. *De restit spoliat. in novis, Phil. Franc. in c. fin De restit spol. in 6.* eáque ex parte abundè satisfecerit Impetrans, nihil verò præstiterit Opponens, propter superiùs deductum defectum potestatis prædicti Capituli, & Domini Cardinalis conditionatam conditione deficiente collationem; nihil est quod Clarissimos Dominos Iudices remorari debeat in proferenda sententia pro possessione dicti Impetrantis, & condemnando Adversarium in expensis.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Ius Regaliorum in beneficijs Ecclesiasticis.

1. *Capitulum sede vacante non confert præbendas.*
2. *Collatio beneficiorum est inter fructus prælaturæ.*
3. *Capitulum sede vacante in necessaria collatione cui conferre debeat beneficia.*
4. *Ius regaliorum in beneficijs.*
5. *Diœcesis una in plures divisa retinet antiqua iura.*
6. *Ius regaliorum non impediri exspectativis aut præventivis gratijs.*

CONSILIVM CCLX.

IN erectione Episcopatus Audomarensis statutū est à Pontifice, ut novē Præbendæ primò vacaturæ afficiantur seu conferantur certis quibusdam personis certas qualitates habentibus; nimirum tres primæ tribus Magistris Licentiatis in Theologia; tres alteræ tribus Licentiatis Decretorum; & demum tres postremæ tribus Nobilibus ex diœcesi, Licentiatis in aliqua dictarum facultatum: idque hoc ordine, ut prima vice novem illæ præbendæ conferantur à solo Episcopo; postmodum verò per electionem ab ijs, qui de numero illorum novem superer unt. Contigit autem vacante dicta Episcopali sede, vacare unam præbendam, quæ si Episcopus viveret deberet ab eo conferri viro Nobili & Licentiato: Quæritur ergò, ad quem pertineat ejus præbendæ collatio? An ad Capitulum, quod tamen videtur repugnare juri communi, *c. Illa & tot. tit. Ne sede vacante &c.* An verò ad Principem sæcularem, juxta jus regale, quod habet ut sede vacante conferat Princeps in Ecclesijs Gallicanis? An denique reservari debeat Episcopo futuro, cùm jus regale non videatur obtinere locū in dicta Ecclesia Audomarensi, ut quę sit recenter erecta; aut saltem non videatur debere extendi ad dictas novē præbendas afficiendas, eo quòd Rex Catholicus consentiens in erectionem dicti Episcopatus, & appro-

approbans quod dictæ præbendæ à solo Episcopo primùm, ac postea ab eo & successoribus conferantur, videatur renuntiasse suo juri, si quod habuit conferendi illas præbendas? Postremò etiam quæritur, an si Princeps conferat, vel ejus Conciliũ, debeat cum affectatione prædicta conferre, hoc est viro Nobili & Licentiato? An vero possit cuivis conferre, etiam taliter non qualificato, cùm jus regale recipiat summã ampliationẽ.

Ad propositas quæstiones brevibus respondendo, dicimus ex juris scripti ratione ac dispositione
1 expeditam esse resolutionem, * vacante hoc Episcopatu ad Capitulum non pertinere jus conferendi canonicatum & præbendam interea vacantes. Rescripsit enim Honorius tertius Papa, *in d. c. Illa Ne sede vacante*, nusquam in jure cautum inveniri, quod Capitulum sede vacante fungatur vice Episcopi in collationibus præbendarum, etiãsi in aliis vice Episcopi fungatur quoad administrationem & custodiam tam in spiritualibus quàm in temporalibus, *c. penult. & ult. De suppl negl. prælat. c. Is cui De elect. lib. 6.* Ita ut Capitulum interea non sit Prælatus, sed Prælati tantùm vices sustineat; & sic non suum sed Prælaturæ negotium gerere censeatur; ideoque omnes occurrentes vacationes futuro Prælato conservari debeant, ut
2 cæteri fructus, † qui vacante Prælatura non cedunt Capitulo, sed successori conservandi sunt; inter quos fructus procul dubio sunt collationes beneficiorum interim vacantium, *Gloss. in c. Cum olim De maior. & obed. c. Quia sæpè De elect. lib. 6. clem. penult. De elect. Gl. & DD. in c. Sicut nostris De iureiur.* Nec quia hæc præbenda virtute Bullæ erectionis Episcopatus Audomarensis incidit in reservationem & affectionem primarum novem, quæ post erectũ Episcopatum vacare contigerit, & nunc ex prioribus completis pro nobili in Theologia vel jure Canonico graduato, maior erit di-
3 cti Capituli potestas; * ob id, quod vacante Prælatura Capitulum conferre possit vacantia beneficia, quæ ex præventiva gratia aut reservatione Pontificia omninò conferenda sunt, nec liberæ dispositioni Prælati si adhuc viveret subjiciuntur: quasi id sit ad commodum & pro exoneratione Episcopi, *c. Cum vos De off. ordin. Panor. in d. c. Cum olim, c. Eam te De rescript. & alij in d. c. Illa Rebuffus in tract. nominat. q. 8. nu. 11. & latius in praxi benef. lib. 1. tit. de devol. nu. 58. cum seqq. usque 86.* Nam id restringitur, cùm certæ personæ seu certis personis in individuo beneficia affectata sunt, seu iis per Papam provideri mandatum est, per præventivam seu exspectativam quamcumque gratiam; non etiam cùm in genere qualificatis personis collatio facienda est, *Rebuff. & alij locis suprà citatis.* Etsi enim hoc casu ad qualificatas personas restringatur conferendi potestas, non restringitur tamẽ in specie seu individuo ad hunc aut illum, sed relinquitur Prælato electio, quem scilicet ex pariter qualificatis etiam gratificando præferre velit; quæ electio idcirco futuro Prælato eripienda non est.

Cæterùm ut hoc ex juris ratione indubitatum
4 est, ita ex adverso non satis expeditum, anne contra seu præter rationem & dispositionem juris scripti potior hic esse debeat potestas conferendi jure Regaliorum, per Reges Galliæ hactenus exercita, quam multis rationibus plerique, *Arnulphus Rusæus in tractat. iuris Regaliorum in 5. parte præfat. Carol. De Grassalys lib. 2. De Regal. Franciæ c. 10.* nituntur etiam juris colore defendere? In quo articulo facti quæstio versatur, an hic Episcopus Audomarensis huic juri Regaliorum subjiciatur? ideò quòd sit novus Episcopatus, & quòd sic ad illum extendi non debeat illud jus singulare contra tenorem rationis, hoc est contra omnes juris regulas obtentum, *l. Quod verò contra D. De legib.* Sed ex adverso pro jure Regaliorum urget, quòd hic Episcopatus sit erectus per suppressionem & dismembrationem Episcopatus Morinensis, quem qui de jure Regaliorum scribunt, *Car. De Grassalys. d. c. 1 lib. 2.* numerant inter illas ecclesias, in quibus Rex jus Regaliorum habet: * sic enim eodem Episcopatu in duos aut plures diviso, vel una provincia 5
vel diœcesi in plures distributa non adimuntur cuiquam privilegia priora, sed illa potiùs confirmantur. Quæ tamen consideratio cessabit, si Rex Catholicus aut sui majores vacante Episcopatu Morinensi numquã usi fuerunt isto jure Regaliorum in beneficiis constitutis in ea parte diœcesis Morinensis, quæ Regi Catholico & ejus majoribus, non Regi Galliæ paruit & hactenus subjecta fuit (equidem verosimile non est Regem Galliæ in ea parte dictæ diœcesis jure Regaliorum usum fuisse) nam hoc casu ex superveniente erectione novi Episcopatus, æquum non erit ex parte Regis Catholici novum & exorbitans hoc jus Regaliorum induci. † Sane si jus Regaliorum ex diversitate facti, hoc est in casu antecedentis usus & exercitii juris Regaliorum in prædicta parte diœ- 6
cesis Morinensis ante illius suppressionem & dismembrationem habuit vel exercuit, libera nunc erit Regis Catholici collatio minimeque restricta aut adstricta ad qualificatas personas, quibus reservatio Pontificia dictas novem præbendas affecit. Nam qui jus Regaliorum adstruunt, liberrimum id esse volunt, ut nullis nominationibus, nullis reservationibus, nullisque affectionibus Papalibus impediri possit, *Arnulphus Rusæus in d. tractat. in 9. privileg. Carol. De Grassalys in d. c. 1. vers. & primum cum seq. Rebuff. in tract. nominat. q. 15. nu. 9. & 10.*

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Indultum Regi concessum nominandi ad beneficia Ecclesiastica.

1. *Dignitas cum Canonicatu & præbenda acceptari potest.*
2. *Clausula* decreti irritantis *constringit etiam ante præsentationem literarum.*
3. *Curam animarum qui acceptat non prævio examine an cadat beneficio.*
4. *Revocatio gratiarum expectativarum generalis non continet indulta nominandi Principibus concessa.*
5. *Litera Placiti Principis super indultis Papalibus.*

CONSILIVM CCLXI

EX indulto per felicis recordationis Pium Papam Quartum Serenissimo Philippo secundo Regi Hispaniarum Catholico in anno Domi-

Domini 1560. Calendis Iulij concesso, continenti ac *Facultatem nominandi infra tres menses à die præsentationis huiusmodi indulti personas sibi gratas ad collationem, provisionem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem, quorumcumque Collatorum & Collatricum sæcularium vel regularium in sua Maiestatis temporalibus dominijs Inferioris Germaniæ constitutorum, vigore cuius sic nominatus possit etiam Cathedralibus & Metropolitanis vel Collegiatis Ecclesijs in dictis dominijs consistentibus acceptare unum Canonicatum & unam præbendam, & unam dignitatem seu personatum, administrationem, vel officium etiam curatum & electivum, nec non unum beneficium &c. Ita quod unam & eandem personam ad Canonicatum & præbendam & dignitatem nominare valeat, ac tunc Canonicatus ac præbenda ac dignitas pro uno beneficio tantum reputetur, etiamsi ex persona diversorum etiam simul vel successivè vacaverint, vel diversas personas ad Canonicatum & præbendam, ac dignitatem, personatum, administrationem vel officium singularum Ecclesiarum huiusmodi nominare possit.* Ex hoc inquam indulto die nona mensis Iulij anno 1561. per suam Majestatem Dominus Ioannes de Laoultre ejusdem suæ Majestatis Cantor nominatus est ad collationem Præpositi & Capituli Collegiatæ Ecclesiæ S. Germani Oppidi Montensis; ut unum Canonicatum & unam præbendam ac unam dignitatem seu personatum, administrationem, vel officium etiam curatum & electivum iuxta prædicti indulti Apostolici vim & tenorem assequi possit & obtinere. Vigore cujus nominationis idem Dominus Ioannes de Laoultre in anno 1563. septima mensis Martij acceptavit & obtinuit Canonicatum & præbendam ex morte Domini Nicolai de Bracquenere in dicta Ecclesia S. Germani Montensis vacantes; quorum pacificam possessionem adeptus idem Dominus Ioannes aliquo tempore ex post hujusmodi Canonicatum & præbendam ex causa permutationis resignavit, & sic in dicta Ecclesia Canonicatus præbendatus esse desijt. Contigit deinde in anno 1573. quod Dominus Ioannes Gerardi dictæ Ecclesiæ Decanus valetudinarius ejusdem Ecclesiæ Decanatum in favorem D. Petri de Behault sacræ Theologiæ Licentiati & ejusdem Ecclesiæ Canonici ad manus Capituli resignaverit, Capitulo resignationem admittente. Cæterum idem Dominus Ioannes Gerardi post hujusmodi resignationem statim decessit; ideoque secundùm regulas Cancellariæ Apostolicæ dictus Decanatus ex ejus morte vacavit; quem Decanatum sic vacantem præfatus Dominus Ioannes de Laoultre nona mensis Ianuarij dicto anno 1573. vigore dicti indulti acceptavit, sibique de eo provideri necnon undecima die ejusdem mensis Ianuarij ad illum per dictum Capitulum admitti & confirmari obtinuit. Quem eundem Decanatum sexto deinde Calendas Augusti eodem anno 1573. tamquam adhuc ex morte dicti Domini Ioannis Gerardi vacantem à sede Apostolica impetravit præfatus Dominus Petrus Behault: cui supplicanti pro obtinendis à sua Majestate literis Placiti ad liberum usum literarum Apostolicarum hujusmodi Papalis provisionis, præfatus Dominus Ioannes de Laoultre se opponit, easdemque literas dicto Domino Petro non esse concedendas contendit.

Ex parte itaque præfati Domini Petri Behault proponuntur aliquot quæstiones. Primò, an Dominus Ioannes de Laoultre post dimissionem Canonicatus & præbendæ vigore dicti indulti obtentorum potuerit ex tanto temporis intervallo ex eodem indulto acceptare postea vacantem in eadem Ecclesia dignitatem? Secundò, an obsit dicto Domino Ioanni de Laoultre, quod ante acceptationem hujus Decanatus suam nominationem insinuaverit Præposito & Capitulo S. Germani? Tertiò, an obsit dicto Domino Ioanni de Laoultre, quòd non ab Ordinario Collatore seu Capitulo, sed per alium in dignitate Ecclesiastica constitutum sibi vigore dicti indulti provideri fecerit? Quartò, an ex eo aliquid adversus dictum Dominum Ioannem de Laoultre statuendum sit, quòd administrationi dicti Decanatus se immiscuerit, & per tres aut quatuor menses exercuerit ante professionem fidei, ante debitam examinationem, & obtentam ab Archiepiscopo Cameracensi curam animarum? Quintò, an gratia dicti de Laoultre sit revocata per decreta Concilij Tridentini omnes gratias exspectativas & mandata de providendo revocantia & annullantia? Sextò, an provisioni Apostolicæ per D. Petrum Behault obtentæ objici possit, quòd supplicando Pontifici subticuerit dicti Domini Ioannis de Laoultre acceptationem & admissionem? Septimò, an dicto D. Petro Behault per Consilium suæ Majestatis denegari possint literæ Placiti? Octavò, an dictus D. Petrus ex prætacta sua Apostolica provisione jus habeat in & ad dictum Decanatum, & an sic jure contendere possit adversus præfatum D. Ioannem de Laoultre, & quâ viâ seu modo? Ad quas quæstiones ordine, quo proponuntur respondebimus.

Ad primam igitur, quæ præcipua est & sequentibus præjudicium facit, dicimus eam sine difficultate non procedere: quippe verba clausulæ superiùs propositæ, etsi pro uno beneficio reputari velint Canonicatum & præbendam ac dignitatem, quando una eademque persona ad illos nominata est; eorum tamen separationem admittunt proximè cohærentia verba, *Etiamsi ex persona diversorum etiam simul & successivè vacaverint*; Vt uno tempore seu ex certa vacatione Canonicatus & præbenda, alio tempore & ex alia vacatione dignitas acceptari possit per sic nominatum; ita ut quemadmodum ex hac separationis consideratione Decanatus ante adeptum Canonicatum & præbendam acceptari potuisse videtur; ita quoque possit post adepti Canonicatus & præbendæ dimissionem seu resignationem. Nihil in contrarium urgentibus dictæ Ecclesiæ seu Capituli statutis inter alia continentibus, quòd ad Decanatum eligi seu assumi non possit, nisi qui Canonicus & de ejusdem Ecclesiæ Capitulo sit: nã hujusmodi statutis per dictum indultum apertè est derogatũ peculiaribus clausulis derogatorijs dicto indulto insertis, his verbis: *Et alijs dictarum Ecclesiarum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis* 1

statutis & consequentibus &c. prout simili ratione non obstat, quod idem Decanatus sit electivus, & illi quoque cohæreat cura animarum collegiatæ Ecclesiæ S. Waltrudis: nam huic nominationi per dictum indultum apertè quoque subjiciuntur perinde electiva, ut collativa beneficia & dignitates quæcumque, etiamsi cura animarum eis annexa sit, his verbis: *Canonicatum & unam præbendam & unam dignitatem seu personatum administrationem vel officium etiam curatum & electivum.*

Cæterùm propius verba dictæ Bullæ expendendo & in mentem ac voluntatem concedentis colliendo, verius nobis videtur, non licuisse dicto Domino Ioanni de Laoultre post dimissionem dictorum Canonicatus & præbendæ, non aliunde, sed ex indulto acquisitum, vigore ejusdem indulti acceptare postea ex alterius persona vacantem Decanum, quasi interveniente medio inhabili ex dicta dimissione, quæ facit ut unitas illa, quæ ex dictis tribus Canonicatu, præbenda, & dignitate in una & eadem persona sic nominata constituitur, effectum nec re nec spe consequi possit; ut potest, si Decanatus occurrente illius vacatione acceptetur. Neque etiam licuisse ei acceptare postea vacantem Canonicatum & præbendam vel ex cessione seu dimissione ac resignatione Decani viventis, vel ex illius morte; cùm Decanatus necessariò non requirat coniunctionem Canonicatus. Nam etsi in præsenti Decanatus per se stet; spes tamen est postea occursurum casum vacantis Canonicatus & præbendæ, qui vigore indulti acceptari poterunt. At verò parte dictæ gratiæ seu indulti consumptâ per antecedentem acceptationem Canonicatus & præbendæ, si nominatus dimittat Canonicatû & præbendam, non est amplius spes coniunctionis & unitatis horum trium: cùm non possit vigore ejusdem indulti seu gratiæ ampliùs acceptari Canonicatus & præbenda, consumptâ scilicet eâ in parte dicti indulti gratiâ. Vnde hæc sic se habere videntur, ut unum propter aliud habeatur seu haberi debeat vel in re præsenti vel spe & exspectatione futuri; & dictus D. Ioannes de Laoultre renuntiando Canonicatui & præbendæ ex dicto indulto obtentis, renuntiasse censeatur exspectationi Decanatus. Eaque videtur fuisse Pontificis concedentis mens & voluntas, ut ex eo indulto in eadem Ecclesia nominatus dignitatem assequi non possit, nisi propter Canonicatum vel iam priùs acquisitum, vel postea acquirendum: nam & communiter in omnibus Collegiatis Ecclesijs ita observari solet, ut dignitates non nisi ejusdem Ecclesiæ Canonicis seu Capitularibus conferantur: ut sic ab ea reservatione & consuetudine quam minimùm recedatur; & annexorum separatio non facilè inducatur, *arg. c. Quia sæpe De præben. lib. 6.* & non nisi eo casu, quo per dictum indultum una persona ad Canonicatum & præbendam, alia ad dignitates in eadem Ecclesia nominatur; ita quod in proposito separatorum & coniunctorum eadem non sit ratio, nec effectus idem.

Ad secundam quæstionem paucis dicimus, insinuatione nullâ opus fuisse: quoniam illam non requirit dictum indultum, quod continet clausulam *decreti irritantis*, quicquid in contrarium factum fuerit, atque etiam mandatum ac facultatem, quòd Executores super executione seu fulminatione hujus indulti requisiti omnibus Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Collatoribus inhibere possint, ne de beneficijs post nominationem vacantibus disponant in præjudicium nominati: prout etiam Illustrissimus D. Antonius Perrenotus Cardinalis, dicti indulti Executor & fulminator inhibuit, decernendo ex tunc irritum & inane, si secus scienter vel ignoranter attentari contigerit. * Cujus decreti irritantis ea est vis & potestas, quòd Collatoris Ordinarij manus statim ex die nominationis ligentur etiam ante præsentationem mandati Apostolici seu indulti, *notata in c. Si soli in gl. verb. contra ipsam De concess. preben. lib. 6.* & sic cùm perinde ignorantem ut scientem constringat, *c. Dilecto vers. nisi fortè De praben. c. penult. eod. tit. lib. 6.* apertè deprehenditur antecedente aliquâ insinuatione, intimatione, aut requisitione opus non fuisse. 2

Ad tertiam quæstionem expedita est responsio ex tenore dictæ Bullæ, quæ provisionem de vacante beneficio vel dignitate nominato faciendam permittit Executoribus vigore indulti per suam Majestatem eligendis, idque per se vel alios vel ipsos subdelegandos subexecutores: ita quod rectè facta dici debeat provisio, quæ illi vigore clausulæ, *Cæterum*, in processu dicti indulti fulminato insertæ per Dominum Priorem conventus & Monasterij Scholarium Montensium facta est, etiamsi nec Præpositum nec Capitulum antea requisiverit; quos sufficit requisitos esse in admissione ad possessionem.

Ad quartam quæstionem dicimus, ex hujusmodi sive negligentia sive contemptu, non oriri resolutionem juris in beneficio acquisiti; quia hoc nullo jure constitutum, neque per Concilium Tridentinum, neque per statuta Episcopalia cautum invenitur; alijs pœnis adversus negligentes seu contemptores constitutis. † Nam de jure communi ad culpam superioris refertur, si quis ad regimen seu curam animarum admittatur, non præmisso examine, *c. penult. De ætate & qualit. ordinand.* Et ex ordinationibus Episcopi Cameracensis pœna suspensionis infertur deservienti beneficio curam animarum annexam habenti, non præcedente authoritate Episcopi: & per Concilium Tridentinum, *Sess. 7. cap. 13. & sess. 18. cap. 18.* permittitur potestas non admittendi provisos de hujusmodi beneficijs, non præcedente hoc examine & admissione. Et quoad professionem fidei per idem Concilium Trid. *Sess. 24. c. 10. & 12.* omnibus ad beneficium curatum seu dignitatem Ecclesiasticam promotis imperatam, non invenitur alia pœna statuta quàm non admissionis ad ipsum beneficium seu dignitatem, & non faciendi suos, hoc est lucrandi fructus beneficij; & quòd possessio beneficij illis suffragari non debeat: hoc est non tantùm non faciant fructus suos per possessionem, sed nec consequi possint commodum aliquod ex possessione; cùm tamen possessionis commoda multa sint, *§. commodum Instit. De interdict.* & inter cætera quoad regulas 3

gulas Cancellariæ de annali & triennali possessione, ita ut nuda omissio seu negligentia nihil faciat ad amittendum jus in beneficio quæsitum; ideoque ea in parte purgatio sive moræ & negligentiæ, sive contumaciæ admittatur; & factâ purgatione nihil sit, quod adversus possessorem hujus beneficij statui possit.

4 Ad quintam quæstionem respondemus, quod etsi verba Concilij Tridentini, *Sess.* 24. *c.* 19. hac in parte aperta & generalia esse videantur, ut etiam comprehendere videatur hoc indultum mandatum de providendo seu gratiam exspectativam; intensa enim negatio est in his verbis, *Nemini amplius*, quæ omnes omninò excludere videtur, & perinde illius, ut aliorum continere revocationem per hæc subjecta verba, *Nec hactenus concessis cuiquam uti licere*; quasi scilicet nulli omninò id ex eo tempore licuerit, *Paul. Paris. cons.* 58. *Agit coram nu.* 35. *vol.* 4. quia tamen in hoc decreto nulla sit expressa mentio de hujusmodi gratijs, quæ Imperatori, aut Regibus, seu alijs Principibus concessæ sunt, difficile erit obtinere, ut per idem decretum censeatur quoquo modo revocatum hoc Regię Catholicę Majestati ex tam prægnantibus causis & cum tam specialibus notis concessũ indultum. Et illam dicti Conciliaris decreti mentem esse satis deprehenditur ex alio ejusdem Concilij decreto, *Sess.* 25. *cap.* 9. quo revocantur omnia privilegia juris patronatus & nominandi concessa quibuscumque, sed exceptis Imperatori, Regibus, & alijs supremis Dominis concessis; ita ut præcedentis decreti verba, *Sess.* 24. *cap.* 19. restringenda omninò sint per hoc ejusdem Concilij sequens in alia Sessione decretum, *cap.* 9. Scio multa probabiliter proferri posse pro sustinenda dictæ revocationis generalitate; sed verendum est, ne si id præcipuè contendat D. Petrus Behault, nihil agat; cùm usus sequentis temporis contrariam interpretationem invexerit, & aliud à Concilio Regio obtineri posse spes nulla sit: potissimùm quod hæc nominandi facultas perpetua & successiva non sit, sed restricta ad tres tantùm proximos à die præsentationis indulti menses, qui uno ferè anno antecesserunt publicationem Concilij Tridentini: ita ut quoad Regiam Majestatem effectum suum sortitum fuerit hujusmodi indultum, nec verosimile sit Regiam Majestatem passuram, ut sic à se nominati etiam post dictam publicationem illius effectum non consequantur.

Ad sextam quæstionem (quæ ut & sequens septima personam & impetrationem D. Petri Behault concernunt) respondetur, manifestam esse juris dispositionem, *in c. Cum nostris De concess. praben.* quod literæ Apostolicæ gratiosæ ad beneficia non valeant, quando impetratio facta est non factâ mentione de colorata possessione alterius; ita quòd ex hac consideratione (quia D. Ioannes de Laoultre tempore provisionis quâ D. Petrus Behault utitur, erat, & per aliquot menses pacificè fuerat in possessione hujus Decanatus) in periculo versetur dicti Domini Petri impetratio, *Ioan. Calder. cons.* 28. *& cons.* 29. Sed quoniam extensas Bullas non vidimus, non possumus absolutè dicere, an in illis contineantur aliquę clausulæ, per quas ejusmodi vitiũ surreptionis sit sublatum; ut facillimè per clausulas, quas formularij supplicationibus vel Bullis inserere solent, tolli solet; per ea quæ exactè tradunt Calderinus, *cons.* 14. *de rescript.* Panormitanus, & Ioannes de Imola, *in d. cap. Cum nostris.* Operæ pretium igitur erit originales Bullas transmittere, ut ex illis certum constitui possit, num ex hac parte periculum ullum sit; quod verosimile non est, propter summam diligentiam, quæ in hujusmodi impetrationibus adhiberi solet; & quod in signata supplicatione contineatur derogatio regulæ Cancellariæ *de annali possessore*, ex qua majus periculum surreptionis induci solet.

Ad septimam quæstionem dicimus, ex juris & æquitatis ratione Domino Petro non posse denegari literas Placiti, quarum impetratio non dependet ex certitudine boni juris ipsius impetrantis literas provisionis beneficiorum, cùm illius cognitio ad laicam potestatem seu judicem laicum regulariter non pertineat, *c. Decernimus De iudic.* sed à Maximiliani Imperatoris & Philippi Archiducis Austriæ constitutionibus (per quas usus harum literarum Placiti in his regionibus introductus) ne abusivè hujusmodi impetrationes sine consensu Principis executioni mandentur. Cùm ergò abusus nullus in impetratione dicti Domini Petri contineatur; nec habeat illa insolitas aut exorbitantes clausulas; ex ratione justitiæ distributivæ nihil occurrit, ob quod hujusmodi literæ Placiti ei denegari possint, & quin hoc ipsi permitti debeat, ut de jure suo saltem petitorio judicio experiri liceat, non etiam ut statim vel de facto dictum D. Ioannem de Laoultre possessione deturbare possit. Pręsertim in tanta apparentia boni juris, quod Dominus Petrus prætendit, & deficientis juris in persona Domini Ioannis: quæ sola apparentia ad hanc impetrationem sufficere debet; cùm nemo jus suum indiscussum relinquere debeat, *l. Illud De petit. hared.* & usus seu concessio dictarum literarum Placiti non à lubito voluntatis, sed à regulato & boni viri arbitrio dependeat; ut aliud etiam velle Princeps non præsumitur, *l. Digna vox C. De legib.* 5

Ad octavam eamque ultimam propositam quæstionem dicimus, ex superiùs deductis, & præsertim quòd pro uno beneficio reputentur Canonicatus, præbenda, & dignitas, dum unus idemque ad ejusdem Collatoris collationem nominatus est, eaque unitas retineri non possit in persona D. Ioannis de Laoultre in casu proposito, qui sic ut prætendit acceptando non unum sed plura beneficia ex dicta nominatione consequutus dici deberet, si post renuntiationem Canonicatus & præbendæ postea solùm Decanatum acceptatum retinere posset; satis constare de defectu juris ipsius D. Ioannis de Laoultre: eoque constituto jus Domini Petri extra dubitationem esse, si modò ex tenore extensæ Bullæ deprehendatur supratactum vitium surreptionis ex omissa narratione coloratæ possessionis dicti D. Ioannis de Laoultre per insertas clausulas sublatum esse. Quod si est, consultò faciet D. Petrus, si impetratione literarum Placiti urgeat eâque obtentâ litem adversus D. Ioannẽ instituat, non judicio possessorio, propter longiorẽ ejusdem Domini Ioannis possessionem realem & actualem; sed petitorio, vel coram Archiepiscopo Cameracensi ordinario loci, si Ecclesia S. Germani

mani ab ordinaria jurisdictione exempta non est; vel si exempta est, impetrato rescripto Apostolico, per quod causa alicui in dignitate constituto in diœcesi Cameracensi in loco insigni residenti committatur: nisi fortè Bullæ super hac Domini Petri impetratione obtentæ Executori in illis deputato cognitionem quoque causæ committant. Ita quod planè necessum sit Bullas ipsas tam gratiosam quàm executoriam seu illarum copiam transmittere, ut certiore judicio de omnibus statui ac definiri possit.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Indultum Regi concessum nominandi ad beneficia.

1. *Clericatura non probatur ex presbyterio.*
2. *Clericus unius diœcesis potest esse alterius presbyter.*
3. *Nominatio per laicum ex concessione Papa facta, censetur per Papam facta.*
4. *Principi asserenti credendum.*
5. *Instrumentum publicum plenissimè probat.*
6. *Simonia delictum grauissimum, ideòque non præsumendum.*
7. *Possessio beneficij omni die capi potest.*
8. *Publicatio Bullarum Apostolicarum quo modo facienda.*
9. *Notarius Apostolicus de rebus sacris potest facere instrumentum in Regno, etiamsi per Regem approbatus non sit.*
10. *Instrumento opus non est de actu, qui aliter probari potest.*
11. *Nominatio ad Ordinarios directa extenditur etiam ad beneficia vacantia in mensibus Papalibus.*
12. *Iuri quæsito princeps derogare non censetur.*
13. *Clausula* decretiirritantis *potentissima.*
14. *Papa conferendo exspectantes prævenire potest.*
15. *Ordinarius conferens in omnibus mensibus ex indulto Papa an censeatur iure ordinario an Papali conferre.*

CONSILIVM CCLII.

Ex collatione eorum, quæ in causa possessoria Capellaniæ ad altare Beatæ Mariæ in parochiali Ecclesia loci de Geerbeets Leodiensis diœcesis utrimque allegata, & producta sunt in amplissimo Concilio Brabantiæ, inter Dominum Godevardum Humbeech Impetrantem, ac Magistrum Paulum Parys Opponentē, deprehenditur titulus, & jus Impetrantis præualere, ideóque secundùm eum hanc possessoriam causam definiendam esse tamquam potiora apparentioraque jura habentem; quia non ex sola possessione, ut in rebus profanis, *l. 1. Vti possidet.* sed ex jure quoque causa beneficialis terminanda est, ut ei adiudicetur possessio, & in ea manuteneatur, qui apparentiora jura habet, *Doct. in l. fin.* C. *De edict. D. Hadr. tollen.* sic quod possessio in beneficijs Ecclesiasticis mixtæ naturæ sit, & sine titulo, hoc est deductione juris induci, aut concludi non possit, *Rota decis. 55. Ad instantiam, alias est 2. ut lit. pend. in novis.* Collationem igitur istam explicando & incipiendo à persona ac qualitate Impetrantis, quæ ante omnia qualificari debet, antequam de jure Rei quæratur, *l. Si quæramus De testam.* dicimus de clericatura Impetrantis (quæ ad obtinendum simplex beneficium, etiamsi Canonicatus sit sufficit, *c. Super inordinata. De præb. c. Cum adeò De rescript.*) sufficienter constare per exhibitionem literarum clericaturæ; uti etiam Opponens ipse fatetur. † Nec ad rem facit cauillatio 1 Opponentis, quod tam in literis nominationis, quàm in instrumento acceptationis, necnon instrumento in possessionem inductionis, Impetrans dicatur esse presbyter Cameracensis diœcesis: nam expressio maioris qualitatis, quæ necessaria non est ad obtinendum beneficium, nocere non debet: cum non contineat finalem causam ipsius nominationis, sic quod expressa & non probata nocere non debeat, *l. Testamentum* C. *De testamen.* sufficiatque Impetrantis eam qualitatem, quæ necessaria est, quæque sola sufficit, clericaturam scilicet probasse; cum probatio solius qualitatis presbyterij non videatur sufficere, propterea quod ex illo necessariò non constet de clericatura (quæ ut diximus ad obtinendum beneficium omnino necessaria est, *d. cap. cum adeò cap. Ex literis De transact.*) propterea quod de facto quis per saltum promoveri possit ad Presbyterium, *c. 1. de cler. per saltum promot.* quamvis interim presbyterij qualitas in Impetrante notoria sit. Proinde nullius momenti sunt quæ Opponens adfert de demonstratione falsa, & de presbyterio sine literis dimissorijs Episcopi Leodiensis, à quo Impetrans clericus creatus est obtento: nam quod demonstratio falsa sit non probatur, cum verum sit Impetrantem presbyterum esse Cameracensis diœcesis, etiamsi illud probatum non sit, quia necessariò probari non debuit; præsertim quod constet per Opponentem id negatum non esse: quod si Opponens inter verbales allegationes negasset, vel defectum ejus qualitatis obiecisset, Impetrans sine negotio probare potuisset, eâdemque opera demonstrare, quod illegitimè, & juris ordine minimè observato ad presbyterium non pervenerit. † Vnde quod Opponens ex- 2 istimat Impetrantem errasse in propriæ diœcesis expressione, & errando sibi præjudicasse, *Felin. in c. Significante nu. 2. in 2. declaratione De rescript.* in proposito verum non est: quia nihil vetat, ut qui alterius diœcesis est clericus alterius sit presbyter, *c. cum nullus De temp. ord. lib. 6.* Qualificatâ personâ Impetrantis, de re ipsa, hoc est titulo, & jure quærendum est. De quo nulla hîc est dubitatio; ob id, quod Impetrans nitatur claro & liquido jure facultatis nominandi per sedem Apostolicam Regiæ Catholicæ Majestati concessæ, per quam Impetrans intra tempus trium mensium à die præsentationis literarum nominationis suæ Majestati factæ per suam Majestatem nominatus fuit, ad Collationes Personæ Personatus Collegiatæ, & Parochialis Ecclesiæ Oppidi de Levvis: † per hujusmodi enim no- 3 minationes, quia authoritate Pontificia fiunt, & in illis nominans etiamsi sit laicus Sanctissimi Domini Papæ quasi minister est, *argum. l. Si quis Titio De leg. 2.* cum is facere intelligatur cujus authoritate, ac mandato actus explicatur, *c. Mulieres in fin. De sent. excom.* nominato jus acquiritur non tantum ad rem, sed etiam in re, *cap. ult. de concess.*

concess. præben. Gloss in §. item quod ad dictas, in verb. nominare De collat. in pragm. sanct.

Quam nominationem non turbat obiectio, quam opponens facit, quòd Impetrans non sit nominatus in trimestri à die præsentationis literarum nominationis Regiæ Majestati factæ, quodque ejus nominatio sit fraudulenta & simoniaca: nam omnes hę allegationes ex defectu ve-
4 ritatis corruunt. * Etenim ex literis ipsius nominationis, adeoque temporis, quod iisdem literis tam de die præsentationis dictarum literarum, quàm factæ nominationis Regia Maiestas (cui asserenti non potest non credi, *Bald in l. Iusiurandi C. De testib. & in l. Ex his nu. 5. C. De testam. milit.*) inservit, evidenter constat, ante lapsum secundum mensem à die præsentationis literarum nominationis, hanc nominationem factam esse: nulla enim evidentior est constantis vel deficientis veritatis probatio, quàm quæ constat ex instrumenti ipsius inspectione & lectione, *l.*
5 *Si bona & ibi Castr & alij De minusso, rupto, irrito.* * Adversus quam instrumenti in aspectu apparentem veritatem, nulla est contrarij præsumptio; cum instrumentū publicum sit probata probatio, *Bald. in l. Imperator De statu hom.* & tam diu pręsumitur verum quàm non profertur contrarij probatio, *l. Cum. precibus C. De probat. l. Optimam C. De contrah. & commit. stipulat.* Ita ut merito in paulò maiore reverentia habere debuisset Opponens literas Regio sigillo munitas, nullum vitium visibile continentes.

Eadem ratione corruit fraudis & simoniacæ pravitatis obiectio; quasi scilicet Impetrans hanc gratiam pecuniâ comparaverit à quodam Balduino de la Samine: nam cùm gratiâ hæc nullius alterius sit, quàm Regiæ Majestatis ex authoritate Apostolica, nulla potest esse præsumptio corruptionis aut sordium, præsertim quòd neque constet Balduinum hanc nomina-
6 tionem priùs obtinuisse: † neque inter Balduinum atque Impetrantem aliquam licitam pactionem intercessisse, & præsumi id non debeat, quia induceret delictum simoniæ, *l. Meritò Pro socio*, (quòd gravissimum est, & in cujus comparatione cetera leviora videntur, *c. ult. 1. q. ult. c. Tanta De Simonia*) Et quamvis Opponens testibus id probare conatus sit, nihil tamen effecit: nam nemo testium est, qui id vel solus vel coniunctim cum alio absolutè deponat. Primus namque testium D. Godefridus vanden Vekene deponit solus, & sic sine effectu probationis, *d. l. Iurisiurandi C. De testib. l. Maritus De quæstion.* de literis non Balduini, sed Francisci le Febure ad eum scriptis; quibus admonet ad manus esse nominationem ad Personatum de Leevvis, & quod mediante pecuniâ aliquâ ad eam perveniri possit, sed qualis, ac cujus fuerit illa, non exprimit: ita ut ex tam indeterminata ac confusa assertione ad præjudicium Impetrantis, nihil constitui possit. Et quamvis Dominus Guilielmus Marien & Florentius van Grynden deponant de assertione & oblatione dicti Balduini: quod asseruit se habere nominationem ad Personatum de Leevvis, quodque eam nominationem pretio in alium transferret, nihil tamen in eo constitui potest, quod Impetranti noceat; quia nemo rem, quæ sua non est, venum exponendo, aut vendendo alteri præjudicat. *l. Rem alienam De contrah. em pt.* nec asserenti se aliquid habere, quod non demonstrat, aut probat etiamsi magnâ dignitate præfulgeat, creditur, *l. 1 C. De mand. Princ.* Novum enim non est, in Aulis præsertim Principum, & in locis Aulæ multos inveniri fumi venditores, qui simulato commendationis officio per occasionem familiaritatis aut notitiæ Principis benevolentiam pretio vendant, & pro solo indicio præmium quærant. Quid enim vetat Balduinum occasionem impetrandæ hujus nominationis sensisse, & per eam lucellum quæsivisse, & nihilominus sine pretio ad illam pervenisse Impetrantem suâ industriâ vel aliorum commendatione? ita ut ex fluctuante hac præsumptione illius quod contingere tantùm potuit, nulla fixa probatio constituenda sit, *l. Neque natales C. de probat.* In testimonio Erardi de la Samine nihil quoque constitui potest, quod Impetranti noceat; quia ejus depositio singularis, & incerta est: apertè enim declarat, quod ignoret, qualem nominationem frater ejus obtinuerit. Et quòd ex ipso Balduino audierit, quòd eam pretio alienasset Dominus Guilielmus Fierens, minus adhuc dicit, quia loquitur de quadam nominatione, quæ venalis fuisse dicebatur in initio hujus processus: ita ut certum sit illam non fuisse hanc, ex qua diu ante hujus litis initium Impetrans acceptaverat, & ex qua hæc lis instituta fuerat. Sic quod manifestum sit, Opponentem his minus veris obiectionibus usum fuisse, ut Impetrantem in lite diutiùs deterreret, & ea occasione diutiùs redemptis à Collectore Episcopi Leodiensis seu Archidiaconi fructibus hujus litigiosi beneficij frueretur: ideoque etiam ratio, & ęquitas postulet, ut in sententia in hac causa ferenda idem Opponens Impetranti propter carentiam fructuum ad damna & interesse condemnetur.

Stabilito itaque jure ipsius nominationis transeamus ad illius executionem, in qua Impetrans nihil prætermisit, quod conditio nominationis exigit; vacante enim hoc beneficio in fine mensis Maij, ut Opponens fatetur, Impetrans illud acceptavit, & sibi de illo per Præpositum Sonigiensem provideri obtinuit quinta Iunij anno 1563. (ut constat per legitimum instrumentum) quâ acceptatione & provisione facta, est idem Impetrans inductus in possessionem ejusdem beneficij octava ejusdem mensis Iunij, per D. Wilhelmum van Dalen dictæ collegiatæ Ecclesiæ Leevvensis Decanum: sic quod evidentissimum sit hæc omnia suis temporibus opportunè esse facta. Ita ut prorsus calumniosa sit Opponentis obiectio, quam etiam postea revocare debuit, de acceptatione Impetrantis post mensem facta.

Perinde frivola est obiectio adversus possessionis inductionem & apprehensionem, quod sit facta die minimè sacro: nam nullo jure præscriptum invenitur discrimen dierum, aut partium diei; ita ut quilibet dies, & quælibet hora ad accipiendam beneficij Ecclesiastici possessionem sit idonea. † Cum enim à contentiosa ju- 7
risdictione non sit dependens hæc possessionis & acceptatio

acceptatio, sed sit voluntariæ jurisdictionis nec exigat causæ cognitionē, quovis die exerceri potest & magis profano, quàm sacro *l. Actiis C. De feriis l. 2. §. dies, Quis ord. in bon. poss. servet. Alberic. in l. Illud. C. De sacrosan. eccles.* Et quamvis Advocatus Opponentis pro astruenda hujusmodi obiectione in testimonium producat Petri Anchorani consilium septuagesimum quintum (ita enim habet exemplum scripturæ Memorialis nobis exhibitum) adhibitâ tamen diligentiâ non potuimus id in demonstrato loco invenire.

Prædictæ objectioni adjungit Opponens hanc, quòd acceptatio hujusmodi possessionis facta sit clanculariè, & quod non sit facta publicatio gratiæ Impetrantis: sed diluitur hæc objectio ex claro & liquido instrumento acceptæ possessionis, in quam Impetrans inductus est non per privatum hominem, sed per ipsius Ecclesiæ Leevvensis Decanum, virum in dignitate constitutum, præsentibus testibus sufficientibus & Notario; ita ut quod coram pluribus, & præsertim publicis personis factum est, clandestinum dici non possit, *l. Palam De verb. sign.*

8 Et quoad omissam publicationem, hoc primum dicimus, quòd illam non requirat Bulla nominationis, ideóque illius defectus, præsertim in hoc judicio possessorio, attendi non debeat. Deinde defectus publicationis hujusmodi nullus hic est: etenim ex dicto instrumento constat Impetrantem D. Wilhelmo van Daelen & Notario exhibuisse literas nominationis, ac literas Apostolicas cum fulminato processu, necnon instrumentis acceptationis, & provisionis, iisque in præsentia Rei prolatis, & apertis, possessionis hanc traditionem factam esse: quæ omnia pro insinuatione abunde sufficiunt. Quamvis in usu solemnis publicationis, qualem aliquot Regulæ Apostolicæ in meris exspectativis gratijs requirunt, plurimùm differentiæ sit inter dignitates, aliaque beneficia jurisdictionem vel curam animarum habentia, quæ majorem solemnitatem publicationis requirunt; & inter simplicia beneficia nullam curam animarum, nullam jurisdictionem habentia (quale est hoc simplex beneficium, de quo hic controvertitur) in quibus sufficit nominationem seu gratiam publicari coram honestis personis, & Notario, *Lud. Gomes ad reg. Cancell. De public. resig. quæst. 9. nu. 7. & 8.* Quod in proposito minorem habet dubitationem ex eo, quod Impetrans momentaneam possessionem non obtinuerit sed perdurantem; in cujus consequentiam statim hoc possessorium judicium instituit, & in accepta apprehensáque possessione, se manuteneri contendit: ita ut de publicatione nulla possit esse dubitatio. Hoc enim discrimen constituitur, *Gomes. & alij ad regul. Cancell. De publ. resig.* inter momentaneam possessionem, cujus scilicet acquisitionem & velut imaginariam apprehensionem nihil amplius secutum est, cujusque in consequentiam realiter & palàm amplius nihil actum est, ut illa scilicet præsumatur clandestina, nec sufficiat nisi sit solemniter publicata, propter fraudes, quæ ex actus clandestinitate exurgere solent, & inter non momentaneam, in cujus scilicet consequentiam publicè ac palam aliquid actum est; sic ut in publicam notitiam abierit novi possessoris adventus & possessio, ut scilicet formali publicationi æquipolleat, *Lud. Gomes ad d. regul. q. 11.*

Novissimè ad enervandam hujus obtentæ possessionis potestatem objicit Opponens, quod D. Godefridus Vollus Notarius instrumenti acceptæ possessionis non sit ad exercitium Notariatus admissus per Concilium Brabantiæ, quod nova constitutio *de anno* 1540. Caroli Quinti Imperatoris in Brabantia requirit; nam ea constitutio ad actus profanos tantùm referenda est, non ad spirituales causas. Qua ratione dixit Ioannes Faber, *in l. Secundum C. De donat.* quòd quamvis Apostolicus seu Papalis Notarius in Regno non possit de rebus profanis facere instrumenta, rectè tamen faciet de rebus spiritualibus, inter quas sunt beneficia, beneficialesque causæ. Sed de potestate, conditione, qualitate hujus Notarij quærendum hic non est, cùm non negetur per partem Opponentem, sed apertè recognoscatur, quod Impetrans possessionem hujus beneficij cooperante D. Wilhelmo van Daelen obtinuerit; ita ut hoc instrumento non indigeat Impetrans. Neque enim ad solemnitatem acceptæ possessionis requiritur instrumentū hoc, cùm nullo jure caveatur, & generale sit, quod instrumenta non ad substantiam, sed tantùm ad rei actæ probationem conficiantur; & quòd deficientibus instrumentis, vel confectis amissis rei veritas per confessionem partis, vel testes, aut aliter probari possit, *l. 1. l. Sicut, l. Instrumentis C. De fide instrum. l. Non ideò C. Fam. ercisc.* Sic quod cum de veritate rei actæ constet, de modo aut medio probationis curandum non sit. 10

Et quoniam Opponens omnes angulos pertentando, & cavillando, ut bono juri Impetrantis tenebras offundat, & colorem detrahat, hoc quoque objicit, quòd hoc beneficium vacaverit in mense Majo, qui notoriè ex alternatis mensibus Pontificius est, & quod gratia nominationis restricta sit ad mensem Ordinarijs reservatum; ita, quod cùm hujusmodi Papales gratiæ non nisi strictam interpretationem recipiant, *cap. Cui De non sacerdotali De præb. lib. 6.* facultas acceptandi in mensibus Ordinariorum non debeat extendi ad beneficia vacantia in mensibus Pontificijs: dicimus hujusmodi interpretationem & verborum aucupationem verbis dictæ gratiæ repugnare; hæc enim verba, *etiam in aliquo vel aliquibus ex mensibus per nos ordinarijs collatoribus vel Collatricibus &c.* non restringunt facultatem acceptandi ad menses Ordinariorum, sed extendunt per amplificativam & implicativam particulam, *Etiam*, quæ implicat aliud diversum, ac separatum ab expresso. *Gloss. l. Si contendat De fideiuss. DD. in l. 1. C. Qui admitti ad bon. poss.* Cum ergò præter Ordinariorum menses non sint nisi Pontificij, consequens est eos quoque permissos esse acceptationi nominatorum: neque sanè verosimile est Pontificem Ordinarijs tantum, & non sibi præjudicare voluisse. 11

Et hæc hactenus pro assertione juris, quod Impetrans prætendit: ita ut tantùm restet labor removendi juris quod Opponens ex suo capite prætendit. Habet Opponens collationem Reverendissimi Domini Roberti à Bergis Episcopi Leodiensis, non ordinario jure concessam, sed authoritate

ei concessarum, ut in mensibus etiam Pontificijs omnia vacantia beneficia conferre possit: quæ gratia cùm sit posterior, de data scilicet Iunij anno 1561. derogare videtur antecedenti gratiæ Regię Majestati concessę Calendis Iunij anno 1560. ut generaliter posteriora derogant prioribus, *l. Pacta novissima C. de pactis*; præsertim propter cumulum & amplitudinem clausularum derogatoriarum in dictis literis facultatis positarum. Cæterum quamvis multa hic in medium adferri possent ex comparatione clausularum, quibus Regia gratia nominandi instructa est, & illarum, quæ in literis facultatis Reverendissimi Episcopi Leodiensis positæ sunt, per quæ excessus derogationum in gratia nominationis Regiæ contentarum tam quoad præterita, quàm quoad futura demonstrari posset; unum tamen hic tantummodò proferimus, omnes derogationes in literis facultatis Reverendissimi Episcopi Leodiensis nihil posse adversus derogationem gratiæ nominationis: ob id, quòd in illa inserantur hæc verba: *Quodq; præsentibus literis per quascumque nostras literas etiam motu, & scientia similibus emanatas & emanandas, etiam facientes plenam & expressam de toto tenore præsentium mentionem, non sit nec esse censeatur derogatum, nisi derogatio huiusmodi de expresso consensu suæ Maiestatis, & de plenitudine potestatis facta fuerit.* Quæ verba intensissima sunt, & omnes effectus motus proprij, plenitudinis potestatis, & derogatoriarum quarumcumque clausularum vim, atque effectum retundunt, ipsique Pontifici vinculum inijciunt, ut ex plenitudine etiam potestatis nihil hic possit: conjunctim enim ad facultatem derogandi hìc requiritur consensus Regiæ Majestatis, & plenitudo potestatis; quia sic in literis hæc conjuncta sunt, ut ex sola plenitudine hic nihil contrarium constitui possit, *l. Si quis ita stipulatus De verb. obl.* Cùm igitur non constet literas facultatis Reverendissimo Episcopo Leodiensi concessas processisse cum prævio suæ Majestatis consensu, non possunt aliquam vim derogationis adversus Regiam gratiam habere; ne quidem ob id magis, quod Opponens literas Placiti Regiæ Ma-
12 jestatis obtinuerit. † Nam hujusmodi Placitum simplicem usum tantùm permittit, sed potestatem & effectum literarum Apostolicarum suo loco relinquit, & minimè amplificat; prout etiam ex concessione hujusmodi Placiti facta octavâ Iunij præjudicari non potuit juri ipsi Impetranti priùs quintâ Iunij ex sua acceptatione acquisi-
13 to, *l. 2. §. si quis à Principe Ne quid in loco publ.* † Certum ergò est per hanc Impetrantis nominationem, & præsertim per decretum irritans manus Reverendissimi Episcopi Leodiensis fuisse ligatas, *c. Si beneficia, c. Si postquam De preben. lib. 6. Card. Zabar. cons. 104. Post reditum, Panor. in c. Dilecto. De preben.* sic quod omnia in contrarium acta inficiat, omniaque contraria juris effectu ac adminiculo destitui faciat, *Marian. Socin. cons. 67. Eadem die nu. 9. vol. 3.* & ex hujusmodi Episcopi collatione Opponentis ne colorem quidem possidendi obtinere potuerit, *Guido Papa decis. 71. & 85. Dect. in c. Ex literis De rest. spoliat. Lud. Rom. cons. 483. Dubitatur primo nu. 14.* ac prioritas tituli in obtinenda collatione, quam Opponens prætexit, nihil efficiat: quia durante mense concesso nominato ad acceptandum, nihil contrarium fieri potuit.

Vnicus tantùm restat scrupulus, quem Opponens urget; quod collatio Reverend.mi Episcopi Leodiensis sit collatio non ordinaria, sed Pontificia, facta per potestatem ei per Pontificem concessam: ita ut, quemadmodum Papa non prohibetur omnes exspectantes prævenire, & præveniendo eorum exspectationi præjudicare, *c. Si à sede cap. Si cui De preb. lib. 6.* ita quoque videatur hæc præveniens acceptationem nominati per Regias literas, obstare Impetranti. * Verùm quia literæ 14
facultatis, quæ diriguntur ad Ordinarios, ut possint in omnibus mensibus conferre, non tam adjiciunt Ordinarijs facultatē conferendi, quàm constrictam eorum potestatem per reservationes Pontificias, quam à jure communi habent, laxant & restituunt, *Petr. Anchor. cons. 131. Ad exclusionē Io. Staphil. in tit. de liter gratiæ § tertia forma nu. 4.* consequens est, quòd collatio, quæ fit per hujusmodi relaxationem, censeatur magis fieri jure ordinario & authoritate Ordinarij, quàm authoritate Papæ; sic quod Ordinarij præventio gratiam Papalem impedire non possit, *d. c. Si beneficia d. c. Si postquam.* Et ut dicatur nominatus, seu provisus per literas facultatis Episcopi authoritate Apostolicâ provisus: tamen quia literæ Regiæ nominationis tam prægnantes derogationum clausulas habent, ut diximus, non potest censeri Pontifex Reverendissimo Episcopo Leodiensi concessisse, ut præveniendo præjudicet nominationibus Regijs. In qua consideratione consistit labefactatio omnium, quæ pro Opponente in medium adferri possent. Cui hoc quoque rectè adjungitur, quòd Reverend.mus Episcopus Leodiensis conferendo Opponenti verè non prævenerit; ob id, quòd Impetrantis nominatio aliquot annis fuerit anterior, & per eam nominato jus acquisitum ad rem, *cap. ult. De concess. preb. Gloss. in d. §. item quod ad dictas in verb. nominare De collat. in pragmat. sanct.* quod postea fuit productum in esse, eveniente casu vacationis, & corroboratum accedente acceptatione.

Omnibus igitur discussis, & collatis, deprehenditur jus Impetrantis non tantùm esse coloratum, quod ad possessorium obtinendum sufficeret, sed perfectum, & ex omni parte absolutum; nullum impedimentum ei faciente titulo vel jure, quod Opponens asserit: sic ut ob id Amplissimorum Dominorum officium esse putemus, Impetrantem in possessione hujus beneficij manutenere, seu manutentum declarare; Opponente in expensis litis, damnis, ac interesse condemnato.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Nominatio Principis sæcularis ad beneficia & jus rotuli.

1. *Regula de triennali possessione obtinet etiam in beneficio iuris patronatus.*
2. 4. *Rotuli annotatio ad beneficia ius non tribuit.*
3. *Gratia exspectativa manus Papæ non claudit.*
5. *Exceptio de iure tertij non prodest.*
6. *Ius patronatus an incidat in confiscationem confiscatu bonis*

tis bonis patroni.

7. *Iudicium ubi cœptum est ibi finiri debet.*

8. *Nominatus vel in rotulo positus ad primum beneficium an non acceptando primum vacans amittat ius suum.*

9. *Rotulatus subijcitur iuris communis dispositioni.*

CONSILIVM CCLXIII.

AD primam, priore loco propositam quæstionem, dicimus Dominum & M. Ioannem de Froidmont expelli non posse, per Dominum Georgium de Hannault; ob id, quòd jus illi acquisitum & confirmatum fuerit lapsu plurium annorum; ita ut ei obstet Regula Cancellariæ Apostolicæ *de triennali possessore non molestando, nec impetrando huiusmodi beneficia Apo-*
1 *stolica vel ordinaria collatione acquisita.* † Quæ regula perinde locum habet in beneficijs juris patronatus, ut in alijs, *Lud. Gomes. in reg. de triennali possess. q.* 9. Sic quòd præfato Domino Georgio petenti literas ratione præcedentis inscriptionis in Rotulo, in hoc communicatorio processu, nihil concedi debeat; præsertim adversus præcedentes ejusdem suæ Majestatis, pro dicto Domino & M. Ioanne concessas, & executioni mandatas literas; quæ in omnem eventum ex accessione triennalis pacificæ possessionis omnimodam irrevocabilitatem juri, à sua Majestate eidem Magistro Ioanni concesso, adiecerunt; potissimùm quia hic agatur non de derogatione juris acquisiti (quod in dubio non præsumitur velle Pontifex vel Princeps, *l.* 2. *§. si quis à Principe D. Ne quid*
2 *in loco publ.*) sed de jure acquirendo. † Neque enim per inscriptionem in Rotulo jus aliquod in re, seu in rem acquiritur, sed est tantùm nuda annotatio ad Principis memoriam, non ex tempore inscriptionis juris alicujus concessio, ideoque sic inscripti, & nominati, exspectantes dicuntur, non provisi, *cap. ult De concess. praben.* Eisque ex causa inscriptis, seu nominatis occurrente vacatione alicujus beneficij juris patronatus Principis, requiruntur formales literæ præsentationis seu collationis, quibus opus non esset, si sola inscriptio, seu Rotulus ad acquisitionem juris sufficeret. Et sibi imputare debet inscriptus, seu nominatus, quòd tempus, seu ordinem inscriptionis non observaverit, & observando à Regia Majestate, seu ejus vices gerente, occurrente vacatione, collationis & præsentationis literas non obtinuerit; prout dictus Georgius id non observavit, sed facere omisit, nunc primùm illas petendo & sollicitando post perfectam plusquam triennalem possessionem, *l. Si à sede De preb. lib.6 c. Duobus De rescr. lib.6. gl. & DD. in d. c. ult. c. Si soli De concess. preb. lib.6.* Et cùm utraque pars se fundet in eodem authore, hoc est, Regia Majestate ut Comite Hannoniæ, fit, ut Magister Ioannes potior censeri debeat, quia in impetrandis literis prior fuit, *c. Qui prior De reg. iur. lib. 6.*

3 Cui accedit, quòd ut Pontifex concedendo alicui gratiam exspectativam ad certum vel incertum beneficium, non censeatur sibi manus claudere, quin exspectantem prævenire possit, & præveniendo alteri designatum beneficium conferre, *c. Dudum c. Quamvis De preben. lib.6.* ita quoque dici possit, quòd manus suæ Regiæ Majestatis per nominationem & inscriptionem in Rotulo de persona dicti D. Georgij factam clausæ non fuerint, quin Domina Margareta tunc Gubernatrix, & vicaria suæ Majestatis, dictum D. Ioannem præsentare eique providere potuerit, non obstante dictâ inscriptione; præsertim non concurrente dicto Domino Georgio, nec virtute illius petente literas præsentatoriales seu provisionis. † Cùm etiam 4
hoc verum sit, quòd cùm alicui ex voluntate Principis aliquid quæritur, cujus acquisitionis ipse Princeps fuit author & causa quærendi, possit ejus quoque voluntate auferri, *Petrus Rebuff. in praxi benefic. lib. 1. sub tit. de non toll. ius quæsitum gl. 6. nu.* 31. potissimùm in sola nominatione & inscriptione, seu jure exspectativo, quod absolutum non est, nec per se solum inducit acquisitionem juris irrevocabilis, sed in suspenso hærentis, & sic conditionalis; cujus revocatio facilis, & in proclivi est, *l. Si ita scripsisset De legat.* 2. *Lud. Rom. cons.* 256. *Approbo in fine, Paulus Paris. cons.* 5. *Vnio nu.*96. *vol* 4. qualis est jus nominationis & exspectativæ gratiæ seu quodcumque aliud jus non in re, sed ad rem, *c. ult. De concess. preben lib. 6.*

Ad secundam quæstionem dicimus, Rotulo inscriptionis nullo modo præjudicatum, tum propter iam superiùs dicta; tum etiam quòd turnus, seu ordo collationis pertinuerit pro ea vice ad Capitulum, consumptis immediatè duobus turnis, qui ex ordine Regiæ Majestati debebantur: sic quòd respectu ordinis, & vicissitudinis turnorum, si aliqua esset observandi ordinis aut inscriptionis necessitas, ex collatione Capituli id obtineri debuisset. Nec potest in Dominum & M. Ioannem eadem consideratio retorqueri, quòd ipse non à Capitulo, cujus tunc erat turnus, & ordo conferendi, seu providendi obtinuerit præsentationem & literas, & sic in eodem luto hæreat: † nam est hæc exceptio, & obiectio de 5
jure tertij, *Bart. in l.* 2. *De except. rei iudic.* quo regulariter nemo suum adversarium repellere potest. Præterea hæc exceptio inefficax est reddita per accedentem dicti Capituli consensum & approbationem, quam fecit, & præstitit parendo dictis literis præsentatorialibus suæ Majestatis per Dominum & Magistrum Ioannem obtentis, & Capitulo præsentatis: eas enim admittendo, & vigore earum recipiendo, ac tanto tempore tolerando dictum M. Ioannem, juri & ordini suo renuntiasse censetur; præcipuè post decursum triennalis possessionis. * Quamvis alioqui pro- 6
babiliter sustineri posset, hujusmodi vacationem, quæ contingit ex tam atroci crimine, ob quod pœna mortis, confiscationisque bonorum infligitur, non Capitulo, sed Principi extra ordinarium turnum facere; ut confiscatione bonorum plerique existimant contineri quoque jus patronatus, quod delinquens habuit, *Gigas in tit. de crimine læsæ Maiestatis lib* 2. *quæst.* 4. In quo tamen non consistimus; cùm ea consideratio ad tuendum jus D. Ioannis, ex provisione Principis acquisitum necessaria non sit.

Ad tertiam quæstionem dicimus, indubitatum id esse, quòd scilicet sexennalis possessio Domino Georgio nunc primùm impetranti, seu impetrare conanti literas nominationis, seu præsentationis

rationis obstet: cùm sola triennalis possessio id faciat, etiam in beneficijs juris patronatus Principis; ut superiùs ad primam quæstionem diximus.

7 Ad quartam quæstionem dicimus, certum esse, quòd eadem de re semel institutâ lite, illius derelinquendæ aut mutandi judicij nulla sit potestas, *l. Vbi cœptum. De iud.* sive agatur petitorio, sive possessorio: ita tamen, ut non obstante petitorio coram judice Ecclesiastico, causa possessoria coram judice sæculari introduci possit, quia nihil commune habet proprietas cum possessione, *l. Naturaliter* §. *nihil commune De acquir. possess.* & quidem ex consuetudine hujus patriæ suspenso petitorio. Sed quoniam in proposita quæstione non exprimitur, quæ & qualis sit illa prior actio, & ad quid instituta, non potest satis plenè & securè huic quæstioni responderi.

Ad quintam quæstionem abundè responsum est, per ea, quæ superiùs ad primam quæstionem diximus, de præventione Papæ, aut Principis, & de non claudendâ eorum manu. * Cui
8 addimus, quòd si inscriptio, seu Rotulus necessariam ordinis observationem faceret, sic ut ei, qui in ordine est, nemo præferri possit; ex adverso quoque par necessitas incumberet nominato & inscripto, ut occurrente primâ vacatione ex jure nominationis primum vacans beneficium acceptare, & petere deberet, eâque acceptatione & petitione in tempore non factâ, jus nominationis & inscriptionis, atque Rotuli amitteret, ut expresso jure cautum est, *in c. Si clerus De praben. & dig. lib. 6.*

9 Ad sextam eamque ultimam quæstionem dicimus, jus rotuli perinde, ut aliarum nominationum subjici juris communis dispositioni; ut subjiciuntur Regibus, & Principibus à Pontifice concessæ nominandi facultates, quatenus saltem specialiter nulla extat Papæ vel Principis contraria dispositio; cum à Papa ad Principem, & è diverso rectè deducatur argumentum maximè in favorabilibus, *l. Benè à Zenone & ibi Bald. nu.* 10. *C. De quad. præsc. c. Clerici De iudic.*

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensio Ecclesiastica per ordinarium reservata.

1. *Pensionem qualem & quomodo Episcopus reservare possit.*
2. *Pensionis adpromissores quamdiu obligentur.*
3. *Provisio in unum casum non porrigitur in alium.*

CONSILIVM CCLXIV.

OB permutationem, quam eximius Dominus Ludovicus de Affaitadis de parochiali Ecclesia de Moll in anno 1569. fecit cum Domino Ioanne à Rubo, quia dictæ Ecclesiæ fructus longè majores erant, quàm compermutati altaris B. Mariæ virginis in Heverlis, Reverend.mus Episcopus Buscoducensis, ne inde nimium detrimentum idem Dominus Ludovicus pateretur, super fructibus dictæ Ecclesiæ de Moll eidem præfato Ludovico ordinariâ suâ auctoritate reservavit annuam pensionem per præfatum D. Ioannē dicto D Ludovico quoad vixerit singulis annis solvendam; pro cujus pensionis certiore & securiore solutione ante illius reservationem seu constitutionem, sex personæ laicæ sub obligatione suarum personarum, suorumque successorum & bonorum promiserunt dicto Domino Ludovico, quoad vixerit, hujusmodi pensionem, quavis etiam ordinariâ auctoritate reservatam & impositam seu reservandam, & imponendam singulis annis in constitutis terminis solvere, etiamsi præfatus Dominus Ioannes dictam Ecclesiam vivente Domino Ludovico resignaverit, aut dimiserit; additâ promissione, quòd si in posterum constare posset & inveniretur dictam pensionem invalidè, seu minùs legitimè aut etiam insufficienter assignatam esse, tunc & in illum eventum pensionem eandem super fructibus & reditibus alterius beneficij Ecclesiastici in patria & Ducatu Brabantiæ constituti, reservari, & constitui auctoritate Apostolicâ vel ordinariâ facerent & procurarent. Soluta est hæc pensio usque ad annum 1576. quo dictus D. Ioannes mortuus est. Quæritur, an dicti adpromissores seu fideiussores obligati sint ad solutionem dictæ pensionis pro futuro tempore, quamdiu D. Ludovicus vixerit? & an ad assignationem similis pensionis super alio beneficio Ecclesiastico teneantur?

Respondeo, verendum esse, ne mortuo D. Ioanne à Rubo extincta censeatur prætacta pensio;
* ideò quòd persona ejus ad illius solutionem 1
dumtaxat fuerit obligata, & in potestate Episcopi non sit regulariter pensionem reservare, nisi ad onus ejus, qui pensioni consensit; non autem sic, ut etiam successor in beneficio, super cujus fructibus pensio ab Episcopo reservata est, teneatur, vel ut onus illius transeat ad successorem in beneficio, ut facilius transit illa, quam Papa reservat, *Lud. Roman. consil.* 388. *In casu propositi in princ. Hieron. Gigas in tract. de pens. c.* 44 *Felin. in c. Ad audientiam* 2. *nu.* 6. *De rescriptis*: ideoque ut morte pensionarij, sic etiam morte ejus qui consensit, & pensione se gravari permisit, extinguitur pensio; præsertim illa, quæ loco alimentorum non est reservata: ut non est hæc, de qua quæritur; cùm causa reservationis expressa sit hęc, ne resignans ex resignatione nimium dispendium patiatur; ex quâ, aut simili causâ cùm reservatur pensio, etiam per Papam non solet ipsa dignitas aut ipsum beneficium quod resignatur vel dimittitur gravari regulariter, *c. Nisi essent De praben. in fine.* Vnde etiam est, quòd ex communi stylo Episcopi non reservent vel constituant pensionem nisi ad onus & grauamen consentientis; non cum hac clausula, quæ in Papalibus reservationibus ferè ordinaria, & vulgatis est, ut etiam ad successores in beneficio transeat. Neque magis perpetua fit ista pensio, quòd in illius reservatione, atque etiam adpromissione, & fidejussione dicatur, *quoad Dominus Ludovicus vixerit*: id enim ex obiecto, seu adjuncto restringitur ad personam & solutionem D. Ioannis seu per D. Ioannem, faciendam, *Gigas d. cap.* 44. * Si itaque per mortem Domi- 2
ni Ioannis consentientis & promittentis extincta est pensio, necessariò consequitur extinctas quoque esse illius adpromissiones, & accessorias obligationes: quia principali extincto, accessio non intelligitur stare, *l. Cum principalis*

cipalis *De regul. iur. l. In omnibus De solut.*

Nec majores aut diuturniores vires potest habere horum appromissorum adjecta ulterior promissio de procuranda assignatione alterius super alio beneficio, si hæc prima reservatio inveniretur invalida, minùs legitima, aut insufficiens: ob id, quòd conditionalis sit hæc promissio de alterius pensionis assignatione, quæ non evenit, eo quòd hæc pensio valida, legitima, & sufficiens fuerit ab initio, licet fortuito casu defecerit, qui non potest dictis adpromissoribus imputari: atque ita hæc promissio ob defectum conditionis nullius momenti est, *l. Si ita scriptum* §. 1. *De leg.* 2. *l. Cum centum De adimen. leg.*

3 Vt nec ex ea parte producitur dictorum appromissorum obligatio, quòd promiserint hanc pensionem solvere, etiamsi dictus D. Ioannes dictam Ecclesiam de Moll, ex cujus fructibus solvenda erat pensio, resignaverit aut dimiserit: cùm neutrum factum sit, sed ex ejus morte vacaverit, in quem casum D. Ludovicus sibi provideri non curavit, sed sibi tantùm prospexit adversus illos casus, quibus fraudulenter D. Ioannes in sua vita posset desinere esse possessor dictæ Ecclesiæ, *Gigas d. q.* 44 *nu.* 3. Cùm hoc præterea metuendum sit, ne ex hac re controversiâ in judicium deductâ obijci, & disputari possit de nullitate hujusmodi pactionum, & promissionum tamquam illicitarum, & à jure improbatarum; ideoque consultius videatur cum his adpromissoribus amicabiliter transigere, quàm per rigorẽ judicij cum illis contendere.

De Præbendis & dignitatibus.

SVMMARIVM.

Pensio Ecclesiastica an inhabili ad beneficium constitui possit.

1. *Pactio de pensione solvenda & consentiendo in illius reservationem, quo iure valeat.*
2. *Pensionis incapax qui beneficij incapax est.*
3. *Pensio in fraudem reservata non valet.*
4. *Filius non potest beneficium patris assequi, nec ei reservari potest desuper pensio.*
5. *Promissio de consentiendo in pensionem quam actionem tribuat.*

CONSILIVM CCLXV.

VSV magis ac moribus, *Hier Gigas de pens. q.* 5. *nu.* 1. quàm jure, *Gloss. in c. Ex parte* 1. *De offic. deleg. velin. in c. Ad audientiam* 2. *De rescr.* receptum & comprobatum
1 est, † in resignationibus beneficiorum, ut pactio, seu conventio de solvenda pensione, seu de consentiendo in reservationem pensionis ex resignato beneficio sub beneplacito Sedis Apostolicæ sustineatur; cujus virtute promittens urgeri possit ad consensum in reservationem præstandam, & reservatam pensionem solvendam: ità ut ea consideratione D. Ioannes, cujus mentio fit in casu proposito, urgeri posse videatur, ut assignet & solvat pensionem Paulo, propter resignationem Canonicatus & Scholastriæ per Dominum Petrum dicti Pauli patrem illegitimum factam, interpositâ stipulatione & promissione, etiam juratâ de solvenda & assignanda pensione dicto Paulo.

Verùm exactiùs re perpensâ vix est ut sustineri possit hujusmodi promissio; † idque hac præcipuè ratione, quòd illicita sit omnis pensio, & multò magis promissio solvendæ pensionis, quæ illi constituitur vel promittitur, qui ipsius Beneficij capax non est, *Panor. in d. cap. Ad audientiam* 2. *& in c. Conquerente De cler. non resident.* † quia in fraudem promitti & reservari dicitur; veluti cùm Collator alicui beneficium confert, ut collatoris cognato hujusmodi beneficij per ætatem, aut alia ratione incapaci pensio reservetur super fructibus illius, aut alterius beneficij, *Gigas de pension. q.* 5 *in princ.* † Iam verò constat filium illegitimum beneficiati non posse adipisci beneficium patris, *c. Conquerente cum multis alijs sequen. De filijs presbyt.* & per consequens nec ei reservari ex vel super eodem beneficio pensio aliqua, *Gigas d. q.* 5. *in princ.* Deinde ut maximè valeat hujusmodi promissio; quia tamen illa facta est Domino Petro, non Paulo ejus filio; non potest virtute ejusdem Paulus ad illius implementum agere, *l. Stipulatio ista* §. *alteri De verb. obligat.* præsertim quia nullius Notarij stipulatione interpositâ sub privatæ manus chirographo facta sit hujusmodi promissio; veluti per tacitam fidei accommodationem ad utilitatem illius, qui directè & beneficij, & pensionis futurus erat incapax, *l. Infraudem De his quibus ut ind g.* Et præterea jure successionis, tamquam hæres non potest Paulus hanc promissionem urgere; quia hæres non est, neque esse potest, §. *fin. in Auth. Quibus mod. natur. effic. legit.* neque etiam est hujusmodi obligatio hæreditaria quatenus ad Dominum Petrum refertur. * Alioqui sanè si prædicta non obstarent, potuisset D. Ioannes per præfatum Dominum Petrum urgeri ad præstandam & exequendam juratam suam promissionem non simpliciter, sed in beneplacitum Sedis Apostolicæ conceptam; & adversus recusantem potuissent impetrari literæ Apostolicæ, quibus ad constitutionem procuratoris, qui in pensionis hujusmodi reservationem consentiret, cogeretur, *Nic. Boer. decis.* 205. *& 207. Steph. Aufrer. decis. Tholos* 260.

Margin numbers in right column: 2 (idque hac), 3 (quia in), 4 (Iam verò), 5 (Alioqui).

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensio in quota fructuum.

1. *Pensio etiam in quota fructuum constitui potest.*
2. *Solvi aliud pro alio non potest etiam in donatione.*
3. *Ex promissione alternativa utrumque est in obligatione.*
4. 6. 9. L. 1. §. 1 l. Cum certum l. Cum aurum De auro & arg. leg. *intellectus.*
5. *Divisioni non subjiciuntur, sed æstimationi res quæ commodè dividi non possunt.*
7. *Hæres interdum non corpus, sed æstimationem solvendo liberatur.*
8. *Auro vel argento legato quid contineatur.*
10. *Compensatio non est inter ea, quæ diversæ naturæ sunt.*
11. *Pensio ut valeat necesse est exprimere valorem beneficij.*
12. *Pensionis excessum qui allegat probare debet.*

CON-

CONSILIVM CCLXVI.

ILLVD in definienda lite, quæ coram Reverendo D. Conservatore privilegiorum almæ Vniversitatis Studij generalis Oppidi Lovaniensis calculo ferendæ sententiæ nunc subjacet, inter Remigium Alpheronymum Actorem, ac Dominum Petrum Xenemont Reum, imprimis & ante omnia discutiendum & resolvendum est, ad quid obligatus fuerit, & sit dictus Reus ex reservata pensione, de qua in hac causa quæritur, ex Apostolicis Bullis, quas dictus Reus tandem post longam tergiversationem absolutè & simpliciter confessus est & agnovit. Vtrum namque ab adversa parte debeatur, non satis intelligi, aut studio dissimulari (alterius interpretationis & intellectus contorsione injectâ) videtur; dum passim in actis hujus causæ contendit Reus, & in eo perseverat, quod ratione reservationis hujus pensionis tantùm debeat singulis annis viginti quatuor ducatos. † Sed in eo plurimum
1 aberrat: nam diligenter inspiciendo dictas Bullas tam gratiosam quàm rigorosam, nusquam invenitur constituta, aut reservata aliqua pensio in pecunia, seu certa quantitate viginti quatuor Ducatorum: sed (ut etiam Reus fatetur) in certa quota non pecuniæ (quæ quantitem facit) sed alterius rei, quartæ scilicet partis omnium & singulorum, Canonicatus & Præbendæ Ecclesiæ S. Dionysij Leodiensis, fructuum, redituum, & proventuum. Quæ sanè diversa sunt; ut aliud est merx, aliud pretium, seu pecunia, *l. 1. in princ. De contrab. em pt.* Quod apertissimè his inter alia verbis dictarum Bullarum declaratur: *Ac Martinum & Successores prædictos ad integram solutionem dictæ pensionis tibi faciendam juxta reservationis, constitutionis, & assignationis prædictarum tenorem fore efficaciter obligatos.* Et quod in omnibus earundem Bullarum hanc clausulam præcedentibus clausulis, & articulis, nullius alterius reservatæ pensionis, mentio fiat, quàm quartæ partis dictorum fructuum; nullâ prorsus factâ mentione taxationis seu appretiationis, & valoris eorundem fructuum, in toto vel parte: ut etjam indubitatum est Pontificem posse creare, reservare, & constituere pensionem in quota parte fructuum, redituum, & proventuum beneficij; idque vel pro media, vel tertia, vel minore aliqua alia quota, *Hier. Gigas de pens. quæst. 8. & famil. respons. seu consil. 1.* Neque naturam pensionis alterat aut mutat, quòd in dictis Bullis postea longiore intervallo, non in dispositiva parte, neque dispositivè, sed enuntiativè apponantur hæc verba: *Quorum & illis forsan annexorum fructus, reditus & proventus nonaginta sex ducatorum Auri de Camera secundùm communem æstimationem valorem annuum ut asserebas non excedebant*: quia illa non ad constituendam æstimationem, seu appretiationem dictorum fructuum, seu alicujus quartæ illorum, sed ad effugiendum vitium surreptionis & obreptionis adjecta sunt, *Felin. in c. Ad aures De rescript. Gigas cons. 26. Quam tibi ex animo nu. 24.* ad faciliùs inducendum Sanctissimum Dominum Papam ad creationem & reservationem ejusmodi pensionis quartæ partis redituum & fructuum, non quantitativè, sed per viam quotæ; quæ magnæ æstimationis non est, cùm in præcedente parte dispositiva valoris, aut æstimationis illius quotæ nulla prorsus facta sit mentio, eo fine, ut inde quoque taxata dici possit dicta quarta pars fructuum ad 24. Ducatos: ut consentienti in reservationem ejusdem pensionis, & ejus successoribus censeatur quoque data potestas, solutione dictorum 24. Ducatorum se liberare à præstatione quartæ partis fructuum: quasi in obligatione quidem sit quarta pars fructuum; in solvendi verò facultate, si velit debitor, solutio dictæ æstimationis, seu taxationis.

Sed nimis absurdum est hoc dicere: cùm 2
enim regula juris sit, aliud pro alio invito creditori solvi non posse, *l. 2. §. 1. in fine De rebus cred.* & superiùs satis demonstratum sit, aliud esse quotam, aliud quantitatem; aliud esse rem, aliud pretium, seu æstimationem; consequens quoque est, debitorem fructuum seu quotæ illorum præcisè teneri ad illorum præstationem, quasi genere ad speciem, seu individuum redacto. Natis namque fructibus & preceptis, certa efficitur obligatio & restringitur ad corpora percepta, *l. Vbi autem §. 1. & 2. De verb. oblig.* & sic ex postfacto certa efficitur, *Bart. in d. l. Vbi autem §. quis illud*; neque cogitur creditor aliud, quàm ipsos fructus seu fructuum extantia corpora recipere: quia aliud in obligatione non est, neque cogitur debitor loco istorum æstimationem invitus dare; quia ad illam obligatus non est, sed ad ipsos fructus, *l. Si quis stipulatus fuerit decem in melle & ibi DD. De solution.* Quod non tantùm in odiosis, & exorbitantibus, inter quæ connumeratur pensionis reservatio quoad illius originem & creationem, *Gigas de pens. q. 96.* verùm etiam in favorabilibus obtinet. Vnde est, quòd non audiatur hæres nec liberetur, si cùm ab eo poculum aut quævis alia res legata est alicui, oblatâ æstimatione à legatario liberari velit, & rem retinere, *l. Si domus §. cum alicui De leg. 1.* Hinc etiam est, quòd cui ex donationis causa res seu species aliqua certa donata, non tamen ei tradita est, possit donatorem etiam invitum cogere ad corpus rei donatæ tradendum. Imò (quod huc propiùs pertinet) si quis universitatis donationem faciat, veluti omnium fructuum, aut partis alicujus illorum; ut potè dimidiæ, tertiæ, quartæ, seu alterius, cogi potest, ut ea ipsa pars non per æstimationem, sed rerum seu corporum præstationem tradatur, *l. Si quis argentum §. sed etiamsi quis C. De donation.* alioqui invito creditori aliud pro alio solveretur in genere, *arg. l. Si vina in fine De peric. & commodo rei vend.* & absurdum esset, ut cogi possit creditor recipere à suo debitore, quod ut idem solveret jure obligationis cogere eum non posset; quia id exigendo, & sic re plus petendo periculum causæ sibi superinduceret, *c. 1. & ibi DD. De plus petit. §. si quis agens. vers. sed hac bodie Instit. De action.*

Neque parti Rei suffragari potest, quòd Pomponius respondit, *in l. Non amplius §. cum bonorum De leg. 1.* bonorum certâ parte legatâ, succurri

curri hæredi, ut ipse eligat, sive rerum partes, sive æstimationem dare maluerit; & quod idem Pomponius rursus alio loco respondit, *in l. 1. §. 1. De auro & arg. legato*, hæredem, qui certum pondus argenti alicui dare jussus est, liberari ipso jure dando pecuniam numeratam; cui consonat Modestini responsum, *d. l. Cum certum eod. tit.* atque etiam Vlpiani, *l. Cum aurum in princ. eod. tit.* legato auri vel argenti certo pondere, non materiam, sed pretium præstari debere, magisque quantitatem legatam videri. Sic quod idem constituendum quoque videatur in reservatione hujus pensionis, ut possessori beneficij liberum sit, utrum malit præstare: potissimùm propter æstimationem omnium fructuum seu bonorum ipsius beneficij
3 semel expressam; † quasi sit alternativa, in qua res, quæ sub alternatione promittuntur, ad obligationem quoque poni, *l. Si duo patroni. in fine De verb. oblig.* & in obligatione esse dicuntur, *l. Illud De const. pecunia*; & regulariter in facultate debitoris est, utram solvendo, obligationem, & actionem extinguat, *c. In alternativis De reg. iur. lib. 6.* non
4 ipsius creditoris, utram petat. * Non potest, inquam, hæc juris consideratio Reo in hac re suffragari: nam refert Pomponius *in d. l. Non amplius §. cum bonorum*, articulum hunc juris suo tempore admodum controversum & dissensionibus, ac sectis Proculianorum & Sabinianorum fuisse involutum: Proculianis existimantibus rerum partes in obligatione & solutione tantum esse; Sabinianis æstimationem. Proculus strictam juris rationem sequebatur; quia aliud pro alio invito creditori solvi non posset, *l. 2. §. mutui datio De reb. cred.* Sabinus non multum interesse existimabat, æstimatio an res præstaretur; quia pecuniâ omnes res æstimentur. In hac controversia inter Proculum & Sabinum, Pomponius sic rem temperavit, ut uno casu æstimatio ab hærede omninò præstanda sit, si res vel naturaliter indivisæ sint, vel sine damno earum divisio fieri non possit;
5 * ut etiam observatur in judicijs familiæ erciscundæ & communi dividundo; ut cùm res commode dividi non possunt, uni hæredum illæ adjudicentur, & is invicem in certa pecunia alteri condemnetur per arbitrum, *§. si familiæ Instit De off. iud. l. 1. C. Cmomun. divid.* ad vitandam difficultatem, incommoditatem, & discordias, quas communio rerum excitare solet, *l. Cum pater §. dulcissimis De leg. 2. Io. de Imola in d. §. cum bonorum nu. 4.* & quòd res communes plerumque negligi soleant, *l. 2. C. Quando & quibus quarta lib. 10.* Quæ etiam ratio est, cur quis invitus in communione retineri non possit, *l. Si non sortem §. si centum De condict. indeb.* nec novum, aut mirum sit, aliquid in solutione, seu solvendi facultate esse, quod non sit in obligatione, *d. l. Si quis stipulatus decem De solut.* Vt verò altero casu in rebus, quæ sine damno dividi possunt, hæredi permittatur electio, sive rerum, hoc est corporum, quæ in bonis sunt partes sive æstimationem dare voluerit.

6 Etsi enim veriùs sit, quod Proculus existimabat, & Bartolus cæterique eum sequuti, magis ac magis probare videntur, *in d. l. Non amplius §. cum bonorum*, in obligatione tantùm res ipsas esse; vel eo argumento, quod certâ bonorum parte legatâ ex mora hæredis non usuræ, ut fit pecuniâ seu æstimatione legatâ, sed fructus rerum præstentur, *l. Si quis bonorum De legat. 1.* ut observatur in legatis rebus, *l. Vsura De verb. signif. l. 1. & ult. C. De usu & fructib. legat.* censuit tamen Pomponius benè, in hac ambiguitate & concursu repugnantium, seu dissidentium rationum, non rigorem juris, quem Proculus sequutus est, ut res ipsa scilicet, non pretium solvatur, *d. l. Non amplius §. cum bonorum*, cùm æstimatio in obligatione non sit, sed benignitatem esse sequendam, *d. l. Non amplius §. cum bonorum*; cum generaliter bona sit ratio recedendi à subtilitate & rigore juris, ex occasione utilitatis, æquitatis, & humanitatis, *l. capienda D. De reg. iur.* &, ut paulò antè diximus, novum non sit, plerisque casibus aliud esse in obligatione, aliud in solutione, *Doct. in d. l. 2. §. mutui datio.*

Quo exemplo, & in singulis rebus, seu cor- 7
poribus legatis interdum à regula receditur, & hæredi permittitur, retentâ re legatâ, ut se liberare possit solvendo æstimationem rei, si probabilem affectionem ex ipsa re habeat, aut aliter ejus sine damno legatarij intersit, *d. l. Si domus §. penult. De legat. 1.* Quod & in pœnalibus admittitur, veluti in servo actore, qui in commissum recidit, ideoque non venire, seu vendi debet, sed pro eo viri boni arbitratu æstimatio præstanda, *l. Interdum De pub. & vectigal.* Eoque pertinent verba Pomponij hæc, *in d. §. cum bonorum, Sed oportet hæredi succurri*: hoc est secundùm rigorem præstandas esse partes rerum, sed æquum esse & utile hæredi succurri, eique indulgeri, ut possit solvere, vel res, vel æstimationem. Et quod hæredi potiùs in hoc casu, quàm legatario succurrendum sit, notum ex eo est, quòd id magis conveniat voluntati testatoris, & quod generaliter in dubio ea interpretatio sequenda non sit, quæ hæredem magis onerat, *l. Vnum ex familia §. si rem De leg. 2. l. Sticho in fine De usu & usufr. leg.* & quòd debitoris causa in electione semper sit favorabilior, *l. Plerumque in fine De iuredot.* Sic quod satis constet, speciem illam à Pomponio propositam à juris communis regulis recedere, & special ejus, seu singulare contra tenorem rationis propter aliquam utilitatē continere; ideoque ex ea regulâ juris non posse constitui, nec illam ad consequentiam producendam esse, *l. Quod vero De legib. Nicol. Everardi Prases in loco à speciali.* Quod nullam dubitationem habet; cùm extet aperta Iustiniani definitio in donatione certæ pecuniæ, substantiæ, seu bonorum donatoris, *d. l. Si quis argentum §. sed & si quis universitatis*; nec ulla sit ratio, cur in parte bonorum, sub qua non tantum jura, sed etiam corpora contineri possunt, idem non obtineat, quod constitutum est in singulis vel pluribus rebus legatis, *d. l. Si domus § cum alicui poculum.*

Pariformiter quod ex alijs ejusdem Pompo- 8
nij, *d. l. 1. De auro & arg. legato*, Modestini, *d. l. Cum certum*, ac Vlpiani, *d. l. Cum aurum post princ.* responsis profertur, ipso jure liberari hæredem, si pro certo pondere auri vel argenti legato, pecuniam numeratam legatario det, aliam rationem habet; hanc scilicet, quòd certæ rei

legatum

legatum non sit, sed generis non comprehensi sub certa specie, quod repræsentari, imò formaliter & propriè secundùm formam legati per numeratam pecuniam præstari dicitur; & sic numerata pecunia, ex qua legatum pondus conficitur, non pro æstimatione, sed pro materia magis accipitur; ob id, quòd species auri & argenti signati sit de cadē materia, & facilè reducibilis in effectu ad ipsum relictum, & conflata seu ad eandem materiam redacta, iterum reducibilis ad materiam signatam, *Ioan. de Imola in d. §. cum bonorum nu. 4. & in l. Si domus §. in pecunia n. 8.* sic ut facilè hæc convertantur, & inter illa non sit discrimen in effectu juris considerabile. Imò legatario id magis prodest, habere legatū pondus potiùs in signata pecunia, quàm in rudi massa seu materia, aut in alio auro & argento non signato, sed facto; ob id, quòd signata pecunia seu nummi ad expositionem & erogationem semper sint parati, non perinde factum, aut infectum aurum vel argentum. Quæ etiam ratio est, quod non certo pondere, sed auro, & argento testatoris relicto, contineatur tantùm factum & infectum argentum, non signata pecunia, seu nummi, *d. l. Cum aurum in princ. l. Quintus Mutius §. 1. De auro & arg. legato, Franc. Marcus decis. Delph. 50. parte 1.*

Ex quibus omnibus satis demonstratum est, in hac causa retinendam, & sequendam esse communem juris regulam, *d. l. 2. §. mutui in fine l. Eum à quo C. De solut.* hoc est Actorem hujus causæ non esse cogendum, ut viginti quatuor Ducatos pro quarta parte fructuum recipiat; cùm in obligatione tantùm sit quarta pars fructuum, & minimè nonaginta sex Ducatorum, imò nec in solutione, seu solvendi facultate. Vsque adeò ut nec illud Actori obesse possit, quòd illius non intersit, utrum accipiat, fructus, an Ducatos; quasi in Ducatis fructus, & in fructibus Ducatos habeat, & hæc inter se functionem mutuamque compensationem admittere videantur, per solutionem potiùs, quàm per speciem; ut omnia quæ numero, pondere, aut mensura constant, *d. l. 2. § mutui:* & cùm non interest, iniquum est eo nomine actionem seu replicationem dari; sed æquum sit exceptione, *Tua non interest*, agentem repelli, *Castren. in l. 1. C. Sine censu, vel reliq.* Nam hæc consideratio inepta est, propterea quòd, ut diximus, in obligatione sit tantùm quarta pars fructuum, non viginti quatuor Ducati, qui ne quidem in solutione, seu solvendi facultate sunt, & quos si actor petijsset, exceptione repelli poterat. Neque rectè dicitur, non interesse, utrum Actor habeat: non enim quatenus, & quanti ejus intersit inspicitur, sed quæ sit conditio ipsius obligationis, & inde consurgens necessitatis vinculum, *l. Stipulatio ista §. alteri De verbor. obligat.* cujus fines ut non potest Actor excedere, ita nec Reus ab illis recedere.

10 Quæ ratio etiam est, cur inter ea compensatio non admittatur: quia quę diversa & diversæ naturæ sunt, ad compensationem functionemque idonea non sunt, *gl. in l. ult. C. De compensat.* non tantùm species & certa corpora, verum etiam quæ functionem in genere suo recipiunt, si non eiusdem quoque generis sit quod petitur. Vsque adeò ut diversitas generis, functionem & compensationem impediat; veluti si pro tritico vinum offeratur, aut pecunia, *d. l. 2. §. mutui d. l. Eum à quo,* & eatenus metimur interesse Actoris, quia scilicet ita conventum est. Et in proposito ex consensu tam pendentis, quàm recipientis pensionem per Sedem Apostolicam constituta est pensio non in Ducatis, sed in quarta parte fructuum. Cùm alioqui aliud quoque interesse hîc considerari possit, cur scilicet intersit Actoris potiùs habere fructus, seu fructuum species; cùm incidere possit casus (ut hoc anno & plerisque alijs præcedentibus in magna frumenti caritate contigit) quo expediat Actori frumentum potiùs, quàm illius pretium habere; veluti ad alendum se, & familiam suam, & ad illud, cùm pluris est, in tempore distrahendum; item ad servandum in tempus, quo pluris erit. Versatur enim hujusmodi interesse circa rem, & ejus pretium; & intrinsecum est, seu connexum, atque ex constitutione Iustiniani etiam in lucro captando considerabile, *l. 1. in fine C. De senten: quæ pro eo quod interest, gl. in l. Si sterilis § cum per venditorem De act. empti. & vend.* & absurdum foret Reo permitti, ut in caritate frugum æstimationem viginti quatuor Ducatorum dare & solvere posset; in earum verò vilitate, aut sterilitate, quartam partem earum in specie præstare. Et quod Reus existimat S. D. Papæ mentem & intentionem fuisse, obligationem hujus pensionis restringere ad viginti quatuor ducatos; ut ij vel soli, vel saltem sub alternatione ad obligationem positi censeantur, & sic in facultate Rei sit quandocumque alterutrum & utrum velit solvere, *l. Si duo De verb. obl. d. l. plerumque in fine,* ex eo quod ex relatione & narratione Actoris omnes fructus hujus beneficij sint taxati ad nonaginta sex ducatos, eo valore diffuso propotrionabiliter per omnes & sigulas dictæ æstimationis totius partes, *l. Quæ de tota De rei vindic.* admodum improbabile est, tum propter causas superiùs dictas, tum quòd, ut superiùs etiam dictum est, expressio valoris non respiciat rem, seu id, quod pro pensione constituitur, sed ipsam impetrationem reservationis in genere. * ob id, quòd per regulas Cancellariæ Apostolicæ ad impetrationem pensionis, ut etiam beneficiorum, necessaria sit expressio annui valoris beneficij, quod impetratur, *reg. Cancell. de val. expr. in impet. benefic. & ad illam Lud. Gomes.* non quidem ad substantiam impetrationis, sed ad effectum avertendæ surreptionis, & quòd expressio valoris sit potiùs (ut inquit Ludovicus Gomesius, *ad d. reg. Cancell. q. 8. num. 5.*) ex stilo propter dictam regulam Cancellariæ, si nullus valor exprimeretur, quàm de jure, *Gl. in Clem. 1. De praeben.* Neque id est contra mentem aut intentionem Pontificis reservantis; quia constat ex parte dispositiva dictarum Bullarum, quòd voluerit Pontifex reservari quartam partem fructuum, non quartam partem expressi valoris, cùm hæc diversa sint, & unius tantùm expressio facta sit in parte dispositiva: unde meritò in reservatione fructuum pro pensione, nullus est habendus respectus ad valorem, qui in parte narrativa seu enunciativa exprimitur. Neque id similiter dici potest esse contra mentem resignantis, & resi- 11

& resignatarij, qui sub beneplacito Sedis Apostolicæ pacti sunt præcisè de quarta parte fructuum, non æstimationis; cùm in dubio mens resignantis inspici debeat, quia agit, & certat de damno vitando, cùm resignatarius certet de lucro captando: atque ita judicatum esse in auditorio Rotæ Romanæ testatur Lud. Gomesius, *d. quæst.* 8. *nu.* 4. Et quando ita hominum mores sunt, ut plus tribuant mortuæ, quàm viventis voci seu testimonio, & interdum mortuorum Doctorum suffragijs postponant etiam Iuris evidentes rationes, quales aliquot ad definitionem præsentis controversiæ superiùs nos adduxisse putamus, proferimus & indicamus D. Hieronymi Gigantis in materia pensionum versatissimi Interpretis quoddam responsum, seu consilium, *Resp.* 26. *incip. Quam tibi*, in quo in simili, imò penè eadem causa reservatæ pensionis tertiæ partis fructuum beneficij, cujus valor ad sexaginta ducatos de Camera expressus fuit, respondit tertiam partem fructuum, qui colligerentur ex ipso beneficio, non viginti ducatos, qui sunt tertia pars sexaginta Ducatorum deberi. Quod indicasse & ad illum remisisse satis est: continet enim rationem contrariam seu dubitandi ac decidendi examinationem & discussionem: ita quod inde, & ex prædictis satis percipiatur Actoris plurimùm interesse, asserere, & defendere obligationem in dictis Bullis ad quartam partem fructuū constitutam & restrictam, & minimè ad expressum valorem viginti quatuor Ducatorum; ideoque fieri posse, ut Actoris latiùs intersit, habere quartam partem fructuum, qui ex fertilitate annorum, & eorundem caritate longissimè excedere possent quartam partem viginti quatuor Ducatorum; & minimè quartam partem fructuum. De quo tamen excessu ex parte Rei nihil proponitur, tam quoad fructus, quàm viginti quatuor ducatos, nec hic contra Actorem præ-
12 sumi potest. * Nam alleganti excessum incumbit onus probandi, non ei, qui pro modo valoris & quantitatis stat, *Gigas de pension. q.* 9. *nu.* 9.

Et sic finem faciendo concludimus in potestate quidem Actoris esse, ut si velit, admittere possit solutionem 24. Ducatorum, non etiam si nolit tam sine causa, quàm ex justa causa; ideoque Reum condemnandum esse, ut quantò minus ex consensu, & velut necessaria conniventia Actoris in hac lite post consumptos per Reum ejusdem quartæ partis fructus consignavit, superaddat, quanto pluris esse comperietur, in eadem quarta parte fructuum pro annis, pro quibus in hac causa agitur: condemnando ob id Reum, qui hujusmodi quartam partem fructuum recepit, ut Actori rationes & reliqua detractis solutis reddat, unà cum expensis hujus litis.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensio super fructibus à quo peti possit.

1. 3. *Pensionis solutio à quo exigi possit gravato non residente in beneficio.*
2. *Capitulum sede vacante confert beneficia, cui ipsa dignitas conferre tenetur.*
4. *Arresto in rebus posito, an etiam persona ipsa conveniatur.*

CONSILIVM CCLXVII.

PER nominationem seu præsentationem Regiæ Catholicæ Majestatis vigore certi indulti Apostolici D. Hubertus de la Torre V. I. Doctor obtinuit Decanatum S. Odæ Rhodensis; in cujus adeptione consentijt in reservationem pensionis annuæ trecentorum florenorum Petro Armentiers personæ dictæ Regiæ Majestati gratæ & acceptæ: factà desuper promissione in forma Cameralis obligationis de solvenda hujusmodi pensione, visà nudà signaturà, quæ per Sedem Apostolicam dicto Petro concessa est. Cujus prætacti Decanatus conditio illa est, quod non residente Decano fructus pertineant ad Capitulum. Quæritur, à quo hujusmodi pensio quamdiu Decanus non residet, peti possit; an ab ipso Decano, an verò à Capitulo; & an arresto fructibus prædicti Decanatus imposito, simul etiam personali actione adversus dictum Decanum procedi posset?

Quam quæstionem paucis resolvendo dicimus, pensionem indubitatè deberi; nisi ex aliqua causa prætacta signatura de surreptione, aut obreptione, aut ex alia causa extrinsecus oppugnari, & subverti possit: de quo nihil proponitur. † Ejus autem petitio dirigi potest primò adversus ipsum Dominum Decanum consentientem ac promittentem. *c. Nisi esset De preben.* 1

Nec quicquam facit, quòd Decanus non resideat: nam primùm hoc illi ad culpam refertur; cum clerici sit in suo beneficio præsertim dignitatem aut curam animarum habente residere, *c. Quia nonnulli cum alijs De cler. non resident.* & non residenti ut minimùm subtrahantur fructus, *c. penult. De cleric. non resid.* sic ut, cùm per eum fiet, excusationem inde desumere non possit. Qui enim facit quò minus possit, pro eo habetur, ac si posset, *l. Qui potest facere De reg. iur.* ut nec damnum sentire intelligitur, quod quis ex sua culpa sentit, *l. Quod quis ex culpa De reg. iuris*, cùm factum cuique suum, non adversario ejus, nocere debeat, *l. Factum De reg. iur.* Itaque propter obligationem, quæ non tantùm effectum realem habet quoad fructus, sed etiam personalis est, & promittenti, consentientique cohæret, quamdiu beneficium habet, *d. cap. Nisi essent*, rectè conveniri poterit ipse Decanus, etiamsi fructus non percipiat ex facto proprio, quod aliquo modo illi ad culpam refertur, & reprehensionem meretur, *Barthol. Belenzinus tract. de charitat. subsidio q.* 34. *nu.* 3. *Gigas de pens. q.* 62. *n.* 9.

Dubium quoque non est, quin eo nomine etiam Capitulum conveniri poterit; quia ita concepta sunt verba signaturæ seu reservationis Apostolicæ, quòd fructus quoque dicti Decanatus censeatur obligati: ut communiter in reservatione pensionis Ecclesiasticæ fieri solet, per hæc verba, *Super fructibus* &c. Ita ut non tantùm ipsi consentienti, ac promittenti noceat hujusmodi reservatio, sed & futuro successori, qui non consentijt, etiamsi illius mentio in genere non sit facta, *Lud. Roman. consil.* 388. *Redditu dicta mensa:* quanto magis in proposito, ubi in signatura expressè cavetur, hanc pensionem

nem ad successorem transituram; sive sit successor in beneficio, etiamsi per mille manus transiret beneficium, *Gigas de pens. d. q. 62. nu. 1.* sive successor in fructibus. Ita enim vacante beneficio is, ad quem vel pleno jure, vel jure administrationis tantùm, pertinet dispositio fructuum beneficij, ob hujusmodi pensionem durãte vacatione conveniri potest, *Gigas. d. q. 62. nu. 2.* Cum enim quacumque ex causa dignitatis aut beneficij administratio, etiam cum emolumento perceptionis fructuũ devolvitur ad Capitulum, aut alium; eodem loco
2 est Capitulum, seu devolutarius, quo ipse, ad quem beneficium pertinet, *c. Eam te De rescrip.* † ideoque vacante dignitate Capitulum conferre debet beneficia, quibus possessor dignitatis deberet, *Clem. 1. & ibi Zabarel. nu. 11. De supplen. negl. prælat. Rebuffus in tract. nominat. q. 8. nu. 11.* res enim
3 transit cum suo onere, & qualitate, *l. Alienatio De contrah. empt. Lud. Roman. singul.* 478. * Vnde etiam est, quòd si lite inter duos super beneficio pendente, fructus sint sequestrati, sequester pensionis super illo reservatæ nomine à pensionario conveniri, & exigi possit, *Gigas de pens. q. 72.*

De quo hîc nihil dubitandum est, ex quo dicta signatura expressam continet successorum in hac dignitate mentionem: quâ etiam omisâ, ut dictum est, Capitulum rectè conveniretur, propter ipsam fructuum perceptionem; quia fructus pro hac pensione obligati & hypothecati sunt; ideoque propter perceptionem rei hypothecatæ, rectè adversus Capitulum dirigitur actio, *Gigas de pensio. q. 39. nu. 7.* ita ut stante hac reservatione non videam, quâ ratione Capitulum, quod ex accidenti loco sui Prælati venit ad fructuum perceptionem, solutionem pensionis subterfugere possit, etiamsi cum consensu Capituli hæc reservatio facta non sit; quia sufficit consensus ejus, ad quem tunc pertinebat ipsa Decanalis dignitas, quo tempore Capitulum propinquum & considerabile interesse non habebat, & istud quod supervenit accidentarium tantùm ac temporale sit; accidentariæ autem causæ semper prævaleat naturalis & ordinaria, *l. 3. & ibi Bart. De tutel.* Sic quòd, si Pensionarius omisso Capitulo Dominum Decanum non residentem conveniret, per Decanum cogi posset ad hujusmodi solutionem vel soluti
14 per ipsum restitutionem.

De arresto hoc respondemus, quod jure quidem communi id non permittatur, ut inde incipiat lis, *l. 1. C. De probib. sequest. pec.* consuetudine interim id passim recipitur: quod in proposito facilius admittendum videtur, propter jus reale in fructibus, ut dictum est. Sed an eo arresto facto D. Decanus quoque conveniri possit, justiorem habet dubitationem; ob id, quòd arrestum non sit solutio, & arrestum rei cum conventione personæ obligatæ, tendant ad eundem finem exactionis, *Hippol. de Marsil. singul.* 398. Sed verius videtur, quòd stante hoc arresto Decanus conveniri non possit; ob id, quòd arrestum sit ipsius rei, an & unde debeatur. Ita ut quemadmodum desertâ re, quæ obligata est, & ob quam quis in obligationem venit, obligatione liberatur, *Bart. & alij in l. Is cum quo De aqua pluvia arcen.* ita quoque per creditorem eâdem occupatâ. Cùm alioqui arresti, & capturæ, seu conventionis personæ remedia non semper concurrant, *Bald. cons.* 285. *Quia non est opus vol. 1.*

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensio an alteri tertio constitui possit.

1. *Pensio reservari potest tertio.*
2. *Promissâ pensione tertio ad stipulationem alterius, an tertius actionem habeat.*
3. *Alteri facta stipulatio sub juramento valet, & quomodo.*
4. *Promissio conditionalis actionem statim non tribuit.*
5. *Frater fratri stipulando non acquirit.*
6. *Pensio per contractum matirmonij extinguitur.*
7. *Denunciationis evangelicæ usus.*

CONSILIVM CCLXVIII.

DIFFICVLTATEM habet quæstio, quæ ex proposito facto pro parte D. Ioannis le Cocq exoritur. † Nam licet dubiũ 1 non sit, quin possit per Papam tertio alicui, qui inter compermutantes non est, in gratiam alterutrius compermutantium super uno ex compermutantis beneficijs pensio reservari propter S. D. Papæ in & super beneficijs latissimam, amplissimamque potestatem, *Clem. 1. in fine Ne lite pend. c. 2. De præben. lib. 6. Gigas cons. 38. Scripsisti nu. 7.* * nulla tamen competere 2 potest huic tertio actio adversus compermutantẽ ac promittentẽ consensum in reservationem pensionis in favorem tertij: quia promissio tertio, qui absens erat, facta non est, sed compermutanti, nemine nomine absentis specialiter stipulante. Repugnat etenim juris regula, quòd nemo alteri utiliter stipuletur, *§. alteri Inst. De inutil. stipulat.* nemoque ex alterius stipulatione agat, *l. Solvendo De neg. gest. l. Vti frui Si usufr. pet.* Neque ad rem facit, quod Magister Petrus le Comte sub juramento promiserit exsolvere dicto D. Ioanni conventam pensionem: * nam etsi communiter tra- 3 datur interposito juramento utiliter quemque alteri stipulari posse, *Gloss. in c. Quoties 1. q. 7. Doct. in l. Stipulatio ista §. alteri De verb. oblig. Alciat. in c. Cum contingat nu. 112. De iureiur.* id tamen tantùm referendum videtur ad hoc, ut detur ipsi stipulanti ad compellendum, non tertio ad exigendum actio. Et præterea juramentum non est hîc appositum promissioni de consentiendo in reservationem, de cujus executione, & implemento hic agitur; † sed de facienda solutione pensio- 4 nis, cùm per nudam signaturam reservata erit, quod nondum factum est: ita ut ex hac conditionali promissione nondùm purificatâ conditione agi nequeat, *l. Cum centum De adimen. leg. l. Si quis fundum in fin. De contrah. empt.*

Neque ad rem facit, quod Domino Petro le Cocq fratri Domini Ioannis facta sit hæc promissio, ac per patrem utriusque contractui subscriptum: † nam nec frater fratri stipulando acquirit, 5 etiam si inter eos versetur interesse affectionis, *Gloss. in l. Fideiussoris De pact. Zas. in d. §. alteri nu. 11.* & si quod fortè fuit Magistri Petri interesse, propter dimissionem pinguioris beneficij, id planè resolutum fuit per subsequens illius matrimonium, ante expeditionem reservationis interveniens;

6 veniens; † cùm etiamsi ipsi fuisset promissa, imò reservata pensio, sic extingueretur, *Gigas de pens. q. 54.* Et quamvis pater rectè stipuletur filio, §. *ei verò Inst. De inutil. stipul.* tamen hîc nulla est patris stipulatio, sed tantùm nuda pro testimonio
7 subscriptio. * Sanè ex denuntiatione evangelica aliquo modo succurri posse videtur D. Ioanni; quâ per judicem D. Petrus admoneatur, ut promissioni suæ satisfaciat, *juxta c. Novit De judic.* Sed tamen tam certa non est hæc via, quin eam fallere possit D. Petrus le Comte, si non eum magis pudor, quàm juris vinculum ad observationem pactorum hujusmodi urgeat.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensionis continuatio per interdictum possessorium.

1. *Appellatio à possessorio an permissa sit.*
2. *Appellari potest à recredentia.*
3. *Solutionem denegans spoliare, non turbare dicitur.*
4. *Interdictum retinendæ cui detur.*
5. *Pensionem successor in beneficio quando denegare possit.*
6. *Pensionis possessio quomodo acquiratur.*
7. *Pensionarius quando urgere possit successorem in beneficio ad continuationem solutionis.*
8. *Pensionarius an & quomodo cogere possit successorem in beneficio gravato ad promptam solutionem.*
9. *Exceptiones habentes locum in foro ecclesiastico debent etiam admitti in foro seculari.*
10. *Vsufructuario an & quando detur interdictum possessorium.*
11. *Solutio pensionis per tertium facta quando recipientem constituat in possessione.*
12. *Interdicto obtinere non potest qui clam possidet.*
13. *Beneficij non est successio.*
14. *Executionem assumere videtur qui legatum pro executione relictum agnoscit.*
15. *Possessio vitiosa non prodest.*
16. *Pensio literis non expeditis an peti aut solvi possit.*
17. 19. *Signatura nuda quid operetur.*
18. *Regula Cancellariæ Apostolicæ de non judicando literis non expeditis.*

CONSILIVM CCLXIX.

Extra controversiam id primùm est in hac appellationis, seu reformationis causa, quæ in Amplissimo Regio Concilio introducta est pro parte D. Godefridi wytfliet appellantis à sententia in Provinciali Concilio Flandriæ secundùm D. Gerardum de Haen originalem Actorem lata, appellationem hanc, quamvis interposita sit à sententia super sola possessione lata, recipiendam & admittendam esse.
1 † Nam quamvis plurimi existiment à sententia super possessorio lata jure civili appellari non posse, *l. 1. C. Si de momen. possess. & ibi gl. & Doct. Phil. Dec. cons. 28. pro tenus nu. 2.* usus tamen & praxis communis per totum orbem aliam facit constitutionis civilis, *d. l. 1.* interpretationem; ut appellari quidem possit, sed non obstante appellatione sententia executioni mandari possit: cùm alioqui appellationis communis & regularis effectus sit executionem impedire, ac judicatum suspendere, *l. Tale pactum §. 1. De pact. l. Si causa C. De transaction.* eâque ex parte sententia super possessorio differat à sententia super petitorio, quæ appellationem remoratur, *l. 1. Nihil novan. appel. interpos.* Vnde fit, ut quæ olim multis (idque rationibus non satis probabilibus) improbabatur Bartoli, *in l. 2. D. De appel. recip.* sententia velut totius orbis communi consensu recepta sit, ut perinde appellari possit à possessorio, ut à petitorio, servato illo discrimine impediendæ, vel non impediendæ executionis, *Bald. in l. 2. C. De Episc. audient. Panor. in c. Cum ad sedem De restit. spoliat. Ias. cons. 187. circa primum vol. 2. Paulus Paris consil. 108. De bono iure nu. 20. vol. 1. Rebuff. ad constitut. regias tit. de sent. execut. art. 5. Glos. 3. vol. 1. & in tit. de mater. poss. art. 5. Gl. 1. nu. 18. vol. 3.* † Quinimò receptum est, quod in causa possessorij à decreto fiduciariæ possessionis, seu recredentiæ appellari possit; 2
quamvis non obstante appellatione executio decreti fiat, *Rebuff. ad const. regias tit. de senten. exec. in præfat. nu. 28. & art. 1. gl. 14.*

Presupposita itaque facultate appellandi, quæramus de appellationis justitia. Agit Dominus Gerardus originalis Actor in hac causa interdicto retinẽdæ possessionis: contendit enim se manutenendum esse in possessione, ac saisina percipiendæ annuæ pensionis decem librarum Grossorum Flan- 3
driæ. † Quæ formula non admodum idoneæ & receptibilis videtur, cùm ex denegata per debitorem solutione pensionis, quæ præstari solebat, interdictum potiùs recuperatorium, seu redintegrandæ possessionis competat, *Phil. Dec. cons. 136. In causa Reverend. Gig. in tract. de pension. c. 47. Guido Papa decis. 629.* Qui enim denegat solutionem, non turbare possessionem, sed spoliare dicitur, *c. Querelam & ibi Doct. De elect. Ioan. Bapt. Ferret. cons. 204. In causa D. Hieronymi n. 3.* præsertim in hoc articulo, in quo qui debitor dicitur denegando solutionem non prætendit se ejus rei, cujus possessionem interdicendo creditor retinere laborat, possessorem esse: cùm nulla intelligi possit possessio proprij debiti, quo quis alij obstringitur; & debito ad debitorẽ reverso, per successionem, vel aliam causam, illud ampliùs non subsistat, sed protinùs extinguatur, *l. Stichum §. aditio De solut.*
* Interdicti autem retinendæ possessionis usus 4
plerumque inter eos incidit, qui utrimque se possidere contendunt, *l. 1. §. 1. versic. sed si inter ipsos D. Vti possidetis.* Vnde cùm ineptitudo sit in formula petitionis & conclusionis; videtur quod non subsistat sententia secundùm terminos & limites ejusdem ineptæ conclusionis lata; ut meritò ab ea provocari potuerit.

Sed ne laqueis, & scrupulositati formulæ insi- 5
stamus, sepositâ illâ consideratione, dicimus sententiam alijs ex causis injustam esse: ob id, quòd quamvis pensionario per successorem illius, qui in reservationem pensionis consensit, & beneficium, super quo assignata est pensio, possidet, non possit denegari solutio, & continuatio solutionis pensionis, quam prædecessor ejus pluribus annis solvit, *Decius d. cons. 136.* & deneganti occurri possit executivo remedio spolij solutionis, & redintegrationis possessionis, *Guido Papa d. decis. 629.*

619. *Gigas d. quæst. 47. & conf. 32. Integerrimum nu. 3. Rot. decis. 11. aliàs est 3. Nota quod sicut De restit. spoliator. in antiq.* idem tamen non obtinet, cùm neque is, qui reservationi pensionis consensit, neque ejus successor, qui denegando spoliare dicitur, numquam hujusmodi pensionem solverunt;
6 † sine solutione enim non potest hujus juris incorporalis aliqua possessio acquiri. Consistit etenim hujusmodi jus ante solutionem in terminis nudi juris & nudæ obligationis; & in incorporalibus juribus, ut illorum non vera (quia id fieri non potest, *l. 3. in princ. De acquir. possess.*) sed quasi possessio acquiritur, requiritur usus, & exercitium juris ipsius, concurrente scientiâ, patientiâ ac voluntate illius, qui ad hujusmodi juris præstationem obligatur, *l. Si ego §. 1. De public. in rem act. l. 3. §. dare De usufructu.* Sic quòd in annua præstatione ad adipiscendam illius possessionem requiratur factum præstantis, seu solventis, & recipientis, *Angel. in l. Si servus testamento De stipul. servor. DD. in l. Si certis annis C. De pact. Castren. in l. Regulariter nu. 9. De petit. hæred.* Iam verò in proposito evidenter constat, D. Ludovicum vanden Eynde, qui in hujusmodi pensionis reservationem consensisse dicitur, in vita sua numquam solvisse hanc decem librarum pensionem, imò nec debitè solvere potuisse: ita enim concepta invenitur ea reservatio, ut illius obligatio conditionalis, & ex die fuerit, contracta scilicet post mortem Ponti de Wingnicourt, *l. 4. Quando dies leg. vel fideicommissi ced.* ita quod vivente Ponto obligatio perfecta non fuerit, multò minus possessio aliqua hujus annuę pręstationis prętexi, aut usurpari potuerit, *l. cedere diem De verbor. signif.*

Cùm igitur Pontus, vel postero vel eodem die mortuus sit, quo Dominus Ludovicus, non potuit Domino Ludovico cedere aliquis dies solutionis; quasi quoad ejus personam extinctâ obligatione. Quod etiam Actor apertè dicit, quatenus allegavit primum terminum solutionis ex dicta reservatione Pontificia sibi cessisse in festo Nativitatis Christi anno 1559. ante quem, mense Augusto Dominus Ludovicus hac vita excesserat. Ita quod certum sit, Actorem jus possessionis alicujus, ex aliqua solutione, vel ipsius Rei, ejusdemque moderni possessoris, vel ejus, qui pensionem constituit, seu in ejus reservationem consensit, prætexere, aut constituere non posse Qui Dominus Ludovicus auctor hujus pensionis, cùm sit immediatè antecedens possessor & prædecessor Domini Godefridi Rei hujus causæ in Canonicatu Rotnacensi, super cujus fructibus hæc pensio reservata dicitur, certo certiùs constat, hanc possessoriam causam non esse fundatam ex solutione aut præstatione prædecessoris
7 ipsius Rei, * quod tamen omnes, qui possessorium interdictum pensionario concedunt, adversus novum beneficij, ex quo pensio pręstanda est, possessorem, qui ipse numquam adhuc solvit, requirunt; ut scilicet constet de præteritis ac solutis præstationibus factis per prædecessorem: & sic quidem, ut plerique unicam, aut alteram præstationem ad inducendam hanc quasi possessionem non sufficere existiment, sed requirant longi temporis, hoc est plurium annorum per perceptionem solutionis per prædecessorem factæ, possessionem, *Gigas d. q. 47. nu 4. Dec. d. conf. 136.*

Vnde etiam in usu exigendę pensionis, ac procedendi contra successorem in beneficio hoc observatur, ut Executor gratiæ seu bullæ reservatæ pensionis non possit possessorem beneficij, opponentem se petitioni pensionis, cogere ad promptam & paratam solutionem, in limine judicij ante plenam causæ cognitonem, si pensionarius non fuit in possessione percipiendi pensionem ab ipso possessore convento, vel ejus prædecessore, *Lud. Gomes. in compendio utriusque signaturæ Apostolicæ inserto in commentarijs ad reg Cancell. de non iud. iux. for. suppl.* cùm ei obstare non possit exceptio vel replicatio voluntariæ solutionis. Vti etiam ijs casibus Pontifex in commissionibus causarum super nullitate vel appellationis, vel pensionis non solet inserere clausulam, *Sine retardatione solutionis pensionis*: non enim æquum bonum est, ab executione contra eum incipere, qui neque obligationis auctor est; neque solvendo Adversarium in quasi possessione constituit; neque ex solutione aliqua sui prædecessoris possessionem aliquam antecedentem agnoscere cogitur. 8

Quod meritò in calculo sententiæ, à qua provocatum existit, in diligenti consideratione haberi debebat: quæ enim exceptiones agenti in foro Ecclesiastico obstare, & remorari possunt, in judicio sæculari non contemni, sed admitti debent, *c. Si de except. lib. 6.* Neque verò magis summarium esse potest sæculare judicium interdicti possessorij, quàm executivi processus, quem judex Ecclesiasticus in executione literarum Apostolicarum reservatæ pensionis adversus possessorem beneficij facere solet. Cum igitur certum sit, neque ex capite Domini Ludovici constituentis, & prædecessoris; neque ex persona Domini Godefridi successoris, & possessoris, ullam constitui posse hujus pensionis possessionem; quia neuter solvit, nec ab alterutro Actor solutionem recepit; non potest ulla justa esse occasio manutenendi Actorem in possessione, aut illum restituendi ad possessionem, quam numquam habuit, *l. 1. §. interdictum & §. eum qui De vi & vi arm.* cùm interdicti extrema hîc deficiant, possessio scilicet ex parte interdicentis seu manuteneri, aut restitui petentis, & turbatio ex parte Rei conventi. Turbari enim quo modo potest, quod non est? & qui non accepit, sed accipere prohibetur possessionem, quomodo dici potest illam amittere, aut in ea turbari, *d. §. eum qui*? * Quemadmodum contingit in usufructu, qui etiam incorporale jus continet, quamvis existenti in exercitio, ac possessione usufructus, si turbetur aut deijciatur, detur interdictum possessorium, non datur tamen, si ab initio volens incipere uti frui, prohibeatur; sed petitorio judicio contendere debet adversus resistentem, aut denegantem patientiam utendi fruendi, *l. Idem est §. uti frui De vi & vi arm.* 9 10

Neque præmissis obstat, aut possessionem Actoris aliquam facit, multò minùs justificat, quod Dominus Hubertus vanden Eynde frater Domini Ludovici, & testamenti per eum conditi Executor pro duobus annis hujusmodi pensionis solutionem Actori fecerit: † nam quamvis so- 11

vis solutio pensionis per tertium nomine possessoris beneficij facta pensionario id sciente & non contradicente, censeatur facta de ejus voluntate, ut per hujusmodi solutionem pensionarius dicatur esse constitutus in possessione pensionis, *Rota decis. 23. nota quod ubi aliquis in antiq.* non præsumitur tamen idem nisi scientiâ probatâ possessoris, cùm ignorantia præsumatur, *l. Verius De probat.* nec juris ratio patiatur, ut alteri per alterum iniqua conditio inferatur, *l. Non debet alteri De reg. iur.* aut alterius factum alteri noceat, *l. Factum eod. tit.*

12 Deinde hoc quoque verum est, in interdicto manutenentiæ, sive *Vti possidetis*, neminem obtinere posse, qui clam possessionem adversus adversarium obtinuit, *l. 1. in princ. & §. perpetuo & §. fin. D. Vti possidetis*, hoc eo ignorante, quem sibi controversiam facturum possessor suspicabatur aut suspicari poterat, *l. Clam possidere De acquir. possess.* quia clandestina possessio vitiosa est, & ad interdicendum, seu manutenendum insufficiens, & indonea, *Doct. in d. l. Clam possidere.* Quòd autem clandestina sit non tantùm ex eo constat, quòd illius scientiâ Reus non habuerit, sed ex eo quoque & potissimùm, quòd per collusionem Domini Huberti & Actoris sit facta hujusmodi solutio ex fructibus, qui domui mortuariæ D. Ludovici debebantur, non ex fructibus rei conventi: sic quòd dici non possit hujusmodi solutio esse facta per possessorem beneficij. † Beneficij enim pos-
13 sessio, quam D. Ludovicus habuit, statim in momento mortis ejus extincta fuit, *l. Cum hæredes & ibi Paul. de Castro De acquir. possess.* & in hæredes continuari non potuit per aliquam hæreditatis apprehensionem, quia beneficij, ut aliarum rerum profanarum, non est successio, *c. 1. De præben.* tam quoad possessionem, quàm quoad titulum, *c. 1. De præscript. Gigas cons. 43. Metuo frustreris nu. 8.* & beneficij possessio sine canonicâ institutione obtineri non potest, *c. 1. De reg. iur. lib. 6.* nec sine institutione, aut titulo saltem colorato quisquam ad possessionem beneficij pervenire, multò minus in eo manuteneri potest, *Rebuff. ad constit. Reg. de caus. benef. possess. art. 1. gloss. 1. in princ.* Sic quòd solutio facta per D. Hubertum non possit dici facta à possessore beneficij, ex quo præstanda est pensio: ideoque nec caussare debet possessionem hujusmodi solutio adversus verum beneficij possessorem, hoc est ipsum Reum, qui in beneficij possessione tempore hujusmodi solutionum per tertium factarum fuit: præsertim quia, ut dicere cœpimus, sit facta per collusionem inter D. Hubertum & Actorem, qui ambo erant Executores testamenti D. Ludovici, quique virtute executionis horum duorum annorum fructus ad domum mortuariam D. Ludovici pertinentes perceperunt: ita quòd Dominus Gerardus Actor sibi magis solvisse, quàm ab alio accepisse solutionem videatur; cujus generis solutio possessionem caussare non debet: eoque respectu frivola sit allegatio Actoris, dicentis sibi per D. Hubertum esse solutum. Et perinde etiam frivolum, minusque verum, quòd allegat se non fuisse dicti testamenti Excutorem, neque domus mortuariæ administrationem habuisse: contrarium enim convincit ipsa dicti testamenti dispositio; quæ aper-

tam continet deputationem Executorum, tam de persona D. Gerardi Huen, quàm Domini Huberti. Et quoad administrationem, seu susceptionem executionis, quamvis illam Actor neget, de illa tamen satis constat per exhibitionem rationum, quæ Capitulo Rotnacensi factæ sunt de administratione domus mortuariæ dicti Domini Ludovici. Etsi enim inscriptio, seu intitulatio illarum per collusionem Actoris & D. Huberti, ut possessio hæc colorari, & factæ solutiones pro dicta pensione ad commodum Actoris sustineri possent, sic concepta sit, quasi D. Hubertus solus susceperit, & solus administraverit; in iisdem tamen rationibus inveniuntur inter alia adscripta hæc verba: *Item duobus suis testamentarijs Executoribus legavit singulis quatuor lib. gross.* & quod Actori solutum fuerit quod D. Ludovicus ei pro labore executionis legavit; ex cujus legati solutione, & receptione, certissima juris præsumptione constat Actorem suscepisse onus executionis, *Ioannes Iacob. de Canibus in tit. de execut. vlt. vol. in 1. parte nu. 38.* * Quemadmodum tutor accipiendo 14 legatum ex testamento, in quo tutor datus est, tutelam suscipere intelligitur, ita ut à sic suscepta tutela se postea excusare non possit, *l. post legatum §. amittere De his, quibus ut indig.* & cum de susceptione constet, de administratione quoque indubitatè præsumendum sit; quia ad illam omnino tenetur, postquam semel suscepit, *c. Ioan. De testa.* † Sic quod evidentissimè elucescat col- 15
lusio inter Actorem & Dominum Hubertum; ideoque etiam non possit ex hac solutione constitui justæ & non vitiosæ possessionis aliquod initium, sed tantum clandestinæ; quæ potissimum in his, quæ incorporalia sunt, & in jure consistunt, nihil operatur, *Bald. in l. 1. nu. 12. C. De testam,* ut generaliter vitiosa est possessio, & præsertim clandestina, nec prodest agenti ex illa adversus eum respectu cujus clandestinè obtenta est, *l. 1. in fin. D. uti possid. l. 1. C. eodem, Carolus Ruin. cons. 18. In causa & lite nu. 6. vol. 4.* Quæ collusionis detectio ob id evidentior hic est, quod Dominus Hubertus pro hac pensione etiam satis obligatus fuerit: Constat enim quod D. Hubertus promissionem fecerit procurandæ reservationis hujus pensionis, super hoc canonicatu, & de promissione D. Ludovici nusquam aliter constat, quam ex instrumento, quod post conclusionem in causa reproductum est de præstito consensu per Ioannem Pratensem in Romana Curia: ex quo tamen de mandato D. Ludovici neque probatio, neque præsumptio elici potest; quia mandatum cùm facti sit, numquam præsumitur, sed probari debet. 16

Deinde hoc quoque ad vitium, imò defectum possessionis, quam Actor prætexit, plurimum facit, quod de reservatione hujus pensionis non constet nisi per nudam signaturam. Iam verò ab omnibus ferè receptum est, quod pensio nec exigi nec recipi, nec solvi possit in foro judiciali literis seu Bullis non expeditis. Quamvis enim controversum id faciat Hieronymus Gigas, *in tract. de pensionib. q. 34.* existimetque in foro poli, & conscientiæ solâ signaturâ obtentâ pensionē persolvi, & recipi salva conscientia posse: in foro tamen judiciali id non obtinere tradit, *d. quæst. 34.* & ex

re nu. 8. Obstat enim regula Cancellariæ Apostolicæ, quæ vetat Iudices judicare secundùm nudas signaturas, nisi bullis expeditis, *Regula de non iud. iuxta formam &c.* Quod tamquam avaritiâ plenum, & ad commodum Officialium Romanæ Curiæ inventum etsi quidam calumnientur,
17 summam tamen juris rationem habet. † Nam nuda signatura, quæ nihil aliud est, quàm supplicis libelli annotatio, seu admissa supplicatio, per se informis est; & continet tantùm futuræ gratiæ præparamenta, non etiam illius observationem, aut perfectionem, hoc est plenum consensum Papæ, vel Principis: sic quod gratia tunc primùm obtineatur, cum literæ ex-
18 peditæ sunt. † Ideoque refert Ludovicus Gomesius, *ad reg. Cancell. de non iud. iuxta form.lit. q.* 1. *nu.* 1. Baldum nudam signaturam embrioni comparasse; quasi interea quàm literæ exeditæ non sunt, perfectionem nullam habeat gratia; non magis, quàm contractus, quem convenit in scriptis fieri, perfectus dici potest, quamdiu in mundum redactus, & omnibus numeris ac partibus absolutus non est; etiamsi consensus partium adfuerit seu intervenerit, *Bald. in c.* 1. *Per quos fiat investitura per l. Contractus C. De fide instrum.* Ideoque regulam illam Cancellariæ Apostolicæ dicit juri communi conformem esse, secundùm quam ita aliquoties ex facto consultus respondit Oldradus, *cons.* 324. *Factum tale*, *cons.* 325. *Thema quæstionis*, *cons.* 326. *Quod articuli*, *& cons.* 328. *Ad idem.* Cui quoque consonat, quod respondit Marianus Socinus, *cons.* 41. *Viso indulto nu.* 4. *vol.* 3. quod quamvis essentia, & subsistentia gratiæ in supplicatione, seu annotatione ac signatura ad supplicationem constet; exercitium tamen non permittatur, nisi expeditis literis.

Quæ dubitationem non habent, ubi qui consensit in reservationem, specialiter per alium contractum non promisit solvere visâ nudâ signatura (ut vulgò fieri solet per instrumentum, quod vocant in forma cameræ) sed simpliciter consentit in reservationem, seu assignationem & literarum expeditionem coniunctim; uti hîc factum esse actor negare non potest, cùm in instrumento præstiti consensus, per Ioannem Pratensem, quod post conclusionem in causa Actor exhibuit, sic scriptum inveniatur, *Consensit assignationi & literarum expeditioni*; ipsaque supplicatio pro obtinenda hac reservatione (quę per Actorem profertur) in fine contineat literarum expediendarum mentionem.

19 Sic quod in concursu, & coniunctione horum duorum sufficere non possit sola signatura, *l. Si hæredi plures De condit. instit.* ne quidem ex voluntate ipsorum contrahentium. Vnde quod de differentia Iudicij petitorij & possessorij quidam tradunt, *Gomes. ad reg. cancell. de non iudic. iux. form. lit. quæst.* 5. *Cassad. decis.* 8. *de rest. spol. Hieron. Gig. in tract. de intrus. nu.* 34. ut in illo non sufficiat nuda signatura, in isto sufficiat, hic quoque locum habere non potest, ob ipsius contractus & consensus partium extensionem, extensam scilicet ad assignationem, & literarum expeditionem. Neque sanè possessorij iudicij tantus favor esse debet in proposito, propter multas concurrentes circumstantias, quæ (ultra defectum possessionis, quæ adversus Reum in persona Actoris nulla umquam fuit) notorium defectum juris partis agentis detegunt. Quot enim hîc concurrunt resignationes? quot fictæ ac simulatæ permutationes interpositis beneficiolis, quæ vulgò de Pertica dicuntur, & nullius valoris sunt? vt ex uno beneficio (cujus Actor fructus fatetur non excedere viginti aut viginti quinque libras grossorũ) Dominus Ludovicus pensione triginta librarum gravetur, & ex voluntate ejusdem D. Ludovici partim sibi, partim duabus alijs personis sibi gratis provideatur: quę nimis apertę sunt in rebus Ecclesiasticis nundinationes, & velut mercimonia, ne per sæculares quidem Iudices propter nimium abusum toleranda; multò minùs per arresta & sententias fovenda; cum nec ipse Actor ausus fuerit Pontifici exprimere verum vacationis ex causa permutationis modum, narrato modo vacationis per simplicem resignationem; neque etiam hujusmodi triginta librarũ annuarum promissionem, factâ illarum per distinctas supplicationes separatione. Quibus hoc quoque adijciendum, non satis convenenire datam signaturæ cum permutatione per Capitulum Rotnacense admissâ & subsecutâ collatione Domino Ludovico facta; data enim signaturæ videtur anterior, ut ex collatione datarum deprehendere licet. Quæ omnia latiùs & minutiùs excuteremus, nisi causa in manibus tam oculatorum peritorumque Dominorum versaretur. Finem igitur faciendo dicimus, sententiam, à qua provocatum est, injustam esse, eamque ob hoc in provocatorio judicio retractandam & secundùm Reum nunc provocantem per omnia judicandum.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensionis solutio.

1. *Pensionis dies quando cedat.*
2. *Pensiones cessæ & non exactæ cui debeantur mortuo pensionario.*
3. *Pensio quomodo dividatur inter proprietarium & hæredes usufructuarij.*
4. *Fructus beneficiorum an ad hæredes defunctorum clericorum pertineant.*
   Fructus beneficij dignitatem & administrationem habentis futuro successori reservantur.
5. *Casus insolitus non continetur sub generali casuum remissione.*

CONSILIVM CCLXX.

AD quæstionem pro parte Reverendi Domini Abbatis Monasterij S. Petri Gandavensis propositam super solutione pensionis annuę per Sedem Apostolicam super fructibus dicti Monasterij reservatæ, nobis infrascriptis hoc modo respondendum videtur.

Et primò quidem ad illam, quâ quæritur, cui & qua ratione facienda sit solutio dictæ pensionis pro anno illo, quo Reverendissimus D. Episcopus Iansenius in nono ejusdem anni mense defunctus est, an illius in eodem Episcopatu Gandavensi successori; an verò illius hæredibus; & si his, pro qua parte, an pro dimidio tantùm anno, nondum

quo alter terminorum dictæ pensionis plenè cesserat; an verò etiam pro termino, cujus dies tunc nondum cesserat, & venerat, aut saltem pro tribus mensibus duntaxat, qui ex sequente medio
1 anno lapsi erant? † Respondemus, nullam esse dubitationem de dicti ultimi anni semestri, seu priore termino; quandoquidem illius solvendi dies, non tantùm cesserat, sed etiam venerat; ut non tantùm debitus fuerit, sed etiam cum effectu pleno exigi potuerit ante mortem Reverendissimi D. Episcopi, *l. Cedere diem De verb. signif.*

De altero semestri justa est dubitatio; ob id, quod quamvis pro illo deberi, seu dies illius solvendi cedere inceperit; nondum tamen plenè cesserit, & minimè venerit: ideoque de illo semestri nihil deberi, nihil peti posse videatur; eò quod in literis Apostolicis reservatæ, cedentis, & debitæ hujus pensionis dies non ex annis seu cujusque semestris initio, seu principio, sed ex illius postremo fine sit constitutus; atque ita ante adventum & lapsum diei seu termini nihil deberi videatur, *l. Qui hoc anno De verb. oblig.* quasi pensioni insit hæc conditio, si pensionarius cedente illius die vivet, *l. Si in singulos De annuis legat.* Et ex illa consideratione videtur pro toto posteriore inchoato, quamvis non completo anno, deberi; quòd quæ annua vel menstrua debentur, in principio anni, vel mensis debeantur, *l. In singulos, l. Filia De annuis leg.* Hæc sanè quæstio respectu Reverendissimi Domini Abbatis difficultatem non habet, quin ille quidem totam hanc pensionem pro toto anno debeat, ut ad illius commodum, aut exonerationem referri non possit, quod ante finem anni aliquot mensibus Reverendissimus Dominus Iansenius decesserit: cùm enim hæc pensio non sit temporalis, seu temporaliter ad vitam Domini Iansenij constituta (quo casu quæri & dubitari posset, an pensiones à pensionario non exactæ, ejus hæredi debeantur; an verò cedant lucro Ecclesiæ, aut personæ,
2 quæ illius onere gravata est; † & probabiliter susti- , quòd in successorem non transeant, sed mane- apud gravatam Ecclesiam; ut fructus beneficij non percepti apud successorem in beneficio, non apud hæredem beneficiati manent, *c. Præsenti & ibi Doct. De offic. ordin. lib. 6.* alijs tamen aliter sentientibus, *Hier. Gigas de pens. q. 52.*) sed sit perpetua, ut habent verba Bullæ Apostolicæ; non debet tam jure pensionis censeri, ut vulgò, quàm fructuum; & quidem non tam ad commodum personæ, quàm beneficij, dignitatis aut causæ, cui appropriatur; ideoque ex morte personæ, tam ejus, quæ illam debet, quàm cui debetur, non possit extingui & definitioni vulgaris pensionis, cui non quadrat perpetuitas, applicari non potest hujus generis perpetua pensio, *Gigas de pens. q. 1.* de qua ob id constituendum est in hoc articulo, quod de alijs cujusque beneficij, vel dignitatis fructibus, à quorum præstatione morte beneficiati non liberatur debitor, sed vel successori in beneficio, vel ejus hæredi reservandi, & præstandi sunt, *c. Cum vos De offic. ord. d. c. Præsenti.* Ita quod respectu Reverendi Domini Abbatis nihil referat, vivat, an mortuus, & quando mortuus sit Reverendissimus D. Iansenius: quod ènim illi seu ejus hæredi non est præstandum, reservari & præstari debet ejus in Episcopatu successori, ex eo tempore, quo ipse mortuus est, ut alij dicti Episcopatus fructus, inter quos est hæc perpetua pensio.

Interim tamen quando quæstio hæc quoque proposita est, paucis ex resolutione & decisione Ioannis Caccialupi, *in tract. pens. q. 25.* & Hieronymi 3
Gigantis, *in tract. de pens. q. 52. & cons. 41. De duobus nu. 1.* respondemus, neque totū neque nihil deberi hæredibus Domini Iansenij, sed proportionabiliter, pro rata temporis, quo in ultimo semestri superstes fuit. Vt observatur quoad alios cujuscumque beneficij fructus inter defunctū, seu ejus hæredes & successores in beneficio dividendos pro rata temporis, quo defunctus supervixit, *arg. l. Divortio D. Soluto matrim. d. c. Præsenti §. porro, Alexand. in d. l. Divortio nu. 5.* Et sic in proposito casu ex eo semestri, in quo lapso tertio mense Reverendissimus Dominus Iansenius mortuus est, debebuntur ejus hæredibus ducenti quinquaginta ducati.

Et hæc quidem præsupposità consuetudine, quæ nunc passim & ubique ferè obtinet, quòd 4
fructus beneficiorum transmittantur ad hæredes. Nam in scrupulositate juris, quâ clerici non tam usufructuarij, quàm dispensatores suorum beneficiorum sunt, difficilius sustineri posset, non perceptos fructus ad hæredem beneficiati pertinere, *Arch. ibid. in cap. Statutum §. assessorem De rescr. lib. 6. Mart. Navarra in tract. de redit. benefic. ad cap. quicquid 16. q. 1. Hostien. & alij in c. ult. De pecul. cler.* & difficillimè in beneficijs qualificatis, dignitatem, aut administrationem habentibus, *Iason cons. 75. Non videtur dubitandum vol. 3. Guido Papa decis. 116. Steph. Bertran. cons. 21. Viso casu vol. 3. parte 1.* Verum in hoc insistendum non est, ex quo in quamcumque partem ea quæstio decidatur, sive pro hæredibus Episcopi, sive pro successore in Episcopatu, eadem per omnia maneat Reverendi D. Abbatis in hac perpetua pensione obligatio.

Secunda quæstio, quæ proponitur est, an Reverendus Dominus Abbas teneatur ad solutionem hujus pensionis pro tempore, seu annis, quibus Sedes Episcopalis vacavit? Ad quam expeditè respondendum videtur, quod cùm hæc pensio sit perpetua, non temporalis; realis & non personalis, hoc est non tam personæ Episcopi, quàm Episcopatui, seu mensæ Episcopali appropriata, referri debeat ad cumulum fructuum ipsius Episcopatus, seu mensæ Episcopalis, ut iam diximus. Iam verò certum & indubitatum est, fructus vacantis beneficij maximè qualificati, hoc est dignitatem & administrationem habentis nullius alterius lucro cedere, sed successori in beneficio vel dignitate omnes integros esse servandos, *d. c. Cum vos d. c. Præsenti.* Vt enim accessione fructuum augetur iacens hæreditas ad commodum futuri hæredis, *l. Item veniunt §. fructus De petit. hæred.* ita quoque ipsa beneficia vacantia incrementum accipiunt in hujusmodi accessionibus, *Oldradus cons. 294. Factum tale est, supposito.* Ita ut quâ ratione debitor hæreditarius non liberatur ab obligatione hæreditaria, quia hæreditas vacat

tas vacat, & nondum adita est: eâdem in proposito ad commodum Reverendi Domini Abbatis referendum non est, quod hic Episcopatus vacaverit: quippe ut hæreditas vacans dici potest repræsentare personam futuri hæredis, ita quoque ipsa vacans dignitas successorem in Prælatura, quæ numquam intermoritur, *c. Quoniam abbas De off. & potest. iudic. deleg. & ibi gloss.*

Nec quicquam ad obligationem Reverendi D. Abbatis minuendam vel restringendam facit, quod in Bulla reservatæ, seu constitutæ hujus pensionis declaretur, hanc pensionem constitui, ut Episcopus statum suum, juxta Pontificalem dignitatis exigentiam, commodiùs sustentet, ejusdem mensæ pensionem hanc constitutam esse; & quod quamdiu duravit ista vacatio, ut sustinendi status Episcopalis, ita quoque solvendæ hujus pensionis nulla fuerit necessitas, velut cessante causa, *c. Cùm cessante De appellat.* nam hæc dictæ Bullæ verba pro demonstratione, & impulsiva causa dumtaxat sunt; quâ cessante non solet dispositio cessare, *Præses in loco à cessante ratione.*

Quod tertio loco quæritur, an Reverendus Dominus Abbas exonerari debeat à solutione hujus pensionis pro his turbidis annis, quibus per hæc bella dicti Monasterij reditus saltem pro maxima parte percipi non potuerunt? habet expeditam resolutionem, quod maximè exonerari debeat. Cùm enim de & ex fructibus dicti Monasterij hæc pensio sit reservata & solvenda, postulat ratio, ut nullis aut exiguis perceptis fructibus ipsa pensio exigi non possit, *l. Cum certus D. De trit. vino oleo*
5 *leg.* * Et quamvis in ipsa reservatione additum sit *de exemptione ab omni onere ex quavis extraordinaria etiam causa*; sub illis tamen verbis non censetur contineri tam durus, & insolitus casus, qui tempore constitutæ pensionis, nec provideri, nec cogitari potuit: ideoque sub generali casuum mentione, seu exceptione comprehensus non censetur, *l. Fistulas §. frumenta De contrah. empt.* ut in articulo pensionum eleganter & exactè tradit Hieronymus Gigas, *de pens. q. 66.* ad quem brevitatis causa remittimus.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensionis Ecclesiasticæ causa an sit privilegiata.

1. *Alimentorum causa etiam in ferijs tractari potest.*
2. *Pensio super beneficio quando loco alimentorum habeatur.*

CONSILIVM CCLXXI.

QVÆRITVR, an causa pensionis super Ecclesiastico beneficio ex causa cessionis, resignationis, aut permutationis per potestatem habentem reservatæ, privilegiata sit, sic ut alterutrâ parte invitâ in ferijs messium vel vindemiarum in ea procedi
1 possit, *c. ult. in fine De ferijs.* * Dubitationem facit, quòd pensio alimentorum loco videatur esse, & alimentorum causa cognitionem ac judicialem strepitum admittat atque exigat etiam durantibus ferijs quibuscumque, *l. 2. De ferijs, Bart. in l. mela in fine De alimen. & cibar. legat.* * Cæterùm cum 2
pensio alimentorum locum non obtineat, nisi cùm hoc in literis reservationis exprimitur; si videlicet dicatur promitti pensio pro alimentis aut sustentatione personæ, ad numerum piarum & favorabilium causarum referri non debet, *Ioan. Caccialupus in tract. de pens. q. 5. nu. 12. Hieron. Gig. de pens. q. 51. nu. 10.* Non est ergo privilegium & favor piarum, ac favorabilium causarum extendendum ad eam speciem pensionis, quæ ex hujusmodi causa, aut eâ formâ creata non est, vel in cujus reservatione non est expressim adiectum, quòd pro alimentis, seu sustentatione reservetur. Quare cum asserta pensio, quam D. Ioannes Durandt, contra Monasterium de Molinis persequitur, sit reservata non ex causa alimentorum, aut pro alimentis, vel dicti Domini Ioannis sustentatione; sed ut est in signatura reservationis, ne ex cessione & dimissione beneficij, super cujus fructibus reservata dicitur, nimium dispendium pateretur, nihil est, quamobrem Dominus Conservator in hac causa, invitâ alterâ parte procedere debeat his ferijs magis, quàm in alijs causis coram sua Paternitate super varijs damnis & interesse pendentibus, & ita decidit Hieron. Gigas, *d. quæst. 51. nu. 24.* agens de pensione reservata pauperi pro alimentis, ut in ea feriæ locum non habeant. Quæ paupertatis consideratio planè cessat in proposito casu, ubi non de pauperis pensionarij, sed benè divitis beneficiarij causa agitur adversus Monasterium nunc multis bellicis calamitatibus oppressum, & circumseptum. Quæ etiam causa est, cur magis ex legis permissione ferijs istis uti cupiant Opponentes; quod bellicis tumultibus distenti causæ huic commodè superesse, cæteraque, quæ ad plenam illius instructionem desiderantur, conficere non possint; contenti alioqui quibusvis ferijs renuntiare. Quare istam juris resolutionem Reverendo Domino Conservatori sequendam esse arbitramur.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensionis solutio provisionalis.

1. *Pensionis solutio retardanda non est, nisi per exceptiones omnimodam nullitatem inducentes.*
2. *Pensio an minuatur minutis fructibus.* / *Reductione pensionis petitâ solutio eius non suspenditur.*
3. *Pensio non est quod in dismembratione Ecclesiæ antiquæ reservatur.*
4. *Pensionis excessum quis probet.*
5. *Sententia provisionalis in quacumque parte litis ferri potest.*
6. *Appellans ab interlocutoria causas nominatim & formaliter exprimere debet.*

CONSILIVM CCLXXII.

GRAVAMEN, ob quod D. Henricus Castel à decreto Decani S. Petri Lovaniensis appellavit, in eo tantùm ponitur, quòd præfatus Decanus decreverit pensionis petitæ terminos cessos nantizandos esse, non obstantibus positionibus, & articulis, quos pro enervanda pensione D. Henrico

Back reservatâ, appellans proposuerat. Imprimis itaque expendendum, num aliquod gravamen in eo constitui possit. Et tenorem dictorum articulorum inspiciendo, illud per eos proponi deprehenditur, reservationem pensionis esse nullam, propter suppressam mentionem alterius pensionis, quâ Ecclesia de Rieu Ecclesiæ matrici de Gilze obligatur; & quod hæc pensio medietatem fructuum excedat: utrumque enim illi visum est ad petitæ pensionis nullitatem inducendam sufficere, *Gigas de pens. q. 29. & q. 35.* Cæterum verius est neutrum per se aut conjunctim sufficere:
1 * Pensionis etenim solutio retardanda non est, nisi per exceptiones omnimodam nullitatem inducentes; & quarum probatio ac decisio sine altiore indagine statim fieri potest. Alioqui etiam si in suo genere sint relevantes, non est differenda, sed provisionaliter impetranda solutio, cognitione exceptionum post solutionem reservatâ, *Rebuff. ad constit. reg. tit. de senten. provis. in præfat. nu. 125. p. 1.* Iam verò quod ad has novas coram præfato Decano propositas exceptiones attinet, constat ex deductis in hac causa appellationis, priorem de omissa mentione pensionis decem florenorum, quæ Pastori in Gilze præstatur, non inducere surreptionem aut obreptionem. Nam licet ex omissa pensionis personalis mentione, quæ ex concessione D. Papæ alicui personæ ad vitam ejus reservata est, inducatur omnimoda pensionis nullitas; quia Papa non præsumitur suâ concessione idem beneficium gravare velle, *Gigas de pens. q. 35. nu. 2.* eadem tamen non inducitur propter omissam narrationem alicujus oneris realis, quo beneficium, seu fructus beneficij alteri beneficio perpetuò est obligatum. Illud enim non imposititium, & temporale est, sed perpetuum, rei inhærens, & fructus beneficij ipso jure diminuens; ut tantò scilicet intelligantur fructus esse minores, quantum est in erogatione hujusmodi annui, ac hæreditarij seu perpetui oneris. Alioqui sane censuum, tributorum, aliorumque similium realium & fundiariorum onerum (quo vix caret aliquod beneficium) suppressio semper induceret pensionis nullitatem; quod planè absurdum & à stylo Romanæ Curiæ (ubi pensiones cuduntur) alienum foret: sic quod in hac materia pensionis appellatione non contineatur quælibet annua præstatio, sed tantùm temporanea, quæ usuifructui, non alicui reali servituti similis sit, *Gigas de pens. q. 1.*

2 Sed si ob hujusmodi onerum magnitudinem fructuum tantum diminutio inducitur, ut inde pensio excessiva esse deprehendatur, quærendum est remedium per moderationem seu reductionem pensionis; non ob ipsa onera, sed fructuum (qui nisi oneribus deductis intelliguntur, *l. Fructus Soluto matrim. l. Quod in fructus De usur. l. Bonorum l. Propriè De verb. signif.*) exiguitatem, etiam si illam fortè causentur hujusmodi onera, *Gigas de pens. q. 35.* De quâ quidem reductione, ac moderatione cùm disputatur, non est suspendenda pensionis solutio; præsertim ad nudâ simplicemque partis objectionem: cùm etiam idem servandum sit eo casu, quo Papa specialiter committit reductionem pensionis, *Gomes. & Rebuff. locis sup. citat.*

3 Quod autem perpetuum & reale censeri debeat onus, seu reditus ille decem florenorum, qui Rectori Ecclesiæ de Gilze pro tempore, ejusque successoribus reservatus & assignatus est ex fructibus dictæ Ecclesiæ de Rieu, inde constat, quòd reservatus & assignatus sit non ex vulgaribus & communibus causis, quibus pensiones strictè acceptę hodiernis temporibus assignari solent, sed ex causa separationis ac dismembrationis dictarum Ecclesiarum, & ob erectionem Capellæ de Rieu, sub dicta Ecclesia de Gilze comprehensæ, in parochialem; in quam causam regulariter solet matrici Ecclesiæ, ac ejus Pastori aliquid ex fructibus Capellæ in parochialem erectæ, seu erigendæ, pro compensatione ac commodiore sustentatione in prima Ecclesia assignari, *cap. Ad audientiam De Eccles. ædific. c. De monachis De præben. c. 1. eod. tit. lib. 6.* sic ut hujusmodi decem floreni sint perpetuò quodammodò exempti è numero fructuum novæ Ecclesiæ de Rieu, non tantùm ad vitam D. Ioannis de Beka primi consentientis in hujusmodi erectionem, sed perpetuò pro quibuscumque successoribus in dicta Ecclesia; quæ perpetuitas ac transmissibilitas ad successores in beneficio repugnat naturæ ususfructus, *l. Sicut in annos §. ult. Quibus mod. ususfruct. amitt. l. Quod in rerum §. si usumfruct. De legat. 1.* & pensionis, *Gomes. d. q. 1. nu. 5.*

Altera exceptio est de excessu medietatis: sed illa per se non habet potestatem impediendi, aut suspendendi solutionem pensionis, tamdiu, quam de excessu planè cognitum, & pensio ad moderationem per Iudicem reducta non est, uti paulò antè diximus: † ob id, quòd allegatio excessus, per eum, qui pensionem debet, probari debeat, *Gigas de pens. quæst. 9. nu. 9.* quod indicium est aliquam moram & dilationem requiri, & sic exceptionem non esse notoriam; atque ob id coram nudo Executore (qualis fuit Decanus S. Petri) opponi non posse, saltem non cum effectu retardandæ solutionis, *Gigas de pens. q. ult. nu. 24.* Et quamvis cùm, exponente parte, seu Pensionario in literis reservationis ponitur, quòd reservata pensio non excedat medietatem fructuum, reservatio pensionis ipso jure nulla sit, *Gigas de pens. quæst. 35. nu. 3.* id tamen ita accipiendum, si quoque constet excedere; in quo cum probationes faciendæ sint, & sic res in longiore lite suspendenda, meritò imperanda est provisionalis nantizatio; quia retardatio solutionis pensionis est odiosa, præsertim (uti hic evenit) quæ aliquando soluta fuit. Quia igitur appellans causam gravaminum ad articulos suos refert, & in ijs prætactæ duæ tantùm continentur, consequens est, nullum justum gravamen, nec probabilem appellandi causam esse: quia neutra causa sufficiens est ad remorandam vel suspendendam solutionem pensionis. Neque poterit etiam causa gravaminis in eo constitui, quod appellans inter cætera appellationi suæ inseruit, non tamen specialiter pro causa gravaminis assignavit: videlicet, quòd Decanus S. Petri nantizationem imperaverit, non obstante quod ejus prædecessor articulos prætactos ad respondendum & ad probandum admiserit: † nam libera potestas est Executori in quacùque parte litis, cum postulatur, aut æquum illi videtur, provisionalem solutionem in materia alimentorum 5

alimentorum, pensionum, & similium decernere, *Steph. Aufrer. in stylo Parlamenti, tit. des provisions 1. parte. Rebuff. loco sup. cit. in præfat. nu. 25.*

6 Illud quoque considerare debet D. Iudex quòd appellatio per Reum interposita, vitio nullitatis laboret; ex eo, quòd causæ gravaminis nō sunt specificè & in individuo expressæ, sed involutæ atque obscuræ per relationem ad articulos: ita enim jure cautum & constitutum est, quod in appellatione à decreto seu sententia interlocutoria, debeat appellans nominatim inserere appellationi causas gravaminum, *Clem. Appellanti De appellat.* quodque hæc sit forma appellationis; ita ut aliter facta non valeat: veluti si ita dicat appellans, *Appello ex causa, quæ in actis vel articulis continetur.* Quotiescumque enim aliquid pro forma alicujus actus injungitur, necesse est formam omninò servare, & quidem specificè, nec posse hoc expediri per æquivalens, seu æquipollens, *Ias. & alij in l. Vbi autem §. fundi De verb. obl. Præses in loco ab æquipoll.* Quæ præmissa Reverendo D. Iudici seu ejus Assessori sufficere meritò debent, ad confirmationem decreti (à quo appellatum prætenditur) per Decanum S. Petri lati.

Cæterùm quia pars appellans diffidentiâ victoriæ ex causis gravaminum in appellatione nominatim propositis confugit in hoc judicio appellatorio ad alias causas, in prima instantia minimè propositas, nec dictæ appellationis scedulæ insertas; veluti quod per speciem simoniæ reservatio hujus pensionis in pactionem deducta sit, acceptis septuaginta duobus florenis pro extinctione partis conventæ pensionis, aliquid obiter dicendum est de novis hujusmodi allegationibus; hoc nimirum, quòd nullâ ratione D. Iudex ad hujusmodi articulos oculum adijcere debeat; propterea quòd appellatio, de qua in hac causa agitur, à decreto seu interlocutoria sit interposita, quæ de jure non potest justificari ex novis allegationibus in causa appellationis propositis: ut expresso jure cautum est, *Clem. Appellanti De appel. Lud. Rom. singul. 280. Guido Papa cons. 97.* Sed in eo demonstrando non subsistimus, ob id, quòd D. Iudex hujus causæ hujuscemodi nova allegata per speciale suum decretum ex causis prætactis reiecerit, sic ut nunc earundem novarum allegationum nulla prorsus sit habenda ratio. Cujus quidem decreti fiduciâ præfatus Dominus Henricus Back appellatus suas defensiones, ac replicationes adversus hujusmodi novas allegationes nondum proponere voluit, reservans easdem in illud tempus, quo confirmatâ præfati D. Decani sententiâ, causâ quę ad Iudicem à quo provocatum est, remissâ proponendi easdem melior & opportunior erit occasio: cupientes interea per Dominum Assessorem hujusmodi prætacti decreti exactam rationem haberi potiùs, quàm importunæ sollicitationis dicti appellantis. Concludimus itaque partes Venerabilis Domini Iudicis esse, ut sententiam præfati Domini Decani confirmet, ac malè appellatum judicet, causamque, ac partes ad Iudicem à quo remittat; præfato appellante in omnibus expensis condemnato.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensionis solutio provisionalis.

1. 5. *Probationis prompta oblatio admittenda.*
2. *Collusione facta sunt ipso iure nulla.*
3. *Pensionem per collusionem suo beneficio imponens, beneficio privandus est.*
4. 6. *Exceptiones quæ opponi possint coram Executore pensionis.*
7. *Pensionis solutio provisionaliter non est decernenda non existenti in possessione illius, vel obiectâ exceptione nullitatis aut invaliditatis.*

CONSILIVM CCLXXIII.

EXCEPTIONES per Dominum Petrum Caulier adversus literas pro parte Domini Ioannis van Brakele propositæ, tam ad earundem literarum revocationem, quàm ulteriorem denegationem, atque etiam ad avertendam petitæ nantizationis necessitatem, tam sunt relevantes & concludentes, ut non possit priùs adversus Dominum Petrum quicquam statui, quàm de ijs cognitum sit: † præsertim ex eo, quòd procurator Opponentis promptam, paratamque probationem earundem offerat. Id enim efficit, ut sine manifesta injustitia reijci non possint, *Clem. fin. De appell.* aut antè ad solutionis necessitatem Opponens cogi, quàm de efficacia obligationis constet. 1
Equidem exceptio collusionis per Opponentem obiecta non tantùm pertinet ad reservatæ pensionis iniquitatem, sed etiam invaliditatem ac nullitatem: † ut ferè omnia, quæ per collusionem fiunt, ipso jure nulla sunt, *l. Cum non iusto De collus. deteg.* * & in beneficialibus beneficio suo privari meretur, qui per colusionem suum beneficium pensione gravari patitur, vel procurat, *c. Audivimus De collus. detegen. Gig. de pens. c. 42.* * Et quamvis ad impediendam provisionalem solutionem coram Executore non possint proponi exceptiones, quæ altiorem indaginem requirunt, *Gigas de pens. q. ult.* videri posset exceptio collusionis informiter proposita, hoc est nullâ particulari collusionis demonstratione factâ: sic tamen est pro Opponente proposita collusionis exceptio, ut de collusionis potestate & jure nulla possit esse dubitatio aut ulterior indagatio, per hujusmodi circumstantiarum & conjecturarum (quibus collusio detegi solet, *l. Quia autem §. non simpliciter Si quis omissa caus. testam. Bald. in l. 1. in fine C. eod. tit. Ioan. de Anania in d. c. Audivimus*) allegationem, quæ indubitatam collusionis probationem continet: videlicet per conjunctionem sanguinis simulatam; per titularium, & ventosorum beneficiorum permutationem, ex defectu solutionis, & pacto de non petendo: ita ut notoria in eo constitui debeat nullitas, quæ perinde ut falsitas coram Executore proponi & recipi debet, *Gigas d. quæst. ult. num. 22.* † Horum itaque oblata probatio reijci non debet; præsertim, quòd incontinenti, hoc est tam brevi dilatione, quàm Dominus Executor præscribet, illius offeratur probatio; tum etiam quòd ex tenore titulorum ipsorum beneficiorum, quorum permutatio facta
2
3
4
5

facta dicitur, jam satis animo & opinione quivis conceperit, simulatam & collusoriam esse permutationem: ut inde desumeretur occasio, gravandi ejus beneficij, quod verè possidebatur à compermutante extra compermutata beneficia, quorum compermutatio exitum non habuit.

In simili causa est exceptio, quæ ex falsa narratione Impetrantis literas resignationis inserta desumitur; quòd scilicet narraverit hanc pensionem non excedere tertiam partem redituum beneficij gravati; cujus contrarium quoque cum statim probare offerat Opponens antequam solvat admittendus est. * Continet enim & hujus falsæ
6 narrationis detectio intrinsecum vitium nullitatis, cùm in gratiosis falsa narratio ipso jure vitiat gratiam, *cap. Ad audientiam De rescript. Gigas d. quæst. ult. nu.* 15. Vsque adeò ut sine vitio nullitatis vigore hujusmodi literarum surreptitiarum non possit Executor procedere, *c. Cum nostris De concess. preben.* Quæ omnia faciliùs recipienda sunt, quòd Impetrans numquam fuerit in possessione recipiendi pensionem, abhinc annis decem (uti dicitur)
7 reservatam. † Nam quemadmodum cum literæ super invaliditate pensionis impetrantur, à successore illius, qui beneficium pensione gravavit, non inferitur clausula, *Sine retardatione pensionis*, pensionarius non est in possessione recipiendi pensionem, quia multo tempore eam non recepit, *Gigas de pens. c.* 85. *nu.* 5. *Gomes. ad regul. de non iud. iuxta for. nu.* 86. ita quoque Executor, seu Iudex à Pensionario aditus obiectis exceptionibus causantibus nullitatem, vel invaliditatem pensionis, non debet Opponentem urgere ad solutionem pensionis ante omnia; ne sic in concedenda provisione Iudex sit mitior ipsâ lege; hoc est Pontifice, qui ex stilo Curiæ Romanæ ita observat ac pro regula statuit à sequestratione pecuniæ non esse incipiendum, *l. unica C. De probib. sequest. pec.* Existimo itaque exceptiones, & allegationes Opponentis in hac causa propositas, in ea conditione esse, ut remorari debeant nantizationem petitam, & admittendæ ac recipiendæ sint in cognitionem ante nantizationem.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensionis solutio provisionalis.

1. *Pensio super beneficio privatâ pactione constitui non potest.*
2. *Pensio per quem constitui possit.*
3. *Pensio constituta super beneficio non debetur à constituente si beneficium deserat.*
4. *Pensionis recipiendæ possessio quomodo amittatur.*

CONSILIVM CCLXXIV.

QVOD petita per D. Servatium Nollens hujus causæ Impetrantem pensionis, de qua in hac causa controversia est, provisionalis solutio in hoc præsertim hujus causæ statu, adversus pauperculum sacerdotem D. Petrum Caverinum hujus causæ Opponentem decerni non debeat, sub compendio his paucis
1 deducitur * Certum est ex sola promissione solvendæ alicujus pensionis ob dimissum alteri aliquod beneficium agi non posse; cum ex sola privatorum promissione pensio super fructibus beneficij Ecclesiastici constitui non possit, ob id quod vitium simoniæ in hujusmodi promissione lateat, *Gloss. in c. Ex parte De offic. deleg. Praeposit. in c. Sed adhuc* 1. *q.* 3. *Gigas de pens. q.* 5. *nu.* 3. Verum quidem est, quod promissio de solvenda pensione, quæ legitimè per auctoritatem habentem, veluti per Papam aut Episcopum constituta & reservata est, vel quæ sic reservatur in casu seu sub hac conditione, si vel cum reservata erit ab auctoritatem habente valeat; non tamen valuit hactenus neque effectum suum extendit talis promissio ultra tenorem ipsius reservationis: † ob id, quòd pen- 2
sionis reservatio, non pendeat à voluntate stipulantis seu promittentis pensionem & illius solutionem, sed ab auctoritate, voluntate, & beneplacito Pontificis seu alterius superioris, cui reservandæ pensionis jus, & potestas est, *Cassad. decis.* 4. *sub tit. de locat. & conduct.* Et sic quâ ratione tota pensionis solvendæ promissio nulla est, si nulla ex parte fulcitur, aut robur accepit ex reservatione Apostolica; si videlicet vel literæ Apostolicæ desuper expeditæ non sint, aut saltem non expedita est nuda signatura Apostolica: ita quoque ex parte nulla est quoad clausulas extensionis, aut obligationis intensiuas, si illæ quoque non sint comprehensæ expressè, vel virtualiter in reservatione quam Pontifex vel alius superior facit, super hujusmodi promissâ pensione; ut sit eadem ratio partis, quæ totius, *l. Quæ de tota De rei vindic.* Quæ cùm Actor intentionē suam in hac causa specialiter fundet ex clausula comprehensa in instrumento promissæ solutionis dictæ pensionis, quæ ita habet, quòd etiamsi eundem Dominum Petrum prætactam Ecclesiam loci de Rameloz resignare seu alio quovis modo dimittere contingeret; ipsi Domino Servatio, quoad vixerit satisfaceret, & ex inspectione nudæ signaturæ per Actorem in hac causa exhibitæ constet, quod ejusmodi clausula in reservatione Apostolica non contineatur; consequens est, hujusmodi clausulam stare in finibus conventionis partium, sed non esse corroboratam ex voluntate aut auctoritate Pontificis reservantis pensionem. Ideoque secundùm præmissa dicendum est, ex hujusmodi promissione, seu ex prædicto pacto informante, nullam dicto Impetranti competere, aut dari actionem: quia omninò illicita est, non habens vitæ spiraculum, fomentum, aut robur ab auctoritate, & reservatione Apostolica. * Sic quod Reo hujus causæ non tantùm ad subterfugiendum petitam hanc nanti- 3
zationem, seu provisionalem solutionem petitæ pensionis; verùm etiam ad obtinendum plenam absolutionem ab impetitione Impetrantis etiam in hoc rerum statu sufficere debeat, quòd allegaverit & satis probaverit, ulteriusque si opus fuerit probare obtulerit (quamvis Impetranti incumbat probatio præsentis possessionis, *l.* 1. *De probat. l. Actor C. eod. tit.*) quod pro illis annis, quorum decursos terminos Impetrans in hac causa petit, nō fuerit possessor hujus beneficij parochialis Ecclesiæ de Rameloz; sed alius quidā Dominus Toussanus Pontanus. Inde enim consequitur, quòd cùm per prætactā Impetrātis nudā signaturā auctoritate Apostolicā Impetrāti sit reservata hæc pēsio duodecim Duca-

Ducatorum super fructibus dictæ parochialis Ecclesiæ solvenda per Opponentem, & successores ejus eandem parochialem pro tempore obtinentes, ut apertè & formaliter habent dictæ signaturæ verba, *Gigas de pens. q. 51. n. 17. & q. 62. in princ.* summus Pontifex non voluerit Opponentem diutiùs gravare, quàm quamdiu eandem Ecclesiam obtineret, & inde perciperet fructus, quæ specialiter pro hujus pensionis solutione obligati sunt; sic quòd fructuum mentio, non pro demonstratione, unde solutio fieri possit, sed pro restrictione, & modificatione obligationis, & pensionis sit accipienda; ita enim sequitur hoc onus hujus pensionis eum, qui dictæ Ecclesiæ fructus perceperit. Et ob id curanda non est prætacta extensiva, ac productiva clausula, continens obligationis perpetuationem etiam in tempus, quo causa præstationis cessaret; quia per sedem Apostolicam approbata non est: imò per Impetrantem approbari non petita; cum illius nullam mentionem Impetrans fecerit in supplicatione sua, cui dicta nuda signatura subiecta est: prout conscientia & metu, quod illa reijceretur tamquam illicita, & bonis moribus repugnans, illam dictæ supplicationi inserere ausus non fuit. Quæ quidem conscientia illicitæ, & non approbatæ pactionis (quæ ex calliditate Impetrantis, id non percipiente, nec intelligente Reo, qui homo simplicis ingenij est) causa fuit, cur Impetrans adversus Reum non sit prosequutus hujus pensionis solutionem post annum sexagesimum tertium, quo Reus desijt dictæ Ecclesiæ de Rameloz esse possessor, derelictâ illâ propter dictæ pensionis nimis grave onus; sed adversus Dominum Toussanum Pontanum in Ecclesia eadem successorem & fructuum perceptorem; ut etiam ex parte Rei, allegatum, & utcumque probatum est, & ampliùs in progressu causæ probabitur.

4 Sic ut evidenter verum sit, quod Impetrans non sit, aut fuerit in possessione percipiendi hanc pensionem à Reo ab eo tempore, quo Reus prætactam Ecclesiam dimisit, per hoc quod derelictâ personâ Rei, illam cœperit persequi, adversus Dominum Toussanum, & sic evidenter deprehendatur deposuisse animum possidendi, seu percipiendi adversus Reum, *l. 3. § si quis nunciet l. 1. §. adipiscimur De acquir. vel amit. poss.* & consequenter ratione aut respectu alicujus possessionis aut continuationis non debeat decerni adversus Reum provisionalis aliqua solutio. Atque ita in concursu tã multorum, & potissimùm, quod reus auctoritate Apostolica non sit obligatus diutiùs solvere pensionem quàm dictam Ecclesiam obtinet, quodque in reservatione Apostolicâ expresse obligentur illius successores pro tempore eandem Ecclesiam obtinentes (quod accipiendum est tam vivo, quàm mortuo Reo; quia successoris appellatio generalis est, & ad singularem etiam in vita refertur, *l. Fluminum §. adijcitur De damno infecto*) & præterea quòd dicta clausula productiva obligationis, non vestita cohærentiâ vel accessione reservationis, seu auctoritatis Apostolicæ, sit illicita, existimamus satis liquere, quòd petita nantizatio decerni non debeat, sed vel Reus simpliciter absolvi (quippe boni Iudicis est abrumpere litem, & impedire illius progressum, ubi comperit illum non profuturum Actori, *l. Si duo patroni §. idem Iulianus scribit De iureiuran.*) vel saltem reiectâ petitione nantizationis decernendi ad expeditionem causæ procedendum esse.

De Præbendis.

SUMMARIUM.

Pensionis solutio provisionalis.

1. c. Statutum §. cum verò De rescript. lib. 6. *quando locum habeat.*
2. *Exceptiones quæ sint admittendæ coram Executore.*
3. *Spurius quando sit pensionis capax.*

CONSILIUM CCLXXV.

EXCEPTIONES pro parte Domini Gualteri Calsers propositæ adversus executionem gratiæ Apostolicæ reservationis pensionis quatuor librarum Grossorum monetæ Flandriæ, super fructibus & emolumentis Ecclesiæ parochialis de Lophem Tornacensis Diœcesis, factæ Hieronymo Classoens hujus causæ Impetranti, nullâ ratione obstare possunt petitioni Impetrantis, seu executioni per Reverendum Dominum Abbatem S. Getrudis subexecutorem cœptæ; aut non saltem remorari promptam paratamque solutionem & nantizationem cessorum & petitorum terminorum: quia nulla proposita est, quæ inter eas connumeretur, quæ coram Executore, seu subexecutore literarum reservationis pensionis proponi possint, *Hier. Gigas de pens. q. ult.*

Nam eo ordine, quo propositæ sunt, illas excutiendo, non potest aliquid operari, quæ primo loco proposita est, quasi scilicet Actor Clericus Tornacensis diœcesis non potuerit Reum ejusdem diœcesis ex delegatione Apostolica in jus trahere, aut rescriptum præsentare coram Iudice alterius diœcesis: quia quamvis hoc regulariter sit verum, cùm Actor & Reus in eadem Diœcesi, seu civitate habitant, & domicilium fovent, *c. Statutũ § cum verò iunctâ Glos. verbi eiusdẽ civitatis De rescr. lib. 6.* non tamen obtinet, cùm in diversis diœcesibus, seu civitatibus morantur, etiamsi ex una diœcesi originem trahant; ut in hac re identitatem faciat diœcesis, non origo & nativitas, sed domicilium & habitatio: unde in proposito ait Philippus Francus, *in d. §. cum verò nu. 12. in fine,* illam esse propriè diœcesin alicujus, in qua quis habet domicilium. Cùm igitur Reus in diœcesi Tornacensi, Actor in diœcesi Leodiensi, habitent, nihil obstare potest monitioni executoriæ originis & nativitatis identitas. Præterea dispositio juris Canonici, *d. cap. Statutum,* circa causarum commissionem, hoc vel illo loco faciendam vel non faciendam, obtinet in literis justitiæ, vigore quarum quis ad judicium evocatur, & minimè in literis seu executionibus gratiarum Apostolicarum, *Ioan. Monach. in d. c. Statutum in princ. nu. 3.* in quibus cessat ratio, quæ militat in delegationibus ad causas ac lites: nam hæ cognitionem desiderant, ac sic frequentem partium comparitionem, in quo molestia & expensarum magnitudo propter locorum diversitatem, vel distantiam consistit. At literæ gratiarum executoriæ cognitionem nullam admit-

admittunt, sed tantum præceptum & mandatum; quod citra partium incommoditatem, tam ex alio ac diverso, imò etiam longinquo, quàm eodem aut propinquo loco fieri potest. Atque ita aliquoties in Auditorio Rotæ Romanæ decisum & judicatum fuit, *decis.* 392. *Nota quod si in forma, & decis.* 565. *in antiq. & in decis. Besigneti decis.* 7. præsertim ubi mera executio sine ulla potestate cognoscendi, vel citandi mandata est, *d. decis.* 565. *sub finem vers. nec obstat*; & ubi citatio effectum monitionis, seu fidei-faciendæ de paritione incidenter tantùm emanat, *in clausula faciat auctoritate nostra pensiones prædictas.* Proinde cùm in fine literarum gratiæ Apostolicæ in processu fulminato insertarum, nihil nisi præcisum mandatum executorium personis committatur in dignitate constitutis, ibidem nominatis, ac per eos subdelegandis, nihil est, cur ea ex parte de jurisdictione, seu potestate præfati Domini Subexecutoris dubitetur.

2 Secunda exceptio, quòd per collusionem impetrata, & reservata sit hæc pensio, perinde remorari non debet nantizationem petitæ pensionis: nam in executivis omnes exceptiones, quæ ex primo conspectu liquidissimæ non sunt, sed altiore indagine indigent, vel reijciendæ sunt post solutionem seu nantizationem atque executionem factam, *l. fin.* C. *De edicto D. Hadr. tollen.* vel ad delegantem remittendæ, *c. De cætero De sent. & re iud. l. Executorem C. De execut. rei iudic.* Vnde cùm ex propositione collusionis evidenter aut apparenter non constet de collusione, aut collusionis aliqua specie, non est permittenda Reo collusionis exceptio, sic informiter & sine specificatione modi, causæ, vel conjecturarum obiecta, *Gigas de pens. q.* 42. *in fine*, ad remorandum dictarum literarum executionem; non magis, quàm non admittitur libellus generalis continens nullam obligationis causam, vel speciem seu medium concludendi, *Bart. & alij. in l.* 1. *D. De eden.*

3 Tertia exceptio magis primâ facie premere videtur: nam opiniones Doctorum, *Gigas de pens. q.* 16. magis in hoc inclinare videntur, illegitimè natos, & præsertim presbyterorum filios incapaces esse, non tantùm jurium merè spiritualium, *c. Literas De fil. presbyt. c.* 1. *eod. tit. lib.* 6 sed etiam eorum, quæ spiritualium imaginem habent, & ex spiritualibus profluunt, *Gigas loco sup. cit.* Cæterùm pressiùs ista ponderando non urgent: nam ex literis reservationis dictæ pensionis constat cum dicto Impetrante specialiter dispensatum esse, ut pensionis possit esse capax: fit enim ex dispensatione, ut sicut quorumcumque beneficiorum, *c.* 1. *De fil. presbyter. lib.* 6. ita & multò magis pensionis capax efficiatur illegitimus, *Gomes. ad reg. Cancellar. de annali possess. q.* 19. *in fine*; præsertim illius, quæ non in titulum, sed simpliciter super beneficijs Ecclesiasticis imponitur, cujus plerique volunt esse capacem illegitimum etiam non dispensatum. Neque hîc quærendum est scrupulosius de dispensatione ad pensiones obtinendas; an scilicet specialiter oporteat ad eas esse dispensatum; an verò dispensatus ad qualiacumque beneficia sese invicem compatientia, censeatur etiam dispensatus ad pensiones, *Gigas de pension. q.* 18. *&* 19. Nam narratio illegitimitatis, conditionibus & qualitatibus illius expressis, scientiam S. D. Papæ reservanti superinducit. Iam verò sic se res habet, ut si Papa sciens aliquem esse illegitimum reservet ei pensionem annuam, etiamsi specialiter cum eo ad hoc non dispenset, valeat reservatio, & licitè retineri possit sic reservata pensio; quemadmodum & collatio beneficij facta indigno, quem Papa sciebat esse indignum, ipso jure valet; censeturque Papa super tali inhabilitate dispensasse, *Glos. in c. Cum Ecclesiastica De except. Gigas q.* 16. *nu.* 12. Tenor ergò literarum Apostolicarum processui fulminato insertarum, satis diluit vitium incapacitatis, quod ex defectu natalium Impetranti obstare videbatur. Et hæc secundùm nostram sententiam, quam arbitramur esse juridicam.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensionis solutio provisionalis.

1. *Provisio decerni non debet, quando causa instructa definitivè terminari potest.*

2. 4. *Notarius publicus quando pro alio stipulari possit.*

3. *Ratihabitio debet fieri intra tempus, quo actus fieri potuit.*

5. *Pensio Ecclesiastica non est onus personæ, sed beneficij, & sequitur huius possessorem.*

6. *Pensionis solvendæ promissio conditionalis est, si & cùm reservata erit.*

7. *Pensionis promissio sine auctoritate superioris est illicita.*

8. *Obligatus sub conditione, solvens ante eventum conditionis repetit.*

9. *Alimenta provisionaliter decerni debent.*

10. *Pensio quando sit loco alimentorum.*

11. *Pensiones odiosæ.*

12. *Pensionis natura non ex præcedente promissione sed ex reservatione Papali expendenda.*

CONSILIVM CCLXXVI.

MIRVM est, quod in hac causa, quæ jam ad exitum properat, & in qua utrimque facta est diligens discussio juris, quod alter agendo, alter defendendo prætendit Procurator Magistri Servatij Nollens hujus causæ Actoris contendat ad provisionalem, eamque resolubilem (in casum contrariæ sententiæ definitivæ) sententiam fiduciariæ solutionis; cùm diu antea contenderit tum solus, tum etiam conjunctim cum Procuratore D. Petri Caverini hujus causæ Opponentis, in causa concludendum ac jus quoad principale dicendum esse; in qua petitione audiri vel admitti non debet: * nam instructâ causâ, sic saltem ut in ea definitivè pronuntiari possit, non debet Iudex ad provisionalem sententiam confugere, aut Reum nondum condemnatũ subijcere necessitati sequestrandæ seu nantizandæ pecuniæ; potissimùm cùm hujusmodi nantizatio odiosa sit, & à juris regulis exorbitet, *l.* 1. *C. De prohibit. sequest. pec.* Et si quando id toleratur aut admittitur ex moribus, statutis, aut constitutionibus novis, est id tantùm in litis exordio, cùm ex parte Actoris causa liquida est, & defensio Rei illiquida, requirens altiorem indaginem, ac longiorem moram; non etiam in fine, post, aut propè conclusionem causæ, *l. Dominus in fine & ibi Bart. De con-*

De condict. indeb. quando ex actis Reus condemnari vel absolvi, & Iudici de causa liquere potest; & provisio nihil aut parum operatura est: nam ex sequente mox aut paulò pòst sententia absolutoria Rei, resolvitur ipsa provisio, & fiduciariè solutum venit restituendum, *Ang. in l. Si quis §. sed & si C. De præscript. 30. annor.* Sin condemnatoria sequitur, ex tam brevis temporis spatio nullum, aut saltem non nisi admodum modicum commodum inde Actori accedit; quod curandum non est, quia pro nihilo est; parum enim & nihil non differunt, *Instit. ad l. Falcid. in princ. in verb. nullo aut minimo.* De quo in hoc hujus causæ statu minùs dubitandum, vel ex eo, quod eadem seu similis petitio ex parte Actoris in hac lite adhuc distinctis duabus vicibus proposita, & per singula decreta rejecta sit; neque justiore aliqua ex causa nunc peti aut adjudicari debeat. Verosimile est Actorem diffidentiâ bonæ causæ & justitiæ quoad sententiam in principali ferendam, ad possessionis commodum respicere; ut eo obtento per accumulationes appellationum captare possit occasionem, quâ pauperculum sacerdotem in continuatione solutionis diutissimè retineat, & fortunæ eventum ei relinquat. Quò trahere videtur primò probationem manus, scripturæ, signi, Notariatus, & legalitatis Huberti Collon, qui instrumentum conventionis super reservatione futuræ provisionis confecit: secundò, confessionem Rei, quòd hanc pensionem aliquando solverit, & solvendo Actorem in quasi possessione eam recipiendi, & exigendi constituerit: & tertiò, quod dictum conventionis instrumentum claras & liquidas continere videatur promissiones: sed multum fallitur, ob id, quòd promissionum aperta verba evanescant, & resolvantur ex adjunctione & comparatione nudæ signaturæ Apostolicæ per eundem Actorem exhibitæ; in qua quod non continetur non potest referri ad obligationem Rei; ut latius constabit ex his, quæ in discussione causę principalis paulò post dicemus. Sic quod probatio instrumenti, cùm verba obligantia in casu, de quo nunc agitur, effectu destituantur, nullius sit momenti; & sic unicâ consideratione simul corruant duo fundamenta, quibus Actor in hoc provisionalis solutionis articulo nititur; prout etiam corruit tertium: nam nusquam fatetur Reus se solvisse præfato M. Servatio Nollens hujus causæ Actori, sed D. & M. Ioanni Nollens fratri ejusdem M. Servatij; qui suppositiâ personâ ejusdem Actoris hujus pēsionis proxeneta & nundinator fuit: ut satis licet percipere ex apochis & literis Domini Dionysij Dolhain, quas Reus ad convincendam malitiam Actoris exhibuit, & Actor apertè confessus est. Quod ipsum quoque convincit hoc, quod in dictæ conventionis instrumento hujus causæ Actor nullas partes sustineat, neque stipulantis, neque promittentis, neque denique consentientis: imò ne hoc quidē constat, eum hujusmodi actui præsentem interfuisse, sed ex adverso clarè deprehenditur absentem fuisse. Vnde consequitur tunc ei nullam ex hac præfati Rei promissione acquisitam fuisse obligationem, *l. Quæcumque De act. & oblig.* non ex conventione D. Ioannis Gubernatoris, qui pensionem hanc stipulatus fuit, & D. Petrum Caverinum ad præstandum consensum in reservationem illius, ac post reservationem ad faciendam solutionem obligat; quia alteri nemo stipulari potest, *l. Stipulatio ista §. alteri De verb oblig. l. Cum per liberam C. Per quas pers. nob. acq.* præsertim quod apertè falsa sit causa, quæ dicto instrumento inserta, cur dictus D. Ioannes Gubernatoris reservandam pensionem dicto Servatio voluerit solvi; videlicet tamquam personæ sibi gratæ, & acceptæ; quem D. Ioannes, ut & ipse Reus, numquam viderant: sed tota res coaluit ex machinatione, & nundinatione D. Ioannis Nollens, qui sub nomine D. Ioannis Gubernatoris, tacitam fidem in fraudem canonum accommodantis, indultum à Regia Majestate impetraverat (quod ipse tamquam extraneus, & non in Belgio sub suo nomine facilè impetraturus non erat) & virtute illius Ecclesiam parochialem de Rameloz acceptaverat, & jus & actionem eidem D. Ioanni G. competens dicto Reo de eadem Ecclesia proviso per collationem Ordinarij collatoris, cedi, & transferri mandaverat. Quod satis percipitur ex dictis literis D. Dionysij Dolhain (qui fuit unus testium in instrumento dictæ conventionis & promissionis) in quarum secunda satis declarat, se non scire, quòd ista pensio fuerit reservata D. Servatio, sed ipsi D. Ioanni, seu ejusdem nepoti. Et quamvis non exprimat proprium nomen Domini Ioannis, sed tantùm commune cognomen familiæ Nollens, eum tamē non sentire de Servatio, sed Ioanne clarissimè indicat sequens apocha ejusdem Dionysij Dolhain, ex intervallo unius anni sequuta, de soluta per Reum hujus causæ pecunia eidem Domino Dionysio, pro D. & M. Ioanne, quem Reus existimabat esse suum creditorem; sic ut inde non possit dici Servatio acquisita possessio recipiendæ pensionis, quam ipse non recepit, & receptam esse ignoravit; & quam non satis constat D. Ioannem voluisse acquirere dicto Servatio; potissimum quia idem Dominus Ioannes non fuerit fratris sui Servatij procurator, cum antecedente legitimo mandato, *l. 1. C. De acquir. poss. l. communis §. 1. D. eod. tit.*

2 Proinde nihil quoque facit ad stabiliendam hanc possessionem illa consideratio, quòd Hubertus Collon, Notarius hujus instrumenti, scribat Reum sibi stipulanti & recipienti vice & nomine antefati Servatij promisisse, & addixisse; & quod perinde nunc Notarius publicus, *Bald. cons. 200. Verba Cyni vol. 1. Car. Molin. cons. 60. Quod præfata nu. 9.* ut olim servus reipub. seu universitatis, cuicumque de universitate stipulari, & stipulando alij possit acquirere, *l. 2. D. Rem pupilli sal. fore*: nam ex sententia Philippi Decij id obtinet, *in l. 1. nu. 22. C. De pactis*, si re integrâ is, cui Notarius stipulatus est, acceptaverit. De quâ dicti Servatij acceptatione nihil constat, saltem de non aliqua acceptatione, quam D. Servatius fecit eo tempore, quo Dominus Petrus Caverinus nondum desierat esse hujus Ecclesiæ parochialis

rochialis de Rameloz possessor, extra quod idem D. Petrus non potuisset Domino Servatio consentire in reservationem alicujus pensionis, super fructibus & emolumentis dictæ parcohialis Ecclesię; quia hoc esset de alieno largiri, quod jus non patitur, *l. Si filiusfam. C. De donat. l. Distrahente C. De reb. alien. non alien. l. si probaveris C. Si res aliena pig. data sit.*

3 Acceptatio autem, ratificatio, seu ratihabitio ejus, quod ad commodum aut emolumentum alterius, quàm paciscentis factum est, fieri debet durante tempore, quo actus sic cum absente geri poterat, non etiam eo elapso, *l. Bonorum D. Rem ratam haberi.* Atque ita nusquam in hujus causæ actis extat aliqua significatio acceptationis, aut ratificatio D. Servatij, nisi primùm illa, quod adversus Dominum Toussanum Pontanum immediatum successorem Rei hujus causæ in dicta Ecclesia parochiali de Rameloz D. Servatius per citationes processerit (est enim hic actus pro ratihabitione, ut in hærede, pro hæreditatis aditione, *l. Pro herede §. si quid D. pro herede*) sed contigit ista demùm in anno sexagesimo sexto; quo tempore Reus diu desierat possidere hanc Ecclesiam; ut ex actis apertissimè constat; tum ex depositione dicti Domini Toussani (cui contra se & cum periculo damni proprij deponenti credi debet, *Glos. in c. Dudum De elect. lib. 6. Marian. Socin. regula 422. fallen. 2.*) tum per literas institutionis & in possessionem inductionis Domini Toussani, quas testificando in hac causa exhibuit.

4 Et licet controversi juris articulus sit, num per stipulationem Notarij publici potentius jus acquiratur absenti, & ignoranti, quàm per quemcumque privatum; pluribus communiùs existimantibus, *Bart. in d. l. Stipulatio ista §. si stipuler De verb. oblig. Alber. in l. Non enim De adopt. Io. Faber in §. si verò aliquis in pr. Inst. De satisdat.* acquiri ipso jure non tantùm obligationem & actionem; sed etiam possessionem ac dominium in momento, quo actus geritur, sic ut nullâ opus sit acceptatione, aut ratificatione sequente: nihilo tamen magis constitui hic potest aliqua D. Servatij in hoc jure incorporali exigendi, & recipiendi pensionem possessio, ob id, quòd ipse illam sibi vel corporali suâ receptione numquam constituerit aut se habere sibi persuaserit adversus Reum hujus causæ; sed contrarium faciendo, affectionem habendi illam, primùm inceperit adversus D. Toussanum; sine affectione autem habendi possessionem, nemo illam acquirit, *l. 1. §. adipiscimur De acquir. poss.* & si priùs habuisset, per hujusmodi persecutionem adversus Dominum Toussanum habere desijsset: ut etiam solo animo facilè amittitur & deseritur possessio, *l. Si quis vi §. differentia De acquir possess.* ut latiùs dictum est in præcedente nostra consultatione, ad avertendam hanc provisionalem solutionem, ad primam petitionem Actoris exhibita, *vide s. cons. 274.*

5 Cui hoc adijcimus, possessionem, quam Actor ratione hujus pensionis prætendere posset, conditionatam esse, non simplicem & absolutam: restricta quippe est ad possessionem dictæ Ecclesiæ, & ad facultatem percipiendi fructus, & emolumenta ejusdem, hoc est, ut Actori prosit sua possessio adversus possessorem beneficij hac pensione gravati; quia non propriè gravatur aut obligatur persona, sed ipsum beneficium & illius fructus; ideoque non propriè personalis, sed magis realis, & in rem scripta sit actio, quæ pensionario ad exigendam pensionem datur, *Lud. Rom. cons. 388. In casu propositi thematis, Hieron. Gig. in tract. de pens. q. 51. & cons. 1.* ex eaque causâ ob præteritas pensiones, quas prædecessor in beneficio insolutas relinquit, conveniri possit successor in beneficio, *Gigas in d. tract. de pens. q. 43.* Cum itaque Reus hujus causę hoc beneficiũ dimiserit in anno sexagesimo quinto post festum Paschæ, & primus terminus solvendæ pensionis cesserit in festo Paschæ anno sexagesimo quarto, ut apertè demonstrat tam nuda signatura, quæ est expedita Nonis Maij anno Pontificatus Pontificis tunc existentis quarto, hoc est septima Maij anno 1563. ut colligitur ex notula consensus per procuratorem D. Petri Caverini in hujus pensionis reservationem præstiti, scripta in dorso dictæ signaturæ; quàm testimonium, & literæ institutionis, & adeptæ possessionis D. Toussani Pontani, quod termini, qui cesserunt in festo Paschæ anno 1566. alijsque sequentibus in hunc usque diem referri debeant ad onus, gravamen & obligationem D. Toussani Pontani possessoris & defructuatoris dicti beneficij, & minimè ad D. Petrum Caverinum: consequens est, Actorem beneficio alicujus possessionis non posse urgere Reum ad continuationem solutionis, lite hac pendene, per provisionalem sententiam; quia quoad terminos, qui cesserunt anno sexagesimo sexto, & sequente, cessat obligationis causa quoad personam D. Petri; & quoad duos primos annos, sexagesimum quartum, & sexagesimum quintum, qui utiliter cesserunt Actori adversus Reum hujus causæ, nulla prorsus est obligatio, propter solutionẽ pro illis per D. Petrum factam; ut solutione tollitur omnis obligatio, *l. Si cum servus, l. Pecunia C. De solutionib.* Solutionem autem factam esse satis demonstrant supratactæ D. Dionysij Dolhain exhibitæ literæ.

Et ne locus relinquatur cavillationi, quod nullam mentionem faciant ipsius Actoris, & quod alij quàm cui debetur facta solutio non liberet solventem ab obligatione, *l. Invito C. De solut.* alterutrum hic constituendum est; vel hujusmodi solutionem non esse factam; vel esse factam Actori, aut alteri ejus nomine, ipso illam ratam habente. Si sustinent non esse factam (quod non obscurè indicant literæ citatoriæ contra Toussanum exhibitæ, quibus non tantùm petit pro termino anni 1566. sed etiam pro terminis aliorum præcedentium annorum) frustrà jus possessionis, seu quasi, recipiendi hujusmodi pensionem constituit adversus Reum, qui pro primis duobus annis negat eum solvisse. Quod manifestum quoque est, de sequentibus annis, pro quibus solutionem in hac causa petit; petere autem non posset, si solutionem aliquam recepisset. Sic quod neque adversus Reum, neque adversus D. Toussanum executivè & provisionaliter procedi possit ratione alicujus possessionis, seu quasi, quam proprio hoc suo judicio, & declaratione Actor apertè fatetur se non habere, negatis prædictis duabus solutionibus

lutionibus per Reum factis. Sin verò fatetur, aut ratas habet duorum priorum annorũ solutiones quæ (ut diximus) satis probantur per dictas D. Dionysij Dolhain literas,& quitantiam;& ijs cessantibus sufficienter probantur per Actoris propriam allegationem (quæ pro aperta confessione accipienda est, *l. Cum precum C. De liber. causa*) per quam allegationem & confessionem ad constituendam & asserendam hanc possessionem positivè dicit, Reum solvisse hanc pensionem spatio plurium annorum: quòd intelligendum est ut minimùm de duobus annis; cùm generaliter pluralis locutio concursum duorum annorum requirat, *l. Vbi numerus D. De testib.* & apertiùs cùm dicit, quòd Reus pro annis, quibus fuit Rector seu Pastor Ecclesiæ de Rameloz, sibi Actori seu ab eo mandatum habenti (quem intelligit esse D. Ioannem ejus fratrem) solutionem hujus pensionis dependerit; consequitur improbam esse petitionem Actoris, qui idem bis petit, *l. Dolo facit De except. doli*; quod receptum tamquam indebitè solutum restituere teneretur, *toto tit. De condict. indebiti.* Vt nulla sit ratio, cur rigoroso hoc remedio provisionis, seu sequestrationis Reus percelli & opprimi debeat. Nec satis deprehenditur, cur Actor in hac sua petitione quoque inserat, dictos duos annos 1564. & 1565. & tamen pro pluribus annis sibi per Reum solutum fateatur. qui plures anni verificari non possunt nisi pro dictis duobus 64. & 65. ob id, quòd pro anteriore aliquo anno videlicet 63. 62. 61. aliquis terminus solvendæ pensionis Actori utiliter cedere non potuerit: nam data reservatæ, & per Pontificem admissæ resignationis (ut superiùs demostravimus) est de septima Maij, anni 1563. ut constat ex nuda signatura per Actorem exhibita; & tenor supplicationis, cui eadem signatura subiecta est, apertè continet hæc verba, *Ita tamen quod primus terminus solutionis pensionis huiusmodi in festo Paschæ proximè cedat*: quibus significatur, festum Paschæ proximum futurum, hoc est anni sexagesimi quarti, *l. Eum qui calendis De verb. oblig.* adeò ut etiamsi in ipso die Paschæ anni 1563. reservatio obtenta fuisset, nihilominus dici deberet primus ejus terminus cedere in festo Paschæ tunc proximo hoc est anni 1564. *d. l. Eum qui calendis in fine princ.* quia id minus est, & in dubio sequendum, *gloss. in d. l. Eum qui calend. in verb. sequentib.*

Nec ad rem, aut ad augendam seu anticipandam obligationem Domini Petri facit, quòd instrumentum Cameralis obligationis, ex qua in hac causa agitur, sit de data anni 1562. mensis Septembris diei tertiæ, cui proximum festum Paschæ sequitur in anno 1563. non primùm in anno 1564. nam in hac re non est inspicienda data promissionis factæ de solvenda pensio-
6 ne, sed inspicienda data nudæ signaturæ: † nam promissio ipsa non pura, sed conditionalis est, *si*, seu, *cum* scilicet *per nudam signaturam S. D. Papæ, hac pensio reservata, & D. Petro nuda seu simplex signatura reservationis huiusmodi pensionis ostensa seu visa fuerit*: quæ verba conditionem faciunt, *l. Stichum qui meus erit De leg.* 1. & recipiunt tempus cedentis obligationis, non interpositæ conven-
7 tionis. † Illicita namque est, & ad simoniæ crimen declinans, & sic nullius momenti omnis promissio solvendæ pensionis, quæ purè & simpliciter privatâ pactione constituitur, nec inde nascitur aliqua obligatio, nisi contrahatur sub placito seu arbitrio beatissimi Papæ, seu sub conditione impetrandæ reservationis à sua Sanctitate, *Clem. 1. §. eadem De supplen. neglig. Prælat. c. Nisi essent De præb. Gigas de pens. quæst. 5. nu. 1.* Quo placito, & arbitrio S. D. Papæ superveniente, purgatur quicquid illiciti in præcedente privata partium conventione latuit, *c. Cum pridem & ibi gl. & DD. in verb. illicita De pactis*: ideoque vis & immediata causa obligationis non constituitur in ipsa promissione, seu conventione, sed in Superioris auctoritate & confirmatione, *d. c. Nisi essent, in verb. non idem ex conventione partium, sed ex iussione iudicum, Gigas de pens. q. 6. nu. 8.* Cùm ergò vitium privatæ & illicitæ pactionis purgatum sit primùm septimâ Maij, anno 1563. & promissio solvendæ pensionis sit conditionalis, dependens ab eventu impetrandæ reservationis Pontificiæ, nec ex conditionali promissione cedat, aut veniat dies, nisi veniente, & purificatâ conditione, *l. Cedere diem De verb. signific.* & præterea Ioannes Gubernator supplicando Pontifici pro hac reservatione formaliter pensionem suam sic qualificet & restringat, ut primus hujus pensionis dies cedat in festo Paschæ tunc (hoc est post septimum Maij anno 63.) proximo, quod futurum erat in anno 64. dubitatio nulla est, quin soluta per Reum pecunia, & quam Actor sibi, seu alijs suo nomine pro pluribus annis solutam asserit (ut suprâ demonstratum est) referenda omninò sit ad dictos duos terminos anni 64. & 65. præsumitur enim quisque solvisse ex causa, ex qua obligatus est, non ex causa, quæ vel falsa vel nulla est, *l. Cum de indebito De probat.*

Nec hanc considerationem avertit, quòd literæ illæ D. Dionysij Dolhain per Reum exhibitæ faciant mentionem solutionum factarum in anno 63. quasi scilicet illæ referendæ sint ad solutionem primi termini, qui cederet in proximo festo Paschæ post datam promissionis (quæ est de data tertiæ Septemb. anni 1562.) & sic pro termino cesso in festo Paschæ anno 63. nam dictus contractus non continet aliquam specialem mentionem termini festi Paschæ anni 63. neque etiã loquitur specialiter de termino festi Paschæ tunc proximè venturi; sed de eo, qui proximus esset ab impetrata nuda signatura Apostolica reservationis hujus pensionis; prout D. Ioannes Gubernator impetrando hanc pensionem septimâ Maij anno 63. expressè & specificè supplicando petijt, quòd primus terminus solutionis pensionis hujusmodi cederet in festo Paschæ proximo, hoc est anno 64. Vnde avertitur cogitatio voluntatis solvendi pensionem pro termino festi Paschæ anni 63. propter defectum præexistentis aut nondum cedentis obligationis; quæ, (ut diximus) in proposito ex conditionali obligatione (qualis est hæc, de qua quæritur) cedere non potuit ante diem impetratæ reservationis seu nudæ signaturæ; neque ulla adversus Reum exactio fieri potuit, nisi (ut expresè dictum est in prædicto contractu) ostensâ signaturâ: nam non purificatâ conditione, sub qua

qua promissio facta est, contractus perinde habetur, ac si initus non esset, *l. Si quis fundum, De contrahend. emptio. l. Is damnum § ult. De regul. iuris*: nec ad nos pertinet, quod sub conditione promittitur, antequam conditio existat, *l. Si ita scriptum sit De legat.* 2. † Pecunia itaque quam Reus bonâ fide misit ad D. Dionysium Dolhain, veluti mediatorem, inter Actorem, seu potiùs D. Ioannem ejus fratrem, missa est pro solutione pensionis, & aliò referenda non est, quam ad diligentiam Rei, ac bonam illius fidem exuberantiùs exhibendam; ut scilicet non deprehenderetur in mora solutionis, si fortè nuda signatura ante festum Paschæ anni 63. impetrata fuisset: quod quia factum non reperitur, non est præsumendum, quòd Reus solvendo ante eventum conditionis voluerit, vel obligari, vel solvendo damnum aliquod pati. Vnde est quod generaliter decisum sit, obligatum sub conditione, ante existentem conditionem solvere quidem posse, sed quod præsumatur solvens per errorem id fecisse, vel saltem cogitatione eventuræ quandoque conditionis, ante cujus eventum ob id solutum per solventem repeti potest, *l. Sub conditione De condict. indebiti*; quod signum est eam solutionem conditionali creditori non prodesse. Evenit quidem festum Paschæ anni 1563. sed non evenit conditio impetrandæ, seu impetratæ reservationis. Duplex namque in promissione Rei latet conditio, una tacita, si scilicet, seu, cùm veniet festum Paschæ; altera formaliter, & expressè, si reservatio Pontificia impetrata, & illius nuda signatura Reo seu ejus successoribus in dicta Ecclesia de Rameloz ostensa erit. Et tacita quidem conditio in eo consistit, si & quamdiu singulis annis post reservatam pensionem D. Servatius superstes esset in festo Paschæ; quia eo antè mortuo extingueretur obligatio, aut saltem exceptione perimeretur, *l. Si in singulos, l. Cum in annos & utrobique glos. De annuis legat. DD. in l. Qui hoc anno De verb. oblig.* Cujus tamen eventus non sufficit; prior namque existere debet, quæ in figura verborum conspicitur, hoc est eventus beneplaciti Sedis Apostolicæ seu reservatæ pensionis; ut nihil sufficiat superstitem fuisse in festo Paschæ anni 63. si quoque non sit impetrata dicta reservatio, prout hîc impetrata non est. Vbi enim plures conditiones obligationi apponuntur, vel tacitè insunt, requiritur eventus omnium; ita ut vel effectualem nativitatem obligationis impediat. Vt & in concursu plurium impedimentorum, sublato uno impedimento, vis impediendi, seu prohibendi manet ex alijs, quæ sublata non sunt, *l. Si non lex alia D. De hered. instit.* Sibi itaque seu suo auctori Domino Ioanni Gubernatoris, ex cujus beneficio hanc pensionem habet, imputare debet Actor, cur non citiùs, scilicet ante festum Paschæ anni 1563. supplex sit factus Pontifici pro impetranda hac reservatione; præsertim cum ex instrumento promissionis per Actorem exhibito constet Reum in nulla mora fuisse, quò minus reservatio citiùs impetrata sit; utpote qui in dicto instrumento promissionis 3. Septemb. anno 1562. Procuratores in Curia Romana constituit, ad consentiendum in reservationem; prout virtute illius constitutionis Procurator Rei consensit in eam: ut constat ex opistographo, seu dorsali annotatione dictæ nudæ signaturæ: Ideoque D. Ioannes Gubernatoris (cujus factum dictus Actor tanquam auctoris sui, improbare non potest, *l. Illud D. De peric. & comm. rei vend. l. ult. De contrah. empt.*) non Reus in novissima mora fuit; quæ ob id Actori, non Reo nocere debet. Quemadmodum qui stipulatus est arbitratu, seu sub beneplacito alicujus opus sibi fieri, si post interpositam stipulationem moram fecerit, quò minùs ille arbitretur, non tenetur promissor: & si is, ad cujus arbitratum res reiecta est, omninò non arbitretur, evanescit obligatio, *l. Si quis arbitratu cum l. seq. D. De verb. obligat.* Vt etiam hîc futurum erat, si Pontifex suum beneplacitum omninò noluisset huic conventioni seu reservationi pensionis accommodare: ut mirum non sit, si dicamus pro termino Paschæ anni 63. nullam obligationem esse, nec eventum conditionis pro sequentibus annis, nec retro trahendi materiam ad annos præteritos, qui non habent fomentum vel adminiculum Pontificiæ reservationis: quæ sequens tantùm tempus respicit; potissimùm propter illa formalia verba signatæ supplicationi inserta, *Ita tamen quod primus terminus huiusmodi solutionis in festo Pascha proximo cedat*; quod superius diximus accipiendum esse de proximè futuro, non de proximè præterito, *d. l. Eum qui calendis De verb. signif.*

Quare manifestum relinquitur, solutiones pro anno 1563. fortè factas, omninò fuisse indebitas, illasque ob id condici seu repeti potuisse; & ex eventu conditionis, quoad sequentes annos, illis imputandas velut jure compensationis, ne dicatur Actor recepisse ex illicita, & prohibita causa, in qua est pensio privatâ tantùm pactione constituta, nec per sedem Apostolicam reservata. Quò tendunt illa verba dictarum literarum D. Dionysij Dolhain, quòd nollet acceptam à Reo pecuniam pensionario dare, nisi prius ostensâ signaturâ reservationis Apostolicæ, ne Reus in vitium & periculum simoniæ incideret. Satis ergò superque deductum, & probatum est, primum terminum pensionis hujus cessisse anno 1564. eumque, ac etiam terminum anni 1565. Actori solutos esse; nec Actorem habere aliquod jus possessionis recipiendi pensionem pro annis sequentibus, pro quibus Reus obligari non potuit. Nihil suffragante Reo dicto instrumento conventionis, quasi claram & liquidam promissionem contineat; ex eo, quòd in ea contineatur aperta Rei promissio de solvenda hac pensione, etiamsi contingeret eum resignare, seu alio quovis modo dimittere prætactam Ecclesiam de Rameloz. Nam inde non potest Actor ullam habere possessionem recipiendæ hujus pensionis adversus Reum; qui quamvis probè solverit pro annis 64. & 65. nimirum quia tunc erat Rector & defructuator dictæ Ecclesiæ de Rameloz; minimè tamen pro annis sequentibus, aut aliquo eorum: cùm id constet ex petitione Actoris, petentis à Reo terminos cessos anno 66. & sequenti: solutum enim præsumi non potest quod Actor petit; & pauló post demonstrabimus fieri non potuisse, ut Reus aliquo modo teneretur pro tempore seu annis, quibus desijt esse dictæ Ecclesiæ possessor.

Penè

9 Penè prætereramus alimentorum considerationem, ad quæ Reus quoque collimare videtur, ut faciliùs extorqueat petitam provisionem; ob id, quòd alimenta sint favorabilia, & cùm petuntur in contradictione adversarij, eorum nomine provisio decerni soleat ante pleniorem causæ cognitionem, *Rebuff. ad constit. Regias tract. de sent. provision. glos 2. art. 1.* ideoque vulgò dicatur, quòd ut exactio alimentorum retardari non debet, propter periculum vitæ hominis, *l. Filia & ibi Bald. C. De patr. potest. Gig. de pens. q. 6. nu. 4.* ita quoque nec legitimè reservatæ pensionis loco alimentorum solutio per litem seu contradictionem retardari debeat, *not. in l. De aliment. C. De transact. Gig. cons. 21. Edoceri cupis nu 4. Rebuff. de sent. provis. in præfat. nu. 125.*

10 * Cæterum ut hoc in genere verum sit, cùm in literis, seu nuda signatura reservatæ pensionis expressis & conceptis verbis dicitur, *quòd reservetur pensio loco alimentorum ipsius pensionarij*, quasi ex piæ causæ consideratione (quā plerique in alimentis constituunt, *And. Tiraquel. de pia causa, in præfat. vers. item legat. alimen.*) vel si reservetur pro paupere, quasi tunc subsit conditio causæ alimentorum, *Tiraquel. loc. sup. cit.* id tamen non præsumitur, nec servatur, cùm reservatur diviti, & qui his alimentis non indiget, seque aliunde exhibere potest, *argum. l. Si quis à liberis De liber. agnoscen.* & præsertim quando ad latiorem, vel lautiorem seu commodiorem sustentationem seu exhibitionem pensionarij fit hujusmodi reservatio, ut facta est hic. Supplicando etenim dictus Actor, hæc verba inseruit suæ supplicationi, *ut commodiùs sustentari valeat.* Nec in ea causa subsistit, sed subiecit & aliam, *Ne ex huiusmodi sua resignatione nimium dispendium patiatur*; quæ ad Actorem relata falsa est: quia is numquam obtinuit, ergò nec resignare, aut dimittere potuit Ecclesiam de Rameloz, *l. Decem De verb. oblig.* & ad Dominum Ioannem Gubernatoris relata Actorem non contingit, efficitque ut sit planè gratuita, ac lucrativa, & velut adventitium lucrum, quod favorem nullum meretur, *l. Non debet actori §. 1. De reg. iur.* Neque ex alimentorum causa constituta dici potest, *Ioan. Bapt. Caccialupus de pens. q. 9.* quia paupertatis D. Servatij nulla fit mentio in dicta supplicatione, neque in præcedenti contractu, neque etiam in actis hujus causæ; & rei evidentia contrarium demonstrat. Sic ut in cursu hujus litis bis reiecta petitio promissionis solutionis ante causæ cognitionem, nunc in exitu causæ, ea instructa & perorata, cum definitivè pronuntiari possit, admitti aut decerni non debeat: dolo enim facit (ut diximus) qui petit quod statim restituturus est, *d. l. Dolo De except. doli.*

Sic igitur discussâ & aversâ petitione provisionalis solutionis, solùm hoc restat excutiendum, an Reus efficaciter fuerit aut sit obligatus ad solvendum hanc pensionem etiam post tempus resignatæ seu dimissæ Ecclesię de Rameloz ad opus D. Toussani Pontani, hoc est pro anno sexagesimo sexto, & sequenti; nam superiùs satis demonstratum est, obligationem pro annis sexagesimo quarto & sexagesimo quinto solutione prorsus extinctam esse. In quo articulo rem breviter perstringemus, cùm de eo quoque scripserimus in præcedente consultatione, *vide sup. cons. 274.* Et sanè nulla potest hic esse justa dubitationis causa: cùm reservatio pensionis in certum casum non includat alios minimè expressos, multò minus ad illos extendatur, *Paul. Paris. cons. 5. Vnio istius Monasterij nu. 145. vol. 4.* * præsertim in materia odiosa, & stricti juris; ut est pensionis reservatio, *Gigas de pension. q. 96.* in qua casus omissus pro omisso habetur, *l. Quicquid astringendæ De verb. oblig. c. Susceptum De rescript. lib. 6.* * Et ut pensionis obligatio, seu reservatio, vel omninò non, vel difficiliùs extenditur ad successorem singularem in beneficio, quod pensione gravatum est, si saltem in supplicatione nulla facta est successoris mentio, *Gigas de pens. q. 44.* ita quoque successoris facta mentio in parte dispositiva hoc efficit, ut adveniente casu successionis, velut resolutâ & extinctâ conditione, sub qua consentiens in reservationem se obligavit, videlicet, si & quamdiu Rector Ecclesiæ de Rameloz esset, illiusque fructus reciperet, idem consentiens ampliùs non obligetur, sed in successorem transferatur obligatio: quia scilicet hæc est lex, & conditio consensus præstiti. Verum quidem est, dictum antecedens instrumentum conventionis inter Reum & D. Ioannem Gubernatoris initæ (Deus scit quomodo) expressim continere hanc clausulam, *Etiamsi eundem D. Petrum prætactam Ecclesiam loci de Rameloz resignare seu alias quovis modo dimittere contingeret, ipsi D. Servatio quoad vixerit satisfacere*; sed ea clausula per se stat, nec habet adiunctum fomentum, aut sustentaculum ex sequenti reservatione Apostolica: ideoque (ut superiùs diximus) ea in parte nulla & minimè obligatoria censeri debet; quia scilicet privata tantùm pactio est, ideoque illicita. Et hinc fit, ut in constituenda, ac suis limitibus circumscribenda obligatione pensionaria, inspicere oporteat, non instrumentum antecedentis conventionis inter partes, sed sequutæ supplicationis S. D. N. Papæ pro obtinenda reservatione porrecta: sic quod inspiciendum sit, quid contineatur in ventre supplicationis signatæ, non quod subiectum est in stomachum præcedentis privatæ conventionis; quæ sæpè continet materiam nimis crudam, & quæ digestionem non admittit, & delata ad audientiam Pontificis reijcitur. Vnde signatura Apostolica numquam plus tribuit quàm per supplicationem petitum existit, *Lud. Gomes. ad reg. cancell. de annali poss. q. 16. nu. 9.* ut nec sententia ultra petita extenditur, *l. Vt fundus D. communi divid.* quia forma petitionis & supplicationis dat intellectum per subiectam signaturam impetratorum & concessorum, *c. Inter dilectos §. ceterum in verb. ex forma petitionis & ibi Felin. nu. 14. De fide instrum.* Nec dubitandum est, quin Actor hujus causæ tentaverit impetrare signaturam per supplicationem continentem insertionem dictæ clausulæ exorbitantis de solvenda eadem pensione per D. Petrum in casum resignationis, vel dimissionis dictæ Ecclesiæ; sed illam tamquam nimis illicitam, & à jure scripto exorbitantem reiectam fuisse, ideoque reformatâ supplicatione, & omissâ dictâ clausulâ exorbitante de solvendo post resignatio-

resignationem, seu dimissionem dictæ Ecclesiæ iterum fuisse supplicatum, modo & formâ in dicta signata supplicatione contentis. Quæ procul dubio etiam videtur esse causa, cur reservatio pensionis, & nuda signatura sit expedita serius; hoc est non ante festum Paschæ anni 1563. Ita quòd antecedens promissio de solvendo post resignationem seu dimissionem fuerit juris impossibilitate impossibilis, ideoque non obligatoria, dependens à clausula, quæ totam conventionem & promissionem regit & moderatur; *si bene placitum sedis Apostolicæ accesserit*, in re, quæ illicita de jure, & sic impossibilis est, non sequuto Pontificis beneplacito, *Doct. in l. Non solum D. De actio. & oblig. & in §. Si impossibilis Institut. de inutilib. stipulat.* Quinimò cum constet ex tenore ipsius supplicationis signatæ illam esse exhibitam non sub nomine D. Ioannis Gubernatoris contrahentis, & paciscentis cum Domino Petro, sed D. Servatij, qui cum eodem D. Petro non contraxit, sibi imputare debet idem D. Servatius hujus causæ Actor, quòd nullam mentionem fecerit promissionis solvendæ etiam post resignationem, seu dimissionem; quasi scilicet ab ea recesserit & consensum pro parte D. Petri in hujusmodi reservationem præstitum ad illum casum non extenderit. Prout etiam sic intelligendo & accipiendo reservationem ampliùs quam quatuor annis post annum 1565. quo Reus hanc Ecclesiam dimisit, quoad Reum tacuit, nec adversus illum tamquam non defructuantem dictam Ecclesiam, persequutionem alicujus solutionis fecit. Et quod magis est derelicto Reo D. Toussanum pro ijs annis persequutus est; ut satis constat ex citationibus & alijs ad hunc finem tendentibus actibus, quos Actor obiectione deficientis mandati à se avertere conatur; sed per instrumenta exhibita & testimonia testium, quos Reus produxit, satis probata sunt. Quamobrem finem tandem faciendo, sustinemus, officium Reverendi Domini Iudicis esse, ut secundum conclusionem pro parte Rei in hac causa propositam, sententiam dicat.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensionis remissio.

1. 4. *Clausula*, ab omni & quocumque ordinario & extraordinario onere liberum non includit casum insolitum.
2. *Insolita ab extraordinarijs an differant.*
3. Etiam *dictio implicat & extendit.*

CONSILIVM CCLXXVII.

EXCEPTIONES, quibus D. Eynedus Leonardi adversus petitionem D. Ioannis de Douveryn Impetrantis utitur in causa petitæ pensionis duodecim florenorum, reservatorum, super fructibus Canonicatus & præbendæ S. Iacobi Lovaniensis, juris soliditate non consistunt. Primò etenim non constat de tempore, quo medietas bonorum per Ecclesiasticos fuit Duci Brabantiæ soluta; an hoc tempus inciderit Reo existente hujus beneficij possessore, an eo tempore, pro quo petitur pensio: neque item constat de quantitate reparationis Ecclesiæ, ob quam secundo loco Reus solutionem pensionis diminuere nititur. † Et ut de his ex actis liquidò 1 constaret, nihilo fundatior esset Reus. Nam quod ad priorem exceptionem attinet, etiamsi verum aliquatenus sit, quod clausula, *Ab omni & quocumque onere*, non includat casum insolitum & incogitatum, *Hier. Gigas de pens. q. 66.* qualis est hic casus solvendæ dimidiæ partis bonorum ex causa contributionis & exactionis laicalis; ut obligatus ad omnia onera alicujus rei, non intelligatur obligatus nisi ad onera ordinaria, minimeque ad extraordinaria & insolita, *l. Rutilia Polla & ibi Bart. De contrah. empt. l. Medico De auro & arg. legato, Angel. cons. 176.* *præmittendum est*; est tamen alia juris ratio, cùm ex verborum adiectione dictæ clausulæ vis intenditur: veluti cùm (uti in propositæ pensionis reservatione evenit) sic concepta est clausula, *Libera ab omni decima, subsidio, & alio quocumque ordinario & extraordinario onere, quavis etiam Apostolica auctoritate imposito.* † Simi-2 lis enim & paris potestatis est cum illa, *A quocumque onere tam solito quàm insolito &c.* quâ adiectâ Hieronymus Gigas (cujus auctoritate Reus nititur) apertè fatetur Pensionarium non teneri ad contributionem hujusmodi oneris insoliti, neque inde diminui pensionem: extraordinaria autem insolitis æquiparari, & velut synonyma hac in re pro iisdem haberi certum est. Extra ordinem enim fieri dicuntur, quæ insolita sunt, & quæ prospici ac prævideri non possunt, *l. Sed & si §. si feria Ex quib. caus. maiores.* Vnde est, quod idem Gigas diversis locis parem vim tribuit verbo *extraordinario*, & verbo *insolito, d. quæst. 66. & cons. 8. Requisitioni tuæ in fine.*

Nec quicquam Reo suffragatur, quod de auctoritate Apostolica conjuncta sit mentio; quasi inde restringatur clausulæ tam effusis verbis conceptæ potestas; ut scilicet non comprehendat hunc casum, quo Principi laico onus dimidiæ partis bonorum præstatur: * nam Apostolicæ 3 auctoritatis mentio per intentionem, non per restrictionem adiecta est, additâ dictione, *Etiam* quæ implicandi & extendendi potestatem habet, *Bart. in l. 1. in fine Si tut. vel cur. interven. Card. in Clem. 1. De testã & in Clem. Religiosus De procur.* ut non tantùm inferioris auctoritas, sed Pontificia seu Apostolica quoque hic includatur; quasi major sit dubitatio de Pontificia quàm alterius cujuscumque inferioris. Deinde cùm Impetrans, respondendo ad articulum, quo Reus allegat exactionem dimidiæ bonorum ad utilitatem Ducis Brabantiæ, quod planè insolita & nullâ providentiâ comprehensibilis esset, cùm secularis seu laicus Princeps Clericis exactiones seu collectas indicere non possit, *Auth. Item nulli C. De Episc. & clericis*, confessus sit medietatem hanc solutam esse ex concessione & auctoritate Pontificia, cessante potestate & ampliatione adiectæ dictionis *Etiam*, comprehensus dici deberet hic casus sub verbis Bullæ reservatæ pensionis, cùm non constet ex actis solâ laicali auctoritate hanc medietatis præstationem fuisse impetratam.

Par est ratio evadendæ alterius exceptionis 4 de facienda diminutione ob reparationem Ecclesiæ: nam

fiæ: nam etsi illa in generalibus simplicibusque terminis pensionario ad solidam exactionem pensionis contendenti obesse interdum possit, *Gigas d. cons.* 8. *nu.* 5. hic tamen abrupta est dictæ detractionis seu diminutionis aut remissionis potestas, per prætactæ generalis, & extensæ clausulæ adiectionem, *De quocumque ordinario & extraordinario onere*; uti in materia pensionis consulendo respondit dictus Gigas, *d. cons.* 8. *in fine*. Quamvis interim hoc quoque verum esse videatur, reparationes ejus tantùm Ecclesiæ, super cujus fructibus reservata est pensio, in consideratione in hoc articulo faciendæ remissionis aut deductionis habendas esse, non etiam alterius, cujus fructus Ecclesia pensione onerata recipit; ut in proposito est Ecclesia de Opperbasio, super qua hæc pensio reservata non est. Remotis ergo his, quæ petitioni Impetrátis Reus objicit, reliquũ est, ut Reus iupetitionem Impetrantis per omnia condemnetur.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensio quando minuenda.

1. *Pensio diminutis fructibus quando diminuenda.*
2. *Fructus rei æstimantur ex illius mercede.*
3. *Remissio mercedis facienda ob sterilitatem.*
4. *Congruæ portionis præstatio onus est necessarium.*
5. *Fructus non intelliguntur nisi deductis oneribus.*
6. *Tributa & indictiones quis ferat.*
7. *Subsidium charitativum, & cathedraticum an ad Pensionarium pertineant.*
8. *Procurationis onus non pertinet ad Pensionarium.*

CONSILIVM CCLXXVIII.

VERBA Bullæ clara & manifesta sunt, & ob id in propositis quæstionibus scrupulosè inquirendum non est, an pensio fructuum, redituum, & proventuum Personatus, de quo agitur, sub valore 156. florenorum sit expressa & apposita gratiâ taxationis, an demonstrationis, ad eum finem, ut certò constitui possit, an diminutis fructibus, proventibus, ac reditibus prædictis infra taxam prædictam, pensio octodecim florenorum Capitulo Eyckensi super iisdem fructibus, reditibus & proventibus reservata, diminui, seu illius remissio fieri debeat, vel non? † ut debet, cùm fructus, reditus & proventus sub certo valore exprimuntur taxationis gratiâ, non perinde cùm pro demonstratione, unde solutio fieri debeat, apponuntur, ut docet Hieronymus Gigas, *in tract. de pens. q.* 62. Cùm enim per dictæ Bullæ expressa verba cautum sit, quòd si fructus, reditus & proventus dicti Personatus diminuantur, ipsa quoque prædicta pensio octodecim florenorum diminui debeat, juxta ratam diminutionis hujusmodi fructuum; ea in parte dubitationẽ non habet, quin hæc diminutio sic proportionabiliter fieri debeat. Hoc igitur solũ inquirendum, an propositæ diminutionis omnes causæ justæ, & ejusdem potestatis sint, ad hoc, ut rectè dici possit, quòd fructus, reditus, & proventus dicti Personatus sint citra datam prætactæ reservationis diminuti?

1

Et sanè quod ad primam diminutionis causam attinet, quæ ex temporis infelicitate, & calamitate, hoc est propter bella proponitur, quamvis ea causa perpetua non sit, sed temporanea tantùm, dubitatio tamen nulla est, quin inde dictorum fructuum diminutio constitui possit. * Cùm enim id in fructu, & reditu decimarum sit, quod ex earum locatione percipitur, quò minor est mercedis, seu pensionis præstatio, minor quoque censeri debet fructuum & redituum modus; quia merces seu pensio pro naturali rei fructu est, *l. Prædiorum D. De usur. l. Fundi Trebatiani De usuf. legato.* * Quæ quidem diminutionis causa per se tam evidens est, ut ob illam quandocumque supervenientem conductori decimarum debeat fieri remissio pensionis, saltem pro modo sterilitatis & damni inde contingentis in fructibus, *l. Ex conducto §. vis tempestatis, l. Si merces §. vis maior D. Locati.* Sed, ut dictum est, hæc causa ut perpetua non est, ita quoque perpetuam diminutionis occasionem non tribuit. Durante igitur diminutionis causa, durabit ipsa hæc diminutio, & non diutius. 2 3

Eadem causa est diminutionis fructuum, quæ contingit ex grandine, & tempestate, ob quam similiter conductori pensio remitti vel diminui debet, saltem pro tempore hujusmodi adversi casus, *d. l. Ex conducto §. vis tempestatis.*

Quæ tertio loco proponitur diminutionis causa ex necessitate præstandæ maioris competentiæ, seu congruæ portionis Pastori, seu Vicario perpetuo Ecclesiæ dicti Personatus, evidentem diminutionis rationem habet; ut scilicet tantò minùs censeatur esse in fructibus, reditibus, & proventibus dicti Personatus, quantò plus ex illis est præstandum dicto Pastori; quia congruæ portionis præstatio, est decimarum, aliorumque Ecclesiæ bonorum, redituum, fructuum & proventuum onus prorsus necessarium, illis omninò inhærens, *c. Sicut De supplen. negl. prælat. c. Avaritiæ De monachis c. in Lateranensi. De preben.* * fructus enim rei cujusque non intelliguntur, nisi deductis non tantùm impensis, quæ in colligendis fructibus fiunt, *l. Divortio §. impendium l. Fructus Soluto matrim.* verùm etiam quibuscumque oneribus ordinarijs, *l. Non amplius De leg.* 1. *Bald in l. cohæredibus C. Fam. ercisc. Felin. in c. Ad aures nu.* 24. *De rescript. Decius cons.* 156. *Statutum nu.* 2. Onus autem rei est, quicquid ob eam præstari debet, *l. Hactenus vers. quoniam & alia onera D. De usufructu.* 4 5

Quod quarto loco proponitur de subsidio Imperij in bellum Turcicum, quod frequenter indici, & recurrere solet, cum ad onus ipsarum prædictarum decimarum pertineat, & ob illas & pro modo illarum præstetur, sive illud sit ordinarium & perpetuum, sive extraordinarium & temporarium, ad dictam diminutionem omninò pertinet. * Is enim debet temporarias fundi, aut rei alterius indictiones sustinere, ad quem fructus rei pertinent, *l. Quaro D. De usufructu leg. d. l. Hactenus, l. Si pendentes § Si quid cloacarum De usufructu*, cùm sint hæc fructuum onera, *l. Neq. stipendium De impens. in re dot. factis gloss. in d. l. Quaro in V. pertinet*; ideoque in ipsis fructibus esse non censetur, quod eo nomine à possessore præstandum est. Vsque adeo ut à dicto Capitulo pro portione dictæ pensionis octodecim florenorum hujusmodi tributum seu indictum peti possit, & quod Facultas Theologica (cui hic Personatus incorporatus, 6

& unitus est) respectu omnium fructuum solidum solvit, pro parte à dicto Capitulo proportionabiliter repetere, & multò magis in solvenda hac pensione detrahere, & retinere possit, *l. Cum possessor De censibus*: Prout in simili de decima Papali, quæ interdum fructibus beneficiorum imponitur, scribit Ioannes Baptista Caccialupus, *in tract. de pens. q.* 17. & probat Philippus Decius, *d. cons.* 156.

7 Onera cathedratici, & obsonij, de quibus quinto loco proponitur, eodem loco sunt, non quidem ad illum finem, ut ipsa pensio perpetuò propter illorum præstationem pro tempore incurrentem diminuatur; sed ut Pensionarius possessori dicti Personatus contribuat, & cum eo hoc onus sustineat; cum fructuum onus reale sit & fructibus beneficij inhæreat, *c. Conquerente De off. ordin. c. Cum in. Apostolus De censib.* Vt de charitativo subsidio, cujus species sunt cathedraticum, & obsonium, passim traditur per Bartholomæum Bellenzinum, *In tract. de charit. subsid. q.* 37. *Decius in l. penult. nu.* 4. *C. De collat. & d. cons.* 156. *nu.* 4. *& ibi in addit. & ita passim observari & iud cari scribit Remigius de Goy. in tract. de charit. subs. quæst.* 0. *

8 Sed non perinde ad onus pensionarij pertinere videtur id quod annuè solvitur pro placito absentiæ illius; ideoque per solum Rectorem, seu eũ, qui ejus loco est, sine onere Pensionarij præstare debet. Prout nec ad Pensionarium, sed ad solum Ecclesiæ Rectorem pertinet onus procurationis, quod sustinetur propter visitationem Episcopi, aut Legatorum Sedis Apostolicæ: quia illa magis respicit personam Rectoris beneficij, quàm ipsum beneficium, aut ejus fructus, *Bellenzinus d. q.* 37. Ex his satis demonstratum esse putamus, ex quibus causis, & quatenus sit facienda diminutio dictæ pensionis.

De præbendis.

SVMMARIVM.

Exceptio contra pensionem.

1. *Appellatione desertá confirmatur sententia.*
2. *Signatura nuda accedens promissioni pensionis tribuit actionem.*
3. *Collusio facit rem esse infectam.*
4. *Collusio probanda est.*
5. Dummodò, *particula an conditionẽ faciat, an modũ.*
6. *Clausula irritantis potestas.*
7. *Emphyteuta expulsus canones cessos solvere tenetur.*

CONSILIVM CCLXXIX.

Nihil solidi occurrit, cur Venerabilis Dominus Decanus Iudex hujus causæ appellationis, inter Dominum Ioannem Davyn appellantem Reum originalem ac D. Ægidium Pambrugge originalem Actorem nunc appellatum, recedere debeat à sententia per D. Officialem Namurcensem secundùm dictum Actorem lata; condemnato scilicet Reo in summam quadraginta quinque ducatorum ex causa pensionis, de qua in actis illius causæ inter prædictas partes disputatum fuit, & in expensis litis: sic quod officium Domini Iudicis versetur tantùm in confirmando dictã sententiã & condemnando Appellantem in expensis hujus quoq; secund instantię.

Ad quod faciendum primùm adstringit evi-
1 dens desertio hujus appellationis, cujus causa peracta non est intra tempora fatalia juris; non tantùm non intra primum annum, sed nec intra secundum, cujus obtinendi nulla proposita est probabilis causa. Quippe sententia à qua appellatum est, lata est vicesima prima Martij anno 1567. ex qua die usque ad hunc præsentem mensem Aprilem anni 1570. plusquam integrum triennium lapsum est; ita ut sit inexcusabilis desertio, *Auth. Et qui, l. fin. §. illud etiam in fine C. De tempor. appel.* cùm ex nulla causa triennium dari possit; *Cassad. decis.* 6. *de appel. glos.* 3. *in verb. pronuntiat. D. Nihil novan. appel. pendent.* Quæ desertio facit, ut sententia à qua appellatum fuit, transeat in rem judicatam, & effectum irrevocabilitatis induat: & quidem ita ut sine ulla alia daclaratoria sententia Iudicis, ad quem, seu à quo ad excutionem sententiæ procedi possit, *Phil. Decius in c. Ex parte 2 nu.* 8. *De rescrip. & in c. Personas in fine De appel. Guido Papæ decis.* 436. *nu.* 23. *Cassad. d. decis.* 6. Vsque adeò ut Iudex ad quem, sive ejus delegatus, possit si velit sententiam, à qua provocatum fuit, confirmare, si ei negotium principale commissum est (ut in rescripto hujus causæ contigit) nullo autem modo retractare, *Rota decis.* 98. *Licet appellatio. alias est* 14. *de appellat. in novis &* 453. *Nota licet appellatio alias est* 41. *de appel. in antiq.* Quæ prima consideratio sufficere posset appellato ad obtinendam causæ victoriam; præsertim nunc post Concilium Tridentinum, quo hæc fatalia juris ad præcisam observationem redacta videntur, *Sess.* 24. *c.* 20 *de refor. & sess.* 25. *c.* 10. *in fine de reformat.* Secundò, sepositâ consideratione desertionis & ex illa, transitu sententiæ in rem judicatam, intentio Actoris luculenter & sufficienter probata invenitur ex actis primæ instantiæ. Primùm per cameralem obligationem ac promissionem ipsius Rei, quã expressis & disertis verbis promisit Actori solvere annuam pensionem quindecim ducatorum de & ex fructibus Ecclesiæ parochialis de Fraignèe, in terminis assignandis, in supplicatione desuper expedita, seu expedienda per Sedem Apostolicam reservandam, idque visâ dumtaxat ejusdem pensionis reservationis simplici signatura. * Est enim 2
hujusmodi promissio de jure valida & efficax nam licet ex nuda seu simplici signatura quis invitus compelli non possit in judicio, ut pensionem solvat propter non expeditas desuper secundùm regulas Cancellariæ Apostolicæ literas, *Hier. Gigas de pens. c.* 38. *nu.* 10. *& cons.* 42. *Non abs re nu.* 8. compelli tamen potest, si specialiter promisit visâ simplici signaturâ solvere; quia id nullo jure prohibitum invenitur. Et in signatura continetur gratiæ perfectio; cui accedens specialis promissio non tantùm vinculum perfectæ obligationis, verùm etiã potestatẽ executionis, seu exactionis adjicit: quod & moribus, & ex communi stylo hodie passim ita observatur, nec ea in parte extat aliqua appellantis oppositio. Atque ita in proposito, ad justificandam & obtinendam intentionem Actoris, sufficit exhibitio dictæ signaturæ (quam apellans recognovit) atque item vita Domini Ægidij (quã appellans cum eo in hac causa litigando satis agnoscit, & ex constitutione procuratoris, alijsque diversis ejus comparitionibus ad causam evidenter apparet unà cum vita Appellantis, &

possessione

possessione Ecclesiæ de Fraignée, non tantùm pro annis seu terminis, quorum solutio petitur in hac lite, sed etiam tempore latæ sententiæ, & adhuc de præsenti. Id enim apertè declarat initium supplicationis per Appellantem pro impetrando rescripto delegatorio exhibitæ, sæpiusque in diversis scripturis in hac causa appellationis per appellantem exhibitis repetita Appellantis qualitas: hujusmodi enim narrationes pro apertis confessionibus sunt, *l. Cum precum C. De liber. causa.*

Tota igitur causæ hujus quæstio, & decisio in exceptionibus Rei versatur, quas plures congessit. Et in primis objicit Actori collusionem & simulationem; quasi scilicet & hæc pensio non sit ipsius Actoris, sed Magistri Ioannis de Fraisne, quodque in ea Actor nomen suum eidem M. Ioanni accommodet: ob id, quòd idem M. Ioannes Ecclesiam de Fraignée Romæ obtinuerit, & D. Ægidio Actori resignata sit per D. Ioannem Bricij non valentem obtinere literas Placiti Principis, eâque resignatione factâ iterum illam resignatam fuisse Reo sub nomine Domini Ægidij hoc ignorantis, conventione reservandæ pensionis hujus factâ inter Reum & Actorem, absente & ignorante Domino Ægidio; quodque M. Ioannes voluerit sibi per sororium Rei caveri pro securitate hujus pensionis, & quod debitum fratris M. Ioannis sit compensatum cum debito hujus pensio-
3 nis. † Quæ autem per collusionem fiunt pro infectis habentur, *l. Cum non justo D. De collus. deteg.* præsertim in beneficialibus, in quibus colludentes suis beneficijs privantur, *c. Audivimus De collus. deteg.* & pensio sic constituta pro nulla habetur, *Gigas de pens. q. 42* Sed ut hæc audentius per Appel-
4 lantem proferuntur; ita minimè probantur. † Collusionem quippe probare, non præsumere oportet: ob id præsertim, quod collusio de jure sit prohibita, *Clem. Constitutionum §. sanè, & ibi Card. Zabarel. De elect. c. Super eo De eo qui cog consang. uxoris suæ*; & contineat speciem seu faciem delicti, cujus nulla in dubio est præsumptio, *l. Merito Pro socio.* Produxit quidem Reus duos testes; sed uterque in eo, quod deponit, singularis est, & sic sine fide veri, *l. Maritus De quæst.* Et prior quidem dicit se ex Reo audivisse, quòd hæc pensio pertineret ad M. Ioannem; posterior, quòd ex fratre M. Ioannis id audiverit: cujus generis testimonium de auditu alieno non probat, *gloss. & Doct. in l. Si arbiter De probat. & in c. Licet ex quadam De testib.* præsertim de auditu ejus, qui testes producit. Vt enim juranti in propria causa non crederetur, *l. Omnibus C. De testib.* ita nec & multò minus, simpliciter narranti. Deinde collusionis præsumptio avertitur per clara & liquida instrumenta acquisitionis, canonicæ institutionis hujus Ecclesiæ, quam D. Ægidius ex Ordinarij collatione, factâ resignatione per M. Ioannem obtinuit: post quam acquisitionem & institutionem quinto demùm mense facta est per Actorem in Reum resignatio ejusdem Ecclesiæ sub reservatione hujus pensionis: cujus reservationis conventio & promissio per Reum solemni juramento Actori, & ipsi soli, absente M. Ioanne facta est; ut constat ex confecto de eo instrumento publico, cui, non probato dilucidissimè contrario, omninò stare oportet, *l. Optimam De committ. stipul.* *l. Cum precibus De C. probat.* Nec quicquam facit ad collusionis objectæ probationem epistola illa M. Ioannis, quam Reus exhibuit sub data sextæ Ianuarij anno 1560. nam tunc integro ferè anno M. Ioannes hanc Ecclesiam in Actorem transtulerat, & eodem die Reus Romæ per Procuratorem suum in reservationem hujus pensionis consenserat; prout eodem die signatura illius expedita fuit: ita ut Magister Ioannes post abdicatum jus suum, scribendo non potuerit Actori in re sua & sibi acquisita nocere, *l. Non debet alteri D. De reg. jur.* * 5
Objicit deinde Reus, quòd in signatura prædicta contineatur hæc clausula, *Dummodo medietatem non excedat, & 50. ducati Rectori ipsius Ecclesiæ parochialis remaneant liberi*, quasi scilicet inde deprehendatur, hanc Rei promissionem conditionalem esse, suspensam à duplici conditione; priore, quòd reservata pensio non excedat medietatem fructuum dictæ Ecclesiæ; altera, quòd deductâ pensione Rectori dictæ Ecclesiæ ex fructibus illius supersint 50. ducati: sic quòd non purificatis hujusmodi conditionibus, ex eadem promissione non videatur ulla competere actio; ut est in communi & generali natura obligationis conditionalis, *l. Cedere diem De verb. signif. § ex conditionali Instit. De verb. oblig. l. Si ita scriptum sit §. 1. De legat. 2.* Sed verius est exceptionis hujus effectum aliquè in proposito nō esse: Verum enim est, actionem utilem & efficacem Actori competere, solâ exceptione Reo relictâ, si probare potest vel excessum medietatis, vel defectum quinquaginta ducatorum. Est namque hæc reservatio, reservationi accommodata Rei promissio, non suspensa à cōditione, sed restricta & limitata sub modo; cujus modi adjectio nativitatem obligationis statim non impedit, sed ejus effectum postea tantùm retundit, objectâ modi non impleti querelâ, *l. Cum ab eo De cōtrah. empt. l. 2. C. De his quæ sub modo l. Quib. diebus § fin. De condit. & demonstr.* Quod autem hic sit modus, non conditio, indicat ipsa dictio, *Dummodò*, quæ & ex figura, & ex potestate verbi modum, non conditionem facit. Vnde est, quod concessio beneficij sub hac restrictione, *Dummodo ei canonicè deservire feceris*, non conditionem, sed modum & comminationem faciat; nec inde detur potestas avertendi, sed privandi tantum, *Gloss. in c. Non potest in verb. retinere in fine De præben. lib. 6. & ibi D. Geminian. & Phil. Franc.* ita ut in his verbis sit potestas resolutionis, non effectus nullitatis. Vnde decisit Rota Curiæ Romanæ, *decis. 231. Ordinatio quæ est 1. sub tit. De Condit. appos. in novis*, quòd ordinatio & dismembratio concessa sub his verbis, *Dummodo sex monachos ibi teneas*, censeatur concessa sub modo, & data potestas agendi ad resolutionem seu retractationem, sed tamen non resolvatur ipso jure.

Nec his adversatur quod Guilielmus Cassadorus *decis. 10 nu. 7. de rescript.* & eum sequutus Hieronymus Gigas, *de pension. q. 100 n. 15.* dicunt nihil referre ad inducendam invaliditatem actus, an fiat sub conditione, an sub modo; non quia simpliciter indeterminatè, & generaliter id asserũt, sed cum magna & evidente restrictione, ac limitatione; si videlicet ultra dictũ modũ adijciatur actui, dispositioni, aut gratiæ *claus. irritans aut annullans.* † Cujus clausulæ vis maxima & planè penetrativa est, actumque 6

penitus inficit ex contrarij positione, *Doct. in c. Dilecto De præb. Andr. Barbat. in Clemen. 1. De elect.* qualis clausula in hac signatura non conspicitur: sic quòd hîc obtinere non debeat, quod illi ratione adjunctæ clausulæ irritantis obtinere tradunt sed Actoris intentio optimè sit fundata.

Quod etiam intelligens Reus postea contendit ad diminutionem pensionis tamquam excessivæ; prout ad solam diminutionem & reductionem, non ad totalem nullitatem totius pensionis contendendum est, quoties Papa hujusmodi clausulam, *motu proprio*, adjicit, non ad narrationem pensionarij narrantis, quòd pensio medietatem non excedat, vel quod supra reservatam pensionem tantum sit remansurum Rectori beneficij, *Gigas de pens. q. 35.* Nec ad sufficientem probationem hujusmodi excessus vel defectus quicquam facit attestatio cujusdam Taintelier in prima instantia exhibita, quæ continet, quòd hæc Ecclesia tantùm rescribatur ad viginti modios speltæ: nam est privata scriptura, quæ nullam fidem meretur, *l. Instrumentum C. De probat.* Et quatenus continet descriptionem ex registris rescriptionum, vim probandi non habet; quia facta est pendente lite sine iudicis commissione, parte non vocatâ, nec probatis registris originalibus, *c. 1. c. Cum P. tabellio, & c. ult. & ibi Doct. De fide instrum.* Atque ita relinquitur neque excessum medietatis, neque defectum quinquaginta ducatorum probatum esse. Quorum alioqui allegationem improbabilem faciunt solutiones, quas pro aliquot annis Reus Actori fecit; non facturus proculdubio, si manifesti fuissent hujusmodi excessus, & defectus.

Objicit denique Reus non suæ promissioni, seu reservationi pensionis, sed sententiæ, à qua appellavit, quòd signatura Apostolica contineat alternativam vel solvendæ pensionis, vel admittendi regressus ad hanc Ecclesiam; & quod Actor in prima instantia concludendo, alternativam quoque petitionem fecerit, & dicta sententia, solius pecuniæ, seu solutionis faciendæ condemnationem fecerit, & sic libello conformis non sit. Sed nec in eo aliquid momenti est: nam alternativa petitio restricta est ad fines, & limites ipsius conventionis, seu cameralis obligationis, quæ ipsa quoque restricta est ad formam & modum simplicis signaturæ, quæ permittit quidem Actori regressum in casum deficientis solutionis, sed minimè restringit ad illius exercitium. Vt sit in pacto legis commissoriæ, seu addictionis in diem, quod venditor nisi velit exercere non cogitur, *l. Sabinus scribit De in diem addict. l. 2. De lege commiss.* Neque in alternatione est regressus ad beneficium occurrente contumaciâ, vel recusatione solutionis præteritarum pensionum; sed in conjuncti duplici obligatione; ut & præteritas pensiones petere possit, & nihilominus contendere ad regressum ob non factam solutionem, ut apertè

4 habent verba signaturæ. † Ad exemplum emphyteutæ, qui canonem non solvit, ideoque à domino expellitur, & nihilominus canones solvere cogitur, *Iason & alij in l. 2. De C. iure emphyt.* Ad quam obligationem jam ex tempore decursi præ. isè contractam Dominus Officialis respiciendo, Reum in summam quinquaginta quinque ducatorum condemnavit, non gravando sed sublevando eum à pœna regressus. Atque ita persisto in eo, quod in capite hujus consultationis dictum est.

De præbendis.

SVMMARIVM.

pensio illicita.

1. *Pensio sine superioris auctoritate illicita.*
2. *Pensio sine superioris auctoritate augeri non potest.*
3. *Collusio in beneficialibus vitiat.*
4. *Pensio reservari an possit resignatione in manibus Ordinarij facta.*
5. *Pensio ad quem modum constitui possit.*
6. *Onera Ecclesiæ quæ sint.*
7. *Fructus beneficij pro parte vel toto vendi possunt.*

CONSILIVM CCXXX.

Qvamvis pensio sex librarum grossorum constituta, & reservata auctoritate Sedis Apostolicæ super fructibus Ecclesiæ parochialis de Halle pro Santhoven Cameracensis diœcesis sit legitima, & à constituente, ejusque successore Domino Henrico Leyen compermutanti quoad vixerit solvenda; non video tamen, quâ ratione sustineri possit conventio de solvendis alijs consimilibus sex libris ex fructibus ejusdem Ecclesiæ. * Neque enim jure pensionis 1
peti umquam poterit; ideo quod illicita dicatur pensio, quæ sine superioris auctoritate nudo partium consensu componitur, *Clem. 1. §. eadem De supplen. neglig. prælat. c. Nisi essent §. quia igitur, versic. non quidem ex pactione partium De præben.* Deinde quia per hujusmodi pactionem Dominus Ioannes, vel successor conatus est suum beneficium suâ propriâ auctoritate gravare, & velut censuale reddere; qui inde seipsum in periculum amittendi beneficium projecit, *c. cum clerici De censibus.* Nec juvat utilis constitutio pensionis priorum sex librarum: quia ex ea non tantùm non adjicitur vinculum, & validitas posteriori inutili pactioni, nullâ reservatione superioris vallatæ: sed præterea propter actus utiliter gesti antecedentiam, sequentis vitium magis elucescit.

Hoc enim manifestum est, pensiones sine superioris auctoritate non tantùm ab initio constitui 2
non posse, verùm etiam rectè constitutas augeri non posse sine superioris auctoritate, *d. Clem. 1. §. eadem in verb. pensiones ne novas eas imponant aut veteres augeant.* Cùm ergò posterior pactio tendat ad augmentum prioris, propter defectum auctoritatis superioris consistere nequit.

Deinde ex comparatione utriusque instrumenti apparet collusio compermutantium, quæ solet om- 3
nia in beneficialibus vitiare, *c. Audivimus De collus. deteg.* nam cùm in priore instrumento præstiti consensus super reservatione impetranda tantùm dicatur, fructus Ecclesiæ de Halle esse uberiores fructibus Capellaniæ compermutatæ, & ideo deveniri ad consensum reservandæ pensionis, ne D. Henricus nimium dispendium patiatur; in posteriore autē instrumento apertis verbis exprimatur, dictam Capellaniam tantùm esse titulare beneficium nullius valoris; ob contradictionem evidentis-

dentiſſimum colligitur colluſionis argumentum; & ſic quidem, ut prior penſio vacillare, & in periculo eſſe videatur, ob titulum permutationis fuco quodam quæſitum & interpoſitum: cum reverà, & effectu ſit tantùm ſimplex reſignatio, quàm cum reſervatione penſionis tam in collativis, quàm electivis nemo admittere poteſt præter ſolum Papam, *Felin. in c. Ad audientiam De reſcrip.* † Cùm igitur hæc compermutatio ſit facta (uti puto) in manibus Ordinarij, ceſſat reſervandæ alicujus penſionis occaſio, *Petr. Rebuſ. in ſua praxi benefic. parte 3. tit. de ratione perſonæ nu. 33.* Secundò, quod in priore inſtrumento conſenſus, pro obtinenda reſervatione penſionis, non fuerit auſus Dominus Henricus inſerere ultra medietatem, quod intelligeret id admiſſum non iri. † Tertiò, quod in ipſo poſteriore inſtrumento dicatur dicta Eccleſia in abſentia valere duodecim libras; ex eo enim ſequitur in alio capite eſſe inutilem hanc nouiſſimam pactionem * ob id, quòd loco penſionis non poſſint conſtitui omnes Eccleſiæ fructus, ſeu integra, quæ inde fructuum nomine percipitur, utilitas, ſed reſtringi debet penſio vel ad tertiam partem, vel ad ſummum ad dimidium fructuum, *c. Ex debito § penſiones De elect. in extravagant. Gigas de penſ. q. 9. & 5. nu. 2. Pet. Rebuff. in ſua benef. practica tit. de reſervationib. nu. 12. cum ſeq. Boetius. deciſ. 2. in fine.* Quare cum ad hoc ipſum ordinata ſit hujuſmodi conventio, ut omnes fructus reſignanti præſtarentur, partim jure reſervationis, partim conventionis, & ſic res apertam machinationem in fraudem legis contineat, non debet de jure ſortiri effectum. Nec obſtat, quod Dominus Ioannes accepturus ſit illa emolumenta, quæ ex præſentia accipiuntur, quia id non ſatis eſt: neque enim tam laxa eſt poteſtas reſervationis, ut titulario nihil relinquatur amplius, quàm mercenario: cùm ut minimùm tantum relinqui debeat, quantum ſufficiat ferendis omnibus oneribus Eccleſiæ, † quæ tria ſunt, hoſpitalitas, jura Epiſcopalia quæ latè patent, & commoda ſuſtentatio ex fructibus beneficij, *Gigas de penſ. quæſt. 96. nu. 3.* Cùm ergò irrita ſit hujuſmodi pactio, nullum inde conſtitui poteſt jus obligationis, ex quo compelli poſſit D. Ioannes ad ſolutionem ſex librarum poſteriorum, *c. Prohibemus in fine De cenſibus:* propterea quòd abſorbeantur omnes omninò fructus, qui in abſentia percipi poſſent. Sanè ſi ultrò ſolvere vellet, & ad id induci, recipere quidem liceret non jure penſionis annuæ, ſed precariæ conceſſionis. * Non nego, quin clericus poſſit beneficij ſui fructus omnes pro toto tempore vitæ ſuæ vendere, *ut notatur per præpoſitum in c. Sed adhuc 1. q. 3.* aut etiam donare, & ſe perſonamque ſuam ad fructus beneficij ſui quotanis obventuros alicui dandos obligare perſonaliter (quo tamen caſu ſemper beneficium deductionis ne egeſtate premantur reſtringeret donationem, *l. Divus pius De reg. iur.*) ſed jure reali, ſic ut beneficium, vel fructus afficiantur hoc onere, gravare non poteſt, *Panor. in c. Præterea De cenſibus.* Facilitate igitur ſua deceptus fuit Dominus Henricus, qui cognato ſuo tacitam fidem accommodanti tantum credidit.

(Margin numbers 4, 5, 6, 7 in the left column.)

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Penſio invalida.

1. *Penſio ex falſa cauſa reſervata nulla eſt.*
2. *Cauſa aſſignata penſionis ceſſante ceſſat penſio.*
3. *Penſio quando ſit nulla ob exceſſum vel reducenda.*
4. *Penſionis promiſſio ſine conſenſu vel auctoritate Papæ facta vel ad eam non relata nulla eſt.*

CONSILIVM CCXXXI.

ADHÆRENDO his, quæ per Dominum præconſulentem ſatis exactè deducta ſunt, in eadem ſum ſententia, nullitatem penſionis ſufficienter deductam eſſe ex duobus potiſſimùm capitibus, defectu nimirum tituli ſeu cauſæ, & falſæ ſuggeſtionis.

† Reſervatio enim penſionis ex falſa cauſa 1
ad ſuggeſtionem partis facta ipſo jure nulla eſt, *c. Super literis De reſcript. Gigas de penſ. q. 5. nu. 5.* propter obreptionis vitium: † ſic ut ceſſante 2
cauſa aſſignationis & reſervationis, hoc eſt in propoſito permutatione beneficiorum, de quibus mentionem facit bulla reſervationis, ceſſare quoque debeat ſolvendæ penſionis promiſſio, ac reſervatio, *c. Cum ceſſante De appellat.* ut ceſſat obligatio, obligationis cauſâ ceſſante, *And. Tiraq. in tract. Ceſſante cauſa in verb. obligat;* cùm etiam verè interpoſito actu permutationis, ſive per colluſionem, ſive bonâ fide, ceſſat, quæ ob eam facta eſt, penſionis promiſſio, vel reſervatio, ſi ex defectu vel reſolutione juris compermutantis permutatio invalida etiam ex poſt facto invenitur, *Gigas conſ. 19. nu. 9.* Ita quòd, cùm appellans ſatis docuerit appellatum numquam obtinuiſſe aut habuiſſe Cappellaniam, ob cujus permutationem impetravit hujus penſionis reſervationem; & pro parte appellata de hujuſmodi permutatione nihil doctum aut probatum ſit; nulla eſſe debeat dubitatio, quin hæc promiſſio, & reſervatio prorſus ſit nulla: potiſſimùm quia Pontifex non motu proprio, ſed ad ſuggeſtionem partis hanc reſervationem fecerit.

Alterum nullitatis caput perinde potens eſt: aſſeveratio enim, quòd hæc penſio duodecim florenorum, itemque alia triginta ſex florenorum, cum alijs, quæ ſuper hujus compermutati beneficij fructibus reſervatæ ſunt, non excedant medietatem fructuum eiuſdem beneficij, meram obreptionem penſioniſque nullitatem operatur, propter exceſſum in hac lite per appellantem evidenter probatum. * Hoc enim intereſt inter penſionem, quæ ex proprio motu Papæ conceditur, quòd ſi exceſſiva ſit, omninò nulla non ſit, 3
ſed ad juſtam moderationem reduci debeat. Quæ verò conceditur ad petitionem Impetrantis, narrantis, quòd non excedat tertiam, vel mediam partem fructuum, omninò per ſe nulla eſt, neque ad moderationem reducenda venit propter ſurreptionis, & obreptionis falſæque ſuggeſtionis vitium, *Gigas de penſ. q. 35.* Facillimè enim in totum vitiantur literæ gratiæ, propter falſam ſuggeſtionem, *c. Ad audientiam De reſcript.* Quæ conſideratio hoc quoque efficit, ut nihil curandum ſit, quod præter reſervationem Pon-

tificiam Appellans specialiter alio instrumento promiserit dictæ pensionis solutionem ad nudæ signaturæ exhibitionem: nam hæc promissio per se stare non potest, cùm facta sit per relationem ad reservationem Pontificiam, cujus probationem Appellans ad nudæ signaturæ exhibitionem rejecit: ita ut substantia promissionis sit in reservatione Pontificia; modus probandi pro faciliore executione in nuda signatura. Vnde quia ipsa reservatio ex dicta surreptione vitio nullitatis infecta est; promissio quoque, quæ ob eam facta est, nulla censeri debet; quasi facta ob causam, quæ sequuta non est, vel nulliter sequuta est, *l. 1. De condict. sine causa*, *l. 1. C. De condict. ob caus. dat.* *

4 Alioqui ipsam promissionem per se in abstracto inspiciendo, deprehenditur aliud nullitatis vitium; quia omnis pensionis promissio sine consensu & auctoritate Pontificis facta aut ad illius beneplacitum, quod postea sequitur non relata, nullius momenti est, *Gigas de pens. q. 4. & 5.*

De Præbendis

SVMMARIVM.

Pensio invalida.

1. *Promissio sine causa vel ex falsa causa inefficax est.*
2. 3. 12. *Causa de præterito impulsiva tantùm soluti repetitionem impedit, non item quæ etiam finalis, deficiens repetitionem soluti permittit.*
3. *Causa falsa legato cohærens nocet.*
4. *Beneficij unius duo possessores esse non possint.*
5. *Beneficia successionem non habent.*
6. *Vacare quid dicatur.*
7. *Vacationis certo modo expresso, alius non comprehenditur.*
8. *Beneficium gratuitum esse debet.*
9. *Pensio in casum certum reservata non includit alios casus.*
10. *Pensionem ex turpi causa petens per exceptionem doli repelli potest.*
11. *Nomen qui vendit quid præstare debeat.*
13. *Pro dictio finalem causam significat.*
14 24. *Modus quando potius quàm conditio præsumatur.*
15. *Causa causæ causa causati est.*
16. 26. *Pensionis pactio sine beneplacito sedis Apostolicæ nulla est.*
17. 19. *Clausulæ insolitæ fraudis præsumptionem habent.*
18. *Renuntiatio exceptionum generalis quatenus dolum respicit nulla est.*
20. *Dolus dans causam contractui reddit illum nullum.*
21. *Cameralis obligatio & instrumentū guarentigiatum habent executionem paratam; admittunt tamen exceptionem defectus causæ.*
22. *Contractus conditionalis agendi ius non tribuit nisi conditione impleta.*

23. { *Exceptio non adimpletæ conditionis semper admittenda.* / *Conditio intimationis litterarum reservatæ pensionis intra certum tempus facienda promissioni insertæ si impleta non sit enervatur.* }

24. *Relationis nulla vis est non apparente relato.*
25. *Modus quando sit, & quando conditio.*

27 { *Sedis Apostolicæ appellatione, an legatus Apostolicus contineatur.* / *Nuncius Apostolicus cum potestate Legati de latere Papam non repræsentat nisi quatenus ei facultates patent.* }

28. *Nuncio Apostolico an competat beneficiorum collatio.*

29. 33. 35. { *Nuncius Apostolicus an pensiones super beneficijs reservare possit.* / *A pari procedunt conferendi beneficia & pensiones reservandi potestas.* }

30. *Permissio in unum casum continet exclusionem in quemcumque alium casum.*
31. *Nuncio Apostolico nihil licet, nisi quod expressè concessum est.*
32. *Beneficij appellatione an contineatur Abbatia.*
34. Hujusmodi *dictio similitudinem inducit, & rei relatæ qualitates repetit.*
36. *Causa in gratijs Apostolicis expressa habet vim conditionis.*

CONSILIVM CCLXXII.

QVOD bono jure sese opposuerint Reverendus Dominus Abbas & Conventus Monasterij beatæ Mariæ Virginis loci de Molinis literis monitorialibus pœnalibus vicesimâ quintâ Augusti anno 1557. novissimè coram Reverendo Domino Abbate S. Gertrudis Lovaniensis tamquam Conservatore privilegiorum Vniversitatis Lovaniensis, pro parte Domini Ioannis Durandt, reproductis, rationibus & medijs subsequentibus demonstratur.

Nam primò dubitationem nullam habet, quin 1
omnis promissio sine causa, vel ex falsa seu iniusta causa, aut etiam ob causam, sed eâ non sequutâ, sit inefficax; sic ut ex ejus generis promissione agenti quandocumque opponi possit doli exceptio, *l. 1 §. circa De doli mali except.* cùm & solutum ex hujusmodi causis repeti possit, *l. 1 l. Nihil refert De condict. sine caus. & toto tit. D. De condict. caus. data caus. non secuta & tit. De condict. ex lege*; tantoque potentius sit jus excipiendi, ut retineas, quia jus agendi competit, ut solutum repetas, *l. Invitus §. cui damus De reg. iuris c. Qui ad agendum eod. tit. lib. 6.* * Et quamvis causa promittendi, seu 2
solvendi de præterito impulsiva tantùm, soluti repetitionem impediat interdum, *l. In summa §. 1. l. Damus De condict. indeb.* quæ tamen impulsiva tantùm non est, sed etiam finalis, repetitionem multòque minùs exceptionem non inhibet, *Doct. in d. l. Damus & in d. §. 1.* Cohæret enim eo casu causa promittendi ipsi promissioni; hoc est sine veritate, aut præsuppositione adiectæ causæ promissio facta non fuisset. † Et ideo quemadmodum cùm falsa causa legato adiecta, legato 3
cohærens, exceptioni locum facit, quia aliàs legaturus non erat testator, *l. Cum tale §. falsam causam De condit. & demonst.* ita quoque & multò procl ivius exceptioni locus erit adversus promissionem ex falsa causa in præteritum vel præsens tempus collata, si sine illa causa ad promissionem promissor descensurus non erat, *Gloss. d. §. 1.* Est enim tunc hujusmodi causa omnino finalis, non impulsiva tantùm, *Bald. in d. l. Damus*; utpote cuius veritas sufficientem causam continet, cur promissio sequatur, quæque citra promissionem, obligationem per se contineret, *Bart. & Castrens. in d. l. Damus.* Iam verò cùm agendi causam, & fundamentum constituat Impetrans in promissione per Opponentes in forma cameralis obligationis fici facta;

sibi facta; eadem autem promissio ad certam causam sit restricta, *ut patet ex instrumento promissionis post princ. in clausf. incip. cum die data præsentium*; quia scilicet D. Ioannes Durandt jus & actionem, quod & quam habebat ad Canonicatum ac præbendam collegiatæ Ecclesiæ Divæ Beggæ Andanensis, in manibus illorum Ordinarij Collatoris ad opus & in favorem D. Ægidij Brio, sub spe reservationis pensionis, per se, aut eius legitimum procuratorem cesserit, ac dimiserit; idemque ordinarius collator cessione hujusmodi per eum priùs admissâ, eosdem Canonicatum & præbendam D. Ægidio Brio contulerit: sequitur ex præmissis juris rationibus, exceptione deficientis, seu falsæ causæ hujusmodi, Impetrantem justè repelli. Nam non tantùm non probavit Impetrans dictæ causæ veritatem, sed ex adverso per Opponentes evidentissimè probata est illius falsitas per exhibitionem literarum collationis, seu præsentationis invictissimi Caroli Quinti Imperatoris, qui dictorum Canonicatus, & præbendæ est Patronus, seu collator, ut ipse Impetrans allegando confitetur. Ex ijs enim constat nullam dicti Impetrantis resignationem, cessionem, aut dimissionem, intervenisse: neque Impetranti jus aut actionem ad eandem præbendam umquam competijsse. Confertur enim D. Ægidio ex causa vacationis per obitum D. Ioannis Sotteau novissimi illius possessoris; quo ipso quoq; apertè demonstratur, ex Impetrantis resignatione, aut cessione, D. Ægidium eandem præbendam non esse consequutum. * Nam quâ
4 ratione ejusdem beneficij duo non possunt esse in solidum canonici possessores, *c. Maioribus*, *c. Tua fraternitatis c. Dilecto De præben. l. Si ut certo §. duobus De commodati, c. Quoniam De offic. ordin.* eâdem quoque vacationis modus induci non potest uno eodemque tempore, nisi ex decessu vel cessione unius. Et quamvis nihil vetet potuisse Impetranti provisum esse post mortem D. Ioannis; & deinde eo cedente provideri præfato D. Ægidio: id tamen certâ probatione, quæ hîc cessat, non præsumtione facti (cujus nulla est præsumptio, *l. Si emancipati & ibi Ias. C. De collat.*) constituendum
5 non est. * Non enim eadem est ratio hæreditatis, in quâ hæredis mei hæres, mihi hæres rectè dicitur, *l. fin. C. De hæred. instit. l. Hæredis De verb. signif.* & beneficiorum, in quibus nulla verè est successio, *c. 1. De præb. & dignit.* & si quæ sit, ijsdem regulis non innititur: hæreditas enim evinci potest, si auctori nullum jus in eo fuit, *l. 2. in princ. De hæred. vend. l. 1. C. De evict.* at beneficium ex defectu juris antecessoris evinci seu auferri non potest; quia ex novo & proprio jure id obtinet suc-
6 cessor. * Et sanè cum vacare non dicatur, quod ad aliquem pertinet, aut ab aliquo possessum est, seu successorem habet, *l. Vacantia C. De bon. vacant. lib. 10.* necessario consequitur, quòd cùm Impetrans fateatur, & agnoscat literas Cæsareæ Majestatis esse veras, dictoque Ægidio esse provisum de præbenda vacante per mortem D. Ioannis Sotteau ultimi illius possessoris (ut habent literæ) Impetranti post obitum dicti D. Ægidij nullum jus ad dictam præbendam competijsse. †
7 Certo enim modo vacandi expresso, alius intelligi, vel literis comprehendi non potest, *c. Suscep. um De rescript. lib. 6.* præsertim cùm clausula, *Sive alio quovis modo vacet*, addita non est, *Marian. Socinus cons. 32. Ex his vol. 1. Rota decis. 338. Si mandetur alias 22. De præb. in novis.* prout & in dictis literis inserta non invenitur.

Nec ad rem pertinet, quod obscurius indicare videtur Impetrans, se jus suum, & actionem ad dictam præbendam dimisisse: nam si ad juris significationem verba illa referas, subsistere non potest hujusmodi allegatio, ex his, quæ proximè diximus. Non enim id intelligi potest de jure ad rem seu dictam præbendam, quod solet requiri per gratias, regressus, accessus, gratias exspectativas, nominationes, mandatum de providendo, collationem, præsentationem aut alios similes modos, *Lud. Gomes. ad regul. de non toll. iure quæsito nu. 27. cum seq. c. fin. De concess. præb. lib. 6.* quia Impetrans nusquam allegat, aut proponit se vigore alicujus gratiæ jus aliquod ad hanc præbendam habuisse, aut collationem sibi factam esse; sic ut ex defectu causæ effectus nullus sequi possit. Et dato quod jus ad rem habuisset, non poterat tamen id resolvi ad effectum, ut vel præfato D. Ægidio, aut alij cuicumque conferri potuerit, nisi expressa renuntiatione interveniente, etiamsi nondum acceptasset; de qua renuntiatione in his actis non constat, *Panor. in c. Accidens De præben.* Neque perinde, imò multò minus accipi potest id de jure in re; quia nusquam proponit Impetrans se hanc præbendam acceptasse, *d. c. fin. in fine*: quin e diverso dum pro juris sui comprobatione utitur prætactis literis Cæsareæ Maiestatis, quibus ex morte D. Ioannis Sotteau, D. Ægidio facta est collatio, evidenter fatetur jus in re sibi non fuisse; quia, ut dixi, eo constituto, verum esse non potest, D. Ægidio acquisitam fuisse hanc præbendam ex ea vacationis specie: cùm citra expressam resignationem Impetrantis, seu cessionem ad manum Collatoris hujusmodi cessionem admittentis, eo se exuere non potuisset, *c. Admonet De renuntiat. gloss. c. Quod in dubijs eod. tit*, & cedendo in manibus laici, aut alterius potestatem non habentis, cessio futura sit nulla, *d. c. Quod in dubijs*. Cùm ergò neque de acquisitione, seu jure Impetrantis; neque de cessione, aut dimissione quicquam proponatur, & cedendi, seu dimittendi facultas ex defectu causæ in sensum communem non cadat (dimitti enim seu cedi non potuit, quod obtentum vel habitum numquam fuit, *l. Manumissiones De iustit. & iure*, *l. Decem in fine De verb. obligat.*) consequens est falsam esse causam, ob quam præfati Domini Opponentes hanc pensionem promiserunt, & ex falsitate causæ promissionem petitionemque esse inefficacem.

Quæ quidem promissionis causa nihilo videri debet justior, ex eo, quòd Impetrans alleget, conventum esse inter Impetrantem ac Petrum Savereux, & Tossanum Pauli, ut ad maiores expensas vitandas Impetrans procuraret quod mandatum hujusmodi Canonicatus & præbendæ Andanensis per mortē dicti D. Ioannis Sotteau vacantis expediretur sub nomine, & titulo dicti Ægidij Brio: nam quid sibi velint ea conventionis seu promissionis per Impetrantem factæ verba, non satis percipitur. Quorsum enim mandato opus

fuit, cùm mandando nemo beneficiū extorqueat?
8 * Est enim beneficium gratuitum à concedentis voluntate, non jure accipientis dependens, *Io. Selva in tract. benef.* 1. p. q. 1. Quod si ijs verbis intelligas id, quod Impetrans non obscurè significare videtur, curaturum se, ut beneficium vacans ex morte Domini Ioannis Sotteau conferatur Domino Ægidio (quamvis id verborum significatio neque propria neque impropria admittat) iam sanè alia erit promittendę pensionis causa: sed talis, quæ duplici ex capite præfatos Opponentes non afficiet; tum quod ex ea causa non sit facta promissio per Opponentes, qui respexerunt ad id, quod ipsis narratum fuit pro causa faciendæ promissionis; videlicet ad cessionem ac dimissionem juris & actionis, quod & quam Impetrans habebat ad dictam præbendam factam in manibus
9 Ordinarij Collatoris. † Vnde quia promissio stricti juris est, *l. Quicquid astringenda De verb. obligat.* & limitata causa promissionis limitatum producit effectum, *l. Cancellaverat De his quæ in testam. delen. d. § falsam, Socinus conf.* 48. *Eleganter nu.* 3. *versu Ex quibus infero vol.* 3. ac pensio reservata in certum casum non includit alios minimè expressos, sed expressâ unâ causâ ceteræ excluduntur, *c. Nonne De præsumpt. l. Cùm prætor De iudicijs*; quia in materia stricti juris casus omissus pro omisso haberi debet, *d. l. Quicquid adstringenda*: non possunt videri præfati Opponentes sese obligasse, nisi ex causa expressa, cujus falsitate detectâ æquum bonum est promissionis effectum resolvi, vel ener-
10 vari: † Tum quod ipsa in se quiddam illicitum contineat; videlicet improbam nundinationem & pactionem circa acquisitionem beneficiorum, & sic simoniæ vitium apertissimum, *c. Cùm essent De Simoniac. ult. De pact.* ita quòd ex turpi causa pensionem petens Actor, turpis causæ, & sic doli exceptione repelli possit; cùm in turpi causa petitoris conditio semper sit durior, *l. Si ob turpem De condict. ob turp. caus.* Adde quod nec in actis constet, ex præfati Actoris seu Impetrantis procuratione, dictum D. Ægidium adeptum esse hanc præbendam; sed ex adverso per literas Cæsareæ Majestatis constet meram esse Cæsaris liberalitatem; ita ut ex defectu causæ de futuro, quam semper finalem esse diximus, *Bald. in d. l. Damus*, exceptioni locus esse debeat, *D. De condict. caus. dat per totum*

Et hactenus quidem de falsa causa factæ dimissionis & cessionis. Quod si verò dicatur non hanc unicam, & solam esse factæ per Monasterium promissionis causâ, sed extare in dictæ promissionis instrumento adhuc aliam; videlicet quia Petrus Savereux & Tossanus Pauli promiserint Impetranti pensionem annuam quinquaginta florenorum super Abbatiæ alicujus fructibus ac reditibus, auctoritate Apostolica reservari, constitui, & assignari facere ac procurare; hanc autem causam esse veram, *ut patet ex instrum. princ. In nomine Domini amen, Noverint universi &c.* nihilo iustiòr erit dictæ promissionis & propositæ nunc petitionis causa: nam promissio dictorum Petri & Tossani, eodem vitio laborat; quòd etiam illa, & quidem expressius facta sit, ob causam de futuro, quæ sequuta non est, *d. l.* 2. § *circa De doli mali except.* videlicet pro cessione, ac dimissione juris, quod dictus Impetrans habuit, in & ad dictos Canonicatum, & præbendam novissimè vacantem dicti Domini Ioannis Sotteau: quod jus & actionem paulò antè diximus dictum Impetrantem numquam habuisse; ita ut de facto sequutâ post dictam promissionem cessione juris, seu actionis, nihilo magis causa sequuta dici pos
sit. * Quemadmodum enim, qui nomen seu actio- 11
nem vendit vel cedit, præstare debet se esse creditorem, non etiam exigendi seu consequendi facultatem, *l. Si nomen sit De hæred. vel action. vend.* ita quoque in proposito, qui jus vel actionem ad beneficium cedit, præstare hoc saltem debet, jus, & actionem in beneficio, vel ad illud fuisse cedenti ante cessionem; quia eo deficiente nulla erit cessio. Vt nec est emptio seu venditio sine re, quæ venit, aut sine pretio, *l. Nec emptio De contrab. empt. l. Emptis fide C. eod. tit.* nisi imaginaria: quæ pro nulla venditione, seu cessione habetur, *l. Nuda De contrab. empt. l. Imaginaria De reg. iur. a contrario sensu.* Vt ergò subsistat dicta cessio, seu dimissio actionis, vigore cujus implementum promissionis ex parte D. Impetrantis fiat ratione contractus inter eos, ac dictum Petrum & Tossanum initi, necesse fuit jus, atque actionem fuisse ad dictum Canonicatum in persona Impetrantis, *l. Cum hæreditatem De hæred. vel act. vend.* Vnde cum exitus rei apertè demonstret Impetrantem numquam habuisse jus vel actionem ad hunc Canonicatum, qui vacavit per mortem D. Ioannis Sotteau; consequens est, ut cessione & dimissione ejus juris, quod numquam habuit, nihil egerit, neque ex sua parte contractum adimpleverit: sic ut promissio ex altera parte facta vel condici, vel agente ex eâ Impetrante, exceptione enervari possit, *d. l.* 2. §. *circa.*

Quemadmodum ergò ostendimus in præcedenti 12
articulo causam finalem, quamvis in præteritum conceptam, vitiare totam dicti Abbatis & Monasterij promissionem, factam non ex certa scientia falsitatis causæ, uti in dubio præsumendum est, *l. Si divortio & ibi Doct. De verb. oblig. l. pen. §. mulier Soluto matrim.* ita quoque & multò magis vitiata est promissio Petri & Tossani; propterea quòd sit facta ob causam de futuro, quæ sequuta non est, *l.* 2. §. *Titio De donat.* Is enim omninò est sensus verborum, quæ dicto instrumento continentur, *Pro quibus iure, & actione promiserunt.* Et rursus paulò post, *Promiserunt procurare assignari ac reservari pensionem annuam* 50. *florenorum sibi Domino constituenti pro dictis suis iure & actione* * Præpositio 13
enim *pro* causam finalem significat, *Bal. in l. Ex arrali C. De act. empti*; aut saltem modum, *Bart. in l. Cum mota C. De transac. & in d. §. Titio De donat.* imò etiam conditionem injicit. * Et quamvis tra- 14
dant vulgò, *Bart. in d. §. Titio & in l. Quæro §. fin. D. Locati*, modum potiùs præsumi, quàm conditionem: in contractu tamen, si agatur, ut priùs adimpleatur quod pro causa seu modo adjicitur quàm dispositioni locus sit, conditio, non modus, erit, *l. Qui promisit De condict. indeb. l. Cum tale & ibi Castren. De cond. & demonst.* sic ut hac consideratione dici possit, dictæ promissionis vires non tantum enervari, sed promissionem esse nullam: ut omnis

omnis obligatio deficit, & nulla est, quæ sub conditione contrahitur, si conditio non eveniat, §. *ex conditionali Inst. De verb. oblig.*

Cùm itaque promissio prædictorum Petri & Tossani sic evertatur; non potest secunda promissio Monasterij, hujus antecedentis promissionis respectu, seu quod magis est pro implemento ejusdem promissionis facta, viribus substituere, aut effectum sortiri: mutuâ enim velut connexione hæc inter se cohærent, neque separationem admittunt, & vitium, quod in uno est, per omnia diffunditur.
15 † Nam ut quicquid est causa causæ, idem quoque est causa causati, *l. Dedit dotem De collat. bon. Bald. in l. Ex placito C. De rer. permutat.* ita quoque quod vitium est in causa causæ, in causato quoque (hoc est, in proposito, in pensionis promissione) latere debet.

Adde, quod ea dictorum Petri & Tossani cum dicto Impetrante antecedens pactio veram beneficiorum nundinationem contineat omninò illicitam; tum quòd inter impares personas, hoc est laicos, qui dimissi juris, seu actionis sunt incapaces
16 *c. Cum adeo De rescrit. c. Ex l. literu De transact.* * tum quod simpliciter inter eos inita sit pactio reservandæ seu assignandæ pensionis, nullâ factâ mentione beneplaciti Sedis Apostolicæ, quo casu pactio est simoniaca, & omnino illicita seu nulla, *Panor. & Ioan. Anania in c. Non satis De Simonia, Gigas in tract. de pens. q. 5. nu. 3.* ut mirum videri non debeat, si & illa, quæ in illius consequentiam & implementum facta est, dicatur effectu juris destitui.

Illud autem obstare non potest, quòd in instrumento promissionis per Monasterium factæ tam larga contineatur renuntiatio exceptionum rei non sic gestæ, non ita celebrati contractus, doli mali, metus, fraudis, condictionis indebiti, ob causam, sine causa, ob turpem causam vel injustam
17 vel non subsecutam: † Nam præterquam quod hujusmodi insolitæ & negotio proposito non satis congruentes clausulæ ex consuetudine Notariorum magis, quàm contrahentium voluntate adjecta præsumi debeant, *Bart. in l. 1. nu. 10 De iure codicill. Bald. in l. Quoties De hered. instit. Dec. cons. 399. Conclusionem nu. 8.* idque hic rei evidentiâ etiam demonstretur, ex eo, quòd Impetrans tam pertinaciter perstiterit ante ac pòst in eo, quod suum jus, & actionem, seu suum Canonicatum Andanensem ad opus D. Ægidij resignasset seu dimisisset; quod non fecisset, si causæ falsitatem admittere voluisset:
18 * generalis hujusmodi exceptionum renuntiatio, quatenus dolum malum aut fraudem respiciunt, omninò nulla est; nullâ enim pactione effici potest, ne dolo agatur, aut excipiatur, *l. Si unus §. illud De pactis.* Iam verò cum dolum admittat, qui ex promissione, sine causa, aut ex causa, quæ sequuta non est, factâ agit, etiamsi sine dolo stipulatus sit, *d. §. circa*; rectè exceptione doli repellitur Impetrans, ex hac sic multis modis vitiata promissione agens.

19 Et certè tantum abest, ut ex hac causa hujus exceptionis usus inhibeatur, ut propter hujusmodi insolitarum & juri repugnantium clausularum cautionumque adiectionem, contractus magis suspectus reddatur, *Bald. in l. Si quis sub conditione De condit. instit. & in c. Quia verosimile De præsumpt. Ias. in l. Testamentum C. De testam.* quia (ut ait Baldus, *in c. Ex literis De consuet. & cons. 487. Appa- ret vo. 1.*) ubi abundantior est cautela, ibi est evidentior fraus. Et cum dolosâ præfati Impetrantis narratione persuasum fuerit Abbati, & Monasterio, Impetrantem suum jus & actionem ad dictum Canonicatum cessisse, ac dimisisse ad opus D. Ægidij, ac hujusmodi cessione admissâ Ordinarium Collatorem dicto D. Ægidio contulisse, idemq; Abbas & Monasterium hujusmodi persuasione inducti promissionem fecerint, additâ causa, ne Impetrans ex hujusmodi cessione ac dimissione nimium dispendium pateretur; quâ ratione ipsa promissio exceptione, eâdem quoque renuntiationis replicatio, triplicatione doli mali, enervari, ac elidi potest: cum utrobique dolus causam præstiterit, & promittendi & renuntiandi:
* Est autem juris aperti, quod ut dolus dans causam contractui bonæ fidei, reddit ipsum contractum ipso jure nullum, *l. Et eleganter, & ibi gloss. De dolo malo*, ita in stricti juris contractu per doli mali exceptionem removeatur petitio, *l. Dolo C. De inutil. stipulation.* æquum enim ac bonum est huiusmodi falsas persuasiones, sine quibus nemo se obligaturus, aut aliquid facturus esset, decepto non prodesse ad actionem, vel exceptionem doli, *l. Quod si cum scires l. Si quis affirmaverit l. Servus §. 1. l. Cum a te; l. Cum quis De dolo malo.* † His proximum est, quod quamvis prædicta Abbatis promissio ad formam Cameralis obligationis, sive contractus guarentigiati sit concepta, in quibus vulgò traditum est, *Bart. in l. 1. §. & parvi Quod vi aut clam, Cassad. decis. 10. de rescript.* exceptionibus vix locum esse, propter executionem paratam, quam secum trahunt: admittunt tamen exceptionem defectus causæ, propter quam contracta est obligatio: quia nimirum eâ deficiente deficit obligatio, *l. Ex conducto in princ. D. Locati, Anton. Massa Galesius ad formam Cameralis obligationis ad 4. part. nu. 12.*

Sed ut concedamus Impetranti, in promissione Opponentium nullum esse vitium, & sic prædicta omnia cessare; nihilo tamen magis obtinere poterit Impetrans: ob id, quòd in dicta promissione aliud quiddam contineatur, quod longè potentiùs impetrantis intentionem subvertit, & promissionis vires enervat; videlicet quòd promissio Abbatis sit facta sub conditione, ac certa forma, nimirum, *Sub nuda & simplici signatura desuper expedita vel expedienda*: sic quod iuxta ejusdem simplicis signaturæ Apostolicæ desuper expeditæ seu expediendæ vim, formam, & tenorem exsolvere ac satisfacere teneatur.

Iam verò certum est, ex contractu seu promissione efficaciter agi non posse, si conditio contractus non sit adimpleta, *Bald. in l. Si causam C. De execut. rei iudic. Alex. cons. 119. Viso processu nu. 2. vol. 1.* aut forma præscripta ad unguem, ut aiunt, observata, *latè Felin in c. Cum dilecta nu. 6. vers. gesta contra formam De rescript.* * Cujus quidem non adimpletæ conditionis, aut non servatę formę exceptio, semper admittenda est, etiã adversus cujuscumque generis instrumenta, habentia promptam & paratam executionem, *Alex. cons. 119. Cassador. d. decis. 10.*

decis. 10. *De rescript. nu.* 6. Eoque exemplo decidit Guilielmus Cassadorus, *decis.* 10. conditionem intimationis litterarum reservationis pensionis intra certum tempus faciendæ promissioni insertam enervare, & extinguere literas pensionis, si intimatio tempore præscripto facta non sit. Vnde etiam in proposito, quia nuda signatura Apostolica desuper expedita non invenitur, sequitur, nec promissionis ullam esse vim; quia signatura sic in conditione posita, & petitionis & solutionis gubernacula vigore dictæ promissionis moderatur. Peti enim sine illa nequit, & non coguntur promissores solvere nisi iuxta ejusdem simplicis signaturæ Apostolicæ desuper expeditæ, vel ex-
24 pediendæ, vim, formam, & tenorem: * sic ut deficiente, aut non apparente eo, ad quod fit relatio, relationis nulla sit vis, *l. In testamento De condit. & demonst.* & ex instrumento referente nulla dari possit exactio, nisi prolato instrumento relato, *Auth Si quis in aliquo C. De edendo.* * Et quod illa
25 verba, *Sub nuda & simplici signatura &c.* conditionem faciant ac formam constituant, non modum, ex cujus implementi defectu obligatio vacillare, aut infirmior esse non solet, *l. Libertas §. hac scriptura De manumis. testam gloss. l.* 1. *C. De his qua sub modo*, demonstratur ex traditione Alexandri, *d. cons.* 119. *nu.* 1. quod ubicumque aliquid expressum est, per verba ex sua natura importantia modum, & non conditionem, si tamen appareat tacitè vel expressè partes voluisse, quod primò impleatur illud, quod erat expressum per verba modum facientia, tunc talia verba mutent naturam suam & faciant conditionem, non modum. Nunc autem certum est, hoc actum esse inter partes, ut antequam Impetrans exigere possit pensionem, nuda signatura Apostolica expediretur, & secundùm eam fieret exactio: quod etiam non additum expresè, extrinsecus tacitè subintelligi debeat; * cum omnis
26 promissio pensionis sit nulla, quæ sine auctoritate superioris, nudo partium consensu imponitur super fructibus beneficij, vel monasterij, *tex. expressus in clem.* 1. *§. eadem De suppl. negligent. prælat.* Atque ideo etiam cùm sine ea additione contractus subsistere non possit, ad formam contractus, non tantùm ad conditionem referendum est. Quod autem signatura Apostolica desuper expedita non sit, manifestè deprehenditur ex eo, quod Impetrans nusquam illam probaverit: par enim vis est ejus, quod non est, & quod non profertur, seu non apparet, *l. Duo sunt Titij De testam. tut. l. In lege De contrah. empt.* Et sanè minimè sophistica est hæc assertio: nam quamvis Impetrans exhibuit quandam nudam signaturam signatam per illust. Dominum Hieronymum Cousanum Nuntium Apostolicum; Apostolicam tamen signaturam non protulit, quam secundùm dictæ promissionis tenorem, & formam expeditam proferre, ac secundùm eam exactionem pensionis facere debuit.
27 Equidem licet Apostolicæ Sedis appellatione contineatur Legatus de latere, *Doct. in c.* 1. *De off. leg. c. Veniens De verb. sig. lib.* 6. *Nicol. Boerius in tract. de potest. leg. de Latere nu.* 14. cujus potestatem habuit ex literis Apostolicis prædictis Illustrissimus Nuntius, sic ut literæ dicti Nuntij literæ Apostolicæ appellari possint tamquam ab eo datæ, qui Pontificem repræsentat, *c. Si Apostolica De præb. lib.* 6. in præsenti tamen casu id dicendum non est. Ea enim repræsentatio eatenus tantùm extenditur, quatenus mandata ipsius, seu facultates à Sede Apostolica patent; nam in alijs omnibus, quæ mandatis non continentur, Pontificem non repræsentat, *c. Nisi. c. Quod translatione De off. legati*; neque extra suam provinciam ullam potestatem ordinariam vel extraordinariam habet, *l. unica C. De mand. Princip.* ideoque appellatione Sedis Apostolicæ quando profertur super maioribus reservatis Pontifici, non continetur Legatus de latere, *Ioan. de Anania cons.* 94. *nu.* 2. *Visu & ponderatu*

Cùm igitur non constet ex actis de facultatibus dicti Nuntij, & præcipuè, quòd reservare potuerit pensionem super Abbatiâ ratione resignationum inter alios factarum, de quibus fidem facere debebat Impetrans, cùm mandata hujusmodi non præsumantur, *d. l. unica*, & alijs, quàm Cardinalibus, qui in legationem mittuntur, nihil ampliùs permissum sit, quàm quod mandatis, seu facultatum literis continetur, *c.* 1. *& ibi Doct. De off. legati lib.* 6. consequens esse videtur, ut hac ex parte Impetrans jure destituatur; quia in probatione deficit: præsertim quia per Opponentes apertè allegatum, & obiectum sit, prædictum Nuntium non potuisse reservare pensiones super Abbatijs ratione resignationum vel dimissionum de alijs beneficijs. † Nam licet jure or- 28
dinario pleraque citra expressum mandatum competant Nuntio non Cardinali; beneficiorum tamen collatio in provincia, ad quam missus est, ipso jure, nisi ei expressim concedatur, non competit, *d. c.* 1. *De off. leg. lib.* 6.

Cui consequens est, quòd nec pensionis reser- 29
vandæ potestas, nisi concessa expressim, ipsi competat: à pari enim ferè procedunt beneficij conferendi, ac pensionis reservandæ jus, & potestas, *Gomes de pension. q.* 6. *nu.* 19. *& seq.* Sed ut præterea bona fide fateamur id, quòd Domino Iudici constaret, si per Impetrantem mandata, seu facultates dicti Nuntij in hac causa exhibita essent (quod diximus omninò esse necessarium) nihilo securior foret Impetrans: nam sic habet clausula, quæ concernit facultatem reservandi pensiones, *Ac super resignatorum vel alias dimissorum seu occasione resignationum & cessionum huiusmodi aliorum quorumcumque beneficiorum fructibus, redditibus, proventibus pensiones annuas, non tamen tertiam partem fructuum, & proventuum gravaterum excedentes, prædictis resignantibus, vel cedentibus aut alijs personis idoneis per resignantes seu cedentes huiusmodi ad hoc tibi nominandos, quoad vixerint per beneplacita huiusmodi pro tempore obtinentes singulis annis, de consensu illorum, qui dictas pensiones persolvere habebunt, reservandi, constituendi, & assignandi.* In qua quidem clausula duo, imò tria, primo aspectu conspiciuntur, quibus Impetrantis fundamenta penitus evertuntur.

In primis enim stricta omnino est hujusmodi 30
reservationis potestas, tam respectu rei, seu causæ, quàm personarum. Nam permittit tantùm reservari pensionem ex causa resignationis, seu cessionis beneficiorum; sic ut, cum limitatum producat effectum, *l. Cancellaverat De his qua in testa.*

testam. delen. & permissio in unum casum contineat prohibitionem seu exclusionem in alio, *c. Susceptum De rescript. lib. 6.* cùm in materia stricti juris(qualis est hæc) casus omissus pro omisso habeatur, uti superiùs diximus, *d. l. Quicquid adstringendæ De verb. obl.* ex alia causa per dictum Illustrissimum Nuntium facta reservatio pensionis jure subsistere, aut ex ea exactio fieri nequit. Diximus autem & demonstravimus superiùs, Impetrantem hujus causæ neque resignasse D. Ægidio Brio præbendam Andanensem; neque juri aut actioni alicui sibi in vel ad eam competenti cessisse; ex eo videlicet, quòd ad oculum probatum sit, Impetrantem dictam præbendam numquam possedisse, aut jus, vel actionem ad eam habuisse, *l. Decem De verb. oblig.* ita ut nihil prosit impetranti, si liquidissimè probasset (prout non probavit) se potuisse hanc præbendam obtinere; sed spe hujus pensionis effecisse, ut D. Ægidio
31 conferretur. † Nam dato, quod hæc in genere possit esse sufficiens causa reservandæ pensionis; ex ea tamen causa Nuntius Apostolicus reservare non potuit; cui præter expressim concessa, cætera omnia denegata creduntur, *c. cum in illu §. cum autem De preben. lib. 6. Doct. in c. 1. De off. legati lib. 6. l. Cum prætor De iudic.* Similis restrictio est ex conditione personarum, quibus ei permittitur reservari pensionem: nam resignantibus vel cedentibus tantùm reservari jubetur; in quorum numero (uti jam dictum est) non est dictus Impetrans. Et quamvis adijciatur, *Aut alijs personis idoneis*; ea tamen verborum generalitas statim restringitur per subjecta verba, *Per resignantes & cedentes huiusmodi nominandis.* Quia igitur Impetrans neque resignans, neque cedens est; neque etiam per quemquam resignantem vel cedentem nominatus est ad hanc pensionem obtinendam: necessariò consequitur, hanc pensionis assignationem, seu nudam signaturam desuper expeditam nullius esse momenti ex defectu potestatis reservantis; sic ut, cùm resolvatur jus accipientis, resoluto jure datoris, *l. Lex vectigali & ibi Bart. De pignorib.* multò minùs accipiatur, seu acquiratur, si danti nullum jus ab initio competijt: facilius enim factum ne fiat impeditur, quàm semel factum tollitur, *l. Inter stipulantem §. sacram De verb. oblig.*

32 Secundò, quod quamvis beneficij appellatione largà contineri possit Abbatia etiam regularis; in præsenti tamen casu aliter eveniat: nam cùm reservatio pensionum super fructibus Monasteriorũ difficiliorem habeat explicationem, & in secreto Consistorio Papæ causa reservationis expendatur, an sit probabilis, & justa, *Gomes. de pens. quæst. 4. nu. 3.* bonâ ratione dici potest, sub generali beneficiorum appellatione in hac stricta materia non contineri Monasteria aut Abbatias. Quæ enim speciali notâ insigniuntur, ab alijs notabiliter discrepant, nisi specialiter exprimantur & notentur, quasi neglecta aut non concessa videntur, *l. Item apud Labeonem. §. ait. prætor. De iniur.*

33 Tertiò ex conjunctione clausulæ immediatè præcedentis, loquentis de facultate admittendi cessiones ac resignationes beneficiorum, & vacantia beneficia conferendi: in ea enim apertè adijcitur restrictio de beneficijs non excedentibus valorem annuum ducentorum ducatorum: sic ut indubitatum sit, dictum Nuntium minoris valoris beneficia conferre non potuisse; & conferendo nihil egisse: quia mandati fines egredi non licet, *c. Cum de non sacerdotali in fine De præb. lib. 6.* Iam verò quia in clausula immediate sequente fit promissio de reservandis pensionibus super hujusmodi beneficijs intelligenda, ac restringenda est ad beneficia ducentorum florenorum annuum valorem non excedentia * Dictio enim (*huiusmodi*) similitudinem signíficat, *l. Denique De pignorib.* & præcedentis dis- 34
positionis, seu rei relatæ qualitates omnes repetit.

Quo constituto, elucescit alia hujus pensionis ex defectu potestatis nullitas. Cum enim fructus, & reditus Abbatiæ de Molinis notoriè excedant ducentos ducatos annuos; non potuit Nuntius, super dicta Abbatia seu Monasterio hujusmodi pensionem constituere; quia scilicet gravandi eandem Abbatiam facultatem seu potestatem non habuit, propter dictum valoris excessum. † Diximus autem paulò antè, conferendi beneficia, & re- 35
servandi seu assignandi pensiones potestatem mutua quadam proportione inter se esse composita. Vnde eleganter decidit Ludovicus Gomesius, *in tract. de pension. q. 6. nu. 24. allegans Rotam decis. 9. de præbend. in novis, & Felin. in c. Ad aures col. 3. De rescriptis,* quòd si recepta resignatione beneficij valoris comprehensi in facultatibus sibi concessis Legatus pensionem imponat super fructibus alicujus beneficij, quod sit longè majoris summæ, quàm quæ expressa est in facultatibus Legato concessis; hujusmodi impositionem esse illicitam; sicuti nec valeret collatio facta per ipsum de tali beneficio gravato, si vacasset. † Cui proximum est, & ad rem subjectam appositissimum, quod eodem loco, *d. nu. 24.* addit idem Gomesius, quòd si in facultatibus Legati contineatur, ut non possit pensio per Nuntium reservanda excedere tertiam partem fructuum, si pensio major tertiâ parte fructuum resignati vel dimissi, beneficij assignetur super alio beneficio, cujus tertiam partem non excedit, Legatum excedere fines facultatis suæ, & mandati, *c. Cum dilecta De rescriptis.* Sic itaque multis modis impugnatâ, & annullatâ nudâ signaturâ, quâ pro exactione hujus pensionis usus est Impetrans; necessariò infertur conditionem promissionis, seu exactionis formam non esse impletam aut observatam; ideoque nec ex promissione agi posse: par enim vis est omnino non facere, vel non debito modo facere, *l. 1. §. penult. Quor. legat. l. Quoties Qui satisda. cog.*

Vnum adhuc superest, ex quo solo, deficienti- 36
bus etiam prædictis, & præsuppositâ dicti Legati plenissimâ potestate, Impetrans hîc causâ cadere debet; quod in ipsa nuda signatura pro causa reservandę pensionis per Impetrantem allegetur cessio, & dimissio præbendæ Andanensis; & quod ex ea D. Ægidius eandem præbendam consequutus sit. Nam cum in gratijs Apostolicis causa expressa habeat vim conditionis; quia scilicet semper subintelligitur, *si ita est c. 2. De rescrip.* & causa adiecta in vim conditionis, si falsa est, semper vitiat, *l. Demonstratio §. 1. De cond. & demonst. Felin. in d. c. Ad aures nu. 4. De rescript.* etiamsi per simplicitatem sit adiecta; & in universum omnes gratiæ, & literæ Aposto

Apostolicæ, in quibus scienter, aut per malitiam seu fraudem falsa expressa inveniuntur, sunt ipso jure nullæ; sic ut mendax precator in suæ falsitatis pœnam ex hujusmodi literis nullum commodum consequi valeat, *c. Super literis De rescriptis*: consequens est, ut dicta quoque signatura sit ipso jure nulla; sic ut Impetranti ad exactionem vigore promissionis, in qua conditio exhibendi seu expediendi nudam signaturam expressè posita est, nulla ratione prodesse possit; ut ita necessarium sit dicere, promissionem esse nudam, hoc est auctoritate Apostolica non corroboratam aut fulcitam; & ideo, ut suprà dictum est, illicitam, *clem.* 1. §. *eadem De suppl. negl. prælat.* De fraude autem & malitia Impetrantis in hujusmodi falsitate suggerenda, nihil est ambigendum; quod improbabilis sit ignorantia facti proprij, *c. Ab excommunicato De rescript. l. Quamquam ad S. C. Velleian.* Ignorare enim qui potuit Impetrans se non resignasse, aut cessisse, quod non habuit? cum resignationis etiam aut cessionis nullum modum alleget, nullum instrumentum proferat. Nec quicquam facit, quod Impetrans de procuratione allegavit, videlicet quòd procuraverit, ut D. Ægidio provideretur de præbenda, de qua curare poterat sibi provideri: nam, ut dixi, id non constat; & ut constet, continet turpem nundinationem & cauponationem beneficiorum, seu rerum spiritualium in universum prohibitam, *c. fin. De pact.* & quæ simpliciter, ac nudè exposita atque enarrata D. Nuntio, nulla ratione eum impulsura erat ad hujus pensionis ex tam fœda causa reservationé, seu assignationem, cum sciret facultates suas esse restrictas intra eos limites, ut tantùm resignantibus seu cedentibus aut alijs idoneis personis per resignantes, seu cedentes nominatis pensiones reservare, & assignare potuerit; quorum neutrum hîc in persona Impetrantis evenit. Vt ergò finem faciamus, & tandem nos extricemus, arbitramur hujus causæ eum esse statum, ut dicto Impetranti, vel ipso jure ex prætacta promissione nulla competat actio (quod etiam verius putamus) vel si stricta aliquâ juris ratione ex cameralis obligationis forma ipso jure stare possit, exceptionis objectione omninò elidatur & enervetur. Quod etiam per D. Assessorem ex prima exceptionum objectarum lectione animadversum fuisse deprehendimus; eamque ob causam petitam per Impetrantem nantizationem rejectam fuisse. Vnde etiam bonâ ratione existimamus, officium & partes Reverendi D. Conservatoris esse, ut secundùm Opponentes per omnia, tam quoad absolutionem à petitione, quàm condemnationem expensarum in persona Impetrantis sententiã dicat.

De præbendis.

SVMMARIVM.

Pensio injusta, obreptitia, exorbitans reducenda.

1. 6. *Valoris expressio quando sit necessaria in unione vel collatione beneficij.*
2. *Valoris taxa pars gratiæ est.*
3. *Obreptio potentior est surreptione.*
4. *Falsi suggestio excusari non potest.*
5. *Clausula motus proprij quid operetur.*
7. *Pensio iniusta vel excessiva oppugnari potest.*
8. *Excommunicatio nulla sine præcedente monitione.*
9. *Monitio unica an pro futuris pensionibus sufficiat.* *Monitio solvendæ pensionis fit per intimationem literarum reservationis.*
10. *Diei & pœnæ appositio interpellat pro homine.*
11. *Pensio successori in beneficio intimari debet.*
12. *Processus fulminatus super bulla unicus sufficit.* *Fulminatio processus quid?*
13. *Pensionis solutio retardanda non est pendente lite de eius nullitate vel iniustitia.*
14. *Pensionis reductio ex qua causa facienda.*
15. *Appellationis remedium an procedat contra pensionem.*
16. *Executor pẽsionis non cognoscit sed exequitur tantũ.* *Placiti Regij super literis Apostolicis usus.*

CONSILIVM CCXXXIII.

QVÆSTIONIBVS, quæ pro parte Reverendi Domini Abbatis & Conventus Monasterij S. Petri Gandavensis super perpetua pensione mille quingentorum ducatorum, partim Reverendiss. Episcopo Gandavensi partim graduatis Canonicis auctoritate Apostolica reservata & constitutâ super fundis & decimis, cæterisque similibus reditibus & proventibus dicti Monasterij proponuntur, respondendo eo ordine, quo pròponuntur; ad eam, quæ primo loco proponitur, anne dicta pensionis reservatio & constitutio censeri debeat obreptitia & surreptitia, eaque ex causa vel nulla vel annullanda, ob id, quòd suppressa & extinctâ Præpositurâ Ecclesiæ illius & annexorum, fructus, reditus, proventus, & quæcumque bona sint & fuerint dicto Episcopatui Gandavensi eadem auctoritate Apostolicâ applicata & appropriata sub expressione falsi valoris, quod hujusmodi fructus, proventus, & bona non excedant annuum valorem trium millium ducatorum, secundùm communem æstimationem; cùm tempore hujusmodi suppressionis & applicationis dictæ Præpositurae fructus & bona ferè (uti proponitur) triplo plura seu majora fuerint?

Dicimus in primis, hujus quæstionis resolutionem præfato D. Abbati ad directò constituendam dictæ pensionis vel nullitatem vel inutilitatem seu inefficaciam, parum prodesse posse: ob id, quòd dicta pensio ab unione seu incorporatione, & appropriatione bonorum dictæ Præpositurae nullâ ratione dependeat, nec cum illa communionem aliquam habeat; sed separatum velut corpus annui reditus partim Episcopatui, partim dictis graduatis Canonicis faciat & constituat; ideoque separatam quoque naturam & conditionem habeat, *l. Inter stipulantem §. sacram. vers. sed hac dissimilia De verb. oblig. l. Papinianus exul De minorib. l. Si maritus C. De donat. inter vir. & uxor.* tantumque absit, ut validitas dictæ pensionis dependeat à validitate dictæ unionis, seu appropriationis, ut qua parte eadem appropriatio vel obreptitia vel surreptitia, & ex obreptione vel surreptione nulla vel annullanda dici posset, firmior & corroboratior dici deberet dictæ pensionis reservatio; veluti ad augmentum & supplementum facta, non conditionaliter, sed purè, absolutè, & præcisè; ita ut ratio pati non videatur, ut inutilis ex quacumque forte causa dictæ Præposituræ unio, & appropriatio, operetur subversionem di-

nem dictæ pensionis utiliter & efficaciter constitutæ; ex vulgari juris regula, *c. Vtile De reg. iur. lib. 6.* potissimùm in separatis & minimè connexis, *Dynus & alij in d. c. Vtile.* Si de validitate & efficacia dictæ suppressionis, unionis, applicationis, & appropriationis redituum & bonorum dictæ Præpositurae esset quæstio, bonis & evidentibus rationibus sustineri posset illam ab
1 initio numquam jure substitisse. * Etsi enim jure communi expressio valoris beneficij in illius sive collatione, sive commenda, sive suppressione & vnione non sit necessaria, & omissa gratiam non vitiet, *Gloss. in Clemen. 1. De præben. Rota. decis. 277. alias est 42. de rescrip. in antiquis, Iacobus Puteus decis. 24. lib. 1.* ex regulis tamen Cancellariæ Apostolicæ, & ex communi receptoque stilo in quibuscumque gratijs beneficialibus & specialiter in vnionibus beneficiorum requiritur formalis expressio veri annui valoris secundùm communem æstimationem beneficij uniendi, *Alex. cons. 72. Inspecto diligenter nu. 1. vol. 1. Gomes. & Mandosius ad reg. Cancell. de valore exprimen.* idque sub pœna nullitatis unionis impetratæ per hæc verba, *Alioqui unio non valeat*; item *alioqui præfata gratia sint nulla.* † Quip-
2 pe taxa seu expressus valor est pars & velut causa ipsius gratiæ, & in effectu facit ipsam gratiam conditionalem; propter subintellectam clausulam, *Si ita est, c. 2. De rescr.* Causa autem adiecta in vim conditionis si falsa est, vitiat ipsam dispositionem, *l. Falsa demonstratio §. 1. De cond. & demonst.* quia cohæret illi; hoc est ratio concedendæ hujus unionis ex parte in eo posita est, quòd annuus valor dictorum bonorum non excedit tria millia ducatorum, *l. Cum tale §. falsam De cond. & demon. c. Significante De rescript. & ibi gloss.* * Ita ut gratia sic
3 sub falsa narratione obtenta, obreptitia magis quàm surreptitia, & sic multo magis nulla dici debeat: majorem enim reprehensionem meretur obreptio, hoc est falsi suggestio, quàm surreptio, *l. Si quis obrepserit Ad leg. Corn. de fals.* quæ in veritatis subticentia consistit, & ex ratione seu consideratione simplicitatis excusari potest, *c. Super literis De rescr.* * ut non potest ipsa obreptio excusari
4 ne quidem prætextu alicujus justæ ignorantiæ aut simplicitatis, sub cujus clipeo nemo debet falsum allegare seu narrare, cùm sit quod illi imputetur, cur non inquisitionis in veritatem adhibuerit diligentiam, & antè de veritate valoris se informaverit, cùm certam illius quantitatem falsò exprimeret, *Card. Zabarella cons. 31. Cum inter religiosos nu. 3. Steph. Bertran. cons. 111. Etiamsi verum esset vol. 1. parte. 1.*

Proinde etiam ad sustinendam hanc unionem nihil facit, quòd in hac applicationis ac approbationis Bulla hæc narratio non referatur ad assertionem Episcopi; cujus Episcopatui hæc appropriatio sit, per hanc clausulam, *sicut*, seu *prout asseris*: quo casu ipsa impetratio magis inficitur vitio obreptionis; quia continet causam finalem concessionis, *Card. d. cons. 31. n. 4. sicut asseritur*; quàm si vel impersonaliter dicatur, *Bisignetus decis. 6. de preben.* aut, ut est in proposita appropriatione, *Vt accipimus.* Nam semper verum manet fundamentum hujuscemodi appropriationis potissimùm consistere in minoris valoris expressione; ut nihil curandum sit, ex cujus suggestione vel narratione certus valor sit expressus, cùm diversitas formularum non semper operetur rei seu effectus diversitatem; spectatque magis ad stilum Cancellariæ Apostolicæ pro varietate vel impetrantium, vel modo concessionis, *Hieron. Paulus in pract. Cancel. Apostolica sub tit. de notabilibus super vacantibus reservat. vers. Item nota quod ut asserit fol. 33. in editione Lugdunensi.*

Vnde etiam est, quod ad excusationem hujus 5
vitij obreptionis ex falsi valoris expressione, nihil faciat, quod hæc applicatio & appropriatio sit seu dicatur facta *motu proprio* Papæ. Nam etsi in alijs *motus proprius* Papæ plurimum operetur, potissimùm ad tollendum vitium obreptionis & surreptionis, *c. Si motu proprio De preb. lib. 6* in expressione tamen falsi valoris talem effectum non habet, ut ipsam gratiam firmet adversus intentionem Papæ concedentis, ut maximè sublata censeatur obreptio vel surreptio, *Felin. in c. fin. vers. licet ultra omnes De præsumpt. Franc. Marcus decis. Delph. 77. nu. 4. part. 1.* ut eleganter consulendo scribunt Pet. Ancharanus, *cons. 138. De natura nu. 1.* & Card. Zabarella *cons. 96. In unione in princ.* & post hos Quintilianus Mandosius dictę regulę Cancellariæ exactissimus Interpres, *reg. 22. De unionibus quæst. 2.* Quod sanè dubitationem non habet tunc, cùm falsi valoris expressio modum excedit, & evidenter nimis magna est. Etsi enim propter clausulam, *motus proprij* modicus error seu excessus vel defectus tolerari possit; tolerari tamen non debet, si falsitas expressi valoris excessivè magna est: hujusmodi enim tam magnus Papæ error removet voluntatem Papæ, *Anchar. d. cons. 138.* quia evidenter errantis nulla est voluntas, etiamsi huic motui proprio addita sit clausula, *etiamsi maioris vel minoris valoris sit beneficium.* * Nimius enim excessus à 6
vero valore per expressionem falsi etiam sine impetrantis assertione tolerandus non est, *Steph. Bert. cons. 139. Dudum anno nu. 12. vol. 7.* cum taxa adijciatur causâ diminutionis, non augmenti, *Rota decis. 74. aliàs est 60. nota quod ubi alicus nu. 6. De rescript. in antiq.* ideoque ex minore quantitate seu valore numquam vitiet, ut facillimè vitiat ex majore, *c. Quamvis & ibi glossa in verb. usque ad certam De preb. lib. 6.*

Cùm igitur hujus Præpositurae fructus & bona tam exorbitanter proponantur excedere expressum in dicta Bulla annuum valorem trium millium ducatorum, nulla remanet justa dubitatio, quin hæc applicatio seu unio censeri debeat omnimodò nulla. Quamvis verò nullitas dictæ applicationis & unionis non possit quoque per se operari (ut diximus) nullitatem reservatæ pensionis; in proposito tamen non est inutilis illius consideratio, si non ad nullitatem dictæ pensionis constituendam, saltem ad illius sive reductionem sive reservationem faciendam. *
Nulla enim pensio tam præcisè nec cum tanta 7
firmitate concedi solet, quin ex justa, sive præexistente sive superveniente causa possit vel reformari vel ad moderationem reduci. Vt omne privilegium ac beneficium, cum incipit esse iniquum aut plus justo damnosum, facillimè reduci-

reducitur ad debitum statum, *c. Suggestum De decimis*, *Rebuffus in praxi benef. tit. De reservat. nu.* 17. *Lud. Rom. cons.* 369. *Circa primum*, ut ex professo latiùs hæc tradit Hieronymus Gigas in articulo injustæ seu excessivæ pensionis, *tract. De pens. q.* 35. Cui reductioni & reformationi locus esse potest etiam tunc cùm (ut sæpè fit) reservationi pensionis expressim & formaliter addita est restrictiva clausula, *quod sic reservata pensio non possit reduci ad minorem summam*; ut ex sententia Ioannis Staphilæi, *in tract. de literis iustitiæ*, etiam respondit idem prædictus Hieron. Gigas, *cons.* 38. *Scripsisti ad me.*

Quo præsupposito dicto Reverendo Domino in petenda hujus exorbitantis pensionis reformatione, reductione, seu moderatione plurimum momenti conferre poterit dicta consideratio expressi falsi valoris bonorum dictæ appropriatæ Præposituræ; si non ad hoc, ut illa appropriatio nulla dicatur, saltem ad hoc, ut hæc pensio fructibus dictæ Abbatiæ imposita, quatenus mensæ Episcopali reservata est, vel tota tollatur, vel ad justam moderationem reducatur; ob id, quòd ex Bulla reservatæ hujus pensionis ad oculum appareat, ideo dictæ mensæ Episcopali adiectam esse hanc pensionem mille ducatorum ex fructibus dictæ Abbatiæ, quod dictæ Præposituræ reditus & bona non excederent annuum valorem trium millium ducatorum; ad quam summam Papa in erectione hujus Episcopatus voluit dotem mensæ Episcopalis constitui, & pro commodiore sustentatione Pontificalis dignitatis illi ultra illam dotem adijci dictam mille ducatorum pensionem. Quam adiectionem non tantum verosimile, sed etiam certissimum est Papam facturum non fuisse, si dictæ Præposituræ verus valor expressus, & de vero valore plus suppressum seu subticitum, quàm expressum non fuisset. Ita ut vitium obreptionis, quod latet & consistit in ipsa applicatione & appropriatione Præposituræ seu bonorum illius ex falsi valoris tam exorbitante expressione, effectum suum extendat, seu extendere debeat ad illi subjunctam in eadem Bulla dictæ pensionis mille ducatorum reservationem; quia minor sic expressus valor apertè est causa, non tantùm impulsiva, sed etiam finalis superadditæ hujus pensionis: ita ut ex illius cessatione, quam operatur falsi valoris expressio, meritò cessare atque etiam cassari seu reformari debeat eadem hæc reservatio, *Gigas in d. tract. de pens. q.* 22. cùm qui pro tempore dicti Episcopatus quandocumque erit Episcopus, non tantùm dotem trium millium ducatorum, verùm etiam illius augmentum, non tantùm de alijs mille, sed etiam pluribus millibus ducatorum inventurus & habiturus sit in fructibus, reditibus, & bonis dictæ Præposituræ; ut meritò dicto Reverendo Domino Abbati remittendum sit onus tantæ pensionis. Prout verisimillimum est S. D. N. Papam intellectâ hac nimis exorbitante obreptione per tam evidenter falsi valoris expressionem, dictam mille ducatorum pensionem cassaturum seu revocaturum; etiamsi nulla alia esset vel reductionis vel reformationis ejusdem pensionis ex alio respectu justa causa seu occasio, de qua paulò post dicetur.

Sed hæc consideratio non satis commodè applicari posset ad alteram partem hujus pensionis, de quingentis ducatis annuis præfatis graduatis Canonicis reservatæ: ob id, quòd ex illorum parte nulla talis obreptio obijci vel considerari possit; ex quo illis nulla pars redituum seu fructuum dictæ Præposituræ est applicata seu appropriata, respectu cujus dici posset hanc quingentorum ducatorum pensionem in augmentum dotis illorum adiectam esse, & nulla constitui possit vel dependentia vel respectus inter hanc quingentorum ducatorum pensionem, & bona dictæ Præposituræ: Ita quod vitium obreptionis ex falso Præposituræ expresso valore, non possit pertingere ad hanc posteriorem pensionem quingentorum ducatorum.

Progrediendo ad alias quæstiones, quæ exoriuntur ex dictæ Bullæ perstringentibus, & sub vinculo excommunicationis præfatum Reverendum Dominum Abbatem illiusque in dignitate Abbatiali successores ad præcisam solutionem hujus pensionis obstringentibus verbis; ad eam, quâ primo loco quæritur, an Reverendus D. Abbas ex mora solutionis hujus pensionis ipso facto, nulla etiam alia monitione præmissa statim in pœnam excommunicationis incidat? respondendum videtur, * 8
quod velut juris regula sit, quod nemo sine Canonica monitione præcedente excommunicari possit, *c. Sacro De sent. excommunicat. c. Reprehensibilis in princ. De appellat.* Ita ut indubitatum sit sine interpellatione ex sola negligentia aut dilatione solutionis, non incurri pœnam excommunicationis; etiamsi verba decreti dictæ Bullæ verbis admodum præcisis hoc contineant, quod Abbas sententiam excommunicationis incurrat, si infra triginta dies, diem seu terminum solutionis hujusmodi faciendæ immediatè sequentes, debitas pensiones cum effectu non persolverit. * Sed in eo est dubitatio 9
an ad singulos solvendæ pensionis terminos specialis monitio requiratur, & sine ea hæc pœna non incurratur? In quo dicimus, quod unica monitio seu requisitio sufficiat pro omnibus, non tantum præteritis, sed etiam futuris pensionibus seu solutionis terminis, etiam adversus eum, qui reservationi pensionis non consensit, sed vel consentientis est successor, vel ex authoritate Papæ etiam citra consensum pensionis præstandæ onere gravatus existit. Quæ monitio fieri censetur per intimationem literarum Apostolicarum reservatæ pensionis obligato semel in vita factam; quia per illam hæc præcisa obligatio & periculum pœnarum seu censurarum ex contumacia non solventis inducitur in notitiam obligati, ut non possit prætendere illius justam ignorantiam, *Cassadorus decis.* 12. *nu.* 2. *De rescript. Gigas consil.* 42. *Non abs re*: nec exspectare debeat ut ad singulos solutionis terminos specialiter iterum moneatur, aut requiratur: * ob id, quod per Bullam 10
Apostolicam solutioni hujus pensionis, non tantum

tum pœna, sed etiam certa dies, quâ solutio fieri debeat sit apposita; cujus appositio generaliter etiam in aliarum rerum obligationibus facit, ut dies interpellet pro homine, *l. Magnam* C. *De contrah. & commit. stipulat.* nec alia tunc mentione opus sit: ut hunc juris articulum exactè & latè tractat & decidit Hieron. Gigas *in d. tract. de pension. quæst.* 77. ad quem remisisse sufficiat.

Vnde ad quæstionem secundo loco propositam facile est respondere, neque numerum, neque ordinem seu intervallum monitionum in consideratione esse. Si enim unica literarum monitio in futurum sufficit, ut jam sufficere diximus, propter certæ diei & pœnæ appositionem, *d. l. Magnam*; geminata & multo minus trina monitio non requiritur ad incursum aut executionem pœnæ excommunicationis. Ordinaria enim illa trina monitio, quam canon requirit ad justam excommunicationem, *c. Constitutionem De sent. excom. lib. 6.* necessaria non est; cum dies adiecta pro homine interpellet, & vicem peremptorij habeat, ideoque unica interpellatione contenta sit, *d. c. Constitutionem in fine & ibi gloss. in verb. una pro omnibus.*

11 Cum autem hæc saltem unica intimatio literarum reperiatur, expedita est responsio ad eam, quæ tertio loco proponitur quæstionem; an vigore processus semel ante plures annos fulminati & Abbati tunc pro tempore existenti intimati, modernus Dominus Abbas ex mora solutionis excommunicatus denuntiari possit? Quod videlicet præcedens illa intimatio alij facta eum sic non perstringat: ob id, quod non ex illius consensu, sed ex potestate & auctoritate Papæ constituta sit hæc obligatio; cujus ignorantiam prætendere potest tamquam in jus alterius succedens, *l. Qui in alterius, l. Qui cum alio De reg. iur.* quamdiu sibi nulla intimatio ex parte Pensionarij facta est, *Cassadorus d. decis.* 12. *Gigas d. cons.* 42. *nu.* 11. Ex sola itaque fulminatione processus super dicta bulla semel facta, nullum potest Domino Abbati moderno imminere periculum censurarum, si non idem processus fulminatus quoque Domino Abbati intimatus seu insinuatus fuerit. Sed id non ita quasi nova quoque fulminatione
12 opus sit: * processus enim semel fulminatus super bulla Apostolica perpetuam firmitatem habere debet: ut habent quæcumque gesta, quæ translata sunt in monumenta publica, & mortè fulminantis, aut eorum, inter quos res agitur perire non debent; quia in publicam fidem transierunt: nihil enim aliud est processus fulminatio, quam solemnis instrumenti publicatio, quam semel fecisse sufficit, neque reiterationem requirit. Sic quod intimatio moderno Domino Abbati per eundem illum primum & unicum fulminatum processum fieri possit, & si facta est, sufficere debeat ad constituendum Dominum Abbatem in mora & periculo censu-
13 rarum.

Adversus quod periculum, quò prompto paratoque remedio dicto Reverendo Domino Abbati succurri possit (quæ quarto loco proponitur quæstio) non satis expeditum est: propter dictarum literarum Apostolicarum tam præcisam, & sanctione censurarum ita obfirmatam obligationem; quæ potissimùm ex stilo in pensionibus Apostolicis observari solet; ex quo stilo non admittitur retardatio solutionis interea quam de pensionis vel nullitate, vel justitia, vel moderatione aut reformatione quæstio movetur: cujus movendæ potestas ex stilo curiæ concedi non solet, nisi cum vulgari clausula, *Sine retardatione solutionis pensionis*, *Gigas de pension. q.* 85. *& cons. 6. Vetus quæ inter nos nu.* 6. Multa quidem concurrere videntur ex quibus Reverendo Domino Abbati succurri possit, ut onus hujus pensionis, vel in totum, vel saltem pro parte à se excutiat: & in totum quidem illam, quæ mensæ Episcopali de mille ducatis reservata est, ex falsa expressione valoris redituum & bonorum supradictæ præpositurae ad tria dumtaxat ducatorũ millia annua; respectu cujus minoris valoris ipsius mensæ velut pro dotis augmento superaddita est hæc pensio mille ducatorum ex reditibus hujus Abbatiæ: quod nulla ratione verosimile est Papam facturum fuisse, si compertum habuisset quatuor, imo plura millia annua confici potuisse ex fructibus & bonis dictæ Præpositurae: ut superius satis deductum est. Pro parte vero dicto Domino Abbati, quoad utramque hanc pensionem succurri posset per petitionẽ reformationis seu reductionis dictæ pensionis ad justam moderationem; si demonstrari posset utramque excessivam vel ab initio fuisse, vel ex superveniente casu factam fuisse. †
Est enim id ex usu & stilo cancellariæ Apostolicæ 14
quod pensio immoderata respectu aliorum bonorum Ecclesiæ gravatæ vel quæ ex post facto inceperit multum gravari reduci possit ad debitam moderationem, *Hieron. Paulus in pract. Cancel. Apostolica tit. De notab. super pensionibus vers. Pensio immodica*; etiamsi in Bulla reservationis adiecta esset clausula; *quod ad minorem quantitatem pensio reduci seu cons.* 38. *reservari non posset, Gigas d. cons.* 38. Postulat enim hoc humanitatis & æquitatis ratio, & verosimilis Papæ voluntas, *Gigas d. q.* 35. potissimùm si demonstrari potest ita diminutos esse dictæ Abbatiæ reditus, quòd mille quingenti ducati nunc ex calamitate horum temporum excedant medietatem dictorum redituum, ad quam medietatem taxa hujus pensionis in dicta Bulla Apostolica & conditionata & restricta est per hæc verba, *Quorum medietatem pensiones huiusmodi insimul non excedunt.* Neque enim æquum est præfatum Dominum Abbatem ejusque Monasterium eò redigi, ut ex sui Monasterij bonis plus in subventionem aliorum eroget, quàm sibi suisque retineat.

Consultum itaque est, ut Reverendus Dominus Abbas, postpositâ omni mora per supplicem libellum S. D. N. Papæ exponi faciat statum & conditionem hujus pensionis, & præsertim illius absurdam illam obreptionem ex tam exorbitanter falsi valoris redituum & bonorum dictæ Præpositurae expressione; bonorum item ac redituum sui Monasterij ex calamitate postea superveniente notabilem diminutionem; ita ut sine malo & infelici exitu stante hac pensione status dicti Monasterij consistere non possit; accumulando cætera, quæ quo modo ad re-

ad reformandum moderandumque hanc pensionem S. D. N. Papam movere possunt, & apud Hieron. Gigantem accumulata inveniuntur, *d. quæst.* 35. dubitatio nulla est, quin hujusmodi commissio facilè obtinebitur, sed verendum, ne non sine clausula, *sine retardatione &c.* tentandum tamen & hoc erit; nihil enim vetat, quin sic obtineri possit, si modò Papæ ea impetrari aut occupari posset voluntas, *Gigas d. q. 35. & q. 72.* Bona sanè videtur illius esse spes ex narratione obreptionis illius per falsi valoris tam exorbitantem expressionem, quæ à dolo aut sanè nimis lata culpa excusari non potest; cùm dolo carere non videatur, qui petit quod intus habet, *l. 1. C. De re iud. l. Si quis ex argentarijs §. prætor ait vers. prohibet & ibi gloss. De edendo*; & planè absurdum sit sub prætextu exiguitatis redituum seu bonorum dictæ Præpositturæ, adiectum hoc augmentum stare, detectâ eorundem bonorum tantâ amplitudine: ut planè nobis persuadeamus ex hac causa S. D. N. Papæ animum permotum iri ad cassandam hanc pensionem, vel ex illa sola causa.

Sanè in re præsenti adversus rigorosam exactionem præteritarum pensionum justa oppositionis causa desumi poterit ex præsenti præteritoque dicti Monasterij illiusque bonorum statu; ut vel nihil omninò, vel non ad extremum solvere cogatur, propter sterilitatem dictorum bonorum & impedimentum usus illorum ex injuria horum temporum. Tacitè enim videtur obligationi præstandæ hujus pensionis inesse hæc conditio, si præfato Abbati eis uti frui licebit; ob id, quòd ex seu super illorum fructibus pensionis obligatio fundetur, *Lud. Rom. d. consil. 369. circa primum nu. 30. Gigas de pens. q. 72. Ioan. Staphil. in signat. literarum iustitia §. & est notandum nu. 7. Marcus Ant. Natta cons. 86. Teneo quod*: ut nuper ad alias pro parte Reverendi Domini Abbatis propositas quæstiones respondimus. In qua oppositione si executor aut Iudex Reverendum Dominum Abbatem non audiat, aut quoquo modo gravet, justa erit appellandi causa. * Nam etsi pensiones Ecclesiasticæ ri-
15 gorem executionis majorem habeant; appellationem tamen non respuunt ex generali juris regula, quâ omnibus iniquè oppressis remedio appellationis succurritur, *l. 1. De appellat. Gigas de pension. q. 95.* Potissimum in hac pensione, quæ Episcopo Gandavensi non pro necessarijs alimentis, sed majore splendore reservata est: ut ex textu dictæ Bullæ deprehenditur; quæ si respectu alimentorum reservata esset, nihilominus usus esse posset appellationis, licet non pari effectu; hoc est non cum suspensione executionis vel retardatione solutionis, *Gigas d. q. 95 nu. 5.* ut ferè semper observari solet in his, quæ provisionalem seu fiduciariam executionem habent, *l. 1. & ibi Doct. C. Si de moment. possess.*

Quæ consideratio continet responsionem ad quinto loco propositam quæstionem.

Ad sextam, quæ desumitur ex executionis dictæ Bullæ his verbis, *Quemlibet ex Abbatis S. Petri successoribus, quem hujusmodi excommunicationis sententiam incurrisse constiterit, quoties super hoc pro parte Episcopi & Canonicorum prædictorum fuerint requisiti, excommunicatum nuntient &c.* An, inquam, ad hanc nuntiationem executor progredi non poterit sine aliqua alia causæ cognitione? Respondemus, quòd alia causæ cognitio non requiratur, quàm an dies solvendæ pensionis cesserit, quod ex decursu & lapsu temporis per se deprehenditur, nec aliam cognitionem requiret; * præsertim ubi dies & pœna faciunt per se interpellationem, *d. l. Magnam*: 16
potissimùm quia hujusmodi pensioni executor meri magis, quàm mixti executoris officium gerat; & sic causæ cognitionem vix habeat, & justitiæ seu executionis potiùs sint nudi ministri, quàm Iudices; ideoque id non possint quod nomen illis non attribuit, hoc est cognoscere, sed dumtaxt exequi, *c. De cætero & ibi DD. De re iud. Ioan. Bapt. Ferretus cons. 53. In præsenti controversia.*

De literis placiti Regij, quod septimo loco proponitur, nulla potest esse dubitatio. Cùm enim usus placitorum sit, ne quod præjudicium Principi sæculari fiat, nec ad beneficium admittatur nisi illi gratus, *Bald. consil. 450. Casus talis est vol. 1. Steph. Bertran consil. 455. Vidi casum vol. 4. Ioan. Bapt. Ferretus cons. 29. Agenti possessorio*; & per constitutionem Principis imponentis necessitatem impetrandi placitum, non constringatur ipse Princeps impetrans; cùm in omni constitutione & generali sermone excipiatur persona constituentis seu loquentis, *l. Inquisitio C. De solution. l. Qui heredi in fine De cond. & demonst. l. Qui insulam §. fin. D. Locati, Bartol. cons. 226. vol. 1.* sequitur quòd cùm hæc pensio sit impetrata & constituta ad preces & intercessionem Regiæ Catholicæ Majestatis, illius executionem prosequi utique possint Episcopi Gandavenses sine alijs literis placiti; cùm hæc antecedens intercessio sit plus quàm simplex nudumque Principis placitum, & semel placuisse sufficiat.

Ad octavam quæstionem quod respondeatur non est nisi hoc, ut qua parte Abbas exceptione sterilitatis seu impedimenti perceptionis fructuum ex calamitate horum temporum tutus non est, celeri satisfactione saltem provisionaliter sibi prospiciat Reverendus Dominus Abbas, & vinculo excommunicationis se eximat; & sollicitè caveat, ne in excommunicatione usque ad sex menses obdurato animo (ut habet Bulla) perseveret; & perseverando periculum perpetuæ privationis regiminis & administrationis dictæ suæ Abbatiæ non incurrat. Quam si semel incurrerit, difficiliùs se inde extricare poterit, propter vacationem Abbatiæ; quam pro pœna ipso facto & velut ex canone latæ sententiæ dicta Bulla ex hujusmodi perseveratione constituit: ita ut nec temporalium bonorum aut Conventus administrandorum aliqua amplius ipsi fieret potestas; quia pro legitimo Abbate efficeretur intrusus, si administrationi post hanc sive privationem sive vacationem se ulteriùs immisceret, *Felin. in c. Veniens nu. 3. De accusat. & in c. In nostra De rescr.* Quæ est responsio ad nonam eamque ultimam quæstionem. In summa res eò recidit, ut nisi Reverendus Dominus Abbas sibi in tempore prospiciat per remedium reductionis seu reservationis hujus pensionis ex causis supradictis, perpetuò sit hæsurus in luto periculi censurarum & amissionis

suæ

suæ dignitatis; propter privilegiatam conditionem pensionum Ecclesiasticarum, etiamsi illæ alioqui per se & ex suo genere magis sint odiosæ quam favorabiles, *Gigas de pension. q. 96.* propter præcisa & arctiùs constringentia verba Bullæ reservationis illarum.

De Præbendis.

SVMMARIVM.

Pensio Ecclesiastica extinguitur per matrimonium.

1. *Pensio Ecclesiastica potest etiam laico assignari.*
2. *Pensio Ecclesiastica amittitur per contractum matrimonij.* *Pensio Ecclesiastica assignata clerico quando reguletur secundum beneficia Ecclesiastica.*
3. *Clericis de alimentis providendum.*
4. *Clericus contrahens matrimonium commoda clericaturæ amittit, excepto fori privilegio & injectionis manuum violentarum.*
5. *Possessorium quando detur ob pensionem.*
6. *Causæ beneficiales possessoriæ ex titulo justificandæ.*
7. *Beneficij incapax possessionis quoque illius incapax est.*

CONSILIVM CCLXXXIV.

EX consensu Reverendi in Christo Patris Domini Gabrielis Barcque Abbatis Monasterij S. Salvatoris Einhamensis, cæterorumque ejusdem Monasterij seu Abbatię Conventualium, dictâ Abbatiâ per obitum Domini Antonij Bieghe vacante, præfato D. Gabrieli ex nominatione Serenissimi Philippi Regis Hispaniarum &c. Comitis Flandriæ, provisum extitit:& requirente eodem Philippo Rege, alias in anno 1561 per nudam signaturam Apostolicam fuit Petro & Philippo Baersdorp clericis Tornacensis diœcesis, filijs naturalibus & legitimis quondam M. Cornelij Baersdorp Medici inclytæ memoriæ Caroli Quinti Rom. Imp. ob merita ejusdem Cornelij, ex obsequijs ipsius dicto Carolo Imp.impensis,reservata annua pēsio quinquaginta librarū Flandriæ, singulis videlicet centum quinquaginta florenorum annuorum, quoad vixerint, super bonis, fructibus, & emolumentis dicti Monasterij ac mensæ Abbatialis: quarum quidem pensionum annuam solutionem dicti Abbas & Conventus, per præcedentem eorum cum dictis Petro & Philippo initum contractum sub forma Cameralis obligationis, literis etiam non expeditis, & visâ solâ signaturâ Apostolicâ hujusmodi reservatarum singularum pensionum; singulis annis, quamdiu in humanis vixerint, facere promiserunt; prout etiam solverunt usq; ad annum septuagesimum primum inclusivè; sed ex eo tempore ampliùs dicto Philippo alteri prædictorum pensionariorum solvere recusant; ex hac causa, quòd matrimonium contraxerit, & sic pensionis incapax factus sit. Ob quam recusationem Philippus per literas manutenentiæ traxit dictos D. Abbatem & Conventum in jus coram Concilio Provinciali Flandriæ, petens in hujusmodi pensionis possessione seu quasi manuteneri. Quæritur, an bono jure id faciat Philippus, & an justa sit dictorum Abbatis,& Monasterij recusatio.

Et paucis respondetur, justam esse hujusmodi recusationem; ob id, quòd dictus Philippus à jure & possessione dictæ pensionis per contractum matrimonij exciderit. † Nam etsi personalis annua pensio super Ecclesiastici beneficij fructibus quid temporale magis,quàm spirituale sit, *c. Quamvis & ibi Gloss. De præb. lib. 6. Oldrad. cons. 168. Ad primam quæstionem, Io. Staphyl. in tract. de literis gratiæ tit. de forma exspect. §. nova forma nu. 11.* & à beneficio omninò separatum; possitque ex voluntate Papæ perinde laico, ut clerico assignari, *Archid. in d. c. Quamvis vers. provideri, Hieron. Gigas de pension. q. 22.* * cùm tamen illa clerico assignatur, eodem loco est apud clericum, quo ab eodem obtentum beneficium; ad hoc, ut superveniente contractu matrimonij pensio perinde vacet, & extinguatur ut beneficium, *c. Diversis De cler. coniug.* Censetur quippe Pontifex respexisse ad qualitatem clericaturæ, dum illam in concessione expressit, uti hîc in prętacta nuda signatura expressa invenitur:pręsertim cùm adiecta quoque reperitur hæc reservatę pensionis causa, *ut cōmodius sustentari valeas.* * Eam etenim curam ad se facilè vocat Pontifex, & alijs omnibus inferioribus regulariter mandat, ut clericis suis, non etiam laicis,de alimonijs provideant, *c. 2. De præben.* Cui causæ in proposito casu conjunctim quoque hæc altera adiecta est, *& ut literis operam navare valeas.* Etenim evidentiùs inde constat,in concessione hujusmodi reservationis respectum præcisè habitum esse ad qualitatem clericaturæ; sic quod ea expressio proculdubio fuerit inter alias causa impulsiva hujusmodi concessionis; quâ non factâ verosimile non est Pontificem voluisse dictis Petro & Philippo reservare pensionem talem, si fuissent laici. Cùm ergò per matrimonium dictus Philippus redactus sit ad laicorum conditionem; consequens est quòd cessante causa concessionis, cessare debeat ipsa concessio, *c. Relinqui & ibi Panor. De custod. euchar.* * Clericus enim convolans ad matrimonium, amittit omnia clericaturæ commoda: excepto solo fori privilegio, & injectionis manuum violentarum, *c. 1. De cler. coniug. lib. 6.* Sic quòd parum prodesse possit Philippo, quòd per matrimonium clericaturam nō amiserit, & Ecclesiæ adhuc utilis esse possit: nam iuris potestas ad dictos duos casus restringitur;in alijs malè concordat psalterium cum cithara, *d. c. Diversis.*

Nec quicquam in proposito immutat, quod in supplicatione sit adiecta mentio meritorum ex obsequio patris: nam ea præcipua, aut substantialis causa non fuit,nec per se stetit:sed potissima latuit in ipsa clericatura,ad quam Pontifex magis respexit: cum merita patris non contingant ipsum Abbatem, aut Conventum consentientem. Quæ distinctio inter concessionem factam laico, & eam, quæ fit clerico, modo præmisso, evidentes juris in hoc articulo habet rationes: quas eleganter deducit, & comprobat Hieron. Gigas, *in tract. De pens. q. 54.* & se ita per contractum sui matrimonij quasdam pensiones amisisse scribit. Cum ergò Philippus per contractum matrimonij exciderit ipso jure ab hac pensione, illiusque ex eo tempore factus sit incapax; consequitur, quòd non rectè instituerit hoc iudicium possessorium.

† Nam etsi aliàs,ut super beneficio, ita quoque 5 propter

propter denegationem solutionis debitæ pensionis rectè instituatur judicium possessorium sive retinendæ sive recuperandæ possessionis, *c. Querelam De elect.* non instituitur tamen rectè ab eo, qui beneficij vel pensionis ipso jure est incapax;
6 * interdicta enim possessoria super beneficio, & quæ ad similitudinem beneficiorum habentur, semper habent annexam seu conjunctam causam proprietatis; hoc est, qui illa proponit, debet non tantùm possessionem, verùm etiam titulum suæ possessionis (qui respicit causam suæ proprietatis) justificare, *Gloss. ult. in Clem. 1. De caus. possess. & propriet. Rebuf. ad constit. Reg. tit. de caus. benef. possess. art. 1. Gloss. 1. in princ. Berengarius Fernand. in l. Naturaliter §. nihil. commune in 1. combinatione nu. 17. De acq. possess.*
7 * Et sic fit, ut resoluto titulo per incapacitatem possessoris, possessio quoque resolvatur; cum sine colorato saltem titulo hujusmodi jura Ecclesiastica non subsistant. Et quidem ipso jure; sic ut nulla superioris sententia vel declaratio requiratur, *c. 1. & ibi Gloss. De cler. conjug.* sed pro intruso habeatur is, qui sic per sententiam juris privatus, in possessione de facto persistit: ideoque de facto etiam sine vitio spolij possessione expelli possit, multo magis in proposito per solam recusationem turbari, *d. c. De multa §. 1. De præb. & ibi Doct. Gigas in tract. De intruso nu. 55. & seq.* Atque ita paucis concludimus, dicti Philippi intentionem in hoc possessorio judicio propter notoriam & ex propria ejus allegatione apparentem incapacitatem, tam possessionis, quàm tituli nullo jure fundatam esse.

Ne sede vacante &c.

SVMMARIVM.

Prælatura vacante ad quem pertineat administratio.

1. *Prælatura vacante patronus non administrat.*
2. *Prælatura vacante Capitulum constituit œconomum.*

CONSILIVM CCLXXXV.

Collegiata Ecclesia Sancti Servatij Trajectensis Præpositum habet; cujus Præpositurae jus patronatus ex concessione Sedis Apostolicæ olim ad Imperatorem Romanum, & ex infeudatione oppidi Trajectensis per Imperatorem Duci Brabantiæ factâ, nunc ad Ducem Brabantiæ pertinet: virtute cujus juris patronatus Dux Brabantiæ præsentationem, collationem dictæ Præposituræ habet; institutione & admissione ad Capitulum dictæ collegiatæ Ecclesiæ pertinente; ut hæc refert Oldradus noster, *cons. 312. Thema quæstionis*, & plusquam notorium est. Quæritur ad quem pertineat dictæ Præposituræ, cùm vacat, custodia, fructuum perceptio, & administratio tam in spiritualibus quàm temporalibus, an ad patronum, an ad Capitulum?

Cujus quæstionis resolutio difficultatem non habet. * Aperto enim jure decisum est, *in c. Cum vos De offic. ordin.* vacante Prælatura ad patronum
1 laicum nihil devolvi præter potestatem conferendi, seu præsentandi personam idoneam ad ipsam Prælaturam: ita quòd rebus Ecclesiæ, seu Prælaturæ se intromittere non debeat, non magis in temporalibus quàm in spiritualibus, *Celsus Hugo cons. 77. in fine*; * sed earum procuratio, administratio, ac gubernatio devolvatur ad Capitulum, cujus est Prælatura, 2
Gloss. in d. c. Cum vos in V. œconomos & ibi Innoc. Hostiensis, Ioan. Andr. Ant. de Butrio, Zabarella, Ioan. de Imola, Hen. Bohic Panormit. & Bellamera: ita ut etiam quæ jurisdictionis sunt ad Capitulum devolvantur, *c. unico De maior. & obed. lib. 6. c. Si Episcopus De supplen. negl. prælat. lib. 6. c. Is cui De elect. lib. 6.* gravi pœnâ imminente Patrono laico contrarium facienti, *c. Generali De elect. lib. 6.* Et consequenter poterit prætactum Capitulum S. Servatij sine metu alicujus offensæ aut excessus vacanti Præposituræ suæ Ecclesiæ quamdiu vacat, providere, illi vicepræpositum seu œconomum constituendo, per quem temporalia ejusdem Præposituræ regantur & administrentur, *d. c. Cum vos in verb. ponatur œconomos, Franc. Marcus decis. Delph. 16. parte 2.* Receptorem seu Collectorem fructuum dando; officijs interea vel ex morte ipsius Præpositi vel ex alia causa vacantibus, per deputationem eorundem, vel aliorum providendo: potissimùm quia licet dictæ Præposituræ collatio seu præsentatio ad Ducem Brabantiæ pertineat; illius tamen admissio & institutio pertineat ad ipsum Capitulum, ut ex usu notorio & Oldradi illo responso, *d. cons. 312.* constat. Quo casu decidit Ioannes Imolensis, *in d. c. Cum vos nu. 8.* custodiam & administrationem pertinere ad Capitulum, & minimè ad Patronum laicum. De quo etiam in proposito tanto minus hæsitandum, quòd pro parte dicti Capituli proponatur Capitulum jam in immemoriali possessione ac consuetudine esse hujusmodi juris administrandi; & in anno 1539. vacante eadem Præpositurâ, eodem jure toto triennio usum fuisse; adeoque etiam fructus medij tempors suos fecisse dicatur: quæ consuetudo juri non adversatur, *c. Præsenti De officio ordin. lib. 6. Oldradus cons. 194. Factum tale est.*

De rebus Ecclesiæ alienand. vel non

SVMMARIVM.

Alienatio rei Ecclesiasticæ prohibita.

1. *Alienare non possunt exempti sine consensu Papæ.*
2. *Solemnium præsumptio ex antiquitate quot annos requirat.*
3. *Rescriptum vitiat falsa suggestio.*
4. *Restitutio in integrum coram delegato peti potest.*
5. *Ecclesia adversus alienationem in integrum restitui potest.*

CONSILIVM CCLXXXVI.

Plurium Doctissimorum virorum labor, & diligens pertractatio in causa, quæ nunc in appellationis judicio coram Venerabili D. Officiali Leodiensi ex delegatione Apostolica acta, & priùs semel per sententiam Dominorum Commissariorum Apostolicorum terminata est, inter D. Renerum vander Aa, & executores testamenti quondam Dom. Huberti Rayn appellatos ex una; & Reverendos Dominos Decanum & Capitulum collegiatæ Ecclesiæ Beatissimæ Mariæ Regalis urbis Aquensis appellantes ex altera partibus, faciunt, ut quod eorum

eorum conatibus, labore vel ingenij judicijque perspicaciâ addi possit non occurrat. Ita enim per eorum responsa omnes anguli juris in articulo impetratæ alienationis rei Ecclesiasticæ sine juris solemnitate pertentati, & ad rem propositam pro impedienda confirmatione alienationis ædium, quæ indubitato jure ad præfatam Ecclesiam spectaverunt, accommodati sunt, ut scribendi materiâ consumptâ, solius approbationis & subscriptionis relicta nobis videatur occasio. Paucis itaque vestigijs eorum insistendo in ea sumus sententia, petitam pro parte Impetrantium confirmationem ex auctoritate rescripti Apostolici faciendam non esse. Etenim hoc manifestum est ex ipso rescripto, quo Impetrantes nituntur, alienationem ædium controversarum imperfectam, nec adhuc eo tempore ad perpetuitatem,
1 irrevocabilitatemque perductam fuisse. † Demonstrat enim id evidenter petitæ auctoritatis Apostolicæ consensus, sine quo alienationes rerũ Ecclesiasticarum pertinentiũ ad monasteria aut collegia exempta, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, non possint subsistere, *c. Abbatibus* XII. *d.* 2. *c. In venditionibus* XVI. 1. *q.* 4. quia, ut non ineleganter respondit Baldus, *cons.* 156 *Abbas exemptus vol.* 1. ea est exemptionis veluti lex & conditio, quod exempta Sedi Apostolicæ obstricti non possint alienare sine ejus auctoritate ac consensu, *c. Nulli De reb. eccles. non alien.* Ita ut ex hac Impetrantium significatione statim evanescat quod ex adverso urgeri videtur, ex possessione sedecim vel septemdecim annorum, quibus emptores ædes has possederunt, præsumi interventum requisitarum à jure solẽnitatum. Solemnitatũ enim caput & plerumque initium est auctoritas hæc, sine quâ cætera facilè diffluunt, & tentata alienatio in lubrico relinquitur, *c. 2. vers & sedis apostolicæ licentia speciali De reb. eccles. non alien. lib. 6.* Plurimum enim interesse putamus, an solemnitatum requisitarum quæstio incidat, tunc scilicet, cùm res alienata repetitur; an verò de confirmanda alienatione ex defectu aliquo possessor, velut per viam actionis contendat. Illo enim casu præsumptioni locus esse potest, non etiam isto; quia agentis & contendientis intentio vitium & defectum in fronte de-
2 tegit: * cùm alioqui tantilli temporis possessio exigua sit, nec diuturnitatem inducat, multo minùs antiquitatem, hoc est triginta vel plurium annorum; quam ad inducendam hanc præsumptionem in hoc articulo omnes requirunt, *Phil. Decius cons.* 329. *Pro defensione nu.* 5. *& cons.* 341. *Viso puncto nu.* 13 *Hier. Gratus cons.* 142. *Decreveram vol.* 2. Cùm ergò hîc agatur de supplenda deficiente solemnitate, auctoritatis scilicet & confirmationis Apostolicæ, præponderare magis debet alienantium in re non omninò consummata contradictio, quàm instrumenta petentium illud, quod per se sine adminiculo à jure improbatur, *c. Sine exceptione* XII. *q.* 2. potissimùm quia nec alia verè sit confirmandi potestas, quæ per rescriptum Apostolicum præfatis Commissarijs conceditur, quàm ut ex consensu & ad petitionem utriusque partis, hoc est tam venditorum quàm emptorum, hæc alienatio conservetur; non etiam ut altera pars contradicens ad observationem factæ alienationis invita adstringatur: ita ut præfati Domini hac in re non contentiosam inter volentes & non consentientes, sed voluntariam tantùm inter volentes & factam alienationem comprobantes jurisdictionem nacti sint; ideòque meritò auditâ alterius partis, hoc est contradicentium oppositione adversus petitam confirmationem manum à tabula retrahere debuerint, & à confirmatione ad instantiam alterius dumtaxat partis abstinere, *argumento l. Diligenter D. Mandati; c. De causis De offic. iud. deleg.*

Quæ res in proposito diligenter in animadversione habenda: detegit enim rescripti & sequutæ 3
sententiæ propter deficientẽ judicandi potestatem ex tali rescripto nullitatem; propter falsam suggestionem in supplicatione pro obtinendo hujusmodi rescripto per usurpationem nominis Dominorum appellantium factam his verbis, *cupiuntque tam Decanus, Capitulum & Canonici, quam exponentes præfati &c.* Quæ falsa suggestio rescriptum vitiare solet tunc, cùm sine ea Papa vel nihil, vel difficilius aliquid super hujusmodi surreptitia petitione concessurus esset, *c. Super literis De rescript.* Vt procul dubio futurum erat, si consensus & petitio venditorum pro adminiculo impetrandi in supplicatione falsò allegata non fuissent, *c. In nostra c. Postulasti De rescript.* nam illorum veritas ex accessione confirmationis irretractabilem, irrevocabilemque hanc alienationem factura erat, vel cum dictæ Ecclesiæ detrimento; vel maioris utilitatis aut commoditatis consequendæ impedimento, *Nicol. Everard Præses cons.* 59. *nu.* 11. *&* 22. Certum itaque est dictos D. Commissarios sine iurisdictione inter contendentes & dissentientes notionem, & cognitionem assumpsisse, & quod eorum conscientijs in præsupposita concordia & unanimi petitione utriusque partis dumtaxat commissum erat, ad fori contentionem transtulisse usurpatâ iudicandi potestate, per quam dictos appellantes velut invitos ad abdicandum & amittendum rerum suarum dominium compellere contra juris rationem tentaverunt, *l. Nec emere C. De iure liber.* cùm in hujus rei imperfectione vel per viam nullitatis, vel restitutionis in integrum Ecclesiæ facillimè succurratur; ut restituto eo, quod pretij loco accepit, rei quasi abalienatæ possessionem recuperet, *c.* 1. *De restitut. in integrum*: cujus faciendi occasio ex accedente hac confirmatione, si tolleranda esset, eriperetur.

Quam sanè restitutionem dicti appellantes in 4
hac instantia ob id non immeritò nec malè petiverunt: cùm restitutio integri etiam coram delegato Papæ vel Principis peti possit, *l. ult. C. Vbi & apud quem, Glos. c. Causa in V. delegat. De restitut. in integ. Ioan. Bapt. Ferretus cons.* 43 *Vertente lite*; præsertim tunc, cùm omnia causæ incidentia & emergentia, annexa & connexa (ut in rescripto Venerabili Domino Officiali præsentato) delegata sunt. † Restituendi autem justa causa in mi- 5
nore, atque item in Ecclesia, quæ jure minoris fungitur, *c. Auditu in fine De restit. in integ.* est ipsa alienatio per se; cùm scilicet Ecclesiæ interest rem non alienatam, sed retentam esse, vel ob solam vicinitatẽ aliarũ rerum, quæ Ecclesiæ, venditis his ædibus proximæ sunt, *l. Si in emptionem De minorib. & ibi gloss.*

in verb. maiorum, c. Constitutus & ibi Doct. De restitut. in integ. Quibus præmissis necnon alijs per præconsultos latissimè tractatis & feliciter resolutis (à quorum refricatione vitandi tædij studio abstinemus) existimamus, sententiam Dominorum Commissariorum retractandam, & petitionem confirmationis reijciendam, aliasque secundùm conclusionem appellanti um judicandum esse.

De rebus Ecclesiæ alienand. vel non.

SVMMARIVM.

Alienatio rei ecclesiasticæ invalida an ex consensu superioris postea accedente convalescat.

1. *Ecclesiæ res alienari non potest.*
2. *Rerum alienari prohibitarum venditio facta ignoranti rei conditionem quatenus valeat.*
3. 5. *consensus superioris in rei ecclesiastica alienatione præcedere non sequi debet.*
4. *Libello expediri non possunt quæ causæ cognitionem requirunt.*
6. *Nullum ab initio non convalescit, nisi ex consensu utriusque partis.*

CONSILIVM CCLXXXVII.

CONRARDVS Nurenburch, cùm titulo conducti teneret fundum quendam pertinentem ad Capellam S. Margaretæ in loco de Bourges, eundem fundum tamquam suum proprium, sub onere tamen quinque sextariorum speltæ dictæ Capellæ quotannis solvendorum, uti asserebat, gravatum, vendidit & transportavit Annæ Fernandez, subticendo veram dicti fundi conditionem. Huic emptioni cùm Anna stare nollet, & ab ea recedere vellet, hoc effecit Conrardus per Decanum collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ Namurcensis & Godefridum Willensaigne dictæ Capellæ Mamburnum, ut ex potestate ipsis ab Episcopo Namurcensi, per apostillam ad eorum supplicem libellum concessâ, dictam venditionem prætacti fundi sub dicto onere quinque sextariorum speltæ ratam habuerint. Quæritur, an dicta venditio jure subsistat, ut illi dicta Anna invita stare cogatur; & ex sua parte huic contractui venditionis satisfacere nec ab illa recedere possit?

1 Iuris tam civilis, *l. Iubemus 2. C. De sacrosecclес.* quam Canonici, *c. Nulli, c. Si quis presbyterorum De reb. eccl. non alien.* dispositio est manifestissima, quòd nulla res cuiuscumque Ecclesiæ etiam ab Ecclesiæ rectoribus & administratoribus, multò minùs ab hominibus laicis, & omnium minimè ab earum conductoribus vendi, alienari, aut obligari possit. † Verum quidem est, quod rerum,
2 quarum alienatio à jure prohibita est, venditio ignoranti hanc rei conditionem facta ipso jure valeat ad hoc, non ut emptor, sed ut venditor venditioni stare cogatur, saltem ad hoc, ut emptori præstet quanti emptoris interest talem rem venditam non esse, *§. fin. & ibi DD. Instit. De empt. & vend. l. Liberi hominis in emptione §. liberum hominem l. Hanc legem De contrah empt.* sed tamen, si velit, emptor liberum est ei ab emptione recedere, ne illicitam rem, & jure prohibitam faciat licitam & sustineat: cùm etiam adversus scientes emptores rerum ecclesiæ gravissimæ pœnæ, atque adeò etiam excommunicationis & anathematis sint constitutæ, *d. c. Si quis presbyterorum, d. l. Iubemus §. sanè.*

Nec ad cogendam dictam Annam stare huic 3
contractui quicquam facit sequens dictorum Decani & Mamburni approbatio, etiam ex auctoritate & consensu Episcopi; ob id, quòd hujusmodi sequens approbatio & consensus jure non subsistat, cùm non præcesserint, saltem præcessisse non constat, solemnitates, quas jus requirit, *d. c. Nulli c. Sine exceptione* XII. *q.* 2. & inter cæteras solemnis tractatus, adhibitâ debitâ cognitione; quod vel inde constat, quòd proponatur Episcopi consensum dictis Decano & Mamburno datum esse per nudam apostillam ad eorum supplicem libellum seu requestam. * Est enim in evidens indicium 4
& argumentum, causæ cognitionem nullam adhibitam fuisse: quæ omninò requiritur, & sine quâ res expediri non potest, *Dominicus Gemin. consil 48. Presbyter:* nam quæ causæ cognitionem desiderant, & ubi decretum necessarium est; non possunt per annotatum seu apostillatum libellum expediri, *l. Nec quicquam §. ubi decretum De officio Procons.*

Cum alioqui plerique existiment, quòd consensus superioris in alienatione rei Ecclesiæ debeat 5
ipsam alienationem præcedere, nec sufficiat illum post alienationem quandocumque sequi: ob id, quòd talis consensus requiratur per modum solemnitatis, & sic pro forma, *Ant. de Butrio in c. cum nos De his quæ fiunt à prælat.* * Et quamvis 6
plerique etiam sequenti consensu legitimo sint contenti ad approbationem contractus inutiliter gesti: ex sententia tamen Baldi, *cons. 221. Primo quæritur vol. 1.* id tantùm obtinet tunc, quando id procedit de voluntate partium, hoc est emptoris & venditoris; non etiam si aliter illorum contractui ab initio inutili stare nolit. Ad exemplum matrimonij in prohibito gradu contracti, quod non confirmatur ex superveniente dispensatione superioris, nisi utroque contrahentium volente & consentiente, *Anchar. cons. 229. Multa dubia & cons. 239. Parum dubitationis, Paul. Paris. cons. 52. Dixi in alio nu. 41. vol. 4. Doct. in c. 1. De eo qui duxit in uxor. quam poll. per adult.* Quod enim ab initio simpliciter nullum est, nisi communi voluntate validum effici non potest: non velut olim, sed velut nunc primùm ex die sequentis dispensationis contractum seu gestum. Cur enim dicta Anna cogi posset ad consentiendum in hanc venditionem, & illi standum, quam ius tantopere improbat; & cui sine periculo stare non potest, perseverando semper in futuro periculo retractationis & vindicationis huius fundi; quam dictæ Capellæ Rector illiusve futuri Mamburni, quando ex usu id eis erit, quandocumque facere possent, *d. §. sane.* Vnde est quod Doctores passim admoneant propter hujusmodi pericula à talibus contractibus cum Ecclesiasticis tamquam à re pestifera abstinendum esse, *Marian. Socinus cons. 15. Visis prædictis vol. 1. Decius cons. 565. In causa Magnificorum nu. 15. & cons. 474. Viso instrumento nu. 10.* Cujus sustinendi potestas proclivior expeditiorque est, cùm juris solemnitates in alienatione rei Ecclesiasticæ debito modo non sunt observatæ (ut in proposito observatas

vatas non esse liquido constat) & hæc res liberi non sit arbitrij, ut etiam Episcopus pro suo lubito possit in faciendam vel factam alienationem rei Ecclesiasticæ consentire, *d. c. Sine exceptione, latè Socinus d. cons.* 15. *& cons.* 52. *Viso instrumento vol.* 4. Proinde liberum erit dictæ Annæ, non tantum non stare huic contractui; sed etiam à Conrardo repetere quicquid eo nomine solvit: ex quo ipsa ignoranter rem Ecclesiæ emit, Conrardus autem scienter illam vendidit.

De rebus Ecclesiæ non alienan.

SVMMARIVM.

Alienatio rerum Ecclesiæ.

1. *Res Ecclesiæ alienari non possunt.*
2. *Ecclesiastici bonorum Ecclesiasticorum usuarij tantum sunt.*
3. 7. *Arbores grandes pro immobilibus haberi.*
4. *Delictorum non est purgatio sicut mora.*
5. *Auctoritas Superioris requiritur in alienationibus rerum Ecclesiæ.*
6. *Consuetudo non valet, ut res Ecclesiæ alienari possint sine auctoritate Superioris.*
8. *Administratores rerum Ecclesiæ patientes res alienari puniuntur.*
9. *Bona fides non est in iuris ignorantia.*
10. *Fiscus inquirere debet de rebus Ecclesiæ malè alienatis.*

CONSILIVM CCLXXXVIII.

Recte per D. Advocatum causæ deducta sunt ea, quæ faciunt pro revocatione sententiæ per D. Officialem contra Theodoricum de Leewe fiscum latæ: non quidem ex eo tantùm, quòd D. Officialis postea in simili negotio alterius Ecclesiæ Mamburnos condemnaverit, ob cæsas quernas arbores (id enim fortè non tam ad prioris sententiæ iniquitatem detegendam, quàm Iudicis inconstantiam ex facti forsitan varietate provenientem, arguendam faceret, cùm exemplis non sit judicandum, *l. Nemo C. De sent. & interlocut. om. iud.*) sed etiam & quidem magis ex eo, quòd factum Reorum prorsus sit improbabile, & pænâ legis dignum. *

1 Cùm enim Rei non nisi administratores fuerint Ecclesiæ, seu rerum ad fabricam spectantium, non potuerunt eas aut earum partem alienare, *tit. C. De reb. alienis. non alien.* & eo quidem minùs, quòd rerum Ecclesiasticarum alienatio in genere arctiùs sit prohibita; & civili, *l. Iubemus § œconomus C. De sacros. eccles.* & canonica, *c. Nulli De reb. ecclesiæ non alien.* dispositione interdicta sub pœna arbitraria, & privationis officij & indemnitatis Ecclesiæ præstandæ; quæ nec ijs, qui majus jus in rebus Ecclesiæ habent, hoc est titulum, veluti Pastoribus, Præpositis, Abbatibus, & cæteris per-

2 missa est. * Sunt enim earum tantùm usuarij, *c. Si quis sanè De peculio cler. c. Præsenti in verb. reservari De off. ord. lib.* 6. quibus omnis alienatio interdicta est; * & nominatim venditio, seu excisio

3 grandiorum arborum, *l. Sed si grandes De usufr* quæ ex notoria harum inferiorum Regionum consuetudine, cessante etiam illa juris scripti dispositione, inter immobilia computantur, *Nicolaus Boerius decis.* 51.

Neque excusat Reorum excusatio, quòd ad Ecclesiæ utilitatem excisæ sint arbores: nam imprimis de ea utilitate non constat, imò nec per Reos de ea aliter allegatum est quàm per generalem allegationem, quòd in utilitatem Ecclesiæ arbores quernas mamburnis cedere liceat, nullâ factâ subsumptione, quod Rei illas aut pretium Illarum in utilitatem Ecclesiæ converterint. Etsi verò una arborum videatur ex depositionibus testium conversa in scamnorum Ecclesiæ constructionem; serior tamen fuit ea conversio: quia ut ex primo Actoris teste patet, Rei non priùs scamna illa fieri curaverunt, quàm per fiscum super excessu excisionis citati fuerint, tunc scilicet, cùm delictum per excisionem consummatum fuit & fisco actio acquisita, seu inquirendi occasio data. * Non enim ut moræ, ita delictorum est 4
purgatio, neque pœnitentiâ delictorum aboletur, *l. Palam §. non solùm De ritu nupt. l. Qui eâ mente De furtis.* * Deinde admissâ causâ utilitatis seu 5
conversionis in utilitatem; nihilo justior erit causa Reorum, ad hoc, ut ab omni pœna excusentur, ob deficientem superioris auctoritatem, quæ generaliter in omnium rerum Ecclesiasticarum alienationibus requiritur, *cap. fin. De reb. Eccles. non alien. can. Sine exceptione* XII. *quæst.* 2. Ita ut causa necessitatis vel utilitatis non sufficiat; ne scilicet hoc commento necessitatis vel utilitatis ex privato Administratorum judicio præsupposito, in damnum incidat Ecclesia.

Adversus quæ nihil operatur consuetudo per 6
Reos allegata: nam præterquam quòd legitimè, ut D. Advocatus deduxit, probata non sit, nihil hic operari potest; cùm hujusmodi consuetudo apertâ juris dispositione reprobetur; sic ut nec constitutione introduci possit, ut rerum Ecclesiasticarum immobilium, quantumvis minimarum, nulla alienatio rata sit sine superioris auctoritate, *d. cap. fin. De reb. Eccles. non alien.* Deinde per extracta per Actorem exhibita constat, usum conformem juri scripto in contrarium esse: quòd scilicet in amputatione arborum Mamburni licentiam ab Archidiacono seu Officialibus ejus petere soleant. Nec faciunt pro Reo exempla cæterarum arborum privatâ Mamburnorum auctoritate aliquando sine ullâ pœnâ: * nam, ut ex testibus Reorū 7
patet, ea exempla tantùm sunt de salicibus, & alijs, quæ in grandiorum arborum numero non collocat Actor, nec generali illâ & notoriâ consuetudine numero immobilium censentur.

Admisso interim, quòd unicæ illius quercus excisio, propter prædictorum scamnorum constructionem, extra pœnam sit: certissimum tamen est, aliarum excisarum quercuum nomine eosdem teneri, quia, ut diximus, circa eas nulla conversionis in utilitatem Ecclesiæ extat allegatio aut probatio. Nec excusat Reos, quod dicant ab alio Mamburno venditas fuisse illas quercus: nam id apertè non constat ex testibus; sed hoc tantùm, quod ab alio fuerint cuidam venditæ, cui venditioni renuntiaverit; post quem D. Arnoldus Iosephi emerit, & amputaverit tempore Mamburniæ Reorum; quod ipsum satis est. * Puniuntur 8
enim Oeconomi & administratores rerum Ecclesiasticarum non tantùm si ipsi vendant, & alienent

res

res Ecclesiæ; verùm etiam si alienari tantùm patiantur, *d. § œconomus*, *vet. Anchar. consil.* 158. *Et narratū nu.* 15. prout hîc uterque Reus harum arborum excisionem fieri sciverunt seu scire debuerunt, & potuerunt, ac scientes præfatum D. Arnoldum easdem auferre passi sunt.

9 Nec facit bona fides Reorum, ex eo, quod existimaverint id ibi prætextu alicujus consuetudininis licere: nam bona fides esse non potest, saltem nulla probabilis, ex juris, quod dicta consuetudo reprobatur, ignorantia, *l. penult. Cod. De iuris & fac. ignor. l. Quemadmodum in fine Cod. De agr. & cens. lib.* 11. licet non negemus, propter hujusmodi bonam fidem mitiùs puniendos ipsos Reos pro arbitrio D. Iudicis. In quo hoc primum continebitur, ut Rei condemnentur Actori in omnibus expensis ob inconsultam eorum facilitatem: nam nulla ex parte magis iniqua nobis videtur D. Officialis sententia, quam quod fiscum agentem
10 in expensis condemnaverit, * cui adversus Reos inquirendi justissima fuit causâ, tum ob prædictum usum subsequente sententia ejusdem D. Officialis in simili negotio confirmatum, tum ob manifestam juris dispositionem hujusmodi alienationem prohibentem; & denique ob dicti fisci officium; cui adversus hujusmodi excessus inquirendi cura perpetua incumbit, *cap. fin. vers. & nihilominus De reb. Eccles. non alien. lib.* 6.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

SVMMARIVM.

Alienatio Rei Ecclesiasticæ.

1. 6. *Solemnitates quæ requirantur in alienatione rei Ecclesiæ.*
2. *Consensus, & authoritas cuius requiratur in alienatione rei Ecclesiasticæ.*
3. *Alienatio rei Ecclesiasticæ ex quibus causis fieri possit.*
4. *Meritorum nuda assertio an sufficiat.*
5. *Prælati negotia sua consanguineis committere non debent.*
7. *Emptori scienter ementi rem Ecclesiæ sine solemnitate non competit actio personalis contra venditorem.*
8. *Aliud est vendere fructus rei ad vitam, aliud constituere rei usumfructum.*
9. *Locatio rei Ecclesiasticæ ad longum tempus facta sine requisitis solemnitatibus nulla est.*

CONSILIVM CCLXXXIX.

Ex his, quæ in facto proponuntur pro parte Reverendi Domini Abbatis & Monasterij de Grimbergen, adversus Petrum de Spira, comperimus multa concurrere, quæ tam priorem concessionē ad vitam, quàm sequentem venditionem domus in Oppido Lovaniensi sitæ, per prædecessorem moderni D. Abbatis acquisitæ faciunt omninò nullam: ita ut neque viâ exceptionis, neque actionis dicto Petro prospectum sit.

Nam quod ad priorem concessionem attinet,
1 quam de dicta domo ad vitam præfati Petri, & ejus uxoris fecit D. Nicolaus de Spira defunctus Abbas, præfati Petri frater, manifesta est juris tam civilis, *l. Iubemus §. sanè Cod. De sacros. Eccles. in Auth. de alien. & emphyt. §. si verò aliquis voluerit coll.* 9. quàm Canonici, *Clem. in verb aut possessiones eiusdem alicui ad vitam De reb. Eccles non alien.* constitutio, hujusmodi concessionem etiam receptâ pecuniâ prohibens & annullans, si non sit facta adhibitis juris solemnitatibus & concurrentibus alijs ad hoc requisitis, *can. Sine except.* XII. *q.* 1. *c.* 1. *De reb. eccl. non alien. lib.* 6. Quæ in literis hujus concessionis partim non conspiciuntur, partim simulata, partim extra veritatem posita inveniuntur, ideoque meritò pro nulla reputari debeat: quia ut subsistat hujusmodi concessio, requiritur veritas causæ, & solemnitas formæ, *Freder. de Senis cons.* 142. *Domino Ioanni nu* 13. Et quoad solemnitates, duo præcipua desiderantur; primò tractatus præcedens, qui in quavis alienatione rei Ecclesiæ perpetua (cui annumeratur concessio ad non modicum tempus seu ad vitam) necessarius est, *d. Clem.* 1. *& ibi glos. & Zabarella nu.* 23. *& alij Freder. de Senis cons.* 52. *Quidam prælatus nu.* 1. *quod repetitum est cons.* 87. quia causæ cognitionem & discussionem omninò necessariam continet, dum disquirit, inter eos, quorum consensus necessarius est, an necesse, aut utile sit facere alienationem seu concessionem, *Gloss. in d. c.* 1. *verb. tractatus*, *Fred. De Senis cons.* 249. *Domino Michaeli, Ioan. de Imola in c.* 1. *vers. quid autem ut tractetur De his quæ fiunt à prælat.* Sic ut non sufficiat consensum Prælati, & aliorum Monachorum concurrere in actu Capitulari, nisi etiam consensum præcesserit solemnitas hujusmodi tractatus; & plerique velint de eo tractatu instrumentum fieri seorsim, nec sufficere mentionem fieri tractatus in instrumento alienationis aut perpetuæ seu ad longum tempus concessionis, nec in eo credatur simplici narrationi Notarij id asserentis, *Paul. de Cast. cons.* 38. *Super eo quod quæritur vol.* 2. *Felin. in c. Sicut nu.* 17. *De sent. & re iudic. Alex. cons.* 17. *Viso instrumento nu.* 5 *vol.* 4. *Thomas Grammat. decis.* 17. *n.* 17. Cùm ergò non constet in hac concessione de præcedente hoc tractatu, & ex instrumento hujus concessionis apertè deprehendatur, quod D. Abbas & Religiosi in eo nominati initium fecerint ab ipsa concessione; dicendum est illam vitio nullitatis infectam esse.

Secundum quod ex solemnibus hîc desideratur, est consensus Superioris, *Alexan. d. cons.* 17. *nu.* 4. qui in hoc Abbate ab ordinaria jurisdictione exempti est Papa, *Glos. in d. Clem* 1. *in V. proprij*, *Bald. consil.* 511. *Quidam prælatus nu.* 2. *vers. dicet aliquis superior est vol.* 5. vel saltem Superior generalis Ordinis, qui quasi Episcopalem habet jurisdictionem, *glos. in d. clem.* 1. *in V. habeat*, *& ibi Cardin. nu.* 31. *Franc. Marc. decis.* 1083. *parte* 1. Etsi enim ad hoc, ut non incurratur pœna suspentionis ab officio, propter alienationem rei Ecclesiasticæ factam, sufficiat, quòd Conventus cum Prælati proprij consensu alienaverit; ad invaliditatem tamen contractus effugiendam hoc non sufficit, sed requiritur consensus vel Papæ, vel illius, qui immediatè Prælati alienantis vel sic concedentis superior est, *Steph. Bertran. cons.* 305. *Etiamsi vol.* 4. Quod cùm hîc factum non sit, non potest dici, quod hæc concessio ipso jure subsistat: quia deficit illud, quod substantiale seu principale est; sic ut successor in Prælatura non obligetur ex hac prædecessoris sui concessione, *Fred. de Senis cons.* 2

cons. 143. *Concessio facta.*

3 Sed & si in solemnitate nihil desideraretur, aut quod ex consuetudine aliquâ ex solemnibus, quæ jure communi præscribuntur, quædam omitti possent; nihilo tamen solidior erit hæc concessio: ob id, quòd alterum extremorum hîc desideretur; veritas causæ scilicet, quæ consistit in casibus, seu causis, ex quibus à jure alienatio rei Ecclesiasticæ permittitur; quæ sunt tres, necessitas, utilitas, & remuneratio; ita ut si vna harum trium causarum non intervenit, alienatio, seu concessio ad vitam (quæ ut diximus perpetuæ alienationi comparatur, *Dominic. Gemin. cons.* 48. *Pro examinatione clariore nu.* 5. *Bonif. de Vitalinis in d. Clem.* 1. *nu.* 14.) quantumvis solemniter facta, est ipso jure nulla, *c. Nulli & ibi Doct. De reb. eccl. non alien. d. Clem.* 1. *gloss. in c. Qui in ecclesiarum De constit. Castren. cons.* 74. *In facto isto vol.* 1. Iam verò percurrendo dictæ concessionis instrumentum, non invenitur subesse causa necessitatis: ob id, quòd hæc concessio lucrativa sit ex causa donationis; in necessitate autem nemo liberalis præsumatur, *l. Rem legatam in fine De adim. leg.* Sed nec utilitatis causa prætexetur, quæ in donatione seu concessione lucrativa constitui non potest quoad donantem: quia damnum seu diminutionem continet omnis donatio, ac gratuita concessio, *l. Præses in fine C. De transact.* neque ijs permittitur, qui rerum adminstrationem, non plenum arbitrium, habent, *l. Cum plures §. penult. l. Tutor secundum dignitatem De administ. tut. l.* 1. *§. præterea De tutel. & ration. distrah.* Superest ergo sola remunerationis causa, ob benemerita, quam etiam solam exprimit dictum instrumentum. * Sed ut ex hac causa sustineatur

4 donatio, seu concessio, non sufficit sola & nuda causæ hujusmodi expressio & narratio, sed illius quoque veritas adesse debet; ita ut nisi probentur exactè merita, non subsistat donatio, nec præsumatur meritorū allegatio, nec etiam ultra merita extendi possit donationis effectus; præsertim inter personas donare prohibitas, *Bart. in l. Si forte De castr. pecul. Guido Papæ decis.* 95. qualis est Prælatorum donatio seu liberalis concessio consanguineis suis facta, *Ioan. Andr. in addit. ad Specul. de reb. eccl. non alien. tit. in rubr.* sic ut nisi per consanguineum donatarium merita eaque æquivalentia donationi probentur, successor in dignitate hujusmodi donationem ob simulatam remunerationem, tamquam ambitiosam revocare, & rem donatam etiam cum fructibus avocare possit: ut consulendo eleganter respondit Oldradus, *cons.* 226. *Quidam Episcopus.* De quo in proposito minor est dubitatio, ob id, quòd plurima proponantur non tantùm non extare ulla Petri hujus in Monasterium merita; sed ex adverso deprehendi multa, quibus idem Petrus cum suo fratre Abbate dictum Monasterium in maxima damna coniecerit; quæ in processu propiùs deducta, & probata prorsus improbabilem faciunt Petri hac in re intentionem. Et tantum abest, ut in eo, in quo Petri hæc merita præcipuè constituuntur (quod Monasterij res & bona plurimis annis administraverit) veritas aliqua ponenda sit; ut vel inde potissimùm contrarium assumendum ac præsumendum veniat. * Nam

5 jus prohibet consanguineis Prælati hujusmodi Monasterij negotia committi, *can. Decenter* 89. *distinct. can. Episcopus* XII. *q.* 2. quia præsumptio est, quòd hi cupiditate habendi & expilandi sibi studeant, & res Ecclesiæ libenter lædant, *gloss. in d. cap. Decenter.* Et quamvis ea præsumptio cesset, vel saltem non tam facilè assumatur, si consanguinei sunt alioqui boni, & honesti, *Fred. de Senis d. consil.* 52. *Quidam prælatus nu.* 2. & donatio, seu concessio est de re exigui momenti, vel si pauperi consanguineo donetur pro illius victu aut vestitu, *Petr. Rebuff. in tract. de alienat. rerum Eccles. nu.* 75. cùm tamen ob remunerationem fit, causa remunerationis probari debet; alioqui successor liberalitati huic stare non cogitur, *Fred. de Senis d. consil.* 52. *nu.* 1. Cui remunerationis causæ hîc tanto minùs standum est, quòd ex adverso quoque proponantur plurima, ex quibus constat Petrum ex bonis hujus Monasterij etiam divitem, & locupletem esse factum.

Restat ut de sequenti vindicatione hujus domus, quam modernus Reverendus D. Abbas post hanc concessionē fecit, dicatur. In quo subsistendum non est: cùm enim sit facta sine ulla juris solemnitate, sine superioris consensu, sine præcedente tractatu, sine consensu capituli, sine causa vel necessitatis, vel utilitatis, vel benemeritorum, non potest illa ullâ ratione consistere; secundùm ea quæ superius diximus, *d. can. Sine exceptione* XII. *q.* 2. Eoque minus, quòd hæc sint facta ante confirmationem præfati D. Abbatis, tunc cùm tantùm electus esset, & per jus alienandi rem tempore non perituram, etiam in permissis casibus nullam adhuc habebat potestatē, *Gloss. in c. Qualiter De elect.* 6

Neque in prædictis duobus articulis facienda est aliqua distinctio juris seu actionis personalis à jure reali; quasi si non teneat concessio vel hæc posterior venditio, quoad rei alienationem; obligatio tamen & actio personalis saltem Petro dari debeat, si non ad implementum, saltem ad præstationem ejus quanti interest. Vt evenit, quando alicui res sacra, aut liber homo, cujus nulla est alienatio, vendita est, *l. Liberi De contrah. empt.* quia ut hoc verum sit, ubi emptor ignorat hujusmodi conditionem rei, quæ venditur, vel donatur; non obtinet tamen, si eandem sciat: quia se decipit & contra jura mercatur, *d. l. Liberi hominis in fine l. Si emptione De contrah. empt.* quia contractus ipse, unde obligatio personalis consurgere deberet, vitiatur & annullatur; ita ut ex hoc contractu contra juris prohibitiones celebrato nihil juris contrahenti acquiratur, & sic nec actio personalis, *d. l. Iubemus §. sanè Cod. De sacros. Eccles. Bonif. de Vitalinis in d. Clem.* 1. *nu.* 17. quia rem illicitam aggressus est malâ fide, propter juris prohibitionem, *l. Quemadmodum Cod. De agric. & cens. lib.* 11. *l. Vniversas C. Ne rei dom. vel templor.* Non quòd Prælatus non possit contrahendo se obligare, etiam in præjudicium bonorum & fructuum mensæ suæ; sed quod id non possit per contractum vetitum; ut est perpetua, seu quasi perpetua, rei immobilis alienatio. * Vnde est, quod Petrus Rebuffus tradit, *in tractatu de alien. rei Eccles. nu.* 27. *vers. Tertius casus est*, discrimen esse inter venditionem fructuum alicujus rei seu fundi ad vitam, & inter concessionem seu constitutionem ususfructus rei ad vi- 7 8

ad vitam; ut ex hac, quia jus in re constituitur, quod jura vetant, nulla nascatur obligatio, propter juris prohibitionem; ex illa verò, quia nullum jus in re constituitur, *l. fin. De contrah. empt.* nascatur personalis obligatio adversus ipsum prælatū sic contrahentem, non adversus ejus successorem, nisi solemnitates intervenerint, *cap. ult. Ne prælati vices, cap.* De *cætero De transact. & cap. Veniens eod. tit. Alciat. consil.* 14. *Casus præsentis.* Vnde etiam est, quòd locatio rei Ecclesiasticæ ad longum tempus sine requisitis solemnitatibus facta usque adeò nulla sit, ut ex ea conductori nulla detur actio; ne quidem pro tempore illo, ad quod licitè poterat fieri locatio, *d. Clem.* 1. *& ibi Doct. Bart. consil.* 159. *Visa quadam constit. Lapus alleg.* 80. *Quæris cùm locatio, Math. de Afflict. decis.* 107. quod apertum indicium est, nec personali obligationi, nec actioni ad interesse locum esse. Ex his igitur rationibus, quæ ampliari, & latiùs deduci, causæque si in litem erumpet, post discussionem, & utriusque partis allegationes, meliore ordine, certioreque ratione applicari & accommodari poterunt, concludo, Reverendum D. Abbatem optimè fundatum esse in repetitione, seu vindicatione dictæ domus, nihilque esse, cur vel jure dominij, vel retentionis illa per Petrum detineri diutiùs possit.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

SVMMARIVM.

Alienatio rei Ecclesiasticæ.

1. *Alienatio rerum Ecclesiæ prohibita est.*
2. *Alienari quomodo possint res Ecclesiæ.*
3. *Solemnitates non præsumuntur in prohibitivis, aliàs secus.*
4. *Præscriptio quadragenaria adversus Ecclesiam quando incipiat currere.*

CONSILIVM CCXC.

MONASTERIVM utriusque sexus Congregationis S. Brigittæ in civitate Trajectensi anno 1532. & aliquot annis sequentibus, diversa sua prædia in perpetuam emphyteusim pro certo annuo canone diversis personis concessit, & oblatâ occasione emphyteutarum hæredibus, seu causam habentibus emphyteusim renovavit, datis literis sub communi sigillo utriusque Conventus, simplici narratione insertâ, quod id factum sit cum consensu utriusque Conventus. Qui nunc Monasterio præsunt conantur hujusmodi prædia revocare & emphyteusim resolvere. Quæritur, num jure possint, non obstante tricennali præscriptione, narratione communis consensus, & appensione communis sigilli?

Paucis respondetur, quòd hujusmodi emphyteusis concessio sit ipso jure nulla, secundùm dispositionem juris communis ac sacras sanctiones canonicas. * Vtroque enim jure prohibetur
1 rei ad Ecclesiam pertinentis alienatio quæcumque atque ita etiam in perpetuam emphyteusim concessio; & præsertim prædiorum, quæ non sunt omninò sterilia atque mutabilia, *in Auth. de non alien. §. nos igitur collat.* 1. *& in Auth. de alien. & emphyt. collat.* 9. *cap. Nulli De reb. Eccles. non alien.* Ita ut earum rerum in emphyteusim concessio omninò nulla sit, liberumque sic sit alienata vindicare & repetere, *d. cap. Nulli,* non restituto etiam eo, si quid pro alienatione datum vel acceptum sit, *l. Iubemus C. De sacros. Eccles.* Nec ex eo sustinetur hujusmodi alienatio, si fortè tempore alienationis Monasterio utilis fuerit: nam sola utilitatis causa alienationem validam non facit; imò nec necessitatis, *c. Sicut c. Sine exceptione* XII. *q.* 2. *c. Tua De his quæ fiunt à prælat.* * Etsi enim requiratur utraque vel altera ex his duabus causis in alienatione rei ecclesiasticæ: separatim tamen singulæ per se solæ non sufficiunt; cum his, aut similibus causis ingruentibus requiratur alia juris solemnitas; videlicet primò tractatus præcedens, capitulariter convocatis omnibus capitularibus, inquirentibus in causam alienationis, & eam comprobantibus, *d. c. Sine exceptione*: instrumento de hujusmodi præcedente tractatu solemniter confecto; ita ut ipsum alienationis instrumentum mentionem faciens de tractatu non sufficeret, *Fred. de Senis consil.* 143. *Concessio, Alex. consil.* 17. *Viso instrumento vol.* 4. Secundò, consensus totius Capituli, insertis nominibus omnium capitularium, *Ioan. Andr. & Imola in cap. Quanto De his quæ fiunt à prælat.* Tertiò, quod præcipuum est, requiritur consensus & auctoritas Superioris ipsius Monasterij, *Auth. Hoc ius porrectum C. De sacros. Eccles. d. c. Sine exceptione*; idque cum causæ cognitione, *Dom. Geminian. consil.* 48. *Presbyter.* Cùm igitur in proposita alienatione, neque præcedens tractatus utriusque Conventus; neque Superioris auctoritas præcesserit, non potest hæc alienatio dictorum prædiorum ullo jure sustineri ex sola narratione de consensu utriusque Conventus & appensione sigilli, deficientibus alijs magis principaliter requisitis solemnitatibus, * quas 3
interveniſse præsumere non debemus, si aliter de ijs non constet, *Alexan. d. consil.* [illegible]. *Bart. & alij in l. Sciendum De verb. oblig.* Licet enim in alijs, quæ prohibitionem juris non habent, facilè præsumantur omnia solemnia interveniſse, *d. l. Sciendum*: in prohibitivis tamen idem dici non potest, nisi instrumentum antiquitate temporis adjuvetur; hoc est res sit de antiquo de octuaginta vel centum annis, *Philip. Decius consil.* 341. *Viso puncto nu.* 13. *Mar. Socinus consil.* 15. *Visis vol.* 1. quod hic in tam recenti adhuc alienatione dici nequit.

Quam sic alienatorum prædiorum revocationem, seu vindicationem non impediet triginta 4
quatuor annorum lapsus ex die, quo primùm in emphyteusim dari cœperunt: nam adversus Ecclesiam obijci non potest nisi quadraginta annorum præscriptio, *c.* De *quarta De præscript.* quæ currere non incipit nisi post mortem ejus Prælati, seu Superioris, qui sic sine solemnitate juris alienavit, *can. Si sacerdotes, can. Placuit §. hac De præscript.* XVI. *quæst.* 3. *Guid. Papa decis.* 150. atque item post mortem illius, qui primùm alienatam accepit. Cùm enim contra juris prohitionem rem sibi compareт, malæfidei esse præsumitur, *l. Quemadmodum C.* De *agr. & cens. lib.* 11. quæ mala fides obstat initio præscriptionis, *c. Possessor De reg. iur. l.* 6. Ita ut dicto Monasterio repetenti & vindicanti dicta prædia, nihil sit quod ex præmissis obstare possit.

De

De rebus Eccleſiæ non alienandis.

SVMMARIVM.

Alienatio actionis Eccleſiaſticæ.

1. *Læſio enormis locum facit reſtitutionis etiam in iuribus & actionibus venditis.*
2. *Actio quanti æſtimanda ſit.*
3. *Eccleſia, Collegiũ, Monaſteriũ, fungitur iure minoris.*
4. *Emptionis titulo ſæpè multa velantur.*

CONSILIVM CCXCI.

PRIOR & tres Religioſi Monaſterii Benedictinorum de Vlierbeeck, qui ſoli ſuperſtites erant, D. Petro Coels eorum tunc Abbate in adverſa mentis & ſenſus valetudine conſtituto, cùm non haberent, quo ſe alerent, nec unde pecuniam pro comparandis alimentis conficere poſſent; ſuggerente N. dicti Monaſterii Advocato & feudalis ſuæ Curiæ Locumtenente, ſub titulo emptionis & venditionis viceſima nona ſeptembris 1584. ceſſerunt, & tranſportaverunt eidem N. omnia, & ſingula jura, & actiones dicto Monaſterio competentia ratione Releviorum vacantium feudorum, & aliorum ſimilium accidentium uſque ad prædictam diem, & non ultra ceſſorum; idque mediante numeratione centum florenorum in numerata & repræſentata pecunia (ut in facto proponitur: licet in inſtrumento contractus nulla fiat certi pretii mentio, niſi in genere, nulla expreſſa certa quantitate.) Idque ſub his legibus & conditionibus, quòd ex pecunia, quæ ex venditis & tranſportatis nominibus, juribus, & actionibus idem N. ſucceſſivè percipiet, idem ipſe N. præcipiet, & præcipuos ſolus pro ſe habebit, & ſibi retinebit centum florenos; ſed quòd reſiduum, quod ex iiſdem nominibus, juribus, & actionibus percipietur, æqualiter & mediatim dividetur inter ipſum N. & dictum Monaſterium: cui contractui modernus dicti Monaſterii Abbas, poſt mortem præfati D. Petri Coels ſtatim poſt ſuam ad dicti Monaſterii Abbatiam, per poſtulationem & tranſlationem, promotionem, nondum informatus de ſtatu dicti Monaſterii, ad diligentem inſtantiam præfati N. inconſideratè ſubſcripſit. Quæritur, an hic contractus ſubſiſtat? & an modernus Abbas illi omninò, ſine ullo nullitatis, vel reſtitutionis, vel reſciſſionis remedio ſtare debeat?

Ad quam quæſtionem reſpondendo, nobis videtur, quòd præſuppoſita enormi & exorbitante dimidium juſti pretii excedente læſione, ut nobis proponitur, * nulla ſit dubitatio, quin hic con-
1 tractus reſcindi poſſit; niſi dictus N. quod juſto pretio deeſt, ſupplere ſit paratus: ex Imperatorum notiſſima conſtitutione, *l. 2. C. De reſcind. vend.* jure Canonico approbatâ, *c. Cum dilecti De empt. & vend.* per quam reſciſſionis remedium non tantùm in fundis aliiſque rebus corporalibus locum habet; verùm etjam in nominibus, juribus, & actionibus ſic infra dimidium juſti pretii venditis. Loquitur enim dicta conſtitutio indeterminatè de re; & ſic ex veritate indefiniti & indeterminati ſermonis, *l. Si plures & ibi Bart. De leg. 3.* de re quacumque ſeu cujuſcumque generis: cùm *rei* appellatio perinde ad jura & actiones, ut ad corpora pertineat, *l. rei appellatione De verb. ſignif.* * Quamvis hæc via
2 tam expedita non ſit, & ſine difficultate ejus explicatio non procedat; propter difficilem, & perplexam æſtimationem, quæ conſtituenda fuerit in æſtimanda & appretianda actione; quæ tanti ſemper non poteſt æſtimari, quanti eſt quantitas, quæ in ipſa actione verſatur; ſed quanti æſtimari poſſet illius dubius eventus, *Bald. in l. Per diverſas C. Mandati*, quod ſæpè ſummam incertitudinem habet: ita ut ſæpè & jure & rationabiliter contingere poſſit, ut actio maximæ ſummæ parvâ ſummâ ſine conſiderabili læſione vendi poſſit, etjam ſine periculo reſciſſionis, *Paul. Caſtr. conſ. 393. Pro evidentia verſ. circa quantum vol. 2.*

Proinde ſe poſitâ hac viâ, propter illius non deficientem veritatem & juſtitiam, ſi tanta eſt veroſimilis exſpectatio ex his actionibus conſequendi, quantum proponitur, ſed difficultatem, quæ obligationis vires non contingit, *l. Continuus §. illud De verb. oblig.* proxima eſt via reſtitutionis in integrum, in quâ non conſideratur læſionis quantus ſit modus, ſed an aliqua ſit etjam modica, ſi modò conſiderabilis, *l. Quod ſi minor §. non ſemper De minorib.* * Cùm igitur Eccleſia, Capitulum, 3
Collegium ſeu Monaſterium fungatur jure minoris, *Gloſſ. in verb. ſolet in l. Reſpublica Quib. ex cauſ. maior. & in c. Significavit in V. conſtituebat De appellat.* & à minore ad Eccleſiam, ſeu Capitulum rectè ducatur argumentum, *Nicol. Everardi Præſes in loco à pupill. ad Eccleſiam*; & minor adverſus venditionem temerè, & cum quacumque læſione factam, etjamſi ſit infra dimidium juſti pretii, in integrum reſtituatur, *l. Ait Prætor in princ. De minorib.* ſi demonſtrari poterit, hunc contractum dicto Monaſterio quoquo modo conſiderabiliter nocere; poterit adverſus illum peti & obtineri reſtitutio in integrum; ſed ita, ut dicto N. reddi debeant prædicti centum floreni ex eodem contractu loco pretii numerati, *d. l. Quod si minor §. reſtitutio.*

Supereſt adhuc nullitatis conſideratio, ex eo, 4
quòd hic contractus ſi non ex conſilio & intentione dicti N. ementis, quem ſcimus bonum virum eſſe, ſaltè ex re ipſa uſurarius ſit; ex eo, quòd ſub velamento emptionis, & venditionis verum mutuum ex numeratione 100. florenorum ſit contractum, ſi modò hoc probari poteſt, quod proponitur, 100. duntaxat florenos ſub ſpecie pretii eſſe numeratos, cum expreſſa conventione de recipiendis iiſdem 100. florenis ex prima pecunia, quæ ex his nominibus, juribus & actionibus conficeretur, ut expreſſo jure cautum eſt, *c. Ad noſtram De empt. & vend.* Qui tamen contractus non poſſet dici illicitus ex uſuraria pravitate, ſi nulla præſens numerata eſſet pecunia, etjamſi adhuc iniquioribus aut durioribus conditionibus minus dicto Monaſterio, & plus dicto N. ejuſque hæredibus eſſet velut pro opera & diligentia actionibus hujuſmodi nominum & actionum attributum; cùm id potuiſſet fieri ſine uſuraria pravitate aut nullitatis aliquo periculo, *l. Naturalis §. ſed ſi facio D. De præſcript. verb. l. Salarium & ibi gloſſ. D. Mandati.* Poterit itaque Reverendus D. Abbas has rationes dicto N. communicare, & amicabili viâ cum eo potiùs, quàm juris rigiore agere; & ex ipſo cognoſcere, quid adverſus eaſdem rationes pro ſua excuſatione & contractus ſubſiſtentia in medium proferre poſſit: quo facto propiùs de hac re & deliberari & ſtatui poterit. Nolim enim dicto Reveren. Domino auctor eſſe, ut veteri & diligenti dicti Monaſterii amico, & Advocato, ſine evidenter

justâ & necessariâ causa, molestia aliqua aut negotium exhibeatur.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

SVMMARIVM.

Administrator rerum Ecclesiasticarum vendens arbores.

1. *Successor in officio exigere debet debita sui prædecessoris.*
2.4. *Fabricæ vel universitatis curatores non possunt arbores vendere vel exscindere.*
3. *Res Ecclesiæ alienari non possunt.*
5. *Silva cædua immatura cædi non debet.*
6. *Res Ecclesiæ & universitatis sine decreto alienari non possunt.*
7. *Tutor & Administrator res suæ administrationis ipse sibi nisi palam emere non potest.*
8. *Palam quid factum dicatur.*
9. *Venditio gratiosa donationis species est.*
10. *Iuramentum in litem propter dolum.*
11. *Tutor, curator & similes in litem iurare possunt.*

CONSILIVM CCXCII.

BENE fundata est intentio Magistrorum seu Mamburnorum Fabricæ Ecclesiæ parochialis de Sichenis hujus causæ Actorum; contra Iudocum S'jongen Reum in utroque capite actionis ad damni reparationem, quod Reus dictæ Ecclesiæ intulit per excisionem arborum, de quibus in hac causa quæritur; item de restituenda ea summa, quam majorem verâ, rationibus intulit: * ad successorem etenim in officio
1 publico pertinet à prædecessore exigere ea, in quibus vel Reipublicæ, vel Collegio, vel Ecclesiæ se debitorem vel reliquatorem constituit, *l.* 1. *in fine* C. *De deb. civit. lib.* 11. Quin autem utroque nomine Reus dictæ Ecclesiæ obligatus sit, dubitatio nulla est: * nam quod ad excisas arbores
2 attinet certum est, ipsi id facere non licuisse. Magistri enim fabricæ ac rerum ad eam pertinentium sunt, ideoque illas nec exscindere, nec alienare possunt, *tit.* C. *De reb. alien. non alien. per tot.* *
3 eoque minus, quòd rerum Ecclesiasticarum, seu ad Ecclesiam pertinentium alienatio in genere arctius sit tam civili, *l. Iubemus* 2. §. *œconomus* C. *De sacros. Eccles.* quàm Canonico jure, *c. Nulli Episcopo De reb. Eccles. non alien.* interdicta, sub pœna arbitraria privationis officii & indemnitatis Ecclesiæ præstandæ. Quæ alienatio nec iis, qui majus jus in rebus Ecclesiæ, hoc est titulum habent, veluti Pastoribus, Præpositis, Abbatibus permissa est: sunt enim earum rerum tantùm usufructuarii, imo dumtaxt usurarii, *c. Si quis sanè De peculio cler. c. Præsenti in V. Reservari De off. ordin. lib.* 6. in quibus omnis alienatio interdicta est; * & nominatim
4 excisio, seu venditio grandiorum seu duorum arborum, *l. Sed si grandes De usufr.* quæ ex notoria consuetudine harum Regionum Belgii inter immobilia numerantur, *Nic. Boerius decis.* 51. *parte* 1. *Andr. Tiraq. De retractu convent.* §. 3. *gloss.* 1. *n.* 23.

Nec Reo ad excusationem prodest, quod dicat tenuiores fuisse has arbores, & pro magna parte fuisse aridas: nam cùm arbor simul atque radices egit, unitatemq; cum solo fecit, pars soli sit, & solo cohæreat, *l. Adeò* §. *si alienam qua ratione De acquir. rer. dom.* juris prohibitioni de non alienando proinde subjacet, ut solum ipsum: ad hoc enim plantantur arbores grandiores, ut ad perfectam maturitatem coalescant; non præmaturè redantur: * 5
indeque qui alienam sylvam cæduam (quæ scilicet in hoc habetur, ut certis annis cædatur, *l. Silva cædua De verb. significat.*) non maturam cædit, lege Aquiliâ ad damni reparationem tenetur, *l. Si servus servũ* §. *si olivam immaturã in fin. D. Ad leg. Aquil.* multò magis qui grandiores arbores, hoc est quercus, & quę ligni durioris sunt quamvis immaturas exscindit. Nec rursus ad excusationem Rei trahi potest, quod plerique ex testibus per Reum productis, deponant, quòd utile fuerit has arbores exscindi, propter luxuriem & nimiam densitatem arborum: nam ea in parte contradicunt Actorum contraria testimonia; & præterea nonnulli testiũ, quos Reus produxit, apertè deponunt per harũ arborum excisionem fundum, in quo plantatæ erant, factum esse multò deteriorem. * Et ut utilitas in hac ex- 6
cisione fuerit, adhuc tamen improbabilis & reprehensibilis est; ob id, quòd non sit facta solemniter ex præcedente decreto vel Magistratus vel alterius Superioris, ut requiritur in hujusmodi rerum ad Rempubl. vel Ecclesiam pertinentium quacumq; alienatione, *c. fin. De reb. Eccl. non alien. can. Sine except.* XII. *q.* 2. *l. Si qua hæreditatis* C. *De venden. reb. civit. lib.* 11. etsi concurrat necessitatis vel utilitatis causa, ne scil. sub commento alterutrius causæ ex privato administratorum corrupto judicio in damnũ Respublica, vel Ecclesia incidat. Cujus quidem in proposito proclivis & affectata fuit occasio; ob id, quòd Reus sub commento & prætextu ariditatis aliquarũ arborum in suggestu proclamari fecerit futuram aliquot arborum arridarum venditionem, nullâ præcedente Magistratus vel visitatione, vel decreto (cujus tamen interventum necessarium esse in hujusmodi alienationibus deponunt plures ex testibus per Actorem productis) & quòd nihilominus Reus etjam virentes & crescentes aliquot vendiderit, non quidem exiguæ magnitudinis, aut parvi valoris (ut Reus allegat) sed justæ magnitudinis; quarum aliquot etjam quadraginta pedum altitudinem excesserant, ut testes deponunt. Quinimò hac in re evidens deprehenditur Rei dolus, non tantùm ex eo, quòd proclamatâ seu publicatâ venditione arborum, quæ exaruerunt, progressus sit ad extractionem etjam vivarum & crescentium; sed quod ita hanc venditionem fecerit non in loco publico, nec accenso cereo per licitationem seu auctionem (uti assolet) quod etjam testes deponunt, ut ad eam nullus concursus fuerit. * Quod evi- 7
dentius etjam ex eo percipitur, quòd Reus dicat, quòd ipse sit illarum arborũ emptor, & quod ipse licitando superaverit, & od id ille ei manserint, & addictæ sint, seipsum sic prodendo, quod & venditoris & emptoris, licitatoris, addicentis, & addicti officio, contra rei & juris naturam officio functus sit, *l. Ille in quo* §. *ult. D. Ad S. C. Trebell.* Idque etjam contra apertã legis prohibitionem: ut enim tutor vel curator non potest rem pupilli, aut minoris, nisi palàm & bonâ fide emere, *l. Si in emptione* §. *ult. in fin. De contrah. empt. l. Cum ipse* C. *De contr. empt.* ita nec administrator quicumque rerum publicarum, aut Ecclesiæ res ipsius rei publicæ aut Ecclesiæ. * Palàm autem factum dici non potest, 8
quod ita clandestinè, & intra privatos parietes non adhibitis pluribus fide dignis personis factum est,

l. Palam

l. Palam De verb. signif. nec bonâ fide gestum, quod exclusis studiosè alijs emptoribus actum gestum est, & omnium maximè, quod tam gratiosè, hoc est tam exiguo & velut imaginario pretio addictum, ut Reus ipse sibi donasse magis videatur, quàm ex
9 venditione addixisse: † nam ubi prohibetur donatio, ibi quoque prohibita & nullius momenti censeri debet venditio, gratiosè, hoc est viliore pretio facta, l. Si sponsus §. circa De donat. inter virum & uxorem.

10 Atque ita manifestum esse putamus, Actorum intentionem fundatam esse quoad petitionem justi pretij dictarum arborum: quod cùm sublatis per Reum arboribus, & ijs nunc non extantibus tam præcisè probari, aut definiri non possit, videtur ab Actoribus æstimari posse per jusiurandum in litem; ut ipsi illud taxent salvâ Iudicis moderatione, l. Videamus §. iurare, l. In actionibus De in litem iuran. propter dolum & delictum Rei, & difficultatem probationis veri pretij, l. Si quando & ibi Ia-
11 son C. Vnde vi. * Cujus generis juramentum tutores, curatores, & alij similes administratores rectè quoque præstare possunt, d. l. Videamus §. curatores: ita ut non malè Actores petierint quinquaginta florenos, moderatione & taxatione D. Iudicis salvâ.

Quod ad alteram partem propositæ actionis attinet, de restituendis triginta florenis, laborandum non est: quippe Reus fatetur se sexaginta florenos pro emptis arbusculis rationibus fabricæ intulisse, sed tantùm triginta sex solvisse, seque paratum viginti quatuor restituere: sic ut eatenus saltem facienda sit condemnatio. Nihil in contrarium faciente restrictione seu exceptione, quam Reus sic respondêdo & offerendo adjecit, si modò Actores Reum liberent apud emptorem ab obligatione hujusmodi residuę quantitatis; cum Reus satis non probet ipsum in sexaginta florenis venditori arbuscularum obligatùm esse.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

SVMMARIVM.

Eleëmosynarum obligatio.

1. *Hospitalariorum Cruciferorum institutum.*
2. *Clement.* Quia contingit § commissâ verò De religiosis domibus *intellectus*.
3. *Hospitalarij militarium ordinum cogi non possunt per Ordinarios ad distributionem eleëmosynarum.*
4. *Eleëmosynam facere an militares ordines cogi possint.*
5. *Relicta ad certum pium usum in alium converti non debent.*

CONSILIVM CCXCIII.

CONVERSA juris ratione Magistri Pauperum Parochiæ Beatæ Mariæ Civitatis Mechliniensis affectant superioritatem & imperium in Dominum Commendatorem domus, quæ in eadem civitate est Ordinis Sanctæ Mariæ Teutonicorũ; dum contedunt sibi permittendã esse distributionem eleëmosynarum, quæ ex dicti Ordinis notorio instituto pertinent ad ejusdem Ordinis Hospitalarios; qualis est dictus Commmendator: * quippe Cruciferi isti
1 Ordinis Teutonicorum ex professione Hospitalarij, & Eleëmosynarũ distributores sunt, Clem. Quia contingit § promissa verò & ibi gloss. in V. militarium De religios. domib. quorum conscientiæ hujusmodi distributio commissa est; neque ex alieno præsertim laicorum arbitrio pendere debet. * Iam verò jure 2
constitutum est, d. Clem. Quia contingit, Ecclesiasticos Ordinarios locorum posse sæcularibus Hospitalarijs, seu eleëmosynarijs, quales sunt in regionibus hujus nostri Belgij Magistri pauperum, ac Rectores Hospitalium sæcularium, & similium piorũ locorum, præcipere eosdemque cogere & compellere, ut certo modo eleemosynas distribuant, vel quod ipsi possint eorum negligentiam supplere: † 3
quam tamen eandem superioritatem seu jurisdictionem non possunt æquè ijdem Ecclesiastici Ordinarij, multò minùs sæculares Magistratus, exercere in supplenda negligentiâ in seu adversus militarium Ordinũ Hospitalarios, Rectores seu Commendatores, neq; illis præscribere, quid quantumque, quando, & quomodo hospitalitatem exercere, aut eleemosynas distribuere debeant: cum illis ipsa juris dispositio præscribat, ut secundùm sui Ordinis statuta, & antiquas observantias provideant pauperibus, & hospitalitatem debitam illis teneant, d. §. promissa vero; ita ut defectum & negligentiam eorum, si quæ inveniatur, in eo corrigere & emendare debeant dumtaxat ejusdem Ordinis Superiores, non etiam alij Ecclesiastici vel sæculares, quibus nõ subsunt, neq; parere coguntur.

Vt proinde multùm absurdum sit & à ratione alienum, quod dict. Magistri laborent hoc perpetuo obtinere, ut dictæ domus Rector seu Commendator perpetuis temporibus cogatur per singulas septimanas ipsis tradere duo fertella siliginis in pauperes distribuenda: subverteret enim id dicti Ordinis religionem, institutum, & pręscriptum; quod post voluntariam militiam adversus infideles, præcipuè consistit in eleemosynarum distributione, & pauperum provisione; * ad quam alio- 4
qui non tenentur ex aliquo juris præcepto vel obligationis peculiaris vinculo, sed tantùm ex conscientiæ bonæ stimulo, & ex pio consilio sui Ordinis, quod necessitatem præcisam non habet, Panor. in c. 1. n. 8. De empt. & vend. Felin. in c. Dilectus De off. ordin. Proinde subtrahere huic domui distributionem eleemosynarum, est detrahere eorum Ordini, Religioni, & professioni; quod in nullius Ordinarij potestate esse debet. Eoque minùs, quòd Ordines isti militares tamquam optimè de republica Christiana merentes, passim in omnibus peculiariter sint excepti ab ordinarijs juris regulis etiam per decreta Concilij Tridentini, Sess. 25. cap. 18. vers. fratribus S. Ioannis De reformat.

Verum quidem est, multis casibus Ecclesiasticos beneficiatos, & alias religiosas domos per suos superiores, ac per censuras Ecclesiasticas compelli posse, ut de superfluis eleemosynâ faciant, Panor. & Felin. dictis locu, Aymo Cravetta conf. 116. Hom. & pa- 5
rochiani vol. 1. * sed nusquem constitutum aut permissum legitur, quòd aliquis pius seu religiosus locus, sive sit Hospitale, sive Eleemosynaria, sive aliàs de suis reditibus debeat, vel alij loco pio, vel alijs pauperum provisoribus certum aliquid annuum dare, de quo illi eleemosynæ distributionem faciant: cum eleemosyna non sit, unum altare detegere, ut aliud tegatur, § si vero hoc non fecerit, & ibi Doct. in Auth. Quomodo oport. Episcop. &c. ut nec donata seu relicta ad certum pium usum transferri aut converti possunt in aliũ piũ usum, vel ad alterius loci

loci erogationem, *d. Clem. Quia contingit De religiof. domib. d. Seff.* 23. *cap.* 18. *De reformat.* ut nec relicta pauperibus certi loci, alijs pauperibus quantumvis egenis distribui debent, *Bald. & alij in l. Id quod pauperibus C. De Epifc. & cler.* quia res quæque debet regulariter retineri in suo statu primordiali.

Deinde hoc quoque in proposito attendendum est, quod Hospitalarijs Ordinis Teutonicorum ex statutis, & regula sui Ordinis Teutonicorum proprium sit eleëmosynarum distributionē facere indiscriminatim in quoscumque & cujuscumque loci, seu generis homines; quos dicti Magistri in effectu conantur constringere & concludere ad solos suæ civitatis pauperes domesticos, & ad unius tantū parochiæ subditos, subtrahentes eas in totum pauperibus ostiatim mendicantibus, peregrinis & aliorum locorum advenis; quod certum est fieri non posse in futurum, nisi cum magna confusione & periculo infamiæ seu notæ, quam paulatim dicti Hospitalarij incurrent, nullas aut exiguas eleëmosynas deinceps dando in seu ex domo illas ibi petentibus. Conantur, inquam, sic cogere præcisè ad certum numerum seu mensuram, ut etiam in egestate constitutâ dictâ domo (quod per casus, & temporum injurium contingere potest) videantur eundem numerum fertellorum ab eadem singulis annis velle exigere. Quæ omnia intentionis dictorum Magistrorum irrationabilitatem evidenter detegunt, & demonstrant justitiam petitionis dicti Commendatoris, petentis, resoluto provisionali decreto Amplissimi Concilij, sibi permitti suarum eleëmosynarum distributionem secundùm statuta & observantiam sui Ordinis, ex clara & aperta juris dispositione, *d. §. præmissa verò*, quæ hic dissimulari non potest: ut meritò existimemus Amplissimorum Dominorum officium esse, ut secundùm primam conclusionem dicti D. Commendatoris sententiam ferant. Atque ita judicatum in Supremo Concilio Mechliniensi 19. Octobr. 1602.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

SVMMARIVM.

Eleëmosynarum obligatio.

1. *Hospitala militaria generali reformationi Hospitalium non subiacent.*
2. *Hospitalibus militaribus nihil detrahendum.*
   Eorum privilegia confirmata à concilio Tridentino.
3. *Onere duplici nemo gravandus.*
4. *Vnionis causa cessante resolvitur unio.*
5. *Dispositio qualibet sic demum locum obtinet, si res in eodem statu maneant.*
6. *Alienandi potestas generali mandato non continetur.*
   Vacante Prælatura nihil de statu illius immutari debet.
7. *Precarium perpetuitatem non habet.*
8. *Sententia provisionalis veritati non praiudicat.*
9. *Præscriptio interrumpitur per inchoationem litis.*
10. *Instantia non perimitur in auditorio Principis.*
11. *Eleëmosynarum an sit obligatio.*
    Annua præstatio in piam causam facta an inducat obligationem in futurum.
12. *Hospitalia militaria appellatione quando generali Hospitalium contineantur.*
13. *Princeps de rebus ecclesiasticis statuere non potest.*
14. *Statutum vel constitutio contra regulas Ordinis non valet.*

CONSILIVM CCXCIIII.

QVÆ abhinc plus minùs septemdecim annis pro Generoso Domino Commendatore Domus de Pitzemborch Ordinis militaris Teutonicorum, adversus intentionem Magistrorum mensæ pauperum Civitatis Mechliniensis in imperfecto adhuc causæ statu pro obtinenda relaxatione provisionalis sententiæ per Amplissimum Concilium in anno 1539. vicesimaseptima Septembris latæ scripsimus, *supra consil.* 293. nunc peractâ & conclusa lite, diligenter & exactè visis discussisque totius litis actis, deprehendimus sic collocata esse, ut in definienda decidendaque eâdem lite, illorum ratio adhuc meritò haberi debeat, ad convincendum, à jure & ratione alienum admodum esse dictorum Magistrorum, Magistratusque eis adiuncti intentionem, quâ intendunt & contendunt sententiā istam provisionalem convertendam esse in definitivam & perpetuam, & condemnandū dictum Dominum Commendatorē ad perpetuis futuris temporibus continuandā præstationē & solutionem duorum fertellorū siliginis per singulas hebdomadas, per dictos Magistros convertendorum in distributionem pauperum domesticorum: * præsertim quia dictus D. Commendator adversus eam Magistrorum intentionem, expressam habeat pro sua defensione stantem juris communis decisionem, *clem. Quia contingit §. promissa verò De relig. domib.* quæ non permittit Hospitalia, seu religiosa loca militarium Ordinum subijci dispositionibus, quæ reformationi, aut directioni aliorum sive sæcularium sive Ecclesiasticorum hospitalium præscriptæ sunt, *Panorm. in rub. De regularib. Rebuff. cons.* 141. *Nobilis vers. item constitutiones* Ita ut in tam aperta juris definitione nulla ampliùs esse possit quæstio, nulla dubitatio, *l. Ancilla & ibi Gloss. in verb. quæstio De furtis*: * nunc potissimùm, post dictorum militarium Ordinum pluribus locis confirmata & obfirmata etiam specialiter in hoc controverso juris articulo privilegia per decreta sacri œconomici Concilij Tridentini, *Seff.* 7. *cap.* 11. *Seff.* 25. *cap.* 8. Inter quæ unum illustre, & ad rem propositam accommodatissimum est, *Seff.* 23. *c.* 18. *de reformat.* quod ne quidem pro subsidio Seminarij pauperum studiosorum (quod tamen ex duplici causa, paupertatis scilicet & studiorum longè favorabilius est, *Tiraq. in tract. de pia causa in præfat. vers. Item relictum causa studij*, aliquid detrahi debeat sacratis militijs Hierosolymitanis, in quarum numero est dictus Dominus Commendator, ejusque Commendatoria domus, cujus rei causas & rationes in dicta priore nostra resolutione (quam deprehendimus pro instructione causæ in actis esse exhibitam) latiùs deductas, operosiùs hic non repetimus. 1 2

Sed hoc tantùm priùs deductis addimus, quod tempore dictæ provisionalis sententiæ causam proculdubio præstitit, prorsus cessare, & ex cessante illius causa effectum quoque perinde cessare debere; provisioni scilicet causam dedisse immortalis memoriæ Caroli Quinti Imp. novam in Belgio anno 1531. promulgatam constitutionem, ad coercendam & in ordinem redigendā mendicitatē; quod

quod dictorum Magistrorum conclusio, item supplices aliquot pro eorum parte in hac causa exhibiti libelli, apertissimè significant; quæ siquidem constitutio eò tendebat, ut per accumulationem bonorum, ac redituum, quæ diversis Hospitalibus ad sustentationem pauperum propria, & specialiter seu principaliter destinata erant; commodior esset occasio per subtractionē vulgarium eleemosynarum, quas ostiatim emendicare solebant, validos mendicantes in ordinem & ad officium redigendi; atque ex altera parte miserabilibus, & commiseratione dignis mendicare prohibitis succurrēdi. Idque non tantùm præscripto modo, quo hæc accumulatio fieri posset, sed hoc quoque in primis statuto, ut mendicandi publicè aut ostiatim nulli quantumvis miserabili, exceptis paucissimis, esset potestas; pœnis etiam constitutis adversus contrafacientes, ut habet dictæ ordinationis seu constitutionis decimus articulus. Iam verò ipsâ rei evidentiâ compertissimum est, prohibitionem hanc de non mendicando ostiatim palàm vel secretè, in usu & observatione minimè retentam, sed ab ea penitus esse recessum; eâque non obstante mendicandi à tempore inchoatæ hujus litis liberrimam esse potestatem; ideoq; nullam esse causam, cur pro miserabilibus & pauperibus ab ostio domus dictæ Cōmendatoriæ avertendis tanta summa frumenti annua illi detrahatur, & alteri mensæ pauperum adjiciatur. Permissâ quippe mendicandi potestate non potest dicta domus ab ostiarijs, & septimanarijs eleemosynis esse libera; saltem nō sine suggillatione, & læsa existimatione Commendatoris ejusdem Ordinis, si pauperes mendicantes inde quoq; eleëmosynam nullam referant, cujus commoditas esse non potest post detractam tantam frumenti quantitatem. Nam ut ultra illius collationem majores eleëmosynas faciat, neque ratio postulat, neq; conditio bonorum seu redituum dictæ domus pa-
3 titur. * Duplici enim onere nemo gravari debet in seu ob eandem causam, *l. 1. C. Quemad. civil. mun. indic. l. Neminem C. De suscept. præpos. & arcarijs lib. 10.* & pro modo facultatum hujusce generis onera exigenda, imponenda, & ferenda sunt; non ultra illarum modum, *c. Sopitæ in fine c. Quanto De censib. Clem. 1. sub fin. De magist.* & quod quisque respectu alicujus commodi prę̄stare tenetur, ab eo sublevari debet, saltem pro ea parte, quæ ei detrahitur, *l. Plautius De condit. & demonstr. l. Forma § illa De censib. Marian. Socin. nepos cons. 51. In causa & lite n. 7 vol. 3.*

Cùm ergò ad usum revocatâ, seu per conniventiam permissa mendicandi facultate, Magistri pauperum ita amplius non onerentur, & onus, quo ex hac contributione domus hæc religiosa ab initio in exactâ observatione istius novæ ordinationis sublevabatur, iterum in neglecta seu remissa observatione ad illam redierit; æquum bonū in posterum cessare illam septimanalem duorū fertellorum siliginis contributionem. * Ita enim servatur in om-
4 nibus etiam præcisis & absolutis bonorum Ecclesiasticorum unionibus & incorporationibus, ut cessante finali causa unionis, resolvatur unio, & unita bona Ecclesiæ, cui illa unita fuerunt, detrahantur, & in suam pristinam causam ac conditionem revertantur, hoc est Ecclesiæ seu collegio, cui detracta fuerunt, restituantur, *c. Suggestum De decimis, Petrus de Perusio in tract. De revoc. unionib. in princ.* * 5
Proinde cùm omnis dispositio tam in contractibus, quàm alijs hominum actionibus, ita semper accipiatur, ut stet, perduret & effectum sortiatur, quamdiu res de quibus agitur, in eodem statu permanent, semperque habeat tacitè implicitam illam clausulam, *rebus ita stantibus, seu se habentibus, ut prius, l. Continuus §. cum quis De verb. oblig. l. Quod servus De condict. causa dat. l. Paulo Callimacho §. fin. De leg. 3. d. c. Suggestum, c. Brevi De iureiur. Bald. in l. Certi iuris C. De fideicommissis*; ita ut rebus mutatis à prius statutis recedere liceat, *c. Quanto De censib. vol. Decius consil. 355. Viso consilio nu. 2* quæ priùs ab initio rationabilis videri poterat ordinatio de contribuendis duobus fertellis siliginis, propter prohibitam mendicitatem, & illius prohibitionis tunc recentem & vigentem observantiam, irrationabilis effecta meritò dici debet, rursus ad usum & libertatē revocatâ seu permissâ mendicitate; ideoque à dicta domo Teutonica exigi amplius non debeat, quod propter prohibitam mendicitatē ei quoquo modo impositum fuit.

Nec in contrarium urget, quòd hæc contributio ab initio dicatur fuisse voluntaria, ex consensu eorū, qui huic Religiosæ domui tunc præfuerunt, quodq; ea in quinquagesimū circiter annum nunc excurrat, & sic videatur jam transijsse in perpetuā obligationem: nam ex literis, quas Illustrissimus Generalis Magister in initio hujus litis ad amplissimum Concilium scripsit, constat tempore præstiti hujus consensus, Commendatorem domus illius nullum fuisse, neq; alium consensū præstitū fuisse, quàm à quondam D. Wilhelmo Vos locū tenente dumtaxat in dicta domo; qui suo tali consensu non potuit dictæ domui, & futuris ejus Commēdatoribus tam graviter præjudicare: * cùm potestas alie- 6
nationis in generali mandato etiā totorum bonorū numquā contineatur, *l. Procurator totorum De procurat. c. fin. De off. vicarij lib. 6.* ne quidem ex transactionis causa; ita ut, si procurator contra fecerit, & dominus ratum non habeat, impediri non debeat, quominùs alienatū recuperet, *l. Mandato generali De procurat. l. Procuratorem C. eod.* Vnde est, quòd vacante Prælatura, de statu illius nihil innovari, & quicquid fit ad diminutionē Prælaturę, ac bonorum illius, retractari, & in pristinum locum restitui debeat, seu potiùs pro nullo haberi, *c. 1 & 2. Ne sede vacante &c.* Quæ etiam causa fuit, quòd ex brevi tempore post præstitū illum consensum, & paucis aliquot annis, in ferventibus initijs novæ istius ordinationis, præstitâ hac duorum fertellorum siliginis contributione, pro parte non tantùm surrogati Commendatoris dictæ domus, sed etiam Illustrissimi Magistri totius Ordinis Teutonici, fuerit judicialiter contradictum, & denegata continuatio hujus contributionis. Super qua contradictione Amplissimum Concilium in dicto anno trigesimo nono jus dicendo non condemnavit D. Commendatorem definitivè ad perpetuam hanc contributionem, sed tantùm provisionaliter & temporaliter ad continuationem jam tunc cœptæ contributionis, donec pleniùs cognito de causa definitivè judicaretur.

Ita ut hęc cōtinuatio pro prę̄scriptione accipi nequeat, sed dumtaxat fit velut pro precario; quod obliga-

obligationis perpetuitatem nonhabet, *l. Interdictum De precario* sed ex sua natura quandocumque resolubile est, si non ex libera voluntate præstantis, ut est in mero & absoluto precario concedentis, *l. Habet D. eod. tit.* saltē ex jurisdictione & potestate Iudicis post provisionalem condemnationem de causa principali plenius cognoscentis, & definitive inter partes jus dicentis: id enim cùm facit Iudex, resolvitur provisionaliter decretum, ut plerumq; provisionaliter ex necessitate Iudicis solutū restituitur, *l. Cum ex causa De appellat.*
8 * Provisionalis namque sententia veritati præjudicium non facit, nec ei, adversus quem illa fertur, eripit potestatem propiùs de jure suo experiundi, & docendi, *l. Si quis a liberis §. meminisse & §. solent l. Si neget. De lib. agnoscendis* Sic quod in proposito neq; dictus ultroneus vicarij consensus, neq; illius pro tēpore facta contributio, neq; sequuta Amplissimi Concilij provisionalis sententia, neq; tanti temporis continuatio & lapsus, aliquid momenti habeant vel ad exclusionem D. Commendatoris ab ulteriore petitione resolutionis seu relaxationis dictæ provisionis; vel ad stabiliendum jus Magistrorum pro perpetuitate contributionis, ex aliqua præscriptione, cujus nullus potuit esse utilis decursus, durante & stante hac lite; quę jam per annos ferè quinquaginta saltem interpolatè stetit, & numquam tam diu quievit fine interruptione, ut inde statui possit aliqua legitimæ, seu validæ præscriptionis consideratio.
9 * Vt enim ex superveniente lite, etiam per solam citationem, multò magis per litiscontestationem interrumpitur cœptus, & longiùs etiam productus præscriptionis cursus, *l. Cum notissimi C. De præscript. 30. vel 40. an. & ibi Doct.* ita & multò magis inchoata lis impedit initium prę̄scriptionis: quæ enim causa factum tollit, multò magis ne fiat ab initio impedit, *l. Inter stipulantem §. sacram De verb. oblig.* Et quamvis hæc lis interdū per intervallum etiam plurium annorum fine continua actione, & prosecutione quieverit; nihil tamen id facit ad alterutrius partris jus perimendum. cùm quiescentia hujusmodi ad extremū nihil aliud operari possit, quàm instantiæ, non actionis aut juris peremptionem, *l. Properandū C. De iudic.*
10 * Quæ tamē instantiæ ex lapsu temporis peremptio locum non habet in causis, quæ in Auditorio seu consistorio Principis ventilantur; in quo ut nulla est instantia, ita nec instantiæ ex cursu tēporis peremptio, *Auht. Sed & lis C. De tēpor. appell. Bal. cons. 217. Ego puto nu. 5 vol. 3. Franc. Marc. decis. Delphin. parte 1 quæst. 20* Cùm alioqui instantiæ peremptio solum Actorem, non Reum respiciat, *d. l. Properandum.* & illius damno sit; cùm Reorum sit fugere, Actorum verò instare. Rei autem partes in hac causa sustinere D. Commendatorem, in quo petitur hujus contributionis perpetua præstatio, res ipsa satis demonstrat. Circa quod nunc scrupulosiùs laborandum non est; ex quo per decretum Amplissimi Concilij sexta mensis Octob. an. 1578. utraque pars in integrum restituta est adversus interruptionem litis seu peremptionem instantiæ; ut dubitandum non sit, quin ut Actoribus ad prosecutionem perpetuitatis hujus contributionis, ita quoq; & multò magis D. Reo ad contradicendum & contendendum ad relaxationem dicti provisionalis decreti, liberrima sit potestas, & in pari potestate dicti Rei conditio potior, ex causis in dicto priore, nostro responso deductis.

Neque in considerationem contra præmissa ullo modo venire debet, quod ex Innocentio, *in c. Ad Apostolicam De simonia*, & Paulo de Leazaris, *in c. In literis De restit. spoliat. Ioannes Paponius Arrestis lib. 1. tit. 12. de decimis c. 1.* jure singulari receptum 11
sit in præstationibus annuis, quæ factæ sunt in piam causam, ut ultrò aliquoties factæ inducant obligationem in futurum, & quidem talem, ut prę̄stans cogi possit ad continuationem solitarum præstationum, licet aliàs in alijs præstationibus in causas non privilegiatas præstatio aliquot annis facta non obliget in futurum, *l. Sicut is annis C. De pact.* quia, ut hoc admittatur & verum esse possit in merè voluntarijs & ultroneis hujusmodi præstationibus, propter prę̄sumptionem liberalitatis; idem tamen dici non potest nec debet in præstationibus etiam longissimo tempore factis, non liberaliter, voluntariè, & spontè, sed ex necessitate Iudicis: ut evenire diximus in proposito casu, in quo præstationes horū sertellorum annuorum sunt factæ non sponte & voluntariè, sed ex necessitate Iudicis, propter dictum decretum provisionale; quod ut in invitum latum est, *l. Inter stipulantem §. 1. De verb. oblig.* ita etiam ab invito, quamdiu stat, ei pareri debuit ex necessitate. Iam verò in necessitate nemō liberalis esse censetur, *l. Rem legatam in fine De adimen. legat.* hoc est nemo censetur liberaliter & voluntariè facere, quod necessitate cogente facit: ut est omnis solutio, quam quis facit ex necessitate Iudicis, hoc est Iudice, seu ejus decreto jubente & cogente, *d. l. Cùm ex causa De appellat.* Quæ etiam ratio est, quòd hujusmodi solutio velut conditionalis sit, & resolubilis in casum, quo vel in judicio appellationis, vel principalis causæ cognitione, qui provisionaliter solvere coactus fuit, in causa superat & vincit; quia tunc relaxatur & resolvitur decreti antecedentis potestas; & sic factis solutionibus omnis juris effectus detrahitur. Cujus quidem resolutionis, relaxationis, & absolutionis D. Commēdatoris in proposito proclivior est potestas, imò necessitas, ex eo, quòd hoc gravamē dictæ domui impositū, non secundùm, sed contra tenorem dictæ novæ ordinationis, quæ disertis verbis ab hac contributione & collationis necessitate in conformitatem juris communis, *d. §. promissa verò*, excipit eleēmosynaria bona Ecclesiasticis personis destinata; ut proculdubio sunt illa, quæ ad militarem Ordinem Teutonicorum delata sunt. Etsi enim non tam ex destinatione vel illorum, qui bona huic Ordini reliquerunt, vel Religiosorum ipsius Ordinis, qui suâ parsimoniâ, aut alia feliciore fortunâ illa comparaverunt, quàm ex voluntate militarium Fratrum & instituto regulaque Ordinis, pauperibus eleēmosynæ erogari soleant, & aliquo respectū erogari debeant (in quo hujus Ordinis conditio ab alijs Ecclesiasticis collegijs vel personis, quæ ex juris dispositione ad eleēmosynarum erogationem sic tenentur, ut pauperes adversus eos ad illas fundatam etiam intentionem habeant, *Aymo Cravetta cons. 116. Homines & parochiam vol. 1.*) ad alimentationem tamen ipsorum Fratrum, & alia

alia onera Ordinis præsertim militaria exhibenda & sustinenda principaliter destinata sunt; sic ut eleëmosynarum erogatio secundaria, & velut accidentaria sit, ex eo, quòd deductis ordinarijs oneribus superest. * Vnde hujusmodi militaria Hospitalia etiamsi appellatione Hospitalium veniant in favorabilibus; in his tamen, in quibus agitur de militarium præjudicio, non sortiuntur communem conditionem aliorum Hospitaliorum, *Paul. Parif. conf. 36. Quod prætensa unio n. 7. vol. 4.* Vt proinde non rectè hi Magistri pauperum ad contributionem pertraxerint domum istam Teutonicam, & illius bona; & longè pejus Magistratus ipse ad illa manus extendendo, contra tenorem dictæ ordinationis, ijsdem Magistris auctoritatem suam eâ in re accommodaverit, contra omnia tam civilia, quàm Canonica jura; quę laicis nullam potestatem nullamq; auctoritatem permittunt in personas, vel res Ecclesiasticas, *c. Qui in Ecclesiarum c. Ecclesia S. Mariæ De constit.* sed cassa & irrita decernunt, quæcumque in illorum præjudicium per laicos vel constituuntur vel fiunt, *Auth. Cassa C. De sacros. Eccles.*

13 Et sanè plurimum à verò aberrat dictus Magistratus in eo, quòd sibi persuadet per dictam novam ordinationem esse permissum sic posse augere, & intendere statuta dictæ ordinationis pro contributione eleëmosynarum, ut etiam manus extendere possint ad bona Collegijs & Monasterijs destinata; cùm verba ordinationis id non contineant, nec ejus rei potestas ulli etiam Principi sæculari umquam permissa inveniatur, ut de bonis Ecclesiasticis statutum aut ordinationem aliquam facere possit: horrendæ enim cupiditati adscribitur, tale aliquid à Regibus vel Principibus petere, *c. 2. De reb. Eccles. non alien.* Cùm etiam Imperator ipse sibi hanc legem dixerit, ut nihil ex rebus Ecclesiæ sibi vendicare possit, nisi per viam permutationis; idq; dumtaxat pro re majore, meliore vel æquali, *Auth. Sed & permutare C. De sacros. Eccles.* Rectiùs & faciliùs sine alicujus injuriâ aut incommodo potuisset veris & proprijs Hospitalibus, sive illa sint Xenodochia, sive Nosocomia, sive Gerontocomia, sive Brephotrophia, sive alia quæcumque Ptochotrophia, *L. Sancimus 2. C. De sacros. Eccles.* aliqua portio detrahi, & dictis Magistris adjici ad alimentationem eorum, quos paupertas ad mendicitatis necessitatem redegerat; quippe per hanc alterationem detracta bona stationem suam omninò non mutant, nec ad alium omninò usum quàm quò destinata erant, transferuntur (quod jus non patitur, *l. Legatarum De administra. rer. ad civit. pertin. Guido Papa decis. 552.*) sed modus dumtaxat distributionis aliquo modo in eadem statione subventionis pauperum mutatur; cùm in habentibus idem symbolum facilis sit transitus de uno ad alterum, *Aristot. lib. 1. de generat. & corrupt. l. Si unus §. pactus vers. quod in specie De pact. l. An inutilis De acceptilat. Petr. Anchor. conf. 422. Viso puncto n. 4.* Sed citra evidentem injuriam hujus domus collegiatæ, seu conventualis Ordinis militaris ad commodum quorumcumque etiam pauperum non potest fieri hæc detractio ad perpetuam & per singulos annos redeuntem erogationem sine discrimine inter pacata & turbida tempora, inter caritatem & utilitatem annonæ frumentariæ, quæ ex casu sic incidere seu occurrere possent, & nunc proximè præteritis aliquot annis incidisse & occurrisse rei evidentiâ compertũ est, ut nec dimidium, imò nec quarta sic detractæ hujus summæ ex frumentarijs reditibus ad dictam domum perveniat: ut non tantùm non sit quod inde alijs præstari possit, sed in eam quoq; necessitatem domus venire possit, ut ad quotidianum panem pro alimentis ejusdem domus frumentum aliunde etiam comparari debeat. In quam necessitatem non ita pridem D. Commendatorem conjectum esse palàm & notoriũ est. * Et quamvis per istam 14 contributionem dicta domus exonerata videri possit à majore onere, quod fortè sustineret erogando ostiarias & septimanales eleëmosynas: id tamen eâ nolente aut invitâ imperari non potest cujusvis sæcularis auctoritate; potissimùm quod hæc res (ut prius deduximus) regulis & statutis Ordinis directè adversetur & repugnet; ideoq; effectum aliquem habere nequeat: cùm neq; statutum, neque quæcumque ordinatio seu constitutio, neq; consuetudo possit mutare ea, quæ sunt regulæ cujusque Ordinis, *DD. in Auth. Ingressi & ibi Iason n. 9. & Decius n. 11. C. De sacros. Eccles. Cravet. d. conf. 116. n. 7.* Ex regula autem hujus militaris Ordinis hoc unum inter præcipua est hospitalitas, & in hospitalitate eleëmosynarum, per proprias, non alienas, & minimè laicas, manus erogatio: sic ut dicta nova ordinatio nullâ ratione possit pertrahi ad bona hujus domus, Commendatore ac superiore illius reclamantibus. Vt plurimum laudandus & approbandus sit D. Commendatoris hic pius conatus, quo secundùm sui Ordinis regulam & professionem ad hoc laborat, ut ipse eleëmosynarum erogationem retinere & exercere, dictæque domus bona conservare, & in suo tramite retinere, seseq; pauperum pium creditorem ex hac largitione constituere possit; dictis Magistris præceptâ facultate, ne de alieno ipsi, more non satis probato, eleëmosynas faciant: species enim improbati lucri est, ex alieno largiri & beneficij debitorem sibi acquirere, *l. Si pignore §. 1. D. De furtis.* Quibus rationibus, alijsque fusius latiusque per Advocatum causæ deductis, attentis, in eo persistimus in hac causa, provisionalis decreti necessitatem relaxandam & resolvendam esse; dictumq; D. Commendatorem ab impetitione Actorum per definitivam sententiam Amplissimi Concilij absolvi, & Actores seu Impetrantes in expensas litis condemnari debere.

De rebus Ecclesiæ alienan. vel non.

SVMMARIVM.

Vnio, incorporatio, & suppressio beneficij Ecclesiastici.

1. *Beneficiorum mutatio absq; causa facienda non est.* *Relictum vel destinatum in certum usum ex causa ad alium usum converti potest.*
2. *Monasteriorum & beneficiorum uniendorum causæ quæ.*
3. *Monachi dissoluta vita ejiciendi.*
4. *Vnioni accedere debet assensus eius cuius interest.*
5. *Vnire & dismembrare potest Episcopus.*
6. *Papa in unionibus & dismenbrationibus summum ius habet.*
7. *Vnionis diversæ species.*
8. *Vnionis forma & effectus.*

9. *Uniones facilè revocantur.*
10. *Pium est quod fit favore studij.*
11. *Unio quomodo expediatur.*

CONSILIUM CCXCV.

IN Dominio de Bairlemont ab antiquo est locus quidam, quem vulgus Prioratum ibi appellat; in quo aluntur duo, & interdum, licet rariùs, tres Religiosi ex Monasterio Abbatiæ de Feudinio: qui nulli alteri officio divino vacant, nec peculiarem Ecclesiam, Capellam, aut Templum habent, quàm quod in castro de Bairlemont quotidie per vices Missam celebrent. Habent hi Religiosi eo loco diversa & plura bona; veluti decimas, agros, & alia prædia, unà cum jure conferendi Ecclesiam parochialem dicti loci de Bairlemont; ex quo onere celebrandi Missas in dicto castro præsumptio est, atque etiam vulgi fama, quòd Domini de Bairlemont his Religiosis ea bona saltem pro maxima parte contulerint, & dictum locum religiosum ex suis bonis fundaverint. Hi Religiosi memoriâ eorum, qui nunc vivunt, tam dissolutæ vitæ semper fuerunt, & etiam nunc sunt, ut toti populo scandalo & offendiculo sint; alentes publicè more conjugatorum concubinas, ex quibus proles multæ natæ adhuc supersunt, quę commessationibus & frequentationibus popinarum insolescunt, & populi offensam augent. Desiderat itaque Generosus Dominus de Bairlemont, auctoritate Pontificiâ interveniente, dictos Religiosos ad suam Abbatiam remitti, & prætactum eorum locum cum prædictis bonis applicari, & uniri novæ fundationi, quam idem D. de Bairlemont facere cœpit pro sustinendis Magistro scholæ, & sex pueris cantoribus divinum officium in Ecclesia de Bairlemont cantaturis; si modò bonâ & tutâ conscientiâ id fieri possit.

1 Vnde super his consulti respondemus, quòd, quamvis non facilè ad alium usum converti vel destinari debeat, quod vel ex tempore atque usu, *l. Minimè De legib.* vel ex fundatione & dispositione fidelium ad certum usum destinatum est, *c. De Xenodochijs De relig. domib. Clem. 2. §. 1. De relig. domib. Bald. in l. Si quis ad declinandum n. 9. C. De Episc. & cler.* tamen, justâ subsistente causâ, nihil de eo dubitandum sit, quin ad alium usum converti possit. † In
2 eo enim fundatur totus unionum tractatus latissimè patens; per quem non tantùm aliquot bona, sed etiam integræ Capellæ & religiosæ domus invicem uniuntur, *c. Sicut unire De excess. Prælat. latè Io. Bapt. Caccialup. in tract. de unionib.* Pro quarum justificatione una inter cæteras legitima causa est, morum dissolutio & religionis difformitas, *arg. c. Relatum Ne cler. vel Monachi, c. In singulis, c. Recolentes De*
3 *statu Monach.* * Eaque causa est, cur Monachi singuli per villas aut oppida habitare non debeant, *c. 2. De statu Monach. c. Ex parte De capell. Monach.* sed ex loco religioso ejici, alijs etiam alterius Ordinis inductis, *d. c. Relatum*; & Abbatibus præcipitur, ut solitarios Monachos in Prioratibus habitantes ad claustrum seu monasterium revocent, *c. fin. De capell.*
4 *Monach.* * Quæ quidem causæ justitia & probabilitas hoc efficit in proposito casu, ut, nisi obstaret exemptio præfatæ Abbatię, ob quam Abbatis consensus accedere debet unioni, *Lapus in Clement. 1. §. ad hæc De statu Monach. Caccialup. d. tract. De unionib. artic. 6. n. 4.* per Episcopum faciendæ, de ordinaria potestate fieri posset desiderata ista transmutatio, * Episcopus enim subjectas sibi Ecclesias unire, & in optimum statum componere potest, *d. c. Sicut venire*; quia habet amplam potestatem super statu sibi subjectarum Ecclesiarum: 5
easque potest facere modò plures, modò pauciores, clericorumque numerum diminuere vel augere, *1. distinct. c. Omnes basilicæ, c. Ex parte De constit. à contrario sensu l. fin. & ibi Bart. De oper. publ.* tam ex sententia Theologorum, *Summa Angelica in c. Relatum 2. n. 12.* quàm Iuristarum, *in Clem. 2. §. 1. De relig. domib. Panor. & Zarabel. in c. Nos quidem De testam. Lud. Rom. singul. 486.* * Sed quin summus Pontifex id possit etiam sine consensu Abbatis, 6 nulloque præcedente tractatu, etiam de beneficijs & bonis ad exemptos pertinentibus, *c. Auctoritate De privileg. lib. 6.* nullum est dubium: Papa etenim quoad beneficia, Ecclesias, ac bona Ecclesiastica plenam & absolutam habet potestatem, *c. Proposuit De concess. præb. c. De testanda de præb. lib 6.* * potestque unire tam non vacantes, quàm vacantes Ecclesias, per omnes unionis species; & tam conformes, quàm difformes, hoc est 7 etiam diversarum religionum; & regulares cum sęcularibus, & è diverso, *Caccialup. d. tract. art. 4. n. 2.* Quæ quidem de unione dicta perinde applicari possunt annexionibus, incorporationibus, suppressionibus, extinctionibus, applicationibus, & dismembrationibus beneficiorum & bonorum Ecclesiasticorum. * Sunt quippe hęc omnia in unionibus vel modo ac forma vel effectu: rarò 8 enim fieri potest unio sine alterius beneficij suppressione & extinctione, neque extinctio sine dismembratione, & nec rursus hæc sine beneficij extincti & bonorum incorporatione, annexione, & applicatione, *Gloss. ad regul. Cancell. Innoc. VIII. reg. 11. & Mandos. ad reg. Iulij Tertij reg. 12.* quamvis interdum quædam ex his sine unione fiant: & tunc tantùm consideratur alienatio rei Ecclesiasticæ; cujus potestas in Episcopo strictior est, *c. 1. De reb. Eccles. non alien.* in Pontifice latissima.

Cæterùm quia uniones & incorporationes malè impetratæ facilè revocantur, *Rebuf. in praxi benefic. lib. 1. tit. de union. revoc.* consultissimum est, ut S. D. 9
Papæ pro parte præfati D. de Bairlemont omnes hujus rei circumstantiæ exponantur, & dictorum Monachorum lascivia, ac vitæ dissolutio, repetitis etiam temporibus retroprętęritis, exactè cum veritate proponatur; narretur item novi instituti seu fundationis utilitas ac pietas. * Nihil enim dubi- 10
tandum est, quin pium dici debeat, quod fit favore studij & eruditionis, alimentorumque pauperum, *Iason in l. 1. n. 35. C. De sacros. Eccles. Bart. in l. 1. ad fin. Soluto matrim.* atque cultus divini, *Tiraq. tract. de pia causa in præfat.* qui partim etiam in cantu consistit, *c. Clericus 21. distinct. c. Non mediocriter De consecrat. dist. 5.*

*Et impetretur commissio ad partes, per quam loci Ordinario, aut alij in dignitate constituto 11
committatur cognitio hujus utilitatis, citato ad hoc præfato Abbate & Monasterio Feudiniensi. Quamvis interim eâ citatione etiam omissâ id expediri possit per viam gratiosæ concessionis, *Rebuff. d. tit. de union. reg. 1.* Sed ad removendum omnia incurrentia obstacula ac futura pericula, securissimum

mum erit, si res per commissionem & cognitionem, vocatis his quorum interest, expedietur.

De rebus Ecclesiæ non alienan.

SVMMARIVM.

Vnio & incorporatio Ecclesiæ ab ordinario facta:

1. *Spoliatus etiam à Iudice, ordine iuris prætermisso, restituendus est.*
2. *Spolij restitutio non impeditur ex defectu tituli.*
3. *Vnio beneficiorum per Episcopum fieri potest.*
4. *Papa, non etiam inferioribus de suo facto asserentibus credi.*
5. *Prælatus sine consensu Capituli qua bona alienare possit.*
6. *Vnio ex quibus causis valeat.*
7. *Ius quæsitum tolli non debet.*
8. *Papa ex plenitudine potestatis potest iuri quæsito derogare.*
9. *Surreptio & obreptio non solum dolosa sed etiam ex ignorantia commissa nocet in gratiosis.*
10. *Constitutio nova exorbitans restringenda.* *Constitutio Ducis Philippi de non exequendis litteris Apostolicis sine placito, non habet locum in literis vel dispositionibus Ordinariorum.*
11. *Vniri quando possit beneficium iuris patronatus sine patroni consensu.* *An in unione requiratur consensus Domini feudalis, si beneficium unitum habet feudalia bona.*
12. *Vnio beneficij est de eius proprietate.*
13. *Bona Ecclesiæ dici non possunt vacantia.*

CONSILIVM CCXCVI.

OMNIBUS, quæ ultrò citroque proposita, dicta, allegata, & exhibita sunt, in lite, seu communicatorio processu, ratione unionis seu incorporationis Ecclesiæ parochialis S. Petri de Dalhem in Ducatu Lutzemburgensi, Diœcesis Trevirensis, inter Collegium Societatis Iesu in civitate Trevirensi Supplicantes, & Abbatissam ac Conventum Monialium Monasterii S. Spiritus Oppidi Lutzemburgensis, illisque adjunctum Procuratorem Generalem Concilii Lutzemburgensis, Opponentes, excussis, deprehendimus bono jure dictum Collegium contendere ad recuperationem sibi unitæ & incorporatæ dictæ Ecclesiæ, ac bonorum seu decimarum ejusdem. Cujus boni juris demonstratio etsi ante nos longissimâ deductione jam per alios confecta sit, & quidem tam exactè, ut expeditum non sit, in facto aut in jure illis quicquam addere; non gravabimur tamen per illos latè & abundantissimè tractata velut in compendium contrahere; eaque paucis ob oculos proponere, in quibus status causæ & punctus totius controversiæ consistit, tam quoad possessorium, quàm petitorium judicium.

Et quidem imprimis expeditissima est possessorii causa: nam cùm ex instrumentis pro parte Collegii reproductis, ipsaque rei evidentia constet, dictum Collegium in anno millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, ex concessione Illustr. ac Reverendissimi D. Ioannis Archiepiscopi Trevirensis obtinuisse annexionem & incorporationem Monasterii Monialium S. Barbaræ extra & prope muros civitatis Trevirensis, cum omnibus suis juribus, pertinentiis, bonis, proventibus, & emolumentis; constet quoque, quòd in anno millesimo, trecentesimo nonagesimo, eidem Monasterio S. Barbaræ ex consensu Abbatis & Conventus S. Maximini Trevirensis, ad quorum collationem seu præsentationem dicta Ecclesia parochialis de Dalhem pro tunc spectabat, per Fel. Rec. Bonifacium Papam Nonum incorporata & unita fuerit eadem Ecclesia de Dalhem, cum omnibus suis juribus & pertinentiis, & quòd virtute hujusmodi annexionis & incorporationis dictum Collegium pervenerit ad realem & effectualem possessionem jurium, bonorum, & redituum olim ad dictum Monasterium S. Barbaræ spectantium, & specialiter ad realem perceptionem decimarum dictæ Ecclesiæ de Dalhem, idemque Collegium sine ulla turbatione ac cujuscumque impedimento in eadem possessione usque ad mensem Martium anno 1567. permanserit: dubitandum non est, quin dictum Collegium pro vero & indubitato dictæ Ecclesiæ ac decimarum illius possessore haberi & reputari debuerit, & minimè illâ ullo modo, saltem non juris ordine prætermisso, ante sententiam in petitorio judicio obtentam, spoliari & in illâ molestari posse. Rectè itaque Collegium contendit sibi redintegrandam esse possessionem dictarum decimarum, aliorumque locorum dictæ Ecclesiæ, quæ Opponentes primùm arrestari, post deinde veluti sequestrari curarunt, & tandem illis Collegium planè spoliaverunt in dicto anno sexagesimo sexto, in quo spolio adhuc perseverant.

* Quippe juris ratio manifesta est, quòd spoliatus ante omnia restitui debeat, *l. ult. De restit. spoliat.* etiamsi Iudicis auctoritate sit facta spoliatio; juris tamen ordine prætermisso, *c. Conquerente De restit. spoliat.* qui in hoc spolio non invenitur servatus: quam spoliationem Opponentes colorare aut excusare non possunt per allegationem defectus tituli seu juris, aut deficientis Regij placiti: * nam restitutio spolij usque adeò privilegiata est in vero possessore, ut per objectionem defectus tituli impediri aut differri non possit, *c. Sollicitè De restit. spoliat.* etiamsi objiceretur defectus Canonicæ institutionis, *c. In literis De restit. spoliat.* sine qua nullum ecclesiasticum beneficium obtineri potest, *c. 1. De reg. iur. lib. 6.* 1 2

Neque potest dicto Collegio obstare, nec Opponentibus ad justificandum seu excusandum spolium prodesse, quòd Collegium in sequestrum consenserit: nam huiusmodi consensus simplex & absolutus non est, neq; tendit ad approbandum antecedens arrestum aut constituendum sequestrum, sed dumtaxat ad hoc, ut conjunctâ manu decimæ pendente lite locarentur & perciperentur, pro ejus parte, quæ in lite obtineret securitatem: per quem consensum Collegium non deposuit animum possidendi; uti nec possessio per simplicem sequestrationem amittitur, *l. Interesse De acq. poss. & ibi Bartol. & alii.*

Nec sanè debebant Opponentes occasione vel arresti, vel sequestri aut prædicti consensus ulterius manus extendere ad locationem decimarum suo nomine tantùm, & multò minus ad illarum perceptionem, excluso Collegio: quòd cùm temerè fecerint, proculdubio spoliasse dici debent;

& per

& per consequens ante omnia dictum Collegium redintegrare. Cujus redintegrationis petendæ tanto justior est occasio, quanto jus ipsius Collegii in & ad dictam Ecclesiam atque illius jura & pertinentias solidius & firmius est; de quo nunc agendum est. Hujus boni juris & justitiæ, quoad causam petitoriam seu proprietatis, deductio & demonstratio, quoad dictum Collegium, expedita est ex instrumento concessionis, unionis, & incorporationis, quam præfatus Reveren. Dominus Episcopus Trevirensis fecit de dicto Monasterio S. Barbaræ in usum & commodum præfati Collegij. quæ unio, incorporatio, annexio valida, justa & irrevocabilis omninò censeri debet, ex causis & rationibus sequentibus. Primò, ex eo, quòd sit facta ab eo & per eum, qui ejus faciendæ potestatem habebat, hoc est à diœcesano Episcopo tam loci, in quo est prætactum Monasterium S. Barbaræ, atque etiam dicta Ecclesia, quàm ubi est dictum Collegium, sub Archiepiscopo videlicet Trevirensi. Constat enim id ex instrumentis Opponentium, adeòque ex ipsa Bulla, ex qua ipsi jus suæ unionis fundant; in qua apertè narratur, dictam Ecclesiam de Dalhem esse Trevirensis Diœcesis. * Iam verò indubitatum est, cujusque
3 Diœcesis Episcopum seu Archiepiscopum à jure communi habere potestatem per unionem & incorporationem conjungendi & annectendi beneficia, Ecclesias, collegia, & Ecclesiastica bona sita in sua diœcesi ad aliud beneficium, Ecclesiam, aut Collegium, *c. sicut unire De excess. prælat. c. Quoniam translationem. De offic. leg. Paul. Paris. consil. 36. & ad præcensa in princ. vol. 4.* De cujus potestate & factæ unionis validitate ex causa efficiente minùs dubitandum est; ob id, quòd hæc unio & applicatio dicti Monasterij ad Collegium dictæ Societatis processerit etiam ex consensu & permissa facultate summi Pontificis, quæ etsi ex die seu data videatur esse ipsa unione & applicatione per Archiepiscopum facta posterior, videlicet de data decimæ nonæ Septembris anno 1566. cùm unio D. Archiepiscopi sit de prima Maij tunc proximè antecedentis: in rei tamen veritate est prior; quia non continet consensum de futuro, sed declarationem facultatis antea ad petitionem dicti Archiepiscopi concessæ; * quibus verbis Ponti-
4 ficis sic de suo antecedenti facto loquentibus plena fides adhibenda est, *Abbas. in c. Cùm à nobis nu. 1. De testib.* etiamsi alijs inferioribus sic de se suoq; facto asserentibus fides non esset adhibenda, *d. c. Cum nobis & ibi Panorm. & alij*: cùm alioqui sufficiat in unione consensum eorum, quorum consensus requiritur, perinde ante, ut post factam unionem intervenire, *c. Cum nos De his quæ fiunt a prælat. c. cura De iure patronat. Rebuff. in praxi benefic. tit. de unione gloss. 11 nu. 20.*

Secundò, ad validitatem dictæ unionis constituendam facit, quòd non possit dici facta cum præjudicio alicujus interesse habentis. etenim constat, quod Priorissa & Conventus dicti Monasterij S. Barbaræ non valentes diutiùs vitam sustinere in dicto Monasterio, tòto decennio ante datam hujus unionis, videlicet anno 1556. hoc suum Monasterium omniaque illius bona, jura, & pertinentias cesserint & remiserint ad manus dicti Archiepiscopi, sui in spiritualibus & temporalibus superioris: sic quòd idem Archiepiscopus ex eo tempore fuerit in possessione, saltem jure administrationis, eorundem bonorum, jurium, & pertinentiarum, usque ad datam dictæ unionis. Vnde quemadmodum ab eo tempore nemo aliquod interesse ex dissolutione seu resolutione dicti Monasterij & bonorum ejusdem ad opus dicti Archiepiscopi prætendit; ita quoque nemo prætendere potuit aliquod interesse, ex eo, quòd idem Archiepiscopus dictum Monasterium cum bonis applicaverit & incorporaverit dicto Collegio; in qua applicatione ipsius solius Archiepiscopi præjudicium vertebatur.

Neque rectè dicetur, ideò nullam esse hanc unionem, quia sine consensu Capituli sui idem Archiepiscopus illam fecerit, *c. Pastoralis in fine De donat. c. 1. c. Pastoralis De his quæ fiunt a Prælat. sine consensu capituli*: nam cùm Capituli non interfuerit, nihil necessium fuit ipsius consensum ad hoc requirere; quippe cùm hoc Monasterium cum suis bonis per cessionem & refutationem dictarum Priorissæ & Conventus ad manus Archiepiscopi, pleno jure non transiverit in jus ipsius Archiepiscopatus, Ecclesiæ aut mensæ Episcopalis Trevirensis, sed tantùm ad dispositionem, prout dignum vel idoneum videretur; non potest hic recipi aliquod Capituli interesse. * Quemadmo- 5
dum contingit in Prælato, qui sine consensu sui Capituli non potest alienare res immobiles Ecclesiæ, *Clem. 1. de reb. Eccles. non alienan.* potest tamen illas sine consensu Capituli ac sine juris solemnitate alienare, quæ ejus conditionis sunt, ut alienari vel debeant vel soleant: ut sunt res emphyteuticæ ex caducitate; vel feudales ex quacumque causa ad Ecclesiam reversæ, *c. Vt super & ibi Doct. De reb. Eccles. non alien. Franc. Curtius de feudis part. 2. q. 1. & seq.* Ita ut cùm hoc Monasterium aut illius bona non fuerint incorporata Archiepiscopatui seu illius mensæ, aut suæ metropolitanæ Ecclesiæ, supervacuum fuerit consensum Capituli adhibere, cujus nullum prætenditur interesse; cùm etiam hoc Monasterium, ejusque bona, eodem loco & jure futura sint apud hoc Collegium, ut olim fuerant apud dictum Conventum Monialium.

Quà ratione nec ex eo capite oppugnari potest hæc unio, quòd Abbas & Conventus S. Maximini ad eam non sint vocati: nam, ut mox dicetur, illorum quoque non interfuit; quippe qui in seu ad Monasterium S. Barbaræ nihil umquam juris habuerint: & quoad Ecclesiam de Dalhem, in eam quoque & in bona illius nihil juris umquam habuerunt, præter jus collationis & præsentationis ad Pastoratum ejusdem Ecclesiæ; quæ cùm de suorum prædecessorum consensu per Bonifacium Papam Nonum abhinc ducentis prope annis sit suppressa, extincta, & dicto Monasterio S. Barbaræ unita & incorporata, reservato dicto Abbati & Conventui jure collationis seu præsentationis ad perpetuam Vicariam ejusdem Ecclesiæ (quod jus illis adhuc durat) non potest ullum dictorum Abbatis & Conventus interesse prætexi, quòd hæc unio & applicatio illis non vocatis sit facta: vocari enim non debet ad actum quemcumque nisi cujus interest, *l. De unoquoque De re iud. Paul. Paris.*

riſ. conſil. 37. *Attendatur nu.* 12. *vol.* 4. quique citatus non poſſet actui contradicere, *l. Qui poteſt invitus De reg. iur. l. Recuſare in princ. Ad S. C. Trebell. Iaſon in l. Nec quicquam §. ubi decretum nu.* 31. *De offic. proconſ.* Sola itaque dicti Archiepiſcopi voluntas & operatio hac in re ſufficit: cùm jus Epiſcopis permittat deſertorum aut quæ malè reguntur monaſteriorum diſpoſitionem, *Clem. Quia contingit De relig. domib.*

6 Tertiò hanc explicationem & unionem validam facit juſtitia illius; quòd ſcilicet ſit facta ex juſta & pregnante cauſa, tam ex parte Monaſterii S. Barbaræ applicati & uniti, quàm ex parte Collegii dictæ Societatis. Ex parte Monaſterii quidem paupertas & deſolatio illius, *Clem. Ne in agro §. ad hac De ſtatu monach. Ioan. Bapt. Caccialup. in tract. De unio. artic.* 5. ob quam Prioriſſa & Conventus declararunt ſe non poſſe diutiùs intertenere ſtatum dicti Monaſterii, ideoque illi & omnibus bonis ac pertinentiis illius cedere: ex qua cauſa facta dicti Monaſterii deſolatio ſeu deſertio, & ad manus Archiepiſcopi ceſſio, non debuit cedere commodo illius aut menſæ ſuæ, ſed potiùs extra manum poni, & alii egenti Eccleſiæ vel Collegio applicari, *Clem. Si una Eccleſia De reb. Eccleſ. non alien.* Ex parte dicti Collegii juſtitiam facit ejuſdem Collegii per Sedem Apoſtolicam approbati paupertas & Eccleſiæ univerſalis utilitas, quæ ingentia commoda & fructus ex inſtitutione hujus Societatis recipit, *c. Expoſuiſti De praben. Petrus de Vbaldis in tract. De unione c.*3. Ita quòd Opponentes nimis improbabiliter dictis Supplicantibus obiiciant, quòd eorum generatio non ſit nota, & ipſis tamquam incognitis hujuſmodi unio aut incorporatio fieri non debuerit: incogniti enim dici non poſſunt, quos Sedes Apoſtolica approbat, & quorum converſatio omnibus nota eſt cum ſumma Reipub. utilitate, *c. Cum deputati De iud.*

Quartò, hanc applicationem & unionem validam & irretractabilem facit ipſa forma & executio, quòd ſcilicet ſit non temporalis, ſed perpetua, facta ad perpetuam utilitatem non alicujus perſonæ, ſed dicti Collegii, *c. Exſtirpanda §. qui verò De praben. Pet. de Vbaldis d. tract. c. ult.* Quam perpetuitatem confirmat poſſeſſio dicti uniti & incorporati Monaſterii per Collegium apprehenſa, ſic quod inde eadem unio ſortita ſit ſuum effectum, per hoc, quod idem Collegium dictum Monaſterium, omniaque ejus jura & bona, ei priùs vel ex fundatione & dotatione vel ex dicta unione quomodolibet acquiſita, realiter apprehenderit, & biennio pacificè cùm plena perceptione poſſederit. Inde enim inducitur conſummatio & effectus factæ unionis, *Paul. Pariſ. conſ.* 5. *Vnio nu.* 70. *cum ſeq. uſque ad* 155. *vol.* 4. & per conſequens illius irrevocabilitas, *Reg. cancell.* 12. *de revoc. unionib. & Concil. Trid. ſeſſ.* 7. *cap.* 6. & quidem in propoſito ſtatim ab initio factæ unionis, ideo quia illa fuerit pura, & à nullo eventu ſuſpenſa de Monaſterio vacante, & quia dictum Collegium ex illa ſtatim ſit ingreſſum poſſeſſionem dicti Monaſterii, *Rota deciſ.*252. *nota quod beneficium alias eſt* 5. *& deciſ.* 19. *nota quod reſervatio alias eſt* 4. *De reb. eccleſ. non alie. in antiq. Quint. mandoſ. ad reg. Cancell.* 12. *De revocat. unio.* Quæ cùm ita ſeſe habeant, dubitandum non eſt, quin hæc Reverendi Archiepiſcopi Trevirenſis appllicatio de hoc Monaſterio S. Barbaræ cum omnibus ſuis juribus, bonis, & pertinentiis cenſeri debeat valida, efficax, firma, irrevocabilis.

Vnde conſequitur, quòd unio & incorporatio, 7
quam dicti Opponentes ex intervallo pluſquam unius anni poſt datam dictæ unionis, videlicet 13. Calendas Iulii anno 1566. à Fel. Rec. Pio Papa Quinto obtinuerunt pro ſuo Monaſterio cenſeri debeat inutilis & nullius momenti: nam non tantùm iure communi, *l.* 2. *§. ſi quis à principe Ne quid in loco publ. c. Quamvis De reſcrip. lib.* 6. ſed etjam per regulas Cancellariæ Apoſtolicæ per continuas ſucceſſiones Pontificum ſæpiſſimè renovatas conſtitutum eſt, jus alicui etjam per ſummum Pontificem ex ordinaria juris poteſtate per quamcumque conceſſionem aut diſpoſitionem tolli non poſſe, *Reg. de iure quæſito non tollen.* * Verum quidem 8
eſt, Pontificem ex plenitudine poteſtatis poſſe etjam juri quæſito in rebus eccleſiaſticis derogare, cùm hoc vult & expreſsè declarat, *Paul. Pariſ. d. conſ.* 3. *nu.* 70. *cum ſeq.* ſed non cùm ſolâ Apoſtolicâ auctoritate utitur (ut contigit in hoc per Opponentes poſtea obtenta diſmembratione, ſeparatione & unione) quæ in dubio præſumitur tantùm eſſe ordinaria, non abſoluta, exorbitans, & de plenitudine poteſtatis. Quamvis non deſint, qui nec huic clauſulæ inſertæ in Bulla hanc vim attribuant; præſertim ubi ad ſuggeſtionem & preces alicujus conceſſio rei vel juris alteri quæſiti facta eſt, nec eidem conceſſioni inſerta ſunt verba, unde colligi poſſit Pontificis tam præciſa & exorbitans voluntas, *Ehil. Decius conſ.* 198. *Pro tenui nu.* 6. *& conſ.* 606. *Sereniſſ. nu. nu.* 18. Cum itaque in Bulla Opponentium nulla conſpiciatur clauſula, vel *motus proprij*, vel *certa ſcientia*, vel *abſoluta plenitudinis poteſtatis*; ſed hoc tantùm contineatur, quòad ſuggeſtionem & narrationem Opponentium ac interceſſionem Sereniſſimæ Catholicæ Majeſtatis, Apoſtolica auctoritate facta ſit hæc diſmembratio, ſeparatio, & unio, non totius dicti Monaſterii S. Barbaræ, & bonorum, jurium, ac pertinentiarum ejuſdem; ſed tantùm illorum redituum & proventuum, qui in Ducatu Lutzemburgenſi conſiſtunt; non poteſt illa cenſeri facta ex plenitudine poteſtatis; nec durè & abſolutè, ſed ſub tacita & intrinſeca conditione, non tantùm veritatis per dictos Opponentes pro obtinenda hac unione narratorum, *c. Super literis De reſcr.* ſed etjam ſi alteri in hujuſmodi bonis tempore conceſſionis jus quæſitum non fuerit: præſertim quia Pontifex hanc legem ſibi præſcripſit, & per regulas Cancellariæ declaravit, ſuæ intentionis non eſſe per quamcumque gratiam vel literas Apoſtolicas velle alicui ius quæſitum tollere; etjamſi illa literis ejus nominatim non inſeratur, quaſi ſemper intelligatur, *c. Ex tuarum De auctorit. & uſu pallij, Felin. in c. Capitulum De reſcript.* Cujus dicendi in propoſito tanto major eſt occaſio, quod hujuſmodi conceſſio eſt obtenta per ſurreptionem & obreptionem; omiſſa ſcilicet narratione & expoſitione, quòd hujuſmodi Monaſterium & ejus bona ac pertinentiæ eſſent per Prioriſſam & Conventuales poſita ad manus Archiepiſcopi; & deinde per eundem Archiepiſcopum jure ordinario applicata, unita, & incorporata Collegio dictæ Societatis; cujus mentionem ſi vel tenuem Opponentes

nentes

rentes in sua supplicatione pro obtinenda hac dismembratione & approbatione S.D.N.Papæ porrecta fecissent, non est verosimile, quòd voluisset hanc sequentem dismembrationem & approbationem ad commodum Opponentium facere contra unionem priùs per dictum Archiepiscopũ ad commodum dicti Collegii factam, & per suam Sanctitatem confirmatam & approbatam, necnon sequutá apprehensione possessionis & perceptione bonorum ad effectum perductam: ita ut subdola hæc suppressio priùs obtentæ ab Ordinario & per Pontificem approbatæ unionis & incorporationis ad utilitatem Collegii dictæ Societatis Opponentibus non prodesse, sed nocere debeat, *d.c.Super literis, l.Etsi non cognitio C. Si contra ius vel utilit. publ.* & multò magis narratio eorum, quæ apertè falsa esse deprehenduntur. Veluti in primis, quòd dictũ Monasterium S. Barbaræ à Monialibus destitutum, tempore hujusmodi porrectæ supplicationis penè desolatum fuerit, cùm desolatũ dici non potuerit, quod totum cum omnibus suis bonis & pertinentiis primò ad manus Archiepiscopi, post deinde per dictam priorem unionem & applicationem jure perpetuo ad dictum Collegium translatum fuit, & optimo jure possidebatur, *l.Et qui sub imagine C. De distract.pign.l. Sicut §. supervacuu D. Quib.mod.pig.vel. hypoth.sol.* Ita ut huic narrationi ad magis excitandum Pontificem ad hanc posteriorẽ separationem & approbationem adjuncta, callida & subdola significatio metus, quòd scil. bona dicti Monasterii S. Barbaræ in dicto Ducatu alioqui ab aliis sæcularibus personis usurpari & dilapidari possent, obreptionis notam augeat; cujus metus esse non poterat iisdem bonis per dictam Archiepiscopi provisionem ac dispositionem, & Collegii dictæ Societatis antecedentem acquisitionem, & tunc præsentem possessionẽ in tuto collocatis. Et hæc quidem omnia nullâ factâ mentione vel prioris unionis, vel Collegii dictæ Societatis; cujus si vel unico verbo facta fuisset in dicta supplicatione mentio nullà erat dictis Opponentibus futura spes obtinendi vel unum cespitem terræ aut unum obulũ ex bonis dicti Monasterii cum damno Societatis, quam idem Pius Pontifex semper affectione pro-
9 pensissimâ prosequutus fuit. * Cùm igitur res ipsa demonstret, hanc surreptionem esse dolosam, omnimodò vitiare debet sic obtentam dismembrationis & appropriationis hanc gratiam, *d.c.Super literis De rescr. Bart. & alii in l. 1 rescript. C. Si contra ius vel util. publ.* cùm in gratiosis, qualis est hæc Opponentium impetratio, etiam non subdola, sed ex ignorantia aut simplicitate commissa surreptio & obreptio, nocere debeat, *c.Si super gratia De offic.& potest.iud.deleg.lib.6. Felin.in c. Ad audientiã n.13. De rescr.*

Quæ cùm ita stringant, & nullitatem impetrationis ab Opponentibus obtentæ arguant; ad externa præsidia confugiunt Opponentes. Illud inter alia dictis supplicantibus objicientes, quod super sua applicatione & incorporatione non obtinuerint consensum seu placitum Regium quoad usum obtentæ hujusmodi incorporationis omnino opus esse putant ex ordinatione Philippi Ducis Austriæ in anno 1477. edito; & eo deficiente gratiam ob-
10 tentã nullius esse utilitatis & effectus. * Cæterùm hanc objectionem facilè removet ipsa ordinationis verba, quæ disertè & specialiter loquuntur de literis non quibusque, sed duntaxat Apostolicis seu Pontificiis; ita ut cùm hujusmodi ordinatio à jure communi exorbitet, imò illi planè repugnet & contraria sit, & libertati Ecclesiasticæ cõtrarietur, *Auth.Cassa C.De sacros.Eccl. Decius cons.442. In causa in qua n.7.* nullam extensionem admittere, sed intra tenorem & rigorem verborum, quibus concepta est, cõstringi debeat, *Bald.in l.Non sine C.De bonis quæ liber.* ut quod verba novæ ordinationis in fronte non significant, illa continere non censeatur, *l. Si vero §.de viro D.Soluto matrim. & ibi Bart. l.ult. C.d. interd. matrim. c.Cum dilectus & ibi DD.De consuet.* ut quibus non conveniunt verba novæ legis seu ordinationis, non conveniat etiam nec illis adaptari possit illius dispositio, *l.4.§.toties & ibi Bart.De dam. infect. Decius cons.553.In civitate Lucana n.7.* tunc cùm contra formam juris communis est hujusmodi dispositio; sed casus qui omissus est, pro omisso haberi debeat ac regulari seu definiri secundùm terminos juris communis, *d.§.de viro, c.Susceptum De rescr.lib.6.* Quam legem & juris observationem etiam imperatores, legum & juris communis conditores, sibi præscribunt, *l.Præcipimus De appell.* ut quidquid novâ lege ab ipsis prolata expressum non conspicitur, id veterum legum constitutionumq; regulis relictum intelligatur. Quæ interpretationis angustia potiùs probanda & amplectenda est, quàm laborandum ad extensionem ejus, quod jure communi illicitum & prohibitũ est, *c.Non minus De immunit.eccles.* & quod factum superinduceret horrendas execrationes & censuras, quibus Bulla Apostolica, quæ singulis annis in cœna Domini publicatur in eos, qui executione literarũ Apostolicarum fieri non patiuntur, obnoxios facit. Proinde cùm dicta nova ordinatio pœnalis, & à terminis juris cõmunis recedens constitutio sit concepta tantùm de literis Apostolicis, & quidem adhuc non omnibus, sed duntaxat loquentibus de gratiis exspectativis, reservationibus aut aliis provisionibus super beneficiis in ditionibus dicti Archiducis constitutis; consequens est in illum non in pugnare dictum Collegium, utendo & ad executionem perducendo concessionem seu literas Archiepiscopi Ordinarii ejus diœcesis, in qua unicum Monasteriũ, omniaq; ad eam pertinentia bona promiscuè tam in ditionibus temporalis dominii Regiæ Majestatis, quàm ipsius Episcopi, & aliorum Dominorum temporalium sita sunt non de exspectativis aut reservativis aut provisionalibus aliquibus gratiis beneficiorũ; sed unionis, appropriationis, & incorporationis Monasterii & bonorum ad dispositionem Archiepiscopi ex jure communi pertinentium, *d.c.Sicut unire, & Clem. Quia contingit:* quæ concessio, appropriatio, & unio, cùm per se stet, solaq; sufficiat dicto Collegio, nihil Supplicantibus nocere potest, quod in hac re quoq; utantur literis Apostolicis consensus & approbationis dictæ unionis factæ jure ordinario; quia vis & effectus acquisitionis consistit in facto Archiepiscopi, non in approbatione & velut confirmatione Pontificia, *l. Et quia & ibi DD. D.De iurisd. omnium iud.* virtute cujus etiam nulla facta est executio, neque fieri necesse fuit.

Objiciunt quoque Opponentes hanc applicatio- 11
nem & approbationem dicti Monasterii, quatenus respicit decimas Ecclesiæ de Dalhé jure non subsistere; ideo quod decimæ illæ sint feudales & jure feudi moveantur ab Abbatia Sancti Maximini, sine cujus

cujus conſenſu Archiepiſcopus hanc unionem facere non potuit; ut nec poſſet Eccleſiam patronatam ſine conſenſu patroni unire, *Zabarell. in Clem. fin. nu.* 14. *De reb. eccleſ. non alien. gloſ. & DD. in c. Nobis & in c. Cum dilectus De iure patron.* Cæterum probabilitatem non habet hujuſmodi allegatio: nam & ſupramentionata Bulla Bonifacii Noni, per quam unio & incorporatio facta fuit ad Monaſterium S. Brabaræ; item inſtrumentum antecedentis conſenſus Abbatis & Conventus ejuſdem Abbatiæ S. Maximini apertè demonſtrant, quòd dictæ Abbatiæ tunc competierit dumtaxat jus patronatus eccleſiaſticum; hoc eſt jus conferendi ſeu præſentandi ad dictam Eccleſiam de Dalhem; quod per eorum tunc præſtitum conſenſum & ſequutam ſuper eo unionem & incorporationem omni modo extinctum fuit, extinctâ & ſuppreſsâ ipsâ parochiali Eccleſia de Dalhem, relictâ tantùm illius Vicariâ perpetuâ. Nec veroſimile etjam eſt dictis Abbati & Conventui plus juris in dicta Eccleſia aut bonis illius tunc competiiſſe, cùm illius mentionem, exceptionem, & reformationem proculdubio omiſſuri non fuiſſent, ſi aliquod reſervaſſent: exceptio enim & reſervatio de iure collationis ſeu præſentationis ad dictam Vicariam, generalitatem conceſſionis in aliis omnibus ampliat & confirmat, *l. Nam quod §. fin. De petit. leg. l. Iis quæ contra De legib.* ut exceptio reformat regulam in caſibus non exceptis, *Doct. in l. 1. De reg. iur.* Præſertim quia in dicto Abbatis & Conventus conſenſus inſtrumento non tantum contineatur conſenſus in unionem & incorporationē dictæ Eccleſię; ſed Eccleſię, cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis; quorum appellatione in primis continētur ipſæ decimæ, quæ ſunt duo ipſius parochialis Eccleſię, in quibus & ad quas ſolus Paſtor habet fundatam intentionē, *c. Cum contingat De decimis:* ſic quod nulla ſit præſumptio, quod ad alium pertineant, niſi de privilegio vel contraria præſcriptione ſeu conſuetudine probetur, *cap. 1. De reſtit. ſpoliat. lib. 6. c. 1. De præſcript. eod. lib.* potiſſimùm, quia Opponentes non demonſtrant alia bona virtute hujuſmodi unitæ Eccleſiæ dicto Monaſterio fuiſſe incorporata iu Ducatu Lutzemburgenſi. Et perquam abſurdum eſt, quod Opponentes non vereantur dicere ipſam Eccleſiam, non decimas illius fuiſſe incorporatas dicto Monaſterio, cui nudum nomen Eccleſiæ nihil erat profuturum, & cujus obtinendæ aut adminiſtrandæ Moniales erant incapaces.
12 * Et tantum ab eſt, quod Eccleſia ſic materialiter aut formaliter capta, unita dici poſſit, ut etjam per hanc ſpeciem unionis ipſum jus Eccleſiæ ſupprimatur & extinguatur; eaque ſuppreſsâ & extincta, bona illius dicto Monaſterio applicentur; ita ut unitum beneficium deſinat eſſe beneficiū & nomē beneficii amittat, *Io. Bapt. Caccialup. in tract. De unione ar. 8. nu. 8.* Vnde unio, quę fit de Eccleſia, fit ut de proprietate, non ut de beneficio, *Oldr. conſ. 223. Factū tale n. 7.* Proinde cùm non cōſtet has decimas umquā ad dictam Abbatiā S. Maximini pertinuiſſe; abſurdum eſt, quod Opponentes illas eidē Abbati & Conventui feudales eſſe dicant, & jure feudi moveri à dicta Abbatia, quas Monaſterium acquiſivit ex dicta unione purè & ſimpliciter, non cum conditione aut aliqua qualitate; idque beneficio dictæ unionis, non virtute conſenſus Abbatis, & Conventus; qui effectum tantùm ſuum operatur quoad ſuppreſſionem ipſius Eccleſiæ, & per cōſequens juris patronatus, quod ad illā Abbas habebat: cujus acquiſitionis initium ſpectandum eſt, *l. Si procuratorem in princ. D. Mandati*, non unica aut altera tantum feudi recognitio ab una dumtaxat Prioriſſa in anno 1521. & 1528. facta; quas duas recognitiones ſolas Opponentes proferunt, ex quibus non poteſt rei veritas mutari, *l. Illicitas §. veritas De off. c. præſid.* nec effici, ut quæ verè feudales non erant decimæ, ex unius Prioriſſæ duplici recognitione efficerentur feudales, *l. Cum falſa C. De iuris & facti ignor.* cum ex dicto inſtrumento conſenſus & unionis ſuper eo ſequutæ certò conſtet dictas decimas liberas fuiſſe & ad dictam Abbatiam numquā pertinuiſſe: ſic quod hujuſmodi unius Prioriſſæ quāvis geminata cōfeſſio prorſus erronea non tantùm præſumatur, ſed etjam probetur; quæ ob id pro confeſſione haberi non debet, *l. Non fatetur De confeſſ.* De quo minus dubitandum eſt ex eo, quòd poſt illam recognitionem uſque ad tempus deſerti Monaſterii decurrerint ferè triginta anni, & inde huc uſque adhuc ferè viginti, intra quos non conſtat has decimas à quoquam in feudum à dicta Abbatia relevatas eſſe.

Illud ad invidiam opponentibus excitandam obiicitur, quod bona dictæ Eccleſiæ de Dalhem ſint in Ducatu Lutzemburgenſi ſub dominio temporali Regiæ Catholicæ Majeſtatis; ideoque Collegio dictæ Societatis extra obedientiam ſeu domini ſuæ Majeſtatis appropriari non debeant, ſaltem non ſine ejus aperto conſenſu, *Petrus Rebuff. in praxi beneſ. tit. de union. nu.* 28. nam eam cavillationem avertit illud in primis, quòd hæc unio non ſit principaliter & ſpecialiter de dicta Eccleſia ſeu illius bonis, ſed de Monaſterio S. Barbaræ, quod extra patrimonium Regiæ Majeſtatis ſitum eſt, & conſtitutioni illi minimè ſubjectum: in conſequentiam proinde trahuntur & veniunt illius bona in Ducatu Lutzemburgenſi ſita: multa enim per indirectum fieri poſſunt, quæ directò non fierent, *l. In modicis De contrah. emp. l. Quædam De acq. rer. dom. l. Ariſto in fine D. Quæ res oblig. non poſſ. l. 2. De adminiſt. rer. ad civit. pert.* & per univerſitatem ſeu conſequentiam acquiruntur, quæ per ſe ſola ſeu ſeparatim acquiri non poſſunt; ut jus patronatus, *d. c. Cum ſeculum & ibi Gloſſ. De iure patron. l. 1. De auth. tutor. l. Conditionibus De condit. & demonſt.* Deinde cùm hæc unio & appropriatio extra dictum Ducatum Lutzemburgenſem nunc primùm non ſit facta, ſed ultra hominum memoriam, & antequam Ducatus Lutzemburgenſis ad majores Regiæ Majeſtatis pertinebat, per unionem Bonifacii Noni ad Monaſterium S. Barbaræ, quid mirum, ſi & Archiepiſcopus idem eadem formâ facere potuerit ad commodum Collegii dictæ Societatis in eodem loco, ubi & Monaſterium fuit? ita ut tantùm ſit mutatio perſonarum in hac unione, non loci: facilius autem quid continuatur, quam ab initio conſtituitur, *l. Patre furioſo De his qui ſui alien. iur. l. 1. §. caſum De poſtulando.*

Eâdem ferè ratione refelli poteſt, quod Rei proponunt, ad Regis curam & diſpoſitionem pertinuiſſe has decimas ſeu bona dictæ Eccleſiæ de Dalhem, quaſi per deſertionem dicti Monaſterii vacantia, tamquam vacantia bona ad Principem

seu fiscum pertineant, *l. Vacantia C. D. bonis vacant. lib.* 10. *& ibi Bald.* Equidem quam infirma sit hæc objectio, demonstrat ipsorum Opponentium factum, qui non à Regia Majestate hæc bona accepta ferre volunt, ut nec sine crimine sacrilegii (ita enim habet textus juris, *in c. Dudum V. ceterum De decim. can. Si quis deinceps* XVI. *q.* 7.) id possent; sed prætendunt titulum ex unione illa surreptitiè & obreptitiè à Pontifice impetrata. * Et ut etjam
13 dispositio vacantium bonorum Ecclesiasticorum (quæ tamen non videmus quomodo vacantia aut pro derelicto habita dici queant, quæ sunt in dominio & jure Ecclesiæ, non personarum, *c. Qui res De reb. Eccles. non alien.*) ad Regiam Majestatem pertinere dici possit; numquam fuerunt hæc bona vacantia: cùm ne momento quidem sine possessore fuerint. Nam per Monasterium S. Barbaræ non sunt habita pro derelicto, sed cessa & posita ad manus D. Archiepiscopi, & ab eo applicata Collegio dictæ Societatis, quod tempore impetratæ per Opponentes posterioris suæ unionis erat in vera & actuali possessione tam ejusdem Monasterii quàm bonorum ad idem pertinentium.

Novissimè ut Opponentes nihil intentatum relinquant, inquirunt quoque in jus, potestatem, & effectum primæ unionis, quàm Bonifacius Nonus ante ducentos prope annos fecit de Ecclesia de Dalhem & ejus pertinentiis, illamque aliquot argumentis enervare laborant; sed frustrà. Immemorialis namq; temporis præscriptio seu continua ex eo titulo dicti Monasterii possessio, omnia vitia (si quæ fuissent) discussit. Nec patitur ratio, ut illorum jus Opponentes convellant, à quibus sui juris titulum prætexunt; hoc est hæc bona velut à dicto Monasterio dismembrata & separata sibi appropriari, (licet sine effectu juris) obtinuerunt: quam dismembrationem & separationem frustrà peterent, si Monasterio & Monasterii bonis annexa non fuerunt, *c. Ad dissolvendum De dispens. impub.* Cum alioqui titulus prædecessoris regulariter non sit justificandus per successorem, qui in prædecessore tanto tempore toleratus fuit, *Lapus alleg.* 89. *DD. in c. Illud De præsumpt.* quæ tolerantia non tantùm diutina fuit, sed etjam immemorialis & jure constituti tituli habetur, *l. Hoc iure §. ductus aquæ De aqua plu. arcen.* His itaq; omnibus maturè perpensis, aliisque, quæ per alios, omnibus angulis hujus rei pertentatis, minimisque quibuscumque, quæ brevitatis studio attingere noluimus, examinatis, fusissimè deducta & resoluta sunt, attentis; existimamus dictum Collegium statim redintegrãdum esse quoad possessionem dictarum decimarum & bonorum Ecclesiæ de Dalhem: & quia de jure proprietatis quoque liquet, unâ operâ eadem illa eidem prædicto Collegio perpetuò adjudicanda.

De rebus Ecclesiæ alienand. vel non.

SVMMARIVM.

Vnio ab ordinario facta an impediat gratiam nominationis ad beneficia.

1. 6. *Vnio facit extinctionem uniti.*

2. *Clericatura non præsumitur sed probari debet & quomodo.*
Clericatura non revocanda in dubium si minores ordines collati sint, eâ probatâ seu præsuppositâ ex causæ cognitione.

3. *Vnita beneficia quando nominati acceptare possint.*
Vnio ab Episcopo fieri non potest in præiudicium expectantis.

4. *Vnio fraudulenta non officit gratiæ nominationis.*

5. *Episcopus extra suam diœcesim nihil facere potest.*

7. *Beneficii status ultimus inspicitur.*

CONSILIVM CCXCVII.

DVo objiciuntur potissimùm D. & Magistro Thomæ Methan Impetranti in causa interdicti possessorii Canonicatus & præbendæ S. Amati Duacensis; videlicet quòd de clericatura sua non docuerit; alterum, quod hic Canonicatus ante illius novissimam vacationem, quæ contigit ex condẽnatione & depositione D. Toussani Fanasche, per Episcopum Attrebatensem sit suppressus, extinctus, & Decanatui dictæ Ecclesiæ incorporatus & unitus. Prius enim horum objectorum efficere videtur, quòd non probatâ clericaturâ Impetrans non possit dici capax hujus vel alterius cujuscumque beneficii Ecclesiastici *c. Cum adeo De rescript. c. Ex literis De transact.* alterum quod uniti beneficii ratio aut consideratio aliqua per se haberi non possit vel debeat. * Vnio enim quia 1
annexam incorporationem habet, supprimit & extinguit unitum beneficium; facitque, ut nomen beneficii amittat, solumque in consideratione haberi faciat id, cui unitur & annectitur: sic quòd unitum beneficium numquam vacare censeatur, neque ut vacans conferri aut acceptari possit, *Rota decis.* 370. *aliàs est* 11. *nota quod ubi beneficium De reb. Eccles. non alien. in antiq. Parisius cons.* 10. *In causa vertente n.* 10. *vol.* 4. adeò ut neque sub generali reservatione contineri, neque per provisionem Papæ jus unionis tolli posse videatur, *Rota decis.* 460. *aliàs est* 13. *supposito quod n.* 2. *Vt lite pendente, in novis.*

Sed ex neutro aliquid periculi imminet bono 2
juri dicti Impetrantis; præsertim in hoc possessorio judicio: nam quod ad clericaturam attinet, etjamsi illa non præsumatur, cùm non sit naturalis, sed externa quædam qualitas, & sic in facto consistat, *c.* 1. *De constit. lib.* 6. *DD. in l. Sciendum De verbor. signif.* & ne quidem probatis majoribus ordinibus, atque etjam sacerdotio; cùm fieri possit, ut omissâ primâ tonsurâ quis per saltum promoveatur, *c.* 1. *De cler. per saltum promot. c.* 1. *De cler. peregrinis*: in proposito tamen sufficere debet Impetrantis assertio, quod in Anglia fuerit per suum Episcopum clericus factus, & in his Provinciis Belgii ad majores ordines promotus: præsertim cùm hujusmodi assertio non sit nuda, sed verosimilis ex idoneis argumentis; quia scil. totam Angliam invaserit hæresis, quod evidentia rei demonstrat & notorium facit, & ob hæresim rebus omnibus relictis inde aufugere debuerit, & sic amissis literis tõsuræ, non habeat facultatem probandi tonsuram vel per testes, vel per instrumenta seu Registrum sui Episcopi, quæ omnia furor hæreticus in Anglia suppressit & abolevit. Ex qua difficultate & perplexitate probationis fit, ut ab impetrante exacta probatio tonsuræ in Anglia ab originario suo Episcopo acceptæ postulari & exigi non debeat per testes aut instrumenta: sic quod quælibet argumenta & indicia hic sufficere debeant; cùm alioqui etjam plerique, *Imol. Hostiensis, Ant. de Butrio, Panor. & alii in c. Inter quatuor De cler. peregr.* admittant in genere probationem primæ clericaturæ per argumenta

menta, & præſumptiones & probabilia indicia, concurrente honeſtâ converſatione, & integritate vitæ ipſius, qui ſe pro clerico geſſit, *Nicol. Boer. deciſ.* 171.*n.*24. ut ſic in propoſito facilè ſufficere debeat quaſi poſſeſſio ipſius clericaturæ. *Bald. in l. Eam quam n.*8. *C. De fideicom.* Quinimò fortiùs dicimus, quòd cùm ulteriores ordines in his regionibus Impetranti collati ſint cum cauſæ cognitione, & legitima inveſtigatione, circa dicti Impetrantis clericaturam, accedente ipſius juratâ aſſertione, iiſq; præcedentibus Impetrans in ulterioribus ordinibus conſtitutus & toleratus ſit, ſtandum eſt hujuſmodi Epiſcopi judicio, *Bald. in d. l. Eam quam n.*8. & omnimodò præſumenda hæc qualitas clericaturæ quamvis externa; quæ etſi regulariter non præſumatur, præſumitur tamen ratione probitatis, integritatis, ac prudentiæ hujuſmodi actum exercentis; hoc eſt majores ordines conferentis: ut in hoc juris articulo ſpecialiter tradit Innocentius, *in c. Niſi eſſent De praben.* & comprobat Panormitanus, *in c.*1. *in fine De cler. pereg.* Cùm itaq; adhibitâ cauſæ cognitione majores ordines, præſuppoſitâ ſeu veriùs ſufficienter probatâ antecedente clericaturâ, Impetranti ſint collati, & cauſa clericaturæ ſic ſemel ſit approbata, ea convelli & in controverſiam trahi non debet: quemadmodum ſemel probatâ causâ manumiſſionis, ſive vera, ſive falſa ſit, non retractatur, *l. Iuſta* §.1. *D. De manumiſſ. vindicta*, *l.*3. *C. Si adverſus libertatem.* Atque ita manifeſtum fit ex defectu clericaturæ Impetranti in hac cauſa nullum periculum imminere.

3 Ut nec imminet ex impedimento unionis, quæ Impetranti ſecundo loco obiicitur. Etſi enim virtute indulti nominationum acceptari non poſſint unita beneficia, quaſi propriè non vacent, *c. Cum acceſſiſſent De conſtit. Fred. de Senis conſ.*187. *Caſus talis eſt*, & 200. *Quod permutatio*; id tamen reſtringendum eſt ad eas uniones, quæ legitimè factæ, plenum effectum ſunt ſortitæ, ante nominationem factam, *Pet. Rebuff. in tract. nominat. q.*15. *n.*31. Neque enim poteſt Epiſcopus aut alius unionem facere non tantùm non in præjudicium poſſeſſoris, ſed nec in præjudicium illius, qui ex quacumque exſpectativa, ſeu alia gratia Apoſtolica beneficium, quod Epiſcopus unit, exſpectat; ſaltem non ſic, ut effectum habeat in vita exſpectantis, ſed tantùm poſt ejus mortem aut privationem, *Rota deciſ.*253. *aliàs eſt* 5. *nota quod beneficiũ De reb. Eccleſ. non alien. in antiq.* quia per nominationem eſt beneficiũ affectum ipſi nominato, *Rebuff. d. q.*15. *n.*31. Quo non vocato & conſentiente unio fieri non potuit; cùm unioni faciendæ tam ex jure communi, *c. Sicut unire De exceſſ. prælat.* quàm ex decretis Concilii Trid. *Seſſ.*7. *c.*6. hæc præſcripta ſit forma ut fieri non poſſit niſi vocatis his, quorũ intereſt. Unde etjam eſt, quod in confirmatione Bullæ nominationis apertè contineatur clauſula, quòd per ſpeciales reſervationes, uniones, annexiones, incorporationes, ſuppreſſiones, & extinctiones dictis nominationibus præjudiciũ fieri non poſſit.

4 Et quamvis unioni faciendæ impedimentum non perinde faciant generales reſervationes, ſeu generalia mandata vel nominationes, *Gloſſ. in Clem. fin. De reſcript.* ſi tamen in fraudem illorum fiat, unio effectum non ſortietur, nec impedimentum faciet nominato; veluti ſi pendente nominatione, factâ illius inſinuatione, Epiſcopus imminente morte poſſeſſoris alicujus beneficii unionem faciat, *c. fin. De renunt. lib.* 6. vel etjam poſt illius vacationem, *Paul. Pariſ. conſ.*114. *Cum reſervatio vol.*4. Quia igitur Epiſcopus Atrebatenſis poſt inſtitutã accuſationem contra D. Touſſanum F. hujus controverſi canonicatus poſſeſſorem, ex delicto privationem beneficii importante, lite accuſatoriâ ſeu inquiſitionis jam ad finem inclinante, & ſic imminente caſu vacationis hujus beneficii, hanc unionem fecit, pro fraudulenta reputari debet, & ſic adverſus nominatum effectum ſortiri non poteſt.

Quæ fraudis intentio ex eo etjam deprehenditur, quòd facta ſit per Epiſcopum Atrebatenſem, tunc extra ſuam diœceſim abſentem & exiſtentem Bruxellæ in diœceſi Mechlinienſi; unde etjam cauſatur dictæ unionis nullitas: nam quæ contentioſæ juriſdictionis ſunt, hoc eſt quæ ſine cauſæ cognitione expediri nequeunt (inter quæ eſt unio, *d. c. Sicut unire, Rebuff. in praxi benef. tit. De unione n.*44.) ſi fiant per Epiſcopum in aliena diœceſi, nullius momenti ſunt, *Gloſſ. in c. Novit & ibi Panor. De offic. legati*, *Franc. Marcus deciſ. delph.*413. *parte* 2. uſque adeò ut ne quidem in beneficio aliquem inſtituere aut confirmare poſſet extra ſuam diœceſim, *Panor. in d. c. Novit n.* 5. *Nic. Boer. deciſ.* 30. *n.* 3. Ex quo rurſus conſtat hanc unionem ſine cauſæ cognitione tentatam veriùs quàm factam fuiſſe, ideoque iterum nulliter; ita ut etjam in tribunalibus ſæcularibus ſic factæ uniones pro abuſivis & nullis habeantur, *Rebuff. d. tit. De unione n.* 47. Ex quibus rationibus, aliiſque pluribus, quæ in ſcripturis partis Impetrantis per Advocatum cauſæ latiùs deducta ſunt (quæ brevitatis ſtudio, ut bene collata, non repetimus) exiſtimamus ex prædicta unione D. Impetranti in hac cauſa ſeu in hoc beneficio impedimentum nullum fieri poſſe. 5

Quod ipſum quoque ſatis conſtat ex judicio collatorum, ad quos ceſſante unione collatio hujus Canonicatus pertinebat qui dictæ unioni tamquã inefficaci & nullę effectum nullum tribuentes, eundem Canonicatum tamquam ex depoſitione præfati D. Touſſani vacantem, contulerunt hujus cauſæ Opponenti: nam ſi efficax fuiſſet unio, nulla quoque illius ex morte vel privatione præfati D. Touſſani potuiſſet eſſe vacatio; * unio enim abſorbet nomen beneficii, per ſuppreſſionem illius; ideoque ut nec eſſe, ita nec vacare, multo magis amplius conferri non poſſe dicitur, *c. Cum acceſſiſſent De conſtit. Fred. de Senis d. conſ.*187. & *d. conſ.*200. *Paul. Pariſ. conſ.* 30. *In cauſa vertente n.* 10. *vol.* 4. Atque ita cùm ipſi collatores hunc Canonicatum pro unito non habuerint, ſed unionem nuper factam pro invalida & nulla habentes, illum contulerint, & ſic facultatem eâ vice conferendi, ſi nominatio Impetrantis non obſtitiſſet, ſe habuiſſe apertè demonſtraverint; conſequens quoque eſt, ultimum ſtatum beneficii tempore vacationis ex depoſitione dicti D. Touſſani fuiſſe integrum & liberum; ideoque dicto Impetranti fuiſſe jus illud acceptandi ex dicto indulto nominationis, * quia in beneficiorum Eccleſiaſticorum collationibus ſeu proviſionibus, præſens ſeu ultimus illorum ſtatus attendi debet, ad hoc, ut percipiatur, an beneficia ſint liberæ collationis, an non, *c. Cum De beneficio & ibi not. De præb. lib.* 6. 6 7

Baldus in l. Si mater & ibi gloss. C. Ne de statu defunctor. præsertim cùm agitur judicio possessorio de beneficiis, c. Consultationibus & ibi DD. De iure patron. in quo quæ altiorem indaginem requirunt ad judiciũ petitorium rejiciuntur, & judicandum est pro eo, pro quo sunt apparentiora jura, DD. in l. fin. De edicto d. Adr. tollen. prout in præsenti causa procul dubio sunt pro dicto Impetrante, jus & intẽtionem suam fundatã habente in clarissimo & usitatissimo Apostolico privilegio nominationũ Vniversitati Lovaniensi concesso, secundùm quod jam sæpissimè judicatum est in judiciis tam sæcularibus, quàm Ecclesiasticis.

De rebus Ecclesiæ alienan. vel non.

SVMMARIVM.

Ad unionem qui vocandi.

1. *Rescripto impetrato Impetrans uti non cogitur.*
2. *Consortium unus sine altero litẽ cœptã prosequi potest.*
3. *Mors absentiæ comparatur.*
4. *Vnio cùm fit non est vocandus nisi qui propinquum interesse habet.*
5. *Vnio non præjudicat ordinarii Iurisdictioni.*

CONSILIVM CCXCVIII.

Nihil verendum est, ne vel nullitatis vel invaliditatis vitio inficiantur, quæ pro parte Illustrissimi ac Reverendiss. Archiepiscopi Cameracensis vel acta sunt, vel adhuc agentur virtute cõmissionis remissoriæ ex urbe Romana coram Reverendis & Eximiis Dominis Petro Boels & Ægidio Eloquerie per dictam commissionem executionis hujusmodi remissoriæ negotio deputatis Iudicibus, ac Commissariis, ob hoc solum, quòd Generalis Ordinis Cisterciensis ad dictæ remissoriæ executionem citatus non fuerit; imò nec adversus ipsum decreta sit supratacta remissoria, sed solùm adversus Abbatem & Conventum Monasterii B. Mariæ Valcellensis. Nam in primis hoc in consideratione habendum, quòd quamvis ad instantiã tam Abbatis & Cõventus dicti Monasterii, quàm Generalis ejusdem Ordinis, pro suo, ac totius Ordinis interesse, tam conjunctim quàm divisim impetrata sit à S. D. N. Papa commissio seu delegatio hujus causæ super nullitate, invaliditate, & annullatione unionis dicti Monasterii pro parte Archiepiscopi impetratæ: prosecutio tamen litis ex parte agentiũ per solum Abbatem & Conventum, non etjam per Generalem Ordinis facta reperitur. Vsque adeò, ut virtute dictæ commissionis impetratæ primùm citatoriæ literæ contra dictum D. Archiepiscopum ad comparendum ad causam, impetratæ & decretæ tantum sint ad petitionem Abbatis & Conventus, ut & cæteræ in lite incidentes ac concurrentes citationes. Quinimò ipsa etjam commissio remissoria, quæ adversus D. Archiepiscopum impetrata est, Generalis dicti Ordinis mentionem nullam continet, sed tantùm petitionem & instantiam ipsius Abbatis & Conventus. Sic quod minimè inspiciendum sit, quid contineat causæ commissio, quoad personas Impetrantes, sed quæ sit conditio prosecutionis.

1 Neq; enim cogitur quis uti impetratã commissione seu literis delegatoriis ab initio, si ab illarum prosecutione desistere velit, c. Iterum.q; contingit De rescr. neq; etjã adversus plures impetrato rescripto, cogitur eodem uti adversus omnes, Gloss. in V. Quoniam in c. Cum in multis De rescr. lib. 6. Nec absurdum proinde, aut à jure alienũ est, si unus ex pluribus Impetrantibus commissionẽ seu Iudicem ex pænitentia deserat, aut etjam in limine à prosecutione juris sui desistat; cùm invitus nemo agere aut institutã actionem prosequi teneatur, l. 1. C. Vt nemo invitus agere &c. Sic quod meritò dictus Generalis Ordinis non debeat reputari pars hujus judicii, cujus nomẽ in primo citatorio expressum non reperitur, d. cap. Cum in multis in fine: idque potissimùm ob id, ne fraudi & circumventioni locus relinquatur, ad captandam occasionem nullitatis, ex omissione unius aut alterius in singulis judicii actibus; quod jus non patitur. Sed etsi nomen aut mentio Generalis dicti Ordinis omissa in citatorio repetita aut expressa fuisset, libello in hac causa exhibito, aut etjam lis perinde cum Generali, ut cum Abbate aut Conventu contestata fuisset, (quæ non visis integris actis certò constituere non possumus) nihilo magis hîc periculum subesset nullitatis, ex omissa mentione dicti Generalis, aut ex prætermissa speciali persecutione, seu executione dictæ remissoriæ adversus illum: * ideo quòd satis sustineatur sic cœptum & per cõtestationem inclusum adversus plures judicium, ulteriore prosecutione, ac continuatione unius aut alterius consortium ejusdem litis, l. 2. C. De consortib. ejusd. litis, quando plures consortes non diversis petitionibus aut libellis, sed uno libello, unaque petitione litem inchoaverunt, ac contestati sunt Felin. in c. Cum M. Ferrariensis n. 9. & ibi Decius n. 9. De consi. Videntur quippe hoc casu singuli partim proprio partim procuratorio nomine ulteriori litis persecutioni insistere, arg. l. Planè D. Famil. ercisc. & alter ab altero mandatum ulterius persequendi habere: quasi, ut inquit Paul. Castrensis, in d. l. 2. C. De consor. ejusdem litis, & Ioan. Franc. Ripa in d. c. Cum M. Ferrariensis n. 55. per litis contestationem singuli consortes litem contestantes censeantur ex æquo velle litem ad finem perduci; sibiq; imputare debeant, qui lite contestatã ad singulos restantes judicii actus perinde diligentes non sunt. Vsq; adeò ut reliqui consortes pro aliis etjam ignorantibus, vel absentibus litem ad finẽ perducere sic possint, ut omnibus, qui litem contestati sunt, sequentia acta obsint, & sententia lata noceat. Quod maximè procedit, quando lis, quæ pluribus communis est, versatur circa rem individuam: ut est in proposito casu unionis dicti Monasterii, in quo etjam ante litem contestatam uni consortium soli permittitur totius litis prosecutio; quamvis non cum pari juris effectu: quia licet sententia pro consorte lata alii consorti prosit; contra eum tamen lata alteri non nocet, nocet autem, si lite contestatã id fiat, l. Titio in fine De cond. & demonst. l. Denuntiasse §. ult. cum l. seq. Ad leg. Iul. De adult. Castr. in d. l. 2. De quo minus hîc dubitandum est, ex eo, quòd unus idemque & dicti Generalis & Abbatis ac Conventus fuerit ad hanc litem constitutus procurator.

Quod autem de absente consorte dicitur, de eodem quoque mortuo accipiendum est; quia mors 3 absentiæ species, c. Si delegatus De offic. deleg. lib. 6. Vt nihil in hac caussa mutet interveniens mors dicti Generalis, ad hoc saltẽ, ut rectè procedi possit sine metu nullitatis adversus alios consortes adhuc superstites; ut illis statim noceant acta judicii, & sequens sententia sive principaliter, sive secundariò,

dariò, seu minùs principaliter causa superstites cõtingat; quia ipsis proprium factum nocere debet: potissimùm tunc, cùm spontaneâ voluntate & non omninò coacti consortes aliqui in lite pergunt; quemadmodum hîc contigit in impetratione remissoriæ, quam Abbas & Conventus, prætermisso Generali, & nullâ illius factâ mentione, adversus Archiepiscopum impetraverunt, & persequuti sunt. Ita quod sive iniquum, sive æquum jus sic impetraverint, idem adversus se statuere & pati debeant ex parte Domini Archiepiscopi in executione similis remissoriæ adversus ipsos tantùm impetrata, *l. 1. D. Quod quisque iuris &c.* Proinde diutiùs differenda non est dictæ remissoriæ executio, nec etjam propter vacantem dignitatem Generalis dicti Ordinis, aut omissam specialem impetrationem remissoriæ adversus eundē Generalem: quia omissio ista caussare non potest nullitatem actorum adversus Abbatem & Conventum, sed ad summum hoc tantùm, ne acta noceant Generali Ordinis, *l. 1. & ibi Bart. Bald. & alii C. De consort. eiusd. litis*, eo casu, ubi non adjunctâ ejus præsentiâ lis fuisset inchoata, non tamen per eum cõtestata. Quo respectu causam solo dicto Generali repetente, aut continuante, omnia quoque ex adverso integra futura essent D. Archiepiscopo, etjam quoad impetrationē novæ remissoriæ, productionem testium, & instrumentorum exhibitionem: præsertim eo respectu, quod idem Dominus Archiepiscopus Rei partes hac in re sustineat, eique ob id permittendum sit, quod Actori permittitur,
4 *c. Non licet De reg. iur. lib. 6.* * Quamvis Reverendissimo Domino Archiepiscopo hac in parte molestia ista repetendæ aut continuandæ alterius litis, aut continuandæ post decisam contra Abbatem & Conventum litem multùm metuenda sit, *d. c. Non licet*; tum quòd Abbatis vere & propriè non interfit hanc unionem vel resolvi, vel nullam declarari; cùm ex unione ei tantùm subtrahatur onerosa non lucrativa superioritas, consistens in visitatione & correctione, nominatione aut provisione dictæ Abbatiæ. Qui autem ratione interesse se unioni, præsertim illi, quam Papa facit, obiicere, aut illam impedire vult, iustum, considerabile, ac propinquum interesse habere debet, non remotum, per longas rerum consequentias, *DD. in c. 1. Ne sede vacant. Clem. Ne in agro §. ad hac De statu monach. Rebuf. in praxi benef. parte 1. tit. de union. gloss. 11.* cùm alioqui etjam praeponatur, non resolvi prorsus dictum Conventum, nec statū aut disciplinā regularem per hanc unionem supprimi, sed illam in suo statu manere, & interesse visitationis minimè tolli, & sic casum interesse vi-
5 sitationis minimè hîc emergere. * Vnio enim per Papam vel Legatum facta non præjudicat Ordinario superiori in juribus visitationis, subjectionis, & aliis [illegible], *c. Cum dilectus & ib. Gloss. De his qua vi metusve causa, Gloss. in Clem. fin. De reb. eccles. non alien.* Sed etsi Generalis tanquam principalis interesset, nocere deberet illi adversus Abbatem & Conventum lata sententia; ideò quod ipse principaliter litem non egerit aut defenderit, sed suos subditos, Abbatem scilicet & Conventum, cùm ipsi priori jus agendi & defendendi cõpeteret, de jure Abbatis & Cõventus agere permiserit; & sic justa exceptione rei cõtra Abbatem & Conventum judicata etjam ipse Generalis Ordinis repelli possit, *l. Sape D. De re iudic.*

De rebus Ecclesiæ alienan. vel non

SVMMARIVM.

Vnionis revocatio.

1. *Vnio etsi per Papam facta etiam per Episcopum revocari potest ex causa.*
2. *Vnionis faciendæ vel dissolvendæ causa.*

CONSILIVM CCXCIX.

QVOD quæritur, an unio duarum Ecclesiarum parochialium vicinarum, quæ ultra hominum memoriam stetit, per Episcopum seu Ordinarium loci revocari & dismembrari possit, primo conspectu dubitationem habet, propterea quòd in Concilio Tridentino, *Sess. 7. c. 6.* restrictior potestas Episcopis permissa videatur circa perpetuas uniones, quæ ultra quadraginta annos steterunt. * Sed verius est, ex justa ac legitima causa non tantùm per Papam, sed etjā per Episcopum revocari posse, non tantùm eam, quam ipse Episcopus, sed etjam quam ipse Papa fecit, *Petr. de Perus. in tract. de revocat. union. cap. 4.* quia Papa uniendo non censetur sustulisse potestatem Ordinarii, *c. 2. De relig. domib. Hiera. de Senis cons. 263. Præsupposito*, in beneficiis minimè exemptis, & sub ordinaria potestate consistentibus, *c. Authoritate De privil. lib. 6.* * Et hæc quidem si dissolvendæ unionis justa est caussa: ut enim ex justis causis unio fieri potest; ita quoque dissolvi, *Ioan. Bapt. Caccialup. in tract. De unionib. art. 9. Decius cons. 233.* & ut unionis constituendæ justa est causa calamitas belli, paupertas subditorum, defectus seu diminutio parochianorum, & in genere necessitatis ac utilitatis consideratio: ita quoque cessante paupertate, aucto populo, & postulante necessitate Ecclesiæ, revocari potest unio, *Clem. Ne in agro §. ad hac De statu monac. c. Quia De relig. domib. c. ult. De paroch. c. Exposuisti, c. Vacante De præbend.* Si itaque hujusmodi causæ concurrunt, difficulter poterit dictarum Ecclesiarū unitarum modernus Rector huic revocationi & dismembrationi resistere, etjamsi ex vicinitate loci utrique Ecclesiæ cōmodè servire possit, & hactenus laudabiliter deservierit. Neque enim unionis perpetuæ cōstituendæ vel retinendæ causa ac ratio consistit in consideratione personæ Rectoris; quia illa temporalis, caduca, & variabilis est, sed in consideratione Ecclesiarum ac subditorū, augmenti honoris divini, & evitandi scandali. Ita ut cùm præsumptio juris sit per plures singula, quàm per unum plura beneficia aut officia regi commodiùs & utiliùs posse, parum effectura sit bene idonea conditio moderni Pastoris; præsertim quia interest subditorum intra fines suæ parochiæ habere proprium Pastorem, ad quem postulante necessitate & potissimùm in rebus subitaneis ac moram non ferentibus recurri possit; quod fieri non potest stante unione, cùm duobus locis domicilium eodē tempore habere nequeat. Ita ut in proposito casu modernus Rector difficulter obtinebit, nisi doceat neq; necessitatem, neque utilitatem Ecclesiæ consistere in hac unionis revocatione; vel nisi demonstret, revocatā unione fructus alterutrius Ecclesiæ non esse idoneos ad sustinendos singulos Rectores; quia hujusmodi causa proba-

probabilis est, tam in constituendis & retinendis unionibus, quam impediendis dismembrationibus, *c. Ad audient. 1. De eccl. ædific. Iac. Phil. Port. cons. 99. n. 27.*

De rebus Ecclesiæ alienand. vel non.

SVMMARIVM.

1. *Vnionis nullitas aut revocatio.* *Vnio vel dismembratio consensum Rectoris uniti non requirit.*
2. *Executioni quæ modum excedit contradici potest.*
3. *Dispositio quævis accipienda, rebus in eodem statu perdurantibus.*
4. *Privilegium ex nova caussa revocari potest.*
5. *Vnioni Apostolicæ nondum sortitæ effectum ex superveniente causa contradici potest.*
6. *Appellare & reclamare licet contra statutum quod ad iniquum tendit.*
7. *Clausula, appellatione postposita, quomodo accipiatur.*
8. *Appellationi quando renuntietur per ulteriorem comparitionem*
9. *Legatus Apostolicus causas appellationis mãdare potest.*
10. *Aestimatio fructuum quomodo fieri debeat.*
11. *Vnio fieri nequit absque consensu patroni laici.*
12. *Vnionis dissolutio ex iusta caussa fieri potest.*

CONSILIVM CCC.

SI in eodem rerum statu abhuc in præsenti essent Præpositura & Conventus Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Vormeseltensis extra & prope muros civitatis Iprensis, illiusque bona & reditus, in quo erant tempore separationis, dismembrationis, applicationis, annexionis, & incorporationis bonorum, fructuũ, redituum, proventuum, jurium, obventionum, & emolumentorum à dicta Præpositura ad supplementũ dotis mensæ Episcopalis Iprensis, & Archidiaconi Flandriæ in Ecclesia Iprensi, per Fel. Rec. Gregrorii Papæ Decimi tertii Breve sub annulo piscatoris factarum & expeditarũ, duriores certè difficilioresque essent dicti Conventus partes in facienda oppositione seu contradictione adversus dictarum dismembrationis & incorporationis executionem, quam Reverendus Dominus Ioannes Carrius Archipresbyter dictæ Ecclesiæ Iprensis à Reverendissimo Domino Episcopo Brugensi uno ex dictarum dismembrationis & separationis datis Executoribus subdelegatus facere incœpit. Quippe plena & libera dispositionis potestas, quam Sedes Apostolicá ex potestatis suæ plenitudine habet in & super omnibus Ecclesiis Ecclesiarumque bonis, *c. 2. De. prabend. lib. 6. Clem. 1. in fine Ne lite pendente &c.* & præcisa illius per dictum Breve declarata voluntas, dicto Conventui contradictionis facultatem præripiunt; adeoque etjam cen[illegible] & pœnarum adversus contradictores & rebe[illegible] decreta comminatio, extremæ obedientiæ, & i[illegible] omnibus parendi necessitatem eidem Conventui iniiciunt, & imperatæ seu permissæ executionis, sublato etjam appellationis remedio, potestatem liberrimam faciunt: quam dictæ Præpositurae in
1 præsenti vacatio nullo modo impedire potest; * cùm ad hujuscemodi separationem & applicationem, præsertim auctoritate Sedis Apostolicæ factam, non sit necessarius consensus aut requisitio Prælati aut Rectoris, à cujus prælatura vel beneficio fit bonorum seu redituum hæc separatio, *Clem. 2. De reb. eccles. non alien.* satisque illi esse debeat, quod ei viventi illa non noceat, & effectum primùm eo cedente & decedente consequatur, *c. Consultationib. De donat. Glos. in V. vocatus in d. Clem. 2.*

Quam sublatæ contradictionis potestatem plurimùm intendunt, tum interventus & intercessio Regiæ Catholicæ Majestatis, ad cujus preces hæc dismembratio & incorporatio facta est; tum invocandi brachii sæcularis in hac executione permissa facultas; & denique prægnantes derogatoriæ clausulæ in dicto Brevi appositæ, quibus contradictionum, quamvis alioqui in suo genere justarum, præscinditur potestas. * Ita ut rebus sic in eodem statu stantibus, Executoris seu subexecutoris potestas libero pede decurrere possit, sub 2
ea sola cautione, ne in exequendo, hoc est separando & dismembrando, modus vel iniqua seu injusta bonorum æstimatione, vel ultra præscriptam summam in quantitatis applicatione excedatur: nulla enim nulliusque rei tam favorabilis est executio, quæ admittere non debeat contradictionem & appellationem, si executor exequendo modum, & præsertim terminos executioni præscriptos excedat, *c. Novit De appel. l. Ab executore & ibi Gloss. in V. non licet De appel.* Cæterùm rebus dictæ Præposituræ & Conventus, illiusque bonorum & redituum in successu temporum, præsertim post intervallum duodecim circiter annorum à data dicti Apostolici Brevis, usque ad hunc currentem an. 1588. (in quem incidit dictæ Præposituræ vacatio per mortem D. Matthæi Moorman) mirum in modum mutatis; sine justa offensione, & sine tanto periculo, justæ contradictionis, etjam ex verosimili mente & voluntate disponentis, utique potest esse ut occasio, ita quoque potestas. * Omnis 3
enim dispositio in omnibus hominum actionibus ita semper accipienda est, ut stet, perduret, & effectum consequatur ac retineat, quàm diu res de qua agitur, in eodem statu perdurat & permanet, semperque ob id tacitè implicitam & involutam habet hanc conditionem seu clausulam, *rebus ita stantibus seu se ut prius habentibus*, *l. Continuus §. cum quis De verb. oblig. l. Quod servus D. De condict. caus. dat. l. Paulo Callimacho §. n. D. De legat. 3.* Nam supervenientia novæ, & priùs tempore dispositionis non consideratæ aut verisimiliter non præcogitatæ causæ, ut rei, ita quoque dispositionis faciem immutat, & à dispositione recedere permittit, *Barbatia cons. 1. n. 72. & cons. 71. n. 38. vol. 3.*

Ideoque est, quòd ex nova superveniente causa etjam à Papa concessum privilegium revocetur, & ab eo tutò & licitè recedere liceat, *c. Suggestum De decimis.* Atque ita omnis dispositio, quæ ab initio optimo vel aliquo jure valuit, si illa habet tractum in futurum, & in decursu temporis incipiat declinare ad iniquum cõpendium, debet restringi, limitari, circumcidi, imò etjam interdum penitus tolli, *l. Ex facto D. De vulg. & pupil. Paul. Decius cons. 335. Viso consilio n. 3.* saltem per recursum ad superiorem, *Marian. Socin. Nepos cons. 51. In causa & lite nu. 7. vol. 3.* Cujus rei usus & potestas proclivior est in rebus ad extremam perfectionem non perductis, sed adhuc in ipso fieri, seu ejus primis initiis stantibus; ut est beneficiorum seu bonorum Ecclesiasticorum dismembratio, unio, & incorporatio, quamdiu plenum effectum sortita non est: ut non sortitur,

quæ

quæ fit in futurum aliquem caſum ut plerumque in caſum ceſſus vel deceſſus Prælati ſeu Rectoris beneficij tempore factæ unionis. Usque adeò ut moriente Papa, qui illam conceſſit, ipſa unio ordinariè ſeu plerumque per ſucceſſoris in Pontificatu regulas Cancellariæ revocari ſoleat facillimè, & permittentibus etjam decretis ſacri Concilii Tridentini expugnari, *cap. 6. ſeſſ. 7. & cap. 9. ſeſſ. 25.*

Cùm igitur lectura dicti Appſtolici Brevis apertè demonſtret, hanc ſeparationem & diſmembrationem felici tempore factam eſſe, habitâ conſideratione ad luculentum & feliciorem ſtatum dictæ Præpoſituræ & bonorum ac redituum illius, valore illorum annuo ad duo millia & quingentos ducatos auri de camera ſecundùm communem æſtimationem formaliter expreſſo; rei autem evidentiâ conſtet per hæc infelicis Belgii turbida tempora dictæ Præpoſituræ & Conventus non tantum bona, reditus, & proventus mirabiliter diminuta & deteriora facta, ſed etjam ipſorum ædificia ſubverſa & incendio abſumpta eſſe, graviqui ære alieno dictum Conventum gravari: juris & æquitatis ratio non tantùm patitur, ſed etjam exigit, ut quod liberali & porrectâ manu ex conſideratione tam amplarum facultatum dictæ Præpoſituræ detractum & menſæ Epiſcopali adjectum, ſeu veriùs deſtinatum eſt, contractiore manu à menſa Epiſcopali retrahatur, dictæque Præpoſituræ reſtituatur, ſeu potiùs integrum aut ſaltem ad majorem portionem relinquatur, *Decius d. conſ. 335. in fine, Socin. d. conſ. 51. nu. 7.* præſertim quòd ita adæquatè dictæ Præpoſituræ detractâ mediâ parte bonorum, redituum, ac proventuum, quæ ad bis mille quingentos ducatos annuos ampliùs non pertingent (ad quam mediam partem collimat dictum Apoſtolicum Breve) quæ illi relinquetur media pars illorum, nulla ratione ſufficere poterit vel ad alendum ſolum Præpoſitum, multò minùs illius quoque Conventum; qui in præſenti pluribus conſtat perſonis. Ad quam alimenta an ſit ſatis exacta habita ratio in conceſſione dictæ diſmembrationis & incorporationis probabiliter admodum dubitari poſſit; ex eo, quod quamvis in illa hæc Præpoſitura obiter dicatur eſſe conventualis; ſeparatio tamen & diſmembratio hæc fiat ſpecialiter & velut in individuo ab ipſa Præpoſitura, & Præpoſituræ ipſius fructibus, reditibus, proventibus, juribus, & emolumentis, in ſurreptitiâ fortè & obreptitia narratione; vel expreſſo quod ſolius Præpoſituræ reditus ad illum duorum millium & quingentorum ducatorum annuorum valorem pertingerent; vel ſubticito quod tam Præpoſituræ, quàm Conventus annui reditus conjunctim non excederent. Qua in re ad difficiliùs vel faciliùs concedendum vel denegandum dictam diſmembrationem, maximum conſiſtit momentum & proclivis occaſio inducendæ ſurreptionis & obreptionis, *Abbas. & Felin. in c. Ad aures De reſcript.* & Apoſtolicarum literarum nullitatis: potiſſimùm quia per regulas Cancellariæ Apoſtolicæ tam anxiè ſit conſtitutum, ut in unionibus & unionum confirmationibus beneficii uniendi verus annuus valor exprimi debeat ſub pœna nullitatis, *c. Super literis De reſcr. Decius conſ. 233. Viſo n. 3.* Proinde cùm hæc ita ſe habeant, nullâ ratione improbari poteſt conatus Religioſorũ dicti Conventus, quod ad impediendum dicti ſubdelegati Executoris cœptam executionem, confugerint ad remedium appellationis ſeu provocationis ad Sedem Apoſtolicam dictæ diſmembrationis & applicationis auctorem, *l. Ambitioſa D. De decret. ab ord. fac. Bald. in c. Ad noſtram nu. 5. De appellat.* & ſupplicationis ad Regiam Majeſtatem pro obtinenda eadem diſmembratione & incorporatione interceſſorem, & loci, quo dicta Præpoſitura ſita eſt, Principem, *Steph. Betrand. conſ. 138. Rem non novam vol. 3. p. 1.* Etjam eo dato & conceſſo, quòd ab initio nulla potuerit eſſe iniquitas vel nimia durities, ſurreptio, vel obreptio in impetratione & conceſſione ejuſdem ſeparationis & diſmembrationis: nam ſuperveniens cauſa, quæ rem ad iniquitatem aut iniquum compendium redigit, ut rei faciem alterat, ita quoque reclamationis, querelæ, & appellationis juſtam cauſam præbet.

Unde eſt, quòd licet à ſtatuto, quod ab initio iniquitatis nihil continet, non ſit reclamandi, contradicendi, aut appellandi occaſio vel poteſtas, ab eodem tamen appellare, illique reclamare liceat, ſi proceſſu temporis incipiat iniquum eſſe, & inde iniquum aut intolerabile gravamen inferri, *Decius d. conſ. 335. nu. 5.* Cujus promptior in propoſito eſt poteſtas, quòd literæ Placiti à Regia Majeſtate ſuper hoc Brevi impetratæ apertè faciant ſignificationem permiſſæ poteſtatis appellandi, ſub hac ſola reſtrictione, ut cauſſa appellationis ex delegatione Apoſtolica committatur & cognoſcatur intra fines Provinciarum dictæ ſuæ Majeſtatis. 6

Quâ in parte facultatem appellandi non præripit clauſula *appellatione poſtpoſita*, dicto Brevi inſerta: illius enim clauſulæ poteſtas ad frivolam & fruſtratoriam appellationem duntaxat pertinet, & minimè ad juſtam ſeu probabilem, *c. Paſtoralis De appel.* qualis proculdubio in propoſito cenſeri debet hæc, de quâ hic agitur tam rationabiliter fundata in ſupervenientia novæ cauſſæ ex tam evidente rerum mutatione. Quæ cauſſa Ampliſſimum Concilium ſuæ Majeſtatis meritò etjam cõmovit, ut dicti Conventus querelis ſuper hac re aures aperiret, & audito dicto ſubexecutore Clariſſimo D. conſiliario Veranneman, mandaret partes ad concordiam reducere, præſertim ſuper obventione, perceptione, & emolumento bonorum dictæ Præpoſituræ in præſenti tempore. 7

Eſt itaque dicto Conventui duplex ad obviandũ huic ſic inchoatæ executioni dicti Brevis aperta via: altera concordiæ & æquabilis alicujus tranſactionis per interceſſionem dicti D. Conſiliarii; altera juſtitiæ & rigoris, per remedium dictæ appellationis jam interpoſitæ; à qua non cenſetur dictus Conventus receſſiſſe per ſupplicationem dicto Regio Concilio exhibitam. * Etſi enim appellationi renuntiare cenſeatur, qui poſt illam interpoſitam iterum comparet coram judice, à quo appellavit, *c. Gratum De offic. & poteſt. jud. deleg.* non idem tamen facere cenſetur, ſi coram alio compareat; at nec ſi coram eodem, ſi modò comparendo faciat actum appellationi non contrarium, ſed magis illi conſentaneum, ad majorem evidentioremque ſive ſententiæ ſive cœptæ executionis ſuſpenſionem & impediendum illius progreſſum, *c. Sollicitudinem De appellat.* Quò manifeſtè tendit prætacta ſupplicatio dicto Regio Concilio exhibita, & dicti Conventus aliquoties coram prætacto ſubexecutore facta poteſtatio, *Gloſſ. in V. tenetur in c. Si* 8

in c. Si à Iudice De appellat. lib. 6. coram quo D. Commissario omnia proponi & deduci poterunt, quæ quoquo modo eò tendunt, quòd hæc dismembratio, si ad præscriptam summã mille ducentorũ ducatorum fiet, admodum parum relictura erit ad dictæ Præpositurae & Conventus sustentationẽ cum omnimoda illius ruina; quam nulla ratione verosimile est S. D. N. Papam per hanc dismembrationẽ inducere voluisse: quia si id voluisset non particulari aliquã dismembratione & separatione aliquorũ bonorum usurus erat, sed omnimodã dictorũ Præpositurae & Conventus suppressione, *Clem. 1. in fine De præb.* & extinctione per unionem incorporationemq; illorum ad dictam Episcopalem mensam, & Archidiaconatus incrementũ, *c. Sicut unire De excess. prælat. c. 2. De reb. Eccles. non alien. c. 1. Ne sede vacante.* Si hæc tentatæ concordiæ via successum non habuerit, salva manebit prosequendæ dictæ appellationis potestas; non quidem in Romana Curia coram Papa, sed coram aliquo alio Prælato in his partibus etjam extra Iprensem diœcesim residente, per rescriptum Papę ad illius cognitionem & definitionem impetrandæ, *c. Statutum §. cum verò vers. nisi ab Episcopo De rescr. lib. 6.* hanc enim necessitatem iniiciunt dictæ literæ Placiti.

9 Et quoniam nunc in Oppido Lovaniensi præsens est Illustrissimus ac Reverendiss. Caietanus Nuncius Apostolicus cum potestate Legati de latere ad has partes à Sede Apostolica missus, & appellationes ad Sedem Apostolicam etjam à Iudicibus delegatis interpositæ, possunt per talem Legatũ auctoritate Apostolicã in partibus cognosci & terminari, aut aliis Iudicibus delegari *c. 1. De offic. leg.* prout hujusmodi potestas plerumq; in mandatis seu facultatibus Nunciorũ Apostolicorũ inseritur, *Car. Rum. cons. 3. Circa illud v. 4.* commodissima est occasio & expeditissima via hanc appellationẽ vel corã sua Reverend. Gratia introducere; vel exhibitã supplicatione ab eo impetrare rescriptum, quò hæc causa appellationis alicui Prelato in his partibus residenti cõmittatur: corã quo introductã causã exhiberi poterit libellus appellatorius, quo deducentur omnia indebita gravamina, quę per dictã dismembrationẽ & illius executionẽ dictę Pręposituręę & Cõventui, quæ extra & pręter S. D. N. Papę verosimilẽ saltem mentẽ inferuntur; veluti quod ad eandẽ pręscriptã in dicto Brevi summã 1200. ducatorũ fiat dismẽbratio; & quod ea detractã tantundẽ Præpositurae & Cõventui ex residuis bonis non sit permansurũ, factã speciali specificatione & deductione omnium & singulorũ bonorũ. * Cùm enim Papa reditus &
10 proventus dictę Pręposituręę redegerit ad taxã seu valorem bis 1500. ducatorum annuorum; & inde dumtaxat 1200. & sic minus dimidiã separari & dismembrari præceperit, manifestũ est suæ voluntatis indiciũ, quod plus aut saltẽ tantundẽ voluerit Pręposituræ & Conventui superesse; ideo enim eorum valor certus exprimitur, ut pro illius modo gravamen imponatur, & ultra illũ proportionabiliter nõ excrescat, *Felin. in d. c. Ad aures, Hieron. Gigas De pens. q. 55.* consultissimum autem, imò pro certiore hujus negotii directione necessariũ erit, à dicto subexecutore obtinere exemplũ æstimationis, & separationis per ipsum hactenus factarũ; ut inde certiùs deprehendi possit, quã parte modũ fortè excesserit aut à scopo aberraverit; & an in illis faciendis debito modo onera tam ordinaria quàm extraordinaria dictorũ bonorũ ritè deduxerit; sunt enim illa in primis & ante ómnia deducenda, antequã constare possit, quid sit aut fuerit in dictę Pręposituręę bonis; cùm in fructu propriè esse non censeatur, nisi quod deductis oneribus supersit, *l. Fructus D. Solut. matrim. l. Fundi Trebell. De usufr. legato, Felin. in d. c. Ad aures De rescr pt.* Ex cujus factæ æstimationis & taxationis forma seu modo facilè deprehendetur, cujus temporis & loci rationẽ habuerit hic subexecutor: plurimum enim refert, utrum factum sit, cùm alterum fieri non possit, alterũ omninò debeat, hoc est magis ad rationes temporis præsentis, quo hæc separatio ad effectum perducitur in negotio, quod ab initio consummatũ effectũ non habuit, sed in tempus mortis Præpositi tunc viventis rejectum fuit, *c. 3. n. & ibi DD. De concess. præben. lib. 6. Oldrad cons. 58. Quidam impetravit, Felin. in d. c. Ad aures nu. 17.*

Imò quòd amplius est ad faciliùs Reverendiss. 11
Episcopũ Iprensem dictumq; Archidiaconũ inducendum ad majoris moderationis admittendæ rationem, poterit contendi ad factæ hujus dismembrationis omnimodã nullitatem aut saltẽ ad illius revocationem seu dissolutionem, impetrato ad hoc etjam speciali Apostolico rescripto; idque ex eo, quòd non vocato aut requisito patrone laico hujus Præpositurae dismembratio impetrata sit, *c. Suggestum De iure patron. Io. And. post Archidiac. in c. 2. De præben. lib. 6. Decius cons. 148. Rever. pater n. 1.* si modò verum sit de jure patronatus laici illã esse; ad quod cõstituendum non sufficere sola consideratio loci seu situs sub tẽporali jurisdictione D. Baronis de Male: hujusmodi enim superioritas quamvis sit ad protectionem sufficiens, non perinde tamen etjã ad constituendũ honorificũ jus patronatus Ecclesiasticũ, unde causatur jus præsentationis, *c. Nobis De iure patron.* quod non solet acquiri nisi ex fundatione, datione, aut concessione superioris Ecclesiastici.

Poterit quoq; ad hujus dissolutionis, aut saltem 12
majoris moderationis effectum allegari malus & infaustus dictæ Præpositurae exitus, si dicta dismẽbratio ita fiat, quod per illam in dicto Conventu dissolvetur religio, tolletur hospitalitas, & eleemosynæ detrahebuntur; ob quas causas ab initio unio & dismembratio impediri, & ob illas supervenientes etjam ritè facta dissolvi debet, *c. 2. Ne sede vacante, Cardin. Zabarella cons. 96. Papa univit, Decius cons. 233. Viso tenore.* De quo in proposito minor erit dubitatio aut difficultas, ob id, quòd de mente S. D. N. Papæ constet, quòd hæc tria constare & percurare voluerit; per hoc, quòd non per viam suppressionis hujus Pręposituræ ac Conventus mensæ Episcopali & Archidiaconi providere voluerit; sed dumtaxat per modum dismembrationis & relictionis partis alicujus bonorum: quæ sanè aliter fieri non debet nisi per eum modum, quo Præposito & Conventui satis supersit, unde alia tria exhiberi & præstari possint. In progressu causæ ex diligentiore discussione plura inveniri & accumulari poterunt, pro vel omninò (quamvis difficiliùs) subvertendã, vel ad justam moderationem reducendã hac dismembratione & separatione, ex iis, quæ in non multum absimili specie eleganter deducunt & suggerunt Card. Zabarella, *d. cons. 96.* & Phil. Decius *d. cons. 233.* quos videre planè expedit.

FINIS.